ఆనందాశ్రమ గ్రంథరత్నమాల

శ్రీ పరమేశ్వరకరుణాకలితానవద్యకవిత్వవిద్యావినుతానుపమసాహిత్య
సహజపాండిత్య
బమ్మెర పోతనామాత్య ప్రణీత

శ్రీమదాంధ్ర మహాభాగవతము

సంపూర్ణ ప్రతి

కీ. శే. తంజనగరము - తేవప్పెరుమాళ్లయ్యగారి
పాఠాంతరములతో

మద్రాసు వేమూరు - వేంకటకృష్ణమసెట్టి అండ్ సన్సుచే
ప్రకటింపబడుచుండినది.

ప్రకాశకులు:
రామా అండ్ కో.,
హెడ్డాఫీసు :— ఏలూరు,

బ్రాంచెస్ :—గుంటూరు - రాజమండ్రి - భీమవరం.

1947

శ్రీరామచన్ద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

శోధకవిజ్ఞప్తి

—❀❀❀—

శ్లో. పురాణ మిత్యేవ న సాధు సర్వం । న చాపి కావ్యం నవ మిత్యవద్యమ్
సన్తః పరీక్ష్యాన్యతరద్భజన్తే । మూఢః పరప్రత్యయనేయబుద్ధిః.

అభిరూపశేఖరులారా!

ఈకాలమునఁ బెద్దగ్రంథములను సంస్కృతమూలముతోను వ్రాతప్రతులతోను బోల్చి యథాశక్తిని గుణమగుగా సవరించి మేము ముద్రించుటం గొందఱు చూచి 'కూర్చిరి మార్చిరి చేతిసిరి చెడినది' యని చేయునాక్షేపణములు నాక్రోశములును గర్ణశూలసమము లగుచున్నవి. వీనిం గొంత పరామర్శించుట కిపుడు మిక్కిలి యవసరమై యున్నది.

మనదేశమునఁ జదువరులపాలిటిభాగ్యదేవతయై ముద్రణపద్ధతి యేర్పడినపిదప నాంధ్రభాషయందు గొప్పగ్రంథములగు భారతమును భాగవతమును ముద్రితము లయినవి. ఒకగ్రంథమునకుఁ గలవ్రాతప్రతులొక్కొక్కటికిని బ్రాయికముగా వ్రాయసకాండ్రొక్కొక్కఁడగుట గాన వానియం దక్షరములొక్కతీరుగాకయుఁ బాఠములొక్కతెఱఁగుగాకయు నుండుటతోఁ గూడ నందంద సొంతకూర్పులును వింతమార్పులును గొంతకొంత గానిపించుటయుం గలదు. కాన వానిలోఁ బెక్కులు ప్రౌఢులగుపాఠకులకు సైతము ప్రాణగండములుగా నుండును. ఆగ్రంథమునచ్చుప్రతులం దాయకూర్పులోనివాని కన్నిటికిని శోధనమును ముద్రణమును సమానము లగుటచే నాయచ్చున్నంటను బాఠ మొక్కటిగా, నక్షరములు పోలింత విడిగా ముత్తైపుసరులవలె ముద్దులు గులుకుచుండును; కాన యవి యభిజ్ఞులకే కాక యర్థము దెలియనిబాలురకును స్త్రీలకును సైతము సొంపై సుఖముగాఁ బఠింపఁదగి యుండును. అచ్చుపునేతికి ముందఱఁ బచ్చివెన్నయు మెచ్చా? అట్టలు గట్టఁబడి చేపట్టునకు దిట్టముగా నుండునచ్చుఁబొత్తములపస యెక్కడ! కట్టెలవలెఁ గట్టుపై దారముల నులిగొనుచుండు ప్రతులపసయెక్కడ! వ్రాతఁజిలుగులవిలుగులకంటె నచ్చుతేటలనీటులు మీటు గాదన్న! ఇవి సరస్వతి నోఁచిననోముఁపంటలు. వీనికి ముందవి పెంటలు గావో!!

ఇట్లచ్చుప్రతులు చదువరులకు విందులుగా నెప్పుడు రాఁగా వ్రాతప్రతులు పురువులపాలై పుచ్చుచుఁ బంచత నొందసాగినవి. ఔను! మంటఁ మగ్గి మన్నై, నీటను దోఁగి నజ్జై, నిప్పునఁ గ్రాఁగి నీఱై, గాలిఁ గలసి దుమ్మై, బయలం బడి

ప్రతు లెన్నికొన్నియే కాని వందలకొలంది కావు గావున నా తెలియనిపదాను లసవ రించియే తీఱవలయు ననుస్వాత్మప్రేరణము నాని కంతబలవంతముగా నుండదు. ఈ కారణమునం బట్టి యిప్పు ప్రతులకన్న నాగ్ప్రతులే పాఠస్థాపనమునకై మఱింత యాశ్రయణీయములుగా నుండును. పెక్కురి త్రవాదములకన్న రెండొక్క యుదాహ రణములే మిన్న.

భారతసంహిత మహాభిషేకసమయవివరణమున 'విధూమేన్యస్తముసలే వ్యఙ్గారే భుక్తవజ్జనే' కాంతి యని యున్నది. ఇందులకు 'దంపకములకువంటకములఖనుభోజన ములకుం దగియైనప్పుడు' సభా. ౨ ఆ. ౩౯౫ అని వ్రాతప్రతులం దున్నది. మూలశబ్ద మునకుం బర్యాయముగా దెనుగున 'దంపక' మున్నది. అయినను 'దంపకము దంపక' అనియేకాని 'దంపకము' అని నాటుకలో లేదు. మఱిప్రయోగమందో 'దంపుడుమే కుభృత్పరివృఢఁ౦బులు' అని కాశీఖండమునం గలదుగాని యది ముద్రణసమయమున శోధకులకుం దెలియక మార్పంబడికాని యుండవచ్చును. సర్వజ్ఞత్వ మెవరిసొమ్ము? అర్థము పొసంగియుం బ్రకరణమునకుం బొందికపడి యుండుటకన్న తేటగా నుండుట మఱింత యావశ్యకము కాంబోలు. కాన తెలియకున్న 'దంపకములు' తేటగానున్న 'డాంబికము' లయ్యెకనుక 'డాంబికములకు నంశ్రితులకుం జొరక' అని పాఠము పుట్టి నది. ఇవి తేటగా నుండుట యటుండ మన తాతగారినోటం బడియువచ్చినవిగాన తప్ప యిన నొప్పే! దీని మరల దిద్దుటయె తప్పు!! అప్పు ప్రతులయాగడమా యిది!!!

ఆరణ్యపర్వమున 'ఉల్లకాంచనరథమునపై నున్నవాడు' ప్రథ. ౧౬౩. అని వ్రాతప్రతుల నున్నది. 'ఉల్ల' యను నుపుడు వ్యవహారమున లేదు. ప్రయోగము 'మూడు'యోజనము లిచ్చటికి నాలుగుకుల్ల తెరువు, పట్టివే చని మూడైత్యాధిపుర, గనుము' అని శాంతిపర్వమునం గలదు. ముద్రణసమయమున నిది శోధకులకు గోచ రము గాదయ్యె. కాన 'అల్లకాంచనరథముపైనగువాడు' అని 'ఉల్ల' తేటతెల్ల మగు 'అల్ల' యైనది. దీనిని మరల దిద్దవచ్చునా పండితులు దిద్దరట. పండితుల కైనను శిరోత్పన్నపదము లెట్లు తెలియును? దిద్దితరములును రెండైనవట! అప్పుడు దిద్దినది పండితనమే యైనది; ఇప్పుడు దిద్దుటయో దుడుకమే చూడి!

'మఱి' మఱియుం గలదు. 'మఱి' ఘనంగా మఱపు. ఇది వెఱవంటిది. 'నుది మఱిగొన్నయట్టెమొద మూనికిం దను: పాన కాచికో, గాదవిన' భార. ఉద్యోగ. ఈ 'మఱి' తెలియక 'నుదినుది నున్నయట్టెమొద' నని మార్పంబడినది. మఱియు, భాగవతమున వామనసట్టము 'తెఱవాలపిప్రలు పూర్ణులే ... ... నీరంబులుపోయు దే, మఱి లేనగుదానులకు నుపదులక్ష్యమున్నంపు దేపైవలీ' అష్ట. ౪౮౦. ఇటమఱి నెఱుంగని 'పోయు దే, మఱికే యమ్ముల' నని 'సమఱిక' గా మార్చి శోధకులేమఱిరి.

'మునికట' యనంగా దగరు. జగన్మోహిన్యవతారఘట్టమున 'మనకు వేల్పులకు మృతమంతట లేదుగదా పంచిపెట్టవ' నని వసంతి 'పూని' భాగ. అష్ట. ౩౭౧. అల్ల

యున్నది. ఈ 'మందట' తెలియక యూపాటము పెట్టినందున 'సూత్రపాటము'గా మాఱినది. 'మానములసమ్మతింపించితమ్మునమందటనాసభ నారుతీర్చి' నారాయణకృతపంచతంత్రము ౧ ఆ. ఇట 'మందట'కు 'సమీప' మని శబ్దరత్నాకరమునం దర్థ మున్నది. విను కుంభాండ యనేక కాలము... నాదగు భుజంబుల్ మందటం బొండనక' హరివంశము. ఉత్త. ౭ ఆ, ఇట 'మందట' యచ్చు ప్రతుల 'ముచ్చట' యైనది. తెలియని మందటకన్నఁ దేట యగు ముచ్చట మేలు గదా!

'దుడుకడుచు' అనఁగా మగ్నమగుట. కృష్ణబలరాముల బాల్యక్రీడావర్ణనమున 'అప్పంకముల దుడుకడుచుఁ జొత్తురు' దశ. పూ. 289 అనియు, బ్రహ్మ గోగోపులనంతర్హితులం జేసినఘట్టమున 'దుడుకనిను హిమాబ్ధి నజుఁడు దుడుకడిచె నృప' దశ. పూర్వ. 547 యనియు నున్నది, ఇది తెలియక 'దుడుకడరఁ జొచ్చు' గను మార్పఁబడినది. మరల 'దుడుకడుచ' నని దిద్దుట దుడుకగునా?

భాగవతమున 'తీర్థీకుర్వన్తి తీర్థాని' ౧స్క. ౧౩ అధ్యా. అని యున్నందులకు వ్రాతప్రతులఁ 'దీర్థసంఘంబులఁ దీర్థమింతురు' ప్రథ. 301 అని యున్నది. 'తీర్థమింతురు' అని యిప్పుడు వాడుట లేదు. 'ఉత్తరమింతురు' ఇత్యాదినన్నయప్రయోగములు శోధకులకు పస్థితములుగావు. కనుక 'తీర్థసంఘంబుల ధిక్కరింతురు' అని సవరింపఁబడినది. మాయ తాతగారిబొక్కసోటఁ జొచ్చియు నచ్చినచ్చినది గాని యది విసువరాదు. అట్టిదానిని దిద్దితిమా యంతకన్నఁ బాతకము లేదు. ముద్రణమహిమ! ముద్రణదేవతాకటాక్షమునకుఁ బాత్రములైన తప్పులుగూడ దిద్దరానంతపవిత్రములై యుప్పులు గులుకునా!

ఇట్టివి పెక్కులు చూపవచ్చును. వ్రాతప్రతులందు గుప్తదబ్బఁను దప్పులు గలుగునే యందురేమో. ఔను! వానియందు శకటరేఫ మనియు లఘురేఫమనియు భేద ముండదు, 'వాండు కాంపు' అని యున్నియుఁ బూర్ణబిందువులే కాని యర్ధబిందువు చూపట్టదు. 'మంచ్చము రంగ్గము' అను యనవసరద్విత్వములును 'శాయు' 'యెవ్వఁడు' అని యక్షరవ్యత్యయములును, 'కోరిక' 'నాలిక' అను యసమంజసరూపములును, బట్టినచోటఁ బెక్కులు గనుపట్టును. అయినను 'డాంబికములు' 'ధిక్కరింతురు' అనునచ్చుప్రతులసవరణలం బట్టి 'డంబకములు' 'తీర్థమింతురు' అని నిర్ణయించుకష్టమునకంటె 'వాండు' 'శాయు' అను నావ ప్రతులవ్రాతలను బట్టి 'వాఁడు' 'చేయు' అను దిద్దుకొనుసౌకర్యమే పాటి యతిశయమో యభిజ్ఞులకుఁ దేట గాకపోదు.

మఱియు శోధనమునకు నైపుణ్యమును గావలయును. పాండిత్యమున్నచోట నెల్ల నైపుణియు నియతముగా నుండదు. మఱియుఁ బండితులు తమతమదర్శనముల చొప్పునఁ బాఠముల దిద్దుటయుఁ గలదు. స్వదర్శనాభినివేశపారవశ్య మనివార్యమగుట సహజమే కదా. ఈ రెండు కారణములను బట్టియు నచ్చుప్రతులఁ దప్పులు గలుగుట గలదు. ఈ నిర్ణయము లెంతవఱకు సాధువులో ప్రకృత గ్రంథమునఁ బరామర్శింతము.

శ్రీకైవల్యపదంబుఁ జేరుటకునై చింతించెదన్ లోకర
క్షైకారంభకు భక్తపాలనకళాసంరంభకున్ — ౧ స్కం. ౧.

ఇట క్రిందిగీఁతలు గలవానిం జూడుఁడు. ఆరంభముననే హంసపాదము! మొట్టమొదటి పద్యముననే యతి తప్పినది. ఈ తప్పు గ్రంథమున మఱెచ్చటనే నుండునేని వ్రాయసము గురునాథునిపయినో లేక కంపాసిటరు రామస్వామిమీఁదనో మోపవచ్చును. ఇట్లును గాదే! శోధకులకు దోషము వచ్చునని మహాకవికి యతి తెలియ దందుమా! మొన్నటి తాతగారి కాగ్రహము వచ్చినను, నంతకంటె మునుపటి పోతనగారి నిగ్రహము దగదు. కావున 'రక్షైకారంభకు భక్తపాలనకళా సంరంభకున్' అని దిద్దకుండరాదు.

'ఏతద్రూపం భగవతో హ్యరూపస్య చిదాత్మనః
మాయాగుణై ర్విరచితం మహదాదిభి రాత్మని
యథా నభసి మేఘౌఘో రేణుర్వా పార్థివోఽనిలే
ఏవం ద్రష్టరి దృశ్యత్వ మారోపిత మబుద్ధిభిః. ౧-స్కం. ౩-అధ్యా.

శ్రీధరవ్యాఖ్యా. అరూపస్య-చిదేకరసస్య, ఆత్మనో-జీవస్య, ఏతత్-స్థూలం, రూపం-శరీరం భగవతో మాయాయాః, తస్యాః, గుణైః-మహదాదిరూపైః, విరచితం - కృతం, ఆత్మని - ఆత్మస్థానే, శరీరం కృత మిత్యర్థః॥ కథ మిత్యపేక్షాయాం స్వరూపావరణేన తదధ్యాస ఇతిసదృష్టాంత మాహ॥ యథావాయ్వాశ్రితో మేఘౌఘో, నభసి-ఆకాశే, అబుద్ధిభిః-అజ్ఞైః, ఆరోపితః, యథావా పార్థివో రేణుః- తద్గతధూసరత్వాదిః, అనిలే, ఏవం, ద్రష్టరి-ఆత్మని, దృశ్యత్వం - దృశ్యత్వాది ధర్మకం శరీర మారోపిత మిత్యర్థః.

ఇందుల కచ్చు ప్రతిపాఠము:- వినుం డరూపుం డయినజీవుండు చిదాత్మకుం డై పరఁగు-జీవునికిఁ బరమేశ్వరు మాయాగుణంబు లైనమహదాది రూపములచేత నాత్మాధారస్థానముగా విరచితం బైన స్థూలశరీరంబు గగనంబునందుఁ బవనాశ్రిత మేఘసమూహంబును గాలియందుఁ బార్థివ ధూళి ధూసరత్వంబును నేరీతి నట్లు ద్రష్ట యగు నాత్మయందు దృశ్యత్వము బుద్ధిమంతులు గానివారిచేత నారోపింపంబడు.

'ఆత్మని' అనుటకు 'ఆత్మస్థానే' యని యర్థము. ఇట 'ఆత్మాధారస్థానముగా' ననుట యెట్లు? 'స్థూలశరీరంబు' అనుటకుఁ గ్రియ యెద్ది? ఆరోపింపఁబడునది స్థూల శరీరమా? దృశ్యత్వమా? అన్వయ మేదియుఁ గానరాదు. అంతగా మూలాను గుణ్యమును లేదు.

ప్రాఁతప్రతులపాఠము—వినుం డరూపుం డై యేకరసుం డై యాత్మయగువం బరఁగుజీవునికిఁ బరమే...రూపంబులచేత నాత్మస్థానంబునందు విరచితం బైన స్థూలశరీరంబు...దృశ్యత్వమై ... నారోపింపంబడు. ౧స్కం.-67.

ఇట 'స్థూలశరీరము దృశ్యత్వమై యారోపింపంబడు' నని యన్వయము. ఇది చాల మూలానుగుణముగాఁ దెనిఁగింపఁబడినది. ఇట్లు మూలానుగుణ్యమును నన్వయమును గల యీపోతన పాఠమును గైకొనవచ్చునా? లేక యన్వయము చెడినను మూలానుగుణ్యము కొఱవడినను మన తాతగారి యచ్చుప్రతిపాఠమే వలయునా?

'యత్రేమే సదసద్రూపే ప్రతిషిద్ధే స్వసంవిదా
అవిద్యయాఽఽత్మని కృతే ఇతి తద్బ్రహ్మదర్శనమ్
యద్యేషోపరతా దేవీ మాయా వైశారదీ మతిః
సంపన్న ఏవేతి విదుః మహిమ్ని స్వే మహీయతే॥' ౧-స్కం, ౩-అ.

శ్రీధరవ్యాఖ్యా॥ యత్ర-యదా, సదసతీ-కార్యకారణరూపే-స్థూలసూక్ష్మరూపే స్వసంవిదా-స్వరూపసమ్యగ్జ్ఞానేన; ప్రతిషిద్ధే, భవతః, జ్ఞానేన ప్రతిషిద్ధత్వే [illegible]- అవిద్యయా, ఆత్మని, కృతే-కల్పితే ఇతి హేతోః, తద్బ్రహ్మ-తదా [illegible], కథంభూతం? దర్శనం-జ్ఞానైకస్వరూపమ్॥ వైశారదీ-విశారదః సర్వజ్ఞః ఈశః [illegible], [illegible]-సంసారచక్రేణ క్రీడన్తీ, ఏషా మాయా, మతిః-విద్యా...అయంభావః...[illegible] త్క్షేపం కరోతి తావన్నోపరమతే-యదాతు సైవవిద్యాయా [illegible]పరిణతా...స్వరూపసంపన్న [illegible],

ఆ-ప్ర—అప్పుడీ స్థూలసూక్ష్మరూపంబులు రెండును స్వరూపసమ్యగ్జ్ఞానంబున నిషేధింపం బడునని తెలియు-నవిద్యం జేసి యాత్మకుఁ గల్పింపంబడె ననియెడి [illegible] వలన నప్పుడా [illegible] బ్రహ్మదర్శనమను జ్ఞానంబున కధికారియగు-నట్టి బ్రహ్మజ్ఞానమతి-విశారదుండగు యీశ్వరునిగా క్రీడించు-నట్టి మతిప్రకాశంబున నవిద్య యనంబడుచున్నమాయ యుపరతమై. ౧ స్కం. 67.

ఇట 'యదా-తదా' యను నన్వయము లేదు. 'ఎప్పుడు స్థూలసూక్ష్మరూపములు స్వరూపసమ్యగ్జ్ఞానమున నిషేధింపఁబడునో యప్పుడు జీవుఁడు బ్రహ్మమగు' నని యర్థము. నిషేధింపఁబడునని తెలియు టెట్లు? ఆరూపములు 'ఆత్మని కృతే' ఆత్మయందుఁ గల్పితములని యుండఁగా 'ఆత్మకుఁ గల్పితము' లెట్లు? తద్బ్రహ్మ-తదా [illegible] బ్రహ్మైవభవతి, అని యుండఁగా బ్రహ్మదర్శనం బనుజ్ఞానమున కధికారియగు నట్లు! బ్రహ్మదర్శనజ్ఞానమేమి? ఇట దానికిఁ బ్రసక్తి యెట్లు? 'అట్టిబ్రహ్మజ్ఞానమతి-విశారద యీశ్వరునిగా క్రీడించు' దీని కర్థ మేమి? బ్రహ్మజ్ఞానమతి క్రీడించు నున్నదని యున్న యనూశ మతి యనఁగా విద్య యని వ్యాఖ్య; విద్యారూపమున [illegible] పరిణత యగుట చెప్పఁబడినది. ఆమతి యుట బ్రహ్మజ్ఞానమతి యయ్యెనా? లేక అతివిశారద యై యని పదచ్ఛేదమా! 'అట్టిమతిప్రకాశంబున నవిద్య యనంబడుచున్నమాయ' ఇటఁ గూడ 'మతి' వచ్చినదేల? మూలమునందలి 'మతి' కర్థము తెలియునంతమున నది యున్నిగతులు పడినది. పోనిందు. ఈమతిప్రకాశ మేమి? మూలమున నిదియు నొకగమకము గానరాదు. 'వైశారదీ' అనుటకు 'విశారదః సర్వజ్ఞః ఈశః తదీయా వైశారదీ' అని వ్యాఖ్య. దీనికా 'విశారద యై యీశ్వరునిగా' యని తెనుఁగు!

ఇటీవలియచ్చుప్రతి పాఠము-ఎప్పుడుస్థూల...నిషేధింపఁబడునని యును నవిద్యంజేసి యాత్మకు గల్పింపఁబడుననియును దెలియునప్పుడుజీవుండుబ్రహ్మదర్శనంబున కధికారియగు దర్శనంబన జ్ఞానైక స్వరూపం బతివిశారదయై యీశ్వరునిగా క్రీడించు మ నవిద్య యనంబడు చున్నమాయ యుపరతము.

ఇందు 'ఎప్పుడు-అప్పుడు' అనునన్వయము గలిగెను 'మతి' కింక గతులు లేవు. బ్రహ్మదర్శనజ్ఞానమును గానరాదు. 'అవిద్యంజేసి యాత్మకు: గల్పింపఁబడినని హేతువు' అను హేతువుమాత్రము పోయినది. మఱికొన్ని సవరణలును గలిగినవి. కాని తక్కినదోషములన్నియు, గలవు వ్రాఁతప్రతులపాఠము చూడుడు—

ఎప్పుడీస్థూలసూక్ష్మరూపములు రెండును స్వరూపసమ్యగ్జ్ఞానంబునంజేసి ప్రతిషిద్ధంబు లగు నవిద్యంజేసి యాత్మను గల్పింపంబడియె ననెడిహేతువువలన నప్పుడా జీవుండు బ్రహ్మదర్శనం బగు దర్శనంబనుజ్ఞానంబునంజేసి యేకస్వరూపంబు విశారదుండైనయీశ్వరునిపై క్రీడించుచు నవిస్థ యనంబడుచున్నమాయ యుపరతయై ౧ స్కం.67

మూలమున కిట్లు మిక్కిలియనుగుణమైనయీ పాఠ మచ్చుప్రతులం బడి తాఱుమాఱైనది; తప్పులకుప్పయైనది మరల దిద్దవచ్చునా? ముద్రణదేవతాకటాక్షపాత్రమై యది పవిత్రీకృతమై యున్నదే! ఆదేవతకును మఱేతాతకును గోపము వచ్చినను వచ్చుంగాక. మహాకవి కపయశము దగదు. కాన దిద్దంబడినది.

ఒకవచనమున నిన్నిదోషములు! మీఁదఁ బెక్కువచనములం దిట్లెన్నిదోషములు దిద్దంబడి యున్నవో మఱి పద్యములం దెన్నిసవరణలు సేయంబడినవో యభిజ్ఞులై మూలమును వ్రాఁతప్రతులను నారయు ప్రయాసమునకు వెనుదీయనిభాషాభిమానులకుఁ దెలియకపోవదు. ఇంకనేకాక వచనములం దెన్నికూర్పులు చేర్పంబడినవియు నెన్నిమార్పులు సేయంబడినవియు నెన్నిమతములు త్రిప్పంబడినవియు నానాఁపుటలం గల కుండలీకరణాదులచేతను గ్రంథిపాఠాంతరములచేతను దేటతెల్లము గాఁగలదు గావున నిట విస్తరించి తెలుప నవసరములేదు. అన్నియు నిట సంకలితముగా రూపింపఁ బూనినచో నివిజ్ఞప్తివేయుమడుంగు లెచ్చును. వేయు మాటలేల? ఒకభాగవతమునంత గ్రంథమే కావచ్చును. వానిని మూలముతోను వ్రాఁతప్రతులతోను బోల్చిచూచుట కవకాశము మిక్కిలియు వలయునుగావునఁ జదువరులు చూడకయే పోవుదురని తలఁచియొక్కస్కంధమునందు నొకటిరెండుదోషములను విస్తరభీతిచేఁ జిన్నవైనవానినిగా స్థాలీపులాకన్యాయమున నెత్తిచూపుట సరసము

'లోకమంగళదసుశ్లోకరూపంబున' ద్వితీ-261

ఇందులకు 'భగవతశ్చతుశ్శ్లోక్యాంసంక్షేపేణ ప్రోక్తమ్'అని మూలము. కావున 'లోకమంగళచతుశ్శ్లోకీమూలంబున' అది వ్రాఁతప్రతులపాఠము.

విదురమైత్రేయసంవాదమున

క. అగుణున కవికారునకున్, జగదవనోద్భవవినాశసత్కర్మములం
దగులీల లయిన నాతఁడు, సగుణుండై యుండు టెట్లు సౌజన్యనిధీ.

సీ. అనిన నర్భకుగతి ననఘుఁడు మైత్రేయమునిఁ జూచి విదురుఁ డిట్లనియె. తృతీ-232-233

ఇట విదురుఁ డర్భకునిగతిమైత్రేయు నడుగలేదు. నిర్గుణుఁడును నిర్వికారుఁడు నగునీశ్వరునికి లీలలెట్లు?అని ప్రశ్నము. 'అర్భకవల్లీలాపియుజ్యతే' అనువ్యాఖ్యానపంక్తిచొప్పున 'అర్భకునివలె'ననియుత్తరముకాన "అనర్భకునిగతి ననవుడుమైత్రేయ యని యుండవలయును.

చ. మఱి యపుడమ్మహాత్ముఁ డసమానబలుండు మహోగ్రబాణముల్
గఱికరిఁ దాఁక నేసి భుజగర్వ మెలర్ప విరోధిమర్మముల్. షష్ఠ-333

ఇట 'గఱికరి' తప్పు; 'గఱి గఱి' యని యొప్పు.

'యస్యామేవకవయఃఆత్మానమవిరతంవివిధవృజినసంసారపరితాపోపతప్యమానా మనుసవనం స్నాపయన్తస్తయైవ నిర్వృత్యాహ్యపరయాహ్యపవర్గమాత్యన్తికం పరమపురుషార్థమపి స్వయ మాసాదితం నోఏవాద్రియన్తే భగవదీయత్వేనైవ పరిసమాప్తసర్వార్థాః.'

ఇందుల కచ్చుపడి — పెద్దలు భాగవతు లగుటంజేసి సంసార సర్గపునుడి లయితు వివిధవృజినస్తోతకం బగుసంసారతాపంబున బాసి నిరంతరంబు సుఖోపాయామృత స్నానంబునంజేసి పరమపురుషార్థం బైనమోక్షంబును కొందురని. పం.౧ ఆ 88

మూలమున భక్తిభోగ్యతాతిశయమున మోక్షము నెంతటి లభింపను బెద్ద లాదరింప రని యుండఁగామోక్షంబు నొందుదురట! తెనుఁగు సంస్కృతములందు:

'హరికథామృతపానంబున నిర్వృతులై పరమపురుషార్థం బగుమోక్షంబు నందుదురు.'

అని యున్నది. దీని నేల మార్చిరో తెలియరాదు. మోక్షసాధన ములలో భక్త్యుత్కర్షము శోధకులమతము గాదో!

కాశ్యపపత్నీవర్ణనమున.

సీ. కామితప్రదుఁ డైనకశ్యపుకాంతలట, నుచ్చటఁ దిగ్గజేంద్రుగన్నయమ్మ

రఖిలలోకములకు నవల నై జగమెల్లఁ, బూజింప నుండు రేఖపుణ్యభామ్లు పద్య. 281

ఇట కాశ్యపపత్నులు లోకముల కవల నై యుండు నెట్లు? 'యతస్సర్వమిదం జగత్' అను మూలముచొప్పున లోకముల కవ్వలె' అని యుండవలయును. అందే గీతమున

'వారి కలగంపకడుపుల నేరుపరుల, నరిదిబిడ్డలఁ బడసినబిరుదుసతుల

నామములు నన్వయంబులు' పద్య. 281

అని యున్నది. ఇటమీఁదఁ గాశ్యపపత్నుల నామాదులు చెప్పఁబడుచున్నవి గాన యాపత్నులే 'బిరుదసతుల' యనిఇట నివిశేష్యము. అట్లుగా 'కలగంప కడుపుల నేరుపరులను — అరిదిబిడ్డలను — బడసిన బిరుదుసతుల నామములు', అని య న్వయము 'వారి' యనునది పూర్వసీసపాదములందు 'ఏవింత గాంచు' ఇత్యాదుల చేఁ బ్రతిపాదిత లయినయాపత్నులనే పరామర్శించుచున్నది. కాన దీని కన్వయ మె ట్లు? ఏకవాక్యముననే 'వారి' 'బిరుదుసతులు' అనురెంటిలోనే దేనో కటి యుండవల యునుగాని రెండు నుండిన నన్వయము గలుగదు. రెండును భిన్న వాక్యములలోని వేని 'వారి' అనువాక్యమునకు సమాపక మేది? కనుక నిది తప్పు. 'వారి కలగంపకడుపుల నేఱుపరుప, నరిది; బిడ్డలఁ బడసినబిరుదసతుల' అని దిద్దుకొనవలయును. యతిభం గ మన్నచోసికవి (సింగన) యుభయరేఫమైత్రి నిబాటించినవాఁ డని తెలియునది.

దేవేంద్రునిసభాస్థితివర్ణనమున.

'నిండుపున్నమనాఁడు గండరించినచంద్ర, మండలశ్రీలతో మాఱుమలయు

భద్రవిద్యోతితాతపత్రంబు గ్రాలుచు, మిన్నేటితరఁగల మేలుకొలుపు

గలితదివ్యాంగనాకరతలచాతుర్య, చామీకర శ్రేణి జాడపఱుప' పద్య. 260

ఇట 'ఆతపత్రము గ్రాలుచు మిన్నేటితరఁగల మేలుకొలుపు' టెట్లు? దివ్యాం

గనాకరతలచాతుర్యచామీకర శ్రేణి జాడపఱచుట' యన నర్థము గలదా? 'మం డలశ్రీతోడ మాఱుమలయు భద్రవిద్యోతాతపత్రంబు గ్రాలంగ'ననియును 'మిన్నేటితరఁగల మెలుపుగొలుపఁ గలితదివ్యాంగనాకరతలచాతుర్యచామరశ్రేణులుజాడపడఁగ' ననియు దిద్దునది. 'చామరవ్యజనాదిభిః' యని మూలము. పూర్ణచంద్రమండలశ్రీతోడ నాతపత్రము నకును, మిన్నేటితరఁగలతోడఁ జామరశ్రేణులకును సామ్యము; కాని యాతపత్రము మిన్నేటితరఁగల మేలుకొలుపలేదు. మిన్నేటితరఁగల మేలుకొలుపుటకుఁ జామీకరశ్రేణులు జాడఁబఱుపలేదు. చామరములు చామీకరము లై యనర్థము పుట్టించినవి.

....

శ్లో॥ భూతాని తైస్తైర్నిజయోనికర్మభిర్భవన్తి కాలే న భవన్తి సర్వశః
న తత్ర హాత్మా ప్రకృతావపి స్థిత స్తస్యా గుణై రన్యతమో నిదధ్యతే॥ సప్తమ. ౨. అ.
ఆ-ప్ర. క. కలుగును మఱి లేకుండును, గలభూతము లెల్లఁ గాలకర్మవశము లై
నిలువఁడు ప్రకృతిం దగ్గణ, కలితుఁడు గాఁడాత్మ యిందుఁ దగమ్యుఁడు దలఁపన్.

మూలమున 'ప్రకృతావపిస్థితః' అన్నందులకు 'నిలువఁడు ప్రకృతి'నని తెనుఁగున్నది. 'నిలువఁబడుఁ బ్రకృతిఁ దద్గుణ' అని దిద్దునది. 'క్రోడసద్గ్రంథంబుల్' క్రోడమునకు సద్గ్రంథము లేమి? సద్గంథము లని యుండవలయును. సప్తమ 168

మత్స్యావతారవర్ణనమున,

గఱులు సారించు మీసలు గడలుకొలుపు
నొడలు జళిపించుఁ గన్నులబొమల నార్చు. అష్టమ. 724

అని యున్నది. మత్స్యము మీసలు గడలుకొలుపుటయు కనుబొమలనార్చుటయు వింతలోనివింత. మత్స్య మప్రాకృత మన్నను, దాని కీయపూర్వవ్యాపారములనవసరములు గావున వర్ణింప నావశ్యకములు గావు, 'మీసలఁ గడలుసివురు' ననియుఁ 'గన్నులపొలప మార్చు' ననియు దిద్దునది.

'నయత్ప్రసాదాయుతభాగలేశమ్' అష్టమ. ౨౪ అ
ఇందులకు 'నీప్రసన్నతఁ, బదివేలవపాలిలేశభావము' అష్టమ. 781

అని యచ్చుప్రతి. ఇట ప్రసన్నతలోనిపదివేలవపాలు 'ఇలేశభావము' గాదు 'ప్రసన్నతపదివేలవపాలి 'లేశ' భాగము' అని దిద్దునది.

కుమారవనమును జొచ్చినసుద్యుమ్నుఁడు శివునిశాపమున స్త్రీకాఁగా వసిష్ఠప్రార్థనమువ నద్దేవుఁడు

'స్వాంశ వాచ మృతాంతర్వ న్నిదమాహ విశాంపతే
మాసం పుమాన్ సభవితా మాసం స్త్రీ తపసా తవ'

అని యొకమాసము పురుషుఁడుగాను నొకమాసము స్త్రీగాను నుండ నన గ్రహించినాఁడు. ఇందుల కచ్చుప్రతిని

'తనమున్నాడినమాటయా [illegible] నిజముగాఁ [illegible]
మనుజేంద్రుండు [illegible] [illegible] [illegible]
మిని గ్గొ' [illegible] 88

అని యున్న [illegible]. ఇట [illegible] నలం [illegible] మూలాం తర మెక్కడిది? ఇది మూలానుగుణముగా [illegible]! '[illegible] బుక్షుండై' అని యుండవలయును. ఇట [illegible] [illegible] కాదు, మనువుపుత్త్రుఁ డైనసుద్యుమ్నుఁ డని [illegible]. [illegible] ట్లనర్థముసేసిరి కాఁబోలు. మందుకంటె రోగ [illegible].

'భువి దూఱన్ భువిఁ దూఱు నక్షి సార నక్షం [illegible]' [illegible] 107

ఇట యతి తప్పు 'అబ్బుల్ [illegible]' [illegible].

'ప, ర్యాప్తస్వేదజలాంగి వారిసముదాయాలంకృత [illegible]' [illegible] 588

మూలమునం [illegible] 'ర్యాప్తస్వేదజలాంగి' [illegible] 'వారిసముదాయాలంకృత' [illegible] ఇం దేమిసారస్యము గలిగినది? 'ఆ [illegible] సముదాయస్వర్గవిగ్ భార్గవిన్' అని యుండవలయును. ఇందలియర్థము [illegible] తాతిగా రన్నచోఁ జెప్పను.

శకటాసురభంజనమున

'కదాచి దౌత్థానికకౌతుకాప్లవే జన్మర్క్ష [illegible]' [illegible]

వ్యాఖ్యా॥ ఉత్థానం-'శిశోరంగ పరివర్తనం, [illegible]'

అని యున్నది. ఇందులకు

'బాలకుఁ డొడికిలఁబడ నేర్చె నని జన్మ, నక్షత్రమం [illegible] నందు
పొలఁతి వేడుకతోడఁ బొరుగు[illegible]వేలఁ, జేరి' [illegible] 248

అని యున్నది. మూలమందలి 'కౌతుకాప్లవము' నకు నిట [illegible] లేదు. కాన 'పొలఁతి వేడుకబోర్కుఁ బోయ వ్రేతలఁజేరి' యని యుండవలయును. 'బోర్కు' అని ప్రత్యేకపదముగా నిఘంటువులందు లేదు. కాన 'బోర్కు' 'పొగుగు' [illegible].

'పట్టి యలరుఁబోఁడి పట్టి యూతం డని
గట్టితలఁపుతోడఁ గట్టెఁ గాళ
పట్టికడుపు పెక్కు బ్రహ్మాండములు పట్టు
టెఱిఁగనేని దల్లి యేల కట్టు.' దశ. పూ. 338

ఇట 'యలరుఁబోఁడి' యని యుండఁగా మరల 'తల్లి' యని చెప్పవలసినయావశ్యకత లేదు. అది యందమును గాదు. 'పట్టి యెల్లబోఁటిపట్టి యూతం డని' యని పాఠము. 'ఎల్లబోఁటి గోపాలురమందగాదు.' దశ. పూ. 1142 అని యీస్కంధము ననే ప్రయోగాంతరము గలదు గాన యిది యబ్బురము గాదు.

'వ్రేలం ద్రొక్కనిపాదరేణువులు పై వేష్టించినం జాలదే' దశ. పూ. 574

పాదరేణువులు వ్రేలం ద్రొక్కని వెట్లు? మూలమున 'యద్గోపశేఖరసి కిత మాంఘ్రిరజోభిషేకమ్' దశ ౧౭ అ. అనియున్నది. 'వ్రేలం ద్రొక్కనిపాదరేణువు' లని యర్థము, గోపపర్యాయమగు 'వ్రేలు' అంగుళిపర్యాయమైన 'వ్రే' అయ్యె వ్రేలు మాఱఁగా 'ఒక్కని,యు'యాత్రొక్కని' యయ్యె.

'కూడి గ్రహంబులు దిరుగఁగ, మేడలతుది నెలవులందు' దశ పూ. 2600

'తుదినిలువులందు' అని యుండవలయు. నిలు వనఁగా సంకేతస్థ. 'పోలుచు చతుర్దశ భువనములఁ దనకీర్తియాడెడినిలువులగుమేడగాఁగ' నిర్వచనోత్తరరామాయణము. 'నాటకశాలమేడపై నిలువుల' మనుచరిత్రము.

ఇట్లు పెక్కులు చూపవచ్చును. మూలమును జూచి, పోతనకవితావైలక్ష్యమును బరిశీలించి, తిక్కనకవురచనావిశేషముల విమర్శించి పెక్కువ్రాతప్రతుల శోధించి, నాకావింపనసవరణలను, బూరించిన గ్రంథపాతములను, విసదీసినకూర్పులను, దేటపఱచిన మార్పులను సముంజసములో కావో యనువిషయమున గుణదోషగ్రహణపారీణు లగుసహృదయశిరోమణులే ప్రమాణము. తప్పో యొప్పో తమమనస్సుల నాటియున్న తాతలనాటిపాఠములను దీయలేకయుఁ, గావునసే త మంతటఁ దెలిసికొనఁబూనకయుఁ 'బండితులశోధనములు' 'తాతగారిపాఠము' లని యీపూరిపుడకలనేపాశుపతాస్త్రములుగాఁ గొని తమపక్షము నిలుపు కొనఁజూచు వారికీవిజ్ఞప్తియం దవగాహించుట గజస్నానమువంటి దే యగును. వీరి కాపండితులే వ్యాసులు, ఆతాతయే పోతయ. గ్రంథమునుగూర్చి యీవిజ్ఞప్తియందుఁగల విషయములను దక్కం గలవిషయములను దమంతటఁ దెలిసికొనఁ జాలుకోవిదు లయ్యు ననూయవలన నంగీకరింపనిచలపాఁగులను దలుప బ్రహ్మదేవునివశము గా దనుట విదితమే కదా! అట్టివారి కావ్యాసులే సర్వ ముందలిగూర్పులు మార్పులు తనమతము గా దని వాదించినను బోతనయే తనకవనము కా దని యొట్టుపెట్టినను మెచ్చుగలుగ దన్న నిం కీవిజ్ఞప్తి వారిమది కెక్కునా? మొట్టమొదట దిద్దినవారు మనీషులే. 'ప్రమాదో ధీమతా మపి' యన్నట్లు మనీషులకును భ్రమాదములు గలుగక పోవవు. మఱియుఁ బుస్తకములఁ దొలుతొలుతవ్రాతమునండి యచ్చునకుఁ దెచ్చునపుడు చిక్కులు పెక్కులు గలుగును చిరోత్పన్నములైనపదాదులనుజిక్కులఁ బెట్టును. కాన దప్పులుగలుగుటఁ దోసిపుచ్చనలవిగాదు. సిదపభాషావిషయమున బరిశ్రమ మెక్కుడగుచు రాఁగా, బానంజేసి నూతనవిషయములు తేలుచునుండఁగా మునుపటిపండితులశోధనములకుఁ జిక్కనివియు వారిమదికిఁ దలియనివియు నగు దోషములు పెక్కులుచూపట్టిభాషావృద్ధి గలదిని బైపయిసవరింపఁబడుచుండును. ఇది సత్యముగుట పెక్కుభాషాచరిత్రముల సిద్ధము. ఇది తెలియక నాగరికత వర్ధిల్లి భాషాభివృద్ధి గావించుచున్నయిక్కాలమున 'శాస్త్రమపౌరుష మాద్యమ్మున్నమ్ము

కల్గను గొని పూర్వీకము తెల్ల [illegible] బహూనముల [illegible] మంత్రము గాదు. పక్షపాతము [illegible] సత్యా[illegible] [illegible] నముల కలవుగావు. ప్రాచ్యలిఖిత గ్రంథ[illegible] మున్నవి వలయునని, ప్రతులు నాయొద్ద గలవు; [illegible] ళువ్వులై మరభిమానమును '[illegible]' [illegible] బూపముగా జాటినను, వాడ [illegible] ఘంటాకొట్టినను, దిక్కు దిక్కు [illegible] సత్యము సత్యమై నిలుచునుగాని యసత్యముగాదు. [illegible] తప్పదు [illegible] సత్య[illegible] [illegible] మానవీయులకును సత్యము ప్రియము [illegible] విషయమున వ్యాసులను మించిన పండితుడు [illegible] మించిన తాతగారును గలుగరు. మాకే కాదు; మీకును గలుగరు; [illegible] గలుగరు. కాన యాయుద్దతిని మున్నిడుకొని యేతన్ముద్రణ[illegible] గాని [illegible]. తప్పులును దప్పులుగాం జూపుదురేని బాలురయినను వంద్యులే. [illegible] బుద్ధులు చూపిరేనియు బాలుడు గూడ నభినందింపదగినవాడు. కాన [illegible] దోషముల నెల్లరును దెలుపం బ్రార్థితులు.

ఇట్లు

[illegible]

శ్రీరామచన్ద్రపరబ్రహ్మణే నమః

పోతనామాత్యకవిత్వాదివిమర్శనము

శ్రీమదాశ్రితజనరక్షాపరాయణుం డగునారాయణుని యంశంబున నవతరించినవ్యాసుండు, వివిధతత్త్వార్థప్రతిపాదకంబు లగుసంవాదంబులును, బహుధర్మావబోధకంబు లగుపుణ్యరాజచరిత్రంబులును, భక్తిరసోద్దీపకంబు లగుభగవజ్జన్మకర్మాద్యభివర్ణనంబులును గలిగి సకలకలికల్మషాపహంబుగా నుండునట్లు మహాభాగవతపురాణంబును రచియించుటం జేసి పఠనశ్రవణాదిపరాయణు లైన యాస్తికశిరోమణుల కెల్ల నది యైహికాముష్మికశ్రేయఃపదంబు నత్యంతోపాదేయంబు నై యొప్పుచుండు. అయిన నది గీర్వాణభాషం బ్రణీతం బై, యందును దద్భాషాప్రవీణులకు మాత్రంబె సుగమం బై యుండుటం జూచి యందలిమహార్థంబులు ముముక్షువుల కెల్ల సుబోధములుగాను రమణీయములుగాను గావింప దొరఁకొని శ్రీరామానుగ్రహసమాసాదితసరసకవితాసామ్రాజ్యధురంధరుం డగుబమ్మెరపోతనామాత్యుండు మృదుమధురాతిసుందరపదసందర్భసౌభాగ్యంబు దీపింప నవరసభావబంధురంబుగా నమ్మహాగ్రంథంబు నాంధ్రీకరించి యనపాయం బగుయశఃకాయంబు నొంది కృతార్థుం డయ్యె.

భాషాంతరీకరణము.

మధురసఝరీమాధురీధురీణనిరుపమాననిరర్గళకవిత్వధారావిరాజితుం డగుపోతనామాత్యుం డీమ్మహాపురాణంబునందలిపండ్రెండుస్కంధముల సహృదయహృదయంగమం బగురచనాసరణి స్ఫురణింపఁ బూర్ణముగాఁ దెనిఁగించి కీర్తిశేషుం డైనపిదపఁ గొన్నికారణంబులచే నందలిభాగంబులు కొన్ని యుత్సన్నంబులు కాఁగా వానిని నారయాదులు పూరించి రని పండితపరంపరామూలంబున నెల్లరకుం దెల్లం బై యున్నది కదా. ఇది యిట్లుండఁ గవులకు నొకగ్రంథమును సరిగా భాషాంతరీకరించుటకన్న నొకదానిని సొంతముగా రచించుట మిక్కిలి సుకరము. ఏలనఁగా సొంతకృతియందుఁ దమకవితాపటిమకును పాండిత్యపరిమితికిని ననురూపము లగువర్ణనంబులును విషయములు నలవరించుకొని వ్రాసి రచింపవచ్చును. భాషాంతరీకరణమందో యట్లు సేయ యుక్తి కాదు. ఇది బహువిధవర్ణనాసందర్భసమలంకృతంబై, నానాతత్త్వవిమర్శభూయిష్ఠంబై, విపులప్రబంధబంధురంబై కవి [illegible]

రంబని చెప్ప నొప్పునే! అది రసోచిత [illegible] ప్రకృతియు, నమేయమ్ము నాచాతురియుఁ, దత్త్వార్థపరి[illegible]ంబును, [illegible] [illegible]గికవిత్వధారా ప్రవాహంబును గలుపు[illegible] గాక [illegible] [illegible]యే పోతయని యాతనికవిత్వమే చాటుచున్నది. [illegible] పోతనదాని [illegible] నంతరసవంతములును [illegible] గల[illegible]. [illegible]విమల వైదుష్యంబునఁగాని, తత్త్వార్థనిరూపణ[illegible] [illegible] యుఁ దక్కువ యని చెప్ప నొప్పను. [illegible] [illegible]నను, గంగనది మృగత్వము [illegible], [illegible] [illegible]ను.

పోతనకవితావిలాసవైచిత్ర్యంబులు [illegible] గలుగఁబడి యుండుటవలన, వానిని సాకల్యం[illegible] [illegible]ణంబును దనిఁగించినవారిం [illegible] [illegible] బొందుపఱుచు చున్నాఁడను.

పోతన.

పోతన రచించినభాగము లెల్ల [illegible]. [illegible] రాణము నంతయు, ముఖ్యముగాఁ ద[illegible] శ్రీ[illegible]వనుసరించియే తెనిఁగించి యున్నాఁడు. మూల[illegible] నేని దానిని వివరించు వ్యాఖ్యానపదములను [illegible] నీటుగా దీటుకొల్పి దానిని డీకవలెఁ జేటపఱచు[illegible]. ఎట్లన,

దశమస్కంధము – షోడశాధ్యాయము.

కాళియపత్నీస్తుతిఘట్టము.

నమో౽నంతాయ సూక్ష్మాయ కూటస్థాయ విపశ్చితే
నానావాదానురోధాయ వాచ్యవాచకశక్తయే॥
నమః ప్రమాణమూలాయ కవయే శాస్త్రయోనయే।

శ్రీధరవ్యాఖ్యానము.

౪౦॥ నమఇతి। అనంతాయ, అహంకారాపరిచ్ఛేదాత్ అతః సూక్ష్మాయ, అదృశ్యత్వాత్; అతఏవ, కూటస్థాయ, ఉపాధికృతవికారాభావాత్; అతఏవ విపశ్చితే–సర్వజ్ఞాయ; ॥నానేతి। నానావాదానురోధాయ – అస్తి, నాస్తి, సర్వజ్ఞః, కించిజ్జ్ఞః, బద్ధః, ముక్తః, ఏకః, అనేకః, ఇత్యాదీన్ నానావాదాన్, అనురుణద్ధి–మాయయానువర్తతే, యస్తస్మై; వాచ్యవాచకశక్తయే–అభిధానాభిధేయశక్తిభేదావపి, నాత్యే ప్రతీయమానాయ ॥౪౧॥ నమఇతి॥ ప్రమాణమూలాయ – చక్షురాదీనాం చక్షురాదిరూపాయ, అతఏవ, కవయే – స్వయం తత్పరవేక్షజ్ఞానాయ; [illegible], శాస్త్రయోనయే–వేదాత్మకనిశ్వాసాయ.

(౮) ధ్రీకరణము

మూఁడహంకృతులచేఁ గుసుఁగువడక.

తే. నెఱి ననంతుఁడవై దర్శనీయుఁగుచివి, గాక సూక్ష్ముఁడ వై నిర్వికారమహిమఁ
దనరి కూటస్థుఁడన సమస్తంబు నెఱుఁగు, నీకు మ్రొక్కెద మాలింపు నిర్మలాత్మ.

వ. మఱియుఁ గలండు, లేఁడు. సర్వంబు నెఱుంగు, నించుక యెఱుంగు, బద్ధుండు, ముక్తుం, డేకం, డనేకుండు నను నివి మొదలుగాఁ గలవాదంబులు మాయవలన ననురోధింపుదువు కావున నానావాదానురోధకుండ వయ్యు నభిధానాభిధేయ శక్తిభేదంబువలన బహుభావప్రతీతుండ వయ్యును, జక్షురాదిరూపంబువలనఁ బ్రమాణమూలకుండ వయ్యు, నిరపేక్షజ్ఞానంబు కలిమిఁ గవి వయ్యు, వేదమయ నిశ్వాసత్వంబువలన శాస్త్రయోని వయ్యు.

*ఇటఁ గ్రిందిగీఁతలు గలవి యెల్లఁ గవి కేవలవ్యాఖ్యానమునుండి మాత్రము గైకొని తెనిఁగించిన వగుటచే నతం డావ్యాఖ్యానమునే యనుసరించి రచించినాఁ డనుట తేటతెల్లగఁ దెలియ నగును. మఱియుఁ గేవలకావ్యసరణికి సరసములుగాఁ దోఁపనితత్త్వవిషయములను గూడ నతిపేశలకవనంబున హవణించి మనోహరములనుగాఁ దోఁపించుటయం దీకవిశిఖామణి మిక్కిలి నిపుణుఁడు.

సప్తమస్కంధము – పంచమాధ్యాయము.

శ్లో॥ మతిర్న కృష్ణే పరతః స్వతో వా మిథోభిపద్యేత గృహవ్రతానాం
అదాంతగోభిర్విశతాం తమిస్రం పునఃపునశ్చర్వితచర్వణానామ్॥

తెనుఁగు

ఉ. అచ్చపుఁజీఁకటిం బడి గృహవ్రతులై విషయప్రవిష్టులై
చచ్చుచుఁ బుట్టుచుం మఱలఁ జర్వితచర్వణులైనవారికిం
జెచ్చెరఁ బుట్టునే పరులు సెప్పిన నైన నిజేచ్ఛ నైన నే
మిచ్చిన నైనఁ గానలకుఁ జేఁగిన నైన హరిప్రబోధముల్.

మూలము.

శ్లో. న తే విదుః స్వార్థగతిం హి విష్ణుం దురాశయా యే బహిరర్థమానినః
అంధా యథాంధైరుపనీయమానా వాచీశతంత్ర్యామురుదామ్ని బద్ధాః.

శ్లో. నైషాం మతిస్తావదురుక్రమాంఘ్రిం స్పృశత్యనర్థాపగమో యదర్థః
మహీయసాం పాదరజోభిషేకం నిష్కించనానాం న వృణీత యావత్.

♦ క్రిందిగీఁతలు మూలమునుండి కాని వ్యాఖ్యానమునుండి కాని కైకొని తెనిఁగించినవానినిఁ జూపుచున్నవి. ఇట్టే తక్కినయెడల నెఱుంగునది.

పోతన.

సీ. కానివాని నూతగొని [illegible]
కానవిభంగిఁ గర్మములఁ [illegible]
కానరు విష్ణుఁ గొందఱటుఁ [illegible]
స్థానరజోభిషిక్తు లగుసంవ్రాతకస్మలు [illegible].

ఇట్లింపగా హృదయగంజకములగా [illegible] వ్య మగుమృదుమధుర [illegible] మఱి యీ పద్యంబులనడకనుబగును [illegible] కయు, వానిభావంబుఁ [illegible] యానందరసమగ్నంబుఁ గావింపక మానవు.

ఈ రెండుపద్యములును [illegible] దెలియవచ్చును. తాను జేయు తెనుంగు [illegible] ఫణితి కనురూపముగాను [illegible] కతిపయవిశేషణంబుల మానియు, [illegible] రోత్కర్షమునకను నుపకారములగు సరసపదముల [illegible] ర్చియు, నేదేనొక దానికి మాఱుగాఁ [illegible] నం[illegible] జనింగించియున్నాఁడు. ఒకానొకచో [illegible] మేదైన నొక్కటి నన్యయాదిసామ్యంబుని [illegible] ననోవైయున్నను మాలార్థము [illegible] పాదితమైయుండును. వీనికెల్ల నుదాహరణంబు [illegible] ముఁ దెలియఁగూడును గాన విస్తరభీతి [illegible] కొంతకట వృసా నుండునేని తద్వ్యాచకము [illegible] దానిక త్పర్యమును మాత్రము తేటగాఁ గూర్చుటను [illegible]. యీ 'వాచీశతంత్ర్యా మురుదామ్ని బద్ధాః' అనుటకు శ్రీధరుల '[illegible] వేద[illegible]యాం రజ్జ్వాం, [illegible] దామాని బ్రాహ్మణాదిః [illegible] తస్యాం బద్ధాః' అని టీకవ్రాసి, '[illegible] కర్మభి ర్బద్ధా ఇత్యర్థః' అను [illegible] దెలిపియున్నారు. పోతనయు నిట నీమత్సరసార్థక మగుమూలపదముల [illegible] తదాశయమునే 'కర్మబద్ధులై' యని కోమలముగాఁ గూర్చియున్నాఁడు. మఱియు రసోద్దీపకములు కాని రిక్తకథాంశములనుగూడ రచనాచమత్కృతి నతిరమణీయము లుగాఁ జేయుటయందుఁ బోతన యసమానుఁడు. ఎట్లన:

సప్తమస్కంధము–పంచమాధ్యాయము.

శ్లో. ఏకదా సురరాట్పుత్ర మంక మారోప్య పాండవ!
పప్రచ్ఛ కథ్యతాం వత్స! మన్యతే సాధు య ద్భవాన్.

తెనుఁగు

శా. అంతం గొన్నిదినంబు లేఁగిన సురేంద్రారాతి శంకాన్విత
స్వాంతుం డై నిజనందనుఁ గురువు లేజాడం బఠింపించిరో
భ్రాంతుం డేమి పఠించెనో పిలిచి సంభాషించి విద్యాపరి
శ్రాంతిం జూచెదఁ గాక నేఁ డని మహాసౌధాంతరాసీనుఁ డై.

ఉ. మోదముతోడ దైత్యకులముఖ్యులు ర మ్మని చీరఁ బంచెఁ బ్ర
హ్లాదకుమారకుం భవమహార్ణవతారకుఁ గామరోషలో
భాదివిరోధివర్గపరిహారకుఁ గేశవచింతనామృతా
స్వాదకఠోరకుం గలుషజాలమహోగ్రవనీకుఠారకున్.

వ. ఇట్లు చారులచేత నాహూయమానుం డై ప్రహ్లాదుండు సనుదెంచిన.

శా. ఉత్సాహప్రశమంత్రశక్తియుతమే యుద్యోగ మార్యాఘసం
విత్సంపన్నుఁడ వైతివే చదివితే వేదంబులుం శాస్త్రముల్
వత్సా రమ్మని చేరఁ జీరి కౌఁగిటఁ వాత్సల్యసంపూర్ణుఁ డై
యుత్సంగాగ్రముఁ జేర్చి దానవవిభుం డుత్కంఠ దీపింపఁగన్.

క. అనుదినసంతోషణములు, జనితశ్రమతాపదుఃఖసంశోషణముల్
తనయులసంభాషణములు, జనకులకుం గర్ణయుగళసద్భూషణముల్.

వ. అని మఱియుఁ బుత్రా నీ కెయ్యది భద్రం బై యున్నది చెప్పు మనిన నగ్గుణవంతుం
డ్రికిఁ బ్రియనందనుం డి ట్లనియె.

అష్టమస్కంధము — తృతీయాధ్యాయము.

గజేంద్రమోక్షణఘట్టము.

శ్లో. తం తద్వదార్త ముపలభ్య జగన్నివాసః స్తోత్రం నిశమ్య దివిజైస్సహ సంస్తువద్భిః
ఛందోమయేనగరుడేనసమూహ్యమానశ్చక్రాయుధోభ్యగమదాశుయతోగజేంద్రః.

32. సోంతస్సరస్యురుబలేన గృహీత ఆర్తో దృష్ట్వా గరుత్మతి హరిం ఖ ఉపాత్తచక్రం
ఉత్క్షిప్య సాంబుజకరం గిర మాహకృచ్ఛ్రా న్నారాయణాఖిలగురో భగవన్నమస్తే.

33. తం వీక్ష్య పీడిత మజస్సహసావతీర్య సగ్రాహ మాశు సరసః కృపయోజ్జహార
గ్రాహాద్విపాటితముఖా దరిణాగజేంద్రం సంపశ్యతాం హరి రమూముచదుస్రియా
ఈమూఁడుశ్లోకములకు, [ణామ్.

మ. అలవైకుంఠపురంబులో నగరిలో నామూలసౌధంబుదా
పల మందారవనాంతరామృతసరఃప్రాంతేందుకాంతోపలో
త్పలపర్యంకరమావినోది యగునాపన్నప్రసన్నుండు వి
హ్వలనాగేంద్రము పాహి పాహి యనుకు య్యాలించి సంరంభి యై.

అనుసీపద్యము మొదలుకొని

శా. పూరించెన్ హరి పాంచజన్యముఁ గృపాంభోరాశిసౌజన్యమున్
భూరిధ్వానచలాచలీకృతమహాభూతప్రచైతన్యమున్
సారోదారశితప్రభాచకితపర్జన్యాదిరాజన్యమున్
దూరీభూతవిపన్నదైన్యమును నిర్ధూతద్విషత్సైన్యమున్.

అనుపద్యమువలెఁ గలుగుఇరువదిపద్యగద్యములను రచించినాఁడు. ఇట్లు మూలంబునందలియొకటిరెండుశ్లోకంబులకు నూఱుగా నసదృశానర్గళకవిత్వధారాప్రవాహంబు పొంగి పొరలఁ బెక్కుపద్యంబు లతిహృద్యంబులుగాను నత్యంతరసోల్లాసభాసురంబులుగాను రచించుటం బెక్కుచోట్లఁ గానవచ్చును.

నవమస్కంధము — నవమాధ్యాయము.

26. శ్లో. వ్యవాయకాలే దదృశే వనౌకోదంపతీ ద్విజౌ
క్షుధార్తో జగృహే విప్రం తత్పత్న్యాహాకృతార్థవత్.
27. న భవాన్ రాక్షస స్సాక్షా దిక్ష్వాకూణాం మహారథః
మదయంత్యాః పతి ర్వీర నాధర్మం కర్తు మర్హసి
ఏష హి బ్రాహ్మణో విద్వాన్ తపశ్శీలగుణాన్వితః.
31. సోయం బ్రహ్మర్షి వర్యస్తే రాజర్షిప్రవరా ద్విభోః
కథ మర్హతి ధర్మజ్ఞ వధం పితు రి వాత్మజః.
32. తస్య సాధో రపాపస్య భ్రూణస్య బ్రహ్మవాదినః
కథం వధం యథా బభ్రో ర్మన్యతే స న్మతో భవాన్.
33. యద్యయం క్రియతే భక్ష స్తర్హి మాం ఖాద పూర్వతః
న జీవిష్యే వినా యేన క్షణంచ మృతకం యథా.
34. ఏవం కరుణభాషిణ్యా విలపంత్యా అనాథవత్
వ్యాఘ్రః పశు మి వాఖాద త్సౌదాస శ్శాపమోహితః.

తెనుఁగు.

క. ఆఁకట మలమల మాఁడుచు, వీఁక నతం డడవి నున్నవిప్రమిథునముం
దాఁకి తటాలున విప్రుని, గూఁకటిచేఁ బట్టి మ్రింగెఁ గొనపోవుతఱిన్.

వ. అంత నాబ్రాహ్మణునిభార్య పతికి నడ్డంబు వచ్చి యేడ్చుచు నారాచరకున కిట్లనియె.

మ. రవివంశాగ్రణి వై సమస్తధరణీరాజ్యానుసంధాయి వై
భువనస్తుత్యుఁడ వై పరార్థరతి వై పుణ్యానుకూలుండ వై
వివరం బేమియు లేక నాపెనిమిటిన్ విప్రుం దపశ్శీలు స
త్ప్రవరున్ బ్రహ్మవిదున్ జగన్నుతగుణున్ భక్షింపఁగాఁ బాడియే.

శా. తండ్రీ మీకు దినేశవంశజులకున్ దైవంబు బ్రాహ్మణుం
డం డ్రామాటలు లేవె భూమిసురగోహత్యాభిలాషంబుఁ గై

కొండ్రే మీయటువంటిసాధుజనులు రక్షోభావ మి ట్లేల మీ
తండ్రిం దాతలఁ బూర్వులం దలఁపవే । ధర్మంబునం బోగదే.

శా. అన్నా చెల్లెల నయ్యెదన్ విడువు నీ । కన్నంబు వెట్టింతు నా
హ్రాన్నార్థుల్ ద్విజు గంగికుట్టి నకటా । హింసింప నేలయ్యా నీ
వెన్నం డింతులతోడఁ బుట్టనె నిజం । బిట్టైన మున్నెట్టు నా
పన్నుల్ నన్ను శిరంబుఁ ద్రుంచి మఱి మత్ప్రాణేశు రక్షింపవే.

క. అని కరుణ పుట్ట నాడుచు, వనితామణి పలవరింప । వసుధాదేవుం
దినియె నతఁడు పులి పసువుం, దిను క్రియ శాపంబుకతన । ధీరహితుండై,

ఇట నిరుపమకవిత్వాతిశయప్రయుక్తనిరంకుశస్వాతంత్ర్యమున మూలము నందలిపదపద్ధతి సరిగా ననుసరింపక సందర్భసముదితరసావేశపారవశ్యమున నీపద్యంబుల మూలంబుకంటె నత్యంతరసోద్దీపకములుగా రచించినాఁడు.

పదలాలిత్యమును, బ్రసాదవైభవమును సులలితసగళధారయుఁ బోతనకవితాకమనీయతకు ముఖ్యహేతువులు. అతనికవిత్వధార యన్నిట నతిశయించినది. అది యెందును గుంటులేక కటుపదంబుల గడుసు గాక యతిప్రాసములందు మెలిగొనక యొకమహానదినిర్మలప్రవాహంబువలె నిగనిగలాడుచు నిరర్గళముగా బ్రవహించుచుండును. మఱియు శృంగారరసంబు నితరరసంబులతోఁ బరస్పరనిరపేక్షముగాఁ గూర్చి కాని లేక వాని కంగముగాఁ జేసి కానియభివర్ణించుట యీకవికి నిష్టముగాఁ గొన్ని చోటులఁ గానిపించుచున్నది. ఇతనివర్ణనావిషయములలో నితరరసపరిప్లుతములుగా నుండునవి గూడ నితనికవితామతల్లిం దసంతతటఁ జిప్పిలుచుండుశృంగారరసపూరంబున నిసుమంతయైనఁ దోఁగియుండక మానవు. సమవిభక్తావయవములు శరీరసౌందర్యమున కెట్లొక హేతువో యట్లే పోతనపద్యంబులందలిపదసమాసాదులు తులఁ దూఁచి తీరిచినట్లు రసవైభవానురూపంబుగ సువిభక్తములై వాని రామణీయకంబునకు మూలముగా నుండును. ఎట్లన:—

దశమస్కంధ - పూర్వభాగము

మ. జవసత్త్వంబులు మేలె సాము గలదే । సత్రాణమే మేను భూ
ప్రవరుం బోసన మిమ్మనంగ వలెనే । పాలీ లభీష్టంబు లే
పవిపో కాక కృతాంతదండకమవో । ఫాలాక్షునేత్రాగ్నివో
నవనీతంబులముద్ద గాదు మెసఁగన్ । నాముష్టి గోపార్భకా.

మ. ఘనుఁ డాభూసురుఁ డేఁగెనో నడుమ మార్గశ్రాంతుఁడై చిక్కెనో
విని కృష్ణుం డిది తప్పుగాఁ దలఁచెనో । విచ్చేసెనో యీశ్వరుం
డనుకూలింపఁ దలంచునో తలఁపఁడో । యార్యామహాదేవియున్
నను రక్షింప నెఱుంగునో యెఱుఁగదో । నాభాగ్య మెట్లున్నదో.

ఇతనికవనంబునఁ బద్యాంతము లతిరమణీయములు. పద్యాదినంకురించినశబ్దమ్ము

బులు బయిఁబయి నతిచతురముగాఁ బుష్టి నొందించుచుఁ దుదిని వ్యస్తపదములవి న్యాస వైఖరి చేఁగాని సుధాఝరివలె నరవడించునొకనిడుదసమాసంపుధాటిచేఁగాని దానిని బెల్లుగాఁ వెల్లిగొలుపును.

క. కలఁ డందురు దీనులయెడఁ, గల డందురు పరమయోగిగణములపాలం
గలఁ డందు రన్నిదిశలను, గలఁడు గలం డనెడివాఁడు గలఁడో లేఁడో. అష్ట.

మ. మలఁగుల్ మెల్లనిగాలికిం బటురటత్సమ్మత్తద్విరేఫాలికిం
దలఁగుంగోయిలమ్రోఁతకై యలఁగు నుత్సద్యత్కీరసంభాషలం
గలఁగుల్ వెన్నెలవేఁడిమిన్ నలఁగు మాకందాంకురచ్ఛాయకుం
దొలఁగుంగొమ్మ మనోభవానలశిఖాసందోహదూయమానాంగి యై దశ. పూ.

ఈకవిసంస్కృతపదరచన లించుమించుగా నన్నయకవనంబునందుంబోలె లలితములుగా నుండును. అయిన నర్థసారస్యమునను బదవాక్యసౌష్ఠవమునను నితని కవనంబు తిక్కనవానియంతప్రౌఢము గాదుగాని, రసోచితరచనా వైచిత్ర్యం బిది యతనికవితకు వెనుదీసినదికాదు. ఎక్కువయని చెప్పుటయు సాహసముకాదు. తిక్కన కర్థసారస్యమునందుఁ గన్ను. పోతనకు రససౌభాగ్యమునందు దృష్టి. ఈహేతువుం బట్టియేపోతనకొన్నియెడలఁ బదాడంబర మని కాని వ్యర్థపూరణ మని కాని సాటింపక రసైకానురూపముగాఁ బద్యముల రచించి యున్నాఁడు.

మ. వరగోవిందకథాసుధారసమహాసంవర్షోరుధారాపరం
పరలం గాక బుధేంద్రచంద్రు లితరోపాయానురక్తిం బ్రవి
స్తరదుర్దాంతదురంతదుస్సహజనుస్సంభావితానేకదు
స్తరగంభీరకఠోరకల్మషకనద్దావానలం బాఱునే ప్రథ.

ఈకవినాచనసోమునియుత్తరహరివంశమును జూచియే దీనిని రచించియుండ వచ్చును. దీనికి నిదర్శనముగా మూఁడుమునలేక యాయుత్తరహరివంశమునందు మాత్రము గలకథాంశములును సందలిపద్యాదులవంటివి గొన్నియు నిందుఁ గానఁబడుచున్నవి.ఉదాహరణము నొక్కటిఁ బ్రదర్శించెద.

ఉత్తరహరివంశము.

మ. అరిఁ జూచున్ హరిఁ జూచు సూచకములై యందంద మందారకే
సరమాలామకరందబిందుసలిలస్యందంబు లందంబులై
దొరఁగం బయ్యెదకొం గొకింత దొలఁగం దోర్దండశరాసారముల్
దరహాసామృతసారముం గురియుచుం దన్వంగి కేళీగతిన్.

దశమస్కంధము.

మ. పరుఁ జూచున్ వరుఁ జూచు నొంప నలరింపన్ రోషరాగోదయా
విరతభ్రూకుటిమందహాసములతో వీరంబు శృంగారమున్
జరగం గన్నులఁ గెంపు సొంపుఁ బరఁగం జండాస్త్రసందోహముల్

సరసాలోకసమూహామున్ నెఱ ప్రచుర శ్రీచంద్రాస్య హేలాగతిన్

పోతనకవితావిషయ మింతటితో నిలిపి యీపురాణంబును దెనిఁగించిన త క్కినకవులంగూర్చి కొంత వ్రాయుట యావశ్యకము. పోతనకంటె వా రేవిధమున ను దక్కువయే యగుదు రని ముందే చెప్పియున్నాఁడను పోతనకవనంబునం గాని పించుపదలాలిత్యమును, భావప్రసన్నతయు, శబ్దాలంకారవైచిత్రియు, వివిధవర్ణనాన ల్పకల్పనాచమత్కృతియు, నత్యంతరసస్ఫూర్తియు, సందర్భోచితసుకుమారసరసపద పద్యాభినివేశచాతురీగరిమయు, విలాసోల్లసితవిశృంఖలధారావిహారంబును దక్కిన వారికి రావు. వారిలో

సింగన

కవనంబున మృదుమధురగుంభితములును మానసోద్దీపకము లగువర్ణనములును గొన్ని యక్కడక్కడఁ గానంబడుచున్నవి, ఈతనిశైలిం జూడఁగాఁ బోతనకవితా రీతిం గూడినంతవఱకు ననుకరించియే తనభాగమును రచింపఁ జూచినాఁ డని తోఁ చుచున్నది. పోతనశైలిని సూచించుకొన్నిపద్యాదుల నుదాహరించుట మంచిది.

క. మోదం బై పరిభూషిత, ఖేదం బై శాబరీద్ధశిలికించితదృ
గ్భేదం బై బహుసౌఖ్యా,పాదంబై యొప్పువింధ్యశైపాదంబునకున్. షష్ఠ

క. పుణ్యంబై మునివల్లభ, గణ్యం బై కుసుమఫలనికాయోత్థితసా
ద్గుణ్యా మయి నైమిశాఖ్యా,రణ్యంబు నుతింపఁదగు నరణ్యంబుల లోన్. ప్రథమ.

క. పుట్టితి వజాతనువునఁ జే, పట్టితివి పురాణపురుషుశ్రభజనము పదముల్
మెట్టితివి దిక్కులం దుది, ముట్టితివి మహాప్రబోధశమున మునినాథా. షష్ఠ

క. విడిచితి భవబంధంబుల, నడఁచితి మాయావిమోహ శైనతమంబుల్
నొడిచితి నరివర్గంబులఁ, గడచితి నాజన్మదుఃఖశకర్మార్ణవమున్. ప్రథ.

వ. కుంతంబుల గ్రుచ్చుచుఁ గుఠారంబుల వ్రచ్చుచు, ముసలంబుల మోఁదుచు, ముద్గరంబుల బాఁదుచుఁ, జక్రంబులం ద్రుంచుచు, సబళంబుల నొంచుచు. షష్ఠ.

వ. గదలవ్రేయుచుఁ, గాండంబు లేయుచు, ముద్గరంబుల నొత్తుచు, ముసలంబుల మొత్తుచుఁ, గరవాలంబులఁ ద్రెంచుచుఁ, జక్రంబులఁ ద్రుంచుచు. దశ. పూ.

ఇట్లీయుద్ధకవనంబుల నందంద కొన్నిపోలికలు గానంబడు చున్నవి గాని పోతనధార యత్యంతనిసర్గోల్లసితం బగునిరుపమప్రతిభాతిశయంబువలన నశ్రమంబు నఁ దొరంగిరసావేశతరంగితమై తురంగలించుటం జేసి యతనిరచనలు సింగనవాని కంటె నతిమధురములై, ప్రకృతిమనోహరములై, నిబిడరసపరిప్లుతములై కాని పించుచున్నవి. ఇది యిట్లుండ నితఁడు షష్ఠస్కంధము నద్వైతపరముగానే తెనిఁ గించినాఁడు. దీనికి నిదర్శనముల నాస్కంధమునుండి కొన్నింటి వ్రాసెద.

షష్ఠస్కంధము.

సీ. అఖిలభూతములదేహాంతస్థమగునాత్మ, యీశుఁడచ్యుతుఁడనిశము నుఁగవలయు,

వ. దేవా! రజ్జువునందు సర్పభ్రాంతి గలుగునట్లు ద్రవ్యాంతరంబుచేత బ్రహ్మంబయి న నీయందుఁ బ్రపంచభ్రాంతి గలిగెడిని.

వ. కావున గుణంబులును గుణియును, భోక్తయును భోగ్యంబును...హర్తయు హార్యంబును, సత్పృత్పత్తిస్థితిలయైకకర్తవై సర్వోత్కృష్టుం డైనయప్పరమేశ్వరుండె కానియన్యంబులేదు.

ఇట్లు జీవపరతాదాత్మ్యంబును జగన్మిథ్యాత్వంబును బ్రతిపాదితంబు లగుటంజేసి యీస్కంధ మద్వైతపరముగాఁ దెనిఁగింపఁబడెనన్‌ట తెల్లమగుచున్నది. మఱియు నిందు శ్రీధరవ్యాఖ్యానము నందలిపదార్థాదు లాయాతత్త్వఘట్టములందుఁ గానఁబడుచున్నవి.

షష్ఠస్కంధము – చతుర్థాధ్యాయము.

29. శ్లో. యదోపరామో మనసో నామరూపరూపస్య దృష్టస్మృతిసంప్రమోషాత్
య ఈయతే కేవలయా స్వసంస్థయా హంసాయ తస్మై శుచిసద్మనే నమః.

వ్యాఖ్యానము

యదేతి॥ యదా, మనస ఉపరామః–సమాధిః...తదా, నామరూపే రూప్యేతేయేన తత్తథా, తస్యఉపరమే హేతుః; దృష్టం–దర్శనం, స్మృతిశ్చ, తయోః సంప్రమోషాత్–నాశాత్, తదా, యః కేవలేన–స్వరూపజ్ఞానేన ప్రతీయతే, తస్మై హంసాయ, శుద్ధాయ; శుచి–శుద్ధం మనః, సద్మ–ప్రతీతిస్థానం, యస్యతస్మై నమః.

తెనుఁగు.

మఱియు ననేకవిధనామరూపనిరూప్యం బగుమనంబునకు దృష్టస్మృతుల నాశంబువలనం గలిగెడునుపరామం బగుసమాధియందుఁ గేవలస్వరూపజ్ఞానంబునఁ దోఁచు నిర్మలప్రతీతిస్థానం బైనహంసస్వరూపికి నమస్కరింతు.

ఇట్లావ్యాఖ్యానమునందలిపదార్థాదులు గలిగియు నద్వైతపరమయ్యునుంటంజేసి యీస్కంధమును బహుతరముగా నావ్యాఖ్యానము ననుసరించియె సింగన తెనిఁగించి యుండు నని తోఁచెడిని. అయినను బోతనవలె వ్యాఖ్యానమునుగొని మూలము నన్యూనముగాను ననతివిపులముగాను విశదీకరించువైదుష్యముగాని ప్రావీణ్యముగాని యీకవియందుఁ గానము. మఱియు నావ్యాఖ్యానముఁ జక్కఁగాఁ బాటించి మూలమును దానికి మిక్కిలి సరిగాఁ దెనిఁగించినవాఁడునుగాఁ డని యీఁదియుదాహరణముచేతనే తెలియవచ్చును. కొన్నియెడలఁ దెనిఁగింపు మూలమునకుఁ జాల భిన్నముగాను నుండును. మూలమునఁ దత్త్వఘట్టములలోని సమాసములఁ బోతనవలెఁ దేటపఱుప లేక యట్లే యుంచి రచించుట యటుండఁగా వానిలోఁ గొన్నింటియర్థములు నిందు సరిగాఁ గానుపించుటలేదు. కొన్నియెడల నద్వైతప్రక్రియను మాత్రము దప్పక తనకుఁ దోఁచినరీతిని మూలమునకు జాల విరుద్ధముగాను దెనిఁగించి యున్నాఁడు, కేవలకవిత్వమునుబట్టి చూడ

సీతఁడుఁ సింగననారయలకంటె నెక్కుడై పోతనవలె స్వకపోలకల్పితము లగువర్ణనీయములను గూడఁ జేర్చి మధురముగాను మనోహరముగాను దనస్కంధమును దెనిఁగించినాఁ డని చెప్ప నొప్పును. ఇతనికవనమున లక్షణదోషములు కొన్నిగానిపించుచున్నవి.

కొనికి కాదేశము.	దుష్టసంధులు.
పెట్టుక. పట్టుక.	ఓ రేడ్యాకుఁ డని.
ఉకారాంతశబ్దమునకు కుమ్మిపరమగు నపుడు నగాగమము రామి.	గ్రిక్కిఱి సజగంబునను.
పాటుకు.	మహి మెట్టిదియో.
దుష్టరూపములు.	అడఁకు వేమియు.
చేతును.	ధాతంతవానిని.
	నేర్పరింతింతవాఁ డన రానివాఁడు.

మఱియు సమాసదోషములు మొదలగునవి కొన్ని గానిపించుచున్నవి కాని విస్తరభీతి నిట వ్రాయక పంచమస్కంధము దెనిఁగించిన

గంగన్న

ను గూర్చి కొంతవ్రాయుట యుక్తము. ఈతనికవన మంతరసవంతము కాదు. దానిని సింగనకవనముకంటెఁ దక్కువ యని చెప్పవచ్చును. రసోత్పత్తికొఱకుఁ జేసినరచన లంతగా శ్రమంపడక కుదిరినవిగాఁ దోఁపమిచేఁ బోతనవానివలె నవి స్వభావసుభగములుగాఁ గానిపింపవు. అయినను మొత్తముమీఁద నితనికవిత్వము కొంత లలితముగాను సింగనదానికంటె సుకుమారముగాను నుండును. ఇతని తెనిఁగింపును సింగనదానివలె మూలమునకు మిక్కిలిసరిగా నుండదు. వర్ణనాసందర్భములయందు నిది మూలముకంటెఁ జాల వ్యాపనముగాను గొన్నియెడల భిన్నముగాను నుండును.

పంచమస్కంధము – ద్వితీయాధ్యాయము.

కటాక్షవర్ణనము.

శ్లో. బాణా విమా భగవతి శ్శతపత్త్రపత్త్రా కాంతా వపుంఖరుచిరా వతితిగ్మదంతౌ
కస్మైయుయుంక్షసివనేవిహరన్ననిద్మః క్షేమాయనోజడధియాంతవవిక్రమోస్తు.

తెనుఁగు.

క. పోలు పగుచున్నవిలాసంబు లనంగజబాణములను గ బోలెడుసీచం
చలసత్కటాక్షవీక్షణములు నెవ్వని నింతి చిత్తమునఁ గలఁచెదవే.

అంగపరిమళలోభానుగతభ్రమరవర్ణనము.

శ్లో. శిష్యా ఇమే భగవతః పరితః పఠంతి గాయంతి సామ సరహస్య మజస్రమీశ!
యుష్మచ్ఛిఖా విలులితాస్సుమనోభివృష్టీః సర్వే భజంత్యృషిగణా ఇవ వేదశాఖాః.

తెనుఁగు

చ. చెదరఁగ వేదముల్ చదువుశిష్యులపైఁ దగఁ బుష్పవృష్టి స
మ్మదమున నంతలోఁ గుఱియుక్రమాడ్కిని ఘన్మథసామగానముల్
చదివెడుశిష్యులో యనఁగ షట్పదపంక్తులు మ్రోయఁగా వడిం
బదపడి మీఁద రాలఁగ రజఃభారమునందు లజాలుక్రొవ్విరుల్.

వీనిలో మొదటిపద్యమున మూలమునందలివిశేషణములు పెక్కులు లేవు. రెండవదానియందు మూలార్థరీతి గానిపింపదు. ఇట్లీతనికవిత్వ మంతగా సరసమును మధురమును గాకపోయినను, మార్దవమూలమునఁ గొంత లాలిత్యమును గాంచుచున్నది. మఱియుఁ బోతనాదులకవనంబులందుఁబోలె నిందు స్వకపోలకల్పితము లగువర్ణనము లెందును గానరావు గాని సరసవస్తుత్యాగములు పెక్కు కానఁబడుచున్నవి.

౧౬. ఇతి తేషాం వృషలానాం రజస్తమః ప్రకృతీనాం ధనమదరజఉత్సిక్తమనసాం... కర్మాతిదారుణం యద్బ్రహ్మభూతస్య సాక్షాద్బ్రహ్మర్షిసుతస్య నిర్వైరస్య సర్వభూతసుహృద స్సూనాయా మప్యననుజ్ఞాతాయా మనభిమత మాలంభనం తదుపలభ్య బ్రహ్మతేజసాతిదుర్విషహేణ దందహ్యమానేన వపుషా సహసోచ్చచాలసైవ దేవీభద్రకాళీ. ౧౭. భృశమమర్షరోషావేశరభసవిలసితభ్రుకుటివిటపకుటిలదంష్ట్రారుణేక్షణాటోపాతిభయానకవదనా హంతుకామేవేదం మహాట్టహాసమతిసంరంభేణ విముంచంతీ, తత ఉత్పత్య పాపీయసా మతిదుష్టానాం తేనైవాసినా వృక్ణశీర్ష్ణాం గళాత్ ప్రస్రవంత మసృగాసవ మత్యుష్ణం సహ గణేన నిపీయాతిపానమదవిహ్వలోచ్చైస్తరాం స్వపార్షదైస్సహ జగౌ ననర్త విజహార చ శిరః కందుకలీలయా.

పంచ. నవమాధ్యాయము.

తెనుఁగు.

సీ. సర్వభూతములకు సఖుఁడును బ్రహ్మభూ, తాత్ముఁడు నిర్వైరుఁ డయినబ్రహ్మ
సుతుని తేజం బంతఁ జూడ దుస్సహమైన, భయ మంది వడఁకుచు భద్రకాళి
క్రోధంబు ముమ్మడిగొనఁగ హుంకారంబు, సలుపుచు నట్టహాసంబు సేసి
పాపాత్ములును దుష్టపరులును రాజస, తామసకర్మసంస్థాను లగుచు
తే. విప్రవరునట్లు హింసించువృషలపతిని, భృత్యవర్గంబుతోఁ దలఁద్రుంచి గూల్చి
యపుడు వృషలాధిపునిశిర మంది లీలఁ, బాడి యాడుచు నందంద క్రీడసలిపె.

ఇది యితని తెనిఁగింపునకు మంచినిదర్శనము. ఇందు రసపూర్తి మూలంబు కంటె మిక్కిలి తక్కువ. మూలార్థమెల్ల ననతిన్యూనముగా సంగ్రహించి నిపుణముగా నొక్కసీసంబున నిమిడ్చి యతిమృదువుగా రచించినరీతి నిచటఁ గానవచ్చును. పోతనయేని నిట్టివర్ణనాప్రసంగము ప్రాసంగినా రసపారవశ్యంబునఁ జిత్రవిచిత్రరచనాకల్పకల్పనాచమత్కారం బేపార స్వానవద్యహృద్యకవిత్వవిద్యావిలాస

విశేషంబులెల్లఁ జూపి రసంబులఁ జిప్పిలఁజేయుచుండునే ! ఇట్లే తత్త్వనుష్టుములందు మూలమునకును దెనుఁగునకును బెసఁగుచోట్ల భేద మగపడినను జాలవఱకు మూలము ననుసరించియే తాత్పర్యరూపముగఁ దెనుఁగు చేసికొనున్నాఁడు. కొన్నిచోట్ల శ్రీధరాచార్య వ్యాఖ్యానమందలి పదార్థాదులు గానిపించుటచే వానిని బూర్ణముగా ననుసరింపకపోయినను సహాయముగా నుంచుకొని సంగ్రహముగా దెనిఁగించి యుండు నని తోఁచెడిని.

పంచమస్కంధము – ఏకాదశాధ్యాయము.

శ్లో. యావన్మనో రజసా పూరుషస్య సత్త్వేన వా తమసా వానురుద్ధం।
చేతోభి రాకూతిభి రాతనోతి నిరంకుశం కుశలం చేతరం వా॥
సవాసనాత్మా విషయోపరక్తో గుణప్రవాహో వికృత షోడశాత్మా।

వ్యా. పూరుషస్య, కుశలం–ధర్మ మితర–మధర్మంవా, ఆతనోతి, హేతుః, చేతోభిః–జ్ఞానేంద్రియైః. ఆకూతిభిః–కర్మేంద్రియైశ్చ॥ తతశ్చధర్మాధర్మవాసనాయుక్తం తదేవానేకదేహాదివైచిత్ర్యంకరో తీత్యాహ॥ సఇతి – తస్మనఃత్వర్థః, వాసనాయుక్తం ఆత్మోపాధిత్వా దాత్మా.

తెనుఁగు.

పురుషుని, చిత్తంబుగుణములఁ గూడి యుండు

తే. కాల ముంజను మఱియంతఃకాలమందు, నరయవిజ్ఞానకర్మేంద్రియములచేత
మరగి ధర్మంబుమఱియధర్మంబునట్లు, తెగలి పుట్టించుచుండు నత్యంతముహిమ.

వ. మఱియు ధర్మాధర్మవాసనాయుక్తంబు...చిత్తంబు

ఈకవియుఁ బంచస్కంధము నద్వైతపరముగాఁ దెనిఁగించె ననుటకు గని యందలినిదర్శనములం గొన్నింటిఁ దెలిపెద :

ఆ. పరఁగఁ బెద్ద లీప్రపంచ మంతయుఁ బథ్య, మనసు ౧–ఆ. 151

వ. మనోవృత్తుల నతిక్రమించినసత్పురుషు పరంజ్యోతి యైననారాయణస్వరూపంబుగా నెఱుంగుము... ఈశ్వరుండు సర్వభూతాంతర్యామి యగుటఁ జీవాత్మస్వరూపంబున నుండు. ౧–ఆ. 153

వ. బ్రహ్మంబొక్కటియ సత్యంబు జగ న్మిథ్యంబు. ౧. ఆ. 159

ఇట్లద్వైతపరముగాఁ దెనిఁగించుటయు నితండు శ్రీధరవ్యాఖ్యానము నఁ గొంతయేని ననుసరించి యుండుట ననుసుఁ గొంతమూధారముగా నున్నది. ఇతని కవనంబునను గొన్నిలక్షణదోషంబులు గూపట్టుచున్నవి.

D

కొనికి కాదేశము.

ప్రథమాశ్వాసము.

తలుముక. 18

ఆశ్రయించుక. 147

ద్వితీయాశ్వాసము

జుట్టుక. 120

నాటుక. 145

ఉకారాంతశబ్దములకు కుషష్ఠిని సగాగమము రామి.

ఆశ్రయమును. 21

సుతుడు. 56

మఱియు దుష్టము లగునఖండయతులును మఱికొన్నిదోషములును గాన్పించుచున్నవి. మొత్తమునకు నితనికవిత్వము మిక్కిలి మృదువుగానుండు ననుటకును రెండుదాహరణము లిచ్చి యితనివిషయము నింతటితో విరమించెద.

ఉ. అక్కట! తల్లిఁ బాసి హరిణార్భక మాపుఁగు లేమిఁ జేసి యే
దిక్కును లేక యున్న నిటఁ దెచ్చితి నాయెడ నీవు గార్భకం
బెక్కుడు ప్రేమఁ జేసి పరికించుచు నున్నది నాదునున్న ధీ
మక్కువఁ జేసి దీనిఁ గడుఁ గమన్ననలం బగఁ బోరితు నెంతయున్.

ఉ. రాజులు మే లనంగ సురరాజసమానుఁడ నై తనూజులన్
రాజులఁ జేసి తాపసులు రాజఋషీంద్రుఁ డటంచుఁ బల్కఁగాఁ
దేజము నొంది యాహరిణదేహమునందలి ప్రీతిఁ జేసి నా
యోజ సెడంగ నేఁ జెడితి యోగిజనంబులలోన బేల నై.

ఇఁక వ్రాతప్రతులందును సమ్ముద్రితులగద్యలందును నేకాదశద్వాదశస్కంధములను రచించినవాఁడుగాఁ దెలియుచున్న వెలిగండల

నారయ

ను గూర్చి కొంతవ్రాయవలసియున్నది. ఈ రెండుస్కంధముల తెలుఁగింపు మొత్తమునకు మూలమునకుఁ జాలవఱకు సరిగా నుండదు. తత్త్వసుట్టములందుఁగాని కథాంశములందుఁగాని యిది మూలమునకంటెను బెక్కుచోట్లఁ జాల న్యూనముగాను గొన్నియెడల మిగులవిశుద్ధముగాను నుండు నని తోఁచునని చెప్పకున్నాఁడను. స్థాలీపులాకన్యాయంబున రెండుదాహరణంబు లిచ్చెద.

శ్లో. ఇంద్రియార్థభ్రమో జాగ్రత్స్వప్నోంతఃకరణభ్రమః
సుప్తం తద్వాసనాబీజం తుర్యా మూర్తి స్తదన్వితః॥ ఏకాదశ.

వ. ఇంద్రియార్థభ్రమణంబు నీసెడమర్మతులకు సుషుప్త్యవస్థలు వరుసన కలుగుటం జేసి పరమేశ్వరునిం బొందరామి యనునాలుగవయవస్థయుఁ గలుగు.

శ్లో. తంచోపనీయ సదసి పరిమ్లానముఖశ్రియః
రాజ్ఞ ఆవేదయాంచక్రు స్సర్వయాదవసన్నిధౌ॥
తం చూర్ణయిత్వా ముసలం యదురాజ స్స ఆహుకః

సముద్రసలిలే ప్రాస్య ల్లోహం చాస్యావశేషితం
కస్మిన్మత్స్యోఽగ్రసీ ల్లోహమ్॥ ఏకాదశ.

వ. ...దానింగొనిచని దేవకీనందనుసన్నిధానంబునం బెట్టియెఱింగించిన నతం (డాత్మకల్పితమాయారూపం బగుట యెఱింగియు నెఱుంగని తెఱంగున) వారలం జూచి యిట్లనియె... (సముద్రతీరంబున నొక్క మహాపాషాణం బున్నది. అందు నుండు నత్యుచ్ఛ్రియవిశాలవిభీషణం బగుపాషాణంబున మీభుజాబలంబుచేత నీముసలంబుం దివిచి) దీనిచూర్ణంబు సింధుసంబంధంబులం గలిపి రండు పొం డని జగద్విభుం డైనకృష్ణుం డానతిచ్చిన వారు నట్లచేసి తత్కాలితం బైనలోహఖండంబును సరకుగొనక సాగరంబునం బడవైచిన నొక్కఝుషంబు గ్రసించిన.

ఇట మూలమున 'రాజ్ఞే' 'యదురాజస్య ఆహుకః' ఇత్యాదు లుగ్రసేనుని నిర్దేశించుచుండఁగా నతనికి మాఱుగా 'దేవకీనందనుం' 'జగద్విభుం డైనకృష్ణుండు' అని తెనుఁగున నున్నది. మఱియుఁ దెనుఁగునఁ గుండలీకరణములలోని ముసలమాయారూపత్వపర్వతపాషాణాదు లెవ్వియు మూలమునఁ గానరావు ఇంతేకాక యందలికుండలితవాక్యము రెండవదానికి వ్రాతప్రతులందు 'సముద్రతీరంబున నొక్కమహోపలం బున్నది. ఇమ్ముసలంబు మీభుజాబలంబున దానిమీఁదం దివిసి' అని పాఠాంతరము చూపట్టుచున్నది. మూలమునకును, వ్రాతప్రతులకును, నచ్చుప్రతులకును గానిపించుపరస్పరభేదములు కిది యొకనిదర్శనము. ఇట్టిభేదములు కథాంశములను నత్యపుట్టనములను గానఁబడుటకుఁ జెటి యొకయుదాహరణముఁ జూపెద.

మూలము.

శ్లో॥ తక్షకః ప్రహితో విప్రాః! క్రుద్ధేన ద్విజసూనునా ।
హంతుకామో నృపం గచ్ఛ న్దదర్శ పథి కాశ్యపమ్ ।
తం తర్పయిత్వా ద్రవిణై ర్నివర్త్య విషహారిణమ్॥
ద్విజరూపప్రతిచ్ఛన్నః కామరూ ప్యదశ న్నృపమ్॥
బ్రహ్మభూతస్య రాజర్షే ర్దేహోఽహి గరళాగ్నినా।
బభూవ భస్మసా త్సద్యః పశ్యతాం సర్వదేహినామ్॥
హాహాకారో మహా నాసీ ద్భువి ఖే దిక్షు సర్వతః।
విస్మితా హ్యభవ న్సర్వే దేవాసురనరాదయః॥
జనమేజయః స్వపితరం శ్రుత్వా తక్షకభక్షితమ్।

వ్రాతప్రతుల తెనుఁగు.

వ. తక్షకప్రేరితుం డైన ధూర్జీసుపర్వుండు సను దెంచి రాజసన్నిధి నున్న వారిచేతికి నొక్కఫలం బిచ్చిన వారు రాజున కిచ్చిన నతం డది యాస్వాదింప నందుఁ గ్రిమిరూపంబున వెడలి మహాభయంకరరూపంబునఁ గాకోదరం బై కఱచిన బరీక్షిత్తు పంచత్వంబు నొందుట విని తనయుం డైనజనమేజయుండు.

అచ్చుప్రతుల తెనుఁగు.

వ. ఇట్లు గుప్తుండై జనబ్రాహ్మణోత్తమునిచేఁ బ్రేషితుండై నతక్షకుండు ద్విజరూపంబుఁ దాల్చి పరీక్షిద్ధరాధీశ్వరుం డున్నయెడ కేతెంచుచుండి మార్గమధ్యంబునఁ గాశ్యపుం డను సర్వవిషహరణసమర్థుం డగు నొక్క విప్రునిం గని యాతని కపరిమిత ధనప్రదానంబునఁ దృప్తుం గావించి పరీక్షిన్నికటంబునకు రాకుండున ట్లొనర్చి యంతటఁ బరీక్షిన్మహారాజుచెంత నున్నవారిచేతి కొక్కఫలం బిచ్చి చనిన నా ఫలంబు రాజున కిచ్చిన నతం డాఫలంబు నాస్వాదించిన నక్రిమిరూపంబున నందుండి వెడలి మహాభయంకరరూపంబునఁ గాకోదరంబై రాజుం గఱచిన నతండా నాతక్షకుని విషాగ్నిచే భస్మీభూతుం డయ్యె. అట్టియవసరంబున భూవ్యోమాంతరిక్షంబుల నుండు నిఖిలప్రాణు లాశ్చర్యకరం బగు తన్మరణంబుఁ గని హాహారవంబులు సేసిరి అంత నీయర్థంబు సకలనిగమనయుండైన జనమేజయుండు విని.

ఇట వ్రాతప్రతులపాఠము మూలముకంటె మిక్కిలి న్యూనముగాను విరుద్ధముగాను నుండుటం జూచి యచ్చుప్రతులందలిపాఠము మూలానుసారముగా రచింపఁబడెను గాఁబోలు. వ్రాతప్రతులశుద్ధపాఠమునుబట్టి పర్యాలోచింపఁగా మూలమునఁ గల 'తక్షకః ప్రహితో విప్రాః' అనుపాఠమునకు మారుగా 'తక్షక ప్రహితో విప్ర' అనుతప్పుపాఠము నెట్లో కొని కవి తెనిఁగించియుండు నని తోఁచెడిని. తెనుఁగుపాఠముల రెంటనుఁ గల 'ఒక్కఫలం బిచ్చుటయును' తక్షకుండు 'క్రిమిరూపంబున నందుండి వెడలి' వచ్చుటయు మూలమునఁ గనరాదు.

ద్వాదశస్కంధము - చతుర్థాధ్యాయః.

శ్లో. బుద్ధే ర్జాగరణం స్వప్న స్సుషుప్తి రితిచోచ్యతే
మాయామాత్ర మిదం రాజ న్నానాత్వం ప్రత్యగాత్మని
యథా జలధరా వ్యోమ్ని భవంతి న భవంతి చ
బ్రహ్మణీదం తథా విశ్వ మవయ వ్యుదయాప్యయాత్
అన్యోన్యాపాశ్రయాత్సర్వ మాద్యంతవ దవస్తు చ
నానాత్వం ఛిద్రయోర్యద్వ జ్జ్యోతిషో ర్వాతయో రపి
యథా హిరణ్యం బహుధా సమీయతే నృభిః క్రియాభి ర్వ్యవహారవర్త్మసు
ఏవం వచోభి ర్భగవా నధోక్షజో వ్యాఖ్యాయతే లౌకికవైదికై ర్జనైః॥

వ్రాతప్రతుల తెనుఁగు.

వ. స్వప్నజాగరణసుషుప్త్యవస్థా(భేదం బాత్మమయంబై బుద్ధియుక్తం బైనమాయ యై యోగంబునం బరిణమించు. ప్రాణిజాతంబున కీశ్వరునందు లయోదయంబు లగు. ఈజగం బన్యోన్యాపాశ్రయం బై యాద్యంతవస్తువై వర్తించు) ఒక్క తేజంబు బహురంధ్రంబులఁ గానంబడు తెఱంగున నొక్క(పరమాత్మను) బెక్కువిధం

బులుగా భావింతురు. హాటకంబు పెక్కురూపంబులయ్యు నేకం బైన తెఱంగునఁ బరమాత్మ నొక్కటిగా భావించి.

అచ్చుప్రతుల తెనుఁగు.

వ. జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్త్యవస్థలు (బుద్ధిధర్మంబు లగు. ప్రత్యగాత్మయందు నానా ప్రకారంబులం దోఁచు నీదృశ్య ప్రపంచం బంతయు మిథ్య యని తెలియుము). ఒక్క తేజంబు బహురంధ్రంబులం గానంబడువడువున నొక్కయాత్మయె పెక్కు విధంబులఁ దోఁచుచుండు. హాటకంబు పెక్కు రూపంబులు గల దైన నేకం బైన తెఱంగునఁ బరమాత్మ (వివిధ చేతనాచేతన శరీరంబులయందు) పెక్కు విధంబులం గనంబడిన నేకంబుగా భావింపవలయును.

ఇట మూలమునం దెడనెడ నుండుశ్లోకములు కొన్ని తెనిఁగింపఁబడినవి కావు. ఆశ్లోకము లుండుచోటులనే చుక్కలతోఁ జూపి తెనిఁగింపఁబడినవానిని మాత్రము వ్రాసినాఁడను. తెనిఁగింపఁబడినవో యే దర్శనమునుబట్టి చూచినను మూలమునకు వలయునంతసరిగా లేవు. ఈలోపము లటుండఁగాఁ దెనుఁగుపాఠములు రెంటను గుండలితము లగుబంతులొండొంటియందు లేవు. మఱియు నచ్చుప్రతులందలి తెనిఁగింపు సువ్యక్తముగా స్వైరతరముగా నున్నది. వ్రాతప్రతుల తెనిఁగింపట్లు గాని పింపదు.

ఇట్లు మీఁది రెండుదాహరణములవలన మూలాదులు మూఁటికిని గలభేదములు విశదముగాఁ దెలియవచ్చును. మఱియు నయ్యైయెడల నధ్యాయము లొకటి రెండుగాఁ దెనిఁగింపఁబడకున్నవి. ఏకాదశస్కంధమునఁ ద్రయోదశాధ్యాయమున శ్రీవిష్ణుండు హంసరూపి యై చేసినతత్త్వోపదేశము

'వస్తునో య దనానాత్వ మాత్మనః ప్రశ్న ఈశ్వరః'

అనుశ్లోకము మొదలుగాఁ బదియేడుశ్లోకములఁ జెప్పఁబడియున్నది. వానికెల్లఁ|| దెనుఁగయుదాఱుబంతులేయున్నవి. అవియును మూలమునకు సరిగావు. అందు

మనసా వచసా దృష్ట్యా దృశ్యతేన్యై రపీంద్రియైః।
అహమేవ న మత్తోఽన్య దితి బుధ్యధ్వ మంజసా॥ 24

అనునీశ్లోకము 'పంచేంద్రియంబులకు దృష్టం బైనపదార్థం బనిత్యంబు. అది నిత్యదృష్టిని బ్రహ్మంబని తెలియవలయు' అని తెనిఁగింపఁబడియున్నది. కవిషదునాలుగవయధ్యాయమునఁ జెప్పఁబడినభక్తిపారమ్యాధ్యానయోగములను బదిబంతులలో నఱిగోఱిగాఁ దెనిఁగించి, షోడశమునందలివిభూతులను జెప్పి యవ్వలిమూఁడధ్యాయములవిషయములను మూఁడుబంతులతో సూచించి పంద్రెండవయధ్యాయమునకు మఱలి, యందుఁ గల

|| చూడు-భాగ-ఏకా-వచన, 104.

శ్లో|| తస్మాత్త్వ ముద్ధవోత్సృజ్య చోదనాం ప్రతిచోదనాం
ప్రవృత్తించ నివృత్తించ శ్రోతవ్యంశ్రుత మేవ చ
మా మేక మేవ శరణ మాత్మానం సర్వదేహినామ్|
యాహి సర్వాత్మభావేన మయాస్యా హ్యకుతో భయః|| 15

ఈశ్లోకము లకే||'సర్వధర్మాన్ పరిత్యజ్యమామేకం శరణం వ్రజ' ఇత్యాదులు నాలుగుబంతులు చెప్పి పిదపఁ బందొమ్మిదవయధ్యాయము మొదలు లిఖితాంశమును గొంతయు నిరువదినాలుగవదానియందలిసాంఖ్యవిధిని సప్తవింశమునందలియర్చనాప్రకారంబు గొంతను దెనిఁగించి యిరువదితొమ్మిదవదానియందుఁ గల

'గ చ్ఛోద్ధవ! మయాదిష్టో బదర్యాఖ్యం మమాశ్రమమ్'

ఇత్యాదులను, నవ్వలిరెండధ్యాయంబులఁ గల యాదవక్షయబలరామకృష్ణనిర్యాణంబులును దెనిఁగించి యున్నాఁడు. ఈగ్రంథమునఁ గలభిక్షుగీతాదులు తెనుఁగున లేవు. మఱియు †'నారాయణవిగ్రహంబు జగద్వ్యాప్తంబును జగన్నాథస్వరూపంబై యుండె' ననుట మూలమునం గానరాదు. ఈ తృతీయస్కంధమునకుఁ దెనుఁగు మూలమున నాలుగింట నొకపాలుండును. ద్వాదశస్కంధము దెనిఁగించుటయందు ట్టధ్యాయములుగా వదలిపెట్టుట లేదు గాని యది పెక్కుచోట్ల మూలముకంటె మిక్కిలి న్యూనముగాను గొన్నియెడలఁ గష్టభిన్నముగాను గానిపించుచున్నది.

వ్రాతప్రతులందు లేనిదియు మూలానుసారము లైనవియు నగు నధికపాఠాదు లచ్చుప్రతులందుఁ గానంబడుటకుఁ బండితులు మూలముగా నుండఁబోలు నని చెప్పినాఁడనుగదా. ఆవిషయ మట్లుండ మఱియొకవిచిత్రమును జూపట్టుచున్నది. ఈ రెండుస్కంధముల తెనిఁగింపు వ్రాతప్రతులం దద్వైతపరముగాఁ దోఁపదు. అచ్చుప్రతులందో యది స్పష్టముగా నద్వైతపరముగాఁ గానిపించుచున్నది. వ్రాతప్రతులపాఠమునుబట్టి చూడ నది యద్వైతపర మనుటకంటె విశిష్టాద్వైతపర మనుటకుఁ గొన్నియాధారము లందే కానఁబడుచున్నవి.

‡'సర్వధర్మాన్ పరిత్యజ్య మామేకం శరణం వ్రజ యను నుపనిషత్తుల్యం బగు గీతావచనప్రకారంబున' అని యీశ్లోకమునకు విశిష్టాద్వైతులవలెఁ గవి మిక్కిలి ప్రాధాన్యముకలిమిని జూపియున్నాఁడు.

మఱియు 'జీవాత్మభేదంబు § మొదలైనవి యెఱిఁగించి విజ్ఞానవంతుంగాఁ జేసి మన్నించితి' అని యిట జీవాత్మభేదంబుఁ బ్రతిపాదించియున్నాఁడు.

♦ 'దేవతాంతరమంత్రాంతరసాధనాంతరంబులు వర్జించి యుండెనేని వైకుంఠంబున వసించు' ఇది వీరవైష్ణవత్వసూచకము.

ఈవాక్యములు వ్రాతప్రతులందును నచ్చుప్రతులందును గానిపించుచున్న

||చూడు-ఏకాదశ-వచన, 106. †ఏకా.వచన. 121. ‡ఏకా.వ. 106. § ద్వా.వ. 2. ♦ ద్వా.వ. 89.

వి. ఇవి నిస్సందేహముగా విశిష్టాద్వైతపరములు. అచ్చుప్రతులందుఁ గంఠోక్తిగా నద్వైతమును బ్రతిపాదించువాక్యములు మూఁటిని వ్రాసెద.

'ప్రత్యగాత్మయందు నానాప్రకారంబులందోఁచునీదృశ్యప్రపంచంబంతయు మిథ్య యని తెలియుము.'

'ఇష్టాత్మస్వరూపునిగా హరిని నిరంతరంబు భావించుచుండుట విశేషంబు'

'బ్రహ్మాత్మైక్యానుసంధానంబు.'

ఇందు మొదటిదియు మూఁడవదియు వ్రాతప్రతులందు లేవు. రెండవదానికి మూలము 'ఏవమాత్మాన మాత్మస్థ మాత్మనైవామృశ ప్రభో.' దీనికి వ్రాతప్రతులం దెల్ల *'ఇష్టాత్మనాత్మస్థునిగాఁ జేసి హరినిజాకారంబు మనంబునం దలంచుచుండుము' అని తెలుఁగు కానఁబడుచున్నది కాని యచ్చుప్రతులపాఠము కానఁబడదు. కాఁబట్టి యీవాక్యము లంతగా నవలంబనీయములు కావు ఉభయవిధప్రతులందును గానిపించు పాఠములంబట్టి కడపటిరెండుస్కంధముల తెనిఁగింపు విశిష్టాద్వైతపరమనుటయే సమంజసముగాఁ దోఁచుచున్నది. ఈవిషయము నిట్లుండ నిచ్చి మఱియొకదానిం గూర్చి కొంత చర్చించుట యావశ్యకము.

ద్వితీయతృతీయచతుర్థస్కంధములందును, బంచమషష్ఠములందును, దశమోత్తరభాగమునందు, నేకాదశద్వాదశములను బోతనకవితారీతి కానిపింపమిచే నవి యుత్పన్నములై నారయాదులచేఁ బూరింపబడిన వని పండితులు వ్రాసియున్నారు గదా. అందుఁ బంచమషష్ఠములు కేవలరామాంకితములుగాకయచ్యుతనందగోపకుమారాంకితము లగునాద్యంతపద్యగద్యాదులంబట్టి యవి పూర్ణముగా గంగనసింగనలచే రచింపఁబడిన వని నిస్సందేహముగాఁ దెలియుచున్నది. ఏకాదశద్వాదశములు రామాంకితము లయ్యుఁ గవిత్వశైలింబట్టియు భాషాంతరీకరణవైఖరింబట్టియుఁ బోతనగంగనసింగనల కతఁడు దెనయొకనిచే నెనఁగా బండితలిఖితపీఠికానుసారముగా నారయచేఁ బూర్ణముగా రచింపఁబడిన వని తెలియుచున్నది. తక్కనద్వితీయాదులు మూఁటను, దశమోత్తరభాగమునను గలగద్యములనుబట్టియు, రామాంకితము లగునాద్యంతపద్యములనుబట్టియు, వానియందున నయ్యైయెడలఁ బోతనపదశయ్యాదులు గానిపించుటంబట్టియు, నవి తోలుతఁ బోతనచే రచితములని తెల్లమగుచున్నది. మఱియు శ్రీధరవ్యాఖ్యానమందలి యవతారికలను విశేషాంశములను గూడ జేర్చి తత్త్వముట్టములను దెనిఁగించుట పోతనపద్ధతి దక్కనవారెవరియందును గానఁబడదు. అట్టి తెనిఁగింపును ద్వితీయాదులు మూఁట పరుసఁగా జూపెద.

ద్వితీయస్కంధము – పంచమాధ్యాయము.

శ్లో॥ ద్రవ్యం కర్మచ కాలశ్చ స్వభావోజీవవవ చ।
వాసుదేవాత్పరో బ్రహ్మ న్నత్వన్యోఽర్థోఽసి తత్త్వతః॥

* ద్వా. వ. 26.

వ్యా॥ ద్రవ్యం-మహాభూతాని, ఉపాదానరూపాణి; కర్మ - జన్మనిమిత్తం; కాలః - తత్క్షోభకః ; స్వభావః - తత్పరిణామహేతుః ; జీవో-భోక్తా-వాసుదేవాత్పర అన్యోర్థో నాస్తి,

తెనుఁగు॥ మఱియు దేహంబునకు ద్రవ్యంబు లైనమహాభూతంబులును, జన్మనిమిత్తంబు లైన కర్మంబులును, గిర్మక్షోభకం బైనకాలంబును, గాలపరిణామహేతు వైనస్వభావంబును భోక్తయైన జీవుండును వాసుదేవుండ కా నెఱుంగుము. వాసుదేవవ్యతిరిక్తంబు లేదు.

తృతీయస్కంధము - నవమాధ్యాయము.

శ్లో॥ శశ్వత్స్వరూపమహసైవ నిపీతభేదమోహాయ బోధధిషణాయ నమః పరస్మై
విశ్వోద్భవస్థితిలయేషు నిమిత్తలీలారాసాయ తే నమ ఇదం చ రమేశ్వరాయ।

వ్యా॥ స్వరూపమహసైవ - స్వరూపచైతన్యేనైవ, బోధః (విజ్ఞానమ్) ఏవ ధిషణం[1] ఆశ్రయం-యస్య... విశ్వస్య ఉద్భవాదిషు నిమిత్తం-మాయా:తస్యాః లీలా-విలాసః, తయాసహ, రాసః - క్రీడా.

తే. తవిలి శశ్వత్స్వరూపచైతన్యభూరి, మహిమచేత నపాస్తసమస్తభేద
మోహుఁడవు నఖిలవిజ్ఞానమునకునాశ్ర, యుండవగునీకు మ్రొక్కెద నోరమేశ.

క. జననస్థితివిలయంబుల, కనయంబును హేతుభూత యగుమాయాలీ
లను జెంది నటనసలిపెడు, ననఘాత్మక నీకొనర్తు నభివందనముల్.

చతుర్థస్కంధము - ఏకోనత్రింశాధ్యాయము.

శ్లో. అర్థే హ్యవిద్యమానేపి సంసృతి ర్న నివర్తతే
మనసా లింగరూపేణ స్వప్నే విచరతో యథా.

నను తర్హి అజ్ఞానవిలసితత్వేన సంసృతిహేతో ర్దేహాదే రప్యసత్యత్వాత్కథంతన్నివర్తనప్రయాసేన తత్రాహ॥ అర్థేహీతి॥ లింగరూపేణ - ఉపాధిభూతేన.

తెనుఁగు.

సీ. నరనాథ! వినుము స్వప్నంబుచందంబున, నజ్ఞానవిలసితం బగుటఁజేసి
తివిరి మిథ్యాభూత దేహాదికములకు, నరయ వివర్తనాశయనాస మేటి
కని యంటివేనియు నర్థంబు లేకున్న, సర్థి సోపాధికం బైన మనము

ఇట్టి తెనిఁగింపునుబట్టియు నీమూఁడును బోతన మొదట రచించినవే యగునని యేర్పడుచున్నది. దశమోత్తరభాగమునఁ దత్స్వఘట్టముల నిట్టి తెనిఁగింపు కానరాకున్నను. గథాసందర్భములు పెక్కింట నాతనిశైలి నిర్వివాదముగాఁ దెలియుచున్నదిగాన నదియు మొదటఁ బోతన రచించినదే యగునని చెప్పవచ్చును. అయిన నీనాలుగింటపెక్కుచోట్లఁ బోతనపదశయ్యాదులు నతని తెనిఁగింపురీతియునుగానరాకున్నవి. రెండుదాహరణములమాత్ర ముఁ జూపెద.

సీ. మందారమకరంద । మాధుర్యమునఁ దేలు, మధుపంబు వోవునే । మదనములకు
 నిర్మలమందాకి।నీవీచికలఁ దూఁగు, రాయంచ సనునె త।రంగిణులకు
 లలితరసాలప।ల్లవఖాది యై చొక్కు,-కోయిల సేరునే । కుటజములకుఁ
 బూర్ణేందుచంద్రి।కాస్ఫురితచకోరకం, బరుగునే సాంద్రనీ।హారములకు
తే. నంబుజోదరదివ్యపా।దారవింద, చింతనామృతపానవి।శేషమత్త
 చిత్త మేరీతి నితరంబుఁ । జేర నేర్చు, వినుతగుణశీల మాటలు।వేయునేల. సప్త.
సీ. నీరదాగమమేఘ।నిర్యత్పయఃపాన,చాతకం బేఁగునే । చౌటిపడెకుఁ
 బరిపక్వమాకంద।ఫలరసంబులు గ్రోలు,కీరంబు చనునె దు।స్తూరములకు
 ఘనరవాకర్ణనో।త్కలికమయూరంబు, కోరునే కిటిసరి।ద్ఘిల్లీరవంబుఁ
 గరికుంభపిశితస।ద్గ్రాసమోదితసింహ, మరుగునే శునకమాం।సాభిలాషఁ
తే. బ్రవిమలాకార భవదీయ।పాదపద్మ, యుగసమాశ్రయనైపుణో।ద్యోగచిత్త
 మన్యుఁ జేరునె తన కుపా।స్యంబు గాఁగ భక్తమందార దుర్భవ।భయవిదూర.
మ. హరినామాంకితసత్కథామృతరస।వ్యాలోలుఁ డై నట్టిస
 త్పురుషశ్రేష్ఠుఁ డసత్కథాలవణవా।ఃపూరంబుఁ దాఁ గ్రోలునే
 వరమందారమరంద పానకుతుక।స్వాంతద్విరేఫంబు స
 త్వర మై పోవున చేఁదువేములకుఁ ద।ద్గంధానుమోదాత్మ మై. తృతీ.
శా. శోధింపంబడె సర్వశాస్త్రములు ర।క్షోనాథ వే యేటికిఁ
 గాథల్ మాధవశేముషీతరణిసాం।గత్యంబునం గాక దు
 ర్మేధల్ దాఁటఁగఁ గూడునే సుతవధూ।మిత్రాగ్రవాంఛామద
 క్రోధోల్లోలవిశాలసంసృతిమహా।ఘోరామితాంభోనిధిన్. సప్త.
మ. ధరణీశోత్తమ నీవు కేవలసమ।ద్యద్భక్తి ధీయుక్తి మై
 వరగోవిందపదారవిందయుగభా।స్వన్నావ సంధించి దు
 స్తరభూరివ్యసనాకరోల్లసితదు।ర్దాంతోగ్రగంభీరసం
 సరణాంభోధిఁ దరింపవయ్య పరమో।త్సాహంబు దీపింపఁగన్. చతు.

ఇట నిర్వివాదముగాఁ బోతనైకవిరచితము లనఁదగుస ప్తమస్కంధపద్యము లందుఁ గానిపించుకవనప్రౌఢిమయు, భావసుభగత్వమును, రసౌత్కట్యమును, శయ్యాచారుత్వమును దక్కినపద్యములందుఁ గానరావు. మఱియును బూర్ణముగాఁ బోతనచే రచితము లనఁబడుస్కంధములందు, మఱి, నెఱి, వఱలు, మఱచు, ఎఱుఁగు, పఱచు మొదలగుశబ్దములలోనిఱకార మూఱకారముతో మాత్రమే యతిప్రాస మైత్రి నెందియుండఁగా నీద్వితీయాదులు నాలుఁగింట నవి లఘురేఫముతోఁగూడ నట్టిమైత్రి నెందియున్నవి. అయినను

ఉ. పాఱెడు లేచి దిక్కులకు । భానువు లొడ్డెడు బంధురాజిలో...
 జేరఁడు. సప్త.

క. పోరుదురు గికురు వొడి చుచుం, పసాటుదురు. దశ. పూ.

చ. విరవిర లేనియట్టిబలుకవీరుడు కృష్ణుసమాగమ ... చే జఱచి. దశ. పూ.

చ. మఱియొకనాటిరాత్రి బలకమాధవు లుజ్జ్వలనస్త్రమాలికా ధరులును. దశ. పూ.

ఇప్పద్యంబుల నుభయరేఫమైత్రి కానిపించుచున్నది. మీరుశబ్ద ముభయరేఫ ముగా నున్నదని కూచిమంచి-తిమ్మకవి సర్వలక్షణసారసంగ్రహమును జెప్పినాడు గాని యది శకటరేఫమగుట కీపోతనపద్యమునే యుదాహరించినాడు. పోతన దీని నుభయరేఫముగాం దలంచెనేమో, పోరుశబ్దప్రయోగము ప్రమాదజనితమై యుండ వచ్చును. విరవిర లఘురేఫముగానే

చ. ఖురముల నేలం ద్రవ్వుచు నశ్వకుంతితనాలసమీరణంబులు విరవిరంబోయి దశ. పూ.

అనునీపద్యమునం గానిపించుచున్నది కాని మీఁద నిందలిరేఫమును ఱకార మునకు మిత్రముగాం బ్రయోగించుటకు హేతువు గానరాకున్నది. పోరుశబ్దమువలెనే యిదియుం బ్రమాదవశముననో లేక యుభయరేఫమనితలంచియో కవిప్రయోగించి యుండును. ఎట్టిధీమంతులకును బ్రమాదము కలుగక పోవదుగదా. (మఱి) శబ్దము దశమపూర్వభాగాంతమున నుంటంజేసి యుత్తరభాగపూరకుం డగునితరకవిచే నుంపంబడి యుండు నని తోఁచెడిని. ఈరెండుమూఁడుచోట్లం దప్పం బోతనయేపూర్ణ ముగా రచించినతక్కిన స్కంధములం దెల్ల నియతముగా రేఫద్వయమునకు మైత్రి లేమిచే నీరెండుమూఁడువిరుద్ధప్రయోగములు ప్రమాదవశమునం గాని మతభేద మునం గాని వేఱుకారణముచేం గాని కలిగియుండు నని తేఁటపడుచున్నది కాని వీనిని గొని పోతన యుభయరేఫమైత్రి పాటించినవాఁ డనుట యెంతమాత్రము యుక్తము కాదు.

ఇట్లు ద్వితీయాదులు నాలుగింటం బెక్కుచోట్లం బోతనపదశయ్యాదులు లేమి చేతను, బోతన పాటింపనియుభయరేఫమైత్రి వీనియందు గానిపించుటచేతను, నివి యితరకవిపూరితము లయ్యానుండవలయు నని తోఁచెడిని. అయినను బోతనపద శయ్యాదులు నతని తెనిఁగించురీతియు నందంద కానిపించుటంబట్టియు నాద్యంతపద్య గద్యములంబట్టియు నీనాలుగును మొదటం బోతనచే రచితములైనవే యగు నని యూహింపవలసియున్నదని నిరూపించియున్నాఁడను. కాఁబట్టి యివి మొదటం బోత నచే రచితములై, యెడనెడ నుత్సన్నములు కాఁగా నితరకవులచేఁ బూరితములయ్యె నని తేఁటపడుచున్నది. ఇతరకవులు వీనిని బూర్ణముగా రచించిరేని నట్లు రచించిన యితరస్కంధంబులందుంబోలె నిందును దమపేరే యుంచుకొని యుందురుగదా. ఇది యిట్లుండ వీనిని బోతనకు వెనుకం బూరించినవారెవరు ? నారయాదులు మగ్గ

రా? లేక యం దొక్కరా? మఱి వేఱొక్కరా? పండితులు నా... త్తముగాఁ జెప్పియున్నారు. వ్రాఁత ప్రతులందుఁ జూడఁగాఁ గొన్నిట... భాగమునఁ గృష్ణవిరసో క్తిఘట్టమున 'కాటుక నెఱియంగ' అనుసీసపద్య... దము మొదలుకొని శిష్టభాగమును, ద్వితీయస్కంధమున బ్రహ్మనా... పదేశము సేయుఘట్టమున 'బహుయజ్ఞవాట' అనుపద్యము మొదలు... మును అనఁగాఁ జతుర్థస్కంధాంతమువఱకును, నారయకవిత్వ ... యున్నది. ఈవ్రాఁతవలన నవియెల్ల నారయచేఁ బూర్ణముగారచింప... పూర్వో క్తహేతువులంబట్టి యయ్యెడలఁ బూరితము లని మా... యును. ఈస్వల్పాధారముతప్ప వేఱొక్కటి కానరాదు. ఇదియును ... నిశ్చయింపరాకున్నది. అయినను గొంతయేని నిజము లేక యిట్లు ... వ్రాయఁబడుటకు వీ లుండదు. మఱియు నీవిషయమున ఛందో... లగు గ్రంథస్థనిదర్శనము లేవైనఁ గలవా యని శోధింపఁగా నాకు... గొన్నింట నిట వ్రాసెద.

దశమస్కంధో త్తరభాగంబునం దత్త్వఘట్టముల తెనుఁగిం... ష్టాద్వైతపరముగా నున్నది.

'దేవా భవదీయసంకల్పాధీనంబు లైనశరీరంబులం బ్ర... సమూహంబు నీకు శేషభూతం బని తెలిసి కృతార్థు లగుదురు.'

'వెండియుఁ గొందఱు సచరాచరవస్తుజాతంబులకు నంతర్యా... నీవ యగుటం దెలియలేక యనిత్యం బని విపరీతబుద్ధిం దెలియుదురు ... జగద్భరితుండవు గాన జగదూపకుండ వైననిన్నుఁ గటకమకుట... ణభేదంబులం గనకంబు నిజస్వరూపంబు విడువక వర్తించుచందం... నుగతుండ వయ్యును నిఖిలహేయప్రత్యనీకకల్యాణగుణాత్మకుండ ... యాత్మవిదు లైనవారు తెలియుదురు.'

'అట్టిజీవులు దేవతిర్యఙ్మనుష్యస్థావరాదిశరీరంబులు సొచ్చి ... యుందురు. అందును నీ వుందువు తదంతరాత్మ వగుచు.'

'సకలచేతనాచేతనాంతర్యామి వైననర్వేశ్వరుండు సర్వ...'

'సకలబ్రహ్మాండనాయకుండ వైననీయందు శ్రుతులు ముఖ్యవృ త్తించు.'

'మాయాత్మవిశిష్టుండ వగుచుఁ గార్యకారణాత్మకుండ వై.'

ఇట జీవబహుత్వాణురూపత్వశేషత్వములు, ఈశ్వ... చిదచిద్విశిష్టత్వము, శేషిత్వము, శరీరభూతచిదచిదాత్మకత్వము, ... ము, ఈశ్వరునియందు శ్రుతులముఖ్యవృ త్తిత్వము మొదలగు ... ములు కానిపించుచున్నవి.

ఇఁక నీయుత్తరభాగంబునం గల యితరదోషంబులను బ్రయోగ విశేషంబులను గొన్నింటి వ్రాసెద.

(1) సంధిదోషములు. పద్యగద్యసంఖ్య

కోసిచ్చె 734

నిఖిలావనీశ్వరైన 1017

నిర్వాణమూర్తైన 1049

పిశాచప తౌట 1555

ఒదిఁ గుండి 1287

ఎఱిఁగెఱిఁగి 193

(2) విశేషదోషములు.

పుత్త్రుండు జాతమైన 1252

(3) ఉకారాంతసమాసమునకు సగాగమము లేకయే కూర్పు.

ఎంతుకుకు. 728

(4) అవధిశబ్దమున కన్యార్థకము.

జాగరము జన్మావధియగుచు. 791

జన్మత్రయావధి 799

(5) ప్రాఙ్ ధాతువునకు క్తప్రత్యయాంతము ప్రసీతము

ప్రసీతముగ : 1121

ప్రసీతపడులు 1221

(6) వుకారమునకు ఉకారతస్మిత్రములతో యతిమైత్రి

చె॥ వాలయఁగఁ బాటించి యుద్ధవు నకు. 665

శా॥ వునఁ దగ నర్జునుండు పవనోద్భవుఁడు. 715

ము, హాగ్రుఁడై పట్టి తెచ్చె సాత్యకుండు. 900

ఒసరింప మీఱి సత్యవ్రతయు. 1164

మఱియు నీభాగంబులందలియాంధ్రీకరణము పెక్కుచోట్ల న్యూనముగాను భిన్నముగాను నున్నది. ఇఁకఁ ద్వితీయాదులఁ గూఁటను విశిష్టాద్వైత ప్రతిపాదకపద్య గద్యములును మీఁదఁ జూపఁబడినదోషాదులును వ్రాసెద.

విశిష్టాద్వైతపరపద్యగద్యములు.

ద్వితీయస్కంధము.

సీ. జీవుండు భగవత్కృపావశంబునఁజేసి

... ...భగవచ్ఛరీర

తే. భూతుఁడై పారతంత్ర్యాత్మబుద్ధినొప్పి

దివ్యమాల్యాను లేపన భవ్యగంధ

కలితమంగళదివ్యవిగ్రహవిశిష్టుఁ

డగుచు హరిరూపమొందుటే యనఘ

ముక్తి. 269

తృతీయస్కంధము,

హేయ్యగుణరహితుఁడనఁగల, నాయందు.

లక్ష్మి. 957

గురుతరానేకకల్యాణగుణవిశిష్టుఁడు. 988

మత్సమానాకారితం బొందు. 958

సీ॥ ...సకలకర్మత్యాగసరణి నొప్పి ఆత్మ

తత్త్వజ్ఞానమున మించి ... ...

తే. మహిత ఫలసంగరహితధర్మమునఁ ద

నరు, నట్టిపురుషుండు దలపోయ నఖిల

హేయ, గుణములను బాసి కల్యాణ

గుణవిశిష్టుఁ, డైనహరి నొందుఁ బర

మాత్ముఁ డనఘుఁ డగుచు. 1028

మఱియు లీలావిభూతినిత్యవిభూతులును, లక్ష్మీనిత్యానపాయినిత్వమును భగ

వత్సమాకారప్రాప్తిరూపముక్తియు, ఈశ్వరునియఖిలహేయప్రత్యనీకకల్యాణగుణవిశిష్టత్వమును, జీవునిపారతంత్ర్యభగవచ్ఛరీరభూతత్వములును ఆత్మయాథాత్మ్యజ్ఞానపూర్వకఫలాభిసంధిరహితకర్మానుష్ఠానమును నీమూఁట నందందప్రతిపాదితములై యున్నవి.

లక్షణదోషములు.

(1) సంధిదోషములు.

తృతీయస్కంధము.

కూడాడుచుండె 106
కది సిట్లనియెఁ 648
తలఁచిటు 649
ఎటిఁగేము 785

(2) విశేషదోషములు.

తృ.

అంతర్ధానుఁడయ్యె 89

చ.

అంతర్ధానుఁడయ్యె 735

(3) నగాగమమురాని

ద్వి.

వ్రాతముకు 85, 208

మనువుకు 144

చ.

వనముకు 359
రాజుకు 442

(4) అవధిశబ్దము ఆద్యర్థకము.

క. తనజన్మావధి నిజనం|
దను... తృతీయ. 16

(5) పూర్వక్తప్రత్యయాంతము పునీతము

తృ.

కోరి పునీతులఁజేయు 557
సద్యఃపునీతాత్ములై 562
పునీతాకృతిన్ 57

చతుర్థ

ఏప్పుఁబునీతముసేయ 931

(6) ఋకారమునకు ఉకారాంతన్మిత్రములతో యతిమైత్రి

ద్వితీయ.

ఒప్పఁగఁదగు సప్తతంతుశ్రవులు. 98

తృతీయ.

కావున నీవేళన త్రుంపు సజ్జన
హితోద్యోగానురక్తుండవై 672

ఒదవఁగ గానవచ్చుగురుశ్రవుల్ 25

చతుర్థ.

ఒదవఁగ నిట్లనిరి మానశ్రవుల్ 99
పొడవును బంచసప్తతిశ్రయోజనము 136
కావున నీలఁబుణ్యతీర్థముల శ్రనొప్ప 931

మఱియుఁ దత్త్వఘట్టములందు నీమూఁటను మూలము సంకలిశ్లోకములు పెక్కులు తెనిఁగింపఁబడకున్నవి. ఇట్లు దశమోత్తరభాగమునఁ గలఛందోవ్యాకరణదోషములును, విశిష్టాద్వైతపరము లగుగద్యపద్యములును, సమగ్రముగ గొన్నియెడల భిన్నము నగునాంధ్రీకరణమును, ద్వితీయాదులు మూఁటను గానవించుట యు గాక కవిత్వశైలియు నించుమించుగా నొక్కటియగుటం జేసియు ద్వితీయాదులు మూఁడును దశమోత్తరభాగమును బూరించినవారిచేతనే పూరితము

త్తైయుండును నని తోఁచెడిని వ్రాఁత ప్రతులందు దశమోత్తరమును బూరించినవాఁడే ద్వితీయాదులను సైతము పూరించినట్లు వ్రాయఁబడియుండుటయు నీనిర్ణయము నకుఁ గొంత బాధ్యము నిచ్చుచున్నది. మఱియు గంగనసింగనలు వేఱుస్కంధ ములను బూర్ణముగా రచించుటకు నెత్తుకొనియుండుటవలనను వారిగ్రంథముల నీ ద్వితీయాదులు మూఁటను దశమోత్తరభాగమునను గలదోషములలోఁ జెక్కు గాని పింపమిం జేసియు వారినాలుగింటిపూరణంబును సంబంధపఱచియుండిరనుట నిజమునకు మిక్కిలి దూరము కానేరదు. కాఁబట్టి ద్వితీయాదులు నాలుగింటిని బూరించినవాఁ డొక్కండై యుండవచ్చు నని చెప్పంబోలును.

ఇది యిట్లుండఁ గడపటిరెండుస్కంధములకడను మఱియొక తత్త్వము. వీని తెనిఁ గింపు ద్వైతపర మనుటకు నంతగా నుపపత్తిలేమియు విశిష్టాద్వైతపర మనుటకుఁ గలనిదర్శనములును ముందు తెలిపియున్నాఁడను. వీనియందును నాంధ్రీకరణ మతి న్యూనముగాను బెక్కుచోట్ల మూలమునకు భిన్నముగాను నుండుటను దెలిపితిని. నగాగమము రామి, కొనికి కాదేశము మొదలగుకొన్నిలక్షణదోషంబులును వీని యందుఁ గానిపించుచున్నవి. ఈహేతువులంబట్టి యీరెంటికిని ద్వితీయాదులు నాలుగింటికిని సామ్య మేర్పడుచున్నది. దుష్టము లగునఖండయతులు ద్వితీయాదులకంటె నందందు యతివిరళముగాఁ బొడసూపుటయుఁ గలదు. కడపటిరెంటిని జెఱుచు గాఁ బద్యాత్మకములు కామింజేసి వానికిని దక్కిననాలుగింటికిని ఛందోవ్యాక రణకవిత్వాదివిషయిక మగుసామ్యమును స్థిరీకరించుటకు నవుతి కాదు గాని తక్కిన పోలికలంబట్టియు వ్రాఁత ప్రతులసాక్ష్యముంబట్టియు, నేకాదశద్వాదశములను బూ ర్ణముగా రచించినవాఁడే, అనఁగా నారయయే, ద్వితీయాదుల మూఁటిని దశమో త్తరభాగమును నందందు పూరించియుండు ననుట యుపపన్నముగాఁ గానిపించు చున్నది.

ద్వితీయాదులు మూఁటను బోతనపద్యములు లేనిచోట్ల సైతము తత్త్వఘట్టముల తెనిఁగింపునం దద్వైతపరము శ్రీధరవ్యాఖ్యానమునందలి పదార్థా దులు కొన్ని యందందు కానిపించుచున్నవి. అయిన నది పోతన తెనిఁగింపువలె మూలమునకు మిక్కిలి సరిగాను బూర్ణముగాను లేకయు, గంగనసింగనలకవనం బుల లేనిదోషంబులు కలిగియు, నుంటంజేసి దానిని రచించినవారు ముగ్గురిలో నెవ్వరును గారు కాని, నారయయే యాస్కంధంబులలో నుత్పన్నంబులు గాక చిక్కినపోతనభాగంబు లద్వైతపరములుగా నుండుటం జూచి నమునవదుము విశిష్టాద్వైతపరముగాఁ దెనిఁగించుట పూర్వోత్తరవ్యాఘాతమునకుఁ బ్రసక్తి గలి గించు నని తలంచి శ్రీధరవ్యాఖ్యానుసారముగా శక్తికొలఁదిని దెనిఁగించి యుండు ననియు, నైనను విశిష్టాద్వైతమువలనిపక్షపాతమున నందందు తద్ద ర్శనానుసారముగాఁ గొంత దెనిఁగించియుండు ననియుఁ దోఁచెడిని. దశమోత్తర

భాగమునఁ దత్త్వఘట్టముల నెల్ల ప్రాతం డొక్కరుండె తెనిఁగించినట్లు తోఁచుచున్నది గాన సందుఁ బూర్వోత్తరవ్యాఘాతము ప్రసక్తింప దని తలఁచి దాని నెల్లఁ దఱుచుగా విశిష్టాద్వైతపరముగాఁ దెనిఁగించి యుండు నని యూహింపవచ్చును. అయిన నిది యూహాపోహమే కాక సిద్ధాంతము గాదు గాని శైలి మొదలైనవానిం బట్టి యాస్కంధములకుఁ గలసామ్యమే యిట్టియూహల కెడ మిచ్చి, యైన నవి యేక కవిపూరితములే యని సాధింపఁజేయుచున్నది.

నారయ యెంతలాక్షణికుఁడో 'మదిలోఁ గృష్ణుఁ డెశోద' ద్వితీ. 180. 'తన యూరొక్కనిశందు గోపకులు' ద్వితీ. 182. 'వాక్రువ్వఁగ' తృతీ. 324. నను వీనిం జూచినఁ దెలియును. ఇట్టివి పెక్కులాయాపుటలక్రిందఁ జూడవచ్చును. వీనినెల్ల 'బండితులు సొంతకవనమున సవరించి కప్పిపుచ్చిరి. 'బంగారుకొండ మూఁపర మనునోరగంటు' తృతీ. 415. ఇట 'మూఁపురము'నకు 'మూఁపర' మని ప్రయోగించినాఁడు. 'రజత'మునకు 'రజిత'మని యున్నది. ఇట్లె పెక్కింటికి గ్రామ్యరూపములును గానం బడుచున్నవి. నారయశైలి కొంత పదసమాసపారుష్యమును బాదపూరణములను గలదై నిరాఘాట మగుధాటితోఁ గూడియుండును. ఒక్కయుదాహరణము :

మ. ఘనసాహస్రకిరీటరత్నవిలసత్కాంతిప్రసిద్ధచ్ఛటా
జనితోదగ్రరుచిప్రకాశితఫణాసాహస్రుఁడౌ దేవతా
వనరక్షాచణురూపకృత్యము లొగిన్ వాంఛం బ్రశంసించి వా
రనురాగస్థలితోక్తు లొప్ప నమగన్ హర్షించి మాదేవుఁడున్. తృతీయ.

మూలమునందలి కటుపదరచనల నట్లే తెనుఁగున నుంచుటయు నీకవియందుఁ గానఁబడుచున్నది. 'పురుకృచ్ఛ్రోరువేపథుః' అనుదానిని 'పురుకృచ్ఛ్రోరువేపథుండై' యని తెనిఁగించి యున్నాఁడు. 'వాచీశతంత్ర్యా మురుదామ్నిబద్ధాః' అనుదానిని 'కర్మబద్ధులై'అని తెనిఁగించినపోతనరచనాసౌకుమార్యముం గనుఁడు.

ఇట్లు నేను బరిశోధింపఁగా నాకుఁ గానంబడినవిషయముల నెత్తి వ్రాసినాఁడను. నాయభిప్రాయములకుఁ గలహేతువుల నెల్లఁ దెలిపి యున్నాఁడను. అయినను సిద్ధాంతముసేయుటకు నాధారము లింకను గావలసియున్నవి. చరిత్రాద్యాధారములు లేక కేవల గ్రంథస్థనిదర్శనములంబట్టి చేసిననిర్ణయములందుఁ బొరపాటు లుండక పోవు. ఆంధ్రభాషాభిమానమాననీయు లగుపండితులు సత్యకాంక్షతో నట్టియాధారముల నాకుఁ దెలిపి యేతచ్చర్చావిషయమును మఱింతనిర్వివాదముగా నిర్ణయించుటకు సాయపడుదురు గాక యని కోరుచున్నాఁడను.

తం. తేవప్పెరుమాళ్ళయ్య.

ఉపోద్ఘాతము

శ్రీమత్పరమయోగలబ్ధసిద్ధు లగుయోగీంద్రుల కేనియు సుసాహా ప్తిస నగు ప్రపంచమున నిత్యంబు జననమరణాదిక్లేశసాగరంబునఁ దొప్పఁదోఁగుచు దరిఁ జేర నెరవు గానక దురపిల్లుచుఁ బెల్లలయు జనుల దెసం గరుణార్ద్రచిత్తుఁడై నారాయణాంశసంజనితుం డయి చతుర్వేదవిభాగ మొనరించి వేదవ్యాసుండను నాఁ బేరన్నిక గన్నకృష్ణద్వైపాయనమునీంద్రుండు గీర్వాణభాషం దొల్లి సర్వధర్మములు నొప్పారిన పురాణజాతమును మహాభారతేతిహాసంబును సర్వభూతహితంబు గోరి రచియించి యుండె. అవి రచియించియుఁ "దనహృదయంబు సంతసింపకున్న సరస్వతీతటంబున నొంటి నుండి హేతువు విచారించుచుఁ దనలో"

> "ఆత్మ సంతస మంద దాత్మలో నీశుండు సంతసింపక యున్న జాడ దోఁచె
> హరికియోగివరుల కభిలషితం బైన
> భాగవతవిధంబుఁ బలుకనైతి
> మోస మయ్యెఁ దెలివి మొనయదు మఱచితి
> ననుచు వగచు చున్నయవసరమున"

నారదుఁ డరుదెంచి విష్ణుకథలఁ బొలుపారెడుభాగవతపురాణమును రచియింపు మని బోధించిన నమ్మేయి నమ్మహామునీంద్రుం డతిప్రౌఢం బగుకవితాశక్తి మెఱయ శ్రీవిష్ణుదేవునిలీలల విలసిల్లునీభాగవతంబును రచియించి కృతార్థుం డయ్యె. అప్పురాణజాతంబులలోఁ బ్రకల్పితంబు లగుగుణనామరూపాదుల ననసరించి కేవలైకుం డగుసర్వేశ్వరుండు కొన్నిచోటుల శివుం డనియుఁ గొన్నియెక్కల విష్ణుం డనియుఁ గొన్నితావుల బ్రహ్మయనియు నింకం బలుచందంబుల నభివర్ణితుండై యున్నవాఁడు ఇక్కరణిం బెక్కుతెఱంగులఁ బరమేశ్వరు నభివర్ణించుట యదేవదేవునిలీలామహిమంబు లెల్లజనులకుఁ దేటపఱుపఁగాని మానవు లొండొరులతో నితండు మాదైవ మతండు మీదైవము మాదైవం బెక్కుడు మీదైవంబు తక్కువ యని వాదులాడుకొనుచు నొకళ్లొకళ్లయెడ బద్ధమత్సరులై పరస్పరనిందలు మాత్రము గాక స్వత్వపరత్వభ్రాంతిని దైవదూషణంబుఁ జేయుచుండఁ గోరి కాదు. ఆయామూర్తులవిశేషంబులు వర్ణింపఁబడుచో నిర్వచనసౌలభ్యంబు నవలంబించి యాయామూర్తులు పృథగ్దేవతలుగఁ జెప్పఁబడియున్నవారుగాని యప్పగిదిని నిక్కముగఁ బరస్పరభిన్నులుగఁ బరిగణితులు గారు. వేదములయందును నీరీతిని సర్వకారణం బగుపరబ్రహ్మ మనేకభంగుల నెన్నఁబడియున్నది. ఇందులకుఁ బ్రమాణములు:—

“ఏకో వశీ సర్వభూతాంతరాత్మా ఏకం రూపం బహుధా యః కరోతి”
“తమాత్మస్థం యే౽నుపశ్యంతి ధీరా స్తేషాం సుఖం శాశ్వతం నేతరేషామ్”
“ఏకో దేవ స్సర్వభూతేషు గూఢ స్సర్వవ్యాపీ సర్వభూతాంతరాత్మా”
“కర్మాధ్యక్ష స్సర్వభూతాధివాస స్సాక్షీ చేతా కేవలో నిర్గుణ శ్చ”
“ఏకో నారాయణో నద్వితీయో౽స్తి కశ్చిత్”
“ఏక ఏవ శివో నిత్య స్తతో౽న్య త్సకలం మృషా”
“బహునాత్ర కిముక్తేన సర్వం బ్రహ్మమయం జగత్”
“అనేక భేదభిన్నస్తు క్రీడతే పరమేశ్వరః”

ఇమ్మాడ్కిఁ బ్రమాణంబు లనంతంబు లామ్నాయంబులను బురాణేతిహాస స్మృతులను గానంబడియెడి. పురాణంబులలోఁ గొన్నింట శివోత్కర్షంబును గొన్నింట విష్ణుప్రాశస్త్యంబును మఱికొన్నింట నితరదేవతాప్రాముఖ్యంబును నుగ్గడింపఁబడి యున్నవి. ఆయాసురవిశేషంబు లుగ్గడించుచో జనులకు భక్త్యతిశయంబు పనుపడుటకును చిత్తైకాగ్ర్యం బలవడుటకును దత్తద్దేవతాప్రాశస్త్యంబును నితరదేవతలం గ్రిందుపఱుచుటయుం జెప్పఁబడియున్నవి, కాని యంతలోనన యవ్వానియందు భేదబుద్ధి పాటించుట పోలదు. అట్లు విష్ణూత్కర్షంబు ప్రతిపాదింపఁబడినపురాణములలో నగ్రగణ్యము శ్రీమహాభాగవతము. ఇందుఁ గేవలహరిలీలలు మాత్రమె కాక విగళితవేద్యాంతర మగుపరతత్త్వస్వరూపము నిరూపింపఁబడి యున్నది. అయినను నిది గీర్వాణభాషయం దతిప్రౌఢశైలిని వ్రాయఁబడియున్నందునఁ బ్రాకృతజనుల కెంతయు దురవగాహంబై యుండును.

బమ్మెరపోతనామాత్యుఁడు.

ఇప్పురాణరత్నంబు నాంధ్రదేశీయులకుఁ దేటతెల్లముగఁ దెలుపఁగోరి బమ్మెర పోతనామాత్యుండు దీనిని గద్యపద్యాత్మకంబుగ నాంధ్రీకరించి శాశ్వతం బగుయశస్సంపద ననుభవించుచున్నవాఁడు. ఇక్కవిశిఖామణివృత్తాంతంబును గవితాశైలి తెఱంగును గొండొక వివరించెదము,

బమ్మెరపోతనామాత్యుండు కడపమండలములో నున్న♦ యేకశిలానగర మను నామాంతరము గలయొంటిమిట్టయం దుండిన వాఁడు. అమాత్యశబ్దమువలన నీతఁడు నియోగిబ్రాహ్మణుఁడని యూహింపవలయు ఇతఁడు కౌండిన్యసగోత్రుఁడు. ఆపస్తంబ సూత్రుఁడు. కేసనమంత్రికిని లక్కమాంబకును బుత్త్రుఁడు. మల్లనకవిసరునిజనకుఁడు, ఇతడు జీవించియుండినకాలమును నిర్ణయించుటకుఁ గొన్నియాధారములు గానంబడియెడి. “బమ్మెరపోతనామాత్యుని జన్మకర్మప్రభావాదుల దెలిపెడువచన

♦ప్రతాపరుద్రదేవునిరాజ్యమునఁ బ్రధానపట్టణముగు నోరుగల్లునకును నేకశిలానగరమని నామాంతరమున్నట్లుప్రతాపరుద్రీయమువలనను నతనిశాసనములవలనను దెలియవచ్చుచున్నది. కావున బమ్మెరపోతన యందుండినవాఁడా యని యొకసందియము వొడమెడి. అది నిక్కమయేనినితఁ డొంటిమిట్టయం దుండెనను సర్వజనులవ్యవహారమునకు హేతువుండదు గావున నిట్లిక్కడ వ్రాయఁబడెను.

రూపంబు ఈ సుప్రాచీనపండితజనలిఖితగ్రంథంబువలన శాలివాహనశకము ౧౩౧౧-వ సంవత్సరమున నొక్క విశేషజనుండు జ [illegible] ముద్రించినవారు తత్ప్రతికయందు వ్రాసియున్నారు. బమ్మెరపోతన భోగినీదండకము రచియించి వేంకటగిరిసంస్థానాధీశ్వరుండును [illegible] సర్వజ్ఞ సింగమహీపాలునకుఁ గృతియిచ్చిన ట్లీక్రిందిపద్యమువలనఁ దెలియుచున్నది:—

"పండితకీర్తనీయుఁ డగు బమ్మెరపోతన యాసుధాంశుమా
ర్తండకులాచలాంబునిధితారకశేషము నిలచెల్ల భోగినీ
దండకముల్ రచించె బహుదానవిభంజను నానృసింహభూ
మండలభర్తకున్ విమతమానవనాథమదాపహారికిన్"

ఇట్లు కృతియిచ్చుటవలన వీరిరువురు సమకాలికులని స్పష్టము. సర్వజ్ఞసింగభూపతి శాసనలేఖము "౧౪౨౨-వ సంవత్సరమునుండి ౧౪౪౬-వ సంవత్సరముపఱకును విజయనగరాధీశ్వరుఁడుగానున్న ప్రౌఢదేవరాయలకు సమకాలికుఁ"* డని తెలియుచున్నది. కావున బమ్మెరపోతరా జిప్పటి కించుమించు నైదువందలయేఁబది సంవత్సరములకుఁ బూర్వ ముండినట్లు నిశ్చయింపవలసి యున్నది.

ఇతఁడు పుట్టిననాఁటనుండి యాంధ్రకవులలో నెవ్వరు ననుభవింపనిమహా దారిద్ర్యము ననుభవించుచుండెను. నన్నయభట్టు నవగవిశ్వసంపన్న రాజమహేంద్రవరాధీశుం డగు రాజనరేంద్రుని కొలఁగి యతని యాస్థానపండితుఁడై సుఖముగ కాలము గడపెను. తిక్కనసోమయాజి నెల్లూరుప్రభు వగు మనుమసిద్ధిరాజు నాశ్రయించి యతనిచే నపరిమితధనంబులు ననేకాగ్రహారంబులు నొసఁగఁబడి రాజ్యము సేసి ఘనవంతుఁడై యుండెను. ఎఱ్ఱాప్రగడ యానవేమారెడ్డియాస్థానమందు యుండి లెస్సగ బ్రదికెను. భాస్కరుఁడు సాహిణిమారనవలన ధనము గ్రహించి జీవించెను. పోతన బావమఱఁది యగు శ్రీనాథుఁడు రెడ్లకుఁ గృతుల నొసంగి యొక్కటిసంపద ననుభవించె ననుట తెల్లము. ఈవలఁ గృష్ణదేవరాయనియాస్థానంబు నష్టదిగ్గజము లని పేర్కొనంబడినయల్లసానిపెద్దనాదులెట్టిమహోన్నతదశయందుండి రనుట లోకవిదితము. తక్కుంగలయాంధ్రకవు లందఱు నెవరినో యొక భూపతి నాశ్రయించి ధనికులై యే మనిరికాని బమ్మెరపోతనమాత్ర మా సిప్పచ్చరంబున నొప్పఁగోరుచుండినను నరపతులను వినుతింపనిచ్చగింపక కేవలకృషిమాత్రజీవనోపాయుండై తన కాలము నంతయుఁ గడద్రోసెను. తననరస్తుతివైముఖ్యంబునుగూర్చి బమ్మెరపోతనయే భాగవతప్రథమస్కంధమున నిట్లని చెప్పికొనియున్నాఁడు:—

"ఇమ్మనుజేశ్వరాధముల కిచ్చి పురంబులు వాహనంబులున్
సొమ్ములుఁ గొన్ని పుచ్చుకొని సొక్కి శరీరముఁ బాసి కాలుచే
సమ్మెటపోటులం బడక సమ్మతి శ్రీహరి కిచ్చి చెప్పె నీ
బమ్మెరపోతరా జొకఁడు భాగవతంబు జగద్ధితంబుగన్"

* బ్రం. శ్రీ. వీరేశలింగము పంతులుగారి ఆంధ్రకవులచరిత్రము రెండవకూర్పు పుట ౨౫.

ఇతఁడు చిన్నతనినాఁటఁ బసుల మేపుటకయి తనయూ రగునొంటిమిట్టచేరువ నున్నయొకనగంబున సంచరించు చుండ నతనిపురాకృతసుకృతపరిపాకంబునఁ జిదానందయోగీంద్రుం డనుఋషిచంద్రుండు దయాసాంద్రుండై యతనికట్టెదుటఁ బొడసూపి యతనిభక్తికి మెచ్చి యతనికి నిఖిలసంసృతిదురితతారకం బగుతారక మంత్రం బుపదేశించి చనియె. అంతఁ బోతనకుఁ గ్రమంబుగ నమ్మంత్ర రాజమననం బున శ్రీరామానుగ్రహంబు పెంపు నిరర్గళం బగు సహృదయహృదయంగమకవితా శక్తిపొడమఁ దనగురువృద్ధబుధబంధుజనులయభ్యర్థనంబున శ్రీభాగవతంబు నాంధ్రీ కరింప సమకట్టె. అట్లు తలంపుగొని యరవిందనయనచరణారవిందంబులు డెందం బునం దిరంబుగ నెలకొలిపి యొకసోమోపరాగపుణ్యకాలంబున గంగానదికిం జని క్రుంకు లిడి మ్రాగన్ను వెట్టి హరిచరణంబులు ధ్యానించుచున్నెడ శ్రీరామమూర్తి యతనికిఁ బ్రత్యక్షం బై నీకు "మన్నామాంకితంబుగా శ్రీమహాభాగవతంబు దెలుంగుసేయుము నీకు భవబంధంబులు దెగు" నని యానతిచ్చి తిరోహితుం డయ్యె. అంతఁ బోతన పరమానందభరితుం డై మగిడి తనయూరికిఁ జనుదెంచి శ్రీభాగవతమును సరసవచనరచనావైదగ్ధ్యము మెఱయ నాంధ్రీకరించి కరంబుఁ దిరం బగుయశంబు సంపాదించె.

ఇతండు భాగవతమును శ్రీరామభద్రునానతిమెయిఁ దదంకితముగ నాశ్వాసాద్యంతపద్యంబులలో శ్రీరామచంద్రుని వినుతించి యున్నవాఁడుగాని కథాప్రారంభసమయమున "నాచిత్తమున శ్రీరామచంద్రుని సన్నిధానంబు గల్పించుకొని" యని నుడివి "హరికి నందగోకుల... ... ..." మొదలగు నాలుగు షష్ఠ్యంతపద్యములచేఁ గృష్ణునిమూర్తిం గీర్తించి యతనికి సమర్పితముగా భాగవతంబు నాంధ్రంబున రచియించెనని వ్రాసియున్నాఁడు. కేవలమూర్తిభేదముమాత్ర మగుటంజేసి యట్లు ధ్యానించియుండనోపు. ఇతఁడు "పరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర" యని గద్యమువ్రాసినయందుకే చూడ నితఁడు శివభక్తుఁ డనియుం దెలియుచున్నది. ఇతఁడు కేవల శైవగ్రంథ మగు "వీరభద్రవిజయము" ను రచియించి యున్నట్లు తెలియుచున్నది. సర్వోపనిషదర్థవిదుం డగునిమ్మహాత్మునికి శివవిష్ణుభేదబుద్ధి సుంతేనియుండనోపునా?

ఇమ్మహాకవిభక్తిగౌరవమును బ్రభావవిశేషమును దెలుపుకొన్నికథలు పురాతనవిద్వజ్జనపారంపర్యమున మనము వినుచున్నాము. ఇక్కాలపువారు కొందఱవి కేవలకల్పితకథ లనియు నిక్కములు గావనియుఁ బరిహసింతురు. మఱియుఁ గొందఱు వానిని బ్రవృత్తములుగానే భావించి వానిం గొనియాడుదురు. అవి విశ్వాసార్హము లైనను గాకున్నను సకలపండితపామరజనరంజకములుగా నుండుటను సందియములేదు గావున వానిలోఁ గొన్నింటి నిట వివరించుచున్నాము:—

(౧) పోతన తృతీయస్కంధమున వరాహావతారసన్నివేశము రచియించుచుండఁగ నొకనాఁడు భాగవతమునకుఁ దన్నుఁ గృతిపతిఁగాఁ జేయవల్సినదని సర్వజ్ఞ కట్టితమ్మరికర్ణాటాధీశ్వరుఁ డంపినభటులు వచ్చి యతనిని బాధింపఁజొ...ంతరమ్ము

నపుడమ్మహాభాగవతుఁడు హరిచరణధ్యానముఁ జేయుచుఁ జలింపకున్న విష్ణువు శ్వేతవరాహరూపంబున నచ్చోటఁ దోఁతెంచి వానిం దఱిమి పాఱఁదోలెననియు వినవచ్చెడి.

(౨) పోతన యష్టమస్కంధమున గజేంద్రమోక్షణకథను వ్రాయుచు "నల వైకుంఠపురంబులో నగరిలో" ననివ్రాసి ముందుగఁ దోఁపక యనిగంటకేయుం బోయె ననియు నతఁడింట లేనప్పుడు శ్రీకృష్ణస్వామి పోతనరూపమునఁ దనయు గారమునకు వచ్చి తనయ గారవమొప్పఁ బిలిచి పొత్తము దెమ్మని యందాపద్యములో "నామూల సౌధంబుదాపల" నని వ్రాసి మగిడి యరుదెంచెను సని చెప్పి చనియె ననియుఁ బదంపడి పోతరాజు సనుదెంచి యనుఁగుఁగూఁతుచే గ్రంథముఁ దెప్పించి యందు వ్రాసియున్న పైభాగంబుఁ గని యిది యెవ్వరు వ్రాసిరని కూఁతు నడుగుటయు నాచిన్నది నీ వింతకు మున్నె వచ్చి వ్రాసి చని యిప్పు డిట్లడుగుట యేలొకో యని చెప్పఁగా విని యాహా భగవంతుఁ డగు శ్రీహరి యవ్యాజకటాక్షంబున నిట్లు చేసియుండవలయు నని నిశ్చయించి విష్ణుమూర్తిని సందర్శింపఁ గలిగినతనయ భాగ్యంబుఁ బొగడి తన యభాగ్యంబు దెగడి సంతాపముఁ బొంది యావలిభాగము వ్రాయ దొరఁకొనె ననియుఁ జెప్పుదురు.

(3) పోతన దశమస్కంధమున రుక్మిణీకల్యాణము వ్రాయునెడ "దేవకీసుతు కోర్కితీవెలు వీడంగ" ననుపద్యంబున రుక్మిణీయౌవనావిర్భావవర్ణనము సేయుచు "హరికిఁ బ్రేమబంధ మధికంబుగాఁ గేశబంధ మధిక మగుచు బాలకమఁగ" నని వ్రాయఁగా నంతలోన నతనికూఁతురు కుంపటిలోఁ బడి కమరె ననియుఁ "బద్మనయనువలనఁ బ్రమదంబు నిండాఁగ" నని వెంబడినె వ్రాయ నాబాల యయ్యాపద దొలఁగి సుఖించె ననియు మఱియొకకథఁ జెప్పుదురు.

(౪) ఈకవీశ్వరునికి సకలవిద్యాసనాథుఁడగు శ్రీనాథుఁడు బావమఱఁది యని యందురు. వీరిరువురు సమకాలికు లగుట కెంతమాత్రము సందియము లేదు. ఎట్లనఁగా భోగినీదండకమువలన బమ్మెరపోతరాజు వేంకటగిరిరా జగు సర్వసింగమహీపాలునికాలమువాఁ డనుట తెల్లము. శ్రీనాథుఁడు నాభూనాథునికాలమున నుండె ననుటకు నొకనిదర్శనము గలదు. శ్రీనాథుఁ డాంధ్రదేశమునం గలసకలధరణీపతుల సభలకునుఁ బోయి తనకవిత్వాతిశయమును బ్రకటించి యందఱిచే మన్ననలును బిరుదులును ధనములును బడసి వేంకటగిరికిఁ జనుదెంచి సమస్తవిద్యలయందు నునిరుపమవైదుష్యంబు గలిగి సర్వజ్ఞుం డని పేర్కొనఁబడిన రావుసింగభూపతిని సందర్శింపఁ గడఁగి యతనిసభ కేఁగుటకుమున్న తఁడు తన్నేమేమి యడుగునో యెక్కడఁ దప్పులు పట్టునో యని తలఁచి

సీ. "దీనారటంకాలఁ దీర్థ మాడించితి దక్షిణాధీశుముత్యాలశాల
బలుకుఁదొడ్డై తాంధ్రభాషామహాకావ్య నైషధగ్రంథసందర్భమునకుఁ
బగులఁగొట్టించితి నుద్భటవివాదప్రౌఢి గౌడడిండిమభట్టుకంచుఢక్కఁ
జంద్రశేఖరక్రియాశక్తిరాయలయొద్దఁ బాదుకొల్పితి సార్వభౌమబిరుద

మెటులు మెప్పించెదో నన్ను నింకమీఁద
రావు సింగమహీపాలు ధీవిశాలు
నిండుకొలువున నెలకొని యుండి నీవు
సరససద్గుణనికురుంబ శారదాంబ''

యని చెప్పి చింతామణిమంత్రరాజమునఁ దనకుఁ బ్రసన్నురాలైన సరస్వతీదేవినిసం స్తుతించి యమ్మేదినీనాయకు పేరోలగమునకుఁ జనియెనఁట.

శ్రీనాథుఁడు తన బావ సుతసతీయుతుఁడై మహాదారిద్ర్యము ననుభవించు టం గని యుత్తలంపడుచిత్తంబుతో సతని నెట్లులైన నొప్పించి భాగవతమును గర్ణాటాధీశ్వరున కంకితము సేయించి ధనవంతుఁ గావింప నెంచి దారిద్ర్యదుఃఖ మతినికి బెక్కు మడుంగు లెక్కుడుగాఁ దోఁపఁగోరి యొకనాఁడు చతురంతయానాధిరూఢుఁడై పెక్కండ్రు పరిజనులు పరివేష్టించిరాఁ బయనమై యొంటిమిట్టచేరువఁ జనుదెంచుచుండి పోతన తనపొలములోఁగూర్చుండి తనయుండగుమల్లనచేదున్నించుచుండఁగని తనమహత్వమును దెలుపఁగోరి శ్రీనాథుఁడు పల్లకిమోయువాండ్రలో ముందటివాఁడెను మోయువానికి బల్లకిని విడిచిపెట్టుఁడని యానతిచ్చె ననియుఁ బల్లకి యెప్పటియట్ల నడచుచుండె ననియు మల్లన యాచిత్రమును దండ్రికిఁ జూప నతఁడునాఁగటి కాఁడికిఁ గట్టినయొక యెద్దును విడువు మని యాజ్ఞాపింపఁగా నదియథా ప్రకారము సాగుచుండె ననియు శ్రీనాథుఁడుపల్లకియావలి ప్రక్కమోయువారినింగూడవదలుండనఁగాఁ బల్లకి మోఁతగాండ్రు లేకయే నడచుచుండఁ గని పోతనయుఁ గాఁడియందలి రెండవయెద్దును విడిపించి దుక్కిసాగించెననియు నంతట శ్రీనాథుఁడు పల్లకి డిగి బావ చెంత కేతెంచి హాలికు లగుమీకుఁ గుశలమా యని యుల్లస మాడె ననియుదానకి

♦ఉ. "బాలరసాలసాలనవపల్లవకోమల కావ్యకన్యకం
గూళల కిచ్చి యప్పడుపుఁగూడు భుజించుటకంటె సత్కవుల్
హాలికు లైననేమి గహనాంతరసీమలఁ గందమూలకౌ
ద్దాలికు లైననేమి నిజదారసుతోదరపోషణార్థమై"

యని కినిసి పోతన చెప్పె ననియు నంత శ్రీనాథుఁ డతనిం గవుంగిటఁ గ్రుచ్చి బావా వేడుకకై మేల మాడిన నలుగనగునా యని యతని ననునయించి

క. "ఇమ్మనిగ్రంథం బొక్కటిచోఁ
యిమ్మగ నేనృపతికైనఁ గృతి యిచ్చిన
గొమ్మని యియ్యరె వెయ్యా
రిమ్మహి దున్నంగ నేల యిట్టిమహాత్ముల్"

అని నర స్తవనం బగుకవనంబు సేయ నియ్యకొలుపుచు నందఱం గలసి యింటి కేఁగె ననియు నింట వంటపదార్థము లేమియు లేమిని మల్లన నెటకేనియు నప్పుగొని తేఁ

♦ ఉ. "బాలరసాలసాలనవపల్లవకోమల కావ్యకన్యకం
గూళల కిచ్చి యప్పడుపుఁ గూడుభుజించుటకన్నఁ మేలుగా
హాలికు లైన నేమి మఱి యంతకును న్వగలేక యున్నఁగా
ద్దాలికు లైన నేమి నిజదారసుతాదిక పోషణార్థమై." అని పాఠాంతరము.

బంచి యతండు విఫలమనోరథుండై మగిడి చనుదెంచుచుఁ బోతన యుండఁటికిని నేఁ డెప్పగిది నోగిరం బిడువాఁడ నని కొండొకవడి యాతండురి మొట్టకేలకు దిట్టతనంబు దెచ్చుకొని మఱిందిబి దక్కుంగలవారిని జతమాడి రాఁ బనిచి సరస్వతీదేవిఁ బరమ భక్తియుక్తుండై ధ్యానింప నద్దేవి యతనికిఁ బొడసూపి భోజనసామగ్రి చేకూర్చి యచట నొకతెర కట్టింప నాజ్ఞాపించి యతం డట్లు కావింప నే జూచికొనియెద నీవింక వగవ వలదని యూఱడించె ననియు నంత శ్రీనాథుఁడు కృతావగాహుండై తన వారలందఱతోఁ డ్కొని గీముకకు మఱలి వచ్చి యచ్చట సువాసితంబను లేవియు జరుగకుండుట క బ్బురపడి భుజియింప నందఱు వరుసలుదీరి కూర్చుండ భగినిం బిలిచి యుక్కాకుంకఁ దడయ నేల వడ్డింపు మనవుడు నాసాధ్వి తెరమాటునుండి భారతీదేవి పంచభక్ష్య పరమాన్నములతోఁ జతుర్విధాహారములు నించిన పాత్రంబులందియ్యఁ దెచ్చి తెచ్చి యందఱికిని వలయునంత వడ్డించి శ్రీనాథాదుల నాశ్చర్యరససాగరతరంగపరంపరాప్లావితచిత్తులఁ గావించె ననియు భోజనోత్తరంబునఁ దాంబూలచర్వణములు సలుపుతఱి శ్రీనాథుఁడు తన బావ దెసను పలక్షించి కవిశ్రేష్ఠుండ వగు నీకిట్టి మహాదారిద్ర్యమనుభవింపనేల? నీవు రచించు భాగవతము నేరాజునకయిన నంకితముచేసిన నమితధనము సంపాదించి సుఖవృత్తి నుండుమా. పారలౌకికసుఖంబు మీఁద నూహించి నైహలౌకిక సౌఖ్యంబును నిరాకరించి యిడుమలఁ బడి బడలనేల యని బోధించి యతని డెందముఁ గరఁగింప నంతలో వాణి యతనియెదుట నిలిచి వలవల నేడువఁగాఁ బోతన

ఉ. కాటుకకంటినీరు చనుకట్టుపయిం బడ నేల యేడ్చెదో
కైటభదైత్యమర్దనుని గాదిలికోడల యోమదంబ యో
హాటకగర్భురాణి నిను నాఁకటికిం గొనిపోయి యల్లక
ర్ణాటకిరాటకీచకుల కమ్మ త్రిశుద్ధిగ నమ్మ భారతీ"

యనుపద్యముఁ జెప్పి సరస్వతి ననునయించె ననియు నంతట శ్రీనాథుఁడు పోతనభాగవతముం దెప్పించి దాని నక్కడక్కడఁ బరిశీలించుచు నష్టమస్కంధంబున గజేంద్రమోక్షణకథాప్రసంగంబున నేనుంగును మొసలివాతివలన విడిపింపఁ గరుణాహోపమి విష్ణువు వైకుంఠము నిర్గమించుచోఁ

మ. సిరికిం జెప్పఁడు శంఖచక్రయుగముం జేదోయి సంధింపఁడే
పరివారంబును జీరఁ డభ్రగపతిం బన్నింప డాకర్ణికాం
తరధమ్మిల్లము జక్కనొత్తఁడు వివాదప్రోత్థితశ్రీకుచో
పరిచేలాంచలమైన వీడఁడు గజప్రాణావనోత్సాహియై"

యని యేసన్నాహమును లేక దిగ్గన లేచి పఱతెంచె నని యుండఁగఁ సి బావా భక్తుని శత్రువుచు జంపఁ బోయిన విష్ణువు పరికరములు లేక వేమఱుచూడఁ బోయెనో కాకున్న నేమి సేయఁ బోయె నిట్లు చెప్పుట పోల దని యాక్షేపించె ననియు, దానికిఁ బోతన యపుడేమియు నుత్తరం బియ్యక మిన్నకుండి మఱునాఁడు శ్రీనాథుఁడు మస్తకమున నూనియ నిడి రాచుకొనుచుండు సమయమున నతని కుమారుని నక్కడనే దాఁచి

వచ్చి పోతన పెరటినూతిలో నొకకుండ జాఱంబడ వైచి యల్లన వచ్చి మఱఁదిం గని నీకొడుకు బావిలోఁ బడియెననుటయు శ్రీనాథుండు గుండె జల్లుమన దిగ్గన లేచి విరియఁబోసికొనినవెండ్రుకలతోఁ గాఱుచున్ననూనియతో విగళితం బగుస్వల్పపరిధానంబుతో నవ్వాపికెంతకుఁ బరుగెత్తి తొంగితొంగి యందుఁ జూచుచు నాక్రందనము సేయుచుండఁ బోతన వెనువెంటం బఱతెంచి శ్రీనాథా యిదియేమియవసరము? నిచ్చెనయెక్కడ? త్రాళ్ళెక్కడ? బావిలోదిగుటకు భటులెక్కడ? ఈయొడలినూనియఁ గడిగికొని జలకమాడి కేశజాలము ముడిచి యూరికిబైటఁబోయి యున్నపరివారము నెల్లఁ బిలుచుకొని వలసినయుపకరణావళి యెల్ల సంతరించుకొనికదా రావలయు. అట్లుగాక యిక్కరణి వేడుకఁ జూడవచ్చితివా కాకున్న నీవు నందుఁ బడ వచ్చితివా యని పరిహాసముచేసి నీవు పుత్త్రవాత్సల్యమున నేరీతి నాతురముతోఁ బరికరములు లేకయే పరుగిడివచ్చితివో యాచాడ్పుననే పరమేశ్వరుఁడును దనభక్తుల దెసం గలవాత్సల్యాతిరేకంబున భక్తునిమొఱ చెవి సోఁకగానే తటాలున లేచి యుపకరణావళిం దడవక పరువిడి యరుదెంచె నని సమాధానము చెప్పె ననియు నీకథ లూరూరను బహుపండితపామరజనపరంపరామూలముగ వినుచున్నాము.

పైవివరించినకథలు నిజములో కేవలకల్పితములో మిశ్రమములో నిశ్చయింపఁ జాలము. వీనిం జదువువారు తమతమయుక్తికొలఁదిని భక్తికొలఁదిని నూహించుకొనవచ్చును.

పోతరాజు భాగవతము సమగ్రముగాఁ దెనిఁగించి నిరంతరహరిహరపదధ్యానైకతానమానసుం డై విశాలయశోలతల కాలవాలం బై నెగడి శాశ్వతం బగుతన పేరుం దనగ్రంథముతో నీలోకమున నిలిపి నశ్వరం బగుకాయంబు దొఱఁగి పరమపదమున కరిగె.

గ్రంథపాతవివేచనము.

ఇమ్మహాకవి భాగవతమును దెలిఁగించి దానిని లోకమునఁ బ్రకటింపక తాళపత్త్రసంపుటమున లిఖించి పదిలముగా దేవతార్చనపేటికయం దుంచి పూజించుచు వచ్చి నిర్యాణకాలంబునఁ దనకుమారుఁ డగుమల్లనం బిలిచి మందసము నతనికిఁ జూపి యందున్నధనమును జతనమునఁగాపాడు మని యాజ్ఞాపించి పంచత్వముఁ బొందె ననియుఁ దదనంతరము మల్లన దానిని విప్పి పరిశోధింపఁగా నం దనేకభాగములు బాణనామకక్రిమికులదష్టంబై నష్టంబై యుండినందునఁ బోతరాజశిష్యుం డగువెలిగందలనారయకవి కొంతభాగమును నేర్చూరిసింగన కొంతభాగమును గంగరాజు మఱికొంతభాగమును మఱలఁ దెనిఁగించిరనియుఁ గొందఱు చెప్పుచున్నారు. మఱికొందఱు సర్వజ్ఞభూపతి బమ్మెరపోతనం బిలిపించి భాగవతమునకుఁ దన్నుఁ గృతిపతిగా నొనర్పు మని వేఁడి యతఁ డియ్యకొనమికిఁ గోపించి యన్నరపాలుఁడు భూమిలో నొకపెనుఁబల్లము ద్రవ్వించి యందా గ్రంథమునుబూడ్పించెననియు నంతఁ గొంతకాలమునకాతని

పత్రికలలో శ్రీరామమూర్తి సాక్షాత్కరించి భాగవతగ్రంథమును బైటఁ దీయించి జగంబునఁ బ్రకటింప మగనిఁ బ్రోత్సాహపఱుపుమని యాజ్ఞయిచ్చి యంతర్ధానము నొందె ననియు నాయన వేఁడికోలు నంగీకరించి సింగన్న పాఁడుబడు పుస్తకమును బైటఁ దీయింప నం దక్కడక్కడఁ జాలాభాగములు చెదపురుగులు తిని చెక్కుచొక్కు శిథిలములై యుండె ననియు నంతట పోతనశిష్యవర్గములోనివారగు వెలిగందలనారాయణాదులు నష్టభాగములను పూరించి రనియుఁ జెప్పుచున్నారు, ఈ హేతువునే కూచిమంచితిమ్మకవి "సర్వలక్షణసారసంగ్రహము"నందు:

సీ. "ఘనుఁడా పోతనమంత్రి యాను భాగవతము రచించి [illegible]
సర్వజ్ఞ సింగమక్ష్మావరుం డది తన కివ్వ [illegible]
నలిగి యాపుస్తకం బపుడు శాంతించిన [illegible]
గ్రమ్మఱ నది వెలిగందల నారప్పరాయుఁడు [illegible]
రాజు మొదలగు కవివరుల్ తేజ మొసఁగఁ
జెప్పి రా గ్రంథములయందె తప్పు లేదు
గాని పోతకవీంద్రుని కవితయందు
లక్షణం బెందుఁ దప్పునా దక్షహరణ!"

యని చెప్పియున్నాఁడు.

వీనిలో నేకారణము నిజమయినను బోతరాజకృతభాగవతమున నక్కడక్కడఁ గొన్నిభాగము లుత్సన్నము లగుటయు వానిని నారయాదులు పూరించుటయు స్పష్టము. కాని యేయేభాగములు పోతనవిరచితములో యేయేభాగము లితరకవులు చెప్పిరో వాని నిర్దేశించుటకుఁ దగినయాధారము లంతగాఁ గానము. ద్వితీయస్కంధము లోబ్రహ్మనారదునకుఁ దత్త్వోపదేశంబు సేయుఘట్టమున "ననుఁ బుట్టించుటయు మాపస్తంభపాత్రమ్ముద్ఘటశరావవసంతకాలములను" యనుసీసపద్యము మొదలుకొని వెలిగందలనారయ చెప్పినకవిత్వ"మని పూర్వముద్రితభాగవతమునందు ముద్రింపఁబడియున్నది. ద్వితీయస్కంధమున గద్యము చూడఁగాఁ బోతనామాత్యరచితంబనియే యున్నది. తృతీయచతుర్థస్కంధములును "బోతనామాత్య ప్రణీతం"బనియే యున్నవి. పంచమస్కంధాంతగద్యమున గంగనార్య ప్రణీతంబనియు, షష్ఠంబున నేర్చూరిసింగనార్య విరచిత మనియు నున్నవి. ఈసింగన, "యేర్చూరిశాసనుం" డగు నక్షత్రాపిగ్గడకు మనుమఁడని యాస్కంధంబునఁ దొలుతఁ జెప్పికొనియున్నాఁడు. సప్తమాష్టమనవమస్కంధములును దశమస్కంధపూర్వభాగమును బోతనామాత్య ప్రణీతములనియున్నది. దశమస్కంధోత్తరభాగమున శ్రీకృష్ణుఁడు కేళీగృహమునందు రుక్మిణీదేవితో విరసోక్తు లాడుట యనుఘట్టమునఁ "గాటుక నెఱయంగఁ గన్నీరు వఱదలై" యనుసీసపద్యము మొదలు వెలిగందల నారాయణకవివిరచితమని ప్రాచీనపండితజనలిఖితపుస్తకములందుఁ జెప్పబడియున్నదని పూర్వముద్రితగ్రంథపీఠికయందు వ్రాయఁబడియున్నది. ఏకాదశద్వాదశస్కంధములగద్యములలో నారాయణాఖ్య ప్రణీత మని యున్నది.

ఇవి మాత్రమే కాక పోతనామాత్యవిరచితము లని గద్యము లున్నస్కంధ ములలో నేయేచోటుల నేయేపద్యముల నేయేకవు లెంతెంతభాగము వ్రాసిరో యె ఱుంగరాదు. శైలిభేదములవలనఁ గొంతకొంత యూహింపవచ్చుఁ గాని యిద మిత్థ మని నిర్ణయము సేయ సాధ్యము గాదు.

శైలి లోనగువానింగూర్చి యిఁకఁ బ్రశంసింతము.

ఈమహాకవీశ్వరునికవిత్వ మతిసుకుమారసరసవచనరచనాధౌరేయమై నాతి కఠినమై శబ్దార్థాలంకారశోభమానమై కోవిదపామరజనహృదయంగమమై వీ నులవిందై చదువువారి కమందానందంబు గలిగించును. చదువుచుండఁగానే యర్థమును గోచరం బగుటచేఁ బోతనరచన కేవలద్రాక్షాపాకము. తెలుఁగుగాఁ గోమలసురుచిరపదసముదయసంకలిత మగుట నీగ్రంథమునఁ గైశికీవృత్తియే ప్రధా నము. ఓజఃప్రసాదమాధుర్యాదికావ్యగుణంబులు పోతనకవనంబున మెండుగాఁ గానంబడుచుండును. రసానుగుణంబుగ శైలి నుచితరీతుల మార్చి రసపోషణం బు సేయుటయందుఁ బోతన యెంతయుసమర్థుఁడు. శృంగారరసపోషితభక్తిరసము పోతనకవనమున విలసిల్లుకైవడి నితరాంధ్రగ్రంథములయం దెక్కడను గానము. కేవలశృంగారరసమును భక్తిరసమును నెందఱేఁ గవులు వర్ణించియున్నారుగాని భక్తిరసమునకు సకలజనరంజనంబుపొంటె శృంగారరసంబు నంగంబుగ నంగీకరించి యెల్లరయుల్లంబుల హరిభక్తి సవ్వటిల్లి పల్లవింప నిట్లు చిత్రముగా వర్ణించినకవు లెవ్వరును లేరు. సగుణవర్ణనావైదగ్ధ్యంబునఁ బోతనతోఁ దులఁదూఁగువారు లేరు. ఇతనికి గలహరిభక్తి యంతయు నచ్చుపడ శ్రీవిష్ణుదేవునిలీలామాహాత్మ్యంబులు పరిపరివిధములఁ దనయావచ్ఛక్తిని వినియోగింప మనోహరలీలల వర్ణించియున్న వాఁడు గావున నెట్టివారికేని భాగవతము నాఁ జదువ దేహము పులకాంకిత మగును. సప్తమస్కంధమునఁ బ్రహ్లాదచరిత్రప్రస్తావమున హరిభక్తి వర్ణింపఁబడియున్నరీతి యంతయు నవాఙ్మానసగోచరము. అది చదువఁజదువ మనంబు భగవంతునిపాదా రవిందయుగళంబున లగ్నంబగుటయ కాక పోతనామాత్యుని వర్ణనాచాతుర్యంబును నీశ్వరభక్తియు నింత యొప్పునే యని డెందమున నిబ్బరంపుటబ్బురంబును గదిరెడి.

కేవలశృంగారరసమున కష్టమస్కంధంబున మోహిన్యవతారవర్ణనంబును దశమస్కంధమున గోపికాకృష్ణవిలాసములును వీరరౌద్రరసములకు సప్తమస్కంధ మును శ్రీనృసింహావతారఘట్టంబును నుదాహరణంబులు. ఇట్లక్కడక్కడ నానా రసముల కుదాహరణము లూహించుకొనునది. మహాకావ్యలక్షణము లగు

క. "పురవింధునగర్త్వనశశి
సరసీవనమధురతిప్రసంగవిరహముల్
పరిణయతనయోదయానయ
విరచనయాత్రాజిదూత్యవిభువర్ణనముల్"

అనావృష్టిలోఁ జెరువులెండినయట్లు భాగవతమునఁ బెక్కుచోట్ల సుస్పష్టముగా వర్ణింపఁ బడి యున్నవి.

అనేకవిధములగు శబ్దాలంకారములలోఁ బోతన్న యంత్యప్రాసయమకాదులను సకవి విచ్చలవిడి ప్రయోగించియున్నాఁడు. ఈ శబ్దాలంకారము లతనికవిత్వమునకు నొక మనోజ్ఞభంగి నతిరసికులకుఁ బెక్కుతెఱంగులఁ గూర్చెను. ఇందుల కుదాహరణములు సూచించెదము.

క. కనిరిగు ణాన్వితుఁ డంతనిఁ
వినతరుక విలాసు, నిగమవిభజనవిద్యా
జనితోల్లాసునిఁ, భవదుః
ఖనిరాసునిఁ, గురుమనోవికాసుని వ్యాసున్."

ప్రథమస్కంధము.

మ. కనియెం గృష్ణుఁడు సాధునీరము, మహాగంభీరము, ...
కనదాస్వాదునిర్ఘర్పాదనుదభృంగస్వనస్వాంతసారము ,
ఘనకల్లోలలతావితానవిహగస్వాంతంబులోలాంబుల
స్వనవిస్ఫారము, మందవాయుజనితాపారంబు గంభీరమున్."

దశమస్కంధము.

ఇక్కడ సమాసాంత్యవర్ణము లెల్ల నొక్కటియగుట సంత్యప్రాసనియమంబనఁబడు. ఇట్టియంత్యనియమచిత్రములు గలపద్యంబులు పోతనకవిత్వములో లెక్కకు మిగిలినవై యున్నవి. ఇవి ప్రయోగించునప్పుడు చాలచోట్ల గ్రియాపదమును బద్యము తొలుతనుంచి వెంబడి నాక్రియతో నన్వయించువిశేష్యపదముల కనేకవిశేషణములు చెప్పి యావిశేష్యముతోఁ బద్యమును ముగించుచున్నాఁడు. గావున నివి యెంతయు హృద్యములుగా నుండును. "కనియెను" ననుపదమునకు బదులు క్రియయుండెనేని నంత్యనియమ మవశ్య మందున్నదనియే యూహింపవచ్చు. ఈయలంకారవిశేషము పోతనకవిత్వములోఁ బ్రతిఘట్టమునఁ గానఁబడుచున్నను శ్రీరామభక్తాగ్రేసరుఁడగుటంజేసి నవమస్కంధమున రామావతారకథాప్రసంగంబున ననేకపద్యముల నీశబ్దచిత్రములతో నతిమనోహరంబుగ విరచించియున్నవాఁడు. శ్రీరామదేవునికిఁ బరమభక్తుండుగావున రామాయణమునే తెనిఁగింపఁ దనకుఁ గోరిక యుగ్గలంబనియు నైనను దద్గ్రంథ మంతకుఁ బూర్వమే భాస్కరాదులచేఁ దెనిఁగింపఁబడియుండుటచేఁ దానినే మగుడఁ దా రచియించుట చర్వితచర్వణం బనియుఁ "బదిరెను భాస్కరుఁడు లేదా రామాయణమును బండ్ల కెక్కింపనా" యనియుఁ జెప్పి పోతన విషాదపడి యది మాని కొని భాగవతముఁ దెనిఁగింపఁ బూనె ననియుఁ బెద్దలు వ్యవహరింతురు. ఈశబ్దాలంకారభక్తి నితఁడు భాస్కరరామాయణంబున సంగ్రహించియుండనోపునని తోఁచెడి.

ఉ. "పాటితదుష్టసత్త్వవనవాటక, నిద్ధబలాఢ్యదుర్ధర్షం
గాటక, గ్రంథిలభ్రుకుటి గాఢలలాటక, గ్రూరకారకా
నాటక, సాంద్రకాంచిపరిణద్ధకవచ్ఛపతత్కిరిమిచ్ఛటా

కీటక, గర్తనికృత్తసత్పుఖేటకఁ దాటకఁ, గాంచి రఘూద్వహన్."

భాస్కరరామాయణము-బాలకాండము.

మ. "సవరక్షార్థము తండ్రి పంపఁ జని విశ్వామిత్రుఁడుం దోడ రా
నవలీలం దునుమాడె రాముఁ డదయుండై బాహుఁడై యంతల
చ్ఛవిసంసృష్టసహాటకం, గపటభాషావిస్ఫురన్నాటకన్
జవభిన్నార్యమఘోటకం, గరవిరాజత్ఖేటకం దాటకన్."

భాగవతము-నవమస్కంధము

ఉ. "పుణ్యచరిత్రుఁ డత్రిముని పుంగవు వీడ్కొని రాముఁ డంచితా
గణ్యగుణాభిరాముఁ డపకంఠమునం జని కాంచె దండకా
రణ్యము సిద్ధసంఘవిరాజితచారుతపోనుజాతస
త్పుణ్యము, నిర్మలాంబువరపుష్కరపూర్ణసరోవరేణ్యమున్."

భాస్కరరామాయణము-అరణ్యకాండము.

ఉ. "పుణ్యుఁడు రామచంద్రుఁ డటఁ బోయి ముదమ్మునఁ గాంచె దండకా
రణ్యముఁ దాపసోత్తమశరణ్యము, సుద్ధబహ్వబహ్వలా
వణ్యము, గౌతమీవిమలవారికణపర్యటనప్రభూతసా
ద్గుణ్యము, నుల్లసత్తరునికుంజవరేణ్యము సత్యగణ్యమున్."

భాగవతము-నవమస్కంధము.

ఎఱ్ఱాప్రెగ్గడయు నీయలంకారమును బ్రయోగించియున్నాఁడు.

క. "ధీమంతు లంతఁ గాంచిరి
గోమంతము విపినకుసుమకుంచితశబరీ
సీమంతము నిర్ఝరకణ
హేమంతముఁ గనకమయమహీమంతంబున్."

హరివంశము, ఉత్తరభాగము, ఆ. ౧

క. "చారుశరీరద్యుతిజిత
శారదనీరదుఁడు ధీవిశారదుఁడు కళా
పారగుఁ డాశ్రితవితతిక
నారదుఁడు తదీయగృహమునకు నేతెంచెన్."

ఆ. ౬.

ఇయ్యలంకారవిశేషమును బోతన నానావిధచిత్రగతుల వీనులవిందుగా రచియించియున్నవాఁడు.

క. "భూషణములు సెవులకు నఘ
పేషణములు మృత్యుచిత్తభీషణములు హృ
త్తోషణములు కల్యాణవి
శేషణములు హరిగుణోపచితభాషణముల్."

క. "పావనములు దురితలతా
లావనములు నిత్యమంగళప్రాభవసం
జీవనములు లక్ష్మీసం
భావనములు వాసుదేవపదసేవనముల్."

ప్రథమస్కంధము.

క. "మంతనములు సద్గోష్ఠులు [illegible]
[illegible] ఘనము [illegible]
[illegible]
[illegible] ."

[illegible] స్కంధము.

క. "ధృతి [illegible]
[illegible]
[illegible] ధృతి [illegible]
[illegible] ."

[illegible] స్కంధము.

క. "స్ఫురిత [illegible]
పరి [illegible]
గురు [illegible]
సర [illegible] ."

గీర్వాణ [illegible] స్కంధము.

క. "అడిగెద నని కడువడిఁ జను
నడిగిన దను మగుడ నుడువఁ డని నడ యుడుగున్
వెడవెడ సిడిముడిఁ దడఁబడ
నడుగిడు నడుగిడదు జడిమ నడుగిడు నెడలన్."

ఆంధ్రభాగవతము, అష్టమస్కంధము.

ఇట్లు కర్ణామృతము లగుపద్యములు నక్కడక్కడఁ గ [illegible]. విను కటిమధ్యకాలపుఁగవు లందఱుఁ బోతరాజునాఁటికి [illegible] "పరిణయములలో" శబ్దచిత్రంబులఁ బెక్కు ప్రయోగించినవారు.

పోతన యీరీతిని శబ్దచిత్రములకు విశేషముగా [illegible] శబ్దాలంకారముల నొప్పరికింపక ప్రసంగము వచ్చినప్పుడెల్ల సహజసిద్ధముగ [illegible] శబ్దాలంకారము లుదాహరించియున్నవాఁడు. వాసిలో శ్లేషానుప్రాసశబ్దాలంకారసహాయుఁడగు నతఁడు భట్టబాణుఁడు. కాదంబరియందుఁబోలెఁ [illegible] వచనములయందుఁ బ్రయోగించియున్నాఁడు. కథారంభమునందే నైమిశారణ్యవర్ణనావచనము నవమస్కంధమున గంగానదీవర్ణనావచనము లోనగునాని [illegible] శబ్దాలంకారము నందుఁ గవికిఁ గలప్రేమ తెల్లమగు.

క. "కొందఱకుఁ దెనుఁగు గుణ మగు
గొందఱకును సంస్కృతంబు గుణ మగు రెండుం
గొందఱికి గుణము లగు నే
నందఱ మెప్పింతుఁ గృతుల నయ్యై యెడలన్."

అని పోతనయుపోద్ఘాతమునఁ జెప్పి తత్ప్రతిజ్ఞానుసారంబుగఁ [illegible] కేవలాంధ్రపదరచనలును గొన్నియెడల శుద్ధగీర్వాణరచనలును గావించెఁ గాని తెన్నుగాఁ బరిశీలించిన గ్రంథమునఁ దెనుఁగుకంటె సంస్కృతమే యెక్కుడుగ గోచరించును. అష్టమస్కంధమున స్వర్గవర్ణనావచనపూర్వభాగంబును నవమస్కంధపూర్వభాగ

మునఁ గృష్ణావతారబాల్యక్రీడావివర్ణనంబులును నాస్కంధంబుననే ఋతువర్ణనాదుల నొప్పారు పెక్కువచనములును నాంధ్రపదభూయిష్ఠము లై యుండును గాని గీర్వాణరచనలే యీగ్రంథంబున బహుళము లై కన్పట్టుచున్నవి.

పోతనయాశ్వాసాంతగద్యమునందలి "సహజపాండిత్య" యను బిరుదుం జూడ నితండు గురువులనాశ్రయించి విద్య నభ్యసింపక స్వయముగాఁ గష్టించి గ్రంథములు చదివి పాండిత్యము సంపాదించె నని యెన్నవలసియున్నది. సహజపాండిత్యుఁడైనను బోతనకుఁ గలసహజం బగునుభయభాషాప్రావీణ్యంబును బదప్రయోగనైపుణ్యంబును నసాధారణములై యెసఁగు. భాగవతమునఁ గానవచ్చునొకకొన్నివ్యాకరణాదిస్ఖాలిత్యముల కిమ్మహాకవీశ్వరుఁడు గురుముఖమున విద్యాభ్యాసము సేయమియే కారణ మని కొందఱాదురుగాని యదియిట్లనియే నిర్ణయింపనవకాశము కానరాదు. పోతరాజుకవనంబున నిన్నిసులక్షణప్రయోగములును నిట్టిపాండితీమహిమయుఁ జూపట్టుచుండఁగా నొకటిరెండువ్యాకరణభ్రంశములును బొడసూపినయెడల వానికిఁ జిరకాలలేఖకపరంపరాజనితవ్యత్యాసములో, గ్రంథపాతంబున నితరకవిజనపూరణములో, మఱియేవో కారణము లై యుండనోపు నని యూహింపవచ్చును. పోతనకుఁ గేవలగ్రంథవిలోడనజనితవైదుష్యమమాత్రమే కాక సర్వతోముఖం బగు లోకానుభవజ్ఞానంబును గలిమికిఁ దద్రచనయం దనేకభాగములు నిదర్శనము లై యున్నవి. దశమస్కంధపూర్వభాగమునందలి రాసక్రీడాభివర్ణనావచనముం జూడ నిక్కవిశ్రేష్ఠునకుఁ గలభరతశాస్త్రప్రౌఢిమయు, హావభావాద్యభినయవర్ణనాపాటవంబును, వెల్లడియగు. దశమస్కంధముననే శ్రీకృష్ణునిశైశవక్రీడాప్రసంగంబున జలక్రీడాభివర్ణనంబును జలిది గుడుచుకథయు, నాల మేపులీలయుఁ, గ్రేపుమొదవులవిలాసములును గోదోహనప్రకారములును మఱియు ననేకవిషయములును హృదయానురంజకము లగుస్వభావోక్తులఁ బొలుపార వర్ణింపఁబడి యునికిఁ జూడఁ జూడ నితని ప్రపంచజ్ఞానము తెఱఁగెఱుంగనగు.

పోతనశైలికిని నన్నయ తిక్కన యెఱ్ఱనలోనగువారిశైలికిని భేదములు గానవచ్చుచున్నవి. వారికవిత్వమున వ్యాకరణప్రయోగప్రౌఢిమయు, నన్వయకాఠిన్యంబును, నాంధ్రపదబాహుళ్యంబును మెండు. పోతనకవనంబున నన్వయసౌలభ్యంబును, బదసౌకుమార్యంబును, శబ్దార్థాలంకారాదిచిత్రంబులును, మెండు. కవిత్రయము వారిపద్యములలోఁ దఱుచుగా యతిప్రాసములపట్టులఁ బృథక్పదములుఁ లేక సంధిగతాక్షరములఁగాని పదమధ్యాక్షరములఁగాని ప్రాసవిశ్రమములు ఘటిల్లఁ బాదపాదమునకు నిలిపి చదువ నెంతయు ననువుగాక యతిప్రౌఢముగా నుండును. పోతనపద్యములలోఁ దఱుచుగాఁ బ్రతిపాదాంతమునను విశ్రమస్థానంబులును బదములు ముగింపఁబడి శయ్యాచిత్రముల నొప్పి పామరులకును జదువ సులభము లై సరళము లై శ్రావ్యము లై యుండును. ఈభేదముఁ దెలుపుటకై సమానవిషయవర్ణనలు గల

కొన్నిపద్యములు రెండు గ్రంథములనుండి యుదాహరించుచున్నాము.

మాలిని. "ఏచి తలిర్చి తనర్చి ప్రరోహముల [illegible]
బూచినపొంచి యశోకములకు [illegible]
గాచి [illegible] బండినయామ్రములం [illegible]
జూచుచు పీనుల [illegible]."

కవిరాజవిరాజితము. "చని చని ముందట [illegible]
[illegible]
యనిమిషపుష్పవితానంబులఁ [illegible]
వన మిది యుల్లదదివ్యమునిప్రవి [illegible]."

సీ. "శ్రవణసుఖంబుగా సామగానంబులు [illegible]
కదలక వినుచుండు కరులయుఁ గరికర [illegible]
కణములచల్లనిగా ద్వ్యాసపడి [illegible]
భూసుర ప్రవరులు భూతబలుల్ [illegible]
గడఁగి భక్షింప నొక్కటఁ గలసి [illegible]
యున్నయులూకముల పిల్లల నెమ్మొండు [illegible]
వైరసత్త్వంబులయు [illegible]
చూచి మునిశక్తి కంతయు, [illegible]."

భారతము ఆదిపర్వము 4-ర-కణ్వాశ్రమ [illegible].

భాగవతమున

ఉ. "అంచుఁ బ్రమాలసాలవకుళా [illegible] జంబనింబపాటలీ
చందననారికేళఘనసారశిరీషలవంగ [illegible]
కందళచందనక్రముకకాంచనబిల్వ [illegible]
కుందసుధాశకుంజకశిరీషజాలము [illegible] బండిమూలో."

క. "పరిపక్వఫలభరానత
తరుశాఖానికరనివసితస్ఫుటకీరోగ్
త్కారబహుకోలాహలరవ
భరితదిగంతములు గలిగి భవ్యం బగుచున్."

క. "అతినిశితచంచుదళన
క్షతనిర్గతపక్వఫలరసప్రాశనసం
జితరాజశుకవచోర్ధ
స్రుతిఘోషము చెలఁగు శ్రవణసుఖదం బగుచున్."

క. "లలితసహకారపల్లవ
కలితాస్వాదనకషాయకంఠవిరాజ
త్కలకంఠపంచమస్వర
కలనాదము లుల్లసిల్ల గడురమ్యంబై."

క. అతులితమాలమహీజ
ప్రతతిక్షణజాతజలదపరిశంకాంగీ
కృతతాండవకేళినవిల
సితపింఛవిభాసిబాలశిఖిసేవ్యం బై."

తృతీయస్కంధము-కర్దమాశ్రమవర్ణనము.

క. "సుకుమారుఁ డతఁగు గోపా
లకవృత్తి వహించి యాస్థలం గ్రుమ్మరుచు
న్నిక్కి నాక కొఁగు వగిపు
రికి నైనఁ దలంప మన మెరియదే వగలన్."

భారతము - విరాటపర్వము.

క. "వికచముఖుఁ డగుచు శాత్రవు
లకు హితు లగునట్టివారలం గని భూపా
లకుఁ డెద కత్తెరయును నా
లుక బెల్లము నై కలయఁ బలుకఁ గావలయున్."

శాంతిపర్వము.

ఈపద్యములతోఁ బై వ్రాసినభాగవతపద్యములను బోల్చిచూడ ఛందోవిషయిక మగుభేదము గోచరించును.

భాగవతమునఁ గొన్నిచోటుల రేఫఱకారములు ప్రాసవిశ్రమములయందు మైత్రిఁ జెందుచుంటం గని కాకునూరియప్పకవి తన యప్పకవీయములో

ఉ. "బమ్మెరపోతరాజకృతభాగవతంబు సలక్షణంబు గా
కిమ్మహి నేమిటం గొదవ యెంతయు నారసిచూడ, గాను రే
ఫమ్ములు ఱాలునుం గలిసి ప్రాసము లైనకతంబునం గదా
యిమ్ముల నాద్యలాక్షణికు లెల్లరు మాని రుదాహరింపఁగన్."

అనివ్రాసి పోతనకవిత్వములో నుభయరేఫసాంకర్యదోషము గన్పట్టుచున్న దని చెప్పియున్నాఁడు. చక్కఁగ విచారింపఁగా నీసాంకర్యము భాగవతమునఁ గొన్నిచోటులఁగానఁబడుచున్ననునాదోషము పోతనదియా యితరకవులదియా యనివిచారింపవలసి యున్నది. ఆంధ్రకవులలో నొకపక్షమువా రీభేదమును బాటించినవారును నింకొకపక్షమువారు దీనిని బాటింపనివారునునై యున్నవారు. ఈ మతద్వితయములో నేది ప్రశస్తమో యేది యవలంబనీయమో యేయేకవు లేయేపక్షము వారో వీని నెల్ల నుపోద్ఘాతవిస్తరభీతిచే నిటఁ జర్చింపఁబూనుకొనము. పోతనరచనయం దీమైత్రి యున్నదా యనుసంశయమూత్ర మిచ్చట విచార్యము.

కూచిమంచితిమ్మకవి సర్వలక్షణసారసంగ్రహమునం దీవిషయమై కొండొకవిచారించి పోతనరచనయం దీమైత్రి గానరామి కుదాహరణములు వ్రాసి

ఆ. వె. "కాకునూరియప్పకవి యహోబలపతి
ముద్దరాజురామముఖ్యు లెల్లఁ
బోతరాజుకబ్బమున ఱాలు రేఫలు
గదిసె నంచుఁ జెప్పి రది హుళిక్కి."

యని సిద్ధాంతీకరించియున్నాఁడు. దీనిని స్థాపింపఁ బోతన వ్రాసినభాగములు "ప్రథమస్కంధము, ద్వితీయస్కంధమునఁ గొంతయు, షష్ఠసప్తమాష్టమనవమంబులును దశమ పూర్వభాగములోని కొంతయునునై" యున్న వని చెప్పి వానిలో నీదోషము

లేకుంట కుదాహరణములు వ్రాసియున్నారు. [illegible] సమస్త గ్రంథము సీరగ నార్య ప్రణీత మని [illegible] గ్రంథమునందు [illegible] పలియున్నది. పయివాక్యమునందలి "షష్ఠి" యను [illegible] యున్నదేమో, ఉభయనిగ్రహస్థితి లేమికిది మ్మకని [illegible] గ్రంథ యుం గొన్నింటిని సిందు వ్రాయుచున్నాము.

ఉ. "మాఱువడంగ లేనియసమానుల [illegible]
డేఱనిసన్నపాపల వధంబ [illegible]
పాఱుడె వీండ పాతకుండ [illegible]
బాపడడి పీరిఁ గావ్యము [illegible]"

చ. "[illegible]
మఱచినవాని సౌఖ్యముగ [illegible]
పఱచినవాని సాధుజనభావము [illegible]
నఱచినవానిఁ గావఁగల [illegible]"

[illegible] గ్రంథము.

ఉ. ఱెక్కలు రావు పిల్లలకు రెప్పటినుండియు [illegible]......"

[illegible] గ్రంథము.

మ. ఉఱుకుం గుంభయుగంబుపై హరిక్రియన్ [illegible] పాదమ్ములం
దిఱుకుం గంతము వెన్ను దన్ని [illegible]
జఱచు న్నగ్గగఁ దాఁకు ముందు [illegible]
విఱుగన్ వ్రేయుచుఁ [illegible]"

క. "ఎఱుఁగుదుఁ దెలివా [illegible]
మఱవను సకలంబు నన్ను [illegible]
మఱతు నని దొంగి మొఱఁగక
మఱవక మొఱయిడిరయేని మఱి యన్యనుల [illegible]"

క. "ఒఱ పగుసురమును బిఱుఁదును
నెఱిదోఁకయు ముఖము సిరిగా నిగ్గులఖురనుల్
కుఱుచ చెవులుఁ బలిగన్నులుఁ
దఱు చగుకంఠంబుఁ జూడఁ దగు వాహారికన్."

ఆ-వె. "చావు లేనిమందు చక్కన మన కబ్బ
ననుచుఁ గడవ యసుర లడఁచికొనిన
వెఱచి సురలు హరికి మొఱలు పెట్టి సుధా
పూర్ణఘటము పోయెఁ బోయె ననుచు."

ఆ-వె. "వాలుఁగంటివాఁడివాలారుఁజూపుల
కూలి ధైర్య మెల్లఁ గోలుపోయి
తలిరొడఁ బుక లేక మఱచె గుణంబుల
నాలి మఱచె నిజగణాలి మఱచె."

క. "వెఱచుచు వంగుచు వ్రాలుచు
వఱిమఱి గుబురులకుఁ జనుచు హరిహరియనుచున్,

మఱుఁగుచు నులుకుచు దిఱదిఱఁ
గుఱుమట్టపుఁ బొట్టివడుగు గొంత నటించెన్."

మ. "నెఱి నెల్లప్పుడు నిల్పి ప్రాణచయము న్నిర్మించి నిర్మించి వీఁ
పిఱుఁదు న్నిల్గుచు నావులింపుచు నజుం డీసృష్టియు న్మాని మే
నొఱగన్ జెప్పలు మూసి కేల్దలగడై యుండంగ నిద్రించుచుం
గుఱువెట్టం దొడఁగెం గలల్ గనుచు నుద్ఘోషించుచున్ భూవరా."

క. "కుఱుగఱులు వలుఁదవీఁపులుఁ
జిఱుదోఁకయుఁ బసిఁడిరొమలు నిరి గలపాదలున్
నెఱమెఱుగము నొక్కకొమ్మును
మిఱుచూపులు గలిగి విభుఁడు ఘోనం బయ్యెన్."

క. "పెఱవాఁడు గురుఁ డటంచును
గొఱ గానిపదంబు నూపఁ గుజనుండును నీ
నెఱత్రోవ నడవ నేర్చిన
నఱమఱ లేనట్టిపదము నందు దయాబ్ధీ."

మ. "ఉఱ కంభోనిధి రోసి వేదములకుయ్యుం దైన్యముం జూచి వే
గఱు లల్లార్చి ముఖంబు సాఁచి బలువీఁకం దోఁక సారించి మే
న్మెఱయం దౌడలు దీటి మీస లదరన్ మీనాకృతి న్విష్ణుఁ డ
క్కఱటిం దాఁకి వధించె ముష్టిదళితగ్రావున్ హయగ్రీవునిన్."

అష్టమస్కంధము.

మ. "తెఱవా నీపలుకట్ల యౌ వినుము లే దేవోత్తమాహ్వానముల్
మొఱగం బోలునె, వేల్పులం బడయుటల్ మోఘంబులే నీకు నీ
తఱిగర్భం బగుఁ బుత్త్రుఁడుం గలుగు నీతారుణ్యముం బూజ్యమా
వెఱవం గార్యము లేదు సిగ్గు దగునే వ్రీడావినమ్రాననా."

నవమస్కంధము.

క. "మఱియును దనుజుఁడు రాముని
గఱవన్ గమకించి తెఱపి గానక యతనిం
జుఱచుటఁ జూచుచు శౌర్యముఁ
బఱివోవఁగ నంత నింతఁ బదముల దన్నెన్."

క. "కఱచి పిఱుతివక మఱియును
వెఱవక నిజవదనజనితవిషదహనశిఖల్
మెఱయఁ దననిడుదరొడలిని
చుఱి వారిఁ బెనఁగొనియె భుజగనివహాపతి వడిన్."

చ. "వెఱమఱ లేనిమేటి బలువీరుఁడు కృష్ణకుమారుఁ డొక్కచేఁ
జఱచి ఖగేంద్రుచందమునఁ జక్కనిదౌడలఁ బట్టి కన్నులుం
జొఱచొఱ దుర్విషానలము జొబ్బిలుచుండఁగ నొత్తి లీలతో
జిఱజిఱఁ ద్రిప్పివైచెఁ బరిశోషితదర్పముఁ గ్రూరసర్పమున్."

క. అఱువదినాలుగువిద్యలు
నఱువది నాలుగుదినంబులంతన వారల్
నెఱవాదు లై నకలమున
నెఱినొక్కక నాఁటివినికి నేర్చిరి లేశా."

చ. "ఎఱుఁగుదు నేము నిన్ను వనజేక్షణ మిత్రుఁడ వీవు సూరిసు
న్నుఱయుచుఁ దల్లిదండ్రులకు నేఁ జెఱఁగింపఁ బ్రియుండ వంసఁగా
వఱలెడుభక్తి వచ్చితివి వారల కైన మనంబులోపలన్
మఱవఁడు శౌరి నేఁడు మఱి మాన్యులు రాజున కెవ్వరిప్పుడున్."

మ. "కలుషించెన్ ఫణికోటిచే లతికలం గట్టించి గంగానది
న్నలఁ ద్రోపించె విషాన్వితాన్న మొసఁగెన్ నిద్రాగతిం జెంది నే
మఱియుండం బొడిపించె నాయుధములన్ వక్షస్స్థలం జేసి యా
గొఱగాఁ డీ ధృతరాష్ట్రసూనుఁడు మహాక్రూరుండు కార్యంబునన్."

దశమస్కంధము.

ఇట్లు పై పద్యములు నింకననేకములును పోతనరచితభాగములలోఁ గేవల శకటరేఫప్రాసములకు నుదాహరణములుగాఁ గానఁబడుచుండుటఁ జేసి రేఫఱకారభేదమును పోతన లెస్సగా నెఱిఁగినవాఁ డనియు నుభయరేఫములకు మైత్రిగూడ దనుటయే పోతనామాత్యునిమత మనియు నూహింపవలయు ననుట స్పష్టము.

వెలిగందలనారయాదులు రేఫఱకారములఁ గలిపినందుల కుదాహరణములు:—

చ. "హరిఁ బరమాత్మునచ్యుతు ననంతుని జిత్తములోఁ దలంచి సు
స్థిరత విశోకసౌఖ్యములఁ జెందినధీనిధు లన్యకృత్యము
ల్మఱచియుఁ జేయనొల్లరు తలంచిన నట్టిద యా సురేంద్రుఁడుం
బరువడి నూయి ద్రవ్వెడు నిపానఖనిత్రము మాను గవడిన్."

ద్వితీయస్కంధము.

క. *"మఱియును ఋష్యాశ్రమ వన
సరిదుపవనదపుళిందజనపదగిరిగ
హ్వర గోష్ఠ యజ్ఞశాలా
పుర దేవాయతన పుణ్యభూములయందున్."

మ. "తెఱఁ గొప్పన్ జననీవియోగమునఁ గుంతీస్తన్యపానంబు సో
దరసంరక్షయుఁ గల్గ దేవవిభువక్త్రస్థామృతంబున్ ఖగే
శ్వరుఁ డర్థిం గయికొన్నమాడ్కిఁ గురువంశశ్రేణి నిర్జించి త
ద్ధరణీరాజ్యముఁ గొన్న మాద్రికొడుకుల్ ధర్మాత్మకే యుద్ధవా."

క. "ధర శునకభోగ్యమును నిహ
పరదూరము నైనతను వుపాదేయముగా
నెఱి నమ్మి వస్త్రమాల్యా
భరణంబు లలంకరించు పామరజనులన్."

క. పరఁగఁగ దశోద్ధతు లి
ద్దఱు కొడుకులు నీకుఁ బుట్టి ధరణికి బ్రేఁగై
నిరతము బుధజనపీడా
పరులై వర్తింతు రాత్మబలగర్వమునన్."

---

* "మఱి" యను శబ్దములోని ఱకారము ప్రాసస్థానమందుండి రేఫముతోఁ బ్రాసమైత్రి పొందునట్టి పద్యములు తృతీయచతుర్థస్కంధము లనేకము లున్నవి.

క. "వరుణుని బలమును దనుజే
శ్వరు తేజముఁ దేఱిచూడఁ జాలక శౌర్య
స్ఫురణము చెడి యొందేనియుఁ
బఱచెం దజ్జలధిమధ్య భాగమునందున్."

తృతీయస్కంధము.

క. "పరిపూర్ణం బగుభక్తిని
గర మనిశము సంశయాత్మకం బై చాలన్
వఱలిన హృదయగ్రంథిని
నిరసించు విరక్తి యుతమనీష జనించెన్"

చ. "హరిభజనీయ మార్గనియతాత్మకుఁ లై భవదీయమూర్తిపై
వఱలిన భక్తియుక్తు లగువారలసంగతి గల్గఁ జేయు స
త్పురుషసుసంగతిన్ వ్యసనదుర్భరసాగర మప్రయత్నతన్
సరసభవత్కథామృతరసంబున మత్తుఁడ నై తరించెదన్."

చ. "నిరతముఁ బావకీనభజనీయపదాబ్జసుగంధలబ్ధి నె
వ్వరిమది సొంపఁగాఁ గలుగు వారలు తత్ప్రియమర్త్యదేహమున్
గరము తదీయదారసుత కామసుహృద్గృహబంధువర్గమున్
మఱతురు విశ్వతోముఖ రమాహృదయేశ ముకుంద మాధవా."

చతుర్థస్కంధము.

చ. "కరవలిఁ బాయు వస్త్రమును గట్టనెఱుంగవు చూడ్కి దిక్కులం
బఱచుచుఁ జంచరీకములభాతిఁ జెలంగెడుఁ గంధరంబునం
బొరలెడు ముక్తకేశ భరముం దుఱుముంగఁ దలంపు విప్పు డి
ట్లరుదుగ రత్నకందుక విహారము సల్పెదు సంభ్రమంబునన్.

క. "ధరణీసురోత్తముఁడు తా
నరుదుగఁ దమవారు సెప్పినవి యొల్లను నే
మఱి కందుఁ బ్రీతిసేయక
నిరతము గృహకర్మ మట్లు నెఱపుచునుండెన్."

క. "ధరణీవల్లభ నిన్నును
నిరతంబును బుద్ధదేవునిం గొలిచినయా
తెఱఁగునఁ గొలిచెద మని భా
సురమతి బోధించి రపుడు సుమతిం బ్రతిన్."

పంచమస్కంధము.

క. "అరుదుగ వరహరిభక్తిం
బొరయనియా పురుషు సుకృతపుంజంబులు వే
మఱు పుణ్యుఁ జేయ నేరవు
నరవరమధుఘటము పెక్కునదులం బోలెన్."

చ. "ఎఱుఁగమిఁ జేసినట్టి గురుహేళన మంత నెఱింగి యింద్రుఁ డ
చ్చెరువడి భీతి నొంది యతిచింతితుఁడై తలపోసి పల్కె న
ప్పరమపవిత్రు లోకనుతభవ్యచరిత్రు విశేషపాదపం
కరుహముఁ బూజసేయక యకర్మముఁ జేసితి నల్పబుద్ధినై."

షష్ఠస్కంధము.

క. "ఎఱుఁగమి నైనను భూసుర
వరులధనం బపహరింప వలవదు పతికిన్
మఱపున ననలము ముట్టిన
దరికొని వెసఁ గాల్పకున్నె తను వెరియంగన్."

క. "ఎఱిఁగెఱిఁగి బ్రహ్మహత్యా
దురితంబున నీమనంబు దూఱో నేఁ బాపో
త్తరణప్రాయశ్చిత్తము
దొరఁకొని కావింపుమయ్య దుర్జనహరణా."

దశమస్కంధము-ఉత్తరభాగము.

ఇట్లు పెక్కుచోటుల నితరకవిరచితభాగములలో నుభయరేఫమైత్రి గలపద్యములు గానవచ్చుచున్నవి. ఇదియునుంగాక యితరదోషములు గొన్ని వారికవిత్వములఁ గన్పట్టుచున్నవి.

క. "వినుము ఫలారంభుఁడు కృప
ముని నడిగినఁ దనయశంబునం దనమానం
బును జెడుఁ గావునఁ దగ నీ
వెనయ విచారించఁ దగులు వేఁగ నిటకున్." తృతీయస్కంధము.

క. అని యిట్టులు ప్రతికూలవ
చనములు దక్షుండు పలికి శపియింతును శ
ర్వుని నని జలములు గొని కర
మున నిలిపి ట్లనియె రోషమున ననఘాత్మా.

చతుర్థస్కంధము.

పై రెండు పద్యములలోఁ గ్వార్థేత్తునకుసంధి. గ్రంథవిస్తరభీతిచే మఱియుఁ బ్రయోగంబులువ్రాయక విరమించెదము. శైలింబట్టిచూడఁదృతీయచతుర్థస్కంధములలోఁ జాలభాగములు పోతనార్యవిరచితములు గానోప వని యెన్నవలసియున్నది. ఆస్కంధములంతయు నుత్సన్నములై యుండెనేని వెలిగందలనారయాదులు వానిని బూరించి వానియంతిమగద్యములలోఁ బంచమషష్ఠైకాదశద్వాదశస్కంధాంతము లందుఁబోలెఁ దమపేరులను జెప్పికొనియేయుందురు. అట్లు చెప్పికొనకునికిం జూడఁదృతీయచతుర్థస్కంధములు పూర్ణముగా నశింపక చాలభాగము రూపుసెడఁగా నారయాదు లున్నవాని నిలిపి లేనిచోటుల నూత్నరచనలు గావించి పూరించి రని తోఁచుచున్నది. దీనిని నిర్ణయముసేయుటకుఁ దగినయాధారము లేవియు మాకుఁ జిక్కనందున నీయంశము విచార్యమని యంతర్వాణిజనంబులతో విన్నవించుచు నీవిచికిత్స నింతటితో విరమించెదము.

పోతనభాషాంతరీకరణము ప్రాయికముగ మూలగ్రంథము ననుసరించియే యుండు. కొన్నిచోటుల మూలగ్రంథములోనిశ్లోకములయర్థము లెస్సగాఁ దెలియునట్లు వ్యాఖ్యానమురీతిని విపులముగావ్రాసియుఁ గొన్నియెడలఁ దనహరిభక్తి తేటపడునట్లువర్ణనలు మూలగ్రంథముననున్నవానికంటె నెక్కుడుగ రచియించియుఁ గొన్ని

తావుల శ్రీవిష్ణుపురాణము, లోనగు గ్రంథములనుండి క్రొత్తకథల నెత్తి కూర్చియు నిమ్మాడ్కి-ని బోతన తనపొత్తమును సంస్కృతమునకంటె నెక్కుడగునట్లు పెంచి వ్రాసెను. దశమస్కంధపూర్వభాగమునందలి నరకాసురునితోడిసత్యభామాయుద్ధము విష్ణుపురాణమునుండి చేకొనఁబడినది. ఇటు లున్నను మొత్తముమీఁద నాంధ్రభాగవతము సంస్కృతభాగవతము ననుసరించియే యుండును. ఈకవీశ్వరునిభాషాంతరీకరణముం జూపుటకై కొన్నియుదాహరణములు వ్రాయుచున్నాము.

సంస్కృతభాగవతము-ప్రథమస్కంధము.

"ఆత్మారామా శ్చ మునయో నిర్గ్రంథా అప్యురుక్రమే
కుర్వం త్యహైతుకీం భక్తి మిత్థం భూతగుణో హరిః"

దీనికిఁ దెనుఁగు.

క. "ధీరులు నిరపేక్షులు నా
త్మారాములు నైన మునులు హరిభజనము ని
ష్కారణమ చేయు చుందురు
నారాయణుఁ డట్టివాఁడు నవ్యచరిత్రా."

ఈ పద్యము మూలశ్లోకమునకు సరిగా నున్నయది.

శ్లో. "నమః పరస్మై పురుషాయ భూయసే
సదుద్భవస్థాననిరోధలీలయా
గృహీతశక్తిత్రితయాయ దేహినా
మంతర్భవా యానుపలభ్యవర్త్మనే."

మ. "పరుఁడై యీశ్వరుఁడై మహామహిముఁడై ప్రాదుర్భవస్థానసం
హారణక్రీడనుఁడై త్రిశక్తియుతుఁడై యంతర్గత జ్యోతియై
పరమేష్ఠిప్రముఖామరాధిపులకుం బ్రాపింప రాకుండుదు
స్తరమార్గంబునఁ దేజరిల్లుహరికిం దత్త్వార్థినై మ్రొక్కెదన్."

ఇందు శ్లోకార్థము విపులముగాఁ దెనిఁగింపఁబడినది.

శ్లో. "య త్కీర్తనం య త్స్మరణం య దీక్షణం
య ద్వందనం య చ్ఛ్రవణం య దర్హణం
లోకస్య సద్యో విధునోతి కల్మషం
తస్మై సుభద్రశ్రవసే నమో నమః"

ఉ. "ఏవిభువందనార్చనము లేవిభుచింతయు నామకీర్తనం
బేవిభులీల లద్భుతము లెవ్వనిసంశ్రవణంబు సేయ నో
పావళిఁ బాసి లోకము శుభాయతవృత్తిఁ జెలంగు నట్టి యే
నావిభు నాశ్రయించెద నఘౌఘనివృత్తిదు భద్రకీర్తిగున్."

ఇం దొకటి రెండు విశేషము లెక్కుడుగాఁ జేర్పఁబడినవి.

భాగ. ద్వితీయస్కంధము.

శ్లో. "ఏక స్స్వయం సన్ జగతస్సిసృక్షయా
ద్వితీయయాత్మ న్నధి యోగమాయయా
సృజ స్యదః పాసి పున ర్గ్రసిష్యసే
య థోర్ణ నాభి ర్భగవన్ స్వశక్తిభిః."

మ. "అనఘా, యొక్కఁడ వయ్యు నాత్మకృతమాయాజాతసత్త్వాదిశ
క్తిని కాయస్థితి నీజగజ్జననవృద్ధిక్షోభహేతుప్రభా
వనిరూఢిం దగు దూర్ణనాభిగతి విశ్వవ్యాప్తత్వ సర్వేశ నీ
ఘనలీలామహిమార్ణవంబు గడవం గా వచ్చునే యెరికిన్."

తృతీయస్కంధము.

ఇందుఁ దురీయపాద మధికముగా నున్నను శ్లోకార్థము సుంతేనియుఁ గొఱంతవడనీక తెనిఁగింపఁబడియె.

శ్లో. "బిభర్షి కాయం పీవానం సోద్యమో భోగవా న్యథా
విత్తం చేహోద్యమవతాం భోగో విత్తవతామను హ
భోగినాం ఖలు దేహోయం పీవా భవతి నాన్యథా.
న తే శయానస్య నిరుద్యమస్య
బ్రహ్మన్నుహార్థో యత ఏవ భోగాః
అభోగినో యం తవ విప్రదేహః
పీవాయత స్తద్వద నః క్షమంచేత్
కవిః కల్యోనిపుణదృ క్చిత్రప్రియకథ స్సమః
లోకస్య కుర్వతః కర్మ శేషే తద్వీక్షితాపివా."

సీ. భూమి నుద్యోగి వై భోగి వై యుండెడి నరునికైవడి మునినాథ నీవు
ఘనశరీరము దాల్చి కదలవు చిత్ర ముద్యమయుక్తునికిఁ గాని ధనము లేదు.
ధనవంతునకుఁ గాని తనుభోగములు లేవు భోగికిఁ గాని సంపూర్ణ మైన
తనువు లే దుద్యోగధనభోగములు లేక సేల నూరక పడ నిద్రపోవు

నీకు నెట్లు గలిగె నిరుపమదేహంబు
సముఁడ వార్యుఁడవు విశారదుఁడవు
బుద్ధినిధివి జనులఁ బొగడవు తెగడవు
నిద్రప్రతిదినంబు నిలుపనేల."

సప్తమస్కంధము.

పైశ్లోకములయర్థము సంగ్రహముగ నొక సీసపద్యమునందె వ్రాయఁబడియున్నది.

శ్లో. "యస్మిన్నాత్మనీదం నిజమాయయార్పితం
క్వచి ద్విభాతం క్వచ తత్తిరోహితం
అవిద్ధదృ క్సాక్ష్యుభయం త దీక్షతే
స ఆత్మమూలోఽవతు మాం పరాత్పరః"

క. "ఒకపరి జగములు వెలి నిడి
యొకపరి లోపలికిఁ గొనుచు నుభయము గనుచుం

సకలార్థ సాక్షి యగున
య్యకలంకుని నాత్మయాలు నర్థింతుమదిన్,

శ్లో. "దిదృక్షవో యస్య పదం హి మంగళం
విముక్తసంగా మునయ స్సుసాధవః
చరం త్యలోకవ్రత మవ్రణం వనే
భూతాత్మభూతా స్సుహృద స్స మే గతిః."

తే. గీ. ముక్తసంగు లయినమునులు దిదృక్షులు
సర్వభూతహితులు సాధుచిత్తు
లసదృశవ్రతాఢ్యులై కొల్తు రెవ్వని
దివ్యపదము వాఁడు దిక్కు నాకు."

అష్టమస్కంధము.

శ్లో. "కస్యాశ్చిత్పూతనాయంత్యాః కృష్ణాయంత్యపిబత్స్తనం
తోకయిత్వా రుదం త్యన్యా పదాహం చ్ఛకటాయతీం
దైత్యాయిత్వా జహా రాన్యా మేకా కృష్ణార్భభావనాం
కృష్ణరామాయతే ద్వేతు గోపవత్సాయితాః పరాః
వత్సాయితాన్ గృహీత్వాన్యా భ్రామయిత్వా న్యపాతయత్
కృష్ణాయితా జఘానాన్యాత్ర్తైకాంతు బకాయితాం
అహూయా దూరగాయద్వత్కృష్ణస్త మనుకుర్వతీమ్."

సీ. "పూతన యై యొక్క పొలఁతి చరింపంగ శౌరి యై యొకకాంత చన్నుగుడుచు
బాలుఁ డై యొకభామ పాలకు నేడ్చుచో బండి నే ననులేమఁ బాఁఱ దన్ను
సుడిగాలి నని యొకసుందరి గొనిపోవ హరి నని వర్తించునబ్జముఖియు
బకుఁడ నే నని యొక్క పడఁతి సంరంభింపఁ బద్మాక్షుఁ డనుకొమ్మ పరిభవించు

ఆ. వె. నెలమి రామకృష్ణు లింతు లిద్దఱు గాఁగ
గోపవత్సగణము గొంద ఱగుదు
రసురవైరి ననుచు నబల యొక్కతె చీరఁ
బసుల మనెడు సతుల భరతముఖ్య."

శ్లో. జయతి తేఽధికం జన్మనా వ్రజః
శ్రయత ఇందిరా శశ్వ దత్ర హి
దయిత దృశ్యతాం దిక్షు తావకా
స్త్వయి ధృతాసవ స్త్వాం విచిన్వతే."

క. "నీవు జనించినకతమున
నోవల్లభ లక్ష్మి మంద నొప్పె నధిక మై
నీవెంటనె ప్రాణము లిడి
నీవా రరసెదరు చూపు నీరూపంబున్."

శ్లో. "శరదుదాశయే సాధుజాతస
త్సరసిజోదర శ్రీముషాదృశా
సురతనాథ తేఽశుల్కదాసికా
వరద నిఘ్నతో నేహ కిం వధః."

క. "శారదకమలోదరరుచి
చోరక మగుచూపువలన సుందర మమ్మం
గోరి వెల యీనిదాసుల
ధీరత నొప్పించు టిది వధించుట గాదే."

శ్లో. "ప్రణతదేహినాం పాపకర్శనం
తృణచరానుగం శ్రీనికేతనమ్
ఫణిఫణార్పితం తే పదాంబుజం
కృణు కుచేషు నః కృంధి హృచ్ఛయమ్."

ఉ. "గోవులవెంటఁ ద్రిమ్మరుచుఁ గొల్చినవారల పాపసంఘముల్
ద్రోవఁగఁ జాలి శ్రీఁ దనరి దుష్టభుజంగ ఫణాలతాగ్రసం
భావిత మైన నీచరణపద్మము చన్నులనీఁద మోపి త
ద్భావజపుష్పభల్లభవబాధ హరింపు వరింపు మాధవా."

దశమస్కంధము.

పై శ్లోకము లన్నియు నర్థలోపము లేకుండునటులు లెస్సగాఁ దెనిఁగింపఁబడిన యునికిఁ జూడఁ గవికిఁ గలభాషాంతరీకరణచాతుర్యము తేటపడు. కేవలవర్ణనాప్రసంగములు పొసంగినచోటులఁ బోతన మూలమునకంటె నెక్కుడుగా వ్రాసినను దత్త్వవిషయనిరూపణము సేయునపు డెల్లఁ బ్రాయికముగా మూలగ్రంథశ్లోకార్థములం బట్టియే తెనిఁగించియున్నాఁడు.

ఇదానీంతనవిద్వజ్జనులు కొందఱు సంస్కృతగ్రంథములను దెనిఁగించునెడల మూలగ్రంథములో నున్నవిశేషణములనుగూడ విడువక తెనుఁగు సేయవలయు ననియు మూలగ్రంథములో లేనియెట్టివిశేషణమునేని నభిప్రాయమునేనిఁ దెనుఁగునఁ బొందింపఁదగ దనియు భావించుచున్నారు. అట్లన్యూనానధికంబుగ గీర్వాణభాషలోని నాటకములను గావ్యములను దెనుఁగుసేసినచోఁ లెస్సగానుండును గాని పురాణేతిహాసంబుల నాచందంబున నాంధ్రీకరించినచో నాయాంధ్రగ్రంథములు పసచెడి చదువుట కెంతయునేవగలిగించు. 'హనుమాన్ మారుతాత్మజః' 'యుధిష్ఠిరోధర్మపుత్రః' ఇట్టివిశేషణములు తఱుచుగాఁ బ్రయోగింపఁబడియుండుటఁజేసి వానినెల్ల మాటిమాటికిఁ దెనుఁగునకు దెచ్చినచో భాషాశైలియందమునకు లోపము వాటిలునని తోఁచెడి. వెండియు నాంధ్రశైలికనుగుణంబుగ నుచితభంగులనక్కడక్కడఁ గొన్ని విశేషణములు నభిప్రాయములును రసవంతంబుగఁ బ్రయోగించుచుఁ గథాసందర్భమునుమాత్రము మానక తెనిఁగించుటయే శ్లాఘనీయభాషాంతరీకరణమని తలంచెదము. భారతము నాంధ్రీకరించినకవిత్రయమువారును భాగవతమును దెనుఁగుసేసిన బమ్మెరపోతరాజును నీమతమునే యవలంబించినవారు.

వెలిగందలనారయాదులకవనంబునుగురించి విశేషంబుగా నిటఁ జర్చింప నవసరము లేదు. వారును బోతనామాత్యునిశైలినే యనుసరించిరి దాని తెలుంగు ననే తమరచనలను జేసియున్నారు. పోతనకవనమునందుం బోలె వారికవనము నందును నంత్యనియమప్రాసాదిశబ్దాలంకారములును ఛేకయమకాదిచిత్రరచనలును సభేదాధ్యవసాయములును గానవచ్చుచున్నవి. ఐనను వారికవన మెల్లవిధములఁ బోతన కవనమునకంటెఁ దద్దయు లోఁకువ యగుటకెంతమాత్రమును సందియము లేదు. వీరికవనంబులలో సింగనామాత్యునికవనము తక్కుంగల యిరువురికవనముల కంటెఁ బ్రౌఢ మనియుఁ నారయకవనము గంగరాజుదానికంటె సరస మనియుఁ దోఁచుచున్నయది. పోతన వ్రాసినసంపూర్ణభాగవత ముండినయెడల నెంతమనోహరముగా నుండును!

ఇందలి రుక్మిణీకల్యాణము, గజేంద్రమోక్షణము, ప్రహ్లాదచరిత్రములోనగు కథలను బాలురకును బాలికలకును విశేషముగాఁ జెప్పెంతురు. భారతముంబోలె భాగవతమును సకలపండితపామరజనంబుల[illegible]కెక్కినసద్గ్రంథము. పల్లియల లోనిజానపదులును జదువ్వలయ్యుం గాని దీని [illegible] జదివింతురు.

పోతనామాత్యునిశైలినిగూర్చి యెంతేని వ్రాయఁదగియున్నను బీఠికావిస్తర భయమున నింతకంటె నిట విపులముగాఁ జర్చింప నయితి కాదాయె. ఇమ్మహాకవి పదలాలిత్యమును, రచనాసౌకుమార్యమును, సరసపదప్రయోగవైచిత్ర్యంబును, నుభయభాషాప్రావీణ్యంబును, హరిలీలావర్ణనాపాటవంబును, వేదాంతార్థనిరూపణ వైదగ్ధ్యంబును నితనిరచనలఁ జదువఁ జదువ గోచరించును.

ఇతనిపదము లతికోమలములు. అలంకారములు మనోజ్ఞములు. రచనలు సరసములు. పాకము మధురము. ఇతనియెడం జూపట్టుహరిభక్తి యగ్గలము. పాండిత్యము మిక్కుటము. లోకానుభవం బహీనము. వేదాంతార్థచింతనంబు మెండు. పురాణరత్నం బగునిమ్మహాభాగవతము నాంధ్రీకరించి యితండు సాహాయంబగు కాయంబు నొఱంగియు జీవించియేయున్నవాఁడు. ఇతనిభాగవతము నాంధ్రదేశీయు లెల్లరుఁ బెల్లుగాఁ జదివి భవరుగార్తులు నిరోగత్వమును భాషాజ్ఞానార్థులు భాషాజ్ఞానమును సుకవిపుంగవు లానందమును భాగవతులు దృఢభక్తిని ముముక్షువులు మోక్షమును బొందుదురుగాక యని యనుగ్రహింప సర్వేశ్వరుం బ్రార్థించుచు నీయుపోద్ఘాతము నుపసంహరించెదము.

నాగపూడి కుప్పుస్వామయ్య, బి. ఏ.

శ్రీ బమ్మెరపోతనామాత్యవిరచితంబగు నీయాంధ్రభాగవతంబునం గల గ్రంథసంఖ్య సాకల్యంబుగా గణింప సరాసరి ముప్పదివేలు గనుపట్టెడి. ఈగ్రంథంబునకు మూలభూతంబగు సంస్కృతభాగవతంబునం దంగ గ్రంథసంఖ్య రమారమి యిరువదిరెండువేలు. ఈమీద జెప్పినట్లు మనమూలగ్రంథము కంటె మించినది గ్రంథసంఖ్యగలదిగా నీగ్రంథము రచియించుటకుం గారణం బెయ్యదియనిన, బ్రాహ్మాద్యష్టాదశపురాణంబులలో నుత్తమంబగు నీపురాణం బత్యంతగహనశాస్త్రార్థప్రతిపాదకంబును, బరమవేదాంతప్రతిపాద్యభగవద్గుణగణావర్ణనంబున ... యుత్తమగ్రంథం బగుటంబట్టి యిట్టిగూఢం బగుగ్రంథార్థంబు ... సులభముగా నభివర్ణించుట, భగవద్గుణవర్ణనాదిఘట్టంబులందు సంస్కృతభాగవతప్రతిపాదితక్రమమున నభివర్ణించి స్వకీయభగవద్భక్తిశేముషీమాన ... కవిత్వవిద్యాచాతురీసంప్రాపనిరంకుశస్వాతంత్ర్యము సకలవిద్వజ్జనంబులకుం దెలుప భగవద్గుణాదులను విశేషముగా వర్ణించుట, *భాగవతగ్రంథప్రతిపాదితంబులు గాక విశిష్టశిష్టజనాంగీకార్యంబులగు విష్ణుపురాణహరివంశాదిగ్రంథప్రతిపాదితంబు లగు కథావిశేషంబులం గొన్నింటిం జేర్చుట, యను నీహేతుత్రయంబువలనను ఆంధ్రభాగవతంబునందు సరాసరి ముప్పదిసహస్రగ్రంథసంఖ్య యధికంబై యున్నది. కావున రసికులార్థంబులు గలదనికునక నధికారంబు చేకూడుటచే ... నుతిశ్లాఘ్యంబుగా నుండురీతి సంస్కృతభాగవతగ్రంథప్రతిపాదితార్థాపరిపుష్టభగవద్గుణవర్ణనాదులుగల యీగ్రంథం బతిశ్లాఘ్యంబుగ సకలవిద్వజ్జనంబులచే సంగీకరింపంబడందగినదిగా నున్నయది. ఇదియునుం గాక భారతరామాయణవిష్ణుపురాణాద్యుత్తమగ్రంథములం దెనుంగున గద్యపద్యాత్మకంబులుగాం జేసినయట్టి భట్టారకాదులయినమహాకవులు ఆయాగ్రంథస్థితకథాంశానుక్రమణికామాత్రము వదలక తమకుం దోచినట్లు గ్రంథరచన గావించినందున సపాదలక్షగ్రంథపరిమితం బగుమహాభారతం బాంధ్రంబున సరాసరి పంచాశత్సహస్రసంఖ్యాకగ్రంథవిస్తృతంబై యున్నది. ఇట్లేరువం జతుర్వింశత్సహస్రగ్రంథపరిమితంబై షట్కాండములం గల శ్రీమద్రామాయణము తెనుంగునందు ముందు చెప్పినచొప్పున భాస్కరకవి పంచదశసహస్రగ్రంథవిస్తృతంబుగా నొనర్చె. ఇట్లు మూలగ్రంథార్థం బతిసంగ్రహంబు సేసి స్వేచ్ఛ ననుసరించి గ్రంథంబుల రచించుటవలన వ్యాసవాల్మీక్యాదిమహర్షులయథోక్తార్థంబు సమగ్రంబుగాం దెలుపంబడక కేవలకథాంశానువర్ణనపరంబులుగా నుంచుటవలన ఋషిప్రోక్తసంస్కృతగ్రంథంబులవలె సత్యాదరణీయములు గానేరవు గావునం బూర్వోక్తక్రమంబున నీభాగవతము వ్యాసప్రోక్తభాగవతగ్రంథార్థమున నీషన్మాత్రంబయినం బొరపాటు లేకయుండుటయ కాక యాయాసందర్భములకుందగి

* ఇందు సత్యభామాయుద్ధాదికథాభాగములు మూలగ్రంథంబగు భాగవతమునందుం జెప్పంబడలేదు.

నట్టు హరిగుణవర్ణనాధిక్యాదులుం గలిగి యుండుటవలన సమగ్రభగవద్గుణప్రతిపాదక గ్రంథ మగుచున్నది. కావున భగవద్వ్యాసప్రణీత భాగవతమునలెఁ బోతనామాత్యవిరచితం బగు నీయాంధ్రభాగవతమును బఠించునట్టినిఖిలజనులకు నైహికాముష్మిక ఫలప్రదం బగు నని నిశ్చయింప వచ్చుటయు సందియంబు పనిలేదు.

శ్రీకృష్ణావతారకాలనిర్ణయవిచారఘట్టము.

శ్రీమదాశ్రితజనాపన్నివారణైకపరాయణుండగు నాదినారాయణుండు భూభారావతరణార్థంబు బ్రహ్మరుద్రేంద్రాదినిఖిలదేవగణంబులచే సంప్రార్థితుండై శ్రీకృష్ణావతారంబునొంది యఖిలదుష్టజననిబర్హణ శిష్టజనపరిరక్షణాదికృత్యంబులు సలిపి యమానుషంబు లగువిచిత్ర చరిత్రంబులచే నపరిమేయమహిమ నశేషభక్తజనాళికిం దెలిపి మరల బ్రహ్మాదిదేవగణప్రార్థితుండై స్వధామం బగు వైకుంఠధామంబున కరిగె. అట్టియపరిమేయానన్యాదృశానవద్యగుణగణ ప్రభావవిశిష్టుండగుభగవంతుని యవతారకాలనిర్ణయంబు నస్మాదృశానతిరిక్తం బగునట్లు సాకల్యంబునఁ దెలిపెడు భాగవతవిష్ణుపురాణహరివంశాదిగ్రంథంబులలోఁ గొన్నిటియందు శ్రీకృష్ణావతారఘట్టంబునఁ దజ్జననక్షత్రమును దదావిర్భావప్రతిపాదకనిశీథకాలవిశేషమును మాత్రము దెలియఁజేయుచున్నవి. మఱికొన్నిగ్రంథంబులయందు మాస-ఋతు-పక్ష-నక్షత్ర-ముహూర్తములుమాత్రము దెలుపఁబడియున్నవి గాని యట్టియభ్యుదయకాలంబు నిఖిలభక్తజను లత్యంతానందంబున నిదానించి తెలిసికొనుటకు నుపయుక్తం బగునట్లు యుగవర్షాదినిర్ణయం బాయవతారఘట్టంబునఁ గంఠోక్తిగా నెందును దెలుపఁబడలేదు. అయినను దదితరఘట్టంబులయందు నాయుగవర్షాదినిర్ణయంబు విద్వజ్జనైకవేద్యం బగునట్లు వివిధవచనంబులచే సూచితంబై యున్నది. అట్టిసూచితార్థం బఖిలభక్తజనగ్రాహ్యంబు గానియెడల నాకృష్ణపరబ్రహ్మమూర్తి యేయుగంబున నేవర్షంబున నవతరించె ననియు,నట్టికాలంబు గణింపనిప్పటికి గతవత్సరము లెన్ని యయ్యె ననియు, నమ్మహాత్ముండు భూలోకంబున లీలామానుషవిగ్రహంబు దాల్చి యుండినవర్షంబు లెన్ని యనియుఁ, దెలియక భగవద్భక్తు లెల్లవారును సందిగ్ధమానసు లగుచున్నారు. కావున యట్టిసందేహనివృత్తి చేయుటచే నఖిలాస్మదీయజనుల నుల్లసింపఁ జేయందలంచి శ్రీకృష్ణావతారకాలనిర్ణయప్రతిపాదకగ్రంథంబులఁ దెలుపఁబడి యుండెడు ప్రమాణవచనాభిప్రాయములఁబట్టి సర్వగ్రంథసామరస్యంబు గలుగునట్లు విశదముగా నీదిగువఁ దెలుపుచున్నాము.

శ్రీకృష్ణావతారకాలనిర్ణాయకప్రమాణవచనార్థవిచారము.

శ్రీమద్భాగవతమునందు దశమంబునం గలతృతీయాధ్యాయమునందుఁ దెలుపఁబడి యుండెడు శ్రీకృష్ణమూర్త్యావిర్భావకాలప్రతిపాదక ప్రమాణవచనములు.

శ్లో. అథసర్వగుణోపేతః కాలః పరమశోభనః
యర్హ్యేవాజనజన్మర్క్షం శాంతర్క్షగ్రహతారకమ్.

శ్లో. మంగళం సాంద్రం జాగ్రదా జగద్గురునసాగరమ్
నిశీథే తమ ఉద్భూతే జాయమానే జనార్దనే.

ఈశ్లోకద్వయమునందు ప్రథమశ్లోకమున "అభిజిన్నామ" అనుటచేత రోహిణీనక్షత్రమనియు, రెండవశ్లోకమున "నిశీథేతమ ఉద్భూతే" అనుటచేతం జీకటితోం జేరియుండెడు నిశీథకాలమనియుం దెలుపంబడుచున్నది. ఇమీంద జెప్పిన రోహిణీనక్షత్రనిశీథకాలములు గాక తక్కిన యుగ వర్ష ఋతు మాస పక్ష తిథులు మొదలయినవి యేమియు నీభాగమునందు నారాయణావతారఘట్టంబునం దెలుపంబడియుండలేదు

హరివంశమునందు పూర్వభాగములోం గల ౫౯ వ యధ్యాయమునందలి ప్రమాణవచనములు.

యోగమాయాం ప్రతి విష్ణూక్తిః.

శ్లో. తతోఽహం సంభవిష్యామి దేవకీజఠరే శుభే
గర్భే త్వయా యశోదాయా గంతవ్యమవిలంబితమ్.

శ్లో. ప్రావృట్కాలే చ నభసి కృష్ణాష్టమ్యామహం నిశి
ఉత్పత్స్యామి నవమ్యాం చ ప్రసూతిం త్వ మవాప్స్యసి.

ఈశ్లోకద్వయమునందు "ప్రావృట్కాలే" అనుదానివలన వర్షర్తు వనియు "నభసి" అనుదానివలన శ్రావణమాస మనియు "కృష్ణాష్టమ్యాం నిశి" అనుటవలనం గృష్ణపక్షాష్టమినాంటి రాత్రిపూట యనియుం దెలియంబడుచున్నది. మఱియు "నవమ్యాంచ ప్రసూతిం త్వమవాప్స్యసి" అనునర్థమును వక్ష్యమాణహరివంశ గ్రంథోదాహృతప్రమాణవచనము గను "యామేవ రజనీం కృష్ణో జజ్ఞే వృష్ణికులే ప్రభుః తామేవ రజనీం కన్యాం యశోదాపి వ్యజాయత" అనువచనమును సమన్వయపఱచి యాలోచింపగా నవమీవిద్ధగలయష్టమి శ్రీకృష్ణజనన తిథియని తెలియంబడుచున్నది.

తస్మిన్నేవాధ్యాయే—యోగనిద్రాం ప్రతి శ్రీమన్నారాయణోక్తిః.

శ్లో. అర్ధరాత్రే కరిష్యామి గర్భమోక్షం యథాసుఖమ్
అష్టమస్యతు మాసస్య జాతా వావాం తత స్సమమ్.

శ్లో. అహం యశోదాం యాస్యామి త్వం దేవిం యాహి దేవకీమ్
ఆవయోర్గర్భవ్యత్యాసే కంసో గచ్ఛతి మూఢతామ్.

—అధ్యాయే-౬౩.

శ్లో. యస్మిన్నహని దేవేశం గర్భే చాధత్త దేవకీ
యశోదాపి సమాధత్త గర్భం త దహ రేవహి.

శ్లో. విష్ణో శ్శరీరజాం నిద్రాం విష్ణో ర్నిర్దేశ కారిణీమ్
గర్భకాలే త్వసంపూర్ణే హ్యష్టమే మాసి తే స్త్రియౌ.

శ్లో. దేవకీచ యశోదాచ సుషువాతే సమం తదా
యా మేవ రజనీం కృష్ణో జజ్ఞే వృష్ణికులే ప్రభుః.
శ్లో. తా మేవ రజనీం కన్యాం యశోదా జే హ్యజాయత
నష్టమ్యాం శ్రావణే మాసి కృష్ణపక్షే మహా తథా.
శ్లో. రోహిణ్యా మర్ధరాత్రేచ సుఖాంశౌ వృషయోన్మఖే
దేవక్యజనయ ద్విష్ణుం యశోదా తాంతు కన్యకామ్.
శ్లో. ముహూర్తేఽభిజితి ప్రాప్తే హ్యర్ధరాత్రి సుఖావహే.

తస్మిన్నేనాధ్యాయే.—

శ్లో. వసుదేవ స్తతో గత్వా దేవకీగర్భవేశ్మశత్
దదర్శ దేవదేవేశం రాత్రౌ జాత మధోక్షజమ్.
శ్లో. శయాన మాంబుజే పత్రే వాపపత్రే యథాపురా
ప్రాచీనశిరసం దేవం పశ్చిమస్య స్తపాదకమ్.

ఈవచనార్థపర్యాలోచన సాకల్యముగాఁ జేయుటవలన భాగవత విష్ణుపురాణ ప్రతిపాదితమాస ఋతు పక్ష నక్షత్ర తిథి రాత్ర్యాదులు మాత్రమే కాక జననముహూర్తము అభిజిత్తనియు, దేవకీయశోదలగర్భంబులం దేకరాత్రియందే, శ్రీకృష్ణయోగమాయ లుద్భవించి రనియు, అట్టియుద్భవకాల మసంపూర్ణ మగు నష్టమమాసముగా నుండె ననియు, అట్లసంపూర్ణకాలంబున జనియించినందుననే శ్రీకృష్ణమూర్తి యతనిజననోత్తరకాలంబున లోకులనుడుక ప్రకారము పద్మపత్రముల నుంపఁబడియుండె ననియు, అత్తటి సూతికాగృహంబునఁ దేజరిల్లెడునా శ్రీకృష్ణుండు ప్రాగ్దిక్కుయమిను శిరస్కుండును, పశ్చిమదిగ్విన్య స్తపాదయుగళుండునై యుండె ననియు నిట్టివిశేషార్థంబులు దెలియఁబడుచున్నవి.

శ్రీమద్భాగవతైకాదశస్కంధంబునం గలషష్ఠాధ్యాయమునందు
శ్రీకృష్ణమూర్తిజీవితకాలనిర్ణాయక ప్రమాణవచనము.

శ్రీకృష్ణంప్రతి బ్రహ్మాదిదేవోక్తిః

శ్లో. యదువంశేఽవతీర్ణస్య భవతః పురుషోత్తమ
శరచ్ఛతం వ్యతీయాయ పంచవింశాధికం విభో.

ఈవచనమునందుండు "భవతః, పంచవింశాధికం, శరచ్ఛతం, వ్యతీయాయ" అనుపదములచే బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీకృష్ణుని వైకుంఠమునకు రమ్మని పిలువవచ్చిన కాలమునందు నమ్మహాపురుషునికి జనన ప్రభృతిగతసంవత్సరములు ౧౨౫ అని తెలియఁబడుచున్నది. విష్ణుపురాణమునందు నిదే క్రమంబునఁ జెప్పఁబడియున్నది. అ దెట్లనిన—విష్ణుపురాణము, అంశము ౫—అధ్యాయము—౩౭ —శ్రీకృష్ణం ప్రతి ఇంద్రప్రేషితదేవదూతోక్తిః.

శ్లో. వస్వశ్విసురుద్రా దిత్యైరుద్ర సాధ్యాదిభి స్సహ
విజ్ఞాపయతి శక్ర స్త్వాం తి దినం శ్రూయతాం ప్రభో.
శ్లో. దుష్కృత్తా నిహతా ప్రైత్యా భువోభారోవతారితః
త్వయా సనాథా స్త్రిదశా భవంతు త్రిదివే పునః.
శ్లో. పంచవింశత్యుత్తరకం శతంతు శరదాం గతమ్
ఇదానీం గమ్యతాం స్వర్గో భవతే యదరోచతే.

ఈవచనములయందుఁ దెలుపఁబడిన "పంచవింశత్యుత్తరకంశతంతు శరదాం గతమ్" అనువాక్యముచేత ౧౨౫ సంవత్సరములు జరిగినవి యని తెలియఁబడుచున్నది. హరివంశాది గ్రంథములయందు నీక్రమంబుగనే తెలుపఁబడియున్నది. గ్రంథవిస్తరభీతిచేత నాగ్రంథస్థప్రమాణవచనంబుల నిచ్చుటకు బ్రకాశపఱుప లేదు.

శ్రీమద్భాగవతైకాదశస్కంధమునం గల సప్తమాధ్యాయములో నుండు
శ్రీకృష్ణమూర్తినిర్యాణకాలప్రతిపాదక ప్రమాణవచనములు.

శ్లో. ఉత్తరార్ధ మారభ్య॥ సముద్ర స్సప్తమేహ్న్యేతాం పురీ మాప్లావయిష్యతి.
శ్లో. యస్మిన్వాయం మయా త్యక్తో లోకోయం నష్టమంగళః
భవిష్యత్యచిరా త్సాధో కలినాపి నిరాకృతః.

ఈప్రమాణవచనార్థపర్యాలోచనవలనం దెలియఁబడిన దేమనిన, బ్రహ్మాది దేవతలు శ్రీకృష్ణమూర్తిని వైకుంఠమునకు రమ్మని విన్నవించి వారివారిలోకములకుఁ బోయినతోడనే శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవునితో ద్వారకాపట్టణము నేటి కేడవదివసమునందు సముద్రునిచే నావరింపఁబడును. నేను భూలోకమును వదలఁగానే కలి ప్రవేశించును. అట్టికాలు మతిత్వరితముగానే సంభవించును-అని చెప్పినందున శ్రీకృష్ణనిర్యాణకాలము కలియుగప్రవేశదివసమనియు, అట్టికలియుగాదిదివసమునకు నవ్యవహితపూర్వదినంబుననే బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీకృష్ణాహ్వానము సేయ వచ్చిరనియు సూచనగాఁ దెలియఁబడుచున్నది. ఈ యర్థము విష్ణుపురాణమునందు స్పష్టముగాఁ దెలుపఁబడియున్నది, అదెట్టు లనిన :—

విష్ణుపురాణము, అంశము-౪, అధ్యాయము-౨౪

శ్లో. యస్మిన్ కృష్ణో దివం యాత స్తస్మిన్నేవ తదాహని
ప్రతిపన్నం కలియుగం తస్య సంఖ్యాం నిబోధత.

ఈవచనార్థపర్యాలోచనమువలన శ్రీకృష్ణనిర్యాణదివసమునందే యీభూలోకమునందుఁ గలి ప్రవేశమాయెను-అని దృఢముగాఁ దెలియఁబడుచున్నది. కాన మీఁదఁ దెలుపఁబడినభాగవతవచనసూచితార్థమునకు సామరస్యము లెస్సగాఁ గలుగుచున్న దని తెలియఁదగ్గది. బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీకృష్ణాహ్వానమునందుఁ దెలియఁజేసిన-౧౨౫-సంవత్సరములు దైవసంవత్సరము లని చెప్పుడు దురాక్షేప పరిహార విచారము.

విష్ణుపురాణము, అంశము-౫, అధ్యాయము-౨౩.

శ్రీకృష్ణం ప్రతి ముచికుందోక్తిః.

శ్లో. ముచికుంద శ్చ తత్రాదౌ వృద్ధగార్గ్యవచః స్మరన్
సంస్మృత్య ప్రణిపత్యైనం పరం సర్వేశ్వరం హరిమ్.
శ్లో. ప్రాహ జ్ఞాతో భవా న్విష్ణో రంశ స్త్వం పరమేశ్వర
పురా గర్గేణ కథిత మష్టావింశ తమే యుగే.
శ్లో. ద్వాపరాంతే హరే ర్జన్మ యదువంశే భవిష్యతి.

ఈవచనార్థపర్యాలోచనవలన శ్రీకృష్ణావతారము జగత్సృష్టిమొదలుకొని జరిగెడి యిరువదెనిమిదవమహాయుగమునందుఁ దటస్థించునట్టి ద్వాపరయుగంబున నంతిమభాగములో యదువంశమునందు శ్రీకృష్ణమూర్తి యవతరింపఁబోవుచున్నాఁడని తొల్లి వృద్ధగార్గ్యులు చెప్పినట్లు ముచికుందమహారాజు శ్రీకృష్ణునితో విన్నపము చేసె నని తెలుపఁబడినందున ముందు నుదాహరించిన ప్రమాణవచనములలో శ్రీకృష్ణునితో బ్రహ్మాదిదేవతలు తెలిపినసంవత్సరపరిగణనము, ఐహికవ్యవహారోపయుక్తాస్మత్ప్రభవాదిసంవత్సరములే కాని యాముష్మికలోకవ్యవహార్యమాణదైవసంవత్సరంబులు కావు కావున మీఁదఁ జెప్పినముచికుందోక్తిచొప్పున నిరువదెనిమిదవ మహాయుగంబునఁ దటస్థించిన ద్వాపరయుగం బీకలియుగంబునకు నవ్యవహితపూర్వంబగునద్వాపరయుగమే కాని వేఱొకద్వాపరయుగము కానేరదు. అదెట్లనినః—

సూర్యసిద్ధాంతము-అధ్యాయము-()

శ్లో. అయుషోర్ధం గతం తస్య శేషా త్కల్పోఽయ మాదిమః
కల్పా దస్మాచ్చ మనవ షడ్వ్యతీతా స్ససంధయః
శ్లో. అష్టావింశయుగా దస్మా ద్యాత మేతత్కృతం యుగమ్
అతఃకాలం ప్రసంఖ్యాయ సంఖ్యా మేకత్ర పిండయేత్"

ఈవచనము లందుఁ దెలిపిన "అష్టావింశయుగా దస్మాత్" అనుదానివలన నిది యిరువదెనిమిదవమహాయుగ ♦ మని తెలియనాయెను. ఇచ్చట యుగశబ్దము వ్యాఖ్యాత్రభిప్రాయానుసారముగా మహాయుగపర మని తెలియఁదగినది. అట్లు కానిపక్షమం దీవచనములోనే "యాతమేతత్కృతంయుగం" అనువచనమువలనఁ గృతయుగంబునకు నష్టావింశమహాయుగాంతఃపాతిత్వము ఘటింపక పోవును. కాఁగా నాక్రమంబుననే క్రిందట జరిగినకృతయుగము మొదలుకొని యిప్పుడుజరిగెడికలియుగపర్యంతము గలయుగచతుష్టయము నిరువదెనిమిదవమహాయుగంబునఁ జేరినవిగాన ముందు విష్ణుపురాణోదాహృతమగు "ద్వాపరాంతే హరేర్జన్మయదువంశేభవిష్యతి"

♦ కృతాదియుగచతుష్టయ మొకమహాయుగ మనఁబడుచున్నది గావున నొకమహాయుగమున కృతాదినాల్గుయుగములు తటస్థము లగుచున్నవి.

అనువచనములవలనఁ దెలిసినయుగ మీకలియుగ మవ్యవహితపూర్వయుగం బగు ద్వాపరయుగంబే యగును. సూర్యసిద్ధాంతాదిజ్యోతిర్గ్రంథ ప్రతిపాదితసిద్ధాంతములో నత్యంతసామరస్యము గోచరించుచున్నది గాన పైఁ దెలిపినసంవత్సరనిర్ణయము దైవసంవత్సరపరముగ నుపయోగించుటలు చేయుటచే సందేహమాత్రము నవకాశము గలుగనేరదు. అదియునుంగాక మీఁద సూచించిన గర్గవాక్యాను స్మృతశ్రీకృష్ణజననకాలనిర్ణయవిషయము శ్రీమద్భాగవతమునందును సూచనగాఁ దెలుపఁబడియున్నది. అ దెట్లనగా:—

భాగవతము—దశమస్కంధము—అధ్యాయము—౫౧

శ్లో. ఇత్యుక్తస్తం ప్రణమ్యాహ ముచికుందో ముదాన్వితః
జ్ఞాత్వా నారాయణం దేవం గర్గవాక్యమనుస్మరన్.

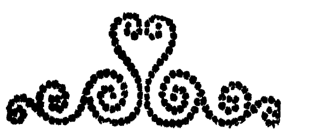
ఇచ్చట "గర్గవాక్యమనుస్మరన్" అనుదానికి భాగవతవ్యాఖ్యానకర్తలగు సర్వజ్ఞులు నగు శ్రీధరాచార్యులవారు "అష్టావింశతితమే యుగే యాదవవంశే భగవానవతరిష్యతీతిగార్గ్యవాక్యమనుస్మర న్నిత్యర్థః" అని చెప్పియున్నారు. మఱియు నాంధ్ర భాగవతకర్తయగు బమ్మెరపోతనయును దశమస్కంధపూర్వభాగములో ముచికుంద పూర్వకథాభివర్ణనఘట్టమునందు సంతిమవచనాంతమున "హరికి ముచికుందుండు నమస్కరించి నారాయణదేవుం డగుట యెఱిఁగి యిరువదియెనిమిదవమహాయుగంబునందు నారాయణుం డవతరించు నని మున్ను గర్గుండు చెప్పుట తలంచి" అని వ్యాఖ్యాత్రభిప్రాయ మనుసారముగానే తెలిపియున్నాఁడు. గాన నష్టావింశమహాయుగాంతఃపతితం బగుద్వాపరయుగం బీకలియుగావ్యవహితపూర్వప్రస్తుతయుగమే యని దృఢముగా నఖిలజనులకుం దెలుపుటయం దత్యంతానందంబు నొందుచున్నాము. కాఁగా శ్రీమద్భాగవత, విష్ణుపురాణ, హరివంశాదిశిష్టజనాంగీకారంబు లగువిషయముల సాకల్యముగా సంప్రదాయార్థముల నెఱిఁగి బోరపాటు రానట్లు పరిశీలించినయెడ నఖిలసందేహంబులకు సామరస్యం బతిశ్లాఘ్యతమంబుగాఁ గలుగును. ఇటయం దేమియు సందేహము లేదు గాన నిఖిలచరాచరపోషణైకకారణభూతుండగు భగవంతునియవతారాదికృత్యములనుగుఱించి కుమత ప్రవిష్టులగుజనులు చేయుచున్నయాక్షేపణము లన్నియు ససంప్రదాయాధీతాపరపూర్ణగ్రంథార్థపరిజ్ఞానప్రయుక్తావివేకమూలకము లని దృఢముగా నమ్ముచున్నారము.

నిష్కృష్టాభిప్రాయవివేచనము:—మీఁదఁ దెలిపిన క్రమంబున భాగవత, విష్ణుపురాణ, హరివంశాది గ్రంథ ప్రతిపాదిత ప్రమాణ వచనార్థపర్యాలోచనచేఁ గలిగెడు నిష్కృష్టాభిప్రాయం బఖిలజనులకుఁ గరతలామలకముగాఁ దెలియఁబడున ట్లిదిగువ వివరించుచున్నాము.

ద్వాపరయుగపరిమితసంవత్సరములు ౮,౬౪,౦౦౦ లలో ౮,౬౩,౮౭౮ సంవ త్సరములు, ౪ నెలలు, ౨౧ దినములు, గతమయినకాలమునందలి శ్రీముఖసంవత్సర శ్రావణబహుళనవమీవిద్ధాష్టమియందు ర్వాత్రి నిశీథకాలంబున వృషభలగ్నమునందు సంభవించినసర్వోత్తమం బగునభిజన్మహూర్తంబున శ్రీమన్నారాదినారాయణాపరబ్రహ్మమూర్తి లీలాగృహీతశరీరుం డయి దేవకీదేవిగర్భంబున నర్భకుం డయి యుదయించెను. అట్టియుదయకాలంబునఁ బాగిడ్డిచేఁ మితశిరస్కుఁడును, బక్షిపాదిగ్వాస్త పాదయుగళుండును, చతుర్బాహుండును, శంఖచక్రాద్యాయుధధరుండును, అధిక తేజఃపుంజదీపితసూతికాగృహుండును నై పద్మపత్త్రంబుల శయనించి తేజరిల్లుచుండెను. అమ్మహాత్ముం డావిర్భావంబు నొందినమీఁదఁ దెలిపిన శ్రీముఖసంవత్సర శ్రావణబహుళాష్టమి మొదలుకొని లీలామానుషవిగ్రహంబుఁ దాల్చిభూలోకంబున నుండినసంవత్సరంబులు ౧౨౫ ను, నెలలు ౭ ను, దినములు ౮ యును గా నున్నవి. అప్పురుషోత్తముండు లీలామానుషవిగ్రహంబు సడలి పుడమి లైయంతరము ప్రవేశించినకాలంబు కలియుగాదిమసంవత్సరంబగు ప్రమాదిసంవత్సరచైత్రశుద్ధప్రతిపద్భృగు వాసర మగుచున్నది. బార్హస్పత్యమానరీతిని శ్రీకృష్ణావతారసంవత్సరము పార్థివ. నిర్యాణసంవత్సరము ఖర. అట్టిజగదీశ్వరునినిర్యాణానంతరమున గతసంవత్సరంబుల పరిమితి౫౦౧౭గానున్నవి. శ్రీకృష్ణమూర్త్యావిర్భావదినంబునందే నవమిఘటికలలో యశోదాదేవిగర్భంబున యోగమాయ జన్మించెను గాన యోగమాయ శ్రీకృష్ణాను జన్మ యని తెలియందగినది.

ఇదియునుం గాక నిఖిలాస్మదీయజనులకు నిత్యక్షేమము గలుగఁ జేసెడుసద్విద్యాభివృద్ధి నొందుటకు ముఖ్యసాధనంబులుగా నుండు సద్గ్రంథపరిష్కరణతత్ప్రకాశనాదిసత్క్రియలయందుఁ బ్రవర్తించి యుండెడుసన్మిత్రజాలాదు లగుజనులచే నత్యంతపరిశ్రమంబునం బరిష్కరింపంబడెడుసద్గ్రంథంబులఁ బఠించుటవలనఁ గలిగెడునానందంబు ననుభవించుసత్పురుషులు కృతజ్ఞులయి యిదేకపుంబున సన్మదీయసద్గ్రంథంబు లభివృద్ధి నొందుట కత్యంతసహాయంబుసేయుటయందు నపరిమితాసక్తి నొందియుండవలయు నని నిఖిలసజ్జనసద్విద్యాభివృద్ధ్యభివర్ధనైకపరాయణుం డగునారాయణుని నిరంతరంబు ప్రార్థించుచున్నారము.

పురాణం హయగ్రీవశాస్త్రులు.

విషయసూచిక.

ప్రథమస్కంధము.

ద్వితీయస్కంధము.

తృతీయస్కంధము.

చతుర్థస్కంధము.

పంచమస్కంధము – ప్రథమాశ్వాసము

పంచమస్కంధము – ద్వితీయాశ్వాసము

షష్ఠస్కంధము.

సప్తమస్కంధము.

శ్రీహయగ్రీవాయ నమః.

—••• శ్రీ స ర స్వ తీ ప్రా ర్థ న. •••—

ఉ. క్షోణితలంబు నెన్నుదురు • సోఁకఁగ మ్రొక్కి నుతింతు సైకత
శ్రోణికిఁ జంచరీకచయ•సుందరవేణికిఁ రక్షితామర
శ్రేణికిఁ దోయజాతభవ•చిత్తవశీకరణైకవాణికిన్
వాణికి నక్షదామశుక•వారిజపుస్తకరమ్యపాణికిన్.

శా. తల్లీ నిన్నుఁ దలంచి పుస్తకము చే•తం బూనితిన్ నీవు నా
యుల్లంబందున నిల్చి జృంభణముగా • నుక్తుల్ సుశబ్దంబు శో
భిల్లం బల్కుము నాదువాక్కునను సం•ప్రీతిన్ జగన్మోహినీ
ఫుల్లాబ్జాక్షి సరస్వతి భగవతీ • పూర్ణేందుబింబాననా.

—••• శ్రీమద్భాగవతగ్రంథప్రణేత యగువ్యాసమహర్షి ప్రార్థన. •••—

ఉ. ప్రాంశుపయోదనీలతను•భాసితు సజ్జ్వలదండధారుఁ బిం
గాంశుజటాచ్ఛటాభరణు • నాగమపుంజపదార్థతత్త్వని
స్సంశయకారుఁ గృష్ణమృగ•చర్మకృతాంబరకృత్యు భారతీ
వంశవివర్ధనుం ద్రిదశ•వందితు సాత్యవతేయుఁ గొల్చెదన్.

—••• శ్రీమద్భాగవతార్థోపదేష్ట యగుశుకమహర్షి ప్రార్థన. •••—

మ. సముఁడై యెవ్వఁడు ముక్తకర్మచయుఁడై • సన్న్యాసియై యొంటిఁ బో
వ ఁవ వాహోభీతిఁ నోహో కుమార యనుచున్ • వ్యాసుండు చీరంగ వృ
క్షములుం దన్మయతం బ్రతిధ్వనులు చ•క్కంజేసె మున్నట్టిభూ
తమయున్ మ్రొక్కెద బాదరాయణిఁ దపో•ధన్యాగ్రణిన్ ధీమణిన్.

—••• శ్రీ మ ద్భా గ వ త ప్రా ర్థ న. •••—

ఆ. వేదకల్పవృక్ష•విగళిత మయి శుక
ముఖసుధాద్రవమున • మొనసి యున్న
భాగవతపురాణ•ఫలరసాస్వాదన
పదవిఁ గనుఁడు రసిక•భావవిదులు.

మ. లలితస్కంధము కృష్ణమూలము శుకా♦లాపాభిరామంబు మం
జులతాశోభితమున్ సువర్ణసుమన♦స్సుజ్ఞేయమున్ సుందరో
జ్జ్వలవృత్తంబు మహాఫలంబు విమల♦వ్యాసాలవాలంబు నై
వెలయున్ భాగవతాఖ్యకల్పతరు వు♦ర్విన్ సద్ద్విజశ్రేయమై.

క. నిగమములు వేయి చదివిన
సుగమంబులు గావు ముక్తి♦సుభగత్వంబుల్
సుగమంబు భాగవత మను
నిగమంబుఁ బఠింప ముక్తి♦నివసనము బుధా.

ఆ. అతిరహస్యమైన♦హరిజన్మకథనంబు
మనుజుఁ డెవ్వఁ డేని ♦ మాపు రేపు
చాలభక్తితోడఁ జదువుఁ డా సంసార
దుఃఖరాశిఁ బాసి ♦ తొలఁగిపోవు.

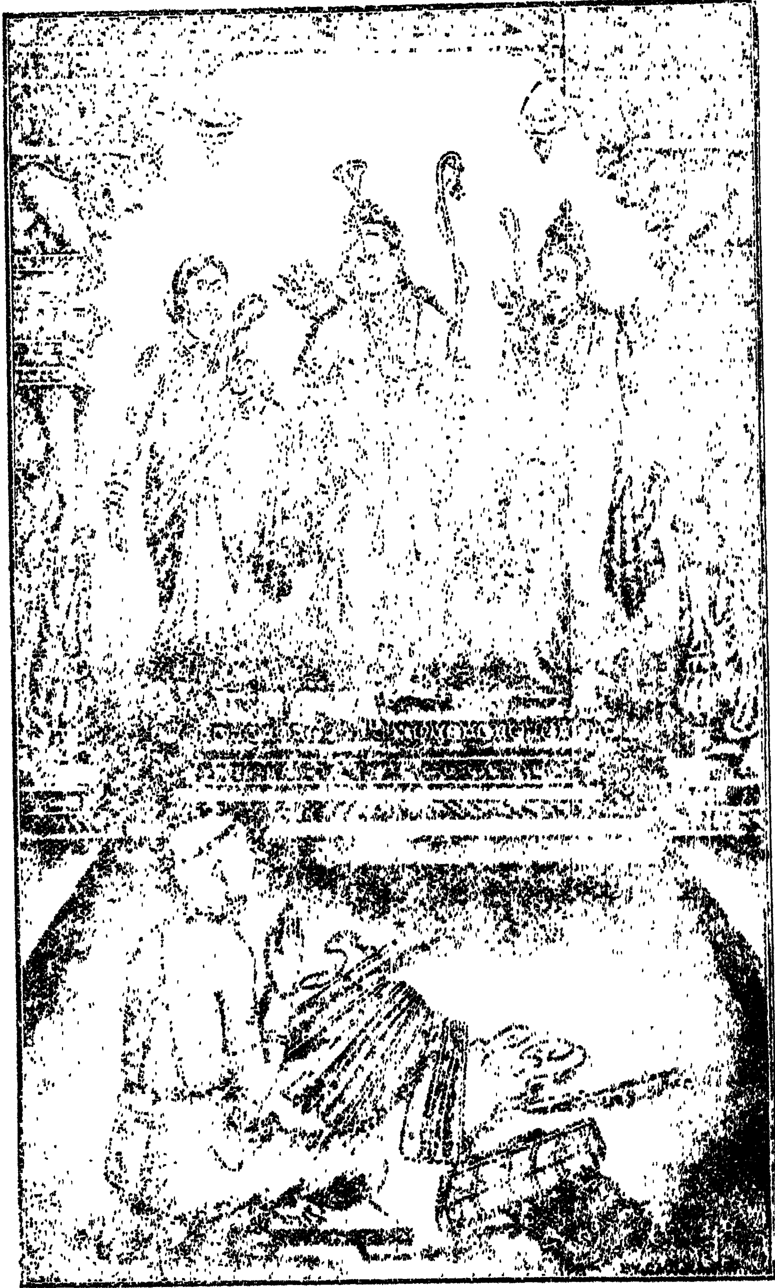
—♦ శ్రీమద్భాగవతగ్రంథ ప్రతిపాద్య శ్రీకృష్ణమూర్తి ప్రార్థన. ♦—

మ. తరుణాబ్జారుణలోచనద్వయి కృపా♦ధారేయమై యొప్ప సా
గరకన్యాకుచకుంభపాళిఁ బులకల్ ♦ గన్పట్ట మౌనీంద్రహృ
త్సరసీజంబులు సంచలింప మురళీ♦సంజాతగీతామృత
స్ఫురణన్ రాల్గరఁగం జరించుహరిదృక్♦శోభంబు భావించెదన్.

చ. జలనిధికన్యకాఘనకు ♦ చస్థలిపచ్చలతాళి గోపికా
విలసితహారమధ్యమణి ♦ విశ్వజగద్వలయప్రకాశకో
జ్జ్వలమహనీయరత్నమని ♦ వారితకాళియభోగిభోగముం
దలగిరివజ్రమై వెలయు ♦ నందతనూజు భజింతు నామదిన్.

—♦ గ్రంథనాయకుం డగు శ్రీరామమూర్తి ప్రార్థన. ♦—

క. శ్రీకంఠచాపఖండన
పాకారిప్రముఖవినుత ♦ భండన విలస
త్కాకుత్స్థవంశమండన
రాకేందుయశోవిశాల ♦ రామనృపాలా.

1, బమ్మెర పోతన, సీతా, రామ, లక్ష్మణులు.

శ్రీరస్తు

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణేనమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

ప్రథమస్కంధము

మంగళము

కైవల్యపదంబుఁ జేరుటకునై చింతించెదన్ లోకర
క్షైకారంభకు భక్తపాలనకళాసంరంభకున్ దానవో
ద్రేకస్తంభకుఁ [1]గేళిలోలవిలసద్దృగ్జాలసంభూతనా
నాకంజాతభవాండకుంభకు మహానందాంగనాడింభకున్. 1

ఇష్టదేవతాదిప్రార్థనము.

ఉ. వాలినభక్తి మ్రొక్కెద నవారితతాండవకేళికిన్ దయా
ళాలికి శూలికిన్ శిఖరిజాముఖపద్మమయూఖమాలికిన్
బాలశశాంకమౌళికిఁ గపాలికి మన్మథగర్వపర్వతో
న్మూలికి నారదాదిమునిముఖ్యమనస్సరసీరుహాలికిన్. 2

ఉ. ఆతతసేవఁ జేసెద సమస్తచరాచరభూతసృష్టివి
జ్ఞాతకు భారతీహృదయసౌఖ్యవిధాతకు వేదరాశిని
ర్ణేతకు దేవతానికరనేతకుఁ గల్మషజేతకున్ నత
త్రాతకు ధాతకున్ నిఖిలతాపసలోకశుభప్రదాతకున్. 3

వ. అని నిఖిలభువనప్రధానదేవతావందనంబుఁ జేసి. 4

---

1. గేళిలాలసలస.

ఉ. ఆదర మొప్ప మ్రొక్కిడుదు నద్రిసుతాహృదయానురాగసం
పాదికి దోషభేదికిఁ బ్రపన్నవినోదికి విఘ్నవల్లికా
చ్ఛేదికి మంజువాదికి నశేషజగజ్జననందవేదికిన్
మోదకఖాదికిన్ సమదమూషకసాదికి సుప్రసాదికిన్. 5

ఉ. క్షోణితలంబు[1]నన్ నుదురు సోఁకఁగ మ్రొక్కి నుతింతు సైకత
శ్రోణికిఁ జంచరీకచయసుందరవేణికి రక్షితామర
శ్రేణికిఁ దోయజాతభవచిత్తవశీకరణైకవాణికిన్
వాణికి నక్షదామశుకవారిజపుస్తకరమ్యపాణికిన్. 6

శా. పుట్టం బుట్ట శరంబునన్ మొలవ సంభోజాతపాత్రంబునన్
నెట్టం గల్గను గాలిఁ గ్రోల్వను బుధశ్రేణిన్ జొరం గోరుటె విరాఁ
డెట్టె వెంట [2]రచింతుఁ దత్సరణి [3]నీ కీవమ్మ మోయుదమ్మ మేల్
పట్టున్ [4]మానకుమమ్మ నమ్మితిఁ జుమీ బ్రాహ్మీ దయాంభోనిధీ. 7

ఉ.*శారదనీరదేందు ఘనసార పటీర మరాళ మల్లికా
హార తుషార ఫేన రజతాచల కాశ ఫణీశ కుంద మం
దార సుధాపయోధి సితతామరసామరవాహినీ శుభా
కారత నొప్పు నిన్ను మదిఁ గానఁగ నెన్నఁడు గల్గు భారతీ! 8

ఉ.*అంబ నవాంబుజోజ్జ్వలకరాంబుజ శారదచంద్రచంద్రికా
డంబరచారుమూర్తి ప్రకటస్ఫుటభూషణరత్నదీపికా
చుంబితదిగ్విభాగ శ్రుతిసూక్తవివిక్తనిజప్రభావ భా
వాంబరవీథివిశ్రుతవిహారిణి నన్ గృపఁ జూడు భారతీ! 9

ఉ. అమ్మల గన్నయమ్మ ముగురమ్మలమూలపుటమ్మ చాలఁ బె
ద్దమ్మ సురారులమ్మ కడుపాఱడిఁ బుచ్చినయమ్మ దన్ను లో
నమ్మిన వేల్పు[5]టమ్మలమనమ్ముల నుండెడియమ్మ దుర్గ మా
యమ్మ కృపాబ్ధి యిచ్చుత మహత్త్వకవిత్వపటుత్వసంపదన్. 10

మ. హరికిం బట్టపుదేవి పున్నెముల ప్రోవర్థంపు బెన్నిక్క చం
దురుతోఁబుట్టువు భారతీగిరిసుతల్ తో నాడు పూఁబోఁడి తా
మరలం దుండెడిముద్దరాలు జగముల్ మన్నించు నిల్లాలు భా
సురతన్ లేములు వాపుతల్లి సిరి యిచ్చున్ నిత్యకల్యాణముల్. 11

---

1. నెన్నుదురు. 2. 'జరింతుఁ' అని యచ్చుప్రతి. 3. 'నా కీవమ్మ' అని యచ్చుప్రతి. 4. 'నా కగుదమ్మ' అని యచ్చుప్రతి.

* ఈ రెండుపద్యములును వ్రాఁతప్రతులందుఁ గానఁబడవు; ప్రక్షిప్తములుగాఁ దోఁచెడిని. రెండవది మహాభారతమునందలి యారణ్యపర్వములోని చతుర్థాశ్వాసంబునన్ అత్రిగౌతమసంవాదఘట్టమున నున్నది.

5. టన్నులమనమ్ముల.

వ. అని యిష్టదేవతలం జింతించి దినకరకుమారప్రముఖులం దలంచి ప్రథమకవితా విరచనవిద్యావిలాసాతిరేకి వాల్మీకిఁ గొనియాడి హయగ్రీవదనుజకరపరిమిళితనిగమ నివహవిభాగనిర్ణయనిపుణతాసముల్లాసునకు వ్యాసునకు మ్రొక్కి శ్రీమహాభాగవ తకథాసుధారసపయోరాశికి శుకయోగికి నమస్కరించి మృదుమధురవచనవర్గపల్ల వితస్థాణునకున్ బాణునకుం బ్రణమిల్లి కతిపయశ్లోకసమ్మోదితసూరునకు మయూరునకు నభి వందించి మహాకావ్యకరణకళావిలాసుం గాళిదాసుం గొనియాడి కవికులరవిన్ భారవిం బొగడి విగళితాఘు మాఘు వినుతించి యాంధ్రకవితాగౌరవజన మనోహారి నన్నయసూరిం గైవారంబు సేసి హరిహరచరణారవిందవందనాభిలాషిం దిక్కనమనీషిన్ భూషించి తక్కిన పూర్వకవిజనసంభావనంబు గావించి వర్తమానకవులకుం బ్రియంబు పలికి భావికవుల బహూకరించి యుభయకావ్య కరణదక్షుండనై. 12

కృతిపతిత్వనిర్ణయము.

ఉ. ఇమ్మనుజేశ్వరాధముల కిచ్చి పురంబులు వాహనంబులున్
సొమ్ములుఁ గొన్ని పుచ్చుకొని చొక్కి శరీరము వాసి కాలుచే
సమ్మెట[1]వాటులం బడక సమ్మతితో హరి [2]కిచ్చి చెప్పె నీ
బమ్మెరపోతరా జొకఁడు భాగవతంబు జగద్ధితంబుగన్. 13

తే. [3]చేతులారంగ శివునిఁ బూజింపఁడేనిఁ, నోరు నొవ్వంగ హరికీర్తి నుడువఁడేని
దయయు సత్యంబులోనుగాఁ దలఁపఁడేనిఁ, గలుగ నేటికిఁ దల్లులకడుపుఁజేటు. 14

వ. అని మఱియు మదీయపూర్వజన్మసహస్రసంచితతపఃఫలంబున శ్రీమన్నారాయణ కథాప్రపంచవిరచనాకుతూహలుండనై యొక్కరాకానిశాకాలంబున సోమో పరాగంబు రాకం గని సజ్జనానుమతంబున నభ్రంకషశుభ్రసముత్తుంగభంగ య గుగంగకుం జని క్రుంకులిడి వెడలి మహనీయమంజులపులినతలమంటపమధ్యం బున మహేశ్వరధ్యానంబు సేసి కించిదున్మీలితలోచనుండనై యున్నయెడ. 15

సీ. మెఱుఁగుచెంగట నున్న మేఘంబు కైవడి, నువిద చెంగట నుండ నొప్పువాఁడు
చంద్రమండలసుధాసారంబుపోలికి, ముఖమునఁ జిఱునవ్వు మొలచువాఁడు
వల్లీయుతతమాలవసుమతీజముభంగి, బలువిల్లు మూఁపునఁ బరఁగువాఁడు
నీలనగాగ్రసన్నిహితభానునిభంగి. ఘనకిరీటము దలఁ గలుగువాఁడు

ఆ. పుండరీకయుగముఁ బోలుకన్నులవాఁడు, వెడఁదయురమువాఁడు విపులభద్ర
మూర్తివాఁడు రాజముఖ్యుఁ డొక్కరుఁడు నా, కన్నుఁగవకు నెదురఁ గానఁబడియె.

వ. ఏను నారాజశేఖరుం దేఱిచూచి భాషింప యత్నంబు సేయునెడ నతండు దా రామభద్రుండ మన్నామాంకితంబుగా శ్రీమహాభాగవతంబు దెనుంగు సేయుము.

1. వ్రేటులం, 2. కిచ్చుఁ జెప్పె. 3. చేతు లాఱంగ.

నీకు భవబంధంబులు దెగు నని యానతిచ్చి తిరోహితుం డయిన సమున్మీ
లిత నయనుండనై వెఱఁగుపడి చిత్తంబున. 17

క. పలికెడిది భాగవత మఁట, పలికించు విభుండు రామభద్రుండఁట నేఁ
బలికిన భవహర మగునఁట, పలికెద వేఱొండుగాథ పలుకఁగ నేలా. 18

ఆ. భాగవతము దెలిసి పలుకుట చిత్రంబు, శూలికైనఁ దమ్మిచూలికైన
విబుధజనుల వలన విన్నంత గన్నంత, దెలియ వచ్చినంత తేటపఱతు. 19

క. కొందఱకుఁ దెనుఁగు గుణ మగుఁ, గొందఱకును సంస్కృతంబు గుణ మగు రెండుం
గొందఱకు గుణము లగు నేఁ, నందఱ మెప్పింతుఁ గృతుల నయ్యై యెడలన్. 20

మ. ఒనరన్ నన్నయ తిక్కనాది కవు లీ యుర్విం బురాణావళుల్
తెనుఁగుం జేయుచు మత్పురాకృతశుభాధిక్యంబు దా నెట్టిదో
తెనుఁగుం జేయరు మున్ను భాగవతమున్ దీనిం దెనింగించి నా
జననంబున్ సఫలంబుఁ జేసెదఁ బునర్జన్మంబు లే కుండఁగన్. 21

మ. లలితస్కంధము కృష్ణమూలము శుకాలాపాభిరామంబు మం
జులతాశోభితమున్ సువర్ణసుమనస్సుజ్ఞేయమున్ సుందరో
జ్జ్వలవృత్తంబు మహాఫలంబు విమలవ్యాసాలవాలంబు నై
వెలయున్ భాగవతాఖ్యకల్పతరు వుర్విన్ సద్ద్విజశ్రేయమై. 22

వ. ఇట్లు భాసిల్లెడు శ్రీమహాభాగవతపురాణపారిజాతపాదపసమాశ్రయంబునను హరి
కరుణావిశేషంబునను గృతార్థత్వంబు సిద్ధించె నని బుద్ధి నెఱింగి లేచి మరలి
కొన్నిదినంబులకు నేకశిలానగరంబునకుం జనుదెంచి యందు గురువృద్ధబుధబంధు
జనానుజ్ఞాతుండనై 23

గ్రంథకర్తృ వంశావతారము

సీ. కౌండిన్యగోత్రసంకలితుఁ డాపస్తంబ, సూత్రుండు పుణ్యుండు సుభగుఁ డైన
భీమనమంత్రికిఁ, బ్రియపుత్త్రుఁ డన్నయ, కలకంఠి తద్భార్య గౌరమాంబ
కమలాప్తువరమునఁ గనియె సోమనమంత్రి, వల్లభ మల్లమ వారితనయుఁ
డెల్లన యతనికి నిల్లాలు మాచమ, వారిపుత్త్రుఁడు వంశవర్ధనుండు

ఆ. లలితమూర్తి బహుకళాసిధి కేసన, దానమాననీతిధనుఁడు ఘనుఁడు
దనకు లక్కమాంబ ధర్మగేహిని గాఁగ, మనియె శైవశాస్త్రమతముఁ గనియె.

క. వడవదు నిలయము వెలువడి, తడవదు పరపురుషగుణముఁ దనపతి నుడువుం
గడవదు వితరణకరుణలు, విడువదు లక్కాంబ విబుధవిసరము వొగడన్. 25

ఉ. మానిను లీడు గారు బహుమానవితానని వారితదీనమానస
గ్లానికి దానధర్మమతిగౌరవమంజుల భాగధేయకు

స్థానికి [1]మద్దుసానికి సదాశివపాదయుగార్చనానుకం
పానయవాగ్భవానికిని బమ్మెరకేసయలక్కసానికిన్. 26

క. ఆమానినికిం బుట్టితి, మే మిరువుర మగ్రజాతుఁ డీశ్వరసేవా
కాముఁడు తిప్పన పోతన,నామవ్యక్తుండ సాధునయయుక్తుండన్. 27

వ. అయిన నేను నాచిత్తంబున శ్రీరామచంద్రుని సన్నిధానంబు గల్పించుకొని. 28

—•• షష్ఠ్యంతములు ••—

ఉ. హారికి నందగోకులవిహారికిఁ జక్రసమీరదైత్యసం
హారికి భక్తదుఃఖపరిహారికి గోపనితంబినీమనో
హారికి దుష్టసంపదపహారికి ఘోషకుటీపయోఘృతా
హారికి బాలకగ్రహమహాసురదుర్వనితాప్రహారికిన్. 29

ఉ. శీలికి నీతిశాలికి వశీకృతశూలికి బాణహస్తని
ర్మూలికి ఘోరనీరదవిముక్తశిలాహతగోపగోపికా
పాలికి వర్ణధర్మపరిపాలికి నర్జునభూజయుగ్మసం
చాలికి మాలికిన్ విపులచక్రనిరుద్ధమరీచిమాలికిన్. 30

ఉ. క్షంతకుఁ గాళియోరగవిశాలఫణావళినర్తనక్రియా
రంతకు నుల్లసన్మగధరాజచతుర్విధఘోరవాహినీ
హంతకు నింద్రనందననియంతకు సర్వచరాచరావళీ
మంతకు నిర్జితేంద్రియసమంచితభక్తజనానుగంతకున్. 31

ఉ. న్యాయికి భూసురేంద్రమృతనందనదాయికి రుక్మిణీమన
స్స్థాయికి భూతసమ్మదవిధాయికి సాధుజనానురాగసం
ధాయికిఁ బీతవస్త్రపరిధాయికిఁ బద్మభవాండభాండని
ర్మాయికి గోపికానివహమందిరయాయికి శేషశాయికిన్. 32

వ. సమర్పితంబుగా నే నాంధ్రంబున రచియింపం బూనిన శ్రీమహాభాగవతపురాణం
బునకుం గథాప్రారంభం బెట్టి దనిన. 33

—•• శ్రీమహాభాగవతకథాప్రారంభము. ••—

సీ. విశ్వజన్మస్థితివిలయంబు లెవ్వని,వలన నేర్పడు ననువర్తనమున
వ్యావర్తనమునఁ గార్యములం దభిజ్ఞుఁ డై, తాన రాజగుచుఁ జిత్తమునఁ జేసి
వేదంబు లజునకు విదితముల్ గావించె, నెవ్వఁడు బుధులు మోహింతు రెవ్వ
నికి నెండమావుల నీళ్లఁ గాచాదుల నన్యోన్యబుద్ధి దా నడరుసట్లు

ఆ. త్రిగుణసృష్టి యెందు దీపించి సత్యము,భంగిఁ దోఁచు స్వప్రభాసనస్త
కుహకుఁ డెవ్వఁ డతనిఁ గోరి చింతించెద, [2]ననఘు సత్యుఁ బరుని ననుదినంబు.

---

1. ముద్దసానికి. 2. నాద్యుఁ బరుని సత్యు.

వ. ఇట్లు సత్యం పరం ధీమహి యను గాయత్రీప్రారంభంబునఁ గాయత్రీనామ బ్రహ్మ
రూపం బై మత్స్యపురాణంబులోన గాయత్రి నధికరించి ధర్మవిస్తరంబును
వృత్రాసురవధంబు నెందుఁ జెప్పంబడు నదియ భాగవతం బని పలుకుటం జేసి
యీ పురాణంబు శ్రీమహాభాగవతం బన నొప్పుచుండు. 35

సీ. శ్రీమంత మై మునిశ్రేష్ఠకృతం బైన, భాగవతంబు సత్కథ్య శ్లోక
వినఁ గోరువారల విమలచిత్తంబులఁ, జెచ్చెర నీశుండు సిక్కుఁ గాక
యితరశాస్త్రంబుల నీశుఁడు సిక్కునే, మఱి వారలకు నిర్మత్సరులకుఁ
గపటనిర్ముక్తు లైన కాంతు సేయుచునుండఁ, బరిఢవిల్లు మహాత్మ తత్త్వబుద్ధి

తే. పరఁగ నాధ్యాత్మికాదితాపత్రయంబు, నడఁచి పరమార్థభూత మై యధికసుఖద
మై సమస్తంబుఁ గాక యుండు నయ్యనుండు, వస్తు వెఱుఁగంగ నగు భాగవతమునందు.

ఆ. వేదకల్పవృక్షవిగళిత మై శుక, ముఖసుధాద్రవమున మొనసి యున్న
భాగవతపురాణఫలరసాస్వాదన, పదవిఁ గనుఁడు రసికభావవిదులు. 37

క. పుణ్యం బై మునివల్లభ, గణ్యం బై కుసుమఫలనికాయోత్థితసా
ద్గుణ్యంబు నైమిశాఖ్యా,రణ్యంబు నుతింపఁ దగు వనారణ్యంబులలోన్. 38

వ. మఱియును మధువైరిమందిరంబునుంబోలె మాధవమన్మథమహితం బై బ్రహ్మ
గేహంబునుంబోలె శారదాన్వితం బై నీలగళసభానికేతనంబునుంబోలె వహ్ని
వరుణసమీరణ చంద్రరుద్రహైమవతీ కుబేరవృషభగాలవశాండిల్య పాశుపత
జటిపటలమండితం బై బలభేదిభవనంబునుంబోలె నైరావతాన్విత రంభా
గణికాభిరామం బై మురాసురగేహంబునుంబోలె నాస్మృతగాఢసవంశసంకు
లం బై ధనదాగారంబునుంబోలె శంఖపద్మనిధాంగనామనస్సుందరం బై రఘు
రామయుద్ధంబునుంబోలె నిరంతరగళదానలశిఖాబహుళం బై పరశురాము
భండనంబునుంబోలె నర్జునోద్భేదనం బై దానవసంగ్రామంబునుంబోలె నరిష్ట
జంభనికుంభశక్తియుక్తం బై కౌరవసంగరంబునుంబోలె ద్రోణార్జునకాంచన
స్యందనకదంబసమేతం బై కర్ణకలహంబునుంబోలె సుహోన్నతశల్యసహ
కారం బై సేతుబంధనంబునుంబోలె నలనీలపనసాది ప్రదీపితం బై భర్గభజ
నంబునుంబోలె నానాశోకరేఖాఫలితం బై మరునికోదండంబునుంబోలెఁ
బున్నాగశిలీముఖభూషితం బై నరసింహరూపంబునుంబోలెఁ గేసరికరజకాం
తం బై నాట్యరంగంబునుంబోలె నటనటీనుషిరాన్వితం బై శైలజానిటలంబునుం
బోలెఁ జందనకర్పూరతిలకాలంకృతం బై వర్షాగమనంబునుంబోలె నింద్రబా
ణాసనమేఘకరకకమనీయం బై నిగమంబునుంబోలె గాయత్రీవిరాజితం బై
మహాకావ్యంబునుంబోలెసరసమృదులతాకలితం బై వినతాలయంబునుంబోలె
సుపర్ణరుచిరం బై యమరావతీపురంబునుంబోలె సుమనోలలితం బై కైటభో
ద్యోగంబునుంబోలె మధుమానితం బై పురుషోత్తమసేవనంబునుం బోలె

నమృతఫలదం బై ధనంజయసమీరితంబునుం బోలె నభ్రంకషపరాగం బై వైకుంఠ
పురంబునుం బోలె ఖడ్గపుండరీకలసితం బై కంసఘోషంబునుం బోలెఁ గృష్ణ
సారసుందరం బై లంకానగరంబునుం బోలె రామమహిషీవంచకసమేతం బై
సుగ్రీవసైన్యంబునుం బోలె గజగవయశరభశోభితం బై నారాయణస్థానంబునుం
బోలె నీలకంఠ హంస కౌశిక శుక భరద్వాజ తిత్తిరిభాసురం బై మహాభారతంబు
నుం బోలె నేకచక్ర బక కంక ధార్తరాష్ట్ర శకుని నకులసంచారసమ్మిళితం బై
సూర్యరథంబునుం బోలె నురుతరప్రవాహం బై జలదకాలసంధ్యాముహూర్తం
బునుం బోలె బహువితతజాతిసౌమనస్యం బై యొప్పు నైమిశారణ్యం బను శ్రీవిష్ణు
క్షేత్రంబునందు శౌనకాదిమహామునులు స్వర్లోకగీయమానుం డగుహరిం జేరు
కొఱకు సహస్రవర్షంబు లనుష్ఠానకాలంబుగాఁగల సత్త్రసంజ్ఞికం బైన యాగం
బు సేయుచుండి రం దొక్కనాఁడు వారలు రేపకడ నిత్యనైమిత్తిక హోమంబు
లాచరించి సత్కృతుం డై సుఖాసీనుం డై యున్న సూతుం జూచి. 39

క. ఆ తాపసు లిట్లనిరి వి, నీతున్ విజ్ఞాన[1]ఫణితనిగమపురాణ
[2]వ్రాతున్ నుతహరిగుణసం, ఘాతున్ సూతున్ నితాంతకరుణోపేతున్. 40

మ. సమతం దొల్లి పురాణపంక్తు లితిహాసశ్రేణులున్ ధర్మశా
స్త్రములున్ నీవు పఠించి చెప్పితివి వేదవ్యాసముఖ్యుల్ మునుల్
సుమతుల్ సూచిన వెన్ని యన్నియును దోఁచున్ నీమదిం దత్ప్రసా
దమునం జేసి యెఱుంగ నేర్తువు సమస్తంబున్ బుధేంద్రోత్తమా. 41

క. గురువులు ప్రియశిష్యులకుం, బరమరహస్యములు దెలియఁ ǂ బలుకుదు రచల
స్థిరకల్యాణం బెయ్యది, పురుషులకును నిశ్చయించి ǂ బోధింపు తగన్. 42

క. మన్నాఁడవు చిరకాలము, గన్నాఁడవు పెక్కులైన ǂ గ్రంథార్థంబుల్
విన్నాఁడవు వినఁ దగినవి, యున్నాఁడవు పెద్దలొద్ద ǂ నుత్తమగోష్ఠిన్. 43

చ. అలసులు మందబుద్ధిబలు ǂ లల్పతరాయువు లుగ్రరోగసం
కలితులు మందభాగ్యులు సుకర్మము లెవ్వియుఁ జేయఁ జాల రీ
కలియుగమందు మానవులు ǂ గావున నెయ్యది సర్వసౌఖ్యమై
యలవడు నేమిటం బొడము ǂ నాత్మకు శాంతి మునీంద్ర చెప్పవే. 44

సీ. ఎవ్వనియవతార ǂ మెల్లభూతములకు, సుఖమును వృద్ధియు ǂ సొరిదిఁ జేయు
నెవ్వనిశుభనామ ǂ మేప్రొద్దు నుడువంగ, సంసారబంధంబు ǂ సమసి పోవు
నెవ్వనిచరితంబు ǂ హృదయంబుఁ జేర్పంగ, భయ మంది మృత్యువు ǂ పరువుఁ బెట్టు
నెవ్వనిపదనది ǂ నేపారుజలముల, సేవింప నైర్మల్యǂసిద్ధి గలుగుఁ

తే. దపసు లెవ్వనిపాదంబు ǂ దగిలి శాంతి, తెఱువుఁ గాంచిరి వసుదేవǂదేవకులకు
నెవ్వఁ డుదయించెఁ దత్కథǂలెల్ల వినఁగ, నిచ్చ పుట్టెడు నెఱిఁగింపుǂమిద్ధచరిత.

---

1. ఫణిత+నిఖిల - నిగమ - పురాణ, 2. వీథి.

క. భూషణములు వాణికి నఘ, పేషణములు మృత్యుచిత్తభీషణములు హ
త్తోషణములు కల్యాణవి, శేషణములు హరిగుణోపచితభాషణముల్. 46

క. కలిదోషనివారణమై, యలఘుయశుల్ వొగడుసత్త్వహరికథనము ని
ర్మలగతిఁ గోరెడుపురుషుఁడు, వెలయఁగ నెవ్వాఁడు దగిలి వినఁడు మహాత్మా.

ఆ. అనఘ విను రసజ్ఞులైన వినువారికి, మాటమాట కధికమధురమైన
యట్టికృష్ణకథన మాకర్ణనము సేయఁ, దలఁపు గలదు మాకుఁ దనివి లేదు.

మ. వరగోవిందకథాసుధారసమహా[1]వర్షోరుధారాపరం
పరలం గాక బుధేంద్రచంద్ర యితరోపాయానురక్తిం బ్రవి
స్తరదుర్దాంతదురంతదుస్సహజనుస్సంభావితానేకదు
స్తరగంభీరకఠోరకల్మషకనద్దావానలం బాఱునే. 49

సీ. హరినామకథనదావానలజ్వాలచేఁ, గాలవే ఘోరాఘకాననములు
వైకుంఠదర్శనవాయుసంఘముచేఁ, దొలఁగవే బహుదుఃఖతోయదములు
కమలనాభధ్యానకంఠీరవంబుచేఁ, గూలవే సంతాపకుంజరములు
నారాయణస్మరణప్రభాకరదీప్తిఁ, దీఱవే షడ్వర్గతిమిరతతులు

ఆ. నలిననయనభక్తినావచేఁ గాక సం,సారజలధి దాఁటి చనఁగ రాదు
వేయు నేల మాకు విష్ణుప్రభావంబు. దెలుపవయ్య సూత ధీసమేత, 50

వ. మఱియుఁ గపటమానవుండును గూఢుండునైన మాధవుండు రామసహితుండై యతిమానుషంబులైన పరాక్రమంబులు సేసెనఁట వాని వివరింపుము కలియుగంబు రాఁగల దని వైష్ణవక్షేత్రంబున దీర్ఘసత్త్రనిమిత్తంబున హరికథలు విన నెడ గలిగి నిలిచితిమి దైవయోగంబున. 51

క. జలరాశి దాఁటఁ గోరెడి, కలముజనుల్ గర్ణధారుఁ గాంచినభంగిం
గలిదోషహరణవాంఛా, కలితుల మగు మేము నిన్నుఁ గంటిమి సూతా. 52

క. చారుతరధర్మరాశికిఁ, గారకుఁ డగుకృష్ణుఁ డాత్మపదమున కేఁగన్
భారకుఁడు లేక యెవ్వనిఁ, జేరెను ధర్మంబు బలుపు సెడి మునినాథా. 53

—సూతుండు నారాయణకథాప్రశంస సేయుట.—

వ. అని యిట్లు మహనీయగుణగరిష్ఠు లయినశౌనకాదిమునిశ్రేష్ఠు లడిగిన రోమహర్షణపుత్త్రుం డయి యుగ్రశ్రవసుం డనుపేర నొప్పి నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుం డైన సూతుండు. 54

మ. సముఁడై యెవ్వఁడు ముక్తకర్మచయుఁడై సన్న్యాసియై యొంటి వో
వ మహాభీతి నోహో కుమార యనుచున్ వ్యాసుండు నీరంగ వృ
క్షములుం దన్మయతం బ్రతిధ్వనులు సక్కం జేసె మున్నట్టి భూ
తమయున్ మ్రొక్కెద బాదరాయణిఁ దపోధన్యాగ్రణిన్ ధీమణిన్. 55

1. వర్షోరుధారా.

సీ. కార్యవర్గంబును గారణసంఘంబు, నధికరించి చరించు నాత్మతత్త్వ
మధ్యాత్మమనఁబడు నట్టియధ్యాత్మమ్ముఁ, దెలియఁ జేయఁగఁ జాలుదీపమగుచు
సకలవేదములకు సారాంశమై యేక, మై యసాధారణ మగుప్రభావ
రాజకం బైనపురాణమర్మంబున, గాఢసంసారాంధకారపటలి

తే. దాఁటఁ గోరెడివారికి దగు దలిర్ప, నే తపోనిధి వివరించె నేర్పడంగ
నట్టిశుకనామధేయు మహాత్మగేయు, విమలవిజ్ఞానరమణీయు వేడ్కఁ గొలుతు.

క. నారాయణునకు నరునకు, భారతికిని మ్రొక్కి వ్యాసుపదములకు నమ
స్కారము సేసి పఠింతు ను,దార గ్రంథంబు జలితకృతనుబంధంబున్. 57

వ. అని యిట్లు దేవతాగురునమస్కారంబు సేసి యిట్లనియె. మునీంద్రులారా నన్ను మీరలు నిఖిలలోకమంగళం బైన ప్రయోజనం బడిగితి రేమిటఁగ గృష్ణసంప్రశ్నంబు సేయంబడు నెవ్విధంబున నాత్మ ప్రసన్నం బగు నిర్విఘ్నయు నిర్హేతుకయు నైనహరిభక్తియే రూపంబుగం గలుగు నది పురుషులకుఁ బరమార్థం బగు వాసుదేవునియందుఁ బ్రయోగింపంబడినభక్తియోగంబు వైరాగ్యవిజ్ఞానంబులం బుట్టించు నారాయణకథలవలన నెయ్యేధర్మంబులు రతిపుట్టవవి నిరర్థకంబు లపవర్గపర్యంతం బయినయాపరమధర్మంబునకుం దృష్టశ్రుతప్రపంచార్థంబు ఫలంబు గాదు ధర్మంబునం దవ్యభిచారి యైనయర్థంబునకుఁ గామంబు ఫలంబు గాదు విషయభోగం బైనకామంబున కింద్రియప్రీతి ఫలంబు గాదెంతతడవు జీవించు నంతియ కామంబునకు ఫలంబు తత్త్వజిజ్ఞాస గలజీవునకుఁ గర్మంబులచేత నెయ్యది సుప్రసిద్ధం బగు నది యర్థంబుగాదు తత్త్వజిజ్ఞాస యనునది ధర్మజిజ్ఞాస యగుటఁ గొందఱు ధర్మంబే తత్త్వంబని పలుకుచుండురు తత్త్వవిదులం జ్ఞానం బను పేర నద్వయం బైనయది తత్త్వం బని యెఱుంగుదురు తత్త్వంబు నౌపనిషదులచేత బ్రహ్మ మనియు హైరణ్యగర్భులచేతఁ బరమాత్మ యనియు సాత్త్వతులచేత భగవంతుం డనియును బలుకంబడు వేదాంతశ్రవణంబున గ్రహింపంబడి జ్ఞానవైరాగ్యంబులతోడం గూడినభక్తిచేతఁ దత్పరు లైనపెద్దలు క్షేత్రజ్ఞుం డైనయాత్మయందుఁ బరమాత్మం బొడఁగందురు ధర్మంబునకు భక్తిఫలంబు పురుషులు వర్ణాశ్రమధర్మభేదంబులం జేయుధర్మంబునకు మాధవుండు సంతోషించుటయే సిద్ధి యేకచిత్తంబున నిత్యంబును గోవిందు నాకర్ణింపను వర్ణింపనుం దగు జక్రాయుధధ్యానం బను ఖడ్గంబున వివేకవంతులు లహంకారనిబద్ధం బైనకర్మంబు ద్రుంచివైతురు*(భగవంతునియందలిశ్రద్ధయు నపవర్గదం బగుతత్కథాశ్రవణాదులం దత్యంతాసక్తియుఁ బుణ్యతీర్థావగాహనమహత్సేవాదులచే సిద్ధించుఁ) గర్మనిర్మూలనహేతువు లైనకమలలోచనుకథలం దెవ్వండు రతిసేయు విన నిచ్చగించువాని కిత

1. ‘మధ్యాత్మ యనఁబడు నట్టియధ్యాత్మమునఁ, దెలివిసేయఁగఁ జాలు’ అనియు ప్రతులు.
* ఈకుండలీకరణములోనిది వ్రాఁతప్రతులందుఁ గనుపట్టదు.

రంబు లెవ్వియు రుచిపుట్టింపనేరవు పుణ్యశ్రవణకీర్తనుం డైనకృష్ణుండు దనకథలు
వినువారిహృదయంబులందు నిలిచి శుభంబు లాచరించు నశుభంబులు పరిహ
రించు నశుభంబులు నష్టంబు లయిన భాగవతసేవావిశేషంబున నిశ్చలభక్తి
యుదయించు భక్తి గలుగ రజస్తమోగుణప్రభూతంబు లైనకామలోభాదులకు
వశంబుగాక చిత్తంబు సత్త్వగుణంబునం బ్రసన్నం బగుఁ బ్రసన్నమనస్కుం డైన
ముక్తసంగుం డగు ముక్తసంగుం డైన నీశ్వరతత్త్వజ్ఞానంబు దీపించు నీశ్వరుండు
గానంబడినఁ జిజ్జడగ్రథనరూపం బైనయహంకారంబు భిన్నంబగు నహంకారంబు
భిన్నం బైన నసంభావనాదిరూపంబు లగు సంశయంబులు విచ్ఛిన్నంబు లగు సంశ
యవిచ్ఛేదనం బైన నారబ్ధఫలంబు లైనకర్మంబులు విశ్లేషంబు లగుఁ గావున.

క. గుణవంతులు తపసు లంతఃకరణంబుల శుద్ధి సేయ ఘనతరభక్తిన్
హరియందు సమర్పింతురు, పరమానందమున భిన్నభవబంధను లై. 59

తరలము పరమపూరుషుఁ డొక్కఁ డాఢ్యుఁడు పాలనోద్భవనాశముల్
సొరిదిఁ జేయ ముకుందపద్మజశూలిసంజ్ఞలఁ బ్రాకృత
స్ఫురితసత్త్వరజస్తమంబులఁ బొందు నందు శుభస్థితుల్
హరి చరాచరగోటి కిచ్చు ననంతసత్త్వనిరూఢుఁ డై. 60

వ. మఱియు నొక్కవిశేషంబు గలదు కాష్ఠంబుకంటె ధూమంబు ధూమంబుకంటెఁ
ద్రయీమయం బయినవహ్ని యెట్లు విశేషం బగు నట్లు తమోగుణంబుకంటె
రజోగుణంబు రజోగుణంబుకంటె బ్రహ్మప్రకాశకం బగుసత్త్వగుణంబు విశిష్టం
బగుఁ దొల్లి మునులు సత్త్వమయుం డని భగవంతు హరి నధోక్షజుం గొలిచిరి.
కొందఱు సంసారమందలి మేలుకొఱకు సన్న్యాసుల సేవింతురు మోక్షార్థు లయిన
వారలు ఘోరరూపులయిన భూతపతులవిడిచి దేవతాంతరనిందసేయక శాంతు
లయి నారాయణకథ లనుభవింతురు కొందఱు రాజసతామసు లయి సిరియు
నైశ్వర్యంబును బ్రజలనుం గోరి పితృభూతప్రజేశాదుల నారాధింతురు
మోక్ష మిచ్చుటంజేసి నారాయణుండు సేవ్యుండు వేద యాగ యోగ క్రియా
జ్ఞాన తపోగతిధర్మంబులు వాసుదేవపరంబులు నిర్గుణుం డయినపరమేశ్వరుండు
గలుగుచు లేకుండుచుఁ ద్రిగుణంబులతోడం గూడినతనమాయచేత నింతయు
సృజియించి గుణవంతుని చందంబున నిజమాయావిలసితంబు లయినగుణంబు
లలోఁ బ్రవేశించి విజ్ఞానవిజృంభితుం డై వెలుంగు నగ్ని యొక్కరుం డయ్యుఁ
బెక్కుమ్రాఁకులందుఁ దేజరిల్లుచుఁ బెక్కండ్రై తోఁచు తెఱంగున విశ్వాత్మకుం
డైనపురుషుం డొక్కండ తనవలనం గలిగిననిఖిలభూతంబులందు నంతర్యామి
రూపంబునదీపించు నతండు మనోభూతసూక్ష్మేంద్రియంబులతోడంగూడి గుణ
మయంబు లయినభావంబులం దనచేత నిర్మితంబు లైనభూతంబులందుఁ దగులు
వడక తద్గుణంబు లనుభవంబు సేయు లోకకర్త యైనయతండు దేవతిర్యఙ్మను

ష్యాదిజాతులందు లీల నవతరించి లోకంబుల రక్షించు నని మఱియు సూతుం
డి ట్లనియె. 61

మహదహంకారతన్మాత్రసంయుక్తుండై, చారుషోడశకళాసహితుం డగుచుఁ బంచమహాభూతభాసితుం డై శుద్ధసత్త్వుం డై సర్వాతిశయుం డగుచుఁ జరణోరు భుజ ముఖ శ్రవణాక్షి నాసాశిరములు నానాసహస్రంబులు వెలుఁగ నంబర కేయూర హార కుండల కిరీటాదులు పెక్కువే లమరుచుండఁ [1]పురుషరూపంబు ధరియించి విభుఁ డనంతుఁ, డఖిలభువనైకకర్త యుత్తుంగసుమర మానితాపారజలరాశిమధ్యమునను, యోగనిద్రావిలాసి యై యొప్పుచుండు.

భగవంతుని యేకవింశత్యవతారములు.

అది సకలావతారంబులకు మొదలిగని యైన శ్రీమన్నారాయణదేవుని విరాజమానం బయినదివ్యరూపంబు దానిం బరమయోగీంద్రులు దర్శింతు రప్పరమేశ్వరునాభికమలంబువలన సృష్టికర్తలలోన శ్రేష్ఠుం డైన బ్రహ్మ యుదయించె నతని యవయవస్థానంబులయందు లోకవిస్తారంబులు గల్పింపఁబడియె మొదల నద్దేవుండు కౌమారాఖ్యసర్గంబు నాశ్రయించి బ్రహ్మణ్యుం డై దుశ్చరం బైన బ్రహ్మచర్యంబు చరియించె రెండవమాఱు జగజ్జననంబుకొఱకు రసాతలగత యయినభూమి నెత్తుచు యజ్ఞేశుం డయి వరాహదేహంబు దాల్చె. మూఁడవతోయంబున నారదుం డను దేవర్షి యై కర్మనిర్మోచకం బైన వైష్ణవతంత్రంబు సెప్పె నాలవ ధర్మభార్యాసర్గంబునందు నరనారాయణాభిధానుం డై దుశ్చరం బైన తపంబు సేసెఁ బంచమావతారంబునం గపిలుం డను సిద్ధేశుం డయి యాసురి యను బ్రాహ్మణునకుఁ దత్త్వగ్రామనిర్ణయంబు గలసాంఖ్యంబు నుపదేశించె నాఱవశరీరంబున ననసూయాదేవియందు నత్రిమహామునికిఁ గుమారుం డై యలర్కునికిఁ బ్రహ్లాదముఖ్యులకు నాత్మవిద్యఁ దెలిపె. నేడవవిగ్రహంబున నాకూతియందు రుచికి జన్మించి యజ్ఞుం డనఁ బ్రకాశమానుం డై యామాది దేవతలతోడం గూడ స్వాయంభువమన్వంతరంబు రక్షించె నష్టమమూర్తిని మేరుదేవియందు నాభికి జన్మించి యురుక్రముం డనం బ్రసిద్ధుం డై విద్వజ్జనులకుఁ బరమహంసమార్గంబుం బ్రకటించె ఋషులచేతఁ గోరంబడి తొమ్మిదవజన్మంబునఁ బృథుచక్రవర్తి యై భూమిని ధేనువుం జేసి సమస్తవస్తువులం బిదికెఁ జాక్షుషమన్వంతరసంప్లవంబున దశమం బయినమీనావతారంబు నొంది మహీరూపం బగు నావ నెక్కించి వైవస్వతమనువు నుద్ధరించె సముద్రమథనకాలంబునం బదునొకండవమాఱు కమఠాకృతిని మందరాచలంబుఁ దనపృష్ఠకర్పరంబున నేర్పరి యై నిలిపె ధాన్వంతరి యనఁ బండ్రెండవతనువున సురాసురమథ్యమానక్షీరపాథోధిమధ్యభాగంబున నమృతకలశహస్తుం డై వెడలెఁ బదుమూఁడవది యయినమోహిని

1. పరమపురుషాకృతి ధరించి.

వేషంబున సురాసురుల మోహితులం జేసి సురుల నమృతపానులం గావించెఁ బదునాలుగవది యైన నరసింహరూపంబున గనకకశిపు సంహరించెఁ బదునేనవది యైన వామనావతారంబున బలిని బదత్రయంబు యాచించి మూఁడు లోకంబుల నాక్రమించెఁ బదునాఱవది యైన భార్గవరామాకృతిని గుపిత భావంబుఁ దాల్చి బ్రాహ్మణద్రోహు లయిన రాజుల నిరువదియొక్కమాఱు వధియించి భూమి నిక్షత్త్రంబు గావించెఁ బదునేడవది యైన వ్యాసగాత్రంబున నల్పబుద్ధుల యగు పురుషుల ననుగ్రహింప వేదవృక్షంబునకు శాఖలు నేర్పఱిచెఁ బదునెనిమిదవది యైన రామాభిధానంబున దేవకార్యార్థంబు రాజత్వంబు నొంది సముద్రనిగ్రహాదిపరాక్రమంబు లాచరించె [illegible] లైన రామకృష్ణరూపంబులను [illegible] సంభవించి విశ్వంభరాభారంబు నివారించెఁ, గలియుగాద్యవసరంబున రాక్షససమ్మోహనంబు కొఱకు నేకవింశతి తమం బైన బుద్ధనామధేయంబునం గీకటదేశంబున [illegible] వర్తించు యుగసంధియందు వసుంధరాధీశులు చోరప్రాయులై యుండంగ విష్ణుయశుం డను విప్రునికిఁ గల్కి యను పేర సంభవింపఁగలం డని చెప్పిరి యని. 63

మ. సరసిం బాసిన [1]వేయుకాలువలయో [illegible] విష్ణునం దున శ్రీ
కరనానా[2]ప్రకటావతారము లసంఖ్యాతంబు లుర్వీశులున్
సురలున్ బ్రాహ్మణసంయమీంద్రులు మహర్షుల్ విష్ణునంశాంశజుల్
హరి కృష్ణుండు బలానుజన్ముఁ డడలేక దా విష్ణుఁ డై నేర్పడన్. 64

క. భగవంతుం డగు విష్ణుం జగముల కెవ్వేళ రాక్షసవ్యథ గలుగుం
దగ నవ్వేళలఁ [3]దయతో, యుగయుగమునఁ బుట్టి కాచు నుద్యల్లీలన్. 65

ఆ. అతిరహస్య మైన హరిజన్మకథనంబు, మనుజుఁ డెవ్వఁ డేని మాపు రేపుఁ
జాల భక్తితోడఁ జదివిన సంసార, దుఃఖరాశిఁ బాసి తొలఁగి పోవు. 66

వ. వినుం డరూపుం డయి యేకరూపుం డయి యాత్మ యనంబరఁగు జీవునికిఁ బరమేశ్వరు మాయాగుణంబు లైన మహదాదిరూపంబులచేత నాత్మస్థానంబులందు విరచితం బైన స్థూలశరీరంబు గగనంబునందు పవనాశ్రితమేఘసమూహంబును గాలి యందుఁ బార్థివధూళిధూసరత్వంబును నేరీతి నారీతి ద్రష్ట యగు నాత్మయందు [4]దృశ్యమై బుద్ధిమంతులు గానివారిచేత నారోపింపంబడు నీస్థూలరూపంబుకంటె నదృష్టగుణంబు యశ్రుతంబై నవస్తువ ఘటంబు జేసి వ్యక్తంబు గాక సూక్ష్మంబై కరచరణాదులు లేక జీవునకి నొండొకరూపంబు పరికల్పితంబు యుండు సూక్ష్మ[illegible]జీవునివలన నుత్క్రాంతిగమనాగమనంబులఁ బునర్జన్మంబు దోఁచు నెప్పు డీస్థూల[illegible]ాత్మరూపంబులు రెండు స్వరూపసమ్యగ్జ్ఞానంబునం జేసి ప్రతిషిద్ధంబు లగు

1. కాలువ-కాలు-కాలువలు. 2. ఘటనావతారము. 3. దయతో. 4. దృశ్యాత్మమై; దృశ్యమై

నవిద్యం జేసి యాత్మను గల్పింపంబడ్డ దనెడి హేతువువలన నప్పు డాజీవునకు బ్రహ్మదర్శనం బగు దర్శనం బన జ్ఞానంబునం జేసి యేకస్వరూపంబు విశారదుం డైనయీశ్వరుని దైక్రీడించుచు నవిద్య యనంబడుమాయ యుపరత యై యెప్పుడు దాన విద్యారూపంబునం బరిణత యగు నప్పుడు జీవోపాధి యగునస్థూలసూక్ష్మరూపంబు దహించి జీవుండు గాష్ఠంబు లేక తేజరిల్లువహ్ని చందంబునం దాన యుపరతుం డయి బ్రహ్మస్వరూపంబునం బొంది పరమానందంబున విరాజమానుండగు నట్లు తత్త్వజ్ఞులు సెప్పుదు రని సూతుం డిట్లనియె.

చ. జననము లేక కర్మములజాడలఁ బోక సమస్తచిత్తవ
ర్తనుఁ డగుచక్రికిం గవు లుదారపదంబుల జన్మకర్మముల్
వినుతులు సేయుచుందురు వేదరహస్యము లందు నెందుఁ జూ
చిన మఱి లేవు జీవునికిఁ జెప్పినకైవడి జన్మకర్మముల్. 68

మ. భువనశ్రేణి నమోఘలీలుఁ డగుచుం బుట్టించు రక్షించు సం
తవిధిం జేయు మునుంగఁ డందు బహుభూతవ్రాతమం దాత్మతం
త్రవిహారస్థితుఁ డై షడింద్రియసమస్తప్రీతముల్ దవ్వులన్
దవిభంగిన్ గొనుఁ జిక్కఁ డింద్రియములం దింద్రవ్యుఁ[illegible] బంధించుచున్. 69

చ. జగదధినాథుఁ డైనహరిసంతతలీలల నామరూపముల్
దగిలి మనోవచోగతులఁ దార్కికచాతురి యెంత గల్గినన్
మిగిలి కుతర్కవాది దగ మేరలు సేసి యెఱుంగ నేర్చునే
యగణితనర్తనక్రమము నజ్ఞుఁ డెఱింగి నుతింప నోపునే. 70

ఉ. ఇంచుక మాయ లేక మది నెప్పుడుఁ బాయనిభక్తితోడ వ
ర్తించుచు నెవ్వఁడేని హరిదివ్యపదాంబుజగంధరాశి సే
వించు నతం డెఱుంగు నరవిందభవాదుల కైన దుర్గభో
దంచిత మైనయాహరియుదారమహాద్భుతకర్మమార్గముల్. 71

మ. హరిపాదద్వయభక్తి మీవలన నిష్టారూఢ మై యుండునే
తిరుగం బాఱమి చిత్తవృత్తి హరిపైఁ దీపించె మీలోపలన్
ధరణీదేవతలార మీరలు మహాధన్యుల్ సమజ్ఞులున్
హరిచింతన్ మిముఁ జెంద వెన్నఁడును జన్మాంతవ్యథాయోగముల్. 72

— శ్రీమహాభాగవతరచనాదివృత్తాంతము. —

సీ. పుణ్యకీర్తనుఁ డైనభువనేశుచరిత మై, బ్రహ్మతుల్యం బైనభాగవతము
సకలపురాణరాజము దొల్లి లోకభ, ద్రముగ ధన్యముగ [illegible]ముగఁ బ్రీతి
భగవంతుఁ డగువ్యాసభట్టారకుఁ డొనర్చి, శుకుఁ డను యోగివరసుతునిచేతఁ
జదివించె నింతయు సకలవేదేతిహాసములలోపల నెల్ల సార మైన

ఆ. యీపురాణ మెల్ల నెలమి నాశుకయోగి, గంగనడుమ వచ్చి ఘనవిరక్తి
యొదవి మునులతోడఁ బ్రాయోపవిష్టుఁడగు పరీక్షిన్నరేంద్రుఁ డడుగఁ జెప్పె వినుఁడు.

వ. కృష్ణుండు ధర్మజ్ఞానాదులతోడం దన లోకంబునకుం జనిన పిమ్మటం గలికాల దోషాంధకారంబున నష్టదర్శనులయిన జనులకు నిప్పుడీపురాణంబు కమలబంధుని భంగి నున్నది నాఁ డందు భూరితేజుం డగు కీర్తించుచున్న విప్రర్షివలన నేఁ బఠించిన క్రమంబున నామదికి గోచరించినంతయు వినిపించెద ననిన సూతునకు మునివరుండైన శౌనకుం డిట్లనియె. 74

శా. సూతా యే యుగవేళ నేమిటికి నెచ్చోటన్[1] మునిశ్రేష్ఠు లే
శ్రోతల్ గోరిన నేమిహేతువునకై శోధించి లోకైకవి
ఖ్యాతిన్ వ్యాసుఁడు మున్ను భాగవతముం గల్పించెఁ దత్పుత్త్రుఁ డే
ప్రీతిన్ రాజున కీపురాణకథఁ జెప్పెం జెప్పవే యంతయున్. 75

వ. బుధేంద్రా వ్యాసపుత్త్రుం డైన శుకుండు దను మహాయోగి సమదర్శనుం డేకాంతమతి మాయా[2]శయనంబువలనం దెలిసినవాఁడు గూఢుండు మూఢునిక్రియ నుండు నిరస్తభేదుం డదియునుం గాక. 76

తరలము. శుకుఁడు గోఁచియు లేక సైఁ జనఁ జూచి తోయములందు ల
జ్జకుఁ జలింపక చీరలొల్లక చల్లులాడెడి దేవక
న్యకలు హా శుక యంచు వెన్కఁ జనంగ వ్యాసునిఁ జూచి యం
శుకములన్ ధరియించి సిగ్గున స్రుక్కి రందఱు దీనిధీ. 77

వ. మఱియు నగ్నుండు తరుణుండు నై చనుతనయుం గని వస్త్రపరిధానం బొనరింపక వస్త్రధారియు వృద్ధుండును నైనతన్నుం జూచి చేలంబులు ధరియించు దేవరమణులం గని వ్యాసుండు కారణం బడిగిన వారలు నీ పుత్త్రుండు స్త్రీపురుషలను భేదదృష్టి లేక యుండు మఱియు నతండు నిర్వికల్పుండు గాన నీకు నతనికి మహాంతరంబు గల దని రట్టిశుకుండు కురుజాంగలదేశంబులు సొచ్చి హస్తినాపురంబునఁ బౌరజనంబులచే నెట్లు జ్ఞాతుం డయ్యె మఱియు నున్మత్తునిక్రియ మూఁగ దెఱంగున జడునిభంగి నుండు నమ్మహాయోగికి రాజర్షి యైన పరీక్షిన్మహారాజుతోడ సంవాదం బెట్లు సిద్ధించె బహుకాలకథనీయం బయిన శ్రీభాగవతనిగమవ్యాఖ్యానం బేరీతి సాగె నయ్యోగిముఖ్యుండు గృహస్థుల గృహంబుల గోవు పిదికినయంతవడవు గాని నిలువం బడఁడు దతండు గోదోహనమాత్రకాలంబు సంచరించినస్థలంబులు తీర్థంబు లగు నండ్రు పెద్దకాలం బేకప్రదేశంబున నెట్లుండె భాగవతోత్తముండైన జనపాలుని జన్మకర్మంబు లేప్రకారంబులు వివరింపుము. 78

1. మునిశ్రేష్ఠు లే...గోరిన, 2. శయంబువలనను

సీ. పాండవవంశంబు బలము మానంబును, వర్ధిల్లఁ గడిమి నెవ్వాఁడు మనియెఁ
బరిపంథిరాజులు భర్మాదిధనముల, వర్జించి రెవ్వనియంఘ్రియుగముఁ
గుంభజకర్ణాదికురుభటవ్యూహంబు, సాధించి చెండాడె నేకూరుతండ్రి
గాంగేయసైనికాక్రాంతగోవర్గంబు, విడిపించి తెచ్చె నేవీరుతాత
ఆ. యట్టిగాథకీర్తి యగుపరీక్షిన్మహా, రాజు విడువ రానిరాజ్యలక్ష్మిఁ
బరిహరించి గంగఁ బ్రాయోపవిష్టుఁడై, యసువు లుండ నేల యడఁగియుండె.
ఉ. ఉత్తమకీర్తులైన మనుజోత్తము లాత్మహితంబు లెన్నఁడుం
జిత్తములందుఁ గోరరు హాసించియు లోకుల కెల్ల నర్థసం
పత్తియు భూతియుం సుఖము భద్రముఁ గోరుదు రన్యరక్షణా
త్యుత్తమ మైనమేను విభుఁ డూరక యేల విరక్తిఁ బాసెనో. 80
క. సారముల నెల్ల నెఱుఁగుదు, పారగుఁడవు భాషలందు బహువిధకథనో
దారుఁడవు మాకు సర్వముఁ, బారము ముట్టంగఁ దెలియఁ బలుకు మహాత్మా.

—•• వ్యాసుండు వ్యాకులచిత్తుం డై చింతించుట. ••—

వ. అని యడిగిన శౌనకాదిమునిశ్రేష్ఠులకు సూతుం డిట్లనియెఁ దృతీయం బైన ద్వాపరయుగంబు దీఱుసమయంబున నుపరిచరవసువీర్యంబున జన్మించి వాసవి నాఁ దగు సత్యవతియందుఁ బరాశరునికి హరికళం జేసి విజ్ఞాని యయినవేద వ్యాసుండు జన్మించి యొక్కనాఁడు బదరికాశ్రమంబున సరస్వతీజలంబులస్నానాది కర్మంబులం దీర్చి శుచి యై పరులు లేనిచోట నొంటి గూర్చుండి సూర్యోదయ వేళ నతీతానాగతవర్తమానజ్ఞుం డయినయాఋషి వ్యక్తంబు గానివేగంబు గల కాలంబునం జేసి యుగధర్మంబులకు భువి సాంకర్యంబు వొందు యుగయుగం బుల భౌతికశరీరంబులకు శక్తిసంపన్నం బగుఁ బురుషులు నిస్సత్త్వులు ధైర్య శూన్యులు మందప్రజ్ఞు లల్పాయువులు దుర్బలులు నయ్యెద రని తనదివ్యదృష్టిం జూచి సర్వవర్ణాశ్రమంబులకు హితంబు సేయం దలంచి నలువురు హోతల చేత ననుష్ఠింపం దగి ప్రజలకు శుద్ధికరంబులయిన వైదిక కర్మంబు లగుయజ్ఞంబు లెడతెగకుండుకొఱకు నేకం బైనవేదంబు ఋగ్యజుస్సామాథర్వణంబు లను నాలుగునామంబుల విభాగించి యితిహాసపురాణంబు లన్నియుఁ బంచమవేదం బని పల్కె నందు. 82

సీ. పైలుండు ఋగ్వేదపఠనంబు దొరఁకొనె, సామంబు జైమిని చదువుచుండె
యజువు వైశంపాయనాఖ్యుండు గైకొనెఁ, దుది నథర్వము సుమంతుఁడు పఠించె
నఖిలపురాణేతిహాసముల్ మాతండ్రి, రోమహర్షణుఁడు నిరూఢిఁ దాల్చెఁ
దమతమవేద మాతపసులు భాగించి, శిష్యసంఘమునకుఁ జెప్పి రంత
తే. శిష్యులెల్లను నాత్మీయశిష్యజనుల, కంతబహుమార్గములఁ[1] ద్రుంచి యనుమతింపఁ

1. బం-చి.

లెక్క శాఖలు గలిగి యీపృథివిలోన, నిగమ మొప్పారుభూసురనివహమందు.

వ. ఇట్లు మేధావిహీను లయిన పురుషులచేత నట్టి వేదంబులు ధరియింపంబడు చున్నవి మఱియు దీనవత్సలుండగు వ్యాసుండు స్త్రీశూద్రులకును ద్రైవర్ణికాధములకు వేదంబులు విన నర్హంబులు గావు గావున మూఢుల కెల్ల మే లగు నని భారతాఖ్యానంబు సేసియు నాత్మని భూతహితంబునందుఁ దనహృదయంబు సంతసింప కున్న సరస్వతీతటంబున నొంటి నుండి హేతువు వితర్కింపుచుఁ దనలో ని ట్లనియె. 84

సీ. వ్రతధారి నై వేదవహ్నిగురుశ్రేణి, మన్నింతు విహితకర్మములఁ గొఱత
వడకుండ నడపుదు భారతమిషమునఁ, బలికితి వేదార్థభావ మెల్ల
మునుకొని స్త్రీశూద్రముఖ్యధర్మము లెల్లఁ, దెలిపితి నే నెల్ల దీనఁ జేసి
యాత్మ సంతస మందదు నాత్మలో నీశుండు, సంతసింపడె యున్నజాడ దోఁచె
ఆ. హరికి యోగివరుల కభిలషితం బైన, భాగవతవిధంబుఁ బలుక నైతి
మోసమయ్యెఁ దెలివి మొనయదు నాకు తీ, ననుచు నున్న యవసరమున.

వ్యాసునికడకు నారదుండు వచ్చుట.

సీ. తనచేతివల్లకీతంత్రీ[1]చయంబున, సతతనారాయణశబ్ద మొప్ప
నాననసంభూతహరిగీతరవసుధా, ధారల యోగీంద్రతతులు సొక్కఁ
గపిలజటాభారకాంతిపుంజంబులు, దిశలు ప్రభాతదీధితి వహింపఁ
దనుఁగప్పుతులసికానామగంధంబులు, గగనాంతరాళంబుఁ గప్పికొనఁగ
ఆ. వచ్చె మింటనుండి వాసవీనందను, కడకు మాటలాడ గదలి తోడ
భద్రవిమలకీర్తి పారగుఁ డారూఢ, నయవిశారదుండు నారదుండు. 86

క. కనియెన్ నారదుఁ డంతన్, ఘనయోగవిలాసు నిగమకథితజనవిద్యా
జనితోల్లాసున్ భవదుఃఖనిరాసున్ గుణమనోవికాసున్ వ్యాసున్. 87

వ. ఇట్లు నిజాశ్రమంబునకు వచ్చిననారదు నెఱిఁగి లేచి వ్యాసుండు వివిధక్రమంబులం బూజించిన నతండు లేనగవు నిగుడ మొగంబుతోడ విపంచికాతంత్రి వ్రేల మీటుచు ని ట్లనియె. 88

ఉ. ధాతవు భారతశ్రుతివిధాతవు వేదపదార్థజాల ని
జ్ఞాతవు కామముఖ్యరిపుషట్కవిజేతవు బ్రహ్మతత్త్వని
ర్ణేతవు యోగినేతవు [2]వినీతుఁడ వీవు చలించి చెల్లరే
కాతరుకైవడిన్ వగవఁ గారణ మేమి పరాశరాత్మజా. 89

వ. అనినఁ బారాశర్యుం డి ట్లనియె. 90

క. పుట్టితి వజుతనువునఁ జేపట్టితివి పురాణపురుషుభజనము పదముల్
మెట్టితివి దిక్కులందుది, ముట్టితివి మహాప్రబోధమును మునినాథా. 91

1. స్వనంబున. 2. వినేతవు నీవు

వ. అదియునుం గాక నీవు సూర్యునిభంగి మూఁడులోకంబులం జరింతువు వాయువు పగిది నఖిలజనులలోనఁ మెలంగుదువు సర్వజ్ఞుండ వగుటం జేసి. 92

క. నీ కెఱుఁగ రానిధర్మము, లోకములను లేదు బహువిశ్లోకివి నీ వీ
నాకొఱఁత యెట్టి దంతయు, నాకుఁ వివరింపవయ్య నారద కరుణన్. 93

వ. అనిన నారదుం డి ట్లనియె. 94

ఉ. అంచిత మైనధర్మచయ మంతయుఁ జెప్పితి వందులోన [1]నిం
చుక గాని విష్ణుకథ లేర్పడఁ జెప్పవు ధర్మముల్ ప్రపం
చించిన మెచ్చునే గుణవిశేషము లెన్నినఁ గాక నీకు నీ
కొంచెము వచ్చు టెల్ల హరిఁ గోరి నుతింపమి నార్యపూజితా. 95

మ. హరినామస్తుతి సేయుకావ్యము సువర్ణాంభోజహంసావళీ
సురుచిభ్రాజిత మైనమానససరస్స్ఫూర్తిం దెలుం గొందు శ్రీ
హరినామస్తుతి లేనికావ్యము విచిత్రార్థాన్వితం బయ్యు శ్రీ
కరమై యుండ దయోగ్యదుర్మలినవత్కాకోలగర్తాకృతిన్. 96

మ. అపశబ్దంబులఁ గూడియుం హరిచరిత్రాలాపముల్ సర్వపా
పపరిత్యాగము సేయుఁ గావున హరిం భావించుచుం బాడుచుం
జపముల్ సేయుచు వీనులం వినుచు నశ్రాంతంబుఁ గీర్తించుచుం
దపముల్ సాధులు ధన్యులౌదురు గదా తత్త్వజ్ఞ చింతింపుమా. 97

వ. మునీంద్రా నిర్గతకర్మంబై నిరుపాధికం బైనజ్ఞానంబు హరిభక్తి లేకున్న శోభితంబు గాదు ఫలంబు గోరక కర్మం బీశ్వరునకు సమర్పణంబు సేయకున్న నది ప్రశస్తంబై యుండదు. భక్తిహీనంబు లయినజ్ఞానవాచాకర్మకౌశలంబులు నిరర్థకంబులు గావున మహానుభావుండవు యథార్థదర్శనుండవు సకలదిగంతధవళకీర్తివి సత్యరతుండవు ధృతవ్రతుండవు నగునీవు నిఖిలబంధమోచనంబుకొఱకు వాసుదేవునిలీలావిశేషంబులు భక్తితోడ వర్ణింపుము హరివర్ణనంబు సేయక ప్రకారాంతరంబున నర్థాంతరంబులు వివక్షించి తద్వివక్షాకృతరూపనామంబులం జేసి పృథగ్దర్శనుని దైనవానిమతి పెనుగాలిచేతఁ ద్రిప్పంబడి తప్పం జనునావచందంబున నెలవు సేర నేరదు కామ్యకర్మంబులందు రాగంబు గలప్రాకృతజనులకు నియమించినధర్మంబులు సెప్పి [2]శాసకుండ వగునీ వడవడి దగ దది యెట్టు లనిన వార లదియె ధర్మం బని జుగుప్సితంబు లగుకామ్యకర్మంబులు సేయుచుఁ దత్త్వజ్ఞానంబు మఱతురు గావున బుద్ధిమోహంబు జనియింపక తత్త్వప్రదుండవై వ్యథావియోగంబు సేయు మని మఱియు నిట్లనియె.

చ. ఎఱిఁగెడువాఁడు కర్మచయ మెల్లను మాని హరిస్వరూపముం
నెఱయ [3] నెఱుంగునవ్వలను నేసపుఁ జూపు గుణానురక్తుఁ డై

1. నీ వించుక. 2. శాంతుఁడవ. 3. నెఱింగెడిన్ వలను ♦ నేరుపుఁ; నెఱుంగుఁ జూసు మది ♦ నేరుపుఁ.

తెలియని వారికిఁ గర్మపరు దేహధనాద్యభిమానయుక్తుఁడై
యొలయఁగ [illegible] సంతతంబు చెప్పుమా. 99

చ. తనకులధర్మముం విడిచి దానవవైరిపదారవిందముల్
పనివడి సేవసేసి పరిపాకము నొందక యొక్కవేళఁ జ
చ్చిన మఱుమేన నైన నది సిద్ధి వహించుఁ గదయ్య సేవఁ జే
సినఁ గులధర్మగౌరవము సిద్ధి వహించునె యెన్ని చూచినన్. 100

వ. అదిగావున నేర్పుగలవాఁడు హరిసేవకుం బ్రయత్నంబు సేయం దగుఁ గాలక్రమంబున సుఖదుఃఖంబులు ప్రాప్తంబు లయినను హరిసేవ విడువం దగదు దానంజేసి బ్రహ్మస్థానపర్యంతంబు దిరుగుచున్న [1]జనులకు నెయ్యది పొందరాదట్టి మేలు సిద్ధింపదు హరిసేవకుండు దగువాఁడు నీచజన్మంబు నొందియు నన్యుల క్రియ సంసారంబునం జిక్కండు, క్రమ్మఱ హరిచరణ స్మరణంబుఁ జేయు భక్తిరసవశీకృతుండై విడువ నిచ్చగింపండు, మఱియును. 101

సీ. విష్ణుండు విశ్వంబు విష్ణునికంటెను, వేఱేమియును లేదు విశ్వమునకు
భవవృద్ధిలయము లాతనిచే నగు, నీ వెఱుంగుదు గాదె నీముఖమున
నెఱిఁగింపఁబడ్డది యేకదేశమున నీ,భువనభద్రమునకై పుట్టినట్టి
హరికళాజాతుండ వని విచారింపుమా, రమణతో హరిపరాక్రమము లెల్ల

ఆ. వినుతిసేయు మీవు వివిక్తకీర్తుఁ జదువును, జ్ఞానమతుల నయము జ్ఞానమూర్తియు
గలిమి కెల్ల ఫలము గాదె పుణ్యశ్లోకుఁ, గమలనాభుఁ బొగడఁ గలిగెనేని.

—నారదుని పూర్వజన్మ వృత్తాంతము—

వ. మహాత్మా! నేను బూర్వకల్పంబునం దొల్లిటిజన్మంబున వేదవాదులయింటిదాసికిం బుట్టి పిన్ననాఁడు వారలచేఁ బనుపంబడి యొక్క వానకాలంబునఁ జాతుర్మాస్యంబున నేకస్థలనివాసంబు సేయ నిశ్చయించిన యోగిజనులకుం బరిచర్య సేయుచోట.

క. ఓటమితో నెల్లప్పుడుఁ, బాటవమునఁ బనులు సేసి బాలురకడ కే
యాటలకుఁ బోక యొకజం,జాటంబును లేక భక్తి సలుపుదు ననఘా. 104

క. మంగళ మనుచును వారల, యెంగిలి భక్షింతు నాన కెండకు నోడన్
ముంగల నిలుతును నియతిని, వెంగలిక్రియఁ జనుదు నెఱువివేకముతోడన్.

వ. ఇట్లు నవ్వర్షాకాలశరత్కాలంబులు సేవించితి వారును నాయందుఁ గృపసేసి రంత.

శా. వారల్ కృష్ణుచరిత్రముల్ చదువఁగా వర్ణింపఁగాఁ బాడఁగా
నారావంబు సుధారసప్రతిమమై యశ్రాంతమున్ వీనులం
దోరంబై పరిపూర్ణమైన మది సంతోషించి నే నంతటం
బ్రారంభించితి విష్ణుసేవ కితరప్రారంభదూరుండనై. 107

1. 'జనులకు దుఃఖంబులట్ల సుఖంబులు ప్రాకృతకర్మాధీనంబులై సిద్ధించు నెయ్యది' అని అచ్చుప్రతి.

వ. ఇట్లు హరిసేవారతిం జేసి ప్రపంచాతీతుండ నైన బ్రహ్మస్వరూపకుండ నైన నాయందు స్థూలసూక్ష్మం బగు నయ్యాశరీరంబు నిజమాయాకల్పితం బని యమ్మహాత్ము లగు యోగిజనులమూలంబున రజస్తమోగుణపరిహారిణి యగు భక్తి సంభవించె నంతఁ జాతుర్మాస్యంబు నిండిన నయ్యోగిజనులు యాత్రాప్రవృత్తులై రివ్విధంబున.

మ. అపచారంబులు లేక నిత్యపరిచర్యాభక్తియుక్తుండనై
చపలత్వంబును మాని నేఁ గొలువఁగా సంప్రీతులై వారు ని
ష్కపటత్వంబున దీనవత్సలతతోఁ గారుణ్యసంయుక్తులై
యుపదేశించిరి నాకు నీశ్వరరహస్యోదారవిజ్ఞానమున్. 109

వ. ఏను నా వారియుపదేశంబున వాసుదేవుని మాయానుభావంబు దెలిసితి నీశ్వరుని యందు సమర్పితం బగు కర్మంబు దాపత్రయంబు మాన్పనౌషధం బగు నే ద్రవ్యంబువలన నేరోగంబు జనియించె నా ద్రవ్యంబు నారోగంబు మాన్ప నేరదు ద్రవ్యాంతరంబుచేత నైనచికిత్స మాన్పు నప్పాటంబునం గర్మంబులు సంసారహేతుకంబు లయ్యు నీశ్వరార్పితంబు లై తాము తమ్ముఁ జెఱుచు కొన నోపియుండు నీశ్వరునియందుఁ జేయంబడుకర్మంబు విజ్ఞానహేతుకం బై యీశ్వరసంతోషణంబును భక్తియోగంబునుం బుట్టించు నీశ్వరశిక్షం జేసి కర్మంబులు సేయువారలు కృష్ణగుణనామవర్ణన స్మరణంబులు సేయుచుం బ్రణవ పూర్వకంబులుగా వాసుదేవ ప్రద్యుమ్న సంకర్షణానిరుద్ధమూర్తినామంబులు నాలుగు భక్తిం బలికి నమస్కారంబు సేసి మంత్రమూర్తియు మూర్తి శూన్యుండు నయినయజ్ఞపురుషుం బూజించుపురుషుండు సమ్యగ్దర్శనుం డగు. 110

క. ఏ నివ్విధమునఁ జేయఁగ, దానవకులవైరి నాకుఁ దనయందుల వి
జ్ఞానము నిచ్చెను మదను, ష్ఠానము నతఁ డెఱుఁగు నీవు సలుపుము దీనిన్. 111

క. మునికులములోన మిక్కిలి, వినుకులు గలవాఁడ వీవు విభుకీర్తులు నీ
వనుకూలతఁ బొగడుము విను, [1]జనకులములదుఃఖ మెల్లఁ జాంతిం బొందన్.

వ. ఇట్లు నారదుజన్మకర్మంబులు విని క్రమ్మఱ వ్యాసుం డిట్లనియె. 113

మ. విను మా భిక్షులు నీకు నిట్లు కరుణన్ విజ్ఞానముం జెప్పి పో
యిన బాల్యంబున వృద్ధభావమున నీ కేకేల సంచారముల్
సనె నీ కిప్పుడు పూర్వకల్పమతి యేజాడం బ్రదీపించె ద
త్తనువుం బాసినచంద మెట్లు చెపుమా దాసీసుతత్వంబుతోన్. 114

వ. అని యిట్లు వ్యాసుం డడిగిన నారదుం డిట్లనియె దాసపుత్త్రుండ నయిన యేను భిక్షులవలన హరివిజ్ఞానంబు గలిగి యున్నంత. 115

సీ. మమ్ము నేలినవారిమందిరంబునఁ గల, పను లెల్లఁ గావించుభక్తిఁ జేసి
తనపరాధీనతఁ దలఁపక సొలసితి, నలసితి నాఁకొంటి ననుచు నవ్వి

1. జనములకున్ దుఃఖ.

మాపును రేపును నా కన్నతల్లి మోహాంబుధి, సాంసారిక సంబద్ధామునఁ జిక్కి దుర్వ్య
దేహంబు నిర్వహింప నోపక [illegible] సర్వ్రాలిన స్నిగ్ధను గలరసి మనుప

ఆ. నేను విడిచి పోక [illegible] నెయ్యంబుతో, [illegible] యెఱుక మోసపోక
మాఱుచింత లేక మూఁగనై యేనుండ, [illegible] గొన్ని వాసరములు.

క. సదనము వెలువడి తెరువునఁ, జెదరక మా తల్లి రాత్రిఁ జీఁకటివేళన్
మొదవుం బిదుకంగ నొకఫణి, ఘనభోగము గఱచెఁ ద్రొక్కఁబడి మునినాథా.

క. నీలాయతభోగఫణా, వ్యాళానలవిషమహోగ్రవహ్నిజ్వాలా
మాలావినిహతురాలై, వ్రాలెన్ సతిఁ గన్నతల్లి వసుమతిమీఁదన్. 118

ఉ. తల్లి ధరిత్రిపై నొఱగఁ దల్లడపాటును జెంది చిత్తమం
దుల్లటిలంగఁ బ్రాణములు దవ సిఁ జూచి కలంగ కేను నా
యుల్లములోన[1] మోహరుచి నొందక సంగము మాని మేలు రా
జిల్లె నటంచు విష్ణుపదచింత[2]యొనర్పఁగ బుద్ధిఁ జొచ్చుచున్. 119

వ. ఉత్తరాభిముఖుండనై యేను జనపదంబులుఁ బురంబులుఁ బట్టణంబులు గ్రామంబులుఁ బల్లెలు మందలుఁ గిరాతపుళిందనివాసంబులు వనంబులు నుపవనంబులుఁ జిత్రధాతువిచిత్రంబు లయిన పర్వతంబులు సమదకరికరవిదళితశాఖలు గలశాఖులు నవారితనివారితపథికజనశ్రమాతిరేకంబు లైనతటాకంబులు బహువిధవిహంగనినదమనోహరంబులై వికచారవిందమకరందపానపరవశపరిభ్రమద్భ్రమరసుందరంబు లైన సరోవరంబులు దాఁటి చనుచు క్షుత్పిపాసాసమేతుండనై యొక్కనదీహ్రదంబునఁ గ్రుంకు లిడి శుచి నై నీరు ద్రావి గతశ్రముండనై.

క. సాలావృక కపి భల్లుక, కోల ఇభ లులాయ శల్య ఘూక శరభ శా
ర్దూల శశ గవయ ఖడ్గ, వ్యాళాజగ రాదిభయదవనమధ్యమునన్. 121

వ. దుస్తరంబు లైన నవవేణుకీచకగుల్మలతాగహ్వరంబు పొంత నొక్క రావిమ్రాను డగ్గఱఁ గూర్చుండి యేను విన్నచందంబున నాహృదయగతుం బరమాత్మస్వరూపు హరిం జింతించితి. 122

శా. ఆనందాశ్రులు గన్నులన్ వెడల రోమాంచంబుతోఁ దత్పద
ధ్యానారూఢుఁడ నైన నాతలఁపులో నద్దేవుఁ డుండోఁచె నే
నానందాబ్ధిగతుండ నై యెఱుఁగ లేనైతిన్ ననున్నీశ్వరున్
నానాశోకహ మైన యత్తనువుఁ గానన్ లేని యట్లంతటన్. 123

వ. లేచి నిలుచుండి క్రమ్మఱ నద్దేవుని దివ్యాకారంబుఁ జూడ నిచ్ఛించుచు హృదయంబున నిలుపుకొని యాతురుండునుంబోలెఁ జూచియుం గానలేక నిర్మనుష్యం బైన వనంబునం జరియించుచున్న నన్ను నుద్దేశించి వాగగోచరుం డైన హరి గంభీర మధురంబు లైన వచనంబుల శోకం బుపశమింపఁ జేయుచందంబున నిట్లనియె.

1. మోహరతి. 2. మొనర్చుచు.

ఉ. ఏల కుమార శోకిలఁగ నీజననంబున నన్నుఁ గానఁగాఁ
జాలవు నీవు కామముఖషట్కము నిర్దళితంబు సేసి ని
ర్మూలితకర్ముఁ డైనమునిపుంగవుఁ డుం గాని [1]కుయోగి గానఁగాఁ
జాలఁడు నీదుకోర్కి కొనసాఁగుటకై నిజమూర్తిఁ జూపితిన్. 125

క. నావలనికోర్కి యూరక, పోవదు విడిపించు దోషపుంజములను స
త్సేవం బుట్టును వైళమ, భావింపఁగ నాకుభక్తి బాలక వింటే. 126

క. [2]నాయందులమతి గలిగిన, వాయదు జన్మాంతరమున బాలక నీ వీ
కాయంబు విడిచి మీఁదట, మాయకుమతిఁ బుట్టఁ గలవు మద్భక్తుఁడవై. 127

మ. విను మీసృష్టి లయంబు నొంది యుగముల్ వే యైనకాలంబు యా
మిని యై పోయెడిఁ బోవఁగాఁ గలుగుఁ జూ మీఁదం బునస్సృష్టి యం
దు నిరూఢస్మృతితోడఁ బుట్టెదవు నిర్దోషుండ వై నాకృపన్
ఘనతం జెందెదు శుద్ధసాత్త్వికులలో గణ్యుండ వై యర్భకా. 128

వ. అని యిట్లాకాశంబు మూర్తియు ఋగ్వేదాదికంబు నిశ్వాసంబును గా నొప్పి సర్వనియామకం బైనమహాభూతంబు పలికి యూరకున్న నేను మస్తకంబు వంచి మ్రొక్కి తత్కరుణకు సంతసించుచు మదంబు దిగనాడి మత్సరంబు విడిచి కామంబు నిర్జించి క్రోధంబు వర్జించి లోభమోహంబుల వెడలనడిచి సిగ్గు విడిచి యనంతనామంబులు పఠియించుచుఁ బరమభద్రంబు లయినతచ్చరిత్రంబులం జింతించుచు నిరంతరసంతోషుండ నై కృష్ణుని బుద్ధినిలిపి నిర్మలాంతఃకరణుండ నై విషయవిరక్తుండ నై కాలంబున కెదురు సూచుచు భూమిం దిరుగుచు నుండ నంతం గొంతకాలంబునకు మెఱుంగు మెఱసిన తెఱంగున మృత్యువు దోఁచిన పంచభూతమయం బయి కర్మస్వరూపం బయినపూర్వదేహంబు విడిచి హరికృపావశంబున శుద్ధసత్త్వమయం బైన భాగవతదేహంబు సాధ్వితి నంతం ద్రైలోక్యంబు సంహరించి ప్రళయకాలపయోరాశిమధ్యంబున శయనించి నిదుర వోవ నిచ్చగించునారాయణమూర్తి యందు బ్రహ్మనిశ్వాసంబువెంట నతనిలోపలం బ్రవేశించితి నంత సహస్రయుగపరిమితం బైనకాలంబు సనిన లేచి లోకంబులు సృజియింప నుద్యోగించు బ్రహ్మప్రాణంబులవలన మరీచిముఖ్యు లగుమునులును నేనును జన్మించితి మందు నఖండితబ్రహ్మచర్యుండ నై యేను మూఁడులోకంబుల బహిరంతరంబులందు మహావిష్ణుని యనుగ్రహంబున నడ్డంబు లేక యీశ్వరదత్త యై బ్రహ్మాభివ్యంజకంబు లైన సప్తస్వరంబులు తమయంతన మ్రోయుచున్నయీ వీణాలాపనరతుండ నై నారాయణకథాగానంబు సేయుచుఁ జరియించుచుందును.

ఆ. తీర్థపాదుఁ డయినదేవుండు విష్ణుండు, తనచరిత్ర మేను దవిలి పాడఁ
జీరఁబడ్డవానిచెలువున నేతెంచి, ఘనుఁడు నామనమునఁ గాన వచ్చు. 130

---

1. యొరుఁడు 2. నాయందుఁ గలుగునీమది, వాయదు.

క. వినుమీ సంసారం బను, వననిధిలో[1] మునిఁగి కర్మవాంఛలచే వే
దనఁ బొందెడువానికి విష్ణునిగుణవర్ణనము దేవ! సుమ్ము మునీంద్రా. 131

చ. యమనియమాదియోగముల నాత్మ నియంత్రిత మయ్యుఁ గామరో
షములఁ బ్రవోదితం బగుచు శాంతి వహింపదు విష్ణుసేవచేఁ
గ్రమమున శాంతి గైకొనినకైవడి నాదు శరీరజన్మక
ర్మములరహస్య మెల్ల మునిసత్తముండన చెప్పితి నీవు గోరినన్. 132

వ. అని యిట్లు భగవంతుం డగు నారదుండు వ్యాసమునీంద్రుని వీడ్కొని వీణ
వాయించుచు యదృచ్ఛామార్గంబునం జనియె నని సూతుం డి ట్లనియె. 133

క. వాయించు వీణ నెప్పుడు, మ్రోయించు ముకుందగీతములు జగములకున్
జేయించుఁ జెవులపండువు, మాయించు నఘాళి నిట్టిమతి మఱి గలఁడే. 134

వ. అని నారదుం గొనియాడిన సూతునిం జూచి నారదుమాటలు విన్నవెనుక
భగవంతుం డైన బాదరాయణుం డేమి సేసె నని శౌనకుం డడిగిన సూతుం
డిట్లనియె బ్రహ్మదైవత్యం బైనసరస్వతీపశ్చిమతీరంబున ఋషులకు సత్త్రకర్మవర్ధనం
బయి బదరీతరుమండమండితంబయి శమ్యాప్రాసం బనం బ్రసిద్ధంబగు నాశ్రమంబు
గల దందు జలంబుల వార్చి కూర్చుండి వ్యాసుండు దనమది దిరంబు సేసికొని
భక్తియుక్తం బయిన చిత్తంబునం బరిపూర్ణుం డయిన యీశ్వరుం గాంచి యీశ్వ
రాధీనమాయాకృతం బైన జీవునిసంసారంబుఁ గని జీవుండు మాయచేత మో
హితుం డై గుణవ్యతిరిక్తుం డయ్యు మాయాసంగతిం దన్నుఁ ద్రిగుణాత్మకుం
డని యభిమానించుచుఁ ద్రిగుణాభిమానంబునం గర్తయు భోక్తయు నను
ననర్థంబు నొందు ననియు నయ్యనర్థంబునకు నారాయణభక్తియోగంబు గాని
యుపశమనంబు వేఱొకటి లే దనియు నిశ్చయించి. 135

మ. అవనీచక్రములోన నేపురుషుఁ డేయామ్నాయముల్ విన్న మా
ధవుపై లోకశరణ్యుపై భవములం దప్పింపఁగాఁ జాలు భ
క్తివిశేషంబు జనించు నట్టిభువనక్షేమంకరం బైన భా
గవతామ్నాయము బాదరాయణుఁడు దాఁ గల్పించె నేర్పొప్పఁగన్. 136

వ. ఇట్లు భాగవతంబు నిర్మించి మోక్షార్థి యైనశుకునిచేఁ జదివించె నని చెప్పిన విని
శౌనకుండు నిర్వాణతత్పరుండును సర్వోపేక్షకుండు నైనశుకయోగి యేమిటికి
భాగవతం బభ్యసించె ననవుడు సూతుం డి ట్లనియె. 137

క. ధీరులు నిరపేక్షులు నా, త్మారాములు నైనమునులు హరిభజనము ని
ష్కారణము సేయుచుందురు, నారాయణుఁ డట్టివాఁడు నవ్యచరిత్రా. 138

క. హరిగుణవర్ణనరతుఁ డై, హరితత్పరుఁ డైన బాదరాయణి శుభత
త్పరతం బఠించెఁ ద్రిజగ, ద్వరమంగళ మైనభాగవతనిగమంబున్. 139

1. విషయభోగవాంఛలచే.

క. నిగమములు వేయుఁ జదివిన, సుగమంబులు గావు ముక్తిసుభగత్వంబుల్
సుగమంబు భాగవత మను, నిగమంబుఁ బఠింప ముక్తినివసనము బుధా. 140

— అర్జునుండు పుత్త్రఘాతి యగు నశ్వత్థామ నవమానించుట —

వ. అని పలికి రాజర్షి యైన పరీక్షిన్మహారాజు జన్మకర్మముక్తులును బాండవులమహాప్రస్థానంబును గృష్ణకథోదయంబును జెప్పెదం గౌరవధృష్టద్యుమ్నాదుల యుద్ధంబున వీరు లైనవారలు స్వర్గంబునకుం జనిన వెనుక భీముగదాఘాతంబున దుర్యోధనుండు దొడలు విఱిగి కూలిన నశ్వత్థామ దుర్యోధనునకుం బ్రియంబు సేయువాఁడై నిదురవోవు ద్రౌపదీపుత్త్రులశిరంబులు ఖండించి తెచ్చి సమర్పించె నది క్రూరకర్మం బని లోకులు నిందింతురు. 141

ఉ. బాలురచావు కర్ణములఁ బడ్డఁ గలంగి యలంగి తూలుచుం
జాలక బాష్పతోయకణజాలము చెక్కుల రాల నేడ్చి పాం
చాల తనూజ నేలఁబడి జాలిఁ బడం గని యెత్తి మంజువా
చాలతఁ జూపుచుం జికురజాలము దువ్వుచుఁ గ్రీడి యిట్లనున్. 142

మ. ధరణీశాత్మజ [1]నీవు నీకు వగవన్ ధర్మంబె యా ద్రోణి ని
ష్కరుణుం డై విదళించె బాలకుల మద్గాండీవనిర్ముక్తభీ
కరబాణంబుల నేఁడు వానిశిరమున్ ఖండించి నేఁ దెత్తుఁ ద
చ్ఛిరముం ద్రొక్కి జలంబు లాడు మిచటన్ శీతాంశుబింబాననా. 143

వ. అని యిట్లాడంబఱిచి తనకు మిత్త్రుండును సారథియు నైనహరి మేలనుచుండం గవచంబు దొడిగి గాండీవంబు ధరియించి కపిధ్వజుం డై గురుసుతునివెంట రథంబు దోలించిన. 144

శా. తన్నుం జంపెద నంచు వచ్చువిజయున్ దర్శించి తద్ద్రౌణి యా
పన్నుం డై శిశుహంత గావున నిజప్రాణేచ్ఛఁ బాఱెన్ వడిన్
మున్నా బ్రహ్మ మృగాకృతిం దనయఁ గన్ మోహించి క్రీడింప నా
సన్నుం డౌ హరుఁ జూచి పాఱుపగిదిన్ సర్వేంద్రియభ్రాంతితోన్. 145

వ. ఇట్లోపినంతదూరంబుం బరువిడి వెనుకఁ జూచి రథతురంగంబు లలయుటఁ దెలిసి నిలిచి ప్రాణరక్షణంబునకు నొండుపాయంబు లేమి నిశ్చయించి జలంబుల వార్చి ద్రోణనందనుండు సమాహితచిత్తుం డై ప్రయోగంబ కాని యుపసంహారంబు నేరకయుఁ బ్రాణసంరక్షణార్థంబు పార్థునిమీఁద బ్రహ్మశిరోనామకాస్త్రంబుం బ్రయోగించిన నది ప్రచండతేజంబున దిగంతరాళంబు నిండి ప్రాణిభయంకరం బై తోఁచిన హరికి నర్జునుం డిట్లనియె. 146

సీ. పద్మలోచన కృష్ణ భక్తాభయప్రద, వినుము సంసారాగ్నిఁ వేఁచుచున్న
జనులసంసారంబుఁ సంహరింపఁగ నీవు, దక్క నన్యులు లేరు దలఁచిచూడ

1. నీకు నేల వగవన్.

సాక్షాత్కరించినసర్వేశ్వరుండవు, ప్రకృతికి నవ్వలిదగు భూమ వాద్య
పురుషుండ [1]వీవు ప్రబోధంబుచే మాయ, నడఁతువు నిశ్శ్రేయసాత్మయందు

ఆ. మాయచేత మునిఁగి మనువారలకుఁ గృప, సేసి ధర్మముఖ్యచిహ్నమయిన
శుభము సేయు దీవు సుజనుల నవనిలోఁ, గావఁ బుట్టుదువు జగన్నివాస. 147

క. ఇది యొక తేజము భూమియుఁ, జదలును దిక్కులును నిండి సర్వంకషమై
యెదురై వచ్చుచు నున్నది, విదితముగా నెఱుఁగఁ జెప్పవే దేవేశా. 148

వ. అనిన హరి యిట్లనియె. 149

శా. జిహ్మత్వంబునఁ బాఱి ద్రోణజుఁడు దుశ్శీలుండు ప్రాణేచ్ఛమై
బ్రహ్మాస్త్రం బదె యేసె వచ్చె నదె తద్బాణాగ్ని బీభత్సు నీ
బ్రహ్మాస్త్రంబునఁ గాని దీని మరలింపన్ రాదు సంహార మీ
బ్రహ్మపత్య మెఱుంగఁ జేయుము వడిన్ బ్రహ్మాస్త్రమున్ దీనిపై. 150

వ. అనిన నర్జునుండు జలంబుల వార్చి హరికిం బ్రదక్షిణంబు వచ్చి ద్రోణనందనుం
డేసిన బ్రహ్మాస్త్రంబుమీఁద దన బ్రహ్మాస్త్రంబుం బ్రయోగించిన. 151

మ. అవనివ్యోమములందు నిండి తమలో నా రెండు బ్రహ్మాస్త్రముల్
రవివహ్నిద్యుతిఁ బోరుచుం ద్రిభువనత్రాసంబు గావింపఁగా
వివశభ్రాంతి యుగాంతమో యని ప్రజల్ వీక్షింప నావేళ మా
ధవునాజ్ఞన్ విజయుండు సేసె విశిఖద్వంద్వోపసంహారమున్. 152

వ. ఇట్లస్త్రద్వయంబు నుపసంహరించి ధనంజయుండు ద్రోణనందనునిం గూడ వెగచి
పట్టుకొని రోషారుణితలోచనుండై యాజ్ఞికుండు రజ్జువులఁ బశువుం గట్టినచందం
బున బంధించి శిబిరంబుకడకుం గొని చని హింసింతు నని తిగిచినం జూచి హరి
యిట్లనియె. 153

ఉ. మాఱుపడంగ లేనియసమర్థుల సుప్తుల నస్త్రవిద్యలం
దేఱనిపిన్నపాపల వధించె నిశీథమునందుఁ గ్రూరుఁడై
పాఱుఁడు గాని పాతకుఁడు ప్రాణభయంబున వెచ్చనూర్చుచుం
బాఱెడివీనిఁ [2]గావుము కృపామతి నర్జున పాపవర్జనా. 154

చ. వెఱచినవాని దైన్యమున వేఁడినవాని నిద్రమై
మఱచినవాని సౌఖ్యమున మద్యము ద్రావినవాని [3]భగ్నుఁడై

1. నగునీవు ♦ బోధంబుచే. 2. మూలమున 'మైవం పార్థార్హసి త్రాతుం బ్రహ్మబంధు మిమం జహి' అని కృష్ణుఁడు అశ్వత్థామను చావక చంపుమని చెప్పినట్లున్నది. వ్రాఁతప్రతులం దెల్లఁ 'గావు' మనియే యున్నది. మూలమునుబట్టి దీనిని 'గావకు' మని పండితులు దిద్దియున్నను బ్రాఁతప్రతులంజొప్పునఁ 'గావు' మనియే దిద్దఁబడియె. 3. భగ్నుఁ డై.

పఱచినవాని సాధుజడస్వభావము వానిని గావు మంచు వా
చఱచినవానిఁ గామినులఁ జంపుట ధర్మము గాదు ఫల్గునా. 155

శా. స్వప్రాణంబుల నెవ్వఁ డేనిఁ గరుణాసంగంబు సాలించి య
న్యప్రాణంబుల చేత రక్షణము సేయం జూచు వాఁ డంత్యలో
కప్రాప్తుం డగు రాజదండమున సత్కల్యాణుఁ డౌ నైన నీ
విప్రుం [1]దండితుఁ జేయ నేటికి మహాసక్తిభ్రాంతిచే నుండఁగన్. 156

వ. అని యివ్విధంబునఁ గృష్ణుం డానతిచ్చిన బ్రాహ్మణుండు కృతాపరాధుండయ్యు వధ్యుండు గాఁ డనుధర్మంబుఁ దలంచి చంపక ద్రుపదరాజపుత్త్రికిం దనచేసిన ప్రతిజ్ఞం దలంచి బద్ధుం డైనగురునందనుం దోడ్కొని కృష్ణుండు సారథ్యంబు సేయ శిబిరంబుకడకు వచ్చి. 157

క. సురరాజసుతుఁడు సూపెను, దురవధిసుతశోకయుతకు ద్రుపదునిసుతకుం
బరిచలితాంగశ్రేణిం, బరుషమహాపాశబద్ధపాణిన్ ద్రౌణిన్. 158

ద్రౌపది యశ్వత్థామను జూచి సంభాషించుట.

వ. ఇట్లర్జునుండు దెచ్చి చూపిన బాలవధజనితలజ్జాపరాఙ్ముఖుం డైనకృపికొడుకుం జూచి మ్రొక్కి సుస్వభావ యగుద్రౌపది యి ట్లనియె. 159

మ. పరఁగన్ మామకవార లందఱును మర్మబాణప్రయోగోపసం
హరణాద్యాయుధవిద్య లన్నియును ద్రోణాచార్యుచే నభ్యసిం
చిరి పుత్త్రాకృతి నున్నద్రోణుఁడవు నీచిత్తంబులో లేశముం
గరుణాసంగము లేక శిష్యసుతులన్ ఖండింపఁగా బాడియే. 160

క. భూసురుఁడవు బుద్ధిదయా,భాసురుఁడవు శుద్ధవీరభటసంఘా
గ్రేసరుఁడవు శిశుమారణ, మాసురకృత్యంబు ధర్మమగునే తండ్రీ. 161

శా. ఉద్రేకంబున రారు శస్త్రధరులై యుద్ధావనిన్ లేరు కిం
చిద్ద్రోహంబును నీకుఁ జేయరు బలోత్సేకంబుతోఁ జీఁకటిన్
భద్రాకారులఁ బిన్నపాపల రణప్రౌఢక్రియాహీనులన్
నిద్రాసక్తుల సంహరింప నకటా నీచేతు లెట్లాడెనో. 162

ఉ. అక్కట పుత్త్రశోకజనితాకులభారవిషణ్ణచిత్తనై
పొక్కుచు నున్నభంగి నినుఁ బోరఁ గిరీటి నిబద్ధుఁ జేసి నేఁ
డిక్కడ కీడ్చి తెచ్చుట సహింపని దై భవదీయమాత నేఁ
డెక్కడ నిట్టిశోకమున నేక్రియ నేడ్చుచుఁ బొక్కుచున్నదో. 163

వ. అని కృష్ణార్జునులం జూచి యి ట్లనియె. 164

1. ఇచటను 'తదసాధ్యశాం' అను మూలమునకు సరిగా 'దండితుఁ జేయ నేటికి' అని పాఠము దిద్దఁబడియున్నది. వ్రాఁతప్రతులం దెల్ల 'దండితుఁ జేయ నేటికి' యనియే యున్నది.

ఉ. ద్రోణునితోడ శిఖిం బడక ద్రోణకుటుంబిని యున్నదింట స
త్క్షోణిసురాత్మజాశోకవివశీకృత యై విలపించుభంగి నీ
ద్రోణిఁ దెరల్చి తెచ్చుటకు దైన్యము నొందుచు నెంత పొక్కునో
ప్రాణవియుక్తుఁడైన సతి పాపము బ్రాహ్మణహింస మానరే.

క. భూపాలకులకు విప్రులఁ, గోపింపఁ జేయఁ దగదు కోపించిన త
త్కోపానలంబు మొదలికిఁ, భూపాలాటవులఁ గాల్చు భూకంపముగాన్. 166

వ. అని [1]యిట్లు ధర్మ్యంబును సకరుణంబును నిర్వ్యళీకంబును సమంజసంబును శ్లాఘ్యంబునుం గాఁ బలుకు ద్రౌపదిపలుకులకు ధర్మనందనుండు సంతసిల్లె నకుల సహదేవ సాత్యకి ధనంజయ కృష్ణులు సమ్మతించిరి సమ్మతింపక భీముండిట్లనియె.

చ. కొడుకులఁ బట్టి చంపె నని కోపము నొందఁగ నేల బాలఘాతకున్
విడువు మటంచుఁ జెప్పెదవి వెఱ్ఱిది ద్రౌపది వీఁడు విప్రుఁడే
విడువఁగ నేల చంపుఁ డిటు వీనిని మీరలు చంపరేని నా
పిడికిటిపోటునన్ శిరము భిన్నము సేసెదఁ జూడుఁ డిందఱున్. 168

వ. అని పలికి యశ్వత్థామకు ద్రౌపది యడ్డంబు వచ్చె భీముని సంరంభంబు చూచి హరి చతుర్భుజుం డయి రెండుచేతుల భీముని వారించి కడమ రెంటను ద్రుపద పుత్త్రికను దలంగించి నగుచుఁ భీమున కిట్లనియె. 169

ఉ. చంపఁ దగ్గ? అవ్వఁడు గాఁడు వీఁడు శిశుహంత దురాత్ముఁడు జాతతాయి హం
తవ్యుఁడు బ్రహ్మబంధుఁ డగుఁ దప్పదు నిక్కము "బ్రాహ్మణో నహ
న్తవ్య" యటంచు వేదము ప్రసక్తం బగుఁ గావున ధర్మదృష్టిఁ గ
ర్తవ్యము వీనిఁ గాచుట యథార్థస్థితిఁ జూడుము పాండవోత్తమా. 170

వ. అని సరసాలాపంబు లాడి పవననందను నొడంబఱచి యర్జునుం జూచి ద్రౌపదికి నాకు భీమసేనునకు సమ్మతంబుగ మున్ను నీ సేసిన ప్రజ్ఞ సిద్ధించునట్లు నాపంపు సేయు మని నారాయణుం డానతిచ్చిన నర్జునుండును దదనుమతంబున. 171

శా. విశ్వస్తుత్యుఁడు శక్రసూనుఁడు మహావీరుండు ఘోరాసిచే
నశ్వత్థామశిరోజముల్ దఱిఁగి చూడాంతర్మహారత్నమున్
శశ్వత్కీర్తి వెలుంగఁ బుచ్చుకొని పాశవ్రాతబంధంబులన్
విశ్వాసంబున మాన్చి త్రోచె శిబిరోర్వీభాగముం బాసి పోన్. 172

క. నిబ్బరవు బాలహంతయు, గొబ్బునఁ దేజంబు మణియుఁ గోల్పడి నతుఁడై
ప్రబ్బినవగచే విప్రుఁడు, సిబ్బితితో నొడలి[2]గబ్బు సెడి వడిఁ జనియెన్. 173

ఆ. ధనముఁ గొనుట యొండెఁ దల గొఱుగుట యొండె
నాలయంబు వెడల నడుచు టొండెఁ

1. 'యిట్లు ద్రౌపది పలికిన కరుణా న్యాయధర్మసహితంబులైన పలుకులకు' అనియే ప్రాచీన ప్రతులు. 2. కల్మి ♦ పాఠ.

గాని చంపఁ దగినపాపకర్మంబు సేసినఁ
జంపఁ దగదు విప్రజాతిఁ బతికి. 174

వ. ఇట్లశ్వత్థామం బ్రాణావశిష్టుం జేసి వెడల నడిచి పాండవులు పాంచాలీసహితులై పుత్త్రులకు శోకించి మృతులైనబంధువుల కెల్ల దహనాదికృత్యంబులు సేసి యుదకప్రదానంబు సేయుకొఱకు స్త్రీల ముందట నిడుకొని గోవిందుండును దానును గంగకుం జని తిలోదకంబులు వోసి క్రమ్మఱ విలపించి హరిపాదపద్మపరాగపటలపవిత్రంబు లగుభాగీరథీజలంబుల స్నాతు లయి యున్నయెడం బుత్త్రశోకాతురు లయిన గాంధారీధృతరాష్ట్రులను గుంతీద్రౌపదులనుం జూచి మాధవుండు మునీంద్రులుం దానును బంధుమరణశోకాతురు లయినవారలవగపు మానిచి మన్నించె నవ్విధంబున. 175

శా. పాంచాలీకబరీవికర్షణమహాపాపక్షతాయుష్కులం
జంచద్గర్వుల ధార్తరాష్ట్రుల నాజిం జంపించి గోవిందుఁ డీ
ప్పించెన్ రాజ్యము ధర్మపుత్త్రునకుఁ గల్పించెన్ మహాఖ్యాతిఁ జే
యించెన్ మూఁడుతురంగమేధములు దేవేంద్రప్రభావంబునన్. 176

—శ్రీకృష్ణుఁ డుత్తరాగర్భస్థుం డగునర్భకుని రక్షించుట.—

వ. అంత వాసుదేవుండు వ్యాసప్రముఖభూసురపూజితుం డయి యుద్ధవసాత్యకులు గొలువ ద్వారకాగమనప్రయత్నంబునం బాండవుల వీడ్కొని రథారోహణంబు సేయుసమయంబున భయంబునం దత్తఱపడుచు నుత్తర సనుదెంచి కల్యాణగుణోత్తరుం డైనహరి కిట్లనియె. 177

మ. ఇదె కాలానలతుల్యమైనవిశిఖం బేతెంచె దేవేశ నేఁ
డుదరాంతర్గతగర్భదాహమునకై యుగ్రప్రభన్ వచ్చుచు
న్నది దుర్లోక్యము మానుపన్ శరణ మన్యం బేమియున్ లేదు నీ
పదపద్మంబులె కాని యొండెఱుఁగ నీబాణాగ్ని వారింపవే. 178

క. దుర్భరబాణానలమున, గర్భములో నున్నశిశువు ఘనసంతాపా
విర్భావంబునఁ బొరలెడి, నిర్భరకృపఁ గావవయ్య నిఖిలస్తుత్యా. 179

క. చెల్లెలికోడల నీమేనల్లుఁడు శత్రువులచేత హతుఁ డయ్యెను సం
ఫుల్లారవిందలోచన, భల్లాగ్ని నడంచి శిశువు బ్రదికింపఁ గదే. 180

ఆ. గర్భమందుఁ గమలగర్భాండశతములు, నిముడుకొన్న మహామహత్త్వ యీశ
నీకు నొక్కమానిసీగర్భరక్షణ, మెంతపని ప్రపన్నహితుఁడు గాఁగ. 181

వ. అనిన నాశ్రితవత్సలుం డగుపరమేశ్వరుండు సుభద్రకోడలిదీనాలాపంబు లాలించి యిది ద్రోణనందనుండు లోక మంతయు నపాండవం బయ్యెడు మని యేసిన దివ్యాస్త్రం బని యెఱింగె నంతఁ బాండవుల కభిముఖం బయి ద్రోణనందన

దివ్యాస్త్రనిర్గతనిశితమార్గణంబులు దగ్గఱిన సెగ్గడిలక వారును బ్రత్యస్త్రంబు లందిరి గాని పెనంగుసమయంబున. 182

మ. తనసేవారతి చింత గాని పరచింతాలేశమున్ లేని స
జ్జనులం బాండుతనూజులన్ మను మహాకష్టంబులో ద్రోణనం
దను బ్రహ్మాస్త్రము నడ్డపెట్టఁ బనిగా దైత్యారి సర్వారిసా
ధనవిక్రముఁ రక్షితాఖిలసుధాంధశ్చక్రముం జక్రమున్. 183

మ. సకలప్రాణిహృదంతరాళముల భాస్వజ్జ్యోతి యై యుండు నా
త్మకళుం డచ్యుతుఁ డమ్మెయిన్ *విరటజాగర్భంబుఁ జొచ్చెం జక్రహ
స్తకుఁ డై వైష్ణవమాయఁ గప్పి కురుసంతానార్థి యై యడ్డ మై
ప్రకటస్ఫూర్తి నడంచె ద్రోణతనయబ్రహ్మాస్త్రముం లీలతోన్. 184

వ. ఇట్లు ద్రోణనందనుం జేసిన ప్రతిక్రియారహితం బగు బ్రహ్మశిరం బనియెడి దివ్యాస్త్రంబు వైష్ణవతేజంబున నిరర్థకం బయ్యె నిజమాయచే సకలలోకసర్గస్థితి సంహారంబు లాచరించు నట్టివానికి ధరణీసుతబాణనివారణంబు విచిత్రంబు గాదు తత్సమయంబున సంతసించి పాండవపాంచాలీసహిత యై గొంతి గమనోన్ముఖుం డయిన హరిం జేర వచ్చి యిట్లనియె. 185

—కుంతీదేవి శ్రీకృష్ణుని నుతించుట.—

క. పురుషుం డాద్యుఁడు ప్రకృతికిఁ, బరుఁ డవ్యయుఁ డఖిలభూతబహిరంతర్వ్యా
పురుఁ డనవలోకనీయుఁడుఁ, బరమేశ్వరుఁ డైననీకుఁ బ్రణవములు హరీ. 186

వ. మఱియు జవనికమఱుఁగున నాట్యంబు సలుపునటునిచందంబున మాయాయవనికాంతరాళంబున నిలువంబడి నీమహిమచేఁ బరమహంసలు నివృత్తరాగద్వేషులు నిర్మలాత్ములు నయిన మునులకు నదృశ్యమానుండ వయి పరిచ్ఛిన్నుండవు గాని నీవు మూఢదర్శనంబులు దర్శించుకుటుంబవతు లగుమాకు నెట్లు దర్శనీయుండ వయ్యెదు శ్రీకృష్ణ వాసుదేవ దేవకీనందన నందగోపకుమార గోవింద పంకజనాభ పద్మమాలికాలంకృత పద్మలోచన పద్మసంకాశచరణ హృషీకేశ భక్తియోగంబునం జేసి నమస్కరించెద నవధరింపుము. 187

సీ. తనయులతోడ నే దహ్యమానం బగు, జతుగృహంబునయందుఁ జావకుండఁ
గురురాజు పెట్టించుఘోరవిషంబున, మారుతపుత్త్రుండు మడియకుండ
ధార్తరాష్ట్రుఁడు సముద్ధతిఁ జీర లొలువంగ, ద్రౌపదిమానంబు దలఁగకుండ
గాంగేయకుంభజకర్ణాదిఘనులచే, నాబిడ్డ లనిలోన నలఁగకుండఁ

తే. విరటుపుత్త్రికకడుపులో వెలయుచూలు, ద్రోణనందనుశరవహ్నిఁ ద్రుంగకుండ
మఱియుఁ రక్షించితివి పెక్కుమార్గములను, నిన్ను నేమని వర్ణింతు నీరజాక్ష.

మత్త. బల్లిదుం డగుకంసుచేతను బాధ నొందుచు నున్న మీ

---

* 'విరటజాగర్భంబు' అనియే వ్రాతప్రతులు. అయ్యది చింత్యము.

తల్లిఁ గాచినభంగిఁ గాచితి ధార్తరాష్ట్రులచేత నే
డల్లడంబునఁ జిక్కకుండఁగ దానకీయగుణవ్రజం
బెల్ల సంస్తుతి సేసి చెప్పఁగ నెంతదాన జగత్పతీ. 189

క. జననము నైశ్వర్యంబును, ధనమును విద్యయును గలుగు దర్పోన్నతులకెం
చ నగోచరుఁ డగు నిన్నుం, గనఁ దెలియఁగ లేరఖిలవిబుధస్తుత్యా. 190

వ. మఱియు భక్తధనుండును నివృత్తధర్మార్థకామవిషయుండును నాత్మారాముండును రాగాదిరహితుండును గైవల్యదానసమర్థుండును గాలరూపకుండును నియామకుండును నాద్యంతశూన్యుండును విభుండును సర్వసముండును సకలభూతనిగ్రహానుగ్రహకరుండును నైన నిన్నుఁ దలంచి నమస్కరించెద నవధరింపుము. మనుష్యుల విడంబించు భవదీయవిలసనంబు నిర్ణయింప నెవ్వఁడు సమర్థుండు నీకుం బ్రియాప్రియులు లేరు జన్మకర్మశూన్యుండ వయిన నీవు తిర్యగాదిజీవులయందు వరాహాదిరూపంబులను మనుష్యులందు రామాదిరూపంబులను ఋషులందు వామనాదిరూపంబులను జలచరంబులయందు మత్స్యాదిరూపంబులను నవతరించుట లోకవిడంబనార్థంబు గాని జన్మకర్మసహితుండ వగుటం గాదు. 191

ఉ. కోపము తోడ నీవు దధికుంభము భిన్నము సేయు చున్నచో
గోపిక త్రాటఁ గట్టిన వికుంచితసాంజనబాష్పతోయధా
రాపరిపూర్ణవక్త్రముఁ గరంబులఁ ద్రాముచు వెచ్చ నూర్చుచుం
బాపఁడవై నటించుట కృపాపర నామదిఁ జోద్య మయ్యెడిన్. 192

క. మలయమునఁ జందనము క్రియ, వెలయఁగ ధర్మజునికీర్తి వెలయించుటకై
యిలపై నభవుఁడు హరి యదుకులమున నుదయించె నండ్రు కొందఱు ననంతా.

క. వసుదేవదేవకులు తా, పసగతి గతభవమునందుఁ బ్రార్థించిన సం
తసమునఁ బుత్త్రత నొందితి, నసురల మృతి కంచుఁ గొంద ఱండ్రు మహాత్మా.

క. జలరాశినడుమ మునిఁగెడు, కలముక్రియన్ భూరిభారకర్శిత యగు నీ
యిలఁ గావ నజుఁడు కోరినఁ, గలిగితి వని కొంద ఱండ్రు గణనాతీతా. 195

తే. మఱియు నజ్ఞానకామ్యకర్మములఁ దిరుగు
వేదనాతురులకుఁ దన్నివృత్తిఁ జేయ
శ్రవణచింతనవందనార్చనము లిచ్చు
కొఱకు నుదయించి తండ్రు కొంద ఱభవ.

మ. నినుఁ జింతించుచుఁ బాడుచుం బొగడుచున్ నీదివ్యచారిత్రముల్
వినుచుం జూతురు గాక లోకు లితరాన్వేషంబులం జూతురే
ఘనదుర్జన్మపరంపరాపహరణదక్షంబై మహాయోగివా
గ్వినుతం బై భవత్పదాబ్జయుగముల్ విశ్వేశ విశ్వంభరా. 197

వ. దేవా నిరాశ్రయుల మై భవదీయచరణారవిందంబు లాశ్రయించి [illegible]

మమ్ము విడచి విచ్చేయ నేల నీకరుణావలోకనంబుల నిత్యంబును జూడవేని యాదవసహితులైనపాండవులు జీవంబు బాసినయింద్రియంబుల చందంబునఁ గీర్తిసంపదలు లేక తుచ్ఛత్వంబు నొందుదురు. కల్యాణలక్షణలక్షితంబులైననీ యడుగులచేత నంకితం బగుమదీయధరణీమండలంబు నీవు పాసిన శోభితంబు గాదు నీకృపావీక్షణామృతంబున సకలజనపదంబులు కుసుమఫలభరితంబులై యోషధితరులతాగుల్మనదనదీసమేతంబులై యుండు. 198

ఉ. యాదవులందుఁ బాండవులయందు నధీశ్వర నాకు మోహవి
చ్ఛేదము సేయుమయ్య ఘనసింధువుఁ జేరెడిగంగభంగి నీ
పాద సరోజచింతనముపై ననిశంబు మదీయబుద్ధి న
త్యాదరవృత్తితోఁ గదియునట్లుగఁ జేయఁ గదయ్య యీశ్వరా. 199

శా. శ్రీకృష్ణా యదుభూషణా నరసఖా శృంగారరత్నాకరా
లోకద్రోహినరేంద్రవంశదహనా లోకేశ్వరా దేవతా
నీకబ్రాహ్మణగోగణార్తిహరణా నిర్వాణసంధాయకా
నీకున్ మ్రొక్కెదఁ ద్రుంపవే భవలతల్ నిత్యానుకంపానిధీ. 200

వ. అని యిట్లు సకలభాషణంబుల నుతియించుగొంతిమాటకు నియ్యకొని గోవిందుండు మాయారూఢుండై మందహాస విశేషంబున మోహంబు నొందించి రథారూఢుండై కరినగరంబునకు వచ్చి కుంతీసుభద్రాదుల వీడ్కొని తనపురంబునకు విచ్చేయ గమకించి ధర్మరాజుచేఁ గించిత్కాలంబు నిలుపుమని ప్రార్థితుండై నిలిచె నంత బంధువధశోకాతురుం డగు ధర్మజుండు నారాయణ వ్యాస ధౌమ్యాదులచేతఁ దెలుపంబడియుఁ దెలియక మోహితుండై నిర్వేదం బగుచిత్తంబున నిట్లనియె. 201

మ. తన దేహంబునకై యనేకమృగసంతానంబుఁ జంపించు దు
ర్జనుభంగిన్ గురుబాలకద్విజసుహృజ్జభ్రాతృసంఘంబు ని
ట్లనిఁ జంపించినపాపకర్మునకు రాజ్యాకాంక్షికిన్ నాకు హా
యుగలక్షావధి నైన ఘోరనరకవ్యాసంగముల్ మానునే. 202

వ. మఱియుఁ బ్రజాపరిపాలనపరుం డయినధర్మరాజు ధర్మయుద్ధంబున శత్రువుల వధియించిన బాపంబు లే దనిశాస్త్రవచనంబు గల దయిననది విజ్ఞానంబుకొఱకు సమర్థంబు గాదు చతురంగంబుల ననేకాక్షౌహిణీసంఖ్యాతంబులం జంపించితి హతబంధు లయినసతుల కేను జేసినద్రోహంబు దప్పించుకొన నేర్పు లేదు గృహస్థాశ్రమధర్మంబులై తురగమేధాదియాగంబులచేతఁ బురుషుండు బ్రహ్మహత్యాది పాపంబులవలన విడివడి నిర్మలుండగు నని నిగమంబులు నిగదించుచుండుఁ బంకంబునఁ బంకిలస్థలంబునకు మద్యంబున మద్యభాండంబునకు శుద్ధి సంభవింపని

చండంబున బుద్ధిపూర్వకజీవహింసనంబు లయినయాగంబులచేతం బురుషులకుం బాపబాహుళ్యంబ కాని పాపనిర్ముక్తి గాదని శంకించెద.

క. అని యిట్లు ధర్మసూనుఁడు, మొనసి నిరాహారిభావమున దేవనదీ
తనయుఁడు గూలినచోటికిఁ, జనియెం బ్రజాద్రోహపాపచలితాత్ముండై. 204

ధర్మజుఁడు శ్రీకృష్ణసహితుండై శరతల్పగతుం డైనభీష్మునికడ కేఁగుట.

వ. అయ్యవసరంబునం దక్కిన పాండవులును ఫల్గునసహితుం డైనపద్మలోచనుండును గాంచనసమంచితంబు లయినరథంబు లెక్కి ధర్మజుం గూడి చనిన నతండు గుహ్యకసహితుం డయినకుబేరునిభంగి నొప్పె నిట్లు పాండవులు పరిజనులు గొలువఁ బద్మనాభసహితులై కురుక్షేత్రంబున కేఁగి దివంబుననుండి నేలం గూలినదేవతతెఱంగున సంగ్రామరంగపతితుం డైనగంగానందనునకు నమస్కరించి రంత బృహదశ్వ భరద్వాజ పరశురామ పర్వత నారద బాదరాయణ కశ్య పాంగిరసకౌశిక ధౌమ్య సుదర్శన శుక వశిష్ఠాద్యనేక రాజర్షి బ్రహ్మర్షులు శిష్యసమేతులై చనుదెంచినం జూచి సంతసించి దేశకాలవిభాగవేది యైన భీష్ముండు వారలకుం బూజనంబు గావించి. 205

క. మాయాంగీకృతదేహుం, డై యఖిలేశ్వరుఁడు మనుజుఁ డైనాఁ డని ప్ర
జ్ఞాయత్తచిత్తమున గాంగేయుఁడు పూజనము సేసెఁ గృష్ణున్ జిష్ణున్. 206

వ. మఱియు గంగానందనుండు వినయప్రేమసుందరు లయినపాండునందనులం గూర్చుండ నియోగించి మహానురాగజనితబాష్పసలిలసందోహసమ్మిళితలోచనుం డై యిట్లనియె. 207

ఆ. ధరణిసురులు హరియు ధర్మంబు దిక్కుగా, బ్రతుకఁదగిన మీరు బహువిధముల
నన్నలార పడితి రాపత్పరంపర, లిట్టిచిత్రకర్మ మెందుఁ గలదు. 208

ఉ. సంతస మింత లేదు మృగశాపవశంబునఁ బాండుభూవిభుం
డంతము నొంది యుండ మిము సర్భకులం గొని వచ్చి కాంతితో
నింతలవారిఁ గాఁ బెనిచె నెన్నఁడు సౌఖ్యముపట్టు గాన దీ
గొంతి యనేకదుఃఖములఁ గుందుచు నుండుచు భాగ్య మెట్టిదో. 209

ఉ. వాయువశంబు లై మొగసి వారిధరంబులు మింటఁ గూడుచుం
బాయుచు నుండు కైవడిఁ బ్రపంచము సర్వముఁ గాలతంత్ర మై
పాయుచుఁ గూడుచుండు నొకభంగిఁ జరింపదు కాలమాన్నియుం
జేయుచు నుండుఁ గాలము విచిత్రము దుస్తర మెట్టివారికిన్. 210

ఉ. రా జఁట ధర్మజుండు సురరాజసుతుం డఁట ధన్వి శాత్రవో
ద్వేజక మైనగాండివము విల్లఁట సారథి సర్వభద్రసం
యోజకుఁ డైనచక్రి యఁట యుగ్రగదాధరుఁ డైనభీముఁ డ
య్యాజికిఁ దోడువచ్చు నఁట యాపదగల్గు టిదేమిచోద్యమో. 211

ఆ. ఈశ్వరుండు విష్ణుఁ డీశ్వరేశ్వరుఁ డవ్యయుఁడు, కేమి సేయుఁ బురుషుఁ డేమి యెఱుఁగు
నతనిమాయఁ గవులు నతనిమాయకు నగుచు, లడఁగి మెలఁగుచుందు రంధు లగుచు.

వ. కావున దైవతంత్రంబైన యర్థమునకు వగవఁ బని లేదు రక్షకులు లేని ప్రజల రక్షింపవలయు పుండరీకాక్షుండును సాక్షాత్కరించిన నారాయణుండు తేజోనిరూఢుండు గాక యాదవులందు నిగూఢుండై తన మాయచేత లోకంబుల మోహాతిరేకంబుల నొందించు నతని రహస్యప్రకారంబుల భగవంతుండైన పరమేశ్వరుండెఱుంగు మఱియు దేవర్షి యగునారదుండును భగవంతుండగు కపిలమునియు నెఱుంగుదురు మీరు కృష్ణుండు దేవకీపుత్త్రుం డగు మాతులేయుం డని తలంచి దూత సచివసారథిబంధుమిత్త్రప్రయోజనంబుల నియమింతు రిన్నిఁటం గొఱంత లేదు రాగాదిశూన్యుండు నిరహంకారుండు నద్వయుండు సమదర్శనుండు సర్వాత్మకుండు నయిన యీశ్వరునకు నతోన్నతభావంబు లెక్కడివి లేవైన భక్తవత్సలుండు గావున నేకాంతభక్తులకు సులభుండై యుండు. 213

సీ. అతిభక్తి నెవ్వనియందుఁ జిత్తముఁ జేర్చి, యెవ్వనినామ మూహించి పొగడి
కాయంబు విడుచుచుఁ గామకర్మాదినిర్ముక్తులను యోగిసముక్తినొందు
నట్టి సర్వేశ్వరుఁ డఖిలదేవోత్తముఁ, డీశ్వరుఁ డాణంబు లేను విడుతు
నందాఁక నిదె [1]మహాహర్షుఁడై వికసిత, వదనారవిందుఁడై వచ్చె నేఁడు

తే. నాల్గుభుజములుఁ గమలాభనయనయుగము, నొప్పఁగన్నులముందట నున్నవాఁడు
మానవేశ్వర నాభాగ్యమహిమఁ జూడు, మేమి సేసితినో పుణ్య మింతనిఁగూర్చి.

వ. అని యిట్లు ధనంజయసంప్రాపితశరపంజరుం డయినకురుకుంజరునివచనంబు లాకర్ణించి మును లందఱు వినుచుండ ధర్మనందనుండు మునింగి కిని యడుగుటయు వర్ణజాతి సాధారణంబు లగు ధర్మంబులును వర్ణాశ్రమధర్మంబులును రాగవైరాగ్యోపాధులతోఁ గూడిన ప్రవృత్తినివృత్తి ధర్మంబులును దానధర్మంబులును రాజధర్మంబులును స్త్రీధర్మంబులును శమదమాదికంబులును హరితోషణంబు లగు ధర్మంబులును ధర్మార్థకామమోక్షంబులును నానావిధోపాఖ్యానేతిహాసంబులును సంక్షేపవిస్తారరూపంబుల నెఱింగె నంత రథికసహస్రంబులకు గమికాఁడైన భీష్ముండు స్వచ్ఛందమరణులైన యోగీశ్వరులచేత వాంఛితం బగునుత్తరాయణంబు సను దెంచిన నది దనకు మరణోచితకాలం బని నిశ్చయించి. 215

శా. ఆలాపంబులు మాని చిత్తము మునీశహాయత్తముం జేసి దృ
గ్జాలంబుల్ హరిమోముపైఁ బఱపి తత్కారుణ్యదృష్టిన్ వినిర్మూలీభూతశరవ్యథానిచయుఁడై సమోదించి భీష్ముండు సం
శీలం బొప్ప నుతించెఁ గల్మషగజశ్రేణీహరిన్ శ్రీహరిన్. 216

1. మందహాసుఁడై.

వ. ఇట్లు పీతాంబరధారియుఁ జతుర్భుజుండు నాదిపూరుషుండుఁ బరమేశ్వరుండు నగు హరియందు నిష్కామంబై విశుద్ధంబగు ధ్యానవిశేషంబుచే నిరస్తదోషుం డగుచు ధారణావతియైన బుద్ధిని సమర్పించి పరమానందంబు నొందిప్రకృతివలన నైన సృష్టిపరంపరలఁ బరిహరించుతలంపున మందాకినీనందనుం డిట్లనియె. 217

—భీష్ముఁడు శ్రీకృష్ణుని స్తుతించుట.—

మ. త్రిజగన్మోహననీలకాంతితను వుద్దీపింపఁ బ్రాభాతనీ
రజబంధుప్రభమైనచేలము పయిన్ రంజిల్ల నీలాలక
వ్రజసంయుక్తముఖారవింద మతిసేవ్యంబై విజృంభింప మా
విజయుం జేరెడువన్నెలాఁడు మది నావేశించు నెల్లప్పుడున్. 218

మ. హయరింఖాముఖధూళిధూసరపరిన్యస్తాలకోపేతమై
రయజాతశ్రమతోయబిందుయుతమై రాజిల్లు నెమ్మోముతో
జయముం బార్థున కిచ్చువేడ్క నని నాశస్త్రాహతిం జాల నొ
చ్చియుఁ బోరించుమహానుభావు మదిలోఁ జింతింతు నశ్రాంతమున్. 219

మ. నరుమాటల్ విని నవ్వుతో నుభయసేనామధ్యమక్షోణిలోఁ
బరు లీక్షింప రథంబు నిల్పి పరభూపాలావళిం జూపుచుం
బరభూపాయువు లెల్లఁ జూపులన శుంభత్కేళి వంచించు నీ
పరమేశుండు వెలుంగుచుండెడు సుహృత్పద్మాసనాసీనుఁడై. 220

క. తనవారిఁ జంపఁ జాలక, వెనుకకుఁ బోనిచ్చగించువిజయునిశంకన్
ఘనయోగవిద్యఁ బాపిన,మునివంద్యునిపాదభక్తి మొనయును నాకున్. 221

సీ. కుప్పించి యెగసినఁ గుండలంబులకాంతి, గగనభాగం బెల్లఁ గప్పికొనఁగ
నుఱికిన నోర్వక యుదరంబులో నున్న,జగములవ్రేఁగున జగతి గదలఁ
జక్రంబుఁ జేపట్టి చనుదెంచురయమునఁ, బైనున్నపచ్చని పటము జాఱ
నమ్మితి నాలావు నగుఁబాటు సేయకు, మన్నింపుమని క్రీడి మరలఁ దిగువఁ
తే. గిరికి లంఘించుసింహంబుకరణి మెఱసి, నేఁడు భీష్మునిఁ జంపుదు నిన్నుఁ గాతు
విడువు మర్జున యనుచు మద్విశిఖవృష్టిఁ, దెరలి చనుదెంచు దేవుండు దిక్కు నాకు.

మ. తనకున్ భృత్యుఁడు వీనిఁ గాచుట మహాధర్మంబు వో మ్మంచు న
ర్జునసారథ్యము పూని పగ్గములు చేఁ జోద్యంబుగాఁ బట్టుచున్
మునికోలన్ వడిఁ బూన్చి ఘోటకములన్ మోదించి తాడించుచున్
జనులన్ మోహము నొందఁ జేయుపరమోత్సాహుం బ్రశంసించెదన్. 223

క. పలుకుల నగవుల నడపుల, నలుకల నవలోకనముల నాభీరవధూ
కులములమనములతాలిమి, కొలఁకుల వదలించుఘను నిఁకఁ గొలిచెద మదిలోన్.

ఆ. మునులు నృపులుఁ జూడ మును ధర్మజుని సభా,మందిరమున యాగమండపమునఁ
జిత్రమహిమతోడఁ జెలు వొందుజగదాది, దేవుఁ డమరు నాదుఁ దృష్టియందు.

మ. ఒకసూర్యుండు సమస్తజీవులకుఁ దా నొక్కొక్కఁడై తోఁచు పో
లికనే దేవుఁడు సర్వకాలము మహాలీలన్ నిజోత్పన్న జ
న్యకదంబంబుల హృత్సరోరుహములన్ నానావిధానూనరూ
పకుఁడై యొప్పుచు నుండు నట్టిహరి నేఁ బ్రార్థింతు శుద్ధుండనై. 226

వ. అని యిట్లు మనోవాగ్దర్శనంబులం బరమాత్ముం డగు కృష్ణుని హృదయంబున నిలిపికొని నిశ్వాసంబు మాని నిరుపాధికంబైన వాసుదేవబ్రహ్మంబునందుఁ గలిసినభీష్ముం జూచి సర్వజనులు దివసావసానంబున విహంగంబు లూరక యుండు తెఱంగున నుండిరి దేవమానవవాదితంబులైన దుందుభినినదంబులు మొరసె సాధుజనకీర్తనంబులు మెఱసెఁ గుసుమవర్షంబులు గురిసె మృతుం డయినభీష్మునికి ధర్మజుండు పరలోకక్రియలు సేయించి [1](ముహూర్తమాత్రంబు దుఃఖితుం డయ్యె నంత నచ్చటిమునులు కృష్ణునిం దమహృదయంబుల నిలిపికొని సంతుష్టాంతరంగు లగుచుం దదీయదివ్యావతారనామంబులచే స్తుతియించి స్వాశ్రమంబులకుం జనిరి. పిదప నయ్యుధిష్ఠిరుండు) కృష్ణసహితుండై గజపురంబునకుం జని గాంధారీసమేతుండయినధృతరాష్ట్రునొడంబఱిచి వారిసమ్మతంబున వాసుదేవానుమోదితుండై పితృపైతామహంబైనరాజ్యంబు గైకొని ధర్మమార్గంబునం జేయుచుండె నని చెప్పిన విని సూతునకు శౌనకుం డిట్లనియె.

ఆ. ధనము లపహరించి తనతోడఁ [2]జెనకెడు, నాతతాయిజనుల నని వధించి
బంధుమరణదుఃఖభరమున ధర్మజుం, డెట్లు రాజ్యలక్ష్మి నిచ్ఛగించె. 228

వ. అనిన సూతుం డిట్లనియె. 229

క. కురుసంతతికిఁ బరీక్షి, న్నరవరు నంకురముఁ జేసి నారాయణుఁ డీ
ధరణీరాజ్యమునకు స్వీ, శ్వరుఁగా ధర్మజుని నిలిపి సంతోషించెన్. 230

వ. ఇట్లు ధర్మనందనుండు భీష్మునివచనంబులం గృష్ణునిసంభాషణంబులం బ్రవర్ధమానవిజ్ఞానుండును నివర్తితశంకాకలంకుండును నై నారాయణాశ్రయుం డైన యింద్రుండునుం బోలెఁ జతుస్సాగరవేలాలంకృతం బగువసుంధరామండలంబు సహోదరసహాయుం డై యేలుచుండె. 231

సీ. సంపూర్ణవృష్టిఁ బర్జన్యుండు గురియించు, నిల యెల్లకోర్కుల నీనుచుండు
గోవులు వర్షించు ఘోషభూములఁ బాలు, ఫలవంతములు లతాపాదపములు
పండు సస్యములు దత్తదృతువుల నెల్ల, ధర్మ మెల్లెడలను దనరి యుండు
దైవభూతాత్మతంత్రము లగు రోగాది, భయములు పొందవు ప్రజల కెందుఁ

ఆ. గురుకులోత్తముండు గుంతీతనూజుండు, దానమానఘనుఁడు ధర్మజుండు

---

1. ( ) ఈకుండలీకరణములోని పాదము వ్రాఁతప్రతులందు లేదు. మూలమునుబట్టి యిది చేర్పఁబడిన దని తోఁచెడిని. 2. జెనఁగెడు.

సత్యవాక్య[1]ధనుఁడు సకలమహీరాజ్య[2]విభవభాజి యయిన వేళయందు. 232

— శ్రీకృష్ణుండు ద్వారకానగరంబున కరుగుట —

వ. అంత గృష్ణుండు చుట్టాలకు శోకంబు లేకుండం జేయుకొఱకు సుభద్రకుఁ బ్రియంబు సేయుకొఱకును గజపురంబునం గొన్నినెల లుండి ద్వారకానగరంబునకుం బ్రయాణంబు సేయందలంచి కొంతికి నమస్కరించి కొంతచేతం గౌఁగిలించికొని [3]కొందఱు దనకు నమస్కరించినం గౌఁగిలించుకొని రథారోహణంబు సేయునవసరంబున సుభద్రయు ద్రౌపదియుఁ గుంతియు నుత్తరయు గాంధారియు ధృతరాష్ట్రుండును విదురుండును యుయుత్సుండును గృపాచార్యుండును ధౌమ్యుండును [4](సత్సంగంబువలన ముక్తదుస్సంగుం డగుబుధుండు సకృత్కాల సంకీర్త్యమానం బై రుచికరం బగు నెవ్వనియశంబు నాకర్ణించి విడువ నోపం డట్టి) హరితోడి వియోగంబు సహింపక దర్శనస్పర్శనాలాపశయనాసనభోజనంబులవలన నిమిషమాత్రంబును హరికి నెడ లేనివార లయిన పాండవులం గూడికొని హరి మరలవలయు నని కోరుచు హరి చనినమార్గంబు సూచుచు హరివిన్యస్తచిత్తు లయి లోచనంబుల బాష్పంబు లొలుక నంత నంత నిలువంబడి రయ్యవసరంబున. 233

సీ. కనకసౌధములపైఁ గౌరవకాంతలు, గుసుమవర్షంబులు గోరి కురియ
మౌక్తికదామసమంచితధవళాతపత్రంబు విజయుండు పట్టు చూడ
నుద్ధవసాత్యకు లుత్సాహవంతు లై, రత్నభూషితచామరములు వీవ
గగనాంతరాళంబుఁ గప్పి కాహళ భేరి, పటహశంఖాదిశబ్దములు మొరయ

ఆ. సకలవిప్రజనులు సగుణనిర్గుణరూప, భద్రభాషణములు పలుకుచుండ
భువనమోహనుండు పుండరీకాక్షుండు, పుణ్యరాశి హస్తిపురము వెడలె. 234

వ. తత్సమయంబునం బౌరసుందరులు ప్రాసాదశిఖరభాగంబుల నిలిచి గోపాలసుందరుని సందర్శించి వర్గంబు లై మార్గంబు రెండుదెసలఁ గరారవిందంబులు సాఁచి యొండొరులకుం జూపుచుం దమలోనం దొలిగుణంబులం గూడక జీవులు లీనరూపంబు లై యుండం బ్రపంచంబు ప్రవర్తింపనిసమయంబున నొంటి నిలిచిన పురాణపురుషుం డితం డనువారును జీవులకు బ్రహ్మత్వంబు గలుగ లయంబు సిద్ధించుట యొట్టనువారును జీవోపాధిభూతంబు లయిన సత్త్వాదులకుఁ గీలయినయ జీవలయం బనువారును గ్రమ్మఱ నప్పరమేశ్వరుండు నిజవీర్యప్రేరిత యై నిజాంశభూతంబు లైనజీవులకు మోహాని యొనస్పష్టి సేయు

1. రతుఁడు. 2. విభవరాజి. 3. 'ధర్మనందనునకుఁ గృతాభివందనుం డగుచు నతనిచే నాలింగితుం డై యామంత్రణంబు వడసి...రథా' అని యిట అచ్చుప్రతులపాఠము. ఇది వ్రాఁతప్రతులందు లేదు; ఇది మూలానుసారముగా నిట మార్పబడినది. 4. ఈపాఠము మూలానుసారముగాఁ జేర్పఁబడినది.

నిచ్ఛించుమాయ ననుసరణంబు సేయక సనువారును నామరూపంబులు లేని
జీవులందు నామరూపంబులు గల్పించుకొఱకు నీశ్వరుండు వేదంబుల నిర్మించి
మాయ ననుసరణంబు సేయు ననువారును సత్కర్మలబ్ధ కీర్తి సముత్కంఠావిశేషంబుల
నకుంఠితులై జితేంద్రియు లగువిద్వాంసు లిమ్మహానుభావుని నిజరూపంబు
దర్శింతు రనువారును యోగమార్గంబునం గాని దర్శింపరా దనువారును నై
మఱియును. 235

మ. రమణీ దూరము వోయెఁ గృష్ణురథ మీ § రింక వీక్షింప నీ
కమలాక్షుం బొడగాన లేనిదినముల్ § కల్పంబులై తోఁచు నే
హములం దుండఁగ నేల పోయి పరిచర్యల్ § సేయుదున్ నెమ్మనం
దము రమ్మా యని నొక్క చంద్రముఖి తత్పర్యాకులభ్రాంతయై 236

మ. తరుణీ యాదవరాజు గాఁ డితఁడు వేదవ్యక్తుఁడై యొక్కఁడై
వరుసన్ లోకభవస్థితిప్రళయముల్ § వర్తిల్లఁ గాఁ జేయుచు
స్వకలీలారతుఁడై నయాత్ముఁ డితఁడే § దర్శించితిం బుద్ధ్యభా
సుర నే నంచు నటించె నొక్కతె ముహుశ్శుద్ధాంతరంగంబునన్. 237

క. తామసగుణు లగురాజులు, ధూమముం బ్రభవించి ప్రజలఁ § బొలియింపఁగ స
త్త్వామలతనుఁడై యీతఁడు, భూమిని పాదల పథంబుఁ § [1]బ్రతికల్పమునన్.

వ. ఇదియునుం గాక. 239

సీ. ఈ యుత్తమశ్లోకుఁ § డెలమి జన్మింపంగ, యాదవకుల మెల్ల § నధిక మయ్యె
నీపుణ్యవర్తనుఁ § డేప్రొద్దు నుండంగ, మధురాపురము దొడ్డ § మహిమఁ గనియె
నీపూరుషశ్రేష్ఠు § నీక్షించి భక్తితో, ద్వారకావాసులు § ధన్యులైరి
యీ మహాబలశాలి § యొకఁగి [2]శిక్షింపంగ, నిష్కంటకం బయ్యె § నిఖిలభువన

తే. మీ జగన్మోహనాకృతి § [3]నిచ్చగించి, పంచశరభల్లజాల § ప్రభవ్యమాన
[4]వివశమానసలై వల్ల § వీసమూహ, మితని యధరామృతముఁ గ్రోలు § నెల్లప్రొద్దు.

ఉ. ఈ కమలాక్షు నీసుభగు § నీకరుణాంబుధిఁ బ్రాణనాథుఁ గాఁ
జేకొని వేడ్కఁ గాపురము § సేయుచు నుండెడు రుక్మిణీముఖా
నేకపతివ్రతల్ నియతి § నిర్మలమానసలై జగన్నుతా
స్తోకవిశేషతీర్థములఁ § దొల్లిటిజన్మముల నేమి నోఁచిరో. 241

వ. అని యిట్లు నానావిధంబు లగుపురసుందరీవచనంబు లాకర్ణించి కటాక్షించి
నగుచు నగరంబు వెడలి ధర్మజుండును హరికి రక్షణంబులై కొలిచి నడవం
జతురంగబలంబులం బంచిన నది త్సేనాసమేతులై తనతోడ వియోగంబున కోర్వక
దూరంబు వెనుదగిలిన కౌరవుల మరలించి కురుజాంగలపాంచాలదేశంబులు
దాఁటి శూరసేనయామునభూములం గడచి బ్రహ్మావర్తకురుక్షేత్రమత్స్యసారస్వత

1. బ్రతికల్పంబున్, 2. శాసింపంగ, 3. 'నిచ్చయించి' అనియు ప్రతులు. 4. వివశమానస్క

మరుధన్వసౌవీరాభీరసైంధవవిషయంబు లతిక్రమించి తత్తద్దేశవాసులిచ్చిన కానుకలు గైకొనుచు నానర్తమండలంబు సొచ్చి పద్మబంధుండు పశ్చిమసింధునిమగ్నుం డగున సమయంబునఁ బరిశ్రాంతవాహుండై చని చని. 242

— శ్రీకృష్ణుండు ద్వారకానగరంబు ప్రవేశించుట. —

మ. జలజాతాక్షుఁడు శౌరి డగ్గఱె మహాసౌధాగ్ర[1]భృంగారకం
గలహంసావృతహేమపద్మపరిఖాకాసారకం దోరణా
వళిసంఛాదితతారకం దరులతావర్గానువేలోదయో
త్ఫలపుష్పాంకురకోరకన్ మణిమయప్రాకారకన్ ద్వారకన్. 243

వ. ఇట్లు దన ప్రియపురంబు డగ్గఱి. 244

మత్తకోకిలము. అన్యసన్నుతసాహసుండు మురారి యొత్తె యుదాత్తమూ
[2]ర్ధన్యమై వినఁ బాంచజన్యము పాలితాఖిలజంతుచై
తన్యమున్ భువనైకమాన్యము దారుణధ్వని[3]భీతరా
జన్యముం బరిమూర్ఛితాఖిల శత్రుదానవసైన్యమున్. 245

శా. శంఖారావము వీనులన్ విని జనుల్ స్వర్ణాంబరద్రవ్యముల్
[4]శంఖాద్యంబులఁ గొంచు వచ్చిరి దిదృక్షాదర్పితోత్కంఠన
ప్రేంఖద్భక్తులు వంశకాహళమహాభేరీగజాశ్వావళీ
రింఖారావము లుల్లసిల్ల దనుజారిం జూడ నాసక్తులై. 246

క. బంధులుఁ బౌరులుఁ దెచ్చిన, గంధేభహయాదు లైనకానుకలు దయా
సింధుఁడు గైకొనె నంబుధి,బంధుఁడు గొను దత్తదీపకపంక్తులభంగిన్. 247

వ. ఇట్లాత్మారాముండును బూర్ణకాముండును నైనయప్పరమేశ్వరునికి నుపాయనంబులిచ్చి నాగరులు వికసితముఖు లయి గద్గదభాషణంబులతోడ డయ్యకుండ వడపునయ్యకు నెయ్యంబు సూప నడ్డంబు లేనిబిడ్డలచందంబున మ్రొక్కి యిట్లనిరి. 248

శా. నీపాదాబ్జము బ్రహ్మపూజ్యము గదా నీసేవ సంసారసం
తాపధ్వంసిని యౌఁ గదా సకలభద్రశ్రేణులం బ్రీతితో
నాపాదించు గదా ప్రసన్నులకుఁ దిగ్గాలాధీశ కాలంబు ని
ర్వ్యాపారంబు గదయ్య చాలరు నినున్ వర్ణింప బ్రహ్మాదులున్. 249

క. ఉన్నారము సౌఖ్యంబున, విన్నారము నీప్రతాపవిక్రమకథలన్
మన్నారము ధనికుల మై, కన్నారము తావకాంఘ్రికమలములు హరీ. 250

క. ఆరాటము మది నెఱుఁగము, పోరాటము లిండ్లకడలఁ బుట్టవు పురిలోఁ
[5]జోరాటన మొనయదని, దూరాటన మోర్వలేము తోయజనేత్రా. 251

1. బృందారకం; శృంగారకం. 2. ధన్యమున్ వినఁ 3. భీకరో, జన్యమున్ బరిమూర్ఛితాఖిలదైత్యదానవ. 4. శంఖాదికముఁ, 5. మారాట మెఱుఁగ మెదని.

ఉ. తండ్రుల కెల్లఁ దండ్రి యగు ధాతకుఁ దండ్రివి దేవ నీవు మా
తండ్రివిఁ దల్లివిం బతివి దైవమవుం జెలికాఁడవుం గురుం
డండ్రులు నీక్రియం బ్రజల ధన్యులఁ జేసిరె వేల్పులైన నో
తండ్రి భవన్ముఖాంబుజము ధన్యులెఁ గానరు మావిధంబునన్. 252

క. చెచ్చెరఁ గరినగరికి నీ వచ్చిన నిముసంబు లైన నవి యేండ్లగు మా
కచ్చోటికి విచ్చేయక, మచ్చికతో నుండవయ్య మానగరమునన్. 253

ఆ. అంధకారవైరి యపరాద్రి యవ్వలఁ, జనిన సంధమగు జగము భంగి
నిన్నుఁ గానకున్న నీరజలోచన, యంధతమసయుతుల మగుదు మయ్య. 254

వ. అని యిట్లు ప్రజలాడెడి భక్తియుక్త మధురమంజులాలాపంబులు కర్ణకలాపంబులుగా నవధరించి కరుణావలోకనంబులు వర్షించుచు హర్షించుచుఁ దనరాక విని మహానురాగంబున సంరంభవేగంబుల మజ్జనభోజనశయనాదికృత్యంబు లొల్లక యుగ్రసేనాక్రూరవసుదేవబలభద్రప్రద్యుమ్నసాంబచారుదేష్ణగదప్రముఖ యదుకుంజరులు కుంజరతురగరథారూఢులై దిక్కుంజరసన్నిభం బయిన యొక్క కుంజరంబు ముందట నిడుకొని సూతమాగధనటనర్తకవందిసందోహంబుల మంగళభాషణంబులును భూసురాశీర్వాదవేదఘోషణంబులును వీణావేణుభేరీపటహశంఖకాహళధ్వానంబులును రథారూఢవిభూషణభూషితవారయువతీగానంబులును సమానంబులై చెలంగ నెదురుకొని యథోచితప్రణామనమస్కారపరిరంభ బాహుస్పర్శసంభాషణమందహాససందర్శనాది విధానంబుల బహుమానంబులు సేసి వారలుం దానును భుజగేంద్రపాలితంబగు భోగవతీనగరంబు చందంబున స్వసమానబలయదుభోజదశార్హకుకురాంధకవృష్ణివీరపాలితంబును సకలకాలసంపద్యమానాంకురపల్లవకోరకకుట్మల కుసుమఫలమంజరీపుంజభారవినమితలతాపాదపరాజివిరాజితోద్యానమహోపవనారామాలాలితంబును వనాంతరాళరసాలసాలశాఖాంకురఖాదనక్షుణ్ణకషాయకంఠకలకంఠమిథునకోలాహల ఫలరసాస్వాదపరిపూర్ణ కీరకాకీరకులకలకల్హార పుష్పమకరందపానపరవశ భృంగభృంగికాడంబరఝంకారసరోవరకనకకమలమృదులకాండఖండస్వీకారమత్తవంటాయుత్తకలహంససవహాకేంకారసహితంబును మహోన్నతసౌధజాలరంధ్రనిర్గతకర్పూరధూపధూమపటలసందర్శనసంజాతజలధరభ్రాంతివిభ్రాంతసముద్ధతపింఛనర్తనప్రవర్తమానమత్తమయూరకేకారవమహితంబును నానారూపతోరణధ్వజవైజయంతీకాసకాయసరుద్ధతారకాగ్రరూపకాశంబును ముక్తాఫలవిరచితరంగవల్లికాలంకృతమందిరద్వారదేహళీవేదికాప్రదేశంబును ఘనసారగంధసారకస్తూరికాసంవాసితవణిగ్గేహాళీనికేతనకనకకలశావకీర్యమాణసలిలధారాసంసిక్తవిపణిమార్గంబును బ్రతినివాసబహిరంగణసమర్పితరసాలదండఫల కుసుమగంధాక్షతధూపదీపరత్నాంబరాదివివిధోపహారవర్గంబును బ్రవాళనీలహార

కలవజ్రవైదూర్యనిర్మితగోపురాట్టాలకంబును విభవనిర్జితమహేంద్రనగరకుబేరాలకంబును నైనపురవరంబుఁ బ్రవేశించి రాజమార్గంబున వచ్చుసమయంబున.

మత్తకోకిలము. కన్ను లారఁగ నిత్యమున్ హరిఁ గాంచుచున్ మనువార ల
య్యన్నవీనకుతూహలోత్సవసక్తి నాగరకాంత ల
త్యున్నతోన్నతహర్మ్య [1]రేఖల నుండి చూచిరి నిక్కి చే
సన్నఁ దమలోనఁ దదీయభుజాసౌకుమార్యము నూహుచున్. 256

సీ. కలుముల నీనెడుకలకంఠి యొలనాఁగ, వర్తించు నెవ్వాని వక్షమందు
జనదృక్చకోరకసంఘంబునకు సుధా, పానీయపాత్ర మే భవ్యుముఖము
సకలదిక్పాలకసంహతి కెవ్వాని, బాహుదండంబులు పట్టుఁగొమ్మ
లాశ్రితశ్రేణి కేయధిపునిపాదరాజీవయుగ్మంబులు చేరుగడలు

ఆ. భువనమోహనుండు పురుషభూషణుఁ డెవ్వఁ, డట్టికృష్ణుఁ డరిగె హర్మ్యశిఖర
రాజమాన లగుచు రాజమార్గంబున, రాజముఖులు గుసుమరాజిఁ గురియ.

మ. జలజాతాక్షుఁడు సూడ నొప్పె ధవళచ్ఛత్త్రంబుతోఁ జామరం
బులతోఁ బుష్పపిశంగచేలములతో భూషామణిస్ఫీతుఁడై
నలినీబాంధవుతో శశిధ్వజముతో నక్షత్రసంఘంబుతో
బలభిచ్చాపముతోఁ దటిల్లతికతో భాసిల్లుమేఘాకృతిన్. 258

వ. ఇట్లరిగి తల్లిదండ్రులనివాసంబు సొచ్చి దేవకీప్రముఖు లయినతల్లుల కేడ్వురకు మ్రొక్కిన. 259

క. బిడ్డఁడు మ్రొక్కినఁ దల్లులు, జడ్డన నంకముల నునిచి చన్నులతుదిఁ బా
లొడ్డగిలఁ బ్రేమభరమున, జడ్డువడం దడిపి రక్షిజలముల ననఘా. 260

—శ్రీకృష్ణుం డంతఃపురకాంతలం జూడఁ బోవుట.—

వ. తదనంతరంబ యష్టోత్తరశతషోడశసహస్రసౌవర్ణసౌధకాంతం బయినశుద్ధాంతభవనంబు సొచ్చి వారి తనమనంబున, 261

మ. ఒకదేవీభవనంబు మున్ను సొర వేఱొక్కర్తు లోఁ గుందునో
సుకరాలాపము లాడదో సొలయునో సుప్రీతి వీక్షింపదో
వికలత్వంబున నుండునో యనుచు సర్వేశన్వధూగేహముల్
ప్రకటైశ్వర్యవిభూతిఁ జొచ్చె బహురూపవ్యక్తుఁడై భార్గవా. 262

వ. ఆసమయంబున. 263

క. శిశువులఁ జంకల నిడి తను,కృశతలు విరహాగ్నిఁ దెలుప గృహగేహాళులన్
రశనలు జాఱఁగ సిగ్గున, శశిముఖు లెదు రేఁగి రపుడు జలజాక్షునకున్. 264

మ. పతి నాయింటికి మున్ను వచ్చె నిదె నాప్రాణేశుఁ డస్మద్గృహా
గతుఁ డయ్యెన్ మును నేరెఁబో తొలుత మత్కాంతుండు [2]నాకాలకే

1. సీమల నుండి, 2. నాశాలికే.

నిరతాలభ్యసుఖంబు గంటి మని తా రింటింట నర్తించి ర
య్యతివల్ నాఁడు పదాఱువేలు ననఘం ద్రవ్యేశ [1]నాత్మేశ్వరున్. 265

వ. వారలం జూచి హరి యిట్లనియె. 266

మ. కొడుకుల్ భక్తివిధేయు లౌదురు గదా కోడండ్రు మీ వాక్యముల్
గడవం జాలక యుందురా విబుధసత్కారంబు గావింతురా
తొడవుల్ వస్త్రములుం బదార్థగణసంపద్దోహంబులుం జాలునా
కడమల్ గావు గదా భవన్నిలయముల్ కళ్యాణయుక్తంబులే. 267

సీ. తిలక మేటికి లేదు తిలకినీతిలకమ, పువ్వులు దుఱుమవా పువ్వుఁబోఁడి
కస్తూరి యలఁదవా కస్తూరికాగంధి, తొడవులు దొడవవా తొడవుతొడవ
కలహంసఁ బెంపవే కలహంసగామిని, కీరముఁ జదివింతె కీరవాణి
లతలఁ బోషింతువా లతికాలలితదేహ, సరసి నోలాడుదే సరసిజాక్షి

ఆ. మృగికి మేఁత లిడుదె మృగశాబలోచన, గురుల నాదరింతె గురువివేక
బంధుజనులఁ బ్రోతె బంధుచింతామణి, యనుచు సతుల నడిగె నచ్యుతుండు. 269

వ. అని యడిగిన వారలు హరిం బాసిన దినంబులందు శరీరసంస్కారకేళివిహారహాస
వదనమందిరగమనమహోత్సవదర్శనంబు లొల్లనిమిల్లాండ్రు గావున.

మ. సిరి చాంచల్యముతోడి దయ్యెఁ దనకున్ జీవేశ్వరుం డంచు నే
పురుషశ్రేష్ఠు వరించు నట్టిపరమున్ బుద్ధిన్ విలోకంబులం
గరయుగ్మంబులఁ గౌఁగిలించిరి సతుల్ గల్యాణభావంబులా
భరణశ్రేణులుగాఁ బ్రతిక్షణనవప్రాప్తానురాగంబులన్. 270

మత్తకోకిలము. పంచబాణుని నీఱు సేసిన భర్గునిం దనవిల్లు వ
ర్జించి మూర్ఛిలఁ జేయఁ జాలువి శేషహాసవిలోకనో
దంచితాకృతు లయ్యుఁ గాంతలు దంభచేష్టల మాధవుం
జంచలింపఁగఁ జేయ నేమియుఁ జాలరైరి బుధోత్తమా. 271

వ. ఇవ్విధంబున సంగవిరహితుండై నకంసారి సంసారికైనడి విహరింప నజ్ఞాన
విలోకు లయినలోకులు లోకసామాన్యమనుష్యుం డని తలంతు రాత్మాశ్రయ
యైనబుద్ధి యాత్మయం దున్నయానందాదులతోడం గూడని తెఱంగున నీశ్వ
రుండు ప్రకృతితోడం గూడియు నాప్రకృతిగుణంబులైనసుఖదుఃఖంబులఁ
జెందక యుండుఁ బరస్పరసంఘర్షణంబులచే వేణువులవలన వహ్నిఁ బుట్టించి
వనంబుల దహించుమహావాయువుచందంబున భూమికి భారహేతువులై యనే
కాక్షౌహిణులతోడం బ్రవృద్ధతేజు లగురాజుల కన్యోన్యవైరంబులు గల్పించి
నిరాయుధుండై సంహారంబు సేసి శాంతుండై పిదపం గాంతామధ్యంబునఁ
బ్రాకృతమనుష్యుండునుంబోలె సంచరించుచుండె నాసమయంబున. 272

---

1. [illegible]త్రేశ్వరుం

క. యతు లీశ్వరునిమహత్త్వము, మిత మెఱుఁగనిభంగి నప్ర § మేయుఁ డగుహరి
స్థితి నెఱుఁగక కాముకుఁ డని, రతములు సలుపుదురు తిగిచి § రమణులు సుమతీ.
క. ఎల్లప్పుడు మాయిండ్లను, వల్లభుఁడు వసించు నేమ § వల్లభలము శ్రీ
వల్లభున కనుచు గోపీవల్లభుచే సతులు మమత § వలఁ బడి రనఘా. 274
వ. అని చెప్పిన విని శౌనకుండు సూతున కిట్లనియె. 275

ఉత్తరకుఁ బరీక్షిత్తు జనించుట.

సీ. గురునందనుండు సక్రోధుఁడై యేసిన, బ్రహ్మశిరోనామ § బాణవహ్నిఁ
గంపించు నుత్తర § గర్భంబు గ్రమ్మఱఁ, బద్మలోచనుచేత § బ్రదికె నందు
గర్భస్థుఁ డగుబాలుఁ § గంసారి యేరీతి, బ్రదికించె మృత్యువు § భయము వాపి
జనియించి యతఁ డెన్ని § సంవత్సరము లుండె, నెబ్బంగి వర్తించె § నేమి సేసె
ఆ. వినుము శుకుఁడు వచ్చి § విజ్ఞానపద్ధతి, నతని కెట్లు సూపె § నతఁడు పిదపఁ
దనశరీర మేవి § ధంబున వర్జించె విప్రముఖ్య నాకు § విస్తరింపు. 276
వ. అనిన సూతుం డిట్లనియె ధర్మనందనుండు చతుస్సముద్రముద్రితాఖిలజంబూ
ద్వీపరాజ్యంబు నార్జించియు మిన్నుముట్టినకీర్తి నుపార్జించియు నంగనాతురంగ
మాతంగసుభట కాంచనాదిదివ్యసంపదలు సంపాదించియు వీరసోదరవిప్రవిద్వ
జ్జనవినోదంబులఁ బ్రమోదించియు వైభవంబు లలవరించియుఁ గ్రతువు లాచ
రించియు దుష్టశిక్షణశిష్టరక్షణంబు లొనరించియు ముకుందచరణారవిందసేవా
రతుండై సమస్తసంగంబులందు నభిలాషంబు వర్జించి యరిషడ్వర్గంబు జయించి
రాజ్యంబు సేయుచు. 277
తే. చందనాదుల నాఁకట § స్రగ్గువాఁడు, దనివి నొందనికైవడి § ధర్మసుతుఁడు
సంపదలు పెక్కు గలిగియుఁ § జక్రిపాద, సేవనంబులఁ బరిపూర్తి § జెందకుండె.
వ. అంతఁ గొన్నిదినంబులకు నభిమన్యుకాంతాగర్భంబునం దున్నడింభకుండు
[1]దశమమాసపరిచ్ఛేద్యుండై గర్భాంతరాళంబున దురంతం బైనయశ్వత్థామ
బాణానలంబున దందహ్యమానుండై తల్లడిల్లుచు. 279
ఉ. కుయ్యిడ శక్తి లే దుదర § గోళములోపల నున్నవాఁడ ది
క్కెయ్యది దా ననాథ నని § యెప్పుడుఁ దల్లి గణింప విందు నేఁ
డియ్యిషువహ్ని వాయుటకు § నెయ్యది మార్గము నన్నుఁ గావ నే
యయ్య గలండు గర్భజని § తాపద నెవ్వఁ డెఱుంగు దైవమా. 280
క. చిచ్చఱకోలవశంబునఁ, జచ్చి బహిర్గతుఁడఁ గాని § సమయమునను దా
నుచ్చలితగర్భవేదనఁ, జచ్చును మాతల్లి గర్భ § సంతాపమునన్. 281
క. చెచ్చెర బాణజ్వాలలు, వచ్చిన విష్ణుండు గావ § వచ్చు ననుచుఁ దా
ముచ్చటలు సెప్ప సతులకు, నిచ్చలు మాయవ్వ నేఁడు § నిజ మయ్యెడినో.

1. 'పది యగునెల గర్భాంత' అనియే వ్రాతప్రతులు,

శా. రాఁడా చూడ సమస్తభూతములలో రాజిల్లువాఁ డిచ్చటన్
లేఁడా పాండునిచిచ్చుటమ్ముఁ దొలఁగన్ లీలాగతిం ద్రోచి నా
కీఁడా నేఁ డభయప్రదానమతుఁడై హింసింపక సత్రాతమున్
గాఁడా యెవ్వఁడుఁ గానఁ డీయెడల దుష్కర్మంబు దా నెట్టిదో. 283

వ. అని గతాగతప్రాణుండై భ్రూణగతుండైనశిశువు చింతించుసమయంబున. 284

సీ. మేఘంబుమీఁదఁ గ్రొమ్మెఱుఁగుక్రేవ మేనిపై నున్నపచ్చనిపటమువాఁడు
గండభాగంబులఁ గాంచనమణిమయ, మకరకుండలకాంతి మలయువాఁడు
శరవహ్ని నడఁగించుసంరంభమునఁ జేసి, కన్నుల నునుగెంపు గలుగువాఁడు
బాలార్కమండలప్రతిమానరత్నహాటకకిరీటరాజితశిరంబువాఁడు

తే. కంకణాంగదవనమాలికావిరాజమానుఁ డసమానుఁ డంగుష్ఠమాత్రదేహుఁ
డొక్కగదఁ జేతఁ దాల్చి నేత్రోత్సవముగ, విష్ణుఁ డావిర్భవించె నవ్వేళయందు.

వ. ఇట్లు భక్తపరాధీనుం డయినపరమేశ్వరుం డావిర్భవించి మంచు విరియించుమార్తాండుచందంబున శిశువునకు దశదిశలం బెనచేటియుఖండితమహోల్కాజాలసన్నిభం బైనగదాదండంబు మండలాకారంబుగ జిఱజిఱం ద్రిప్పి విప్రుచిచ్చుఱమ్ము వేఁడిమిపోఁడిమిఁ జెఱచి డింభకునిపరితాపంబువిజృంభణంబు నివారించి గర్భంబు కందకుండ నర్భకునికి నానందంబుఁ గల్పించిన. 286

మ. గదఁ జేఁ బట్టి పరిభ్రమించుచు గదాఘాతంబులం [1]గ్రూరశ
క్తిద మై వచ్చుశరాగ్నిఁ దుత్తుమురుగా భంజించి రక్షించె నీ
సదయుం డెవ్వఁడొకో యటంచు మదిలోఁ జర్చించుచున్ బాలకుం
డనఘుండై చూడ నదృశ్యుఁ డయ్యె హరి సర్వేశుండు విప్రోత్తమా. 287

వ. అంత ననుకూలశుభగ్రహోదయంబును సుమహోత్తరఫలసూచకంబును నైన శుభలగ్నంబునం బాండవవంశోద్ధారకుం డయినకుమారుండు జన్మించిన ధర్మనందనుండు ధౌమ్యాదిభూసురవర్గంబు రప్పించి పుణ్యాహంబు సదివించి జాతకర్మంబులు సేయించి కుమారజన్మమహోత్సవకాలంబున భూసురులకు విభవాభిరామంబు లయినగోభూహిరణ్యహయగ్రామంబులును స్వాదురుచిసంపన్నంబు లయినయన్నంబు లిడిన వారలు తృప్తులై ధర్మపుత్త్రున కిట్లనిరి. 288

చ. ప్రకటితదైవయోగమునఁ బౌరవసంతతి యంతరింపఁగా
వికలత నొందనీక ప్రభవిష్ణుఁడు విష్ణుఁ డనుగ్రహించి శా
బకుఁ బ్రదికించెఁ గావున నృపాలక శాబకుఁ డింక శాత్రవాం
తకుఁ డగు విష్ణురాతుఁ డనఁ ధాత్రిఁ బ్రసిద్ధికి నెక్కుఁ బూజ్యుఁడై. 289

వ. అనిన విని భూదేవోత్తములకు నరదేవోత్తముం డిట్లనియె. 290

---

1. దుర్భర, ప్రద మై.

శా. ఓపుణ్యాత్మకులార నాపలుకు మీ రూహింపుఁడా మ్రొక్కెడిన్
మాపెద్దల్ శ్రుతకీర్తులై సదయులై మన్నారు [1]రాజర్షులై
యాపిన్నాతఁడు వారిఁ బోలెడిఁ గదా యెల్లప్పుడున్ మాధవ
శ్రీపాదాంబుజభక్తియుక్తుఁ డగుచున్ జీవించునే చూడరే. 291

వ. అనిన విని నరేంద్రా భవదీయపౌత్త్రుండు మనుపుత్త్రుం డయిన యిక్ష్వాకుని చందంబునం బ్రజల రక్షించు [2](♦ శ్రీరామచంద్రునిభంగి బ్రహ్మణ్యుండు సత్యప్రతిజ్ఞుండు నగు) డేగ వెంట నంటినం బంట్రిల్లుభీతి మెయి వెనుకకు సమాయాతం బైన కపోతంబుఁ గాచిన శిబిచక్రవర్తికి శరణ్యుండును వితరణఖనియు నగు దుష్యంతసూనుం డయిన భరతుపగిది [3]సోమాన్వయజ్ఞాతివర్గంబులకు యజ్వలకు ననర్గళకీర్తి విస్తరించు ధనంజయ కార్తవీర్యులకరణి ధనుర్ధరాగ్రేసరుం డగుఁ గీలిపోలిక దుర్ధర్షుం డగు సముద్రుని తెఱంగున దుస్తరుం డగు మృగేంద్రుని కైవడి విక్రమశాలి యగు [4](♦ వసుమతిపోలె నక్షయక్షాంతియుక్తుం డగు భానునిలాగున బ్రతాపవంతుం డగు) వాసుదేవువడువున [5]సర్వభూతహితుం డగుఁ దల్లిదండ్రుల మాడ్కి సహిష్ణుం డగు మఱియును. 292

సీ. సమదర్శనంబున జలజాతభవుఁ డనఁ, బరమప్రసన్నత భర్గుఁ డనఁగ
నెల్లగుణంబుల నిందిరావిభుఁ డన, నధికధర్మమున యయాతి యనఁగ
ధైర్యసంపద బలిదైత్యవల్లభుఁ డన, నచ్యుతభక్తిఁ బ్రహ్లాదుఁ డనఁగ
రాజితోదారత రంతిదేవుం డన, నాశ్రయమహిమ హిమాద్రి యనఁగ

తే. యశము వర్ధించుఁ బెద్దల నాదరించు
నశ్వమేధంబు లొనరించు నాత్మసుతుల
ఘనులఁ బుట్టించు దండించు ఖలులఁ బట్టి
మానధనుఁడు నీమనుమఁడు మానవేంద్ర. 293

భుజంగప్రయాతము. హరించుం గలిప్రేరితాఘంబు లెల్లన్
భరించున్ ధరన్ రామభద్రుండపోలెం
జరించున్ సదా వేదశాస్త్రానువృత్తిన్
వరించున్ విశేషించి వైకుంఠభక్తిన్. 294

వ. ఇట్లు పెక్కేండ్లు జీవించి భూసురకుమారప్రేరితం బయిన తక్షకసర్పవిషానలంబునం దనకు మరణం బని యెఱింగి సంగవర్జితుం డయి ముకుందపదారవిందభజనంబు సేయుచు శుకయోగీంద్రునివలన నాత్మవిజ్ఞానసంపన్నుం డై గంగాతటంబున శరీరంబు విడిచి నిర్గతభయశోకం బయిన లోకంబుఁ బ్రవేశించు నని జాతకఫలంబు సెప్పి లబ్ధకాము లయి భూసురులు సని రంత. 295

---

1. రారాజులై. 2. (♦) ఇది మూలానుసారముగా నిటఁ జేర్పఁబడియె. 3. సోమయాజియైన జ్ఞాతి. 4. (♦) ఇది మూలానుసారముగా నిటఁ జేర్పఁబడినది. 5. [illegible]

క. తనతల్లికడుపులోపల, మును సూచినవిభుఁడు విశ్వమున నెల్లఁ గలం
డనుచుఁ బరీక్షింపఁగ జను, లనఘుఁ బరీక్షిన్నరేంద్రుఁ డండ్రు మునీంద్రా. 296

ఆ. కళలచేత రాజు గ్రమమునఁ బరిపూర్ణుఁ, డయినభంగిఁ దాత లనుదినంబుఁ
బోషణంబు సేయఁ బూర్ణుఁ డయ్యెను ధర్మ, పటలపాలకుండు బాలకుండు. 297

వ. మఱియు ధర్మనందనుండు బంధుసంహారదోషంబు వాయుకొఱకు నశ్వమేధయాగంబు సేయుచుఁ బ్రజలవలనం గరదండంబుల సముపాత్తం బయినవిత్తంబు చాలక చిత్తంబునఁ జింతించు నెడ నచ్యుతప్రేరితులై భీమార్జునాదులు దొల్లి మరుత్తుం డనురాజు మఖంబు సేసి పరిత్యజించి నిక్షేపించినసువర్ణపాత్రాదికం బైన విత్తం బుత్తరదిగ్భాగంబువలన బలవంతులై తెచ్చిన నారాజసత్తముండు సమాయత్తయజ్ఞోపకరణుం డై [1](♦సకలబంధుసమేతంబుగఁ గృష్ణుని నాహ్వానంబు సేసి) [2]పురుషోత్తము నుద్దేశించి మూఁడు జన్నంబు[3]లు గావించెఁ [4](♦తదనంతరంబ కృష్ణుండు బంధుప్రియంబుకొఱకుఁ గరినగరంబునఁ గొన్ని నెలలుండి ధర్మపుత్త్రాదులచే నామంత్రణంబు వడసి యాదవసమేతుం డయి ధనంజయుండు దోడరా నిజనగరంబునకుం జనియె) నంత విదురుండు తీర్థయాత్ర సని మైత్రేయుముందటఁ గర్మయోగవ్రతాదివిషయంబు లయినప్రశ్నంబులఁ గొన్నిటిం జేసి యతనివలన నాత్మగతిజ్ఞానంబు దెలిసి కృతార్థుం డై హస్తిపురంబునకు వచ్చిన. 298

క. బంధుఁడు వచ్చె నటంచును, గాంధారీవిభుఁడు మొదలుగా నందఱు సం
బంధములు నెఱపి ప్రీతి న, మంథరగతిఁ జేసి రపుడు మన్నన లనఘా. 299

వ. అంత ధర్మనందనుండు విదురునికి మజ్జనభోజనాదిసత్కారంబులు సేయించి సుఖాసీనుం డై తనవార లందఱు విన నిట్లనియె. 300

సీ. ఏవర్తనంబున నింతకాలము మీరు, సంచరించితి రయ్య జగతిలోన
నేతీర్థములు గంటి రెక్కడ నుంటిరి, భావింప మీవంటి భాగవతులు
తీర్థసంఘంబుల ధిక్కరింతురు గదా, మీయందు విష్ణుండు మెఱయుకతన
మీరు తీర్థంబులు మీకంటె మిక్కిలి, తీర్థంబు లున్నవె తెలిసి చూడ

తే. వేఱ తీర్థంబు లవనిపై వెదక నేల, మిమ్ముఁ బొడగని భాషించు మేలె చాలు
వార్తలే మందు లోకులు వసుధలోన, మీకు సర్వంబు నెఱిఁగెడు[5] మేధ గలదు.

మత్తకోకిలము. తండ్రి సచ్చినమీఁద మా పినతండ్రిబిడ్డలు దొల్లి పె
క్కండ్రు సర్వవిషాగ్నిబాధల గాసిఁ బెట్టఁగ మమ్ము ని

1. (♦) ఇది మూలానుసారముగా నిట చేర్పఁబడియె. 2. 'యజ్ఞేశ్వరుండగు పురుషోత్తము' అని వ్రాఁతప్రతులు. 3. లవిచ్ఛిన్నసంపన్నంబులు గావించె. 4. (♦) ఇది మూలానుసారముగా నిట చేర్పఁబడినది. 5. మేర గలదు.

ల్లాండ్ర నంతముఁ బొంద కుండఁగ లాలనంబున మీరు మా
తండ్రి భంగి సముద్ధరించితి రు తద్విధంబు దలంతురే. 302

క. పక్షులు తమ ఱెక్కలలోఁ, బక్షంబులు రానిపిల్లపదువుల మమతన్
రక్షించినక్రియ మీరలు, పక్షీకరణంబు సేయ బ్రదికితిమి గదే. 303

క. మన్నారా ద్వారకలో, నున్నారా యదువు లంబుజోదరుకరుణం
గన్నారా లోకులచే, విన్నారా మీరు వారివిధ మెట్టిదియో. 304

చ. అన విని ధర్మరాజునకు నావిదురుండు సమస్తలోకవ
ర్తనముఁ గ్రమంబుతోడ విశదంబుగఁ జెప్పి యదుక్షయంబు సె
ప్పిన నెఁడు గ్రశోకమున బెగ్గిలి కుందెడి నంచు నేఁచియున్
విను మని చెప్పఁ డయ్యె యదువీరులనాశము భార్గవోత్తమా. 305

ఆ. మేలు సెప్పి నేని మే లండ్రు లోకులు, చెట్ట యండ్రు కీడు సెప్పె నేని
యంతమీఁద శూద్రుఁ డైనకతంబున, శిష్టమరణ మతఁడు సెప్పఁ డయ్యె.

వ. అని యెట్లనిన మాండవ్యమహామునిశాపంబునం దొల్లి యముండు శూద్రయోనియందు విదురుండై జన్మించియున్ననూఱువత్సరంబు లర్యముండు యథాక్రమంబునం బాపకర్ముల దండించె నిట్లు యుధిష్ఠిరుండు రాజ్యంబుఁ గైకొని లోకపాలసంకాశు లయినతమ్ములుం దానును గులదీపకుం డైనమనుమని ముద్దు సేయుచుఁ బెద్దకాలంబు మహావైభవంబున సుఖ మై యుండె నంత. 307

క. బాలాజనశాలాధన, లీలావనముఖ్యవిభవలీనమనీషా
[1]లాలసు లగు మానవులను, గాలము వంచించు దురవగాహము సుమతీ. 308

గాంధారీధృతరాష్ట్రులు దేహత్యాగము సేసికొనుట.

వ. అది నిమిత్తంబుగాఁ గాలగతి యెఱింగి విదురుండు ధృతరాష్ట్రున కిట్లనియె. 309

మ. కనకాగారకళత్రమిత్రసుతసంఘాతంబులన్ ముందటం
గని ప్రాణేచ్ఛల నుండుజంతువుల నేకాలంబు దుర్లంఘ్య మై
యనివార్యస్థితిఁ జంపు నట్టినిరుపాయం బైనకాలంబు వ
చ్చె నుపాంతంబున మాఱు దీనికి మదిం జింతింపు ధాత్రీశ్వరా. 310

శా. పుట్టంధుండవు పెద్దవాఁడవు మహాభోగంబులా లేవు నీ
పట్టెల్లం జెడి పోయె దుస్సహజరాభారంబు పైఁ గప్పె నీ
చుట్టా లెల్లను బోయి రాలు మగఁడున్ శోకంబునన్ మగ్న లై
కట్టా దాయలపంచ నుండఁ దగవే కౌరవ్యవంశాగ్రణీ. 311

క. పెట్టితిరి చిచ్చు గృహమునఁ, బట్టితిరి తదీయభార్యఁ బాండవులకుం
గొట్టితిరి వారు మనుపఁ గ, నెట్టుయిన భరింపవలెనె యీప్రాణములన్. 312

క. బిడ్డలకు బుద్ధి సెప్పని, గ్రుడ్డికిఁ బిండంబు వండికొని పొం డిదె పైఁ

1. లోలాకులమానసులను.

బడ్డాఁ డని భీముం డొరఁగొడ్డము లాడంగఁ గూడుఁ గుడిచెద నధిపా. 313

క. కసిమెదవో బిడ్డల నిఁక, పనిమెదవో కొంటికంటె మనుమలమాటల్
వినియెదవో యిచ్చెద రిం, మ్మనియెదవో దానములకు ననసీసుగులన్. 314

క. దేహము నిత్యము గా దని, మోహముఁ బగఁ గోసి సిద్ధమునివర్తనుఁ డై
గేహము వెలువడునరుఁడు, త్సాహముతోఁ జెందు ముక్తిసంపద ననఘా. 315

వ. అని విదురుండు ధృతరాష్ట్రునకు విరక్తిమార్గం బుపదేశించిన నతండు ప్రజ్ఞాచక్షుం డై సంసారంబు దిగనాడి మోహపాశంబువాయ సూడి విజ్ఞానమార్గంబునం గూడి దుర్గమం బగుహిమవన్నగంబునకు నిర్గమించిన. 316

శా. అంధుం డైన పతిన్ వరించి పతిభావాసక్తి నేత్రద్వయీ
బంధాచ్ఛాదనముం ధరించి నియమప్రఖ్యాత యై యున్నత
ద్గాంధారక్షితినాథుకూఁతు గను యోగప్రీతి చిత్తంబులో
సంధిల్లం బతివెంట నేఁగె సుదయత్సాధ్వీగుణారూఢ యై. 317

చ. వెనుకకు రాక చొచ్చురణవీరుని కైవడి రాజశంసనా
బునకు భయంబు లేక వడిఁ బోయెడుధీరుని సంగి నప్పుడా
వనిత దురంత మైనహిమవనంతముపొంతవనాంతభూమికిం
జెనిమిటితోడ నిందుకయు భీతి వహింపక యేఁగెఁ బ్రీతితోన్. 318

వ. ఇట్లు విదురసహితు లై గాంధారీధృతరాష్ట్రులు వనంబునకుం జనిన మఱునాఁడు ధర్మనందనుండు ప్రభాతంబున సంధ్యావందనంబు సేసి నిత్యహోమంబు గావించి బ్రాహ్మణోత్తములకు గోహిరణ్యతిలవస్త్రాదిదానంబులు సేసి నమస్కరించి గురువందనంబుకొఱకుఁ బూర్వప్రకారంబునం దండ్రిమందిరంబునకుఁ జని యందు విదురసహితు లయినతల్లిదండ్రులం గానక మంజుపీఠంబునఁ గూర్చున్న సంజయున కిట్లనియె. 319

సీ. మాతల్లిదండ్రు లీమందిరంబున లేరు, సంజయ వారెందుఁ జనిరి నేఁడు
ముందర గానఁడు ముసలి మాపెదతండ్రి, పుత్రశోకంబునఁ బొగులుఁ దల్లి
సౌజన్యనిధి ప్రాణసఖుఁడు మాపినతండ్రి, మందబుద్ధుల మైనమమ్ము విడిచి
యెటు వోయిరో మువ్వు రెటుఁ గింపుగంగలోఁ, దనయపరాధంబు దడవికొనుచు

ఆ. భార్యతోడఁ దండ్రి పరితాపమునఁ బడుఁ, గపట మింత లేదు కరుణ గలఁడు
పాండుభూవిభుండు పరలోకగతుఁ డైన, మమ్ముఁ జిన్ననాఁడు మనిచె నతఁడు.

వ. అనిన సంజయుండు [1](*దయాస్నేహంబు లతికర్శితుం డగుచుఁ దన ప్రభువు పోయిన తెఱం గెఱుంగక కొంతదడవు పూరకుండి) తద్వియోగదుఃఖంబునఁ గన్నీరు కరతలంబునం దుడిచికొనుచు బుద్ధిబలంబునం జిత్తంబు ధైర్యాయత్తంబు సేసి [2](♦తవభర్తృపాదంబుల మనంబున నెన్నుచు) ధర్మజున కిట్లనియె. 321

1, 2. (♦) ఇవి మూలానుసారముగాఁ జేర్పఁబడినవి.

తే. అఖిలవార్తలు మున్న నన్నడుగుచుండు, నడుగఁడీ రేయి మీ తండ్రి యవనినాథ
మందిరములోన విదురుతో మంతనంబు, నిన్న యాడుచునుండె నేఁడు లేఁడు.

వ. విదురగాంధారీధృతరాష్ట్రులు నన్ను వంచించి యెందుఁ బోయిరో [1](*వారల నిశ్చయంబు లెట్టివో) యెఱుంగనని సంజయుండు దుఃఖించుసమయంబునఁ దుంబురుసహితుండై నారదుండు వచ్చిన లేచి నమస్కరించి తమ్ములుం దానును నారదుం బూజించి కౌంతేయాగ్రజుం డిట్లనియె. 323

ఉ. ఎక్కడ తల్లిదండ్రులు గృహంబున లేరు మహాత్మ వార లే
డెక్కడఁ బోయిరో యెఱుఁగ నెప్పుడు బిడ్డలపేరు గ్రుచ్చి తాఁ
బొక్కుచు నుండుఁ దల్లి యెటు వోయెనొకో విపదంబురాశికిన్
నిక్కము కర్ణధారుఁడవు నీవు జగజ్జనపారదర్శనా. 324

వ. అనిన విని సర్వజ్ఞుండైన నారదుండు ధర్మజున కిట్లనియె నీశ్వరవశంబై [2](*నది విశ్వాధీశ్వరుండ భూతంబుల నొకటితో నొకటిఁ జేర్చు నెడఁబాపు సూచీభిన్ననాసికలందు రజ్జుప్రోతంబు లగుచుఁ గంఠరజ్జువులఁ గట్టంబడిన బలీవర్దంబులుం బోలెఁ గర్తవ్యాకర్తవ్య వేదలక్షణయగు వాక్తంత్రి యందు వర్ణాశ్రమలక్షణంబులు గల నామంబులచే బద్ధులై) లోకపాలసహితంబైన లోకంబు లీశ్వరాదేశంబు వహించుఁ [3]గ్రీడాసాధనంబులగు నక్షకందుకాదుల కెట్లు సంయోగవియోగంబు లట్లు క్రీడించు నీశ్వరునికిం గ్రీడాసాధనంబులైన జంతువులకు సంయోగవియోగంబు లగుచుండు సమస్తజనంబును జీవరూపంబున ధ్రువంబును దేహరూపంబున నధ్రువంబునై యుండు మఱియొక్కపక్షంబున ధ్రువంబు నధ్రువంబునుం గాక యుండు శుద్ధబ్రహ్మస్వరూపంబు నిర్వచింపరాక రెండునై యుండు నజగరంబుచేత మ్రింగంబడిన పురుషుం డన్యుల రక్షింపలేని తెఱంగున బంచభూతమయంబై కాలకర్మగుణాధీనంబైన దేహంబు పరుల రక్షింప సమర్థంబు గాదు కరంబులు గల జంతువులకుఁ గరంబులు లేని చతుష్పదంబు లాహారంబు లగుఁ జరణంబులు గల ప్రాణులకుం జరణంబులు లేని తృణాదులు భక్షణీయంబు లగు నధికజన్మంబులకు నల్పజన్మంబులు భోజ్యంబులగు సకలదేహిదేహంబులందు జీవుండు గలుగుటం జేసి జీవునికి జీవుండ జీవికయగు సహస్రాసహస్రాది రూపంబైన విశ్వమంతయు నీశ్వరుండు గాఁ దెలియు మతనికి వేఱు లేదు నిజమాయావిశేషంబున మాయావియై జాతిభేదరహితుండైన యీశ్వరుండు బహుప్రకారంబుల భోగిభోగ్యరూపంబుల నంతరంగ బహిరంగంబుల దీపించుం [4](♦గాన యనాథులు దీనులు నగునాదు తల్లిదండ్రులు నన్నుం బాసి యే మయ్యెదరో యెట్లు వర్తింతురో యని వగవం బనిలే దజ్ఞానమూలంబగు స్నేహంబున నైన మనోవ్యాకులత్వంబు పరిహరింపుమని మఱియు నిట్లనియె.) 325

1, 2, 4 (♦) ఇవి మూలానుసారముగాఁ జేర్పఁబడినవి. 3. నిచ్ఛాప్రకారంబున గ్రీడించు నీశ్వ.

ఆ. అట్టి కాలరూపుఁ డఖిలాత్ముఁ డగు విష్ణుఁ, డసురనాశమునకు నవతరించి
దేవకృత్య మెల్ల దీర్చి చిక్కినపని, కెదురుచూచుచుండు నిప్పు డధిప. 326

మత్తకోకిలము: ఎంతకాలము గృష్ణుఁ డీశ్వరుఁ డిద్ధరిత్రిఁ జరించు మీ
రంతకాలమునుండుఁ డంతయు నవ్వలం బని లేదు వి
భ్రాంతి మానుము కాలముం గడవంగ నెవ్వరు నోప రీ
చింత యేల [1]నరేంద్రసత్తమ చెప్పెదన్ విను మంతయున్. 327

వ. ధృతరాష్ట్రుండు గాంధారీవిదురసహితుండై హిమవత్పర్వతదక్షిణ భాగంబున నొక్క మునివనంబునకుం జని తొల్లి సప్తర్షులకు సంతోషంబు సేయుకొఱకు నాకాశగంగ యేడుప్రవాహంబు లయి పాఱినపుణ్యతీర్థంబునం గృతస్నానుండై యథావిధి హోమంబొనరించి జలభక్షణంబు గావించి సకలకర్మంబులు విసర్జించి విఘ్నంబులం బొందక నిరాహారుండయి శాంతి నంగీకరించి పుత్త్రార్థదారైషణంబులు వర్జించి విన్యస్తాసనుండై ప్రాణంబుల నియమించి మనస్సహితంబులైన యింద్రియంబుల నాఱింటిని విషయంబులం బ్రవర్తింప నీక నివర్తించి హరిభావనచే ధారణాయోగంబు వహించి రజస్సత్త్వతమోరూపంబు లగుమలంబుల మూఁటిని హరించి మనంబు నహంకారాస్పదంబైన స్థూలదేహంబువలనం బాసి బుద్ధియందు నేకీకరణంబుసేసి [2]యట్టివిజ్ఞానాత్మను దృశ్యాంశంబువలన వియోగించి క్షేత్రజ్ఞునియందుఁ బొందించి దృష్టంబైన యీశ్వరునివలన క్షేత్రజ్ఞునిం బాసి మహాకాశంబుతోడ ఘటాకాశముం గలుపుకైవడి నాధారభూతంబైన బ్రహ్మంబునం గలిపి లోపలిగుణక్షోభంబును వెలుపలి యింద్రియ విక్షేపంబును [3]లేక నిర్మూలితమాయాగుణవాసనుం డగుచు నిరుద్ధంబులగు మనశ్చక్షురాదీంద్రియంబులు గలిగి యఖిలాహారంబుల వర్జించి [3]కొఱడుచందంబున. 328

మ. ఉటజాంతస్స్థలవేదికన్ నియతుఁడై యున్నాఁడు నేఁ డాదిగా
నిటపై నేనవనాఁడు మేన్ విడువఁగా [4]నిజ్యాగ్ని యోగాగ్ని త
త్పటుదేహంబు దహింపఁ జూచి నియమప్రఖ్యాత గాంధారి యు
ట్టటు వోనొల్లక ప్రాణవల్లభునితో నగ్నిం బడున్ భూవరా. 329

క. [5]అంతట వారలమరణము, వింత యగుచుఁ జూడఁబడిన విదురుఁడు చింతా
సంతాప మొదవఁ బ్రీత, స్వాంతుండై తీర్థములకుఁ జనియెడు నధిపా. 330

---

1 నరేంద్రచంద్ర విశేషమున్ విను చెప్పెదన్.

2 'బుద్ధిసహితుం డైనతన్ను దృశ్యాంశంబువలన' అని వ్రాఁతప్రతులు.

3 'లేనికొఱడుచందంబున' అని వ్రాఁతప్రతులు.

4 సేతెంచుదావాగ్ని.

5 'అంతట నయ్యాశ్చర్యము, వింత యగుచుఁ జెవులఁ బడిన' ననియే వ్రాఁతప్రతులు.

ధర్మజుఁడు దుర్నిమిత్తంబులం గని చింతించుట.

వ. అని విదురాదులవృత్తాంతం బంతయు ధర్మనందనున కెఱింగించి తుంబురుసహితుం డయిన నారదుండు స్వర్గంబునకు నిర్గమించిన వెనుక ధర్మజుండు భీమునిం జూచి యి ట్లనియె. 331

సీ. ఒక కాలమునఁ బండు నోషధిచయము వే, ఱొక కాలమునఁ బండకుండు నండ్రు
క్రోధంబు లోభంబు క్రూరత బొంకును, దీపింప నరులు వర్తింతు రండ్రు
వ్యవహారములు మహావ్యాజయుక్తము లండ్రు, సఖ్యంబు వంచనాసహితమండ్రు
మగలతో నిల్లాండ్రు మచ్చరించెద రండ్రు, సుతులు దండ్రులఁ దెగఁ జూతు రండ్రు
తే. గురుల శిష్యులు దూషించి కూడ రండ్రు, శాస్త్రమార్గము లెవ్వియుఁ జాగ వండ్రు
న్యాయపద్ధతి బుధులైన నడవ రండ్రు, కాలగతి వింతయై వచ్చెఁ గంటె నేఁడు.

మ. హరిఁ జూడన్ నరుఁ డేఁగినాఁడు నెల లేడయ్యెం గదా రారు గా
లరు లెవ్వారును యాదవుల్ సమదలోలస్వాంతు లీవేళ సు
స్థిరులై యుండుదురా మురారి సుఖియై సేమంబుతో నుండునా
యెరవై యున్నది చిత్త మీశ్వరకృతం బెట్లో కదే మారుతీ. 333

క. మానసము గలఁగుచున్నది, మానవు బహుదుర్నిమిత్తమర్యాదలు స
న్మానవదేహాక్రీడలు, మాన విచారింప నోపు మాధవుఁ డకటా. 334

క. మనవులు సెప్పక ముందఱ, మనదారప్రాణరాజ్యమానశ్రీలన్
[1]మనుపుదు నని మాధవుఁ డిట, మనమునఁ దలపోసి మనిచె [2]మనలం గరుణన్.

క. నారదుఁ డాడిన కైవడిఁ, గ్రూరపుఁగాలంబు వచ్చెఁ గుంభినిమీఁదన్
ఘోరము లగునుత్పాతము, లారభటిం జూడఁబడియె ననిలజ కంటే. 336

సీ. ఓడక ముందట నొకసారమేయంబు, మొఱుఁగుచు నున్నది మోర యెత్తి
యాదిత్యుఁ డుదయింప నభిముఖంబై నక్క, వాపోయె మంటలు [3]వాతఁ గలుగ
మిక్కిలు చున్నవి మెఱసి గృధ్రాదులు, గర్ధభాదులు దీర్చి క్రందుకొనియె
నుత్తమాశ్వంబుల కుదయించెఁ గన్నీరు, మత్తగజంబుల మదము లుడిగెఁ
ఆ. గాలుమాతభంగిఁ గదిసెఁ గపోతము, మండ దగ్ని హోమమందిరములఁ
జుట్టుఁ బొగలు దిశల పొరిది నాచ్ఛాదించెఁ, దరణి మాసెఁ జూడు ధరణి గదలె.

క. వాతములు విసరి రేణువ్రాతము లాకసముఁ గప్పె వడి సుడిగొని ని
ర్ఘాతములు వడియె ఘనసం, ఘాతంబులు రక్తవర్షకలితము లయ్యెన్. 338

క. గ్రహములు పోరాడెడి నా, గ్రహముల వినఁబడియె భూతకలకలములు దు
స్సహము లగుచు శిఖికీలా, వహముల క్రియఁ దోఁచె గగనవసుధాంతరముల్.

క. దూడలు గుడువవు చన్నులు, దూడలకుం గోవు లీవు దుగ్ధము లొడలం
బీడలు మానవు పసువులఁ, గూడవు వృషభములు దఱపి కొట్టల నెక్కన్. 340

1 మనుపుదు నని. 2. 'మనముల' అనియే వ్రాతప్రతులు. 3. వాంతి సేసి.

క. కదలెడు వేల్పులరూపులు, వదలెడుఁ గన్నీరు వానివలనం జెమటల్
వొదలెడిఁ బ్రతిమలు [1]వెలిఁ జని, మెదలెడి నొక్కొక్క గుడిని మేదినియందున్.
క. కాకంబులు వాపోయెడి, ఘూకంబులు నగరఁ బగలు గుండ్రలు గొలిపెఁ
లోకంబులు విభ్రష్ట, శ్రీకంబులగతి నశించి శిథిలము లయ్యెన్. 342
మ. యవపద్మాంకుశచాపచక్రఝషరేఖాలంకృతం బైనమా
ధవుపాదద్వయ మింక [2]మెట్టెడుపవిత్రత్వంబు నేఁ డాదిగా
నవనీకాంతకు లేదు పో మఱి మదీయాంగంబు వామాక్షిబా
హువు లాకంపము నొందుచుండు నిల కేయుగ్రస్థితుల్ వచ్చునో. 343
వ. మఱియు మహోత్పాతంబులు పెక్కులు పుట్టుచున్నయవి మురాంతకుని
వృత్తాంతంబు వినరాదని కుంతీసుతాగ్రజుండు భీమునితో విచారించు సమ
యంబున. 344

అర్జునుఁడు ద్వారకనుండి వచ్చి కృష్ణనిర్యాణంబుఁ దెల్పుట.

క. ఖేదమున నింద్రసూనుఁడు, యాదవపురినుండి వచ్చి యగ్రజుఁ గని త
త్పాదముల నయనసలిలో, త్పాదకుఁడై పడియె దీనభంగి నరేంద్రా. 345
క. పల్లటిలినయుల్లముతోఁ, దల్లడపడుచున్న సిన్నతమ్మునిఁ గని వె
ల్వెల్ల నగుమొగముతో జను, లెల్లను విన ధర్మపుత్త్రుఁ డిట్లని పలికెన్. 346
సీ. మాతామహుం డైన మనశూరుఁ డున్నాఁడె, మంగళమే మన మాతులునకు
మోదమే నలుగురు ముగురు మేనత్తల, కానందమే వారి యాత్మజులకు
నక్రూరకృతవర్మ లాయుస్సమేతులే, జీవితుఁడే యుగ్ర♦సేనవిభుఁడు
కల్యాణయుక్తులే గదసారణాదులు, మాధవుతమ్ములు మానధనులు
తే. నందమే మనసత్యకునందనునకు, భద్రమే శంబరాసురభంజనునకుఁ
గుశలమే బాణదనుజేంద్రకూఁతుపతికి, హర్షమే పార్థ మసలికి హాలికి బలికి.
వ. మఱియు నంధకయదుభోజదాశార్హవృష్ణిసాత్వతులు మొదలయినయదువంశ
వీరులును హరికుమారులైన సాంబసుషేణప్రముఖులును నారాయణానుచరులైన
యుద్ధవాదులును కృష్ణసహచరులైన సునందనందాదులును [3](♦సుఖానందులే
యని) యందఱ నడిగి ధర్మజుండు క్రమ్మఱ నిట్లనియె. 348
సీ. వైకుంఠవాసుల వడువున నెవ్వని, బలమున నానందభరితు లగుచు
వెలివక యాదవవీరులు వర్తింతు, రమరులు గొలువుండు నట్టికొలువుఁ
జవికె నాకర్షించి చరణసేవకు లైన, బంధుమిత్త్రాదుల పదయుగముల
నెవ్వఁడు ద్రొక్కించె నింద్రపీఠముమీఁద, వజ్రంబు జళిపించి వ్రాలువాని
తే. ప్రాణవల్లభ కింగేలఁ బాదు సేసి, యమృతజలములఁ బోషింప నలరుపారి
జాత మెవ్వఁడు గొని వచ్చె సత్యభామ, కిచ్చె నట్టిమహాత్మున కిపుడు శుభమె.

1. వెలుచని, 2. మెట్టెడు. 3. (♦) ఇది మూలానుసారముగాఁ జేర్పఁబడినది.

శా. అన్నా ఫల్గున భక్తవత్సలుఁడు బ్రహ్మణ్యుండు గోవిందుఁ డా
పన్నానీకశరణ్యుఁ డీశుఁడు జగద్భద్రానుసంధాయి శ్రీ
మన్నవ్యాంబుజపత్రనేత్రుఁడు సుధర్మామధ్యపీఠంబునం
దున్నాఁడా బలభద్రుఁ గూడి సుఖియై - యుత్సాహియై ద్వారకన్. 350

క. ఆరామకేశవులకును, సారామలభక్తి నీవు - సలుపుదువు గదా
గారాములు సేయుదురా, పోరాముల బంధులెల్ల - ప్రొద్దు జితారీ. 351

శా. మున్ను గ్రాటవిలో వరాహమునకై - ముక్కంటితోఁ బోరుచో
సన్నాహంబునఁ గాలకేయుల ననిం - జక్కాడుచోఁ బ్రాభవ
స్కన్నుండై చనుకౌరవేంద్రుపనికై - గంధర్వులం దోలుచోఁ
గన్నీ రెన్నఁడుఁ దేవు తండ్రి చెపుమా - కల్యాణమే చక్రికిన్. 352

వ. అదియునుం గాక. 353

క. ఓడితివో శత్రువులకు, నాడితివో సాధుదూషణాలాపములం
గూడితివో పరసతులను, వీడితివో మానధనము - వీరులనడుమన్. 354

క. తప్పితివో యిచ్చెద నని, చెప్పితివో కపటసాక్షి - చేసినమేలుం
దప్పితివో శరణార్థుల, రొప్పితివో ద్విజులఁ బసుల - రోగుల సతులన్. 355

క. అడిచితివో భూసురులను, గుడిచితివో బాలవృద్ధగురువులు వెలిగా
విడిచితివో యాశ్రితులను, ముడిచితివో పరులవిత్తములు లోభమునన్. 356

వ. అని పలికినం గన్నీరు కరతలంబునం దుడిచికొనుచు గద్గదస్వరంబునఁ బెన్నిధిం
గోలుపోయిన పేదచందంబున నిట్టూర్పుల నిగిడించుచు నర్జునం డన్న కిట్లనియె.

క. మనసారథి మనసచివుఁడు, మనవియ్యము మనసఖుండు - మనబాంధవుఁడున్
మనవిభుఁడు గురుఁడు దేవర, మనలను దిగనాడి చనియె - మనుజాధీశా. 358

క. కంటకపునృపులు సూడఁగ, మింటం గన్పించుయంత్రమీనముఁ గోలన్
గెంటించి మనము వాలుం, గంటిం జేకొంటి మతనికరుణన కాదే. 359

క. దండి ననేకులతో నాఖండలుఁ డెదురయిన గెలిచి - ఖాండవవనముం
జండార్చికి నర్పించిన, గాండీవము నిచ్చెఁ జక్రి - గలుగుట నధిపా. 360

క. దిక్కులరాజుల నెల్లను, మ్రొక్కించి ధనంబు గొనుట - మయకృతసభ ము
న్నెక్కుట జన్నము సేయుట, నిక్కము హరి మనకు దండ నిలిచినఁగాదే. 361

మ. ఇభజిద్వీర్య మఖాభిషిక్త మగునీయిల్లాలిధమ్మిల్లముల్
సభలో శాత్రవు లీడ్చినన్ ముడువ కాచంద్రాస్య దుఃఖింపఁ గా
నభయం బిచ్చి ప్రతిజ్ఞ సేసి భవదీయారాతికాంతాశిరో
జభరశ్రీల హరింపఁడే విధవలై - సౌభాగ్యముల్ వీడఁగన్. 362

శా. వైరుల్ గట్టినపుట్టముల్ విడువఁగా - వారింప నావల్లభుల్

1. మనముల.

రా రీవేళ నుపేక్ష సేయఁ దగవే § రావే నివారింపవే
లేరే త్రాతలుఁ గృష్ణ యంచు సభలో § దీనాంగి యై కుయ్యిడం
గారుణ్యంబున భూరివస్త్రకలితం § గాఁ జేయఁడే ద్రౌపదిన్. 363

సీ. దుర్వాసుఁ డొకనాఁడు § దుర్యోధనుఁడు పంపఁ, బదివేలశిష్యులు § భక్తిఁ గొలువఁ
జనుదెంచి మనముఁ బాం§చాలియుఁ గుడిచిన, వెనుక నాహారంబు § వేఁడికొనినఁ
బెట్టెద ననవుడుఁ § బెట్టకున్న శపింతు, ననుచుఁ దోయావగా § హమున కేఁగఁ
గడవల నన్నశా§కములు లేకుంటఁ జూచి, పాంచాలపుత్త్రిక § పర్ణశాల
తే. లోనఁదలఁచిన విచ్చేసి § లోపలోని, శిష్టశా§కాన్నలవముఁ బ్రా§శించి తపసి
కోప ముడిగించి పరిపూర్ణ§కుక్షిఁ జేసె, నిట్టి త్రైలోక్యసంతర్పి§యెందుఁ గలఁడు.

సీ. పందికై పోరాడ § ఫాలాక్షుఁ డెవ్వని, బలమున నా కిచ్చెఁ § బాశుపతము
నెవ్వనిలావున § నిమ్మైన దేవేంద్ర పీఠార్ధమున నుండఁ § బెంపుఁ గంటిఁ
గాలకేయనివాత§కవచాదిదైత్యులఁ, జంపితి నెవ్వని § సంస్మరించి
గోగ్రహణమునాఁడు § కురులాంభోనిధిఁ, గడచితి నెవ్వని§కరుణఁ జేసి
ఆ. కర్ణసింధురాజ§కౌరవేంద్రాదుల, తలలపాగ లెల్లఁ § దడివి తెచ్చి
యేమహాత్మ్ముబలిమి § నిచ్చితి విరటుని,పుత్త్రి యడుగ బొమ్మ§పొత్తికలకు. 365

మ. గురుభీష్మాదులు గూడిపన్నినకురు§క్షోణీశచక్రంబులో
గురుశక్తిన్ రథయంత యై నొగలపైఁ § గూర్చుండి యామేటి నా
శరముల్ వాఱక మున్న వారలబలో§త్సాహాయురుద్యోగత
త్పరతల్ చూడ్కుల సంహరించు నమితో§త్సాహంబు నా కిచ్చుచున్. 366

మ. అసురేంద్రుం డొనరించుకృత్యములు ప్ర§హ్లాదుం బ్రవేశించి గె
ల్వ సమర్థంబులు గానికైవడిఁ గృపాశ్వత్థామ గాంగేయ సూ
ర్యసుత ద్రోణ ధనుర్విముక్త§బహుది§వ్యాస్త్రప్రపంచంబు నా
దెసకున్ రాక తొలంగు మాధవుదయా§దృష్టిన్ నరేంద్రోత్తమా. 367

చ. వసుమతి దివ్యబాణముల § వ్రక్కలు వాపి కొలంకు సేసి నా
రసములు మాటుగాఁ బఱపి § రథ్యములన్ రిపు లెల్లఁ జూడ సా
హసమున నీటఁ బెట్టితి రణావని సైంధవుఁ జంపునాఁడు నా
కసురవిరోధి భద్రగతి § నండయి వచ్చినఁ గాదె భూవరా. 368

సీ. చెలికాఁడ రమ్మని § చీరు నన్నొకవేళ, మన్నించు నొకవేళ § మఱఁది యనుచు
బంధుభావంబునఁ బాటించు నొకవేళ, దాతయై యొకవేళ § ధనము లిచ్చు
మంత్రియై యొకవేళ§మంత్ర మాదేశించు, బోధియై యొకవేళ § బుద్ధి సెప్పు
సారథ్య మొనరించుఁ § జన విచ్చి యొకవేళఁ, గ్రీడించు నొకవేళ § గేలిసేయు
తే. నొక్కశయ్యాసనంబున § నుండుఁ గన్న, తండ్రికైవడిఁ జేసిన§తప్పుఁ గాచు
హాస్తములు పట్టి పొత్తున § నారగించు, మనుజవల్లభ మాధవు§మఱపు రాదు.

క. విజయ ధనంజయ హనుమ,ద్ధ్వజ ఫల్గున పార్థ పాండుతనయ నర మహేం
ద్రజ మిత్రార్జున యంచును, భుజములు తలకడవ రాకపోకలఁ జీరున్. 370
క. వారిజగంధులు మదిలో, వారింపఁగ రాని ప్రేమవాదము సేయన్
వారిజనేత్రుఁడు ననుఁ దగ, వారిండ్లకుఁ బనుపు నలుక వారింప నృపా. 371
క. నిచ్చలు లోపలికాంతలు, మచ్చికఁ దనతోడ నాడుమాటలు నాకున్
ముచ్చటలు సెప్పు మెల్లన, విచ్చలవిడిఁదొడలమీఁద విచ్చేసి నృపా. 372
చ. అటమట మయ్యె నాభజన మంతయు భూవర నేఁడు సూడుమా
యిటువలె గారవించుజగదీశుఁడు కృష్ణుఁడు లేనిపిమ్మటం
బటుతరదేహలోభమునఁ బ్రాణము లున్నవి వెంటఁ బోక నేఁ
గటకట పూర్వజన్మమునఁ గర్మము లెట్టివి చేసినాఁడనో. 373
శా. కాంతారంబున నొంటి దోడుకొని రాఁగాఁ జూచి గోవిందుశు
ద్ధాంతస్త్రీలఁ బదాఱువేల మదరాగాయత్తులై తాఁకి నా
చెంతన్ బోయలు మూఁగి పట్టికొన నాసీమంతినీసంఘమున్
భ్రాంతిన్ భామినిభంగి నుంటి విడిపింపన్ లేక ధాత్రీశ్వరా. 374
శా. ఆతే రారథికుండు నాహయము లాయస్త్రాసనం బాశర
వ్రాతం బన్యులఁ దొల్లి చంపుఁ దుదినిన్ వ్యర్థంబులై పోయె మ
చ్చేతోధీశుఁడు చక్రి లేమి భసితక్షిప్తాజ్యమాయావిమా
యాతంత్రోషరభూమిబీజములమర్యాదన్ నిమేషంబునన్. 375
మ. యదువీరుల్ మునినాథుశాపమునఁ గాలాధీనులై యందఱున్
మదిరాపానవివర్ధమానమదసమ్మర్దోగ్రరోషాంధులై
కదనంబుల్ దమలోన ముష్టిహతులం గావించి నీఱైరి న
ష్టదశం జిక్కిరి నల్గురేగు రచటన్ సర్వంసహావల్లభా. 376
క. భూతములవలన నెప్పుడు, భూతములకు జన్మమరణపోషణములు ని
ర్ణీతములు సేయుచుండును, భూతమయుం డీశ్వరుండు భూతశరణ్యా. 377
క. బలములు గలమీనంబులు, బలవిరహితమీనములను భక్షించు క్రియన్
బలవంతు లయినయదువులు, బలరహితులఁ జంపి రహితభావములనృపా. 378
మ. బలహీనాంగులకున్ బలాధికులకుం బ్రత్యర్థిభావోద్యమం
బులు గల్పించి వినాశమున్ నెఱపి యీభూభారముం బాపి ని
శ్చలబుద్ధిన్ గృతకార్యుఁడై చనియె నాసర్వేశ్వరుం డచ్యుతుం
డలఘుం డేమని చెప్పుదున్ భగవదీయాయత్త మర్వీశ్వరా. 379
వ. మఱియు దేశకాలార్థయుక్తంబులు నంతఃకరణసంతాపశమనంబులు నయినహరి వచనంబులం దలంచి చిత్తంబు పరాయత్తం బయియున్నదని యన్నకుం జెప్పి నిరుత్తరుండై నిరంతరహరిచరణారవిందచింతామగ్నబుద్ధి యై శోకంబు వర్జించి

సదాధ్యానభక్తివిశేషంబులం గామక్రోధాదుల జయించి తొల్లి తన కుభయసేనామధ్యంబున నచ్యుతుం డానతిచ్చినగీతలు దలంచి కాలధర్మభోగాభినివేశంబులచేత నావృతం బయినవిజ్ఞానంబుఁ గ్రమ్మఱ నధిగమించి హేతుమద్భావంబున శోకహేతు [1](*పహంకారమమకారాత్మకం బయిన) ద్వైతభ్రమంబనియును ద్వైతభ్రమంబునకుఁ గారణంబు దేహంబనియును దేహంబునకు బీజంబు లింగంబనియును లింగంబునకు మూలంబు గుణంబు లనియును గుణంబునకు నిదానంబు ప్రకృతి యనియును బ్రహ్మమహామసియెడుజ్ఞానంబున లీనయై ప్రకృతి లేకుండుననియుఁ [2](*బ్రకృతియడంగుటయ నైర్గుణ్యం బనియును నైర్గుణ్యంబువలనఁ గార్యలింగనాశం బనియును గార్యలింగనాశంబున నసంభవం బగు) ప్రకృతిం బాసి క్రమ్మఱ స్థూలశరీరప్రాప్తుండు గాక పురుషుండు [3]సమ్యగ్యోగంబున నుండు ననియును నిశ్చయించి యర్జునుండు విరక్తుండై యూరకుండె ధర్మజుండు భగవదీయమార్గంబు దెలిసి యాదవులనాశంబు విని నారదువచనంబులఁ దలంచి నిశ్చలచిత్తుండై స్వర్గమార్గంబునకు యత్నంబు సేయుచుండె నా సమయంబున. 380

క. యదువులనాశము మాధవు,పదవియు విని కుంతి విమలభక్తిన్ భగవ
త్పదచింతాతత్పరయై, ముదమున సంసారమార్గమునకుం బాసెన్. 381

వ. ఇట్లు కంటకంబునం గంటకోన్మూలనంబు సేసి కంటకంబులు రెంటిని బరిహరించు విన్నాణి తెఱంగున యాదవరూపశరీరంబునం జేసి యీశ్వరుండు లోకకంటకశరీరంబులు సంహరించి నిజశరీరంబు విడిచె సంహారంబునకు నిజశరీరపరశరీరంబులు ధరియించి క్రమ్మఱ నంతర్ధానంబు నొందునటు నిక్కవడి లీలాపరాయణుండైన నారాయణుండు మీనకూర్మాదిరూపంబులు ధరియించుఁ బరిహరించు నని చెప్పి మఱియు ని ట్లనియె. 382

క. ఏదినమున వైకుంఠుఁడు మేదినిపైఁ దాల్చినట్టి § మేను విడిచినాఁ
డా దినమున నశుభప్రతి,పాదక మగుకలియుగంబు § ప్రాప్తం బయ్యెన్. 383

ధర్మరాజు పరీక్షితునకుఁ బట్టము గట్టి మహాప్రస్థానంబున కేఁగుట.

సీ. కలివర్తనంబునఁ § గౌర్యహింసాసత్య, దంభకౌటిల్యాద్య § ధర్మచయము
పురముల గృహముల § భూములఁ జనులలోనఁ, గలుగు టవలపోసి § కరిపురమున
మనుమని రాజువై § మనుమడిదీవించి, సింధుతోయకణాభి § షిక్తుఁ జేసి
యనిరుద్ధనందనుం § డైనవజ్రునిఁ దెచ్చి, మధురఁ బట్టము గట్టి § మమతఁ బాసి

ఆ. కరుల హరుల భటులఁ § గంకణాదికముల, మంత్రిజనుల బుధుల § మానవతుల
నఖిల మయినధనము § నభిమన్యుసుతునకుఁ నప్పగించి బుద్ధి § నాశ్రయించి. 384

1, 2. (*) ఇవి మూలానుసారముగాఁ జేర్పఁబడినవి. 3. సమ్యగ్యోగంబున

వ. విరక్తుం డై ధర్మనందనుండు ప్రాజాపత్యం బనియెడియిష్టిఁ గావించి యగ్నుల నాత్మారోపణంబు సేసి నిరహంకారుండును నిర్దళితాశేషబంధనుండును నై సకలేంద్రియంబుల మానసంబున నడంచి ప్రాణాధీనవృత్తి యగుమానసంబును బ్రాణమందును బ్రాణము నపానమందును నుత్సర్గసహితం బయినయపానము మృత్యువునందును మృత్యువును బంచభూతంబులకు నైక్యం బైనదేహంబునందును దేహమును గుణత్రయంబునందును గుణత్రయంబు నవిద్యయందును సర్వారోపహేతు వగునవిద్యను జీవునియందును జీవుం డయినతన్ను నవ్యయం బయినబ్రహ్మమందును లయింపఁజేసి బహిరంగవ్యాపారంబులువిడిచి నారచీరలు ధరియించి మౌనియు నిరాహారుండును ముక్తకేశుండును నై యున్మత్తపిశాచబధిరజడులచందంబున నిరపేక్షత్వంబున. 385

క. చిత్తంబున బ్రహ్మము నా, వృత్తముఁ గావించికొనుచు విజ్ఞానధనా
యత్తులు దొల్లి వెలింగెడి, యుత్తరదిశ కేఁగె నిర్మలోద్యోగమునన్. 386

సీ. అంత నాతనితమ్ము లనిలపుత్రాదులు, గలిరాకచేఁ బాపకర్మ లగుచుఁ
జరియించుప్రజలసంచారంబు లీక్షించి, యఖిలధర్మంబుల నాచరించి
వైకుంఠచరణాబ్జభావితహృదయు లై, తద్భక్తి నిర్మలత్వమును జెంది
విషయయుక్తులకుఁ బ్రవేశింపఁగా రాక, నిర్ధూతకల్మషనిపుణమతులు

తే. బహుళవిజ్ఞానదావాగ్నిభసితకర్ము, లైనయేకాంతులకు [1]లక్ష్య మై వెలుంగు
ముఖ్యనారాయణస్థానమునకుఁ జనిరి, విగతరజ మైనయాత్మల విప్రముఖ్య.

వ. అంత విదురుండు ప్రభాసతీర్థంబున హరియందుఁ జిత్తంబు సేర్చి శరీరంబువిడిచి పితృవర్గంబుతోడ దండధరుం డగుటంజేసి నిజాధికారస్థానంబునకుం జనియె ద్రుపదరాజపుత్త్రియుఁ బతులవలన నుపేక్షితయై జగత్పతి యైనవాసుదేవునందుఁ జిత్తంబు సేర్చి తత్పదంబు సేరె నిట్లు. 388

క. పాండవులసంప్రయాణము, పాండురమతి నెవ్వఁ డైనఁ బలికిన విన్నన్
ఖండితభవుఁ డై హరిదా, సుం డై కైవల్యపదము సొచ్చు నరేంద్రా. 389

వ. అంత నట పరీక్షిత్కుమారుండు జాతకర్మవిదు లైనకోవిదులు సెప్పినచందంబున భూసురోత్తమశిక్షావశంబున మహాభాగవతశేఖరుం డై ధరణీపాలనంబు సేయుచు నుత్తరునిపుత్త్రిక నిరావతి యనుమత్తకాశినిం బెండ్లి యయి జనమేజయప్రముఖు లైన నలువురుగొడుకుల నుత్పాదించి గంగాపులినతలంబునఁ గృపాచార్యుండు గురుత్వంబు సేయ యాభాగంబులకు వచ్చినదేవతల నీక్షించుచు సదక్షిణంబుగా మూఁడశ్వమేధంబు లాచరించి దిగ్విజయకాలంబున గోమిథునంబుఁ దన్ను చున్నశూద్రరాజచిహ్నాముద్రితుం డగుకలిం బట్టి నిగ్రహించె నని చెప్పిన శౌనకుండు పౌరాణికున కి ట్లనియె. 390

1. లక్ష్య ♦ మై. 2. పాండవకృష్ణులయానము.

—•• పరీక్షిన్మహారాజు భూధర్మదేవతలసంవాదం బాలించుట. ••—

క. భూవరరూపపుశూద్రుఁడు, గోవుం డా నేల తన్నఁ గోరి పరీక్షి
ద్భూవరుఁడు దిశల గెలుచుచు, నేవిధిఁ గలి నిగ్రహించె నెఱిఁగింపఁ గదే.

మ. అరవిందాక్షపదారవిందమకరందాసక్తులై యున్న స
త్పురుషశ్రేష్ఠులవృత్తముల్ వినక దుర్బుద్ధిన్ [1]విలంఘించి దు
ర్నరవార్తాకథనప్రపంచముల గర్ణప్రాప్తముల్ సేసి వా
సరముల్ వ్యర్థతఁ ద్రోచుచుండ జన దీనసంసారమోహంబునన్. 392

సీ. మనువు నిత్యము గాదు మరణంబు నిజ మని, యెఱిఁగి మోక్షస్థితి నిచ్ఛయించు
నల్పాయువు లగుమా కన్యదర్జనచరిత్రము లోలిఁ గర్ణరంధ్రములఁ బెట్టి
బంగారువంటియా బ్రదికెడుకాలంబుఁ, బో నాడఁగా నేల పుణ్యచరిత
మాధవపదపద్మమకరందపానంబు, సేయింపవే యేము సేయునట్టి

ఆ. సత్త్రియాగమునకు సన్మునీంద్రులు చీర, వాఁడె దండధరుఁడు వచ్చెఁ జూడు
చంపఁ డొకనినైన జన్న మయ్యెడుదాఁక, వినుచు నుండుఁ దగిలి విష్ణుకథలు.

క. మందునకు మందబుద్ధికి, మందాయువునకు నిరర్థమార్గములను గో
విందచరణారవిందమ,రందము గొనఁ దెలిపి లేదు రాత్రిందివముల్. 394

వ. అని శౌనకుండు పలికిన సూతుం డిట్లనియెఁ బరీక్షిన్నరేంద్రుండు నిజవాహినీసందోహసంరక్షితం బగుకురుజాంగలదేశంబున యుద్ధకుతూహలంబు నంగీకరించి తీవ్రం బగుకలిసంచారంబు నాకర్ణించి యొక్కనాఁడు సముల్లాసంబున బాణాసనంబు గైకొని నీలనీరదనిభతురంగనివహయోజితంబును గంఠీరవకేతనవిభ్రాజితంబును ఫలితమనోరథంబును నైనరథంబు నారోహణంబు సేసి రథతురంగమభటకరటిఘటాసంఘటితం బగువాహినీచక్రంబు నిర్వక్రంబుగఁ గొలువ దిగ్విజయార్థంబు వెడలి పూర్వదక్షిణపశ్చిమోత్తరసముద్రలగ్నంబు లయినయిలావృతరమ్యకహిరణ్మయహరివర్షకింపురుషభద్రాశ్వకేతుమాలాభారతవర్షంబులు నుత్తరకురుదేశంబులు జయించి [2]తత్తద్దేశవాసు లిచ్చినకానికలు గైకొనుచు మంగళపాఠకసంఘాతజేగీయమానపూర్వరాజవృత్తాంతంబు లాకర్ణించుచుఁ బాఠకపఠితపద్యంబులవలనం బాండవులకు భక్తవత్సలుం డైనపుండరీకాక్షుం డాచరించిన సారథ్య సఖ్య సాచివ్య సభాపతిత్వ వీరాసనత్వదూతభావాది కర్మంబులు [3](♦నశ్వత్థామాస్త్రతేజంబువలనఁ దన్ను రక్షించుటయు యాదవపాండవులందలి స్నేహానుబంధంబును వారలకుఁ గలినభగవద్భక్తి విశేషంబును విని ([4]విశ్వంభరుని భక్తవాత్సల్యంబునకు నాశ్చర్యంబు నొందుచు వందిబృందంబులకు నంబరాభరణ సుందరీసందోహంబుల నొసంగుచుఁ బద్మనాభపాదపద్మభజనపర

1. విడంబించి. 2. 'తత్తద్దేశమంగళపాఠక' అని వ్రాఁతప్రతులు. 3. ♦ఇది మూలానుసారముగఁ జేర్పఁబడినది. 4. విశ్వంభరత్వంబునకు నాశ్చర్యంబు.

తంత్రపవిత్రమానసుండై యుండె నయ్యెడ వృషభరూపంబున నేకపాదం
బున సంచరించుధర్మదేవుండు దనసమీపంబున లేఁగ లేని లేఁగటికుఱ్ఱిచందం
బున హతప్రభ యై నేత్రసలిలంబులు గురియుచు గోరూప యై యున్నధాత్రి
కి ట్లనియె. 395

మ. నయనాంభఃకణజాల మేల విడువన్ | నాతల్లి నీమేను సా
మయ మై యుండదు మోము వాడినది నీ|మన్నించుచుట్టాలకున్
భయదుఃఖంబులు నేఁడు వొందవు గదా | బంధించి శూద్రుల్ పద
త్రయహీనున్ ననుఁ బట్ట వత్తు రనియో | తాపంబు నీ కేటికిన్. 396

సీ. మఖములు లేమి న|మర్త్యుల కిటమీఁద, మఖభాగములు లేక | మాను ననియొ
రమణులు రమణాల | రక్షింప రనియొ త,త్పుత్త్రులఁ దండ్రులు | ప్రోవ రనియొ
భారతి గుజనులఁ | బ్రాపించు ననియొ స,ద్విప్రులు నృపుల | సేవింతు రనియొ
కులిశహస్తుఁడు వాన|గురియింపకుండఁగ, బ్రజలు దుఃఖంబులఁ|బడుదు రనియొ
ఆ. [1]హీనవంశజాతు | లేలెద రనియొ రా,జ్యములు పాడి గలిగి | జరగ వనియొ
మనుజు లన్నపాన|మైథునశయనాస, నాదికర్మసక్తు | లగుదు రనియొ. 397

మ. జననీ నీభర మెల్ల డించుటకు నై | చక్రాయుధుం డిన్నిహా
యనముల్ దాను నరాకృతిన్ మెలఁగి ని|త్యానందముం జేసి పో
యిన నే నింక ననాథ నై తిఁ గుజనుం | డెవ్వాఁడు శాసించునో
పెనుదుఃఖంబులఁ బొందఁగంటి ననియో | భీతిల్లి చింతించుటల్. 398

క. దెప్పర మగుకాలముచే, నెప్పుడు దేవతల కైన | నిష్టం బగునీ
యొప్పిదము కృష్ణుఁ డరిగినఁ, దప్పెఁ గదా తల్లి నీవు | తల్లడపడఁగన్. 399

వ. అనిన భూదేవి యి ట్లనియె. 400

క. ఈలోకంబునఁ బూర్వము, నాలుగుపాదముల నీవు | [2]నడతువు నేఁడా
శ్రీలలనేశుఁడు లేమిని, గాలముచే నీకు నొంటి|కాలయ్యెఁ గదే. 401

వ. మఱియు సత్యశౌచదయాక్షమంబులును సంతోషత్యాగశమదమార్జవంబు
లును దపంబును సమత్వంబును బరాపరాధసహనంబును లాభంబు గలయెడ
నుదాసీనుం డై యుండుటయును శాస్త్రవిచారవిజ్ఞానవిరక్తులును నైశ్వర్యశౌ
ర్యప్రభావత్వంబులును స్మృతియును స్వాతంత్ర్యంబును గౌశలకాంతిధైర్య
మార్దవప్రతిభాతిశయప్రశ్రయశీలంబులును జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియమనోబలం
బులును సౌభాగ్యగాంభీర్యస్థైర్యంబులును శ్రద్ధాకీర్తిమానగర్వాభావంబులును
ననియెడి ముప్పదితొమ్మిదిగుణంబులు నవియునుం గాక బ్రహ్మణ్యతాశరణ్య
తాదిమహాగుణసమూహంబును శ్రీకృష్ణదేవునియందు వర్తిల్లుం గావున. 402

1. హీనశక్యు లింక. 2. నడచఁగ నకటా,

క. గణనాతీతము లగు సద్గుణములు గలచక్రి చనినఁ ఘోరకలిప్రే
రణమునఁ బాపసమూహప్రణయులు లగుజనులఁ జూచి బెగడెదఁ దండ్రీ.
క. దేవతలకు ఋషులకుఁ బితృదేవతలకు నాకు సిద్ధధీరులకును నా
నావర్ణాశ్రమములకును గోవ్రాతమునకు బాధ యనుచుఁ గుందెద ననఘా. 404
సీ. బ్రహ్మాదు లెవ్వనిభద్రకటాక్షవీక్షణము వాంఛింతురు సత్తపములఁ
గమలాలయము నాని కమల యెవ్వనిపాదకమలంబు సేవించుఁ గౌతుకమునఁ
బరమయోగీంద్రులు భవ్యచిత్తములందు నిలుపుదు రెవ్వని నియతితోడ
వేదంబు లెవ్వనివిమలచారిత్రముల్ వినుతింపఁగా లేక వెగడువడియె
ఆ. నట్టివాసుదేవు సబ్జవజ్రాంకుశచక్రమీనశంఖచాపకేతు
చిహ్నితంబు లైన శ్రీచరణము లింకెప్పుడో యనుచు వగపు సోఁకె నయ్యా.
క. హరిపాదంబులు సోఁకెడి, సిరికలితతనువు భువనసేవ్యత్వముతో
స్థిర నైతి నిన్నిదినములు, హరి నా గర్వంబు మాన్చి యరిగె మహాత్మా. 406
క. లీలాకారము దాల్చెను, శ్రీలలనేశుండు ఖలుల శిక్షించి భవో
న్మూలనము సేయుకొఱకును, నాలుగుపాదములు నన్ను నడపించుటకున్. 407
ఉ. ఆమధురోక్తు లాసరసతా లాదరహాసము లాదయారసం
బామురిపెంబు లాతగవు లాగమనక్రియ లామనోహర
ప్రేమకరావలోకనము ప్రీతిఁ గనుంగొను నేమి మాధవుం
గామిను లేల నిర్దళితకర్ములు యోగులుఁ బాయ నేర్తురే. 408
క. మెల్లన నాపై యాదవవల్లభుఁ డడుగిడఁగ నేను హర్షవశనై నేరం
జిల్లగ రోమాంచముక్రియ, మొల్లములై మొలచు సస్యములు మార్గములన్
వ. అని యిట్లు పూర్వవాహిని యైన సరస్వతీతీరంబున ధర్మదేవుండును భూమియు
వృషభధేనురూపంబుల భాషింప రాజర్షి యైన పరీక్షిద్భూవరుండు డగ్గఱియె
నాసమయంబున. 410

కలిపురుషుఁడు ధర్మదేవతను దన్నుట.

శా. కైలాసాచలసన్నిభం బగుమహాగంభీరగోరాజముం
గాలక్రోధుఁడు దండహస్తుఁడు నృపాకారుండు క్రూరుండు జం
ఘాలుం డొక్కఁడు శూద్రుఁ డాసురగతిం గారుణ్యనిర్ముక్తుఁడై
నేలం గూలఁగఁ దన్నెఁ బంచితిలఁగా నిర్ఘాతపాదాహతిన్. 411
వ. మఱియును. 412
శా. ఆలోలాంగక నశ్రుతోయకణికానాక్షీణ మహాంభారవన్
బాలారూఢతృణావళీకబళలోభవ్యాప్తజిహ్వాగ్ర నాం
దోళస్వాంత సజీవవత్స నుదయద్దుఃఖాన్వితన్ ఘర్మకీ
లాలాపూర్ణశరీర నా మొదవు నుల్లంఘించి తన్నెన్ వడిన్.

వ. ఇట్లు ధేనువృషభంబులు రెంటినిం గంటకుం డై తన్నుచున్న రాజలక్షణముద్రితుం డయినశూద్రునిం జూచి సువర్ణఖచితరస్యందనారూఢుం డగునభిమన్యునంద నుండు గోదండంబు సగుణంబు సేసి మేఘగంభీరరవంబు లగువచనంబుల ని ట్లనియె. 414

శా. నిన్నుం గొమ్మలఁ జిమ్మెనో కదిసెనో నిర్భీతి వై గోవులం
దన్నం గారణ మేమి మద్భుజసనాథక్షోణి నేవేళలం
దు న్నేరంబులు సేయ రా దెఱుఁగవా ధూర్తత్వముల్ భూమిభృ
త్సన్నాహంబు నొనర్చి తెవ్వఁడవు రే శాసించెదన్ దుర్మతీ. 415

క. గాండీవియుఁ జక్రియు భూమండలిఁ బెడఁబాసి చనిన మదమత్తుఁడ వై
దండింపఁ దగనివారల, దండించెదు నీవ తగుదు దండనమునకున్. 416

వ. అని వృషభంబు నుద్దేశించి యి ట్లనియె. 417

మ. కురుధాత్రీశ్వరబాహువప్రయుగళీగుప్తక్షమామండలిం
బరికింపన్ భవదీయనేత్రజనితాంభశ్శ్రేణి దక్కన్ జనుల్
దోరఁగం ¹జేయు రధర్మసంజనితజంతుశ్రేణిబాష్పంబులన్
గురుశక్తిన్ విదళింతుఁ జూడు మితనిన్ గోమూర్తి దేవోత్తమా. 418

క. జాలిఁ బడ నేల నాశర, జాలంబులపాలు సేసి చంపెద వీనిన్
భూలోకంబున నిపు డే, నాలుగుపాదముల నిన్ను నడపింతుఁ జుమీ. 419

ఉ. వాచవి యైనగడ్డిఁ దిని వాహినులందు జలంబు ద్రావఁగా
నీచరణంబు లెవ్వఁ డిటు నిర్దళితంబుగఁ జేసె వాఁడు దా
ఖేచరుఁ డైన వాని మణికీలితభూషణయుక్తబాహులన్
వే చని త్రుంచి వైతు వినువీధికి నేఁగిన నేల డాఁగినన్. 420

వ. అని మఱియు గోమూర్తి యయినభూదేవితో ని ట్లనియె. 421

చ. అగణితవైభవుండగుముకుందాంతకుఁ దక్కఁట పోయె నంచు నె
వ్వగలఁ ²గృశించి నేత్రముల వారికణంబులు దేకు మమ్మ లో
బెగడకుమమ్మ మద్విశిఖబృందములన్ వృషలున్ వధింతు నా
మగఁటిమిఁ జూడవమ్మ వెఱ మానఁ గదమ్మ శుభప్రదాయినీ. 422

క. సాధువు లగుజంతువులకు, బాధలు గావించుఖలుల భజింపనిరా
జాధమునాయుస్స్వర్గ, శ్రీధనములు వీటిఁబోవు సిద్ధము తల్లీ. 423

క. దుష్టజననిగ్రహంబును, శిష్టజనానుగ్రహంబుఁ జేయఁగ నృపులన్
స్రష్ట విధించెఁ బురాణ, ద్రష్టలు సెప్పుదురు పరమధర్మము సాధ్వీ. 424

వ. అనిన ధర్మనందనపౌత్త్రునకు వృషభమూర్తి నున్నధర్మదేవుం డి ట్లనియె. 425

---

1. జాడర. 2. నశించి.

ఉ. క్రూరులఁ జంపి సాధువులకున్ విజయం బొనరించునట్టియా
పౌరవవంశజాతుఁడవు; భాగ్యసమేతుఁడ వౌదు తొల్లి మీ
వా రిటువంటివా రగుట; వారిజనేత్రుఁడు మెచ్చి దౌత్య సం
చారము సేసెఁ గాదె నృపసత్తమ భక్తిలతానిబద్ధుఁడై. 426

వ. నరేంద్రా! యేము ప్రాణులకు దుఃఖహేతువులము గాము మావలన దుఃఖంబు నొందెడుపురుషుండు లేఁడు వాదివాక్యభేదంబులఁ [1]గొందఱు మోహితులై భేదంబు నాచ్ఛాదించి తమకు నాత్మసుఖదుఃఖంబు లిచ్చు ప్రభు వని చెప్పుదురు [2]గొందఱు గ్రహదేవతాదులకుఁ బ్రభుత్వంబు సంపాదింతురు [3]గొందఱు గర్మంబునకుం బ్రాభవంబుం బ్రకటింతురు [4]గొందఱు స్వభావంబు ప్రభు వని పలుకుదు రిం దెవ్వరికిని సుఖదుఃఖప్రదానంబు సేయఁ బ్రభుత్వంబు లేదు పరులవలన దుఃఖంబు వచ్చిన నధర్మంబు పరులు సేసి రని విచారింప వలదు తర్కింపను నిర్దేశింపను రానిపరమేశ్వరునివలన సర్వంబు నగుచుండు ననిన ధర్మదేవునికి ధర్మనందనపౌత్త్రుం డి ట్లనియె. 427

ఆ. ధర్మమూర్తి వయ్య! ధర్మజ వృషభరూప, పరమధర్మ మీవు పలుకుత్రోవ
పాపకర్ము చేయుపాపంబు సూచింపఁ, [5]బాపకర్ముఁ డేఁగుపథము వచ్చు. 428

వ. మఱియు దేవమాయవలన భూతంబులవాఙ్మనసంబులకు వధ్యఘాతుకలక్షణావృత్తిసులభంబుగం దెలియ రాదు నీవు ధర్మదేవతవు కృతయుగంబునం దపశ్శౌచదయాసత్యంబు లను నాలుగు నీకుం బాదంబు లని చెప్పుదురు [6](*త్రేతాయుగంబునం బూర్వోక్తపాదచతుష్కంబునం దొక్కపాదంబు క్షీణం బయ్యె ద్వాపరంబునఁ బాదద్వయంబు నశించెఁ గలియుగంబందు నివ్వడువున) నిప్పుడు నీకుఁ బాదత్రయంబు భగ్నం బయ్యె నవశిష్టం బగుభగవదీయచతుర్థపాదంబున ధర్మంబు గల్యంతంబున నిగ్రహింపగమకించుచున్నయది విను మదియునుం గాక.

మ. ధరముం బాపి రమావిభుండు గరుణం బాదంబులం ద్రొక్కఁగా
స్థిర యై వేడుక నింతకాలము సుఖశ్రీ నొందె భూదేవి త
చ్చరణస్పర్శము లేమి శూద్రకులజుల్ శాసింతు రంచున్ నిరం
తరశోకంబుల నీరు గన్నుల నిడున్ ధర్మజ్ఞ వీక్షించితే. 430

—:: పరీక్షిన్మహారాజు గలిని నిగ్రహించి ధర్మపరిపాలనము సేయుట. ::—

వ. అని యిట్లు ధరణీధర్మదేవతల బుజ్జగించి మహారథుం డయిన విజయపౌత్త్రుండు క్రొక్కారుమెఱుంగు తెఱంగు ధిక్కరించుచు దిక్కులకు వెక్కసం బయినయడిదంబు వెడిదంబుగ జళిపించి పాపహేతు వయినకలిరూపు మాప నుద్యోగించిన వాఁడు రాజరూపంబు విడనాడి వాడినమొగంబుతోడ భయవిహ్వలుం

1. 'యోగీశ్వరులు' అచ్చుప్రతి. 2. 'దైవజ్ఞులు' అ. ప్ర. 3. 'మీమాంసకులు' అ. ప్ర. 4. 'లోకాయతికులు' అ. ప్ర. 5. ఉపేక్షింప. 6. (*) ఇది పండితులు గూర్చినది.

డై హస్తంబులు సాఁచి తత్పాదమూలవిన్యస్తమస్తకుండై ప్రణామంబు సేసి.

క. కంపించె దేహ మెల్లం, జంపకు మో రాజతిలక శరణాగతు ర
క్షింపు మని తనకు మ్రొక్కినఁ, జంపక కలిరాజుఁ జూచి జనపతి వలుకున్.

క. అర్జునకీర్తిసమేతుం, డర్జునపౌత్త్రుండు భయరసాప్లుతజనులన్
నిర్జించి చంపఁ దలఁపఁడు, దుర్జనభావంబు విడిచి తొలఁగు దురాత్మా. 433

వ. నీవు పాపబంధుండవు మదీయబాహుపాలితం బగు నమహీమండలంబున నిలువ వలవదు రాజదేహంబునందు వర్తించుచున్న నసత్యలోభ చౌర్యదౌర్జన్యదురాచారమాయాకలహ కపటకలుషాలక్ష్మ్యాదిధర్మేతరసమూహంబు లాశ్రయించు సత్యధర్మంబులకు నివాసం బగు బ్రహ్మావర్తదేశంబున యజ్ఞవిస్తారనిపుణు లయిన వారు యజ్ఞేశ్వరుం డయినహరింగూర్చి యాగంబు సేయుచున్నవారు యజించు వారలకు సుఖప్రదానంబు సేయుచు సకలభూతాంతర్యామి యై భగవంతుం డయినహరి జంగమస్థావరంబులకు నంతరంగబహిరంగంబుల సంచరించువాయువుచందంబున నాత్మరూపంబున మనోరథంబుల నిచ్చుం గావున నీ విం దుండ వలవ దనుచు దండహస్తుం డయినజమునికైవడి మండలాగ్రంబు సాఁచిన రాజవర్యునకుం గలి యి ట్లనియె. 434

క. జగతీశ్వర నీయడిదము, ధగధగితప్రభలతోడఁ దఱచుగ మెఱవన్
బెగడెం జిత్తము గుండెలు, వగిలెడు నీక నెందుఁ జొత్తు [1]భావింపఁగదే. 435

వ. నరేంద్రా నిన్ను నారోపితశరశరాసను సర్వప్రదేశంబులందును విలోకించుచున్నవాఁడ నే నెక్కడ నుండుదు నానతి మ్మనిన రాజన్యశేఖరుండు ప్రాణివధస్త్రీద్యూతపానంబు లనియెడునాలుగుస్థానంబుల నిచ్చి మఱియు నడిగిన సువర్ణమూలం బగునసత్యమదకామహింసావైరంబు లనియెడు పంచప్రదేశంబుల నొసంగి యితరస్థలంబుల స్పృశియింపకుండ నియమించె నిట్లు కలినిగ్రహంబు సేసి హీనంబు లయినతపశ్శౌచదయ లనియెడిమూఁడుపాదంబులు వృషభమూర్తి యయినధర్మదేవత కిచ్చి విశ్వంభరకు నిర్భరం బయినసంతోషంబు సంపాదించె. 436

క. గజనామధేయపురమున, గజరిపుపీఠమున ఘనుఁడు గరివముఁడు మహా
గజవైరిపరాక్రముఁ డే, గజిబిజి లే కుండఁ దాల్చెఁ గౌరవలక్ష్మిన్. 437

వ. ఇట్లు కృష్ణునియనుగ్రహంబున నశ్వత్థామబాణపావకంబువలన బ్రదికి వృషభమూర్తి యయినధర్మదేవతకు నభయం బిచ్చిన పరీక్షిన్నరేంద్రుండు బ్రాహ్మణశాపప్రాప్తతక్షకాహిభయంబువలనఁ బ్రాణంబులు వోవు నని యెఱింగి సర్వసంగంబులు వర్జించి శుకునకు శిష్యుం డై విజ్ఞానంబు గలిగి గంగాతరంగిణీతీరంబునం గళేబరంబు విడిచె వినుఁడు. 438

---

1. భాషింపఁగదే.

క. హరిభక్తిఁ దెలియువారికి, హరిపదములు దలఁచువారి ♦ కనవరతంబున్
హరికథలు వినెడివారికి, మరణాగతమోహసంభ్రమము లే దనఘా. 439

క. శుభచరితుఁడు హరి యరిగినఁ, బ్రభవించి ధరిత్రి నెల్లఁ ♦ బ్రబ్బియుఁ గలి దా
నభిమన్యుసుతునిచేతను, బ్రభవింపక యడఁగి యుండె ♦ భార్గవముఖ్యా. 440

వ. ఇవ్విధంబునఁ జతుస్సముద్రముద్రితాఖిలమహీమండలప్రాజ్యసామ్రాజ్యంబు పూ
జ్యంబుగాఁ జేయుచు నాయభిమన్యుసంభవుండు. 441

ఉ. చేసినఁ గాని పాపములు ♦ సెందవు చేయఁ దలంచినంతటం
జేసెద నన్నమాత్రమునఁ ♦ జెందుఁ గదా కలివేళఁ బుణ్యముల్
మోసము లే దటంచు నృప♦ముఖ్యుఁడు గాచెఁ గలిన్ మరంద ము
ల్లాసముతోడఁ గ్రోలి విరు♦లం బెగఁ జూడని తేఁటి కైవడిన్. 442

వ. మఱియుం బ్రమత్తులై యధీరు లగునరులయందు వృకంబుచందంబున నొదిఁగి
కాచుకొని యుండి చేష్టించుఁగాని ధీరు లైనవారికిం గలివలనిభయంబు లే దని
కలి నంతంబు నొందింపఁ డయ్యె నని విని ఋషులు సూతున కిట్లనిరి. 443

సీ. పౌరాణికోత్తమ ♦ బ్రదుకుము పెక్కేండ్లు, తామరసాక్షుని♦ధవళయశము
మరణశీలుర మైన మా కెఱింగించితి, కల్పితం బగుక్రతు♦కర్మమందుఁ
బొగలచేఁ బొగిలి య♦బుద్ధచిత్తుల మైన,మము హరిపదపద్మ♦మధురరసముఁ
ద్రావించితివి నీవు ♦ ధన్యుల మైతిమి, జన్మాంతరము లేని♦స్వర్గ మైన

తే. విష్ణుభక్తులసంగంబు♦వెలకు రాదు, ప్రకృతిగుణహీనుఁ డగుచక్రి♦భద్రగుణము
లీశకమలాసనాదులు ♦ నెఱుఁగ లేరు, వినికి వినఁ జాల మని యెడ్డి♦వెట్టి గలఁడె.

క. శాపంబులు ఖండితసం, తాపంబులు గృష్ణపాంధ♦తమసమహోద్య
ద్దీపంబులు పాషండదు, రాపంబులు విష్ణువంద♦నాలాపంబుల్. 445

క. పావనములు దురితలతా,లావనములు నిత్యమంగ♦ళప్రాభవసం
జీవనములు లక్ష్మీసం, భావనములు వాసుదేవ♦పదసేవనముల్. 446

ఆ. పరమభాగవతుఁడు ♦ పాండవపౌత్త్రుండు, శుకునిభాషణముల ♦ శుద్ధబుద్ధి
యై విరాజమానుఁ ♦ డై ముక్తియగువిష్ణు, పాదమూల మెట్లు ♦ వడసె ననఘ.

వ. మహాత్మా విచిత్రయోగనిష్ఠాకలితంబును విష్ణుచరితలలితంబును బరమపుణ్యం
బును సకలకల్యాణగుణగణ్యంబును భాగవతజనాపేక్షితంబును నైనపారీక్షిత
భాగవతాఖ్యానంబు వినిపింపు మనిన సూతుం డిట్లనియె. 448

క. మిముబోఁటిపెద్దవారలు, కమలాక్షునిచరిత మడుగఁ♦గాఁ జెప్పెడిభా
గ్యముగలిగె నేఁడు నాజ, న్మము సఫలం బయ్యెవృద్ధ♦మాన్యుఁడ నగుటన్. 449

క. కులహీనుఁడు నారాయణ,విలసత్కథనములు గడఁగ ♦ వినిపించినఁ ద
త్కులహీనతఁ బాసి మహో,జ్జ్వలకులజత్వమును బొందు ♦ సన్మునులారా. 450

సీ. ఎవ్వనిగుణజాల మెన్న జిహ్వాలు లేక, నలినగర్భాదు లనంతుఁ డంద్రు
కోరెడు విబుధేంద్ర కోటి నొల్లక లక్ష్మి, ప్రార్థించె నెవ్వని పాదరజము
బ్రహ్మ యెవ్వనిపాద పద్మంబు గడిగిన, జలము ధన్యత నిచ్చె జనుల కెల్ల
భగవంతు డనియెడి భద్రశబ్దమునకు, నెవ్వఁ డర్థాకృతి నేపు మిగులు
ఆ. నే మహాత్ము నాశ్రయించి శరీరాది, సంగకోటి నెల్ల సంహరించి
ప్రాభవమున [1]మునులు పారమహంస్యంబు, నొందితిరిగి రాక యుండు రెలమి.
చ. క్రమమున మింటికై యెగయుఁ గాక విహంగము మింటి దైనపా
రము గన నేర్చునే హరిపరాక్రమ మోపినయంతఁ గాక స
ర్వము వివరింప నెవ్వఁడు ప్రవర్తకుఁ డౌ మునులార [2]నాదుచి
త్తమునకు నెంత గానఁబడె దప్పక చెప్పెద మీకు నంతయున్. 452
క. వేదండపురాధీశుఁడు, గోదండము సేతఁ బట్టికొని గహనములో
వేదండాదుల నొకనాఁ, డేదండలఁ బోవ నీక యెగచెన్ బలిమిన్. 453
క. ఒగ్గము లుద్రవ్వి పడు ముని, యొగ్గెడు పెఁదెరల వలల నురలు మృగములన్
డగ్గఱి చంపెడు వేడుక, వెగ్గలమై చిత్తమందు వెంటాడింపన్. 454
క. కోలముల గవయ వృక శా, ర్దూలములఁ దరక్షు ఖడ్గ రోహిత హరిణం
డాలముల శరభ చమర, వ్యాలముల వధించె విభుడు వడి నోలములన్. 455

పరీక్షితుఁడు వేఁటాడి శమీకునిపై మృతసర్పము నెత్తి వైచుట.

క. మృగములు మెచ్చ నరేంద్రుఁడు, మృగరాజపరాక్రమమున మెఱసి హరించెన్
మృగధరమండలమునఁ గల, మృగ మొక్కటి దక్క సర్వ మృగముల నెల్లన్.
వ. ఇట్లు వాటంబగు వేఁటతమకంబున మృగంబుల వెంబడింబడి యెగచుచుం జరించుటం జేసి బుభుక్షాపిపాసలవలన మిగులఁ బరిశ్రాంతుం డయి ధరణీకాంతుండు చల్లనినీటికొలకుం గానక కలంకితచిత్తుం డై చని చని యొక్కతపోవనంబు గని యందు. 457
సీ. మెలఁగుట చాలించి మీలితనేత్రుఁ డై శాంతుఁ డై కూర్చుండి జడత లేక
ప్రాణమనోబుద్ధి పంచేంద్రియంబుల, బహిరంగవీథులఁ బాఱనీక
జాగరణాదిక స్థానత్రయము దాఁటి పరమమై యుండెడి పదముఁ దెలిసి
బ్రహ్మభూతత్వ సంప్రాప్త్యవిక్రియుఁ డయి, యతిదీర్ఘజటలు దన్నావరింప
తే. నలఘురురుచర్మధారియై యలరుచున్న, తపసిఁ బొడగని శోషితతాలుఁ డగుచు
నెండి తడి లేక కుత్తుక నెలుఁగు డిందఁ, మందభాషల నిట్లను మనుజవిభుఁడు.
క. తోయములు దెమ్ము మా కీ, [3]తోయము వేఁటాడ వెరవు దొరకదు ఘనచే
తోయుత డప్పి జనించెను, తోయమువారలును లేరు దుస్సహ మనఘా. 459

1. ఘనులు. 2. బుద్ధిచి, త్తములకు. 3. తోయము వేఁటాడు వేళఁ దొల్లి పొడమ దీ, తోయము క్రియ జలదాహము.

వ. అని భూవరుండు శమీకమహాముని [1]సమాధినిష్ఠానిమీలితనేత్రుండును విస్మృతబాహ్యాంతరేంద్రియప్రవృత్తసంచారుండును హరిచింతాపరుండును నై యుండుట విచారింపలేక. 460

ఉ. కన్నులు మూసి బ్రాహ్మణుఁడు గర్వముతోడుత నున్నవాఁడు చే
సన్నల నైన రమ్మనఁడు సారజలంబులు దెచ్చి పోయఁడే
మన్నన లైనఁ జేయఁడు సమగ్రఫలంబులు వెట్టఁ డింతసం
పన్నత నొందెనే తన తపశ్చరణాప్రతిమప్రభావముల్. 461

ఆ. వారిఁ గోరుచున్నవారికి శీతల, వారి యిడుట యెట్టివారి కయిన
వారితంబు గాని వలసినధర్మంబు, వారి యిడఁడు [2]దాహవారి గాఁడు. 462

చ. అని మనుజేశ్వరుండు మృగయాపరాగతతోయదాహసం
జనితదురంతరోషమున సంయమి దన్నుఁ దిరస్కరించి పూ
జనములు సేయఁ డంచు మృతసర్పము నొక్కటి వింటికొప్పునం
బని వడిఁ దెచ్చి వైచె నటు బ్రహ్మమునీంద్రునియంసవేదికన్. 463

వ. ఇట్లతండు [3]([*]ప్రత్యాహృతబాహ్యాంతరింద్రియుం డగుట నిమీలితలోచనుండు గానోపునో యట్లు గాక గతాగతు లగుక్షత్త్రబంధులచే నేమియని మృషాసమాధినిష్ఠుండు గానోపునో యని వితర్కించుచు) వృథారోషదర్పంబున ముని మూఁపున గతాసువయినసర్పంబు నిడి నరేశ్వరుండు దనపురంబునకుం జనియె నంత సమీపవర్తు లైనమునికుమారు లంతయుం దెలియం జూచి శమీకనందనుం డైనశృంగికడకుం జని. 464

శమీకపుత్త్రుం డగుశృంగి పరీక్షితుని శపించుట.

క. వరగంధగజస్యందన, తురగంబుల నేలు రాజు తో యాతురుఁ డై
పరఁగన్ నీజనకుని మెడ, నురగముఁ దగిలించి పోయె నోడక తండ్రీ. 465

వ. అని పలికిన సమానవయోరూపమునికుమారలీలాసంగి యయినశృంగి శృంగంబులతోడిమూర్తి [4]ధరియించినట్లు విజృంభించి రోషసంరంభమున నదరిపడి ([5][*]బల్యన్నంబుల భుజించి పుష్టంబు లగుపరపుష్టంబులుం బోలె బలిసియు ద్వారంబులం గాచికొని యుండుసారమేయంబులపగిది దాసభూతు లగుక్షత్త్రియాభాసు లెట్లు బ్రాహ్మణోత్తములచే స్వరక్షకులుగ నిరూపితు లయి రట్టివార లెట్లు తద్గృహంబుల భాండసంగతం బగునన్నంబు భుజింప నర్హు లగుదురు తత్కృతంబు లయిన ద్రోహంబు లెట్లు నిజస్వామిం జెందు నని మఱియు) ని ట్లనియె. 466

---

1. 'సమాధి నుండి హరిచింతాపరుం డై' అని వ్రాఁతప్రతులు.
2. ధర్మవారి గాఁడు.
3, 5 (*) ఇవి మూలానుసారముగాఁ జేర్పఁబడినవి.
4. ధరియించి విజృంభించి రోషరసంబున శృంగి నదరి.

ఉ. ఆడఁడు తన్ను దూషణము లాశ్రమవాసులఁ గాని వైరులం
గూడఁడు కందమూలములు గూడు గఁ దించు సమాధినిష్ఠుఁడై
వీడఁడు లోనిచూడ్కులను విష్ణునిఁ దక్కఁ బరప్రపంచముం
జూడఁడు మద్గురుండు ఫణిఁ జుట్టఁగ నేటికి రాచవానికిన్. 467

ఉ. ఏము హిరణ్యదానములఁ బుచ్చుకొనంగ ధనంబు లేమియుం
దేము సవంచనంబులుగ దీవన లిచ్చుచు వేసరింపఁ గా
రాము వనంబులన్ గృహవిరాముల మై నివసింపఁ జెల్లరే
పామును వైవఁగాఁ దగునె బ్రహ్మమునీంద్రభుజార్గళంబునన్. 468

క. పుడమి గలజనులు వొగడఁగఁ, గుడుపుడు గట్టుదురు గాక కువలయపతులై
యడవుల నిడుమలఁ బడియెడి, బడుగులయెడ నిడఁగఁ దగునె పన్నగశవమున్.

క. భగవంతుఁడు గోవిందుఁడు, జగతిం బెడఁబాసి చనిన శాసింపంగాఁ
దగువారు లేమి దుర్జను, లెగసి మహాసాధుజనుల నేఁచెద రకటా. 470

క. బాలకులార ధరిత్రీ,పాలకు శపియింతు ననుచు బలువడిని విలో
లాలకుఁ డగుమునికుంజర, బాలకుఁ డరిగెం ద్రిలోకపాలకు లదరన్. 471

వ. ఇట్లు రోషించి కౌశికీనదికిం జని జలోపస్పర్శనంబు సేసి. 472

ఉ. ఓడక వింటికోపున మృతోరగముం గొని వచ్చి మాఱుమా
టాడక యున్నమజ్జనకు నంసతలంబున బెట్టి దుర్మద
క్రీడఁ జరించురాజు హరకేశవు [1]లొడ్డిననైనఁ జచ్చుఁ బో
యేడవనాఁడు తక్షకఫణీంద్రవిషానలహేతిసంహతిన్. 473

వ. అని శమీకమహామునికుమారుం డగు శృంగి పరీక్షిన్నరేంద్రుని శపియించి నిజాశ్రమంబునకుం జనుదెంచి కంఠలగ్నకాకోదరకళేబరుం డైన తండ్రిం జూచి.

క. ఇయ్యెడ నీకంఠమునకు, నియ్యురగశవంబుఁ దెచ్చి [2]యీ నేర్చినయా
దయ్యా మిఁక నేమి సేయుదు, నెయ్యంబులు లేవు సుమ్ము నృపులకుఁ దండ్రీ. 475

శా. ప్రారంభంబున వేఁట వచ్చి ధరణీపాలుండు మాతండ్రిపై
నేరం బేమియు లేక సర్పశవమున్ నేఁ డుగ్రుఁడై వైచినాఁ
డీరీతిన్ ఫణి గ్రమ్మఱన్ బ్రదుకునో హింసించునో కోఱలన్
రారే తాపసులార దీనిఁ దివరే రక్షింపరే మ్రొక్కెదన్. 476

వ. అని వెఱపున సర్పంబుఁ దిగుచునేర్పు లేక యెలుంగెత్తి యేడ్చుచున్నకుమారకు రోదనధ్వని విని యాంగిరసుం డయినశమీకుండు సమాధి సాలించి మెల్లన కన్నులు దెఱచి మూఁపున వ్రేలుచున్నమృతోరగంబు నీక్షించి తీసి పాఱవైచి కుమారకుం జూచి. 477

---

1. లాఁగినఁ జచ్చు నేఁటితో, నేడవ. 2. యీ నేర్చినయా, దయ్యమిఁక నేమి సేయుదు.

క. ఏకీడు నాచరింపము, లోకులకున్ మనము సర్వలోకసములమున్
శోకింప నేల పుత్త్రక, కాకోదర మేల వచ్చెఁ గంఠంబునకున్. 478

వ. అని యడిగినం దండ్రికిం గొడుకు రాజు వచ్చి సర్పంబు వైచుటయుం దాను శపించుటయును వినిపించిన నమ్ముని దనదివ్యజ్ఞానంబున నమ్మానవేంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రుం డని యెఱింగి కొడుకువలన సంతసింపక యిట్లనియె. 479

క. పట్టిద మగుశాపమునకు, దట్టపు ద్రోహంబు గాదు ధరణీకాంతుం
గట్టా యేల శపించితి, పట్టీ తపసికి విషాగ్నిపాలగు మనుచున్. 480

ఆ. తల్లికడుపులోన దగ్ధుండు గాకుండఁ, గమలనాభు కరుణఁ గలిగినాఁడు
బలిమి గలిగి ప్రజలఁ బాలించుచున్నాఁడు, తిట్టఁబడుచు రాజు తిట్టఁదగునె.

ఉ. కాపరి లేని గొఱ్ఱియల కైవడిఁ గంటకచోరకోటిచే
నేపఱి యున్న యీ భువన మీశుఁడు కృష్ణుఁడు లేమి నిట్టిచో
భూపరిపాలనంబు సమబుద్ధి నితం డొనరింపఁ బల్లరే
యీపరిపాటి ద్రోహమున కిట్లు శపింపఁగ నేల బాలకా. 482

సీ. పాపంబు నీచేతఁ బ్రాపించె మన కింక, రాజు నశించిన రాజ్యమందు
బలవంతుఁ డగువాఁడు బలహీనుపసు దార, హయ సువర్ణాదుల నపహరించు
జారచోరాదులు సంచరింతురు ప్రజ, కన్యోన్యకలహంబు నతిశయిల్లు
వైదికం బై యున్న వర్ణాశ్రమాచార, ధర్మ మించుక లేక తప్పిపోవు

ఆ. నంతమీఁద లోకు లర్థకామంబులఁ, దగిలి సంచరింప ధరణి నెల్ల
వర్ణసంకరములు వచ్చు మర్కటసార, మేయములకు వచ్చు మేరఁ బుత్త్ర. 483

ఉ. భారతవంశజుం బరమభాగవతున్ హయమేధయాజి నా
చారపరున్ మహానయవిశారదు రాజకులైకభూషణున్
నీరము గోరి నేఁడు మన నేలకు వచ్చిన యర్థి భక్తిస
త్కారము సేసి సంపఁ జనుఁ గాక శపింపఁగ నీకు ధర్మమే. 484

క. భూపతికి నిరపరాధము, శాపము దానిచ్చె బుద్ధిచాపలమున మా
పాపఁడు వీఁ డొనరించిన, పాపము దొలఁగింపు కృష్ణ పరమేశ హరీ. 485

క. పొడిచినఁ దిట్టినఁ గొట్టినఁ, బడుచుందురు గాని పరమభాగవతులు దా
రొడఁబడరు మాఱు సేయఁగఁ, గొడుకా విభుఁ డెగ్గు సేయఁ గోరఁడు నీకున్.

క. [1]చెలఁగరు కలఁగరు సాధులు, మిళితములయి పరులవలన మేలుం గీడున్
నెలకొనిన నైన నాత్మకు, నొలయవు సుఖదుఃఖచయము యుగ్మములగుచున్.

వ. అని యిట్లు శమీకమహామునీంద్రుండు గ్రమ్మఱింప శక్తి లేని కొడుకు సేసిన పాపంబునకు సంతాపంబు నొంది తనశిష్యు నొకమునికుమారుని బిలిచి యేతద్వృత్తాంతం బంతయు రాజున కెఱింగించి రమ్మని పంచె నంత నాయభిమన్యు

1. తలఁగరు.

పుత్త్రుండు శమీకమునిశిష్యునివలన శాపవృత్తాంతంబు విని కామక్రోధాదివిష యాసక్తుం డగుతనకుం దక్షకవిషాగ్ని విరక్తిబీజం బగు ననుచుం గరిసగరంబున కుం జని యేకాంతంబున 488

—పరీక్షిత్తుఁడు విప్రశాపం బెఱింగి ప్రాయోపవిష్టుం డగుట.—

ఉ. ఏటికి వేఁట వోయితి మునీంద్రుఁడు గాఢసమాధి నుండఁగా
నేటికిఁ దద్భుజాగ్రమున నేసితి సర్పశవంబుఁ దెచ్చి నే
నేటికిఁ బాపసాహసము లీక్రియఁ జేసితి దైవయోగముల్
దాఁటఁగ రాదు వేగిరమ తథ్యము గీడు జనించు ఘోర మై. 489

ఉ. పామువిషాగ్నికీలములఁ బ్రాణముఁ ద్రేఁగిన నేఁగుఁ గాక యీ
భూమియు రాజ్యభోగములుఁ బోయిన నిప్పుడ పోవుఁ గాక సౌ
దామినిఁ బోలుజీవనముఁ దథ్యముగాఁ దలపోసి యింక నే
నే మని మాఱు దిట్టుదు మునీంద్రకుమారకు దుర్నివారకున్. 490

ఆ. రాజ ననుచుఁ బోయి రాజ్యగర్వంబున, వనములోని వారివనము సొచ్చి
దండమూకశవముఁ దండ్రి పై వైచినఁ, బొలియఁ దిట్టకేల పోవు సుతుఁడు.

క. గోవులకును బ్రాహ్మణులకు, దేవతలకు నెల్లప్రొద్దుఁ దెంపునఁ బీడల్
గావించుపాపమానస, మేవిధమునఁ బుట్టకుండ నే వారింతున్. 492

వ. అని వితర్కించి. 493

క. దామోదరపదభక్తిం, గామాదుల గెల్చినాఁడు గావునఁ గరుణా
భూమీశుఁ డలుగఁ డయ్యును, సామర్థ్యము గలిగి దోషసంగికి శృంగిన్. 494

వ. అంత మునికుమారుండు శపించినవృత్తాంతంబు దక్షకుండు విని యెడరు వేచి యుండె నిట దక్షకవ్యాళవిషానలజ్వాలాజాలంబునం దనకు సప్తమదినంబున మరణం బని యెఱింగినవాఁడు గావున భూపాలుండు భూలోకస్వర్గలోకభోగం బులు హేయంబు లని తలంచి రాజ్యంబు విసర్జించి నిరశనత్వదీక్షాచరణంబు సంకల్పించుకొని. 495

మ. తులసీసంయుతదైత్యజిత్పదరజస్తోమంబుకంటెన్ మహో
జ్జ్వల మై దిక్పతిసంఘసంయుతజగత్సౌభాగ్యసంపాది యై
కలిదోషావళి నెల్లఁ బాపెడివియద్గంగాప్రవాహంబులోఁ
పలికిం బోయి మరిష్యమాణుఁ డగుచుం బ్రాయోపవేశంబునన్. 496

క. చిత్తము గోవిందపదా,యత్తముఁ గావించి మౌని యై తనలో నే
తత్తఱము లేక భూవర,సత్తముఁడు వసించె ముక్తసంగత్వమునన్. 497

వ. ఇట్లు పాండవపౌత్త్రుండు ముకుందచరణారవిందవందనానందకందాయమాన మానసుం డై విష్ణుపదీతీరంబునం బ్రాయోపవేశంబున నుండుట విని సకలలోక

పావనమూర్తులు మహానుభావులు నగుచుఁ దీర్థంబులకుం దీర్థత్వంబు నొసంగ సమర్థులైనయత్రి విశ్వామిత్ర మైత్రేయ భృగు వసిష్ఠ పరాశర చ్యవన భరద్వాజ పరశురామ దేవల గౌతమ కశ్యప కవష కణ్వ కలశసంభవ వ్యాస పర్వతనారదప్రముఖు లైన బ్రహ్మర్షి దేవర్షి రాజర్షి పుంగవులును గాండర్షులయిన యరుణాదులును మఱియు నానాగోత్రసంజాతు లైనమునులును శిష్యప్రశిష్యసమేతులై చనుదెంచిన వారలకుఁ బ్రత్యుత్థానంబుసేసి పూజించి దండప్రణామంబు లాచరించి కూర్చుండ నియోగించి. 498

క. క్రమ్మఱ నమ్మునివిభులకు, నమ్మనుజేంద్రుండు మ్రొక్కి హర్షాశ్రుతతుల్
గ్రమ్మఁగ ముకుళితకరుఁడై, సమ్మతముగఁ జెప్పె నాత్మసంచారంబున్. 499

ఉ. ఓపిక లేక చచ్చినమహోరగముం గొని వచ్చి కోపినై
తాపసుమూఁపుపై నిడినదారుణచిత్తుఁడ మత్తుఁడన్ మహా
పాపుఁడ మీరు పాపతృణపావకు లుత్తము లయ్యలార నా
పాపము వాయుమార్గముఁ గృపాపరులార విధించి చెప్పరే. 500

ఉ. భూసురపాదరేణువులు పుణ్యులఁ జేయు నరేంద్రులన్ ధరి
త్రీసురులార మీచరణరేణుకణంబులు మేను సోఁకి నా
చేసినపాప మంతయు నశించెఁ గృతార్థుఁడ నైతి నెద్ది యేఁ
జేసిన ముక్తిపద్ధతికిఁ జెచ్చెరఁ బోవఁగ వచ్చుఁ జెప్పరే. 501

క. భీకరతరసంసార,వ్యాకులతన్ [1]విసిగి దేహవర్జనగతి నా
లోకించునాకుఁ దక్షక, కాకోదరవిషము ముక్తికారణ మయ్యెన్. 502

క. ఏపారునహంకార,వ్యాపారములందు మునిఁగి వర్తింపంగా
నాపాలిటిహరి భూసుర,శాపవ్యాజమున ముక్తసంగుం జేసెన్. 503

మ. ఉరగాధీశవిషానలంబునకు మే నొప్పింతు శంకింప నీ
శ్వరసంకల్పము నేఁడు మానదు భవిష్యజ్జన్మజన్మంబులన్
హరిచింతారతియున్ హరిప్రణుతిభాషాకర్ణనాసక్తియున్
హరిపాదాంబుజసేవయుం గలుగ మీ రర్థిం బ్రసాదింపరే. 504

క. చూడుఁడు నాకల్యాణము, పాడుఁడు గోవిందుమీఁదిపాటలు [2]దయతో
నాడుఁడు హరిభక్తులకథ, లే డహములలోన ముక్తి కేఁగెద నిచటన్. 505

క. అమ్మా నినుఁ జూచినసరుఁ, బొమ్మా యని ముక్తికడకుఁ బుత్తువట కృపన్
లెమ్మా నీరూపముతో, రమ్మా నా కెదుర గంగ రమ్యతరంగా. 506

వ. అని తనకు మీఁద నయ్యెడిజన్మాంతరంబులందును హరిపాదభక్తిసాజన్యంబులు సంధిల్లుంగాత మని గంగాతరంగిణీదక్షిణకూలంబునం బూర్వాగ్రదర్భాసనంబున నుత్తరాభిముఖుండై [3]యుపవేశించి జనమేజయు రప్పించి రాజ్యభారంబు సమ

1. వీఁగి, 2. దమితో, 3. కూర్చుండి.

ర్పించి[1]యత్నంబు సంసారబంధంబునకుఁ దప్పించి చిత్తంబుహరికి నొప్పించి పర
మభాగవతుండైన పాండవపౌత్త్రుండు ప్రాయోపవిష్టుండై యున్నసమయంబున

క. ఒత్తిలి పొగడుచు సురలు వి,యత్తలమున నుండి మెచ్చి యలరులవానల్
మొత్తములై కురుసిరి నృప,సత్తముపై భూరిభేరిశబ్దంబులతోన్. 508

వ. ఆసమయంబున సభాసీను లయినఋషు లిట్లనిరి. 509

మ. క్షితినాథోత్తమ నీచరిత్రము మహాచిత్రంబు మీ తాత లు
గ్రతపోధన్యులు విష్ణుపార్శ్వపదవిం గావించి రాజన్యశో
భితకోటీరమణిప్రభాన్వితమహాపీఠంబు వర్జింతు రు
న్నతులై నీవు మహోన్నతుండవు గదా నారాయణధ్యాయివై. 510

మ. వసుధాధీశ్వర నీవు మర్త్యతనువున్ వర్జించి నిశ్శోకమై
వ్యసనచ్ఛేదకమై రజోరహితమై వర్తించులోకంబు స
ర్వసమత్వంబునఁ జేరునంతకు భవద్వాక్యంబులన్ వించు నే
డెసకుం బోవక చూచు చుండెదము నీదివ్యప్రభావంబులన్. 511

వ. అని యిట్లు పక్షపాతశూన్యంబులును మహనీయమాధుర్యగాంభీర్యసౌజన్యధు
ర్యంబులును నైనభాషణంబు లాడుచు మూఁడులోకంబులకు నవ్వలిదైనసత్య
లోకంబునందు మూర్తిమంతంబులై [2]నెగడు చున్ననిగమంబులచందంబునం
దేజరిల్లు చున్నఋషులం జూచి భూవరుండు నారాయణకథాశ్రవణకుతూహలుం
డయి నమస్కరించి యిట్లనియె 512

క. ఏడుదినంబుల ముక్తిం, గూడఁగ నేరీతి వచ్చు గురుసంసార
క్రీడన మేక్రియ నెడతెగుఁ, జూడుఁడు మాతండ్రులార [3]శ్రుతివచనములన్.

శా. ప్రాజ్ఞుల్ పెద్దలు బ్రహ్మబోధనకళాపారీణు లాత్మప్రభా
లుప్తాజ్ఞానమహాంధకారులు దయాళుత్వాభిరాముల్ మనో
గుప్తంబుల్ సకలార్థజాలములు మీకుం గాన వచ్చుం గదా
సప్తాహంబుల ముక్తి కేఁగెడుగతిం జర్చించి భాషింపరే. 514

వ. అని యుత్తరానందనుం డాడినవచనంబులకు మును లందఱుఁ బ్రత్యుత్తరంబు
విమర్శించునెడ దైవయోగంబున. 515

—శుకమహర్షి పరీక్షిన్మహారాజునొద్ద కేతెంచుట.—

సీ. ప్రతినిమేషముఁ బరబ్రహ్మంబు నీక్షించి, మదిఁ జొక్కి వెలుపల మఱచువాఁడు
కమలంబుమీఁదిభృంగములకైవడి మోముపై నెఱసిన కేశపటలివాఁడు
గెఱ వ్రాసి మాయ నంగీకరించినభంగి, వసనంబుఁ గట్టక వచ్చువాఁడు
సంగి గాఁ డని వెంటఁ జాటుభూతము లు నా, బాలురహాసశబ్దములవాఁడు

తే. మహితపదజానుజంఘోరుమధ్యహస్త బాహువక్షోగళాననఫాలకర్ణ

1. యత్నంబున సంసారబంధంబుఁ దప్పించి 2. నిగమించు. 3. శ్రుతివచనంబుల్.

నాసికాగండము స్థల § నయనయుగళుఁ, డై నయవధూతమూర్తి వాఁ § డరుగుదెంచి

ఉ. ఈ రని లోకులెం గినిసి § యెగ్గులు పల్కనివాఁడు గోరికల్
గోరనివాఁడు గూటవలఁ § గూడనివాఁడు వృథా ప్రపంచముం
జేరనివాఁడు దైవగతిఁ § జేరినలాభమునఁ జూచి తుష్టుఁడై
నేరనివానిచందమున § నేర్పులు సూపనివాఁడు వెండియున్: 517

ఆ. అమ్మహాత్ము [1]షోడ§శాబ్దవయోరూప § గమనగుణవిలాస§కౌశలములు
ముక్తికాంత సూచి § మోహితయగునన, నితరకాంత లెల్ల § నేమి సెప్ప 518

ఆ. వెఱ్ఱితనము మాని § విజ్ఞానమూర్తియై, బ్రహ్మభావమునను § [2]బర్యటింప
వెఱ్ఱి యంచు శుకుని§వెంట నేతెంతురు, వెడఁదు లర్భకులును § వెఱ్ఱులగుచు.

వ. ఇట్లు వ్యాసనందనుండైన శుకుం డరుగుదెంచిన నందలిమునీంద్రు లమ్మహానుభావుని ప్రభావంబు తెఱంగెఱుంగుదురు గావున నిజాసనంబులు డిగ్గి ప్రత్యుత్థానంబు సేసిరి పాండవపౌత్రుండు నాయోగిజనశిఖామణికి నతిథిసత్కారంబులు గావించి దండప్రణామంబు సేసి పూజించె మఱియు గ్రహనక్షత్రతారకామధ్యంబునం దేజరిల్లు రాకాసుధాకరుండునుం బోలె బ్రహ్మర్షి దేవర్షి రాజర్షి మధ్యంబునం గూర్చుండి విరాజమానుండైన శుకయోగీంద్రుం గనుంగొని. 520

ఉ. ఫాలము నేల మోపి భయ§భక్తులతోడ నమస్కరించి భూ
పాలకులోత్తముండు కర§పద్మములన్ ముకుళించి నేఁడు నా
పాలిటిభాగ్య మెట్టిదియొ § పావనమూర్తివి పుణ్యకీర్తి వీ
వేళకు నీవు వచ్చుటి వి§వేకవిభూషణ దివ్యభూషణా. 521

మ. అవధూతోత్తమ మంటి నేఁడు నినుఁ డా§యం గంటి నీవంటివి
ప్రవరుం జేర్కొనునంతటన్ భసిత మౌ § పాపంబు నాఁబోఁటికిన్
భవదాలోకనభాషణార్చనపద§ప్రక్షాళనస్పర్శనా
దివిధానంబుల ముక్తి చేపడుట చిం§తింపంగ నాశ్చర్యమే. 522

క. హరిచేతను దనుజేంద్రులు ధర, ద్రుంగెడుభంగి నీప§దస్పర్శముచే
గురుపాతకసంఘంబులు, [3]పొరిమాలుఁ గదయ్య యోగి§భూషణ వింటే. 523

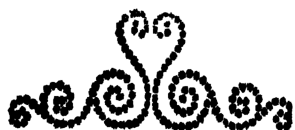
మ. ఎలిమిన్ మేనమఱంది యై సచివుఁడై § యేమేటి మాతాతలన్
బలిమిం గాచి సముద్రముద్రితధరం § బట్టంబుఁ గట్టించె న
య్యలఘుం డీశుఁడు చక్రి రక్షకుఁడు గా § కన్యుల్ విపద్రక్షకుల్
గలరే వేఁడెద భక్తి నాగుణనిధిం § గారుణ్యవారాన్నిధిన్. 524

సీ. అవ్యక్తమార్గుండ § వైననీదర్శన, మూరడిఁ బో నేర § దభిమతార్థ
సిద్ధి గావించుట § సిద్ధంబు నేఁ జల్లి దేహంబు వర్జింతు § దేహధారి
కేమి చింతించిన § నేమి జపించిన, నేమి గావించిన § నేమి వినిన

1. 'షోడశవర్షవయో' అని వ్రాత ప్రతులు. 2. బరిభవింప, 3. పారిపోలుఁ,

నేమి సేవించిన ♦ నెన్నఁడు సంసారపద్ధతిఁ బాసినపదవి గలుగు
తే. నుండుమనరాదు గురుఁడవు ♦ యోగివిభుఁడ, వావుఁబిదికిన తడ వెంత ♦ యంత సేపు
గాని యొకచెస నుండవు ♦ కరుణతోడఁ, జెప్పవే తండ్రి ముక్తికిఁ ♦ జేసు తెరువు.
వ. అని పరీక్షిన్నరేంద్రుండు బాదరాయణి నడిగె నని చెప్పి. 526
క. రాజీవపత్త్రలోచన, రాజేంద్రకిరీటఘటిత ♦ రత్నమరీచి
భ్రాజితపాదాంభోరుహా, భూజనమందార నిత్య ♦ పుణ్యవిచారా. 527
మా. అనుపమగుణహారా ♦ హన్యమానారివీరా, జనవితతవిహారా ♦ జానకీచిత్తచోరా
దనుజఘనసమీరా ♦ దానవశ్రీవిదారా, ఘనకలుషకఠోరా ♦ కంధిగర్వాపహారా.
గద్యము. ఇది శ్రీ పరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్త్రసహజ పాండిత్య పోతనామాత్య ప్రణీతం బైన శ్రీమహాభాగవతం బనుమహాపురాణంబు నందు నైమిశారణ్యవర్ణనంబును శౌనకాదుల ప్రశ్నంబును సూతుండు నారాయణకథాసూచనంబు సేయుటయు వ్యాసచింతయు నారదాగమనంబును నారదునిపూర్వకల్పవృత్తాంతంబును బుత్త్రశోకాతుర యైనదుపదరాజనందన కర్జునుం డశ్వత్థామం దెచ్చి యొప్పగించి గర్వపరిహారంబు సేయించి విడిపించుట యుభీష్మనిర్యాణంబును ధర్మనందనురాజ్యాభిషేకంబును గోవిందునిద్వారకాగమనంబును విరాటకన్యకాగర్భవిద్యమానుం డైనయర్భకు నశ్వత్థామబాణానలంబువలనం బాపి విష్ణుండు రక్షించుటయుఁ బరీక్షిజ్జన్మంబును గాంధారీ ధృతరాష్ట్రవిదురులనిర్గమంబును నారదుండు ధర్మజునకుఁ గాలసూచనంబు సేయుటయుఁ గృష్ణనిర్యాణంబు విని పాండవులు మహాపథంబునం జనుటయు నభిమన్యుపుత్త్రుండు దిగ్విజయంబు సేయుచు శూద్రరాజలక్షణలక్షితుం డగు కలిగర్వంబు సర్వంబు మాపి గోవృషాకారంబుల నున్నధరణీధర్మదేవతల నుద్ధరించుటయు శృంగిశాపభీతుం డై యుత్తరానందనుండు గంగాతీరంబున బ్రాయోపవేశంబున నుండి శుకసందర్శనంబు సేసి మోక్షోపాయం బడుగుటయు ననుకథలం గల ప్రథమస్కంధము. 529

ఓం తత్స ద్బ్రహ్మార్పణ మస్తు.

శ్రీ

శ్రీరామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

ద్వితీయస్కంధము

క. మద్భక్తచకోరక
సోమ వివేకాభిరామ సురవినుతగుణ
స్తోమ నిరలంకృతాసుర
రామాసీమంతసీమ రాఘవరామా. 1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠు లగు నమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుం డైన సూతుం డి ట్లనియె నట్లు పరీక్షిన్నరేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుం డి ట్లనియె. 2

—శుకుఁడు పరీక్షిత్తునకు ముక్తిమార్గము చెప్పుట.—

సీ. క్షితిప నీ ప్రశ్నంబు సిద్ధంబు మంచిది, యాత్మవేదులు మెత్తు రఖిలశుభద
మాకర్ణనీయంబు లయుతసంఖ్యలు గల, [1]వందులోపల నిది యధికతరము
గృహములలోపల గృహమేధు లగునరు, లాత్మతత్త్వము [2]లేశ మైన నెఱుఁగ
రంగనారతుల నిద్రాసక్తిఁ జను రాత్రి, పోవుఁ గుటుంబార్థబుద్ధి నహము

ఆ. పశుకళత్రపుత్త్రబాంధవదేహాది, సంఘమెల్లఁ దమకు సత్య మనుచుఁ
గాంపురములు సేసి కడపటఁ జత్తురు, కనియుఁ గాన రంతకాలసరణి. 3

క. కావున సర్వాత్మకుఁడు మహావిభవుఁడు విష్ణుఁ డీశుఁ డాకర్ణింపన్
సేవింపను వర్ణింపను, భావింపను భావ్యుఁ [3]డభవభాజికి నధిపా. 4

ఆ. జనుల కెల్ల శుభము సాంఖ్యయోగము దాని, వలన ధర్మనిష్ఠవలన నయిన
నంతకాలమందు హరిచింత సేయుట, పుట్టువునకు ఫలము భూవరేంద్ర. 5

తే. అరసి నిర్గుణబ్రహ్మంబు నాశ్రయించి
విధినిషేధ[4]నివృత్తి సద్విమలమతులు
సేయుచుందురు హరిగుణచింతనములు
మానసంబుల నేప్రొద్దు మానవేంద్ర. 6

1. వందు ముఖ్యం బిది. 2. లవ నిం లైన నెఱుఁగ. 3. డభవుఁడు. 4. మూ లోల్లనిషేవిమల.

సీ. ద్వైపాయనుఁడు నాదుతండ్రి ద్వాపరవేళ, బ్రహ్మసమ్మితమైన భాగవతముఁ
బఠనంబు సేయించెఁ బ్రహ్మతత్పరుఁడనై, యుత్తమశ్లోకలీలోత్సవమున
నాకృష్టచిత్తుండనై పఠించితి నీవు, హరిపాదభక్తుండ వగుటఁ జేసి
యెఱిఁగింతు విన వయ్య యీభాగవతమున, విష్ణుసేవాబుద్ధి విస్తరిల్లు
ఆ. మోక్షకామునకును మోక్షంబు సిద్ధించు, భవభయంబు లెల్లఁ బాసిపోవు
యోగిసంఘమునకు నుత్తమవ్రతములు, వాసుదేవనామవర్ణనములు. 7

తరలము. హరి నెఱుంగక యింటిలో బహుహాయనంబులు మత్తుఁడై
పొరలుచుండెడివెఱ్ఱి ముక్తికిఁ బోవనేర్చునె వాఁడు సం
సరణముం బెడఁబాయఁ డెన్నఁడు సత్య మాహరినామసం
స్మరణ మొక్కముహూర్తమాత్రము చాలు ముక్తిద మా నృపా. 8

సీ. కౌరవేశ్వర తొల్లి ఖట్వాంగుఁ డనువిభుం, డిల నేడుదీవుల నేలుచుండి
శక్రాదిదివిజులు సంగ్రామభూముల, నుగ్రదానవులకు నోడి వచ్చి
తమకుఁ దోడడిగిన ధరనుండి దివి కేఁగి, దానవవిభుల సందఱ వధింప
వర మిత్తు మనుచు దేవతలు సంభాషింప, జీవితకాలంబు సెప్పుఁ డిదియు
ఆ. వరము నాకు నొండువర మొల్ల ననవుడు, నాయు వొకముహూర్త మంతదడవు
గల దటంచుఁ బలుక గగనయానమున నమ్మానవేశ్వరుండు మహికి వచ్చి.

క. గిరులం బోలెడికరులను, హరులం దనప్రాణదయితలై మనియెడిసుం
దరులను హితవరులను బుధ, వరులను వర్జించి గాఢవైరాగ్యమునన్. 10

క. గోవిందనామకీర్తనఁ, గావించి భయంబు దక్కి ఖట్వాంగధరి
త్రీవిభుఁడు సూఱ గొనియెను, గైవల్యముఁ దొల్లి రెండుగడియలలోనన్. 11

వ. వినుము నీకు నేడుదివసంబులకుం గాని జీవితాంతంబు గాదు తావత్కాలంబు
నం *(పారలౌకికసాధనభూతం బగు) పరమకల్యాణంబు సంపాదింప వచ్చు నం
తకాలంబు డగ్గఱినం బెగ్గడిలక దేహి దేహపుత్త్రకళత్రాదిసందోహంబువలని
మోహపాశంబు నిష్కామకరవాలంబున నిర్మూలనంబు సేసి గేహంబు వెడలి
పుణ్యతీర్థజలావగాహంబు సేయుచు నేకాంతశుచిప్రదేశంబున విధివత్ప్రకారం
బునం గుశాజినచేలంబులతోడం గల్పితాసనుండై మానసంబున *(నిఖిలజగత్పవి
త్రీకరణసమర్థం బై) యకారాదిత్రివర్ణకలితం బై బ్రహ్మబీజం బైన ప్రణవంబు
సంస్మరించుచు వాయువుల జయించి విషయంబులవెంట నంటి గెంటి పాఱెడియిం
ద్రియంబుల బుద్ధిసారథి యై మనోనామకంబు లైనపగ్గంబుల బిగ్గఁ బట్టి
మొగ్గం దిగిచి దట్టంబు లైనకర్మఘట్టంబుల నిట్టట్టు మెట్టెడుమనంబును శే
ముషీబలంబున నిరోధించి భగవదాకారంబుతోడ బంధించి నిర్విషయం బైన
మనంబున భగవత్పాదాద్యవయవంబులం గ్రమంబున ధ్యానంబు సేయుచు

*కుండలీకరణములు మూలానుసారముగాఁ జేర్పఁబడినయధికపాఠము అని మీఁద నెల్లఁ దెలియునది.

రజస్తమోగుణంబులచేత నాక్షిప్తం బైన చిత్తంబు విమూఢం బైన ధారణావశంబునం దద్గుణంబులవలన నయ్యెడిమలంబులం బాసి నిర్మలచిత్తంబునం బరమం బైనవిష్ణుపదంబునకుం జను ధారణానియమంబున ♦(సుఖాత్మకం బగు విషయంబు నవలోకించు) యోగికిం జిక్కణం బైనయోగాశ్రయంబున వేగంబ మోక్షంబు సిద్ధించు ననిన యోగీంద్రునకు నరేంద్రుం డిట్లనియె. 12

క. ధారణ యే క్రియ నిలుచును, ధారణ కే రూప మొప్పు ధారణ యనఁగా
ధారణ పురుషుమనోమల, మే రీతి హరించు నాకు నెఱిఁగింపఁ గదే. 13

వ. అనిన విని రాజునకు నవధూతవిభుం డిట్లనియె. 14

ఆ. పవనము [1]నియమించి పరిహృతసంగుఁడై, యింద్రియముల [2]వర్గ మెల్ల మాపి
హరివిశాలరూపమందుఁ జిత్తముఁ జేర్చి, నిలుపవలయు బుద్ధి నెఱపి బుధుఁడు.

వ. వినుము భగవంతుం డైనహరి విరాడ్విగ్రహంబునందు భూతభవిష్యద్వర్తమానం బైనవిశ్వంబు విలోక్యమానం బగు ధరణీసలిలతేజస్సమీరణగగనాహంకారమహత్తత్త్వంబులనియెడిసప్తావరణంబులచేత నావృతం బగుమహాండకోశం బైనశరీరంబునందు ధారణాశ్రయం బయినవైరాజపురుషుండు దేజరిల్లు నమ్మహాత్మునికిఁ బాదమూలంబు పాతాళంబు పార్ష్ణిభాగపాదాగ్రభాగంబు రసాతలంబు గుల్ఫంబులు మహాతలంబు జంఘలు తలాతలంబు జానుద్వయంబు సుతలంబు దొడలు వితలాతలంబులు జఘనంబు మహీతలంబు నాభివివరంబు నభస్స్థలంబు వక్షంబు గ్రహతారకాముఖజ్యోతిస్సమూహసమేతం బగు [3]సువర్లోకంబు గ్రీవంబు మహర్లోకంబు ముఖంబు జనలోకంబు లలాటంబు దపోలోకంబు శిరంబు సత్యలోకంబు బాహుదండంబు లింద్రాదులు కర్ణంబులు దిశలు శ్రవణేంద్రియంబు శబ్దంబు నాసాపుటంబు లశ్విదేవతలు ఘ్రాణేంద్రియంబు గంధంబు వదనంబు వహ్ని నేత్రంబు లంతరిక్షంబు చక్షురింద్రియంబు సూర్యుండు రేవగళ్లు ఱెప్పలు భ్రూయుగ్మవిజృంభణంబు బ్రహ్మపదంబు దాలువులు జలంబులు జిహ్వేంద్రియంబు రసంబు వేదంబులు బ్రహ్మరంధ్రంబు దంష్ట్రలు దండధరుండు దంతంబులు పుత్త్రాదిస్నేహకళలు నగవులు జనోన్మాదకరంబు లయినమాయావిశేషంబులు కటాక్షంబు లనంతసర్గంబులు పెదవులు వ్రీడాలోభంబులు స్తనంబులు ధర్మమార్గంబులు వె న్నధర్మమార్గంబు మేఢ్రంబు ప్రజాపతి వృషణంబులు మిత్రావరుణులు జఠరంబు సముద్రంబులు శల్యసంఘంబులు గిరులు నాడీనివహంబులు నదులు దనూరుహంబులు దరువులు నిశ్శ్వాసంబులు వాయువు ప్రాయంబు నిరవధికం బయినకాలంబు [4]కర్మంబులు నానావిధజంతునివహాసంవృతసంసరణంబులు శిరోజంబులు మేఘంబులు గట్టు

1. అలయించి. 2. గర్వ ♦ మెల్ల. 3. స్వర్గలోకంబు. 4. లీలావినోదంబులు నానా.

పుట్టంబులు సంధ్యలు హృదయంబు ప్రధానంబు సర్వవికారంబులకు నాశ్రయంబైన మనంబు చంద్రుండు చిత్తంబు మహత్తత్త్వంబహంకారంబు రుద్రుం[1]డశ్వాశ్వతర్యుష్ట్రగజంబులు నఖంబులు కటిప్రదేశంబు పశుమృగాదులు విచిత్రంబులైన[2]యాలాపనైపుణంబులు పక్షులు బుద్ధి మనువు నివాసంబు పురుషుండు షడ్జాదులైన స్వరవిశేషంబులు గంధర్వవిద్యాధరచారణాప్సరస్సమూహంబులు స్మృతి ప్రహ్లాదుండు వీర్యంబు దైత్యదానవాసికంబు బయి యుండు మఱియు నమ్మహావిభునకు ముఖంబు బ్రాహ్మణులును భుజంబులు క్షత్త్రియులు నూరులు వైశ్యులును జరణంబులు శూద్రులును నామంబులు నానావిధంబులు లైనవసురుద్రాదిదేవతాభిధానంబులును ద్రవ్యంబులు హవిర్భాగంబులును గర్మంబులు యజ్ఞప్రయోగంబులును నగు నిట్టిసర్వమయుం డైనపరమేశ్వరునివిగ్రహంబు బుద్ధిమంతుండై ముముక్షు వైనవాఁడు మనంబున ననుసంధానంబు సేయ వలయు నని వక్కాణించి వెండియు ని ట్లనియె. 16

క. హరిమయము విశ్వ మంతయు, హరి విశ్వమయుండు సంశయము పని లే దా
హరిమయము గాని ద్రవ్యము, పరమాణువు లేదు వంశపావన వింటే. 17

సీ. కలలోన జీవుండు గౌతూహలంబునఁ, బెక్కుదేహంబులఁ బేరు వడసి
యింద్రియంబుల వెంట నెల్లవృత్తంబులు, వీక్షించి మఱి తన్ను నెఱుఁగుకరణి
నఖిలాంతరాత్మకుఁ డగుపరమేశ్వరుఁ, డఖిలజీవులహృదయముల నుండి
బుద్ధివృత్తుల నెల్ల బోధి యై వీక్షించు, బంధబద్ధుఁడు గాఁడు ప్రాభవమునఁ
తే. సత్యుఁ డానందబహుళవిజ్ఞానమూర్తి, యతని సేవింప నగుఁ గాక యన్యసేవఁ
గలుగ నేరవు కైవల్యగౌరవములు, పాయ దెన్నఁడు సంసారబంధ మధిప. 18

మ. బహువర్షంబులు బ్రహ్మదొల్లి జగ ముత్పాదింప విన్నాణిగా
క హరిప్రార్థనధారణావశమునం గాదే యమోఘోల్లస
న్మహనీయోజ్జ్వలబుద్ధి యై భువననిర్మాణప్రభావంబుతో
విహరించెన్ నరనాథ జంతునివహావిర్భావనిర్ణేత యై. 19

వ. విను మూఢుండు శబ్దమయవేదమార్గం బైనకర్మఫలబోధనప్రకారంబున వ్యర్థంబు లైనస్వర్గాదినామలోకసుఖంబుల నిచ్ఛయించుచు మాయామయమార్గంబున వాసనామూలంబున నిద్రించువాఁడు గలలు గనుతెఱంగునం బరిభ్రమించుచు నిరవద్యసుఖలాభంబుం జెందఁడు తన్నిమిత్తంబున విద్వాంసుండు నామమాత్రసారంబు లగుభోగ్యంబులలోన నెంతట దేహనిర్వాహణంబు సిద్ధించు నంతియ కైకొనుచు నప్రమత్తుం డై సంసారంబు సుఖం బని నిశ్చయింపక యొండుమార్గంబున సిద్ధి గల దని చూచి పరిభ్రమణంబు సేయుచుండు. 20

సీ. కమనీయభూమిభాగములు లేకున్నవే, పడియుండుటకు దూదిపఱుపు లేల

1. దు నడపులు చతుర్యుగంబులు, 2. శిల్పనైపుణంబులు.

సమాజంబు లగుకరాంగుళులు లేకున్నవే, భోజనభాజనపుంజ మేల
వల్కలాజినకుశాదివస్త్రములు లేకున్నవే, కట్ట దుకూలసంఘంబు లేల
గొనకొని వసియింప గుహలు లేకున్నవే, ప్రాసాదసౌధాదిపటల మేల
తే. ఫలరసాదులు గురియవే పాదపములు, స్వాదుజలముల నుండవే సకలనదులు
పొసఁగ భిక్షలు వెట్టరే పుణ్యసతులు, ధనమదాంధులఁ గొలువ నేల తాపసులకు.

క. రక్షకులు లేనివారల, రక్షించెద ననుచుఁ జక్రి రాజై యుండన్
రక్షింపు మనుచు నొకనరు, నక్షమతఁ బ్రార్థింప నేల యాత్మజ్ఞులకున్. 22

వ. అని యిట్లు చిత్తంబున స్వతస్సిద్ధుండును నాత్మయు నిత్యుండును సత్యుండును భగవంతుండును నైన వాసుదేవుని భజియించి తదీయసేవానుభవానందంబున సంసారహేతు వగునవిద్యవలన బుద్ధిమంతుండు విడువడుం గావున. 23

మ. హరిఁ జింతింపక మర్త్యుఁడై విషయచింతాయత్తుఁడై చిక్కి వా
సరముల్ [1]ద్రోసెడువాఁడు కింకరగదాసంతాడితోరస్కుఁడై
ధరణీశోత్తమ దండధృన్నివసనద్వారోపకంఠాగ్రుఁడై
తరణీవహ్నిశిఖాపరంపరలచేఁ దగ్ధుండు గాకుండునే. 24

క. మొత్తుదురు గదల మంటలఁ, గెత్తుదు రక్తంబు దేహ మింతింతలుగా
నొత్తుదు రసిపత్త్రికలను, హత్తుదురు కృతాంతభటులు హరివిరహితులన్. 25

వ. మఱియు హరిచరణకమలగంధరసాస్వాదనం బెఱుంగనివారలు నిజకర్మబంధంబుల దండధరమందిరద్వారగేహాళీసమీపజాజ్వల్యమానులై తరణీతరంగిణీదహనదారుణజ్వాలాజాలదందహ్యమానదేహులం గూడి శిఖిశిఖావగాహంబుల నొందుచుండుదురు మఱియు విజ్ఞానసంపన్నులై యున్న ప్రపన్నులు మాయాపన్నులుగాక విజ్ఞానంబున నమలతమహృదయాంతరాళంబులం బ్రాదేశమాత్రదివ్యదేహుండును దిగిభరాజశుండాదండసంకాశదీర్ఘచతుర్బాహుండును గందర్పకోటిసమానసుందరుండును ధృతిమందిరుండును రాకావిరాజమానరాజమండలసన్నిభవదనుండును సౌభాగ్యసదనుండును బ్రభాతకాలభాసమానభాస్కరబింబప్రతిమానవిరాజితపద్మరాగరత్నరాజీవిరాజమాన కిరీటకుండలుండును శ్రీవత్సలక్షణలక్షితవక్షోమండలుండును రమణీయకౌస్తుభరత్నఖచితకంఠికాలంకృతకంధరుండును నిరంతరపరిమళమిళితవనమాలికాబంధురుండును నానావిధగంభీరహారకేయూరకటకకంకణమేఖలాంగుళీయక విభూషణవ్రాతసముజ్జ్వలుండును నిటలతటవిలంబమానవిమలస్నిగ్ధనీలకుంచితకుంతలుండును దరుణచంద్రచంద్రికాధవళమందహాసుండును బరిపూర్ణకరుణావలోకనభ్రూభంగసంసూచితసుభగసంతతానుగ్రహలీలావిలాసుండును మహాయోగిరాజవిలసితహృదయకమలకర్ణికామధ్యసంస్థాపితవిలసితచరణకిసలయుండును సంతతానందమ

1. ద్రొబ్బెడువాఁడు. 2. రసిపుత్త్రికలను.

యుండును సహస్రకోటిసూర్యసంఘాతసన్నిభుండును మహావిభుండును నైనపర మేశ్వరుని మనోధారణావశంబున నిలిపికొని తదీయగుల్ఫచరణజానుసంఘాద్య వయవంబులం గ్రమంబున నొక్కొకటిని బ్రతిక్షణంబును ధ్యానంబుసేయుచు నెంతకాలంబునకుఁ బరిపూర్ణనిశ్చల భక్తియోగంబుసిద్ధించు నంతకాలంబునుం దదీయచింతాతత్పరు లై యుందు రని మఱియు నిట్లనియె. 26

సీ. ఆసన్నమరణార్థి యైనయతీశుండు, గాలదేశములను గాచికొనఁడు
తనువు విసర్జించుతలఁపు జనించిన, భద్రాసనస్థుఁ డై ప్రాణపవను
మనసుచే నిర్జించి మానసవేగంబు, బుద్ధిచే [1]భంగించి బుద్ధిఁ దెచ్చి
క్షేత్రజ్ఞుతోఁగూర్చి క్షేత్రజ్ఞు నాత్మలోఁ,పలఁ జేర్చి యాత్మను బ్రహ్మమందు
తే. గలిపి యొక్కటి గావించి గారవమున, శాంతితోడ నిరూఢుఁ డై సకలకార్య
నివహమెల్లనుదిగనాడి నిత్యసుఖము,వలయు నని చూచు నటమీఁద వసుమతీశ.

వ. వినుము పరమాత్మ యైనబ్రహ్మంబునందుఁగాలదేశసత్త్వరజస్తమోగుణాహంకార మహత్తత్త్వప్రధానంబులకుఁ బ్రభుత్వంబు లేదు కావునం బరమాత్మవ్యతిరిక్తంబు లేదు లే దని సకలం బుత్సర్జనంబుసేసి దేహాదులయం దాత్మత్వంబు విసర్జించి యన్యాసాజన్యంబు మాని పూజ్యం బయినహరిపదంబుం బ్రతిపదంబును హృదయంబున నాలింగనంబు సేసి పరమపదంబు వైష్ణవం బని సత్పురుషులు దెలియదు రివ్విధంబున విజ్ఞానదర్శనబలంబున నిర్దగ్ధవిషయవాసనుం డై క్రమంబున నిరపేక్షత్వంబున. 28

సీ. అంఘ్రిమూలమున మూలాధారచక్రంబుఁ, బీడించి ప్రాణంబు బిగియఁ బట్టి
నాభితలముఁ జేర్చి నయముతో మెల్లన, హృత్సరోజముమీఁది కెగయఁబట్టి
యటమీఁద నురమందు హత్తించి క్రమ్మఱఁ,దాలుమూలమునకుఁ దఱిమి నిలిపి
మతముతో భ్రూయుగమధ్యంబుఁ జేర్చి దృ,క్కర్ణనాసాస్యమార్గములుమూసి
ఆ. యిచ్చ లేనియోగి యెలమి ముహూర్తార్ధ, మింద్రియానుమంగ మింత లేక
ప్రాణముల లయించి బ్రహ్మరంధ్రము చించి, బ్రహ్మమందుఁ గలయుఁ బౌరవేంద్ర.

వ. మఱియు దేహత్యాగకాలంబున నింద్రియంబులతోడిసంగమంబు విడువనివాఁడు వానితోడన గుణసముదాయరూపం బగు బ్రహ్మాండంబునందు [2]ఖేచరసిద్ధవిహారయోగ్యంబును నణిమాదికసకలైశ్వర్యసమేతంబును నైనపరమేష్ఠిపదంబుఁ జేరు విద్యాతపోయోగసమాధిభజనంబు సేయుచుఁ బవనాంతర్గతలింగశరీరు లైనయోగీశ్వరులకు బ్రహ్మాండబహిరంతరాళంబులు గతి యని చెప్పుదు రగ్గతికి నేరికిం గర్మంబులం బోవరాదు యోగి యగువాఁడు బ్రహ్మలోకంబునకు నాకాశపథంబునం బోవుచు సుషుమ్నానాడివెంట నగ్ని నధిదేవతం జేసి జ్యోతిర్మయం బైనతేజంబున నిర్మలుం డై యెందునుం దగులువడక తారా

1. బంధించి; బంట్టించి. 2. 'ఖేచ...సమేతంబును గుణసముదాయరూపంబుమనై నపరమే. బ్రా ప్ర.

మండలంబుమీఁద సూర్యాదిధ్రువాంతపదంబులఁ గ్రమక్రమంబున నతిక్రమించి హరిసంబంధం బయినశింశుమారచక్రంబుఁ జేరి (యొంటరి యగుచు) బరమాణుభూతం బయినలింగశరీరంబుతోడ బ్రహ్మవిదులకు నెలవైనమహర్లోకంబుఁ జొచ్చి మహాకల్పకాలంబు క్రీడించుచుఁ గల్పాంతరం బైన ననంతముఖానలజ్వాలాజాలదంద్యమానం బగులోకత్రయంబు నీక్షించుచుఁ దన్నిమిత్తసంజాతానలదాహంబు సహింపం జాలక. 30

సీ. ఇలమీఁద మనువు లీరేడ్వురుఁ జనువేళ, దివస మై యెచ్చోటఁ దిరుగుచుండు
మహనీయసిద్ధవిమానసంఘము లెందు, దినకరప్రభము లై తేజరిల్లు
శోకజరామృత్యుశోషణభయదుఃఖనివహంబు లెందు జనింప కుండు
విష్ణుపదధ్యానవిజ్ఞానరహితుల, శోకంబు లెందుండి చూడ వచ్చుఁ

ఆ. బరమసిద్ధయోగిభాషణామృత మెందు, శ్రవణపర్వ మగుచు జరుగుచుండు
నట్టిబ్రహ్మలోకమందు వసించును, రాజవర్య తిరిగి రాఁడు వాఁడు. 31

వ. మఱియు నొక్కవిశేషంబు గలదు పుణ్యాతిరేకంబున బ్రహ్మలోకగతు లైనవారు కల్పాంతరంబున బుణ్యతారతమ్యంబుల నధికారవిశేషంబు నొందువార లగుదురు బ్రహ్మాదిదేవతాభజనంబునం జనువారు బ్రహ్మజీవసనకాలంబున బ్రహ్మలోకంబున వసియించి ముక్తు లగుదురు నారాయణచరణకమలభక్తిపరాయణత్వంబునం జనినవారు నిజేచ్ఛావశంబున నిరర్గళగమను లై బ్రహ్మాండంబు భేదించి మహోన్నతం బగువైష్ణవపదంబు నారోహించుచు రీశ్వరాధిష్ఠితం బైనప్రకృతియంశంబున మహత్తత్త్వం బగు మహత్తత్త్వాంశంబున నహంకారం బగు నహంకారాంశంబున శబ్దతన్మాత్రం బగు శబ్దతన్మాత్రాంశంబున గగనం బగు గగనాంశంబున స్పర్శతన్మాత్రంబగు స్పర్శతన్మాత్రాంశంబున సమీరణం బగు సమీరణాంశంబున రూపతన్మాత్రంబగు రూపతన్మాత్రాంశంబువలనఁ దేజంబగుఁ దేజోంశంబున రసతన్మాత్రం బగు రసతన్మాత్రాంశంబువలనఁ జలం బగు జలాంశంబున గంధతన్మాత్రం బగు గంధతన్మాత్రాంశంబునఁ బృథివి యగు వానిమేళనంబునం జతుర్దశభువనాత్మకం బైనవిరాడ్రూపంబగు నారూపంబునకుఁ గోటియోజనవిశాలం బైనయండకటాహంబు ప్రథమావరణం బైనపృథ్వి యగు దీనిఁ బంచాశత్కోటివిశాలం బనికొందఱువలుకుదు రియ్యావరణంబుమీఁద సలిలతేజస్సమీరగగనాహంకారమహత్తత్త్వంబు లనియెడియావరణంబులు గ్రమంబున నొండొంటికి దశగుణోత్తరాధికంబు లై యుండు నట్టియెడింటిమీఁదఁ బ్రకృత్యావరణంబున మహావ్యాపకం బగుబ్రహ్మాండంబు భేదించి వైష్ణవపదారోహంబునేయువాఁడు నిర్భయుం డై మెల్లన లింగదేహంబునఁ బృథివ్యాత్మకత్వంబునొంది యట్టిపృథివ్యాత్మకత్వంబున ఘ్రాణంబున గంధంబును జలాత్మకత్వంబును రసనేంద్రియంబున రసంబును దేజోరూపకత్వంబున దర్శనంబున రూపంబునుసమీరణాత్మ

కత్వంబున దేహంబున స్పర్శంబును గగనాత్మకత్వంబున శ్రవణంబున శబ్దం బును నతిక్రమించి భూతసూక్ష్మేంద్రియలయస్థానం బైనయహంకారావరణం బున సంప్రాప్తుండై యందు మనోమయంబును దేవమయంబును నైనసాత్త్వి కాహంకారగమనంబున మహత్తత్త్వంబు సొచ్చి గుణత్రయంబున లయించి ప్రధానంబు నొంది ప్రధానాత్మకత్వంబును దేహంబును నుపాధిపరంపరావసానం బునం బ్రకృతిం బాసి యానందమయుండై యానందంబునం బరమాత్మరూపం బైనవాసుదేవబ్రహ్మంబునందుం గలయు నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 32

ఆ. పరమభాగవతులు § పాటించుపథ మిది, యీపథమున యోగి § యేగెనేని
మగిడి రాఁడు వాఁడు § మఱి సంశయము లేదు, కల్పశతములైన § గౌరవేంద్ర.

వ. వినుము నీ వడిగినసద్యోముక్తియుఁ గ్రమముక్తియు ననియెడు నీరెండుమార్గం బులు వేదగీతలందు వివరింపంబడియె వీనిం దొల్లి భగవంతుం డైనవాసు దేవుండు బ్రహ్మచేత నారాధితుం డై చెప్పె సంసారప్రవిష్టుం డైనవానికిఁ దపోయోగాదు లయినమోక్షమార్గంబులు పెక్కులు గల వందు భక్తిమార్గం బుకంటె సులభంబు లేదు. 34

— శ్రీ శుకుఁడు పరీక్షిత్తునకు భక్తిమార్గంబె ముఖ్యం బని తెలుపుట —

మ. విను మంభోజభవుండు మున్ను మదిలో § వేదంబు మున్మూఁటు [1]నె
మ్మనమందుం దలపోసి యెంతయుఁ బరా § మర్శించి మోక్షంబు ద
క్కినమార్గంబున వెంట లే దనుచు భ § క్తిం జింత సేసెన్ జనా
ర్దను నాత్మాకృతి నిర్వికారుఁ డగుచున్ § దన్మార్గనిష్ణాత యై. 35

సీ. అఖిలభూతములందు § నాత్మరూపంబున, నెసఁగుచు హరియుండు § నెల్లప్రొద్దు
[2]బుద్ధ్యాదిలక్షణం § బులఁ గానఁబడు నమ, హాత్ముఁడు వినియుఁ § గహార్ణశంబు
వందనీయుఁడు భక్త § వత్సలుం డత్యంత, నియతుఁడై సతతంబు § నియతబుద్ధి
నాత్మరూపకుఁ డగు § హరికథామృతమును, గర్ణపుటంబులఁ § గాంక్ష దీరఁ

తే. గ్రోలుచుండెడుధన్యులు § కుటిలబహుళ, విషయమలినీకృతాంగముల్ § వేగవిడిచి
విష్ణుదేవునిచరణార § విందయుగము, కడకఁ జనుదురు సిద్ధంబు § గౌరవేంద్ర 36

క. మానుషజన్మము నొందిన, మానవులకు భ్యమాన § మరణులకు మహా
జ్ఞానులకుఁ జేయ వలయువి,ధానము నిగదింపఁబడియె § ధరణీనాథా. 37

వ. వినుము బ్రహ్మవర్చసకాముఁ డైనవానికి వేదవిభుం డగుచతుర్ముఖుండును నిం ద్రియపాటవకామునకు నింద్రుండును బ్రజాకామునకు దక్షాదిప్రజాపతులును భోజనకామునకు నదితియు స్వర్గకామునకు నాదిత్యులును రాజ్యకామునకు విశ్వే దేవతలును దేశప్రజాసాధనకామునకు సాధ్యులును శ్రీకామునకు దుర్గయుఁ దేజ స్కామునకు నగ్నియు వసుకామునకు వసువులును వీర్యకామునకు వీర్యప్రదు

1. మర్మనయజ్ఞత్వముతోడ నెంతయు. 2. బుద్ధివిశేషణంబులఁ గానఁ.

లగురుద్రులును నాయుష్కామునకు నాశ్వినదేవతలును బుష్టికామునకు భూమి యుఁ బ్రతిష్ఠాకామునకు లోకమాత లైనగగనభూదేవతలును సౌందర్యకాము నకు గంధర్వులును గామినీకామునకు నప్సరస యైనయూర్వశియు సర్వాధిపత్య కామునకు బ్రహ్మయుఁ గీర్తికామునకు యజ్ఞంబులును విత్తసంచయకామునకుం బ్రచేతసుండును విద్యాకామునకు నుమావల్లభుండును దాంపత్యప్రీతికామునకు నుమాదేవియు ధర్మార్థకామునకు నుత్తమశ్లోకుం డగువిష్ణువును సంతానకాము నకుఁ బితృదేవతలును రక్షాకామునకు యక్షులును బలకామునకు మరుద్గణం బులును రాజత్వకామునకు మనురూపదేవతలును శత్రుమరణకామునకుఁ గోణ పాలకుం డైనరాక్షసుండును భోగకామునకుం జంద్రుండును భజనీయు లగు దురు మఱియును. 38

క. కామింపకయును సర్వముఁ, [1]గామించియు నైన ముక్తిఁ గామించి తగ
[2]లోఁ బ్రేమించి పరమపురుషుని, నేమించి [3]భజించుఁ దత్త్వనిపుణుం డధిపా. 39

మ. అమరేంద్రాదులఁ గొల్చుభంగి జనుఁ డాశ్రయబ్జాక్షు సేవింపఁగా
విమలజ్ఞానవిరక్తిముక్తు లొదవుం గ్రేవేయేల భూనాథ త
త్కమలాధీశకథాసుధారసనదీకల్లోలమాలాపరి
భ్రమ మెవ్వారికి నైనఁ గర్ణయుగళీపర్వంబు గా కుండునే. 40

వ. అని యిట్లు రాజునకు శుకుండు సెప్పె ననిన విని శౌనకుండు సూతున కిట్లనియె.

క. వరతాత్పర్యముతో నిటు, భరతాన్వయవిభుఁడు శుకునిపలుకులు విని స
త్వరతాయుతుఁ డై శ్రేయ, స్కరతా మతి నేమి యడిగెఁ గణుతింపఁ గదే.

క. ఒప్పెడిహరికథ లెయ్యవి, సెప్పెడివారు యనుచు మాకుఁ జిత్తోత్కంఠల్
గుప్పలుకొను చున్నవి రుచు, లుప్పతిలం నీమనోహరోక్తులు వినఁగన్. 43

వ. అనిన విని సూతుం డిట్లనియె. 44

క. తూలెడికూఁకటితోడను, బాలురతో నాడు చుండి బాల్యమున మహీ
పాలుఁడు హరిచరణార్చన, హేలాలసుఁ డగుచు నుండెఁ గెంతయు నియతిన్. 45

వ. అట్టి పరమభాగవతుం డైనపాండవేయునకు వాసుదేవపరాయణుం డైనశుకుం డిట్లనియె. 46

సీ. వాసుదేవశ్లోకవార్త లాలించుచు, గాల మేపుణ్యుండు గడపు చుండు
నతనియాయువుఁ దక్కఁ దక్కినవ్వారియాయువు, లుదయాస్తమయములఁ జగ్రకరుఁడు
వంచించి కొని పోవుఁ గావఁ డది యెఱుంగక, జీవింతుఁ బెక్కేండ్లు సిద్ధ మనుచు
నంగనాపుత్త్రగేహారామవిత్తాది, సంసారహేతుకసంగసుఖముఁ

తే. దగిలి వర్తింపఁ గాలంబు తెఱి యెఱింగి, దండధరకింకరులు వచ్చి తాడనములు
సేసి కొనిపోవఁ బుణ్యంబు సేయ నైతిఁ, బాపరతి నైతి నని బిట్టు పలవరించు.

1. కామియు నై ముక్తి యొసఁ. 2. నోమించి. 3. పఠించు.

వ. అది గావున. 48

సీ. అలరుజొంపములతో నభ్రంకషంబులై, బ్రదుకవే వనములఁ బాదపములు
ఖాదనమేహనాకాంక్షలఁ బసువులు, జీవింపవే గ్రామసీమలందు
నియతిమై నుచ్ఛ్వాసనిశ్వాసపవనముల్, ప్రాపింపవే చర్మభస్త్రికలును
గ్రామసూకరశునకశ్రేణు లింటింటఁ, దిరుగవే [1]దుర్యోగదీనవృత్తి [వు

తే. సొట్టిఖరములు మోవవే యుభరములఁ, బుండరీకాక్షు నెఱుఁగనిపురుషపశు
లడవులందు నివాసముఁ బొందుఁ బ్రాణ,విషయభరయుక్తితో నుంటవిఫల మధిప.

సీ. విష్ణుకీర్తనముల విననికర్ణంబులు, గొండలబిలములు కువలయేశ
చక్రిపద్యంబులఁ జదువనిజిహ్వలు, కప్పలజిహ్వలు కౌరవేంద్ర
శ్రీమనోనాథు వీక్షింపనికన్నులు, కేకిపింఛాక్షులు కీర్తిదయిత
కమలాక్షుపూజకుఁ గానిహస్తంబులు, శవముహస్తంబులు సత్యవచన

ఆ. హరిపదతులసీదళామోదరతి లేని, ముక్కు పందిముక్కు మునిచరిత్ర
గరుడగమనుభజనగతి లేనిపదములు, పాదపములపాదపటల మనఘ. 50

సీ. నారాయణునిదివ్యనామాక్షరములపైఁ, గరఁగనిమనములు గఠినశిలలు
మురవైరికథలకు ముదితాశ్రురోమాంచ, మిళితమై యుండనిమేను మొద్దు
చక్రికి మ్రొక్కనిజడునియాదల సున్న, కనకకిరీటంబు గట్టెమోపు
మాధవార్పితముగా మననిమానవుసిరి, వనదుర్గచంద్రికావైభవంబు

ఆ. కైటభారిభజన గలిగి యుండనివాఁడు, గాలిలోన నుండి కదలుశవము
కమలనాభుపదముఁ గననివాని బ్రదుకు, పసిఁడికాయలోనిప్రాణి బ్రదుకు. 51

వ. అని యిట్లు పలికినవైయాసకివచనంబుల కౌత్తరేయుం డానందకందళితహృదయుం డై నిర్మలమతివిశేషంబున. 52

ఆ. సుతుల హితుల విడిచి చుట్టాల విడిచి యి,ల్లాలి విడిచి బహుబ లాళి విడిచి
రాజు హృదయ మిడియెరాజీవనయనుపై, ధనము విడిచి జడ్డుఁదనము విడిచి.

వ. ఇట్లు మృత్యుభయంబు నిరసించి ధర్మార్థకామంబులు సన్న్యసించి పురుషోత్తము నందుఁ జిత్తంబు విన్యసించి హరిలీలాలక్షణంబు [2]లుపన్యసింపు మనుతలంపున నరేంద్రుం డిట్లనియె. 54

క. సర్వాత్ము వాసుదేవుని, సర్వజ్ఞుఁడ వైన నీవు సంస్తుతి సేయన్
సర్వభ్రాంతులు వదలె మ,హోర్వీసురవర్య మానసోత్సవ మగుచున్. 55

సీ. ఈశుండు హరి విష్ణుఁ డీవిశ్వ మేరీతిఁ, బుట్టించు రక్షించుఁ బొలియఁజూచు
బహుశక్తియుతుఁ డగుభగవంతుఁ డవ్యయుఁ, డాది నేశక్తుల నాశ్రయించి
బ్రహ్మశక్రాదిరూపముల వినోదించెఁ, గ్రమముననో యేకకాలముననో
ప్రకృతిగుణంబులఁ బట్టి గ్రహించుట, నేకత్వమున నుండు నీశ్వరుండు

1. దుర్యోగ్యదీన మగుచు. 2. లుపన్యసించి మను.

ఆ. భిన్నమూర్తి యగుచుఁ ♦ బెక్కువిధంబుల, నేల యుండు నతని ♦ కేమి చిక్కె
నండ కున్నఁ దాపసోత్తమ తెలుపవే, వేడ్క నాకు సర్వవేది వీవు. 56

వ. అనిన నయ్యుత్తరానందను వచనంబులకు నిరుత్తరుండు గాక సదుత్తరప్రదాన కుతూహలుండై లోకోత్తరగుణోత్తరుండైన తాపసోత్తముండు సమచిత్తంబున.

మ. పరుఁడై యీశ్వరుఁడై మహామహుఁడై ♦ ప్రాదుర్భవస్థానసం
హారణక్రీడనుఁడై త్రిశక్తియుతుఁడై ♦ యంతర్గతజ్యోతియై
పరమేష్ఠిప్రముఖామరాధిపులకుం ♦ భావింప రాకుండు దు
స్తరమార్గంబునఁ దేజరిల్లు హరికిం ♦ దత్త్వార్థినై మ్రొక్కెదన్. 58

వ. మఱియు సజ్జనదురితసంహారకుండును దుర్జననివారకుండును సర్వరూపకుండును బరమహంసాశ్రమ ప్రవర్తమాన మునిజన హృదయకమలకర్ణికామధ్యప్రదీపకుండును సాత్త్వికశ్రేష్ఠుండును నిఖిలకల్యాణగుణగరిష్ఠుండును బరమభక్తియుక్తసులభుండును భక్తిహీనజనదుర్లభుండును నిరతిశయనిరుపమనిరవధిక ప్రకారుండును నిజస్వరూపబ్రహ్మవిహారుండును నైనయప్పరమేశ్వరునకు నమస్కరించెద. 59

ఉ. [1]ఏవిభువందనార్చనము ♦ లేవిభుచింతయు నామకీర్తనం
బేవిభులీల లద్భుతము ♦ లెవ్వని సంశ్రవణంబు సేయ దో
షావలిఁ బాసి లోకము శు♦భాయతవృత్తిఁ జెలంగు నండ్రు నే
నావిభు నాశ్రయించెద న♦ఘౌఘనివర్తను భద్రకీర్తనున్. 60

ఉ. ఏపరమేశుపాదయుగ ♦ మెప్పుడుఁ గోరి భజించునేర్పరుల్
లోపలిబుద్ధితో నుభయ♦లోకములందులజడ్డుఁ బాసి యే
తాపము లేక బ్రహ్మగతిఁ ♦ దాఁగు జితశ్రము లై చరింతు రే
నాపరమేశు మ్రొక్కెద న♦ఘౌఘనివర్తను భద్రకీర్తనున్. 61

చ. తపములఁ జేసి యైన మఱి ♦ దానము లెన్నియుఁ జేసి యైన నే
జపములఁ జేసి యైన ఫల♦సంచయ మెవ్వనిఁ జేర్పకున్న హే
యపదము లై దురంతవిప♦దాస్థితి నెప్పుడు నొప్పుచుండు న
య్యపరిమితుఁ భజించెద న♦ఘౌఘనివర్తను భద్రకీర్తనున్. 62

మ. యవనవ్యాధపుళిందహూణశకకం♦కాభీరచండాలసం
భవులుం దక్కినపాపవర్తనులు నే♦భద్రాత్ము సేవించి భా
గవతశ్రేష్ఠుల డాసి శుద్ధతను లై ♦ కల్యాణు లై యుందు రా
యవికారుం బ్రభవిష్ణు నాదుమదిలో ♦ నశ్రాంతముం మ్రొక్కెదన్. 63

మ. తపముల్ సేసిననో మనోనియతినో ♦ దానవ్రతావృత్తినో
జపమంత్రంబులనో శ్రుతిస్మృతులనో ♦ సద్భక్తినో యెట్లు ల
బ్ధపదుం డౌ నని బ్రహ్మరుద్రముఖరుల్ ♦ భావింతు రెవ్వాని న

1. 'ఏవిభునామకీర్తనము ♦ లేవిభుచింతయు వందనార్చనల్' అనియే వ్రాతప్రతులు.

య్యాపవర్గాధిపుఁడాత్మమూర్తి సులభుం డౌఁ గాక నా కెప్పుడున్. 64

క. శ్రీపతియు యజ్ఞపతియుఁ బ్రజాపతియును బుద్ధిపతియు జగదధిపతియున్
భూపతియు యాదవశ్రేణీపతియును గతియు నైన నిపుణు భజింతున్. 65

మ. అణువో కాక కడున్ మహావిభవుఁడో యచ్ఛిన్నుఁడో భిన్నుఁడో
గుణియో నిర్గుణుఁడో యటంచు విబుధుల్ గుణిభవత్తత్త్వమా
ర్గణులై యేవిభుపాదపద్మభజనోత్కర్షంబులం దత్త్వవీ
క్షణముం జేసెద రట్టివిష్ణుఁ బరమున్ సర్వాత్ము సేవించెదన్. 66

మ. జగదుత్పాదనబుద్ధి బ్రహ్మకు మదిన్ సంధింప నూహించి యే
భగవంతుండు సరస్వతిం బనుప నాపద్మాస్యదానవ్విభున్
మగపిం గా [1]నియమించి తద్భువనసామ్రాజ్యస్థితిన్ సృష్టిపా
రగుఁ జేసెన్ మును బ్రహ్మ నట్టిగుణి నారంభింతు సేవింపఁగన్. 67

సీ. పూర్ణుఁడయ్యును మహాభూతపంచకయోగమునను మేనులను పురములు సృజించి
పురములలో నుండు పురుషభావంబున, దీపించు నెప్పుడు ధీరవృత్తిఁ
బంచభూతములను బదునొకొండింద్రియములఁ బ్రకాశింపించి భూరిమహిమ
షోడశాత్మకుఁ డన శోభిల్లి జీవత్వనృత్తవినోదంబు నెఱపు చుండు

తే. నట్టిభగవంతుఁ డవ్యయుం డచ్యుతుండు, మానసోదితవాక్పుష్పమాలికలను
మంజునవరసమకరందమహిమ లుట్ట, శిష్టహృద్భావలీలలఁ జేయుఁగాత. 68

ఉ. మానధనుల్ మహాత్ములు సమాధినిరూఢులు యన్ముఖాంబుజ
ధ్యానమరందపానమున నాత్మ భయంబులఁ బాసి ముక్తులై
లూనత నొంద రట్టిమునిలోకశిఖామణికిన్ విశంకటా
జ్ఞానతమోనభోమణికి సాధుజనాగ్రణి కేను మ్రొక్కెదన్. 69

వ. అని యిట్లు హరిగురువందనంబు సేసిశుకయోగీంద్రుండు రాజేంద్రున కిట్లనియె.

మ. అవిరోధంబున నీవు నన్నడుగునీయర్థంబు మున్ బ్రహ్మ మా
ధవుచేతన్ విని నారదుం డడిగినం దథ్యంబుగాఁ జెప్పె మా
నవలోకేశ్వర నారదుండు వెనుకన్ నాకుం బ్రసాదించె సం
శ్రవణీయంబు మహాద్భుతంబు వినుమా సందేహవిచ్ఛేది యై. 71

— నారదుండు బ్రహ్మను బ్రపంచప్రకారంబు నడుగుట. —

వ. నారదుండు బ్రహ్మ కిట్లనియె. 72

మ. చతురాస్యుండవు వేల్పుఁబెద్దవు జగ[2]త్సర్గానుసంధాయి వీ
శ్రుతిసంఘాతము నీముఖాంబుజములన్ శోభిల్లు శబ్దార్థసం
యుత మై సర్వము నీకరామలక మై యుండుం గదా భారతీ
సతి యిల్లా లట నీకు నోజనక నాసందేహముం బాపవే. 73

1 'భరియించి' అని యున్న యెడ నర్థము పొసఁగి యుండు నని తోఁచెడిని. 2. త్సంధానుసంధాయి.

శా. [1] ప్రారంభించుచు వివేక మెవ్వఁ డొసఁగుం బ్రారంభసంపత్తి కా
ధారం బెయ్యది యేమి హేతువు యథార్థం బేస్వరూపంబు సం
సారానుక్రమ మూర్ణనాభిపగిదిం జాలించె దొక్కప్పుడుం
బారం బెన్నఁడు లేదు నీమహిమకుం గుహ్యప్రాసంబు వాణీశ్వరా. 74

శా. నాకుం జూడఁగ నీవు రాజ వగుచున్ నానావిధార్థస్థితిన్
నీకంటెన్ ఘనుఁ డొక్కరాజు గలఁడో నీ వంటికున్ రాజవో
నీ కేలాభము రాఁ దలంచి జగముల్ నిర్మించె దీచేతనా
నీకం బెంచు జనించు నుండు నశించెన్ నిక్కంబు భాషింపుమా. 75

మ. సదసత్సంగతి నామరూపగుణదృశ్యం బైనవిశ్వంబు నీ
హృదధీనంబు గదా ఘనుల్ సఖులు నీ కవ్వారలున్ లేరు నీ
పద మత్యున్నతి నెట్టినీవు తపముం బ్రాపింప్యయుక్తుండ వై
మది నేయీశ్వరుఁ గోరి చేసితివి తన్మార్గంబు సూచింపవే. 76

శా. అంభోజాసన నీకు నీశుఁడు గలం డంచుం దలంచిం డత్పక్షమం
దంభోజాతభవాండ మేవిభునిలీలాపాంగసంభ్రాంతిచే
సంభూతం బగు వర్తమాన మగు సంఛన్నం బగుం దద్విభున్
సంభాషింపఁగ వచ్చునే దలఁప నేచందంబు వాఁ డాకృతిన్. 77

క. తోయజసంభవ నా కీ, తోయము వివరింపు చాలఁ దోఁచిన నే నా
తోయమువారికి నన్యుల, తోయములం జెంద కుండ ధ్రువ మెఱిఁగింతున్. 78

వ. దేవా భూతభవిష్యద్వర్తమానంబు లగువ్యవహారంబులకు నీవ వల్లభుండవు నీ
యెఱుంగనియర్థం బొం డెద్దియు లేదు విశ్వప్రకారంబు వినిపింపు మనిన విని
వికసితముఖుండై విరించి యిట్లనియె. 79

క. రారా బుధులు విరక్తులు, గారా యీరీతి నడుగఁ గా నేరరు వి
స్మేరావహము భవన్మత, మౌరా నాపసిఁడిమర్మ మడిగితి వత్సా. 80

శా. నానాస్థావరజంగమప్రకరముల్ నాయంత నిర్మింప [2] వి
జ్ఞానం బేమియు లేక తొట్రుపడఁగా సమస్తానుసం
ధానారంభవిచక్షణత్వము మహోదారంబుగా నిచ్చె ము
న్నే నాయీశ్వరునాజ్ఞఁ గాక జగముల్ నిర్మింప శక్తుండనే. 81

మ. అనఘా విశ్వము నెల్ల దీప్తముగఁ జేయన్ నే సమర్థుండనే
యినచంద్రానలతారకాగ్రహగణం బేరీతి నారీతి నె
వ్వనిదీప్తిం బ్రతిదీప్త మయ్యె నఖిలవ్రాతంబు దద్దీప్తిచే
నను దీప్తం బగు నట్టియీశ్వరున కే నశ్రాంతమున్ మ్రొక్కెదన్. 82

1. ప్రారంభాదివివేక. 2. వ్రాతప్రతుల నిట్లె పాఠము చూపట్టెడి. అచ్చుప్రతులందు 'విజ్ఞానం బేమియు లేక తొట్రుపడ నిచ్చున్ నాకు సద్భావుసం' అని యున్నది.

మ. విను మీ యీశ్వరుదృష్టిమార్గమున నావేశింప శంకించి సి
గ్గున సంకోచము నొందుమాయవలనం గుంఠీభవత్ప్రజ్ఞచే
నను లోకేశ్వరుఁ డంచు మ్రొక్కుమతిహీనవ్రాతముం జూచి నే
ననిశంబున్ నగి ధిక్కరింతు హరిమాయాకృత్య మంచున్ సుతా. 83

వ. మఱియు దేహంబునకు ద్రవ్యంబు లైనమహాభూతంబులును జన్మనిమిత్తంబు
లైనకర్మంబులును గర్మక్షోభకం బైనకాలంబును గాలపరిణామహేతు వైనస్వ
భావంబును భోక్త యైనజీవుండును వాసుదేవుం డగా నెఱుంగుము వాసుదేవ
వ్యతిరిక్తంబు లేదు సిద్ధంబు నారాయణనియమ్యంబులు లోకంబులు దేవతలు
నారాయణశరీరసంభూతులు వేదయాగతపోయోగవిజ్ఞానంబులు నారాయణ
పరంబులు జ్ఞానసాధ్యం బగుఫలంబు నారాయణాధీనంబు కూటస్థుండును సర్వా
త్మకుండును సర్వద్రష్టయు నయినయీశ్వరునికటాక్షవిశేషంబున [1]సృజియింపం
బడి ప్రేరితుండనై సృజ్యం బైన ప్రపంచంబు సృజియించుచుండుదు నిర్గుణుం డైన
యీశ్వరునివలన రజస్సత్త్వతమోగుణంబులు ప్రభూతంబులై యుత్పత్తిస్థితి
లయంబులకుఁ బాలుపడి కార్యకారణకర్తృత్వభావంబులందు ద్రవ్యంబు లైన
మహాభూతంబులును జ్ఞానమూర్తు లయినదేవతలును గ్రియారూపంబు లయిన
యింద్రియంబులును నాశ్రయంబులుగా నిత్యముక్తుం డయ్యును మాయాసమ
న్వితుం డైనజీవుని బంధించు జీవునకు నావరణంబు లయి యుపాధిభూతంబు
లయినమూఁడులింగంబులు సేసి పరులకు లక్షితంబు గాక తనకు లక్షితం బైన
తత్త్వంబు గలయీశ్వరుం డివ్విధంబునం గ్రీడించుచుండు. 84

క. ఆయీశుఁ డనంతుఁడు హరి, నాయకుఁ డీభువనములకు నాకున్ నీకున్
మాయకుఁ బ్రాణివ్రాతము, కేయెడలన్ లేద యీశ్వరేతరము సుతా. 85

వ. వినుము మాయావిభుం డైనయీశ్వరుండు దనమాయం జేసి దైవయోగంబునం
బ్రాప్తంబు లయినకాలజీవాదృష్టస్వభావంబులు వివిధంబులు సేయ నిశ్చ
యించి కైకొనియె నీశ్వరాధిష్ఠితం బైనమహత్తత్త్వంబువలన నగుకాలంబున
గుణవ్యతికరంబును స్వభావంబునఁ బరిణామంబును జీవాదృష్టభూతం బయిన
కర్మంబున జన్మంబును నయ్యె రజస్సత్త్వంబులచే నుపబృహితం బై వికారంబు
నొందినమహత్తత్త్వంబువలనం దమఃప్రధానం బై దివ్యజ్ఞానక్రియాత్మకం బగు
నహంకారంబు గలిగె నదియు రూపాంతరంబు లొందుచు ద్రవ్యశక్తి యైనరా
జసంబును గ్రియాశక్తి యైనతామసంబును జ్ఞానశక్తి యైనసాత్త్వికంబును నన
మూఁడువిధంబు లయ్యె నందు భూతాది యైనతామసాహంకారంబువలన నభం
బు గలిగె నభంబునకు సూక్ష్మరూపంబు భూతదృశ్యంబునకు బోధకం బైన
శబ్దంబు గుణం బగు నభంబువలన వాయువు గలిగె వాయువునకుం బరాన్వయం

1. అనుజీవింపంబడి.

బున శబ్దంబు స్పర్శంబు నను రెండుగుణంబులు గలిగి యుండు నది దేహంబులం దుండుటం జేసి ప్రాణరూపంబై యింద్రియమనశ్శరీరపాటవం బైనయోజస్సహో బలంబులకు హేతువై వర్తించు వాయువువలన రూపస్పర్శశబ్దంబు లని యెడుగుణంబులు మూఁటితోడఁ దేజంబు గలిగెఁ దేజంబువలన రసరూప స్పర్శశబ్దంబు లనియెడునాలుగుగుణంబులతోడ జలంబు గలిగె జలంబువలన గంధరసరూపస్పర్శశబ్దంబు లనియెడుగుణంబు లయిదింటితోడం బృథివి గలిగె వైకారికం బైన సాత్త్వికాహంకారంబువలనఁ జంద్ర దైవతం బయినమనంబు గలిగె మఱియు దిక్కులును వాయువును నర్కుండును బ్రచేతసుండును నాశ్వి నులును వహ్నియు నింద్రుండును నుపేంద్రుండును మిత్రుండును బ్రజాపతియు ననియెడిదశదేవతలు గలిగిరి తైజసం బైనరాజసాహంకారంబువలన దిగ్దైవతం బైనశ్రవణేంద్రియంబును వాయుదైవతం బైనత్వగింద్రియంబును సూర్యదై వతం బైననయనేంద్రియంబును బ్రచేతోదైవతం బైనరసనేంద్రియంబును నశ్విదేవతం బైనఘ్రాణేంద్రియంబును వహ్నిదైవతం బైనవాగింద్రియంబును నింద్రదైవతం బైనహస్తేంద్రియంబును నుపేంద్రదైవతం బైనపాదేంద్రి యంబును మిత్రదైవతం బైనగుదేంద్రియంబును బ్రజాపతిదైవతం బైనగు హ్యేంద్రియంబును ననియెడిదశేంద్రియంబులును బోధజనకాంతర్గ్రాహకశైకభాగం బయినబుద్ధియుఁ గ్రియాజనకాంత్యకరణం బయినప్రాణంబునుం గలిగె నిట్టి శ్రోత్రాము లగుదశేంద్రియంబులతోఁ గూడినభూతేంద్రియమనోగుణంబులు వేర్వేఱుగ బ్రహ్మాండశరీరనిర్మాణంబునం దసమర్థంబులగునపుడు గృహనిర్మాణం బునకుం బెక్కుపదార్థంబులు సంపాదించినం గాని చాలనిచందంబున భూతేంద్రి యమనోగుణంబులవలన గృహంబుకై వడి(భగవచ్ఛక్తిప్రేరితంబు లగుచు నేకీ భవించిసమష్టివ్యష్ట్యాత్మకత్వంబు నంగీకరించి చేతనాచేతనంబులు గల) బ్రహ్మాం డంబు కల్పితం బయ్యె నట్టియండంబు వర్షాయుతసహస్రాంతంబునను జలం బునం దుండెఁ గాలకర్మస్వభావంబులం దగులువడక సమస్తంబును జీవయు క్తంబుగఁ జేయునీశ్వరుం డచేతనంబును సచేతనంబునుగ నొనర్చె నంతఁ గాలకర్మస్వభావప్రేరకుం డయినపరమేశ్వరుండు జీవరూపంబు మహావరణజల మధ్యస్థితం బయినబ్రహ్మాండంబులోను సొచ్చి సవిస్తారంబు గావించి (యట్టి యండంబు భేదించి నిర్గమించె నెట్లం టేని). 86

క. భువనాత్మకుఁ డాయీశుఁడు, భువనాకృతితోడ నుండు బ్రహ్మాండంబుక్
వివరముతోఁ బదునాలుగు, వివరంబులుగా నొనర్చు విశదంబులుగన్. 87

మ. బహుపాదోరుభుజాననేక్షణశిరశ్శ్రవణాలశ్రవోయుక్తుఁడై
విహరించుచుఁ బహుదేహిదేహగతుఁడై విద్యాంసు లూహించి త

ద్బహురూపావయవంబులన్ భువనసంస్థాప్తిన్ విచారింతు రా
మహనీయాద్భుతమూర్తి యోగిజనహృత్సన్మాన్యుఁడు మేధానిధీ. 88

వ. వినుము చతుర్దశలోకంబులందు మీఁదటియేడులోకంబుల శ్రీమహావిష్ణువునకుం గటిప్రదేశంబుననుండి మీఁదటిదేహ మనియును గ్రిందటియేడులోకంబులు జఘనంబుననుండి క్రిందటిదేహ మనియునుం బలుకుదురు (ప్రపంచశరీరుం డగు భగవంతుని) ముఖంబువలన బ్రహ్మకులంబును బాహువులవలన క్షత్రియకులంబును నూరువులవలన వైశ్యకులంబును బాదంబులవలన శూద్రకులంబును జనియించె నని చెప్పుదురు భూలోకంబు గటిపర్యంతప్రదేశంబు భువర్లోకంబు నాభి సువర్లోకంబు హృదయంబు మహర్లోకంబు వక్షంబు జనలోకంబు గ్రీవంబు దపోలోకంబు స్తనద్వయంబు సనాతనంబును బ్రహ్మనివాసంబును నైనసత్యలోకంబు శిరంబు జఘనప్రదేశం బతలంబు దొడలు వితలంబు జానువులు సుతలంబు జంఘలు దలాతలంబు గుల్ఫంబులు మహాతలంబు పాదాగ్రంబులు రసాతలంబు పాదతలంబు పాతాళంబు నని (లోకమయుంగా) భావింతురు కొందఱు మఱియుం [1]పాదతలంబువలన భూలోకంబును నాభివలన భువర్లోకంబును శిరంబువలన స్వర్లోకంబును గలిగె నని లోకకల్పనంబు సెప్పుదురు పురుషోత్తముని ముఖంబువలన సర్వజంతువాచాజాలంబుం (దదధిష్ఠాత యగు)వహ్నియు నుదయించెం జర్మరక్తమాంసమేదశ్శల్యమజ్జాశుక్లంబులు సప్తధాతువు లందురు పక్షాంతరంబున రోమ[2]త్వఙ్మాంసాస్థిస్నాయుమజ్జాప్రాణంబులును సప్తధాతువు లని యందురందు దంతరోమంబు లుష్ణిక్ఛందం బనియుఁ ద్వక్కు గాయత్రీఛందం బనియు మాంసంబు త్రిష్టుప్ఛందం బనియు స్నాయు వనుష్టుప్ఛందం బనియు నస్థి జగతీఛందం బనియు మజ్జ పంక్తిచ్ఛందం బనియుఁ బ్రాణంబు బృహతీఛందం బనియు నాదేశింతురు హవ్యకవ్యామృతాన్నంబులకు మధురాదిషడ్రసంబులకు (రసనేంద్రియంబునకు) రసాధీశ్వరుండై నవరుణునికి హరిరసనేంద్రియంబు జన్మస్థానంబు సర్వప్రాణాదులకు వాయువునకు విష్ణునాశికాబివరంబు నివాసంబు సమీపదూరవ్యాపిగంధంబులకు నోషధులకు నశ్విదేవతలకు దిశాంబరుని ఘ్రాణేంద్రియంబు నివాసంబు దేవలోకసత్యలోకంబులకు దేజంబునకు సూర్యునకు సకలచక్షువులకు లోకలోచనునిచక్షురింద్రియంబు స్థానంబు దిశలకు నాకాశంబునకు శ్రుతిభూతంబులైనయంశంబులకు [3]శబ్దంబునకు సర్వేశ్వరునికర్ణేంద్రియంబు జన్మస్థానంబు వస్తుసారంబులకు వర్ణనీయసౌభాగ్యంబులకుఁ బరమపురుషుని గాత్రంబు భాజనంబు స్పర్శంబునకు వాయువునకు సకలస్నిగ్ధత్వంబులకు దివ్య

1. 'పాదతలంబు భూలోకంబును నాభి భువర్లోకంబును శిరంబు స్వర్లోకంబు నగు నని నిగమింతురు పురుషోత్తముని' అనియే వ్రాతప్రతులు. 2. త్వఙ్మాంసస్నాయూపస్థమజ్జా. 3. పర్వ కర్ణంబులకు సర్వేశ్వరుని.

దేవుని దేహాదియంబు గేహంబు యూపప్రముఖయజ్ఞోపకరణంబు లగు తరుగుల్మలతాదులకుఁ బురుషోత్తముని రోమంబులు మూలంబులు శిలాలోహంబులు సర్వమయుని నఖంబులు మేఘజాలంబులు హృషీకేశుని కేశంబులు మెఱుంగులు విశ్వేశ్వరుని శ్మశ్రువులు భూర్భువస్సువర్లోకరక్షకులైన లోకపాలకుల పరాక్రమంబులకు (భూరాదిలోకంబుల క్షేమంబునకు శరణంబునకు) నారాయణుని విక్రమంబు నికేతనంబు సర్వకామంబులకు నుత్తమంబు[1]లైన వరంబులకు దీర్ఘపాదుని పాదారవిందంబు లాస్పదంబులు జలంబులకు శుక్లంబునకుఁ బర్జన్యునకుఁ బ్రజాపతిసర్గంబునకు సర్వేశ్వరుని మేఢ్రంబు సంభవనిలయంబు[2] సంతానంబునకుఁ గామాదిపురుషార్థంబులకుఁ జిత్తసౌఖ్యరూపంబు లగు నానందంబులకు శరీరసౌఖ్యంబునకు నచ్యుతుని యుపస్థేంద్రియంబు స్థానంబు యమునికి మిత్రునికి మలవిసర్గంబునకు భగవంతుని పాయ్వింద్రియంబు భవనంబు హింసకు నిరృతికి మృత్యువునకు నిరయంబునకు నిఖిలరూపకుని గుదంబు నివాసంబు పరాభవంబునకు నధర్మంబునకు నవిద్యకు నంధకారంబునకు ననంతుని పశ్చిమభాగంబు సదనంబు నదనదీనివహంబునకు నీశ్వరుని నాడీసందోహంబు జన్మమందిరంబు పర్వతంబులకు నధోక్షజుని శల్యంబులు జనకస్థలంబులు [3]ప్రధానంబునకు నన్నరసంబునకు సముద్రంబులకు భూతనిధనంబునకు బ్రహ్మాండగర్భుని యుదరంబు నివేశంబు మనోవ్యాపార[4]రూపం బగు లింగశరీరంబునకు మహామహిముని హృదయంబు సర్గభూమి యగు మఱియును. 89

ఆ. నీలకంధరునకు । నీకు నాకు సనత్కు, మారముఖ్యసుతస।మాజమునకు
ధర్మసత్త్వబుద్ధి । తత్త్వములకు నీశ్వ, రాత్మ వినుము పరమ । మైన నెలవు. 90

సీ. సరసురాసురపితృ।నాగకుంజరమృగ, గంధర్వయక్షరా।క్షసమహీజ
సిద్ధవిద్యాధర।జీమూతచారణ, గ్రహతారకాప్సరో।గణవిహంగ
భూతతటిద్వసు।పుంజంబులును నీవు, మఱి కంటియును మహా।మునులు నేను
సలిలనభస్స్థల।చరములు మొదలైన, వివిధజీవులతోడ।విశ్వ మెల్ల
ఆ. విష్ణుమయము పుత్ర । వే యేల బ్రహ్మాండ, మతని జేనలోన । నడఁగి యుండు
బుద్ధి నెఱుఁగ రాదు । భూతభవద్భవ్య, లోక మెల్ల విష్ణు।లోన నుండు. 91

క. [5]ఏదేనొక కర్మఫల, ప్రాదుర్భావ మగు లోక।పాలనకే కా
కా దేవుం డభయప్రద, పాదక మగు మోక్షమునకుఁ । బతి యె ట్లన్నన్. 92

---

1. లైనపదంబులకు. 2. 'ప్రజాసుఖోపశమనంబులకు నచ్యుతునిగుహ్యేంద్రియంబు స్థానంబు' అనియే వ్రాఁతప్రతులు. 3. ప్రధానద్రవ్యసముద్రంబులకు. 4. 'రూపంబులకు మహా' అనియే వ్రా. ప్ర. 5. ఈయధికపాఠము మూలమున 'సోఽమృతస్యాభయస్య' అనుట మొదలుకొని; 'పురుష స్త్వాథయాశ్రయః' అనువఱకుఁ గల నాలుగుశ్లోకములకును వానికి శ్రీధరులు రచించినవ్యాఖ్యానమునకును దెనుఁగై యీఘట్టమున నుండవలసినదియే. అయిన నిది పెక్కువ్రాఁతప్రతులను నచ్చుప్రతులను గానరాదు.

వ. వినుము పరమాత్మయు నానందేశ్వరుం డగునవ్విష్ణునకుఁ బ్రపంచమాత్రాధికత్వం బేమి యద్భుత మ ట్లగుటం జేసి యతనిమహిమాతిశయం బస్మదాదులు నెఱుంగనేర్తురె స్థితిత్రయపాదుం డగునీశ్వరునిపాదాంశంబులందు భూర్భువస్స్వర్లోకంబులు గుదురుకొనియుండుఁ దదీయవిలయసమయంబునం దదుపరిమహర్లోకంబు దపియింప నందుఁ గలజనంబు లంతరాళంబు నంటక మహర్లోకశిరఃస్థానం బైనజనలోకంబుఁ బ్రవేశించి యత్యంతం బగునవినాశిసుఖంబు లనుభవింతురు తపోలోకంబు సంకర్షణానలశక్తిచేత నధస్త్రిలోకంబులుం దందహ్యమానంబు లగునప్పుడు తదూష్మలం బొందక విలక్షణం బై క్షేమంబు గలిమిఁ దజ్జనం బంద సుఖించు జన్మజరామరణభయంబులు లేక ముక్తికి బ్రత్యాసన్ను లగుటంజేసి సత్యలోకపువాసు లంద యానందింతురు భూర్భువస్స్వర్లోకంబు లవ్విరాట్పురుషునిపదస్థలం బగుట నేకపాద్విభూతి యయ్యె మహర్లోకంబు మధ్యమవిభూతి యన నమరె జనతపస్సత్యలోకంబు లమ్మహాపురుషునిశిరఃస్థానంబు గావున నది త్రిపాద్విభూతి యనంబడుఁ దదీయలోకంబు బ్రహ్మచర్యవానప్రస్థయతులకుం దక్క నితరుల కసాధ్యంబు గృహస్థు లయ్యు నితరత్రివిధాశ్రమధర్మంబులు గలిగినం జేకుఱు క్షేత్రజ్ఞుం డైనపురుషుండు స్వర్గాపవర్గహేతుభూతం బైనదక్షిణోత్తరకర్మజ్ఞానమార్గంబులు సృజించి యంతయుఁ దాన యై యుండు. 93

క. మండలములోన భాస్కరుఁ డుండి జగంబులకు దీప్తి నొసఁగెడిక్రియ బ్ర
హ్మాండములోపల నచ్యుతుఁ, డుండుచు [1]బహిరంతరములు నొగి వెలిఁగించున్.

—•• ఇది మొదలుగొని వెలిగందల నారయకవిత్వము. ••—

ఉ. అట్టియనంతశక్తి జగదాత్మునినాభిసరోజమందు నేఁ
బుట్టి యజింపఁగా మనసు పుట్టిన యజ్ఞపదార్థజాతముల్
నెట్టన కానరామికి వినిర్మల మైనతదీయరూపముం
గట్టిగ బుద్ధిలో నిలిపి కంటి నుపాయము నామనంబునన్. 95

సీ. పశుయజ్ఞవాటయూపస్తంభపాత్రమృద్ఘటశరావవసంతకాలములును
స్నేహౌషధీబహులలోహచాతుర్హోత్ర, మతినామధేయసన్మంత్రములును
సంకల్పఋగ్యజుస్సామనిత్యుక్తవ,షట్కారమంత్రానుసరణములును

ఒకానొకవ్రాతప్రతియందే చూపట్టుచున్నది: మఱియుఁ బోతన మూలమును శ్రీధరవ్యాఖ్యానసహితముగాఁ దెనిఁగించినవాఁడు. కనుకఁ గ్రిందినాలుగుశ్లోకములు పోతనకు లభించిన మూలమున లేకుండవచ్చు నని తలఁచినను వానివ్యాఖ్యానమునం దైనను దప్పక కనుపట్టియుండును గాన వానిని దెనిఁగింపకుండఁడు అయిన నీ తెనిఁగింపు పోతనదా నియంతసమంజసమును బ్రౌఢమును గాకున్నది. వెలిగందల నారయకవిత్వ మాసన్నముగా నుంటచే నీభాగమును గొంత యుత్పన్నమై యుండు ననియుఁ గావున నారయకవిత్వ మిందును గొంత చేరియుండు ననియుఁ గనుక నేయిది పోతనరచనవలె సమంజసమును బ్రౌఢమును గాదయ్యె ననియు నూహింపఁ దగి యున్నది.

1. నావరణపటలి నొసఁగును దీప్తిన్.

దక్షిణల్ దేవతా।ధ్యానానుగత, తంత్ర నానోద్దేశ ధరణీసురులు
తే. నర్పణంబులు బోధాయనాదికర్మ
సరణి మొదలుగుయజ్ఞోపకరణసమితి
యంతయును సమ్మహాత్ము।యవయవములు
గాఁగఁ గల్పించె విధివత్ప్రకారమునను. 96
క. యజ్ఞాంగి యజ్ఞ ఫలదుఁడు, యజ్ఞేశుఁడు యజ్ఞకర్త। యగుభగవంతున్
యజ్ఞపురుషుఁగా మానస,యజ్ఞముఁ గావించితిం దదర్పణబుద్ధిన్. 97
క. అప్పుడు బ్రహ్మలు దమలోఁ, దప్పక ననుఁ జూచి సముచితక్రియ [1]లగుచు
న్నప్పరమేశున కభిమత, మొప్పఁగఁ గుసప్తతంతు।వులు గావింపన్. 98
చ. మనువులు దేవదానవులు।మానవనాథులు సార్వకోటి [2]దా
రనయము వారివారికిఁ బ్రి।యంబగు దేవతలన్ గుణించుచున్
ఘన మగునిష్ఠ యజ్ఞములఁ।గైకొని చేసిరి తత్ఫలంబు ల
య్యనుపమమూర్తి యజ్ఞమయు।డైన రమావరునందుఁ జెందఁగన్. 99
క. సువ్యక్త[3]తంత్రరూపకుఁ, డవ్యక్తుఁ డనంతుఁ డభవుఁ। డాద్యుం డీశుం
డవ్యయుఁ డగుహరి సురగణ,సేవ్యుఁడు క్రతుఫలదుఁ డగుటఁ। జేసిరిమఖముల్
క. అగుణుం డగుపరమేశుఁడు, జగములఁ గల్పించుకొఱకుఁ। జతుర మాయా
సగుణుం డగుఁ గావున హరి, భగవంతుం డనఁగఁ బరఁగె। భవ్యచరిత్రా.101
క. విశ్వాత్ముఁడు విశ్వేశుఁడు, విశ్వమయుం డఖిలనేత। విష్ణుఁ డజుం డీ
విశ్వములోఁ దా నుండును, విశ్వము దనలోనఁ జాల। వెలుఁగుచు నుండున్.
చ. అతనినియుక్తిఁ జేసి సచ।రాచరభూతసమేతసృష్టి నే
వితతముగా సృజింతుఁ బ్ర।భవిష్ణుఁడు విష్ణుఁడు ప్రోచుఁ బార్వతీ
పతి లయ మొందఁ జేయు హరి। పంకరుహోదరుఁ డాదిమూర్తి య
చ్యుతుఁడు త్రిశక్తియుక్తుఁ డగు।[4]చుండును నింతకుఁ దాన మూలమై. 103
క. విను వత్స నీవు నన్నడిగినప్రశ్నకు నుత్తరంబు। కేవలపరమం
బును బ్రహ్మం బీయఖిలంబున కగు నాధారహేతు।భూతము సుమ్మీ. 104
క. హరి భగవంతుఁ డనంతుఁడు, కరుణాంబుధి సృష్టికార్య।కారణహేతు
స్ఫురణుం డవ్విభుకంటెం, బరుఁ డన్యుఁడు లేఁడు తండ్రి। పరికింపంగన్.105
సీ. ఇది యంతయును నిక్క।మే బొంక నుత్కంఠ,మతిఁ దద్గుణధ్యాన।మహిమఁ జేసి
పరికింప నేనేమి। పలికిన నది మెల్ల, సత్యంబ యగు బుధ।స్తుత్య వినుము
ధీయుక్తమానమ కేం।ద్రియములు మఱచియుఁ, బొరయ వసత్పథ।స్ఫురణ నెందు
నది గాక మత్తను। వామ్నాయతుల్యంబు, నమరేంద్రవందనీ।యంబు నయ్యె

---

1. 'అగుచు' స్నప్పరమేశు' అనియే వ్రా. ప్ర. 2. 'యస్, అనయము' వ్రా. ప్ర 3. మంత్రరూప 4. చున్నతఁ డింతకు.

తే. తవిలి యద్దేవదేవు నుద్భవమహాబ్ధి, తారణంబును మంగళకారణంబు
నఖిలసంపత్కరంబు నై యలరుపాదవనజమునకే నొనర్చెద వందనములు.

ఉ. ఆనలినాక్షునందనుఁడ నయ్యుఁ బ్రజాపతి నయ్యు యోగవి
ద్యానిపుణుండ నయ్యును బదంపడి యజ్జననప్రకారమే
యేను నెఱుంగ నవ్విభునిరుద్ధమహత్త్వ మెఱుంగ నేర్తునే
కానఁబడంగ రమేశపరికల్పితవిశ్వము గొంతకొంతయున్. 107

మ. ఇను వే యేటికిఁ దాపసప్రవర యవ్విశ్వాత్ముఁ డీశుండు దాఁ
దనమాయామహిమాంతముం దెలియఁగాఁ దథ్యంబుగాఁ జాలఁ డ
న్నను నే నైనను మీర లైన సుర లైనన్ వామదేవుండు నై
నను నిక్కం బెఱుఁగంగఁ జాలుదుమె [2]జ్ఞానప్రక్రియాయుక్తులన్. 108

వ. అమ్మహాత్ముం డైనపుండరీకాక్షుండు సర్వజ్ఞుం డంతేని. 109

క. గగనము దనకడపలఁ గాంచఁదగ నెఱుఁగనికరణి విభుఁడు దా నెఱుఁగఁ డనన్
గగనప్రసవము లేదన, నగునే సర్వజ్ఞునకు హాని దలంపన్. 110

చ. తలకొని యమ్మహాత్ముఁడు దాల్చినయయ్యవతారకర్మముల్
వెలయఁగ నస్మదాదులము వేయివిధంబుల సన్నుతింతు మ
య్యలఘు ననంతునిం జిరచిదాత్మకు నాద్యు ననీశు నీశ్వరుం
దెలియఁగ నేర్తుమే తవిలి దివ్యచరిత్రున కేను మ్రొక్కెదన్. 111

మ. పరమాత్ముం డజుఁ డీజగంబుఁ బ్రతికల్పంబందుఁ గల్పించుఁ దాఁ
బరిరక్షించును ద్రుంచు నట్టియనఘున్ బ్రహ్మాత్ము నిత్యున్ జగ
ద్భరితుం గేవలు నద్వితీయుని విశుద్ధజ్ఞాను సర్వాత్ము నీ
శ్వరు నాద్యంతవిహీను నిర్గుణుని శశ్వన్మూర్తిఁ జింతించెదన్. 112

చ. సరసగతిన్ మునీంద్రులు ప్రసన్నశరీరహృషీకమానస
స్ఫురణ గలప్పు డవ్విభునిభూరికళాకలితస్వరూపముం
దర మిడి చూతు రెప్పుడుఁ గుతర్కతమోహతిచేత నజ్ఞతం
బొరసినయప్పు డవ్విభునిమూర్తిఁ గనుంగొన లేరు నారదా. 113

వ. అని వెండియు ని ట్లను ననఘా యమ్మహానీయతేజోనిధి మొదలియవతారంబు [3]సహస్రశీర్షాదియుక్తం బయి ప్రకృతిప్రవర్తకం బగునాదిపురుషరూపం బగు నందుఁ గాలస్వభావంబు లనుశక్తు లుదయించె నందుఁ గార్యకారణరూపంబయిన ప్రకృతి జనించెఁ బ్రకృతివలన మహత్తత్త్వంబును దానివలన నహంకారత్రయంబును బుట్టె నందు రాజసాహంకారంబువలన నింద్రియంబులును దామసాహంకారంబువలన భూతకారణంబు లయినశబ్దస్పర్శరూపరసగంధతన్మాత్రం

---

1. దదీయపరికల్పిత. 2. విజ్ఞానక్రియాయుక్తులన్. 3. 'సహస్రమస్తకం బగు నాదిపురుషుం డుద్భవం బయ్యె నందు' అనియే వ్రాతప్రతులు.

బులునం బొడమెఁ బంచతన్మాత్రంబులవలనఁ గగనానిలవహ్నిసలిలధరాదికంబైన భూతపంచకంబు గలిగె నందు జ్ఞానేంద్రియంబు లయిన త్వక్చక్షుశ్శ్రోత్రజిహ్వాఘ్రాణంబులును గర్మేంద్రియంబు లైన వాక్పాణిపాదపాయూపస్థంబులును మనంబును జనియించె నన్నింటిసంఘాతంబున విశ్వరూపుం డయిన విరాట్పురుషుండు పుట్టె నతనివలన స్వయంప్రకాశం బైన స్వరాట్టు సంభవించె నందుఁ జరాచరరూపంబుల స్థావరజంగమాత్మకం బయిన జగత్తు గలిగె నందు సత్త్వరజస్తమోగుణాత్మకు లయిన విష్ణుండును హిరణ్యగర్భుండ నయిన యేనును రుద్రుండును గలిగితి మందు సృష్టిజననకారణుం డయిన చతుర్ముఖుండు పుట్టె వానివలన దక్షాదు లగు ప్రజాపతులు దొమ్మండ్రు గలిగి రందు [1]భగవత్ప్రముఖు లైన సనకసనందనాదియోగీంద్రులును నాకలోకనివాసు (లయిన వాసవాదు)లును (ఖగలోకపాలకు లగు గరుడాదులును నృలోకపాలకు లగు మనుమాంధాతృప్రముఖులును దలలోకపాలకు లగు ననంతవాసుకిప్రభృతులును) గంధర్వసిద్ధవిద్యాధరచారణసాధ్యరక్షోయక్షోరగనాగలోకపాలురును మఱియు ఋషులును బితృదేవతలును దైత్యదానవభూతప్రేతపిశాచకూశ్మాండపశుమృగాదులును నుద్భవించి రట్టి జగత్ప్రథమోద్భవంబు మహత్తత్త్వసృష్టియును ద్వితీయం బఖండసంస్థితంబును దృతీయంబు సర్వభూతజననంబును గలిగియుండు నందు మహదైశ్వర్యతేజోబలసంపన్ను లైన పురుషులు సర్వాత్మకుం డైన నారాయణుని కళాంశసంభవులుగా నెఱుంగు మప్పుండరీకాక్షునిలీలావతారంబు లనంతంబులు దత్కర్మంబులు లెక్కవెట్ట నెవ్వరికి నలవి గా దయినను నాకుం దోఁచినంత నీ కెఱింగించెద వినుము.

శ్రీమన్నారాయణునిలీలావతారంబుల యభివర్ణనము.

ఉ. అన్యకథానులాపము లహర్నిశముం వినుసత్క్రియా
శూన్యము లైన కర్ణముల సూరిజనస్తుత సర్వలోకస
మాన్యము నై తనర్చు హరిమంగళదివ్యకథామృతంబు సౌ
జన్యతఁ గ్రోల వయ్య బుధసత్తమ యే వివరించి చెప్పెదన్. 115

వ. అని పలికి మఱియు నిట్లనియె. 116

మ. కనకాక్షుండు భుజావిజృంభణమునన్ క్ష్మాచక్రముం జాపఁ జు
ట్టినమాడ్కిం గొని పోవ యజ్ఞమయ[2]దంష్ట్రిస్వాకృతిం దాల్చి య
ద్దనుజాధీశ్వరుఁ దాఁకి యబ్ధినడుమన్ దంష్ట్రాహతిం ద్రుంప ధా
త్రిసి గూలెం గులిశాహతిం బడుమహాద్రిం బోలి యత్యుగ్రతన్. 117

వ. మఱియు సుయజ్ఞావతారంబు వినుమని యిట్లనియె. 118

సీ. ప్రకటరుచిం బ్రజాపతికిని స్వాయంభువునికూఁతు రాకూతి యనులతాంగి
కర్థి జన్మించి సుయజ్ఞుండు నా నొప్పు, నతఁడు దక్షిణ యనునతివయందు

1. 'భవదీయముఖు లైన' వ్రా. ప్ర. 2. 'దంష్ట్రిరూపముఁ' వ్రా. ప్ర.

సుయమనామామరస్తోమంబుఁ బుట్టించి, యింద్రుఁడై వెలసి యుపేంద్రలీల
నఖిలలోకంబులయార్తి హరించిన, నతనిమాతామహుండైనమనువు
తే. దనమనంబునఁ దచ్చరిత్రమున కలరి, పరమపుణ్యుండు హరి యని పలికెఁ గాన
యంచితజ్ఞాననిధియైనయజ్ఞుఁ డెలమిఁ, దాపసోత్తమ హరియవతార మయ్యె.
వ. అని చెప్పి (సాంఖ్యయోగప్రవర్తకాచార్యవర్యుం డగు) కపిలునియవతారంబు
వినుమని యిట్లనియె. 120
చ. ధృతమతి దేవహూతికిని దివ్యవిభుం డగుకర్దమప్రజా
పతికిఁ బ్రమోద మొప్ప నవభామలతోఁ గపిలాఖ్యుఁ బుట్టి యే
గతి హరి పొందు నట్టిసుభగం బగుసాంఖ్యము దల్లి కిచ్చి దు
ష్కృతములు వాపి చూపె మునిసేవితమై తనరారుమోక్షమున్. 121
వ. మఱియు దత్తాత్రేయావతారంబు వినుము. 122
సీ. తాపసోత్తముఁ డత్రి తనయుసిఁ గోరి రమేశ వేఁడిన హరి యేను నీకు
ననఘ దత్తుఁడ నైతి నని పలుకుటవలన, నతఁడు దత్తాత్రేయుఁడై జనించె
నమ్మహాత్మునిచరణాబ్జపరాగసంపూతదేహంబుచేఁ బూతదేహు లగుచు
హైహయయదువంశ్యు లైహికాముష్మికఫలరూప మగుయోగబలము వడసి
తే. సంచితజ్ఞానఫలసుఖైశ్వర్యశక్తి, శౌర్యములఁ బొంది తమకీర్తిసదల వెలుఁగ
నిందు నందును వాసికి నెక్కి రట్టి, [1]దివ్యతరమూర్తి విష్ణు నుతింపఁ దరమె.
వ. వెండియు సనకాద్యవతారంబు వినుము. 124
సీ. అనఘాత్ముఁ డేను గల్పాదిని విశ్వంబు, సృజియింపఁ దలచి యుచితతపంబు
నర్థిఁ జేయుచు సన యని పలుకుటయు నది, కారణంబుగ సనాఖ్యలను గలస
నందన సనక సనత్కుమార సనత్సుజాతులు నల్వురు సంభవించి
మానసపుత్రులై మహి నుతి కెక్కిరి, పోయినకల్పాంతమున [2]నశించి
తే. నట్టియాత్మీయతత్త్వంబు పుట్టఁ జేసి, సాంప్రదాయికభంగిని జగతి నెల్లఁ
గలుగఁ జేసిరి యవ్విష్ణుకళలఁ దనరి, నలువు రయ్యును నొక్కఁడనయచరిత్ర.
వ. మఱియు నరనారాయణావతారంబు వినుము. 126
క. గణుతింపఁగ నరనారాయణు లన ధర్మునకు నుదయమందిరి దాక్షా
యణి యైనమూర్తివలనం, బ్రణుతగుణోత్తరులు పరమపావనమూర్తుల్. 127
క. అనఘులు బదరీవనమున, వినుతతపోవృత్తి నుండ విబుధాధిపుఁడుం
మనమున నిజపదహానికి, ఘనముగఁ జింతించి దివిజకాంతామణులన్. 128
క. రావించి తపోవిఘ్నముఁ, గావింపుం డనుచుఁ బనుపఁ గడు వేడుకతో
భావభవానీకినులనఁ, గా వనితలు సనిరి బదరికావనమునకున్. 129
వ. అందు. 130

1. దివ్య మగువిష్ణుమూర్తి. 2. వసించి.

మ. నరనారాయణు లున్నచోటికి మరున్నారీసమూహంబు భా
స్వరలీలం జని రూపవిభ్రమకళాచాతుర్యమేపారఁగాఁ
బరిహాసోక్తుల నాటపాటలఁ జరింపం జూచి నిశ్చింతతర్క
భరితధ్యానతపఃప్రభావనిరతిం బాటించి నిష్కాము లై. 131

క. క్రోధము దమతపములకును, బాధక మగు టెఱిఁగి దివిజభామలపై న
మ్మేధాత్మకు లొకయింతయుఁ, గ్రోధముఁ దేరరి సత్త్వగుణసంగతు లై. 132

క. నారాయణుఁ డప్పుడు దన, యూరువు వెసఁ జీఱి నందు నుదయించెను బెం
పారంగ నూర్వశీముఖ, నారీజనకోటి దివిజనారులు మెచ్చన్. 133

క. ఊరువులందు జనించిన, కారణమున నూర్వశి యన ఘనతకు నెక్కెన్
వారలరూపవిలాసవి, హారములకు నోడి రంత నమరీజనముల్. 134

వ. అంతం దాము నరనారాయణులతపోవిఘ్నంబు గావింపం బూని చేయువిలాసంబులు (మానసికసంకల్పమాత్రంబున సృష్టిస్థితిసంహారంబు లొనర్పంజాలు) నమ్మహాత్ముల చెంతం బనికి రాక కృతఘ్నునకుం జేయు నుపకృతులుం బోలె నిష్ఫలంబు లైన సిగ్గునం గుందుచు నూర్వశిం దమకు ముఖ్యురాలిఁగాఁ గైకొని తమవచ్చిన జాడన మరలి చని రంత. 135

క. [1]కాముని దహించెఁ గ్రోధమ, హామహిమను రుద్రుఁ డట్టి[2]యావమర్షంబున్
ధీమంతులు గెలిచి రనం, గామును గెలుచుటలు సెప్పఁగా నేమిటికిన్. 136

వ. అట్టినరనారాయణావతారంబు జగత్పావనం బై విలసిల్లె వెండియు ధ్రువావతారంబు వివరించెద వినుము. 137

సీ. మానితచరితుఁ డుత్తానపాదుం డను, భూవర్యునకు సత్పుత్త్రుఁ డనఁగ
నుదయించి మహిమఁ బెం పొంది బాల్యంబున, జనకుని యొద్ద నుండి సవతితల్లి
దను నాడువాక్యాస్త్రహతిఁ గుంది మహితత, పంబు గావించి కాయంబుతోడఁ
జని మింట ధ్రువపదస్థాయి యై యటమీఁద, నర్థివర్తించు భృగ్వాదిమునులుఁ

తే. [3]జతురగతిఁ గ్రింద వర్తించు సప్తఋషులుఁ
బెంపుఁ దీపింపఁ దన్ను నుతింపుచుండ
ధ్రువుఁడు నా నొప్పి యవ్విష్ణుతుల్యుఁ డగుచు
నున్న పుణ్యాత్ముఁ డిప్పుడు నున్నవాఁడు. 138

వ. మఱియుఁ బృథునియవతారంబు వినుము. 139

ఉ. వేనుఁడు విప్రభాషణ[4]పవిప్రహరచ్యుతభాగ్యపౌరుషుం
డై నిరయంబునం బడిన నాత్మతనూభవుఁ డై పృథుం డను నాఁ

132-వ 133-వ పద్యములకు నడుమ 'ఇట్లున్నయెడ' అనువచనము కొన్నిటఁ గాన్పించుచున్నది. 1. 'కాముని' అచ్చుప్రతి. 2. యవమర్షమ్మున్. 3. జతురగతి నింపు. 4. 'పవిచ్యుతభాగ్యవిహీనపౌరుషుం, డై' అ. ప్ర.

బూని జనించి తజ్జనకుఁ బున్నరకంబును బాపి మేదినీ
ధేనువుఁ జేసి వస్తువితతిం బిదికెన్ హరిసత్కళాంశుఁడై. 140

వ. అని మఱియు వృషభావతారంబు నెఱింగింతు విను మాగ్నీధ్రుం [1]డనువానికి సుదేవివలన నాభి యనువాఁ డుదయించె నతనికి మేరుదేవియందు హరి వృషభావతారంబు నొంది జడస్వభావంబైన యోగంబు దాల్చి ప్రశాంతాంతఃకరణుండును బరిముక్తసంగుండును నై పరమహంసాభిగమ్యం బగు పదం బిది యని మహర్షులు వలుకుచుండం జరించె మఱియు హయగ్రీవావతారంబు సెప్పెద వినుము. 141

చ. అనఘచరిత్ర మన్మఖము నందు జనించె హయాననాఖ్యతన్
వినుతసువర్ణవర్ణుఁడును వేదమయుం డఖిలాంతరాత్మకుం
డనుపమయజ్ఞపూరుషుఁడు నై భగవంతుఁడు దత్సమస్తపా
వన మగునాసికాశ్వసనవర్గములం దుదయించె వేదముల్. 142

వ. మఱియు మత్స్యావతారంబు వినుము. 143

సీ. ఘనుఁడు వైవస్వతమనువుకు దృష్టమై, యరుదెంచినట్టి యుగాంత[2]సమయ
మందు విచిత్రమత్స్యావతారముదాల్చి, యఖిలావనీమయం బగుచుఁ జాల
సర్వజీవులకు నాశ్రయభూతుఁ డగుచు నే, కార్ణవం బైన తోయమునడుమ
మన్ముఖశ్లథవేదమార్గంబులను జిక్కు, వడ కుండ శాఖ లేర్పడఁగ జేసి

తే. దివ్యు లర్థింప నాకర్థిఁ దెచ్చియిచ్చి, మనువు నెక్కిన పెన్నావ వనధినడుమ
మునుఁగ కుండంగ గరసిన యనిమిషావ, తారమే కినుతియింపఁ దరమె వత్స.

వ. మఱియుఁ గూర్మావతారంబు వినుము. 145

మ. అమృతోత్పాదనయత్నులై విబుధదైత్యానీకముల్ మందరా
గముఁ గవ్వంబుగఁ జేసి యబ్ధి దరువంగాఁ గవ్వపుంగొండ వా
ర్థి మునుంగన్ హరి కూర్మరూపమున నద్రిం దాల్చెఁ దత్పర్వత
భ్రమణవ్యాజత వీఁపుఁదీఁట శమియింపం జేయఁగా నారదా. 146

వ. వెండియు నృసింహావతారంబు వినుము. 147

మ. సురలోకంబుఁ గలంచి దేవసమితిన్ స్రుక్కించి యుద్యద్గదా
ధరుఁడై వచ్చు నిశాచరుం గని కనద్దంష్ట్రాకరాళాస్యవి
స్ఫురితభ్రూకుటితో నృసింహగతి రక్షోరాజవక్షంబు భీ
కరభాస్వన్నఖరాజిఁ ద్రుంచెఁ ద్రిజగత్కల్యాణసంధాయియై. 148

వ. ఇంక నాదిమూలావతారంబు సెప్పెద వినుము. 149

---

1. 'డనువానికి నాభియను......మేరుదేవి యనునామాంతరంబు గల సుదేవియందు' అచ్చుప్రతి. 2. మందు, సౌన్నత్యలీల మత్స్యావతారము.

మ. కరినాథుండు జలగ్రహగ్రహణదుఃఖాక్రాంతుఁడై వేయి వ
త్సరముల్ గుయ్యిడుచుండ వేల్పులకు విశ్వవ్యాప్తి లేకుండఁగన్
హరి నీవే శరణంబు నా కనినఁ గుయ్యాలించి [1]వేవేగ నా
క్రముం ద్రుంచి కరీంద్రుఁ గాచె మహిమోత్సాహంబునం దాపసా. 150

వ. మఱియును వామనావతారంబు వినుము. 151

సీ. యజ్ఞేశ్వరుం డగు హరి విష్ణుఁ డదితిసం, తానంబునకు నెల్లఁ దమ్ముఁ డయ్యుఁ
బెంపారు గుణములఁ బెద్ద యై వామన, మూర్తితో బలిచక్రవర్తిఁ జేరి
తద్భూమి మూఁడు పాదమ్ముల నడిగి ప, దత్రయంబునకు జగత్త్రయంబు
వంచించి కొని యను వాసవునకు రాజ్య, మందింప నీశ్వరుం డయ్యు మొఱఁగి
తే. యర్థిరూపంబు గైకొని యడుగవలసె, ధార్మికుల సొమ్ము వినయోచితముగఁ గాని
బెడఁగు దనమున నూరక విగ్రహించి, చలన మందింపరాదు నిశ్చయము పుత్ర.

చ. బలి నిజమౌళి నవ్వటునిపాదసరోరుహదివ్యతీర్థము
త్కలికఁ ధరించి తన్నును జగత్త్రయముం హరి కిచ్చి కీర్తులన్
నిలిపె వసుంధరాస్థలిని నిర్జరలోకవిభుత్వహానికిం
దలఁకక శుక్రుమాటలకుఁ దారక భూరివదాన్యశీలుఁడై. 153

వ. మఱియు నప్పరమేశ్వరుండు నారదా నీకు హంసావతారంబు నొంది యతిశయ భక్తియోగంబున సంతుష్టాంతరంగుం డగుచు నాత్మతత్త్వప్రదీపకం బగు భాగవతమహాపురాణం బుపదేశించె మన్వవతారంబు నొంది స్వకీయతేజః ప్రభావంబున నప్రతిహతం బైనచక్రంబు ధరియించి దుష్టవర్తను లైనరాజుల దండించుచు శిష్టప్రతిపాలనంబు సేయుచు నాత్మీయకీర్తిచంద్రికలు సత్యలోకంబున వెలింగించె మఱియు ధన్వంతరి యన నవతరించి తననామస్మరణంబున భూజనంబులకు సకలరోగనివారణంబు సేయుచు నాయుర్వేదంబు గల్పించె నింకఁ బరశురామావతారంబు వినుము. 154

మ. ధరణీకంటకు లైన హైహయనరేంద్రవ్రాతముం భూరివి
స్ఫురితోదారకుఠారధారఁ గలనన్ ముయ్యేడుమాఱుల్ పొరిం
బొరి మర్దించి సమస్తభూతలము విప్రుల్ వేఁడఁగా నిచ్చి [2]భా
సురకీర్తిన్ జమదగ్నిరాముఁ డన మించుం దాపసేంద్రోత్తమా. 155

వ. మఱియు శ్రీరామావతారంబు సెప్పెద వినుము. 156

సీ. తోయజహితవంశదుగ్ధపారావార, రాకావిహారకైరవహితుండుఁ
గమనీయకోసలక్ష్మాభృత్సుతాగర్భ, శుక్తిసంపుటలసన్మౌక్తికంబు
నిజపాదసేవకవ్రజదుఃఖనిబిడాంధ, కారవిస్ఫురితపంకరుహసఖుఁడు
దశరథేశ్వరకృతాధ్వరవాటికాప్రాంగ, ణాకరదేవతానోకహంబుఁ

1. నక్రంబు కంధరముం, 2. తాఁ, జిరకీర్తిన్ ....., మించెం,

తే. జటులదానవగహనవై శ్వానరుండు, రావణాటోపశైలపురందరుండు
నగుచు లోకోపకారార్థ మవతరించె, రాముఁ డై చక్రి లోకాభిరాముఁ [డగుచు.
క. చిత్రముగ భరతలక్ష్మణశత్రుఘ్నుల కర్థి నగ్రజన్మం డగుచున్
ధాత్రిన్ రాముఁడు వెలసెం బవిత్రుఁడు దుర్భవలతాలవిత్రుం డగుచున్. 158
వ. అంత 159
సీ. కిసలయఖండేందుబిసకుంద[1]పద్మాబ్జపదఫాలభుజరదపాణినేత్రఁ
గాహాళికరభచక్రవియత్పులినశంఖజంఘోరుకుచమధ్యజఘనకంఠ
ముకురచందనబింబశుకగజశ్రీకారగండగంధోష్ఠకగమనకర్ణఁ
జంపకేందుస్వర్ణ[2]శఫరధనుర్నీలనాసాననాంగదృగ్భ్రూశిరోజ
తే. నలిసుధావర్తకుంతలహాసనాభి, కలిత జనకావనీపాలకన్యకాల
లామఁ బరిణయ మయ్యె లలాటనేత్ర, కార్ముకధ్వంస ముంకువగాఁగ నతఁడు.
వ. అంత. 161
క. రాముఁడు మేచకజలదశ్యాముఁడు సుగుణాభిరాము సద్దైవభవసు
త్రాముఁడు దుష్టనిశాటవిరాముం బోష్మనియెఁ బంక్తిరథుఁ డడవులకున్.
వ. ఇట్లు పంచిన. 163
చ. అరుదుగ లక్ష్మణుండు జనకాత్మజయుం దనతోడ నేఁగుదే
నరిగి రఘూత్తముండు ముదమారఁగఁ జొచ్చెఁ దరక్షు సింహ సూ
కర కరి పుండరీక కపి ఖడ్గ కురంగ వృకాహి భల్ల కా
సరముఖవన్యసత్త్వచయచండతరాటవి దండకాటవిన్. 164
క. ఆవనమున వసియించి నృపావననయశాలి యిచ్చె నభయములు జగ
త్పావనమునిసంతతికిఁ గృపావననిధి యైనరామభద్రుం డెలమిన్. 165
క. ఖరకరకులజలనిధిహిమకరుఁ డగురఘురామవిభుఁడు కఠినకఠోరున్
ఖరుని వధించెను ఘనభీకరశరముల నఖిలజనులుఁ గర మరు దందన్. 166
క. హరిసుతుఁ బరిచరుఁగాఁ గొని, హరిసుతుఁ దునుమాడి పనిచెహరిపురమునకున్
హరివిభునకు హరిమధ్యను, హరిరాజ్యపదంబు నిచ్చె హరివిక్రముఁ డై. 167
వ. అంత సీతానిమిత్తంబునం ద్రిలోకకంటకుం డగుదశకంఠుం దునుమాడుటకు నై కపిసేనాసమేతుం డయి చని ముందట నతిదుర్గమం బయినసముద్రంబు పేర్చి తెరువు సూప కున్న నలిగి. 168
మ. వికటభ్రూకుటిఫాలభాగుఁ డగుచున్ వీరుండు క్రోధారుణాం
బకుఁ డై చూచినయంతమాత్రమున నప్పాథోధి సంతప్తతో
యకణ గ్రాహ తిమింగిల ప్లవ ఝులీ వ్యాళ ప్రవాళోర్మిభృ
ద్బక కారండవ చక్ర ముఖ్యజలసత్త్వశ్రేణితో నింకినన్. 169

1. పద్మాస్త్రి. 2. శంపాధనుర్నీల.

వ. అయ్యవసరంబున సముద్రుండు గరుణాసముద్రుం డగు శ్రీరామభద్రుని శరణంబు సొచ్చినం గరుణించి యెప్పటియట్ల నిలిపి నలునిచే సేతువు బంధింపించి తన్మార్గంబునం జని. 170

మ. పురముల్ మూఁడును నొక్కబాణమున నిర్మూలంబు గావించు శ్రీ
కరుచందంబున నేర్చి రాఘవుఁడు లంకాపట్టణం బిద్దగో
పురశాలాంగణహర్మ్యరాజభవనప్రోద్యత్ప్రతోళీకవా
టరథాశ్వద్విపశస్త్రమందిరనిశాటశ్రేణితో వ్రేల్మిడిన్. 171

క. రావణు నఖిలజగద్విద్రావణుఁ బరిమార్చి నిలిపె రక్షోవిభుఁ గా
రావణు ననుజన్ముని నై, రావణసితకీర్తి మెఱసి రాఘవుఁ డెలమిన్. 172

సీ. ధర్మసంరక్షకత్వప్రభావుం డయ్యు, ధర్మవిధ్వంసకత్వమునఁ బొదలి
ఖరదండనాభిముఖ్యతఁ బొంద కుండియు, ఖరదండనాభిముఖ్యతను మెఱసి
పుణ్యజనావనస్ఫూర్తిఁ బెం పొందియుఁ, బుణ్యజనాంతకస్ఫురణఁ దనరి
సంతతాశ్రితవిభీషణుఁడు గా కుండియు, సంతతాశ్రితవిభీషణత నొప్పి

తే. మించె దనకీర్తిచేత వాసించె దిశలు, దరమె నుతియింప జగతి నెవ్వారికైనఁ
జారుతరమూర్తి నవనీశచక్రవర్తిఁ, బ్రకటగుణసాంద్రు దశరథరామచంద్రు.

వ. అట్టి శ్రీరామావతారంబు జగత్పావనంబు నస్మత్ప్రసాదకారణంబును నై నుతి కెక్కె నింకఁ గృష్ణావతారంబు వివరించెద వినుము. 174

సీ. తాపసోత్తమ విను దైత్యాంశములఁ బుట్టి, నరనాథవితతి సేనాసమేతు
లగుచు ధర్మేతరులై ధాత్రిఁ బెక్కుబాధల నలంచుటఁ జేసి ధరణి వగలఁ
బొందుచు వాపోవ భూభార ముడుపుట, కై హరి పరుఁడు నారాయణుండు
[1]తనమేనిధవళాసితపుఁ గేశయుగమున, బలరామకృష్ణరూపములఁ దనరి

తే. యదుకులంబున లీలతో నుదయ మయ్యె, భవ్యయశుఁ డగు వసుదేవుభార్యలైన
రోహిణియు దేవకియు నను రూపవతుల, యందు నున్మత్తదైత్య[2]సంహారి యగుచు.

వ. ఇట్లు పుండరీకాక్షుం డగు నారాయణుండు సమస్తభూభారనివారణంబు సేయం దనమేని కేశద్వయంబ చాలు నని యాత్మప్రభావంబు దెలుపుకొనుచు నిజకళాంశసంభవులైన రామకృష్ణుల దేహవర్ణంబులు శ్వేతకృష్ణంబు లని నిర్దేశించుకొనుచు సితాసితకేశద్వయవ్యాజంబున రామకృష్ణాఖ్యల నలరి యవతరించె నందు భగవంతుండును సాక్షాద్విష్ణుండును నైన కృష్ణుండు జనమార్గవర్తి యయ్యును నతిమానుషకర్మంబుల నాచరించుటం జేసి కేవలపరమేశ్వరుం డయ్యె నమ్మహాత్ముం డాచరించు కార్యంబులు లెక్కపెట్ట నెవ్వరికి నలవి గా దయినను నాకు గోచరించినయంత యెఱింగించెద వినుము. 176

క. నూతనగరళస్తని యగు, పూతన బురిటింటిలోనఁ బొత్తులశిశు వై

1. 'చెచ్చెరఁ దనసితాసితకేశ' అ. ప్ర. 2. 'సంహారు లగుచు' ప్రా. ప్ర.

చేతనమును హరియించి ప, రేతనగరమునకు ననిచెఁ గృష్ణుఁడు పెలుచన్.

క. వికటముగ నిజపదాహతిఁ, బ్రకటముగా మూఁడునెలలబాలకుఁ డై యా
శకటనిశాచరు నంతక,నికటస్థునిఁ జేసె భక్తనికరావనుఁ డై. 178

క. ముద్దులకొమరుని ప్రేతల, రద్దుల కై తల్లి ఱోల రజ్జునఁ గట్ట
[1]న్మద్దు లన మిన్ను ముట్టిన, మద్దుల వడిఁ గూల్చె జనసమాజము వొగడన్.

మ. [2]మదిఁ గృష్ణుండు యశోదబిడ్డఁ డని సమ్మోదంబు జాల యోగీంద్రత
ద్వదనాంభోజములోఁ జరాచరసమస్తప్రాణిజాతాటవీ
నదనద్యద్రిపయోధియుక్త మగునానాలోకజాలంబు భా
స్వదనూనక్రియఁ జూపెఁ దల్లికి మహైశ్వర్యంబు వాటిల్లఁగన్. 180

చ. వరయమునానదీహ్రదనివాసకుఁ డై నిజవక్త్రనిర్గత
స్ఫురితవిషాంబుపానమున భూజనులన్ మృతిఁ బొందఁ జేయుభీ
కరగరళద్విజిహ్వుఁ డగుకాళియపన్నగుఁ దన్నదంబుఁ జె
చ్చెర వెడలించి కాచె యదుసింహుఁడు గోపకగోగణంబులన్. 181

మ. తనయా [3]గోపకు లొక్కరేయితఱి నిద్రం జెందఁ గార్చిచ్చు వ
చ్చినఁ గృష్ణా మము నగ్నిపీడితుల రక్షింపం దగుం గావవే
యనినం గన్నులు మీరు మోడ్పుఁ డిదె దావాగ్నిన్ వెస న్నార్తు నే
నన వా రట్ల యొనర్ప మ్రింగె శిఖఁ బద్మాక్షుండు లీలాగతిన్. 182

క. మందునిగతి యమునాంబువు,లందు నిసిం గ్రుంకి బద్ధుఁ డై చిక్కినయా
నందుని వరుణునిబంధన,మందు నివృత్తునిఁగఁ జేసె హరి సదయుం డై. 183

మ. హరిసూనుం డగుదానవుండు నిజమాయన్ గోపరాజిన్ గుహా
[4]శ్రయ యాన ట్లొనరించి తత్పథము నీరంధ్రంబు గావించినన్
రయ మొప్పం గుటిలాసురాధమునిఁ బోరం ద్రుంచి గోపావళిన్
దయతోఁ గాచినకృష్ణుసన్మహిమ మేతన్మాత్రమే తాపసా. 184

క. దివిజేంద్రప్రీతిగ వ,ల్లవజను లేఁటేటఁ జేయులాలితసవనో
త్సవము హరి మానిపిన గో,పవరులు గావింప కున్న బలరిపుఁ డలుకన్. 185

తే. మందగొందలమంద నమందవృష్టిఁ, గ్రుమ్మకొనుఁడంచునింద్రుండుమండలింపఁ
జండపవనసముద్ధూతచటులవిలయ,సమయసంవర్తకాభీలజలధరములు. 186

శా. సప్తస్కంధశిఖాకలాపరుచిమత్సౌదామనీవల్లికా
దీప్తోదగ్రముహుస్తమఃపిహితధాత్రీభాగనిరంధ్ర మై

---

1. 'బద్దులకు మిన్ను' అ. ప్ర. 2. 'మదిలోఁ గృష్ణుఁ డశోగ' అనియే వ్రాఁతప్రతులు. 3. 'యొక్కనికంపు గోపకులు నిద్రనం' అనియే వ్రా. ప్ర. 4. 'శ్రయులంగా నొనరించి' అనియే వ్రాఁతప్రతులు.

సప్తాశ్వస్ఫురదిందుమండలనభస్సంఛాదితాశాంతర
వ్యాప్తాంభోదనిరర్గళస్ఫుటశిలావాఃపూరధారాళమై. 187

వ. కురియ వానజల్లు పెల్లున రిమ్మలుగొని సొమ్మలువోయి గోకులంబు వ్యాకులంబయి కృష్ణ కృష్ణ రక్షింపు రక్షింపుమని యార్తిం బొంది కుయ్యిడ నఖండకరుణాసముద్రుండును భక్తజనసురద్రుముండును నగుచుఁ బుండరీకాక్షుండు. 188

శా. సప్తాబ్దంబుల బాలుఁడై నిజభుజాస్తంభంబునన్ లీలతో
సప్తాహంబులు శైలరాజము లసచ్ఛత్త్రంబుగాఁ దాల్చి సం
గుప్తప్రాణులఁ జేసె మాధవుఁడు గోగోపాలకవ్రాతమున్
సప్తాంభోధిపరీతభూధరున కాశ్చర్యంబు చింతింపఁగన్. 189

సీ. సాంద్రశరచ్చంద్రచంద్రికాధవళిత, విమలబృందావనవీథియందు
రాసకేళీమహోల్లాసుఁడై యుత్ఫుల్ల, జలజాక్షుఁ డొకనిశాసమయమునను
దనరారు మంద్రమధ్యమతారకముల నింపు, దళుకొత్త రాగభేదములఁ జెలఁగి
ధైవతఋషభగాంధారనిషాదపం, చమషడ్జమధ్యమస్వరము లొలిఁ
తే. గళలు జాతులు మూర్ఛనల్ గలుగ వేణు
నాళవివరాంగుళిన్యాసలాలనమున
మహితగతిఁ బాడె నవ్యక్తమధురముగను
బంకజాక్షుండు దారువు లంకురింప. 190

మ. హరివంశోద్గతమంజులస్వననినా[1]దాహూతలై గోపసుం
దరు లేతేర ధనేశుచారుఁ డగు గంధర్వుండు గొంపోవఁ ద
త్తరుణుల్ గుయ్యిడ శంఖచూడునిభుజాదర్పంబు మాయించి తాఁ
బరిరక్షించినయట్టికృష్ణుని నుతింపన్ శక్యమే యేరికిన్. 191

చ. నరక మురప్రలంబ యవన ద్విప ముష్టిక మల్ల కంస శం
బర శిశుపాల పంచజన పౌండ్రక పల్వల దంతవక్త్ర వా
నర ఖర సాల్వ వత్స బక నాగ విదూరథ రుక్మి కేశి ద
ర్దుర వృష ధేనుక ప్రముఖదుష్టనిశాటులఁ ద్రుంచె వేల్మిడిన్. 192

వ. మఱియును. 193

మ. బలభీమార్జునముఖ్యచాపధరరూపవ్యాజతం గ్రూరులన్
ఖలులన్ దుష్టధరాతలేశ్వరుల సంగ్రామైకపారీణదో
ర్బలకేళిం దునుమాడి సర్వధరణీభారంబు మాయించి సా
ధుల రక్షించినయట్టికృష్ణుని ననంతుం గొల్తు నెల్లప్పుడున్. 194

వ. అట్టి లోకోత్కృష్టుండైనకృష్ణునియవతారమాహాత్మ్యం బెఱింగించితి నింక వ్యాసావతారంబు వినుము. 195

1. 'దాహూయలై' అని వ్రా. 2. 'బలభీమార్జునచాపనైపుణబలరూపవ్యాజతం' అని మే. వ్రా.

చ. [1]ప్రతియుగమందు సంకుచితభావులు నల్పతరాయువుల్ సుదు
ర్గతికులు నైనమర్త్యుల కగమ్యములై స్వకృతంబులై సశా
శ్వతములు నైనవేదతరుశాఖలు దా విభజించె నట్టిస
న్నుతుఁడు పరాశరప్రియతనూజుఁడు నా హరి పుట్టె నర్మిలిన్. 196

వ. మఱియు బుద్ధావతారంబు వినుము. 197

మ. అతిలోభాత్ములు సూనృతేతరులు భేదాచారసంశీలు రు
ద్ధతపాషండమతోపధర్మ్యులు జగత్సంహారులై నట్టియా
[2]దితిసంజాతు లధర్మవాసనల వర్తింపం దదాచారసం
హతి మాయించి హరించె దానవులఁ బద్మాక్షుఁడు బుద్ధాకృతిన్. 198

వ. మఱియుం గల్క్యవతారంబు వినుము. 199

మ. వనజాక్షస్తవశూన్యులై మఱి వషట్స్వాహాస్వధావాక్యశో
భనరాహిత్యులు సూనృతేతరులునుం బాషండులు నైనవి
ప్రకాయంబును శూద్రభూపులుఁ గలిం బాటిల్లినం గల్కియై
జననం బంది యధర్మము న్నడఁచు సంస్థాపించు ధర్మం బిలన్. 200

వ. అని మఱియుఁ బితామహుండు నారదున కిట్లనియె మునీంద్రా పుండరీకాక్షుం డంగీకరించిన లీలావతారకథావృత్తాంతంబు నేను నీకు నెఱింగించు నింతకుమున్న హరి వరాహాద్యవతారంబు లంగీకరించి తత్ప్రయోజనంబులఁ దీర్చె మన్వంతరావతారంబు లంగీకరించినవియు నంగీకరింప గలవియు నై యున్నయవి వర్తమానంబున ధన్వంతరిపరశురామావతారంబులుం దాల్చియున్నవాఁడు భావికాలంబున శ్రీరామాద్యవతారంబుల నంగీకరింపంగలవాఁ డమ్మహాత్ముండు సృష్ట్యాదికార్యభేదంబులకొఱకు మాయాగుణావతారంబు లందు బహుశక్తిధారణుం డైన భగవంతుండు సర్గాదిని దపస్సులును నేనును ఋషిగణంబులును నవప్రజాపతులును నై యవతరించి విశ్వోత్పాదనంబు గావించుచుండు ధర్మంబును విష్ణుండు యజ్ఞంబులును మనువులును నింద్రాదిదేవగణంబులును ధాత్రీపతులును నయి యవతరించి జగంబుల రక్షించుచుండు నధర్మంబును రుద్రుండును మ

1. “ఉ. ప్రత్యుగమందు సంకుచితభావులు నల్పతరాయువుల్ సుదా
ర్గత్యగులైనమర్త్యుని కగమ్యమునన్ స్వకృతంబు నిత్యమున్
సత్యము నైన వేదతరుశాఖలఁ దా విభజించినట్టియా
సాత్యవతేయమూర్తియయి జాతము నొందె హరి ప్రసన్నుఁడై.” అనియే వ్రాతప్రతులం దీపద్యము చూపట్టుచున్నది. యకారమును అచ్చుగాఁ గొని పూర్వస్వరముతో సంధి చేయుట నాగయ కవనమునఁ బెక్కుచోట్లఁ జూపట్టెడి. ‘యజ్ఞాంగుఁ డిజ్ఞఫలదుఁడు’, ‘మదిలోఁ గృష్ణుఁ డిశోద’, ‘ప్రత్యుగమందు’ ఇత్యాదులు పెక్కుగలవు. పండితులు సొంతకవనముతో వీనిని దిద్దిరని తోఁచెడిని.

2. ‘దితిసంతాన మనంతధామముల’ వ్రా. ప్ర.

హోరగంబులును రాక్షసానీకంబులును నై (యవతరించి) విలయంబు నొందించుచుండు నిత్యుండును బరమేశ్వరుండును సర్వాత్మకుండును నైన హరి విశ్వోత్పత్తిస్థితిలయ హేతుభూతుండై విలసిల్లు ధరణీరేణువుల నయిన గణుతింప నలవి యగుం గాని యమ్మహాత్మునిలీలావ[1]తారాద్భుతకర్మంబులు లెక్కవెట్ట నెవ్వరికి నశక్యంబై యుండు నీకు సంక్షేపరూపంబున నుపన్యసించితి సవిస్తరంబుగా నెఱింగింప నాకుం దరంబు గా దనిన నన్యులం జెప్ప నేల వినుము. 201

మ. అమరఁ ద్రివిక్రమస్ఫురణ నందినయమ్మహితాత్ము పాదవే
గమున హతంబు లైనతి జగంబుల కావల వెల్గుసత్యలో
కము చలియించినం గరుణఁ గైకొని కాచి [2]ధరించెఁ బాదప
ద్మమునను నట్టియప్రతిహతం బగుశక్తి గణింప శక్యమే. 202

మ. హరిమాయాబల మే నెఱుంగ నట శక్యంబే సనందాదిస
త్పురుషవ్రాతము కైన బుద్ధి నితరంబుల్ మాని సేవాధిక
స్ఫురణం దచ్చరితానురాగ[3]గుణవిస్ఫూర్తిన్ సహస్రాస్యుస
ద్ధరతం బొల్పగు శేషుఁడుం దెలియఁ డన్యుల్ జెప్ప నే లొండొరున్. 203

చ. ఇతరము మాని తన్ను మది నెంతయు నమ్మి భజించువారి నా
శ్రితజనసేవితాంఘ్రిసరసీరుహుఁ డైనసరోజనాభుఁ డం
చితదయతోడ నిష్కపటచిత్తమునం గరుణించునట్టివా
రతులదురంత మై తనరునవ్విభుమాయఁ దరంతు రెప్పుడున్. 204

వ. మఱియును సంసారమగ్నులయి దివసంబులు [4]ద్రోచియు నంతంబున శునకసృగాలభక్ష్యంబులైనకాయంబులందు మమత్వంబు సేయక భగవదర్పణంబు సేసినపుణ్యాత్ములుం గొందఱు గల రెఱింగింతు వినుము నేను నీబ్రహ్మత్వంబునం జెందురాజసంబు విడిచి యమ్మహాత్మునిపాదారవిందంబుల భక్తినిష్ఠుండ నయి శరణాగతత్వంబున భజియించునప్పుడు దెలియుదు రాజసగుణుండ నై యున్న వేళం దెలియం జాలఁ గావున శాస్త్రంబులు ప్రపంచింపక కేవలభక్తిజ్ఞానయోగంబున సేవింతు మఱియు సనకాదు లగుమీరును భగవంతుం డైనరుద్రుండును దైత్యపతియైనప్రహ్లాదుండును స్వాయంభువమనువును నతనిపత్ని(యగుశతరూప)యుఁ దత్పుత్త్రు (లగుప్రియవ్రతోత్తానపాదు) లునుం బ్రాచీనబర్హియు ఋభువును (వేనజనకుం డగునంగుండును) ధ్రువుండును వెండియు. 205

సీ. గాధి రఘూత్త మేక్ష్వాకు దిలీప మాం, ధాతృ భీష్మ శుక యయాతి సగర
రఘు ముచుకుం దైళ రంతిదే వోద్ధవ, సారస్వ తోదంక భూరిషేణ
శ్రుతదేవ మారుతి శతధన్వ పిప్పల, బలి విభీషణ శిబి పార్థ విదుర
లంబరీష పరాశ రాలర్క దేవల, సౌభరి మిథిలేశ్వ రాభిమన్యు

1. తారంబులు లెక్క. 2. ధరించుపాద. 3. 'గణిత; గణుతి' వ్రా. ప్ర. 4. ద్రొబ్బియు.

తే. లార్ష్టిషేణాదు లైనమహాత్ము లెఱుఁగ, దవిలి యద్దేవుభక్తి జిత్తముల నిల్పి
తత్పరాయణు లౌటఁ దుస్తరలత యైన, విష్ణుమాయఁ దరింతురు విమలచరిత.

మ. అనఘా వీరల నెన్న నేమిటికి దీర్ఘాగ్రంథసంతానప
త్రసిశాటాటవికాఘజీవనివహస్త్రీశూద్రహూణాదులై
నను నారాయణభక్తియోగమహితానందాత్ములై రేని వా
రనయంబుం దరియింతు రవ్విభునిమాయావైభవాంభోనిధిన్. 207

వ. కావున. 208

క. శశ్వత్ప్రశాంతు నభయుని, విశ్వాత్ముఁ బ్రబోధమాత్రు విభు సంశుద్ధున్
శాశ్వతు సదసత్పూరుషు, నీశ్వరుఁ జిత్తమున నిలుపు మెపుడు మునీంద్రా. 209

వ. అట్లయిన నప్పుణ్యాత్ముల ననవద్యశీలుర నవిద్య లజ్జావనతవదనయై పొందంజాలక
వైముఖ్యంబున దవ్వుదవ్వులం దలంగి పోవు మఱియును 210

చ. హరిఁ బరమాత్ము నచ్యుతు ననంతునిఁ జిత్తములం దలంచి సు
స్థిరత విశోక[1]సౌఖ్యములఁ జెందినధీనిధు లన్యకృత్యము
ల్మఱచియుఁ జేయ నొల్లరు తలంచిన నట్టిద యౌ సురేంద్రుఁడుం
బరువడి నుయ్యి ద్రవ్వునె పిపాసితుఁడై సలిలాభిలాషితన్. 211

ఉ. సర్వఫలప్రదాతయును సర్వశరణ్యుఁడు సర్వశక్తుఁడున్
సర్వజగత్ప్రసిద్ధుఁడును సర్వగతుం డగుచక్రపాణి యా
సర్వశరీరులన్ నిగమసంగతిఁ జెంది విశీర్యమాణులై
పర్వినచో [2]నభంబుగతి బ్రహ్మము దాఁ జెడ కుండు నెప్పుడున్. 212

ఉ. కారణకార్యహేతు వగుకంజదళాక్షునికంటె నన్యు లె
వ్వారును లేరు తండ్రి భగవంతు ననంతుని విశ్వభావనో
దారుని సద్గుణావళు లుదాత్తమతిం గొనియాడ కుండినం
జేరవు చిత్తముల్ ప్రకృతిఁ జెందనినిర్గుణమైనబ్రహ్మమున్ 213

మ. నిగమార్థప్రతిపాదకప్రకటమై నిర్వాణసంధాయి గా
భగవంతుండు రచింప భాగవతకల్పక్ష్మాజమై శాస్త్రరా
జగరిష్ఠం బగునీపురాణకథ సంక్షేపంబునం జెప్పితిన్
జగతిన్ నీవు రచింపు దీని నతివిస్తారంబుగాఁ బుత్త్రకా. 214

చ. పురుషభవంబు నొందుట యపూర్వము జన్మములందు నందు భూ
సురకులమందుఁ బుట్టు టతిచోద్యము నిట్లగుటన్ మనుష్యు ల
స్థిర మగుకార్యదుర్దశలచేత నశింపక విష్ణుసేవనా
పరతఁ దనర్చి నిత్య మగుభవ్యపథంబున బొందు టొప్పదే. 215

1. సౌఖ్యములఁ. 2. నభంగగతి.

మ. ఉపవాసవ్రతశౌచశీలమఖసంధ్యోపాసనాగ్నిక్రియా
జపదానాధ్యయనాదికర్మముల మోక్షప్రాప్తి సేకూర ద
చ్చపుభక్తిన్ హరిఁ బుండరీకనయనున్ [1]సర్వాతిశాయిన్ రమా
ధిపుఁ బాపఘ్నుఁ బరేశు నచ్యుతుని నర్థిం గొల్వ లేకుండినన్. 216

క. వనజాక్షుమహిమ నిత్యము, వినుతించుచు నోరులువొగడ వినుచున్ మదిలో
ననుమోదించుచు నుండెడు, జనములు దన్మోహవశతఁ జనరు మునీంద్రా. 217

క. అని వాణీశుఁడు నారదమునివరునకుఁ జెప్పినట్టిముఖ్యకథాసూ
చన మతిభక్తిఁ బరీక్షి,జ్జనపాలునితోడ యోగిచంద్రుఁడు నుడివెన్. 218

—: పరీక్షితుఁడు శుకుని బ్రపంచోద్భవాదికంబు నడుగుట. :—

సీ. విను శుకయోగికి మనుజేశుఁ డిట్లను, మునినాథ దేవదర్శనము గలుగ
నారదమునికిఁ బంకేరుహభవుఁ డెఱింగించిన తెఱఁగు సత్కృప దలిర్ప
గణుతింప సత్త్వాదిగుణశూన్యుఁ డగుహరి, కమలాక్షు లోకమంగళములైన
కథలు నా కెఱింగింపు కైకొని నిస్సంగ, మైననాహృదయాబ్జమందుఁ గృష్ణు
తే. భవ్యచరితుని నాద్యంతభావశూన్యుఁ, జిన్మయాకారు ననఘు లక్ష్మీసమేతు
నిలిపి యస్థిరవిభవంబు నిఖిలహేయ,భాజనం బైనయీకళేబరము విడుతు.

వ. అదియునుం గాక యెవ్వం డేని శ్రద్ధాభక్తియుక్తుం డై కృష్ణగుణకీర్తనంబులు వినుచుం బలుకుచుండు నట్టివానిహృదయపద్మంబునందుఁ గర్ణరంధ్రమార్గంబులం బ్రవేశించి కృష్ణుండు విశ్రమించి సలిలగతం బైనకలుషంబును శరత్కాలంబు నివారించుచందంబున నాత్మగతం బైనమాలిన్యంబు నపకర్షించుఁ గావున. 220

మ. భరితోదగ్రనిదాఘతప్తుఁ డగునధ్వాంధుం డరణ్యానిసం
[2]చరణక్లేశసముద్భవం బగుపిపాసం జెంది యాత్మీయమం
దిరముం జేరి గతశ్రముం డగుచు నెందేనిం జనన్ బోనిభం
గి రమాధీశపదారవిందయుగసంగీభూతుఁ డై మానునే. 221

వ. అదియునుం గాక సకలభూతసంసర్గశూన్యం బైనయాత్మకు భూతసంసర్గం బేప్రకారంబునం గలిగె నది నిర్నిమిత్తత్వంబునం జేసియో కర్మమూలంబునం జేసియో యాక్రమంబు నా కెఱింగింపుము. 222

సీ. ఎవ్వనినాభియం దెల్లలోకాంగసం,స్థానకారణపంకజంబు వొడమె
నం దుదయించి సర్వావయవస్ఫూర్తిఁ, దనరారునట్టిపితామహుండు
గడఁగి యెవ్వనియనుగ్రహమున నిఖిలభూ,తముల సృజించె నుత్కంఠతోడ
నట్టివిధాత యెయ్యనువున సర్వేశు, రూపంబు గనుఁగొనె రుచిరభంగి
తే. నాపరంజ్యోతి యైనపరమాత్మునకును, నలినజునకుఁ బ్రతీకవిన్యాసభావ
గతులవలనను భేదంబు గలదె చెపుమ, యతిదయాసాంద్ర యోగికులాబ్ధిచంద్ర.

1. సర్వాధికాయిన్. 2. 'చరణక్లేశపిపాసపీడితబుభుక్షుం' అని వ్రా. ప్ర.

వ. మఱియును భూతేశ్వరుం డయినసరేశ్వరుం డుత్పత్తిస్థితిలయకారణం బైనతన మాయను విడిచి రమానాయకుం డై యేయేప్రదేశంబుల శయనంబు సేసె నది యును గాక పురుషావయవంబులచేఁ బూర్వకాలంబున లోకపాలనసమేతంబు లైనలోకంబు లెత్తెఱంగునం గల్పితంబు లయ్యె నదియునుం గాక మహాకల్పం బులును నవాంతరకల్పంబులును (భూతభవిష్యద్వర్తమానకాలంబులును) దేహా భిమానులై జనియించినదేవపితృమనుష్యాదులకుం గలుగు నాయుఃప్రమాణంబు లును (బృహత్సూక్ష్మ) కాలానువర్తనంబును (నేయేకర్మంబులం జేసి) జీవులే (యే లోకంబుల నొందుదురు మఱియు నే) యేకర్మంబులం జేసి దేవాదిశరీరంబులం బ్రాపింతు రట్టికర్మ మార్గప్రకారంబును [1]సత్త్వాదిగుణంబులపరిణామంబు లగు దేవాదిరూపంబులం గోరుజీవులకు నేయేకర్మసముదాయం బెట్టు సేయం దగు నెవ్వనికి నర్పింపం దగు నవి యెవ్వనిచేఁ గ్రహింపంబడు భూపాతాళకకుబ్వ్యో మగ్రహనక్షత్రపర్వతంబులును సరిత్సముద్రంబులును ద్వీపంబులును నేప్రకా రంబున సంభవించె నాయాస్థానంబులం గలవారిసంభవంబు లేలాగు (వియ ద్బాహ్యాంతరంబులం) గలుగు బ్రహ్మాండప్రమాణం బెంత మహాత్ములచరి త్రంబు లెట్టివి వర్ణాశ్రమవినిశ్చయంబులును ననుగతంబులై (యాశ్చర్యావహంబు లగు హరి)యవతారచరిత్రంబులును యుగంబులును యుగప్రమాణంబులును యుగధర్మంబులును బ్రతియుగంబునందును మనుష్యుల కేయేధర్మంబు లాచర ణీయంబు (లట్టిసాధారణధర్మంబులును విశేషధర్మంబులును జాతివిశేషధర్మం బులును రాజర్షిధర్మంబులును నాపత్కాలజీవనసాధనభూతంబు లగుధర్మంబు లును) మహదాదితత్త్వంబులసంఖ్యయు సంఖ్యాలక్షణంబును నాతత్త్వంబులకు హేతుభూతలక్షణంబులును భగవత్సమారాధనవిధంబును నష్టాంగయోగక్రమం బును యోగీశ్వరులయణిమాద్యైశ్వర్యప్రకారంబును వారలయర్చిరాదిగతులు ను లింగశరీరభంగంబులును ఋగ్యజుస్సామవేదంబులును నుపవేదంబు లైన యాయుర్వేదాదులును ధర్మశాస్త్రంబులును నితిహాసపురాణంబులసంభవంబును సర్వభూతంబులయవాంతరప్రళయంబును (మహాప్రళయంబును) నిష్టాపూర్తం బులును (యాగాదివైదికకర్మజాలంబులును) వాపీకూపతటాక దేవాలయాది నిర్మాణంబులును నన్నదానం బారామప్రతిష్ఠ(మొదలగుస్మార్త) కర్మంబులును గ్రామ్యంబు లైనయగ్నిహోత్రంబు (లయనుష్ఠానప్రకారంబు)ను జీవసృష్టియు (ధర్మార్థకామంబు లనియెడుత్రివర్గంబునయాచరణప్రకారంబును మలినోపాధిక) పాషండసంభవంబును జీవాత్మబంధమోక్షప్రకారంబును స్వరూపావస్థానవిధం బును సర్వతంత్రుం (డైనయీశ్వరుం డాత్మమాయం జేసి సర్వకర్మసాక్షి యయ్యు) నమ్మాయ నెడఁబాసి యుదాసీనగతిని (విభుం డై) క్రీడించుతెఱంగును

1. గుణవంతు లయి పరిణామాపేక్షను లయినవా రెవ్వరి కేయేకర్మము లాచరింపఁదగు నెవ్వనిచేత గ్రహింపంబడు.

క్రమంబునఁ బ్రసన్నుండ నైననాకు నెఱింగింపుము. బ్రాహ్మణశాపంబునం జేసి
శోకవ్యాకులితచిత్తుండ నై యనశనవ్రతుండ నైననీవు వినుట యెట్లని సందే
హింపవలవదు (త్వదీయముఖారవిందవినిస్సృత)నారాయణకథామృతపానకుతూ
హలి నైననాకు నింద్రియంబులు వశంబులై యుండు నది గావున నే నడిగిన
ప్రశ్నంబులకు నుత్తరంబులు సవిస్తరంబులుగా [1]నానతిచ్చి కృతార్థునిం జేయఁ
బరమేష్ఠితుల్యుండ వగు నీవ పూర్వసంప్రదాయానురోధంబున సమర్థుండ వగుదు
వని విష్ణురాతుండయిన పరీక్షిన్నరేంద్రుండు బ్రహ్మరాతుండైన శుకయోగి నడిగిన
నతండు బ్రహ్మనారదసంవాదంబును నేకసంప్రదాయానుగతంబును గతానుగతిక
ప్రకారంబును నై దొల్లి సర్వేశ్వరుండు బ్రహ్మకల్పంబున బ్రహ్మకు నుపదేశించిన
భాగవతపురాణంబు వేదతుల్యంబు నీ కెఱింగింతు వినుమని చెప్పె నని
సూతుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నట్లు శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్న
రేంద్రున కిట్లనియె. 224

సీ. భూపాలకోత్తమ భూతహితుండును జ్ఞానస్వరూపకుఁ డైనయట్టి
ప్రాణికి దేహసంబంధ మెట్లగు నన్న, మహి నొప్పునీశ్వరమాయ లేక
కలుగదు నిద్రలోఁ గలలోనఁ దోఁచిన, దేహబంధంబుల తెఱఁగువలెను
హరియోగమాయామహత్త్వంబునం బాంచభౌతికదేహసంబంధుఁ డగుచు

తే. నట్టిమాయాగుణంబుల నాత్మ యోలి
బాల్య కౌమార యౌవనభావములను
నరసుపర్వాదిమూర్తులఁ బొరసి యేను
నాయ దిది యనుసంసారమాయఁ దగిలి. 225

వ. వర్తించుచు నిట్లున్న జీవునికి భగవద్భక్తియోగంబున ముక్తి సంభవించుట
యెట్లన్న నెప్పు డేని జీవుండు ప్రకృతిపురుషాతీతం బయిన బ్రహ్మస్వరూపంబు
నందు మహితధ్యాననిష్ఠుండగు నప్పుడు విగతమోహుండై యహంకారమమ
కారాత్మకం బయిన సంసరణంబు దొఱంగి ముక్తుం డయి యుండు మఱియు
జీవేశ్వరులకు దేహసంబంధంబులు గానంబడుచుండు నట్టి దేహధారి యైనభగ
వంతునందలి భక్తిం జేసి జీవునకు ముక్తి యెత్తెఱంగునం గలుగు నని యడిగితివి
జీవుఁ డవిద్యామహిమం జేసి కర్మానుగతం బయినమిథ్యారూప దేహసంబంధుండు
భగవంతుండు నిజయోగమాయామహిమంబునం జేసి స్వేచ్ఛాపరికల్పితచిద్ఘనలీ
లావిగ్రహుండు గావున భగవంతుండైనయీశ్వరుండు స్వభజనంబు ముక్తిసాధన
జ్ఞానార్థంబు కల్పితం బని చతుర్ముఖునకుఁ [2]దదీయనిష్కపటతపశ్చర్యాదిసేవితుం
డయి నిజజ్ఞానానందఘనం బయినస్వరూపంబు సూపుచు నానతిచ్చె నదిగావున
జీవునికి భగవద్భక్తి మోక్షప్రదాయకం బగు నిందులకు నొక్క యితిహాసంబు

1. నానతిమ్మని విష్ణురాతుం. 2. నాతని మొక్క నిష్కపట.

గల దెఱంగంతయు నాకర్ణింపుము దాన [1]భవదీయ సంశయనివృత్తి యయ్యెడు
నని శుకయోగీంద్రుండు రాజేంద్రున కిట్లనియె. 226

నారాయణుండు బ్రహ్మతపంబునకు మెచ్చి వరంబు లిచ్చుట.

సీ. హరిపాదభక్తిరహస్యోపదేష్టయు, నఖిలదేవతలకు నధివిభుండు
నైనవిధాత గల్పాదియందును నిజా, శ్రయపద్మమున కధిష్ఠాన మరయ
నర్థించి జలముల నన్వేషణము సేసి, నలినంబు మొదలు గానంగ లేక
విసివి క్రమ్మఱను దద్బిసరుహాసీనుఁ డై, సృష్టినిర్మాణేచ్ఛ, జిత్తమందుఁ
తే. జాల నూహించి తత్పరజ్ఞానమహిమ, సరణి మనమునఁ దోఁపక జడనుపడుచు
లోకజాలంబుఁ బుట్టింపలేక మోహి, తాత్ముఁడై చింతనొందు నయ్యవసరమున
వ. జలమధ్యంబున నుండి కాదిస్పర్శషోడశాక్షరంబును నేకవింశాక్షరంబునుం గా
నక్షరద్వయం బినుమాటు మహామునిజనధనం బయిన తపస్తపేతివాక్యంబు వి
నంబడిన నవ్వాక్యంబు వలికిన యప్పురుషుని వీక్షింపంగోరి నలుదిక్కులకుం జని
వెదకి యెందునుం గానక మరలివచ్చి నిజస్థానంబైన పద్మంబునం దాసీనుండై యొ
క్కింత చింతించి యట్టివాక్యంబు దన్నుఁ దపంబు సేయు మని నియమించుటగాఁ
దలంచి ప్రాణాయామపరాయణుండై జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియంబుల జయించి యే
కాగ్రచిత్తుండై సకలలోకసంతాపహేతువగు తపంబు వేయిదివ్యవత్సరంబులు
గావింప నీశ్వరుండు ప్రసన్నుండై పొడసూపిన నక్కమలసంభవుండు తత్క్షణంబ
రాజసతామసమిశ్రసత్త్వగుణాతీతంబును శుద్ధసత్త్వగుణావాసంబును నకాల
విక్రమంబును సర్వలోకోన్నతంబును సకలసురగణస్తుత్యంబును లోభమోహ
భయవిరహితంబును నపునరావృత్తిమార్గంబును ననంతతేజోవిరాజితంబును
నైన వైకుంఠపురంబుం బొడగని యందు. 228
సీ. సూర్యచంద్రానలస్ఫురణలఁ జొర నీక, నిజదీధితిస్ఫూర్తి నివ్వటిల్ల
దివ్యమణిప్రభాదీపితసౌధవి, మానగోపురహర్మ్యమండపములుఁ
బ్రసవపల్లవగుచ్ఛభరితకామితఫల, సంతానపాదపసముదయములుఁ
గాంచనదండసంగతమారుతోద్ధూత, తరళవిచిత్రకేతనచయములు
తే. వికచకైరవదళదరవిందగతమ, రందరసపానమదవదిందిరప్ర
భూతమంజులనినదప్రబుద్ధరాజ, హంసశోభితవరకమలాకరములు. 229
సీ. వల నొప్పఁగా నదైవం కేశవాత్పర, మ్మని పల్కు రాజకీరావళియును
మహిమ [2]సర్వం విష్ణుమయ మీజగ, త్తని, చదివెడు శారికాసముదయంబు
నేపారఁగా జితం తే పుండరీకాక్ష, యని లీలఁ బొదుపికావళియును
లలి మీఱఁగా [3]మంగళం భగవాన్ విష్ణు, వో యని పల్కుమయూరములును

1. 'భవదీయశరీరబాధానివృత్తి' అని వ్రాఁతప్రతులు. 2, 3. ఈ రెండును వ్యాకరణదుష్టము లయ్యు వ్రాఁతప్రతుల నిట్లె కానిపించుచున్నవి. 2. జగద్విష్ణుమయ మఖిల మ్మని. 3. మంగళం మధుసూదన, యనుచుఁ బల్కెడు మయూరావలియును. అ. ప్ర.

తే. దవిలి ¹వనదేవతాస్వాహాస్వనానుశబ్ద
కలితముగ మ్రోయుమధుపనికాయములును
గలిగి యఖిలైకదివ్యమంగళవిలాస
మహిమఁ జెన్నొందు వైకుంఠమందిరంబు. 230

వ. మఱియుం బయోధరావళీవిభాసితనభంబునుం బోలె వెలుంగుచున్న యద్దివ్యధామంబునందు. 231

సీ. సలలితేందీవరశ్యామాయమానోజ్జ్వలాంగులు నవ్యపీతాంబరులును
ధవళారవిందసుందరపత్రనేత్రులు, సుకుమారగతులు భాసురవినూత్న
రత్నవిభూషణగ్రైవేయకంకణహారకేయూరమంజీరధరులు
నిత్యయౌవనులు వినిర్మలచరితులు, రోచిష్ణు లంచితారూఢయశులు
తే. నగుసునందుండు నందుండు నర్హణుండుఁ
బ్రబలుఁడును నాదియగు నిజపార్శ్వచరులు
మఱియు వైదూర్య విద్రుమామలమృణాళ
తుల్యగాత్రులు దను భక్తిశోభ భజింప. 232

సీ. క్షాళితాఖిలకల్మషవ్రజామరనదీజనకకోమలపదాబ్జములవాని
నఖిలసంపత్కారణాపాంగలక్ష్మీవిలాసితవక్షస్స్థలంబువానిఁ
బద్మమిత్రామిత్ర²భాసితకరుణాతరంగితచారునేత్రములవాని
¹భువననిర్మాణనైపుణభవ్యనిజజన్మకారణనాభిపంకజమువాని
తే. నహిహితాహితశయనవాహములవాని, సేవితామరతాపసశ్రేణివాని
నఖిలలోకంబులకు గురుఁ డైనవానిఁ, గాంచెఁ బరమేష్ఠి గన్నులకఱవు దీఱ.

క. కమనీయరూపరేఖా, రమణీయతఁ జాల నొప్పు రమణీమణి య
క్కమలాలయ దనమృదుకరకమలంబుల విభునిపాదకమలము లొత్తన్. 234

వ వెండియు 235

శా. శ్రీకాంతాతిలకంబు రత్నరుచిరాజిప్రేంఖితస్వర్ణడో
లాకేళిన్ విలసింపఁ దత్కచభరాలంకారస్రగ్గంధలో
భాకీర్ణప్రచరన్మధువ్రతమనోజ్ఞాలోలనాదంబు ల
స్తోకానుస్వరలీల నొప్పఁగ నిజేశున్ వేడ్కతోఁ బాడఁగన్. 236

వ. అట్టి నిత్యవిభూతియందు. 237

మ. సతతజ్ఞానరమాయశోబలమహైశ్వర్యాదియుక్తుం జగ
త్పతి యజ్ఞేశు ననంతు నచ్యుతు దళత్పంకేరుహాక్షున్ శ్రియః

---

1. 'శ్రీమద్వనట్ప్వభేదిశాద్రిశబ్ద' అచ్చుప్రతి. 2. భాసితపుష్పవన్నయనాభినవదర్శనంబువాని. 3. సృష్టికారణవిరించిప్రభూతస్థాన, కమనీయనాభి.

పతి నాద్యంతవికారదూరుఁ గరుణాపాథోనిధిన్ సాత్వతాం
పతి వర్ధిష్ణు సహిష్ణు విష్ణు గుణవిభ్రాజిష్ణు రోచిష్ణునిన్. 238

మ. దరహాసావృతపూర్ణితాస్యు నిజభక్తత్రాణపారాయణు
న్నరుణాంభోరుహపత్రలోచనుని [1]బీతావాసుఁ ద్రైలోక్యసుం
దరు మంజీరకిరీటకుండలముఖోద్యద్భూషు యోగీశ్వరే
శ్వరు లక్ష్మీయుతవక్షుఁ జిన్మయు దయాసాంద్రుం జతుర్బాహునిన్. 239

వ. మఱియు సవర్ణరత్నమయసింహాసనాసీనుండును సునందనందకుముదాదిసేవితుం డును బ్రకృతిపురుషమహదహంకారంబు లనుచతుశ్శక్తులును గర్మేంద్రియజ్ఞా నేంద్రియమనోమహాభూతంబు లనుషోడశశక్తులును బంచతన్మాత్రంబులును బరి వేష్టింపఁ గోటికోట్యర్కప్రభావిభాసితుండును (స్వేతరాలభ్య)స్వాభావికసమస్త భాగ్యోదయుండును నై (స్వస్వరూపంబున (గ్రీడించు సర్వేశ్వరుం డై)న పరమ పురుషుం బురుషోత్తముం బుండరీకాక్షు నారాయణుం జూచి సాంద్రానందకం దళితహృదయారవిందుండును రోమాంచకంచుకితశరీరుండును నానంద బాష్ప ధారాసిక్తకపోలుండును నగుచు. 240

క. వరపరమహంసగమ్య,స్ఫురణం దనరారుపరమపురుషునిపదపం
కరుహము లజుఁ డాత్మచతు,శ్శిరములు సోఁకంగ నతులు సేసిన హరియున్.

చ. [2]ప్రియుఁ డగుబొడ్డుదమ్మితొలిబిడ్డఁడు వేలుపుఁబెద్ద భూతసం
చయములఁ జేయుకర్త నిజశాసనపాత్రుఁడు ధాత మ్రొక్కినన్
దయ దళుకొత్తఁ బల్కుఁ బ్రమదస్మితచారుముఖారవిందుఁ డై
నయమునఁ బాణిపంకజమునన్ హరి యాతని దేహ మంటుచున్. 242

వ. ఇట్లనియె. 243

ఆ. కపటమునుల కెంతకాలంబునకు నైన, సంతసింప నేను జలజగర్భ
చిరతపస్సమాధిఁ జెంది విసర్గేచ్ఛ, మెలఁగునిన్నుఁ బరిణమింతుఁగాని. 244

తే. భద్రమగుఁగాక నీకు నోపద్మగర్భ,వరము నివు డిత్తు నెఱిఁగింపు వాంఛితంబు
దేవదేవుఁడ నగునస్మదీయపాద,దర్శనావధి వో విపద్దశల కనఘ. 245

చ. సరసిజగర్భ నీయెడఁ బ్రసన్నత నొంది మదీయలోక మే
నిరవుగఁ జూపు టెల్లను సహేతుకభూరిదయాకటాక్షవి
స్ఫురణన కాని నీ దగుతపోవిభవంబునఁ గాదు నీతప
శ్చరణము నాదువాక్యములసంగతిఁ గాదె సరోజసంభవా. 246

---

1. 'బీతాచ్ఛాదు' అచ్చుప్రతి. 2. 'ప్రియు...తొలిబిడ్డని...సం. చయములఁ బుట్టజేయు నిజశాసనపాత్రు నుపస్థితున్ మనో, దయ దళుకొత్తఁ బల్కు' అనియే వ్రాతప్రతులు.

క. ¹తప మనఁగ మత్స్వరూపము, తప మనుతరువునకు ఫలవిధానము నే నా
తపమున కే జననస్థిత్యుపసంహరణము లొనర్చుచుండుదుఁ దనయా. 247

క. కావున మద్భక్తికిఁ దప, మేవిధమున మూలధనము నిది నీమది రా
జీవభవ యెఱిఁగి తప మిటు, గావించుట విగతమోహకర్ముఁడ వింకన్. 248

క. అని యాన తిచ్చి కమలజ, యెనయఁగ భవదీయమానసేప్సిత మే నై
నను నిత్తు వేఁడు మనినను, వనరుహసంభవుఁడు వికచవదనుం డగుచున్. 249

చ. హరివచనంబు లాత్మకుఁ బ్రియం బొనరింపఁ బయోజగర్భుఁ డో
పరమపదేశ యోగిజనభావన యీనిఖిలోర్వియందు నీ
యరయని యట్టి యర్థ మొకఁ డైనను గల్గునె యైన నామదిం
బెరసినకోర్కి దేవ వినిపింతు దయామతిఁ జిత్తగింపవే. 250

వ. దేవా సర్వభూతాంతర్యామి వై భగవంతుండ వైననీకు నమస్కరించి మదీయ
వాంఛితంబు విన్నవించెద నవధరింపు మవ్యక్తరూపంబు లై వెలుంగుభవదీయ
స్థూలసూక్ష్మరూపంబులును నానాశక్త్యుపబృంహితంబు లైనబ్రహ్మాదిరూపంబు
లును నీయంత నీవే ధరియించి జగదుత్పత్తిస్థితిలయంబులం దంతుకీటంబునుం
బోలెఁ గావించుచు నమోఘసంకల్పుండ వై లీలావిభూతిం గ్రీడించుమహిమం
బుఁ దెలియునట్టిపరిజ్ఞానంబుఁ గృప సేయుము భవదీయశాసనంబున జగన్నిర్మా
ణంబు గావించునపుడు బహ్మాభిమానంబునం జేసి యవశ్యంబును మహదహం
కారంబులు నామదిం బొడమును గావునఁ దత్పరిహారార్థంబు వేఁడెద నన్నుం
గరుణార్ద్రదృష్టి విలోకించి దయ సేయు మని విన్నవించిన నాలించి పుండరీకా
క్షుం డతని కిట్లనియె. 251

క. వారిజభవ శాస్త్రార్థవి, చారజ్ఞానమును భక్తిసమధికసాక్షా
త్కారము లనునీమూఁడు న, దారత నీమనమునందు ధరియింప నగున్. 252

సీ. పరికింప మత్స్వరూపస్వభావములును, మహిమావతారకర్మములుఁ దెలియఁ
దత్త్వవిజ్ఞానంబు దలకొని మత్ప్రసాదమునఁ గల్గెడి నీకుఁ గమలగర్భ
సృష్టిపూర్వమునఁ జర్చింప నే నొకరుండఁ, గలిగియుండుదు వీతకర్మినగుచు
సమధికస్థూలసూక్ష్మస్వరూపములుఁ ద, త్కారణప్రకృతియుఁ దగ మదంశ

ఆ. మందు లీన మైన నద్వితీయుండ నై, యుందు నాకు నన్య మొకటి లేదు
సృష్టికాలమందు ²సృజ్యమానం బగుజగము మత్స్వరూప మగును వత్స.

క. అరయఁగఁ గల్పప్రళయాంతరమున నాద్యంతవిరహితక్రియతోడం
బరిపూర్ణనిత్యమహిమం, బరమాత్ముఁడ నై సరోజభవ యే నుందున్. 254

1. తప మనఁగ నాదుహృదయము, దప మన మద్రూప మనఘ ధర్మము దప మా, తప మున నే జనన అనియే వ్రాఁతప్రతులు. 2. దృష్టమానం బగు,

వ. అదియునుం గాక నీవు నన్నడిగిన యీజగన్నిర్మాణమాయా ప్రకారం బెఱింగింతు లేనియర్థంబు శుక్తిరజతభ్రాంతియుంబోలె నేమిటి మహిమం దోఁచి క్రమ్మఱం దోఁపకమాను నదియె నామాయావిడంబనం బని యెఱుంగు మదియునుం గాక లేనియర్థంబు దృశ్యమానం బగుటను గలయర్థంబు దర్శనగోచరంబు గాకుండుటను ద్విచంద్రాదికంబును దమఃప్రభాసంబును దృష్టాంతంబులుగాఁ దెలియు మేప్రకారంబున మహాభూతంబులు భౌతికంబు లయిన ఘటపటాదు లందుఁ బ్రవేశించి యుండు నాప్రకారంబున నేను నీభూతభౌతికంబు లయినసర్వకార్యంబులందు సత్త్వాదిరూపంబులం బ్రవేశించి యుందుదు భౌతికంబులు భూతంబు లందుఁ గారణావస్థం బొందుచందంబున భూతభౌతికంబులు గారణావస్థం బొంది నాయందు నభివ్యక్తంబులై యుండవు సర్వదేశంబులయందును సర్వకాలంబులయందును నేది చోదితం బై యుండు నట్టిదియ పరబ్రహ్మస్వరూపంబు తత్త్వం బెఱుంగ నిచ్ఛయించిన మిముబోఁటివారలకు నీచెప్పిన మదీయతత్త్వాత్మకం బైనయర్థంబ యర్థం బని యెఱుంగు మీయర్థం బుత్కృష్టం బయినయది యేకాగ్రచిత్తుండ వై యాకర్ణించి భవదీయచిత్తంబున ధరియించిన నీకు సర్గాదికర్మంబులందు మోహంబు సెంద కుండెడి నని భగవంతుం డయినపరమేశ్వరుండు చతుర్ముఖున కానతిచ్చి నిజలోకంబుతో నంతర్ధానంబు నొందె నని చెప్పి శుకుండు వెండియు ని ట్లనియె. 255

సీ. అవనీశ బ్రహ్మ యి ట్లంతర్హితుం డైనఁ, బుండరీకాక్షునిఁ బుద్ధి నిలిపి
యానందమునఁ బొంది యంజలి గావించి, తత్పరిగ్రహమునఁ దనదుబుద్ధి
గై కొని పూర్వప్రకారంబునను సమ, స్తప్రపంచంబును దగ సృజించి
మఱియొకనాఁడు ధర్మప్రవర్తకుఁ డగు, చఖిలప్రజాపతి యైనకమల

తే. గర్భుఁ డాత్మహితార్థమై కాక సకల, భువనహితబుద్ధి నున్నతస్ఫురణ మెఱసి
మానితం బైనయమనియమముల రెంటి, నాచరించెను సమ్మోదితాత్ముఁ డగుచు.

వ. అయ్యవసరంబున. 257

క. అనలినాసననందను, లైనసనందాదిమునుల కగ్రేసరుఁ డు
న్మానుగఁ బ్రియతముఁడును నగు, నానారదుఁ డేఁగుదెంచెఁ గమలజుకడకున్. 258

క. చనుదెంచి తండ్రికిం బ్రియ, మొనరఁగ శుశ్రూషణంబు లొనరిచి యతఁడుం
దన దెసఁ బ్రసన్నుఁ డగుటయు, గని భగవన్మాయఁ దెలియఁ గా నుత్సుకుఁ డై.

సీ. అవనీశ నీవు నన్నడిగినపగిది నా, తఁడు దండ్రి నడుగఁ బితామహుండు
భగవంతుఁ డాశ్రితపారిజాతము హరి, కృపతోడఁ దన కెఱింగించినట్టి
లోకమంగళ చతుఃశ్లోకమూలంబున, దశలక్షణంబులఁ దనరుభాగ
వతము నారదున కున్నతిఁ జెప్పె నాతఁడు, చారుసరస్వతీతీరమునను

తే. హరిపదధ్యానపారీణుఁ డాత్మవేది, ప్రకటతేజస్వి యగుబాదరాయణునకుఁ

గోరి యెఱిఁగించెనమ్మహోదారుఁ డెలమి, నాకు నెఱిఁగించె నెఱిఁగింతు నీకు నేను.

వ. అదియునుం గాక పురుషవిరాట్పురుషునివలన నీజగంబు లేవిధంబున జనియించె ననునివి మొదలయిన ప్రశ్నంబులు గొన్ని నన్నడిగితి వేను నన్నింటికి నుత్తరం బగునట్లుగ నమ్మహాభాగవతం బుపన్యసించెద నాకర్ణింపు మమ్మహాపురాణంబు చతుశ్శ్లోకరూపంబును దశలక్షణంబును నై సంకుచితమార్గంబున నొప్పు నందు దశలక్షణంబు లెవ్వి యనిన సర్గంబును విసర్గంబును స్థానంబును బోషణంబును నూతులును మన్వంతరంబులును నీశానుచరితంబులును నిరోధంబును ముక్తియు నాశ్రయంబును ననం బది తెఱంగు లయ్యె దశమాశ్రయవిశుద్ధ్యర్థంబు దక్కిన తొమ్మిదిలక్షణంబులు సెప్పంబడె నవి యెట్టి వనిన. 261

తే. మహదహంకారపంచతన్మాత్రగగన, పవనశిఖితోయభూభూతపంచకేంద్రి
యప్రపంచంబు భగవంతునందుఁ గనుట, సర్గ మందురు దీనిని జనవరేణ్య.

క. సరసిజగర్భుండు విరా, ట్పురుషునివలనన్ జనించి భూరితరచరా
చరభూతసృష్టిఁ జేయుట, పరువడిని విసర్గ మండ్రు భరతకులేశా. 263

క. లోకద్రోహినరేంద్రా, నీకముఁ బరిమార్చి జగము నిల్పినహరి యా
వైకుంఠనాథువిజయం, బాకల్పస్థానమయ్యె నవనీనాథా. 264

క. హరి సర్వేశుఁ డనంతుఁడు, నిరుపమశుభమూర్తి సేయునిజభక్తజనో
ద్ధరణము పోషణ మవనీ, వర యూతు లనంగఁ గర్మవాసన లరయన్. 265

తే. జలజనాభదయాకటాక్షప్రసాద, లబ్ధసకలైకలోకపాలకవిభూతి
మహిమఁ బొందినవారిధర్మములు విస్తరమునఁ బలుకుట మన్వంతరములు భూప.

క. వనజోదరు నవతారక, థనముఁ దదీయానువృత్తిఁ దచ్చారిత్రం
బును విస్తరించి పలుకం, జనునవి యీశానుకథలు సౌజన్యనిధీ. 267

సీ. వసుమతీనాథ సర్వస్వామి యైనగో, విందుండు చిదచిదానందమూర్తి
సలలితస్వోపాధిశక్తిసమేతుఁ డై, తనరారునాత్మీయధామమందు
ఫణిరాజమృదులతల్పంబుపై సుఖలీల, యోగనిద్రారతి నున్నవేళ
నఖిలజీవులు నిజవ్యాపారశూన్యులై, యున్నతతేజంబు[1] లురులుకొనఁగ

తే. జరుగునయ్యవస్థావిశేషంబు లెల్ల, విదిత మగునట్లు వలుకుట యది నిరోధ
మన నిది యవాంతరప్రళయం బనంగఁ, బరఁగు నిఁక ముక్తిగతి వినుపార్థివేంద్ర.

సీ. జీవుండు భగవత్కృపావశంబునఁ జేసి, దేహకర్మంబులై ధృతి ననేక
జన్మానుచరితదృశ్యము లైనయజ్జరా, మరణంబు లాత్మధర్మంబు లయిన
ఘనపుణ్యపాపనికాయనిర్మోచన, స్థితి నొప్పి పూర్వసంచితము లైన
యపహతపాప్మత్వాద్యష్టతద్గుణ, వంతుఁ డై తగ భగవచ్ఛరీర

1. ఋద్ధి మనఁగ ; లుప్తమడఁగ.

తే. భూతుఁ డై పారతంత్ర్యాత్మబుద్ధి నొప్పి, దివ్యమాల్యాను లేపనభవ్యగంధ
కలితమంగళదివ్యవిగ్రహవిశిష్టుఁ, డగుచు హరిరూపమొందు టే యనఘ ముక్తి.

వ. మఱియు నుత్పత్తిస్థితిలయంబు లెందఁ దగు (చూఁబ్రకాశింపఁబడు) నది యాశ్రయం బనంబడు నదియ పరమాత్మ బ్రహ్మశబ్దవాచ్యంబు నదియ ప్రత్యయానుభవంబున విదితంబు సేయుకొఱకు నాత్మ కాధ్యాత్మికాదివిభాగంబు సెప్పంబడియె నది యెట్లనిన నాత్మ యాధ్యాత్మికాధిదైవికాధిభౌతికంబులం ద్రివిధం బయ్యె నందు నాధ్యాత్మికంబు చక్షురాదిగోళకాంతర్వర్తి యై యెఱుంగంబడుఁ జక్షురాదికరణాభిమాని యై ద్రష్ట యైనశరీరకుం డతండె యాధిదైవికుం డనం దగుఁ జక్షురాద్యధిష్ఠానాభిమాని దేవత యై సూర్యాదితేజోవిగ్రహుండు నగుచు నెవ్వానియందు నీయుభయవిభాగంబునుం గలుగు నతండె యాధిభౌతికుండును విరాడ్విగ్రహుండును నగుం గావున ద్రష్టయు దృక్కును దృశ్యంబు ననం దగునీమూఁటియందు నొకటి లేకున్న నొకటి గానరా దీత్రితయంబు నెవ్వాఁ డెఱుంగు నతండు సర్వలోకాశ్రయుం డై యుండు నతండె పరమాత్మయును నమ్మహాత్ముండు లీలార్థం బై జగత్సర్జనంబు సేయుతలంపున బ్రహ్మాండంబు వినిర్భేదించి తనకు సుఖశయనంబు నపేక్షించి మొదల [1]జలతత్త్వంబు సృజియించె స్వతఃపరిశుద్ధుండు గావున (స్వసృష్టంబై) యేకార్ణవాకారం బైనజలరాశియందు శయనంబు సేయుటం జేసి "శ్లో, ఆపో నారా ఇతి ప్రోక్తా అపో వై నరసూనవః। అయనం తస్య తాః పూర్వం తేన నాదాయణః స్మృత" యను ప్రమాణముచొప్పున నారాయణశబ్దవాచ్యుండు గావున నతని ప్రభావంబు వర్ణింప దుర్లభం బుపాదానభూతం బయినద్రవ్యంబును ద్రివిధం బయినకర్మంబును గలాకాష్ఠాద్యుపాధిభిన్నం బయినకాలంబును [2]జ్ఞానాదికం బగుజీవస్వభావంబును (భోక్తయగు) జీవుండును నెవ్వనియనుగ్రహంబునం జేసి వర్తించుచుండు నెవ్వనియుపేక్షం జేసి వర్తింపకుండు నట్టిప్రభావంబు గలసర్వేశ్వరుండు దా నేక మయ్యు ననేకంబుగాఁ దలంచి యోగతల్పంబునం బ్రబుద్ధుం డై యుండి యటమీఁద స్వసంకల్పంబునం జేసి హిరణ్మయం బైనతనవిగ్రహంబు నధిదైవతంబును నధ్యాత్మికంబును నధిభూతంబును ననుసంజ్ఞాయుతం బై త్రివిధంబు గా సృజియించె. 270

సీ. అట్టివిరా[3]డ్విగ్రహంబందు గగనతే, జఃప్రాణములు సర్వజంతురతుఁడు
నైనట్టిజీవుని ననుసరింపుచు నుండుఁ, బంబి జీవుఁడు శరీరంబువలన
వెలువడి చన జీవి వెనుకొని ప్రాణముల్, చనుచుండు నిజనాథు ననుసరించి
భటులచందంబునఁ బాటిల్లు క్షుత్తును, భూరితృష్ణయు మఱి ముఖమువలనఁ

---

1. జలతల్పంబు. 2. ద్రవ్యకాలాదిస్వభావంబును భోక్త. 3. 'డిగ్విహాంతరాకాశంబు, వలన నోజస్సహోబలము లయ్యెఁ, బ్రాణంబు సూక్ష్మరూపక్రియాశక్తిచే, జనియించి ముఖ్యాసు వనఁగఁ బరఁగె' అనియో అచ్చుప్రతి.

తే. తాలుజిహ్వాదికంబు లుద్భవము నొందె
నందు నుదయించె నానావిధైకరసము
లెనయ నవి యెల్ల జిహ్వచే నెఱుఁగఁబడును
మొనసి పలుక నపేక్షించు ముఖమువలన. 271

వ. *మఱియు [1]వాగింద్రియంబు పుట్టె దానికి దేవత యగ్ని యా రెంటివలన భాషణంబు వొడమె నాయగ్నికి మహాజలవ్యాప్తం బగుజలంబున నిరోధంబు గలుగుటం జేసి యాజలంబె ప్రతిబంధకం బయ్యె దోధూయమానం బైనమహావాయువువలన ఘ్రాణంబు పుట్టెం గావున వాయుదేవతాకం బైనఘ్రాణేంద్రియంబు గంధగ్రహణసమర్థం బయ్యె నిరాలోకం బగునాత్మ నాత్మయందుఁ జూడంగోరి తేజంబువలన నాదిత్యదేవతాకం బై రూపగ్రాహకం బైనయక్షియుగళంబు పుట్టె ఋషిగణంబులచేత బోధితుం డగుచు భగవంతుండు దిగ్దేవతాకంబును శబ్దగ్రాహకంబును నైనశ్రోత్రేంద్రియంబు పుట్టించె సర్జనంబు సేయుపురుషునివలన మృదుత్వకాఠిన్యంబులును లఘుత్వగురుత్వంబులును నుష్ణత్వశీతలత్వంబులునుం జేసెడుత్వగింద్రియాధిష్ఠానం బగుచర్మంబు పుట్టె బహిర్గతం బయిన చర్మంబువలన రోమంబు లుదయించె వానికి మహీరుహంబు లధిదేవత లయ్యె నందు నధిగతస్పర్శగుణుండును నంతర్బహిఃప్రదేశంబుల నావృతుండును నగువాయువువలన బలవంతంబులును నింద్రదేవతాకంబులును నాదానసమర్థంబులును నానాకర్మకరణదక్షంబులును నగుహస్తంబు లుదయించె స్వేచ్ఛావిషయగతిసమర్థుం డగునీశ్వరునివలన విష్ణుదేవతాకంబు లగుపాదంబు లుదయించెఁ బ్రజానందామృతార్థి యగుభగవంతునివలనఁ బ్రజాపతిదేవతాకం బై స్త్రీసంభోగాది కామ్యసుఖంబులు గార్యంబులుగాఁ గలశిశ్నోపస్థంబు లుదయించె మిత్త్రుం డధిదైవతంబుగాఁ గలిగి భుక్తాన్నాద్యసారాంశత్యాగోపయోగం బగుపాయువ నెడిగుదం బుద్భవించె వానికృత్యం బుభయమలమోచనంబు దేహంబుననుండి దేహాంతరంబుఁ జేరంగోరి పూర్వకాయంబు విడుచుటకు సాధనం బగునాభిద్వారంబు సంభవించె నట్టినాభియ ప్రాణాపానబంధస్థానం బనంబడుఁ దద్బంధవిశ్లేషంబె మృత్యువగు నదియ యూర్ధ్వాధోదేహభేదకం బనియును జెప్పఁబడు నన్నపానాదిధారణార్థంబుగ నాంత్రకుక్షినాడీనిచయంబులు గల్పింపంబడియె వానికి నదులును సముద్రంబులును నధిదేవత లయ్యె వానివలనఁ దుష్టిపుష్టులను నుదరభరణరసపరిణామంబులు గలిగియుండు నాత్మీయమాయాచింతనంబొనర్చు నపుడు కామసంకల్పాదిస్థానం బగుహృదయంబు గలిగె దానివలన మనంబును

*ఈవచన మంతయు వ్రాఁతప్రతులపాఠమునకు భిన్నము. ఇట విస్తరభీతిచే నాభేదము తెలుపఁబడినది గాదు. 1. ‘నగ్నియు వాగ్దేవతయు నాసికవలన దోధూయమానం బైనమహా’ వ్రాఁ.ప్ర.

జన్ద్రుండును గాముండును సంకల్పంబును నుదయించె నంతమీద జగత్సర్జ నంబు సేయువిరాడ్విగ్రహంబువలన సప్తధాతువులును బృథివ్యప్తేజోమయంబు లయినసప్తప్రాణంబులును వ్యోమాంబువాయువులచే నుత్పన్నంబులై గుణాత్మకంబు లైనయింద్రియంబులును నహంకారప్రభవంబు లైనగుణంబులును సర్వవికారస్వరూపం బగుమనస్సును విజ్ఞానరూపిణి యగుబుద్ధియును వివిధం బగు నిది యంతయు సర్వేశ్వరునిస్థూలవిగ్రహంబునం బుట్టు మఱియును. 272

క. వరుసం బృథివ్యాద్యష్టా,వరణావృత మై సమగ్రవైభవములం బం
కరుహభవాండాతీత,స్ఫురణం జెలు వొందు నతివిశ్వభూతి దలిర్పన్. 273

క. పొలు పగుసకలవిలక్షణ,ములు గలయాద్యంతశూన్యమును నిత్యము నై
లలి సూక్ష్మమై మనోవా,క్కులకుం దలపోయఁగా నగోచర మగుచున్. 274

సీ. అలఘుతేజోరూప మైనరూపమునకు, క్షితినాథ నాచేతఁ జెప్పఁబడిన
మానితస్థూలసూక్ష్మస్వరూపంబులు, వల నొప్పఁగలభగవత్స్వరూప
మమ్మహాత్మకునిమాయాబలంబునఁ జేసి, దివ్యమునీంద్రులుఁ దెలియ లేరు
వసుధేశ వాచ్యమై వాచకంబై నామ,రూపముల్ క్రియలును రూఢిఁ దాల్చి

ఆ. యుండునట్టియీశ్వరుండు నారాయణుం, డఖిలధృతి జగన్నియంత యైన
చిన్మయాత్మకుండు సృజియించు నీప్రజాపతుల ఋషుల మనుల పితృవరులను.

వ. మఱియును. 276

సీ. సుర సిద్ధ సాధ్య కిన్నరవర చారణ, గరుడ గంధర్వ రాక్షస పిశాచ
భూత వేతాళ కింపురుష కూశ్మాండ గు,హ్యక డాకినీ యక్ష యాతుధాన
విద్యాధ రాప్సరోవిషధర గ్రహ మాతృ,గణ వృక హరిఘృష్టిఖగ మృగాళి
భల్లూక రోహిత పశు వృక్షయోనుల, వివిధకర్మంబులు వెలయఁ బుట్టి

తే. జలనభోభూతలంబుల సంచరించు, జంతురాసుల సత్త్వరజస్తమోగు
ణములఁ [1]దిర్యక్సురాసురనరధరాది,భావముల భిన్ను లగుదురు పౌరవేంద్ర.

మ. ఇర వొందఁగ [2]ద్రుహిణాత్మకుం డయి రమాధీశుండు విశ్వంబు సు
స్థిరతన్ నిల్పి కృపాకటాక్షమున రక్షించుఁ సమస్తప్రజో
త్కరసంహారము సేయునప్పుడు హరాంతర్యామి యై యింతయున్
హరియించుం బవనుండు మేఘముల మాయం జేయుచందంబునన్. 278

క. ఈపగిదిన విశ్వము సం,స్థాపించును మనుచు నడఁచు ధర్మాత్మకుఁ డై
దీపితతిర్యఙ్నరసుర,రూపంబులు దాల్చి హరి పరుం డజుఁ డెలమిన్. 279

సీ. హరియందు నాకాశ మాకాశమున వాయు, వనిలంబువలన హుతాశనుండు
హవ్యవాహునునందు నంబువు లుదకంబు,వలన వసుంధర గలిగె ధాత్రి

1. 'సురనరతిర్యగ్నాగకాది; సురనరకీటకస్థాగకాది' అని వ్రాతప్రతులు.
2. 'భువనావనుం డయి' అని వ్రాతప్రతులు.

వలన బహుప్రజావళి యుద్భవం బయ్యె, నింతకు మూల మై యెసఁగునట్టి
నారాయణుఁడు చిదానందస్వరూపకుం, డవ్యయుం డజరుఁ డనంతుఁ డాద్యుఁ
తే. డాదిమధ్యాంతశూన్యుం డనాదినిధనుఁ డతనివలనను సంభూత మైనయట్టి
సృష్టిహేతుప్రకార మీక్షించి తెలియఁజాల రెంతటిమును లైన జనవరేణ్య.

వ. అదియునుం గాక. 281

మ. ధరణీశోత్తమ భూతసృష్టి నిటు సంస్థాపించి రక్షించునా
హరి గర్తృత్వము నొల్ల కాత్మగతమాయారోపితం జేసి తా
నిరవద్యుండు నిరంజనుండుఁ బరుఁడున్ నిష్కించనుం డాద్యుఁడున్
నిరపేక్షుండును నిష్కళంకుఁ డగుచున్ నిత్యత్వముం బొందెడిన్. 282

వ. (బ్రహ్మసంబంధి యగు) నీకల్పప్రకారం (బవాంతరకల్పంబుతోడ) సంకుచితప్రకారంబున నెఱింగించితి నిట్టి ప్రాకృతవైకృతకల్పప్రకారంబులును దత్పరిమాణంబులును గాలకల్పలక్షణంబులును విగ్రహంబును నవాంతరకల్పంబులు మన్వంతరాదిభేదవిభాగస్వరూపంబును నతివిస్తారంబుగ నెఱింగింతు విను మదియునుం బద్మకల్పం బనం దగు నని భగవంతుం డైన శుకుండు పరీక్షిత్తునకుం జెప్పె నని సూతుండు మహర్షులకు నెఱింగించిన. 283

క. విని శౌనకుండు సూతుం, గనుఁగొని యిట్లనియె సూత కరుణోపేతా
జననుతగుణసంఘాతా, ఘనపుణ్యసమేత విగతకలుషవ్రాతా. 284

వ. పరమభాగవతోత్తముం డైన విదురుండు బంధుమిత్రజాతంబుల విడిచి సకలభువనపావనంబులును గీర్తనీయంబులును నైన తీర్థంబు లగణ్యంబు లైన పుణ్యక్షేత్రంబులను దర్శించి క్రమ్మఱ వచ్చి కౌషారవి యగు మైత్రేయుం గని యతనివలన నధ్యాత్మబోధంబు వడసె నని వినంబడు నది యంతయు నెఱింగింపు మనిన నతం డిట్లనియె. 285

క. వినుఁ డిపుడు మీరు నన్నడిగిన తెఱఁగున శుకమునీంద్ర గేయుఁ బరీక్షి
జ్జనపతి యడిగిన నతఁ డాతని కెఱిఁగించినవిధంబుఁ దగ నెఱిఁగింతున్. 286

వ. సావధానుల రై వినుం డని. 287

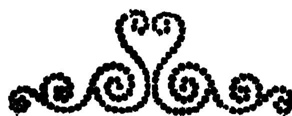
ఉ. రామ గుణాభిరామ దినరాజకులాంబుధిసోమ తోయద
శ్యామ దశాననప్రబలసైన్యవిరామ సురారిగోత్రసు
త్రామ సుబాహుబాహుబలదర్పతమఃపటుతీవ్రధామ ని
ష్కామ కుభృల్లలామ గరకంఠసతీనుతనామ రాఘవా. 288

క. అమరేంద్రసుతవిదారణ, కమలాప్తతనూజరాజ్యకారణ భవసం
తమసదినేశ్వర రాజో, త్తమ దైవతసార్వభౌమ దశరథరామా. 289

మాలిని. నిరుపమగుణజాలా ! నిర్మలానందలోలా
దురితఘనసమీరా ! దుష్టదైత్యప్రహారా
శరధిమదవిశోషా ! చారుసద్భక్తపోషా
సరసిజదళనేత్రా ! సజ్జనస్తోత్రపాత్రా. 290

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్త్రసహజపాండిత్య పోతనామాత్య ప్రణీతం బైన శ్రీమహాభాగవతపురాణంబునందుఁ బరీక్షిత్తుతోడ శుకయోగి భాషించుటయు భాగవతపురాణవైభవంబును ఖట్వాంగుమోక్షప్రకారంబును ధారణాయోగవిషయం బగుమహావిష్ణుని శ్రీపాదాద్యవయవంబుల సర్వలోకంబులు నున్న తెఱంగును సత్పురుషవృత్తియు మోక్షవ్యతిరిక్తసర్వకామ్యఫలప్రదదేవతాభజనప్రకారంబును మోక్షప్రదుండు శ్రీహరి యనుటయు హరిభజనవిరహితు లైనజనులకు హేయతాపాదనంబును రాజప్రశ్నంబును శుకయోగి శ్రీహరిస్తోత్రంబు సేయుటయు వాసుదేవప్రసాదంబునం జతుర్ముఖుండు బ్రహ్మాధిపత్యంబు వడయుటయు శ్రీహరివలన బ్రహ్మరుద్రాదిలోకప్రపంచంబు పుట్టుటయు శ్రీమన్నారాయణదివ్యలీలావతారపరంపరావైభవవృత్తాంతసూచనంబును భాగవతవైభవంబును బరీక్షిత్తు శుకయోగి నడిగినప్రపంచాదిప్రశ్నంబులును నందు శ్రీహరి ప్రధానకర్త యని తద్వృత్తాంతంబు సెప్పుటయు భగవద్భక్తివైభవంబును బ్రహ్మతపశ్చరణంబునకుం బ్రసన్నుం డై హరి వైకుంఠనగరంబుతోడఁ బ్రసన్నుం డయిన స్తోత్రంబు సేసి తత్ప్రసాదంబునం దన్మహిమంబు వినుటయు వాసుదేవుం డానతిచ్చినప్రకారంబున బ్రహ్మ నారదునికి భాగవతపురాణప్రధానదశలక్షణంబు లుపన్యసించుటయు నారాయణవైభవంబును జీవాదితత్త్వసృష్టియు శ్రీహరినిత్యవిభూత్యాదివర్ణనంబును గల్పప్రకారాదిసూచనంబును శౌనకుండు విదురమైత్రేయసంవాదంబు సెప్పు మని సూతు నడుగుటయు ననుకథలం గలద్వితీయస్కంధము.

ఓం తత్స ద్బ్రహ్మార్పణ మస్తు.

శ్రీ

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

తృతీయస్కంధము

మహితవినుతదివిజ
స్తోమ యశస్సీమ రాజǂసోమ సుమేరు
స్థేమ వినిర్జితభార్గవ
రామ దశాననవిరామ ǂ రఘుకులరామా. 1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠు లగునమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుం డైనసూతుం డి ట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుం డైనపరీక్షిన్నరేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుం డి ట్లనియె. 2

ఉ. పాండునృపాలనందనులు ǂ బాహుబలంబున ధార్తరాష్ట్రులన్
భండనభూమిలో గెలిచి ǂ పాండురశారదచంద్రచంద్రికా
ఖండయశఃప్రసూనకలికాతతిఁ గౌరవరాజ్యలక్ష్మి నొం
డొండ యలంకరించుచు జయోన్నతి రాజ్యము సేయుచుండఁగన్. 3

క. మనుజేంద్ర విదురుఁ డంతక,మును వనమున కేఁగి యచటఁ ǂ మునిజనగేయున్
వినుతతపోధౌరేయు, న్ననుపమగుణజనవిధేయు ǂ నమ్మైత్రేయున్. 4

క. కనుఁగొని తత్పాదంబులుఁ దనఫాలము సోఁక మ్రొక్కి ǂ తగ ని ట్లనియెన్
మునివర సకలజగత్పావనచరితుఁడు కృష్ణుఁ డఖిలǂవంద్యుం డెలమిన్. 5

క. మండితతేజోనిధి యై, పాండవహితమతిని దూతǂభావంబున వే
దండపురి కేఁగి కురుకుల,మండనుఁ డగుధార్తరాష్ట్రǂమందిరమునకున్. 6

తే. చనఁగ నొల్లక మద్గృహాంగణమునకు భక్త
వత్సలుం డగుకృష్ణుండు ǂ వచ్చు టేమి
కతము నా కది యెఱిఁగింపు ǂ కరుణతోడ
ననుచు విదురుండు మైత్రేయు ǂ నడిగె ననిన. 7

క. విని వెఱఁగంది పరీక్షి,న్మనుజవరేణ్యుండు విమలǂమతిని స్తంద్రున్

మునికులజలనిధిచంద్రున్, సునిశితహరిభక్తిసాంద్రు శుకయోగీంద్రున్. 8

క. కని యిట్లనె మైత్రేయుని, ననఘుం డగువిదురుఁ డేరహస్యము లడిగెన్
ముని యేమి సెప్పె నేపగి,దిని దీర్థము లాడె నెచటఁ దిరుగుచు నుండెన్. 9

తే. ఇన్నియును దెలియఁగ నానతిచ్చి నన్ను, నర్థి రక్షింపవే విమలాంతరంగ
ఘనదయాపాంగ హరిపాదకమలభృంగ, మహితగుణసంగ పాపతమఃపతంగ.

చ. అనవుడు బాదరాయణి ధరాధిపు కి ట్లనుఁ బూరువంశవ
ర్ధన విను కష్టుఁడై నధృతరాష్ట్రనృపాలుఁడు పెంపుతో సుయో
ధనముఖపుత్త్రులం గడు ముదంబునఁ బెంచుచుఁ బాండురాజు ద
ప్పినపిదపం దదాత్మజులు వెల్కుటి త న్నని చేర వచ్చినన్. 11

వ. ఇట్లు సేర వచ్చినపాండవులయెడ నసూయానిమగ్నులై సుయోధనాదులు. 12

క. పెట్టిరి విషాన్న మంటం, గట్టిరి ఘనపాశములను గంగానదియం
దొట్టిరి రాజ్యము వెడలం, గొట్టిరి ధర్మంబు విడిచి కుటిలాత్మకులై. 13

క. క్రూరాత్ము లగుచు లాక్షా,గారంబున వారు నిద్రఁ గైకొని యుండన్
దారుణశిఖి దరికొలిపిరి, మారణకర్మముల [1]కప్రమత్తత వెలయన్. 14

తే. సూరిజనగేయ మగురాజసూయయజ్ఞ,విలసదవభృథసేకపవిత్ర మైన
ద్రౌపదీచారువేణీభరంబు వట్టి,కొలువులోపలి కీడ్చిరి కుచ్చితమున. 15

క. కావున వారల కపకృతి, గావింపని దొకదినంబుఁ గలుగదు తమజ
న్మావధి నిజనందనులను, వావిరి నయ్యంధనృపతి వల దనఁ డయ్యెన్. 16

తే. మాయజూదంబు వన్ని దుర్మార్గవృత్తిఁ
బుడమిఁ గొని యడవులకుఁ బో నడువ నచటఁ
దిరిగి వారలు సమయంబు దీర్చి యేఁగు
దెంచి తమయంశ మడిగినఁ బంచి యీక. 17

వ. ఉన్న యెడ. 18

చ. సకలనియంత యైనహరి సర్వశరణ్యుఁడు మాధవుండు సే
వకనవకల్పకంబు భగవంతుఁ డనంతుఁ డనంతశక్తి నం
దకధరుఁ డబ్జలోచనుఁడు ధర్మతనూభవుచే నియుక్తుఁడై
యకుటిలభక్తియోగమహితాత్మకుఁడై ధృతరాష్ట్రుపాలికిన్. 19

క. చని యచట భీష్మగురుసుత, త్తనయకృపాచార్యనిఖిలధాత్రీపతులున్
విని యనుమోదింపఁగ ని, ట్లనియెన్ ధృతరాష్ట్రుతోడ నవనీనాథా. 20

క. కౌరవపాండవు లిరువురు, నారయ నీ కొక్కసమము యవనీవర నీ
వేరీతి నైనఁ బాండుకు,మారులపా లొసఁగి తేని మను నుభయంబున్. 21

క. అని ధర్మబోధమునఁ బలి,కినమాటలు సెవుల నిడమిఁ గృష్ణుఁడు వినుమున్

1. 'కప్రమత్తుల రగుచున్' వ్రా. ప్ర.

ఘననీతిమంతుఁ బిలువం, బనిచినఁ జనుదెంచెఁ గురుసభాస్థలమునకున్ 22

వ. చనుదెంచి యచటిజనంబులచేత నుపస్థితం బయినకార్యంబు దెలిసినవాఁ డయి ధృతరాష్ట్రు నుద్దేశించి యి ట్లనియె. 23

మ. ధరణీనాయక పాండుభూవిభుఁడు నీతమ్ముం డతత్పుత్త్రులం
బరిరక్షించిన ధర్మవృత్తిం దగవునం బాటిల్లు వంశంబు సు
స్థిరసౌఖ్యోన్నతిఁ జెందు శత్రుజయముం జేకూరు గోపాలశే
ఖరుచిత్తంబును వచ్చు నట్లగుట యాఁ గౌరవ్యవంశాగ్రణీ. 24

ఆ. వారితండ్రిపాలు వారికి నొసఁగి నీ, పాలు సుతుల కెల్లఁ బంచి యిచ్చి
చలము విడిచి ధర్మ మలవడ నీబుద్ధిఁ, జొనుపవయ్య కులము మనుపవయ్య.

చ. వినుము నృపాల నాపలుకు వేయును నేల సమీరసూతి నీ
తనయులపేరు విన్నఁ బదతాడితదుష్టభుజంగమంబుచా
డ్పునఁ గన లొందు నింతయును మున్నును జెప్పితిఁ గాదె వానిచే
తన భవదీయపుత్త్రులకుఁ దప్పదు మృత్యువ దెన్నిభంగులన్. 26

వ. అదియునుం గాక. 27

క. నీపుత్త్రులశౌర్యంబును, జాపాచార్యాపగాత్మజాతకృపభుజా
టోపంబును గర్ణదురా,లాపంబులు నిజముగాఁ దలంతె మనమునన్. 28

వ. అట్లుని వినుము. 29

ఉ. ఏపరమేశుచే జగము లీసచరాచరకోటితోఁ సము
ద్దీపిత మయ్యె నేవిభునిదివ్యకళాంశజు లబ్జగర్భగౌ
రీపతిముఖ్యదేవమునిబృందము లెవ్వఁ డనంతుఁ డచ్యుతుం
డాపురుషోత్తముండు గరుణాంబుధి కృష్ణుఁడు వో నరేశ్వరా. 30

ఉ. అట్టిజగన్నివాసుఁడు మురాసురభేది పరాపరుండు చే
పట్టి సఖుండు వియ్యమును బాంధవుఁడుం గురుఁడుం విభుండు నై
యిట్టల మైనప్రేమమున నెప్పుడుఁ దోడ్పడు చుండ వారలం
జుట్టన వేల నెవ్వరికిఁ జూపఁగ వచ్చునె పార్థివోత్తమా. 31

ఉ. కావునఁ బాండునందనులఁ గాఱియపెట్టక రాజ్యభాగముం
బావిరి నిచ్చి రాజ్యమును వంశముఁ బుత్త్రుల బంధువర్గముం
గావుము గాక లోభి యగుకష్టసుయోధనుమాట వింటివే
భూవర నీయుపేక్ష నగుఁ బో కులనాశము బంధునాశమున్. 32

తే. ఒకనికై యిట్లు కుల మెల్లను క్రుంగెడుంప
నత్తికొనఁ జూచె దిది నీతియే నృపాల
వినుము నామాట నీసుయోధనుని విడిచి
కులము రాజ్యంబుఁ దేజంబు నిలుపవయ్య. 33

క. అని యిట్లు దఱిమి చెప్పిన, విని దుర్యోధనుఁడు రోషవివశుం డగుచు
న్నినతనయశకునిదుశ్శా,సనుల నిరీక్షించి తామసంబునఁ బలికెన్. 34

క. దాసీపుత్త్రుని మీర లు,దాసీనుం జేయ కిటకుఁ దగునె పిలువఁగా
నాసీనుం డై ప్రేలెడు, గాసిలి చెడి పోవ వెడలఁగా నడువ రనా. 35

వ. అని యిట్లు దుర్యోధనుం డాడిన దురాలాపంబులు దనకు మనస్తాపంబు సేయం గార్యంబు విచారించి ధైర్యం బవలంబించి యొండు వలుక నొల్లక శరశరాసనంబులు విడిచి క్రోధంబు సహించి వనంబునకుం జని యందు. 36

సీ. విష్ణుస్వయంవ్యక్తవిమలభూములను బవిత్త్రంబు లగుహరిక్షేత్త్రములను
నెఱిఁ గొని దేవతానిర్మితహరిదివ్య,భూముల గంగాదిపుణ్యనదుల
సిద్ధపురాణప్రసిద్ధపుణ్యాశ్రమ,స్థలముల నుపవనస్థలములందు
గంధమాదనముఖక్ష్మాభృత్తటంబుల, మంజులగిరికుంజపుంజములను

తే. వికచకైరవపద్మహల్లకమరంద, పానవశమత్తమధుకరగానబద్ధ
రాజహంసవిలోలవిరాజమాన, మగుచుఁ జెలు వొందుపంకేరుహాకరముల. 37

క. మఱియును ఋష్యాశ్రమ వన, సరి దుపవన నద పుళింద జనపద గిరిగ
హ్వార గోష్ఠ యజ్ఞశాలా, పుర దేవాయతన పుణ్యభూములయందున్. 38

క. కూరలుఁ గాయలు నీళ్ళా,హారముగాఁ గొనుచు నియమ మలవడఁగ ననసం
స్కారశరీరరుం డగుచు ను,దారత నవధూతవేషధరుఁ డై వరుసన్. 39

క. హర్షముఁ గదురఁగ భారత,వర్షమునం గలుగుపుణ్యవరతీర్థము లు
త్కర్షం జూచుచు విగతా,మర్షుం డై సంచరించె మనుజవరేణ్యా. 40

వ. ఇట్లు సంచరించుచుఁ బ్రభాసతీర్థమ్మునకు వచ్చునప్పుడు. 41

చ. అరుగుచు దైత్యభేదనదయాపరిలబ్ధసమస్తమేదినీ
భరణధురంధరుం డగుచుఁ బాండుసుతాగ్రజుఁ డొప్పు[1]చుండు న
త్తఱి విదురుండుఁ దత్సరిదుదంచితసాల రసాల మాధవీ
కురవక మాలతీ వకుళ కుంజ లసత్తటమందు నున్నెడన్. 42

చ. నరవర వేణుజానలవినష్టమహాటవిమాడ్కిఁ బాండుభూ
వరధృతరాష్ట్రసూను[2]లనివారణఁ జాల విరోధ మెత్తి యొం
డొరులఁ జయింపఁ గోరి కదనోర్విఁ గురుక్షితిపాలముఖ్యు లం
దఱు మృతు లౌటయుఁ విని ఘనంబుగ శోకనిమగ్నచిత్తుఁ డై. 43

ఉ. ఆయెడఁ గాలు దన్నక రయంబున నేఁగి సరస్వతీనదీ
తోయములందుఁ గ్రుంకి మునితుల్యుఁడు వే చని యొం దనూనపా
త్తోయరుహాప్తభార్గవపృథుత్రితసోము[3]సుదాసశక్తిభృ

1. 'చుండ భూ, వర విదురుండుఁ దన్నికటపర్వతమాలరసాల' అ. ప్రే. 2. 'లనివార్య నిరూఢవిరోధ' అచ్చుప్రతి. 3. 'కుమారగోసుధా, వాయువ' వ్రా. ప్ర.

ద్వాయుయమాభిధానయుతవాహినుఁ దనరక్తిఁ గ్రుంకుచున్. 44

ఉ. వెండియుఁ బుణ్యభూములఁ బవిత్రసరిత్తులఁ జూచుచుఁ రమా
మండనుఁ డుండుదివ్యరుచిరమన్మణిచారుకవాటగేహాళీ
మండితసౌధగోపుర విమానము లున్నతభక్తిఁ జూచుచున్
నిండినవేడ్కఁ గృష్ణపదనీరజచింతనుఁ డై క్రమంబునన్. 45

విదురుండు దుర్యోధనుం గని కృష్ణాదుల వృత్తాంతం బడుగుట.

చ. చని చని తోంటిమత్స్యకురుజాంగలభూము లతిక్రమించి చ
య్యన యమునానదిం గదిసి యచ్చట భాగవతుం సరోజలో
చన[1]నిజభక్తు సద్గుణవిశారదు శాంతుని దేవమంత్రిశి
ష్యుని మహితప్రసిద్ధుఁ బరిశోషితదోషుఁ ప్రబుద్ధు నుద్ధవున్. 46

క. కని యనురాగవికాసము, దనమనమునఁ దొంగలింపఁ దగ గాఢాలిం
గన మాచరించి నెయ్యం,బునఁ గుశలప్రశ్న సేసి ముదమునఁ బలికెన్. 47

క. [2]హరిభక్తుల పుణ్యాత్ముల, దురితవిదూరుల విరోధిదుర్దమబలులం
గురుకులతిలకుల కుంతీ,వరసూనుల సేమ మరసి వారిని భక్తిన్. 48

వ. ఇట్లనియె. 49

చ. హరి దననాభిపంకరుహమందు జనించిన యట్టి భారతీ
శ్వరుఁ డతిభక్తి వేఁడ యదువంశమునం బలకృష్ణమూర్తులై
పరఁగ జనించి భూభరముఁ బాపినభవ్యులు రేవతీందిరా
వరు లట శూరసేనుని నివాసమునం సుఖ మున్నవారలే. 50

చ. కురుకులు లాదరింపఁగ సఖుండును నాప్తుఁడు నై తనర్చి సో
దరతరుణీజనంబులను దల్పెంపుం గడుగారవంబునం
గరుణ దలిర్ప నాత్మజులకంటెఁ బ్రియోన్నతిఁ బ్రోచువాఁడు సు
స్థిరమతి నున్నవాఁడె వసుదేవుఁడు వృష్ణికులప్రదీపకా. 51

శా. కందర్పాంశమునం దనూజుఁ బడయం గామించి భూదేవతా
బృందంబుం భజియించి తత్కరుణఁ [3]దీపింపఁ బ్రభావర్ణనం
బొందం రుక్మిణి గన్ననందనుఁడు ప్రద్యుమ్నుండు భాస్వచ్ఛమా
సందోహంబులు దన్నుఁ గొల్వ మహితోత్సాహంబుతో నొప్పునే. 52

క. సరసిజలోచనకరుణా,పరిలబ్ధసమస్తధరణిపాలనమహిమం
బరమప్రీతి సుఖించునె, చిరవిభవోదారుఁ డుగ్రసేనుఁడు జగతిన్. 53

చ. లలితపతివ్రతామణి విలాసవతీతిలకంబు పార్వతీ
లలన కుమారుఁ గన్నటు సుశీలతఁ జాంబవతీలలామ ని

---

1. నిజభక్తసద్గుణ. 2. హరిభక్తులు పుణ్యాత్ములు, దురితవిదూరులు విరోధిదుర్దమబలులున్, గురుకులతిలకులుగుంతీ 'వరసూనులుగుశలులేయ వారిభక్తన్' అ.ప్ర.3. 'దీపింపంబ్రభావంబు' అ.ప్ర.

ర్మలగతిఁ గన్నపట్టి సుకుమారతనుండు విరోధిభంజనో
త్కలిక సుఖించునే గుణకదంబుఁడు సాంబుఁడు వృష్ణిపుంగవా. 54

క. హరిపదసేవకుఁ డరిభీకరుఁ డర్జునువలన మిగులఁ గార్ముకవిద్యల్
[1]దిరముగఁ గఱచిన సాత్యకి, వరసుఖవిభవముల నున్నవాఁడె ధరిత్రిన్. 55

మ. జలజాతాంకుశచక్రచాపకులిశచ్ఛత్త్రాదిరేఖాంకితో
జ్జ్వలగోవిందపదాబ్జలక్షితవిరాజన్మార్గధూళిచ్ఛటా
కలితాంగుండు విధూతకల్మషుఁడు నిష్కామైకధర్ముండు స
త్కులజాతుం డన నొప్పునట్టిఘనుఁ డక్రూరుండు [2]జీవించునే. 56

క. శ్రుతులును గ్రతుజాతము స్మృతిఁ దాల్చినయట్టివేదమాతగతిన్ శ్రీ
పతిఁ దనగర్భంబున రక్షితుఁ జేసినగరిత దేవకీసతి [3]సుఖమే. 57

వ. మఱియు మహాత్మ మహితోపాసకు లగువారలకోర్కులు నింపింపం జాలిన భగవంతుండును శబ్దశాస్త్రంబునకుం గారణం బని తన్ను నఖిలదేవతాజనంబు లగ్గింపం గలమేటియును సకలజీవచతుర్విధాంతఃకరణంబు లయిన చిత్తాహంకారబుద్ధిమనంబులకుం గ్రమంబున వాసుదేవ సంకర్షణ ప్రద్యుమ్నానిరుద్ధు లధిదైవతంబు లగుదు రట్టిచతుర్విధతత్త్వంబులకుఁ దుర్యం బైనతత్త్వంబు మనస్సు తన్మనోమయుండు నైనయనిరుద్ధకుమారుండు సంతోషచిత్తుం డగునే యని. 58

మ. ఇతరారాధన మాని కృష్ణుఁ గమలాధీశుం బయోజాసనా
ర్చితు భక్తిన్ నిజనాథుఁగా సతతమున్ సేవించుపుణ్యుల్ జగ
న్నుతు లధ్యాత్మవిదుల్ మహాభుజులు మాన్యుల్ ధర్మమార్గుల్ సము
న్నతి సత్యాత్మజచారుదేష్ణగదు లానందాత్ము లే యుద్ధవా. 59

తే. క్రోధమాత్సర్యధనుఁడు సుయోధనుండు
వొలుమనెవ్వనిసభఁ జూచి కలుష మొదవి
మనములోన నసూయానిమగ్నుఁ డయ్యె
నట్టిధర్మజుఁ డున్నాఁడె యనఘచరిత. 60

తే. ఘనగదాభ్యాసచిత్రసంగతుల మెఱసి, కురుకుమారుల భూరిసంగరములోన
హతులఁ గావించి వెలసినయట్టిజెట్టి, వాయుతనయుండు కుశలియై వఱలునయ్య.

చ. హరికరుణాతరంగితకటాక్షనిరీక్షణలబ్ధశౌర్యవి
స్ఫురణఁ దనర్చి తన్ను నని బోయగతి న్నభవుం డెదిర్చినన్
బరవస మొప్పఁగా గెలిచి పాశుపతాస్త్రముఁ గొన్నశత్రుభీ
కరుఁడు ధనంజయుండు సుభగస్థితి మోదము నొందునే కదా. 62

---

1. 'గఱచిన బలియుఁడు సాత్యకి, వఱలినసుఖలీల నున్నవాఁడె' వ్రా. ప్ర. 2. 'భద్రాత్ముఁడే' అ. ప్ర. 3. 'సుఖియే' వ్రాఁతప్రతులు.

మ. తెలఁ గొప్పన్ జననీవియోగమునఁ గుంతీస్తన్యపానంబు సో
దరసంరక్షయుఁ గల్గి దేవవిభువక్త్రస్థామృతంబున్ ఖగే
శ్వరుఁ డర్థిం గయికొన్నమాడ్కిఁ గురువంశశ్రేణి నిర్జించి త
ద్ధరణీరాజ్యముఁ గొన్నమాదికొడుకుల్ ♦ ధన్యాత్ములే యుద్ధవా. 63

తే. పాండుభూమీశ్వరుండు సంప్రాప్తమరణుఁ, డైనశిశువులఁ బ్రోచుటకై నిజేశుఁ
గూడి చన కున్నయట్టియా ♦ కుంతిభోజ, తనయ జీవించునే నేఁడు ♦ మనుచరిత్ర.

వ. అని వెండియు. 65

మ. అనుసంభూతుఁడు పాండుభూవిభుఁడు నిర్యాణంబునం బొంద నా
తనిపుత్త్రుల్ దనుఁ జేర వచ్చినను మాత్సర్యస్థ్యంబుఁ బోఁ దట్టి యె
గ్గొనరించెన్ [1]ధృతరాష్ట్రభూమివిభుఁ డ ♦ ట్లూహింపఁగా నెగ్గు సే
సినవాఁడే యగుఁ గాక మేలు గలదే ♦ చింతింపఁగా నుద్ధవా. 66

క. అనుజుఁడు వీఁ డనకయ తన, తనయులు నను వెడల నడువఁదా నూరక యుం
డినధృతరాష్ట్రుఁడు నరకం, బునఁబడు నా దైనదుఃఖమున ననఘాత్మా. 67

వ. అదియునుం గాక పరమశాంతుండ వైననీమనంబున దుఃఖంబు గర్తవ్యంబుగా దంతేని.

క. నరలోకవిడంబనమున, హరి పరమపరుండు మానవాకృతితో ని
ద్ధరఁ బుట్టి యాత్మమాయా, స్ఫురణన్ మోహింపఁజేయు ♦ భూజనకోటిన్. 69

ఉ. కావున నమ్మహాత్ముని వికారవిదూరుని సర్వమోహమా
యాకలమానసుండ నగు నప్పుడు సంసృతి దుఃఖి నౌదు న
ద్దేవునిసత్కృపామహిమఁ ♦ దెలిన వేళ సుఖింతు నేన కా
[2]దావిధిశంకరప్రభృతు ♦ లవ్విభుమాయఁ దరింప నేర్తురే. 70

వ. అయిన నమ్మహాత్ముని కరుణాతరంగితాపాంగపరిలబ్ధవిజ్ఞానదీపాంకురనిరస్తసమస్తదోషాంధకారుండ నగుటను మదీయచిత్తంబు హరిపరాయత్తం [3]బయినఁ దన్మార్గంబు సతతంబు నిరీక్షించుచు నుండుదు మఱియును. 71

సీ. అట్టిసరోజాక్షుఁ ♦ డాత్మీయపదభక్తు, లడవుల నిడుమలఁ ♦ గుడుచు చుండ
దౌత్యంబు సేయఁ గొందఱు విరోధులు పట్టి, బద్ధునిఁ జేయ సన్నద్ధులైన
బలహీనుమాడ్కి మార్పడలేఁడ యసమర్థుఁ, డని తలంచెద వేని ♦ నచ్యుతుండు
పరుల జయింప నోపక కాదు విద్యాభి, [4]జనధనమత్తులై ♦ జగతిఁ బెక్కు

తే. బాధల నలంచుదుష్టభూపతుల నెల్ల, సైన్యయుక్తంబుగా నని ♦ సంహరించు
కొఱకు సభలోన నప్పుడా ♦ కురుకుమారు, లాడుదుర్భాషణములకు నలుగఁడయ్యె.

---

1. 'మదిఁ బాండుభూవిభుఁకు ♦ న్నూహింపఁగా' వ్రా. ప్ర. 2. 'దావిధిరుద్రముఖ్యులకు ♦ నవ్వి...వచ్చునే.' వ్రాఁతప్రతులు. 3. 'బయిన కారణంబునను వర్తంబు సతతంబు' అచ్చుప్రతి. 4. 'జాత్యధనంబుల ♦ జగతిఁ' ఆ. ప్ర.

మ. జననం బందుట లేనియీశ్వరుఁడు దా జన్మించు టెల్లన్ విరో
ధినిరాసార్థము వీతకర్ముఁ డగు నద్దేవుండు గర్మప్రవ
ర్తనుఁడౌ టెల్ల జరాచరప్రకటభూతశ్రేణులం గర్మవ
ర్తనులం జేయఁ దలంచి కాక కలవే తద్దైత్యారికిం గర్మముల్. 73

క. హరి నరుల కెల్లఁ బూజ్యుఁడు, హరి లీలామనుజుఁడును గుణాతీతుఁడు నై
పరఁగినభవకర్మంబులఁ, బొరయం డటు హరికిఁ గర్మములు లీల లగున్. 74

క. మదిఁ దనశాసన మిడి నిజ, పదములు సేవించులోకపాలాదులఁ [1]బెం
పొందవింప యదుకులంబున, నుదయించెను భువిని బలసహోదరుఁ డగుచున్.

తే. చలన మందక భూరిసంసరణతరణ, మైనసత్కీర్తి దిక్కుల నతిశయిల్లి
వఱల సమమతి నై యున్న వాఁడె కృష్ణుఁ
డనుచు విదురుఁడా యుద్ధవు నడుగుటయును. 76

వ. అట్టియెడ నయ్యుద్ధవుండు. 77

క. యదుకులనిధి యగుకృష్ణుని, పదజలజవియోగతాపభరమున మాటల్
ప్రిదులక హృదయం బెరియఁగఁ, బెదవులు దడుపుచును వగలఁ బొంపఱియుండెన్.

క. అని చెప్పి బాదరాయణి, మనుజేంద్రునివలను సూచి మఱి యిట్లనియెన్
విను మొకనాఁ డయ్యుద్ధవుఁ, డనయము నైదేండ్లబాలుఁ డై యున్నతఱిన్. 79

వ. మున్ను కృష్ణునిం గూడి యాడుబాలకులలో నొక్కబాలునిఁ గృష్ణునింగా భావించి పరిచర్య సేయుచుండ గుణవతీమతల్లి యగుతల్లి సనుదెంచి యాఁ కొంటి వది యేల రా వన్న యని పిలిచిన జననీవాక్యంబులు గైకొనక యఖండతేజోనిధి యైనపుండరీకాక్షుపాదారవిందమకరందసేవానురక్తిం జేసి యున్నయుద్ధవుండు నేఁడు కృష్ణవియోగతాపంబున హరివార్త విదురునకుఁ జెప్పం జాలక (యొప్పఱి)యుండుట యేమివిచిత్రం బని వెండియు నిట్లనియె నంత నుద్ధవుండు సరోజాక్షుపాదారవిందమకరందసుధాజలనిధిమగ్నమానసుం డై సముత్కంఠం జింతించి యొక్కముహూర్తమాత్రంబునకు బాష్పజలపూరితలోచనుం డై గద్గదకంఠుం డగుచు. 80

క. ఘనముగ నెమ్మనమున [2]మిం,చినకృష్ణవియోగజనితశిఖి దరికొనఁగాఁ
గనుఁగవ బెడచే నొత్తుచుఁ, బెను పొందినదురితశిఖరిభిదురుఁ విదురున్. 81

వ. కనుంగొని యిట్లనియె. 82

క. యముఁ డనుఘనకాలభుజంగమపుంగవుఁ డెగచి పట్టఁగా యదువంశో
త్తములచరిత్రలుఁ దత్కుశలము లే మని చెప్పుదుం గలంగెడి మనమున్. 83

సీ. మునిజనముఖపద్మములు ముకుళింపంగ, ఖలజనలోచనోత్పలము లలర
జారచోరులకోర్కి సఫలత నొందంగ, దానవదర్పాంధతమస మడర

1. బెం. పొదవించుట కదుకులమున. 1. 'మిం, చిన.....దరికొలుపన్' అచ్చుప్రతి.

వరయోగిజనచక్రవాకంబు లడలంగఁ, గలుషజనానురాగంబు పర్వ
భూరిదోషాగమస్ఫూర్తి వాటిల్లంగ, నదితధర్మక్రియ [1]లుడిగి మడఁగ
తే. మానుషాకారరుచికోటి మందపఱిచి, యనఘ యేమనవేర్తుఁగృష్ణాభిధాన
లోకబాంధవుఁ డుత్తమశ్లోకమూర్తి, మించుతేజంబుతోన నస్తమించె నయ్య.
వ. మఱియును. 85
క. హలకులిశజలజరేఖా,లలితశ్రీకృష్ణపాదలక్షిత యై ని
ర్మలగతి నొప్పెడుధరణీ,లలనామణి నేఁడభాగ్యలక్షణ యయ్యెన్. 86
క. యాదవులవలన రాజ్య,శ్రీ దొలఁగెను ధర్మగతి నశించెను భువి మ
ర్యాదలు దప్పె నధర్మో,త్పాదనమున దైత్యభేదదప్పినపిదపన్. 87
వ. మఱియు లలితనికషణ విరాజమాన మణిగణకిరణసుషమావిశేషవిడంబితవిమల సలిలంబులందుఁ బ్రతిఫలితసంపూర్ణచంద్రమండలరుచినిరీక్షించి జలచరబుద్ధింజేసి తజ్జలవిలోలమీనంబు లనూనస్నేహంబునం దలంచుచందంబునఁ గృష్ణానుచరులైనయదువృష్ణికుమారు లమ్మహనీయమూర్తిం దమకు నగ్రేసరుం డని కాని లీలామానుషవిగ్రహుం డైనపరమాత్ముం డని యెఱుంగక హరిమాయాజనితం [2]బగువసద్భావంబునం జేసి భోజనశయనాసనానుగమనంబులం జేరి సహోదరాదిభావంబులం గూడి చరియింతు రట్టిదేవుని మాయాపయోనిధినిమగ్నులు గాకుండ నబ్జభవభవాదులకైనం దీఱదు సర్వగుణగరిష్ఠులును సత్పురుషశ్రేష్ఠులును నగుపరమభాగవతులకుం దక్కఁ దక్కినవారలకుం జెప్ప నేల యదియునుం గాక యభజనవిద్యాధనబలగర్వమదాంధీభూతచేతస్కులైన శిశుపాలాదిభూపాలకు లమ్మహాత్మునిం బరతత్త్వం బని యెఱుంగక నిందించుదుర్భాషలు దలంచిమనస్తాపంబు నొందు చుందురు నని వెండియు. 88
మ. అవితృష్ణవ్రతధీసమాహితతపోవ్యాసంగు లైనట్టిభా
గవతశ్రేష్ఠుల కాత్మమూర్తి నిఖిలైకజ్యోతిమైఁ జూపి [3]శో
కవిశోకంబులు నిర్దహించి కమలాకాంతుండు శాంతుండు మా
నవరూపం బగుదేహముం వదలి యంతర్ధానుఁ డయ్యెం జుమీ. 89
సీ. మర్త్యవికాసైకమాన మై తనకును, విస్మయజనక మై వెలయునట్టి
యాత్మీయయోగమాయాశక్తిఁ జేపట్టి, చూపుచు నత్యంతసుభగ మగుచు
భూషణంబులకును భూషణం బై వివేకముల కెల్లను బరకాష్ఠ యగుచు
సకలకల్యాణసంస్థాన మై సత్యమై, తేజరిల్లెడునట్టిదివ్యమూర్తి
తే. తాన తనమూర్తి నిజశక్తిఁదగ ధరించి, యమతనూభవురాజసూయాధ్వరంబు
నందు నెవ్వనిశుభమూర్తి నర్థితోడ, నిండువేడుకఁ జూచి వర్ణించు చుండు.

1. 'లుప్త మడఁగ: లుర్లి పడఁగ' వ్రా. ప్ర. 2. 'బైనయసద్భేదంబునంజేసి' వ్రా. ప్ర.
3. 'తో, కవిలోకంబులు' వ్రా. ప్ర.

క. ప్రకటముగఁ గమలభవసృష్టికిఁ గారణ మీమహాత్ముఁడే యనుచును ను
త్సుకులై తన్మూర్తిని దప్పక చూచిరి గాదె తత్సభాజను లెల్లన్. 91

వ. మఱియు శాంతోగ్రరూపధరుం డైనసర్వేశ్వరుండు శాంతరూపుండు గావునఁ బరకృతాపరాధనిపీడ్యమానమానసుం డయ్యు[1]ననుకంపాయత్తచిత్తుం డై వర్తించుచుఁ బరాపరుండును బ్రకృతికార్యం బైనమహత్తత్త్వరూపుండును జననరహితుం డయ్యును దారువులవలన ననలంబు దోఁచుచందంబున జననంబు నొందుచుండు నట్టిసరోజనాభుని హాసరాసలీలానురాగవిలోకన ప్రతిలబ్ధమాన లైన గోపకామినులు దన్మూర్తిదర్శనానువర్తమనీషలం గలిగి వర్తించి రదియునుం గాక. 92

చ. దివిజులకోర్కిఁ దీర్ప వసుదేవునియింట జనించి కంసదా
నవుఁడు హరించు నన్భయమునం జని నందునియింట నుంటకున్
యవనజరాసుతాదులకు నాజి నెదుర్పడ లేక సజ్జన
స్తవ మథురాపురిన్ విడిచి దాఁగుటకున్ మదిఁ జింత నొందుదున్. 93

వ. అదియునుం గాక. 94

సీ. కడఁగి పెక్కిడుమలఁ గుడుచుచుఁ జిత్రముల్, గలఁగఁగ బంధనాగారములను
వసరిన దేవకీవసుదేవులను డాయఁ, జనుదెంచి భక్తివందన మొనర్చి
తలిదండ్రులార యేఁ గలుగంగ మీరలు, కంసుచే నలజడిఁ గ్రాఁగు చుండఁ
గడిఁదిశత్రునిఁ జంపఁగా లేక చూచుచు, నున్ననాతప్పుఁ బ్రసన్ను లగుచుఁ
తే. గావుఁ డని యానతిచ్చినదేవదేవు, సద్భుతావహమధురవాక్యములఁ దలఁచి
తలఁచినాచిత్తమునఁ బెద్దగలఁగుచుండుఁ, బృథులపాతకభూమిభృద్భిదుర విదుర.

క. విమలమతిఁ దలఁప నెవ్వని, బొమముడిమాత్రమున నఖిలభూదేవీభా
రము వాయు నట్టిహరిపద, కమలమరందంబుఁ గ్రోలుఘనుఁ డెవ్వాఁడో. 96

క. మందప్రజ్ఞుఁడ నై గో, విందుని మురదైత్యహరుని విష్ణునిఁ బరమా
నందుని నందతనూజుని, మందరధరుఁ జిత్తమందు మఱతునె యెందున్. 97

చ. అదియును గాక మీరు నృపు లందఱుఁ జూడఁగ ధర్మసూతి పెం
పొదవినరాజసూయసవనోత్సవమందును జన్మ మాదిగాఁ
బదపడి యెగ్గొనర్చుశిశుపాలుఁడు యోగిజనంబు నిట్టి ద
ట్టి దని యెఱుంగ నోపనికడిందిపదంబునఁ [2]బొందెనే కదా. 98

చ. కురునృపపాండునందను లకుంఠితకేళిఁ జమూసమేతు లై
యరిది రణోర్విఁ నెవ్వనిముఖాంబురుహామృత మాత్మలోచనో
త్కరముల, గ్రోలి పార్థవిశిఖప్రకరక్షతపూతగాత్రులై
గురుతరమోక్షధామమునకుం జని సౌఖ్యము [2]నొందిరే తుదిన్. 99

1. ననుకంపాయుక్తుం డై. 2. 'నొందిరే కదా' వ్రా. ప్ర.

సీ. అట్టి సరోజాక్షుఁ డాద్యంతశూన్యుండు, సుభగుండు త్రైలోక్యసుందరుండు
కమనీయసాగరకన్యకాకుచకుంకు,మాంకితవిపులబాహాంతరుండు
సకలదిక్పాలకభాస్వత్కిరీటన్యస్త, పద్మరాగారుణపాదపీఠుఁ
డజుఁ డనంతుఁడు సమానాధికవిరహితుం, డిద్ధమూర్తిత్రయాధీశ్వరుండు
తే. నైన హరి యుగ్రసేనుని నఖిలరాజ్య, రుచిరసింహాసనమునఁ గూర్చుండఁబెట్టి
భృత్యభావంబునొంది సంప్రీతి నతని,పనుపు సేయుట కెపుడు నామనము గుందు

వ. అని వెండియు నిట్లనియె నవఘ పరాత్పరుండును యోగీశ్వరేశ్వరుండును నగు
కృష్ణుండు భగవద్భక్తుండును బరమభాగవతోత్తముండును నైన యుగ్రసేనుని
సేవించుట యాశ్చర్యంబు గాదు తన్నుఁ హరియింపం దలంచి కుచంబుల విషంబు
ధరియించి స్తన్యపానంబు సేయించిన దుష్టచేతన యైన పూతనకుం జన్నిచ్చి పెంచిన
యశోదాదేవికి నైన నందరాని నిజపదంబుఁ గారుణ్యాయత్తచిత్తుం డై యొసంగె
ననిన నిజపదధ్యానపరాయణు లగువారల ననుసరించి సేవించుట సెప్ప నేల
యనిన నుద్ధవునికి విదురుం డిట్లనియె భక్తవత్సలుండును గారుణ్యజలనిధియు (నై
భాగవతజనుల ననుగ్రహించు) పుండరీకాక్షుండు భాగవతసేవ సేసెం గాక నిజ
దాసలోకంబునకొసంగు పరమపదంబు నుగ్రకర్ములైన రాక్షసుల కెట్లొసంగె
నత్తెఱం గెఱింగింపు మనిన విదురునకు నుద్ధవుం డిట్లనియె. 101

మ. దనుజానీక మనేకవారములు దోర్దర్పంబు సంధిల్లఁగా
వినతానూనుభుజాధిరోహుఁ డగునవ్విష్ణున్ సునాభాయుధు
న్ననిలో మార్కొని పోకు పోకు హరి దైత్యారాతి యంచుం దదా
ననముం జూచుచుఁ గూలి మోక్షపదము న్ప్రాపింతు రత్యున్నతిన్ 102

క. ధీరజనోత్తమ నవసిత, సారసలోచనుఁడు గృష్ణుజననంబును ద
చ్చారిత్రము నెఱిఁగింతు న,దారత నీవిపుడు వినుము తద్విధ మెల్లన్. 103

చ. ధరణిభరంబు వాపుటకుఁ దామరసాసనుప్రార్థనన్ రమా
వరుఁ డలకంసబంధననివాసమునన్ వసుదేవదేవకీ
వరులకు నుద్భవింప బలవంతుఁడు గంసుఁడు హింస సేయు న
న్వెఱపున నర్ధరాత్రి సుతునిం గొని యవ్వసుదేవుఁ డిమ్ములన్. 104

క. నందునిమందకుఁ జని త,త్సుందరితల్పమునఁ బరులు సూడకయుండన్
నందనుని నునిచి యానక, దుందుభి మరలంగ నేఁగెఁ దొల్లిటిపురికిన్. 105

క. హరి యేకాదశసంవ, త్సరములు నందవ్రజమునఁ దను హరి యనియె
వ్వరు నెఱుఁగ కుండ నాహల,ధరుతోఁ [1] గ్రీడించుచుండెఁ దద్దయుఁ బ్రీతిన్.

క. గోపాలవరుల కైనను, నాపోవఁగ దనసమంచితాకార మొగిం
జూపని శ్రీపతి వేడుక, గోపాలురఁ గూడి కాచె గోవత్సములన్. 107

1. 'గూడాడుచుండె' అనియు వ్రాఁతప్రతులు.

వ. అయ్యవసరంబునం గృష్ణుండు లీలావినోదంబులు దోడిగోపాలబాలురకుం
జూపం దలంచి. 108

చ. వరయమునానదీసలిలవర్ధితసౌరభయుక్తపుష్పమే
దురమకరందపాన[1]పరితుష్టమధువ్రతయూథమాధవీ
కురవకకుందచందననికుంజములందు మయూరశారికా
పరభృతరాజకీరమృదుభాషలభంగిఁ జెలంగి పల్కుచున్. 109

ఉ. శ్రీరమణీమనోవిభుఁడు సింహకిశోరముఁబోలె లీలఁ గౌ
మారదశన్ రమావిపులమందిరముం బురుడించుగోతతిన్
వారక మేపుచుం దరళవంశరవస్ఫుటమాధురీసుధా
సారముచేత గోపజనసంఘములన్ ముద మందఁ జేయుచున్. 110

వ. మఱియును. 111

మ. చిరకేళీరతి బాలకుల్ తృణములన్ సింహాదిరూపంబులం
గర మొప్పన్ విరచించి వాని మరలన్ ఖండించుచందంబునం
గరుణాతీతులఁ గామరూపు లగునక్కంసప్రయుక్తక్షపా
చరులం గృష్ణుఁడు సంగరస్థలములం [2]జక్కాడె లీలాగతిన్. 112

చ. వరయమునానదీజలనివాసమహోరగవిస్తృతాస్యవి
స్ఫురితవిషానలప్రభలసోఁకునఁ గ్రాఁగినగోపగోధనో
త్కరముల నెల్లఁ గాచి భుజగప్రవరున్ వెడలంగఁ దోలి త
త్సరిదమలాంబుపానమున సంతస మందఁగఁ జేసె గోతతిన్. 113

మ. దివిజాధీశుగుఱించి వానకొఱకై దీపింప నందాదివ
ల్లవు లేఁటేఁట ననూనసంపదల నుల్లాసంబునం జేయును
త్సవముం గృష్ణుఁడు మాన్పి గోపగణముల్ సంప్రీతి నొందన్ శచీ
ధవుగర్వం బడఁపంగ నవ్యయముగాఁ దాఁ జేసె గోయాగమున్. 114

చ. హరిహయుఁ డంత రోషవివశావిలమానసుఁ డై సరోరుహో
దరుమహిమం బెఱుంగక మదం బడరంగ వలాహకాదిభీ
కరఘనపంక్తిఁ బంపిన నఖండశిలామయభూరివర్షముల్
గురిసె ననూనగర్జనల గోకుల మాకుల మంది మ్రాఁగఁగన్. 115

ఉ. ఆ తఱి మంద గొందలము నందఁగ వల్లవు లెల్లఁ గృష్ణ కృ
ష్ణేతివిభీతవాక్యములఁ జిందఱవందఱ లై కలంగుచుం
గాతరులై నినుం గరుణఁ గావుము కావు మనాథనాథ ని
ర్ధూతకళంక భక్తపరితోషణభూషణ పాపశోషణా. 116

మ. అని యిబ్బంగి విపన్ను లై పలుకఁ గుయ్యాలించి కృష్ణుండు స

1. పరితుష్టితభృంగసమూహమాధవీ. 2. 'జెండాడె' వ్రా. ప్ర.

జ్ఞపరిష్ఠుఁడు గోపగోపీపశురక్షాదక్షుఁడై దేవతా
జను లగ్గింపఁ గరాంబుజాతమున సచ్ఛత్త్రంబుఁగాఁ దాల్చె బో
రన గోవర్ధనశైలముం దటచరద్ద్రవ్యామరీజాలమున్. 117

వ. నెండియు. 118

సీ. శరదాగమారంభసంపూర్ణపూర్ణిమా,చంద్రసాంద్రాతపోజ్జ్వలిత మగుచు
వెలయు బృందాటవీవీథియం దొకనాఁడు, రాసకేళీమహోల్లాసుఁ డగుచు
రుచిరసౌభాగ్యతారుణ్యమనోరమ,స్ఫూర్తిఁ జెన్నొందినమూర్తి దనర
సలలితముఖచంద్రచంద్రిక గోపికా,నయనోత్పలముల కానంద మొదవ
తే. భవ్యచాతుర్యభంగిఁ ద్రిభంగి యగుచు, నబ్జనాభుండు సమ్మోద మతిశయిల్ల
లీలఁ బూరించునరమురళీనినాద, మర్థి వీతేర విని మోహితాత్మలగుచు. 119

చ. పతులు మఱందులుం సుతులు బావలు నత్తలు మామలుం సము
న్నతి వల దన్న మానక మనంబునఁ గృష్ణపదాబ్జసేవనా
న్వితరతి గోపకామినులు వే చనుదేఁ గరుణాపయోధి శో
భితగతి రాసకేళి సలిపెం దరుణీనవపుష్పచాపుఁడై. 120

ఉ. రాముఁడు దాను గూడి మధురాపురికిం జని యందు వైభవో
ద్దామనృపాసనంబున ముదంబున నున్నదురాత్ముఁ గంసు దు
ష్టామరశత్రుఁ ద్రుంచి ముదమారఁగఁ దల్లిని దండ్రి నంచిత
శ్రీమహితాత్ములై తనరఁ జేసె సరోరుహనాభుఁ డున్నతిన్. 121

మ. నలు వొప్పంగ షడంగయుక్తమహితా[1]మ్నాయంబుఁ జౌషష్ఠివి
ద్యలు సాందీపనిచే నెఱింగెఁ జెలు వొందన్ విన్నమాత్రంబులో
పలనే లోకగురుండు దాన తనకుం భావింప నన్యుల్ గురు
ల్గలరే లోకవిడంబనార్థ మగు లీలల్ గావె యమ్మేటికిన్. 122

ఉ. [2]మించి ప్రభాసతీర్థమున మృత్యువశంబునఁ బొంది పోయి యా
పంచజనోదరస్థుఁ డగు బాలకు దేశికునందనుం బ్రభో
దంచితలీలఁ దెచ్చి గురుదక్షిణగా నతిభక్తియుక్తి న
ర్పించె గురుండు చిత్తమునఁ బెం పెసలార మురారి మెచ్చియున్. 123

సీ. ఘనుఁడు విదర్భేశుఁ డను నొప్పు భీష్మకు, వరసుతామణి నవవారిజాక్షిఁ
బద్మాసమాన రూపశ్రీవిభాసితఁ, గమనీయభూషణఁ గంబుకంఠిఁ
జతురస్వయంవరోత్సవసమాగతచైద్య,సాల్వమాగధముఖ్యజనవరేణ్య
నికరసమావృతఁ బ్రకటసచ్చారిత్ర, రుక్మిణి నసమానరుక్మకాంతి
తే. సమరగుప్తామృతంబు విహంగవిభుఁడు, గొనిన కైవడి మనుజేంద్రకోటిఁ దోలి

---

1. 'మ్నాయాదిసైర్మల్యవి, ద్యలు' వ్రా. ప్ర. 2. 'మంచిప్రభాసతీర్థజలమధ్యమునన్ మృతి నొంది పోయి' వ్రా. ప్ర.

కమలానాథుండు నిజభుజాగర్వ మలరఁ, దెచ్చి వరియించె నతని సుకీర్తింప వశమె.

చ. పరువడి భూరిసత్త్వవృషభంబుల ముక్కులఁ గుట్టి దర్పల
స్ఫురణ సహింపఁ జాలక నృపుల్ దలపడ్డ జయించి నగ్నజి
ద్ధరణిపనందనన్ సకలచరామరసాక్షిఁ బ్రమోదియై స్వయం
వరమునఁ బెండ్లియాడె గుణవంతుఁ డనంతుఁ డనంతకీర్తియౌన్. 125

మ. ప్రతివీరక్షయకారి నాఁ బరఁగి సత్రాజిత్తనూజాహృదీ
ప్సితముం దీర్పఁ దలంచి నాకమునకుం జెంపారఁగా నేఁగి వ
ర్ణితశౌర్యోన్నతిఁ బారిజాతమిలకున్ లీలాగతిం దెచ్చె ను
ద్ధతి దేవేంద్రు జయించి కృష్ణుఁ డనఘోత్తన్మాత్రుఁడై చూడఁగన్. 126

సీ. మాసితాఖిలజగత్తన్మయదేహమునఁ బొల్చు, ధరణిదేవికిఁ బ్రియతనయుఁడైన
నరకదానవుని సునాభాఖ్యఁ జెన్నొందు, ఘనచక్రధారావిఖండితోత్త
మాంగునిఁ జేయ నయ్యవనీలలామంబు, వేఁడినఁ దత్పుత్త్రు విపులరాజ్య
పదమున నిల్పి లోకపలిమందిరమునకుఁ, జేరఁగ నరకుండు సెఱలఁ బెట్టి

తే. నట్టికన్యలు నూఱుఁ బదాఱువేలు, నార్తబాంధవుఁ డైనపద్మాక్షుఁ జూచి
హర్షబాష్పాంబుధారాప్రవర్ష మొదవఁ, బంచశరబాణనిర్భిన్నభావ లగుచు.

చ. లలితతదీయసుందరవిలాసవిమోహిత లైనవారి నిం
పొలసినకోర్కిఁ దీర్చుటకు నొక్కముహూర్తమునన్ వరించి క
న్యల లలితావరోధభవనంబుల నందఱ కన్నిరూపులై
కలసి సుఖస్థితిం దనిపెఁ గాంతల భక్తిసితాంతచిత్తలన్. 128

క. చతురతతో నం దొక్కొక, యతివకుఁ బదుకేసి సుతుల నాత్మసముల ను
న్నతభుజశక్తులఁ గాంచెను, వితతంబై కీర్తి దిశల వినుతికి నెక్కన్. 129

సీ. మథురాపురముఁ జతుర్విధబలౌఘములతో, నావరించినకాలయవనసాల్వ
మగధభూపాలాదిమనుజేంద్రలోకంబు, సైన్యయుక్తము గాఁగ సంహరించి
తనబాహుశక్తిఁ జిత్తముల నర్థించిన, భీమపార్థులకు సుద్దామవిజయ
మొసఁగి తద్వైరుల నుక్కడంగఁగఁ ద్రుంచి, బాణశంబరమురపల్వలాది

తే. దనుజనాయకసేనావితానములను, హలధరాదిసమేతుఁడై హతులఁ జేసె
[1]దంతవక్త్రాదిదైత్యులు దన్ను నెదుర, భండనములోనఁ ద్రుంచె దోర్బలము మెఱసి.

వ. వెండియుం గృష్ణుండు కౌరవపాండవభండనంబునకుం దోడ్పడి రాజన్యు లన్యోన్యమాత్సర్యోత్సాహసమేతులై సైనికపాదఘట్టనంబుల ధరాచక్రంబు గంపింప ననన్యసామాన్యంబు లయిన శంఖభేరీప్రముఖతూర్యఘోషంబులు నింగి ముట్టఁ దురంగమరింఖాసముద్ధూతధూళిపటలపరిచ్ఛన్న భానుమండలంబునుం గాఁ జనుదెంచి కురుక్షేత్రంబున మోహరించిన నుభయపక్షబలంబులం దునుమాడి నిఖిల

1. దతివ మురనాదిదైత్యులు,

రాజ్యవైభవమదోన్మత్తుండయిన సుయోధనుండు నిఖిలరాజసమక్షంబునఁ గర్ణశకునిదుశ్శాసనాదులదుర్మంత్రంబున నిరంతరంబుఁ గుంతీనందనుల కెగ్గు చేసిన దోషంబునం జేసి సంగరరంగంబున భీముగదాఘాతంబునం దొడలు విఱిగి పుడమిం బడి గతాయుశ్శ్రీవిభవుండై యుండ సపరితోషచిత్తుండనై చూచితిని గదా యపరిమితబాహుబలోత్సాహులైన భీష్మద్రోణభీమార్జునులచేత నఖిలధరాధిపతుల నష్టాదశాక్షౌహిణీబలంబులతోడం దునుమించితి నింకను మత్సమానబలులయిన యదువీరుల జయింప నెంతవారలకైనం దీరదు మధుపానమదవిఘూర్ణితతామ్రవిలోచనులై వర్తించు యాదవులకు నన్యోన్యవైరంబులు గల్పించి పోరించి యితరేతరకరాఘాతంబుల హతులై తన్నుఁ గలసినం గాని భూభారంబుడుగదని చిత్తంబునం దలంచి యంత ధర్మనందనుచే నిస్సపత్నంబగు రాజ్యంబు పూజ్యంబుగాఁ జేయించుచు మర్త్యలోకంబుఁ గర్తవ్యంబులైన ధర్మపథంబులు సూపుచు బంధుపుత్త్రులనెల్లఁ బరితోషంబునొందించుచుం దత్పరోక్షంబున వారి వంశం బుద్ధరింపం దలంచి యభిమన్యునివలని యుత్తరాగర్భంబు నిలిపి గురుతనయప్రయుక్తమహితబ్రహ్మాస్త్రపాతంబునం దద్గర్భదళనంబు గాకుండ నర్భకుని రక్షించి నిజపదారవిందసేవారతుండైన ధర్మసుతుచేఁ గీర్తిప్రతాపంబులు నివ్వటిల్లం దురంగమేధంబులు మూఁడు సేయించి వెండియు. 131

సీ. వల నొప్ప లౌకికవైదికమార్గముల్, నడపుచు ద్వారకానగరమందు
నవిదితాత్మీయమాయాప్రభావమున ని, స్సంగుఁడై యుండి సంసారిపగిదిఁ
జెంది కామంబులచేత విమోహితుం, డై సుఖించుచు ముదితాత్ముఁ డగుచు
నంచితస్నిగ్ధస్మితావలోకముల సు, ధాపరిపూర్ణసల్లాపములను
తే. శ్రీనికేతనమైన శరీరమునను, బాండునందనయదుకులప్రకరములను
లీలఁ గారుణ్య మొలయఁ బాలించుచుండె, నార్తరక్షణుఁడు నారాయణుండు.

సీ. సంపూర్ణపూర్ణిమాచంద్రచంద్రిక నొప్పు, రమణీయశారదరాత్రులందు
సలలితకాంచనస్తంభసౌధోపరి, చంద్రకాంతోపలస్థలములందు
మహితకరేణుకామధ్యదిగ్గజముల, గతిని సౌదామినీలతలనడిమి
నీలమేఘంబులలీల [1]ముక్తాన్వయు, క్తస్నిగ్ధనీలరత్నములభాతి
తే. సతతయౌవనసుందరీయుతవిహారుఁ, డగుచు సతు లెంద ఱందఱకన్నిరూప
ములను గ్రీడించెఁ బెక్కబ్దములు సెలంగి, నందనందనుఁ డభినవానందలీల. 133

వ. అంత నొక్కనాఁడు. 134

చ. మునివరు లేగుదేర యదు[2]భోజవరేణ్యులు గూడి ముట్టఁ బ
ల్కినఁ గన లొంది వారు దమకించి శపించినఁ గొన్నిమాసముల్
చనునెడ దైవయోగమున జాతరఁ బోసమకట్టి వేడుకల్

---

1. ముక్తాయుక్త, లాలితస్నిగ్ధనీలములభాతి. 2. 'ముఖ్యులు గొందఱు గూడి' అ. ప్ర.

మనములఁ దొంగలింపఁ గరిమన్ నిజయానము లెక్కి యాదవుల్. 135

ఉ. కోరి ప్రభాసతీర్థమునకుం జని తన్నదిఁ గ్రుంకి నిర్మలో
దారత నందు దేవముని తర్పణముల్ పితృతర్పణంబులున్
వారనిభక్తిఁ జేసి నవవత్సలతోఁ బాలుపారు గోవులన్
భూరిసదక్షిణాకముగ భూసురకోటికి నిచ్చి వెండియున్. 136

క. అజినపట రత్నకంబళ, రజత మహారజత తిల ధరా వరకన్యా
గజ తురగ రథము లను సద్ద్విజకోటికి నిచ్చెఁ బెంపు దీపింపంగన్. 137

వ. ఇట్లు సఫలంబు లయిన భూదానంబు మొదలుగాఁ గల దానంబు లనూనంబులుగా భగవదర్పణబుద్ధిం జేసి యనంతరంబ. 138

తే. ఎసఁగు మోదంబు సంధిల్ల నిష్టమైన, రసికమృదులాన్న మర్థిఁ బారణలు సేసి
మంజులాసవరసపానమత్తులగుచుఁ, గడఁగి యన్యోన్యహాస్యవాక్యములఁ గలఁగి.

వ. ఇట్లు దమలోన మదిరాపానమదవిఘూర్ణితతామ్రలోచను లయి మత్సరంబుల నొండొరులం బొడిచి సమస్తయాదవులును వేణుజాతానలంబునఁ దద్వంశపరంపరలు దహనంబు నొందుచందంబునఁ బొలిసి రది యంతయుం గనుంగొని శ్రీకృష్ణుం డప్పుడు. 140

క. చతురతతో నిజమాయాగతిఁ జూచి లసద్విలోలకల్లోలసమం
చితవిమలకమలసారస్వతజలముల విహితవిధులు సలిపినవాఁడై. 141

క. ఒకవృక్షమూలతలమున, నకలంకగుణాభిరాముఁ డాసీనుం డై
యకుటిలమతి [1]బదరీవనమునకును బొమ్మనుచు మొఱఁగి పోయిన నేనున్. 142

క. క్రమమున నిజకులసంహారము సేయఁ గడంగు టెఱిఁగి రమణీయశ్రీ
రమణుచరణాబ్జయుగవిరహము నకు మది నోర్వలేక యనుగమనుఁడ నై. 143

క. హరి నరయుచుఁ జని చని యొక, తరుమూలతలంబునందుఁ దనదేహరుచుల్
వరఁగఁగ నున్న మహాత్మునిఁ, బరునిఁ బ్రసన్నార్తిహరుని భక్తవిధేయున్. 144

వ. మఱియును. 145

సీ. అస్మత్ప్రియస్వామి నచ్యుతుఁ బరసత్త్వగుణగరిష్ఠుని రజోగుణవిహీను
సురుచిరద్వారకాపురసమాశ్రయు ననాశ్రయు నీలనీరదశ్యామవర్ణు
దళదరవిందసుందరపత్త్రనేత్రు లక్ష్మీయుతుఁ బీతకౌశేయవాసు
విలసితవామాంకవిన్యస్తదక్షిణచరణారవిందు శశ్వత్ప్రకాశు

తే. ఘనచతుర్బాహు సుందరాకారు ధీరుఁ, జెన్ను గల లేఁతరావిపై వెన్ను మోపి
యున్న వీరాసనాసీను నన్నుఁ గన్నతండ్రి నానందపరిపూర్ణు దనుజహరుని.

మత్తకోకిలము. కంటిఁ గంటి భవాబ్ధి దాఁటఁగఁ గంటి నాశ్రితరక్షకుం
గంటి యోగిజనంబు డెందముఁ గంటిఁ జుట్టముఁ గంటి ము

1. 'బదరీవని, కేఁక నీ వరుగు మని మొఱఁగి 2 యోఁగిన' అ. ప్ర.

క్కంటికిం గన రానియెక్కటిఁ జక్కంటిఁ దామరకంటిఁ జే
కొంటి ముక్తినిధానముం దలఁచికొంటి సౌఖ్యము లందఁగన్. 147

వ. అయ్యవసరంబునం బరమభాగవతోత్తముండును మునిజనసత్తముండును ద్వైపాయనసఖుండును బరమతపోధనుండును నఘశూన్యుండును నఖిలజనమాన్యుండును బుధజనవిధేయుండును నగు మైత్రేయుండు దీర్థాచరణంబు సేయుచుం జని చని. 148

మ. కనియెం దాపసపుంగవుం డఖిలలోకఖ్యాతవర్ధిష్ణు శో
భనభాస్వత్పరిపూర్ణయౌవనకళాభ్రాజిష్ణు యోగీంద్రహృ
ద్వనజాతైకచరిష్ణుఁ గౌస్తుభమణిద్యద్భూషణాలంకరి
ష్ణు నిలింపాహితజిష్ణు విష్ణుఁ బ్రభవిష్ణుం గృష్ణు రోచిష్ణునిన్. 149

క. తదనంతరంబ హరిఁ దనహృదయాంభోరుహము ముకుళితేక్షణముల స
మ్మదమునఁ జూచుచు నానతవదనుండై యుండె ముదము ప్రవఱలఁగ ననఘా.

వ. అంత నగ్గల నేతెంచి యున్న మైత్రేయుండు వినుచుండ దరహాసచంద్రికాసుందరవదనారవిందుండును నానందసుధానిష్యందకందళితహృదయుండును భక్తానురక్తదయాసక్తవిలోకనుండును నగు పుండరీకాక్షుండు నన్ను నిరీక్షించి యిట్లని యానతిచ్చెఁ బూర్వభవంబున వసుబ్రహ్మలు సేయు సత్త్రయాగంబున వసువై భవదీయహృదయంబున నితరపదార్థంబులు గోరక మదీయపాదారవిందసేవం గాంక్షించితివి గావున నన్నిమిత్తంబున నేను నీహృదయంబున వసియించి సమస్తంబును గనుచుండు నాత్మారాముండనైన నన్ను నెవ్వరేని సదసద్వివేకులై యెఱుంగం జాలరు వారలకు నేను నగోచరుండనై యుండుదు మతపరిగ్రహంబు గల నీకు నీజన్మంబ కాని పునర్భవంబు నొందకుండుటకు భవదీయపూర్వజన్మకృతసుకృతవిశేషఫలంబు కతన నియ్యాశ్రమంబున మత్పాదారవిందసందర్శనంబు గలిగె నదియుం గాక పద్మకల్పంబునందు మన్నాభిపద్మమధ్యనిషణ్ణుం డయిన పద్మసంభవునకు (జన్మమరణాదిసంసృతినివర్తకంబును నవిరతానశ్వరసౌఖ్యప్రవర్తకంబునగు) మన్మహత్త్వంబుఁ దెలియఁజేయునట్టి దివ్యజ్ఞానంబు నీకు నెఱింగింతు నని యమ్మహనీయతేజోనిధి యానతిచ్చిన సుధాసమానసరసాలాపంబులు గర్ణకలాపంబులై మనస్తాపంబులం బాపిన రోమాంచకంచుకితశరీరుండను నానందబాష్పధారాసిక్తకపోలుండను బరితోషసాగరాంతర్నిమగ్నమానసుండను నయి యంజలిపుటంబు నిటలతటంబున ఘటియించి యిట్లంటి. 151

క. పురుషోత్తమ నీపదసరసిరుహధ్యానామృతాభిషేకస్ఫురణం
గర మొప్పిన నాచిత్తమితరవస్తువులందు వాంఛఁ దగులునె యెందున్. 152

చ. జననము లేనినీవు భవసంగతి నొందుట కేమికారణం
బనియును గాలసంహరుఁడ వై జగముల్ [1]విలయించునీవు పా
యనిరిపుభీతి కై సరిదుదంచితదుర్గము నాశ్రయించు టె
ట్లనియును దేవ నామనమునందుఁ దలంతు సరోజలోచనా. 153

వ. అదియునుం గాక. 154

క. శ్రీరమణీశ్వర నీ వాత్మారాముఁడ వయ్యు లీలఁ దరుణీకోటిం
గోరి రమించితి వనియును, వారక యేఁ దలఁతు భక్తవత్సల కృష్ణా. 155

క. పరతత్త్వజ్ఞులు గరుణాకర నిను సంసారి వనుచుఁ గడఁక దలంపర్
అరసి ననుఁ గాచు టెల్లను, గర మరుదు తలంచి చూడఁ గమలాధీశా. 156

వ. దేవా నీ వఖండితవిజ్ఞాననిర్మలాంతఃకరణుండ వయ్యును ముగ్ధభావంబునఁ బ్రమత్తుని చందంబున విమోహితుండవై వడిం బ్రవర్తించుచు నెందేని నొదిఁగి యుండుటం దలంచి నాడెందంబు గుందు చుండు నరవిందలోచన పురందరవందిత ముకుంద యిందిరాసుందరీరమణ సరస్వతీరమణునకుం గరుణించి యానతిచ్చినసుజ్ఞానంబు ధరింపశక్తి గాకుం గల దేనిఁ గృపసేయుము భవదీయశాసనంబు ధరియించి భూరిసంసార పారావారోత్తరణంబు సేయుదు నని విన్నవించి బహుభంగులం బ్రస్తుతించిన భగవంతుండును బ్రపన్నపారిజాతంబును నైనకృష్ణుండు పరతత్త్వనిర్ణయంబు నెఱింగించిన. 157

క. సరసిజలోచనకరుణా, పరిలబ్ధజ్ఞానకలితభావుఁడ నగుటం
బరతత్త్వవేది నై తచ్చరణసరోజముల కెరఁగి సమ్మతితోడన్. 158

క. హరిపదజలరుహవిరహాతురతన్ దుర్దాంతదుఃఖతోయధిఁ గడవన్
జెర వేది తిరుగ వలసెను, సరసిజభవకల్పవిలయసమయము [2]దాఁకన్. 159

వ. ఇట్లు దిరుగుచు. 160

మ. నరనారాయణతాపసాశ్రమపదాసన్నత్వంబునం బొల్పుభా
సురమందార రసాల సాల వకుళాశోకామ్ల పున్నాగ కే
సర జంబీర కదంబ నింబ కుట జాశ్వత్థ స్ఫురన్మల్లికా
కరవీరక్షితిజాభిరామ బదరీకాంతార సేవారతిన్. 161

క. చను చున్నవాఁడ నని ప్రల్కినపలుకుల కులికి కళవళించుచు విదురుం
డనుపమశోకార్ణవమున, మునిఁగియు నిజయోగసత్త్వమునఁ దరియించెన్. 162

వ. ఇట్లు విదురుండు శోకపావకునిం దనవివేకజలంబుల నార్చి యుద్ధవుని కి ట్లనియె.

మ. అనఘా యుద్ధవ నీకుఁ గృష్ణుఁ డసురేంద్రారాతి మన్నించి చె
ప్పినయధ్యాత్మరహస్యతత్త్వవిమలాభిజ్ఞానసారంబు బో
రన నన్నుం గరుణించి చెప్పినఁ గృతార్థత్వంబునం బొందెదన్

1. 'వెలయించు' అ. ప. 2. తుదగాన్ ; తడగాన్.

విను పుణ్యాత్ములు శిష్యసంఘముల నుర్విం బ్రోవరే వేఁడియున్. 164

క. భగవద్భక్తులు సుజనులు, దగ వెలిఁగి పరోపకారతాత్పర్యవివే
కగరిష్ఠులై చరింతురు, జగతిం బొగ డొంది వృష్ణిసత్తమ యెందున్. 165

క. అనవుడు నుద్ధవుఁ డవ్విదురున కిట్లను ననఘ మునివరుఁడు సాక్షాద్వి
ష్ణునిభుం డగుమైత్రేయుఁడు, దనమనమున మనుజగతి వదలఁ దలఁచి తగన్.

క. హరి మురభేదిఁ బరాపరుఁ, గరుణాకరుఁ దలఁచునట్టిఘనుఁ డమ్మునికిం
జరుకడ కేఁగిన నాతఁడు, గర మర్థిం దెలుపు సాత్త్వికజ్ఞానంబున్. 167

వ. అని యుద్ధవుండు విదురుం గూడఁ జని చని. 168

ఉ. ముందటఁ గాంచె నంత బుధముఖ్యుఁడు హల్లకఫుల్లపద్మని
ష్యందమరందపానవిలసన్మదభృంగఁ జలత్తరంగ మా
కందలవంగలుంగలతికాచయసంగ సురాంగనాశ్రితా
నందితపుణ్యసంగ యమునన్ భవభంగ శుభాంగ నర్మిలిన్. 169

క. కని డాయ నేఁగి మోదం, బునఁ దత్సరిదమలపులినభూములఁ దగ నా
దిన శేషము [1]నివసించెను, వనజోదరపాదపద్మవశమానసుఁ డై. 170

క. మఱునాఁడు రేపకడ భా, సురపుణ్యుఁడు ఘనుఁడు మధునిషూదనచరణ
స్మరణ క్రీడాకలితుఁడు, దరియించెం గలుషగహన[2]దమునన్ యమునన్. 171

వ. ఇట్లు యమునానది నుత్తరించి యుద్ధవుండు బదరికాశ్రమంబునకుం జనియె
ననిన విని రాజేంద్రుండు యోగీంద్రున కిట్లనియె. 172

క. శౌరియు నతిరథవరులు మ, హారథసమరథులు యదుబలాధిపు లెల్లం
జోరి మృతిఁ బొంద నుద్ధవుఁ, డేరీతిన్ బ్రదికె నాకు నెఱిఁగింపు తగన్. 173

సీ. నావుడు రాజేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుఁ, డిట్లను మున్ను లోకేశుచేత
సంప్రార్థితుం డైన జలరుహనాభుండు, వసుమతిపై యదువంశమందు
నుదయించి తనుఁదాన మదిలోనఁ జింతించి, తెలివొంది యాత్మీయకులవినాశ
మొనరించి తాను బంచోపనిషణ్మయ, మగుదివ్యదేహంబునందుఁ జెందఁ

తే. దలఁచి విజ్ఞానతత్త్వంబు ధరణిమీఁదఁ, దాల్చి జనకోటి కెఱిఁగింపఁ దగినధీరుఁ
డుద్ధవుఁడుదక్క నితరు లేనోపరితఁడు, నిర్జితేంద్రియుఁ డాత్మసన్నిభుఁ డటంచు.

క. క్షితిపై నిలిపినకతమున, నతనికి మృతి దొరక దయ్యె నవనీశ రమా
పతి యభిమానము గలిగిన, యతిపుణ్యుఁడు సనియె బదరికాశ్రమమునకున్. 175

వ. అంత. 176

క. ఉద్ధవుఁ డరిగినపిదప స, మిద్ధపరిజ్ఞాను సుజనహితు మైత్రేయున్
వృద్ధజనసేవ్యుఁ దాపస, వృద్ధశ్రవుఁ జూడఁ గోరి విదురుఁడు గడఁకన్. 177

---

1. నివసించిరి...మానసులై. 2. దమునశబ్దము సాంతము గాన 'దమునసన్' అని యుండఁ దగు. అయినను వ్రాఁతప్ర[illegible] 'దమునన్' అనియే కానిపించుచున్నది.

వ. యమునానది దాఁటి కతిపయప్రయాణంబులఁ బుణ్యనదులను హరిక్షేత్రంబులను దర్శించుచు నతిత్వరితగమనంబున. 178

క. చని చని ముందటఁ గనుఁగొనె, ఘనపాపతమఃపతంగఁ గరుణాపాంగం
గనదుత్తుంగతరంగన్, జనవరనుతబహుళపుణ్యసంగన్ గంగన్. 179

క. అందు నరవిందసౌరభ, నందితపవమానధూతనటదూర్మిపరి
స్పందితకందళశీకర, సందోహలసత్ప్రవాహజలమజ్జనుఁడై. 180

సీ. ఘనసారరుచివాలుకాసమంచిత, సైకతవేదికాస్థలమునందు
యమనియమాదియోగాంగక్రియానిష్ఠఁ, బూని పద్మాసనాసీనుఁ డగుచు
హరిపాదసరసీరుహాన్యస్తచిత్తుఁడై, బాహ్యేంద్రియవ్యాప్తిఁ బాఱఁ దోలి
సకలవిద్వజ్జనస్తవనీయసముచితా, చారవ్రతోపవాసముల గ్రుస్సి

తే. యున్నపుణ్యాత్ము విగతవయోవికారు, వినతసంచారు భువనపావనవిహారు
యోగిజనగేయు సత్తపోభాగధేయు, శ్రితవిధేయు నమేయు మైత్రేయుఁ గాంచె.

విదురమైత్రేయసంవాదము.

వ. ఇట్లు గనుంగొని యమ్మునీంద్రుని పాదంబులకుం బ్రణమిల్లి ముకుళితహస్తుండై యిట్లనియె మునీంద్రా లోకంబున సకలజనంబులు మనంబుల ఘనంబులగు సౌఖ్యంబు లందం దలంచి తత్ఫలప్రాప్తిహేతువులైన కర్మంబు లాచరించి దైవోపహతులై తత్కర్మంబులచేత నిష్ఫలారంభు లగుదురు కర్మంబులు బంధకంబులును దుఃఖహేతువులునుం గాని సౌఖ్యదాయకంబులై పాపనిష్కృతిఁ జేయనోపవది యట్లుండె భూరిదుఃఖానుసారంబైన సంసారచక్రంబునందుఁ బరిభ్రమించుచుం గామవిమోహితులై పూర్వకర్మానుగతంబులైన శరీరంబులు దాల్చుచుం జచ్చుచు మరలం బుట్టుచు నంతకాలంబునకుం బాపనిష్కృతిఁ గానకమాత్ర యేవనవనకుతారులై జనియించి వర్తించుమూఢాత్ములం బహుప్రాయులరక్షించు కొఱకుఁ గాదె నారాయణపరాయణులైన మీవంటి పుణ్యాత్ములు లోకంబునం జరియించుట యదియునుం గాక. 182

మ. అవివేకానుగతస్వకార్యజలవేలాకీర్ణమై మిత్రబం
ధు వధూ పుత్త్ర జలగ్రహోగ్రయుతమై దుర్దాంతమైనట్టిదు
ర్భవపాథోధిఁ దరించువారె హరిసంబంధక్రియాలోలభా
గవతానుగ్రహనావ లేనియధముల్ కారుణ్యసంధాయకా. 183

క. మునినాథచంద్ర ననుఁ గైకొని కాచు తలంపు బుద్ధిఁ గూడిన యేనిన్
వినుము మదీప్సిత మది నా, చనవునఁ గావింపవయ్య సజ్జనతిలకా. 184

వ. అని వెండియు విదురుండు మైత్రేయుం జూచి మునీంద్రా [1]త్రిగుణాత్మకమాయా నియంత యగు భగవంతుండు స్వాతంత్ర్యం డయ్యు నవతరించి యేయేయవతారం

1. 'పురుషాధీశ్వరుం డైన భగవంతుండు.' వ్రా. ప్ర.

బుల నేయేకర్మంబు లాచరించె నదియు [1]నిష్క్రియుం డగునీశుండు మొదలం బ్రపంచంబు నేవిధంబునం గల్పించి యేరీతిం బాలించె (మఱియు నీవిశ్వంబు) నాత్మీయహృదయాకాశగతం[2]బుం జేసి నివృత్తవృత్తి యగుచు యోగమాయ యం దెట్లు వసియించె బ్రహ్మాండంబునందు నేలీల వర్తించె నందు బ్రహ్మాదిరూపం బులం బొంది బహుప్రకారంబుల నెట్లు క్రీడించె భూసురగోసురాదులం బరి రక్షించుటకై మత్స్యాద్యవతారంబులు ధరియించి యేయేప్రయోజనంబులం దీర్చెం బయోరుహగర్భాండకటాహాంతర్గతంబు [3]లైన లోకపాలసహితంబు లైన లోకంబులను లోకాలోకపర్వతంబులను బహిర్భాగంబులను నేయే తత్త్వభేదం బులను నెత్తెఱంగునం బుట్టించె నందుం (బ్రదీపితం బగు)జీవకోటి యెవ్వనిం గొల్చి బ్రదుకు జనులకుం [4]గర్మనామరూపభేదంబు లెట్లు నిర్దేశించె నింతయు సవిస్తరం బుగా వివరింపు ముత్తమశ్లోకమౌళీమండనుండును యోగీశ్వరేశ్వరుండును నైన పుండరీకాక్షునిచరిత్రశ్రవణంబునం గాని (జన్మమరణాదిసకలదుఃఖాకరంబులును దుష్కర్మప్రాప్తంబులును నగు) భవబంధంబులు దెగ వని వెండియు నిట్లనియె.

తరలము. సతతముక్త సరసీరుహోదరసత్కథామృతపూరముక్
శ్రుతిపుటాంజలిచేత నిమ్మల జుఱ్ఱియుం దనివోదు భా
రతకథామిష మూని విష్ణుం బరాశరప్రియసూతి స
న్మతి నుతించినచోట సన్మునినాథ నామది నుబ్బెదున్. 186

క. ఇతరకథావర్ణనములం, నతిహేయత నొందె జిత్త మనఘాత్మ రమా
పతిచరితామృతరతి సం,స్మృతివేదన లెల్లం బాయం జేయు మునీంద్రా. 187

తే. భూరివిజ్ఞాననిధు లగు నారదాది,నిర్మలాత్ముల కయిన వర్ణింప రాని
హరికథామృతపానంబునందు విసివి, యెల్ల ననువాఁడు వెట్టిగొల్ల డనఘ.

వ. అదియునుం గాక. 189

సీ. అరవిందనాభునియపరావతార మై, జననమందినపరాశరసుతుండు
[5]చతురవర్ణాశ్రమాచారధర్మములును, తవణింప లోకవిడంబనములు
నగుగ్రామ్యకథలు పెక్కర్థిం గల్పించుచు, హరికథావర్ణనమందులోన
నించుకించుక గాని యేర్పడం జెప్పమి, నంచితవిజ్ఞానమాత్మ నిలువ

తే. కున్నం జింతించి మఱి నారదోపదిష్టుం,డగుచు హరికీర్తనామృతమాత్మంగ్రోలి
విమలసుజ్ఞాననిధి యన వినుతికెక్కి, ధన్యుం డయ్యెను లోకైకమాన్యుం డగుచు.

వ. కావున. 191

క. సరసిరుహోదరుమంగళ, చరితామృత మాత్మం గ్రోలుజనుం డితరకథా

1. 'సృష్టిపూర్వంబునం బ్రపంచంబు' వ్రా. ప్ర. 2. 'యైనయోగమాయ' వ్రాతప్రతులు. 3. 'లైనలోకాంతరంబులను లోకాలోకపర్వతంబులను లోకపాలురను విశ్వంబును నెత్తెఱంగునం బెట్టించె' వ్రాతప్రతులు. 4. జాతకర్మనామ. 5. మహీశోభవర్ణాశ్రమాచారధర్మముల్. అ. ప్ర.

గరళముఁ గ్రోలునె హరిసంస్మరణము జీవులకు నఖిలసౌఖ్యద మనఘా. 192

క. శ్రీవనితాధిపనామక, థావిముఖుల కిహముఁ బరము దవ్వై పిదపం
బోవుదురు నరకమునకుఁ, గావిరి నే వారిఁ జూచి వగతు మునీంద్రా. 193

క. ఏనరుఁడే నొకనిమిషం, బైన వృథావాదగతిని హరిపదకమల
ధ్యానానందుఁడు గాఁడే, నానరునకు నాయు వల్ప మగు మునినాథా. 194

చ. మృదుగతిఁ బువ్వుఁదేనియ రసమించుచుఁ బానము సేయఁ బాఱు ష
ట్పదవిభుపోల్కి నార్తజనబాంధవు విశ్వభవస్థితివ్యయా
స్పదమహితావతారుఁ డగుపంకరుహోదరునిత్యమంగళ
ప్రదగుణకీర్తనామృతముఁ బాయక [1]గ్రోలెదఁ జెప్పవే దయన్. 195

క. అని విదురుఁడు మైత్రేయుం, డనుమునినాయకుని నడిగె నని వేదవ్యా
సునితనయుం డభిమన్యునితనయునకుం జెప్పి మఱియుఁ దగ ని ట్లనియెన్. 196

వ. ఇట్లు విదురుండు మైత్రేయు నడిగిన నతం డతనిం గని యతిమృదుమధురవచన రచనుం డై యి ట్లనియె నో నఘా కృష్ణకథాశ్రవణతత్పరుండ వై నీవు న న్నడిగితివి గావున భద్రం బయ్యె నీవు భగవద్భక్తుండవు గావున హరికథాసక్తుండ వగుట విచిత్రంబు గా దదియునుం గాక మాండవ్యశాపంబున సాత్యవతేయు వలన (భ్రాతృక్షేత్రంబున) శూద్రయోనిం బుట్టినట్టి (ప్రజాసంయమనుండ వగు) ధర్ముండవు పరమజ్ఞానసంపన్నుండవు నారాయణునకుం బ్రియతముండవుగావునఁ గృష్ణుండు నిర్యాణకాలంబునం దనసన్నిధికిం జనినన న్నాయం జీరి విజ్ఞానం బెల్ల నుపదేశించి నీకు నెఱిఁగింపు మని యానతిచ్చుటం జేసి యవశ్యంబును నీకు నెఱిఁగింతు దత్తావధానుండ వై వినుము. 197

క. వనజాక్షుయోగమాయా, జనితం బగువిశ్వజననసంస్థానవినా
శనముల తెఱఁ గెఱిఁగించుచు, ననఘా విష్ణునిమహత్త్వ మభివర్ణింతున్. 198

సీ. సకలజీవుల కెల్లఁ బ్రకటదేహము నాత్మ, నాథుండుఁ బరుఁడు నానాపదైక
మత్యుపలక్షణమహితుండు నగుభగ, వంతుండు సృష్టిపూర్వంబునందు
నాత్మీయమాయ లయంబు నొందినవిశ్వ, గర్భుఁడై తాన యొక్కటి వెలుంగు
పరమాత్ముఁ డభవుం డుపద్రష్ట యయ్యును, స్వాంతరపరిశూన్యుఁ డగుటఁజేసి

తే. ద్రష్ట గాకుండు మాయాప్రధానశక్తి, నతులచిచ్ఛక్తిగలవాఁ డనఁగఁ దన్ను
లేనివానిఁగఁ జిత్తంబులోనఁ దలఁచి, ద్రష్ట యగుఁ దనభువననిర్మాణవాంఛ.

తే. బుద్ధిఁ దోఁచిన నమ్మహాపురుషవరుఁడు, గార్యకారణరూప మై ఘనత కెక్కి
భూరిమాయాభిధానవిస్ఫురితశక్తి, విమతి కెక్కినయట్టియవిద్య యందు. 200

క. పురుషాకృతి నాత్మాంశ, స్ఫురణము గలశక్తి నిలిపి పురుషోత్తముఁ డీ
శ్వరుఁ డభవుం డజుఁడు నిజో, దరసంస్థితవిశ్వ మపుడు దగఁ బుట్టించెన్. 201

1. త్రాగెదఁ.

సీ. ధృతిఁబూని కాలచోదితము నవ్యక్తంబుఁ, బ్రకృతియు ననుపేళ్ళఁబరఁగుమాయ
వలన మహత్తత్త్వ మెలమిఁ బుట్టించె మా, యాంశకాలాదిగుణాత్మకంబు
నైనమహత్తత్త్వ మచ్యుతదృగ్గోచ, ర మగుచు విశ్వనిర్మాణవాంఛ
నందుటఁ జేసి రూపాంతరంబునఁ బొంది, నట్టిమహత్తత్త్వమందు నోలిఁ

తే. గార్యకారణకర్త్రాత్మకత్వమైన, మహితభూతేంద్రియకమనోమయ మనంగఁ
దగునహంకారతత్త్వముత్పన్నమయ్యెఁ, గోరిసత్త్వరజస్తమోగుణకమగుచు.

వ. వెండియు రూపాంతరంబులం బొందుచున్నసాత్త్వికాహంకారంబువలన మనం
బును వైకారికకార్యభూతంబులైనదేవతాగణంబులును సంభవించె నింద్రియా
ధిష్ఠాతలైనవానివలన శబ్దంబు పూర్వంబునఁ బ్రకాశంబగుటం జేసి జ్ఞానేంద్రియం
బులయిన త్వక్చక్షుశ్శ్రోత్రజిహ్వాఘ్రాణంబులును గర్మేంద్రియంబులయినవాక్పా
ణిపాదపాయూపస్థములును దైజసాహంకారంబున నుత్పన్నంబు లయ్యెఁ దామ
సాహంకారంబువలనశబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబు లుదయించె నందు శబ్దంబు నిజ
గుణం బయినశబ్దంబువలన నాకాశంబుఁ బుట్టించె గగనంబు [1]గాలమాయాంశ
యోగంబునం బుండరీకాక్షునిరీక్షణంబునస్పర్శతన్మాత్రంబువలన వాయువుం గలి
గించెఁ బవనుండు నభోబలంబున రూపతన్మాత్రంబువలన లోకలోచనంబైన
తేజంబు నుత్పాదించెఁ దేజంబు గాల[2]మాయాంశయోగంబున నుత్తమశ్లోకుని
విలోకనంబునఁ బవమానయుక్తం బగుచు రసతన్మాత్రంబువలన నంబువులం
బుట్టించె సలిలంబు గాల[3]మాయాంశయోగంబునం బరమేశ్వరానుగ్రహంబు
గలిగి తేజోయుక్తంబై నగంధగుణంబువలనఁ బృథివి గలిగించె నందు గగనంబు
నకు శబ్దంబును వాయువునకు శబ్దస్పర్శంబులును దేజంబునకు శబ్దస్పర్శరూపంబు
లును సలిలంబునకు శబ్దస్పర్శరూపరసంబులును పృథివికి శబ్దస్పర్శరూపరస
గంధంబులును గుణంబులై యుండుఁ గాల[4]మాయాంశలింగంబులు గలిగి మహదా
ద్యభిమానంబులు నొందినదేవతలు విష్ణుకళాకలితు లగుదు రట్టిమహదాది
తత్త్వంబు లైక్యంబు సాలమిం బ్రపంచంబులు గల్పింప సమర్థంబులు గాక
కృతాంజలులై యోగీశ్వరేశ్వరుం డైననారాయణు నిట్లని స్తుతియించె. 203

దండకము. శ్రీనాథ నాథా జగన్నాథ నమ్రైకరక్షావిపక్షక్షమాభృత్సహస్రాక్ష
నీరేజపత్త్రేక్షణా దేవదేవా భవద్దాసవర్గోపతాపంబులం బాపఁగా నొప్పుదివ్యాతప
త్రంబు నాఁ బొల్చుయుష్మత్పదాంభోజమూలంబు పుణ్యాలవాలంబుగాఁ బొంది
యోగీంద్రు లుద్దామసంసారతాపంబులం బోవఁగా మీఁటి వర్తింతు రోతండ్రి
యీశా సమస్తాఘనిర్ణాశ యీవిశ్వమం దెల్ల జీవుల్ భవోదగ్రదుర్వారతాపత్ర
యాభీల దావాగ్నిచేఁ గ్రాఁగిదుఃఖాబ్ధిలోఁ దోఁగి యేకర్మముల్ ధర్మముంబొందఁ

1. మాయాశక్తియోగ. 2. మాయాశక్తియోగ. 3. మాయాశక్తియోగ. 4. మాయాశక్తిలింగ.

గా లేక సంసారచక్రంబునందుం బరిభ్రామ్యమాణాత్ములై యుందు రమ్యాత్మధ
చేతస్కులం జెప్పఁగా నేల యోదేవ విజ్ఞానదీపాంకురం బైనమీపాదపంకేరుహ
చ్ఛాయఁ బ్రాపింతుమబ్జాక్ష సన్మౌనిసంఘంబులై కాంతికస్వాంతతం బేర్చిదుర్దాం
తపాపౌఘనిర్ణాశ కాంబుప్రవాహాభ్రగంగానివాసంబు గా నొప్పమీపాదయుగ్మం
బు యుష్మన్ముఖాంభోజనీడోద్గతం బైనవేదాండజశ్రేణిచేతం గవేషించి సంప్రా
ప్తులై యుందు రోనాథ వైరాగ్యశక్తిస్ఫుటజ్ఞానబోధాత్ములైనట్టిధీరోత్తముల్
నిత్యనైర్మల్యభవ్యాంతరంగంబులం దే పరంజ్యోతిపాదాబ్జపీఠంబు గీలించి
కైవల్యసంప్రాప్తులై రట్టినిర్వాణమూర్తిం బ్రశంసింతు మింద్రాదివంద్యా ము
కుందా సమస్తంబుఁ గల్పింపఁ బాలింపఁ దూలింపఁగాఁ బెక్కుదివ్యావతారం
బులం బొందునీపాదపంకేరుహధ్యానపారీణసుస్వాంతులై యొప్పు భక్తాళికిన్ మో
క్షదం బైన నీపాదకంజాతముల్ గొల్తుమీశారమాధీశ పుత్రాంగనామిత్రసంబం
ధబంధంబులం జెంది [1]నిత్యంబు దుష్టక్రియాలోలురై దేహగేహంబులం దోలి
వర్తించుదుర్మానవశ్రేణులం దంతరాత్మం డవై యుండియున్ దూరమై యోపుచు
నీపాదపద్మంబు లర్చింతు మోదేవ బాహ్యేంద్రియవ్యాప్తి నుద్వృత్తులైనట్టి
మాహాత్ము లధ్యాత్మతత్త్వప్రభావాఢ్యులై నీపదాబ్జాతవిన్యాసలక్ష్మీకళావాస
ముం గన్నయయ్యుత్తమశ్లోకులం గానఁగాఁజాల రప్పుణ్య[2]లాదుష్టులం జూడఁగా
నొల్ల రంభోధిరాట్కన్యకాకాంత వేదాంతశుద్ధాంతసిద్ధాంత మై యొప్పునీసత్క
థాసారచంచత్సుధాసారపూరంబులం గ్రోలి సౌఖ్యోన్నతిన్ సోలి ధీయుక్తు
లై వ్రాలి తాపంబులం దోలి మోదంబులం దేలి సంసన్ను లై మన్ననిత్యప్ర
పన్నుల్ మహోత్కంఠతం బేర్చి వైకుంఠధామంబు నల్పక్రియాలోలురై
కాంతు రద్దివ్యవాసైకసంప్రాప్తికిం గోరు చున్నార మోదేవ వైరాగ్యవిజ్ఞాన
బోధాత్మయోగక్రియారూఢి నంతర్బహిర్వ్యాప్తిఁ జాలించి శుద్ధాంతరంగంబు
గావించి హృత్పద్మవాసుండ వై చిన్మయాకారత న్నున్ననీయున్న తానంత తేజో
విలాసోల్లసన్మూర్తిఁ జిత్తంబులం జేర్చి యానందలోలాత్మతం బొల్చుయోగీశ్వర
శ్రేణికిం దావకీనానుకంపానులబ్ధస్ఫుటజ్ఞానముం గల్గుటం జేసి యాయాసమున్
లేద యోదేవతాచక్రవర్తీ సదానందమూర్తీ జగద్గీతకీర్తీ[3]లసద్భూతవర్తీ భవ
ద్దాసు లైనట్టిమమ్మున్ జగత్కల్పనాసక్తచిత్తుండ వై నీవు త్రైగుణ్యవిస్ఫూర్తిఁ
బుట్టించినం బుట్టులే కాక నీభవ్యలీలానుమేయంబుగా సృష్టినిర్మాణముం జేయ
నేమెంత వారౌదు మీశక్తియుక్తిన్ భవత్పూజ గావింతు మట్లుండె నీసత్క
లాజాతులై నట్టిమమ్మున్న నే మున్న దధ్యాత్మతత్త్వంబ వన్నం బరంజ్యోతి
వన్నం బ్రపంచంబు కెల్ల న్నధిష్ఠాత వన్నన్ సదాసాక్షి వన్నన్ గుణాతీత నీవే

1. 'సోహం మమేతిక్రియాలోలురై' వ్రా. ప్ర. 2. లాదుర్మదాంధాత్ములన్, 3. శుభా
వర్తిసేదాసుల మైనమమ్మున్' వ్రా ప్ర. 4. రమ్య.

కదా పద్మపత్రాక్ష సత్త్వాదిత్రైగుణ్యమూలంబు గా నొప్పు మాయాగుణంబందు
నుద్యన్మహాతత్త్వ మైనట్టినీవీర్యమున్ బెట్టుటం జేసి నీ వింతకుం గారణం
బౌదు వాయాయుకాలంబు లన్నిటను సౌఖ్యంబు లే మెట్లు గావింతు మేరీతి నన్నం
బు భక్షింతు మెబ్భంగి వర్తింతు మేకల్కడ నున్నందు మీజీవలోకంబ యాధా
రమై యుండి భోగంబులం బొందుచు న్నన్న మేరీతి భక్షించు నిష్కార్యసం
ధాను [1]లైనట్టిమాకుం జగత్కల్పనాశక్తికిన్ దేవ నీశక్తి దోడ్పాటు గావించి
విజ్ఞానముం జూపి కారుణ్యసంధాయివై మమ్ము రక్షింపు లక్ష్మీమనఃపల్వలక్రోడ
యోగీంద్రచేతస్సరోహంస దేవాదిదేవా నమస్తే నమస్తే నమః. 204

సీ. అనినఁ బ్రసన్నుఁడై హరి మహదాదుల, కన్యోన్యమైత్రిత్వ మందకున్న
కతమున నిఖిలజగత్కల్పనాశక్తి, వొడమ కుండుటఁ దనబుద్ధి నెఱిఁగి
కై కొని కాలవేగమున నుద్రేకంబు, నొందిన ప్రకృతితోఁ బొంది నిజబ
లము నిల్పి తా సురశక్రముఁ డన సప్తవింశతితత్త్వము లయ్యె సమత నొక్క

తే. పరిప్రవేశించి యాతత్త్వప్రభవ్యగుణము, నాదు జ్యేష్ఠానురూపంబు లలరఁ జెంది
యొకటి నొకటిని గలయఁగఁ జేసి విశ్వ, రచన నెఱుఁగని యాతత్త్వనిచయమునకు.

వ. ఇట్లు విశ్వనిర్మాణనైపుణ్యంబు నెఱుఁగం జూపుచు నన్నింటికి నన్యోన్యత్వం
గల్పించి తనయనుగ్రహంబునం బ్రేరితం బై కానంబడి క్రియాసామర్థ్యంబునం
జె న్నొందిన తత్త్వవితానంబు [2]దేవప్రేరితం బయి స్వకీయంబు లగునంశంబుల
చేతం బుట్టించిన విరాడ్విగ్రహంబై తత్త్వవితతి దనయందుఁ జెందిన పుండరీకా
క్షుని కళాంశంబున నొకటి కొకటి నైక్యంబు వాటిల్లి పరిణతం బై రూపాంతరం
బునుం జెందె నేతత్త్వంబున నేనియుఁ జరాచరలోకప్రాజంబులు నిండి యుండు
నా హిరణ్మయం బైనవిరాడ్విగ్రహంబు నొందినపురుషుండు సర్వజీవన సమేతుం
డై యుండె నంత. 206

క. జలములలోపల నిమ్మల, జలరుహజా[3]తాండమందు సాహస్రాబ్దం
బులు నిలిచెఁ గార్యరూపా, కలితం బగు [4]నవ్విరాట్పురుషగర్భము వసన్. 207

తే. దైవకర్మాత్మశక్తివితానములను
దగిలి తనచేతఁ దనుఁ దాన దైవశక్తి
యగుచు వెలుఁగొందుచును బ్రహ్మాండాంతరమునఁ
దనువు వితతంబు గా నిచ్చైతన్య మొందె. 208

తే. రూపసంసక్తిఁ జేసి సక్రమాక్షకర్మశక్తి యగుచుఁ గ్రియానురాగసక్తి దశవి
ధములు గలిగిన ప్రాణరూపమున నాత్మశక్తి భోక్తృత్వమగుచున్న శక్తి గలిగి.

క. త్రివిధం బగుచును నాధ్యాత్మ్యాదిభేదంబులను బొంది [5]మతి యభిభూతా

1. అట్టైనమాకుం. 2. 'లంగూడిస్వకీయం బైనకళచేత' వ్రాఁతప్రతులు. 3. తఘటమందు.
4. 'నవ్విరాజితగర్భము' వ్రా. ప్ర. 5. 'మతిమూఁడు బొలుపొందుచువిరాజం బగుగర్భము' వ్రా. ప్ర.

త్మవిరాడ్రూపమ్మగు నది, వివిధప్రాణులకు [1]నాత్మవిధమై మఱియున్. 210

క. జీవం బై పరమాత్మకుఁ, దావలమై యాదిమావతారం బగున
ద్దేవుని గర్భంబున భూ, తావలితోడం బ్రపంచ మమగ్రం దోఁచెన్. 211

వ. ఇట్లు దోఁచిన విరాట్పురుషం డాధ్యాత్మికాధిదైవికాధిభౌతికంబు లను భేదంబులచేఁ బూర్వోక్తక్రమంబున వెలుఁగొందు ననుచు విదురునకు మైత్రేయుం డెఱింగించె నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 212

చ. హరి పరమాత్ముఁ డీశుఁ డజుఁ డాఢ్యుఁ డనంతుఁ డనంతమూర్తి సా
గరతనయాహృదీశుఁడు వికారవిదూరుఁడు సత్యమంగళా
కరుఁడు గృపాపయోనిధి యకల్మషచిత్తుఁడు సర్వశక్తి దా
మరసవిలోచనుండు బుధమాన్య చరిత్ర పవిత్రుఁ డిమ్ములన్. 213

వ. ఇత్తెఱంగున (నీశుండగు నధోక్షజుండు) మహదాది[2]తత్త్వంబులమనంబుల ఘనంబు లగుతలంపులు దా మనంబున నెఱింగి (యట్టితత్త్వంబుల వివిధవృత్తిలాభంబునకై స్వకీయచిచ్ఛక్తిచే నిట్టు లొనర్తు నని చింతించి) నిజకళాకలితం బగు విరాడ్విగ్రహంబునందు (నగ్నిప్రముఖం బగు)[3]దేవతావళి కెల్ల నివాసంబగుచు గానంబడినవై రాజపురుషుని యాస్యాద్యవయవంబుల వినిపింతు దత్తావధానుండవై వినుము. 214

సీ. నరసుత యాదివ్యపురుషోత్తముని పృథ, గ్భావంబు నొంది ముఖంబువలన
భువనపాలకుఁ డైన పవమానసఖుఁ డంత, రాత్ము నీశ్వరునంశమైనవాని
కనయంబు ననుకూలమగుచు నిజస్థాన, మునఁ బ్రవేశించె నమ్ముఖమునందుఁ
బరఁగ జీవుండు శబ్దము నుచ్చరించుఁ బృ, థగ్భావము లగు నేత్రములనినుఁడు

తే. చక్షురింద్రియయుక్తుఁడై సరవిఁ జెంది, రూపవిజ్ఞానమహిమ నిరూఢిఁ నొందు
మఱియుఁ జర్మంబుల నుబవమానుఁ డీశ్వ, రాంశమై త్వగింద్రియమందుఁ గూడి.

వ. నిజవాసంబు నాశ్రయించిన జీవుండు స్పర్శేంద్రియగతుండగుఁ బృథగ్భావంబైన శ్రోత్రంబుల దిక్కులచ్యుతకళాంశం బగు శ్రవణేంద్రియయుక్తంబులై నిజస్థానంబునం బొందిన జీవుండు శబ్దజ్ఞానగతుం డగు (వెండియుఁ దాలువు నిర్భిన్నంబయిన లోకపాలుం డగువరుణుం డందుఁ బ్రవేశించి రసనేంద్రియంబుచేఁ బ్రకాశించినం బ్రాణి రసంబులం గ్రహించెఁ బరమేశ్వరునాసికేంద్రియంబు పృథగ్భావంబు నొంది యాశ్వినేయాధిష్ఠానంబై ఘ్రాణాంశంబు నొందిన జంతువు గంధగ్రహణసమర్థం బయ్యె) వెండియు భిన్నం బయినచర్మంబును నోషధులును బరమపురుషాంశంబు లయిన కేశంబులం గూడి నిజవాసంబు నొందిన జీవుండు [4]కండూయమానుం డగు భిన్నభూతం బైన మేఢ్రంబునం బ్రజాపతి రేతంబున నిజస్థానంబు నొందినజీవుం డానందంబునం బొరయు భిన్నభావంబైన గుదంబున మిత్రుం డచ్యుతాంశంబును

1. లాత్మవిభురూపం బై. 2. భూతంబులమనంబుల. 3. భూతావళి. 4. కండూయనంబందు

బొందుపాయువుంగూడి నిజాధిష్ఠానంబు నొందుడు జీవుండు విసర్గంబుఁ జెందు వేఱువేఱైన బాహావ్రాతంబు నింద్రదశాధీశ్వరుండయిన పురందరుఁడు క్రయవిక్రయాది శక్తియుక్తుం డగుచు నిజస్థానంబు నొందినజీవుండు వానిచేత జీవికం బొందు (మఱియుఁ బాదంబులు నిర్భిన్నంబులయి నవిష్ణుండు స్వావాసంబుగ్గాఁ గొని గతిశక్తిం బొందిన జీవుండు గమనాగమనార్హుం డయ్యె) నెండియు భిన్నభావంబయినహృదయంబును మనంబుతోడం గలిసి (నిజాధిష్ఠానంబుగఁ) జంద్రుండు ప్రవేశించిన జీవుండు శరీరసంకల్పాదిరూపం బగువికారంబునం బొందు భిన్నభావంబైనయహంకారంబు నహంప్రకృతియుక్తుండై రుద్రుండు (నిజస్థానంబుగా) వసియించిన నాయహంకృతిచే శరీరి కర్తవ్యంబులు నడపు బుద్ధి వాగీశ్వరావాసంబై హృదయంబుతోడం గలసి నిజాధిష్ఠానంబున [1](*బోధాంశంబుచే వెలింగిన శరీరి బోద్ధవ్యతం బొందు భిన్నం బైనచిత్తంబు బ్రహ్మావాసంబై చేతనాంశంబు నొందినఁ బ్రాణి)విజ్ఞానంబునం బొందు నట్టివిరాట్పురుషునిశీర్షంబున స్వర్గంబును జరణంబుల వసుమతియు నాభియందు గగనంబునుం గలిగె సత్త్వాదిగుణపరిణామంబుల నమరులై రూర్జితసత్త్వగుణంబున నద్దేవతలు త్రిదివంబును బొందిరి రజోగుణంబున మనుజులును గవాదులును ధరణిఁ బొందిరి తామసంబున భూతాదులైన రుద్రపారిషదులు (ద్యావాపృథివ్యంతరం బగు) వియత్తలంబునుం బొందిరి ముఖంబు వలన నామ్నాయంబు లుత్పన్నంబు లయ్యె నెండియు. 216

క. ధరణీదివిజులు శ్రుతులును, నరవర యమ్మేటిముఖమునం బొడముట భూ
సురుఁ డఖిలవర్ణములకున్, గురుఁడున్ ముఖ్యుండు నయ్యె గుణరత్ననిధీ. 217

క. ధర బ్రాహ్మణాదికము దస్కరబాధలఁ బొందకుండఁ గైకొని కావం
బురుషోత్తముబాహువులన్, నరనాథకులంబు వుట్టె నయతత్త్వనిధీ. 218

క. గణుతింపఁగఁ గృషిగోరక్షణవాణిజ్యాదికర్మకలితంబుగ నా
గుణనిధియూరువులందుం, బ్రణుతింపఁగ వైశ్యజాతి ప్రభవం బయ్యెన్. 219

తే. తివిరి సేవకధర్ములై దేవదేవు, పదములను శూద్రసంతతు లుదయమైరి
వీర లందఱుఁ దమతమవిహితకర్మ, ములఁ జేయుచు జనకుండు నాత్మగురుఁడు.

క. అగుసర్వేశుఁ బరాత్పరు, జగదేకప్రభుని పాదజలజాతంబుల్
దగిలి భజింతురు సతతము, నిగమోక్తిన్ భక్తియోగనిపుణాత్మకులై. 221

తే. మహిమ దీపింపఁ గాలకర్మస్వభావ
శక్తిసంయుక్తుఁ డగుపరేశ్వరునిభూరి
యోగమాయావిజృంభణోద్యోగ మెవ్వఁ
డెఱిఁగి నుతియింపఁగా నోపు నిద్ధచరిత. 222

1. (*) శరీరవిజ్ఞానంబు

ఉ. అన్య[1]కథాకలాపముల హర్నిశముం బఱియించి చాలమా
లిన్యము నాత్మశోభనవిలీ[2]నత నొందు మదీయజిహ్వ సౌ
జన్యముఁ జెందె నేఁడు హరిసద్గుణదివ్యకథామృతంబు స
న్మాన్య[3]చరిత్ర మై నెగడు సద్గురువాక్యపదంబుఁ జెందఁగన్. 223

మ. హరినామాంకితసత్కథామృతరసవ్యాలోలుఁ డైనట్టిస
త్పురుషశ్రేష్ఠుఁ డసత్కథాలవణవాఃపూరంబుఁ దాఁ గ్రోలునే
వరమందారమరందపానకుతుకస్వాంతద్విరేఫంబు స
త్వర మై పోవునె చేఁతివేములకుఁ దద్గంధానుమోదాత్మ మై. 224

క. హరిమహిమముఁ దన్నాభీ,సరసిజసంజాతుఁ డైన చతురాననుఁడుం
బరికించి యెఱుఁగఁ డన్న ని,తరమనుజులఁ జెప్ప నేల తత్త్వజ్ఞనిధీ. 225

తే. శ్రుతులు దమలోన నిరసించి చూచి పుండ,రీకలోచను నుత్తమశ్లోకచరితు
నమరగణవంద్యమానపాదాబ్జయుగళు, నెవ్వ రెఱుఁగంగ లేరండ్రు విమలమతులు.

క. [4]హరియుం దనమాయాగతిఁ, బరికించియుఁ గానఁ డయ్యెఁ బరిమితి లేమిన్
మఱి మాయావిని మోహిని, చరితముఁ గనుఁగొందు రెట్లు చతురాస్యాదుల్.

క. ఆ దివిజాధీశుఁడు మహా, దాపులు దిక్పతులుఁ బంకజాసనుఁడుం గౌ
రీదయితుఁడు గనఁ జాలని, శ్రీదేవుని పదయుగంబుఁ జింతింతు మదిన్. 228

క. అని మైత్రేయుం డవ్విదు,రున కెఱిఁగించిన తెఱంగు రుచిరముగా న
ర్జునపౌత్రునకుఁ బరాశర,మునిమనుమం డెఱుఁగఁ జెప్పె ముదము దలిర్పన్.

వ. వెండియు నిట్లనియె. 230

క. భూమీశ్వర మైత్రేయమ,హాముని విదురునకు నిట్లు హరిగుణశుభలీ
లామాహాత్మ్యముఁ జెప్పిన, నా మైత్రేయునకు విదురుఁ డనియె మఱియున్.

క. అగుణుం డగునీశ్వరునకు, జగదవనోద్భవవినాశసత్కర్ములుం
దగులీల లైన నాతఁడు, సగుణుం డై యుండు టెట్లు సౌజన్యనిధీ. 232

సీ. అనిన నర్భకుగతి ననవుడు మైత్రేయ,మునిఁ జూచి విదురుఁ డిట్లనియె మరల
బాలుఁడు క్రీడావిలోలమానసమున, దీపించి లీలానురూపుఁ డగుచుఁ
గైకొని కామానుగతుఁ డై రమించును, నర్భకుఁ డర్థి వస్త్వంతరమున
నర్భకాంతరమున నైనను బాలకేళీసంగుఁ డగుచు నోలిని జరించు
తే. [6]దనుజభేదనుఁ డెట్లు స్వతంత్రవృత్తి
వెలయ వర్తించె నేరీతి విక్రమించె

---

1. కథానులాపము. 2. 'నము నైనమదీయ' వ్రా. ప్ర. 3. 'చరిత్రుఁడై నెగడు' వ్రాఁత ప్రతులు. 4. ఈపద్యము పెక్కుప్రతులఁ గనుపట్టదు. 5. 'గానిచో' అచ్చుప్రతి. 6. 'హరియు నెపుడు నివృత్తుఁ డంత్యాంతవృత్తి, నెట్లు వర్తించు నెట్లు క్రీడాదులందు' అచ్చుప్రతి.

మఱియుఁ ద్రిగుణాత్మకం బైనమాయఁ గూడి
యఖిలజగములఁ గల్పించి ♦ యంతమీఁద. 233

సీ. అమ్మాయచేత నీయఖిలంబు[1] ద్రుంచిన, శశ్వత్ప్రకాశుఁ డీశ్వరుఁడు పరుఁడు
ననఘాత్మ దేశకాలావస్థలందును, నితరులయందు నహీన మైన
జ్ఞానస్వభావంబుఁ ♦ బూని యాప్రకృతితో, నెబ్భంగిఁ గలసెఁ దానేక మయ్యుఁ
గోరి సమస్తశరీరంబులందును, జీవరూపమున వసించి యున్న

తే. [2]జీవుని దగువిభూతి ప్రసిద్ధి యేటు, కర్మమున సంభవించెను గడఁగి నాదు
చిత్త మజ్ఞానదుర్గమస్థితిఁ గలంగి, యద్భుతంబునఁ బొందెడు ♦ ననఘచరిత.

వ. అది గావున సూరిజనోత్తముండ వైననీవు మదీయవాంఛితంబు నెఱింగింప న
ర్హుండ వని విదురుండు మైత్రేయమహామునీంద్రు నడిగెనని బాదరాయణతనూ
భవుం డభిమన్యునందనున కిట్లనియె. 235

క. సరసిరుహోదరుమంగళ, చరితామృతపానకుతుకసంగంబున ని
ర్భరుఁ డగువిదురునకు మునీ,శ్వరుఁ డగుమైత్రేయుఁ డనియె ♦ సజ్జనతిలకా. 236

చ. వినుము వితర్క[3]వాదములు ♦ విష్ణుని ఫుల్లసరోజపత్రనే
త్రుని ఘనమాయ నెప్పుడు విరోధము సేయుఁ బరేశు నిత్యశో
భనయుతు బంధనాదికవిపద్దశలుం గృపణత్వభావము
న్ననయముఁ బొంద లేవు విభుఁ ♦ డాద్యుఁ డనంతుఁడు నిత్యుఁ డౌటనున్. 237

వ. మఱియును. 238

చ. పురుషుఁడు నిద్రవోఁ గలఁ ♦ బొందుసమస్తసుఖంబు లాత్మసం
హరణశిరోవిఖండనము ♦ లాదిగ జీవునికిం బ్రబోధమం
దరయఁగఁ దోఁచు చున్నగతి ♦ నాదిఁ బరేశుఁడు బంధనాదులం
బొరయక తక్కఁ గె ట్లనుచు ♦ బుద్ధిని సంశయ మందె దేనియున్. 239

వ. అవ్విధం బతనికిం గలుగ నేర దది యెట్లం టేని. 240

చ. లలితవిలోలనిర్మలజల ప్రతిబింబిత పూర్ణచంద్రమం
డలము దదంబుచాలనవిడంబన హేతువు నొందియుఁ వియ
త్తలమునఁ గంప మొందనివిధంబున సర్వశరీరధర్మముల్
గలిగి రమించునీశునకుఁ ♦ గల్గగ నేరవు కర్మబంధముల్. 241

వ. కావున జీవునకు నవిద్యామహిమం జేసి కర్మబంధనాదికంబు సంప్రాప్తం బగుం
గాని సర్వభూతాంతర్యామి యైనయీశ్వరునకుం బ్రాప్తంబు గానేర దని వెం
డియు. 242

చ. నరునకు నాత్మదేహజగుణంబులఁ బాపఁగ నోపుఁ బంకజో

1. 'సృజియించి, పాలించి, పాలియించి ♦ పరమపురుషుఁ డనఘాత్మ' అచ్చుప్రతి.
2. 'జీవునకు దుర్భగక్లేశ ♦ సిద్ధి యొట్టి' అచ్చుప్రతి. 3. 'వాక్యములు' వ్రా. ప్ర.

దరచరణారవిందమహితస్ఫుటభక్తియ యింద్రియంబు లీ
శ్వరవిషయంబు లైన మది సంచితనిశ్చలతత్త్వ మైనచో
సరసిజనేత్రుకీర్తనమె చాలు విపద్దశలం జయింపఁగన్. 243

చ. హరిచరణారవిందయుగళార్చనసన్నుతిభక్తియోగముల్
నిరతముఁ గల్గువారు భవనీరజగర్భుల కంద రానిభా
సురపదమందుఁ జేరుదురు సూరిజనస్తవనీయ యట్టిస
త్పురుషులపూర్వజన్మఫలముల్ గణుతింపఁ దరంబె యేరికిన్. 244

వ. అని చెప్పిన విదురుండు మైత్రేయుం గనుంగొని ముకుళితహస్తుండై తనమనంబున వినమితమస్తకుండుగాఁ దలంచుచుఁ (దనమనంబున శ్రీహరిం దలంచుచు) వినయవచనరచనుం డై యిట్లనియె మునీంద్రా భవదీయవాక్యంబులచేత నామనంబున నారాయణుండు లోకైకనాథుం డెట్లయ్యె ననియు శరీరధారి యైన జీవునికిఁ గర్మబంధంబు లేరీతి సంభవించె ననియుం బొడమినసంశయంబు నేఁడు నివృత్తం బయ్యెం బూర్వమున నేను నామనంబున లోకంబున కీశ్వరుండు హరి యనియు జీవుండు పరతంత్రుం డనియును దలంపుదు నారాయణభక్తిప్రకారంబు ప్రాణగోచరం బైనయవిద్యకు[1]నధిష్ఠానం బనం దనరుచుండు(నారాయణుండు) దనకు నాధారంబు లేక సమస్తంబునకుం దాన యాధారభూతుం డై విశ్వంబుం బొదివి విశ్వంబులోనఁ దా నుండు తెఱం గెట్లు శరీరాభిమానంబును బొంది యెవ్వఁడు (మూఢతముం డై) సంసారప్రవర్తకుం డగు నెవ్వండు (భక్తిమార్గంబునఁ) బరమాత్ముం డైన పుండరీకాక్షునిం జెందు వీర [2]లిద్దఱును (సంశయక్లేశంబులు లేమిం జేసి) సుఖానందసంపూర్ణు లై యభివృద్ధి నొందువార లగుదు రెవ్వండు సుఖదుఃఖానుసంధానంబుచే లోకానుగతుం డగుచుఁ బ్రమోదఖేదంబుల నొందు నతండు దుఃఖాశ్రయుం డగు నారాయణభజనంబున సమస్తదుఃఖనివారణం బగుటను భవదీయచరణసేవానిమిత్తంబునను బ్రపంచంబు ప్రతీతమాత్రంబు గలిగి యున్న దయిన నందులకుఁ గారణంబు లే[3]కుండుటం జేసి తెలియనివాఁడ నై వర్తింతు నని వెండియు. 245

క. లలి నామదిఁ దలఁపుదు సుమ, తులు గొనియాడంగఁ దగినతోయజనాభుం
డలవడ నల్పతపోవ్రతులతలపోఁతలకు మిగుల దుర్లభుఁ డనియున్. 246

సీ. ఇంద్రియంబులతోడ నెలమి నొప్పెడిమహ, దాదుల నితరేతరానుషంగ
ముగఁ జేసి వానియం దొగి విరాడ్దేహంబు, పుట్టించి యందుఁ జేపట్టి తాను
వసియించు నాతఁడు వరుస సహస్రసం, ఖ్యాకంబు లగుమస్తకాంఘ్రిబాహు

1. నాశనకారణం. 2. 'లిద్దఱియందును సుఖానందపరిపూర్ణుఁ డైయభివృద్ధి నొందువాఁడెవ్వం డని సంశయంబు నొందు మానవుండు దుఃఖాశ్రయుం డగు' వ్రా. ప్ర. 3. 'కుంటఁ దెలిసిన వాఁడ నై యది నివర్తింతు నని' వ్రా. ప్ర.

కలితసత్పురుషునిఁ గాఁ బ్రహ్మవాదులు, వలుకుదు రావిరాట్పురుషునందు

తే. భువనజాలంబు లలరఁ గల్పించి యుండుఁ
బ్రాణదశకంబు నింద్రియార్థములు నింద్రి
యాధిదైవతములుఁ గూడ నలఘు త్రివిధ
మగుచు విప్రాదివర్ణము [1]లయ్యె నట్టి. 247

క. ఇలఁ బుత్రపౌత్రసంప్రవి, గలిగినసంతసముతోడఁ గడుఁ జోద్యముగా
లలిఁ బ్రజ లేగతిఁ గలిగిరి, గలిగినయా ప్రజలచే జగము లెట్లుండెన్. 248

క. చతురత దీపింపఁ బ్రజాపతులకుఁ గతి యనఁగ నెలయుపద్మాపతి యే
గతిఁ బుట్టించెను సృష్టిప్రతతులచే నవవిధప్రపంచము మఱియున్. 249

తే. వానిభేదంబులును మనువంశములును, మనుకులాధీశ్వరులును దన్మనుకులాను
చరితములు నేవిభూతి నేజాడ దీని, నింతయును బుట్టఁజేసె నాకెఱుఁగఁబలుకు.

క. [2]ధరణిం గ్రిందట మీఁదట, ధరణికిఁ గలలోకములను దత్తత్స్థితులకున్
వరుసలఁ బరిమాణంబులు, నెఱిఁగింపఁ గదయ్య నాకు సిద్ధచరిత్రా. 251

క. సురతిర్యఙ్నరరాక్షస, గరుడోరగ సిద్ధసాధ్య గంధర్వ నభ
శ్చరముఖ భవములు మునికుంజర గర్భస్వేదజాండజముల తెఱంగున్. 252

క. త్రిగుణప్రధానకంబులు, సగుణవతారములఁ బూర్ణ మై వెలసినయా
జగదుత్పాదనరక్షణ, నిగమము లవిధంబు వానినిలుకడలుఁ దగన్. 253

క. చక్రాయుధుసౌందర్యప,రాక్రమముఖగుణములును ధరామరముఖవ
ర్ణక్రమములు నాశ్రమధర్మక్రియలును శీలవృత్త్యమతభావములున్. 254

తే. యోగవిస్తారమహిమలు యోగములును
జ్ఞానమార్గంబులును బరిజ్ఞానసాధ
నములు నై యొప్పుసాంఖ్యయోగములు వికచ
జలజనయనకృతంబు లౌశాస్త్రములును. 255

సీ. పాషండధర్మంబుఁ బ్రతిలోమకులవిభాగములు జీవులగుణకర్మములును
బలుకులగతులను గలిగెడిధర్మమోక్షములయందుఁ బరస్పరవిరోధ
ములు లేనిసాధనములను భూమిపాలక,నీతివార్తలు దండనీతిజాడ
యును బృథగ్భావంబులును విధానములును,బితృమేధములునుదత్పితృవిసృష్టి

తే. గతులుఁ దారాగ్రహంబులుఁ గాలచక్ర
మున వసించిననిలుకడలును దపములు
దానములుఁ దత్ఫలంబులుఁ [3]దగుప్రవాస
ధర్మములుఁ బ్రజ లొనరించుకర్మములును. 256

1. 'అయ్యె నందు' అ. ప్ర. 2. 'ధరణిం గ్రిందన్ మీఁదన్' అ. ప్ర. 3. 'దనరుప్ర వాస, ధర్మ' అచ్చుప్రతి.

చ. వదలక భూజనావళికి ǂ వచ్చువిపద్దశధర్మముల్ సరో
జదళనిభాక్షుఁ జేగతిని ǂ సంతస మందెడు నట్టివారి కిం
పొదవఁగఁ గానవచ్చు గురుసత్తముల్ ప్రియశిష్యులు గొల్చు వారు స
మ్మదమునఁ గోరుసర్గములు ǂ మానుగ నెఱిఁగింతు రమ్ములన్. 257

క. విలయాదిభేదముల న, య్యలఘునిఁ బరమేశు నెవ్వ ǂ రంచితభక్తిం
గొలుతు ర దెవ్వరిలోన, త్కలికిక సుఖియించు జీవǂతత్త్వము మఱియున్. 258

క. గోవిందునిరూపంబును, జీవబ్రహ్మలకు నైక్యǂసిద్ధియు నెటు సం
భావన నుపనిషదర్థం, [1]బై వెలసెడిజ్ఞాన మెట్టి ǂ దార్యస్తుత్యా. 259

తే. ఉచిత మగునట్టిశిష్యప్రǂయోజనములు
సజ్జనులచేత విజ్ఞానǂసాధనములు
నేమి పలుకంగఁబడు వాని ǂ నెల్ల మఱియుఁ
బొలుచువైరాగ్యమునఁ దగుǂపురుషభక్తి. 260

తే. ఇన్నియుఁ దెలియ నానతి ǂ యిచ్చి నన్ను, నర్థి రక్షింపు యజ్ఞదాǂనాదిపుణ్య
ఫలము వేదంబుసదివిన ǂ ఫలమునార్త,జనులఁగాచినఫలముతో ǂ సమముగావు.

క. అని విదురుఁడు మైత్రేయుని, వినయంబునఁ దెలియ నడుగుǂవిధ మెల్లను వ్యా
సునిసుతుఁడభిమన్యునినం, దనున కెఱింగించి మఱియుఁ ǂ దగ ని ట్లనియెన్. 262

చ. ఇలఁ గలమానవావళికి ǂ నెల్ల నుతింప భజింప యోగ్యమై
వెలసినపూరువంశము పవిత్రము సేయఁగఁ బుట్టి సద్గుణా
కలితయశఃప్రసూనలతికాలతికిం బ్రతివాసరంబుఁ బెం
పలరఁగఁ బ్రోది వెట్టుదు గదయ్య ముకుందకథామృతంబునన్. 263

తే. అల్పతర మైనసుఖముల ǂ నందుచున్న, జనులదుఃఖంబు మాన్పంగǂజాలునట్టి
[2]పుండరీకాక్షగుణకథాǂప్రోత మైన, వితతనిగమార్థమగుభాగǂవతము నీకు. 264

వ. ఎఱిగింతు విను మని యిట్లనియె. 265

సీ. అమ్మహాభాగవతాǂమ్నాయ మొకనాడు, గైకొనిపాతాళǂలోకమందు
నప్రతీకజ్ఞాని ǂ యై వాసుదేవాఖ్యఁ, బొలుచుసంకర్షణǂమూర్తిదివ్య
పురుషుండు దనుఁ దానǂబుద్ధిలోఁ జూచుచు, సలలితధ్యానముǂకుళితనేత్రుఁ
డై సనందాభ్యుదǂయార్థంబు గను విచ్చి, చూచిన వారుసం ǂ స్తుతులొనర్చ
తే. నమర గంగావగాహను ǂ లై యహీంద్ర, కన్యలార్ద్రజటాబంధǂకలిత లగుచు
భర్తృవాంఛానుబుద్ధిǂనప్పరమపురుషుఁ, గదియనేతెంచి తత్పాదǂకమలయుగము.

క. సేవించి భక్తితో నా, నావిధపూజోపహారǂనతినుతులను నా
దేవునిహృదయము వడసిరి, యావేళ సనందనాదు ǂ లమ్మహితాత్మున్. 267

మ. ఘనసాహస్రకిరీటరత్నవిలసǂత్కాంతిప్రసిద్ధచ్ఛటా

1. 'వెలయున్ జ్ఞాన' అ. ప్ర. 2. 'పుండరీకవిలోచనప్రోక్తమైన' వ్రా. ప్ర.

జనితోదగ్రరుచిప్రకాశితఫణాసాహస్రునిఁ గేవలా
వసదత్తున్ ననురూపకృత్యము లొగిన్ వాంఛం [1]బ్రశంసించి వా
రనురాగస్ఖలితోక్తు లొప్ప నడుగన్ భాషించి యాదేవుఁడున్. 268

తే. భూరినిగమార్థసారవిచార మగుచుఁ, దనరునీభాగవతము సాదరతఁ బలికె
నళినభవసూతియైనసనత్కుమార, కునకు నెఱిఁగించె [2]నతఁడు సాంఖ్యాయనునకుఁ దగను.

క. [3]ఎఱిఁగించిన నతఁడు పరాశరునకు నుపదేశ మిచ్చె సన్మతి నతఁడున్
సురగురున కొసఁగె నాతఁడు, గరమరుదుగ నాకుఁ జెప్పెఁ గైకొని యేనున్.

క. నీకిప్పుడు వివరించెద, నాకర్ణింపుము సరోరుహాక్షుండగు సు
శ్లోకునిచరితామృతపరి, పాకుఁడవై మోదముగ దురితఁ జెలఁగుము విదురా. 271

వ. ఇట్లు భగవత్ప్రోక్తంబును ఋషిసాంప్రదాయికంబును బురుషోత్తమస్తోత్రంబును బరమపవిత్రంబును భవలతాలవిత్రంబును నయినభాగవతకథాసూత్రంబు (శ్రద్ధాళుండవు భక్తుండవు నగు) నీకు నుపన్యసించెద వినుము. 272

సీ. అనఘ యేకోదక యై యున్నవేళ నం, తర్నిరుద్ధానలదారుపితతి
భాతిఁ జిచ్ఛక్తిసమేతుఁడై కపటని, ద్రాలోలుఁ డగుచు నిమీలితాక్షుఁ
డై నారాయణుం డంబుమధ్యమున భా, సురసుధాఫేనపాండురశరీర
రుచులు సహస్రశిరోరత్నరుచులతోఁ, జెలిమి సేయఁగ నొప్పు శేషభోగ

తే. తల్పమునఁ బవ్వళించి యనల్పతత్త్వ
దీప్తిఁ జెన్నొందఁగా నద్వితీయుఁ డగుచు
నభిరతుం డయ్యెఁ గోర్కులయందుఁ బాసి
ప్రవిమలాకృతి నానందభరితుఁ డగుచు. 273

తే. యోగమాయావిదూరుఁడై యుగసహస్ర
కాలపర్యంత మఖిలలోకముల మ్రింగి
పేర్చి మఱి కాలశక్త్యుపబృంహితమున
సమత సృష్టిక్రియాకలాపములఁ దగిలి. 274

క. తనజఠరములోపలఁ డాఁచినలోకనికాయముల సృజించుటకును సా
ధన మగుసూక్ష్మార్థము మన, సునఁ గని కాలానుగతరజోగుణ మంతన్. 275

సీ. పుట్టించెఁ దద్గుణాంశమునఁ బరమేశ్వరు, నాభిదేశమునందు నలిననాళ
ముదయించె మఱియప్పయోరుహముకుళంబు, గర్మబోధితమైన కాలమందుఁ
దనతేజమునఁ బ్రవృద్ధం బైనజలముచే, జేజాప్పుగతిఁ బ్రకాశంబు నొందఁ
జేసి లోకాశ్రయస్థితి సర్వగుణవిభా, సితగతి నొప్పు రాజీవమందు

తే. నిజకళాకలితాంశంబు నిలిపి దాని, వలన నామ్నాయమయుఁడు నవరగుణుండు

---

1. 'ప్రశంసించుచు. న్నను...నడుగ నాదేవుఁడున్ వారికిన్.' వ్రా. ప్ర.
2. 'సాంఖ్యాయనునకు నతఁడు' 3. పరఁగ నతం డంతఁ బరా' అ. ప్ర.

నాత్మయోనియునై నతోయజభవుండు, సరవిజతురాననుండునాఁ జనన మయ్యె.

తే. అతఁడు దత్పద్మకర్ణికయందు నిలిచి
వికచలోచనుఁ డై లోకవితతి దిశలు
నంబరంబును నిజచతురాననములఁ
గలయఁ బరికించి చూచుచుఁ గమలభవుఁడు. 277

చ. అలఘుయుగాంతకాలపవనాహతసంచలదూర్మిజాలసం
కలితజలప్రభూత మగుకంజముఁ దద్వనజాతకర్ణికా
తలమున నున్న తన్ను విశదక్రియ గల్గినలోకతత్త్వముం
దలఁ దెలియంగ నోపక మనంబునఁ జాల విచార మొందుచున్. 278

వ. ఇట్లని వితర్కించె. 279

ఉ. ఈ జలమందు నీకమల మేగతి నుద్భవ మయ్యె నొంటి యే
నీజలజాతపీఠమున నేగతి నుంటి మదాఖ్య యెద్ది నా
కీజననంబు నొందుటకు నెయ్యది హేతువు బుద్ధిఁ జూడ నే
యోజ నెఱుంగ లే నని పయోరుహగర్భుఁడు విస్మితాత్ముఁ డై. 280

క. ఆ వనజనాళమూలం, బా వనములలోన నర్థి నరయుటకొఱకై
యా వనజాతప్రభవుం, డా వనరుహనాళవివరమం దభిముఖుఁ డై. 281

మ. అతిగంభీరవిశాలవారినిధితోయాంతర్నిమగ్నాంగుఁ డై
చతురాస్యుం డొగి దివ్యవత్సరసహస్రం బబ్జమూలంబు స
న్మతి నీక్షించియుఁ గాన లేక భగవన్మాయామహత్త్వంబు వి
స్మృతిఁ గావింప విభీతుఁ డై మరలఁ జేరెం దత్సరోజాతమున్. 282

తే. అట్లు గ్రమ్మఱఁ జేరి యయ్యబ్జపీఠ, మందు నష్టాంగయోగక్రియానురక్తిఁ
బవను బంధించి మహితతపస్సమాధి, నుండి శతవర్షములు సనుచుండ నంత. 283

ఆ. అట్టియోగజనితమైనవిజ్ఞానంబు, గలిగి యుండి దానఁ గమలనయనుఁ
గాన లేక హృదయకమలకర్ణికయందు, నున్నవానిఁ దన్నుఁ గన్నవాని. 284

మ. కనియెం నిశ్చలభక్తియోగమహిమం గంజాతగర్భుండు శో
భనచారిత్రు జగత్పవిత్రు విలసత్పద్మాకళత్రుం సుధా
శనముఖ్యస్తుతిపాత్రు దానవచమూజైత్రుం దళత్పద్మనే
త్రు నవీనోజ్జ్వలనీలమేఘనిభగాత్రుం బక్షిరాట్పుత్రునిన్. 285

వ. మఱియును. 286

చ. అలఘుఫణాతపత్రనిచయాగ్రసమంచితనూత్నరత్నని
ర్మలరుచిచే యుగాంతతిమిరంబు నడంచి యకల్మషోల్లస
జ్జలములఁ జేసి యందు నవసారసనాళసితైకభోగముం
గలిగినశేషతల్పమున గైకొని యున్నమహాత్ము నొక్కనిన్. 287

సీ. వరపీతకౌశేయపరిధానకాంతి సం, ధ్యాంబుదరుచినిచయంబు గాఁగ
కమనీయనవహేమకలితకిరీటంబు, రమణఁ గాంచనశిఖరంబు గాఁగఁ
మానితమౌక్తికమాలికారుచి సాను, పతితనిర్ఝరపరంపరలు గాఁగఁ
జెలు వొందునవతులసీదామకములు లా, లితతటౌషధీలతలు గాఁగఁ

తే. వరభుజంబులు నికటస్థవంశములుగఁ, బదము లంగణపాదపప్రచయములుగ
లలితగతి నొప్పుమరకతాచలవిడంబి, తాత్మదేహంబు గలుగుమహాత్ము హరిని.

వ. మఱియు నపరిచ్ఛిన్నంబును నిరుపమానంబును నిఖిలలోకసంగ్రహంబును నతి విస్తారవర్తులాయామంబును నై వివిధవిచిత్రదివ్యమణిభూషణంబుల నాత్మీయ నిర్మలద్యుతిచేతం బ్రకాశంబు నొందం జేయుదివ్యదేహంబు ధరించి వివిధంబులగు కామంబు లభిలషించి విశుద్ధంబైన వేదోక్తమార్గంబున భజియించుపురుషశ్రేష్ఠులకుఁ గామధేనువనం దగిన పాదపద్మయుగంబును నలికఫలకలితరుచినిచయంబులకు నోటువడి కృపాపాత్రుండై చంద్రుండు బహురూపంబులఁ బదసరోజంబుల నాశ్రయించె నన నొప్పుపదనఖంబులును గమలాభా కాంతులకు నుపధానరూపంబు లనం దగి పిలకదళికాస్తంభంబులచందంబు విడంబించునూరుయుగళంబును గనకమణిమయమేఖలాకలాపాభిరామంబుఁ గదంబకింజల్కశోభితపీతాంబరాలంకృతంబు నై విలసిల్లుకటిమండలంబును శృంగారవాహినీజలావర్తంబు నాఁ బొలుపొందునాభివివరంబును జఠరస్థనిఖిలబ్రహ్మాండముహుర్ముహురుద్భవకృశీభూతం బనం దగుమధ్యభాగంబును మహితముక్తాఫలమాలికావిరచితరంగవల్లివిరాజితంబు నవతులసీదామకిసలయతల్పంబుఁ గుసుమమాలికాలంకృతంబు ఘనసారకస్తూరికాచందనవిలిప్తంబుఁ గౌస్తుభరత్నదీప్తిప్రదీప్తంబు శ్రీవత్సలక్షణలక్షితంబు నై యిందిరావనితకుఁ గేళీమందిరం బనం బొల్చువక్షస్స్థలంబును సుఖకేళీసమారంభపరిరంభణాంభోధి కాట్యాన్యాకరాంభోజకలితకనకమణికంకణాంకంబు లనం బొలుపారురేఖాత్రయవిరాజమానం బైన కంధరంబును సుమహితానర్ఘదివ్యమణిప్రభావిభాసితకేయూరకంకణముద్రికాలంకృతంబు లయిన బాహువులును సకలలోకార్తినివారకదరహాసచంద్రికాధవళితంబు లైనకర్ణకుండలమండనమణిమకరము వర్తనంబును సలుపం దనరి నిద్దంబు లగు చెక్కుటద్దంబులును బక్వబింబఫలప్రవాళపల్లవాధరశోణాయితంబును నఖిలభువనపరిపాలనంబునకు నేన చాలుదు నని వివాదించు నన యుగళంబునకు సీమాస్తంభంబుఁ జంపకప్రసూనరుచివిభాసంబు నగునాసాదండంబును గమలకుముదంబులకుం జెంపు సంపాదించుచుఁ గరుణామృతతరంగితాపాంగంబు లై కర్ణాంతవిశ్రాంతంబు లై చెలువొందునేత్రంబులును లలితశ్రీకారంబునకు నక్షరత్వంబు సార్థకం బయ్యె ననం దగుకర్ణంబులును నిక్షుచాపచాపల్యమునుబురూపంబునం జూపట్టు భ్రూయుగళంబును నవరత్నకాంతకలికాప్రవాళఫలకంబును నీలగిరిం

ద్రశృంగసంగతబాలమార్తాండమండలవిడంబిత పద్మరాగమణిఖచితకాంచనకిరీటంబునం బొలుపారి సూర్యేందుపవనానలప్రకాశంబులకు నవకాశంబు సూపక త్రిలోకవ్యాపకసమర్థంబు లగు తేజోవిశేషంబుల చెలువొంది సంగరరంగంబుల దానవానీకంబుల హరింపం జాలుసుదర్శనాదిదివ్యసాధనంబులచే దురాసదం బగుదివ్యరూపంబునుం గలిగి మఱియును. 289

ఉ. హారకలాపపుష్పనిచయంబులఁ జంచదనర్ఘరత్నకే
యూరకరాంగుళీయకమహోజ్జ్వలబాహుసహస్రశాఖ[1]లొ
ప్పారఁగఁ జూడ నొప్పి భువనాత్మకలీల నదృష్టమూలవి
స్ఫారితభోగివేష్టితవిభాసితచందనభూరుహాకృతిన్. 290

మ. విలసత్కుండలిరాజసఖ్యమున సుశ్రీభృత్సమాఖ్యన్ సము
జ్జ్వలితోదారశిరోవిభూషణసహస్రస్వర్ణకూటంబులన్
సలిలావాసతఁ జారుకౌస్తుభవిరాజద్రత్నగర్భంబులన్
నలినాక్షుండు గనుంగొనంగఁ దగె మైనాకావనీభృద్గతిన్. 291

క. వితతార్థజ్ఞానజపస్తుతిమకరందప్రహృష్టవృత్తిజాతమధు
వ్రతగణపరివృతశోభా, గతకీర్తిప్రసవమాలికలు గలవానిన్. 292

వ. కనుంగొని చతురాననుండు. 293

సీ. అనఘు సర్వేశ్వరు నాద్యంతశూన్యుని, ధన్యుని జగదేకమాన్యచరితుఁ
[2]దన్నాభిసరసిజోద్భవసరోజంబును, నప్పుల ననిలుని నంబరమును
మానితభువననిర్మాణదృష్టిని బొడగనఁ గాని యితరముల్ గానలేక
యాత్మీయకర్మబీజాంకురంబున రజోగుణయుక్తుఁడగుచు నకుంఠితప్ర
తే. జాభిసర్గాభిముఖత నవ్యక్తమార్గుఁ, డైనహరియందుఁ దనహృదయంబుఁ జేర్చి
యమ్మహాత్మునిఁ బరము ననంతు నభవు, నజున[3]మేయుని నిట్లని యభినుతించె.

సీ. నలినాక్ష మాయాగుణవ్యతికరమునఁ, జేసి కార్యంబైనసృష్టిరూప
మునఁ బ్రకాశించునీఘనరూపవిభవంబు, రూపింప దేహధారులకు దుర్వి
భావ్యంబు దలపోయ భగవంతుఁడవు నైన,పద్మాక్ష నీస్వరూపంబుకంటె
నన్య మొక్కటి సత్యమై బోధకంబైన, యది లేదు గాన నీయతులదివ్య
తే. మైనరూపంబు నాకుఁ బ్రత్యక్ష మయ్యె, నదియుఁ గాక వివేకోదయమునఁ జేసి
వరద నీరూప మజ్ఞానగురుతమోని,వారకం బయ్యె నాకు శశ్వత్ప్రదీప. 295

క. ఘన[4]సత్పురుషానుగ్రహ,మున నైయమితావతారమూలం బగుచుం
దనరెడినీరూపము శో,భన మగు భవదీయనాభిపద్మమువలనన్. 296

1. 'లొ, నార్పరయఁ జూడ' వ్రా. ప్ర. 2. 'దన్నాభిసరసముద్భవసరోజంబును' వ్రా. ప్ర. 3. 'నమేయు నజేయు ని ట్లని నుతించె' వ్రా. ప్ర. 4. 'సత్పురుషపరిగ్రహ' వ్రాతప్రతులు.

క. జనసంబంధిననాచే, ననయము నొడివెను గృహీతశక్తిమయ్యే జగత్పా
వన నీదుసుస్వరూపము, ఘనగుణచిరంతనంబై స్వయంప్రకాశక మగుటన్. 297

వ. మఱియు జ్ఞానానంద[1]పరిపూర్ణమాత్రంబును (ననావృతప్రకాశంబును) భేదరహితంబును బ్రపంచజనకంబును బ్రపంచవిలక్షణంబును భూతేంద్రియాత్మకంబును నేకంబును నైనరూపంబు నెఱింగియు నెందును బొడగానని ట్టినిన్ను నాశ్రయించెద నదియునుంగాక జగన్మంగళస్వరూపధరుండవై నీయుపాసకులమైనమాకుం గళ్యాణంబులకొఱకు నిరంతరధ్యానంబుచేత నీదివ్యరూపంబునం గానంబడితి విట్టినీవు నిరయభాక్కులై నిరీశ్వరవాదంబునం జేసి కుతర్కంబులు ప్రసంగించు భాగ్యరహితులచేత నాదృతుండవు గావు మఱియుం గొందఱు కృతార్థులైనమహాత్ములు భవదీయశ్రీచరణారవిందకోశగంధంబు వేదమారుతానీతం బగుటంజేసి తమతమకర్ణకుహరంబులచేత నాఘ్రాణించుచుండుదురు వారలహృదయకమలంబులయందు భక్తిపారతంత్ర్యంబున గృహీతపాదారవిందంబులు గలిగి ప్రకాశింతువదియునుం గాక ప్రాణులకు [2]ద్రవ్యాగారసుహృన్నిమిత్తం బయినభయంబును దన్నాశనిమిత్తం బయినశోకంబును ద్రవ్యాదిస్పృహయును దన్నిమిత్తం బయిన పరిభవంబును (మఱియు నందుం గృష్ణయు నది ప్రయాసంబున లబ్ధంబైన నార్తిమూలం బగు) [3]తదీయంబైనవృథాగ్రహంబును నీశ్రీపాదారవిందంబులందు వైముఖ్యం బెంతకాలంబు గలుగు నంతకాలంబును బ్రాప్తంబు లగుం గాని మానవాత్మనాయకుండ వగునిన్ను నాశ్రయించిన భయనివృత్తిహేతువైనమోక్షంబు గలుగు మఱియునుం గొందఱు సకలపాపనివర్తకం బయినత్వదీయనామస్మరణకీర్తనంబులందు విముఖులై కామ్యకర్మప్రావీణ్యంబునం జేసి నష్టమతులై యింద్రియపరతంత్రులై యమంగళంబులైనకార్యంబులు సేయుచుందురు దానంజేసి వాతాదిత్రిధాతుమూలంబైన (క్షుత్తృడాది)దుఃఖంబులచేతను శీతోష్ణవర్షవాతాదిదుఃఖంబులచేతను నతిదీర్ఘంబైనకామాగ్నిచేతను (నవిచ్ఛిన్నంబగు క్రోధంబుచేతనుం) దహ్యమానులగుదురు వారలం గనిన నాచిత్తంబు గలంకం బొందు జీవుండు భవదీయమాయా[4]పరిభ్రామ్యమానుండై యాత్మ వేఱని యెప్పుడు దెలియు నంతదాఁక (నిరర్థకంబై దుస్తరంబైన) సంసారసాగరంబు దరియింపం జాలకుండు నన్మునీంద్రులైనను భవదీయనామస్మరణంబు మఱచి యితరవిషయాసక్తులై రేని వారలు దివంబులందు వృథాప్రయత్నులై సంచరించుచు రాత్రులయందు నిద్రాసక్తులై స్వప్నగోచరంబు లయినబహువిధసంపదలకు నానందించుచు శరీరపరిణామాదిపీడలకు దుఃఖించుచుం బ్రతిహతంబులైనయుద్యోగంబుల భూలోకంబున సంసారులై వర్తింతురు నిష్కామధర్మ

1. 'స్వరూపమాత్రంబును' వ్రా. ప్ర. 2. 'ద్రవ్యశరీరసుహృ' వ్రా. ప్ర. 3. 'మదీయంబగువృథాగ్రహ' వ్రా. ప్ర. 4. సంక్రాంతుండై.

లై నిన్ను భజియించుసత్పురుషులకర్ణమార్గంబునం బ్రవేశించి భవదీయభక్తి యోగపరిశోభితం బైనహృత్సరోజకర్ణికాపీఠంబున వసియింతు వదియునుంగాక.

మ. వరయోగీంద్రులు యోగమార్గముల భావంబందు నేనీమనో
హరరూపంబుఁ [1]దలంచి యేగుణగణధ్యానంబు గావింతు ర
ప్పురుషశ్రేష్ఠపరిగ్రహంబునకు నై యాపొల్పారఁ దద్ధ్యానగో
చరమూర్తిన్ ధరియింతు గాదె పరమోత్సాహుండ వై మాధవా. 299

తే. అరయ నిష్కామధర్మము లైనసద్భక్తులందు నీవు ప్రసన్నుండ వైనరీతి
హృదయముల బద్ధకాము లైనయట్టిదేవ, జనులయందుఁ బ్రసన్నతఁ గలుగ వీవు.

చ. అరయ సమస్తభూతహృదయంబులయందు వసించి యేక మై
పరఁగి సుహృత్క్రియానుగుణభాసితధర్ముఁడవుం బరాపరే
శ్వరుఁడవు నై తనర్చు నసజ్జనదుర్లభ మైనయట్టి సు
స్థిర మగుసర్వభూతదయచేఁ బొడగానఁగ వత్తు వచ్యుతా. 301

మ. క్రతుదానోగ్రతపస్సమాధిజనసత్కర్మాగ్నిహోత్రాఖిల
వ్రతచర్యాదుల నాదరింప నఖిలవ్యాపారపారాయణ
స్థితి నొప్పారెడి నీపదాబ్జయుగళీసేవాభిపూజాసము
ద్భృతధర్మం బగువానిభంగి నసురారీ దేవచూడామణీ. 302

తే. తవిలి శశ్వత్స్వరూపచైతన్యభూరి, మహిమచేత నపాస్తసమస్తభేద
మోహుఁడ వఖిలవిజ్ఞానమునకు నాశ్రయుండ వగు నీకు మ్రొక్కెద నోరమేశ.

క. జననస్థితివిలయంబుల, కనయంబును హేతుభూత మగుమాయాలీ
లను జెంది నటన సలిపితి, వనఘాత్మక నీకొనర్తు నభివందనముల్. 304

సీ. అనఘాత్మ మఱి భవదవతారగుణకర్మ, ఘనవిడంబనహేతుకంబు లయిన
రమణీయ మగుదాశరథివసుదేవకు, మారాదిదివ్యనామంబు లోలి
వెలయంగ మనుజులు వివశాత్ము లై యవ, సానకాలంబున సంస్మరించి
జన్మజన్మాంతరసంచితదురితంబుఁ, బాచి కైవల్యసంప్రాప్తు లగుదు

తే. రట్టిదివ్యావతారంబు లవతరించు, నజుఁడ వగు నీకు మ్రొక్కెద ననఘచరిత
చిరశుభాకార నిత్యలక్ష్మీవిహార, భక్తమందార దుర్భవభయవిదూర. 305

తరలము. జననవృద్ధివినాశహేతుకసంగతిం గలయేను నీ
వును హరుండు ద్రిశాఖ లై మనువుల్ మరీచిముఖామరుల్
[2]దనర నం దుపశాఖ లై చెలువొంద నింతకు మూల మై
యనయమున్ భువనద్రుమాకృతి నైన నీ కిదె మ్రొక్కెదన్. 306

మ. పురుషాధీశ భవత్పదాబ్జయుగళీపూజాదికర్మక్రియా

---

1. ధరించి తద్గుణగణ' వ్రా. ప్ర. 2. 'దనర నం దుపశాఖలై భువనాత్మ దీనికి మూల మై' అచ్చుప్రతి.

పరశిం జెందనిమూఢచిత్తునిఁ బశుప్రాయున్ మనుష్యాధమున్
జరయు నున్నంతపుఁ బొందఁ జేయ నతిదక్షుం డైనకాలంబు త
ద్గురుకాలాత్ముఁడ వైననీకు మది సంతోషంబునన్ మ్రొక్కెదన్. 307

సీ. సర్వేశ కల్పాంతసంస్థిత మగుజల, జాతమం దేను సంజనన మంది
భవదీయసుస్వరూపముఁ జూడ నర్థించి, బహువత్సరములు దపంబు సేసి
క్రతుకర్మములు పెక్కు గావించియును నినుఁ బొడగానఁగాలేక బుద్ధి భీతిఁ
బొందిననాకు నిప్పుడును నిర్హేతుక, కరుణచే నఖిలలోకైకవంద్య

తే. మాన సతతప్రసన్నకోమలముఖాబ్జ, కలితభవదీయదివ్యమంగళవిలాస
మూర్తి దర్శింపఁగలిగె భక్తార్తిహరణ, కరణతుభ్యం న[1]మో యని మరలఁ బలుకు

సీ. అమరతిర్యఙ్మనుష్యాదిచేతనయోని, నందు నాత్మేచ్ఛచేఁ జెందినట్టి
కమనీయశుభమూర్తి గలవాఁడ వై ధర్మ, సేతు వనంగఁ బ్రఖ్యాతి నొంది
విషయసుఖంబుల విడిచి సంతతసజ్జ, నందానుభవసమున్నతిఁ దనర్తు
వది గాన పురుషోత్తమాఖ్యఁ జెన్నొందుదు, వట్టిని న్నెప్పుడు నభినుతింతు

తే. నర్థి భవదీయపాదంబు లాశ్రయింతు, మహితభక్తిని నీకు నమస్కరింతు
భక్తజనపోషపరితోష పరమపురుష, ప్రవిమలాకార సంసారభయవిదూర.

సీ. తలకొని పంచభూతప్రవర్తక మైన, భూరిమాయాగుణస్ఫురణఁ జిక్కు
వడక లోకంబులు భవదీయజఠరంబు, లో నిల్ప ఘనసమాలోలచటుల
సర్వంకషోర్మిభీషణవార్ధినడుమను, ఫణిరాజభోగతల్పంబునందు
యోగనిద్రారతి నుండంగ నొకకొంత, కాలంబు సనఁగ మేల్కనినవేళ [గఁ

తే. నలఘుభవదీయనాభితోయజమువలనఁ, గడఁగి యీలోకములు సోపకరణములు
బుట్టఁ జేసితి వతులవిభూతి మెఱసి, పుండరీకాక్ష సంతతభువనరక్ష. 310

క. నిగమనుత లక్ష్మీపతి, జగదంతర్యామి వగుచు సర్గము నెల్లం
దగుభవదైశ్వర్యంబున, నగణితసౌఖ్యానుభవము నందింతు గదే. 311

సీ. జలజాక్ష యెట్టివిజ్ఞానబలంబునఁ, గల్పింతు వఖిలలోకంబు లోలి
నతజనప్రియుఁడవు నా కట్టిసుజ్ఞాన, మర్థిమైఁ గృపసేయు మయ్య వరద
సృష్టినిర్మాణేచ్ఛఁ బొంది నాచిత్తంబు, దత్కర్మకౌశలత్వమునఁ దగిలి [నట్టి
యును గర్మవైషమ్యమునఁ బొందుకతమున, దురితంబుఁ బొరయక తొలఁగు

తే. వెరవు నాకెట్లు గలుగు నవ్విధముదలఁచి, కర్మవర్తను నను భవత్కరుణ మెఱసి
తగఁ గృతార్థునిఁ జేయవే నిగమవినుత, సత్కృపామూర్తి యోదేవచక్రవర్తి.

చ. భవదుదరప్రభూత మగుపద్మమునందు వసించి యున్న నే
నవిరళతావకీనకలితాంశమునం దనరారువిశ్వముం
దవిలి రచించుచున్ బహువిధంబులఁ బల్కెడువేదజాలముల్

1. 'విశ్వంభరణజేవ' వ్రా. ప్ర.

శివతర మై ఫలింపఁ గృప సేయుము భక్తఫలప్రదాయకా. 313

చ. అని యనుకంప దోఁప వినయంబునఁ జాఁగిలి మ్రొక్కి చారులో
చనసరసీరుహుం డగుచు సర్వజగత్పరికల్పనారతిం
దనరిన నన్నుఁ బ్రోచుటకుఁ దా నిటు సన్నిధి యైనయీశ్వరుం
డనయము నాకు దుఃఖము దయామతిఁ బాపెడు నంచు నమ్రుఁడై. 314

క. వనరుహసంజాతుఁడు నెమ్మనమున హర్షించె ననుచు మైత్రేయమహా
ముని ఘనుఁ డగు విదురునకున్ వినయంబున నెఱుఁగఁ జెప్పి వెండియుఁ బలికెన్.

మ. వనజాతప్రభవుండు కేవలతపోవ్యాసంగుఁడై పద్మలో
చను గోవిందు ననంతు నాఢ్యుఁ దనవాక్శక్తిన్ నుతింపన్ సుధా
శనవంద్యుండు ప్రసన్నుఁడై నిఖిలవిశ్వస్థాపనాలోకనం
బునఁ జూచెన్ విలయప్రభూతబహువార్పూరంబులన్ వ్రేల్మిడిన్. 316

తే. అట్లు పొడగని యార్తుఁడై యున్నట్టి పద్మభవుని వాంఛిత మాత్మఁ దీర్పంగఁ దలఁచి
యతనిమోహనివారక మైనయట్టి యమృతరసతుల్యమధురవాక్యముల ననియె.

చ. తలఁకొని నీ వొనర్చు పని దప్పి మదిం దలపోయు దుఃఖముం
దలఁగుము నాదులీలకుఁ బ్రధానగుణం బగు సృష్టికల్పనం
బలవడఁ జేయుబుద్ధి హృదయంబునఁ జొన్పి తపస్సమాధిని
ష్ఠల నతిభక్తులన్ ననుఁ బ్రసన్నునిఁ జేయుము చెందు కోరికల్. 318

క. నీ వొనరించుతపోవి, ద్యావిభవవిలోకనీయ మగు నీసృష్టిం
గావింపుము లోకంబుల, లో వెలిఁగెడి నన్నుఁ గందు లోకస్తుత్యా. 319

క. నాలోని జీవకోటులు, వాలాయము నీకుఁ గానవచ్చు నిపుడు నీ
వాలోకింపుము దారువి, లోలహుతాశనునికరణి లోకస్తుత్యా. 320

సీ. నలు వొంద నఖిలజీవులయందుఁ గలనన్నుఁ, దెలిసి సేవింపుము నలినగర్భ
భవదీయదోషముల్ వాయును భూతేంద్రి, యాశ్రయవిరహిత మై విశుద్ధ
మైనజీవుని విమలాంతరాత్ముఁడ నైన, నను నేకముగఁ జూచునరుఁడు మోక్ష
పదమార్గవర్తి యై భాసిల్లు బ్రహ్మాండ, మందును వివిధకర్మానురూప

తే. పద్ధతులఁ జేసి పెక్కు రూపముల నొందు, జీవతతి రచియించు నీచిత్త మెపుడు
మత్పదాంబుజయుగళంబు మరగి యున్న, కతన రాజసగుణమునఁ గలుగ దఘము.

క. విను మదియుఁ గాక ప్రాణుల, కనయము నెఱుఁగంగ రానియనఘుఁడఁ దేజో
ధనుఁడఁ బరేశుఁడ నీచే, తను గానంబడితి నిదె పితామహ కంటే. 322

వ. మఱియు భూతేంద్రియగుణాత్మ్మం డనియు జగన్మయుం డనియు నన్ను నీచిత్తంబునందుఁ దలంపుము తామరసనాళవివరపథంబు వెంటం జని జలంబులలోనం జూడం గోరినట్టిమదీయస్వరూపంబు. 323

క. నీ కిప్పుడు గానంబడ, నాకులకును సురగణపతిప్రకాకులకై నన్
[1]వాకొనఁగం దలపోయను, రా కింతు మదీయరూప[2]రమ్యత్వంబుల్. 324
క. కావున మచ్చారిత్రక, థావిలసిత మైనసుమహిత స్తవము జగ
త్పావనము విగతసంశయ,భావుఁడ వై బుద్ధి నిలుపు పంకజజన్మా. 325
క. సగుణుఁడ నై లీలార్థము, జగములఁ గల్పింపఁ దలఁచు చతురుని నన్నున్
సగుణునిఁగా నుతియించితి, దగ సంతస మయ్యె నాకుఁ దామరసభవా. 326
క. ఈమంజుస్తవరాజము, నీమనమునఁ జింత దఱచు నిలుపుము భక్తిన్
ధీమహిత నీమనంబునఁ, గామించినకోర్కు లెల్లఁ గలుగుం జుమ్మా. 327
క. అనుదినమును ద్రిజగత్పావన మగునీమంగళస్తవంబుఁ బఠింపన్
విన్నను జనులకు నేఁ బొడ, గనఁబడుదు నవాప్తసకలకాముఁడ నగుచున్. 328
తే. వనతటాకోపవనవిహారదేవ, భవననిర్మాణభూమ్యాదివివిధదాన
జపతపోవ్రతయోగయజ్ఞములఫలము, మామకస్తవఫలముసమంబు గాదు.
క. జీవావలిఁ గల్పించుచు, జీవావలిలోనఁ దగ వసించుచుఁ బ్రియన
స్వావలి లోపలఁ బ్రియవ, స్వావలి వై యుండునన్ను ననిశముఁ బ్రీతిన్.
క. తలఁపుము మత్ప్రీతికి నై, కలిగించితి నిన్ను భువనకారక నాలో
పల నడఁగి యేక మై నిశ్చలగతి వసియించి యున్నజగముల నెల్లన్. 331
తే. తగ నహంకారమూలతత్త్వంబునొంది, నీవు పుట్టింపుమనుచు రాజీవభవుఁడు
వినఁగ నానతిచ్చియ విష్ణుఁడ భవుఁ,డంత నంతర్హితుఁడయ్యె ననఘచరిత.
క. అని చెప్పిన మైత్రేయుని., గనుఁగొని విదురుండు పలికెఁ గడుముద మొప్పన్
జననుత నళినదళాక్షుఁడు, సనినం బద్మజుఁడు దేహసంబాధమునన్. 333
క. మానససంబంధంబును, బూనినయాసర్గ మెట్లు పుట్టించె దయాం
భోనిధి వై నాకింతయు, మానుగ నెఱిఁగింపవయ్య మహితవిచారా. 334
వ. అనవుడు నమ్మునివరేణ్యుండు విదురున కిట్లనియెఁ బుండరీకాక్షువరదాన ప్రభావం
బునం బంకజాసనుండు శతదివ్యవత్సరంబులు భగవత్పరంబుగాఁ దపంబుగావించి
(తత్కాలవాయువుచేఁ గంపితం బగునిజనివాసం బయిన) పద్మంబును వాయు
వును జలంబులను గనుంగొని యాత్మీయతపశ్శక్తిచేత నభివృద్ధిం బొందినవిద్యా
బలంబున వాయువు బంధించి తోయంబులతోడ నొక్కతోయంబ సమస్తం
బునుం గ్రోలి యంత గగనవ్యాపి యగుజలంబును గనుంగొని. 335
ఉ. వారిజసంభవుండు బుధవంద్యుఁడు చిత్తమునం దలంచె దై
త్యారిఁ బయోవిహారి సముదంచితహార నతాఖిలామృతా
హారి రమాసతీహృదయహారి నుదారి విమారభూరిసం
సారభవప్రహారి విలసన్నుతసూరి నఘారి నవ్యయున్॥ 336

1. 'వాక్రువ్వఁగ' వ్రా. ప్ర. 2. 'రమణీయంబున్' వ్రా. ప్ర.

తే. అట్లు దలఁచి సరోజజుం [1]డంబుజమును, గగనతలమునఁ జూచి యాలోకమలకోశ
లీనమై యున్నలోకవిస్తారమునకు, నొయ్యఁ బొడగని హరిచే నియుక్తుఁడైన.

తే. వానిఁగాఁ దన్నుఁ దలఁచి యవ్వనరుహంబు
లోపలికిఁ బోయి ము న్నందులోన నున్న
మాజ్జగంబులఁ జూచి యిమ్ముల సృజించె
మఱి చతుర్దశభువనముల్ మహిమఁ జేసి. 338

క. [2]పరఁగ సుధాశనతిర్య, జ్నరవివిధస్థావరాదినానాసృష్టి
స్ఫురణ నజుం డొనరించెం, బరువడి నిష్కామధర్మఫలరూపమునన్. 339

వ. ఇట్లు భువనంబులఁ బద్మజుండు గల్పించె నని మైత్రేయుండు విదురున కెఱింగించిన. 340

క. విదురుఁడు దురితావనిభృ, ద్భిదురుఁడు మునివరునిఁ జూచి ప్రియము మనమునం
గదురఁగ నిట్లని పలికె న, తిదురంతం బయినవిష్ణుదేవునిమహిమన్. 341

తే. అమరె భువనంబు లతనికాలాఖ్యతయును, గణుతి సేయుతదీయలక్షణము లర్థి
నాకు నెఱిఁగింపు మయ్యవివేకచరిత, యనిన మైత్రేయుఁ డవ్విదురునకు ననియె.

సీ. ఆద్యంతశూన్యంబు నవ్యయం బై తగు, తత్త్వ మింతకు నుపాదాన మగుట
గుణవిషయములు గైకొని కాలమును మహ, దాదిభూతములు దదాశ్రయింపఁ
గాలానురూపంబుఁ గైకొని యీశుండు, దనలీలకై తనుఁ దా సృజించెఁ
గర మొప్ప నఖిలలోకములందుఁ దా నుండుఁ, దనలోన నఖిలంబుఁ దనరుచుండుఁ

తే. గాన విశ్వమ్మునకుఁ గార్యకారణములు
దాన యమ్మహాపురుషునితనువువలనఁ
బాసి విశ్వంబు వెలి యై ప్రభాస మొందె
మానితాచార యావర్తమానసృష్టి. 343

క. తెఱఁ గొప్ప నఖిలవిశ్వముఁ, బురుషోత్తము [3]మాయచేతఁ బుట్టుం బెరుఁగుం
విరతిం బొందుచు నుండుం, గర మర్థిన్ భూతభావికాలములందున్. 344

వ. అట్టిసర్గంబు నవవిధం బందుఁ బ్రాకృతవైకృతభేదంబులు గాలద్రవ్యగుణంబులను త్రివిధంబులకుఁ బ్రతిసంక్రమంబు లగుచునుండు నందు మహత్తత్త్వగుణాశ్రయంబు ప్రథమసర్గం బది నారాయణసకాశంబున గుణవైషమ్యంబునం బొందు ద్రవ్యజ్ఞానక్రియోదయం బైనయహంకారతత్త్వంబు ద్వితీయసర్గంబు శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబులను పంచతన్మాత్రద్రవ్యశక్తియుక్తం బైనపృథివ్యాదిభూతసర్గంబు మూఁడవది యై యుండు [4]జ్ఞానేంద్రియంబు లైనత్వక్చక్షుశ్శ్రోత్రజిహ్వాఘ్రాణంబులుఁ [5]గర్మేంద్రియంబు లైనవాక్పాణిపాదపాయూపస్థములు నను దశవిధేంద్రియ

1. డంబువులను. 2. మఱియు. 3 దేహమందు. 4. 'జ్ఞానయుక్తంబు లైన' వ్రాఁతప్రతి.
5. 'కర్మకలాపంబు లైన' వ్రా.ప్ర.

జనసంబు చతుర్థసర్గంబు సాత్త్వికాహంకారజనితం బైనమనోమయసుమనోగణసర్గం బైదవసర్గం బై యొప్పు జీవలోకంబునకు నబుద్ధికృతంబు లైన యావరణవిక్షేపంబులం జేయుతామససర్గం బాఱవ దైయుండు నియ్యాఱు నీశ్వరునకు లీలార్థంబు లయినప్రాకృతసర్గంబు లయ్యె నింక వైకృతసర్గంబు లేడవది మొదలుగాఁ గలుగు నవి వినిపింతు వినుము [1]పుష్పోత్పత్తిరహితంబులై ఫలించెడు నశ్వత్థోదుంబరపనసన్యగ్రోధాదు లైనవనస్పతులును బుష్పితంబులై ఫలపాకాంతంబు లైన(వ్రీహియవముద్గా)ద్యోషధులును నారోహణానపేక్షంబులైన (మాలతీమల్లికాదిలత)లును ద్వక్సారంబు లైనవేణ్వాదులును [2]కఠినీభూతమూలంబులును శిఖావిస్తృతంబులును నగులతావిశేషరూపంబులైనవీరుధంబులును బుష్పవంతంబు లయి ఫలప్రాప్తంబు లగు(చూతాది)ద్రుమంబులును నవ్యక్తచైతన్యంబులు నూర్ధ్వస్రోతంబులు నంతస్స్పర్శంబులుఁ దమఃప్రాయంబులు నై [3]స్థావరంబు లయినయీయాఱు నేడవసర్గం బయ్యె నెనిమిదవసర్గంబు తిర్యక్సర్గం బిరువదియెనిమిది భేదంబులుగలిగి శ్వస్తనాదిజ్ఞానశూన్యంబు లయి యాహారాదిజ్ఞానమాత్రనిష్ఠంబు లయి ఘ్రాణంబునలన నెఱుంగం దగినవాని నెఱుంగుచు హృదయంబున దీర్ఘానుసంధానరహితంబు లై వర్తించుద్విశఫంబులు గలవృషభ మహిషాజ కృష్ణ సూకరోష్ట్ర గవయ రురు మేష ముఖరనవకంబును నేకశఫంబు గలఖరాశ్వాశ్వతర గౌర శరభ చమర్యాదిషట్కంబును బంచనఖంబులు గలశునక సృగాల వృక వ్యాఘ్ర మార్జార శశ శల్యక సింహ కపి గజ కూర్మ గోధాముఖభూచర ద్వాదశకంబును మకరాదిజలచరంబులును గంక గృధ్ర బక శ్యేన భాస భల్లూక బర్హి హంస సారస చక్రవాక కాకోలూకాది(*ఖేచరంబులు నయ్యె) (నర్వాక్స్రోతం బై యేకవిధం బగు) మానుషసర్గంబు రజోగుణప్రేరితం బై [5]కర్మకరణదక్షంబై దుఃఖంబందును సుఖంబు గోరు నిది తొమ్మిదవసర్గం బనందగు నీత్రివిధసర్గంబులు వైకృతసర్గంబు లనంబడు నింక దేవసర్గంబు వినుమదియు నెనిమిది తెఱంగులు గలిగి యుండు నందు విబుధ పితృ సురాదులు మూఁడును గంధర్వాప్సరస లొకటియు యక్షరక్షస్సు లేకంబును భూతప్రేత పిశాచంబు లొకటియు సిద్ధ చారణ విద్యాధరు లేకంబును గిన్నర కింపురుషు లొకటియునుంగా దేవసర్గం బయ్యె నిట్లు బ్రహ్మనిర్మితంబులైన దశవిధసర్గంబులు నెఱింగించితి (నింక మనువుల మన్వంతరంబుల నెఱింగించెదఁ గల్పాదులయందు నీప్రకారంబున స్వయంభూతుండును) నమోఘసంకల్పుండును నగునప్పుండరీ

1. 'అపుష్పఫలవంతంబు లైనవనస్పతులును,' వ్రా: ప్ర. 2. లతలు ముదిరి కాఠిన్యంబునొంది యారోహణానపేక్షంబు లైనవీరుధంబులును' వ్రాఁతప్రతి. 3. 'యీస్థావరంబు లాఱు సప్తమసర్గం బయ్యె' వ్రా. ప్ర. 4. (*) 'ఖేచరంబులు మొదలుగాఁ గలది తిర్యక్సర్గం బయ్యె' అ. ప్ర. 5. కర్మకాండంబునం గలిగి తొమ్మిదవసర్గం బనం' వ్రా. ప్ర.

కాక్షుండు రజోగుణయుక్తుండై స్రష్ట యగుచు స్వస్వరూపం బయినవిశ్వంబు నాత్మీయసామర్థ్యంబునం గల్పించె నయ్యాశ్వరునిమాయావ్యాపారంబులచే నీ సృష్టియందు నద్యావర్తంబులం బడి భ్రమించుచున్నమహీరుహంబులుంబోలెఁ బూర్వాపరభావంబు లెఱుంగంబడకుండు నీకల్పంబునం దుండుదేవాసురాదులు ప్రతిమన్వంతరంబునందును నిట్లు నామరూపంబులచే నిర్దేశింపంబడుదురు మఱియు నిం దొక్కవిశేషం బెఱింగించెదఁ గౌమారసర్గం బనునది దేవసర్గాంతర్భూతం బయ్యును బ్రాకృతవైకృతోభయాత్మకంబై దేవత్వమనుష్యత్వరూపంబై సనసనత్కుమారాదిసర్గం బనంబడె నమోఘసంకల్పుండైనపుండరీకాక్షుండు దనుఁ దాన యిట్లు విశ్వభేదంబును గల్పించె నని మైత్రేయుండు విదురునకుం జెప్పి కాలలక్షణం బెఱింగించువాఁడై యిట్లనియె. 345

సీ. భువిఁ దనకార్యాంశ్రమునకు నంతయు నన్యవస్తుయోగంబు నేవలన లేక
ఘటపటాదిక జగత్కార్యంబునకు నిజ,సమవాయకారణత్వమునఁ బరఁగి
జాలసూర్యమరీచిసంగతగగనస్థ, మగుత్రసరేణుషష్ఠాంశ మరయఁ
బరమాణు వయ్యెఁ దత్పరమాణువం దర్కగతి యెంతదడవుదక్కాలమగును
తే. సూక్ష్మకాలంబు విను మది సూర్యమండలంబు ద్వాదశరాశ్యాత్మకంబనంగఁ
గలుగుజగమున నొకయేఁడుగడచినినఁ, గాలమెంతగునదిమహాకాలమనఘ.

వ. అందుఁ బరమాణుద్వయం బొక్కయణు వగు నణుత్రితయం బొక్కత్రసరేణు వగు నవి మూఁడు గూడ నొక్కత్రుటి యగు నాత్రుటిశతం బొక్కవేధ యనం బరఁగు నట్టివేధలు మూఁడు గూడ నొక్క లవం బనందగు నవి మూఁడైన నొక్కనిమేషం బనం జను నిమేషత్రయం బొక్కక్షణం బగు క్షణపంచకం బొక్క కాష్ఠ యనందగు నవి పది యైన నొక్క లఘు వన నొప్పు నట్టిలఘుపంచదశకం బొక్కనాడి యనం బరఁగు నట్టినాడి కాద్వయం బొక్కముహూర్తం బయ్యెనట్టి నాడిక లాఱైన నేడైన మనుష్యులకు నొక్కప్రహారంబగు నదియు యామంబనం జను దివసపరిమాణవిజ్ఞేయంబగునాడికోన్మానలక్షణం బెఱింగింతు వినుముషట్పలతామ్రంబునం బాత్రంబు రచియించి చతుర్మాషసువర్ణంబునం జతురంగుళాయామశలాకంబుఁ గల్పించి దానం దత్పాత్రమూలంబున ఛిద్రంబుఁ గల్పించి తచ్ఛిద్రంబునం బ్రస్థమాత్రతోయంబు పరిపూర్ణంబు నొందునంతకాలంబొక్క నాడిక యగు యామంబులు నాలుగు సన నొక్కపగ లగు రాత్రియు నిప్పగిది జరుగు నట్టియహర్నిశంబులు గూడ మర్త్యుల కొకదివసం బగు నవి పదునేనైన నొక్కపక్షం బగు శుక్లకృష్ణ (నామంబులం బరఁగినయ) పక్షంబులు రెండు గూడ నొక్కమాసం బగు నది పితృదేవతలకు నొక్కదివసం బగు నట్టిమాసంబులు రెండైన నొక్కఋతు వగు షణ్మాసంబు లరిగిన నొక్కయయనం బగు నవి దక్షిణోత్తరాయణంబులు రెండు గూడి ద్వాదశమాసంబులైన నొక్క

సంవత్సరం బగు నది దేవతలకు నొక్క దివసంబు నట్టి సంవత్సరశతంబు నరులకుం బరమాయువై యుండం గలత్తుండను నీశ్వరుండును నైన సూర్యుండు గ్రహ నక్షత్ర తారాచక్రస్థుం డై పరమాణ్వాది సంవత్సరాంతం బైన కాలంబునం జేసి ద్వాదశరాశ్యాత్మకం బైన జగంబునం జరించుచు సౌర బార్హస్పత్య సావన చాంద్ర నాక్షత్రమాన భేదంబులం గానంబడుచున్నవాం డై సంవత్సర పరివత్స రేడావత్సరానువత్సర వత్సరనామంబుల సృజ్యం బైన బీజాంకురంబులకు శక్తిం గాలరూపం బైన స్వశక్తిచేత సఫలీముఖంబు గాం జేయుచుం బురుషులకు నాయురాదివ్యయంబులం జేసి విషయాసక్తి నివర్తింపం జేయుచుం గోరికలు గల వారికి యజ్ఞముఖంబులం జేసి గుణమయంబు లైన స్వర్గాదిఫలంబుల విస్తరింపం జేయుచు గగనంబునం బరువు వెట్టు వత్సరపంచక ప్రవర్తకుం డగు మార్తాండునకుం బూజ గావింపు మని మైత్రేయుండు పలికిన విదురుం డిట్లనియె. 347

క. నరపితృదేవగణాయుః, పరిమాణము లెఱుంగ నాకుం బలికితివి మునీ
శ్వర యెఱిఁగింపు త్రిలోకో,పరిలోకవిలోకనైకపరు లగువారిన్. 348

ఉ. పూనిన యోగసిద్ధిం దగం బొందిన నేత్రయుగంబునన్ బహి
ర్జ్ఞానము గల్గి యుండి భువనంబులం జూచుచు నుండువారికి
న్మానుగం గల్గు కాలగతి నా కెఱిఁగింపు మనీంద్ర నావుడు
న్మానయశాలి యవ్విదురు నాదర మొప్పంగం జూచి యిట్లనున్. 349

సీ. జనసుత కృతయుగసంఖ్య నాలుగువేలు, దివ్యవర్షములు తదీయసంధ్య
లెనిమిదినూఱేండ్లు విను త్రేత వత్సర, త్రిసహస్రము గాం దదీయసంధ్య
లాఱునూఱేండ్లు నగు ద్వాపరము రెండు, వేలవత్సరములు వెలయ సంధ్య
లోలి నన్నూఱేండ్లు గలియుగము సహస్ర వర్షములు సంధ్యాంశ మరయ

తే. [1]రెండునూఱేండ్లును నిల్చియుండుఁ జువ్వె
యనఘ సంధ్యాంశమధ్యంబులందు ధర్మ
మతిశయించును సంధ్యాంశమందు ధర్మ
మల్పమై కానంబడుచుండు ననఘచరిత. 350

వ. మఱియు ధర్మదేవత కృతయుగంబున నాలుగుపాదంబులును త్రేతయందు మూండుపాదంబులును ద్వాపరంబునం బాదద్వయంబును గలియుగంబున నేకపాదంబును గలిగి సంచరించు నట్లగుటం జేసి. 351

క. పాదవిభేదంబున మర్త్యాదులును దఱుఁగు నధర్మ మాకొలందిని యు
త్పాదిల్లి వృద్ధిం బొందు ధరాదివిజులు [2]పాదబుద్ధిపరతు లగుదురిలన్. 352

సీ. భూర్భువస్స్వర్లోకములకు పై బొడువునం, గడు నొప్పు సత్యలోకంబునందు
నుండు బ్రహ్మకుం జతుర్యుగసహస్రము లేఁగ, దివ మొక్కటియగు రాత్రియును నిట్ల

1. 'యుగశతాబ్దంబులును నిల్చియుండు' త్రా. ప్ర. 2. పాపబుద్ధి.

చన ధాతనిద్రవోవ జగములెల్ల మడఁగు మే,ల్కని చూడ మరల లోకములు పుట్టుఁ
దద్దినమునఁ జతుర్దశమను లగుదు రం, దొక్కొక మనువున కొనర దివ్య

తే. యుగములోలిని డెబ్బదియొక్కమారు, సనినమను కాలమయ్యె నమ్మనుకులంబు
సురలు మునులును సప్తర్షులరయ భగవ,దంశమునఁ బుట్టి పాలింతు రఖిలజగము.

క. హరి పితృసుపర్వతిర్య,జ్నరరూపములన్ జనించి నయమున మన్వం
తరముల నిజసత్త్వంబునఁ, బరిపాలన సేయు జగముఁ బౌరుష మొప్పన్.

క. క్రమమునఁ ద్రైవర్గికసర్గము సెప్పంబడె సరోజగర్భుఁడు దివసాం
తమునఁ దమఃపిహితపరాక్రముఁడై శయనించు నిద్రఁ గైకొని యంతన్.

సీ. ఆ రాత్రి భువనత్రయము దమఃపిహిత మై, భానుచంద్రులతో విలీన మైన
సర్వాత్ముఁ డగుహరి శక్తి సమేత మై, కడఁగి వెలుంగుసంకర్షణాగ్ని
భువనత్రయంబును దవిలి దహింప న,య్యనలకీలలఁ బొడమినమహోష్మ
లలమినఁ గమరి మహర్లోకవాసులు, జనలోకమునకును జనుదు రపుడు

తే. విలయసమయసముత్కటవిపులచండ
వాతఘాతోర్మిజాలదుర్వారవార్ధి
భువనములు మున్గ నమ్మూఁడుభువనములను
దత్పయోరాశిమీఁదఁ బద్మావిభుండు. 356

ఉ. చారుపటీర హీర ఘన సార తుషార మరాళ చంద్రికా
పూర మృణాళ హార పరిపూర్ణ సుధాకర కాశ మల్లికా
సారనిభాంగశోభితభుజంగమతల్పమునందు యోగని
ద్రారతిఁ జెందియుండు జరస్థిరభూర్భువరాదిలోకుఁడై. 357

క. జనలోక నివాసకులర్థిని వినుతింపంగ నతులదివ్యప్రభచేఁ
దనరుచు మీలితనిజలోచనుఁడై వసియించు నతఁడు సముచితలీలన్. 358

వ. ఇవ్విధంబున. 359

సీ. కైకొని బహువిధకాలగత్యుపలక్షి,తము లై యహోరాత్రతతులు జరగ
శతవత్సరంబులు జనులకుఁ బరమాయు, వైనసంగతిఁ బంకజాసనునకుఁ
బరమాయువగు శతాబ్దంబు లందుల సగ, మరిగిన నదియ పరార్థ మండ్రు
గాన పూర్వార్థంబు గడచుటఁ జేసి ద్వి,తీయపరార్థంబు దీనిపేరు

తే. గడఁగి పూర్వపరార్థాదికాలమందు, బ్రహ్మకల్పాఖ్య నెంతయుఁ [1]బరఁగునందు
బ్రహ్మ యుదయించుటం జేసి బ్రహ్మకల్ప,మనియు శబ్దాత్మకబ్రహ్మ మనియు నెగడె.

క. విను మెన్నఁడు పంకజనా,భుని నాభీసరసి యందు భువనాశ్రయ మై
తనరిన పద్మము వొడమెడు, ననఘా యది పద్మకల్ప మన విలసిల్లున్. 361

---

1. 'బరఁగుచుండు, బ్రహ్మకల్పంబు శబ్దంబు బ్రహ్మమనుచుఁ, బలుకఁబడు నట్టి బ్రహ్మ కల్పంబు తుదిని.' వ్రా. ప్ర.

వ. పూర్వాపరార్ధాదిసంగలిగిన[1]బ్రహ్మకల్పంబుఁ జెప్పితి నింక ద్వితీయపరార్ధంబుమొదల నెన్నఁడేని హరి సూకరాకారంబు దాల్చె నది వరాహకల్పం బనందగు నట్టివరాహకల్పం బిపుడు వర్తమానం బగుచున్నది వెండియు. 362

సీ. దీపింపఁ గాలస్వరూపుఁ డై నట్టిప, ద్మాక్షుఁ డనంతుఁ డనాదిపురుషుఁ
డఖిలవిశ్వాత్మకుఁ డగునీశునకుఁ బర, మాణ్వాదియుగపరార్ధాంత మగుచు
జరుగునీకాలంబు చర్చింప నొక్క ని, మిషమాత్రకాల మై మెలఁగుచుండుఁ
గాని యీశ్వరునకుఁ గర్తగాఁజాల దిక్కాలంబు విను మది గాక దేహ

తే. మందిరార్థాదికర్మాభిమానశీలు, రైనవారికి నాశ్రయం బగుటఁ జేసి
యరయ హరి తద్గుణవ్యతిరేకరుఁడు గాన, కాల మమ్మేటి కెన్నఁడుఁ గర్త గాదు.

వ. మఱియుఁ షోడశవికారయుక్తం బై పృథివ్యాదిపంచభూతపరివృతం బయి దశావరణంబులు గలిగి పంచాశత్కోటివిస్తీర్ణం బై బ్రహ్మాండకోశంబు దనర్చుచుండు.

చ. హరి పరమాణురూపమున నందు వసించి విరాజమానుఁ డై
సరి వెలుఁ గొందు నిమ్ముల ననంఖ్యము లైనమహాండకోశముల్
నెఱిఁ దనయందు డింద నవనీరజనేత్రుఁ డనంతుఁ డాద్యుఁ డ
క్షరుఁడు పరాపరుం డఖిలకారణకారణుఁ డప్రమేయుఁ డై. 365

క. నిరతిశయోజ్జ్వలతేజ, స్స్ఫురణం దనరారుపరమపురుషుని విష్ణుం
బురుషోత్తము వర్ణింపను, సరసిజభవభవుల కైనశక్యమె చెపుమా. 366

క. అని మైత్రేయుఁడు విదురుం, గనుఁగొని వెండియును బలికెఁ గాలాహ్వయుఁ డై
తనరినహరి[2]మహిమల నే, వినిపించితి సృష్టిమహిమ విను మెఱిఁగింతున్. 367

వ. పరమేష్ఠి యీసృష్ట్యాది నహమ్మను దేహాభిమానబుద్ధిం గలమోహంబును నంగనాసంగమస్రక్చందనాదిగ్రామ్యభోగేచ్ఛలు గలమహామోహంబును దత్ప్రతిఘాతజాతం బైనక్రోధంబునందుఁ గలుగునంధతామిస్రంబును దన్నాశంబునం దహ మేవ మృతోఽస్మి యనుతామిస్రంబును జిత్తవిభ్రమంబును ననునవిద్యాపంచకమిశ్రంబుగా సర్వభూతావలిం బుట్టించి యాత్మీయచిత్తంబునం బాపసృష్టిఁ గల్పించుటకుఁ బశ్చాత్తాపంబు నొంది భగవద్ధ్యానామృతపూతమానసుం డై యూర్ధ్వరేతస్కులును బరమపవిత్రులును నైనసనక సనందన సనత్కుమార సనత్సుజాతు లనుమునులఁ బుణ్యావర్తనుల నతిసత్త్వగుణగరిష్ఠుల ధీరజనోత్తముల నార్యులహరిప్రసన్నులంగా దివ్యదృష్టిం గల్పించి వారలం జూచి మీరు మీయంశంబులం బ్రజలం బుట్టించి ప్రపంచంబు వృద్ధిఁ బొందింపుం డనినవారలు తద్వచనంబు లపహసించుచుఁ బద్మజుం గని మోక్షధర్ములును నారాయణపరాయణులును నై ప్రపంచనిర్మాణంబునకుఁ బ్రతికూలవాక్యంబులు పలికిన [3]నుదయించిన క్రోధంబు బుద్ధిచేఁ నిగ్రహింపఁబడినను నరవిందసంభవుని భ్రూమధ్యంబు

1. పద్మకల్పంబు, 2. మహిమల్లను. 3. గనలొందు నరవిందసంభవు భ్రూమధ్య' వ్రా. ప్ర.

వలనంగ్రోధస్వరూపంబున నీలలోహితుండు నిఖిలసురాగ్రజుండై యుదయించె నివ్విధంబున. 368

మ. జననం బందిననీలలోహితుఁడు గంజాతాసనుం జూచి యి
ట్లను నోదేవ మదాఖ్య యెట్టిది మదీయావాస మెచ్చోటు నా
కనయంబు న్నెఱిఁగింపవే యనుడు నయ్యంబుజగర్భుండు లా
లనముం దోఁపఁ గుమార నీజననవేళన్ రోదనం బిచ్చుటన్. 369

తే. రుద్రనామంబు నీకు నిరూఢ మయ్యెఁ, జంద్రసూర్యానలానిలసలిలగగన
పృథివిప్రాణతపోహృదింద్రియము లనఁగఁ, గలుగు నేకాదశస్థానములు వసింప.

వ. అని వెండియు మన్యు మను మహాకాల మహచ్ఛివ ఋతధ్వజోరురేతో భవ కాల వామదేవ ధృతవ్రతు లను నేకాదశనామంబులు గలిగి ధీవృత్త్యశనోమానియుత్సర్పిరి లాంబి కేరావతీ సుధా దీక్షా నామపత్నీసమేతుండ వై పూర్వనియుక్తంబు లయిననామంబులం దత్తన్నివాసంబుల వసియించి ప్రజలం గల్పింపు మని నిర్దేశించిన భగవంతుం డగు నీలలోహితుండు విశ్వగురుం డైన పితామహునిచే నియుక్తుండై సత్త్వాకృతిస్వభావంబుల నాత్మసము లైన ప్రజలం గల్పించె. 371

ఉ. రుద్రునిచేత నీగతి నిరూఢమతిన్ సృజియింపఁబడ్డయా
రుద్రగణంబు లోలి నవరుద్ధత విశ్వము మ్రింగ నమ్మహో
పద్రవశాంతికై యజుఁడు భర్గులఁ జూచి కుమారులార మీ
రౌద్రవిలోకనానలభరంబునఁ గ్రాఁగె సమస్తలోకముల్. 372

క. మీసృష్టిచాలు నింకన్, ధీసత్తములార వినుఁడు ధృతి మీరు తపో
వ్యాసంగచిత్తు లై చనుఁ,డా సన్మంగళము లగు దృఢంబుగ మీకున్. 373

మ. భగవంతుం బురుషోత్తమున్ హరిఁ గృపాపాథోధి లక్ష్మీశ్వరున్
సుగుణభ్రాజితు నచ్యుతుం బరుఁ బరంజ్యోతిం బ్రభున్ సర్వభూ
తగుహావాసు నధోక్షజున్ శ్రితజనత్రాణైకదక్షు న్నజున్
జగదాత్మం గను చుండు రార్యులు తపశ్శక్తిన్ స్ఫుటజ్ఞాను లై. 374

వ. అనిన విని. 375

ఉ. కైకొని యిట్లు పంకరుహగర్భనిమంత్రితు లైనరుద్రులు
ద్రేకముఁ దక్కి కానలకు ధీయుతు లై తపమాచరింప న
స్తోకచరిత్రుఁ డేగిరి చతుర్ముఖుఁ డంతఁ బ్రపంచకల్పనా
లోకనుఁ డై సృజించె జనలోకశరణ్యుల ధీవరేణ్యులన్. 376

తే. వినుము భగవద్బలాన్వితవినుతగుణులు, భువనసంతానహేతువిస్ఫురణకరులు
పద్మసంభవతుల్యప్రభావయుతులు, పదురు గొడుకులు పుట్టిరి భవ్యయశులు.

సీ. అరవిందసంభవు నంగుష్ఠమున దక్షుఁ, డూరువువలనను నారదుండు

నాభిఁ బులహుఁడు గర్ణములఁ బులస్త్యుండు, త్వక్కున భృగువు హస్తమునఁ గ్రతువు
నాస్యంబువలన నంగిరసుఁడు ప్రాణమున వసిష్ఠుఁడు మనమున మరీచి
గన్నుల నత్రియుఁ గాఁ బుత్రదశకంబు, గలిగిరి వెండియు నలినగర్భు
తే. దక్షిణస్తనమువలన ధర్మ మొదవె, వెన్నువలనను నుదయించె విశ్వభయద
మైనమృత్యువధర్మంబు నందగలిగె, నాత్మఁ గాముండు జననము నందె మఱియు.
సీ. భ్రూమధ్యతలమునఁ గ్రోధంబు నధరంబు,నందు లోభంబు నాస్యమున వాణి
యును మేఢ్రమందుఁ బయోధు లపానంబు,నందు నఘాశ్రయుండైన నిరృతి
లాలితచ్ఛాయవలన దేవహూతివిభుండు గర్దముఁడును బుట్టి రంత
సబ్జజుఁ డాత్మదేహమున జనించిన, భారతిఁ జూచి విభ్రాంతిఁ బొరసి
తే. పంచశరబాణనిర్భిన్నభావుఁ డగుచుఁ, గూఁతు రని పాపమునకు సంకోచపడక
కవయఁ గోరినజనకునిఁ గని మరీచి, మొదలుగాఁ గలయమ్మునిముఖ్యు[1] లెఱిఁగి.
వ. ఇట్లనిరి. 380
ఉ. చాలుఁ బురే సరోజభవ సత్పథవృత్తిఁ దొఱంగి కూఁతుఁ ని
ట్లాలరి వైరమింప హృదయంబునఁ గోరుట ధర్మ[2]రీతియే
చేలరి వైతి నీతగవుఁ బెద్దతనంబు[3]ను నేల పాలు గా
శీలము వోన దట్టి యిటు సేసినవారలు మున్ను గల్గిరే. 381
ఉ. నీవు మహానుభావుఁడ వనింద్యచరిత్రుఁడ విట్టిచోట రా
జీవభవుండు దా విధినిషేధము లాత్మ నెఱుంగఁ డయ్యె నీ
భావభవప్రసూనశర బాధితుఁడై తనకూఁతుఁ బొందెఁ బో
వావి దలంప లేకనుచు వారక లోకులు ప్రువ్వఁ దిట్టరే. 382
క. పాపము దలఁపక నిమిషము,లోపలఁ జెడుసౌఖ్యమునకు లో నైతివె యిం
తే పో ధారుణిఁ 'గామా, న్ధోఽపి న పశ్యతి' యనంగ దొల్లియు వినమే. 383
మ. అని యిబ్భంగి మునీంద్రు లాడినకఠోరాలాపముల్ వీనుల
న్విని లజ్జావనతాననుం డగుచు నానీరేజగర్భుండు స
య్యన దేహంబు విసర్జనీయముగఁ జేయన్ దిక్కులే తెంచి త
త్తనువుం గైకొనఁ బుట్టె దిక్కలిత మై తామిస్రనీహారముల్. 384
వ. అంత. 385
చ. ఉడుగక పంకజాతభవుఁ డొండొకదేహముఁ దాల్చి ధైర్యమున్
విడువక సృష్టిపూర్వసమవేశమునన్ సృజియించు నైపుణిం
బొడమమి కాత్మలోనఁ దలపోయుచు నుండఁ జతుర్ముఖంబులన్
వెడలె నరూపరూపముల వేదము లంచితధర్మయుక్తమై. 386

1. అలిగి, 2. సంగతే. 3. జలంబుపాలు గా.

తే. మఱియు మఖములు మహితకర్మములుఁ దంత్ర
ములును నడవళ్లు నాశ్రమములుఁ దదీయ
ముఖచతుష్కమునందునఁ బొడమె ననిన
విని మునీంద్రునిఁ జూచి యావిదురుఁ డనియె. 387

కం. తోయజసంభవుఁ డప్పుడు, నేయే ముఖమండలమున నేయే సృష్టిన్
ధీయుతుఁడై సృజియించెను, బాయక యత్తెఱఁగుఁ దెలియఁ బలుకుము నాకున్.

వ. అని యిట్లు విదురుం డడిగిన మైత్రేయుం డతని కిట్లనియె: ఋగ్యజుస్సామాథర్వంబు లను వేదంబులును [1]హోతృకర్మంబు లయిన ప్రగీతమంత్రస్తోత్రంబు లగు శస్త్రంబులును నధ్వర్యుకర్మం బైన యిజ్యయు సంప్రగీతస్తోత్రం బయిన స్తుతియును నుద్గాతృప్రయోజ్యం బైన ఋక్సముదాయరూపం బగు స్తోమంబును బ్రాయశ్చిత్తం బగు బ్రహ్మకర్మంబును నాయుర్వేదధనుర్వేదగాంధర్వవేదంబు లను నుపవేదంబులును విశ్వకర్మశాస్త్రం బగు స్థాపత్యంబును బ్రాగాదిముఖంబుల నుత్పన్నంబు లయ్యెఁ బంచమవేదం బగు నితిహాసపురాణంబులు సర్వముఖంబులం గలిగె మఱియుఁ గర్మతంత్రంబు లయిన షోడశ్యుక్థ్యలును యజనాగ్నిష్టోమంబులును నాప్తోర్యామాతిరాత్రంబులును వాజపేయగోసవంబులును ధర్మపాదంబు లైన విద్యాదానతపస్సత్యంబులును బ్రహ్మచర్యగృహస్థవానప్రస్థయత్యాశ్రమంబులును నను వీనికి నొక్కొక్కటికిం జతుర్విధంబు లైన వృత్తులును గలిగియుండు నందు సావిత్రం బన బ్రహ్మచర్యంబది యుపనయనంబాదిగా దినత్రయంబు గాయత్రి జపించుటయు ప్రాజాపత్యం బన వేదవ్రతచతుష్టయం బందుఁ బ్రతివ్రతంబును వ్రతులు సంవత్సరపర్యంతంబుగా నాచరింప నగు బ్రాహ్మంబు వేదగ్రహణాంతంబు నాచరింపం దగు బృహత్తన నైష్ఠికం బియ్యవి యను బ్రహ్మచారివృత్తిచతుష్టయంబును ననిషిద్ధకృష్యాదివృత్తి యగు వార్తయు యజనాది[2]కర్మోపయుక్తం బైన యాచ్ఞాదిరూపధనసంచయంబును బరుల యాచింప కుండు నయాచితం బగు శాలీనంబును క్షేత్రపతితకణిశకణసంగ్రహణరూపం బగు శిలోంఛంబును నను గృహస్థవృత్తులు నాలుగును నకృష్టపచ్యాహారు లగు వైఖానసులును నూతనఫలంబు లబ్ధం బైనఁ బూర్వసంచితపదార్థత్యాగంబు గల వాలఖిల్యులును బ్రాతఃకాలంబున నేదిక్కు విలోకింతు రద్దిక్కునకుం జనియచ్చట లభించుపదార్థంబుల భుజించి జీవించు నౌదుంబరులును దమంత ఫలించి తరుపతితంబు లగు ఫలంబులఁ దినుచుండు ఫేనపులును నను చతుర్విధవృత్తులు గల వానప్రస్థులును స్వాశ్రమవిహితకర్మప్రధానకుం డగు కుటీచకుండును

1. హోతృకర్మకం బైన శాస్త్రంబును నధ్వర్యుకర్మం బైన యిజ్యయు స్తుతియు సామగానంబును స్తోమంబును గాతృప్రయోజ్యం బైన ఋక్సముదాయంబును బ్రాయశ్చిత్త. వ్రా. ప్ర.
2. 'కర్మంబులు గలయర్థసంపాదన మనుసంచయంబును' వ్రా. ప్ర.

గరోక్షసర్జనంబు సేసి జ్ఞానప్రధానుం డయినబహూదకుండును గేవలజ్ఞానాభ్యాసనిష్ఠుం డగువాఁడును బ్రాప్తంబులైనపరబ్రహ్మతత్త్వంబు గల నిష్క్రియుండును నను సన్న్యాసిచతుర్విధవృత్తులును (మోక్షఫలప్రదం బై యాత్మానాత్మవివేకవిద్యారూపం బగు)నాన్వీక్షికి(యు స్వర్గాదిఫలప్రదం బై కర్మవిద్యారూపమగు) త్రయి(యు జీవనఫలప్రదానం బై కృష్యాదిరూపం బగు)వార్త(యు నర్థసంపాదనైకప్రయోజనం బగు) దండనీతియు మోక్షధర్మకామార్థంబు లైన న్యాయవిద్యాచతుష్టయంబును భూర్భువస్సువ యనువ్యాహృతులును బూర్వాదిముఖంబులవలన నుదయించె నాతనిహృదయాకాశంబువలనం బ్రణవంబును రోమంబులవలనఁ నుష్ణిక్ఛందంబును ద్వగింద్రియంబువలన గాయత్రీఛందంబును మాంసంబువలనఁ ద్రిష్టుప్ఛందంబును స్నాయువువలన ననుష్టుప్ఛందంబును నస్థివలన జగతీచ్ఛందంబును మజ్జవలనఁ బంక్తిచ్ఛందంబును బ్రాణంబువలన బృహతీచ్ఛందంబును గకారాదిపంచవర్గాత్మకంబు లయినస్పర్శంబు లనుజీవుండును నకారాదిస్వరాత్మకం బైనదేహంబును నూష్మంబు లను శషసహవర్ణచతుష్టయరూపంబు లగునింద్రియంబులును నంతస్థంబు లగుయరలవ యను వర్ణంబులు షడ్జాదిసప్తస్వరూపంబు నాత్మబలంబు నయిన శబ్దబ్రహ్మంబును జతుర్ముఖునిలీలావిశేషంబున నుత్పన్నం బయ్యె వ్యక్తావ్యక్తకం బై వైఖరీప్రణవాత్మకం బైనశబ్దబ్రహ్మంబువలనఁ [1]బరమాత్మ యవ్యక్తాత్మకుం డగుటం జేసి పరిపూర్ణుండును వ్యక్తాత్మకుం డగుటం జేసి యింద్రాదిశక్త్యుపబృంహితుండును నై కానంబడు నయ్యవసరంబున నజుండు భూరివీర్యవంతు లయినఋషిగణంబులసంతతి యవిస్తృతం బగుటఁ దలంచి పూర్వానుపరిగ్రహంబు సాలించి యశిషిద్ధకామాసక్తం బైన దేహాంతరపరిగ్రహంబు సేసి [2]నిత్యంబుఁ బ్రజాసృష్టియందు వ్యాసక్తుండ నైనం బ్రజ లభివృద్ధి నొందక యుండుట కేమి కారణం బగు నని యచ్చెరు వొంది తద్వృద్ధి యగువిధం బాలోచించుచు దైవం బిచ్చట విఘాతుకంబు గాన తదానుకూల్యం బావశ్యకం బని దాని నెదురు చూచుచు యథోచితకృత్యకరణదక్షుం డగుచుండ చతుర్ముఖుని దేహంబు ద్వివిధం బయిన నట్టి రూపద్వయవిభాగంబు స్వారాట్టగుస్వాయంభువమనువును దన్మహిషి యగు శతరూప యనుకన్యకయుం గా మిథునం బయి జనియించె నమ్మిథునంబువలనం బ్రియవ్రతోత్తానపాదు లనుపుత్రద్వయంబు నాకూతి దేవహూతి ప్రసూతు

---

1. నింద్రాదిశక్త్యుపబృంహితుండును వ్యక్తాత్ముండును బరిపూర్ణుండు నగు నారాయణుండు కానంబడును,' వ్యా. ప్ర. 2. మిథునసృష్టిఁ గల్పింపఁదలంచె నని శుకుండు పరీక్షిత్తునకుఁ జెప్పినతండి ట్లనియె నిత్యం బై వ్యాపకం బై యథోచితకార్యకరణసమర్థం బైనచతుర్ముఖునిరూపద్వయంబునందు నొక్కరూపంబునందుఁ బ్రజాసందోహసంకోచంబును నొక్కరూపంబునఁ బ్రజావిస్తారంబు నెట్లు సంభవించె ననిన రూపద్వయవిభాగంబువలన మనువును శతరూపయనుకన్యకయుం, వ్యా. ప్ర.

లనుకన్యకాత్రయంబునుం గలిగి రందు నాకూతుని రుచికునకును దేవహూతిం
గర్దమునకును బ్రసూతిం దక్షునకును నిచ్చె వీరలవలనఁ గలుగుప్రజాసంతతుల
చేత జగంబులు పరిపూర్ణంబు లయ్యె. 389

స్వాయంభువమనువు ప్రజావృద్ధి సేయుట.

క. అని మైత్రేయుఁడు పలికిన, విని మనమున హర్ష మొదవ § విదురుఁడు మునినా
థునిఁ జూచి పలికెఁ గ్రమ్మఱ, వనజోదరపాదభక్తి§వశమానసుఁ డై. 390
క. ఘనుఁడు స్వాయంభువునకుఁ బ్రియ,తనయుఁడు స్వాయంభువుండు § దైతేయ విభే
దనసేవాచతురుండును, జనవినుతుం డాదిరాజ§సత్తముఁ డౌటన్. 391
క. అతనిచరిత్రం బవ్యా, హతసుఖదము నిఖిలమంగ§ళావహము సమం
చితముం గావున బుధసే, వితనా కెఱుఁగంగఁ బలుక§వే మునితిలకా. 392
క. అదియును గాక ముకుందుని, పదకమలమరందపాన§పరవశు లై పెం
పొదవినవారిచరిత్రము, సదమలమతి వినిన భవము § సఫలము గాదే. 393
చ. అని విదురుండు వల్కిన దయాన్వితుఁ డై మునినాథచంద్రుఁ డి
ట్లను శ్రుతిశాస్త్రపారకలి§తాత్మకుఁ డై నరుండు పద్మలో
చనచరణారవిందయుగ§సంగము గల్గినసజ్జనుండు వొం
దినఫల మొందు భాగవత§దివ్యకథాశ్రవణుండు ప్రేల్మిడిన్. 394
క. అని చెప్పి మునికులాగ్రణి, దనుజారికథాసుధాప్లు§తస్వాంతుం డై
తనువునఁ బులకాంకురములు, మొనయఁగ నానందబాష్ప§ములు జడిగురియన్.
సీ. వినిపింపఁదొడఁగె నా§ఘనుఁడు స్వాయంభువుఁ, డంగనాయుక్తుఁ డై § యబ్జగర్భు
నకు మ్రొక్కి వినయవి§నమితోత్తమాంగుఁ డై, హస్తముల్ మొగిచి యి§ట్లనియెఁ బ్రీతి
జీవరాసులకు రా§జీవసంభవ నీవ, జననరక్షణవినా§శముల కరయ
హేతుభూతుఁడవు మా § కెద్ది యాచరణీయ, మైనకర్మము దాని § నానతిమ్ము
తే. ఎట్టికర్మంబు సేసిన § నెసఁగు నీకు, నవహితం బైనసంతోష § మాత్మజుండు
జనకునకు భక్తిఁ బరిచర్యఁ సలిపి కీర్తి, నంది నుతికెక్క వర్తించు § నందు నిందు
వ. [1]కావున నెఱింగింపు మట్టిసత్కర్మంబు.
క. అని పలికినస్వాయంభువ, మనుమృదుభాషలకు నలరి § మనమునఁ గమలా
సనుఁ డనురాగము ముప్పిరి,గొనఁ బ్రియతముఁ డైనసుతున§కును నిట్లనియెన్.
చ. మునుకొని తండ్రియాజ్ఞఁ దల § మోచి నిజోచితకృత్య మేమి వం
చినఁ దనశక్తియుక్తి నెడ§సేయక చేయుట పుండరీకలో
చనపద సేవ సేయుట ప్ర§జాపరిపాలనశాలి యౌట యు
జనకునకుఁ సుతుండు పరి§చర్య లొనర్చుట సువ్వె పుత్రకా. 398

1 'కాన యెఱింగింపు మట్టిసత్కర్మమనఘ' అని యిది క్రింది తేటగీతిలో నైదవపాదము గాఁ గొన్నిప్రతులఁ గనుపట్టెడి.

వ. కావున. 399

మ. నిరసింపన్ హరి యజ్ఞమూర్తిఁ బరమున్ విష్ణున్ హృషీకేశుఁ గే
శవుఁ బద్మాక్షు నుపేక్షించి జన్నములు శక్తిశ్రద్ధఁ గావింప మా
ధవుఁ డాత్మం బరితోష మొందఁడు సతంబున్ సద్వ్యతిప్రీతుఁడై యున్న లో
కవితానంబులు పుష్టిఁ బొందు ననఘా కావింపుమా యజ్ఞముల్. 400

చ. అకుటిలభక్తిఁ గేశవసమర్పణబుద్ధిఁ గ్రతుక్రియల్ వొన
ర్పక విపరీతులై యమకసౌఖ్యములం దంచి ఫలంబు నందఁ గా
నక చెడురీతి నారక ధనవ్యయమాత్రయ కాని మోక్షదా
యక మగు పుణ్యసత్ఫలము నందరు విష్ణుపరాఙ్ముఖక్రియల్. 401

ఉ. కావున యజ్ఞముల్ హరి వికారవిహీనతఁ గోరి చేయు నీ
భావము సూనృతవ్రత శుభస్థితిఁ బెంపుచు నీకుమారులున్
నీవును నీధరాభరము నమ్మి వహింపుము సజ్జనావలిం
బ్రోవుము ధర్మమార్గమునఁ బుత్రక దోషలతాలవిత్రకా. 402

క. అనవుడు నతనికి నతఁ డి ట్లనియె నఘనాశ సీమనానతి యెట్లం
బొసరించెద నాకును నాతనయులకు వసించి యుండఁ దగు నెలవెందున్. 403

శ్రీయజ్ఞవరాహావతారాభివర్ణనము

తే. అరయ లేదు విధాత యీ యఖిలజంతుజాతముల కెల్ల నాధారభూత మైన
ధరణి యిప్పుడు ఘనజలాంతర్నిమగ్న, మైన కతమునఁ జోటు లేదంటి దండ్రి.

క. కావున భూమ్యుద్ధరణము, గావించు నుపాయ మిప్పుడు గైకొని నాకున్
దేవా సెలవిప్పుము, నావుడుఁ బద్మజుఁడు దన మనంబునఁ దలఁచెన్. 405

మ. జలమధ్యంబున లీన మొందినధరాచక్రంబు నేనేర్పునన్
నిలుపం వచ్చునె పూర్వమందు జగముల్ నిర్మించునాఁ డాదిన
ప్పులఁ బుట్టించినమీఁద నస్వస్థుఁ బుట్టించితి నన్నట్టియ
ప్పులలోఁ గ్రుంకి రసాతలాంతరమునం బొందం గదా పృథ్వియున్. 406

సీ. అఖిలజగత్కల్పనాటోపమునకుఁ బాల్పడిననా చేత నెట్టులుంగి నిపుడు
దగిలి విశ్వంభరోద్ధరణంబుఁ గావింప, నగు నని సర్వభూతాంతరాత్ముఁ
బురుషోత్తముఁ బద్మపుండరీకాక్షు లక్ష్మీపతిఁ దనమనస్స్థితునిఁ జేసి
తలపోయుచున్నఁ బద్మజునాసికావివ, రమ్మున యజ్ఞవరాహమూర్తి

తే. యర్థి నంగుష్ఠమాత్రదేహంబుతోడ, జనన మంది వియత్తలస్థాయి యగుచు
క్షణములోపల భూరిగజప్రమాణ, మయ్యె నచ్చటిజనముల కద్భుతముగ. 407

అంతఁ బ్రజాసర్గమందు నియుక్తులై, [1]నట్టిమరీచ్యాదు లైనమునులు

సీ. మనుకుమారకులు [2]సనకమునుసహితంబుగ, యజ్ఞవరాహంబు నర్థిఁ జూచి

---

1 'నట్టిమరీచిముఖ్యమునులును' వ్రా. ప్ర. 2 'సనకునువుసహితమై' వ్రా. ప్ర.

యిట్టియాశ్చర్య మెన్నఁ డేనిఁ గలదె నా, సారంధ్రనిర్గతస్తబ్ధరోమ
లోకంబు మసమసవిలోకింప నంగుష్ఠ మాత్ర మై యాక్షణమాత్రలోన
తే. మహిమ దీపింప దంతిప్రమాణమును బృ, హోన్నతాంగంబునగ నంతయై యలోపమంబు
సర్వమోసని వితర్కించె నబ్జభవుఁడు, హాగ్ర మీగున్న తెజుట ఋకట్లనితలంచె.
క. నామనమునఁ గలదుఃఖము, రూపుమఁ గావించుకొఱకు రాజీవాక్షుం
డీమేర యజ్ఞపోత్రి, శ్రీమూర్తి వహించె నిది విచిత్రము దలఁపన్. 409
వ. అని వితర్కించు సమయంబున సూకరాకారుం డయిన భగవంతుండు. 410
తే. ప్రళయజీమూతసంఘాతభయదభూరి, గర్జనాటోపలోభకృద్ఘనగభీర
రావమడరింపనప్పుడు రాజీవభవుఁడు, మనములు నానందము నొంది రనఘచరిత.
వ. అంత మాయామయవరాహ ఘుర్ఘురారావంబు బ్రహ్మాండకోటరపరిస్ఫోటనంబు గావింప విని జనస్తపస్సత్యలోకనివాసు లయిన మునులు ఋగ్యజుస్సామమంత్రంబుల వినుతించిరి యజ్ఞవరాహరూపధరుం డయిన సర్వేశ్వరుండు సత్పురుషపాలనదయాపరుండు గావున దిగ్గజేంద్రలీలావిలోలుండై. 412
సీ. కఠినసటాచ్ఛటోత్కటజాతవాత నిర్ఘాతజీమూత సంఘాతముగను
క్షురనిభసునిశితఖురపుటాహత చలత్ఫణిరాజదిగ్గజప్రచయముగను
చండదంష్ట్రోత్థవైశ్వానరార్చిప్లుత, ద్రవితహేమాద్రివిస్రంభముగను
ఘోరగంభీరఘుర్ఘురభూరినిస్వన, పంకిలాకిలవార్ధిసంకులముగఁ
తే. బొరలుఁ గెరలు నటించు నంబరము దెరలు, రొప్పు నుప్పర మెగయు నుఁగొప్పరించు
ముట్టెబిగియించు మసమసమూరుకొనుచు, నడరు సంరక్షితక్షోణి యజ్ఞఘోణి.
వ. మఱియు నయ్యజ్ఞవరాహంబు. 414
సీ. తివిరిచతుర్దశభువనంబు లనుదొంతు, లొరగఁ గొమ్ములఁ జిమ్ము నొక్కమాటు
పుత్తడికొండ మూఁపురమున నొరగంట, నొరసి రాఁ ఱాపాడు[1] నొక్కమాటు
ఖురముల సప్తసాగరమున[2] సేతువు, లొసరొత్తమట్టాడు నొక్కమాటు
నాభీలవాలవాతాహతిచే[3] మిన్ను, నొదవించు బయలుగా నొక్కమాటు
తే. గన్నుఁగొనల విస్ఫులింగకణములు సెదరు
నురుభయంకరగతిఁ దోఁచు నొక్కమాటు
పరమయోగీంద్రజనసేవ్యభవ్యవిభవ
యోగ్య మై కానఁగా నగు నొక్కమాటు. 415
వ. ఇట్లు విహరించుచుఁ బ్రాతర్మధ్యందినతృతీయసవనరూపుం డయిన యజ్ఞవరాహమూర్తి యగు సర్వేశ్వరుండు మహాప్రళయంబునందు యోగనిద్రావశుం డై యుండు నవసరంబున నుదకస్థం బైన భూమి రసాతలగతం బైన దాని నుద్ధరించు

---

1. 'బంగారుకొండ మూఁపురమున నొరగంట' వ్రా. ప్ర. 2 'రొంపిగ, నుక్కుంపివట్ట్రాడు' అ. ప్ర. 3. వింటి, నొరసి గ్రద్దలు సేయు నొక్కమాటు, అచ్చుప్రతి.

టకు సముద్రోదరంబుఁ దఱియం జొచ్చు వేగంబు సైరింపం జాలక సముద్రుం డూర్ము లను భుజంబు లెత్తి శీర్ణహృదయుం డై యార్తునిపగిది యజ్ఞవరాహ నన్ను రక్షింపు రక్షింపు మని యాక్రోశింప నిశితకరాళక్షురతీక్ష్ణంబు లైన ఖురాగ్రంబుల జలంబులు విచ్ఛిన్నంబులు గావించి యపారం బయిన రసాతలంబుఁ బ్రవేశించి భూమిం బొడగను నవసరంబున. 416

క. శరనిధిలోన మహోగ్రా, మరకంటకుఁ డగుచుఁ గాంచె సుఖమయగాత్రిన్
ఖురవిదళితకులగోత్రిన్, ధరణీకళత్రిన్ గవేషధాత్రిం బోత్రిన్. 417

వ. ఇట్లు పొడగని దైత్యుండు రోషభీషణాకారుం డై. 418

మ. గద సారించి యసహ్యవిక్రమ సమగ్రస్ఫూర్తితో వ్రేయఁగా
నది దప్పించి వరాహమూర్తి నిజదంష్ట్రాగ్రాహతిం ద్రుంచెఁ బెం
పొదవం గ్రోధమదాతిరేకబలశౌర్యోదారవిస్తారసం
పదఁ బంచాస్యము సామజేంద్రుఁ జల మొప్పం ద్రుంచుచందంబునన్. 419

మ. దితిజాధీశుని నీగతిం దునిమి యుద్వృత్తిం దదీయాంగశో
ణితపంకాంకితగండతుండుఁ డగుచున్ విష్ణుండు దా నొప్పె వి
స్ఫురితసంధ్యాంబుదధాతుచిత్రితసముద్దీప్తక్ష్మాభృద్గతిన్
క్షితి దంష్ట్రాగ్రమునన్ ధరించి జలరాశిం బాసి యేతేరఁగన్. 420

తే. బాలశీతాంశురేఖావిభాసమాన, ధవళదంష్ట్రాగ్రమున నున్న ధరణి యొప్పె
హరికి నిత్యానపాయిని యైనలక్ష్మి, [1]నెరయఁ బూసినకస్తూరినికర మనఁగ. 421

శ్రీయజ్ఞవరాహమూర్తిని బ్రహ్మాదులు స్తుతించుట.

వ. అట్టియజ్ఞపోత్రిమూర్తిం జూచి కమలాసనప్రముఖు లిట్లని స్తుతియించిరి. 422

సీ. దేవ జితం జితం తే పరమేశ్వర, జితయజ్ఞభావన శ్రుతిశరీర
కారణసూకరాకారుండ వగు నీకు, నతిభక్తి మ్రొక్కెద మయ్య వరద
భవదీయరోమకూపములందు లీనంబు, లై యుండు నంబుధు లట్టియధ్వ
రాత్మక మై తనరారు నీరూపంబు, గానంగ రాదు దుష్కర్మరతులకు

తే. నట్టి నీకుఁ బ్రణామంబు లాచరింతు, మఖిలజగదేకకీర్తి దయానువర్తి
భవ్యచారిత్ర పంకజపత్త్రనేత్ర, చిరశుభాకార యిందిరాచిత్తచోర. 423

వ. అని వెండియు నిట్లు స్తుతియించిరి. 424

సీ. త్వక్కున నఖిలవేదముల రోమంబుల, యందు బర్హిస్సులు నక్షులందు
నాజ్యంబు పాదంబులందుఁ జాతుర్హోత్రకలితంబు లగుయజ్ఞకర్మములును
స్రుక్కు తుండంబున స్రువము నాసికను [2]నిడాపాత్ర ముదరకోటరమునందు
కర్ణరంధ్రంబుల గ్రహపాత్రచమసముల్, గళమునందు నుపసత్తులును జిహ్వఁ

1 'నగుచుఁ బూసినకస్తూరినిగమ మనఁగ' వ్రా. ప్ర.

2 ఇందులకు మూలము 'చమసాః కర్ణరన్ధ్రే। ప్రాశిత్ర మాస్యే గ్రసనే। గ్రహాస్తు తే యచ్చ

తే. దగుఁ బ్రవర్గ్యపాత్రయును దంష్ట్రలందుఁ
బ్రాయణీ[1]యోదయనీయలు శిరమున సవన
రూపమునఁ బంచప్రాణముల్ గ్రూఢి యగుచు
సభ్య మపసథ్యమును నగ్నిచయన మయ్యె. 425

వ. వెండియు ముఖంబునఁ బ్రాశిత్రారణ్యాగ్నిహోత్రహవిర్భక్షణంబులును నభివ్యక్తిదీక్షయు, రేతంబున సోమంబును, నవస్థానంబున సవనంబులును, ధాతువుల సప్తసంస్థలును, సంధుల సర్వయాగంబులు నై యొప్పుచుండు. 426

క. హవరూపివి హవనేతవు, హవభోక్తవు నిఖిలహవఫలాధారుఁడవున్
హవరక్షకుఁడవు నగునీ, కవిరళ మగునుతు లొనర్తుఁ గమయ్యా ముకుందా. 427

తే. సత్త్వగుణమున సద్భక్తిఁ గ సంభవించు, భక్తియుతముగఁ జిత్తంబు భవ్యమగును
హృదయపద్మంబునందుల గ నెఱుఁగఁబడిన, యట్టినీకు నమస్కారమయ్య వరద.

మ. అరవిందోదర లావకీనసితదంష్ట్రాగ్రావలగ్నక్షమా
ధరనద్యబ్ధినదాటవీయుతసమస్తక్ష్మాతలం బొప్పె భా
సురకాసారబలావతీర్ణమదవచ్ఛుండాలరాడ్దంత శే
ఖరసంసక్తసపత్రపంకజము రేఖం బొల్పు దీపింపఁగన్. 429

వ. మఱియును. 430

మ. చతురామ్నాయవపుర్విశేషధర చంచచ్చత్సూకరాకార నీ
సితదంష్ట్రాగ్రవిలగ్నమైనధరాజిల్లం గులాగేంద్ర రా

ర్వణం తే భగవ న్నగ్నిహోత్రమ్॥ దీక్షానుజన్మోపసదశ్శిరోధరం త్వం ప్రాయణీయోదయనీయదంష్ట్రః। జిహ్వాప్రవర్గ్యం స్తవ శీర్షకం క్రతోః స్సభ్యావసథ్యం చితయోఽసవో హి తే॥ సోమస్తు రేతః సవనాన్యవస్థితిః సంస్థావిభేదా స్తవదేవ ధాతవః। సర్వాణి సత్రాణి శరీరసన్ధయ స్త్వం సర్వయజ్ఞక్రతు రిష్టిబన్ధనః' దీనికిఁ బయి తెనుఁగు కొంత యందంద విరుద్ధముగాఁ గానిపించుటచే నచ్చుప్రతులందు

'శ్రవణాస్యబిలములఁ ♦ జమస ప్రాశిత్రముల్, గళమున నిష్టిత్రి♦కంబు జిహ్వఁ
తే. దగుఁ బ్రవర్గ్యము నగ్నిహో♦త్రములు నీదు, చర్వణంబున సభ్యావ♦సథ్య లుత్త
మాంగ మసువులు చయనము ♦ లగుఁ గిటీశ, యనుచు నుతియించి రత్తరి♦ యజ్ఞవిభుని.

వ. వెండియు ముహుర్ముహుర్భగవదావిర్భావం బుదీక్షణీయేష్టి యగునీదుదంష్ట్రలుప్రాయణీయంబను దీక్షానంతరేష్టియు నుదయనీయం బనుసమాప్తేష్టియు యుష్మద్రేతంబుసోమంబును ద్వదీయావస్థానంబుప్రాతస్సవనాదులునీదుత్వఙ్మాంసాదిసప్తధాతువులగ్నిష్టోమోక్థ్యషోడశీవాజపేయాతిరాత్రాప్తోర్యామంబు లనుసంస్థాభేదంబులునుద్వాదశాహాదిరూపంబులైనబహుయాగసంఘాతరూపంబు లగుసర్వసత్త్రంబులుభవదీయశరీరసంధులు ససోమాసోమంబులగుయజ్ఞక్రతువులు నీవ మఱియును నీవు యజనబంధనంబులచే నొప్పుచుందు వదియునుం గాక' అని మూలమునకును శ్రీధరవ్యాఖ్యకును ననుగుణముగా నొకపాఠము గూర్పఁబడె నని తోఁచెడిని.

1. 'ఉదయనీయ' మని శబ్దరూపము

జితశృంగోపరిలగ్నమేఘము గతిం జెల్వారె విద్వజ్జనా
చితహృత్పల్వల[1]కోల భూరమణ లక్ష్మీనాథ దేవోత్తమా. 432

సీ. సమధికస్థావరజంగమాత్మకమైన, వసుమతీచక్రము వక్రలీల
నుద్ధరింపుము కరుణోపేతచిత్తుండ, వసుధ సన్మాన్యమాత యయ్యె ధరణి
[2]మాత యగుట జేసి మది దలంచెద నేను, జర్చింప మాకు విశ్వమున కీవు
జనకుండ వగుట యీ సన్మత్ప్రసూతి భూదేవి, యగుట మాకును దల్లి యయ్యె నిపుడు
తే. ధరకు నీతోడఁ గూడ నమస్కరింత మొనర నరణియందును యాజ్ఞికు డగ్ని నిలుపు
కరణి మీ తేజ మీ ధరాకాంతయందు, నిలుప ధరణి పవిత్రయై నెగడెఁగాన.

వ. అదియునుం గాక. 433

చ. తలఁప రసాతలాంతరగతక్షితిఁ గ్రమ్మఱ నిల్పినట్టి నీ
కలితనమన్న విస్మయము గాదు సమస్తజగత్తు లోలిమైఁ
గలుగఁగఁ జేయు టద్భుతము గాక మహోన్నతి నీ వొనర్చు పెం
పెఱిఁగిన కార్యముల్ నడుప నన్యులకుం దరమే రమేశ్వరా. 434

చ. సకలజగన్నియామకవిచక్షణలీలఁ దనర్చునట్టి నం
దకధర తావకస్ఫురదుదాగత మంత్రసమగ్రమైన యా
జ్ఞికుఁ [3]డరణిన్ హుతాశనుని నిల్పిన కైవడి మన్నివాస మా
టకుఁ దలపోసి యీక్షితి దృఢంబుగ నిల్పితి వయ్య మాధవా. 435

చ. సలలితవేదశాస్త్రమయసూకరమూర్తిఁ దనర్చుచున్ రసా
తలమున నుండి వెల్వడును దారత వేసవి దుర్చఁ జల్పిటో
చ్ఛలితశివాంబుబిందువుల సాధుజన స్తపసత్యలోకవా
సుల మగు మేము దోఁగి పరిశుద్ధి వహించితి మయ్య మాధవా. 436

ఉ. విశ్వభవస్థితిప్రళయవేళలయందు వికారసత్త్వముల్
విశ్వము నీవ యైన యవిశ్వము లోలి సృజింపు దిందిరా
ధీశ్వర యీశ కేశవ త్రయీమయ దివ్యశరీర దేవ నీ
శాశ్వతలీల లిట్టివని సన్నుతి సేయఁగ మాకు శక్యమే. 437

సీ. పంకజోదర నీ యపారకర్మంబుల, భవదీయకర్మముల్ పార మెద్ది
సెఱిఁగెద నని మది నిచ్చ నెంచినవాఁడు, పరికింపఁగా మతిభ్రష్టుఁ గాక
విజ్ఞాని యే జూడ విశ్వంబు నీ యోగమాయాపయోధిని మగ్న మౌటఁ
దెలిసియుఁ దమబుద్ధిఁ దెలియని మూఢుల, నే మన నఖిలలోకేశ్వరేశ
తే. దాసజనకోటి కతిసౌఖ్యదాయకములు, వితతకరుణాసుధాతరంగితము లైన
నీ కటాక్షేక్షణములచే నెఱి నమమ్ముఁ, జూచి సుఖులను జేయవే సుభగ చరిత.

క. అని బ్రహ్మవాదు లగు సన్మునివర్యులు భక్తియోగమున వినమితు లై

---

1. లోల - క్రోడ. 2. 'మాతాట దొట్లసి' వ్రా. ప్ర. 3. 'డరణందుఁ బావకుని' వ్రా. ప్ర.

మనమున మోదము ముప్పిరి, గొనఁ బొగడిరి ఖురవిశకలితకగోత్రిం బోత్రిన్.

ఉ. అంతట లీలవోలె జగదాత్ముఁడు యజ్ఞవరాహమూర్తి య
త్యంతగభీరభీషణ మహార్ణవతోయచయంబులన్ ఖురా
క్రాంతముఁ జేసి క్రమ్మఱ ధరాతల మప్పులమీఁద నిల్పి వి
శ్రాంతి వహింపఁ జేసి గుణశాలి తిరోహితుఁ డయ్యె నయ్యెడన్. 440

ఉ. మంగళ మైన యీ కథ సమంచితభక్తిఁ బఠింప విన్నవా
రిం గరుణార్ద్రదృష్టిఁ గని శ్రీహరి సాలఁ బ్రసన్నుఁ డౌను స
త్సంగతుఁ డైన విష్ణుఁడు ప్రసన్నుఁడు దా నగునేని వారికిన్
మంగళముల్ లభించు ననుమానము లే దది గాక వెండియున్. 441

చ. హరి నిజదాసకోటికి గుహాశయుఁడై రమియించు నట్టిప
త్పురుషుల కిష్టవస్తుపరిపూర్ణ మనోరథసిద్ధి గల్గు సు
స్థిర మగు చున్న మోక్ష మఱి చేతిది యై చెలు వారు నన్న న
స్థిరతరతుచ్ఛవస్తువులు సేకుఱుటల్ మఱి చెప్ప నేటికిన్. 442

ఉ. కాన సరోజలోచను జగత్స్తవనీయకథాసుధారసం
బాననయట్టిజిహ్వ యితరానుకథాలవణోదకంబులం
బానము సేయఁ జూచు నె సుపర్వమహీజమరందపానశో
భానయశాలి యైనమధుపప్రభుఁ డేఁగునె వేపచెట్లకున్. 443

క. అని మైత్రేయమునీంద్రుం, డనఘుఁడు విదురునకుఁ జెప్పినట్టి తెఱంగ
ర్జునపౌత్రునకున్ వ్యాసుని,తనయుఁడు వినిపించి మఱియుఁ దగ ని ట్లనియెన్.

క. అని చెప్పిన[1]మైత్రేయునిఁ, గనుఁగొని విదురుండు పల్కు ఘనతర మగునా
దనుజకులాంతకుచరితము, విని తనియదు నామనంబు విమలచరిత్రా. 345

చ. సవనవరాహమూర్తికథ సర్వము నీదయ వింటి వెండియున్
వివరముగా వినం బలుకవే గుణసాంద్ర మునీంద్రచంద్ర మా
ధవగుణకీర్తనామృతవితానముఁ గర్ణపుటాంజలిన్ వెసం
జవిఁ గొన కేల మాను జనసంతతికిన్ భవతాప వేదనల్. 446

వ. కావున. 447

సీ. శ్రీహరి యజ్ఞవరాహరూపముఁ దాల్చి, యుంచి హిరణ్యాక్షుఁ ద్రుంచె ననుచు
నప్పుడు మునినాథ చెప్పితి నాతోడ, నవ్వరాహంబు దంష్ట్రాగ్రమునను
ధరణి నెబ్భంగిని ధరియించె హరికి హి, రణ్యాక్షుతోడ వైరమున కేమి
కారణ మసుర నేగతి సంహరించెఁ దా, నింతయు నెఱిఁగింపు మిద్ధచరిత

తే. యనిన మైత్రేయముని విదురునకు ననియె, హరికథాకర్ణనమునఁ బెంపారునీకు

---

1 మమ్మైత్రే, యునిఁ గని విదురుండు పల్కు నుత్తమ మగు.

జన్మకర్మలసిద్ధిఁ బొగడఁ గ సందియంబు, వలదు హరిమాయవిధికైన ♦ వశమె తెలియ.

క. అనఘాత్మ నన్ను నీ వను, గని యాగాథ ప్రవృత్తుఁ డెవ్వఁడు కీర్తింపరతం
దనరిననారదముని ఁ జెప్పెఁగ, తనకుఁ దెలిసిన హరికథాశ్రవణమనన్. 449

తే. దండధరుఁ జెప్పఁ డాకాలఁ ♦ దనుజఘనుఁడు, నందు నందునఁ వాసికి ♦ నెక్కినట్టి
విష్ణుసంకీర్తనం బగు విమలకథలు, దివిజులకుఁ జెప్పె నది నీకుఁ ♦ దేటపఱుతు.

వ. ఆకర్ణింపుము. 451

సవిత్రాదిమహామునుల వివాహసంతతి దితిగర్భ్యాసనశిశువులవృత్తాంతం బెఱింగించుట.

సీ. బలసి దక్షప్రజాపతితనూభవ దితి, సంతానవాంఛితచింత వొడమ
నొకనాఁడు పుష్పసాయకశరసంక్షుభితయై విరహతాపమున వచ్చి
పతిసమాగమవాంఛ ♦ బ్రార్థింప నిజనాథు సన్నిధి నిలిచి యస్ఖలితనియతి
నగ్నిజిహ్వుండును ♦ యజురధీశుండును నగు విష్ణుఁ దనచిత్తమందు నిలిపి

తే. తగఁ బయస్సున నగ్నిహోత్రంబు సేసి
కమలహితుఁ డస్తశైలసంగతుఁడు గాఁగ
హోమశాలాంగణమునఁ గూర్చున్న విభునిఁ
గశ్యపునిఁ గాంచి విమలవాక్యము లనియె. 452

చ. గజవిభుఁ డుద్ధతి న్నళినకాండములన్ విదళించులీలఁ జి
త్తజుఁడు ప్రసూనసాయకవితానముచేత మదీయచిత్తమున్
గజిబిజి సేసి పెన్వగలఁ ♦ గాఱియ పెట్టెఁగ నాథ నీపదాం
బుజములఁ గాన వచ్చితిఁ బ్రభుత్వ మెలర్పఁగ నన్నుఁ గావవే. 453

వ. అదియునుం గాక నాతోడిసవతు లెల్లను భవత్కృపావిశేషంబున గర్భాధానంబులు వడసి నిర్భరానందంబున నుండం జూచి శోకవ్యాకులితచిత్తనై యున్న నన్ను రక్షించుట పరమధర్మంబు నీవు విద్వాంసుండవు నీ యెఱుంగని యర్థంబు గలదే నీవంటిమహానుభావు లయినసత్పురుషు లార్తులైనవారికోర్కులు వ్యర్థంబులు గాకుండఁ దీర్చుట ధర్మపథం బని వెండియు నిట్లనియె. 454

క. పతిసమ్మానము వడసిన, సతులకు నభిమతఫలార్థసంసిద్ధియు నూ
ర్జితయశముఁ గలిగి లోకస్తుతలై చెలువారుచుండుఁ ♦ జువ్వె మహాత్మా. 455

క. తనధర్మపత్నివలనను, మునుకొని తాఁ బుత్త్రరూపమున నుదయించున్
విను దీపమందు ముట్టించినదీపము రెండు గావె ♦ శిఖియొక్కఁ డయ్యున్. 456

క. కావున నీయర్థము య్యా[1]త్మా వై పుత్త్ర యని వేదకృతులం దోలిన్
వావిరిఁ బలుకుట వినవే, ధీవర ననుఁ గావు మధిక ♦ దీనం గరుణన్. 457

చ. వర కరుణామతిన్ మహాత్మవత్సలతం దనరారునట్టి మ
ద్గురుఁ డొకనాఁడు మమ్ముఁ దనకూఁతుల నందఱఁ బిల్చి మీమనో

1. 'త్మా వై నామాసి పుత్త్ర యని వేదములన్' వ్రా. ప్ర.

హారు నెఱిఁగింపుఁ డిత్తుఁ గమస్తలానకలాప యటన్న నందులోఁ
బురుషవరేణ్య యేము పదుసమున్నర మర్మిలి నీకు వరింపమే. 458

క. దితి యాగతిఁ గామవిమోహితమతి బహువచనముల హ్యాసదీనునిఁ బలుకన్
ధృతిఁ గృపణురాలి నిజప్రియసతిఁ గని కశ్యపుఁడు పలికె సల్లాపమునన్.

వ. నీవు చెప్పినయట్లు పురుషులకు నంగనలవలన ధర్మార్థకామంబులు సిద్ధించుఁ గర్ణధారుండు నావచేతం బయోధిఁ గడచుచందంబున గృహమేధి సర్వాశ్రమవాసుల నరసి రక్షించుచు నిజాశ్రమంబున వ్యసనార్ణవంబుఁ దరియించు నట్లు సేయుపురుషునందుల నర్థంబు భార్య భార్యయందు సకలగృహకార్యభారంబునుం జేర్చిపురుషుండు నిశ్చింతుండై సుఖియించుచుండు మఱియు నితరాశ్రమదుర్జయంబులైన యింద్రియశత్రువర్గంబుల భార్యాసమేతుండైనగృహస్థుండు దుర్గాధిపతి యైనరాజు శత్రుసంఘంబుల జయించుచందంబున లీలామాత్రంబునం జయించు నిట్టి నీకుం బ్రత్యుపకారంబు సేయ సకలగుణసంపన్నులగుసత్పురుషులు నూఱేండ్లకును జన్మాంతరంబులకు నైన సమర్థులు గారైన మనుబోటివారలు సేయ నోపుదురే యైన నీమనంబునం గలదుఃఖంబు దక్కు మని యిట్లనియెఁ 460

తే. తరళలోచన నీవు సంతానవాంఛఁ, జేసి వచ్చితి వౌఁ గులశీలవర్తనములుగలభార్యమనమునకుసమరుకోర్కెఁ, దవిలి తీర్చుటపతికిఁ గర్తవ్యమరయ.

మ. తరుణీ యొక్క ముహూర్త మిందు మిది సంధ్యాకాల మిక్కాలమం
దరయన్ భూతగణావృతుం డగుచుఁ గామనూరాతి లీలన్ వృషే
శ్వరయానంబున సంచరించుట నభోవ్యాం బయ్యె నీయుగ్రవే
శ రమింపంగ నిషిద్ధకర్మ మగు నేలా ధర్మముల్ వీడఁగన్. 462

మ. అరవిందానన వీఁడె నీమఱఁది లీలాటోపరుద్రక్షపా
చరఝంఝానిలధూతపాంసుపటలచ్ఛన్నుండు ధూమ్రైకదు
ర్భరవిద్యోతవికీర్ణభీమజటాబద్ధుండు భస్మావలి
స్ఫురదచ్ఛస్ఫారసువర్ణవర్ణుఁడును నై భాసిల్లు నత్యుగ్రుఁడై. 463

క. అనలసుధాకరరవిలోచనముల వికసింపఁ జేసి సమధికరోషం
బునఁ జూచు చున్నవాఁ డదె, వనితా బంధుత్వ మరయవలవదు సుమ్మీ. 464

క. అతనికిఁ దలపోయ హితాహితులును సమ్మాన్యులును విహీనులు నతిగ
ర్హితులును లే రీశుఁడు సమమతియును నిఖిలైకభూతసముఁడై యుండున్.

క. కావున మద్భావిత భవ దేవరుఁ డని తరుణి నీమదిం జూడకు మా
దేవాదిదేవుఁ డ్రిజగత్పావను నిఖిలైకనేత భగవంతు హరున్. 466

వ. ఏమును సత్పురుషులైనవిద్వాంసులును భుక్తభోగం బై నూరతోన్యస్తంబైన పుష్పమాలికయునుం బోలె నమ్మహాత్ముని చరణారవిందవందనాభిలాషిణి యైన యవిద్యాదేవి ననుసరించి వర్తింతు మదియునుం గాక. 467

సీ. ఎవ్వనిచరణాబ్జ స్నానంబు దిక్పాలనగణ లాత్మపద వైభవములఁ దనరి
రెవ్వనియాజ్ఞ వహించి వర్తింతురు, విశ్వనేత్ర యగు నవిద్య యెపుడు
నెవ్వని మహిమంబు లిట్టి వట్టివి యని, తర్కింప లేవు వేదంబు లయిన
నెవ్వని సేవింతు రెల వారలు సనకాదిక హితుఁ డై యలరు నెవ్వఁ
తే. డట్టి దేవుని దిక్కుసంహారకరుని, సర్వమూలాధరుండు భవ్యశీలుండు
భూతలిప్తాంగుఁ డుగ్రుఁ డరేతభూమి, వానిఁ దనియు హసించెదు వారు మఱియు.
క. ధర శునకభోజ్యమగు నిహ పరదూరము నైనతను వుపాదేయముగా
నెఱి నమ్మి వస్త్రమాల్యాభరణంబు లలంకరించుచుఁ బామరజనులున్. 469
క. ఘనవిర్భావ్యము గాన వలదె, యను మునివాక్యోక్తిఁ బ్రియకుఁ గశ్యపుఁ డెఱిఁగిం
చిన దితి గర్వంబడఁ బలికెను, మనసిజసాయకవిభిన్నమానస యగుచున్. 470
క. మును గొని లజ్జావనతన, దన యై ప్రాణేశుకొంగుఁ బాలిమి దూలం
బెనఁగొని యొసరకాలము, ననుపు న నిమిషసకర్మకను దభిముఖ యై. 471
వ. ఇట్లు నేసిన భార్యానిర్బంధంబునకుఁ గాలంగనేరక యీశ్వరనమస్కారం బొన
రించి యేకాంతంబున నిజకాంతాసంగమంబు దీర్చి సంగమానంతరంబున
వార్చి స్నానంబు సేసి ప్రాణాయామంబును జేసి విరజంబును సనాతనంబును నైన
బ్రహ్మగాయత్రి జపియించె నంత. 472
క. దితియును నిషిద్ధకర్మస్థితికి మనంబులోన సిగ్గు చిట్టాడఁగ నా
నతవదన యగుచు నాపసుపతివలన భయంబు గల్గి పరమప్రీతిన్. 473
వ. [1]కశ్యపుం గనుంగొని యిట్లనియె నను సత్పురుషవరుం డగు మహేశ్వరుండు నా చేసిన
యపరాధంబు సహించి మద్గర్భపరిపాలనంబు సేయుంగాక రుద్రుండును మహా
త్ముండును స్వయంప్రకాశుండును నుగ్రుండును సకామజనఫలప్రాపకుండును
నిష్కామజనమోక్షప్రదుండును నస్తదండుండును ధృతదండుండును దుష్టశిక్ష
కుండును బ్రహ్మాదిదేవతాస్తుత్యుండును నిర్గుణుండును నిష్కాముండును
భక్తసులభుండును భగవంతుండును నగు నప్పరమేశ్వరునకు నమస్కరించెద
మఱియు మత్పుత్రపౌత్రసంపన్నుండును జగద్భర్తయు మహానుగ్రహశీలుండును
నిర్దయపరిపాల్యవనితారక్షకుండును సతీదేవిపతియు నైన యా సర్వేశ్వరుండు
నన్ను రక్షింపం గాత యని సన్నుతించి 474
క. అర్భకులు లేసి జగుటను, గర్భము నిజనాథువలనఁ గనులానన కా
విర్భూత మైన గర్భవి, నిర్భరపరితోషమాత్మ నెలకొన నుండెన్. 475
వ. అంతఁ గశ్యపుండు దత్కాలసముచితసంధ్యావందనంబులు దీర్చి. 476
క. ఆ చెలువ గర్భచిహ్నము, లే చనఁ బరితోషమాత్మ నేపారఁగ మా
రీచి తగ నిజతలోదరిఁ, జూచి యకర్మమున కాత్మ స్రుక్కుచుఁ బలికెన్. 477

1. ఈవచనము వ్రాతప్రతులం గనుపట్టదు.

మ. సతి నీ వేగతి నింద కోడక మనోజాతేక్షుకోదండని
ర్గతనారాచపరంపరాహతవిశీర్ణస్వాంత వై సాహసం
గతి లజ్జాభయధర్మముల్ విడిచి దుష్కాలంబు నాతో రమిం
చితి చల్మిన్ వెలయాలికైవడిని దుశ్శీలక్రియాలోలతన్. 478

వ. అట్లగుటం జేసి. 479

క. [1]సతి విను భూతగణప్రేరితు లై రుద్రానుచరులు । పృథుశక్తిసమ
న్వితు లుగ్రకర్ము లతిశౌర్యతములు భద్రానుభద్రు । లనునామములన్. 480

క. పరఁగినదర్పోద్ధతు లిద్దఱు గొడుకులు నీకుఁ బుట్టి । ధరణికి వ్రేఁ గై
నిరతము బుధజనపీడాపరు లై వర్తింతు రాత్మ । బలగర్వమునన్. 481

తే. అట్టిదుష్కర్ములకును మహాత్ము లలిగి, విశ్వవిదుఁ డైన హరికిని । విన్నవింప
నతఁడు గోపించి హరి కులిశాయుధమున, గిరుల నఱకినగతి వారి । ధరణిఁ గూల్చు.

క. అని కశ్యపుఁ డెఱిఁగించిన, విని దితి భయ మంది చాల । విహ్వలమతి యై
తనహృదయేశుముఖాబ్జముఁ, గనుఁగొని యిట్లనియె విగత । కౌతుక యగుచున్.

చ. ధర సుజనాపరాధు లగు తామసచిత్తుల కెందు నాయువుల్
సిరియు నశించి పోవు మృతి । సేకుఱు శత్రులచేత నింత యా
నరయఁగ నిక్కువంబు భవదాత్మజు లార్యుల కెగ్గు [2]సేసినం
గరుణను వారు వారి మదిఁ । గైకొని కావ ననుగ్రహింపరే. 484

చ. అనవుడుఁ గశ్యపుండు గమలానన కిట్లను నింతి నీవు చే
సినవిపరీత[3]కర్మమునఁ । జేకుఱె నిట్టియవస్థ దీనికిన్
మనమునఁ దాప మొందుటను । మాధవుపాదసరోజయుగ్మచిం
తనమునఁ జేసియున్ నను ముదంబునఁ గొల్చుటఁ జేసియుం దగన్. 485

తే. రమణి నీదుసుతులలో హిరణ్యకశిపు, వలన నుదయించువారిలోపల ముకుంద
పదసరోజాతవిన్యస్తభావుఁ డైన, తనయుఁ డుదయింపఁ గలఁ డతిధార్మికుండు.

వ. మఱియును. 487

క. ఘనపుణ్యుం డన్వయపావనుఁ డగునప్పౌత్రమునివరకీర్తిలతల్
వనజభవాండోదర మెల్లను నిండఁగఁ బర్వు బుధలలాముం డగుటన్. 488

తే. వామలోచన వినుము దుర్వర్ణహేమ, మగ్ని[4]పుటమునఁ బరిశుద్ధమై వెలుంగు
నట్లు దుష్టాత్మసంభవుఁ । డయ్యు వంశ, పావనుం డగు హరిపాదభక్తుఁ డగుట.

తే. అంచితాష్టాంగయోగక్రియాకలాపు, లైనయోగీశ్వరులు నమ్మహానుభావు
నతులశీలస్వభావవిజ్ఞానసరణిఁ, దాముఁ జరియింప నాత్మలఁ । దలఁతు రెపుడు.

ఉ. ఆ మహితాత్మకుండు సుగుణాంబుధి భాగవతోత్తముండు ల

---

1. ఈపద్యము వ్రాఁతప్రతులం జూపట్టెడి. 2. 'సేయుభూ, సురులకృధగ్నిపాల్పడక । శోభన మూహరి చేతిపంచతన్' అ. ప్ర. 3. ధర్మమునఁ. 4. ముఖమునఁ.

త్త్రీమహీశాధినాథుఁ డుదాసీనుఁ బరేశు నాత్మహ్యా
త్మామరిసంబునఁదుఁ బ్రవాహంబున నిల్పి తదన్యవస్తువుం
దా మదిలోఁ దలంపక మహాభాగవతోత్తముఁ డై. 491

వ. అట్టినిష్ఠాతుండు. 492

సీ. మహిత దేహాద్యభిమానంబు దిగనాడి, చిరతరాంతరశీలుఁ డగుచుఁ
బరిసమృద్ధికి నాత్మఁ బరితోషమందుచుఁ, బరదుఃఖమునకుఁ దాపమును బొందు
సపత్న్య మంతయు లేనిభూమియై మని, దీనవత్సలకరుణచే నెఱుఁగ నయ్యె
నట్టియీశ్వరునకు నాత్మసాక్షికి మోద, మందరంగఁ జూచు నయ్యనన్యదృష్టి
తే. సతిసిద్ధ ఘోగ్రసమయంబులందు దునిషల సంతాపమడఁగించు చంద్రమూర్తి
నఖిలజగములదుఃఖంబు నపనయించు, రూఢి నాతఁ డజాతవిరోధి యగుచు.

వ. [1]మఱియు హరిధ్యాననిష్ఠాగరిష్ఠుండగు నమ్మహాభాగవతాగ్రగణ్యుండు. 494

క. విమలాంతరంగబహిరంగములను స్వేచ్ఛానురూపకలితుం డగునా
కమలాధీశ్వరుకుండల, రమణీయముఖంబుఁ జూచుఁ బ్రమదం బెసఁగన్. 495

తే. మఱియు నీవిశ్వమాహరిమయముగాఁగ, మనమునఁ దలఁచుచు నమ్మునినిభుండు
మనుమహాత్ములలో నసీమగుణ మహిమ ధికుఁడనఁగ నుతికెక్కు నంచుఁ గశ్యపుఁడు వలుక.

క. విని తనతనయులు మధుసూదనునిచే హతులగుదు రనుచుఁ దనమనుమఁడు స
జ్జననుతభాగవతుం డగు, ననుచు మదిం జాల దుఃఖహర్షము లొందవన్. 497

వ. ఉండునంత నాదితియుఁ గశ్యపవీర్యసంభృతం బైనగర్భంబు దుర్భరతేజోభిరా
మంబును నన్యతేజోవిరామంబును దినదినప్రవర్ధమానంబును నై నిక్కటిల్ల నిజో
దరస్థితు లైనకుమారు లమరదమను లై వర్తింపఁగల రని చింతించుచు గర్భంబు
శతవర్షంబులు ధరియించి యున్న యనంతరంబ. 498

ఉ. ఆ దితిగర్భమందు రుచిరాకృతితో నొకతేజ మస్య తే
జోదమలీల వెల్వడి వసుంధరయుం గగనంబు నిండి సం
ఛాదితపద్మబాంధవనిశాకరదీప్తులు గల్గి సూచికా
భేదమహోగ్రసంతమసభీషణ మైన భయాకులాత్ము లై. 499

చ. అమరగణంబు లెల్లఁ గమలాసనుపాలికి నేఁగి తత్పదా
బ్జములకు మ్రొక్కి యంజలులు ఫాలములం గదియంగఁ జేర్చి చి
త్తముల భయంబు సంభ్రమముఁ దార్కొన నిట్లని విన్నవించి రో
యమరకులాగ్రగణ్య దురితార్ణవతారణ సృష్టికారణా. 500

ఉ. నీవు చరాచరప్రచయనేతవు ధాతవు సర్వలోకపా
లావళిమౌళిభూషణుఁడ వంచితమూర్తివి దేవదేవ వా
ణీవర యీయజాండమున నీవు నెఱుంగనియర్థ మున్నదే

1. ఈవచనము వ్రాఁతప్రతులఁ గనుపట్టదు.

భావమునం దలంపుము విప్రసన్నుల మమ్ము భవత్ప్రపన్నులన్. 501

వ. దేవా [1]కార్యరూపం బగుచేతనాచేతనాత్మకప్రపంచమునకుం గారణుండ వైననీచేత సమస్తభువనంబులును సృజియింపంబడియె నీవు సర్వభూతాత్మభావవిదుండవు లోకనాథశిఖామణిభూతుండవు విజ్ఞానవీర్యుండ వవిద్యంజేసి యిట్టిసత్త్వరూపంబు నొందితి గృహీతరజోగుణుండవు నీయందుఁ బ్రపంచంబు లీనం బైయుండు సుపక్వయోగంబు నొంది నిష్కాము లై ధ్యానంబున నిన్నరయుచు నిర్జితశ్వాసేంద్రియాత్ము లై భవత్ప్రసాదంబు వడసినవారలకుం బరాభవంబు లెక్కడి వెవ్వని [2]వాక్పాశంబద్ధు లై పశువులచందంబున నిఖిలజీవులు వర్తింతు రట్టినీకు నమస్కరింతు (మహోరాత్రవిభాగాభావంబున లుప్తకర్మంబు లగు) లోకంబులకు క్షేమంబు గావింపుము శరణాగతుల మైనమమ్ముఁ గరుణాకటాక్షంబుల నీక్షించి రక్షింపుము కశ్యపువీర్యంబు దితిగర్భంబుననుండి సకలదిగ్వలయంబు నాక్రమించి దారువందులహుతాశనుచందంబున (లీనం బై) ప్రవృద్ధం బగుచున్న దని విన్నవించినబృందారకసందోహంబులకు నానందకందళితంబుగా నరవిందనందనుం డి ట్లనియె. 502

సనకసనందనాదులు వైకుంఠంబున కరుగుట.

క. గీర్వాణులార యుష్మత్పూర్వజు లాత్మీయసుతులు పుణ్యులు విచర
న్నిర్వాణులు సనకాదులు, సర్వాంకష శేముషీవిచక్షణు లెందున్. 503

క. వారలు నిస్స్పృహు లగుచు న,వారణ భువనంబు లెల్ల వడిఁ గ్రుమ్మరుచున్
ధీరు లొకనాఁడు భక్తిన్, శ్రీరమణీశ్వరపదాబ్జసేవానిరతిన్. 504

చ. చని చని కాంచి రంత బుధసత్తము లంచితనిత్యదివ్యశో
భనవిభవాభిరామముఁ బ్రపన్నజన స్తవనీయనావమున్
జననవిరామ మార్యజనసన్నుతభూమము భక్తలోకపా
లనగుణధామముం బురలలామముఁ జారువికుంఠధామమున్. 505

ఉ. ఆ మహనీయపట్టణమునందుల నుండెడువార లాత్మని
ష్కామఫలంబు సత్ఫలముగాఁ దలపోసి మహత్త్వధర్ము లై
శ్రీమహిళాధిపాంఘ్రిసరసీరుహపూజ లొనర్చుచున్ మహో
ద్దామతదీయరూపములఁ దాల్చి సుఖించుచు నుండు రెప్పుడున్. 506

చ. విగతరజస్తమోగుణుఁడు విశ్రుతచారుయశుండు శుద్ధస
త్త్వగుణుఁ డజుం డనాది భగవంతుఁ డనంతుఁ డనంతశక్తియున్

---

1. 'కార్యకారణరూపంబును చేతనాచేతనప్రపంచకారణంబును నైనసమస్తభువనంబులు నీచేతంగల్పింపంబడినవనియు నీవు సర్వభూతాత్మభావుండ వనియుసుపక్వయోగంబునొంది నిష్కాములైనవారు ధ్యానంబున నరయుదురు నిర్జితేంద్రియాత్ములై' వ్రా. ప్ర. 2. 'వాగ్జాలంబుచేఁ బాశబద్ధంబు లైనపశువుల' అ. ప్ర.

నిగమచయాంతవేద్యుఁడు వినిశ్చలనిర్మలధర్మమూర్తియు
న్నగు హరిపేరఁ జెం దెసఁగుఁ దనన్నగరోపవనమ్ము లిమ్ములన్. 507

వ. మఱియు నైశ్రేయసంబు మూర్తీభవించిన తెఱంగునం బొలుపారుచు నైశ్రేయసనామంబున నభిరామం బగు వనంబున సకలర్తుధర్మంబులు గలిగి యభిజనంబుల మనంబుల ఘనంబులుగ నీరిక తెత్తిన గోరికలు సారికలు గాన నొసంగుచు నితరేతరరహితంబులును గామదోహనసహితంబులును బుష్పఫలభరితంబులును నై తనర్పు సంతానవనసంతానంబుల సమంచితవసంతసమయ సౌభాగ్యసంపదభిశోభితవాసంతికాకుసుమవిసరపరిమళ మిళితగళితమకరందలోలిత మోదమదిరాస్వాదయుతులై యఖండతేజోనిధి యగు పుండరీకాక్షుచరిత్రంబు లగ్గడింప లేక ఖండితజ్ఞానులయ్యును నిరతిశయవిషయసుఖానుభవకారణం బగుట నిందిరాసుందరీరమణచరణసేవావిరమణకారిత్వ మున్నదని తలంచి తద్గంధప్రాపకగంధవహునిం దిరస్కరించి నారాయణభజనపరాయణులై చరియించుసుందరీయుక్తవైమానికులును వైమానికమానసోత్సేకంబునుం బారావత హంస సారస శుక పిక చాతక తిత్తిరి మయూర రథాంగముఖ్యవిహంగ కోలాహలవిరామంబునుం గా నరవిందనయనకథాగానంబు లనూనంబులుగా మొరయు మదవదిందిందిర సందోహకలితపుష్పవల్లీమతల్లికలును నకుంఠితచరిత్రుం డైన వికుంఠనిలయుని కంఠంబునం దేజరిల్లు విలసితతులసీదామంబుం గనుంగొని యీతులసీదామంబు హరిమంగళగళవిలగ్నం బై యుండు సౌభాగ్యంబు వడయుటకే మి తపంబు గావించెనో యని బహూకరించుచుండంబున నొప్పు చందనమందారకుందారవిందపున్నాగనాగవకుళాశోకకురవకోత్పల పారిజాతాదిప్రసూన మంజరులును మంజరీపుంజరంజితనికుంజంబులయందు నుత్తుంగ పీనకుచభారాకంపితమధ్యంబులుం గటితటఘటితకనకమేఖలాకలాపనినదోపలాలిత నీలదుకూలశోభిత పృథునితంబభరాలసయానహసితకలహంసమయూరగమనంబులు నసమ శర కుసుమ శర విలసితంబు నపహసించునయనకమలంబులుం గలిగిన సుందరీ సందోహంబులం దగిలి కందర్పకేళీవిహారంబుల నానందంబు నొందక ముకుందచరణారవిందసేవాపరిలబ్ధమరకతవైడూర్యహేమమయవిమానారూఢులై హరిదాసులు విహరించుపుణ్యప్రదేశంబులును నిందిరాసుందరి త్రైలోక్యసౌందర్యఖని యైన మనోహరమూర్తి ధరియించి రమణీయరణితమణినూపురచరణారవింద యై నిజ హృదయేశ్వరుం డైన సర్వేశ్వరునిమందిరంబునం జాంచల్యదోషరాహిత్యంబుగ వర్తింపం గరకమల[1]భ్రమణీకృతలీలాంబుజాత యై తననీడ కాంచనస్ఫటికమయకుడ్యప్రదేశంబులం బ్రతిఫలింప శ్రీనికేతనునినికేతనసమ్మార్జనకైంకర్యంబ పరమధర్మంబని తెలుపు చందంబునం బాటించుచు నిజవనంబునం దనరుసౌరభాభిరామం బగు తులసీదళ

1. భ్రమరీకృత.

దామంబుల నాత్మనాయకునిచరణారవిందంబుల నర్పించుచు నొసలిమృగమదపు
టసలుసమసలుకొని[1]తుంపెసలుగునియుకురులను లలితతిలప్రసూనరుచిరాభనాసం
దనరుమోముఁదామర విమలసలిలంబులఁ బ్రతిబింబింప నిజమనోనాయకుచేతం
జుంబితం బగుటఁ గాఁదలంచి లజ్జావనతవదనయై యుండం జేయు ప్రవాళలతికాకు
లంబు లైనకూలంబులు గలనడబావులును గలిగి పుణ్యంబునకు శరణ్యంబును
ధర్మంబునకు నిర్మలస్థానంబును సుకృతమూలంబునకు నాలవాలంబును నయి
పొలుపొందుచుండు. 508

చ. హరివిముఖాత్ము లన్యవిషయస్పృహచిత్తులుఁ బాపవర్తులు
న్నిరయనిపాతహేతువను నింద్యచరిత్రము నైనదుష్కథా
నిరతిఁ జరించువారలును నేరరు పొందఁగ నిందిరామనో
హరచరణారవిందభజనాత్మకు లుండెడుగొంది నారయన్. 509

వ. వెండియు. 510

చ. హరిఁ బరమేశుఁ గేశవు ననంతు భజింపఁగ ధర్మతత్త్వధీ
పరిణతిసాధనం బగుస్వభావముఁ దాల్చినయట్టిమర్త్యు లా
సరసిజనేత్రుమాయను భృశంబుగ మోహితు లై తదంఘ్రిపం
కరుహము లర్థిమైఁ గొలువఁ గానమిఁ బొందరు తత్పదంబునన్. 511

చ. మఱియు సరోరుహోదరునిమంగళదివ్యకథాములాపని
ర్భరపరితోష బాష్పకణబంధురచారుకపోలగద్గద
స్వరపులకీకృతాంగు లగువారలు నిస్పృహచిత్తులు న్మహం
కరణవిమూఢులు న్నగుసుకర్ములు నుండెడిపుణ్యవాసముల్. 512

వ. అందు. 513

మ. వరవైకుంఠము సారసాకరము దివ్యస్వర్ణశాలాంకగో
పురహర్మ్యావృత మైనతద్భవన మంభోజంబు దన్మందిరాం
తరవిభ్రాజితభోగి గర్ణిక తమవ్యద్భోగపర్యంకమం
దిర వొందన్ వసియించుమాధవుఁడు దా నేపారు భృంగాకృతిన్. 514

వ. అంత. 515

మ. హరిచేఁ బాలిత మైనకాంచనవిమానారూఢ మైనట్టిస
త్పురుషానీకముచేఁ దనర్చి విభవాపూర్ణప్రభావోన్నతిం
గర మొప్పారుతదీయధామము జగత్కల్యాణమూర్తుల్ మునీ
శ్వరు లర్థిన్ నిజయోగశక్తిఁ బరితుష్టస్వాంతు లై చెచ్చెరన్. 516

వ. డాయం జని. 517

చ. మరకతరత్నతోరణసముంచితకుడ్యకవాటగేహళీ

1. తుంపెసలాడుకురులను.

విరచితకక్ష్యాపట్క సురవిందదళాక్షవిలోకనోత్సుకా
దరమతి నాట్యముం గనక ద్వారాటి యనంతరకక్ష్యయందు ని
ద్దజను గనీయపాలుర సుధాకరసమానసముయోషిశేషులన్. 518

సీ. కాంచనవరరత్నకలితాంగుళీయక, ఘనకేయూరమంజీరధరులఁ
గమనీయహారభూషాగణస్ఫురణమహనీయ, కలితసద్వనమాలికావిరాజి
తోరస్థలులఁ గాంతిధామనుల ఘనచతు, ర్బాహుల సన్నుతశోభితాననుల
నారూఢరోమాంచలారుణనేత్రుల, భ్రూలతాకౌటిల్యఫాలతలుల

తే. వేత్రదండాభిరాముల విభవమునను
గుందశుద్ధాంతమందిరాళిందభూమి
నున్నయుద్ధతి సనకాదియోగివరులు
సూచుచును వృద్ధు లయ్యు నాక్షుభగమతులు. 519

క. ధీరత బాలాబ్దములు కుమారకులై చూపఁ బసుమ మవమున శంకం
గూరక చను రాత్మకు లని, వారితగమనగతులు సాయకవచ్చిన నెదురన్. 520

క. శ్రీలలనేశ్వరదర్శన, లాలసులై యేఁగుబునలకలాముల నతిదు
శ్శీలతఁ బద్మాచనస్తుతి, సూలమతిం బోవ కుడఁ గకులాత్మకులై. 521

క. వారించిన వారలు బృందారకు లీక్షించుచుండ దారుణపటురో
షారుణితాంబకులై రొద, వారించుచు వారు పచటికవారును వినఁగన్. 522

వ. ఇట్లనిరి. 523

చ. పరము ననంతు భక్తపరిపాలు [1]సుహృత్తము విష్ణు నీశ్వరే
శ్వరు భజియింపఁ గోరి యనివారణ నిద్ధము నేఁగి నిచ్చలు
భరితముదాత్ములై కొలువఁ బాయక తద్భజనాంతరాయత
త్పరమతి మాకు నిప్పు డరిపద్ధమరాత్ముల నేఁడు గంటిరే. 524

వ. అని మఱియు సనకసనందనాదులు జయవిజయులం జూచి యిట్లనిరి మీమనంబుల
స్వామిహితార్థంబై సమ్యక్పటవర్తనులమైనమావంటివారలఁ గుహకవృత్తి గలయి
తరజనంబులు భగవత్సదనంబుఁ బ్రవేశింతురో యను శంకంజేసి కొందఱం బ్రవే
శింపం జేయుట యుఁ గొందఱ వారించుటయు ద్వారపాలకస్వభావం బని వారింపం
దలంచితిరేనిఁ బ్రశాంతదివ్యమంగళవిగ్రహుండును గతవిగ్రహుండును భగవం
తుండును విశ్వగర్భుండును నైన యీశ్వరుండు వ్యాప్యంబును వ్యాపకంబును వ్యాప్తి
యు ననుభేదశూన్యుండు గావున మహాకాశంబునందు ఘటపటాద్యాకాశంబులు వే
ఱు లేక యేకంబై తోఁచుచందంబున విద్వాంసు లగువా రమ్మహాత్ముని సకలాత్మ
భేదరహితునింగాఁ బొడగందు రదియునుం గాక లోకంబునందుల రాజులు సాప

1. సుహృత్తు వనిత నీశ్వ.

రాధు లయిన కింకరజనంబుల నాజ్ఞాపించు చందంబున నీశ్వరుండు దండించునో యను భయంబునం జేసి వారించితి మని తలంచితి రేని భూసురవేషధారుల మైన మాకును వైకుంఠనాయకుండైన సర్వేశ్వరునకును భేదంబు లేకుండుటం జేసి శంక సేయం బని లే దిట్లగుట నెఱింగి మందబుద్ధులరై మమ్ము వారించిన యనుచితకర్ము లగు మీరలు మదీయశాపార్హు లగుదురు గావున భూలోకంబున లోభమోహంబు లను శత్రువులు బాధింపం బుట్టుం డని పలికిన. 525

క. వారలు విని తమమనముల, భూరిస్ఫుటచండకాండపుంఖాగంబులచే
వారింప రాని భూసుర, దారుణవాక్యములు కులికి తల్లడపడుచున్. 526

క. పరితాపంబును బొందుచు, సరసిజలోచనునిభటులు సనకాదిమునీ
శ్వరులపదాంబుజములకుం, గర మర్థిం మ్రొక్కి నిటలఘటితాంజలులై. 527

వ. ఇట్లనిరి. 528

మ. వరయోగీశ్వరులార మమ్ము మది నొవ్వ న్నిట్లు మీ రన్న ని
ష్ఠురవాక్యంబుల కింక మా మనములన్ శోకింపఁగా రాదు స
త్పురుషశ్రేణిఁ బరాభవించినవృథాభూతాత్ములన్ మమ్ము మా
దురితం బింతకుఁ దెచ్చె మీఁద శుభముం దూకొందు మే మాకయన్. 529

వ. అని యిట్లంటి రేని. 530

ఉ. మీకరుణావలోకనసమేతులఁ గా మముఁ జేయఁ జిత్తముల్
మాకొన నేని మా చనవుఁ ద్రోయక యీఁదగు లోభమోహముల్
గైకొని పుట్టుచోట నవకంజదళాక్షునినామవిస్మృతిం
బైకొనకుండ దానన శుభం బగు మీఁదిమదీయజన్మముల్. 531

వ. అనుసమయంబున. 532

మ. హరి సర్వేశుఁ డనంతుఁ డాకలకలం బాలించి పద్మాలయా
సరసాలాపవినోదసౌఖ్యరచనల్ చాలించి శుద్ధాంతమం
దిరమాణిక్య[1]కవాటముల్ గడచి యేతెంచెం బ్రసన్నార్తిసం
హరుఁడై నిత్యవిభూతిశోభనకరుండై మానితాకారుఁడై. 533

వ. మఱియును. 534

చ. శరనిధికన్యకామణియు సంభ్రమ మొప్పఁగఁ దోడ రా మనో
హరనిజలీలమైఁ బరమహంస[2]మునీంద్రగవేషపాదపం
కరుహములన్ వినూత్నమణికాంచననూపురమంజుఘోషముల్
వరుసఁ జెలంగ నార్యజనవంద్యుఁడు యోగిజనైకసేవ్యుఁడై. 535

చ. కరమణిహేమకంకణనికాయఘణంకృతు లుల్లసిల్లన
చ్చర లిడుహంసపక్షసితచామరగంధవహోచ్ఛలత్సుధా

1. సుగేహముల్. 2. 'మునీశ్వరవంద్యపాద' అ. ప్ర.

కనకాంచితపత్ర సుభగ ప్రవిలంబితహారవల్లరీ
సరసిజమాలికాకరణసాలపరాజితమంగళాంగుఁ డై. 536

వ. మఱియును. 537

సీ. సకలమునకు నాశ్రయమును నైనస్మితప్రసన్నాననాంబుజముచే నలరువాఁడు
విస్ఫురత్సుహార్ద్రసంపూర్ణనిజభక్తజనగుహాశయుఁ డగుచుఁ దనరువాఁడు
మానితశ్రీవత్సమాణిక్యకౌస్తుభమున సంచితవైజయంతి రాజిల్లువాఁడు
నతజనానందకృపాపూరితతరంగితము లై, భాసిల్లులోచనాబ్జములవాఁడు
తే. సకలయోగీంద్రజనసేవ్యుఁ డైనవాఁడు
సాధుజనమానసరతుఁ డై చాలువాఁడు
భువనమోహనవిభూషణభూరిమహిమ
మించు ననంతపురుషుఁడు భూషించువాఁడు. 538

సీ. కటివిరాజితపీతకౌశేయశాటితో, వితతకాంచీగుణద్యుతి నటింప
నాలంబకంఠహారావళిప్రభలతోఁ, గౌస్తుభరోచులు గ్రందుకొనఁగ
నిజకాంతిజితతటిన్మకరకుండలములు గండద్యుతుల్ పోదిసేయ
మహనీయమణిగణమకుటకోటిప్రభానిచయంబు దిక్కుల నిండఁ బర్వ
తే. నైనదోర్దండచతుష్టయస్ఫాలితకేయూరవలయకంకణము లొప్ప
నన్యసాధితలభ్యమహాసనస్థపాద, సుందరాకారలీలారవింద మమర. 539

వ. మఱియు జగన్మోహనాకారంబున ... పుంజప్రభారంజితతులసీమరందబంధురగంధానుబంధమునకు ... నాస్వాదనలోలితచిత్తు లై చనుదెంచుయోగీంద్రులకు ... బహిఃకరణాంతఃకరణపరితోషప్రకీర్ణరోమాంచరుచిదాయకంబును బ్రహ్మపూర్ణియుక్తంబును నగుమూర్తితోడ నిజసౌందర్యవరకళావిసర్జితశ్రీరమణీసౌందర్యభాసమానుం డగుచుఁ బాదచారి యై యఖిలవిశ్వగురుం డనసర్వేశ్వరుండు వేంచేసె నప్పుడు. 540

చ. స్థిరశుభలీల నట్టిరుగుఁ బంచినయవ్విభువిద్రుమారుణా
ధరనవపల్లవస్ఫురదుదంచితకుందరుచిస్మితైకసుం
దరవదనారవిందము ముదంబునఁ దప్పక చూచి యమ్మునీ
శ్వరులు నిజాత్మలం దనివి సాలక వెండియుఁ జూచి రిమ్ములన్. 541

చ. సునిశితభక్తిఁ దన్ముఖముఁ జూచినచూడ్కులు ద్రిప్ప లేకయుం
గనుఁగొని రట్టి కేలకు నకల్మషభక్తవిఘాతభేదముల్
మునిజనచిత్తమోదములు ముక్తినివాసకవాటభేదముల్
వినుతవినూత్ననూపురితవేదము లమ్మహనీయుపాదముల్. 542

చ. కని నఖపద్మరాగమణికాంతివిభాసితపాదపద్మము
లమనములయందుఁ గీల్కొలిపి లబ్ధమనోరథయుక్తు లై పునః

వుసరభివందనంబులు విభూతి దలిర్ప నొనర్చి యోగమా
ర్గరతచిత్తులుఁ వెదకి కానఁగ లేనిమహానుభావునిన్. 543

క. మానసమున నిలిపిరి తద్ధ్యానాస్పదుఁ డైనవానిఁ దత్త్వజ్ఞులకుం
గాన నగువాని భక్తజనానందకరైకమూర్తి నలరినవానిన్. 544

వ. మఱియుం జక్షురింద్రియగ్రాహ్యం బగుదివ్యమంగళవిగ్రహంబు ధరియించియున్న
పురుషోత్తము నుదాత్తతేజోనిధిం జూచి సనకాదు లిట్లని స్తుతియించిరి. 545

సనకాదులు నారాయణదేవుని స్తుతియించుట.

చ. వనజదళాక్ష భక్తజనవత్సల దేవ భవత్సుతుండు మ
జ్జనకుఁడు నైనపంకరుహజాతుఁడు మాకు రహస్య మొప్పఁ జె
ప్పినభవదీయమంగళగభీరపరిగ్రహవిగ్రహంబు నే
మనయముఁ జూడఁ గంటిమి కృతార్థుల మై తగ నుంటి మీశ్వరా. 546

సీ. దేవ దుర్జనులకు భావింప హృదయసంగతుఁడ వై యుండియుఁ గానఁబడవు
కడఁగి నీదివ్యమంగళవిగ్రహంబునఁ, జేసి సమంచితాశ్రితుల నెల్లఁ
జేకొని సంప్రీతచిత్తులఁగాఁ జేయు, దతిశయకారుణ్యమతిఁ దనర్చి
కమలాక్ష సర్వలోకప్రజాధిప [1]భవ,దనుదర్శనాభిలాషానుతాప

తే. విదితదృఢభక్తియోగప్రవీణు లగుచు, నర్థిమై వీతరాగు లైనట్టియోగి
జనమనఃపంకజాతనిషణ్ణమూర్తి, వని యెఱుంగుదు రయ్య నిన్నాత్మవిదులు.

క. యుక్తిం దలఁప భవద్వ్యతిరిక్తము లైనట్టియితరదృఢకర్మంబుల్
ముక్తిదము లయిన నీపదభక్తులు తత్కర్మములను బాటింప రిలన్. 548

ఉ. కావునఁ గీర్తనీయగతకల్మషమంగళతీర్థకీర్తిసు
శ్రీవిభవప్రశస్తసుచరిత్రుఁడ వైనభవత్పదాబ్జసే
వావిమలాంతరంగబుధవర్గ మనర్గళభంగి నన్యమున్
భావమునం దలంచునె కృపాగుణభూషణ పాపశోషణా. 549

చ. పరమతపోవిధూతభవపాపుల మై చరియించుమాకు నేఁ
డరయ భవత్పదాశ్రితుల నల్గి శపించిన భూరిదుష్కృత
స్ఫురణ నసత్ప్రథైకపరిభూతుల మై నిజధర్మహాని గా
నిరయము నొందఁగా వలసె నేరము వెట్టక మమ్ముఁ గావవే. 550

చ. కర మనురక్తి షట్పదము గమ్రసుగంధమరందవాంఛచేఁ
దర మిడి శాతకంటకవృతస్ఫుటనవ్య[2]తరప్రసూనమం
జరులను డాయుపోలిక భృశం బగువిఘ్నములన్ జయించి నీ
చరణసరోజముల్ గొలువ సమ్మతి వచ్చితి మయ్య కేశవా. 551

చ. అలరుభవత్పదాంబుజయుగార్పిత మై పెను పొందునట్టియా

---

1. 'భవ, దనుసరణాభిలాషానులాప' అ. ప్ర. 2. 'దరత్ప్రసూన' వ్రా. ప్ర.

తులసి పవిత్ర మైనగతిఁ బొదలి యజనాభ భవత్కథాసుధా
కలితులు నైనవాక్కుల నశేషమయు కీర్తి విన్నఁ గర్ణముల్
గలసిన మై భువిఁ బవిత్రము లై చెలువొప్పు మానవా. 552

చ. మహితయశోవిలాసగుణమందిర సత్పురుషైకగణ్య యింద్రియా
స్పృహులకుఁ గాన రాక యతిసేవ్యసుమద్యుతి నొప్పుచున్న నీ
సహజశరీర మిప్పుడు ప్రసన్నతఁ జూచి మదీయ[1]దృక్కు లిం
దహహ కృతార్థతం బొరసె నచ్యుత మ్రొక్కెద మాదరింపవే. 553

క. అని సనకాదులు తత్పద,వనజములకు మ్రొక్కి భక్తివశమానసులై
వినుతింప గోవిందుఁడు, మునివరులం జూచి పలికె ముదితాత్ముండై. 554

వ. ఈ యున్నవారు జయవిజయాభిధానంబులు గల మదీయద్వారపాలకులు వీరు మిమ్ముం గైకొనక మదీయాజ్ఞాతిక్రమణులయి చేసిన యపరాధంబునకుఁ దగిన దండంబు గావించితి రది నాకు నభిమతంబు బ్రాహ్మణ్యనదియునుం గాక భృత్యవర్గంబు సేయు నపరాధంబు స్వామి దియ్య కాన యీ తప్పునకు మాననీయుండనైన నన్ను మన్నించి ప్రసన్నులగుదురు గాక యని వెండియు నిట్లనియె. 555

చ. తనువునఁ బుట్టినట్టి బెడిదం బగుకష్టమహాగదంబుచే
వసరి తదీయచర్మము [2]వివర్ణత నొందినరీతి భృత్యులొ
ప్పనిపని సేసినన్ విభులు బంధురచారుయశంబుఁ బేరుఁ బెం
పును జెడి పోయి దుర్యశముఁ బొందుచు నుందురు లోకమందునన్. 556

చ. అలవడ నాకు మీవలన నబ్బినతీర్థసుకీర్తనీయస
ల్లలితపవిత్రనిర్మలామృతవిలాసయశోవిభవాభిరాముఁడనై
నెలయువికుంఠనామ మది పవిత్ర మనశ్వపచాధమాదిలో
కులచెవి సోఁకినంతటన కోరి పవిత్రులఁ జేయు వారలన్. 557

తే. అట్టినేను దలంప మీయట్టిసాధు జనుల కపకార మర్థిఁ జేసిన మదీయ
బాహుసమము లైనఁ ద్రుంతు నాత్మ నావహలీల, నన్నితరులమీ మోహిలక నెన్న నేల.

క. ధరణీసురోత్తమసేవా,పరలబ్ధం బగుచు నట్టి పాతకనాశం
కరసకలభువనపూత,స్ఫురితాంఘ్రిసరోజతోయసముల గలనన్నన్. 559

క. అలఘుమతి విరక్తునిఁ గాఁ, దలఁపక నిజశుభకటాక్షదామకకలితా
ఖిలసంపద్విభవశ్రీలలనారత్నం బురస్స్థలంబును జెందున్. 560

చ. క్రతువులు సేయుచో శిఖిముఖంబున వేలుచునట్టి సద్ఘృత
ప్లుతచరుభక్షణన్ ముదముఁ బొందదు నిస్పృహధర్మమార్గసం
గతుఁ డగుభూసురోత్తమముఖంబున వేడ్క భుజించునట్టి వి
స్తృతకబళంబునన్ మనము తృప్తి వహించినరీతి నిచ్చలున్. 561

1. 'నేత్రములే, అహహ' వ్రా. ప్ర. 2. 'వివర్ణము' వ్రా. 3. 'పవిత్రుల' వ్రా. ప్ర.

సీ. సతతంబు సప్రతిహతయోగమాయావిభూతిచేఁ బ్రఖ్యాతిఁ బొందునేను
నేమహీసురులసమిద్ధనిర్మలపాదనలినరజోవితానములు భక్తి
హాటకనవరత్నకోటీరమునఁ దాల్తు, నట్టినాచరణాంబుజాంబువులను
దవిలి ధరించి సద్యఃపునీతాత్ములై, రర్థిఁ జంద్రావతంసాదిదేవ
తే. చయము లెవ్వాఁడు బ్రాహ్మణజనులు దమకు
సపకృతుల్ సేసిరేని మా కలుగఁ డతఁడు
విప్రులను నన్నుఁగాఁగ భావించునతఁడు
ధర్మపద్ధతి నా ప్రియతముఁడు వాఁడు. 562

ఉ. గోవితతిన్ ధరాదివిజకోటిని నన్నును దీనవర్గముం
బావిరి భేదబుద్ధిఁ గనువార లధోగతిఁ బొంద నందు నా
శీవిషరోషవిస్ఫురణఁ జెంది కృతాంతభటుల్ మహోగ్రగృ
ధ్రావళిపోలెఁ జంచువుల నంగము లుద్ధతిఁ జింతు రెప్పుడున్. 563

చ. ధరణిసురోత్తముల్ బహువిధంబులఁ దమ్ముఁ బరాభవించినన్
దరహసితాస్యులై యతిముదంబున నిచ్చలుఁ బూజ సేయుచున్
సరసవచోవిలాసముల సన్నుతి సేయుచుఁ దండ్రి నాత్మజుల్
గర మనురక్తిఁ బిల్చుగతిఁ గైకొని పిల్చినవారు నాసముల్. 564

క. వినుఁ డయ్యనఘచరిత్రుల, కనయముఁ బ్రియతముఁడనగుచు నమ్మద్వక్షో
మును నన్ను భృగువు దన్నినఁ, గనలక పరితోషయుక్తిఁ గైకొంటిఁ గదే.

సీ. పొలుచు నా[1]చిత్తమందుల యభిప్రాయంబు, దెలియంగలేక యుద్వృత్తులగుచుఁ
గడఁగి మీ యానతిఁ గడచినఁ దద్దోష, ఫలము వీరలకు సంప్రాప్తమయ్యె
మునులార నాచిత్తమున నున్న తెఱఁగును, నిట్టిద భూమిపైఁ బుట్టి వీర
లచిరకాలమున నాయంతికంబునకును, నరుదెంచునట్లుగా ననుమతింప [రేణ్యు
తే. వలయు నని యమ్ముకుందుఁడు పలుకుటయును, విని మనంబున సనకాదిమునివ
లమ్మహాత్మునిమృదులభాషామృతంబుఁ, దవిలి క్రోలియు రోషసందష్టులగుచు.

సీ. మునివరుల్ దమచిత్తములఁ దృప్తిఁ బొందక, పంకజాతాక్షుఁడు పలికినట్టి
పరిమితగంభీరబహుళార్థదురవగాహములును విస్ఫురదతిసుధోప
మానమాధుర్యసమన్వితమ్ములు విని, ర్గతశబ్దరోషనికాయములును
నైనవాక్యములకు నాత్మలఁ బరితోష, మంది[2]యి ట్లనిరి నెయ్యమున మనల
తే. నొడయఁ డిప్పుడు నందించియో తలంప, నర్థి నిందించియో మత్కృతైకదండ
మునకు సంకోచమందిరెయో యనుచు సంశ, యాత్ములగుచు వివేకించి యంతలోన.

క. నలినాక్షుఁడు దమదెసఁ గృప, గలిగినభావంబుఁ దెలిసి కౌతుక మొలయం
బులకీకృతాంగులై యుత్కలికన్ హర్షించి నిటలఘటితాంజలులై. 568

1. 'మానసాంభోజాతభావంబు' అ. ప్ర. 2. 'యుల్లములు...మనిచె' అ. ప్ర.

క. ధరితనిజయోగమాయా,స్ఫురణం దనరారునతివిభూతియు బలముం
బరమోత్కర్షముఁ గలయీశ్వరునకు నిట్లనిరి మునులు సద్వినయమునన్.
తే. పొలుపు దీపింప నిత్యవిభూతినాయకుఁడవు భగవంతుఁడవు ననఘుఁడవు నీవు
మత్కృతం బిప్డు నీ కభిమత మంటంటి, వీశ భవదీయచారిత్ర మెఱుఁగఁదరమె.
ఉ. సేవకశాలి కెల్లఁ బరదేవత లై తనరారు నట్టివి
ప్రావలి కాత్మనాయకుఁడ వై పెను పొందిననీకు నీధరా
దేవత లెల్ల నెన్న నధిదేవత లై రఁట యెట్టిచోద్యమో
దేవ సమస్తపావన సుధీజనతావన విశ్వభావనా.
చ. కమలదళాక్ష నీవలనఁ గల్గినధర్మము దావకావతా
రముల సురక్షితం బగుఁ జిరంబుగ నీశ్వర నిర్వికారత
త్త్వమునఁ దనర్చుని న్నరయఁ దత్ఫలరూపముఁ దత్ప్రధానగో
ప్యము నని పల్కుచుందురు కృపామయలోచన పాపమోచనా.
చ. మహిఁ దలపోయ నెవ్వనిసమగ్రపరిగ్రహముల్ లభింప ని
స్స్పృహమతు లై మునీశ్వరులు మృత్యుభయంబునఁ బాతు రట్టిస
న్మహితవివేకశాలి గుణమండన నీ కిల నన్యసత్పరి
గ్రహ మది యెట్టిచోద్యము జగత్పరిపాలన నిత్యఖేలనా. 573
సీ. సతతంబు నర్థార్థిజనశిరోలంకార, పదరేణువులు గలపద్మ [1]నేఁడు
జఁ జంజల్క నివ్యాండమకరండలో, భాగతభ్రమర[2]నాయకవిధమున
ధన్యానార్పితోదంచితతులసికా, దామంబునకు నిజధామ మగుచు
భాసిల్లుభవదీయపాదారవిందముల్, విలసితభక్తి సేవించుచుండఁ
తే. గమలనయన కృపావలోకనము లోలయ, నర్థిఁ [3]జూడవు భాగవతానురక్తిఁ
జేసి భవదీయమహిమంబు చిత్రమరయ, చిరశుభాకార యిందిరాచిత్తచోర.
మ. చిరభాగ్యోదయ దేవదేవ లలితశ్రీవత్సవక్షోంగ యీ
వరవిప్రానుపదైకపుణ్యరజమే వర్ణింప నీమేని కా
భరణం బంటివి సర్వలోకులకు విప్రశ్రేణిమాహాత్మ్య మి
వ్వెఱుఁగం జెప్పుట కై ధరించితిగదా యెన్నం బునీతాకృతిన్. 575
వ. అదియునుం గాక. 576
సీ. ధర్మమూర్తివి జగత్కర్తవు నగునీవు, ప్రోవంగఁ దగువారిఁ బ్రోవ వేని
నవిరళవేదోక్త మగుధర్మమార్గము, సన్మార్గ మగుఁ గాన సత్త్వగుణవి
శిష్టుండ వగుచు నీజీవరాసులసేమ, మరసి రక్షింతు నీదైనశక్తి
చేతను ధర్మవిఘాతుల దండించు, నీకు నంచిత మైననిగమధర్మ
తే. మార్గనాశకరంబులు మదికి నింపు, గావు విప్రులయందు సత్కరుణ మెఱసి

1. 'మనెడు. 2. నాయకునిపగ్గిది. 3. జూడనూపు' అ. ప్ర.

ఘనతఁ బలికినవినయవాక్యములు నీకు, యుక్తమగుచుండుసతతంబు భక్తవరద.
వ. అట్లయిన బరులయెడ వినయంబులు వలికినఁ బ్రాభవహాని యగు నని తలంచితివేని. 578

తే. విశ్వమున కెల్లఁ గర్తవు విశ్వనిధివి, విశ్వసంరక్షకుఁడవు నై వెలయునీకుఁ
గడఁగిప్రాభవహాని యెక్కడిది దలఁప, వినయములు నీకు లీలలై వెలయుఁ గాన.

తే. మునుల మగుమమ్ము నతిమోదమున నను నీవు, సత్కరించుట లెల్ల సజ్జనపరిగ్ర
హార్థమైయుండుఁ గాదె మహాత్మ యొకటి, విన్నవించెద మీజయవిజయులకును.

తే. అలిగి యేము శపించిన యంతకంటె, బెడిద మగునాజ్ఞసేయ నభీష్ట మేనిఁ
జేయు మదిగాక సమధికశ్రీదనర్పఁ, జేసి రక్షించితేని రక్షింపు మీశ. 581

వ. అట్లయిన మాకుం బ్రియం బగుం గావున ననపరాధులు నతినిర్మలాంతఃకరణులు నైనవీరలకు ననృతంబులు వలికితిమేనియు మమ్ముఁ జనం జిత్తంబు గొలంది నాజ్ఞాపింపు మని కరకమలంబులు మొగిచి కృతాంజలు లై యున్నమునులం గరుణార్ద్రదృష్టిం గనుంగొని. 582

క. అప్పుడు భగవంతుం డి, ట్లనియెన్ మునులార వీర లనయము భువికిం
జని యచట నసురయోనిన్, జనియించి మహోగ్రలోభసంగతు లగుచున్. 583

క. దేవజనావళి కుపహతిఁ, గావించుచు నిఖలభువనకంటకవృత్తిన్
జీవించుచు నాయెడ సం, భావితవైరానుబంధభావను లగుచున్. 584

క. ఆహవముఖమున నను నతి, సాహసమున నెదిరి పోరి చక్రనిశితధా
రాహతిఁ దెగి వచ్చెద రు, త్సాహ మెలర్పంగ నాదుసన్నిధి కంతన్. 585

వ. అదియునుం గాక. 586

క. నను వైరంబున నైనను, మనమునఁ దలఁచుటను నాసమక్షమున సదా
నన మీక్షించుచు నీల్గుట, ననఘాత్మకు లై వసింతు రస్మత్పదవిన్. 587

క. వినుఁ [1]డిలమీఁద నిఁ కెన్నటి, కిని బుట్టువు లేదు వీరికిని మీరలు వ
ల్కినయట్లు నాదు చిత్తము, ననుఁ దలఁతుం గాన మీమనంబుల నింకన్. 588

ఉ. దీనికిఁ జింతఁ దక్కుఁడు సుధీజనపుంగవులార నావుడు
న్నానలినాసనాత్మజు లనంతునిభావము దా మెఱింగి పెం
పూనినవేడ్కఁ దేలి తెలివొందిన చిత్తములన్ నుతించి రం
భోనిధిశాయి నార్తజనపోషణభూషణుఁ బాపశోషణున్. 589

వ. మఱియును. 590

ఉ. ఆసనకాదు లంతఁ బులకాంకురముల్ నన లొత్త బాష్పధా
రాసుభగాక్షు లై మునిశరణ్యావరేణ్యు నగణ్యు దేవతా
గ్రేసరుదివ్యమంగళశరీరముఁ జారుతదీయధామమున్

1, డిట మీఁదటి కెన్నఁటి.

భాసురలీలఁ జూచి నవపద్మదళాక్షుని కక్షు విస్మయులై. 591

క. తనుఁ బలికిన భాషణములు, కవలోదగ[1] వాక్యసరణిఁ గాఁ దలఁచుచు నె
య్యమునను వైష్ణవలక్ష్మం, బ్రముదంబునఁ బ్రస్తుతించి పరమేశ్వరుచేన్. 592

క. అమునిమిత్తులై తగ నిజధాములకేఁ జనిరి వారు దడయక లక్ష్మీ
రామునకు జయవిజయుముల నభిరామంబుగఁ జూచి పలికె రయ మొప్పారన్.

క. మీరు రసురయోనియందు జని, వారిత తులై జనన మందవలసెను నేఁ డు
ద్వారబలాఢ్యుఁడ నయ్యును, వారింపఁగ నోప విప్రవచనము లెందున్. 594

క. అది గాన దనుజయోనిని, బదపడి జనియించి మత్ప్రపక్షులరై మీ
మది నెపుడు నన్నుఁ దలఁచుచు, వదలక నాచేతఁ జచ్చి వచ్చెద రిటకున్. 595

ఉ. ఏ మని యాన తిచ్చి హరి ఫుల్లసరోరుహపత్త్రనేత్రుఁ డా
ఖండలముఖ్యదిగ్వరసకాయకిరీటలసన్మణిప్రభా
మండితపాదపీఠుఁడు రమారమణీమణి తోడ నేఁగుచే
నిండిన వేడ్కఁ జేరె నిజసర్మ్యలమందిర పుణ్యభూమికిన్. 596

వ. అంత. 597

క. నిజతేజోహాని గ జయ, విజయులు ధరఁ గూలి రపుడు విహ్వలు లగుచుం
ద్రిజగముల సురవిమానవ్రజముల హాహారవంబు గ్రందుగఁ జెలఁగన్. 598

క. వారలు మఱి దితిగర్భాగారంబున నున్నవారు గడఁగ తదీయో
దారఘన తేజ మిపు డని, వారణ మా తేజ మెల్ల వమ్ముగఁ జేసెన్. 599

ఉ. ఇంతకు మూల మాహరి రమేశ్వరుఁ డర్థి నొనర్చు కార్యముల్
వింతలె సర్వభూతభవవృద్ధివినాశనహేతుభూతుఁ డా
ద్యంతవికారశూన్యుఁడు దయానిధి మీయెడ మేలు సేయు నీ
చింత దొఱంగి నే చనుఁడు చేకుఱు మీఁద మనోరథార్థముల్. 600

క. అని వనజాసనుఁ డాడిన, విని తద్వృత్తాంత మెఱిఁగి విబుధులు నాకం
బున కేఁగిరి దితి నిజనాథుని మాటలు దలఁచి యపరితోషముతోడన్. 601

—జయవిజయులు దితియందు హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులై పుట్టుట.—

తే. ఇంతి తనసుతుల్ సురలఁ గారించెదరనుచుఁ, దలఁచుచుండఁగ నంత వత్సరశతంబు
సనఁగ నటమీఁద గని మొగ కశ్యపుని దేవి, యఖిలలోకైకకంటకులైన సుతుల.

వ. అయ్యవసరంబున. 603

తే. ధరణి గంపించెఁ గులపర్వతములు వడఁకె
జలధులు గలంగెఁ దారకావళులు డుల్లె
గగన మగలెను ప్రొగ్గె దిక్కరులు దిశల
మిడుఁగుఱు చెదరెఁ బిడుగులు పుడమిఁ దొరఁగె. 604

1. 'భాషణములు' అ. ప్రతి.

సీ. హోమానలంబులఁ ధూమంబు లడరెను, బ్రతికూలవాయువుల్ బలసి వీచెఁ
దరువు లెల్లెడ విటతాటంబులై కూలె, గ్రహతారకావళి కాంతి మాసె
బెరసి మొగిళ్ళు నెత్తురువాన గురిసెను, మెఱుఁగులు దెసల మిఱుమిట్లు గొలిపె
స్వర్భానుఁ డొగి నపర్వమున భానునిఁ బట్టెఁ, గైకొని చిమ్మచీఁకట్లు పర్వె
తే. మొనసి కుక్కలు మొఱిగె మోర లెత్తి, పగలు నక్కలు వాపోయె ఖగములార్త
రవములిచ్చెను దేవతాప్రతిమ లొరగెఁ, గన్నులను నశ్రుకణములు గ్రందుకొనఁగ.
క. మొదవులు నెత్తురుఁ జేపును, బిదికెన్ గార్దభరవంబు భీషణ మయ్యెన్
మద ముడిగెఁ గరులకటములఁ, బొదివెఁ దురంగములవాలముల నిప్పు లొగిన్.
క. గ్రహాలు రోద లిచ్చెఁ బాప, గ్రహమిత్రతఁ జెంది వక్రగతులను సౌమ్య
గ్రహములు వర్తించెను దు,స్సహతేజో దితితనూజసంభవవేళన్. 607
మ. భయదప్రక్రియ నట్లు దోఁచినమహోత్పాతంబు లీక్షించి సం
శయకాలం బిది కాని సాధుహననోగ్రక్రూరదేవాహితో
దయసంక్షోభము గా నెఱుంగక సమస్తప్రాణిజాతంబు న
ద్భయ మందెన్ సనకాదియోగిజనముల్ దక్కన్ బుధేంద్రోత్తమా. 608
వ. అట్లావిర్భవించినయనంతరంబ. 609
మ. కులశైలాభశరీరముల్ దనర రక్షోనాథు లత్యుగ్రదో
ర్బల మొప్పం బదఘట్టనన్ ధర చలింపన్ రత్నకేయూరకుం
డలకాంచీకటకాంగుళీయకకిరీటస్వర్ణమంజీరని
ర్మలకాంతుల్ దులకింప నాత్మరుచిచే మందీకృతార్కాంశులై. 610
వ. ఉన్నసమయంబునం గశ్యపుండు నిజతనూభవులఁ జూడం దలంచి దితిమందిరంబు
నకుఁ జనుదెంచి సుతులం గనుంగొని వారలకు నామకరణంబు సేయం దలంచి.
చ. దితిజఠరంబునందుఁ దనతేజము మున్నిడినట్టిపుత్త్రు న
ద్భుతచరితున్ హిరణ్యకశిపుం డనుపేరఁ బ్రసూతివేళ నా
దితి మును గన్నపట్టి రవితేజునిఁ గాంచనలోచనుండు నా
హితమతిఁ బేరుఁ బెట్టి చనియెన్ నిజనిర్మలపుణ్యభూమికిన్ 612
వ. అయ్యవసరంబున నతులతేజోవిరాజితుం డైనహిరణ్యకశిపుండు హిరణ్యగర్భవర
దానగర్వంబునను దుర్వారపరిపంథిగర్వనిర్వాపణాఖర్వభుజావిజృంభణంబునను
నిఖిలలోకపాలాదుల జయించి (స్వవశం బొనర్చి) సంతుష్టాంతరంగుం డై
యొదుసుం దనకు మృత్యుభయంబు లేక నిర్భయుండై సుఖం బుండెఁ దత్సోదరుం
డైనహిరణ్యాక్షుండు ప్రతివాసరంబుఁ జండవేదండశుండాదండమండితభుజాదం
డంబున గదాదండంబు ధరియించి తన్ను నెదిరి కదనంబు సేయంజాలినయరివీ
రునిం గానక భూలోకం బెల్లఁ గ్రుమ్మరి దివంబునకు దాడివెట్టి యందు సమర
విముఖు లయినబర్హిర్ముఖులం గనుంగొని వనజాసనవరప్రదానంబున జృంభించి

హితులు వెలుంగ సహితులు గలుగ సుమహితవైజయంతీకాదామం బభిరామం
బై వెలుంగ జరణంబుల మణినూపురంబులు మొరయ నిజదేహద్యుతి దిక్కు
లం బిక్కటిల్లఁ బ్రకాశించు నాకంబు గని విభీతచిత్తు లయి దేవతాగణంబులు గరు
డునిం గని పఱచు నురగంబులంబోలె నిజనివాసంబు లర్కనివాసంబులుఁ
గాంచినావాసంబులుఁ గాని సత్పురుషు యొక్కెడి కేనియుం జనిన. 613

ఉ. శౌర్యము వోవఁ దట్టి నిజసాహసముల్ దిగ నాడి విక్రమౌ
దార్యపరాక్రమాక్రమము దప్పఁగ భీతిల పాఱి రక్కటా
కార్యము దప్పె నాకనగ, కైకొని యార్చి సుమేరుపర్వత
స్థైర్యుఁడు నూఱిఁ గొప్పె నతి దర్పితభూరిభుజావిజృంభి యై. 614

వ. ఇట్లు సొచ్చి. 615

క. వరుణునిబలములు దనుజేశ్వరు తేజముఁ జేటి చూడఁ జాలక శౌర్య
స్ఫురణము విడి యుండేనియుఁ, బఱచెం దజ్జలధిమధ్యభాగమునందున్. 616

క. అమరారిపుత్రుఁసబ్బ్యస్తసమూహం బ్రభవింపఁ దట్టిజలనిధికల్లో
లములను విపులఁగదాదండమునం బో నడిచె నతిదృఢం బగుశక్తిన్. 617

చ. మఱియును సమ్మహాజలధిమధ్యమునన్ సురవైరి పెక్కువ
త్సరములు గ్రీడ సల్పి రిపుసైన్యవిదారణశౌర్యఖేలనా
పరతఁ జరించు యున్నగుణపాలిత మైనలసద్విభావరీ
పురమున కేఁగి యుండఁ బరిపూర్ణత నున్నపయోధినాథునిన్. 618

వ. మఱియును. 619

సీ. యాదోగణాధిపుఁ డగుచుఁ బాతాళభువనపరిపాలుఁ డై తనరు చున్న
వరుణునిఁ గనుఁగొని పరిహాసితోక్తుల, నిట్లను విశ్వమం దెన్నఁ గలుగు
సకలలోకైకపాలకులలో నతిబలాధికుఁ డని జగము నుతింపఁ దగిన
శూరుండ విపుడు నీపౌరుష మొప్పంగఁ గదనరంగమున నన్నెదిరి చూడు

తే. నీభుజావిక్రమంబును బ్రాభవంబు
నడఁతు నని పల్కుటయు విని యబ్ధివిభుఁడు
పగఱజయమును వృద్ధియు బలము నాత్మ
బలముఁ దలపోసి దనుజుతో బవరమునకు. 620

క. సమయము గాదని తనచిత్తమునం గలరోషవహ్నిఁ దాలిమి యనుతో
యములం దగినార్పుచు నుపశమతోక్తులఁ బలికె దనుజసత్తముతోడన్. 621

చ. మనమున శౌర్యతఁ బూని నియమంబున సంగర ముజ్జగించి యే
మనయము నున్నవార మిపు డాహవకేళిఁ జరింప రాదు నీ
ఘనభుజవిక్రమస్ఫురితగాఢవిజృంభణముల్ జయింపఁ జా

1. దప్పఁగ.

లిన ప్రతివీరు లెవ్వరును ≀ లేరు ముకుందుఁడు దక్క నెక్కడన్. 622

చ. గొనకొని యమ్మహాత్ముఁడు వికుంఠపురంబున నున్నవాఁడు దా
నని మొనఁ బెక్కుమాఱు లభియాతుల నోలి జయించి కీర్తిసం
పద నడిసన్నవీరుఁ డని ≀ భూజనకోటి నుతింప విందు వే
చను మతఁ డిచ్చు నీకు నని ≀ సర్వముఁ దీఱెడు సంతసమొందఁగన్. 623

ఉ. నిండఁగ నోర్చి యాజిమొన ≀ నిల్వఁగ నోపక వీఁగి పాఱునీ
పందల వెంటఁబెట్ట మగపంతమె సర్వశరణ్యుఁ డైనగో
విందుఁడు దీర్చు నీపని వివేకవిహీన చనంగ నోపుదే
నందుల కేఁగు మాతఁ డమరారులఁ బోర జయించు నిచ్చలున్. 624

వ. అదియునుం గాక. 625

క. పురుషాకృతిఁ బ్రతియుగమునఁ, బురుషోత్తముఁ డవతరించి ≀ భూరిభుజాలి
స్ఫురణన్ దుష్టనిశాటుల, హరియించుచు నుండు మునిగణార్చితపదుఁడై. 626

ఉ. కావున నావిభుం దొడరి ≀ కయ్యము సయ్య మెఱుంగఁ జేయ
శ్రీవర నీభుజాబలముసాం పతి షేదినిఁ గూలి సారమే
యావళి కాశ్రయం బగుదు ≀ వచ్చుటి కిప్పుడ యేఁగు దేని నీ
చేవయు లావు నేర్పడును ≀ జెప్పఁగ నేటికి మీఁదికార్యముల్. 627

చ. అని వరుణుండు వల్కిన దురాగ్రహమెత్తి హిరణ్యలోచనుం
డనయము మానసంబున భయంబు బొకింతయు లేక సంగరా
వని నెదిరింతు నేఁ డమరవర్ధను దుష్టవిమర్దనున్ జనా
ర్దను ననుచున్ వికుంఠనగరస్ఫుటసంచితమార్గవర్తి యై. 628

క. చనునవసరమున నారదమునివరుఁ డెదు రేగుదెంచి ≀ మోదము దలిర్పన్
దనుజేంద్ర యెందుఁ బోయెద, వని యడిగిన నారదునకు ≀ నతఁ డి ట్లనియెన్.

చ. సరసిరుహోదరుం దొడర ≀ సంగర మే నొనరించి యిందిరా
వరుని ననంతుఁ ద్రుంచి సురవైరికులంబుల కెల్ల మోదవి
స్ఫురణ ఘటింపఁ జేయుటకుఁ ≀ బూని వికుంఠపురానువర్తి నై
యరిగెద నన్న నమ్మునికులాగ్రణి దానవనాథు కిట్లనున్. 630

చ. గురుభుజుఁ డమ్మహాత్ముఁడు వికుంఠపురంబున నేఁడు లేఁడు భూ
భరము వహింప నాదికిటిభావము దాల్చి రసాతలంబునం
దిరవుగ నున్నవాఁ డచటి ≀ కేఁగఁగ నోపుదువేని నేఁగు మం
దరయఁగఁ గల్గు నీకు నసురాంతకుతోడిరణం బవశ్యమున్. 631

హిరణ్యాక్షుఁడు యజ్ఞవరాహం బగుహరి నెదిరించి పోరుట.

చ. అనవుడు దానవేంద్రుఁడు హుతాశనుకైవడి మండి పద్మలో
చను నెదిరించువేడుకలు ≀ సందడిగొల్ప ననల్ప తేజుఁ డై

ఘనగదఁ గేలఁ బూని తి | గద్భయదాకృతిఁ దాల్చి వ్రేల్మిడిం
జనియె రసాతలంబునకుఁ | జండభుజాబలదర్ప మేర్పడన్. 632

వ. చని జలమధ్యంబున. 633

క. దివిజారి యెదురఁ గాంచెను, నవిరళదంష్ట్రాభిరాము | నమరలలాముం
గువలయభరణోద్దాముం, బవనమయస్తబ్ధరోము | జలదశ్యామున్. 634

వ. ఆయ్యవసరంబున సూకరాకారుం డైనహరియు. 635

క. వనజరుచిసన్నిభము లగు, తనలోచనయుగళదీప్తిఁ | దనరఁ దదాలో
కనముల దనుజాధీశుని, తనుకాంతి హరింపఁ జేసెఁ | దత్క్షణమాత్రన్. 636

వ. మఱియు నయ్యాదివరాహం బవార్యశౌర్యంబున మాఱు లేనివిహారంబునం
జరియించునట్టియెడ. 637

సీ. తుదమొదళ్లకుఁ జిక్కఁ | దునిసిపాఱఁగ మోరఁ, గులశైలములఁ జిమ్ము | గొంతదడవు
బ్రహ్మాండభాండంబు | పగిలి చిల్లులువోవఁ, గొమ్ములఁ దాటించు | గొంతదడవు
జలధు లేడును బంక | సంకులంబై యుంక, ఖురముల మట్టాడుఁ | గొంతదడవు
నుడురాజుసూర్యుఁడు | నక్కమూలకుఁ బోవఁ, గుఱుచవాలము ద్రిప్పుఁ | గొంతద
తే. గునియుఁ గుప్పించు లంఘించు | నొప్పరించు [డవు
నెగయు ధరఁ ద్రవ్వ బోఱియుఁగా | నేపు మిగిలి
దానవేంద్రునిగుండెలు | దల్లడిల్లఁ
బంది మెల్లన రణపరి | స్పంది యగుచు. 638

వ. మఱియును. 639

క. కనుఁగవ నిప్పులు రాలఁగ, సునిశితదంష్ట్రాగ్రయుతవ | సుంధరుఁ డగుచుం
దన కెదు రేతేరఁగ నీ,వనచర మేరీతి నిపుడు | వనచర మయ్యెన్. 640

క. అని యాశ్చర్యభయంబులు, దనమనమునఁ దోఁగలింపఁ | దనుజాధిపుఁ డి
ట్లనియెన్ భీకరసూకర,తను వొంది చరించుదనుజ | దర్పాపహుతోన్. 641

క. ఘనసూకర మాహాత్మక, వనరుహసంభూతదత్త | వరదానమునం
గనినరసాతలగతభువి, యనయంబును నాయధీన | మై వర్తించున్. 642

క. గొనకొని నీ వీధరణిం, గొని పోకుము విడుము కాక | కొని యేఁగెద వేఁ
గొనియెద నీప్రాణముఁ గ్రై,కొను నావచనములు సలము | కొన నేమిటికిన్. 643

క. మాయావి వగుచు నిప్పుడు, వాయక యీపుడమిఁ జోర | భావంబున [1]నీ
వీయెడఁ గొని పోఁ జూతువె, యాయత భుజబలముచేత | నడఁపక యనుచున్.

సీ. అవిరళయోగమా | యాబలంబునఁ జేసి, యల్పపౌరుషమున | నలరు నిన్ను
నర్థి సంస్థాపించి | యస్మత్సుహృద్భృత్య,కులుల కెల్లను మోద | ములయఁ జేయఁ
జెలు వేది మద్గదా | శీర్ణుఁడ వగు నిన్నుఁ, గనుఁగొని దేవతా | గణము లెల్ల

1. గం, పో దురా నా శత్రు ఘలకన్, ధీయుత విత్రండ పోలెఁ జంపు తదర్పన్ (గ్రా. ప్ర.)

నిర్మూలు లై చాల । నతి నశించెద రన్న, విని యజ్ఞపోత్రి యై వెలయుచున్న
తే. హరి సరోజాతభవముఖా।మరుల కెల్ల, వచ్చుదురవస్థ కాత్మలో ।వంత నొంది
నిశితదంష్ట్రాగ్ర[1]లసిత యై । నెగడుధరణి, దేవితో నొప్పె నాదేవ।దేవుఁ డంత.
క. [2]సురరిపువాక్యాంకుశమున, గురుకుపితస్వాంతుఁ డగుచుఁ । గొమరారె వసుం
ధరతోడ భీతి నొందిన, కరిణిం గలకరికులేంద్రు।కరణిం జెలువన్. 646
తే. నిశితసితదంతరోచులు । నింగిఁ బర్వఁ, గంధ వెడలి భయంకరా।కారలీల
నరుగు భీషణముఖవరా।హావతార, మొనరఁ దాల్చినపద్మలో।చనుని వెనుక. 647
క. కరివెనుకఁ దగులు నక్రము, కరణిం జని దైత్యవిభుఁడు । గదిసి యిటు లనున్
దరితపయోనిధితరికిం, గిరికిన్ ఖురదళితమేరు।గిరికిన్ హరికిన్. 648
క. నిందకు రోయక లజ్జం, జెందక వంచనను రణము । సేసి జయంబుం
బొందెద నని [3]తలఁచుచు నిటు, పందగతిం బాఱ బంటు।పంతమె నీకున్. 649
వ. అని యాక్షేపించినం బుండరీకాక్షుండు కోపోద్దీపితమానసుం డై. 650
క. తోయములమీఁద భూమి న,నాయాసత నిల్పి దాని । కాధారముగాఁ
దోయజనాభుఁడు దనబల, మాయతమతిఁ బెట్టె సురలు । హర్షము నొందన్.
తే. కుసుమములవృష్టి బోరనఁ । గురిసె నంత
విభవ మొప్పార దేవదుం।దుభులు మొరసెఁ
గడఁక వీతెంచె గంధర్వ।గానరవము
నందితము లయ్యె నప్సరో।నర్తనములు. 652
వ. అయ్యవసరంబున నయ్యజ్ఞవరాహమూర్తిధరుం డైన కమలలోచనుండు గనక
కుండల కేయూరగ్రైవేయకటకాంగుళీయకభూషణరోచులు నింగిఁ బర్వ సమర
సన్నద్ధుం డై. 653
చ. ఘనగదఁ గేలఁ బూని మణి।కాంచనసవ్యవిచిత్రవర్మ మిం
పొనరఁగఁ దాల్చి దానవని।యుక్తదురుక్తినిశాతబాణముల్
దనఘనమర్మముల్ గలఁప । దానవహంత నితాంతశౌర్యుఁ డై
కనలుచు వచ్చునద్దనుజుఁ । గన్గొని రోషవిభీషణాకృతిన్. 654
వ. ఇట్లనియె. 655
మ. వినరా యోరి యమంగళాచరణ యు।ద్వృత్తిన్ ననున్ నీమది
న్ననయంబున్ వనగోచరం బగు మృగం। బంచుం దలంతౌర నే
నెనయన్ వన్యమృగంబ నౌదు బలిమి । న్నేతెంచు నీబోఁటి యా
శునకశ్రేణి వధింతు నేఁ డని మొనం । జోఁ కోర్చి వర్తించినన్. 656
క. బలిమి గలదేని నాతోఁ, గలనను నెదిరించి పోరఁ । గడఁగుము నీకో

1. కోరకవసితధరణి. 2. వరజలయుతజలచరగణసంకీర్ణాకులకాల భావముతోఁ వం. దు:రి [illegible] భీతి నొందిన, కరణిం గల' శా), ప). 3. మదిఁ దలఁచిటు

గ్రహలు నేఁడు శీర్ష నూరక, తలపోయు వికత్థనంబు * దగదు దురాత్మా. 657

చ. విను మిదిగాక సంగరవివేకవిశారదు లైనయట్టి స
జ్జనములు మృత్యుపాశములఁ * జాల నిబద్ధులు నయ్యు నీవలెన్
గొనకొని యాత్మసంస్తుతులకున్ ముద మంద రి దేల యీ విక
త్థనములు బంటుపంతములె * దైత్యకులాధమ యెన్ని చూడఁగన్. 658

మ. ధృతిఁ బాతాళము నందు నీ వడఁగిసంరదీప్తాగ్రనిక్షేప మే
గతిదర్పంబునఁ గొందుఁ జూడు మిదె దేవారాతి నన్నన్న దా
గతలజ్జుం డన దాఁగి యుండి రణముం * గావింతు యుష్మద్గదా
వితతద్రావితుఁ డన్న నన్నెదురుమా * వే తీర్తు నీకోరికల్. 659

ఉ. ఎన్నఁ బదాతియూథముల * కెల్ల విభుండవు పోటుబంట వై
నన్ను రణోర్వి నేఁ డెదిరితేనిన్ భవదీయబలంబు నాయువున్
మిన్నక కొందుఁ జూడు మిది * మేరఁగ మేదిని వీతదైత్య మై
వన్నెకు నెక్కఁ జేసెద నవార్యపరాక్రమవిక్రమంబునన్. 660

చ. నను నెదురంగఁ జాలినఘనం బగుశౌర్యము ధైర్యమున్ బలం
బును గలవేని నిల్వు రణభూమిని నీహితు లైనవారికిం
గనుఁగవ బాష్పపూరములు * గ్రమ్మఁగ మాన్పఁగ నోపుదేనిఁ బ
య్యనఁ జనఁ బొమ్ము దానవకులాధమ యూరక రజ్జు లేటికిన్. 661

క. నను నిట సంస్థాపింపద, నని పలికితి వంతవాఁడ * వౌదువు నీకున్
నెన వైరిచుట్టములఁ బొడ,గని రాఁబడె యమునిపురికిఁ * గాఁపుర మరుగన్.

మ. అని యిబ్భంగి సరోరుహాక్షుఁడు హిరణ్యాక్షున్ విడంబించి ప
ల్కిన హాసోక్తుల కుల్కి రోషమదసంగీభూతచేతస్కుఁడై
గనుఁగ్రేవన్ మిడుఁగుర్లు సాలఁ బొడమంగాఁ గిన్కమైఁ దోఁకఁ ద్రొ
క్కినకృష్ణోరగరాజుమాడ్కి మదిలోఁ * గీడ్పాటు వాటిల్లఁగన్. 663

క. చలితేంద్రియుఁ డై నిట్టూ,ర్పులు నిగిడించుచును బొమలు * ముడివడ రోషా
కులమానసుఁ డై గదఁ గొని, జలజాక్షున కెదురునడచె * సాహస మొప్పన్.

వ. అ త్తఱి హిరణ్యాక్షుం డతిభయంకరాకారుం డై. 665

మ. గద సారించి మదాసురేంద్రుఁడు సమగ్రక్రోధుఁ డై మాధవుం
గుఱియన్ వ్రేసిన వ్రేటు గైకొనక రక్షోహంత శౌర్యోన్నతిన్
గద కేలన్ ధరియించి దానిఁ దునుకల్ * గావించినం దైత్యుఁ డు
గ్రమ్మదుఁ డై యొండుగదన్ రమావిభుని భీకరప్రక్రియన్ వ్రేసినన్. 666

ఉ. అది దను దాఁకకుండ దనుజారి గదారణకోవిదక్రియా
స్పదకరలాఘవక్రమముఁ * బైకొని చూపి విరోధిపేరురం
బదయత వ్రేయ వాఁడు వివశాకులభావము నొంది యంతలో

మదిఁ దెలివొంది వ్రేసె రిపుమానవిమర్దను నాజనార్దనున్. 667

వ. ఇట్లు దలపడి యన్యోన్యజయకాంక్షల నితరేతరభంగతరంగతాడితంబు లగు దక్షిణోత్తరసముద్రంబులకరణిం బరస్పరశుండాదండఘట్టిత మదాంధగంధ సింధురయుగంబు చందంబున రోషభీషణాటోపంబులం దలపడు బెబ్బులుల గబ్బున నతిదర్పాతిరేకంబున నెదిర్చి ఱంకెలు వైచు మదవృషభంబుల రభసంబున నసహ్యసింహపరాక్రమంబున విక్రమించి పోరు నెడ హిరణ్యాక్షుండు సవ్యమండల భ్రమణంబునం బరివేష్టించినం బుండరీకాక్షుండు దక్షిణమండలభ్రమణంబునం దిరిగి విపక్షువక్షం బశనిసంకాశం బగుగదాదండంబునం బగిల్చిన వాఁడు దెప్పిఱి తెలివొంది లేచి దనుజపరిపంథిఫాలంబు నొప్పించె నప్పు డమ్మేటివీరులు శోణితసిక్తాంగులై పుష్పితాశోకంబులం బురుడించుచుం బాయుచు డాయుచు వ్రేయుచు రోయుచు నొండొరులరుధిరంబు లాఘ్రాణించుచుం దిరస్కారపరిహాసోక్తుల నిచ్చుచుం బోరుసమయంబున నమ్మహాబలుల సమరంబుఁ జూచు వేడ్కం బద్మసంభవుండు నిఖిలమునీంద్రసిద్ధసాధ్యదేవగణంబులతోడం జనుదెంచి ధరిత్రీనిమిత్తంబున నసురవరునితోడం బోరుయజ్ఞవరాహున కిట్లనియె. 668

ఉ. అంచితదివ్యమూర్తి పరమాత్మక యీకలుషాత్ముఁ డైనన
క్తంచరుఁ డస్మదీయవరగర్వమునన్ భువనంబు లెల్లఁ గా
రించు మదించి యిట్టివిపరీతచరిత్రునిఁ ద్రుంప కిట్లుపే
క్షించుట గాదు వీని బలిసేయు వసుంధరకున్ శుభం బగున్. 669

క. బాలుఁడు గరమున నుగ్ర,వ్యాళము ధరియించి యాడువడువున రక్షః
పాలునిఁ ద్రుంపక యూరక, పాలార్చుట నీతియే శుభప్రద యింకన్, 670

వ. అదియునుం గాక. 671

మ. అనఘా యీయభిజిన్ముహూర్తమున దేవారాతి మర్దింపవే
ననయంబున్ మఱి దైత్యవేళ యగుసంధ్యాకాల మేతెంచినన్
ఘనమాయాబలశాలి యైనదనుజుం ఖండింపఁగా రాదు గా
వున నీవేళన త్రుంపు సజ్జనహితప్రోద్యోగరక్తుండ వై. 672

క. అని సరసిజగర్భుఁడు వ,ల్కినవచనము లర్థి విని నిలింపులు గుంపుల్
గొని చూడ సస్మితానన,వనజము సెలువొంద నసురవరు కభిముఖుఁ డై. 673

తే. పుండరీకాక్షుఁ డయ్యును భూరిరోష,నిరతిఁ దరుణారుణాంభోజనేత్రుఁ డగుచు
ఘనగదాదండ మెత్తి రాక్షసునిహనువు,నుగ్రగతి మొత్తె వాఁడును నోసరించి.

క. పరువడి దితిసుతుఁ డతిభీ,కరగదఁ జేఁ బూని చిత్రగతులను బద్మో
దరు డాసి చేతిగద సా,గరమునఁ బడ నడిచె బాహుగర్వ మెలర్పన్. 675

వ. అంత. 676

తే. హరి నిరాయుధుఁ డైన సురారి సమర,ధర్మ మాత్మను దలఁచి యుద్ధంబుఁ దక్క-

నిగిచి చూచుచు నుండెను నింగి నమర,వరుల హాహారవంబుల భరిత మయ్యె.

క. సరసిజనేత్రుఁడు దనుజేశ్వరు సంగరధర్మమునకు సమధికశౌర్య
స్ఫురణకుఁ దనచిత్తంబునఁ, గర మాశ్చర్యంబు నొందికడఁక దలిర్పన్. 678

మ. కుతలోద్ధర్త మనంబునం దలఁచె రక్షోరాడ్వధార్థంబుగా
దితిసంతానకులాటవీమహితసందీప్తప్రభాశుక్రముం
సతతోద్యజ్జయశబ్దసన్ముఖరభాస్వచ్చక్రముం సంతతా
శ్రితనిర్వక్రముఁ బాలితప్రకటధాత్రీచక్రముం జక్రమున్. 679

వ. అదియునుం బ్రచండమార్తాండమండలప్రభాపటలచటులవిద్యోతమానంబును బటునటజ్జ్వాలికాపాస్తసమస్తకుటిలారాతిబలాఖర్వదుర్వారబాహాగర్వాంధకారంబును ననహ్యాకహాకహానినదాధరీకృతసాగరఘోషంబును సకలదేవతాగణజేగీయమానంబును ననంతతేజోవిరాజితంబును నిజప్రభాపటలపూరితబ్రహ్మాండకటాహంబును నై రయంబునం జనుదెంచి దనుజారిదక్షిణకరసరోజంబు నలంకరించిన నాశుభాంగుండు రథాంగపాణి యై దివంబున నమరగణంబులు జయజయశబ్దంబులు వలుక నసురవిభున కెదురుగా నడచిన. 680

క. పొడగని దనుజుఁడు పెదవులు, దడుపుచుఁ బోలివోని బంటుతనమున బీరం
బుడుగక భీషణగదఁ గొని, యడిచెన్ మఖమయవరాహు నమితోత్సాహున్.

క. త్రిదశారి దన్ను వ్రేసినఁ గదఁ బదమునఁ బోవఁ దన్ని కమలాక్షుఁడు పెం
పొదవఁగ మనమున మోదము, గదురఁగ లేనగవు వదనకమలముఁ[1] బొదువన్.

వ. ఇవ్విధంబున గదఁ బోవం దన్ని యసురవిభునితో ని ట్లనియె. 683

చ. ఘనగదఁ గేలఁ బూని భుజగర్వ మెలర్పఁగ నన్ను సంగరా
వని నెదిరించు రార యనివారణ దైత్యకులేశ్వరాధమా
యనవుడు వాఁడు [2]నుబ్బి గద నంబుజనాభుని వ్రేసె వ్రేసినం
దనుజవిభేది వట్టికొనెఁ దార్క్ష్యుఁ డహీంద్రునిఁ బట్టు కైవడిన్. 684

క. దితిజుఁడు దనబల మప్రతిహతతేజుం డగుసరోరుహాక్షుని శౌర్యో
న్నతిమీఁదఁ బెట్ట కుండుట, మతి నెఱిఁగియుఁ బెనఁగె దురభిమానము పేర్మిన్.

వ. అంత. 686

సీ. కాలానలజ్వాలజ్వాలావిలోలక, రాళమై పెంపొందు శూల మంది
సురవైరి యజ్ఞసూకరరూపధరుఁ డైన, వనజనాభునిమీఁద వైవ నదియు
సద్ద్విజోత్తముమీఁదఁ జపలత గావించు, నభిచారకర్మంబు నట్ల బెండు
పడి పఱతేఁ గని పద్మోదరుఁడు దానిఁ, జక్రధారాహతిఁ జండవిక్ర

తే. మమున నడుమన వడిఁ ద్రుంచె నమరభర్తృమహితదంభోళిచే గరుత్మంతుపక్ష
మతిరయంబునఁ ద్రుంచినగతిఁ జెలంగి, సురలు మోదింప నసురులు సొంపుడింప.

1. క్రొవన్. 2 నవ్వి.

వ. అయ్యవసరంబున నయ్యసుర దనశూలంబు చక్రంబుచేత నిహతం బగుటం గని.

క. దితిజుఁడు రోషోద్ధతుఁడై, యతినిష్ఠురముష్టిఁ బొడిచె నా హరి నాలో
కన్నతుఁ డొప్పెఁ గుసుమమాలాహతి దిగ్గజ మెట్టులట్ల నతిదర్పితుఁడై. 689

మ. హరిమీఁదట దితిసంభవుండు ఘనమాయాకోట్లు పుట్టించినన్
ధరణీచక్రము భూరిపాంసుపటలధ్వాంతంబునం గప్పె భీ
కరపాషాణపురీషమూత్రఘనదుర్గంధాస్థిరక్తావళుల్
గురిసెన్ మేఘము లభ్రవీథిని మహోగ్రక్షోభక్రియాలోలమై. 690

వ. మఱియును. 691

చ. తవిలి విముక్తకేశపరిధానము లుగ్రకరాళదంతతా
లువులును రక్తలోచనముఖలుం గలభూతపిశాచఢాకినీ
నివహము లంతరిక్షమున నిల్చి నిజాయుధపాణులై మహో
రవముగ యక్షదైత్యచతురంగబలంబులఁ గూడి తోఁచినన్. 692

వ. అంత. 693

క. త్రిసవనపావనుఁ డగునా, బిసరుహనేత్రుండు లోకభీకర మగునా
యసురాధిపు మాయావి ని, రసనకరం బైనశస్త్రరాజముఁ బనుపన్. 694

క. ఆచక్రభానుదీప్తి ధ, రాచక్రమునందు నిండి రయమున నమ్మా
యాచక్రము నడఁగించెను, నీచక్రముఁ డైనయామినీచరు నెదురన్. 695

వ. అంత నిక్కడ. 696

క. దితి దనవిభువాక్యంబుల, గతి దప్పద యనుచుఁ దలఁపఁగాఁ జన్నుల శో
ణితధార లొలికె రక్షః, పతి యగుకనకాక్షుపతనభావము దోఁపన్. 697

వ. అయ్యవసరంబున నసురవిభుండు దనచేసినమాయాశతంబులు కృతఘ్నునకుం
గావించినయుపకారంబులుంబోలె హరిమీఁదఁ బని సేయక విఫలంబు లయినం
బొలివోవనిబంటుతనంబునం బుండరీకాక్షుఁ జేరం జనుదెంచి బాహుయుగళంబు
సాఁచి పూఁచి పొడిచి రక్షోవైరివక్షంబుఁ బీడించిన నయ్యధోక్షజుండు దప్పిం
చుకొని తలంగినం జెలంగి దైత్యుండు నిష్ఠురం బగుముష్టిం బొడిచిన నసురాంత
కుండు మిసిమింతుండు గాక రోషభీషణాకారంబున వాసవుండు వృత్రాసురుం దెగ
టార్చినచందంబున వజ్రసన్నిభం బగునఱచేతం [1]గఱకుటసురకటితటంబుఁ
జటులగతి వ్రేసిన హిరణ్యాక్షుండు విర్ఘూర్ణిత దిరిగి యునస్తలోచనుండై సోలి
యొట్లకేలకు నెదుర నిలువంబడె నంత) 698

క. దిట చెడి లోఁబడె దైత్యుఁడు, సటికిన్ దంష్ట్రావిభిన్నశాత్రుమహోర
స్తటికిన్ ఖరఖురపుటికిం, గటితటహతకములజాండకనుటికిం గిటికిన్. 699

వ. ఇట్లు లోఁబడిన. 700

1. గఱుకు దనుజకటి.

మ. [1]దివి నింద్రాదులు సంతసింప హరి మొత్తెం గర్ణమూలంబునం
బవిసంకాశకఠోరహస్తమున ఘంటాభల్లిలమ్మై చూప దా
నవలోకేశుఁ డతఁ డున్నేత్రుఁ డగుచు న్దైన్యంబు వాటిల్లఁగా
భువిమీఁ దొరిగెన్ నగేంద్రాకృతి మహాగతనా త్మోన్మూలానిజాకృతిన్. 701

క. బుసబుస నెత్తురు గ్రక్కుచు, వెసఁదూలుచు బాల్చి గ్రుడ్లు వెలికుఱుక నిలం
బడి పండ్లు గీటుచు నుసురు, విడిచెం బ్రాణములు దైత్యవీరుం డంతన్. 702

తే. పడినదనుజేశ్వరునిఁ జూచి పద్మసంభ,వాదిదివిజులు వెఱఁగంది యాత్మలందు
నిట్టిచా వొందువా రెవ్వ రిట్టియవస్థ నని తలంచుచు మఱియు నిట్లనిరి వరుస.

మ. వరయోగీంద్రులు యోగమార్గముల నవ్యాసక్తిన్ మనోవీథి సు
స్థిరతం జింతశరీరభంగమున కై చింతింతు రాపంకజో
దరుపాణ్యాహతి నమ్ముఖాంబురుహముం దర్శించుచుం జచ్చె దు
ర్భరి[2]తోత్తంసుఁడు దైత్యవల్లభుని[3]సౌభాగ్యంబు చూ నెట్టిదో. 704

చ. సమమతి వీరు వైష్ణవులు శాసనపారిషదుల్ మునీంద్ర శా
పమున నికృష్టజన్మమునఁ బైకొని పుట్టియు నేఁడు విష్ణుచే
సమయుటఁ జేసి మీఁద నగుజన్మమునన్ జలజాక్షునిత్యవా
సమున వసింతు రెన్నఁటికిఁ జావును బుట్టువు లేవు వీరికిన్. 705

క. అని వెఱఁగందుచు ద్రిదశులు, తను పొందినయట్టి వికచతామరసాక్షు
న్ననిమిషవినుత యోగిజనా, వనరతుఁ దనుజకరటికేసరిహర్యక్షున్. 706

వ. కనుంగొని. 707

చ. వనజదళాక్షు యజ్ఞపతి వారలమర్మము లీ వెఱిఁగి యీ
సునఁ బగఁ బుట్టునిదివిజసూదనుఁ జంపితి గాన యింక శో
భన మగు నంచు హస్తములు ఫాలములం గదియించి యందఱున్
వినమితులై నుతించిరి వివేకవిశాలునిఁ బుణ్యశీలునిన్. 708

వ. అంత. 709

చ. పవనవరాహమూర్తి సురశాత్రవుఁ ద్రుంచినమీఁద భారతీ
ధవముఖదేవతానుతకదంబము దన్ను నుతించునట్టిసం
స్తవమున కాత్మలోనఁ బ్రమదంబునఁ బొంది సమగ్రమంగళో
త్సవము దలిర్ప నందఱఁ బ్రసాదవిలోకన మొప్పఁ జూచుచున్. 710

చ. అరిగె వికుంఠధామమున కమ్మహితోత్సవసూచకంబు గా
మొరసె సుపర్వదుందుభులమోఘము లై ధరణీతలంబునం

---

1. 'దివి నింద్రాదులు సంతసింప హరి యుద్రేకం బనేకంబుగాఁ, బవిసంకాశకఠోరహస్తమున ఘంటాభల్లి మై ద్రోయ దానవ'—వ్రాతప్రతులు. 2. తోద్దాత్తుఁడు. 3. యీభాగ్యంబు.

గురిసెఁ బ్రసూనవృష్టి శిఖిసుండము లెల్లెడఁ దేజరిల్లె భా
స్కరశశిమండలంబులు నిజద్యుతితో వెలుఁగొందె నత్తఱిన్. 711

క. అని యీపుణ్యచరిత్రము, వనరుహసంభవుఁడు త్రిదివవాసులకుం జె
ప్పినయది మైత్రేయుఁడు విదురున కెఱిఁగించినవిధంబు రూఢము గాఁగన్.

క. శుకయోగి పరీక్షిత్తున, కకుటిలమతి నెఱుఁగఁ జెప్పె నని సూతుఁడు శౌ
నకముఖ్యులైనమునివరు, లకుఁ దెలియఁగఁ జెప్పె మఱియు లాలన మొప్పన్.

వ. ఇవ్విధంబున మైత్రేయుండు సెప్పిన విని విదురుండు సంతసిల్లె నని. 714

క. అనఘం బగునీచరితము, వినినఁ బఠించిన లభించు విశ్రుతకీర్తుల్
వనజోదరుపదభక్తియు, మునుకొని యిహపరసుసౌఖ్యము లు జనములకున్.

వ. అని చెప్పి వెండియు సూతుండు మహర్షుల కి ట్లనియె నట్లు పరీక్షిన్నరేంద్రుండు
శుకయోగీంద్రుం గనుంగొని మునీంద్రా హిరణ్యాక్షవధానంతరంబున వసుం
ధర సమస్థితిం బొందినవిధంబును స్వాయంభువమనువుం బుట్టించినయనంతరం
బున విరించి దిర్యగ్జాతిజంతుసృష్టినిమిత్తంబు లైనమార్గంబు లెన్ని సృజించె
మహాభాగవతోత్తముం డయినవిదురుండు గృష్ణున కపకారంబు దలంచినపాప
వర్తను లగుధృతరాష్ట్రపుత్త్రులం బాసి జనకుం డగుకృష్ణద్వైపాయనునకు
సముం డగుచుఁ దనమనోవాక్కాయకర్మంబులు గృష్ణునందఁ జేర్చి భాగవత
జనోపాసకుం డై పుణ్యతీర్థసేవాసమాలబ్ధయశోవిగతకల్మషుం డగుచు మైత్రేయ
మహాముని నేమిప్రశ్నంబు లడిగె నవి యెల్లం దెలియ నానతి మ్మనిన రాజేం
ద్రునకు శుకయోగీంద్రుం డి ట్లనియె. 716

సీ. విమలాత్ముఁ డైనయవ్విదురుండు మైత్రేయ, మునివరుఁ జూచి యిట్లనియెఁ బ్రీతిఁ
జతురాత్మ సకలప్రజాపతి యైనట్టి, జలజగర్భుఁడు ప్రజాసర్గమందు
మును ప్రజాపతులను బుట్టించి వెండియుఁ, జిత్తమం దేమి సృజింపఁ దలఁచె
మును సృజించినయట్టిమును లమ్మరీచ్యాదు, లబ్జజునాదేశ మాత్మ నిలిపి

తే. యర్థి నెట్లు సృజించిరియఖిలజగము, మెఱసి మఱివారు భార్యాసమేతు లగుచు
నేమి సృజియించి రదిగాక కామినులను, బాసియేమి సృజించిరో భద్రయశులు.

క. అందఱు, దమలో నైక్యముఁ, జెందినచో నేమి దగ సృజించిరి కరుణా
కందళితహృదయ యిన్నియుఁ, బొందుగ నెఱిఁగింపు మయ్య బుధనుత నాకున్.

— చతుర్ముఖుం డొనర్చుయక్షాదిదేవతాగణసృష్టిఁ దెలుపుట. —

సీ. అనిన మునీంద్రుఁ డిట్లనియె జీవాదృష్ట, పరుఁడు మాయాయుక్తపురుషవరుఁడుఁ
గాలాత్మకుఁడు ననుగారణంబున నిర్వి, కారుఁ డైనట్టిజగన్నివాసుఁ
డాది జాతక్షోభుఁ డయ్యె నమ్మేటివ,లనను గుణత్రయంబును జనించె
నాగుణత్రయమునం దయ్యె మహత్తత్త్వ, మది రజోగుణహేతు వైన దాని

తే. యం దహంకార మొగిఁ ద్రిగుణాత్మకమునఁ

బొడమె మఱి దానివలనఁ బ్రభూత మయ్యెఁ
బంచతన్మాత్రలందు సంభవము నొందె
భూతపంచక మీసృష్టిహేతు వగుచు. 719

వ. అవియును జడములగుటం బ్రత్యేకంబ భువననిర్మాణకర్మంబునకు సమర్థంబులు గాక యన్నింటిసంఘాతంబునఁ బాంచభౌతికం బైనహిరణ్మయాండంబు సృజియించె నదియును జలాంతర్వర్తి యై వృద్ధిఁ బొందుచుండె నందు. 720

సీ. నారాయణాఖ్యుఁ డనన్యతి నొప్పు బ్రహ్మంబు, సాహస్రదివ్యవర్షంబు లోలి
వసియించి యుండె నావాసుదేవునినాభి, యందు సహస్రసూర్యప్రదీప్తిఁ
దనరుచు సకలజీవనికాయయుత మగు, పంకజాతంబు సంభవము నొందెఁ
బరఁగ నందులో భగవదధిష్ఠితుం, డైస్వరాట్టగుచతురాననుండు
తే. జనన మందెను దత్పద్మసంభవుండు[1] నామరూపగుణాదిసంజ్ఞాసమేతుఁ
డగుచు నిర్మాణ మొనరించె నఖిలజగము, వనజజుఁడు నిజచ్ఛాయవలన మఱియు.

సీ. తామిస్రమును నంధతామిస్రమును దమ, మును మోహమును మహామోహనంబు
ననుపంచమోహరూపాత్మకం బైనయ, విద్యఁ బుట్టించి యవ్వేధ దనకు
నది తమోమయదేహ మని మది రోసి త, త్తనువు విసర్జించె ధాత్రియు క్త
దేహంబు సతతక్షుత్తృష్ణల కావాస, మును రాత్రిమయమునై యొప్పెను దలంప
తే. నందులో యక్షరక్షస్సు లవని జనింప, వారి కప్పుడు క్షుత్తృషల్ వఱలఁ గొంద
ఱాచతుర్ముఖు భక్షింత మనిరి కొంద, ఱతని రక్షింత మని తగ నాడి రంత.

వ. ఇట్లు వలుకుచు భక్షించువార లయి ధాతసన్నిధికిం జనిన నతండు భయవిహ్వలుండై యేను మీజనకుండను మీరలు మత్పుత్త్రులరు నన్ను హింసింపకుం డనుచు మా మా జక్షత రక్షత యనుశబ్దంబులు వలుకం దన్నిమిత్తంబున వారలకుం గ్రమంబున యక్షరక్షోనామంబులు ప్రకటంబు లయ్యె వెండియుం బ్రభావిభాసితం బైనయొక్కకాయంబు ధరియించి సత్త్వగుణగరిష్ఠులుం బ్రభావంతులు నగుసుపర్వులం బ్రముఖులంగా సృజియించి తత్ప్రభామయగాత్రవిసర్జనంబు సేసిన నది యహోరూపం బై దేవతాళికి నాశ్రయం బయ్యె మఱియు జఘనంబువలన నతిలోలుపు లైనయసురలం బుట్టింప వార (లతికాముకు లగుటంజేసి య)య్యజునిం జేరి మిథునకర్మం బపేక్షించిన విరించి నగుచు నిర్లజ్జులయినయసురులు దనవెంటం దగులం బఱచి ప్రపన్నార్తిహరుండును భక్తజనానురూపసందర్శనుండును నైననారాయణుం జేరి తత్పాదంబులకుం బ్రణమిల్లి యిట్లనియె.

క. రక్షింపుము రక్షింపుము, పేక్షింపక వినుతనిఖిలబృందారక వి
శ్వక్షేమంకర వినుమిటు, దక్షత నీయాజ్ఞ నేను దలనిడి వరుసన్. 724

తే. ఈప్రజాసృష్టికల్పనం బే నొనర్ప, నందుఁ బాపాత్ము లైనయీయసురు లిపుడు

1. నానాభేదాభిధానసంజ్ఞా.

నను రమింపఁగ డాయ వచ్చినఁ గలంగి,యిటకు వచ్చితి నను గావు సిద్ధ చరిత.

వ. అదియునుం గాక లోకంబువారలకుం గ్లేశంబు నొసరింపం గ్లేశంబునం బొందిన వారల క్లేశంబు లపనయింపను నీవ కాక (యితరులు గలరే)యని స్తుతియించినఁ బద్మజుకార్పణ్యం బెఱుంగ ననధరించి విశిష్టాధ్యాత్మదర్శనుండగుచుఁ గమలసంభవ భవద్ఘోరతనుత్యాగంబు సేయుమని యానతిచ్చిన నతండు నట్ల చేసె నంత నదియును. 726

సీ. నవ్యకాంచననరణన్మణినూపురారావ, విలసితపాదారవిందయుగళ కాంచీకలాపసంకలితదుకూలవ,త్ప్రస్ఫారపులినవితంబబింబ రాజితాన్యోన్యసక్తఘనశ్రీనకకుంభ, పృథుకుచభారకంపితవలగ్న మదిరారసాస్వాదమదవిఘూర్ణితచారు,సితనవవికచరాజీవనయన

తే. యపరపత్తిష్టసమిశశాంకకాంతినిటల, మదవదళికులరుచిరోపమానచికుర లలితచంపకసుమవిలాసనాస, హాసలీలావలోకన యబ్జపాణి. 727

క. అనఁ దగి సంధ్యారూపం,బున లలనారత్న మవుడు పుట్టిన దానిం గనుఁగొని దానవు లుపగూ,హన మొగిఁ గావించి పలికి రందఱుఁదమలోన్.

క. ఈ సౌకుమార్య మీవయ, సీ సౌందర్య క్రమంబు నీధైర్యంబు న్నీ[1]సౌభాగ్య విశేషము, నేసతులకుఁ గలదు చూడనిది చిత్ర మగున్. 729

చ. అని వెఱఁ గంది యద్దనుజు లందఱు నిట్లని రీతలోదరిం గని మన మాతనుండియును గాముకవృత్తిఁ జరించు చుండఁగా మనయెడ దీనిచిత్తమున మక్కువ లేమికి నేమిహేతువో యని బహుభంగులం బలికి రా ప్రమదాకృతి యైనసంధ్యతోన్. 730

వ. ఇట్లనిరి. 731

క. ఓ కదళీస్తంభోరువ, యేకల మేజాడదానవెవ్వరిసుత వి శ్లోకాంతంబున నిచ్చట, నేకారణమునఁ జరించె దెఱిఁగింపు తగన్. 732

క. భవదీయచారురూప, ద్రవిణలసత్పుణ్యభూమిఁ దగుమోహమునం దవిలినదుర్భరులను మముఁ, గవయవు పుష్పాస్త్రబాధ ఘన మయ్యెఁ గదే.

వ. [2]అని యంత. 734

సీ. గురుకుచభారసంకుచితావలగ్నంబు, దనరారునాకాశతలము గాఁగ లలితపల్లవపాణితలమునఁ జెన్నొందు, చెండు పతత్పతంగుండు గాఁగ సలలితనీలపేశలపృథుధమ్మిల్ల,బంధంబు ఘనతమఃపటలి గాఁగఁ బ్రవిమలతరకాంతభావవిలోకన,జాలంబు దారకాసమితి గాఁగఁ

తే. గడఁగి మైపూఁత సాంధ్యరాగంబు గాఁగ నంగనాకృతి నొప్పుసంధ్యావధూటిఁ

1. సౌబగు నీవిశేషము. 2. మఱియుఁ దదీయసౌందర్యంబుగ్గడింప నలవికాక చింతింపుచు,

గడిసి మనముల మోహంబు ♦ గడలుకొనఁగ
నసురు లంగనలఁ గూడి యు ♦ ట్లసిరి మఱియు. 735

క. నెలయుఁగఁ బద్మం జేక, స్థలము ననే యొప్పఁ గాని ♦ త్వత్పదపద్మం
బిల బహుగతుల న నేక, స్థలములఁ దనరారుఁ గాదె ♦ తరుణాబ్జముఖీ. 736

క. అని దనుజులు దమమనముల, ననురాగము లుప్పతిల్ల ♦ నందఱు నాసం
ధ్యను బట్టికొనిరి వనజా, సనుఁ డప్పుడు హృదయమందు ♦ సంతస మందెన్. 737

క. సరసిజభవుఁ డొయ్యెడఁ దన, కర మాఘ్రాణింప నపుడు ♦ గంధర్వులు న
ప్సరసలుఁ బుట్టిరి ధాతయుఁ, బరువడి నాత్మీయతనువుఁ ♦ బాసిన నదియున్. 738

వ. చంద్రికారూపంబైనఁ దద్గాత్రంబు (విశ్వావసుపురోగము లగు) గంధర్వాప్సరో గణంబులు గైకొనిరి వెండియుం గమలగర్భుండు తంద్రోన్మాదజృంభికానిద్రారూపం బైనశరీరంబు వాల్చి పిశాచగుహ్యకసిద్ధభూతగణంబులం బుట్టించిన వారలు దిగంబరులు ముక్తకేశులు నయినం జూచి ధాతలోచనంబులు ముకుళించి తద్గాత్రంబు విసర్జనంబు గావించిన నది వారలు గైకొనిరి వెండియు నజుండు దన్నన్నవంతునిఁ గాఁ జింతించి యదృశ్యదేహుం డగుచుం బితృసాధ్యగణంబులం బుట్టించిన వారలు దమ్ముఁ బుట్టించినయదృశ్యశరీరంబునకుం గార్యం బగుదేవభాగంబుఁ గైకొనినం దత్కారణంబునం బితృసాధ్యగణంబుల నుద్దేశించి శ్రాద్ధంబుల హవ్యకవ్యంబు లాచరింతురు మఱియును. 739

సీ. సిద్ధసంస్తుత ఘను ♦ చతురతఁ బంకజా, సనుఁడు దిరోధానశక్తివలన
నరసిద్ధవిబుధకిన్నరులను బుట్టించి, తవిలి వారికిఁ దిరో ♦ ధాననామ
ధేయ మైనట్టియా ♦ దేహంబు నిచ్చెను, వెండియు భారతీవిభుఁడు దనకుఁ
బ్రతిబింబ మగుశరీ ♦ రమునఁ గిన్నరులఁ గిం, పురుషులఁ బుట్టింపఁ బూని వారు

తే. ధాతృ ప్రతిబింబదేహముల్ ♦ దాల్చివరుస, నిద్ధఱిద్ధఱు గవగూడి ♦ యుంషలోదవ
బ్రహ్మపర మైనగీతముల్ ♦ పాడు చుండి, రంతఁ బంకజసంభవుఁ ♦ డాత్మలోన. 740

క. తనసృష్టి వృద్ధి లేమికి, గనలుచు శయనించి యంతఁ ♦ గరచరణాదుల్
గొనకొని కదలింపఁగ వా, లిసరోమము లుగ్రకుండలివ్రజ మయ్యెన్. 741

క. వనజజుఁడు దన్నుఁ గృతకృ, త్యునిఁ గా భావించి యాత్మఁ ♦ దుష్టి వహింపన్
మనమున నిఖిలజగత్పా, వను లగు[1] మనులం ద్రిలోకవరుల సృజించెన్. 742

సీ. పుట్టించి వారికిఁ ♦ బురుషరూపం బైన, తనదేహ మిచ్చినఁ ♦ దగిలివారు
గనుఁగొని మున్ను పు ♦ ట్టినవారిఁ గూడి యా, వనజసంభవుని కీ ♦ ట్టనిరి దేవ
యఖిలజగత్సృష్టి ♦ యైననీచేతఁ గా, వింపఁగఁబడినయీ ♦ వితతసుకృత
[2]మాశ్చర్యకరము య ♦ జ్ఞాదిక్రియాకాండ, మీమనుసర్గ మం ♦ దీడ్య మయ్యెఁ

---

1. బ్రహ్మణ్యముఖ్యవరుల. 2. మాశ్చర్యకర మయి ♦ నందు యజ్ఞాదిక్రి, యాకాండ మిది నిశ్చయంబు కొండ.

తే. దగ్ధవిర్భాగములు మాకుఁ దవిలి జిహ్వ
లందు నాస్వాదనములు సేయంగఁ గలిగె
ననుచు మనముల హర్షంబు లతిశయిల్ల
వినుతి సేసిరి భారతీవిభుని మఱియు 743

వ. చరతపోయోగవిద్యాసమాధియుక్తం బగుచు ఋషివేషధరుండును హృషీకాత్ముం
డును నై ఋషిగణంబు లంబుట్టించి సమాధియోగైశ్వర్యతపోవిద్యావిరక్తియుక్తం
బగు నాత్మీయశరీరాంశంబు వారికిం గ్రమంబున నొక్కొక్కనికి నిచ్చె నని మైత్రే
యుండు సెప్పిన విని విదురుండు పరమానందంబునం బొంది గోవిందుచరణార
విందంబులు డెందంబునం దలంచి వెండియు మైత్రేయునిం జూచి యి ట్లనియె.

సీ. మునినాథ స్వాయంభువమనువంశంబు, పరమసమ్మతము సెప్పఁగఁ దలంపఁ
గొనకొని తద్వంశమున మిథునక్రియఁ, జేసి ప్రజావృద్ధిఁ జెప్పి తీవు
అదియును గాక స్వాయంభువమనువుసుఁ, బూని ప్రియవ్రతోత్తానపాదు
లను నందనులు గల రంటివి వారు స, ప్తద్వీపవతి యైన ధాత్రి నెల్ల

తే. ధర్మమార్గంబు లేమియుఁ దప్పకుండ, ననఘులై యెట్లు పాలించి రయ్య వారి
చరిత మెల్లను సత్కృపానిరతబుద్ధి, నెఱుఁగ వినిపింపు నాకు మునీంద్రచంద్ర.

వ. అదియునుం గాక తన్మనుపుత్త్రియు యోగలక్షణసమేతయు నగు దేవహూతి యను
కన్యకారత్నంబును స్వాయంభువుండు కర్దమునకు నేవిధంబునఁ బెండ్లిచేసె నా
దేవహూతియందు మహాయోగి యయిన కర్దముండు ప్రజల నేలాగునం బుట్టించె
నదియునుం గాక కర్దముండు రుచి యను కన్యను దక్షప్రజాపతికి నిచ్చె నని
చెప్పితి వారుచియందు సమ్మహాత్ముండు సృష్టి యేలాగునం బుట్టించె నవి యన్ని
యుం దెలియ నానతీయవలయు నని యడిగిన విదురునకు మైత్రేయుం డి ట్లనియె.

కర్దముఁడు భగవదనుజ్ఞ వడసి దేవహూతిని బెండ్లియాడుట.

క. విను మనఘ కృతయుగంబున, మునినాథుం డయిన కర్దముఁడు ప్రజల సృజిం
పను వనజసంభవునిచేత నియుక్తుం డగుచు మది ముదము సంధిల్లన్. 747

తే. ధీరగుణుఁడు సరస్వతీతీరమందుఁ, దవిలి పదివేలదివ్యవత్సరము లోలిఁ
దపము సేయుచు నొకనాఁడు జపసమాధి, నుండి యేకాగ్రచిత్తుఁడై యిందువేడ్క.

క. వరదుఁ బ్రసన్ను మనోరథ, వరదానసుశీలు సమరవంద్యు రమేశున్
దురితవిదూరు సుదర్శన, కరుఁ బూజించిన నతండు కరుణాకరుఁడై. 749

వ. అంతరిక్షంబునం బ్రత్యక్షం బైన. 750

సీ. తరణిసుధాకర[1]కిరణసమంచిత, సరసీరుహోత్పల స్రగ్విలాసుఁ
గంకణనూపురగ్రైవేయముద్రికా, హారకుండలకిరీటాభిరాముఁ
గమనీయసాగరకన్యకాకౌస్తుభ, మణిభూషణోద్భాసమానవక్షు

1. కిరణదరాంచిత.

సలలితదరహాసచంద్రికాధవళిత, చారుదర్పణవిరాజత్కపోలు

తే. శంఖచక్రగదాపద్మశంఖ చారుహస్తు, నళినలాలకరుచిభాస్వదలికఫలకుఁ
బీతకౌశేయవాసుఁ గృపాంతరంగి, తస్మితేక్షణుఁ బంకజోదరుని హరిని. 751

వ. మఱియు శబ్దబ్రహ్మశరీరవంతుండును సదాత్మకుండును జ్ఞానైకవేద్యుండును నైన తార్క్ష్యాంసవిన్యస్తచరణారవిందుండు నయిన గోవిందునిఁ గనుంగొని సంజాతహర్షలహరీపరవశుండును లబ్ధమనోరథుండును నగుచు సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి తదనంతరంబ. 752

క. ముకుళితకరకమలుం డయి, యకుటిలసద్భక్తిపరవశాత్మకుఁ డగుచున్
వికచాంభోరుహలోచను,నకు నిట్లనియెం దదాననముఁ గనుఁగొనుచున్. 753

సీ. ఇట్టి సకలభూతాంతరాత్ముండ వనఁ, దనరు చుండెడిభవద్దర్శనంబుఁ
దలఁగొని సుకృతిసత్ఫలభరితంబు లై, నట్టియనేకజన్మానుసరణిఁ
బ్రకటయోగక్రియాభ్యాసనిరూఢు లై, నట్టియోగీశ్వరు లాత్మ నిచ్చ
లుంతురు యోగీశ్వరేశ్వర యే భవ, త్పాదారవిందసందర్శనంబు

తే. గంటి భవవార్ధిఁ గడవంగఁ గంటి మంటిఁ, గడఁగి నాలోచనంబులకలిమి నేఁడు
తలఁపు సఫలత నొందె మాధవ ముకుంద, చిరదయాకార నిత్యలక్ష్మీవిహార.

వ. అదియునుం గాక దేవా భవదీయమాయావిమోహితు లై హతమేధస్కు లై సంసారపారావారోత్తారకంబు లైన భవదీయపాదారవిందంబులు దుచ్ఛవృత్తికాము లయి సేవించి నిరయగతు లైనవారికిం దత్కామయోగ్యంబు లగు మనోరథంబుల నిత్తు వట్టిసకాము లైనవారి నిందించు నేను (గృహమేధధేనువు సశేషమూలయుం) త్రివర్గకారణయు సమానశీలయు నయిన భార్యం బరిణయంబుగా నపేక్షించి కల్పతరుమూల (సదృశ)ంబు లైన భవదీయపాదారవిందంబులు సేవించితి నయిన నొక్క విశేషంబు గలదు విన్నవించెద నవధరింపుము బ్రహ్మాత్మకుండ వయిన భవద్వచస్తంత్రీనిబద్ధు లై లోకులు కామహతు లైరఁట యేనును వారల ననుసరించినవాఁడ నై కాలాత్మకుండ వైన నీకు నభిమతం బగునట్లుగాఁ గర్మమయం బైన భవదాజ్ఞాచక్రంబు ననుసరించుటకుఁ గాని మదీయకామంబు కొఱకుఁ గాదు భవదీయమాయావినిర్మితంబును ([1]గాలాత్మకభూరివేగసమాయుక్తంబును నక్షరంబును నైన బ్రహ్మంబునందు భ్రమణశీలంబును) నధిమాససమేతత్రయోదశమాసారంబును షష్ట్యుత్తరశతత్రయాహోరాత్రమయపర్వంబును ఋతుషట్కసమాకలితనేమియుం జాతుర్మాస్యత్రయవిరాజితనాభియు నపరమితక్షణలవాదిపరికల్పితపత్త్రిశోభితంబునుం గాలాత్మకభూరివేగసమాయుక్తంబును నైన కాలచక్రంబు సకలజీవనికరాయుర్గ్రసనతత్పరం బగుం గాని కామాభిభూతజనానుగతపశుప్రాయు లగు లోకుల విడిచి భవపరితాపనివారణకారణం బయిన

1. 'బ్రహ్మాత్మకంబును' అని వ్రాఁతప్రతులు.

భవదీయచరణారవిందచ్ఛాయాసమాశ్రయులై తావకీనగుణకథనసుధాస్వాదన రుచిరలహరీరసితసకలశోకాంతఃకరణులైన భగవద్భక్తజనాయుర్హరణసమర్థంబు గాకుండు నని వెండియు. 755

మ. అనఘా యొక్కఁడ వయ్యు నాత్మగతమాయాజాతసత్త్వాదిశ
క్తినికాయస్థితిఁ జగజ్జననవృద్ధిధ్వంసహేతుప్రభా
వనిరూఢిం దగు నూర్ణనాభిగతి విశ్వస్ఫూర్తి సర్వేశ నీ
ఘనలీలామహిమార్ణవంబుఁ గడవం గావచ్చునే యేరికిన్. 756

వ. దేవా శబ్దాదివిషయసుఖకరంబు బహురూపంబు విస్తరింపం జేయు టెల్ల నస్మదనుగ్రహార్థంబుగాను నీకోరికిం గా నాత్మీయమాయాపరివర్తితలోకతంత్రంబు గలిగి మదీయమనోరథసుధాప్రవర్షివైన నీకు నమస్కరించెద. 757

మ. అని యుబ్బంగి నుతించినన్ విని సరోజాక్షుండు మోదంబునన్
వినతానందనకంధరోపరిచరద్విభ్రాజమానాంగుఁడు
న్ననురాగస్మితచంద్రికాకలితశోభాలోకుఁడై ముసిం
ద్రునిఁ గారుణ్య మెలర్పఁ జూచి పలికెన్ రోచిష్ణుఁడై వేడ్కఁ జెన్. 758

క. మునివర యేకోరిక నీ, మనమునఁ గామించి నను సమంచితభక్తిన్
నెనరునఁ బూజించితి నీ, కనయము నాకోర్కి సఫల మయ్యెడుఁ జుమ్మా. 759

వ. అని యాన తిచ్చి ప్రజాపతిపుత్రుండును సమ్రాట్టును నైనస్వాయంభువమనువు బ్రహ్మావర్తదేశంబునందు సప్తార్ణవమేఖలాపరివేష్టితమహీమండలంబుఁ బరిపాలించుచున్నవాఁ డమ్మహాత్ముండు [1]డపరదివసంబున నిందులకు శతరూప యనుభార్యాసమేతుం డై భర్తృకామ యగుకూఁతుం దోడ్కొని భవదీయసన్నిధికిం జనుదెంచి నిను ననురూపవయశ్శీలసంకల్పగుణాకర మైనతనపుత్రిం బరిణయంబు గావించు భవదీయమనోరథంబు సిద్ధించు నను చిత్తంబున సంస్మరించుచుండు నమ్మనుకన్య నిను వరించి భవద్వీర్యంబువలన నతిసౌందర్యవతు లగుననకన్యలం దొమ్మండ్రం గను నాకన్యకానవకంబునందు మునీంద్రులు పుత్త్రోత్పాదనంబులు సేయంగలరు నీవు మదీయశాసనంబును ధరియించి మదర్పితాశేషకర్ముండవగుచు నైకాంతికస్వాంతంబున భూతాభయప్రదానదయాచరితజ్ఞాని వై నాయందు జగంబులు గల వనియు నీయందు నేఁ గల ననియు నెఱింగి సేవింపుము చరమకాలంబున నను బొందఁగలవు భవదీయవీర్యంబువలన నేను నీభార్యాగర్భంబుఁ బ్రవేశించి మత్కళాంశంబునఁ (బుత్త్రుండ నై) సంభవించి నీకుం దత్త్వసంహితను పన్యసింతు నని జనార్దనుండు గర్దమున కెఱింగించి యతండు గనుంగొనుచుండ నంతర్హితుం డై. 760

చ. అతులసరస్వతీసరిదుదంచితబాలరసాలసాలశో

1. డట్లుండి యిందులకు.

క్షితితలతుంగరంగ మగు బిందుసరంబు వినిర్గమించి యం
చితనిజబాష్పసరోవరంబునం జేసి తదీయగతత్ప్రభూతరు
ప్రతతిలతాంతతీర్ణక్రమదీర్ఘజతనామము పొందు మోదినై. 761

చ. అరిగి విశుద్ధధామమున కంత సకాముఁ డైన కర్దముం
డరయ విమోహి డై మనసునందలిముందటి పుప్పుకోరికల్
విరిగొనుచుండెఁ దత్క్షణమ బిందుసరంబున కేఁగి యిందిరా
వరుఁ గురించి తపముండెఁ జపవంద్యుఁడు భక్తినితాంతచిత్తుఁ డై. 762

వ. అంత స్వాయంభువుండను నిశికరాభాయూథుం డగుచు నిజభార్యాసమేతుఁడై భర్తృ
వాంఛాపర యైన పుత్రికం దోడ్కొనుచు నిజతనూజకుం దగినవరు నన్వేషిం
చుచు భువనంబున నలయుం గ్రుమ్మరి యొందునుం గానక వచ్చి వచ్చి. 763

ఉ. మందుఁ గాంచె నంత బుధముఖ్యుఁడు విష్ణుఁడు గర్దముం దయా
సంద మెలర్చఁ జూచి నయనంబుల రాలిన బాష్పముల్ ధరన్
బిందువు లై యసం బొరఁగి పేర్చి సరస్వతిఁ జుట్టి పాఱుటన్
బిందుసరోవరం బనెడిపేరఁ దనర్చినపుణ్యతీర్థమున్. 764

ఉ. అందుఁ దమాల సాల నకు శార్జున నింబ కదంబ పాటలీ
చందన నారికేళ పనసాసార శిరీష లవంగ లుంగ మా
కంద కుచందన క్రముక కాంచన బిల్వ కపిత్థ మల్లికా
కుంద మహానక మంజులనికుంజములం దనరారి వెండియున్. 765

క. పరిపక్వఫలభరానత,తరుశాఖానికరనివసితస్ఫుటవిహగో
త్కరబహువిధకోలాహల,భరితదిగంతములు గలిగి భవ్యం బగుచున్. 766

క. అతిసురభిచంపకాగ్రస,తతసర్గతపక్వఫలరసాస్వాదనమో
దితరాజశుకవచోర్థ,స్తుతిఘోషముల సౌరఁగ శ్రవణసుఖదం బగుచున్. 767

క. లలితసహకారపల్లవ, కలితాస్వాదనసమాసుఖంతవిరాజ
త్కలకంఠపంచమస్వర, కలనాదము లుల్లసిల్లఁ గడు రమ్యము లై. 768

క. అతులతమాలమహీజ, ప్రతతిక్షణజాతజలదపరిశంకాంగీ
కృతతాండవఖేలనవి,స్ఫురితపంచవిధ సిబాలశిఖిసేవ్యం బై. 769

క. కారండవ జలకుక్కుట, సారస బక చక్రవాక షట్పద హంసాం
భోరుహ కైరవ నవకల్హార విరాజితసరోరుహాకర యుత మై. 770

క. కరి పుండరీక వృక క్రోసర శశ భల్లూక సారిణ చమరీ హరి సూ
కర ఖడ్గ గవయ వలీముఖ, శరభ ప్రముఖోగ్రవన్యసత్త్వాశ్రయ మై. 771

వ. ఒప్పునప్పరమతాపసోత్తమునియాశ్రమంబుఁ గనుంగొని మితపరిజనంబులతో
డం జొచ్చి యందు. 772

సీ. అంచితబ్రహ్మచర్యవ్రతయోగ్య మై, విలసిల్లుఘనతపోవృత్తిచేత

దేహంబు రుచిరసంకీర్తిప్తమై చెలువొందఁ, గనుఁ గృశీభూతాత్మకాయుఁడయ్యు నలినోదరాలాపనవసుధాపూరంబు, శ్రోత్రాంజలుల, ద్రావి చొక్కి యున్న కతనఁ గృశీభూతకాయుండు గాక జటావల్కలాజినశ్రీ వెలుఁగఁ

తే. గమలపత్త్రవిశాలనేత్రములు దనర, నలినసంస్కారసంచితానర్ఘనూత్న రత్నమును బోలియున్న కర్దమునిఁ జూచి, భక్తినమ్మనువెలుఁగొంద తత్పాదములకు.

వ. ఇట్లు వందనంబు గావించినం గర్దముండు దనగృహంబునకు విచ్చేసి,చనుదెంచిన యమ్మనువు నాదరించి యర్ఘ్యపాద్యాదివిధులం బరితుష్టునింగావించిపూర్వోక్తం బైనభగవదాదేశంబు సంస్మరించి స్వాయంభువున కిట్లనియె. 774

సీ. వరగుణాకర భగవద్భక్తియుక్తుఁడ, వైనత్వదీయపర్యటన మెల్ల శిష్టపరిగ్రహదుష్టనిగ్రహములకొఱకుఁ గదా పుణ్యపురుష మఱియు వనజహితాహితవహ్నిసమీరవై ,వస్వతవార్ధిపవాసవాత్మ కుఁడవు హరిస్వరూపుఁడ వైననీకును, మానితభక్తి నమస్కరింతు

తే. ననఘ నీవిస్ఫురజ్జైత్రమయ్యఖిలలోకజైత్ర మగుహేమమణిమయస్యందనంబు నెక్కి కోదండపాణి వై యుద్ధసైన్యపదవిఘట్టనచే భూమిభాగ మగల. 775

మ. తరణింబోలెఁ జరింప కున్న ఘననిద్రం బొంది [1]యొందేని భూ వర పద్మోదరకల్పితంబు లగునీవర్ణాశ్రమోదారవి స్తరపాథోనిధిసేతుభూతమహిమాచారక్రియల్ దప్పి సం కర మై చోరభయంబునన్ నిఖిలలోకంబుల్ నశించం జుమీ. 776

వ. అని పలికి భవదాగమనంబునకు నిమిత్తం బెయ్యది యనవుడు సమాహితసకల నిత్యకర్మానుష్ఠానుం డైనమునీంద్రునకు స్వాయంభువుం డిట్లనియె. 777

క. సరసిజగర్భుఁడు దనచే, విరచిత మైనట్టివేదవితతులు నెల్లన్ ధర వెలయించుటకై బుధ,వర మిమ్ముం దనముఖంబునలన సృజించెన్. 778

క. దురితస్వరూపపాట, చ్చరవీడం బొంద దండ సకలక్షోణిం బరిపాలించుట కై మము, నరవిందభవుండు భుజములందు సృజియించెన్. 779

క. నెఱి నట్టిజలజభవునకుఁ, [2]గర మంతఃకరణగాత్రకము లై నసుసం బరఁగిన బ్రహ్మక్షత్త్రము, లరయ రమాధీశ్వరునకు నవనీయంబుల్ఁ 780

వ. కావున హరిస్వరూపుండ వై దుర్జనదుర్దర్శనుండ వయిన[3]నినుం గనుట మదీయ భాగ్యంబున సిద్ధించె భవత్పాదకంజకింజల్కపుంజరంజితం బైనమదీయమస్తకం బును దావకవచనసుధాపూరితంబు లైనశ్రవణంబులును మంగళాకరత్వంబున సాఫల్యంబునం బొందె నేను గృతార్థుండ నైతి ఘుష్టతృష్ణాహాటకఖపరిచ్ఛి న్నాంతఃకరణుండ (నై సకలదేశభ్రమణఖిన్నుండ) నమస్కారపం బవధరింపు మని యిట్లనియె. 781

1, యొండేని. 2. 'గరుణాంతఃకరణ. 3. భవద్దర్శనంబు మదీయ' వ్రా' ప్ర'

మ. పరమయోగీశ్వర దేవహూతి యనుసాధ్వీ మూర్తి సావిత్రి దా
నరలావణ్యగుణాఢ్యయై శీల వయోవిద్యాది గోరక కా
తర దైనా నాదసంఘనక విను సంపత్తిం సమ్మెచు సేతెంచె నీ
తెఱంగున్ బరిగ్రహింపుమ శుభోదాత్రీయాలోకితన్. 782

క. అవనీశగృహమేధికక, న్యమూలకు నరూపగుణవిరాజితశీల
క్రమములం దనరినతరుణిం, బ్రాగమున వరింపుమయ్య భవ్యచరిత్రా. 783

క. అనఘ విరక్తుల కైనం, దనయంతట లభించుసౌఖ్యస్థితి వర్జింపం
జనదట కాముకులకు న, బ్బిన మానదు రే లభించుప్రియసౌఖ్యంబుల్. 784

క. వినుము ఫలారంభుఁడు కృప, ఇని నడిగినఁ బిన్నయశంబున్ సమం దగమానం
బును జెడుఁ గావున నీవును, నెనయ వివాహేచ్ఛఁ దగులు[1] నెఱిఁగి యుచటికిన్.

క. చను దెంచితి మన్మతొవ్వి, ర్థనఁ, గైకొని మత్తనూజఁ దగ వరియింపుం
డన మని స్వాయంభువునిం, గనుఁగొని మాఱింగఁ బలికెఁ గడుమొద మొప్పన్.

సీ. అనఘ నీచేత నకనవ్యదత్తమగుఁ బ్రశస్తితం బైనయీతీవఁబోఁడి
కమనీయరూపరేఖావిలాసంబుల, మానితలక్ష్మీసమాన యగుచు
నొకనాఁటిరాత్రియందు దుడురాజచంద్రికా, ధవళితనిజసౌధతలమునందు
మహిత[2]హిరణ్మయమంజీరశోభిత, చరణయై నిజసఖీసహిత యగుచుఁ

తే. గందుకక్రీడఁ జరియింప గగనమందు, వరవిమానస్థుఁ డగుచు విశ్వావసుండు
నాఁగఁదనరినగంధర్వనాయకుండు, తరుణిఁ జూచి విమోహియై ధరణిఁ బడియె.

తే. పుండరీకాక్షు నెఱుఁగనిపురుషపశువు, లీలలోఁదరిఁ బొడగాన రేమి సెప్ప
నట్టి[3]కొమరాలు భాగ్యోదయమునఁ దాన,వచ్చి కామింపనొల్లనివాఁడుగలఁడె.

క. ఈ కన్యారత్నమునకు, నాకును గుణరూపవర్తనంబులయెడ నా
లోకింప సమము గావునఁ, గైకొని వరియింతు విగతకల్మషవృత్తిన్. 789

క. విమలాత్మ దీని కొకసమ, యము గల దెఱిఁగింతు విను గుణాకర యగునీ
రమణికి సపత్యపర్యం, తము వరింపుదు గృహస్థధర్మక్రియలన్. 790

ఆ. అంతమీఁద విష్ణునాజ్ఞయాదలఁ దాల్చి, శమదమాదియోగసరణిఁ బొంది
సన్న్యసించువాఁడ జలజనేత్రునివాక్య, కారణమునఁ జేసి ధీరచరిత. 791

క. శ్రీవిభునివలన నీలో, కావళి యుదయించుఁ బెరుఁగు నడఁగును విను రా
జీవభవాదుల కతఁడే, భూవర నిర్మాణహేతుభూతుం డరయన్. 792

వ. అది గావున నమ్మహాత్మునియాజ్ఞోల్లంఘనంబు సేయ రా దని కర్దముండు పలికిన
విని స్వాయంభువుండు నిజభార్య యైనశతరూపతలంపును బుత్త్రి యైన దేవ
హూతిచిత్తంబును నెఱింగినవాఁడై మునిసమయంబున కియ్యకొని ప్రహృష్టహృ
దయుం డగుచు సమంచితగుణగణాఢ్యుం డయినకర్దమునకు దేవహూతిని విధ్యు

1. 'నెఱిఁ గని యటకున్' వ్రా. ప్ర. 2. రణన్మణికనకఘర. 3. 'కొమరిలి' వ్రా. ప్ర.

క్తప్రకారంబున వివాహంబు సేయించె. నదనంతరంబ శతరూపయును బారిబర్హ సంజ్ఞకంబులై సవివాహోచితదివ్యాంబరాభరణంబులు దేవహూతికర్దములకొసంగె నివ్విధంబున నిజకులాచారసరణింబరిణయంబుగావించి విగతచింతాభరుండై స్వాయంభువుండు దుహితృవియోగవ్యాకులితచిత్తుం డగుచుం గూతుం గౌఁగిలించుకొని చుబుకంబుఁ బుడుకుచుఁ జెక్కిలిముద్దుగొని శిరంబు మూర్కొని ప్రేమాతిరేకంబున బాష్పధారాసిక్తమస్తకంజేసి తల్లీ పోయివచ్చెద నని చెప్పికర్దమునిచేత నామంత్రితుండై నిజభార్యాసమేతుండై రథంబెక్కి సపరివారుండై.

చ. తరళతరంగవీచిసముదంచితబిందుసరస్సరస్వతీ
సరిదరవిందతుందిలతటస్థితతీరనివాసస న్మునీ
శ్వరనికరాశ్రమాకలితసంపదలం గనుఁగొంచు వేడ్కమీ
ప్పిరిగొన నేఁగె నాత్మపుటభేదనవిస్ఫుటమార్గవర్తియై. 794

వ. ఇట్లు సనిచని బ్రహ్మావర్తదేశంబునందు. 795

సీ. ఎందేనిఁ ద్రొల్లి లక్ష్మీశుండు యజ్ఞసూకరమూర్తిఁ గైకొని సరభసమున
నొడలు జాడించినఁ బుడమిపై రాలినరోమజాలంబులు రుచిరహరిత
వర్ణమై పొలుపారువరకుశకాశమయంబును యజ్ఞక్రియాకలాప
యోగ్యంబునై చాల నొప్పారి బర్హిస్సు సంభవించిన దాన సకలఋషులుఁ

తే. గ్రతువులొనరించితద్విఘ్నకారులైన యసురులను ద్రుంచిరట్లుస్వాయంభువుండు
విష్ణుపరముగ మఖముగావించి రుచిరమేధఁజెలువొందె నట్టియాత్మీయపురము

క. డాయం జనఁ బురజనములు పాయనములు దెచ్చియిచ్చిబహుగతుల నుతుల్
సేయఁగ మంగళతూర్యములాయతగతి మొరయఁ జొచ్చె సంతఃపురమున్.

వ. ఇట్లు ప్రవేశించి తాపత్రయోపశామకం బగుభగవద్భక్తి వృద్ధి బొందించుచుఁ బుత్రమిత్రకళత్రసుహృద్బాంధవసహితుండై పరమానందంబున. 798

మ. అతిభక్తిం బ్రతివాసరంబును హరికథ్యాసంగుఁడై మాధవాం
కితగంధర్వవిపంచికాకలితసంగీతప్రబంధానుమో
దితుఁడై యిష్టవిభూతులందు ననురక్తిం జెంద కేప్రొద్దున
చ్యుతసేవైకపరాయణుం డగుచు నస్తోకప్రభావోన్నతిన్. 799

మ. హరిపాదాంబుజహృద్యయార్పితతులస్యామోదముం గొంచుఁ ద
చ్చరితంబుల్ దలపోయుచుం బొగడుచుం జర్చించుచుం విచుఁ ద
త్పరిచర్యావ్యతిరిక్తసంసరణసద్ధర్మార్థకామంబులం
పరిభూతంబులఁ జేసి మోక్షపదసంప్రాప్తిక్రియారంభుఁ డై. 800

క. నిగమార్థగోచరుం డనఁ దగుహరిచరితప్రసంగతత్పరచిత్తుం
డగునతనికి [1]మన్వంతర మగుయామము లొగి నయాతయామము లయ్యెన్.

1 'స్వాంతరగము' అనుయామము.

సీ. వెండియు నమ్మేటి విష్ణుమంగళకథా, కర్ణనధ్యానానురాగానుమతులు
సలుపుచు దా సుషుప్తిజాగ్రత్స్వప్నములఁ, గలిగించి యొప్పావ్యాకృతముడు దాను
గాక దాసుఁడు గాన నా శారీరమానస, దివ్యమానుషభౌతికవ్యథలను
దగులక సన్మునీంద్రశ్రేణితోఁ గూడఁ సద్వర్ణాశ్రమధర్మగతులు
తే. దప్ప కుండంగ నడపుచుఁ దగిలి సర్వ, భూతహితవృత్తి నత్యంతవిఖ్యాతలీల
నేకసత్కీర్తిఁ గనుపుణ్యశ్లోకచరితుఁ, డగుచు వర్తించె సమ్మోద మతిశయిల్ల.
క. అని యమ్మనుచరితము విదు, రున కమ్మైత్రేయమునివరుఁడు దయతోఁ దెల్పి
వినిపించి కర్దమునికథ, వినఁగ నెఱింగింతు నని ప్రమోదంబునఁ బలికెన్. 803

— కర్దమప్రజాపతి యోగభావంబుచే విమానంబు గల్పించి భార్యతోఁ గూడ దాను విహరించుట.

వ. ఇట్లు స్వాయంభువుండు దేవహూతిం గర్దమునికి వివాహంబు సేసి మరలి చనినం దదనంతరంబ దేవహూతియుఁ బతిభక్తి గలిగి భవునికి భవాని పరిచర్య సేయు చందంబునఁ బతికిఁ దనకు నేఁగడయుం గా నెఱింగి యమ్మునీంద్రునిచిత్తవృత్తి కొలంది దినదినంబునకు భక్తితాత్పర్యస్నేహభయంబులు రెట్టింపం బ్రియశుశ్రూషణంబులు గావించుచు నమానశౌచసమాజితఁ యగుచుఁ గామక్రోధదంభలోభాదిగుణవిరహిత యై శరీరమ్ము వహించి చతురసౌహార్దస్నేహంబులు గలిగి పతియ దైవంబుగా భావించి మృదుమధురవచనరచన యై పతిభక్తి యేమఱక వరింప నైనయోగంబున నైనను బ్రసన్నుఁ డగునట్టి కర్దముండు నిజసేవాభాసకృశీభూతశరీర యై యున్న దేవహూతిం గరుణాతరంగితాపాంగుం డై కనుఁగొని సాంత్వభాషణంబుల నిట్లనియె. 804

ఉ. మానితధర్మమార్గమునమానసుస్థిరభూరితపస్సమాధివి
ద్యానిభృతాత్మయోగసముపార్జితవిష్ణుకటాక్షలబ్ధసం
భాసితదివ్యభోగజనితప్రవితానము లస్మదీయసే
వానిరతిన్ లభించు నది వారణ నిత్తును దివ్యదృష్టియున్. *805
తే. నెలఁత తద్దివ్యదృష్టి సన్నిష్ఠయును నీకుఁ, గానవచ్చు విలోకింపు కమలపత్త్రి
నయన భోగంబు లివి దివ్యాత్మనకు నాశ ముండు, నితరమగు తుచ్ఛభోగంబు లేమి సెప్ప
సీ. అనుపమరాజ్యదర్పాంధచేతస్కులై, పాపవర్తనులైన పాపాత్ములకును
ధృతిఁ బొందరానియీదివ్యభోగంబులు, నీదుపాతివ్రత్యనిష్ఠఁ జేసి
సంప్రాప్తములు నయ్యె సమత భోగింపుము, [2]కార్యసిద్ధియు నగుఁ గాక నీకు
ననుటయు నతివయు నన సమయోగమా, యావిచక్షణశాలి యైనకర్ద
తే. మునిఁ గనుంగొని శిథిలాధిక్యయును నపాంగ, కలితలజ్జానతాస్యపంకజయు నగుచు
[4]వినయసౌహార్దములఁ జేసి విహ్వలంబు, లయినపలుకులఁ బతికి నిట్లనియెఁ బ్రీతి.

1 'కిందగఁ' ఆ. ప్ర. 2 'కార్యసిద్ధ్యర్థమియ్యెడుఁ గాక' వ్రా. ప్ర. 3 నిశ్చింతయును. 4 'ప్రణయములం జేసి' వ్రా. ప్ర.

వ. అనఘ(యమోఘ)యోగమాయావిభుండవు¹ సమర్థుండవు సకలంబు నీయందు నీయ
నుపమదివ్యభోగంబులు గలుగుట నిక్కంబని యెఱుంగుదు భవత్సంగతి సన్ని
యు నాకుం గలుగు నయినను దేవా నీ వానతిచ్చినసంతానపర్యంతం బైనశరీర
సంగమసమయంబు చిత్తంబునం దలంచి భవదంగసంగమంబుఁ గృపసేసిమున్నిం
పుము భవదీయసంయోగవాంఛాపరతం గృశీభూతం బయిన యీదేహం బేవిధం
బున మజ్జనభోజనపానసుఖంబులం బరితుష్టిం బొందు నట్టిమన్మనోరథంబుఁ దీర్ప
రతితంత్రం బగుకామశాస్త్రప్రకారం బుపశిక్షించి యందులకు నుచితంబులయిన
వివిధాంబరాభరణమాల్యానులేపన మందిరారామ ప్రముఖ నిఖిలవస్తువిస్తారంబు
గావించి నన్నుం గరుణింపు మనిన నమ్మహాత్ముండు నిజయోగమాయాబలంబునం
దత్క్షణంబ. 808

సీ. దివ్యమణిస్తంభదీప్తిఁ జెన్నొందుచు, మరకతస్థలములఁ బసిమి దనర
వరవజ్రకుడ్యకవాటశోభితము లై, విద్రుమదేహళీవీథు లమరఁ
గొమరొప్ప నవశాతకుంభకుంభములపై, హరినీలశకలవిస్ఫురణ మెఱయఁ
బగఁ బద్మరాగంపు మొగడలఁ జెలువొందు, వైదూర్యవలభుల వన్నెఁ జూపఁ
తే. దరళతరధూతకేతుపతాక లొలయ, మంజుశింజత్సమంచితమధుపకలిత
సురుచిరాలంబమానప్రసూన²రాజి, మాలికల నొప్పువివిధగృహాళి దనరి. 809

క. మఱియును దుకూలచీనాం, బరకౌశేయాదివివిధపటపరివృతమం
దిరసుభగాకారం బై, యరుదార విచిత్రపట్టికాలంకృత మై. 810

మ. లలితోద్యానవనాంతసంచరణలీలాలోలహంసాళికో
కిలపారావతచక్రవాకశుక³కేకివ్యూహ మంచత్సము
త్కలికం గృత్రిమపక్షులన్ నిజవిహంగశ్రేణి యంచుం గుతూ
హలి యై పల్కుచు నాడుచుండఁ బ్రతిశాఖారోహణవ్యాప్తులన్. 811

వ. వెండియు. 812

క. ఘనసౌధాంతరశయ్యా, సనకేళీగేహకృతకజగతీధరశో
భనచంద్రకాంతచారుభ, వనఫలభరితావనీజవంతము లగుచున్. 813

క. సకలర్తుశోభితంబును, సకలశుభావహము సకలసంపత్కరమున్
సకలోపభోగయోగ్యము, సకలేప్సితకామదంబు సవలంకృతమున్. 814

వ. అగుచు నొప్పుదివ్యవిమానంబుఁ గల్పించి తదీయసుషమావిశేషవిచిత్రంబులు
నిర్మించినతానును దెలియం జాలనియద్భుతకర్మం బైనవిమానంబు దేవహూ
తికిం జూపినం జూచి యమ్ముద్దియ సంతసింపకుండుట యెఱింగి సర్వభూ
తా(ంతరా)శయాభిజ్ఞుండును సంతుష్టాంతరంగుండును నైనకర్దముండు డి ట్లనియె.

1. నధిసంభవు. 2. హాళి, కములఁ దనరినవివిధగేహములఁగలిగి. 3. శేకేశారికాసికము. వ్రా. ప్ర.

తే. ...తిన భగవద్భక్తిలంబును ... నఖిలవసుగ..., కాకరంబును నగుసి...లాశయమున
నవి... త్రి...స్నానంబునఖిల...ములకు,, ...ఫలసిద్ధి నేకు... గాన నీవు. 816

క. ఇజ్జలము ల ... క్రీని, మజ్జన ... ఋూని! మానసము వేడ్కన్
లజ్జావతి యెక్క...ని ... దోఁ... గర్దమ... విల్చ...టయున్.

వ. ... పతి... వేణీసూత్రశిరోజయు ధూ
ళి... తీక్ష్ణభూతాంగ... భర్తృనియోగంబున సర
స్వతీసలి...సంఘాతజలచరాశ... బగుబి...సరోవరంబుఁ బ్రవేశించి తజ్జలం
బుల... లి...యంబునఁ దివ్యా...పూర...ధ్యంబున [2]రుచిరసూక్ష్మాంశుక
ధారిణులుఁ గి...రనయః పరిపాకశోభితలు నుత్పలగంధులు నగుకన్యాసహస్రం
బులు దేవహూతిం గనుంగొని యి ట్లనిరి. 818

క. తరుణీ సంచితకర్మా చరణల ము...మేము నీ...సదమలభ...క్తిం
బరిచర్య సేయ నేర్తుము, కరుణాకలితేక్షణముల ...గనుఁగొను మమ్మున్. 819

సీ. అని పల్కి డాసి య...మ్మతివకు నభ్యంజనోద్వర్తనములు ...పొనరఁ జేసి
మలయజ...ర్పూర...మిహిత...వాసిత హేమ...కలశోదకంబుల ...జలక మార్చి
ధవళవస్త్రంబులఁ ...దడి యొత్తి సర్వాంగ...భూషంబు లొసఁగి కస్తూరి యలఁది
మంజుశింజన్మణి...మంజీరకంకిణీ, కలరవాకలిత మేఖలలు [3]పూన్చి

తే. కనకతాటంకము...ద్రికా...కణాటి, సముచితానర్ఘ హేమభూషణము లొసఁగి
భవ్యమాల్యాను లేపనాం...బరము లిచ్చి, మ...డ్రసోపేతవివిధాన్న...సమితిఁ దనిపి.

వ. మఱియుఁ గనకపాత్రరచితంబు లయినకర్పూరనీరాజనంబుల నివాళించి రుచిరాస
నంబునఁ గూర్చుండఁ బెట్టి దర్పణంబు సేతి కిచ్చినం దత్ప్రతిఫలితనిజదేహంబు
గనుంగొని కర్దముని మనంబునం దలంచిన నతండునుం గన్యకాసహస్రంబును
దత్క్షణంబునఁ దనసన్నిధి నుండుటం జూచి నిజభర్తృ యోగమాయాప్రభావంబు
నకు నద్భుతంబు నొందె నంతఁ గర్దముండునుం గృతస్నాన యైనదేవహూతిం
గనుంగొని వివాహంబునకు మున్నట నేచందంబునం దనకు చూడె నాచందం
బునం జెన్నొందుచుండుటకు నానందభరితుం డై భార్యాసహితంబుగఁ
దత్కన్యకాసహస్రంబు గొలువ నిజవిమానారూఢుం డై తారాగణపరివృత
రోహిణీయుక్తుం డగుసుధాకరుండునుబోలె నొప్పుచుం డదనంతరంబ. 821

చ. చిరశుభమూర్తి యున్మని య...శేషదిగీశవిహారయోగ్యముల్
సురుచిరమందగంధవహ...శోభితముల్ నికటప్రభాతుని
ర్ఝరసరిదంబుశీతలతు...షారము లై తనరారు మేరుకం
దరమున కేఁగి దేవవని...తాయుతుఁ డైనకుబేరుచాడ్పునన్. 822

1 'శకునచన మేతయు నై'. 2 'రుచిరమందిరావాసులు'. 3 'రత్నఖచితతాటంక' త్రా. త్రి.

వ. మఱియును. 823
మ. అమరోద్యానవనప్రదేశములు నశ్వారామభూముల్ దళ
త్కుముదాంభోజవిభాసిమానససరస్తీరాలంబులుఁ మంజుకుం
జములం జైత్రరథాంబు విస్ఫురితవిస్రంభంబునం జూచె నె
య్యమునం గర్దమయోగి గామగివిమానారూఢుఁ డై చెచ్చెరన్. 824
వ. ఇవ్విధంబున సమస్తభూభాగంబును వాయువేగంబున గలయం గ్రుమ్మరి నిఖిల
వైమానికలోకంబు నతిక్రమించి (లోకంబులం జరించె) మోక్షదాయకుండుఁ
దీర్ఘపాదుండు నగుపుండరీకాక్షుని సన్నుతించి సేవించుపుణ్యాత్ములకుం బొంద
రానిపదార్థంబులు గలవే యిట్లు కర్దముండు దేవహూతికి నిఖిలధరాచక్రం
బంతయుం జూపి మరల నిజనివాసంబునకుం జనుదెంచి కామకేళీవినోదాత్మిక
యై యున్నభార్య నుపలక్షించి రతిప్రసంగవ్యాసంగంబు గైకొని బహువిధంబు
లయినయిష్టోపభోగంబుల బహువత్సరంబు లొక్కముహూర్తంబుగా జరుపుచు
నన్యోన్యసరసావలోకనంబుల సముచితాలింగనసంభాషణంబులం గాలనిరూప
ణంబు సేయ నేరక శతవత్సరంబులు గడపి తదనంతరంబ. 825
క. మునివరుఁ డొకనాఁ డిమ్ములఁ, దననిజదేహంబు నవవిధంబులు గావిం
చి నయంబునఁ దద్వీర్యముఁ, దనసతిగర్భమున నవవిధంబుగ నిలిపెన్. 826
క. అది కారణంబుగాఁ బెం, పొదవినమునివలన [1]దేవహూతియుఁ గూఁతుల్
ముదమునఁ గనెఁ దొమ్మండ్రఁ, ముదితయు మది సంతసించె మునివరుఁ డంతన్
తే. సన్న్యసింపంగఁ గోరుట సతి యెఱింగి, యాత్మఁ బొడమినసంతాప మగ్గలింపఁ
జింత వాటిల్లఁ జెక్కిటఁ జేయి సేర్చి, పదమునను నేలవ్రాయుచుఁ బలికెఁ బతికి.
సీ. అనఘ సంతానపర్యంతంబు నను గూడి, వర్తింతు నను చుఁ బూర్వమునఁ బలికి
కూఁతుల నిచ్చితి కోమ రార నిప్పుడీ, తరుణులు పతులను దమకుఁ దార
యరసి వర్తింతురో యని భీతి నొందెదఁ, గావున నీపుత్రికలకుఁ దగిన
వరుల సంపాదించి పరిణయంబులు సేసి, తత్త్వసంహిత నాకుఁ దవిలి తెలుపు
తే. సుతునిఁ గృప సేసి ననుఁ గావు సుజనవినుత, దుర్దిసంసారదుఃఖంబు నపనయింప
నర్హుఁడవు నీవ కావె మోహమున నింత, కాల మూరకపోయె నే గతియు లేక.
చ. [2]ఉపరతి పుట్టి నైహికసుఖోపగతానుభవంబులందు ముం
చపలతఁ గామభోగరతిసంగముఁ గోరి మహాత్మ నిన్ను న
చ్చపుఁదలఁ పొప్పఁగాఁ దెలియఁ జాలకయుం వరియించుటం భవ
త్కృప ఫలియించె ముక్తి నినుఁ గేవలభక్తి భజింపఁ గల్గదే. 830
వ. అదియునుం గాక. 831

---

1. 'దేవహూతికిఁగూఁతుల్ముదయించిరితొమ్మండ్ర, ముదితయు' ప్రా. ప్ర. 2.'అపరతిపుట్టె
నీయిహసుఖానుభవంబులయందు మున్ను నే జపలత' ప్రా. ప్ర.

చ. [illegible] రంబు నీ
చనుఁడవిలో[illegible] దుర్గతిఁ బేఁతు వంచుఁ జి
త్తమునఁ [illegible] ఛిజంతుఁ [illegible]
[illegible] గ్రకొని [illegible] రాలన్. 832

క. [illegible] పలుకఁ గర్దముఁడు మనుపుత్త్రిం
[illegible] సంస్మరించి [illegible] సతి కి ట్లనియెన్. 833

క. మను[illegible] భగవంతుం
[illegible] గర్భమందు, [illegible] వసించున్. 834

క. [illegible] సం
భరిత[illegible] పూర్వము [illegible].

మ. [illegible] బూజింపు త
[illegible] ప్రీతుఁ డై
[illegible] యుండి తాఁ
[illegible] గ్రంథిచ్ఛేదమున్. 836

—: [illegible] విష్ణుండు కపిలాచార్యుండు గాఁ బుట్టుట. :—

చ. [illegible] యంబున సంతస మంది యమ్మునీం
ద్రుని[illegible] భగవంతు ననంతుఁ బద్మలో
చను [1]హరి విష్ణు [illegible] సంతస మందఁగఁ గొన్ని యబ్దముల్
[illegible] గార్దమ మైన తేజమున్. 837

క. [illegible] దనుజారి శమీ
[illegible] జనియించెన్. 838

సీ. [illegible] తూర్యఘోషంబు[illegible] దుముల మయ్యె
[illegible], కురిసిరి మందార[illegible]వృష్టి
గంధర్వ[illegible], నప్సరోగణములు[illegible]యాట లొప్పె
[illegible] పరిసెను, దవిలి వార్ధుల [2]కలంకతలును మానె

తే. [illegible] ప్రభలఁ జెన్నొందె వెలిఁగెఁ
[illegible] దిశ జగతి యెల్ల.

వ. ఇట్టి మహోత్సవంబున [illegible] గావించుకొఱకుఁ దదీ
యగర్భంబున [illegible] పరబ్రహ్మస్వరూపుం డైన నారాయణుని దర్శించు
కొఱకు మరీచిప్రముఖ[illegible]గణసమేతుం డై చతుర్ముఖుండు [illegible]యమ్మహా
త్మ్మని దర్శించి కర్దమ దేవహూతులం గనుంగొని యి ట్లనియె. 840

క. నుతచరితులార మీరలు, కృతకృత్యులు విష్ణుఁబూజఁ [illegible] గేవలభక్తిన్

1. 'చరణాంబుజార్చనలు. 2. కలం[illegible]వులు' వ్రా. ప్ర.

మతి నిష్కపటుల రై చేసితిరి తద్దర్శనఫలంబు నే నీకుతె మీచేతన్. 841

క. శ్రితభయహారణుఁడు హరి నిజ, నుతచరితుఁడు సకలుఁడు మీమనోరథసిద్ధిన్
వితతంబుగఁ, గావించుటఁ, జతురత మీ జన్మ మిపుడు సఫలతఁ బొందెన్. 842

క. వినుఁడు సకాముల రై హరి, ఘనపదయుగ భక్తిఁ భజించువారికి జా
లును మోక్షణ్యాంబై మునిఁ, గొనియాడఁగ వచ్చు నిశ్చితోవిధులౌ నా. 843

వ. అని వెండియుం గర్దమునిం గనుంగొని యిట్లను భవదీయతనూభవలం బ్రకట
శీలవ్రతాచారసంపన్నలైన మహావరేణ్యులకుం బెండ్లి సేయుము ట్లయిన వారి
వలనం బ్రజాసృష్టి బహువిధంబులు వృద్ధిఁ బొందు నని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె.

చ. అనఘ భవత్సుతుండు సముదంచితతేజుఁడు నైన యాత్మకుం
త్మునిఁ బరమేశు నీవు సజితు స్వవికారు నసేయు నచ్యుతు
న్ననఘుని సత్పురుష హరిఁ సత్యముని గెల్చిరా నఘమౌని
ఘనుఁడు సమస్తచేతనికాయహృచ్చిత్త మేమ సమస్తమున్. 845

సీ. మానితజ్ఞానవిజ్ఞానయోగంబులు నమసుపాయంబుల నొనరఁజేసి
యోలిమై గర్మజీవుల నుద్ధరించుటకొఱకు సమ్మహితాత్మకులై యగ్ర
హాటకరుచిజటాజూటుండు నుత్ఫుల్లపంకజనేత్రుండు నబ్జవజ్ర
హలకులిశాంకుశలలితరేఖాంకిత, చరణతలుండును సత్త్వగుణుఁడు

తే. నగుచు నిప్పుడు సరసీరుహాక్షి నీదు, గర్భమందుదయించుచు ఘనుఁడు నీకుఁ
దత్త్వబోధంబుఁ గావించునదాన నీకు హృదయమందలిసంశయగ్రంథిఁ బాపు.

వ. మఱియును. 847

క. నుతి కెక్కి సిద్ధగణసేవితుఁడై ఘనసాంఖ్యయోగవిలసితతత్త్వ
స్థితినిరతుఁ డగుచుఁ గపిలాఖ్యతఁ దనరి చరించు నీజగత్త్రయ మెల్లన్. 848

క. అని పలికి యమ్మరీచిం, గని యుద్వాహార్థ మునిచి కమలజుఁ డంతం
దనసందను లగునారద, సనకాదులఁ గూడి యాత్మసదనము కరిగెన్. 849

వ. అంత నాకరమునందు గమలసంభవచోదితుండగుచు యథోచితంబుగా నాత్మీయ
దుహితల వివాహంబు సేయం దలంచి మరీచికిం గళ యనుకన్యకను నత్రికి,
ననసూయను నంగిరసునకు, శ్రద్ధను బులస్త్యునకు, హవిర్భువను బులహునకు,
గతిని గ్రతువునకు, గ్రియను భృగునకు, ఖ్యాతిని వసిష్ఠునకు, నరుంధతిని నథ
ర్వునకు, శాంతిని గా నిజకులాచారసరణిం బరిణయంబు గావించిన వారును
గృతదారపరిగ్రహులును గర్దమకృతసంభావనాసంభావితులును నగుచు నతని
చేత ననుజ్ఞాతులై జాయాసహితులగుచు నిజాశ్రమభూములకుం జని రిట్లు
వర్తింప యుగత్రయంబు సనుట యుఁ గర్దముండు (దేవోత్తముం డగువిష్ణుండు
దనమందిరంబున నవతరించి వసించియుండం) దనచిత్తంబున నటెంగి విముక్తసలం

1. 'నాయాసమె చాలును' వ్రా. ప్ర.

బునకుం జని యచ్చటం గపిలునికి వందనం బాచరించి యిట్లనియె. 850

సీ. చల రాత్మ వినుమాత్మకృతము లైనట్టియు, మంగళభూతకర్మంబు లనెడి
దావాగ్నిశిఖలచే దందహ్యమానులై, నట్టిజీవులు దుద ముట్టలేక
పాయకసంసారబద్ధులై యుందురు, [3]తద్భవహేతుభూతంబు లయిన
సకలజీవతతులు [2]బ్రసన్నులు గదుగు, బహుజన్మపరిచితప్రస్ఫురద్యోగ

తే. చిరసమాధితపోనిష్ఠ నే వివిక్త, దేశముల యోగిజనములు ధృతుల నేమ
హానుభావు విలోకింతు రట్టిదివ్య, పురుషరత్నంబ నాయింటం బుట్టి తీవు. 851

వ. మఱియు సంసారచక్రపరిభావ్యమానుల మగుచు గ్రామ్యుల మయినమా వర్త
నంబులు గణింపక మదీయగృహంబునం బూర్వంబునం బ్రతిశ్రుతంబులైన భవ
దీయవాక్యంబులు దప్పకుండ ననుగ్రహింపను దయించి తని వెండియు నిట్లనియె.

క. తలపోయంగ నప్రాకృత, బలయుక్తచతుర్భుజాదిభవదవతారం
బులు నీ కనురూపములై, పొలుపొందుం గాదె పరమపురుష మహాత్మా. 853

వ. అదియునుం గాక. 854

క. అనయము భవదీయాశ్రిత, జనసంగతుణముకొఱకు సమ్మతితోడా
ల్చినమానవరూపంబులు, ననురూపము లయ్యెం గాదె హరి నీ కెపుడున్. 855

క. సుమహితతత్త్వజ్ఞానా, ర్థము విద్వజ్జనగణంబు దవిలి నమస్కా
రము లోలిం జేయు [3]పదపీఠము గలనినుం బొగడ వశమె తవణిల్లంగన్ 856

సీ. సమధికషడ్గుణైశ్వర్యకారణుడవు, పరమేశ్వరుండవు ప్రకృతిపురుష
మహదహంకారతన్మాత్రతత్త్వభక హేతుకాలాత్మవిఖ్యాతధృతివి
జగదాత్మకుడవు చిచ్ఛక్తివి నాత్మయ, జఠరనిక్షిప్తవిశ్వప్రపంచ
మును గలసర్వజ్ఞమూర్తివి స్వచ్ఛందశక్తియుక్తుండవు సర్వసాక్షి

తే. వగుచుం గపిలాఖ్యం దనరారు నట్టినీకు, ననఘ మ్రొక్కెదం బుత్రుండ వగుచు నీవు
నాకుం బుట్టినకతన ఋణత్రయంబు, వలనం బాసితి నిక్క మో వరద నేను.

తే. మానితవ్రతయోగసమాధినియతిం, జెంది భవదీయపాదారవిందయుగము
డెందమునం జేర్చి శోకంబులందుం దొలంగి, సంచరించెద నంచితస్థలములందు.

క. అని యిట్లు విన్నవించిన, మునిపుంగవుం డైనకర్దమునివచనంబుల్
విని భగవంతుం డగున, య్యనఘుండు కపిలుండు వలికె నర్మిలిదోపన్. 859

సీ. నాచేతం బూర్వంబునం బ్రతిశ్రుతమైనవచనముల్ దప్పక వరమునీంద్ర
నీయింటం బుట్టితి నీదునిష్ఠాతుక, భూరిదయాగుణంబున సవాప్త
సకలకాముడ నేను సన్మతివేషంబు ధరియించు టెల్ల నాకొఱకుంగాదు
విను మహాత్మకులైనమునులకు బరమాత్మ, గురుసద్వివేకంబు నరసి చూపు

1. 'బహుళ కాలం బిట్లు తలలు చుండ, 2. బ్రసన్నత నొందిరి, 3. పద్మయుగ్మము గల... గణుతింపంగాన్' ప్రా. ప్ర.

తే. తత్త్వబోధంబుకొఱకును దాల్పఁబడిన, యంచితవ్యక్తమార్గ మైనట్టిదేహ
మని తలంపుము మత్పాదధ్యానభక్తి, ధీపరాయణమహిమంబు దేజరిల్ల. 860

క. సమధికనిష్ఠం గృతయోగమునన్ సన్న్యస్తసకలకర్ముండ వై మో
హముఁ బాసి భక్తిచే మోక్షము[1]కై భజియింపు నను వికారరహితుఁడై. 861

క. ననుఁ బరమేశుఁ బరంజ్యోతిని ననఘు ననంతు దేవదేవు సకలభూ
తనికాయగుహాశయు నాద్యుని నజు నాద్యంతశూన్యు దురితవిదూరున్. 862

క. తిరముగ భవదీయాంతఃకరణసరోజాతకర్ణికాతలమున సు
స్థిరుఁ జేసి యింద్రియంబుల, నిరసించి మనోంబకమున నెఱిఁగను మనఘా.

వ. అక్లైని. 864

క. తనరినమోక్షము నొందెదఁ వని పలికినఁ గర్దముండు నమ్మునికులచం
ద్రుని వలగొని వందనములు, ఘనముగ నతిభక్తిఁ జేసి కౌతుక మలరన్. 865

క. మునిగణసేవిత మగువనమునకుం జని యందు మౌనమున నిస్సంగుం
డును వహ్నిరహితుఁ డనికేతనుఁడును నాత్మైకశరణతత్పరుఁ డగుచున్. 866

వ. పరబ్రహ్మంబుఁ జిత్తంబున నిల్పి యహంకారంబు విడిచి మమత్వంబు నిరసించి దయాగుణంబునం జేసి సకలభూతంబులందు సమత్వంబు భజియించి శాంతశేముషీగరిష్ఠుం డగుచు నిస్తరంగం బగువార్ధి చందంబున ధీరుం డై నిఖిలప్రపంచంబును వాసుదేవమయంబుగాఁ దలంచుచు భక్తియోగంబున భాగవతగతిం బొందె నని చెప్పి వెండియు మైత్రేయుండు విదురునిం గనుంగొని కర్దముండు వనంబునకుం జనిన యనంతరంబ మాతృవత్సలుం డయినకపిలుండు బిందుసరంబున వసియించి యుండ దేవహూతి తత్త్వమార్గప్రదర్శకుం డయినసుతునిం గనుంగొని బ్రహ్మవచనంబులు దలంచుచు ని ట్లనియె. 867

దేవహూతి పుత్త్రుం డైనకపిలునిచేఁ దత్త్వజ్ఞానంబు వడయుట.

క. అసదింద్రియ[2]ఘర్షణమున, వసుమతి నిర్విణ్ణ నగుచు వనరెడినా కీ
యసదృశమోహతమోపని, రసనం బనఘాత్మ యేవెఱవున ఘటించున్. 868

క. పటుఘననీరంధ్రతమః, పటలపరీవృతజగత్ప్రపంచమునకు నె
క్కటిలోచన మై మహితో, త్కటరుచి వెలుఁగుదువు భానుకైవడి ననఘా. 869

ఉ. భూరిమదీయమోహతమముం బెడఁబాప సమర్థు లన్యు లె
వ్వారలు నీవ కాక నిరవద్య నిరంజన నిర్వికారసం
సారలతాలవిత్ర బుధసత్తమ సర్వశరణ్య ధర్మవి
స్తారక సర్వలోకశుభదాయక నిత్యవిభూతినాయకా. 870

చ. నిను శరణంబు సొచ్చెద ననింద్యతపోనిధి నన్నుఁ గావవే
యని తను దేవహూతి వినయంబున సన్నుతి సేసి వేఁడిన

1. 'భజియింపుము వివిక్తకాననమందున్' బ్రా. ప్ర. 2. మర్షణమున.

న్నను మమత్కృపాకలితుఁడై కపిలుం డనురాగ మొప్ప స
జ్జననిచయాపవర్గపథసాధనమై తగు తల్లి వాక్యమున్. 871

క. విని సంస్మితశీతాంశునిభాననకమలుం డగుచు హాస్యనవాననఁ బ్రమోదం
బున ముఖము గడలుకొన నిజజననికి ని ట్లనియెఁ గరుణాకరశాంతుం డగుచున్. 872

క. విను జననీ చిత్తము దా, జననభవబంధాపవర్గకారణ మది యే
చినఁ ద్రిగుణాసక్తం బగు, నను సంసృతిబంధకారణం బగు మఱియున్. 873

తే. అదియు నారాయణాసక్త మయ్యెనేని, మోక్షకారణ మగు నని మునికులాబ్ధి
చంద్రుఁ డన నొప్పు కపిలుండు జననితోడ, నరిది వినఁ జెప్పి మఱియు నిట్లనియెఁ బ్రీతి.

వ. మఱియుఁ జిత్తం బహంకారమమకారరూపాభిమానజాతంబు లగు (కామలోభాది) కలుషవర్జితంబు లైన నప్పుడు విముక్తం బై పరిశుద్ధం బగు నప్పుడు సుఖదుఃఖ వివర్జితంబు నేకరూపంబు నై ప్రకృతికంటెఁ బరుండును బరమపురుషుండును నిర్భేదుండును స్వయంజ్యోతియు సూక్ష్మస్వరూపుండును నితరవస్త్వంతరాపరిచ్ఛిన్నుండును నుదాసీనుండును నైన పరమాత్మునిం దదీయమహోమహాతేజస్కంబైన ప్రపంచంబును (జ్ఞానవైరాగ్యభక్తియుక్తం బగు మనంబుచేఁ) బొడగాంచి యోగిజనులు పరతత్త్వసిద్ధికొఱకు నిఖిలాత్మకుండైన నారాయణునందు సంయుజ్యమానం బయిన భక్తిభావంబువలన నుదయించినమార్గంబునకు నితరమార్గంబులు సరిగావు; [1]విద్వాంసులు సంగం బింద్రియార్థాద్యదివిషయంబుగ నాచరింపఁబడి జీవునకు శిథిలం బగుబంధంబునకుఁ గారణం బగు నయ్యదియె సద్విషయం బైన సంతఃకరణసంయమన హేతుభూతం బగుచు సాధుజనులకు ననర్గళమోక్షద్వారం బగు నని యెఱుంగుదురు (సమానశీలురు) సమస్తశరీరధారులకు సుహృత్తులును బరమశాంతులును గారుణికులును నై పరిత్యక్తకర్మఫలస్వభావులును (విసృష్టస్వజనబంధుజనులును) నై మత్పాదాశ్రయులును మద్గుణధ్యానపారీణులును మత్కథాప్రసంగసఫలితశ్రవణులును నగుచు (మదీయకథల నొడువుచు వినుచు) నంగడుచు పరమభాగవతోత్తముల (నాధ్యాత్మికాది) తాపత్రయంబు దరింపఁ జేయం జాలు నట్టి సర్వసంగవివర్జితు లగు పరమభాగవత (జనుల సంగంబు కాంక్షణీయం బది సకలదోషనివారకం బగు నట్టి) సత్సంగంబునను (సర్వప్రాణహృత్కర్ణరసాయనంబు లగు మదీయకథాప్రసంగంబులు గలుగు) మద్గుణాకర్ణనంబునం జేసి శీఘ్రంబుగఁ గ్రమంబునం [2]గైవల్యమార్గంబు లగు శ్రద్ధాభక్తు లుదయించు (నదియునుం గాక) యే పురుషుండైనను మద్గుణరచితజగత్కల్పనాది విహారచింతనంబున నుదయించినభక్తిం జేసి యింద్రియసుఖంబులవలన దృష్టశ్రు

1. 'ఇదియ విద్వాంసులు సత్సంగంబునుంగా నజరంబును గా నంతఃకరణసంయమనపాశభూతంబునుంగా సాధుజనులకు ననర్గళమోక్షద్వారంబునుంగాఁ దెలియుదురు' వ్రా. ప్ర. 'కైవల్యమార్గదం బగుభక్తి యుదయించు' వ్రా. ప్ర.

తంబులైనయైహికాముష్మికంబులవలనను విముక్తుం డగుచుఁ జిత్తగ్రహణార్థంబు
బుజుపు లైనయోగపూర్గంబులచే సంయతుఁడగు డగునట్టియోగి ప్రస్ఫుతిగుణ
సేవనంబు చేతి వైరాగ్యగుణవిజృంభితం బైనజ్ఞానయోగంబుచేతను మదర్పిత
భక్తియోగంబు చేత సబ్రహ్మాత్మకం బైన నన్ను సంతఃకరణవియుక్తుం
గావించు నని చెప్పిన విని దేవహూతి గపిలున కిట్లనియె. 875

క. ఏభక్తి భవద్గుణపర, మై భవపాపప్రణాశకమై ముక్తిశ్రీ
లాభము రయమునఁ జేయునో, యాభక్తివిధంబు దెలియఁ నానతి యీవే. 876

వ. అదియునుం గాక భవదుదితం బగుయోగంబును దదంగంబులును దద్గతత
త్త్వావబోధంబును సపాకల్యంబుగ మందబుద్ధి నైననాకు స్ఫుటంబుగాఁ దెలియ
నాన తి మ్మనినఁ గపిలుం డి ట్లనియె. 877

సీ. జనయిత్రి విను మతి సకలపదార్థపరిజ్ఞానపత్త్వపారీణ మగుచు
నామ్నాయవిహితకర్మాచారములు గల్గి, తిప్పటమై వర్తించు దేవగణము
పూని నైసర్గికం బైననిర్హేతుక, మగుభగవత్సేవ దగిలి ముక్తి
కంటె గరిష్ఠంబు గావున నదియు భుక్తాన్నంబు జీర్ణంబు నందఁ జేయు

తే. దీప్తజఠరాగ్నిగతి లింగదేహనాశ, కంబు గావించు నదియును గాక విష్ణు
భక్తివైభవములఁ దేటపడుచుతు వినుము, సద్గుణవ్రాత యోగలక్షణసమేత.

చ. అమలినభక్తిఁ గొందఱు మహాత్ములు మచ్చరణారవిందయు
గ్మము హృదయంబునం దిలిపి కౌతుకులై యతరేల రానలా
పముల మదీయదివ్యతనుపౌరుషముల్ గొనియాడు చుండి మో
క్షము మదిఁ గోర నొల్ల రనిశంబు మదర్పితసర్వకర్ము లై. 879

సీ. పరికంపఁ గొందఱు భాగవతోత్తముల్, ఘనత కెక్కినపుణ్యతనము లైన
చారుప్రసన్నవక్త్రారుణాలోచనములు గల్గి వరప్రసాదలితములుగఁ
దనరుమద్దివ్యావతారవైభవములు, మది నొప్పఁ దమయోగమహిమఁ జేసి
యనుభవించుచుఁ దదీయాలాపములు సంస్తుతించుచుఁ దివురుఁ దద్దివ్యవిలస

తే. దవయవోదారసుందరగమనవిలాస, మందహాసమనోహరమధురవచన
రచనచే నపహృతమనఃప్రాణులగుచు, నెలమి నుందురు నిశ్శ్రేయసేచ్ఛ లేక.

మ. కణఁకం వారలు వెండి మోక్షనిరపేక్షస్వాంతు లై యుండియు
న్నణిమాద్యష్టవిభూతిసేవితము నిత్యానందసంభావియుక్
గణనాతీతము నప్రమేయము సమగ్రశ్రీకముం సర్వలో
క్షణయుక్తంబును నైనమోక్షపదవిం గైకొందు రత్యున్నతిన్. 881

వ. ఇట్లు వొంది. 882

---

1. 'యోగయుక్తం డగుచుఁ బ్రకృతిగుణంబులఁ గైకొనక జ్ఞానవైరాగ్య...మదర్పితభక్తిం జేసియు నతిసూక్ష్మకుం డైననన్ను నంతఃకరణ' వ్రా. ప్ర.

క. తనరుదు రప్పుణ్యాత్ములు, జనయిత్రి మదీయకాలచక్రగ్రసనం
బును నొందక నిత్యంబగు, ననుపమసుఖవృత్తి నుందు రది యెట్లన్నన్. 883

మ. ¹సముఁడై స్నేహముచే సుతత్వమును విశ్వాసంబుచేతన్ సఖి
త్వముఁ జాలన్ హితానుస్మృతిచేతను సుహృత్వత్వంబునన్ సుమంత్రోపదే
శముచేతన్ నిజదేశికుం డనఁగ నిచ్చల్ ప్రోచు మన్నిష్టదై
వము నై వారికిఁ గాలచక్రభయముల్ వారింపదుం గావునన్. 884

వ. అని యిట్లు దెలుపుచు మఱియు ని ట్లనియె. 885

చ. విను మది గాన యోగి యనిదీక్షఁ బలుమూఱుఁ జరించునాత్మ దా
ధనపశుపుత్రమిత్రవనితాగతిసై, దగులంబు మాని న
న్ననఘుని విశ్వతోముఖు ననన్యగతిన్ భజియించెనేని వా
నిని ఘనమృత్యురూపభవనీరధి నే దరియింపఁ జేయుదున్. 886

సీ. రూఢిఁ బ్రధానపూరుషమహాయకుండను, భగవంతుఁడను జగత్ప్రభుఁడ నైన
నాకంటె నన్యులఁ గ్రాఁగొని తగిలిన, యాత్మలు భవభయం బందు నెపుడుఁ
గావున నా యాజ్ఞఁ గడవంగ నోపక, చేసి వాయువు వీచు శిఖి వెలుంగు
నినుఁడు దపించుఁ దా సంక్రందనుఁడు వర్షించు, భయమంది మృత్యువు పరువువెట్టుఁ

తే. దాన విజ్ఞానవైరాగ్యకలితమైన, భక్తియోగంబునం జేసి పరమపదము
కొఱకున యోగివరులు మచ్చరణభజను, లగుచుఁ జరియింతు రుఱు నిర్భయాత్మ [లగుచు.

క. గురుభక్తిం జిత్తము మత్పరమై నిలపిల్లునంతపర్యంతము స
త్పురుషుల కిహలోకంబునఁ జరతరమోక్షోదయంబు సేకుఱు చుండున్. 888

క. అని యిట్లు సన్మునీంద్రుఁడు జననికి హరిభక్తియోగసంగతి నెల్లన్
వినిపించి వెండియును ని, ట్లనియెన్ సమ్మోదచిత్తుఁ డగుచుఁ గడంకన్. 889

వ. అమ్మా యివ్విధంబున భక్తియోగప్రకారంబు సెప్పితి నింకఁ దత్త్వలక్షణంబు
వేఱువేఱ యెఱింగింతు నే తత్త్వగుణంబుల నెఱింగినవారు ప్రకృతిగుణంబులవలన
విముక్తు లగుదురు హృదయగ్రంథివిచ్ఛేదకంబు(నాత్మదర్శనరూపంబు)నగుజ్ఞా
నం బాత్మకు నిఃశ్రేయసకారణంబుగావున దాని నెఱింగింతు నం దనాత్మకు స్వరూ
పం బెట్టి దనిన ననాదియుఁ బురుషుండును సత్త్వాదిగుణశూన్యుండును బ్రకృతిగుణ
విలక్షణుండును బ్రత్యక్స్వరూపుండును స్వయంప్రకాశుండును నెవ్వం డెవ్వని
తోడ నివిశ్వంబు సమన్వితం బగు నతండు²గుణత్రయాత్మకత్వంబున వ్యక్తంబును
భగవత్సంబంధియు నగు ప్రకృతియందు యదృచ్ఛచే లీలావశంబునం బ్రవేశించిన
నా ప్రకృతి గుణత్రయమయం బై స్వరూపం బయిన ప్రజాసర్గంబుఁ జేయం గనుం
గొని యప్పుడు మోహితుం డయి విజ్ఞానతిరోధానంబునం జేసి గుణత్రయా
త్మకం బయినప్రకృత్యధ్యాసంబున నన్యోన్యమేళనం బగుటయు నంతం బ్రకృతి

1. సమతన్. 2. 'జీవసంబంధమై గుణత్రయసూత్రావస్థలఁ బ్రకృతియందు లీలావశ' వ్రా. ప్ర.

గుణంబుఁ దనయందు నారోపించుకొని క్రియమాణంబులగు కార్యంబులవలనం గర్తృత్వంబు గలిగి సంసారబద్ధుం డై పారతంత్ర్యంబు గలిగియుండుఁ గర్తృత్వశూన్యుం డగునీశ్వరుండు సాక్షి యగుటంజేసి యాత్మకుఁ గార్యకారణకర్తృత్వంబులు ప్రకృత్యధీనంబు లనియు సుఖదుఃఖభోక్తృత్వంబులు ప్రకృతివిలక్షణుం డయినపురుషుని వనియు నెఱుంగుదు రని చెప్పిన విని దేవహూతి గపిలున కి ట్లనియె నోపురుషోత్తమా ప్రకృతిపురుషులు(సదసదాత్మకప్రపంచంబునకుఁ) గారణభూతులు గావున వానిలక్షణంబు సదసద్వివేక పూర్వకంబుగా నాన తిమ్మని న భగవంతుం డైనకపిలుం డి ట్లనియె. 890

క. క్రమమునఁ ద్రిగుణము నవ్య, క్తము నిత్యము సదసదాత్మకశకము మఱియుఁ బ్రధానము ననఁగాఁ బ్రకృతివిశేషము లదియు విశిష్ట మనిరి తత్సద్విదు లెలమిన్. 891

వ. అందుఁ బ్రకృతి చతుర్వింశతితత్త్వాత్మకం బై యుండు నది యె ట్లనినఁ బంచమహాభూతంబులును బంచతన్మాత్రలును జ్ఞానకర్మాత్మకంబు లయినత్వక్చక్షుశ్శ్రోత్రజిహ్వాఘ్రాణంబులు వాక్పాణిపాదపాయూపస్థంబులు ననుదశేంద్రియంబులును మనోబుద్ధిచిత్తాహంకారంబు లనునంతఃకరణచతుష్టయంబును నను చతుర్వింశతితత్త్వాత్మకం బై నసగుణబ్రహ్మసంస్థానంబు సెప్పితినిటమీఁదఁ[1] గాలం బనుపంచవింశతితత్త్వంబు సెప్పెద నది గొందఱు పురుషశబ్దవాచ్యుం డైన యీశ్వరునిపౌరుషంబు గాలశబ్దంబునఁ జెప్పంబడు నందు రందు నహంకారమోహితుం డై (ప్రకృతి నొందుజీవుం డుభయంబుఁ జెందు) బ్రకృతిగుణసామ్యంబునంజేసి వర్తించి నిర్విశేషుం డగుభగవంతునిచేష్టావిశేషంబు (దేనివలన నుత్పన్నంబగు నదియ) కాలం బని చెప్పంబడు [2]నదియు జీవరాశ్యంతర్గతం బగుటంజేసి పురుషుం డనియు వాని బహిర్భాగవ్యాప్తింజేసి కాలం బనియుఁ జెప్పంబడు నాత్మమాయంజేసి తత్త్వాంతర్గతుం డయినజీవునివలన క్షుభితం (బయి జగత్కారణం) బగు ప్రకృతియందుఁ బరమపురుషుండుదనవీర్యంబు వెట్టిననా ప్రకృతి హిరణ్మయం బైనమహత్తత్త్వంబు పుట్టించెనంత సకలప్రపంచ[3]బీజభూతుండును లయవిక్షేపశూన్యుండును నగునీశ్వరుండు దనసూక్ష్మవిగ్రహంబునందు (నాత్మగతం బైన)మహదాదిప్రపంచంబుల [4]వెలిఁగించుచుస్వతేజోవిపత్తింజేసి యాత్మప్రస్వాపనంబు [5]సేయునట్టితమంబును గ్రసించెనని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 892

క. దివ్య మగువాసుదేవా, దివ్యూహచతుష్టయంబు త్రిజగములందుకా
సేవ్యం బని చెప్పంబడు, భవ్యగుణా దాని నెఱుఁగఁ బలికెద నీకున్. 893

సీ. సత్త్వప్రధాన మై స్వచ్ఛ మై శాంత మై, యూర్మిషట్కంబుల నోసరించి

---

1. గాలపురుషుండు పంచవింశకుం డనంబడు 2. నదియు నంతఃప్రదేశంబునఁ బురుషుం డనియు బహిఃప్రదేశంబునఁ గాలం బనియుఁ జెప్పంబడు. 3. కారణుండును. 4. జూచుచు స్వతేజో. 5. సేయు నది తమ స్సయ్యె నని చెప్పి వెండియు' వ్రా. ప్ర.

సురుచిరసాహస్రణ్యపరివ్యాప్తమై నిత్యమై భక్తజనసేవ్యమై తనర్చి
వఁ నొప్పుచుండునవ్వాసుదేవవ్యూహ, మంత మహత్త్వమందు నొలి
రూఢిఁ గ్రియాశక్తిరూపంబు గల్గిన, యహంకార ముత్పన్నమయ్యె నదియు

తే. సరవి వైకారికంబుఁ దైజసముఁ దామ
సంబు నా మూఁడుదెఱఁగుల జరుగు నందుఁ
దనరు వైకారికము మనస్సునకు నింద్రి
యములకును గగనముఖభూతముల కరయ. 894

వ. అది దేవతారూపంబున నుండుఁ దైజసాహంకారంబు బుద్ధిప్రాణంబులుం గలిగి యుండుఁ దామసాహంకారం బింద్రియమేళనంబున నర్థసూత్రం బై యుండు మఱియును. 895

సీ. అట్టియహంకారమం దధిష్ఠించి సాహస్రఫణామండలాభిరాముఁ
డై తనరు ననంతుఁడు సంకర్షణుం డనఁ దగుపురుషుండు ఘనుఁడు
మహితభూతేంద్రియమనోమయుఁడు నై, కర్తృత్వకార్యత్వకారణత్వ
ప్రకటశాంతత్వఘోరత్వమూఢత్వాది, లక్షణలక్షితోల్లాసి యగుచు

తే. నుండు నమ్మేటి రెండవవ్యూహ మనఁగ, ఘనవికారంబుఁ బొందు వైకారికంబు
వలనవినుము[1] మన స్తత్త్వ మెలమిఁ బుట్టె మఱియు వైకారికంబున మాత వినుము.

వ. [2]సామాన్యచింతయు విశేషచింతయు ననం దగుసంకల్పవికల్పంబులం జేసి కామసంభవం బయ్యె నదియు ననిరుద్ధాఖ్యం బయినవ్యూహం బదియ హృషీకంబులకు నధీశ్వరం బయి సకలయోగీంద్రసేవ్యం బగుచు శరదిందీవరశ్యామసుం బయి యుండు వెండియుం దైజసంబువలన బుద్ధితత్త్వంబు పుట్టె దానిలక్షణంబులు ద్రవ్యప్రకాశకం బైనజ్ఞానంబును నింద్రియానుగ్రహంబును సంశయంబును మిథ్యాజ్ఞానంబును నిద్రయు నిశ్చయంబును స్మృతియు ననం దగి యుండు మఱియుఁ దైజసాహంకారంబువలన జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియంబులును గ్రియాజ్ఞానసాధనంబులును గలిగి యుండు బ్రాణంబునకుం గ్రియాశక్తియు బుద్ధికి జ్ఞానశక్తియు నగుటం జేసి యింద్రియంబులకుఁ దైజసత్వంబు గలిగి యుండు భగవచ్ఛక్తిప్రేరితం బయినతామసాహంకారంబువలన శబ్దతన్మాత్రంబు పుట్టె దానివలన నాకాశంబును నాకాశంబువలన శ్రోత్రేంద్రియంబును బుట్టె శ్రోత్రంబు శబ్దగ్రాహి యయ్యె శబ్దం బర్థంబునకు నాశ్రయంబై శ్రోతకు [3]జ్ఞానజనకం బయ్యె మఱియు శబ్దతన్మాత్రంబువలన నాకాశం బయి యాయాకాశంబు భూతంబులకు బాహ్యాభ్యంతరంబుల నవకాశం బిచ్చుటయు నాత్మప్రాణేంద్రియాదులకు నాశ్రయం బగుటయు ననులక్షణంబులు గలిగి యుండుఁ [4]గాలగతిచే

---

1. తమ స్తత్త్వ. 2. 'అది యెట్టు లంటేని సామాన్య...కామసంభవం బనంబడు నెద్ది యనిరుద్ధా' అ. ప్ర. 3. జ్ఞాపకం బయ్యె 4. నభశ్శబ్దతన్మాత్రంబువలన స్పర్శంబు.

వికారంబునొందు శబ్దతన్మాత్రలక్షణంబగునభంబువలన స్పర్శంబునుస్పర్శంబువలన వాయువును వాయువుచే స్పర్శగ్రాహియైన త్వగింద్రియంబును (బుట్టె) మృదుత్వంబును గఠినత్వంబును శైత్యంబును నుష్ణత్వంబును ననునివి (స్పర్శంబునకు స్పర్శత్వం బని) చెప్పంబడు మఱియు వాయువునకుం జాలనంబును (బరస్పరవిభాగకరణంబును ద)న్మేళనంబును [1]ద్రవ్యశబ్దనేతృత్వంబును నగు నందు గంధవంతం బగు ద్రవ్యంబును ఘ్రాణేంద్రియంబు నొందించుట ద్రవ్యనేతృత్వంబు దూరస్థం బగు శబ్దంబును శ్రోత్రేంద్రియగ్రాహ్య మగునట్లొనరించుట శబ్దనేతృత్వంబు సర్వేంద్రియాత్మకత్వంబు ననునవి లక్షణంబులై యుండు (దైవప్రేరితం బై)[2]స్పర్శతన్మాత్రగుణకం బగువాయువువలన రూపంబును దానివలనఁ దేజంబును బుట్టె (రూపంబు నేత్రేంద్రియగ్రాహకం బయ్యె) నేత్రగతం బయిన రూపంబునకు నుపలంభకత్వంబును ద్రవ్యాకార[3]సమత్వంబును ద్రవ్యంబునకు నుపసర్జనం బగుటయు ద్రవ్యపరిణామప్రతీతియు నివి రూపవృత్తు లనంబడుఁ దైజసంబునకు సాధారణంబు లగు ధర్మంబులు ద్యోతనం బనం బ్రకాశంబు పచనం బనఁ దండులాదులపాకంబు పిపాసానిమిత్తం బైన పానంబు (క్షున్నిమిత్తకం బైన(యోదనంబు (హిమమర్దనం బగు) శోషణంబు ననునివి వృత్తులై యుండురూపతన్మాత్రంబువలన దైవచోదితం బై వికారంబునొందు తేజస్సువలన రసతన్మాత్రంబు వుట్టె రసతన్మాత్రంబువలన జలంబు వుట్టె జిహ్వ యనురసనేంద్రియంబు రసగ్రాహకం బయ్యె నారసం బేకం బై యుండియు భూతవికారంబునం జేసికషాయతిక్తకట్వామ్లమధురాదిభేదంబుల ననేకవిధం బయ్యె వెండియు సాంసర్గికద్రవ్యవికారంబునంజేసి యార్ద్రం బగుటయు ముద్దగట్టుటయుఁ దృప్తిదాతృత్వంబును జీవనంబును దద్వ్యక్లబ్యనివర్తనంబును మృదూకరణంబును దాపనివారణంబును గూపగతం బయినజలంబు దివియ మఱియు నుద్గమించుటయు ననునివి జలవృత్తు లనంబడు రసతన్మాత్రంబువలన దైవచోదితం బై వికారంబునం బొందినజలంబువలన గంధతన్మాత్రంబు వుట్టె దానివలనం బృథ్వియుఁ గలిగె ఘ్రాణంబు గంధగ్రాహకం బయ్యె నందు గంధం (బేకంబయ్యు వ్యంజనాదిగతంబయి హింగ్వాదినిమిత్తంబయిన(మిశ్రమగంధంబును కరంభంబును గృంజనాదిగతం బయిన) పూతిగంధంబును ఘనసారాదినిమిత్తం బైనసుగంధంబును (శతపత్త్రాదిగతం బగుశాంతగంధంబును లశునాదిగతం బైనయుగ్రగంధంబును బర్యుషితచిత్రాన్నాదిగతం బయినయామ్లగంధంబును ద్రవ్యావయవవైషమ్యంబునం జేసి) యనేకవిధం బై యుండు నదియునుం గాక ప్రతిమాదిరూపంబులం జేసి సాకారతాపాదనం బగుభావనంబును జలాదివిలక్షణ

1. ద్రవ్యసంబంధంబును ద్రవ్యశబ్దంబులకుం బ్రాపకత్వంబును సర్వేంద్రియవ్యాపకత్వంబు ననులక్షణంబులై యుండు. 2. వాయుస్పర్శతన్మాత్రంబువలన రూపంబును. 3. సమర్థకత్వంబు,

త్రయంబగు శబ్దవిశేషంబును స్థితిరూపంబు జలాద్యాధారత యనుధారణంబును నాకాశావకాశ హేతుత్వంబును సకలప్రాణి పురస్సాభివ్యక్తీకరణంబును ననునివి పృథ్వీ వృత్తులగుటం జేసి చెప్పఁబడియె నిట్లగుటను నభో(సాధారణ)గుణ(శబ్ద)విశేష(గ్రాహక)ంబు శ్రోత్రంబును వా(య్వసాధారణ)గుణవిశేష(గ్రాహక)ంబు స్పర్శంబును దేజో(సాధారణ)గుణవిశేష(గ్రాహక)ంబు చక్షురింద్రియంబును నంభో(సాధారణ)గుణవిశేష(గ్రాహక)ంబు రసనేంద్రియంబును భూ(మ్యసాధారణ) గుణవిశేష(గ్రాహక)ంబు ఘ్రాణేంద్రియంబును నాకాశాదిగుణంబు లగుచు శబ్దాది గుణంబులు పరస్పరాన్వయంబుగ నన్నింటికిం బృథ్వీసంబంధంబు గలుగుటం జేసి భూమియందు శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబులు గలుగుట మహదాదిపృథివ్యంతంబు లగు నీయేడు తత్త్వంబులు పరస్పరమిళితంబులై భోగాయతనం బగు పురుషునిం గల్పింప సమర్థంబులై యున్నం జూచి (కాలాదృష్టసత్త్వాదులం గూడి) జగత్కారణుండును దైవగుణ్యావిశిష్టుండును నశేష నియామకుండును నిరంజనాకారుండును నగు సర్వేశ్వరుం డందుఁ బ్రవేశించు నంత నన్యోన్యాశ్రితంబులై మిళితంబులైన మహదాదులవలన నధిష్ఠాతృ చేతనరహితం బగునొకయండంబు పుట్టె నందు. 897

సీ. గురుశక్తి నవ్విరాట్పురుషుండు సంభవం, బయ్యె నయ్యండంబు నర్థిఁ బొదివి
యుండు జలావరణంబులు లోకాళి కంటెను, దశగుణితంబులై తనరి యావ
రణములై యుండుటఁ గ్రమమున లోకంబు,లకు మేలుకట్లపోలిక దనర్చు
నంగనాపరిగళిత రూపము విలసించును, లోలత జలములోఁ దేలు చున్న

తే. హేమమయమైన యండంబులో మహాను,భావుఁ డభవుండు హరి దేవదేవుఁ డఖిల
జేత నారాయణుండు ప్రవేశించి యప్పుడు, విష్ణుపద భేదనంబు గావించి యందు.

సీ. కరము వెలుంగు నవ్విరాట్పురుషుండు వెలుఁగొందు, నావిరాట్పురుషుని యాననంబు
వలనను వాణియు వాణితో వహ్నియు, నాసంబువలనఁ బ్రాణములఁ గూడి
ఘ్రాణేంద్రియంబు పుట్టె ఘ్రాణంబువలనను, వాయువులును బ్రాణవాయువులును
నందు నక్షులు చక్షువందు సూర్యుండును, నం దభిధ్యానంబు నర్థిఁ జేయఁ

తే. గర్ణములు జాతమయ్యెఁ దత్కర్ణసమితి
వలన శ్రోత్రేంద్రియంబు దిక్కులును గలిగెఁ
ద్వక్కుచే శ్మశ్రురోమముల్ తోడ నికములు
నోషధివ్రాతములు భవించె ముందె మఱియు. 899

తే. దానివలనను మేఢ్రంబు గానఁబడియెఁ, బరగ రేతంబువలన నాపంబు పుట్టె

---

1. 'వాయువీర్యకారణంబు లగుటం జేసి శబ్దస్పర్శములు వాయుగతంబు లిన్నింటికిం బృథ్వీ...గంధంబులు గలుగుట నివి యన్నియు నసంహతంబులై యున్నం జూచి 2. జలధిలో 3. ఘ్రాణమును. 4. ముఖ రసధారణమును. 5. త్వక్కువలనను రోమవితానములును' వ్రా. ప్ర.

గుదమువలన నపానంబు § నుదయమయ్యె, దానివలనను మృత్యువొప్పఁగ జనించె.

క. కరములవలనను బలమును, నిరవుగ నారెంటివలన § నింద్రుఁడు బాదాం
బురుహంబులవలన గతియు, వరుసగ నారెంటివలన §[1]హరియునుగలిగెన్. 901

క. ఘననాడీపుంజమువలనను రక్తము దానివలన § నదులును నుదరం
బున నాఁకలియును దప్పియు, ననయము నారెంటివలన § నబ్ధులు వుట్టెన్. 902

క. విను హృదయమువలనను మనమును మనమునందుహిమకరుఁడు § బుద్ధియుఁ జిత్తం
బున [2]బ్రహ్మయు క్షేత్రజ్ఞుండును గలిగిరి యవ్విరాజుఁడుం బూరుషతన్. 903

వ. ([3]మఱియు విరాట్పురుషునం దుదయించినవ్యష్టిరూపంబు లగునాకాశాదిభూతంబులును శబ్దంబు మొదలగు భూతతన్మాత్రంబులును వాగాదీంద్రియజాతంబును దదధిదేవతలును దమంతన సమష్టిరూపుం డగుక్షేత్రజ్ఞుం బ్రవృత్తిప్రవర్తకుం జేయ నసమర్థంబు లయ్యె నట్లనిన దేవాధిష్ఠితంబులగునింద్రియంబులు దాము వేర్వేఱ యయ్యాశ్వాసుం బ్రవృత్త్యున్ముఖుం జేయ నోపక క్రమంబునం దత్తదధిష్ఠానాదుల నొందె నందు నగ్ని వాగింద్రియంబుతోడ ముఖంబు నొంది ప్రవర్తించిన విరాట్కార్యం బగువ్యష్టిశరీరజాతం బనుత్పన్నం బయ్యె నంత నాసయు ఘ్రాణేంద్రియంబుతోడ వాయువుం గూడిన నట్టిద యయ్యె నాదిత్యుండు చక్షురింద్రియంబుతోడ నేత్రంబుల నొందిన వృథాభూతం బయ్యె దిగ్దేవతాకం బగు కర్ణంబు శ్రోత్రేంద్రియంబుతోఁ గూడిన విరాట్కార్యప్రేరణాయోగ్యం బయ్యె నోషధులు రోమంబులం ద్వగింద్రియంబుఁ జెంద విఫలం బయ్యె నద్దైవం బగు మేఢ్రంబు రేతంబు నొందినఁ దత్కార్యకరణాదక్షం బయ్యెఁ బదంపడి గుదంబు మృత్యువుతోడ నపానేంద్రియంబుఁ జేరిన నది హైన్యంబు నొందె విష్ణుదేవలోకంబు లగుచరణంబులు గతితోఁ గూడిన ననీశ్వరంబు లయ్యెఁ బాణీంద్రియంబు లింద్రదైవతంబు లగుచు బలంబు నొందిన శక్తిహీనంబు లయ్యె మఱియు నాడులు నదీకంబులై లోహితంబు నొందిన నిరర్థకంబు లయ్యె నుదరంబు సింధువులతోడం జేరి క్షుత్పిపాసలం బొందిన వ్యర్థం బయ్యె హృదయంబు మనంబుతోడం జంద్రు నొందిన నూరక యుండె బుద్ధి బ్రహ్మాధిదైవతంబై హృదయంబునొందిన నిష్ఫలంబయ్యెఁ జిత్తం బభిమానంబుతో రుద్రునిం జెందిన విరాట్కార్యజాతం బనుద్భూతం బయ్యె నంతఁ జైత్యుండగు క్షేత్రజ్ఞుండు హృదయాధిష్ఠానంబు నొంది చిత్తంబుతోడం బ్రవేశించిన విరాట్పురుషుండు సలిలకార్యభూత బ్రహ్మాండంబునొంది ప్రవృత్త్యున్ముఖుండయ్యె సుప్తుండగు పురుషునిం బ్రాణాదులు దమబలంబుచే భగవదప్రేరితంబు లగుచు నుత్థాపనాసమర్థంబు లగు చందంబున నగ్న్యాదులు స్వాధిష్ఠానభూతంబులగు నింద్రియంబులతోడ దేవాదిశరీరంబుల నొందియు

1. నాడియు. 2. నెగడినక్షేత్ర. 3. ఇది వ్రాతప్రతుల నెల్లలేదు.

నత్తీర్ణంబు లయ్యెనని మఱియు [1]నవ్వీరాట్పురుషుని ననవరతభక్తిం జేసి విరక్తులై యాత్మలందు వివేకంబు గలమహాత్ములు చింతింతురనియుఁ బ్రకృతిపురుష వివేకంబు మోక్షంబు ప్రకృతిసంబంధంబున సంసారంబును గలుగుననియుఁ జెప్పి మఱియు నిట్లనియె 904

సీ. జననుత సత్త్వరజస్తమోగుణమయ, మైనప్రాకృతకార్య మగుశరీర [వలనఁ
గతుఁ డయ్యుఁ బురుషుండు గదలఁగ ప్రాకృతములు, నగుసుఖదుఃఖమోహముల
గని మనురక్తుండు గాఁడు వికారవిహీనుఁడు ద్రిగుణరహితుఁడు నగుచు
బలసి నిర్మలజలప్రతిబింబితుం డైన, దినకరుభంగి వర్తించునట్టి

తే. యాత్మ ప్రకృతిగుణంబులయందుఁ దగులు
వడి యహంకారమూఢుఁ డై తత్కరుండ నేను
గడఁగి సకలంబునకు నెల్లఁ గర్త నని ప్ర
సంగవశతను బ్రకృతిదోషములఁ బొందు. 905

క. సురతిర్యఙ్మనుజస్థా,వరరూపము లగుచుఁ గర్మవాసనచేతం
బర యైనమిశ్రయోనులఁ, దిరముగ జనియించి సంసృతిం గైకొని తాన్. 906

క. పూని చరించుచు విషయ,ధ్యానంబునఁ జేసి స్వాప్నికార్థాగమసం
ధాన మురీతి నసత్పథ,మానసుఁ డగుచున్ భ్రమించు మతిలోలుం డై. 907

వ. అట్లు గావున. 908

తే. పూని మోక్షార్థియగువాఁడు సుదీనిఁ దీవ్ర,భక్తియోగంబుచేత విరక్తిఁ బొంది
మనము వశముగఁ జేసి యమనియమాది, యోగమార్గక్రియాభ్యాసయుక్తిఁ జేసి.

సీ. శ్రద్ధాగరిష్ఠుఁ డై సత్యమైనట్టిమ, ద్భావంబు మత్పాదసేవనంబు
వర్ణితమత్కథాకర్ణనంబును సర్వ, భూతసమత్వ మజాతవైర
మును బ్రహ్మచర్యంబు ఘనమౌన[2]మాదిగాఁ, గలనిజధర్మసంగతులఁ జేసి
సంతుష్టుఁడును మితాశనుఁడు నేకాంతియు, మననశీలుఁడు వీతమత్సరుండు

తే. నగుచు మత్తత్త్వమునఁ గృపఁ దవగిలి యాత్మ, కలితవిజ్ఞాని యై బంధకంబులైన
ఘనశరీరపరిగ్రహోత్కంఠయందు, నాగ్రహముసేసి వర్తింపఁ దగును మఱియు.

వ. జీవేశ్వరతత్త్వజ్ఞానంబునం జేసి నివృత్తం బయినబుద్ధి దదవస్థానంబునుం గలిగి దూరీభూతేతరదర్శనుండై జీవాత్మజ్ఞానంబునం జేసి చక్షురింద్రియంబున సూర్యుని దర్శించుచందంబున నాత్మనాయకుం డయిన శ్రీమన్నారాయణుని దర్శించి

---

1. 'నమ్మహాత్ముని ననన్యభక్తిం జేసి విరక్తులై యాత్మలందు వివేకంబు గలమహాత్ములు చింతింతురని చెప్పి వెండియు నిట్లనియెఁ బ్రకృతిపురుషవివేకజ్ఞానంబు మోక్షం బెఱుంగుము ప్రకృతిసంబంధంబువలన నైనసంసారస్వరూపం బెఱింగించెద నాకర్ణింపుము' వ్రా. ప్ర.

2. మును నాది, గాఁ గలధర్మసంగతులఁ జేసి,

[1]నిరుపాధికం బై మిథ్యాభూతం బగునహంకారంబున సదూపంబుచేఁ బ్రకాశ మానం బగుచుఁ బ్రధానకారణంబునకు నధిష్ఠానంబును గార్యంబునకుఁ జక్షు వుంబోలెఁ బ్రకాశకంబును సమస్తకార్యకారణానుస్యూతంబును బరిపూర్ణంబును సర్వవ్యాపకంబును నగు బ్రహ్మంబును బొందు నని చెప్పి వెండియు ని ట్లనియె.

సీ. విను మాత్మవేత్తకు గ విష్ణుస్వరూపంబు, నెఱుఁగంగఁబడు నది గ యె ట్లటన్న
గగనస్థుఁ డగుదినకరుకిరణచ్ఛాయ, జలముల గృహకుడ్యజాలకముల
వలనఁ దోఁచిన ప్రతిఫలితంబుచేత న్యాపింపంగఁబడినయట్టియనునిపగిది
నర్థి మనోబుద్ధ్య[2]హంకరణత్రయ, నాడీప్రకాశముననను నెఱుంగ

తే. వచ్చునాత్మస్వరూపంబు వలఁతిగాఁగఁ, జిత్తమునఁ దోఁచు సంచితశ్రీఁ దనర్చి
యమ్మహామూర్తి సర్వభూతాంతరాత్ముఁడగుటనాత్మజ్ఞులకుఁగాననగునుమ్మఱియుఁ.

వ. జీవుండు సుషుప్త్యాద్యవస్థలయందుఁ బరమాత్మానుషక్తుం డైన భూతాదితత్త్వం బులు లీనంబు లై ప్రకృతియందు వాసనామాత్రంబు గలిగి యకార్యకరణం బులు గా కున్న సుషుప్తిసమయంబునం దాను నిస్తంద్రుం డగుచు నిరంతరంబు చేతఁ గప్పంబడినవాఁ డై పరమాత్మానుభవంబు సేయుచుండు నని చెప్పిన విని దేవహూతి యి ట్లనియె. 913

సీ. విమలాత్మ యీపృథివికిని గంధమునకు, సలిలంబునకును రసంబునకును
నన్యోన్య మగునవినాభావసంబంధ, మైనసంగతిఁ బ్రకృత్యాత్మలకును
సతతంబు నన్యోన్యసంబంధ మై యుండు, ప్రకృతితో నయ్యాత్మ పాయు టెట్లు
దలపోయ నొకమాటు తత్త్వబోధము చేత, భవభయంబులు నెల్లఁ బాయు టెట్లు

తే. చెప్పి కృప్మఱఁ బుట్టనిజాడ యేది, యిన్నియుఁ దెలియ నానతియిచ్చినన్ను
గరుణ రక్షింపవే దేవగణనిషేవ్య, భక్తలోకానుగంతవ్య పరమపురుష. 914

వ. అనిన భగవంతుం డి ట్లనియె ననివృత్తంబయినస్వధర్మంబునను నిర్మలాంతఃకర ణంబునను సునిశ్చితం బైనమద్భక్తియోగంబునను (సత్కథా) శ్రవణసంపాదితం బైనవైరాగ్యంబునను [3](దృష్టప్రకృతిపురుషాధ్యాత్మ్యం బగుజ్ఞానంబునను బలి ష్ఠంబయి కామానభిష్వంగం బగువిరక్తివలనఁ) దపోయుక్తం బయిన యోగంబు నను దీవ్రంబయినచిత్తైకాగ్రతంజేసి పురుషుని దగుప్రకృతిదందహ్యమానం బై తిరోధానంబునం బొందు నదియునుం గాక యగణితం బైనవహ్ని (చే నరణి దహింపఁబడుచందంబున) జ్ఞానంబునను దత్త్వదర్శనంబునం జేసి నిరంతరంబు బలవంతంబును [4]దృష్టదోషంబును నగుప్రకృతి జీవునిచేత భుక్తభోగయై విడువం బడు నని చెప్పి. 915

1, 'విముక్తలింగశరీరుం డై సదాప్రకాశమానజ్ఞానంబు గలిగి సత్పురుషబాంధవుం డై శత్రుమిత్రసమదర్శనుం డైనయాత్మసమానాధికరహితుండును బ్రహ్మాత్మాదిశబ్దవాచ్యుండును సమస్త పదార్థానుస్యూతుండును నగుచు సర్వేశ్వరుం బొందు నని వెండియు. 2 'హంకారత్రితయనా డీప్రకాశముచేత' లీల నెఱుఁగ, వ్రా. ప్ర. 3 'దృష్టదోషంబులం గలప్రకృతి, వ్రా. ప్ర.

క. విను ప్రకృతి నైజమహిమం, బునఁ దనలో నున్నయట్టి పురుషునకు మహా
ఘనకను నశుభస్ఫురణం, బనయముఁ గావింపఁ జాల దది యెట్లనినన్. 916

చ. పురుషుఁడు నిద్రవోఁ గలలఁ బొందు ననర్థకముల్ ప్రబోధమం
దరయఁగ మిథ్యలై పురుషునందు ఘటింపనికైవడిం బరే
శ్వరునకు నాత్మనాథునకు సర్వశరీరికి గర్మసాక్షికిం
బగువఁడి బొంద నెన్నఁటికిఁ బ్రాకృతదోషము లంగనామణీ. 917

వ. అని వెండియు నిట్లనియె. 918

సీ. అధ్యాత్మతత్పరుం డగువాఁడు పెక్కుజ, న్మంబులఁ బెక్కుకా లంబులందుఁ
బ్రహ్మపదప్రాప్తిపర్యంతమును బుట్టు, సర్వార్థవైరాగ్యశాలి యగుచుఁ
బూని నా భక్తిచే నుపదేశింపఁ, బడినవిజ్ఞానసంపత్తిచేతఁ
బరఁగఁ బ్రబుద్ధుఁడై బహువారములు భూరి,మత్ప్రసాదప్రాప్తిమతిఁ దనర్చు

తే. నిజపరిజ్ఞానవిచ్ఛిన్న నిఖిలసంశ
యంశు నిర్ముక్తలింగదేహాంశు నగుచు
ననఘ యోగీంద్రహృద్ధేయ మగుమదీయ
దివ్యధామంబు నొందు సంప్రదీప్తుఁ డగుచు. 919

వ. మఱియు నణిమాద్యష్టైశ్వర్యంబులు మోక్షంబున కంతరాయంబులు గావున వానియందు విగతసంగుండును మదీయచరణసరోజస్థితలలితాంతరంగుండును నగువాఁడు మృత్యుదేవత నపహసించి మోక్షంబునం బొందు నని చెప్పి వెండియు యోగలక్షణప్రకారంబు వినిపింతు విను మని భగవంతుం డైనకపిలుండు నృపాత్మజ కిట్లనియె. 920

క. ధీనిధు లయ్యును యోగవిధానంబునఁ జేసి మనము దగ విమలం బై
వానిత మగుమత్పదముం, బూను దు రా యోగధర్మక్రమము నెఱిఁగింతున్. 921

వ. అది యెట్లనిన [1]శక్తికొలఁది స్వధర్మాచరణంబును శాస్త్రవినిషిద్ధధర్మకర్మంబులు మానుటయు దైవికం బై వచ్చినయర్థంబువలన సంతోషించుటయు మహాభాగవతశ్రీపాదారవిందార్పణంబును గ్రామ్యధర్మనివృత్తియు మోక్షధర్మంబులయందు రతియు మితం బై శుద్ధం బయినయాహారంబు సేవయు విజనం బయి నిర్బాధకం బయినస్థానంబున నుండుటయు హింసారాహిత్యంబును సత్యంబును నస్తేయంబును దన కెంతయర్థం బుపయోగించు నంతయర్థంబ స్వీకరించుటయు బ్రహ్మచర్యంబును దపశ్శౌచంబులును స్వాధ్యాయపఠనంబును బరమపురుషుం డైనసర్వేశ్వరునియర్చనంబును మౌనంబును నాసనజయంబును దానం జేసి స్థైర్యంబును [2]బ్రాణవాయుస్వవశీకరణంబును నింద్రియనిగ్రహరూపం బైనప్రత్యాహారం

1 'త్రివర్గికకర్మంబులు మానుటయు' వ్రా. ప్ర. 2 ప్రాణజయంబును నింద్రియ.

బును మనంబుచే నింద్రియంబుల విషయంబులవలన మరలించి హృదయమందు నిలుపుటయు (దేహగతం బైన మూలాధారాదిస్థానంబులలో నొక్కస్థానంబు నందు హృదయగతం బయిన మనస్సుతోడం గూడఁ బ్రాణధారణంబును వైకుంఠుండైన సర్వేశ్వరుండు ప్రవర్తించిన దివ్యలీలాచరిత్ర ధ్యానంబును మానసైకాగ్రీకరణంబును) బరమాత్మయగు పద్మనాభుని సమానాకారత యనుసమాధానంబునుం గావించి యివియునుం గాక తక్కిన వ్రతదానాదులం జేసి మనోదుష్టం బయినయసన్మార్గంబును బరిహరించి జితప్రాణుం డై మెల్లన యోజించి శుచియైన దేశంబునం బ్రతిష్ఠించి విజితాసనుం డై యభ్యస్తకుశాజిన చేలోత్తరాసనంబైన యాసనంబు సేసి ఋజుకాయుం డై [1]ప్రాణమార్గంబును గుంభక రేచకపూరకంబులం (గోశశోధనంబు) సేసి కుంభకపూరకంబులచేతం బ్రతికూలంబుగావించి చంచలం బయిన చిత్తంబుసుస్థిరంబు గావించి తీవ్రం బయిన యమంబునం బ్రతిష్ఠం బయి [2]విగతసమస్తదోషంబగు చామీకరంబుకరణి విరజంబుసేసి జితమారుతుం డగు యోగికి గ్రమ్మఱం బ్రాణాయామం బను పావకునిచేతవాతపిత్తశ్లేష్మంబు లనుదోషంబులభస్మీకరణంబుసేసిధారణంబుచేతఁ గిల్బిషంబులను బ్రత్యాహారంబుచేత సంసర్గంబులను దహనంబుసేసి ధ్యానంబుచేత రాగంబుల సత్త్వాదిగుణంబులను నివారించి స్వనాసాగ్రావలోకనంబు సేయుచు. 922

సీ. దరదరవిందసుందరపత్త్రరుచిరాక్షు, సలలితశ్రీవత్సకలితవక్షు
నీలనీరదనీలనీలోత్పలశ్యాము, నళికులాలకమాలికాభిరాముఁ
గౌస్తుభరుచిరముక్తాహారయుతకంఠు, యోగిమానసపంకజోపకంఠు
సతతప్రసన్నసుస్మితవదనాంభోజు, దినకరకోటిసదీప్తతేజు

తే. సలలితానర్ఘరత్నకుండలకిరీట, హారకంకణకటక కేయూరముద్రి
కాతులాకోటిభూషు భక్తప్రపోషుఁ, గింకిణీయుతమేఖలాకీర్ణజఘను. 923

వ. మఱియు. 924

సీ. కంజాతకింజల్కపుంజ[3]రంజితపీత, కౌశేయవాసు జగన్నివాసు
శత్రుభీకరచక్రశంకగదాపద్మ,విహితచతుర్బాహు విగతమోహు
నుతభక్తలోకమనోనేత్రవర్ధిష్ణు, లాలితసద్గుణాలంకరిష్ణు
వరకుమారకవయఃపరిపాకు సుశ్లోకు, సుందరాకారు యశోవిహారు

తే. సకలలోకనమస్కృతచరణకమలు, భక్తలోకపరిగ్రహప్రకటశీలు
దర్శనీయమనోరథదాయిఁ గీర్తనీయకీర్తియశోమహనీయమూర్తి. 925

వ. వెండియు. 926

క. [4]అనుపమగుణసంపూర్ణుని, ననఘుని సుస్థితుని గతుని నాసీను శయా

1. ప్రణవమార్గ, 2. విగతసమస్తదోషంబులంగల చామీకరం, 3. మద్రుచిపీత, 4. అనుపమగుణపూర్ణాంగుని,

నని భక్తహృత్సరోజాశయు, నీశు సర్వేశ్వరు ననంతు ననఘసచ్చరితున్. 927

మ. విమలం బై పరిశుద్ధ మై తనమనోవిజ్ఞానతత్త్వప్రబో
ధమతిన్ నిల్పి తదీయమూర్తిఁ దవిలి ధ్యానంబు గావించి చి
త్తము సర్వాంగవిషయస్థిక్రియఁ గుంఠదారోకల్పి ప్రత్యంగముల్
సుమహాధ్యానము సేయఁగా వలయుఁ బో శుద్ధాంతరంగంబునన్. 928

వ. అది యెట్టి దనినన్. 929

సీ. హలకులిశాంకుశ జలజధ్వజచ్ఛత్ర, లాలితలక్షణలక్షితములు
సలలితనఖచంద్రచంద్రికానిర్ఘాత, భక్తమానసతమఃపటలములును
సురుచిరాంగుష్ఠనిష్ఠ్యూతగంగాతీర్థ, మండితహరజటామండలములు
నంచితధ్యానపారాయణజనభూరి, కలుషపర్వతదీప్తకులిశములును

తే. దాసలోకమనోరథదాయకములుఁ, జారుయోగిమనఃపద్మషట్పదములు
ననఁగఁ బొలుపారినహరిచరణాబ్జయుగళములను, నిరుపమధ్యానమున మదినిలుపవలయు.

చ. కమలజమాత యై సురనికాయసమంచితసేవ్యమాన యై
కమలదళాభనేత్ర మును గల్గి హృదీశ్వరభక్తి నొప్పు న
క్కమలకు జాంకపీఠమునఁ గైకొని యొత్తుపరేశుజానుయు
గ్మము హృదయారవిందమున మక్కువఁ జేర్చి భజింపఁగాఁ దగున్. 931

ఉ. చారువిహంగవల్లభభుజంబులమీఁద విరాజమానను
శ్రీరుచి నుల్లసిల్లి యతసీకుసుమద్యుతిఁ జాల నొప్పు పం
కేరుహనాభునూరువు లకల్మషభక్తి భజించి మానసాం
భోరుహమందు నిల్పఁ దగుఁ బో మునికోటికి నంగనామణీ. 932

క. పరిలంబితమృదుపీతాం, బరకాంచీగుణవినాదభరితం బగున
ప్పురుషోత్తముని నితంబము, దరుణీ భజియింపవలయుఁ దద్దయుఁ బ్రీతిన్. 933

క. విను భువనాధారత్వం, బునఁ దగి విధిజననహేతుభూతం బగున
వ్వనజాతముచేఁ గడు నిం, చినహరినాభీసరస్సుఁ జింతింపఁ దగున్. 934

తే. దివ్యమరకతరత్నసందీప్తలలిత, కుచములను హారమౌక్తికావళిరుచులఁ దనరి
యిందిరాదేవిసదనమై యెసక మెసఁగు, వక్షమాత్మను దలపోయవలయుఁ జుమ్ము.

మ. నిరతంబున్ భజియించుసజ్జనమనోనేత్రాభిరామైకసు
స్థిరదివ్యప్రభ గల్గి కౌస్తుభరుచిశ్లిష్టంబు నై యొప్పునా
వరయోగీశ్వరవంద్యమానుఁ డగుసర్వస్వామిలక్ష్మీశుకం
ధర మాత్మం గదియించి తద్గుణగణధ్యానంబు సేయం దగున్. 936

క. ఘనమందరగిరిపరివ, ర్తననికషోజ్జ్వలితకనకరత్నాంగదముల్
దనరార లోకపాలకు, లనఁ గలిగినబాహుశాఖలను దలఁపఁ దగున్. 937

వ. మఱియు విమతజనాసహ్యంబు లైనసహస్రారంబులు గలుగుసుదర్శనంబును

సరసిజోదరకరసరోరుహాంబింబి రాజహంసరుచిరం బయినపాంచజన్యంబును న
రాతిభటశోణితకర్దమలిప్తాంగం బై భగవత్ప్రీతికారిణి యగుకౌమోదకియును
బంధురసుగంధగంధానుబంధమంథరగంధవహాహూయమాన పుష్పంధయ ఝం
కారనినదవిరాజితం బైన వైజయంతీ వనమాలికయును జీవతత్త్వం బైన కౌస్తుభ
మణియును బ్రత్యేకంబ ధ్యానంబు సేయం దగు వెండియు భక్తసంరక్షణార్థం
బంగీకరించు దివ్యమంగళవిగ్రహంబున [1]కనురూపంబును మకరకుండలమణి
నిచయమండితముకురోపమాననిర్మలగండమండలంబును [2]సంకేతశ్రీనివాసలోచన
పంకజకలితంబును లాలితభ్రూలతాజుష్టంబును మధుకరసమానరుచిచికురవిరా
జితంబును నైనముఖకమలంబు ధ్యానంబు గావింప వలయు; మఱియు శరణాగ
తుల కభయప్రదంబు లగుచు నెగడుపాణిపంకేరుహంబుల మనంబునం దలంప
వలయు. 938

క. గురుఘోరరూపకం బై, [3]పరఁ గెడుతాపత్రయం బుపశమింపఁగ శ్రీ
హరిచేత నిస్సృష్టము లగు, కరుణాలోకములఁ దలఁపఁ । గాఁ దగు బుద్ధిన్. 939

క. ఘనరుచి గలమంద స్మిత, మున కనుగుణ మగు ప్రసాద । మును జిత్తమున
న్ననిచియు ధ్యానము సేయం, జను యోగిజనాళి కెపుడు । సౌజన్యనిధీ. 940

తే. పూని నతశిరు లైనట్టి । భూజనముల, శోకబాష్పాంబుజలధిసం । శోషకంబు
నత్యుదారతమము హరి । హాస మెపుడుఁ, దలఁపఁగావలె నాత్మలోఁ । గదవిలివినుము.

సీ. మానవులకు మకర కే । తనునకు మోహనం, బైనస్వకీయమా । యావిలాస
మున రచితం బైన । భూమండలంబును, మునిమనఃకుహరస । మ్మోదమానుఁ
డగునీశ్వరునిమంద । హాసంబు నవపల్ల, వాధర కాంతిచే । నరుణ మైన
మొల్ల మొగ్గలకాంతి । నుల్లసం బొడెడు, దంతపంక్తిని మదిఁ । దలఁపవలయు

తే. వెలయ నీరీతి నన్నియు । వేఱువేఱ, నంచితధ్యాననిర్మల । స్థానములుగ
మనములోఁ గనుమని చెప్పి । మఱియుఁ బలికె, దేవహూతికిఁ గపిలుండు । దేటపడఁగ.

సీ. ఈప్రకారమున స । ర్వేశ్వరునందును, బ్రతిలబ్ధభావసం । పన్నుఁ డగుచుఁ
జిరతరసద్భక్తి । చేఁ బ్రవృద్ధం బైన, యతిమోదమునఁ బుల । కితశరీరుఁ
డగుచు మహోత్కంఠ । నానందబాష్పముల్, జడిగొనఁ బరితోష । జలధిఁ గ్రుంకి
భగవత్స్వరూప మై । భవగుణగ్రాహక, [4]మగుచు మత్సంబంధ । మనుకరించి

తే. సుమహిత[5]ధ్యానమునఁ బరం । జ్యోతియందు
మనముఁ జాల నియోజించి । మహిమఁ దనరు
మోక్షపద మాత్మలోన న । పేక్ష సేయు
ననఘవర్తనుఁ డైనమ । హాత్ముఁ డెపుడు. 943

1. కనురూపం బైననాసంబును. 2. సంతతశ్రీనివాసంబు లైన. 3. జరిగెడుతాపత్రయోప శమనార్థము. 4. మగు మత్ప్రబంధంబు । ననుకరించి. 5. ధ్యేయమున.

వ. అదిగావున ముక్తి నపేక్షించుచు మహాత్ముండగువాని చిత్తంబు విముక్తంబైన భగ
వద్భక్తిరిక్తాశయంబు గలిగి విషయాంతరశూన్యంబై విరక్తిం బొందుటం జేసి
పురుషుండు శరీరభావంబున నస్వభావం బగు నిర్గుణపదంబు నాత్మం బగు
తేజంబు దనకంటె నధికం బగు తేజంబుతో నసమానాకారంబు నగుచందంబు
నిశ్చయించు నెండియు. 944

సీ. పురుషుండు చరమమై భువి నన్యవిషయనివృత్తమై తగ నివర్తించు చిత్త
వృత్త్యాదులను గల్గి వెలయంగ నాత్మీయమగు మహిమ సునిష్ఠ లభించు
సుఖదుఃఖముల మనస్సునం దలంపక యహంకారధర్మంబులుగాం దలంచి
యున్నయంబు సాక్షాత్కృతాత్మతత్త్వము గల్గు నతండు జీవన్ముక్తుండండ్రు బుధులు
తే. నతఁడు దేహంబున నుండు ననిన వినుము
తనుశరీరంబు నిలుచుటయును జరించు
టయును గూర్చుండుటయు నిం కేమియు నెఱుంగ
కర్తి వర్తించు విను తల్లి యతఁడు మఱియు. 945

వ. మదిరాపానంబునం జేసి మత్తుండగువాఁడు దనకుం బరిధానం బగు నంబరంబు
మఱచి వర్తించుచందంబునం దనశరీరంబు దైవాధీనం బని నశ్వరం బని తలంచి
యాత్మతత్త్వనిష్ఠుండై యుపేక్షించు నదియునుం గాక సమాధియోగంబునం
జేసి సాక్షాత్కృతాత్మతత్త్వంబు గలవాఁ డయి స్వాప్నికశరీరంబుచందంబున
యావత్కర్మఫలానుభవపర్యంతంబు పుత్త్రదారసమేతం బగు ప్రపంచంబు నను
భవించి యటమీఁదఁ బుత్త్రదారాదిసంబంధంబువలనం బాసి వర్తించు. 946

సీ. సుతదారమిత్రానుజులకంటె మర్త్యుండు, భిన్నుఁడై వర్తించుచున్నరీతి
విస్ఫులింగోల్ముకవిస్ఫుటధూమములచేఁ హవ్యవాహనుఁడు వేఱయినరీతి
వలనొప్ప దేహంబువలన నిజీవాత్మ, పరికింప భిన్నరూపమున నుండుఁ
దవిలి భూతేంద్రియాంతఃకరణంబుల, భాసిల్లుచున్నయీ ప్రకృతిరూప
తే. బ్రహ్మమున కాత్మ దాఁ బృథగ్భావ మగుచు
ద్రష్ట యయి బ్రహ్మసంజ్ఞచే దనరుచుండు
నఖిలభూతప్రపంచంబులందుఁ దన్నుఁ
దవిలి తనయందు నఖిలభూతములఁ గనుచు. 947

వ. వెండియు. 948

సీ. వరుస ననన్యభావంబులఁ జేసి భూ, తావళియందుఁ దదాత్మకత్వ
మునఁ జూచు నాత్మ యఘనతిరోధాన, మూలయందుఁ దవిలి యెమ్ముల వెలుంగు
నిద్ధదివ్యజ్యోతి యేక మయ్యును బహు, భావంబులను దోఁచు ప్రకృతిగతుఁడు
నగుచున్నయాత్మయుఁ బొగడొందు దేవతి, ర్యఙ్మనుష్యస్థావరాదివివిధ
తే. యోనులను భిన్నభావంబు నొందుటయును, జాలఁ గల్గు నిజగుణవైషమ్యమునను

భిన్నుఁడై వెలుఁగుఁ గావునఁ బ్రకృతిస్థుఁడయ్యు, దేహసంబంధి యగుచు వర్తించుచుండు.

క. భావింప సదసదాత్మక, మై వెలయుచు దుర్విభావ్య మగుచు స్వకీయం
బై వర్తించుఁ బ్రకృతిని, భావమునఁ దిరస్కరించు భవ్యస్ఫూర్తిన్. 950

వ. ఈయాత్మ నిజస్వరూపంబునం జేసి వర్తించు నని కపిలుండు దెలియంగించిన విని దేవహూతి వెండియు నిట్లనియె మహాత్మా మహదాదిభూతంబులకుం బ్రకృతికిని బురుషునకుం గలిగినపరస్పరవిలక్షణంబులను దత్స్వరూపంబులను నెఱింగించితి వింక నీప్రకారంబుల సాంఖ్యంబునందు నిరూపింపంబడునట్టి ప్రకారంబును భక్తియోగమాహాత్మ్యంబును బురుషుండు భగవద్భక్తియోగంబునం జేసి సర్వలోకవిరక్తుం డగునట్టి యోగంబును బ్రాణిలోకంబునకు సంసారం బనేకవిధం బయి యుండుఁ గావునఁ బరాపరుండవై కాలస్వరూపి వైన నీస్వరూపంబును నే నీవలనిభయంబునం జేసి జనులు పుణ్యకర్మంబులు సేయుచుండుదురు మిథ్యాభూతం బైన దేహంబునందు నాత్మాభిమానంబు సేయుచు మూఢుండై కర్మంబులందు నాసక్తం బైనబుద్ధిం జేసి విభ్రాంతుండగుచు సంసారస్వరూపం బగుమహాంధకారంబునందు జిరకాలప్రసుప్తుండైన జనునిం బ్రబోధించుకొఱకు యోగభాస్కరుండ వై యావిర్భవించినపుణ్యాత్ముండవు గావున నాకు నన్నియుం దెలియ సవిస్తరంబుగా నానతియ్యవలయు ననిన దేవహూతికిఁ గపిలుం డిట్లనియె. 951

కపిలుండు దేవహూతికి భక్తియోగమును దెలియఁజేయుట.

క. నలినాయతాక్షి విను జన, ములఫలసంకల్పభేదమునఁ జేసి మదిం
గలభక్తియోగమహిమం, బలవడఁగ ననేకవిధము లనఁ దగు నవియున్. 952

వ. వివరించెదఁ దామసరాజససాత్త్వికాదిభేదంబులం ద్రివిధం బై యుండు నందుఁ దామసభక్తిప్రకారం బెట్టి దనిన. 953

తే. సతతహింసాతిదంభమాత్సర్యరోష, తమములను జేయుచును భేదదర్శి యగుచు
బరఁగ నాయందుఁ గావించుభక్తిఁ దలఁపఁ, దామసం బనఁదగు వాఁడు దామసుండు.

క. ఘనవిషయప్రావీణ్యము, లను [1]సుమహైశ్వర్యయశములను బూజాద్య
ర్థుని నను నర్థి భజించుట, చను రాజసయోగ మనఁగ సౌజన్యనిధీ. 955

చ. అనుపమపాపకర్మపరిహారము కై భజనీయుఁ డైనశో
భనచరితుం డితం డనుచు భావమునం దలపోసి భక్తిచే
ననితరయోగ్యతన్ భగవదర్పణబుద్ధి నొనర్చి కర్మముల్
జనహితకారి యై నెగడు సాత్త్వికయోగ మనంగఁ జొప్పడున్. 956

చ. మనుసుత మద్గుణశ్రవణమాత్ర లభించినయట్టిభక్తిచే
ననఘుఁడ సర్వశోభనగుణాశ్రయుఁడం బరమేశ్వరుండ నై
తనరిన నన్నుఁ జెందినయుదాత్తమనోగతు లవ్యయంబు లై

1. మహా దైశ్వర్యయశము.

వనధిగామి యైన సురవాహినిఁ బోలె ఫలించు నిమ్ములన్. 957

క. హేయగుణరహితుఁ డనఁ గల, నాయందుల భక్తిలక్షణముఁ దెలిపితి నకా
రణ యనఁగ నిర్హేతుక మై, చేయు మదీయవ్రతైకనిరతరభక్తిన్. 958

వ. (నిష్కాము లయిన మదీయభక్తులకు నట్టిభక్తియోగంబు) సాలోక్య (సార్ష్టి) సామీప్యసారూప్యసాయుజ్యంబులకు సాధనంబు గావున మహాత్ములగువారు నిజమనోరథఫలదాయకంబు లయినను మదీయసేవావిరహితంబు లయిన యితరకర్మంబు లాచరింప నొల్లరు దీని నాత్యంతికభక్తియోగం బని చెప్పుదురు సత్త్వరజస్తమోగుణవిహీనుం డయినజనుండు మత్సమానాకారతం బొందు నని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 959

సీ. నిత్యనైమిత్తికనిజధర్మమున గురు, శ్రద్ధాగరిష్ఠతఁ జతురపాంచ
రాత్రోక్తహరిసమారాధనక్రియలను, నిష్కామనంబున నెఱి మదీయ
విగ్రహదర్శనవినుతిపూజావంద, నధ్యానసంశ్రవణములఁ గర్మ
సంగి గాకుండుట సజ్జనప్రకరాభి, మానంబు నొందుట హీనులందుఁ

తే. జాలి ననుకంప సేయుట సములయందు, మైత్రి నెఱపుట యమనియమక్రియాది
యైనయోగంబుచేత నాధ్యాత్మికాధి, భౌతికాదులఁ దెలియుట పలుకుటయును,

వ. మఱియును. 961

క. హరిమంగళగుణకీర్తన, పరుఁ డవుటయు నార్జవమున భగవత్పరులం
గర మనురక్తి భజించుట, నిరహంకారమున నుంట నిశ్చలుఁ డగుటన్. 962

క. ఇవి మొదలు గాఁగఁ గలుగుభ, గవదుద్దేశాభిధర్మకలితుం డై వీ
నివలనఁ బరిశుద్ధగతిం, దవిలినమది గలుగుపుణ్యతముఁ డెయ్యెడలన్. 963

తే. గురుతరానేకకల్యాణగుణవిశిష్టుఁ, డనఁగ నొప్పిననినుఁ బొందు నండ గొనక
పవనవశమునఁ బువ్వులపరిమళంబు, ఘ్రాణమున నావరించినకరణి మెఱసి.

చ. అఖిలము సర్వభూతహృదయాంబుజవర్తి యనం దనర్చునీ
శు నను నవజ్ఞ సేసి మనుజుం డొగి మత్ప్రతిమార్చనావిడం
బనఁ బన మూఢుఁ డై యుచితభక్తిని నన్ను భజింపఁ డేని న
మ్మనుజుఁడు భస్మకుండమున మానక వేల్చినయట్టివాఁ డగున్. 965

సీ. అబ్జాక్షి నిఖిలభూతాంతరాత్ముఁడ నైన, నాయందు భూతగణంబునందు
నతిభేదదృష్టి మాయావులై సతతంబుఁ, బాయక వైరానుబంధనిరతు
లగువారిమనములఁ బదగులదు శాంతి యెన్నటికైన నేను నాకుటిలజనుల
మానక యెప్పుడు సామాన్యాదికద్రవ్య, సమితిచే మత్పదార్చన మొనర్ప

తే. నర్థినా చిత్తమున ముదం బందకుండు, ననుచు నెఱిఁగించి మఱియు నిట్లనియెఁ గరుణఁ
గలితసద్గుణజటిలుఁ డక్కపిలుఁ డెలమిఁ, దల్లితోడ గుణవతీమతల్లితోడ. 966

సీ. తరళాక్షి విను మచేతనదేహములకంటెఁ, జేతనదేహముల్ శ్రేష్ఠ మందుఁ

ప్రాణవంతంబు లై స్పర్శనజ్ఞానంబు, గలుగుచైతన్యవృక్షములకంటె
ఘనరసజ్ఞానసంకలితచేతను లుత్తములు రసజ్ఞానంబు గలుగువాని
కంటె గంధజ్ఞానకలితభృంగంబులు, గడు[1]నుత్తములు వానికంటె శబ్ద
తే. వేదు [2]లగుచహుల్ శ్రేష్ఠమై వెలయు శబ్దవిదులకంటెను సద్రూపవేదు లైన
వాయసాదులు శ్రేష్ఠముల్ వానికంటె, వరుసబహుపాదులుత్తముల్ వానికంటె.
క. తలఁప జతుష్పదు లధికులు, బలకొని మఱి వానికంటెఁ బాదద్వయముం
గలమనుజు లలఘుతము లిమ్ముల వారలయందు వర్ణములు నాల్గరయన్. 968
వ. అందు. 969
సీ. [3]తలఁప బ్రాహ్మణు లుత్తములు వారికంటెను, వేదవేత్తలు వేదవిదులకంటె
విలసితవేదార్థవిదులు వారలకంటె, సమధికశాస్త్రసంశయము మాన్పు
మీమాంసకులు మఱి మీమాంసకులకంటె, నిజధర్మవిజ్ఞాననిపుణు లరయ
వారికంటెను సంగవర్జితచిత్తులు, దగ వారికంటె సద్ధర్మపరులు
తే. ధార్మికులకంటె నుత్తమోత్తములు వినుము
మత్సమర్పితసకలధర్మస్వభావ
మహిమములు గల్గి యితరధర్మములు విడిచి
సమత వర్తించునప్పుణ్యతముఁడు ఘనుఁడు. 970
వ. అట్టివాని. 971
క. కని సకలభూతగణములు, మనమున నానందజలధిమగ్నము లగుచున్
ఘనబహుమానపురస్సర, మనయముఁ బాటిల్ల వినుతు లర్థిం జేయున్. 972
వ. అంత నీశ్వరుండు జీవస్వరూపానుప్రవిష్టుండై యుండు నట్టిభగవంతుం జూచి భక్తియోగంబున (నేని యోగంబున నేని)ఁ బురుషుండు పరమాత్మం బొందుఁ (బ్రకృతిపురుషాత్మకంబును దద్వ్యతిరిక్తంబును నైనదైవంబునై కర్మచేష్టితం బగుచు నుండు) నదియు [4]భగవద్రూపం (బట్టిభగవద్రూపంబు భేదాస్పదం బగుచు నద్భుతప్రభావంబు గలకాలం బనియుఁ జెప్పంబడు, నట్టికాలంబు మహదాదితత్త్వంబులకును [5]మహత్తత్త్వాభిమాను లగుజీవులకును భయావహం బగుటం జేసి సకలభూతంబులకునాశ్రయంబయ్యును (నంతర్గతం బై) భూతంబులచేత భూతంబుల గ్రహించుచు యజ్ఞ(ఫల) ప్రదాత గావున వశీకృతభూతుండై ప్రభుత్వంబు భజియించి విష్ణుండు ప్రకాశించుచుండు నతనికి మిత్త్రుండును శత్త్రుండును బంధుండును లేఁడట్టివిష్ణుండు సకలజనంబులయం దావేశించి యప్రమత్తుండై ప్రమత్తులయినజనంబులకు సంహారకుండై యుండు నతనిభయంబు

1. శ్రేష్ఠములు, 2. "లగుదురు శ్రేష్ఠులై. 3. తలపోయ బ్రాహ్మణులుత్తములు వారలకంటె 4. భగవద్రూపంబు ప్రకృతిపురుషకాలాత్మకంబై యుండు కాలస్వరూపం బొక్కరూపంబై యుండు నట్టికాలంబు, 5. మమత్వాభి." వ్రా. ప్ర.

నంజేసి వాయువు వీచు సూర్యుండు దపియించు నింద్రుండు వర్షించు నక్షత్రగణంబులు వెలుంగు చంద్రుండు ప్రకాశించుఁ దత్తత్కాలంబుల వృక్షలతాదు లోషధులు కాలవశంబునం బుష్పఫలభరితంబు లగు సరిత్తులు ప్రవహించు సముద్రంబులు మేరలు దప్పక యుండు నగ్ని ప్రజ్వరిల్లు భూమి గిరులతోఁ గూడ బరువునం గ్రుంగ నెఱుఁగ దాకాశంబు సకలజనంబులకు నవకాశం బిచ్చు మహత్తత్త్వంబు జగత్తునకు సంకురస్వరూపంబు గావున (సప్తావరణావృతం బగు లోకంబునం) స్వదేహంబు విస్తరింపం జేయు (గుణాభిమానులగు బ్రహ్మాదులు సర్వేశ్వరుని పేరఁ జగత్సర్గంబునందు నియోగింపంబడి ప్రతిదినంబు నయ్యయిసర్గంబు సేయ నప్రమత్తులై యుండుదురు పితృగణములు పుత్రోత్పత్తిఁ జేయుదురు కాలంబు మృత్యుసహాయుండై సంహారకుండై యుండుఁ (జరాచరాత్మకం బగు సకలప్రపంచంబు భగవదధీనంబై యుండు) నని చెప్పి కపిలుండు వెండియు నిట్లనియె. 973

క. నెఱి నిట్టి నిఖిలలోకేశ్వరుని పరాక్రమముఁ బలిమియు సామర్థ్యం బె
వ్వరికిని గలుగదు మేఘము, గరువలి విక్రమముఁ బలిమి చూపఁగా లేనిగతిన్. 974

క. మగువా విను సుఖహేతుక, మగు నర్థము దొరకమికి మహాదుఃఖమునం
దగులుదు రిది యంతయు నా, భగవంతుని నాజ్ఞఁ జేసి ప్రాణులు మఱియున్.

సీ. పూని యనిత్యంబు లైన గృహక్షేత్ర, వసుధనసుతవధూబాంధవాది
వివిధవస్తువులను ధ్రువముగా మది నమ్మి, వఱలు దుర్మతి యగు వాఁడు జంతు
సంఘాత మగు దేహసంబంధమున నిల్చి, యర్థి నయ్యైయోనులందుఁ జొరఁగ
ననుగమించును వానియందు విరక్తుండు, గాక చరించు దుర్గతికి నైన

తే. దేహి యాత్మీయదేహంబు దివిరి విడువ, లేక తన కది పరమసౌఖ్యాకరంబు
గాఁగ వర్తించు నదియును గాక యతఁడు, దేవమాయావిమోహితభావుఁ డగుచు.

క. ఘన మగు తనయవధూపశు, ధనగృహరక్షణము సంతతము దత్క్రియలన్
మనమునఁ దలపోయుచు దిన, దినమును దందహ్యమానదేహుం డగుచున్. 977

క. అతిమూఢహృదయుఁ డగుచు దు, రితకర్మారంభమునఁ జరించుచుఁ దరుణీ
కృతగోప్యభాషణములను, సుతకలసంభాషణములఁ జొక్కుచు మఱియున్.

క. వినుమింద్రియపరవశుఁడై, మనుకొని తత్తత్కుటుంబకర్మములు గడుదుఃఖం
బనయము సుఖరూపంబుగ, మనమునఁ దలపోసి తదభిమానుం డగుచున్.

క. సతతముఁ దమతమసంపా, దిత మగు నర్థములచేత ధృతిఁ బరులకుఁ గు
త్సితమతి హింసలు సేయుచు, నతిమూఢమనస్కుఁ డగుచు నాత్మజనములన్.

తే. పూని రక్షించుచును వారి భుక్తశేష
మనుభవించుచు నంత జీవనము వోకఁ
గడఁగి మఱి మఱి యుపరార్థకాముఁ డగుచు.

సత్త్వ మెడలి కుటుంబపోషణమునందు. 980

సీ. బలిమిఁ జాలక మందభాగ్యుఁడై కుమతియై, పూనియప్పుడు క్రియాహీనుఁ డగుచుఁ
నవిలి వృథాప్రయత్నంబులు సేయుచు, మూఢుఁడై కార్పణ్యమునఁ జరించు
నట్టియకించనుఁ డగువానిఁ జూచి తద్దారసుతాదు లాత్మలను వీఁడు
గడునశక్తుఁడు ప్రోవఁగాఁ జాలఁ డితఁ డని, నెగ్గింతు రర్థిఁ గృషీవలుండు

తే. బడుగుముసలెద్దు రోసినపగిది నంత
నతఁడు నేవెంటలను సుఖం బంద లేక
¹తాను బోషించుజనులు దన్ దనరఁ బోవ
బ్రదుకు ముదిమియు మిక్కిలి బాధపఱుప. 981

క. వెడరూపుఁ దాల్చి బాంధవు, లడలఁగ నిర్యాణమునకు నభిముఖుఁడై యి
ల్వెడలఁగఁ జాలక శునకము, వడువునఁ గుడుచుచును మేను వశపడ వడఁకన్.

సీ. అతిరోగపీడితుం డై మంద మగుజఠరాగ్నిచే మిగుల నల్పాశి యగుచు
మెఱసి వాయువుచేత మీఁదికి నెగసిన, కన్నులు కఫమునఁ గప్పఁబడిన
నాళంబులను గంఠనాళంబునను ఘురఘుర మనుశబ్దంబు దొరయ బంధు
జనులమధ్యంబున శయనించి బహువిధములఁ దన్నుఁ బిలువంగఁ బలుక లేక

తే. చటులతరకాలపాశవశంగతాత్ముఁ, డగుచు బిడ్డలఁ బెండ్లాము నరసి ప్రోచు
²చింత వికలములైనహృషీకములను, గలిగి విజ్ఞానమును బాసి కష్టుఁడగుచు.

వ. అంత మరణావస్థం బొందుసమయంబున నతిభయంకరాకారులు సరభసేక్షణులు
నగుయమదూత లిద్దఱు దనముందఱ నిలిచినం జూచి త్రస్తహృదయుం డై శకృ
న్మూత్రంబులు విడుచుచు యమపాశబద్ధుం డై శరీరంబువలన నిర్గమించి యాత
నాశరీరంబు నవలంబించి (బలాత్కారంబున) దీర్ఘం బై దుర్గమం బగుమార్గంబు
ను బొంది రాజ (భటులచే నీయమానుం డగుచు) దండనంబున కభిముఖుం డై
³చనుభటునిచందంబునఁ జనుచుండి. 984

చ. అనయము మూర్ఛ నొందు శునకావళిచేతను భక్ష్యమాణుఁ డై
యనుపమకాలకింకరభయంకరతర్జనగర్జనంబులన్
మనము గలంగ దేహము సమస్తముఁ గంపము నొందఁ గాఁ బురా
తనభవపాపకర్మసముదాయముఁ జిత్తములోఁ దలంచుచున్. 985

సీ. అనుపమతృష్ణ లంతర్వ్యథలఁ జేయ, ఝంఝూనిలజ్వాలజ్వలనచండ
భానుప్రదీప్తితప్తం బైనవాలుకా, మార్గానుగతతప్యమానగాత్రుఁ
డై వీఁపుఁ గశలచే నడువంగ వికలాంగుఁ, డగుచు మార్గమునందు నచట నచట
జాలమూర్ఛిల్లు చాశ్రయశూన్యమగునీళ్ళ, మునుఁగుచు లేచుచు మొనసి పాప

1 'కోరి తిరిసిన వారల ♦ మాటు తిరిసి, బ్రదుకుచును ముది మిక్కిలి. 2 చిత్తము వికలమైన హృషీక' వ్రా. ప్ర. 3 'చనునపరాధిచందం' అ. ప్ర.

తే. రూపమున నంతకుని ముందు నిల్పి యధికు జేసి
వెలయఁ దొంబదితొమ్మిదివేల యోజ
నములు గల మార్గ మను గెలువ మఱి గదల నడచుచుఁ
బూని ధర్మభటుల్ గొంపోవఁ గ్రూరవృత్తి. 986

వ. ఇట్లు యమలోకమార్గంబున నడచుచు ముహూర్తత్రయకాలంబునను సామాన్య దోషి యగువాఁడు ముహూర్తద్వయంబునను నేఁగి యాతనం బొందు నందు.

క. పట్టుదురు కొఱవులను వడిఁ, బెట్టుదు రసిపత్రికలను బెనుమంటలయం
దొట్టుదురు రొంపి ముంచఁగ, ముట్టుదు రప్పపటుత్తు మత్తుం బెలుచన్. 988

ఉ. మొత్తుదు రుగ్ర పత్రములఁ మొత్తుదు రుగ్రగదాసిధారలం
ద్రెంచుదు రొట్టఁ జీరుదురు వ్రేలుదు రంబరమందు నిర్భరం
బ్రుంతురు ఘోరభంగిఁ గఱపింతురు పాములచేత బిట్టు ద్రొ
బ్బించుదురు మీఁద గుండ్లు దిగఁబింతురు దేహముఁ గోసి కండలన్. 989

వ. మఱియుఁ గుటుంబపోషణంబునఁ గుక్షింభరుం డగుచు నధర్మపరుండై భూతద్రోహంబున నతిపాపాత్ముండై నిరయంబునం బొంది జనంబులు గోలుపడి మొఱ వెట్టునాతఁడు నరకంబునం [1]పరస్పరసంబంధంబునఁ గల్పింపంబడిన తమిస్రాంధతామిస్రరౌరవాది లగు నరకంబులం బడి తీవ్రంబు లయిన బహుయాతనలను ననుభవించి క్షీణపాపుండై పునర్నరత్వంబునం బొందు నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 990

-: పురుషుండు స్త్రీయుదరంబునం బిండోత్పత్తిక్రమంబుఁ దెలుపుట. :-

సీ. కైకొని మఱి పూర్వకర్మానుగుణమున, శశ్వత్ప్రకాశకుం డీశ్వరుండు
పురుషుని సాన్నిధ్యమున కర్మమువల జీవుండు, దేహసంబంధంబుఁ దివిరి తాల్ప
బోరి కొని పురుష రేతంబు నుదర దధి, యై వనితాగర్భంబునందుఁ జొచ్చి
కైకొని యొక రాత్రిఁ గలిలంబు పంచరాత్రములఁ బుద్బుదమును దశమదివస

తే. మున మఱి గర్భమంధునంత యామాసంత మీఁదఁ, బేశియగు నంత మీఁదటఁ బేర్చి యండ
కల్పమగు నొక్కనెలను సకలము నను మాసద్వయముచే మొనను గరచరణములుఁ బొడము

వ. మఱియు మాసత్రయంబున నఖరోమాస్థిచర్మంబులు లింగచ్ఛిద్రంబులును గలిగి నాలవమాసంబున సప్తధాతువులును బంచమమాసంబున క్షుత్తృష్ణలును గలిగి [2]షష్ఠమాసంబున నుల్బముచేతం బొదువంబడి తల్లికుక్షిని దక్షిణభాగంబునం దిరుగుచు మాతృభుక్తాన్నపానంబులవలనఁ దృప్తిం బొందుచు నేధమానధాతువులు గల్గి జంతుసంకీర్ణం బగు విణ్మూత్రగర్తంబునం దిరుగుచుఁ గ్రిమిభక్షిత శరీరుండై మూర్ఛలం బొందుచుఁ దల్లి భక్షించిన కటుతిక్తోష్ణలవణామ్లాద్యుల్బణంబు లైన రసంబులచేతం బరితప్తాంగుం డగుచు జరాయువునం గప్పంబడి

1. పరస్పరం బను నెన్మిదాంధ. 2. షష్ఠంబున నుల్బముచేత. 3. సాన్నిధ్యంబున

బహిఃప్రదేశంబునందు నాంత్రములచేత బద్ధుండై కుక్షియందు శిరంబు మోపి కొని భుగ్నంబైన పృష్ఠగ్రీవోదరుండై (స్వాంగచలనంబునందు నసమర్థుం డగుచు) బంజరంబునందుండు శకుంతంబు చందంబున నుండి దైవకృతంబైన జ్ఞానంబునం బూర్వజన్మదుష్కృతంబులు దలంచుచు దీర్ఘోచ్ఛ్వాసంబు సేయుచు నేసుఖలేశంబునం బొందక వర్తించు నంత నేడవ నెలయందు లబ్ధజ్ఞానుండై చేష్టలు గలిగి [1]విట్క్రిమిసోదరుండై యొక్కెడ నుండక సంచరించుచుం బ్రసూతిమారుతంబుచేత నతివేపితుండగుచు యాచమానుండు (దేహాత్మదర్శియై పునర్గర్భవాసంబునకు భీతుండు నగుచు బంధనభూతం బగు సప్తధాతువులచే బద్ధుండై) కృతాంజలిపుటుండై దీనవదనుండై జీవుండు దా నెవ్వనిచే నుదరంబున వసియింప నియమింపంబడె నట్టి సర్వేశ్వరుని నిట్లని స్తుతియించు.

గర్భస్థుండగు జీవుండు భగవంతుని స్తుతియించుట.

క. అనయమును భువనరక్షణమునకై స్వేచ్ఛానురూపములను బుట్టెడివి 992
ష్ణుని భయవిరహిత మగుపదవనజయుగంబు బట్టి గొల్తు నవారితశక్తిన్. 993

వ. అదియునుం గాక పంచభూతవిరహితుండయ్యుం బంచభూతవిరచితంబైన శరీరంబునందుఁ గప్పంబడి యింద్రియగుణార్థచిదాభాసజ్ఞానుండైన నేను. 994

సీ. ఎవ్వాఁడు నిఖిలభూతేంద్రియమయ మగు మాయా[2]వలంబనమహితకర్మ
బద్ధుఁడై వర్తించునట్టిది దండవ్యామానంబగు జీవచిత్తంబునందు
నవికారమై శుద్ధమై యఖండజ్ఞానమున నుండు వానికి ముఖ్యచరితు
నకు నకుంఠితశౌర్యునకుఁ బరంజ్యోతికి, సర్వజ్ఞునకుఁ గృపాశాంతమతికిఁ

తే. గడఁగియుఁ బ్రకృతిపురుషులకంటెఁ బరముఁడగు నవ్వానికి మ్రొక్కెద సన్మదీయ
దుర్భరోదగ్రభీకరగర్భనరకవేదనలఁ జూచి శాంతిఁ గావించుకొఱకుఁ 995

సీ. [3]అనవుఁడు సుతునకు జనని యిట్లనుఁ దగ, మహితాత్మ యెవ్వని మాయచేత
ఘనమోహులై గుణకర్మనిమిత్తసంసారికమార్గసంచారమునను
ధృతి సెడి యలసి యెద్దిక్కు నెఱుంగక, హరిపదధ్యానంబు నాత్మ మఱచి
యుండువారలకు నేరీతియు నమ్మహాపురుషుననుగ్రహబుద్ధి లేక

తే. తద్గుణధ్యానతన్మూర్తిదర్శనములు, గోచరించుట యెట్లు నాకును బ్రబోధ
కలితముగ నానతిమ్మన్నఁ గపిలుఁ డనియె, నంబతోడను సుగుణకదంబతోడ.

వ. అట్టి యీశ్వరుండు గాలత్రయంబునందును జంగమస్థావరాంతర్యామి యగుటం జేసి జీవకర్మమార్గంబులం బ్రవర్తించువారు తాపత్రయనివారణంబుకొఱకు భజియింతు రని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 997

క. జనయిత్రి గర్భమందుల ఘనకృమి విణ్మూత్రరక్తగర్తములోనన్

1 విష్ఠాసోదరుండై. 2. వలంబిత. 3. అనవుడు సుతునకు దేవహూతి యిట్లను.

మునుఁగుచు జఠరాగ్నిని దిన,దినమును దంతప్యమానదేహుం డగుచున్. 998

ఆ. దీనవదనుఁ డగుచు దేహి యీ దేహంబు,వలన నిర్గమింపఁ దలఁచి చనిన నెలలు నెన్నికొనుచు నెంకొని గర్భంబు,వలన వెడలఁద్రోయుఁవారుగలరె. 999

వ. అని తలంచుచు దీనరతికుం డయి నపుండరీకాక్షుండు దన్ను గర్భనరకంబువలన సిమ్ముక్తునిం జేయనమ్మహాత్మునికిఁ బ్రత్యుపకారంబు సేయలేమికి నంజలిమాత్రంబు సేయం దగునట్టిజీవుండ నైననేను శమదమాదియుక్తంబైనశరీరంబునందు విజ్ఞాన దీపాంకురంబునందుఁ బురాణపురుషు నిరీక్షింతు నని మఱియు నిట్లనియె 1000

సీ. [1]నెలకొని బహుదుఃఖములకు నాలయ మైన,యీగర్భనరకము నేను వెడలఁ జాల బహిఃప్రదేశమునకు వచ్చిన, ననుపమ దేవమాయావిమోహి తాత్ముండ నై ఘోర మైనట్టిసంసార, చక్రమందును బరిభ్రమణశీలి నై యుండవలయుఁ గాన నిది గాన గర్భంబు,నం దుండుశోకంబు నపనయించి

తే. యాత్మ కినయంబు సారథి యైనయట్టి,రుచిరవిజ్ఞానమునఁ దమోరూప మైన భూరిసంసారసాగరోత్తారణంబు, సేసి యీయాత్మ నరసి రక్షించుకొందు.

వ. మఱియును. 1002

చ. పరఁగుచు నున్నదుర్వ్యసనభాజన మై ఘనదుఃఖమూల మై యరయఁగఁ బెక్కుతూంట్లు గల దై క్రిమిసంభవ మైనయట్టిదు స్తరబహుగర్భవాసములసంగతి వాన్పుట కై భజించెదన్ సరసిజనాభభూరిభవసాగర తారకపాదపద్మముల్. 1003

క. అని కృతనిశ్చయుఁ డయి యే,చినవిమలజ్ఞాని యగుచు జీవుఁడు గర్భం బున నసలఁ నొల్లకుండం,జననమొనసవమాసములును జన నట యంతన్. 1004

వ. దశమమాసంబున వాని నధోముఖుం గావించిన నుచ్ఛ్వాసనిశ్వాసంబులు లేక ఘనదుఃఖభాజనుండు విగతజ్ఞానుండు [2]రక్తదిగ్ధాంగుండు నై విష్ఠాస్థక్రిమియుంబోలె నేలం బడి యేడ్చుచు [3]జ్ఞానహీనుం డై జడుండునుంబోలె నుండి యంత నిజ భావాసభిజ్ఞు లగునితరులవలన వృద్ధిం బొంచుచు నభిమతార్థంబులఁజెప్పనేరక యనేకకీటసంకులం బయిసపర్యంకంబునందు శయానుం డై యవయవంబులు గండూయమానంబు లైన గోకి నేరక యాసనోత్థానగమనంబుల నశక్తుం డై తనశరీరచర్మంబు మశకమత్కుణమక్షికాదులు వొడువఁ గ్రిములచే వ్యథంబడు క్రిమియుంబోలె) దోధూయమానుం డై రోదనంబు సేయుచు విగతజ్ఞానుం డై మెలంగుచు శైశవంబునం దత్తత్క్రియానుభవంబుఁ గావించి పౌగండవయోను రూపంబు లగునధ్యయనాదిదుఃఖంబు లనుభవించి తదనంతరంబ యౌవనంబు ప్రాప్తం బైన నభిమతార్థఫలప్రాప్తికి సాహసపూర్వంబు లగువృథాగ్రహం బులు సేయుచుఁ గాముకుం డై పంచమహాభూతారబ్ధంబగుదేహంబందుఁ బెక్కు

1. బలకొని: జునికొని 2. రక్తవిణ్మూత్రపంకిలుండు నై నేలం. 3 నంతఁ బరులచే వృద్ధిం

వారలు నహంకారమమకారంబులం జేయుచు దదర్థంబులైనకర్మంబు లాచరించను సంసారబద్ధుం డగుచు దుష్పురుషసంగమంబున శిశ్నోదరపరాయణుండై వర్తించుచు (నజ్ఞానంబునం జేసి వర్ధిష్యమాణరోషుం డగుచుం దత్ఫలంబు లగు దుఃఖంబు లనుభవించుచుం గాముకుం డై నిజనాశంబునకు హేతువు లగుకర్మంబులం బ్రవర్తించు) చుండు మఱియును. 1005

సీ. జనని సత్యంబు శౌచంబు దయయును ధృతియు మానంబు బుద్ధియు సిగ్గు క్షమయు యశమును శమమును దమమును, మొదలుగాఁగలగుణంబులు నశించు జనుల కసత్సంగమున నని తెలిసి, వెండియు సిట్లను వినుము మూఢహృదయులు శాంతివిహీనులు దేహాత్మబుద్ధులు సంగనామోహపాశ

తే. బద్ధకేళీమృగంబులపగిదిఁ దగిలి, పరవశస్వాంతముల శోచ్యభావు లైన వారిసంగతి విడుపంగవలయు నందు, నంగనాసంగమము దోషమంద్రు గాన.

వ. దీని కొక్కయితిహాసంబు గలదు తొల్లి యొక్క నాఁడు ప్రజాపతి దనకూఁతు రయినభారతి (మృగీరూపధారిణియై యుండం) జూచి తదీయరూపరేఖావిలాసంబులకు నోటువడి వివశీకృతాంతరంగుండును విగతత్రపుండును నై [1]తానును మృగరూపంబు నొంది తదనుధావనంబు హేయం బని తలంపక ప్రవర్తించెం గావున సంగనాసంగమంబు వలన (దస్మదీయనాభీకమలసంజాతచతుర్ముఖనిర్మితమరీచ్యాద్యుద్భూతకశ్యపాదికల్పితదేవమనుష్యాదులందు) నామాయాబలంబునం గామినీజనమధ్యంబున విఖండితమనస్కుండు గాకుండఁ బుండరీకాక్షుండైన నారాయణఋషికిం దక్కనన్యులకు నెవ్వరికిం దీర దని వెండియు నిట్లనియె.

తే. రూఢి నామాయ గామినీరూపమునను
బురుషులకు నెల్ల మోహంబుఁ బొందఁ జేయుఁ
గాన పురుషులు సతులసంగంబు మాని
యోగవృత్తిఁ జరించుచు నుండవలయు. 1008

క. ధీరతతో మత్పదసరసీరుహసేవానురక్తిఁ జెందినవారల్
నారీసంగము నిరయద్వారము గా మనములందుఁ దలఁపుదు రెపుడున్. 1009

క. హరిమాయావిరచిత మై, తరుణీరూపంబుఁ దాల్చి ధరఁ బర్వినబంధురతృణపరివృతకూపము, కరణిసదియు మృత్యురూపకం బగు మఱియున్.

చ. ధనపశుపుత్త్రమిత్త్రవనితాగృహకారణభూత మైనయీ
తనువున నున్నజీవుఁడు పదంపడి యెట్టిశరీర మెత్తిన
న్ననుగత మైనకర్మఫల మందక పోవఁగ రాదు మిన్నుఁ బ్రాఁ
కిన భువిఁ దూఱినన్ దిశల [2]గీల్కొని యెచ్చట నైన డాఁగినన్. 1011

వ. అట్టి(పురుషరూపంబునొందిన)జీవుండు నిరంతరస్త్రీసంగంబుచే విత్తాపత్యగృహాది

1. తాను గారానిపని సేసెం గావున. 2 గ్రుమ్మరిన నెచ్చట నైన.

ప్రదం బగు స్త్రీసంగంబు నొందు నీకమంబున సంసారరూపం డగుజీవుండు
మన్మాయచేఁ బుత్రదారాదులంబ నొంది ధనాదులం దగుభక్తిని నాత్మబంధ
కారణం బగుమృత్యువనకు కారణంగ వాయువు మఱియు జీవోపాధిభూతం
బగులింగదేహంబుచే స్వార్జితకర్మ తలోకంబులను బొంది లోకాంతరంబు నొందు
చుం బ్రారబ్ధకర్మఫలంబుల ననుభవించుచు పరంగ గర్వాదులం దాసక్తుండగుచు
(ప్రాయంబు గానంబున ననకులను భిన్నం డగుటఁ జను వ్యాగంబునకు మృత్యు
వగుసందంబున జీవంబు) భూతేంద్రియమనోమయం బైనదేహంబు గలిగి
యుండు నట్టికేవలశరీరంబగు వదనంబు నావిర్భావంబై జన్మంబుం గాన సకల
వస్తువులు జనుబు గలుగక జీవునకు సాధనంబు నేత్రేంద్రియంబు కావున
ద్రష్టృత్వయోగ్యతాకారంబున (ద్రష్టకు జన్మమరణంబులు లేవు
గావున) భయకార్పణ్యంబులు విడిచి సంభ్రమంబు మాని [1]జీవప్రకారంబుజ్ఞానం
బునం జేసి ధీరుండై ముక్తసంగుండగుచు యోగవైరాగ్యయుక్తుం డై
సమ్యగ్జ్ఞానంబున మాయావినిర్మితం బైన లోకంబున (దేహాదులం దాసక్తిమాని)
వర్తింప వలయు నని చెప్పి వెండియు ని ట్లనియె. 1012

సీ. గృహమందు వర్తించు గృహమేధు లగువారు, మహితధర్మార్థకామములకొఱకు
సంప్రీతు లగుచు ద[2]... నానుష్ఠాన, నిరతు లై వేదనిర్ణీతభూరి
భగవత్సమర్చనభక్తివిరహితు, లై దేవతాపూజల సనుదినంబు
భజియించుచును భక్తి [3] శ్రద్ధతోఁ బితృకర్మములు, సేయుచు నెప్పుడు శిష్టచరితు
తే. లగుచుఁ దగ దేవపితృసువ్రతాఢ్యు లగుచు
కావ్యపిత్త్రులు ధూమాదిగతులఁ జంద్ర,
లోకమును జెంది పుణ్యంబు లుడుగ మఱియు
మరలి వత్తురు భువికి జన్మంబు నొంద. 1013

వ. అదియునుం గాక. 1014

తే. ప్రళయకాలానంతభోగితల్పంబునందు, యోగనిద్రాళు వై హరి యున్నవేళ
సకలలోకంబులును విలయంబు నొందు, నట్టిసర్వేశ్వరుని గూర్చి యలఘుమతులు

మ. పరికింపన్ నిజభక్తియుక్తిగరిమం బాటిల్లు సంకేరుహో
దరవిశ్వస్థసమస్తధర్మముల సంగత్యాగు లై సంగముం
బరివర్జించి విశుద్ధచిత్తు లగుచుం బంకేజపత్త్రేక్షణో
త్తరధర్మైకనివృత్తు లై సతతముం దైత్యారిఁ జింతించుచున్. 1016

సీ. మఱియు నహంకారమమకారశూన్యు లై, యర్థి వర్తించుచు నర్చిరాది
మార్గగతుం డనుపమహాసియుచరితుండు, విశ్వతోముఖుండును విమలయశుఁడు

1. జగత్ప్రకారంబు. 2. నైన, ముఖ్యభగవద్ధర్మములకుం బరా, 3 నిజవర్ణధర్మగరిమం,

జగదుద్భవస్థానసంహారకారణుం, డవ్యయుం డజుఁడుఁ బరాపరుండుఁ
బురుషోత్తముండు నవపుండరీకాక్షుండు, నైన సర్వేశ్వరునంతికంబుఁ బొంది
తే. సూరినిర్ధూతపావనాత్మీయమార్గమునను, బ్రవిమలానందతేజోవిరాజమాన
దివ్యపదమున సుఖియింతు ధీరమతులు, మరలి రారెన్నఁ డేనిని జన్మములఁ బొంద.

వ. మఱియుఁ బరమేశ్వరదృష్టిచే హిరణ్యగర్భు నుపాసించువారు సత్యలోకంబున ద్విపరార్ధావసానం బగు ప్రళయంబునందుఁ బ్రపంచాత్మకుం డగుచతురాననుం బరమాత్మరూపంబున ధ్యానంబు సేయుచు నుండి పృథివ్యప్తేజోవాయ్వాకాశమానసేంద్రియ(శబ్దాది)భూతాదులతోడం గూడ (లోకంబును) బ్రకృతియందు లీనంబు సేయ సర్వేశ్వరుండు సకలసంహర్త యగుసమయంబున గతాభిమానంబులు గలిగి బ్రహ్మలోకవాసు లగువాత్మలు బ్రహ్మతోడంగూడి [1]పరమానందరూపుండును సర్వోత్కృష్టుండును నగుపురాణపురుషుం బొందుదురు గావున నీవు సర్వభూతహృత్పద్మనివాసుండును [2]శ్రుతానుభావుండును నిష్కళంకుండును నిరంజనుండును నిర్ద్వంద్వుండును నగుపురుషుని భావంబుచే శరణంబు నొందు మని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 1018

మ. సకలస్థావరజంగమప్రకృతికిం జెప్పంగ దా నాద్యుఁ డై
యకలంకస్థితిగర్భుఁడుం బరముఁడున్ దా నైనట్టియీశుండు సే
వకయోగీంద్రకుమారసిద్ధమునిదేవశ్రేణి యోగప్రవ
ర్తకుఁ డై తన్ను భజింపఁ జూపు సగుణబ్రహ్మంబు లీలాగతిన్. 1019

సీ. అట్టిసర్వేశ్వరుం డయ్యు నక్కాలంబు, లంతఁ దద్గుణవ్యతికరమున
జనియించుచుండు నీచాడ్పున ఋషిదేవగణములు దమతమకర్మనిర్మి
[3]తైశ్వర్యపారమేష్ఠ్యములందు మమత్వ, మునఁ బొందియధికారములు వహించి
వర్తించి క్రమ్మఱ వత్తురు మఱియొండ, తామూలకర్మానుసారమైన
తే. మనములను జాలఁ గలిగి స్వకర్మములను, శ్రద్ధతోఁ గూడి యప్రతిషిద్ధమైన
నిత్యనైమిత్తికాచారనిష్ఠు లగుచుఁ, దగి రజోగుణకలితచిత్తములు గలిగి.

వ. సకాములై యింద్రియజయంబు లేక పితృగణంబుల నెల్లప్పుడుఁ బూజించుచు గృహంబులయందు వర్తించి హరిపరాఙ్ముఖు లగువారు త్రైవర్గికపురుషు లని చెప్పంబడుదురు. 1021

[4]చ. వినుతగుణోత్తముండును సుమహద్విక్రముఁ డైనహరిన్ భజించి త

---

1. 'యమృతరూపుం డనుపురాణ. 2. మహానుభావుని శరణం' వ్రా. ప్ర. 3. తము లైనయై శ్వర్యతము లనుపురుషులఁ బొంది మయ్యధికార. 4. చ. వినుతగుణోత్తముండు నుదువిక్రముఁడు న్నగుచున్ విష్ణుకీర్తనను చిరామృతంబు ప్రమదంబునఁ గ్రోలుట మాని మర్త్యుఁ డల్పా, విని యనమంచు వారలు వివేకవిహీనత నాకర్ణించి యజ్ఞ సుమనోరాజ్యవిధేయులు మాని పురీషము మెక్కుచాడ్పు నన్. అని వ్రా. ప్ర.

న్మనసు లసత్కథామృతము ♦ మానుగఁ గ్రోలుట మాని దుష్కథల్
విని మన నుండు చుండురు విశేష ♦ హీనత నూర్పబంది యా
త్త్రస సాధురాజ్యభక్ష్యములు ♦ మాని పురీషము కేఁగుచాడ్పునన్. 1022

చ. అటువడ ధూమమార్గగతు ♦ లై పితృలోకముఁ బొంది పుణ్యముం
బోఁ గిసినాఁగ [1]దొంటితమపుత్త్రులకుం దగఁ దాము పుట్టి వి
హ్వలమతి గర్భగోళపతనాదిపరేతధరాగతాంత మై
వెలసినకర్మమిం దనుభవింతురు గావున నీవు భామినీ. 1023

క. విను సర్వభావములఁ బరమ ♦ మని సనఘు ననంతు నీశుఁ ♦ బురుషోత్తము న
న్ననయము భజియింపుము మోదమునఁ ♦ బునరావృత్తి లేనిముక్తి లభించున్.

వ. అని చెప్పి యెండియు నిట్లనియె (భగవంతుం డగువాసుదేవునియందు బ్రయుక్తం బగుభక్తియోగంబు బ్రహ్మసాక్షాత్కారసాధనంబు లగువైరాగ్యజ్ఞానంబులం జేయు నట్టిభగవద్భక్తియుక్తం బైనచిత్తం (బింద్రియవృత్తులచే సమంబు లగు) సర్వంబులందు వైషమ్యంబును బ్రియాప్రియంబులను లేక నిస్సంగంబు సమదర్శనంబు హేయోపాదేయవిరహితంబు నై యారూఢం బైనయాత్మపదంబు నాత్మచే) జూచు చుండుజ్ఞానపురుషుండును బరబ్రహ్మంబును బరమాత్ముండు నీశ్వరుండును నగుపరమపురుషుం డేకరూపంబు గలిగి (యుండియు) దృశ్యద్రష్టకరణంబులచేతం బృథగ్భావంబును బొందుచుండు నిదియ యోగికి (సమగ్రంబగు) యోగంబునం జేసి ప్రాప్యం బగుఫలంబు గావున విషయవిముఖంబు లగు నింద్రియంబులచేత జ్ఞానరూపంబును హేయగుణరహితంబును నగుబ్రహ్మంబు మనోవిభ్రాంతిం జేసి [2]శబ్దాదిధర్మం బగునర్థరూపంబునం దోఁచు నది యెట్టులర్థాకారంబునం దోఁచుఁ నని యడిగితి వేని నహంకారంబు గుణరూపంబునం జేసి త్రివిధంబును భూతరూపంబునం బంచవిధంబును నింద్రియరూపంబున నేకాదశవిధంబును నై యుండు జీవరూపుం డగువిరాట్పురుషుండు జీవవిగ్రహం బైన యండంబు జగంబునం దోఁచు చుండు దీని శ్రద్ధాయుక్తం బగునభక్తిచేత యోగాభ్యాసంబునం జేసి సమాహితమనస్కుం డై నిస్సంగత్వంబున విరక్తుం డైనవాఁడు వొడగనుచుండు నది యంతయు బుధజనపూజనీయచరిత్రవుగావున నీకుం జెప్పితి సర్వయోగసంప్రాప్యుం డగునిర్గుణుండు భగవంతుం డని చెప్పిన జ్ఞానయోగంబును మదీయభక్తియోగంబును నను రెండు నొక్కటియ యింద్రియంబులు భిన్నరూపంబులు గావున నేకరూపం బయినయర్థం బనేకవిధంబు లగునట్ల యేకం బగుబ్రహ్మం బనేకవిధంబులుగఁ దోఁచు మఱియును. 1025

సీ. అంబ నారాయణుం ♦ డఖిలశాస్త్రములను, సమధికానుష్ఠితసవనతీర్థ
దర్శనజపతపోధ్యయనయోగక్రియా, దానకర్మంబులఁ ♦ గానఁబడఁడ

1 ప్రా-చి-త్రోన. 2యర్థాకారంబునం దోఁచు.

యేచినమనము బాహ్యేంద్రియంబులఁ గెల్చి, సకలకర్మత్యాగసరణి నొప్పి
తలకొని యాత్మతత్త్వజ్ఞానమున నుంచి, యడఁగక వైరాగ్యయుక్తిఁ దనరి

తే. మహితఫలసంగరహితధర్మమునఁ దనరు
నట్టిపురుషుండు దలపోయ నఖిలహేయ
గుణములను బాసి కల్యాణగుణవిశిష్టుఁ
డైనహరి నొందుఁ బరమాత్మ ననఘుఁ డగుచు. 1026

వ. అది గావున నీకుం జతుర్విధభక్తియోగప్రకారంబుఁ జెప్పితి నెఱింగించితి నది యునుం గాక కాలరూప యగుమదీయగతి జంతుప్రలయందు నుత్పత్తివినాశ రూపంబుల నుండు నవిద్యాకర్మనిర్మితంబు లైనజీవునిగతు లనేకప్రకారంబు లై యుండు నదియు జీవాత్మ వానియందుం బ్రవర్తించి యుత్క్రాంతి యిట్టి దని యెఱుంగక యుండు నని చెప్పి మఱియు ని ట్లనియె (నిట్టియతిరహస్యం బగు) సాంఖ్యయోగప్రకారంబు ఖలునకు నవినీతునకు జడునకు దురాచారునకు డాంభికునకు నింద్రియలోలునకుఁ [1]బుత్త్రదారాగారాద్యత్యంతాసక్తచిత్తునకు భగవద్భక్తిహీనునకు విష్ణుదాసులయందు ద్వేషపడువానికి నుపదేశింప వలవదు శ్రద్ధాసంపన్నుండును భక్తుండును వినీతుండును ననసూయుండును సర్వభూతమిత్త్రుండును శుశ్రూషాభిరతుండును బాహ్యార్థజాతవిరక్తుండును శాంతచిత్తుండును నిర్మత్సరుండును శుద్ధాత్ముండును మద్భక్తులయందుఁ బ్రేమ గలవాఁడును నన్యకాంతావిముఖుండును నిష్కాముండును నగునధికారికి నుపదేశింప నర్హం బగునీయుపాఖ్యానం బేపురుషుం డేని బతివ్రత యగు నుత్తమాంగన యేని శ్రద్ధాభక్తులు గలిగి మదర్పితచిత్తంబున నినుఁ బఠియించు నట్టిపుణ్యాత్ములు మదీయదివ్యస్వరూపంబుఁ బ్రాపింతు రని చెప్పె నని మైత్రేయుండు విదురునకు వెండియు ని ట్లనియె నీప్రకారంబునం గర్దమదయిత యైన దేవహూతి గపిలుని వచనంబులు విని నిర్ముక్తమోహపటల యగుచు సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి తత్త్వవిషయాంకితసాంఖ్యజ్ఞానప్రవర్తకం బగుస్తోత్రంబు సేయ నుపక్రమించి కపిలున కి ట్లనియె. 1027

సీ. అనయంబు వినుమిం ద్రియార్థమనోమయం, బును భూతచయమయంబును నశేష
భూరిజగద్బీజభూతంబును గుణప్రవాహకారణమును నై వలను మెఱయు
[2]నారాయణాభిఖ్య నాఁ గలభవదీయ, దివ్యమంగళమూర్తి దేజరిల్లు
జారుభవద్గర్భసంజాతుఁ డగునట్టి, కమలగర్భుండు సాక్షాత్కరింప[3].

తే. లేక మనమునఁ గనియె ననేకశక్తి, వర్గములు గల్గి సుగుణప్రవాహరూప
మంది విశ్వంబు దాల్చి సహస్రశక్తికలితుఁ డై సర్వకార్యముల్ కలుగఁ జేయు.

---

1. 'గృహక్షేత్రపుత్త్రదారాసక్తునకు. 2. నారాయణంబు ననంగల. 3. చె నది యు నానా విధంబు లై యలరుశక్తి...కలిత మై సర్వ' ప్రా. ప్ర.

వ. అంత. 1029

తే. [illegible] క్రియాయోగం[illegible], [illegible] యెంతి [illegible] నిఖిల
భూ[illegible] మహా[illegible] [illegible].

ఆ. [illegible] నవిగ్రహ [illegible] మహాత్మ నీవు
[illegible] నిష్ఠ [illegible] నిన్నుఁ [illegible].

వ. అట్టి పరమాత్మునిం [illegible]. 1032

సీ. నదిగ [illegible] రక్షణంబులు జేసె [illegible] వరాహ నార
సింహ [illegible] లంగ్రీడ [illegible], దుష్టనిగ్రహము శిష్టపాల
నము గావించు నయ్యా [illegible] నిరతి[illegible] నిర్గుణుండ వగిన
చతుర [illegible] తత్త్వవిజ్ఞానప్రదుండ వైన, [illegible] మహాత్మ

తే. [illegible] వాక్రువ్వ నలవి గాదు, [illegible] వర్ణింపలేవ
నెఱిఁగి సంస్తుతి సేయ నే నెంతదాన, [illegible] తగుణశీల మాటలు వేయు నేల.

వ. అదియునుం గాక 1034

క. ధీమహిత భవన్మంగళనామ స్మరణానురక్తి [illegible] గలహీనుల్
శ్రీమంతు లగుదు రగ్నిష్టోమాదిక్ర[illegible] శుద్ధులు దలఁపన్. 1035

వ. అదియునుం గాక. 1036

క. నీనామస్తుతి శ్వపచుం, డైనను జిహ్వాగ్రమందు నను సంధించెన్
వానికి సరి భూసురుఁడుం, గా నేరఁడు చిత్ర మిది జగంబుల నరయన్. 1037

ఉ. [illegible]విధ మాహాత్మ్యలం దెలిసి యెప్పుడు సజ్జనసంగతుల్ జగ
త్పావన [illegible] గుణకథా[illegible] [illegible]ర్వాత్మ
[illegible] [illegible]ఫల [illegible] సవేదనుల్
[illegible] గావునను వారలు ధన్యులు మాన్యు [illegible]. 1038

వ. అది గావునఁ బరబ్రహ్మంబవును బరమపురుషుండవు [illegible] ప్రత్యగాత్మవై విభావ్యుండ
వును సమస్తజనపాపనివార[illegible] ప్రకాశించు [illegible] వేదగర్భుండవును శ్రీమహా
విష్ణుండవును నగు నీకు వందనంబు లాచరించెద నని స్తుతియించిన బరమపురు
షుండును మాతృవత్సలుండును నగు కపిలుండు కరుణారసార్ద్రహృదయకమలుం
డై జననిం [illegible] ట్లనియె. 1039

తే. [illegible]సుఖరూపమును మోక్ష[illegible]బు, నైన యీయోగమార్గమే యంబ నీకు
నెఱుఁగ వివరించి చెప్పితి నిది దృఢంబు, గాఁగ భక్తి ననుష్ఠింపు కమలనయన.

క. జీవన్ముక్తి లభించుం, గావున నేమఱక తలఁపు కైకొని దీనిన్
ఆవిరి నొల్లనివారికిఁ, దావల మగు మృత్యుభయము దవ్వగు సుఖమున్

క. అని యిట్లు దేవహూతికి, మన మలరఁగఁ గపిలుఁ డాత్మమార్గం బెల్లన్
వినిపించి చనియె నని విదురునకున్ మైత్రేయమునివరుం డెఱిఁగించెన్. 104

వ. అట్లు కపిలుండు దెలిపిన విని దేవహూతియుం బుత్త్రుండు సెప్పినయోగమార్గం బున విజ్ఞానంబు గలిగి యుండియుం బెనిమిటి యైనకర్దముండుం దనయుం డైన కపిలునిం బాసి వినష్టపుత్త్రంబు గలగోవుచందంబునం దల్లడిల్లుచుఁ గపిలమహా మునిం దలంచుచుం గర్దమతపస్సముపార్జితం బైనయట్టి. 1043

ఉ. మాకతసౌరభప్రసవమంజులపక్వఫలప్రవాళభా
రానతచూతపోతవిటపాగ్రనికేతనరాజకీర¹స
మ్మానిసుఖానులాపపరిశ్రమసంగతకర్దమతాపనాశ్రమో
ద్యానవనప్రదేశకమలాకరతీరనికుంజపుంజముల్. 1044

వ. వెండియు. 1045

సీ. అంచితస్ఫటికమయస్తంభదీప్తిచేఁ, గొమరారు మరకతకుడ్యములను
సజ్జాతివజ్రాలసజ్జాలరులచే, భాసిల్లునీలసోపానములను
దీపించుచంద్రకాంతోపలవేదుల, విద్రుమగేహళీవిలసితముల
హాటకరత్నకవాటశోభితములు, నూతనసౌధశాలాంగణముల

తే. సరసపయఃఫేనపటలపాండురకరీంద్ర, దంతనిర్మితఖట్వాంగశ్లక్ష్ణపటవి
రచితశయ్యాళులను జాళువాగాంత లగ్న, కనకపీఠాదివస్తుసంఘములను నెల్ల. 1046

వ. మఱియును వివిధకుసుమసౌగంధికబంధురసుగంధానుబంధిగంధవహాశోభితం బును సరసకందనిష్యందమకరందరసపానమగనదిందిందిరసందోహఝుంకార సంకులంబును నై చెలువారుబావులు గలిగి పురందరసుందరీవందితం బైన కర్దమాశ్రమంబుఁ బరిత్యజించి కుటిలంబు లైనకుంతలంబులు జటిలంబులుగా ధరియించి సరస్వతీబిందుసరోవరంబులం ద్రిషవణస్నానంబు గావించుచు నుగ్ర తపోభారంబునం గృశీభూతశరీర యై నిజకుమారుండును బ్రసన్నవదనుండును గపిలనామధేయుండును నగునారాయణుని (సమస్తన్యస్తచింతలచే) ధ్యానంబు సే యుచుం బ్రవాహరూపం బైనభక్తియోగంబునను నధికవైరాగ్యంబునను ²యుక్తా నుష్ఠానజాతం బై బ్రహ్మత్వాపాదకం బగుజ్ఞానంబునను విశుద్ధమనంబును గలిగి.

సీ. అనయంబు నాత్మనాశ్రయుఁ డగు విశ్వతో, ముఖుఁ డనంతుఁడు పరముఁ డజుండు
చతురుండు నిజపరిజ్ఞానదీపాంకుర, మహిమనిరస్తసమస్తభూరి
మాయాంధకారుఁ డమేయుఁ డీశ్వరుఁ డగు, నా పరబ్రహ్మంబునం దవిరత
బద్ధతత్త్వజ్ఞానపటలిచే నిర్ముక్త, జీవభావమున విశిష్టయోగ

తే. భవ్యసంప్రాప్తనిర్మలబ్రహ్మభావ, ములను గలిగి సమాధిచే నెలమి దనరు
నపునరావృత్త మగుత్రిగుణప్రధాన, తత్త్వముల నొప్పి సంతతాచారనియతి.

తే. కలలఁ దోఁచినవస్తుసంఘంబుల మేలు, కని కనుంగొనఁగా లేనిక్రమము బోల్కిఁ

---

1. 'శకీనికరానులాప పరికీర్తిత...తీరనికుంజ'. 2. 'బ్రహ్మజ్ఞానంబున నుష్ఠానహేతువు లైన యుక్తానుష్ఠానంబులను విశుద్ధ' వ్రా. ప్ర.

బోలఁగ శరీరాత్మకమగుచు నిష్కాసధూమము, నైనపావకుగతినుండె నంతలోన.

క. గురుయోగక్రియచే నా, సరితలమున కెగసి సత్కృపామయుఁ డగునా
పరమపురుషుఁ జేరి తిరిగిం, పరమానందము గన్న స్వచిత్తత్వమును గల దగుచున్. 1050

వ. ఇట్లు కపిలోక్తమార్గంబున దేవహూతి శ్రీహరియందుఁ గలసె నయ్యంగనారత్నంబు మోక్షంబు నొందిన యా క్షేత్రంబు సిద్ధపదం బను పేరం బరఁగి ప్రసిద్ధి వహించె నంత కపిలుండును దల్లిచేత ననుజ్ఞాతుం డై సిద్ధచారణగంధర్వాప్సరోమునిగణసంస్తూయమానుం డగుచు సముద్రునిచేత దత్తార్ఘ్యపూజనికేతనంబునం బ్రవేశించి సాంఖ్యాచార్యాభిష్టుతం బగుయోగంబు నవలంబించి (లోకత్రయము) శాంతికొఱకు సమాహితుం డై (స్వపిత్రాశ్రమంబు విడిచి) యీశాన్యభాగంబునకుం జనియె నని మైత్రేయమహాముని విదురున కిట్లనియె నిం దుండి యీ యాఖ్యానంబు నాకు గోచరించినరీతి నీకుం జెప్పితి నిది కపిలదేవహూతిసంవాదం బత్యంతపావనంబు కపిలప్రణీతంబు నయినయోగంబు దీనిం బఠియించువారు నెవ్వారు విను వారు నట్టిపుణ్యాత్ములు భగవత్పరు లై గరుడధ్వజుం డైన పుండరీకాక్షుని శ్రీచరణారవిందంబులం బొందుదు రని మైత్రేయుండు విదురున కెఱిఁగించినవిధంబున శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునకుం జెప్పె నని సూతుండు శౌనకాదిమహామునులకుం గథావృత్తాంతంబు సెప్పిన విని ప్రహృష్టహృదయు లై మునికులోత్తము లభవదాస్వాద్యంబగు భగవత్కథామృతంబులు గ్రోలుచుండ మామనంబులు దనివోవ దింక దరువాతివృత్తాంతంబులు మాకు విశదంబుగ వినుపింపు మని యడుగుటయు. 1051

చ. జనకసుతామనోవిమలసారసకోమలచంచరీక చం
దన శరదిందు కుందహార తార మరాళ పటీర చంద్రికా
వినుతయశోవిశాల రఘువీర దరస్మితపద్మపత్త్రలో
చన కమలాంబక ప్రకటచాపవిఖండన వంశమండనా. 1052

తరలము. పరమపావన విశ్వభావన బాంధవ ప్రకరావనా
శరధిశోషణ సత్యభాషణ సత్కృపామయభూషణా
దురితతారణ సృష్టికారణ దుష్టలోకవిదారణా
ధరణిపాలన ధర్మశీలన దైత్యమర్దనఖేలనా. 1053

మాలిని. సుజనగణశరణ్యా దీపితానంతపుణ్యా
ప్రవిమలగుణజాలా భక్తలోకానుపాలా
భవతిమిరదినేశా భానుకోటిప్రకాశా
కువలయహితకారీ ఘోరదైత్యప్రహారీ. 1054

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలిత కవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్త్ర సహజ

పాండిత్యపోతనామాత్య ప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభాగవతంబను మహాపురాణంబునందు విదురనీతియు విదురుతీర్థాభిగమనంబును నుద్ధవసందర్శనంబును గౌరవయాదవకృష్ణాదివృత్తాంతంబు గంగాద్వారంబున విదురుండు మైత్రేయునిం గనుటయు విదురమైత్రేయసంవాదంబును జగదుత్పత్తిలక్షణంబును మహదాదులసంభవప్రకారంబును మహదాదులు నారాయణు నభినందించుటయు విరాడ్విగ్రహప్రకారంబును శ్రీమహాభాగవతభక్తికారణం బగుపద్మసంభవు జన్మప్రకారంబును బ్రహ్మతపంబును బరమేష్ఠికిఁ బుండరీకాక్షుండు ప్రత్యక్షం బగుటయు బ్రహ్మకృతం బయినవిష్ణుస్తోత్రంబును గమలసంభవునిమానససర్గంబును బరమాణువులపుట్టువును భూర్భువస్సువరాదిలోకవిస్తారంబును గాలదివసమాసవత్సరాదినిర్ణయంబును నాయుఃపరిమాణంబును జతుర్యుగపరిమాణంబును బద్మసంభవుసృష్టిభేదనంబును సనకాదులజన్మంబును స్వాయంభువమనుపుజన్మంబును శ్రీహరివరాహావతారంబును భూమ్యుద్ధరణంబును సూకరాకారుం డైనహరిని విధాత స్తుతియించుటయు దితికశ్యపసంవాదంబును గశ్యపుండు రుద్రుని బ్రశంసించుటయుఁ గశ్యపువలన దితి గర్భంబు ధరించుటయుఁ దత్ప్రభావంబునకు వెఱచి దేవతలు బ్రహ్మసన్నిధికిం జని దితిగర్భప్రకారంబు విన్నవించుటయు సనకాదులు వైకుంఠంబున కరుగుటయు నందు జయవిజయుల కలిగి సనకాదులు శపించుటయు శ్రీహరిదర్శనంబును బ్రాహ్మణప్రశంసయు సనకాదులు హరిని నుతించుటయు హిరణ్యకశిపుహిరణ్యాక్షులజన్మప్రకారంబును హిరణ్యాక్షునిదిగ్విజయంబును నవనవరాహహిరణ్యాక్షులయుద్ధంబును బ్రహ్మస్తవంబును హిరణ్యాక్షువధయు నమరగణంబులు శ్రీహరి నభినందించుటయు హరి వరాహావతారవిసర్జనంబు సేయుటయును దేవతిర్యఙ్మనుష్యాదులసంభవంబును గర్దమమహామునితపంబునకు సంతసించి శ్రీహరి ప్రత్యక్షం బగుటయుఁ గర్దముండు స్వాయంభువమనుపుత్త్రి యైన దేవహూతిం బరిణయం బగుటయు దేవహూతిపరిచర్యలకు సంతసిల్లి కర్దముండు నిజయోగకల్పితం బగు విమానంబునందు నిలిచి సహస్రదాసీపరివృత యైన దేవహూతిం గూడ భారతాదివర్షంబులు గలయం గ్రుమ్మరుటయు దేవహూతి గర్దమునివలనఁ గన్యకానవకంబును గపిలునిం గనుటయుఁ దత్కన్యకావివాహంబులును గర్దమునితపోయాత్రయుఁ గపిలదేవహూతిసంవాదంబును శబ్దాదిపంచతన్మాత్రలజన్మప్రకారంబును బ్రహ్మాండోత్పత్తియు విరాట్పురుషకర్మేంద్రియపరమాత్మప్రకారంబును బ్రకృతిపురుషవివేకంబును నారాయణుని సర్వాంగస్తోత్రంబును సాంఖ్యయోగంబును భక్తియోగంబును జీవున కైనగర్భసంభవప్రకారంబును జంద్రసూర్యమార్గంబును బితృమార్గంబును దేవహూతినిర్యాణంబును గపిలమహాముని దపంబునకుం జనుటయు ననుకథలం గలతృతీయస్కంధము. 1055

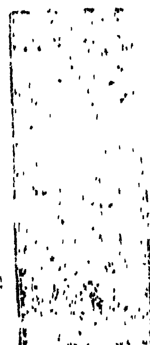
ఓం తత్సద్బ్రహ్మార్పణమస్తు.

శ్రీ

శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభాగవతము

చతుర్థస్కంధము

క. శ్రీమానినీమనోహర

చామీకరవసనసరోజ స్వారాధిప పూజితా

కామాదివిమత ఖలశ్రే

రావణతనుమదభాజన శ్రీరాఘవరామా. 1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠులగు నమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుం డైన సూతుం డిట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుండైన పరీక్షిన్నరేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె. 2

సీ. జననాథ విను గుణశీలుఁడు స్వాయంభువమనునాథచంద్రుఁ డట్లనియె మఱియు స్వాయంభువమనువునకు శతరూపకును ఆకూతి దేవహూతి ప్రసూతి యను ముగ్గురు కన్నియలు ప్రియవ్రతోత్తానపాదులు తనయయుగము జనియింపఁ గాఁ గ్రమంబున నయ్యాకూతిని రుచి కిచ్చె భ్రాతృమతిని

తే. దేవహూతిని కర్దమునకు, బుత్రికాధర్మమునఁ దనయాకూతిఁ బుత్రుఁ బొందఁ బ్రకటముగ రుచి ప్రజాపతి కిచ్చె, మనువు మునుకొని దక్షు నకుఁ బ్రసూతి నొసంగె.

వ. అట్లు వివాహం బైన రుచి ప్రజాపతి బ్రహ్మవర్చస్వియుఁ బరిపూర్ణగుణుండును గావునఁ జిత్తైకాగ్రతం జేసి యాకూతియందు శ్రీవిష్ణుండు యజ్ఞరూపధరుం డగు పురుషుండును జగదీశ్వరి యగు సనాదిలక్ష్మి యమ్మహాత్మునకు నిత్యానపాయిని గావునఁ దదంశంబున దక్షిణ యను కన్యకారత్నంబును మిథునంబు సంభవించె నందు స్వాయంభువుండు సంతుష్టాంతరంగుం డగుచుఁ బుత్రికాపుత్రుండును విలసితతేజోవిభవుండును శ్రీవిష్ణుమూర్తియు నగు యజ్ఞుని దనగృహంబునకుఁ దెచ్చె నంత రుచియుఁ గామగుణయైన దక్షిణ యను కన్యకాలలామం బును దనయొద్దన నిలిపె నంత పరమాత్ముండైన దేవత యగు యజ్ఞుండు దనుఁ బతింగాఁ గోరెడు దక్షిణ యను కన్యకం బరిణయంబై తోషారావాదిమిథునంబు

గావున నది నిషిద్ధంబు గాకుండె నని చెప్పి మైత్రేయుండు వెండియు నిట్లనియె.

క. ధీమహిత యంగ వాడయు, యామా శ్రీలు గల గర్వగర్వసాలి గడలకీ
వేమఱు [1]నళినందించెక్, నాయిధునమవలనఁ బుట్టి సతిబలయత్తు. 5

వ. వారు తోషుండును బ్రతోషుండును సంతోషుండును భద్రుండును శాంతియు నిడస్పతియు నిధ్మండును గవియు విభుండును వహ్నియు సుదేవుండును రోచనుండును నను పన్నిద్దఱు సంభవించిరి (వారలు స్వాయంభువాంతరంబునం దుషితు లను దేవగణంబులై వెలసి రనియు) నీచి మఱీచిప్రముఖమునీంద్రులును యజ్ఞుండును దేవేంద్రుండును మహాతేజోరూపసంపన్ను లయిన ప్రియవ్రతోత్తానపాదులునుం గలిగి పుత్రపౌత్రప్రజనసంకీర్ణంబయిన యామన్వంతరంబు (పాలితం బగుచు) నరిగె మనువు ద్వితీయపుత్రి యైన దేవహూతిం గర్దమున కిచ్చి తద్వంశవిస్తారంబు గావించె నని మున్న యెఱింగించితి వెండియు నమ్మనువు మూఁడవ కూఁతు నైన ప్రసూతి యను కన్యకను (బ్రహ్మపుత్రుండగు) దక్ష ప్రజాపతికి నిచ్చె నా దక్షునకుఁ బ్రసూతివలన నుదయించిన ప్రజాపరంపరల చేత ముల్లోకంబులు విస్తృతంబు లయ్యె మఱియుఁ గర్దమపుత్రికాసముదయంబు బ్రహ్మర్షిభార్య లగుటంజేసి వారివలనం గలిగినసంతానపరంపరల వివరించెద. 6

కర్దమప్రజాపతిసంతతిని దెలుపుట.

సీ. ఘనుఁడు మరీచికిఁ గర్దమాత్మజ యగు,కళ యనుంగన వలనఁ గశ్య
పుం డనుకొడుకును బూర్ణిమ యనువాఁడు,బిడ్డయుఁ బుట్టిరి పేర్చి వారి
వలనఁ బుట్టినప్రజావళిపరంపరలచే, భువనంబు లెల్ల నాపూర్ణ మగుచు
జరగెను బూర్ణిమ జన్మాంతరంబున, హరిపదప్రక్షాళితాంబువులను

తే. గంగయనుపేరఁబుట్టియఁగక్క స్వదేవ. కుల్యయను పేరఁదగునొక్క కూఁతుసఖల
విశ్వసంవ్యాపకుం డగువిరజుఁడ నెడి,తనయు నొక్కని గాంచె మోదంబుతోడ.

క. అనఘుం డత్రి మహాముని, యనసూయావనితవలన నజహరిపురనూ
దనులకళాంశంబుల నం,దనులను ముప్పురం గనియెఁ దద్దయుఁ బ్రీతిన్. 8

క. అనవుడు విదురుఁడు మైత్రేయునిఁ గనుఁగొని పలికె మునిజనతోత్తమ జగతీ
జననస్థితిలయకారణు, లన వెలసిన పద్మగర్భహరిహరు లెలమిన్. 9

క. ఏమిటినిమిత్తం బత్రిమహామునిదరిమునందు ననసూయకును
ద్దామగుణు లుదయ మొరసిన, మైత్రేయుండు పలికె విదురునితోన్. 10

సీ. సుచరిత్ర వినుము విధిచోదితుం డై యత్రి, దపమాచరింపఁ గాంతాసమేతుఁ
డయి ఋక్షనామకులాద్రితటంబున, ఘుమఘుమారావసంకులవిలోల
కల్లోలజాలసంకలితనిర్వింధ్యాన దీజలపరిపుష్టరాజితప్ర

1. 'నళినందించిరి...సమరగణంబుల్' వ్రా. ప్ర.

సూనగుచ్ఛస్వచ్ఛమానితాశోకనాలాశకాంతారత్నాలమునఁ గలిమి
తే. నరయ నచ్చట నిర్ద్వంద్వుఁ డగుచుఁ బ్రాణనియమమున నేకపదమున నిలిచి గాలిఁ
దవులఁ గ్రోలి నిశ్శీభూతదేహుఁ డగుచుఁ, దపము గావించె దివ్యవత్సరశతంబు.
వ. ఇట్లతిఘోరంబైన తపంబు సేయుచుఁ దనచిత్తంబున. 12
క. ఏవిభుఁడు జగదధీశ్వరుఁ డావిభుశరణంబు సొత్తు నతఁ డాత్మసమం
బై నందనుఁ గృపఁ జేయవలనఁ నిచ్చుఁగాక యని తలఁచుచుండన్. 13
చ. మునుకొని యత్తపోధనవినిర్మూలజ్వాలనదహ్యమానుచే
లొనరఁ దిశాంబులుం గరఁగి లోకభవంబైనను జూచి పంకజా
సనమురశాసనత్రిపురశాసను లప్పుడిటేఁగి రప్సరో
జనసరసీసుధర్మవిలసన్నతభూరియశోభిరాములై. 14
వ. అట్లు మునీంద్రునాశ్రమంబు డాయం జనునవసరంబున. 15
చ. అనఘతపోభిరాముఁ డగునత్రిమునీంద్రుఁడు గాంచెఁ దత్ప్రకాం
చనఘనచంద్రికారుచిరచారువిహంగమవాహనాగనా
దనవృషభేంద్రవాహుల నుదారకమండల చక్రశూలసా
ధనుల విరించివిష్ణుపురదాహుల వాక్యనాలాంబికేశులన్. 16
వ. వారిని గృపావలోకనమందహాససుందరవదనారవిందంబులు గలమహాత్ముల
నవలోకించి యమందానందకందళితహృదయుండై దండప్రణామంబు లాచరించి సాష్టాంగదండ
ప్రణామంబు లాచరించి కృతాంజలి గాంచి నిటలతటఘటితకరపుటుండై
దుర్నిరీక్ష్యంబైన తత్తేజోవిశేషంబు చేతఁ జూడఁజాలక ముకుళితనేత్రుండై
తత్పరాయత్తచిత్తుండగుచు సర్వలోకగరిష్ఠంబులైన మృదుమధురగంభీరభాష
ణంబుల నిట్లని స్తుతియించె. 17
సీ. ప్రతికల్పమందు సర్వప్రపంచోద్భవ, స్థితివినాశంబులఁ జేయునట్టి
మహితమాయాగుణమయదేహములఁ బొల్చు, నజవాసుదేవశర్వాభిధాన
ములు గల్గుమీపాదజలజాతములకు నే, భక్తిఁ బ్రణామంబు లాచరింతు
నఖిలచేతనమానసాగమ్యు వాసనొప్పు, మూర్తులు గల్గుమీమువ్వురందుఁ
తే. బరఁగ నాచేతఁ బిలువంగఁ బడినధీరుఁ, డెవ్వఁడే నొక్కరునిఁ బిల్వ నిపుడుమీరు
మువ్వురేతెంచుటకు నాదుబుద్ధి విస్మయంబు గదిరెడిఁ జెప్పరే యనఘులార.
వ. అదియునుం గాక సంతానార్థంబు నానావిధపూజలు గావించి నాచిత్తంబున ధరి
యించినమహాత్ముండొక్కరుండ యనిన నమ్మువ్వురు విబుధశ్రేష్ఠులు నతని
గనుంగొని సుధామధురంబు లగువాక్యంబుల నిట్లనిరి. 19
క. విను మేము ముగుర మయ్యును, ననుపమమతిఁ దలఁప నేకమైయుందుము నీ
మనమందు నేమి గోరితి, వనయము నాకోర్కి సఫలమయ్యెడుఁ జుమ్మీ. 20
క. మామువ్వురయంశంబుల, ధీమంతులు సుతులు పుట్టి త్రిజగము లెల్లన్

నీమంగళగుణకీర్తిఁ, శ్రీమహితము సేయఁ గలరు । సిద్ధము సుమ్మా. 21

క. అని మునిచంద్రుఁడు దనమున, ననఁ గామించినవరంబు । బుధవరులు ముదం
బున నొసఁగి యతనిచేఁ బూ,జనముఁ బరితృప్తులగుచుఁ । జనిరి యథేచ్ఛన్.

ఉ. ఆసుచరిత్రదంపతు లుదంచితలీలఁ గనుంగొనంగ న
బ్జాసనునంశమందు నమృతాంశుఁడు [1]విష్ణుకళన్ సుయోగవి
ద్యాసుభగుండు దత్తుఁడు బుధాంతకుభూరికళాంశమందు దు
ర్వాసుఁడు నై జనించి రనవద్యపవిత్రచరిత్రు లిమ్ములన్. 23

క. అంగిరసుఁ డనెడుమునికిఁ గు,లాంగన యగుశ్రద్ధయందు । నంచితసౌంద
ర్యాంగులు గూఁతులు నలువురు, మంగళవతు లుదయ మైరి । మాన్యచరిత్రా.

క. వారు సినీవాలి యనఁ గు,హూరాకానుమతు లనఁగ । నొప్పిరి మఱియుం
గోర సుతయుగము గలిగెను, స్వారోచిషమనువువేళ । శస్తఖ్యాతిన్. 25

వ. వార లెవ్వ రనిన భగవంతుం డగు నుతథ్యుండును బ్రహ్మనిష్ఠుం డగుబృహస్పతియు ననం బ్రసిద్ధి వహించిరి పులస్త్యుండు హవిర్భుక్కనునిజభార్యయందు నగస్త్యునిం బుట్టించె నాయగస్త్యుండు జన్మాంతరంబున జఠరాగ్నిరూపం బై ప్రవర్తించె వెండియు నాపులస్త్యుండు విశ్రవసునిం గలిగించె నావిశ్రవసునకు నిలబిల యనుభార్యవలనం గుబేరుండును గైకసి యనుదానివలన రావణకుంభకర్ణవిభీషణులునుం బుట్టిరి పులహునకు గతి యనుభార్యవలనఁ గర్మశ్రేష్ఠుండును వరీయాంసుండును సహిష్ణుండును నను మువ్వురు గొడుకులు జనియించిరి మఱియుఁ గ్రతువునకుఁ గ్రియ యనుభార్యయందు (బ్రహ్మతేజంబున జ్వలించుచున్న) షష్టిసహస్రసంఖ్యలు గలవాలఖిల్యు లనుమహర్షులు గలిగిరి వసిష్ఠుం డూర్జ యనుభార్యయందుఁ జిత్రకేతుండును సురోచియు విరజుండును మిత్రుండును నుల్బణుండును వసుభృద్ధ్యానుండును ద్యుమంతుండును నను సప్తఋషులను భార్యాంతరంబున శక్తిప్రముఖపుత్త్రులనుం బుట్టించె నథర్వుం డనువానికిఁ జిత్తి యనుభార్యయందు ధృతవ్రతుండు నశ్వశిరస్కుండు నయిన దధ్యంచుండు పుట్టె మహాత్ముం డగుభృగువు ఖ్యాతి యనుపత్నియందు ధాతయు విధాతయు నను పుత్త్రద్వయంబును భగవత్పరాయణ యగు శ్రీ యనుకన్యకం బుట్టించె నాధాతృవిధాతృలు మేరు వనువానికూఁతు లయినయాయతినియతు లనుభార్యలవలన మృకండప్రాణు లనుకొడుకులం బుట్టించి రందు మృకండునకు మార్కండేయుండును బ్రాణునకు వేదశిరుం డనుమునియుం బుట్టిరి భృగువునకు నుశన యనుకన్యయందుఁ గవి యనువాఁడు పుట్టె నిట్లు కర్దమదుహిత లయినకన్యకానవకంబువలనం గలిగినసంతానపరంపరలచేత సమస్తలోకంబులుఁ బరిపూర్ణంబు లయ్యె నట్టిసద్యఃపాపహరంబును శ్రేష్ఠతమంబును నైనకర్దమదౌహిత్రసంతాన

1. 'విష్ణుకళందుయోగ' వ్రా. ప్ర.

ప్రకారంబు నే ద్వారిష్టచిత్తుండవగు నీకుం జెప్పితి నింక దక్షప్రజాపతివంశం బెఱింగించెద వినుము. 26

దక్షప్రజాపతిసంతతిని దెలియఁజేయుట.

క. వనజజునివలన జనియించిన యా దక్షప్రజాపతికి మనునిజనం
దనయగు ప్రసూతివలనను, ఘనభూపతియార్య యుదయ జనియించిరి కన్యల్. 27

వ. ఇట్లు జనియించిన యక్కన్యకాషోడశంబునందు శ్రద్ధయు మైత్రియు దయయు శాంతియుఁ దుష్టియుఁ బుష్టియు నున్నతియు బుద్ధియు మేధయుఁ దితిక్షయు హ్రీయు మూర్తియు ననునామంబులు గలపదుమువ్వురను ధర్మరాజున కిచ్చె నొక్క కన్యక నగ్నికిం బ్రొనంగె నొక్కదానిఁ బితృదేవతలకును నొక్కతె (జన్మ నాశరహితుండగు హరుండు) సతి ప్రసిద్ధిం బెంపు సేసె నంత నాధర్మునిపత్నులయందు శ్రద్ధవలన శుభంబును మైత్రివలనఁ బ్రసాదంబును దయవలన నభయంబును శాంతివలన సుఖంబును దుష్టివలన ముదంబును బుష్టివలన స్మయంబును గ్రియ వలన యోగంబును నున్నతివలన దర్పంబును బుద్ధివలన నర్థంబును మేధవలన స్మృతియుఁ దితిక్షవలన క్షేమంబును హ్రీవలనఁ బ్రశ్రయంబును మూర్తివలన సకలకల్యాణగుణోత్పత్తిస్థానభూతులగు నరనారాయణు లనుఋషు లిద్దఱును సంభవించిరి తత్కాలంబున. 28

సీ. గంధవాహులు మందగతి ననుకూలురై, వీచె నల్దిక్కులు విశదమయ్యె
సకలలోకంబులు సంతోషమును బొందెఁ, దుములమై దేవదుందుభులు మొరసెఁ
గిరులు మొప్పె జలధులు కలఁక లుడిగెను, నుంచునగతిఁ బ్రవహించె నదులు
గంధర్వకిన్నరుల్ గానంబు లొనరించె, నప్సరోజనములు నాట్యములు సెలఁగె
తే. సురలు గురియించి రందంద విరులవాన, మునిజనంబులు సంతోషమునఁ జెలంగి
వినుతు లొనరించి రిట్లు విశ్వమంగళములు, బరఁగు మునిగణ మైనయప్పు భవ్యచరిత. 29

వ. అనంతరంబ బ్రహ్మాదిదేవత లమ్మహాత్ముల కనుంగొనుదెంచి యిట్లని స్తుతియించిరి. 30

సీ. ఏగగనమునందు లేదంచు గంధర్వనగరాది రూపభేదములట్లు రూఢి మెఱసి
యేయాత్మయందు చేసి నే పాయమాయచే, నీవిశ్వ మిట్టు రచియింపఁబడియె
నట్టియాత్మప్రకాశార్థము ముని రూపముల ధర్మగృహమునఁ బుట్టినట్టి
పరమపురుషునకును బ్రణతులొనరింతుము దయఁ గాక యీసృష్టి దుష్కర్మప్రవృత్తి
తే. జరగనీకుండుఁ గాక నీ సత్త్వగుణము, చే సృజించినయమ్మిట్టు శ్రీనివాస
మైనసరసిరుహప్రభ నపహసించు, నీకృపాలోకనంబుల నెమ్మిఁ జూడు. 31

క. అని యిట్లు దేవగణములు వినుతింపఁ గృపాకటాక్షవీక్షణములచేఁ
గని వారు గంధమాదనమున కేఁగిరి తండ్రి ముదము ముప్పిరిగొనఁగన్. 32

క. ధరణీభర ముడుపుట కా, నరనారాయణులు భువి జనించిన మనయము నొం
దిరి యాజ్ఞానకృష్ణాఖ్యలఁ, గురుయదువంశముల సత్త్వగుణయుతులగుచున్. 33

వ. మఱియు నగ్నిదేవునకు దక్షపుత్రియైన స్వాహాదేవి యను భార్యయందు హుత భోజను లగుపావకుండును బవమానుండును శుచియు నను మువ్వురు గొడుకులు గలిగిరి వారివలనం బంచచత్వారింశత్సంఖ్యలం గలయగ్ను లుత్పన్నంబు లయ్యె నిట్లు పితృపితామహయుక్తంబుగా నేకోనపంచాశత్సంఖ్యలు గల యగ్నులు బ్రహ్మవాదులచే యజ్ఞకర్మంబునం దగ్నిదేవతాకంబు లైనయిష్టులు దత్తన్నామంబులచేతం జేయంబడు చుండు (నాయగ్ను లెవ్వరనిన నగ్నిష్వాత్తులు బర్హిషదులు సౌమ్యులు పితలు నాజ్యపులు సాగ్నులు నిరగ్నులు నన నేనుదెఱంగు లై యుందురు దాక్షాయణి యగు స్వధ యనుధర్మపత్నియందు వారలవలన వయునయు ధారిణియు ననునిద్దఱు కన్య లుదయించి జ్ఞానవిజ్ఞానపారగ లగుచు బ్రహ్మనిష్ఠ లయి పరఁగిరి) వెండియు. 34

ఈశ్వరునకును దక్షప్రజాపతికిని విరోధము సంభవించుట.

సీ. దక్షప్రజాపతికతనయ యాభవునిభార్య యనఁగాఁదగుసతి యనూనతాంగి
సతతంబుఁ బతిభక్తిసలుపుచుండియుఁ దనూజాతలాభము నంది సుతులఁ గనదయ్యె
భర్గునిదెసఁ జాలఁ బ్రతికూలుఁ డైనట్టి తనతండ్రి మీఁదిరోషమునఁ జేసి
వల నేది తా ముగ్ధవలె నిజయోగమార్గంబున నాత్మదేహంబు విడిచె
తే. ననిమునీంద్రుండు వినిపింప సమ్మహాత్ముఁ డైనవిదురుండు మనమున నద్భుతంబు
గదురఁ దత్కథవిన వేడ్కఁ గడలుకొనఁగ మునివరేణ్యునిఁ జూచి యిట్లనియె మఱియు. 35
సీ. చతురాత్మదుహితృవత్సలుఁ డైనదక్షుండు దనకూఁతు సతి ననాదరము సేసి
యనయంబు నఖిలచరాచరగురుఁడును వైరుండు శాంతవిగ్రహుఁడు ఘనుఁడు
జగముల కెల్లను బరఁగు నర్చింప దేవుండు నంచితాత్మారాముఁ డలఘుమూర్తి
[1]శీలవంతులలోన శ్రేష్ఠుండు నగునట్టి భవునందు విద్వేషపడుట కేమి
తే. కారణము సతి దా నేమికారణమున విడువరానట్టిప్రాణముల్ విడిచె మఱియు
శ్వశురజామాతృవిద్వేషసరణి నాకుఁ దెలియ నానతియిమ్ము సుధీవిధేయ. 36
క. అని యడిగిన నవ్విదురునిఁ గనుఁగొని మైత్రేయుఁ డనియెఁ గౌతుక మొప్పన్
విను మనఘ తొల్లి బ్రహ్మలు జనసుతముగఁ జేయునట్టిసత్త్రముఁ జూడన్ 37
చ. సరసిజగర్భయోగిజనశర్వసుపర్వమునీంద్రహవ్యభు
క్పరమఋషిప్రజాపతులు భక్తిమెయిం జనుదెంచి యుండ [2]న
క్తరణిసమానతేజుఁ డగు దక్షుఁడు వచ్చినఁ దత్సదస్యులుం
దర మిడి లేచి రప్పుడు పితామహభర్గులు దక్క నందఱున్. 38
క. చనుదెంచినయాదక్షుఁడు వనజజునకు మ్రొక్కి భక్తివశు లై సభ్యుల్
దన కిచ్చినపూజలు గైకొని యర్హాసనమునందుఁ గూర్చుండి తగన్, 39
తే. తన్నుఁ బొడగని సభ్యులందఱును లేవ, నాసనము దిగనట్టిపురారివలను

1. శీలవ్రతులలోన. 2. 'నక్తతిఁ దరుణార్కతేజుఁ' ప్రా.ప్ర.

గన్నుఁగొనలను విస్ఫులింగములు వెదరఁ, జూచి యిట్లనురోషవిస్ఫురణ మెఱయ.

తే. (వినుఁడు మీ రెల్లుకోడ మానితబుధ మునిజన, తాపసాదిసురోత్తములార మోహ
మత్సరోక్తులు గావు నా మాట లనఘ, వారి కందఱ కాహ్వరక్షైరిఁ జూపి.)41

సీ. పరికింప సిగ్గుఁడు దిక్పాల[1]లోకశోభాని,కరుఁడు క్రియాశూన్యపరుషచేతఁ
గర మొప్పు సజ్జనాచరితమార్గము దూషితంబు సేయునె నన్నుఁ గని తత్రపుండు
మహితసావిత్రీసమానసాధ్వీసుత తనూజను మృగశాబనేత్ర
ననలభూసురచ్ఛదజనసమక్షమున వ్యాకరిటలోచనుఁడు గరగ్రహణ మర్థిఁ

తే. జేసి తా శిష్యభావంబుఁ జెందటోత్కు,దలఁచి ప్రత్యుద్గతాభివందనము లెఱిమి
నడపకుండిన మానినీనన్నుఁ గన్న, నోరమాటకుఁ దన కేమి గొరవోయె. 42

సీ. *అశయంబు లుప్తక్రియాకలాపుఁడు మానహీనుఁడు మర్యాద లేనివాఁడు
మత్తప్రచారుఁడు దుర్మత్తప్రియుఁడు దిగంబరుఁడు భూతప్రేతపరివృతుండు
దామసప్రమథభూతములకు నాథుఁడు, భూతలిప్తాంగుఁడస్థిభూషణుండు
నష్టశౌచుండు దుర్మదనాథుఁడును దుష్టహృదయుఁ డుగ్రుఁడును బహురేతభూని

తే. కేతనుఁడు వితతస్రస్తకేశుఁ డశుచి,యయిన యతని కొక్క శివనామమనుప్రవాద
గలిగెఁ గాని యశివుఁడని కాన కెఱిఁగి,యెఱిఁగి వేదంబు శూద్రున కిచ్చినటులు.

వ. ఇతనికి నస్మత్తనూజను విధివత్ప్రకారంబున నిచ్చితి. 44

క. అని యిట్టులు ప్రతికూలవ, చనములు దక్షుండు వలికి శపియింతును శ
ర్వుని నని జలమును గొని కరమున నునిచి యిటు లనె రోషమున ననఘాత్మా.

క. ఇతఁ డింద్రోపేంద్రపరీవృతుఁడై మఖసమయమున హవిర్భాగము దే
వతలం గూడఁగ మహితని, యతిఁ బొందక యుండుఁగాక యని శపియించెన్.

వ. ఇట్లు దక్షుండు వల్కిన గర్హితవాక్యంబులు వినిందితంబు లగుం గాని యాథా
ర్థ్యంబున వాస్తవంబు లగుచు భగవంతుం డగు రుద్రునందు ననిందితంబులై
స్తుతిరూపంబుల నొప్పెఁ దదనంతరంబ రుద్రునకు శాపం బిచ్చినకారణంబున
దక్షుండు సదస్యముఖ్యులచే నకృత్యం బని నిషేధింపంబడి ప్రవృద్ధం బయినక్రో
ధంబుతోడ నిజనివాసంబునకుం జనియెనంత గిరిశానుచరాగ్రేసరుం డగు నందికే
శ్వరుండు దక్షుండు నిటలాక్షుని శపియించినశాపంబు నతనిపల్కిన యనర్హ వా
క్యంబులును విని కోపారుణితలోచనుం డై యిట్లను నీ దక్షుండు మర్త్యశరీరంబు
శ్రేష్ఠంబుగాఁ దలంచి యప్రతిద్రోహి యైన భగవంతునందు భేదదర్శి యై యప
రాధంబుఁ గావించె నిట్టిమూఢాత్ముండు దత్త్వవిముఖుండగు మఱియుం గూట

---

1. శవరయశో, పాపికరుఁడు క్రియా*హీనుచేత. *42- 43 వ-పద్యములకు నడుమ 'ఇట్లమచున్నసమయంబున, క. శివు దక్షుఁడు నిందించు తెఱఁగునకున్ శిరమూఁచె రుచిభృగుఁడు కనుఁగీఁటెం గపటి వ నగియెను బూషుఁడు,దివిజాలు ఋత్విజాలు ననుమతిన్ వినుచుండన్. వ. అంత దక్షుండు మఱియును,' అని యధికపాఠ మొకప్రతిని గానిపించుచున్నది.

ధర్మంబు (లయినవివాహంబు) లగ్రామ్యసుఖకాంక్షం జేసి నసక్తుండై యర్థవాదంబు
లయినవేదంబులచేత నష్టమనీషం గలిగి కర్మతంత్రంబు విస్తృతంబు సేయు
వాఁడయి దేహాదికంబు లుపాదేయంబులుగాఁ దలంచు నబుద్ధిచేత నాత్మత
త్త్వంబు మఱచి వర్తించుచుఁ బశుప్రాయుండై స్త్రీకాముండు నగు నితఁడునుం
గాక దక్షుం డచిరకాలంబున మేషముఖుం డగు నని మఱియు. 47

మ. అనయంబుం దనమానసంబున నవిద్యన్ ముఖ్యాత్మత్వంబు గాఁ
గని గౌరీశుఁ దిరస్కరించినయసత్కర్మాత్ము నీదక్షుని
న్ననువర్తించినవాఁడు సంసరణకర్మారంభుఁ డై నిచ్చలున్
జననం బందుచుఁ జచ్చుచున్ మరల నోజం బుట్టుచున్ వర్తిలున్. 48

వ. అదియునుంగాక యీహరద్వేషు లైనద్విజు లర్థవాదబహుళంబు లైనవేద
వాక్యంబులవలన మధుగంధసమం బైనచిత్తక్షోభంబుచేత విమోహితమనస్కు
లయి కర్మాసక్తు లగుదురు మఱియును భక్ష్యాభక్ష్యవిచారశూన్యు లై దేహాది
పోషణంబుకొఱకు ధరియింపఁబడినవిద్యాతపోవ్రతంబులు గలవార లై ధన
దేహేంద్రియంబులయందుఁ బ్రీతిం బొంది యాచకు లై విహరింతు రని నంది
కేశ్వరుండు బ్రాహ్మణజనంబుల శపియించినవచనంబులు విని భృగుమహాముని
మరల శపియింపం బూని యి ట్లనియె. 49

తే. వసుధ నెవ్వారు ధూర్జటివ్రతులు వారు, వారి కనుకూలురగుచు నెవ్వారువారు
నట్టిసచ్ఛాస్త్రపరిపంథు లైనవారు, నవనిఁ బాషండు లయ్యెద రనిశపించె. 50

సీ. సకలవర్ణాశ్రమాచారహేతువు లోక, మునకు మంగళమార్గమును సనాత
నముఁ బూర్వఋషిసమ్మతము జనార్దనమూల, మును నిత్యమును శుద్ధమును బరంబు
[1]నార్యపథానుగం బగు వేదమును విప్రగణము నిందించిన కారణమున
శైవదీక్షయం దేని మధ్యమపూజ్యుఁ డై భూతపతి దైవ మగుచు నుండు

తే. నందు మీరలు భస్మజటాస్థిధార, ణము లఁ దగి మూఢబుద్ధులు నష్టశౌచు
లై నశింతురు పాషండులగుచు ననుచు, శాప మొనరించె నాద్విజసత్తముండు.

వ. ఇట్లన్యోన్యంబును శాపంబులం బొందియు భగవదనుగ్రహంబు గలవారలగుటం
జేసి నాశంబు నొంద రై రట్టియెడ విమనస్కుం డగుచు ననుచరసమేతుం డై
భవుండు సనియె నంత. 52

సీ. అనఘాత్మ యేయజ్ఞమందు సర్వశ్రేష్ఠుఁ, డగుహరి సంపూజ్యుఁ డై వెలుంగు
నట్టియజ్ఞంబు సమ్యగ్విధానమున సహస్రవత్సరములు నజుఁ డొనర్పఁ
గర మొప్పు నమరగంగాయమునాసంగ, మావనిఁ గలుగు ప్రయాగయందు
నవభృథస్నానంబు లతిభక్తిఁ గావించి, గతకల్మషాత్ము లై ఘనత కెక్కి

తే. [2]తగ నిజాశ్రమభూములఁ దలఁచివార, లందఱును వేడ్కతోఁ జనిరనుచు విదురు

1. సార్వపథంబును నను. 2. తమతమాశ్రమ.

నకున్ మైత్రేయుఁడను మునినాయకుండు, నెఱుఁగ వినిపించి వెండియు నిట్టులనియె.

దక్షప్రజాపతియజ్ఞమునకు దాక్షాయణి పోఁ గోరుట.

వ. అంత శ్వశురుండగు దక్షునకు జామాతయైన భర్గునకు నన్యోన్యవిరోధంబు పెరుఁగుచుండ నతిచిరం బగు కాలం బరిగె నంత దక్షుండు రుద్రవిహీనం బగు యాగంబు సేసిన దైనను శర్వునితోడి పూర్వవిరోధంబునను బరమేష్ఠికృతం బైన సకలప్రజాపతివిభుత్వగర్వంబునను జేసి బ్రహ్మనిష్ఠులగు నీశ్వరాదుల ధిక్కరించి యరుద్రకంబుగ వాజపేయసవనంబు గావించి తదనంతరంబ బృహస్పతిసవననామకం బైన మఖంబు సేయ నుపక్రమించిన నచ్చోటికిం గ్రమంబున. 54

చ. కర మనురక్తి నమ్మఖము గన్గొనువేడుక దొంగలింపఁగాఁ
బరమమునిప్రజాపతిసుపర్వమహర్షివరుల్ సభార్యులై
పరువడి వచ్చి యంతఁ గృతభక్తిని దీవన లిచ్చి దక్షుచేఁ
బొరిఁబొరి నచ్చటన్ విహితపూజల నొంది[1]రి సమ్మదంబునన్. 55

తే. దక్షతనయ సతీదేవి దవిలి యాత్మ, సదనమున నుండి జనకుని సవనమహిమ
గగనచరులు నుతింప నాకలకలంబు, విని కుతూహలిని యయ్యుఁ బతిసన్నిధిఁ జూడ.

వ. అయ్యవసరంబున దక్షోత్సవదర్శనకుతూహలులై సర్వదిక్కులవారును జనుచుండి రా సమయంబున. 57

సీ. తనరారు వరరత్నతాటంకరోచులు, చెక్కుటద్దములతోఁ జెలిమి సేయ
మహనీయ[illegible]పదకద్యుతు, లంసభాగంబుల నావరింప
రాజితచీనచీనాంబరప్రభలతో, మేఖలాకాంతులు మేల మాడఁ
జంచలాచంచలచారువిలోచన, ప్రభలు నల్దిక్కులఁ బ్రబ్బికొనఁగ

తే. మించు వేడుక భర్తృసమేత లగుచు, మారుతము లైనదివ్యవిమానయాన
లగుచు నాకాశపథమున నరుగుచున్న, ఖచరగంధర్వకిన్నరాంగనలఁ జూచి. 58

క. సతి దనపతి యగు నాపశు, పతిఁ జూచి సముత్సుకతను భాషించి ప్రజా
పతి మామా మఖము సు, వ్రతమతి నొనరించుచున్నవాఁ డట వింటే. 59

క. కావున నయ్యజ్ఞమునకు, నీవిబుధగణంబు లర్థి నేఁగెద రదె వో
దేవ మన మిప్పు డచటికిఁ, బోవలె నను వేడ్క నాకుఁ బుట్టెడు నభవా. 60

క. ఆ యజ్ఞముఁ గనుఁగొనఁగా, నాయనుజలు భక్తిఁ బ్రాణనాథులతోడం
బాయక వత్తురు మనముం, బోయిన నే వారి నచటఁ బొడగనఁ గల్గున్. 61

క. జనకునిమఖమున కర్థిం, జని నీతోఁ బారిబర్హసంజ్ఞికతఁ గడుం
దనరినభూషణములఁ గై, కొన వేడ్క జనించె నీశ కుజనవినాశా. 62

క. నాతోడను స్నేహము గల, మాతను దత్సోదరీసమాజము ఋషిసం
ఘాతకృతమఖసమంచిత, కేతువుఁ గన వేడ్క గగనకేశ జనించెన్. 63

1. వరించి రిమ్ములన్.

వ. అదియునుంగాక దేవా మహాశ్చర్యకరంబై గుణత్రయాత్మకంబగు ప్రపంచంబు భవదీయమాయావినిర్మితం బగుటం జేసి నీకు నాశ్చర్యకరంబు గాదయినను భవదీయతత్త్వం బెఱుంగంజాలక కామినీస్వభావంబు గలిగి కృపణురాల నై మదీయజన్మభూమిం గనుంగొన నిచ్చగించితి నని వెండియు ని ట్లనియె. 64

చ. ముదమునం దన్మఖోద్భవ విభూతిం గనుంగొన నన్యకామినుల్
పదువులు గట్టి భూషణవిభాసిత లై నిజనాథయుక్త లై
మదకలహంస పాండురసమంచితదివ్యవిమానయాన లై
యదె చను చున్నవారు గనుమభ్రపథంబున నీలకంధరా. 65

క. ఆహా విను లోకంబుల, జనకుని గేహమునం గలుగు సకలసుఖంబుల్
తనయలు సని సంప్రీతిం, గనుంగొన కేరీతి నిలుపం గాయము లభవా. 66

క. అనయము బిలువక యుండం, జన ననుచిత మంచు వేఱజనకగురుసుహృ
జ్జననాయక గేహములకుం, జనుచుందురు పిలువ కున్న సజ్జను లనఘా. 67

వ. అని మఱియు ని ట్లనియె దేవా నాయందుం బ్రసన్నుండ వై మదీయమనోరథంబు దీర్ప నర్హుండవు సముధికజ్ఞానంబు గలనీ చేత నేను భవదీయ దేహంబునం దర్ధంబున ధరియింపంబడితి నట్టినన్ను ననుగ్రహింపవలయు నని ప్రార్థించిన మందస్మితవదనారవిందుం డగుచు [1]జగత్ప్రష్టలసమక్షంబున దక్షుండు త న్నాడిన మర్మభేదంబు లైనకుహకవాక్యసాయకంబులం దలంచుచు ని ట్లనియె. 68

సీ. కల్యాణి నీమాటగడు నొప్పు బంధువుల్, పిలుప కుండినను సంప్రీతిం జనుదు
[2]రంటి విదియు లెస్స యైనను దేహాభి, మానమదమున నమర్షమునను
గడంగి యారోపితఘనకోపదృష్టులు, గారేని బోదగుం గాని వినుము
వినుతవిద్యాతపోవిత్తవయోరూపకులములు సుజనులకును గుణంబు

తే. లివియ కుజనులయెడ దోషహేతుకంబు, లై వివేకంబు సెఱుచు మహాత్ము లైన
వారిమాహాత్మ్య మాత్మ గర్వమునం జేసి, జనులు హాడ గానంజాలరు జలజనేత్ర.

క. విను మట్టికుటిలు లగుదు, ర్జనులగృహంబులకు బంధుసరణిని బోవం
జనదు వినీతుల కది గను, ననుచిత మైనట్లు యుండుసది యె ట్లనినన్. 70

ఆ. కుటిలబుద్ధు లయినకుజనులయిండ్లకు, నాస్య లేక వా రనాదరమున
బొమలు ముడివడంగ భూరిరోషాక్షు లై, చూతు రదియుంగాక సుదతి వినుము.

చ. సమవరిపుప్రయుక్తపటుసాయకజర్జరితాంగుం డయ్యు దుః
ఖము[3]ను నొంఱంగి నిద గనుంగాని కృశింపఁడు మానవుండు నో
యుమ విను మిష్టబాంధవదురుక్తులు మర్మము లంటనాటం జి
త్తమున నహర్నిశంబుం బరితాపము నొంది కృశించు నెప్పుడున్. 72

క. విను లోకోత్కృష్టుండు దక్షునికిం దనూభవలలోనం గూరిమిసుత వై

1. బ్రహ్మలసమక్ష. 2. నంటి. 3. నంగడంగి.

నను నాసంబంధంబున, జనకునిచేఁ బూజ వడయఁ జాలవు తరుణీ. 73

వ. అది యెట్లనిన నీచేత భవత్సంబంధవశంబునం జేసి పూజఁ బడయ లేమికి నతనికి నీకు విరోధంబునకు హేతు వెట్టి దని యంటి వేని. 74

మ. నిరహంకారనిరస్తపాపసుజనానింద్యోజ్జ్వల సత్కీర్తిఁ గొం
దఱు కామించి యశస్కులై మనములన్ దండహ్యాకూనేంద్రియా
తురులై యూరక మచ్చరింతురు మహాత్ముల్ డీశ్వరుం డైనయా
హరితో బద్ధవిరోధముం దొడఁగు దైత్యశ్రేణిచందంబునన్. 75

వ. అదియునుం గాక నీవతనికిం బ్రత్యుత్థానాభివందనంబులు గావింపకుండుటం జేసి తిరస్కృతుండ నైతి వంటి వేని లోకంబున జను లన్యోన్యంబును బ్రత్యుత్థానాభివందనంబులు గావింతు రదియ ప్రాజ్ఞు లయినవారు సర్వభూతాంతర్యామి యైన పరమపురుషుండు నిత్యపరిపూర్ణుండు గావునఁ గాయికవ్యాపారం బయుక్తం బని తమ ద్దేశంబు గా మనంబునంద నమస్కారానేకంబులు గావింతురు గాని దేహాభిమానంబులు గలుగు పురుషులందుఁ గావింపరు గాన యేను వాసుదేవశబ్దవాచ్యుండు శుద్ధసత్త్వగుణయుండు నంతఃకరణంబునందు నావరణవిరహితుండు నై ప్రకాశించు వాసుదేవునకు నెల్లప్పుడు నమస్కరించుచుండుదు ని ట్లనపరాధి నైన నన్నుఁ బూర్వంబున బ్రహ్మాదులు సేయు సత్త్రంబునందు నురుక్తులం జేసి పరాభవించి మద్ద్వేషి యైన దక్షుండు భవజ్జనకుం డైన నతఁడును దదనువర్తు లయిన వారలును జూడఁ దగరు గావున మద్వచనాతిక్రమంబునం జేసి యచ్చోటికి జని సచట నీకుఁ బరాభవంబు సంప్రాప్తం బగు లోకంబున బంధుజనంబులవలనఁ బూజ వడయక తిరస్కారంబు నొందుట చచ్చుటయు కాదె యని పలికి మఱియు నభవుండు పొమ్మని యనుజ్ఞ యిచ్చిన నచ్చట నవమానంబునం జేసి యశుభం బగుననియు నిచ్చటఁ బొమ్మనక నివారించిన మనోవేదన యగు ననియు మనంబునఁ దలపోయుచు నూరకుండె నంత. 76

సీ. సతి సుహృద్దర్శనేచ్ఛాప్రతికూలమునఁ, ఖిన్నస్వాంత యగుచు సంగమంబు వడఁక
నందంద బోరనఁ గన్నుల నశ్రుపూరంబులు, గండభాగంబులఁ గడలుకొనఁగ
నున్నతస్తనమండలోపరిహారముల్, వేఁడినిట్టూర్పుల వెచ్చఁ గంద
నతిశోకరోషాకులాత్యంతదోధూయమాన మై హృదయంబు మలఁగుచుండ

తే. మఱియుఁ గుపితాక్షి యై స్వసమానరహితు, నాత్మదేహంబు సగమిచ్చి నట్టిభవుని
విడిచి మూఢాత్మ యగుచు నవ్వేళఁ దా జనియె, జనకుఁ జూచు వేడుక సందడింప.
78

వ. ఇట్లతిశీఘ్రగమనంబున.

సీ. మానిని చనుచుండ మణిమన్మదాది సహస్రసంఖ్యాతరుద్రానుచరులు
యక్షులు నిర్భయులై వృషభేంద్రుని, ముందిడికొనుచు నమ్ముదిత దాల్చు
కందుకాంబుజశారికాతాళవృంతదర్పణధవళాతపత్ర ప్రసూన

మాలికాసౌవర్ణకమణివిభూషణములు, సారకస్తూరికాచందనాది
తే. వస్తువులు గొంచు నేగి రా కన్య వెనుక గదిసి, శంఖదుందుభివేణునిస్వనము లొప్ప
మానితం బైన వృషభేంద్రమస్తకమున జేసి, యజ్ఞభూమార్గులై యర్థి నరిగి యరిగి. 80
వ. మఱియును.
చ. మనమున మోద మందుచు సుకుమారమణీమణి గాంచె జారువృ
త్తకనకకుశాజినాదుకవితానకృశానువిపిన్నకపాత్రసీమము
న్ననుపమవేదఘోషసుమహోత్సవబంధనకర్మభూమము
మునివిబుధాభిరామము సమంచితహోమము యజ్ఞధామమున్. 81
వ. ఇట్లు గనుంగొని యజ్ఞశాలం బ్రవేశించిన. 82
క. చనుదెంచినయయ్యిగువను, జననియు సోదరులుఁ దక్క సభఁ గలజను లె
ల్లను దక్షునిభయమునను, దనయను నాదరింప రైరి మహాత్మా. 83
క. నెఱిఁ దల్లియుఁ బినతల్లులుఁ, బరిరంభణ మాచరింపఁ బరితోషాశ్రుల్
దొరఁగఁగ నగ్గుత్తికతో, సరసిజముఖి సేమ మరయు సతియును నంతన్. 84
క. జనకుం డవమానించుట, యును సోదరు లర్థిఁ దనకు నుచితక్రియఁ జే
సినపూజల నందక క్షోభన మురసిన మాఱుమాట వలుకక యుండెన్. 85
వ. ఇట్లు తండ్రిచే నాదరింపంబడనిదై విభుండైనయీశ్వరునందు నాహ్వానక్రియాశూన్యత్వరూపం బైనతిరస్కారంబును రుద్రభాగం బైన యజ్ఞంబునుం గనుంగొనినిజరోషానలంబున లోకంబులు భస్మంబు సేయం జూచిన తెఱంగున నుదేకించి రుద్రవిద్వేషియు గ్రతుకర్మాభ్యాసగరిష్ఠుండును నగు దక్షుని వధియింతు మనుచు లేచిన భూతగణంబుల నివారించి రోషవ్యక్తభాషణంబుల నిట్లనియె లోకంబున శరీరధారులైన జీవులకుఁ బ్రియాత్మకుం డైన యీశ్వరునకుఁ బ్రియాప్రియులును నధికులును లే రట్టిసకలకారణుండును నిర్మత్సరుండును నైన రుద్రునందు నీవు దక్క నెవ్వండు బ్రతికూలం బాచరించు నదియునుం గాక మిము బోఁటివారలు పరులవలనిగుణంబులందు దుర్గుణంబుల నాపాదింతురు మఱియుం గొందఱు మధ్యస్థులైన వారలు పరుల దుర్గుణంబులయందు దోషంబుల నాపాదింపరు గొందఱు సాధువర్తనంబు గలవారలు పరులదోషంబుల నైన గుణంబులగా నను గ్రహింతురు మఱియుం గొందఱు ఉత్తమోత్తములు పరులయందు దోషంబుల నాపాదింపక తుచ్ఛగుణంబులు గలిగినను సద్గుణంబులుగాఁ గైకొందు రట్టి మహోత్తములయందు నీవు పాపబుద్ధి గల్పించితి వని వెండియు నిట్లను మహాత్ములగువారలపాదధూళిచే నిరస్తప్రభావులై జడస్వభావంబు గలదేహంబు నాత్మ యని పల్కుకుజను లగువారు మహోత్తముల నిందించుట కార్యంబు గా దదియు వారి కనుచితం బగు నని వెండియు నిట్లనియె. 86
సీ. అనయంబు శివ యను నక్షరద్వయము మర్త్య, వాక్కునఁ బలుకఁ బ్రసంగమునఁ దలఁప

సర్వజీవులపాపసంఘముల్ సెడు నట్టి, మహితాత్మునందు సమంగళుండ
నగుచు నీ వొక్కఁడ వగుట కాశ్చర్యంబు, సందేహ విషయము నీ వదియుఁ గాక
చర్చింప నెవ్వాని చరణపద్మంబుల, ననిశ బ్రహ్మానంద మను మరంద
తే. మత్తలభ్రమరాయమాణమహాప్రాజ్ఞయంబు లనెడు శుద్ధాత్మసలచేతఁ గ్రోలి సంతుష్టచిత్తు
లగుదు రత్యంతజిజ్ఞాసు లట్టిశివునందు ద్రోహంబు సేసితి మంద నిన్ను.
క. మఱియును నమస్తజనాత్ముని, చరణసరోజాతయుగము సకలజగంబుల్
నెఱిఁ [1]గొలువఁ గోరుకోర్కులు, దర మీఁద వర్షించు నతనిఁ దగునే తెగడన్.
చ. పరఁగఁ జితాస్థిభస్మనృకపాలజటాధరుఁడుం బ్రేతభూ
చరుఁడు పిశాచయుక్తుఁ డని శర్వు నమంగళుఁ గాఁదలంప రె
వ్వరు నొకఁ డీవు దక్క మఱి వాచస్పతిముఖ్యులు నమ్మహాత్ము న
చ్చరణసరోజరేణువులు సమ్మతిఁ దాల్తురు మస్తకంబులన్. 89
చ. నెలకొని ధర్మపాలనవిశేషనిర్మలు భర్గుఁ దిరస్కరించున
క్కలుషుని జిహ్వఁ గోయఁ దగుఁ గా కటు సేయఁగ నోపఁ డేనిఁ దాఁ
బొలియుట యొప్పు రెంటికిని బ్రభుత్వము సాలమిఁ గర్ణరంధ్రముల్
బలువుగ మూసికొంచుఁ జనఁ బాడి యటందురు ధర్మవర్తనుల్. 90
వ. అది గావున. 91
మ. జనుఁ డజ్ఞానవశంబునన్ భుజించిన జుగుప్సం బైనయన్నంబు స
య్యన వెళ్ళించి పవిత్రుఁ డైనగతి దుష్టాత్ముండ వై యీశ్వరున్
ఘను నిందించిననీతనూభవ యనం గా నోర్వ నీహేయభా
జన మైనట్టిశరీరమున్ విడిచి భాస్వచ్ఛుద్ధి వాటిల్లెదన్. 92
వ. అదియునుం గాక దేవతల కాకాశగమనంబును మనుష్యులకు భూతలగమనం
బును స్వాభావికంబు లగునట్లు ప్రవృత్తినివృత్తిలక్షణకర్మంబులు రాగవైరా
గ్యాధికారంబులు గా వేదంబులు విధించుటం జేసి రాగయుక్తులై కర్మతంత్రు
లగు సంసారులకు వైరాగ్యయుక్తులు నాత్మారాము లయిన యోగిజనులకు
విధినిషేధరూపంబు లయిన వైదికకర్మంబులు గలుగుటయు లేకుండుటయు
నైజంబు లగుటం జేసి స్వధర్మనిష్ఠుం డగువాని నిందింప జన దాయుభయకర్మ
శూన్యుండు బ్రహ్మభూతుండు నయినసదాశివునిఁ గ్రియాశూన్యుం డని నిందిం
చుట పాపం బగుఁ దండ్రి సంకల్పమాత్రప్రభవంబు లగుటం జేసి మహాయోగి
జనసేవ్యంబు లయినయస్మదీయంబు లగునణిమాద్యష్టైశ్వర్యంబులు నీకు సంభ
వింపవు భవదీయంబు లగునైశ్వర్యంబులు ధూమమార్గప్రవృత్తులై యాగాన్న
భోక్తలైనవారిచేత యజ్ఞశాలయందె చాల నుతింపంబడి యుండుఁ గాన నీమనం

1. గోరినకోరికలను.

బున నే నధికసంపన్నుండ ననియుఁ జితాభస్మాస్థిధారణుం డైనరుద్రుండు దరి
ద్రుం డనియును గర్వింపం జన దని వెండియు ని ట్లనియె. 93

ఉ. నీలగళాపరాధియగు నీకుఁ దనూభవ నౌట చాలదా
చాలుఁ గుమర్త్య నీదుతనుసంభవ నంగ మది సిగ్గు పుట్టెడి
న్నేల ధరన్ మహాత్ములకు నెగ్గొనరించెడివారిజన్మముల్
గాలుపనే తలంప జనకా కుటిలాత్మక యెన్ని చూడఁగన్. 94

చ. వరవృషకేతనుండు భగవంతుఁడు నైనహరుండు నన్ను నా
దరపరిహాసవాక్యముల దక్షతనూభవ యంచుఁ బిల్చినం
బురపురఁ బొక్కుచున్ ముదముఁ బొందక నమ్రవచఃస్మితంబులం
దొఱఁగుదు నీతనూజ ననుదుఃఖముకంటెను జచ్చు టొప్పుగున్. 95

వ. అని యిట్లు యజ్ఞసభామధ్యంబునం బ్రతికూలుం డగుదక్షు నుద్దేశించి పలికి కామక్రోధాదిశత్రువిఘాతిని యగుసతీదేవి యుదఙ్ముఖి యయి జలంబుల నాచమనంబు సేసి శుచి యై మౌనంబు ధరియించి జితాసన యై భూమియం దాసీన యగుచు యోగమార్గంబునం జేసి శరీరత్యాగంబు సేయం దలంచి. 96

సీ. వరుసఁ బ్రాణాపానవాయునిరోధంబు, గావించి వాని నేకముగ నాభి
తలమునఁ జేర్చి యంతట నుదానము దాఁక, [1]నెగయించి బుద్ధితో హృదయపద్మ
మున నిల్పి వాని మెల్లన కంఠమార్గము, నను మతిభ్రూమధ్యమున వసింపఁ
జేసి శివాంఘ్రిరాజీవచింతనముచే, నాథునిఁ దక్క నన్యంబుఁ జూడ

తే. కమ్మహాత్ముని యంకపీఠమ్మునందు, నాదరంబున నుండు దేహంబు దక్షు
వలనిదోషంబునను విడువంగఁ దలఁచి, తాల్చెఁ దనువున ననిలాగ్నిధారణములు.

వ. ఇట్లు ధరియించి గతకల్మషం బైనదేహంబు గలసతీదేవి నిజయోగసమాధిజనితం బయినవహ్నిచేఁ దత్క్షణంబ దగ్ధ యయ్యె, నంత. 98

క. అది గనుఁగొని హాహారవ, మొదవఁగ ని ట్లనిరి మానవులుఁ ద్రిదశులు నీ
మదిరాక్షి యకట దేహము, వదలెఁ గదా దక్షుతోడి వైరముకతనన్. 99

వ. మఱియు ని ట్లనిరి. 100

సీ. సకలచరాచరజనకుఁ డైనట్టియీ, దక్షుండు దనకూర్మితనయ మాన
వతి పూజనీయ యీసతి దనచే నవ, మానంబు నొంది సమక్షమందుఁ
గాయంబుఁ దొఱఁగంగఁ గనుఁగొనుచున్నవాఁ, డిట్టిదౌరాత్మ్య మెందేనిఁ గలదె
యనుచుఁ జిత్తంబుల నాశ్చర్యములఁ బొంది, రదియునుఁ గాక యిట్లనిరి యిట్టి

తే. దుష్టచిత్తుండు బ్రహ్మబంధుం డయిన, యీతఁ డనయంబుఁ దానపఖ్యాతిఁ బొందు
నిందఁ బడిమీఁద దుర్గతిఁ జెందుఁ గాక, యనుచు జనములు వలుకు నయ్యవసరమున.

క. దేహము విడిచినసతిఁ గని, బాహాబల మొప్ప రుద్రపార్షదులును ద

1. గదియించి.

ద్రోహిం ద్రుంచుటకై యుత్సాహంబున లేచి రసిగదాపాణులు నై. 102

క. ఆ రవ మాకర్ణించి మహారోషముతోడ భృగుమహాముని క్రతుసం
హారక మగు నభిచారకహోమము గావించె సరభసవృత్తిన్. 103

వ. ఇట్లు దక్షిణాగ్నియందు వేల్చిన నందు బొడమి సోమలోకంబున నుండు సహస్రసంఖ్యలుగల ఋభునామధేయులైన దేవత లుద్భవించి బ్రహ్మతేజంబునం జేసి దివ్యవిమానులై యుల్ముకంబులు సాధనంబులుగా ధరియించి రుద్రపార్షదులైన ప్రమథగుహ్యకగణంబులం బాఱందోలిన వారును బరాజితులైరి తదనంతరంబ నారదువలన భవాని దక్షునిచే నసత్కృతురా లగుటం జేసి భవాని పంచత్వంబు నొందుటయుం బ్రమథగణంబులు ఋభునామకదేవతలచేఁ బరాజితు లగుటయు విని. 104

శా. ఆద్యుం డుగ్రుఁడు నీలకంఠుఁ డభవుం డైత్యారాతి దష్టోష్ఠుఁ డై
మాద్యద్భూరిమృగేంద్రఘోషమున భీమ ప్రక్రియన్ నవ్వుచున్
విద్యుద్వహ్నిశిఖాసముచ్చయరుచిన్ వెల్గొందుచుం జంచజ్జటన్
సద్యఃక్రోధముతోడఁ బుచ్చి వయిచెన్ ధాత్రీచక్రమధ్యంబునన్. 105

వ. ఇట్లు నేలకు వైచినరుద్రునిజటయందు, 106

శివుఁడు వీరభద్రునిచే దక్షయజ్ఞంబు ధ్వంసంబు సేయించుట.

సీ. అభ్రంలిహాదభ్రవిభ్రమాభ్రభ్రమ, కృష్ణలదీర్ఘశరీర మమరఁ
బ్రజ్వలజ్జ్వలనదీప్తజ్వాలికాజాల, జాజ్వల్యమానకేశములు మెఱయఁ
జండదిగ్వేదండశుండాభదోర్దండ, సాహస్రధృతహేతిసంఘ మొప్ప
వీక్షణత్రయలోకవీక్షణద్యుతిలోక, వీక్షణాతిదుర్నిరీక్షముగను

తే. గ్రకచకఠినకరాళదంష్ట్రలు వెలుఁగ, ఘనకపాలాస్థివనమాలికలును దనర
నఖిలలోకభయంకరుం డగుచు వీరభద్రుఁ డుదయించె మాఱటరుద్రుఁ డగుచు.

తే. వీరభద్రుండు విహతవిద్వేషిభద్రుఁ, డగుచుఁ దనవేయిచేతులు మొగిచి వినయ
మెసఁగ నేనేమి సేయుదు నెఱుఁగ నాకు, నాన తిమ్మన నతని కయ్యభవుఁ డనియె.

చ. గురుభుజశౌర్యభూరిరణకోవిద మద్భటకోటి కెల్ల నీ
వరయ వరూథినీవరుఁడవై చని యజ్ఞముఁ గూడ దక్షునిం
[1]బరిపరిసేసి ద్రుంపు మట బ్రాహ్మణతేజ మజేయ మంటివే
నరిది మదంశసంభవుఁడవై తగు నీకు నసాధ్య మెయ్యెడన్. 109

వ. అని కుపితచిత్తుం డై యాజ్ఞాపించిన నట్ల కాక యని. 110

చ. అనఘుఁడు రుద్రుఁ జేరి ముద మారఁ బ్రదక్షిణ మాచరించి వీ
డ్కొని యనివార్యవేగమునఁ గుంభిని గ్రక్కదలన్ ఝళంఝళ
ధ్వని మణినూపురంబులు పదంబుల మ్రోయఁగ భీషణప్రభల్

1. బరువడిఁ ద్రుంపు మీ వచట.

దనరఁ గృతాంతకాంతకశితస్ఫుటశూలముఖాని చెచ్చెరన్. 111

చ. సరభసవృత్తి నుత్తరదిగుత్థితసైన్యపదాహతప్రభూతధూళిధూ
సరిత కుబేరదిక్తటముఁ సభ్యులు దక్షుఁడుఁ జూచి యొక్కొ భీ
కరతర వాయువేఁ చనదు దమము గాదు ప్రజాక్షయకాలం బొందెనొ ని
ర్వ్యాజపడి నల్గి రాత్మల వివేకవిహీనతఁ బొంది నెందియున్. 112

సీ. ఈ ధూళి పుట్టుట కెయ్యది హేతువో, విలయసమీరము వీచ దిపుడు
ప్రాచీనబర్హి ధరాపతి మహి నుగ్ర, శాసనుం డిపుడు రాజ్యంబు సేయఁ
జోరసంఘములకుఁ జొరరాదు పుడమి గో, గణాలిరాకకు సమయంబు గాదు
కావున నిప్పుడు కల్పావసానంబు, గాఁ బోలుఁ గాదటు గాకయున్న

తే. నిట్టి యాశ్చర్యకరమెందు నేనిఁ గలదె, యనుచు మనముల భయమంది యచ్చటి జనులు
సురలు దక్షుఁడు నంత బ్రసూతిముఖ్యలైన భూసురకాంతలిట్లనిరి మఱియు.

క. తనకూఁతులు సూడఁగ నిజతనయను సతి ననపరాధఁ దగ మఱి యి
గ్గొనరించిన యాదక్షుని, ఘనపాపవిపాక మిదియెకాఁ దగు ననుచున్. 114

వ. అని వెండియు నిట్లనిరి కుపితాత్ముండైన దక్షుండు దనకూఁతుతోడి విరోధంబు
నాలక జగత్సంహారకారణుం డయిన రుద్రునిం గ్రోధింపంజేసె నమ్మహాత్ముం డెంత
టివాఁ డందేనిం బ్రళయకాలంబున. 115

సీ. సుమహితనిశితత్రిశూలాగ్ర[1]సంప్రోత, సకలదిక్కరిరాజనివహుఁడగుచుఁ
జటులోగ్రనిష్ఠురస్తనితగంభీరాట్ట, హాసనిర్భిన్నాఖిలాశుఁ డగుచు
భూరికరాళవిస్ఫారదంష్ట్రాహతి, పతితతారాగణప్రచయుఁ డగుచు
వివిధహేతివ్రాతవిపులప్రభాపుంజ, మండితచండదోర్దండుఁ డగుచు

తే. వికటరోషభయంకరభ్రుకుటిదుర్ని, రీక్ష్యనిస్సహతేజోమహిమఁ దనర్చి
ఘనవికీర్ణజటాబంధకలితుఁ డగుచు, నఖిలసంహారకారణుఁ డయి నటించు. 116

తే. అట్టిదేవునిఁ ద్రిపురసంహారకరునిఁ, జంద్రశేఖరు సద్గుణసాంద్రు నభవు
మనము రోషింపఁజేసిన నమంగళములఁ, బొందవచ్చునె పద్మగర్భునకు నైన.

వ. అని యివ్విధంబున భయవిహ్వలలోచనలై పలుకుచున్న సమయంబున మహా
త్ముండైన దక్షునకు భయావహంబులైన సహస్రసంఖ్యాతంబులైన మహోత్పా
తంబులు భూనభోంతరంబుల గానంబడుచుండె నాసమయంబున రుద్రాను
చరులు నానావిధసాధనంబులు ధరియించి కపిలపీతవర్ణంబులు గలిగి వామనా
కారులు మకరోదరాననులునై యజ్ఞశాలాప్రదేశంబునం బరువులు వెట్టుచుఁ
గదియం జనుదెంచి దక్షాధ్వరవాటంబులు విటతాటంబులు సేయుచుం గొందఱు
ప్రాగ్వంశంబును గొందఱు పత్నీశాలయుఁ గొందఱు సదస్యశాలయుఁ గొంద
ఱాగ్నీధ్రశాలయుఁ గొందఱు యజమానశాలయుఁ గొందఱు మహానసగృహం

1. కుంఠిత,

బును విధ్వంసంబులు గావించిరి. మఱియుఁ గొందఱు యజ్ఞపాత్రంబుల నగ్ను
లనుం జెఱిచిరి వెండియుఁ గొందఱు హోమాగ్నులార్చిరి పదంపడి కొందఱు
హోమకుండంబులందు మూత్రంబులు విడిచిరి. కొందఱుత్తరవేదికామేఖ
లలు ద్రెంచిరి గొందఱు మునుల బాధించిరి గొందఱు తత్పత్నుల వెఱపించిరి
మఱికొందఱు దేవతాగారోధంబుఁ గావించి రంత మణిమంతుండు భృగువును
వీరభద్రుండు దక్షుని జండీశుండు పూషుని నందీశ్వరుండు భగుని బట్టి
రివ్విధంబున సదస్యులైన ఋత్విక్కాయంబులు శిలల నివ్వియు జానువులఁ బొడి
చియు వఱచేతుల నడిచియుఁ గూర్పరంబులఁ బొడిచియు వివిధబాధలు పఱిచిన
వారు కాందిశీకులై యెక్కడెక్కడికేనియుం జనిరి మఱియును. 118

క. మును దక్షుఁడు భవుఁ బలుకఁగఁ, గనుఁగీటిన భగుని బట్టి కన్నులు పెఱికిం
చెను నందీశ్వరుఁ డచ్చెరి, జనములు హాహారవముల సందడి బెట్టన్. 119

తే. కుపితుఁడై నాఁడు భవుని దక్షుండు శపింపఁ, బరిహసించిన పూషుని పండ్లు డుల్లఁ
గొట్టె బలభద్రుఁ డాకళింగుని రథంబు, లెలమి డులిచిన పగిదిఁ జండీశ్వరుండు.

క. తగ వేదిఁ దక్షుఁ డా సభ, నగచాపుఁ దిరస్కరించు నాఁడట శ్మశ్రుల్
నగుచుం జూపుట నాభృగు, పగఱై శ్మశ్రువులు వీరభద్రుఁడు పెఱికెన్. 121

సీ. అతులవరోద్ధతుండై వీరభద్రుండు, గైకొని దక్షువక్షంబుఁ ద్రొక్కి
ఘనసితధారాసిఁ గొని మేను వ్రేసియు, మంత్రసమన్వితమహితశస్త్ర
జాలావినిర్భిన్నచర్మంబు గలదక్షుఁ, జంపంగా లేక విస్మయము నొంది
తద్వధోపాయంబు దనచిత్తమునఁ జూచి కంఠనిష్పీడనగతిఁ దలంచి

తే. మఖపశువుఁ ద్రుంచి యంచితామర్షణమున, దక్షిణాగ్నిమున వేల్చెఁ దదనుచరులు
హర్షమునఁ బొందిన వటి బ్రాహ్మణజనంబు, లాత్మలనుజాల దుఃఖంబు నొందుచుండ.

వ. ఇట్లు వీరభద్రుండు దక్షునియాగంబు విధ్వంసంబు గావించి నిజనివాసంబైన కైలా
సంబునకుఁ జనియె నయ్యవసరంబున. 123

దేవతలు వీరభద్రాదులచేఁ బరాజితులై బ్రహ్మతో విన్నవించుట.

చ. హరభటకోటిచేత నిశితాసి గదా కరవాల శూల ము
ద్గరముసలాదిసాధనవిదారితజర్జరితాఖిలాంగులై
సురలు భయాకులాత్ములగుచున్ సరసీరుహగర్భుఁ జేరి త
చ్చరణసరోరుహంబులకు సమ్మతిఁ జాఁగిలి మ్రొక్కి నమ్రులై. 124

క. తమ ధూర్జటిసైనికు లగు, ప్రమథులు దయ మాని పెలుచ బాధించుట స
ర్వముఁ జెప్పిరనుచు మైత్రేయమునీంద్రుఁడు విదురుతోడ ననియెన్ మఱియున్.

తే. ఇంతయును మున్న మనమున నెఱిఁగి యున్న
కతన విశ్వాత్మకుండును గమలలోచ
నుండు వన నొప్పు నారాయణుండు నజుఁడు

జూడ రాఢైరి మున్న దక్షునిమఖంబు. 126
వ. అని చెప్పి సుర లిట్లు విన్నవించినఁ జతుర్ముఖుండు వారల కిట్లనియె. 127
క. ఘనతేజోనిధి పురుషుం, డనయంబుఁ గృతాపరాధుఁ డయినను దా మ
ల్లన ప్రతికారముఁ గావిం. చినజనులకు లోకమందు సేమము గలదే. 128
వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 129
క. క్రతుభాగార్హుం డగుపశు,పతి నీశ్వరు సభవు శర్వు భర్గుని దూఱి
కృతయజ్ఞభాగుఁ జేసి,యతిదోషులు దుష్టమతులు నగుమీ రింకన్. 130
సీ. పూని యేదేవునిగోపమునఁజేసి మాత్రన, లోకపాలకులును లోకములును
నాశ మొందుదు రట్టిఘనాశువు ఘనసురు,క్తాత్రులికాయవిక్రాంతరంగుఁ
డును బ్రియావిరహితుండు నైనవాఁ డమ్మ,హాత్ముని ద్రిపురసంహారకరుని
మఖపునస్సంధానమతి నవేక్షించు మీ,రలు సేరి శుద్ధాంతరంగు లగుచు
తే. భక్తినిమ్మలఁ దత్పాదపద్మయుగళ,ఘనపరిగ్రహపూర్వంబు గాఁగ నతని
శరణ మొందుఁడతండు ప్రసన్నుఁడయినఁ, దివిరిమీకోర్కి సిద్ధించుదివిజులార.
వ. అని మఱియు నిట్లనియె నద్దేవుని డాయం జన వెఱతు (మని తలంపకుం)డతనిఁ
జేరనుపాయం బెఱింగింపు మంటి రేని నేను నింద్రుండును మునులును మీర
లును (మఱియు దేహధారులెవ్వరేని) నమ్మహాత్మునిస్వరూపంబు నతనిబలపరాక్ర
మంబులకొలందియు నెఱుంగఁ జాల మతండు స్వతంత్రుండు గావునఁ దదుపాయం
బెఱింగింప నెవ్వఁడు సమర్థుం (డగు నయిన నిపుడుభక్తపరాధీనుండునుశరణాగత
రక్షకుండు నగునీశుని జేరం బోవుద) మని వినం బలికి పద్మసంభవుండును దేవ
పితృగణప్రజాపతులం గూడి కైలాసాభిముఖుఁ డై చని చని. 132
ఉ. భాసురలీలఁ గాంచిరి సురప్రవర్లు భక్తజనైకమానసో
ల్లాసముఁ గిన్నరీజనవిలాసము నిత్యవిభూతిమంగళా
వాసము సిద్ధగుహ్యకనివాసముఁ జారువిరాజమానకై
లాసము గాంతినిర్జితకులక్షితిభృత్సుమహాద్విభాసమున్. 133
సీ. ధాతువిచిత్రితోదాత్తరత్న[1]వ్రజ,రుగ్విభాసితతుంగశృంగములును
గిన్నరగంధర్వకింపురుషాప్సరో,జననికాకీర్ణసానువులును
మానితనిఖిలవైమానికమిథునస,ద్విహారనైకశుభప్రదేశములును
గమనీయనవమల్లికాసుమనోవల్లి,కామతల్లీలసత్కందరములు
తే. నమరసిద్ధాంగనాశోభితాశ్రమములు, విబుధజనయోగ్యసంపన్నివేశములును
గలిగి బహువిధపుణ్యభోగములనొప్పు, వినుతసుకృతములకుదండవెంసికొండ.
వ. అది మఱియును మందార పారిజాత సరళ తమాల సాల తాల తక్కోల కోవి
దార శిరీ షార్జున చూత కదంబ నింబ నీప నాగ పున్నాగ చంపక పాటలాశోక

1. 'ప్రభాసంగతోజ్జ్వలతుంగ' అ. ప్ర.

వకుళ కురండ కురవక కదన కామ్ర తిలక పత్త్య కింశుక శైలూషసంగ మాలతీ మధూక మల్లికా పనస ఖర్జూర నింబ కుటజ కోవిదార నారికేళ ప్లక్ష వట హింగుళ భూర్జపూగ జంబూ ఖర్జూ రామ్రాత ప్రియాళు నారికేళంగుద వేణు కీచక ముఖ్య తరుశోభిత బహుళ ... లకంఠ కలకంఠ రాజకీర మత్తమధుకర నానావిహంగకోలాహలనినదభరితఘాతరోదోంతరాళంబును సింహ ... ఋక్షశల్య గవయ శరభ శాఖామృగవరాహ వ్యాఘ్ర ... సుహిత వృక సారంగ ప్రముఖ వన్యసత్త్వసమూహ ... సంకులితంబును ... కమల కహ్లార కైరవ కలిత పులిన ... మకర విహరమాణ కలహంస కారండవ సారస చక్రవాక బక జలకుక్కుటాది జలవిహంగకుల కూజిత ... సలిల కేళీవిహరమాణ సతీర మణీరమణీయకుచమండలవిలిప్త మృగమదమిళితహరిచందన గంధసుగంధిజలపూరితగంగాతరంగిణీసమావృతంబును నైన కైలాసపర్వతంబు డగ్గఱి యరవిందసంభవ సనందనాది జనగణంబు లత్యద్భుతానందంబులం బొంది ముందట దారహీర హేమ ... సంకులంబును ... శోభితంబును నైన యలకాపురంబు గని తత్పురోబాహ్యప్రదేశంబునం దీర్ఘపాదుండై పుండరీకాక్షు పాదారవింద ... రతికేళీవ్యసంగపరిశ్రమ ... సలిల కేళీవిలోల ... పింగవర్ణ వారిపూరవిలసితంబును నైన నందాలకనందాభిధానంబులు గల నదీద్వితయంబు దాటి తత్పురోభాగంబున వనగజసంస్పృష్టమలయజ(పరిమిళిత పవనాస్వాదనముహుర్ముహుర్ముదిత ... వంబంబును వైడూర్యసోపానసమంచితకనకోత్పలవాపీవిభాసితంబును గింపురుషసంచారయోగ్యంబును సగుసౌగంధికవనసమీపంబునందు. 185

బ్రహ్మాదులు దక్షిణామూర్తిరూపుం డగునీశ్వరుని స్తుతించుట.

సీ. ఉజ్జ్వలం బగు శతయోజనంబులపొడవును బంచసప్తతియోజనముల
వెడల్పును గల్గి యొప్పుచునె దళితగని చ్ఛడ శోభిల్లు నిర్ణీత మగుచుఁ
బర్ణశాఖాసమూహకీర్ణమై మాణిక్యములఁ బోలెఁ గలఫలంబులఁ దనర్చి
కమనీయసిద్ధయోగక్రియామయ మయి, యనఘ ముముక్షుజనాశ్రయమును

తే. భూరిసంసారతాపనివారకమును, నగుచుఁ దరురాజ మనఁగఁ బెంపగ్గలించి
భక్తజనులకు నిచ్చలుఁ బ్రమద మెసఁగ, వలయు సంపదలందు న్యగ్రోధవటమువటము. 137

వ. ఆ వృక్షమూలతలంబున.

సీ. ఇద్ధసనందాదిసిద్ధసంసేవితు, శాంతవిగ్రహుని వాత్సల్యగుణునిఁ
గమనీయలోకమంగళదాయకుని శివు, విశ్వబంధుని జగద్వినుతయశుని
గుహ్యకసాధ్యరక్షోయక్షనాథ కుబేరసేవితుని దుర్వారబలుని
నుదితవిద్యాతపోయోగయుక్తుని బాల, చంద్రభూషణుని మునిసంస్తుతునిఁ

తే. తాపసాభీష్టకరు భస్మదండలింగ ఘనజటాజినధరుని భక్తప్రసన్ను
వితతసంధ్యాభ్రరుచివిడంబితవినూత్న, రక్తవర్ణు సనాతను బ్రహ్మమయుని. 138

వ. మఱియును. 139

సీ. అంచితవామపాదాంభోరుహము దక్షి, ణోరుతలంబున నొయ్య నునిచి
సవ్యజానువుమీఁద సవ్యబాహువు సాఁచి, సలలితముంజేత సలలితాక్ష
మాలిక ధరియించి మహనీయతర్క ముద్రాయుక్తుఁ డగుచుఁ జిత్తంబులోన
నవ్యయం బయిన బ్రహ్మానందకలితస, మాధినిష్ఠుఁడు వీతమత్సరుండు

తే. యోగపట్టాభిరాముఁడై యుపశాంతవృత్తి, రోషసంహతిఁ బాసి కూర్చున్నజముని
యనువునను దర్భరచితబృస్యాసనమున, నున్న మునిముఖ్యు నంచితయోగనిరతు.

క. అలఘుని నభవుని యోగీంద్రులు వినుచుండంగ నారదునితోఁ బ్రియభా
షలు జరుపుచున్న రుద్రుని, సలలితపన్నగవిభూషు సజ్జనపోషున్. 141

క. కని లోకపాలురును మునిజనులును సద్భక్తి నతవిచరణాంబుజముల్
వినతు లయి రప్పు డబ్జాసనుఁ గని యవ్విభవుఁ డధికసంభ్రమ మొప్పన్.

క. అనఘ మహోత్తముఁ డగువా, మనుఁడు కశ్యపున కొగి నమస్కారము సే
సినగతి నజునకు నభివందన మొగిఁ గావించె హరుఁడు దద్దయుఁ బ్రీతిన్. 143

తే. అంత రుద్రానువర్తను లైనసిద్ధ, *దేవమహఋషిజనము లర్థిని బయోజ
గర్భునకు మ్రొక్కి రంత నాకమలభవుఁడు, శర్వుఁ గనిపల్కె మందహాసంబుతోడ.

తే. జగములకు నెల్ల యోనిబీజంబు లైన, శక్తిశివకారణుండ వై జగతి నిర్వి
కారతత్త్వంబ వగు నిన్నుఁ గడఁగి విశ్వ, నాథుఁగా నెఱిఁగెద నామనమున నభవ.

తే. సమత నదిగాక తాపకాంకంబు లైన, శక్తిశివరూపములఁ గ్రీడసలుపు దూర్ణ
నాభిగతి విశ్వజననవినాశవృద్ధి, హేతుభూతుండ వగుచుందు వీశ రుద్ర.

సీ. అనఘ లోకంబునయందు వర్ణాశ్రమ, సేతువు లనఁగఁ బ్రఖ్యాతి నొంది
బలసి మహాజనపరిగృహీతంబు లై, యఖిలధర్మార్థదాయకము లైన
వేదంబులను మఱి వృద్ధి నొందించుటకొఱకు నై నీవ దక్షుని నిమిత్త
మాత్రునిఁ జేసి యజ్ఞమ్ముఖము గావించితి, వటు గాన శుభమూర్తి వైననీవు

తే. గడఁగి జగముల మంగళకర్మ లయిన, వారి ముక్తి నమంగళాచారు లయిన
వారి నరకంబు నొందంతు భూరిమహిమ, భక్తజనపోష రాజితఫణివిభూష.

వ. అట్లగుటం దత్కర్మంబు లోకానాకనికి విపర్యాసంబు నొందుటకుఁ గారణం బెయ్యదియో భవదీయరోషంబు హేతు వని తలంచితి నేనిఁ ద్వదీయపాదారవిందభజను లై సమస్తభూతంబులయందు నిన్నుం గనుంగొనుచు భూతంబుల నాత్మకు వేఱుగాఁ జూడక వర్తించుమహాత్ములయందు నజ్ఞు లైనవారియందుం బోలె రోషంబు దలుచు వారయ దఁట నీకుఁ గ్రోధంబు గలదే యది. 148

* ‘దేవమహాఋషి’, యనియే వ్రాతప్రతులు.

సీ. మతిభేదబుద్ధిఁ బరకర్మప్రవర్తనులు, మదయుతులయి దుష్టహృదయులగుచుఁ బరవిభవాసహ్యభవమనోవ్యాధులఁ, దగిలి [1]మర్మాక్షరభేదకములయిన బహుదురుక్తులచేతఁ బరులఁ బీడించుచు, నుండుమూఢులను దైవోపహతులఁ గాఁ దలపోసి యనేకపటచిత్తులకు నీవంటిసత్పురుషు లేవలన నైన

తే. హింసఁ గావింప కుండ్రుసమిద్ధచరిత, నీలలోహిత మహితగుణాలవాల లోకపాలనకలిత నాగాకలాప, హర జగన్నుతచారిత్ర యదియుఁగాక. 149

సీ. అమర సమస్తదేశములందు నఖిలకా, లములందుఁ దలఁప [2]దుర్లంఘ్యమహిమఁ దగుపరమాత్మమాయామోహితాత్మకు, లై భేదదర్శను లైనవారి వలనను ద్రోహంబు గలిగిన నైనను, నది దైవకృత మని యన్యదుఃఖములఁ గోర్వజాలక సత్పురుషుఁడు దయసేయుఁ, గాని హింసింపఁడు గాన నీవు

తే. నచ్యుతునిమాయమోహమునందకుంటఁ, జేసిసర్వజ్ఞుఁడవుమాయచేతమోహి తాత్ము లై కర్మవర్తను లయినవారి,వలన ద్రోహంబు గలిగిన వలయుఁ బ్రోవ.

వ. అది గావున యజ్ఞభాగార్హుండ వయిననీకు సవనభాగంబు సమర్పింపనికతన నీ చేత విధ్వస్తం బయి పరిసమాప్తి నొందనిదక్షాధ్వరంబు మరల నుద్ధరించి దక్షునిఁ బునర్జీవితుం జేయుము భగునినేత్రంబులును (భృగుముఖశ్మశ్రువులును) బూషునిదంతంబులును గృపసేయుము భగ్నాంగు లయినదేవఋత్విజ్నికాయం బులకు నారోగ్యంబు గావింపు మీమఖావశిష్టంబు యజ్ఞపరిపూర్తిహేతుభూతం బయిన భవదీయభాగం బగుం గాక. 151

శివుండు బ్రహ్మాదులచేఁ బ్రార్థితుండై దక్షాదుల ననుగ్రహించుట.

చ. అని చతురాననుండు వినయంబున వేఁడిన సిందుమౌళి స య్యనఁ బరితుష్టిఁ బొంది దరహాసముఖుం డగుచు గృప దొంగలింప ని ట్లను హరిమాయచేత నవయంబును బొందు దలై నవారు సే సినయపరాధదోషములు చిత్తములోఁ గణియింప నెన్నఁడున్. 152

వ. అట్లయ్యుండియు, 153

క. బలియురఁ దండింపను దుర్బలులను రక్షింప ధర్మపద్ధతి యగుటం గలుషాత్ములయపరాధము,కొలఁదిని దండించుచుండు గొనకొని యేనున్. 154

వ. అని దగ్ధశీర్షుండయినదక్షుండు దజముఖుం డగుభగుండు బర్హిస్సంబంధభాగంబులు గలిగి మిత్రనామధేయచక్షుస్సునం బొడగాంచుఁ బూషుండు పిష్టభుక్కగు (యజమానదంతంబులచే భక్షించు) దేవతలు (యజ్ఞావశిష్టంబునాకొసంగుటం జేసి) సర్వావయవపూర్ణులై వర్తింతురు ఖండితాంగులైనయధ్వర్యుఋత్విగాదిజనంబు లశ్వినీదేవతలబాహువులచేతను బూషునిహస్తంబులచేతను లబ్ధబాహుహస్తులై జీవింతురు భృగువు బస్తశ్మశ్రువులుగలిగివర్తించు నని శివుం డానతిచ్చిన

1. పరాత్మభే. 2. దుర్లంఘనీయ మగు.

సమస్తభూతంబులు సంతుష్టాంతరంగంబులై తండ్రీ తండ్రీ యని సాధువాదం
బుల నభినందించి రంత (నాశంభునియామంత్రణంబు వడసి) సునాసీరప్రముఖు
లగుదేవతలు (ఋషులతోడం గూడి రా) నజుండును రుద్రునిం బురస్కరించు
కొని దక్షాధ్వరవాటంబునకుం జని రచ్చట. 155

క. శర్వునియోగక్రమమున సర్వావయవములు గలిగి సన్మునిఋత్వి
గ్గీర్వాణముఖ్యు లొప్పిరి, పూర్వోక్తనుశ్రీల నార్యభూషణ యంతన్. 156

క. విను దక్షు నంత మేషము, ఖుఁ జేసిన సిద్ధమేలుకొని లేచినపో
ల్కిన నిలిచె దక్షుఁ డభవుఁడు, గనుగొనుచుండంగ నాత్మఁ గౌతుక మొప్పన్.

వ. ఇట్లు లేచి నిలిచి మందఱు నున్నశివుసింగనుంగొనినమాత్రన శరత్కాలంబున
నకల్మషం బైనసరస్సునుంబోలెఁ బూర్వరుద్రవిద్వేషజనితంబు లైనకల్మషం
బులం బాసి నిర్మలుం డై యభవ్రుని నుతియింపం దొడంగి మృతిఁ బొందినసతీ
తనయం దలంచి యనురాగోత్కంఠలబాష్పపూరితలోచనుండును గద్గదకంఠుం
డు నై పలుకం జాలక యెట్టకేలకు దుఃఖంబు సంస్తంభించికొని ప్రేమాతిరేక
విహ్వలుం డగుచు సర్వేశ్వరుం డగుహరున కి ట్లనియె. 158

క. విను నీ కపరాధుఁడ నగు,నను దండించు టిది దండనము గాదు మది
న్నను రక్షించుటగా మన,మునఁ దలఁతును దేవ యభవ పురహర రుద్రా. 159

సీ. అనఘాత్మ తగ నీవు నబ్జనాభుండును, బరికింప బ్రాహ్మణాభాసు లయిన
వారలయెడల నెవ్వలన నుపేక్షింప, రఁట దృఢవ్రతచర్యు లైనవారి
యెడ నీ కుపేక్ష యెక్కడిది సర్గాదిని, నామ్నాయసంప్రదాయప్రవర్త
నము నెఱింగించుట కక్షరవిద్యాతపో, వ్రతపరాయణు లైనబ్రాహ్మణులను
తే. వరుసఁ బుట్టించితివి గాన వారి నెపుడుఁ, గేల దండంబుఁ బూని గోపాలకుండు
బలసి గోవుల రక్షించుపగిది నీవు, నరసి రక్షించుచుందు గదయ్య రుద్ర. 160

సీ. తలపోయ నవిదితతత్త్వవిజ్ఞానుండ, నైననాచేత సభాంతరమున
నతిదురుక్తాంబకక్షతుఁడవయ్యును మత్కృ,తాపరాధముహృదయంబునందు
దలఁపక సుజననిందాదోషమున నధో,గతిఁ బొందు చున్నదుష్కర్ము నన్నుఁ
గరుణఁ గాచిననీకుఁ గడఁగి ప్రత్యుపకార, మెఱిఁగి కావింప నే నెంతవాఁడ
తే. నుతచరిత్ర భవత్పరానుగ్రహాను,రూపకార్యంబుచేత నిరూఢ మైన
తుష్టి నీ చిత్తమందు నొందుదువుగాక, క్షుద్రసంహార కరుణాసముద్ర రుద్ర.

వ. అని యిట్లు రుద్రక్షమాపణంబు గావించి పద్మసంభవుచేత ననుజ్ఞాతుం డై
దక్షుం డుపాధ్యాయఋత్విగ్గణసమేతుం డగుచుఁ గ్రతుకర్మంబు నిర్వర్తించు
సమయంబున బ్రాహ్మణజనంబులు యజ్ఞంబులు నిర్విఘ్నంబు లై సాగుటకుఁబ్ర
మథాదివీరసంసర్గకృతదోషనివృత్త్యర్థంబుగా విష్ణుదేవతాకంబును ద్రికపాల
పురోడాశద్రవ్యకంబును నైనకర్మంబుఁ గావింపనుపాత్తహవిష్యుం డగుభృగువు

తోడం గూడి నిర్మలాంతఃకరణుం డగుచు దక్షుండు ద్రవ్యత్యాగంబుం గావిం
పం బ్రసన్నుండై సర్వేశ్వరుండు 162

—•• దక్షాధ్వరంబునకు వచ్చిన నారాయణుని దక్షాదులు నుతించుట. ••—

సీ. మానితశ్యామాయమానశరీరదీ, ధితులు నలిక్కుల కీటుకొనఁగఁ
గాంచనమేఖలా కాంతులతోఁ గా, శేయచేలద్యుతుల్ సెలిమిసేయ
లక్ష్మీసమాయుక్త లలితవక్షంబున, వైజయంతీప్రభల్ వన్నెసూప
హాటకరత్నకిరీటకోటిప్రభల్ బాలార్కరుచులతో మేలమాడ
తే. లలితనీలాభ్రరుచిఁ గుంతలములు దనర, బ్రవిమలాత్మీయదేహజ ప్రభ సరోజ
భవభవాదులముఖ్యాల ప్రభలు మాప, నఖిలలోకైకగురుఁడు నారాయణుండు.

చ. సలలితశంఖ చక్ర జలజాత గదా శర చాప ఖడ్గని
ర్మలరుచులన్ సువర్ణరుచి నున్మణికంకణముద్రికాప్రభా
వలులును దేజరిల్ల భుజవర్గ మనర్ఘకాంతియుక్తమై
విలసితకర్ణికారపృథివీరుహముం బురుడింపఁ బట్టుగన్. 164

క. సరసోదారసమంచిత,దరహాసవిలోకనములఁ దగ లోకములన్
బరితోషము నొందించుచుఁ, బరమోత్సవ మొప్పవిశ్వబంధుం డగుచున్. 165

చ. మఱియును రాజహంసరుచి మద్భ్రమణీకృతతాలవృంతచా
మర లిరువంకలన్ దివిజమానిను లీయ సుధామరీచివి
స్ఫురితసితాతపత్రరుచిపుంజము దిక్కులఁ బిక్కటిల్లఁగాఁ
గరివరదుండు వచ్చె సుభగస్తుతివర్ణసుపర్ణయానుఁడై. 166

చ. ఘనరుచి నట్లు వచ్చినవికారవిదూరు ముకుందుఁ జూచి బో
రన నరవిందనందనపురందరచంద్రకళాధరాద్యులా
శనముఖు లర్థి లేచి యతిసంభ్రమ మొప్ప నమోనమో దయా
వననిధయే యటంచు ననివారణ మ్రొక్కిరి భక్తియుక్తులై. 167

వ. అట్లు కృతప్రణాములైన యనంతరంబ. 168

ఉ. ఆనలినాయతాక్షునియనంతపరాక్రమదుర్నిరీక్ష్యతే
జోనిహతస్వతేజు లగుచున్ నుతి సేయ నశక్తులై భయ
గ్లాని వహించి బాష్పములు గ్రమ్మఁగ గద్గదకంఠులై తనుల్
మ్రానుపడంగ నవ్విభుని మన్ననఁ గైకొని యొట్టకేలకున్. 169

వ. నిటలతటఘటితకరపుటులై యమ్మహాత్ముని యపారమహిమం బెఱింగి నుతియింప
శక్తులు గాక యుండియు భక్తానుగ్రహపరిగ్రహుం డగుటం జేసి తమతమ
మతులకు గోచరించినకొలంది నుతియింపఁ దొడంగి రందు గృహీతంబు లగు
పూజాద్యుపచారంబులు గలిగి బ్రహ్మాదులకు జనకుండును సునందనందాదిపరమ
భాగవతసేవితుండును యజ్ఞేశ్వరుండు నగుభగవంతుని శరణ్యునిం గాఁ దలం

వ. దక్షుం డిట్లనియె దేవా నీవు స్వస్వరూపంబునం దున్నయప్పు డుపరతంబులు గాని రాగద్వేషాదిబుద్ధ్యవస్థలచే విముక్తుండవును నద్వితీయుండవును జిద్రూపకుండవును భయరహితుండవును నై మాయం దిరస్కరించి మఱియు నా మాయ ననుసరించి నటనకొఱకు లీలామానుషరూపంబుల నంగీకరించి స్వతంత్రుండ వయ్యును మాయాపరతంత్రుండ వై రాగాదియుక్తుండునుంబోలె రామకృష్ణాద్యవతారంబులం గానంబడుచుందువు గావున నీలోకంబులకు నీవ యీశ్వరుండ వనియు నితరు లైన బ్రహ్మరుద్రాదులు భవన్మాయావిభూతు లగుటం జేసి లోకంబునకు నీశ్వరులు గారనియును భేదదృష్టిగల నన్ను రక్షింపు మీ విశ్వకారణు లైన ఫాలలోచనుండును బ్రహ్మయు దిక్పాలురును సకలచరాచరజంతుసంతానములును నీవ గానిది లేశంబు లేదని విన్నవించిన నదనంతరంబ ఋత్విగ్జనంబు లిట్లనిరి. 170

సీ. వామదేవునిశాపవశమునం జేసి కర్మానువర్తులము మే మైనకతన
బలసి వేదప్రతిపాద్యధర్మోపలక్ష్యం బైనయట్టిమఖంబునందు
దీపింప నింద్రాది దేవతాకలితరూపవ్యాజమునఁ బొంది పరగు నిన్ను
యజ్ఞస్వరూపకుండ వని కాని కేవల నిష్కించనుండవు నిర్మలుండవు
తే. నరయ ననవద్యమూర్తి వై నట్టి నీదు, లలితతత్త్వస్వరూపంబుఁ దెలియఁజాల
మయ్య మాధవ గోవింద హరి ముకుంద, చిన్మయాకార నిత్యలక్ష్మీవిహార
వ. సదస్యు లిట్లనిరి. 172

సీ. శోకదావాగ్నిశిఖాకులితంబు పృథుక్లేశఘనదుర్గదుర్గమంబు
దండధరక్రూర కుండలిశ్లిష్టంబు, పాపకర్మవ్యాఘ్రపరివృతంబు
గురుసుఖదుఃఖకాకోలపూరితగర్త, మగుచు ననాశ్రయ మైనయట్టి
సంసారమార్గసంచారు లై మృగతృష్ణి, కలఁ బోలు విషయసంఘములు నహమ్మ
తే. మేతిహేతుకదేహనికేతనములు, నయి మహాభారవహు లైనయట్టిమూఢ
జనము లేనాఁట మీపదాబ్జములు గానఁ, జాలువారలు భక్తప్రసన్న దేవ. 173

వ. రుద్రుం డిట్లనియె.

చ. వరద నిరీహ యోగిజనవర్గసుపూజిత నీపదాబ్జముల్
నిరతము నంతరంగమున నిల్పి [1]సమగ్రభవత్పరిగ్రహ
స్ఫురణఁ దనర్చు నన్నుఁ నతిమూఢులు సంతతము న్నమంగళా
[2]చరణుఁ డటంచుఁ బల్కు నది సన్మతి నేగణియింప నచ్యుతా. 175

వ. భృగుం డిట్లనియె. 176

మ. అరవిందోదర తావకీనఘనమాయామోహితస్వాంతు లై
పరమం బైనభవన్మహామహిమముం బాటించి కానంగ నో

1. 'భవత్పదనుగ్రహాదికస్ఫురణఁ. 2. చరణు...బల్కఁగ భవన్మతి నేగణి.' అ. ప్ర.

పరు బ్రహ్మాదిశరీరధారులును నానాపదార్థతతి భ్రాంతిసం
హరణాలోకన నన్నుఁ గావఁ దగు నిత్యానందసంధాయివై. 177

వ. బ్రహ్మ యి ట్లనియె. 178

సీ. సమధికజ్ఞానాదిసత్త్వాదిగుణముల, కాశ్రయభూత మై యట్టిపురుషుఁ
డగ్రపదార్థభేదగ్రాహకము లైన, చక్షురింద్రియముల నరసి చూడఁ
గలుగు నీరూపంబు గాదు మాయామయం, బగు నసద్వ్యతిరిక్త మైనయట్టి
నిరుపమాకారంబు నీకు వీక్షణ మై యుండు ననుచు నేనాత్మఁ దలఁతు

తే. నిర్వికార నిరంజన నిష్కళంక, నిరతిశయ నిష్క్రియారంభ నిర్మలాత్మ
విశ్వసంపాద్య నిరవద్య వేదవేద్య, సవిమలానంద సంసారభయవిదూర. 179

వ. ఇంద్రుం డి ట్లనియె. 180

మ. దితిసంతానవినాశసాధనసముద్దీప్తాష్టబాహాసమ
న్విత మై యోగిమనోనురాగకర మై వెల్గొందు నీదేహ మా
యత మై యట్టి ప్రపంచముంబలెను మిథ్యాభూతముం గామి శా
శ్వతముం గా మదిలోఁ దలంతుఁ హరి దేవాదైవచూడామణీ. 181

వ. ఋత్విక్పత్ను లి ట్లనిరి. 182

చ. కడఁగి భవత్పదార్చనకుఁ గా నిటు దక్షునిచే రచింపఁ గాఁ
బడి శితికంఠరోషమున భస్మము నొంది పరేతభూమి యై
చెడి కడుశాంతమేధ మనఁ జెన్నఱి యున్నమఖంబుఁ జూడు మే
ర్పడ జలజాభ నేత్రములఁ బావన మై విలసిల్లునచ్యుతా. 183

వ. ఋషు లి ట్లనిరి. 184

మ. అనఘా మాధవ నీవు మావలెనె కర్మారంభి వై యుండియున్
వినుఁ దత్కర్మఫలంబు వొంద వితరుల్ విశ్వంబునన్ భూతికై
యనయంబున్ భజియించు నిందిర నీవు మున్నర్థించి యే తేరఁ గై
కొన వే మందుము నీచరిత్రమునకున్ గోవింద పద్మోదరా. 185

వ. సిద్ధు లి ట్లనిరి. 186

చ. హరి భవదుఃఖభీషణదవానలదగ్ధతృషార్తమన్మనో
ద్విరదము శోభనంబును బవిత్రము నైన భవత్కథాసుధా
సరిదవగాహనంబునను సంసృతితాపము వాసి క్రమ్మఱం
దిరుగదు బ్రహ్మముం గనినధీరునిభంగిఁ బయోరుహోదరా. 187

వ. యజమాని యగు ప్రసూతి యి ట్లనియె. 188

చ. కరచరణాది స్వాంగములు గల్గియు మస్తము లేని మొండెముం
బరువడి నొప్పకున్నగతిఁ బంకజలోచన నీవు లేనియ
ధ్వరము ప్రయాజులం గలిగి తద్దయు నొప్పక యున్నదయ్య యో

హరి యిటు నీదురాక శుభ మయ్యె రమాధిప మమ్ముఁ గావవే. 189

వ. లోకపాలకు లిట్లనిరి. 190

సీ. దేవాదిదేవ యీదృశ్యరూపం బగు,సుమహితవిశ్వంబుఁ జూచు ప్రత్య
గాత్మభూతుండవై యట్టినీ[1]వు నసత్ప్రకాశరూపంబులై కలుగుమాయ
కేంద్రియంబులచేత నీశ్వర నీమాయ, నొందించి పంచభూతోపలక్షి
తం బగుదేహావిధంబునఁ గానంగఁ, బడుదువు గాని యేర్పడినశుద్ధ
తే. సత్త్వగుణముక్తమైనభాస్వత్స్వరూప,ధరుఁడవై కానఁబడవుగావ పరమపురుష
యవ్యయానంద గోవింద యట్లుగాన,యెనయ మాజీవనమునీకె నేమి సెలవు

వ. యోగీశ్వరు లిట్లనిరి. 192

సీ. విశ్వాత్మనీయందు వేఱుగా జీవులఁ, గనఁ డెవ్వఁ డట హానికం బెట్టియుఁడు
నీకు లేఁ డయినను నిఖిలవిశ్వోద్భవ,స్థితివిలయంబులకతన దైవ
సంగతి నిర్భిన్నసత్త్వాదిగుణవిశి,ష్టాత్మీయమాయచే నజభవాది
వివిధభేదము లొందుదువు స్వస్వరూపంబు,నం దుండుదువు వినిహతవిమోహి
తే. వగుచు నుందువుగద నిన్ననన్యభక్తి, భృత్యభావంబు దాల్చి సంప్రీతిఁగొల్చు
మమ్ము రక్షింపవే కృపామయ రమేశ, పుండరీకాక్ష సంతతభువనరక్ష. 193

వ. ప్రజాపతు లిట్లనిరి. 194

చ. హరి భవదీయతత్త్వము సమంచితభక్తి నెఱుంగ నేను నా
సరసిజసంభవాదులును జాలము సత్త్వగుణాశ్రయుండవున్
బరుఁడవు నిర్గుణుండవును బ్రహ్మము మున్నగు నీకు నెప్డు నిం
దఱముఁ జతుర్విధార్థఫలదాయక మ్రొక్కెద మాదరింపవే. 195

వ. అగ్నిదేవుఁ డిట్లనియె. 196

మ. హవరక్షాచరణుండవై నెగడుచున్ నయ్యగ్నిహోత్రాదిపం
చవిధంబుల్ మఱి మంత్రపంచక[2]సుపూజ్యాయోగ్యము న్నైనయా
హవరూపం బగునీకు మ్రొక్కెదను నీయాజ్ఞన్ భువిన్ హవ్యముల్
సవనవ్రాతములన్ వహింతు హరి యుష్మత్తేజముం బూనుచున్. 197

వ. దేవత లిట్లనిరి. 198

మ. మును కల్పాంతమునందు: గుక్షి నఖిలంబున్ దాఁచి యేకాకివై
జనలోకోపరిలోకవాసులును యుష్మత్తత్త్వమార్గంబు చిం
తనముం జేయఁ బయోధియందు నహిరాట్తల్పంబునం బవ్వళిం
చిన[3] నీరూపము నేఁడు సూపితివి లక్ష్మీనాథ దేవోత్తమా. 199

వ. గంధర్వు లిట్లనిరి. 200

---

1. విదెయసత్ప్రకాశరూప మై పరఁగుమాయ. 2, 'సుస్పష్టం బైతగం బొల్చునాహవ' త. ప్ర. 3. 'నీరూపముఁ జూడఁ గంటి మిదె రాజీవాక్ష సర్వాత్మకా' వ్రా. ప్ర.

మ. హరపంకేజభవామరాలియు మరీచ్యాదిప్రజానాథులు
న్నరవిందాక్ష సమాహృతేశ భవదీయాంశాంశసంభూతులై
పరఁగం దావకలీలకై జగము నీబ్రహ్మాండమున్ సృష్టియీ-
శ్వర నీకే మతిభక్తి మ్రొక్కెదము చేకో దేవచూడామణీ. 201

మ. [1]భవదంశాంశజు లీమరీచిముఖరుల్ బ్రహ్మాసురేంద్రాదిజా
ధిపముఖ్యుల్ దివిషద్గణంబు పరమాత్మా నీకు విశ్వంబు ను
త్సవలీలానికరంబు గాఁగ సతము న్నాథా వేదశాఖాశిఖా
స్తవనీయాంఘ్రికి నీకు నర్చనము సత్కారంబు నశ్రాంతమున్. 202

వ. విద్యాధరు లిట్లనిరి. 203

సీ. సర్వేశ విను భవన్మాయావశంబునఁ, దేహంబు నాల్చి తద్దేహమందు
నాత్మ నహమ్మమేత్యభిమానమునఁ బొంది, పుత్త్రజాయాగృహక్షేత్రబంధు
ధనము మొదలుగ వస్తుతతులను జేకొని, యోగసుఖంబులఁ బొందుమందు
ధృతివిహీనుఁడు నసద్విషయాలసుఁడును, నతిదుష్టమతియు నై యనట్టివాఁడు
ఆ. తవిలి భవదీయగుణకథాసక్తిలోలుఁ, డెన్నఁడేనియు నాత్మమోహంబువలనఁ
బాసి వర్తించు విజ్ఞానపరతఁ దగిలి, చిరయశస్కర యిందిరాచిత్తచోర. 204

వ. బ్రాహ్మణజనంబు లిట్లనిరి దేవా యజ్ఞంబు నీవును హవ్యంబును నగ్నియు మంత్రంబులును సమిద్దర్భపాత్రంబులును సదస్యులును ఋత్విక్కులును దంపతులును దేవతలును నగ్నిహోత్రంబులును స్వధయు సోమంబును ధరియించి దంష్ట్రాదండంబున నాగేంద్రంబు నళినంబు ధరియించుచందంబున రసాతలగతయైనభూమి నెత్తితి వట్టియోగిజనస్తుత్యుండవు మఖరూపకుండవును నైననీవు పరిభ్రష్టకర్ములమైన మాకుఁ బ్రసన్నుండవగుము భవదీయనామకీర్తనంబుల సకలయజ్ఞవిఘ్నంబులు నాశంబు నొందు నట్టి నీకు నమస్కరింతుము. 205

క. అని తన్ను సకలజనములు, వినుతించిన హరి భవుండు విఘ్నము గావిం
చిన యా దక్షుని యజ్ఞము, ఘనముగఁ జెల్లించెఁ గొఱఁత గాకుండఁగన్. 206

క. సకలాత్ముఁడు దా నగుటను, సకలహవిర్భోక్త యయ్యు జలజాక్షుఁడమం
స్వకీయభాగమునను నయ్యకలంకుఁడు తృప్తిఁ బొందె యనె దక్షునితోన్. 207

వ. అనఘా కారణభూతుండును నీశ్వరుండును ద్రష్టయును స్వయంప్రకాశకుండును నైన యేను గుణమయం బగు నాత్మీయమాయం బ్రవేశించి జననవృద్ధివిలయంబులకు హేతుభూతంబు లగు తత్తత్క్రియోచితంబులైన బ్రహ్మరుద్రాది నామభేదంబుల నొందుచుండుదు నట్టియద్వితీయ బ్రహ్మరూపకుండ నైన నాయందు నజభవాదులను భూతగణంబులను మూఢుండగువాఁడు వేఱుగాఁ జూచు

1. ఇది యొకానొక ప్రతిని జూపట్టెడి.

మద్భక్తుం డగువాఁడు శరీరంబునకుఁ గరచరణాదులు వేఱుగాఁ దలంపనిచందం
బున నాయందు భూతజాలంబు భిన్నంబుగాఁ దలంపఁడు గావున మామువ్వు
రియందు నెవ్వండు వేఱుసేయఁ కుండు వాఁడు కృతార్థుం డని యానతిచ్చిన
దక్షుండును. 208

క. విను విష్ణుదేవతాకం, [1]బనఁగాఁ ద్రికపాలకలిత మగునాయాగం
బునఁ దగ నవ్విష్ణునిపద,వనజంబులు పూజ సేసి వారనిభక్తిన్. 209

వ. మఱియును. 210

సీ. అంగప్రధానకయాగంబులను జేసి, యమకుల రుద్రుని నర్థిఁ బూజ
సేసి విశిష్టశిష్టభాగమున నం,దవసానకర్మంబుఁ దవిలి తీర్చి
దాను ఋత్విక్కులుఁ దగ సోమపాను లై, యవభృథస్నానంబు లాచరించి
కడఁక నవాప్తసకలఫలకాము లై, తనరుదక్షునిఁ జూచి ధర్మబుద్ధి

తే. గలిగి సుఖవృత్తి జీవింతు గాక యనుచుఁ
బలికి దివిజులు మునులును బ్రాహ్మణులును
జనిరి నిజమందిరముల కాజలజనయన
భవులు వేంచేసి రాత్మీయభవనములకు. 211

వ. అంత దాక్షాయణి యయినసతీదేవి పూర్వకళేబరంబు విడిచి హిమవంతునకు మేనకయందు జనియించి విలయకాలంబునం బ్రసుప్తం బయినశక్తిసృష్టికాలంబున నీశ్వరునిఁ బొందుచందంబునఁ బూర్వదయితుం డగురుద్రుని వరియించె నని దక్షాధ్వరధ్వంసకుం డగురుద్రునిచరిత్రంబు బృహస్పతి శిష్యుం డయిన యుద్ధవునకు నెఱింగించె నతండు నాకుం జెప్పె నేను నీకుం జెప్పితి నని మైత్రేయుండు వెండియు విదురున కి ట్లనియె. 212

క. ఈయాఖ్యానముఁ జదివిన, ధీయుతు లై వినినయట్టిధృతిమంతులకు
న్నాయుఃకీర్తులు గలుగును, బాయును దురితములు దొలఁగు భవబంధంబుల్.

వ. అని వెండియు ని ట్లనియె. 214

క. వినుసనకాదులునారదుఁ, [2]డునుహంసుఁడునరుణియుఋభుఁడుయతియుఁగమలా
సనజులు నైష్ఠికు లనికేతను లగుటం జాఁగ వయ్యె దద్వంశంబుల్. 215

వ. మఱియు నధర్మునకు మృష యనుభార్యయందు దంభుండును మాయ యను కామినియుం బుట్టి రధర్మసంతానం బగుట వారిరువురును మిథునం బైన వారిని సంతానహీనుం డగునిర్ఋతి గైకొనియె నాదంపతులకు లోభుండును నికృతియను సతియునుం గలిగి మిథునం బై రి నామిథునంబునకుఁ గ్రోధుండు హింస యను వంగనయుం బుట్టి మిథునం బై రి నామిథునంబునకుఁ గలియు దురుక్తియనుసతి

1. 'బును ద్రికపాలపురోడాశమును నగుయాగం' వ్రా. ప్ర. 2. డును నరుణియుయతియు ఋభువుఁడును సజాతసనందనులును వ్రా. ప్ర.

వయుఁ జన్మించి దాంపత్యంబు గైకొని రా దంపతులకు భయమృత్యువు లను
మిథునంబు గలిగె దానివలన యాతనయు నిరయంబునుం బుట్టిరి వీరలు సం
సారహేతు వగునధర్మతరుశాఖ లగుచు నెగడిరి వీని శ్రేయస్కాముం డగుజనుం
డపణ్యాత్రంబు ననూన ద్రింపం జను దివ్యధంబున ప్రతిసర్గంబును సంగ్రహం
బున వినిపించితి నిప్పుణ్యకథ నెవ్వండేని మూమ్మాటు వినిన నతండు నిష్పాపుం
డగు నని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 216

—ధ్రువోపాఖ్యానము.—

క. విను నిఖిలభువనపరిపాలనసమర్థ సాంద్రధనకళాకలితుం డై
వనజజనసు స్వాయంభువ మను వపు డుదయించెఁ గీర్తిమంతుం డగుచున్. 217
తే. రూఢి నమ్మనువునకు శతరూపవలన, భూనుతు లగుప్రియవ్రతోత్తానపాదు
లనఁగ నిద్దఱు పుత్త్రులై రందులోన, భవ్యచారిత్రుఁ డుత్తానపాదునకును. 218
క. వినుము సునీతియు సురుచియు, ననుభార్యలు గలరు వారియందును ధ్రువునిం
గనిన సునీతియు నప్రియ, యును సురుచియుఁ బ్రియయు నగుచు నున్నట్టియెడన్.
సీ. ఒకనాఁడు సుఖలీల నుత్తానపాదుండు, నెఱిఁ బ్రియురాలైన సురుచి గన్న
కొడుకు నుత్తముఁ దనతొడలపై నిడికొని, యుపలాలనము సేయుచున్నవేళ
నర్థిఁ దదారోహణాపేక్షితుం డైన, ధ్రువునిఁ గనుంగొని తివుట నాద
రింప కుండుటకు గర్వించి యా సురుచియు, సవతిబిడ్డం డైన ధ్రువునిఁ జూచి
తే. తండ్రితొడ నెక్కు వేడుక దగిలె నేని, బూని నా గర్భమున నాఁడు పుట్ట కన్య
గర్భమునఁ బుట్టి కోరినఁ గలదె నేఁడు, జనకుతొడ యెక్కు భాగ్యంబు సవతికొడుక.
క. అది గాన నీ వధోక్షజ, పదపద్మము లాశ్రయింపు పాయక హరి నా
యుదరమునఁ బుట్టనిచ్చును, వదలక యట్లయిన ముదము వఱలెడి నీకున్. 221
క. అని యీరీతి ననవ్యావచనములు పినతల్లి యపుడు జనకుఁడు వినఁగాఁ
దను నాడినదుర్భాషా, ఘనశరములు మనము నాటి కాఱియఁ బెట్టన్. 222
క. తను నట్లుపేక్ష సేసిన, జనకునికడఁ బాసి దుఃఖజలనిధిలోనన్
మునుఁగుచును దండతాడిత, ఘనభుజగముఁ బోలె రోషకలితుం డగుచున్. 223
క. ఘనరోదనంబు సేయుచుఁ, గనుఁగవలను శోకబాష్పకణములు దొరఁగన్
జననికడ కేఁగుటయు నిజ, తనయునిఁ గని యా సునీతి దద్దయుఁ బ్రేమన్. 224
వ. తొడలపై నిడికొని. 225
క. కర మనురక్తిని మోము ని, విరి తద్వృత్తాంత మెల్ల వెలఁదులు నంతః
పురవాసులుఁ జెప్పిన విని, పఱపుగ నిట్టూర్పు లెసఁగ బాష్పాకులయై. 226
తే. సవతి యాడినమాటలు సారెఁ దలఁచి, కొనుచుఁ బేర్చినదుఃఖాగ్ని గుందుచుండె
దావపావకశిఖలచేఁ దగిలి కాంతి, వితతిఁ గందినమాధవీలతిక వోలె. 227
వ. అంత నా సునీతి బాలకునిం జూచి తండ్రీ దుఃఖింపకు మని యి ట్లనియె. 228

క. అశఘూ యీాదుఃఖమునఁ, బనిలే దన్యులకు సొలయ బలవంతం బై
తనపూర్వజన్మదుష్కృత, ఘనకర్మము వెంట నంటఁగా నెవ్వలనన్. 229
230
వ. కావున.
క. పెనిమిటిచేతను బెండ్లా, మని కాదు నికృష్టదాసి యనియును బిలువం
గను జాలనిదుర్భగురా, లనఁగలనాకుక్షి నుదయ మందినకతనన్. 231
క. నిను గాడినదియాసురుచిన, చనమాలు సత్యంబు లగును సర్వశరణ్యుం
డనఁగలహరిచరణాబ్జంబు, గను జనకునియంక మెక్కఁగాఁ దలఁచేనిన్. 232
వ. కావునం బినతల్లియైన యాసురుచి యాదేశంబున నధోక్షజు నాశ్రయింపు మని
వెండియు ని ట్లనియె. 233
సీ. పరికింప నీవిశ్వపరిపాలనమునకై, యర్థి గుణవ్యక్తుఁ డైనయట్టి
నారాయణునిపాదనలినముల్ సేవించి, తగ బ్రహ్మ బ్రహ్మపదంబు నొందె
ఘనుఁడు మీతాత యాస్వాయంభువు సర్వాంతర, యామిత్వ మగునేక మైనదృష్టిఁ
జేసి యాగముల యజించి తా భౌమసుఖములను దివ్యసుఖమున మోక్ష
తే. సుఖములనుబొం దెనట్టియచ్యుతునిఁబరుని, వితతయోగీంద్రనికరసం వేష్యమాణ
చరణసరసిజయుగళు శశ్వత్ప్రకాశు, భక్తవత్సలు విశ్వసంపాద్యుహరిని. 234
235
వ. మఱియును.
క. [1]కరసరసీజగృహీతాం,బురుహాయు నరవిందగర్భముఖగీర్వాణుల్
పరికింపం గలలక్ష్మి, తరుణీమణి చేత వెదకఁ దగుపరమేశున్. 236

— ధ్రువుఁడు నారదోపదేశంబు వడసి తపంబు సేయుట. —

వ. నిజధర్మపరిశోభితం బైనయేకాగ్రచిత్తంబున నిలిపి సేవింపు మమ్మహాత్మునికంటె నీదుఃఖం బపనయించువాఁడన్యుం డొక్కరుండు గలండే యని పలికినఁ బరమార్థప్రాప్తిహేతుకంబు లైన తల్లివాక్యంబులు విని తన్నుఁ దాన నియమించుకొని పురంబు వెడలి చనునవసరంబున నారదుండు తద్వృత్తాంతం బెఱింగి యచ్చటికిం జనుదెంచి యతనిచికీర్షితంబు దెలిసి పాపనాశకరం బైనతనకరతలంబున నాధ్రువునిశిరం బంటి మానభంగమునకు సహింపనిక్షత్త్రియులప్రభావం బద్భుతంబు గదా బాలకుం డయ్యుఁ బినతల్లి యాడినదురుక్తులు చిత్తంబునం బెట్టి చనుచున్నవాఁ డని మనంబున నాశ్చర్యంబు నొంది (యోబాలక సకలసంపత్సమృద్ధం బగుమందిరంబు దెగడి యొంటి యెందు నేఁగెదవు స్వజనకృతం బగు నవమానంబుచే నిను సంతప్తుంగాఁ దలంచెద ననిన ధ్రువుం డి ట్లనియె సపత్నిమాతృ వాగిషుక్షతం బగువ్రణంబు భగవద్ధ్యానయోగరసాయనంబున మాపికొందు ననిన విని) ధ్రువునికి నారదుం డి ట్లనియె. 237
క. విను పుత్త్రక బాలుఁడవై యనయంబును గ్రీడలందు నాసక్తమనం

1 కరకమలగృహీతలీలాం.

బుఁ దిరిగెడునెక్కాలంబున నీ కవమానమానంబులు లే వెంచన్. 238

తే. తాన మానమునను గద్దివేకంబు నీకుఁ, గలిగె నేనియు సంతోషకలితు లయిన
పురుషు లాత్మీయకర్మవిస్ఫురణఁ జేసి, వితతసుఖదుఃఖము లనుభవింతు రెపుడు.

వ. కావున వివేకంబు గలపురుషుండు దైవికంబు లగు సుఖదుఃఖంబులు దైవవశంబులుగాఁ దలంచి తావన్మాత్రంబునం బరితుష్టుం డగు నీవును దల్లి చెప్పిన యోగమార్గప్రకారంబున సర్వేశ్వరానుగ్రహంబునం బొందెద నంటివేని.

సీ. అనఘాత్మ యోగీంద్రు లసమయంబు ధరఁ బెక్కు, జన్మంబులం దనిస్సంగ మైన
మతిని బ్రయోగసమాధినిష్ఠఁ జేసి, ఘనులు దెలియ లేర తనిమార్గ
మదిఁ గాన మతిదుస్సాధ్యుఁ డగు నీవు, నా తఁగుము నిష్ఫలోద్యోగమిపుడు
గాన సర్వప్రియాసక్తకామముఁ బాసి జేసి, దంత్రి వర్తించుతత్కాలమందు

తే. బూని సుఖదుఃఖములు రెంటిలోన నెద్ది, దైవవశమునఁ జేకుఱు దానఁ జేసి
డెందమునఁ జాలసంతుష్టిఁ బొందువాఁడు, విమలవిజ్ఞాని యన ధరను వెలయుచుండు.

వ. మఱియు గుణాఢ్యుం డగువానిం జూచి సంతోషించుచు నాభాసుం డగువానిం జూచి కరుణించుచు సమానునియెడ మైత్రి సలుపుచు వర్తించుచున్నవాఁడు తాపత్రయాదికంబులం దొఱంగు నని నారదుండు పలికిన విని ధ్రువుం డిట్లనియె ననఘా యీశమంబు సుఖదుఃఖహతాత్ము లగు పురుషులకు దుర్గమం బని కృపాయత్తుండ వైన నీచేత వినంబడె నట్లయినం బరభయంకరం బగుక్షాత్త్రస్వభావంబు నొందినయవినీతుండ నగునేను సురుచిదురుక్తిబాణవినిర్భిన్నహృదయుండ నగుట మదీయచిత్తంబున శాంతి నిలువదు కావునం ద్రిభువనోత్కృష్టంబు ననన్యాధిష్ఠితంబు నగుపదంబునం బొంద నిశ్చయించిననాకు సాధుమార్గంబు నెఱింగింపుము నీవు భగవంతుం డగునజునియూరువువలన జనించి వీణావాదనకుశలుండ వై జగద్ధితార్థంబు సూర్యుండునుం బోలె వర్తింతు వనిన విని. 242

క. నారదుఁ డిట్లను ననఘ కుమారక విను నిన్ను మోక్షమార్గంబునకుం
జేరిచెడునవాఁ డిప్పుడు, ధీరజనోత్తముఁడు వాసుదేవుం డగుటన్. 243

వ. నీవు సమ్మహాత్ముని పదధ్యానప్రవణచిత్తుండ వై భజింపుము. 244

క. పురుషుఁడు దవిలి చతుర్విధ, పురుషార్థశ్రేయ మాత్మఁ బొందెదననినన్
ధరఁ దత్ప్రాప్తికి హేతువు, హరిపదయుగళంబు దక్క నన్యము గలదే. 245

వ. కావున. 246

క. వరయమునానదితటమున, హరిసాన్నిధ్యంబు శుచియు నతిపుణ్యమునై
పరఁగినమధువనమునకును, సరసగుణా చనుము మేలు సమకుఱు నచటన్. 247

క. ఆ యమునాతటినీశుభ, తోయములం గ్రుంకి నిష్ఠతో నచ్చట నా
రాయణునకును నమస్కృతు, లాయతమతిఁ జేసి చేయు యమనియమములన్.

వ. మఱియు (బాలుండ వగుటం జేసి వేదాధ్యయనాద్యుచితకర్మానర్హుండ వయ్యు

నుచితంబు లగు కుశాజినాంబరంబులం జేసి స్వస్తిక ప్రముఖాసనంబులం గల్పించుకొని త్రివృత్ప్రాణాయామంబులచేతం బ్రాణేంద్రియమనోమయంబు లనుచాంచల్యదోషంబులం బ్రత్యాహరించి స్థిరం బయినచిత్తంబున. 249

సీ. ఆశ్రితసత్ప్రసాదాభిముఖుండును, నిర్ద్ధప్రసన్నాననేక్షణుండు
సురుచిరనాసుండు సుభ్రూయుగుండును, సుకపోలతలుఁడును సుందరుండు
హరినీలసంశోభితాంగుండు దరుణుండు, నరుణావలోకనోష్ఠాధరుండు
గరుణాసముద్రుండు గురుపార్థనిధియును, బ్రణతాశ్రయుండు శోభనకరుండు
తే. లలితశ్రీవత్సలక్షణాలక్షితుండు, సర్వలోకశరణ్యుండు సర్వసాక్షి
పురుషలక్షణయుక్తుండు పుణ్యశాలి, యసితమేఘనిభశ్యాముఁ డవ్యయుండు. 251

వ. మఱియును.

సీ. హారకిరీటకేయూరకంకణఘన, భూషణుం డాశ్రితపోషణుండు
లాలితకాంచీకలాపశోభితకటి, మండలుం డంచితకుండలుండు
మహనీయకౌస్తుభమణికీలితాచ్ఛగ్రై, వేయకుం డానందదాయకుండు
సలలితఘనశంఖచక్రగదాపద్మ, హస్తుండు భువనప్రశస్తుఁ డజుఁడు
తే. గమ్రసౌరభవనమాలికాధరుండు, హతవిమోహుండు నవ్యపీతాంబరుండు
లలితకాంచననూపురాలంకృతుండు నిరతిశయసద్గుణుఁడు దర్శనీయతముఁడు.

క. సరసమనోలోచనము, త్కరుఁడు సుహృత్పద్మకర్ణికానివసితవి
స్ఫురదురునఖమణిశోభిత, చరణసరోజాతుఁ డతులశాంతుఁడు ఘనుఁడున్. 253

వ. అయినపురుషోత్తముం బూజించుచు హృదయగతుండును సానురాగవిలోకనుండును వరదశ్రేష్ఠుండును నగునారాయణు నేకాగ్రచిత్తంబునం ధ్యానంబు సేయుచుఁ బరమనివృత్తిమార్గంబున ధ్యానంబు సేయంబడ్డపురుషోత్తమునిదివ్యమంగళస్వరూపంబు చిత్తంబునం దగిలి మరల మగుడ నేరదదియునుం గాక యేమంత్రం బేని సప్తవాసరంబులు పఠియించిన ఖేచరులం గనుఁగొనుసామర్థ్యంబు గలుగు నట్టి ప్రణవయుక్తం బగుద్వాదశాక్షరకలితంబును దేశకాలవిభాగవేది యగుబుధానుష్ఠితంబును నయినవాసుదేవమంత్రంబునం జేసి. 254

సీ. దూర్వాంకురంబుల దూర్వాంకురశ్యాము, జలజంబులను జారుజలజనయనుఁ
దులసీదళంబులఁ దులసికాదామునిఁ, మాల్యంబులను సునైర్మల్యచరితుఁ
బత్త్రంబులను బక్షిపత్త్రునిఁ గడు వన్య, మూలంబులను నాదిమూలఘనుని
నంచితభూర్జత్వగాదినిర్మితవివి, ధాంబరంబులను బీతాంబరునిని
తే. దనరుభక్తిని మృచ్ఛిలాదారురచిత, రూపములయందుఁ గాని నిరూఢమైన
సలిలములయందుఁ గాని సుస్థలములందుఁ, గాని పూజింపవలయు నక్కమలనాభు.

క. ధృతచిత్తుఁడు శాంతుండు ని, యతపరిభాషణుఁడు సుమహితాచారుఁడు వ
ర్ణితహరిమంగళగుణుఁడును, మితవన్యాశనుఁడు నగుచు మెలఁగుచు మఱియున్.

వ. ఉత్తమశ్లోకుం డగు పుండరీకాక్షుండు నిజమాయాస్వేచ్ఛావతారచరితంబుల చేత నచింత్యంబుగా నెద్ది సేయు నెద్దియు హృదయగతంబుగా ధ్యానంబు సేయం దగు నట్టివి గర్హ్యంబుగాం జేయం జేయుంబు పుష్పపూజావిశేషంబులు వాసుదేవ మంత్రంబునం బరిశ్వేష్టపూజా సమర్పింపు మదియు నిష్కా మనోవాక్కాయకర్మం బుల పరాగతం బగునట్లుగా భక్తియుక్తంబు లయినపూజలచేతం బూజిం పంబడి సర్వేశ్వరుండు మాయాభిభూతులు గాక సేవించుపురుషులకు ధర్మాది పురుషార్థంబులలోన నభిమతార్థంబు నిచ్చు విరక్తుం డగువాఁడు నిరంతరభావం బున నభక్తియోగంబునం జేసి మోక్షంబుకొఱకు భజియించు నని చెప్పిన విని ధ్రువుండు నారదునకుం బ్రదక్షిణపూర్వకంబుగ నమస్కరించి (మహర్షిజన సేవ్యం బై సకలసిద్ధుల నొసంగుచు) భగవత్పాదసరోజాలంకృతం బైనమధు వనంబునకుం జనియె నంత. 257

తే. అప్పుడా మునీంద్రుఁ డుత్తానపాదుకడకు, నరిగి యారాజుచే వివిధార్చనముల
నందె నంత శ్రీమంతుఁడై యుచితాసనమున, నెలమిఁ గూర్చుండి యాతనివలనుఁ జూచి.

వ. ఇట్లనియె. 259

క. భూనాయక నీ వివు డా, మ్లానాస్యుండ వగుచుఁ జాల మదిలోఁ జింతం
బూనుట కేమికతం బన, నానారదుతోడ నాతఁ డనియెన్ మరలన్. 260

క. మునివర నిర్వేదశాలియు, ననఘుఁడు నైదేండ్లబాలుఁ డస్మత్ప్రియనం
దను నదయుఁడ నగునాచే, తను బరిభవ మొంది చనియెఁ దల్లియుఁ దానున్.

మ. ఘన యుగ్రాటవిఁ జొచ్చి యచ్చటఁ బరిశ్రాంతుండు క్షుత్పీడితుం
డును నస్తోకవనాంతరంబునం దనాథుండయ్యెఁ బాలుఁడు నైనమ
త్తనయున్ ఘోరవృకాహిభల్లుకముఖసత్త్వశ్రేణి నిర్జించెనో
యని దుఃఖించెద నాదుచిత్తమున నార్యస్తుత్య యి ట్లాటకున్. 262

తే. అట్టియుత్తమబాలు నాయంకపీఠ, మునకుఁ గూర్చుండ నీక నిరాకరించి
యంగనాసక్తచిత్తుండ నైనయట్టి, నాదు దౌరాత్మ్య మిది మునినాథచంద్ర.

ఉ. నా విని నారదుండు నరనాథున కిట్లను నీకుమారుఁ డా
దేవకిరీటరత్నరుచిదీపితపాదసరోజుఁ డైనరా
జీవదళాక్షరక్షితుఁ డశేషజగత్పరికీర్తనీయకీ
ర్తివిభవప్రశస్తసుచరిత్రుఁడు వానికి దుఃఖ మేటికిన్. 264

ఉ. కావున నమ్మహాత్ముఁడు సుకర్మముచేత సమస్తలోకపా
లావళి కందరానిసముదంచితనిత్యపదంబునం బ్రభు
శ్రీ విలసిల్లఁ జెందుఁ దులసీదళదాము భజించి యాజగ
త్పావనుఁ డైననీసుతు ప్రభావ మెఱుంగవు నీవు భూవరా. 265

వ. అదియునుం గాక. 266

క. సత్కీర్తియు జగములయం, దాకల్పము నొందఁ జేయు నంచితగుణర
త్నాకరుఁ డిట కేతెంచును, శోకింపకు మతనిఁ గూర్చి సుభగచరిత్రా, 267

క. అని నారదుండు వలికిన, విని మనమున విశ్వసించి విభుఁడును బ్రియనం
దనుఁ జింతించుచు నాదర,మునఁ జూడం డయ్యె రాజ్యమును బూజ్యముగన్.

వ. అంత నక్కడ నాధ్రువుండు. 269

క. చని ముందటఁ గనుఁగొనె మధు, వనమును మునియోగిదేవవర్ణితగుణపా
వనమును దుర్భవజలదప,వనము నఖిలైకపుణ్యపరభవనంబున్ 270

వ. అట్లు గని డాయఁజని యమునానదిం గృతస్నానుం డై నియతుండును సమాహితచిత్తుండును నై సర్వేశ్వరుని ధ్యానంబు సేయుచుం [1]ద్విరాత్ర త్రిరాత్రంబుల కొక్కమాఱు కృతకపిత్థబదరీఫలపారణుం డగుచు దేహస్థితి ననుసరించి యొక్కమాసంబు హరిం బూజించి యంతనుండి యాఱేసి దినంబుల కొక్కపరి కృతజీర్ణతృణపర్ణాహారుం డగుచు రెండవమాసంబున విష్ణు సమారాధనంబు సేసి యంతనుండి నవరాత్రంబుల కొకమాఱు ఉదకభక్షణంబు సేయుచు మూఁడవమాసంబున మాధవు నర్చించి యంతనుండి ద్వాదశదినంబుల కొకతోయంబు వాయుభక్షణుం డగుచు (జితశ్వాసుం డై) నాలవమాసంబునం బుండరీకాక్షుని భజియించి యంతనుండి మనంబున (నలయక నిరుచ్ఛ్వాసుం డై యేకపదంబున నిలిచి పరమాత్మం జింతించుచు) నచేతనం బైనస్థాణువుం బోలె నైదవమాసంబును జరపె నంత. 271

సీ. సకలభూతేంద్రియాశయ మగుహృదయంబు,నందు విషయములఁ జెంద నీక
మహదాదితత్త్వసమాజమ్ములకు నా,ధారభూతమును బ్రధానపూరు
షేశ్వరుఁ డై సత్యశాశ్వతబ్రహ్మంబుఁ, దన దైనహృదయపద్మమున నిలిపి
హరిరూపమునకంటె నన్యంబు నెఱుఁగక, చిత్త మవ్విభునందుఁ జేర్చియున్న

తే. కతన ముల్లోకములు సాలఁ గంపమొందె, వెండియును బేర్చి యయ్యర్భకుండు ధరణి
నొక్కపాదంబు చేర్చి నిల్చున్నవేళఁ, బేర్చి యబ్బాలునంగుష్ఠపీడఁ జేసి. 272

తే. వసుమతీతల మర్ధము వంగఁ జొచ్చెఁ,భూరిమదదుర్నివారణవారణేంద్ర
మెడమఁ గుడి నొరగఁగ నడుగడుగునకును,జలన మగునుదధిస్థితకలమువోలె.

చ. అతఁడు ననన్యదృష్టిని జరాచరదేహశరీరధారణా
స్థితి గలయాత్మునందుఁ దనజీవితముం ఘటియింపఁ జేసి యే
కతఁ గనఁ దన్నిరోధమునఁ గైకొని కంపము నొందె నీశ్వరుం
డతఁడు చలింప నిజ్జగము లన్నియుఁ జంచల మయ్యె భూవరా.

క. ఆలోకభయంకర మగు, నాలోకమహావిపద్దశాలోకము లై
యాలోకపాలు రందఱు, నాలోకశరణ్యుఁ గాన నరిగిరి భీతిన్. 275

1. త్రిరాత్రోపవాసంబులఁ గృత.

వ. అట్లరిగి నారాయణు నుద్దేశించి కృతప్రణాములై కరంబులు ముకుళించుకొని యిట్లనిరి. 276

చ. హరి పరమాత్మ కేశవ చరాచరభూతశరీరధారివై
పరఁగుదు నీవు నిట్టులుగఁ బ్రాణనిరోధము లెందు మున్న నే
మెఱుఁగ మనాథనాథ జగదీశ్వర సర్వశరణ్య నీపదాం
బురుహము లర్థిమై శరణు వొందెద మార్తి హరించి కావవే. 277

వ. అని దేవతలు విన్నవించిన నీశ్వరుండు వారల కిట్లనియె నుత్తానపాదుం డను వాని తనయుండు విశ్వరూపుండ నయిన నాయందుఁ దనచిత్తం బైక్యముసేసి తపంబు గావించుచుండఁ గాఁ జేసి భవదీయప్రాణనిరోధం బయ్యె నట్టి దురత్యయం బైన తపంబు నివర్తింపఁ జేసెద వెఱవక మీమీనివాసంబులకుం జనుం డని యానతిచ్చిన నాదేవతలు నిర్భయాత్ములై యీశ్వరునకుం బ్రణామంబు లాచరించి త్రివిష్టపంబునకుం జనిరి తదనంతరంబ. 278

సీ. హరి యీశ్వరుండు విహంగకులేశ్వర, యానుఁడై నిజభృత్యుఁ డైన ధ్రువుని
గనుఁగొను వేడుక జనియింప మధువనమున కప్పుడు సని ధ్రువుండు
పరువడి యోగవిపాకతీవ్రం బైన, బుద్ధిచే నిజమనోంబురుహముకుళ
మందుఁ దటిత్ప్రభాస్ఫురితమూర్తి యటఁ దిరోధానంబునను బొందినతత్క్షణంబ
తే. తనపురోభాగమందు నిల్చినను బూర్వ
సమధికజ్ఞాననయనగోచరసమగ్ర
మూర్తిఁ గనుఁగొని సంభ్రమమునను సమ్మ
దాశ్రువులు రాలఁ బులకీకృతాంగుఁ డగుచు. 279

—⊛ సాక్షాత్కరించిన భగవంతుని ధ్రువుండు స్తుతించుట. ⊛—

తే. నయనముల విభుమూర్తిఁ బానంబు సేయు
పగిదిఁ దనముఖమునను జుంబనము సేయు
లీలఁ దగిలి భుజముల నాలింగనంబు
సేయుగతి దండవన్నమస్కృతు లొనర్చె. 280

వ. ఇట్లు దండప్రణామంబు లాచరించి కృతాంజలి యై స్తోత్రంబు సేయ నిశ్చయించి స్తుతిక్రియాకరణసమర్థుండు గాకయున్న ధ్రువునకును[1] సమస్తభూతంబులకు నంతర్యామి యైన యీశ్వరుం డాతనితలం పెఱింగి వేదమయం బయిన తన శంఖంబు చేత నబ్బాలునికపోలతలం బంటినఁ జీవేశ్వరనిర్ణయజ్ఞుండును భక్తిభావనిష్ఠుండును నగు ధ్రువుండు నిఖిలలోకవిఖ్యాతకీర్తి గల యీశ్వరుని (భగవత్ప్రతిపాదితంబు లగుచు) [1]వేదాత్మకంబు లైన తనవాక్కుల నిట్లని స్తుతియించె దేవా నిఖిలశక్తి ధరుండవు నంతఃప్రవిష్టుండవు నైన నీవు లీనంబు లైన మదీయవాక్కులం బ్రా

1. తన వేదస్వరూపంబు లైన.

జేంద్రియంబులం గరచరణశ్రవణత్వగాదులను జిచ్ఛక్తిచేఁ గృపంజేసి జీవింపం
జేసిన భగవంతుండవును బరమపురుషుండవును నైన నీకు నమస్కరింతు; నీ వొక్క
రుండ వయ్యు మహదాద్యం బైన యీ యశేషవిశ్వంబు మాయాఖ్యం బయిన
యాత్మీయశక్తిచేతం గల్పించి యందుం బ్రవేశించి యింద్రియంబులం[1]దు
వసించుచుఁ దత్తద్దేవతారూపంబులచే నానాప్రకారంబుల దారువులం దున్న
వహ్నిచందంబునం బ్రకాశింతువు వడియునుం గాక. 281

చ. వరమతి నార్తబాంధవ భవద్ఘనబోధసమేతుఁ డై భవ
చ్చరణముఁ బొందినట్టి విధి సర్గము సుప్తజనుండు బోధముం
దరయఁగఁ జూచురీతిఁ గను నట్టి ముముక్షుశరణ్య మైన నీ
చరణములం గృతజ్ఞుఁ డగు సజ్జనుఁ డెట్లు దలంప కుండెడున్. 282

సీ. మహితాత్మ మఱి జన్మమరణప్రణాశన, హేతుభూతుండవు సిద్ధకల్ప
తరువవు నగు నిన్నుఁ దగ నెవ్వరే నేమి, పూని నీమాయావిమోహితాత్మ
లగుచు ధర్మార్థకామాదులకొఱకుఁ[2]దా, మర్చించుచును ద్రిగుణాఢ్య మైన
దేహోపభోగ్య మై దీపించుసుఖముల, నెఱయంగ మదిలోన నెంతు రట్టి

తే. విషయసంబంధజన్య మై వెలయుసుఖము, వారికి నిరయమందును వఱలు దేవ
భూరిసంసారతాపనివారగుణక,థామృతాపూర్ణ యీశ మాధవ ముకుంద.

మ. అరవిందోదర తావకీనచరణధ్యానానురాగోల్లస
చ్చరితాకర్ణనజాతభూరిసుఖముల్ స్వానందక బ్రహ్మమం
దరయన్ లే వంట దండభృద్భటవిమానాక్రుష్టులై కూలునా
సురలోకస్థులఁ జెప్ప నేల సుజనస్తోమైకచింతామణీ.

చ. హరి భజనీయమార్గ నియతాత్మకులై భవదీయరూప మై
వఱలినభక్తియుక్తు లగువారల సంగతిఁ గల్గఁజేయు స
త్పురుషసుసంగతిన్ వ్యసనదుర్భరసాగర మప్రయత్నతన్
సరసభవత్కథామృతరసంబున మత్తుఁడ నై తరించెదన్. 285

చ. నిరతముఁ దావకీనభజనీయపదాబ్జసుగంధలుబ్ధులై
వ్వారిమదిఁ బొందఁగాఁ గలుగువారలు తత్ప్రియమర్త్యదేహము
న్నరయఁ దదీయదారతనయాదిసుహృద్గృహబంధువర్గముల్
మఱతురు విశ్వతోముఖ రమాహృదయేశ ముకుంద మాధవా. 286

సీ. పరమాత్మ మర్త్యసుపర్వతిర్యఙ్మృగ, దితిజసరీసృపద్విజగణాది
సంవ్యాప్తుండును సదసద్విశేషంబును, గాక సమహదాదికారణంబు
నై సవిరాడ్విగ్రహంబు నే నెఱుఁగుదుఁ, గాని తక్కనసమంగళము నైన
సంతతసుమహితైశ్వర్యరూపంబును, భూరిశబ్దాదివ్యాపారశూన్య

1. జేష్టింపం జేయుచు దారువులందు. 2. గా భజియింపుచును గుణప్రభవ మైన.

శా. నీ బ్రహ్మస్వరూపమ నాత్మ నెఱుంగక బ్రవిమలాకార సంసారభయవిదూర
పటుమ సాగరయ సంతతభాగధేయ, సజ్జనస్తుత్ర రమాలలనాకళత్ర. 287

సీ. సర్వేశ కల్పాంతసమయమునందు నీ యఖిలప్రపంచంబు నాహరించి
యనఘ నిజోదరస్థముగ శయించి శేషపర్యంకతలమున బవ్వళించి
యోగనిద్రారతి నొంది నాభీసింధుజస్వర్ణలోకకంజాతకర్ణి
కందు జతుర్ముఖు సంభవింప బుట్టించుము, రుచి నొప్పు బ్రహ్మస్వరూపి వైన

తే. నిను నుతింప సత్యాత్మనియమ మొప్పు, భవ్యచారిత్ర పంకజపత్రనేత్ర
పరమపురుష కారణ సత్యశ్రీవిహార, దనుజ సంహారక గోవింద హరి ముకుంద 288

వ. అట్టియోగనిద్రాపరవశుండవు నై జీవులకంటె నత్యంతవిలక్షణుండ వై యుండుదు వట్టి యనిన బుద్ధ్యవస్థాభేదంబున నఖండితం బగు నస్వాత్మకీర్తింజేసి చూచిన లోనఁ బ్రకాశించునది ద్రష్టాబు జ్ఞాధిష్ఠాతవు గావున నీవు నిత్యముక్తుండవును బరిశుద్ధుండవును జ్ఞానస్వరూపకుండవును సాక్షాత్పురుషుండవును సర్వజ్ఞుండవును నాదిపురుషుండవును భగవంతుండవును గుణత్రయాధీశ్వరుండవును నైవర్తింతువు భాగ్యహీనుం డగునట్టి వానియం దెఱుంగనట్టి యీశ్వరుండ వనం దేమేమివిరుద్ధగతులై వివిధశక్తులు గలవై యవి యెవ్వ దా లానుపూర్వ్యంబు జేసి ప్రలీనంబు లగుచుండు నట్టి విశ్వకారణంబు నేకంబు ననంతంబు నాద్యంబు నానందమాత్రంబు నవికారంబు నగు బ్రహ్మంబునకు నమస్కరించెద మఱియు దేవా నీవు సర్వవిధ ఫలంబని చింతించు నిష్కాములు అయిన వారికి రాజ్యాదిశాశ్వతంబులలోనఁ బరమార్థంబు నఫలంబు నగు మోక్షరూపుండవై భవదీయపాదపద్మసేవనంబ యిట్లు సత్ఫలంబు గోరిన సకాములైన దీనులను గోవు వత్సంబును స్తన్యపానంబు సేయించుచు వృకాదిభయంబువలన రక్షించుచందంబునం గామప్రదుండవై సంసారభయంబువలనం గాపుదు వని యిట్లు సత్యసంకల్పుండును సుజ్ఞానియు నగు నధ్రువునిచేత నభినుతింపంబడి భృత్యానురక్తుండైన భగవంతుండు సంతుష్టాంతరంగుం డగుచు నిట్లనియె. 289

క. ధీరవ్రత రాజన్యకుమారక నీహృదయమందు మసలిన కార్యం
బారూఢిగా నెఱుంగుదు, నారయ నది వొంద రాని దైనను నిత్తున్. 290

వ. అదిమొదలుగ దనరు నం దేని మేధియందుఁ బరిభ్రామ్యమాణగోచక్రంబునుంబోలె గ్రహనక్షత్రతారాగణజ్యోతిశ్చక్రంబు నక్షత్రరూపంబులయిన ధర్మాగ్నికశ్యపశుక్రులును సప్తర్షులును దారకాసమేతులై ప్రదక్షిణంబు దిరుగుచుండుదు రట్టి దురాపంబును ననన్యాధిష్ఠితంబును లోకత్రయప్రళయకాలంబునందు నశ్వరంబు గాక ప్రకాశమానంబును నయిన ధ్రువక్షితి యను పదంబు ముందట నిఱువది యాఱువేలేండ్లు సనఁగ బ్రాపింతువు తత్పదప్రాప్తిపర్యంతంబు భవదీయజనకుండు వనవాసగతుండైనం దద్రాజ్యంబు పూజ్యంబుగా ధర్మమార్గంబున జితేం

ద్రియుండ వై చేయుచున్న భవదనుజుం డగు నుత్తముండు మృగయార్థంబు వనం
బునకుం జని మృతుం డగుటం దదన్వేషణార్థంబు తద్బాహితచిత్తయై నీతల్లియు
వనంబునకుం జని యందు దావదహనంబున మగ్న యగు నెండె. 291

సీ. అనఘాత్మ మఱి నీవు యజ్ఞరూపుం డన, నగుననంత సంపూర్ణదక్షిణంబు
లగుమఖంబులచేత నర్చించి సత్యంబు, లగునిహసౌఖ్యంబు లనుభవించి
యంత్యకాలమున నన్నాత్మఁ దలంచుచు, మఱి సర్వలోకనమస్కృతమును
మహిఁ బునరావృత్తిరహితంబు సప్తర్షి,మండలోన్నత మగు మామకీన

తే. పదము నగఁ బొందఁ గలవని పరమపురుషుఁ
డతనియభిలషితార్థంబు లర్థి నిచ్చి
యతఁడు గనుఁగొను చుండంగ నాత్మపురికి
గరుడగమనుఁడు వేంచేసెఁ గౌతుకమున. 292

తే. అంత ధ్రువుండును బంకేరుహాక్షుపాదకమలసేవోపపాదితఘనమనోర
థములఁ దనరియుఁ దనదుచిత్తంబులోన, దుష్టిఁ బొందక చనియె విశిష్టచరిత.

క. అని మైత్రేయుఁడు ధ్రువుఁ డ, ట్లనయము హరిచేఁ గృతార్థుఁ డైనవిధం బె
ల్లను వినిపించిన విదురుఁడు, విని మునివరుఁ జూచి పలికె వినయం బెసఁగన్.

క. మునినాయక విను కాముక,జనదుష్ప్రాపంబు విష్ణుచరణాంబురుహా
ర్చనమునిజనసంప్రాప్యము, ననఁ గలపంకేరుహాక్షునవ్యయపదమున్. 295

వ. పెక్కుజన్మంబులం గాని పొందరానిపదంబు దా నొక్కజన్మంబుననే పొంది
యుం దనమనంబునం దప్రాప్తమనోరథుండ నని పురుషార్థవేది యైనధ్రువుం
డెట్లు దలంచె ననిన మైత్రేయుం డి ట్లనియె. 296

తే. అనఘ పినతల్లి దన్నుఁ బల్కినదురుక్త
బాణవిద్ధాత్ముఁ డగుచుఁ దద్భాషణములు
చిత్తమందుఁ దలంచుటఁ జేసి ముక్తి
గోరమికి నాత్మలో వగఁ గూరుచుండె. 297

వ. అంత నాధ్రువుండు. 298

చ. అనఘ జితేంద్రియుల్ సుమహితాత్ములు నైనసనందనాదు లెం
దనయము నైకజన్మసముపార్జితయోగసమాధిఁ జేసి యె
వ్వనిచరణారవిందములు వారనిభక్తి నెఱుంగుచుందు రా
ఘనుఁ బరమేశు నీశు నవికారు సమేయు నజయ్యు నాద్యునిన్ 299

వ. ఏను షణ్మాసంబులు భజియించి తత్పాదపద్మచ్ఛాయం బ్రాపించియు భేదదర్శ
నుండ నైతి నక్కటా యిట్టిభాగ్యహీనుండ నైనయేను భవనాశకుం డైనయ
తనిం బొడగనియు నశ్వరంబు లైనకామ్యంబు లడిగితి నిట్టిదారాత్మ్యం బెం
దేనిం గలదే తమపదంబులకంటె నున్నతపదంబునం బొందుదునో యని సహిం

సం బోలనియీ దేవతలచేత మదీయమతి గలుషితం బయ్యెం గాక నాఁడు నారదుం డాడినమాట తథ్యంబయ్యె నతని వాక్యంబు లంగీకరింపక దేహ నసత్త్వముండనై స్వప్నావస్థం బొందినవాఁడు దైవికం బైనమాయం జెంది భిన్నదర్శనం బగుచుండంబు నద్వితీయుండ నైనను భ్రాత యనుశత్రువుచేఁ బ్రాప్తం బైన దుఃఖంబు నొంది జగదాత్మకుండును సుప్రసాదుండును భవనాశకుండును నైన యీశ్వరు నారాధించి తత్ప్రసాదంబు వడసియు నాయుర్విహీనం బైనరోగికిం బ్రయోగించు నౌషధంబుంబోలె నిరర్థకంబు లై నశ్వరంబు లైనయీకామితంబులు గోరితి నని వెండియు. 800

మ. ధనహీనుండు నృపాలుఁ జేరి [1]మిగులన్ ధాటిన్ ఫలీకార మి
మ్మని యర్థించినరీతి ముక్తిఫలదుం డైనట్టి పంకేజలో
చనుఁ డే చాలఁ బ్రసన్నుఁ డైన సుగతిన్ సాంసారికం బర్థిఁ గో
రిననావంటివిమూఢమానసులు ధాత్రిం గల్గిరే యెవ్వరున్. 801

—ధ్రువుండు మరలఁ దనపురంబునకు వచ్చుట.—

సీ. అని యిట్లు చింతించుచున్న సమ్మైత్రేయముని విదురునకు నిట్లనియెఁ దండ్రి
కమనీయహరిపాదకమలరజోభిసంస్పృష్టశరీరులును యాదృచ్ఛికముగ
సంప్రాప్త మగుదాన సంతుష్టచిత్తులై, వఱలుచు నుండునట్టివారు
తగ భగవత్పాదదాస్యంబు దక్కంగ, నితరపదార్థమే యెడఁదలందు
తే. మఱచియును గోరనొల్లరు మనుచరిత్ర, తవిలి యిట్లు హరిప్రసాదంబు నొంది
మరల వచ్చుచు నున్న నిజసుతుఁ డగు ధ్రువుఁ, జారుచే విని యుత్తానచరణుఁ డంత. 802

వ. మనమ్మున నిట్లని తలంచె.

క. చచ్చినవారలు క్రమ్మఱ, వచ్చుటయే కాక యిట్టివార్తలు గలవే
యిచ్చలు నమ్మఁగవచ్చునె, వచ్చుట మఱి నాకు శుభము లేల ఘటించున్.

క. అని విశ్వసింపకుండియు, మనమున నానారదుఁడు గుమారుఁడు వేగం
బున రాఁగలఁ డనుచును బలికినపలుకులు దలఁచి నమ్మి కృతకృత్యుం డై.

క. తనసుతు నరుదెంచు వార్త చెప్పిన, ఘనునకు ధనములును మహార్ఘ్యకహారములున్
మన మలర నిచ్చి తనయునిఁ, గనుఁగొను సంతోష మాత్మఁ గడలుకొనంగన్.

సీ. వలనుమీఱిన సైంధవంబులఁ బూన్చిన, కనకరథంబు నుత్కంఠ నెక్కి
బ్రాహ్మణకులవృద్ధబంధుజనామాత్య, పరివృతుం డగుచు విస్ఫురణ మెఱసి
బ్రహ్మఘోషతూర్యస్వనశంఖకాహళవేణురవము లంతంత చెలఁగ
శిబిక లెక్కియు విభూషిత లై సునీతి సురుచు లుత్తముండును నారాధి నడవ
తే. గరిమ దీపింప నతిశీఘ్రగమన మొప్ప, నాత్మనగరంబు వెలువడి యరుగుచుండి
బలసి నగరోపవనసమీపంబునందు, వచ్చుధ్రువుఁ గని మేదినీశ్వరుఁడు నంత.

---

1. 'మిడుగన్ జార్కొన్నతో శేల మి మ్మను' వ్రా. ప్ర.

చ. అనఘుఁడు డిగ్గి ప్రేమ దొలఁకాడ ససంభ్రముఁడై రమాధునో
హరిచరణారవిందయుగళార్చననిర్దళితాఖిలాఘు నీ
శ్వరకరుణావలోకనసుజాతసమగ్రమనోరథుం సుతుం
గర మనురక్తిఁ డాసి పులకల్ నన లొత్తఁ బ్రమోదితాత్ముఁడై. 308

తే. బిగియఁ గౌఁగిటఁ జేర్చె నెమ్మొగము నివిరి, శిరము మూర్కొని చుబుకంబు సేతఁ బుణికి
యవ్యయానందబాష్పధారాభిషిక్తుఁ, జేసి యాశీర్వదింప నాచిరయశుండు.

క. జనకునియాశీర్వచనము, లనయముఁ గైకొని ప్రమోదియై తత్పదముల్
దనఫాలతలము సోఁకఁగ, వినతుఁడు గావించి భక్తివిహ్వలుఁ డగుచున్. 310

తే. అంత నాసజ్జనాగ్రణి యైన ధ్రువుఁడు, తల్లులకు భక్తి వినతులు దగ నొనర్చె
సురుచి మ్రొక్కినయర్భకుఁ జూచి యెత్తి, నగు మొగంబున నాలింగనంబు సేసి

సీ. కర మొప్ప నానందగద్గదస్వరమున, జీవింపు మనుచు నాశీర్వదించె
భగవంతుఁ డెవ్వనిపై మైత్రి నాటించు, సత్కృపారతిఁ బ్రసన్నుఁ డగుచు
నతనికి దమయంత ననుకూలమై యుండు, సర్వభూతంబులు సమతఁ బర్వి
మహిఁ దలపోయ నిమ్నప్రదేశములకు, ననయంబుఁ జేరుతోయములపగిదిఁ

తే. గాన ఘను నమ్మహాత్ముని గారవించె, సురుచి పూర్వంబుఁ దలఁపక సుజనచరిత
విష్ణుభక్తులు ధరను బవిత్రు లగుట, వారి కలుగరు ధరణి నెవ్వారు మఱియు.

వ. కావున నుత్తముండును ధ్రువుండును బ్రేమవిహ్వలు లగుచు నన్యోన్యాలింగితు
లై పులకాంకురాలంకృతశరీరులై యానందబాష్పంబుల నొప్పిరంత సునీతియుఁ
దనప్రాణంబులకంటెం బ్రియం బగుసుతు నుపగూహనంబు సేసి తదవయవస్ప
ర్శనంబుచేత నానందంబు నొంది విగతశోక యయ్యె నప్పుడు సంతోషబాష్ప
ధారాసిక్తంబు లై చనుఁబాలును గురిసె నంత. 313

సీ. అప్పుడు సంతోష మువ్విళ్లుఁగొనఁ బౌరజనము లాధ్రువుతల్లి నెనయఁ జూచి
తొడరినభవదీయదుఃఖనాశకుఁ డైన, పుట్టినతనూజుఁ డెందేనిఁ బెద్ద
కాలంబు క్రిందటఁ గడఁగి నష్టుం డైన, వాఁ డిప్పు డీభాగ్యవశముచేతఁ
బ్రతిలబ్ధుఁ డయ్యెను నితఁడు భూమండల, మెల్లను రక్షించు నిద్ధమహిమఁ

తే. గమలలోచను జింతించు ఘనులు లోక, దుర్జయం బైన యట్టిమృత్యువును గెల్తు
రట్టి ప్రణతార్తిహరుఁ డైన యబ్జనాభుఁ, డర్థి నీచేతఁ బూజితుం డగుట నిజము.

వ. అని ప్రశంసించి రట్లు పౌరజనంబులచేత నుపలాల్యమానుండును (సంస్తూయ
మానుండును) నగుచు నుత్తానపాదుం డుత్తమసమేతంబుగా ధ్రువుని గజారూఢు
నిం జేసి ప్రహృష్టాంతరంగుం డగుచుఁ బురాభిముఖుండై చనుదెంచి. 315

సీ. స్వర్ణపరిచ్ఛదస్వచ్ఛకుడ్యద్వార, రాజితగోపురాట్టాలకంబు
ఫలపుష్పమంజరీకలితరంభాస్తంభ, పూగపోతాదివిభూషితంబు
ఘనసారకస్తూరికాగంధజలబంధు, రాసిక్తవిపణిమార్గాంచితంబు

మౌక్తికనవరత్నమయరంగవల్లివి,రాజిత ప్రతిగృహాంగణంబు
తే. శుభనదీజలకుంభసంశోభితంబు తండులస్వర్ణలాజాక్షత ప్రసూన
ఫల¹బలివ్రాతకలితవిభ్రాజితంబు; నగుచు సర్వతోలంకృతం బైనపురము. 316
వ. ప్రవేశించి రాజమార్గంబునం జనుదెంచు నప్పుడు. 317
మ. హరిమధ్యల్ పురకామినీజనులు సౌధాగ్రంబులందుండి భా
స్వరసిద్ధార్థఫలాక్షత ప్రసవసాంద్రవ్రాతదధ్యంబువుల్
గరవల్లీమణిహేమకంకణఝణత్కారంబు శోభిల్లఁ జ
ల్లిరి యాభాగవతోత్తమోత్తమునిపై లీలాప్రమేయంబుగన్. 318
వ. ఇట్లు వాత్సల్యంబునం జల్లుచు సత్యవాక్యంబుల దీవించుచు సువర్ణపాత్రరచిత మణిదీపనీరాజనంబులు నివాళింపం (బౌరజానపదమిత్రామాత్యబంధుజనపరివృతుం డై) చనుదెంచి. 319
సీ. కాంచనమయమరకతసద్మమణిపఙ్క్తి, చ్ఛదవిరాజితస్వచ్ఛసౌధములను
వరసుధాఫేనపాండురుక్మపరికరో,దాత్తసమంచితతల్పములను
²సురతరుశోభితశుకపికమిథునాళి,గానవిభాసితోద్యానములను
సుమహితవైదూర్యసోపానవిమలశో,భితజలపూర్ణవాపీచయముల
తే. వికచకహ్లారదగదరవిందకైర,వప్రదీపితబకచక్రవాకరాజ
హంససారసకారండవాదిజలవి,హంగనినదాభిరామపద్మాకరముల. 320
వ. మఱియును. 321
తే. చారుబహువిధవస్తువిస్తార మొప్ప
సంగరాయుక్త మగుచుఁ బెంపగ్గలించి
యర్థిఁ దనరారుజనకుగృహంబు సొచ్చె
నెలమిఁ ద్రిదివంబు సొచ్చు దేవేంద్రుపగిది. 322
వ. ఇట్లు ప్రవేశించిన రాజర్షి యైనయుత్తానపాదుండు సుతునియాశ్చర్యకరం బైన ప్రభావంబు వినియుం జూచియు మనంబున విస్మయంబు నొంది ప్రజానురక్తుండును బ్రజాసమ్మతుండును నవయౌవనపరిపూర్ణుండును నైన ధ్రువుని రాజ్యాభిషిక్తుం జేసి వృద్ధవయస్కుం డై నతన్నుఁ దాన యెఱింగి యాత్మగతిఁ బొందనిశ్చయించి విరక్తుం డై వనంబునకుం జనియె నంత నా ధ్రువుండు శింశుమార ప్రజాపతికూఁతు రైన భ్రమి యనుదాని వివాహం బై దానివలనఁ గల్పవత్సరు లను నిద్దఱు గొడుకులం బడసి వెండియు వాయుపుత్త్రి యైనయిళ (యనుభార్యయందు నుత్కలనామకుం డైనకొడుకు నతిమనోహర యైనకన్యారత్నంబు)నుం గనియె నంతఁ దద్భ్రాత యైనయుత్తముండు వివాహంబు లేకుండి మృగయార్థంబు వనంబున కరిగి హిమవంతంబున యక్షునిచేత హతుం డయ్యె నతనితల్లియుఁ దద్దుః

1 పరిభ్రాంత 2. సురత ప్రశోభిత.

ఖంబున వనంబున కేఁగునెడ గహనదహనుచేత మృతిం బొందె ధ్రువుండు భ్రా
తృమరణంబు విని శోకామర్షకలితచిత్తుండై జైత్రం బగురథం బెక్కి యుత్తరా
భిముఖుండై చని హిమవద్ద్రోణియందు భూతగణసేవితంబును గుహ్యకసంకులం
బును నైన యలకాపురంబు వొడగని యమ్మహాబాహుండు. 323

ధ్రువుడు కుబేరానుచరులైనగుహ్యకులతో యుద్ధము సేయుట.

మ. ఘనశౌర్యోన్నతితోడ సర్వకకుబాకాశంబులందుం బ్రతి
ధ్వను లోలిన్ నిగుడంగ శంఖము మహోద్యల్లీలఁ బూరింపఁ ద
న్నినదంబున్ విని యక్షకాంతలు భయోద్విగ్నితాత్మలై రుగ్రసా
ధ్వసులై యక్షభటుల్ పురిన్ వెడలి రుత్సాహంబు సంధిల్లఁగన్. 324

వ. ఇట్లు వెడలి యాధ్రువునిం దాఁకిన. 325

చ. కరము మహారథుండు భుజగర్వపరాక్రమశాలియున్ ధను
ర్ధరుఁడును నైన యాధ్రువుఁడు దన్ను నెదిర్చినయక్షకోటిఁ జె
చ్చెరఁ బదమూఁడువే లొకచిరికిఁ గైకొన కొక్క పెట్ట భీ
కరముగ మూఁడుమూఁడుశితకాండములం దగ గ్రుచ్చ నేసినన్. 326

ఉ. వారు లలాటముల్ వగిలి వారక నోలియుఁ దేఱి యమ్మహో
దారపరాక్రమప్రకటధైర్యముఁ దత్కరలాఘవంబుఁ బ
ల్మాఱు నుతించుచుం గుపితమానసులై పదతాడితప్రదు
ష్టోరగకోటివోలెఁ జటులోగ్రభయంకరరోషమూర్తులై. 327

ఉ. ఆరథికోత్తముం దొడరి యందఱు నొక్కటఁ జుట్టుముట్టి యా
రాఱుశిలీముఖంబులను నంగములం బగిలించి వెండి వి
స్ఫారగదాశరక్షురికపట్టిసతోమరశూలఖడ్గముల్
సారథియుక్తుఁడైనరథిసత్తముపైఁ గురియించి రేపునన్. 328

వ. అట్లు గురియించిన నతండు. 329

క. పెంపఱి యుండెను ధారా,సంపాతచ్ఛన్నమైనశైలముభంగిన్
గుంపులు గొని యాకసమునఁ, గంపించుచు నపుడు సిద్ధగణములు వరుసన్.

క. హాహాకారము లెసఁగఁగ, నోహో యీరీతి ధ్రువపయోరుహహితుఁ డు
త్సాహము సెడి యిటు దైత్యస,మూహార్ణవమందు నేఁడు మునిఁగెనె యకటా.

వ. అని చింతించునవసరంబున. 332

క. తా మాతని గెలిచితి మని, యామనుజాశనులు పలుక నట నీహార
స్తోమము సమయించుమహో,ద్దాముం డగుసూర్యుఁ బోలి తద్ధయుఁ దోఁచెన్.

వ. అట్లు దోఁచిన. 334

మ. అరిదుఃఖావహమైనకార్ముకము శౌర్యస్ఫూర్తితోఁ దాల్చి భీ
కరబాణావళిఁ బింజఁ బింజ గఱవంగా నేసి ఝంఝానిలుం

...నేనుఁ ... దోలుగతి నత్యుగ్రాహితక్రూరబా
ణచయశస్త్రావళి రూపుమాపె విలసద్దోర్దండ సంధిల్లఁగన్. 335

చ. మఱియును నప్పు ... డసమానబలుండు మహోగ్ర బాణముల్
గఱిగఱిఁ ... సి భుజ ... ర్వ ... శిరోధి ...
పఱిపఱి సేసి యంగములు ... నొంచఁగఁ జేసె వెల్మిడిన్
[1]గిఱికొని పర్వతంబుల ... దెగఁ గొట్టె మహేంద్రుకైవడిన్. 336

వ. అయ్యవసరంబున. 337

చ. ...ఘుచరిత్రుఁ ... నుకుఁ గ ... కలాంగు ...
...లసకరీట ... విభ్రాంత ... స్ఫురత్ ... చే ...
జ్వాలమహా ... సంగర
స్థల ... మైన ... సంచితవీరమనోహరాకృతిన్. 338

వ. అంత హతశేషులు. 339

క. పరబలుఁ డగు మనువునుమనుని, ... సమరవిముఖులై
[2]సూరరాజసుఁ గని పఱచిన, ... జనియెఁ ... 340

క. అప్పుడు ... రాక్షసమాయలు, గప్పిన ... డసురనరుల కార్యం బెఱుఁగం
జొప్పడక వారిఁ బొడఁగని, దప్పర ... సారథిం గని యంతన్. 341

క. తలపోయఁగ భువి ... బెఱుఁగ నెవ్వఁ డోపుఁడు ...
బలుకుచుఁ ... నది ... తద్దయు మానెన్.

వ. అట్లు పురంబునకుఁ గుటమాని చిత్రరథుం డైన ... సప్రయత్నుం డయ్యును [3]బరప్రతియోగశంకం ... డై యుండె నయ్యెడ మహాజలధిఘోషంబు ననుకరించు శబ్దంబు వినంబడె నంత సకలదిక్తటంబుల వాయుజనితం బయిన రజఃపటలంబు దోఁచెఁ దత్క్షణంబ యాకాశంబున విస్ఫురత్తటిత్ప్రభాకలితగర్జారవయుక్తంబు లగు మేఘంబు లమోఘంబులై భయంకరాకారంబులై తోఁచె నంత.

మ. అసుయంబుల్ ... ప్రవృష్టి ... త్యక్రృత ... జాల ...
... పురమునూత్రపలదుర్గంధాస్థిమేదశ్శరా
సన నిస్త్రింశ శరాసి తోమర గదా చక్ర త్రిశూ లాదిసా
ధనభూభృద్భుజ ... గురిసె సుద్దండక్రియాశీలతన్. 344

వ. మఱియు మత్తగజసింహవ్యాఘ్రసమూహంబులును నూర్మిభయంకరం బై సర్వతః ప్లవనం బయిన సముద్రంబును గానంబడియె వెండియుం గల్పాంత(ంబునందుం బోలె) భీషణం బైన మహాసముద్రంబునుం దోఁచె నివ్విధంబున నానావిధంబులు ననేకంబులును నవిరళభయంకరంబులు నయిన యసురమాయలు క్రూరప్రవర్తను

1. 'గతిఁగొనఁ బర్వతంబులఁ బగిల్చె మహాశని ... ' ప్రా. ప్ర. 2. 'హరియక్షుఁ గవి' ప్రా. ప్ర. 3. 'బగ ... దోద్యోగశంకన' ప్రా. ప్ర.

లగుయక్షులచేత సృజ్యమానంబులై యడరె నాసమయంబున. 345

క. ఆనఁడుఁ బునుసు నయ్యక్షులు, ఘనమాయ నెఱింగి మునిని [illegible]కాయము వరుసన్
మను మనుమను మను మను మని, మన[illegible] సత్స్వమఖంబునకున్.

వ. చనుదెంచి ధ్రువునిం గని యిట్లనిరి. 347

సీ. అనఘాత్మలోకు లెవ్వనిదివ్యనామంబు. సమత నాకర్ణించి సంస్మరించి
దుస్తరంబైనమృత్యువునైన [illegible]ప్రవృత్తిఁ దగ నుంతు రట్టి యీశ్వరుఁడు పరుఁడు
భగవంతుఁడును శార్ఙ్గపాణియు భక్తజనార్తిహారుండును నైనవిభుఁడు
భవదీయవిమతులఁ బరిమార్చుఁ గాక, పలికిన మునుల సంభాషణములు

తే. విని కృతాచమనుఁ డయి మాధవవిభునిపాద
కమలముఁ దలంచి రిపుభయంకరమహోగ్ర
కలితనారాయణాస్త్రంబుఁ గార్ముకమునఁ
బూనఁ దడవఁ దదీయసంధానమునను. 348

తే. కడఁగి గుహ్యకమాయాంధకారమపుడు, వెరవు సెడి దవ్వుదవ్వులవిరిసిపోయె
విమలమైనవివేకోదయమునఁ జేసి, సమయురాగాదికంబులసరణి నంత. 349

మ. వరనారాయణబాణరాడ్జనితదుర్వారప్రభాహేమపుం
ఖరుచిస్ఫారమరాళరాజశితపత్త్రక్రూరధారారణ
చ్ఛరసాహస్రము లోలి భీమణవిపక్షశ్రేణిపై వ్రాలె భీ
కరరావంబునఁ గానఁ జొచ్చుశిఖిసంఘాతంబుచందంబునన్. 350

వ. అట్లేసిన. 351

చ. ఖరనిశితప్రదీప్తఘనకాండపరంపరవృష్టిచేఁ బోరిం
బోరి వికలాంగులై యడరి పుణ్యజనుల్ పృథుహేతిపాణులై
గరుడునిఁ జూచి భూరిభుజగప్రకరంబు లెదిర్చి పేర్చి చె
చ్చెర నడతెంచుచందమునఁ జిత్రరథుం బలు పూని తాఁకినన్. 352

ఉ. వారలఁ జండతీవ్రశరవర్గముచేత నికృత్తపాదజం
ఘోరుశిరోధరాంబకకరోదరకర్ణులఁ జేసి యోగిపుం
కేరుహమిత్రమండల[1]పరికృద్భిద నెట్టి పదంబుఁ జెందు నా
భూరిపదంబునం బెలుచఁ బొందఁగఁ బంపె భుజావిజృంభియై. 353

వ. ఇవ్విధంబున నా చిత్రరథుండగు ధ్రువునిచేత హన్యమానులును నిరపరాధులు
ను నయినగుహ్యకులం జూచి యతనిపితామహుండైన స్వాయంభువుండు [2]ఋషి
గణపరివృతుండై చనుదెంచి ధ్రువునింజూచి యిట్లనియె వత్సా నిరపరాధులైన
యీపుణ్యజనుల నెట్టి రోషంబున వధియించితి యిట్టి[3]నిరయహేతువైనరోషంబు
చాలుఁ భ్రాతృవత్సల భ్రాతృవధాభితప్తుండ వై కావించు నీయత్నంబుడుగు మని.

1. 'నికృత్తత నేమిపదంబు' వ్రా. ప్ర. 2. ఋషిసమేతుండై. 3. నిరహేతువైనరోష' వ్రా. ప్ర.

క. ... నుకులమైన కిటి, యనుచితకర్మంబు యొకనిక్కై వెక్కం డ్రి ... దుంగిరి యిది నీ, కినదపంబును వేవ దుడుగుస్మా య్య కమ రా.

వ. ... గా దేహాభిమానంబునం బహువ్యయులై భూతహింస గావించుటు ... వర్తులయిన సాధువ్రుకుం దగదు నీవుసర్వభూతంబుల నాత్మభావంబు (ఁ బ్రంచి) సర్వభూతావాసుండును ... ధ్యుండును నైన విష్ణుని పదంబులం బూజించి తత్పరమపదంబునం బొందితి పట్టిభగవంతునిహృదయంబున (నను ధ్యాతుం...) భాగవతులచిత్తంబులకును (సమ్మతుండవు మఱియు) సాధువర్తనుండవు నొప్పు నీపాపకర్మం బెట్లు సేయ సమకట్టితి వేపురుషుం డైన నేమి మహాత్ములయందుఁ దితిక్షయు సములయందు మైత్రియు హీనులయందుఁ గృపయు నితరంబు లగు సమస్తజంతువులయందు సమత్వంబును గలిగి వర్తించువాని యందు సర్వాత్మకుం డైన భగవంతుండు ప్రసన్నుం డగు నతండు ప్రసన్నుం డయిన వాఁడు ప్రకృతిగుణంబులఁ బాసి లింగశరీరభంగంబు గావించి బ్రహ్మానందంబునం బొందు నదియునుంగాక కార్యకారణసంఘాతరూపం బయిన విశ్వం బయస్కాంతసన్నిధానంబు గలిగినలోహంబుచందంబున నేసర్వేశ్వరుండు నిమిత్తమాత్రంబుగాఁ బరిభ్రమించు నట్టియీశ్వరుని మాయాగుణవ్యతికరంబున నారబంబు లయినపంచభూతంబులచేత యోషిత్పురు (ష వ్యవాయంబువలన యోషిత్పురు)షాదిరూప(సంభూతి యగు నివ్విధంబునఁ ద) త్సర్గంబుఁ దత్సంస్థానంబుఁ దల్లయంబు నగుచు నుండు నిట్లు దుర్విభావ్యం బైనకాలశక్తిం జేసి గుణక్షోభంబున విభజ్యమానవీర్యుండు ననంతుండు ననాదియునై జనంబులచేత జనంబులం బుట్టించు చుండుటం జేసి జగదాదికరుండును మృత్యుహేతువు లగుజనంబుల లయంబు నొందించుటం జేసి యంతకరుం[1]డును ననాది యగుటం జేసి యవ్యయుండును నైనభగవంతుండు జగత్కారణుం డగుం గావున నీసృష్టిపాలన విలయంబులం గర్త గానివాఁడునుం బలెఁ జేయు చుండు నిట్లు మృత్యురూపుండును బరుండును సమవర్తియు నైనయీశ్వరునికి స్వపక్షపరపక్షంబులు లే వతనికిఁ గర్మాధీనంబు లయిన భూతసంఘంబును మహావాయువు ననుసరించు రజంబులచాడ్పున (నస్వతంత్రంబు లగుచు) ననువర్తించునతండును (జంతుచ) యాయురుపచయాపచయకరణంబులం దస్పృష్టుండును (నగు జీవుండు) కర్మబద్ధుం డగుటం జేసి కర్మంబు, వానికి నాయురుపచయాపచయంబులం జేయు చుండు మఱియు (సర్వజగత్కర్మసాక్షి యగు) సర్వేశ్వరుని. 356

క. కొందఱు కర్మం బందురు, కొందఱు స్వాభావ్య మందు రొక కొందఱు కాలం బందురు కొందరు దైవం, బందురు కొంద ఱొగిఁ గామ మందురు మహాత్మా.

వ. ఇట్టు లవ్యక్తరూపుండును నప్రమేయుండును నానాశక్త్యుదయహేతుభూతుం

1. డు నై యవ్యయుం డైన భగ.

డును నైన భగవంతుండు సేయు కార్యంబులు బ్రహ్మరుద్రాదు లెఱుంగ రంట యతని తత్త్వంబు నెవ్వ రెఱుంగ నోపుదురు [1]ఆభగవంతుండు సృష్టిస్థితిలయంబులు సేయు చుండియు ననహంకారుం డగుట గుణకర్మంబులం బొరయండు సర్వభూతాత్మకుండును సర్వభూతనియంతయు సర్వభూతభావనుండు నైన భగవంతుండు తన మాయతోడం గూడి భూతసృష్టిస్థితిసంహారంబులు సేయుచుండుం గావునఁ బుత్త్రా యిట్టియుత్పత్తిస్థితిలయంబులకు దైవంబు కారణంబై యుండు నీ ధననాను చరులు భవదీయభ్రాతృహంత లగుదురే యదియునుం గాక యీ ప్రజాపతులు విశ్వసృష్టాదులు మంబుల నియంత్రితులై కుఱుకుద్రాళ్ళు వెట్టినపశువులుంబోలె నెవ్వని యాజ్ఞాధీనకృత్యులై వర్తింతు రట్టిదుష్టజనమృత్యువును సుజనామృతస్వరూపుండును సర్వాత్మకుండును జగత్పరాయణుండును నైన యీశ్వరుని సర్వప్రకారంబుల శరణంబుఁ బొందు మదియునుం గాక. 358

సీ. అనఘాత్మ నీవు పంచాబ్దవయస్కుండ, వై పినతల్లి ని ✽ న్నాడినట్టి
మాటల నిర్భిన్నమర్ముండ వగుచును, జనయిత్రి దిగనాడి ✽ వనము కేగి
తపమునఁ జేసి యచ్చపుభక్తి నీశ్వరుఁ, బూజించి మహితవిభూతి మెఱసి
రమణఁ ద్రిలోకోత్తరం బైనపదమును, బొందితి వది గాన ✽ భూరిభేద
తే. రూప మైన ప్రపంచంబు ✽ రూఢి నేమహాత్మునందుఁ బ్రతీత మై ✽ యలరునట్టి
యగుణుఁ డద్వితీయుండు న ✽ నశ్వరుండు, నైన యీశ్వరుఁ బరమాత్ము ✽ ననుదినంబు.

సీ. కైకొని శుద్ధంబు ✽ గతమత్సరంబును, నమలంబు నగుహృద ✽ యంబునందు
సొలవ కన్వేషించు ✽ చును బ్రత్యగాత్ముండు, భగవంతుఁడును బర ✽ బ్రహ్మమయుఁడు
నానందమాత్రుండు ✽ నవ్యయుఁ డుపపన్న, సకలవీర్యుండును ✽ సగుణుఁ డజుఁడు
నయిన సర్వేశ్వరు ✽ ననం దుత్తమం బైన, సద్భక్తిఁ జేయుచు ✽ సమతనొప్పి
తే. రూఢి సోహమ్మమేతిప్ర ✽ రూఢమగుచు, ఘనత కెక్కినవిద్యయ ✽ గ్రంథి నీవు
ద్రెంచి వైచితి కావున ✽ ధీవరేణ్య, సర్వశుభహాని యైనరో ✽ షంబువలదు. 360

క. విను రోషహృదయుచేతను, నసయము లోకము నశించు ✽ నౌషధములచే
ఘనరోగములు నశించిన, యనువున నది గాన రోష ✽ మడఁపు మహాత్మా. 361

తే. అనఘ నీదుసహోదర ✽ హంత లనుచుఁ, బెనఁచి యీపుణ్యజనులఁ జం ✽ పితి కడంగి
పరఁగ నిదియె సదాశివ ✽ భ్రాత యైన, యర్థవిభునకు నపరాధ ✽ మయ్యెఁ గాన.

క. నతిసతులచేత నీ విపు, డతనిఁ బ్రసన్నునిఁ గఁ జేయు ✽ మని మనువు దయా
మతిఁ జెప్పి ధ్రువునిచే సత్కృతుఁ డై నయ మొప్పఁ జనియె ఋషియుక్తుండై.

వ. అంత. 364

1. 'భూతాత్మకుండు భూతేశుండు భూతభావనుండు సర్వేశ్వరుండుఁ బరాపరుండు నగు నీశుండు మాయాయుక్తుం డై స్వశక్తిచే సృష్టిస్థితిలయంబులం జేయు నయిన నహంకారంబునం జేసి గుణకర్మంబులచే నస్పృశ్యుం డగుచు వర్తించు నదియునుం గాక' అ. ప్ర.

తే. యక్షచారణసిద్ధవిద్యాధరాలి, జనగణస్తూయమానుండై ♦ ఘనదుఁ డంతఁ
బుణ్యజనవైశసనివృత్తుఁ ♦ భూరిరోష, రహితుఁ డైనట్టిధ్రువునిఁ జేరంగ వచ్చె.
సీ. [illegible] ♦ బలియైనధ్రువ్రజాళి, తివ్పటనిట్లనియెక్ష ♦ త్రి[illegible]కుమార
తగ [illegible]దేశంబు, సను దుస్సహం బైన ♦ ఘనవిరోధ
మాఱిగిత్రి [illegible] గాన [illegible]యొనరంగ నివ్వుసి, [illegible]ఁ బ్రసన్నుండవై ♦ నైతిభూత
జనసలయంబు ♦ కనయుం[illegible]బుఁ గాలంబె, ♦ కర్తయై వర్తించుఁ ♦ గాన యుష్మ
తే. ద[illegible] జంపినవార లీ[illegible]వరులు, గా[illegible] తలపోయ నీయక్షగణము నిట్లు
నటు వధించినవాఁడవు ♦ నీవు గావు వినుతగుణశీల మాటలు ♦ వేయునేల. 366
వ. అదియునుం గాక యీబుద్ధిం జేసి కర్మసంబంధదుఃఖా(ది)ంబులు దేహాత్మానుసంధానంబునం జేసి సంభవించు నట్టి యహంకారత్వమ్మనుపపార్థజ్ఞానంబు స్వప్నమందుం బోలెఁ బురుషునకుం దోఁచు నది గావున సర్వభూతాత్మవిగ్రహుండును నధోక్షజుండును భవచ్ఛేదకుండును భవనీయపాదారవిందుండును ననంతామేయశక్తియుక్తుండును గుణమయాత్మమాయావిరహితుండును నైన యీశ్వరుని సేవింపుము నీకు భద్రం బయ్యెడు భవదీయమనోగతం బైనవరంబుఁ గోరుము నీ వంబుజనాభపాదారవిందసేవనంబుఁ దిరంబుగఁ జేయుదు వని యెఱుంగుదు ననిన రాజరాజుచేత నట్లు మహామతియు భాగవతోత్తముండు నైన ధ్రువుండు ప్రేరేపింపంబడి యేహరిస్మరణంబుచేత నప్రయత్నంబున దురత్యయం బైన యజ్ఞానంబుఁ దరియింతు రట్టి హరిస్మరణం (బచలితం బగున ట్లొసంగు మని యడిగిన నట్ల కాక యని) యంగీకరించి యంతం గుబేరుండు సంప్రీతచిత్తుం డయి ధ్రువునికి శ్రీహరిస్మరణం బనుగ్రహించి యంతర్ధానంబు నొందె నంత ధ్రువుండు (యక్షకిన్నరకింపురుషగణసంస్తూయమానవైభవుం డగుచు) నాత్మీయపురంబునకు మరలి చనుదెంచె నంత. 367
సీ. గణుతింప భూరిదక్షిణలచేఁ గడు నొప్ప, యజ్ఞముల్ సేయ న ♦ య్యజ్ఞవిభుఁడు
ద్రవ్యక్రియాదేవ ♦ తాఫలరూపసత్కర్మఫలప్రదా ♦ తయును నైన
పురుషోత్తముని నర్థిఁ ♦ బూజించి మఱియు సర్వోపాధివర్జితుఁ ♦ డుత్తముండు
సర్వాత్మకుఁడు నగు ♦ జలజాక్షునందుఁ దీ, వ్రం బై ప్రవాహరూ ♦ పంబు నైన
తే. భక్తి సలుపుచు నఖిలప్రపంచమందు, నలరఁ దనయందు నున్న మ ♦ హాత్మ హరిని
జిదచిదానందమయునిలక్ష్మీవరుఁ బరము, నీశ్వరేశ్వరుఁ బొడగనె ♦ సిద్ధచరిత.
వ. ఇట్లు సుశీలసంపన్నుండును బ్రహ్మణ్యుండును ధర్మసేతురక్షకుండును దీనవత్సలుండు నయి యవని పాలించు ధ్రువుండు దమ్ముఁ బ్రజలు దండ్రి యని తలంపనిరువదియాఱువే లేండ్లు భోగంబులచేతం బుణ్యక్షయంబును నభోగంబు లైనయాగాదులచేత నశుభక్షయంబునుం జేయుచు బహుకాలంబు దనుకఁ ద్రివర్గసాధనంబుగా రాజ్యంబు సేసి కొడుకునకుఁ బట్టంబు గట్టి యచలితేంద్రియుండై య

విద్యారచితస్వప్నగంధర్వనగరోపమం బయిన దేహాదికం బగు విశ్వంబు భగవన్మా
యారచితం బని యాత్మం దలంచుచు వెండియు. 369

చ. మనునిభుఁ డంత భృత్యజనసూను త్రిపురో నతబంధుమిత్రసం
దసపమవి త్తరత్నవని తాగృహాగమ్యవిహారశైలవా
రినిధిపరీతభూతలహరిద్విపముఖ్యపదార్థజాలముల్
ఘనమతిచే ననిత్యములుగాఁ దలపోసి విర క్తచిత్తుఁ డై. 370

సీ. పురము వెల్వడి చని పుణ్యభూబదరికా, ఘనవిశాలానదీ కలితమంగ
ళాంబుపూరంబులఁ దనువుర క్తిమైఁ గ్రుంకి, కమనీయపరిశుద్ధకరణుఁ డగుచుఁ
బద్మాసనస్థుఁ డై పవనుని బంధించి, నెలకొని ముకుళితనేత్రుఁ డగుచు
హరిరూపమై భవద్ధ్యానంబు సేయుచు, భగవంతు నచ్యుతుఁ బద్మనేత్రు
తే. నంతము సతతంబు నిశ్చల మైనయట్టి
భ క్తిఁ బ్రవహింపఁ జేయుచుఁ బరమమోద
బాష్పధారాభిషి క్తుండు భవ్యయశుఁడు
బులకితాంగుండు నగుచు ని మ్ముల్లఁ దనర్చి. 371

వ. మఱియు విగతక్లేశుండును ము క్తలింగుండును నై ధ్రువుండు తన్నుఁ దా మఱచి
యుండు సమయంబున దశదిక్కుల నుద్యద్రాకానిశానాయకుండునుంబోలె వెలిం
గించుచు నాకాశంబుననుండి యొక్కవిమానంబు సనుదేర నందు దేవశ్రేష్ఠులు
ను జతుర్భుజులును రక్తాంబుజేక్షణులును శ్యామవర్ణులును గదాధరులును సువా
సులును గిరీటహారాంగదకుండలధరులును గౌమారవయస్కులును ను త్తమశ్లోక
కింకరులు నయినవారల నిద్దఱం గని సంభ్రమంబున లేచి మధుసూదను నామం
బులు సంస్మరించుచు వారల భగవత్కింకరులం గాఁ దలంచి దండప్రణామంబు
లాచరించినం గృష్ణపాదారవిందవిన్య స్తచిత్తుండుఁ గృతాంజలియు వినమితకంధ
రుండు నై నధ్రువునిం గనుంగొని పుష్కరనాభ భ క్తులైన సునందనందనులు ప్రీ
తియు క్తు లై మందస్మితులు లగుచు ని ట్లనిరి. 372

ఉ. ఓ నృప నీకు భద్ర మగు నొప్పగుచున్న మదీయవాక్యముల్
వీనులయందుఁ జొన్పుము వివేకముతో నయిదేండ్లవాఁడు మే
ధానిధి వై యొనర్చినయుదా త్తతపోవ్రతనిష్ఠచేతఁ దే
జోనయశాలి యైనమధుసూదనుఁ దృ ప్తి వహింపఁ జేయ వే. 373

ఆ. అట్టిశార్ఙ్గపాణియఖిలజగద్భ ర్త, దేవదేవుఁ డతులదివ్యమూ ర్తి
[1]మమ్ముఁ బనుప మేము మాధవపదమున, కరిగినిన్నుఁ గొనుచునరుగుటకును.

వ. వచ్చితిమి యేపదంబునేని సూరిజనంబులు (సర్వో త్తమం బని) పొందుదురు దేని
జంద్రదివాకరగ్రహనక్షత్రతారాగణంబులు ప్రదక్షిణంబుగాఁ దిరుగు చుండు

1. పార్షదులము మేము భగవత్పదంబున.

(మఱియు నీ పితరులచేతను సన్న్యాసులచేతను ననధిష్ఠితంబును జగద్వంద్యంబును
లోకజనాళి)[1] నిత్యంబులైయుండు నట్టి విష్ణుపదంబుఁ బొందుదువు రమ్మిదె విమాన
శ్రేష్ఠంబు తమ్ములోకజనశిఖామణి యైన శ్రీహరి పుత్తెంచె దీని నెక్క నర్హుండ
వనిన నురుక్రమప్రియుండు నయిన ధ్రువుండు తన్మధురవాక్యంబులు విని కృతాభి
షేకుండై యచ్చటిమునులకుఁ బ్రణమిల్లి తదాశీర్వాదంబులు గైకొని విమా
నంబునకుఁ బ్రదక్షిణార్చనంబులు గావించి హరిపార్షదులైన సునందనందులకు
నందనం బాచరించి భగవద్రూపవిన్యస్తచక్షురంతఃకరణాదికుండగుచు విమా
నారోహణంబు గావించుచున్న హిరణ్మయరూపంబు ధరియించె నప్పుడు. 375

క. సరిదుందుభిపణవానక, ముల వాద్యంబులు మొరసె విరుల్ సురలు గురిసెఁ గి
న్నరగంధర్వులు పాటలు, భరితములై చెలఁగె నపుడు భవ్యచరిత్రా. 376

వ. అట్టి సమయంబున ధ్రువుండు దుర్గమం బగు త్రివిష్టపంబునకు నేఁగువాఁ డగుచు
దీన యగు జనని దిగనాడి యెట్లు వోవుదు నని చింతించువానిం బార్షదు లవ
లోకించి యగ్రభాగంబున విమానారూఢ యై యేఁగుచున్న జననిం జూపిన సం
తుష్టాంతరంగుం డగుచు. 377

క. జననిఁ సునీతిని మున్నిడి, కొని యతఁడు విమాన మెక్కి కొనకొని విబుధుల్
దనమీఁదఁ బుష్పవర్షము, లనయముఁ గురియింప ధ్రువుఁడు హర్షముతోడన్.

క. చని చని పెను గ్రహమండల, మును ద్రైలోక్యంబు సప్తమునిమండలమున్
మునుకొని తరించి యవ్వలఁ, దనరెడు హరిపదము నొందెఁ దద్దయుఁ బ్రీతిన్.

వ. అది మఱియు నిజకాంతిచేతం ద్రిలోకంబులం బ్రకాశింపం జేయుచు నిర్దయా
గమ్యంబును శాంతులు సమదర్శనులు శుద్ధులు సర్వభూతానురంజనులు నచ్యు
తభక్తబాంధవులు నయిన భద్రాచారులకు సుగమ్యంబును నయి గంభీరవేగంబు
ననిమిషంబు ననుజ్యోతిశ్చక్రంబు సమాహతంబై గోగణంబు మేధియందుం
బోలె నెందుఁ బరిభ్రమియించుచుండు నట్టి యుత్తమపదంబునం బొంది విష్ణుపరా
యణుం డైన ధ్రువుండు త్రిలోకచూడామణి యై యొప్పుచుండె నప్పుడు భగ
వంతుం డైన నారదుండు ధ్రువునిమహిమం గనుంగొని ప్రచేతస్సత్త్రంబునందు
వీణ వాయించుచు. 380

సీ. పతిమేటి వంబుగా భావంబులోపలఁ, దలఁచు సునీతి నందనుతపఃప్ర
భావము క్రియ ధర్మభవ్యనిష్ఠలఁ బొందఁ, జాలరు బ్రహ్మర్షిజనము లనిన
క్షత్రియకులు నెన్నఁగా నల యవ్వాఁడు, పంచసంవత్సరప్రాయమునను
సురుచిదురుక్తోగ్రశరభిన్నహృదయుఁడై, మద్వాక్యహితబోధమతిఁ దనర్చి
తే. వనమునకు నేఁగి హరిభక్తివశతనొంది, యజితుఁడగు హరి తనవశుఁడై చరింపఁ
జేసి వెసఁ దత్పదంబును జెందె నట్టి, హరిపదంబును బొందఁ నెవ్వరికిఁ దరము.

1. నట్టిదుర్జయంబును. 2. భగవద్ధర్మ.

క. అని పాడె ననుచు విదురున, కనఘుండు మైత్రేయుఁ డనియె నంచితభక్తిన్
వినుతోద్దామయశస్కుఁడ, ఘనుఁ గేయాధ్రువనిచరిత మార్యస్తుత్యా. 382

సీ. మహితసత్పురుషసమ్మతమును ధన్యంబు, స్వర్గపదంబు యశస్కరంబు
నాయుష్కరంబుఁ బుణ్యప్రదాయకమును, మంగళకర మఘమర్షణంబు
సౌమనస్యముఁ బ్రశంసాయోగ్యమును బాపహరమును ధ్రువపదప్రాపకంబు
నైన యొప్పనీయుపాఖ్యానంబుఁ దగ నీకు, నెఱిఁగించితిని దీని నెవ్వఁ డేని

తే. దివుట శ్రద్ధాగరిష్ఠుఁ డై తీర్థపాద
చరణసరసీరుహద్వయాశ్రయుఁడు నైన
భవ్యచరితు[1]దినాంత ప్రభాతవేళ
నలఘుమతిఁ బూర్ణిమావాస్యలందు మఱియు. 383

తే. ద్వాదశిని దక్షబాంధవవాసరమున, శ్రవణనక్షత్రమున దినక్షయమునందుఁ
బరఁగ సంక్రమణవ్యతీపాతలందు, సభల భక్తిని వినునట్టి సజ్జనులకు. 384

వ. క్లేశనాశంబును మహాప్రకాశంబును నైనభగవద్భక్తియు శీలాదిగుణంబులును గలుగు మఱియుఁ దేజఃకామునకుఁ దేజంబును మనఃకామునకు మనంబును నిష్కామునకుఁ దత్త్వవిజ్ఞానంబును గలుగు దీని వినుపించు వారికి దేవతానుగ్రహంబు గలుగు నట్టియుపాఖ్యానంబు నీ కెఱింగించితి నని మైత్రేయుండు విదురునకుఁ జెప్పిన క్రమంబున శుకయోగి పరీక్షిత్తున కెఱింగించిన తెఱంగు సూతుండు శౌనకాదులకు వినిపించి వెండియు నిట్లనియె నట్లు సెప్పిన మైత్రేయునిం గని విదురుం డిట్లనియె. 385

సీ. అనఘాత్మ నారదమునిపతి ధ్రువచరిత్రము ప్రచేతసులసత్త్రంబునందు
నర్థిమైఁ గీర్తించె నంటి ప్రచేతసు, లన నెవ్వ రెవ్వరితనయు లెట్టి
వంశజుల్ సత్త్ర మెవ్వలను జేసి రధ్వరమందు నిజకులధర్మశీలు
రగు ప్రచేతసులచే యజియింపఁబడునట్టి యజ్ఞపూరుషుఁ డగునచ్యుతాంఘ్రి

తే. భక్తియుక్తుఁడు విదితసద్భాగవతుఁడు, దివిరిహరిపాదసేవావిధి ప్రయుక్త
దేవదర్శనుఁ డగునట్టి దివ్యయోగి, నారదుం డెట్లు గొనియాడె శౌరికథలు.

క. నా కిపు డెఱిఁగింపుము సుశ్లోకునిచరితామృతంబు శ్రోత్రాంజలులుం
బైకొని జుఱ్ఱియుఁ దనివిం, గైకొన కున్నది మనంబు గరుణోపేతా. 387

క. అని యడిగిన విదురునిఁ గనుఁగొని మైత్రేయుండు వలికెఁ గొనకొని ధ్రువుఁడున్
వనమునకుఁ జనిన నాతని, తనయుం డగునుత్కలుండు దళితాఘుం డై. 388

సీ. చతురుఁ డాజన్మప్రశాంతుండు నిస్సంగుఁడును సమదర్శనుండును ఘనుండు
నై యాత్మయందు లోకావళి లోకంబులందు నాత్మను జూచు చనఘు మైన
యనుపమయోగక్రియాపావకాదగ్ధకర్మమలాశయుఁ కలనఁ బేర్చి

1. 'డు సాయంప్రాతలందు' వ్రా. ప్ర.

జడునికైవడిఁ జీకటిదంగంబునను మూఁగువగిది నున్మత్తునిభంగిఁ జెవిటి

తే. వదనమున గానఁబడుచు నకల్మషార్చి, ప్రశాంతమై హుతాశనుకరణిఁ బొల్చి
సకలలోకంబు సంచితసజ్ఞానమయము, గాన బ్రహ్మస్వరూపంబుగా నాత్మఁ దలఁచి.

క. పెనుకంచెలు నితర మనుకశుఁడుఁగనికతమున సార్వభౌమకశ్రీఁ బొందక
మనమునఁ గోరక యుండుటఁ, గని కులవృద్ధులును మంత్రిగణములు నంతన్.

వ. అతని నున్మత్తునిఁగాఁ దెలిసి తదనుజుండైన వత్సరునికిఁ బట్టంబు గట్టి రావత్సరునికి సర్వర్ధి యను భార్యయందుఁ బుష్పార్ణుండును జంద్రకేతుండును నిషుండును నూర్జుండును వసువును జయుండును నను నార్వురు తనయులు గలిగి రందుఁ బుష్పార్ణుం డను వానికిఁ బ్రభయు దోషయు నను నిద్దఱు భార్య లైరందుఁ బ్రభ యను దానికిం బ్రాతర్మధ్యందినసాయంబు లనుసుతత్రయంబును దోష యను దానికిం బ్రదోషనిశీథవ్యుష్టు లనువారు మువ్వురును బుట్టి రందు వ్యుష్టుఁ డను వానికిఁ బుష్కరిణి యనుపత్నియందు సర్వతేజుం డనుసుతుండు పుట్టె వానికి నాకూతి యను మహిషివలనఁ జక్షుస్సంజ్ఞుం డయిన మనువు జనియించె వానికి నడ్వల యనుభార్యయందుఁ బురువును గుత్సుండును ద్రితుండును ద్యుమ్నుండును సత్యవంతుండును ఋతుండును వ్రతుండును నగ్నిష్టోముండును నతిరాత్రుండును సుద్యుమ్నుండును శిబియును నుల్ముకుండును నను పన్నిద్దఱు తనయులు గలిగి రందు నుల్ముకునకుఁ బుష్కరిణి యనుదానివలన నంగుండును సుమనసుండును ఖ్యాతియుఁ గ్రతువును నంగిరసుండును గయుండును సత్యవంతుండును నను నార్వురు కొడుకులు పుట్టి రందు నంగునికి సునీథ యనుధర్మపత్నివలన వేనుం డను పుత్త్రుం డుదయించిన. 391

మ. క్షితినాథోత్తముఁ డాత్మనందనునిదుశ్శీలంబు వీక్షించి దుః
ఖితుఁడై యొంటిగఁ దత్పురిన్ వెడలి యేగెన్ వేగ మెందేనిఁ ద
ద్గతి వీక్షించి మునీశ్వరుల్ గుపితులై దంభోళిసంకాశవా
క్యతతిన్ వాని శపింప వాఁ డపుడు వీఁకం గూలె నమ్మేదినిన్. 392

సీ. కైకొని యపుడు లోకం బరాజక మైనఁ, బ్రజలు దస్కరపీడఁ బల్లటిల్ల
గనుఁగొని దుఃఖించి ఘనులు మునులు గర్తలై, పడిన వేనుని వామపాణిభుజంబు
నర్థి మథింప నారాయణాంశంబున, నాదిరాజన నొప్పు నట్టి పృథుఁడు
జనియించె నపుడు నవిని విదురుఁడు మునిఁ, గనుఁగొని పలికె నోయనఘచరిత

తే. సాధువు సుశీలనిధియును సజ్జనుండు, నలఘుబ్రహ్మణ్యుఁడును నైనయట్టియంగ
ధరణివిభునకు దుష్టసంతాన మెట్లు, గలిగె నయ్యంగపతి యేమికారణమున.

వ. విమనస్కుం డగుచుఁ బురంబు విడిచె ధర్మకోవిదు లైనమునులు దండవ్రతధరుండును రాజునగు వేనునియందు నేపాపంబు నిరూపించి బ్రహ్మదండం బొనర్చి రది యునుంగాక లోకంబున రాజులు లోకపాలతేజోధరులుఁ (బ్రజాపాలనాసక్తులుఁ)

గావునఁ గల్మషంబు గలిగినం బ్రజలచేత [1]నవజ్ఞానర్హులై యుందురు గావున నావేనచరిత్రంబు శ్రద్ధాగరిష్ఠులును భక్తులు నైననాకుం బరాపరవిదగ్రేసరుండవయిన నీవెఱింగింపఁ దగుదని మైత్రేయుం జతనికిట్లనియె. 393

అంగపుత్త్రుండగు వేనునిచరిత్రము.

సీ. అనఘాత్ముఁ డగు రాజర్షి యైనట్టి యయ్యంగ, మేదినీవిభుఁ డశ్వమేధమఖము
గావింప ఋత్విజ్ఞికాయంబుచేత నాహూత మయ్యును సురవ్రాత మంత
నాత్మహవిర్భాగ మందరాకుండిన, నప్పుడు ఋత్విజు లద్భుతంబు
నందుచు యజమానుఁ డైన యయ్యంగమహీపతుఁ జూచి రాజేంద్ర యిట్లు
తే. త్రిదశు లిదె పిల్వఁబడియు సంప్రీతి నాత్మ
భాగములఁ బొంద రారైరి భవ్యచరిత
యేమి హేతువో యిది మాకు నెఱుఁగఁబడదు
కనఁగ హోమంబు దుష్టంబు గాదు మఱియు. 394

వ. శ్రద్ధాయుక్తులై దృఢవ్రతులైనయీ బ్రహ్మవాదులచేత సంప్రయుక్తంబులైన యీఛందస్సులు వీర్యవంతంబు లయి యున్నయవి యిందు దేవతాపరాధం బణుమాత్రం బయిన నెఱుంగ మిట్టిచోటం గర్మసాక్షు లయిన దేవతలు స్వకీయ భాగంబు లంగీకరింపకుండుటకుఁ గతం బెయ్యదియో యనిన నయ్యంగుండు దుఃఖితస్వాంతుం డై తన్నిమిత్తంబు సదస్యుల నడుగం దలంచి వారలయనుమతిం బడసి మౌనంబు మాని యిట్లనియె. 395

ఆ. అనఘచరితులార యాహూతు లయ్యును, సర్వగణము లాత్మభాగములను
స్వీకరింప రేను జేసినయపరాధ, మెట్టి దనిన వార లిట్టు లనిరి. 396

క. నరనాథా యిది యిప్పుడు, వొరసినదుష్కృతము గాదు పూర్వభవమునం
బరఁగినదురితం బిది యాదరమున నెఱిఁగింతు మింత ధన్యచరిత్రా. 397

క. నీ వింతవాఁడ వయ్యును, పావన సంతానలాభసుతును బొందమి నా
దేవతలు యాగభాగము, లీవేళ భుజింప రైరి యిందుకు నీవున్. 398

తే. పుత్త్రకామేష్టిఁ గావించి పుత్త్రుఁ బడయు, మట్లు సేసిన దేవత లాత్మభాగ
మర్థి నంగీకరింతు రయ్యజ్ఞపురుషు, హరి భజించిన సకలకార్యములుఁ గలుగు.

వ. అనిన నాతండు సంతానార్థంబు శిపివిష్టదేవతాకం బయినపురోడాశంబుచే హోమంబు గావించినం దదీయహోమకుండంబునందు హేమమాల్యాంబరాభరణుండయినపురుషుండు హిరణ్మయపాత్రంబునఁ సిద్ధపాయసంబు గొని వెడలి వచ్చిన నప్పాయసము విప్రానుమతింబున నారాజు దత్పాయసంబు నంజలిచే గ్రహించి సంతోషయుక్తుం డగుచుఁ భార్య కొసంగె నంత. 400

చ. కమలదళాక్షి పాయసము గౌతుక మొప్ప భుజించి భర్తృసం

1. నవధ్యులై యుందురు.

గమమునఁ జేసి తత్క్షణమ గర్భముఁ దాల్చి కుమారుఁ గాంచె న
క్కోమలి యా యెడ నంత మాతృజనకుం డగుమృత్యువుఁ బోలి తా నధ
ర్మమునఁ జరించుచుండె గుణరహితుఁ డనఁగ వేనుఁ డనంగ నిచ్చలున్. 401

చ. ఎనయఁగ బాల్యమందుఁ దనతోయీడుకుమారులఁ గీడుఁ బొందఁ జే
య్యననము నీతి లేక కృప మాలి పశుప్రకరంబు నొంచు పో
ల్కి నసి వాకట్టి చంపుచును గిల్బిషలుబ్ధకవృత్తిమై శరా
సనశరముల్ ధరించి మృగజాతి ననాథగతిన్ వధించుచున్. 402

వ. ఇట్లు పరతాపహదోషంబునం బాపప్రవర్తనుండై చరియించు కొడుకుంజూచి యంగుండు వివిధశాసనంబుల దండించియు నతనిదుశ్చేష్టితంబులు మానుపం జాలక దుఃఖితాత్ముండై మనంబున. 403

క. అనయము నిట్టికుపుత్త్రునిఁ, గని పరితాపంబుఁ బొందఁ గంటెను ధరణి
న్ననపత్యుం డగు టొప్పును, వనజాక్షు భజించునట్టివాఁ డగువాఁడున్. 404

వ. అని వెండియు నిట్లనియె. 405

సీ. జనులకు దుష్పుత్త్రకునిచేత నపకీర్తియు నధర్మమును సర్వజనవిరోధ
మును మనోవ్యథయు ననయంబుఁ బ్రాపించు, నట్టికుపుత్త్రమోహమున విడువఁ
జాలక బహుమానసంగతిఁ గను నెవ్వఁ, డతనికి గేహంబు దుఃఖాలయంబు
నగు నని మఱియు నిట్లను మనుజుండు శోకస్థానమగుపుత్త్రకతనఁ జేసి

తే. యనుపమక్లేశభాజనం బయినగృహము
విడుచుఁ గావున నిట్టివివేకహీనుఁ
డగుకుపుత్త్రుఁ సుపుత్త్రుఁగా నాత్మఁ దలఁతు
ననుచు నా రాజు బహుదుఃఖితాత్ముఁ డగుచు. 406

క. తగుసుమహైశ్వర్యోదయ, మగుగృహమును బ్రజల నిద్ర నందినభార్యన్
దిగవిడిచి యొక్కఁడే నియు, జగదీశుఁడు సనె నిశీథసమయమునందున్. 407

వ. అంతఁ దద్వృత్తాంతం బంతయు సుహృద్బంధవపురోహితామాత్యప్రభృతు లయిన ప్రజ లెఱింగి దుఃఖించుచున్నసమయంబున భూమియం దెల్లయెడలఁ దదన్వేషణం బాచరించి గూఢుండైన పరమపురుషునిం గాన లేని కుయోగి చందంబున నా రాజుం బొడగాన లేక విఫలోద్యోగు లయి మగిడి పురంబునకు వచ్చిరి తదనంతరంబ 408

సీ. సమధికబ్రహ్మనిష్ఠాతిగరిష్ఠు లౌ, భృగ్వాదిమౌనీంద్రబృంద మపుడు
[1]లోకావనైకావలోకనోత్సుకులైన, జనులు స్వరక్షకజనవిభుండు
లేమిఁ బశుప్రాయులై మెలంగుటఁ గని, యంత వేనునిమాత యగుసునీథ
యనుమతి నఖిలప్రజావళి కప్రియుం, డైన నవ్వేనుఁ బట్టాభిషిక్తుఁ

1. కైగాని లోకరక్షకు లెల్ల నీలోక,జనరక్షకుం డగుజనవిభుండు.

తే. జేసి రంతట మహీశాగ్రాసనుఁ డగు, వేనుఁ బట్టంబు గట్టిరి విని సమస్త
[1]తస్కరులు సర్పభీతిచేఁ దలఁగు మూషి,కములకైవడి నడఁగిరి గహనములను.

వ. అంత నతండు. 410

చ. పరువడి సప్తలోకపరిపాలకసౌఖ్యవిభూతియుక్తుఁ డై.
పరఁగి నృపాసనంబున విభాసితుఁ డౌట స్వభావసిద్ధ మై
పఱలుమహావలేపమున ; వారక సంతతమాననీయస
త్పురుషుల నెల్ల నెంచుఁ బరిభూతులఁ జేయుచు నుండె నిచ్చలున్ 411

చ. మఱియు నతండు భూగగనమార్గములం దొకవేళ నొక్కఁడు
న్నరదము నెక్కి కుమ్మరు నిరంకుశవృత్తిఁ జరించు మత్తసిం
ధురవిభుపోల్కి సత్పురుషభాషితవర్తనొప్పచర్యఁ నిరం
తరసుజనాపరాధకృతతత్పరమానసుఁ డై క్రమంబునన్. 412

క. దివ్యులు వెఱఁగందఁగఁ బృథ్వీవ్యోమములు లగల భేరి వ్రేయించె నయ
ష్టవ్య మదాతవ్య మహోతవ్యం విప్రా యనుచు నుదాత్తధ్వనులన్. 413

క. అని యిట్టులు భేరీరవమునఁ జేసి సమస్తధర్మములు వారింపఁగ
మును లవనీతుం డగు వేనునిదుశ్చరితంబు జనమనోభయ మగుటన్ 414

తే. కని కృపాయత్తు లగుచు నిట్లనిరి యిట్టి
రాజచోరభయంబు లీభూజనులను
బలసి యిరువంకలను బాధపఱుపఁ జొచ్చె
దారువందులవహ్నిచందమునఁ బెలుచ. 415

చ. అరయ నరాజకం బగుమహాభయముం దొలఁగింపఁ గోరి యి
ట్లెఱుఁగక యీయనర్హుని మహీపతిఁ జేసినయట్టిదోషముం
బరువడిఁ జెందె దుగ్ధచయపానమునం బరివృద్ధి నొందున
య్యురగముభీతి పోషకుని కొందినరీతి ననర్థహేతు వై. 416

వ. అదియునుం గాక 417

క. మునుకొని సునీథగర్భం,బున జనియించియు స్వభావమున దుర్జనుఁ డై
యెనయఁ బ్రజాపాలనమున,కును బాల్పడి ప్రజల మన్నిగొనఁ జొచ్చెఁ గదే.

వ. అదిగాన యీవేనుండు పూర్వంబున జ్ఞానసంపన్నులచేత రాజుగాఁ జేయంబడియెఁ గావున నిట్టివాని మన మందఱమును గూడి ప్రార్థింతము లోకరక్షణార్థం బగుటఁ దద్దోషంబు మనల స్పృశింపదు సమీచీనోక్తులం జేసి వీని ననునయింప వాని గ్రహింపకుండెనేని మున్న లోకధిక్కారాగ్నిసందగ్ధుం డగువీని మన తేజోమహాగ్నిచేత భస్మీభూతుం జేయుద మని యాలోచించి గూఢమన్యులగుచు వేనునిం గదియం జని యతని కిట్లనిరి. 419

1. జనులు మార్జాలమును గని ♦ చనెడి మూషి, కములకైవడి నడఁచిరి ♦ గహనములలో.

క. నరపాలక నీ కాయుస్సిరియును బలమును యశంబుఁ జేకుఱు వృద్ధిం
బొరయుఁ గాక యనుచు నర్చకుఁ గ నాశీర్వాదించి రతివినయమునన్. 420

వ. ఇట్లు ఋషులు వచ్చి పృథుచక్రవర్తి విన్నవించిన సభాపరిరక్షము ఋషులకు వా
క్యనంబులు నొసంగి సుధర్మంబు సమస్తలోకంబులను సశోకంబులం
జేయు నసంపూర్ణమోక్షంబు నిచ్చు నట్టిధర్మంబు ప్రజలకు క్షేమ
కారణంబు గావున నీ వంశంబు జెడకుండుం గాక యని పలికి మఱియు
ధర్మంబు నాశంబునొందిన నైశ్వర్యంబువలన మోసపోవుటచే రాజు విమువంబడు
నని చెప్పి నెఱియు నట్టి దుష్టదుర్గుణమాత్యులవలనను దస్కరులవలనను
ప్రజలు నాశంబు నొందకుండ రక్షించుచు యథాన్యాయంబుగ వారలచేఁగరం
బు గొనుచు సంతుష్టుండగుచు నిహపరసౌఖ్యంబుల సందు నదియునుం గాక
సమస్తసామ్రాజ్యంబున నేర్పుంబు యజ్ఞేశ్వరుం డయినపురుషోత్తముండు నిజవ
ర్ణాశ్రమోచితంబు లగు స్వధర్మంబు గలవారిచేత యజియింపంబడు నట్టిరాజశాసన
వర్తులగు వారివలన సర్వభూతభావనుండును మహాభాగుండును భగవంతుం
డును నగుచు దేవదేవుండు సంతుష్టుండగు నట్టి సకలజగదీశ్వరుండైన సర్వేశ్వరుండు
సంతోషించిన రాష్ట్రాధిపతికి సర్వసౌఖ్యంబులుఁ బ్రాపించు లోకపాలకు లగు
వారు సర్వేశ్వరునికి బలిప్రదానంబులు సేయుదురు సమస్తలోకదేవతా
యజ్ఞాదులగ్రహింపునను వేదమయుండును ద్రవ్యమయుండును దపోమయుండు
నగు నారాయణుని పవిత్రంబులైన యజ్ఞంబులచేత యజనంబు సేసిన నీకు నభ
యం బగు మోక్షంబును గలుగుం గావున నీరాజ్యంబున ముఖంబులు సేయు
మని యాజ్ఞాపింపుము నీదేశంబునఁ జేయంబడిన యజ్ఞంబులచేత హరికళాయు
క్తంబు లగు దేవగణంబులు సుష్టంబులై తుష్టంబు లగుచు భవదీయవాంఛితా
ర్థంబుల నొసంగు గావున దేవతాతిరస్కారంబు నీకు యుక్తంబు గాదు వేదచోది
తంబు లగు ధర్మంబులం జరుపకుండవు గమ్మని వేనుం డిట్లనియె. 421

క. మునులార మీర లిప్పుడు, నను నిగతిఁ బలుచుందనముగ్నం బలికితి రై
నను నద యధర్మ మందుల, నెనయఁగ ధర్మమనఁ గలదె యెచ్చటనైనన్. 423

వ. అదియునుం గాక.

చ. ఎనయఁగ జారకామిని నిజేశుని మెచ్చిలి జారపూరుషుం
దనపతి గాఁ దలంచుగతిఁ దద్దయు మూఢమనస్కులై తన
ర్చననరపాలరూపము ధరించిన యీశ్వరు నన్నెఱుంగక
న్యుని భజియింప మీరు రహపరోన్నతిసౌఖ్యము లంద రెన్నఁడున్. 424

వ. అని మఱియు నిట్లనియె యజ్ఞపురుషుండన నెవ్వాఁడెవ్వనియందు మీకు భక్తి
స్నేహంబు లుదయించె భర్తృస్నేహవిదూరములైనకుయోషిద్గణంబులు జారు
నందుఁ జేయు భక్తిచందంబునఁ బలికెద రదియునుం గాక.

క. హరి హర హిరణ్యగర్భ, స్వర్గేశ్వర వహ్ని శమన నైరృతపతి మరు
న్నరవాహన శశి భానురవి, సురుచిర ధ్యానాళి నృపశరీరసూచకులగుటన్. 426

క. పరికించి నను భజింపక, ధరణీసురు లీ ద్విదేవతామయుఁ డగు న
త్వర నిటు గనఁడు నాకొఱకు, బుధసముఖుఁడు మఱియెవ్వఁడు గ్రతుభాగార్హుఁ డిలన్.

వ. అది గాన మీరు నాయందు బలివిధానంబులు సేయుం డని పాపకర్ముండును నస
త్ప్రవర్తకుండు విపరీతజ్ఞానుండు నష్టమంగళుండు నగు వేనుండు పండితమాని య
గుచుం బలికి మునులవచనంబులు నిరాకరించి యూరకున్న నమ్మునులు భగ్నమ
నోరథులై తమలోన నిట్లని రీదారుణకర్ముండు మునపాతకుండు హతుం డగుం
గాక వీఁడు జీవించెనేని వీనిచేత నీజగంబులు భస్మంబులు గాఁగల విది నిశ్చితంబు
దుర్వృత్తుం డగువీఁడు మహారాజసింహాసనంబున కర్హుండు గాఁడు వీఁడు మున్ను
నేసర్వేశ్వరునను గ్రహంబున నిట్టివిభూతియుక్తుం డయ్యె నట్టియజ్ఞపతి యైనశ్రీ
మహావిష్ణుని నిందించుచున్నవాఁడు గావున నిర్లజ్జుండై నహరినిందకుని హననంబు
సేయ వలయు నని మును లుద్యోగించి యాత్మప్రకాశితంబైనక్రోధంబునం జేసి
హుంకారమాత్రంబున నాయీశ్వరనిందాహతుం డగు వేనుని బొలియం జేసి
రంత. 428

క. అరసి సునీథయు శోకాతుర యై తనసుతుఁడు దనువుఁ దొఱఁగినఁ దదనం
తరమునను యోగశక్తిం, బరువడి నిజరాజ్య మరసి పరిపాలించెన్. 429

వ. అంతనొక్కనాఁడు. 430

సీ. మునివరేణ్యులు భక్తిఁ దనర సరస్వతీసలిలంబులను గృతస్నాను లగుచు
ముసుకొని తత్తీరమున నగ్నిహోత్రముల్, విలసిల్ల నియతిఁ గావించి యచటఁ
దవిలి సత్పురుషకథావిశేషంబులు, సలుపుచు నుండంగ సకలలోక
భయదంబు లగుమహోత్పాతముల్ దోఁచిన,మునులలోకంబు లమంగళములు

తే. వొరయకుండెడుఁగాక నిర్బుద్ధిలోనఁ, దలఁచుచుండఁగఁ బెలుచ నుద్దగ్ధ మగుచు
సర్వదిశలను బాంసువర్షంబుగురిసెఁ, దస్కరులు సర్వజనులవిత్తమును గొనిరి.

వ. ఇట్టి లోకోపద్రవం బెఱింగి జననాథుండుపరతుం డగుటం జేసి జనపదంబు లరాజ
కంబులై యన్యోన్యహింసల నొందుచుం దస్కరబాధితంబు లగుచునుండుట యె
ఱింగియుఁ దన్నివారణంబునకు సమర్థులయ్యును జోరాదిబాధలం గనుంగొనుచు
మునులు వారింపక యుండిరి. మఱియు సమదర్శనుండు శాంతుండు మనశీలుం
డు నగు బ్రాహ్మణుండు దీనుల నుపేక్షించిన నతనితపంబుభిన్నభాండగతంబగున
క్షీరంబుచందంబున క్షయించుం గావున నంగవసుధాధీశవంశోద్భవులు హరిపదా
శ్రయు లగుటం జేసియు నమోఘసత్వనిష్ఠు లగుటం జేసియు వీరల వంశంబు వి
చ్ఛిత్తి నొందింప ననర్హంబు గాన స్థాపనీయం బగు నని నిశ్చయించి మృతుం
డైన వేనుని కళేబరంబుకడ్డగఁ వచ్చి తమూరుమథనంబు గావింప నందు. 432

సీ. ఘనదారకృష్ణసంఘాతశిఖాగ్రంబును, మానస్వాంతసమ్మదా హసహాసనుండు
హస్తబాహులు గలను గ హస్తాగ్రనిదర్శనమును, నిమ్ననాసాగ్రము గల నెఱియురక్క
సియుఖంబుచుం దామ [illegible] కేశంబు, కలికీలనయనుండు గ నైనయట్టి
యొక్క మహాపురుషు [illegible] వేడిమి చే [illegible] నుస్నం జూచి

తే. వరమునులు నిమీద యనుచుం గ బలికిరట [illegible]
దాని వారు సిమాహాళీ ధాను [illegible]
నతని వంశ్యులు నిరిగిన [illegible] వేను
కల్మషము [illegible] మండలి గ కడచిరి [illegible]. 433

క. [illegible] జేందు [illegible] లంతి గ వ ధియించిన నం
[illegible], జనియించెను [illegible] జనులు గ సమ్మోదమంద౯. 434

వ. [illegible] గా నారాయణాంశంబున నొక్కపురుషుండును హరికి
నిత్యానపాయిని యయిన లక్ష్మీకళాకలిత (యొగుణంబు లనుభూషణంబులకు నలం
కారప్రాయ్రా) యగు కామినియు జనియించె నందుఁ బృథుశ్రవుండును బృథు
యశుండు నగుట నతండు పృథుచక్రవర్తియనుపేరం బ్రసిద్ధుం డయ్యె నయ్యంగ
[illegible] నర్చి యను నామంబునం దనరి నతని వరియించె నాసమయంబున. 435

సీ. ఆనందమ గురియించి గ వినుతులు మునినాథ,సతతి మోదం బంద గ విరులవానఁ
బరమానురక్తి గంధర్వుల్ల జూపట్టె, సురపతిపీఠ నచ్చరలయాట
కర్ణరసాయనక్రముముగ వీ తెంచెఁ, బలు [illegible] తేటికిన్నరులపాట
యు మిన్ను [illegible] చాలఁ జెలఁగెను, విభవోత్సవంబు దుందుభిరవంబు

తే. మునినుతి సెలంగ [1] శిఖి గుండములు వెలింగ, నంతనచటికి సరసీరుహాసనుండు
గరుడగంధర్వదేవతాగణముతోడ, నర్థిఁ జనుదెంచె సమ్మోద గ మతిశయిల్ల. 437

వ. అంత.

కవిరాజవిరాజితము. అరయఁగ వైన్యునిదక్షిణహస్తమునందు రమారమణీయమనో
హరలలితాయుధ[2]చిహ్నము లంఘ్రులయందు సమగ్రహలాంకుశభా
స్వరకులిశధ్వజచామరసరోరుహ,శంఖవిరాజిత రేఖలు వి
స్ఫురగతి నొప్పఁ బితామహముఖ్యులు గ సూచి సవిస్మయు లైరి తగ౯. 438

వ. (ఇతండు నారాయణాంశసంభూతుండును నితనియంగన రమాంశసంభూతయుం గా
నోపును రంతలంచి) యయ్యవసరంబున బ్రహ్మవాదు లగుబ్రాహ్మణోత్తములత
నికి విధ్యుక్తప్రకారంబున రాజ్యాభిషేకంబు గావించిరి తదనంతరంబ. 439

క. సరిదంభోధిభుజగమృగ, ధరణీమండలపర్వత ప్రముఖములై
పరఁగినభూత శ్రేణులుఁ నరదకుదక దగ నుపాయనములిచ్చె నొగి౯. 440

తే. సమధిక[1]ఖ్యాతి నాపృథుచక్రవర్తి

---

1. శిఖిచక్రదములు వెలింగ. 2. చిహ్నలు పాదములందు.

దేవి యగునగ్నిహోత్రి గూర్చెఁ దివ్యవస్త్ర
గంధమాల్యవిభూషణకలితుఁ డగుచుఁ
బావకుండజుబోలె సత్ప్రభాభాసి యయ్యె. 441

సీ. రాజరాజు పృథురాజుకు హేమమ,యం బైనవీరవరాసనంబు
జలపతి జలకణస్రావకం బగుపూర్ణ, చంద్రసన్నిభసితచ్ఛత్రికమును
బవమానుఁ డతులశోభనవగవాలవ్య,జనసమంచితసిత చామరములు
ధర్ముండు నిర్మలోద్యత్కీర్తిమయ మగు, వహాసియనవపుష్పమాలికయును

తే. జంభవైరి కిరీటంబు శమనుఁ డిచ్చెఁ,జన నియామకదండంబు జలజభవుఁడు
నిగమమయకవచంబు వాణీలలామ, స్వచ్ఛ మగు నవ్యహారము సమతఁ జెచ్చె.

సీ. దామోదరుండు సుదర్శనచక్రంబు, నవ్యాహతైశ్వర్య మబ్జపాణి
చంద్రార్ధధరుఁ డర్ధచంద్రరేఖాంకిత, కమనీయకోశసంకలితఖడ్గ
మంబిక శతచంద్రమనుఫలకముఁ జంద్రుఁ, డమృతమయశ్వేతహయచయంబు
త్వష్ట రూపాశ్రయోదాత్తరథంబును, భానుండు ఘృణిమయబాణములను.

తే. [1]శిఖియు నజగోవిషాణసంచితమహోజ,గవ మనం దగుచాపంబు నవనిదేవి
యోగమయ మైనపాదుకాయుగముగ న,చరులు గీతంబు లిచ్చిరి సంతసమున.

వ. వెండియుం బ్రతిదివసంబు నాకాశంబు ఘనపుష్పంబులు గురియింప మహర్షులు సత్యంబు లైనయాశీర్వచనంబులు పలుప సముద్రుండు శంఖంబును నదంబులు పర్వతంబులు నదులును రథమార్గంబు నొసంగెఁ దదనంతరంబ సూతమాగధ వందిజనంబులు దన్ను నుతియించినం బ్రతాపశాలి యగువైన్యుండు మందస్మితసుందరవదనారవిందుం డై చతురవచనుం డగుచు మేఘగంభీరభాషణంబుల వారల కిట్లనియె. 444

సీ. వందిమాగధసూతవరులార నాయందు, గమనీయగుణములు గలిగె నేని
సర్వంబు నుతిసేయ నవి లేవు నాయందు, నది గాన మీనుతి వ్యర్థమయ్యె
నిటమీఁద గుణములు నేపారి యుండిన, నపుడు నుతించెద రంటి రేని
చతురభాషణు లైనసభ్యులు నుత్తమ,శ్లోకునిగుణములు శ్లోకభూప్ర

తే. సిద్ధములు గాన సన్నుతి సేయుఁ [2]డజుని, పతనిబహువిధభావంబు లభినుతింప
నలవి గాకయె యుండు దురదియుఁ గాక, చతురమతులార మాగధజనములార.

వ. మఱియు మహాత్ముల గుణంబులు దనయందు సంభావితంబులు సేయు సామర్థ్యంబులు గలిగిన నందు మహాత్ముల గుణంబులు ప్రసిద్ధంబులు గావునం దత్సనుంబుగా నెట్లు నుతింపవచ్చు నెవ్వండేనొకండు శాస్త్రాభ్యాసంబునం దనకు విద్యాతపోయోగగుణంబులు గలుగు నని పలికిన వానిం జూచి సభ్యులు పరిహసింతు రది కుమతి యగువాఁ డెఱుంగం డదియునుం గాక. 446

1. శిఖి యజాగోవి. 2. వేళ, లందు సర్వార్చనంబుల నభినుతింప నలవి గా దని;

క. అతిపరిశుద్ధులు లజ్జాన్వితులు సన్నుతనిజసత్త్వవిభవనికరము లాత్మ
స్తుతిపాత్రం బగు గోప్యము లతిహేయము లని తలంతు రాత్మల నెపుడున్. 447

క. వందిజనంబుల లోకము, నందనులు బాల్యకృత్యనయముల భూపతులన్
నందించ రవశ్యం బై, నం దగదు నుతింప శిశుజనంబుల పగిదిన్. 448

క. అని సూతవందిమాగధజనుల నారాయణాంశునిజవచనముల విభుఁడున్
మునిచోదితులై క్రమ్మఱ, ననురాగము లుప్పతిల్ల నమ్మనుజేంద్రున్. 449

వ. అమ్మహోపాసనంబు లయిన యనుగవాక్యంబుల నిట్లనిరి. 450

క. దేవా! సంభవదంశవ, శ్రీనాథకళాంశజుఁడవు చిరతరపుణ్యా
మ్మానాత్మాంత సతర్కిత, నైజభవన్మహిమఁ బొగడ నలవియె మాకున్. 451

క. అని వెండియు నిట్లని రైనను నోర్మార్గంబు గలదు నందింప భవ
ద్ఘనచరితామృతపానంబున జేసి మునులవచనసమూలఁ జేసి తగన్. 452

వ. శ్లాఘ్యంబులైన భవదీయచరిత్రంబుల స్తోత్రంబులు సేసెద మని యిట్లనిరి. 453

సీ. ఈవైన్యుఁ డఖిలలోకావలి ధర్మానువర్తనములు నెప్డు వఱలఁ జేసి
ఘనధర్మమార్గవర్తనులతోఁ దుల్యుఁ డై ధర్మసేతువుఁ బ్రీతిఁ దగిలి ప్రోచు
ధరను శాత్రవులను దండించు నప్పుడి, దిక్పాలకావయవసంకలితుఁ డగుచు
నయ్యైయకాలంబులందు భూషణదానములఁ బ్రజారంజనములఁ దనర్చు

తే. [1]సవనసత్సృష్టికరణాదిసక్తుఁ డగుట
నుభయలోకంబులకుఁ బ్రీతి నొదవఁ జేయు
న్యాయమార్గంబునను భూజనాళిఘనముఁ
బుచ్చుకొని యిచ్చు సూర్యుఁడుఁబోలె నితఁడు, 454

వ. మఱియును. 455

సీ. సర్వభూతములకు సముఁడు నుబద్ధ్యాతి, క్రమమున లోకాపరాధములను
నతిశాంతసంయుక్తుఁడై సహించుచునార్తులగువారియెడఁ గృపాయత్తుఁ డగుచు
నరరూపధారి యైనహరిమూర్తి గావున, నింద్రుండు వర్షించి యెల్లప్రజల
రక్షించుగతిఁ దానురక్షించు నమృతాంశుసన్నిభవదనాబ్జసస్మితాను

తే. రాగమిళితావలోకనరాజిఁ జేసి, సకలజనులకు సంప్రీతిసంభవింపఁ
జేయు సంతతమును గూఢచిత్తుఁ డగుచు, శత్రునులకగమ్యుఁడై సంచరించు.

వ. అసహ్యుఁ డీతఁడు బ్రహ్మకేశవసన్నిమమార్గుఁడై సర్వరూపుఁ డవ్యక్తుండును నపరిమితమహాత్త్వా
దిగుణంబులైనవిధానంబులను సముద్రుని భంగి గంభీరత్వంబునను సుగుప్తవిత్తుం
డును వరుణుండునుంబోలె సంవృతాత్ముండును శాత్రవాసహ్యప్రతాపయుక్తుం
డును దురాసదుండును సమీపవర్తి యయ్యును దూరస్థునిభంగి వర్తించుచు
వేనారణిజనితహుతాశనుండుగావున హుతాశనుచండంబున నన్యదుస్స్పర్శనుం

1. 'సవనకరణాదికాచారసమితిచేత' వ్రా. ప్ర. 2. సై క్రమమతిక్రమమున.

డును నై చారులవలన సకలప్రాణిబాహ్యాభ్యంతరకర్మంబులం దెలియుచు (దేహ
ధారులకు సాక్షిభూతుం డై సూత్రాత్మకుం డైన) వాయువుభంగి వర్తించుచు
నాత్మస్తుతినిరనిందలవలన సమానశీలుం డగుచు (ధర్మపథంబున వర్తింపుచు)
నాత్మీయసుహృద్బంధుప్రభృతుల నైన దప్పు గలిగినను దండించుచు నాత్మశత్రువుల
నైన నదండ్యుల దండింపక ధర్మమార్గగతుం డగుచుఁ దనయాజ్ఞాచక్రంబప్రతి
హతంబగుచు మానససాగరపర్యంతంబు వర్తింప సూర్యుండు నిజకిరణంబులచేత
నెంతపర్యంతంబు భూమిం బ్రకాశింపం జేయు నంతపర్యంతంబు నిజగుణంబులచేత
లోకంబుల రంజిల్లం జేయుచు నదియునుంగాక ప్రకృతిరంజకంబులైన గుణంబులచేత
దృఢవ్రతుండును సత్యసంధుండును బ్రహ్మణ్యుండును సర్వభూతశరణ్యుండును
వృద్ధసేవకుండును మానప్రదుండును దీనవత్సలుండును బరవనితామాతృభావ
నుండును నిజపత్ని నర్ధశరీరంబుగాఁ దలంచువాఁడును సగుణుం బ్రజలయెడఁ
దండ్రిపగిది బ్రీతి సేయుచు రక్షించుచుండు మఱియును. 457

సీ. తలపోయ బ్రహ్మవిద్యానిష్ఠజనముల, కనయంబు గింకరుం డైనవాఁడు
నఖిలశరీరగుం డాప్తసుహృజ్జన, తోషణకరుఁ డన నలరువాఁడు
సంసారఘనకర్మసంగహీనులయందు, సంగసంప్రీతుఁ డై జరగువాఁడు
దుర్మార్గమనుజసందోహంబునకు నుగ్ర, దండధరుం డనఁ దనరువాఁడు

తే. ప్రకృతిపురుషావేశుఁ డై పరఁగువాఁడు
భగవదవతారయుక్తుఁ డై నెగడువాఁడు
నగుచు వర్తించు సమ్మోద మతిశయిల్లఁ
జారుతరమూర్తి యీ రాజచక్రవర్తి. 458

వ. మఱియుం (ద్ర్యధీశుండుఁ) గూటస్థుండుఁ బరమాత్మయు బ్రహ్మైకరూపుండు
నగువాఁడును నై యుదయించెం గావున నితనియందు నవిద్యారచితం బైన
భేదంబు నిరర్థం బగు నని పెద్ద లగువారలు చూతు రని మఱియు నిట్లనియె.

సీ. ఉదయాద్రిపర్యంత ముర్వీతలం బేక, పీఠం బై రక్షించి వెలయునితఁ
డొకనాఁడు విజయయాత్రోత్సవం బేపార, సన్నద్ధుఁ డై మణిస్యందనంబు
నెక్కి చాపముఁ బూని యక్కుల సూర్యుని, పగిది శత్రుభూపాలతమము
విరియింతు ననిచాల వెలుఁగొందుచును ధరా, చక్రప్రదక్షిణశాలి యగుచు.

తే. దిరుగునెడ సర్వదిక్పాలవరసమేత, పార్థివోత్తమనికర ముపాయనంబు
లిచ్చి తనుఁజక్రపాణిగ నెపయునాది, ధరణివిభుఁ డని నుతియించి తలఁతు రెదల.

క. ఈ నృపతి ధరాచక్రము, ధేనువు గాఁ జేసి పిదుకు ధృతి నఖిలపదా
ర్థానీకము విబుధులు సన్మానింపఁగఁ బ్రజకు జీవనప్రదుఁ డగుచున్. 461

చ. అమరవరేణ్యుఁ బోలి యనయంబును నీతఁడు గోత్రభేదన

త్వమునఁ జెలంగుచు నన్నిజగత్ప్రవ ప్రదరాసనశింజినీనినా
దమునఁ బరోధభూపతులఁ దల్లడిలం దనసహ్యాసింహావి
క్రమమునఁ గంపముం బ్రజల కౌఁగిలి యొప్పఁగఁ బల్కు వెండియున్. 462

వ. ఇట్లనిరి. 463

చ. సకలదిగంతభూపతులఁ జాలఁ జయించి సిద్ధి యశ్వమేధముల్
ప్రకటముగా నొకింతలంబు లగఁ జేవన మైనసరస్వతీతటీ
నికటమునఁ గ్రతుల్ సేయుచుఁ జెప్పిన సంతతము నిరాగమందుఁ గొం
జక విఖనాముఖాశ్వమను జంభవిరోధి హరించు నుద్ధతిన్. 464

సీ. ఒకనాఁడు నిజమందదూరోపకారముఁ, జను యతుండు సద్గుణశాలి యైన
ఘనుసనకుఁ [illegible] నిటుగాంచియమృతస్వనరిబ్రహ్మతేజుఁ డగుచు నెఱిఁగి భక్తి
బూజించె [illegible] బొందు సచ్చరిత్, బ్రహ్మవేత్తలు మునిప్రవరులవలన
మానితబ్రహ్మవిజ్ఞాను లెవ్వరింట, రక్షణప్రభురాజు మహీతలంబు

తే. సందు [illegible] కమునఁ దనమహత్త్వకథావళి భూప్రజాతతి నుతింప
సకలదిక్పాలవిమలకీర్తికలితుఁడగుచు [illegible] లనుగెల్చి వర్తించు ధీరయశుఁడు.

వ. ఇట్లు వివిధవిరోధులు యగు సురాసురజేగీయమానవిజవైభవుండునై ధరా
చక్రంబున కలుఁడు రాజయ్యె [illegible] సహస్రంబున స్తోత్రంబు సేసినవందిమా
గధసూతజనంబులం బృథుచక్రవర్తి పూజించి మఱియుఁ బ్రాహ్మణభృత్యా
మాత్యపురోహితపౌరజానపదశ్రేణికతాంబూలికనియోజ్య ప్రముఖాశేషజనంబు
లం దత్తదుచితక్రియలం బూజించె నని మైత్రేయుండు సెప్పిన విని విదురుం డి
ట్లనియె. 466

పృథుచక్రవర్తి గోరూపిణి యగుభూమివలన నోషధులఁ బిదుకుట.

సీ. ఏమినిమిత్తమై భూమి [3]గోరూపిణి, యయ్యె దానికి వత్స మయ్యె నెద్ది
గొనకొని దోహదపాత్రము నదియై యుండెను, పాత్ర మెయ్యది దలఁపంగ దోగ్ధ
యైనయాపృథుని పెద్దవారుల పిదికెను, బరికింప నవని స్వభావమునను
విషమమై యుండయు వెలయంగ నేరీతి, సమగతిఁ [4]జెందెను జంభవైరి

తే. క్రతుహయంబును గొనిపోవఁగా ర్యమద్ధి, ధిరసధియాతఁడు సనత్కుమారువలనఁ
గలితవిజ్ఞానుఁ డగుచు నేగతిని బొందె, ననఘచారిత్ర మైత్రేయ యదియుఁగాక.

వ. మఱియుఁ (బరబ్రహ్మంబును) భగవంతుండును బుణ్యశ్రవణకీర్తనుండును సర్వ
నియామకుండును నగుకృష్ణునియవతారాంతరాశ్రయం బగుదివ్యకథలను భగ
వంతుం డైనపుండరీకాక్షుండు పృథ్వవతారంబు ధరియించి గోరూపిణి యగు

1. 'నొనర్చుటకు ♦ భారతీసన్నిధినుండి వెండియున్నకుటిలభక్తిఁ దత్సవన ♦ మాదర మొప్పఁగఁ జేయుచుండఁ గొంజక' వ్రా. ప్ర. 2. తత్ఫలములఁ బొందు. 3. 'గోరూపమై వఱలెడు దానికి వత్స మెద్ది' వ్రా. ప్ర. 4. జేసెను.

పృథివిం బిదికినది మొదలగు కథలన్నియు నీకు నధోక్షజునకు దాసుండ నయిన నాకు నెఱిఁగింపు మనిన వాసుదేవకథాసంప్రీతచేతస్కుండగు విదురునకు బ్రశంసించి మైత్రేయుం డిట్లనియె నట్లు బ్రాహ్మణజనంబులచేత రాజ్యంబునం దభిషిక్తుండగుచు సకలప్రజాపాలనదీక్షితుండై పృథువు రాజ్యంబు సేయుచుండు నంత (నీరస యగు ధరిత్రియందన్నరహితు లగుచుం) బ్రజలు క్షుత్పీడాక్షీణదేహులై వైన్యునిం జూచి యిట్లనిరి. 468

క. అరయఁగ నేము బుభుక్షా, పరిపీడం బడితి మధ్యుత్పైకొని తరుకోటరజనితవహ్నిచేతను, దరికొను వృక్షంబులుంబోలె ధరణీనాథా. 469

క. శరణశరణ్యుఁడ వగుటను, శరణార్థుల మేము నీకు సత్కృప నన్నం బరసి కృప సేసి ప్రోవుము, నరనాయక యనుచుఁ బ్రజలు నతులై పలుకన్.

క. విని దానికి నదుపాయము, జననాయకుఁ డాత్మఁ దలఁచి సక్రోధుండై ధనువున బాణముఁ దొడిగెను, ఘనరౌద్రుం డైన త్రిపురఘస్మరుఁ బోలెన్. 471

వ. ఇట్లు దొడిగిన. 472

క. మహిపతి యప్పుడు గనుఁగొని,[1] మహి గోరూపమున గంపమానయు నగుచున్ గుహకుం డగు లుబ్ధకుఁ గని, గహనంబునఁ బాఱు హరిణి క్రైవడిఁ బాఱెన్. 473

వ. ఇట్లు దరణి పాఱిన నతండు కుపితారుణేక్షణుండై వెంటం దగిలి నలుదిక్కులను విదిక్కులను భూభాగనభోభాగంబుల నెక్కడఁ జనిన నక్కడికి వెనుతగిలి యుద్యతాయుధుం డై చనుచుండ నవ్వైన్యునిం [2]గని మృత్యుగ్రస్త లగు ప్రజలచందంబున ననన్యశరణ్యయై యతిభయంబునం బరితప్యమానహృదయ యగుచు వైన్యా ధర్మవత్సలుండవును నాపన్నరక్షకుండవును మహాత్ముండవును సకలప్రాణిపరిపాలనావస్థితుండవును నయిన నీవు దీనయు నపాపరహితయు నగు నన్ను వధియింపం బూని యేల వెనుతగులుచున్నవాఁడవు (ధర్మతత్త్వం బెఱుంగువారు) స్త్రీజనులు గృతాపరాధులైనం దీనవత్సలతం జేసి వధింప రని పలికి మఱియు నా ధరణీదేవి పృథుచక్రవర్తికి ట్లనియె. 474

క. జననాథచంద్ర యీభూ, జనకోటికి యానపాత్రసదృశస్థితితో ఘనదృఢశరీర నగుచున, ననయము నాధారభూత నగుచుఁ జరింతున్ 475

తే. ఇట్టినన్నుఁ గృపామతి నుడలి యిటు వి,పాటనము సేసి త్రుంచెదు ప్రజలు నీట మునుఁగకుండంగ నేరీతి ననఘ చరిత, ధరసి రక్షింతు వన నతం డవనికనియె.

వ. ధరిత్రి మదీయాజ్ఞోల్లంఘనంబు సేయుచున్నదాన వదియునుంగాక నీవు యజ్ఞంబులందు హవిర్భాగంబుల ననుభవించుచు ధాన్యాదికంబులవిస్తరిపఁ జేయక గోరూపంబు ధరియించి యనయంబుఁ దృణభక్షణంబు సేయుచుఁ బాలం బిదు

1. మహీవలయము కంపమానను. 2. 'మృత్యుసమునిఁగా భావించి విత్రాసంబు నొందుచుండ నాసమయంబునఁ గంపమానహృదయ యై వసుంధర యిట్లనియె వైన్యా.'

నకు నీ యందు యడంచికొంటిని. నీచేతం బ్రసన్ననై యోషధీబీజంబులు బ్రహ్మచేతం బూర్వంబునందె కల్పింపంబడినవని వాని నసద్గ్రహంబునందు నడంచికొని ...ష్పు డిచ్చెద నమోఘవీర్యుండవు సంకల్పశీలియు నై యపరాధంబు సేసినను నా తప్పు లెల్ల నగునిను గోపంబులు ... జేసి వశీకరించి నీమ్మ నారంభంబునం జేసి క్షుద్బాధితులు నైన ... గుణి పాలనమూర్తి వై వాంచెద నీవు ... ని ... స్త్రీపురుష ... లందు లోకని భూతదయ లేక స్వమాత్ర పోషకులగుచు నిరనుక్రోశంబుగ భూతద్రోహులై వర్తించుచు వారిని రాజు లు వధించిన వధంబు గాదు గాన దానం బాపంబు వొరయదు నీవు కామిని నగుట ధర్మజ్ఞుండవు సద్భక్తుండవు నగుచు నన్ను నీ రూపంబునం బాతి పోవుచున్న ... ఖండంబులు సేసి నా యోగమహిమం బ్రాణికోటి నుద్ధరించెద ననుచు ... రోషభీషణాకారంబు ధరియించి దండధరునివడువున వర్తించుపృథునిం జూచి వడంకుచు మేదిని ప్రాంజలి యై యిట్లని వినుతింపం దొడంగె. 478

క. ఓ నాథ పరమపురుషుండ, వై నిజమాయాగుణంబు లందిన సకలన్
నానావిధదేహములం, బూనుదు పసుఘన ... బుధనుతచరితా. 478

వ. అట్టినీవు. 479

క. నను సకలజీవతతికిని, మును నీ వాధారభూతముగ నిర్మింపన్
విను నాయందుం జతుర్విధ, ఘనభూతవిసర్గ మర్థి గైకొన వలసెన్. 480

వ. అట్లయి యుండ. 481

క. నను నుద్యతాయుధుండ వై, మునిజేంద్ర వధింపం బూని యిమ్మసలెడు నీకం
టెను నన్యుల నెవ్వని నే, ఘనముగ శరణంబు సొత్తు గరుణాభరణా. 482

వ. అదియునుం గాక. 483

సీ. అనఘ స్వకీయంబు లైన యతర్కితము లై, మహిమ నొప్పినభవన్మాయచేత
సకలచరాచరసర్గంబు నిర్మించి, ధర్మార్థపరుండ వై తనరు నీవు
నీవి క్రమమున నవనీరజలోచన, సకలలోకులకు సుస్థిరదయాపు దలంప
దగు నట్టినీవు స్వతంత్రుండ వగుటను, బ్రహ్మ బుట్టించి యా బ్రహ్మచేత

తే. సకలజగములం జేయింతు సమత దేర్చి
యేక మయ్యు మహాత్మ యనేకవిధము
లగుచు వెలుగొందు చుందు వీ యఖిలమందుం
జారుతరమూర్తి వో పృథు చక్రవర్తి. 484

వ. మఱియు మహాభూతేంద్రియకారకచేతనాహంకారంబు లనుశక్తులం జేసి యీ జగంబుల కుత్పత్తిస్థితివిలయంబులం గావించుచు సముత్కటవిరుద్ధశక్తులు గల పురుషునకు నమస్కరించెద నట్టిపరమపురుషుండ వయిననీవు నిజనిర్మితంబును భూతేంద్రియాంతఃకరణాత్మకంబును నైనయీవిశ్వంబు సంస్థాపింపం బూని, 485

సీ. ఆదివరాహంబ వై యా రసాతలగత నైన నన్ను [1]నక్కటికతోడ
నుద్ధరించితి వట్టి యుదకాగ్రభాగంబు, నం దర్థి నున్న నే ననఘ నావ
యం దున్న నిఖిలప్రజావళి రక్షింపఁ, గోరి యీ పృథురూపధారి వైతి
వట్టి భూభరణుండ వైన నీ విప్పుడు పయోనిమిత్తంబుగా నుగ్రచరుఁడ

తే. వగుచు నన్ను వధించెద ననుచు బుద్ధిఁ, దలఁచుచున్నాఁడ విది విచిత్రంబు గాదె
విశ్వసంపాద్య నిరవద్య వేదవేద్య, భవ్యగుణసాంద్ర వైన్యభూపాలచంద్ర.

వ. కావున నీశ్వరగుణసర్గరూపం బైన మాయావిమోహితాంతఃకరణుల మైన మా వంటివారలచే హరిభక్తులచేష్టితం బెఱుంగఁబడ దన్న హరిచేష్టితం బెట్లెఱుంగఁబడు నట్టి జితేంద్రియ యశస్కరు లయిన వారలకు నమస్కరింతు నను చు నివ్విధంబునం గోపప్రస్ఫురితాధరుం డైన పృథుని నభినుతించి ధైర్యం బవలంబించి వెండియు ని ట్లనియె. 487

క. విమలాత్మ నాకు నభయము, సమకూరె నట్లు గాఁగ సన్మతి నీ క్రో
ధము నుపశమించి కరుణింపుము నా విన్నపము వినుము పురుషనిధానా. 488

క. ధర విబుధులు గంధకుండఁగ, సరసగతిం బూవుఁదేనెఁ జవి గొను నిందిం
దిరవిభు లై వడి బుధుఁ డగు, పురుషుఁడు సారాంశమాత్రంబు గ్రహించున్.

సీ. వినవయ్య తత్త్వదర్శను లైన యట్టి సన్మునులచే నైహికాముష్మికంబు
లైన ఫలప్రాప్తి కర్థి కృష్యాద్యగ్నిహోత్రాద్యుపాయంబు లర్థిమీఁద
దృష్టంబులును నాచరితములు నగుఁ గదా, నెఱయఁ దగు నుపాయ మెవ్వఁ డాచ
రించును వాఁడు పొందించుఁ దత్ఫలమును, విద్వాంసుఁ డైనను వెలయ దీని

తే. నాదరింపక తనయంత నాచరించెనేని నాయాసమే యగుఁ గాని తత్ఫ
లమునఁ బొందఁడు బహుళకాలమున కైన, వినుతగుణశీల మాటలు వేయు నేల.

వ. అని మఱియు మహి యి ట్లనియె. 491

చ. జలరుహగర్భుచేత మును చాల సృజింపఁగఁ బడ్డ యోషధుల్
కలుషమతిన్ ధృతవ్రతులు గాని యసజ్జనభుజ్యమాన మై
[2]వెలయుటఁ జూచి యే నృపతి వీరలు మాన్పమిఁ జోరబాధలన్
బలుమఱుఁ బొందుచు న్నపరిపాలిత నై కృశియించి వెండియున్. 492

క. అనుపమమఖకర్మక్రియ, లనయము లేకుంట నే ననాదృత నగుచున్
జననాయక యీ లోకము, ఘనచోరీభూత మగుటఁ గనుఁగొని యంతన్. 493

క. సవనాదిసిద్ధి కొఱకై, తవిలి తదీయౌషధీవితతులను ధరణీ
ధవ యే నప్పుడు గ్రసించితి, నవియును నాయందు జీర్ణ మయ్యెఁ గడంకన్.

క. విను వాని నొకయుపాయంబునఁ గ్రమ్మఱ బడయ వచ్చు భూవరచంద్రా
విను మది యెఱిఁగించెద నీకును వత్సలురాల నగుట గురుతరచరితా. 495

---

1. నత్కలికతోడ, 2. మెలఁగుట...మీరలు.

క. అనయము నా కొకవత్సము, ననురూపసుదోహనమ్ము ♦ ననురూపకదో
గ్ధను గల్పింపుము యత్నమునను విభూతములకు జననాయక దానన్. 496

క. పరఁగ నభీప్సితములు బహుకరములు నగు నన్నదుగ్ధకలితము నగుభా
సురకామంబులఁ బిదికెద, నరనాయకచంద్ర వినుము ♦ నావచనంబుల్ 497

చ. మనుజవరేణ్య యేను విషమస్థలినై యిపు డున్నదానఁ గా
వున జలదాగమోదితపయోనివహంబు తరాగమంబు వో
యినను దదంబుపూరముల్ పుడమి ♦ నెంతకాలము నిల్చునట్లుగా
మనుపుము సన్న నిమ్నము సమమ్ముగ నై పెను పొందఁ జేయు వే. 498

క. ఇని యివ్విధమున నాభూవనితామణి పలుకు మధురవచనంబులు దా
విని యనురాగమున మనమునఁ గడలు కొనంగ రాజముఖ్యుం డంతన్. 499

చ. మనువును [1]వత్సఁ జేసి గరిమన్ నిజపాణితలంబు లీల దో
హనముగఁ జేసి యందు సకలౌషధులం బిదికెం గ్రమంబునం
దనరఁగఁ దద్విధంబునను ♦ దత్పృథువత్సుల యోగభూమియం
దనయము వారువారును బ్రియంబుగఁ గోర్కులు వొంది రున్నతిన్. 500

సీ. బలసి ఋషుల్ బృహస్పతిని వత్సంబుగా, నొనరించి తమ యింద్రియంబులందు
నంచితచ్ఛందోమయక్షీరమును దేవతలు సురరాజవత్సకము గాఁగఁ
గనకపాత్రమునందుఁ దనరు నోజోబల [2]వీర్యామృతంబు నై ♦ వెలయుపయసు
దైత్యదానవులు దైత్యశేషుఁ డగుగుణశాలిఁ బ్రహ్లాదు వత్సంబుఁ జేసి

తే. ఘనసురాసవరూపదుగ్ధంబు వరుస, నప్సరోజనగంధర్వు ♦ లలరి యపుడు
[3]వరుస విశ్వావసువు వత్సముగాఁ జేసి, పద్మజాయసిమ్మితంబైన పాత్రమందు

వ. మాధుర్యసౌందర్యసహిత గాంధర్వక్షీరంబును పితృదేవతలు సూర్యవత్సకంబుగా నామపాత్రంబునందు గవ్యం బనుదుగ్ధంబును సిద్ధులు కపిలవత్సకంబుగా నాకాశపాత్రమందు సంకల్పనాగుణావాణిమాదిసిద్ధి యనుక్షీరంబును విద్యాధరాదులు తద్వత్సకంబున దత్పాత్రికంబునుం గా ఖేచరత్వాదివ్యాపారరూపక్షీరంబును గింపురుషాదులు మయవత్సకంబుగా నాత్మపాత్రంబున సంకల్పమాత్రప్రభవంబు నంతర్ధానాద్భుతాత్మ[4]సంబంధి యగు మాయ యనుక్షీరంబును యక్షరక్షోభూతపిశాచంబులు భూతేశవత్సకంబుగాఁ గపాలపాత్రంబున రుధిరాసవం బను దుగ్ధంబును నహిదందశూకసర్పనాగంబులు దక్షకవత్సంబు బిలపాత్రంబునం గావిషరూపక్షీరంబును బశువులు గోవృషవత్సకంబుగా నరణ్యపాత్రంబునందుఁ దృణం బనుక్షీరంబును గ్రవ్యాదమృగంబులు మృగేంద్రవత్సకంబును నాత్మకళేబరపాత్రికంబునం గాఁ గ్రవ్యం బనుదుగ్ధంబును విహంగంబులు సుపర్ణవత్సకంబు

1. వత్సఁ. 2. వీరస్వరూప మై. 3. వలను మెఱయ విశ్వావసు ♦ వత్సఁ జేసి. 4. సంబంధిని యగుబుద్ధి యనుక్షీరంబు,

గా నిజకాయపాత్రంబులందు గీటకఫలాదికంబను దుగ్ధంబును వనస్పతులు వట వత్సకంబుగా భిన్నలోహరూపపయస్సును గిరులు హిమవద్వత్సకంబుగా నిజసాను పాత్రములయందు నానాధాతువులను దుగ్ధంబులం గాని య్విధంబున సమస్తచరాచర వర్గంబు స్వముఖ్యవత్సకంబు స్వస్వపాత్రంబునం గా భిన్నరూపంబులైన క్షీరం బులం బిదికె నని చెప్పి మఱియును, 502

క. క్రమమున నిటు పృథ్వ్యాదులు, దమ తమకామితము లంగదగు భిన్నక్షీ
రము దోహనవత్సవిశేషమునం దగఁ బిదికి రంత ధరణీధవుఁడున్. 503

తే. సముచితానందమునుఁ బొంది సర్వకామ, దుఘయనందగు భూమిని సుహితఁ గాఁగఁ
గోరి తనకూని నిజధనుఃకోటిచేత, భూరిగిరికూటములఁ జూర్ణకములుగఁ జేసి.

తే. చండదోర్దండలీల భూమండలంబు, సమతలంబు గఁ జేసి శశ్వత్ప్రసిద్ధి
నొంది యవ్విభుఁ డీలోకమందు నెల్ల, ప్రజకుఁ దండ్రియు జీవనప్రదుఁడునగుచు

తే. ఎక్కడెక్కడఁ బూర్వంబునందు లేని, గ్రామపట్టణదుర్గఖర్వటపుళింద
ఖేటశబరాలయవ్రజవాటఘోష, వివిధనిలయము లర్థిఁ గావించె నంత. 506

క. జనులు భయవిరహితులై, బోరనఁ దత్తన్నివాసములయందు సుఖ
శ్రీరుచి నొప్పుచు నుండిరి, వారక యాపృథునిఁ బొగడ వశమె ధరిత్రిన్.

సీ. అని చెప్పి మునినాథుఁడైన మైత్రేయుఁ డవ్విదురున కిట్లను వేడ్కతోడ
ననఘాత్మ రాజర్షియైన వైన్యుం డశ్వమేధశతంబు సన్మేధతోడఁ
గావింతు నని దీక్షఁ గైకొని ప్రతినిష్ఠఁ, దివిరి బ్రహ్మావర్తదేశమందు
నలరు మనుక్షేత్రమందు సరస్వతీ, నదిపొంతఁ దా మహోన్నతి నొనర్చు

తే. సవన కర్మక్రియకు నతిశయవిశేష
ఫలము గలిగెడి నని బుద్ధిఁ దలఁచి యచట
వరుసఁ గావించు నతిశయాధ్వరమహోత్స
వము సహింపక యుండె నయ్యమరవిభుఁడు. 508

—•• పృథుచక్రవర్తియశ్వమేధంబున నింద్రుం డశ్వము నపహరించుట. ••—

సీ. అట్టియధ్వరకర్మమందు సాక్షాద్భగవంతుఁడు, హరి రమేశ్వరుఁడు లోక
గురుఁడును సర్వాత్మకుండును బ్రభుఁడును, నీరజభవభవాద్యన్వితుఁడు లోక
పాలకనిఖిల సుపర్వానుగుండును, యజ్ఞాంగుఁ డఖిలాధ్వరాదివిభుఁడు
గంధర్వముని సిద్ధగణ సాధ్య విద్యాధ, రాప్సరో దైత్య గుహ్యాళి దాన

తే. వాదిజేగీయమానుఁ డత్యలఘుయశుఁడు, ప్రకటనందసునందాదిపార్షదుండు
కపిలనారదసనకాదిక ప్రముఖ్య, మహితయోగింద్రసంస్తూయమానుఁ డజుఁడు.

వ. మఱియుం బరమభాగవతసేవితుండును నారాయణాంశప్రభవుండును నైన పృథు చక్రవర్తికి భూమి హవిరాజిదోగ్ధ్రియయ్యెను సర్వకామదుఘయై సమస్తపదా ర్థంబులం బిదుకుచుండె మఱియు నదులు ఘనతరాకారంబులు గలిగి ఘృతక్షీరంబ

సాధ్వు లగుచు నిఖిల [illegible] రసంబులను దధిక్షీరాజ్యతక్రపానకాదికంబులను నద్రులు పర్వతము [illegible] వహించె సముద్రంబులు హీరాదిరత్నవిశేషంబుల [illegible] [illegible] చతుర్విధాన్నంబులు [illegible] [illegible] కైలాస [illegible] ంబులు నుపాయనంబులు దెచ్చి యిచ్చుచుండె [illegible] విశ్వాభిరాముండై యధోక్షజసేవాపరాయణుం డగుపృథుచక్రవర్తి [illegible] సమ్మదంబునం గావించి నూఱవ [illegible] యజ్ఞపశు [illegible] యజించుచుండం దదీయపరమోత్సవంబు [illegible] 510

క. [illegible] శరోభా [illegible] [illegible] చనియెగగనంబునకున్. 511

వ. అట్లు [illegible] 512

క. [illegible] త్రి [illegible] పృథునృపపుత్త్రుఁడు బాణా సనతూణీరధరుండై [illegible] వర్త్మమునన్. 513

వ. అట్లు [illegible] 514

సీ. యజ్ఞ [illegible] సద్ధర్మ మనెడి
బుద్ధి బుట్టఁగఁ జేయు [illegible] త్రాము గదిసి
నిలు నిలు [illegible] చేసి, [illegible] కలిత మయిన
[illegible] ధర్మంబ కా బుద్ధి దలఁచియుమర

తే. నా యసురమీఁద సాయకశ్రేణిఁ [illegible] గనుఁగొని యత్రివిద్వన్నుతుండు
[illegible] వాసవు [illegible] మనములోపల రోషంబు [illegible] ల్లడింప. 515

క. విను [illegible] యజ్ఞ [illegible] గా
వున [illegible] వైన్యాజుఁడున్. 516

మ. [illegible] దేవ [illegible] గోత్రాంతరం
[illegible] మిహాం
[illegible] శ్వహార్యైకసా
[illegible] మునివ [illegible] బొందినన్. 517

క. [illegible] పృథుభూపాలు [illegible] నిజ యజ్ఞపశువు [illegible] గొని దు
ర్వారబలుఁ డగుచు జనకుని, భూరిసవనరాజపుణ్యభూమికి వచ్చెన్. 518

వ. అయ్యవసరంబున నచ్చట నున్న పరమర్షి పుంగవు లతనియద్భుతకర్మంబు గనుంగొని యాశ్చర్యంబు నొంది యతనికి జితాశ్వుం డనునన్వర్థనామంబు వెట్టి యున్నసమయంబున. 519

చ. మఱియును దేవతాపతి [illegible] బలంబు [illegible] జేసి యొ
వ్వరుఁ దనుఁ గానకుండ [illegible] గాంచనపాశబద్ధమై

సురుచిరయూపదారుపరిశోభిత నైజహయంబుఁ గొంచుఁ జె
చ్చెర వినువీధి నేఁగఁగ ఋషిప్రవరుండగు నత్రి సెప్పినన్. 520

క. విని పృథుభూవరతనయుఁడు, ఘనబలుఁడై యాజి కపాలఖట్వాంగము ల
లిని ధరియించి చనుదెంచు, జనసంస్తుతుఁ గాంచి నొంపఁ జాలక యుంతన్.

ఉ. క్రమ్మఱ నత్రిచేఁ దెలుపఁ గాఁ బడి వైన్యతనూభవుండు రో
షమ్మున నోక్రోధసమృద్ధజంగమవహ్నిక్రియం బోలి యుగ్రుఁడై
యమ్మఘవుం బొసంగఁ గని సురాధిపుఁ డెప్పటియట్లఁ బాటి న
శ్వమ్మును రూపముఁ విడిచి గాలఁ దిరోహితుఁడై రయంబునన్. 522

వ. అట్లు సనినం బశువుం గొని మరలి యప్పురోత్తముండు పితృయజ్ఞశాలకుం జను
దెంచె నంత. 523

సీ. హరిహయుం డశ్వాపహరణార్థము, మంచి క్రైకొని విసర్జించినట్టి
భూరిమాయాసంభవ భూతమాయాపాపములు ¹ధరించిరి మూఢజనులు
పాషండచిహ్నముల్ పరఁగుచుండఁ దయ్యు, జగతిపై నగ్నవేషములు గలుగు
జైనులు భూరికాషాయవస్త్రంబులు, ధరియించు బౌద్ధులుఁ దగ జటాస్థి

తే. భస్మధారులు నయిన కాపాలికులును, నరఁగ వెలసిరి లోకంబులందుఁ జాలఁ
దలఁపఁ ధర్మోపపమం బనఁ దగునధర్మ, మందు నభిరతి వాదమిన దుర్జనులు.

వ. తత్పాషండచిహ్నంబులు పాపషండంబుగా ధరియింప దొడంగిరి తద్వృత్తాంతంబు
భగవంతుండయిన పృథుచక్రవర్తి యెఱింగి కుపితుండై యుద్యతకార్ముకుం
డగుచు నింద్రునిమీఁద బాణంబు నేయ నుద్యమించిన ఋత్విక్కులు శక్రవధో
ద్యుక్తుండును నసహ్యపరాక్రముండు నయిన పృథుచక్రవర్తిం గనుంగొని యిట్లనిరి.

క. జననాయక యజ్ఞములం, దనుపమవిధిచోదితంబు లనఁ దగుపశుబం
ధనహింసనల ²కా కితరుల, ఘనశత్రులనకు వధింపఁ గా దండ్రు బుధుల్. 526

వ. కావున నీ విప్పుడింద్రవధోద్యోగం బుపసంహరింపుము భవదీయధర్మవిరోధి
యైనయట్టియింద్రుని. 527

క. జనపాల వీర్యవంతము, లనఁ దగుమంత్రములచేత నాహ్వానము సే
సిన నతఁ డిచటికి వచ్చును, జనుదెంచినయమరవిభుని సరభసత దగన్. 528

క. ధృతి సెనరఁ బట్టి శిఖికాహుతిఁ గా వేల్చెదము దాన నుర్వీశ్వర నీ
వితతమహోహితవిద్వేషోన్నతుఁడై చెడి పోవు నమరనాథుం డంతన్. 529

వ. అని పృథుని వారించి ఋత్విగ్గణంబులు కుపితస్వాంతులై హస్తంబుల స్రుక్స్రు
వంబులు ధరియించి వేల్చుసమయంబున జతుర్ముఖుండు సనుదెంచి ఋత్విజులం
గనుంగొని యిట్లనియె యజ్ఞంబులందు యజింపంబడు దేవత లెవ్వనియంశంబు
లెవ్వండు యజ్ఞనామకం బగుభగవదంశం బగు నట్టియింద్రుండు మీచేత వధా

1. జనించిరి. 2. య కాని పరుల.

[illegible] సంభవుండగుట నీయాజ్ఞ కర్మవిధ్వంసనేచ్ఛం [illegible] బులు సూచు చుండ నలయుం గాని ప్రతీకారం [illegible] పృథునకు నేనోనశతం బగునధ్వర [illegible] పృథుచక్రవర్తి కిట్లనియె. 530

సీ. [illegible] సవనముల్ సేయుట ♦ చాలు వినుము
[illegible] కొని రోషంబు ♦ గదురకుండ
[illegible] బూని సుశ్లోకులు ♦ గాన మీకు
[illegible] చిత్తంబులోపలఁ ♦ జింతఁ దొఱఁగి
తే. [illegible] యజ్ఞాంబుఁ దగిలి చేయు
[illegible] కలుషితంబైన నజ్ఞానకలిత మగును.

వ. [illegible] దేవతలలోన దురా
[illegible] నిర్మింపంబడు [illegible] రంకంబులైన యీపా
[illegible] గలుగుం గాన యీ యజ్ఞంబు పాలింపు
[illegible]. 532

సీ. అదిగాక [illegible] బూని విలుపంబు ♦ లైనయట్టి
[illegible] బరిపాలనము సేయఁ ♦ బరఁగి వేను
దేహాంబు [illegible] నారాయణాంశజుఁడవు
[illegible] బుట్టిన తెఱఁగు నీబుద్ధిఁ దలఁచి
తే. [illegible] బ్రహ్మసంకల్ప ♦ మవనినాథ
[illegible] ధర్మగతిఁ జారుశుభమూర్తియో పృథుచక్రవర్తి.

వ. అని [illegible] ప్రచండపాషండమార్గంబులైన
[illegible] వనజసంభవుం డానతిచ్చినం
బృథుచక్రవ [illegible] దేవేంద్రునితోడ బద్ధసఖ్యుం డయ్యెనంత
[illegible]. 534

చ. [illegible] భూసురుల్
[illegible] సర్వదేవతల్
[illegible] వరంబు లిచ్చి రా
నరవరుఁ [illegible] నందితకీర్తికిఁ బుణ్యమూర్తికిన్. 535

వ. అంత నచ్చటిజనంబు లిట్లనిరి. 536

తే. అనఘ నీచేత నాదృతు ♦ లైరి సర్వజనులు మఱి దానమానోపచారములను
[illegible] దేవర్షి మానవ ♦ వితతి పూజ, నొంది యంచితమోదంబు ♦ నొందెనయ్య.

నారాయణుండు పృథుచక్రవర్తి ననుగ్రహించుట.

వ. అని పలుకుసమయంబున యజ్ఞభోక్తయు యజ్ఞవిభుండును భగవంతుండునైన

సర్వేశ్వరుం డింద్రసమేతుండై యచ్చోటికిం జనుదెంచి యాపృథున కిట్లనియె.

క. జనవర భవదీయం బై, జననుత మఖమునకు విఘ్నకారి యగుచు దా
యనిమిషపతి భంగము సేసినకతన క్షమాపణంబు గ సేసెడి గంటే. 539

వ. కావున నితని క్షమింపుము సాధువర్తనులగువారు దేహాభిమానులు గాకుండు టం జేసి భూతంబులయెడ ద్రోహం బాచరింపకుండుటం జేసి నీవంటిమహాత్ములు దేవమాయామోహితులై పగోపతాపంబులు సేసిరేని చిరతరం బైనవృద్ధజన సేవ వ్యర్థంబు గాదె యదియునుం గాక యీశరీరం బవిద్యాకామకర్మంబులచేత నారబ్ధం బని తెలిసినభూతద్రోహి గానిపరమజ్ఞాని యీదేహంబునందు నహమ్మ కుండు గాకుండుట సహజం బగు దేహోత్పాదకంబు లైనగృహదారాదులయం దు మమత్వంబు లేకుండుటం జెప్ప నేల యిట్టిదేహంబునం దున్నయాత్మ యేకం బును శుద్ధస్వరూపంబును స్వయంజ్యోతియు నిర్గుణంబును గుణాశ్రయంబును వ్యాప్యవ్యాపకంబును ననంవృతంబును సాక్షిభూతంబును నిరాత్మంబును నగు దీని దేహంబుకంటె వేఱుగా నెవ్వండు దెలియు వాఁడు మత్పరుం డగుటం జేసి దేహధారి యై యుండియుఁ దద్గుణంబులం బొరయక వర్తించు మఱియు నెవ్వం డేని స్వధర్మాచారపరుండును నిష్కాముండును శ్రద్ధాయుక్తుండు నై నన్నెల్లప్పు డు భజియించు నట్టివానిమనంబు క్రమంబునఁ బ్రసన్నం బగు నట్టిప్రసన్న మన స్కుండును ద్రిగుణాతీతుండును సమ్యగ్దర్శనుండును నై నయతండు మదీయస మవస్థానరూపశాంతి నొందు నదియ కైవల్యపదం బనంబడుఁ గూటస్థం బైన యీయాత్మ యుదాసీనభూతం బై నను దీనిద్రవ్యజ్ఞానక్రియామనంబులకు నీశ్వ రుం గా నెవ్వండు దెలియువాఁడు భవంబు నొందకుండు నీసంసారంబు ద్రవ్యక్రి యాకారకచేతనాత్మకం బగుటం జేసి ప్రభిన్నదేహోపాధికంబు గావునఁ బ్రాప్తం బు లైనయాపత్సంపదలయందు మత్పరు లైనమహాత్ములు వికారంబు నొందరు గావున నీవు సుఖదుఃఖంబులయందు సమచిత్తుండవును సమానోత్తమమధ్యమా ధముండవును జితేంద్రియాశయుండవును నై వినిష్పాదితాఖిలామాత్యాదిసంయు తుండ వై యఖిలలోకరక్షణంబు సేయు మని వెండియు నిట్లనియె. 540

సీ. పార్థివోత్తములకుఁ బ్రజల రక్షించుట, పరమధర్మం బగు నరవరేణ్య
ధరణీశులకుఁ బ్రజాపరిపాలనంబునఁ, బూని లోకులు సేయుపుణ్యమందు
షష్ఠాంశ మర్థిని సంప్రాప్త మగు నట్లు, ప్రజలఁ బోవనిరాజు ప్రజలచేత
నపహృతసత్పుణ్యుఁ డై వారు గావించు,ఘనపాపఫలముఁ దా ననుభవించుఁ

తే. గాన నీవును విప్రవరానుమతము, సాంప్రదాయికవిధము నై జరగుధర్మ
మహిమఁ జేపట్టియర్థకామములఁజెందు,సమత నమ్మూఁటిచేఁ దు నాసక్తిలేక.

వ. ఇవ్విధంబున. 542

క. జనులకు ననురక్తుఁడ వై, జననాయక నీవు ధరణి సమచిత్తుఁడ వై

యా[illegible]యముఁ బరిపాలింపఁ [illegible] రాత్మసదనమునందున్. 543
వ. అని [illegible] ంచియు ని ట్లని [illegible]. 544
సీ. భగవంత యోగీశ్వర[illegible]వంద్యంబులగు[illegible] నిన్ను [illegible] గాని యేను
[illegible] సన్నుతిజ్ఞాన[illegible]ంబుల, [illegible] నగుటఁ
[illegible] ైతి
[illegible] వేదము, [illegible] వేది[illegible]రండు
తే. లోకగురుఁ డైన యట్టి [illegible] సుఁ, [illegible] దుఁ లి[illegible]
మా[illegible] వాక్యము లొక్కయెడ [illegible] జెప్పి[illegible] ధరణివిభుఁడు.
క. [illegible] లకు భక్తిన్, [illegible] లజ్జం
[illegible] నన్ను [illegible], గనుఁగొని [illegible] మొదవ కౌఁగిటఁ జేర్చెన్.
వ. ఇట్లు కౌఁగిటం జేర్చి గతద్వేషుం డై యున్న యనంతరంబ. 547
మ. [illegible] డను [illegible]రూపకుఁ డైన [illegible]
[illegible] నాథ[illegible] సంప్రీతచేతస్కుఁ డై
[illegible] యుఁ డై [illegible] యు[illegible]
[illegible] కుఁ [illegible] యన్నా[illegible] గాదన్న[illegible] పారఁగన్. 548
వ. ఇట్లు [illegible] దియును [illegible] జేసి విలంబితుం డగుటయు నయ్యాదిరాజ
న్యుం డై నపృథుచక్రవర్తి యమ్మకుందసంద[illegible]నానందబాష్పజలబిందుసందోహ
కం[illegible] పిందుం డై యవ్విభుమూర్తిఁ గనుంగొని కనుంగొన లేక గద్గ
దకంఠుం డై పలుక లేకయుండియు నట్టికేలకు దనహృదయంబున నద్దేవుని నుప
గూహనంబు గావించి తన్మూర్తి ధరియించి కన్నులం దొరఁగునానందబాష్పం
బులు దుడిచికొని విలోకనంబు సేయుచు నప్రాప్తదృగ్గోచరుండును గరుడస్కంధ
విన్యస్తహస్తుండును వసుధాతలస్థితపాదకమలుండును నై యొప్పు నద్దివ్యపురుషున
కిట్లనియె. 549
క. వరదా యీశ్వర నిను సత్పురుషుఁడు దేహాభిమాన[1]భోగములకు నీ
వర మెట్లు గోరు [illegible]వరములు నారకులకైన [illegible]వె చెప్పుమా. 550
చ. ఘనమగు దేవ యీవరమె కాదు మహాత్మక వాగ్వినిర్గతం
బనఁ దగు[illegible]చరణాంబుజచారుమరందరూప మై
[illegible] విని ముదంబును బొందఁగ లేనిమోక్ష మై
నను మదిఁ గోర నొల్ల నఘనాశ రమేశ సరోజలోచనా. 551
క. అది గాన పద్మలోచన, సదమలభవదీయయశము వినుటకు నై
పదివేలచెవులు కృప సే, [illegible] నా కభిమతంబు యగును ముకుందా. 552
చ. అనఘ మహాత్మ వాగ్గళిత మైనభవత్పదపంకజాతసం

1. [illegible]. 2. భోగ్యం [illegible].

జనితసుధాకణాశీలవర్షణంబున విస్మృతతత్త్వమార్గ
ర్గను లగుదుష్టయోగులకుఁ గ్రక్కునఁ దత్త్వముఁ జూపఁ జాలుఁ గా
వున నిది దక్క నన్యవరము నొల్లఁ బయోరుహపత్త్రలోచనా. 553

సీ. వినుతమంగళయశోవిభవ సర్వేశ్వర యిందిర గుణసంగ్రహేచ్ఛఁ జేసి
యే విధంబున నీ తావకీనకీర్తి, నర్థిమై వినుచుండు నట్టి కీర్తి
చతురత్వ పురుషోత్తమ సంగతి మాకు గల్గుచ నుండు స్మృతి నవ్వ జేని యట్టి ప్రస్తావకముఁ
జేసియు నొకమాటు నీ చెవులార విన్నవాఁడనయుంబును గుణజ్ఞుఁడ య్యెనేని

తే. యిట్టి నేరీతిఁ బొందును ధరణిఁ బసువుఁ, దక్క నెక్కినతజ్ఞుండు దనుజభేది
గాన యుత్సుకమతి నైనయేను లక్ష్మి, కరణి నిన్ను భజింతునో పరమపురుష.

వ. ఇట్లు భవదీయసేవాలిప్సగల స్వామినుందిరయు నేను నేకపదార్థాభిలాషం జేసి
స్పర్ధమానుల మగు చున్నమా యిద్దఱకును బర్యాయసేవం జేసి కలహంబు లే
కుండ ని మ్మట్లు గాక భవదీయచరణసరోరుహసేవాసక్తమనోవిస్తారుల మగు
టం జేసి యేన యేన మున్ను భజియింతు ననుతలంపులం గలహం బయిననుం
గానిమ్ము దేవా యని వెండియు ని ట్లనియె. 555

సీ. జగదీశ దేవ యస్మత్స్పర్ధకైంకర్యపరతఁ దనర్చు నాగరతనూజ
కృత్యంబునందు సకల్పిషబుద్ధి నేఁ, బ్రీతిఁ గోరుట జగన్మాత యైన
యారమాసతితోడ నైర మవశ్యంబుఁ, గల్గు నైనను దయాకార నీవు
దీనవత్సలుఁడవు గాన స్వల్పంబును, సఫలంబు సేయుదు వట్లు గాన

తే. భవ్యచరిత నిజస్వరూపంబునందు, సభిరతుఁడ వైననీవు నన్నాదరించు
పగిది నిందిర నాదరింపవు మహాత్మ, భక్తజనలోకమందార భవవిదూర. 556

వ. ఇట్లగుటం జేసి సత్పురుషులైనవారలు నిరస్తమాయాగుణసముదయంబు గల
నిన్ను భజియింతురు వారలు భవత్పాదానుస్మరణరూపం బయిన ప్రయోజనంబు
దక్క నితర ప్రయోజనంబుల నెఱుంగరు దేవా సేవకజనంబులకు వరంబులు
వేఁడు మని జగద్విమోహనంబులైన వాక్యంబులు పలుకుదు వట్టి భవదీయవాక్య
తంత్రీనిబద్ధులు లోకులు గాకుండి రేని ఫలకాములై కర్మంబుల నెట్టు లాచరిం
తురు నీ భవదీయమాయావిమోహితులై జను లేమికారణంబున నీకంటె నిత
రంబులఁ గోరుచుందు రిట్లగుటం జేసి తండ్రి దనంతన బాలహితం బాచరించు
నట్లు మాకు నీవ హితాచరణం బాచరింప సర్హుండవు వని పలికిన నాదిరాజర్షి
యైన పృథుచక్రవర్తియర్థవంతంబు లయినవచనంబులు విని విశ్వద్రష్ట యగు
నారాయణుండు సంతుష్టాంతరంగుం డై యిట్లనియె మహారాజా దైవప్రేరితుండ
వై నాయెడ నిట్టిబుద్ధి గలుగుటం జేసి యచలాచలంబగు భక్తి వాడము దానిచే
దుస్తరంబగుమదీయమాయం దరింతువు నీవు నాచే నాదిష్టం బగుకృత్యం

జ[illegible]ండ వగుచు నాచరించిన సకలశుభంబులం బొందుదువు మదీయ
ప్ర[illegible]ంబులు [illegible]కంబుల దూ[illegible]ంబులుగా నవలోకితురు గావున
నీ[illegible] మఱియు మదీయాదేశంబున దుస్త్యజం బగు
క్రోధంబును త్యజించి నా [illegible] తెలిసితివి గాన యిదియె నాకుఁ బరమ
హ[illegible]ంబగు నని [illegible] యనుగ్రహించి యతండు గావించుపూజలు
గైకొని [illegible]ంబున. 557

సీ. [illegible] సిద్ధ చారణ । [illegible] గంధర్వ [illegible] సాధ్య ॥ పన్నగులును
[illegible]ంబులు ॥ [illegible] లు, [illegible] ॥ [illegible] గుచు వేడ్క
య [illegible] ॥ [illegible] వృచే, [illegible] లఁ బొంది ॥ సమ్మదమునఁ
[illegible] నిజ [illegible] లను [illegible]నంతుఁ, [illegible] నారాయణుం ॥ డచ్యుతుండు

తే. తగ నుపాధ్యాయ[illegible] ॥ తన[illegible]పృథుని
వి[illegible]లన[illegible] ॥ [illegible]
దన్ను జయ జయ కలిత[illegible]ములఁ బొగడఁ
జనియె నప్పుడు [illegible]. 558

వ. అంతఁ [illegible] దర్శితాత్ముండును దేవ
దేవుం[illegible] నిజపురంబునకుం జనుదెంచు
[illegible]యంబున [illegible] లంకృతంబును లలిత
[illegible] విరాజితంబును ఫలపుష్పలా
[illegible]ంబును వృగ
[illegible] విభాసితంబును దరుపల్ల
వా[illegible]భితంబును నైన పురంబుఁ బ్రవేశించి రాజమార్గంబునం జనుదేర మండిత
రత్నకుండలమణిమరీచులు గండఫలకంబులం దాండవంబులు సలుపం బుర
[illegible]ములు కనకపాత్రవిరచితంబు [illegible] శేష మంగళనీరాజనంబుల నివా
[illegible] శంఖదుందుభి ప్రముఖతూర్యఘోషంబులును ఋత్విజ్ఞికాయాశీర్వచనంబు
[illegible] జెలంగ వందిమాగధజనసంస్తూయమానుం డగుచు విగతగర్వుం డై 559
[illegible]పురంబుం బ్రవేశించి యనంతరంబ.

సీ. సమగ్ర[illegible] పౌర । జన[illegible]లచేఁ, దనరారువివిధపూ ॥ జనము లొంది
[illegible]ంత । రంగుండు [illegible] నై వారల ॥ బహువిధములఁ
బూజించె నివ్విధం । బున మహాత్తరము లై, సత్కర్మంబుల ॥ నాచరించు
[illegible] నిరవద్య చేష్టుం డై మహాత్తముఁ, డస నొప్పునాపృథు ॥ మనుజవిభుఁడు

తే. [illegible]చి భూమండలంబుఁ బాలించి విశద, యశము సర్వధరాచక్రమందు నిలిపి
చారుశుభమూర్తి రాజన్యచక్రవర్తి, పరమమోదమునఁ బరమపదమునొందె

క. అని మైత్రేయమహాముని, యనఘుండు విదురునకుఁ జెప్పె ॥ నని శుకుఁ డభిమ

వ్యాసిసుతునకు జెప్పిన తెఱఁ, గని సూతుఁడు సెప్పె శౌనకాదులతోడన్. 561

పృథుచక్రవర్తి సభాసదులకు సద్ధర్మము నుపదేశించి బ్రాహ్మణప్రశంస సేయుట

వ. అట్లెఱింగించి వెండియు నిట్లనియె నివ్విధంబున నాదిరాజన్యుం డైనపృథుచక్రవర్తి యశేషగుణవిజృంభితంబును నిక్షేపంబును సత్పురుషసత్కృతంబును నగు యశంబును బ్రకటంబుగాఁ జేయం జాలుమైత్రేయునిం జూచి మహాభాగవతుం డైనవిదురుం డిట్లనియె. 562

సీ. మునినాథ విను పృథుజనపాలచంద్రుండు, సాఁబ గొప్ప మేదినీసురులచేత
రాజ్యాభిషేకసంప్రాప్తుండై దేవతా, గణముచే లబ్ధార్హగుణుఁడు నగుచు
వైష్ణవతేజంబు వడిఁ దొప్ప ధరియించి, యర్థి నేయేకర్మ మాచరించె
నది నాకు నెఱిఁగింపు మనఘాత్మ భూమి యే, రూఢి గవాకృతిరూఢ యెవని

తే. విక్రమోద్దీప్తమై యొప్పు వెలయ నట్టి, కర్మమున నిప్పు రాజన్యగణము బ్రదుకు
నట్టిపృథుకీర్తి ధరలోన నతివివేకి, దవిలి యెవ్వఁడు విన కుండు ధన్యచరిత.

క. నావుడు విని మైత్రేయుం, డా విదురునిఁ జూచి పలికె నతివినయమునం
బావనచరితుఁడు పృథుఁడు ధ, రావరనుతుఁ డలఘుయశుఁడు ప్రమదంబలరన్.

సీ. రంగదుత్తుంగతరంగగంగాయమునా, మధ్యమందు నున్నతి వసించి
కైకొని ప్రారబ్ధకర్మక్షయార్థమై, యఖిలపుణ్యంబుల ననుభవించు
చును సర్వదేశంబులను దనయాజ్ఞ య, ప్రతిహతసత్ప్రతాపమునఁ జెల్లఁ
బూని సప్తద్వీపపతులకుఁ దా నొక్కఁ, డ, వైష్ణవభూసురావలికిఁ దక్కఁ

తే. దక్కఁగల్గిన ప్రజకెల్ల దండధరుని, బోలి వర్తించుచును గొంతకాలమరుగ
దవిలి యొకనాఁడు దీర్ఘసత్త్రంబుసేయ, నర్థిఁగైకొని దీక్షితుం డయ్యె నంత.

తే. రాజఋషి దేవఋషి పితృ బ్రహ్మఋషులు, జనవరునిచేత విహితపూజనము లొంది
సమధికైశ్వర్యగతి నున్న సదయమునను, జిరశుభాకారుఁ డా రాజశేఖరుండు.

సీ. ఉన్నతోన్నతుఁడు సముత్తుంగభుజుఁడు స, న్మహనీయతరశోభ హాసముఖుఁడుఁ
జాతసంపుల్ల కంజాతనేత్రుఁడు సు, నాసాపుటుండు మందస్మితుండు
వక్రసూక్ష్మస్నిగ్ధవరనీలకేశుండుఁ, గమనీయరుచికంబుకంధరుండు
సుభగవిశాలవక్షుండును ద్రివళిశో, భితమధ్యభాగుండుఁ బృథునితంబ

తే. మండలుండు నావర్తసమాననాభి
వివరుఁడును గాంచనస్తంభవిలసదూరు
రాజితుండును నరుణచరణుఁడు లలిత
నవదుకూలోత్తరీయుఁ డున్నతయశుండు. 567

వ. మఱియు నియమనిమిత్తంబునం బరిత్యక్తభూషణుం డగుటం జేసి వ్యక్తాశేషగాత్రశ్రీకుండును గృష్ణాజినధరుండును శ్రీమంతుండును గుశహస్తుండును గృతోచితుండును శిశిరస్నిగ్ధతారాక్షుండును నైనపృథుచక్రవర్తి సభామధ్యంబునం

బారాశిగణమధ్యవిభాసితంబును సకలజనాహ్లాదకరంబును నగుసుధాకరుండునుం బోలె నెల్లెడలను వెలుగుచుండి సదర్థసంతోషదాయకంబులును జిత్రపద విరాజితంబులును బ్రసన్నంబులును బరిశుద్ధంబులును గంభీరార్థంబులును నవ్యాకులంబులును నైనభాషణంబుల నిట్లనిరి. 568

క. నినుఁ జూచి సభ్యులు ధర్మజ్ఞ, ననయమును నెఱుఁగంగఁ గోరునట్టి జనుఁడు దాఁ
డనవలంవున గలమర్థము. జను నెఱిఁగింపంగ ధీరసత్పురుషులకున్. 569

సీ. ఏను నీకవితారసంబు నల్లను శాసించి భూప్రజాసంతతులను
గర్తృత్వహీనతస్వ్రతిష్ఠాసంబులను జేసి, రక్షించి వివిధసుకర్మ్యాఁ దప్పి
హాపింప నెలుపుటకై కౌతనులజూచె, రక్షింపఁబడితి ని క్కట్లానరి యుంట
నెట్లు ప్రజాపాలనాభ్యన ప్రాసన్నతంబునఁ బ్రాకృత్రమైనసాక్షి యీశుఁ

ఆ. నట్టినాశక ముత్తుష్టి తెలియఁగు సుంతు, నట్టినాశక సేవించు మంద్రు బుధులు
గావునభూపులు లు నల్లోకములు నాకు, నభిమతఁ గలుగు నమ్మాన, పరుఁడనగుట.

వ. ఇట్లు ప్రజలను ధర్మంబు యందు నమశాసింపక యర్థకాముండై వారివలన నప్ప
నంబులు గొనె నేని వారి పాపంబు ననపం బాపింపం దేహోహాయం డై భావి
భుంజు నేపుఁ గావునఁ బ్రజలు భూపతిహితార్థంబునకు స్వార్థంబునకు నసూ
యారహితులై తమదేవార్పణబుద్ధిఁ జేసి ధర్మంబు నెప్పుడు నాచరింప వలయు
నిట్టియు నున్న నను గృహింపుట యుపాయమునంగాక పితృదేవర్షితుల్యులగు మీర
లనుమోదించి కర్తము నను శాసింపను నాజ్ఞాపించియు నయునాకుఁ బరలోకం
బున నెఫలంబు గలుగు నట్టిఫలంబునకు నర్హత నైకకర్మంబు నాచరింప వలయు
నట్టియున సంతోషంబు నొందుము ననిన నాపి లారాజేంద్రున కిట్లనిరి. 571

క. జననాయక ప్రజ లిర్వాంఛితధర్మము లెల్ల నాసుదేవార్పణ బు
ద్ధిని జేయ వలయు నంటివి, యనయంబును వాసుదేవుఁ డనఁ గలఁడె మహిన్.

సీ. అన విని వారలు మును జెప్పఁడను సర్వమతులార వినుఁ డయ్య తవిలి మీరు
యజ్ఞాధిపతి యైనయజ్ఞేశ్వరుఁడు గొన్న, మితముఁ గలఁడు ధీమంతులార
యట్టిన మీరలు నంతునది ప్రతి, పట్టి గల్గుటను బ్రపన్న మరయఁ
గా దంటి రేని నాశనుసచే రచితమై, కాంతిమంత మగుపరగంబు గానఁ

తే. బరఁచు నున్నది యిట్టి ప్రపంచరచిత
కర్మవైచిత్ర్య మత్మకికి గలుగఁ గున్న
నమర నది తముకులఁ బ్రపన్నములు గావు
గాన యవ్వాసుదేవుండు గలఁడు మఱియు. 573

వ. అదియునుం గాక యీజగద్వైచిత్ర్యంబు గర్తయైన యీశ్వరుండు లేకున్నం
గర్మతంత్రంబునం జేసి యుపపన్నం బగు నంటి రేని. 574

సీ. పూని ప్రియవ్రతోత్తానపాదధరిత్రీ, మనుల కస్మత్పితామహుండ నంగఁ
దగుస్వాగమేదినీధవునకు మఱియును, వినుతి కెక్కినపృథివీపతులకుఁ
బ్రహ్మసంభవభవప్రహ్లాదబలిచక్ర, వర్తిప్రముఖభాగవతుల కర్థి
వర్గసుస్వర్గాపవర్గంబులకు ననుగత కారణుం డన ఘనత కెక్కి

తే. హీనులగుమృత్యుదౌహిత్రుఁడైన వేన, ముఖదురాత్ములధర్మవిమోహితులును
దక్కఁ దక్కినవారికిఁ బ్రసన్న, సరసుఁడై యిచ్చు నభిమతార్థావళు లతఁడు.

వ. ఇట్టివిద్వదనుభవంబున భువనహితుం డగువాసుదేవుండు లేఁ డనుట యుప
పన్నంబు గా దదియునుం గాక. 576

ఉ. భూరితపోభిరామముని[1]పూజన మెవ్వని పాదపద్మసే
వారతి వృద్ధిఁ బొంది యనిశాహరణంబుఁ బూర్వభవానుసారసం
సారమహోగ్రతాపము భృశంబుగఁ బాపఁగ నోపుఁ దత్పదాం
భోరుహజాతదేవనదిఁ బోలి యశేషమనోఘహారి యై. 577

వ. మఱియు. 578

చ. అనుపమ భక్తి నెవ్వనిపదాంబుజమూలము మందిరంబు గా
ననయముఁ బొందువాఁడు నిహతాఖిలభూరిమనోమలుండు స
ద్వినుతవిరక్తిబోధధృతివీర్యవిశేష[2]సమన్వితుండు దా
ననఁ టగి భూరిసంసృతిమహార్తిదుఃఖము నందఁ డెన్నఁడున్. 579

క. నారాయణుండు జగదాధారుం డగునీశ్వరుండు దలఁప నతనికిన్
లే రెండు సములు నధికులు, ధీరోత్తముఁ డతఁడు నద్వితీయుం డగుటన్. 580

వ. అదియునుం గాక. 581

ఉ. కర్మవశంబునన్ జగము గల్గును హెచ్చు నడంగు [3]నన్నచోఁ
గర్మము బుద్ధిఁ జూడ జడకార్యము గాని ప్రపంచకల్పనా
కర్మమునందుఁ గర్త యనఁగా విలసిల్లఁగఁ జాల దీజగ
త్కర్మకకార్యకారణము గావున నీశుఁడు విష్ణుఁ డారయన్. 582

వ. కావున మీర లవ్వాసుదేవుని యధికారానుసారంబున నిశ్చితార్థఫలసిద్ధి గలవార
లై మనోవాక్కాయకర్మంబుల నిష్కపటవృత్తిం దగిలి వినుతినతిపరిచర్యా
పూర్వకంబు గాఁ గామదుఘంబు లయినయతనిపాదపంకజంబులు భజియింపుం
డదియునుం గాక. 583

సీ. రూఢి నీశ్వరుఁడు స్వరూపంబునం జేసి, పూని విశుద్ధవిజ్ఞానఘనుఁడు
నగుణుండు నయినఁ దా నరయనికర్మమార్గమునందు వ్రీహ్యాదిద్రవ్యములను
శుక్లాదిగుణము విస్ఫురదవఘాతాది, సత్క్రియలును మంత్రసంచయంబు
సంకల్పమును యాగసాధ్య మైనట్టిమ, ఖండోపకారంబు ఘనపదార్థ

1. పూజ్యము లెవ్వని. 2. 'మనీషవంశుఁడున్. 3. నందులో' వ్రా. ప్ర.

తే. శ్రద్ధయును నగ్నిహోత్ర జ్యోతిష్టోమసవనముఖ్య, నామక బహువిశేషపూర్ణతను మెఱయు
నట్టి యధ్వరరూపకుఁ డఖిలజగము, నందు ననిశంబుఁ బ్రఖ్యాతి నొందుచుండు.

వ. అదియునుం గాక యాగసంస్థితంబైన యనలంబు తద్దారుగుణంబు లయిన దైర్ఘ్య
వక్రత్వాదికంబుల ననుసరించుచుండునట్లు వ్యక్తంబు తత్ప్రకాశకం బయిన కాలం
బును ననసయము సుస్పృష్టంబు పసుగుణంబులచేతం బుట్టిన శరీరంబునందు విష
యాకారంబు ననుసంధి నొంది తద్విషయాభివ్యంగ్యం బైన యానందస్వరూపం
బగుచుఁ గీర్తనీయంబునం బ్రసిద్ధి నొందు నని చెప్పి వెండియు నిట్లను మఱి
యజనంబులఁ బెక్కుదినంబులను వృద్ధవ్రతులై యజ్ఞభుగీశ్వరుండును గురుండును
నయిన సర్వేశ్వరుని మాఱని నిరంతరంబును స్వధర్మయోగంబునం బూజించు
చున్నవారలు వారు నన్నైశ్వర్యకరంబు గా ననుగ్రహించువా రని హరిభక్తి
రతులైన మహాత్ముల నుతియించి వెండియు నిట్లనియె. 585

మ. వరసంపద్విభవప్రతాపసుమహైశ్వర్యంబులం బోల్పనీ
ధరణీనాథుల తేజ మాచితతపోదాంతిక్షమావిద్యలం
గర మొప్పారు ధరాసురప్రవరభక్తశ్రేణులం దెప్పుడున్
ధరలోనం బ్రభవింప కుండు నని యత్తద్ధాత్రీవిభుం డిట్లనున్. 586

చ. అగణిత నిత్యరామపరిపక్వకాంబుజరేణువు లర్థిఁ దాల్చి య
ప్పగిది నుపార్జితాఘపుంజుఁడు బ్రాహ్మణదేవుఁడునై నయట్టియా
భగవంతుఁడు సుదాసపావనినిర సాగరకన్యను సర్వలోకవి
స్ఫురితపవిత్రకీర్తియును బొంది విభూతిఁ దనర్చెఁ గావునన్. 587

సీ. ఏవసుధామరుల్ సేవను జేసి యా, శేషగుణాన్వితస్థితిఁ దనర్చు
సర్వేశ్వరుండు మఱి సంతుష్టుఁ డగు నట్టి, ధరణీదివిజులఁ దద్ధర్మపరులు
సంస్తుతసేవలు నయనశ్యంబును, సేవింపరే ధరా దేవనిత్య
సేవచే బునీశుఁడు చిరతరజ్ఞానవి, ద్యాభ్యాసి గా కున్న నైన నతఁడు

తే. నేగి మున సంతరంగంబు విశద మగుటఁ, జేసి కైవల్యపదమును జెందునట్లు
గాన లోకులు భూదేవకాంతనికరముఁ, దగిలి భజియింపవలయు సద్దాత్తమతిని.

వ. మఱియు. 589

సీ. విజ్ఞానఘనుఁ డన వెలయు సర్వేశ్వరుఁడు త, త్త్వజ్ఞానయుతులైన వారిచేత
దీపింప నింద్రాది దేవతోద్దేశంబు, నను భూమిసురముఖంబున హుతంబు
లగు హవిస్సులఁ దృప్తి నందినగతి నచే, తన మైనయాహుతాశనముఖంబు
వలన వేల్చిన హవిస్సులచేతఁ దృప్తుండు, గా కుండుఁ గావున లోకమందు

తే. నగ్నిముఖమున కంటెను ధరామరేంద్ర, ముఖము పరిశుద్ధ మత్యంత ముఖ్య మనఁగఁ
దనరు నదిగాన భూసురార్చనము సకల, జనులుఁ గావింపఁదగు నార్యజనములార.

వ. అదియునుం గాక. 591

సీ. ఏవేషమం దేని § యీవిశ్వ మెల్లను, దర్పణప్రతిబింబితప్రభూప
నివహంబుకైవడి § దవిలి ప్రకాశించు, నట్టినిగమమును § నవ్యయమును
నగుచు సనాతనం § బగువేద మేధరా, దేవతాజన మనస్§దినముఁ దగిలి
మహితశ్రద్ధాతపో§శమసంయమమాననం,యమసమాధులఁ బొలు § పారుచుండి
తే. యర్థిసదసద్విచారు లై § యధికరింతు, రట్టివారల పదరజం§బర్థిఁ దాల్చు
నలఘులకు సర్వపాపతు§షుంబు నఖిల,సద్గుణావాప్తియును నగుఁ § జతురులార.

వ. కావున నట్టివిప్రపాదసరోజరేణువు లేనును గిరీటంబున ధరియింతు నిట్లుబ్రాహ్మణ భజనంబునంజేసి యేవా ప్రసకలగుణుండును శీలధనుండును గృతజ్ఞుండును శ్రద్ధా యుక్తుండును నైన మహాత్ము నఖిలసంపదలు ప్రాప్తించుం గావున గోబ్రాహ్మణ కులంబును ననుచరసమేతుం డయిన జనార్దనుండును నాయెడం బ్రసన్నులయ్యె దరు గాక యని పలుకు చున్నపృథుచక్రవర్తిం గనుంగొనిపితృదేవద్విజసత్పురు షులు సంతుష్టాంతరంగు లై సాధునాదంబుల నభినందించి యిట్లనిరి. 593

క. మనుజేంద్ర నీకతంబున, ననుపమఘన బ్రహ్మదండ § హతుఁ డత్యఘవ
ర్తనుఁడు నగునట్టివేనుం, డనయము నరకంబువలన § నర్థిఁ దరించెన్. 594

వ. కావునం బుత్రేణ లోకాన్ జయతి యను వేదవచనంబు నిశ్చయం బదియునుం గాక. 595

చ. పురుషవరేణ్య హేమకశిపుండు రమాలలనేశునిందచే
నరకము నొందఁ గోరియు § గుణజ్ఞుఁడు భాగవతుండు నైనయా
వరతనయు ప్రభావమున § వాసికి నెక్కి విధూతపాపుఁ డై
నిరయముఁ బొందఁ డట్లు నతి§నిర్మలకీర్తిఁ [1]దనర్చెఁ గావునన్. 596

క. అని పలికి వీర వర్యుం డనఁ దగుపృథుశాశ్వతంబు § లగుహాయనముల్
దనరఁగ జీవింతువు గా, కని తగ నాశీర్వదించి § యభిమత మొప్పన్. 597

వ. వెండియు నిట్లనిరి దేవా నీకు సకలలోకభర్తయగు నారాయణునందు నిట్టిభక్తి యోగమునంజేసియు బ్రహ్మణ్యదేవుండు నుత్తమశ్లోకుండును నైన సర్వేశ్వరుని సత్కథాజాలంబు వ్యక్తంబు సేయు చున్ననీవు మాకు నాథుండ వగుటంజేసి యు నేము ముకుందదాసుల మైతి మీ భవదీయ ప్రజానుశాసనంబు ప్రజానురా గంబు గలకారుణ్యమూర్తు లైనమహాత్ములకు స్వభావంబులుగావున నాశ్చర్యం బు గాదు దైవసంజ్ఞితంబు లయిన కర్మంబులచేత వినష్టజ్ఞానులమై పరిభ్రమించు మాదగుతమఃపారంబుఁ గంటి మేసర్వేశ్వరుండు బ్రాహ్మణజాతి నధిష్ఠించి క్ష త్రియులను క్షత్రియజాతి నధిష్ఠించి బ్రాహ్మణులను నీయుభయంబు నధిష్ఠించి విశ్వంబును భరియించు నట్టివివృద్ధసత్త్వుండు సర్వరూపుండు మహాపురుషుండు

1. ధరించెఁ.

నీవు సత్పథుఁడవు నీశ్వరబుద్ధిం జేసి యేము నమస్కరింతుము మనుసమయంబున. 598

పృథుచక్రవర్తియొద్దకు సనకాదు లరుగుదెంచుట

క. వినువీధినుండి మెల్లన, చనుదెంచిరి బాలసూర్యసంకాశతనుల్
జనవినుతసిద్ధవర్యులు, సనకాదులు శేముషీవిచక్షణు లంతన్. 599

వ. ఇట్లు చనుదెంచి. 600

క. అనఘు లత్యంతాతిథిరూపంబున రా గృహమేధి ప్రాణములు సద్గతిచేఁ
జనఁ దలఁచి ప్రత్యుద్గతివం, దనముల [1]మరలం బ్రతిష్ఠితము లగు ననుచున్. 601

క. వినఁబడ వనసన్యాయంబున బాస సద్గతము లగు ప్రాణములఁ గ్రమ్మఱఁ బొం
దిన గోరు చెందునుంబలె, ననుచరయుక్తుండై పృథుఁ డంతన్. 602

తే. ఇంద్రియేశుండు గంధాదిసేవ్యగుణముఁ గూర్మి యుద్గమన క్రియఁ గోరిచేయు
పగిదిఁ బృథుచక్రవర్తి గరిమ్మ భ్రమనమున మహితభక్తిని బ్రత్యుద్గమంబు సేసె.

క. ఘనగౌరవమున ననమ్రని, జనచిత్తహరిత్కృతుండు సభ్యుఁడు బ్రియుఁడున్
వినయావనతకంధరుఁడై జనపతి పరమయోగిచంద్రుల నెలమిన్. 604

సీ. పూని యర్ఘ్యాసనాదిసేవనుల గావించి, కర మర్థి విధివత్ప్రకారమునను
బూజించి తత్పాదాంభోరుహతోయము, సలిలంబు లాత్మమస్తమునఁ దాల్చి
హాటకకలితసింహాసనాసీనులై, విహితాగ్నులను బోలి వెలుఁగు చున్న
శర్వాగ్రజన్ముల సనకాదులను జూచి, యతులశ్రద్ధాసంయమాన్వితుండు

తే. బరమసంప్రీతమతియునై పలికె రాజు, గౌరి యోమంగళాయనులార పూర్వ
భవమునం దెద్ది మంగళప్రదసుకర్మ, నేను జేసితి మిముఁ జూడ నిపుడు గలిగె.

వ. అని వెండియు. 606

క. భువి నెవ్వనియెడ విప్రులు, భవుఁడును విష్ణుఁడుఁ దదీయభక్తులును బ్రస
న్నవదను లగుదురు వానికి, భువి దివిని నసాధ్యకర్మములు లే వరయన్.

వ. అని మఱియు ననఘాత్ములారా లోకంబుల నీక్షించుచుం బర్యటనంబు సేయు
మిమ్ము సర్వదర్శనుం డయిన యాత్మం గనుంగొనఁ జాలని సర్వదృశ్యంబుచందం
బున నీలోకంబు గనుంగొనఁ జాలకుండు నట్టిమహాత్ముల రయి నమీదర్శనంబునం
జేసి యేను ధన్యుండనైతి నదియుం గాక 608

చ. అరయ ధరిత్రి నెవ్వనిగృహంబు మహార్హజనోపయోగ్యవి
స్ఫురితతృణాంబుభృత్యగృహభూముల సారెఁ దనర్చు నట్టిమం
దిరపతి పేదయైన బగ్గతిం గడు ధన్యుఁ డటండ్రు గాన సు
స్థిరమతి మీరు వచ్చుట నక్షేమశుభంబుల నేను బొందెదన్. 609

వ. అదియునుం గాక. 610

చ. పరమతులార యెవ్వని నివాసముఁ [2]దీర్థపదాంతరంగులై

---

1. మ బునఃప్రతిష్ఠి. 2. దీర్థపదాంబుజాతులై.

పరఁగినయట్టిభాగవతపాదజలంబులు సోఁక వేనిఁ ద
త్పురుషుఁడు భూరిసంపదలఁ బొంపిరివోయిన నైన వానిమం
దిర ముఁగ ప్రకీర్ణజగతీజనుఁ బోలు నటండ్రు కోవిదుల్. 611

వ. అని పలికి వెండియు ని ట్లనియె. 612

సీ. పరమపావనులార బాల్యంబునందుండి, మానితశ్రద్ధాసమన్వితులును
గుణనిధుల్ ధైర్యయుక్తులు ముముక్షువ్రతు లై, యధికవ్రతంబులనాచరింతు
రట్టిపుణ్యుల భవదాగమనంబు స్వాగత మయ్యె సత్కృపాకలితులార
యనివారితవ్యసనార్ణవం బనఁ బట్టి భూరిదుర్లంఘ్యసంసారమందు
తే. [1]మతివిహీనస్వకీయకర్మములఁ జేసి, యడరి మగ్నులమై యింద్రియార్థముల నె
తివిరిపురుషార్థములుగాఁ దెలియుమాకుఁ, గుశలమున్నదె లోకైకకుశలులార.

వ. మీర లాత్మారాము లగుటం జేసి మీయందుఁ గుశలాకుశలరూపంబు లయిన
మతివృత్తులు సంభవింపవు గావునం గుశలప్రశ్నం బుపపన్నంబు గాదు నేను
గృతవిశ్వాసుండ నై సంతప్తు లయినవారలకు సుహృత్తులైన మిమ్ము నాకు నీసం
సారంబునందు నేమిట వేగంబె క్షేమంబు గలుగు నని యడిగెద నాత్మవంతులకు
నాత్మయు నాత్మభావనుండు నయిన యీశ్వరుండు భక్తానుగ్రహంబుకొఱకు నీ
లోకంబుల మీవంటిసిద్ధరూపంబున వర్తించు చుండు నని పలికినయతనిగంభీ
రార్థగౌరవంబులును శుభకరంబులును న్యాయసహితంబులును మితాక్షరంబు
లును శ్రోత్రప్రియంబులును నయినవచనంబులు విని సంప్రీతచేతస్కుండును
మందస్మితుండును నై సనత్కుమారుం డి ట్లనియె. 614

మ. ధరణీశోత్తమ సర్వభూతహితచేతస్కుండ వై ధర్మసు
స్థిరభాగ్యోదయశాలి వై యొసఁగు నీచే సాధులోకోత్తరో
త్తరసంప్రశ్నము సేయఁగాఁబడె మహాత్మా సాధులోకైకస
చ్చరితంబుం దలపోయ నిట్టిద కదా చర్చింప లోకత్రయిన్. 615

తే. ధరణి సజ్జనసంగంబు దలఁప నుభయ, సమ్మతం బగువారలు సలుపునట్టి
సరససంభాషణ ప్రశ్నసరణి నిఖిల, జనములకు సుఖకర మగు జనవరేణ్య. 616

వ. అని యభినందించి మోక్షసాధనోపదేశకాముం డైన పృథుచక్రవర్తికి వెండియు
ని ట్లనియె. 617

సీ. ధరణీశ మధునిషూదనుఁ డైన యట్టి నా, రాయణులలితపాదారవింద
వరగుణధ్యానపరిణతత్వంబున, సకలాత్మమలవిమోచనము లైన
రతియును నిత్యవైరాగ్యంబు మొదలు గా, లోకోత్తరుఁడ వైన నీకుఁ గలవు
సమ్యగ్విచారశాస్త్రములందు జనులకు, సేమంబునకును నిశ్చితము లయిన
తే. యాత్మవ్యతిరిక్తవస్తువులందు వీత, రాగతఁ దలంప నిర్గుణబ్రహ్మ మయిన

---

1. మరగి యొప్పుడు స్వకీయ.

...గ్నయందు లాతియును సంగ నివియు, హేతువులు బుద్ధిఁ జింతింపనిక్షచరిత.

వ. ... భగవత్పర్మ ... జిజ్ఞాసయు నాధ్యాత్మిక యోగ ... యు యోగీశ్వరోపాసనయుఁ బుణ్యోపాస్త్యయుంగాను బుణ్యశ్రవణుండును ... నారాయణు ... లాపంబులు సర్వేంద్రియారామము లైనవారలతోడి సంగతుల యందు విరక్తియు వారల కభిమతంబులైన యర్థకామంబులందు ననాకాంక్షయు ... నిగ్రహించి ... నితరపదార్థంబులందు వైరాగ్యంబు నొంగి యాత్మారామత గలిగి విజనస్థలంబులందులనుచి గలుగుటయును నహింసయు ... ధ్యానవృత్తియు నాత్మహితానుసంధానంబును భగవత్కథాను ... నితరభక్తిమార్గాగ్ర ... యోగ ... యు నిరాహిత్యంబును శీతోష్ణాదిద్వంద్వసహిష్ణుతయు ... భగవద్గుణాభిధానంబును వీనిచేత విజృంభమాణంబగు ... భక్తియోగంబునం జేసి యనాత్మ ... దు ననంగంబును గార్యకారణ రూపం బగునిర్గుణబ్రహ్మంబునందు రతియును నెప్పుడు గలుగు నప్పుడ సదాచార్యానుగ్రహావంతుండ ... పురుషుండు బ్రహ్మనిష్ఠులతోడం జెలిమి సేయుచు నీ మణిత్రయంబు వర్జించి ప్రకృతిం జేరక జ్ఞానవైరాగ్యవేగంబునం జేసి. 619

సీ. అనఘ ... మగుభక్తియోగాగ్నిఁ గడఁగి జీవాధారకమును బంధభూతాత్మకంబు నై ... పోలు నహ్మార్ధ్రింధిని, బూని స్వకారణభూత మయిన యరణి దహించు ... నుకై వడి, నిర్దహించిన నిట్లు ... చిత్తుఁడై ముక్తసకలైషణాత్మగుణుఁడు [1]స, ... నైనయకతండు మిగుల

తే. నర్థిబాహ్యంబులయినఘటాదికములు, నాంతరములైనసౌఖ్యదుఃఖాదికములు ననువిభేదము లాత్మ[2]భేదనము లగుట, నయ్యుపాధివి ... శంబు ... నందఁగలఁడు.

వ. అది యెట్లనిన. 621

చ. పురుషుఁడు నిద్రవోఁ గలలఁ ... బొందినయాత్మనుఖైక హేతువై
పరఁగిన రాజభృత్యజనభావగుణంబులు సంప్రబోధమం
దరయఁగ మిథ్య యైనగతి ... నాంతర బాహ్యగుణప్రభేదముల్
... గాన ... జన ... శీలన నిత్య ... 622

వ. మఱియును ద్రష్ట యైనయాత్మయు దృశ్యం బయిన యింద్రియార్థంబు ననువీనికి నహంకారంబు సంబంధ హేతు వగుటంజేసి యప ... కరణంబునం గలుగుచుండు జాగ్రత్స్వప్నంబులయం దీభేదంబు గనుంగొను చుండు నిట్టియంతఃకరణంబు లేనిది యగుసుషుప్తికాలంబునం బురుషుండు జలదర్పణాదినిమిత్తాభావం బగునప్పుడు బింబప్రతిబింబభేదంబు గనుంగొననిచందంబున దృశ్యభేదంబు గనుంగొన కుండుం గావున నంతఃకరణవిలయంబు నొందిన బాహ్యం

1. సర్వాదయుండు. 2. సాధనము లగుట.

తరభేదంబు గన కూడుట విశ్వాసుం బని వెండియు ని ట్లనియె. 623

సీ. భువి విషయాకృష్టఘాతంబు లయినయిం, ద్రియములచేతను దవిరి మనము
దగ విషయాసక్తిఁ దగిలి సాంతర మైన, సహితవిచారసామర్థ్య మెల్ల
[1]శరకుశాది స్తంబజాలంబుహ్రదతోయ, ములు గ్రోలుగతిఁ గ్రమంబునహరించు
నీరీతి నంతర్విచారసామర్థ్యంబు, నపహృతం బయినఁ బూర్వాపరాను
తే. మేయసంధానరూపసంస్మృతి నశించు; నది నశించిన విజ్ఞాన మంతఁ దొలఁగు
నట్టివిజ్ఞాననాశంబు నార్యజనులు, స్వాత్మకది సకలాపహ్నవంబటండ్రు. 624
వ. అదియునుం గాక "యాత్మన స్తు కామాయ సర్వం ప్రియం భవతి" యనువేద
వచనంబునం జేసి విషయంబులకుం బ్రియతమత్వం బైనయాత్మోపాధికంబునొంది
యాత్మాపహ్నవంబునం బాటిల్లుస్వార్థనాశం బెద్ది గలుగు దానికంటెలోకంబున
నధికం బైనస్వార్థనాశంబు లే దది యె ట్లనిన సర్వార్థనాశంబునకు స్థైర్యంబు
నొందించునట్టియర్థకామాభిధ్యానంబునం దద్దేతుకం బైనస్వార్థనాశంబునం
బరోక్షాపరోక్షరూపజ్ఞానంబునం జేసి నశించుం గావున నాత్మాపహ్నవంబున
కంటె నధికతరం బైనసర్వార్థనాశంబు లే దని వెండియు ని ట్లనియె. 625
సీ. అనఘ యీసంసార మతిశయంబునఁ దరి, యింపంగ మది నిశ్చయించువాఁడు
గైకొని ధర్మార్థకామమోహములకు, నతివిఘాతుక మెద్ది యట్టిదాని
వలన సంగము సేయ వలన దాధర్మాదు, లందుఁ ద్రివర్గంబు నంతకోగ్ర
భయయుతంబగుటను బరమమోక్షంబె ము, ఖ్యార్థమై విలసిల్లు నండ్రు బుధులు
తే. భువి గుణవ్యతికరమునఁ బుట్టినట్టి, యబ్జజాతాదులకు నస్మదాదులకును
గాలవిధ్వంసితాఖిల క్రమము గల్గుఁ, గలుగ దెన్నఁడు క్షేమంబు గాని వినుము.
వ. కావున మోక్షంబె పరమపురుషార్థం బని చెప్పి వెండియు ని ట్లనియె నరేంద్రా
దేహేంద్రియప్రాణబుద్ధ్యహంకారపరివృతంబు లయిన యీస్థావరజంగమంబుల
హృదయంబులందు వ్యాపకుండుఁ బ్రత్యక్షభూతుండుఁ బ్రత్యగ్రూపుండు భగవం
తుండు నయిన యీశ్వరుం డంతర్యామిరూపంబునం బ్రకాశించుచుండు నది
నారాయణునిసద్రూపంబుగాఁ దెలియు మని వెండియు ని ట్లనియె. 627
ఉ. భూవర యేమహాపురుషభూమణునందుల నీసమస్తవి
శ్వావళి లీలమై సదసదాత్మక భావము నొంది భూరిమా
యావిభవంబులం దగి సమగ్రవివేకనిరోధి స్రగ్గనా
శీవిషబుద్ధిఁ దోఁచు చవి శేషగతిన్ వెలుఁగొందు నెప్పుడున్. 628
చ. సుమహితనిత్యముక్తపరిశుద్ధవిబుద్ధసుతత్త్వుఁ డై యురు
క్రముఁ డభిభూతసత్ప్రకృతి [2]కర్మకళంకుఁడు నైనయట్టియు
త్తమచరితుం గృపాకరు నుదాత్తగుణోన్నతు నీశ్వరేశుఁ జి

1. శరకుశాదిస్తంబజాలంబు, 2. కర్మకలంకుఁడు నైన.

ఋషిపం దలంపు మయ్యా జనకతాపరిరక్షణ దాసశిక్షణా. 629

సీ. వసుమతీనాథ సేవ్యనవ్యపాదపద్మసంలాపవిలాసకల్పితభక్తి
[illegible]ర్తనంబునఁ జేసి సజ్జనస్తవరతిని ఘనకర్మసంచయగ్రథిత మగున
హంకార మను హృదయగ్రంథిఁ జెఱుతురు, విహరింప నెట్లు నిర్వ్యాపయమతులు
మహా నిరూఢేంద్రియమార్గులు సన్యస్తయోగులకుఁ జేరంగ నలవి గాని
తే. యట్టిపరమపదము గోవిందు నాదిపురుషునిఁ వాసుదేవుని భువనపావనచరిత్రు
సర్వసంరక్షణంబుగా నతని పాదాంబుజములు, భక్తి సేవింపుగుణసాంద్రపార్థివేంద్ర.

మ. అరిషడ్వర్గమహోగ్రనక్రనికరవ్యాకీర్ణసంసారసా
గర మబ్జోదరినీప్రసాదలాంగిత్యంబునం బాసి తా
నరుఁ డవ్వంగ సఘోరశ్రమప్రకటయోగాది క్రియాయుక్తిచేఁ
బెరయంగం గా మతిఁ గోరువారలకు దుస్తారాంతం బగుం గావునన్. 631

మ. ధరణీశోత్తమ నీవు కేవలసమగ్రద్యద్భక్తి ధీయుక్తమై
నరగోవిందపదారవిందయుగభాస్వన్నావ సంధించి దు
స్తరభూరివ్యసనాకరోల్లసితదుర్వారాంతరగ్రగంభీరసం
సరణాంభోధిఁ దరింపవయ్య పరమోత్సాహంబుదీపింపఁగన్. 632

క. ఇట్టి మహాగతిఁ బొలసిన మానసుఁడును బ్రహ్మబోధశాలియు నగునా
యనయోగివల్లభునిచేఁ దెలియఁగఁబడిన బ్రహ్మతత్త్వం డగుచున్. 633

క. జనపతి మానఁ బొగడు మదంబున నిట్లనుఁ బూర్వజన్మమున నే దీనా
వనుఁ డైనగోవిందునిచేతను నిక్కమును గ్రహింపఁ దగితి మునీంద్రా. 634

క. వినుఁ డిట్టియనుగ్రహసాధనమున నిక మీర లిపుడు దగ నిచ్చటికిం
జనుదెంచితిర దయతోడను, సనకులు భగవత్తములును దగు మీచేతన్. 635

సీ. నిరతంబు నాయందు నిష్పాదితము లగు, దేహసమేతమదీయరాజ్య
సర్వాంగపదములును సద్వ్రజదత్తముల్, గావునఁ బ్రాణకాంతావిభూతి
మందరసుతరాజ్యమహాబలకోశపరిచ్ఛదంబుల నెల్ల ధృతిఁ దలంప
రాజకు భృత్యుండను రాజతయము లగు, తాంబూలముఖపదార్థములఁ జేసి
తే. రమణసంతర్పణోపచారములు నడపు, గతిని వారలకవి నివేదితము లయ్యెఁ
గాన మీ కుపచార మేగతి నొనర్తు, [2]నతులగుణసాంద్ర యోగికులాబ్ధిచంద్ర

వ. అది యెట్లు బ్రాహ్మణాధీనం బంటి రేని సేనాధిపత్యరాజ్యదండనేతృత్వసర్వలో
కాధిపత్యంబులు వేదశాస్త్రవేది యైన బ్రాహ్మణునకె కాని యితరులకు యోగ్యం
బులు గావు గావున బ్రాహ్మణులకు భోజనవసనదానంబులు స్వకీయంబు లై
యుండు క్షత్రియాదులకు బ్రాహ్మణానుగ్రహంబున నన్నమాత్రంబు దక్కం
దక్కినవస్తుస్వాతంత్ర్యంబు లేదు గావున మీకు గురుదక్షిణ యేమి సమర్పించు

1 నిపజార్చనమున. 2. నతులగుణసాంద్రులైన మహాత్ములార.

వాఁడ నదియునుం గాక స్వాతంత్ర్యంబు గలిగిన నిట్టియధ్యాత్మవిచారులు వేదాంతవేదులు నై భగవద్భక్తి నుపదేశించెడుమీవంటిపుణ్యాత్ములకుం బరిహాసాస్పదుండ దక్కఁ దక్కినవాఁ డెవ్వం డంజలిమాత్రంబు దక్కఁ దక్కిన ప్రత్యుపకారంబు సేయం దలంచు నది గావున దయాళువు లైనమీరలు స్వకృతోపచారంబులం జేసి సంతుష్టాంతరంగు లగుదురు గాక యని పలుకుచున్న యాది రాజయినపృథుచక్రవర్తిచేతఁ బూజితు లై యాత్మయోగనిష్ఠు లైన సనకాదులతనిస్వభావంబుఁ బ్రశంసించుచు సమస్తజనంబులుఁ జూచుచుండ నాకాశగమనంబునం జని రయ్యవసరంబున. 637

పృథుచక్రవర్తి జ్ఞానవైరాగ్యవంతుం డై ముక్తి నొందుట.

ఆ. విను మహాత్మముఖ్యుఁ డనఁ నొప్పువైన్యుఁ డే, కాగ్రచిత్తుఁ డగుచు నాత్మనిష్ఠుఁ
డై నయట్టితను నవాప్తకాముని గాఁగ, బుద్ధిలోనఁ దలఁచె భూవరుండు. 638

వ. అంత. 639

సీ. కర్మంబులను యథాకాలదేశోచిత, బలవిత్తములు గాఁగఁ బరఁగుధర్మ
ములను బ్రహ్మార్పణబుద్ధిని జేసి క, ర్మాసక్తుఁ డగుచు సమాహితుండు
ప్రకృతికం టెను దన్నుఁ బరమైనయాత్మను, గర్మసంచయసాక్షిఁ గాఁగ బుద్ధి
నర్థిఁ దలంచుచు నాచరించుచు నట్లు, మెఱసి సామ్రాజ్యలక్ష్మీసమేత

తే. మందిరోద్యానవనభూములందు రాజ్య
గరిమ వర్తింపఁగా నహంకారరహితుఁ
డగుచుఁ దనచిత్తమున నింద్రియార్థములను
దగులకయ యుండె సన్మహోదారుఁ డగుచు. 640

వ. ఇట్లధ్యాత్మయోగనిష్ఠుం డై కర్మంబుల నాచరించుచు నర్చి యనుభార్యయందు విజితాశ్వుండు ధూమ్రకేశుండు హర్యక్షుండు ద్రవిణుండు వృకుండు ననునాత్మసము లైనపుత్త్రుల నేవురం గనియె నంత. 641

క. జనవినుత భూమివలనను, ధనముల మర్యాదఁ గొనుచు దాననిమిత్తం
బునఁ గ్రమ్మఱఁ దా నిచ్చుచు, దిననాయకుఁ బోలి వసుమతీపతి యొప్పెన్. 642

వ. అతండు మఱియు నగ్నిచందంబునం దేజోదుర్ధర్షుండును మహేంద్రునిపగిది దుర్జయుండును ధరణికరణి సతతక్షమాయుక్తుండును స్వర్గంబునుంబోలె నభీష్టదుండును బర్జన్యునిభాతిఁ గామితప్రవర్షణుండును సముద్రునిరీతి గాంభీర్యయుక్తుండును మేరువుపోలికి ధైర్యవంతుండును ధర్మరాజుకై వడి ననుశాసకుండును మహేంద్రునివిధంబున నైశ్వర్యవంతుండును గుబేరునిమాడ్కి ధనవంతుండును వరుణునిసరణి గుప్తార్థుండును సర్వాత్మకుం డగువాయువుచెలువున బలౌజస్తేజోయుక్తుండును రుద్రునిపగిది నసహ్యతేజుండును గందర్పునిచందమువున సౌందర్యవంతుండును మృగరాజునోజ నధికశౌర్యోపేతుండును మనువువుచువున వాత్సల్య

యు సర్వజనచయంబునం బ్రభుత్వసమేతుండును బృహస్పతిగరిమ బ్రహ్మ వాదియు సర్వేశ్వరసజాడ జితేంద్రియుండును నై విష్వక్సేనానువర్తను లైన భాగవతపూజనంబునం దనురక్తి గలిగి లజ్జావినయశీలంబులందు బరోపకారంబునందు నసమానుండై యవ్విధంబున సర్వలోకపాలక పృథగ్విధగుణంబుల సన్నిధానంబున నొక్కండ ధరియించి. 643

క. అనఘాత్మకు లొక్కత యున్ సజనకర్ణరంధ్రములు వినంబడు నా
విని తేయునంబుల జూచుచు, జనులు సమస్తు నరామ్రచంద్రునిమాడ్కిన్. 644

చ. సురనరులు సత్పురుషసంఘసమంచితగీతమానసు
స్థిరపరిపూర్ణమున దిగ్గజకర్ణములందు నించి తా
నిరుపమ సత్కృతాభిరామమ సీమలచేతఁ బ్రజానురంజి యై
ధరణిని రాజనామమును దాఁ దగు రెండవచంద్రుఁడో యనన్. 645

వ. మఱియును సమస్తశాస్త్రజ్ఞానసంపన్నుడును బ్రజాపాలకుండును నానాజనసమృద్ధిదాయకుండును సత్పురుషధర్మవర్తనుండును నిష్పాదితసర్వకర్మకుండును నగు పృథుం డొక్కనాఁడు దనవార్ధకంబు నీక్షించి నిజాత్మజులకు రాజ్యంబొసంగి ప్రజలు చింతాతురచిత్తు లగుచుండ నిజభార్యాసహితుండై యుపరతినియమంబున నైఖానసమ్మతం బైనయుగ్రతపంబునం దూర్జితంబున దగ్విజయప్రవృత్తుండగుచందంబునం బ్రవృత్తుండై తపోవనంబునకుం జని యందు. 646

మత్తకోకిలము. కందమూలఫలాశి యై బహుకాల ముగ్రతపఃపరి
స్పందుఁడై యుటజాంగణంబు దృణాగ్రపర్ణభక్షణ సేసి యా
పంచి యుదిజలాశి యై నృపసత్తముండు దది మాని తా
మందగంధవహాశి యయ్యెఁ గ్రమంబునన్ దృఢచిత్తుఁ డై. 647

వ. ఇట్లు వర్తించుచు. 648

సీ. తనరంగా మిటమిటనమండువేసవియందుఁ, దపనపంచాగ్నిమధ్యమున నిలిచి
మాసిన జడల గొన్నవానకాలంబునఁ, బైఁ గోక వేయక బయట నిలిచి
జనులు హాహా యనుచలివేళఁ గుత్తుక, బంటినీయములలోపల వసించి
శిశిరంబు సాల నస్థిలఁ బర్విన వేళ, వెలయ భూశయనుఁ డై విశ్రమించి

తే. సహితనియతిఁ దితిక్షాసమన్వితుండు
నియతపరభాషణుఁడు జితానిలుఁడు దాంతుఁ
డిద్ధమతి యూర్ధ్వరార్పితబుద్ధి యనఘుఁ
డూర్ధ్వరేతస్కుఁడును నై క్రమోచితముగ. 649

వ. అతిఘోరం బయినతపం బాచరించె నివ్విధంబునం గ్రమానిరుద్ధం బయిన

---

1. శాత్మజులయందు నిలిపి జితాత్మునకు బట్టంబు గట్టి ప్రజలు.

పంబున విధ్వస్తాశేషకర్మ మలాశయుండును ప్రాణాయామంబులచే జితారిషడ్వ
ర్గుండును ఛిన్నబంధనుండును నై పురుషశ్రేష్ఠుండైనపృథుచక్రవర్తి భగవంతుం
డైనసనత్కుమారుం డెఱింగించినయోగమార్గంబున సర్వేశ్వరి భజనంబుగావిం
చె నిట్లు భగవద్ధర్మపరుండును సాధుసర్తనుండును శ్రద్ధాసమన్వితుండును నైన
పృథునకు నారాయణునందు భక్తి యనన్యవిషయం బై ప్రవృద్ధం బయ్యె
నివ్విధంబున. 650

క. నరలోకోత్తర భగవ,త్పరిచర్యారాధనమునఁ బ్రదతశుద్ధాంతః
కరణుం డగునాపృథునకు, సరసిరుహోదరు కథానుసంస్మరణమునన్. 651

క. పరిపూర్ణం బగుభక్తిని, గర మనిశము సంశయాత్మకం బై చాలన్
వఱలిన హృదయగ్రంథిని, నిరసించువిరక్తియుతమనీష జనించెన్. 652

వ. దానం జేసి యతండు సంఛిన్నదేహాత్మజ్ఞానుండు నధిగతాత్మస్వరూపుండు నై
గదాగ్రజుం డయిన శ్రీకృష్ణునికథాసక్తి నొందిసమస్తయోగసిద్ధులందు నిస్పృ
హుం డగుటను హృదయగ్రంథివిచ్ఛేదకం బయిన జ్ఞానయోగంబును విడిచి
యాత్మయందు నాత్మయోగంబుఁ గావించి బ్రహ్మభూతుం డై నిజకళేబరంబు
విడువ నిశ్చయించి. 653

సీ. కోరిమడమలచేతఁగుదపీడనము సేసి, పూని యుక్తాసనాసీనుఁ డగుచుఁ
దనరుమూలాధారమునసుండి వాయువు, నొయ్యన నెగయించియొనర నాభి
కలితంబు గావించి క్రమమున హృద్వత్స, కంఠశిరఃకోష్ఠకములఁ జేర్చి
కైకొని మూర్ధభాగమునకు నెగయించి, ప్రాణముల్ విడిచి యాపవను బవను
తే. నందు నాకాశ మాకాశమందుఁ దేజ,మందు దేజంబునుదకంబునందు నుదక
మర్థిఁ గాయంబు మేదినియందుఁ గలిపెఁ, బూని వానియథోచితస్థానములుగ.

వ. మఱియు భూమి నుదకంబునందును నుదకంబును దేజమందుఁ దేజంబును వా
యువున వాయువు నాకాశంబునందు నాకాశంబును మనంబున మనంబు నిం
ద్రియంబుల నింద్రియతన్మాత్రల భూతాది యైనయహంకారంబునందు నహంకా
రంబు మహత్తత్త్వంబునందును గూర్చి యట్టి సర్వకార్య హేతుభూతం బైన
మహత్తత్త్వంబును జీవోపాధిభూతం బయిన ప్రకృతియందుఁ గలిపి జీవభూతుం
డయినపృథుండు జ్ఞానవైరాగ్యంబులచేత బ్రహ్మనిష్ఠుఁ డై మాయోపాధిం బాసి
ముక్తుం డయ్యెనని చెప్పి వెండియు ని ట్లనియె. 655

సీ. అంత నా పృథునిభార్యామణి యగునర్చి, పుడమిపై నడి నడుగిడినఁ గంది
సుకుమారపాదాబ్జసుందరీరత్నంబు, నతులపతివ్రతయగుటఁ జేసి
యాత్మేశకృతసువ్రతాచరణంబును, సుమహితభక్తిశుశ్రూషణమును
నార్షేయ మగుదేహయాత్రయు ననువీని,చేత మిక్కిలికృశీభూతదేహ
తే. యయ్యుఁ బ్రియనాథకృతకరుణావలోక

కరణ స్పర్శనాది సకలాకారములను
... సుఖవృత్తిఁ జెంది యయ్యెడ నప్పుడంద
గ్నిగత ముదిఁ గోప కుండఁ జగరింగునప్పుడు. 656

క. ... ముఁ నేదుఃఖము, ...యంబు నెఱుంగ నట్టియర్చి నిజాధీ
... ప్రాణపహిత దేహము, గను గొని విలసింప వినతఁ కౌతుక యుగుచున్. 657

సీ. ... తమందిర సానుప్రదేశంబునందుఁ జితారోపణమ్ము చేసి
... లిత ... దీ... లసుస్నాత యై, కలితమహాదారకర్మ డయిన
... ధ... నుదకదానక్రియల్ గావించి, యతిభక్తి సురలకు నతులొనర్చి
... ముమ్మాటు వలగొని పతిపాద, కమలయుగంబుఁ జిత్తమున నిలిపి

తే. ... వరిఁ ... నపృథుపృథివీతలేశు, నందు ననుగమనము సేయు నట్టిసాధ్వి
... గనుఁగొని దేవభార్యాసహస్ర, మాత్మనాథులఁ గూడి నెయ్యంబుతోడ.

క. పరమోత్కంఠను నమ్మం, దరగిరిసానుప్రదేశతలమున వరుసం
గురియించిరి నవసురభిత, వరమందారప్రసూనవర్షము లంతన్. 659

క. తర మిడి యచ్చర లాడిరి, మొరయించిరి శంఖతూర్యములు దివిజులు వా
డిరి కిన్నరజనులు పరిస్ఫురణమునఁ బొగడి రాసుపత్న్యంగనలున్. 660

వ. మఱియు ని ట్లనిరి. 661

సీ. పరికింప నిట్టి యైశ్వర్య మెందుఁ జెనిని, గనుఁగొంటిరే యర్చియనుల తోఁగి
ధన్యాత్మ ... గదా తనవిభుతోడఁ గూడి, యిందిరారమణి య్యజ్ఞేశుఁ గూడి
చనుచను వడి ననుగమనము సేసె, నియ్యమ నిజహృదయేశుఁ డయిన
ఘును వైన్యు నూర్ధ్వలోకమ్మును బొందును, నేఁడింతవట్టు నునిశ్చితంబు

తే. పరమయోగీంద్రులకు దుర్విభావ్య మైన, దృఢసుకర్మమువలన నతిక్రమించి
వైన్యభూమీశు వెనుచని వరుసనూర్ధ్వ, [1]గామినియు నయ్యె నీయింతి ఘనత నొంది.

వ. కాన పతివ్రతలకు నసాధ్యం బెందునుం గలదే యని మఱియును. 663

క. పరికింపఁగ నేమనుజుఁడు, హరిపదమును బొందఁ జేయు నట్టి వివేక
స్ఫురణం దనర్చు వానికిఁ, బరువడి నిలఁ బొందరాని పదముం గలదే. 664

తే. అట్టి యపవర్గసాధన మైన మనుజ, భావ మొందియు విషయసంబద్ధుఁ డగుచు
వసుధ నెవ్వఁడు వర్తించు వాఁడు ధరణి, నసయము నిజాత్మవంచకుఁ డనఁగఁ బరఁగు.

క. అని వారలు దన్నర్థిని, వినుతింపఁగ నర్చి, యాత్మవిభుఁ డగు పృథుఁ డొం
దిన యచ్యుతలోకంబున, ననుపమవిభవమును బొం దె నని విదురునకున్. 666

క. మునివరుఁ డగు మైత్రేయుఁడు, వినయంబున నెఱుఁగఁ జెప్పి వెండియుఁ దగని
ట్లను నమ్మహానుభావుం, డనఘుఁడు భగవద్వరుండు నగు బృథుఁ డనఘా. 667

క. ఏ నీ కిప్పుడు సెప్పితి, మానుగ నీపుణ్యకథను మహితశ్రద్ధా

1. గామి యగుచున్న దీయింతి ! గాన యుత్తుడు.

ధీనుం డై విస్ఫురదవధానుం డై యొప్పెం డెసఁగ దనరినభక్తిన్. 668

క. వినినఁ బఠించిన వ్రాసిన, వినిపించిన వాఁడు పృథుఁడు విమలగతిం బొం
దిన క్రియఁ బొందెడు, ననయము నిర్ధూతపాపుఁ డగుచు మహాత్మా.

సీ. బ్రాహ్మణుఁ డంచితభక్తిఁ బఠించిన బ్రహ్మవర్చసము సంప్రాప్త మగును
క్షత్త్రియుం డర్థిమైఁ [1]జదివిన విన్నను, జగతీవిభుత్వంబు సంభవించు
వైశ్యుండు విని ధనవంతుఁ డై యొప్పును, శూద్రుఁడు వినిన సుశ్లోకుఁ డగును
మఱియును భక్తి ముమ్మాఱు పఠించిన, విత్తవిహీనుండు విత్తపతియు

తే. నప్రసిద్ధుఁడు ప్రఖ్యాతయశుఁడుఁ బ్రజలు
లేనియధముఁడు వితతసంతానయుతుఁడు
మూర్ఖచిత్తుండు విజ్ఞానబోధమతియుఁ
నగుచు నుతి కెక్కుదురు మహితాత్మ మఱియు. 670

వ. లోకంబునం బురుషులకు స్వస్త్యయనంబును నమంగళనివారణంబును ధనప్ర
దంబును యశస్కరంబును నాయుష్కరంబును స్వర్గదాయకంబును గలిమలాప
హంబును నైనయీపుణ్యచరిత్రంబు చతుర్విధపురుషార్థకాము లైనవారికిఁ జతు
ర్విధపురుషార్థకారణం బగుం గావున వినం దగు సంగ్రామాభిముఖుం డైనరా
జీచరిత్రంబు ననుసంధించి విరోధి నెదిర్చిన నవ్విరోధి పృథునకుం బోలెఁ గప్పంబు
లిచ్చు ముక్తాన్యసంగుండును భగవద్భక్తుండును నైనవాఁడు పుణ్యంబును వైన్య
మాహాత్మ్యసూచకంబును నైనయీచరిత్రంబు వినుచుం బఠియించుచుం గృత
మతి యై దినదినంబును నాదరంబునం బ్రకటంబు సేయువాఁడు భవసింధుపోత
పాదుం డైనసర్వేశ్వరునియందు నచలం బయినభక్తిఁ గలిగి పృథుచక్రవర్తి వోలెఁ
దినవిష్ణుపదంబుం బొందు నని యిప్పుణ్యచరిత్రంబు మైత్రేయుండు విదురున
కెఱింగించి వెండియు నిట్లనియె. 671

క. పృథునకు నర్చికిఁ బుట్టిన, పృథుకీర్తిఘనుండు ఘనుఁడు పృథుతుల్యుం డై
[1]పృథుశౌర్యధైర్యధుర్యుఁడు, పృథివి విజితాశ్వుఁ డొప్పెఁ బృథివీపతి యై.

క. (విను మంతర్ధానగతిం, దనరుసునాసీరువలనఁ దగ విదితాశ్వుం
డను మఱి యంతర్ధానుం, డనుపేరఁ బ్రసిద్ధుఁ డయ్యె నతిచతురుం డై). 673

సీ. స్థిరమతి రాజ్యాభిషిక్తుఁ డై యమ్మేటి, సమమతి నయ్యనుజన్ము లైన
హర్యశ్వునకు సమాదరమునఁ దూర్పు దక్షిణదిశఁ దగ ధూమ్రకేశునకును
బరఁగంగ వృకునకుఁ బశ్చిమభాగంబు, ద్రవిణున కర్థి నుత్తరపుదిశను
గోమ రొప్ప నలువురకును బంచి యిచ్చి స్వ, కాంత యైనట్టిశిఖండినికిని

తే. మనుజయోనిని జనియింపుఁ డనుచు మును వ, పలికినట్టివసిష్ఠశాపమునఁ జేసి
పూని త్రేతాగ్ను లతనికిఁ బుత్త్రు లగుచు, జనన మొందిరి సజ్జనస్తవ్యచరిత.

1. 'పృథుశ్రవసుం డనుపేరను...విజితాశ్వుఁ డనెడిపేరం గడఁకన్' వ్రా. ప్ర.

వ. వారలు పావకుండును బవమానుండు శుచియు ననునామంబుల మనుష్యయోనిం
బుట్టియు నాత్మప్రభావంబునం గ్రమ్మఱ నగ్నులయి చనిరి తదనంతరంబ. 675

క. అతఁడు నభస్వతి యనియెడు ద్వితీయపత్నివలనను హవిర్ధానుఁడు నా
సుతుఁ గని విజితాశ్వుండా నతివినుతుఁడు రాజ్యవర్తనము దలపోయున్. 676

క. విమలాత్మ కరాదానము, దమశుల్కాదికము గరము దారుణ మని ధై
ర్యమునం దీర్ఘమఖవ్యాజమునం దద్వర్తనంబు సమమతి విడిచెన్. 677

వ. ఇట్లు విడిచి. 678

క. ఆతఁ డాత్మజ్ఞుం డయి, చతురతఁ బరమాత్ము హంసు సర్వేశ్వరుఁ ద
త్క్రతువున యజించి కుశలాత్ముఁడు యోగసమాధి ముక్తిఁ బొందె మహాత్మా.

వ. అంత విజితాశ్వునందను పరలోకగతుం డయిన హవిర్ధానుండు హవిర్ధాని యను
భార్యవలన బర్హిష్మదుండును గయుండును శుక్లుండును గృష్ణుండు సత్యుండు జితవ్ర
తుండు ననుపుత్త్రుల నార్వురం గాంచె నందు బర్హిష్మదుండు. 680

సీ. సంతతసవనదీక్షాశాలి యగుచు ధరాతలం బెల్లను గ్రతువులకును
నిలువెల్ల యజనశాలలు వేలువేలు కల్పించి యజ్ఞములు గావించుచుండి
[illegible] యుత [illegible] ప్రాచీనాగ్రకుశలచేఁ, క్షితితలం బెల్ల నాస్తృతము సేయ
వసుధయెల్లను యజ్ఞవాటమై విలసిల్ల, సత్క్రియాకాండనిష్ణాతుఁ డగుచు

తే. సుభగయోగసమాధినిష్ఠుఁ డగుచుఁ బ్రజాపతియు [illegible] జనము నుతింపవెలయు
[1][illegible] రాని యఖిలజగతిఁ, బఱచె కుశలను బ్రాచీనబర్హి యయ్యె. 682

వ. మఱియు నతఁడు.

చ. అలనడ నేసఁగామణి సకమంచితలీల వివాహవేళ ను
త్కలికఁ బ్రదక్షిణంబు లిడుచుండఁగఁ గని హవ్యవాహుండు దొల్లి యి
మ్ముల శుకిఁ జూచి మోహమును బొందినరీతి విమోహి యయ్యె నా
[illegible] పినూత్నభూషణ యలంకృత [illegible] శుభాంగి వెంశియున్. 683

చ. సురుచిరభంగి నా సతి గిరిశోదరవయఃపరిపాకధైర్యరణ
న్నురవణిహేమనూపురరవంబు సెలంగఁగ నాడుచుం దిశా
కరరుచిరేఖ నొప్పెసఁగఁ గాఁ గని నిర్జరు లైరి దేవక
న్యకగణసిద్ధసాధ్యమునికిన్నరనాగనభశ్చరముఖ్యులందఱున్. 684

వ. అట్టి సౌందర్యఖనియు సముద్రపుత్త్రియు నయిన శతధృతి యనుదానియందు బ్రహ్మాదే
శంబునం బ్రాణిగ్రహణంబు సేసె నాశతధృతియందు నా ప్రాచీనబర్హికిఁ బదుగురు
కొడుకులు జనియించిరి వారలు తుల్యనామవ్రతులును ధర్మపారగులును నయిన
ప్రచేతసులు ప్రజాసర్గంబునందుఁ దండ్రిచేత నాజ్ఞాపితు లయి తపంబు గావింప
నర్ణవంబునకుం జనుసమయంబునం దన్మార్గంబునఁ బ్రసన్నుం డగుచు దృశ్యమా

1. 'సత్క్రతుసహస్రహవిర్భాగుఁ డని పేరఁ, బరఁగ జాలుచోఁ బ్రాచీనబర్హి యనఁగ' వా.ప్ర.

నం బైన శ్రీరుద్రునిచేత నేది యుపదేశింపంబడె [1]దాని జపధ్యానపూజానియ
మంబునం దపంబు సేయుచుండం దపఃపతి యైననారాయణుం బదివేలదివ్యసం
వత్సరంబులు పూజించి రని చెప్పిన విని విదురుండు మైత్రేయున కిట్లనియె.

సీ. తాపసోత్తమ ప్రచేతసులకు నర్ణవ, మార్గంబునందు నాభర్గుతోడ
సంగ మెట్లయ్యెఁ బ్రసన్నుఁడై హరుఁ డెద్ది, తివుట వారల కుపదేశ మిచ్చె
జీవరాసులకు నాశివునితోడిసంగంబు, గడుదుర్లభం బీజగంబునందు
జర్చింప నమ్మేటి సన్మునీంద్రులకును, సంచితధ్యానగోచరుఁడు గాని

తే. పురమిం బ్రత్యక్షమునఁ గానఁబడఁడు మఱియు, నంచితాత్మ సదారాముఁ డఖిలలోక
రక్షణార్థంబుగా విరూపాక్షుఁ డాత్మ, శక్తితోఁ గూడి జగతిపై సంచరించు.

—•• రుద్రుండు ప్రచేతసులకు యోగాదేశ మనుస్తోత్రముం జెప్పుట. ••—

క. కావున భగవంతుండును, దేవస్తుతుఁ డయిన దేవదేవునిసంగం
బే వెరవున ఘటియించెనో, యావిధ మాశయము దెలియ నానతి యీవే.

క. అనవుడు విదురున కమ్ముని, జననాయకుఁ డనియె నట్టిసాధుమనీషం
దనరు ప్రచేతసులును నిజ, జనకునిపరిభాషణములు సమ్మతి గోడన్. 688

క. శిరసా వహించి ప్రాగ్దిశ, కరిగెడుసమయమున నెదుర నంబుధికంటెం
బఱ పగు నొకసరసి మనో, హరనిర్మలసలిలపూర్ణ యైనది మఱియున్. 689

సీ. రక్తోత్పలేందీవర ప్రఫుల్లాంభోజ, కమనీయకహ్లార కలితమగుచుఁ
గంజాతకింజల్కపుంజవిక్షేపక, మందగంధానిలానంద మగుచు
రమణీయహంససారసచక్రవాక కా, రండవనినదాభిరామ మగుచు
వరమత్తమధుపసుస్వరమోదపల్లవాం, కురితలతాతరుభరిత మగుచు

తే. [2]సిద్ధచారణగంధర్వసేవ్య మగుచుఁ
బుణ్యముల కాలయం బయి పొలుపు మిగిలి
లలిత మై చూడ నొప్పగు లక్షణములఁ
బరఁగి శుచిలఘుమధురాంబు భవ్యమగుచు. 690

తే. [3]సజ్జనునిహృదయముఁ బోలి స్వచ్ఛమగుచు, హరిపదాకృతిదివిజవిహారమగుచు
ఘనునిసిరిభంగి సర్వజీవనము నగుచు, మానవతివృత్తిగతిని నిమ్నంబునగుచు.

తే. శశికరంబులఁబోలె విశదము లగుచు
హరికథలఁ బోలి కల్మషహారము లగుచు

---

1. 'దాని జపధ్యానపూజానియమంబుల సేవించుచు.' అ. ప్ర. 2. భువనపాలనిర్మలస్ఫూర్తి నెఱసి, నిర్మలం బైనజీవనాన్వితము నగుట, మహితయోగీంద్రసంసేవ్యమానమగుచు, లోకపావన మన నొప్పునొకసరస్సు' అని యొకప్రతి. 3. సజ్జనునిహృదయముఁబోలె స్వచ్ఛమగుచు, మత్స్యకచ్ఛపమకరసంపాది యగుచు, భేకదర్వీకరావళీభీమ మగుచు, సుదతినందన కనిశంబు నునికి యగుచు—అని పాఠాంతరము

మహాత్ములను బోలె భువనపావనము లగుచుం
బొగడఁ దగు కీర్తులచేఁ బరిపూర్ణ మగుచు. 692

వ. ఒప్పుచున్నట్టి సరోవరంబునం బొడగని యందు నొక్కదివ్యపురుషునిం గనిరతండు.

మ. సమద శ్రీ మృదంగ వేణు పణవ శంఖ ధ్వాన నాద మై దివ్యమా
ర్గము నొప్పారంగ స్ఫీత నటత్సువిలసద్గాంధర్వగానంబు నె
య్యము సంధిల్లఁగ వినుచుం దన్మహాను కకుత్త్వాశ్చర్యమ్ము బొంది వే
గమునం దత్కమలాకరంబు వెడలెం దా గౌతూహలోల్లాసి యై. 693

వ. ఇట్లు వెడలి వచ్చిన. 694

మ. అని రాత్తోష్ణ ప్రవృత్తప్రవృత్త ద్విజలోక శ్రేష్ఠునిం దప్తకాం
చనవర్ణున్ శితికంఠు దయోగజవభావాస్వాదితసమాదం ద్రిలో
చను భక్తానుగుణానుగుణున్ సుకృతిత్రిధేశున్ బ్రసాదాభిశో
భసముత్పన్నున్ మహాత్ము సంబ్రజనసంపద్భావునిన్ రుద్రునిన్. 695

క. కని వారలు విస్మయమున, మనమున నత్యద్భుతంబు దనయముం బొడమన్
జనవరులు దోయిలిగిఁ జిత్రచరణజముల కు మ్రొక్కి భక్తివశగతు లగుచున్.

వ. ప్రాపించియున్నవారల (సకలభూతహితుండును కృపాళుండును) ధర్మవత్సలుండును (నఖిల పాపహారుండును) సముచితసంభాష (ప్రియుండు నగుచును) ప్రసన్నాంతఃకరణులు ధర్మజ్ఞులు శీలసంపన్నులు సంప్రీతులు నగువారల కిట్లనియె. 697

సీ. వినుఁడు నృపాలనందనులార మీయుదిఁ, గలతలం పెల్లను గానవచ్చె
మీకు భద్రం బగు మీరెవ్వరైన నేనను, గ్రహబుద్ధిచే నిటు గానఁబడితిఁ
గ్రక్కున నెవ్వరు సూక్ష్మమును ద్రిగుణాత్మకంబును నా ప్రకృతికంటెను బరుని
బరఁగు నవ్యక్తుండు బరుఁడైన వాసుదేవుని చరణాబ్జముల్ గదనరు భక్తి

తే. నట్టి నెవ్వరు భజియింతు రట్టివారు
నాకుఁ బ్రియతముల్ వారికి నను చరిత్రు
లంర యేను బ్రియుండ నై భూరిమహిమ
వెలయు చుందును వదిగాక వినుఁడు మీరు. 698

వ. స్వధర్మనిరతుండైన పురుషుం డనేకజన్మాంతర సుకృతవిశేషంబులం జతుర్ముఖత్వంబు నొందు నదనంతరంబునం బుణ్యాతిరేకంబున నన్నుం బొంది యధికారాంతంబున నేనును దేవతాగణంబులును నవ్యాకృతం బైన యేహరిపదంబును బొందుదుము యట్టి పదంబు భాగవతుండు దేహాంతమునం బొందును గావున మీరు భాగవతత్వంబు నొందితిరి నాకుం బ్రియంబు ఘటియించుచుండు భాగవతజనంబులకు నాకంటె నధికప్రియుండు లేఁడు గాన వివిక్తంబును జప్యంబును బవిత్రంబును మంగళంబును నిశ్శ్రేయసకరంబును నైన నావచనంబు నాకర్ణింపుఁడు స్వర్గాదిని బ్రహ్మనిజనందనుల కుపదేశించిన శ్రీహరిస్తోత్రంబు మీరు నెఱింగింతు

వినం డది యెట్టి దనిన. 699

క. వనజాసనుఁ డాత్మజు లగు, సనకాదులఁ జూచి పలికె ♦ సమ్మతితో డీ
వినుఁడు కుమారకులారా, వనజోదరసంకథ స్తవం బెఱిఁగింతున్. 700

వ. (అని హరినుద్దేశించి వారలు విన నిట్లనియె) నోయీశ! యాత్మవేదులైనవార లకు భవదీయోత్కర్షసంపాదకరంబు గావున నట్టిస్వానందలాభంబు మాకుం గలుగవలయు నీవు పరిపూర్ణానందస్వరూపుండవు నట్టిసర్వాత్మకుండ వైన నీకు నమస్కరింతు నని పొగడియు నిట్లనియె. 701

సీ. పఙ్కజనాభాయ ♦ సఙ్కర్షణాయ శాన్తాయ విశ్వప్రబోధాయ భూత
సూక్ష్మేన్ద్రియాత్మనే ♦ సూక్ష్మాయ వాసుదేవాయ పూర్ణాయ పుణ్యాయ నిర్వి
కారాయ కర్మవిస్తారకాయ క్షేత్రపాలాయ త్రైలోక్యపాలకాయ
సోమరూపాయ తేజోబలాఢ్యాయ స్వయంజ్యోతిషే దురన్తాయ కర్మ

తే. సాధనాయ పురాపురుషాయ యజ్ఞరేతసే జీవతృప్తాయ ♦ పృథ్వీరూప
కాయ లోకాయ నభసే౽న్తకాయ విశ్వయోనయే విష్ణవే జిష్ణవే నమో౽స్తు.

సీ. స్వర్గాపవర్గసద్ద్వారాయ సర్వసాత్మనే పరమహంసాయ [1]కర్మ
పాకాయ తదితరఫలరూపకాయ కృష్ణాయ ధర్మాత్మనే ♦ సర్వశక్తి
యుక్తాయ ఘనసాఙ్ఖ్యయోగీశ్వరాయ హిరణ్యవీర్యాయ రుద్రాయ శిష్ట
నాథాయ దుష్టవినాశాయ శూన్యప్రవృత్తాయ కర్మణే ♦ మృత్యవే వి

తే. రాట్ఛరీరాయ నిఖిలధర్మాయ [2]వాగ్విభూతయే నివృత్తాయ సత్పుణ్యభూరి
వర్చసే౽ఖిలధర్మదేవాయ చాత్మనే నిరుద్ధాయ నిభృతాత్మనే నమో౽స్తు.

తే. సర్వసత్త్వాయ దేవాయ ♦ సన్నియామకాయ బహిరన్తరాత్మనే ♦ కారణాత్మ
నే సమస్తార్థలిఙ్గాయ ♦ [3]నిర్గుణాయ, వేధసే జితాత్మకసాధవే నమో౽స్తు. 704

వ. అని మఱియుఁ బ్రద్యుమ్నుండవును ననంతాత్మవును సమస్తశేషకారణుండవును జాతుర్హోత్రరూపుండవును ననంతకుండవును సర్వజ్ఞుండవును జ్ఞానక్రియారూపుం డవును నంతఃకరణవాసివియు నైన నీకు నమస్కరింతు నని. 705

క. అనఘా దేవ భవత్పద, వనరుహసందర్శనేచ్ఛ ♦ వఱలిన మాకున్
వినుమ వైష్ణవసత్కృతమై, యొనరు భవద్దర్శనంబు ♦ నీవె మహాత్మా. 706

వ. అది యెట్టి దనిన. 707

క. అనఘ సకలేంద్రియగుణాం, జనమును భక్తప్రియంబు ♦ జలదశ్యామం
బును సౌందర్యసమగ్రము, ననుపమమును నిఖిలమంగళావహ మగుచున్. 708

వ. మఱియును. 709

1. 'ధర్మపాలాయ సద్గతిఫల' అ. ప్ర. 2. 'భూతివర్చసే పితృదేవాయ వాగ్విభూతయే నివృత్తాయ వరవ్యాపీకేంద్రియాత్మనే నిరుద్ధాయ నిభృతాత్మనే నమస్తే' వ్రా. ప్ర. 3. నిర్వికల్ప మేధసేహం కృతాత్మనే' వ్రా. ప్ర.

సీ. అతసీసూనసంకాశదేహశోభిత మగు, నమృతాంశురేఖాసదృశాననమును
సమకర్ణదివ్యభూషాప్రభాకలితంబు, సురుచిరభ్రూవినాసాసుందరంబు
కలితానంతకుందకుట్మల[1]సన్నిభద్విజ, పూరితస్నిగ్ధకపోలయుగము
పద్మదళాభశోభనలోచనంబును, మందస్మితాపాంగసుందరమును
తే. సుస్మిత లోకనతత ప్రకాశ ... కంబుసంకాశరుచిరమంగళగళంబు
... కుండల ప్రభాపూరకలిత, చారు ... రాజసన్నిభశోభాంఘ్రియుతము.
వ. ... శంఖచక్రగదాపద్మకలితాయతబాహాచతుష్టయంబును వైజయంతీవనమాలికాకౌస్తుభమణిశ్రీపరిరాజితంబును నిత్యానపాయిని యయిన యిందిరాసుందరీరత్నపరిస్పందంబునం దనరి తిరస్కృతనీలనీరదంబగు శ్రీవత్సవక్షస్స్థలంబును సచ్ఛాయాసన్నిభవసంబులం జంచలంబులై గళితత్రయుండుచిరప్రకాశమానదళోదరంబును బూర్వవినిర్గతనిఖిలవిశ్వంబును బ్రహ్మవిష్టంబు సేయు రీతి నొందు సలిలావర్తసన్నిభగంభీరనాభీవివరంబును బంగారుచేలంబుల విభాసితదుకూలనిబద్ధకింకిణీమేఖలాకలాపశోభితవిశాలశ్రోణితటంబును బింబాబింబనీలకదళీస్తంభరుచిరోరుయుగళంబును సముచితాభజంఘాయుగంబును నిమ్నజానుయుగళంబును బద్మపత్త్రాభాసుదపాదద్వయంబును మఱియు నుత్తరంగగంగాభివారిసునిర్మలచంద్రశకలసన్నిభనఖంబును గిరీటకుండలగ్రైవేయహారకేయూరవలయాంగుళీయక కాంచీనూపురాదివివిధభూషణభూషితంబును విరసస్తసమస్తజనసాధ్వసంబును భక్తజనమనోహారంబును సర్వమంగళాకరంబును నైన భగవద్దివ్యరూపంబు దాసజనసన్మార్గప్రదర్శకుండ వైననీవు మాకుం జూపి మమ్ముం గృతార్థులం జేయుమని వెండియు నిట్లనియె. 711
సీ. ఆత్మశుద్ధికి నరిగించువారికి, ధ్యేయవస్తువు భవద్దివ్యమూర్తి
యంచితస్వర్గరాజ్యాభిషిక్తున కైన, సమధికస్పృహణీయుండ వీవు
సద్భక్తియుతభక్తజనసులభుండవు, దుష్టాత్ములకుఁ గడు దుర్లభుండ
వాత్మదర్శనులకు నరయ గమ్యుండవు, నై యార్తి నిలసిల్లు నదనఘచరిత
తే. యిట్టినిఖిలదురారాధ్యు నిను నిన్ను, నెఱయ సుజనుల కైన వర్ణింప రాదు
వఱల నెవ్వఁడు పూజించువాఁడు విమువఁ, జాలునే పద్మదళనేత్ర సచ్చరిత్ర.
చ. ఎనసినభక్తియోగమున నే భవదీయపదాబ్జమూలము
న్ననయముఁ బొందువాఁడు చటులోగ్రహాభీషణవీర్యశౌర్యత
ర్జనములచే ననూనగతి సర్వజగంబులు సంహరించున
య్యనుపముఁ డైనకాలునిభయంబును బొందఁడు దాను గావునన్. 713
తే. ఇట్టినీపాదమూలంబు లెవ్వఁడేనిఁ, బొంది ధన్యాత్ముఁడౌ నట్టిపుణ్యుఁడొండు
మనములోపలఁ గోరునేమఱచియైన, నవ్యయానంద గోవింద హరిముకుంద.

1. నిభద్విజకంబు.

క. హరి [illegible] జెలిమి సేయుక్రనిమిషార్థములో
సరి [illegible] మోక్ష [illegible] సుఖములఁ జెప్పఁగ నేలా. 715

క. దురిత [illegible] కణచయబాహ్యాం
తర [illegible] తీర్థభూతులు గారే. 716

వ. అట్టిభూరి [illegible] నార్జవాది గుణయుక్తులు
[illegible] భాగవత [illegible] గలుగఁజేయు మిదియ మమ్మను గ్ర
హించుట [illegible] వెండియు ని ట్లనియె. 717

చ. సరసిజనాభ [illegible] భక్తియోగవి
స్ఫురణ [illegible] శుద్ధము నొందినవానిచిత్త ము
స్థిర[1] [illegible] చెందుదు భూరితమస్స్వరూపసం
సరణ [illegible] జాలు భవన్మహనీయతత్త్వమున్. 718

వ. అది యెట్టి దనిన. 719

సీ. అరయంగ నేమి [illegible] నీవిశ్వంబు, విదిత మై యుండు నీకవిశ్వమునం
నేమి ప్రకాశించు నెప్పుడు నట్టి స్వయంజ్యోతి నిత్యంబు నవ్యయంబు
నాకాశమును బోలి [illegible] యవిరళవ్యాపక, మగునాత్మతత్త్వంబు నధికమహిమ
నమరుపరబ్రహ్మ మగు నని సల్కి యి, ట్లనియె నవిక్రియుం డైనవాఁడు

తే. నెవ్వఁ [illegible] నెపుడు నాత్మ, కార్యకరణసమర్థంబు గానిభేద
బుద్ధిజనకంబు [illegible] భూరిమాయ, జేసి విశ్వంబు సత్యంబు గా సృజించె.

ఆ. మరల మరలఁ [illegible] లీవిశ్వంబు, జననవృద్ధివిలయసంగతులను
నందఁజేయుచుండు నట్టియీశ్వరుఁడ నై, తనరునిన్ను నాత్మతత్త్వము గను.

వ. తెలియుదు మని వెండియు ని ట్లనియె యోగపరాయణు లగువారు శ్రద్ధాసమ
న్వితు లై క్రియాకలాపంబుల [illegible] కరణోపలక్షితం బయినభవదీయరూపంబు
యజింతురు వారు వేదాగమతత్త్వజ్ఞానులు నీ వాద్యుఁడవును ననాదియు నద్వి
తీయుండవును మాయాశక్తియుక్తుండ వై విలసిల్లుచుండుదు వట్టిమాయా
శక్తిచేత. 722

సీ. చతురాత్మ సత్త్వరజస్తమోగుణములు, నరుస జనించెను వానివలన
మహదహంకారతన్మాత్ర సభోనిల,దహనజలావనుల్ మునినుపర్వ
భూతగణాత్మకంబు నీవిశ్వంబు, భిన్నరూపమున నుత్పన్న మయ్యె
దేవ యీగతి భవదీయమాయనుజేసి, రూఢిఁ జతుర్విధరూప మైన

తే. పురము నాత్మాంశమునఁ జెందుపురుషుఁ డింద్రి
యములచే విషయసుఖము లనుభవించు
మహిని మధుమక్షికాకృతమధువుఁ బోలి

1. ధర్మము.

యుతనిం బురేవ సె యాగుజీనుఁ డైనందు నుతియు. 723

వ. ఇట్టిజగత్స్రష్టనగు నిన్ను నుతియింతు. 724

క. భూతగణంబుల కతనఁ, భూతగణంబులను మేఘపంజరంబుల ని
ర్ధూతముగ జేయు నిలంబులు జరియింపఁ జేసి పోషణ మొప్పన్. 725

తే. రూఢిఁ బ్రతిక్షణంబు నపారకాలరూపుఁడవును, సుమహాతిస్ఫురదమిత తేజుఁడవుఁ జండ
వేగుఁడవు నయి ఘనభుజావిపులమహిమ, విశ్వసంహార మర్థిఁ గావింతువీశ.

వ. అది యెట్లనిన. 727

క. ఇతిక ర్తవ్యవిచారిం, బ్రమత్తచిత్తుఁడయి సమానముగఁ బ్రమత్తంబును సం
చితవిషయులాలసుఁ, డూర్జితలోభాన్వితుఁడై సయుట్టిసృష్టి గడంకన్. 728

తే. అప్రమత్తుండవై యాశ్రయించి ముగ్ధ లేలిహానంబుల, మింగుడువు చాలనాఁకటఁ బ్రేగుచుండి
నాలుకలు గ్రోలుచు నెలుకను భక్షించుసపగిదిననఘ.

చ. అనిశము సన్మదీయగురుఁడై ఘనసరోరుహసంభవుండు న
మ్మనువులు నాత్మసంశయము మాని భజించు భవత్పదాబ్జముల్
మనమున నిల్పి యున్నదవనానసమహావ్యథఁ జెందునట్టిస
జ్జనుఁడు పరిత్యజించునె భుజంగమతల్పక భక్తకల్పకా. 730

క. కావున నాకును సూరిజ, నావళికిని సర్వసంశయంబులు వాపం
గావను బోలునని దగుగతి, నీవని వినుతించినట్టియీ స్తవ మెలమిన్. 731

వ. సద్గుణాదిష్టవిశోకనుల కిట్టి యూగాదిశోకము నుపదేశించి యింకను నిట్లనియెం బ్రచేతసులారా యిట్టి
యోగాదేశనాముకంబైన యీ స్తోత్రంబు [1]బసారాధావృత్తిచే బఠించి మనంబున
ధరియించుచు మహాహాతోచితులై మీరలు నాదరంబున విశ్వాసయుక్తులు నస్వధ
ర్మాచారపరులును భగవదర్పితాశయులును నై జపియించుచు సర్వభూతావస్థి
తుండును నాత్మస్థుండును నైన సర్వేశ్వరుని [2]నుతించుచు ధ్యానంబు సేయుచుం
బూజింపుఁడు మునుపు నాచేత నుపదేశింపఁబడిన యీస్తోత్రంబు భగవంతుండైన పద్మసంభవుండు
(సిసృక్షువగుచు) నాత్మజులైన భృగ్వాదుల (సృజియింపనిచ్ఛగించు) భృగ్వాదుల
కును నుపదేశించె నతఁడు (నా భృగ్వాదులును) బ్రజాసర్గంబునందు బ్రహ్మచోదిత
ముగ నీస్తోత్రంబు జపంబు జేసి సిద్ధ్వస్తసమస్తతమోగుణుల మై వివిధప్రజాసర్గంబు
గావించిరి మీకా ప్రసిద్ధస్తోత్రంబు నెల్లప్పుడును నేకాగ్రచిత్తుండును వాసుదేవపరాయ
ణుండును నై యెవ్వండు జపియించు వాఁడు వేగంబె శ్రేయస్సును బొంది తదీయ
జ్ఞానప్లవంబున నవ్యసనార్ణవరూపంబగు ఘనసంసారంబును సుఖతరంబుగఁ దరియిం
చు నట్టిమదుపదిష్టంబగు నీయాహారస్తవంబు నెవ్వండు పఠించు వాఁడు సదువుచు దురారా
ధ్యుండైన శ్రీహరిం బూజించు వాఁడును ముక్తస్తోత్రగానసంతుష్టుండును శ్రేయ
స్సులకు నేకాశ్రయభూతుండును నగు శ్రీమన్నారాయణునివలన సమస్తాభీష్టం

1. 'నాశారోగ్యపదేశంబునం బఠించి' వ్రా. ప్ర. 2. ధ్యానయుక్తంబుగాఁ బూజింపుఁడు.

బులం బొందు నెవ్వండేని బ్రాతఃకాలంబున లేచి ప్రాంజలియై శ్రద్ధాసమన్వి
తుండై యీ సంగీత స్తవరాజంబు వినుచు పఠియించెను వాఁడు గర్మబంధ
నిర్ముక్తుం డగు నని పలికి యంత నిట్లనియె. 732

క. నగదేవతనయులారా, భగవత్పాదాధిపుండు పావనమూర్తిం డగుటను
శ్రీయుతుస్తోత్రమున నీరే నెఱిఁ జేయుండని యామపఠనీ పలికెన్. 733

క. ఏకాగ్రచిత్తులును సుశ్లోకులు నై జపము సేయఁ జూచుము ఘనతపముం
గైకొని చేసిన మీకును, జేకుఱు మహితేప్సితార్థసిద్ధి గడంతన్. 734

క. అని యీగతి నుపదేశం, బొనరించి సదాశివుండు నా సాగర వారలచే
తను బూజితుండై వారలు, గన నంతర్ధానుం డయ్యెం గౌతుక మొప్పన్. 735

వ. అంత. 736

తే. ప్రచేతసులు వారలు రుద్రోపదిష్టమైన, యప్పవిత్ర స్తవము జపించుచు నయుతసంఖ్య
వత్సరములు ఘోరతపము సల్పి యా వారి, మధ్యమున నోపికఁ జేయు చున్నసమయమునందు.

నారదుండు ప్రాచీనబర్హికి జ్ఞానమార్గము దెలియఁజేయుట.

వ. ఘనకర్మాసక్తచిత్తుండై యున్న ప్రాచీనబర్హి యను నధ్యాత్మవేదియుం గృపాళువు
నైన నారదుండు నను దెంచి యా రాజునకు జ్ఞానబోధంబు సేయుకొఱకు నతనితో
ని ట్లనియె రాజా యీ కర్మంబునం జేసి యెట్టి శ్రేయస్సు నభిలషించుచున్నాఁడ
వట్టి యనిష్టనిరసనేష్టప్రాప్తికరంబు నగు శ్రేయంబు కర్మంబువలన లభింప దని
నం బ్రాచీనబర్హి నారదున కిట్లనియె. 738

సీ. అనఘ మునీంద్ర మహాభాగ యేను గర్మపరతంత్రబుద్ధి నగుచు మోక్ష
మెఱుఁగంగ లే నైతి నిట్టి నా కిప్పుడు, గడు విమలంబును గర్మబంధ
నాశకంబును నగు జ్ఞానోపదేశంబు, గావింపు మతివ మూఢాకార కూట
ధర్మంబు లగు గేహ్యతితులందుఁ జెంది పుత్రమిత్రకళత్రధనాదికములె

తే. భూరిపురుషార్థము లుగాఁగ బుద్ధిఁ దలఁచి, మతివిహీనుండు సంసారమార్గములను
దగఁ బరిభ్రామ్యమాణుండై నొగిలి మోక్ష,పదము నొందంగఁ జాలఁడు భవ్యచ

క. అనవుడు నతనికి నితఁ డను, ననఘా యీ యధ్వరంబులందు నృప మా [రిత.
లిన నీచే విశసింపం, బడి కూలిన పసుల వేలసంఖ్యలఁ గనుమా. 740

వ. కావునం బశువ్రాతంబులు ద్వేదయవైశసంబును స్మరించుచున్నవై లోహాయం
త్రమయశృంగంబులచేత నెప్పుడు నీవు పరలోకంబు నొందెద వప్పుడ నిన్ను
హింసింతు మని భవదీయమృతికి నెదురుచూచుచున్న విట్టిసంకటంబు నొందం
గల నీకు నిస్తారకం బగు నయ్యొక్క యితిహాసంబు గల దెఱింగింతు విను మని
యి ట్లనియె. 741

పురంజనోపాఖ్యానము.

సీ. భూమీశ వినవయ్య పూర్వకాలమునఁ బురంజనుం డనునొక్క రాజు గలఁడు

తనికి విజ్ఞా[illegible] నమపేర నగినవి. జ్ఞాత్రీప్సితుం [illegible] గ[illegible]
[illegible]రచి[illegible] రాక్షపి యె [illegible] సంపరించి
తన క[illegible]హా[illegible] మై [illegible] ఫలమునఁ దగుచు

ఆ. నేప్రర[illegible] బ[illegible] [illegible] మ[illegible]
గామములఁ గ[illegible] తన[illegible] న[illegible]ను
బొందుటకు వాని నమర్థ[illegible] గ[illegible]
నమునఁ దలఁచి [illegible]కానొ[illegible]. 742

వ. చనుచున్న[illegible]య [illegible] [illegible].

సీ. వరన[illegible]రక[illegible]తో [illegible] నొప్పి
ప్రాకార[illegible]ప్ర[illegible]వి[illegible] నగరి
సౌవర్ణ[illegible]సఘన[illegible]ంబుల [illegible]గోపురములు [illegible]
ర[illegible]సభాచత్వ[illegible]రధ్వజ క్రీడాయుతసను[illegible] [illegible]

తే. మరకతస్ఫటికవిమాన[illegible]విరాజి[illegible], [illegible]కా[illegible] [illegible]లు గలిగి
విద్రుమ[illegible] [illegible]నెవ[illegible] గని భోగవతి కెనయగు [illegible]దాని.

వ. ఇట్లు గను[illegible] [illegible]బుర[illegible]లితంబున దివ్యద్రుమ
లతామంజుపుంజంబుల [illegible] కలహంస[illegible]కులజ
లాశయశోభితంబుల హిమ[illegible]కందలిత [illegible]వనములయ
నురుదుచ్ఛలిత ప్ర[illegible]బుద్ధిజ
[illegible] ముని [illegible]
న్రాతబాధారహితంబు[illegible] [illegible]
బుగ నేకైకశత[illegible] బంధము [illegible] ప్రతీ
హా[illegible] జనుదెంచు [illegible]ర్త్ర స్వామినియుం [illegible]
నవోఢయు నయిన[illegible]. 745

సీ. ఘన[illegible]స్తన[illegible], గం[illegible]ల [illegible]
దమ్మి[illegible] [illegible] [illegible]గఁ [illegible]
జఘనసంకలిత[illegible]ద్యుతి, కనకకాం[illegible] [illegible]
జరణ[illegible] ప్ర[illegible]

తే. లలిత[illegible]లక్ష్మి[illegible], [illegible]ప్రభా[illegible]
నమునిరంతరకుచకుంభ[illegible] ప్రీ[illegible]కఁ, [illegible]షాభి[illegible].

వ. మఱియును బాలయు సుదతియు గజగామినియు నయినయొక్క ప్రమదోత్తమం
గాంచి. 747

క. తర మిసి ప్రేమోద్గత [illegible], [illegible] గలతనుసీ
[illegible]. [illegible] [illegible]మో[illegible]. 748

క. ఎవ్వరిదానవు జనకుం, డెవ్వండు పేరేమి భృత్యు లీపదియొక రిం
డెవ్వరు సతు లెవ్వరు మఱి, యివ్వనమున నుండఁ గార్య మెద్ది మృగాక్షీ. 749

క. భవదీయపురస్థలమున కగు, నవనాథుఁ డెవ్వఁ డతిప్రియ మతి నా కీ
వివరింపు మనుచు వెండియు, నవకేశినిఁ జూచి ధరణినాథుఁ డిట్లనియెన్. 750

సీ. తరళాక్షి పతి యగు ధరుని నన్వేషింప, జరియించుచున్న హ్రీదేవి వో కాక
రుద్రు నన్వేషించు రుద్రాణివో కాక, బ్రహ్మను వెదకు భారతివో కాక
నారాయణుని భక్తిఁ గోరి యన్వేషించు, సిరివో కాక యెవ్వ రీవు
త్వత్పాదకమలసత్వమున సంప్రాప్త, సకలకాముం డగు నరుని నట్టి

తే. వాని వెదకెదు తరుణి భవత్కరాగ్ర, పద్మకోశంబు దేవతాపతిత మయ్యె
నాకు నెఱిఁగింపఁ దగుదు వివేకచరిత, యని నృపాలుఁడు పలికె యని యిట్లనియె సతికి.

క. కర మొప్పఁగ నీ విటు భూ, చర వగుటను హ్రీవి శివవు శారదవు నసా
గరకన్యవుఁ గాకుండుదు, తరుణీ పాదగంటి సని పద్మాండి పలికెన్. 752

సీ. మొనసి యదభ్రకర్ముఁడ నైన నాచేత, నిపుడు పాలిత నైన యీపురంబు
సరసిజోదరునిభుజాపాలితో నెత్త, లలిత వైకుంఠ మలంకరించు
నిందిరాసుందరి యందంబునను నీవ లంకరింపఁగ దగుదు పంకజాక్షి
యది గాక తావకీనాపాంగరుచి మోహి, తాంతరంగుండ నైనట్టి నన్ను

తే. సహితసవ్రీడభావసస్మందహాస, చారువిభ్రమభ్రూలతాప్రేరణముఁ జగఁ
దనరు భగవంతుఁ డగు నట్టి మనసిజుండు, పడఁతి యుడుగక పీడింపఁదొడఁగె నిపుడు.

వ. కావున. 754

చ. తరుణి సుతారలోలనయనోత్పలంబును మంజుభాసమానభా
సురమృదువాక్ప్రియోక్తము సుశోభితకోమలలంబమానసుం
దరచికురాభిరామము సుధామయమై నభవన్ముఖాబ్జమున్
సురుచిరలీల నెత్తి నను జూడుము సిగ్గును జెంద నేటికిన్. 755

వ. అని యిట్లు పలుకుచున్న ధీరుండైన పురంజనుం జూచి యా ప్రమదోత్తమ వీర
మోహిత యై సస్మితాననగు నానందంబు నొంది యిట్లనియె. 756

క. పురుషవర నాకు నీకును, గురువును నామమును గులము గోరి యెఱుంగ నీ
పురమున నుండుదుఁ గాకీ, పురమును నిర్మించినట్టి పురుషు నెఱుంగన్. 757

క. వీరలు నాసఖు లీబల్లు,నాగత్వ నారులు పరివీత నాచెలు లీ వృ
ద్ధోరగ మే నిద్రింపఁగ, ధీరత మేల్కాంచి పురము ధృతిఁ బాలించున్. 758

వ. అని వెండియు నిట్లనియె. 759

సీ. మనుజనాయక నీవు మద్భాగ్యవశమున, నిటకు నేతెంచితి విపుడు నీకు
మంగళం బగు నీవు మహితేంద్రియగ్రామ, భోగ్యంబు లగు కామపుంజము లను
నర్థి సంపాదింతు వనఘాత్మ యీనవ, ద్వారప్రయుక్త మై తనరు పురము

[1]నీవు గైకొని యేలు ♦ నీకంటె దీనికి, నధిపుఁ డన్యుండు లేఁ ♦ డనఘ యిందు
తే. [illegible] కీర్తనా [illegible] నుఘ. [2][illegible] సమ శత మధిష్ఠింపు మెలమిఁ
గొ [illegible] యులా [illegible] కా [illegible] దనుకేంద్రయదియుఁగాక.
వ. [illegible] రతిభ్రష్ట విహీనుండు [illegible] విదానంద [illegible] తాశూన్యుండుఁ బశుప్రా
యుండుఁ ద్వానన్యుండు [illegible] నవని వలెనంతు గృహస్థాశ్రమమందు ధర్మార్థ
కామమోక్షప జానందంబులనుయుశంబును [3]యతిశేఖ్యంబును గానిరజ స్తమో
[illegible] సావపుణ్యలోకంబులను గలుగఁ జిత్తదే [illegible] భూషగణంబులకుం దనకు
[illegible] లోకంబున గృహస్థాశ్రమంబు సర్వోత్తమవా [illegible] యాశ్రమం బందు గా
[illegible] న వదాన్యుండవు [illegible] విఖ్యాతుండవు [illegible] దవు స్వయంప్రాప్తుండవు
[illegible] భోగ [illegible] భుజానం [illegible] నా [illegible] మాంసం దగిలి మాతృశ
యగుటిన్నా వరియించ [illegible] సే యని పంచిరాను 761
క. [illegible] రసపరిపూర్ణ స్ఫురితస్మితరుచిర లోక ♦ భుజజపు చేతం
గిర షరి దీనజనభయ, హారిణుఁడవై సంచరింపు ♦ మఖిలజగములన్. 762
క. అ [illegible] యాగతిఁ బలికిన యా, సనజాక్షిఁ బురంజనుండు ♦ వరియించి ముదం
బున నన్యోన్యము మైత్రిం, దనరుచుఁ దత్పురము సొచ్చి ♦ ధన్యుం డగుచున్.
చ. శతసమ [illegible] ల యప్పురి నజస్రము భూరిసమ స్తసౌఖ్యసం
గతులఁ దనర్చు వాదిజన [illegible] గాయకసద్వినుతి [illegible] రుణా [illegible] మో
దితనుతి నొప్పి సుందరసతీజనసేవితుఁ డై నృపాలకో
చితలలితస్థలంబుల వసించుచుఁ గ్రీడలు సల్పుచుండఁగన్. 764
క. నరనాథుఁడు లోకభయం, కరగతి వర్తించు గ్రీష్మకాలము దోఁపం
దరళలహరీ[4] మనోహర, వరహ్రదినిసలిలమందు ♦ వసియించెఁ దగన్. 765
వ. ఇట్లు వసియించి కతిపయదినంబు లరుగుసమయంబున. 766
సీ. అవనీశ్వరోత్తమ ♦ యప్పురంబున నాల్గు, [illegible] ద్వారములు వినుము
తూర్పుదిక్కునను నైదును దక్షిణోత్తరంబుల రెండుఁ బశ్చిమంబునను రెండుఁ
గాఁగ నాతొమ్మిదిగవనుల నాపరిధి,కక్కునను నేడుఁ గ్రిందిదిక్కునను రెండు
నయి యుండు మఱి వానియందుఁ బృథక్స్థితి, విషయగత్యర్థమై ♦ వెలయునీశ్వ
తే. రుం డొకండ దరయఁ గలండు ♦ రూఢిఁ దత్పురంబుఁ బాలించునట్టిపురంజనుండు
నాపురద్వారసవకంబునందు లోన, నర్చిర్గ్ద్వారసంజ్ఞకమందు వరుస. 767
వ. ఖద్యోతయు నావిర్ముఖియు ననునామంబులు గలద్వారయుగంబున ద్యుమ
త్సఖుండై విభ్రాజితాఖ్యజనపదంబును బొందు వెండియు నళినియు నాళినియు

---

1. నందును వసియించి యనుదినంబునుమన్మ, నోభీష్టనిరతమై, భ్రాభవనమున; నందునాచెలులచే నభిమతకామముల్, నెమ్మినరిందము నీవుఁగూరు. 2. వించుచును సమశత. 3. వ్యాద్యంబులు గాని, 4. యౌవనమనో, హారశీతలసలిలహ్రదమునందు వసించెన్

ననుపేళ్లు గలవాకిళ్లు రెంటియందు నవఘ్రాతసఖుం డై సౌరభరూపంబు లయిన విషయంబులం బొందు మఱియు ముఖ్యానామకం బైన ప్రధానప్రాగ్ద్వారంబున రసజ్ఞావిపణాన్వితుం డై యాపణబహూదనంబు లనువిషయంబుల నొందుఁ బిత్రూహూనామకం బయినదక్షిణద్వారంబున శ్రుతధరాన్వితుం డై దక్షిణపాంచాలం బనురాష్ట్రంబు నొందు దేవహూనామకం బయిన యుత్తరపువాకిట శ్రుతధరాన్వితుం డై యుత్తరపాంచాలం బనురాష్ట్రంబు నొందు వెండియుం బడమటి వాకిళ్లు రెంటియందు నాసురీనామకం బైనవాకిట దుర్మదసమేతుం డై గ్రామక నామకం బైనవిషయంబును నిర్ఋతినామకం బయినవాకిటియందు లుబ్ధక యుక్తుం డై వైశసం బనువిషయంబు నొందుచుండు వెండియుం బురంజనుం డప్పురంబునం బౌరజనంబులందు నిర్వాక్పేశస్కరు లన నిద్ద ఱంధులు గలుగు వారలచేత గమనకరణంబులను క్రియల నొందుచు నంతఃపురగతుండగునప్పుడు విషూచీసమన్వితుం డై జాయాత్మజోద్భవంబు లైనమోహప్రసాదహర్షంబుల నొందుచుండు నవ్విధంబునం గర్మాసక్తుం డగుచుఁ గామాత్మకుండు నై బుద్ధి యను మహిషిచేత వంచితుం డయ్యె నక్కాలమునియు. 768

సీ. పానంబుసేసినఁ దానుఁ బానముసేయుఁ, గుడిచినఁ దానునుఁ గుడుచు మఱియు
భక్షింపఁ దానును భక్షించు నడచిన, నడచును నవ్విన నవ్వు నేడ్వ
నేడుచుఁ బాడినఁ బాడు విన్నను వినుఁ, జూచినఁ జూచుఁ గూర్చున్న నుండు
దుఃఖింప దీనుఁ డై దుఃఖించు నిలిచిన, నిలుచు నిద్రింపంగ నిద్రవోవు
తే. ముట్టినను ముట్టు మూర్కొన్న మూరుకొనును
బలుకఁ బలుకును బవళింపఁ బవ్వళించు
హర్షమును బొంద నాత్మను హర్ష మొందు
మోదమును బొంద దానును మోద మందు. 769

వ. ఇవ్విధంబున నతండు మహిషీవిప్రలబ్ధుండును వంచితస్వభావుండును నై పారవశ్యంబునం జేసి యజ్ఞుండును నితరేచ్ఛావిరహితుండును నై క్రీడామృగంబుచాడ్పున వర్తించుచు నాపురంబునఁ గాఁపురం బుండఁ గొన్నిదినంబుల కాపురంజనుండు ధనుర్ధరుం డై. 770

సీ. పంచాశ్వయుక్తంబు పంచబంధనముఁ జక్రద్వితయమును యుగద్వయంబు
నాశువేగంబు నేకాక్షంబు కూబరద్వయముఁ [1]బతాకాత్రితయయుతంబు
నేకప్రగ్రహమును నేకసారథికంబు, సప్తవరూథంబు స్వర్ణభూష
మును బంచవిక్రమమును నేకనీడంబుఁ, బ్రకటపంచప్రహరణము నయిన
తే. రథము కాంచనరచితవర్మము ధరించి, విలసదక్షయతూణీరకలితుఁ డగుచుఁ
గడఁకఁ దీపింప నెక్కి యేకాదశప్రసంఖ్యసేనాసమేతుఁ డై సరభసముగ.

1. 'ద్రితయపతాకయుతము' వ్రా. ప్ర.

వ. పురంబు వెడలి పంచప్రస్థం బను వనంబునకుం జని యందు విడువరాని మహిషిని విడిచి మృగయాసక్తుం డై తృప్తుం డగుచు ధనుర్బాణంబులు ధరియించి సంచరించుచు నాసురవర్తనంబునం దగిలి ఘోరాత్ముండు నదయుండు నై నిశాతసాయకంబులచేత సమ్మృగవ్రాతంబులం బరిమార్చె రాజులకు మృగయావినోదంబు విహితానుష్ఠానం బగుచుండ నాసురవృత్తి యెట్లయ్యె నని యంటివేని యిది రాగప్రాప్తం బగుటను విహితంబు [1]గాదు వినుము శ్రాద్ధాదులందే ప్రఖ్యాతశ్రాద్ధదివసంబులయందే రాజైనవాఁడే మేధ్యంబు లయినపశువులనే వనంబునందే యథోపయుక్తంబుగానే వధియింపం జను ననునియమమాత్రంబు గలదు గావున జ్ఞానయైనవిద్వాంసుండు యాచరింపండుగాక యాచరించినం గర్మానుష్ఠానజనితం బయినజ్ఞానంబునం జేసి యందుఁ బొరయం డట్లు గాక నియమోల్లంఘనంబునం గర్మాచరణుం డగువాఁ డభిమానంబు నొంది కర్మబద్ధుండై గుణప్రవాహపతితుండును నష్టప్రజ్ఞుండును నై యధోగతిం గూలు నిట్లగుటం జేసి సాధుజనులకు సర్వప్రకారంబుల నాసురవృత్తి మానం దగు నని వెండియు ని ట్లనియె నంతం బురంజనుం డవ్వనంబున. 772

క. వరచిత్రపక్షసునిశితశరములచే శశ వరాహ § చమరీ రురు కా
సర గవయ శల్య హరిణీ, కరి హరి వృక పుండరీక § కపి ఖడ్గములన్. 773

వ. వధియించి మఱియును. 774

సీ. వరుస మేధ్యామేధ్య వనమృగంబుల నఘృణ, సన దుస్సహక్రీడ § సంహరించి
శ్రమయుక్తుఁ డై వేఁట § చాలించి మరలి మం, దిరమున కర్థి నే § తెంచి యందు
సముచితస్నానభో § జనకృత్యములు తీర్చి, యతివిశ్రమమున శ § యానుఁ డగుచుఁ
బరిమళమిళితధూ § పవ్రాతవాసిత, సర్వాంగుఁ డగుచు ప్ర § స్పందనములు

తే. వివిధభూషణచేలముల్ § వెలయఁ దాల్చి
తనమనోహారియంచుఁ జి § త్తంబు వెట్టి
తుష్టుఁడును హృష్టుఁడును మఱి § దృప్తుఁ డై య
నన్యజాకృష్టచిత్తుండు § నై రతిప్ర
సంగకౌతుక పూర్ణమను § దొంగలింప. 775

వ. అంత స్వకీయప్రాణవల్లభ యగుమహిషియందు మనంబు నునిచిన నావరారోహ యగు గృహమేధిని యయినగృహిణిం గానక విమనస్కుం డై నిజాంతఃపురకామినులం గనుంగొని యి ట్లనియె. 776

క. రామాజనసంఘములారా, మానవతీలలామ § రామామణి నా
రామకృప వడసి మెలఁగుడు, రా మానుగఁ గుశలమా ప § రామర్శింపన్. 777

ఉ. సారవివేకలార గృహ § సంపద శ్రీయొసఁ బూర్వరీతిచే

---
1. 'గాదు మనము ప్రఖ్యాతతీర్థనివసంబులయందే' వ్రా.ప్ర.2, గృహాజవదుస్సహ, తిలంబుమురాతన్ క్రియన్

నారయఁగా రుచింపవు గృహస్థునకుం గృహమందు మాతఁగా
నీ రమణానుకూలరమణీమణి యై తన రాజుభార్యగా
నీ రుచి నొందకున్నఁ గన నేర్చునె తద్గృహమేధి సౌఖ్యముల్. 778

వ. అదియునుం గాక. 779

క. పొగ డొందుజనని గానీ, తగవున వర్తింపనట్టిదయితయుఁ గానీ
తగ నుండనిగృహమున నుం, డగుఁ జక్రవిహీనరథముకరణిం బొంటరయన్,

వ. కావున. 781

చ. తలఁకొని నాకుఁ దాను సుపథంబునఁ బ్రజ్ఞ జనింపఁ జేసి సం
చలదురుదుర్భరవ్యసనసాగరమగ్నుఁ డనై ననన్న ని
శ్చలమతి నుద్ధరించి యనిశంబును మత్ప్రియ యైనభార్య యే
వలనఁ జరించుచున్న దని వారణ నాకెఱిఁగింపరే దయన్. 782

క. అనవుడు విని యక్కాంతలు, జనపతి కిట్లనిరి రాజసత్తమ యిదిగో
దనకౌఁగి లైనను బడయఁగ, నొనరింపక నేలఁ బొరలుచున్నది వగలన్. 783

తే. ఏమికతమున నున్నదో యెఱుఁగ మేము, నీవునూడుమటన్న నా భూవరుండు
నేలఁ బడిపొరలెడుభార్యఁ బోలఁ జూచి, మనములో దుఃఖతాపంబు మల్లడింప.

వ. అంత. 785

ఆ. జలజనేత్ర ప్రణయసంజాతరోషభావమున నయినయట్టి వక్రదృష్టి
జనవిభుండు సూచి యనునయకోవిదుఁ, డగుచు సప్రయోరుహాక్షిఁ జేరి. 786

క. పొలఁతుకఁ దనయుత్సంగం, బుల నిడి తత్పాదయుగళమును నంటుచు మం
జులమృదుభాషణముల నా, లలనామణిఁ జూచి పలికె లాలన మొప్పన్. 787

చ. రమణిరొ భృత్యులందు నపరాధము గల్గిన నాయకుల్ స్వప
క్షముఁ దలపోసి యుగ్రతరశాసనముం దెగి చేయ రట్లు గా
క మనములోనికిన్కఁ దమకంబున నాజ్ఞ యొనర్ప రేని ని
క్కముగ ననుగ్రహించుటయ కాక తలంపఁగ నాజ్ఞసేయుటే. 788

క. కమలానన బాంధవకృత్యముఁ దలఁపక రోషచిత్తుఁ డగుకుటిలాత్మక
సమదామర్షుఁడు నీతిక్రమరహితుండు నైనబాలుఁ గా నెన్నఁ దగున్. 789

వ. అని వెండియు నిట్లనియె సుదతీ హృదయేశ్వరి వైననీవు. 790

మ. సరసోదారసుధారసోపమవచశ్చాతుర్యసౌభాగ్యమై
హరినీలోపమకోమలాలకయుతం బై విభ్రమభ్రూలతా
పరిజుష్టస్మితసద్విలోకనము నై భాసిల్లు యుష్మన్ముఖాం
బురుహంబున్ భవదీయదాసునకుఁ బూఁబోఁడీ కృపం జూపవే. 791

క. విను వీరపత్ని నీయెడ, ననయంబును బ్రాహ్మణులును హరిభక్తులుఁ ద

కన్యను నితరు లెగ్గు సేసిన, వనితా శిక్షింతు నెంతవారల నయినన్. 792

క. ఈముల్లోకములందును, నామనమున రోష మొదవినఁ భయరహితుం
డై మదిలోఁ బరితోషము, తో మెలఁగెడువానిఁ గానఁ దోయజనేత్రా. 793

సీ. ఇందీవరేక్షణ యేమి నెందు భవదీయ, తిలకవిరహితము ముఖము మలినయుతము
హారశూన్యంబు మఱి నీ ప్రకాశకము నై, యత్యంతమర్షయుతంబు నయనముఖము
గళితాశ్రుబిందుసంకలితసంచితశోభ, మానపీన స్తనమండలమును
రమణీయతాంబూలరాగవిహీన మై, నట్టిసుపక్వబింబాధరంబు

తే. గాఁగ నిట్లుంట కిపు డేమి కతము నాకు, సర్తి నెఱిఁగింపవే మృగవ్యసన మంది
యబల నీ కెఱిఁగింపక యరిగినట్టి, తప్పు సైరించి కావంగఁ దగుదు నేను.

క. వనితాజనపరవశుఁ డై, మనసిజశరబాధ్యమానమానసుఁ డగువా
నిని దగఁ గర్వార్థము, లను భజియింపక తొలంగు లలనలు గలరే. 795

వ. అనుచుం దదీయవిభ్రమవశంగతుం డై పలికిన విని 796

క. కంజాతపత్త్రనేత్ర పు, రంజను దెస రోషముడిగి రమణీయశ్రీ
మంజులమృదూక్తుల మనము, రంజించుచుఁ బలికె సదనురాగ మెలర్పన్.

వ. అంత. 798

సీ. అమ్మహాదేవి నెయ్యంబున మంగళ, స్నాతయై మృదులవస్త్రంబు గట్టి
స్రక్చందనాదిభూషణములు ధరియించి, కమనీయమోహనాకార యగుచుఁ
బతికడ నిలిచిన నతఁడు సంతుష్టాంత, రంగుఁ డై యభ్యంతరమున నుండి
యన్యోన్యసరసగాఢాలింగనంబులు, గావించి గోష్ఠవాక్యముల చేత

తే. నతఁడు ప్రమదాపరిగ్రహవ్యసనమునను
గడచె నపకృష్టమనవివేకంబు గలిగి
పగలు రేయని ప్రొద్దు లేర్పఱుప రాక
యొనసి యాయుర్వ్యయంబు దా నెఱుఁగఁ డయ్యె. 799

వ. మఱియు నతం డున్నద్ధమదుండును మహామనుండును నర్హాశయ్యాశయానుండును మహిషీభుజోపధానుండును నై యజ్ఞానాభిభూతుం డగుటం జేసి స్వరూపభూతపరమపురుషార్థంబు నెఱుంగక నిజమహిషియె పరమపురుషార్థంబు గాఁ దలంచుచు రమించుచు గామకశ్మలచిత్తుం డైన నతనికి నవయౌవనం బైన కాలంబు క్షణార్ధంబునుం బోలె గతం బయ్యె నంత. 800

క. విశదయశోజలనిధి యా, శశిముఖి యగుభార్యవలన సమ్మతి నేకా
దశశతపుత్త్రుల రణక, ర్కశదేహులఁ గాంచి కౌతుకంబున మఱియున్. 801

క. గురుశీలౌదార్యగుణో, త్తరలను సల్లలితగుణకదంబలఁ బ్రియలన్
వరకులపావనల దశో, త్తరశతదుహితలను గాంచెఁ దత్సతివలనన్ 802

వ. ఇటు పుత్త్రపుత్త్రికాజనంబులం గని యున్నంత. 803

క. విను మాతనియాయువులో, నను నర్ధం బరగెనంత నరపతికులవ
ర్ధను లగుసుతులకుఁ బరిణయ, మొనరించెన్ సదృశ లయినయువిదలతోడన్.

క. నరనాథుఁ డాఁడుబిడ్డల, వరరూపవయోవిలాసవైభవములచేఁ
బరఁగినవిజతనయసదృశ,వరులకు సంప్రీతితో వివాహము చేసెన్. 805

వ. అట్లు వివాహంబులు గావించియున్న సమయంబున. 806

క. వినుతత్సుతు లొక్కొకనికి, ననయముఁ బాంచాలదేశమందుఁ బౌరం
జనకులవర్ధను లగుచున్, జనియించిరి నూర్వు రేసి శౌర్యబలాఢ్యుల్. 807

ఆ. అనఘ యట్టిరిక్థహారులు రేహకో,శానుజీవయుతులు నయినయట్టి
నందనాదులందుఁ జెందినమమత ని,బద్ధుఁ డయ్యె నంతఁ బార్థివుండు. 808

చ. తిర మగునిష్ఠతో నతఁడు దీక్షితుఁడై పశుమారకంబులు
న్నరిది భయంకరంబులును నైనమఖంబులఁ బెక్కు సేసి యా
దరమున నీవునుంబలెను దత్తదనూనఫలాప్తికాముఁడై
సురపితృభూతసంఘము నశనూయఁ దనర్చ భజించె భూవరా.

వ. ఇట్లాత్మహితంబు లైనకర్మంబులయం దనవహితుండును గుటుంబాసక్తమానసుండును నై యన్నయతసికి విరోధి యై ప్రియాంగనాజనంబులకు నప్రియం (బగుకాలంబు సంభవించినం) జండవేగవిఖ్యాతుం డనుగంధర్వాధీశుండు షష్ట్యుత్తరశతత్రయసంఖ్యాకు లైనగంధర్వులును నందఱ గంధర్వీజనంబులును (సితాసితవర్ణంబులు గలిగి మిథుఃభూతు లగుచు) ననుగమింపం జనుదెంచి (స్వాపరిభ్రమణంబుచేతనే సర్వకామంబుల నిర్మితం బగు) నాపురంబు నిరోధించిన నప్పుడాచండవేగానుచరు లైనగంధర్వులాపురంజనుపురంబు [1]వ్యాకులత్వంబునొందించుచు నపహరింప నుపక్రమించుసమయంబునఁ బురంజనపురాధ్యక్షుండైన ప్రజాగరుం డనువాఁడు వింశత్యుత్తరసప్తశతంబు లైన గంధర్వగంధర్వీజనంబుల నివారించి బలవంతుండై సంవత్సరశతంబు యుద్ధంబు గావించి యొక్కరుం డయ్యు నప్పేక్కండ్రతో నిట్లు పోరి క్షీణుం డైనం బురంజనుండు దాన నిలిచి తత్పురంబున నల్పసుఖంబు లనుభవించుచుఁ బాంచాలదేశంబులందు నిజపార్షదులచేత నానీతంబు లైన పదార్థంబుల నొందుచుం గామినీజనసమేతుం డై భయపర్యాలోచనంబు సేయ నేరక రాష్ట్రపురబాంధవసమేతుం డై యార్తి నొంది చింతాక్రాంతుం డై యుండె నంత. 810

క. అనయంబు, గాలపుత్త్రిక, యనునొకకామిని వరేచ్ఛ నఖిలజగంబుం
దనయంతఁ గలయఁ దిరుగుచుఁ, జని చని యొకనాఁడు రాజసత్తమ వింటే.

సీ. అనఘాత్మ రాజర్షి యైనయయాతికు,మారకుం డయినట్టిపూరుచేత
వరియింపఁగాఁ బడి వల నొప్పు నతనికి, వర మిచ్చి దౌర్భాగ్యవశత నొంది

1. 'బర్యాయంబున విశీర్ణత్వంబు నొందిం' వ్రా. ప్ర.

ప్రఖ్యాతి గనుట దౌర్భాగ్య యనుపేరను, బరఁగు కన్యకాంత నేపురుషవరుఁడు
వరియింపఁడయ్యె నా కాంతరుణియు నొకనాఁడు గరమొప్పు బ్రహ్మలోకమున నుండి

తే. వసుధ కేతెంచి నిను బృహద్వ్రతు ననఘు
నన్ను వరియింపఁ గోరి యుక్తమునఁ గాను
శరవిమోహిత యై వేఁడ కరము నేను
సమ్మతింపక యున్న రోషమున నలిగి. 812

వ. ఇట్లు నను నిర్బంధ మదీయ శాపవిముఖుండ వైన నీకు నేకత్ర స్థానంబు లేక యుండుం గాక యని శపించి విహతసంకల్ప యై మదుపదేశంబునం జని యవనేశ్వరుండును భయనామకుండు నగు వానిం గని యిట్లనియె. 813

క. అవనీపతి భయనామక, యవనకులాధీశ్వరుండ వగు నిను బతిఁ గాఁ
గవిలి వరింపఁగ వచ్చితి, సవినయముగ వినుము భూతసంకల్పమునన్. 814

వ. కలుగు మర్త్యకృతంబు వృథ గాదు లోకంబున నేలంబునందు దేయద్రవ్యరూపంబైన వస్తువు యాచ్యమానం బగుచుండ నెవ్వం డీఁ డెవ్వం డిందుదీయమానం బగు చుండం గోరం డట్టివార లిద్దఱును జడస్వభావు లని సత్పురుషులు శోకంబు నొందుదురు గావున నిన్ను భజియించుచున్న నన్నుం గరుణార్ద్రచిత్తుండవై భరియింపు మిట్టి యార్తానుకంపనంబు పురుషధర్మం బని పలికిన నక్కాలపుత్త్రిక వచనంబులు విని యవనేశ్వరుండు దేవకార్యంబు సాధింప దలంచి గనుంగొని మందస్మితవదనుం డగుచు ని ట్లనియె. 815

క. విను తరుణి యాచ్యమానం, బనఁ దగు నీలోకమందు నత్యశుభవు స
జ్జనముల కసమ్మతవు నగు, నిను నభినందింపఁ గుంద్రు నెఱి నెవ్వారున్. 816

వ. కావున నేను జ్ఞానదృష్టిం జేసి నీకుం బతినిరూపణంబు సేసెద నది యెట్లనిన మదీయసేనాసాహాయ్యంబు వడసి ప్రజానాశం బాచరించుచున్నట్టి నీ వవ్యక్తగతివై కర్మనిర్మితం బైన లోకంబు ననుభవింపు మీ ప్రజ్వారుం డనువాఁడు నా సహోదరుండు నీవు మదీయభగినివి మీ రిద్దఱుం గూడి యీ లోకంబునందు నవ్యక్తుండును భీమసైనికుండును నై యేను వర్తింతు నని నాభయనామకుం డయిన యవనేశ్వరు నిర్దిష్టకారు లైన సైనికులు ప్రజ్వారకాలకన్యాయుక్తు లై భూమండలంబెల్లఁ దిరుగుచు నొక్కనాఁ డతివేగంబున భౌమభోగాఢ్యంబును జరత్పన్నగపాలితంబును నగు పురంజనుపురంబు నావరించి యున్నంత స్వాభిభూతుం డయిన పురుషునకు నిస్సారత్వంబు గలిగించునట్టి కాలకన్యక బలాత్కారంబున నా పురంజనుపురంబు ననుభవించె నట్లు కాలకన్యకోపభుజ్యమానం బైన పురంబు సర్వద్వారంబులందును సర్వతోధికంబుగా నయ్యవనులు ప్రవేశించి తత్పురంబు సమస్తంబును బీడింప నిట్లు పురంబు ప్రపీడ్యమానం బగుచుండ నభిమాని యైన పురంజనుండు. 817

సీ. అనఘు డెంతయు మమత్వాకలచిత్తుఁడై, బహువిధభూరితాపములఁ బొందె
ఘనకుటుంబియుఁ గాలకన్యోపగూఢుఁడు, నష్టసంపదుఁడు విన్నష్టమతియు
విషయాత్మకుఁడును వినిహతైశ్వర్యుఁడు, గృహఖండము సాల నర్కంచనంబు
నగుపురంజనుఁడు శోకాకులుఁడై, గంధర్వయవనసంఘముచేత

తే. నోజ సెడి వికలత నొందు నైజపురము
దవిలి ప్రతికూలురును ననాదరణయుతులు
నయినపుత్త్రపౌత్త్రుల ననుచరులను
సచివపౌరోహితుల నిజసతిఁ జూచి. 818

వ. మఱియుం గాలకన్యాగ్రస్తుండయినతనచేత నదిదూషితంబు లైనపాంచాలబలంబులనుం జూచి యపారచింత నొంది తత్ప్రతీకారంబు సేయ నెఱుంగక కాలకన్యాపహృతవీర్యంబు లయినం గామంబుల నభిలషించుచు దీనుండును విగతాత్మగతికుండును స్నేహంబునం జేసి పుత్త్రదారోపలాలనపరుండును నై కాలకన్యోపమర్దితంబును గంధర్వయవనాక్రాంతంబును నైనపురంబు విడువ నిచ్చలేకయు విడువ నుపక్రమించె నప్పుడు. 819

క. అనఘా భయునామాగ్రజుఁ, డనఁ గల ప్రజ్వారుఁ డపుడు యరుదెంచి పురంబును సకలంబును భయునాయునికిం బ్రీతిగ దహించె మునుకొని యంతన్.

వ. అట్లు పురంబు దహ్యమానం బగు చుండఁ బౌరభృత్యవర్గాదిసమన్వితుండును గౌటుంబికుండును బుత్త్రాదిసమన్వితుండును యవనోపరుద్ధాలయుండును గాలకన్యాగ్రస్తుండును నయినపురంజనుం డప్పురంబునందుఁ బ్రజ్వారసంస్పృష్టుండై యనుతాపంబు నొంది తత్పురపాలనంబునందు సమర్థుండు గాక పురుకృచ్ఛ్రారువేపథుం డయి యుండ నశక్తుం డయ్యె నంత. 821

క. దవశిఖియుతతరుకోటర, నివసితపన్నగముపగిది నిజపురి వెడలం దివురుచు నతఁడు శిథిలవవ,యవుఁడును గంధర్వగణవిహతశౌర్యుండున్. 822

సీ. అయి చాల ఘురఘురధ్వనుశబ్దము శరంగ, మన మునఁ జింతానిమగ్నుఁడగుచుఁ గొడుకులఁ గోడండ్రఁ గూఁతుల నల్లుర, మనుముల నాప్తుల ననుచరాళి ననయంబు నల్పమాత్రావశిష్టం బైన, గృహకోశనివహపరిచ్ఛదముల మసలునహంకారమమకారములఁ జేసి, మతిహీనుఁ డగుచు నెమ్మనములోనఁ

తే. గడఁకఁ దలఁచుచుని ప్రయోగముననదాను, గటకటా యిట్లు పరలోకగతుఁడనైన యిట్టిభార్యయనాథయై యీకుమారవరుల నేరీతిఁ బ్రోచునో యరసి యనుచు. 824

వ. మఱియు ని ట్లని తలంచు.

సీ. పడఁతి యే మును భుజింపక భుజింపదు నేను, నిద్రపోవక మఱి నిద్రపోదు నేను నీళ్ళాడక నీళ్ళాడ నొల్లదు, పదరి యేఁ గోపింప భయము నొందు భర్జించినను మాఱు పలుకక వా యోడు, బుద్ధిహీనుఁడ నైన బుద్ధి సెప్పు

లలి మీఱ నిట్టి కళత్రంబుతో నేను, గడఁగి దేహాంతరగతుఁడ నైన

తే. తనయుఁడును దాను బుత్త్రిణి యగుటఁ జేసి
మాత్మశోచిని యగుచును గృహస్థధర్మ
మాచరించుచు నేరీతి నడవనోపు
నోయు నని వనమునఁ జింత నొంది. 825

క. తనపుత్త్రులు దత్తనయులు, ననయము నా జనినయెడ నిరాశ్రయు లగుచుం
వననిధిమధ్యంబున నవి,సినకలముంబోలె నెట్లు జీవించెదరో. 826

క. అని యజ్ఞానమునఁ గృపణుని,యనువున ఘనదుఃఖవిహ్వలాంతర్యాం డ
య్యను దుఃఖించు పురంజను, ననయముఁ గొనిపోవ నిశ్చితాత్ముం డగుచున్.

క. చనుదెంచెను భయనాముం, డనుపఁ డప్పుడు పురంజనాఖ్యుఁడు పెలుచం
బినుతాత్మ పశుప్రభంగిని, మనముఁ గలఁగ యవనసీయమానుం డయ్యెన్.

వ. అనుచరవర్గంబు భృశాతురులును దుఃఖితులు నై వెనువెను చుండ నుపరుద్ధం బగుభుజంగమం బప్పురంబు నెప్పుడు వాసె నప్పుడాపురంబు పురంజనుం బాసి శీర్ణంబై ప్రకృతిం బొందె బలవంతుం డగునయవనునిచేత బలాత్కారంబున వికృష్యమాణుం డైనపురంజనుండు సమంచిహితుం డై పూర్వసుహృత్తగు సఖు నీశ్వరు నెఱుంగకుండె నంతం బరలోకగతుం డైనపురంజనుం గదిసి పూర్వంబున నదయుం డైనయతనిచేత హింసింపం బడినయజ్ఞపశువులు క్రోధోద్రేకంబునఁ గుఠారంబుల నతని నఱకె నివ్విధంబునఁ బ్రమదాసంగదోషదూషితుండును నపారతమోనిమగ్నుండును నష్టజ్ఞానుండును నయి పురంజనుం డనేక కాలంబు పరలోకంబున నార్తి ననుభవించి తద్భార్య యైన ప్రమదోత్తమం జిత్తంబున నశ్రాంతంబును దలంచు చుండం దదీయసంస్మరణంబునం జేసి తను వాతిజన్మంబున విదర్భరాజగృహంబునం బ్రమదోత్తమ యై జన్మించె నంత.

సీ. అవనిపై వీర్యపణాత్తయై యట్టి వై, దర్భిని మలయకేతనుఁ డనంగఁ
బరపురంజయుఁ డై పాండ్యభూవిభుండు, దారుణసంగరస్థలమునందు
శత్రు ననేకరాజన్యుల నిర్జించి, పరిణయం బయ్యె నాగురుభుజుండు
నావిదర్భాత్మజయందు దసితేక్షణ, యైనకూఁతును ద్రవిడాధినాథు

తే. లైనకొడుకుల నేడ్వుర నర్థిఁ గనియె, వారలకు నెల్ల నొక్కొకరు వరుస నర్బు
దార్బుదసుతులు సంజాతులైరి యతని,సుతకృత వ్రతనాయకస్స్వయంబు వరించె.

క. అతఁ డాకన్యకవలనను, జతురుండై యిధ్మవాహజనకుఁ డగుదృఢ
చ్యుతుఁ డనుముసిం దుఁ గనియెను,మతి నంతవిరక్తుఁడగుచు మలయధ్వజుఁడున్.

తే. తన్మాతలం బెల్ల నిజతనూజాతులకును, బంచి యిచ్చి సరోజాక్షపాదపంక
జార్చనాయత్తుఁ డగుచుఁ గులాద్రికరుగ,నంత మదిరాక్షిసతి యగువైదర్భి.

తే. కడఁకఁ గృహములు నఖిలభోగములు విడిచి
చంద్రు వెనుచను చంద్రికచందమునను
భక్తి దళుకొత్తఁ బాండ్యభూపాలుఁ డైన
మలయకేతను వెనుకొని మగువ సనియె. 833

వ. ఇట్లు ధర్మపత్ని వెంటఁ గొని యాతండు చంద్రవసాతామ్రపర్ణీవటోదక లను నదులపుణ్యజలంబుల సుస్నాతుండయి ప్రక్షాళితబాహ్యాభ్యంతరమలుండును గందమూలఫలబీజపుష్పపర్ణతృణతోయాహారుండు నై కాయకర్శనం బైన తపం బాచరించుచు శీతోష్ణవర్షవాతంబులు క్షుత్పిపాసలుఁ బ్రియాప్రియంబులు సుఖదుఃఖంబులు ననుద్వంద్వంబుల సమదర్శనుం డై జయించి తపోవిద్యాయమనియమంబులం జేసి పక్వకషాయుండై బ్రహ్మంబునందు నిజాత్మ ననుసంధించి విజితేంద్రియప్రాణచిత్తుండై స్థాణువుంబోలె దివ్యవర్షశతంబు దపంబు సేసి భగవంతుం డయినవాసుదేవునియందుఁ బ్రీతివహించుచు నన్యం బెఱుంగక వర్తించుచుఁ దన్ను స్వప్నమందు మమేదం శిరశ్ఛిన్న మిత్యాది ప్రతీతియందుంబోలె వ్యతిరిక్తునిఁగా వ్యాపకునిఁగా నంతఃకరణవృత్తిసాక్షినింగా నెఱింగి. 834

సీ. సాక్షాత్కృతుండును సర్వేశ్వరుండును, భగవంతుఁడును గృపాపరుఁడు నైన
హరి యనులోకైకగురునిచే నుక్తమై, సర్వతోముఖమును స్వప్రకాశి
తము నగుమహితవిశుద్ధజ్ఞానదీపప్రభాతతిచేఁ బర బ్రహ్మమందుఁ
దన్నును దనయందుఁ దగఁ బరబ్రహ్మంబు, నెనయఁగన్గొనుచు దగ్ధేంధనాగ్ని
తే. భంగి నీషణములఁ బెడఁబాసి భూరివ్యసనసాగరసంస్కృతివలనఁ జాల
నుపరతుం డయ్యె నామహితోన్నతుండు, నవనినాయక వినుమప్పుడతనిభార్య.

క. పతిదైవత శీలసమంచితవేణీభూతచికుర చీరాంబర సు
వ్రతచర్యాక్షామాంగి విగతదోష విదర్భరాజకన్యక యచటన్. 836

తే. కమలలోచన నిఖిలభోగములఁ దొఱఁగి, మలయకేతనుఁ బరమధర్మజ్ఞుఁ జేరి
నిరుపమైకపతివ్రతానియమ మొప్ప, సాధ్వియైభక్తిఁ బరిచర్య సలుపుచుండె.

క. విమలమతి నిజేశుసమీపమునన్ సతి ధూమరహిత[1]పవమానసఖా
గ్రిమున వెలుఁగొందుకీలవిధమునఁ బ్రకాశించుచుండెఁ దద్దయు వేడ్కన్.

క. సతి దనప్రాణేశ్వరుఁ డుపరతుఁ డగుట మనంబులో[2]నరయక యె పూర్వ
స్థితి నుపచారక్రియ లంచితమతిఁ గావింపఁ దలఁచి చిరతరభక్తిన్. 839

క. అనుపమసుస్థిరనియమాసనుఁ డగునిజనాథు డాయఁ జని పూర్వగతిన్
వినమిత యై సతి తత్పదవనజము లర్చించునపుడు వరుపాదములన్. 840

క. విను మూష్మత లేకున్నను, గని యూథభ్రష్టహరిణికైవడి సతి నె
మ్మనమున బెగడుచు దీనత, ననయంబును బంధురహితయై శోకించెన్. 841

1. 'వహ్నిపురోభాగమున. ♦. నెఱఁగకయు.' వ్రా. ప్ర.

చ. అనఘుఁడు నిట్లు శోకపరితప్తగళాశ్రుపయఃకణసిక్తమూర్తి త
స్స్తనయుగ యై వియోగపరితాపమునన్ హృదయంబు మూర్ఛ శో
భనలశిఖాప్రతప్తమగుచుండఁగ గంపముగ న్నఖాంతంబు గా
నుజదళాక్షి యేడ్చె మది సారెకుఁ దద్గిరినాంతరంబునన్. 842

ఉ. హా పరనాథ హా సుగుణ హా ప్రియ హా గుణశాలి యింక నా
భోగాధిమేఖలావలిత భూతల ... గా ...వి
డాసి ... ... శో
భానయశాలి నిన్ను ... లెట్లు ఘోర ..., 843

చ. అని విలపించు నక్ సరసిజాక్షి సరోజపదారవిందముల్
దనసిటలంబు సోఁకఁ బరితాపము నందుచు బిట్టు చాలఁ రో
దన మొనరించుచుం గఠిన దారుణ జతిఁ బేర్చి యుండుచుఁ
దను పగుతత్కళేబరమునకుఁ బెట్టి శిఖం బరికొల్పె యుపక్రమిలన్. 844

క. తా నను గమనము సేయం, బూనుటయును నంతలోనఁ బూర్వసఖుఁడు వి
జ్ఞానస్వరూపకుండును, నైనధరాదివిజుఁ డొక్కఁడ బలం గనియెన్. 845

క. చనుదెంచి యత్తలోదరి, సునయోక్తుల ననునయించుచుం దగ నవియో
వని శోకి నెవ్వతె నవ్వని వీతం దేవండు పగచెద వేలా. 846

క. అని యడిగి వండితుండును, నిట్టని యెను నీ సృష్టిపూర్వకాలము నీ వె
వ్వని తోడి సఖ్యసౌఖ్యం, బనయంబు న్ననుభవించి పట్టిసఖుండన్. 847

క. న న్నెఱుంగవె యీ సమయమున, న న్నెఱుంగక యున్న నైన నలినదళాక్షీ
నన్నుం బు ... , నెన్నం గలదాన వైన నెఱుంగవె చెప్పుమా. 848

వ. కావున సేవున ... బూర్వంబునందు మానసనివాసుల మైనహంసల మై
యుండి గృహంబుఁ బాసి సహస్రవత్సరంబులు సఖుల మై వర్తించునంత నీవు
నన్నుం బాసి భోగభోగరతుండ వై మనంబున నివాసంబు నిచ్ఛయించుచు మ
హీమండలంబు గలయం గుమ్మరి నప్పుడొక్క కామినినిర్మితంబుం బంచారామం
బు నవద్వారసమేతంబు నేకపాలకంబుఁ ద్రికోష్ఠంబు షట్కులంబుఁ బంచవిప
ణంబుఁ బంచప్రకృతియు స్త్రీనాయకంబు నైనయొక్కపురంబు వొడగంటి వది
యెట్టి దనినం బంచారామంబు లనం బంచేంద్రియార్థంబులు నవద్వారంబు లన
నాసికాదిద్వారంబు లేకపాలకం బనం బ్రాణవాయువు త్రికోష్టంబు లనం దేజో
భిన్నంబులు షట్కులంబు లన నింద్రియసంగ్రహంబు విపణంబు లనం గర్మేంద్రి
యంబులు పంచప్రకృతి యనం బంచభూతంబులు బ్రకృతియను కామిని యన
బుద్ధి యుట్టిపురంబునకుం బ్రవిష్టుం డైన పురుషుండు నంగనాపరతంత్రుండు నజ్ఞుండు
నైననీవ యప్పురంబునం గామినిసంస్పృష్టుండ వై రమియించుచుఁ దత్సంగమం

1. ఇ ని ట్లు పడినవాఁ డెవ్వఁ డిలన్.

బున నష్టస్మృతి వై, నైసర్గికజ్ఞానసంగావిశ్వసముద్భాసంబు లగుగుణంబులచే నిట్టి
పాపిష్ఠం బైనదశం బొందితివి గావున. 849

సీ. నీవు వైదర్భివి గావు వీరుఁ డితఁడును, విపరీతభావనాపరుఁడు విభుఁడు నీకు
నొగి మున్ను పురంజనునిఁ జేసిన, పురంజనపతి నరయ గావు
[1]మఱియు నీ వన్యశరీరమందిరాగతవనితయును, జర్చింపఁగాఁ బూర్వజన్మమందుఁ
బురుషుండ వనియును బుద్ధిఁ దలంచుట, యవిచారితాముభయంబును సత్య
తే. మింతయును మాయకల్పిత మై యొసంగునాయఁ
జేసి కల్పితమయ్యెఁ జర్చింప మనము
పూర్వమున హంసలము యుగళముని యెఱుఁగ
బలికితిఁ దెలియ మనలరూపంబుఁ జూడు. 850

వ. ఏనే నీవు గాని యన్యుండవుగావు నీవే నేఁ గాని యన్యుండఁ గా నిట్లని
యెఱుంగుము విద్వాంసులు మన యిద్దఱయందు నంతరంబు వీక్షింపరు పురు
షుండు దను నొక్కనినె యాదర్శచక్షువులయందు భిన్నరూపునిం గాఁ దలంచు
చందంబున మనయిద్దఱికిని భేదంబు గలిగినయట్లు తోఁచు నని యివ్విధంబున
నతం డతనిచేత నీవు పూర్వంబున మదీయసఖుండ వైనహంస వని తెలుపంబడి
స్వస్థుం డై తద్వియోగనష్టం బైనజ్ఞానంబు గ్రమ్మఱం బొందె నని చెప్పి నార
దుండు ప్రాచీనబర్హిం జూచి యీయధ్యాత్మతత్త్వంబు రాజకథామిషంబున నీకు
నెఱింగించితి ననిన. 851

క. విని భూమీశుఁడు నారదమునిఁ గను భవదీయవచనకములు సూరులు ద
క్కను గర్మమోహితుల మై, వనరేశునే మెట్లు దెలియువారము చెపుమా.

వ. అనిన యోగీంద్రుండు రాజేంద్రున కిట్లనియె నరేంద్రా యేమికతనంబున నాత్మచే
త నేకద్విత్రిచతుష్పాదంబును బహుపాదంబును నపాదంబు నగుచుఁ బురంజను
దేహంబు ప్రకటం బగుచుండు నాకతంబునఁ బురజనుండు పురుషుం డయ్యె
నట్టిపురుషునకు నామక్రియాగుణంబుల విజ్ఞాయమానుండు గాకుండుటం జేసి
యవిజ్ఞాతశబ్దంబునం జెప్పంబడుసఖుం డీశ్వరుండు పురుషుండు సాకల్యంబునం జేసి
దేహపరిగ్రహంబు సేయ నిచ్ఛయించునప్పుడు నవద్వారకలితంబును ద్విహస్త
చరణయుక్తంబును నయినపురం బేది గల దదియ లెస్స యని తలంచి యప్పు
రం బనుదేహంబునందుఁ బురుషుం డింద్రియంబులం జేసి యేబుద్ధి నధిష్ఠించి వి
షయంబుల ననుభవించు నహంకారమమకారంబులకు నేబుద్ధితత్త్వంబు గార
ణం బగు నట్టి బుద్ధి ప్రమదోత్తమ యనంబడు దానికి సఖులు జ్ఞానకర్మకారణంబు
లైనయింద్రియగుణంబులు సఖీజనంబులు దద్వృత్తులు పంచముఖోరగం బ
నం-బంచవృత్తి యైనప్రాణంబు నేకాదశమహాభటు లన బృహద్బలుండు సుభ

1. నర్థి నీ విపుడు పరాంగన వనియును,

వేంద్రియనాయకుండు నైనమనంబు నవద్వారసమేతం బైన యప్పురంబు చుట్టి వచ్చినపాంచాలదేశంబు లనం బంచవిషయంబులు నవద్వారంబు లన నక్షినాసికాకర్ణముఖగుదశిశ్నంబులు నందు నక్షినాసాస్యంబు లైదునుం బ్రాగ్ద్వారపురస్కృతంబులు దక్షిణోత్తరకర్ణంబులు దక్షిణోత్తరద్వారంబులు గుదశిశ్నంబులు పశ్చిమద్వారంబు లందు [1]నేకస్థలనిర్మితంబు లయినఖద్యోతావిర్ముఖులు నేత్రంబులు విభ్రాజితం బన రూపంబు ద్యుమంతుం డనం జక్షురింద్రియంబు నళినీనాళిను లన నాసికాద్వారంబులు సౌరభం బన గంధంబు నవధూత యన ఘ్రాణేంద్రియంబు ముఖ్య యన నాస్యంబు విపణం బన వాక్కు రసజ్ఞుం డన రసం బాపణం బన వ్యవహారంబు బహూదనం బన వివిధాన్నంబు పితృహూ వన దక్షిణకర్ణంబు దేవహూ వన నుత్తరకర్ణంబు చండవేగుం డనం గాలోపలక్షికం బైనసంవత్సరంబు గంధర్వు లన దివసంబులు గంధర్వీజనంబు లన రాత్రులు పరివర్తనం బన నాయుర్హరణంబు గాలకన్యక యన జర యవనేశ్వరుం డన మృత్యు వతనిసైనికు లన నాధివ్యాధులు ప్రజ్వారుం డనం బ్రాణిహింస యందు శీఘ్రవేగంబు గలిగి శీతోష్ణభేదంబులం ద్వివిధం బైనజ్వరంబు దక్షిణపాంచాలం బనం బితృలోకప్రాపకంబును బ్రవృత్తిరూపకంబును నైనశాస్త్రం బుత్తరపాంచాలం బన దేవలోకప్రాపకంబును నివృత్తిసంజ్ఞికంబు నయినశాస్త్రంబు శ్రుతధరుండన శ్రోత్రంబు నాసురీనామకం బనం బశ్చాద్ద్వారం బైనమేఢ్రంబు గ్రామకం బన సురతసుఖంబు దుర్మదుం డన గుహ్యేంద్రియంబు నిరృతినామకం బైనపశ్చిమద్వారం బన గుదంబు వైశసం బన నరకంబు లుబ్ధకుం డనం బాయువు సంధు లన హస్తపాదంబు లంతఃపురం బన హృదయంబు విషూచి యన మనం బని వెండియు ని ట్లనియె. 853

సీ. అనఘాత్మ వినుము జాయాత్మజు [2]ననుగుణాక్తం బగు మతి బుద్ధితత్త్వ మర్థి
వెలయ నేయేగతి [3]వికృతి సేయుంబడు, నేయే తెఱంగుల నింద్రియములు
వికసించు నాయాయి[4]విధముల దద్గుణాన్వితుండును వరుస దద్వృత్తులకును
ఘనుడు నుపద్రష్టయును దగునాత్మయు, దద్వృత్తులును బలాత్కారమునను
తే. ననుకరింపంగ నర్థిఁ జేయంగఁ బడుట
ననయమును నాత్మమహిమిని ననుసరించు
టయు నెఱుఁగఁ జెప్పి యిట్టు లనియెను మఱియు
జనవరేణ్యునితో యోగిసత్తముండు 854

వ. మఱియు నరదం బన దేహంబు దురంగంబు లన నింద్రియంబు లీషాద్వయం బన సంవత్సరంబునుం దత్కృతవయస్సును జక్రద్వయం బనం బుణ్యపాపకర్మ

1. 'నేకత్రనిర్మితం' వ్రా. ప్ర. 2. అన గుణత్రయ మగు మతి బుద్ధి' వ్రా. ప్ర. 3. 'వివరింపఁ గాఁబడు' వ్రా. ప్ర. 4. వికృతిని బొందు నావిధము' అ. ప్ర.

ద్వయంబు వేణుత్రయం బన గుణత్రయంబు పంచబంధురం బనం బంచప్రాణ బులు రశ్మియన మనంబు సారథి యన బుద్ధి రథికోపవేశస్థానం బన హృదయం బు కూబరంబులన శోకమోహంబులు పంచప్రహరణంబు లనం బంచేంద్రియా ర్థప్రక్షేపంబు పంచవిక్రమం బన రజోగుణం బక్షయతూణీరం బన నవంత వాసనాహంకారోపాధి యేకాదశచమూపతియన యేకాదశేంద్రియంబైన మనం బాసురీవృత్తి యనం బాహ్యవిక్రమంబుపంచేంద్రియంబులచేతమృగయావినో దంబు[1]చందంబున హింసాదులం జేసి పంచవిషయంబు లనుభవించుటయు మృ గయాచరణంబును గా నీప్రకారంబున నుండ జీవుండు దేహంబున స్వప్నసుషు ప్తిజాగ్రదవస్థలయందు నాధ్యాత్మికాధిదైవికాధిభౌతికంబులైన బహువిధదుః ఖంబులం జేసి క్లేశంబుల ననుభవించుచు నజ్ఞానావృతుం డయి వర్షశతంబు నిర్గు ణుం డయ్యును బ్రాణేంద్రియమనోధర్మంబులం దనయందు నధ్యవసించి కామల వంబుల ధ్యానంబు సేయుచు నహంకారమమకారసహితంబు గాఁ గర్మాచరణంబు సేయు చుండు. ౮౫౭

క. పురుషుఁడు నిజప్రకాశతఁ, బరఁగియు నలఘుఁడుఁ బరుండు భగవంతుండున్ గురుఁడును నగు నయ్యాత్మను, బరువడి నెఱుఁగంగ లేక ప్రకృతిగుణములన్.

క. విను మెపుడు దగులు నప్పుడ, యొనరంగ గుణాభిమాని యయి గర్మవశుం డనఁ దగు నాపురుషుఁడు దా, ఘన మగు త్రైగుణ్యకర్మకలితుం డగుచున్.

సీ. ధృతి నొప్పుచున్న సాత్త్వికకర్మమునను బ్రకాశభూయిష్ఠలోకముల భూరి రాజసప్రకటకర్మమున దుఃఖోదర్కలోలక్రియాయాసలోకములను గైకొని తామసకర్మంబునను దమశ్శోకమోహోత్కటలోకములను బొందుచుఁ బుంస్త్రీనపుంసకమూర్తుల, దేవతిర్యఙ్మర్త్యభావములను

తే. గలుగుఁ గర్మానుగుణములు గాఁగ జగతిఁ, బుట్టి చచ్చుచుఁ గ్రమ్మఱఁ బుట్టుచిట్లు దివిరి కామాశయుం డైన దేహి యెప్డు, నున్నతానతపదములఁ బొందుచుండు.

వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 859

మ. ఎనయన్ క్షుత్పరివీడఁ గుంది శునకం బింటింటికిం బోవఁ బూ నినఁ దద్దైవిక మైనదండహతి గాని కాక చౌర్యాన్నమై నను గానీ తగఁ బొందుచందమున నెన్నఁగ దైవయోగంబు పెం పున నీజీవుఁడు దాఁ బ్రియాప్రియములం బొందుం ద్రిలోకంబులన్ 860

చ. గొనకొని యట్టిదుఃఖములకుం బ్రతికారము మానవేంద్ర క ల్గిన విను తత్ప్రతిక్రియ నశించనవృత్తి జనుండు మస్తకం

1. 'న నన్యాయంబునం జేసి' వ్రా. ప్ర. 2. 'గడఁక నొందుచుఁ ద్రిలింగస్వరూపములను' వ్రా. ప్ర.

బున నిడమోహ మూఁపునను గాదె మాకు నశ్వరసౌఖ్య మాత్మఁ బా
యఁ గదే చేపుడుం ద్రివిధతాప భయదుఃఖముఁ బాయఁ జేసెదున్. 861

క. ఘనసౌఖ్యహేతు దుర్గంబున నెక్కి సౌఖ్యకర్మములను చను మాయా
జననము లందు సుఖములు నెడలు గలుగుదు రౌటు దుఃఖసంకటములన్.

వ. సనాతనోత్పత్తికారణంబు గాదని తెలిసియు నిట్లనియె. 863

సీ. నరనాథ వినుము స్వప్నములు చంపంబున, నజ్ఞానవిలసితంబగుటఁ జేసి
తివిరి మిథ్యాభూత దేహాదికంబులు, మాయ నివ గనుచున్న మేటి
కని యంటి కర్మయుక్తంబు లేకున్న, సత్త్వాధికంబైన మనము
వాంఛతో స్వప్నము వర్తింప బుగుసునిఁ, బూని సంగర్భోద్భవంబే నుపాధి

తే. కడన స్వాప్నికసంస్కృతిగనిదు వనట్లు, తత్త్వవిజ్ఞానమున నవిద్యానివృత్తి
దారదేహాదినివృత్తి దగుల కున్నఁ దివుట సంసృతి నా నివర్తింపకుండు.

చ. ఘనపురుషార్థభూత మనుజాకృతిఁ దగునాత్మకు నేనిమిత్తమై
యొనర ననర్థహేతు వనదనూలోచనసంసృతి యుంభవించిన
ట్లనయముఁ దన్నిమిత్తపరిహారగ మట్టి జగన్ముఖంపు నాఁ
దనదినవాసుదేవ పదశతామరసస్ఫుటభక్తి యారయన్. 865

క. పూనినతద్భక్తి సమీచీనగతిం దెలియ సనఘ చిరవైరాగ్య
జ్ఞానకరంబగు భక్తిని, దానము గోవింద పదకథాశ్రయమ యగున్. 866

వ. కావున నది తత్కథాకర్ణనగా నిరతుండు విశ్వాసయుక్తుండు నైనవానికి
సంభవించు మఱియును. 867

క. ధర సాధులు విమలాంతఃకరణులు భగవద్గుణానుకథనశ్రవణ
స్ఫురితస్వాంతులు ఘనులు, [1]వరధిషణులు నైనభాగవతజనులసభన్. 868

క. సంసార మహాత్మకము, ఖరితము లగుమధువిరోధికథ యగుణో
త్కరసురుచిరచరితామృత, పరిపూరితవాహినులను దరయ ప్రీతిన్. 869

క. చూప మలరఁగ శ్రోత్రాంజలులను పానము సేయుపుణ్యులకు క్షుత్తృష్ణా
ఘనభయశోకవిమోహము, లనయంబును సోఁక కుండునవనీనాథా. 870

వ. కావున నిట్టిభాగవతసహవాసంబు లేకయున్నఁ బ్రసనంతన భగవద్భాగవతగుణాభి
వర్ణనకథానుచింతనాదులయందుం బ్రవర్తింపని నాలస్యాదిదోషంబు లొంది
యీజీవలోకంబు సహజక్షుదాదికంబున నుపద్రుతంబై సర్వేశ్వరకథామృత
వాహినియందు రతిం జేయ దిది నిశ్చితం బని మఱియు నిట్లనియె. 871

సీ. పద్మసంభవుఁడును భవుఁడును మనువులు, సమితి దక్షాది ప్రజాపతులును
నైష్ఠికులైన సనకముఖ్యమునులును బులస్త్యుండు భృగువుఁ బులహుఁడుఁ గ్రతువు
నత్రి మరీచియు నంగిరసుండు న, రుంధతీవిభుఁడును రూఢి మెఱయ

1, వరమతులు న్నయినభాగవతనిలయములన్.

బహుపుణ్యులే కడకేగలు గొంగఁ గల బ్రహ్మ, వాదుల సందఱు కే వాకు ...

తే. నేను ను నీశ్వరుఁడనై ... నను సమగ్ర ... విద్యాసమాధివరలి
చారులై యుండియును సర్వసాక్షినై ..., యాశ్వాసని వెదకయు, గానకరిద్ధచరిత.

వ. అది యెట్లంటేని. 873

మ. ఘన విస్తార ... వేదము
న్ననున ... విశ్వం ... ట్లదే ...
భనసామర్థ్య ... నింద ముఖరూ పం ... గా
గని వేద్యా ... భజియించువారలు గనంగా నేర్తురే ... 874

క. విను మాత్మ భావితుండన, నెనసిన భగవంతుఁ డెప్పు కే డెవ్వని ... గిరుఁ
న్నాయము నను గ హింపను, ... జేశ్వర యప్పుడవా ... మహితాత్మకుఁడై.

క. ధీరత నీలోకవ్య, వారంబును వైదికంబు కే నన ... కర్మా
చారములందు విసిష్టిత, మై యూఘఁ దనప్పుబుద్ధి కనర్గ విడుచున్. 876

సీ. కావున రాజేంద్ర కే నీవును బహిమార్గ, [1]రూపంబు లగుచుఁ బ్రకారోచమాన
ములను గర్ణప్రియం బులు ... నప్పుృష్టప, స్తుపులును నైసర్గయాగపవిధికర్మ
ములయందుఁ ... బుద్ధి గావింపకు, మతిఘనస్వాంతు లై కనట్టివారు
పరిగు జనార్దనక ప్రతిపాదకంబైన శ్రుతి గర్మపరముని కే చూపు ...

తే. వారు వేదజ్ఞు ... గారు, యూఢి మతి ... నిత్యస్వరూపభూత
మైనయా ... త్మంబు కనలరు వేద, కలితతాత్పర్యమునియాత్మ కే దెలియ లేరు.

వ. కావునం బ్రాగగ ంబు లైనపర్భలచేత సకలక్షితి ... శరణంబు గావించి
యహంకారయుక్తుండవు ... నవినీతుండవు నై ... ప్రులఁజూపనే కాని కంత్ర
స్వరూపంబును విద్యాస్వరూపంబును ... కర్మవిద్యాస్వరూపంబు లె
ట్టి వనిన, సర్వేశ్వర ... కం జేవి యనియ ... బాస ర్వేశ్వరుని యందు
నేమిట మతి సంభవించు నదియ విద్య యతండె దేహులకు నాత్మయు నీశ్వరుండు
నగు చుండుఁ గావున బురుషులకు క్షేమకరం బైన ... శ్రయంబు దత్పాద
మూలంబ యతండు ప్రియతముండును సేవ్యతముండును నగు చుండ నణుమా
త్రం బయిన దుఃఖంబు లే దట్టియాభగవత్స్వరూపం బెవ్వం డెఱుంగును వాఁడు
విద్వాంసుండును గురుండును హరియు నని చెప్పి వెండియు ని ట్లనియె.

క. అవనీశ యీవిధంబున, భవదీయ ప్రశ్న మిట్లు పరిహృత మయ్యెం
దవిలి యిఁక నొక్క గోప్యము, వివరించెదఁ జిత్తగింపు కే విమలచరిత్రా. 879

సీ. లలి సుమనోవాటికలయందు నల్ప ప్ర, సూనమరందగంధానుమోద
సంచారియును మృగీసహితముఁ దన్ని వేశితచిత్తమును మధుకర వ్రతనినాద
మేదుర శ్రవణానుకమోదితమును బురో, భాగచరన్నిజప్రాణహారి

1. కలితంబు లగుచుఁ బ్రకాశమాన.

దీపితవృకగణాధిష్ఠితకాననలుబ్ధకక్రూరఘనసాయకప్రభిన్న

తే. స్పష్టభాగంబు నై [1]తగ నెడను పృష్ఠ, భీతి వాటిల్ల నొందు దర్శింప నెరవు
గాన కిపవిం జరించుమృగంబుపగిది, భూవరోత్తమ వినవయ్య పురుషుఁ డెపుడు.

వ. అంగనానివాసంబులయందు క్షుద్రతమం బగు కామ్యకర్మపరిపాకజనితం బైన జిహ్వోపస్థాదిసంజనితసుఖలేశంబుల నన్వేషించుచుఁ గామినీయుక్తుండును దన్నివేశితమానసుండును నతిమనోహరవాంఛితవనితాజనాలాపశ్రవణతత్పరచిత్తుండును బ్రత్యహంబున నాయుర్హరణకారిణాహోరాత్రాదికాలపశేషగణనాపరుండును గాక పరోక్షంబునం గృతాంతశరనిర్భిన్నగాత్రుండును నగుచు నీజీవుండు విహరించుచుండుం గావున నీవు నీజీవుని [2]మృగచేష్టితంబుగా విచారించి శ్రోత్రాదులం దున్న [3]శబ్దాదులంబోలె బాహ్యవృత్తు [4]లగుశ్రౌతస్మార్తాదిరూపకర్మంబులను హృదయంబునందు నియమించుచు నసజ్జనయూథవార్తాసహితం బైనగృహాశ్రమంబు విడువుము సకలజీవాశ్రయుం డైనయీశ్వరుని భజియింపు మిట్లు సర్వతోవిరక్తుండవు గమ్మని నారదుండు వలికినం బ్రాచీనబర్హి యిట్లనియె.

క. మునివర భగవంతుండవు, సనుపమవిజ్ఞానసిద్ధిసంపనుఁ డగు నీచే
తను వివరింపంగాఁ దగి, యొసఁగినయీయాత్మతత్త్వ మిట నాచేతన్. ౮౮౨

వ. శ్రుతంబును విచారితంబును నయ్యెఁ [5]గర్మనిష్ఠు లగునుపాధ్యాయు లైనవారలీయాత్మతత్త్వంబు నెఱుంగ రెఱింగి రేని యుపదేశింపరు గావునఁ దత్కృతం బగున మహాసంశయంబు నీచేత నివృత్తం బయ్యెనని వెండియు నిట్లనియె.

సీ. అనఘాత్మ యేమిటియందు నీ యింద్రియవృత్తులు దగఁ బ్రవర్తింప కుండు
టను జేసి బుధులైన ఘనముగ మోహాంతు, రట్టియర్థమునందు నాత్మసంశ
యము గల్గుచున్న దది యెట్టి దనినను, బురుషుఁ డేదేహమునను జేసి
కర్మముల్ సేసి తత్కార్యంబు నీలోకమందునే విడిచి తా నన్యదేహ

తే. మర్థితో ఘటియించి లోకాంతరమునఁ
బొంది తత్కర్మఫలమును బొందు ననుచు
బ్రకటముగ వేదవేత్తలు వలుకుచుందు
రన్న నది యెట్లు విన నుపపన్న మగును.

వ. అదియునుం గాక యాచరితం బైనకర్మంబు తత్క్షణంబ వినష్టం బగుటం జేసి దేహాంతరలోకాంతరభావి యైనఫలం బెట్లు సంభవించు ననినఁ బ్రాచీనబర్హికి నారదుం డిట్లనియె నరేంద్రా స్వప్నావస్థయందు లింగశరీరాధిష్ఠాత యైనజీవుండు జాగ్రద్దేహాభిమానంబు విడిచి తాదృశంబ కాని యతాదృశంబ కాని యైన శరీరాంతరంబు నొంది మనంబునందు సంస్కారరూపంబున నాహితం బైనక

1. మనంబునను, 2. యొక్కమృగ, 3. నదులంబోలె 4. లు ధరియించుచు నీచిత్తంబునందు నియ, 5. నిష్ఠోపదేష్ట లైనవారు.

ర్మంబు ననుభవించుచందంబునం బురుషుం డేలింగశరీరంబునం జేసి కర్మంబు నాచరించు నాలింగశరీరంబున లోకాంతరంబున దేహవిశేషంబు నొందక తత్ఫలం బనుభవించు నదియుం గాక దారప్రతిగ్రహాదులయందు స్థూలదేహంబునకుం గర్తృత్వంబు గల దంటివేని సహంకారమమకారయుక్తుం డయినపురుషుండు మనంబునం జేసి యేయే దేహంబు పరిగ్రహించు నాయాదేహంబున సిద్ధం బైన కర్మం బాజీవ్యం డనుభవించు నట్లు గాకున్నఁ గర్మంబు పునర్భవ కారణం బగుట యుపపన్నంబు గాకుండుఁ గావున మనఃప్రధానం బైనలింగ శరీరంబున కేకర్తృత్వం బుపపన్నం బగు నని వెండియు నిట్లనియె. 885

క. క్షితి నుభయేంద్రియకర్మస్థితు లనుభవ మందఁబడినక్రియఁ జిత్తముఁ గదిశ్
ధృతిఁ జిత్తవృత్తులను లక్షిత మగుఁ దత్పూర్వదేహకృతకర్మంబుల్. 886

వ. అది యెట్లనిన నీదేహంబునం జేసి యేరూపంబు నేప్రకారంబున నెప్పు డెచ్చట నగు నది యననుభూతంబును నదృష్టంబును నశ్రుతంబును నైయుండు నట్టిది యొకానొకకాలంబున వాసనాశ్రయుం డయినపురుషునకుఁ (దదనుభవాదియుక్తం బగు) పూర్వదేహంబున ననుభూతంబును దృష్టంబును శ్రుతంబును నని విశ్వసింపు మీమనంబున ననుభూతార్థంబు గోచరింపఁ జాల దీమనంబె పురుషులకు శుభాశుభనిమిత్తంబు లైనపూర్వాపరదేహంబులం బ్రకాశింపం జేయుచుండు నీమనంబునం గా నదృష్టంబు నశ్రుతంబు నైనయర్థంబు స్వప్నాదికమందుం దోఁచు నంటి వేని నది దేశకాలక్రియాశ్రయం బని తలంపం దగు నీసమస్తవిషయంబులుఁ గ్రమానురోధంబున మనంబునం జేసి భోగ్యంబు లగు నని మఱియు నిట్లనియె. 887

చ. సుమహితశుద్ధసత్త్వగుణశోభితమూర్తి సరసీరుహోదరో
త్తమగుణచింతనాపరము ధన్యము నైనమనంబునందు భూ
రమణ సుధాంశునందు నుపరాగముచే దివిఁ దోఁచు రాహుచం
దమునను గోచరం బగు నుదారత నీయఖిలప్రపంచమున్. 888

వ. అని వెండియు నిట్లనియె లింగదేహమునకుఁ గర్తృత్వభోక్తృత్వంబులు స్థూలదేహద్వారకంబు లగుటం జేసి స్థూలదేహవినాశంబు గలుగక జీవునకుఁ గర్తృత్వభోక్తృత్వంబులు లేకుండుటం జేసి ముక్తి గలుగు నంటి వేని నీస్థూలదేహసంబంధంబు జీవునియందు బుద్ధిమనోమాత్రార్థగుణప్రత్యాహారూపాదిలింగశరీరభంగపర్యంతంబు గలుగుచుండును సుషుప్తిమూర్ఛాదులయందు (నిష్టవియోగాదిదుఃఖమందు) సహంకారంబు గలిగి యుండు నది యింద్రియోపహతిం జేసి యమావాస్యయందలిచంద్రుండునుంబోలెఁ దరుణపురుషునకు గర్భబాల్యావస్థలయందు నింద్రియపౌష్కల్యంబు లేకుండుటం జేసి యేకాదశేంద్రియస్ఫురణసమర్థం బైనయహంకారంబు (గర్భాదులకుఁ) బ్రకాశింపనిచందంబునం దోఁపఁ

కుండుఁ గావున స్థూలదేహవిచ్ఛేదకంబు లే కుండుటం జేసి వస్తుభూతార్థంబు లే
కున్న యీసంసారంబు (విషయంబులయం దాసక్తుం డగుజీవునకు) స్వాప్నికాన
ర్థాగమనంబునుంబోలె నివర్తింప దీతీరునఁ బంచతన్మాత్రాత్మకంబును (త్రిగుణా
త్మకంబును) షోడశవికారయుక్తంబును నయినలింగశరీరంబు నధిష్ఠించి చేతనా
యుక్తుం డైనజీవుం డని చెప్పంబడు మఱియును. 889

సీ. తివిరి యప్పురుషుండు దేహంబునను జేసి, యానయంబుఁ బెక్కు దేహాంతరముల
సంగీకరించుచు నవి విసర్జించుచు, సుఖదుఃఖభయమోహశోకములను
[1]బొలుపొందుతద్దేహములనె పొందుచు నుండు, నదియెట్లు లన్నను నగ్రభాగ
తృణమూఁదమఱిపూర్వతృణపరిత్యాగంబు, గావించుతృణజలూకయును బోలె
ఆ. జీవుఁ డవనిఁ గొంత జీవించి మ్రియమాణుఁ, డగుచు నొండుదేహ మర్థిఁ జెంది
కాని పూర్వ మైనకాయంబు విడువఁడు, గాన మనమె జన్మకారణంబు. 890

తరలము. నరవరోత్తమ యట్లు గాన మనంబె జీవుల కెల్ల సం
సరణకారణ మట్టికర్మవశంబునన్ సకలేంద్రియా
చరణుఁ డౌట నవిద్య గల్గును సంతతంబు నవిద్యచేఁ
బరఁగుటన్ బహుదేహకర్మనిబంధముల్ గలుగుం జుమీ. 891

చ. విను మది గాన భూవర యవిద్య లయించుటకై రమాపతిన్
ఘనజననస్థితిప్రళయకారణభూతుఁ బయోజపత్త్రలో
చనుఁ బరమేశు నీశ్వరుని సర్వజగంబుఁ దదాత్మకంబు గాఁ
గనుఁగొనుచుం దదీయపదకంజము లర్థి భజింపు మెప్పుడున్. 892

క. అని యీగతి భగవంతుం, డనఘుఁడు ఘనభాగవతుఁడు నగునారదుఁ డా
ఘనునకు జీవేశ్వరగతి, ఘనకృప నెఱిఁగించి సిద్ధగతిఁ జనినయెడన్. 893

సీ. రాజర్షి యైనట్టిప్రాచీనబర్హి దాఁ, దగఁ బ్రజాపాలనార్థంబు సుతుల
ధరకు నియోగించి [2]తపము సేయుటకునై, కపిలాశ్రమంబున కపుడు వోయి
యచ్చట నియతి నేకాగ్రచిత్తుండును, ముక్తసంగుండును భూరిధైర్య
యుక్తుండు నగుచు సద్భక్తియోగంబున, ననఘ గోవిందపదారవింద
తే. చింతనామృతపానవిశేషచిత్తుఁ, డగుచు విధిరుద్రముఖ్యుల కంద రాని
యవ్యయానందమయపదమం దెనప్పు, డనుచు మైత్రేయముని విదురునకుఁ జెప్పి

వ. వెండియు నిట్లనియె నిట్లు ముకుందయశంబునం జేసి భువనపావనంబు మనశ్శుద్ధి
కరంబు సర్వోత్కృష్టఫలప్రదాయకంబు దేవర్షివర్యముఖవినిస్సృతంబు నైన
యీయధ్యాత్మపారోక్ష్యంబు నెవ్వాఁడు పఠియించు నెవ్వాఁడు విను నట్టివారు
లింగశరీరవిధూననంబు గావించి ముక్తసమస్తబంధు లయి (విదేహకైవల్యంబు
నొంది) సంసారంబునందుఁ బరిభ్రమింప రని మైత్రేయునకు విదురుం డిట్లనియె.

---

1. 'పురుషుండు తద్దేహ. 2. దాఁదపోరూపంబుఁ, బూని కపిలాశ్రమమునకు నేఁగి' బ్రాం.ప్ర.

క. మునినాథ[1] ప్రచేతసులా, ఘనమగు రుద్రోపదిష్టకమలోదరకీ
ర్తనమున నేగతిఁ బొందిరి, వనజాక్షుఁడు సంతసింప వారసఘాత్మా. 896

ప్రచేతసులతపంబునకు భగవంతుఁడు మెచ్చి వరంబు లిచ్చుట.

తే. కడఁగి మఱి వారు యాదృచ్ఛికముని జేసి, హరికి నిత్యప్రియుండ గుహాత్ముఁ గాంచి
[2]యతనివలని యనుగ్రహమంది మోక్ష, మందిరనిచెప్పఁదనిశ్చయంబు మఱియు.

క. హరిదర్శనపూర్వంబిహ, పరలోకములందు నానృపాలతనయులు లా
దటు నేఫలముల నందిరి, యెఱిఁగింపు మటన్న నమ్మునీంద్రుఁడు పలికెన్. 898

క. విను జనకాదేశము ముద, మునఁ దాల్చి నృపాత్మజులు సముద్రోదరమం
దనుపమజపయజ్ఞంబున, నొనరఁ దపం బూని ముదము నొందుచు నుండన్.

క. పదివేలేఁడులు నిష్ఠను, వదలక తప మాచరింప వారల కర్థిన్
సదయాంతరంగుఁ డభయప్రదుఁడు సనాతనుఁడు నైనపద్మోదరుఁడున్. 900

క. అనుపమశాంతములగు నిజ, తనురశ్ములచే నృపాలతనయతపోవే
దనలు శమింపఁగఁ జేయుచు, ననయముఁ బ్రత్యక్షమయ్యె నచ్యుతుఁ డంతన్.

సీ. ఘనమేరుశృంగసంగతనీలమేఘంబు, నెఱి గరుడస్కంధనివసితుండు
గమనీయనిజదేహకాంతివిపాటిత, భీలాఖిలాశాంతరాళతముఁడు
సుమహితాష్టాయుధసుమనోమునీశ్వర, సేవకపరిజనసేవితుండు
మండితకాంచనకుండలరుచిరోప, లాలితవదనకపోలతలుఁడు

తే. చారునవరత్నదివ్యకోటీరధరుఁడు, కౌస్తుభప్రవిలంబమంగళగళుండు
లలితపీతాంబరప్రభాలంకృతుండు, హారకేయూరవలయమంజీరయుతుఁడు.

క. లలితాయతాష్టభుజకుం, డలమధ్యస్ఫురితరుచివిడంబితలక్ష్మీ
లలనాకాంతిస్స్పర్ధా, కలితలసద్వైజయంతికాశోభితుఁడున్. 903

క. సురగరుడయక్షకిన్నర, నిరుపమజేగీయమాననిఖిలాశాసం
భరితయశోమహనీయ, స్ఫురణుం డగు నప్పురాణపురుషుం డెలమిన్. 904

క. కరుణావలోకనంబుల, నిరవొంద నృపాలసుతుల నీక్షించి రమా
వరుఁ డంబుదగంభీరమధురభాషలఁ బలికెఁ బ్రియము మూఁకొనుచుండన్. 905

తే. తాపసోత్తములగు ప్రచేతసులు వేడ్కఁ, వినుఁడు మీరలు సౌహార్దమున నభిన్న
ధర్ములగుట భవత్సౌహృదమున కేను, జాలఁ బరితోష మందితి సమత నేఁడు.

క. అనయము మీ మనోరథ, మొనరింతు నెఱుంగఁ బలుకుఁ డుత్తములగు మి
మ్మనుదినము నెవ్వఁడు సుఖశయనుఁడై మదిలోనఁ దలఁచు నానరుఁ డెపుడున్.

క. భ్రాతృజనసౌహృదంబును, భూతదయాగుణము విమలబుద్ధియు సుజన
ప్రీతియుఁ గల్గి సుఖించును, వీతసమస్తాఘుఁ డగుచు విశ్వములోనన్. 908

---

1. ప్రచేతసులు; 'ప్రచేతస్కులు' అనియే పాఠ ప్రయోగము. 2. అతనిచేననుగ్రహీతు
లై యఱరుమోక్ష.

వ. మఱియు రుద్రగీతం బయిన మదీయ స్తవం బెవ్వ రనుదినంబును స్తోత్రంబు సేయుదురు వారల కభిమతవరంబులుఁ శోభనకరం బగు ప్రజ్ఞయు నిత్తు మీరలు ముదన్వితు లై జనకాదేశం బంగీకరించుటం జేసి మీకీర్తిలోకంబుల విస్తరిల్లు మీకు ననూన బ్రహ్మగుణుండు నాత్మసంతతిం జేసి లోకత్రయపరిపూర్ణగుణాకరుండు నైన పుత్త్రుండు సంభవింపం గలం డు కండుమహామునితపోవినాశార్థంబు గా నింద్రప్రేషిత యగు ప్రమ్లోచ యను నప్సరస గర్భంబు దాల్చి యమ్మునీంద్రుని వీడ్కొని దివంబునకు జనుసమయంబున నప్రసూత యై తత్పుత్త్రిని వృక్షంబు లందుఁ బెట్టి చనిన. 909

సీ. ఆశిశు వపుడు పేరాఁకలిచేఁ గుంది, వావిచ్చి బిట్టు వాపోవు చుండ
నాలించి యటకు రాజైన సోముఁడు వచ్చి, వల నొప్ప నవసుధావర్షి యైన
యాత్మీయతర్జని నర్థిఁ బానమ్ము సేయింపంగఁ బెరిగి యక్కన్య యిందువదనఁ
గన్య వరారోహ నొగడఁగ మారిష యను, చెలువఁ బుణ్యంబు ప్రాచీనబర్హి

తే. [1]యన్నృపునిచేఁ బ్రజావిసర్గావసరము
నందు వేడ్కఁ దదాదిష్టు లైన మీర
లందఱును నెయ్యమున వివాహంబు గండ్ర
యని సరోరుహానయనుఁ డిట్లనియె మఱియు. 910

వ. అనఘాత్ములారా యభిన్నధర్మశీలనాముల రయిన మీకు సంజాతకు నాసుమధ్య యైనకన్య యభిన్నధర్మశీలయు భవదర్పితాశయయు నయినభార్యయగు మీర లప్రతిహతతేజస్కులరై దివ్యవర్షసహస్రంబులు భౌమదివ్యభోగంబులు మదనుగ్రహులై యనుభవించెద రంత నాయందు లభక్తిం జేసి నిర్మలాంతఃకరణు లై యీ భోగంబులు నిరయప్రాయంబులు గాఁ దలంచి మదీయస్థానంబు నొందెద రని వెండియు నిట్లనియె. 911

చ. అరయ గృహస్థు లయ్యును మదర్పితకర్ములు నస్మదీయసుం
దరచరితామృతశ్రవణతత్పరమానసయాతయాములుఁ
సరసగుణాఢ్యులై తనరుసాధుల కీగృహముల్ దలంప దు
ష్కరభవబంధహేతువులు గావు నృపాత్మజులార యెన్నఁడున్. 912

వ. అది యెట్లంటి రేని 913

చ. అనుపమబ్రహ్మవాదు లగునంచితయోగిజనానుగీయమా
ననిజకథాసముత్సుకుఁ డనం దగునేను [2]మదీయులం దనూ
తనము గ నుందుఁ గావున నుదారత వారికి నీగృహావళుల్
ఘనభవబంధహేతువులు గా విది యంతయు నిక్క మారయన్. 914

క. సరసుఁడ నగునన్నుఁ బొందిన,పురుషులు ఘనశోకమోహహర్షామోదంబులఁ బొం

---

1. 'రాజుచేతఁ బ్రజావిసర్గంబులందుఁ, బూని వేడ్క, 2. దదీయులం.

దరఁగావున [1]నెనయఁగను ద్రిపురుషాధీశ్వరుఁడ బ్రహ్మభూతుఁడ నగుదున్.

వ. అని యిట్లు వలుకు చున్న పురుషార్థభాజనుం డగుజనార్దను దర్శించి తద్దర్శనవిధ్వస్తరజస్తమోగుణు లయిన ప్రచేతసులు. 916

చ. కరసరసీరుహంబు లెసఁగం బెసఁగన్ ముకుళించి గద్గద
స్వరములఁ జేసి యి ట్లనిరి సర్వశరణ్యు నగణ్యు నిందిరా
వరు నజితు న్ననంతు ననవద్యచరిత్రుఁ బవిత్రు నచ్యుతుం
బరుఁ బరమేశు నీశు భవబంధవిమోచనుఁ బద్మలోచనున్. 917

సీ. కేశవ సంతతక్లేశనాశనుఁడవు, కోరి మనోవాగగోచరుఁడవు
నిద్ధమనోరథహేతుభూ[2]తోదార,గుణనాముఁడవు సత్త్వగుణుఁడ వఖల
విశ్వోద్భవస్థితివిలయార్థధారిత,విపులమాయాగుణవిగ్రహుఁడవు
మహితాఖిలేంద్రియమార్గనిరధిగత,మార్గుఁడ వతిశాంతమానసుఁడవు

తే. తవిలి సంసార[3]హారిమేధస్కుఁడవును, దేవదేవుఁడవును వాసుదేవుఁడవును
సర్వభూతనివాసివి సర్వసాక్షి, వైననీకు నమస్కార మయ్య కృష్ణ. 918

వ. మఱియును. 919

ఉ. తోయరుహోదరాయ భవదుఃఖహరాయ నమో నమః పరే
శాయ సరోజకేసరపిశంగవినిర్మలదివ్యనవ్యవ
స్త్రాయ పయోజసన్నిభపదాయ సరోరుహమాలికాయ కృ
ష్ణాయ పరాపరాయ సుగుణాయ సురారిహరాయ వేధసే. 920

వ. అని వినుతించి. 921

చ. కమలదళాక్ష దుఃఖలయకారణ మై తగుతావకీనరూ
పము ననివార్యదుర్భరవిపద్దశ దుఃఖము నొందుమాకు నీ
సుమహితసత్కృపాగరిమఁ జూపుటకంటెను నుగ్రహంబు లో
కమునఁ దలంప నొం డొకటి గల్గునె భక్తఫలప్రదాయకా. 922

ఉ. భూరిశివేతరాపహవిభుత్వసమేత మహాత్మ దీనర
క్షారతి నొప్పునీవు చిరకాలమునన్ సుఖవృత్తి వీరు మా
వార లటంచు బుద్ధి ననవద్య తలంచినయంతమాత్రస
త్కారమె చాలు న ట్లగుట గా కిటు సన్నిధి వైతి వీశ్వరా. 923

చ. అరయఁగ క్షుద్రభూతహృదయంబులయందుల నంతరాత్మ వై
తిరముగ నుండునీవు భవదీయపదాంబురుహద్వయార్చనా
పరమతు లైనమాకు శుభప్రదభూరిమనోరథంబు లీ
వెఱుఁగవె భక్తలోకహృదయేప్సితదాయక ముక్తినాయకా. 924

సీ. అయినను విను సరోజాయతలోచన, తగుమోక్షమార్గప్రదర్శకుఁడవుఁ

---

1. నే నింద్రియపుర. 2. తాధార, 3. హరణచేతస్కుఁడవును.

బురుషార్థభూతవిస్తరుఁడవు నగునీవు, దగిలి ప్రసన్నుఁడ వగుట మాకు
సర్వసుసంభోష్ట మైనవరం బయ్యె, నైనను నాథ పరాపరుండ
వైన నిన్నొక్కవరం బర్థింతు మనినను, భువిఁ దేవకీవిభుఁడు లెస్స

తే. నంత మెఱుఁగంగ స్వామి యనంతుఁ డనుచుఁ
బలుకుదురు నిన్ను నది గాన పరమపురుష
యేవరం బని కోరుదు మేము దప్పి
గొన్న బాలకుఁ డబ్ధినీ ళ్లెన్ని గ్రోలు. 925

వ. అదియునుం గాక. 926

ఉ. పూని భవత్పదాంబురుహమూలనివాసుల మైతి మేము మే
ధానిధి నీవిలోకనము దక్కఁగ సత్యముఁ గోర నేర్తుమే
మానితపారిజాతకుసుమస్ఫుటసౌరభషండగంధశో
భానవశాలి యైనమధుపంబు భజించునె యన్యపుష్పముల్. 927

చ. హరి భవదీయమాయ నభయంబును జెందిన నేము నిచ్చలుం
గర మనురక్తి నేటికిఁ దగంగా భవకర్మల మై ధరిత్రిపైఁ
దిరుగుదు మంతదాఁక భవదీయజనంబులతోడిసంగతిన్
గురుమతి జన్మజన్మములకుం సమకూరఁగఁ జేయు మాధవా. 928

మ. కమలాధీశ్వర తావకీనపదభక్తవ్రాతసంసర్గలే
శముతోడన్ సరిగాఁ దలంప మోక్షమున్ స్వర్గాపవర్గాదిసౌ
ఖ్యాలం బన్నియు నీను మానసమున నగు నీకథానుంబులం జెప్ప నే
ల మునిప్రస్తుతపాదపద్మ సుజనాళీలాపానుమోదాశ్రయా. 929

వ. మఱియు భగవద్భక్తసంగంబులయందుఁ దృష్ణాప్రశమనంబు లైన సత్కృష్ణకథలు
చెప్పఁబడుట(చేత భూతంబుల)యందు వైరంబును లేకుండు నని. 930

చ. వనమాలి ముక్తసంగు లగువారు నుతింపఁ దనర్తు వీవు గా
వున నిలఁ బుణ్యతీర్థముల [1]నొప్పఁ బునీతము సేయఁ బూని య
ర్థిని బదచారులై ధరఁ జరించు భవత్పదభక్తసంగముం
బనుపమభూరిసంసృతిభయస్థునిబుద్ధి రుచింపకుండు నే. 931

వ. కావున. 932

చ. వనరుహపత్త్రలోచన భవత్సఖుఁ డైనసుధాంశుమౌళితో
డనిమిషమాత్రసంగతిఁ గడింది వ్రణంబును దుశ్చికిత్సము
న్ననుభవకుష్ఠరోగమున కర్మిలి వైద్యుఁడ వైన నిన్ను నే
మనయముఁ జూడఁ గంటిమి కృతార్థుల మై తగ మంటి మీశ్వరా. 933

వ. దేవా మదీయస్వాధ్యాయాధ్యయనంబులును గురుప్రసాదంబును విప్రవృద్ధాను

1. 'బోలఁ బవిత్రము' అ. ప్ర.

వర్తనంబును నార్యజన సమస్కరణంబును సర్వభూతానసూయయు నన్నువిరహి
తంబు గా ననేకకాలం బుదకంబులయందు సుతప్తంబయినతపంబు సేయుటయు
విని యన్నియును బురాణపురుషుండ వైన భవదీయపరితోషంబుకొఱకు నగుం
గాక యని విన్నవించెద మని వెండియు ని ట్లనిరి. 934

మ. మనుపద్మాసనధూర్జటి ప్రముఖధీమంతుల్ తపోజ్ఞానస
త్త్వనిరూఢిం దగువారు నీమహిమముల్ వర్ణింపఁ బారం బెఱుం
గనివా రయ్యును నోపినంత వినుతుల్ గావింతు ర ట్లేనే
మును ని న్నర్థి నుతింతు మీశ వరదా[1] బుద్ధ్యాదిమూలంబు గన్. 935

వ. అని మఱియు సముండవు నాదిపురుషుండవు (బహుండవు బుద్ధుండవు వాసుదేవుం
డవు) సత్త్వమూర్తివియు భగవంతుండవు నైననీకు నమస్కరించెదము (అని
యిట్లు ప్రచేతసులచేత నుతింపబడి శరణ్యవత్సలుండగు హరి సంతుష్టాంతరంగుం
డై వారలకోరినయట్లు వరంబు లిచ్చిన.) 936

తరలము. అనుచు నాన్నృపనందనుల్ మధురమార సన్నుతిఁ జేయఁగాఁ
మనములోఁ బరితోష మంది రమామహాద్రీశుఁడు భక్తపా
లనకరుండు తదీయదర్శనలాలసాత్మక లాత్మలం
దనివి సాలక చూడ నాత్మ పదంబు కేఁగె రయంబునన్. 937

వ. తదనంతరంబ ప్రచేతసులు భగవదాజ్ఞ శిరంబుల ధరియించి సముద్రసలిలనిర్గతు
లయి. 938

క. భూరిసమున్నతినాక, ద్వారనిరోధంబు గాఁగఁ దగఁ బెరిఁగినయా
భూరుహసంపిహితాఖిల, ధారుణి నీక్షించి రాజతనయులు వరుసన్. 939

చ. ఘనకుపితాత్ములై విలయకాలభయంకరహవ్యవాహులో
చనగతి నుగ్రులై ధరణిచక్రము సర్వసుధారుహంబు గా
ననయముఁ జేయఁ బూనిన జనాధిపసూనులమోముఁదమ్ముల
న్ననలసమీరముల్ జనన మంది కుజంబులఁ గాల్పఁ జొచ్చినన్. 940

క. నలినభవుఁ డామహీజ, ప్రళయముఁ గని వచ్చి ధరణిపాలతనూజా
తుల మధురోక్తుల నుపశాం,తులఁ గావించుచును నయముఁదూఁకొనఁ బలికెన్.

వ. అట్లు పలికి వారల నుపశమితక్రోధులం జేసినయనంతరంబ. 942

సీ. అవశిష్టధరణీరుహంబులు భయమంది, తివిరి చతుర్ముఖాదేశమునను
మారిష యనుసతీమణిఁ దమకూఁతును, నా ప్రచేతసులకు నర్థి నిచ్చె
నాసరపాలకసూనులు దఱున, కరయంగ [2]మునీశ్వరాపరాధ
మునఁ బ్రాప్తమైనట్టిజనపాలజన్మంబు,నకుఁ గారణం బైనసలినయన

తే. నాదరంబునఁ గమలజునాజ్ఞఁ జేసి, కడఁక దీపింప విధివత్ప్రకారమునను

1. బుద్ధ్యానుసారంబు గన్. 2. ముని సజ్జనాపరాధ.

నరుస నందఱుం గూడి వివాహ మైరి, గశవ వచ్చునె దైవసంకల్ప మెందు.

క. కలదే జగతిం బదుగురు నృపులకు నొక భార్య యొందుఁ బొసగునె వినఁగా నలినోదరఘనమాయా, కలితాద్భుతములు సతులు గావింపఁ దగున్. 944

వ. అంతఁ జాక్షుషమన్వంతరంబున దైవచోదితుం డై యిష్టప్రజాసర్గంబు గావించుచుఁ బ్రసిద్ధుం డైనదక్షుండు పూర్వదేహంబు గాలవిద్రుతంబుగాఁ బ్రచేతసులకు నమ్మారిష యనుభార్యయందు సంభవించి నిజకాంతిం జేసి సమస్తతేజోధనుల తేజంబును బిహితంబుగాఁ జేయుచుఁ గర్మదాక్ష్యంబున దక్షుం డనునామంబు వహించి బ్రహ్మచేతం బ్రజాసర్గరక్షయందు నియోగింపఁబడి మరీచ్యాదులం దితరవ్యాపారంబులందు నియోగించి యుండె నంత. 945

సీ. ఒనరఁ బ్రచేతసు లుత్పన్నవిజ్ఞాను, లగుచు వేగంబ నారాయణోక్తిఁ దలఁచుచు నాత్మసందనుఁ డగు నిజభార్య, నిడి వనవాసులై కడఁగి మున్ను జాబాలి యనుమునీశ్వరునాశ్రమం బైన, భూరిపశ్చిమవార్ధితీరమునను సర్వభూతాత్మవిజ్ఞానంబు గలయాత్మ, ఘనవిషూర్ధ్వకృతసంకల్పు లైరి

తే. యంత నచటికి సమ్మోదమతిశయిల్ల, నరసురాసురయక్షకిన్నరవరేణ్యమాననీయోన్నతసంపూజ్యమానుఁ డైన, నారదుండు వివేకవిశారదుండు. 946

వ. చనుదెంచి నిర్జితప్రాణమనోవాగ్దర్శనులును జితాసనులును శాంతులును వనసు నవిగ్రహులును నిర్మలం బైనపరబ్రహ్మంబునందు నియోజితం బైనయంతఃకరణంబు గలవారును నైన రాజనందనులకడ నిలిచిన. 947

క. చనుదెంచిన నారదమునిఁ, గనుఁగొని నృపసుతులు లేచి కౌతుక మొప్పన్ వినమితులై సముచితపూ, జనములఁ బరితుష్టుఁ జేసి సద్వినయమునన్. 948

చ. అనఘ మునీంద్రచంద్ర భవదాగమనంబు సమస్తలోకశో
భన మగు నస్మదీయ ముగుభాగ్యవశంబున నేఁడు విశ్వపా
వన నినుఁ జూడఁ గంటిమి మునీశ్వర భవద్భ్రమణంబు లోకలో
చనగతివోలెఁ బ్రాణులకు సర్వభయాపహరంబు గావునన్. 949

వ. అని మఱియు ని ట్లనిరి. 950

సీ. అనఘాత్మ భగవంతు లైన కేశవవాము, దేవులచే నుపదిష్ట మైన యాత్మతత్త్వంబు గృహాస్థుల మగుమాకు, ననయంబు విస్మృతం బయ్యెనట్టి కలితతత్త్వార్థప్రకాశకంబును భూరి, తరళసంసారాబ్ధితారణంబు నై కర మొప్పారునాత్మతత్త్వము నేఁడు, చిరదయామతిఁ బ్రకాశింపఁజేయు

తే. మని ప్రచేతసు లర్థిఁ బల్కినఁ జెలంగి, భగవదాయత్తచిత్తుండు భవ్యగుణుఁడు నఖిలలోకవిహారుండు నైనయట్టి, నారదుఁడు పల్కె నారాకుమారులకును.

సీ. చర్చింప నరుల కేజన్మకర్మాయుర్మ, నోవచనంబులు దేవదేవుఁ డఖిలవిశ్వాత్మకుం డైన గోవిందుండు, విలసిల్లుభక్తి సేవింపఁబడును

నవియ పో జన్మకర్మాయుర్మనోవచనములను ధరణి నెన్నంగఁ దగును
వనరుహనాభసేవారహితము లైన, జననోపనయనదీక్షాకృతంబు

తే. లైనజన్మంబు లేల దీర్ఘాయు వేల, వేదచోదిత యాగుకర్మవితతి యేల
జపతపశ్శ్రుతవాగ్విలాసంబు లేల, మహితనానావధానసామర్థ్య మేల. 952

వ. మఱియు నానావిధహితం బైనయింద్రియపాటవంబును నిపుణ మైనబుద్ధియుఁ బ్రాణాయామాదియోగంబును దేహాదివ్యతిరిక్తాత్మజ్ఞానంబును సన్న్యాసాధ్యయనంబులును దక్కిన వ్రతవైరాగ్యాదిశ్రేయస్సాధనంబులును నేల సర్వేశ్వరుండును సమస్తశ్రేయస్స్వరూపుండును సమస్తశ్రేయోవధిభూతుండును సర్వభూతావాసుండును సర్వభూతాత్మప్రదుండును సర్వభూతప్రియుండును (సర్వవ్యాపకుండునుం) గావున. 953

మ. కమలాధీశ్వరుఁ బూజ సేయుట సమగ్రప్రీతిఁ బ్రాణోపహా
రము సర్వేంద్రియతృప్తిహేతువును సర్వాత్మోజమూలాభిషే
కము శాఖాభుజపుష్టిదంబు నగు రేఖన్ సర్వదేవార్హణ
క్రమ మై యొప్పు ధరావరేణ్యసుకులాగ్రా బుద్ధి నూహించినన్. 954

వ. అదియునుం గాక. 955

క. పెను పగువర్షాకాలం,బున దిననాయకునివలనఁ బొడమినసలిలం
బనయముఁ గ్రమ్మఱ గ్రీష్మం,బున సూర్యునియందుఁ జెందుపోలిక మఱియున్

క. ధరణిఁ జరాచరభూతము, లరయఁగ జనియించి యందె యడఁగినపగిదిన్
హరిచేఁ బుట్టినవిశ్వము, హరియందె లయంబు నొందు నదియెట్లన్నన్. 957

మ. [1]అరు దానభ్రతమః ప్రభల్ మును నభంబం దొప్పఁగాఁ దోఁచి క్ర
మ్మఱ నీక్షింపఁగ నందె లేనిగతి బ్రహ్మంబందు నీ శక్తులుం
బరికింపం ద్రిగుణప్రవాహము ననల్పంబు లై క్రమ్మఱన్
విరతిం బొందుచు నుండుఁ గావున హరిన్ విష్ణున్ భజింపం దగున్. 958

వ. మఱియును సమస్తదేహులకు నాత్మయు (నిమిత్తభూతుండును) నద్వితీయుండును శశ్వత్ప్రకాశుండును బ్రధానపురుషుండును స్వతేజోవిధ్వస్తగుణప్రవాహుండును (మానసబుద్ధిసుఖేచ్ఛాద్వేషాదివికల్పరహితుండును సగుణుండును దేహాత్మభ్రమనివృత్త్యుపలభ్యుండును నాదిమధ్యాంతరహితుండును నిత్యానందస్వరూపుండును సర్వజ్ఞుండుఁ) బరమేశ్వరుండును నైననారాయణు నభేదబుద్ధిం జేసి భజింపుఁడు తండు సర్వభూతదయయు నెంతమాత్రంబు సంభవించు నంత మాత్రంబున సంతుష్టుం డగుటయును సర్వేంద్రియోపశాంతియు ననునీగుణంబులు గలిగినయెడ సంతుష్టుం డగు నని వెండియు నిట్లనియె. 959

చ. చతురత నట్టియీశ్వరుఁడు సజ్జనలోకనిరస్తసర్వకా

1. అరయ న్నభ్రతమః ప్రకాశల నభం.

మితవిషయులగుచు ... శ్రీభగవానుఁ జేసి సన్నిధా
పితుఁ డగుచుఁ దయాళుగంభీరగుణంబులఁ జాల నొప్పి యా
శ్రితజనపాలనత్వమును జేకొని పాయక యుండు నిచ్చలున్. 960

క. శ్రుతధనకులకర్మ ... స్తవములఁ జేసి సజ్జన ప్రతతికి సం
తతమును నగ్గొనరింపకు, హితు లర్థిం జేయుపూజ మతిఁ గొనఁ డెంతయున్. 961

వ. అది యెట్లనిన. 962

సీ. వల నొప్పఁ ... ర్థించునిం ద్రాదికామితమణిఁ దదాశ్రితజనులకు
ధృతి ననువర్తింపు ... నేఁ డమ్ముఖ్యులు, నే ననువర్తింప నెప్పు డాత్మ
నిత్యస్వతంత్రు ... భక్తవరదుఁడు, దీనవత్సలుఁడునై నయట్టి
పురుషోత్తముని జగత్పరిపూర్ణు సర్వేశ్వరు, నారాయణుని చిదానందమయుని

తే. సజితు నచ్యుతుఁ బుండరీకాయతాక్షుఁ దవిలి సేవింపఁ దగునని తథ్యగతిఁ జ్ఞా
నపురుషుం ... జాటుదురు వినుఁడు రాజకుమారులార. 963

వ. అనిమఱియు నిట్లనియె భవదీయవంశధుర్యుండు చిత్రరథుం డను నగుధ్రువుండు
సపత్నీమాతృవాగ్బాణాభిన్నహృదయుండై పంచవర్షార్భకుం డగుచుఁ దపోవనం
బున కరుగునపుడు మార్గంబున నాచే నుపదిష్టంబైన క్రమంబున భగవంతుం
డగు పుండరీకాక్షు నారాధించి యితరులచే నొందరాని సర్వోత్తమం బగు పదంబు
నొందెఁ గాన మీరును రుద్రోపదేశక్రమంబున సర్వభూతాంతర్యామి యగు
నీశ్వరు భవచ్ఛేదంబునకై భజియింపుఁడు. 964

క. అని యిబ్బంగిఁ దమున నారదముని రాజకుమారులకును ... ముకుందు దలిర్పన్
వనజోదరుసచ్చరితము, వినిపించి సరోజభవునిపాటికిఁ జనియెన్. 965

వ. ఇట్లు నారదుండు చనినయనంతరంబ. 966

చ. నరవరనందనుల్ ... నారదవక్త్రవినిర్గతంబు సుం
దరమును మంగళావహము ధన్యము లోకమలాపహంబు నై
పరఁగినవిష్ణుకీర్తనము ... పాయక తత్పదపద్మచింతనా
నిరుపమభక్తిఁ జెంది హరిసత్యపదంబును బొంది రున్నతిన్. 967

వ. అని మైత్రేయుండు విదురున కిట్లనియె మహాత్మా నీవు నన్నడిగిన ప్రచేతోనార
దసంవాదరూపంబైన హరికీర్తనంబు మనుపుత్త్రుండైన యుత్తానపాదునివంశ
ప్రకారంబును జెప్పితి నని వెండియు నిట్లనియె నారదువలనం బ్రియవ్రతుం
డాత్మవిజ్ఞానంబు నొంది [1]మహీమండలంబుఁ బరిపాలించి యనంతరంబునఁ
బుత్త్రులకు రాజ్యంబుఁ బంచి యిచ్చి పరలోకగతుం డయ్యె ననిన. 968

క. విని విదురుం డాతాపసునిఘనచరితము లాత్మమనస్సునకుంబున మధుసూ
దనుచరణాంభోరుహములు, మనమునఁ దగఁ దాల్చి పలికె మైత్రేయునితోన్.

1. మహీభోగానంతరమున బ్రా. ప్ర.

క. మునినాథచంద్ర కరుణా, వననిధి నీచేత భక్తవత్సలుఁ డగునా
వనజాక్షుతత్త్వ మెఱిఁగితి, నని తత్పదములకు వినతుఁడై వినయమునన్. 970

క. ఆమునిచే సామంత్రితుఁ, డై మనమున బంధుదర్శనాకాంక్షితుఁ డై
ధీమహితుఁ డైనవిదురుఁడు, సామజపురమునకు జనియె సమ్మద మొప్పన్.

క. అని శుకుఁడు పరీక్షిత్తున, కనుకంపం జెప్పె నీయుపాఖ్యానంబుల్
వినువాఁ డైశ్వర్యాయుర్ధ,నకీర్తిస్వర్గతులఁ దగఁ బ్రాపింపన్. 972

క. అని శుకయోగి పరీక్షి,జ్జనపాలసుధాపయోధిచంద్రున కర్థిన్
వినిపించినకథ మోదం,బున సూతుఁడు శౌనకాదిమునులకుఁ జెప్పెన్. 973

చ. సరసవచోవిలాసగుణసాగర సాగరమేఖలామహీ
భరణధురంధర ప్రకటభవ్యభుజాభుజగేంద్ర రాజశే
ఖర ఖరదూషణప్రముఖగాఢతమఃపటల ప్రచండభా
స్కర కఱకంఠకార్ముకవిఖండన ఖేలన భక్తపాలనా. 974

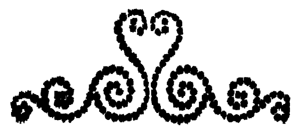
క. శరవిదళితసారంగా, సరసదయాపాంగ భక్తజలధితరంగా
దురితధ్వాంతపతంగా, వరజనకసుతాభిషంగ వననిధిభంగా. 975

మాలిని. సురవిమతవిదారీ సుందరీశంబరారీ, సరసవినుతసూరీ సర్వలోకోపకారీ
నిరుపమగుణహారీ నిర్మలానందకారీ, గురుసమరవిహారీ ఘోరదైత్యప్రహారీ.

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్త్ర సహజపాం
డిత్య పోతనామాత్య ప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభాగవతం బనుమహాపురాణంబు
నందు స్వాయంభువమనువునకు నాకూతిదేవహూతిప్రసూతి ప్రియవ్రతోత్తాన
పాదులు జన్మించుటయు నందు నాకూతిని రుచిప్రజాపతికి నిచ్చుటయు నారుచి
ప్రజాపతికి నాకూతిదేవియందు శ్రీవిష్ణుమూర్త్యంశజుం డైనయజ్ఞుండును లక్ష్మీ
కళాంశజ యగుదక్షిణ యనుకన్యకయు నుద్భవించుటయు మనుపుత్త్రి యైనదేవ
హూతిని గర్దముని కిచ్చుటయుఁ బ్రసూతిం దక్షప్రజాపతి కిచ్చుటయుఁ బ్రసూతి
దక్షులవలనం బ్రజాపరంపరలు గలుగుటయు నంతియుం గర్దమప్రజాపతి
పుత్త్రికాసముదయంబును క్షత్త్రబ్రహ్మర్షుల కిచ్చుటయుఁ గర్దమపుత్త్రి యైనకళ
వలన మరీచికిఁ గశ్యపుం డనుపుత్త్రుండును బూర్ణిమ యనుకూఁతురుం బుట్టు
టయును బూర్ణిమవలన గంగయు విరజుం డనుకుమారుండును జన్మించుట
యుఁ గశ్యపప్రజాపతివలన నయినప్రజాపరంపరలచే ముల్లోకంబు లాపూర్ణం
బు లగుటయు నత్రిమహామునితపంబున నతనికి హరిహరబ్రహ్మలు ప్రత్యక్షం
బగుటయు ననసూయాపాతివ్రత్యమాహాత్మ్యంబువలన ననసూయాత్రులకుం
ద్రిమూర్తులకళాంశజు లయినచంద్రదత్తాత్రేయదుర్వాసులజన్మంబును దక్షా
త్మజలజన్మంబును భృగువువలనఖ్యాతి యనునంగనకు శ్రీమహాలక్ష్మి జన్మించు
టయును భృగుపౌత్త్రుం డయినమార్కండేయుజన్మంబును ధర్మునకు మూర్తివల

న నరనారాయణులు సంభవించుటయును సత్త్రయాగంబునందు దక్షుండు శివుని నిందించుటయును దక్షాధ్వరధ్వంసంబును బ్రహ్మచేఁ బ్రార్థితుండై శివుండు దక్షాదుల ననుగ్రహించుటయును దక్షాదికృత శ్రీహరిస్తవంబును శ్రీహరి ప్రసన్నుండై దక్షుని యజ్ఞంబు సఫలంబుగా ననుగ్రహించుటయును సతీదేవి హిమవంతునకు జనించి హరునకుం బ్రాప్తించుటయు నుత్తానపాదునివృత్తాంతంబును ధ్రువోపాఖ్యానంబును ధ్రువుండు దండ్రిచేత నవమానితుండై నారదోపదేశంబున మధువనంబునకుం జని తపంబు సేయుటయు హరి ప్రసన్నుండై యతని మనోరథంబు లిచ్చుటయు నతండు పురంబునకు వచ్చుటయుఁ గుబేరానుచరు లైన యక్షులతోడి యుద్ధంబును ధ్రువుండు యజ్ఞంబులు సేయుచు రాజ్యభోగంబులం దనిసి తనయు నుత్కలునిం బట్టంబు గట్టి హరియనుగ్రహంబున ధ్రువక్షితిని నిలుచుటయు నుత్కలుండు వత్సరుం డనుతనసుతునిఁ బట్టంబు గట్టి హరిం జేరుటయు వత్సరునివంశపరంపరయందు నంగునిసుతుండయిన వేనుకళేబరంబున లక్ష్మీనారాయణులయంశంబున నర్చియుఁ బృథుండును జన్మించుటయుఁ బృథుండు భూమిం గామధేనువురీతి నఖిలవస్తువులుం బిదుక నియమించి సమస్థలిం జేసి యింద్రుండు వశవర్తి యై యుండ బహుయజ్ఞంబులు సేసిన నతనికి హరి ప్రత్యక్షం బగుటయు నధ్యాత్మప్రబోధంబును నింద్రుని వలనఁ బాషండసంభవంబును నింద్రుని జయించినవిజితాశ్వుని నతనితమ్ములను బృథివీపాలనంబునకు నిలిపి పృథుండు నర్చియుం బరమపదప్రాప్తు లగుటయు వసిష్ఠుశాపంబునఁ ద్రేతాగ్నులు విజితాశ్వునికిం దనయు లై జనించుటయుఁ బృథునిపౌత్త్రుం డయినప్రాచీనబర్హి రాజ్యంబును నానాయజ్ఞంబు లసంఖ్యాతంబు లైన నారదుండు మాన్పం దలంచి పురంజనుకథ నధ్యాత్మప్రపంచంబుగాఁ దెలుపుటయుఁ బ్రాచీనబర్హిసుతు లయిన ప్రచేతసులు పదువురకు శ్రీమహాదేవుండు ప్రత్యక్షం బై హరిస్తవం బుపదేశించుటయుఁ బ్రచేతసులతపంబునకు మెచ్చి హరి ప్రత్యక్షం బగుటయు వారికి మారిషవలన దక్షుండు పూర్వకాలంబున శివవిద్వేషప్రయుక్తశాపంబునం బుత్త్రుండై జనియించుటయును బ్రచేతసులు ముక్తిం జనుటయును విదురుండు మైత్రేయుని వీడ్కొని హస్తిపురంబున కరుగుటయు ననుకథలు గలచతుర్థస్కంధము. 977

ఓం తత్సద్బ్రహ్మార్పణమస్తు,

శ్రీరస్తు

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

పంచమస్కంధము

ప్రథమాశ్వాసము

—❖—

[1]శ్రీకర కరుణాసాగర
ప్రాకటలక్ష్మీకళత్ర భవ్యచరిత్రా
లోకాతీతగుణాశ్రయ
గోకులవిస్తార నందగోపకుమారా. 1

వ. [2]మహనీయగుణగరిష్ఠు లగునమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుం డైనసూతుం డిట్లనియె. 2

క. భూనాథుఁ, డుత్తరాత్మజుఁ, డైనపరీక్షిన్నరేంద్రుఁ డభిమన్యుసుతుం
డానంద మంది ఘనసు,జ్ఞానుం డగుశుకునిఁ గాంచి సరసతఁ బలికెన్. 3

వ. మునీంద్రా పరమభాగవతుండు నాత్మారాముండు నైనప్రియవ్రతుండు గృహంబుననుండి యెట్లు రమించెఁ గర్మబంధంబు లయినపరాభవంబులు గలగృహంబులయందు ముక్తసంబంధు లైనపురుషులకు సంతోషంబు గానేర దుత్తమశ్లోకుం డైనపుండరీకాక్షునిపాదచ్ఛాయం జేసి నిర్వృతచిత్తు లయినమహాత్ములు కుటుంబంబునందు నిస్పృహత సేయుదురు గాన ప్రియవ్రతునికి సంసారంబునందుఁ దగులంబు గలుగు టెట్లు దారాగారసుతాదులందుఁ దగులంబు గలవానికి నెట్లు సిద్ధి గలుగు శ్రీహరియం దస్ఖలితమతి యెట్లు గలుగు నీసంశయంబుఁ దేటపఱుపు మని పరీక్షిన్నరేంద్రుఁ డడిగిన శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె. 4

క. హరిచరణాంబుజమకరం, దరసావేశితమనఃప్రధానుం డగుస

---

1. 'శ్రీసీతానయనోత్పల, శ్రీసతిసహజన్మ త్రిదశసేవిత యాశా, వాసప్రకాశజయభాసురపతిహరణ రామచంద్రనృపాలా.' 2. 'సకలపురాణార్థజ్ఞానవిఖ్యాతుం డగుసూతుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె.' వ్రా. ప్ర.

త్పరుఁడై యోగనిష్ఠ విఘ్నముఁ బొరసినఁ దన పూర్వమార్గమును విడువఁ డిలన్

క. ధరణీవల్లభ వినుమా, నరవరుఁడు ప్రియవ్రతుండు నారదమునిస
చ్చరణోపసేవఁ జెందుచు, నరుదుగ నధ్యాత్మతత్త్వయోగంబందున్.

సీ. దీక్షితుండై ధరిత్రీపాలనముఁ దండ్రి, పనిచిన సుజ్ఞానపరుఁడగుటను
నంగీకరింపమి నంతయుఁ దెలిసి పద్మాసనుఁ డతనికి నతులరాజ్య
మందుల మిక్కిలి కోరికఁ బుట్టించు, ననుచును దనచిత్తమందుఁ దలఁచి
తారకాపరివృతతారాధిపుని మాడ్కి, సుతులతోఁ గూడి యచ్యుతవిభూతి

తే. హంసవాహనుఁ డగుచు నింద్రాదులెల్లఁ, గదిసి సేవింప బ్రహ్మలోకమున నుండి
సన్మునీంద్రులు దన్నుఁ బ్రశంస సేయ, నల్లనల్లన యుడువీథి నరుగుదెంచె. 7

వ. మఱియు నాయా మార్గంబులం దుండు సిద్ధసాధ్యగంధర్వచారణగరుడకింపురుషు లిరుదెసల స్తోత్రంబులు సేయుచుండ గంధమాదనద్రోణులం బ్రకాశంబు నొందించుచుఁ జనుదెంచిన పద్మాసనునకు నారదుండు స్వాయంభువప్రియవ్రతులతోఁ గూడి ముకుళితకరకమలులై యెదురు చనుదెంచి సంస్తుతి స్తబకంబులం బూజించిరి విరించి సంతసించి ప్రియవ్రతునిం జూచి నవ్వుచు నిట్లనియె. 8

క. హరి నాముఖమున నీకును, [1]గర మెఱిఁగింపంగఁ బనిచె గావున నిది సు
స్థిరమతి విను మంతయు శ్రీహరివాక్యము గా నెఱింగి యవనీనాథా. 9

ఆ. కోరి వేడ్క నీవు నారదుండును నేను, నందఱము నీశ్వరాజ్ఞఁ బూని
యుండఁగ నెపుడుఁ జేయకున్నవారము గాన, నాతనియాజ్ఞఁ దప్పఁ జలవిగాదు.

వ. మఱియు శ్రీహరియాజ్ఞను జీవుండు తపోవిద్యాయోగజ్ఞానదానార్థధర్మంబులను దనచేత నొరులచేతం దప్పింప సమర్థుండు గాఁడు సృష్టిస్థితినాశంబులకు శోకమోహభయసుఖదుఃఖంబులకు నీశ్వరాధీనుండు గాని జీవుండు స్వతంత్రుండు గాఁడు శ్రీహరి వాగ్రూపంబు లయిన శ్రుతులందు గుణత్రయం బను రజ్జువున బంధింపంబడిన యస్మదాదులము ముక్కుఁద్రాటిచేఁ బశువు మనుష్యులకు వశం బగు చందంబున నీశ్వరాజ్ఞం బ్రవర్తించుచుండుదుము మఱియు సుఖదుఃఖానుభవంబులకు నీశ్వరాధీనుండు నేత్రంబులు గలవానిచేతఁ దివియంబడిన యంధుండునుం బోలె నీశ్వరుం డిచ్చిన సుఖదుఃఖంబు లనుభవించుచున్నవారము స్వప్నంబునం గన్నపదార్థంబు మేల్కాంచి మిథ్యగాఁ దలఁచిన కరణి మోక్షార్థి యైన సుజ్ఞానవంతుండు ప్రాప్తసుఖదుఃఖంబు లనుభవించుచు దేహారబ్ధకర్మంబులం బాయనొల్లఁడు వనవాసి యైనను జితేంద్రియుండు గాకుండెనేనిఁ (గామాదిసహితుం డగుటం జేసి) సంసారబంధంబులు సిద్ధించు గృహాశ్రమంబందు జితేంద్రియుండై యాత్మజ్ఞానంబు గలపురుషునకు మోక్షంబు సిద్ధించు శత్రువుల గెలువ నిశ్చయించినపురుషుండు దుర్గం బాశ్రయించి శత్రువుల జయించిన

1. 'నెఱిఁగింపఁ దలంచి నాకు నెఱిఁగించెను సు' వ్రా. ప్ర.

మూఁడింటికిని మోక్షార్థి యగుపురుషునకు గృహాశ్రయం బగుచు శ్రీనారాయణ చరణారవిందంబు లను దుర్గం బాశ్రయించి యరిషడ్వర్గంబుల జయించుచు విముక్తసంగుండవై యీశ్వరకల్పితంబు లగుభోగంబుల ననుభవించి ముక్తిఁ జెందు మనినఁ బ్రియవ్రతుండు త్రిభువనగురుం డగుచతురాననువాక్యంబు లవనతమస్తకుండై బహుమానపూర్వకంబుగ సంగీకరించె నంత. 11

ఆ. సరసిజాసనుండు స్వాయంభువునిచేత, నధిక మైనపూజ లంది నార
దుండు నాప్రియవ్రతుండును జూడంగఁ, జనియెఁ దనదుపూర్వసదనమునకు.

ఆ. సత్యసంధుఁ డైనస్వాయంభువుం డను, మనువు బ్రహ్మచేత మన్ననఁ బడి
నంత యంత నారదానుమతంబునఁ, దనసుతుని రాజ్యమునను నిలిపె. 13

వ. ఇట్లు స్వాయంభువమనువు భూచక్రపరిపాలనంబునకుం బ్రియవ్రతునిం బట్టంబు గట్టి విషమంబు లగువిషయంబులవలన విముక్తుండై వనంబునకుం జనియె నంత.

మ. ధరణీవల్లభుఁ డా ప్రియవ్రతుఁడు మోదం బందుచుం లీల నీ
శ్వరవాక్యంబునఁ గర్మతంత్రపరుఁడై సంగంబులం బాపు శ్రీ
హరిపాదాంబుజచింతనం దగిలి నిత్యానందముం బొంది దు
ర్భరరాగాదులఁ బాఱఁదోలి ప్రజలం బాలించె నత్యున్నతిన్. 15

వ. ఇట్లు ప్రియవ్రతుండు రాజ్యంబు సేయుచు విశ్వకర్మప్రజాపతిపుత్త్రిక యగు బర్హిష్మతి (యనుదానిం బత్నిఁగాఁ బడసి యాసతి)వలన శీలవృత్తగుణరూపవీర్యౌదార్యంబులం దనకు సమానులైన యాగ్నీధ్రేధ్మజిహ్వాయజ్ఞబాహుమహావీరహిరణ్యరేతోఘృతపృష్ఠసవనమేధాతిథివీతిహోత్రకవులను నామంబులు గల పుత్త్రదశకంబును నూర్జస్వతి యను నొక్కకన్యకను గాంచె నందుఁ గవిమహావీరసవనులు మువ్వురు బాలకు లయ్యు నూర్ధ్వరేతస్కులై [1] బ్రహ్మవిద్యానిష్ణాతులై యుపశమనశీలు రగుచుం బారమహంస్యయోగం బాశ్రయించి సర్వజీవనికాయవాసుండు భవభీతజనశరణ్యుండు సర్వాంతర్యామియు భగవంతుండు నగువాసుదేవుని చరణారవిందావిరతస్మరణానుగతపరమభక్తియోగానుభావంబున విశోధితాంతఃకరణు లగుచు నీశ్వరతాదాత్మ్యంబు నొందిరంత. 16

సీ. వసుధేశ యా ప్రియవ్రతుఁ డొండుకాంతయం, దధికుల మన్వంతరాధిపతుల
మఱియు నుత్తముఁడు తామసుఁడు రైవతుఁ డను, సుతులను బుట్టించె సుమహి
మున్ను జన్మించినమువ్వురుపుత్త్రులు, నవ్యయపదవికి నరుగుటయును
నంతఁ బ్రియవ్రతుఁ డఖిలశాత్రవకోటిఁ దనబాహుబలముచేతను జయించి

తే. యతఁడు బర్హిష్మతీకాంతయందుఁ బ్రీతి, గలిగి యౌవనలీలావికాసహాస
హేలనాదులఁ జిత్తంబు గీలుపఱిచి, గతవివేకుఁడుబోలె భోగములఁ బొందె.

---

1. 'బ్రహ్మవిద్యావాసనం జెంది పరమహంసయోగం బాశ్రయించి జీవాంతర్యామి యగునీశ్వరుం బొంది రంత' వ్రా. ప్ర

వ. ఇట్లు ప్రియవ్రతుం డేకాదశార్బుదసంవత్సరంబులు రాజ్యంబు సేసి యొక్కనాఁడు మేరునగప్రదక్షిణంబు సేయుసూర్యునకు నపరభాగంబునం బ్రవర్తించు నంధకారంబు నివర్తింపం బూని [1]భగవదుపాసనాజనితాతిపురుషప్రభావుండై సమతుల్యరథసమ్మృశవేగంబు గలిగి తేజోమయంబైనరథంబు నారోహణంబు సేసి (రాత్రుల నెల్ల దివసంబులఁ జేయుదు నని) సప్తరాత్రంబులు ద్వితీయతపనుండునుం బోలె నరదంబు వడిఁ బఱపుచుం గని చతుర్ముఖుండు వారించె నారథనేమిమార్గంబులు సప్తసముద్రంబులును నామధ్యభూభాగంబులు సప్తద్వీపంబులు నయ్యె నంత.

సీ. వరుస జంబూప్లక్షశరకుశక్రౌంచముల్, శాకశాల్మలులు పుష్కరమునాఁగ
నలరుద్వీపంబులం దెల్ల జంబూద్వీప, మొనరంగ లక్షయోజనము లయ్యె
నట యుత్తరోత్తరాయతసంఖ్యఁ బ ద్వీప, ద్విగుణితమయి యొండొంటి కతిశయిల్లు
క్షారేక్షురససురాజ్యక్షీరదధ్యుదకంబులు గలుగుసాగరము లేడు

తే. ద్వీపపరిమాణములు గల్గి విస్తరిల్లు, సంధిసంధిన బరిఖలై చందమునను
గ్రమము దప్పక యొండొంటిఁ గలయుచుండు, సకలజీవుల కెల్ల నాశ్చర్యముగను.

వ. అట్టిద్వీపంబులం దుఁ బరిపాలకులం బ్రియవ్రతుం డాత్మభవులు (నాత్మసమానశీలురు) నైన యాగ్నీధ్రేధ్మజిహ్వయజ్ఞబాహుహిరణ్యరేతోఘృతపృష్ఠమేధాతిథివీతిహోత్రుల (నేడ్వురను ఏకైకద్వీపంబునకుం) బట్టంబు గట్టి యూర్జస్వతి యనుకన్యకను భార్గవున కిచ్చిన నాభార్గవునకు నూర్జస్వతియందు దేవయాని (యనుకన్యారత్నంబు జనించె) నట్టిబలపరాక్రమవంతుం డైన ప్రియవ్రతుండు విరక్తుండై యొక్కనాఁడు నిజగురు వగునారదుని (చరణారవిందసేవానుపలింగ) విషయాది ప్రపంచసంసర్గంబుఁ దలంచి (దుఃఖించి) యిట్లనియె. 20

సీ. ఒక్కట మేమింద్రియములచేఁ గట్టంగఁ, బడి యుండి యాదులఁ బాయ లేక
యజ్ఞానవిరచితం బగువిషయము లను, నంధకూపంబున నడఁగి యుండి
తరుణుల కేలిసోదమృగంబనై యుండి, యవియెల్ల నేనొల్ల ననుచు రోసి
హరికృపచే నప్పు డబ్బినయాత్మవిద్యను గల్గి తనవెంట నరుగుదెంచు

తే. కొడుకులకు నెల్ల రాజ్యము గుదురుపఱిచి, తనదుపత్నుల దిగనాడి ధనము విడిచి
హరివిహారంబు చిత్తంబునందు నిలిపి, పరఁగ నల్లన నారదుపదవి కరిగె. 21

వ. ఇట్లు దనరథమార్గంబులు సప్తద్వీపసాగరంబులుగాఁ జేసి సూర్యునకుఁ బ్రతిసూర్యుండై సరిద్గిరివనాదిచిహ్నములచేత (భూతనిర్వృతికొఱకు బ్రతిద్వీపంబునకు నవధులు గల్పించి) ద్వీపవర్షనిర్ణయంబులం బుట్టించి పాతాళభూస్స్వర్గాది సుఖంబులు నరకసమానంబులుగాఁ దలంచి విరక్తిం బొంది [2]నిరంతరభగవద్ధ్యానవిమలీకృతాశయుం డగుమహాభక్తిప్రియుండైన ప్రియవ్రతునిచరిత్రం బీశ్వరునకుం దక్క నన్యుల కెఱుంగ దరంబుగా దతనిమహిమంబులు నేఁడునుం

1. భగవదుపాసనాప్రభావజనితవేగంబున. 2. 'హరిధ్యానపరుండైన ప్రియవ్రతునిచరిత్రంబు' వ్రా. ప్ర.

గొనియాడుదు రని శుకుండు మఱియు ని ట్లనియె. 22

క. హరిసేవ నాప్రియవ్రతుఁ, డరయఁగఁ గైవల్యపదవి నందుట యరుదే
ధరఁ జండాలుం డైనను, హరినామస్మరణఁ జెందు నవ్యయపదమున్. 23

వ. అని పలికి శుకుండు మఱియు ని ట్లనియె. 24

మ. జనకుం డిట్లు నిరక్తుఁ డై [1]నను దదాజ్ఞం జేసి యాగ్నీధ్రుఁడే
పున ధర్మప్రతిపాలనుం డగుచు జంబూద్వీపము న్నేలుచుం
దనసత్పుత్త్రులమాడ్కి నెల్లప్రజలం దాత్పర్యచిత్తంబునన్
ఘనతం బ్రోచె ననేకకాల మిలఁ బ్రఖ్యాతంబు గా భూవరా. 25

వ. ఇట్లాగ్నీధ్రుండు రాజ్యంబు సేయుచు నొక్కనాఁడు పుత్త్రకాముండై మందరాద్రిసమీపంబున నఖిలోపచారంబుల నేకాగ్రచిత్తుండై యర్చించిన నకమలసంభవుండు సంతసిల్లి తనసమ్ముఖంబున సంగీతంబు సేయుపూర్వచిత్తియనునప్సరోంగనం బంపుటయు నాయప్సరోంగన సనుదెంచి [2]రమణీయవివిధనిబిడవిటపివిటపసమాశ్లిష్టసమీపసువర్ణలతికారూఢస్థలవిహంగమమిథునోచ్చార్యమాణషడ్జాదిస్వరంబులచే బోధ్యమానసలిలకుక్కుటకారండవబకకలహంసాదివిచిత్రకూజితసంకులంబు లయిననిర్మలోదక కమలాకరంబులు గల తదాశ్రమవనోపవనంబునందు [3]విహరించుచు విలాసవిభ్రమగతివిశేషంబులం జలనంబు నొందు స్వర్ణచరణాభరణస్వనం బన్నరదేవకుమారుం డాలించి యోగసమాధిం జేసి ముకుళితనేత్రుం డై యుండి యల్లన కను విచ్చి చూచి తనసమీపంబున మధుకరాంగనయుంబోలెఁ బుష్పాఘ్రాణంబు సేయుచు దేవమానవులమనోనయనంబుల కాహ్లాదంబుఁ బుట్టించు మన్నగతి విహారవినయావలోకనసుస్వరావయవంబుల మన్మథశరపరంపర నొందించుచు [4]ముఖకమలవిగళితామృతసమానహాసభాషణామోదమదాంధంబు లయినమధుకరమిథునంబుల వంచించి శీఘ్రగమనంబునం జలించుకుచకచమేఖలలుగలదేవిం గనుంగొని చిత్తచలనంబు నొంది మన్మథపరవశుం డై జడునిచందంబున ని ట్లనియె. 26

క. సతి నీ వెవ్వతె వీపర్వతమున కేమిటికి గోరి వచ్చినవనదే
వతవో శారదవో రతిసతి పంచినమాయవో తపస్సారమవో. 27

ఉ. అంగజుఁ డెక్కుడించిన శరాసనముం ధరియించి యంత నా
యంగజువెంట మానవమృగావళిఁ జూచుచు నున్నదానవో
రంగగునీదు చర్యల తెఱంగు నెఱుంగఁగ నాకుఁ బల్కుమా
యంగన నిన్నుఁ గన్గొనినయంత ననంగుఁడు సందడించెడున్. 28

1. వనతనాజ్ఞం జేసి, 2. 'రమణీయవివిధశాఖానికరవిటపిసమీపసువర్ణలలితారూఢస్థలవిహంగమమిథునసంచారంబును సలిలకుక్కుట...కలహంసాదిసంకులంబునుం గలనిర్మలో' వ్రా. ప్ర. 3. 'మోదింపుచుండ నన్నరదేవకుమా' వ్రా. ప్ర. 4. 'ముఖకమలమదిరామోదమదాంధ' వ్రా. ప్ర.

క. ఓలిఁ బసిఁడి సన్నపు విలాసంబులు గలయంగ జనిన బాణములఁ బోలెడుచం
చలసత్కటాక్షవీక్షణంబుల నవ్వనిత యింతి చిత్తము గలఁచెదవే. 29

చ. చెదరఁగ వేణికాల్ పటువృక్షశిఖ్యాలపైఁ బడఁగఁ బుష్పవృష్టి స
న్మదిముఁ జలింపలోఁ గుసుమశరాస్త్రకాని మన్మథసామగానముల్
సదవిహశిఖ్యాలఁ గలసంగ షట్పదపంక్తులు చేరి మ్రోయఁగాఁ
బదపడి మీఁదఁ గొప్పుగ చక్రభారమందుల జాటు క్రొవ్విరుల్. 30

క. [1]అందియలు టిట్టిభంబులు, చందము నలంటెక్కిపంక్తిరజంబులయందు
న్నందంద మ్రోయుచును నా, డెందంబునఁ దగిలి సంగ్రహించెడిఁ దరుణీ. 31

క. పాయక కదంబపుష్పచ్ఛాయలు గలవస్త్రకాంతి సల్లెముఁ గంటే
రూపయొడ నితంబరోచులు, గాయుచు నెడ తెగక తటిమి కప్పెడుఁ దన్వీ. 32

క. సిరితమ నీతసౌముఖ్యము, గర పరిడుగ నరసి చూడఁ గానంబడ దీ
కరికుంభంబులఁ బోలెడి, గురుకుచముల నెట్లు సలుపుకొంటి లతాంగీ. 33

క. పొంకము లగుకుచములపైఁ, గుంకుమపంకంబు సొంపుగొని వాసనలం
గొంకొక వెదచల్లెడుని,బింకం బగుచన్నుదోయి పెంపో సొంపో. 34

శా. ఏలోకంబుననుండి వచ్చితివి నీ వివ్వోటికిన్ మున్ను నే
నేలోకంబునఁ జెప్పఁ జూప నెఱుఁగ న్నీసుందరాకారము
న్నీలాలిత్యము లీలవినోదములు నీ కెట్లొప్పునే కామినీ
భూలోకంబున కెట్లు వచ్చితివి నాపుణ్యంబు బగణ్యంబుగన్. 35

క. హాసావలోకనంబుల, భాసిల్లెడునీముఖంబు పలుమఱు నిపుడే
యాసలు పుట్టింపఁగ నే, నాసంగి నెద నిన్నుఁ జూచి యంబుజనేత్రా. 36

ఆ. [2]కందు లేని యిందుకళ మించి నెమ్మోము కాంతియుక్త మగుచుఁ గానిపించెఁ
గాన విష్ణుకళయి గాఁబోలు నని నామ్మనంబునందుఁ దోఁచె నళిననేత్ర.

మ. పటుతాటంకరథాంగయుగ్మమునకుం బల్మాఱు భీతిల్లుచున్
నటనం బంచెడుగండుమీనములతో నాసన్నసీలాలకో
త్కటభృంగావళితో ద్విజావళిలసత్కాంతిన్ విడంబింపుచున్
అటకాసారముఁబోలె నెమ్మొగము దా రంజిల్లు నస్యున్నతిన్. 38

చ. కరువలిఁ బాయునవస్త్రమును గట్ట నెఱుంగవు చూచి దిక్కులం
బఱపుచుఁ జంచరీకములభాతిఁ జెలంగెడుఁ గంధరంబునం
బొరలెడు మక్కకేశభరముం దుఱుమంగఁ దలంప విప్పడి
ట్లరుదుగ రత్నకందుకవిహారము సల్పెదు సంభ్రమంబునన్. 39

---

1. అందియలు టిట్టిభంబులు; అందియల వెలయురత్నము,లందంబుగ లలితపదములన్ సుభగములై యందంద మ్రోయుచును నా,డెందంబునఁ దగిలి సంపడించుచు నున్నన్. 2. 'కందు లేక యుండి కడుమంచి కెమ్మోవి'

వ. మఱియు నిట్లను దపోధనులగువారలతపంబులను నీరూపంబున నపహ్నవించినదాన వీచక్కఁదనం బేమితపంబున సంపాదించితి నాతోడం గూడి తపంబు సేయుము సంసారంబు వృద్ధిఁ బొందం జేయుము పద్మాసనుండు [1]నాకుం బ్రత్యేకంబై నిన్ను నిచ్చినవాఁడు గావున నిన్ను విడువం [2]జాలను నీసఖీజనంబులు [3]నావాక్యంబులకు ననుకూలింతురు గాక నీవు చనుచోటికి [4]నన్నుం దోడ్కొని చను మని స్త్రీలకు ననుకూలంబులుగఁ బలుక నేర్చినయాగ్నీధ్రుండు పెక్కుభంగులం బలికిన నాపూర్వచిత్తియు నతనియొక్కనయవాక్యంబులకు సమ్మతించి వీరశ్రేష్ఠుం డగునా రాజవర్యుని బుద్ధిరూపశీలౌదార్యవిద్యావయశ్శ్రీలచేఁ బరాధీనచిత్త యగుచు జంబూద్వీపాధిపతి యగునా రాజశ్రేష్ఠునితోడం గూడి శతసహస్రసంవత్సరంబులు భూస్వర్గభోగంబు లనుభవించి యాపూర్వచిత్తివలన నాభి కింపురుష హరివర్షేలావృత రమ్యక హిరణ్మయ కురు భద్రాశ్వ కేతుమాలసంజ్ఞలు గలకుమారులఁ (బ్రతిసంవత్సరంబు నొక్కొక్కనిఁగ) దొమ్మండ్రం గాంచె నంత నాపూర్వచిత్తి (యాయర్భకుల గృహంబున విడిచి) యాగ్నీధ్రుం బాసి బ్రహ్మలోకంబునకుం జనిన నాయాగ్నీధ్రపుత్త్రులు మాతృసామర్థ్యంబునం జేసి [5]స్వభావంబునన శరీరబలయుక్తు లగుచుఁ దండ్రిచేత ననుజ్ఞాతులై తమతమనామంబులఁ బ్రసిద్ధంబు లయినజంబూద్వీపవర్షంబులం బాలించుచుండి రంత నాగ్నీధ్రుండు నాపూర్వచిత్తివలనం గామోపభోగంబులం దృప్తిం బొందక పూర్వచిత్తిం దలంచుచు [6]వేదోక్తంబు లగుకర్మంబులం జేసి (తత్సలోకంబగు) బ్రహ్మలోకంబునకుం జనియె నిట్లు దండ్రి పరలోకంబునకుఁ జనిన నాభి ప్రముఖులగు నాగ్నీధ్రకుమారులు దొమ్మండ్రును మేరుదేవియుఁ బ్రతిరూపయు నుగ్రదంష్ట్రియు లతయు రమ్యయు శ్యామయు నారియు భద్రయు దేవియు ననునామంబులు గల[7] మేరుపుత్త్రిక లగుతొమ్మండ్రుకన్యకలను వివాహం బై రంత. 40

భగవంతుం డగు నారాయణుండు ఋషభావతార మెత్తుట.

ఆ. నరవరేణ్యుఁ డైన నాభి సంతానార్థ, మంగనయును దాను నధికనియతిఁ
యజ్ఞపురుషుఁ డయిన యావాసుదేవుఁ, శ్రద్ధతోడఁ బూజ సరవిఁ జేసి. 41

వ. మఱియుం (బ్రవర్గ్యసంజ్ఞికంబు లగుకర్మంబులు శ్రద్ధావిశుద్ధద్రవ్య) దేశకాలమంత్రర్త్విగ్దక్షిణావిధానయోగంబులం బరమేశ్వరుని మెప్పించిన నెవ్వరికిం బ్రసన్నుండు గాని పుండరీకాక్షుండు భక్తవత్సలుండై సురుచిరావయవంబులతో యజనశీలుం బయిన యాతనిహృదయంబునందుఁ బాయనిరూపంబు గలిగి [8]మనోనయనానందకరావయవంబులు గల తనస్వరూపం బాతనికిఁ జూపం దలంచి. 42

1. 'మాకుం. 2. జాలము. 3. మావాక్య. 4. మమ్ముం. 5. సారూప్యంబునం జేసి వయోబలయుక్తు వ్రా. ప్ర. 6. వేదోక్తంబున జన్నంబు సేసి. 7. 'మేరుదేవిబిడ్డల వివాహం. 8. మనోనందకరం బైన తనస్వరూపంబు' వ్రా. ప్ర.

సీ. అంత నావిష్కృతకాంతచతుర్భుజంబులను బీతాంబరంబును వెలుంగ
శ్రీవత్సకౌస్తుభశ్రీరమా చిహ్నంబు, లురమందు రమ్యమై యొఱవుపఱుఁగ
శంఖచక్రగదాంబుజాతఖడ్గాదిది, వ్యాయుధంబులు సేతులందు మెఱయ
నతులితనవరత్నహాటకాంకితనూత్న, ఘనకిరీటద్యుతుల్ గడలుకొనఁగఁ
తే. గర్ణకుండలకటిసూత్రకనకరత్న, హారకేయూరవరనూపురాదిభూష
ణములభూషితుఁడైనశ్రీనాయకుండు, దంపతులకప్పుడెదురఁ బ్రత్యక్షమయ్యె.
తే. ఇట్లు ప్రత్యక్ష మయినపరమేశ్వరునిని, బెన్నిధానంబుఁ గనుఁగొన్నపేదమాడ్కి
హర్ష మొందినఋత్విక్కులవనతాస్యు, లగుచు నభినతిసేసి రిట్లనుచునపుడు.
క. పరిపూర్ణుఁడ వై యుండియు, మఱవక మాపూజ లెల్ల మన్నింతువు నీ
చరణారవిందసేవయుఁ, ధరఁ బెద్దలు వినిచినటులు దగఁ జేసెద మా. 45
క. ఏ మిపుడు సేయుసంస్తుతి, నీమహిమ నెఱిఁగి కాదు నిరతమును బెద్దల్
దా మెది యుపదేశించిరొ, యామతమునఁ బ్రస్తుతింతు మయ్య మహాత్మా. 46
వ. మఱియు నీవు సంసారాసక్తమతి గలిగినవారికి వశ్యుండవుగా పీశ్వరుండవును
బ్రకృతిపురుషవ్యతిరిక్తుండవును బరమపురుషుండవును నయిననిన్నుఁ బొందని
ప్రపంచాంతర్గతంబు లయిననామరూపంబులు గలయస్మదాదులచేత నిరూపింప
నశక్యం బగు సర్వజీవులం జెందినదురితసంఘంబుల నిరసించుస్వభావంబు గల
నీయుత్తమగుణంబులయందు నేక దేశంబు గాని సర్వగుణనిరూపణంబు సేయ
నెవ్వరికి శక్యంబు గా నేరదు నీభక్తులు మిక్కిలి భక్తిం జేసి సంస్తుతించుగద్గదా
క్షరంబులను సలిలశుద్ధపల్లవతులసీదళదూర్వాంకురంబులను సంపాదించినపూ
జను సంతసిల్లెడినీకు బహువిధద్రవ్యసంపాదనంబు గలిగి విభవయుక్తంబు లయిన
యశ్వమేధాదులును దృప్తికరంబులు గానేరవు స్వభావంబున సర్వకాలంబు
లందును సాక్షాత్కరించి యతిశయంబై వర్తించుచు నశేషపురుషార్థస్వరూప
మవు పరమానందరూపమవు నైనవాఁడ వగుటం జేసి యజ్ఞాదులయందు నీకుఁ
దృప్తి లేక యున్న నస్మదాదులకోరికల నాపాదించుకొఱకు యజ్ఞాదుల నొనరిం
తు మని మఱియు నిట్లనిరి. 47
క. బాలిశుల మగుచు మిక్కిలి, మే లెఱుఁగనిమమ్ము నీదుక్షమించినదయచేఁ
బాలించి యిత్తు వెప్పుడుఁ, జాలఁగ నిహపరములందు సకలసుఖములున్. 48
ఆ. ఇపుడు మేము నీకు నిష్టంబు లగుపూజ, లాచరింప కున్న నైన నధిక
మయిననీకృపాకటాక్షవీక్షణములఁ, జక్కఁ జూచి తగఁ బ్రసన్నుఁ డగుచు. 49
క. వర మీయఁదలఁచి మమ్ముం, గరుణించితి గాక నిన్నుఁ గనుఁగొనుటకు నై
యరసి నుతింపఁగ మాకుం, దర మగునే వరద నీరదశ్యామాంగా. 50

---

1. గలిగి, శతుండు గాని జీవుండు నీశ్వరుండవు నైననీస్వరూపంబు నిన్ను ముట్టి నీ ప్రపం... రూపంబుల నిరూపింప శక్యుండు గాఁడు.

వ. మఱియు నిస్సంగులై నిశితజ్ఞానంబునం జేసి దోషరహితులై భగవత్స్వభావులు నాత్మారాములు నగు మునులకు స్తుతియింపఁదగిన గుణంబులు గలవాఁడ వగుచుండియుఁ బ్రసన్నుండవు [1]స్ఖలనక్షుతపతనజృంభణాదిదురవస్థలందును జ్వర మరణాదిదుర్దశలందును (వివశుల మగుమాకుఁ) గల్మషనాశకరంబు లయినభవద్దివ్యనామంబులు మావచన[2]గోచరంబు లగుం గాక మఱియు నీరాజర్షి పుత్త్రకాముం డై నీతోడ సమానుం డయినకుమారునిం గోరి కామంబుల స్వర్గాపవర్గంబుల నీనోపిననినుం బూజించి ధనకాముం డైనవాఁడు ధనవంతునిం జేరి తుషమాత్రం బడిగినచందంబున మోక్షనాథుండ వైననీవలన సంతానంబు గోరుచున్నవాఁడు జయింప రానినీమాయచేత నెవ్వండు మోహంబు నొంది విషయాసక్తుండు గాక యుండు [3]నర్థకాలములమూఢాంధులము నగుమేము నిన్ను నాహ్వానంబు సేసినయపరాధంబు (సర్వాత్మకుండ వగుటంజేసి సామ్యంబుచే) మన్నింపం దగుదువు మమ్ముఁ దయఁ జూడు మని ప్రణమిల్లిన సర్వేశ్వరుండు వర్షాధిపతి యగునాభిచేతను ఋత్విక్కులచేతను వంద్యమానుం డై దయాకలితుం డగుచు నిట్లనియె. 51

క. మునులార వేదవాక్యములను బ్రస్తుతి సేసి సర్వసలక్షణముల నా
కెన యగుపుత్త్రుని నిమ్మని, వినఁ బలికితి రిపుడు మిగుల సవేడుకతోడన్. 52

క. [4]నాకాదిలోకములలో, నాకుఁ సరివచ్చువట్టిసనందనుఁ డెటు నా
లోకింప లేరు గావున, నాకుఁ సరి నేన తా మసనమున నెఱుఁగుఁడీ. 53

వ. అదియునుం గాక భూసురోత్తములు నాముఖం బగుటంజేసి విప్రవాక్యంబు దప్పింపరాదు మీరు నాయీడుకుమారు నడిగితిరి గావున నాభిపత్ని యగుమేరుదేవియందు నేన పుత్త్రుండ నై జనియించెద నని పలికి పరమేశ్వరుం [5]డాగ్నీధ్రీయపత్ని యగుమేరుదేవి సూచుచుండ నాయజ్ఞంబున నంతర్ధానంబు నొంది యానాభిమీఁదిదయంజేసి (దిగంబరులును దపస్వులును జ్ఞానులును నూర్ధ్వరేతస్కులును నగునైష్ఠికులకు) యోగధర్మంబుల నెఱింగింపం దలంచి పుండరీకాక్షుండు నాభిపత్ని యగుమేరుదేవిగర్భాగారంబునం బ్రవేశించె నంత. 54

ఆ. మేరుదేవియందు సమేరుధీరుం డగు,హరి సమస్తలక్షణాన్వితుండు
శమదమాదిగుణవిశారదుం డుదయించె, సకలజనుల కపుడు సంతసముగ. 55

ఆ. అతనికాంతియుక్త సమయినదేహంబును, మహితబలపరాక్రమంబు వీర్య
మును దలంచి చూచిసజనకుండు పేరిడె, సుతుని ఋషభుఁ డనుచుసొంపుతోడ.

క. ధరణీసురులును మంత్రులుఁ, బరివారము హితులుఁ బ్రజలు సబాంధవులును సు
స్థిరమతి నాబాలకునిం, గర మనురాగమున రాజుసగాఁ జూచి రిలన్. 57

1. స్వప్నాదిదురవస్థం. 2. ంబులకు గోచరంబులు గాకున్నను నీతోడ. 3. ములమగుమేము 4. లోకాలోకములందును...నందనులను నెట్లాలోంకింపరు. 5. డు హోమగుండంబువందు నంతర్ధానంబు

క. పురుహూతుఁ డాతనిగుణములు, సరగున విని చిత్తమునకు సహ్యము గామిం
బరికించి ఋషభుఁ జేలెడి, ధరణి ననావృష్టి మిగుల దట్టము సేసెన్. 58

ఆ. అది యెఱింగి ఋషభుఁ డంతట యోగమా, యాబలంబుకతన నఖిలరాజ్య
మందుఁ గురియఁ జేసె నత్యంతసంపూర్ణ, వృష్టి దినదినంబు వృద్ధిఁ బొంద. 59

వ. ఇట్లు ఋషభుండు పురందరుండు సేయు[1]దౌష్ట్యంబునకు నవ్వి (యజనాభం బను) తనమండలంబు సుభిక్షంబుగాఁ జేసి నాభియుం బరితోషచందంబునం బుత్రుండు జనియించి వర్ధిల్లుటకు సంతసిల్లి తనచేత నంగీకరింపఁబడుచున్న లోకధర్మంబు గల పుండరీకాక్షునిమాయావిలసితంబునం జేసి బాలక నాతండ్రి యని మోహంబున నుపలాలించుచుఁ బ్రజానురాగంబున సర్వసమ్మతుం డగునపుత్రుని (సమయసేతురక్షణంబునకుఁ) బూజ్యం బయినరాజ్యంబునం బట్టాభిషిక్తుం జేసి భూసురులకుఁ బ్రధానవర్గంబునకు నప్పగించి మేరుదేవింగూడి నరనారాయణస్థానంబయిన బదరికాశ్రమంబునకుం జని యచ్చట మహాయోగసమాధిచే [2]నరనారాయణాఖ్యుండుఁ బురుషోత్తముండు నగువాసుదేవు నారాధించి క్షీణదేహుం డై యానాభి హరితాదాత్మ్యంబు నొందె నంత. 60

చ. సరసత నేనృపాలకునిజన్మమునందును భూసురోత్తముల్
సరసిజనాభునిం దగఁ బ్రసన్నతఁ బెట్టిన నంత మెచ్చి యీ
శ్వరుఁడు దనంత గర్భమున వచ్చి తనూభవుఁ డై జనించె నా
నరపతి నాభికిన్ సరి యొకం డగునే నరనాథ యన్యులన్. 61

వ. అంత. 62

సీ. భూవరుఁ డగుఋషభుఁడు దనరాజ్యంబుఁ, గర్మభూమిగ నాత్మఁ గాంచి జనుల
కంగఱికను బ్రియం బగునట్లు కర్మతంత్రం బెల్లఁ బలుసంగఁ దలఁచి కర్మ
ములు సేయుటకు గురువులయొద్ద వేదంబు, సదివి వారలయనుజ్ఞను వహించి
శతమన్యుఁ డిచ్చినసతి జయంతీకన్యఁ, బరిణయం బై యట్టిపడఁతివలన

తే. భరతుఁ డాదిగ సుతుల నూర్వురను గాంచె, నట్టిభరతునిపేరను నవనితలము
పురవరాశ్రమగిరి[3]తరుపూర్ణ మగుచు, నమరి భారతవర్షనామమున మించె.

వ. ఆమహాభారతవర్షంబునందుఁ దమతమపేరం బరఁగుభూములకుం గుశావర్త ఇలావర్త బ్రహ్మావర్త ఆర్యావర్త మలయ కేతు భద్రసేన నిద్రస్పృగ్విదర్భ కీకటు లనఁ దొమ్మండ్రు కుమారులను [4]దక[illegible]బండ్రు పుత్రులకుఁ బ్రధానులం జేసె నంతం గవి హర్యంతరిక్ష ప్రబుద్ధ పిప్పలాయ నావిర్హోత్ర ద్రమిళ చమస కరభాజను లనువారు దొమ్మండ్రును [5]భాగవతధర్మప్రకాశకులైరి (భగవన్మహిమోపబృంహితంబు లగు) వారలచరిత్రంబులు ముందర నెఱింగించెదఁ

1. దుర్బుద్ధికి. 2. నీశ్వరోపాస్తి సేయుచు క్షీణ. 3. కుంజపుంజ మగుచు. 4. రాజులుగాఁ జేసె. 5. భగవద్ధర్మంబు గలవా రైరి.

దక్షిణయొనుబదియిద్దఱుకుమారులు (పిత్రాదేశకరులునతివినీతులు) మహాశ్రోత్రియులు యజ్ఞశీలురుఁ గర్మనిష్ఠులు నయినబ్రాహ్మణోత్తములైరి ఋషభుండు స్వాంతంత్రుం డై సంసారధర్మంబులం బొరయక కేవలానందానుభవుండు నయియాశ్వరుం డై యుండియుఁ బ్రాకృతుండునుంబోలెఁ (గాలానుగతంబులగు) ధర్మంబుల నాచరించుచు (ధర్మప్రవర్తకులకు సముండును నుపశాంతుండును మైత్రుండును గారుణికుండును నై ధర్మార్థయశఃప్రజానందామృతావరోధంబుచే గృహస్థాశ్రమంబులం బ్రజల నియమించుచుఁ) గొంత కాలంబు నీతిమార్గంబు దప్పక ప్రజాపాలనంబు సేయుచు (వేదరహస్యంబు లగుసకలధర్మంబులు స్వవిదితంబు లయినను) బ్రాహ్మణోప[1]దేశపూర్వకంబుగా ద్రవ్యదేశకాలవయశ్శ్రద్ధర్త్విగ్వివిధోద్దేశోపచితంబులు గ నొక్కొక్క క్రతువును శతవారంబు యథావిధి గఁ జేసి సుఖం బుండెనంత.

క. జనవర ఋషభునిరాజ్యంబున నైహికఫలముఁ గోరుపురుషుని నొకనిం
గనుఁగొన నెఱుంగి మెన్నఁడు, నినతేజం డతనిమహిమ లే మని చెప్పన్. ౬౫

—•• ఋషభుండు పుత్త్రులకు నీతి యుపదేశించుట. ••—

సీ. ఆ ఋషభుండు రాజ్యంబు సేయుచునుండి, యంతట నొక్కనాఁ డాత్మ మందు
దలపోసి భూలోకఫల మపేక్షింపక, మోహంబు దిగనాడి పుత్త్రులకును
దనరాజ్య మెల్ల నప్పనచేసి వెనువెంటఁ, గొడుకులు మంత్రులుఁ గొలిచి రాఁగ
నల్లన యరిగి బ్రహ్మావర్తదేశంబు,నందుల నపుడు మహాత్ము లయిన
తే. యట్టిమునిజనసమ్ముఖంబందుఁ జేరి, తనదుపుత్త్రుల నందఱ దాయఁ బిలిచి
పరమపుణ్యుండుఋషభుండు ప్రణయ మొప్ప,హర్ష మంచుచు నప్పుడిట్లనుచుఁ బ(లికె.
ఆ. తనయులార వినుఁడు ధరలోనఁ బుట్టిన,పురుషులకును సూకరములకు లేని
కష్టములను దెచ్చుఁగాన కామంబుల,వలన బుద్ధి సేయ వలదు మీరు. 67

చ. నరులకు నేతపంబున ననంతసుఖంబులు గల్గు చుండు శ్రీ
కరమతి నాతపంబుఁ దగఁ గైకొని చేసిన బ్రహ్మసౌఖ్య[2]ము
దిరముగఁ గల్గు వృద్ధుల ను దీయుల బోవుఁడు దుష్టవర్తనఁ
జరుగుచు నుండు కాముకులసంగతిఁ బోకుఁడు మీఁద మే లగున్. 68

వ. మఱియు (నంగనాసక్తు లగుకాముకులసంగంబు నిరయరూపం బయినసంసారం బగు మహత్సంగంబు మోక్షద్వారం బగు నట్టిమహాత్ము లెవ్వ రనిన) శత్రుమిత్రవివేకంబు లేక సమచిత్తులును శాంతులును గ్రోధరహితులును) సకలభూతదయాపరులును సాధువులును నగువారలు మహాత్ము లనందగు మఱట్టిమహాత్ములు నాయందలిస్నేహంబె (ప్రయోజనంబుగాఁ) గలిగియుండుటం జేసి(విషయవార్తాప్రవృత్తు లగుజనులందుఁ)దమదేహగృహమిత్రదారాత్మజాదులందుఁ బ్రీతి లేక యుండుదురు విషయాసక్తుఁ డయినవాఁడు వ్యర్థకర్మంబులం జేయు నట్టిమ

1. దేశంబునఁ గ్రతుశతంబు సేసి సుఖం బుండె. 2. మం దిరవునఁ బొందు

ప్రకృతికర్మంబులం జేయువాఁ డెప్పుడును బాపకర్ముం డగుచుం (గ్లేశదం బగు దేహంబు నొందు) నుండుఁ గావునఁ బాపమూలంబు లయినకామంబులు గోరకుండుట జ్ఞానము. బెంతకాలంబు లేకయుండునంతకాలంబు నాత్మతత్త్వంబెఱుంగం(బడు నాత్మతత్త్వ మెఱుంగ) కుండుటం జేసి దేహికి దుఃఖం బధికం బై యుండు లింగదేహం బెంతవఱ కుండు నంతవఱకు మనంబు కర్మవశంబై జ్ఞానవంతంబు గాక యవిద్యం బాయకుండు శరీరంబు గర్మమూలం బగుటవలనఁ గర్మంబులు సేయుచుండు (వాసుదేవుం డగు)నాయందుఁ బ్రీతి యెంతవఱకు లేక యుండు నంతవఱకు దేహకర్మంబులు బాధించు విద్వాంసుం డైనను దేహేంద్రియాసులయందుఁ బ్రీతి సేసిన(మిథునీభావసుఖప్రధానం బగు)గృహస్థాశ్రమంబు సంగీకరించి (స్వరూపస్మృతిశూన్యుం డై మూఢుం డగుచు)నందు సంసారతాపంబులఁ బొందుఁ బురుషుండు స్త్రీతోడం గూడి యేకీభావంబు నొం(దుట న(నహృదయగ్రంథియై యుండు) నందు (జనునకు గృహక్షేత్రసుతాప్తవిత్తంబులందు నేను నాయది యనియెడిమోహంబు గలుగు నట్టిస్త్రీపురుషమిథునీభావంబుచే) సంతానంబు గలుగు నాసంతానకారణంబున గృహక్షేత్రవిత్తాదుల సంపాదనంబున నంతు మోహం బధికం బగుటం జేసి మోక్షమార్గంబు దప్పుగు నిట్లు సంసారంబునం దుండియు మనంబున నెప్పుడు ముక్తిచింతం జేయు నప్పుడు సంసారంబునం బాయు మోక్షోపాయంబులు పరమగురుండ నైననాయందుల భక్తి సేయుటయు విగతతృష్ణయు ద్వంద్వతితిక్షయు [1]సర్వలోకంబులందు సులజంతువ్యసనావగతియు [2]నీశ్వరవిషయజ్ఞానాపేక్షయుఁ (దపంబును) ఏకతేచ్ఛయు (మాత్కృతకర్మంబులు) మత్కథ వినుటయు సన్నిద్దైవంబుగా నెఱుంగుటయు నస్మద్గుణకీర్తనంబులును [4]నిర్వైరత్వసామ్యోపశమంబులును దేహగేహంబులందు నాత్మబుద్ధిజిహాసయు నధ్యాత్మయోగంబును నేకాంతసేవయుఁ [5]బ్రాణేంద్రియాత్మల గెలుచుటయు గర్వ్యాపరిత్యాగంబును సచ్ఛ్రద్ధయు బ్రహ్మచర్యంబును గర్తవ్యకృత్యంబులందు నప్రమత్తుం డగుటయు వాఙ్నియమనంబును సర్వంబు నన్నుఁ గాంచుటయు జ్ఞానంబును విజ్ఞానవిజృంభితం బైన యోగంబును(ధృతిద్వయమంబును)సాత్త్వికంబును నాదిగాఁ గల తెఱంగులచేత లింగదేహంబు జయించి దేహకుశలుం డగుచు నుండవలయు. 69

ఆ. అరయఁ గర్మరూపక మగునవిద్యాజన్మ, మైనహృదయబంధకనాదిలతల
నప్రమత్తయోగకమను [6]మహాచ్ఛురికచేఁ, ద్రెంపవలయు నంతఁ ద్రెంపుకోడ.

ఆ. ఒనర నిట్లు యోగయుక్తుండు గురుఁ డైన, భూపుఁ డైన శిష్యపుత్త్రివరుల

2. కర్మంబులం బాయకుండు, 2. సర్వజంతువ్యసననిరీక్షణంబును. 3. నీశ్వరదర్శనాపేక్షయుఁ. 4. నిరహంకారంబును గర్మత్యాగేచ్ఛయు నధ్యాత్మ. 5. నాత్మజయంబును శ్రద్ధయు. 6. మహాసురియచే, 7. నరప తైన శిష్యవరుల నెల్ల.

రోగయుతులఁ జేయ నొప్పఁగావలయును, గర్మపథుల జేయఁగాదు గాదు.

సీ. జనులెల్ల సర్వవాంఛాఫలఁ జేసి యత్యంత, మూఢులై దైహికంబును మనంబు
లందును గోరుదు రల్పసౌఖ్యములకు, నన్యోన్యవైరంబు లంది దుఃఖ నంత
ములఁ బొందుదురు గాన నమ్మునకొని గురుఁడైన, వాఁడు మహామోహవశుఁడు
జనుఁడును నైనట్టి జంతువ్రజంబునకు, దయఁగల్గి మిక్కిలి తత్పరత్వబుద్ధిఁ

ఆ. గన్ను లున్నవాఁడు గానని వానికిఁ, దెరువుఁ జూపినట్లు దెలియఁ బలికి
యతులమగుచు దివ్యమైన మోక్షమార్గంబుఁ జూపవలయుఁ గరమణతోడ.

వ. మఱియుఁ బితృగురుజననీబంధుపతి దైవతంబులలో నెవ్వరైనను (సంసారరూప) మృత్యురహితం బైన మోక్షమార్గంబుఁ జూపకుండెనేని వా రెవ్వరును హితులు గానేరరు నాదుశరీరంబు (దుర్విభావ్యంబు నాదుమానసంబు) సత్త్వయుక్తంబును ధర్మసమేతంబును బాపరహితంబును నగుటం జేసి పెద్దలు నన్ను ఋషభుం డండ్రు గావున (శుద్ధసత్త్వమయం బైన) నాశరీరంబునం బుట్టినకుమారు లంద ఱును (సోదరుండును మహాత్ముండును నగ్రజుండును) నైనభరతు నన్నుఁగాఁ జూచి (యకిల్బిషబుద్ధిచే భజింపుం డదియ నాకు శుశ్రూషణంబు) ప్రజాపాలనంబు సేయుట మీకును బరమధర్మం బని మఱియు ని ట్లనియె. 73

సీ. భూతజాలములందు భూజముల్ వర్యముల్, భూరుహములకంటె భోగికులము
భోగిసంతతికన్న [1]బోధనిష్ఠులు బోధ, మాన్యులకన్న మనుజవరులు
వీరికన్నను సిద్ధఋషిబుధగంధర్వులు, వారికన్నను సురల్ వారికన్న
నింద్రాదిదేవత లిందఱికన్నను, దక్షాదిసన్మునుల్ దలఁప నెక్కు

తే. డంతకన్నను భర్గుఁ డా యభవుకన్నఁ, గమలభవుఁ డెక్కు డాతనికంటె విష్ణుఁ
డధికుఁ డాతఁడు విప్రుల నాదరించుఁ, గాన విప్రుండు దైవంబు మానవులకు.

క. భూసురులకు సరిదైవం, బీసచరాచరమునందు నెఱుఁగను నాకున్
భూసురులు గుడుచునప్పటి, యాసంతోషంబు [2]దోఁపదగ్నులయందున్. 75

సీ. మంగళం బైన బ్రహ్మస్వరూపంబును, వేదరూపంబు ననాదిరూప
మగుచున్న నాదు దేహము బ్రాహ్మణోత్తముల్, ధరియింతు రెప్పుడు దత్త్వబుద్ధి
శమదమానుగ్రహసత్యతపస్స్థితి, క్షమలు గల్గువిప్రుండు సద్గురుండు
గాన మిక్కిలి భక్తిఁ గల్గి యకించను, లైనభూసురుల దేహములవలన

తే. నందుచుండును నాదు దేహంబుగాఁగ, నెఱిఁగి [3]వరులగు విప్రుల నెల్ల భక్తిఁ
బూజసేయుట యే నన్నుఁ బూజసేయు, టనుచు వినిపించి మఱియు ని ట్లనుచుఁ బలికె.

క. ఈ తెఱఁగు దెలిసి భూసుర, జాతిం బూజించునట్టి జనుఁడును మాయా
[4]తీతుండై నిక్కంబుగ, భూతలమున మోక్షమార్గమును [5]బొడగాంచున్. 77

---

1. బుద్ధిమంతులు బుద్ధిమంతుల కన్నను. 2. లేదు యజ్ఞములందున్. 3. యేకాంతులౌవి ప్రవరులనెల్ల. 4. పేతులు నై. 5. బొడగందుర్.

వ. ఇట్లు సదాచారులగు కుమారులకు లోకప్రదర్శనార్థం బాచారంబులుపదేశించి మహాత్ముండును బరమసుహృత్తునగు భగవంతుండు ఋషభాపదేశంబునం గర్మత్యాగంబు సేసి (యుపశమశీలు రగు) మునులకు భక్తిజ్ఞాన వైరాగ్యలక్షణంబులు గలపారమహంస్యధర్మం బుపదేశింపం గలవాం డగుచుం బుత్రశతంబునం దగ్రజుండును (బరమభాగవతుండును భగవజ్జనపరాయణుండును) నగు భరతుని (ధరణీపాలనంబునకు) బట్టంబుగట్టి (తాను గృహమందె) దేహమాత్రావలంబనంబుసేసి దిగంబరుం డై యున్మత్తాకారుం డగుచుం (బ్రకీర్ణకేశుండై) యగ్నుల నాత్మారోపణంబు సేసి బ్రహ్మావర్తదేశంబును బాసి జడాంధబధిరమూకపిశాచోన్మాదులుంబోలె నవధూతవేషంబునొందిజనులకు మాఱు వలుకక మౌనవ్రతంబునం బుర గ్రామాకర జనపద దారామ శిబిరవ్రజ ఘోష సార్థగిరి వనాశ్రమాదులయందు వెంటంజనుదెంచు దుర్జనతర్జన తాడనావమాన మేహన నిష్ఠీవన పాషాణశకృద్రజః ప్రక్షేపణ పూతివాత దురుక్తులం బరిభూతుం డయ్యును గణనం బెట్టక నసమదేహంబు మక్షికాదికృతోపద్రవంబునుంబోలెం గైకొనక దేహాభిమానంబునంజిత్తచలనంబు నొందక యేకాకియై చరియించుచుండ నతిసుకుమారంబు లగుకరచరణోరస్స్థలంబులు విపులంబు లగుబాహ్వంసకంఠవదనాద్యవయవవిన్యాసంబులుం గలిగి ప్రకృతిసుందరంబగుచు స్వతస్సిద్ధదరహాసరుచిరముఖారవిందంబై నవనళినదళంబులంబోలి శిశిరకనీనికలం జెలువొంది యరుణాయతంబు లగునయన(ంబులచే నొప్పి యనన్యూనాధికంబు లగు) కపోలకర్ణకంఠనాసాగండ(ంబులచేం దేజరిల్లుచుం) నిగూఢస్మితవదనవిభ్రమంబులం బ్రకాశించుతనదివ్యమంగళవిగ్రహంబుచేం బరకాంతలచిత్తంబుల[1]కత్యంతమోహంబు గలుగం జేయుచు. 78

ఆ. ధూళిచేత మిగులఁ[2]ధూసరితంబు నై, జడలుగట్టి కడుఁ బిశంగవర్ణ
ము నగుకేశపాశమును వెలిఁగించుచు, నితరు లెవరుఁ దన్నుఁ నెఱుఁగకుండ.

క. అవధూతవేషమున నిట్లవనిన్ మలినంబు లైనయవయవములతోఁ
దవిలి చరించుచు నుండును, భువి భూతాక్రాంతుఁ డయినపురుషునిమాడ్కిన్.

ఆ. జనుల కిట్లు యోగసంచార మెల్ల విరుద్ధ మనుచు నాత్మ[3]బుద్ధిఁ జూచి
యజగరంబుమాడ్కి నవనిపై నుండె బీభత్సకర్మమునకుఁ బాలుపడుచు. 81

వ. ఇట్లు బీభత్సరూపంబున వసుంధరం బడియుండి యన్నంబు భుజించుచు నీరు ద్రావుచు మూత్రపురీషంబులు విడుచుచు నవి శరీరంబున నంటం బొరలుచుండు మఱియుం దత్పురీషసౌగంధ్యయుక్తం బగువాయువు దశదిశల దశయోజనపర్యంతంబు పరిమళింపం జేయుచుండ గోమృగకాకచర్యలం జరియించుచు భగవదంశంబైనఋషభుండు మహానందంబు ననుభవించుచుం దనయందు సర్వభూతాం

1. మన్మథశరపరంబులు. 2. ధూళిధూసరములతోఁ గుటిలంబు లై. 3. రోసి.

తర్యామి యగువాసుదేవుం బ్రత్యక్షంబుగాఁ గనుంగొనుచు సిద్ధిం బొందిన వైహాయసమనోజవపరకాయప్రవేశాంతర్ధాన దూరగ్రహణ శ్రవణాదియోగసిద్ధులు దమంత వచ్చినం గైకొనక యుండె నని పలికిన శుకయోగీంద్రునకుం బరీక్షిన్నరేంద్రుం డిట్లనియె. 83

క. మునివర యోగజ్ఞానం,బునఁ జెఱుపం బడ్డకర్మములు గలపెద్దల్
గని యుండెడిదైశ్వర్యం,బును ఋషభుం డేఁటికి యేల పొందక యుండెన్.

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 84

మ. ధరణీవల్లభ నీదువాక్యములు తథ్యం బింతయుం దప్ప దె
ట్లరయన్ వన్యమృగంబు పట్టువడి తా నావేళ నాలుబ్ధకున్
ధర వంచించినమాడ్కి నింద్రియములన్ దండించి చిత్తంబు ని
ర్భరకామాదుల కాస యిచ్చుఁ గడు సంరంభంబుతోఁ గ్రమ్మఱన్. 85

క. చిరకాలతపము నైనను, హరియింపఁగ నోపుఁ జిత్త మని పెద్దలు న
మ్మరు జారులకున్ జారిణి,కరణిని నడరించు మనసు కామాదులకున్. 86

క. కామక్రోధాదికముల్, భూమీశ్వర కర్మబంధములు మఱియును జే
తోమూలము లగుటను దా, రీమహిలో మనసు నమ్మ రెప్పుడుఁ బెద్దల్. 87

సీ. అది గాన యెన్నఁడు నైశ్వర్యములను జే,పట్టఁ జూడఁడు లోకభవ్యులైన
వారలచే నభివందనంబులు వొంది, వెలయంగ నవధూతవేషభాష
ణంబుల నెఱిఁగికొనఁగ వానిభగవత్స్వ,రూపంబు గలిగి యా[1]రూపమందుఁ
బరమయోగధ్యానపరులకు నెల్ల దే,హత్యాగసమయంబు నంతలోనఁ

తే. జూపుచుండియు దేహంబుఁబాపనిచ్ఛ,యించెనచ్చట దివ్యయోగీంద్రుఁడాద్యుఁ
డతులదివ్యప్రకాశకుఁడమరగురుఁడు,పరమపురుషుండుఋషభుండుపార్థివేంద్ర.

వ. అంత విముక్తలింగుండును భగవంతుండును నగుఋషభుండు మనంబునం దేహాభిమానంబు విసర్జించి కులాలచక్రంబు గులాలునిచేత భ్రమియింపంబడి విస్పష్టం బయ్యును భ్రమియించుగతిం బ్రాచీనసంస్కారవిశేషం బగునభిమానాభాసంబున దేహచలనాదికంబుల నొప్పియుండియు యోగమాయావాసనచే యుక్తుం డయ్యె మఱియు నాఋషభుం డొక్కదినంబునం గోంకణవెంకణాంబు లను దక్షిణకర్ణాటకదేశంబులకు యదృచ్ఛంజని కుటకాచలోపవనంబున నిజాస్యకృతశిలాకబళుం డగుచు నున్మత్తునిచందంబున వికీర్ణకేశుండు దిగంబరుండు నై సంచరింప వాయువేగవిధూతవేణుసంఘర్షణసంజాతం బగునుగ్రదావానలంబు తద్వనంబు దహింప నందు దగ్ధుం డయ్యె నంత నతనికృత్యంబులు తద్దేశవాసు లగుజనంబులు సెప్ప నర్హన్నామకుం డగుతద్రాష్ట్రాధిపతి విని నిజధర్మంబులం బరిత్యజించి స్వదేశస్థులతోడం గూడి దా నాయాచారంబుల నంగీకరించి యథ

1. రూఢి నంతఁ.

ర్మబహుళం బగు కలియుగంబున భవితవ్యతచే విమోహితుండై మనుజుల కస
మంజసం బగుపాషండాభివేశులం జేసె మఱియును గలియుగంబునం ద
ర్హాన్మతిమూల తనుజాధములు వేదమహా మోహితులై శాస్త్రోక్త శౌచాచారం
బులు విడిచి (నిజేచ్ఛం జేసి) దేవతాహేళనలు సేయుచు నస్నానానాచమనాశౌచకే
శోల్లుంఛనాదిరూపవిత్ర వ్రతంబులం జేయుచు [1]నధర్మబహుళం బగుకలియుగంబు
నం జెఱుపంబడ్డబుద్ధిధర్మంబులు గలిగి వేదబ్రాహ్మణయజ్ఞపురుషుల దూషించుచు
లోకంబులం [2]దమతమమతంబులకుం దామె సంతసిల్లుచు (నవేదమూలం బగుస్వే
చ్ఛం జేసి ప్రవర్తించి యంధపరంపరచే విశ్వాసంబు సేసి తమంతన) యంధతమ
సంబునం బడుచునుండుదు రీఋషభుని యవతారంబు [3]రజోవ్యాప్తులగుపురుషుల
కు మోక్షమార్గంబు నుపదేశించుటకై నయ్యె నదియునుంగాక [4]సప్తసముద్రపరి
వృతంబు లగునీభూద్వీపవర్షంబులందలిజనంబులు దివ్యావతారప్రతిపాదకంబు
శుద్ధంబు నగుసద్వినికృత్యంబులు గీర్తింతురు మఱియు నెవ్వనియంశంబున నతి
కీర్తిమంతుం డగు ప్రియవ్రతుండు గలిగె నెందు జగదాద్యుం డగుపురాణపురు
షుం డవతారంబు నొంది కర్మహేతుకంబు గానిమోక్షధర్మంబుం దెలిపె వెండి
యు నెవ్వండు యోగమాయాసిద్ధుల నసమ్యాతంబు లగుటం జేసి నిరసించె నట్టి
ఋషభునికొఱకుం బర్సిద్ధికృతప్రయత్నులగుపరతరయోగీశ్వరులు మనోరథంబున
నైన నెట్లు సరిగాగుదు రిట్లు సకలవేదలోకదేవబ్రాహ్మణులకు గోవులకుం బరమ
గురుండు భగవంతుండు నగుఋషభునిచరిత్రం బెవ్వరువినిన దుశ్చరితంబులు
దొలంగు మంగళంబు సిద్ధించు నిక్కలిశ్రద్ధతో నెవ్వండు విన్నను వినిపించినను
హరిభక్తిస్పృహంబగు నట్టిహరిభక్తితాత్పర్యమునం(బెద్దలు భాగవతులగుటం జేసి
సంప్రాప్తసర్వపురుషార్థు లగుచు వివిధవృజినహేతుకం బగు)సంసారతాపంబును
బాసి [5]యుపరతంబుగా దద్భక్తియోగామృతస్నానంబు సేసి పరమపురుషార్థం బ
యినమోక్షంబును జెందుదురు సప్తద్వీపంబులవారు నేడును గొనియాడు
చుండుదురు. 89

ఆ. యాదవులకు మీకు నత్యంతగురుఁడు, వైనకృష్ణుఁ [6]డెచటనైనఁ గలఁడు
కొలుచువారి కట్ల సులభుఁడై మోక్షంబు, నిచ్చుఁ బ్రీతిసేయు నేలనీకు. 90

---

1. నధర్మలక్షణంబులం గలిగికలియుగ. 2. దంధపరంపరను దమంతమ. 3. బ్రాహ్మణక్షత్రియు
లగు మాత్ర. 4. నతనినుండి యంశ సప్తద్వీపములందుం బ్రియవ్రతుని యంశంబునని సరిచెప్ప నలర
గా దేవంశంబున శ్రీహరి యవతరించి మహాయోగిధర్మప్రకాశంబు సేసె నాఋషభునిచరితంబు మ
నోరథంబున నైనఁ బొందలే రతండు యోగమాయను నిరసించి మాయాకల్పితసకలసిద్ధుల నసత్యంబు
గాఁ దలచె నిట్లుసర్వలోకపూజ్యులై నవేదబ్రాహ్మణులకు, 5. హరికథామృతపానంబున నిర్వృతు
లై పరమపురుషార్థం బైనమోక్షంబు నపేక్షింప రని సప్తద్వీప;—ఇట 'మోక్షంబు నపేక్షింప' వి
మటకు 'తథైవ నిర్వృత్యా పరయా హ్యపవర్గ మాత్యంతికం పరమపురుషార్థ మపి నో ఏవాద్రియన్తే'
అని మూలము; 6. డెక్కడ నైనఁ.

సీ. నిత్యానుభూత మా[1]నిజరూపలాభని,వృత్త మై తగుమహోత్తృష్ణ గలిగి
యతులితవిపులమాయారచితంబైన,లాభంబునకుఁ దగులంబు లేని
మతి నెల్ల లోకుల ◊ నతివేల్లఁ గరుణించి యభయప్రదానం బిచ్చుచుండఁ గీల
[2]నవ్యయం బై దివ్య ◊ మైనట్టి పదపద్మ, మత్యంతసేవ్యమై ◊ యతుల మైన
తే. తనదు లోకంబు సూపంగఁ దగినయట్టి
మోక్షమార్గంబు నెఱిఁగించు ◊ ముక్తిపథుఁడు
దగుచుఁ దాదాత్మ్య మొందెఁ బ్రత్యక్షవిష్ణు
వైనఋషభుండు జనులకు ◊ నద్భుతముగ. 91

భరతోపాఖ్యానము.

మ. భరతుం డంత ధరాతలంబుఁ గడఁకం ◊ బాలించుచున్ ధారుణీ
శ్వరచంద్రుం డగువిశ్వరూపునకు ముద్ ◊ సంజాత యై యుండి ని
ర్భరకాంతిన్ విలసిల్లుపంచజని నేర్పం గల్గుకాంతామణిం
గర మర్థిన్ ధరఁ బెండ్లి యాడె శుభలగ్నంబందు భూవల్లభా. 92

వ. ఇట్లు (వివాహితుండై) యాపంచజనివలన నహంకారంబువలనఁ బంచతన్మాత్ర
లు జనించిన తెఱంగున సుమతి రాష్ట్రభృత్సుదర్శ నావరణ ధూమ్రకేతువు లను
నేవురు పుత్త్రులం బుట్టించె నట మున్ను నజనాభం బనుపేరఁ బరఁగువర్షంబు
భరతుండు పాలించుటకతంబున భారతవర్షంబు నాఁ బరఁగె నంత. 93

క. భరతుఁడు పూర్వజు లేలిన, కరణిని గర్మముల నెల్లఁ ◊ గైకొని ప్రజలన్
హరికృప నొందుచు నేలెను, ధరణీసురవరులు వొగడ ◊ ధరణీనాథా. 94

సీ. భగవంతుఁ డగుజగద్భర్తకు [3]నల్పంబులు, నధికంబు లైన పెక్కధ్వరముల
దర్శపూర్ణిమలచేఁ ◊ దగనుజాతుర్మాస్య, [4]ములఁ నగ్నిహోత్రములవలనఁ గడఁకఁ
బశుసోమములచేతఁ ◊ బలుమాఱుఁ బూజించి, వేదోక్త మైనయాగవిమలకర్మ
ములఁ గల్గుధర్మంబుఁ ◊ బురుషోత్తమార్పణంబుగఁ జేయుచును మఖాంగంబులను మంత్ర
తే. ములను బలికెడునాదైవతములను శ్రీశు
నవయవంబులు గాఁగ భూనాథుఁ డెపుడు ప్రేమ
ననుదినంబును బాయక ◊ ఘనతఁ దలఁచి
యఖిలరాజ్యానుసంధానుఁ ◊ డగుచు నుండె. 95

క. ఈరీతిఁ గర్మసిద్ధుల, నారయు నత్యంతశుద్ధ ◊ మగుచిత్తముతో
నారాచపట్టి భరతుఁడు, ధారుణిఁ బాలించె నధికధర్మాన్వితుఁ డై. 96

వ. మఱియు నాభరతుండు శ్రీవత్సకౌస్తుభవనమాలాలంకృతుండును సుదర్శనా
ద్యాయుధోపలక్షితుండును నిజభక్తజనహృదయారవిందనివాసుండును బరమ

1. నిజరూపుచేత నివృత్త. 2. నవ్యయంబును మహానందకరంబును, దివ్యంబు నత్యంత సేవ్య మైన
3. నిగణనాధికము లైన పెక్కుమఖములచేత. 4. లగ్నిహోత్రములచేఁ దపజనము ,,5. మనంబందు.

పురుషుండును నైన వాసుదేవునియందు నధికభక్తి ననుదినంబును జేయుచు నేంబదిలక్షల వేలేండ్లు రాజ్యంబుసేసి [1]పితృపితామహోద్యాయాతం బగునాధనంబును యథార్హంబుగఁ బుత్త్రులకుఁ బంచి యిచ్చి బహువిధసంపదలు గలగృహంబును బాసి పులహాశ్రమంబున కరిగె నంత. 97

సీ. ఏయాశ్రమంబున నిందిరాధీశ్వరుఁ, డచ్చటివారల నాదరించి
ప్రత్యక్షమున వచ్చి పాయ కెప్పుడునుండు, నట్టిరమ్యంబైనయాశ్రమమున
నిలిచి సాలగ్రామములు గల[2]గండకీనది యెందు నెంతయుఁగదిసి యుండు
నచ్చోట నేకాకి యగుచును భరతుండు, బహువిధనవపుష్పపల్లవముల

తే. నతులతులసీదళంబుల నంబువులను, గందమూలాదిఫలములఁగంజములను
ఘనత నర్పించి నిచ్చలుఁ దనివి లేక, సేవసేయుచు నుండెనా శ్రీశుఁ జేరి. 98

వ. దానంజేసి విగతవిషయాభిలాషుం డై శమదమాదిగుణంబులు గలిగి యథేచ్ఛం జేసి యెడతెగక పరమపురుషునిపరిచర్యాభక్తిభరంబున శిథిలీకృతహృదయగ్రంథి గలిగి సంతోషాతిశయంబునం బులకితాంగుండు నానందబాష్పనిరుద్ధావలోకనయనుండు నగుచు నిజస్వామి యైనహరి(చరణారవిందాను)ధ్యాన (పరిచిత) భక్తియోగంబునం బరమానందగంభీరహృదయం బనునమృతకాసారంబున నిమగ్నుం డగుచుఁ దా నపుడు పూజించుపూజ నెఱుంగక యిట్లు భగవద్వ్రతంబు ధరియించి యేణాజినవాసస్త్రిషవణస్నానంబుల నార్ద్రకుటిలకపిశవర్ణజటాకలాపంబులు గలిగి మార్తాండాంతర్గతుం డయిన పరమేశ్వరుని హిరణ్మయపురుషునిం గాఁ దలంచుచు ని ట్లనియె. 99

సీ. కర్మఫలంబులఁ [3]గడఁక నిచ్చుచు మనో, వ్యాపారమున నిట్టియఖిలలోక
ములఁజేసి యీలోకములకు నంతర్యామి, యగుచుఁ బ్రవేశించియంతమీఁద
నానందరూప మైనట్టి బ్రహ్మముఁ గోరు, చున్నజీవుఁ దనయం దున్న యోగ
శక్తిచేఁదగ ననిశంబుఁ బాలనసేయు, చుండి యాతఁడు మార్తండమధ్య

ఆ. వర్తి యగుచు నిట్లు[4]వఱలుచు జగముల,యందు నుండి ప్రకృతిఁబొంద కంత
నతులదివ్యమూర్తి యైనయానందరూపమును శరణ మొందె భరతవిభుఁడు.

వ. అంత నాభరతుం డొక్కనాఁ[5]డామహానది గృతాభిషేకుం డయి ముహూర్తత్రయం బంతర్జలంబులందుఁ బ్రణవోచ్చారణంబు సేయుచుండ నసమయంబున నిర్భరగర్భిణి యగునొక్క హరిణి జలార్థిని యై యొంటి జలాశయసమీపంబునకు వచ్చి జలపానంబు సేయుచునెడ నా సమీపంబున మృగపతి గర్జించి లోకభయంకరంబుగ నాదంబుసేయ నాహరిణి స్వభావంబున భీత యగుటంజేసి బెగ్గడిలి

1. సామ్రాజ్యంబు పుత్త్రులకుం. 2. చక్రతీర్థంబుఁ జేయును బవిత్రంబు గాఁగ' వ్రా. ప్ర. 3. గడుసమర్పణ. 4. వ్యాపకమున నరు, లందు నుండి. 5. డాచక్రతీర్థంబునం.

(హరివిలోకనవ్యాకులచిత్తయై) దిగ్గన నుదరిగగనంబునకు [1]నెగిరి యపగతత్రప యగుచు నది నుల్లంఘించు నెడ నధికభయంబునం జేసి యాగర్భంబు యోనిద్వారంబున గళితంబై జలంబునం బడియె నాహరిణి (యుల్లంఘనాదిభయంబునం జేసి) తత్తీరంబున (నుండుగిరిదరిం బడి) శరీరంబుం బాసె నంత నాహరిణపోతంబు జలంబులం దేలుచున్న భరతుండు గను విచ్చి చూచి కరుణార్ద్రచిత్తుండై (మృతజనని యగునా)హరిణపోతంబును దనయాశ్రమంబునకుం గొనిపోయి మిక్కిలి ప్రీతి సేసి యుపలాలనంబు సేయుచుండఁ బోషణపాలనప్రీణనలాలనానుధ్యానంబుల భరతునకు నాత్మనియమంబులైనయష్టాంగయోగంబులును [2]బరమపురుషపూజాపరిచర్యాదులు నొక్కొక్కటిగఁ గ్రమక్రమంబునం గొన్ని దినంబులకు సమస్తంబును నుత్సన్నం బయ్యె నంత. 101

క. ఘనతపము చలన మొందుట,యును భరతుం డెఱుఁగ కాత్మయోగంబునఁ జ
యృ్యనఁ బాసె హరిణపోతముఁ, దనమదిలోఁ బ్రీతిఁ జేసి తప్పక పలికెన్. 102

ఉ. అక్కట తల్లిఁ బాసి హరిణార్భక మాఁప్తులు లేమిఁ జేసి యే
దిక్కును లేక యున్ననిట దెచ్చితి నాయెడ నీమృగార్భకం
బెక్కుడు ప్రేమ సేసి చరియించుచు నున్నది నాదుసన్నిధిన్
మక్కువ చేసి దీనిఁ గడుమన్ననలం దగఁ బ్రోతు నెంతయున్. 103

క. శరణని వచ్చినజంతువుఁ, గరుణం గను విచ్చిచూచి కాంచినఁ బుణ్యం
బరయఁగ నధికం బని ము,న్నెఱిఁగించిరి సన్మునీంద్రు లెల్లం బ్రేమన్. 104

వ. అని యిట్లు హరిణపోతంబుం దనయాశ్రమంబున [3]నత్యాసక్తిం జేసి యాసనశయనాటనస్నానసమిత్కుశకుసుమఫలపలాశమూలోదకాహరణ దేవపూజాజపాదుల యెడం దనయొద్దన యునిచికొనుచు వృకసాలావృకాదిక్రూరమృగంబులవలని భయంబున వనంబుల వెనువెంటం దిరుగుచు (నధికప్రణయభరపరీతహృదయుం డగుచు నతిస్నేహంబునం జేసి కొంతసేపు స్కంధంబుల వహించుచు మఱికొంతతడ వురంబున నుత్సంగంబున నుంచికొని లాలించుచు సంతసంబు నొందు మఱియు నాభరతుండు నిత్యనైమిత్తికాది క్రియాకలాపంబు నిర్వర్తించు నెడ నంత నంత లేచి హరిణకుణకంబుఁ జూచుచుఁ గించిత్స్వస్థహృదయుం డై దాని నాశీఃపరంపరల నభినందించుచుఁ జుంబనాదులం బ్రీతిసేయుచు) నతిమోహంబునం బెంచు చుండు నెడ. 105

చ. [4]గురువులువాఱి బిట్టుఱికి కొమ్ములఁ జిమ్ముచు నంత నంత డ
గ్గఱుచును గాలుద్రవ్వుచు నఖంబుల గీఱుచు గాసి సేయుచు
న్నొఱగుచు ధారుణీశ్వరుని యూరువులన్ శయనించి యంతలో

1. 'నెగసిపడిన గర్భంబు స్రవించి జలం 2. జలనంబు నొందె నంత' వ్రా.ప్ర. 3. కుం గొని చని స్నానసమిత్కుశ. 4. ఇది యచ్చుప్రతుల లేదు.

పచ్చికల మెక్కుచుం బొరలి యాడుచు నాహారంబు లీలతోన్. 106

తే. గరిక నీగతి మొల్లసగ కెరలువాడిచి, చెలఁగియుండఁగ భరతుండు చిత్తమందు
సంతసిల్లుచునుండెనాశ్రమముఁ బాసి, హరిణడింభక మంతలో నుఱికి చనియె.

వ. భరతుం డంతం దన్మృగశాబకంబు గానంబడమికి (వ్యాకులితచిత్తుం డగుచు నష్టధనుండునుంబోలె నతిదీనుం డై కరుణతోడం గూడి తద్విరహవిహ్వలమతి యై దానిం దలంచుచు నతిశోకంబుతో) మనంబున దుఃఖించి యిట్లనియె. 108

తే. హరిణపోతంబ నీకు వనాంతమందుఁ
గ్రూరమృగబాధ లేకుండఁ గోరుచుండఁ
దలఁగి పోయితె యనుచుఁ జిత్తంబునందు
రాజన్యప్రభుండు భరతుఁ డాకులాట మొంది. 109

తే. తల్లి చచ్చినహరిణపోతంబు నచ్చి, పుణ్యహీనుండ నగుచున్నుఁ బొంది పాసె
నేమి సేయుదు నేఁ డింక నెట్లు గందుఁ, జేరి యేరీతిఁ గాంచి రక్షించుకొందు.

క. కట్టాయీయాశ్రమమునఁ, బుట్టినతృణవల్లి మేసి పొడలినహరిణం
బిట్టట్టుఁ దిరుగుచుండఁగఁ, బట్టిమృగేంద్రుండు గొట్టి బాధించె నొకో. 111

వ. ఇట్లు భరతుండు హరిణకుశలక్షేమంబు గోరుచు నెప్పుడు వచ్చి నన్ను సంతోష పరచు నానాప్రకారంబు లైనతనగతులచేత నన్ను నెప్పు డానందంబు నొందించు ధ్యానసమాధి నున్నప్పుడు నన్నుఁ గొమ్ములం ద్రోయుచు నుండు నట్టివినోదంబు లెప్పుడు గనుంగొందు దేవపూజాద్రవ్యంబులఁ ద్రొక్కి మూర్కొనినం గోపించి చూచినం గుమారుండునుంబోలె దూరంబునకుం జని నిలిచి మరల నేఁ బిలిచిన వెనుక నిలిచి యుండు నిట్టిమెలఁకువస్వభావంబులు గలుగుట యెట్లు లీభూదేవి యెంతతపంబు చేసినదియో యాహరిణపాదస్పర్శంబులం బవిత్ర యైనభూమి స్వర్గాపవర్గకాము లైనమునులకు యజ్ఞార్హ యగు నట్టిహరిణపోతంబు నెట్లు గనుంగొందు నదియునుం గాక భగవంతుం డగుచంద్రుండు [1]మృగపతిభయంబున మృతజననియు స్వాశ్రమపరిభ్రష్టంబు నైనమృగశాబకంబును గొనిపోయి పెంచుచున్నవాఁడో మున్ను పుత్త్రవియోగతాపంబునం జంద్రకిరణంబులం బాపుదు నిపుడు హరిణపోతంబు తనశరీరస్పర్శంజేసి కళానిధికిరణంబులకన్న నధికం బగుచుం బుత్త్రవియోగతాపంబు నివర్తింపం జేసె ననుచుం బెక్కుభంగుల హరిణనిమిత్తంబు లైనమనోరథంబులచేతం బూర్వకర్మవశంబున యోగభ్రష్టుం డగుభరతుండు [2]భగవదారాధనంబువలన విభ్రంశితుం డగుచు నితరజాతిం బుట్టినహరిణపోతంబుమీఁదిమోహంబు పెద్దలం బగుచుండ నుండె నని పలికి శుకయోగీంద్రుండు మఱియు నిట్లనియె. 112

సీ. జననాథ మున్ను మోక్షతుంవిరోధ మని పాయఁగా రానిపుత్త్రాదికంబు నెల్ల

1. 'తనయాశ్రమంబునకుం గొనిపోయి, 2. హరిసేవం బాసి యితరజాతిం,

బాసి తపస్వి యై § భరతుండు హరిణశా,బకపోషణంబునఁ § బాలనమున
నటలాలన ప్రీణ§నానుషంగంబుల,మూషికబిల మతి§రోషమునను
సర్పంబు సొచ్చిన§చందంబునను యోగ,విఘ్నంబు మిక్కిలి § విస్తరిల్లె
ఆ. గాన యెంతవాని § కైనను గాలంబు, గడవ రాదు నట్లు § గాక పోదు
పరమమునులకైనఁ § బాయవు కర్మంబు, లారు లనఁగ నెంత § నరవరేణ్య.
వ. ఇట్లు భరతుండు మృగవియోగతాపంబు నొందుచుండు నెడ నామృగశాబ
కంబు ననుదెంచిన సంతసిల్లుచుండె నంత నొక్కనాఁడు. 113
మ. భరతుం డల్లన యంత్యకాలము వెసం§బ్రాపింపఁగా నప్పుడా
హరిణంబుం గడుభక్తిఁ [1]బుత్త్రుగతి న§త్యాసక్తి వీక్షింప నా
హరిణంబుం దనయాత్మలో నిలిపి దేహం బంతటం బాసి తా
హరిణీగర్భమునన్ జనించి హరిణం§బై యుప్పెఁ బూర్వస్మృతిన్. 114
వ. ఇట్లు భరతుండు హరిణీగర్భంబునం బుట్టియు భగవదారాధనసామర్థ్యంబునం
దనమృగత్వకారణంబుఁ దెలిసి కడుం దాపంబు నొందుచు ని ట్లనియె. 115
ఉ. రాజులు ప్రస్తుతింప సుర§రాజసమానుఁడ నై తనూజులన్
రాజులఁ జేసి తాపసులు § రాజఋషీంద్రుఁ డటంచుఁ బల్కఁగాఁ
దేజము నొంది యాహరిణ§దేహమునందలి ప్రీతిఁ జేసి నా
యోజ[2] సెడంగ నేఁ జెడితి § యోగిజనంబులలోన బేల నై 116
వ. ఇట్లు శ్రీహరి[3] శ్రవణ మననసంకీర్తనారాధ నానుసరణాభియోగంబులం జేసి
యశూన్యసకలయామం బగుకాలంబు గలనాకు హరిణపోతస్మరణంబుకతంబున
యోగవిఘ్నంబు ప్రాప్తం బయ్యె మోక్షదూరుండ నైతి నని (నిగూఢనిర్వేదుం
డగుచుఁ) దల్లిం బాసి క్రమ్మఱ (నుపశమశీల) మునిగణసేవితం బయి భగవ
త్క్షేత్రం బైన సాల (తరునిబిడతమ) గ్రామపర్వతసమీప పుల స్త్యపులహాశ్రమం
బులకుం (గాలాంజనపర్వతంబువలనఁ) జనుదెంచి యందు మృగత్వావసానంబు
గోరుచు (సంగము విడిచి యేకాకియగుచు) శుష్కపర్ణతృణవీరుదాహారుండై
(మృగత్వనిమిత్తం బగునానదీ)తీర్థంబునందు (నవసానంబుగోరుచుఁ దత్తీర్థోదక
క్లిన్నం బగుచుఁ నుండు)శరీరంబు విడిచె నని శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేం
ద్రునకు వినిపించిమఱియు ని ట్లనియె. 117

భరతుండు హరిణజన్మంబు విడిచి బ్రాహ్మణుండై జనించుట.

సీ. హరిణదేహముఁ బాసి § యంత నాంగిరసా,న్వయుఁడు పవిత్రుండు § వంశకరుఁడు
శమదమఘనతపః§స్వాధ్యాయనిరతుండు, గుణగరిష్ఠుఁడు నీతి§కోవిదుండు
నైనబ్రాహ్మణునకు § నాత్మజుండై పుట్టి, సంగంబువలనను § జకితుఁ డగుచుఁ

1. 'బుత్త్రునిగతి న్నాలించి వీక్షించుచున్' 2. 'సె డుండితిన్ ధరను' వ్రా ప్ర, 3. 'యా
రాధనానుస్మరణయోగంబులం జేసియెల్ల కాలంబునుం గలనాకు.'

గర్మబంధంబుల ఖండింపఁ జాల నీశ్వరుని నచ్యుతు నజు శ్రవణమునన[సీ.

తే. ములను హరిచరణధ్యానమును లను విఘ్నభయమునను జేసి మనమందుఁ బాయ
నిలిపి సంస్తుతి సేయుచు నిలిచియుండె, భరియఁ డైనభరతుండు పార్థివేంద్ర.

వ. ఇట్లాంగిరసుండు ప్రథమభార్యయందుఁ బుత్త్రనవకంబును గనిష్ఠభార్యయందు స్త్రీపురుషు లిద్దఱను గలుగంజేసిన నందుఁ బురుషుండు పరమభాగవతుండును రాజర్షిప్రవరుండును నుత్సృష్టమృగశరీరుండు నుంజరమశరీరంబున బ్రాహ్మణవిప్రశరీరుండును నగుభరతుండ డయ్యె నతం డాజన్మంబున నన్యజనసంగంబు జన్మపరంపరలకుఁ గారణం బని యత్యంతభయంబు నొంది కర్మబంధవిధ్వంసనశ్రవణస్మరణాదుల శ్రీహరియనుగ్రహంబునం బూర్వజన్మపరంపరల సంస్మరించుచుఁ దనస్వరూపంబు నున్మత్తజడాంధబధిరరూపంబుల లోకులకుం జూపుచుండెనంత.

మ. జనకుం [1]డాంగిరసుండు నాత్మజుని వాత్సల్యంబునం బెంచు చుం
దనరం [2]జౌలముఖాగ్రకర్మములచేఁ దాఁ సంస్కృతుం జేసి పా
యనిమోహంబున నిచ్చలుం గడఁక శౌచాచారముల్ సెప్పినన్
ఘనుఁ [3]డాభాగవతుం డసమ్మతిని దత్కర్మంబులం గైకొనెన్. 120

వ. ఇట్లు బ్రాహ్మణకుమారుండు గర్మంబులయందు నిచ్చ లేక యుండియును బితృనియోగనిర్బంధంబునం (బితృసన్నిధియందె యనుదినంబుఁ గావ్యాహృతిప్రణవశిరస్సహితం బగునట్లు) గాయత్రీమంత్రోపదేశంబు నొంది [4]చైత్రాదిచతుర్మాసంబుల సమవేతంబుగ వేదంబుల నధ్యయనంబు సేయుచుండె జనకుం డాత్మజుని శిష్టాచారంబుచే శిక్షింప వలయు ననులోకాచారంబు ననువర్తించి (యాత్మభూతుం డగునాత్మజునందు నభినివేశితచిత్తుం డగుచు శౌచాచమనాధ్యయనవ్రతనియమగుర్వనలశుశ్రూషణాదికంబు లనభియుక్తంబు లయ్యును బుత్త్రునిచే నొనరింపించుచు నప్రాప్తమనోరథుం డయ్యె నంత). 121

క. ఈరీతిని గొడుకున శాస్త్రాచారంబులు గఱపి చింత సద్గృహమున సం
సారి యగుచుండి విప్రుఁడు, బోరన దేహంబుఁ బాసి పోయిన మీఁదన్.

ఆ. తల్లి తండ్రితోడఁ దా నగ్నిఁ జొచ్చిన, నతనిమహిమ లెఱుఁగ కంతలోన
సవతితల్లికొడుకు లవినీతు లగుచును, శాస్త్రవిద్య లతనిఁ జదువ నీక. 123

వ. ఇట్లు బ్రాహ్మణకుమారుని సవతితల్లికొడుకులు వేదవిద్యలవలనం బాపి గృహకర్మంబుల నతని నియమించిన. 124

క. ధరణీసురోత్తముఁడు దా, నరుదుగఁ దమవారు సెప్పినవి యెల్లను నే
మఱి కందుఁ బ్రీతి సేయక, నిరతము గృహకర్మ మట్లు నెఱపుచు నుండెన్.

వ. ఇట్లు గృహకర్మప్రవర్తనుం డగుచు (నుండ మూఢు లగుద్విపాత్పశువులచే

1. శాటను విప్రు డాతనిని వాత్స. 2. గాఁ జవులాదికర్మములచేతం బ్రీతిఁ బుట్టించి, తి. డా విప్రకుతుండు గైకొనియె సత్కర్మంబులన్ భూవరా 4. యనుష్ఠాత యై యధ్యయ బ్రా. ప్ర.

నున్మత్త జడ బధిర యంబు యోమూయమానుం డగుచున్న తనయునిమాటలు లగుసంభాషణంబుల నొనర్పక పరేచ్ఛాయదృచ్ఛలం జేసి విష్టి వేతనోపాచా దులవలన నియుక్తకర్తంబులం బ్రవర్తించుచుండె. 126

తే. అతులమృష్టాన్నమైన నశిష్టాన్నమైన
నెద్ది పెట్టిన జిహ్వాకు హితవు గాను
దలఁచి భక్షించుఁ గా కొంకుఁ దలఁచి మిగులఁ
బ్రీతి సేయఁడు రుచులందుఁ బెంపుతోడ. 127

వ. మఱియు నావిప్రుం డాత్మ నిత్యానందసుఖలాభంబు గలిగి యిహసుఖదుఃఖంబుల యందు దేహాభిమానంబు సేయక శీతోష్ణవాతవర్షాతపంబులకు నోర్చి పైచీర గప్పక వృషభంబునుంబోలెఁ బీనుండును గఠినాంగుండును నగుచు స్థండిలశాయి యై [1]రజఃపటలంబునం గప్పంబడినదివ్యమాణిక్యంబునుంబోలె ననభివ్యక్తబ్రహ్మవర్చసుండై మలినాంబరపరీతకటితటుండు నలిమపీలి ప్తయజ్ఞోపవీతుండు నగుటం జేసి యజ్ఞజనంబు లతండు బ్రాహ్మణాభాసుండు మందుండు నని పలుక సంచరించుచు దండం కర్మమూలంబునం బరులవలన నాహారంబు గొనుచున్న తన వారును నియమించినవ్యవసాయకర్మంబునందు [2]క్షేత్రవిహితసమవిషమన్యూనాధికంబుల నెఱుంగక ప్రవర్తిల్లుచు నూకఁ తవుడు తెలికపిండి పొట్టు మాఁడు ద్రబ్బెడ యాదిగాఁ గల ద్రవ్యంబులయందు నరుచి సేయక యమృతసమానంబుగా భక్షించుచుం జేనికావలి యుండు నొక నాఁడు. 128

వృషలరాజభృత్యులు కాళిబలికి భరతునిఁ గొంపోవుట.

క. పురిలోన వృషలపతి దా, నరుదుగ సంతానకాముఁ డై వేడుకతోఁ
బురుషుఁ డగుపశువుఁ గాళికఁ, బశువు యొక గొనిపోవఁ బశువు దలఁగినభృత్యుల్.

ఆ. అరసి కాన లేక యమావాత్రి వీర్యాసనమునఁ జేని కావు విమలబుద్ధి
నున్నవిప్రయోగి నొయ్యన పౌశగాంచి, పశువు మంచి దను మఁ బట్టి రతని.

క. ఆరీతి భూసురవరు, నారయ నాకాళికాగృహమునకు భృత్యుల్
గోరనఁ గొనిచని సల్పిరి, చామరరాభ్యంజనాదిసంస్కారంబుల్. 131

వ. ఇట్లభ్యంజనాదికృత్యంబులు దీర్చి నూతనవసనంబు గట్ట నిచ్చి గంధపుష్పాభరణాక్షతాలంకృతునిం జేసి మృష్టాన్నంబులు భుజియింపం బెట్టి ధూపదీపమాల్యలాజకిసలయాంకురఫలోపహారాదులు సమర్పించి పంచమహావాద్యఘోషంబుల తోడ నాపురుషపశువుం గాళికాదేవిసమ్ముఖంబున నాసీనుం గావించి రావృషల పతి పురుషపశువురక్తంబున భద్రకాళి సంతోషపెట్టం దలంచి కాళికాము

1. రజోనికరంబునఁ గప్పంబడినవాణియుంబోలె బ్రహ్మవిద్యగలిగి సర్వజనంబు లితండునష్ట బ్రాహ్మణ్యుండు మందుం డని పలుక. 2. వైషమ్యపక్షపాతంబు లెఱుంగక.

త్రాభిమంత్రితంబు (నతికరాళంబు) నైనఖడ్గం బంది (నిజాభీష్టసిద్ధికి) హింసింపం దలంచిన. 132

సీ. సర్వభూతములకు స[1]సఖుండును బ్రహ్మభూ, తాత్ముండు నిర్వైరుం డయిన బ్రహ్మ
సుతుని తేజం బంతం జూడ దుస్సహ మైన, భయమంది వడంకుచు భద్రకాళి
క్రోధంబు మున్మడిగొనంగ హుంకారంబు, సలుపుచు నట్టహాసంబు జేసి
పాపాత్ములును దౌష్ట్యపరులును రాజస, తామసకర్మసంస్థాను లగుచు

తే. విప్రవరు నట్లు హింసించు వృషలపతిని, భృత్యవర్గంబుతోడ దలల్ పృథ్విం గూల్చి
యపుడు వృషలాధిపుని శిరమంది లీలం, బాడి యాడుచు నందంద క్రీడ సలిపె.

క. ధరలోన నెవ్వ రేనియు, ధరణీసురవరుల కెగ్గు దలంచిర యేనిన్
నెరయంగం దార చెడుదురు, హరి ధరణీసురవ రేణ్యులం దుండుటచేన్. 134

వ. మఱియును. 135

ఉ. అచ్చట విప్రసూనుండు భయం బొకయించుక లేక చంపంగా
నచ్చినహరియందుం గరవాలమునందును గాలియందుం దా
నచ్యుతభావ ముంచి హృదయంబునం బద్మదళాక్షు నెంతయున్
మచ్చికతోడ నిల్పి యనుమానము నొందక యుండె నెంతయున్. 136

వ. మఱియు నా విప్రవరుండు చండికాగృహంబు వెలువడి క్రమ్మఱం జని కావలి యుండు నెడ. 137

సీ. అంతటం గొన్నిదినంబులు సన సింధు, భూపాలనము సేయు భూవరుండు
ధీరత నిక్షుమతీతీరమున నున్న, కపిలమహామునిం గాంచి తత్త్వ
విజ్ఞాన మెఱంగెడు నేడ్కతోడుత శిబి, కారోహణము చేసి యరుగు చుండ
నాలోన నాశిబి[2] కావహు లాచేనం, గా పున్న విప్రునిం గాంచి తెచ్చి

తే. శిబిక మోపింత మీతని చేత ననుచుం, బట్టి మూంపునం బల్లకిం బెట్టి మోవు
మనుచు మోపించునంత ధరామరుండు, శిబిక మూంపుననిడి యందుం[3] జింత లేక.

క. తనమనసుకోలంది నప్పుడు, మునుకొని యట్ల ప్రయత్నమున నడవంగ నా
జనపతి నిమ్నోన్నత మై, చనుట యెఱింగి శిబిక మోచు జనులకు ననియెన్.

ఆ. మీర లిప్పు డిచటం జేరి మిక్కిలి ప్రయ, త్నంబుతోడం దగిలి నడచు చుండ
విషమ మగుచు గమనవేగంబు నను బాధం, బెట్టుచున్నదనిన బెస్త లనిరి.

వ. దేవా యీవిషమగమనంబు మావలన నైనది గాదీతురీయవాహకుండు సుఖ గమనంబు గా [4]నడవ నేరండు వీనితోడ మేము నడవ నేర మనిన రహూగణుం డను నా రాజు (పాసితవృద్ధజనుం డైనను బలాత్కారంబునం బుట్టినకోపంబునం) గోపించి విమర్శ దప్పి నీఱు గప్పిననిప్పునుంబోలె నెఱుంగ రాని బ్రహ్మతేజంబు

1. 'సముండు నెచ్చెలియును, నాబ్రహ్మఋషిసుతుం డైనవిప్ర. 2. కారోహకులు చేనికావు న్న. 3. చింతవాండు. 4. నడవం డనిన నారాజు' ప్రా. ప్ర.

గల బ్రాహ్మణునికిం గంటకంబుగా నిష్ఠురవాక్యంబుల ని ట్లనియె. 141

చ. అలసితి వెంతయుం ముసలివాఁ డట డస్సితి [1]వెన్ను మిక్కిలిం
బలుచన యున్న దీశిబికభారము దూరము మోసి తేగతిన్
నిలిచెద వంచు భూవరుఁడు నిష్ఠురముల్ దగఁ బల్క నా యెడం
బలుకక మోసె నాశిబికఁ బ్రాహ్మణవర్యుఁడు పార్థివేశ్వరా. 142

వ. అప్పు డావిప్రవరుండు దనకుం గడపటిశరీరం బగుటఁ గళేబరంబునందు నహంకార మమకారంబులం బొంద నీక మిథ్యాజ్ఞానరహితుం డై బ్రహ్మ[2]భూతుండై మౌనవ్రతంబున నాశిబిక మోచుచున్న విషమగమనంబుఁ జూచి యతికుపితుం డగుచు నాభూవరుండు వెండియు ని ట్లనియె. 143

సీ. ఓరి దుర్మద విను రోరి జీవన్మృత, నాయాజ్ఞఁ దప్పించి నడచె దీవు
నీవక్రమార్గంబు లిన్నియు విడిపించి, నడిపింతు నిన్ను సన్మార్గమందు
నని రాజగర్వాంధుఁ డగుచు గుణత్రయం, బున వృద్ధిఁ బొందిన భూవరుం డ
బద్ధప్రలాపముల్ వల్కుచుండినఁ జూచి, శమదమాదులచేఁ బ్రశస్తుఁ డగుచు
తే. జగతి బ్రహ్మస్వరూపమై సకలభూత, ములకు నత్యంతహితుఁ డై సద్భూసురుండు
యోగివర్తన దెలియ లేకున్న రాజు, నంత వీక్షించి యల్ల నిట్లనుచుఁ బలికె.

భరతుండు రహూగణుని మాటలకుఁ బ్రత్యుత్తరం బిచ్చుట.

వ. నరేంద్రా నీవు సెప్పనది సత్యంబు భారం బీశరీరంబునకే కాని నాకుం గలుగ నేరదు; ఐనను స్థౌల్యకార్శ్యంబులు వ్యాధులు నాధులు క్షుత్తృష్ణలు నిచ్ఛావిరోధ భయంబులు జరామరణంబులు రోషనిద్రాజాగరణంబులు నహంకారమమకార మదశోషణాదులును దేహంబుతోడన జనియించుం గాని నాకుం గలుగనేరవు జీవన్మృతుండ నేనకా(దాద్యంతంబులు గలుగుటం జేసి)యందఱియందును గలిగి యుండు స్వామిభృత్యసంబంధములు విధికృతంబు లగుచు వ్యవహారంబులం జేసి శరీరంబులకుం గలుగుం గాని జీవునికి లేకయుండు నదియునుంగాక రాజాభిమానంబున నీవు నన్నాజ్ఞాపించెద వేనిం బ్రమత్తుండ నై ననీకుం బూర్వస్వభావం బెట్లుండె నట్లు గాక యే నేమి సేయుదు నెఱింగింపు మున్మత్త(మూకాంధ)జడులుంబోలె సహజస్వభావంబునం బొందిననాయందు నీశిక్ష యేమిలాభంబుఁ బొందింప నేర్చు నదియునుం గాక స్తబ్ధుండ మత్తుండ నై ననాకు నీశిక్ష వ్యర్థం బగునని పలికి యుపశమశీలుం డై నమునివరుండు పూర్వకర్మ శేషంబునం గల్గు భారవాహకత్వంబుం దలంగం ద్రోయుటకు భారంబు వహించి శిబిక మోచుచుం జను నెడ నారాజవల్లభుండు దత్త్వజ్ఞానాపేక్షితుం డై చనియెడివాఁ డగుటం దనహృదయగ్రంథివిమోచకంబులును బహుయోగగ్రంథసమ్మతంబులును నగుబ్రాహ్మణవాక్యంబులు విని యాశిబిక దిగ్గన డిగ్గ నుఱికి యావిప్రునికి

1. 'మేను, 2. స్వరూపము గలిగి, 3. నెఱింగించెద నున్మత్త' ప్రా. ప్ర.

సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి సర్వగర్వవర్జితుండై ముకుళితహస్తుం డగుచు ని ట్లనియె 145

సీ. ధరణీసురులలో నెవ్వండవు నీ, వదధూతవేషి వై యవనియందు
నేమిటికై చరియింపంగ వచ్చితి, చట నొక్కఁడవు నొంటిసనుట నేఁడు
నను గృతార్థునిఁ జేయ ననుకూలుఁడగుచున్న, యట్టియా కపిలమహామునీంద్రుఁ
డవొ నీమహత్త్వంబు దలిలి విచారింప, నెఱుఁగక చేసితిఁ గరుణఁ జూడు

తే. తప్పు సైరింపు నే యమదండమునకు, హరునిశూలంబునకును వజ్రాయుధమున
కనలచంద్రార్కధనదశస్త్రాస్త్రములకు, వెఱవ విప్రుని కే మది వెఱచినట్లు.

వ. మఱియు నిస్సంగుండవయి జడుండునుంబోలె నిగూఢవిజ్ఞానంబు గలిగి చరియించుచు నున్నవాఁడవు నీవచనంబులు యోగశాస్త్రసమానంబులై వాఙ్మనసంబులకు నభేద్యంబు లయి యున్నవే (నవ్విష్ణుకళావతీర్ణుండు సాత్త్వోద్ధరియు నగు)కపిలమహామునివలన బ్రహ్మవిద్య దెలియం గోరి చను చున్నవాఁడ నీవు లోకనిరీక్షణార్థం బవ్యక్తలింగుండవై చరియించు చున్న కపిలమహామునీంద్రుండవు గాఁ బోలుదువు మందుండై నగృహస్థుండు యోగీశ్వరచరిత్రంబు లెట్టు లెఱుంగ నేర్చుఁ గర్మవశంబున దృష్టాంబై శ్రాంతివహించుచు (నడచుచు)న్న యీయాశ్రమంబు నాకు(నుంబోలె)[1]నీకు నగు నని తోఁచుచున్న దది యెట్లనిన ఘటంబు లేక జలంబు దేరాని తెఱంగున లేనివి గలుగనేరవు గావునం బ్రమాణమూలం బయినలోకవ్యవహారంబు సత్పథంబున సమ్మతంబై యుండుటం జేసి నీ వాదువాక్యంబులు నాకు సమ్మతంబు గానేర వని సింధుదేశాధీశ్వరుండు విని పించిన నావిప్రుండు లోకవ్యవహారంబునకు నిత్యత్వం [2]బాధాధికం బగుం గాని నిత్యంబు గా నెర దని దృష్టాంతనిదర్శనంబు గా ని ట్లనియె. 147

సీ. పావకశిఖలచేఁ బాండంబు దాఁ దప్త, మగుఁ దప్తఘటముచే నందు నున్న
జలము తపించు నా జలముచేఁ దండులం, బులు తప్తమొంది యప్పుడు విశిష్ట
మైనయన్నం బగు నాచందమునను దా, దేహేంద్రియంబులఁ దెలివితోడ
నాశ్రయించక యున్న యట్టిజీవునకు దేహంబునఁ బ్రాణేంద్రియాదికమున

ఆ. జరుగు చుండు నిట్లు సంసారఘటశిక్ష, రక్షకుండు నయిన రాజు దుష్ట
కర్మములకుఁ బాసి కంజాక్షుపదసేవఁ, జేసె నేని భవముఁ జెందకుండు. 148

క. అనుచు ధారుణీసురాత్మజుఁ డీరీతిఁ, బలుకుట యును రాజు పరిణమించి
వినయవాక్యములను వినుతించి క్రమ్మఱఁ, బుణ్యుఁడై నసింధుభూవరుండు.

వ. మహాత్మా నేను రాజ ననియెడియభిమానమదాంధుండనై మహాత్ములం దిరస్కరించిననన్నుఁ గరుణింపుము నీ వార్తబంధుండవు నీకృపాదృష్టిం జేసి మహాత్ముల నవమానంబు సేసినదురితంబువలన విముక్తుండ నయ్యెద విశ్వసుహృత్తవైన

1. 'నయది యని తోఁచు. 2. బాధోపేతం బగుం' వ్రా. ప్ర.

నీకుం గోపంబు గలుగనేర దసమస్తు లయినమాబోఁటివారలు మహాజనావమానంబున శీఘ్రంబ నశింతురు గావున నీవు కృపాదృష్టి వయి నన్ను మన్నింపు మనిన నావిప్రుం డిట్లనియె. 150

క. కడువేడ్క నీ వవిద్వాంసుఁడ వై యుండియును మిగులఁ జోద్యము విద్వాం
సుఁడుఁ బోలెను బలికెద వి, ప్పుడు మే లన వచ్చుఁ గొంత పురుషులలోనన్.

ఆ. పరఁగఁ బెద్దలీ ప్రపంచ మంతయుఁ దథ్య, మనరు నీవు తథ్య మనుచుఁ బలికి
తట్లు గాన నిన్ను నధికుండ వని పల్క, రాదు నాకుఁ జూడ రాజచంద్ర. 152

సీ. యజ్ఞాదికములందు నామ్నాయములయందుఁ, దఱుచుగాఁ దత్త్వవాదంబు లేదు
స్వప్నంబునందుల సౌఖ్య మాకారంబు, నందుల నిత్యమై యంత లేని
యట్టిచందమున వేదాంతవాక్యంబులు, తత్త్వంబు నెఱిఁగించి తలఁగుఁ గాని
నిత్యంబు లై యుండనేరవు పురుషుని, చిత్తంబు గుణములఁ జెందె నెంత

తే. కాల ముందును మఱి యంతకాలమందు, నరయ విజ్ఞానకర్మేంద్రియములచేత
మరగి ధర్మంబులను నధర్మంబులట్లు, దగిలి పుట్టించుచుండు నత్యంతమహిమ.

వ. మఱియు ధర్మాధర్మవాసనాయుక్తంబు విషయానురక్తంబు నైనచిత్తంబు గుణప్రవాహంబులచేత వికారంబు నొంది దేవతిర్యఙ్మనుష్యరూపంబు లయినదేహంబులం బుట్టించుచుఁ గాలప్రాప్తంబు లైనసుఖదుఃఖతదుభయఫలంబుల ననుభవించుచు ననవరతంబు జీవునికిం బ్రత్యక్షం బగుచు స్థూలసూక్ష్మరూపంబుల నుండు స్వాంతంబు గుణరహితం బైన ముక్తికారణం బగు ఘృతవర్తులు గలదీపంబు సధూమశిఖలం బుట్టించు ఘృతవర్తులు నాశంబు నొందినస్వరూపంబు నొందు నీ తెఱంగున మనంబుగుణకర్మానుబంధం బై ననీజన్మాదులం బుట్టించు గుణకర్మంబులం బాసె నేనిం బరతత్త్వంబు నొందు జ్ఞానేంద్రియంబు లేనును విషయంబులమీఁదఁ దోఁచు బుద్ధి లేనును నభిమానంబును ననునేకాదశవృత్తులం గూడినమనంబు జీవునికి నసంఖ్యంబు లయిన జన్మంబులఁ బొందించు మనోవృత్తుల నతిక్రమించిన జీవుండు పరంజ్యోతి యైన నారాయణస్వరూపంబుగా నెఱుంగుము స్థావరజంగమంబు లయినజీవులకుం బవనుండు ప్రాణం బై యున్న చందంబున నీశ్వరుండు సర్వభూతాంతర్యామి యగుచు జీవాత్మస్వరూపంబున నుండు జీవాత్ముండు జ్ఞానోదయంబునం జేసి మాయ నెంతకాలంబు గెలువకుండు నంతకాలంబు ముక్తసంగుఁడు గాఁ డరిషడ్వర్గంబును జయించి పరతత్త్వంబు నెఱింగిన నీశ్వరుం డగుఁ జిత్తం బెంతకాలంబు విషయాసక్తం బగు నంతదడవు సంసారచక్రంబునందు సంచరించుం గావున మహావీరుండై నను దనకు శత్రు వైన మనంబు నప్రమత్తుం డయి యిచ్ఛావిహారంబున జరగ నీక పరమగురుం డైన శ్రీహరిచరణోపాసనాస్త్రంబునం జిత్తంబు గెలిచినం బరతత్త్వంబు నొందు నని విప్రుండు పలికిన నతనిమహిమకు వెఱఁ గంది బ్రాహ్మణు

నకు నమస్కారంబు సేయుచు భూవరుం డి ట్లనియె. 154

ఉ. కారణవిగ్రహంబు సురుకాయము నీయవధూతవేషముం
భూరిధరామరత్వమును బూర్వసమాగమ మాత్మభావముం
జారువిహారము న్నతులశాంతిగుణంబును గూఢవర్తనం
బారయఁ గల్గునీకు ననయంబును మ్రొక్కెదఁ బెక్కుభంగులన్. 155

మ. జ్వరితార్తుం డగురోగి కౌషధ మతీష్టం బైనచందంబునన్
[1]ధరలో నాతపతప్తదేహి కడుశీతం బైనతోయంబునన్
గరిమం గోరినరీతి నెంతయు నహంకారాహిదష్టుండ నై
పరఁగన్ నాకును నీవచోమృతము దప్పన్ మందు వే యున్నదే. 156

ఆ. విప్రవర్య నేను వేడ్కతో నాసంశయంబులెల్ల నిన్ను నడిగి తెలియఁ
దలఁచి యున్నవాఁడఁ దప్పక యెఱిఁగింపు, ముచితవృత్తిఁ దత్త్వయోగమెల్ల.

వ. (అని యడిగినయారాజునకు విప్రుం డి ట్లనియె.) 158

తే. కాన వచ్చినఫలములు కర్మమూల, మగుటఁ జేసియు సంసారమందుఁ జిత్త
మెపుడువర్తించుచుండఁగా నెఱుఁగ లేవు, తత్త్వయోగంబుమిగులనిత్యంబటంచు.

వ. [2]మఱియు నీవసుంధర నున్నచరణంబులకు నెక్కుడు జంఘ లామీఁద జానువు
లాపొడవున నూరువు లందులకు నుపరిప్రదేశంబున మధ్యం బటమీఁద నుర
మందులకు నెక్కువ కంఠం బటమీఁద స్కంధం బందుల దారు వాదారువున
శిబిక శిబికయందు రాజనని యెడి యభిమానంబు గలిగి నీవున్నవాఁడ విట్టిశోచ్యు
లగు కష్టదశం బొంది జనుల దయ లేక నిగ్రహించి నీవు ప్రజాపాలనంబు సేయు
చున్నవాఁడ ననుగర్వంబున మావంటిమహాత్ములసభలలోనం బూజ్యుండవుగాక
యున్నవాఁడ వీస్థావరజంగమంబులకు నివాసస్థానంబు వసుంధర యైనచందంబున
సత్క్రియలచేత నెఱుఁగం [3]దగినజగత్కారణం బైన తత్త్వంబు నెఱింగించెదఁ
బరమాణుసముదయం బీధరిత్రి యైనచందంబున [4]నవిద్యామనంబులచేతం
గల్పితం బయినకృశస్థూలబృహదణుసదసజ్జీవాజీవద్రవ్య స్వభావాశయకాలనామ
బుద్ధిరూపం బైనమాయచే జగత్తు రెండవదియై కల్పింపంబడియె [5]బాహ్యాభ్యం
తరంబులం గలిగి స్వప్రకాశంబై భగవచ్ఛబ్దవాచ్యంబును విశుద్ధంబును బరమా
ర్థంబును జ్ఞానరూపంబును నైనబ్రహ్మం బొకటియ సత్యంబు జగత్తసత్యం

1. న్నరయ న్నాతపతప్తదేహి గడుశైత్యం బైనతోయంబునన్. 2. అనియభ్యర్థించినవిప్రుం డిట్లనియె మఱియు వ్రాఁతప్రతుల 158-వ వచనము లేదు, 159-వ పద్యము రహూగణుఁడు చెప్పినది గాను నవ్వలివచనము విప్రునిదిగాను గానిపించుచున్నది. 3. వచ్చినవ్యవహారమూలంబు గలిగినేని నెఱింగింపుము. 4. నవిద్యామయం బైన మనంబుచేతఁ. 5. బాహ్యాభ్యంతరపరిపూర్ణంబును శుద్ధజ్ఞానస్వరూపంబును పరమార్థంబు నేకంబును సత్యంబును బ్రత్యగ్రూపంబును భగవచ్ఛబ్దసంజ్ఞికంబు నైనశబ్దంబు వాసుదేవుం డని పెద్దలు పలుకుదు రని శూరసేనసింధుదేశాధీశుం డైనరాజున కెఱిఁగించి మఱియు.

బగు నని పలికి మఱియును. 160

సీ. ధరలోన బ్రహ్మంబుఁ దపమునఁ దానంబు,లను గృహకర్మంబులను జలాగ్ని
సోమసూర్యులచేత శ్రుతులచే నెనయఁ, బరమభాగవతులపాదసేవఁ
బొందినమాడ్కిని బొందంగ రా దని, పలుకుదు రార్యులు పరమమునులు
ఘనతపోబాహ్యసౌఖ్యములకు విముఖులు, నయినట్టిపుణ్యులు హరిగుణాను
తే. మోదితాత్ములు నగుబుధపాదసేవ, నమ్మదినంబును జేసిన సంతతమ్ము మీఁద
మోక్షమార్గంబునకు బ్రహ్మసుఖము నందుఁ, బట్టువడి[1] యుండు నెప్పుడుఁ బరఁగ బుద్ధి.

వ. నరేంద్రా యేను బూర్వంబున భరతుం డను రాజనై సర్వసంగపరిత్యాగంబు సేసి భగవదారాధనంబు సేయుచు మృగంబుతోడి స్నేహంబుకతన మృగంబ నై పుట్టియు నందును హరిభక్తి దప్పకుండినకతంబున నిప్పుడు మనుష్యుండ నై మనుష్యసంసర్గంబును బాసి యేకాకి నై చరియించుచు నున్నవాఁడ నదియుం గాక వృద్ధసంసేవం జేసి సంసారమోహంబును బాసి హరిధ్యానకథలచే లబ్ధజ్ఞానుండ నై పుండరీకాక్షునిం బూజించుచుం బరలోకంబునం బొందు సని పలికి విప్రుండు మఱియు ని ట్లనియె. 162

సీ. ధరణీశ మాయచేఁ దను దాఁటఁగా రాని, పదమునఁ బెట్టంగఁ బడ్డజీవుఁ
డెలమిమై గుణకర్మములఁ జేయుచును బాధ, మాశించి తిరుగుచు బేహారిమాడ్కి
ఫల మపేక్షించుచుఁ బాయక జీవుండు, సంసారగహనసంచారి యగుచు
ననవరతము నుండు నామహావనమునఁ, గామలోభాదితస్కరులు గూడి
తే. ధరణివిజితేంద్రియుఁడు గానివనరునిఁబట్టి, ధర్మమని మొసియామహాధనము నెల్ల
నరసి కొనిపోవుచుండుదు రనుదినంబుఁ, గాన సంసారమందు నాకాంక్ష వలదు.

క. అరయఁగ సంసారాటవిఁ, దరలక యాపుత్త్రమిత్త్రదారాదు లనం
[2]బరఁగుచు నుండెడువృకములు, పరువడి నరబస్తములను భక్షించు వడిన్. 164

తరలము. మలసి సంసృతిఘోరకాననమందిరంబుల నెల్లచోఁ
జెలఁగి గుల్మలతాతృణాదులచేత గహ్వర మైనని
శ్చలనికుంజములందు దుర్జనసంజ్ఞలం గలమక్షికం
బులనిరోధము దన్ను సోఁకినఁ బొందు దుర్దశ నెప్పుడున్. 165

ఆ. మఱియు నీగృహస్థమార్గంబునం దెల్లవిషయములను బొంది విశ్వ మెల్లఁ
గడఁకతోడ నిట్లు గంధర్వనగరంబుఁ, గాఁ దలంచి మిగుల మోద మందు.

ఆ. మరగి కాననమునఁ గాఱుచిచ్చును గాంచి, యగ్నిఁ గోరి వెంట నరుగుమాడ్కి
గాంచనంబు గోరి కలవారియిండ్ల పం,చలను దిరుగు నరుఁడు చలన మంది.

ఆ. బహుకుటుంబి యగుచు బహుధనాపేక్షచే, నెండమావులఁ గని యేఁగుమృగము

1. బుద్ధి నెప్పుడు భక్తి గలిగి, 2. బరఁగెడు-మాయికవృకములు. పరువడి మానవునిఁ బట్టి భక్షించు వడిన్.

కరణిఁ బ్రేమఁ జేసి గురువులు వాఁగుచు, నొక్కచోట నిలువకుండు నెపుడు.

ఆ. మఱియు నొక్కచోట మత్తుఁడై పవనర,జోహతాత్ముఁ డగుచుఁ జూపు దప్పి
దిక్కెఱుంగ కొండుదిశ కేఁగుపురుషుని,కరణిఁ దిరుగు నరుఁడు నరవరేణ్య.

వ. మఱియు నొక్కచోట నులూకఝిల్లీస్వనంబులతోడ సమానంబు లయినశత్రురాజతిరస్కారంబులకు దుఃఖపడుచు నొక్కచోట క్షుధార్దితుండై యపుణ్యఫలవృక్షంబుల నాశించుమాడ్కిఁ బాపకర్ములు ద్రవ్యహీనులు నగువారి నాశ్రయించుచు నొక్కయెడం బిపాసాతురుం డై జలహీనం బయిననదికిం జనినరీతి నిహపరదూరుం డైనపాషండుని సేవించుచు మఱియు నొక్క ప్రదేశంబున నగ్నిచేతం దప్తుం డయినవాఁడు దావాగ్నిం జేరి వ్యథ నొందురీతి నన్నార్థి యగుచు దాయాదులం జేరి దుఃఖించుచు మఱియు నొక్కచోటఁ బరబాధం జేసి మున్ను గానక రాజ్యాభిలాషం బ్రాణసఖు లైనపితృపుత్రభ్రాతృజ్యేష్ఠుల నైనను వధియించుచు మఱియుశూరులచేతం గొట్టువడి సర్వధనంబును బోనాడి చింతాపరవశుం డై దుఃఖించుచు నున్నంత గంధర్వనగరప్రాయం బైనసంసారసుఖంబు ననుభవించి మోదించుచు మఱియు నగారోహణంబు సేయునరుండు కంటకపాషాణాదులవలనం బాదపీడితుం డగుచు దుఃఖించుచందంబున గృహాశ్రమోచితమహానుష్ఠానంబునకు నుపక్రమించి వ్యసనకంటకశర్కరాపీడితుం డై దుఃఖించుచు నొక్కచోటఁ జఠరాగ్నిపీడితుం డై కుటుంబముమీఁద నాగ్రహించుచు వనంబున నజగరదష్టుం డై నిగీర్ణుం డైనచందంబున రాత్రి గృహాటవియందు నిద్రాపరవశుం డై యెఱుంగక వర్తించుచు మఱియును వనంబునఁ దృణచ్ఛన్నకూపపతితుం డగుచు సర్పదష్టుఁ డైన తెఱంగున సంసారియై దుర్జనులచేత వ్యథితహృదయుం డగుచు నంధుండై యజ్ఞానాంధకూపంబునం బడుచు నొక్కయెడ జుంటితేనియకు నై మక్షికాబాధ నత్యంతదుఃఖితుం డయినమాడ్కిని సంసారకాముం డై పరదారద్రవ్యాభిలాషి యగుచు భూపాలకులచేత నైనను గృహపతిచేత నైనను దాడితుం డయి నరకంబునం బడుచు యౌవనంబున సంపాదించినద్రవ్యంబులు పరులచేతం బోనాడినవిధంబున శీతవాతాద్యనేకప్రయాసలబ్ధం బైనధనంబు పోనాడి సంసారి యతిచింతాక్రాంతుం డై యుండు మఱియును వనంబున లుబ్ధకులు సంసృష్టం బయినయల్పామిషంబునకు నన్యోన్యవైషమ్యంబునం గలహించినవిధంబున సంసృష్టవ్యవహారి యై యల్పద్రవ్యంబులకుం బోరాడుచుండు నని భూపాలునకు విప్రుండు సంసారాటవి తెఱంగెఱింగించి వెండియు నిట్లనియె. 170

ఆ. అల్పధనుఁడు విశ్రమాస్థానములఁ దృప్తిఁ,బొంద కొరులధనముఁ బొందఁగోరి
యరిగి వారివలన నవమానములఁ బొంది, యధిక మైనదుఃఖ మనుభవించు.

ఆ. అంతఁ గొందఱిల్లు నన్యోన్యవిత్తాది,వినిమయమునఁ గడుఁ బ్రవృద్ధ మైన

వైరములను బొంది ఘోరా ఖ్యొందుదు, రాత్మచింత లేక యనుదినంబు.

సీ. సంసారమార్గసంచారులై యధిక ప్రయాసంబునను గూర్చు ధనములను
హరించుచును గొంద ఱీహలోకసుఖము లొసగుచు మోక్షంబు గోర కంతఁ
జెడి పోవు చుందు రెప్పుడు గాని యందుకు, గడపటి యోగంబు గాన లేరు
మానవంతులు నసమానశౌర్యులు నగువారు మిక్కిలి యైన వైరబుద్ధి

తే. నాహవంబున మడియుదు రంతె కాని, మోక్షమార్గంబు గానరు మూఢవృత్తి
ననుచు సంసారగహనవిహార మెల్ల, దెలిసి కృష్ణుఁ డనియె ధాత్రీసురుండు.

వ. మఱియుం గాలచక్రనియంత్రితుండై చక్రాయుధుని గొల్వక కాకగృధ్రబక సమానులైన పాషండులతోడి సఖ్యంబు సంఘటించి వారలచేత వంచితుండై బ్రాహ్మణ కులంబు నంజేసి శ్రౌతస్మార్తకర్మానుష్ఠాన[1] పరుండై విషయసుఖంబులం దుఃదగులు వడి కాలంబు తుద నెఱుంగక వృక్షంబులం బోలె నైహికార్థంబులయందుఁ దృష్ణ గలిగి మైథుననిమిత్తంబు సుతదారాదులయందు స్నేహంబు సేయుచుఁ బధికుండు మాతంగంబులయందు భయంబున దీర్ఘనిమ్నకూపంబునం [2]బడిన తెఱంగున సంసారమృత్యుగజభయంబున గిరికందరప్రాయం బయిన యజ్ఞానతమంబు నం బడుం గావున మాయచేత సంసారమార్గంబై నరాజభావంబు విడిచి సర్వభూతమైత్రి గలిగి జితేంద్రియుండవై జ్ఞానాసిచే మార్గంబు కడపల గను మని పలికిన భూపాలుండి ట్లనియె. 174

క. అక్కడ మానుష[3]జన్మము, పెక్కువయై యుండు నెప్పుడు సభేదమతిం బెం
పెక్కినయోగిసమాగమ, మక్కజముగఁ గలిగె నేని సకలాత్ములకున్. 175

క. ధరణీసురవర నీ శ్రీచరణాంబుజయుగళరేణుసంస్పర్శము నా
దురితంబు లడఁచె నింతట, హరిభక్తియు నంతకంతి కధికం బయ్యెన్. 176

వ. మఱియు విప్రవరులయందు యోగీశ్వరు లవధూతవేషంబునం జరియించుచుందురు గావున విప్రులు పిన్న పెద్ద లనక యుండఱకు నమస్కారం బని సుతియించిన నాయోగీశ్వరుండును సింధుపతికిఁ గరుణాన్వితుండగుచుఁ దత్త్వజ్ఞానంబు పదేశించి యారాజుచేత వందితచరణుండై పూర్ణార్ణవంబునుం బోలె సంపూర్ణకరుణారసపూరపూరితస్వాంతుండై వసుంధరం జరియించుచుండె సింధుభూపతి

1. 'పరత్వంబున భగవదారాధనంబు సేయక విషయ.2,బడుచుండి తత్కూపగతలతాగ్రహణంబున నాపద్విముక్తుండైన చందంబున సంసారమయమృత్యుగజభయంబున గిరికందరప్రాయంబైన యజ్ఞానతమంబునం బడి కర్మవల్లులవలంబించి పునర్భవంబునొందు సంసారప్రవర్తకుండుగావున మాయచేత-ఇట 'కర్మవల్లీ మవలంబ్య తత ఆపదః కథంచిన్నరకాద్విముక్తః పునరప్యేవం సంసారాధ్వని వర్తమానః.' అనుమూలమునకుఁ దెనుఁగుగానిపించుచున్నది. అచ్చుప్రతులందు శోధకులుదీనిని గబళించిరి కాఁబోలు. 3. జన్మం, బెక్కువయై యుండుఁ జాలహితమతితోఁ బెం' వ్రా. ప్ర.

యును సుజనసమాగమంబున లబ్ధతత్త్వజ్ఞానుం డయి దేహాత్మభ్రమం బాసె
నని పలికిన శుకయోగీంద్రునకుం బరీక్షిన్నరేంద్రుం డి ట్లనియె. 177

చ. అరయఁగ మక్షికంబు వినతాత్మజుఁ గూడఁగ లేనిరీతి యీ
భరతునిసచ్చరిత్రములు ప్రస్తుతి సేయఁగ నీవసుంధరన్
నరపతు లెల్ల నోపరు మనంబున నైనను నెంచ నింక నా
భరతునిపుణ్యవర్తనముఁ బ్రస్తుతి సేయఁగ నాకు శక్యమే. 178

వ. నరేంద్రా భరతుండు సుతదారరాజ్యాదులను బూర్వకాలంబునంద విడిచి భగ
వత్పరుం డగుచు యజ్ఞరూపంబును ధర్మస్వరూపంబును సాంఖ్యయోగంబును
బ్రకృతిపురుషస్వరూపంబును నైన నారాయణునకు నమస్కారం బనుచు మృగ
రూపంబును బాసె నట్టిభరతునిచరిత్రం బెవ్వరు సెప్పిన నెవ్వరు వినిన నట్టి
వారలఁ బుండరీకాక్షుండు రక్షించు నాయురభివృద్ధి యగు ధనధాన్యసమృద్ధియు
నగు చుండ స్వర్గోపభోగంబులం బొందుదు రని. 179

మ. [1]నరదేవాసురయక్షరాక్షసమునిప్రస్తుత్య దివ్యాంబరా
భరణాలంకృత భక్తవత్సల కృపాపారీణ వైకుంఠమం
దిర బృందావనభాసురప్రియ ధరిత్రీనాథ గోవింద శ్రీ
కర పుణ్యాకర వాసుదేవ త్రిజగత్కల్యాణ గోపాలకా. 180

క. పరమపదవాస దుష్కృతహర కరుణాకర మహాత్మ హతదితిసుత భా
సురగోపికామనోహర, సరసిజదళనేత్ర భక్తజనసుతగాత్రా. 181

మాలిని. సరసహృదయవాసా చారులక్ష్మీవిలాసా
భరితశుభచరిత్రా భాస్కరాబ్జారినేత్రా
నిరుపమఘనగాత్రా నిర్మలజ్ఞానపాత్రా
గురుతరభవదూరా గోపికాచిత్తచోరా. 182

గద్యము. ఇది సకలసుకవిజనానందకర బొప్పనామాత్యపుత్త్రి గంగనార్యప్రణీతం
బైన శ్రీమహాభాగవతపురాణంబునందుఁ బ్రియవ్రతునిసుజ్ఞానదీక్షయు బ్రహ్మ
దర్శనంబును నాగ్నీధ్రాదులజన్మంబును నుత్తమతామసరైవతులజన్మంబును
బ్రియవ్రతుండు వనంబునకుం జనుటయు నాగ్నీధ్రుం డప్సరసం బరిగ్రహిం
చుటయు వర్షాధిపతులజన్మంబును నాగ్నీధ్రుండు వనంబునకుం జనుటయు నాభి
ప్రముఖులరాజ్యంబును నాభియజ్ఞంబును ఋషభునిజన్మంబును ఋషభునిరాజ్యా
భిషేకంబును భరతునిజన్మంబును ఋషభుండు దపంబునకుఁ జనుచు సుతులకు

1. ఈయాశ్వాసాంతగద్యపద్యములు పెక్కుప్రతులను గానిపింపవు, 179 వ గద్యమున 'బొందుదు రని' యున్నపిదప 'సకలపురాణార్థవిజ్ఞాతుం డగుసూతుం డి ట్లనియె' నని యున్నది. కాన నీస్కంధ మేకాశ్వాసముగానే కొన్నిటఁ జూపట్టుచున్నది.

నతులజ్ఞానం బుపదేశించుటయు భరతుఁపట్టాభిషేకంబును భరతుండు వనంబు నకుఁ జనుటయు భరతుండు హరిణపోతంబునందలి ప్రీతిం జేసి హరిణగర్భంబున జనియించుటయు మరల విప్రసుతుండై జనియించుటయు విప్రుండు చండికా గృహంబున బ్రదికి వచ్చుటయు సింధుపతివిప్రసంవాదంబును ననుకథలు గల పంచమస్కంధంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము 183

ఓం తత్స ద్బ్రహ్మార్పణ మస్తు.

శ్రీ ర స్తు

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

పంచమస్కంధము

ద్వితీయాశ్వాసము

కాంతాహృదయప్రియ
లోకాలోకప్రచార ! లోకేశ్వర సు
శ్లోక భవభయనివారక
గోకులమందార నందగోపకుమారా. 1

వ. సకలపురాణార్థజ్ఞానవిఖ్యాతుం డగుసూతుం డిట్లనియె. 2

క. మునులార బాదరాయణి, యనఘాత్మకుఁడైనయుత్తరాత్మజునకుఁ స
ద్వినయోక్తి భరతుచరితము, వినిపించుచు మఱియు నిట్లు ! వినిపించెఁ దగన్.

ఆ. పార్థివేంద్ర యట్లు ! భరతాత్మజుం డైన,సుమతి, ధర్మవర్తనమునఁ దిరుగ
నది యెఱింగి దుష్టు ! లైనపాషండులు, దమమతంబు మిగులఁ ! దలఁచి పొగడి.

క. ధరణీవల్లభ నిన్నును, నిరతంబును బుద్ధదేవునిం గొలిచినయా
తెఱఁగునఁ గొలిచెద మని భా,సురమతి బోధించి రపుడు ! సుమతిం బ్రీతిన్. 5

వ. ఇట్లు పాషండబోధితుం డైనసుమతికి ధ్రువసేనయందు దేవతాజిత్తనుపుత్త్రుండు జనించె వానికి దేవద్యుమ్నుం డనుసత్పుత్త్రుం డాసురియం దుదయించె నమ్మహాత్మునకు ధేనుమతియందుఁ బరమేష్ఠి జనియించె నాసత్యసంధునికి సువర్చలయందుఁ బ్రతీహుండు జనియించె నప్పరమపురుషుండు సకలజనులకు బ్రహ్మోపదేశంబు సేసి తాను శుద్ధాత్ముం డై హరినామస్మరణంబు సేయుచు [1]యజ్ఞకరణనిపుణులగు ప్రతిహర్త్రుప్రస్తోతోద్గాతృలనుసత్పుత్త్రత్రయంబుఁ గాంచె నా ప్రతిహర్తకు స్తుతియందు [2]వ్యోమభూమనామకపుత్త్రద్వయం బుత్పన్నం బయ్యె వందు

1. సువర్చలాదేవకుల్యావికుత్సయందు యజ్ఞకర్తలయిన. 2. ప్రతిభూమాం డనుతనయుండయ్యె నాచైర్యవంతునకు ఋషికుల్యయం దుద్గీతి పుత్త్రుం డయ్యె నాధర్మాత్మునకు దేవకుల్యయందుఁ బ్రస్తోపుండనువాఁడు జనన మందె నాప్రస్తోపునకు ఓకుత్సయందు నతిపుణ్యుం డైనవిభుండుగలిగె నావిభునకు జరంతియందు హయశీర్షుం డనువాఁడు పుట్టె నాపుణ్యాత్మునకు నాకూతియందు నక్తుం డనువాఁ డవరకుమారుం డయ్యె నాకీర్తిమంతునకు ధృతి యనువాఁడు మహాధీరుం డై పుట్టె నాధృతికి గయుం డనురాజవృషభుండు పుట్టె నంత.

భూమునకు ఋషికుల్యయందు నుద్గీథుం డనుసుతుండు జనించె నతనికి దేవకుల్య యందుఁ బ్రస్తోత గలిగె నా ప్రస్తోతకు వరరుత్సయందు విభుం డనుతనయుం డుద్భవించె నతనికి భారతియందుఁ బృథుషేణుం డుదయించె నతనికి నాకూతి యందు న క్తుండు గలిగె నా నక్తునకు రాజర్షి శ్రేష్ఠుం డగు గయుం డనుమహాకీర్తి సంపన్నుం డుదయించె.

ఆ. అట్టిగయునివలన నఖిలజీవులఁ బ్రోవఁ, దలఁచి సాత్త్వికప్రధానమైన
యట్టిమేను దాల్చి యాత్మతత్త్వజ్ఞుఁ, డగుచునుండె హరినిజాంశమునను.

వ. (ఇట్టిమహానీయసుగుణాకరుం డగు గయునిగాథానువర్ణనంబు పురాణవిదు లగు మహాత్ములచే నీ తెఱంగున నుతింపంబడుచున్నదిసావధానమనస్కుండవై యాల కింపు మని యిట్లనియె.) 8

సీ. ధర్మమార్గంబున ధారుణీజనులను, బ్రేమతోఁ బోషణ ప్రేషణోప
లాలనశాసనలక్షణాదులఁ బ్రీతిఁ, బోషించుచును యజ్ఞములను యజ్ఞ
పురుషునీశ్వరుఁజిత్తమున నిల్పి సేవించి, స్వాంతమందున్నయీశ్వరునిఁ గాంచి
యఖిలజీవతతికి నానంద మొసఁగుచు, నిరభిమానతమెయి నేల యేలె.

ఆ. సత్యుఁడు మిగులఁ బసన్నవయందును, ధర్మమందు యజ్ఞకర్మమందు
గయుఁడు వసుధలోనఁ గంజాక్షుఁడే కాని, మానవుండు గాఁడు మానవేంద్ర.

వ. అట్టిమహాపురుషగుణగణపరిపూర్ణుం డగు గయునికి (దక్షకన్యక లగు)శ్రద్ధామైత్రీదయాదులు దమయంతన వచ్చి కొలిక లొసంగ నతనిప్రజలకు వసుంధర కామధేనువై పిదుక వేదంబులు సకలకామంబుల నిచ్చుచుండ సంగరంబున భంగంబు నొందినరాజు లప్పనంబు లొప్పనంబు సేయు విప్రులు ధర్మం బాఱవ పాలు పంచి యిడ నిరంతరసోమపానంబును శ్రద్ధాభక్తియోగంబులుఁ గలిగి యొనర్చుయజ్ఞంబుల నింద్రాదిదేవతలు దృప్తులై యజ్ఞఫలంబుల నొసంగ బ్రహ్మాదితృణగుల్మలతాపర్యంతంబు సకలలోకంబువారినిం దృప్తిం బొందించుచు శ్రీహరిం దృప్తిం బొందఁ జేయుచు గయుండు పెక్కు కాలంబు రాజ్యంబు సేసె నట్టిగయునికి జయంతియందుఁ జిత్రరథస్వాత్యవరోధను లనుమువ్వురు గొడుకులు పుట్టిరి నాచిత్రరథునికి నూర్ణయందు సామ్రాట్టను వానికి నుత్కళ యందు మరీచియు నా మేటికి బిందుమతియందు బిందుమంతుండును నాబిందు మంతునకు సరఘయందు మధువును మధువునకు సుమనస యనుదానియందు వీరవ్రతుండును నావీరవ్రతునకు భోజయందు మన్థుప్రమన్థువు లనునిరువు రును నందు మన్థువునకు సత్యయందు భువనుండును నతనికి దోషయందుఁ ద్వష్టయు నాధర్మాత్మునకు విరోచనయందు విరజుం డనువాఁడును జనియించె నంత విషూచియందు. 10

క. ఆవిరజున కుదయించిరి, భూవినుత జితారిలోక। పుత్త్రశతంబుఁ
ఆవల నొకకన్యకయును, నావేళ సమస్తజనులు। హర్షం బందన్. 11

క. ఘనుఁడు ప్రియవ్రతువంశం,బునకుం దుదయై విరజుఁడు। భూపతి వంశం
బును దా నలంకరించెను, విను మింద్రావరజుఁ డయిన। విష్ణునిమాడ్కిన్. 12

క. అని పలికిన శుకయోగిం, గనుఁగొని యభిమన్యుసుతుఁడు। గడుమోదముతో
వనజదళాక్షునిమహిమలు, విని సంతస మంది యునియె। వేడుక మఱియున్. 13

వ. మునీంద్రా సూర్యరశ్మి యెందాఁకం బ్రవర్తిల్లు నక్షత్రయుక్తంబైనచంద్రకిర
ణంబులెంతమేరఁ దిరుగు నంతదూరంబు ప్రియవ్రతునిరథ నేమిఘట్టనలచేతసప్త
ద్వీపంబులును సప్తసముద్రంబులు నయ్యెనని పలికితివి నాద్వీపసముద్రంబుల
పరిమాణంబులు సవిస్తరంబుగా నెఱింగింపుము గుణమయంబును స్థూలరూ
పంబును నయినశ్రీహరిశరీరం బగునీలోకంబునందు నిలిపినచిత్తం బగుణంబును
సూక్ష్మంబును నాత్మజ్యోతియు బ్రహ్మంబును నైనవాసుదేవునియందు నిల్చుం
గావున ద్వీపవర్షాదివిస్తారంబు వినిపింపుమనిన శుకయోగీంద్రుం డి ట్లనియె. 14

క. ధరణీవల్లభ విను శ్రీ,హరిమాయాగుణవిభూతు। లగుజలనిధులుం
బరఁగినదీవులు వర్షము, లరయంగాఁ గొలఁదిపెట్ట। నలవియె జగతిన్. 15

ఆ. తెలిసినంత నేను। దెలిపెద సంక్షేప,మునను జిత్తగించి। వినుము దెలియ
ననుచుఁ జెప్పఁదొడఁగె। నభిమన్యుసుతునకు, [1]నింపుగాను శుకము। నీంద్రుఁ డిట్లు.

శుకయోగి యుపదేశరూపమునఁ జెల్పుభూగోళంబునిర్ణయము.

వ. నరేంద్రా జంబూద్వీపంబు భూపద్మంబునకు మధ్యదేశంబున లక్షయోజనం
బులవెడల్పు నంతయు నిడుపునుం గలిగి కమలపత్త్రంబునుంబోలె వర్తులాకారం
బయి (నవసహస్రయోజనపరిమితాయామంబు గల)నవవర్షంబులు నష్టమర్యా
దాగిరులునుం గలిగి విభక్తంబయి యుండు నందు మధ్యవర్షం బిలావృతవర్షం
బగు నందు మధ్యమప్రదేశంబున సువర్ణమయం బయి. 17

క. భూపద్మమునకు మేరువు, దీపించుచుఁ గర్ణికాకృ। తిం జెం పగుచుం
బ్రాపై కులగిరిరాజు గఁ, జూపట్టును సురగణాళి। చోద్యం బందన్. 18

సీ. మఱియును నామేరు। గిరి లక్షయోజనో,న్నత మగు చుండి యా। నడిమిదళము
విదిత మై పదియాఱు। వేలయోజనములు, నంతయు పాఁతు నై। యతిశయిల్లు
నామీఁద విస్తార। మరయ ముప్పదిరెండు, వేలయోజనముల। వెలసి యుండు
నాగిరి కుత్తరం। బందు నీలశ్వేత,శృంగపర్వతములు। నింగి ముట్టి

ఆ. యుండు రెండువేల। యోజనంబులదాఁకఁ, బఱపు గలిగి పూర్వ। పశ్చిమాయ
తంబు దక్షిణోత్త। రంబును విస్తార, మగుచు మిగులరమ్య। మై నరేంద్ర. 19

---

1. రమణతోడ బాదరాయణుండు, 2. యత్యున్నత మై, 3. యానడిమియన్ను.

వ. ఇట్లు పూర్వపశ్చిమంబులు లవణసాగరాంతంబు లై యున్న సీమాపర్వతంబుల యందు [1]నీలశ్వేతశృంగవత్పర్వతంబుల నడిమిని యథాక్రమంబుగ దశమాంశ న్యూన ప్రమాణయోజనంబులు గలవిగా నుండు నానిమధ్యప్రదేశంబున రమ్యక హిరణ్మయకురువర్షంబు లనునామంబులు గలవర్షంబు లుండు వానివిస్తారంబులు నవసహస్రయోజనంబులు గలిగి లవణాంబుధ్యంతంబు లై క్రమంబున నీలాదిపర్వతదీర్ఘప్రమాణంబుల నుండు నిలావృతవర్షంబునకు దక్షిణంబున నిషధహేమకూటహిమవత్పర్వతంబు లను సీమాపర్వతంబులును బూర్వపశ్చిమంబులు నిడుపును దక్షిణోత్తరంబులు విశాలంబును నగుచు నానీలాదిపర్వతంబుల తీరున నుండు నాగిరులమధ్యప్రదేశంబున హరివర్ష కింపురుషవర్ష భారతవర్షంబు లనునామంబులు గలవర్షంబు లుండు నాయిలావృతవర్షంబునకు బశ్చిమంబున మాల్యవత్పర్వతంబును బూర్వభాగంబున గంధమాదనంబును సీమాపర్వతంబులు పూర్వపశ్చిమంబులు నిడుపును దక్షిణోత్తరంబులు విశాలంబులు నగుచు నీలపర్వతనిషధపర్వతంబులం గదిసి ద్విసహస్రయోజనంబుల విస్తారం బై యుండు మాల్యవత్పర్వతంబు పశ్చిమసముద్రాంతం బై కేతుమాలవర్షంబును గంధమాదనపర్వతంబునకుఁ బూర్వభాగంబున సముద్రాంతం బగుచు భద్రాశ్వవర్షంబును మేరువునకుం దూర్పున మందరపర్వతంబును దక్షిణంబున మేరుమందరపర్వతంబులును బడమటిపార్శ్వంబుల నుత్తరమునం గుముదపర్వతంబులు ననునామంబులు గలిగి యయుతయోజనోన్నతంబు లయి మేరు నగం బనుమధ్యోన్నతమేధిస్తంభంబునకుం జతుర్ముఖంబుల హ్రస్వస్తంభములుం బోలె నుండు నాచతుస్తంభంబులయందును బర్వతశిఖరంబుల వెలుంగొందు కేతువులునుం బోలెఁ జూతజంబూకదంబన్యగ్రోధంబు లనువృక్షరాజంబులు గ్రమంబున నొండొంటికి నేకాదశశతయోజనాయతంబును శతయోజనవిస్తారంబును గలిగి యుండు మఱియు నా పర్వతశిఖరంబులం గ్రమంబునం బయోమధ్విక్షురసమృష్టజలంబులు గలిగి శతయోజనవిస్తారంబు లయినసరోవరంబులు దేజరిల్లు నందు సుస్నాతు లగువారలకు యోగైశ్వర్యంబులు స్వభావంబునం గలుగు మఱియు నందన చైత్రరథ వైభ్రాజిక సర్వతోభద్రంబు లనునామంబులు గలదేవోద్యానంబు లాపర్వతశిఖరంబుల వెలుఁగొందుచుండు నందు దేవతాగణంబులు దేవాంగనలం గూడి గంధర్వులగీతనృత్యంబులు గనుంగొనుచు విహరింతు రంత. 20

ఉ. మందరపర్వతంబుతుది మామిడిపం డ్లమృతోపమాన మై
మందరశైలశృంగసుసమానము లై గిరిమీఁద వ్రాల మా
కందఫలామృతంబు గలఁగంబడి జాఱి మహాప్రవాహ మై

1. నీలపర్వతంబు పాదవులోనే తొంబదివేలయోజనంబులు శ్వేతపర్వతం బెనుబదివేలు శృంగపర్వతంబు డెబ్బదివేలు.వి.వత్స.

యం [1]దరుణోదనామమున నద్భుతమై విలసిల్లు నెంతయున్. 21
చ. కడుమధురంబులై సురభిగంధముచే నరుణప్రకాశతన్
వడిగొని మందరాచలము ప్రంతలచెంతల జాఱి యంతలోఁ
దొడితొడి నాయిలావృతముఁ దోఁచుచు వింతగఁ బూర్వవాహియై
యడరుతరంగసంతతుల నందఱి నచ్చటఁ జేయు ధన్యులన్. 22
ఆ. ఆనదీజలంబు లాడిన [2]యచ్చటి,యంబికానుచరులయంగగంధ
మంది పవనుఁ డంత మనుజేశ పదియోజ,నములు సుట్టుఁ బరిమళముల నింపు.
ఆ. మేరుమందరములమీఁద జంబూఫలం,బులు మహాగజోపములుగ వ్రాలి
యవిసి యంతఁ దద్రసామృతం బల్లన, యమ్మహానగంబునందుఁ బొడమి. 24
క. అనుపమ మగుజంబూనది, యనుపేరను వెలసి లీల నరుగుచు నంతన్
ఘనత నిలావృతవర్షముఁ, బనుపడఁ దఱుపుచును ధరణిఁ బ్రవహించుఁ దగన్.
ఉ. ఆనదినీటఁ దోఁగి పద [3]నై యటు వృత్తనిలార్కసంగతిం
బూని కడున్ విపాకమునఁ బొందుచు శుద్ధసువర్ణజాతి జాం
బూనదనామ మొంది సురముఖ్యుల కెల్లను భూషణార్హమై
మానుగ వన్నె మించి కడు మంచిది యై విలసిల్లు నెంతయున్. 26
వ. మఱియు సుపార్శ్వనగాగ్రంబు[4]నందుఁ బంచవ్యామపరీణాహబంధురంబు లగు నైదుమధుధారాప్రవాహంబులు పంచముఖంబుల వెడలి సుపార్శ్వనగశృంగంబులం బడి యిలావృతవర్షంబు పశ్చిమభాగంబుఁ దడుపుచుం బ్రవహించు నా తేనియ ననుభవించువారలముఖమారుతసుగంధంబు శతయోజనపర్యంతంబు పరిమళించు. 27
సీ. కుముదపర్వతశిఖాగ్రమున నుత్పన్నమై, కనుపట్టువటతరుస్కంధమునను
నుదయించునట్టిపయోదధిఘృతమధు,గుడవిశిష్టాన్నంబు లాదిక మైన
యంబరశయ్యాసనాభరణాదివ,స్తువులఁ గోరికలు దీర్చుచును గుముద
పర్వతాగ్రంబునఁ బడి యిలావృతవర్ష,మున జనులకు నెల్లభోగ్యములను
ఆ. వదల కొసఁగు వారివలిపలితంబులు, దలఁగు దుష్టగంధములును బాయు
మరణభయము ముదిమియారయ దెన్నఁడును శీ,తోష్ణబాధ నొందకుండు నధిప.
ఆ. దేవదానవులును దివ్యమునీంద్రగం,ధర్వులాది గాఁగ దగిలి యాశ్ర
యించి యుందు రాగిరీంద్రమూలమునందు, హర్షమంది ఘనవిహారలీల. 29
వ. నరేంద్రా! [5]కురంగ కురర కుసుంభ వైకంకత త్రికూట శిశిర పతంగ రుచక నిషధ

1. 'దుశసోదనామమున. 2. వారలు, సుఖులుచటుల పుణ్యశుభము వృద్ధిఁ, బొంది దివ్యగంధ ముందంద శతయోజనములఁ బరిమళించు రమణతోడ.' వ్రా. ప్ర. 3. నందిన మేదిని యర్కుడీప్తమై 4. అలఁ గదంబకోటరంబుల వెడలిన మధుప్రవాహంబు లేనును సుపార్శ్వ. ఇట 'మహాకదంబ సుపార్శ్వనిరూఢ స్తస్యకోటరేభ్యో వినిస్సృతాః పంచమధుధారాః' అని మూలము. 5. ఇట 'కురంగ కురర

శితివాస కపిల శంఖాదు లయినపర్వతంబులు మేరుపర్వతకర్ణికకుఁ గేసరంబులై పరివేష్టించి యుండు నామేరునగంబునకుఁ బూర్వభాగంబున జఠరదేవకూటంబులును బశ్చిమంబునం బవనపారియాత్రంబులు నను పర్వతంబులు నాలుగు నొండొంటికి దక్షిణోత్తరంబుల నష్టాదశసహస్రయోజనంబులనిడుపును బూర్వపశ్చిమంబులు ద్విసహస్రయోజనంబులవెడల్పు నగుచుండు దక్షిణంబున గైలాసకరవీరంబులు నుత్తరంబునఁ ద్రిశృంగమకరంబు లనుపర్వతంబులు నాలుగును బూర్వపశ్చిమంబుల నష్టాదశసహస్రయోజనంబులనిడుపును దక్షిణోత్తరంబుల ద్విసహస్ర యోజనంబులవెడలుపునగుచుండు నగ్నిపురుషునకుం బ్రదక్షిణం బగు చున్నప్రస్తరణంబుర చందంబున మేరువునకుం బ్రదక్షిణంబుగా నష్టనగంబులు వెలిచి యుండు మేరుశిఖరంబున దశసహస్రయోజనంబులనిడుపు నంతియ విస్తారంబు నగుచు సువర్ణమయం బైనబ్రహ్మపురంబు వెలుఁగుచుండు నాపట్టణంబునకు నష్టదిక్కులయందును లోకపాలురపురంబు లుండు. 30

క. పరమేష్ఠిపట్టణంబున, హరి మున్ను త్రివిక్రమణము నం దండజా సర్వే
శ్వరచరణాగ్రనఖాహతిఁ, బరుసడి నూర్ధ్వాండ మంతఁ నం బగిలె నరేంద్రా. 31

వ. ఇట్లు చరణనఖస్పర్శనంజేసి భేదింపంబడ్డయూర్ధ్వకటాహావివరంబువలన నంతః ప్రవేశంబు సేయు చున్న బాహ్యజలధార శ్రీహరిపాదస్పర్శం జేయుచుఁ జను దెంచి సకలలోకజనుంబులదురితంబులు వాపుచు భగవత్పాది యనుపేరం బరఁగి దీర్ఘకాలంబు స్వర్గంబున [1]విహరించుచు విష్ణుపదంబున నుత్తానపాదపుత్త్రుండును బరమభాగవతుండును నైనధ్రువుండు దనకులదేవత యైన శ్రీహరిపాదోదక ప్రభావంబుఁ బ్రతిదినంబును భక్తి నిలిపి యోగంబున నిమీలితనేత్రుండై యానందబాష్పంబులఁ గోమాంచితగాత్రుండై యత్యాదరంబున నేఁడును శిరంబున ధరియించు చున్నవాఁ డతనికి నధోభాగంబున నుండుమండలాధిపతు లైనసప్తర్షులును హరిపాదోదక ప్రభావంబు నెఱింగి తాము పొందుతపస్సిద్ధి యాకాశగంగాజలంబుల స్నాతు లగుటయే యని సర్వభూతాంతర్యామి యగునీశ్వరునియందు భక్తినిలిపి యితరపదార్థాపేక్ష సేయక మోక్షార్థి ముక్తిమార్గంబు బహుమానంబు సేయు తెఱంగున (బహుమానయుక్తంబుగాఁ) దమ జటాజూటంబులయందు నేఁడును ధరియించు చుందురు. 32

సీ. అంత ననంఖ్యంబు లై నదివ్యవిమాన, సంకులంబుల సువిశాల మైన
దేవమార్గంబున దిగి వచ్చి చంద్రమం, డలముఁ దోఁచుచు మేరునగశిఖాగ్ర

కుసుంభ వైకంకత త్రికూట శిశిరపతంగ రుచక నిషధ శితివాస కపిల శంఖ వైదూర్య...నారదాదయో మేరోః కర్ణికాయా ఇవ కేసరాః' అని మూలము. దీని తెను గచ్చుప్రతులందుఁ గానిపింపదు.

1. విహరింప నాకాశంబు విష్ణుపదం బనఁ బరఁగె నట్టివిష్ణుపదంబున.

మానను నా బ్రహ్మదేవునిపట్టణమునకు, వచ్చి యందులఁ జతుర్ద్వారములను
వరుసతో దీర్ఘ ప్రవాహంబు లగుచును, బ్రవహించి యమల ప్రభావములను
ఆ. సరుగు లవణసాగరాంతంబులఁ గ నాల్గు, మోము లందు నాల్గునామములను
దన్నుఁ గన్నవారిఁ దనవారిఁ దోఁగిన,వారి కెల్ల నమృతవారి యగుచు. 33

వ. [1]ఇట్లు సీతయను పేర వినుతినొందినయమ్మహానది ప్రవాహంబు బ్రహ్మసదనపూర్వద్వారంబున వెడలి కేసరాచలతటంబుఁ దడుపుచు గంధమాదనాద్రికిం జని భద్రాశ్వవర్షంబు పావనంబు సేయుచుఁ బూర్వలవణసాగరంబునం బ్రవేశించుఁ జక్షువను పేరం దేజరిల్లెడుదీర్ఘ ప్రవాహంబు పశ్చిమద్వారంబున వెడలి మాల్యవత్పర్వతంబు నతిక్రమించి కేతుమాలవర్షంబుం బవిత్రంబు సేయుచుఁ బశ్చిమలవణార్ణవంబునం గలయు భద్ర యనుపేర వెలుఁగొందినయతులప్రవాహంబుత్తరద్వారంబున వెడలి కుముద నీల శ్వేతాఖ్యపర్వతశిఖరంబులం గ్రమంబునఁ బ్రవహించుచు శృంగనగరంబునకుం జని మానసోత్తరంబు లగునుత్తరకురుభూములఁ బవిత్రంబు సేయుచు నుత్తరలవణసాగరంబుఁ జేరు నలకనంద యనం (బ్రఖ్యాతి గాంచిన) యమ్మహానదీప్రవాహంబు బ్రహ్మసదనదక్షిణద్వారంబున వెడలి యత్యంతదుర్గమంబు లైనభూధరంబులఁ గడచి హేమకూటహిమకూటనగంబుల నుత్తరించి యతివేగంబునఁ గర్మక్షేత్రం బగుభారతవర్షంబుఁ బావనంబు సేయుచు దక్షిణలవణాంబుధిం గలయు నంత. 34

సీ. జగతిలో మేరు వాదిగఁ బర్వతములకుఁ, బుత్త్రిక లైనట్టిపుణ్యతీర్థ
ములు వేలసంఖ్యలు గలవు జంబూద్వీప,మందు భారతవర్ష మరయఁ గర్మ
భూమి దక్కినవర్షముల దివంబుననుండి, భువికి వచ్చినవారు పుణ్యశేష
ములు భుజించుచు నుందురు భూస్వర్గ మనఁ దగు, నావర్షముల నుండునట్టివార
ఆ. లయుతసంఖ్యవత్సరాయువు లయుతమా,తంగబలులు దేవతాసమాను
లతులవజ్రదేహు లధిక ప్రమోదితు, లప్రమత్తు లార్యు లనఘు లధిప. 35

వ. మఱియు సురతసుఖానందంబున మోక్షంబు నైనం గైకొనక సకృత్ప్రసూతు లగుచు ననవరతంబును ద్రేతాయుగకాలంబు గలిగి ప్రవర్తింతు రీయష్టవర్షంబులయందు దేవతాగణంబులు దమభృత్యవర్గంబు లత్యుపచారంబులు సేయుచుండ నెల్లఋతువులయందుం గిసలయకుసుమఫలభరితంబు లైనలతాదుల శోభితంబు లగువనంబులు గలవర్షనిధిగిరిద్రోణులయందును జలకుక్కుటకారండవసారసవినోదంబులు గలిగి మత్తాళిఝంకృతిమనోహరంబు లై నానావిధంబు లయినకొలంకులయందును దేవాంగనలకామోద్రేకజంబు లయినవిలాసహాసలీలావలోకనంబులం దివియుంబడినమనోదృష్టులు గలిగి విచిత్రవినోదంబులం

1. 'ఇట్లమ్మహానదీప్రవాహంబువలన బ్రహ్మసదనంబు పూర్వద్వారంబున వెడలుసీతానది కేసరాచలతటంబు' వ్రా. ప్ర.

దగిలి యిచ్ఛావిహారంబులు, సలుపుచుండుదురు. 36

క. ఈనవవర్షంబులయం, దానారాయణుఁడు వచ్చి యనవరతంబున్ లో
కానుగ్రహార్థమై సుజ్ఞానం బీఁ దలఁచి యేలఁ జరియించుఁ దగన్. 37

సీ. వసుధ నిలావృతవర్షాధిపతి యైన, పురహరుం డావర్షమున వనంబు
నందు నుండుటకు నాయంబికాశాపవశంబున నావనస్థలమునకాదు
నెవ్వరు వచ్చిన సంతులై యుందు రావనమందుఁ బార్వతి యనుదినంబు
నంగనాజనసహస్రార్బుదంబులతోడ, ననుమలోచనుఁ గొల్చు నతులభక్తి.

ఆ. నట్టిశివునిఁ గౌరి యాయిలావృతవర్ష,మునను జరించుజనులు మోదమునను
గదిసి తత్ప్రకాశకము లైనమంత్రతంత్రములఁ బూజ సేసి తలఁతు రెపుడు. 38

క. భద్రాశ్వవర్షమందుల, భద్రశ్రవుఁ డనఁగఁ బేరఁ బరఁగుచుఁ దనరి
యాద్రిసమధైర్యుఁ డగుచు స,ముద్రాంతం బైనజగతిఁ బాలుపుగ నేలున్.

క. ఆనరవరునకుఁ బ్రియతముఁ, డైనహయగ్రీవమూర్తి సనవరతంబున్
ధ్యానస్తోత్రజపానుష్ఠానాదులఁ బూజసేసి సజ్జను లంతన్. 40

ఆ. తత్ప్రకాశకృత్ప్రధానమంత్రార్థసంసిద్ధిఁ జేసి ముక్తిఁ జెంది రప్పు
డట్టివర్షమందు నాహయగ్రీవునిఁ, దలఁచి కొలిచి మిగులఁ దన్యు లగుచు. 41

సీ. హరివర్షపతి యైననరహరి ననిశంబు, నం దున్నజనులు మహామహాత్ము లయిన
దైత్యదానవకులోత్తములు ప్రహ్లాదాది, వృద్ధులఁ గూడి సంప్రీతితోడ
సుస్నాతులై భక్తిఁ జూచుచునుందురు,రమ్యదుకూలాంబరములు దాల్చి
తత్ప్రకాశకమంత్రతంత్రజపస్తోత్ర, పఠనసుధ్యానతపఃప్రధాన

తే. మైనసత్పూజలను జేసి యచలబుద్ధి, శ్రీనృసింహునిఁ జేరి పూజించి యతని
కరుణ నొందుచు నతులప్రకాశ మలరుచు, భుక్తిముక్తులఁ గైకొందు రభూపవర్య.

వ. మఱియుఁ గేతుమాలవర్షంబునందు భగవంతుండు శ్రీదేవికి సంతోషంబు నొసం
గుటకు గామదేవరూపంబున [1]నుండు నమ్మహాపురుషునియత్ర్ర తేజఃప్రకాశం
బునఁ బ్రజాపతిదుహిత లగురాత్ర్యధిదేవతలగర్భంబులు సంవత్సరాంతంబున
నిర్జీవంబు లై స్రవించు నాకామదేవుండును దనగతివిలాసలీలావిలోకనసుందర
భ్రూమండలసుభగవదనారవిందకాంతులం జేసి శ్రీరమాదేవిని రమింపం జేయు
భగవన్మాయారూపిణి యగుశ్రీదేవియుఁ బ్రజాపతిపుత్త్రికలును బుత్త్రులైన
రాత్రులం బగళ్లం గూడి కామదేవుని స్తోత్రపఠనపూజాధ్యానాదులం బూజించు
చుండు మఱియును. 43

---

1. 'నుండుటయు నమ్మహాపురుషునిసుదర్శనప్రకాశతం జేసి ప్రజాపతిదుహితలును బుత్త్రులు నగు నహోరాత్రాధిపతులగర్భంబును. 2, భగవంతునిమాయారూపం బగుశ్రీదేవియుఁ బ్రజాపతిపుత్త్రికలం గూడి' వ్రా. ప్ర.

క. విమలమతిఁ జిత్తగింపుము, రమణీయం బైనవిమలరమ్యక మనువ
ర్షమునకు నధిదేవత దా, నమరం గా మత్స్యరూపుఁ డగుహరి దలఁపన్. 44

ఆ. అట్టివర్షమునకు నధిపతి యగుచున్న మనువు పుత్త్రపౌత్త్రమంత్రివరులఁ
గూడి మత్స్యమైనకుంభినీధరుఁ జిత్త, మతులభక్తియుక్తి హత్తఁ గొలుచు.

ఆ. తత్ప్రకాశకృత్ప్రధానమంత్రస్తోత్ర, ములను ధర్మకర్మములను హోమ
ములను జనులు సేసిపుణ్యులై భక్తిముక్తులను బొందుచుందు రెలమిదోడ.
వినుము హిరణ్మయవర్షంబున శ్రీకూర్మావతారము నుదాల్చినయా

క. వనజోదరుఁ డధిదేవత, యనఘుఁడు పితృపతి మహాత్మకుఁ డర్యముఁడు నృపా.

క. ఆవర్షమందు నర్యముఁ, డావర్షజనంబు గూడి హరిఁ జిత్తములో
భావించి సంస్తవంబులు, [1]గావించుచు భుక్తిముక్తిఁ గాంతురు కడఁకన్.

క. ఉత్తరకురుభూములఁ దను, హత్తుకొని వరాహదేవుఁ డధిపతి యైనన్
సత్తుగ భూపతి యతనిం, జిత్తములో నిలిపి పూజ సేయుచు నుండున్. 49

క. ఆవర్షమందులను బ్రజ, లావిపులవరాహమూర్తి ననవరతంబున్
సేవించి కొలిచి సంస్తుతిఁ, గావించుచుఁ గాంతు రంతఁ గైవల్యంబున్. 50

క. అరయఁగ సీతాలక్ష్మణ,పరివృతుఁ డై వచ్చి రామభద్రుఁడు గడిమిం
బరఁగు నధిదేవతగఁ గిం,పురుషమహావర్షమునకు భూపవరేణ్యా. 51

ఆ. అట్టిరామభద్రు నంజనీసుతుఁడు గిం,పురుషగణముఁ గూడి పూజ సేసి
తత్ప్రకాశకప్రధానమంత్రస్తోత్ర, పఠనములను దగ నుపాస్తి సేయు. 52

సీ. భారతవర్షాధిపతి యైనబదరికా, శ్రమమున నున్ననారాయణుండు
భూనాథ యామహాత్ముని నారదాదులు, భారతవర్షంబు ప్రజలు ప్రేమఁ
బాయక చేరి యుపాస్తి సేయుచుసాంఖ్య, యోగంబు నుపదేశముచితవృత్తి
నంది యందఱును గృతార్థులై యట్టినారాయణదేవు నారాధనంబు

ఆ. సేసి యాత్మఁ జాలఁ జింతించి తత్ప్రకా,శకములయినమంత్ర సంస్తవములఁ
బూజ సేసి ముక్తిఁ బొందుచు నుండుదు, రచల మైనభక్తి ననుదినంబు.

క. భారతవర్షమునందుల, సారాంశము లైనపుణ్యశైలంబులు గం
భీరప్రవాహములు గల, వారయ నెఱిఁగింతు వాని నవనీనాథా. 54

వ. మలయపర్వతంబును మంగళప్రస్థంబును మైనాకంబును త్రికూటంబును ఋషభ
పర్వతంబును గూటకంబును గోల్లంబును సహ్యపర్వతంబును దేవగిరియును
ఋశ్యమూకపర్వతంబును శ్రీశైలంబును వేంకటాద్రియును మహేంద్రంబును
వారిధరంబును వింధ్యపర్వతంబును శుక్తిమత్పర్వతంబును ఋషిగిరియును పారి

1. ఇట 48-వ పద్యము 'గావించుచు' మొదలుకొని 50-వ పద్యమున 'సంస్తుతి' అను వఱకుఁ గలప్రాత మచ్చుప్రతులందుఁ గానిపింపదు. ఇందులకు 'ఉత్తరేషు కురుషు భగవాన్ యజ్ఞపురుషః కృతవరాహరూపః...' అని మూల మున్నది.

యాత్రంబును ద్రోణపర్వతంబును జిత్రకూటంబును గోవర్ధనాద్రియును రైవతకంబును గకుంభంబును నీలగిరియును గాకముఖంబును నింద్రకీలంబును రామగిరియును నాదిగాఁ గలపుణ్యపర్వతంబు లనేకంబులు గల వాపర్వతపుత్రిక లైనచంద్రవటయుఁ దామ్రపర్ణియుఁ నవటోదయుఁ గృతమాలయు వైహాయసియుఁ గావేరియుఁ వేణియుఁ బయస్వినియుఁ బరోదయు శర్కరావర్తయుఁ దుంగభద్రయుఁ గృష్ణవేణియు భీమరథియు గోదావరియు నిర్వింధ్యయుఁ బయోష్ణియుఁ దాపియు రేవానదియు శిలానదియు సురసయుఁ జర్మణ్వతియుఁ వేదస్మృతియు ఋషికుల్యయుఁ ద్రిసమయుఁ గౌశికియు మందాకినియు యమునయు సరస్వతియుఁ దృషద్వతియు గోమతియు సరయువును భోగవతియు సుషమయు శతద్రువును జంద్రభాగయు మరుద్వృధయు వితస్తయు నసిక్నియు విశ్వయు ననునీమహానదులును సింధుశోణంబు లనునదంబులు నిట్టిమహాప్రవాహంబు లీభారతవర్షంబునఁ గల వందు సుస్నాతు లైనమానవులు ముక్తిం జెందుదురు మఱియునీభారతవర్షంబున జన్మించినపురుషులు[1]శుక్లలోహితకృష్ణవర్ణరూపంబు లగుత్రివిధకర్మంబులం జేసి క్రమంబుగ దేవమనుష్యనరకగతు లను (త్రివిధగతులం) బొందుదురు వినుము[2] రాగద్వేషాదిశూన్యుండు నవాఙ్మానసగోచరుండు ననాధారుండు నగుశ్రీవాసుదేవమూర్తియందుఁ జిత్తంబు నిలిపి భక్తియోగంబున నారాధించెడుమహాత్ము లవిద్యాగ్రంథి దహనంబు గావించుటం జేసి పరమభాగవతోత్తములు పొందెడు నుత్తమగతిం జెందుదురు గావున భారతవర్షంబు మిగుల నుత్తమం బని మహాపురుషు లిట్లు స్తుతించుచుందురు. 55

సీ. భారతవర్ష జంతువుల భాగ్యము లే మని చెప్ప వచ్చు నీ
భారతవర్ష మందు హరి పల్మఱుఁ బుట్టుచు జీవకోటికిన్
ధీరతఁ జూడఁ దత్త్వ ముపదేశము సేయుచు జెల్మి సేయుచు
న్నారయ బాంధవాకృతిఁ గృతార్థులఁ జేయుచు నుండు నెంతయున్. 56

క. తనజన్మ[3]కర్మములనుం, గొనియాడెడివారి కెల్లఁ గోరిన[4]వెల్లం
దనియంగ నొసఁగుచు మోక్షం, బనయముఁ గృపసేయుఁ గృష్ణుఁ డవనీనాథా.

వ. ఇట్లు భారతవర్షంబునందుల జనంబులకు నెద్దియు నసాధ్యంబు లేదు నారాయణస్మరణంబు సకలదురితంబుల నడంచుఁ దన్నామస్మరణరహితంబు లైనయజ్ఞతపోదానాదులు దురితంబుల నడంప లేవు బ్రహ్మకల్పాంతంబు బ్రదికెడియితరస్థానం

1. సాత్త్వికరాజసతామసకర్మంబులం జేసి. 2. బ్రహ్మవిద్యానిరతు లైనపురుషులు సాయుజ్యంబు నొందుదురు సర్వభూతాంతర్యామియు బ్రహ్మస్వరూపము నైనవాసుదేవునియందుల నిరతిశయభక్తియోగంబున నవిద్యను గెలిచి విష్ణులోకంబుఁ జెందుదురు. కావున నాభారతవర్షం బుత్తమం బగు. 3. కర్మఫలమును. 4. వరముల్. 5. గాన హరివిరహితంబు లయినయజ్ఞ.

బునం [1]బునర్జన్మభయంబున భీతిల్లుచు నుండుటకన్న భారతవర్షంబునందు క్షణమాత్రంబు మనంబున సర్వసంగపరిత్యాగంబు సేసినపురుషశ్రేష్ఠునకు శ్రీమన్నారాయణపదప్రాప్తి యతిసులభంబుగ సంభవించుం గావున నట్టియుత్తమం బగునీభారతవర్షంబె కోరుచుందురు మఱియు నెక్కడ వైకుంఠునికథావాసన లేకుండు నేదేశంబున సత్పురుషు లైనపరమభాగవతులు లేకుండుదు రేభూమిని యజ్ఞేశ్వరునిమహోత్సవంబులు లేక యుండు నది సురేంద్రలోకం బైన నుండం దగదు జ్ఞానానుష్ఠానద్రవ్యకలాపంబులచేత మనుష్యజాతిం బొంది తపంబున ముక్తిం బొంద కుండెనేని మృగంబులమాడ్కి నతండు దనకుం దాని బంధనంబు నొందు భారతవర్షంబునందుఁ బ్రజలచేత [2]శ్రద్ధాయుక్తంబుగా ననుష్ఠింపంబడినయజ్ఞంబులయందు వేల్వంబడుహవిస్సులను బెక్కునామంబులం బుండరీకాక్షుం డంది తనమీఁదిభక్తి యధికంబుగాఁ జేయునట్టిభారతవర్షంబునందలి ప్రజలమీఁదం గరుణించి సర్వేశ్వరుం డిహపరసౌఖ్యంబుల నొసంగుచుండు జంబూద్వీపంబున సగరాత్మజు లశ్వమేధాశ్వంబు నన్వేషింపం బూని భూఖననంబు సేయుటం జేసి స్వర్ణప్రస్థ చంద్రశుక్లావర్తన రమణక మందేహారుణ పాంచజన్య సింహళ లంకాద్వీపంబు లన నెనిమిదియుపద్వీపంబులు గలిగె. 58

సీ. లక్షయోజనముల లవణాబ్ధిపరివృత, మగుచు జంబూద్వీప మతిశయిల్లు
విను రెండులక్షల విస్తృతము గను బ్లక్షద్వీప [3]ముండు నిక్షురసాగ
రముఁ జుట్టి యందుల రమ్యమై యొప్పెడు, వృక్షంబు ప్లక్షంబు విదితముగను
దనరు నాద్వీపంబు దరునామమహిమచే, మిగులఁ బ్లక్షం బన మించి రహిని

ఆ. నందు సంచరించునట్టివారల కగ్ని, దేవుఁ [4]డమరు నాదిదేవతయుఁ గ
నందులోన నా ప్రియవ్రతపుత్త్రుండు, నిధ్మజిహ్వుఁ డనుమహీవరుండు. 59

వ. నరేంద్రా యాయిధ్మజిహ్వుం డాప్లక్షద్వీపంబు [5]లేడువర్షంబులుగ విభజించి యందు నావర్షనామధారులుగా నుండుతనపుత్త్రు లగు శివ యశస్యసుభద్రశాంత క్షేమాభయామృతు లనియెడునేడుగుర నేడువర్షంబుల కధిపతులం గావించి తపంబునకుం జనియె నావర్షంబులయందు మణికూట వజ్రకూ టేంద్రసేనజ్యోతి

---

1. బొరలుజనులు పునర్జన్మభయంబున భీతిల్లుచుందురు. భారతవర్షంబునందు క్షణమాత్రం బేని మనంబునఁ గర్మరహితుం డైనవానికి మనోధైర్యంబున నామస్మరణ సేసిన ముక్తి లభించు నని భారతవర్షంబె కోరుచుందురు.

2. శ్రద్ధాయుక్తంబు లైనయజ్ఞంబులందు వేల్వంబడుహవిస్సులను బెక్కురూపంబులను బుండరీకాక్షునకు సమర్పణంబు సేయుపురుషు నిహపరంబు లొసంగుచుఁ దనమీఁదిభక్తి. 3. మిక్షుసాగరముఁ జుట్టి. యందుల రమ్యమై యమరు నేకాదశ, శతయోజనములయున్నతి వహించి, యాతరునామాంక మగుచు నవ్వలిది ప్లక్షద్వీప మనఁగఁ బ్రశస్త మయ్యె. 4. దతుల మైనదైవ మయ్యె 5. నందుఁ దనపుత్త్రులనామంబులు గల శివ యశస్య.

వన్న సప్తమవర్ణ హిరణ్యశృంగ మేఘమాల లను నామంబులు గల సప్తకులపర్వతంబులును నరుణయు నృమ్ణయు నాంగిరసియు సావిత్రియు సుప్రభాతయు ఋతంభరయు సత్యంభరయు నను సప్తమహానదులును గలవు. అందుల జలంబుల స్నాతు లగుచు గతపాపు లైన హంస పతంగోర్ధ్వాయన సత్యాంగు లను నామంబులు గల చాతుర్వర్ణ్యంబును గలిగి యుండు. ఆ ద్వీపంబునందు హంసాదివర్ణంబు లగు దేవతాంశములును దృష్టిమాత్రంబునం [1]గ్లానిస్వేదపరిహారంబు గల పురుషార్థంబు గలవార లగుచు వేదత్రయాత్మకుండును [2]స్వర్గద్వారంబు నగు భగవత్స్వరూపియు నగు సూర్యుని వేదత్రయంబుచేత సేవింతురు. ప్లక్షద్వీపంబు మొదలుగా నీ యైదుద్వీపంబులందుఁ బురుషులకు నాయురింద్రియ బలంబులు దేహాబలంబులు దోడనె జనియించుచుండు. 60

క. ప్లక్షద్వీపము [3]ద్విగుణితేక్షురసాబ్ధి చుట్టి కొని రా విలసిల్లు
న్నిక్షురసోదద్విగుణంబు, శక్తియుతశాల్మలి మహాద్వీప మలరున్. 61

వ. అందు [4]శాల్మలీవృక్షంబు ప్లక్షాయామంబై తేజరిల్లు నా వృక్షరాజంబునకు నధోభాగంబునం బతత్త్రిరాజుగా నుండు గరుత్మంతుండు నిలుకడగా వసించు నా శాల్మలీవృక్షంబు పేర నా ద్వీపంబు శాల్మలీద్వీపం బన విలసిల్లు నా ద్వీపపతి యైన ప్రియవ్రతాత్మజుం డగు యజ్ఞబాహువు దన పుత్త్రు లగు సురోచన సౌమనస్య రమణక దేవబర్హ పారిబర్హాప్యాయ నాభిజ్ఞాతు లను నేడుగురకు వారి పేర నేడు వర్షంబుల నేర్పఱిచి యా వర్షంబులయం దేడ్వురకుమారుల నభిషిక్తులం జేసె నా వర్షంబులయందు స్వరస శతశృంగ వామదేవ కుంద ముకుంద పుష్పవర్ష శతశ్రుతు లను పర్వతసప్తకంబును ననుమతియు సినీవాలియు సరస్వతియుఁ గుహువును రజనియు నందయు రాకయు ననుసప్తమహానదులును గల వందు శ్రుతధర వీర్యధర వసుంధ రేధ్మధరసంజ్ఞు లగు నా వర్ష పురుషులు భగవత్స్వరూపుండు [5]వేదమయుండు నాత్మస్వరూపుండు నగు సోముని వేదమంత్రంబులచే నారాధింపుదు రా ద్వీపంబు లక్షచతుష్టయపరిమిత యోజనవిస్తృతం బగు సురాసముద్రంబుచే నావృతం బై తేజరిల్లు నందు. 62

సీ. భూనాథ యా సురాంభోధికిఁ జుట్టుగా, నుండు కుశద్వీప ముర్వి మీఁదఁ
దోరమై తా ద్విచతుర్లక్షయోజనం, బులను విస్తారమై పొలుపు మిగుల
నందుఁ గుశస్తంభ మనిశంబు దేవతా,కల్పితం బై నట్టి కాంతిచేత

1. గతశ్రుతిప్రవృత్తులగుచు. 2. స్వర్గద్వారంబు నైన సూర్యభగవానుల వేదత్రయమ్మున. 3. దాద్విర్లక్షే. 4. అట్టి శాల్మలీవృక్షం బేకాదశశతయోజనోన్నతంబు నందు నా శాల్మలీవృక్షంబు పేర. 5. వేదమయుం డైన సోముని వేదాధ్వరంబులఁ గొలుచు శ్రుతధర ...ధర్ములను నామంబులు గల చాతుర్వర్ణ్యంబు గలిగి యుండు రా ద్వీపంబుఁ దిరిగి ద్విచతుర్లక్షయోజనవిస్తారం బై సురాసముద్రం బుండు.

దిక్కులు వెలిఁగించు • ద్వీపంబునకుఁ దన, పేరను సత్కీర్తి • పెంపు సేయు

తే. నట్టిదీవికి నధిపతి • యగు ప్రియవ్ర, [1]తతనయుఁడు హిరణ్యరేతసుఁ డనంగ
నరెడిభూపతి తనసుతు • నామములను, వర్షములు సేసి నత్యంత • వార్ధకమునను.

వ. ఇట్లు [2]హిరణ్యరేతసుండు వసుదాన దృఢరుచి నాభి గుప్త సత్యవ్రత విప్ర వామదేవు లను నామంబులు గల పుత్త్రుల నామంబుల సప్తవర్షంబులం గావించి యా కుమారుల నందు నిలిపి తాను దపంబునకుం జనియె నా వర్షంబులందు బభ్రు చతుశ్శృంగ కపిల చిత్రకూట దేవానీకోర్ధ్వరోమ ద్రవిణంబు లను నామంబులు గల సప్తగిరులును రసకుల్యయు మధుకుల్యయు శ్రుతవిందయు మిత్రవిందయు దేవగర్భయు ఘృతచ్యుతయు మంత్రమాలయు ననుసప్తమహానదులును గల యా నదీజలంబులఁ గృతమజ్జను లగుచు భగవంతుం డగు యజ్ఞపురుషుని [3]కుశల కోవిదాభియుక్తు లను కులంబులు గల వర్షపురుషు లారాధించుచుందురు.

సీ. ఆకుశద్వీపంబు • నరికట్టుకొని యుండు, ననిమిదిలక్షల • ఘనఘృతాబ్ధి
యాఘృతసాగరం • బవ్వల షోడశ, లక్షయోజనముల • లలిత మగుచు
నుండుఁ గ్రౌంచద్వీప • ముర్వీశ యందు మ, ధ్యప్రదేశంబున • నట్టిదీవి
పేరుగాఁ దనపేరఁ • బెద్దగాఁ జేసిన, క్రౌంచాద్రి గలదా • నగంబు మున్న

ఆ. షణ్ముఖుండు దివ్య • శరమున ఘననితం, బంబు దూయ నేయఁ • బాలవెల్లిఁ
గరిమఁ దడుపుచుండు • వరుణుండు రక్షింప, నందు మిగుల భయము • నొందకుండె.

వ. నరేంద్రా! యాక్రౌంచద్వీపపతి యగు ఘృతపృష్ఠుండు దనకుమారుల నాపేళ్లం గల యామోద మధువహ మేఘపృష్ఠ సుధామ ఋషిజ్య లోహితార్ణ వనస్పతు లను వర్షంబుల కభిషిక్తులం జేసి పరమకల్యాణగుణయుక్తుం డయిన శ్రీహరిచరణారవిందంబుల సేవించుచుం దపంబునకుం జనియె నా వర్షంబులయందు శుక్ల వర్ధమాన భోజ నోపబర్హణానంద నందన సర్వతోభద్రంబు లను సప్తసీమాపర్వతంబులును నభయయు నమృతౌఘయు నార్యకయుఁ దీర్థవతియుఁ దృప్తిరూపయుఁ బవిత్రవతియు శుక్లయు ననుసప్తనదులును గల వందులఁ బవిత్రోదకంబు లను భవించుచుఁ గురు ఋషభ ద్రవిణక దేవక సంజ్ఞలు గలిగి వరుణదేవుని నుదకాంజలులం బూజించుచున్న చాతుర్వర్ణ్యులు గలిగి యుందురు. 66

సీ. జగతీశ వినుము క్రౌంచద్వీపమును జుట్టి, యుండు షోడశలక్ష • యోజనముల
విస్తారమై పాల • వెల్లియందునను శా, కద్వీప మతులప్ర • కాశ మొందు
దండిమై ముప్పది • రెండులక్షలయోజ, నములవిస్తారమై • యమరి యుండు
నందులశాకవృ • క్షామోద మాద్వీప, మును సుగంధంబునఁ • బెనఁగఁ జేసి

1. 'తాత్మజుండును బుణ్యుండు • నగుహిరణ్యరోముఁ డనువాఁడు పుత్త్రుల • నామములను.
2. హిరణ్యరోముండు కుశద్వీపమునందు. 3. సేవించుకుశలకోవిదాభియుక్తకులకసంజ్ఞలుగలచాతుర్వర్ణ్యంబులు గలిగియుందురు' ప్రా. ప్ర.

తే. [1]యంతఁ దనపేర దీవి ప్రఖ్యాతిఁ గాంచ, జేసి తనయుల కిచ్చి ప్రసిద్ధి కెక్కె
నందు మేధాతిథి యనంగ నార్యుఁ డనఘుఁ, డవిరళవైభవమున నొప్పు నవని.

వ. మఱియు నా ప్రియవ్రతపుత్త్రుం డగు నమేధాతిథి తనపుత్త్రు లగు పురోజవ మనోజవ వేపమాన ధూమ్రానీక చిత్రరథ బహురూప విశ్వాధారు లను సంజ్ఞలు గల సప్తపుత్త్రుల కా వర్షంబులు పంచి యిచ్చి శ్రీహరిపాదసేవ సేయుచుఁ దపోవనంబునకుం జనియె నా శాకద్వీపంబునందు నీశానోరుశృంగ బలభద్ర శతకేసర సహస్రస్రోతో దేవపాల మహానసనామంబులు గల సీమాగిరులును నన ఘాయుర్దోభయస్పృష్ట్యపరాజిత పంచపది సహస్రస్రుతి నిజధృతు లను ప్రశస్త నదులును గల నా నదీజలంబు లుపయోగించి [2]యచ్చటివారలు ప్రాణాయామంబు సేసి విధ్వస్తరజస్తమోగుణు లయి పరమసమాధిని వాయురూపకుం డైనభగవంతుని సేవించుచు ఋతవ్రత సత్యవ్రత దానవ్రత సువ్రత నామంబులు గల చాతుర్వర్ణ్యంబునుం గలిగి యుండుదురు. 68

సీ. అట్టిశాకద్వీప మావలఁ దత్ప్రమాణంబున దధిసముద్రంబు వెలయఁగ
నందుకుఁ బరివృతం బయి పుష్కరద్వీప, మిలఁ జతుష్షష్టిలక్షలవిశాల
[3]మమ్మహాద్వీపము దయుతకాంచనపత్త్రములు గల్గి కమలగర్భునకు నాస
నం బగు పంకేరుహం బందు నా ద్వీప, మధ్యంబునను నొక్క మానసోత్త

ఆ. రం బనంగఁ బర్వతంబు దనరుఁ బూర్వాపరముల నుండునట్టివర్ష
మునకు రెంటి కట్టు నిలిచినమర్యాద, నగ మనంగఁ జాల నెగడు.

వ. ఇట్లు తనపు లోపలి వెలుపలి వర్షంబులు రెంటికి మర్యాదాచలంబునుం బోలె నున్న మానసోత్తరపర్వతం బయుతయోజనవిస్తారంబును నంతియ యౌన్నత్యంబునుం గలిగియుండు నానగంబునందు నలుదిక్కులయందు నింద్రాదిలోకపాలురపురంబు లుండు నా మానసోత్తరపర్వతంబుమీఁద సూర్యరథచక్రంబు సంవత్సరాత్మకం బయి యహోరాత్రంబులయందు మేరుప్రదక్షిణంబు సేయు నందు నా పుష్కరద్వీపాధిపతి యగు వీతిహోత్రుండు రమణక ధాతకనామంబులు గలపుత్త్రుల నిరువుర వర్షద్వయంబునం దభిషిక్తులం జేసి తాను బూర్వజు లేఁగిన తెఱంగున భగవత్కర్మశీలుం డగుచుఁ దపంబునకుం జనియె నంత. 70

క. మనుజేశ్వర యావర్షం,బున నప్పుడు సంచరించుపురుషులు పద్మా
సనునిఁ దగఁ గర్మకారా,ధన సేయుదు రచలబుద్ధిఁ దాత్పర్యమునన్. 71

క. ధరణీవల్లభ వినుము, [4]పుష్కర మనుద్వీపమున లేదు చాతుర్వర్ణ్యల్

1. 'యరయ సొం పొందియుండుఁ బ్రఖ్యాతి. 2. వాయురూపుఁ డైనభగవంతుని సేవించుచుం బ్రాణాయామంబుం జేసి విధ్వస్తరజస్తమోగుణంబులం గలిగి ఋతవ్రత...చాతుర్వర్ణ్యులు గలిగియుందురు. 3. మమ్మహాద్వీపమం దయుతంబు. 4. పుష్కరదీవిం దలఁప లేదు 'చాతు' బ్రా. ప్ర.

పరంగఁగ [1]ఖేదము లేక, సరసత సము లగుదు రందు సకలజనములున్. 72

వ. మఱియుఁ [2]బుష్కరద్వీపంబు చతుష్షష్టిలక్షయోజనవిస్తారంబై న శుద్ధోదకసము
ద్రము చేతఁ బరివేష్టింపంబడి యుండు నందుల లోకాలోకపర్వతం బుండు శుద్ధోదకసము
ద్రలోకాలోకపర్వతంబులనడుమ రెండుకోట్లయోజనవిస్తారంబగు నిర్జనభూమి
దర్పణోదరసమానం బై (జీవతానివాసయోగ్యంబుగా) నుండు (నాభూమిం జేరిన
పదార్థంబు మరలఁ బొందనశక్యంబుగ నుండు) నటమీఁద లోకాలోకపర్వతం
బెనిమిదికోట్లయోజనంబులు సువర్ణభూమియు [3]సూర్యాదిధ్రువాంతంబు లగు
జ్యోతిర్గణంబులనడుమ మార్గంబున నుండుటఁ జేసి లోకాలోకపర్వతం బనం దగి యుం
డుఁ బంచాశత్కోటి(యోజనవిస్తృతం బగు)భూమండల(మాన)ంబునకుఁ [4]దురీ
యాంశప్రమాణంబు గల లోకాలోకపర్వతంబుమీఁద నఖిలజగద్గురు వగు
బ్రహ్మచేతఁ జతుర్దిశలయందే ఋషభపుష్కరచూడవామనాపరాజితసంజ్ఞలు
గలదిగ్గజంబులు నాలుగును లోకరక్షణార్థంబు నిర్మితంబై యుండు మఱియును

సీ. తనదువిభూతులై తనరియా దేవ, బృంద తేజశ్శౌర్యబృంహణార్థ
మై భగవంతుండు నాదిదేవుండును, నైనజగద్గురుం డచ్యుతుండు
సరి లేనిధర్మవిజ్ఞానవైరాగ్యాదు, లయినవిభూతుల నలరి యున్న
యట్టివిష్వక్సేనుఁ డాదిగాఁ గలుగుపార్షదులతోఁ గూడఁ బ్రశస్తమైన
తే. నిజవరాయుధవర్గంబు నిత్యసత్త్వుఁ, డగుచు నాపర్వతంబుపై నఖిలలోక
రక్షణార్థంబు కల్పపర్యంతమైన, యోగమాయాపరచితుఁడై యొప్పుచుండు.

వ. ఇట్లు వివిధసుమతిగోపనార్థంబై సుగానంబున నున్నభగవంతుండు దక్క
లోకాలోకపర్వతంబునకు నవ్వల నొరులకు సంచరింప నశక్యంబు బయి యుండు
బ్రహ్మాండంబునకు సూర్యుండు మధ్యగతుండై యుండు నాసూర్యునకు నుభయ
పక్షంబులయందు నిరువదేనుకోట్లయోజనపరిమాణంబున నండకటాహం బుండు
నట్టిసూర్యునిచేత నాకాశదిక్స్వర్గాపవర్గంబులును నరకంబులును నిర్ణయింపం
బడు దేవతిర్యఙ్మనుష్యనాగ పక్షితృణగుల్మలతాదిసర్వజీవులకును సూర్యుం
డాత్మ యగుచు నుండు. 75

క. కర మమరాగంబుల సీ, ధరణీమండలముసంస్థానం బెల్ల
[5]న్నెఱిఁగించితి నింతియు కా, దెఱిఁగించెద సర్గమాన [6]మెల్ల నరేంద్రా. 76

---

1. 'నెక్కుడుతక్కువ, లెఱుఁగరు సము లగుచు నుందు రెల్లజనంబుల్. 2. మఱియునందలి జనంబులు సంకల్పసిద్ధులు నయుతాయుష్కులు నిత్యసుఖ్యులగుచు దేవతలతోడ సంభాషణంబులు సలుపుచుండు రట్టిపుష్కరద్వీపంబు. 3. గలిగి యుండు సూర్యాదిగ్రహ తేజోంధత మోమధ్యంబున నుండు టంజేసి లోకాలోక. 2. చతుర్థభాగంబై యుండు నాపర్వతంబుమీఁద నఖిలజగద్గురు వగు బ్రహ్మచేత నిర్మితంబై ఋషభపుష్కర ..లోకరక్షణార్థంబుండు మఱియును. 5. నరవర యెఱుఁగం జెప్పితి, మఱి విని చెవ వినుము దివ్యమానం బెల్లన్. 6. నెఱుఁగుము సర్గప్రమాణ మెల్ల.' వ్రా.ప్ర

——భగణవిషయము——

ఆ. [illegible] సూర్యుండు, [illegible] మేషాదిరాశులయందుఁ బంచమాసంబులచేత
సూర్యుండు లోకములను [illegible] తానుండు. 77

వ. [illegible] ఉత్తరాయణదక్షిణాయన విషువు లనునామంబులు గల
మాంద్యతీవ్రసమానగతుల [illegible] దీర్ఘహ్రస్వ
సమానంబులు గాఁ జేయుచుండు. 78

ఆ. మేషతులలయందు [illegible] యహోరాత్రములు సమములై [illegible]
బరఁగు వృషభాదిపంచ[1] మాసములయందు [illegible] రాత్రి [illegible].

ఆ. మించి వృశ్చికాదిపంచ[2] మాసములయందు [illegible] రాత్రి [illegible] పెరుఁగుచు
దినములందు [illegible]

వ. మఱియు సిద్ధాంతంబు [illegible] ఉత్తరాయణదక్షిణాయనంబుల వృద్ధిక్షయం
బుల నొందు [illegible] నహోరాత్రి [illegible] పంచాశత్కోటి యోజనం
బులపరిమాణంబు [illegible] సూర్యరథంబు [illegible]
నామానసోత్తరపర్వతంబునందు [illegible] దేవధాని యనుపురంబును
దక్షిణంబున [illegible] యనుపురంబును పశ్చిమంబున [illegible] యను
వరుణపట్టణంబును ఉత్తరంబున విభావరి యనుసోమునిపట్టణంబును దేవత
లుండు నాపట్టణంబులయందు నుదయమధ్యాహ్నాస్తమయనిశీథంబులనియెడు
కాలభేదంబులను భూతప్రవృత్తినివృత్తినిమిత్తం బప్పుడు జనులకుఁ బుట్టించు
చుండు సూర్యుం డెప్పుడు [illegible] నదియాదిగాఁ బది
యేనుఘడియలకు రెండుకోట్లు [illegible] యెదువేలయోజనంబులు
నడుచు [illegible] చంద్రాదిగ్రహనక్ష
త్రంబులం గూడి సంచరించుచుఁ [illegible]
[illegible] యేకచక్రం బగు నసూర్యునిరథంబు
ముహూర్తమాత్రంబున ముప్పదినాలుగులక్షలు నెనమన్నూఱుయోజనంబులు
సంచరించు. 81

సీ. ఇనురథంబున కున్న [illegible] మేను, శిఖరంబునందు [illegible]
నొనరఁ జక్రము [illegible] త్తరపర్వతంబు [illegible] రథంబు
[6] సిరుసున [illegible] దిరుసులు దిగువంగఁ, బవనపాశంబుల [illegible]
ధ్రువమండలంబున [illegible] నంటి యుండఁగా, సంచరించుచు [illegible]

తే. సట్టియరదంబు ముప్పదిసాఁతుంత్త, లంపు నంటినకాఁడి [illegible] యోజ
నములవిస్తారమెసఁగ [illegible][7] దిగులు [illegible] వెలుఁగు [illegible] రమణతోడ.

1. రాసులకు. 2. రాసులకు. 3. [illegible] యోజనంబుల. 4. [illegible]
5. [illegible] 6. '[illegible] ఇరుసులు. 7. [illegible] రమణ' (వ్రా. ప్ర).

వ. ఆరథంబునకు గాయత్రీచ్ఛందం బాదిగాస ప్తచ్ఛందంబులు నశ్వంబులై సంచరించు భాస్కరునకు నగ్రభాగంబున నరుణుండు నియుక్తుండై రథంబు నడపుచుండు మఱియు నంగుష్ఠపర్వమాత్ర శరీరంబులు గలయఱువదివేలవాలఖిల్యాఖ్యు లగుఋషివరులు సూర్యునిముందటసౌరసూక్తంబుల స్తుతియింప మఱియు ననేక మునులును గంధర్వకిన్నరకింపురుషనాగాప్సరసాదులును నెలనెల వరుస క్రమంబున సేవింపం దొమ్మిదికోట్లునేబదియొకలక్షయోజనంబులపరిమాణంబుగల భూమండలంబునం (దొకక్షణంబున సూర్యుండు రెండువేలయేబదియోజనంబులు సంచరించుచు) నొకయహోరాత్రంబునందె యీభూమండలం బంతయు సంచరించు ననిన శుకయోగీంద్రునకుఁ బరీక్షిన్నరేంద్రుం డిట్లనియె. 83

క. మునివర మేరుధ్రువులకుఁ, దొనరఁ బ్రదక్షిణము దిరుగు చుండెడు[1]నజుఁడా
యినుఁ డభిముఖుఁడై రాసుల, కనుకూలత నేఁగు నంటి వది యెట్లొప్పున్.

క. అని పలికినభూవరునిం, గనుఁగొని శుకయోగి మిగులఁ గరుణాన్వితుఁడై
మనమున శ్రీహరిఁ దలఁచుచు, వినుమని క్రమ్మఱఁగ నిట్లువివరించెఁదగన్.

వ. నరేంద్రా [2]యతివేగంబునఁ దిరుగుచుండుకులాలచక్రంబునందుఁ జక్రభ్రమణంబునకు వేఱైనగతి నొంది బంతి సాగి తిరిగెడుపిపీలికాదులచందంబున నక్షత్రరాసులతోడం గూడినకాలచక్రంబు ధ్రువమేరువులం బ్రదక్షిణంబు దిరుగునపుడాకాలచక్రంబువెంట సంచరించుసూర్యాదిగ్రహంబులకు నక్షత్రాంతరంబులయందును రాశ్యంతరంబులయందును నునికి [3]గలుగుటం జేసి సూర్యాదిగ్రహంబులకుఁ జక్రగతిస్వగతులవలన గతిద్వయంబు గలుగుచుండు మఱియు నాసూర్యుం డాదినారాయణమూర్తి యగుచు లోకంబులయోగక్షేమంబులకు వేదత్రయాత్మకంబై కర్మసిద్ధినిమిత్తంబై [4]దేవర్షిగణంబులచేత వేదాంతార్థంబుల ననవరతంబు వితర్క్యమాణం బగుచున్నతనస్వరూపంబును ద్వాదశవిధంబులుగ విభజించి వసంతాదిఋతువుల [5]నాయాకాలవిశేషంబులయందుఁ గలుగఁ జేయుచుండు (నట్టిపరమపురుషునిమహిమ నీలోకంబున మహాత్ము లగుపురుషులు దమతమవర్ణాశ్రమాచారములచొప్పున వేదోక్తప్రకారంబుగా భక్త్యతిశయంబున నారాధించుచు క్షేమంబు నొందుచుండు రట్టియాదినారాయణమూర్తిజ్యోతిశ్చక్రాంతర్వర్తియై స్వకీయతేజఃపుంజవిపిత్తాఖిలజ్యోతిర్గణంబులు గలవాఁడై ద్వా

1. నాసూర్యునకు రాసుల కెదుర, య్యనుచందముఁ దేటపడఁగ నెఱిఁగింపు తగన్.
2. కులాలచక్రంబుతోడఁదిరుగుపిపీలికాదులకుభ్రమణవేగంబున స్థానాంతరంబునం దునికిదోఁచనిచందంబున నక్షత్రరాసులతోడం గూడిన. 3. దోఁచుం గానిరాసికి నెదురునడచుట లేదట్టిసూర్యుండాదినారాయణ. 4. న తనస్వరూపంబు దేవర్షిగణంబులచేత ధ్యానంబు సేయంబడ్డదగుచుండుఁదనస్వరూపంబును ద్వాదశవిధంబులఁ బుట్టించు, వసం. 5. నాకాశగతుండై ద్వాదశమాసంబులద్వాదశరాసులు ననుభవించుచుండు.

దశ రాసులయందు నొక సంవత్సరంబున సంచరించుచుండు నట్టియాదిపురుషుని గమనవిశేషకాలంబును లోకు లయనఋతుమాసపక్షతిథ్యాదులచే వ్యవహరించుచుందురు మఱియు నప్పరమపురుషుం డారాసులయందు షష్ఠాంశసంచారంబు నొందినసమయంబును ఋతు వని వ్యవహరింపుదు రారాసులయందు నర్ధాంశసంచారమ్మున రాశిషట్కభోగం బొందినతఱి యయనం బని చెప్పుదురు సమగ్రంబుగా రాసులయందు సంచార మొందినయెడల నట్టికాలంబును సంవత్సరం బని నిర్ణయింపుదు రిట్టి సమగ్రరాశిసంచారంబునందు శీఘ్రగతి మందగతి సమగతు లనియెడు త్రివిధగతివిశేషంబులవలన వేఱుపడు నా వత్సరంబును సంవత్సరంబు పరివత్సరం బిడవత్సరం బనువత్సరం బిద్వత్సరం బని పంచవిధంబులఁ జెప్పుదురు) చంద్రుండు నీ తెఱంగున నా సూర్యమండలంబుమీఁద లక్షయోజనంబులనుండి సంవత్సరపక్షరాశినక్షత్ర[1]భుక్తులు గ్రహించుచు నగ్రచారి యై శీఘ్రగతిం జరించునంత వృద్ధిక్షయరూపంబున బితృగణంబులకుం బూర్వాపరపక్షంబులచేత నహోరాత్రంబులఁ గలుగఁ జేయుచు సకలజీవప్రాణం బై యొక్క నక్షత్రంబు త్రింశన్ముహూర్తంబు లనుభవించుచు షోడశకళలు గలిగి మనోమయాన్నమయామృతమయదేహుం డై దేవతపితృమనుష్యభూతపశుపక్షిసరీసృపవీరుత్ప్రభృతులకుఁ బ్రాణాప్యాయనశీలుం డగుటం జేసి సర్వమయుం డనం బడు.

క. చందురునకు మీఁదై యా నంతంబున లక్షయోజనంబులఁ దారల్
గ్రందుకొని మేరుశైలంబు, బొంది ప్రదక్షిణము దిరుగు ♦ [2]నభిజిత్సహితోన్. 87

సీ. అటమీఁదఁ దారల ♦ కన్నిటఁ గుపరి యై, రెండులక్షల శుక్రుఁ ♦ డుండి భాస్క
రునిముందటం బిఱుఁదనుసామ్యమ్మునుశీఘ్ర, సంచారములను భాస్కరుని గూడి
జరియించుచుండును ♦ జనులకు ననుకూలుఁ, డై వృష్టి నొసఁగుచు ♦ నింతనంత
జతురత వృష్టివి[3]ష్కంభకగ్రహశాంతి, నొనరించువారల ♦ కొసఁగు శుభము

తే. లుండు నామీఁద బుధుఁడు దా ♦ రెండులక్ష, లనుజరించుచు రవిమండలంబుఁ బాసి
కానఁబడినను జనులకు ♦ క్షామడాంబ,రాదిభయములఁ బుట్టించు ♦ నతులమహిమ.

సీ. ధరణీతనూజుఁ డం ♦ తటిమీఁద రెండుల, క్షలనుండి మూఁడుపక్షముల నొక్క
రాశి దాఁటుచునుండుఁ ♦ గ్రమమున ద్వాదశ, రాసులు భుజియించు రాజసమున
వక్రించి యైన న ♦ వక్రిత నైనను దఱుచుగాఁ బీడలు ♦ నరుల కొసఁగు
నంగారకునకును ♦ నటమీఁద రెండుల, క్షల యోజనంబుల ♦ ఘనత మించి

తే. యొక్కరాశినుండి ♦ యొక్కొక్క వత్సరం, బనుభవించుచుండు ♦ నమరగురుఁడు
వక్రిమందు నైన ♦ వసుధామరులకును, శుభము నొసఁగు నెపుడు ♦ నభినవముగ.

---

1. ఋతువులు పుచ్చుకొనుచు నగ్ర...పితృదేవగణంబులకు భుక్తి నిచ్చుచు సకలజీవప్రాణుం డై......పశుపక్షిసస్యవనలతాగుల్మాదులకు. 2. నభిజిత్సహితమ్, 3. ష్కంభగ్రహోపశాంతి, తొనరించుచును జను లుశనుఁ డనఁగ,

క. సురగురునకు మీఁదై భాస్కరసుతుఁ [1]ఇరులక్షలను జగములకుఁ బీడల్
జరపుచుఁ ద్రింశన్మాసము, లరుదుగ నొక్కొక్కరాశియందు వసించున్. 90

క. ప్రకటముగ రవిసుతునకు, నేకాదశలక్షలను మహీసురులకు నీ
లోకులకు మేలు గోరుచుఁ, జోకగ మునిసప్తకంబు సొంపు వహించున్. 91

క. మునిసప్తకమున [2]కెగువం, దనరుచు నామీఁదఁ ద్రియుతదశలక్షలఁ బెం
పున శింశుమారచక్రం, బనఁగా నిన్నిటికి నుపరియగుచుండు నృపా. 92

సీ. [3]ఆశింశుమారాఖ్యమగుచక్రమున భాగవతుఁ డైనధ్రువుఁ డింద్రవరుణకశ్య
ప ప్రజాపతియమ సప్తముఖులతోఁ గూడి, బహుమానముగ విష్ణుపదముఁ జేరి
కణఁకనిచ్చలుఁ బ్రదక్షిణముగాఁ దిరుగుచుఁ, జెలఁగియుండును గల్పజీవియగుచు
ననఘుఁ డుత్తానపాదాత్మజుఁ డార్యుఁడు, నయినయాధ్రువునిమహత్త్వ మెల్లఁ

తే. దెలిసి వర్ణింప బ్రహ్మకు నలవి గాదు, నే నెఱింగినయంతయు నీకు మున్న
తెలియఁబలికితిఁ గమ్మఱఁ దలఁచికొనుము, జితరిపువ్రాత శ్రీపరీక్షిన్నరేంద్ర

వ. మఱియు నాధ్రువుండు కాలంబుచేత నిమిషమాత్రం బెడ లేక సంచరించుచు జ్యోతిర్గ్రహనక్షత్రంబులకు నీశ్వరునిచేత (ధాన్యాక్రమణంబునఁ బశువులకై యేర్పఱిచిన మేధిస్తంభంబు తెఱంగున) మేటిగాఁ గల్పింపంబడి ప్రకాశించుచుండు గగనంబునందు మేఘంబులును శ్యేనాదిపక్షులును వాయువశంబునం గర్మసారథులై చరించు తెఱంగున జ్యోతిర్గణంబులును బ్రకృతిపురుషయోగగృహీతాశులై కర్మనిమిత్తగతి గలిగి వసుంధరం బడకుండురు. 94

క. పొందుగ జ్యోతిర్గణముల, నందఱ నాశింశుమారమందుల నుండం
గొందఱు దఱచుగఁ జెప్పుచు, నుందురు నెఱుఁగంగ వినుము మహోన్నతచరితా.

క. తలక్రిందై వట్రువయై, సలలిత మగుశింశుమారచక్రమునందున్
నెలకొని పుచ్ఛాగ్రంబున, నిలిచి ధ్రువుం డుండు నెపుడు నిర్మలచరితా. 96

వ. మఱియు నాశింశుమారచక్రపుచ్ఛంబునఁ బ్రజాపతియు నగ్నీంద్రధర్ములును బుచ్ఛమూలంబున ధాతృవిధాతలును గటిప్రదేశంబున ఋషిసప్తకంబును దక్షిణావర్తకుండలీభూతశరీరంబునకు నుదగయననక్షత్రంబులు దక్షిణపార్శ్వంబున దక్షిణాయననక్షత్రంబులును బృష్ఠంబున దేవమార్గంబును నాకాశగంగయు నుత్తరభాగంబునఁ బునర్వసుపుష్యంబులును దక్షిణభాగంబున నార్ద్రాశ్లేషలును దక్షిణవామపాదంబుల నభిజిదుత్తరాషాఢలును దక్షిణవామనాసారంధ్రంబుల శ్రవణపూర్వాషాఢలును దక్షిణవామలోచనంబుల ధనిష్ఠామూలలును దక్షిణవామకర్ణంబులమఘాద్యష్టనక్షత్రంబులునువామపార్శ్వంబున దక్షిణాయనంబును దక్షిణపార్శ్వంబునఁ గృత్తికాదినక్షత్రత్రయంబును నుత్తరాయణంబు

1. ఇరులక్ష నుండి జగతికిఁ బీడల్. 2. కెగువఁ, దనరుచు శ్రీవిష్ణుపదము దశలక్షల, 3. ఆశింశుమారాఖ్యమందుండి శ్రీభాగ.

ను వామదక్షిణస్కంధంబుల శతభిషగ్జ్యేష్ఠలును నుత్తరహనువున నగస్త్యుండును
నధరహనువున యముండును (ముఖంబున నంగారకుండును గుహ్యంబున శనై
శ్చరుండును మేఢ్రంబున బృహస్పతియును వక్షంబున నాదిత్యుండును నాభిని
శుక్రుండును మనంబునం జంద్రుండును స్తనంబుల నాశ్వినులును బ్రాణాపానం
బుల బుధుండును) గళంబున రాహువును సర్వాంగంబులం గేతుగ్రహంబును
రోమంబులం దారలును నుండు [1]నది సర్వదేవతామయం బైన పుండరీకాక్షుని
దివ్యదేహంబు ధ్రువుసింగా నెఱుంగుము. 97

సీ. ఇట్టిదివ్యశరీర మెవ్వండు ప్రతిదినంబును సంధ్యాకాలమున [2]మతులభక్తి
నియమమందు నిలిపి యేకాగ్రమున మిక్కిలి ప్రయత్నంబున నియతుండై శుద్ధి
మానసవ్రతంబునఁ బూని వీక్షించుచు నీసంస్తవంబు దా నొనర్చు క్రమము [గు
జపియించినఁ బరత్రమును [3]మునీంద్రవంద్యుఁడు జ్యోతిస్స్వరూపమున నెలుఁ

ఆ. విపులశింశుమారవిగ్రహంబునకు వందనము వందనంబు లనుచు నిలిచి
సన్నుతించె నేని సకలార్థసిద్ధులం, బొందు మీఁద ముక్తిఁ జెందు నధిప. 98

క. ఇనమండలంబునకుఁ గ్రిందను దశసాహస్రయోజనంబుల స్వర్భా
నునిమండలంబు గ్రహమై, ఘనముగ నపసవ్యమార్గగతి నుండు నృపా. 99

క. అసురాధముఁ డగురాహువు, బిసరుహసంభవునివరముపెంపున నెంతో
పస యగునమరత్వంబున, నసమానం బైనగ్రహవిహారముఁ బొందెన్. 100

సీ. జననాథ రాహువుజన్మకర్మంబులు, వినిపింతు ముందఱ విస్తరించి
యయుతయోజనవిస్తృతార్కమండలము ద్వి,షట్సహస్రవిశాలచంద్రమండ
లముఁ బర్వకాలంబులను త్రయోదశసహస్రవిశాల మై [4]మీఁద రాహుగప్పు
నది సూచి యుపరాగమనుచును బలుకుదు, రెల్లవారును స్వధర్మేచ్ఛులగుచు

ఆ. నంతలోన నినశశాంకమండలములఁ, గరుణఁ బ్రోవఁ దలఁచి హరి సుదర్శ
నంబుఁ బుచ్చు ననుదయంబునం దాఱు, గడియలకును రాహు [5]నడఁకి తొలఁగు.

క. నరవర యారాహువునకు, నరసిన నా క్రింద సిద్ధచారణవిద్యా
ధరు లయుతయోజనంబులఁ, దిరముగ వసియించి లీలఁ [6]దిరుగుదు రచటన్.

క. పరికింప సిద్ధవిద్యా, ధరులకుఁ బదివేలు క్రిందఁ దగ యక్షుల్
మఱియును భూతప్రేతలుఁ, జరియింతురు రాక్షసులు పిశాచులు గొలువన్.

ఆ. వారి క్రిందఁ దగిలి వాయువశంబున, మలయుచుండు మేఘమండలంబు
మేఘమండలంబు మీఁద నగుచుండు భూమండలంబు క్రింద నుండు నధిప.

వ. అట్టిభూమండలంబు క్రింద [7]యోజనాయుతాంతరంబున నండకటాహాయామంబు

1. నిది...ధ్రువంబుగా నెఱుంగుము. 2. బుతులభక్తి. 3. జ్యోతిస్స్వరూపంబును నై పరబ్రహ్మమైన, విపుల...విగ్రహంబునకును, నధికవందనంబు లాచరించి, సన్నుతించె నేని. 4. రాహు జరిగి కప్పు, నది...మనుచుఁ బల్కుదు రెల్లవారును సద్ధర్మవర్తులగుచు. 5. విడిచి తలఁగు. 6. దిరుగుచు నుందుర్. 7. లక్షయోజనంబులవిస్తారంబు గలిగి క్రమంబున.

గలిగి క్రమంబున నొండొంటికిం గ్రిందగుచు నతల వితల సుతల రసాతల
తలాతల మహాతల పాతాళలోకంబు లుండు నట్టిబిలస్వర్గంబులయందు నుపరి
స్వర్గంబున కధికం బైనకామభోగంబుల నైశ్వర్యానందంబులను సుసమృద్ధ
వనోద్యాన క్రీడావిహారస్థానంబుల ననుభవించుచు దైత్యదానవకాద్రవే
యాదిదేవయోనులు నిత్యప్రముదితానురక్తులగుచుం గళత్రాపత్యసుహృ[1]ద్బంధు
దాసీదాసపరిజనులతోం జేరుకొని మణిగణఖచితంబు లగునతిరమణీయగృహం
బులయందు నీశ్వరునివలనం జేటు లేనికాయంబులు గలిగి వివిధమాయావిశేష
వినిర్మితనూతన కేళీసదనవిహారణమంటపవిచిత్రోద్యానాదులయందుం గేళీవినోదం
బులు సలుపుచుం జరియింతు రంత. 105

సీ. అట్టిపాతాళంబులయందును మయకల్పి,తము లగుపుటభేదనములయందు
బహురత్ననిర్మితప్రాకారభవనగో,పురసభాచైత్యచత్వరవిశేష
ములయందు [2]నాసురాహిమిథునములచే, శుకపికశారికానికరసంకు
లములశోభిల్లుకృత్రిమభూములను గల,గృహములచే నలంకృతము లగుచుం
ఆ. గుసుమచయసుగంధికిసలయస్తబకసం,తతులచేత [3]ఫలవితతులచేత
నతులరుచిరవల్లికాంగనాలింగిత, విటపములను గలుగువిభవములను. 106

వ. మఱియు మానసేంద్రియంబుల కానందకరంబు లైననానావిధజలవిహంగమ
మిథునంబులు గలిగి నిర్మలజలపూరితంబు లై మత్స్యకులసంచారక్షుభితంబు లైన
కుముదకువలయకహ్లారలోహితశతపత్త్రాదికంబులం (దేజరిల్లెడు సరోవరంబులు
గలయుద్యానవనంబులయందుం) గృతనికేతను లై [4]స్వర్గభూముల నతిశయిం
చినవివిధవిహారంబులు గలిగి యహోరాత్రాది కాలవిభాగభయంబులు లేక మ
హాహిప్రవరులయిన శేషాదులశిరోమణిరోచులచే [5]నంధకారోపద్రవంబు లేక
యెల్లప్పుడు దివసాయమానంబుగా నుండు నాలోకంబునందు నఖిలజనులు
దివ్యౌషధిరసరసాయనంబుల ననవరతంబు నన్నపానంబులుగా సేవించుటం జేసి
యచ్చటివారలకు నాధివ్యాధులును వలితపలితంబులును జరారోగంబులును
శరీరవైవర్ణ్యంబులును స్వేదదౌర్గంధ్యంబులును గలుగక పరమకల్యాణమూర్తు
లగుచు హరిచక్రభయంబుదక్క నన్యంబగుమృత్యుభయంబు నొందక యుందు
రదియునుం గాక. 107

---

1. దనుచరులం గలిగి గృహపతు లై...గలిగి మాయావినోదు లగుచుం జరియిం. 2. నాగాసురులమిథునములచే. 3. నవనతంబు లైన, పాదపముల నొప్పు బహువనావళులచేం, బుణ్యనదులచేతం బొలుపు మిగిలి. 4. యనేక విహారంబులు గలిగి నిర్మలజలపూరితంబు లగుచు మధుకరనికరవివిధస్వనంబుల రమణీయంబు లయినస్వర్గభూముల నతిశయించి యహోరాత్రాది. 5. సర్వతోధికం బైనతమంబు చెఱుపంబడుచుండు నందుల పురుషులకు దివ్యౌషధంబులు రసాయనంబులుగా నాధివ్యాధులు...కల్యాణమూర్తు లగుచుందురు పాతాళపురవాసులకు హరిచక్రభయంబుదక్క నెవ్వింట నన్యభయంబు లేకుండు.

తే. అట్టిపాతాళలోకంబునందు విష్ణు, చక్రమెప్పుడు సేనియుఁ బ్రవేశంబు నొందు
నప్పుడెల్లను దైత్యకులాంగనలకుఁ, గర్భ[illegible] లంకురించు [illegible].

చ. అతలమునందు నమ్మయుని యాత్మజుఁ డైన బలాసురుండు స
మ్మతిఁ జనియించు షణ్ణవతిమాయలఁ గూడి వినోద మందుచుం
గుతలములందు జేయు నొకకొన్ని యచ్చట మాయఁ జెంది యం
తతముఁ జరించుచుండ్రు మదదర్పక మోహనిబద్ధచిత్తులై. 109

వ. అట్టి బలుని నోరు పెంచుటలను స్వైరిణులు కామినులు పుంశ్చలులను స్త్రీగణంబులు జనియించి రాకామినీజనంబులు పాతాళంబుఁ బ్రవేశించి [1]పురుషులకు హాటకరసం బనియెడు సిద్ధరసఘుటిక నిచ్చి రససిద్ధునిం గావించి యతనియందు స్వవిలాసావలోకనానురాగస్మిత సల్లాపోపగూహనాదుల నిచ్ఛావిహారంబులు సలుపుచుండ [2]నాపురుషుండు మదాంధుండై తాన సిద్ధుండ ననియును నాగాయుతబలుండ ననియును దలంచి నానావిధరతిక్రీడలఁ బరమానందంబు నొందుచుండు. 110

సీ. హాటకేశ్వరుఁ డైన శంభుం డంబికాధీశుండు వితలంబునందుల వేడ్కనిలిచి
తనదు పార్షదభూతతతులతో [3]బ్రహ్మసర్గోపబృంహణమునకై నొక్కచోటఁ
బార్వతీసంభోగపరుఁ డగుచుండఁగా, నా కలవీర్యంబువలనఁ బుట్టి
[4]నట్టిది హాటకి యనియెడినది యని, గాసులు భక్షించి యందు నుమియ

తే. నదియు హాటక మనుపేర నతిశయిల్లి, వన్నె మీఱుచు శుద్ధసువర్ణ మయ్యె
నా సువర్ణంబు నాలోకమందు నున్న, జనుల కెల్లను వినుతభూషణము లయ్యె.

సీ. ఆ క్రింద సుతలంబునందు మహాపుణ్యుఁ, డగు విరోచనపుత్రుఁ డైన యట్టి
బలిచక్రవర్తి యాపాకశాసనునకు, మును మొసంగంగఁ గోరి యదితిగర్భ
మున వామనాకృతిఁ బుట్టియుం తటఁ ద్రివిక్రమరూపమునను లోకత్రయంబు
నాక్రమించిన దానవారాతిచేత వెంపదలఁపఁ బడిన యింద్రత్వ మిట్లు

ఆ. గలుగువాఁడు పుణ్యకర్మసంధానుఁడు, [5]హరిపదాబ్జ భజనాభిలాషుఁ
డగుచు శ్రీరమేశు నారాధనము సేయు, చుండు నెపుడు నతిమహోత్సవమున.

వ. నరేంద్రా! సకలభూతాంతర్యామియుఁ దీర్థభూతుండును నయిన వాసుదేవుని యందుఁ జిత్తంబు గలిగి యిచ్చిన భూదానంబునకు సాక్షాత్కరించిన మోక్షంబు ఫలం బగుం గాని పాతాళస్వర్గరాజ్యంబులు ఫలంబులు గానేరవు; అయిన నవ్వానికిని మోక్షంబు సాక్షాత్కృతంబుగా నుండుటం జేసి లోక ప్రదర్శనార్థంబు పా

1. పురుషులందు స్వవిలాసావలోకన, 2. నాపురుషులు తామే ఈశ్వరులనియు సిద్ధులనియు నాగాయుతబలు లనియుఁ దలంచి గర్వించి మదాంధులై యుందురు. 3. భూతసర్గోపబృంహణమునకై 4. హాటకి యనియెడునది యనిలాగ్నులు, భక్షించి యెంతయుఁ బొంగుచుండు. 5. హరిపదాబ్జ భజనాభిలాషుఁ డగుచు, శ్రీరమేశుఁ బూజసేయుచు నుండును, నొనర నెపుడు.

కాళస్వర్గరాజ్యంబు లిచ్చెఁ; క్షుతపతన ప్రస్ఖలనాదులందును వివశుం డైనయెడల హరినామస్మరణంబు సేయుపురుషుండు గర్మబంధంబువలన విముక్తుం డగుచు సుజ్ఞానంబునం బొందు నట్టి వాసుదేవుం డాత్మజ్ఞానప్రమోహనంబు సేయు మాయామయంబు లైనభోగైశ్వర్యంబుల నెల్ల నెట్లొసంగు నన వలవదు భగవంతుండు యాచన సేసి సకలసంపదలఁ జేకొని శరీరమాత్రావశిష్టునిం జేసి వారుణపాశంబులం గట్టి విడిచినప్పుడు బలీంద్రుం డిట్లనియె. 113

సీ. పరమేశ్వరునకు నెప్పటిపదార్థములందుఁ, దృష్ణ లేకుండుటఁ దెలిసినాఁడ
నింద్రాదు లెల్ల నుపేంద్రునిఁ బ్రార్థించి, యడిగిరి గాని శ్రీహరికిఁ గోరి
కలు లేవు మిక్కిలిఁ గంభీర మగుమహా, కాలస్వభావంబు గలుగుచుండు
నరయంగ మన్వంతరాధిపత్యమును లోక, త్రయంబును నెంతఁ గాన తలఁప

ఆ. మత్పితామహుండు మానవంతుండు ప్రహ్లాదవిభునిఁ జూచి హర్షమంది
యొద్దియైనఁ గోరు మిచ్చెద ననుటకు, నంతలోన నీశ్వరాజ్ఞఁ దెలిసి. 114

వ. ఇట్లు [1]కృతార్థుం డై పిత్ర్యం బయినరాజ్యంబు నొల్లక పరమేశ్వరదాస్యంబ కోరె నంట యాప్రహ్లాదచరిత్ర[2]కథనావసరమ్మున నీతండ్రికిని నీకును విశేషంబుగా నేపురుషుండు భగవదనుగ్రహంబుఁ బొంద నోపు నని పుండరీకాక్షుం డానతిచ్చిన వాక్యంబులు [3]వక్ష్యమాణ గ్రంథంబున విస్తరించెద నా బలిచక్రవర్తిగృహద్వారంబున నఖిలలోకగురుం డయిన శ్రీమన్నారాయణుండు గదాపాణియును నిజజనానుకంపితుండును శంఖచక్రాద్యాయుధధరుండును నగుచు నేఁడు నున్నవాఁ డట్టి బలిద్వారంబుననున్న గరుడధ్వజుండు లోకంబుల గెలువ నిశ్చయించినదశగ్రీవుం (డుల్లంఘితశాసనుం డై ప్రవేశంబు గావింపఁ) దనపాదాంగుష్ఠంబున యోజనాయుతాయుతంబులం బాఱఁ జిమ్మె వినుము. 115

క. ఆ సుతలమునకుఁ గ్రిందై, భాసిల్లుఁ దలాతలంబుఁ బ్రభు [4]వందు మయుం
డాసురపురనిర్మాతగ, వాసిగఁ బొగ డొంది యేలు వసుధాధీశా. 116

చ. పురహరుచే రమేశ్వరునిభూతహితార్థముగాఁ బురత్రయం
బరుదుగ నీరు సేసె శరణాగతు నామయుఁ గాంచి యొంతయుం
గరుణఁ దలాతలంబునకుఁ గర్తగ నిల్పిన నున్నవాఁడు శ్రీ
ధరునిసుదర్శనంబునకుఁ దప్పి విముక్తభయుండు గాఁ దగన్. 117

క. తలఁపఁగ నా క్రింద మహా, తలమునఁ గద్రూవధూటితనయులు సర్పం
బులు గలవు పెక్కుశిరములు, నలరంగాఁ గ్రోధవశగణావళి యనఁగన్. 118

వ. మఱియును గుహక తక్షక కాళియ సుషేణాది ప్రధాను లయినవార లతులశరీ

---

1. సర్వతోభయం బై సకలసంపదలు గలరాజ్యంబు. 2. ంబు ననుసరించి తమతండ్రి నాతని కన్నభగవదనుగ్రహంబు నెప్పుడు పొందనోపునని. 3. ఉత్తరోత్తరంబుగా వినిపింతు. 4. వందులకు దానవపురత్రయంబును, వాసిగ నిర్మించె మయుఁడు వసుధాధీశా.

రంబులు గలిగి యాదిపురుషుం డాహానంబై నపుడు రాజభయంబున [1]ననవరతంబు నుద్వేజితు లగుచు స్వకళత్రాపత్యసుహృద్బాంధవసమేతు లయి యుండుదు రా క్రింద రసాతలంబున దైత్యులు దానవులు నగుదివాతకవచకాలకేయు లను హిరణ్యపురనివాసు లగు దేవశాత్రవులు మహాసాహసులును దేజోధికులును నగుచు సకలలోకాధీశ్వరుం డైన శ్రీహరి తేజంబునం బ్రతిహతు లై వల్మీకంబునందు సడంగి యున్న సర్పంబులచందంబున నింద్రదూతి యగుసరమచేఁ జెప్పంబడెడుమంత్రాత్మకవాక్యంబులకు భయంబు నొందుచు నుండుదురు. 119

క. ఇంచుకులోద్భవ వినుమా, క్రిందటిపాతాళమునను గ్రీడించుచు నానందము నొందుచు నుందురు, సందడిఁ బడినాగకులము చతురతతోడన్ 120

వ. ఇట్లు వాసుకి ప్రముఖు లైన శంఖకుళిక మహాశంఖ శ్వేత ధనంజయ ధృతరాష్ట్ర శంఖచూడ కంబళ శాశ్వతిక దేవదత్తాదు లయిన మహానాగపుంగవులు దీర్ఘమర్షణంబున నైదు నేఁడు పది నూఱు వేయి శిరంబులు గలిగి ఫణామణికాంతులం జేసి పాతాళతిమిరంబును బాపుచుండుదురు. 121

సీ. పాతాళలోకంబుపాదంబున శేషుండు, వెలయంగ ముప్పదివేల యోజనంబులవెడలుపున నుండు దోడుక జట్టుగాఁ, జట్టుక యుండు విష్ణుని మహాంశమైన తాను శరీర క్రమంబుననంతాఖ్య, సంకర్షణుం డనుచు సంతతంబు నట్టియనంతనామాభిధానుని మస్తకమున సిద్ధార్థంబుకరణి ధరణి

ఆ. [2]యంత నావిభుండు నఖిలలోకంబుల, సంహరింపఁ గోరి చండకోపవశత సృజనఁజేయు వరుస నేకాదశరుద్రమూర్తు లనెడు రౌద్రమతుల. 122

ఆ. అట్టిరుద్రమూర్తు లతుల త్రినేత్రులు, నఖిలశూలహస్తు లగుచు నుండు రందు నున్నఫణికులాధిపుల్ శేషుని,పాదపంకజముల భక్తిఁ జేరి. 123

ఆ. నమ్ము లగుచు ననుదినంబును మౌళిరత్నములచేతఁ గడుముదంబు నొంది కోరికలు దలిర్ప నీరాజనంబుల, నిమ్ముమించ రెపుడు మచ్చికలను. 124

వ. మఱియు నాసంకర్షణమూర్తిం జేరి నాగకన్యకలు కోరికలు గలవార లగుచు నొప్పెడిశరీరవిలాసంబులం జేసి యగరుచందనకుంకుమపంకంబు లను లేపనంబులు సేయుచు సంకర్షణమూర్తిదర్శనస్పర్శనాదుల నుద్భోధితమకరధ్వజావేశితచిత్తంబులు గలిగి చిఱునవ్వులొలయ నధికాభిలాషం జేసి [3]స్మితావలోకనంబులుపపీడిత లై యవలోకించుచుండ ననంతగుణంబులు గలయనంతదేవుండు పసంహరింపంబడినక్రోధంబు గలిగి లోకంబులకు క్షేమంబు గోరుచు సురాసురసిద్ధగంధర్వవిద్యాధరమునిగణంబు లనవరతంబు ధ్యానంబు సేయ సంతతసంతో

1. జకితులై స్వకళత్రభృత్యసుహృత్కుటుంబసమేతులై. 2. దేవియుండు బ్రహ్మదేవునిఁ జెందిన నందుఁ బ్రళయ మైన నాగవిభుని. వలన నుదయ మైన వారు లేకాదశ, రుద్రమూర్తు. 3. మదముదిత విఘూర్ణితారుణకరుణావలోకననయనవదనారవిందంబులను సంప్రీతిఁ జేయుచుండ ననంతగుణంబులు

పాతి[1]శయంబున మ్రాగన్ను వెట్టుచు సలలితగీతవాద్యంబుల నానందంబు నొందుచుఁ దనపరిజనంబుల నతిస్నేహంబున నవలోకించుచు నవతులసీగంధ పుష్పరసామోదితమధురవ్రాతమధురగీతంబులు గల వైజయంతీవనమాలికల ధరియించుచు నీలాంబరధరుండును హాలధరుండును నగుచు నితండు (మహేంద్రుండో) హారుండో యనుచు జనంబులు వలుకుచుండఁ గాంచనాంబరధరుండై ముముక్షువులు ధ్యానంబులు సేయ [2]నధ్యాత్మవిద్యాయుక్తం బయినయానంద హృదయగ్రంథిని ఛేదించునట్టిశేషుని స్వాయంభువుం డగునారదుండు తుంబురు ప్రభృతు లగుఋషిశ్రేష్ఠులతోఁ జేరుకొని కమలాసనునిసభాస్థానంబునందు నిట్లు స్తుతియించుచుండు. 125

సీ. ఓలిమై నెవ్వనిలీలావినోదముల్, జన్మసంరక్షణక్షయములకును
హేతువు లగుచుండు నెవ్వనిమాపుల, జనియించె సత్త్వరజస్తమంబు
లెవ్వనిరూపంబు లేక మై బహువిధం, బులను జగత్తులఁ బొరిచుచుండు
నెవ్వనినామంబు తెలియఁగక తలఁచిన,యంతన దురితంపు లడఁగుచుండు
తే. నట్టిసంకర్షణాఖ్యుండు నవ్యయుండు, నైనశేషుని వినుతి సేయఁగఁ దరమె
తలఁప నెవ్వడు వాఙ్మనంబులకు నింక, మూఁడులోకంబులందును భూతతతికి.
ఆ. మఱియుఁ బెక్కగతుల మాబోఁటివారలఁ, బ్రోవఁ దలఁచి శేషమూర్తిసాత్త్వి కస్వభావ మొందెఁ గడఁకతో నట్టిశేషునకు మ్రొక్కుచుందు ననుదినంబు.
వ. మఱియు నాశేషుని నెవ్వం డేని నాకస్మికంబుగ నయినను నార్తుం డగుచునయి ననుస్మరించినమాత్రన యఖిలపాపంబులం బాసి సకలశ్రేయస్సులం బొందు నట్టిశేషునినే ముముక్షువు [3]లాశ్రయించి ధ్యానం బొనర్చి భవబంధనిర్ముక్తులగుదు రతనిఫణాలయందు భూగోళం బణుమాత్రం బగుచు నుండు నతనిమహామహిమలు గణుతింపసహస్రజిహ్వలు గలపురుషుండైన నోపం డని పలుకుచుందు రాయనంతుండు పాతాళంబున నుండి సకలలోకహితార్థంబు భూమిని ధరియించు నని లోకతిర్యఙ్మనుష్యగతులను లోకస్థితియును శుకయోగీంద్రుండు వినిపించి యింక నేమి విన వలతు వెఱిఁగింపు మనినం బరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రున కిట్లనియె. 128

క. మునివర లోకచరిత్రం, బనుపమము మహావిచిత్ర మగునట్లుగ నా
కును వినిపించితి వంతయుఁ, బనుపడి నావిత్తమునకుఁ బాయక నిలిచెన్. 129

వ. అనిన శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె. 130

ఆ. జంతుజాలములకు శ్రద్ధలు త్రిగుణాత్మకములు గాన వారికర్మగతుల

---

1. శయనితలోకంబునఁ గ్రేఁగన్ను వెట్టుచు. 2. విద్యామయం బయినహృదయగ్రంథిని ఛేదించునట్టిశేషభగవంతుని బ్రహ్మదేవుండు తుంబురు నారదాదులం గూడి బ్రహ్మలోకంబునందుండియిట్లని స్తుతియింపుచుండు. 3. లాశ్రయింపు రతనిఫ.ు. 5. యుండు వలుప నాయనంతుండు.

తారతమ్యములను దగిలి యన్నియు [1]వివిధంబు లగుచు సంతతంబు నుండు.

వ. నరేంద్రా ప్రతిషిద్ధలక్షణం బగు నధర్మం (బాచరించునరుని శ్రద్ధ విపరీతంబుగాఁ బ్రవర్తిల్లు నట్టివానికిఁ గలిగెడికర్మఫలంబును విపరీతంబుగాను) యుండుం గావున ననాద్యవిద్యాకామప్రవర్తనలవలనఁ బెక్కుతెఱంగులఁ గలిగెడుకర్మగతుల సంగ్రహంబుగ) నెఱింగించెద ననిన (శుకునితోఁ బరీక్షి)న్నరేంద్రుం డిట్లనియె.

ఆ. మునివరేణ్య నరకములు ముజ్జగంబుల,యందొ యంతరాళమందొ వెలినొ
యదియుఁగాక [2]దేశమం దుండుభూవిశేషములయందొ తెలుపుసంతసమున.

వ. అనిన శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె. 134

—•• శుకయోగి పరీక్షిత్తునకు దెలిపెడినరకలోకవర్ణనము. ••—

క. ఎడ తెగక ముజ్జగంబుల, కడపల నయ్యామ్యదిశను గదలక [3]నిలుచుం
గడుఘోరములుగ నరకము, లడరంగా నంతరాళమందుల నధిపా. 135

వ. మఱియును దక్షిణంబున నగ్నిష్వాత్తాదిపితరులు దమతమగోత్రజులకు (మేలు గలుగుటకొఱకు సత్యంబు లగు)నాశీర్వాదంబుల నొసంగుచుండుదు రచ్చటి పితృపతి యగుశమనుండు దనలోకంబునకుం జనుదెంచుజంతువులకర్మంబులకుం దగినఫలంబుల నిచ్చి శిక్షించుచునుండు నందుఁ దామిస్రంబును నంధతామిస్రంబును రౌరవంబును మహారౌరవంబును గుంభీపాకంబును గాలసూత్రంబును నసిపత్త్రవనంబును సూకరముఖంబును నంధకూపంబును గ్రిమిభోజనంబును సందంశంబును దప్తోర్మియు వజ్రకంటకశాల్మలియు వైతరణియుఁ బూయోదంబును బ్రాణరోధంబును విశసనంబును లాలాభక్షంబును సారమేయాదనంబును నవీచిరయంబును రేతఃపానంబును నన నేకవింశతిమహానరకంబులును మఱియును క్షారకర్దమంబును రక్షోగణభోజనంబును శూలప్రోతంబును దందశూకంబును నవటనిరోధనంబును బర్యావర్తనంబును సూచీముఖంబును నన సప్తవిధనరకంబులతోడం గూడి యష్టావింశతినరకంబులు గల వని కొందఱు నొడువుదు రందు.

క. పరపుత్త్రకళత్త్రంబులఁ, బరికింపక యపహసించుపాపాత్ముఁడు దు
ష్కరపాశబద్ధుఁడై యమపురుషులచే నధికబాధఁ బొందుచునుండున్. 137

వ. మఱియు నివ్విధంబున బాధితుం డగుచుఁ దామిస్రనరకంబునం బడి యనశనాద్రిపాతనదండతాడనతర్జనాదిబాధలం జెంది కడుభయంబున మూర్ఛలం బొందుచుండు. 138

క. పరకాంత నెవ్వఁడేనియుఁ, [4]బురుషుం డుండంగ మొఱఁగి పొందిన యమకిం
కరు లతనిఁ బట్టి వడిఁ ద, త్తఱమునఁ బడవైతు రంధతామిస్రమునన్. 139

వ. నరేంద్రా యెవ్వఁడేనిం గుటుంబపోషణార్థంబు పరులకు ద్రోహంబు సేయునా న

1. ద్వివిధంబు. 2. మఱియు నందులభూవిశేషముల దెలియఁ బలుకు. 3. నిలి చెప్పుడుఁ బాయకుండునరకము. 4. బురుషుఁడు దగ మోహమునకు బొందిన...వడిగాఁ దఱుముచుఁ బడవైతు,

గండు రౌరవనరకంబునం బడు నెవ్వం (డిహలోకంబునందు స్వేచ్ఛావిహారం బున సంచరించుచుం బరోపద్రవపరాఙ్ముఖుండు లయి యుండు)పశుపక్షిమృగా దుల బాధించు నాయామృగంబులు రురురూపంబులం దాల్చి [1]యట్టిపాపజనుల నానావిధయాతనల బాధించుటం జేసి రౌరవమహారౌరవనరకంబు లనంబడు నెవ్వం డేని [2]దేహపోషణార్థంబు మూషికాదుల బిలనిరోధంబుం జేసి వధించు నానిష్కరుణుం డైనపురుషునిం గుంభీపాకనరకంబులయందుం గాఁగు తైలం బులం జెక్కుబాధల నలయింతురు. 140

సీ. తల్లిదండ్రులకును ధరణీసురులకును, నహితంబు సేసినయట్టివాఁడు
కాలసూత్రం బను ఘోరనరకంబు, నందును నందండ యయుతయోజ
[3]నాయతపాత్రాదులందుల నూర్ధ్వం బా, మీఁదఁ గ్రిందను వహ్నిమిగులమండ
నత్యంతక్షుత్పిపాసాదులచేతను, బాధితుం డగు చుండుఁ బాయ కెపుడుఁ
ఆ. బరువు వెట్టుచున్నఁ బడి యున్న నిలిచినఁ, గదలకున్నఁ జాల నొదిఁగియున్న
బాధఁబొందుచుండుఁ [4]బశురోమములలెక్క, వరుస నపరిమేయవత్సరములు.

వ. మఱియు వేదమార్గంబు విడిచి పాషండమార్గంబు లాదరించుపురుషుని నసిపత్ర వనంబునందు యమకింకరులు తఱుల నడచుచుం బరిహసించుచుం దోలునెడ నాయసిపత్రంబు లిరుగెలంకుల శరీరంబు ద్రెంచుచుం[5]డ నడుగడుగునకు బిట్టు మొఱవెట్టుచుండ బాధించుచుండుదురు. 142

క. దండింపఁ దగనివారల, దండించిన విప్రవరులు తనువులు ముట్టన్
దండించిన దుర్మతులు, న్దండింతురు కాలసూత్రనరకములందున్. 143

ఆ. మఱియు నట్టిదుష్టమానవుఁ గింకరుల్, విఱిచి చెఱకుఁగోల విఱిచినట్లు
బాధపెట్టుచుండఁ బడి మూర్ఛఁ జెందుచు, మొఱలువెట్టుచుండు భూపవర్య.

వ. నరేంద్రా యెవ్వం డేని నీశ్వరకల్పితవృత్తి గలజంతువుల హింసించు [6]నట్టివాని నంధకూపం బనునరకంబునం బడవైచిన నందు నతండు దొల్లి తాను జేసినభూత ద్రోహంబున నచ్చటవివిధక్రూరపక్షిమృగపశు సర్పమశకమత్కుణమక్షికాదుల చేత హింసం బొందుచు మహాంధకారంబునందు నిద్రానుభవసుఖలేశంబును లేక కుశరీరంబునందులజీవుండునుంబోలె మృతప్రాయుండై యుండునంత. 145

క. తనకలిమి నెవ్వఁడేనిం, దనబాంధవవరులఁ గూడి తగఁ గుడువక తా
నును వాయసంబు భక్షిం,చినమాడ్కిం దిన్నవాని శీఘ్రమె యచటన్. 146

క. క్రిమిభోజన మనియెడినరకమునం బడి క్రిములె కూడుగాఁ గుడుచుచుఁదాఁ
గ్రిమి యగుచు లక్షపరిమాణముఁ గలక్రిమికుండమందు నాటుకయుండున్.

1. యట్టివాని బాధించుట. 2. పశుమృగాదులఁ బ్రాణనిరోధంబు సేసి, 3. నాయసిపత్రాదు 4. బశువురోమములెన్ని, వరుస నన్నివేలవత్సరములు. 5.లదరంట నడుచుచు, 6. నెడవానికిం దన బుద్ధిబలంబునఁ బ్రతిహింస చింతించు.

వ. మఱియు నిహలోకంబున నెవ్వఁడేని తస్కరుండై చౌర్యవృత్తిని[1] బ్రాహ్మణాదుల హిరణ్యరత్నాది ద్రవ్యంబు లపహరించినను బ్రాహ్మణుఁ డితరజాతివారల హిరణ్యాది ద్రవ్యం బపహరించినను నట్టిపురుషుని నగ్నివర్ణంబులగు[2] నయఃపిండంబుల నగ్నితప్తంబు లగుశూలంబుల సందంశంబులం ద్రివియుచుండుదురు. మఱియును మదనాతురు లగుచు స్త్రీపురుషు లగమ్యాగమనంబు సేసిరేని యట్టివారిని యమలోకంబున [3]నతితీక్ష్ణకశాతాడితులం జేసి యగ్నిమయంబు లగు నుక్కుప్రతిమల నాలింగనము సేయింతురు. 148

ఆ. [4]సర్వజంతుజాలసంగమ మొందెడు వానిఁ బట్టి కట్టి వజ్రదంష్ట్ర
కములు గలుగునట్టి ఘనతరశాల్మలీ [5]తరువులందుఁ జేర్చి దంతు రెపుడు. 149

ఆ. పార్థివేంద్ర నరుఁడు పాషండజన్ముఁ డగుచు ధర్మమార్గ మడఁచెనేని
వాఁడు నరకమందు వైతరణీనది, నడుమ నెపుడుఁ బొరలిపడుచు నుండు. 150

వ. మఱియు నట్టివైతరణీనదియందు జలగ్రాహంబులు దిగిచి భక్షింపఁ బ్రాణంబులు నిర్గమింపక తనపాపంబు లుచ్చరించుచు విణ్మూత్రప్రాయశోణిత కేశనఖాస్థిమేదో మాంసవసాదులం దప్తుండగుచు నుండు. నెప్పుడు శూద్రకామినులం బొంది శౌచాచారంబులం బాసి గతలజ్జుండై పశువుం బోలెఁ జరియించెనేని యతండు నరకంబునం బొంది యందుఁ బూయవిణ్మూత్రలాలాశ్లేష్మపూర్ణార్ణవంబునందు (ద్రొబ్బంబ)డి యతిభీభత్సిత(ంబు లగునా) ద్రవ్యంబుల భుజియించు చుండు. 151

క. శునకములఁ బెంచి యెవ్వఁడు, దనయంబును వేఁట సలిపి యాత్మార్థముగా
వనమృగములఁ జంపును నా, మనుజాధము నస్త్రములను మర్దింతు రొగిన్. 152

ఆ. జృంభణమున నరుఁడు దాంభికుండై పశువులను జంపి యజ్ఞములను జేయు
వానిఁ బట్టి యముని వారలు గోయుచు, నుందు రెపుడు మిగుల సందడిలుచు.

వ. కామమోహితుండై యెవ్వండేనిఁ దనభార్యచేతఁ గోశపానంబు సేయించు నాపాపాత్ముని రేతోహ్రదంబునం ద్రోచి యారేతంబునె పానంబు సేయింపుదురు. రాజపుత్త్రులైనను జోరులైనను ధనికులగ్రామంబుపైఁ బడి యందు గృహదాహంబు సేయువారలను విషాదులవలన నన్యులఁ జంపెడువారలను వజ్రదంష్ట్రలు గలవింశత్యుత్తరసప్తశతశునకంబు లెడతెగక తిగిచి భక్షించుచుండు.

సీ. లంచంబుఁ గొని సాక్షి వంచించి యనృతంబు, వలికెడు పాపాత్ముఁ బట్టి కట్టి
యంత మానక వీచి యనునరకమునందు, శతయోజనోన్నత శైలశిఖర
మునఁ దలక్రిందుగా నునిచి యధోముఖంబుగఁ బడద్రొబ్బిన బొబ్బలిడుచుఁ
గల్లోలములు లేని కమలాకరముఁ బోలెఁ, జదరమై యున్నపాషాణమందుఁ

1. స్నేహబలోద్ధృతుల ధరామరుల హిరణ్యాది. 2. ఇనుపసందంశంబుల శరీరంబుఁ బొడియుచుందురు. 3. నతితీక్ష్ణంబు లైతప్తంబు లయిన యుక్కుప్రతిమల. 4. సర్వకాలమందుఁ బడఁతులఁ బొందిన, వానిఁ బట్టి కట్టి వజ్రకంటకములు 5. దారువులను జేర్చి తత్తు రెపుడు.

తే. బడినయంతన దేహంబు పగిలిపెక్కు, తునుకలై పాసి యది గూడికొనుచునుండ దండియాతనలను బొందుచుండుఁ గాని, చావు లేకుండు నాదుష్టజంతువునకు.
ఆ. సోమయాజిభార్యఁ గామించి పొందిన, వానిఁ గపటమర్త్యపానసోమ పాన మనుదినంబుఁ బానంబు సేయువిప్రక్షత్త్రియులను బట్టి సంభ్రమమున.
ఆ. ఆోమ్మఁ ద్రోసి మోముఁ జిమ్మవట్టిగి మోది, యనలను ఖమునందు నగ్నివర్ణ ముగను గాంచి వక్త్రమున నిండఁగా నుక్కు, నీరు వోతు రేచి నిష్ఠురముగ.
వ. మఱియు నీచవర్ణుండు నిష్ఠ సలుపుచుఁ దపోదానవిద్యాచారంబులఁ బెద్దల కవమానంబు సేయువాఁడు క్షారకర్దమం బనునరకంబునందు నధోముఖుం డగుచు బాధలం బొందు స్త్రీపురుషు లెవ్వరేని శరీరరక్షణార్థంబు పశువుల మానవుల బలి యిచ్చి రేని వారల నిరయంబునందు యమకింకరులు సురియలం దునిమి తద్రక్తంబు పానంబు సేయుచుం బాఱాడు చుందురు గ్రామారణ్యంబులయందు జంతువుల శూలప్రోతంబులం గావించి (హింసించుచు హర్షించు చున్న) వారలను శూలసూత్రం బనునరకంబునందు శూలప్రోతులం జేసిన క్షుత్పిపాసా పరవశు లగుచుండఁ గంకగృధ్రాదులు (దీక్ష్ణతుండాగ్రంబులం) దిగిచి భక్షించుచుండు మఱియు ధూర్తస్వభావంబున జంతుపీడనంబుఁ గావించెడు పాపాత్ముల దందశూకం బనునరకంబునందు నైదు నేడుముఖంబులసర్పంబులు గఱచు చుండు. 158
ఆ. [1]ఎనయ దొడ్డిలోన నిండ్లలో నైనను, బశుపతంగహరిణపంక్తి నెల్లఁ బట్టి హింస సేయుపాపాత్ము విమసహ్నిధూమశిఖల ద్రొబ్బుదురు నృపాల. 159
క. తనయింటికి వచ్చినమను, జుని నతిథిం గ్రోధదృష్టిఁ జూచినవానిం గనుఁగవల వజ్రదంష్ట్రలఁ, దనరినయాకంకగృధ్రతతి భక్షించున్. 160
మ. ధనవంతుం డగుమానవుండు గళంకధర్మోపకారంబులన్ ఘనతం జేయక యుండె నేని యమలోకంబందు సూచీముఖం బనునాదుర్గతిఁ బట్టి త్రోచి యిది గాపై యున్నభూతం బట న్నును బాశంబులఁ బట్టి కట్టి వడితో నొప్పింతు రత్యుగ్రులై. 161
ఆ. నరవరేణ్య యిట్టినరకముల్ యమలోక, మందుఁ గలవు మఱి సహస్రసంఖ్య లందు శమనదూతలసిశంబు బాధింతు, రవని ధర్మదూరు లయినరుల. 162
ఆ. ధర్మవంతు లెల్లఁ దప్పక స్వర్గంబు, నందు భోగసమితిఁ బొందు చుందు రెలమిఁ బుణ్యపాపములశేషములవల్లఁ, బుట్టుచుందు రవనిఁ బుణ్యచరిత. 163
వ. నరేంద్రా మోక్షమార్గంబు మున్న వినిపించితి నిప్పుడు నీ కెఱింగించిన వెల్లను బ్రహ్మాండకోశంబునం జతుర్దశకోశంబులు గల వని పురాణంబులు వలుకుచుండు నట్టిబ్రహ్మాంశంబు శ్రీమన్నారాయణునిస్థూలశరీరం బగుటం జేసి బ్రహ్మాండం బెవ్వ

1. దొడ్లలో నైనఁ దోడి యిండ్లలో నైన.

రు వర్ణింతు రెవ్వరు విందురు వారలకు సకలశ్రేయస్సులుం గలుగు నీశ్వరస్థూలశరీరంబుం దెలిసినవారికి శ్రద్ధాభక్తులం జేసి స్థూలదేహంబు నెఱుంగవచ్చు భూద్వీపవర్ష సరిదద్రి నభస్సముద్ర పాతాళ దిఙ్నరక తారాగణ లోకసంస్థితం బయిన సకల జీవనికాయ్యం బైయద్భుతం బైన శ్రీహరిస్థూలశరీర ప్రకారంబు వినిపించితి[1] నని.

చ. జలజభవాది దేవమునిసన్నుత తీర్థపదాంబుజాత ని
ర్మలనవరత్ననూపురవిరాజిత కౌస్తుభభూషణాంగ యు
జ్జ్వలతులసీ[2]కురంగమదవాసనవాసితదివ్యదేహ [3]శ్రీ
నిలయశరీర కృష్ణ ధరణీధర భానుశశాంకలోచనా. 165

క. శ్రీతరుణీహృదయస్థిత, పాతకహారి సర్వలోకపావన భువనా
తీతగుణాశ్రయ యతివి,ఖ్యాతసురార్చితపదాబ్జ కంసవిదారీ. 166

మత్తకోకిలము. దండితారిసమూహ భక్తివిధాన దాసవిహార [4]మా
ర్తాండమండలమధ్యసంస్థితసత్త్వరూప గదాసికో
దండశంఖసుదర్శనాంక సుధాకరార్కసునేత్ర [5]భూ
మండలోద్ధర ణార్తపోషణ మత్తదైత్యనివారణా. 167

గద్యము. ఇది శ్రీసకలసుకవిజనానందకర బొప్పనామాత్యపుత్త్ర గంగనార్యప్రణీతం
బైన శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణంబునందు భరతాత్మజుండైన సుమతికి రాజ్యాభి
షేకంబును పాషండదర్శనంబును సుమతిపుత్త్రజన్మవిస్తారంబును గయునిచరిత్రం
బును గయునిసంస్తుతియు భూద్వీపవర్ష సరిదద్రి నభస్సముద్ర పాతాళ దిఙ్నరక తారా
గణసంస్థితియు ననుకథలు గల పంచమస్కంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము. 168

ఓం తత్సద్బ్రహ్మార్పణమస్తు.

---

1. 'సర్వంబును విష్ణుమయం బని తెలియుచు శ్రీహరిపాదారవిందంబులు నిరంతరంబును ధ్యానంబు సేయువారలు విష్ణుపదంబునం జెందఁగలవారలు గావున నీవు పరమభాగవతుండవును నారాయణపారాయణుండవును గావున నీకు వినిపించితి నీపరమపావనం బైనకథాప్రపంచంబు వినునతండు విగతపాపుం డై వైకుంఠంబున వసియించు నని శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునకుం జెప్పె నని సూతుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నిట్లు' ప్రా. ప్ర. 2. మృగమదవ. 3. 'శ్రీనిలయ నిశాచరేంద్రఘననీరదమారుత రాఘవేశ్వరా' అనియు. 5. 'మార్తాండవంశసుధాబ్ధిపూరసుధామయూఖ సదాసి' అనియు. 5. 'భూమండలేశ నతార్తిపోషణ' అనియు నీయాశ్వాసమునందలి పద్యములును ఆదిపద్యమునుబోలె రామాంకితములుగాఁ జూపట్టెడి. మఱియు నీస్కంధపూర్వాశ్వాసములగద్యములును నేకగద్యములుగాఁ గానుపించుచున్నవి.

శ్రీరస్తు

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

షష్ఠస్కంధము

[1]వత్సాంకితకౌస్తుభస్ఫురితలక్ష్మీచారువక్షస్స్థల
శ్రీవిభ్రాజితు నీలవర్ణు శుభ రాజీవాక్షుఁ గంజాతభూ
దేవేంద్రాదిసమస్తదేవముకుటోద్దీప్తోరురత్నప్రభా
వ్యావిద్ధాంఘ్రిసరోజు నచ్యుతుఁ గృపావాసుం బ్రశంసించెదన్. 1

ఉ. నిండుమతిం దలంతుఁ గమనీయభుజంగమరాజమండలీ
మండనుఁ జంద్రఖండపరిమండితమస్తకుఁ దారమల్లికా
పాండురవర్ణుఁ జండతరభండను హేమగిరిం ద్రచాపకో
దండు మహేశు గంధగజదానవభంజను భక్తరంజనున్. 2

ఉ. హంసతురంగముం బరమహంసము నంచితదేవతాకులో
త్తంసము నాగమాంతవిదితధ్రువపుణ్యరమావతంసముం
గంసజిఘాంసునంశమును గర్బురసూత్రసమావృతాంసముం
హింస నడంచు[2] బ్రహ్మము నహీనశుభంబులకై భజించెదన్. 3

ఉ. మోదకహస్తునిన్ సమదమూషకవాహను నేకదంతు లం
బోదరు నంబికాతనయు నూర్జితపుణ్యు గణేశు దేవతా
హ్లాదగరిష్ఠు దంతిముఖు నంచితభక్తఫలప్రదాయకున్
మోదముతోడ హస్తములు మోడ్చి భజించెద నిష్టసిద్ధికిన్. 4

ఉ. కల్లతనంబు గాక పొడగట్టినపూర్వపురీతి నేఁడు నా
యుల్లమునందు నుండుము సమున్నతతేజముతోడ భక్తి రం
జిల్లినచూపు గూడ విధిఁ జెందినప్రోడ బుధాళినీడ మా
తల్లి దయామతల్లి ప్రణతద్రుమకల్పకవల్లి భారతీ. 5

---

1. కొన్నిప్రతుల నీపద్యమునకు మాఱుగా 'క. భూతనయాహృదయస్థిత. పాతకహర సర్వలోకపావన భువనా, తీతగుణాశ్రయ యతివి, ఖ్యాత సురార్చితపదాబ్జ కరుణానిలయా' అని యున్నది. 2. 'సజ్జనుల నెల్లపుడుం' వ్రా. ప్ర.

క. విలసత్కంకణరవరవ, కలితం బగు నభయవరదకరముల బెరయం
జెలఁగేగి భక్తులకు సల, కలుముల దయసేయు జలధికన్యకఁ దలఁతున్. 6

క. కాళికి బహుసన్నుతలో, కాళికిఁ గమనీయవలయకరకీలితకం
కాళికిఁ దాపసమానస, కేళికి వందనము సేసి కీర్తింతు మదిన్. 7

వ. అని యిష్టదేవతాప్రార్థనంబు సేసి. 8

చ. పరమసమాధిధుర్యుఁ బటుపావనకర్మవిధేయు దేవతా
వరనరవంద్యు సద్విమలవాక్యు జనార్దనకీర్తనక్రియా
భరణసమర్థు వేదచయపారగు భవ్యుఁ ద్రికాలవేది భా
సురమతిఁ గొల్చుటొప్పు బుధశోభితుఁ బుణ్యుఁ బరాశరాత్మజున్. 9

క. వ్యాసుని భగవత్పదసం, వాసుని నాగమపురాణవరవిష్ణుకథా
వాసుని నిర్మలకవితా, భ్యాసుని పదపద్మయుగము భావింతు మదిన్. 10

సీ. వరకవిత్వోద్రేకి వాల్మీకిఁ గొనియాడి, భాగవతార్థవైభవముఁ బలుకు
శుకమంజులాలాపు శుకయోగిఁ బ్రార్థించి, బాణమయూరులప్రతిభ నొడివి
భాససౌమిల్లికభారవిమాఘుల, ఘనసుధామధురవాక్యములఁ దలఁచి
కాళిదాసుఁ గవీంద్రకల్పవృక్షముఁ గొల్చి, నన్నపాచార్యు వర్ణనలఁ బొగడి

తే. వెలయఁ దిక్కనసోమయాజులభజించి, యెఱ్ఱనామాత్యుభాస్కరునిచ్చఁ గొల్చి
సుకవిసోముని నాచనసోము నెఱిఁగి, కవిమనోనాథు శ్రీనాథు ఘనత మెచ్చి.

ఉ. ఎమ్మెలు సెప్ప నేల జగ మెన్నఁగఁ బన్నగరాజశాయికిన్
సొమ్ముగ వాక్యసంపదలు సూఱలు సేసినవాని భక్తిలో
నమ్మినవాని భాగవతనైష్ఠికుఁడై తగువానిఁ బేర్మితో
బమ్మెరపోతరాజుఁ గవిపట్టపురాజుఁ దలంచి మ్రొక్కెదన్. 12

వ. అని సకలసుకవినికరంబులకు ముకుళితకరకమలుండనై. 13

ఉ. ఎయ్యది కర్మబంధముల నెల్ల హరించు విభూతికారణం
బెయ్యది సమ్మునీంద్రులకు నెల్లఁ గవిత్వసమాశ్రయంబు ము
న్నెయ్యది సర్వమంత్రముల నేలిన దెయ్యది మోక్షలక్ష్మిరూ
పెయ్యది దానిఁ బల్కెద సుహృద్యము భాగవతాఖ్యమంత్రమున్. 14

వ. అని శ్రీమహాభాగవతపురాణంబునందు షష్ఠస్కంధం బాంధ్రభాషరచియిం
పం బూని యాకృతికిం బతిగా సద్దేవుండు గలం డని వితర్కించి నాకుం గవిత్వ
మహత్త్వంబు సంప్రాప్తం బగుకాలంబు దలంచి నారాయణుండె దైవం బని
యెఱింగి మనోరథంబు సఫలం బయ్యె నని యాకృతిఁ గృష్ణార్పణంబు చేసితి
నది యెట్లనిన నేను విద్యాభ్యాసంబునం దగిలి కొండుకనై యుండ నొక్క
నాఁడు దివంబున. 15

చ. కలితవిశేషవస్త్రములు గట్టి హిమాంబుసుగంధచందనం

బలఁది వినూత్నభూషణము లారఁగఁ దాల్చి వినోదలీల నిం
పులమృదుశయ్య నిద్రఁ దగఁ బొందినచోఁ గనుపట్టెఁ బల్మఱుం
దలమునఁ గ్రమ్ముకొమ్మెఱుఁగుతండము రూపున నిల్చెపోలికన్. 16

సీ. ఉరవడిఁ బ్రాగ్దిశ నుదయించుమార్తాండ, కోటిబింబచ్ఛాయఁ గూడినట్లు
హరిహరబ్రహ్మలయాత్మలలో నుబ్బి, కరుణ యొక్కట మూర్తిఁ బెరసినట్లు
ఖరకరకరతీవ్రగతిని గరంగుచు, హేమాద్రి [1]చెంతఁ బెల్లెగసినట్లు
ఫణిరాజఫణరాజిమణిగణవిస్ఫూర్తి, సుషిరంపువెలిఁ దలచూపినట్లు
తే. ఉట్టిపడ్డట్లు కట్టెదుటనూఁదినట్లు, తేజ మెసఁగంగ నామ్రోల దివ్యవాణి
పూని సాక్షాత్కరించి సంపూర్ణదృష్టిఁ జూచి యిట్లనిపలికె మంజులముగాను.

ఉ. ఆటలుఁ బాటలుం జదువు లద్భుతముల్ వినవొప్పువాద్యముల్
సాటి దలంప రానిబలుసాములు మున్నగువిద్య లెల్ల నీ
కాటలుఁ బాట లయ్యె విను మన్నిటికిన్ మెఱుఁగిడ్డభంగి నా
చాటునఁ జాటుకారపదసాధుకవిత్వముఁ జెప్పుమింపుగన్

వ. అని యాన తిచ్చుజగన్మాతృకృపావలోకనసుశ్లోకుండ నై యే నొక్క శ్లోకంబు నాక్షణంబ నుడివితి నది యెట్టి దనిన. 19

శ్లో. హంసాయ సత్త్వనిలయాయ [2]సదాశ్రయాయ
నారాయణాయ నిఖిలాయ నిరాశ్రయాయ
సత్సంగ్రహాయ సగుణాయ సదీశ్వరాయ
సంపూర్ణపుణ్యపతయే హరయే నమస్తే. 20

వ. ఈశ్లోకం బద్దేవియంగీకరించె నంత మేలుకాంచియానందభరితుండ నై నాఁట నుండి చంద్రానుగత యగుచంద్రికయుంబోలె నారాయణాంకితం బయినకవిత్వ తత్త్వజ్ఞానంబు గోచరం బయ్యె దానికి ఫలంబుగా గోపికావల్లభుని నుల్లంబున నిడుకొని. 21

ఆ. పలుకఁ గలిగె మొదల భాగవతార్థంబు, భర్త కృష్ణుఁ డయ్యె భాగ్య మొదవె
నమృతరసముఁ గోర నలరు చింతామణి, పాత్ర సంభవించు భంగి నిపుడు. 22

ఆ. (భాగవతము దేటపఱుప నెవ్వఁడు చాలు, శుకుఁడు దక్క నరుని సఖుఁడు దక్క
బుద్ధిఁ దోఁచినంత బుధులచే విన్నంత, భక్తి నిగిడినంత పలుకువాఁడ.) 23

ఉ. పుట్టిననాఁటనుండియును బుట్టద యెట్టియ దట్టు నైనఁ జే
పట్టి నుతింపఁ జిత్తము శుభం బగు మద్వరవాక్యసీమకుం
బట్టము గట్టినాఁడ హరిఁ బాయక తత్కథనామృతంబు నే
నట్టిపడంగఁ జెప్పెదు బుధోత్తము లానుఁడు శ్రోత్రపద్ధతిన్. 24

వ. అని. 25

1. ఛా॰గ॰ పెల్లెగసి. 2. యతీశ్వరాయ,

సీ. శ్రీవత్సగోత్రుండు శివభక్తియుక్తుఁ డాపస్తంబసూత్రుఁ డపారగుణుఁడు
నేర్చూరిశాసనుం డెట్టన పెగ్గడ, పుత్త్రుండు వీరన పుణ్యమూర్తి
కాత్మజుం డగునాదయామాత్యునకుఁ బోలమాంబకు నంకనుఁలపఁతయసులు
కసువనామాత్యుండు ఘనుఁడు వీరనమంత్రి, సింగధీమణియు నంచితగుణాఢ్యు
తే. లుద్భవించిరి తేజంబు లూర్జితముగ, సొరిది మూర్తిత్రయం బన శుభకీర్తి
బరఁగి రందులఁ గసువనప్రభువునకును, ముమ్మడమ్మను సాధ్వియుఁ దమ్ములకు వెలసె.
ఉ. ఆడదు భర్తమాట కెదు రాడదు వచ్చినవారి వీక్షఁగా
నాడదు పెక్కుభాష లెడ నాడదు వాకిలి వెళ్ళి కల్లమా
టాడదు మిన్నకేని సుగుణావళి కిందిర గాక సాటి యే
చేడియ లేదు చూరికులశేఖరు కస్వయ ముమ్మడమ్మకున్. 27
క. ఆకసువయమంత్రికిఁ బుణ్యాకల్పశుభాంగి ముమ్మడమ్మ మము న్న
వ్యాకులచిత్తుల నిరువుర, శ్రీకరగుణగణులఁ బుణ్యశీలురఁ గాంచెన్. 28
క. అంగజసమలావణ్యులు, భాంకులు హరిదివ్యపదయుగాంబుజవిలస
ద్భృంగాయమానచిత్తులు, సింగయ తెలగయలు మంత్రిశేఖరు లనఁగన్. 29
క. అం దగ్రజుండ శివపూజం దనరినవాఁడ విష్ణుచరితామృతని
ష్యందిపటువాగ్విలాసా,నందోచితమానసుండ నయకోవిదుఁడన్. 30
వ. కావునం గృష్ణపాదారవిందసందర్శనాదర్శతలాయమానచిత్తుండ నయి. 31

షష్ఠ్యంతములు.

క. శ్రీపతికి మత్పతికి నుత, గోపతికి ద్రిలోకపతికి గురుజనబుధసం
తాపనివారణమతికిని, బ్రాపితసనకాదితతికి బహుతరధృతికిన్. 32
క. హరికి గురుకలుషకుంజర,హరికి బలాభీలహరికి నంగస్థితగ
హ్వరికి నరహరికి రక్షిత,కరికిఁ గరాగస్థగిరికిఁ ఘనతరకిరికిన్. 33
క. గుణికి సమాశ్రితచింతా,మణికి మహేంద్రాదిదివిజమండలచూడా
మణికిఁ బ్రకల్పితశయ్యా,ఫణికి నురోభాగకౌస్తుభప్రియమణికిన్. 34
క. కంసాసురసంహారున, కంసాంచితకర్ణకుండలాభరణునకున్
హింసాపరవరమస్తక, మాంసకరాళితగదాభిమతహస్తునకున్. 35
క. వరయోగిమానసాంతః,కరణసుధాంభోధిభావకల్లోలలస
త్పరతత్త్వశేషశాయికిఁ, జిరదాయికి సకలభక్తచింతామణికిన్. 36
వ. సమర్పితంబుగా నాయొనర్పం బూనినషష్ఠస్కంధంబునకుఁ గథాప్రారంభక్రమం
బెట్టి దనినహరిచరణస్మరణపరిణామవినోదులయినశౌనకాదులకు నిఖిలపురాణేతి
హాసనిర్ణయవిఖ్యాతుం డైనసూతుం డిట్లనియె. 37
క. శ్రీరమణీరమణకథా, పారాయణచిత్తుఁ డగుచుఁ బలికెఁ బరీక్షి
ద్భూరమణుఁ డాదరంబున, సూరిజనానందసాంద్రు శుకయోగీంద్రున్. 38

సీ. షడ్గుణైశ్వర్యశాశ్వతమూర్తి వయినట్టి, మునినాథ దయతోడ ముక్తిపదము
మున్నుగా నేమార్గముల వినిపించితి, వారయ నపవర్గభూరిమహిమఁ
గ్రమయోగసంభవ బ్రహ్మంబుతోఁ గూడ, ననువొంద నగు నని వినుతికెక్క
మఱియు సత్త్వరజస్తమః ప్రభావంబులఁ, గడిఁదియై యున్నట్టికర్మచయము
తే. నప్పటప్పటి కడఁగని యట్టి ప్రకృతి, గలుగుపురుషునిభోగార్థఘటన దేహ
కారణారంభరూపమార్గంబు మొదలు, మాటిమాటికి నన్నియుఁ దేటపడఁగ.
వ. మఱియు ననేకపాపలక్షణంబు లగునానావిధనరకంబులును వాని కాద్యంతంబు
లును స్వాయంభువసంబంధి యగు మన్వంతరంబును బ్రియవ్రతోత్తానపాదుల
వంశంబును దచ్చరిత్రంబును ద్వీపవర్షసముద్రాదినద్యుద్యానవనస్పతులును
భూమండలసంస్థాపనంబును వానిపరిమాణంబును జ్యోతిశ్చక్రచలనప్రకారం
బును విభుం డయినపరమేశ్వరుం డెవ్విధంబున నిర్మించెనావిధం బంతయు
నెఱింగించినాఁడ విప్పుడు. 40
ఆ. కడిఁదివేదనలకుఁ గారణం బై యుండు, గుఱుతు లేనినరకకూపరాసి
పాలు గాక నరుఁడు బ్రదికెడుమార్గంబు, పరమపుణ్య తెలియఁ బలుకవయ్య.
వ. అనినం బరీక్షిన్నరేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుం డి ట్లనియె. 42
క. కట్టా త్రికరణ [1]మెఱుఁగక, పుట్టినదురితముల నపుడ పొలియింపనియా
కట్టిఁడి దేహం బుడిగినఁ, గొట్టాడును బిట్టు నరకకూపంబులలోన్. 43
ఉ. కావునఁ గాలకింకరవికారము గానకమున్న మృత్యుదు
[2]ర్భావనఁ జిత్తముం బెడఁగుపాటును జెందకమున్న మేనిలో
జీవము వెల్గుచుండఁ దనచెల్వము దప్పకమున్న పన్నుగాఁ
బావనచిత్తుఁ డై యఘముఁ బాయుతెఱం గొనరింపఁగాఁ దగున్. 44
క. కాలం బెడ గని పాపము, మూలముఁ జెఱుపంగవలయు మును [3]రోగములం
దేలినదోషము నెఱుఁగుచు, వాలాయము దాని నడఁచు వైద్యుని భంగిన్. 45
సీ. అనవుడు నాతని కనియె భూకాంతుండు, కనుకలి వినుకలి గలిగినట్టి
పాపము దనకు నొప్పని దని కని చాలఁ, బరితప్తుఁ డయ్యుఁ గ్రమ్మఱ నొనర్చు
మూఢాత్మునకు దోషమోచనం బెట్లది, యారయ నెఱిఁగింపు మది యుఁగాక
కలుష మొక్కొకచోటఁ గావించు నొకచోటఁ, గావింపకుండుఁ దత్కర్మ మెఱిఁగి
ఆ. యిట్టిజనుఁడు పుణ్య మేరీతిఁ జేసిన, నది ఫలింప నేర దని తలంతు
సలిలమందు మేనిమలినంబు వోకుండ, గజము గ్రుంకువెట్టుగతియుఁ బోలె. 46
వ. అనిన శుకుం డి ట్లనియె. 47
క. కర్మము గర్మముచేతను, నిర్మూలము గాదు తెలియ నేరక తానే

1. 'మఱచే' బుట్టిన, 2. ర్భావన చిత్తమున్ బెగడుపాటుగఁ జేయకమున్న. 3. దేహము ఱేలినరోగము నెఱుఁగుచు' వ్రా. ప్ర.

కర్మము సేసినఁ దత్ప్రతి, కర్మం బొనరింప వలయుఁ గలుషవిదూరా. 48

క. హితవు గలకుడుపు మఱి రు,గ్ర్వతతులఁ బొడమంగ నీనివిధమున నతిస
ద్వ్రతుఁ డైనవాఁడు [1]నిర్మల,మతిచే నఘరాశి నెల్ల మట్టము సేయున్. 49

చ. తపమున బ్రహ్మచర్యమున దానమునన్ శమసద్దమంబులన్
జపమున సత్యశౌచముల సన్నియమాదియమంబులం గృపా
నిపుణులు ధర్మవర్తనులు నిక్కము హృత్తనువాక్యజంబు పా
పపుగుది ద్రుంతు రగ్ని శతపర్వవనంబుల నేర్చుకైవడిన్. 50

వ. అదియునుం గాక 51

ఉ. కొందఱు పుణ్యవర్తనులు గోపకుమారపదారవిందజా
నందమరందపానకలనారతషట్పదచిత్తులౌచు గో
విందపరాయణుల్ విమలవేషులు దోష మడంతు రాత్మలం
జెందినభక్తిచేత రవి చేకొని మంచు నడంచుకైవడిన్. 52

క. హరిభక్తిచేతఁ గొందఱు, పరిమార్తురు మొదలు ముట్టఁ బాపంబుల ని
ష్ఠురతరకరములసూర్యుం, డరుదుగఁ బెనుమంచుఁ బించ మడఁచినభంగిన్. 53

క. దంతిపురనాథ విను మొక,మంతన మెఱిఁగింతు శమదమంబులు సంహా
వంతు శుభవంతుఁ జేయవు, కంతునిగురుభక్తి ముక్తిఁ గలిగించుగతిన్. 54

సీ. హరికి సర్వముఁ బ్రాణ మర్పితంబుగఁ జేయు,వానికైవల్య మెవ్వానికి లేదు
వనజలోచనభక్తవరుల సేవించిన, వానికైవల్య మెవ్వానికి లేదు
వైకుంఠనిర్మలవ్రతపరుం డైనట్టి,వానికైవల్య మెవ్వానికి లేదు
సరసిజోదరకథాశ్రవణలోలుం డైన,వానికైవల్య మెవ్వానికి లేదు

తే. లేదు తపముల బ్రహ్మచర్యాదినియతి,శమదమాదుల సత్యశౌచముల దాన
ధర్మమఖముల సుస్థిరస్థాన మైన, వైష్ణవజ్ఞానజనితనిర్వాణపదము. 55

తే. అరయ నెన్నఁడుఁ జేటు లేనట్టిముక్తి,వర్త్మ మీలోకమందు నెవ్వారికిఁ గలదు
సాధులును బుణ్యశీలురు సజ్జనులును, హరిపరాయణతత్పరు లయినఁ గాక.

క. అరుదుగ నరహరిభక్తిం, బొరయని యాపురుషుసుకృతపుంజంబులు వే
మఱుఁ బుణ్యుఁ జేయ నేరవు, నరవర మధుఘటముఁ బెక్కునదులుం బోలెన్.

చ. సతతముఁ గృష్ణపాదజలజంబులయందు మనంబు నిల్పు స
ద్వ్రతులుఁ దదీయశుద్ధగుణరాగులుఁ గాలునియుగ్రపాశసం
హతుల ధరించుతత్సుభటకౌఘములం గలలోనఁ గాన రే
గతులను దుష్టకర్మములు గైకొని వారలఁ జెంద నేర్చునే, 58

వ. కావున నీయర్థంబునకుం బురాతనం బగునొక్కయితిహాసంబు గల దది విష్ణు
దూతయమదూతసంవాదం బనంబడు దాని నెఱింగింతు నాకర్ణింపుము. 59

---

1. తాలిమి, కతమునఁ దత్త్వంబుకొలఁదిఁ గల్పించుఁ జూ.

అజామిళోపాఖ్యానము.

సీ. నరనాథ వినుము కన్యాకుబ్జపురమునఁ, గలఁడు బ్రాహ్మణుఁ డజామిళుఁ డనంగఁ
బాతకుం డతులనిర్భాగ్యుం డవజ్ఞుండు, నష్టసదాచారి కష్టరతుఁడు
జూదంబులందు దుర్వాదంబులందును, శౌర్యంబునందు మాత్సర్యము గలిగి
తోఁ దాత్మపత్నిగా మత్తుఁడై వరియించి, కొడుకులఁ బదుగురఁ బడసి చాల
ఆ. మోహజలధిలోన మునిఁగి ముచ్చట దీర, బాలలాలనాదిలీలఁ దగిలి
పెద్దకాల మతఁడు పెంపార సుఖియించి, [1]పలిత మెల్ల వదలి పతితుఁ డయ్యె.
సీ. నిర్మలంబునఁ జాల నెఱయుచిత్తం బన, నల్లని వెండ్రుకల్ తెల్ల నయ్యెఁ
దగు మోహపాశబంధంబు జాఱినమాడ్కిఁ, బొదలిన యంగముల్ వదలి వ్రేలె
నింద్రియంబుల కోర్కి లీక నొల్లనుభంగి, నడగక తలచాల వడఁకఁ జొచ్చెఁ
దమకంబు ప్రాయంబుఁ దగిలి పోయినమాడ్కి, లోచనంబుఁ జూడ్కి నీచ మయ్యె
ఆ. పగరు పుట్టె నంత బెగలె దంతంబులు, నుక్కసయును దగ్గుఁ బిక్కటిల్లె
శిరసు నొవ్వఁ దొడఁగెఁ జెదరె మనం బంతఁ, గడిఁది యైన ముప్పుకాలమందు.
ఆ. ఎనయ నతని కెనుబదెనిమిది వర్షంబు, లంత నరుగుటయును భ్రాంతుఁ డగుచుఁ
గోరి పిన్నకొడుకు నారాయణాఖ్యుండు, బాలుఁ డగుట మిగుల భక్తిఁ జేసి.
క. తనసతియుఁ దానుఁ గూరిమి, మనమునఁ బెనఁగొనఁగ నక్కుమారుని ననిశం
బును ముద్దుసేయుచుండెను, జనవర వాత్సల్య మాత్మ సందడిగొనఁగన్. 63
క. బాలుని [2]ముగ్ధవచోబుజు, ఫాలుని నిజజనకబంధుపరిణామకళా
శీలుని లోలతఁ గనుఁగొని, యాలరి బ్రాహ్మణుఁడు నందితాత్ముం డగుచున్. 64
క. అత్యంతపానభోజనకృత్యంబులఁ బొత్తు [3]గలిగి క్రీడలఁ దత్సాం
గత్యంబు వదల కాగఁ, మృత్యువుఁ గన నేరఁ డయ్యె మిక్కిలి జడుఁడై. 65
తే. తెలియకీరీతి నతఁడు వర్తించుచుండ, భయదమగు మృత్యుకాలంబు ప్రాప్తమైన
భూరివాత్సల్యవృత్తి నప్పుత్త్రుఁ [4]దలఁచి, యాత్మఁ బ్రలపించె నారాయణా యటంచు.
వ. అప్పుడు. 67
క. కింకరుల ధర్మరాజవ, శంకరుల దురంతపంకసమధికజననా
శంకరుల సకలలోకభ, యంకరులం గనియె నింద్రియాకులుఁ డగుచున్. 68
క. ఘాతుకుల దండదండిత, పాతకుల మహోగ్రకర్మభరనిష్కరుణా
జాతకులఁ బ్రేతనాయక, దూతకసంతతుల నతఁడు దూరమునందున్. 69
మ. కసిమీఱ బ్రాహ్మణుఁ డంత్యకాలమున వీక్షించెన్ రోషనిష్ఠ్యూతులన్
ఘనపీనోష్ఠవికారవక్త్రవిలసద్గర్వోత్కటోపేతులన్
జనసంత్రాసకరోద్యతాయతసుపాశశ్రేణికాహేతులన్

1. 'బలితె మెల్ల వదలి పతితుఁ డయ్యె. 2. నర్థవచోబుజు. 3. గలసి. 4. గూర్చి, యడరి పల వించు నారాయణాహ్వయునిని' వ్రా. ప్ర.

హననవ్యాప్తివిభీతులఁ మువ్వుర నాత్మానేతలఁ దూతలన్ 70

వ. [1]ఇట్లతివికృతతుండగండాభోగవిభాగభీషణవివృతనేత్రులు సతిప్రహృష్టనిష్ఠురతనుయష్టిసంవేష్టితమహోర్ధ్వరోమములు సభ్యస్త సమస్త జీవాపహరణకరణప్రశస్త హస్తవిన్యస్తపాశధారులు నగుయమభటులు మువ్వురం గనుంగొని యజామిళుండు వికలేంద్రియుండు వికంపితప్రాణుండును విస్ఫురితలోచనుండును విహ్వలాత్మకుండును నై 71

వ. దూరమున నాడుబాలుఁడు, బోరనఁ దనచిత్తసీమఁ । బొడగట్టిన నో
నారాయణ నారాయణ, నారాయణ యనుచు నాత్మ।నందను నొడివెన్. 72

చ. మరణపువేళ సద్దనుజ।మర్దనుసంస్మరణంబు సేయఁ ద
త్పరిసరవర్తు లాత్మపరి।పాలకునామము నాలకించి ని
ష్ఠురగతి నేఁగుదెంచి పొడ।చూపి యదల్చిరి కాలుదాసులన్
ఖరతరభాషులన్ వికట।కల్పితవేషుల దీర్ఘఘోషులన్. 73

క. దాసీభర్త నజామిళ, భూసురుఁ దత్తనువువలన । బోరన వెలికిం
దీసినయమభటులను బోఁ, ద్రోసిరి శ్రీవరునికూర్మి।దూతలు కడిమిన్. 74

విష్ణుదూతయమదూతలసంవాదము.

వ. ఇట్లు విష్ణుదూతలవలన నిర్ధూతప్రయత్నులై యమదూత లిట్లనిరి. 75

క. ఎవ్వరివారలు దూతలఁ, జివ్వకుఁ గత మేమి యిట్లు । చిక్కినవానిం
గ్రొవ్వున విడిపించితి రిఁక, నవ్వులకో జముని శాస।నంబులు జగతిన్. 76

వ. అదియునుం గాక. 77

సీ. ఎవ్వరు మీ రయ్య । యీభవ్యరూపముల్, కన్నుల కద్భుత।క్రమ మొనర్చె
[2]దివిజులో భువిజులో । దేవతాప్రవరులో, సిద్ధులో, సాధ్యులో । చెప్పరయ్య
దళితపాండురపద్మ।దళదీర్ఘనేత్రులు, వరపీతకౌశేయ।వాసు లరయ
గండమండలనట।త్కుండలద్వయయుతులును, బటుకిరీటప్రభా। భాసితులును

తే. భూరిపుష్కరమాలికా।చారువక్షు, లమితకోమలనవయౌవ।నాధికులును
బాహుకేయూరమణిగణ।భ్రాజమాన,ఘనచతుర్భుజులభ్ర।సంకాశరుచులు. 78

క. ధనువులు నిషంగచయములుఁ, గనదంబుజశంఖచక్ర।ఖడ్గగదాసా
ధనములు ధరియించితిమీ,తనువులు లోకముల కద్భు।తం బొనరించెన్. 79

క. శాంతంబు లయినమీతను, కాంతులు జగములను దిశలఁ । గలిగినబహుళ
ధ్వాంతములఁ బాఱఁ ద్రోలుచు, సంతస మొనరించె నిపుడు । సర్వాంతకమై.

వ. ఇట్లఖిలలోకానందకరకమ్రాకారులు నఖిలవిభ్రాజమాన తేజోదుర్నిరీక్ష్యమాణులును నిఖిలధర్మపాలురును నగుమీరు ధర్మపాలపరిచారుల మమ్ము నడ్డపెట్టం గతం బేమి యనిన (వారు ధర్మరాజానుచరులు గా రనుకొంపున) మందస్మిత

1. ఇట్లతివికృతాకారులఁ గాలకింకరులం గనుంగొని. 2. దివ్యోపదివ్యులో.

కందళితముఖారవిందు లయి గోవిందునికంచుకమందిరంబు(కావలి)వారలు వారి
వాహగంభీరనిర్ఘోషపరిపోషణంబు లైనవిశేషభాషణంబుల నిట్లనిరి. 81

ఉ. మీరు పరేతనాయకుని।మేలిమిదూత లకేని బల్కుఁడా
ఘోరపుఁబుణ్యలక్షణము । దుష్కృతభావము దండకృత్యమున్
బీరముతోడ నీతని క।భీష్టనివాసముఁ బూని దండ్యు లె
వ్వారలో సర్వభూతములో । [1]వా రొకకొందఱుపాపకర్ములో. 82

వ. అనిన యమభటు లిట్లనిరి. 83

క. వేదప్రణిహితమే యను,మోదంబుగ ధర్మ మయ్యె । మున్ను తదన్యం
బేది యగు నది యధర్మం, బాదియు హరిరూపు వేద । మని వినుకతనన్. 84

సీ. ఎవ్వనిచేఁ దన।యిరవొందు త్రిగుణస్వ,భావ మైనట్టియీ।ప్రాణిచయము
లనుగుణనామ క్రి।యారూపములచేత, నేర్పడుఁగతిఁ దాన । యెఱుఁగఁబడును
సర్వముం దనలంబు । నాకాశమును బ్రభం,జనుఁడు గోచయము నా।శశధరుండు
సంధ్యలు దినములు । శర్వరీచయములుఁ, గాలంబు వసుమతీ।జలములును

తే. దేహధారికి సాక్షు లై । తెలుపుచుండు, దండనస్థానవిధముఁ స।ద్ధర్మగతియుఁ
దగులుమీరీ క్రమంబు శో।ధనముసేసి, యఖిలకర్ములు దండార్హు।లరయ నెపుడు.

తే. కోరికర్మంబు నడిపెడు।వారి కెల్లఁ, గలితశుభములు నశుభముల్ । గలుగుచుండు
నరయఁగా దేహి గుణసంగి।యైనయపుడె, పూని కర్మంబు సేయక।మానరాదు.

క. ప్రకృతమునఁ దా నొనర్చిన,సుకృతము దుష్కృతము నెంత । చూడఁగ నంతే
[2]వికృతి గని యనుభవించును, నకృతమతిం దత్ఫలంబు । నతినిపుణుం డై. 87

వ. మఱియు వినుండు జన్మంబు శాంతఘోరమూఢగుణంబులచేత నైనను (సుఖ
దుఃఖగుణంబులచేత నైనను) ధార్మికాదిగుణంబులచేత నైనను సకలభూతంబులుఁ
ద్వైవిధ్యంబు నేప్రకారంబునం బొందు నాప్రకారంబున జన్మాంతరంబునం
బొందుచుండు దేవుం డైనయముండు సర్వజీవాంతర్యామి యై ధర్మాధర్మయుక్తం
బైనపూర్వరూపంబుల [3]విశేషరూపంబులచేతం జూచుచుండి వానికనురూపం
బులఁ జింతించుచుండు నవిద్యోపాధి జీవుండు తమోగుణయుక్తుం డై ప్రాచీన
కర్మంబులచేత నేర్పడినవర్తమానదేహంబు నే నని తలంచుచుండి నష్టజన్మస్మృతి
గలవాఁ డై పూర్వాపరంబు లెఱుంగం జాలకుండు మఱియుఁ గర్మేంద్రియంబుల
చేతఁ గర్మంబులం జేయుచుండు జ్ఞానేంద్రియంబులచేతఁ దమోవిషయంబు లైన
శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబుల నెఱుంగుచుండు పదియాఱవది యైనమనంబుతోఁ
గూడి పదియేడవవాఁ డగుచుండు షోడశోపాధ్యంతర్గతుం డై యొక్కరుం డైన
జీవుండు సర్వేంద్రియవిషయప్రతిసంధానంబుకొఱకు జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియ
మనోవిషయంబులఁ బొందుచుండు షోడశకళలు గలిగి లింగశరీరం బనం బరఁగి

1. [illegible]కొందఱు, 2. వికృతగతి ననుభ. 3. మనస్సుచేతం జూచుచుండి.

గుణత్రయకార్యం బనునిమిత్తంబున హర్షశోకభయాదులు సందింపుచున్న సంసారంబు ధరియించుచుండు విజితషడ్వర్గుండైన దేహి కర్మంబులొల్లక బుద్ధి నెఱింగియు వినియుఁ గర్మంబులు సేయుచుండి తనసంచారకర్మంబునం జుట్టుకొన్న పనికిరాయపురుగువునుంబోలె నిర్గమోపాయంబు దెలియంగక నాశంబు నొందుచుండు వర్తమానవసంతాదికాలంబు భూతభావివసంతాదికాలమోగ్యంబైన పుష్పఫలాదులు తత్కాలజ్ఞాపకంబు నెట్లు సేయు నట్లు భూతభావిజన్మంబులకు ధర్మాధర్మంబులు నిదర్శనంబులు సేయుచుండు నొక్కనరుండు నొకక్షణంబును గర్మంబు సేయకుండువాఁడు లేఁడు పూర్వసంస్కారంబులం గలగుణంబులచేతఁ బురుషుండు వశుండు గావున బలిమిఁ గర్మంబు సేయింపంబడుచుండు నవ్యక్తనిమిత్తంబు నొంది తదనురూపంబులైన స్థూలసూక్ష్మశరీరంబులు మాతాపితృసదృశంబు లగుచుండు నిట్టివిపర్యయంబు పురుషునికిఁ బ్రకృతిసంగమంబునం గలుగుచుండు నాప్రకృతి పురాణపురుషుండైన యప్పరమేశ్వరుని సేవించినం దలంగుచుండు. 88

సీ. కావున నితఁడు సత్కర్మవర్తనమున, భూదేవకులమునఁ బుట్టినాఁడు
దాంతుఁడై శాంతుఁడై ధర్మసంశీలుఁడై, సకలవేదంబులుఁ జదివినాఁడు
వినయంబు గురువుల నతిథులఁ బెద్దలఁ, జేరి శుశ్రూషలఁ జేసినాఁడు
సర్వభూతములకు సమబుద్ధియై చాల, బహుమంత్రసిద్ధులఁ బడసినాఁడు
తే. సత్యభాషణనియమంబు జరపినాఁడు, నిత్యనైమిత్తికాదుల నెరపినాఁడు
దండిలోభాదిగుణములఁ దరపినాఁడు, మంచిగుణములు దనయందు మరపినాఁడు.
క. సతతాచారసమంచితమతియై సుజ్ఞానమునకు మఱిగెడుతఱి నా
యతగతి నాతని కంగజమతమై నవయావనాగమం బెనసాఁచెన్. 90
సీ. కడకంట యావనగర్వంబు వొడగట్టె, మదిలోన నుద్రేకమదము దొట్టెఁ
గడు మేనఁ గామవికారంబు దలచూపె, ముఖమునఁ జిఱునవ్వు మొలకలెత్తె
నతిపుష్టి నిష్ఠురం బయ్యె దేహంబెల్లఁ, గుచభారమున నెఱిక ప్పుమెఱసెఁ
గటిభారమున నూరుకాండముల్ జిగిమీఱె, బాహుశాఖలు దీర్ఘభంగిఁ దోఁచె
ఆ. నురము విపులమయ్యె నుల్లసద్వరకాంతి, పూరమంగకములఁ బొందుపడియె
భూరితేజుఁడయిన భూసురాన్వయునకు, నభినవైక యావనాగమమున. 91
క. హృదయమున బొడమ యావనమదము వెలింద్రోఁచుభంగి మానితరుచిఁ ద
ద్వదనమున నూఁగుమీసలు, వొదలుచుఁ గప్పడరి చూడఁ బొంకం బయ్యెన్.
వ. మఱియును. 93
క. తమ్మిపై విరిమీఁద వ్రాలిన తుమ్మెదపంక్తియును బోలెఁ దోరపులీలం
గ్రమ్ముకొని విప్రతనయుని, నెమ్మొగమునఁ గానఁబడియె నెఱిమీసంబుల్.
వ. అంత ననంగబ్రహ్మతంత్రంబునకు వసంతుండొనర్చునంకురార్పణారంభంబున్నం

బోలె లలితకిసలయవిసరప్రసారభాసురబహుపాదపాదిపురోపవనపవనజవనప్రభా
వపరికంపితవిటవిటీజనహృదయప్రఫుల్లపల్లవభల్లంబును ననూనప్రసూననిర్భర
గర్భావిర్భూతసురభిపరాగపటలపటఘటితనభోమండలంబును నమందనిష్యంద
మరందబిందుసందోహకందళితచిత్తమత్తమధుపసంకులఝంకారముఖరిత సకలది
శావలయంబును నిరంతరధారాళరసభరితపరిపక్వఫలానుభవప్రభవసమ్మోదవాద
శుకప్రముఖపతంగకోలాహలంబును నై మధుమాసంబు సర్వజనమనోహరం
బును నై నిఖిలవనపాదపంబుల నలంకరించె నయ్యవసరంబున నజామిళుండు
పితృసందేశంబునం గుశసమిత్పుష్పఫలార్థంబు వనంబున కరిగి తిరిగి వచ్చుసమ
యంబున నొక్కలతాభవనంబున. 95

క. బద్ధానురాగ యై స్మర, యుద్ధంబున కలరు బుద్ధి । నురుకామకళా
సిద్ధ యగువృషలితోఁ బ్రియ, వృద్ధిం దగఁ గూడి యున్న । విటునొరుఁ గాంచెన్.

క. భటునిఁ రతిశాస్త్రకళా, ర్భటునిఁ వరయౌవనానుభవమదవిభవో
ద్భటునిఁ సురతేచ్ఛాసం, ఘటునిఁ విగతాంబరోరు । కటునిన్ విటునిన్. 97

శా. హాలాఘూర్ణితనేత్రతో మదనతంత్రారంభసంరంభతో
[1]ఖేలాపాలనయోగ్యభూవిభవతోఁ । గీర్ణాలకాజాలతో
హేలాలింగనభంగివేషవతితో । నిచ్ఛావతీ[2]మూర్తితోఁ
గేళిం దేలుచు నున్నవానిఁ గనెఁ బుం । ఖీభూతరోమాంచుఁ డై. 98

క. [3]కలికి వరుమదనకదనపుఁ, బలుకులకలకలము బెడఁగు । వడు మేఖలము
వ్రాలరవళిఁ దగిలి [4]గతిగొనఁ, గలకంఠి రతంబు సలుపు । గమకముఁ గనియెన్.

క. [5]కవకవ నై పదనూపుర, రవరవ లాగుబ్బుకొన్న । రతిపతిగతులం
జివచివ నై విటుచెయ్వుల, రవళిఁ రతిసల్పు రతుల । రవరవ గనియెన్. 100

చ. కుర లళికంబుపై నెగయఁ । గ్రొమ్ముడి వీడఁగ గుబ్బదోయిపై
సరములు చౌకళింపఁ గటి । సంగతి మేఖల తాళగింప స
త్కరవరకంకణావళులు । గర్జిలఁ గౌ నసియాడ మీఁదు గా
మరునివినోదముల్ సలిపె । మానిని యౌవనగర్వరేఖతోన్. 101

క. మవ్వపుసుకుమారాంగిని, జవ్వని, నుపగూహనాది । సముచితరతులన్
నివ్వటిలుదానిఁ గని మది, నువ్విళ్ళూరంగ మన్మ । థోద్దీపనుఁ డై. 102

తరలము. బహుళదృక్పరిపాకమోహని । బద్ధుఁ డౌచు మనంబులో
సహజకర్మము వేదశాస్త్రము । సాత్త్వికంబుఁ దలంచి త
న్నిహితచిత్తము పట్టి పట్టఁగ । నేరఁ డయ్యె సదా మనో
గహనమందు మరుండు పావకు । కైవడిం జరియింపఁగాన్. 108

1. ఖేలాపాటవకోటరీవిభవతో. 2. మూర్ఛితో, 3. కలికివగ మదన. 4. గరిగొన; రతిగొన.
5. కవకవ లై ... రవరవ లై గుబ్బగొన్న.

శా. ఆలీలావతిగండపాళికలపై ♦ హాసప్రసాదంబుపై
నాలోలాలకపంక్తిపై నళికిపై ♦ నాకర్ణదృగ్భ్రూతిపై
హేలాపాదికుచద్వయోరుకటిపై ♦ నిచ్చల్ పిసాళింపఁగా
జాలిం బొందుచు నాత్మఁ గుందుచు మనోజాతానలోపేతుఁడై. 104

తే. మఱి కులాచారవర్తన ♦ [1]మాలుచేసి, పరఁగుపితృధర్మములు దానిపాలు చేసి
సాధులక్షణగుణవృత్తిఁ ♦ జాలుచేసి, లోలలోచనపసఁ జెంది ♦ లోలుఁ డయ్యె.

క. శ్యామఁ గుసుమాస్త్రఖేలన,కామఁ గులస్త్రీలలామఁ ♦ గమనీయగుణ
స్తోమ నిజభామ నొల్లక, [2]ధామమున నటించెఁ గ్రించుఁ దన మెదఁ బొడమన్.

ఉ. బంధులఁ దిట్టి సజ్జనుల ♦ బాధలఁ బెట్టి యనాథకోటిఁ బెం
బందెలు సుట్టి యారములు ♦ వట్టి పథంబులు గొట్టి దిట్టయై
నిందల కోర్చి సాధులకు ♦ నిందితుఁడై గడియించువిత్తమా
సుందరి కిచ్చి మచ్చికలు ♦ సొం పెదఁ గూర్చి వసించె దత్కృపన్. 107

సీ. సముచితశ్రుతిచర్చఁ ♦ జర్చింప నొల్లక, సతికుచద్వయచర్చఁ ♦ జర్చ సేయు
దర్కకర్కశపాకతర్కంబు గా దని, కలికితోఁ బ్రణయతర్కంబు సేయు
స్మృతిపదవాక్యసంగతి గాక తత్స్మృతి,పదవాక్యసంగతి ♦ పరఁగఁ జేయు
నాటకాలంకారనైపుణం బుడిగి త,న్నాటకాలంకారపాటిఁ దిరుగుఁ

తే. బరఁగఁజిరకాలమీరీతిఁ ♦ బాపనియతి, రమణదాసీకుటుంబభారమువహించి
యదికుటుంబినిగాఁగఁబాపాత్ముఁడగుచు,నశుచియునుదుష్టవర్తనుఁడై మెలంగె.

క. అటు గాన పాపకర్ముని, గుటిలుని సుజనార్తు ధూర్తుఁ ♦ గ్రూరుని నే మా
వటమునఁ గొని యేఁగెద మం,తట దండమువలన నితఁడు ♦ ధన్యత నొందున్.

వ. ఇట్లు వలుకుచున్నయమదూతల వారించి నయకోవిదులైనభగవద్దూత లి ట్లనిరి.

క. అవురా [3]ధర్మవివేక,ప్రవరులపస గానఁబడియెఁ ♦ బాపము పుణ్యో
ద్భవుల యదండ్యులదండన, వివరం బొనరింపఁబడియె ♦ [4]విధి యెఱుఁగమిచేన్.

చ. సములును సాధులున్ ♦ హితశాసనులున్ సుదయాళురున్ శుభో
త్తములును నైనయట్టితల్లిదండ్రులు బిడ్డల కెగ్గు సేయుచోఁ
గ్రమ మెఱి వార లెవ్వరికిఁ ♦ గైకొని కుయ్యిడఁ జాలువారు సం
భ్రమమతి మీమనంబులఁ దిరంబుగఁ జర్చ యొనర్చి చూడుఁడా. 112

ఆ. ఎఱుక గలుగునాతఁ ♦ డేది యొనర్చిన, నది యొనర్తు రితరు ♦ లైనవార
లితఁడు సత్య మిట్టి ♦ దనెనేని లోకంబుఁ, దత్ప్రవర్తనమునఁ ♦ దగిలియుండు.

ఆ. నెమ్మిఁ దొడలమీఁద ♦ నిద్రించుచెలికాని, నమ్మఁదగినవాఁడు ♦ నయము విడిచి
ద్రోహబుద్ధిఁ జంపఁ ♦ దొడరునే యొంటైనఁ, బ్రీతి లేక ధర్మదూతలార. 114

1. 'మాటుసేసి' అ. ప్ర. 2. ధామంబు నడంచుక్రించు. 3. ధర్మవిలోకప్రవరులపథఁ గానఁ,
4. తృణ యగుసేఁతన్,

ఆ. చిత్తమెల్ల నిచ్చి చెలికానంబున వచ్చి, నచ్చి కలయ మెచ్చి నమ్మువానిఁ
కరుణ గలుగువాఁడు కడుసౌమ్యుఁ డగువాఁడు, చింతసేయ కెట్లు సెయుప నేర్చు

వ. అదియునుం గాక. 116

ఉ. ఈతఁడు కోటిసంఖ్యలకు నెక్కుడుపుట్టువులందుఁ జెంది యా
యాతము లైనపాపనివహంబుల నన్నిటిఁ బాఱఁ దోలి ప్ర
[1]ఖ్యాతమతిన్ మహామరణకాలమునన్ హరిపుణ్యనామసం
భూతసుధామయాద్భుతవిభూతికరాక్షరసంగ్రహంబునన్. 117

సీ. బ్రహ్మహత్యానేకపాపాటవుల కగ్ని, కీలలు హరినామకీర్తనములు
గురుతల్పకల్మషక్రూరసర్పములకుఁ, గేకులు హరినామకీర్తనములు
తపనీయచౌర్యాఘతమసంబునకు సూర్య, కిరణముల్ హరినామకీర్తనములు
మధుపానకిల్బిషమదనాగసమితికిఁ, గేసరుల్ హరినామకీర్తనములు

తే. మహితయోగోగ్రనిత్యసమాధివిధుల, నలరు బ్రహ్మాదిసురలకు నందరాని
భూరినిర్వాణసామ్రాజ్యభోగభాగ్య, ఖేలనంబులు హరినామకీర్తనములు. 118

సీ. ముక్తికాంతైకాంతమోహనకృత్యముల్, గెలిమై హరినామకీర్తనములు
సత్యలోకానందసౌభాగ్యయుక్తముల్, గెలిమై హరినామకీర్తనములు
మహితనిర్వాణసామ్రాజ్యాభిషిక్తముల్, గెలిమై హరినామకీర్తనములు
బహుకాలజనితతపఃఫలసారముల్. గెలిమై హరినామకీర్తనములు

తే. పుణ్యమూలంబు లనపాయపోషకంబు, లభిమతార్థంబు లజ్ఞానహరణకరము
లాగమాంతోపలబ్ధంబు లమృతసేవ, లార్తశుభములు హరినామకీర్తనములు.

క. కామంబు పుణ్యమార్గ, స్థేమంబు మునీంద్రసాంద్రచేతస్సరసీ
ధామంబు విష్ణునిర్మల, నామంబుఁ దలంచువాఁడు నాథుఁడు కాఁడే. 120

క. డెందంబు పుత్త్రువలనం, జెందిన దని తలఁప వలదు శ్రీపతిపే రే
చందమునఁ బలుకఁగలిగిన, నందకధరుఁ డందుఁ గలఁడు నాథుం డగుచున్.

ఆ. బిడ్డపేరు వెట్టి పిలుచుట విశ్రామ, కేలి నైన మిగులఁ గేలి నయినఁ
బద్యగద్యగీతభావార్థముల నైనఁ, గమలనయనుఁ దలఁపఁ గలుషహరము. 122

ఉ. కూలినచోటఁ గొట్టుపడి కుందినచోట మహాజ్వరాదులం
బ్రేలినచోట సర్పముఖపీడల నందినచోట నార్తులై
తూలినచోట విష్ణు భవదూరునిఁ బేర్కొని రేని మీఁద న
క్కాలుని [2]యాతనావితతిఁ గానరు పూనరు దుఃఖభారముల్. 123

సీ. అతిపాపములకుఁ బ్రయత్నపూర్వకముగఁ, దనుపాపముల కమితంబు గాఁగ
సన్మునివరులచే [3]సంపాద్యమై యుండు, నిర్మలం బగుపాపనిష్కృతములు
క్రమరూపమున నుపశమనంబు లగుఁ గాని, [4]తత్పాపచయములు దలఁప లేవు

1, ఖ్యాతమునన్. 2. యాతనంబులను. 3. సంపాద్య: సంప్రోక్త. 4. తత్క్షణంబున నవి తరుపలేవు.

సర్వకర్మంబుల సంహార మొనరించి, చిత్తంబునకుఁ దత్త్వసిద్ధి నొసఁగు
ఆ. నొవర నీశుసేవ యోగిమానససరో,వాసుసేవ హేమవాసుసేవ
వేదవేద్యుసేవ వేదాంతవిభుసేవ, పరమపురుషపాదపద్మసేవ. 124
క. హరి నెఱుఁగనియాబాలుఁడు, [1]హరిభక్తులతోడఁ గూడి హరి యనువాఁడున్
గరియై దోషము లడఁచును, గరువలితో నగ్ని దృణములఁ గాల్చినభంగిన్. 125
ఉ. ఆరయ వీర్యవంత మగునౌషధ మెట్లు యదృచ్ఛఁ గొన్నఁ ద
చ్చారుగుణంబు రోగములఁ జయ్యనఁ బాపెడుమాడ్కిఁ బుణ్యవి
స్ఫారుని నంబుజోదరునిఁ బామరుఁ డజ్ఞుఁ డవజ్ఞఁ బల్కినన్
వారక తత్ప్రభావము ధ్రువంబుగ నాత్మగుణంబుఁ జూపదే. 126
క. ధృతి దప్పినతఱిని బురా,కృతమునఁ గాఁ గెట్లు దోఁచుఁ గేశవుఁడు మదిన్
మితి లేనిజగముఁ దాల్చిన,యతఁ డొక్కని మనములోన నడఁగెఁడువాఁడే. 127
మ. నిరతం బై నిరవద్య మై నిఖిలచిన్నిర్మాణ మై నిత్య మై
నిరహంకారగుణాఢ్య మై నియమ మై నిర్దోష మైనట్టిశ్రీ
హరినామస్మరణామృతం బితఁడు బ్రత్యక్షంబు సేవించెఁ దా
మరణాంతంబున నిట్టిసజ్జనునిధర్మం బేల వ్యర్థం బగున్. 128
వ. అని యిట్లు శ్రీమద్భగవద్దూతలు భాగవతధర్మంబు నిర్ణయించి [2]బ్రాహ్మణుని నతి
ఘోరం బయినయామ్యపాశబంధనిర్ముక్తునిం గావించి [3]యమభటులవలని యుదు
టు వాపి రంత నాయమదూత (లాభగవద్దూతలసంభాషణప్రభావంబునఁ దమ
మనంబుల శాంతి నొంది భగవత్తత్త్వజిజ్ఞాసు లయి) చేయునది లేక(నిరాకృతు
లై) యమలోకంబునకుం జని పితృపతికి సర్వంబును నెఱింగించి రంత. 129
క. అతఁడును బాశచ్యుతుఁ డై, గతభయుఁ డై ప్రకృతి నొంది కడునుత్సవసం
గతిఁ జూచి మ్రొక్కి మదిలో, నతులితముద మొదవి పొదలి హరిదాసులకున్.
ఆ. నిలిచి కేలు మొగిచి పలుక నుద్యోగించి, చెలఁగు చున్నలోనితలఁపు దెలిసి
చక్రధరునికూర్మిసహచరు లరిగి ర,దృశ్యు లగుచు దేవదేవుకడకు. 131
క. వేదత్రయసంపాద్యము, మోదంబు గుణాశ్రయంబు మొగి భగవద్ధ
ర్మాదేశం బగుతద్భట,వాదంబు నజామిళుండు వదలక వినుచున్. 132
క. శ్రీమన్నారాయణపద,తామరసధ్యానసలిలధౌతమహాఘ
స్తోముం డై సద్భక్తికి, ధామం బగు చుండెఁ దెలిసి తత్క్షణమాత్రన్. 133
క. బరవసమున నరికట్టిన, దురితంబుల దలఁచితలఁచి [4]తుదిఁ దాపమునన్
హరి నీశు నాశ్రయించుచుఁ, బరితాపము నొంది పలికెఁ బ్రాహ్మణుఁ డంతన్.
సీ. వృషలియం దనురాగవృద్ధి బిడ్డలఁ గనిఁ గులము గోదావరిఁ గూలద్రోచి

---

1. హరిభక్తుఁడు భక్తితోడహరి యన రెండున్. 2. యీయర్థంబున మీకు సంశయంబు గలదేని మీరాజు నడుగఁ బొండని పలికి బ్రాహ్మ. 3. మృత్యువువలని మొడరు వాపి. 4. దురు పెల్లాదవన్.

రచ్చల కెక్కి పెక్కురజ్జులచేతల సరి,వారిలోపలఁ దలఁపంపు చేసి
కట్టిఁడిముదుక నై కర్మబంధంబులఁ,బుట్టినై నింగలఁ బ్రోవ నగుచుఁ
దరుణులఁ దోఁతెంచి ద్రవ్వి భోగించిన, కసిఁదినాజన్మంబు గాలి పోయెఁ

ఆ. జదువు చట్టుపడియె శాస్త్రంబు మసనయ్యె, బుద్ధి పురువుమేసెఁ బుణ్యమడఁగె
నీతి మట్టుపడియె నిర్మలజ్ఞానంబు, [1]ముట్ట నడిగె బోధ మూరిఁ బోయె.

క. చిక్కనిచక్కనిచన్నుల, మక్కువ యిల్లాలి విడిచి మాయలు గల యా
వెక్కసపుమద్యపానపు, డొక్కపసం దగిలి దుర్విటుఁడ నై చెడితిన్. 136

ఉ. అక్కట ఘోరదుష్కృతమహానలకీలలు నన్ను మట్టి పే
రుక్కడఁగింప కిట్లు ధృతి నుండఁగ నిచ్చె నహో దురాత్మునిన్
గ్రక్కునఁ దల్లిదండ్రుల నకల్మషచిత్తులఁ బెద్దలన్ మఱి తే
దిక్కున లేనివారిఁ బలుమారు [2]త్రిక్కులఁ బెట్టుచుఁ బాఱఁ దోలితిన్. 137

క. అకృతజ్ఞుఁడ నై విడిచితిఁ, బ్రకృతిం గాంధవులను బాల్యమునను దు
ర్వికృతిఁ బడ కుండఁ బెంచిన,సుకృతుల మజ్జనకవరుల శోభనకరులన్. 138

వ. అప్పుడు. 139

ఆ. పెక్కుపాతకముల భృశదారుణం బైన దొడ్డనరకమందుఁ బడ్డనన్ను
నాపదలకుఁ బాపి యరికట్టి రక్షించి, యిట్టిధర్మపురుషు లెందువారొ. 140

శా. చోద్యం బై కలవో లనీక్షణమునం జూడంగఁ బ్రత్యక్ష మై
వేద్యం బయ్యెను నన్ను నీడ్చినమహావీరుల్ భృశోదగ్రులా
యుద్యోగంబులవారు పాశధరు లీయుత్సాహముల్ మాని సం
పాద్యానేకవికారరూపకుటిలప్రఖ్యాతు లెం దేగిరో. 141

ఉ. దారుణపాశబంధనవిధానముల న్నరకార్ణవంబులోఁ
గూరినవాని నన్నుఁ జెడకుండ నొనర్చినపుణ్యమూర్తు లం
భోరుహనేత్రు లుజ్జ్వలనభోమణితేజులు లోచనోత్సవుల్
చారుదయాసమంచితవిచారులు నల్వురు నెందుఁ బోయిరో. 142

మ. నను రక్షించినపుణ్యవంతులు కనన్నాళీకపత్రాక్షు లం
జనసంకాశులు శంఖచక్రధరులాజానూరుబాహుల్ స్మితా
నను లాలంబితకర్ణవేష్టనసువర్ణచ్ఛాయదివ్యాంబరుల్
ఘనకారుణ్యరసైకపూర్ణులు సమగ్రస్ఫూర్తి నెం దేగిరో. 143

వ. పాతకుండ నగునాకు నవ్విబుధోత్తమదర్శనంబు పురాకృతంబు లగుపుణ్య(విశేషం)బులం గాని దొరక నేరదు తత్సందర్శనం బాత్మకు నతిసుప్రసన్నం బయి యొప్పె నట్లుగాకుండెనేనిఁ గలుషవర్తనంబున వృషలీభర్తనై యుండి మృతిఁ

1. ముట్ట ముదిఁగె. 2. తిక్కులు.

బొందుచున్ననాదుజిహ్వకు శ్రీమన్నారాయణనామగ్రహణంబు సంభవింప నేరదు మఱియును. 144

ఆ. పాతకుండ జడుఁడ బ్రహ్మఘాతకుఁడను, మానలోభమోహమత్సరుండ
నాకు నెట్లు దొరకు నారాయణునిదివ్య, నామవిమలకీర్తనంబు మదికి. 145

సీ. దారుణమోహాంధకారపూరితుఁడను, హరివిస్మయస్మరణాబ్ధి మతిని
పంచమహాతీవ్రపాతకోపేతుఁడ, హరివిస్మయస్మరణాబ్ధి మతిని
కౌటిల్యకితవవికారపారీణుండ, హరివిస్మయస్మరణాబ్ధి మతిని
యఖిలదుఃఖైకఘోరార్ణవమగ్నుండ, హరివిస్మయస్మరణాబ్ధి మతిని

తే. నిందలకు నెల్ల నెలవైన నిర్గుణుండ, మందభాగ్యుండ నేనేడ మధువిదారి
దివ్యగుణనామకీర్తనఁ దేఱఁగ దేడఁ, బూర్వసుకృతంబు గాకెట్లు పొందఁగలుగు.

వ. అని వితర్కించి. 147

మ. యతచిత్తేంద్రియమారుతుండు నగుచున్ యత్నం బొనర్తున్ హరి
వ్రతసంపత్తికిఁ బుణ్యవృత్తికిఁ జిదాత్మానోన్ముఖాసక్తికిన్
యుతనిర్వాణపదానురక్తికి సుఖోద్యోగక్రియాశక్తికిన్
ధృతిలబ్ధోత్తమముక్తికిన్ సకలధాత్రీధుర్యసద్భక్తికిన్. 148

క. విడిచితి భవబంధంబుల, [1]నడఁచితి మాయావిమోహమైనతమంబు
న్నొడిచితి నరివర్గంబుల, గడచితి నాజన్మదుఃఖకర్మార్ణవమున్. 149

క. యోషిద్రూపంబున నను, [2]నేమణముఖగహ్వరమున నెగమ్రింగి కడున్
ద్వేషమున గోతి సేసిన, దోషద యగునాత్మమాయఁ దొలఁగం గంటిన్. 150

వ. అని యిట్లు వైష్ణవజ్ఞానదీపంబాత్మస్నేహంబునందోఁచిన నాబ్రాహ్మణుండు. 151

మ. భగవద్ధర్మపరాయణోత్తములసంభాషైకమంత్రంబులన్
మిగులన్ జ్ఞానము పుట్ట మోహభవసమ్మిశ్రాత్మబంధంబులం
దెగ ఖండించి సబంధుమిత్రసుతపత్నీమోహవిశ్రాంతుఁడై
జగతీనాథు రమేశు కృష్ణుని దమైశ్వర్యంబులం గోరుచున్. 152

క. హరిభక్తులతో మాటలు, ధర నెన్నఁడు జెడనిపుణ్యధనములు మాటల్
వరముక్తికాంత తేటలు, నరిషడ్వర్గంబు చొరని యుదగుకోటల్. 153

సీ. అనుచు నాబ్రాహ్మణుం డతితత్త్వవేదియై, భవబంధముల నెల్లఁ బాఱఁద్రోచి
మొనసి గంగాద్వారమున కేఁగి యచ్చటఁ, [3]బ్రబ్బిన దేవతాభవనమందు
నాసీనుఁడై యోగమాశ్రయించి చెలంగు, దేహేంద్రియాదుల తెరువువలనఁ
దనుఁ బాపుకొని పరతత్త్వంబుతోఁ గూర్చి, మానుగా యోగసమాధిచేత

ఆ. గుణగణంబుఁ బాసి [4]కొమరొప్పినభగవ, దనుభవాత్మయందు నాత్మఁ గలిగి

---

1. 'జడిసితి మాయావిమోహసంతమసంబున్' వ్రా.ప్ర. 2. 'నేమణ...[illegible]
3. [illegible] 4. 'కొమ [illegible] భగవంతుఁడైనయాత్మ' వ్రా.ప్ర.

రమణిఁ దన్ను మొదలఁ[రక్షించినట్టి యా,పురుషపరులఁగాంచి[పొసఁగ మ్రొక్కె.

వ. అట్లజామిళుండు యోగమార్గంబున దేహంబు విడిచి పుణ్యశరీరుండై యగ్ర భాగంబునం బ్రాగుపలబ్ధులైనమహాపురుషకింకరులం గాంచి సమంచితశో మాంచితచలచ్ఛటాపింజరితస్వేదబిందుసందోహమిషనిష్యందసుహానందవల్లికామ తల్లికాంకురసంకులపరిశోభితతనుండును హర్షనికర్షమాణమానసోద్యోగ యోగ ప్రభావోత్సాహవిస్మయమందస్మితకందళితముఖారవిందకందళితుండును [2]నిఖిల జగజ్జేగీయమానాఖండశుభ ప్రదశుభాకారసందర్శనసమాసాదితకుతూహలమాన సుండును నై ప్రణామం బాచరించుచు భాగీరథీతీరంబునఁ గళేబరంబు విడి చెం గావునఁ దత్క్షణంబ హరిపార్శ్వవర్తులైనదాసవరులస్వరూపంబుఁదాల్చి యా విష్ణుసేవకులతోడం గూడి (దివ్యమణిగణఖచితంబై) సువర్ణ (మయంబైనయస మాన)విమానం బెక్కి సకలమహానందభోగభాగ్యానుభవాకుంఠితంబైన వైకుంఠ నగరంబునకు శ్రీమన్నారాయణపదారవిందసేవాచరణపరిణామస్థితికిం జనియె నిట్లు విప్లావితసర్వధర్ముండైనదాసీపతి గర్హితకర్మంబులచేతఁ బతితుండును హత వ్రతుండును నై నరకంబునం గూలుచుండి భగవన్నామగ్రహణంబున సద్యో ముక్తుం డయ్యెఁ గావున. 155

క. కర్మంబు లెల్లఁ బాయను, మర్మము దెలుపంగ లేదు [మధురిపుపేరే
పేర్మిఁ బఠించుటకంటెను, దుర్మదముఁ జిత్త మెన్ని[తోవలఁ జన్నన్. 156

ఉ. పాండవవంశపావన నృ[పాలక యీయుతిహాస మెవ్వఁడే
నొండొకభక్తిలేక విను [నోర్పుమెయిం బఠియించు నాతఁ డు
ద్దండత ముక్తికామినికిఁ [దానకమై దనుజారిలోకమం
దుండు మహావిభూతి యమ[మాతలచూడ్కి కగోచరాకృతిన్. 157

తే. అరయఁ బుత్త్రోపచారిత [మైనవిష్ణు,నామ మవసానకాలంబు[నను భజించి
శార్ఙ్గినిలయంబుఁ జేరెన[జామిళుండు, నిట్టుసద్భక్తిఁ బఠి[న [నేమి సెప్ప. 158

క. కోరినవారల కెల్లను, జేరువకై వల్యపదము [శ్రీవరుని మదిం
గోరనివారికెల్లను, దూరము మోక్షప్రాప్తియెన్ని[తోవల నైనన్. 159

వ. అనినం బరీక్షిన్నరేంద్రుం డిట్లనియె మునీంద్రా యాజ్ఞాభ్రష్టుండై యమధర్మరా జు శ్రీవిష్ణునిర్దేశకులచేవిహతులైనభటులచేత వర్ణింపంబడిననారాయణదేవుని మహానుభావం బాకర్ణించి వారల కేమనియె మఱియు నెన్నఁడేని యమదం డంబు విఫలం బై పోయినతెఱంగు గలదేని వినవలయు నీసందేహంబుఁ బాప (మహాత్మా) నీవు దక్కఁ దక్కినవారలు చాల రని తలంచుచున్నవాఁడఁ జిత్తం

1. 'శోభాంచచ్ఛటాజనితస్వేదకణసంకోచా. 2 'దళితలోచనోత్సవకరాకారసందర్శమానధా శేయుండును నై ప్రణామా'. ప్రా. ప్ర.

బును బ్రసాదాయత్తంబుగా భవదీయవచనసుధాధారలం బ్రసాదింప వలయు ననిన శుకుం డి ట్లనియె. 160

క. శ్రీకృష్ణభటులచేత ని, రాకృతులై యామ్యభటులు • యముననకు నాత్మ స్వీకృతవిప్రకథాక్రమ, మీ క్రియ మఱి తెలిపి రదియు • నెఱిఁగింతుఁ దగన్.

తే. చేరి [1]త్రైవిధ్యమున మించుజీవతతికిఁ, గర్మఫలములఁ దెలిపెడు • కారణంబు లగుచు శిక్షించువార లీయవని మీఁద, దేవ యెందఱు గలరయ్య • తెలియవలయు.

క. దక్షిణదిశాధినాయక, శిక్ష దగం జేయువారు • శిక్షకుఁ బెక్కం డ్రీ నియమమును నక్షయమును, [2]సాక్షాత్తుగ నెందు రెండు • సంపన్న మగునే.

తే. దట్ట మైనట్టికర్మబంధముల నెల్ల, నాజ్ఞవెట్టెడువారు పెక్కైనచోట నకట శాస్త్రుత్వముపచార • మయ్యెఁగాదె, శూరులై పట్టిమండలేశులకుఁబోలె.

ఉ. కావున నీవ యొక్కఁడవ • కర్తవు మూఁడుజగంబులందు సం భావితభూతకోటిఁ బరి • పాకవశంబున శిక్ష సేయఁగా నీవరశాసనం బఖిల • నిర్ణయ మై తనరారుచుండు నేఁ డీవలఁ గ్రమ్మఱింప మఱి • యెవ్వఁడు శక్తుఁడు ధర్మపాలనా. 165

క. చండకరతనయ యొరులకు, దండధరత్వంబు గలదె • తగ జగమున ను ద్దండధరవృత్తి నొత్తిలి, దండింతువు నిన్ను దండధరుఁ డని పొగడన్. 166

సీ. ఇట్టినీదండంబ • యీమూఁడుజగములఁ, దెగువమై నేఁడు వర్తిల్లుచుండ మనుజలోకంబున • మహితాద్భుతాకార, సిద్ధుల మిగులఁ బ్రసిద్ధు లైన వారు నల్వురు వేగ • వచ్చి నిర్దేశంబు, భంగించి మమ్మంత • చెంగఁ ద్రోలి నీశాసనంబున • నేమిడ్చికొని వచ్చు, క్రూరోత్తమునిఁ బుచ్చికొని యదల్చి

తే. పాశబంధంబు లీసునఁ • బట్టి త్రెంచి, బలిమి మిగులంగ మమ్ముఁ • బాఱఁద్రోలి యిచ్చఁ జనినారు వారు దా • మెచటివార, లాదరమ్మున మాకు నే • డానతిమ్ము.

వ. అని రని మఱియు శుకుం డి ట్లనియె నట్లు మాతలు పరితాపసమేతు లై పలికిన దండధరుండు పుండరీకాక్షునిచరణకమలంబులు దనమానసంబున సన్నిహితంబు లుగఁ జేసికొని వందనం బాచరించి పరమభక్తిపరుం డై వారల కి ట్లనియె.

సీ. కలఁడు మదన్యుండు • ఘనుఁ డొక్కఁ [3]డతఁ డెందు, వెలికిఁ గానఁగరాక • విశ్వ మెల్ల నతిలీల మై మహా • ద్భుతసమగ్రస్ఫూర్తి, నుండును గోకనూ • లున్నభంగి దామెనఁ బశువులు • దగిలి యుండెడుమాడ్కి, నామసంకీర్తన • నామగతుల విహరించు నెవ్వఁడు • విలసితమత్స్వామి, లెవ్వనిపదముల • నివ్వటిల్లుఁ

ఆ. గనుట మనుట చనుట • గల్గు నెవ్వనిలీల, లందు లోక మెవని • యందుఁ బొందు నెన్నఁబడుచుఁ బుడమి • నెవ్వనినామముల్, గర్మబంధనముల • గేర్మి నఱఁచు.

తరలము. వినుఁడు నేను మహేంద్రుఁ డప్పతి • వీతిహోత్రుఁడు రాక్షసుం

---

1. త్రైవిధ్య మొనరించు. 2. సాక్షాత్తు మ తెవ్వ రందు. 3. డతనందు.

దనిలుఁ డర్కుఁడు చంద్రుఁడుం గమలాసనుండు మరుద్గణం
బును మహేశుఁడు రుద్రవర్గము భూరిసంయమిసిద్ధులున్
మొనసి కన్గొనఁ జాల రెవ్వని మూర్తి విశ్రుతకీర్తిమై. 170

క. సత్త్వేతరగుణపాశవశత్వంబునఁ బొందవీరు జలజాక్షునకై
కత్వంబు గాన నోపరు, సత్త్వప్రాధాన్యులితరజనములతరమే. 171

చ. అభవు నమేయు నవ్యయు ననంతు ననారతుఁ బూని మేనిలో
నభయము నై వెలుంగుపురుషోత్తముఁ గానరు చిత్తకర్మవా
గ్విభవగరిష్ఠులై వెదకి వీఁడిప్రాణులు సర్వవస్తువుల్
శుభగతిఁ జూడ నేర్చి తనుఁ జూడఁగ నేరనికంటిపోలికన్. 172

చ. పరముని భక్తలోకపరిపాలనశీలుని దుష్టలోకసం
హారుని పతంగపుంగవవిహారుని కూరిమిమాత లామనో
హరులు సురేంద్రవందితులు నానావిరూపగుణస్వభావులై
తిరుగుచు నుందు రెల్లెడల దిక్కులఁ దేజము పిక్కటిల్లగన్. 173

ఉ. లెక్కకు [1]నెక్కువైన సటులేనిమహోన్నతతేజ మెల్లెడం
బిక్కటిలం జరింతు రతిభీమబలాఢ్యులు విష్ణుదూత లా
చక్కనిధర్మశాంతు లతిసాహసవంతులు దేవపూజితుల్
గ్రిక్కిఱి సెజగంబునను శేశవసేవకరక్షణార్థమై.

క. నావలనను మీవలనను, దేవాసురగణమువలనఁ ద్రిజగంబులలో
సేవగలఁ బొంద కుండఁగఁ, గావంగలవారు పుడమిఁ గలవైష్ణవులన్. 175

క. భగవత్ప్రణిహితధర్మం, బగపడ దెవ్వారిమతికి ననిమిషగరుడో
రగసిద్ధసాధ్యనరసుర, ఖగతాపసయక్షదివిజఖచరులకైనన్. 176

క. ఎన్నఁగ దెలియఁగ నేరరు, పన్నగపతిశాయితత్త్వభావము మేనం
గన్నులవేల్పును డాపలఁ, జన్నమఱిన వేల్పు మునుకవనువుల వేల్పున్. 177

సీ. వరమహాద్భుతమైన వైష్ణవజ్ఞానంబుఁ, దిరముగా నెవ్వారు దెలియఁ గలరు
దేవాదిదేవుండు త్రిపురసంహారుఁడొండె, గమలసంభవుఁడొండెఁ గార్తికేయ
కపిలనారదులొండె గంగాత్మజుండొండె, మనువొండె బలియొండె జనకుఁడొండెఁ
బ్రహ్లాదుఁడొండె నేర్పాటుగా శుకుఁడొండె, భాసురతరమతి వ్యాసుఁడొండెఁ

తే. గాక యన్యులతరమె యీలోకమందు, నీసుబోధంబు సద్భేద మీపదార్థ
మీసదానందచిన్మయ మీయగమ్య, మీవిశుద్ధంబు గుహ్యంబు నీశుభంబు

క. ఈపన్నిద్దఱు దక్కఁగ, నోపరు తక్కొరులు దెలియ నుపనిషదుచిత
[2]శ్రీపతినామమహాద్భుత, దీపితభాగవతధర్మదివ్యక్రమమున్. 179

తే. ఏది జపియింప నమృతమై యొసఁగు దాని, నేది సద్ధర్మపథమని [3]యెఱుఁగఁదగిన

1. మిక్కిలై. 2. శ్రీపరిణామమహా. 3. యొన్నఁబడును.

దని యె సద్భక్తియోగంబు ♦ నాచరించు, మూర్తిమంతంబు దా హరికీర్తనంబు.
తే. కంటిరే మీరు సుతులార ♦ కమలనేత్రు, భవ్య మగు నామకీర్తన ♦ ఫలము నేఁడు
దవిలి మృత్యువుపాశ ♦ బంధము లవలన, జాఁగ నిమ్మున నూడె న ♦ జామిళుండు. 181
ఉ. ఏటికి జాలిఁ బొంద నరు ♦ లీ క్రియ గృష్ణునికీర్తనంబు పా
పాటవులన్ దహింపఁ గల ♦ దాటకు సందియ మేల యిప్పు డీ
తూఁటరి దోసకారి పెను ♦ ద్రోహి యజామిళుఁ డంత మొందుచుం
బాటిగ విష్ణునామసుతుఁ ♦ బల్కుచుఁ గేవలముక్తి కేఁగఁడే. 182
క. ఇంతయును దథ్య మని మది, నింతయుఁ దెలియంగ లేరు ♦ హీనాత్ములు దు
ర్దాంతతరఘటితమాయా, క్రాంతాత్యంతప్రకాశ ♦ గౌరవజడులై. 183
మంగళమహాశ్రీవృత్తము.
[1] ఈవిధమునన్ విబుధు ♦ లేకతమ చిత్తముల ♦ నేకతము లేక హరి నీశున్
భావమున నిల్పి తగు ♦ భాగవతయోగపరి ♦ పాకమున నొందుదురు వారిం
దే వలదు దండనగ ♦ తిం జనదు మాకు గణు ♦ తింప నఘముల్ దలఁగు మీఁదన్
శ్రీవరునిచక్రము వి ♦ శేషగతిఁ గాచు సుర ♦ సేవితులు ముక్తిఁ గడుఁ బెద్దల్.
ఉ. ఎవ్వరు సిద్ధసాధ్యఖచ ♦ రేశలసత్పరిగీతగాథలం
దెవ్వరుక్షేముక్తిభోగతల ♦ హేమమనోహరచంద్రశాలలం
దెవ్వరు శంఖచక్రగురు ♦ హేతిగదారుచిరోగ్రపాణు లా
మవ్వపురూపవంతు లస ♦ మానులు వో ధరలోని వైష్ణవుల్. 185
సీ. అత్యంతవిశ్రాంత ♦ మత్యనుక్రమణీయ, భగవత్ప్రసంగతుల్ ♦ భాగవతులు
సనకాదిముని యోగి ♦ జనసదానందైక, పరమభాగ్యోదయుల్ ♦ భాగవతులు
కృష్ణపదధ్యాన ♦ కేవలామృతపాన, పరిణామయుతులు శ్రీ ♦ భాగవతులు
బహుపాతకానీక ♦ పరిభవప్రక్రియా, పరుషోగ్రమూర్తులు ♦ భాగవతులు
తే. భావతత్త్వార్థవేదులు ♦ భాగవతులు, బ్రహ్మవాదానువాదులు ♦ భాగవతులు
సిరులు దొలఁకంగ నెన్నఁడుఁ ♦ జేటు లేని, పదవి నొప్పారువారు వో ♦ భాగవతులు.
క. అది గాన విష్ణుభక్తులఁ, గదియఁగఁ జన వలదు మీరు ♦ కరివరదు లస
త్పదపద్మవినతివిముఖులఁ దుది నంటఁగఁ గట్టి తెండు ♦ ధూర్తులు వారల్.
సీ. ఎకసక్కెమున నైన ♦ నిందిరారమణునిఁ, బలుకంగ లేని దు ♦ ర్భాషితులను
గలలోన నైన శ్రీ ♦ కాంతునిసత్పాద, కమలముల్ సూడని ♦ కర్మదృశుల

---

1. ఇది 'ఈవిధమునన్ విబుధు ♦ లేచి తమచిత్తముల ♦ నేకతము లేక పర ♦ మేశు హరినీశున్, భావమున నిల్పి తగు ♦ భాగవతయోగపరి ♦ పక్వమున నొందుదుర ♦ పాలుపడి వారిం, దే వలదు దండ నగ ♦ తిం జనదు మాకు గణు ♦ తింప నఘముల్ దొలఁగుఁ ♦ దెల్లమగు మీఁదన్, శ్రీవరుని చక్రము వి ♦ శేషగతిఁ గాచు సుర ♦ సేవితులముక్తిఁ గడుఁ జెందుదురు పెద్దల్' అని వ్రాతప్రతులయందిట్లుగా నున్నది.

నవ్వుచు నైనఁ గృష్ణప్రశంసకుఁ జెవిఁ, [1]దార్పనేరని కుమ్మకథాప్రవణుల
యాత్రోత్సవంబులు నైన నీశుని గుడి, త్రోవఁ ద్రొక్కంగ లేని దుష్పదులను

ఆ. బరమభాగవతుల పాదధూళి సమస్త, తీర్థసార మనుచుఁ దెలియ లేని
వారి వారివారి వారిఁ జేరినవారిఁ, దొలుతఁ గట్టి తెండు దూతలార. 188

ఆ. ఎల్లపాపములకు నిల్లైన యింటిలో, బద్ధతృష్ణు లగుచు బుద్ధి దలఁగి
పరమహంసకులము గుఱి దప్పి వర్తించు, ధూర్తజనులఁ దెండు దూతలార.

ఆ. అరయఁ దనదు జిహ్వ హరిపేరు నుడువదు, చిత్త మతనిపాదచింతఁ జనదు
తలఁపఁ దమకు ముక్తి తంగేటిజున్నొకో, సకలవిష్ణుభక్తులకును బోలె. 190

ఆ. పద్మనయనుమీఁది భక్తియోగం బెల్ల, ముక్తియోగ మనుచు మొదలెఱుంగు
వారి వారివారి వారిఁ జేరినవారి, త్రోవఁ దలఁప వలదు దూతలార 191

వ. అని పలికె నని చెప్పి మఱియు శుకుం డిట్లనియె శ్రీకృష్ణనామకీర్తనంబు జగన్మంగళం బనియు [2](జగన్మోహనం బనియును) జగజ్జేగీయమానం బనియును నిఖిలపాపైకనిష్కృతి యనియును నిఖిలదుఃఖనివారణం బనియును నిఖిలదారిద్ర్యనిర్మూలనం బనియును నిఖిలమాయాగుణవిచ్ఛేదకం బనియును నుద్దామంబు లగు హరివీర్యంబుల నాకర్ణించువారలచిత్తంబు లతినిర్మలంబు లగుభంగిం దక్కిన వ్రతాచరణంబులం గావనియును శ్రీకృష్ణపదపద్మంబులు హృత్పద్మంబుల నిలుపువార లన్యపాపకర్మంబు లగునవిద్యావ్యసనంబులం బొరయనేర రనియును నిజస్వామి యైన(యమ)ధర్మరాజుచేతఁ గీర్తింపంబడిన భగవన్మహత్త్వంబు నాకర్ణించి విస్మితులై కాలకింకరులు నాఁటనుండియు వైష్ణవజనంబులం దేఱి చూడ వెఱతురు నరేంద్రా పరమగుహ్యం బగు నీయితిహాసంబును బూర్వకాలంబున సకలవిజ్ఞానగోచరుం డైన కుంభసంభవుండు నఖిలదుఃఖవిలయంబును (సకలపుణ్యనిలయంబును) నైన మలయంబునఁ బురాణపురుషుం డైన పురుషోత్తము నారాధనంబు సేయుచుండి నా కెఱింగించె నని చెప్పిన విని విస్మయానందహృదయుం డై పరీక్షిజ్జనపాలుం డిట్లనియె. 192

క. స్వాయంభువమనువేళల, నోయయ్య సురాసురాండజోరగనర[3]వ
ర్గాయతసర్గము దెలిపితి, వాయెడ వినవలయుఁ దెలియఁ బలుకం గదవే. 193

క. ఉత్తరకొడు కిట్లడిగిన, నుత్తరమును సమ్మునీంద్రుఁ డుత్తమచేతో
వృత్తి ముద మంది పలికెను, దత్తఱపా టుడిగి వినుఁడు తాపసవర్యుల్. 194

సీ. పూని ప్రచేతసుపుత్త్రులు పదుగురు, ప్రాచీనబర్హిష ప్రాఖ్యఁ గలుగు
వారు మహాంభోధి వెడల వెల్వడి వచ్చి, తగ వృక్షవృతమైన ధరణిఁ జూచి
మేదినీజములపై మిక్కిలి కోపించి, మదిలోన దీపితమన్యు లగుచు

---

1. జొరవేయని దుష్కథాభిరతుల. 2. 'జగజ్జయం బనియు జగచ్ఛరణ్యం బనియు జగచ్ఛాశ్వతం బనియు నిఖిలపాపై. 3. సర్గాయతము గలిగె నంటివి.

వక్త్రంబులను మహా§వాయుసంయుత మైన, యనలంబుఁ గల్పించి§యవనిజములఁ
తే. [1]బెల్లు వడఁ గాల్పఁ దొడఁగిన § దల్లడిల్లి, వారికోపంబు వారించు§వాఁడపోలెఁ
బలికెఁ జందురుఁడో మహా, భాగులార, దీనమగువృక్షములమీఁద§దెగుటదగునె.

తే. మొదల వర్ధిష్ణు లగుమిమ్ము § సదయహృదయు
లగుప్రజాపతు లనుచు స§ర్వాత్ముఁ డనియె
నట్టిమీరు ప్రజాసృష్టి § కైనవార
లీవనస్పతితతుల దహింపఁ దగునె. 196

సీ. ఆదికాలంబున § నాప్రజాపతి[2]పతి, యైనలోకేశ్వరుం § డచ్యుతుండు
పద్మనేత్రుఁడు వన[3]స్పతుల నోషధిముఖ్య, జాతంబు మిమ్ము నూ§ర్జంబుఁ గోరి
కల్పించె నందు ము§ఖ్యం బైనయన్నంబు, నచరంబు లైనట్టి§యపద మెల్లఁ
బాదచారులకును § బాల్వెట్టి యిరుగాళ్ళు, చేతులు గలిగిన§జీవతతికి
తే. [4]పాణులోఁగి లేనియాచతు§ష్పాత్తులెల్ల, నన్నముగఁ బూనికావించె§నదియుఁగాక
నామహాభాగుఁ డచ్యుతుఁ § డాదరమున, మీకు ననఘాఖ్యవిఖ్యాతి§జోకపఱిచె.

క. నిజముగ దేవాధీశ్వరుఁ, డజుఁడు ప్రజాసర్గమునకు § ననఘుల మిమ్మున్
సృజియించె నిట్టివారికిఁ, గుజదహనము సేయ నెట్లు § గోరిక వొడమెన్. 198

చ. సతతమహాత్త్వసత్త్వగుణ§సత్పురుషస్మృతిఁ బొందరయ్య మీ
పితరులునుం బితామహులుఁ § బెద్దలు నెన్నఁడుఁ బొందనట్టిదు
ష్కృతమత మైనకోపమునఁ § గిల్బిషభావము మానరయ్య సం
భృతకరుణావలోకమున § భీతతరుప్రకరంబుఁ జూచుచున్. 199

ఉ. తప్పక [5]యర్భకావళికిఁ § దల్లియు దండ్రియు నేత్రపంక్తికిన్
ఱెప్పలు నాతికిం [6]బతియు § ఱేఁడు ప్రజావలి కెల్ల నర్థికిం
బొప్ప గృహస్థు మూఢులకు § నుత్తము లెన్న సమస్తబాంధవుల్
ముప్పునఁ గావ లేనికడు§మూర్ఖులు గారు నిజాలచుట్టముల్. 200

సీ. అఖిలభూతముల దే§హాంతస్థమగునాత్మ, యీశుఁడచ్యుతుఁడని§యెఱుఁగవలయు
నెఱిఁగి సర్వం బైన§యిందిరారమణు లో, చూపులఁ దనివిగాఁ § జూడ వలయుఁ
జూచినచిత్తాత్రిప§శుద్ధాత్ము లగుమిమ్ము, నెనసినవేడ్కతో నిచ్చ మెచ్చు
మెచ్చినసర్వాత్ము § మీ రెఱింగినచోటఁ, గోపగుణంబులఁ § బాప వలయుఁ
ఆ. బాపి దగ్ధశేష§పాదపజాలంబు, దియ్య మెసఁగ బ్రదుక § నియ్యవలయు
ననఘులార మీర § లస్మదీయప్రార్థ, నంబు పరఁగఁ జేకొ§నంగ వలయు. 201

క. ఇదె వృక్షసముద్భవ యగు, మదిరేక్షణ [7]నాప్సరసిఁ గు§మారిక నిత్తున్
వదలక పత్నిఁగఁ జేకొని, ముద మందుఁడు పాదపముల§మోసము వాయన్.

---

1. పొల్లునెడ. 2. తండ్రియైన. 3. స్పతులననోషధీజాతంబు. 4. బాహువులు లేనియాచతుష్పదుల నెల్ల. 5. యెల్ల వారలకు. 6. బతి విరించి ప్రజాళికి భిక్షుకోటికిం. 7. నాప్సరీకుమారిక ? (బ్రా. ప్ర.

వ. అని యిట్లామంత్రణంబు సేసి మారిష యనుకన్యకను వారల కిచ్చి చంద్రుండు సనియె నప్పుడు. 203

క. వారలు పర్యాయంబున నీరేజముఖిన్ వరించి | నెఱి రమియింపన్
ధీరుఁడు ప్రాచేతసుఁ డై, వారక దక్షుండు పుట్టె | వనజజసముఁ డై. 204

క. ఎవ్వనిసంతానంబులు, నివ్వటిలెన్ వసుధ నెల్ల | నెఱి నాదక్షుం
డివ్వలన జగము లన్నిటఁ, బ్రవ్వ జలము నిలిపినట్లు | ప్రజఁ బుట్టించెన్. 205

ఉ. వారనివేడ్కతో దుహితృ|వత్సలదక్షుఁడు దక్షుఁ డాత్మలోఁ
గోరి సృజించెఁ గొన్నిటి న|కుంఠితవీర్యముచేతఁ గొన్నిటిన్
జోరన ఖేచరంబులను | భూచరముఖ్యవనేచరంబులన్
నీరచరవ్రజంబు రజ|నీచరజాలదివాచరంబులన్. 206

క. నరసురగరుడోరగకిన్నరదానవయక్షపక్షి|నగవృక్షములం
దర మిడి సృష్టి యొనర్చెను, దిరముగ దక్షప్రజాప|తి వితతకీర్తిన్. 207

క. బహువిధముల బహుముఖముల, బహురూపములైన ప్రజల | బహులోకములన్
బహుళముగఁ జేసి మదిలో, బహుమానము నొందఁడయ్యెఁ | బ్రఖ్యాతముగన్.

తే. [1]ఆప్రజాసర్గబృంహితం | బయినజగము
దక్షుఁ డీక్షించి మదిలోనఁ | దాప మొంది
మఱియు జననంబు నొందించు|మతము రోసి
పరమపురుషుని నాశ్రయిం|పంగఁ దలఁచె. 209

వ. ఇట్లు దక్షప్రజాపతి ప్రజాసర్గంబు సాలక చింతించి మంతనంబున లక్ష్మీకాంతుని సంతుష్టస్వాంతుం జేయువాఁ డై. 210

క. మోదం బై పరిదూషిత,ఖేదం బై శాబరీద్ధ|కిలికించితదృ
గ్భేదం బై బహుసౌఖ్య,పాదం బై యొప్పువింధ్య|పాదంబునకున్. 211

వ. ఇట్లు వింధ్యపాదంబున కరిగి యం దఘమర్షణం బనుతీర్థంబు సర్వదురితహారం బయి యొప్పు దాని ననుసవనంబు సేవించి యతిఘోరం బైనతపంబు సేయుచు హరిం బ్రసన్నుం జేసి హంసగుహ్యం బను స్తవరాజంబున నిట్లని స్తుతియించె.

దక్షుఁడు స్తుతియించినహంసగుహ్యం బను స్తవరాజము.

తే. పరమునికి వందనము సేతుఁ | బరిఢవించి
మున్నవితథానుభూతికి | మ్రొక్కికొందు
మెఱయ గుణములఁ [2]దేలుని|మిత్తమాత్ర
బంధు వైనట్టివానికిఁ | బ్రణతి సేతు. 213

ఆ. తవిలి గుణులచేతఁ | దత్త్వబుద్ధులచేత, నిగిడి కాన రాని|నెలవువాని
మొదలఁ దాన కలిగి | ముక్తిమానావధి,రూపుఁ జెందువాని|ప్రాపుఁ గందు. 214

---

1. అంత సర్గంబు బృంహితమైనఁ జూచి, దక్షుఁ డెంతయు మదిలోనఁ, 2. తెలుప నిమిత్త.

ఆ. ఎల్లతనువులందు । నిరవొందిఁ తనకోడఁ, బొందు సేసినట్టి । పొందుకాని
పొందు వొందలేఁడు । పురుషుండు [1]గుణము నా,గుణిని బోలునట్టి । గుణి భజింతు.

ఉ. పూని మనంబునుం దనువు । భూతములున్ మఱి యింద్రియంబులుం
బ్రాణములున్ వివేకగతిఁ । బాయక యన్యముఁ దమ్ము నెమ్మియుం
గానఁగనేర వాగుణని । కాయములం బరికించునట్టి స
ర్వానుగతున్ సమస్తహితు । నాదిమపూరుషు నాశ్రయించెదన్. 216

వ. మఱియు [2]ననేకవిధనామరూపనిరూప్యం బగుమనంబునకు దృష్టస్మృతులనాశం బువలనఁ గలిగెడు నుపరామం బగుసమాధియందుఁ గేవలజ్ఞానస్వరూపంబున దోఁచునిర్మలప్రతీతిస్థానం బైనహంసస్వరూపికి నమస్కరింతు దారువందు నతిగూఢం బైనవీతిహోత్రుని బుద్ధిచేతం బ్రకాశంబు నొందించుభంగి బుద్ధిమంతులు హృదయాంతరంబున సన్నివేశం బయినపరమపురుషుని [3]నాత్మశక్తిత్రయంబుచేతం దేజరిల్లఁ జేయుదు రట్టిదేవుండు సకలమాయావిచ్ఛేదకం బయిననిర్వాణసుఖానుభవంబునం గూడి యుచ్చరింపం గొఱంది గానిశక్తిగఁ విశ్వరూపుండు నాకుం బ్రసన్నుం డగుం గాక వాగ్బుద్ధీంద్రియమానసంబులచేతఁ జెప్పను నిట్టి దని నిరూపింపను నలవి గాక యెవ్వనిగుణరూపంబులు వర్తించు నెవ్వండు నిర్గుణుండు సర్వంబు నెవ్వనివలన నుత్పన్నం బగు నెవ్వనివలన స్థితిం బొందు నెవ్వనివలన లయం బగు నట్టిపరాపరంబులకుం బరమం బై యనన్యం బై (ప్రా)క్సిద్ధం బై యదియ బ్రహ్మం బై యాదికారణం బై యున్నతత్త్వంబు నాశ్రయింతు నెవ్వనిప్రభావంబు మాటలాడెడువారలకు వాదంబు సేయువారలకు వివాదస్థలంబు లగుచు నప్పటప్పటికి మోహంబు నొందించుచుండు నట్టియనంతగుణంబులు గలమహాత్మునకు నతిభక్తిం బ్రణామంబు సేయుదు నస్తినాస్తి యనువస్తుద్వయనిష్ఠలం గలిగి యొక్కటన యుండి విరుద్ధధర్మంబులుగఁ గనంబడునుపాసనాశాస్త్రసాంఖ్యశాస్త్రంబులకు సమం బై వీక్షింపందగినపరమంబు నాకు ననుకూలం బగుం గాక యెవ్వఁడు జగదనుగ్రహంబుకొఱకు జన్మకర్మంబులచేత నామరూపంబు లెఱుంగంబడకుండియు నామరూపంబులు గలిగి తేజరిల్లు నట్టియనంతుం డయినభగవంతుండు ప్రసన్నుం డగుంగాక యెవ్వండు జనులకుఁ బురాకృతజ్ఞానపదంబులచేత నంతర్గతుం డై మేదినిం గలుగుగంధాదిగుణంబుల నాశ్రయించినవాయువుభంగి మెలంగుచుండు నాపరమేశ్వరుండు మదీయమనోరథంబు సఫలంబు సేయుం గాక యనుచు భక్తిపరవశుం డయి

1. 'గుణకర్త, గుణముఁ బోలునట్టి. 2. నామరూపంబుల రూపవిభవంబునకు దృష్టిస్మృతిసంప్రమోషంబువలన నేప్రకారంబునఁ బొందరాక తమందులం గలసుజ్ఞానంబుచేత నేది యెఱుంగంబడుచుండు నట్టితేజోధామం బైనపరమహంసంబునకు నమస్కరింతు. 3. నాత్మశక్తులైన సత్ప్రద్రవ్యంబులచేత నశక్తిత్రయంబులచేతను దేజరిల్లు' వ్రా. ప్ర.

యుక్తివిశేషంబున స్తుతియించుచున్న దక్షునికి భక్తవత్సలుం డైన శ్రీవత్సలాంఛనుండు ప్రాదుర్భావంబు నొందె నప్పుడు. 21

సీ. భర్మాచలేంద్ర ప్రపాతద్వయంబునఁ, గలిగిననీలంపుఁగను లనంగ
మొనసి తార్క్ష్యునియురుమూఁపుపై నిడినట్టి, పదములకాంతుల పరిఢవింపఁ
జండదిఙ్మండలశుండాలకరముల, కైవడి నెనిమిదికరము లమరఁ
జక్రకోదండాసిశంఖనందకపాశ, చర్మగదాదుల సరవిఁ బూని

ఆ. నల్లమేను మెఱయ నగుమొగం బలరంగఁ, జల్లచూపు విబుధసమితిఁ బ్రోవ
బసిఁడికాసెఁ బూని బహుభూషణకిరీట, కుండలములకాంతి మెండుకొనఁగ.

సీ. కుండలమణిదీప్తిఁ గండస్థలంబులు, పూర్ణేందురాగంబుఁ బొనఁగుపఱుప
దివ్యకిరీటాంతదీప్తు లంబరరమా, సతికిఁ గౌసుంభవస్త్రంబు గాఁగ
వక్షస్స్థలంబుపై వనమాలమాలిక, శ్రీవత్సకౌస్తుభశ్రీల నొఱయ
నీలాద్రిఁ బెనఁగొని నిలిచినవిద్యుల్ల, తలభాతిఁ గనకాంగదములు మెఱయ

ఆ. నఖిలలోకమోహనాకారయుక్తుఁడై, నారదాదిమునులు సేరి పొగడఁ
గదిసి సురలు గొలువ గంధర్వకిన్నర, సిద్ధగానరవము సెవుల నలర. 219

క. సర్వేశుఁడు సర్వాత్ముఁడు, సర్వగతుం డచ్యుతుండు సర్వమయుం డై
సర్వంబుఁ జేరి కొలువఁగ, సర్వగుఁ డై దక్షునకుఁ బ్రసన్నుం డయ్యెన్. 220

వ. ఇట్లు ప్రసన్నుం డయినసర్వేశ్వరుని సర్వంకషంబును మహైశ్వర్యధుర్యంబును నయి తేజరిల్లుదివ్యరూపంబుఁ గాంచి భయంబును హర్షంబును విస్మయంబును జిత్తంబున ముప్పిరిగొని చొప్పు దప్పింపం దెప్పలి కప్పుఱుబాటునం బుడమిపై నిడుసాఁగిలం బడి దండప్రణామంబు లాచరించి కరకమలంబులు మొగిడ్చి సెలయేఱులతోట్టునఁ గొట్టువడి యిట్టట్టుఁ బట్టు చాలక నిట్టవొడిచి మున్నీరు దన్ని నిలిచిన పెన్నీరునుంబోలెసర్వాంగంబులుం దొంగలింపఁజిత్తంబు నాత్మాయత్తంబు సేసి పిక్కటిల్లినసంతోషంబుచేత భగవంతుం బలుకను నత్యంతమంగళసందోహపాదకంబు లైనతన్నామంబు లుగ్గడింపను నతినిర్మలంబు లయినతదీయకర్మంబులు దడవను విబుధహర్షకరంబు లైనతత్స్వరూపంబులు పొగడను నాత్మీయమనోరథంబు వాక్రువ్వను నోపక ప్రజాకాముం డై యూరకున్నప్రజాపతిం జూచి సర్వజీవదయాపరుండును సర్వసత్త్వహృదంతరస్థుండును సర్వజ్ఞుండునుం గావున నతనిభావంబు దెలిసి జగన్నాథుం డార్తపోషణంబు లైనభాషణంబుల ని ట్లనియె. 221

క. మెచ్చితిఁ బ్రాచేతస తప, మిచ్చట ఫలసిద్ధియయ్యె ని ట్లతిభక్తిన్
హెచ్చగుమద్భవవిభవము, నచ్చుపడం బొంద నెవ్వఁ డర్హుఁడు జగతిన్.

ఆ. తపము సాలు నింకఁ దగ భూతతతికి విభూతు లొనరుఁ గాక పొందుపడఁగ
నిదియు సుమ్ము మాకు నిచ్చలోఁ గలకోర్కి, పొసఁగ నీదువలనఁ బొందుపడియె.

వ. వినుము బ్రహ్మయు భర్గుండును బ్రజాపతులును మనువులును నింద్రులును నిఖిల భూతంబులకు భూతిహేతు వయిన మద్విభూతివిభవంబులు మఱియు నాకు (యమనియమాదిసహితసంధ్యావందనాదిరూపంబగు) తపంబు [1]హృదయంబు సాంగజపధ్యానరూపం బగువిద్య శరీరంబు ధ్యానాదివిషయవ్యాపారంబుగా నుండుభావనాదిశబ్దవాచ్యం బగుక్రియ యాకృతి క్రతుజాతంబు లంగంబులు ధర్మం బాత్మ దేవతలు ప్రాణంబులు నిగమంబు మత్స్వరూపంబు (జగదుత్పత్తికి నాదియందు నే నొక్కండన తేజరిల్లుచుంటి) బహిరంతరంబుల (పేళొక్కటి) లేక (సుషుప్త్యవస్థయందు) సర్వంబు [2]లీనం బగుటంజేసి సంజ్ఞామాత్రుండును నవ్యక్తుండునుగా నుండుజీవునిభంగి నొక్కండన యుండుదు ననంతుండ నైయనంతగుణంబులు గల మాయాగుణంబువలన గుణవిగ్రహం బగు బ్రహ్మాండంబును నయోనిజుండుస్వయంభువునగు బ్రహ్మయును నుదయించిరి మదీయవీర్యోపబృంహితుండయి మహాదేవుం డగునా బ్రహ్మ యసమర్థుండునుం బోలె నకృతార్థమ్మన్యమానమనస్కుండయి సృజింపనుద్యమించుతఱి దపంబాచరింపు మని నాచేత బోధితుం డై ఘోరం బైనతపం బాచరించి తొలుతసృష్టికర్తృత్వంబు వహించినమిమ్ము సృజియించెనంతఁ బంచజనప్రజాపతితనూజయగునసిక్నియనుపేరిట వినుతి నొందియున్న యిక్కన్యకను నీ కిచ్చితి దీనిం బత్నిం గాఁ గైకొని మిథునవ్యవాయధర్మంబు గలవాఁడ వై మిథున వ్యవాయధర్మంబు గల యీనాతియందుఁ బ్రజాసర్గంబు నతివిపులంబుగఁ గావింపం గలవాఁడవు మఱియు నీకుఁ బిదప నీ క్రమంబున నిఖిలప్రజలును మన్మాయామోహితు లయి మిథునవ్యవాయధర్మంబునఁ బ్రజావృద్ధి నొందించి మదారాధనపరులై యుండఁ గలవా రని పలికి విశ్వభావనుం డై నహరి స్వప్నోపలబ్ధార్థంబునుంబోలె నంతర్ధానంబు నొందె నప్పుడు దక్షుండు విష్ణుమాయోపబృంహితుం డై (పాంచజనియగు) నసిక్నియందు హర్యశ్వసంజ్ఞల (వినుతిఁజెంది యున్నయయుతసంఖ్యాపరి

---

1. 'బ్రహ్మంబు శరీరంబు' క్రియ యాకృతి. 2. 'నేన యై యుండుదు నవ్యక్తంబు సంజ్ఞామాత్రంబు గలిగి యెఱుక స్వాలక నిద్రించువాని భంగి విశ్వంబువలన నేమియు బహిరంతరంబులు లేక యుండుదు ననంతుండనై యనంతగుణంబులు గల నాగుణంబువలన గుణవిగ్రహంబు పుట్టె నా విగ్రహంబు వలన నాద్యుండై స్వయంభు వైనయజుం డయ్యె మదీయవీర్యోపబృంహితుం డై మహాదేవుండైక్య సర్గంబులయం దుద్యుక్తుండై యఖిలంబుననన్నుఁగాఁ దలంచె దారుణం బైనతపంబువలన నాకభిమతంబుగాఁ జేసి నవబ్రహ్మ లైనమమ్ము నేవిధిఁ బ్రభువైసృజించె నట్టిపంచజనప్రజాపతికి దుహితయైన యసిక్ని యనంబడునిక్కన్యక నిచ్చితి దీనిం బత్నిగాఁగైకొని మిథునవ్యవాయకర్మంబు గలిగి ప్రజాసర్గకర్మంబు గావింపుము మిథునవ్యవాయధర్మిణియందు భూతసంఘంబులు గలిగింప నిశ్చయించిన నీవలన నుత్పన్నం బైనప్రజ లెల్లను మిథునీభూతంబు లై మదీయ మాయచేతఁ బుట్టుచు మత్సేవాపరు లగుదురుగాక యని పలికి విశ్వభావనుం డైనహరి' ప్రా. ప్ర.

గణితు లైన) పుత్త్రులం దశసహస్రంబుఁ బుట్టించె నప్పు డాధర్మశీలు రైన దాక్షాయణులు పితృనిర్దేశంబునం బ్రజాసర్గంబుకొఱకుఁ దపంబు సేయువారై పశ్చిమదిశకుం జని యచ్చట నారాయణసర స్సనంబరఁగు తీర్థరాజం బైసింధుసముద్రసంగమంబున నొప్పుచుండి సమస్తదేవమునిసిద్ధగణసేవితంబై దర్శనస్పర్శనాలోకనమాత్రంబున నిర్ధూతకల్మషులను నిశ్చలధర్మపరులను నిర్మలచిత్తులనుం జేయుచున్న యప్పుణ్యతీర్థంబున నవగాహనంబు సేసి నిర్మలాంతరంగులై పరమహంస ధర్మంబునందు నుత్పన్నమతులై ప్రజాసర్గంబుకొఱకుఁ దండ్రియనుమతంబున నుగ్రతపంబు సేయుచుండ వారికడకు నారదుండు వచ్చి యిట్లనియె.

సీ. మీ రతిమూఢులు మీఁదటిగతి గాన, రెన్నంగఁ బసిబిడ్డలన్నలార
పుడమి దా నింతని కడఁ బరికింపరు, ప్రజఁ బుట్టింప నేప్రతిభ గలదు
అట్లైన నొక్క మహాత్ముఁడు, పురుషుండు బహురూపములు గల భామయొకతె
[1]పుంశ్చలి గర్మంబు బురుణింప నుభయ, ప్రవాహంబు గలనది వఱలఁ గదల

ఆ. నంచయొకటి యిరువదైదింటిమహిమలఁ, గలిగియుండు తెరువు గాన రాక
వజ్రనిబిడ మగుచు వరుసఁ దనంతన, తిరుగుఁ [2]గాష్ఠబిలము దేటపడఁగ.

క. వినుఁ డందుల ననురూపము, నను వొందఁగ నెఱుఁగ కాత్మ నాత్మగురూక్తిం
గొనసాగించెద మను మి, మ్మన నేమియు లేదు మూఢులని తెలిసితగన్.

వ. అని నారదుండు బోధించిన హర్యశ్వులు సహజబుద్ధిచేత నారదవాక్యంబులఁ
దమలో ని ట్లని వితర్కించిరి. 227

తే. సారిది క్షేత్రజ్ఞుఁ డన నతి సూక్ష్మబుద్ధి, నరయ నజ్ఞానబంధనం బగుచు లింగ
దేహ మన నెద్ది గలదది దెలియకున్నఁ, గల దె మోక్షంబు దుష్కర్మగతులచేత.

తే. కలఁడు జగ దేకసన్నుత కారణుండు, స్వామి భగవంతుఁ డభవుండు స్వాశ్రయుండు
పరముఁ డాతనిఁ జూడక బ్రహ్మ కైనఁ, గలుగునే ముక్తిపదము దుష్కర్మగతుల.

ఆ. పురుషుఁ డెట్టు లేనిఁ బూనిబిలస్వర్గ, గతుఁడుఁ బోలె వర్మకంబు మాను
నట్టిబ్రహ్మ మెఱుఁగ నయ్యకు స్వర్భోగ, కర్మగతుల నేమి గానఁబడును. 230

శా. నిత్యస్థాగతి లేనివానికి నసత్కర్మ ప్రచారంబుచే
ము న్నే మయ్యెడి నాత్మ బుద్ధిగుణ సమ్మోహంబునం దోఁచుచున్
వన్నెల్ వెట్టుక వింతబాగులతఱిన్ వర్తించుదౌర్గుణ్య సం
పన్నశ్రీయునుబోలె నెల్లగతులం బ్రఖ్యాత మై యుండఁగన్. 231

సీ. అను వొంద సృష్టి నవ్యయముగ జేయుచుఁ, బ్రచుర ప్రవాహసంపతిత మైన
నెఱియఁ గూలం బను నిర్గమస్థానంబు,నందు వేగము గల క్రందుమాయఁ
[3]గదలి యహంకార గతివశంబునఁ జాల, వివశుఁ డై బోధకు విపరి యైన
వానికి నీరీతి వలవంత కర్మప్ర,చారంబులను మీఁదఁ జక్క నైన

1. పుంశ్చలీభర్తయు...వఱలుగడల. 2. రాష్ట్రబిలము. 3. గడఁగి...విముఖుఁడైనవానికి

ఆ. జన్మమరణముఖ్యజాడ్యంబుతోఁ బాసి, నిఖిలసౌఖ్యపదవి నెఱసి కర్మ
మార్గ మైనయట్టిమహనీయధామంబుఁ, జిత్త మార నెట్లు సేరఁ గలఁడ.
తే. దానిసంసర్గగుణములు దప్పి నడచు,కుచ్ఛితపుభార్యఁ జేకొన్నకుమతిపోలెఁ
దివిరి సుఖదుఃఖములఁ గూడి తిరిగి జీవ,రూపమొందుఁగ నివారికిఁ బ్రాపు గలదె.
మత్తకోకిలము. పంచవింశతితత్త్వరాశి కపారదర్పణ మయ్యుఁ దాఁ
గొంచె మై పురుషుండు తత్త్వముఁ గోరి పట్టఁగ నేరకే
మంచుఁ గించుఁ దలంచు[1]వార మపమార్గకర్మము సేయఁగా
మంచిలోకము వారి కేటికి మానుగా సమకూరెడిన్. 234
క. బంధానుమోక్షణక్రమ, సంధానైశ్వర్యధుర్యశాస్త్రసమగ్ర
గ్రంథంబు మాను చిద్రూ,పాంధునకును గర్మగతుల నగునే శుభముల్. 235
మత్తకోకిలము. చూడ నీజగ మంతయుఁ దెసఁ జుట్టి పట్టుక లీల నే
జోడు లేక రయంబునం [2]గుడిసుట్టునట్టిస్వతంత్రముం
గూడి యుండిన కాలచక్రముఁ గోరి చూడనివారి కే
జాడఁ గల్గును గర్మసంగతిఁ జారుమోక్షపదం బిలన్. 236
ఆ. జన్మహేతు వైనజనకునిర్దేశంబు, తనకుఁ జేయ రాని దనుచుఁ దెలిసి
గుణమయప్రవృత్తిఘోరాధ్వనిశ్వాస,నిరతుఁ డగుచుఁ జేయ నేరఁ డతఁడు.
వ. అని తమలో విచారించి యాకుమారు లప్పుడు. 238
సీ. వినవయ్య భూపాల మునివరేణ్యునిమాట, లనువొందఁ దలపోసి వినయ మలర
వలగొని యతనికి వందనంబు లొనర్చి, తిరిగి యెన్నఁడు రాని తెరువు వట్టి
చయ్యన నేఁగిరి [3]సహజసత్త్వబ్రహ్మ, మయ మైనపంకజనయనుపాద
పద్మమరందంబు పానంబు సేయుచు, మత్తిల్లి నిలిచినమానసాళి
ఆ. పరిణమింప విష్ణు బాడుచుఁ దత్కీర్తి,సరణి మ్రోయుమహతి సంఘటించి
నారదుండు గుణవిశారదుం డెందేనిఁ, జనియెఁ దన్ను జగము సన్నుతింప.
క. అప్పుడు దక్షుఁడు దనయులు. దప్పి మహాపథము గనుటఁ దగ నారదుఁడే
చెప్పినఁ గప్పినశోకము, ముప్పిరిగొని చిత్తవృత్తి మూరిం బోవన్. 240
చ. అడలుచు నున్న వచ్చి కమలాసనుఁ డూఱడిలంగఁ బల్కె మున్
పడసినలీలఁ బుత్త్రుల నపారగుణాఢ్యులఁ గాంచు చున్న నా
[4]పడఁతుకయందుఁ బల్వురను బన్నుగఁ దా శబళాశ్వసంజ్ఞులన్
బడఁ గగువారిఁ బుణ్యములఁ బేర్చినవారి సహస్రసంఖ్యులన్, 241
క. పుట్టించిన జనకునిమదిఁ, బుట్టినతలఁ పెఱిఁగి వారు పూనికఁ బ్రజలం
బుట్టించువ్రతముఁ గైకొని, గట్టిగఁ దప మాచరింపఁగాఁ జనిరి వెసన్. 242

1. 'వాఁడుకదధ్వకర్మము' అ. ప్ర. 2. 'సుడిసుట్టు. 3. 'సహజస్వర బ్రహ్మ, భాసితకాశేయ వాసుపాద. 4. 'పడఁతుకవల్ల గ్రమ్మఱను బల్వురఁ దా శబళాశ్వసంజ్ఞులన్' వ్రా. ప్ర.

వ. ఇట్లు శబళాశ్వులు ప్రజాసర్గంబుకొఱకుఁ దండ్రిపంపునం దపంబు సేయువారై యేతీర్థంబు తీర్థరాజంబై సకలతీర్థఫలంబుల నాలోకనమాత్రంబున ననుగ్రహించుచు సకలపాపంబుల నిగ్రహించు నేతీర్థప్రభావంబున నగ్రజన్ములు ఫలసిద్ధిం బొందుదు రట్టినారాయణసరస్సనుపుణ్యతీర్థంబునకుం జని తదుపస్పర్శమాత్రంబున నిర్ధూత[1]మలాశయులై. 243

శా. బ్రహ్మేంద్రాదులు నంద నేరనిపరబ్రహ్మంబుఁ జింతించుచున్
బ్రహ్మానందముఁ బొంది జిహ్వికలపై బ్రహ్మణ్యమంత్రంబులన్
బ్రహ్మలోకనవాంఛతో నిలుపుచున్ బ్రహ్మం బితం డంచు మున్
బ్రహ్మజ్ఞానగురున్ హరిం [2]దపమునం బాటించి రబ్బాలకుల్. 244

సీ. ఏకపాదాంగుష్ఠ మిలమీఁద సవరించి, నిశ్చలకాయులై నిక్కినిలిచి
కరములు గీలించి సరవి మీఁదికి నెత్తి, గుఱుతుగాఁ బెనుబయల్ గుట్టి పట్టి
నిడివిగాఁ గ్రూరమై నిగిడినచూడ్కులఁ[3] గడుఁదీవ్రభానునిఁ బొడిచి పట్టి
వడిఁ గొంతకాలంబు వాయువు భక్షించి, యంతనుండియు నిరాహారులగుచు
ఆ. సకలలోకములకు సంహారకరమును, బేర్చి దేవతలకు భీతికరముఁ
గాఁగ ఘోరతపముఁ గావింపఁ దొడఁగిరి, మహితచిత్తు లక్కుమారవరులు.

—✿ నారదుఁడు శబళాశ్వులకు నివృత్తిమార్గంబు నుపదేశించుట. ✿—

వ. ఇట్లతిభయంకరం బైనతపంబు సేయుచు నెడ తెగక భగవన్మంత్రంబు నొడువుచుఁ బ్రజాసర్గకాములై యున్నయచ్చిన్నిబాలురకడకు నారదుండు సనుదెంచి పూర్వవిధంబునం బలుకుచు నిట్లనియె భ్రాతృవత్సలులై యున్నమీరలు వేదాంతసారం బొలుకుచున్ననావచనంబు లాదరించి తోఁబుట్టువులు సనినమార్గంబునఁ జనుం డెవ్వఁ డేని దనయగ్రజులు సన్నమార్గంబునం దానునుం దప్పక వర్తించె నేని నట్టివానిని విశేషధర్మం బెఱింగినవాఁ డండ్రు సతతంబును బుణ్యబంధువులైనదేవతలం గూడి సుఖం బుండుఁ డని పల్కి[4] నారదుండు సనియె వారలును సర్వకర్మంబులయందు నిర్మోహితులై పరమపదంబునకు నాస్పదంబులయినదేవర్షివాక్యంబుల నాశ్రయించి. 246

ఉ. అప్పుడు లజ్జతోడ శబళాశ్వులు పూర్వజు లేఁగినట్టియా
చొప్పున నెన్నఁడుం దిరిగి చూడనిత్రోవ విశేషపద్ధతిం
దప్పక పోయి రయ్యగుణధాములు నేఁడును మళ్లరేమి నేఁ
జెప్పెదఁ గాక రాక కడసేరినరాత్రులఁ బోలి భూవరా. 247

క. దక్షున కాకాలంబున, లక్షితమై యుండెఁ బెక్కులాగుల నుత్పా
తక్షోభంబులు వానికి, రూక్షవ్యథ నొంది యాపురుషనాశంబున్. 248

1. కల్మషులై. 2. దలఁపులం. 3. బొందుగా భానుని. 4. బంధుండైదేవతలం గూడిసుఖం బుండు డని పల్కి.

క. నారదకృత మని యెఱిఁగి మహారోషముతోడ నేఁగి యాతనిఁ గని దుః
ఖారూఢచిత్తుఁడై మది, నూఱడిలం దెరువు లేక యుగ్రుం డగుచున్. 249

ఆ. మోము జేవుఱింప ముడివడ బొమ్మలు, చూపువెంట మంట లుసుఁగొనంగఁ
బెదవు లదరఁ బండ్లు పెటపెటఁ గొఱుకుచు, దక్షుఁ డాగ్రహించి తపసిఁ బలికె.

చ. నెఱయఁగ సాధురూపమున నీ వతిబాలుర కాత్మజాలికిం
గఱకున భిక్షుమార్గ మగునకందువ చెప్పితి వేల ధూర్తవై
మఱుఁగక యుండవచ్చునె కుమారుల [1]నీ దురితంబు వొంద ని
న్నొఱలఁగఁ ద్రోతు నాదు సముదగ్రమహాగ్రహశాపవహ్నులన్. 251

-: దక్షుండు నారదుని శపియించి ప్రజాసర్గం బొనరించుట. :-

వ. అది యెట్లంటేని దేవర్షి పితృఋణంబులు దీర్పక [2]మీమాంసితకర్మంబులుగల బాలురకు బుద్ధిఁ జెఱిచి వారలకు నుభయలోకంబుల శ్రేయోహాని నొనర్చితి విట్టిపాపంబున భాగవతోత్తములలో లజ్జాహీనుండ వై యశోహానిఁ బొంది చరింతువు గాక సకలభూతంబులును గ్రహంబులును దారకంబులును నిన్నుం బతిపట్టునఁ గలహంకారివని తలంపుదురు గాక యతి కుతూహలంబున నీచేత స్నేహపాశనికృంతనం బైన మిత్రభేదంబె కాని తదుపశమనంబు గాకుండెను నింత నుండియుఁ బురుషుండు విషయతీక్ష్ణత్వంబు లనుభవింపక కాని తెలియకుండెను జ్ఞానంబు తనంతనె కాని యొరులచే బోధింపంబడి తెలియరాకుండెడి నిరంతరంబును జరియింపు నీకు నేలోకంబునను నునికిపట్టు లేకుండుంగాక యని నిర్దయుండై శాపంబిచ్చె నంత నారదుండు తత్ప్రతివాక్యంబుల కలుగక యట్లు కాకని

---

1. కీదురితంబు నేఁడు ని న్నొరులఁగఁ ద్రోతు. ఇందులకు 'మీమాంసితకర్మణాం। విఘాతః శ్రేయసః పాపలోకయో రుభయోః కృతః॥ ఏవం త్వం నిరనుక్రోశో బాలానాం మతిభిద్ధరేః। పార్షదమధ్యే చరసి యశోహా నిరపత్రపః॥ ననుభాగవతా నిత్యం భూతానుగ్రహకాతరాః। ఋతే త్వాం సౌహృదఘ్నం వై వైరంకర మవైరిణామ్॥ నేత్థం పుంసో విరాగః స్యా త్త్వయా కేవలినా మృషా। మన్యసే యద్యుపశమం స్నేహపాశనికృంతనమ్॥ నానుభూయ నజానాతి పుమాన్ విషయతీక్ష్ణతాం। నిర్విద్యేత స్వయం తస్మా న్నతథా భిన్నధీః పరైః॥ అని మూలము. ఇందు 'ననుభాగవతా నిత్యం భూతానుగ్రహకాతరాః' అనుటకు 'నను...భూతాని గ్రహతారకాః' అని పాఠముగ్రహించి కవి తెనిఁగించియుండు నని తోఁచెడిని. ఇది యట్లుండ నచ్చుప్రతులందు కర్మవిచారంబు సేయనిబాలురమనంబులకు నైహికేచ్ఛలయందు వైరాగ్యంబు గలుగం జేసి నివృత్తిమార్గం బుపదేశించి వారలకు నుభయలోకములయందుఁ జెందఁగల శ్రేయోహాని నొనర్చితి విట్టిపాతకంబున భాగవతోత్తములతో లజ్జాహీనుండవై యశోహానిం బొంది చరింపుదుగాక నిరపరాధులై వైరంబులేని నాపుత్రులపట్ల ద్రోహకృత్యంబొనర్చిన నీవు దప్పఁ దక్కిన భాగవతోత్తములు సకలభూతానుగ్రహ పరవశులుగావున నిరంతరంబు లోకసంచారివై యుండుము' అని యున్నది. ఈపాఠమున 'భూతానుగ్రహకాతరాః' అను దానిని సరిగాఁ దెనిఁగించుట యొకటి తప్ప మూలములోఁ దక్కిన 'మన్యసేయద్యుపశమమ్' ఇత్యాది పాఠమునకుఁ దెనుఁగు గానిపింపదు. వ్రాఁత ప్రతులం దిందులకుఁ దెనుఁగు గానిపించెడిని గాన యదియే గ్రంథమునఁ జేర్పఁబడియె.

సమ్మతించి పనియె సృష్టిశాంతభావం బెవ్వనివలనం గలుగు నతండు సర్వాతీతుం
డయిన సర్వేశ్వరుం డనంబడు మఱియు దక్షుండు దనమనోరథంబు విఫలంబగు
టం జేసి యతిదుఃఖితమనస్కుండై పొగులు చున్నఁ బితామహుండు సనుదెంచి
మఱియుఁ బ్రజాసర్గోపాయం బెఱింగించిన నాప్రజాపతి ప్రియభామయైనయసిక్ని
యందుఁ బితృవత్సలు లైనకూఁతుల నఱువదుండ్రం బుట్టించి వారిలో ధర్మునకుం
బదుగురను గశ్యపునకుం బదుమువ్వురను జంద్రునకు నిరువదేడ్వురను భూతున
కు నాంగిరసునకుఁ గృశాశ్వునకు నిద్దఱేసిచొప్పున నార్వురను దార్క్ష్యుం డను
నామాంతరంబుఁ దాల్చిన కశ్యపునకు (మరలఁ గడమ) నలువురను నీక్రమం
బున నిచ్చె వారి సంతానంబు లాకర్ణింపుము. 252

ఆ. ఎట్టిపుణ్యవతులొకొ యీ చేడియలు సెప్ప, సవతు లేనియట్టిసవతు లయ్యుఁ
గడుపు వడసి రెట్టికడుపునఁ బుట్టిరో, కడిఁది త్రిజగ మెల్లఁ గడుపుగాఁగ. 253

వ. వారలెవ్వరనిన భానువులంబయుఁ గకుప్పు జామియు విశ్వయు సాధ్యయు మరుత్వ
తియు వసువు ముహూర్తయు సంకల్పయు ననంబరఁగు ధర్మునకుం బత్నులై కొడు
కులం బడసిరి వార లెవ్వరంటేని భానువునకు[1] వేదఋషభుండు పుట్టె నతనికి నింద్రసే
నుం డుదయించె లంబకు విద్యోతుండు గలిగె నతనికి స్తనయిత్నువులను వారు పుట్టిరి
కకుబ్దేవికి సంకటుండు పుట్టె సంకటునకుం గీటకుండు పుట్టెఁ గీటకునకు దుర్గాభి
మానిను లయినదేవతలు జన్మించిరి జామిదేవికి [2]దుర్గభూముల కధిష్ఠానదేవ
తలు జనియించిరి వారికి స్వర్గుండును నందియు జన్మించిరి విశ్వయనుదానికి విశ్వే
దేవగణంబు జనియించె వార లపుత్రకు లనం బరఁగిరి సాధ్యయనుదానికి సాధ్య
గణంబులు పుట్టె వానికి నర్థసిద్ధియనువాఁడు పుట్టె మరుత్వతి యనుదానికి మరు
త్వంతుండు జయంతుం డనువార లుదయించి రందు జయంతుండు వాసుదేవాం
శజుం డైన యుపేంద్రుం డనం బసి వినుతినొందె ముహూర్త యనుదానికి సకల
భూతంబులకు నాయాకాలంబులం గలిగెడు నాయాఫలాఫలంబుల నిచ్చుమా
హూర్తికు లనియెడు దేవగణంబులు పుట్టిరి సంకల్ప యనుదానికి సంకల్పుం డుద
యించె నా సంకల్పునకుఁ గాముండు జనియించె వసు వనుదానికి ద్రోణుండును
బ్రాణుండును ధ్రువుండును నర్కుండును నగ్నియు దోషుండును వస్తువును విభా
వసువును నన నెనమండ్రు వసువు లుదయంబు నొంది రందు ద్రోణునకు నభి
మతి యనుభార్యయందు హర్షశోకభయాదులు పుట్టిరి ప్రాణునకు భార్య యైన
యూర్జస్వతియందు సహుండును నాయువును బురోజవుండును ననువారు గలిగిరి

1. వేదుండును ఋషభుండును నింద్రసేనుండు ననుమువ్వురు పుట్టిరి. ఇందులను 'భానోస్తు వేదఋషభ ఇంద్రసేన స్తతో నృప' అను మూలమును 'భానోస్తు వేదో ఋషభ, ఇంద్రసేన స్తతో నృప' అని గ్రహించి కవి తెనిఁగించె నని తోఁచుచున్నది. 2. దుర్గంబులు పుట్టె.

ధ్రువునకు భార్య యగుధరణియందు [1]వివిధంబు లగుపురంబులు పుట్టె నర్కునికి భార్య యగువాసనయందుఁ దర్షాదు లుదయించి రగ్నికి భార్య యైనవసుధార యందు ద్రవిణకాదులుపుట్టిరి మఱియుఁ గృత్తికలకు స్కందుండు (గలిగె నా స్కందునకు) విశాఖాదు లుదయించిరి దోషునకు శర్వరి యను భార్యయందు హరి కళ శింశుమారుం డుదయించె వస్తువునకు నాంగిరసయందు విశ్వకర్మయను శిల్పాచార్యుం డుదయించె నావిశ్వకర్మకు నాకృతి యనుసతియందుఁ జాక్షుషుం డనుమనువు జనియించె నామనువువలన విశ్వులు సాధ్యు లనువారలు పుట్టిరి విభావసునకు నుష యనుభార్యయందు వ్యుష్టియు రోచియు నాతపుండును జనించి రందు నాతపునికిఁ బంచయాముం డను దివసాభిమానదేవత జనియించె శంకరాంశజుం డయినభూతునకు సురూప యనుభార్యయందుఁ గోట్లసంఖ్యలై నరుద్రగణంబు లుదయించిరి మఱియు రైవతుండు నజుండు భవుండు భీముండు వాముండు నుగ్రుండు వృషాకపియు నజైకపాత్తు నహిర్బుధ్న్యుండు బహురూపుండు మహాంతుండు ననువారలును రుద్రపారిషదులును నతిభయంకరు లయినప్రేతులును వినాయకులును బుట్టి రంగిరసుం డను ప్రజాపతికి స్వధ యనుభార్యయందుఁ బితృగణంబులు పుట్టిరి సతి యనుభార్యకు నథర్వవేదాభిమానిదేవతలు పుట్టిరి కృశాశ్వునకు నర్చి యనుభార్యయందు ధూమ్రకేశుం డనుపుత్త్రుం డుదయించె వేదశిరునకు ధిషణ యనుభార్యయందు దేవలుండును వయునుండును మనువును బుట్టిరి తార్క్ష్యునకు వినత కద్రువ పతంగి యామిని యన నలువురు భార్య లందు బతంగికిఁ బక్షులు పుట్టె యామినికి శలభంబులు పుట్టె వినతకు సాక్షాత్కరించిన యజ్ఞాధిపతికి వాహనం బయినగరుడుండును సూర్యునకు సారథియైనయనూరుండును జనియించిరి కద్రువకుఁ బెక్కు తెఱంగు లగుభుజంగమంబులు పుట్టెఁ జంద్రునకుఁ గృత్తికాదినక్షత్రంబులు భార్యలైనను వారియందుఁ జంద్రుండు రోహిణి యందు మాత్రము మోహితుం డగుటం జేసి దక్షశాపంబున క్షయరోగగ్రస్తుండై సంతానంబు వడయ నేరఁ డయ్యె నంత దక్షప్రసాదంబున క్షయపీడితంబు లగుషోడశకళల మరలం బొందె మఱియును. 254

సీ. కామితప్రదుఁ డైన § కశ్యపుకౌఁగిట, ముచ్చట దీర్తు రే § ముద్దరాండ్రు
రఖిలలోకములకు § నవ్వలై జగ మెల్లఁ, బూజింప నుందు రే § పువ్వుఁబోండ్లు
బలియురై పుత్త్రులు § పౌత్త్రులు త్రిజగంబు, లేలంగఁ జూతు రే § యిందుముఖులు
ముంగొంగుపసిఁడి యై § మూల్గుపుణ్యంబుల, విఱ్ఱవీఁగుదు రెట్టి § వింతరాండ్రు
తే. వారి కలగంపకడుపుల § [2]నేరుపఱుప, నదితి బిడ్డలఁ బడసిన § బిరుదుసతుల
నామములు నన్వయంబులు § నీమనంబు, పూనఁ జెప్పుదు వినవయ్య § మానవేంద్ర.

---

1. ఇందులకు 'ధరణీవ్యానూత వివిధాః పురాః' అనిమూలము 'పురాః=పురాణి' అని వ్యాఖ్యానము. దీనికి 'వివిధు లగుపురుషు లనువారు జనించిరి' అని ఆ.ప్ర. 2. ఏరుపఱచు' అని యీకవిప్రయోగము.

తరలము. [1]అదితియున్ దితి గాష్ఠయున్ దను వయ్యరిష్టయుఁ దామ్రయు
న్నదనఁ గ్రోధవశాఖ్యయున్ సురసాఖ్యయున్ సురభిన్ మునిన్
మొదలుగాఁ దిమియు న్నిళాఖ్య సుముఖ్య యా సర మాదిగా
మ దిత లెన్నఁగఁ గన్నసంతతి ముజ్జగంబుల భూవరా. 256

సీ. చాలంగఁ దిమికిని జలచరంబులు వుట్టె, [2]శ్వాపదంబులుపుట్టె సరమయందు
సురభికి మహిషాదిసురభులు జనియించెఁ, దామ్రకు శ్యేనగృధ్రిము లు గలిగె
మునికి నప్సరసలమూఁకలు జనియించె, నిళ గనె భూరుహములను గ్రోధ
[3]వశ కుద్భవిల్లె దుర్వారసర్పంబులు, సరి యాతుధానులు సురస కరయ

తే. నుప్పతిల్లిరి గంధర్వులొక్కమొగి న,రిష్టకు సుతుల్ దనువునకుఁ ద్రిదశరిపులు
పదియు నేనమండ్రునై నట్టి విదితబలులు, వారినామాన్వయంబులఁ గోరివినుము.

వ. ద్విమూర్ధుండును శంబరుండును నరిష్టుండును హయగ్రీవుండును విభావసుండును నయోముఖుండును శంకుశిరుండును స్వర్భానుండును గపిలుండును నరుణియుఁ బులోముండును వృషపర్వుండును నేకచక్రుండును ననుతాపకుండును ధూమ్రకేశుండును విరూపాక్షుండును దుర్జయుం డగువిప్రచిత్తియు ననువారలు వీరలలోన స్వర్భానునకు సుప్రభ యనుకన్యక వుట్టె దాని నముచి వివాహంబయ్యె వృషపర్వునకు శర్మిష్ఠ యనుకూఁతురు పుట్టె దాని నహుషపుత్త్రుం డైనయయాతి పెండ్లి యయ్యె వైశ్వానరునకు నుపదానవి హయశిరస పులోమ కాలక యను నలువురుపుత్త్రికలుదయించి రందు నుపదానవి హిరణ్యాక్షునకుం బత్నియయ్యె హయశిరసను గ్రతువు వివాహం బయ్యె పులోమకాలక లనునిరువురను గశ్యపప్రజాపతి చతుర్ముఖునివాక్యంబునఁ గైకొనియె నాయిరువురకును సమరకోవిదు లయినదానవులు పౌలోమకాలకేయు లనం బుట్టిరి మఱియు నాయిరువురకు నఱువదివేలరాక్షసులు జన్మించిరి వారు యజ్ఞకర్మంబులకు విఘాతకులై వర్తింప వారి నింద్రునకుం బ్రియంబుగా నీపితామహుం డగునర్జునుండు వధించె మఱియు విప్రచిత్తి సింహిక యనుదానియందు రాహుప్రముఖంబుగాఁ గల కేతుశతంబును బడసె వారలు గ్రహత్వంబుఁ గైకొనిరి మఱియుం బురాణపురుషుం డైనశ్రీమన్నారాయణుండు దనయంశంబునఁ బరమభాగ్యవతి యయినయదితి గర్భంబున నుదయించె నాయదితివంశంబునువిదితంబుగా వినిపించెద సావధానుం

---

1. ఈతరలమునకు మాఱుగా 'అదితియు దితియుఁ గాష్ఠయు నరిష్ఠయు సారసయు నిళయు మునియుఁ గ్రోధవశయుఁ దామ్రయు సురభియు సరమయు ననఁ బదుమువ్వురు గల రందు' అనివచనమే వ్రాతప్రతులఁ గానిపించెడి. 2. 'మఱి శ్వాపదులు సరమకును బ్రజలు' అ.ప్ర. 3. 'వశకు సర్పములు దుర్వారాసురులు సార.సకును గంధర్వులు సతి కరిష్ఠ, కలరుఁ గాష్ఠకుఁ బంచశపాదు లుద్భవించెఁ ద్రిదశారివర్గ మావిర్భవించె, దనువు కరువదియొక్క రుదారబలులు' వ్రా.ప్ర. ఇందు 'అఱువదియొక్కరు' అనుటకు 'సుతాదనో రేకషష్టిః' అని మూలము.

డవయి వినుము వివస్వంతుండును నర్యముండును బూషుండును ద్వష్టయు సవితయు భగుండును ధాతయు విధాతయు వరుణుండును మిత్రుండును శక్రుండును నురుక్రముండును ననుమనువులు జన్మించి రందు వివస్వంతునకు శ్రాద్ధదేవుం డనుమనువు సంజ్ఞాదేవియందు నుదయించె మఱియు యముండుయమియు నను నిరువురు మిథునంబుగా నుదయంబు నొందిరి వెండియు నాసంజ్ఞాదేవి బడబాస్వరూపంబు నొంది యశ్వీదేవతలం గనియె ఛాయాదేవియందు శనైశ్చరుండును సావర్ణి యనుమనువును దపతి యనుకన్యయుం బుట్టె రాతపతిని సంవరుణుండు వరియించె నర్యమునకు మాతృక యనుపత్నియందు జర్షణు లుదయించిరి వారి మూలంబున మనుష్యజాతి యాలోకంమన స్థిరంబుగా నుండునట్లు బ్రహ్మదేవుని చేఁ గల్పింపంబడెఁ బూషుండు భర్గునిఁజూచి దంతంబులు విస్తృతంబులుగానగిన నతండు క్రోధించి దంతంబు లూడ నడచిన నాఁటనుండియు భగ్నదంతుం డయి యనపత్యుం డయి పిష్టాదులు భక్షించుచుండెఁ ద్వష్టకుదైత్యానుజయైనరచన యనుకన్యకకు నధికబలాఢ్యుం డగువిశ్వరూపుండు పుట్టె నంత నాదేవతలు బృహస్పతి గోపించి తలంగి పోయినం దమకు నావిశ్వరూపునినాచార్యునింగావరియించి రని చెప్పిన విని శుకయోగీంద్రునకుం బరీక్షిన్నరేంద్రుం డి ట్లనియె. 258

సీ. అరయంగ యోగీంద్ర యద్భుతం బయ్యెడు, సురలపై నేటికి సురగురుండు
గోపించె నీతండు గురుభావమున దేవ,తల కేమియాపదఁ దలఁగఁజేసె
నెఱిఁగింపు మనవుడు నింద్రుండు త్రిభువనై,శ్వర్యమదంబున సత్పదంబు
గానక వసురుద్రగణము లు నాదిత్య[1]మరుదశ్విదేవాదిమండలములు

తే. సిద్ధచారణగంధర్వజిహ్మగాది.సురలు మునులును రంభాదిసుందరాంగు
లాడఁబాడంగ వినుతిసేయంగఁగొలువ,మ్రొక్కు భద్రాసనంబుననుక్కు మీఱి.

సీ. నిండుపున్నమనాఁడు గండరించిన చంద్ర,మండలశ్రీతోడ మాఱు మలయు
భద్రవిద్యోతాతపత్రంబు గ్రాలంగఁ మిన్నేటితరఁగల మేలుకొలుపఁ
గలితదివ్యాంగనాకరతలచాతుర్య చామరశ్రేణులు జాడపడఁగఁ
జింతామణిస్ఫుటకాంతరత్నానేక,ఘటితసింహాసనాగ్రంబునందు

తే. నూరుపీఠంబుపై శచి యుండ నుండి, వరుసదిక్పాలకాదిదేవతలుగొలువ
సాటిసెప్పంగరానిరాజసముతోడ, నింద్రుఁ డొప్పారెవైభవసాంద్రుఁడగుచు.

వ. అప్పుడు. 261

క. గురుతరధర్మక్రియ నయ,గురుఁడు మరున్మంత్రవిషయగురుఁడు వచశ్శ్రీ
గురుఁడు సమస్తసురావలి,గురుఁడు గురుం డరుగుదెంచెఁ గొల్వునకు నృపా.

చ. అమితతపఃప్రభావుఁ గరుణాత్ముని గీష్పతిఁ జూచి రాజ్యదు
ర్దమమదరేఖ నింద్రుఁడు వృథా తనగద్దియ లేవ కుండె నె

1. మరుదశ్వినీఋషిమండలములు.

య్యమున నెదుర్కొనం జనక యాసన మీయక గౌరవోపచా
రములఁ బ్రసన్నుఁ జేయక తిరంబుగ దివ్యసభాంతరంబునన్. 263

క. అప్పుడు మహేంద్రుకన్నలఁ, గప్పినసురరాజ్యపదవికారంబునకుం
జప్పుడు సేయక గృహమున, కప్పుణ్యుఁడు దిరిగిపోయె నతిఖిన్నుండై. 264

చ. ఎఱుఁగమిఁ జేసినట్టిగురుహేళన మంత నెఱింగి యింద్రుఁ డ
చ్చెరువడి భీతి నొంది యతిచింతితుఁ డై తలపోసి పల్కె న
ప్పరమపవిత్రు లోకనుతభవ్యచరిత్రు విశేషపాదపం
కరుహముఁ బూజ సేయక యకర్మముఁ జేసితి నప్రబుద్ధి నై 265

క. త్రిభువనవిభవమదంబున, సభలో మద్గురువునకుఁ బ్రసన్నునకు లస
త్ప్రభువునకు నెగ్గు సేసితి, శుభములు దొలఁగంగ నే నసురభావమునన్. 266

ఆ. [1]పారమేష్ఠ్య మయినపదవి నొందినభూపు, లెట్టివారి కైన లేవ వలదు
విబుధు లిట్లు సెప్పువిధ మెన్న వారలు, ధర్మవేత్త లనుచుఁ దలఁపఁబడరు.

ఆ. కుపథవర్తు లగుచుఁ గుత్సితదుర్వాచోనిపుణు లయినవారు [2]నియతి విడిచి
తొలఁగ లేక తా రధోగతిఁ బడుదురు, తప్పు లేక రాతితెప్పభంగి 268

ఉ. కావున లోకవందితుని కార్యవిచారునియింటి కేఁగి త
త్పావనపాదపద్మములపై మకుటంబు ఘటిల్ల మ్రొక్కి త
త్సేవ యొనర్చి చిత్తము [3]వశించి ప్రసన్నునిఁ జేతు నంచున
ద్దేవవిభుండు వోయె నతితీవ్రగతిన్ గురుధామసీమకున్. 269

సీ. ఈరీతిఁ దనయింటి కేతెంచు దేవతాపతిరాక యా బృహస్పతి యెఱింగి
యధ్యాత్మమాయచే నడఁగి యదృశ్యుఁడై, పోయె నప్పుడు దేవపుంగవుండు
సకలంబుఁ బరికించి జాడఁ గానక గురుఁ, జింతించి తలపోసి చిన్నఁబోయెఁ
బోయినవిధ మెల్ల దాయలు రాక్షస,వీరులు వేగులవారివలన

తే. దెలిసి యుక్కలితమలోనఁ దెలివినొంది, యందఱునుగూడి భార్గవునాశ్రయించి
తత్కృపాదృష్టిఁ దమశక్తి దట్టమైన, దేవతలమీఁదిదాడికిఁ దెరువువెట్టి. 270

—✿ దానవులు దేవతలతో యుద్ధము సేసి దేవతల నోడించుట. ✿—

క. ధూర్తులు సమస్తకిల్బిష, మూర్తులువరధర్మకర్మ[4]ముంచితమార్గా
వర్తులుదుర్ణయనిర్మిత,కీర్తులు దానవులు సనిరి గీర్వాణులపై. 271

స్రగ్ధర. దండిం గోదండకాండోద్ధతరథహయవేదండతండంబుతోడన్
దండెత్తెన్ మెండుగా నద్దనుజనికరముల్ [5]దైవవర్గంబుమీఁదం

1. 'పారమేష్ఠ్యమైనపదవి నొందినవారు, లెవ్వారి కెదురు లేవ రనుచు, విబుధజనులవలన వినఁబడెనేనియు, నదియుఁ బరమధర్మ మండ్రు మొదల' వ్రా. ప్ర. 2. 'నిడివి దెలిసి' అ. ప్ర. 3. 'వశించు' 'చేతును' అని కవిప్రయోగములు. 4. 'మోచిత'కు 'ముంచిత' అని కవి ప్రయోగించినాఁడు. 5. 'దైవతాకోటిమీఁదన్' వ్రా. ప్ర.

జండ బ్రహ్మాండ భేదో్యచ్ఛ్రియజయరవముల్ సర్వదిక్షోభగా ను
ద్దండ ప్రఖ్యాతలీలం దలపడిరి సురల్ దర్పులై వారితోడన్. 272

చ. మదమున దేవదానవులు మచ్చరులై కడుఁ బిచ్చలించి సం
పదలకుఁ గోరి పోరునెడ భార్గవమంత్రకళావిశేషులై
[1]యదరులు వాఁడినస్త్రముల నార్చి మహాసురు లేర్చి యేసి పెం
గుదులుగఁ గ్రువ్వ దేవతలు గోల్తలఁ గోర్వక పాఱి రయ్యెడన్. 273

ఆ. దనుజవీరులేయు దారుణదివ్యాస్త్ర, దళితదేహు లగుచుఁ దలలు వీడ
నోడి పాఱి రధ్వరభుక్తతోపేతఁ బలులైన, త్రిదశవరులు బట్టు దిట్టునట్లు. 274

క. ఒక మొగము గాక దివిజులు, తికమక గొని వైరులెల్ల దీకొని తమ్ముం
[2]బకపక నగ నకనక లై లుకలుకఁ బరు వెత్తి రోడి లోఁగొను భీతిన్. 275

చ. దనుజులగర్వరేఖయును దానవవీరులయంపజోకయుఁ
మనుజవిశేషభోజనులమచ్చరికంబు నిశాటకోటి యే
చినబలశౌర్యముం దమకు సిగ్గును హాని మహాభయంబు ని
ర్గుణితను జేయునమ్మలికఁ గోల్తల కోర్వక పాఱి రాప్తులై. 276

క. అమరులు విసృష్టదారుణ, సమరులు శరభిన్న దేహసంతాపగుణ
భ్రమరులు దైత్యకరాతక, చమరులు కమలజునికడకుఁ జనిరి భయార్తిన్. 277

ఉ. ధాతకు దేవతావిభవదాతకుఁ బుణ్యజనానురాగసం
ధాతకు సర్వలోకహితదాతకు వైదికధర్మమార్గని
ర్ణేతకు నుల్లసద్విభవనేతకు సర్వజగజ్జయాంగజ
భ్రాతకుఁ బుణ్యయోగిజనభావ విజేతకు మ్రొక్కి రయ్యెడన్. 278

క. అఖండలుండు మొదలుగ, లేఖానీకముల బ్రహ్మ లేనగవున ని
ట్లాఖండసత్కృపారస, శేఖరవాక్యములు వారిసేవలు దేర్చెన్. 279

వ. ఇట్లు బ్రహ్మదేవుండు దేవేంద్రప్రముఖు లయిన దేవతల కనుకంపాతిశయవిభ
వంబున నభయం బొసంగి యిట్లనియె. 280

ఉ. నెట్టన పాపకర్మమున నేరముఁ జేసితి రేమి సెప్ప మీ
పుట్టిననాఁటనుండియును బుద్ధులు సెప్పి జగంబు లేలఁగా
బట్టముఁ గట్టి పెంచినకృపానిధి బ్రహ్మకళావిధిజ్ఞుఁ జే
పట్టక గుట్టు జాఱి సిరిపట్టునఁ దొట్టినపొట్టక్రొవ్వునన్. 281

వ. బ్రహ్మిష్ఠుం డైనబ్రాహ్మణు నాచార్యుం గైకొనక గురుద్రోహంబు సేసితిరితద్దో
షం బిపుడు మీకుఁ జేసేత శత్రుకృతం బై యనుభవింపం జేసె నతిబలవంతు
లయినమిమ్ము [3]నతిక్షీణు లయినరాక్షసులు జయించుట దమయాచార్యుండైనను

1. 'యెదురులు... నేయ మహాసురులేచి యేసి...కోర్వక వీఁగి రయ్యెడన్' ఆ. ప్ర. 2. బికపిక లై నకనక లై' అ. ప్ర. 3. నతితీక్ష్ణబలు లయినరాక్షసులు.

క్రు నారాధించి తన్మంత్ర ప్రభావంబునం బునర్లబ్ధపీర్యులై యిప్పుడు మదీయం బయిన నిలయంబు నాక్రమింపం గలవారు నై మహోద్రేకంబున నెదురులేక వర్తిల్లు చున్న రక్షోనాయకులకుం ద్రిదివంబు గోనుట తృణప్రాయం బభేద్యమంత్ర బలంబు గలభార్గవునకు వారు శిష్యు లగుటం జేసి విప్రగోవిందగవేశ్వరానుగ్రహంబు గలవారలకుం దక్కం దక్కినరాజుల కరిష్టం బగుంగావున మీ రిప్పుడు త్వష్ట యనుమనుపుత్త్రుం డగువిశ్వరూపుం డనుముని నిశ్చలతపోమహత్త్వ సత్త్వస్వభావుం డతని నారాధించిన మీకు నభీష్టార్థంబుల నతండు సంఘటించు నెట్టి దుర్దశల నైన నడంచు నని చెప్పిన దిక్పాలకామరులు డెందంబులు డిందుపడిక మల గర్భుని వీడ్కొని విశ్వరూపుకడకుం జని యి ట్లనిరి. 282

తే. అన్న మే లగు నీకు ని ట్లన్న డగంగ గోరి
వచ్చినారము భవదీయభవనమునకును
దండ్రులకు నేఁడు సమయోచితంబు లైన
కోర్కు లొడఁగూడఁ జేసి చేకొమ్ము యశము. 283

క. సుతులకుఁ బితృశుశ్రూషణ, మతిపుణ్యము సేయు చుండు రాత్మజులు గుణో
న్నతి బ్రహ్మచారు లేనియు, మతిలో గురుసేవకన్న మఱియుం గలదే. 284

వ. అదియునుం గాక. 285

సీ. అరయ నాచార్యుండు పరతత్త్వరూపంబు, దండ్రి దలంపంగ ధాతరూపు
రూపింప భ్రాత మరుత్పతిరూపంబు, దెలియంగం దల్లి భూదేవిరూపు
భగిని [1]కరుణరూపు భావంబు ధర్మస్వరూపంబు దా నతిథిరూపు మొదల
నభ్యాగతుండు మున్న యగ్ని దేవునిరూపు, సర్వభూతములు కేశవునిరూపు

ఆ. గాన తండ్రి వేగ కడు నార్తు లగుపితృజనుల మైనమమ్ముఁ జల్లఁ జూచి
పరభయంబు వాపి నిరుపమం బగుతపో,మహిమచేత మెఱసి మనుపవయ్య.

వ. ఇట్టి బ్రహ్మిష్ఠుండ వైనని న్నాచార్యునింగా వరియించి భవదీయతేజోవిశేషంబు చేత వైరిపీరులం బరిమార్చెద మాత్మీయార్థం బయినయవిష్ఠపాదాభివందనంబు నిందితంబు గా దని వేదవాక్యంబు గలదు గావున నీకు నమస్కరించు చున్న దేవ వరులం గైకొని పౌరోహిత్యంబు సేయు మనినం బ్రహసితవదనుం డైయ మ్మునీశ్వరుం డి ట్లనియె. 287

తే. బ్రహ్మతేజంబు వోయెడిప్రార్థనంబు, ధర్మగుణగర్హితం బని తా నెఱింగి
సొరిదిననుబోటితపసియానురులచేతఁ, బ్రకటమధురోక్తినేటికిబలుకఁబడియె.

వ. విశేషించియు. 289

క. గురుధనముఁ గూర్ప నేటికి, గురుశిఖం దగిలి మంత్రకోవిదు లై స
ద్గురుధర్మనిరతు లేనియు, గురువులకును శిష్యవరులె కూర్చినధనముల్. 290

సీ. అరయ నకించను లైనట్టివారికిఁ, బంబినట్టిశిలోంఛనంబె ధనము

దానిచే నిర్వర్తిత । ప్రియసాధుసత్క్రియ గలవార లై । ప్రీతి నుంద
రది గాన సద్గర్హి । తాచార మైనయా, చార్యత్వ మిపుడు మీ । శాసనమునఁ
గైకొంటి గురువుల । కాముంబు ప్రాణార్థ, వంచనములు లేక । వశి నొసర్తు

ఆ. ననుచు విశ్వరూపుఁ । డనియెడిముని ప్రతిజ్ఞోక్తిఁ బలికి వారి । నూఱడించి
మహిత మైనతత్స । మాధిచే గురుభావ, మమరఁ జేసె దేవ । సమితి కపుడు. 291

క. భార్గవవిద్యాగుప్త, స్వర్గశ్రీ ద్విగుణదనుజ । సమధికసంప
ద్వర్గముల విష్ణుమాయా, నర్గళగతిఁ దెచ్చి యింద్రు । నకు నిచ్చె నృపా. 292

క. ఏవిద్యచేత రక్షితుఁ, డై వజ్రి దురంబులోన । నసురులఁ ద్రుంచెం
భావింప నట్టివిద్యను, శ్రీవరమాయామతంబుఁ । జెప్పెను హరికిన్. 293

ఉ. నావుడుఁ బాండవాన్వయుఁడు । నమ్మినభక్తి జగన్నివాసు రా
జీవదళాక్షుఁ గృష్ణుఁ దన । చిత్తమునన్ భజియించి పల్కె నో
దేవగణార్చితాంఘ్రియుగ । దివ్యమునీశ్వర విశ్వరూపుఁ డ
ప్పావన మైనవిద్య సుర । పాలున కే క్రియ నిచ్చెఁ జెప్పవే. 294

ఉ. ఎందును రక్షితుం డగుచు । నింద్రుఁడు లీలయపోలె వైరిసే
నం దునుమాడి దేవతలు । నమ్మి సుఖింపఁగ నిష్టసంపదం
జెంది సమస్తలోకములఁ । జేకొని యేలె మునీంద్ర దాని నే
విందు సుఖంబుఁ గందు నిఁక । వీనులు సంతసమందఁ బల్కవే. 295

—॰॰ శ్రీమన్నారాయణకవచ ప్రారంభము ॰॰—

క. నరనారాయణకవచము, నరిభీకరవజ్రకవచ । మాశ్రితసంప
త్పరిణామకర్మసువచము, పురుహూతున కిట్లు మౌని । బోధించెఁ దగన్. 296

వ. అనినం బరీక్షిజ్జనపాలునకు మునినాథుం డిట్లనియె. 297

సీ. వినవయ్య నరనాథ । మునినాథుఁ డింద్రున, కను వొంద నారాయ । ణాఖ్య మైన
కవచంబు విజయసం । కల్పంబు నప్రమే, యస్వరూపంబు మ । హాఫలంబు
మంత్రగోప్యము హరి । మాయావిశేషంబు, సాంగతతోడ నె । ఱుంగఁ జేసె
దాని నే వినిపింతుఁ । బూని తదేకాగ్ర, చిత్తంబుతోడుతఁ । జిత్తగింపు

తే. మొనరధౌతాంఘ్రిపాణియై । యుత్తరంబు, ముఖముగా నుత్తమాసన । మునవసించి
కృతనిజాంగకరన్యాస । మతిశయిల్ల, మహితనారాయణాఖ్యవ । ర్మము నొనర్చి.

వ. ఇట్లు నారాయణకవచంబు ఘటియించి పాదంబులను జానువులను నూరువులను నుదరంబునను హృదయంబునను సురంబునను ముఖంబునను శిరంబునను ని ట్లష్టాంగంబులం బ్రణవపూర్వకంబైన యష్టాక్షరీమంత్రరాజంబు న్యాసంబు సేసి (ద్వాదశాక్షరవిద్యల చేతం గరన్యాసంబు సేసి) మంత్రమూర్తియై[1] భగవచ్ఛబ్దవా

1. 'భగవచ్ఛబ్దవాచ్యుం బగుషట్ఛక్తిసంయుతుం డగుచు విద్యామూర్తియు నైనపరమేశ్వరు నందు భావించి, శ్రీనారాయణకవచాఖ్య' వ్రా. ప్ర.

చ్యంబైన (ప్రణవాదియకారాంత మగుమహామంత్రంబుచేత నంగుళ్యంగుష్ఠపర్వ
సంధులయం దుపన్యసించి మఱియు హృదయంబున నోంకారంబు వికారంబు
మూర్ధంబున షకారంబు భ్రూమధ్యంబునందు ణకారంబు శిఖయందు వేకారంబు
నేత్రంబులయందు నకారంబుసర్వసంధులయందుమఱియును నస్త్రమునుద్దేశించి
మకారంబు నుపన్యసించెనేని మంత్రమూర్తి యగు మఱియును నస్త్రాయఫ
ట్టనుమంత్రంబున దిగ్బంధనంబు సేసి పరమేశ్వరునిం దనభావంబున నిల్పి
విద్యామూర్తియుఁ దపోమూర్తియు నగు)షట్ఛక్తిసంయుతం బయిననారాయణ
కవచాఖ్య మైనమంత్రరాజంబు నిట్లని పఠియించె. 299

చ. గరుడునిమూఁపుపైఁ బదయుగంబు ఘటిల్లఁగ శంఖచక్రవ
ర్మరుచిరశార్ఙ్గ ఖడ్గశరరాజితపాశగదాదిసాధనో
త్కరనికరంబు లాత్మకరకంజములన్ ధరియించి భూతిసం
భరితమహాష్టబాహుఁడు కృపామతితో ననుఁ గాచుఁ గావుతన్. 300

ఆ. ప్రకటమకరవరుణపాశంబులందుల, జలములందు నెందుఁ బొలియ కుండఁ
గాచుఁ గాక నన్ను ఘనుఁ డొక్కఁడైనట్టి, మత్స్యమూర్తి విద్యమానకీర్తి.

క. వటుఁడు సమాశ్రితమాయా,నటుఁడు బలిప్రబలశోభనప్రతిఘటనో
ద్భటుఁడు త్రివిక్రమదేవుఁడు, [2] చటులస్థలమందు నన్ను సంరక్షించున్. 302

చ. అడవుల సంకటస్థలుల నాజిముఖంబుల నగ్నికీలలం
దెడరుల నెల్ల నాకు మతి కెక్కఁగ దిక్కగుఁ గాక శ్రీనృసిం
హుఁడు [3] సురశత్రుయూథపవధోగ్రుఁడు విస్ఫురితాట్టహాసవ
క్త్రుఁడు ఘనదంష్ట్రపావకవిధూతదిగంతరుఁ డప్రమేయుఁ డై. 303

చ. అరయఁగ నెల్లలోకములు నంకిలి నొంద మహార్ణవంబులో
[4] నొరగి నిమగ్న మైనధర నుద్ధతిఁ గొమ్మున నెత్తినట్టియా
కిరిపతి [5] యగ్నికల్పుఁ డురుఖేలుఁడు నూర్జితమేదినీమనో
హరుఁడు గృపావిధేయుఁడు సదాధ్వములన్ ననుఁ గాచుఁ గావుతన్. 304

క. రాముఁడు రాజకులైకవి, రాముఁడు భృగుసత్కులాబ్ధిరాముఁడు [6] సుగుణ
స్తోముఁడు ననురక్షించును, [7] శ్రీమహితోన్నతుఁడు నద్రిశిఖరములందున్. 305

సీ. తాటక మర్దించి తపసిజన్నముఁ గాచి హరువిల్లు విఱిచి ధైర్యమున మెఱసి
ప్రబలు లైనట్టివిరాధకబంధోగ్ర, ఖరదూషణాదరాక్షసులఁ దునిమి
వానరవిభు నేలి వాలిఁ గూలఁగ నేసి, జలరాశిగర్వంబుఁ జక్కఁజేసి
సేతువు బంధించి చేరి రావణకుంభ, కర్ణాదివీరులఁ గడిమిఁ ద్రుంచి
తే. యలవిభీషణు లంకకు నధిపుఁ జేసి

1. 'వరుసజలధికూప•వరుణపాశములందు. 2. 'చటులస్థలివలన. 3. కనకాక్షరాక్షసవధో. 4. నరు తరమగ్న మైనధర. 5. యజ్ఞకల్పుఁ డురుఖేలుఁడు. హార్జిత. 6. శాంతి. 7. శ్రీమహితోన్నతుఁడు ప్రా. ప్ర

భూమిసుతఁ గూడి సాకేతపురమునందు
రాజ్యసుఖములు గైకొన్నరామవిభుఁడు
వరుస నన్నుఁ బ్రోచుచుండుఁ బ్రవాసగతుల. 306

వ. మఱియు నఖిల ప్రమాదంబులైన యభిచారకర్మంబులవలన నారాయణుండును గర్వంబువలన నరుండును యోగభ్రంశంబువలన యోగినాథుం డయినదత్తాత్రేయుండును గర్మబంధంబులవలన గణేశుండైన కపిలుండును గామదేవునివలన సనత్కుమారుండును మార్గంబు (దేవహేళనంబు సేయుట) వలన శ్రీహయగ్రీవమూర్తియును దేవతానమస్కారతిరస్కార దేవపూజాచ్ఛిద్రంబులవలన నారదుండును నశేషనిరయంబులవలనఁ గూర్మంబును నపథ్యంబులవలన భగవంతుం డైనధన్వంతరియు నుద్వంద్వంబులవలన నిర్జితాత్ముం డైన ఋషభుండును జనాపవాదంబువలన నగ్నిదేవుండును [1]జననమరణాదులం గలుగఁజేయు కర్మంబులవలన బలభద్రుండును గాలంబువలన యముండును సర్పగణంబులవలన శేషుండును నప్రబోధంబువలన ద్వైపాయనుండును బాషండసమూహంబులవలన బుద్ధదేవుండును [2]శనైశ్చరునివలనఁ గల్కియు నై ధర్మరక్షణపరుం డయిన మహావతారుండు నన్ను రక్షించుం గాతఁ బ్రాహ్ణమధ్యాహ్నపరాహ్ణసాయంకాలంబులను బ్రదోషార్ధరాత్రాపరరాత్ర ప్రత్యూషానుసంధ్యాప్రభాతంబులను గదాద్యాయుధంబుల ధరియించి కేశవ నారాయణ గోవింద విష్ణు మధుసంహారత్రివిక్రమ వామన హృషీకేశ పద్మనాభ శ్రీవత్సధామపసర్వేశ్వరేశ జనార్దనవిశ్వేశ్వర కాలమూర్తులనునామరూపంబులు గల దేవుండు నన్ను రక్షించుంగాక ప్రళయకాలానలాతితీక్ష్ణసంభ్రమభ్రమణనిర్వక్రవిక్రమవక్రీకృతదనుజచక్రం బైన సుదర్శన పుణ్యనామ చక్రంబ మహావాయు ప్రేరితుం డై హుతాశనుండు నీరసతృణాటవుల భస్మీభూతంబు సేయుభంగి భగవత్ప్రయుక్తంబ వై మద్వైరిసైన్యంబుల దగ్ధంబు గావింపుము జగత్సంహారకాలపటుఘటితచటులమహోత్పాత గర్జారవతర్జనదశదిశాభివర్జిత ఘనఘనాంతర నిష్ఠ్యూతనిష్ఠుర కోటిశతకోటిసంస్పర్శస్ఫురద్విస్ఫులింగనిర్గమానర్గళ భుగభుగాయమానమూర్తివిస్ఫూర్తినారాయణ కరకమలవర్తిగదాయుధోత్తమ మదీయవైరితండోపతండంబుల భండనంబునంజండగతింబిండిగాఁ జండికాకూశ్మాండవైనాయకరక్షోభూతగ్రహంబులు చూర్ణంబులు గాఁ గొండొకవినోదంబు సలుపుము [3]దరేంద్రంబ వైన పాంచజన్యంబ సర్వలోకజిష్ణుం డైన శ్రీకృష్ణుని నిఖిలపుణ్యైకసదనవదననిష్ఠ్యూతనిశ్వాసా[4] ధరవేణుపరిపూరితంబ వై యున్మత్త భూతప్రేత పిశాచ విప్రగ్రహాదిక్రూర[5]దుర్గ్రహంబులు విద్రావణంబులుగా నస్మత్పరవీరమండలంబుల గుండియలతోఁ దదీయమానినీ దుర్భర

1. నంతశాకృతిం జేయుభూతంబులవలన బలభద్రుఁడును. 2. కలివలన. 3. దరేంద్రుండ.
4. దర్శణపూరితం. 5. దృగ్గణంబులు.

గర్భంబులు గర్భస్థార్భకనిర్భేదంబులుగా నవియు బ్రహ్మాండభాండభీకరం బయిన భూరినాదంబున మోదింపు మఱితీవ్రధారాదళితనిశాటకోటి కఠోరకంఠకరాళరక్తధారాధౌతమలీమసవిసరంబ వైననందక మహాసిశేఖరంబ జగదీశప్రేరితంబవై మద్విద్వేషివిషమవ్యూహంబుల మెండుగడికండలుగఁ జెండి చెండాడుము నిష్కళంకనిరాతంక నిశ్శంకసాంద్రచంద్రమండల పరిమండిత సర్వాంగరక్షణవిచక్షణధర్మనిరతంబ వయిన[1] చర్మంబ దుర్మదమద్వైరిలోకభీకరాలోకంబులను సమాకులనిబిడనీరంధ్రనిష్ఠురతమఃపటలపటు ఘటనం (బులం) గుటిల పఱుపుము నిఖిలపాపగ్రహంబులవలనను సకలనరమృగ సర్పక్రోడభూతాదులవలనను నగు భయంబులు భగవన్నామ రూపయాన దివ్యాస్త్రంబుల వలనం బొంద కుండుఁగాక బృహద్రథంతరాదిసామంబులచేత స్తోత్రంబు సేయంబడుచున్న ఖగేంద్రుండు (రక్షణదక్షుం డై)నన్ను రక్షించుఁ (గాక) శ్రీహరినామరూపవాహన దివ్యాయుధ పారిషదోత్తమ ప్రముఖంబు లస్మదీయ బుద్ధీంద్రియమనఃప్రాణంబుల సంరక్షించు భగవంతుం డయిన శేషుండు సర్వోపద్రవంబుల నాశంబు సేయు జగదైక్యభావం బయినధ్యానంబు గలవానికి వికల్పరహితుం[2] డై భూషణాయుధలింగాఖ్య లగుశక్తులం దనమాయచేత ధరియించి [3]తేజరిల్లుచుండు లక్ష్మీకాంతుండు వికల్పవిగ్రహంబులవలన నన్ను రక్షించుఁగాక లోకభయంకరాట్టహాసభాసురవదనగహ్వరుండగుచు సమస్తతేజోహరణధురీణ తేజఃపుంజసంజాతదివ్యనృసింహావతారుండగు నప్పరమేశ్వరుండు సర్వదిగ్భాగంబులవలన సమస్త బహిరంతరంబులవలన నన్ను రక్షించుచుండుఁ (గాత) మని నారాయణాత్మకకవచప్రభావం బితిహాసరూపంబున [4]నింద్రుండు దెలిసికొని ధ్యానంబుసేసి తద్విద్యాధారణమహిమవలన నరాతుల నిర్జించెం గావున నెవ్వ రేని నిర్మలాత్ము లగువారలేతద్విద్యాధారణు లై యనుదినంబును బఠియించిన నతిఘోరరణంబుల నత్యుత్కటసంకటంబులను సర్వగ్రహ నిగ్రహాకర్మమారణకర్మాది[5]దుష్కర్మజన్యక్లేశంబులను వదలి యవ్యాకులమనస్కు లై విజయంబు నొందుదురు మఱియును సర్వరోగంబులకు నగమ్యశరీరు లై సుఖంబు నొందుదు రదియునుంగాక. 307

సీ. అతిభక్తిఁ గౌశికుం డను బ్రాహ్మణుఁడు దొల్లి, యీవిద్య ధరియించి యెలమిమించి
మరుభూమియందు నిర్మలచిత్తుఁ డై యోగ,ధారణంబున బిట్టు దనువు విడిచె
దానిపై నొకఁడు గంధర్వవరేణ్యుండు, చిత్రరథాఖ్యుఁ డను జేయుఁ డొంటి
చదలఁ జనంగఁ దచ్ఛాయ తదస్థిపైఁ, గదిసిన నాతఁడు గళవళించి
ఆ. యువిదపిండుతోడ ననవవిమానముతోడఁ, దనదువిద్యతోడ ధరణిఁ ద్రెళ్లి

---

1. ధర్మంబ. 2. డయ్యు నప్పరమేశ్వరుండు భూషణాయుధ చిహ్నిత మైనశక్తిం. 3. విశేష విగ్రహంబు గలలక్ష్మీకాంతుండు నన్ను రక్షించు. 4. మునీంద్రుండు వ్యాఖ్యానంబుసేసి యింద్రున కుపదేశించిన నతండు తద్విద్యా. 5. దుష్కర్మంబులకు నతిభయంకరు లై విజయంబు. వ్రా. ప్ర.

తివిచి లేవలేక ॥ తికమక గుడువంగ, వాలఖిల్యమౌని ॥ వానిఁ జూచి. 308

క. నారాయణకవచసమా, ధారణపుణ్యస్థి దీని ॥ దగ్గఱ నీకుం
గూరెడిన విష్ణుభక్తుల, వారక చేరంగ నెట్టివారికిఁ దరమే. 309

ఇంద్రవజ్రము. సంధించి నీయంగకసంధులెల్లన్, బంధించి తన్మంత్రబలంబుపేర్మి
స్పందంబు మాన్పింపఁ దదన్య మేదీ, సింధుప్రవాహోన్నతి[1]చేతఁ దీఱన్.

వ. కావున నీ విప్పు డీపుణ్యశల్యంబులు భక్తియుక్తుండవై కొనిపోయి ప్రాఙ్ముఖంబు
నఁ బ్రవహించెడుసరస్వతీజలంబుల [2]నిక్షేపణంబుసేసి కృతస్నానుండ వైయాచ
మనంబు సేసిన నీసర్వాంగబంధనంబు లుడుగు ననిన నతం డట్లుచేసి తనవిమానం
బెక్కి నిజస్థానంబున కరిగెం గావున. 311

క. అనుదినము దీని నెవ్వరు, విని రేనిఁ బఠించి రేని ॥ విస్మయ మొదవన్
ఘనభూతజాల మెల్లను, మునుకొని వారలను గాంచి ॥ మ్రొక్కుచు నుండున్.

ఆ. విశ్వరూపువలన ॥ నైశ్వర్యకర మైన, యట్టివిద్యఁ దాల్చి ॥ యింద్రుఁ డప్పుడు
మూఁడులోకములకు ॥ మూఁద లైనట్టిశ్రీ, ననుభవించి మించె ॥ నధికమహిమ

సీ. భూపాలయావిశ్వరూపున కరుదైనతలలు మూఁ డనువొందఁ ॥ గలిగియుండు
నొరిది సురాపానసోమపానంబులు, [3]నన్నాద మనఁగను ॥ నమరవరుల
తోఁ గూడి భుజియించి ॥ తూకొని వారితో, యజ్ఞభాగంబు ప్రత్యక్ష మొంది
కైకొను చుండి దుష్కర్ముఁ డై యాయజ్ఞ, భాగంబు రాక్షసప్రవరులకును

ఉ. దల్లిమీఁదఁ గలుగుతాత్పర్యవశమున, దివిజవరుల మొఱఁగి ॥ తెచ్చి యిచ్చు
నది యెఱింగి యింద్రుఁ ॥ డతిభీతచిత్తుఁ డై, తనకు గానియతనితలలు ద్రుంచె.

క. భాసురుఁ డనక మహాత్మా, గ్రేసరుఁ డన కతఁడు పూర్వకృతకర్మగతిన్
వేసరఁ డనక మహేంద్రుఁడు, భూసురుతల లపుడు రోషమునఁ దెగ నడిచెన్.

వ. ఇట్లయ్యింద్రుండు క్రోధంబు సహింపం జాలక విశ్వరూపుతలలు ఖడ్గంబునం దెగ
నడిచిన సోమపానంబు సేయు శిరంబు గపింజలం బయ్యె సురాపానంబు సేయు
శిరంబు గలవింకం బయ్యె నన్నంబు భక్షించుశిరంబు తిత్తిరి యయ్యె నిట్లు
త్రివిధపక్షిస్వరూపంబు దాల్చి బ్రహ్మహత్య యే తెంచి యింద్రునిఁ జుట్టుకొని
తమ్ముఁ బరిగ్రహింపు మని నిర్బంధింప నపు డింద్రుం డతిభీతచిత్తుం డై త్రిలోక
నాయకుం డైనన్ దానిం దప్పించుకొనం జాలక యంజలి యొగ్గి యమ్మహాదో
షంబుఁ గైకొని తద్దోషం బొక్కసంవత్సరం బనుభవించి యంతం బాపుకొను
వాఁ డై భూజలవృక్షస్త్రీలం బ్రార్థించి మద్దురితంబు చతుర్విధంబులం బుచ్చికొ
నుం డనినభూమి తనయందుఁ జేయఁబడినఖాతంబు తనంతనపూఁడునట్టివరంబును
జలంబు సర్వంబు దనయందుఁ బ్రక్షాళితం బైనం బావనం బగునట్టివరంబును
వృక్షంబులు ఛేదింపంబడి పునఃప్రరోహంబు గలుగువరంబును స్త్రీ లెల్లపుడుం

1. పేర్మఁ దీఱన్. 2. వైచి కృత. 3. నన్నంబు మొదలుగా.

దమకుఁ గామసుఖంబు గలుగునట్టివరంబును గోరిన నతం డట్లకా నొసంగిన నత
నిచే నవ్వ్రాతంబు ధరణి [1]యీరిణవిధంబునను నుదకంబు బుద్బుదఫేనరూపంబు
నను మహీరుహంబులు నిర్యాసభావంబునను నింతులు రజోవికారంబునను
నిట్లు చతుర్భాగంబులు బంచికొని రంత. 316

మ. హతపుత్రుం డగు విశ్వరూపజనకుం డాత్వష్ట దుఃఖాయత్తో
ద్ధతరోషానలదహ్యమానుఁ డగుచుం దా నింద్రుపై మారణ
క్రతుహోమం బొనరింప నందుఁ బొడమెం గల్పాంతకాకారవి
శ్రుతకీలానలనిష్ఠురేక్షణగుణక్షుభ్యత్త్రిలోకోగ్రుఁ డై. [చ

సీ. యుగముద్రుంగెడునాఁడు జగములు వాలియించు, నంతకుమూర్తిపై సింతయగు
బలిపునఁ బొడవును బ్రతిదినంబును నొక్క, శరపాతమంగంబు విరివిగొనుచుఁ
గడుదగ్ధశైలసంకాశదేహమునందుఁ, గరము సంధ్యారాగకాంతి బెరయ
మనుగాఁకరాగిచేఁ గనుమించుమించులఁ, గఱకుమీసలుకచాగ్రములు మెఱయఁ

తే. చండమధ్యాహ్నమార్తాండమండలోగ్ర, చటులనిష్ఠురలోచనాంచలవిధూత
దశదిశాభాగుఁ డుజ్జ్వలతరకరాళ, భిదురసునిశితదంష్ట్రోరువదనగుహుఁడు.

ఉ. నింగికి నేలకుం బొడవు నిట్టలమై శిఖలందుఁ బర్వును
త్తుంగతరాగ్నిజాలములఁ దొట్రిలుచుం గ్రహపంక్తి జాఱ ని
స్సంగకరాళశాతఘనసద్ఘృణిమండలచండశూల ము
ప్పొంగుచుఁ గేల లీలఁ గొని భూమి చలింపఁగఁ బోలి యాడుచున్. 319

సీ. వడలక విరివిగా వదనంబుఁ దెఱచుచు, నాకాశ మంతయు నప్పళించుఁ
గడనాల్క నిగిడించి గ్రహతారకంబుల, నయ మెల్ల దిగజాఱ నాకి విడుచు
నలవోకయునుబోలె నట్టహాసము సేసి, మెఱసి లోకములెల్ల మ్రింగఁ జూచుఁ
దనరుదిగ్దంతిదంతములు సెక్కులు వాఱ, నుగ్రదంష్ట్రలు ద్రిప్పు నుక్కుమిగిలి

తే. వ్యాప్తబలితంపుఁ దపమునఁ బుట్టినొంది, యఖిలలోకంబు లెల్లఁ దా నాక్రమించి
వృత్రనామాఖ్యదేవతాశత్రుఁ డగుచుఁ, దారుణాకారుఁ డఖిలదుర్దముఁడు మెఱసె.

మత్తకోకిలము. అట్టివృత్రునిమీఁద దేవత లల్కతోఁ బెనుమూఁకలై
చుట్టి ముట్టి మహాస్త్రవిద్యలు సూపి యేపున నేయ నా
గొట్టువీరుఁడు వార లేసిన క్రూరశస్త్రము లన్నియుం
జుట్టి పట్టుక మ్రింగి శూరత జోక నార్చె మహోగ్రుఁ డై. 321

క. భక్షితదివ్యాస్త్రుం డగు, రక్షోనాయకుని నమరరాజప్రముఖుల్
వీక్షింప వెఱచి పఱచిరి, రక్షకుఁ జింతించికొనుచు రయ మొప్పారన్. 322

వ. ఇట్లు సర్వసాధనంబుల(తోడ సాధుజనంబుల) వృత్రాసురుండు మ్రింగిన నచ్చెరు
వడి చేయునది లేక తత్తేజోవిశేషవిభవంబునకు భయంబు నొంది కందినడెం

1. 'నెఱియ లూషరక్షేత్రంబులవిధంబున' అ. ప్ర.

దంబునం గుందుచుం బురందరప్రముఖు లార్తరక్షకుం డగుపుండరీకాక్షునకుం గుయ్యిడువారలై. 323

లయగ్రాహి. వీఁడు కడుదుర్దముఁడు ♦ వాఁడిమనకైదువులు
♦ పోఁడిచెడఁగా మెసవి ♦ యీఁడు గన కున్నాఁ
డేడ బ్రదు కింకఁ బెనుఁ ♦ గీడు వొడమెన్ మనకు
♦ దోఁడుపడ నొక్కరుఁడు ♦ లేఁడు హరి దక్కన్
వేఁడుదముఁ శ్రీధరునిఁ ♦ గూఁడుదము సద్భటులఁ
♦ బాఁడుదము గీతముల ♦ జోఁడుపడ నంతన్
వీఁడు చెడుత్రోవ దయ ♦ తోఁడ నెఱిఁగించు ఘనుఁ
♦ డోఁడక సురాలయము ♦ పాడువడ దింకన్. 324

క. అని తలపోయుచుఁ దమలో, మునుకుచుఁ దికమకలు గొనుచు ♦ మురరిపుసభకున్
గునుకుచుఁ గునుకుచు నేఁగిరి, ఘనరాక్షసుఁ గన్న కన్నుఁగవ బెగ్గిలఁగన్. 325

వ. ఇట్లు భయార్తులై యమర్త్యవ్రాతంబు సని చని ముందట నభంగభంగరంగ దుత్తుంగడిండీరమండల సముద్దండాడంబరవిడంబిత నారాయణనిరంతరకీర్తిలతా కుసుమగుచ్ఛస్వచ్ఛంబును ననవరతగోవిందచరణారవిందసేవాసమాకులకలిత ఫలితమహాపుణ్యఫలాయమాన సముద్దీపితావర్తవర్తిత దక్షిణావర్తరుచిరశంఖ మండల మండితంబును నతినిష్ఠురకఠినపాఠీనపృథురోమరాజీవశకులతిమితిమింగిల కర్కటకమఠకచ్ఛపమకరనక్రవక్రగ్రాహగ్రహణఘుమఘుమాయమానదారుణ గమనవిషమితవిషమతరంగఘట్టనఘటితసముద్ధూతశీకరనికర నీరంధ్రితాంకిత తారాపథంబును మహోచ్ఛ్రియశిలోచ్చయశిఖరాగ్రప్రవహితదుగ్ధనిర్ఝరసమ్మార్జితపురాణపురుషవిశుద్ధశుద్ధాంతవిహారణధురీణవసుధాధౌతధావళ్యధగద్ధగాయమానరమ్యహర్మ్యనిర్మాణకర్మంబునునతిపవిత్రగుణవిచిత్రనిజకళత్రప్రేమానంద సందర్శితముకుందపరిస్ఫురదంతరంగకరుణారస పరిమిళితభావబంధురవిద్రుమ వల్లీమతల్లికాంకురశోభితంబును బ్రసిద్ధసిద్ధరసాంబువాహసంగమసముత్థితగంభీర ఘోషపరిపూరితసకలరోదోంతరాళంబును సముద్రమేఖలాఖిలప్రదేశవిలసితనవీ నదుకులాయమానంబును హరిహరప్రముఖదేవతానిచయ పరిలబ్ధామృతమహైశ్వర్యదానధౌరేయమహానిధానంబును వైకుంఠపురపౌరవారమనోహరకామ్య ఫలఫలితమందార పారిజాత సంతాన కల్పవృక్ష హరిచందన ఘనవనానుకూల కూలంబును నై యొప్పుచుఁ గుబేరుభాండాగారంబునుంబోలెఁ బద్మమహాపద్మ శంఖమకరకచ్ఛపముకుందకుందనీలవరసమగ్రంబై విష్ణుకరకమలంబునుంబోలె సుదర్శనావర్తప్రగల్భంబై కైలాసమహీధరంబునుంబోలె నమృతకళాస్థాన శేఖరపదార్పణంబై యింద్రవైభవంబునుంబోలెఁ గల్పవృక్షకామధేనుచింతామణిజనితవిశేషంబై సుగ్రీవసైన్యంబునుంబోలె నపరిమితనిబిడహరిసంచా

వనఁగఁ జూపట్టుపుండరీ కాయతాక్షు. 978

సీ. ఇందీవరశ్యాము వందితసుత్రాముఁ, గరుణాలవాలు భా సురకపోలుఁ
గౌస్తుభాలంకారుఁ గామితమందారు, సురుచిరలావణ్యు సురశరణ్యు
హర్యక్షనిభమధ్యు నఖిలలోకారాధ్యు, ఘనచక్రహస్తు జ గత్ప్రశస్తు
ఖగకులాధిపయానుఁ గౌశేయపరిధానుఁ, బన్నగశయను న బ్జాతనయను

తే. మకరకుండలసద్భూషు మంజుభాషు
నిరుపమాకారు దుగ్ధసా గరవిహారు
భూరిగుణసాంద్రు యదుకులాం భోధిచంద్రు
విష్ణు రోచిష్ణు జిష్ణు స హిష్ణుఁ గృష్ణు. 979

మ. కని డాయం జనుదెంతఁ గృష్ణుఁడు దళ త్కంజాక్షుఁ డప్పేదవి
ప్రుని నశ్రాంతదరిద్రపీడితుఁ గృశీ భూతాంగు జీర్ణాంబరుం
ఘనతృష్ణాతురచిత్తు హాస్యనిలయుం ఖండో త్తరీయుం గుచే
లుని నల్లంతనె చూచి సంభ్రమవిలో లుం డై దిగెం దల్పమున్. 980

క. కర మర్థి నెదురుగాఁ జని, పరిరంభణ మాచరించి బంధుస్నేహ
స్ఫురణం దోడ్తెచ్చి సమా, దరమునఁ గూర్చుండఁ బెట్టెఁ దనతల్పమునన్.

తే. అట్లు గూర్చుండఁబెట్టి నెయ్యమునఁ గనక, కలశసలిలంబుచేఁ గాళ్లుగడిగిభక్తి
దజ్జలంబులు దనదుమ స్తమునఁ దాల్చి, లలితమృగమదఘనసారకమిళిత మైన,

తే. మలయజము మేన జొబ్బిల్ల నలఁది యంత
శ్రమము వాయంగఁ దాళవృం తమున విసరి
బంధురామోదకలితధూ పంబు లొసఁగి
మించుమణిదీపముల నివా ళించి మఱియు. 983

వ. సురభికుసుమమాలికలు సిగముడిం దుఱిమి కర్పూరమిళితతాంబూలంబు నిచ్చి ధేనువు నొసంగి సాదరంబుగా స్వాగతం బడిగిన నప్పు డవ్విప్రుండు మేనం బులకాంకురంబు లంకురింప నానందబాష్పజలబిందుసందోహంబు డయ్యె నట్టియెడం బద్మలోచనుండు మన్నించునంగనామణి యగురుక్మిణి కరకంకణరవంబు లొలయం జామరలు వీవఁ దజ్జాతవాతంబున ఘర్మసలిలంబు నివారించు చుండఁ జూచి శుద్ధాంతకాంతానివహంబులు తమమనంబుల నద్భుతం బంది యి ట్లనిరి.

ఉ. ఏమితపంబు సేసె నొకో యీ ధరణీదివిజో త్తముండు తొల్
బాముని యోగివిస్ఫురదు పాస్యుఁడు డై తనరారునీజగ
త్స్వామి రమాధినాథునిజ తల్పమునం వసియించియున్నవాఁ
డీమహనీయమూ ర్తి కెన యే మునిపుంగవు లెంతవారలున్. 985

వ. అదియునుం గాక. 986

చ. తనమృదుతల్పమందు వని తామణి యైనరమాలలామముఁ బొం

మను నెడఁగా దలంపక య § దుప్రవరుం డెదురేఁగి మోదముం
దనుకఁగ గౌఁగిలించి యుచి § తక్రియలం బరితుష్టుఁ జేయుచున్
వినయమునన్ భజించె ధర § ణీసురుఁ డెంతటిభాగ్యవంతుఁడో. 987

వ. అనునయ్యవసరంబున. 988

క. మురసంహారుఁడు కుచేలుని,కరము గరంబునఁ దెమల్చి § కడఁకన్ మన మా
గురుగృహమున వర్తించిన,చరితము లని కొన్ని నుడివి § చతురత మఱియున్.

సీ. బ్రాహ్మణోత్తమ వేద § పాఠనలబ్ధద,క్షిణ గలచారువం§శంబువలనఁ
బరిణయం బైనట్టి § భార్య సుశీలవ,ర్తనములఁ దగ భవ§త్సదృశ యగుని
తలఁప గృహక్షేత్ర § ధనదారపుత్త్రాదు,లందు నీచిత్తంబు § చెందకుంట
తోఁచుచున్నది యేను § దుది లోకసంగ్రహా,ర్థంబు కర్మాచర§ణంబు సేయు

తే. గతి మనంబులఁ గామమో§హితులు గాక, యర్థిమై యుక్తకర్మంబు§లాచరించి
ప్రకృతిసంబంధములువాసి§భవ్యనిష్ఠఁ, దవిలియుందురుకొందఱు§త్తములుభువిని.

వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 991

క. ఎఱుఁగుదువె మనము గురుమం,దిరమున వసియించి యతఁడు§తెలుపఁగ వరుస
న్నెఱుఁగఁగ వలసినయర్థము, లెఱిఁగి పరిజ్ఞానమహిమ § లెఱుఁగుట లెల్లన్.

వ. అని మఱియు గురుప్రశంస సేయం దలంచి యి ట్లనియె. 993

తే. తివిరి యజ్ఞానతిమిరప్ర § దీప మగుచు
నవ్యయం బైన బ్రహ్మంబు § ననుభవించు
భరితసత్త్వుండు సత్కర్మ § నిరతుఁ డతుల
భూసురశ్రేష్ఠుఁ డనఘుండు § బుధనుతుండు. 994

వ. అమ్మహాత్మునివలన సకలవర్ణాశ్రమంబులవారికి నేను విజ్ఞానప్రదుండ నగుగురుండ
నై యుండియు గురుభజనంబు పరమధర్మం బని యాచరించితి నది గావున.

క. భూసురుల కెల్ల ముఖ్యుఁడ, నై సకలకులాశ్రమంబు § లందును నెపుడున్
ధీసుజ్ఞానప్రదుఁ డన, దేశికుఁ డన నొప్పుచుందు § ధృతి నెల్లెడలన్. 996

తే. అట్టివర్ణాశ్రమంబుల § యందు సర్వ
కుశలు లగువారు నిఖిలైక § గురుఁడ నైన
నాదువాక్యంబుచే భవా §ర్ణవము వెలుచ
దాఁటుదురు మత్పదాంబుజ § ధ్యానపరులు. 997

వ. అదియునుం గాక సకలభూతాత్మకుండ నైనయేను దపోవ్రతయజ్ఞదానశమద
మాదులచేత సంతసింపను గురుజనంబులఁ బరమభక్తి సేవించువారలం బరిణ
మింతు నని చెప్పి మఱియు మనము గురుమందిరంబున నున్నయెడ నొక్కనాఁడు
గురుపత్నీనియుక్తుల మై యింధనార్థం బడవికిం జనిన నయ్యవసరంబున. 998

సీ. ఘుమఘుమారావసం § కులఘోరజీమూత, పటలసంఛన్నాభ్ర § భాగ మగుచుఁ

జటులఝంఝానిలో త్కటసముద్ధూతనా, నావిధజంతుసం తాన మగుచు
జండదిగ్వేదండ తుండనిభాఖండ, వారిధారాపూర్ణ వసుధ యగుచు
విద్యోతమానోగ్ర ఖద్యోతకిరణజి,ద్విద్యుద్ద్యుతిచ్ఛటా విభవ మగుచు
తే. నడరి జడి గురియఁగ నినుఁ డ స్తమింప, భూరినీరంధ్రనిబిడాంధ కార మేచి
సూచికాభేద్య మై వస్తుగోచరంబు, గానియ ట్లుండ మనము నకవ్వానఁ దడిసి.
తే. బయలు గొందియుఁ బెనుమిట్టు పల్ల మంబు
రహితసహితస్థలంబు లే ర్పఱుప రాక
యున్నయ త్తఱి మనము నొం డొరులచేతు
లూఁతగాఁ గొని నడచుచు నుండునంత. 1000
క. బిసబిస నెప్పుడు సుడుగక, విసరెడివలిచేత వడఁకు విడువక మనముం
బస చెడి మార్గముఁ గానక, మసలితి మంతటను నంశుమంతుఁడుఁ బొడిచెన్.
క. తెలతెలవాఱెడివేళం, గలకల మని పలికెఁ బక్షి గణ మెల్లెడలన్
మిలమిల లని ప్రొద్దుపొడుపున, ధళధళ మనుమెఱుఁగు దిగ్వి తానము నిండెన్.
క. అప్పుడు సాందీపుని మన,చొ ప్పరయుచు వచ్చి వాన సోఁకునను వలిం
దెప్పిరిలుటఁ గని ఖేదం, బుప్పతిలం బలికె నకట యోవటులారా. 1003
చ. కటకట యిట్లు మాకొఱకుఁ గాఁ జనుదెంచి మహాటవిన్ సము
త్కటపరిపీడ నొందితిరి గావున శిష్యులు మాఋణంబు నీఁ
గుట కిది కారణంబు సమ కూరెడిఁ బో యిటమీఁద మీకు వి
స్ఫుటధనబంధుదారబహు పుత్త్రవిభూతిజయాయురున్నతుల్. 1004
క. అని గారవించి యాయన, మనలం దోడ్కొనుచు నా త్మ మందిరమునకుం
జనుదెంచుట లెల్లను నీ,మనమునఁ దలఁతే యటంచు మఱియుం బలికెన్.
వ. అనఘా మన మధ్యయనంబు సేయుచు నన్యోన్యస్నేహవాత్సల్యంబులం జేయు
కృత్యంబులు మఱవవు గదా యని యని యెల్లం దలంచి యాషుమాధవుమధు
రాలాపంబులు విని యతనిఁ గనుంగొని కుచేలుం డి ట్లనియె. 1006
క. వనజోదర గురుమందిర,మున మనము వసించునాఁడు ముదమునఁ గావిం
పనిపను లెవ్వియుఁ గలవే, విను మవి య ట్లుండ నిమ్ము విమలచరిత్రా. 1007
క. గురుమతిఁ దలఁపఁగఁ ద్విజగ,ద్గురుఁడ వనం దగిననీకు గురుఁ డనఁగా నొం
డొరుఁ డెవ్వఁ డింతయును నీ, కరయంగ విడంబనంబ యగుఁ గాదె హరీ.
వ. అని సాభిప్రాయంబుగాఁ బలికినపలుకులు విని సమ స్తభావాభిజ్ఞుం డైనపుండరీ
కాక్షుండు మంద స్మితసుందరవదనారవిందుం డగుచు నతనిం జూచి నీ విచ్చటికి
వచ్చునప్పుడు నాయందుల భ క్తిఁజేసి నాకు నుపాయనంబుగా నేమిపదార్థంబు
దెచ్చితి వప్పదార్థంబు లేశమాత్రం బైనఁ బదివేలుగా నంగీకరింతు నట్లు గాక
నీచవ ర్తనుం డై మద్భ క్తిం దగులనిదుష్టాత్ముండు హేమాచలతుల్యం బైన

పదార్థంబు నోసంగిన నది నామనంబునకు సమ్మతంబు గాదు గావున. 1009

క. దళమైనఁ బుష్పమైనను, ఫలమైనను సలిలమైనఁ ♦ బాయనిభక్తిం
గొలిచినజను లర్పించిన, నెలమిన్ రుచిరాన్నముగనె ♦ యేను భుజింతున్. 1010

క. అని పద్మోదరుఁ డాడిన, వినయోక్తుల కాత్మ నలరి ♦ విప్రుఁడు దాఁ దె
చ్చినయటుకులు దగ నర్పింపను నేరక మోము వాంచి ♦ పలుకక యున్నన్.

వ. అవ్విప్రుండు చనుదెంచినకార్యంబు కృష్ణుండు దనదివ్యచిత్తంబున నెఱింగి యి
తండు పూర్వభవంబున నైశ్వర్యకాముండై నన్ను సేవింపండైన నిక్కుచేలుం
డు నిజకాంతాముఖోల్లాసంబుకొఱకు నాయొద్దకుఁ జనుదెంచినవాఁ డితనికి నిం
ద్రాదులకుం బడయ రానిబహువిధంబులైనసంపద్విశేషంబు లీక్షణంబ యొడఁ
గూర్ప వలయు నని తలంచి యతండు జీర్ణవస్త్రంబుకొంగున ముడిచి తెచ్చిన
యడుకులముడియ గని యిది యేమి యని యొయ్యన నమ్ముడియఁ దనకర
కమలంబుల విడిచి యయ్యటుకులు గొన్ని పుచ్చికొని యివియ సకలలోకంబులను
నన్నును బరితృప్తిం బొందింపఁ జాలు నని యప్పుడు. 1012

క. మురహరుఁడు పిడికెఁడటుకులు, గర మొప్పఁగ నారగించి ♦ కౌతూహలియై
మఱియును బిడికెఁడు గొనఁ దత్కర మప్పుడు వట్టె కమల ♦ కరకమలములన్.

క. సాం పారఁగ నితనికి బహుసంపద లందింప నివియ ♦ చాలును నిఁక భ
క్షింపఁగ వలవదు త్రిజగత్సంపత్కర దేవదేవ ♦ సర్వాత్మ హరీ. 1014

వ. అని యిట్లు వారించె నక్కుచేలుండును నారాత్రి గోవిందుమందిరంబునఁ దనకు
హృదయానందకరంబు లగువివిధపదార్థంబు లనుభవించి మృదులశయ్యాతలం
బున నిద్రించి తనమనంబునం దన్ను సమధికస్వర్గభోగానుభవుం గాఁ దలంచు
చు మఱునాఁ డరుణోదయంబున మేల్కని కాలోచితకృత్యంబులు దీర్చి యిం
దిరారమణుండు దన్నుఁ గొంతద వ్వనిపి యామంత్రితుం జేయఁ జనుచు నంద
నందనసందర్శనానందలోలాత్ముండై తనమనంబున ని ట్లనియె. 1015

క. నాపుణ్య మరయ నెట్టిదొ, యాపుణ్యనిధిం బ్రశాంచు ♦ నచ్యుతు నఖిల
వ్యాపకు బ్రహ్మణ్యునిఁ జిద్రూపకుఁ బురుషోత్తమునిఁ బ ♦ రుం గనుఁగొంటిన్.

సీ. పరికింపఁ గృపణస్వ ♦ భావుండ నైనట్టియే నెడ నిఖలావ ♦ నీశ్వరైన
యిందిరాదేవికి ♦ నెనయంగ నిత్యనివాసుఁడై యొప్పున ♦ వ్వాసుదేవుఁ
డేడ న న్నర్థిమైఁ ♦ దోడఁబుట్టినవానికైవడిఁ గౌఁగిటఁ ♦ గదియఁ జేర్చి
దైవంబుగా నన్ను ♦ భావించి నిజతల్పమున నుంచి సత్క్రియల్ ♦ పూని నడపి

తే. చారునిజవధూకరసరో ♦ జాతకలితచామరానిలమున గత ♦ శ్రమునిఁ జేసి
శ్రీకుచాలిప్తచందనాంకచితకరాబ్జతలములను నడ్డు లొత్తె వ ♦ త్సలత మెఱసి.

వ. కావున. 1018

ఉ. శ్రీనిధి యిట్లు నన్నుఁ బచ ♦ రించి ఘనంబుగ విత్త మేమియు

న్నిని తెలియంగ గానఁబడె నెన్న దరిద్రుఁడు సంపదంధుఁడై
కానక తన్నుఁ జేరఁ డని కాక శ్రితార్తిహరుండు సత్కృపాం
భోనిధి సర్వవస్తుపరి పూర్ణునిగా ననుఁ జేయ కుండునే. 1019

వ. అని తనమనంబున వితర్కించుచు నిజపురంబునకుం జని చని ముందట. 1020

సీ. భానుచంద్రప్రభా భాసమానస్వర్ణ,చంద్రకాంతోపల సౌధములును
గలకంఠశుకనీల కంఠసముత్కంఠ,మానితకూజితో ద్యానములును
ఫుల్లసితాంభోజ హల్లకకహ్లార,కైరవోల్లసితకా సారములును
మణిమయకనకకం కణముఖాభరణవి,భ్రాజితదాసదా సీజనములుఁ

తే. గలిగి చెలు వొందుసదనంబు గాంచు విస్మ
యమును బొందుచు నెట్టిపు ణ్యాత్ముఁ డుండు
నిలయ మొక్కొ యపూర్వ మై నెగడె మహిత
వైభవోన్నతలక్ష్మిని వాస మగుచు. 1021

వ. అని తలపోయు చున్నయవసరంబున. 1022

తే. దివిజవనితలఁ బోలెడు తెఱవ లపుడు, డాయనేతెంచి యిందువిచ్చేయుఁడనుచు
విమలసంగీతనృత్యవాద్యములు సెలఁగ,గరిమఁదోడ్కొనిచనిరంతిపురమునకును.

వ. ఇట్లు చనుదేర నతనిభార్యయైనసతీలలామంబు దనమనంబున నానందరసమగ్న
యగుచు నప్పుడు. 1024

సీ. తనవిభురాక ముం దటఁ గని మనమున, హర్షించి వైభవం బలర మనుజ
కామినీరూపంబు గైకొన్నయిందిరా,వనితచందంబునఁ దనరు చున్న
కలకంఠి తనవాలుఁ గన్నుల కెలవల, నానందబాష్పంబు లంకురింప
నతనిపాదంబుల కాత్మలో మ్రొక్కి భా,వంబున నాలింగ నంబు సేసె

తే. నాథరాదేవుఁ డతులది వ్యాంబరాభ,రణవిభూషిత లై రతి రాజుసాయ
కములగతి నొప్పుపరిచారి కలు భజింప,లలితసౌభాగ్య యగునిజలలనఁ జూచి.

క. ఆనారీరత్నంబును, దానును ననురాగరసము దళుకొత్తఁగ ని
త్యానందము నొందుచుఁ బెం, పూనినహరిలబ్ధవైభవోన్నతి మెఱయన్. 1026

సీ. కమనీయపద్మరా గస్తంభకంబులుఁ, గొమరారుపటికంపుఁ గుడ్యములును
మరకతనవరత్న మయకవాటంబులుఁ, గీలితహరినీల జాలకములు
దీపితచంద్రకాం తోపలవేదులు, నంచితవివిధప దార్థములును
దగుహంసతూలికా తల్పంబులును హేమ,లాలితశయనస్థ లములుఁ దనరు

తే. సమధికోత్తుంగభద్రపీ ఠములసిరులు, మానితోన్నతచతురంత యానములును
వలయుసద్వస్తుపరిపూర్ణ వాటికలును,గలిగిచెలువొందుమందిరం బెలమిఁజొచ్చి.

వ. సుఖంబున నుండునట్టియెడం దనకు మనోవికారంబులు వొడమ కుండ వర్తించు
చు నిర్మలం బగుతనమనంబున నిట్లను నింతకాలం బత్యంతదురంతం బగుదారి

ద్ర్యదుఃఖార్ణవంబున మునింగి యున్ననాకుం గడపటం గలిగినవిధంబున నిప్పుడు.

ఆ. ఎన్నఁ గొ్రత్తలైన ♦ యిట్టిసంపదలు నా్ఁకబ్బు టెల్ల హరిద ♦ యావలోక
నమునఁజేసి కాదె ♦ నళినాక్షుసన్నిధి, కర్థి నగుచు నేను ♦ నరుగుటయును.

క. నను నావృత్తాంతంబును, దనమనమునఁ గనియు నేమి ♦ దడవక ననుఁ బొ
మ్మని యీసంపద లెల్లను, నొనరఁగ నొడఁగూర్చి నన్ను ♦ నొడయనిఁ జేసెన్.

వ. అట్టిపురుషోత్తముండు భక్తినిష్ఠులైనసజ్జనులు లేశమాత్రం బగుపదార్థం బైన భక్తిపూర్వకంబుగా సమర్పించిన నదియ కోటిగుణితంబుగాఁ గైకొని మన్నించుటకు నిదియ దృష్టాంతంబు గాదె మలినదేహుండును జీర్ణాంబరుండు నని చిత్తంబున హేయంబుగాఁ బాటింపక నాచే నున్నయడుకు లాదరంబున నారగించి నన్నుం గృతార్థునిం జేయుట యతనినిర్హేతుకదయయ కాదె యట్టికారుణ్యాసాగరుం డైనగోవిందునిచరణారవిందంబులయందులభక్తి ప్రతిభవంబును గలుగుం గాక యని యప్పుండరీకాక్షునియందులతాత్పర్యంబునం దగిలి పత్నీసమేతుండై నిఖిలభోగంబులయందు నాసక్తిం బొరయక రాగాదివిరహితుండును నిర్వికారుండును నై యఖిలక్రియలందు ననంతునియనంతధ్యానసుధారసంబునం జొక్కుచు విగతబంధనుం డై యపవర్గప్రాప్తి నొందె మఱియును. 1031

ఆ. దేవదేవుఁ డఖిల ♦ భావజ్ఞుఁ డాశ్రిత,వరదుఁ డైనహరికి ♦ ధరణిసురులు
దైవతములు గాన ♦ ధారుణీదివిజుల,కంటె దైవ మొకఁడు ♦ గలదె భువిని.

క. మురహరుఁ డిట్లు కుచేలునిఁ, జరితార్థునిఁ జేసినట్టి ♦ చరితము వినుస
త్పురుషుల కిహపరసుఖములు, హరిభక్తియు యశముఁ గలుగు ♦ నవనీనాథా.

శ్రీకృష్ణుఁడు సకుటుంబముగా గ్రహణస్నానమునకుఁ బోవుట.

వ. అనిన మఱియుఁ బరాశరపౌత్త్రున కర్జునపౌత్త్రుం డి ట్లనియె. 1034

ఆ. దుష్టశిక్షణంబు ♦ దురితసంహరణంబు, శిష్టరక్షణంబు ♦ సేయఁ దలఁచి
భువిని మనుజుఁ డగుచుఁ ♦ బుట్టినశ్రీకృష్ణు,విమలచరిత మెల్ల ♦ విస్తరింపు.

వ. అనిన శుకుం డి ట్లనియె. 1036

సీ. ధరణీశ బలుఁడును ♦ సరసిజోదరుఁడు న,వోన్నతసుఖలీల ♦ నుండునంతఁ
జటులోగ్రకల్పాంత ♦ సమయమందునుబోలె, దృగసహ్యమై సముద్దీప్తమగుచు
రాజిల్లునూర్ధ్వప ♦ రాగంబు చనుదెంచు, టెఱిఁగి భూజను లెల్ల ♦ వరుసఁ గదలి
మనుజమదగ్నిరాముఁడు పూని ముయ్యేడు,మాఱులు ఘనబలోదారుఁ డగుచు

తే. నిజభుజాదండమండిత ♦ నిబిడనిశిత, చటులదంభోళిరుచిరభా ♦ స్వత్కుఠార
మహితధారావినిర్భిన్న ♦ మనుజపాల, దేహనిర్ముక్తరుధిరప్ర♦వాహములను. 1037

తే. ఏనుమడుపులు గావించె ♦ నెచటనేని, నట్టిపావనసుక్షేత్ర ♦ మగుశమంత
పంచకంబున కపుడు సంభ్రమముతోడఁ, జనిరి బలకృష్ణులును సంతసం బెలర్ప.

వ. ఇట్లు నిష్కర్షు లైనరామకృష్ణులు లోకధర్మానుపాలనప్రవర్తను లై ద్వారకా

నగర రక్షణంబునకుఁ బ్రద్యుమ్నగదసాంబసుచంద్రశుకసారణానిరుద్ధకృతవర్మాది యోధవరుల నియమించి తాము నక్రూరవసుదేవోగ్రసేనాదిసకలయాదవులుఁ గాంతాసమేతులై స్రక్చందనాభరణవస్త్రాదులు ధరియించి శోభనాకారంబులు దోడం బుష్పకవిమానంబు లనం బొలుచునరదంబులను మేఘంబుల ననుకరించు గజంబులను మనోవేగంబు లైనతురంగంబుల నెక్కి వియచ్చరులం బురుడించు పురుషులు దమ్ము సేవింపం జని యప్పుణ్యతీర్థంబుల నవగాహనంబు సేసి యుపవసించి యనంతరంబ. 1039

క. భూసురవరులకు ననుపమ,వాసోలంకారధేను ♦ వసురత్నధరి
త్రీసుమహితవస్తువు లు,ల్లాసంబున దాన మిచ్చి ♦ లాలితు లగుచున్. 1040

క. పునరవగాహనములు సెం, పొనరం గావించి బంధు ♦ యుక్తముగా భో
జనకృత్యంబులు తీర్చి ప్ర,దనురాగము లుల్లసిల్ల ♦ నచ్చోటఁ దగన్. 1041

క. ఘనశాఖాకీర్ణము లై, యినరశ్ములు దూఱ నీక ♦ యొసకం బెసఁగన్
నసిచినపొన్నలసీడల, ననిచిన వేడుకల నంద ♦ నందనముఖ్యుల్. 1042

క. తనరినపల్లవరుచిరా, సనముల నాసీను లగుచు ♦ సత్సుఖగోష్ఠిం
బెనుపొందఁగ నట వసియిం,చినచోఁ దత్పుణ్యతీర్థ ♦ సేవారతు లై. 1043

వ. మున్న చనుదెంచి యున్నమాత్స్యౌశీనరకోసలవిదర్భకురుసృంజయకాంభోజకేకయమద్రకుంత్యారట్టకేరళాదిభూపతులును మఱియుం దక్కినరాజవరులును హితులును నందగోపాదిగోపాలురును గోపికాజనంబులును ధర్మరాజానుగతు లై వచ్చినభీష్మద్రోణధృతరాష్ట్రగాంధారీకుంతీపాండవతద్దారనివహసంజయ విదురకృపకుంతిభోజవిరాటభీష్మకనగ్నజిద్ద్రుపద శైబ్యధృష్టకేతు కాశీరాజదమఘోషవిశాలాక్షమైథిలయుధామన్యుసుశర్మలును సపుత్త్రకుం డైనబాహ్లీకుండును మొదలుగా ననేకులు నుగ్రసేనాదియాదవప్రకరంబులం బూజలం దృప్తులం జేసిన వారునుం బ్రముదితాత్ము లై రయ్యెడ. 1044

క. ఆరాజులు గాంచిరి నిజ,నారీయుతు లగుచు నంగ ♦ నాపరివారున్
ధీరున్ దానవకులసం,హారున్ గోపీమనోవి ♦ హారు నుదారున్. 1045

వ. కని యమ్మాధవబలదేవులు సేయుసముచితపూజావిధానంబులఁ బరితృప్తు లై యమ్ముకుందుసాన్నిధ్యంబు గలిగి తదీయసంపద్విభవాభిరాము లై విలసిల్లుచున్న యుగ్రసేనాదియదువృష్ణిపుంగవులం జూచి వారలతోడ నారాజవరులు మాధవుం డు విన ని ట్లనిరి. 1046

మ. మనశాస్త్రంబులు వాక్కులున్ మనములున్ ♦ మాంగల్యముం బొంది పా
వన మై యెప్పుడు నేరమావిభునిభా ♦ స్వత్పాదపంకేజసే
చనతోయంబుల నేమహాత్మునిపదా ♦ బ్జాతంబు లెందేని సోఁ
కినచో ట్లెల్లను ముక్తిహేతు వగు నీ ♦ కృష్ణుండె పో చూడఁగన్. 1047

చ. సనకసనందనాదిముని ¶ సత్తము లంచితయోగదృష్టిచేఁ
బనివడి యాత్మలన్ వెదకి ¶ పట్ట నగోచర మైనమూర్తి యి
ట్లనవరతంబు మాంసనయ ¶ నాంచలగోచరుఁ డయ్యె నట్టి యే
మన నగు వీరిపుణ్యమున ¶ కాదట నెట్టితపంబు సేసిరో. 1048

మ. నిరయస్వర్గము లాత్మఁ గైకొనక తా ¶ నిర్వాణమూర్తైనయా
హరిఁ జూడన్ హరితోడఁ బల్క హరిమే ¶ నంటన్ హరిం బాడఁగాఁ
హరితో నేఁగ సహాసనాస్తరణశ ¶ య్యావాసు లై యుండఁగన్
హరిబంధుత్వసఖిత్వముల్ గలుగుభా ¶ గ్యం బెట్లు సిద్ధించెనో. 1049

తే. అనుచు యాదవవృష్ణిభో ¶ జాంధకులును
హరిదయాలబ్ధనిఖిలార్థు ¶ లగుచు నున్న
మనికిఁ దమచిత్తములఁ బలు ¶ మాఱు పొగడి
పరిణమించిరి యంత న ¶ ప్పాండుమహిషి. 1050

వ. అప్పుడు. 1051

క. తనసుతులకు గాంధారీ, తనయులు గావించునవక్ర ¶ తంబుల కాత్మన్
ఘనముగ నెరియుచు నచ్చటఁ, గనుఁగొనె వసుదేవు విగత ¶ కల్మషభావున్.

వ. అట్లు గనుంగొని యతనితో ని ట్లనియె. 1053

క. ఓయన్న పాండుతనయులు, నీ యల్లుం డ్రడవులందు ¶ నెఱి మృగములలోఁ
బాయనియిడుమలఁ బడఁ గరు, ణాయత్తుల రగుచు మీర ¶ లరయఁగ వలదే.

వ. అని బహుప్రకారంబుల సంతాపించుచు మఱియు ని ట్లనియె. 1055

క. అతిబలవంతపువిధి దాఁ, బ్రతికూలం బైనఁ గలరె ¶ బంధువు లనుచున్
ధృతి గలఁగ బాష్పజలపూ,రితలోచన యగుసహోదరిం జూచి యనెన్. 1056

సీ. తల్లి నీ కేల సం ¶ తాపింప మనమునఁ, దలఁపక విధి నేల ¶ సొలసె దింత
యఖిలనియామకుం ¶ డగునీశ్వరుఁడు మాయ, యవనికాంతరుఁ డైన ¶ యట్టిసూత్ర
ధారుని కైవడిఁ ¶ దగిలి నటింపఁగ, మనుజులు కీలుబొమ్మలు దలంపఁ
గావున విధి సేతఁ ¶ గడచి వర్తింపంగ, దేవతలకు నైనఁ ¶ దీఱ దట్లు

తే. క్రోధచిత్తుఁడు కంసుండు ¶ బాధపఱుప, నిలయములు దప్పి నే మడవులఁజరింప
ఘనకృపానిధి యీహరి ¶ గలుగఁబట్టి, కోరి మా కిండ్లు గ్రమ్మఱఁ ¶ జేరఁగలిగె.

వ. అని యాఁడిలం బలుకునవసరంబున. 1058

క. నందయశోదలు గోపక, బృందంబులు గోపికలును ¶ బెరిగొని పరమా
నందంబునఁ జనుదెంచిరి, మందరధరుఁ జూచువేడ్క ¶ మనములఁ బొడమన్.

వ. ఇట్లు సనుదెంచి. 1060

క. అతిచిరకాలసమాగతు, నతని నిరీక్షించి వృష్ణి ¶ యాదవభోజ
ప్రతతులు నెదురేగి సముం, న్నతితో నాలింగనమ్ములు ¶ నడపిరి వరుసన్. 1061

క. వసుదేవుఁడు వారికి సం,తసమునఁ గావించె సముచి | తక్రియ లంతన్
ముసలియు హరియును మ్రొక్కిరి, వెస నందయశోదలకును | వినయం బెసఁగన్.

వ. అట్లు నమస్కృతులు సేసి యాలింగనంబులు గావించి నయనారవిందంబుల నానందబాష్పంబులు దొరఁగ నఱలేనిస్నేహంబులు చిత్తంబుల నత్తమిల్ల నేమి యుం బలుకకుండె రంత నయ్యశోదాదేవి రామకృష్ణుల నిజాంకపీఠంబుల నునిచి యక్కునం గదియం దిగిచి చెక్కులు ముద్దుగొని శిరంబులు మూర్కొని చిబుకంబులు పుడుకుచుఁ బునఃపునరాలింగనంబులు గావించి పరమానందంబునం బొందుచు నున్నంతఁ బదంపడి. 1063

చ. స్థిరమతితోడ రోహిణియు | దేవకియుం దగ నందగోపసుం
దరిఁ గని కౌఁగిలించికొని | తత్కృతు లెల్లఁ దలంచి యింతి నీ
వరుఁడును నీవు బంధుజన | వత్సలతన్ మును చేయుసత్కృతుల్
మఱవఁగ వచ్చునే తలఁప | మా కిఁక నెన్నఁటికిం దలోదరీ. 1064

క. జననం బందుట మొదలుగ, ఘనమోహముతోడఁ బెంచు | కతమునఁ దమకున్
జననీజనకులు వీరని, మనములఁ దలపోయ లేరు | మము నీతనయుల్. 1065

క. అంటినప్రేమను వీరిం, గంటికి ఱెప్పడ్డ మైన | గతిఁ బెంపఁగ మా
కంటెన్ నెనరౌటను మీ,యింటన్ వసియించి యుండి | రిన్నిదినంబుల్. 1066

వ. అని యిట్లు ప్రియాలాపంబులు వలుకు చుండునవసరంబున గోపాలసుందరు లమందానందకందళితహృదయ లయి హృదయేశ్వరుం డైనగోవిందుండు చిరకాలసమాగతుం డగుటఁ జేసి యతనిం జూచుతలంపు లుల్లంబుల వెల్లిగొనం జేరి.

చ. నళినదళాక్షుఁ జూచి నయ | నంబులు మోడ్వఁగఁ జాల కాత్మలన్
వలచి తదీయమూర్తివిభ | వంబు దలంచుచుఁ గౌఁగిలించుచుం
బులకలు మేన జాదుకొనఁ | బొల్తులు చొక్కిరి బ్రహ్మమున్ మనం
బులఁ గని చొక్కు యోగిజన | మున్ బురుడింపఁగ మానవేశ్వరా. 1068

చ. పొలఁతులభావ మాత్మఁ గని | పుల్లసరోరుహలోచనుండు వా
రల నవు డేకతంబునకు | ర మ్మని తోకొని పోయి యందు న
ర్మిలిఁ బరిరంభణంబు నొన | రించి లసద్దరహాసచంద్రికా
కలితకపోలుఁ డై పలికెఁ | గాంతల భక్తిలతాంతచిత్తలన్. 1069

చ. వనజదళాక్షులార బల | వద్రిపువర్గములన్ జయింపఁగాఁ
జని తడ వయ్యె దీనికి భృ | శంబుగ మీమది నల్గ కుండుఁడీ
యనయము దైవ మిట్లు సచ | రాచరజాలము నొక్కవేళఁ గూ
ర్చును నొకవేళఁ బాపును మ | రుద్ధతతూలతృణంబులుం బలెన్. 1070

సీ. తరలాక్షులార మ | ద్భక్తిచేతనులకుఁ, దనరుమోక్షానంద | దాయకంబు
జపతపోవ్రతదాన | సత్కర్మముల ముక్తి, గల్గుగంగ నేరదు | గానఁ దలఁ

విధిశివసనకాది । విమలచిత్తంబులఁ, బొడమనిభక్తి మీ । బుద్ధులందు
జనియించె మీపూర్వ । సంచితసౌభాగ్య, మెట్టిదో యది తుద । ముట్టె నింక

తే. నటమటము గాదు మీకు నె । న్నఁటికి నైనఁ, గలుగనేరవు నిరయసం । గతములైన
జన్మకర్మము లిటమీఁద । మన్మనీష, సుమహితధ్యానలార యో । రమణులార.

సీ. అఖిలభూతములకు । ననయంబు నాదిమ,ధ్యాంతకాంతర్బహి । ర్వ్యాప్తి సేన
ఘటపటాదికభూత । కార్యంబులకు నుపా,దానకారణము లై । తనరునట్టి
[1]గగనానిలానల । కక్షోణులను భూత,పంచకం బైక్యత । వడయుఁ గాదె
లోకంబులందుఁ బం । చీకరణవ్యవ,స్థలచేత నట్టిభూ । తములరీతి

తే. గగనముఖభూతతత్కార్య । కారణములఁ, దగిలి యాధారహేతుభూ । తంబనైన
నాకుఁ బర మన్య మొక్కఁడె । న్నంగ లేదు,విమలమతులార మాటలు । వేయు నేల.

తే. అనినఁ దెలివొంది వారు దే । హాభిమాన,ములు సమస్తంబు విడిచి యో । నలిననాభ
నిఖిలజగదంతరాత్మ మా । నితచరిత్ర, భక్తజనమందిరాంగణ । పారిజాత. 1073

తే. ఘోరసంసారసాగరో । త్తారణంబు, ధీయుతజ్ఞానయోగిహృ । ద్ధ్యేయవస్తు
వగుచుఁ జెలువొందునీచర । ణాంబుజాత,యుగళము నుమామనంబులఁ । దగులనీవె.

క. అని వేఁడినఁ గృష్ణుఁడు ముని,వినుతుఁడు కరుణించి వల్ల । వీజనములు కో
రినయట్ల యిచ్చెఁ గరుణా,వననిధి సద్భక్తలోక । వత్సలుఁ డంతన్. 1075

చ. ధర్మతనూభవుం గని ప । దంబులకుం నతుఁ డై సపర్యలం
నిర్మలభక్తిమై నడపి । నీవును దమ్ములు బంధుకోటి స
త్కర్మచరిత్రు లై తగుసు । ఖంబుల నొప్పుచు నున్నవారె నా
నర్మిలిఁ బాండవాగ్రజుఁడు । నమ్మధుసూదనుతోడ ని ట్లనున్. 1076

క. సరసిజనాభ భవత్పద,సరసీరుహ మాశ్రయించు । జను లతిసౌఖ్య
స్ఫురణం బొలుపారుచు భువిఁ, జరియింపరె భక్తపారి । జాత మురారీ. 1077

వ. అదియునుం గాక. 1078

సీ. సుమహితస్వప్నసుషు । ప్తిజాగరములం, మూఁడవస్థలఁ బాసి । వాఁడి మిగిలి
వెలినుండు లోనుండు । విశ్వమై యుండువు, విశ్వంబు నీయందు । వెలుఁగుచుండు
భవదీయమహిమచేఁ । బాటిల్లుభువనంబు, లుదయించు నొకవేళ । నుడిగి మడుఁగు
సంచితాఖండిత । జ్ఞాని వై యొప్పుచు, నవిహతయోగమా । యాత్మఁ దనరి

తే. దురితదూరులు నిత్యము । క్తులకుఁ జెంద, నలవి యై పెంపు దీపింతు । వంబుజాక్ష
ఘనకృపాకర నిఖిలవి । కారదూర, నీకు మ్రొక్కెద సర్వలో । కైకనాథ. 1079

క. అని వినుతించిన నచ్చటి,జనపాలకబంధుమిత్ర । సకలజనంబుల్

---

1. రమణీయచక్రకళరావవేమతురీవిధానంబు లెటువలెఁ దనరునట్టు, లేనునామాయచే నెనయించి జగము లుత్పాదింపఁ బెంపఁ జంపంగఁజాలి, ప్రకృతితోఁ గూడి యీజగత్పాలనమున, కుదయు ఘం దుదు నే యుగయుగమునందు.

విని యనురాగిల్లిరి నెమ్మనముల నానందజలధి । మగ్నులు నగుచున్. 1080

తే. అట్టియొప్పగువేళ నెయ్యంబు మెఱసి, యొక్కచోటను సంతోష । యుక్తులగుచు
దానవాంతకసతులును । ద్రౌపదియును, గూడి తమలోన ముచ్చట । లాడుచుండి.

లక్షణ యను శ్రీకృష్ణునియష్టమభార్య ద్రౌపదీదేవికిఁ దనవివాహవృత్తాంతంబు దెలుపుట.

వ. అట్టియెడఁ గృష్ణకథావిశేషంబులు పరితోషంబున నుగ్గడించుచుఁ బ్రసంగవశంబున నారుక్మిణీదేవి మొదలగు శ్రీకృష్ణునిభార్యలం గనుంగొని పాంచాలి యి ట్లనియె మిమ్ముఁ బుండరీకాక్షుండు వివాహం బయినతెఱంగులు వినిపింపుం డనిన వారును దమపరిణయంబుల తెఱంగులు మున్ను నే నీకుం జెప్పినవిధంబున వినిపించి రందు సవిస్తరంబుగాఁ దెలియం బలుకనిమద్రరాజకన్యకావివాహవృత్తాంతం బామానిని పాంచాలికిం జెప్పినవిధంబు వినుమని శుకుండు పరీక్షిన్నరేంద్రున కి ట్లనియె. 1082

సీ. పాంచాలితో మద్ర । పతిసుత యి ట్లను, సంగీతవిద్యావి । శారదుండు
నారదుచేతివీ । ణాస్వనకలిత మై, నట్టిగోవిందక । థామృతంబు
దవిలి యేఁగోలి చి । త్తము తన్మయత్వంబు, నొంది మోదించుచు । నుండు నంత
దుహితృవత్సలుఁడు మ । ద్గురుఁడు దా నది విని, సదుపాయ మొక్కటి । మదిఁ దలంచి

తే. చదల నెబ్బంగి నైన గో । చరము గాక, వారిమధ్యములో నభి । వ్యాప్తిఁ దోఁచు
మత్స్యయంత్రంబు కల్పించి । మనుజు లెంత, వారి కైనను దివ్య మో । వంగ రాని

తే. ధనువుఁ బవిచండనిష్ఠురాస్త్రంబు నచట, నంచితం బైన గంధపు । ష్పాక్షతలను
బూజ గావించి యునిచి యే । పురుషుఁ డేని, నిద్ధబలమున నీచాప । మెక్కు వెట్టి

క. ఈసాయకంబు నారిం, బోసి వెసన్ మత్స్యయంత్ర । ముఁ ధరఁ గూలన్
వేసినశౌర్యధురీణుఁడు, నాసుత వరియించు నని జ । నంబులు వినఁగన్. 1085

క. చాటించిన నవ్వార్తకు, బాటించినసంభ్రమముల । బాణాసనమౌ
ర్వీటంకారమహారవ, పాటితశాత్రవులు బాహు । బలసంపన్నుల్. 1086

క. సుందరతనులు తదుత్సవ, సందర్శనకుతుకు లమిత । సైన్యులు భూభృ
న్నందను లేతెంచిరి జన, నందితయశు లగుచు మద్ర । నగరంబునకున్. 1087

క. చనుదెంచిన వారికి మ, జ్జనకుఁడు వివిధార్చనములు । సమ్మతిఁ గావిం
చిన నాబాహుబలాఢ్యులు, ధనువుం జేరంగ నరిగి । ధైర్యస్ఫూర్తిన్. 1088

వ. ఇట్లు డగ్గఱి యద్ధనువుం గనుంగొని. 1089

ఉ. కొందఱు పూనలేక చనఁ । గొందఱు పూని కదల్పలేక పోఁ
గొంద ఱొకింత యెత్తనొక । కొందఱు మోపిడలేక దక్కఁగాఁ
గొంద ఱొకింత యెక్కిడుచుఁ । గోరి నృపాలకు లిట్లు సిగ్గునుం
జెంది తలంగి పోవుచును । జీ యిట కేఁగుట నీతి తప్పనన్. 1090

వ. అట్టియెడ. 1091

క. భీముఁడు రాధేయుఁడు ను, ద్దామగతి న్నెక్కు ద్రోచి § తగ నమ్మీనం
బేమఱక తిరుగు చుంటయుఁ, దా మేమియు నెఱుఁగ లేక § తలఁగినపిదపన్.

క. అమరేంద్రతనయుఁ డమ్మత్స్యము నేయ నుపాయ మెఱిఁగి § తగ నేసియు మీ
నము ద్రుంప లేక సిగ్గున, విముఖుం డై చనియె నంత § వికలుం డగుచున్.

వ. ఇట్లు సకలరాజకుమారులుం దమతమప్రయత్నంబులు విఫలంబు లైన ముఖార
విందంబులు ముకుళించి దైన్యంబున విన్న నై చూచు చున్న యెడ. 1094

చ. సరసిజపత్త్రలోచనుఁడు § చాపము సజ్యము సేసి యుల్లస
చ్ఛర మరిఁ బోసి కార్ముకవి § శారదుఁ డై యలవోకవోలె ఖే
చర మగుమీనముం దునిమె § సత్వరతన్ సురసిద్ధసాధ్యఖే
చరజయశబ్ద మొప్పఁ బెలు § చం గురిసెం దివిఁ బుష్పవర్షముల్. 1095

వ. అయ్యవసరంబున నేను బరితుష్టాంతరంగ నై పరమానందవికచవదనారవింద
నగుచు నిందిందిరసన్నిభంబు లగుచికురబృందంబులు విలసదలికఫలకంబునం
దళుకు లొలుకుఘర్మజలకణంబులం గరంగుమృగమదతిలకంపుటసలున మసలు
కొనినం గరకిసలయంబున నోసరించుచు మిసమిస మనుమెఱుంగుగములు గిఱి
కొనునెఱిగొను వడవడ వడంక నప్పుడు మందగమనంబున. 1096

చ లలితపదాబ్జనూపురక § లధ్వనితో దరహాసచంద్రికా
కలితకపోలపాలికలఁ § గప్పుసువర్ణవినూత్నరత్నకుం
డలరుచులొప్పఁ గంకణఝు § ణంకృతు లిం పెస లార రంగభూ
తలమున కేఁగుదెంచి ముఖ § తామరసం బవు డెత్తి చూచుచున్. 1097

చ. నరపతులం గనుంగొని మ § నంబున వారిఁ దృణీకరించి మ
త్కరజలజాతదివ్యమణి § కాంచనమాలిక నమ్మురారికం
ధరమున లీలమై నిడి ప § దంపడి సవ్యమధూకదామ మా
హారికబరిం దగిల్చితి న § యంబునఁ గన్నుల లజ్జ దేఱఁగన్. 1098

వ. అప్పుడు. 1099

చ. కొలఁదికి మీఱఁగా డమరు § గోముఖడిండిమమడ్డుశంఖకా
హళమురళీమృదంగపణ § వానకదుందుభిఢక్కకాంస్యమ
ర్దళమురజాఝరజాదివివి § ధధ్వను లేపున భూనభోంతరం
బులఁ జెలఁగెన్ నటీనటన § ముల్ దనరారె మనోహరాకృతిన్. 1100

వ. అంత. 1101

చ. అమరగణంబుఁ దోలి యుర § గారి సుధాకలశంబుఁ గొన్నచం
దమున సమస్తశత్రువసు § ధావరకోటిఁ దృణీకరించి య
క్కమలవిలోచనుండు ననుఁ § గౌఁగిట నొప్పఁగఁ జేర్చి సింహచం

క్రమణ మెలర్పఁ గొంచుఁ జనెఁ § గాంచనచారురథంబుమీఁదికిన్. 1102

వ. అట్లు రథారోహణంబు చేసిన. 1103

చ. తురగచతుష్కముల్ విమత § దుర్దమశూరతఁ బూన్చి దారుకుం
డరదము ద్రోవ శత్రునిక § రాంధతమఃపటలప్రచండభా
స్కరరుచి నొప్పునట్టినిజ § కార్ముకయుక్తగుణప్రఘోషసం
భరితదిగంతరుం డగుచుఁ § బద్మదళాక్షుఁడు వోవుచుండఁగన్. 1104

వ. అట్టియెడ సకలరాజలోకంబును గృష్ణునివిభవంబునకుఁ జూపోపక యసంఖ్యాంబు లగుమూఁకలుగట్టి యమ్మహాత్మునిమాహాత్మ్యంబు దెలియక దర్పాంధులై కడంగి.

ఉ. భావభవప్రసూనశర § బాధితమానసులై సమస్తధా
త్రీవరనందనుల్ బలుపుఁ § దెంపును బెంపును సొంపు నేర్పడన్
దేవకిరీటరత్నరుచి § దీపితపాదసరోజుఁ డైనరా
జీవదళాక్షుఁ దాఁకిరి వి § శృంఖలవృత్తి నతిప్రయత్నులై. 1106

వ. అంత. 1107

చ. సరసిజలోచనుండు నిజ § శార్ఙ్గశరాసనముక్తహేమపుం
ఖరుచిరశాతసాయకని § కాయములన్ రిపుకోటి నేసి సిం
ధురరిపువిక్రమప్రకట § దోర్బలుఁడై విలసిల్లి యొత్తె దు
స్తరచలితాన్యసైన్యమును § సజ్జనమాన్యముఁ బాంచజన్యమున్. 1108

ఉ. ఆ తఱి భూరిబాహుబలు § లైనవిరోధినరేశ్వరుల్ మృగ
వ్రాతము లొక్కపెట్ట మృగ § రాజకిశోరముపై నెదిర్చిన
ట్లాతురులై చతుర్విధస § మిద్ధబలంబులతోడఁ గూడి ని
ర్ధూతకళంకుఁ డైన నవ § తోయజనేత్రునిఁ జుట్టు ముట్టినన్. 1109

చ. అలిగి మురాంతకుండు గులి § శాభశరంబుల నూత్నరత్నకుం
డలములతో శిరంబులు ర § ణన్మణినూపురరాజితోఁ బదం
బులుఁ గటకాంగుళీయకవి § భూషణచాపశరాలితోడఁ జే
తులు నిలఁ గూలఁగా విజయ § దోహలియై తునుమాడె వెండియున్. 1110

క. హతశేషులు చొక్కకుల, గతిఁ దూల నిశాతపవన § కాండముల సము
ద్ధతి నేసి యోలి విజయో, న్నతుఁడై నిజనగరి కేఁగె § నగధరుఁ డంతన్. 1111

వ. అట్లు మహితమంగళాలంకృతంబును నతిమనోహరవిభవాభిరామంబు నగుద్వారకానగరంబున కరుగుదెంచిన మజ్జనకుండును బ్రియంబునఁ దోడన చనుదెంచి.

చ. రణితవినూత్నరత్నరుచి § రస్ఫుటనూపురహారకర్ణభూ
షణకటకాంగుళీయకల § సత్పరిధానకిరీటతల్పవా
రణరథవాజిహేతినిక § రంబులనుం బరిచారికాతతిం

బ్రణుతగుణోత్తరుం డయిన § పద్మదళాక్షున కిచ్చె నెమ్మితోన్. 1113

వ. ఇట్లు మహనీయతేజోనిధి యైనమాధవుదయాపరిలబ్ధనిఖిలవస్తువిస్తారుం డయ్యును నిజాధికారశుద్ధికొఱకు మరలం గన్యారత్నంబును వినూత్నరత్నవ్రాతంబును సమర్పించె నని భూసురవిసరంబులు వినుతింప మాతండ్రి యైనబృహత్సేనుండు నన్నును సమస్తవస్తువులను గృష్ణునకు సమర్పించి క్రమంబున సకలయాదవుల నుం బూజించి మరలి నిజపురంబునకుం జనియె నని చెప్పినఁ గుంతియు గాంధారియుఁ గృష్ణయు నఖిల నృపాలకాంతాజనంబును గోపికలుం దమతమ మనంబుల సర్వభూతాంతర్యామియు లీలామానుషవిగ్రహుండును నైనపుండరీకాక్షు చరణారవిందస్మరణానందపరవశ లై కృష్ణుం బ్రశంసించి రంత. 1114

నారదాదిమహర్షులు శ్రీకృష్ణదర్శనంబు చేసికొని వసుదేవునిచేఁ గ్రతువు చేయించుట.

చ. బలవదరాతిమర్దనులఁ § బాండురనీలనిభప్రభాంగులం
గలితనిజాననాంబుజవి § కాసజితాంచితపూర్ణచంద్రమం
డలులఁ బరేశులన్ నరవి § డంబనులం గరుణాపయోధులన్
విలసదలంకరిష్ణుల న § పీనసహిష్ణుల రామకృష్ణులన్. 1115

వ. సందర్శించుతలంపులఁదమహృదయారవిందంబులఁబ్రేమంబు సందడిగొన నప్పుడు.

ఉ. ధీరమతిన్ ద్వితత్రితక § దేవల సాత్యవతేయ[1]కణ్వులున్
నారదగౌతమ చ్యవన § నాకుజ గార్గ్య వసిష్ఠ గాలవాం
గీరసకశ్యపాసితసు § కీర్తిమృకండుజకుంభసంభవాం
గీరులు యాజ్ఞవల్క్యమృగ § శృంగముఖాఖిలతాపసోత్తముల్. 1117

వ. చనుదెంచినం గృష్ణుండు వారలకుఁ బ్రత్యుత్థానంబు సేసి వందనంబు లాచరించి వివిధార్చనలు గావించి యిట్లనియె. 1118

సీ. సన్మునీశ్వరులార § జన్మభాక్కుల మైన, మాకు నిచ్చోట స § మ్మతిని దేవ
నికరదుష్ప్రాపులు § నిరుపమయోగీంద్రు, లైనమీదర్శనం § బబ్బెఁ గాదె
ధృతి మందభాగ్యు లిం § ద్రియపరతంత్రులు, నైనమూఢాత్ముల § కనఘులార
భవదీయదర్శన § స్పర్శనచింతన, పాదార్చనలు దుర్ల § భంబు లయ్యు

తే. నేఁడు మా కిట సులభమై § నెగడెఁ గాదె, జగతిపైఁ దీర్థభూతులు § సాధుమతులు
మిమ్ము దర్శించుటయ చాలు § నెమ్మితోడ, వేఱ తీర్థంబు లవనిపై § వెదక నేల.

వ. అదియునుం గాక యుదకమయంబు లైనతీర్థంబులును మృచ్ఛిలామయంబు లైన దేవగణంబులును దీర్ఘ దేవతారూపంబులు గా కుండుట లే దయిన నవి చిరకాలసేవనార్చనలం గాని పావనంబులు సేయవు సత్పురుషులు దర్శనమా

1. కణ్వాత్రిశ్రీనారదగౌతమాత్రిచ్యవనభృగురామవసిష్ఠ ... సంభవాంగీరపులస్త్య యాజ్ఞవలికీసము. ఖాఖిల.

త్రంబునం బావనంబు సేయుదు రని వెండియు. 1120

సీ. ఆదిత్యచంద్రాగ్ని ॥ మేదినీతారంబు, మారుతాకాశవా ॥ జ్మనము లోలిఁ
బరికింపఁ దత్తదు ॥ పాసనంబులఁ బునీ,తములు సేయఁగ సమ ॥ ర్థములు గావు
సకలార్థగోచర ॥ జ్ఞానంబు గలమహా,త్మకులు దారు ముహూర్త ॥ మాత్రసేవఁ
జేసి పావనములు ॥ సేయుదు రదియు న,ట్లుండె ధాతుత్రయ ॥ యుక్తమైన

తే. కాయమం దాత్మబుద్ధియుఁ ॥ గామినీకు
మారులందు స్వకీయాభి ॥ మానములును
దివిరి జలమునఁ దీర్థబు ॥ ద్ధియును జేయు
నట్టిమూఢుండు పశుమార్గుఁ ॥ డనఁగఁ బరఁగు. 1121

వ. అని యివ్విధంబునం గృష్ణుం డాడినసాభిప్రాయంబు లగువాక్యంబులు విని యమ్మునీంద్రులు విభ్రాంతహృదయు లై యూర కుండి ముహూర్తమాత్రంబున కమ్మహాత్మునను గ్రహంబు వడసి మందస్మితముఖు లై యప్పుండరీకాక్షున కి ట్లనిరి దేవా నేమును దత్త్వవిదుత్తము లయినబ్రహ్మరుద్రాదులును భవదీయమాయావిమోహితుల మైయుందుము నిగూఢం బయినసీయిచ్చచేత మమ్ము ననుగ్రహించితివి భవదీయచరిత్రంబులు విచిత్రంబు లిమ్మేదిని యొక్కటి యయ్యును బహురూపంబులఁ గానంబడువిధంబున నీవు మొదలఁ గారణరూపంబు నేకం బయ్యును ననేకరూపంబులు గైకొని జగదుత్పత్తిస్థితిలయంబులకు హేతుభూతంబు నా నద్భుతకర్మంబులం దగిలి లీలావతారంబులు గైకొని దుష్టజననిగ్రహంబును శిష్టజనరక్షణంబును గావించు చుందు వదియునుం గాక వర్ణాశ్రమధర్మంబు లంగీకరించి పురుషరూపంబున వేదమార్గంబు విదితంబు సేసినబ్రహ్మరూపివి తపస్స్వాధ్యాయనియమంబులచేత నీహృదయంబు పరిశుద్ధంబు గావున బ్రహ్మస్వరూపం బైనవేదంబునందు వ్యక్తావ్యక్తస్వరూపంబు లేర్పడఁగా నుందువు గావున బ్రాహ్మణకులంబు నెల్ల బ్రహ్మకులాగ్రణి వై రక్షించినమహానుభావుండవు మాయాజవనికాంతరితుండ వై ననిన్ను నీభూపాలవర్గంబును నేము ను దర్శింపం గంటిమి మాజన్మవిద్యాతపోమహిమలు సఫలంబు లయ్యె నీకు నమస్కరించెద మని బహువిధంబులఁ గృష్ణు నభినందించి యమ్మురాంతకుచేత నామంత్రణంబు వడసి తమతమనివాసంబులకుఁ బోవం దలంచునవసరంబున. 1122

సీ. అమ్మునీశ్వరులకు ॥ నానకదుందుభి, యతిభక్తి వందనం ॥ బాచరించి
తాపసోత్తములార ॥ ధర్మతత్త్వజ్ఞులు, మన్నించి వినుఁడు నా ॥ విన్నపంబు
సత్కర్మవితతిచే ॥ సంచితకర్మచ,యంబు వాపెడునుపా ॥ యంబు నాకు
ఘనదయామతిఁ జెప్పుఁ ॥ డనిన నమ్మునివరుల్, భూవరుల్ విన వసు ॥ దేవుఁ జూచి

తే. యెలమిఁ బలికిరి నిఖిలయ ॥ క్షేశుఁ డైన
కమలలోచనుఁగూర్చి యా ॥ గంబు సేయు

క్రమమునఁ బాయు నెట్టిదు । ష్కర్మ మైన
నిదియె ధర్మంబు గాఁగ నీ । మదిఁ దలంపు. 1123

వ. అదియునుంగాక. 1124

క. దేవర్షిపితృఋణంబులు, భూవరమఖవేదపాఠ । పుత్త్రులచేతన్
వావిరి నీఁగనిపురుషుఁడు, పోవు నధోలోకమునకుఁ । బుణ్యచ్యుతుఁ డై. 1125

వ. అట్లగుటం జేసి నీవును. 1126

క. వరతనయాధ్యయనంబులఁ, దరియించితి ఋణయుగంబు । దడయక ధరణీ
వర దేవఋణము సవనా,చరణుఁడ వై యీఁగు టొప్పు । సమ్మతితోడన్. 1127

క. అనవుడు వస్వసుదేవుఁడు, మునివరులకు ననియె వినయ । మున మీరలు చె
ప్పినయట్ల మఖము సేసెద దినకరనిభులార మీరు । దీర్పఁగ వలయున్. 1128

వ. అని యభ్యర్థించి యమ్మునీంద్రుల యాజకులఁగా వరించి యప్పుణ్యతీర్థోపాంతంబున మహేంద్రామితవైభవంబున నష్టాదశభార్యాసమేతుం డై దీక్షఁ గైకొని యమ్మహాధ్వరంబు వేదోపదిష్టవిధిం బరిసమాప్తించి ఋత్విజ్నికాయంబుల బహుదక్షిణలఁ దనిపి భార్యాసమేతుం డై యవభృథస్నానం బాచరించి వివిధమణివిభూషణవిచిత్రాంబరసురభికుసుమానులేపనంబులు ధరించి నిఖిలభూదేవమునిబంధురాజలోకంబుల నుచితసత్కారంబులఁ బ్రీతులం గావించిన వారును గృష్ణానుమతి నాత్మనివాసంబులకుం జని రందు. 1129

ఉ. ఆతఁడె నుగ్రసేనవసు । ధాధిపపంకజనాభముష్టికా
రాతులు దమ్ము నర్థి మధు । ర ప్రియభాషల నిల్వ వేఁడినం
గౌతుక మాత్మ నివ్వటిలఁ । గా వసియించిరి గోపగోపికా
వ్రాతముతోడ నచ్చట ధ । రావర నందయశోద లిమ్ములన్. 1130

క. హరినయముల హరిప్రియముల, హరిమధురాలాపములను । హరికథల మనో
హరలీలఁ దగిలి నందుఁడు, నిరుపమగతి నచట మూఁడు । నెల లుండె నృపా.

చ. జలరుహలోచనాదియదు । సత్తము లందఱు నన్నిభంగులం
గలితవిభూషణాంబరని । కాయము లిచ్చి బహూకరించి వీ
డ్కోలిపిన నందముఖ్యులు ము । కుందపదాబ్జమరందపానస
ల్లలితనిజాత్మషట్పదము । లన్ మరలించుచు నెట్ట కేలకున్. 1132

వ. చని చని. 1133

ఆ. మరలి మరలి కృష్ణ । మాధవ గోవింద, పద్మనాభ భక్త । పారిజాత
దేవదేవ యనుచుఁ । దివిరి చూచుచు మథు,రాభిముఖులు నగుచు । నరిగి రంత.

క. క్రమమున నచ్చటఁ బ్రావృ,ట్సమయం బగుటయును బంధు । జనయాదవవ
ర్గము లోలిఁ గొలువ సురగణ,నమితులు బలకృష్ణులాత్మ । నగరంబునకున్. 1135

వ. వచ్చి సుఖంబుండునంత. 1136

శ్రీకృష్ణబలభద్రులు మృతులైన తనుసహోదరులఁ దెచ్చి దేవకీదేవికిఁ గనఁబఱుచుట.

సీ. అవనీశ యొక్కనాఁ § డానకదుందుభి, భార్య పద్మాక్షుఁడు § బలుఁడుఁ దొల్లి
శరధిలోఁ జొచ్చిన § గురుతనూభవునిని, మరలంగఁ దెచ్చిన § మహిమ లెల్ల
జనములు దమలోన § సన్నుతుల్ సేయంగ, విని తనసుతులు దు § ర్వృత్తుఁడైన
కంసుచే నిహతులై § కాలునిపురి నున్న, వారి నందఱిఁ జూడఁ § గోరి కృష్ణ

తే. బలులకడ కేఁగి కన్నుల § బాష్పకణము
లొలుక నోరామ రామ ని § త్యోన్నతాత్మ
పరమపావనమూర్తి యో § మురవిభేది
యిందిరానాథ యోగీశ్వ § రేశ కృష్ణ. 1137

క. ముర కంస చైద్య పౌండ్రక, నరక జరాతనయ యవన § నరనాయకులం
దురితాత్ములఁ బొరిగొని భూ, భర ముడిపినయట్టి మేటి § బలులు దలంపన్. 1138

ఆ. జననవృద్ధివిలయ § సంగతి నిఖిలంబుఁ, బొందఁ జేయుపరమ § పురుషులార
మీకు లీల లౌట § మీ రని నమ్మిన, దాన నేను వినుఁడు § దారులార. 1139

వ. అని యనేకవిధంబుల వినుతించుచు నిట్లనియె మీరలు మహానుభావులరు మీరు
తొల్లి యనేకకాలంబు చనినక్రిందట మృతుండై దండధరుమందిరంబున ను
న్నగురుకుమారుని మీమహాప్రభావంబులు లోకంబులఁ బరిపూర్ణంబులై ప్ర
కాశింప నక్కాలునిచెంతనుండి మగుడం దెచ్చి గురుదక్షిణగా నొసంగితి రివ్వి
ధంబునం గంసునిచేత హతులైనమత్పుత్త్రుల నందఱ మరలం దెచ్చి నామనం
బున నున్నదుఃఖంబు నివారింప వలయు నని దేవకీదేవి ప్రార్థించినం దమతల్లి
యాడినమృదుమధురవాక్యంబు లత్యాదరంబు నాదరించి యప్పుడు బలకృష్ణు
లు దమయోగమాయామహత్త్వంబున సుతలంబునకుం జని రట్టియెడ. 1140

మ. కనియెం దానవుఁ డింద్రసేనుఁడు దళ § త్కంజాక్షులన్ దక్షులన్
ఘనసారాంబుదవర్ణులన్ నిఖిలలో § కైకప్రభాపూర్ణులం
దనరారన్ హలచక్రపాణులను భ § క్తత్రాణులన్ నిత్యశో
భనవర్ధిష్ణుల రామకృష్ణుల జయ § భ్రాజిష్ణులన్ జిష్ణులన్. 1141

చ. కని హితకోటితో నెదురు § గాఁ జనుదెంచి మనోనురాగసం
జనితకుతూహలుం డగుచుఁ § జాఁగిలి మ్రొక్కి సమగ్రకాంచనా
సనముల నుంచి తచ్చరణ § సారససేచనసర్వలోకపా
వనసలిలంబు లౌదల ధ్రు § వంబుగఁ దాల్చి సుభక్తియుక్తుఁడై. 1142

సీ. సురభికాలాగురు § హరిచందనైలాది, ధూపంబు లావిశ్వ § రూపకులకుఁ
గాంచనపాత్రసం § గతరత్నకర్పూర, దీపంబు లాజగ § ద్దీపకులకుఁ
పాయసాపూపాన్న § పక్వఫలాదినై, వేద్యంబు లావేద § వేద్యులకును

దనరువినూత్నరత్నప్రభాభాసితాభరణంబు లాదైత్యహారణులకును
తే. మిలమిలని మించుతోఁ బొలుపలరుబహువి
ధాంబరంబులు నీలపీతాంబరులకు
సలలితకుసుమమాలికామలయజాను
లేపనంబులు భూరినిర్లేపులకును. 1143

వ. సమర్పించి యప్పుండరీకాక్షునిచరణారవిందంబు లొత్తుచు నానందబాష్పపూ
రంబు తోరంబుగా రోమాంచకంచుకితశరీరుం డగుచుం గరకమలంబులు ఫాల
భాగంబునం గదియించి యి ట్లని వినుతించె. 1144

ఉ. ధీయుతుఁ డై నమో భగవతే హరయే పరమాత్మనే ముకుం
దాయ సమస్తభక్తవరదాయ నమః పురుషోత్తమాయ కృ
ష్ణాయ మునీంద్రవంద్యచరణాయ సురారిహరాయ సాంఖ్యయో
గాయ వినీలభాస్వదలకాయ రథాంగధరాయ వేధసే. 1145

వ. అని యభినందించి యి ట్లనియె. 1146

ఉ. రాజసతామసాత్ములకు రాదు గదా నినుఁ గాన నవ్యపం
కేజదళాయతాక్ష మునిగేయపవిత్రచరిత్ర విస్ఫుర
ద్రాజకళాధరాజసుర రాజముఖామరమౌళిరత్నవి
భ్రాజితపాదపీఠ భవబంధవిమోచన పద్మలోచనా. 1147

ఉ. మది నూహింపఁగ యోగివర్యులు భవన్మాయాలతాబద్ధు లై
యిద మిత్థ మ్మన లేరు తామసుల మై యేపారుమాబోఁటిదు
ర్మదు లేరీతి నెఱుంగఁ జాలుదురు సమ్యగ్జ్ఞానధీయుక్తి నీ
పదముల్ చేరెడిత్రోవఁ జూపి భవకూపంబుం దరింపింపవే 1148

ఉ. వైరముచేతఁ జేదినృపవర్గముఁ గామముచేత గోపికల్
మీఱినభక్తి నాశ్రితులు మిమ్ము నహర్నిశమున్ మనంబులం
దాఁటఁగ నీక రూపగుణతత్పరు లై మిముఁ బొందు రైవడిన్
భూరివివేకసత్త్వగుణముల్ గలదేవత లంద నేర్తురే. 1149

క. కాన భవత్పదపద్మ,ధ్యానంబునఁ గాని శాస్త్రతత్త్వంబులచేఁ
గానరు శ్రుతిసంవేద్యం, డైనభవత్పదముఁ జిన్మయాకార హరీ. 1150

వ. దేవా యెనరుం డైన నేమి శ్రద్ధాగరిష్ఠచిత్తుం డై నిన్ను సేవించునట్టిమహా
త్ముండు విధిచోదితం బయినప్రమాణంబువలన విముక్తుం డై వర్తించు నట్లు గా
వున యోగీశ్వరేశ్వరుండ వైననీ వీక్షితవ్యుల మైనమమ్ము నిష్పాపులం జేయు మని
నుతించి మఱియు ని ట్లనియె. 1151

మత్తకోకిలము. కంటిఁ గంటి భవాబ్ధి దాఁటఁగ గంటి ముక్తినిధానముల్

కంటి నీకరుణావలోకముఁ । గంటిఁ బాపము వీడ ము
క్కంటి తామరచూలియుం బొడఁ । గాననట్టిమహాత్మ నా
యింటికిం జనుదెంచి తీశ్వర । యేఁ గృతార్థతఁ బొందితిన్. 1152

వ. దేవా యేను భవద్దాసుండ నేది వంచినం జేయుదు నిచ్చటికి మీరలు విజయంబు
చేసినకార్యం బానతీయ వలయు నని కరంబులు మొగిచి విన్నవించినం బుండ
రీకాక్షుం డతనివాక్యంబులకు సంతసిల్లి యి ట్లనియె. 1153

సీ. బలిదైత్య విను మున్ను । ప్రథమయుగంబున, నామరీచికి భార్య । యైనవర్ణ
యనునింతివలన నం । దను లార్వు రుద్భవ, మైరి వా రొక్కనాఁ । డబ్జభవుఁడు
దనపుత్త్రిపై మోహాతిమునఁగూడి రతికేళి, యొనరింప మీఁటి న । వ్వుటయుఁ గ్రోధ
మంది యాసురయోనిశయందుఁ బుట్టుం డని, ఘనశాప మిచ్చె న । శ్వ్వనజజుండు
తే. తన్నిమిత్తమునను వారు । దగిలి హేమ, కశిపునకుఁ బుట్టి రంత నా । కౌశసార్థ
మొదవ వీరలఁదెచ్చి యశయ్యోగమాయ, యడరి దేవకిగర్భంబు । నందుఁజొనుప.

క. దొరఁకొని కంసుఁడు దోడ్తోఁ, బొరిగొనెఁ దత్పుత్త్రశోక । మునఁ దనచిత్తం
బెరియఁగ దేవకి వారల, దరిసింపఁగఁ గోరి పనుపఁ । దగ నసురేంద్రా. 1155

క. వచ్చితిమి వారిఁ గ్రమ్మఱ, దెచ్చెద మని తల్లికోర్కిఁ । దీర్పఁగ నిపు డే
మిచ్చటి కివి నీకడఁ బొర,పొచ్చెము లే కున్నవారె । పో వీ రనఘా. 1156

క. వీరలఁ దోకొని యిపుడే, ధారుణికి న్నేఁగి జనని । తాపము వాపన్
వీరలు నంతట శాపము, దీఱి మదీయప్రసాద । ధీయుతు లగుచున్. 1157

క. పొలుపుగ సుగతిం బొందఁగ, గల రని హరి యాన తిచ్చి । కరుణాన్వితుఁ డై
బలిచే ననుమతిఁ గొని వా,రలఁ దోకొని వచ్చె నిద్ధ । రామండలికిన్. 1158

వ. అట్లు వారలం దోడితెచ్చి తల్లి కి ట్లనియె. 1159

క. కనుఁగొనుము వీరె నీనం,దను లని జనయిత్రి కడ ము । దంబున వారి
న్నునిచిన నద్దేవకియును, ఘనపుత్త్రస్నేహమోహ । కలితాత్మక యై. 1160

క. చన్నులు దిగ్గనఁ జేఁపఁగఁ, గన్నుల నానందబాష్పకణములు దొరఁగం
గ్రన్నన కౌఁగిట నిడి నను,గన్నన్నలు వచ్చి రనుచుఁ । గౌతుక మొప్పన్.

వ. అట్లు కౌఁగిటం జేర్చి నిజాంకపీఠంబున నునిచి శిరంబులు మూర్కొని చిబుకంబు
లు పుణుకుచుం బ్రేమాతిశయంబున మేనఁ బులక లొలయం జన్నిచ్చిన వారును
వైష్ణవమాయామోహితు లై స్తన్యపానంబు సేయుచు భగవంతుం డయిన
రథాంగపాణియంగసంగంబున విగతకల్మషు లై విధిశాపసాగరంబు హరి
దయాకటాక్షం బనునావచేతం దరించి స్వరూపంబులు ధరించి కృష్ణునకుఁ దల్లి
దండ్రులకు వందనం బాచరించి గగనపథంబున నిజస్థానంబున కరిగి రంత. 1162

క. చచ్చినబాలురఁ గ్రమ్మఱఁ, దెచ్చుట గడుఁ జిత్ర మనుచు । దేవకి మదిలో
నచ్చెరువడి యిది యంతయు, నచ్చపుహరిమాయ గాక । యని తలఁచె నృపా.

క. పరమాత్ముఁ డఖిలజగదీ,శ్వరుఁ డగుకృష్ణుండు సేయు ♦ సత్కృత్యంబుల్
పరికింప నెన్నఁ బెక్కులు, ధరణీవర యనిన రాజు ♦ దా ముని కనియెన్. 1164

సుభద్రాపరిణయము.

సీ. మునినాథ పార్థుండు ♦ వనజనాభునిసహో,దరి సుభద్రను నేవి ♦ ధమునఁ బెండ్లి
యయ్యెను నావిధం ♦ బంతయు నాకును, దెలియంగ నెఱిఁగింపు ♦ ధీవిశాల
యనవుడు నావ్యాస ♦ తనయుఁ డాతనిఁజూచి, వినవయ్య నృపదేవ ♦ విభునిసుతుఁడు
మును తీర్థయాత్రాస ♦ ముత్సుకుం డై చని, రమణఁ బ్రభాసతీ ♦ ర్థమున నుండి
తే. యాతలోదరితోడి నెయ్యంబుకలిమిఁ
జూడఁ గోరుచు రాముండు ♦ సుందరాంగిఁ
గౌరవేంద్రున కీ సమ ♦ కట్టె ననుచుఁ
దనకు నెఱుఁగ రా నాపురం ♦ దరసుతుండు. 1165

వ. అట్లు సుభద్రాదర్శనోత్సాహంబు దనమనంబున సందడిగొనం ద్రిదండివేషంబు ధరించి ద్వారకాపురంబునకుం జనుదెంచి యప్పౌరజనంబులు భక్తిస్నేహంబుల ననిశంబుఁ బూజింపం దనమనోరథసిద్ధి యగునంతకుం గనుపెట్టుకొని వానకాలంబు చనునంతకు నప్పట్టణంబున నుండుసమయంబున. 1166

క. రాముఁడు తత్కపటాకృతిఁ, దా మదిఁ దెలియంగ లేక ♦ తగ నొకనాఁ డా
భూమీవరతాపసుఁ బోఁ,రామిం గని యాత్మమంది ♦ రమునకుఁ దెచ్చెన్. 1167

ఆ. తెచ్చి భిక్షసేయ ♦ దేవేంద్రతనయుండు, గుడుచుచుండి యచటఁ ♦ గోరిమెలఁగు
నసమబాణమోహ ♦ నాస్త్రంబునై వడి, వీరమోహి నన వి ♦ హారలీల. 1168

వ. అట్లు సుభద్ర విహరించు చున్నసమయంబున. 1169

చ. జలరుహపత్త్రనేత్రునను ♦ సంభవ చారువధూలలామ స
ల్లలితవిహారవిభ్రమవి ♦ లాసము లాత్మకు విందు సేయ న
బ్బలరిపునందనుండు గని ♦ భావజసాయకబాధ్యమానవి
హ్వాలహృదయాబ్జుఁ డై నిలిపె ♦ న త్తరుణీమణియందుఁ జిత్తమున్. 1170

ఉ. ఆతరుణీశిరోమణియు ♦ నర్జును నర్జునచారుకీర్తివి
ఖ్యాతుని నింద్రనందను న ♦ కల్మషమానసుఁ గామినీమనో
జాతునిఁ జూచి పుష్పశర ♦ సాయకజర్జరితాంతరంగ యై
భీతిలి యుండె సిగ్గు మురి ♦ పెంబును మోహముఁ దేఱుచూపులన్. 1171

వ. అట్లానృపసత్తమమత్తకాశిను లొండొరులచిత్తంబులు చిత్తజాయత్తంబులై కోర్కులు దత్తఱింపం దాల్ములు వీడి సిగ్గునం జిట్టుముట్టాడు చున్నయంత నొక్కనాఁడు దేవతామహోత్సవనిమిత్తం బత్తలోదరి పురంబువెలుపలికి నరుగు దెంచిన నర్జునుండు కృష్ణదేవకీవసుదేవులయనుమతంబు వడసి తానును దోడన చని యప్పుడు. 1172

సీ. సాంద్రశరచ్చంద్ర ♦ చంద్రికాస్ఫూర్తిచే, రాజిల్లుపూర్ణిమా ♦ రజనివోలెఁ
బూర్ణేందుబింబావ ♦ తీర్ణమై యలమీఁద, భాసిల్లుహరిణడిం ♦ భంబువోలె
సులలితమేఘమం ♦ డలమునఁ బెడఁబాసి, వసుధఁ గ్రుమ్మరుతటి ♦ ద్వల్లివోలె
మాణిక్యరచితస ♦ న్మహితచైతన్యంబు, పొందినపుత్తడి ♦ బొమ్మవోలె

తే. లలితవిభ్రమరుచికళా ♦ లక్షణములఁ, బొసఁగ రూపైనశృంగార ♦ రసమువోలె
నర్థిఁ జరియించుచున్నప ♦ ద్మాయతాక్షిఁ, బ్రకటసద్గుణభద్ర సు ♦ భద్రఁ జూచి.

వ. అప్పుడు దాయం జని యరదంబుపై నిడికొని పోవుచుండఁ గనుంగొని యదు బలంబులు మదంబున నంటం దాఁకిన నప్పు డయ్యాఖండలనందనుండు ప్రచండ గాండీవకోదండనిర్ముక్తకాండంబులం దూలించి యఖండబాహాదండవిజయ ప్రకాండుం డై ఖాండవప్రస్థపురంబున కరిగె నట బలభద్రుం డవ్వార్త విని విలయసమయసమీరసఖునికైవడిం బటురోషభీషణాకారుం డై క్రోధించినం గని కృష్ణుం డాదిగాఁ గలబంధుజనంబు లతనిచరణంబులకుం బ్రణమిల్లి మృదుమధుర భాషణంబుల ననునయించి యొడంబడునట్లుగా నాడిన నతండును సంతుష్టుం డయి మనంబునఁ గలంక దేఱి యప్పుడు. 1174

క. కరులం దేరుల నుత్తమ, హరులఁ మణిహేమభూష ♦ ణాంబరభృత్యో
త్కరదాసికాజనంబుల, నరణంబుగ నిచ్చి పంపె ♦ ననుజకుఁ బ్రీతిన్. 1175

వ. ఇట్లు కృష్ణున కభిమతంబుగా నర్జునసుభద్రల కరణం బిచ్చి పంపె నని శుక యోగీంద్రుం డును మఱియు ని ట్లనియె. 1176

శ్రీకృష్ణుఁడు ఋషిసమేతుం డయి మిథిలానగరమునకుఁ బోవుట.

సీ. నరనాథ విను భువ ♦ నప్రసిద్ధంబుగ, దీపించునట్టివి ♦ దేహదేశ
మందు భూకాంతకు ♦ నాననదర్పణం, బనఁదనర్చినమిథి ♦ లనుపురమునఁ
గలఁడు శ్రీహరిపాద ♦ కంజాతభక్తుండు, గళితరాగాదివి ♦ కారుఁ డమల
చరితుఁ డక్రోధుండు ♦ శాంతుండు నిగమార్థకోవిదుం డగుశ్రుతదేవుఁ డనెడి

తే. భూసురోత్తముఁ డొకఁ డనిశ్చాసమాగ, తంబుతుష్టమైన హేమశైలంబుగాఁగఁ
దలఁచిపరితోషమందుచుఁ ♦ దనగృహస్థధర్మములనుండె సముచితకర్ముఁ డగుచు.

ఉ. ఆపురి నేలువాఁడు బహు ♦ శాస్త్రుఁడు నా నుతి కెక్కినట్టిధా
త్రీపతి యాధరాసురుని ♦ రీతిని నిష్కలుషాంతరంగుఁ డై
యేపనులందు ధర్మగతి ♦ నేమఱి కర్థిఁ జరించుచుండె ల
క్ష్మీపతి శౌరిపైఁ గరుణ ♦ నేసి ప్రసన్నముఖాంబుజాతుఁ డై. 1178

వ. అట్లు కృష్ణుండు వారలం జూచువేడ్క నిజస్యందనారూఢుం డయి నారద వామదేవాత్రి కృష్ణరామాసితారుణదివిజగురుకణ్వమైత్రేయచ్యవనులును నేను ను మొదలైన మును లనుగమింపం జనుచుఁ దత్తద్దేశనివాసు లగునానర్త ధన్వకురుజాంగలవంగమత్స్యపాంచాలకుంతిమధు కేకయకోసలాధిభూవరులు వివి

ధవస్తుప్రచయంబులు గానుక లిచ్చి సేవింప గ్రహమధ్యగతుం డై దీపించు సూర్యునిం బోలి యప్పుండరీకాక్షుండు మందస్మితసుందరవదనారవిందుం డగుచు వారలం గరుణార్ద్రదృష్టిం జూచి యోగక్షేమంబు లరసి సాదరభాషణంబుల నాదరించుచుం గతిపయప్రయాణంబులం జని చని విదేహనగరంబు డాయం జనుటయు నాబహుళాశ్వుండు నమ్మాధవురాక విని మనంబున హర్షించుచు వివిధపదార్థంబులు కానుకలుగాం గొని తానును శ్రుతదేవుండును నెదురుగాం జనుదెంచి యప్పుడు. 1179

ఉ. ఆమునికోటికిన్ వినయ మారఁగ వందన మాచరించి యా
తామరసాభలోచనుఁడు దారచరిత్రుఁడు పాపగోత్రసు
త్రాముఁడు భక్తలోకశుభదాయకుఁ డైన రమేశు సద్గుణ
స్తోమునిపాదపద్మములు సోఁకఁగ మ్రొక్కి వినమ్రులై తగన్. 1180

చ. కరములు మోడ్చి యో పరమకారుణికోత్తమ నీవు నీమునీ
శ్వరులును మద్గృహంబునకు వచ్చి మముం గృప సేసి యిచ్చటం
గర మనురక్తిఁ బూజనలు గైకొనుఁ డంచు నుతించి వేడ నా
హరి మనమందు వారివినయంబుల కెంతఁ బ్రమోద మందుచున్. 1181

చ. తిరముగ వారియిష్టములు దీర్పఁ దలంచి మురాసురారి యొం
డొరుల నెఱుంగకుండ మునియూథముఁ దానును నేఁగె వారిమం
దిరముల కేకకాలమున ధీరత నాధరణీవరుండు వా
రిరుహదళాయతాక్షు మునిబృందములం గనకాసనంబులన్. 1182

సీ. కూర్చుండ నియమించి కొమరారుకాంచన,కలధౌతకలశోదకములచేతఁ
బాదముల్ గడిగి తత్పావనజలములు, దానును సతియు బాంధవజనంబుఁ
గర మర్థి నిజమస్తకంబుల ధరియించి, వివిధార్చనములు సద్విధి నొనర్చి
మణిభూషణాంబర మాల్యానులేపన, రాజితధూపనీరాజనములు

తే. భక్తిఁ గావించి పరిమృష్టబహువిధాన్న,పాయసాపూపపరిపక్వఫలము లొలి
నారగింపఁగఁజేసి కర్పూరమిళిత, లలితతాంబూలములు నెయ్యమలర నొసఁగె.

వ. ఇట్లు సమర్పించినయనంతరంబ యమ్మిథిలేశ్వరుం డైనజనకుండు పరమానందంబును బొంది. 1184

చ. హరిపదపద్మయుగ్మము నిజాంకతలంబునఁ జేర్చి యొత్తుచుం
బురుషవరేణ్య యీనిఖిలభూతగణావలియాత్మలందు సు
స్థిరమతిఁ గర్మసాక్షివి సుధీవర నీపదభక్తకోటితో
నరయ నుమాధినాథచతురాస్యులుఁ బోల రటందు వెప్పుడున్. 1185

వ. అట్టిలోకవిదితం బయినభవద్వాక్యంబు నిక్కంబుగా భవదీయపాదారవిందంబులందు నొకానొకవేళ లేశమాత్రధ్యానంబు గలనాగృహంబున కకించనుం డని

చిత్తంబునం దలంపక భక్తవత్సలుండ వగుటం జేసి విజయంబు చేసితివి భవ
త్పాదపంకేరుహసేవారతిం దగిలినమహాత్ములు త్వద్ధ్యానంబు వదలం జాలుదురే
నిరంతరంబును శాంతచిత్తులై నిష్కించను లైనయోగీంద్రులకు నీవలనం గోర్కె
గలవారలకు నిన్నైన నిత్తువు గదా యని వెండియు నిట్లనియె.

తే. కృష్ణ పరమాత్మ యదుకుల § క్షీరవార్ధి, పూర్ణచంద్రమ దేవకీ § పుత్ర సుజన
వినుత నారాయణాచ్యుత § వేదవేద్య, భక్తజనపోషపరితోష § పరమపురుష.

ఉ. శ్రీపురుషోత్తమాఖ్య యదు § సింహకిశోరక భక్తలోకర
క్షాపరతంత్ర నీవు ముని § సంఘముఁ గొన్నిదినంబు లుండవే
నీపదపద్మ రేణువులు § నెమ్మి మదీయగృహంబు సోఁకినం
దాపసవంద్య యే నిపుడ § ధన్యుఁడ నయ్యెదఁ గాదె మాధవా. 1188

వ. అని యభ్యర్థించినం బ్రసన్నుం డై యప్పుండరీకాక్షుండు నిమికులప్రదీపకుండైన
జనకచక్రవర్తిం గరుణించి యమ్మిథిలానగరంబునఁ బౌరజనంబులకు నున్నత
శోభనంబులు గావించుచుం గొన్నిదినంబు లుండె నంత. 1189

మ. శ్రుతదేవుండును మోదియై మునిజన § స్తోమంబుతో నిందిరా
పతిఁ దోకొంచు నిజాలయంబునకు నో § ప్పన్నేఁగి యచ్చోట స
మ్మతి దర్భాస్తరణంబుల న్నునిచి స § మ్యగ్జ్ఞానపారీణుఁడై
సతియుం దాను బదాబ్జముల్ గడిగి చం § చద్భక్తిఁ దత్తోయముల్. 1190

చ. శిరములఁ దాల్చి నవ్యతుల § సీదళదామకుశప్రసూనవి
స్ఫురదరవిందమాలికలఁ § బూజ లొనర్చి గృహాంధకూపసం
చరణుఁడ నైననాకడకుఁ § జక్రి తనంతనె వచ్చునట్టి సు
స్థిరమతి నేతపంబు మును § నేసితినో యని సంతసించుచున్. 1191

తే. మఱియుఁ దత్పాదతీర్థంబు § మందిరమునఁ, గలయఁ జిలికించి సంప్రీతిఁ § గడలుకొనఁగఁ
బత్త్రఫలపుష్పతోయముల్ § భక్తి నొసఁగి, హరి మురాంతకుమూర్తి ని § జాత్మ నిలిపి.

తే. మానితంబుగ విశ్వని § దానమూర్తి, యైనకృష్ణుండు తనయింట § నారగించెఁ
దనమనోరథసిద్ధియుఁ దనకు నబ్బె, ననుచుఁ బైపుట్ట మల్లార్చి § యాడుచుండె.

చ. తరుణియుఁ దానుఁ బుత్త్రులుఁ బ § దంపడి కృష్ణుభజించు చుండి త
చ్చరణము లంకపీఠమునఁ § జాఁచిన మెల్లన నొత్తుచుం రమా
వరుఁ గని పల్కె భక్తజన § వత్సల మామకభాగ్య మెట్టిదో
హరచతురాస్యులు న్నెఱుఁగ § నట్టినినుం గనుఁగొంటి నెమ్మితోన్. 1194

క. మునియోగిమానసస్ఫుట, వనజంబుల నెల్లప్రొద్దు § వర్తించుభవ
ద్ఘనదివ్యమూర్తి నాలో, చనగోచర మయ్యెఁ గాదె § సర్వాత్మ హరీ. 1195

దేవా నీసచ్చరిత్రంబులు కర్ణరసాయనంబులుగా నాకర్ణించుచు నీకుం బూజ
లొనర్చుచు నీచరణారవిందంబులకు వందనంబులు సేయుచు నీదివ్యనామసంకీర్త

నంబులు సేయుచుం దమశరీరంబులు భవదధీనంబులుగా మెలంగునిర్మలబోధా
త్ములగువారిచిత్తంబు లనుదర్పణంబులం గానంబడుచుందువు కర్మవిక్షిప్తచిత్తు
లైనవారిహృదయంబుల నుండియు దూరగుండ వగుదు వని మఱియు నిట్లనియె.

సీ. నీకు మ్రొక్కెదఁ గృష్ణ । నిగమాంతసంవేద్య, లోకరక్షక భక్త । లోకవరద
నీపాదసేవన । నిరతుని నన్ను నే, పనిఁ బంపె దాన తి । మ్మనినఁ గృష్ణుఁ
డెలనవ్వు మోమునఁ । జెలువొందనావిప్రు, కర మాత్మకరమునఁ । గదియఁజేర్చి
పాటించి యతనితోఁ । బలికెఁ దపశ్శక్తి, వఱలినయమ్ముని । వర్యు లెపుడుఁ

తే. దమపదాంబుజరేణువి । తానములను, దవిలి లోకంబులను బవి । త్రంబు సేయు
వారు ననుఁగూడి యెప్పుడు । వలయు నెడల, కరుగుదెంతురు నీభాగ్య । గరిమ నిటకు.

వ. చనుదెంచిరి పుణ్యస్థలంబులును విప్రులును దేవతలును సంస్పర్శనదర్శనార్చనం
బులం బ్రాణులను సమస్తకిల్బిషంబులం బాయం జేయుదు రదియునుం గాక బ్రా
హ్మణుండు జననమాత్రంబున జీవకోటియందు ఘనుం డై యుండు జపతపో
ధ్యానాధ్యయనాధ్యాత్మలం జతురుం డై మత్కలాశ్రయుం డయ్యేనేని నతం
డుత్తముం డై వెలుంగు నతనిం జెప్ప నేల యని వెండియు ని ట్లనియె. 1198

క. నామది విప్రులపైఁ గల, ప్రేమము నాతనువునందుఁ । బెట్టనికతనన్
భూమీసురు లర్హులు నీ, వీమునులం బూజ సేయు । మిద్ధచరిత్రా. 1199

క. ఇదియే నా కిష్టము నను, బదివేలవిధంబు లొలయ । భజియించుటగా
మది కింపగు నటు గావున, వదలనిభక్తిన్ భజింపు । వసుధామరులన్. 1200

క. అని సర్వలోకవిభుఁ డగు, వనజోదరుఁ డానతిచ్చు । వాక్యంబులఁ జా
డిన భూమీసురుఁ డమ్ముని, జనులకు సద్భక్తిఁ బూజ । సలిపెన్ వరుసన్. 1201

చ. ఎనయఁగఁ గృష్ణుఁ డంత మిథి । లేశ్వరభూసురులం గృపావలో
కన మొలయ న్ననూనసుభ । గస్థితిఁ బొందఁగఁ జేసి వారి వీ
డ్కొని రథ మెక్కి దివ్యముని । కోటియుఁ దానును వచ్చెఁ గ్రమ్మఱన్
జనవర మోక్షదం బగు కు । శస్థలికిం బ్రమదాంతరంగుఁడై. 1202

శ్రుతిగీతలను పరమతత్త్వార్థప్రతిపాదక మైన పురాణేతిహాసము.

వ. అని చెప్పిన బాదరాయణికి నభిమన్యునందనుం డి ట్లనియె మునీంద్రా ఘటప
టాదివస్తుజాతంబుభంగి నిర్దేశింప నర్హంబు గాక సత్త్వాదిగుణశూన్యం బైన
బ్రహ్మంబునందు సత్త్వాదిగుణగోచరంబు లైనవేదంబు లేక్రమంబున వర్తిం
చు నట్టిచందంబు నా కెఱింగింపు మనిన భూవరునకు మునివరుం డి ట్లనియె
సకలచేతనాచేతనాంతర్యామి యైనసర్వేశ్వరుండు సర్వశబ్దవాచ్యుండు గావున
సకలజంతునివహంబులకు బుద్ధీంద్రియమనః ప్రాణశరీరంబులను సృజియించి చేత
నవర్గంబునకు జ్ఞానప్రదుం డగుం గావున సకలనిగమసమూహంబులును
దత్స్వరూపగుణ వైభవప్రతిపాదకంబులు గావున ముఖ్యం బై ప్రవర్తించు

శ్రుతిస్తోత్రం బుపనిషత్తుల్యంబు ననేకపూర్వఋషిపరంపరాయాతంబును నైన దీనిని శ్రద్ధాయుక్తుండై యెవ్వం డనుసంధించు నతనికి మోక్షంబు సులభంబు దీనికి నారాయణాఖ్యాతం బగునొక్కయుపాఖ్యానంబు గలదు వినిపింతు వినుము భగవత్ప్రియుం డైననారదుం డొక్కనాఁడు నారాయణాశ్రమంబునకుం జని ఋషిగణసమేతుం డైననారాయణఋషిం గనుఁగొని నీవు నన్నడిగినట్ల యమ్మహాత్ముని నడిగిన నతండు ము న్నీయర్థంబు శ్వేతద్వీపవాసు లైన సనకసనందనాదిదివ్యయోగీంద్రులు ప్రశ్నసలిపిన వారలకు సనందనుండు చెప్పిన ప్రకారంబు నీ కెఱింగించెద నని చెప్పం దొడంగె శయానుం డైనరాజశ్రేష్ఠుని దత్పరాక్రమదక్షతాదిచిహ్నంబులను నుతియించువందిజనంబుచందంబున జగదవసానసమయంబున ననేకశక్తియుతుం డై యోగనిద్రావశుం డైనసర్వేశ్వరుని వేదంబులు స్తోత్రంబు సేయువిధంబు నారాయణుండు నారదునకుం జెప్పిన తెఱంగున విను మని యిట్లనియె. 1203

సీ. జయజయ హరి దేవ § సకలజంతువులకు, జ్ఞానప్రదుండవు § గాన వారి
వలన దోషంబులు § గలిగిన సుగుణసం, తానంబుగాఁ గొని § జ్ఞానశక్తి
ముఖ్యసద్గుణపరి § పూర్ణతఁజేసి మా, యాత్మవిశిష్టుండ § వగుచుఁ గార్య
కారణాత్మకుఁడ వై § కడఁగి చరించుచు, నున్ననీయందుఁ బ § యోరుహాక్ష
తే. తివిరి యామ్నాయములు ప్రవ § ర్తించుఁ గాన
ప్రకటత్రిగుణాత్మకం బైన § ప్రకృతితోడి
యోగ మింతయు మాన్పవే § యోగిమాన
సాంబుజాతమధువ్రత § యని నుతించి. 1204

వ. అదియునుం గాక. 1205

సీ. పరమవిజ్ఞానసం § పన్ను లైనట్టియో, గీంద్రులు మహితని § స్తంద్రలీలఁ
బరిదృశ్యమాన మై § భాసిల్లునిమ్మహీ, పర్వతముఖరప్ర § పంచ మెల్లఁ
బరఁగ బ్రహ్మస్వరూ § పము గాఁగఁ దెలియుదు, రెలమి నీవును జగ § ద్విలయవేళ
నవశిష్టుఁడవు గాన § యనఘ నీయందు నీ, విపులవిశ్వోదయ § విలయము లగు
తే. ఘటశరావాదులగుమృద్వి § కారములుమృ,దాత్మకం బైనయట్లుప § ద్మాయతాక్ష
తవిలి కారణరూపంబు, § దాల్చి లీలఁ, గడఁగునీయందు బుద్ధివా § క్కర్మములను.

క. అలవడఁ జేయుచు నుందురు, బలకొని యిలఁ బెట్టఁబడిన § పదవిన్యాసం
బులు పతనకారణము గా, నలవున సేవించుచును గృ § తార్థుల రగుటన్. 1207

క. లీలం బ్రాకృతపూరుష, కాలాదికనిఖిల మగుజ § గంబుల కెల్లన్
మాలిన్యనివారక మగు, నీలలితకథాసుధాబ్ధి § నిం గ్రుంకి తగన్. 1208

చ. భరితనిదాఘతప్తుఁ డగు § పాంథుఁడు శీతలవారిఁ గ్రుంకి దు
ష్కరమగుతాపముం దొరఁగు § కైవడి సంసరణోగ్రతాపము

స్వైరవృనఁ బాయుచుండుదురు ఽ నిన్ను భజించుమహాత్మకుల్ జరా
మరణమనోగుణంబులఁ గ్ర ఽ మంబునఁ బాయుట సెప్ప నేటికిన్. 1209

వ. అదియునుం గాక. 1210

సీ. అనయంబు దేహి ని ఽ త్యానిత్యసద్విల,క్షణమునఁ బంచకో ఽ శవ్యవస్థ
నభివృద్ధిఁ బొరయుచు ఽ నందులోపల నున్న,ప్రాణాన్న బుద్ధివి ఽ జ్ఞానమయము
లనుచతుష్కోశంబు ఽ లవ్వల వెలుఁగొందు, నానందమయుఁడవు ఽ గాన దేవ
సురుచిరస్వప్రకా ఽ శుండవు నీపరి,గ్రహము గల్గుటఁజేసి ఽ కాదె ప్రకృతి

తే. మహదహంకారపంచత ఽ న్మాత్రగగన,పవనతేజోంబుభూభూత ఽ పంచకాది
కలితతత్త్వముల్ బ్రహ్మాండఽకార్యకరణ,మందు నెపుడు సమర్థంబుఽలగుటఁజూడ.

క. కోరి శరీరులు భవదను,సారంబున నిహపరైక ఽ సౌఖ్యంబులఁ బెం
పారఁగ నందుచు నుందురు, ధీరజనోత్తము లనంగ ఽ దివిజారిహరా. 1212

ఆ. నిన్ను ననుసరింప ఽ నేరనికుజనులు, పవనపూర్ణచర్మ ఽ భస్త్రిసమితి
రోజఁ జేయు చుందు ఽ రుచ్ఛ్వసనంబులు, బలసి యాత్మదేహఽభజను లగుచు.

సీ. దేవ కొందఱు సూక్ష్మ ఽ దృక్కులై నట్టిమ,హాత్మకు లుదరస్థుఁ ఽ డైనవహ్ని
గా మదిఁ దలఁతురు ఽ కైకొని మఱికొంద, ఱారుణు లనుపేర ఽ నమరుఋషులు
లీల సుషుమ్నానా ఽ శీమార్గగతుఁడవై, హృత్ప్రదేశమునఁ జ ఽ రించు చున్న
రుచిదహరాకాశ ఽ రూపిగా భావింతు, రట్టిహృత్పద్మంబు ఽ నందు వెడలి

తే. వితతమూర్ధన్యనాడికా ఽ గతుల నోలి
బ్రహ్మరంధ్రంబుఁ బ్రాపించి ఽ పరమపురుష
సుమహితానందమయపరం ఽ జ్యోతిరూపి
వైననినుఁ బొంది మఱి పుట్ట ఽ రవనియందు. 1214

వ. మఱియు వివిధకాష్ఠాంతర్గతుం డగునవాయుసఖుండు తద్గతదోషంబునం బొర యక నిత్యశుద్ధుం డై తరతమభావంబున వర్తించుచందంబున స్వసంకల్పకృతం బు లయిన విచిత్రశరీరంబులందు నంతర్యామి వై ప్రవేశించి తత్తద్విచిత్రయోని గతం బైనహేయంబులం బొరయక సకలాత్మసమం బై యేకరసం బై బ్రహ్మం బగుననిన్ను నైహికాముష్మికఫలసంగమంబు లేక విగతరజోగుణంబులు గలిగి కొందఱు భజియించు చుండుదు రదియునుం గాక దేవా భవదీయసంకల్పాధీ నంబు లయినశరీరంబులం బ్రవేశించి యున్నజీవసమూహంబు నీకు శేషం బని తెలిసి కొందఱు భవనివారకం బయినశ్రీమత్త్వచ్చరణారవిందంబులు సేవించి కృతార్థు లగుదురు మఱియును. 1215

సీ. అనఘ దుర్గమ మైనఽయాత్మతత్త్వంబుఁ, బ్రవర్తించుకొఱకు దిశవ్యంబు లైన
యంచితరామకృ ఽ ష్ణాద్యవతారముల్, భజియించి యున్ననీ ఽ భవ్యచరిత
మనుసుధాంభోనిధి ఽ నవగాహనమ్ము సేసి, విశ్రాంతచిత్తు లై ఽ వెలయుఁ దుర్గతి

మోక్షంబు బుద్ధి నపేక్షింప నొల్లరు, మఱియుఁ గొందఱు భవచ్చరణపంక
ఆ. జములఁ దగిలి పుణ్యు లైనమహాంసల,వడువునొంది భాగవతజనముల
నొనరువారు ప్రకటయోగిజనప్రాప్య, మైనముక్తిఁ గోర రాత్మ లందు. 1216

ఉ. కొందఱు నీశరీరము లకుంఠితభక్తి భవద్వశంబు లై
చెందఁగ నీపదాబ్జములు సేరి భజించుచుఁ దత్సుఖాత్ము లై
యుందురు కొంద ఱీతనువు లోలి ధరించి భవత్పదాబ్జముల్
పొందుగఁ గొల్వ లేక నిలఁ బుట్టుచుఁ జచ్చుచు నుందు రవ్యయా. 1217

చ. యమనియమాదియోగమహితాత్మకు లైనమునీంద్రులున్ విరో
ధమునఁ దలంచుచైద్యవసుధావరముఖ్యనృపుల్ ఫణీంద్రభో
గము లన నొప్పుబాహువులు గల్గిననిన్ను భజించుగోపికల్
క్రమమున నేమునున్ సరియ కామె భవత్కృప కంబుజోదరా. 1218

మ. అరవిందాక్ష భవత్స్వరూప మిలఁ బ్రత్యక్షంబునం గాన నె
వ్వరికిం బోలదు శాస్త్రగోచరుఁడ వై వర్తింతు వీ సృష్టిముం
దర సద్రూపుఁడ వైననీవలననే ధాత్రాద్యమర్త్యుల్ జనిం
చిరి నిన్నంతకు ము న్నెఱుంగఁ గలమే చింతింప నే మచ్యుతా. 1219

వ. అట్టినిన్నుఁ బరమాణుకారణవాదు లైనకణ్వాగౌతమాదులును బ్రకృతికారణ
వాదు లయినసాంఖ్యులును దేహాత్మవాదు లయినబౌద్ధులును వివిధంబు లైనకు
తర్కంబులచేతం బరస్పరవ్యాహతంబు లైనమతంబులు దమతమతర్కవా
దంబుల సమర్థించుచు నిన్నుం దెలియ లేరు మహాభాగ్యవంతు లయినయో
గీంద్రులకు నీవు ప్రత్యక్షం బైన నివి యన్నియు నసత్యంబు లని కానవచ్చు వెం
డియుఁ గొందఱు సచరాచరవస్తుజాతంబులకు నంతర్యామి వై సర్వంబును నీవ
యగుటం దెలియ లేక నిత్యం బనియు ననిత్యం బనియును విపరీతబుద్ధిం దెలియు
దురు గాని భవదీయదివ్యతత్త్వంబు నిక్కంబుగఁ దెలియఁ జాలరు కొందఱు
జగచ్ఛరీరుండవు గాన జగద్రూపకుండ వై ననిన్నుఁ గటకమకుటకర్ణికాదివివిధ
భూషణభేదంబులం గనకంబు నిజస్వరూపంబు విడువక వర్తించుచందంబున జగ
ద్వికారానుగతుండ వయ్యును నిఖిలహేయప్రత్యనీకకల్యాణగుణాత్మకుండ వై
యుండుదు వని యాత్మవిదు లయినవారు తెలియుదు రదియునుం గాక. 1220

మ. వనజాతాక్ష భవత్పదాబ్జయుగనేవాసక్తు లైనట్టియ
జ్జనముల్ మృత్యుశిరంబుఁ దన్ని ఘనసంసారాంబుధిన్ దాటి పా
వను లై లోకములుం బునీతములు గా వర్తించుచున్ నిత్యశో
భన మై యొప్పెడిముక్తిఁ బొందుదురు శుంభద్వైభవోపేతు లై. 1221

మ. మిము సద్భక్తి భజింప నొల్లకిల దుర్మేధం బ్రవర్తించునీ
[illegible]వ్రాతము సేర్చునం బసులఁ బాశశ్రేణి బంధించుచం

దమునం బెక్కుగుణామరూపములచే ౯ తఱ వారి బంధించి దు
ర్గమసంసారపయోధిః ద్రోతువు దళ ౯ త్కంజాతపత్త్రేక్షణా. 1222

వ. దేవా కర్మమూలంబు లయినపాణిపాదంబులు లేనివాఁడ వయ్యును స్వాతంత్ర్యుఁ
డవు గావున బ్రహ్మాదులు భవత్పరతంత్రులై యుండుదురు స్థిరచరరూపంబులు
గలచేతనకోటికి నీవు సర్వవిధనియంతవు గావున నీకృపావలోకనంబు గలవారికి
మోక్షంబు కరస్థితం బయియుండు భవత్కృపావలోకనంబు లేనికష్టాత్ములు దుర్గ
తిం గూలుదు రట్టిజీవులు దేవతిర్యఙ్మనుష్యస్థావరాదిశరీరంబులు సొచ్చి యణు
రూపు లై యుందు రందును నీ వుందు వంతరాత్మ వగుచు మఱియును. 1223

క. మదిఁ దలపోయఁగ జలబుద్బుదములు ధరఁ బుట్టి పొలియుకపోలిక గలయీ
త్రిదశాదిదేహములలో, వదలక వర్తించునాత్మవర్గము నోలిన్. 1224

ఆ. ప్రళయవేళ నీవు ౯ భరియింతు వంతకుఁ, గారణంబ వగుటఁ ౯ గమలనాభ
భక్తపారిజాత ౯ భవభూరితిమిరది,నేశ దుష్టదైత్య ౯ నాశ కృష్ణ. 1225

చ. అనఘ జితేంద్రియస్ఫురణు ౯ లయ్యును జంచల మైనమానసం
బనుతురగంబు బోధమహి ౯ తాత్మవివేకపునూలిత్రాట న
ల్లన కుదియంగఁ బట్టను దకలంచుచు ముక్తి కుపాయలాభ మే
యనువున లేమికిఁ వగల ౯ నందెదు నాత్మలు వో తలంపఁగన్. 1226

చ. గురుపదపంకజాతములు ౯ గొల్వనివారలు వో మహాబ్ధిని
స్తరణకుఁ గర్ణధారరహి ౯ తం బగునావను సంగ్రహించుబే
హారిగతి భూరిదుస్తరభ ౯ వాంబుధిలోన మునుంగు చుందు రం
బురుహదళాక్ష నీవు పరి ౯ పూర్ణుఁడ వై తనరారఁగా నొగిన్. 1227

తే. పుత్త్రదారగృహక్షేత్ర ౯ భూరివిషయ,ఘనసుఖాసక్తుఁ డగుచు నే ౯ మనుజుఁడేని
నర్థిఁ జరియించువాఁడు భకవాబ్ధిలోనఁ, జెంది యెన్నాళ్లకును దరిఁ ౯ జేరలేఁడు.

సీ. జగతిపై బహుతీర్థ ౯ సదనంబు లనఁ గల్గి, పుణ్యానువర్తన ౯ స్ఫురితు లగుచుఁ
బాటించి నీయందు ౯ బద్ధమత్సరములు, లేక భక్తామరా ౯ నోకహాంబ
వగుభవత్పాదాబ్జ ౯ యుగళంబు సేవించి, భవపాశముల నెల్లఁ ౯ బాఱఁదోలి
సమమతులై యదృచ్ఛాలాభతుష్ట మేరు,సమముగాఁ గైకొని ౯ సాధు లగుచు

తే. బాదతీర్థంబు గలమహా ౯ భాగవతజ
నోత్తమోత్తము లైనట్టి ౯ యోగివరుల
వార లెప్పుడు సేవించు ౯ వాఁడు పొందుఁ
బ్రవిమలానందమయమోక్ష ౯ పదము మఱియు. 1229

వ. సత్తైనప్రకృతివలన నుత్పన్నం బైనయీజగత్తు సత్తు గావలయు నది యె ట్లనినం
గనకోత్పన్నంబు లైనభూషణంబులు కనకమయంబు లయి కానంబడుచుందం
బున నని సాంఖ్యుండు వలికిన విని యద్వైతవాది యి ట్లను నైయ్యాధిక్షుయుత్ప

న్నంబు గాదది సత్తును గాదనువ్యతిరేకవ్యాప్తినియమంబు నిత్యసత్యంబైన బ్రహ్మంబునందుఁ దర్కాహతంబగుఁ గావునఁ బ్రపంచంబు మిథ్య యని నిరూపించిన నా ప్రపంచంబు బ్రహ్మవిశేషణంబై కార్యకారణావస్థలు గలిగి యున్నయంతమాత్రంబున మిథ్య గానేరదా ప్రపంచంబునకుఁ గార్యకారణావస్థలు నిత్యంబులు గావున నవస్థాద్వయయుక్తంబయిన ప్రపంచంబు నిత్యంబనిన వెండియు నద్వైతి యిట్లను బహుగ్రంథప్రతిపాదితంబయిన జగన్మిథ్యాత్వంబు లేమి యెట్లనిన నదియునుం గర్మవశులైన జడుల నవిద్యాప్రతిపాదకంబై కుతర్కసమేతంబైన భారతి యంధపరంపరావ్యవహారంబునం జేసి భ్రమియించుఁ గారణావస్థయందును బ్రహ్మవిశేషణంబైన సూక్ష్మరూపంబునఁ బ్రపంచంబు సత్తై యుండు సత్యంబు బాధాయోగ్యంబు గావున నీకు శేషంబయి యుండుఁ గావున నీవు దేహగతుండైన దేహియందు నంతర్యామి వయ్యుం గర్మఫలంబులం బొరయక కర్మఫలభోక్తయైన జీవునకు సాక్షిభూతంబవై యుందు వట్టి నిన్ను నజ్ఞులైన మానవులు నిజకంఠలగ్నంబయిన కంఠికామణి నిత్యసన్నిహితంబై వెలుఁగుచుండినను గానక వర్తించు తెఱంగున హృదయపద్మమధ్యంబున ననంతతేజోవిరాజమానుండవై ప్రకాశించు నిన్నుం దెలియ లేరు సకల బ్రహ్మాండనాయకుండవైన నీయందు శ్రుతులు ముఖ్యవృత్తిం బ్రవర్తించు నని శ్రుత్యధిదేవతలు నారాయణు నభినందించిన తెఱంగున సనందనుండు మహర్షుల కెఱింగించిన ప్రకారంబని నారాయణర్షి నారదునకుం జెప్పిన నమ్మహాత్ముండు మజ్జనకుండైన వేదవ్యాసమునీంద్రునకు నుపన్యసించె నయ్యర్థంబు నతండు నాకుం జెప్పినవిధంబున నీకుం జెప్పితి నీయుపాఖ్యానంబు సకల వేదశాస్త్రపురాణేతిహాససారంబు నుపనిషత్తుల్యంబు దీనిఁ బఠించువారును వినువారును విగతకల్మషులై యిహపరసౌఖ్యంబుల నొంది వర్తింతు రని చెప్పిన శుకయోగీంద్రునకు రాజేంద్రుం డిట్లనియె. 1230

పరీక్షిత్తునకు శుకయోగి విష్ణుసేవాప్రాశస్త్యంబు చెప్పుట.

మ. మునినాథోత్తమ దేవమానవులలో ✽ ముక్కంటి సేవించువా
రనయంబుం బహువస్తుసంపదల సౌ ✽ ఖ్యానందులై యుండ న
వ్వనజాతాక్షు రమామనోవిభుని శ ✽ శ్వద్భక్తి సేవించుస
ద్ఘనపుణ్యుల్ గడుఁ బేద లౌకతను జ ✽ క్కం నా కెఱింగింపవే. 1231

సీ. నావుడు శుకయోగి ✽ నరనాథుఁ గనుఁగొని, విను మెఱింగింతుఁ ద ✽ ద్విధము దెలియ
ఘనశక్తిసహితుండు ✽ కాలకంధరుఁడు దా, వినుతగుణత్రయా ✽ న్వితుఁడు గాన
రాగాదియుక్తమై ✽ రాజిల్లుసంపద, లాతనిఁ గొలుచువా ✽ రందుచుందు
రచ్యుతుఁ బరము న ✽ నంతు గుణాతీతుఁ, బురుషోత్తముని నాది ✽ పురుషు ననఘు
తే. నర్థి భజియించువారు రా ✽ గాదిరహితు, లగుచు దీపింతు రెంతయు ✽ ననఘచరిత

ధర్మనందనుఁ డశ్వమే § ధంబు సేసి, పిదప స్వాత్త్వికకథనముల్ § ప్రీతితోడ.

ఉ. నారదసంయమీంద్రువల § న౯ వినుచుండి యనంతరంబ పం
కేరుహనాభుఁ జూచి యడి § గెం దగ నిప్పుడు నీవు నన్ను నిం
డారినభక్తిమై నడిగి § నట్ల యతండును మందహాసవి
స్ఫారకపోలుఁడై పలికెఁ § బాండుతనూభవుతోడఁ జెచ్చెరన్. 1233

సీ. వసుమతీనాథ యె § వ్వనిమీఁద నా కను, గ్రహబుద్ధి వొడము నా § ఘనునివిత్త
మంతయుఁ గ్రమమున § నపహరించినవాఁడు, ధనహీనుఁ డగుచు సం § తాపమంద
విడుతురు బంధు ల § వ్విధమున నొందిలి, యై చేయునది లేక § యఖిలకార్య
భారంబు లుడిగి మ § ద్భక్తులతో మైత్రి, నెఱపుచు విజ్ఞాన § నిరతుఁ డగుచుఁ

తే. బిదప వాఁడవ్యయానంద § పద్మమయాత్మఁ, బరఁగ శ్రీవిష్ణులోకసం § ప్రాప్తినొందు
గానమత్సేవమిగులదు § ష్కరమటంచు, వదలి భజియింతు రితర దే § వతల నెపుడు.

క. సేవింప వారు దమకుం, గావించినశోభనములు § గని నిజములుగా
భావించి వారి మఱతురు, భావములఁ గృతఘ్నవృత్తి § పని తమపనిగన్. 1235

క. మెలఁగుచు నుందురు దీనికిఁ, గల దొకయితిహాస మిప్పుడు § గైకొని నీకుం
దెలియఁగఁ జెప్పెద దానన, యలవడు నీ వడుగుప్రశ్న § కగునుత్తరమున్.

శివద్రోహంబు సేయం బూనినవృకాసురుండు విష్ణుమాయచే మడియుట.

క. శకుఁ డను దైత్యునితనయుఁడు, వృకుఁ డనువాఁ డొకఁడు దుర్వి § వేకుఁడు సుజన
ప్రకరముల నలఁపఁ దెరువుగ, నొకనాఁ డొది గుండి దివ్య § యోగిం గడఁకన్.

వ. కనుంగొని. 1238

క. కరములు ముకుళించి మునీ, శ్వర నారద లలితధీవి § శారద నన్నుం
గరుణించి యాన తీ శుభ, కరు లగుహరిహరహిరణ్య § గర్భులలోనన్. 1239

ఆ. కడఁగి కొలువ శీఘ్ర § కాలంబులోనన, యిష్టమైనవరము § లిచ్చునట్టి
దైవ మెవ్వఁ డనిన § దానవుఁ గనుఁగొని, మునివరుండు పలికె § ముదముతోడ.

వ. వినుము దుర్గుణసుగుణంబులలో నొక్కటి యెచ్చటం గలుగు నచ్చట నాక్ష
ణంబ కోపప్రసాదఫలంబులు చూపువాఁ డమ్మువ్వురయందు ఫాలలోచనుం డివ్వి
ధంబుఁ దెలిసినవారై బాణాసురదశకంధరులు సమగ్రభక్తియుక్తులై సేవించి
యసమానసామ్రాజ్యవైభవంబుల నొంది ప్రసిద్ధులై రట్లు గావున నీవు నమ్మ
హాత్ముని సేవింపు మతనివలన నభిమతఫలంబులు వేగఁబ ప్రాప్తం బయ్యెడి నని
చెప్పిన నతం డాక్షణంబ. 1241

సీ. దీపించు కేదార § తీర్థంబునకు నేగి, యతిసాహసాత్మకుం § డయినయసుర
లోకముల్ వెఱఁగంద § నాకాలకంధరు, వరదుని నంబికా § వరునిఁ గూర్చి
తనమేనికండ లు § ద్దండుఁడై ఖండించి, యగ్ని కాహుతులుగా § నలర వేల్చి
దర్పకారాతి ప్ర § త్యక్షంబు గా కున్న, జడియక సప్తవా § సరమునందుఁ

తే. బూని తత్తీర్థమునఁ గృత§స్నానుఁ డగుచు, వెడలిమృత్యువుకోఱినా § వెలయునట్టి
గండ్రగొడ్డంటఁ దనమస్త§కంబుదునుము, కొనఁగఁ బూనిననయ్యగ్ని § కుండమునను.

క. అరుదుగ వెలువడి రుద్రుఁడు, కరుణ దలిర్పంగ వాని § కర మాత్తకరాం
బురుహమునఁ బట్టి తెగువకుఁ, జొర వలవదు మెచ్చు వచ్చె § సుమహితచరితా.

క. నీమదిఁ బొడమినకోరిక, లే మైనను వేఁడు మిపుడ § యిచ్చెద ననినం
దా మనమున సంతసపడి, యామనుజాశనుఁడు పూరుప § దాంబుజములకున్.

తే. వందనం బాచరించి యో§యిందుమకుట, ఫాలలోచన వరద మ§త్పాణితలము
నేను నెవ్వనితలమీఁద§నిడిన వాఁడు, మస్తకము నూఱు వ్రయ్యలై § మడియనీవె.

క. అని వేఁడిన సమ్మాటలు, విని మదనారాతి నవ్వి § విబుధాహితుకో
రినవరముఁ దడయ కిచ్చిన, దనుజుఁడు తద్వరపరీక్షఁ § దాఁ జేయుటకున్.

వ. ఆక్షణంబ వరదానగర్వంబున నుద్వృత్తుం డై కడంగి. 1247

క. ఆహరుమస్తకమునఁ గడు, సాహసమునఁ జేయి వెట్ట § జడియక కదియ
న్నోహో తనమెచ్చులు దన, కాహా పై వచ్చె ననుచు § నభవుఁడు భీతిన్.

క. దనుజుఁడు దన వెనువెంటం, జనుదే ముల్లోకములును § సంత్రాసముఁ గై
కొని పాఱ సురలు మనములఁ, దనికిరి దానికిని బ్రతివి § ధానము లేమిన్. 1249

వ. అట్లు చని చని. 1250

సీ. నిరుపమానంద మై § యఖిలలోకములకు, నవల యై యమృతప § దాఖ్యఁ దనరి
దినకరచంద్రదీ § ధితులకుఁ జొర రాక, సలలితసహజతే § జమున వెలుఁగు
సమధికం బగుశుద్ధ§సత్త్వగరిష్ఠ మై, కర మొప్పు యోగీంద్ర § గమ్య మగుచు
హరిపదధ్యానప § రాయణు లైనతద్దాసుల కలరుని § వాస మగుచుఁ

తే. బ్రవిమలానంతతేజోవి § రాజమాన, దివ్యమణిహేమకలితసం § దీప్తభవ్య
సౌధమండపతోరణ§స్తంభవిపుల,గోపురాదిభాసురము వై § కుంఠపురము. 1251

వ. కనుంగొని యమ్మహాస్థానంబు డాయం జనుటయు నప్పుండరీకాక్షుం డఖండవై
భవంబునం గుండలీశ్వరభోగతల్పంబునం బరమానందకందళితహృదయారవిం
దుం డై యిందిరానయనచకోరకంబుల నిజమందహాససాంద్రచంద్రికావితతిం
దేల్చుచు నార్తభక్తజనరక్షణంబు పనిగా మెలంగుచు వివిధవినోదంబులం ద
గిలి యుండియు ఫాలలోచనుం డద్దనుజపాలునకుం దలంపక యిచ్చినవరంబు
తనతలమీఁద వచ్చినం గలంగి చనుదెంచుట తనదివ్యచిత్తంబున నెఱింగి య
క్కాలకంధగునియవస్థ నివారింపం దలంచి యయ్యిందిరాదేవితోడివినోదంబు
చాలించి యప్పుడు. 1252

సీ. తాపింఛరుచితోడఁ § ద్రస్తరించెడు మేనుఁ, బసిఁడిముంజియుఁ దగు § పట్టుగొడుగు
ధవళాంశురుచిజన్ని § దంబును దిన్నని,దండంబుఁ జేతఁ గ § మండలువును
పసుపుగోఁచియుఁ జిన్ని § పట్టెవర్ధనమును, రాజితంబైన మృ § గాజినంబుఁ

మానవునకు శుభంబు గలుగునే యదియునుంగాక జగద్గురుండ వగుని నవజ్ఞ
దలంచు కష్టాత్ముండు వాలియుటం జెప్పనేల యిట్టిదుష్టచిత్తులకిట్టివరంబు లిచ్చుట
కర్జంబు గా దని యప్పురాంతకు వీడ్కొలిపిన నతండు మురాంతకుని ననేకవిధం
బుల నభినందించి నిజమందిరంబునకు జనియె నని చెప్పి యి ట్లనియె. 1263

క. మానవనాయక యీయాఖ్యానంబుం జదువ వినిన | ఘనపుణ్యులు ని
త్యానందసౌఖ్యములు పెంపూనుదు రటమీఁద ముక్తిఁ | బొందుదు రెలమిన్.

వ. అని చెప్పి శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రున కి ట్లనియె. 1265

క. జననాయక యింకఁ బురాతనవృత్తం బొకటి నీకుఁ | దగ నెఱిఁగింతున్.
వినుము తపోమహిమలఁ జెందిన మునిజనములు సరస్వ | తీనదిపొంతన్. 1266

భృగుమహర్షి త్రిమూర్తులప్రాశస్త్యంబు శోధించుటకుఁ బోవుట.

క. వితతక్రియ లొప్పఁగ సత్క్రతువుల నొనరించుచు చటఁ | గైకొని లక్ష్మీ
పతిభవపితామహులలో, నతులితముగ నెవ్వ రధికు | లని తమలోనన్. 1267

వ. ఇట్లు తలపోసి తన్మహత్త్వం బంతయుం దెలిసి రమ్మని భృగుమహాముని నమ్ము
వ్వురు వేల్పులకడకుం బంపిన నత్తాపసోత్తముండు చని చని ముందట. 1268

క. జలరుహసంజాతసభాస్థలమున కొగి నేఁగి యతని | సత్త్వగుణంబుం
దెలియుటకై నుతివందనములు సేయక యున్న నజుఁడు | ముసముసయనుచున్.

క. మనమునఁ గలఁగుచు భృగుఁ దన, తనుజాతుం డనుచు బుద్ధిఁ | దలఁచినవాఁడై
ఘనరోషస్ఫురితాగ్ని, న్ననయము శాంతోదకముల | నల్లన యార్చెన్. 1270

చ. మహితతపోధనుండు ముని | మండనుఁ డయ్యెడ బాసి వెండియు
న్నహిపతిభూషుఁ గాన రజ | తాద్రికి నేఁగిన నగ్గిరీంద్రుపైఁ
దుహినమయూఖశేఖరుఁడు | దుర్గయుఁ దానును విశ్రమించుచుఁ
*ద్రుహిణతనూభవుండు చను | దెంచుట కాత్మఁ బ్రమోద మందుచున్. 1271

క. కనుఁగొని భ్రాతృస్నేహం, బునఁ గౌఁగిటఁ జేర్చు ననుచు | ముక్కంటి రయం
బున నెదు రేఁగినముని రుద్రునియందుల సత్త్వగుణ మెఱుంగుటకొఱకై. 1272

వ. అతనిం గైకొనక యూర కుండిన. 1273

ఉ. ఆనిటలాంబకుండు గమ | లాసననందనుఁ జూచి భూరికా
లానలరోషవేగభయ | దాకృతిఁ దాల్చి పటుస్ఫులింగసం
తానము లొల్క శూలమునఁ | దాపసముఖ్యునురంబు వ్రేయఁగాఁ
బూనినఁ బార్వతీరమణి | బోరన నడ్డము వచ్చి చెచ్చెరన్. 1274

క. తనవిభుపాదములకు వందనముం గావించి సముచి | తప్రియముల న
య్యనలాక్షునికోపము మాన్పిన నమ్మునినాథుఁ డచట | నిలువక చనియెన్.

సీ. పొలుపొందు వైకుంఠపురమున కర్థితోఁ, జని యందు సమధికై | శ్వర్య మొప్పఁ

* 'ద్రుహిణ' యని కవియభిప్రాయమ్ము కాఁబోలు. కానున్న, యతి చెల్లదు.

గమలాంకపర్యంక § గతుఁ డై సుఖించున, కౌస్తుభభూషువ § క్షస్థలంబుఁ
దనపాదమున బిట్టు § దన్నెఁ దన్నినఁ బాన్పు, డిగివచ్చి మునిఁ జూచి § నగధరుండు
పదముల కెఱఁగి యో § పరమతపోధన, యీగతి నీవచ్చు § టెఱుఁగ లేక

తే. యున్ననాతప్పు మన్నించి § నన్నుఁ గరుణఁ
జూచి యీదివ్యమణిమయ § స్ఫూర్తిఁ దనరు
రుచిరసింహాసనమునఁ గూ § ర్చుండు దివ్య
తాపసోత్తమ యభయప్ర § దాననిపుణ. 1276

క. అలఘుపవిత్ర భవత్పద, జలములు నను నస్మదీయ § జఠరస్థజగం
బుల లోకపాలురను బోలు, పలరఁగఁ బుణ్యులను జేయు § ననఘచరిత్రా. 1277

వ. మునీంద్రా భవదీయపాదాబ్జహతి మద్భుజాంతరంబునకు భూషణం బయ్యె భవ
దాగమనంబు మాబోఁటివారికి శుభావహం బగుం గాదె యేను ధన్యుండ నైతి
నని మృదుమధురాలాపంబుల ననునయించిన నమ్మునివరుండులక్ష్మీనాథుసంభా
షణంబులకుఁ జిత్తంబునం బరమానందంబు నొంది యమ్ముకుందు ననంతకల్యా
ణగుణనిధి నభినందించి యానందబాష్పధారాసిక్తకపోలుండగుచుఁ దద్భక్తిపార
వశ్యంబున నొండు వలుక నేరక యతనిచేత నామంత్రణంబు వడసి మరలి
సరస్వతీతీరంబున నున్న మునులసన్నిధికిం జనుదెంచి వారలం గనుంగొని. 1278

సీ. మునినాయకులతోడఁ § దనపోయివచ్చిన, తెఱఁగును దనమది § దృష్టమైన
మూఁడుమూర్తులవిధంబును నెఱిఁగించిన, విని వారు మనముల § విస్మయంబు
నంది చిత్తంబుల § సందేహమును బాసి, చిన్మయాకారుఁడు § శ్రీసతీశుఁ
డనుపముఁ డనవద్యుఁ § డఖిలకల్యాణగు, ణాకరుఁ డాదిమధ్యాంతరహితుఁ

తే. డై తనర్చినపుండరీ § కాక్షుఁ డొకఁడ
కాక గణుతింప దైవ మొ § క్కరుఁడు వేఱ
కలఁడె యనుబుద్ధి విజ్ఞాన § కలితు లగుచు
హరిపదాబ్జాతయుగళంబు § నర్థిఁ గొలిచి. 1279

వ. అట్లు సేవించి యవ్యయానందం బయినవైకుంఠధామంబు నొంది రని చెప్పి
వెండియు నిట్లనియె. 1280

శ్రీకృష్ణుండు మృతు లయినవిప్రసుతులఁ దెచ్చుట.

సీ. నరనాథ యొకనాఁడు § నలినాయతాక్షుండు, పొలుచుకుశస్థలీ § పురమునందు
సుఖ ముండ నొక్కభూ § సురవర్యుభార్యకుఁ, బుత్త్రుండు జన్మించి § పుట్టినపుడ
మృతుఁ డైనఘనశోక § వితతిచేఁ గ్రాఁగుచు, నాడింభకునిఁ గొంచు § నవనిసురుఁడు
చనుదెంచి పెలుచ రా § జద్వారమునఁ బెట్టి, కన్నులబాష్పాంబు § కణము లొలుక

తే. బాపురే విధి నను దుఃఖ § పఱుపఁ దగునె
యనుచు దూఱుచుఁ దనుఁ దిట్టి § కొనుచు వగల

డెంద మందంద యెరియ నా ✽ క్రందనంబు
సేయుచును వచ్చి యావిప్ర ✽ శేఖరుండు. 1281

సీ. అధికశోకంబున ✽ నలమటఁ బొందుచు, నచ్చటిజనులతో ✽ ననియెఁ బెలుచ
బ్రాహ్మణవిద్వేష ✽ పరుఁ డయి తగ శాస్త్ర,పద్ధతి నడపక ✽ పాపవర్తి
యై క్షత్రబంధువు ✽ నగువానిదురితంబు,చేత మత్పుత్త్రుండు ✽ జాత మైన
యప్పుడ మృతుఁ డయ్యె ✽ నక్కట హింసకు, రోయక యెప్పు డన్యాయకారి

తే. యగుచు విషయానుగతచిత్తుఁ ✽ డైనయట్టి
రాజుదేశంబుప్రజలు ని ✽ రాశు లగుచు
దుఃఖముల జాలఁ బొందుచుం ✽ దురు నటంచు
నేడ్చుచును నట నిల్వక ✽ యేఁగె నపుడు. 1282

వ. ఇవ్విధంబున మఱియును తనసుతులు మృతు లయిన వారలం గొనివచ్చి యవ్వి
ప్రుండు రాజుమొగసాలం బెట్టి రోదనంబుసేయుచు నెప్పటియట్ల కొన్నిగాథలు
సదివి వాపోవు చుండె నివ్విధంబున నెనమండ్రుసుతులు మృతు లైనపిదపం దొ
మ్మిదవసుతుండును మృతుం డైన వాని నెత్తికొని వచ్చి యెప్పటివిధంబునఁ బల
వరించు చున్నయాబ్రాహ్మణునిం గని అర్జునుం డి ట్లనియె. 1283

క. ఈపగిది నీవు వగలఁగ, నాపోవఁగఁ జూచి యకట ✽ వారింపంగా
నోపినవిలుకాఁ డొక్కఁడుం, డీపురి లేఁడయ్యె నయ్య ✽ యిది పాప మగున్. 1284

సీ. పుత్త్రులఁ గోల్పోయి ✽ భూరిశోకంబున, వనటఁ బొందుచు విప్ర ✽ వరులు చాల
నేరాజురాజ్యమం ✽ దేని వసింతురు, నారాజుఁ దలపోయ ✽ నవనిమీఁద
నటునిగా నాత్మ నె ✽ న్నం దగునీపుత్త్రు, నే బ్రతికించెద ✽ నిపుడు పూని
యటు సేయనైతినే ✽ ననలంబు సొచ్చెద, నని భూసురుఁడు వెఱఁ ✽ గందఁబలుక

తే. నతఁడు గడుఁ బ్రేఁగుమాట లి ✽ ట్లాడఁ దగునె
భూరివిక్రమశాలి రా ✽ ముండు మేటి
బలుఁడు హరియును శౌర్యసం ✽ పన్ను లనఁగఁ
దనరుప్రద్యుమ్నుఁ డతనినం ✽ దనుఁడు మఱియు. 1285

తే. వినుతబలు లైనయాదవ ✽ వీరవరులుఁ, గలుగ వారలచేఁ గాని ✽ కార్య మీవు
చక్కఁబెట్టుటయెట్లు నీ ✽ చనెడిత్రోవఁ,బొమ్ము నావుడునయ్యింద్ర ✽ పుత్త్రుఁడపుడు.

క. మనమున దురహంకారము, ఘనముగఁ బొడమఁటయు నపుడు ✽ కవ్వాడి విప్రుం
గనుఁగొని యచ్చటిజనములు, వినఁగా ని ట్లనియె రోష ✽ విహ్వలమతి యై. 1287

మ. బలుఁడం గాను మురాసురాంతకుఁడఁ గాఁ ✽ బ్రద్యుమ్నుఁడం గాను నేఁ
దెలియం దత్తనయుండఁగా నని విరో ✽ ధివ్రాతమున్ భీషణో
జ్జ్వలగాండీవధనుర్విముక్తనిశితా ✽ స్త్రశ్రేణిచేఁ బిన్నఁబెం
ఢలు గావించుపరాక్రమప్రకటచం ✽ డస్ఫూర్తి నేఁ బార్థుఁడన్. 1288

వ. అదియునుం గాక. 1289

చ. బలిమి పురాంతకుం దొడరి ॥ బాహువిజృంభణ మొప్ప నెక్కటిం
దలపడి పోరినట్టిరణ ॥ ధైర్యుని నన్ను నెఱుంగ వక్కటా
పెలుకుల మృత్యుదేవతను ॥ బింక మడంచి భవత్తనూజుల
న్నలవుఁ జలంబుఁ జూపి కొని ॥ యాడఁగ నిప్పుడ తెచ్చి యిచ్చెదన్. 1290

వ. అని నమ్మం బలికినయర్జును ప్రతిజ్ఞకు భూసురుండు మనంబున నూఱడిల్లి యతని నభినందించుచు నిజమందిరంబునకుం జని కొన్నిదినంబు లుండునంత భార్యకుం బ్రసూతివేదనాసమయం బయినం జనుదెంచి విన్వచ్చుం గని తద్విధం బెఱింగించిన నయ్యింద్రనందనుం డప్పుడు. 1291

చ. లలితవిశిష్టసంచితజ ॥ లంబుల నాచమనంబు నేసి సు
స్థలమున నిల్చి రుద్రునకు ॥ సమ్మతి మ్రొక్కి మహాస్త్రశస్త్రని
ర్మలశుభమంత్రదేవతల ॥ మానసమందుఁ దలంచి గాండివం
బలవడ నెక్కుద్రోచి బిగి ॥ యం గదియించి నిషంగయుగ్మమున్. 1292

వ. ఇవ్విధంబునఁ గట్టాయితం బయి యప్పుడు. 1293

సీ. భూసురువెంట ని ॥ మ్ముల నేఁగి సూతికా,భవనంబుచుట్టును ॥ బాణవితతి
నరికట్టి దిక్కులు ॥ నాకాశపథము ధ,రాతలం బెల్ల నీ ॥ రంధ్రముగను
శరపంజరముఁ గట్టి ॥ శౌర్యంబు దీపింపఁ, గడు నప్రమత్తుఁ డై ॥ కాచియున్న
యెడ నమ్మహీసురు ॥ నింతికిఁ బుత్త్రుండు, జనియించె నప్పు డ. ॥ చ్చటిజనంబు

తే. పోయెఁ బోయెఁ గదే యని ॥ బొబ్బ లిడఁగ
బొందితోడన యాకాశ ॥ మునకు మాయఁ
జెందె నప్పుడ దుఃఖంబు ॥ నొంది భూమి
సురుఁడు విలపించుచును ముర ॥ హారునికడకు. 1294

వ. అప్పుడు చని. 1295

క. ముందఱ నిల్చి ముకుంద స,నందనమునివినుత నంద ॥ నందన పరమా
నంద శరదిందుచందన,కుందయశస్సాంద్ర కృష్ణ ॥ గోవింద హరీ. 1296

వ. అవధరింపుము దేవా యర్జునుం డనెడిపౌరుషవిహీనుం డాడినవృథాజల్పంబులు నమ్మి పుత్త్రుం గోలుపడి బేల నైననన్ను నే మందు నిఖిలవిశ్వోత్పత్తిస్థితిలయంబులకుఁ బ్రధానహేతుభూతుండ వయిననీవు సమర్థుండ వయ్యు వారింపం జాలక చూచు చుండ నొక్కమనుష్యమాత్రుండు దీర్పం జాలెడువాఁడు గలఁడే యని వెండియు. 1297

క. ఎక్కడిపాండుతనూభవుఁ, డెక్కడివిలుకాఁడు వీని ॥ కెక్కడిసత్త్వం
బెక్కడిగాండీవము దన, కెక్కడిదివ్యాస్త్రసమితి ॥ యే మనవచ్చున్. 1298

క. అని తను నొడక నిందిం,చిన విని యయ్యర్జునుండు ॥ చిడిముడిపడుచుం

దనవిద్యమహిమ పెంపున, జనియె నెస దండపాణి | సదనంబునకున్. 1299

క. చని యందు ధారుణీసుర,తనయులు లే కుంటఁ దెలిసి | తడయక నింద్రా
గ్నినిరృతివరుణసమీరణ,ధన దేశానాలయములు | దగఁ బరికించెన్. 1300

వ. వెండియు. 1301

చ. నరసురయక్షకింపురుష | నాగనిశాచరసిద్ధసాధ్యఖే
చరవిహగేంద్రగుహ్యకపి | శాచనివాసములందు రోసి భూ
సురసుతు లేఁగినట్టిగతి | చొప్పడ కుండుటఁ జూచి క్రమ్మఱన్
ధరణికి నేఁగుదెంచి బెడి | దంబుగ నగ్ని సొరంగఁ బూనినన్. 1302

వ. అవ్విధం బంతయు నెఱింగి యమ్మురాంతకుండు విప్రనందనుల నీకుం జూపెదనని
యనలంబు సొర కుండ నివారించి యప్పుడు. 1303

ఉ. సుందరదివ్యరత్నరుచి | శోభిత మై తనరారుకాంచన
స్యందన మంబుజాప్తుఁ డుద | యాచల మెక్కువిధంబు దోఁపఁ బా
రందరి దాను నెక్కి తను | రశ్ములు దిగ్వితతిన్ వెలుంగ గో
విందుఁ డుదారలీలఁ జనె | విప్రతనూజగవేషణార్థి యై. 1304

చ. చని పురఘోష్ఠదుర్గవన | జానపదాచలపక్కణప్రభూ
తనదనదీసరోవరయు | తక్షితి నంతయు దాఁటి సప్తవా
రినిధుల దీవులం గులగి | రిప్రకరంబుల నుత్తరించి మే
రునగము నాక్రమించుచు మ | రుద్గతితో రథ మేఁగె నత్తఱిన్. 1305

చ. మసలక భూరిసంతమస | మండలముం దఱియంగఁ జొచ్చి సా
హసమునఁ బోవఁ బోవఁగ భ | యంకర మై మది గోచరింపమిన్
వస మఱి మోఁకరిల్లి రథ | వాజులు మార్గము దప్పి నిల్చినన్
బిసరుహపత్త్రలోచనుఁ డ | భేద్యతమఃపటలంబు వాపఁగన్. 1306

సీ. బాలభానుప్రభా | భాసమానద్యుతిఁ, గర మొప్పునిజరథాం | గంబుఁ బనుప
నమ్మహాస్త్రం బేఁగి | చిమ్మచీఁకటి నెల్ల, నఱిముఱి నందంద | నఱికి వైచి
యగ్రభాగంబున | నతులితగతి నేఁగ, నామార్గమున నిజ | స్యందనంబు
గడువడిఁ దోలి యా | కడిఁదితమోభూమిఁ, గడవ ముందటికడఁ | గానరాక

తే. మిక్కుటంబుగ దృష్టు మి | రిట్టుగొనఁగఁ
జదల వెలుఁగొందుదివ్యతే | జంబు నూచి
మొనసి గాండీవి కన్నులు | మూసికొనుచు
నాత్మ భయ మంది కొంతద | వ్వరిగి యరిగి. 1307

తే. కడఁగి దుర్వారమారుతో | త్కటవిభూత, చటులసర్వాంకపోర్మిభీ | షణగభీర
వారిపూరంబు సొచ్చి త | న్నీరమధ్య,భాగమునఁ గోటిసూర్యప్రభలు వెలుంగ.

వ. అది మఱియుం జారుదివ్యమణిసహస్రస్తంభాభిరామంబును నాలంబితకమనీయ

నూత్నరత్నమాలికాలంకృతంబును భానుశశిమయూఖాగమ్యంబును ననంత
తేజోవిరాజితంబును బునరావృత్తిరహితమార్గంబును నిత్యైశ్వర్యదాయకంబును
నవ్యయంబును నత్యున్నతంబును ననూనవిభవంబును బరమయోగీంద్ర
గమ్యంబును బరమభాగవతనివాసంబును నై యొప్పునద్దివ్యధామంబునందు. 1309

సీ. సాంద్రశరచ్చంద్ర § చంద్రికాకర్పూర, నీహారహారాభ § దేహ మమర
నిందిందిరేందీవ § రేంద్రనీలద్యుతిఁ, గర మొప్పుమేచక § కంఠసమితి
యరుణాంశుబింబభా § సురపద్మరాగవి, న్యస్తసహస్రోరు § మస్తకములు
వివృతాననోద్గత § విషధూమరేఖల, లీలఁ జూపట్టిన § నాలుకలును

తే. గలితసాయంతనజ్వాల § జ్వలనకుండ, ములవిడంబించువేఁడిచూ § పులును గలిగి
భూరికలధౌతగిరినిభా § కార మమరఁ, బరఁగుభోగీంద్రభోగత § ల్పంబునందు.

వ. సుఖాసీనుం డై యున్నవాని డాయం జని యప్పుడు. 1311

సీ. సజలనీలాంబుద § శ్యామాయమానాంగు, నాశ్రితావనముది § తాంతరంగు
సనకాదియోగిహృ § ద్వనజమదాళీంద్రు, ముఖపద్మరుచిజిత § పూర్ణచంద్రుఁ
గమనీయనిఖిలజ § గద్ధితచారిత్రుఁ, బ్రత్యూషసంఫుల్ల § పద్మనేత్రు
నిందిరాహృదయార § విందారుణోల్లాసు, శ్రీకరపీతకౌ § శేయవాసు

తే. హారకుండలకటకకే § యూరమకుట, కంకణాంగదమణిముద్రి § కావినూత్న
రత్ననూపురకాంచీవి § రాజమాను, భవమహార్ణవశోషు స § ద్భక్తపోషు. 1312

వ. మఱియు సునందాదిపరిజనసంతతసేవితు నానందకందళితహృదయారవిందు
నరవిందవాసినీవసుంధరాసుందరీసమేతు నారదయోగీంద్రసంకీర్తనానందితు న
వ్యయు ననఘు ననంతు నప్రమేయు నజితు నవికారు నాదిమధ్యాంతరహితు భవ
విలయాతీతుఁ గరుణాసుధాసముద్రు నచ్యుతు మహానుభావుఁ బరమపురుషుఁ
బురుషోత్తము నిఖిలజగదుత్పత్తిస్థితిలయకారణుఁ జిదచిదీశ్వరు నష్టభుజుఁ గౌ
స్తుభశ్రీవత్సవక్షు శంఖచక్రగదాపద్మశార్ఙ్గాదిదివ్యసాధను సర్వశక్తిసేవితుఁ
బరమేష్ఠిజనకు నారాయణుం గనుంగొని దండప్రణామంబులు సేసి కరకమలం
బులు మొగిచి భక్తిపూర్వకంబుగా నభినందించిన నయ్యాదిదేవుండును వారలం
గరుణావలోకనంబు నిగుడ నవలోకించి దరహాసపూరంబు తోరంబుగా సాద
రంబుగ నిట్లనియె. 1313

క. ధరణికి వ్రేఁ గగు దైత్యులఁ, బోరిఁబోరి వధియించి ధర్మ § ముఁ నిలుపుట కై
ధర జనియించితి రిరువురు, నరనారాయణు లనంగ § నాయంశమునన్. 1314

క. ఆరూఢనియతితోఁ జెం, పారినమిము నిమ్మునీంద్రు § లర్థిం జూడం
గోరిన మీ వచ్చుట కై, ధారుణిసురసుతుల నిటకుఁ § దగఁ దే వలసెన్. 1315

క. అని యాడింభకులను దో, కొని పొం డని యిచ్చి వీడు § కొలిపిన వారల్

వినతు లయి పెక్కువిధముల, వినుతించుచు నచటు వాసి విప్రునిసుతులన్.

వ. తోడ్కొని సంప్రాప్తమనోరథు లయి యబ్బాలకులఁ దత్తద్వయోరూపంబుల
తోడఁ దెచ్చి యాబ్రాహ్మణునకు సమర్పించిన నతండు సంతుష్టాంతరంగుం
డయ్యె నయ్యవసరంబున. 1317

చ. అనిమిషనాథనందనుఁ డహర్పతి తేజుఁడు కృష్ణుతోడఁ దాఁ
జని యచటం గనుంగొనిన సర్వశరణ్యునిఁ బుండరీకనే
త్రుని నిజధామవైభవస మృద్ధికిఁ దన్మహనీయమూర్తికిన్
మనమున మోద మంది పలు మారును సన్నుతిఁ జేసె భూవరా. 1318

తే. వారిజాక్షుని భక్తమం దారు ననఘుఁ, గృష్ణు నిఖిలేశుఁ గేశవు జిష్ణుఁ బరము
వినుతిసేయుచుఁ దత్పాదవనజములకు, వందనములాచరించి యానంద మొందె.

వ. అంత. 1320

మ. హరి సర్వేశుఁ డనంతుఁ డాద్యుఁ డభవుం డామ్నాయసంవేది భూ
సురముఖ్యప్రజలన్ సమస్తధనవ స్తుశ్రేణి నొప్పారఁగాఁ
బరిరక్షించుచు ధర్మముల్ నిలుపుచున్ బాపాత్ములం ద్రుంచుచుం
బరమోత్సాహ మెలర్ప భూరిశుభవి భ్రాజిష్ణుఁడై ద్వారకన్. 1321

క. జనవినుతముగాఁ బెక్కుస,వనములు దనుఁ దాన కూర్చి వైదికయుక్తిం
బొనరించుచు ననురాగము, మనమునఁ దళుకొత్త దైత్య మర్దనుఁ డెలమిన్.

వ. అట్లు కృష్ణుండు ద్వారకానగరంబునఁ బూజ్యం బగురాజ్యంబు సేయుచుఁ బు
రందరవిభవంబున నిరవొంది కనకమణిమయవిమానమండపగోపురప్రాసాదసౌధ
చంద్రశాలాంగణాదివివిధభవనంబులందును రంగదుత్తుంగతరంగడోలావిలోల
కలహంసచక్రవాకకారండవసారసక్రౌంచముఖ జలవిహంగవిలసదుచ్ఛలితగరుద
నిలదరదమలకమలకుముదకహ్లారసందోహనిష్యందమకరందరసపాన మదవదిం
దిందిరకులగాయకఝుంకారనినదంబులును నిరంతరవసంతసమయసముచితపల్ల
వితకోరకితబాలరసాలజాలలాలితకిసలయవిసరఖాదనజాత కుతూహలాయమాన
కషాయకంఠకలకంఠకలరవమృదంగ ఘోషంబులును నిశితనిజచంచూపుటనిర్ద
ళితసకలజననయనానందసుందరనందిత మాకందపరిపక్వఫలరంధ్రవిగళితమధుర
రసాస్వాదనముదిత రాజకీరశారికానికర మృదుమధురవచనరచనావశ్యకృత్యంబు
లును నమరఁ బురపురంధ్రీజనపీనపయోధరమండలవిలిప్తలలితకుంకుమపంకసం
కులసౌగంధ్యానుబంధబంధుర గంధానుమోదితుండును జందనాచలసానుదేశ
సంజాతమంజులమాధవీలతానికుంజపుంజమంజులకింజల్కరంజితనివాసవిసరవిహార
మాణశబరికాకబరికాపరిపూర్ణసురభికుసుమమాలికాపరిమళవహుండును గళిం
దకన్యకాకల్లోలసందోహ పరిస్పందకందళితమందగమనుండును నగుమందానిల
విదూషకునిచేఁ బోషితాభ్యాసితలాలిత లగునేలాలతానటీవితాననటనంబులచే

విరాజితంబు లగు కాసారతీరభాసురోద్యానంబులందును జారుఘనసారపటీర బాల రసాల సాల నీప తాపింఛ జంబూ జంబీర నింబ కదంబ ప్రముఖ ముఖ్యశాఖిశాఖాకీర్ణశీతలచ్ఛాయావిరచిత విమలచంద్రకాంతోపలవేదికాస్థలంబులందును నుదంచిత పింఛ విభాసిత బాల నీలకంఠ కేకారవాకలిత కృతకమహీధరంబులందును లలితమణివాలుకానేకపులినతలంబులందును గప్పురంపుఁదిప్పలను గురువేరుచప్పరంబులను విరచితదారుయంత్రనిబద్ధకలశనిర్యత్పయోధారాశీకరపరంపరాసంపాదితనిరంతరహేమంతసమయప్రదేశంబులందును నిందిరారమణుండు షోడశసహస్రవధూయుక్తుం డై యందఱు కన్నిరూపు లై లలితసౌదామినీలతాసమేత నీలనీరదంబుల విడంబించుచుఁ గరేణుకాకలితదిగ్గజంబునోజ రాజిల్లుచు సలిలకేళీవిహారంబులు మొదలుగా ననేకలీలావినోదంబులు సలుపుచు నంతఃపురంబునఁ గొలు వున్న యవసరంబున వివిధవేణువీణాదివాద్యంబులను మంజులగానంబులను గవిగాయకసూతవందిమాగధజనసంకీర్తనంబులను నటనటీజననాట్యంబులను విదూషకపరిహాసోక్తులను సరససల్లాపమృదుమధురభాషణంబులను బ్రొద్దు పుచ్చుచు నానందరసాబ్ధి నోలలాడు చుండె నంత. 1323

మ. అరవిందాక్షపదాంబుజాతయుగళ ✽ ధ్యానానురాగక్రియా
సరసాలాపవిలోకనానుగతచం ✽ చత్సౌఖ్యకేళీరతిం
దరుణుల్ నూఱుఁ బదాఱువేలు మహితో ✽ త్సాహంబునం జొక్కి త
త్పర లై యొండు దలంప కుండి రిల వి ✽ భ్రాంతాత్మ లై భూవరా. 1324

వ. అదియునుం గాక. 1325

మ. హరినామాంకిత మైనగీత మొకమా ✽ టాలించి మూఢాత్ములున్
విరతిం బొందఁగఁ జాల కుందురఁట యా ✽ విశ్వాత్ము నీక్షించుచుం
బరిరంభించుచు నంటుచున్ నగుచు సం ✽ భాషించుచు న్నుండుసుం
దరు లానందనిమగ్న లౌట కిలఁ జో ✽ ద్యం బేమి భూవల్లభా. 1326

వ. అని చెప్పి మఱియు ని ట్లనియె. 1327

ఉ. వారక కృష్ణుఁ డిప్పగిది ✽ వైదికయుక్తి గృహస్థధర్మ మే
పారఁగఁ బూని ధర్మమును ✽ నర్థముఁ గామము నందుఁ జూపుచుం
గోరిక మీఱ సజ్జనుల ✽ కున్ గతి దాన యనంగ నొప్పి సం
సారిగతిన్ మెలంగె నృప ✽ సత్తమ లోకవిడంబనార్థ మై. 1328

సీ. హరి యిట్లు గృహమేధి ✽ యగుచు శతోత్తర,షోడశసాహస్ర ✽ సుందరులను
మును నీకు నెఱుఁగఁ జె ✽ ప్పినరీతి నందఱ, కన్నిరూపములు దా ✽ నర్థిఁదాల్చి
కైకొని యొక్కొక్క ✽ కామినీమణియందు, రమణ నమోఘవీ ✽ ర్యమునఁజేసి
పదురేసి కొడుకులఁ ✽ బడసె రుక్మిణ్యాది,పట్టమహిషులకు సం ✽ భవము లైన
తే. నందనులలోన ధరణి నె ✽ న్నంగ బాహు

బలపరాక్రమవిజయసం ॥ పద్విశేష
మానితాత్ములు పదునెన ॥ మండ్రు వారి
నెఱుఁగ వినిపింతు వినుము రా ॥ జేంద్రచంద్ర. 1329

వ. అని మఱియు నిట్లను వారలు ప్రద్యుమ్నానిరుద్ధదీప్తిమద్భానుసాంబబృహద్భానుమిత్రవిందవృకారుణపుష్కరదేవబాహుశ్రుతదేవసునందనచిత్రబాహువరూథకవిన్యగ్రోధనామంబులం బ్రసిద్ధులైరి వెండియుఁ ద్రివక్రయందు సంభవించినయుపశ్లోకుం డనువాఁడు దనజనకుం డైన కృష్ణుపాదారవిందసేవావ్రతుం డగుచు నారదయోగీంద్రునకు శిష్యుం డై యఖండితదివ్యజ్ఞానబోధాత్మకుం డగుచు స్త్రీశూద్రదాసజనసంస్కారం బై స్మరణమాత్రంబున ముక్తిసంభవించునట్టిసాత్వతతంత్రం బనువైష్ణవస్మృతిఁ గల్పించె నిట్లు మధుసూదననందనులు బహుప్రజలును నధికాయురున్నతులును ననల్పవీర్యవంతులును బ్రహ్మణ్యులు నై విఖ్యాతిం బొందిరి వారిని లెక్కపెట్టఁ బదివేలవత్సరంబుల కైనం దీఱదు మున్ను నీ కెఱింగించునట్లు తత్కుమారులకు విద్యావిశేషంబుల నియమించుగురుజనంబులు మూఁడుకోట్లు నెనుబదెనిమిదివేలనూర్గు రనం గలిగి యుండునక్కుమారుల లెక్కింప నెవ్వరికి శక్యం బదియునుం గాక యొక్కవిశేషంబు చెప్పెద విను మని యిట్లనియె. 1330

క. నరవర దేవాసురసంగరమున మును నిహతు లైన ॥ క్రవ్యాదసము
త్కరము నరేశ్వరు లై ద్వాపరమున జనియించి ప్రజల ॥ బాధలఁ బఱుపన్.

క. హరి తద్వధార్థ మై నిర్జరులను యదుకులమునందు ॥ జనియింపింపం
ధర నూటొక్కకులం బై, పరఁగిరి వారిని గణింప ॥ బ్రహ్మకు వశమే. 1332

వ. అట్టియన్వయంబునందు మాధవునకు రుక్మిణీదేవియందుఁ బితృసముండును సమగ్రభుజావిజృంభణుండును నై ప్రద్యుమ్నుఁడు జనియించె నతనికి రుక్మికూఁతురు శుభాంగివలన ననిరుద్ధుం డుదయించె నతనికి మౌసలావశిష్టుం డైనవజ్రుఁడు సంభవించె నతనికిఁ బ్రతిబాహుండు పుట్టె వానికి సుబాహుండు జన్మించె నతనికి నుగ్రసేనుఁడు ప్రభవించె నతనికి శ్రుతసేనుఁడు గలిగె నిట్లు యదువృష్ణిభోజాంధకవంశంబులు పరమపవిత్రంబు లై పుండరీకాక్షనిరీక్షణశయ్యాసనానుగతసరసాలాపస్నానాశనక్రీడావినోదంబుల ననిశంబుం జెందుచు సర్వదేవతార్థంబు సమస్తం బైనక్రతువు లొనరించుచుఁ బరమానందకందళితచిత్తు లై యుండిరని చెప్పి వెండియు. 1333

మ. పరమోత్సాహముతోడ మాధవుఁడు శం ॥ భల్లీలఁ బూరించున
మ్మురళీగానము వీనులం జిలికినన్ ॥ మోదించి గోపాలసుం
దరు లేతెంతు రరణ్యభూములకుఁ ద ॥ ద్దాస్యంబు గామించి య
క్కరుణావార్ధి భజింప కుందురె బుధుల్ ॥ కౌరవ్యవంశాగ్రణీ. 1334

మ. మఱి నెవ్వానియమంగళఘ్న మగునా § మం బర్థిఁ జింతించి స
న్నుతి గావించిన విన్న మానవులు ధ § న్యుల్ భూరిసంసారదు
ష్కృతులం ద్రోతురుఁ గాలచక్రమహితా § స్త్రుం డట్టియాకృష్ణుఁ డీ
క్షితిభారం బుడుగంగఁ జేయు టిది యే § చిత్రంబు భూవల్లభా. 1335

వ. ఇవ్విధంబున గోపికాజనమనోజ్ఞాతుం డైనకృష్ణుండు లీలామానుషవిగ్రహుం డై
నిజరాజధాని యైనద్వారకాపురంబున నమానుషవిభవంబు లగుసౌఖ్యంబులం
బొదలు చుండె నని చెప్పి మఱియు ని ట్లనియె. 1336

మ. మనుజేంద్రోత్తమ యేను నీకుఁ ద్రిజగ § న్మాంగల్య మై యొప్పఁ జె
ప్పినయీకృష్ణకథాసుధారసము సం § ప్రీతాత్ము లై భక్తిఁ గ్రో
లినపుణ్యాత్ములు గాంతు రిందు సుఖముల్ § నిర్ధూతసర్వాఘు లై
యనయంబుం దుదిఁ గాంతు రచ్యుతపదం § బైనట్టికైవల్యమున్. 1337

క. అని యిట్లు బాదరాయణి, మనమున రాగిల్ల నాభి § మన్యునకుం జె
ప్పినవిధమున సూతుఁడు ముని,జనుల కెఱింగింప వారు § సమ్మతితోడన్. 1338

క. సూతుని బహువిధముల సం,ప్రీతునిఁ గావించు మహిమఁ § బెంపారుచు వి
ఖ్యాతికి నెక్కినకృష్ణక,థాతత్పరు లైరి బుద్ధిఁ § దఱుఁగనిభక్తిన్. 1339

చ. సరసిజపత్త్రనేత్ర రఘు § సత్తమ దుష్టమదాసురేంద్రసం
హరణ దయాపయోధి జన § కాత్మభవాననపద్మమిత్ర భా
స్కరకులవార్ధిచంద్ర మిహి § కావసుధాధరసూతిసన్నుత
స్ఫురితచరిత్ర భక్తజన § పోషణభూషణ పాపశోషణా. 1340

క. మారీచభూరిమాయా, నీరంధ్రమహాంధకార § నీరేజహితా
క్ష్మారమణవినుతపాదాం,భోరుహ మహితావతార § పుణ్యవిచారా. 1341

మాలిని. శరధిమదవిరామా § సర్వలోకాభిరామా
సురరిపువిషభీమా § సుందరీలోకకామా
ధరణివరలలామా § తాపసస్తోత్రసీమా
సురుచిరగుణధామా § సూర్యవంశాబ్ధిసోమా. 1342

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్త్ర సహజపాం
డిత్య పోతనామాత్యప్రణీతం బైనశ్రీమహాభాగవతం బనుమహాపురాణంబునం
దుఁ బ్రద్యుమ్నజన్మంబును శంబరోద్యోగంబును సత్రాజిత్తునకు సూర్యుండు
శమంతకమణి నిచ్చుటయుఁ దన్నిమిత్తంబునం బ్రసేనుని సింహంబు వధి
యించుటయు దాని జాంబవంతుండు దునిమి మాణిక్యంబు గొనిపోవుటయు
గోవిందుండు ప్రసేనుని దునిమి మణిఁ గొనిపోయె నని సత్రాజిత్తు కృష్ణునందు
నింద నారోపించుటయుఁ గృష్ణుండు తన్నిమిత్తంబున జాంబవంతునిం
దొడరి మణియుక్తంబుగా జాంబవతిం గొనివచ్చి వివాహం బగుటయు సత్రా

జిత్తునకు మణి నిచ్చుటయు సత్యభామాపరిణయంబును బాండవులు లాక్షాగృహంబున దగ్ధులై రని విని వాసుదేవుండు బలభద్రసహితుం డయి హస్తినాపురంబున కరుగుటయు నక్రూరకృతవర్మలయనుమతంబున శతధన్వుండు సత్రాజిత్తుం జంపి మణిం గొనిపోవుటయుం దదర్థం బా సత్యభామ కరినగరంబున కేగి కృష్ణునకు విన్నవించిన నతండు మరలి చనుదెంచి శతధన్వుం ద్రుంచుటయు బలభద్రుండు మిథిలానగరంబునకుం జనుటయు నందు దుర్యోధనుండు రాముని వలన గదావిద్య నభ్యసించుటయుం గృష్ణుండు సత్రాజిత్తునకుం బరలోకక్రియలు నడపుటయు శమంతకమణిం దాఁచినవాఁ డయి యక్రూరుండు భయంబున ద్వారకానగరంబు విడిచి పోయిన నతనిలేమి ననావృష్టి యైనం గృష్ణుఁ డక్రూరుని మరల రప్పించుటయు దామోదరుం డింద్రప్రస్థపురంబున కరుగుటయు నం దర్జునసమేతుం డయి మృగయావినోదార్థం బరణ్యంబునకుం జని కాళిందిం గొనివచ్చుటయు ఖాండవదహనంబును నగ్నిపురుషుం డర్జునునకు నక్షయతూణీరగాండీవకవచరథరథ్యంబుల నిచ్చుటయు మయుండు ధర్మరాజునకు సభ గావించి యిచ్చుటయు నగధరుండు మరలి నిజనగరంబున కరుగుదెంచి కాళిందిని వివాహం బగుటయు మిత్రవిందానాగ్నజితీభద్రా మద్రరాజకన్యలం గ్రమంబునఁ గరగ్రహణం బగుటయు నరకాసురయుద్ధంబును దద్గృహంబున నున్న రాజకన్యకలం బదాఱువేలం దెచ్చుటయు స్వర్గగమనంబు నదితికిం గుండలంబు,లిచ్చుటయు బారిజాతాపహరణంబును బదాఱువేలరాజకన్యలం బరిణయం బగుటయు రుక్మిణీదేవివిప్రలంభంబును రుక్మిణీస్తోత్రంబును గృష్ణకుమారోత్పత్తియుఁ దద్గురుజనసంఖ్యయుం బ్రద్యుమ్నవివాహంబు ననిరుద్ధజన్మంబును దద్వివాహార్థంబు కుండినగరంబునకుం జనుటయు రుక్మిబలభద్రులజూదంబును రుక్మివధయు నుషాకన్య యనిరుద్ధుని స్వప్నంబునం గని మోహించుటయుం దన్నిమిత్తంబునఁ జిత్రరేఖ సకలదేశరాజులఁ బటంబున లిఖించి చూపి యనిరుద్ధుని దెచ్చుటయు బాణాసురయుద్ధంబును నృగోపాఖ్యానంబును బలభద్రునిఘోషయాత్రయుఁ గాళిందీభేదనంబును గృష్ణుండు పౌండ్రకవాసుదేవకాశీరాజుల వధియించుటయుఁ గాశీరాజపుత్త్రుం డయినసుదక్షిణుం డభిచారహోమంబు గావించి కృత్యం బడసి కృష్ణుపాలికిం బుత్తెంచిన సుదర్శనంబుచేతఁ గృత్యను సుదక్షిణసహితంబుగాఁ గాశీపురంబును భస్మంబు సేయుటయు బలరాముండు రైవతనగంబునందు ద్వివిదుం డనువనచరుని వధియించుటయు సాంబుండు దుర్యోధనుకూఁతు రగులక్షణ నెత్తికొనివచ్చినఁ గౌరవు లతనిం గొనిపోయి చెఱఁబెట్టుటయుఁ దద్వృత్తాంతం బంతయు నారదువలన విని బలుండు నాగనగరంబునకుఁ జనుటయు గౌరవు లాడినయగౌరవవచనంబులకు బలరాముండు కోపించి హస్తినాపురంబును గంగం బడఁ ద్రోయ గమకించుటయుఁ గౌర

వులు భయంబున నంగనాయుక్తంబుగా సాంబునిం దెచ్చి యిచ్చుటయు బల భద్రుండు ద్వారకానగరంబునకు వచ్చుటయు నారదుండు హరి పదాఱువేల కన్యకల నొకముహూర్తంబున నందఱ కన్నిరూపులై వివాహం బయ్యె నని విని తత్ప్రభావంబు దెలియం గోరి యరుగుదెంచుటయుఁ దన్మాహాత్మ్యంబు సూచి మరలి చనుటయు జరాసంధునిచేత బద్ధులైనరాజులు కృష్ణుపాలికి దూతం బుత్తెంచుటయు నారదాగమనంబును ధర్మరాజురాజసూయారంభంబును దిగ్విజయంబును జరాసంధవధయును రాజబంధమోక్షణంబును రాజసూయంబు నెరవేర్చుటయును శిశుపాలవధయు నవభృథంబును రాజసూయవైభవదర్శనా సహమానమానసుం డయి సుయోధనుండు మయనిర్మితసభామధ్యంబునఁ గట్టిన పుట్టంబులు దడియం ద్రెళ్లుటయుఁ దన్నిమిత్తపరిభవంబు నొంది రారాజు నిజ పురి కరుగుటయుఁ గృష్ణుండు ధర్మరాజప్రార్థితుం డయి యాదవుల నిలిపికొన్ని నెలలు ఖాండవప్రస్థంబున వసియించుటయు సాల్వుండు తపంబుచేసి హరుని మెప్పించి సౌభకాఖ్యం బగువిమానంబు వడసి నిజసైన్యసమేతుం డై ద్వారకా నగరంబు నిరోధించుటయు యాదవసాల్వయుద్ధంబును గృష్ణుండు మరలి చను దెంచి సాల్వుం బరిమార్చుటయును దంతవక్త్రవధయును విదూరథమరణంబును గృష్ణుండు యాదవబలసమేతుం డై క్రమ్మఱ నిజపురంబునకుం జనుటయుఁ గౌరవపాండవులకు యుద్ధం బగు నని బలదేవుండు తీర్థయాత్ర చనుటయు నందు జాహ్నవీప్రముఖనదులం గృతస్నానుం డయి నైమిశారణ్యంబునకుం జనుటయు నచ్చటిమునులు పూజింపం బూజితుం డయి తత్సమీపంబున నున్నతాసనంబున నుండి సూతుండు దన్నుం గని లేవ కున్న నలిగి రాముండు కుశాగ్రంబున నతని వధించుటయు బ్రహ్మహత్యాదోషంబు గలిగె నని మునులు వలికిన సూతుం బునర్జీవితుం జేయుటయు నమ్మునులకుం బ్రియంబుగాఁ గామపాలుం డిల్వల సుతుం డగుపల్వలుం బరిమార్చుటయు వారిచేత ననుమతుం డయి హలధ రుండు తత్సమీపతీర్థంబుల స్నాతుం డయి గంగాసాగరసంగమంబునకుం జను టయు మహేంద్రనగప్రవేశంబును బరశురామదర్శనంబును సప్తగోదావరిం గ్రుంకుటయు మఱియు మధ్యదేశంబునం గలతీర్థంబు లాడి శ్రీశైలవేంకటాచలం బులు దర్శించుటయు సముద్రకన్యాదుర్గాదేవుల నుపాసించుటయు నందు బ్రాహ్మణజనంబువలనం బాండవధార్తరాష్ట్రభండనంబున సకలరాజలోకంబును మృతి నొంది రని వినుటయు వాయునందనసుయోధనులు గదాయుద్ధసన్నద్ధు లగుట విని వారిని వారించుటకై రోహిణేయుం డందుల కరుగుటయు నచట వారిచేఁ బూజితుం డయి వారి నివారింప లేక మగిడి ద్వారక కరుగుటయుఁ గొన్నివాసరంబులకు మరల నైమిశారణ్యంబునకుఁ బోయి యచట యాగ చేసి రేవతియుం దానును నవభృథం బాడి నిజపురంబున కేతెంచుట

లోపాఖ్యానంబును సూర్యోపరాగంబునం గృష్ణుండు రామునితోఁ జేరి పుర రక్షణంబునకుఁ బ్రద్యుమ్నాదికుమారుల నిలిపి షోడశసహస్రాంగనాపరివృతుం డయి యక్రూరవసుదేవోగ్రసేనాదియాదవవీరులు తోడ రా శమంతపంచక తీర్థంబున కరిగి కృతస్నానుం డయి వసియించి యుండుటయుఁ బాండవకౌరవాది సకలరాజలోకంబును ద త్తీర్థంబునకు వచ్చుటయుఁ గుంతీదేవిదుఃఖంబును నంద యశోదాసహితు లైనగోపగోపికాజనంబులు చనుదెంచుటయుఁ గుశలప్రశ్నాదిసంభాషణంబులును మద్రకన్యాద్రౌపదీసంభాషణంబును సకలరాజలోకంబును శమంతపంచకతీర్థంబున స్నాతు లై రామకృష్ణాదియాదవవీరుల నామంత్రణంబు చేసి నిజనగరంబులకుం బోవుటయుఁ గృష్ణుని దర్శించుటకు మునీంద్రులేతెంచుటయు వారియనుమతిని వసుదేవుండు యాగంబు నెఱవేర్చుటయు నందయశోదాదిగోపికానివహంబుల నిజపురంబున కనిచి యుగ్రసేనాదియాదవవీరులుం దానును మాధవుండు పురప్రవేశంబు సేయుటయుఁ దొల్లి కంసుని చేత హతు లై బలిపురంబున నున్న దేవకీదేవిసుతుల రామకృష్ణులు యోగమాయాబలంబునఁ దెచ్చి యామె కిచ్చుటయు నర్జునుండు సుభద్రను వివాహం బగుటయుఁ గృష్ణుండు మిథిలానగరంబున కరుగుటయు శ్రుతదేవజనకుల చరిత్రంబును వారలతో బ్రాహ్మణప్రశంస సేయుటయుఁ గృష్ణుండు మరలి తన పురంబున కరుగుదెంచుటయు శ్రుతిగీతలును హరిహరబ్రహ్మలతారతమ్యచరిత్రంబును గుశస్థలి నుండు బ్రాహ్మణునిచరిత్రంబును నతనితనయులు పరలోకంబునకుం బోయినఁ గృష్ణార్జునులు తమయోగబలంబున వారిం దెచ్చి యవ్విప్రున కిచ్చుటయుఁ గృష్ణుఁ డర్జునుని వీడ్కొని ద్వారక కరుగుటయు నందు మాధవుం డమ్యోప్రదేశంబుల సకలభార్యాపరివృతుం డయి విహరించుటయు యాదవ వృష్ణిభోజాంధకవంశచరిత్రంబును ననుకథలు గలదశమస్కంధమునం దుత్తర భాగము. 1343

ఓం తత్సత్ బ్రహ్మార్పణమస్తు.

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీ మ దాం ధ్ర మ హా భా గ వ త ము.

ఏ కా ద శ స్కం ధ ము

[1]సీతాపతి లంకే

శాసురసంహార చతుర । శాశ్వతనుతవా

ణీసత్యధిభూభవవ్ర

త్రాసురరిపుదేవజాల । రామనృపాలా. 1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠు లగునమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యాన వైఖరీసమేతుం డైనసూతుం డి ట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుం డైన పరీక్షిన్నరేంద్రుం గని శుకయోగీంద్రుం డయ్యా జన్మకర్మవ్యాధివిమోచనంబునకుఁ గారణం బగుదివ్యౌషధంబు గావున శ్రీమన్నారాయణకథామృతంబు గ్రోలు మని యి ట్లనియె. 2

మ. బలవత్సైన్యముతోడఁ గృష్ణుఁడు మహా । బాహా[2]బలోపేతుఁ డై
కలనన్ రాక్షసవీరవర్యుల వడిన్ । ఖండించి భూభార ము
జ్జ్వలమై యుండఁగ ద్యూతకేళికతనం । జావంగఁ గౌరవ్యస
ద్బలముం బాండవసైన్యము న్నడఁచె భూ । భాగంబు గంపింపఁగన్. 3

వ. అంత. 4

క. మునివరులు సంతసిల్లిరి, యనయము నందాదులకును । హర్షంబయ్యెన్
దననిజభక్తులు యాదవ, ఘనవీరసమూహ మపుడు । గడు నొప్పెసఁగెన్. 5

మ. విదితుం డై సకలామరుల్ గొలువ ను । ర్వీభారముల్ మాన్ప దు
ర్మదసంయుక్తవసుంధరాధిపతులన్ । మర్దించి కంసాదులం
దుది ముట్టన్ వధియించి కృష్ణుఁ డతిసం । తుష్టాత్ముఁ డై యున్నచో
యదుసైన్యంబులు భూమి మోవఁగ నస । హ్యం బయ్యె నత్యుగ్ర మై. 6

సీ. ఈరీతి శ్రీకృష్ణుఁ । డేపారఁ బూతనా, శకటతృణావర్త । సాల్వవత్స
చాణూరముష్టిక । ధేనుప్రలంబక, దైత్యాఘశిశుపాల । దంతవక్త్రు

1. 'శ్రీసీతావల్లభ లం, కాసురసంహార, దేవతారాధిత వా, ణీసతిరమణార్చిత వృ, త్రాసురమద హరణవినుత రామనృపాలా' అని పాఠాంతరము. 2. బలాయుక్తుఁ డై.

కంసపౌండ్రాదిక ǂ ఖండనం బొనరించి, యటమీఁదఁ గురుబలంǂబడఁచి మఱియు
ధర్మజు నభిషిక్తుఁ ǂ దనరఁగాఁ జేసిన, నతఁడు భూపాలనం ǂ బమరఁ జేసె

తే. భక్తు లగుయాదవేంద్రులఁ ǂ బరఁగఁ జూచి
యన్యపరిభవ మెఱుఁగ రీ ǂ యదువు లనుచు
వీరిఁ బరిమార్ప నేఁ దక్క ǂ వే ఱొకండు
దైవ మిఁక లేదు త్రిభువనాం ǂ తరమునందు. 7

వ. అని వితర్కించి జగదీశ్వరుం డత్యున్నతవేణుకాననంబు వాయువశంబున నొరసికొన ననలం బుద్భవం బయి దహించుచందంబున యదుబలంబుల కన్యోన్యవైరానుబంధంబులు కల్పించి హతం బొనర్చెద నని విప్రశాపంబు మూలకారణంబుగాఁ దలంచి యదుబలంబుల నడంచె నని పలికిన మునివరునకు రాజేంద్రుం డి ట్లనియె. 8

క. హరిపాదకమలసేవా, పరు లగుయాదవుల కిట్లు ǂ బ్రాహ్మణశాప
స్ఫురణం బేటికిఁ జెందెనొ, యరయఁగ సంయమివరేణ్య ǂ యానతి యీవే. 9

క. అనిన జనపాలునకు ని, ట్లని సంయమికులవరేణ్యుఁ ǂ డతిమోదముతో
విను మని చెప్పఁగఁ దొడఁగెను, ఘనతరగంభీరవాక్ప్ర ǂ కాశస్ఫురణన్. 10

విశ్వామిత్రవసిష్ఠనారదాది మహర్షులు శ్రీకృష్ణ దర్శనంబునకు వచ్చుట.

వ. నిరుపమసుందరం బయినశరీరంబు ధరియించి సమస్తకర్మతత్పరుం డై పరమేశ్వరుండు యదువుల నడంగింపఁ దలంచుసమయంబున జటావల్కలకమండలుధారులును రుద్రాక్షభూతిభూషణముద్రాముద్రితులును కృష్ణాజినాంబరులును నగు విశ్వామిత్రాసిత దుర్వాసోభృగ్వంగిరఃకశ్యప వామదేవవాలఖిల్యాత్రివసిష్ఠనారదాదిమునివరులు స్వేచ్ఛావిహారంబున ద్వారకానగరంబున కరుగుదెంచి యందు.

సీ. ఘనుని శ్రీకృష్ణునిఁ ǂ గౌస్తుభాభరణునిఁ, గర్ణకుండలయుగ్మ ǂ ఘనకపోలుఁ
బుండరీకాక్షు నంǂభోధరశ్యామునిఁ, గలితనానారత్న ǂ ఘనకిరీటు
నాజానుబాహు నిǂరర్గళాయుధహస్తు, శ్రీకరపీతకౌ ǂ శేయవాసు
రుక్మిణీనయనస ǂ రోజదివాకరు, బ్రహ్మాదిసురసేవ్య ǂ పాదపద్ము

తే. దుష్టనిగ్రహశిష్టసం ǂ తోషకరణుఁ, గోటిమన్మథలావణ్య ǂ కోమలాంగు
నార్తజనరక్షణైకవి ǂ ఖ్యాతచరితుఁ, గనిరి కరుణాసముద్రుని ǂ ఘనులు మునులు.

క. వచ్చినమునిసంఘములకు, విచ్చలవిడి నర్ఘ్యపాద్య ǂ విధు లొనరింపన్
మె చ్చగుకనకాసనముల, నచ్చుగఁ గూర్చుండి వనరు ǂ హాక్షునితోడన్. 13

క. జనములు నిను సేవింపని,దినములు వ్యర్థంబు లగుచుఁ ǂ దిరుగుచు నుండున్
దనువులు నిలుకడ గా వఁట, వనములలో నున్న నైన ǂ వనరుహనాభా. 14

క. తరణంబులు భవజలధికి, హరణంబులు దురితలతల ǂ కాగమముల కా

భరణంబు లార్తజనులకు, శరణంబులు [1]నీదుదివ్య § చరణంబు లిలన్. 15

మత్తకోకిలము. ఒక్కవేళను సూక్ష్మరూపము § నొందు దీ వణుమాత్ర మై
యొక్కవేళను స్థూలరూపము § నొందు దంతయు నీవ వై
పెక్కురూపులు దాల్తు నీ దగు § పెంపు మాకు నుతింపఁగా
నక్కజం బగు చున్న దే మన § నంబుజాక్ష రమాపతీ. 16

క. శ్రీనాయక నీనామము, నానాభవరోగకర్మ § నాశమునకు వి
న్నాణం బగునౌషధ మిది, కానరు దుష్టాత్ములకట § కంజదళాక్షా. 17

వ. అని యనేకవిధంబులం బ్రస్తుతించిన మునివరులం గరుణాకటాక్షవీక్షణంబుల నిరీక్షించి పుండరీకాక్షుం డిట్లనియె మదీయధ్యాననామస్మరణంబులు భవరోగహారణంబులును బ్రహ్మరుద్రాదికశరణంబులును మంగళకరణంబులును నగు ననియును నారూపంబు లైనమేదినీసురులపరితాపంబులఁ బరిహరించుపురుషుల నైశ్వర్యసమేతులంగాఁ జేయుదు ననియును యోగీశ్వరేశ్వరుం డయినయాశ్వరుం డానతిచ్చి యనంతరంబ మీర లిచ్చటికి వచ్చినప్రయోజనం బేమి యనిన వారలు భవదీయపాదారవిందసందర్శనార్థంబుకంటె మిక్కిలివిశేషం బొండెద్ది యని వాసుదేవవదనచంద్రామృతంబు నిజనేత్రచకోరంబులం గ్రోలి యథేచ్ఛావిహారు లై ద్వారకానగరంబున కనతిదూరంబున నుండుపిండారకం బను నొక్కపుణ్యతీర్థంబున కరిగి రంత. 18

క. దర్పించి యాదవులు తమ,నేర్పున సాంబునిని బిలిచి § నెలఁతుకరూపం
బేర్పడ శృంగారించియుఁ, గర్పూరసుగంధిపోల్కిఁ § గావించి యొగిన్. 19

ఉ. మూఁకలు గూడి యాదవులు § ముందటఁ బెట్టుక యార్చి నవ్వుచుం
బోకలఁ బోవుచుక్ మునిస § మూహము క్రొయ్యన సాఁగి మ్రొక్కుచుం
బ్రాకట మైనయీసుదతి § భారపుగర్భమునందుఁ బుత్త్రుఁడో
యేకతమందు బాలికయొ § యేర్పడఁ జెప్పుఁ డ టన్న నుగ్రు లై. 20

క. యదుడింభకులను గనుఁగొని, మదయుతు లై వచ్చి రనుచు § మదిలో రోషం
బొదవఁ గనుఁగొనల విప్రులు, సెదరఁగ హాస్యంబు చనునె§చేయఁగ ననుచున్.

క. వాలాయము యదుకులని,ర్మూలకరం బైనయట్టి § ముసలం బొక టీ
బాలిక కుదయించును బొం, డాలస్యము లే దటంచు § నటఁ బల్కుటయున్.22

వ. మదోద్రేకు లైనయాదవబాలకులు మునిశాపభీతు లై వడవడ వడంకుచు సాంబకుక్షినిక్షిప్తచేలగ్రంథివిమోచనంబు సేయుసమయంబున ముసలం బొక్కటి భూతలపతితం బయిన విస్మయంబు నొంది దానిం గొని చని దేవకీనందను సన్నిధానంబునం బెట్టి యెఱింగించిన నతం డాత్మకల్పితమాయారూపం బగుట యెఱింగియు నెఱుంగని తెఱంగున వారలం జూచి యి ట్లనియె. 23

1. నీపదాబ్జసేవానిరతుల్.

క. మది సెడి కన్నులుగానక, మదయుతు లై మునులఁ గల్ల । మాటలఁ జెనయం
గదిసి కులక్షయకారణ,విదితం బగుశాప మొందు । వెఱ్ఱులు గలరే. 24

క. ధరణీసురశాపమునకు, హరిహరబ్రహ్మాదు లైన । నడ్డము గలరే
నరు లనఁగ నెంతవారలు, గర మరుదుగఁ బూర్వజన్మ । కర్మముఁ ద్రోవన్. 25

వ. అది గావున యతినిందాపరత్వంబున యదువంశనాశనం బగు సందియంబు లేదని పరమేశ్వరుండు వారలం జూచి సముద్రతీరంబున నొక్క[1] మహాపర్వతం బున్నది యందు నుండునత్యుచ్ఛ్రియవిశాలభీషణం బగుపాషాణంబున మీ భుజాబలంబుచేత నీముసలంబు దివిచి దీనిచూర్ణంబు సింధుకబంధంబులఁ గలిపి రండు పొండని జగద్విభుం డైనకృష్ణుం డానతిచ్చిన వారు నట్లచేసి తత్కీలితం బయిన లోహఖండంబును సరకుగొనక సాగరంబునఁ బడవైచిన నొక్కఝషంబు గ్రసించిన దాని నొక్క లుబ్ధకుండు జాలమార్గంబునఁ బట్టికొని తదుదరగతం బయిన లోహఖండంబు దెచ్చి బాణాగ్రంబున (ముల్కిగా) నొనర్చె నని తత్కథావృత్తాంతంబు సెప్పిన బాదరాయణిఁ గనుంగొని రాజేంద్రుం డిట్లనియె.

క. చిత్తం బేక్రియ నిలుచుం, జిత్తజగురుపాదపద్మ । సేవ సదా య
త్యుత్తమ మని వసుదేవుఁడు, చిత్తముఁ దగ నిల్పి యెట్లు । చెందె మునీంద్రా.

వ. అని యడిగిన రాజునకు శుకుం డిట్లనియె. 28

వసుదేవునకు నారదుండు పురాతనం బగువిదేహర్షభసంవాదంబుఁ దెలుపుట.

క. వినుము నృపాలక చెప్పెద, ఘన మై విలసిల్లుపూర్వకథ । గల దదియు
మును ద్వారకకే తెంచియు, నొనరఁగ నారదుఁడు కృష్ణు । నొయ్యనఁ గాంచెన్.

వ. అట్లు దేవముని కృష్ణసందర్శనార్థం బరుగుదెంచి తద్గృహాభ్యంతరంబున కరిగిన వసుదేవుం డమ్మునీంద్రుని నర్ఘ్యపాద్యాదివిధులం బూజించి కనకాసనాసీనుం గావించి యుచితకథావినోదంబులం బ్రొద్దు పుచ్చుచు ని ట్లనియె నేనరుండ నారాయణచరణసరసీరుహభజనపరాయణత్వంబు నిరంతరంబు నొందం దట్టివానికి మృత్యువు సన్నిహితం బై యుండు నీసందర్శనంబునం గృతార్థుండ నైతి నచ్యుతానందగోవిందాదినామస్మరణైకాగ్రచిత్తు లైన మీవంటిపుణ్యపురుషుల సమాగమంబున లోకులు సుఖాశ్రయు లయి యుండుదురు దేవతాభజనంబు సేయువారిని గీర్వాణులు ననుగ్రహింతు రట్లు సజ్జనులును దీనవత్సలులు నగు వారలు పూజనాదిక్రియలచే నాదేవతలను భక్తిసేయుదురు గావున శ్రీమహాభాగవతకథాసమూహంబులఁ గలధర్మంబు లడిగెద నేయేధర్మంబులు శ్రవణసుఖంబులుగా వివిన దండధరకింకరతాడనంబులం బడక ముకుంద చరణారవింద వందనాభిలాషు లయి పరమపదప్రాప్తు లగుదు రాధర్మంబు లానతిమ్ము తొల్లి

1 'ఘనశిల యున్న దీముసలంబు మీభుజాబలంబున దానిమీఁదం దివిచి' వ్రా. ప్ర.

గోవిందునిం బుత్త్రుంగాఁ గోరి ముక్తిమార్గం బెఱుంగలేక దేవతామాయం జేసి
చిక్కి చిత్తవ్యసనాంధకారం బగుసంసారంబునం దగులువడి యున్నవాఁడ
హరికథామృతంబు వెల్లిగొల్పు మట్లయిన సుఖంబు గలుగు ననిన వసుదేవ
కృతప్రశ్నుండైననారదుండు వాసుదేవకథాప్రసంగసల్లాపహర్షసమేతుండై
సంతసం బంద నిట్లనియె. 30

క. నను నీవు సేయుప్రశ్నము, జనసన్నుత వేదశాస్త్ర § సారాంశంబై
ఘన మగుహరిగుణకథనము, విను మని వినిపింపఁ దొడఁగె § వేడ్క దలిర్పన్.

క. అతిపాపకర్ము లైనను, సతతము నారాయణాఖ్య § శబ్దము మదిలో
వితతంబుగ వరియించిన, చతురులఁ గొనియాడఁ గమల § సంభవువశమే. 32

వ. అట్లు గావునఁ బరమేశ్వరభక్తిజనకంబై కైవల్యపదప్రాప్తికరం బయి యొప్పు
చున్నవిదేహార్షభసంవాదంబు నాఁ బరఁగునొక్కపురాతనపుణ్యకథావిశేషం బె
ఱింగించెద సావధానమనస్కుండవై యాకర్ణింపు మని యిట్లనియె. 33

తే. వినుము స్వాయంభువుం డను § మనువునకును
రమణ నుదయించె నట ప్రియ § వ్రతుఁ డనంగఁ
దనయుఁ డాతని కాగ్నీధ్రుఁ § డనఁగ సుతుఁడు
జాతుఁ డయ్యెను భువన వి § ఖ్యాతుఁ డగుచు. 34

వ. ఆ యాగ్నీధ్రునకు నాభి యనుప్రాజ్ఞుం డగుతనూభవుం డుదయించి బలిచక్రవర్తి
తో మైత్త్రిం జేసి ధారుణీభారంబు పూని యాజ్ఞాపరిపాలనంబున నహితరాజన్య
రాజ్యంబులు స్వవశంబులు గావించుకొని యుండె నంతట నాభికి సత్పుత్త్రుం
డయినఋషభుండు పుట్టె నతండు హరిదాసుండై సుతశతకంబు బడసె నం
దగ్రజుం డయినభరతుం డనుమహానుభావుండు నారాయణపరాయణుండై
యిహలోకసుఖంబులం బరిహరించి ఘోరతపం బాచరించి (జన్మత్రితయంబున
నిర్వాణసుఖపారవశ్యంబున) సకలబంధవిముక్తుండై వాసుదేవపదంబు నొం
దె నాతనిపేర నతం డేలినభూఖండంబు భారతవర్షం బనువ్యవహారంబున నెగడి
జగంబులఁ బ్రసిద్ధం బయ్యె మఱియు నందుఁ దొమ్మండ్రుకుమారులు బలపరాక్ర
మప్రభావరూపసంపన్ను లయి నవఖండంబులకు నధిష్ఠాత లైరి వెండియు వార
లలో నెనుబదియొక్కండ్రుకుమారులు నిత్యకర్మానుష్ఠానపరతంత్రు లై విప్రత్వం
బంగీకరించి రందుఁ గొందఱు శేషించినవారలు కవి హర్యంతరిక్ష ప్రబుద్ధ పిప్ప
లాయ నావిర్హోత్ర ద్రమీళ చమస కరభాజను లనం బరఁగుతొమ్మం డూర్ధ్వరే
తస్కు లయి బ్రహ్మవిద్యావిశారదు[1]లగుచు జగత్త్రయంబును బరమాత్మస్వరూ
పంబుగాఁ దెలియుచు ముక్తులై యవ్యాహతగమను లగుచు సురసిద్ధసాధ్య

1. 'లు సకలంబును బరమాత్మాధిష్ఠితంబుగాఁ దెలియుచు' వ్రా. ప్ర.

యక్షగంధర్వకిన్నరకింపురుషనాగలోకంబులందు స్వేచ్ఛావిహారంబు సేయుచు నొక్కనాఁడు. 35

క. జగదేకనాథుగుణములు, మిగులఁగ సంస్మరణతోడ ♦ మీఁఱినభక్తిం
బగలును రాత్రియు సంధ్యలుఁ, దగిలి జితేంద్రియులు నైనతపసులు ధాత్రిన్.

క. ఊహింపఁ బుణ్యుఁ డైనవి, దేహునియజ్ఞాంతమందు ♦ నేతెంచినచో
గేహము వెడలి యెదుర్కొని, మోహవివర్జితులఁ బుణ్యమునిసంఘములన్.

తే. అర్ఘ్యపాద్యాదివిధులను ♦ నర్థితోడఁ
బూజ గావించి వారలఁ ♦ బొలుపు మిగుల
నుచితపీఠంబులందుల ♦ నునిచి యెలమి
నవమునిశ్రేష్ఠులను భూమి ♦ నాయకుండు. 38

క. వారల కిట్లను మీరలు, గారవమునవిష్ణుమూర్తిఁ ♦ గైకొనినమహో
భూరితపోధనవర్యులు, సారవిహీనంబు లైన ♦ సంసారములన్. 39

క. ఏరీతిఁ గడప నేర్తురు, క్రూరులు బహుదుఃఖరోగ ♦ కుత్సితబుద్ధుల్
నీరసులు నరులు గావున, నారయ సుజ్ఞానబుద్ధి ♦ నానతి యీరే. 40

వ. మఱియు సకలజంతుసంతానంబుకంటె మానుషాకారంబు నొందుట దుర్లభం బంతకంటె నారాయణచరణయుగళస్మరణపరాయణు లగుట దుష్కరంబు గావున [1]నాత్యంతికం బగుక్షేమం బడుగ వలసెఁ బరమేశ్వరుండు ప్రపత్తినిష్ఠులకు [2]సారూప్యం బెట్లొసంగు సత్తెఱం గానతిం డనిన విని విదేహభూపాలునకు హరికథామృతపానాతిపరవశు లైనమునిసమాజంబునందుఁ గవి యను మహానుభావుం డిట్లని చెప్పం దొడంగె నరిషడ్వర్గంబునందు నీషణాత్రయంబు చేతం దగులువడి మాత్సర్యయుక్తచిత్తుం డగునట్టివాని కెవ్విధంబున నచ్యుత పాదారవిందభజనంబు సంభవించు విశ్వంబును నాత్మయు వేఱుగా భావించు వానికి భీరుత్వం బెట్లు లే దవిద్యాంధకారమగ్నులకు హరిచింతనం బెట్లు సిద్ధించు నటినరుండు తొంటికళేబరంబు విడిచి పరతత్త్వం బెబ్బంగిం జేరు ముకుళీకృతనేత్రుం డయిన నరుండు మార్గభ్రమణంబునఁ దొట్రుపాటు వడి చను చందంబున విజ్ఞానవిమలహృదయభక్తిభావనావశంబు లేకున్నఁ బరమపదంబు వీరి కెవ్విధంబునం గలుగు నని యడిగితివి గావునఁ జెప్పెద సావధానుండ వై యాకర్ణింపుము. 41

క. కరణత్రయంబుచేతను, నరుఁ డేకర్మంబు సేయు ♦ నద్దేవేశ
హరి కర్పణ మని పలుకుట, పరువడి సుజ్ఞాన మండ్రు ♦ పరమమునీంద్రుల్. 42

వ. జ్ఞానాజ్ఞానంబులందు సంకలితు డైన స్మృతివిపర్యయంబు నొందు నట్లు గావున గురుదేవతాత్మకుం డయి బుద్ధిమంతుం డైనమర్త్యుండు శ్రీవల్లభు నుత్తమోత్త

1. నాథ్యాత్మికస్వరూపం బైనక్షేమంబు. 2. సామీప్యంబు.

మునిగాఁ జిత్తంబునఁ జేర్చి సేవింప వలయు స్వప్నమనోరథేచ్ఛాద్యవస్థలయం దు సర్వసంకల్పనాశం బగుటంజేసి వానిఁ గుడియుం బట్టి నిరంతరహరిధ్యానప రుం డైనవానికిఁ గైవల్యంబు సులభంబుగఁ గరతలామలకం బై యుండు. 43

సీ. సంతతంబును గృష్ణు ♦ సంకీర్తనంబులు వీనుల కింపుగా ♦ వినఁగ వలయు
హర్షంబుతోడుత ♦ హరినామకథనంబు, పాటల నాటలఁ ♦ బరఁగ వలయు
నారాయణునిదివ్య ♦ నామాక్షరంబులు, హృద్వీథి సతతంబు ♦ నెన్న వలయుఁ
గంజాక్షులీలలు ♦ కాంతారముల నైన, భక్తియుక్తంబుగాఁ ♦ బాడ వలయు

తే. వెఱ్ఱిమాడ్కి-ని లీలతో ♦విశ్వమయుని,నోడువుచును లోకబాహ్యత♦నొందవలయు
నింతయునువిష్ణుమయమని ♦ యెఱుఁగవలయు, భేదమొనరింపవలవదు ♦ మేదినీశ.

వ. అనిన విదేహభూపాలుండు భాగవతధర్మం బెద్ది యేప్రకారంబునం బ్రవర్తించు వారలచిహ్నంబు లెవ్వి యంతయు నెఱింగింప నీవ యర్హుండ వనిన నందు హరి యనుమహాత్ముం డిట్లనియె. 45

తే. సర్వభూతమయుం డైన ♦ సరసిజాక్షుఁ
డతఁడె తనయాత్మయం దుండు ♦ ననెడువాఁడు
[1]శంఖచక్రధరుం డగు ♦ సాధుజనుఁడు
భక్తిభావాభిరతుఁడు వో ♦ భాగవతుఁడు. 46

క. వర్ణాశ్రమధర్మంబుల, నిర్ణయకర్మములఁ జెడక ♦ నిఖిలజగత్సం
పూర్ణుఁడు హరి యనునాతఁడె, వర్ణింపఁగ భాగవతుఁడు ♦ వసుధాధీశా. 47

వ. ఇట్లు సర్వసంగపరిత్యక్తుం డై నిఖిలాంతరాత్ముం డైనపరమేశ్వరుం డరుణగభస్తి కిరణసహస్రంబుల లోకత్రయంబుం బావనంబు సేయుచందంబునం దనచరణార విందరజఃపుంజంబుచేతం బవిత్రంబు సేయుచు సురాసురజేగీయమానసేవ్యం బైన జనార్దనపాదారవిందంబులకు వందనాభిలాషుఁ డై భక్తియు లవమాత్రంబునుం జలింప నీక సుధాకరోదయంబున దివాకరజనితతాపనివారణం బయినభంగినా రాయణాంఘ్రినఖమణిచంద్రికానిరస్తహృదయతాపుం డై యాత్మీయభక్తిరచ నానుబంధబంధురం బైనవాసుదేవచరణసరోరుహధ్యానానందపరవశుం డగున తండు భాగవతప్రధానుం డని యెఱింగించిన విని విదేహుం డిట్లనియె. 48

క. గజరాజవరదుగుణములు, త్రిజగత్పావనము లగుటఁ ♦ దేటపడంగా
సుజనమనోరంజకముగ, విజితేంద్రియ వినఁగ నాకు ♦ వేడుక పుట్టెన్. 49

వ. అనిన విని యంతరిక్షుం డనుఋషిశ్రేష్ఠుం డిట్లనియె. 50

క. పరమబ్రహ్మ మనంగాఁ, బరతత్త్వ మనంగఁ బరమ ♦ పద మనఁగను నీ
శ్వరుఁ డనఁ గృష్ణుఁ డన జగ,ద్భరితుఁడు నారాయణుండు ♦ దా వెలుఁగొందున్.

వ. (అవ్యక్తనిర్గుణపరబ్రహ్మంబునందుఁ దనకు విపర్యయంబుగా జననం బయినజ్ఞానం

1. 'శంఖచక్రధరుం డంచుఁ ♦ జనెడువాఁడు.' ఆ. ప్ర.

బై విష్ణుమాయ యనంబడు) బరమేశ్వరుం డట్టిమాయచేత జగంబు నిర్మించి
నిశ్చింతుం డై యుండు నింద్రియార్థభ్రమణంబు సేసెడుదుర్మతులకు సుషు
ప్త్యాద్యవస్థలు వరుసన గలుగుటంజేసి పరమేశ్వరునిం బొంద రామి యను
నాలుగవయవస్థయుఁ గలుగు స్వప్నంబునందు గ్రాహ్యగ్రాహకగ్రాహిత్వంబు
లనుత్రివిధభేదంబులుం గలిగి యుండు నీచందంబున నవిద్యాంధకారసంవృతం
బై మూఁడువిధంబులఁ బర్యవసించుమనోరథంబు స్వప్నావస్థయం దణంగినశక్తి
యుఁ ద్రివిధం బగుమాయయు నాత్మయందు లీనం బగుఁ బరమేశ్వరుండు మొద
లం బృథివ్యాదిమహాభూతమయం బయినసృష్టిని గలుగఁజేసి యందుఁ బంచభూ
తాత్మకం బయినయాత్మ కేకాదశేంద్రియంబులచేత భేదంబు పుట్టించుచు గు
ణంబులచేత గుణంబు లంగీకరించుచు నాత్మయందుఁ బ్రద్యోతితగుణంబులవ
లన గుణానుభవంబుఁ జేయుచు నున్నవాఁ డై సృష్టి నాత్మీయంబుగా భా
వించుదేహి కర్మమూలంబున నైమిత్తికకర్మంబుల నాచరించుచుఁ దత్ఫలం
బంగీకరించి దుఃఖైకవశుం డై వర్తించుఁ బెక్కుదుఃఖంబులం బడినయాదేహి
కర్మఫలప్రాప్తుం డగుచు భూతసంప్లవపర్యంతంబు పరవశుం డై జన్మమరణంబు
లం బొరలు చుండు నంత్యకాలం బాసన్నం బయిన ద్రవ్యగుణస్వరూపం బగు
జగంబు ననాదినిధనం బగుకాలంబు ప్రకృతిం బొందించు నటమీఁద శతవ
ర్షంబులు వర్షంబులు లేమిచేత నత్యుగ్రలోకలోచనుతేజంబున సకలలోకంబులు
దహింపఁబడు నంత నధోలోకంబున నుండి సంకర్షణముఖజనితానలం బూర్ధ్వ
శిఖాజాలంబుల వాయుసహాయం బై దిక్కులయం దెల్లఁ బ్రవర్తించు నటమీఁద
సంవర్తకవలాహకగణంబులు నూఱుహాయనంబులు సలిలధారాపాతంబుగా
వర్షంబు గురియు నందు విరాడ్రూపంబు లీనం బగు నంత నీశ్వరుం డింధనాగ్ని
చందంబున నవ్యక్తంబుఁ బ్రవేశించుఁ దదనంతరంబ ధరణీమండలంబు వాయు
హృతగంధం బై కబంధరూపంబుఁ దాల్చు నాజలంబు హృతరసం బై తేజో
రూపంబు నొందు నాతేజంబు తమోనిరస్తం బై వాయువం దడంగు నాగంధ
వహుండు స్పర్శవిరహితుం డై యాకాశంబునందు సంక్రమించు నావిష్ణుపదంబును
విగతశబ్దగుణంబు గలది యై యాత్మయం దడంగు నింద్రియంబులును మనం
బును బుద్ధియు వికారంబులతోడ నహంకారంబుఁ బ్రవేశించు నాయహంకారం
బును స్వగుణయుక్తం బై పరమాత్మునిం జేరు నిట్లు త్రివర్ణాత్మక యై సర్గస్థితిలయ
కారిణి యగుమాయ యిట్టిది యని తత్స్వరూపమాహాత్మ్యంబులు వివరించిన
నరపాలుం డిట్లనియె. 54

ఉ. జ్ఞానవిహీను లైన నర ‡ సంఘముఁ గానఁగ రానిమాయఁ దా
లోన నడంచి యెట్లు హరి ‡ లోకముఁ జెందుదు రంతయుం దగం
భూనుత సత్యవాక్యగుణ ‡ భూషణ యిక్కథ వేడ్కతోడుతం

బూనికఁ జెప్పు మన్నను బ్ర ♦ బుద్ధుఁడు ని ట్లను గారవంబునన్. 53

వ. సూర్యోదయాస్తమయంబులం బ్రతిదినంబు నాయువు క్షీణంబు నొంద దేహకళత్రమిత్రభ్రాతృమమత్వపాశబద్ధులై విడివడునుపాయంబు గానక సంసారాంధకారమగ్నులయి గతాగతకాలంబుల నెఱుంగక దివాంధంబులగుజంతుజాలంబులభంగి జన్మజరారోగవిపత్తిమరణంబు లందియు శరీరంబ మే లనుచుఁ బ్రమోదమోహమదిరాపానమత్తులై విషయాసక్తతం జిక్కి తమ్ముఁ దా రెఱుంగక యుండి విరక్తిమార్గంబు దెలియక వర్తించుమూఢు లగుజనంబుల పొంతలం బోవక కేవలనారాయణభక్తిభావంబు గలసద్గురుం బ్రతిదినంబును భజియించి సాత్త్వికంబు భూతదయయును హరికథామృతపానంబును బ్రహ్మచర్యవ్రతంబును విషయంబుల మనంబు చేర కుండుటయు సాధుసంగమంబును సజ్జనమైత్రియు వినయసంపత్తియు శుచిత్వంబును క్షమయు మౌనవ్రతంబును వేదశాస్త్రాధ్యయనతదర్థానుష్ఠానంబులును నహింసయు సుఖదుఃఖాదిద్వంద్వసహిష్ణుతయు నీశ్వరుని సర్వగతునింగా భావించుటయు ముముక్షుత్వంబును జనసంగవర్జనంబును వల్కలాదిధారణంబును యదృచ్ఛాలాభసంతుష్టియు వేదాంతశాస్త్రార్థజిజ్ఞాసయును దేవతాంతరనిందావర్జనంబును గరణత్రయశిక్షణంబును సత్యవాక్యతయు శమదమాదిగుణవిశిష్టత్వంబును గృహారామక్షేత్రకళత్రపుత్త్రవిత్తాదుల హరి కర్పణంబు సేయుటయు నితరదర్శనవర్జనంబు సేయుటయును భాగవతోత్తమధర్మంబు లని చెప్పి యి ట్లనియె. 54

క. హరిదాసులమిత్త్రత్వము, మురరిపుకథ లెన్నికొనుచు ♦ మోదముతోడన్
భరితాశ్రుపులకితుం డై, పురుషుఁడు హరిమాయ గెల్చు ♦ భూపవరేణ్యా. 55

వ. అనిన రాజేంద్రుండు వారల కి ట్లనియె భాగవతులారా సకలలోకనాయకుం డగునారాయణుం డనం బరఁగినపరమాత్మునిప్రభావంబు విన వలతు నానతిం డనినఁ బిప్పలాయనుం డి ట్లనియె. 56

సీ. నరవర విను జగ ♦ న్నాథునిచారిత్ర, మెఱిఁగింతు నీమది ♦ కింపు మిగుల
లసదుద్భవస్థితి ♦ లయకారణం బైన, [1]దేహేంద్రియాదులఁ ♦ దిరము గాఁగఁ
జొనుపు [2]నెప్పుడు పరం ♦ జ్యోతిస్స్వరూపంబు, జ్వాలల ననలుండుఁ ♦ జననిపగిది
నింద్రియంబులు నాత్మ ♦ నెనయవు శబ్దంబు, పొరయక సుషిరంబుఁ ♦ బొందు సత్య
తే. మనఁగ సత్త్వరజస్తమో ♦ [3]మయగుణంబు
మహదహంకారరూప మై ♦ మహిమ వెలయు
చేతనత్వంబు గలదేని ♦ జీవ మందు
రిదియ సదసత్స్వరూప మై ♦ యెన్నఁబడును. 57

వ. దీనికిం బైకొన్నది పరమాత్మగా నెఱింగి కమలసంభవాదులు నుతియింతు

1. దేహ ప్రాణంబులు, 2. వస్తువు, 3. మనుగుణంబు.

రిట్టిపరమాత్మ స్థావరజంగమంబుల నధిష్ఠించి వృద్ధిక్షయంబులం బొందక నిమిత్తమాత్రంబునం దరులతాదులందు జీవంబు లేక తదంతరస్థుం డై వర్తించు నంత సర్వేంద్రియావృతం బైనయాకారంబు నష్టం బైన మనంబునం బ్రాశ్రుతివిరహితుం డై తిరుగుచుండు నిర్మలజ్ఞానసదృష్టి గలవానికి భానుప్రభాజాలంబు తోఁచినక్రియను సుజ్ఞానవంతుం డు హరిభక్తిచేత గుణకర్మార్థంబు లైన చిత్తదోషంబులు భంజించి భగవత్పదనంబు చేరు ననిన విని రాజి ట్లనియె. 58

క. పురుషుం డేయేకర్మము, పరువడిఁ గావించి పుణ్యు ॥ పరుఁ డై మనుఁ దా
దురితములఁ దొరఁగి మురరిపు,చరణయుగం బెట్లు చేరు ॥ సన్మునివర్యా. 59

వ. అనిన విని యం దావిర్హోత్రుం డి ట్లనియెఁ గర్మాకర్మవికర్మప్రతిపాదకంబు లగు శ్రుతివాదంబులు లౌకికవర్జితంబు లట్టియామ్నాయంబులు సర్వేశ్వరస్వరూపంబులు గాన విద్వాంసులు నెఱుంగ లేరవి కర్మాచారంబు లనంబడు మోక్షంబు కొఱకు నారాయణభజనంబు పరమపావనంబు వేదోక్తంబుల నాచరింపక ఫలంబులకు వాంఛ సేయువార లనేకజన్మాంతరంబులం బడయుదురు మోక్షంబు నపేక్షించువాఁడు విధిచోదితమార్గంబున హరిం బూజింప వలయు నట్టిపూజాప్రకారం బెట్లనినఁ బవిత్రగాత్రుం డయి జనార్దనుసన్నిధిం బూతచిత్తుం డై షోడశోపచారంబులఁ జక్రధరు నారాధించి గంధపుష్ప ధూపదీప నైవేద్యంబులు సమర్పించి సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి భక్తిభావనావిశేషుం డగు నతండు హరిం జేరు నని చెప్పిన విని విదేహుం డి ట్లనియె నీశ్వరుం డేయేకర్మంబుల నాచరించె నంతయు నెఱింగింపు మనిన ద్రమిళుం డి ట్లనియె. 60

క. తారల నెన్నఁగ వచ్చును, భూరేణుల లెక్కవెట్టఁ ॥ బోలును ధాత్రీ
నారాయణగుణకథనము, లారయ వర్ణింప లేరు ॥ హరబ్రహ్మాదుల్. 61

వ. అట్లు గావున నాత్మసృష్టం బైనపంచభూతనికరం బనుపురం బొనరించి యందు నిజాంశంబునం బ్రవేశించి సగుణనిష్ఠుం డై నారాయణాభిధానంబు గలఋషీశ్వరుం డగుపరమేశ్వరుండు వెలుఁగొందె నతనిదశేంద్రియంబులచేఁ బాలితంబు లైనదేహంబులు ధరించి జగద్రక్షకత్వసంహారకత్వాదిగుణంబులు గలుగుటం జేసి గుణనిష్ఠుం డయి రజస్సత్త్వతమోగుణంబుల బ్రహ్మవిష్ణురుద్రమూర్తు లనం బరఁగి త్రిగుణాత్మకుం డనంబడునారాయణాఖ్యునిచరిత్రం బెఱింగించెద నాకర్ణింపుము. 62

క. ధర్ముండు దక్షపుత్త్రిక, నిర్మలమతిఁ బెండ్లియాడి ॥ నెఱిఁ బుత్త్రుని స
త్కర్ముని నారాయణఋషి, నర్మిలిఁ గనె నమలు బదరి ॥ కాశ్రమమందున్. 63

తే. అట్టినారాయణాహ్వయుం ॥ డై నమూని, బదరికాశ్రమమందు న ॥ పారనిష్ఠఁ
దపముఁ గావింప బలభేది ॥ దలఁకి మదిని, మీనకేతను దివిజకా ॥ మినులఁ బనిచె.

వ. వారు నారాయణాశ్రమంబునకు నతనితపోవిఘ్నంబు సేయ వచ్చునప్పు డవ్వ

నంబు సాలరసాలబిల్వకదళీఖర్జూరజంబూజంబీరచందనపున్నాగమందారాది వివిధవృక్షనిబిడంబును బుష్పఫలభరితశాఖావనమ్రతరులతాబృందంబును మాధవీకుంజమంజరీపుంజమకరంద పానమత్తమధుకరనికరఝుంకారరవముఖరిత హరిదంతరంబును గనకకమలకహ్లారవిలసత్సరోవిహరమాణచక్రవాకబకక్రౌంచమరాళదంపతీమండలమండితంబును మృణాళభోజనాసక్తసారసచయచంచూపుటవిపాటితకమలముకుళకేసరవిసరవితతప్రశస్తసరోవరంబును నై వెలయునవ్వనంబున నిందువదన లందంద మందగమనంబులం జెందుఘర్మజలబిందుబృందంబులు నఖాంతంబుల నోసరించుచు డాయం జనునప్పుడు. 65

చ. మదనునిబాణజాలముల కగ్గలికం బొందక ధైర్యవంతుఁ డై
ముదితలవాఁడిచూపులకు మోహము నొందక నిశ్చలాత్ముఁ డై
హృదయమునందు నచ్యుతు ర మేశు ననంతు జగన్నివాసునిన్
వదలక భక్తి నిల్పికొని వారికి నిట్లను మాని పెంపునన్. 66

క. జంభారిపంపునను మీ, రంభోరుహవదనలార యరుదెంచితి రా
శుంభద్విహారవాంఛా,రంభంబునఁ దిరుగుఁ డనిన లజ్జించి వెసన్. 67

సీ. దేవమునీంద్ర నీ దివ్యచారిత్రంబు, నెఱిఁగి సన్నుతిసేయ నెవ్వఁ డోపుఁ
బుత్రమిత్రకళత్ర భోగాదులను మాని, తపము కావించుస ద్ధర్మలకును
విఘ్నముల్ చెందునే విశ్వేశుఁ గొల్చిన,యతనికి నంతరా యంబు గలదె
కామంబుఁ గ్రోధంబుఁ గలతపస్వితపంబు, పల్వలోదకముల భంగిఁ గాదె

తే. నిన్ను వర్ణింప నలవియే నిరల్మాత్మ
రమణ లోఁగొను మాయప రాధ మనుచు
సన్నుతించిన నతఁడు ప్రసన్నుఁ డగుచుఁ
దనదుసామర్థ్య మెఱిఁగింపఁ దలఁచి యపుడు. 68

వ. అమ్మునీశ్వరుండు పరమాశ్చర్యనిధానంబుగా నిజతనూరుహంబులవలనం ద్రిలోకకన్యకానివహంబుల నుద్భవింపంజేసిన గంధర్వవిబుధకామినీసముదయంబులు పరమాద్భుతభయంబులు మనంబులం బొడమ సన్నుతించి యవ్విలాసినీసమూహంబులో నూర్వశి యనుదానిం గొని చని పాకశాసనుసభాభవనంబునం బెట్టి తద్వృత్తాంతం బంతయు విన్నవించిన నాశ్చర్యయుక్తహృదయుం డయి శునాసీరుం డూర కుండె నట్టినారాయణమునీశ్వరుచరిత్రంబు వినువారలు పరమకల్యాణగుణవంతు లగుదు రని చెప్పిన. 69

తే. ఋషభునకు నాత్మయోగంబు రూఢిఁ జెప్పి
నచ్యుతుఁడు భూమిభారము నడఁప నంత
సొరిది నవతారములు దాల్చి సొంపు మీఱ
రాత్రిచరులను జంపె నీ రసముతోడ. 70

వ. అట్టిపరమేశ్వరునిలీలాగృహీతంబు లగుమత్స్యకూర్మవరాహనారసింహవామన రామరఘురామరామబుద్ధకల్క్యాద్యవతారంబులు మొదలుగా ననేకంబులు గలవు వాని నెఱింగి నుతియింప శేషభాషాపతుల కైన నలవి గాదు మఱియును,

* సర్వలఘుసీసము.

నవవికచసరసిరుహ । నయనయుగనిజచరణ, గగనచరనదిజనిత । నిగమవినుత
జలధిసుతకుచకలశ । లలితమృగమదరుచిర, పరిమళితనిజహృదయ । ధరణిభరణ
ద్రుహిణముఖసురనికర । విహితనుతికలితగుణ, కటిఘటితరుచిరతర । కనకవసన
భుజగరిపువరగమన । రజతగిరిపతివినుత, సతతజపరత నియమ । సరణిచరిత
తే. తిమికమఠకిటినృహరిము । దితబలినిహితపదపరశుధరదశవ । దనవిదళన
మురదమనకలికలుషసు । ముదపహరణ, కరివరదమునినరసుర । గరుడవినుత. 72

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రవర్తిల్లిన శ్రీమన్నారాయణమూర్తిలీలావిలాసంబు లనంతంబులు గలవు మనోవాక్కాయకర్మంబుల హరిపూజనంబు సేయక విపరీతగతులం దిరుగుచుండుజడుల కెవ్విధంబున గతి గలుగు ననిన నప్పు డప్పుడమిఱేఁ డప్పరమపురుషునిం జూచి యట్టిజడులు ముక్తి నొందునుపాయం బెట్టు లంతయు నెఱింగింపుఁ డనినఁ జమసుం డి ట్లనియె. 73

సీ. హరిముఖబాహూరు । వరపదాబ్జములందు, వరుసఁ జతుర్వర్ణ । వర్గసమితి
జనియించె నందులో । సతులును శూద్రులు, హరిఁ దలంతురు కలి । హాయనముల
వేదశాస్త్రపురాణ । విఖ్యాతులై కర్మకర్తలై విప్రులు । గర్వ మెసఁగి
హరిభక్తిపరులను । హాస్యంబు సేయుచు, నిరయంబు నొందుట । నిజము గాదె
తే. మృదులపక్వాన్నభోజన । ములను మాని
జీవహింసకుఁ జనువానిఁ । జెందు నఘము
హరి నుతింపక స్త్రీలోలుఁ । డైనవాఁడు
నరకవాసుండు నగుచుండు । ననవరతము. 74

వ. అట్లు గావున గృహక్షేత్రపుత్రకళత్రధనధాన్యాదులందు మోహితుం డయి ముక్తిమార్గంబు లప్రత్యక్షంబు లని నిందించువాఁడును హరిభక్తివిరహితుండును దుర్గతిం గూలుదు రని మునివరుం డానతిచ్చిన విదేహుం డి ట్లనియె. 75

ఆ. ఏయుగంబునందు । నేరీతి వర్తించు, నెట్టిరూపువాఁడు । నెవ్విధమున
మును నుతింపఁబడెను । మునిదేవగణముచే, విష్ణుఁ డవ్యయుండు । విశ్వవిభుఁడు.

వ. అనిన విని యందుఁ గరభాజనుం డి ట్లనియె ననేకావతారంబులు నానారూపంబులును బహువిధవర్ణంబులునుం గలిగి రాక్షసులను సంహరించి దుష్టజన

* ఈసీసపద్యము పెద్దపాదములలోఁ బ్రతిపాదమునందును దొమ్మిదేసినలములు గలిగి లక్షణసమన్వయములు గాక యున్నవి. తేటగీతియు నట్లే యున్నది. ప్రతులయం దట్లే యుండుటంబట్టి దిద్ద వీలుపడ దయ్యెను.

నిగ్రహంబును శిష్టజనపరిపాలనంబునుం జేయుచుఁ గృతయుగంబున శుక్లవర్ణుం డై చతుర్బాహుం డై జటావల్కలకృష్ణాజినోత్తరీయ జపమాలికాదండకమండలుధరుం డయి వారి నిర్మలతపోధ్యానానుష్ఠానగరిష్ఠు లైనపురుషశ్రేష్ఠులచేత హంసుండు సువర్ణుండు వైకుంఠుండు ధర్ముం డమలుండు యోగీశ్వరుం డీశ్వరుండు పురుషుం డవ్యక్తుండు పరమాత్ముం డనుదివ్యనామంబులం బ్రసిద్ధి వహించి గణుతింపఁబడుఁ ద్రేతాయుగంబున రక్తవర్ణుం డయి బాహుచతుష్కమేఖలాత్రయవిశిష్టుం డయి హిరణ్యకేశుండును వేదత్రయస్వరూపుండును స్రుక్స్రువాద్యుపలక్షణశోభితుండు నయి విష్ణుయజ్ఞపృశ్నిగర్భసర్వదేవోరుక్రమ వృషాకపిజయంతోరుగాయాఖ్యల బ్రహ్మవాదులచేత నుతియింపఁబడు ద్వాపరంబున శ్యామలదేహుండును బీతాంబరధరుండును బాహుద్వయోపశోభితుండును దివ్యాయుధధరుండును శ్రీవత్సకౌస్తుభవనమాలికా విరాజమానుండును మహారాజోపలక్షణుండును నై జనార్దన వాసుదేవ సంకర్షణ ప్రద్యుమ్నానిరుద్ధ నారాయణ విశ్వరూప సర్వభూతాత్మ కాదినామంబుల వెలసి మూర్ధాభిషిక్తులచేత సన్నుతింపఁబడుఁ గలియుగంబునఁ గృష్ణవర్ణుండును గృష్ణనామకుండును నై భక్తసంరక్షణార్థంబు పుండరీకాక్షుఁడు యజ్ఞసంకీర్తనంబులచేతం బ్రస్తుతింపంబడు హరిరామనారాయణ నృసింహకంసారినలినోద రాదిబహువిధనామంబులచే బ్రహ్మవాదు లైనమునీంద్రులు నుతియింపుదురు మఱియును. 77

తే. ద్రవిడదేశంబునందులఁ దామ్రపర్ణి
[1]సహ్యజాకృతమాలాది సకలనదుల
కెవ్వఁ డేనియు భక్తితో నేఁగి యచటఁ
బొదలి తర్పణ మొగిఁ జేయుఁ బుణ్యు డెదవు. 78

వ. ఇవ్విధంబునఁ బ్రశంసింపం దగిన [2]కావేర్యాదిమహానదీపావన జలస్నానపానదానంబులను విష్ణుధ్యానకథాసుధారసానుభవంబుల నిరూఢు లగుభాగవతోత్తములు గలిగి రేనియుం జెడనిపదంబునుం బొందుదు రని ఋషభకుమారులు భగవ[3]త్ప్రతిబింబంబు లయినపరమపురుషులుం (బోలె) విదేహజనపాలునకు నిశ్శ్రేయసపదప్రాప్తికరంబు లైనభగవద్భక్తిధర్మంబు లుపదేశించి యంతర్ధానంబు నొందిరి మిథిలేశ్వరుండును జ్ఞానయోగం బంగీకరించి నిర్వాణపదంబు నొందె నీయుపాఖ్యానంబు వ్రాసినఁ బఠించిన విన్న నాయురారోగ్యైశ్వర్యంబులు గలిగి పుత్త్రపౌత్త్రవంతు లై సకలకలికల్మషరహితు లై విష్ణులోకనివాసు లగుదు రని నారదుండు వసుదేవునకుం జెప్పి మఱియును. 79

సీ. కమలాక్షుపదభక్తి కథనముల్ వసుదేవ, వినియఘంబులఁ బాసి వెలసి తీవు

1. 'యిలను గావేరి యై ప్రవహించెఁ గాన సెవ్వఁ. 2. కావేరిజలస్నానం. 3. ప్రతినిషిక్తులు' వ్రా. ప్ర.

భువనప్రసిద్ధిగాఁ । బొలుపొందు సత్కీర్తి, । కైవల్యలక్ష్మియుఁ । గలుగు మీఁద
నారాయణుండు నీ । నందనుం డనుమోహ, । మెడలించి విష్ణుఁగా । నెఱిఁగికొల్వు
మతఁడు నీతనయుఁడై । యవతరించుటఁజేసి, । సిద్ధించె దేహసం । శుద్ధి నీకు

తే. సరససల్లాపసౌహార్ద । సౌష్ఠవమునఁ, బావనం బయ్యె శిశుపాల । పౌండ్రనరక
మురజరాసంధయవనులు । ముదముతోడ, వాసుదేవునిఁ జెందిరి । వైరులయ్యు.

క. దుష్టజననిగ్రహంబును, శిష్టప్రతిపాలనంబు । సేయఁగ హరి దా
సృష్టి నవతార మొందెను, స్రష్టృముఖానేకదివిజ । సంఘము వొగడన్. 81

వ. అట్లు గావున లోకరక్షణార్థంబు కృష్ణుం డవతారంబు నొందె నని హరిభక్తి
పరంబు లగు నుపాఖ్యానంబులు నారదుం డుపన్యసించిన విని విస్మితచిత్తులై దే
వకీవసుదేవులు కృష్ణునిం బరమాత్మునిఁగా విచారించి రని శుకుండు రాజునకుం
జెప్పిన నతండు మునీంద్రా యదువుల నేప్రకారంబున హరి హరియించె నపరి
వారు లగు బ్రహ్మరుద్రేంద్రదిక్పాలకమునీంద్రులు ద్వారకానగరప్రవేశం బెట్లు
చేసిరి యే మయ్యె మఱియుం బరమేశ్వరకథామృతంబు వీనులలరంజవి గొనియు
నింకం దనివి సనదు భక్తరక్షకుం డగుహరిచారిత్రం బేరీతిం జాఁగెదర్వాతివృ
త్తాంతం బంతయు నెఱింగింపు మనిన శుకుం డి ట్లనియె. 82

బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీకృష్ణుని వైకుంఠమునకుఁ బిలువవచ్చుట.

క. సురగరుడఖచరవిద్యా, ధరహరపరమేష్ఠిముఖసు । ధాశనులు మునుల్
సరసిజనయనునిఁ గనుఁగొన, నరుదెంచిరి ద్వారవతికి । నతిమోదమునన్. 83

క. కని పరమేశుని యాదవ, వనశోభితపారిజాతు । వనరుహనేత్రున్
జనకామితఫలదాయకు, వినుతించిరి దివిజు లపుడు । వేదోక్తములన్. 84

తే. అఖిలలోకేశ సర్వేశ । యభవ నీవు, నుదయమందుట భూభార । ముడుపుకొఱకుఁ
బంచవింశోత్తరశతాబ్ద । పరిమితంబు, నయ్యె విచ్చేయు వైకుంఠ । హర్మ్యమునకు.

వ. అనినఁ గమలభవభవముఖనిఖిలసురగణంబులవచనంబు లియ్యకొని కృష్ణుండు
వారలతోడ యాదవుల కన్యోన్యవైరానుబంధంబులు కల్పించి వారల హతంబు
గావించి భూభారం బడంచి యిదె వచ్చెదం బొండని చెప్పి వీడ్కొలిపినఁ గమ
లాసనాదిబృందారకులు నిజస్థానంబులకుఁ జనిరంత. 86

కృష్ణుండు దుర్నిమిత్తంబులం గని యాదవుల నెల్లద్వారకనుండి ప్రభాసతీర్థమునకుఁ బంపుట.

సీ. కాకఘూకంబులు । కనకసౌధములలోఁ, బగలు వాపోయెడి । బహువిధముల
నశ్వవాలములందు । ననల ముద్భవ మయ్యె, నన్నంబు మొలచె మ । హాద్భుతముగ
శుకశారికలు రాత్రి । సొగసె విస్వరముల, జంతువు వేఱొక్క । జంతువుఁగనె
నోసీ ద్వారగృహముల । నుల్కము లుదయించె; బెరసెఁ గావిరి రవి । బింబమపుడు

తే. గాన నుత్పాతములు చాలఁ । గానఁబడియె

నఱయ నిం దుండ వలవదు యదువులార
తడయ కిపుడ ప్రభాసతీ ర్థమున కరుగుఁ
డనుచు శ్రీకృష్ణుఁ డెంతయు నానతిచ్చె. 87

క. నారాయణువచనములక, పారం బగుసమ్మదమున బలములతోడన్
దారసుతమిత్త్రయుతు లై, వారణహయసమితితోడ వడి నేఁగి రొగిన్. 88

వ. అంత. 89

క. జ్ఞానమున నుద్ధవుఁడు దన, మానసమున నెఱిఁగి శ్రీర మాధిప హరి యో
దీనజనకల్పభూజ సు,ధీనాయక మాకు నీవె దిక్కని పొగడెన్. 90

కృష్ణుం డుద్ధవునకుఁ బరమార్థోపదేశము సేయుట.

వ. ఇట్లు నుతియించి దేవా నీవు యదుక్షయంబు గావించి చనిన నే మేవిధంబున నిర్వహింతుము నీసహచరుల మై జరపినమజ్జనభోజనశయనాసనాదికృత్యంబులు మఱవ వచ్చునే యని యుద్ధవుం డాడిన వాసుదేవుం డి ట్లనియె బ్రహ్మాదిదేవతా ప్రార్థనంబునం జేసి ధాత్త్రీభారంబు నివారించితి నింక ద్వారకానగరంబు నేఁటికి సప్తమదివసంబున సముద్రుండు ముంపం గలవాఁడు యదుక్షయంబునుం గాఁగల యది యంతటం గలియుగంబునుం బ్రాప్తంబయ్యెడి నందు మానవులు ధర్మవిరహితులు నాచారహీనులు నన్యాయపరులును నతిరోషులు మందమతులు నల్పతరాయువులు బహురోగపీడితులు నిష్ఫలారంభులు నాస్తికులు నై యొండొరుల మెచ్చక యుందురు గావున నీవు సుహృద్బాంధవస్నేహంబు వర్జించి యింద్రియసౌఖ్యంబులం బొరయక క్షోణీతలంబునం గలపుణ్యతీర్థంబుల నవగాహనంబు సేయుచు మానసవాగక్షిశ్రోత్త్రఘ్రాణేంద్రియగృహ్యమాణం బగువస్తుజాతం బెల్ల నశ్వరంబుగా నెఱుంగుము పురుషుండు నానార్థకామంబుల నంగీకరించి నిజగుణదోషంబుల మోహితుం డై యుండుం గావున హస్తిపకుండు గంధనాగంబుల బంధించుచందంబున నింద్రియంబులను మనోవికారంబులను నిగ్రహించి యీషణత్రయంబును వర్జించి మోదఖేదంబుల సముండవుగా వర్తించుచు నీజగం బంతయు నాత్మాధిష్ఠితంబుగా నెఱింగి మాయాదు లాత్మతత్త్వాధీనంబులుగాఁ దెలియుచు జ్ఞానవిజ్ఞానయుక్తుండ వై యాత్మానుభవసంతుష్టుండ వై విశ్వంబును నన్నుఁగా భావించి వర్తింప వలయు నని వాసుదేవుం డానతిచ్చిన నుద్ధవుండు భక్తిభయవినయంబులం గరంబులు మొగిడ్చి మహాత్మా సన్న్యస్తలక్షణంబు దుష్కరంబు పామరు లగువార లాచరింప లేరు నీమాయచేత భ్రాంతు లైనసాంసారికులు భవాబ్ధిం గడచి యెట్లు ముక్తి వడయుదురు భృత్యుండ నై ననామీఁదియనుగ్రహంబునం జేసి యానతిమ్ము బ్రహ్మాదిదేవతాసముదయంబును బాహ్యావస్తువుల భ్రాంతు లై పర్యటనంబు సేయుదురు నీభక్తు లైనపరమభాగవతు లమ్మాయానిరసనంబు సేయుదురు గృహిణీగృహస్థు లైన

యతులకైన నిత్యంబును నీనామస్మరణంబు మోక్షసామ్రాజ్యప్రదంబు గావునఁ బరమేశ్వరా! నీదుచరణంబుల శరణంబు నొందెదఁ గృపారసంబు నాపై నిగిడింపు మని ప్రియసేవకుం డైనయుద్ధవుండు పలికిన నతనికిఁ గంసమర్దనుం డిట్లనియెఁ బురుషున కాత్మకు నాత్మయె గురు వని యెఱుంగుము కుపథంబులం జనక సన్మార్గవర్తి వై పరమం బయినమన్నివాసంబునకుం జనుము సర్వమూలశక్తిసంపన్నుఁడ నైన నన్ను సాంఖ్యయోగపరులు నిరంతరభావంబులందుఁ బురుషభావంబుగా భావించి తలంచు చుందురు మఱియు నేకద్విత్రిచతుష్పాదబహుపాదాపాదంబులు నై యుండుజీవజాలంబులలోన ద్విపాదంబులు గలమనుష్యులు మేలు వారలలోన నిరంతరధ్యానగరిష్ఠులయినయోగీంద్రు లుత్తములు వారలలో సందేహపరులచే నగ్రాహ్యుం డగునన్ను సత్త్వగుణగ్రాహ్యునిఁగా నెఱింగి నిజచేతఃపంకజంబునందు జీవపరమాత్మల నేకంబుగాఁ జేసి శంఖచక్రగదాఖడ్గశార్ఙ్గకౌమోదకీకౌస్తుభాభరణయుక్తుంగా నెఱుంగుచు నుండువారలు పరమయోగీంద్రు లనియును పరమజ్ఞాను లనియుం జెప్పి మఱియు నవధూతయదుసంవాదం బనుపురాతనేతిహాసంబు గలదు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 91

అవధూతయదుసంవాదము.

ఉ. పంకజనాభుఁ డుద్ధవుని | పైఁ గలకూర్మి ని జెప్పె నొప్పనా
[1]తంకుఁడు మత్పితామహుఁడు | దాఁ బదునాల్గవతాత యున్నచో
శంకరవేషధారి యగు | సంయమి యొక్కరుఁ డేఁగుదేర నే
వంకను నుండి వచ్చి తని | వానికి ని ట్లనె నర్థి నేర్పడన్. 92

క. అవధూతుం డనె నంతటఁ, బ్రవిమలవిజ్ఞాననిపుణ | భవ్యులు గురువుల్
తవిలిన నిరువదినలువురు, నవనిఁ విజ్ఞాని నైతి | నని పల్కుటయున్. 93

వ. అంత యదుప్రవరుండు దేహి లోభమోహాదుల వర్జించి జనార్దనుని నేవిధంబు నం జేర వచ్చు నెఱింగింపు మనిన నతం డి ట్లనియె. 94

సీ. పరధనపరదార | పరదూషణాదులఁ బరవస్తుచింత దాఁ | బరిహరించి
ముదిమిచే రోగము | లుదయింప కటమున్న, తనువు చంచలతను | దగులకుండ
బుద్ధిసంచలతచేఁ | బొదలక యటమున్న, శ్లేష్మంబు గళమునఁ | జేరకుండ
శక్తియుక్తుల మది | [2]సన్నగిల్లకమున్న, భక్తిభావనచేతఁ | బ్రాజ్ఞుఁ డగుచు

తే. దైత్యభంజనుదివ్యపా | దారవింద
భజన నిజభక్తిభావనఁ | బ్రాజ్ఞుఁ డగుచు
నవ్యయానందమును బొందు | ననుదినంబు

1. 'తంకము లేక యున్నదిశ ♦ లందుఁ జరించుచు నిత్యతృప్తుఁ డై, శం ... యొక ♦ సంయమి యాయదురాజుఁ జేర నే' అ. ప్ర. 2. జీవ దీయకమున్న.

నతఁడు కర్మవిముక్తుఁ డౌ ననఘచరిత. 95

ఉ. దారలయందుఁ బుత్రధన ధాన్యములందు ననేకభంగులం
గూరిమి సేయుమర్త్యుఁ డతి ఘోరవియోగజదుఃఖమగ్నుఁ డై
నేరుపు దక్కి చిక్కువడి నీతివివేకవిహీనుఁ డై మనో
భారముతోఁ గపోతపతి భంగి నిజంబుగఁ బోవు నష్టుఁ డై. 96

వ. ఇందుల కొక్కయితిహాసంబు గలదు మహారణ్యంబున నొక్కకపోతంబు దారస మేతంబుగా నొక్కనికేతనంబు నిర్మించి యన్యోన్యమోహాతిరేకంబునఁ గొంత కాలంబునకు సంతానసమృద్ధి గలదియై యపరిమితంబు లయినపిల్లలు దిరుగాడు చుండఁ గొన్నిమాసంబులు భోగానుభవంబునం బొరలు చుండఁ గాలవశంబున నొక్కలుబ్ధకుం డురు లొడ్డిన నందు దారాపత్యంబులు దగులువడిన ధైర్యంబు వదలి మోహాతిరేకంబునం గపోతంబు కళత్రపుత్రస్నేహంబునం దాను నందుఁ జొచ్చి యధికచింతాభరంబునం గృశీభూతం బయ్యెఁ గావున నతితీవ్రం బయిన మోహంబు గొఱ గా దట్లు గాన నిరంతరహరిధ్యానపరుం డై భూగగనానిలజల కృపీటభవసోమసూర్యకపోతతిలిప్సశలభ మధుమక్షి కాజగరద్విరేఫహరిణపాఠీన పింగళాకురర డింభక కుమారికా శరకృత్సర్పలూతాసుపేశకృత్సముదయంబులు మొదలుగాఁ గలవానిగుణంబు లెఱింగికొని యోగీంద్రులు మెలంగునది. 97

క. [1]ఇవి తెలియవలయు నీకును, బ్రవిమలమతితోడఁ దెలియఁ బలికెద వీనిన్
వివరమున ననుచుఁ గృష్ణుఁడు, సవినయుఁ డగునుద్ధవునికిఁ జయ్యనఁ జెప్పెన్.

వ. ఇవ్విధంబున భూమివలన నైరణయు గంధవహునివలన బంధురం బగుపరోపకారంబును విష్ణుపదంబువలనఁ గాలసృష్టగుణసాంగత్యంబు లేమియు నుదకంబువలన నిత్యశుచిత్వంబును నసితపథునివలన నిర్మలత్వంబును నిశాకర ప్రభాకరుల వలన నధికాల్పసమత్వజీవగ్రహణమోక్షణంబులును గపోతంబువలనఁ గళత్రపుత్రస్నేహంబును నజగరంబువలన స్వేచ్ఛావిహారసమాగతాహారంబును వననిధివలన నుత్సాహారోషంబులును శలభంబువలన శక్త్యనుకూలకర్మాచరణంబును భృంగంబువలన సారమాత్రగ్రహణవిశేషంబును స్తంబేరమంబువలనం గాంతా వైముఖ్యంబును సరఘువలన సంగ్రహగుణంబును హరిణంబువలనం జింతాపరత్వంబును జలచరంబువలన జిహ్వాచాపల్యంబును బింగళవలన యథాలాభసంతుష్టియుఁ గురరంబువలన మోహపరిత్యాగంబును డింభకువలన విచారపరిత్యాగంబును గుమారికవలన సంగత్యాగంబును శరకారునివలనం దదేకనిష్ఠయు దందశూకంబువలనం బరగృహవాసంబును నూర్ణనాభివలన సంసారపరిత్యాగంబును గణుందురువలన లక్ష్యగతజ్ఞానం బై విడువకుండుటయు ననం గలవీని గుణంబు లెఱింగి మఱియుఁ గామక్రోధలోభమోహమదమాత్సర్యంబు లను

1. క. ఇవి సేయుగుణము లన్నియుఁ, బ్రవిమలమతి నీవుఁ దెలియఁ బలికెద వినుమా.

నరిషడ్వర్గంబుల జయించి జరామరణవిరహితంబుగా వాయువశంబు సేసి గాత్ర
పవిత్రత్వంబుకొఱకు షట్కర్మనిరతుం డయి పురనగరగ్రామంబులు పరిత్యజించి
పర్వతారణ్యంబుల సంచరించుచు శరీరధారణార్థంబు నియతస్వల్పభోజనుం డై
ఖేదమోదంబులు సరియ కా భావించి లోభమోహంబులు వర్జించి నిర్జితేంద్రి
యుం డయిన నన్నె కాని యొం డెఱుంగక యాత్మనిష్ఠచేఁ బవిత్రాంతఃకరణుం డైన
యోగి నాయందుఁ గలయుఁ గావున. 99

క. మోహితుఁ డై వసుకాంతా,వాహినిలోఁ జిక్కి క్రూర । వశుఁ డౌ మనుజుం
డూహాపోహ లెఱుంగక, దేహము నలఁగంగఁ జేయు । దీనత నెపుడున్. 100

వ. ఇందులకుఁ బురాతనవృత్తాంతంబు గలదు సావధానచిత్తుండ వై వినుము మిథి
లానగరంబునఁ బింగళ యనుగణికారత్నంబు గలదు దానివలనం గొంత పరిజ్ఞా
నంబుఁ గంటి న దె ట్లనిన నమ్మానిని ధనకాంక్షం జేసి యాత్మసఖుని మొఱఁగి ధనం
బిచ్చువానిం జేకొని నిజనికేతనాభ్యంతరంబునకుం గొని చని రాత్రి నిద్ర లేకుం
డుచుఁ బుటభేదనవిపణిమార్గంబులం బర్యటనంబు సలుపుచు నిద్రాలస్యభావం
బున జడనుపడి యర్థాపేక్షం దగిలి తిరిగి యలసి యాత్మసుఖంబు సేయునతం డె
భర్త యని చింతించి నారాయణు నిట్లు చింతింప నతనికైవల్యంబు చేరవచ్చు
నని విచారించి నిజశయనస్థానాదికంబు వర్జించి వేగిరంబ వాసుదేవచరణారవింద
వందనాభిలాషిణి యై దేహంబు విద్యుత్ప్రకారం బని చింతించి పరమతత్త్వ
బునందుఁ జిత్తంబుఁ గీలుకొలిపి ముక్తురా లయ్యె నని యెఱింగించి. 101

క. దేహము నిత్యము గా దని, మోహముఁ దెగఁ గోసి సిద్ధ । మునివర్తనుఁ డై
గేహము వెలువడి నరుఁ డు,త్సాహమునం జెందు ముక్తి । సంపద ననఘా. 102

వ. మఱియు నొక్కవిశేషం బయినపురాతనపుణ్యకథ వినుము కనకావతీపురంబున
నొక్కధరామరునికన్యకారత్నంబు గల దవ్వధూతిలకంబు రత్నసమేతంబు
లగుకంకణంబులు ధరియించి బంధుజనంబులకుఁ బరమాహ్లాదంబుగా నన్నంబు
గావించుటకొఱకు శాలితండులంబులు దంచునప్పుడు ముసలగ్రహణభారం
బునఁ గంకణంబు లతిరావంబుగా మ్రోయుచుండ నప్పరమపతివ్రత యందు
లకు నసహ్యపడి యన్నియు డులిచి యొక్కటి నిలిపె నట్లు గావునఁ దత్త
ఱపడక భగవదాయత్తంబైనయేకచిత్తంబునం బ్రసన్నచిత్తులై నరులు ముక్తు
లగుదురు గావున నవిద్యావిద్యలు నామాయగా విచారించి కేవలపశుమార్గులు
గాక మద్గుణైశ్వర్యసంపన్నులైనయోగీశ్వరులపగిది సుఖంబు గోరక యుండు
వారలు ముక్తు లగుదురు సర్వంబును విష్ణుమయముగాఁ దెలియు మని యుద్ధవు
నకుం జెప్పిన నతండు దేవా నీరూపం బేలాగునం గానవచ్చు ననిన నతం డి ట్లనియె
భక్తిభావనపరాయణుం డై కృపారసతత్పరుం డై మితభాషణుం డై బొంకక
కర్మంబులు మదర్పణంబుగాఁ జేసినయతండు భాగవతుం డనం బరఁగు (మత్క-

థలును మజ్జన్మకర్మంబులు వినుచు మత్సేవకు లైనభాగవతులం జూచి తన గృహంబు నకుం గొనిపోయి మజ్జనపూజనభోజనశయనాసనాదికంబులఁ బరితుష్టులం జేసినయతం డైనను భాగవతుం డనఁబడు) నిట్లొంత కాలంబు జీవించు నంత కాలంబును నడపునతండు మద్రూపంబున వైకుంఠనిలయంబు నొందు నదియునుం గాక గంధపుష్పధూపదీపనైవేద్యంబుల లక్ష్మీసమేతుండనై శంఖచక్రగదాశార్ఙ్గాదియుక్తుఁడ నైననన్ను శుకసనకాదియోగీంద్రులును నంబరీషవిభీషణరుక్మాంగదులు మొదలుగాగల భాగవతులును నాచారశాస్త్రచోదితులు గాక భక్తిభావనావిశేషంబున నేమఱక నిత్యంబును జింతనాయత్తులై యెఱింగిరి మధురాపురంబునకు హాలాయుధసమేతుండ నైయే నరుగుచో గోపిక లోపికలు లేక భక్తియోగంబునఁ జింతించి ముక్తలై రిది భక్తియోగప్రకారం బని యుద్ధవునికిం జెప్పిన.

క. ధ్యానం బేక్రియ నిలుచును, ధ్యానం బేరీతిఁ దగు ను దాత్తచరిత్రా
ధ్యానప్రకార మంత య,నూనంబుగఁ జెప్పుమయ్య యుర్వీరమణా. 104

వ. అని యడిగిన నయ్యాదవేంద్రుం డిట్లని పలుకం దొడంగె దారుమధ్యభాగంబున ననలంబు సూక్ష్మరూపంబున వర్తించుచందంబున నందంబై సకలశరీరులయందు నచ్ఛేద్యుండు నదాహ్యుండు నశోష్యుండు నైనజీవుండు వసించి యుండు ననిన వారికి నుద్ధవుం డిట్లనియె సనకసనందనాదియోగీంద్రులకు యోగమార్గం బేరీతి నానతిచ్చితి వది యేవిధం బానతీయవే యని యభ్యర్థించిన నతం డిట్లనియె వ్రతంబులం దహింసయు యోగంబులం దాత్మయోగంబును స్త్రీలయందు శతరూపయు భాషణంబులయందు సత్యభాషణంబును ఋతువులందు వసంతాగమంబును మాసంబులలో మార్గశీర్షంబును నక్షత్రంబులలో నభిజిత్తును యుగంబులందుఁ గృతయుగంబును భగవదాకారంబులందు వాసుదేవుండును యక్షులలోఁ గుబేరుండును వానరులం దాంజనేయుండును రత్నంబులందుఁ బద్మరాగంబును దానంబులలో నన్నదానంబును దిథులయం దేకాదశియు నరులయందు వైష్ణవుండై భాగవతప్రవర్తనం బ్రవర్తించువాఁడును నివి యన్నియు మద్విభూతులుగా నెఱుంగు మని కృష్ణుం డుద్ధవునకు నుపన్యసించిన వెండియు నతం డిట్లనియె. 105

క. వర్ణాశ్రమధర్మంబులు, నిర్ణయముగ నాన తిమ్ము నీరజనాభా
కర్ణరసాయనముగ నవి, వర్ణింపుము వినెద నేఁడు వనరుహనేత్రా. 106

వ. అనినఁ గృష్ణుండు నాలుగువర్ణంబులయుత్పత్తియు నాలుగాశ్రమంబుల కిట్టిట్టివర్మంబు లనియును నాలుగు వేదంబులం జెప్పినధర్మంబులును బ్రవృత్తినివృత్తిహేతువు లగుపురాణేతిహాసశాస్త్రంబులును వైరాగ్యవిజ్ఞానంబులును నివి మొదలుగాఁగలవన్నియు నెఱింగించి, "శ్లో. సర్వధర్మాన్పరిత్యజ్య మామేకం శరణం వ్రజ

హస్తాబ్జంబు లూరుద్వయంబున సంధించి నాసాగ్రంబున నీక్షణంబు నిలిపి ప్రాణాయామంబున నను హృదయగతుంగాఁ దలంచి యష్టాదశధారణాయోగసిద్ధు లెఱింగి యం దణిమాదులు ప్రధానసిద్ధులుగాఁ దెలిసి యింద్రియంబుల బంధించి మనం బాత్మయందుం జేర్చి యాత్మ నాత్మతోఁ గీలించి బ్రహ్మపదంబుఁ బొందుభాగవతశ్రేష్ఠు లితరధర్మంబులు మాని నన్నుం గాంతురు తొల్లి పాండునందనుఁ డగునర్జునుండు యుద్ధరంగంబున విషాదంబు నొంది యిట్లు యడిగిన నతనికి నేఁజెప్పిన తెఱం గెఱిగించెదఁ జరాచరభూతంబయినజగంబంతయు మదాకారంబుగా భావించి భూతంబులందు నాధారభూతంబును సూక్ష్మంబులందు జీవుండును దుర్జయంబులందు మనంబును దేవతలందుఁ బద్మగర్భుండును వసువులందు హవ్యవాహుండును నాదిత్యులందు విష్ణువును రుద్రులందు నీలలోహితుండును బ్రహ్మలందు భృగువును ఋషులందు నారదుండును ధేనువులందుఁ గామధేనువును సిద్ధులయందుఁ గపిలుండును దైత్యులయందుఁ బ్రహ్లాదుండును గ్రహంబులందుఁ గళానిధియును గజంబులయం దైరావతంబును హయంబులయం దుచ్చైశ్శ్రవంబును నాగంబులందు వాసుకియును మృగంబులందుఁ గేసరియు నాశ్రమంబులందు గృహస్థాశ్రమంబును వర్ణంబులయం దోంకారంబును నదులందు గంగయు సాగరంబులయందు దుగ్ధసాగరంబును నాయుధంబులందుఁ గార్ముకంబును గిరులందు మేరువును వృక్షంబులయం దశ్వత్థంబును నోషధులయందు యవలును యజంబులయందు బ్రహ్మయజంబును వారలు చతుర్ముఖు నడిగిన నతండు నేనును దెలియనేర ననిన వారలు విస్మయంబందు చుండ నే నాసమయంబున హంసస్వరూపుండ నై వారల కెఱింగించిన తెఱంగు వినుము పంచేంద్రియంబులకు దృష్టం బయినపదార్థం బనిత్యం బది నిత్యదృష్టి బ్రహ్మం బని తెలియవలయు దేహి కర్మార్జితదేహుం డై సంసారమమతలు నిరసించి నిశ్చలజ్ఞానయుక్తుం డై మత్పదప్రాప్తుం డగుస్వప్నలబ్ధపదార్థంబు నిజంబు గాని క్రియఁ గర్మానుభవపర్యంతంబు కళేబరంబు వర్తించు నని సాంఖ్యయోగంబును సనకాదుల కెఱింగించిన విని బ్రహ్మమొదలయినదేవత లెఱింగిరివారివలన భూలోకంబునఁ బ్రసిద్ధం బయ్యె నది గావున నీవు నెఱింగికొని పుణ్యాశ్రమంబులకుం జను మస్మదీయభక్తియుక్తుండును హరిపరాయణుండు నై నయతనిచరణరజఃపుంజంబు తనశరీరంబు సోఁకఁ జేయునతండును ముద్రాధారణపరులకును హరిదివ్యనామంబులు ధరియించువారలకు నన్నోదకంబుల నిడునతండును వాసుదేవభక్తులం గని హర్షించునతండును భాగవతు లని చెప్పి మఱియు సర్వసంగపరిత్యాగంబు సేసి యెందుం దెఱుంగక నన్నే తలంచుమానవునకు భుక్తిముక్తిప్రదాయకుండ నై యుండుదు నని యానతిచ్చిన నుద్ధవుండు జ్ఞానమార్గం బేరీతి నానతీయవలయు ననిన హరి యిట్లనియె నేకాంతమానసు లై

వ్రజ" యనునుపనిషత్తుల్యం బగుగీతావచనప్రకారంబున నెవ్వండేనియు నాయం దు మతి గలిగి వర్తించు వాండు నే నని పలుకంబడుం బెక్కువిధంబులవానంబు లేల యని యెందునుం దగులువడక నామీందం దలంపు గలిగి వర్తింపు మనిన నుద్ధవుం డి ట్లనియె. 107

క. తెలియనివి కొన్ని చెప్పితి, తెలియంగల వెల్ల నింకం 𝄆 దెలుపుము కృష్ణా
వల నెఱింగి మెలంగ వలయును, నలినాసనజనక భ క్త 𝄆 నతపదయుగళా. 108

వ. అని యుద్ధవుం డడిగినం బ్రబుద్ధమనస్కుం డయినపుండరీకాక్షుండు నీప్రశ్నం బులు దుర్లభంబు లయినను వినుము నియమశమదమాదులు తపంబును సుఖ దుఃఖంబులు స్వర్గనరకంబులు ననం బరంగినవి యెవ్వి దరిద్రుం డెట్టివాం డీశ్వరుం డెవ్వం డని నీవు నన్నడిగినయర్థంబు లెల్ల వేఱువేఱ వివరించెద మౌనవ్రతబ్రహ్మ చర్యక్షమాజపతపంబులును నతిథిసత్కారంబును బరహితంబును జౌర్యాదిర హితత్వంబును ననునివి మొదలైనవి నియమంబు లనం దగు నింద్రియనిగ్రహం బును శత్రుమిత్త్రసమత్వంబును శమం బనం బరంగు మూఢజనులకు జ్ఞానోపదే శంబును గామ్యత్యాగంబును సమదర్శనంబును వైష్ణవసమూహంబులతోడిభ క్తియుం బ్రాణాయామంబును జిత్తశుద్ధియు ననునివికలిమి విద్యయనంబడు శమ దమాదిగుణరహితుండును మద్భక్తివిరహితుండును నగుట యవిద్య యనం దగుం జిత్తశుద్ధి గలిగి నిత్యతృప్తుం డౌట దమం బిట్టినియమాదిగుణసహితత్వంబును మద్భక్తియు క్తియు ననునదియె సుఖంబు నన్నెఱుంగలేక తమోగుణంబునం బరంగుటయె దుఃఖం బనంబడు బంధుగురుజనంబులయెడ భేదబుద్ధి నొంది శరీ రంబు నిజగృహంబుగా భావించినవాండె దరిద్రుం డింద్రియనిరసనుండును గుణ సంగవిరక్తుండు నైనవాండె యీశ్వరుండు నాయందుం దలంపు నిలిపి కర్మయో గంబునందును భక్తియోగంబునందును వాత్సల్యంబు గలిగి జనకాదులు కైవ ల్యంబుం జెందిరి భక్తియోగంబునం జేసి బలిప్రహ్లాదముచుకుందాదులు పరమ పదప్రాప్తులై రది గావున నిది యెఱింగి నిరంతరభక్తియోగం బధికంబుగా నీమ నంబున నిలుపుము మృణ్మయం బైనఘటంబున జలంబులు జాలుగొను తెఱంగున దినదినంబునకు నాయువు క్షయంబై మృత్యువు సన్నిహితంబై వచ్చుంగావున నిది యెఱింగి నిరంతరంబును నన్నెమఱక తలంచుచుండునతండు నాకుం బ్రియుండు.

క. గర్భమునం బరిజ్ఞానము, నిర్భర మై యుండు జీవు 𝄆 నికిం దుది నతం డా
విర్భూతుం డైనం జెడు నం,తర్భావం బైనబోధ 𝄆 మంతయు ననఘా. 110

వ. అట్లు గావున జనుండు బాల్యకైశోరకౌమారవయోవిశేషంబుల వెనుక నైనను బెద్ద యైనవెనుకనైనను నన్నెఱింగెనేనిం గృతకృత్యుం డగు సంపద్గర్వాంధుం డైన నంధకారరూపంబునం బడు వానిని దరిద్రునింగాం జేసిన జ్ఞానియై యస్మత్పా దారవిందవందనాభిలాషి యై ముక్తుం డగు నట్లు గావున దేహాభిమానంబు వర్జిం

చి యైహికాముష్మికసుఖంబులం గోరక మనంబు గుదియించి యేప్రొద్దు నన్ను దలంచువాఁడు వైకుంఠ పదప్రాప్తుం డగు నేను నతని విడువంజాలక వెనువెంట నరుగుదు నారదాదిమునులు భక్తిభావంబునం జేసి నారూపం బై రని యుద్ధవు నకుం జెప్పిన నతండు మఱియు ని ట్లనియె. 111

క. అయ్యా దేవ జనార్దన, నెయ్యంబున సృష్టికర్త ◆ నేర్పరి వై తా
నొయ్యన నడపును నెవ్వఁడు, సయ్యన నెఱిఁగింపవయ్య ◆ సర్వజ్ఞనిధీ. 112

వ. అనుటయు హరి యుద్ధవునకుం జెప్పె నట్లు మత్ప్రేరితంబు లై మహదాదిగుణంబులు గూడి యండం బై యుద్భవించె నాయండంబువలన నే నుద్భవించితి నంత నానాభివివరంబున బ్రహ్మ యుదయించె నాగరారణ్యనదీనదసంఘంబులు మొదలుగాఁ గలజగన్నిర్మాణంబు లతనివలనం గల్పించితి నంత శతానందునకు శతాబ్దంబులు పరిపూర్ణం బైన ధాత్రి గంధంబునం దడంగు నాగంధంబుదకంబునం గలయు నాయుదకంబు రసంబున లీనం బగు నారసంబు తేజోరూపం బగు నా తేజంబు రూపంబున సంక్రమించు నారూపంబు వాయువందుం గలయు వాయువు స్పర్శగుణసంగ్రాహ్యం బైన నాస్పర్శగుణం బాకాశంబున లయం బగు నాయాకాశంబు శబ్దతన్మాత్రచే గ్రసియింపఁబడిన నింద్రియంబులు మనోవైకారికగుణంబులం గూడి యీశ్వరునిం బొంది యీశ్వరరూపంబు దాల్చు నేను రజస్సత్త్వతమోగుణసమేతుండ నై త్రిమూర్తులు వహించి జగదుత్పత్తిస్థితిలయకారణుండ నై వర్తిల్లుదుఁ గావున నీరహస్యంబు నీకు నుపదేశించితిఁ బరమపావనుండవుఁ బరమభక్తియుక్తుండవుఁ గ మ్మని చెప్పె నంత.

ఆ. రూపు లేనినీకు ◆ రూఢిగా యోగులు, రూపు నిల్పి నిన్ను ◆ రుచిరభక్తిఁ
గొల్చి యుండ్రు వారి ◆ కోర్కుల నిచ్చెద, వేమిలాగు నాకు ◆ నెఱుఁగఁ బలుకు.

వ. అని యుద్ధవుం డడిగిన నారాయణుం డి ట్లనియె నేను సర్వవర్ణంబులకు సమం బైనపూజాప్రకారం బెఱింగించెద నాచారంబునం జేసి యొకటఁ బాషాణమృణ్మయదారువులం గల్పించి నారూపంబుగా నిల్పికొని కొందఱు పూజింతురు కాంస్యత్రపురజతకాంచనప్రతిమావిశేషంబు లుత్తమంబు లిట్లు నా ప్రతిమారూపంబులందు మద్భావం బుంచి కొల్చినవారికి నేఁ బ్రసన్నుండ నగుదు నీలోకంబున మనుష్యులకు ధ్యానంబు నిలువ నేరదు కావునం బ్రతిమావిశేషంబు లనేకంబులు గలవు వానియందు సౌందర్యసారంబులు మనోహారంబులు నైనరూపంబుల మనఃప్రసన్నుండ నై యేనుండుదుఁ గావున దుగ్ధార్ణవశాయిగా భావించి ధౌతాంబరాభరణమాల్యానులేపనంబులను దివ్యాన్నపానంబులను షోడశోక్తప్రకారంబుల రాజోపచారంబు బాహ్యపూజావిధానంబుల నాచరించి మనస్సంకల్పితంబు లైనపదార్థంబులు సమర్పించి నిత్యంబును నాభ్యంతరపూజావిధానంబులం బరితుష్టుం జేసి దివ్యాంబరా

భరణమాల్యశోభితుండును శంఖచక్రకిరీటాద్యలంకారభూషితుండును దివ్య
మంగళవిగ్రహుండును గాఁ దలఁచి ధ్యానపరవశుం డైనయతండు నాయందుఁ
గలయు నుద్ధవా యీ విప్రకారంబుఁ గరిష్ఠనిష్ఠాతిశయంబున యోగనిష్ఠుండ వై
బదరికాశ్రమంబు చేరి మత్కథితం బైనసాంఖ్యయోగం బంతరంగంబున నిలుపు
కొని కలియుగావసానపర్యంతంబు వర్తింపు మని యప్పరమేశ్వరుం డానతిచ్చిన
నుద్ధవుండు నానందభరితాంతరంగుం డై తత్పాదారవిందంబులు హృదయం
బునం జేర్చుకొని పావనం బైనబదరికాశ్రమంబునకు నరిగె నని శుకుండు పరీ
క్షిన్న రేంద్రునకుం జెప్పుటయు. 115

క. చెప్పిన విని రాజేంద్రుఁడు, చొప్పడ శ్రీకృష్ణుకథలు చోద్యము గాఁగం
జెప్పినఁ దనియదు చిత్తం, బొప్పఁగ మునిచంద్ర నాకు యోగులు మెచ్చన్.

తే. అంతటను గృష్ణుఁ డేమయ్యె నరసిచూడ, యదువు లెట్టులు వర్తించి రేర్పడంగ
ద్వారకాపట్టణం బెవ్విధమున నుండె, మునివరశ్రేష్ఠ యాన తీ ముదముతోడ.

శ్రీకృష్ణబలరాములు వైకుంఠమున కరుగుట.

వ. అనిన రాజునకు శుకుం డి ట్లనియె నట్లు వాసుదేవుం డన్యాయప్రవర్తకు లగు
దుష్టుల సంహరించి న్యాయప్రవర్తకు లగుశిష్టులఁ బరిపాలనంబు చేసి బలరామ
సమేతంబుగా ద్వారకానగరంబు వెడలినం గని యాదవులు దమలోఁ దాము
మదిరాపానమత్తు లై మత్సరంబున నుత్సాహకలహంబునకు గమకించి. కరి
తురగరథపదాతిబలంబులతో ననర్గళంబుగా యుద్ధసన్నద్ధు లై యుద్ధంబునకుం
జొచ్చి మునిశాపకారణంబున నుత్తుంగంబు లయినతురంగసమూహంబుల
బడలుపడంగఁ బొడుచుచు వ్రేయుచుం దాఁకునప్పుడు వజ్రాయుధసమానంబు
లైనయాయుధంబుల నొండొరులం దాఁకి ఖండనంబునం గడికండంబు లై
యెఱలుకబంధంబులును వికలంబు లైనశరీరంబులును విభ్రష్టంబు లై నరథం
బులును వికటంబు లైనశకటంబులును వ్రాలెడునశ్వంబులును మ్రొగ్గెడిగజం
బులు నై యయ్యాయోధనంబున నందఱుం బొలియుటకు నగి నగధరుండును
రాముండును జని చని యంత నీలాంబరుం డొక్కత్రోవం బోయి యోగమా
ర్గంబున ననంతునిం గలసె నప్పరమేశ్వరుండు మఱియొకమార్గంబునం జని యొ
క్కనికుంజపుంజంబుచాటున విశ్రమించుటం జేసి చరణంబు వేఱొకచరణంబు
మీఁద సంఘటించి చంచలంబుగా వినోదంబు సలుపుసమయంబున నొక్కలు
బ్ధకుండు మృగయార్థంబుగా వచ్చి దిక్కులు నిక్కి నిరీక్షించుచుండ వృక్షం
బుచాటున నప్పరమపురుషునిచరణకమలంబు హరికర్ణంబు గాఁబోలు నని దా
నిం గని శరంబు శరాసనంబునందు సంధానంబుచేసి యేసిన నతండుహాహారవం
బునం గదలుచుండ నప్పరమేశ్వరునిసన్నిధానంబునకు వచ్చి జగన్నాథుంగాఁ
దెలిసి భయంబున మహాపరాధుండను బాపచిత్తుండను గుటిలప్రచారుండ నని

యనేకవిధదీనాలాపంబులం బలుకుచు బాష్పజలధారాసిక్తవదనుం డైన సరోజనేత్రుండు వానిం గరుణించి యిట్లనియె నీ వేల జాలిం బడెదు పూర్వార్జిత కర్మంబు లెంతవారి కైన ననుభావ్యంబు లగుం గాని యూరక పోవ నేరవు నీవు నిమిత్తమాత్రుండ వింతియె కాని యని వానికిం దెలిపిన వాఁడును మహాపరాధు లైనవా రూరక పోవరు దేవగురువైష్ణవద్రోహులకు నిలువ నెట్లగు నని పవిత్రాంతఃకరణుం డై ప్రాయోపవేశంబునం బ్రాణంబులు వర్జించి వైకుంఠపదప్రాప్తుం డయ్యె నప్పుడు. 118

క. దారుకుఁడు గనియె నంతట, । సారనిరూఢావధాను । సర్వజ్ఞు హరిన్
మేరునగధీరు దనుజవి,దారుని నేకాంతపరునిఁ । దద్దయు నెమ్మిన్. 119

వ. కని యత్యంతభయభక్తితాత్పర్యంబుల ముకుళితకరకమలుం డై యిట్లనియె.

తే. నిన్నుఁ జూడనికన్నులు । నిష్ఫలములు, నిన్ను నొడువనిజిహ్వ దా । నీరసంబు
నిన్నుఁ గాననిదినములు । నింద్యము లగుఁ, గన్నులను జూచి మమ్మును । గారవింపు.

వ. అనుచు నాదారుకుండు నిర్వేదనపరుం డై యిట్లని విన్నవించె యాదవసముద్రం బడంగె బంధుగురుమిత్రజనంబు లక్కడక్కడం బోయిరి ద్వారకకుం బోయి సుహృజ్జనంబులతోడ నేమందు నని పలుకునవసరంబున దివ్యాయుధంబులును దివ్యరథరథ్యంబులును నంతర్ధానంబు నొందె నారాయణుండు వానితో నక్రూరవిదురులకు నీవృత్తాంతం బంతయుఁ జెప్పుము సవ్యసాచిం గని స్త్రీబాలగురువృద్ధజనంబులఁ గరిపురంబునకుం గొని చను మనుము పొమ్మనిన వాఁడును మరలి చని కృష్ణునివాక్యంబులు సవిస్తరంబుగాఁ జెప్పె నట్లు చేయునాలోన ద్వారకానగరంబు పరిపూర్ణజలం బై మునింగె నంత నెవ్వరికిం జన రాక యుండె నప్పరమేశ్వరుండును శతకోటిసూర్యదివ్యతేజోవిభాసితుం డై వెడలి నారదాదిమునిగణంబులును బ్రహ్మరుద్రాదిదేవతలును జయజయశబ్దంబులతోడం గదలి రా నిజపదంబునకరిగె నన్నారాయణవిగ్రహంబు జలధిప్రాంతంబున జగన్నాథస్వరూపం బై యుండె నని శుకుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునకుం జెప్పె నని చెప్పి. 122

క. ఈకథ విన్నను వ్రాసినఁ, బ్రాకటముగ లక్ష్మి యశము । భాగ్యముఁ గలుగుం
జేకొని యాయువు ఘనుఁడై, లోకములో నుండు నరుఁడు । లోకులు పొగడన్

చ. నగుమొగముం సుమధ్యమును । నల్లనిమేనును లచ్చి కాటపట్టగు నురముం మహాభుజము । లంచితకుండలకర్ణముల్ మదేభగతియు నీలవేణియుఁ గృ । పారసదృష్టియుఁ గల్గువెన్నుఁ డిమ్ముగఁ బొడసూపుఁ గాతఁ గను । మూసినయప్పుడు విచ్చినప్పుడున్. 124

క. రాజీవసదృశనయన వి,రాజితసుగుణా విదేహ । రాజవినుత వి
భ్రాజితకీర్తిసుధావృత, రాజీవభవాండభాండ । రఘుకులతిలకా. 125

మాలిని. ధరణిదుహితృరంతా ! ధర్మమార్గానుగంతా
నిరుపమనయవంతా ! నిర్జరారాతిహంతా
గురుబుధసుఖకర్తా ! కోసలక్ష్మోణిభర్తా
సురభయపరిహర్తా ! సూరిచేతోవిహర్తా. 126

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్త్రసహజపాండిత్యపోతనామాత్య ప్రియశిష్య వెలిగందలనారయనామధేయ ప్రణీతం బైన శ్రీ మహాభాగవతం బనుమహాపురాణంబునందుఁ గృష్ణుండు భూభారంబు వాపి యాదవుల కన్యోన్యవైరానుబంధంబు గల్పించి వారల హతంబు గావించుటయు విదేహర్షభసంవాదంబును నారాయణమునిచారిత్రంబును నాలుగు యుగంబుల హరి నాలుగువర్ణంబు లై వర్తించుటయు బ్రహ్మాదిదేవతలు ద్వారకానగరంబునకుం జని కృష్ణుం బ్రార్థించి నిజపదంబునకు రమ్మనుటయు నవధూతయదుసంవాదంబును నుద్ధవునకుఁ గృష్ణుం డనేకవిధంబు లైనయుపాఖ్యానంబు లెఱింగించుటయు నారాయణప్రకారం బంతయు దారుకుం డెఱింగి వచ్చి ద్వారకానివాసులకుం జెప్పుటయుఁ గృష్ణుండు దన దివ్యతేజంబుతోఁ బరమాత్మం గూడుటయు ననుకథలం గలయేకాదశస్కంధము. 127

ఓం తత్సత్ బ్రహ్మార్పణ మస్తు.

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీ మ దాం ధ్ర మ హా భా గ వ త ము.

ద్వా ద శ స్కం ధ ము

మరుదశనపతిశయన
కామితమునిరాజయోగి కల్పద్రుమ యు
ద్దామ ఘనజనకవరనృప
జామాతృవరేశ రామ చంద్రమహీశా. 1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠు లగునమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమే తుం డైనసూతుం డి ట్లనియె నట్లు పరీక్షిన్నరేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుండు వాసుదేవనిర్యాణపర్యంతంబు తజ్జన్మకర్మంబులు సెప్పిన విని సంతసం బంది యన్నరపాలపుంగవుండు మహాత్మా నారాయణకథాప్రపంచంబును దద్గుణంబులును నాచారవిధియును జీవాత్మభేదంబును హరిపూజావిధానంబును జ్ఞానయోగప్రకారంబు ననునివి మొదలైనవి యెఱింగి విజ్ఞానవంతునిగాఁ జేసి మన్నించితి వింక భావికార్యంబు లన్నియు నెఱింగింపు మనిన శుకుండు రాజున కి ట్లనియె. 2

శుకయోగి పరీక్షిత్తునకు భావికాలగతులఁ జెప్పుట.

క. నరవర యీ ప్రశ్నములకు, సరి సెప్పఁగ రాదు నేను సామర్థ్యముచేఁ
బరికించి నీకుఁ జెప్పెదఁ, గర మొప్పఁగ భావికాల గతులన్ వరుసన్. 3

వ. అందు రాజుల ప్రకారం బెఱింగించెద బృహద్రథునకుం బురంజయుండు పుట్టు వానికి శునకుం డనెడివాఁడు మంత్రి యై పురంజయునిం జంపి తా రాజ్యం బేలుచుండు నంతఁ గొంతకాలంబున కతనికిం గుమారుం డుదయించిన వానికిఁ బ్రద్యోతననామం బిడి పట్టంబు గట్టు నాభూభుజునకు విశాఖరూపుం డుదయింపం గలం డాతనికి నందివర్ధనుండు జన్మించు నీయేవురు నూట ముప్పదియెనిమిదిసంవత్సరంబులు వసుంధరాపరిపాలనంబునం బెంపు వడయుదురు తదనంతరంబ శిశునాగుం డనుపార్థివుం డుదయించు నామూర్ధాభిషిక్తునకుఁ గాకవర్ణుండు జనియించు నారాజన్యునకు క్షేమవర్ముఁ డుదయింపఁగలం డాపృథ్వీపతికి క్షేత్రజ్ఞుం డతనికి విధిసారుండును విధిసారున కజాతశత్రుండు నా భూపాలునకు దర్భకుండును దర్భకునికి నజయుండు నతనికి నందివర్ధనుండు నత

నికి మహానందియు ననంగల శైశునాగులు పదుండ్రు నరపాలకు లుద్భవించి ష
ష్ట్యుత్తరత్రిశతహాయనంబులు కలికాలంబున ధరాతలం బేలెద రంతట మహా
నందికి శూద్రస్త్రీగర్భంబున నతిబలశాలి యయినమహాపద్మపతి యనునందనుం
డుదయించు నతనితోఁ క్షత్రియవంశం బడంగి పోఁగల దాసమయంబున నరపతు
లు శూద్రప్రాయు లై ధర్మవిరహితు లై తిరుగుచుండ మహాపద్మునకు సుమా
ల్యుం డాదిగాఁ గలయెనమండ్రు కుమారు లుదయించెదరు వారు నూఱుసంవత్స
రంబులు క్షోణితలం బేలెద రంతటఁ గార్మకుండు మొదలుగా రాజనవకంబు
నందాఖ్యుల జనియించు నానవనందుల నొకభూసురోత్తముం డున్మూలనంబు
సేయునప్పుడు వారు లేమిని మౌర్య్వులు గొంతకాలం బీజగతీతలంబు నేలుదు
రత్తఱి నా భూదేవుండు చంద్రగుప్తుం డనువానిం దనరాజ్యంబందు నభిషి
క్తుంగాఁ జేయంగలం డంత నాచంద్రగుప్తునకు వారిసారుండును వానికి నశోక
వర్ధనుండు నతనికి సుయశస్సును వానికి సంయుతుఁ డమ్మహనీయునకు శాలిశూ
కుం డతనికి సోమశర్మండు వానికి శతధన్వుండు నవ్వీరునకు బృహద్రథుండు ను
దయించెదరు మౌర్య్వులతోఁ జేరినయీపదుగురును సప్తత్రింశదుత్తరశతాబ్దం
బులు నిష్కంటకంబుగా భూపరిపాలనంబు సేసెద రాసమయంబున బృహద్ర
థుని సేనాపతి యగుశుంగుం డతని వధించి రాజ్యంబు గైకొను నతనికి నగ్ని
మిత్రుం డనునరపతి పుట్టఁ గలవాఁ డాతనికి సుజ్యేష్ఠుండు సుజ్యేష్ఠునకు వసు
మిత్రుండు నతనికి భద్రకుండును భద్రకునకుఁ బుళిందుండును నాశూరునకు
ఘోషుండును వానికి వజ్రమిత్రుండును నతనికి భాగవతుండును వానికి దేవ
భూతియు నుద్భవించెద రీశుంగులు పదుండ్రును ద్వాదశోత్తరశతహాయనంబు
లుర్వీపతు లయ్యెద రంతమీఁదట శుంగకులసంజాతుండైన దేవభూతిని గణ్వా
మాత్యుం డగువసుదేవుం డనువాఁడు వధియించి రాజ్యం బేలు వానికి భూ
మిత్రుండు నమ్మహానుభావునకు నారాయణుండును గలిగెదరు కణ్వావంశజు లైన
వీరలు మున్నూటనలువదేనబ్దంబులు మేదినీతలం బేలుదురు మఱియును. 4

క. చతురుదధిక్షితి నేలియు, మతిమోహము విడువలేక ॥ మానవనాథుల్
సతతము దమ కీకాలం, బతిచంచల మగుట నెఱుఁగ ॥ రయ్య మహాత్మా. 5

క. నరపతులమహిమ నంతయు, నురగాధిపుఁడైన నొడువ ॥ నోపఁడు ధాత్రిం
జిరకాల మేలి యుండే, పరువడి నడఁగుదురు వారు ॥ భ్రాంతులు నగుచున్. 6

క. గజతురగాదిశ్రీలను, నిజ మని నమ్మంగ రాదు ॥ నిత్యమును హరిం
గజిబిజి లేక తలంచిన, సుజనులకును నతనియందుఁ ॥ జొరఁగా వచ్చున్. 7

వ. మఱియుఁ గణ్వావంశజుం డగుసుశర్మం డనురా జుదయించిన వాని హింసించి
తద్భృత్యుం డాంధ్రజాతీయుం డయినవృషలుం డధర్మమార్గవర్తి యై వసుమతీ
చక్రం బవక్రుం డై యేలు నంత వానియనుజుండు కృష్ణుం డనువాఁడు

రాజై నిలుచు నా మహామూర్తికి శాతకర్ణుండును వానికిఁ బౌర్ణమాసుండును వానికి లంబోదరుండును వానికిఁ జిబిలకుండు నతనికి మేఘస్వాతియు వానికి దండమానుండును వానికి హాలేయుం డగునరిష్టకర్మయు నతనికిఁ దిలకుండు నతనికిఁ బురీషసేతుండును వానికి సునందనుండును నారాజశేఖరునకు వృకుండును వృకునకు జటాపుండును జటాపునకు శివస్వాతియు వానికి నరిందముండు నాభూమీశునకు గోమతియును వానికిఁ బురీమంతుండు నతనికి దేవశీర్షుండును వానికి శివస్కంధుండును నతనికి యజ్ఞశీలుండు నా భవ్యునకు శ్రుతస్కంధుండు వానికి యజ్ఞశత్రుండు వానికి విజయుం డవ్విజయునికిఁ జంద్రబీజుం డతనికి సులోమధియు నిట్లు పెక్కండ్రుదయించి నన్నూటయేఁబదియాఱుహాయనంబులు ధాత్రిం బాలించెద రంత నాభీరు లేడ్వురు గర్దభులు పదుండ్రుఁ గంకవంశజులు పదాఱుగురు మేదినీభరంబు దాల్చియుండెద రటమీఁద యవను లెనమండ్రు బర్బరులు పదునల్గురు దేశాధీశులై యేలెదరు మఱియుం బదుమువ్వురు గురుండులును బదునొకండ్రు మౌనులును వేయుందొమ్మన్నూటతొమ్మిది హాయనంబులు గర్వాంధులయి యేలెద రటమీఁద నామౌనవంశజు లగుపదునొకండ్రు త్రిశతయుతంబైనవత్సరంబులు మత్సరంబున నేలెద రాసమయంబునఁ గిలికిలానగరభూపతులందు భూతనందుండు వంగిరుండు శిశునందుండుఁ దద్భ్రాత యగుయశోనందుండుఁ బ్రవీరకుండు వీరలు వీరులై షడుత్తరశతహాయనంబు లేలెద రంత నారాజులకుఁ బదుమువ్వురుకుమారు లుదయించి యందు నార్గురు బాహ్లికదేశాధిపతు లయ్యెదరు కడమ యేడ్వురును గోసలాధిపతు లయ్యెద రంత వైడూర్యపతులు నిషధాధిపతులై యుండెదరు పురంజయుండు మగధదేశాధిపతియై పుట్టి పుళిందయదుమద్రదేశవాసు లగుహీనజాతిజనులు బ్రహ్మజ్ఞానహీనులై హరిభక్తివిరహితులైయుండ వారికి ధర్మోపదేశంబు సేసి నారాయణభక్తి నిత్యంబు నుండునట్లుగాఁ జేసి బలపరాక్రమవంతులైన క్షత్రియవంశంబు లడంచి పద్మావతీనగరపరిపాలకుండై గంగానదిమొదలు ప్రయాగవఱకుం భూమి నేలఁ గలండు శూద్రప్రాయు లగురాజులును వ్రాత్యులును బాపండులు నగువిప్రులును గలిగి సౌరాష్ట్రావంత్యాభీరార్బుదమాళవదేశాధిపతు లయ్యెదరు సింధుతీరంబులఁ జంద్రభాగాప్రాంతంబులఁ గాశ్మీరమండలంబునను మేధాహీనులై మ్లేచ్ఛాకారు లగురాజులు భూభాగం బేలుచు ధర్మసత్యదయాహీనులై క్రోధమాత్సర్యంబుల స్త్రీబాలగోద్విజాతుల వధియింప రోయక పరధనపరస్త్రీపరులై రజస్తమోగుణరతులై యల్పజీవులై యల్పబలులై హరిచరణారవిందమకరందరసాస్వాదులు గాక తమలో నన్యోన్యవైరానుబంధులై సంగ్రామరంగంబుల హతు లయ్యెద రాసమయంబునం బ్రజలు తచ్ఛీలవేషభాషాదుల ననుసరించి యుండెదరు గావున. 8

క. దినదినమును ధర్మంబులు, ననయము ధర నడఁగిపోవు నాశ్చర్యముగా
వినువర్ణచతుష్కములో, నెనయఁగ ధనవంతుఁడైన నేలు ధరిత్రిన్. 9

క. బలవంతుఁడైనవాఁడే, కులహీనుండైన దొడ్డ గుణవంతుఁడగుం
గలిమియు బలిమియుఁ గలిగిన, నిలలోపల రాజతండె యేమన వచ్చున్. 10

వ. అట్లుగాన జనంబులు లోభులై జారత్వచోరత్వాదులచేత ద్రవ్యహీనులై వన్యశాకమూలఫలంబుల భుజించుచు వనగిరిదుర్గంబులం గృహీభూతులై దుర్భిక్షశీతవాతాతపక్షుధాతాపంబులచేత భయంపడి ధనహీనులై యల్పాయుష్కులు నల్పతరశరీరులు నై యుండ రాజులు చోరులై సంచరించుచు నధర్మప్రవర్తనులై వర్ణాశ్రమధర్మంబులు విడనాడి శూద్రప్రాయులై యుండెద రంత నోషధు లల్పఫలదంబులు మేఘంబులు జలశూన్యంబులు సస్యంబులు నిస్సారంబులు నగు నిట్లు ధర్మమార్గంబు దక్కి యున్నయెడ ముకుందుండు దుష్టనిగ్రహశిష్టపరిపాలనంబులకొఱకు శంబలగ్రామంబున విష్ణుయశుం డనువిప్రునకుం గల్క్యవతారుండై దేవతాబృందంబులు నిరీక్షింప దేవదత్తఘోటకారూఢుండై దుష్టమ్లేచ్ఛజనంబులం దనమండలాగ్రంబున ఖండీభూతులం జేయునప్పుడు ధాత్రీమండలంబు విగతక్రూరజనమండలంబై తేజరిల్లునంత నరులు విష్ణుధ్యానవందనపూజాదివిధానాసక్తులై నారాయణపరాయణు లయి వర్తిల్లెద రిట్లు కల్క్యవతారంబున నిఖిలజనులు ధన్యు లయ్యెద రంతటఁ గృతయుగధర్మంబయి నడుచుచుండుఁ జంద్రభాస్కరశుక్రగురువు లేక రాశిగతు లయినం గృతయుగం బయి తోఁచు రాజేంద్రా గతవర్తమానభావికాలంబులు భవజ్జన్మంబు మొదలు నందాభిషేకపర్యంతంబు పంచదశాధికశతోత్తరసహస్రహాయనంబులయి యుండు నంతట నారాయణుం డఖిలదుష్టరాజధ్వంసంబు గావించి ధర్మంబు నిలిపి వైకుంఠనిలయుం డగు నని చెప్పిన. 11

క. మునినాథ యేవిధంబున, ఘనతరముగఁ జంద్రసూర్య గ్రహములజాడల్
సనుఁ గాలవర్తనక్రమ, మొనరఁగ నెఱిఁగింపవయ్య ముదము దలిర్పన్. 12

వ. అనిన నట్లు కాక యని చెప్పఁదొడంగె వినుము సప్తర్షిమండలాంతర్గతంబు లయిన పూర్వఋక్షద్వయసమమధ్యంబునందు నిశాసమయంబున నొక్కనక్షత్రంబు గానిపించినకాలంబు మనుష్యమానంబున శతవత్సరపరిమితం బయ్యెనే నాసమయంబున జనార్దనుండు నిజపదంబునం బొదలె నావేళనె ధాత్రీమండలంబు కలిసమాక్రాంతం బయ్యెఁ గృష్ణుం డెంతకాలంబు భూమియందుఁ బ్రవర్తించె నంతకాలంబును గలిసమాక్రాంతంబు గాదు మఖా నక్షత్రంబందు సప్తర్షులు నేఘస్త్రంబునఁ జరియింతు రాఘస్త్రంబునఁ గలి ప్రవేశించి వేయు నిన్నూఱువర్షంబు లయి యుండు నాఋషిసంఘంబు పూర్వాషాఢ కరిగినం గలి ప్రవృద్ధంబు నొందు నేదివసంబున హరి పరమపదప్రాప్తుఁ డయ్యె

నాదివసంబునందు కలి ప్రవేశించి దివ్యాబ్దసహస్రంబులు చనినయనంతరంబ నాలవపాదంబునఁ గృతయుగధర్మంబు ప్రాప్తం బగు. 13

చ. నరవర తొంటిభూపతుల ‡ నామగుణంబులు వృత్తచిహ్నముల్
సిరియును రూపసంపదలుఁ ‡ జెన్నగురాజ్యము లాత్మవిత్తముల్
వరుస నడంగెఁ గాని యట ‡ వారలకీర్తులు నిర్మలంబులై
యురవడి భూమిలో నిలిచి ‡ యున్నవి నేఁడును రాజశేఖరా. 14

వ. శంతనునియనుజుం డగుదేవాపియు నిక్ష్వాకువంశజుం డగుమరుత్తును యోగయుక్తులై కలాపగ్రామనిలయులై కలియుగాంతంబున వాసుదేవప్రేరితులై ప్రజల నాశ్రమాచారంబులు దప్పకుండ నడపుచు నారాయణస్మరణంబు నిత్యం బొనర్చి కైవల్యపదప్రాప్తు లగుదు రిక్కరణి నాలుగుయుగంబులరాజులును నే నెఱింగించినపూర్వరాజన్యులును వీ రందఱును సమస్తవస్తుసందోహంబుల యందు మమత నొంది యుత్సాహవంతులై యుండి పిదప నీభూతలంబు వదలి నిధనంబు నొందిరి గావునఁ గాలంబుజాడ యెవ్వరికిం గానరాదు మత్పూర్వులు హరిధ్యానపరవశులై దయాసత్యశౌచశమదమాదికప్రశస్తగుణంబులం బ్రసిద్ధులై నడచి రట్లు గావున. 15

క. (ధర్మము సత్యముఁ గీర్తియు, నిర్మలదయ విష్ణుభక్తి ‡ నిరుపమఘనస
త్కర్మ మహింసావ్రతమును, నర్మిలి గలవారె పుణ్యు ‡ లవనీనాథా.) 16

తే. ఈజగం బేలుతొల్లిటి ‡ రాజవరులు, కాలవశమున నాయువుల్ ‡ గోలుపోయి
నామమాత్రావశిష్టులై ‡ నారు గాన, చెప్పవలవదు మమత నెచ్చట నృపాల.

వ. గర్వాంధు లయినరపతులం జూచి భూదేవి హాస్యంబు సేయు శత్రుక్షయంబు చేసి యెవ్వరికి నీక తామ యేలుచుండెద మనియెడిమోహంబునం బితృపుత్రభ్రాతలకు భ్రాంతి కల్పించి యన్యోన్యవైరానుబంధంబులం గలహంబు చేసి రణరంగంబులఁ దృణప్రాయంబులుగా దేహాదులు వర్జించి నిర్జరలోకప్రాప్తులైన పృథు యయాతి గాధి నహుష భరతార్జున మాంధాతృ సగర రామ ఖట్వాంగ దుందుమార రఘు తృణబిందు పురూరవ శ్శంతను గయ భగీరథ కువలయాశ్వ కకుత్స్థ నిషధ హిరణ్యకశిపు వృత్ర రావణ నముచి శంబర భౌమ హిరణ్యాక్ష తారకాదులైనరాజులును దైత్యులును ధరణికి మమత్వంబుఁ జేసికదా కాలవశంబున నాశంబు నొంది రది యంతయు మిథ్య గాన సర్వంబునుం బరిత్యజించి జనార్దన వైకుంఠ వాసుదేవ నృసింహ యని నిరంతరహరికథామృతపానంబు సేసి జరారోగవికృతులం బాసి హరిపదంబు నొందు మని చెప్పి. 18

తే. ఉత్తమశ్లోకుఁ డన నెవ్వఁ ‡ డున్నవాఁడు, సన్నుతుం డగు నెవ్వాఁడు ‡ సకలదిశల
నట్టిపరమేశ్వరునిఁ జిత్త ‡ మందు నిలిపి, తద్గుణంబులు వర్ణింపు ‡ ధరణినాథ. 19

యుగధర్మప్రాకృతాదిప్రళయచతుష్టయనివేచనము.

వ. అనిన శుకయోగీంద్రునకు రాజేంద్రుం డిట్లనియెఁ గలియుగం బతిపాపసమ్మిళితంబు గాన దురితంబు లేలాగున నరులు రాకుండఁ జేయుదురు కాలం బేక్రమంబున నడచుఁ గాలస్వరూపకుం డైనహరిప్రభావం బేలాగునం గానంబడు నీజగజ్జాలం బెవ్విధంబున నిలుచు నని యడిగిన రాజేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుం డి ట్లనియెఁ గృతత్రేతాద్వాపరకలియుగంబు లనుయుగచతుష్టయంబును గ్రమంబుగాఁ బ్రవర్తించు ధర్మంబునకు సత్యదయాతపోదానంబులు నాలుగుపాదంబు లై నడచు (శాంతిదాంత్యాత్మజ్ఞానవర్ణాశ్రమాచారంబులు మొదలగునవి గలిగి) ధర్మంబు మొదటియుగంబున నాలుగుపాదంబులం బరిపూర్ణం బై ప్రవర్తిల్లు శాంతిదాంతికర్మాచరణాదిరూపం బగుధర్మంబు మూఁడుపాదంబుల రెండవయుగంబునం బ్రవర్తిల్లు (విప్రార్చనాహింసావ్రతజపానుష్ఠానాదిలక్షణంబులు గలిగి) ధర్మంబు రెండుపాదంబుల మూఁడవయుగంబునం దేజరిల్లు మఱియు జనులు కలియుగంబున ధర్మరహితులు నన్యాయకారులుఁ గ్రోధమాత్సర్యలోభమోహాదిదుర్గుణవిశిష్టులు వర్ణాశ్రమాచారరహితులు దురాచారులు దురన్నభక్షకులు శూద్రసేవారతులు నిర్దయులు నిష్కారణవైరులు దయాసత్యశౌచాదివిహీనులు ననృతవాదులు మాయోపాయులు ధనవిహీనులు ద్రోహైకదృక్కులు నై పాపచరితులగురాజుల సేవించి జననీజనకసుతసోదరబంధుదాయాదసుహృజ్జనులం బరిత్యజించి సురతాపేక్షు లై కులంబులం జెఱుచు చుండెదరు మఱియు హోమడామరంబులం బ్రజాక్షయం బగు బ్రాహ్మణులు దుష్ప్రతిగ్రహవిహారు లై యజ్ఞాదికర్మంబులు పరార్థపరు లై చేయుచు హీను లై నశించెద రట్లు గాన నీకలియుగంబున నొక్కముహూర్తమాత్రం బయిన నారాయణస్మరణపరాయణు లై మనంబున శ్రీనృసింహవాసుదేవసంకర్షణాదినామంబుల నచంచలభక్తిం దలంచువారలకు గ్రతుశతఫలంబు గలుగు నట్లు గావున రాజశేఖరా నీమది ననవరతంబు హరిం దలంపుము కలి యనేకదురితాలయంబు గాన నొక్కనిమిషమాత్రంబు ధ్యానంబు సేసినం బరమపావనత్వంబు నొంది కృతార్థుండ వగుదు వని పలికి మఱియును. 20

క. మూఁడవయుగమున నెంతయు, వేడుక హరికీర్తనంబు వెలయఁగ లెస్సన్
బాడుచుఁ గృష్ణాతురు లై, క్రీడింతురు కలిని దలఁచి కృతమతు లగుచున్.

వ. అనినఁ గల్పప్రళయప్రకారం బెట్లనిన నతం డిట్లనియెఁ జతుర్యుగసహస్రంబులు చనిన నది బ్రహ్మకు నొక్కపగ లగు నాక్రమంబున రాత్రియు వర్తిల్లు నంత బ్రహ్మకు నొక్కదినం బగుటవలన నది నైమిత్తికప్రళయం బనంబడు నందు విధాత సమస్తలోకంబులం దనయాత్మయందు నిలిపి శయనింపం బ్రకృతి వినష్టం బయిననదిప్రాకృతప్రళయంబని చెప్పంబడు నాప్రళయప్రకారంబును విను. (మిట్లు

పవలు నైమిత్తికప్రళయంబును రాత్రి ప్రాకృతప్రళయంబు నగుట గలిగిన నది యజునకు దినప్రమాణం బిట్టిదిన ప్రమాణంబున మున్నూటయఱువదిదినంబు లయిన నలువకు నొక్కసంవత్సరంబు పరిపూర్ణం బగుఁ దద్వత్సరంబులు శత పరిమితంబు లయిన.) 22

సీ. అంత లోకేశున కవసానకాలంబు, వచ్చిన నూఱేండ్లు వసుధలోన
వర్షంబు లుడిగిన వడిఁ దప్పి మానవుల్, దప్పి నాఁకటఁ జిక్కి నొప్పి నొంది
యన్యోన్యభక్షులై యాకాలవశమున, నాశ మొందెద రంత నలినసఖుఁడు
సాముద్రదైహిక తైజాతరసములఁ, జాతురిఁ గిరణాళిచేతఁ గాల్ప

తే. నంతఁ గాలాగ్ని సంకర్షణాఖ్యమగుచు, నఖిలదిక్కులు గలయంగ నాక్రమించు
నట్టియెడ నూఱువర్షంబు లాదుకొనఁగ, వీఁకతోడుతవాయువుల్ వీచునపుడు.

వ. శతహాయనంబులు ధారాధరంబులు మహాఘోషంబుతోడం గరికరోపమానం బు లయిననీరధారల నిఖిలజగంబును శంబరమయంబు సేసిన బ్రహ్మాండం బెల్ల జలమయం బగుటం జేసి భూమి హృతగంధగుణం బయి కబంధంబున లీనం బగు నన్నీరంబు జీర్ణరసగుణంబై తేజంబున నడంగు నా తేజంబు వాయువందు నష్ట రూపం బయి కలయు నాపవనుండు గతస్పర్శగుణుం డై నభంబున సంక్రమించు నాయాకాశంబు విగతశబ్దం బయి భూతాదిం బ్రవేశించుఁ దైజసం బైనమహద్రూ పం బనహంకారంబై వైకారికగుణసమేతంబై యింద్రియంబుల లయించు నహం కారంబును సత్త్వాదిగుణంబులు గ్రసియించు నవి కాలచోదితం బైనప్రకృతి యం దడంగు నాప్రకృతి యనాదియు నిత్యంబు నవ్యయంబు నవాఙ్మానసగో చరంబునై సత్త్వరజస్తమోగుణరహితం బయి మహదాదిసన్నివేశంబు లేక స్వ ప్నాద్యవస్థారహితం బయి పృథివ్యాదిహీనం బై యప్రతర్క్యం బగు దానిని మూలభూతం బయినపదం బని చెప్పుచుందురు కాలవిపర్యయం బయి పురుషా వ్యక్తులు విలీనం బగు నది ప్రాకృతప్రళయం బనంబడు నని చెప్పి మఱియునొక విశేషంబు వినుము బుద్ధీంద్రియార్థరూపంబులచే జ్ఞానంబు తదాశ్రయం బయి వెలుంగు దృశ్యత్వావ్యతిరేకంబులచే నది యాద్యంతంబులుం గల దై యుండుఁ దేజంబునకు దీపచక్షూరూపంబులు వేఱు గానియట్లు బుద్ధీంద్రియార్థంబులు పరార్థమూర్తికి నన్యంబులు గా నేరవు బుద్ధిసంభవంబు ప్రధానంబు జాగ్ర త్స్వప్నసుషుప్త్యవస్థాభేదం బాత్మమయం బై బుద్ధియుక్తం బైనయోగంబునం బరిణమించుఁ బ్రాణిజాతం బీశ్వరునందు లయోదయంబులు వొందు చుండు సర్వం బన్యోన్యాపాశ్రయం బయి యాద్యంతవంతం బగుట నవస్తువై వర్తించు నొక్క తేజంబు బహురంధ్రంబులం గానంబడువడువున నొక్కపరమాత్మ పెక్కు విధంబుల భావింపంబడు హాటకంబు పెక్కురూపంబులం గల దైన నేకం బయిన తెఱంగునఁ బరమాత్మ నేకంబుగా భావింపవలయు నేత్రంబులకు మేఘావరణంబు

దలంగినప్పుడు భాస్కరమండలంబు గనిపింపుకరణి బంధహేతు వైనయహంకా రం బాత్మజ్ఞానంబునం దిరస్కృతం బైనయప్పుడె పరమాత్మ నిర్మలం బయి తోఁచు నాపరమాత్మను నిరంతరంబును దలంచుచు యోగులు తదేకాయత్తచిత్తులై యుందురు కాలవేగంబున సర్వప్రపంచంబునకు నవస్థాంతరంబులు గల్గుచుండుఁ బరమేశ్వరమూర్తి యైనకాలంబున నభంబునం బగలు తారకంబులు గానరాని కరణిం గానంబడక కల్పావస్థలు చరించు నిత్యనైమిత్తికప్రాకృతికాత్యంతికంబు లని ప్రళయంబులు చతుర్విధంబు లై పరఁగు నందులం గలుగునారాయణుని లీలావతారంబులఁ గమలభవభవాదు లయిన వచింప నోపరు నే నెఱింగినంత యుం జెప్పితి సంసారసాగరంబు దాఁట హరికథ యనెడునావయ సహాయంబు గాని వేఱొకటి లే దని చెప్పి. 24

ఉ. ఏను మృతుండ నౌదు నని యింతభయంబు మనంబులోపలన్
మానుము సంభవంబు గల మానవకోట్లకుఁ జావు నిత్య మా
గాన హరిం దలంపు మికఁ గల్గదు జన్మము నీకు ధాత్రిపై
మానవనాథ పొందెదవు మాధవలోకనివాససౌఖ్యముల్. 25

పరీక్షిత్తు తక్షకునిచే దష్టుండై మృతినొంద నతనిపుత్త్రుఁడు సర్పయాగము సేయుట.

వ. రాజేంద్రా జరామరణహేతుకం బయినశరీరంబున నుండుజీవుండు ఘటంబులోఁ గనంబడునాకాశంబు ఘటనాశం బయిన మహాకాశంబునం జేరు తెఱంగున శరీర పతనం బగుడు నీశ్వరుం గలయుఁ దైలనాశనపర్యంతంబు వర్తి తేజంబుతోడ వర్తించుకరణి దేహాకృతం బగుభవంబు రజస్సత్త్వతమోగుణంబులచేతం బ్రవ ర్తించు నాత్మ నభంబుమాడ్కి ధ్రువం బై యనంతం బై వ్యక్తావ్యక్తంబులకుఁ బరం బై యుండు నిట్లాత్మ నాత్మునిగాఁ జేసి హరినిజాకారంబు భావించు చుం డుట విశేషంబు నిన్నుఁ దక్షకుండు గఱవ సమర్థుండు గాఁడు హరిం దలంపు ము ధనగృహదారాపత్యక్షేత్రపశుప్రకరంబుల వర్జించి సమస్తంబును నారా యణార్పణంబు సేసి విగతశోకుండ వై నిత్యంబును హరిధ్యానంబు సేయు మని వినిపించిన రాజేంద్రుండును గుశాసనాసీనుం డై జనార్దనుం జింతించుచుండె నంత శుకుండును యథేచ్ఛావిహారుం డై చనియె [1]నిటఁ గ్రుద్ధుం డైన బ్రాహ్మ ణోత్తమునిచేఁ బ్రేరితుం డైనతక్షకుండు ద్విజరూపంబుఁ దాల్చి పరీక్షిద్వధా ర్థంబుగా నేతెంచు చుండి మార్గమధ్యమునఁ గాశ్యపుం డనుసర్పవిషహరణ

1. వ్రాఁతప్రతులందు 'నిటఁ దక్షకప్రేరితుం డైనయుర్వీసుపర్వుండు చను దెంచి రాజసన్నిధి నున్నవారిచేతికి నొక్కఫలం బిచ్చిన వా రా ఫలంబు రాజున కిచ్చిన' అని పాఠాంతరము గానిపించు చున్నది.

సమర్థుం డగునొక్కవిప్రునిం గని యతని నపరిమితధనప్రదానంబునం దృప్తుం గావించి పరీక్షిన్నికటంబునకు రాకుండునట్లొనర్చి యంతటం బరీక్షిన్మహారాజు చెంత నున్నవారలచేతి కొక్కఫలం బిచ్చి చనిన వా రాఫలంబు రాజున కిచ్చిన నతం డాఫలంబు నాస్వాదించినం గ్రిమిరూపంబున నందుండి వెడలి మహాభయం కరరూపంబునం గాకోదరం బై రాజుం గఱచిన నతండు నాక్షణంబ విషాగ్నిచే భస్మీభూతుం డయ్యె (నట్టియవసరంబున భూమ్యంతరిక్షంబుల నుండునిఖిలప్రాణు లాశ్చర్యకరం బగుతన్మరణంబు గని హాహారవంబులు సేసి)రంత నీయర్థంబు నతని తనయుం డైనజనమేజయుండు విని క్రోధావేశంబున సర్పప్రళయం బగునట్లు యజ్ఞంబు సేయుచుండ సహస్రసంఖ్యలు గలసర్పంబులు హతంబు లయ్యె నా సమయంబునం దక్షకుండు రాక (వాసవాలయంబుననుండుట) యెఱింగి "సహేంద్ర తక్షకా యానుబ్రూహి" యను ప్రేమవాక్యంబు నొడువునంతఁ (దక్షకసహితుం డయి విమానమ్ముతో నిండ్రుం డు స్థానభ్రంశంబు నొంది పడుచుండ) న త్తఱి నాంగీరసుం డేతెంచి పరీక్షిత్తనయుని బహుభంగులం గీర్తించి. 26

చ. మృతియును జీవనంబు నివి ♫ మేదినిలోపల జీవకోటికిన్
సతతము సంభవించు సహ ♫ జం బిది చోరహుతాశసర్పసం
హతులను దప్పి నాఁటను ♫ బంచత నొందెడునట్టిజీవుఁడున్
వెతలను బూర్వకర్మభవ ♫ వేదన లొందుచుఁ గుందు నెప్పుడున్. 27

వ. అట్లు గావున నసంఖ్యంబు లైనదంతసూకంబులు హతంబు లయ్యె శాంతమానసుండ వై క్రోధంబు వర్జింపు మనిన గురూపదిష్టప్రకారంబున సర్పయాగంబు మాని యుండె నంత దేవతలు కుసుమవృష్టి గురియించి రా రాజన్యుండు మంత్రిసమేతుం డై నగరప్రవేశంబు సేసి బాధ్యబాధకలక్షణంబులు గలవిష్ణుమాయాచోదితగుణవ్యాపారంబుల నాత్మ మోహపడుం గావున నట్టిమాయావికారంబులం బరిత్యజించి తదాశ్రయాకృతమానసుం డై వర్తించుచుఁ బరనింద సేయక వైరంబు వర్జించి భగవత్పాదాంభోజభక్తిసంయుక్తుం డై తిరుగునతండు హరిపదంబుఁ జేరు నని చెప్పి వెండియు సూతుండు పరమహర్షసమేతుం డై శౌనకున కి ట్లనియె. 28

శ్రీవేదవ్యాసుండు వేదములను బురాణములను లోకమందుఁ బ్రవర్తింపఁ జేయుట.

క. ధారుణిఁ బారాశర్యున, కార్యులు పైలుఁడు సుమంతు ♫ జైమినిమునులున్
ధీరుఁడు వైశంపాయనుఁ, డారయ నలువురును శిష్యు ♫ లయి యుండి రొగిన్. 29

వ. వారలు ఋగ్యజుస్సామాథర్వంబు లనియెడునాలుగువేదంబుల వ్యాసోపదిష్టక్రమంబున లోకంబులం బ్రవర్తింపఁ జేసి రని చెప్పిన నాక్రమం బె ట్లని శౌనకుం డడిగిన సూతుండు సెప్పం దొడంగె నాదియందుఁ జతుర్ముఖునిహృదయం

బున నొకనాదం బుద్భవించె నది వృత్తినిరోధంబువలన మూర్తీభవించి వ్యక్తం
బుగఁ గనుపట్టె నట్టినాదోపాసనవలన యోగిజనంబులు నిష్పాపు లై ముక్తి
నొందుదు రందు నోంకారంబు జనియించె నదియె సర్వమంత్రోపనిషన్మూల
భూత యగు వేదమాత యని చెప్పంబడు నాయోంకారంబు త్రిగుణాత్మకం బై
యకారోకారమకారంబు లనెడుత్రివర్ణరూపం బై ప్రకాశించు చుండె నంత
భగవంతుం డగునజుం డాప్రణవంబువలన స్వరస్పర్శాంతస్థోష్మాదిలక్షణలక్షితం
బగునక్షరసమామ్నాయంబు కల్పించి తత్సహాయంబునం దనవదనచతుష్టయం
బువలన వేదచతుష్టయంబు గలుగం జేసె నంత నతనిపుత్త్రు లగుబ్రహ్మవాదు
లావేదంబులం దదుపదిష్టప్రకారంబుగా నభ్యసించి యాక్రమంబున వారలు
దమశిష్యపరంపరలకు నుపదేశించి రిట్లు వేదంబులు సమగ్రంబులుగాఁ బ్రతియు
గంబున మహర్షులచే నభ్యసింపంబడియె నట్టివేదంబుల సమగ్రంబుగఁ బఠి
యింప నశక్తు లగువారలకు సహాయంబు సేయుటకై ద్వాపరయుగాదియందు
భగవంతుండు సత్యవతీదేవియందుఁ బరాశరమహర్షికి సుతుం డై యవతరించి
యావేదరాశిం గ్రమమ్మున ఋగ్యజుస్సామాథర్వంబు లన నాలుగువిధంబులుగ
విభజించి పైలవైశంపాయనజైమినిసుమంతు లనియెడుశిష్యవరులకుఁ గ్రమం
బుగ నావేదంబుల నుపదేశించె నందుఁ బైలమహర్షి చేకొన్నఋగ్వేదం బనం
తంబు లగుఋక్కులతోఁ జేరియుండుటం జేసి బహ్వృచశాఖ యని చెప్పంబడు
నంత నాపైలుం డింద్రప్రమితికి బాష్కలునకు నుపదేశించె బాష్కలుం డా
సంహితం జతుర్విధంబులు గావించి శిష్యు లగుబోధ్యుండు యాజ్ఞవల్క్యుండుఁ
బరాశరుండు నగ్నిమిత్త్రుండు ననువారికి నుపదేశించె నింద్రప్రమితి తనసంహిత
మాండూకేయున కుపదేశించె మాండూకేయుండు దేవమిత్త్రుం డనువానికిం జె
ప్పె నతనికి సౌభర్యాదిశిష్యు లనేకు లై ప్రవర్తిల్లి రంత సౌభరిసుతుండు శాక
ల్యుండు తా నభ్యసించినశాఖ నైదువిధంబులుగ విభజించి వాత్స్యుండు మౌద్గ
ల్యుండు శాలీయుఁడు గోముఖుండు శిశిరుం డనెడుశిష్యుల కుపదేశించె నంత
జాతుకర్ణి యనువానికి వా రుపదేశింప నతండు బలాకుండు పైంగుఁడు వైతాళుఁ
డు విరజుం డనువారి కుపదేశించె నదియునుం గాక మున్ను వినిపించినబాష్కలుని
కుమారుం డైనబాష్కలి వాలఖిల్యాఖ్యసంహితను బాలాయని గార్గ్యుండు
కాసారుం డనువారలకుఁ జెప్పె నిత్తెఱంగున బహ్వృచసంహిత లనేకప్రకారం
బులం బూర్వోక్తబ్రహ్మర్షులచే ధరియింపంబడె యజుర్వేదధరుం డగువైశంపా
యనునిశిష్యసంఘంబు నిఖిలక్రతువుల నాధ్వర్యకృత్యంబుచే దేజరిల్లిరి మఱి
యు నతనిశిష్యుఁ డగుయాజ్ఞవల్క్యుండు గుర్వపరాధంబు సేసిన నా గురువు
కుపితుం డై యధీతవేదంబుల మరలం దన కిచ్చిపొమ్మనిన నతండు దాను జదివిన
యజుర్గణంబును దదుక్తక్రమంబునఁ గ్రక్కనవి రుధిరాక్తం బగురూపంబుఁ దా

ల్పిన యజుర్గణాధిష్ఠితశాఖాధిదేవతలు తిత్తిరిపక్షు లై వానిని భుజియించిరి దానంజేసి యాశాఖలు తైత్తిరీయంబు లయ్యె నంత నిర్వేది యగునాయాజ్ఞవల్క్యుం డపరిమితనిర్వేదంబు నొంది యుగ్రతపంబున సూర్యుని సంతుష్టుం గావింప నతండు సంతసిల్లి హయరూపంబుఁ దాల్చి యజుర్గణంబు నతని కుపదేశించెఁ గావున నది వాజసనేయశాఖ యని వాక్రువ్వంబడె నంత నాయజుర్గణంబు కాణ్వామాధ్యందినాదులచే నభ్యసింపంబడె నిట్లు యజుర్వేదంబు లోకంబునఁ బ్రవర్తిల్లె సామవేదాధ్యేత యగుజైమినిమహర్షి తనసుతుం డగుసుమంతునికి నుపదేశించె నతఁడు సుకర్ముం డనుతనసుతునకుఁ దెలిపె నతం డావేదమును సహస్రశాఖలుగా విభజించి కోసలునికుమారుం డైనహిరణ్యనాభునికిని దనకుమారుం డగుపౌష్పంజి యనువానికి నుపదేశించె నంత వా రిరువురు బ్రహ్మవేత్తలగునావంత్యులు నుదీచ్యు లనునేనూర్గురికి నుపదేశించి వారిని సామవేదపారగులంగాఁ జేసి రిట్లు సామవేదంబు లోకంబున వినుతి నొందె మఱియు నథర్వవేత్త యగుసుమంతుమహర్షి దానిం దనశిష్యున కుపదేశింప నతండు వేదదర్శుండు పథ్యుం డనుశిష్యుల కుపదేశించె నందు వేదదర్శుం డనువాఁడు శౌల్కాయని బ్రహ్మబలి నిర్ధోషుండు పిప్పలాయనుం డనువారలకును బభ్యుం డనువాఁడు కుముదుండు శునకుండు జాబాలి బభ్రు వంగిరసుండు సైంధవాయనుం డనువారలకు నుపదేశించి ప్రకాశంబు నొందించె నిత్తెఱంగున నథర్వవేదంబు వృద్ధి నొందె ని ట్లఖలవేదంబులయుత్పత్తిప్రచారక్రమం బెఱింగించితి నింకం బురాణక్రమం బెట్టు లనిన వినిపింతు వినుము లోకంబునఁ బురాణప్రవర్తకులనం బ్రసిద్ధు లగుత్రైయ్యారుణి కశ్యపుండు సావర్ణి యకృతవ్రణుండు వైశంపాయనుండు హారీతుం డనునార్గురు వానిని మజ్జనకుండును వ్యాసశిష్యుండు నగురోమహర్షణునివలన గ్రహించి రట్టిపురాణంబు సర్గాదిలక్షణలక్షితంబుగా నుండు మఱియుం గొంద ఱాపురాణంబు పంచలక్షణలక్షితం బనియుఁ బలుకుదు రట్టిపురాణనామానుక్రమంబుఁ బురావిదు లగుబుధులు సెప్పెడుతెఱంగున నెఱింగింతు వినుము బ్రాహ్మంబు పాద్మంబు వైష్ణవంబు శైవంబు భాగవతంబు భవిష్యోత్తరంబు నారదీయంబు మార్కండేయం బాగ్నేయంబు బ్రహ్మకైవర్తంబు లైంగంబు వారాహంబు స్కాందంబు వామనంబు కౌర్మంబు మాత్స్యంబు బ్రహ్మాండంబు గారుడంబు నని పదునెనిమిది మహాపురాణంబులు మఱియు నుపపురాణంబులుం గలవు వీని లిఖించినం జదివిన విన్న దురితంబు లడంగు నని సూతుండు శౌనకాదులకుం జెప్పిన వారు నారాయణగుణవర్ణనంబును దత్కథలను జెప్పితి వింక దోషకారులఁ బాపమతులు నెవ్విధంబున భవాబ్ధిం దరింతు రాక్రమంబు వక్కాణింపవే యని యడిగిన నెఱింగింపం దలంచి యి ట్లనియె.

మార్కండేయోపాఖ్యానము.

క. [1]తొల్లిటియుగమునఁ దపముల, బల్లిదు లగుఋషులమహిమ ♦ భాషింపఁగ రం
జిల్లెడుమార్కండేయుం, డుల్లంబున హరిని నిలిపి ♦ యుడుగక బ్రతికెన్. 31

వ. లోకంబులు కల్పాంతసమయంబునం గబంధమయంబు లయి యంధకారబంధురంబు లయి యున్నయెడ నేకాకియయి చరించుచు బాలార్కకోటితేజుండయిన బాలునిహృదయంబునం బ్రవేశించి యనేకసహస్రవత్సరంబులు దిరిగి వటపత్రశాయి యయినయబ్బాలునిఁ గ్రమ్మఱం గనియె నని చెప్పిన శౌనకాదులు సూతునిఁ గనుంగొని యామునీంద్రునకు నీప్రభావం బెట్లు గలిగె నని యడిగిన నతం డి ట్లనియె. 32

క. భూవినుత బ్రహ్మచర్యము, దా వదలక నిష్ఠచేతఁ ♦ దథ్యము గాఁగన్
భావించి హరిఁ దలంచుచుఁ, గోవిదనుతుఁ డై మృకండు ♦ గుణముల వెలసెన్.

వ. ఇట్లు తపంబు సేయ నతనికి హరిహరులు ప్రత్యక్షం బయి వరం బడుగు మనిన గుణగణాఢ్యుం డయినకుమారు నడిగిన నట్ల కాక యని యతండు కోరినవరం బిచ్చి యంతర్ధానంబు నొంది రనంతరంబ యమ్మునికి మార్కండేయుం డుదయించి నియమనిష్ఠాగరిష్ఠుం డయి యుండ మృత్యువు వానిం బాశబద్ధుం జేసిన నెదిర్చి యమ్మిత్తిని ధిక్కరించి పదివేలహాయనంబులు తపంబు సలుప నింద్రుండు భయంపడి యమ్మునివరునియుగ్రతపంబు భంగపఱచుటకు దేవతాంగనలం బంప వారే తెంచునెడఁ బుష్పఫలభరితంబును మత్తమధుకరశుకపికాదిశకుంతారవనిరంతరదిగంతరంబును జాతివైరరహితమృగపక్షికులసంకులంబును సారసచక్రవాకబకక్రౌంచకారండవకోయష్టికాది జలవిహంగమాకులితసరోవరసహస్రసందర్శనీయంబును నగునాతపోవనంబున జటావల్కలధారి యై హవ్యవాహనుండునుం బోలెఁ దపంబు సేయుమునీంద్రునిం గని యయ్యంగనలు వీణావేణువినోదగానంబుల నలవరింప మెచ్చక ధీరోదాత్తుం డగు నమ్మునీంద్రుని గెల్వ నోపక యింద్రునికడకుం జని రంత హరి యతనితపంబునకుఁ బ్రసన్నుం డై యావిర్భవించినం గనుంగొని దేవా నీదివ్యనామస్మరణంబునం జేసి యీశరీరంబుతోడన యనేకయుగంబులు బ్రతుకునట్లుగాఁ జేయవే యనినం గరుణించి యిచ్చుటయును. 34

తే. జగము రక్షింప జీవులఁ ♦ జంప మనుపఁ, గర్తవై సర్వమయుఁడవై ♦ కానిపింతు
వెచట నీమాయఁ దెలియంగ ♦ నెవ్వఁ డోపు, విశ్వసన్నుత విశ్వేశ ♦ వేదరూప.

మ. బలభిన్ముఖ్యదిశాధినాథవరులున్ ♦ ఫాలాక్షబ్రహ్మాదులున్
జలజాతాక్షపురందరాదిసురులుం ♦ జర్చించి నీమాయలన్

1. తొల్లిటియుగమున బలిమిం, బల్లిదుఁడై యున్నవాఁడు ♦ మార్కండేయుం, డుల్లము రంజిల్లఁగ హరి, నుల్లంబున నిలిపి బ్రతికె ♦ నూర్జితశక్తిన్.

దెలియఁగ లేరఁట నావశంబె తెలియఁగ § [1]దీనార్థిమందార యు
జ్జ్వలపంకేరుహపత్త్రలోచన [2]గదా § చక్రాంబుజాద్యంకితా. 36

వ. అని వినుతించి దేవా నీమాయం జేసి జగంబు భ్రాంతం బై యున్న యది యిది
దెలియ నానతీయ వలయు నని యడిగిన నతండు నెఱింగించి చనియె మునియును
శివపూజ సేయుచు హరిస్మరణంబు సేయ మఱచి శతవర్షంబులు ధారాధ
రంబులు ధారావర్షంబుచే ధరాతలంబు నింప జలమయం బై యంధకారబం
ధురం బైన నంత నాతిమిరంబునం గను గానక భయంపడి యున్నయెడ నాజల
మధ్యంబున నొకవటపత్త్రంబునం బద్మరాగకిరణపుంజంబుల రంజిల్లుపాదపద్మం
బులు గలబాలునిం గని మ్రొక్కి యతనిశరీరంబు ప్రవేశించి యనేకకాలం
బనంతం బగుజఠరాంతరంబునం దిరిగి యతనిచరణారవిందసంస్మరణంబునం జేసి
వెలువడి కౌఁగిలింపం బోయిన మాయం గైకొని యంతర్ధానంబు నొంద ముని
యు నెప్పటియట్ల స్వాశ్రమంబు చేరి తపంబు సేయు చున్నసమయంబున. 37

చ. [3]నిలిచినశంకరుం గనియు § నిత్యసుఖంబుల నిచ్చుగౌరి ఋ
మ్ముల హర భూతిభూషణస § ముజ్జ్వలగాత్రునిఁ గంటె యెంతయుఁ
వలమగ వానితోడ నొక § వాటపుమాటను బల్కఁగాఁ దగుఁ
సలలిత మైనయీతపసి § జాడ వినం గడువేడ్క యయ్యెడిన్. 38

వ. అనిన శంకరుండును శాంకరీసమేతుం డయి నభంబున నుండి ధరణీతలంబునకు నే
తెంచి యితరంబు గానక యేకాగ్రచిత్తుం డగునమ్మునిం గని తనదివ్యయోగమా
యాప్రభావంబుచే నతనిహృదయంబునం బ్రవేశించి చతుర్బాహుండును విభూతి
రుద్రాక్షమాలికాధరుండును త్రిశూలడమరుకాదిదివ్యసాధనసమేతుండును వృ
షభవాహనారూఢుండును నుమాసమేతుండు నై తనస్వరూపంబు గనఁ
బఱిచిన విస్మయంబు నొంది యమ్ముని యాపరమేశ్వరుని ననేకప్రకారంబుల
స్తుతియించిన నప్పు డమ్మునితపఃప్రభావంబునకు మెచ్చి మహాత్మా పరమశైవుండ
వని పరమేశ్వరుం డానతిచ్చిన మార్కండేయుండును శంకరు నిరీక్షించి దేవా
హరిమాయాప్రభావంబు దుర్లభం బయ్యెది భవత్సందర్శనంబునం గంటి నిం
తియ చాలు నైన నొక్కవరంబు గోరెద నారాయణచరణాంబుజధ్యానంబును
మృత్యుజయంబునుం గలుగునట్లుగాఁ గృప సేయవే యని ప్రార్థించినఁ గృపా
సముద్రుం డై యట్ల కాక యని జరారోగవికృతులు లేక కల్పకోటిపర్యంతంబు
నాయువుం బురుషోత్తమునియనుగ్రహంబును గలుగు నని యానతిచ్చి యమ్మ
హాదేవుం డంతర్ధానంబు నొందె నని చెప్పి యీమార్కండేయోపాఖ్యానంబు
వ్రాసిన వినినం జదివినను మృత్యువు దొలంగు నని మఱియు నిట్లనియె హరిపరా

1. 'దీనార్తినిర్మూల' అ. ప్ర. 2. 'లసచ్చక్రాసిశంఖాంకితా, 3. నిలిచిన శంకరుండు శ్రీగ నిత్య...దుర్గ' వ్రా. ప్ర.

యణుం డగుభాగవతుండు దేవతాంతరమంత్రాంతరసాధనాంతరంబులు వర్జిం
చి దుర్జనులం గూడక నిరంతరంబు నారాయణగోవిందాదినామస్మరణంబు
సేయుచు నుండెనేని యట్టిపుణ్యపురుషుండు వైకుంఠంబున వసియించు మఱియు
హరివిశ్వరూపంబును జతుర్విధవ్యూహాభేదంబును జతుర్మూర్తులును లీలావ
తారంబులును జెప్ప నగోచరంబు లనిన శౌనకుం డి ట్లనియె. 39

క. హరికథలు హరిచరిత్రము, హరిలీలావర్తనములు ♦ నంచితరీతిన్
బరువడి నెఱిఁగితి మంతయు,సురనుత యనుమాన మొకటి ♦ చొప్పడెడి మదిన్.

చైత్రాదిమాసంబుల సంచరించెడు ద్వాదశాదిత్యుల క్రమంబును దెలుపుట.

వ. అది యెయ్యది యనిన లోకచక్షువు చైత్రమాసంబు మొదలుగా నేయేమాసం
బున నేయేనామంబునం బ్రవర్తించుం జెప్పవే యని యడిగినఁ జైత్రంబుననుండి
చైత్రాదిద్వాదశమాసంబుల సౌరగణసప్తకం బీశ్వరనియుక్తం బై నానాప్రకా
రంబుల సంచరించు నాక్రమంబు తొల్లి శుకుండు విష్ణురాతునికిఁ దెలిపినచందం
బునం జెప్పెద నని సూతుం డిట్లనియె శ్రీమన్నారాయణస్వరూపుం డగుమా
ర్తాండుం డేకస్వరూపుం డైన నతనిం గాలదేశక్రియాదిభేదంబులంబట్టి ఋషు
లనేకక్రమంబుల నభివర్ణించి భావించుచున్నవా రాప్రకారం బె ట్లనినఁ జై
త్రంబున సూర్యుండు ధాత యనునామంబు దాల్చి కృతస్థలి హేతి వాసుకి రథ
కృత్తు పులస్త్యుండు తుంబురుండు ననెడుపరిజనులతోఁ జేరికొని సంచరించు వై
శాఖంబున నర్యముం డనుపేరు వహించి పులహుం డోజుండు ప్రహేతి పుం
జికస్థల నారదుండు కంజనీరుం డనునుచరసహితుం డై కాలంబు గడపుచుండు
జ్యేష్ఠంబున మిత్రాభిధానంబున నత్రి పౌరుషేయుండు తక్షకుండు మేనక
హాహా రథస్వనుం డనుపరిజనులతోడం జేరి వర్తించుచుండు నాషాఢంబున
వరుణుం డనునామధేయంబు నొంది వసిష్ఠుండు రంభ సహజన్యుండు హూహూ
వు శుక్రుండు చిత్రస్వనుం డనుసహచరసహితుం డై కాలక్షేపణంబు సేయు
చుండు శ్రావణంబున నింద్రుం డనునామంబుచే వ్యవహృతుం డై విశ్వావసువు
శ్రోత యేలాపుత్త్రుం డంగిరస్సు ప్రమ్లోచ చర్యుం డనుసభ్యులతోఁ జేరి
కాలంబు గడపుచుండు భాద్రపదంబున వివస్వంతుం డనునామంబు దాల్చి
యుగ్రసేనుండు వ్యాఘ్రుం డాసారణుండు భృగు వనుమ్లోచ శంఖపాలుండు
లోనుగాఁ గలపరిజనులచే నావృతుం డై కాలయాపనంబు సేయుచు నుండు. 41

క. ధరలోఁ [1]త్వష్టాభిధ్యాయమును, నిరవుగ ధరియించి ధాత్రి ♦ కింపు దలిర్పం
జరియించుచు నభమందున్, సరసిజహితుఁ డాశ్వయుజము ♦ చయ్యనఁ గడపున్.

1. ఋషాహ్వయమును.

వ. ఈమాసంబున ఋచీకతనయుండు కంబళాశ్వుండు తిలోత్తమ బ్రహ్మాపేతుండు శతజిత్తు ధృతరాష్ట్రుం డిషంభరు లనుసభ్యులతోడం గూడి కాలంబు గడపుచుండుఁ గార్తికమాసంబున విష్ణు వని వ్యవహరింపఁబడి యశ్వతరుండు రంభ సూర్యవర్చస్సు సత్యజిత్తు విశ్వామిత్రుండు మఖాపేత స్సనుపరిజనవర్గంబుతోఁ గూడి కాలంబు నడపుచుండు మార్గశిరంబునం దర్యమనామవ్యవహృతుం డై కశ్యపుండు తార్క్ష్యుండు ఋతసేనుం డూర్వశి విద్యుచ్ఛత్రువు మహాశంఖుం డనెడుననుచరులం గూడి చరించుచుండుఁ బుష్యమాసంబున భగుం డనునామంబు దాల్చి స్ఫూర్జుం డరిష్టనేమి యూర్ణుం డాయువు కర్కోటకుండు పూర్వాచిత్తి యనెడుసభ్యజనపరివృతుం డై కాలక్షేపంబు సేయుచు నుండు మాఘమాసంబునఁ బూషాహ్వయంబు వహించి ధనంజయుండు వాతుండు సుషేణుండు సురుచి ఘృతాచి గౌతముం డనుపరిజనవృతుం డై చరియించుచు నుండు. 43

క. క్రతునామంబు ధరించియుఁ, జతురతఁ బాలించుచుండుఁ జాతుర్యకళా
శతుఁ డై సహస్రకిరణుఁడు, మతియుతు లౌ ననఁ దపస్య మాసము లీలన్. 44

వ. అందు వర్చస్సు భరద్వాజుండు పర్జన్యుండు సేనజిత్తు విశ్వుం డైరావతుం డనువారలతో నెనసి కాలయాపనంబు సేయుచుండు నిట్లు ద్వాదశమాసంబుల [1]నపరిమేయవిభూతులచేఁ దేజరిల్లుచు నుభయసంధ్యల నుపాసించుజనులపాపసంఘంబుల నున్మూలనంబు సేయుచుఁ బ్రతిమాసంబును బూర్వోక్తపరిజనషట్కంబు వెంటనంట నుభయలోకనివాసు లగుజనంబుల కైహికాముష్మికఫలంబుల నొసంగుచు ఋగ్యజుస్సామాథర్వణమంత్రంబులఁ బఠియించుచు ఋషిసంఘంబులు నుతియింపఁ బురోభాగంబున నప్సరస లాడ గంధర్వులు పాడ బ్రహ్మవేత్త లగునఱువదివేవురు వాలఖిల్యమహర్షు లభిముఖు లై నుతించుచు నరుగ నధికబలవేగవిరాజమానంబు లగునాగరాజంబులు రథోన్నయనంబు సలుప బాహాబలప్రతిష్ఠాగరిష్ఠు లగునైరృతశ్రేష్ఠులు రథపృష్ఠభాగంబు మోచిఁ ద్రోయుచుండ ననాదినిధనుం డగునాదిత్యుండు ప్రతికల్పంబును నిట్లు కాలయాపనంబు సేయుచుఁ దేజరిల్లుచుండు నట్లు గావున నివి యన్నియు వాసుదేవమయంబులుగాఁ దెలియు మని పౌరాణికోత్తముం డగుసూతుండు శుకయోగీంద్రుండు ప్రాయోపవిష్టుం డగుపరీక్షిన్నరపాలున కుపదే

1. ఇట 'చతుర్విధకాలత్రయరూపియు జగదీశ్వరుఁడు నైనమార్తండుండు గంధర్వగానంబులు వీతేర షష్టిసహస్రసంఖ్యలవాలఖిల్యమునులు కొలిచి ముందర నడువ సప్తాశ్వసమేతం బైన యేకచక్రరథం బారోహించి నిమేషమాత్రంబున సహస్రయోజనంబు లతిక్రమించుచు రాత్రిందివంబులు మేరుశైలంబు చుట్టుఁ దిరుగుచుండు నట్లు గాన నివి యన్నియు వాసుదేవపరంబుగాఁ దెలియుము' అనియే తాళపత్రప్రతులందుఁ బాఠము గానిపించుచున్నది.

శించిన తెఱంగున నైమిశారణ్యవాసు లగుశౌనకాదిఋషిశ్రేష్ఠులకుఁ దెలిపె మఱియు నిట్టిపురాణరత్నం బగుభాగవతంబును వినువారును బఠియించువారును నాయురారోగ్యైశ్వర్యంబులు గలిగి విష్ణుపదంబు నొందుదు రదియునుం గాక.

తే. పుష్కరంబందు ద్వారకాకాశిపురమునందు,మథురయందును రవిదినశమందు నెవఁడు పఠనసేయును రమణతోశ్రీభాగవతము, వాఁడు దరియించు సంసారశవార్ధి నపుడ.

క. శ్రీరమణీరమణకథా, పారాయణచిత్తునకును శ బతికిఁ బరీక్షి
ద్భూరమణున కెఱిఁగించెను, సారమతిన్ శుకుఁడు ద్వాదశ శస్కంధములన్. 47

వ. [1]మఱియు నష్టాదశపురాణంబులందలిగ్రంథసంఖ్య లెట్లనిన బ్రాహ్మపురాణంబు దశసహస్రగ్రంథంబు పాద్మం బేఁబదియైదువేలు విష్ణుపురాణం బిరువదిమూఁడుసహస్రంబులు శైవంబు చతుర్వింశతిసహస్రంబులు శ్రీ భాగవతం బష్టాదశసహస్రంబులు నారదంబు పంచవింశతిసహస్రంబులు మార్కండేయంబు నవసహస్రంబు లాగ్నేయంబు పదియేనువేలనన్నూఱు భవిష్యోత్తరంబు పంచశతాధికచతుర్దశసహస్రంబులు బ్రహ్మకైవర్తం బష్టాదశసహస్రంబులు లైంగం బేకాదశసహస్రంబులు వారాహంబు చతుర్వింశతిసహస్రంబులు స్కాందం బెనుబదివేలనూఱు వామనంబు దశసహస్రంబులు కౌర్మంబు దశసహస్రంబులు మాత్స్యంబు చతుర్దశసహస్రంబులు గారుడంబు పందొమ్మిదిసహస్రంబులు బ్రహ్మాండంబు ద్వాదశసహస్రంబు లిట్లు పురాణగ్రంథసంఖ్యాప్రమాణంబులు ప్రవర్తిల్లు నీపదునెనిమిది పురాణంబులమధ్యంబున [2](నదులయందు భాగీరథివిధంబున దేవతలయందుఁ బద్మగర్భునిమాడ్కిఁ దారకలందుఁ గళానిధిగరిమ సాగరంబులందు దుగ్ధార్ణవంబుచందంబున నగంబులను హేమనగంబుభాతి గ్రహంబుల విభావసుకరణి దైత్యులందుఁ బ్రహ్లాదునిభంగి మణులయందుఁ బద్మరాగంబురేఖ వృక్షంబులందు హరచందనతరువురీతి ఋషులందు నారదుమాడ్కిఁ ధేనువులందుఁ గామధేనువుపోల్కి సూక్ష్మంబులందు జీవుని తెఱంగున దుర్జయంబులందు మనంబు చొప్పున వసువులందు హవ్యవాహనునిపోఁడిమి నాదిత్యులందు విష్ణువుకరణి రుద్రులయందు నీలలోహితునిరీతిని బ్రహ్మలయందు భృగువుసొబగున సిద్ధులయందుఁ గపిలునిలీల నశ్వంబులందు నుచ్చైశ్శ్రవంబులాగున దర్వీకరంబులందు వాసుకిరూపున మృగములందుఁ గేసరిచెలువున నాశ్రమంబులందు గృహస్థాశ్రమంబు క్రియ

1. ఈవచనము మొదలుకొని 51 వ పద్యమువఱకుఁ గలపాఠము పెక్కుతాళపత్త్రపుఁబ్రతులందును ముద్రితప్రతులందును గానరాదు. అయినను మూలమున నిది ప్రతిపాదితం బై యుండుటంజేసియుఁ గొన్నిప్రాఁతప్రతులందును గానిపించుటంబట్టియు నిటఁ జేర్పంబడియె.

2. ఈ కుండలీకరణములోనివి పెక్కు తేదశస్కంధమునందు నవధాత యదు సంవాదఘట్టమునఁగూడ నుపమావాచకగహితములుగాఁ జెప్పఁబడి యున్నవి.

వర్ణంబులలో నోంకారంబునిరవున నాయుధంబులఁ గార్ముకంబు సోయగంబున
యజ్ఞంబులలో జపయజ్ఞంబుచాడ్పున వ్రతంబులం దహింసకరణి యోగంబులం
దాత్మయోగంబురమణ నోషధులయందు యవలసొబగున భాషణంబులందు
సత్యంబుశేవ ఋతువులందు వసంతంబుపొౕఢి మాసంబులందు మార్గశీర్షంబు
మహిమ యుగంబులందుఁ గృతయుగంబునోజఁ దేజరిల్లు నిట్టిభాగవతపురా
ణంబు పఠియించి విష్ణుసాయుజ్యంబుఁ జెందుదు రని మఱియు నిట్లనియె. 48

క. సకలాగమార్థపారగుఁ, డకలంకగుణాభిరాముఁ § డంచితబృందా
రకవంద్యపాదయుగుఁ డగు, శుకయోగికి వందనంబు § సొరిది నొనర్తున్. 49

సీ. సకలగుణాతీతు § సర్వజ్ఞు సర్వేశు, నఖిలలోకాధారు § నాదిదేవుఁ
బరమదయారసో § ద్భాసితుఁ ద్రిదశాభి, వందితపాదాబ్జు § వనధిశయను
నాశ్రితమందారు § నాద్యంతశూన్యుని, వేదాంతవేద్యుని § విశ్వమయునిఁ
గౌస్తుభశ్రీవత్స § కమనీయవక్షుని, శంఖచక్రగదాసి § శార్ఙ్గధరుని

తే. శోభనాకారుఁ బీతాంబ § రాభిరాము
రత్నరాజితమకుటవి § భ్రాజమానుఁ
బుండరీకాక్షు మహనీయ § పుణ్యదేహుఁ
దలఁతు నుతియింతు దేవకీ § తనయు నెపుడు 50

మ. అని యీరీతి నుతించి భాగవత మా § ద్యంతంబు సూతుండు సె
ప్పిన సంతుష్టమనస్కులై విని మునుల్ § ప్రేమంబునం బద్మనా
భునిఁ జిత్తంబున నిల్పి తద్గుణములన్ § భూషించుచున్ ధన్యులై
చని రాత్మీయనికేతనంబులకు ను § త్సాహంబు వర్ధిల్లఁగన్. 51

క. జనకసుతాహృచ్చోరా, జనకవచోలబ్ధవిపిన § శైలవిహారా
జనకామితమందారా, జనకాదిమహీశ్వరాతి § శయసంచారా. 52

మాలిని. జగదవనవిహారీ § శత్రులోకప్రహారీ
సుగుణవనవిహారీ § సుందరీమానహారీ
విగతకలుషపోషీ § వీరవర్యాభిలాషీ
స్వగురుహృదయతోషీ § సర్వదాసత్యభాషీ. 53

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్రసహజపాం
డిత్యపోతనామాత్యప్రియశిష్య వెలిగందలనారాయణనామధేయప్రణీతం బైన

శ్రీమహాభాగవతం బనుపురాణంబునందు రాజులయుత్పత్తియు వాసుదేవలీలావతారప్రకారంబును గలియుగధర్మప్రకారంబును బ్రహ్మప్రళయప్రకారంబును బ్రళయవిశేషంబులును దక్షకునిచే దష్టుండై పరీక్షిన్మహారాజు మృతి నొందుటయు సర్పయాగంబును వేదవిభాగక్రమంబును బురాణానుక్రమణికయు మార్కండేయోపాఖ్యానంబును సూర్యుండు ప్రతిమాసంబును వేర్వేఱునామంబుల వేర్వేఱుపరిజనులతోఁ జేరుకొని సంచరించు క్రమంబును దత్తత్పురాణగ్రంథసంఖ్యలు ననుకథలు గలద్వాదశస్కంధము. 54

శ్రీ గోపాలకృష్ణార్పణమస్తు.

PRINTED AT THE SREE PANDURANGA PRESS, ELLORE.

ఆనందాశ్రమగ్రంథరత్నమాల

తెనుఁగు పుస్తకముల వివరము

గ్రంథములకు వ్రాయునపుడు వాని వెలయును తెలుపవలెను.

శ్రీమద్భగవద్గీత

ప్రతిపదటీకా భావ్యవిశేషార్థ సహితము.

క్యాలికో బైండు గిల్టుపేరు గలది	10	0	0

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము, పద్యకావ్యము

పెక్కు వ్రాఁతప్రతుల సహాయమునఁ జిరకాలమునుండి సంపూర్ణశ్రద్ధతో వ్రాయింపఁబడి గ్లేజు కాగితములపై అచ్చొత్తించి మేలు క్యాలికో బైండు గిల్టుపేరు చేయఁబడి యున్నది.

I.	ఆది సభా పర్వములు గల సంపుటము	...	4	0	0
II.	ఆరణ్యపర్వము ...	...	4	0	0
III.	విరాటోద్యోగపర్వములు ...	...	4	0	0
IV.	భీష్మద్రోణపర్వములు ...	...	4	0	0
V.	కర్ణ, శల్య, సౌప్తిక, స్త్రీ పర్వములు	...	4	0	0
VI.	శాంతిపర్వము ...	...	4	0	0
VII.	ఆనుశాసనిక, అశ్వమేధ, ఆశ్రమవాస, మౌసల, మహాప్రస్థానిక, స్వర్గారోహణ పర్వములు గల సంపుటము	...	4	0	0
	ఆదిపంచకము ...	...	10	0	0
	యుద్ధషట్కము ...	...	8	0	0
	శాంతిసప్తకము ...	...	8	0	0

నామలింగానుశాసనము అను నామాంతరము

గల

అమరకోశము

త్రికాండము—సటీకము

ఆంగ్లేయభాషాంతరపదములతోఁ గూడినది.

గ్లేజు కాగితములు క్యాలికో బైండు ...	3	0	0

వావిళ్ల అండ్ కో., పబ్లిషర్సు, ఏలూరు.

రంబై నారాయణోదరంబునుంబోలె నిఖిలభువనభారభరణసమర్థంబై శంకరు
జటాజూటంబునుంబోలె గంగాతరంగిణీసమాశ్రయంబై బ్రహ్మలోకంబునుంబో
లెఁ బరమహంసకులసేవ్యంబై పాతాళలోకంబునుంబోలె ననంతభోగిభోగయో
గ్యంబై నందనవనంబునుంబోలెనైరావతమాధవీరంభాదిసంజననకారణంబై
సౌధాగ్రనికరంబునుంబోలె నభ్రంకషంబై విష్ణునామకీర్తనంబునుంబోలె ని
ర్మలస్వభావంబై క్రతుశతగతుండునుంబోలె హరిపదభాజనంబై యొప్పుచున్న
దుగ్ధవారాశిఁ జూచి శ్వేతద్వీపంబు దర్శించి యందు సకలదిక్పాలకాదిదేవతలు
దేవదేవు నారాధించి యిట్లని స్తుతియించి రంత 326

సీ. పంచమహాభూతపరినిర్మితంబైన, ముజ్జగంబుల కెల్ల నొజ్జ యైన
బ్రహ్మయు నేమును బరఁగ[1]నందఱుఁ గూడి, యెవ్వనికై పూజ లిత్తు మెపుడు
నట్టి సర్వేశ్వరుం డాగమవినుతుండు, సర్వాత్మకుండు [2]మాకు శరణ మగుచు
నతిపూర్ణకాము నహంకారమాకుని, సముని శాంతునిఁ గృపాస్పదుని గుణుని
తే. మాని యన్యుని సేవింపఁ బూనునట్టి, కపటశీలుని నతిపాపకర్మబుద్ధి
శునకవాలంబు వట్టుక ఘనతరాబ్ధిఁ, దరియఁజూచుటగాదె తాఁ దామసమున.
ఉ. ఉదకమయంబునన్ వసుధ నోడఁగఁ జేసి తనర్చు కొమ్మునన్
వదలక యంటఁ గట్టి మనువల్లభుఁ గాచినమత్స్యమూర్తి స
మ్మదమున మమ్ముఁ బ్రోచు ననుమానము మానఁగ వృత్రుచేతియా
పద దొలఁగించి నేఁడు సురపాలురపాలిటిభాగ్యదైవమై 328
మత్తకోకిలము. రంతుసేయుచు వాతఘాతకరాళభంగురభంగదు
ర్దాంతసంతతసాగరోదకతల్ప మొంది వసించు ధా
తం తవానని బొడ్డుఁదమ్మిన నూఁచి కాచిననేర్పరిం
తంతవాఁ డనరానియొంటరి యాదరించు మముం గృపన్. 329
తే. దేవతల మైనమే మిట్టి దేవదేవు, సర్వలోకశరణ్యుని శరణు చొచ్చి
బలితమైనట్టి యాపదలఁ బాసి, మీఱి శుభములఁ జేకొనువార మిపుడు.
వ. ఇట్లు స్తుతియించుచున్న దేవతలకు భక్తవత్సలుండైన వైకుంఠుండు ప్రసన్నుం
డయ్యె నప్పుడు. 331
సీ. తగుశంఖచక్రగదాధరుం డగువాని, శ్రీవత్సకౌస్తుభశ్రీలవానిఁ
గమనీయమాణిక్యఘనకిరీటమువాని, దివ్యవిభూషణదీప్తివాని
మండితకోటీరకుండలంబులవాని, సిరి యురఃస్థలమునఁ జెలఁగువానిఁ
దనుఁ బోలు సేవకతంత్రంబు గలవాని, జిలుఁగైనపచ్చని వలువవానిఁ
ఆ. దెల్లదమ్మివిరులఁ దెగడుకన్నులవాని, నవసుధాద్రవంపునవ్వువానిఁ
గనియె వేల్పుపిండు కప్పురపాటుతోఁ, గన్నులందు నున్నకటువు దీఱ. 332

1. తక్కినవారు. 2. మమ్ముఁ జాలఁ బ్రోచు.

సీ. తనసేవకులలోనఁ దడఁబడు రూపంబు, శ్రీవత్సకౌస్తుభశ్రీలఁ దెలుప
నిశచాబ్జములతోడ వీక్షణకన్నుల, కమలు నైవాతెదు కరుణఁ దెలుప
నెల్లలోకములకు నిత్యభాగ్యంబు సాక్షాత్కరించిన కమల దెలుప
మూఁడుమూర్తులకును మొదలైన తేజంబు, తాతఁ బుట్టించిన తమ్మి దెలుప
ఆ. బుద్ధిఁ బొల్పు దాని పుణ్యంబు దత్పాదకమలజనిత యైన గంగ దెలుప
నప్రమేయుఁ డభవుఁ డవ్యక్తుఁ డవ్యయుఁ డాదిపురుషుఁ డఖిల లోకాది దోఁచె.
వ. ఇట్లు జగన్మోహనాకారుం డయిన నారాయణునిఁ గృపావలోకనాపాంగ చకితస్వభావ
చరితులై సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి ఫాలభాగపరికీలితకరకమలు
లై యిట్లనిరి. 334
ఆ. సర్గమంబు లయిన స్వర్గాదిఫలములఁ, బుట్టఁ జేయఁ జాలు సృష్టిగుణము
గలిగి వెలుఁగుచున్న ఘనుఁడవై నట్టి నీ, కిదె మ్రొక్కువార మాదిపురుష.
సీ. దండంబు యోగీంద్రమండలీనుతునకు, దండంబు శార్ఙ్గకోదండునకును
దండంబు మండితకుండలద్వయునకు, దండంబు విష్టపభంజనునకు
దండంబు మత్తవేదండరక్షకునకు, దండంబు రాక్షసఖండనునకు
దండంబు పూర్ణేందుమండలముఖునకు, దండంబు తేజఃప్రచండునకును
తే. దండ ముద్భూతపుణ్యప్రధానునకును, దండ ముత్తమవైకుంఠధామునకును
దండ మాశ్రితరక్షణతత్పరునకు, దండ మురుభోగినాయకతల్పునకును. 336
ఉ. చిక్కిరి దేవతావరులు చిందఱవందఱ లైరి ఖేచరుల్
స్రుక్కిరి సాధ్యసంఘములు సోలిరి పన్నగు లాజిభూమిలో
ప్రక్కిరి దివ్యకోటి గడు మ్రగ్గిరి యక్షులు వృత్రుచేత నీ
చిక్కినవారి నైన దయ సేయుము నొవ్వక యుండ నో హరీ. 337
క. మొదలాటి నరకాసులకు, మొదలై మా కాపదలకు మూలం బగుచుం
దుద మొదలు లేనిరక్కసు, నీఁడిఁ బాపఁ గదయ్య తుదకుఁ బొది యైన హరీ.
తే. అకట దిక్కులకెల్ల దిక్కైన వాఁడు, నొక్కఁడక్కట లేదు జాలూఁడ నైన
దిక్కు గావయ్య నేఁడు మా దిక్కుఁ జూచి, దిక్కు లేకున్నవారల దిక్కు నీవ.
క. నీదిక్కు గానివారికి, నేదిక్కును లేదు వెదక నిహపరములకున్
మోదింపఁ దలఁచువారికి, నీదిక్కే దిక్కు సుమ్ము నీరజనాభా. 340
తే. అరయ మాతేజములతోడ నాయుధములు
మ్రింగి భువనత్రయంబును మ్రింగుచున్న
భీకరాకారు వృత్రునిఁ బీఁచ మడఁచి
యెల్లభంగుల మాబన్న మీఁగు మభవ. 341
ఆ. పరమపురుష దుఃఖభంజన పరమేశ, భక్తవరద కృష్ణ భవవిహార
జలరుహాక్ష నిన్ను శరణంబు వేఁడెద, మభయ మిచ్చి కావవయ్య మమ్ము.

వ. [1]నమస్తే భగవన్నారాయణ వాసుదేవ యాదిపురుష మహానుభావ పరమమంగళ పరమకల్యాణ దేవ పరమకారుణిక యనుచుఁ బరమహంస లగుపరివ్రాజకులచేత నాచరింపంబడు నగుపరమసమాధిభేదంబులఁ బరిభావితపరిస్ఫుటం బగుపరమహంసధర్మంబుచేత నుద్ఘాటితం బగుతమఃకవాటద్వారంబున ననావృతం బగునాత్మలోకంబున నుపలబ్ధమాత్రుండ వై నిజసుఖానుభవుండ వై యవ్యక్తనీ వాత్మసమవేతంబు లై యుపేక్షింపంబడనియీశరీరంబులకు నుత్పత్తిస్థితిలయకారణుండ వై యుండుదువు గుణసర్గపతితుండ వై యపరిమితగుణగణంబును గల నీవు దేవదత్తునిమాడ్కిఁ బారతంత్ర్యంబున స్వకృతంబు లైనకుశలాకుశలఫలంబుల ననుభవింతువు షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నుండ వైన నీవాత్మారామస్వభావుండ వయి యపరిమితగుణగణంబులు గలిగి యీశ్వరాఖ్యాయానవగాహ్యమాహాత్మ్యం బగునర్వాచీనవికల్పవితర్కవిచారప్రమాణాభాసంబు లగుతర్కశాస్త్రంబులఁ గర్కశంబు లయినప్రజ్ఞలు గలిగి దురవగ్రహవాదు లైనవిద్వాంసులవివాదావసరంబులయందు నుపరతంబు లగున స్తినా స్తీత్యాదివాక్యంబుల సమస్తమాయామయుండ వై నిజమాయచేతఁ గానంబడక యగోచరుండ వై సమవిషమరూపంబులఁ బ్రవర్తింతువు దేవా రజ్జుఖండనంబునందు సర్పభ్రాంతి గలుగునట్లు ద్రవ్యంబున ద్రవ్యాంతరభ్రాంతి గలుగఁ జేయుదు సర్వేశ్వర సర్వజగత్కారణరూపుండ వైన నీవు సర్వభూతప్రత్యగాత్మ వగుటం జేసి సర్వగుణావభాసోపలక్షితుండ వై కానంబడుచుందువు లోకేశ్వరా భవన్మహిమామహామృతసముద్రవిప్రుడసకృత్పానమాత్రంబున సంతుష్టచిత్తు లై నిరంతరసుఖంబున విస్మారితదృష్టశ్రుతవిషయసుఖలేశాభాసు లైనపరమభాగవతోత్తములు భవచ్చరణకమలసేవా

---

1. ఇందులకు 'నాఁడియును భగవన్నారాయణ...భేదంబులఁ బరిస్ఫుటం బయినపరమహంసధర్మంబుచేత ననువాదితం బగుపరమకపాటద్వారంబున నావృతం బయినయాత్మలోకంబున...సమవేతంబు లైయుపేక్షింపంబడనిశరీరంబులకు...గుణసర్గభావితుండ వై...పారతంత్ర్యంబున నబ్బినకుశలఫలంబులు ననుభవించి చింతింతువు షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నుండ వైన నీ వాత్మారాముండ వయి యుందువు గుణసర్గభావితుండ వయి యపరిమితగుణగణంబుల నర్వాచీనవితర్కవిచారప్రమాణభావంబు లగు తర్కశాస్త్రంబులఁ గర్కశంబు లైన ప్రజ్ఞ గలిగి దురాగ్రహవాదు లైనవిద్వాంసుల వివాదానుసరణంబులయందు...గోచరుండ వై సమస్తవిషమరూపంబులఁ బ్రవర్తింతువు. దేవా రజ్జువునందు సర్పభ్రాంతి గలుగునట్లు ద్రవ్యాంతరంబులచేత బ్రహ్మంబయిన నీయందుఁ బ్రపంచభ్రాంతి గలిగెడిని యిట్లు తిమనోహరచతురవచనంబులు' అచ్చుప్రతి. ఈపాఠము 'ఓం నమస్తే అస్తు భగవన్నారాయణాయ...' అనుమూలమునకు అనుగుణము కామిచేతను వ్రాఁతప్రతులపాఠ మనుగుణ మగుటం బట్టియు, రెండవపాఠమే గ్రంథమునఁ గూర్పంబడియె మఱియు మూలమునందు 'స ఏవ హి పున స్సర్వవస్తుషు వస్తుస్వరూప స్సర్వేశ్వర స్సకలజగత్కారణ...' మొదలుకొని 'గ్రస్తానియోనన కృష్ణ తేజాంస్యస్త్రాయుధానిచ' అనునంతకుఁ గలకొన్నిగ్రంథమునకు వ్రాఁతప్రతులందే తెనుఁగు గానిపించుచున్నది. కాని యచ్చుప్రతులఁ గానిపింపదు.

ధర్మంబు విడువరు త్రిభువనాత్మ భవన త్రివిక్రమ త్రినయన త్రిలోక మనోహ
రానుభావ భవదీయవైభవవిభూతిభేదంబు లైన యనుజాదులకు సమస్తక్రమస
మయంబు బెఱింగి నిజమాయాబలంబున సురనరమృగజలచరాదిరూపంబులు ధరి
యించి తదీయావతారంబుల ననురూపం బైనవిధంబున శిక్షించుచు భక్తవత్స
లా భవన్ముఖకమలనిర్గతమధురవచనామృతకళావిశేషంబుల నిజదాసుల మైన
మాహృదయతాపం బడంగింపుము జగదుత్పత్తిస్థితిలయకారణ ప్రధానదివ్య
మాయావినోదవర్తి వై సర్వజీవనికాయంబులకు బాహ్యాభ్యంతరంబులయందు
బ్రహ్మప్రత్యగాత్మస్వరూపప్రధానరూపంబుల దేశకాలదేహావస్థానవిశేషంబుల
దదుపాదానానుభవంబులు గలిగి సర్వప్రత్యయసాక్షి వై సాక్షాత్పరబ్రహ్మస్వరూ
పుండవై యుండెడినీకు నేమని విన్నవించువారము జగదాశ్రయంబైనవిధవృజిన
సంసారపరిశ్రమాపశమనం బైనభవదీయదివ్యచరణశతపలాశచ్ఛాయ నాశ
యించెద మని పెక్కువిధంబుల వినుతించి యిట్లనిరి. 343

క. తేజంబు నాయువును వి,భ్రాజితదివ్యాయుధములుఁ గొనివడి వృత్రుం
డాజిముఖంబున మ్రింగెను, మాజయ మింకెందుఁ జెప్పుమా జగదీశా. 344

వ. అని యిట్లతిమనోహరంబు లైనవచనంబుల భక్తిపరవశులై వినుతిసేయు
చున్న దేవతలం జూచి యప్పరమేశ్వరుం డమృతప్రాయంబు లగుగంభీరభాషణం
బుల నిట్లనియె. 345

క. మదుపస్థానం బగుమీ, సదమలసుజ్ఞానమునకు సంతోషమునం
బొదలితె మదిఁబ్రీతి నొందితి, నదలక నాభక్తి వొడమి వ్యర్థం బగునే. 346

వ. మఱియును బ్రీతుండ నైననాయందు భక్తులకుం బొందరానియర్థంబు లేదు
విశేషించి నాయందు నేకాంతమతి యైనతత్త్వవిదుం డన్యంబులం గోర కుండు
గుణంబులయందు నాత్మజ్ఞానశోచకుం డైనవాఁడు విషయనివృత్తచిత్తుం డై
సంసారమార్గంబు నిచ్ఛింపఁడు కావున మీకు శుభం బయ్యెడు దధీచి యను
ఋషిసత్తముండు గలం డతనిశరీరంబు [1]మద్విద్యాతిశయమహత్త్వంబునను దే
జోవిశేషంబునను సారవంతం బై యున్నయది యతని నడిగి తచ్ఛరీరంబుఁ బుచ్చి
కొనుం డతండు పూర్వకాలంబున నశ్విదేవతలకు నశ్వశిరోనామకం [2]బనుబ్రహ్మస్వ
రూపం బగునిష్కళంకం బయినవిద్య యుపదేశించిన వారలు జీవన్ముక్తత్వంబు
నొందిరి మఱియుఁ ద్వష్టపుత్త్రుం డయినవిశ్వరూపునకు మదాత్మకం బయినయ
భేద్యకవచంబు నిచ్చెఁ గావున నతం డతివదాన్యుం డశ్విదేవతలచేత యాచింపం
బడి దేహంబు పంచిపక మీకిచ్చు నతనిశల్యంబులు విశ్వకర్మనిర్మితంబు లై
శతధారలు గలయాయుధశ్రేష్ఠం బయి మత్తేజోపబృంహితం బయి వృత్రాసుర

---

1. మద్విద్యాతిశయంబునను సద్వ్రతాతిశయంబునను తేజోమహత్త్వంబునను సారం బై యున్నయది. 2. బను నిష్కళంకం బైనబ్రహ్మవిద్య.

శిరోవేష్టనకారణంబు ... యంత ... జేసి మారు పునర్లబ్ధతేజో ప్రాయుండగు సం పదలు ... లిని ... విశేషించియు మహాభక్తవరు లయినవార లేలోకం బుల నెన్నంగ ... లు గావున ... ఛన ... బయ్యెదు మని యాదేశించి భూత ... నకుం ... గైన ... వారల ... దృశ్యం బయ్యె నప్పుడు దేవతలు నధి ... మునిక ... సం ... యశ్శ్వాశం బురస్కరించుకొని యిట్లనిరి. 347

ఆ. దేహిసుఖము ... దేహంబు ... దేహి విడువలేడు దేహ మెపుడు దేహ యస్మదీయ దేహంబు ... దేవతలకు. 348

ఉ. ఎక్కడ నెల్ల లోకముల నెవ్వరు గోరని కోర్కి నేడు మా కెక్కలిపాటు దై తెలివి దేహము వేడఁగ వచ్చినార మే మెక్కడఁ జీవకర్మగతి యెక్కడ దైవకృతంబు గాక యా [1]యొక్కవదాన మీవరుస నోయక వేఁడుదురే జగంబులన్. 349

క. నీచాతి యెల్లభంగుల, యాచన యని తెలిసి తగని దడుగుదు రేని యాచకవర్గములోపల, [2]నీచకు లనఁబడరె యెంత నేర్పరు లైనన్. 350

క. అడుగంగ రానివస్తువు, లడుగరు బతిమాలి యెట్టి యర్థులు నిను నే మడిగితిమి దేహ మెల్లను, గడు నడిగెడువారి కేడఁ గరుణ మహాత్మా. 351

ఉ. నావుడు నాదధీచియు మనంబున సంతస మంది నవ్వి సం భావితవాక్యపద్ధతులఁ బల్కుచు ని ట్లనె బేర్మితోడ నో దేవతలార ప్రాణులకుఁ దెక్కలి మృత్యుభయంబు పూను చే భావములం దలంపరు కృపావమతి నెన్నఁడు మీమనంబులన్. 352

ఆ. ఏమి బ్రదుకు నిచ్ఛయించినవారికి, దేహ మెల్లభంగిఁ దీవు గాదె యచ్యుతుండు వచ్చి యర్థించె నేనియుఁ, దన్ను నిచ్చునట్టిదాత గలఁడె. 353

వ. అదియునుం గాక. 354

సీ. అన్నంబు వేఁడెడునర్థులు గలరు గా, కంగంబు వేఁడెడియర్థి గలఁడె తగుకోరికల నిచ్చుదానశీలుఁడు గాక, తనదేహ మీ నేర్చుదాత గలఁడె యీ నేర్చువాఁడు తా నిచ్చిన తోయక, చంపెడునట్టియాచకుఁడు గలఁడె చంపియుఁ బోవక శల్యంబు లన్నియు. నేటి పంచకపోవువారు గలరె

ఆ. రమణ లోక మెల్ల రక్షించువారికి, హింస సేయుబుద్ధి యెట్టు వొడమె భ్రాంతి యైనయట్టిప్రాణంబుపైఁ దీవు, తమకుఁబోలె నెదిరిఁ దలఁప వలదె.

వ. అనిన దేవత లి ట్లనిరి. 356

తే. సర్వభూతదయాపరస్వాంతులకును, బుణ్యవర్తను లగుమిమ్ముఁబోఁటివారి కమితసత్కీర్తికాముల కలఘుమతుల, కియ్యరానిపదార్థంబు లెవ్వి గలవు.

ఆ. అడుగరానిసొమ్ము నడుగ రా దని మానక, డడుగువానిమాట లడుగ నేల

---

1. చక్కనిదాన 'యా' నొకఁడు చాలునె. 2. నీచకయాచకము గాఁ నిర్ణయమతికిన్.

భ్రాంతి నడుగఁ జోటఁ బ్రాణంబు లేమియు, నిచ్చువాఁడు ... యడిగినవాని.

వ. అని పరసంకటంబు దలంపక నిలింపులు (గాంభీర్యపరితోష సహితంబయిన) వాక్యపరంపరలం బ్రార్థించిన నతండు దరహసితభాసితవదనుం డై సుఖలోకకర్మం బెట్టిదో యెఱుంగక యొక్కింతకాలంబు ప్రతివాక్యం బిచ్చితి దీని సహింపం దగుదురు మీ యట్టివారలకుం బ్రియంబు జగుసేని నెవ్వండైన విడువం దగిన శరీరంబు విడువకుండు యేమి సర్గంబు బధ్రువం బైన యీ శరీరంబుచేతం గీర్తిసుకృతంబుల నెవ్వండు బ్రార్థింపకుండు నతండు పాషాణాదులకంటె కఠినాత్ముండు మీ యట్టి పుణ్యశ్లోకులచేత నాశింపంబడిన యీ శరీరం బప్రమేయ ... బెదేహంబుచేత నేనిని సకల భూతంబులు శోకానుభవంబున శోకించు హర్షానుభవంబున హర్షించు నట్టి మహాకష్టదైన్యాకరం బైన యీ శరీరంబు కాకశునకసృగాలాదులపాలు గాకుండ మేలయ్యె నని సర్వాత్ముండయి దధీచి దత్త్వావలోకనంబుచేత సరసితబంధనుండై బుద్ధీంద్రియమానసంబులతోఁ గూడిన క్షేత్రజ్ఞునిఁ బరబ్రహ్మస్వరూపం బైన భగవంతునందు నేకీభూతంబు సేసి యోగజ్ఞానంబున శరీరంబు విడిచె నప్పు డింద్రుం డతనిశల్యంబుల విశ్వకర్మనిర్మితం బై నిశితశతధారాసమావృతం బై వెలుంగు వజ్రాయుధంబుఁ గైకొని భగవత్తేజోపబృంహితుం డయి యైరావతారూఢుం డై సకల దేవోత్తమగరుడగంధర్వఖచరకిన్నరకింపురుషసిద్ధవిద్యాధరపరిసేవితుం డై సకలమునిజనంబులు వినుతింపఁ ద్రిలోకహర్షకారి యై (భగవదనుగ్రహాసంప్రాప్తమహోత్సాహవికసితవదనారవిందుం డై) వృత్రాసురుపై నడచె నప్పుడు.

ఉ. వృత్రుఁడు మానవాన్వయపవిత్రుఁడు లోకజిఘాంసకక్రియా
సూత్రుఁడు విగ్రహాగ్రహణసుస్థిరవాక్యవివేకమానచా
రిత్రుఁడు దేవతోరగదరీకృతవక్త్రుఁడు రోషమూషితా
మిత్రుఁడు శత్రురాజిఁ గని మక్కిలి యొనయుగాంతరాకృతిన్. 360

క. మెండు గలదనుజనాయకు, మండలములు గ్రొవ్వ సడచె మహితోద్ధతి వే
దండములనదుముఁ జనునెడ, గొండయునుంబోలె నిబిడకోపోద్ధతుఁ డై. 361

క. కాలగళుఁ డడరి కదువడిఁ, గాలుని పైఁ గవయుమాడ్కి ఖరతరరవసం
[1]చాలితపూర్వదిగంతరుఁ, డై లీల మహేంద్రు మీఁద నతఁ డరిగె నృపా. 362

వ. ఇట్లు రుద్రగణంబులు మరుద్గణంబులు నాదిత్యగణంబులు నశ్విదేవతలుఁ బితృదేవతలు విశ్వేదేవులు వహ్ని యమ నైరృతి వరుణ వాయు కుబేరేశానాదులు సిద్ధసాధ్యకిన్నరకింపురుషగరుడగంధర్వఖేచరప్రముఖంబు లగు నింద్రసైన్యంబులతోడ నముచియు శంబరుండును ననర్వుండును ద్విమూర్ధుండును వృషభుండును నంబరుండును హయగ్రీవుండును శంకుశిరుండును విప్రచిత్తియు నయోముఖుండును బులోముండును వృషపర్వుండును హేతియుఁ బ్రహేతియు నుత్కటుండు

1. చాలితసర్వదిగం...నడరె నృపాలా.

ను ధూమ్రకేశుండును విరూపాక్షుండును గపిలుండును విభావసుండును నిల్వలుండును బల్వలుండును దంతవక్త్రుండును వృషధ్వజుండును గాలనాభుండును మహానాభుండును భూతసంతాపనుండును వృకుండును సుమాలియు మాలియు మున్నగు దైతేయదానవయక్షరాక్షసాద్యసంఖ్యాకంబు లగువృత్రాసురబలంబు లంతంతం దలపడి సమరంబు సేసి రప్పుడు. 363

చ. అసురులకున్ సురావళికి నయ్యె మహారణ మప్డు డొండొరుల్
ముసల గదాసి కుంత శర ముద్గర తోమర భిండిపాల ప
ట్టిసపటుశూలచక్రముల ఠేవలు సూపి యదల్చి యార్చుచున్
మసలక కప్పి శస్త్రముల మార్కొని మంటలు మింట నంటఁగన్. 364

క. ఒండొరులఁ గడవ నేసిన, కాండము లాకాశపథముఁ గప్పి మహోల్కా
[1]దండంబు లోలిసి నిష్ఠుర, ఖండనముఖ మొప్పెఁ జూడఁ బ్రళయోచిత మై

చ. సురవరు లేయుబాణములు సూడ్కి కగోచర మై నభస్థలం
బఱిముఱిఁ గప్పి [2]రేసి దివసాంతముఁ జేసినలీల నాసురే
శ్వరబల[3]యూథవీరులును సాయకపంక్తులచేత వాని రూ
పఱ [4]శతధూళిఁ జేసి పఱ వైపతమం బొనరించి యార్చుచున్. 366

చ. సమరమదాంధు లై సురనిశాచరవీరులు సైనికాంఘ్రిసం
క్రమితమహీపరాగములు గ్రమ్మిన నమ్మలినంపుఁజీఁకటుల్
దమకనుదోయి కడ్డముగఁ జార్కొనినం జల మూఁది పోరి రా
క్రమితనిజాంతరంగపరిఘట్టితరోషమహాగ్ని పెంపునన్. 367

క. అతిగళితరక్తధారా, క్షతములతోఁ గానఁబడిరి సైనికులు మహో
ద్ధతరోషవహ్నికీలలు, వితతం బై పిక్కటిల్లి వెడలెడిభంగిన్. 368

సీ. క్వణించుశింజినీటంకారరవములు, భటసింహనాదంబుఁ బరిఢవింప
భీషణోత్తమహయహేషావిఘోషంబు, కరిబృంహితస్ఫూర్తిఁ గ్రందుకొలుప
సమర[5]నిశ్శంకాంకశంఖనినాదంబు, నేమిస్వనంబుల నిహ్నవింప
దుముల మై చెలఁగెడుదుందుభిధ్వానంబు, లట్టహాసంబుల నాక్రమింప

తే. ఘటితశస్త్రాస్త్రనిష్ఠురఘట్ట[6]నోత్థ, ఖరకఠోరోరువిస్ఫులింగంబు లడరి
దివ్యకోటీరమణిఘృణిధిక్కరింప, సమర మొనరించి రసురులు నమరవరులు.

వ. ఇట్లు ప్రళయసంరంభవిజృంభితసముత్తుంగతరంగతరంగితభైరవారావనిష్ఠ్యూతనిష్ఠురమహార్ణవంబులుంబోలె యుగాంతసంక్రాంతఝంఝాపవనపరికంపితదీర్ఘనిర్ఘాతనిబిడనిష్ఠురనీరదంబులుంబోలె నుభయసైన్యంబులుం గలసి సంకులసమరంబు సలుపుసమయంబున యుగాంతకృతాంతసకలప్రాణిసంహారకారలీలయుం

---

1. దండములువోనినిష్ఠుర. 2. రేని. 3. యోధవీరులును. 4. శరధూళితోడఁ బఱపైన. 5. నిస్సాణాంక. 6. నోగ్ర, ఖరకరకఠోర.

బోలెం బదాతిరాహుత్తగజారోహకరథికమహారథికవీరులొండొరులు చండగతిం
గాండంబులు పఱపుచు గదలం జదుపుచుం గత్తులం గత్తళంబులం జినుంగం బొడు
చుచు నడిదంబుల నడుచుచుం గుంతంబులం గ్రుచ్చుచుం గుఠారంబుల వ్రచ్చుచు
ముసలంబుల మోదుచు ముద్గరంబులం గాదుచుం జక్రంబులం ద్రుంచుచు
సబళంబుల నొంచుచు సురియల మెఱుముచు శూలంబులం దఱుముచు వాజుల
కుఱికియు వాలంబుల నఱికియుం దొడలు తుండించియుం దొండంబులు ఖండిం
చియు మెడ లెడయించియు మెదళ్ళు గెడయించియు నడుములు ద్రుంచియు నా
సికలు ద్రెంచియుం బదంబుల విఱిచియుం బార్శ్వంబులం జఱిచియు గజంబులం
బఱపియు గాత్రంబుల నఱిపియుం గుంభంబులం బగిలించియుం గొమ్ములం బెక
లించియు హస్తంబులం దుండించియు నంగంబులం జించియు రథంబుల నలియిం
చియు రథికులం బొలియించియు సారథులం జంపియు సైంధవంబుల దంపియు
శిరంబుల నొగిలించియు సీసకంబు లగిలించియుఁ ఛత్త్రంబుల నఱుమాడియుం జామ
రంబులం దుఱుమాడియు సైన్యంబులం జదిపియు సాహసుల మొదిపియు (నడు
ములు ద్రుంచియు మఱియును) బరస్పరగుణవిచ్ఛేదనంబును నన్యోన్యకోదండఖం
డనపటుత్వంబును నుభయసైంధవధ్వజసారథిరథికరథవికలనంబును నొండొరుల
పాదజానుజంఘాహస్తమస్తకనిర్దళనంబును రక్తమాంసమేదఃపంకసంకలితసమ
రాంగణంబును నై యతిఘోరభంగిం బెనంగి రప్పుడు. 370

చ. సమజయమున్ సమాపజయశ్రీసామ్యపరిశ్రమమున్ సమానవి
క్రమము సమాస్త్రశస్త్రబలగర్వమునై కడుఘోరభంగి నా
నముచిహరాగ్రసైన్యగణనాథులతోడ నిశాచరేశ్వరో
త్తములు దురంబు సేసి రొగిం దార్కొని వృత్రుబలంబుప్రాపునన్. 371

వ. అప్పుడు. 372

లయగ్రాహి.
మొత్తముగఁ గాఱు పెనుమొత్తుగ మహానమలఁ గద త్తఱిమొత్తనుఱికి కుత్తుకలు మోవం
జిత్తముల నుబ్బి వెస నెత్తుకొను భూతములు నెత్తుకొని శాకినులు జొత్తిలెడి మాంస
బుత్తలముతో మెసఁగి నృత్తములు సేయు మదమత్తఘనడాకినులు నృత్తగతిఁ బ్రేవుల్
బిత్తరములందిగిచి మొత్తమెదడుల్ మెసఁగి గుత్తగొనుచుండ భయవృత్తిఁ గల నొప్పెన్

వ. ఇట్లు దేవదానవులు నర్మదాతీరంబునం గృతయుగంబునం దలపడ త్రేతాయు
గంబు సొచ్చునంతకాలంబుం బోరు దారుణంబుగాం జేయుచుండ నంత వృత్రా
సురుభుజబలంబు పెంపునం దెంపు సేసి కంపింపక నిలింపులపై రక్కసుల గుంపులు
సొంపు పెంపు చూపి మహావృక్షపాషాణగిరిశిఖరంబులు వర్షించిన. 374

మ. గిరిపాషాణమహీజముల్ గురియఁగా గీర్వాణు లన్నింటి ని

ఘనరవారావభరితాంబరముల్ గజపుంగవం గర్జింపఁ [1]గాలింప ని
ర్భరలీలం జనుచేయు సత్త్వమునఁ బై దోర్దర్పభంగంబులై పోవఁగాఁ
బెరలెన్ రాక్షసయోధవీరులు మహోగ్రానేకంబు సంఖ్యలై. 375

క. ప్రచురముగ రాక్షసావళి, విచరితమై సేయు నిబిడశరకాండావళి దు
ర్వచనము లీశనాథునకుఁ బలుకు సుచరిత్రుని యందు బోలెఁ జేర వయ్యె నృపా.

వ. అప్పుడు. 377

వనమయూరము.

అంత సుర సేయునిబిడాస్త్రములపాలై, పంతములుడక్కి యాత పౌరుషముతో ని
శ్చింతగతి రక్కసులు సిగ్గుడిగి భూమీశా! చింతుకొని పాఱి రపకారపరులార్యన్.

క. కొండలఁ బోలెడు రక్కసు, లొండొరులం గడవఁ బాఱి [2]యురుక్కటి పట్టుకో
దండముఖసాధనంబులు, ఖండనమున వైచి దివిజశతు లార్వంగన్. 379

వ. ఇట్లు సమరతలంబు వాసి తనప్రాపు మాసి చీసి పఱచుచుండు దండనాయకులం
జూచి యకుటిలమతిం బకపక నగి వృత్రాసురుం డిట్లనియె. 380

ఉ. క్షుల్లకవృత్తి మీకగునె శూరుల కిమ్మెయిఁ గీర్తిభోగముల్
గొల్లగఁ జేయు చావు మదిఁ గోరినవారల [3]కేన గల్గ నీ
తల్లడ మంది యీ సమరధర్మము మాని తలంగఁ బాడియే
మల్లుఁడు దుర్గమప్రథనమత్తుఁడు వృత్రునిప్రాపెఱుంగరే. 381

క. చావు ధ్రువమైన ప్రాణికిఁ జావులు రెండరసికొనుఁడు సమరమునందుం
భావింప యోగమందును, జావంగా లేని చెడుగు చావుం జావే. 382

వ. అని వాసుదేవతేజోవిశేషవిశేషితుండై దవానలకీలలంబోలె వెలుంగుచు వెఱచి
వెన్నిచ్చి పఱచు నసురుల వెనుకొని తఱుము సురసేనలం జూచి హుంకరించి
స్వర్గానుభవంబున నిచ్చ లేకుండెనేని మదవలోకనస్పర్శనమాత్రంబు మునుఁగర
లుసురు గాక యని యేచి కల్పాంతకాలఘనఘనాటోపంబునుం బోలెఁ గఠోర
కంఠహుంకారభర్జనంబులఁ గర్జిల్లుచుఁ బ్రళయకాలపవనసంభాసిత మహాశిఖిశి
ఖావళులఁ దృణీకరించు కుటిలావలోకనంబుల నాలోకించుచుం గాలపరిపక్వలీలా
లోలుం డగు నశూలిపోలిక నాభీలమూర్తియై సకలజీవభారభరణదుర్భర భగ్న
బ్రహ్మాండభాండమహాధ్వానంబుగా నాస్ఫోటించిన. 383

ఉ. కూడె జగంబు లన్నియును గ్రుంకిరి సూర్యసుధాంశు లద్రు లూ
టాడె నభస్స్థలం బగిలె నంబుధు లింకె నుడుగ్రహాళి పె
ట్టూడె వడిన్ దిశల్ వగిలె సర్వర క్రుంగె నజాండభాండ మ
ల్లాడె విధాత బెగ్గడిలె నార్చుచు వృత్రుఁడు బొబ్బ వెట్టినన్. 384

1. గావించి నిర్భర...సత్త్వముతో భంగంబులై...జరలెన్. 2. రుత్కటపటు, 3. కైనఁగల్గునే

లయగ్రాహి.

కూలిరి వియచ్చరులు సోలిరి దిశాధిపులు వ్రాలి రసురవ్రజము సోలి రురగేంద్రుల్
[1]ప్రేలిరి మరుత్తులెద జాలిగొని రాక్షసులు కాలుశిఖరుద్రు లవకీలలఁ బడి రార్కుల్
వ్రేలిరి దినేశ్వరులు కీలెడలినట్లు సురజాలములు చిన్నవడి సారెసా లగుచుఁ ధారా
భీలగతితోడఁ దమకేలిధనువుల్ విడిచి నేలఁ బడి మూర్ఛలను దేలిరి మహాత్మా.

వ. ఇట్లు కఠోరకంఠనాదం బొనర్చిన నశనిపాతంబునకుఁ గూలుప్రాణిచయంబుభంగి నంగంబు లెఱుంగక రణరంగంబునం బడి బిట్టు మూర్ఛిల్లిన దివిజరాజసైన్యంబుల వృత్రాసురుండు సంగరరంగదుర్దముండై మహీవలయంబు పదాహతుల గజగజ వడంక నిశితశూలంబు గేల నంకించుచు మదించిన భద్రమాతంగంబు కమలవనంబు చొచ్చి మట్టి మల్లాడువిధంబున నిమీలితాక్షుం డయి తనపదతలంబుల రూపంబులు మాయం జముడుచు వెక్కసంబుగఁ గ్రీడించువానిం గని వజ్రి వజ్ర(శతోపమ)నిష్ఠురగదాదండం బాభీలభంగిఁ బ్రళయకాలమార్తాండచండపరివేషఘోరంబుగాఁ ద్రిప్పి వైచిన. ౩౮౬

మ. అది మింటం బెనుమంట లంటఁ బఱపై యాభీలవేగంబునం
గదియన్ వచ్చిన లీల వామకరసంక్రాంతంబు గావించి బె
ట్టిదుఁడై చేరి సురారి దానిఁ గొని కాఠిన్యోరుపాతంబులం
జదియన్ మోఁదె గజేంద్రమస్తకము నుత్సాహైకసాహాయ్యుఁడై. 387

ఆ. అగ్గజంబు కులిశహతిఁ గూలుకులమహీధ్రంబుఁ బోలె రక్తధార లురుల
మస్తకంబు వగిలి మద మఱి జిఱజిఱఁ, దిరిగి భీతితోడఁ దెరలి పఱచె. 388

ఉత్సాహము. గజము దెరలి దాని కొఱలి కంప మొంది పాఱఁగా
భజన నింద్రుఁ డంకుశమునఁ బట్టి బిట్టు నిల్పుచుం
నిజసుధా[2]రసైకపాననిర్ణయార్ద్రికరమునన్
బుజత మీఱ నిమిరె నదియు [3]రీతి మెఱసి క్రమ్మఱన్. 389

వ. ఇవ్విధంబున నైరావతంబును సేద దేర్చుచు నెదుర నిలుచున్నభిదురపాణిం గని తోఁబుట్టువుఁ జంపిన తెంపుఁ దలంచి మోహశోకంబుల విపర్యాసంబుగా నవ్వుచు నాహవకామ్యార్థియై వృత్రుం డిట్లనియె. 390

శా. నాకుం బెద్దన నీకు సద్గురువు దీనవ్రాతరక్షున్ శుభా
లోకుం జంపితి విట్లు పాపమతివై లోభంబుతో నియ్యెడన్
లోకుల్ నవ్వఁగ మద్భుజాపటిమకున్ లోనైతి వీశూలమం
దాకంపింపఁగ నిన్ను గ్రుచ్చి ఋణముక్తాత్ముండనై పేర్చెదన్. 391

1. ప్రేలిరి దివౌకసులు కాలుడి రుద్రు లవకీలలఁబడి రక్షసులు జాలిగొని రార్తిన్
2. రసార్ద్రహస్తనిభృతమైనకరమునన్. 3. రూఢిఁ దెలిసి క్రమ్మఱన్.

క. ఏలీలఁ దులువ నయుగఁ గానీ, నెట్టన తన బ్రదుకకోఁజకు నీవలె గురువుం
జట్టముగాని బ్రాహ్మణుఁ బట్టి వధించితివి నిలువఁ బశువుం బోలెన్. 392

చ. దయయును సత్యముం విడిచి ధర్మము నుడిచి యశంబుఁ బాసి, శ్రీ
జయములు బోఁ ద్రోలి పరస్వశలెల్ల నాశక లోకనిందితా
హ్వయముఁ బెగుబా నిచాకనకు నాస్పలు గుడుచుచే సృగాలముల్
ప్రియమున నాటునే శవమును [1]బ్రేలక చేరిన కంకగృధ్రముల్. 393

క. నిక్క మగుపాపములచే, జిక్కితివి నిశాతశూలశిఖరాగ్రమున న
ముక్కించి నీదుమాంసము, గుక్కలు నక్కలును బెఱికికొని తినఁజేతున్. 394

ఉ. డీకొని నీకుఁ నేఁ డిచట నదికృని వచ్చునాదు గల్గి రే
నేకమతిన్ బిశాచముల నెల్లను దృప్తిగ మస్తశాతశూ
లైకమహోగ్రకీలల ననేకవిఖండంబుల హోమయోగ్య మై
నేకముఁ జేసి వేల్చెద నప్రమేయమదోగ్రటి ప్రాలి యయ్యనిన్. 395

క. శాతంబగు కులిశధారల, దీకొన నిర్జింపఁ గలిగితేనియు భూతో
త్కేరంబు నేసి శూరుల, ప్రాకటపదపద్మధూళి[2]భాగం బగుదున్. 396

వ. అని మఱియును సుదేవప్రార్థితుండై దుర్నిరీక్షుండైన వజ్రహస్తునిం గని యిట్లనియె.

సీ. సందియం బేటికి జంభారి వేవేగ, భిదురంబు వ్రేయుము భీకరంబు
నతిలోభి యడిగిన యర్థరాశియుఁబోలె, గడపకు మిది వృథ గాదు సుమ్ము
మురమర్దనుని తేజమున నాదధీచివిద్యాతిశయంబున నధిక మయిన
యది గాన హరిచే నియంత్రితోన్నతుఁడవై, గెలువుము శత్రుని గీటడంచి

ఆ. యెందుఁ గలఁడు విష్ణుఁ డందు జయశ్రీలు, నొందు గాఁగ వచ్చి పొందుచుండుఁ
గాన భక్తవరదుఁ గమలాక్షు, సర్వేశు పదము లందు మనముఁ బదిలపఱుతు.

వ. ఇవుడు వజ్రధారలం ద్రెంపంబడినవిషయభోగంబులు గలవాఁడ నయి శరీరంబు విడిచి భగవద్ధామంబు నొందెద నారాయణునిదాసుండ నైననాకు స్వర్గమర్త్యపాతాళంబులం గలసంపద్భోగంబులు [3]ఇచ్చగింపంబడవు త్రైవర్గికాయాసరహితం బయినమహైశ్వర్యంబు ప్రసాదించుం గావున ననుపమేయం బయిన భగవత్ప్రసాదం బన్యులకగోచరం బద్దేవునిపాదైకమూలంబుగా నుండు దాసులకు దాసానుదాసుండ నగు చున్నవాఁడ నని యప్పరమేశ్వరు నుద్దేశించి. 399

చ. అరయఁగ భక్తపాలనము లైన[4]భవద్గుణజాల మాత్మసం
స్మరణము సేయ వాక్కు నిను సన్నుతి సేయ శరీర మెల్లఁ గిం
కరపరివృత్తి సేయ మదిఁ గాంక్ష యొనర్చెదఁ గాని యొల్ల నే
నరిది ధ్రువోన్నతస్థలము [5]నబ్జజుపట్టణ మింద్రభోగమున్. 400

1. ప్రేలఁగ. ప్రేలఁగ. 2. భరియింతుఁదలన్. 3. నిచ్ఛయింపఁబడు. 4. భవచ్చరితంబులాత్మ. 5. నబ్జజుపట్టము నింద్ర.

ఉ. ఆఁకలి గొన్న క్రేపులు రయంబున సేఁకలు రాని పక్షులున్
దీకొని తల్లిఁ గోరుగతి దూరదేశగతుం డగుభర్త కంగడ
వ్యాకులచిత్తయైనజవరాలును దత్తఱ మందుభంగి నో
శ్రీకర పంకజాక్ష నినుఁ జేరఁగ నామది గోరెడుం గదే. 401

క. [1]నాకును సఖ్యము పుణ్యశ్లోకులతోఁ గాని తత్త్వశూన్యులతోడన్
[2]దైకపరిమోహములతోడం, గాకుండ నొనర్పు మయ్య కంజదళాక్షా. 402

వ. అని పలుకుచు. 403

మహాస్రగ్ధర. హరిపై సర్వాత్మపై నత్యగణితగుణుపై నంతరంగంబు పర్వన్
సరిమే నుప్పొంగఁ జావున్ జయమును సరిగా సంతసం బందుచున్ భీ
కరుఁడై కాలాగ్నిపోలెం గనలుచుఁ గవిసెన్ గర్వదుర్వారుఁడై దు
ర్భరలీలన్ భూమి గంపింపఁగ దిశ లద్రువన్ భండనోద్దండవృత్తిన్. 404

క. దొరఁకొని ప్రళయోదకమున, హరిపైఁ గైటభుఁడు గవియునట్లు [illegible]
సురనాథుమీఁద వృత్రాసురుఁడు మహోద్వృత్తి నడచె శూలాంచితుఁడై.

శా. కల్పాంతాగ్నియుఁబోలె నుగ్ర మెగయం గాఁ ద్రిప్పుచున్ దీనినో
యల్పా చావు మటంచు శూలము రయం బారంగఁ బైవైచినం
బోల్పం గోటిరవిప్రకాశిత దివిం బోవంగ వీక్షించి యా
వేల్పుల్ పొంగఁగ వజ్రధారఁ దునిమెన్ విన్నాణ మొప్పారఁగన్. 406

ఆ. శూల మప్పు డతఁడు సుకరముగ ఖండించి, ప్రాని తోన కదిసి భుజము ద్రుంచె
నసుర గనలి యేకహస్తుఁడై పరిఘంబుఁ, గొని మహేంద్రుఁ గిట్టి హనువు లడిచె.

వ. ఇట్లు ప్రళయకాలభీషణపరివేషవేషంబుగా రోషంబునం బరిఘంబుఁ ద్రిప్పి కు
ప్పించి గజకుంభస్థలంబు భగ్నంబుసేసి యింద్రుహనుప్రదేశంబును నిష్ఠురాహతి
నొంచిన. 408

క. గజము మఱి మూఁడు తిరుగుడు, గజగజనై గీఁకవెట్టఁ గులిశము నేలన్
భజన చెడి విడిచె నింద్రుఁడు, గజిబిజితో బెగడె నసుర కడిమి జగంబుల్. 409

క. గరుడుఁడు పొదివిన సర్పము, కరణిన్ వృత్రాసురేంద్రు కడిమికి లోనై
తిరుగుడు వడ్డ హరిం గని, పురపుర నాహో యటంచుఁ బొగిలిరి దివిజుల్. 410

వ. అప్పుడు. 411

ఆ. గజముపాటు చూచి కడుదీనగతిఁ జూచి, పవి కరంబు జాఱి పడుటఁ జూచి
యుద్ధధర్మ మెఱిఁగి యున్నవృత్రునిఁ జూచి, సిగ్గుతోడ వజ్రి శిరము వాంచె.

వ. ఇట్లు యుద్ధరంగంబున శత్రుసన్నిధిఁ గరంబుఁ జాఱి పడినవజ్రంబుఁ బుచ్చికొనక
నివ్వెఱపడి లజ్జించి యున్నపాకశాసనుం జూచి వృత్రుం డిట్లనియె. 413

క. దురమునఁ గైదువు వైచిన, శరణన్నను వైరిజనులఁ జంపమి మది ని

1. నాకీసఖ్యము. 2. దైకపగూహముల తోడను. 3. నొరల్పు. 4. వేల్పుల్పొంగుచున్.

న్వాజఁ గొనఁ గేల కలికివ, కని యుకారుగఁ బుచ్చికొనుము కాచితి నింద్రా.

సీ. వజ్రంబుఁ గైకొని వైరి నిర్జింపు మీ ట్లుడుగంగ వేళ గాదె యమరనాథ
యెనయ దేహాధీను లైరి [1]మూర్ఖుల కెల్ల, నీశు లక్ష్మీశు సర్వేశుఁ బాసి
కలితేజ జయములు గల్గునె యొండైనఁ, దలఁపని మూఢమాత్రత్వబుద్ధి
[2]సిలోకపాలకు లెవ్వనివశగతి, వలఁ బడ్డపక్షుల కైవర్తనమునఁ

తే. జక్కిఁ జేష్టలు సేయుచుఁ [3]జంతగాంతు, రట్టిమృత్యుబలంబుల నాత్మజయము
తమది గాఁ గోరి యజ్ఞానతంత్రు లగుచుఁ, గమలలోచనులీలావికారములను,

తే. మెఱయ యంత్రమయం బైన మృగముభంగి, దారుసర్మిత మైనట్టి తరణిపోల్కి
శక్ర యెఱుఁగుము యీభూతజాలమెల్ల, భవళపంకేరుహాక్షు తంత్రములుగాఁగ.

వ. మఱియు [4]భూతంబులచేతను నింద్రియంబులచేతను వశుండైనపురుషుండు ప్రకృతిచేత వేఱుసేయఁబడినయాత్మం బరమేశ్వరానుగ్రహంబు వాసిసుఖియించుచుండు నవిద్వాంసుండైనవాఁ డనవరతంబుఁ దన్ను స్వతంత్రుంగాఁ దలంచుచుండు భూతంబులవలన భూతంబులు పుట్టుచుండు నాభూతంబులు భూతంబులచేత భక్షింపంబడుచుండుఁ బురుషున కాయువు శ్రీయును గీర్తియు నైశ్వర్యంబును మొదలయినవి యనుభవింప నెంతగాలంబు ప్రాప్తం బంతగాలంబు నివసించు నాప్రాప్తంబు దీఱినఁ బురుషుండు జాలిం బొందిన నవి యుండకపోవుచుండుంగావున (గుణంబును నవగుణంబునుఁ) గీర్త్యపకీర్తులును జయాపజయంబులును సుఖదుఃఖంబులును జావుబ్రతుకులును సమంబు లయి కలుగుచుండు నజ్ఞాని యైనవానికి సత్త్వరజస్తమోగుణంబులు గలిగి యుండు నట్టివానికి గుణమయంబు లైనయింద్రియాదులె యాత్మ యని తోఁచుచుండుం గావున వాఁ డాగుణంబులచేత బద్ధుం డగు నాగుణంబులకు సాక్షిమాత్రుం బగుశరీరంబు వే ఱని యెవ్వఁ డెఱుంగనోపు వాఁ డాగుణంబులచేత బద్ధుండు గాఁడు గావున గుణంబులును గుణియును భోక్తయును భోగ్యంబును జయంబును నపజయంబును హర్తయును హార్యంబును నుత్పత్తిస్థితిలయకర్తయై సర్వోత్కృష్టుం డైనయప్పరమేశ్వరుండె కాని యన్యంబు లే దిప్పు డోశక్ర హస్తంబు నాయుధం

1. 'మూర్ఖుల కెల్ల. 2. సిలోకచయ మెల్ల నెవ్వని. 3. జింత సేతు, రమృతమర్త్యబలంబున నాత్మ. 4. భూతేంద్రియాంతఃకరణంబులును బ్రకృతి పురుషుండు నైనభగవంతునియనుగ్రహంబు లేమి స్వర్గాదులయందు సమర్థంబులు గావు ప్రకృతిచేత వశుండైనపురుషుండు సుఖదుఃఖంబుల ననవరతం బనుభవించుచునుండి తన్ను స్వతంత్రునిగాఁ దలఁచుచుండుఁ గాని స్వతంత్రుండు గాఁడు స్వతంత్రుం డైనయీశ్వరుండు భూతంబులవలన భూతంబులఁ బుట్టించుచుండు నాభూతంబులు భూతంబుల భక్షించుచుండుఁ బురుషునకు' వ్రా. ప్ర. 5. 'మృత్యుజీవితంబులును ననుద్వంద్వంబులకు సముండు గావలయు సత్త్వరజస్తమంబులు ప్రకృతిగుణంబు లాగుణంబులకు సాక్షిమాత్రం బైనయాత్మ నెవ్వఁ డెఱుంగ నోపు వాఁ డాగుణంబులచేత' అని కొన్నిప్రతులు.

బునుం బోయినను భవత్ప్రాణాపహారణ(ంబునకు) సమర్థుండ నగు చున్నవాన్నిం
జూడు మని (వృత్రాసురుండు) మఱియు ని ట్లనియె. 417

తే. వాహనంబులు సారెలు వాడిశరములు, లూర్జితాక్షము లసువులెక్కయొడ్డనములు
గాఁగఁబోరెడునీద్యూతకర్మమందు, నెనఁగుజయము నపజయము మెవ్వఁడెఱుఁగు.

చ. అనవుడు వృత్రుమాటలకు నద్భుత మంది సురేంద్రుఁ డెంతయుం
దనమదిఁ గుత్సితం బుడిగి దైవముగా నతనిం దలంచి కై
కొనియెఁ గరంబునన్ దిగువఁ గూలినవజ్రము సప్పు డాత్మలోఁ
దనరె జగంబు లన్నియు ముదంబునఁ బొందిరి ఖేచరావళుల్. 419

క. రాహుగ్రహవక్త్రగుహా, గేహాంతము వాసి వచ్చి కిరణావళి స
ద్బాహుళ్య మొప్ప వెలిఁగెడు, నాహరిజస్సుంబుఁబోలె హరి యొప్పె నృపా.

వ. ఇట్లు కరకలితవజ్రాయుధరుజ్యంకలమండితదిఙ్మండలుం డయి జంభారి గంభీరవా
క్యంబుల విస్మయమందస్మితముఖారవిందుం డయి వృత్రునకి ట్లనియె. 421

క. ఓదానవేంద్ర నీమతి, వేదాంతముఁబోలెఁ దత్త్వవిజ్ఞానకళా
మోదము నీ వతిభక్తుఁడ, వాదిమపురుషునకుఁ బతికి నబ్జాక్షునకున్. 422

ఉ. లోకము లెల్ల నిండి తనలోనుగ సర్వముఁ జేసి ప్రాకులన్
దీకులఁ బెట్టి యెల్లెడలఁ దీపులు నూపెడివిష్ణుమాయ నేఁ
డేకమతిం దలంచి తిది యేల మహాసురురూపు మాని సు
శ్లోకుఁబురాణపూరుషుని శోభనమూర్తి ధరింపు మింపునన్. 423

ఉ. ఏనియమంబు సల్పితివొ యెట్టిమహాతప మాచరించితో
పూని రజోగుణాభిరతిఁ బొందిననీమతి శాంతదాంతస
న్మానసమానసానుభవమత్త[1]మరాళుని లోకభావస
మ్మాను నమేయు నాదనుజ మర్దనుభక్తి బొసంగె నెంతయున్. 424

క. నారాయణరూపామృత, పారావారమునఁ [2]దేలు భక్తుఁడు దా భూ
దారకరఖాతకోదక, పూరంబుల నేల తృప్తిఁ బొందు మహాత్మా. 425

వ. అని పలుకు సురేంద్రు నుపలక్షించి వృత్రాసురుం డాయోధనమర్మర్ణసంఘు
ర్షమాణమానసుం డై వైరిం బరికొల్పుకొని వామహస్తంబునం బరిఘంబుఁ
ద్రిప్పుచు నుప్పరంబునకుం గుప్పించుచు బ్రహ్మాండకర్పరంబు నిష్ఠురభైరవారా
వంబునం బగిలించుచు సముత్తుంగమత్తమాతంగ(పుంగవ)ంబు[3]వృషభంబుపైఁ
గవియుభంగి సురవృషభుపేరురం బుపలక్షించి భీమఘాతనిపాతవేగంబునం గొ
ట్టిన నింద్రుండు కులిశధార నప్పరిఘంబుఁ దునిమితోడన శేషఫణిశేషభాసురం

1. 'మరాళుఁ డశేషభావస, మ్మానుఁ డమేయుఁ డాదనుజ.' అ. ప్ర. 2. 'నౌనరు పటుభక్తి యితే, యూరితఖాదకోదక,' 3. సింగంబుపై.

బాహుదండంబు ఖండించె నంత వృత్రుండు భిన్నబాహుద్వయమూ
లుండై రక్తధారాకలితుండై కులగిరి వజ్రచేత నిహతంబై దివంబుననుండి
జారుచున్న కులపర్వతంబునుంబోలెఁ జూపట్టి ప్రళయకాలసంహారనిటలచ్ఛట
చ్ఛటాస్ఫులింగకరాళకీలాజాలాగ్నిసమాన క్రూరదృష్టినిరీక్షణదుర్నిరీక్షుం డయి భూ
మిం గిందిదవడయు నాకాశంబు మీఁదిదవడయు నా హత్తించి నభోమండలంబు
సంబోలెఁ దుది మొదలు లెఱుంగరాక వికృతంబుగా వక్త్రంబు దెఱచి మందర
మథనమథ్యమానవిషధరజనితవిషవిషమజిహ్వాభీలం బగు నాలుక నభంబు
నాకుచుఁ గాలాంతకాకారంబుల డంబునఁ గాలభుజాదండమండితం బగుకాల
సింహంబునుం బోలెఁ దంష్ట్రలచేత జగత్త్రయంబును మ్రింగెడువాఁడునుంబోలె
నతిమాత్రమహాకాయుం డయి పర్వతంబులు దలంగ మీటుచు నడగొండ
యుంబోలె నభోభాగభూభాగంబుల నాక్రమించి యప్పుడు. 426

ఉ. కాలమునాఁటిమృత్యువుముఖంబునఁబోలెను విస్ఫులింగముల్
గ్రాలఁగ దేవసంఘములు గంపము నొంద జగంబు లెల్ల నా
వాలుచి తారకాం దెసఁగ నభ్రగజంబును నాయుధంబుతో
నాలుకఁ జుట్టిపట్టి సురనాథుని మ్రింగె మహోద్భుతాకృతిన్. 427

ఆ. లోక మెల్ల నప్పుడు చీకాకుపడెఁ దమం, బడరె ఋషిగణంబు లవశఁ బడియె
[1]సోనవాన గురిసె సూర్యచంద్రాగ్నుల, రశ్మ లడఁగె దిశలు రభస మయ్యె.

వ, అప్పుడు. 429

ఉ. కందఁడు భీతిఁ గుందఁడు ప్రకంపము నొందఁడు పెద్దనిద్దురం
జెందఁడు తత్తఱింపఁడు విశేషముఁ దప్పఁడు వైష్ణవీజయా
నందపరైకవిద్యను మనంబునఁ దాల్చుచు నుండెఁ గాని సం
క్రందనుఁ డా నిశాచరుని గర్భములో హరిరక్షితాంగుఁడై. 430

వ. ఇట్లు నిశాచరరూపశ్రీనారాయణకృపా[2]పాలితుండై యోగబలంబున బలభేది
యతనియుదరంబు వజ్రాయుధంబున భేదించి యైరావణసహితుండై వెడలి యతని
కంధరంబు తెగ నడువ వజ్రంబు ప్రయోగించిన నతివిస్ఫురవేగంబున వృత్ర
హరణార్థంబుగం దిరుగుచు సూర్యాదిగ్రహనక్షత్రంబులకు దక్షిణోత్తరగతి
రూపం బయినసంవత్సరసంధియందు నహోరాత్రమధ్యంబున వృత్రుశిరంబు
పర్వతశిఖరంబునుంబోలెఁ ద్రుంచి కూలం ద్రోచె నప్పుడు. 431

మ. మొరసెన్ దుందుభు లంబరంబునఁ గనన్ మోదించి గంధర్వులున్
సురలున్ సాధ్యులు సిద్ధులున్ మునువరుల్ సొంపార వృత్రఘ్ను భీ
కర తేజోవిభవప్రకాశకరవిఖ్యాతైకమంత్రంబులం

---

1. 'రక్తవృష్టి గురిసె రవిచంద్రవహ్నుల, ప్రభలు మాసె దిశలు భగ్న మయ్యె' వ్రా. ప్ర.
2. దంశితుండై,

దర మొప్పం బఠియించుచుం గురిసి రెంకతేం గ్రొత్తపూసోనలన్ 432

ఆ. ఏమి సెప్ప నప్పు డింద్రారితనువున, నొక్క దివ్యతేజ మొప్పి వెడలి
లోక మెల్లఁ జూడఁ [1]లోకలు సూడఁగ, లోక మరసి విష్ణు లోను సొచ్చె 433

వ. ఇట్లు లోకభీకరుం డైన వృత్రాసురుండు గూలిన నఖిలలోకంబులఁ [2]బరితాపంబు లుడిగి సుస్థితిం బొందె దేవర్షిపితృగణంబులు (దానవ్రజము) నారసి యింద్రునకుం జెప్పక తమతమస్థానంబులకుం జని రనిన విని పరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రున కిట్లనియె. 434

ఆ. ఏమికారణమున నింద్రుతోఁ బలుకక, సురలు నోయి రట్టిసురగణంబు
లెందుచేత సుఖముఁ జెందిరి వజ్రికిఁ, జేటు గలుగు టెట్లు సెప్పవయ్య. 435

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె వృత్రాసురాక్రమణచకితులు ననఖిలదేవతలును మహర్షిగణంబులును మున్ను వృత్రవధార్థం బింద్రునిం బ్రార్థించిన నతండు బ్రహ్మహత్యకుం జాలక తొల్లి విశ్వరూపునిం జంపినపాపంబు స్త్రీలయందును భూమియందును జలంబులందును ద్రుమంబులందును విభజించి పెట్టితి నిపు డీహత్య యేమిటం బాపుకొనువాఁడ నా కశక్యం బనిన మహర్షు లశ్వమేధయజ్ఞంబు సేయించి యజ్ఞపురుషుం డయిన శ్రీనారాయణదేవుని సంతుష్టునిం జేసి యీహత్యం బాపం గలవారము స్వభావంబున బ్రాహ్మణపితృగోమాతృసజ్జనహంత లైనవార లే దేవునిం గీర్తించి శుద్ధాత్ము లగుదు రద్దేవుని నశ్వమేధమహామఖంబున శ్రద్ధాన్వితుండ వై మాచేత నసహ్యతేజుండ వై సేవించిన నీకు ఫలం బై నయ్యదురాత్ముని హింసించినహత్య యేమి సేయం గల దని యొడంబఱిచిన నింద్రుండు వల్లె యని యశ్వమేధంబున మార్తునిం బరమార్చి బ్రహ్మహత్యం బొంది యత్పాపంబు భరియింప నోపక దుర్దశం బొందె నప్పుడు. 436

సీ. పాపంబు చండాలస్త్రీరూపంబు గలదాని, ముదిమిచే నొడ లెల్లఁ గదలుదాని
క్షయకుష్ఠరోగసంచయకృశాంగి యగుదాని, నురురక్తపూరంబు దొరఁగుదాని
నరసినవెండ్రుకల్ బెరసినతలదాని, నటఁ బోకు పోకుండు మనెడుదాని
గడురుఁ గంపుసఁ బేర్పుచేఁ ద్రోవ లదరఁ జేసెడుదానిఁ, దా నెందుఁ బోజీనఁ దఱుముదాని

ఆ. నాగుణంబు లెల్లఁ భోగింప కేరీతి, నరుగ నెంతవాఁడ వనెడుదాని
బిట్టు దిరిగి చూచి భీతిల్లి సిగ్గుతో, దేవనాయకుండు దెగఁ జిపఱచె. 437

వ. ఇట్లతివికృతత్వంబుతో బ్రహ్మహత్య వెనుతగుల నింద్రుండు నభోభాగభూభాగదిగ్భాగంబు లెల్లం దిరిగి చొరం దెరువు లేక దీర్ఘనిర్ఘా[3]తాటోపనిశ్వాసదూషితుండై యీశాన్యభాగంబునకుం బఱచి యద్దెస నమేయపుణ్యాగణ్యం బయిన మానససరస్సునం బ్రవేశించి యం దొక్క కమలనాళంబు సొచ్చి యందుఁ దంతువులం గలసి రూపంబు లేక యలబ్ధభోగుం డై బ్రహ్మహత్యావిమోచనంబుఁ

1. లోకంబు చూడని, లోకమరిగివిష్ణు, 2. బరితోషంబు నొంద. 3. తోపమనిశ్వాస:

చింతించుచుఁ గొనుచు సహస్రవర్షంబు లుండెనా చండాలియు నది పరమేశ్వరదిగ్భాగం బగుటం జేసి యందుఁ జొరరాక కాచి యుండె నంతకాలంబుఁ ద్రిదివంబున నహుషుండు విద్యాబలతపోబలయోగబలంబులం బాలించుచుండి సంపదైశ్వర్యమదాంధుండై యింద్రపత్నిం గోరి యింద్రునకు వచ్చునందాఁక నాకుం బత్నివి గమ్మనిన నాశచీదేవి బృహస్పతి ప్రేరితయై బ్రహ్మర్షి వాహ్యశిబిక నెక్కి వచ్చి నన్ను భోగింపు మనిన నతం డట్లచేసి కుంభసంభవశాపహతుండై యజగరయోనియందుఁ బుట్టె నంత నింద్రుండు బ్రహ్మర్షిగణోపహూతుండై త్రిదివంబునకు వచ్చె నంతగాలంబు నారాయణచరణారవిందధ్యానపరుండై చింతించుచుఁ దద్దిశాధినాయకుండైన శంకరుచేత రక్షితుండై యుండుటం జేసి తద్దోషబలంబు దఱిఁగి సహస్రాక్షుం బీడింప లేదయ్యె నప్పు డింద్రుండు నిజైశ్వర్యంబునుం బొంది బ్రహ్మర్షి పరివృతుండై మహాపురుషారాధనంబు సేసి హయమేధాధ్వరంబునకు దీక్షఁ గైకొని బ్రహ్మవాదులచేత యజింపఁబడుచున్నవాఁడయి సర్వదేవతామయుండైన నారాయణుం బరితృప్తుం జేసి మంచు విరియించుమార్తాండునిచందంబునఁ ద్వాష్ట్రవధరూపపాపంబు నాశంబు నొందించి సకలదివిజయక్షగంధర్వసిద్ధమునిజనసంస్తూయమానుం డయి త్రిభువనైశ్వర్యభోగభాగ్యములం గయికొనియె నప్పుడు. 438

చ. సతతమరీచిముఖ్యమునిసంఘముచేత యథోచితంబుగాఁ
గృతఘనవాజిమేధమునఁ [1]గేశవు నీశుఁ బురాణపూరుషున్
హితు జగదీశు యజ్ఞపతి [2]నిష్టఫలప్రదు నంతరంగసం
గతు భజియించి వజ్రి గతకల్మషుఁడై నెగడెన్ మహీశ్వరా! 439

సీ. మఱియుఁ బుట్టింపంగ మనసు వెట్టినయట్టి క్రూరకర్మాంభోధికుంభజుండు
అంగారములు సేయ నాహుతిఁ గన నోపు, బహుపాపకాననపావకుండు
కంటక దిగ మ్రింగి గఱ్ఱునఁ ద్రేఁపంగఁ, గల్మషగరళగంగాధరుండు
ఘనగుహాంతరములఁ గాలూన నియ్యని, కలుషదుస్తరతమోగ్రహవిధుండు
ఆ. సకలము క్తిలోకసామ్రాజ్యసమధిక, సహజభోగభాగ్యసంగ్రహైక
కారణాప్రమేయ కంజాక్షసర్వేశ, కేశవాదినామకీర్తనంబు. 440

సీ. అఖిలదుఃఖైకసంహారకారణమును, నఖిలార్థసంచయాహ్లాదకరము
విమలభక్త్యుద్రేకవిభవసందర్శనం, బనుపమభక్తవర్ణనరతంబు
విబుధర్షభానేకవిజయసంయుక్తంబు, గ్రస్తామరేంద్రమోక్షక్రమంబు
బ్రహ్మహత్యానేక[3]పాపాబ్ధితారణ, కారణసజ్జనకాంక్షితంబు
తే. నైనయీయితిహాసంబు నధికభక్తి, వినినఁ జదివిన [4]వారికి ననుదినంబు

1. 'గీర్తితుఁ డైనపురాణ. 2. నీశురమేశు నిజాంతరంగ' వ్రా. ప్ర. 3. 'పాప నిస్తరణంబు, గమనీయసజ్జనకాంక్షితంబు. 4. వ్రాసిన... నాయురారోగ్యభాగ్యభోగాభివృద్ధి... గల్గు ననఘ' అ. ప్ర.

నాయురారోగ్యకరము జన్మ చాభివృద్ధి, కర్మనాశము సుగతియుఁ గల్గు నంద.

సీ. నాథుఁడు యోగీంద్ర ! నావచనం బిన్నతు. వివరంబు నీచేత విన్నవెంపలు
కడు నద్భుతంబునఁ గనవలెం బండెను, గొలిచి రజస్తమోగుణములందు
వర్తించునీ పాపరవర్తికి నేరీతి, మూవపవర్త క్తి మది వరించె
సత్త్వస్వభావు లై సముబుద్ధు లై లేపో. యయమస్త్రయత్నులై సజ్జనేత

తే. నిర్మలాత్మకు లై నట్టిధర్మపరుల, కనుటఁ బుణ్యముకులకు సంబజాళు
భూరికై నల్పసంప్రాప్తిసమూల మైన, భక్తి వీరికిఁ గోలె నేర్పాటు గాదు. 442

సీ. [1]భూస్థలిఁ గల రేణువులకన్న నెక్కు మై, కడు నొప్పుజీవసంఘములు గలవు
ఆ జీవములలోన నరయ ధర్మాచుల, మరి నడిపెడివారు మనుజజాతి
యామనుష్యులలోన నరుగా సంబుఁజెడఁ బాసి, మోక్షార్థులగువారు మొదల నరిది
మోక్షమార్గం బాత్మక్రమాలంబుగా నుండు. వారిలో ముక్తులు లేరు తలచు

తే. ముక్తు లైనట్టివారిలో యుక్తిఁజలఁప, జాలదుర్లభుఁ డమితప్రశాంతిపరుఁడు
పరమసుజ్ఞాననిరతుండు భద్రగుణుఁడు, రమణ శ్రీవాసుదేవపరాయణుండు.

తే. సకలలోకాపకారి దుస్సంగతుండు, వృత్రుఁ డేక్రియ సుజ్ఞానవేది యయ్యె
సమరమునఁ బౌరుషంబుచేఁ నమరవిభుని, నెట్లుమెప్పించె దీనినాకెఱుఁగఁ జెపుము.

చిత్రకేతూపాఖ్యానము.

వ. అని పరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రు నడిగె నని సూతుండు శౌనకాదిమును
లకుం జెప్పె మతియు ని ట్లనియె నట్లు గజపురవల్లభుండు సంప్రశ్నంబు సేసిన
బాదరాయణి హరిస్మరణశ్రద్ధాపరుం డయి యిట్లనియె: దొల్లి కృష్ణద్వైపాయన
నారద దేవల మహర్షులు నాకెఱింగించిన యితిహాసంబు గలదు దాని నెఱింగిం
చెద సావధానమనస్కుండ వై యాకర్ణింపుము. 445

చ. అమితవిభూతిఁ జాల శచిహాన్నిశ్చఁ బోలుచు శూరసేనదే
శములకు భర్త యై ప్రజలు సంతసమందఁగ సార్వభౌముఁ డై
క్షమ వన కెల్లకాలమును గామదుహంబు గఁ జిత్రకేతునా
మముఁ బ్రసిద్ధి కెక్కె గుణసముదాయనుఁ డంచితకీర్తికాముఁ డై. 446

సీ. మానితతారుణ్యమదనమురంభలు, కందర్పవిజయైకఖడ్గలతలు
మదనసమ్మోహనమంత్రాధిదేవతల్, పంచశిలీముఖుబాడెకత్తె
లసమాస్త్రుఁ దక్షిలంబు నడకించుబొమ్మలు, నాత్మసంభవునేకపట్టాయితములు
పుండ్రేక్షుకోదండుభూరితేజంబులు, శంబరవిద్వేషిసాహసములు

తే. నాఁగఁబోలుపారునొకకోటి నలినముఖులు, దనకుఁబత్నులుగాఁగ నస్త్యంతవిమల
కీర్తివైభవసామ్రాజ్యవర్తి యగుచు, జగతిఁ బాలించుచుండె నాసజనవిభుండు. 447

తే. కడిమి వేవేలుభార్యలు గలిగి యుండి, పరఁగ సంతతి యొకరంమునఁబడయలేక

---

1. 'ఉర్వరఁ గలరేణువుల. 2. మదనాంగులు' ప్రా. ప్ర.

[illegible] వేసవిఁ బద్మసరంబుఁ బోలె.

ఉ. [illegible] యౌవనంబు సం
[illegible]
[illegible] తెల్ల [illegible]
[illegible] సౌఖ్యమున్. 449

వ. ఇట్లు సంతతి లేక యతిదుఃఖమానసుం డై యున్న యా రాజేంద్రు మందిరంబున కంగిరసమహాముని వచ్చి యతనిచేత సత్కారంబులు వడసి కుశలం బడిగి రాజ్యాంగ [illegible] మహదహంకారము లని [illegible] మాత్యజనపదదుర్గద్రవిణ సంచయ [illegible] చేత రక్షితుండ వై ప్రకృతిపురుషుం డయందు భారంబు పెట్టి రాజ్యసుఖంబు ననుభవింతువు గదా మఱియు దారప్రజామాత్యభృత్యసామంతపౌరజానపదభూపాలురు నీకు వశవర్తులు గదా సర్వంబునం గలిగి సార్వభౌముండ వైననీవదనంబున విన్నదనంబు గలిగి యున్న యది కతం బేమి యనిన నామునిప్రవరునకు నతం డిట్లనియె మీతపోబలంబున మీకు నెఱుంగరాకయున్నయదియుం గలదే యని తల వంచి యూరకున్న నతని యభిప్రాయం బెఱింగి యాభగవంతుం[1]డైనయంగిరసుండు దయాళుండై పుత్రకామేష్టి వేల్చి యజ్ఞశేషం బతనియగ్రమహిషి యగు నకృతద్యుతి కిచ్చి నీకుం బుత్త్రుండు గలిగెడి నతనివలన సుఖదుఃఖంబు లనుభవింపంగల వని చెప్పి యమ్మహాత్ముండు సనియె నాకృతద్యుతి యనుదేవి గర్భంబు ధరియించి నవమాసావసానంబునం గుమారునిం గనియె నాకాలంబున రాజును సమస్తభృత్యామాత్యజనంబులుం బరమానందంబుం బొంది రపుడు చిత్రకేతుండు గృతస్నానుండై సకలభూషణభూషితుండై సుతునకు జాతకర్మంబు నిర్వర్తించి బ్రాహ్మణులకు నపరిమితహిరణ్యరజతదానంబులు వస్త్రాభరణంబులును గ్రామంబులును గజంబులును వాహనంబులును ధేనువులును నాఱేసియర్బుదంబుల(ద్రవ్యంబును) దానంబుసేసి ప్రాణిసముదయంబునకుం బర్జన్యుండునుంబోలెఁ దక్కనవారలకు నిష్టకామంబులు వర్షించి పరమానందహృదయుండై యుండెఁ గుమారుండును మాతృపితృబంధుజనంబులకు సంతోషంబు సేయుచు దినదినప్రవర్ధమానుండై పెరుఁగుచుండె నంత బుత్త్రమోహంబునం గృతద్యుతియందు బద్ధానురాగుం డై మహీధవుండు వర్తించుచుండం దక్కనభార్యలు సంతానసంతోషవికలలై యీమోహంబునకుం గారణంబు పుత్త్రుండ యని యీర్ష్యం జేసి దారుణచిత్తలై కుమారునకు విషంబుఁ బెట్టించిన సుఖనిద్రితుండునుంబోలె బాలుండు మృతిఁ బొందె నప్పుడు వేగుటయు దాద బోధింపం జని యాకుమారునివికృతాకారం

1. డైనబ్రహ్మపుత్త్రుండు.

బుఁజూచి విస్మయశోకభయార్తయై పుడమిం బడి యాక్రందించె నప్పుడు.

తరలము. పుడమి నిట్టకనిట్లువ్రాలం బడి పొక్కుచుఁ గడుదీనయై
యడఁకు వేమియు లేనివాక్కుల నావురంచు విలాపమం
[1]దెడరు దోఁప భృశాతురోన్నతి నేడ్చి రా విని భీతితోఁ
గనుపు బిట్టవియంగ భూపతికాంత గ్రక్కున నేఁగుచున్. 451

ఆ. బాలుఁ డొక్క రుండు పరిణామశీలుండు. వంశకర్త తపసిపరమపుఁపలనఁ
బుట్టి మిన్న కట్లు వాలిసి యున్నట్టిపుత్రుఁ గాంచి తల్లి యడలఁ జొచ్చె.

ఉ. కుంకుమరాగరమ్యకుచకుంభములం గడుఁ గజ్జలంబుతోఁ
బంకిల మైనబాష్పములు పాల్పడ జుజ్జన మాచరించుచుం
గంకణపాణిపల్లవయుగంబున వక్షము మోఁదికొంచు నా
పంకరుహాక్షి యేడ్చెఁ బరిభావితపంచమసుస్వరంబునన్. 453

క. ఆయార్తరవమునకు భూనాయకుఁడు భయంబు నొంది నయ మడిగి సుతుఁ గా
డాయఁగ వేగంబునఁ జని, హాయనిమోహంబులోడ బాలునిమీఁదన్. 454

స్రగ్విణి. వ్రాలియో పుత్త్ర నీకవార్త జంభోళియై, కూలఁగా వ్రేయ కీకొద్దినన్నేటికిఁ
జాలి నొందించె నాజాడ యుం కెట్టిదో, తూలుమీ తల్లికి దుఃఖ మెట్లాఱునో.

వ. అని తలమొలయెఱుంగక పలవించుచు భృత్యామాత్యబంధుజనంబులం గూడి
యడలుచు నున్నయారాజు దుఃఖం బెఱింగి యంగిరసుండు నారదునితోడం గూడి
చనుదెంచి మృతుం డైనపుత్త్రునిపదతలంబున మృతుండునుంబోలెఁ బడియున్న
యారాజుం గనుంగొని యి ట్లనియె. 456

సీ. నీకుఁ వీఁ డెవ్వఁడు నీ వెవ్వనికి శోక, సంతాప మందెదు సార్వభౌమ
పుత్త్రమిత్రాదులు పూర్వజన్మంబుల, నెవ్వనివారలో యెఱుఁగఁ గలవె
మొదల నదీవేగమున నాడ కాడకు, సికతంబు గూడుచుఁ జెదరు చుండు
నారీతిఁ బ్రాణుల కతికాలగతిచేతఁ, బుట్టుట చచ్చుట పొసఁగు చుండుఁ

ఆ. గాన భూతములకుఁ గలుగు భూతంబులు. మహితతో జ విష్ణుమాయఁ జేసి
దీని కడల నేల ధృతిఁ దూలఁగా నేల బుద్ధిఁ దలఁప వలదె భూతసృష్టి. 457

వ. మఱియు నేము నీవును దక్కినవారలును బ్రవర్తమానకాలంబునం గలిగి పజన్మం
బు నొంది మృత్యువువలన విరామంబు నొందం గలవార మై యిపుడ లేక పోవు
దుము చావుపుట్టువులకు నిక్కువంబు లే దీశ్వరుండు దనమాయచేత భూతజా
లంబులవలన భూతంబులం బుట్టించు వాని నాభూతంబులచేతన రక్షించు వాని
నాభూతంబులచేతన హరించు స్వతంత్రుంబు లేనితనసృష్టిచేత బాలుండునుం
బోలె నపేక్ష లేక యుండు దేహియైనపితృదేహంబుచేత దేహియైనపుత్త్రుదే
హంబు మాతృదేహంబువలనం గలుగుచుండు నాప్రకారంబున బీజంబువలన

1. దడఁదఁ దోఁప-దడము లేక.

[illegible] దేహంబు నశ్వరంబు కాని శాశ్వతంబై జరుగుచునుండు; బూర్వకాలంబున [1]సామాన్యవిశేషంబులు సన్మాత్రంబై నవస్తువులం దేవిధంబున గల్పింపంబడియె నా [illegible] దేహంబున కాత్మకు [illegible] విభాగంబు (పూర్వకాలంబున [illegible] దహన క్రియల నగ్ని [illegible] భంగుల నెఱుం [illegible] యన్నియు నాత్మజ్ఞానంబు నొలకఁ దేహి దేహసంయోగంబు స్వప్నంబునందు భయావహం బైన [illegible] మేల్కాంచి [illegible] బైన ప్రయోజనంబు లేదిగావున [illegible] జీవుండే తా నని జ్ఞానగోచరుండైన వాని [illegible] మనోమాత్రంబని తెలిసి మోహాతమంబు వాసి భగవంతుండైన వాసుదేవునియందుఁ జిత్తంబు [illegible] దనని బోధించినఁ జిత్రకేతుండును లేచి వారలకిట్లనియె.

సీ. యతివేషములఁ బ్రాని [illegible] యతిగూఢగతి నింపు నే తెంచినట్టిమీ రెవ్వరయ్య
[illegible] నన్నుఁ బోలిన గ్రామ్యబుద్ధుల నెల్ల, బోధింప వచ్చినపుణ్యమతులొ
[illegible] సనత్కుమార నారద ఋషభాదులో, దేవలాసితు లను ధీరమతులొ
[illegible] దుర్వాసో మృకండుజ, గౌతమ శుక రామ కపిలమునులొ

తే. యాజ్ఞవల్క్యుండొ యరణియొ నారుణియొ, వ్యాసరోమశు లాసురి జాతుకర్ణ
[illegible] మైత్రేయ వరభరద్వాజబోధ్యపంచశిఖులొ పరాశర ప్రభృతిమునులొ.

క. వీరలలో నెవ్వరు సుర, చారణగంధర్వసిద్ధసంఘంబులలో
వారలొ యీసుజ్ఞానము, కారణమై యెవరి [illegible] గలవు పలుకవె. 460

క. పొందుగ గ్రామ్యపశుత్వముఁ బొంది మహాశోకతిమిర [illegible] బుంగిన నాకుం
జిందఱ దివ్యజ్ఞానముఁ, జెందించినవారి మిమ్ము జెప్పుఁడు తెలియన్. 461

వ. అనిన నంగిరసుం డిట్లనియె నేను బుత్త్ర కాంక్షివైన నీకుం బుత్త్రుం బ్రసాదించినయంగిరసుండ నితండు బ్రహ్మపుత్త్రుం డయిననారదభగవంతుండు దుస్తరంబై నపుత్త్రశోకంబున మగ్నుండవైన నిను ననుగ్రహించి పరమజ్ఞానం బుపదేశింప వచ్చితిమి నీదుఃఖం బెఱింగి పుత్త్రు నిచ్చితిమేని బుత్త్రవంతులైనవారితాపంబు నీచేత ననుభవింపంబడు నీ ప్రకారంబున లోకంబున సతులును గృహంబులును సంపదలును శబ్దాదులయినవిషయంబులును రాజ్యవైభవంబును జంచలంబులు మఱియు రాజ్యంబును భూమియును బలంబును ధనంబును భృత్యామాత్యసుహృజ్జనంబులును మొదలైనవి శోకమోహాభయపీడితులం జేయుచుండుఁ గాని సుఖంబులనీ నేరవు గంధర్వనగరంబునుంబోలె స్వప్నలబ్ధమనోరథంబు

1. 'జాతివ్యక్తివిభాగంబులఁ దన్మాత్రంబులైన. 2. దారువికారంబులైనదీర్ఘత్వవక్రతాదులగ్నియందుఁ గానంబడుభంగి నసద్ధర్మంబు లయిన [illegible] త్వంబును క్షయవృద్ధులును క్రియాఫలంబుం జూచుచున్న యాత్మయందుఁ గానంబడు. 3. నర్భకైన. 4. శివాంగీరసదేవలా. 5. దుర్వాసమార్కండేయ.

నంబోలె నరకంబును బాసి కానంబడుచు మనోభవంబు లయినయర్థంబులం గూడి స్వాప్నంబు లై కానంబడనేరవు కర్మంబులచేత ధ్యానంబులు సేయుచుండు [1]మనంబులు నానాకర్మంబు లగుచు నుండు నీదేహిదేహంబు ద్రవ్యజ్ఞానక్రియాత్మకంబై దేహికి వివిధక్లేశసంతాపంబులం జేయుచుండుం గావున నీవు నిర్మలంబయిన మనంబుచేత నాత్మగతి [2]వెదకి ధ్రువం బయిన పదవి నొందు మనియె నప్పుడు నారదుం డిట్లనియె నుపనిషద్గోప్యంబగు నీమంత్రంబు నీవ్వండేని సప్తరాత్రంబులు పఠియించి నతండు సంకర్షణుం డైన భగవంతునిం జూడఁ గన్న పాదమూలంబు సర్వాశ్రయం బై యుండు నట్టి శ్రీమన్నారాయణునిపాదంబులు సేవించి యీమోహంబు వదలి యతిశీఘ్రంబున నుత్తమపదంబు నొందు మిప్పు డీకుమారునకు నీకును బ్రయోజనంబు గల దేనిం జూడు మని నారదుండు మృతబాలకునికళేబరంబుఁ జూచి యోజీవుండ నీకు శుభం బయ్యెడు నిందుఁ బ్రవేశించి మీతల్లిదండ్రుల బంధుజనులం జూచి వీరల దుఃఖంబు లార్చి యీకళేబరంబునందుఁ బ్రవేశించి యాయుశ్శేషంబు ననుభవించి పిత్రధీనం బైనరాజ్యాసనంబునఁ గూర్చుండు మనిన నబ్బాలుం డి ట్లనియె. 464

తే. కర్మవశమున నెందు సుఖంబు లేక, దేవతిర్యఙ్నృయోనులం దిరుగునాకు
వెలయ నేజన్మమందునో వీరు తల్లిదండ్రు లయినారు చెప్పవే తాపసేంద్ర.

తే. బాంధవజ్ఞాతిసుతులును జగతి రాత్మ, వరులు నుదాసీనమధ్యస్థవర్గము లన
నరసి [3]గనుచుండు రొక్కొక్కజన్మమునను, నెఱయఁ బ్రాణికి నొకవావి నిజముగలదె.

తే. రత్నములు హేమములు ననురాగలీల
నమ్మకంబుల నీవల నావల నగు
భంగి నరులందు జీవుండు ప్రాప్తుఁ డగుచు
నెలమిఁ దిరుగుచు నుండుఁ దా నెందుఁ జెడఁడు. 465

సీ. ఒక్కఁడై నిత్యుఁడై యొక్కఁడుఁ గడలేక, పొరిఁది జన్మాదుల శూన్యుఁ డగుచు
సర్వంబునం దుండి సర్వంబుఁ దనయందు, నుండఁగ సర్వాశ్రయుం డనంగ
సూక్ష్మమై స్థూలమై సూక్ష్మాదికములకు, సామ్యమై స్వప్రకాశమున వెలిఁగి
యఖిలంబుఁ జూచుచు నఖిలప్రభావుఁడై, యఖిలంబు దనయందు నడఁచికొనుచు

తే. నాత్మమాయాగుణంబుల నాత్మమయము
గాఁగ విశ్వంబుఁ దనసృష్టి [4]ఘనతఁ జెందఁ
జేయుచుండును సర్వసంజీవనుండు
రమణ విశ్వాత్ముఁ డయిన నారాయణుండు. 466

క. సతు లెవ్వరు సుతు లెవ్వరు, పతు లెవ్వరు మిత్రశత్రుబంధుప్రియసం

---

1. మనంబునకు-నానాకర్మంబులుగలుగుచుండు-నాకరంబులగుచుండు. 2. వెదకిద్వైతభ్రాంతి విడిచి ధ్రువం బయిన. 3. నగుచుండు-దగుచుండు. 4. ఘటన నొంద.

[illegible] గణనాతీతులైన యనఘునకుం దొక్కనికిన్. 467

చిత్రకేతుఁడు శోకంబు బాసి భగవత్ప్రసాదంబు నొందుట.

వ. మఱియు సుఖదుఃఖంబులం బొందక సర్వోదాసీనుండవై పరమాత్మవై యుండు నప్పరమేశ్వరరూపుండను నయిన నాకు మీకు నొక్కటి సంబంధంబు మీకు దుఃఖంబునకుం బని లేదని పలికి యా జీవుండు పోయిన, జిత్రకేతుండును బంధువులు నతివిస్మితచిత్తులై శోకంబులు విడిచి మోహంబులం బాసి యా బాలునకు నుచితకర్మంబులు [1]నిర్వర్తింపఁజేసి చిత్రకేతుండు గాఢపంకంబునం బడి వెడలిన యేనుంగు చందంబున గృహాంధకూపంబునందుండి వెడలి కాళిందీ నదికిం జోయి యందు విధిపూర్వకంబుగ స్నానంబు చేసి నిష్ఠితుండై మౌనంబుతోడ నారదునకు నమస్కరించిన నతండును బ్రసన్నుండై యమ్మంత్రంబు విధిపూర్వకంబుగా నతనికి నుపదేశించి యంగిరసుతోడం గూడి బ్రహ్మలోకంబునకుం జనియె. చిత్రకేతుండును నారదోపదేశమార్గంబున నిరాహారుండై సమాధినియతుండై నారాయణరూపం బయిన యా విద్య నారాధించి సప్తరాత్రాంతంబున నప్రతిహతం బయిన విద్యాధరాధిపత్యంబును భాసురరత్నదివ్యవిమానంబునుం బడసి నారాయణానుగ్రహంబునం బొంది మనోగమనంబున దిగ్జగంబులం జరియించుచుండం గొన్నిదినంబులకు నొక్కచోట. 468

సీ. తారహారపటీరధవళదేహము వాని, రమణీయనీలాంబరంబు వాని
మణికిరీటస్ఫురన్మస్తకంబుల వానిఁ, గంకణకేయూరకరము వానిఁ
గర్బురమయదీప్తకటిసూత్రముల వానిఁ, దరళయజ్ఞోపవీతముల వాని
నతిసుప్రసన్నవక్త్రాంబుజంబుల వానిఁ, దరుణవివృత్తనేత్రముల వాని

ఆ. సిద్ధమండలంబు సేవింపఁ బుణ్యప్రసిద్ధి వెలసినట్టి సిద్ధచరితుఁ
బద్మలోచనునకుఁ బాదపీఠం బైన, ఘనునిఁ బన్నగేంద్రుఁ గాంచె నతఁడు.

ఆ. కన్నులారఁ జూచి యతఁడు కల్మషంబులఁ బాసి, విమలచిత్తుఁ డగుచు విశదభక్తి
నిట్టరోమములకుఁ బట్టగు చానందబాష్పనేత్రుఁ డగుచుఁ బ్రణుతి సేసె.

క. సంతోషాశ్రులచేత ననంతునిఁ బరిషిక్తుఁ జేసి యతఁడు ప్రమోదం
బెంతయు నరికట్టిన నొక, కొంతయుఁ బలుకంగ లేక కొండొకవడికిన్. 471

చ. మది నొకయింతమాత్రము సమంబుగఁ జేయుచు బాహ్యవర్తనం
గదిసిన యింద్రియంబుల [2]నొకంతకుఁ దెచ్చి వచోవిలాసముల్
గుదురుగఁ గూర్చి తత్త్వమునఁ గూర్చుచు [3]శాశ్వతవిగ్రహంబు నా
సదయునిఁ బ్రశాంతు లోకగురు సన్నుతి సేయఁ దొడంగె నిమ్ములన్. 472

1. నిర్వర్తించి రాభూపాలుభార్యలు బాలహత్యాదోషంబు బ్రాహ్మణోత్తమనిరూపితవ్రతంబున నివర్తించి రంత. 2. వికారము మాన్చి. 3. సాత్వతవిగ్రహంబు.

క. అజితుఁడ వై భక్తులచే, విజితుఁడ [1]వైనాఁడ విభుఁడ వేడుక వారల్
విజితులు నీచేఁ గోర్కులు, భజియింపనివారు నిన్నుఁ బడయుదురె హరీ. 473

ఉ. నీవిభవంబు లీజగము నిండుట యుండుట నాశ మొందుటల్
నీవిమలాంశజాతములు నెమ్మి జగంబు సృజించువార లో
దేవ భవద్గుణాంబుధుల తీరముఁ గానక యీశ బుద్ధితో
వావిరిఁ జర్చ సేయుదురు వారికి వారలు దొడ్డవార లై. 474

క. పరమాణువు మొదలుగఁ గొని, పరమము తుద గాఁగ మధ్యపరికీర్తనచే
స్థిరుఁడవు త్రయీవిముఁడ వై, సరి సత్త్వాద్యంతమధ్యసద్భావగతి వై. 475

తే. పృథ్వి మొదలైనయేడు నొండొకటికంటె, దశగుణాధికమై యుండఁ దనరునండ
కోశమందురజాండంబులకోటులెవ్వ, నందు నణుమాత్రమగుననంతాఖ్యుఁ డతఁడు.

వ. మఱియు నొక్కచోట విషయతృష్ణాపశు లైనరపశువులు పరతత్త్వంబ వైన
నిన్ను మాని యైశ్వర్యకాము లై తక్కిన దేవతల భజియింపుచుండ వారిచ్చు సం
పదలు రాజకులంబునుండిబోలె వారలం గూడి నాశంబునం బొందుచుండు విష
యకాము లేని నిన్ను సేవించి రేని వేఁచినవిత్తనంబునుంబోలె దేహాంతరోత్పత్తి
నొంద కుందురు నిర్గుణుండ వై (జ్ఞానవిజ్ఞానరూపంబు నొందియున్ననిన్ను గుణ
సమేతునింగా జ్ఞానులు భావింపుదురు) నీభజనం బెరూపున నయిన మోక్షంబు
ప్రసాదించు జితమతి వై ననీవు భాగవతధర్మం బెప్రకారంబున నిర్ణయించితి వా
ప్రకారంబున సర్వోత్కృష్టుండ వయిననిన్ను సనత్కుమారాదులు మోక్షంబు
కొఱకు సేవించుచున్నారు భాగవతధర్మంబునందు జ్ఞానహీనుం డొక్కండును లేఁ
డన్యకామ్యధర్మంబులందు విషమబుద్ధి నేతి నేను నీవు నాకు నీవు ననిపలుకుచుండఁ
చు చున్నవాఁ డెట్టివాఁ డైనను ధ్వంసించు చుండు స్థావరజంగమప్రాణిసమూ
హంబునందు సమం బైనభాగవతధర్మంబుల వర్తించు చున్నమనుజునకి భవద్ద
ర్శనంబువలనఁ బాపంబు క్షయించుట యేమిచిత్రం బిప్పుడు భవత్పాదావలోక
నంబున నిరస్తాశయమలుండ నైతి మూఢుండ నయిననాకుఁ బూర్వ కాలంబున
నారదుం డనుగ్రహించి భగవద్ధర్మంబు దయసేసె నని నేను నాకు నెఱదుండ
వై ననీకతంబున దృష్టం బయ్యె ఖద్యోతంబులచేత సూర్యుండు గోచరుండు గాని
మాడ్కి జగదాత్మకుండ వైననీమహత్త్వంబు మనుజులచేత నాచరింపంబడిప్ర
సిద్ధం బైనది గా దుత్పత్తిస్థితిలయకారణుండ వై భగవంతుండ వైననీకు నమ
స్కరించెద నని మఱియును. 477

తే. అరయ బ్రహ్మేంద్రు లెవ్వనిఁ గనుఁగొనంగ, భక్తియుక్తుల భయమునఁ బ్రస్తుతింతు
రవని యెవ్వనితలమీఁద నావగింజ, బోలు నా వేయుశిరములశేషుఁ గొల్తు.

1. 'వై యుంటి విభుఁడు వేడుకతోడన్, విజితాత్ములనుచుఁ గోర్కులు, భజియింపనివారు నిన్నుఁ బడయుదురు హరీ. 2. రచియింపఁబడుచున్న.

క. [illegible] కలిగెను ననంతుం
[illegible] ప్రియ మారన్. 479

ఆ. [illegible] తత్త్వ [illegible] దానికతన
నన్నుఁ [illegible] నాపదంబు నీకుఁ గలిగె. 480

సీ. ప్రాణి [illegible] భూతజాలంబులు, భూతభావనుఁడ నేఁ బొందువడఁగ
బ్రహ్మంబు మఱియును శబ్దబ్రహ్మమును శాశ్వతం బైనతనువులు దగిలె నాకు
నఖిలలోకము లంద [illegible] నుగతం బై యుండు, లోకంబు నాయందు [illegible]
నుభయంబు నాయందు [illegible] బై యుండు, [illegible] యుభయము నందు

తే. వెలయు నిద్రించువాఁ డాత్మ విశ్వమెల్లఁ, జూచి మేల్కాంచి తా నొక్క చోటివాని
గా వివేకించు [illegible] [1]జీవితేశ, మాయ డిగవాడి పరమధర్మంబుఁ దెలియు,

ఆ. నిద్ర పోవువేళ నిరతుం డై దేహి దా, నెట్టిగుణముచేత నింద్రియములఁ
గడచినట్టిసుఖముఁ గను నట్టి బ్రహ్మంబుఁ, గడిమి మెఱయ నన్నుఁ గానెఱుంగు.

ఆ. స్వప్నమందు నెట్లు సంచార మొనరించు, మేలుకాంచి [2]దృష్టమోలి నెఱుఁగు
నుభయ మెఱుఁగునట్టి యుత్తమజ్ఞానంబు, తత్త్వ మట్టి దైన తలఁపు నేను.

సీ. అరయంగ నెవ్వని కలవి గానట్టి యా, సలలితమానుషజాతిఁ బుట్టి
యాత్మతత్త్వజ్ఞానహీనుఁ డైనవానికిఁ, గలుగునె యెందు సుఖం బొకింత
వెలయఁ బ్రవృత్తినివృత్తిమార్గంబుల, సుఖములు దుఃఖంబు సొరిదిఁ దెలిసి
పనిచెడిసంకల్పఫలమూలమునఁ బొఱు, కను సుఖదుఃఖమోక్షములకొఱకు

ఆ. దంపతిక్రియామతంబు వర్తింతురు, దాన మోక్ష మేల దక్కియుండు
నఖిలదుఃఖహేతు వయిన యాకర్మంబు, నెఱిఁగి నన్నుఁ దలఁప రిచ్చలోన.

వ. మఱియు విజ్ఞానాభిమాను లయినమనుష్యులకు నతిసూక్ష్మం బయినయాత్మగతి నిజస్థానత్రయలక్షణంబునఁ జతుర్థాంశంబు నెఱింగి యైహికాముష్మికవిషయంబులచేతను [3]వివేకబలంబులచేతను విముక్తుం డై జ్ఞానవిజ్ఞానసంతృప్తుం డైనపురుషుండు నాకు భక్తుం డగు నీవిధంబులు గలవారలు యోగనైపుణబుద్ధి గలవారలు నైస్వార్థం బయినయాత్మచేతం బరమాత్మను దెలియుచుందురు నీవు నీక్రమంబున మద్భక్తిశ్రద్ధాపరుండవై విజ్ఞానసంపన్నంబు లైనవాక్కులచేత నన్ను స్తోత్రంబు చేసి ముక్తుండవైతి వని యాశేషభగవంతుండు విద్యాధరపతి యైన చిత్రకేతుం బలికి యతని కదృశ్యుం డై పోయె నేదిక్కున సర్వాత్మకుం డైన యనంతుం డంతర్ధానంబు నొందె నాదిక్కునకు విద్యాధరభర్త నమస్కరించి గగనచరుం డై చని లక్షలసంఖ్య లైనదివ్యవర్షంబు లవ్యాహతబలేంద్రియుం డై పరమయోగిపురుషులును దివ్యమునీంద్రులును సిద్ధచారణగంధర్వులును వినుతి సేయం గులద్రోణాదిశైలంబులను రమ్యప్రదేశంబులను సంకల్పసిద్ధప్రదేశంబు

1. జీవదేశ, 2. దృష్ట మెల్ల, 3. నిర్ముక్తు లై జ్ఞానవిజ్ఞాన.

[illegible] వినోదించుచు [illegible]నారాయణదత్తం బగుదివ్యవిమానంబునందుం జరియిం
చుచు [illegible]. 484

శా. [illegible] దివ్య[illegible]గుణ[illegible]నృత్యంబులం
[illegible] జటాజాల[illegible]
[illegible]చున్ సతతంబు [illegible] తుదిన్ [illegible]నామావళుల్
[1] క్రీడం [illegible] తుం డై. 485

సీ. [illegible] వి[illegible], నా[illegible]గవ[illegible]
భావించు [illegible] బు[illegible]కాక్షుని, భావించు హరికథా[illegible] మెఱసి
ఘోషించు హరి[illegible]గుణాలి[illegible]బులు, ఘోషించు భరత[illegible]బోధ మరసి
సేవించు శ్రీ[illegible]కాసికంబు, సుఖమున జేయు [illegible] బలులు
తే. [illegible] బాడించు [illegible] తీక[illegible]నా[illegible]
గీతజాత[illegible]బం[illegible] [illegible]ను చిత్రకేతుం [illegible]. 486

[illegible] చిత్రకేతుం డే[illegible] గాంచె [illegible].

మ. [illegible] గి[illegible] [illegible] [illegible] [2] సేవించుచుం
బర[illegible]ము [illegible]చున్ జగ[illegible] [illegible]బ్రఖ్యాతి వర్తించుచున్
సుర[illegible]యక్షగణముల్ [illegible] విద్యాధరా
ప్సరసల్ [illegible] సితగిరిప్రాంతంబున న్నేగుచున్. 487

శా. ఆవిద్యాధరభర్త గాంచె [illegible] రామ్యతాహాసమున్
శ్రీవిభ్రాజితమున్ నిరస్తగిరిజా సేవాగతా[illegible]మున్
దే[illegible]వికాసమున్ శుభమహా దేవాంఘ్రి[illegible]వాసమున్
భూవిఖ్యాతవిలాసము [illegible]వ[illegible]పూ[illegible]ంబుఁ గైలాసమున్. 488

క. ఆ[illegible]జతభూధరంబున, నీ[illegible]నాము[illegible]నికర[illegible] గొల్వం
బేరోలగమున నుండిన, గౌరి ము[illegible] [illegible] గనియె వరేంద్రా. 489

సీ. తననిజరూప [3] మింతయు నున్కి దెలియక, వాదంబు సేసెడు వేదరవము
గణనావలోకనా కాంక్షితు లై యున్న, బ్రహ్మాదినవకసం ప్రణుతిరవము
సారశివానందసల్లాపముల నొప్పు, ప్రమథగణా[illegible]టరవంబు
డమరుమృదంగాది[illegible]మధ[illegible]ధ్వని[illegible] పటుభృంగిచాట్యవిస్ఫారరవము
తే. [illegible]నుగాఁ [illegible]లు [illegible]కాది, కాము[illegible]జనమహిత[illegible]కణరవంబు
మెండు[illegible]జెలఁగంగఁగన్నులపండువయ్యెఁ, గొండ[illegible]లి పెనిమిటి[illegible]కొల్వు.

వ. ఇట్లు బ్రహ్మాదిసురనికరసేవితుం డై యూరుపీఠంబున నున్నభవానిం గౌఁగిటం
జేర్చుకొని యొడ్డోలగంబున నున్నపరమేశ్వరుం జూచి చిత్రకేతుండు పకపక
నగి యద్దేవి విను చుండ నట్లనియె. 491

1. క్రీడించున్ నరయత్న. 2. [illegible]. 3. [illegible].

సీ. [illegible] యగుచు
జ[illegible] యోగిపుంగవులును
బ్రహ్మా[illegible]లుక[illegible]లో, మిథునరూపంబున ॥ మెలఁతతోడఁ
[illegible] లాలితుం డయ్యె నిర్లజ్జత నిట
ఆ. చకట ప్రకృతి[illegible] దా [illegible], మందు సతులతోడఁ నలరుఁగాని
యిట్లు [illegible] బరిభవింపలేరు ॥ భ్రాంతి నొందు. 492
క. అని విని [illegible] నేమియు నపక నవ్వి ॥ తత్సభవారల్
[illegible] యుండెను, మ[illegible] యీ [illegible]ధైర్య[illegible]మహా నొట్టిదియో.
వ. ఇట్లు దనపూర్వకర్మ శేషంబునం [illegible] ద్రిముజయుండై [illegible] పుట్టినయహంకారంబున జగద్గురువుం బెకు[illegible] ప్రల్లదంబులాడుచున్న చిత్రకేతుం జూచి భవాని యిట్లనియె.
క. మముబోఁటిలజ్జ లుడిగిన, కుహుతుల[illegible] [illegible]యగుచుఁ ॥ గోపింపంగా
నమితాజ్ఞానిపుణుం డగు, శమనుండా వీఁడు నేఁడు ॥ జగముల కెల్లన్. 495
క. భృగునారదకపిలాదులు, నిగమార్థజ్ఞులును యోగ[illegible]యనిపుణుల్
త్రిగుణాతీతు మహేశ్వరు, నగి రెవ్వఁడు వాడు ధర్మ[illegible]నయ మెఱుఁగ రొకో.
సీ. ఎవ్వనిపదపద్మ ॥ మింద్రాదివిబుధుల, చూడాగ్రపంక్తులఁ ॥ నీడఁ జూచు
నెవ్వనితత్త్వంబు ॥ వెదయుఁగ బ్రహ్మాది, యోగిమానసపంక్తి ॥ నోలలాడు
నెవ్వనిరూపంబు ॥ నేర్పాటు గానక, వేదంబు లందంద ॥ వాద మడుచు
నెవ్వనికారుణ్య ॥ మీలోకముల నెల్లఁ, దనిపి యొంతయు ధన్య[illegible]తములఁ జేయు
తే. నట్టిసర్వేశుఁ బాపసం[illegible]హరు ధీరు, శాశ్వతైశ్వర్యు నాత్మసం[illegible]సారు నీశు
నెగ్గు వల్క[illegible]వహా[illegible] ॥ డెల్లభంగి, దండనార్హుం డ[illegible]గా డెట్లు ॥ దలఁగఁగలఁడు.
తే. నిఖిలలోకాశ్రయంబు సకలన్నిహితసుఖము, సకలభద్రైకమూలంబు ॥ సాధుసేవ్య
మైనకంజాక్షుపాదపద్మార్చనంబు, ననుచరింపఁగ ఖలుఁడు వీఁ ॥ డర్హుఁడగునె.
వ. కావున నోరిదురాత్మక యీపాపంబునం బాపస్వరూపం బైనరాక్షసయోనింబుట్టుమని శపియించి యింతనుండి మహాత్ములకు నవజ్ఞసేయ కుండు మని పలికినఁ జిత్రకేతుండు విమానంబు డిగ్గి వచ్చి యద్దేవికి దండప్రణామంబు లాచరించి కరకమలంబులు దోయిలించి యిట్లనియె నోజగన్మాతా భవచ్ఛాపవాక్యంబు లట్లకాఁ గొంటిఁ బ్రాచీనకర్మంబులం బ్రాప్తం బైనసంసారచక్రంబుచేత నజ్ఞానమోహితులై తిరుగుచున్నజంతువులకు సుఖదుఃఖంబులు నైజంబులై ప్రవర్తిల్లుచుండు నిందులకు బరతంత్రు లైన వా రాత్మపరసుఖంబులకు నెవ్వరుకర్తలీగుణంబులనిమిత్తమై శాపానుగ్రహంబులును స్వర్గనరకంబులు సుఖదుఃఖంబులును సమంబులు భగవంతుం డొక్కరుండ తనమాయచేత జగంబు సృజియించుచుండు వారివారికి బంధాదిరాగంబులు గలుగంజేయుచుఁ దాను వానికి లోను

1. దైనను [illegible]కాంత, సిమ సతులతోడఁ జెలఁగువాని.

గాక నిష్కళంకుండవై యుండు నీవిధంబునం బుట్టుచున్న నరునకుం బతిబంధుశత్రుమిత్రోదాసీనత్వంబు లెక్కడివి వారివారికర్మానుగుణంబునం బరమేశ్వరుండు గల్పించుచు సర్వంబునందు సర్వసముండవై యుండు నప్పరమేశ్వరునకు సుఖదుఃఖంబులచేత రాగంబు లేదు రాగానుబంధంబై సరోషంబును లేదు ఇతనిమాయాగుణవిసర్గంబు జంతువులకు సుఖదుఃఖంబులను బంధమోక్షంబులను గల్పించుచుండుం గావున నీకు నమస్కరించుచున్న నన్ను ననుగ్రహింపుము శాపభయశంకితుండం గాను జగన్మాత వైన నిన్నుం బలికిన దోషంబునకు శంకించుచున్నవాఁడ ననిదండప్రణామంబు లాచరించి పార్వతీపరమేశ్వరులం బ్రసన్నులం జేసి తనవిమానం బెక్కి చనియె నప్పుడు పరమేశ్వరుండు బ్రహ్మాదిదేవర్షిదైత్యదానవప్రమథగణంబులు వినుచుండఁ బార్వతికి ని ట్లనియె నీకు నిప్పుడు దృష్టం బయ్యెఁ గదా నారాయణదాసదాసానుచరులనిస్పృహభావంబు హరిభక్తిపరాయణు లై నిస్పృహు లైనభాగవతులకు స్వర్గాపవర్గనరకంబులు సమభావంబులు దేవప్రాణులకు దేహసంయోగంబువలన నారాయణలీలం జేసి యుండు ద్వంద్వంబులు సుఖదుఃఖంబు లాత్మయందు నజ్ఞానంబున భేదంబు సేయుచుండు నీయుత్పత్తివిపత్తులు లేనిభగవంతుం డయినవాసుదేవునిభక్తి గలవారిం గొండవు మఱియును. 499

ఉ. నేనుఁ గుమారనారదులుఁ గ్ నీరజగర్భుఁడు దేవసంఘముం
మానితయోగివర్యమునిమండలి యున్నగువార మెల్ల నా
దానవవిద్విడంశజనితంబుల మయ్యుఁ దదీయతత్త్వముం
గానఁగ నేర మీశు ఘనగర్వమునం దలపోసి చూచుచున్. 500

క. ఆతనికిం బ్రియుఁ డప్రియుఁ, డే తెరువున లేఁడు నిఖిల మెల్లను దా నై
భూతముల కాత్మ యగుటయు, భూతప్రియుఁ డొకఁ డాదిపురుషుఁడు తన్వీ.

ఆ. అరయఁ జిత్రకేతుఁ డతిశాంతుఁ డతిలోకసముఁడు విష్ణుభక్తి సంగతుండు
నితని నేమి సెప్ప నీవుం డ నగునేను, సువిద యచ్యుతప్రియుండఁ జుమ్మి. 502

క. కావున భగవద్భక్తుల, భావమునకు విస్మయంబు పని లేదు మహా
ధీవిభవశాంతచిత్తులు, పావనపరతత్త్వనిపుణభవ్యులు వారల్. 503

వ. అనిన విని యద్రినందన విస్మయంబు మాని శాంతచిత్త యయ్యె నట్లు పరమభాగవతుం డయినచిత్రకేతుం డద్దేవికిం బ్రతిశాపం బియ్య సమర్థుం డయ్యును మరల శపింపక యతిశాంతరూపంబునఁ దచ్ఛాపంబు శిరంబున ధరియించె నిట్టిసాధులక్షణంబులు నారాయణపరాయణు లయినవారలకుం గాక తక్కొరులకుం గలుగనేర్చునే యట్లు శాపహతుం డయినచిత్రకేతుండు త్వష్ట సేయుయజ్ఞంబున దక్షిణాగ్నియందు దానవయోనిం బుట్టి వృత్రాసురుం డన విఖ్యాతుం డయి భగవద్జ్ఞానపరిణతుం డయ్యెం గావున. 504

సీ. నరనాథ యీసావిత్రికిని రాత్రిసావిత్రి, కలిగిరి యాపూర్వకారణంబు
వీరిపుణ్యుల ... త్రికేతుమహావ ... కీర్తిం ... వరిగి వీర
చరవినవారికి ... కలదుమహిమ ... ఖిలంబు లై ... జెదరి పోవు
సకలవైభవ ... సముకూరు ... మయంబౌ ... లోకోత్తర ... గూడి

ఆ. నిర్మలాత్ము లగుచు నిత్యసజ్జను ... విరతు ... దురితు లగుచు
సాధుమిత్రపుత్రపౌత్రాదులను గూడి, ... మహిమ నధికసుఖులు.

సవితృవంశప్రకారము ... కథ.

సీ. వినవయ్య నరనాథ వివరంబుగా ద్వష్ట్రవంశంబు ... వానివెనుక
సవితృండు పృశ్నియు సావిత్రి వ్యాహృతి ... భార్యయందు ... వేద
... హోత్రంబుల ... జన్మంబులం ... గనియె
భగుండు సిద్ధిక యనుభార్యకుమహిమ ... విభవ ... ముపురం

ఆ. దనయ ... గాంచె ... నేత్ర [1]సర్వ ... ధామ
పుణ్యశీల సుగుణపూరితచారిత్ర, యఖిలలోకపూజ్య యాశిషాఖ్య. 506

వ. మఱియు ధాతకుం గల కుహూ సినీవాలీ రా కానుమతు లనియెడునలువురుభార్య
లలోఁ గుహూదేవి సాయ మనుసుతునిం గాంచె సినీవాలి దర్శాఖ్యునిం బడసె
రాకప్రాతరాఖ్యునిం గాంచె ననుమతి పూర్ణిమాఖ్యునిం గనె విధాత క్రియ యను
భార్యయందు నగ్నిపురీష్యాదులం గనియె వరుణునకుం జర్షిణి యను భార్యయందుఁ
బూర్వకాలంబున బ్రహ్మపుత్త్రుం డయినభృగువును వల్మీకంబునం జనియించిన
వాల్మీకియు నుదయించిరి మిత్రావరుణులకు నూర్వశియందు రేతో ఉద్గమం బైన
దానిఁ గుంభంబునం బ్రవేశింప జేయ నందు నగస్త్యుండును వసిష్ఠుండును జని
యించిరి ప్రత్యేకంబ మిత్రునకు రేవతియందు నుత్సర్గసంభవు లైనయరిష్టయుఁ
బిప్పలుండును ననువారలు జనియించిరి శక్రునకుం బౌలోమియందు జయంతఋ
షభవిదుష లన ముగ్గురు పుట్టిరి వామనుం డయినయురుక్రమదేవునకుం గీర్తియ
నుభార్యయందు బృహచ్ఛ్లోకుండు పుట్టె నాబృహచ్ఛ్లోకునకు సౌభగాదులుపుట్టిరి
మఱియు మహానుభావుం డయినకశ్యపప్రజాపతికి నదితియందు శ్రీమన్నారా
యణుం డవతరించినప్రకారంబు వెనుక వివరించెద దితిసుతు లైనదైతేయుల
వంశంబు సెప్పెదనద్దైతేయవంశంబునం దైనను బ్రహ్లాదబలులు పరమభాగవ
తులై దైత్యదానవవందితులై వెలసిరి దితికొడుకులు హిరణ్యకశిపుహిరణ్యాక్షు
లనఁ బ్రసిద్ధినొంది రందు హిరణ్యకశిపునకు జంభాసురతనయ యైనదత్తకుఁ బ్ర
హ్లాదానుహ్లాదసంహ్లాదహ్లాదు లనునలుగురుగొడుకులును సింహిక యనుకన్యకయు
జన్మించి రాసింహికకు రాహువు జనియించె నారాహువుశిరం బమృతపానంబుసే
య హరి దనచక్రంబునం ద్రుంచె సంహ్లాదునకు గతి యనుభార్యయందుఁ బంచ

1. 'సద్వ్రతైకధామ, పుణ్యశీల సాధ్వీ ... చారిత్ర ..., దనర ... యనెడు) దానినరడు' (వ్రా. ప్ర

జనించు; సంహ్లాదునకు ధమని యను భార్యయందు వాతాపీల్వలులు పుట్టిరి; వా రలో నగస్త్యునిచే భక్షింపఁబడిరి; అనుహ్లాదునకు సూర్మ్య యను భార్యయందు బాష్కల మహిషులు గలిగిరి; ప్రహ్లాదునకు దేవి యను భార్యయందు విరోచనుండు పుట్టె; వానికి బలి జన్మించె; వానికి నశన యను భార్యయందు బాణుండు జ్యేష్ఠుండు గా నూర్వురు కొడుకులు పుట్టిరి; వాని పరంబు వెనుక కీర్తించెద; బాణాసు రుండు పరమేశ్వరు నారాధించి ప్రమథగణంబులకు ముఖ్యుండయ్యె; మఱియు నా దితిసంతానంబు లగుమరుత్తులు నలువదితొమ్మండ్రు గలరు; వారి యందఱు నన పత్యులై యింద్రునిచేఁ గూడి దేవత్వంబు నొందిరి; అని విని పరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రున కిట్లనియె. 507

ఆ. ఏమికారణమున నింద్రునకని మరు, త్సముదయము నాప్త మగుచు శాంతి నొంది
యరయ సత్త్వమూర్తు లగుచు వర్తించెను, దీని వినఁగ వలయుఁ దెలుపవయ్య.

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 509

సీ. నరనాథ విను తనతనయుల నందఱు, నమరేంద్రుచే హతులగుచు నుండఁ
గోపశోకంబులఁ గ్రుళ్ళుచుఁ దనలోన, మండుచు దితి సాత్త్వికుండగు కొడుకుఁ
భ్రాతృహంతకుఁ బతిపాతకుం డీయింద్రుఁ, జంపక నాకేల సొంపు గలుగు
వీని భస్మము సేయువాని నొకసుతుఁ, బడసెద నని చాల భర్తఁ గోరి

ఆ. ప్రియము సేయఁదొడఁగె నెక్కుడుభావంబుల, భాషణములఁ దగ్గి పోషణములఁ
భక్తియుక్తిచేతఁ బరిచర్యగతిచేత, నతులచేత సతులసతులచేత. 510

చ. కలికి కటాక్షవీక్షణవికారములన్ దరహాసయానమా నస
కలితవిశేషవాఙ్మధురసంగరసల్ లలితానసేవను
దలపరితోషితామృతవిశేషవిచిత్ర సుప్రసన్నతా
ఫలదుచిరప్రధానముల భామిని పద్మనాభు లోఁగొనెన్. 511

తే. అఖిల మెఱిఁగినకశ్యపుఁ డంతవాఁడు, హీనవృత్తిఁ దెలిసి నూతులసంగతులచేత
ననఘుఁ గావించె వ్రీలిమ్మడెక్కజవనిత, సతుల భ్రమియింపనేరని సతులు గలరె.

క. ఏపలుఁ గెలుఁగక నిలిచిన, భూతంబులఁ జూచి ధాత్రిపురుషులమనముల్
భీతిఁ గొలుపంగ యువతి, వ్రాతంబు సృజించెఁ బతులు వారల కగుదే. 513

వ. ఇట్లు నిజసతిచేత నుపలాలితుండై కశ్యపప్రజాపతి యాసతికిం బరమప్రీతుండై యిట్లనియె నోతన్వీ నీకుఁ బ్రసన్నుండ నైతి వరంబు గోరుమిచ్చెద నాథుండు ప్రసన్నుం డైన స్త్రీలకుం గోరిక సంభవింపకుండుట కేమి కొఱంత సతికిం బతియె దైవంబు సర్వభూతంబులమానసంబులకు వాసుదేవుండె భర్తనామరూపకల్పితు లైనసకలదేవతామూర్తులచేతను బురుషులచేతను భర్తృరూపధరుండై యున భగవంతుండు సేవింపంబడుచుండు విశేషించి స్త్రీలచేతఁ బతిరూపంబున భజియింపంబడుఁ గావునం బతివ్రతలైనసుందరులు శ్రేయస్కామలై యేకచిత్తంబున నాత్మే

శ్వప్రకాశమునయప్పురమేశ్వరుని భర్తృభావంబున సేవించుచుండుదు రేనును నీ కీ ప్రసాదంబున వరదుండ నైతి దుశ్శీల లయిన వనితలకుం బొందరాని వరంబు నీకిచ్చెద నేఁడు మనీష నాకర్త్వవ్రనకు దితి యిట్లనియె. 514

ఆ. వరము గోర నాకు వరదుండ వేనియు, నింద్రుఁ ద్రుంచునట్టి యుద్ధబలుని
నమితతేజుఁ దన యు నమరత్వసంప్రాప్తు. నందుఁ జెడని వాని నిమ్ము నాథ.

వ. అనవుడు. 516

క. ఉట్టిపడునట్టి వరమా, కట్టిఁడి నన్నట్టు వేఁడెఁ గటకట యనుచున్
మిట్టిపడి యతఁడు మదిలోఁ, బుట్టిన తల్లడము తోడఁ బొక్కుచు నాత్మన్. 517

చ. ప్రకృతిని గర్మపాశముల బద్ధుఁడ నైతిఁ గదయ్య నేఁడు నే
వికటసతీస్వరూపమున వేఁడుఖ గొల్చినమాయ నింద్రియా
ధికమతి యైనవాఁడు దన తెంపున జిత్తము నెచ్చఁబెట్టి పా
తకముఁ గూల కున్నె నను దైవము నవ్వదె లోలితాత్మునిన్. 518

సీ. ఖండశర్కరతోడఁ గలహించుపలుకులుఁ, బద్మవిలాస మేర్పఱచుమోముఁ
దుహినాంశుకళలతోఁ దులదూఁగుచెక్కులుఁ, జెమటఁ గ్రొన్నెత్తురు సేయుమేను
నిలు వెల్లఁ గరగించు నేర్పులయింపులు, పువ్వుల కరుదైన ప్రోదిసేఁత
తమకంబు రెట్టించు తరితీపుతలఁపులు, గనసినమదిలోని యుచ్చగింత

ఆ. గలిగి కఱవ నున్న కాలాహిపోలికిఁ, జెలఁగు చున్న సతుల చిత్తవృత్తిఁ
దెలియవశమె యెంత ధృతి గలవారికి, నాక కాదు నిఖిలలోకములకు. 519

ఆ. కోరి సతుల కెల్లఁ గూర్చువారెవ్వరు, పతుల నైన సుతుల హితుల నైన
బలిమిఁ జేసియైన బరహస్తమున నైన, హింప సేతు రాత్మహితముకొఱకు.

వ. అని చింతించి దీనికి నేమని ప్రతివాక్యంబిచ్చువాఁడ మద్వచనం బెందు నమోఘంబు త్రిలోకపరిపాలనశీలుం డయినభిదురపాణి వధార్హుండె యేను దీనికి నైనది యొకటి గల్పించెద నని దితిం జూచి యోతనుమధ్య నీకు నట్ల దేవబాంధవుం డయినయింద్రహంత యగుపుత్త్రుండు గలిగెడు నొక్కసంవత్సరంబీ వ్రతంబు నాచరింపుము దాని ప్రకారం బెల్ల నేను జెప్పెద విను మెల్లజీవుల వలన హింసాభావంబు లేక యతిధ్వనివాక్యంబు లుడుగి కోపంబు మాని యనృతంబులు వలుకక నఖరోమచ్ఛేదనంబు సేయక యస్థికపాలాదు లయినయమంగళంబుల నంటక జలంబులు సొచ్చి కాని ఘటోదకకూపోదకంబుల స్నానంబు సేయక దుర్జనసంభాషణంబు వర్జించి కట్టినకోకను ముడిచిన పువ్వులను గ్రమ్మఱ ధరియింపక భోజనంబులయందు నుచ్ఛిష్టాన్నంబును జండికాని వేదితాన్నంబును (గోశునకమార్జారకంక క్రిమి) పిపీలికాదివిదూషితాన్నంబును సామిషాన్నంబును వృషలాహితాన్నంబును ననుసీపంచవిధనిషిద్ధాన్నంబులు వర్జించి దోయిట నీళ్ళు ద్రావక సంధ్యాకాలంబుల ముక్తకేశి గాక మితభాషిణి వై

యలంకారవిహీన గాక వెలుపలం దిరుగక పాదప్రక్షాళనంబు సేసికొనికాక తడియనిపక యార్ద్రపాదయై పశ్చిమశిరస్క యయ్యును నగ్నయయ్యును సంధ్యాకాలంబుల నిద్రింపక నిత్యంబును ధౌతవస్త్రంబులు గట్టి శుచి యై సర్వమంగళసంయుక్త యై ప్రాతఃకాలంబున మౌనముగ నుండి లక్ష్మీనారాయణుల నారాధించి యావాహనార్ఘ్యపాద్యోపస్పర్శన స్నానవాస ఉపవీతభూషణపుష్ప ధూపదీపోపహారాద్యుపచారంబుల నర్పించి హవిశ్శేషంబున ద్వాదశాహుతుల వేల్పించి దండప్రణామంబు లాచరించి భగవన్మంత్రంబును దశవారంబు లనుసంధించి స్తోత్రంబు సేసి గంధపుష్పాక్షతంబుల ముత్తైదువలం బూజించి పతిని సేవించి పుత్రుం గుక్షిగతుంగా భావించి యిట్టి విధంబున మార్గశీర్ష శుద్ధప్రతిపదారంభంబుగా నొక్కసంవత్సరంబు సలిపి యాద్వాదశమాసాంత్యదివసంబున విధ్యుక్తంబుగా నుద్యాపనంబు సేయవలయు నీ పుంసవనం బను వ్రతంబు ద్వాదశమాస పర్యంతం బేమఱక సల్పిన [illegible] గలిగెదు ననిన దితి యా వ్రతంబుతోడనె [illegible] ధరియించి వ్రతంబు సలుపుచు నుండ నింద్రుండు మాతృభిప్రాయం బెఱింగి యాయమ్మ సమాచారంబున రహస్యంబున సేవించు వ వ్రతంబునకుం దగినపుష్పఫలసమిత్కుశపత్త్రాంకురంబులు మొదలగువస్తువితతిం ద్రికాలంబులం దెచ్చియిచ్చుచుఁ బుండరీకంబు హరిణికిం బొంచియున్న భంగిఁ దద్వ్రతభంగంబునకై కాచి శుశ్రూష సేయుచు నాయమ్మగర్భంబు ధరియించిన తేజోవిశేషంబునకు దిగులుగుందుచుఁ గృశించుచుండె నొక్కనాఁడు.

సీ. హామాక్షి యనుదినవ్రతభారశోషిత పరిచర్యవిధులచేఁ ; బడలి యలసి
యొంటి సంధ్యావేళ ; నుచ్ఛిష్ట యై పద, ప్రక్షాళనాదులఁ ; బాసి మఱచి
తనకర్మమోహంబుఁ దవిలి నిద్రింపంగ, నింద్రుండు సయ్యన ; నెడరు గాంచి
యోగమాయాబలోద్యుక్తుఁడై యాయింతి, యుదరంబు జొరఁబడ ; యుగ్రుఁడగు [చు
తే. దివిరి దేదీప్యమాన మై ; తేజరిల్లు
నర్భకుని వజ్రధారల ; నఱిచె నేడు
దునుకలుగ వాఁడు దునిసియుఁ ; దునుక దునుక
చెడక యొక్కొక బాలుఁడై ; చెలఁగు చున్న. 522

క. వా రేడ్వ రగుమఁ గుయ్యిడ, నో రేడ్వకుఁ డనుచుఁ ద్రుంచె నొక్కొక్కని నా
శూరుం డేడేసి దునుక, లా రయమున వారు నెపఁ ; ఖండితు లయ్యున్. 523

క. ఖండము లన్నియు నందఱుఁ, జండాంశుసమప్రకాశ ; శాశ్వతు లగుచున్
మెండుకొని నిల్చియని రా, ఖండలునకుఁ గరుణ వుట్టుగతి మఱి దోఁపన్. 524

వ. అందఱు ముకుళితకరకమలు లై నీకుం దోడంబుట్టువులము మమ్ము హింసింపం బనిలేదు నీకు బారిషదుల మై మరుద్గణముల మై నిన్ను సేవించెదము మమ్ము రక్షింపు మనిన నారాయణప్రసాదంబునం జెడనిమరుద్గణంబులపలుకులకుం గృపా

కొంత్తె యుండువారు వారల సహాయులం గాఁ గైకొని పుటి హింసింపక మాన వత్యాత్మురాశిరాస్తిమగు నారాయణాంశజులు వయినపృథుంబోలెఁ గులిశధా రుండగు నింద్రుండును నగ్నిహోత్రంబులై నూరువత్సరంబులకు నొక్కొంత కనుగా హరిం బూజించిన నప్పుడు విమానారూఢ గాఁ దానుఁ దుర్బోధ నిం గూడి నేకోన పంచాశద్దేవత లను మరుద్గణంబులు దితిగర్భంబునం బుట్టిరి రంత దితి మేల్కాంచి యనల్పప్రకాశులై యింద్రునితోఁ గూడి వెలుంగుచున్న కుమారులం జూచి సంతోషించి యింద్రుం జూచి నీకు మృత్యుహేతువై యుండెడు పుత్త్రుం గోరి దుస్తరంబగు వ్రతంబు సలిపితి సంకల్పించినపుత్త్రుం డొక్కరుం డీస సప్తసప్తసంఖ్య గల కుమారు లగుట కేమికతంబు నీ వెఱింగిన భంగిన తథ్యంబు వలుకు మనిన నింద్రుం డిట్లనియెఁ దల్లీ భవద్వ్రతంబుఁ జింతించి సమయవిచ్ఛేదనంబున గర్భంబుఁ జొచ్చి పాపచిత్తుండ నై వజ్రధారఁ గర్భంబు విదళనంబు సేసిన నాశకలంబులు సెడక మహాశ్చర్యంబుగా నివ్విధంబున గుమారకు లైరి మహాపురుష పూజాసంసిద్ధి కార్యానుషంగిగా కుండునే భగవదారాధనంబు గోరికలఁ బాసి యెవ్వరు గావింతురు వారిహపరంబుల స్వార్థకుశలు లగుదు రమ్మహాపురుష వ్రతసముత్పన్నతేజంబు నడంప నెవ్వాం డోపుఁ గావున దుర్మదంబున బాలిశ స్వభావుండనై దోషంబు సేసినవాఁడ దారుణకర్మంబు సహింపఁ దల్లికన్న నెవ్వరు సమర్థులు పాపాత్ముండ నగుచున్నాం గావున నేను వీరలతోడివాఁడ నని విన్నపంబుగాఁ బ్రార్థించిన నద్దేవి యట్ల కాక యని శాంతచిత్త యయ్యె నింద్రుండును వారలం గూడి త్రిదివంబునకుం బోయి సోమపానహవిర్భాగంబులు వారలకుం బంచి పెట్టి కూడి సుఖం బుండె నని చెప్పి పరీక్షిన్నరేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుండు మఱియు నిట్లనియె 525

క. హరి వరమున దితి సవ్రత మటు, హరియంశజు లగుచు నెగడుకనుకులజన్మ
స్ఫురణం బట పతియించిన, నరయఁగ ముకుదీర్ఘ కర్మహార మగు టరుదే. 526

వ. అని విష్ణుకథాశ్రవణకుతూహలాయమానమానసులైన శౌనకాదిమహామునులకు సూతుండు సెప్పెనని శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునకుఁ జెప్పెననుటయు.

క. రాజీవరాజపూజ్యా, శ్రీజిత గోపీకటాక్షసేవాంతర వి
భ్రాజితమూర్తి మదోద్ధత, రాజసులోకోత్సాద [1]రామసద్రాజాఖ్యానిధీ. 528

తరలము. మురవిదారణ ముఖ్యకారణ మూలతత్త్వవిచారణా
దురితతారణ దుఃఖవారణ దుర్మదాసురమారణా
గిరివిహారణ కీర్తిపూరణ కీర్తనీయమహారణా
ధరణిధారణ ధర్మకారణ తాపసస్తుతిపారణా. 529

---

1. గుణవిరామాఖ్యనిధీ, సుగుణరామాఖ్యహరీ.

తోటకము. కరుణాకర శ్రీకర కంబుకరా, శరణాగతసంగతజాడ్యహరా
పరిపాలితశిష్టజభక్తముఖా, కరిరాజసుఖప్రదశాంతిధరా. 580

గద్యము. ఇది శ్రీసకలసుకవిజనానంద ప్రవర్తిత పవిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర బుధజనప్రసంగానుషంగ సింగయనామధేయ ప్రణీతం బైన శ్రీమహాభాగవత పురాణంబునందు నజామిళోపాఖ్యానంబును బ్రాచేతసుల జపద్రుమదామంత్రణంబు సేయుటయు దక్షోత్పత్తియుఁ బ్రజాసర్గంబునకు దక్షుండు హరిం బూజించి తపంబు సేయుటయు నతనికి నప్పరమేశ్వరుండు ప్రత్యక్షుం డగుటయు హర్యశ్వశబళాశ్వులజన్మంబును వారలకు నారదుండు బోధించుటయు నారదువచనప్రకారంబున వారు మోక్షంబు నొందుటయుఁ దద్వృత్తాంతంబు నారదమునివలన విని దక్షుండు దుఃఖాక్రాంతుం డగుటయుఁ దదనంతరంబ బ్రహ్మవరంబున దక్షుండు శబళాశ్వసంజ్ఞ సహస్రసంఖ్యాకు లగుపుత్త్రులం గాంచుటయును సృష్టినిర్మాణేచ్ఛానిమిత్తంబున దక్షుండంపిన వారలు నగ్రజులపొలుపు సిద్ధిం బొందినతీర్థరాజం బైన నారాయణసరస్సునకుం జనుటయు నారదుండు భగవంతుండు బ్రహ్మజ్ఞానంబు నుపదేశించుటయు వారు పూర్వజులరీతిప్రకారంబున మోక్షంబు నొందుటయుఁ దద్వృత్తాంతంబును దక్షుండు దివ్యజ్ఞానంబున నెఱింగి నారదోపదిష్టుం జని తెలిసి నారదుని శపియించుటయు నారదుండు దక్షుశాపంబు ప్రతిగ్రహించుటయు దక్షునకు మరల బ్రహ్మవరంబున సృష్టివిస్తారంబుకొఱకుఁ గూఁతు లఱువండ్రు జనియించుటయు నందు గశ్యపునకు నిచ్చినపదుమువ్వురివలన సకల లోకంబులు నిండుటయు దేవాసుర నర తిర్యక్ జంగమ ఖగాదుల జన్మంబులును దేవేంద్రతిరస్కారంబున బృహస్పతి యదృశ్యరూపుండు గాఁ జనుటయుఁ దద్వృత్తాంతంబు రాక్షసులు విని శుక్రోపదిష్టులై దేవతలపై నెత్తి వచ్చుటయు దేవాసురయుద్ధంబును నాచార్యతిరస్కారంబున దివిజరాజపలాయనంబును బలాయమానులైన దేవతలు బ్రహ్మసన్నిధికిం జనుటయును బ్రహ్మవాక్యంబునఁ ద్వష్టృకుమారుం డయినవిశ్వరూపు నాచార్యునిం గా దేవతలు వరించుటయును విశ్వరూపుప్రసాదంబున నింద్రుండు నారాయణవర్మం బను మంత్రకవచంబు ధరియించి రాక్షసుల జయించుటయుఁ బరోక్షంబున రాక్షసులకు ననుకూలుం డయినవిశ్వరూపు నింద్రుండు వధించుటయు విశ్వరూపవధానంతరంబున నింద్రునకు బ్రహ్మహత్య సంప్రాప్తం బయిన నింద్రుండు స్త్రీ భూజలద్రుమంబులయందుఁ బంచి పెట్టుటయు విశ్వరూపుండు హతుం డగుటకుఁ ద్వష్ట కోపించి యింద్రవధార్థంబు మారణహోమంబు సేయ వృత్త్రాసురుండు జనించుటయు వృత్త్రాసురయుద్ధంబునఁ బరాజితులై యింద్రసహితులయిన దేవతలు శ్వేతద్వీపంబునకుం జనుటయు నందు శ్రీహరి ప్రసన్నుం డయి దధీచివలన భిదురంబు గైకొన నుపదేశించుటయు నింద్రుండు వజ్రాయుధంబున

వృత్రునిఁ సంహరించుటయు నింద్రుండు బ్రహ్మహత్యాపీడితుండయి మానస
సరస్సుఁ బ్రవేశించుటయు నహుషుండు శతాశ్వమేధంబులం జేసి యింద్రాధి
పత్యంబు వడయుటయు నహుషుం డగస్త్యశాపంబున సురరాజ్యచ్యుతుండై
యజగరయోనిం బుట్టుటయు నింద్రాగమనంబును నశ్వమేధంబును సింద్రుం
డు మరలం దివిజలోకాధిపత్యంబు వడయుటయును జిత్రకేతూపాఖ్యానంబును
మరుద్గణంబులజన్మప్రకారంబును ననుకథలం గలషష్ఠస్కంధము. ౫౧౩

ఓం తత్సద్బ్రహ్మార్పణమస్తు.

శ్రీరస్తు

శ్రీరామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్ర మహాభాగవతము

సప్తమస్కంధము

—❀❀❀—

మద్దివ్యఖ్యాతి లతా
క్రాంతరోదోంతరాళ కమనీయ మహా
ధీమాజితశూలిధనుః
శ్యామలరుచిజాల రామచంద్ర నృపాలా. 1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠు లగు నమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యాన వైఖరీసమేతుం డయిన సూతుం డిట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుం డయిన పరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రు నవలోకించి. 2

సీ. సర్వభూతములకు సముఁడు నెచ్చెలి ప్రియుం, డైన వైకుంఠుఁ డనంతుఁ డాద్యుఁ
డింద్రునికొఱకు దైత్యేంద్రుల నేఁకి, విషమునికైవడి వెదకి చంపె
నసురులఁ జంపంగ నమరులఁ జేకొన, కయ్యోడిలాభ మింతైనఁ గలదె
నిర్వాణనాథుండు నిర్గుణుం డగుటన, కసురులవలనిభయంబుఁ బగయుఁ

ఆ. గలుగ నేర వట్టి ఘనుఁడు దైత్యులఁ జంపి, సురలఁ గాచు టెట్లు చోద్య మగుచు
సంశయంబు నాకు జనియించె మునినాథ, ప్రజ్ఞ మెఱసి తెలియఁ బలుకవయ్య.

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 4

శా. నీ సంప్రశ్నము వర్ణనీయము గదా నిక్కంబు రాజేంద్ర ల
క్ష్మీసంభావ్యుని సచ్చరిత్రము మహాచిత్రంబు చింతింపఁ ద
ద్దాసాఖ్యానము లొప్పు విష్ణుచరణధ్యానప్రధానంబులై
శ్రీసంధానములై మునీశ్వరవచోజేగీయమానంబులై. 5

క. చిత్రంబులు త్రైలోక్యప, విత్రంబులు భవలతాలవిత్రంబులు స
న్మిత్రంబులు మునిజనవన, చైత్రంబులు విష్ణుదేవు చారిత్రంబుల్. 6

వ. నరేంద్రా కృష్ణద్వైపాయనునకు నమస్కరించి హరికథనంబులు సెప్పెద వినుము వ్యక్తుండు గాక గుణంబులు లేక ప్రకృతిం జెందక భవంబుల నొందక పరమేశ్వరుండు దనమాయవలన నయినగుణంబుల నావేశించి బాధ్యబాధకత్వం

బుః నొండెడు నతండు గుణరహితుండు సత్త్వరజస్తమంబులు ప్రకృతిగుణంబు లాగుణంబులకు నొక్కొక్క కాలంబున హానివృద్ధులు గల వాయీశ్వరుండు సత్త్వంబున దేవఋషులను రజోగుణంబున నసురులను దమోగుణంబున యక్షరక్షోగణంబులను విభజించి సూర్యుండు పెక్కుజలంబుల గానంబడియు నొక్కరుం డయిన తెఱంగున నద్విభుం డగు సర్వగతుం డయ్యును భిన్నుండు గాఁడు తత్త్వవిదు లయినపెద్దలు దమలోన బరమాత్మస్వరూపంబున నున్న యీశ్వరు నివ్విధంబున నెఱుంగుదురు జీవాత్మకుఁ బరుం డైనసర్వమయుండు తనమాయచేత రజంబును విశ్వంబు సృజియింపం గోరి సత్త్వంబును గ్రీడింపం గోరి తమంబును నిద్రింపఁగోరి యుత్పాదించి చరమైనకాలంబును సృజియించు నాకాలంబున సర్వదర్శనుం డయినయీశ్వరుండును గాలాహ్వయుండును నై హరి సత్త్వగుణా లయినదేవానీకంబులకు వృద్ధియు రజస్తమోగుణు లయిన రాక్షసులకు హానియుం జేయుచుండు 7

క. జననాయక యీయర్థము, ఘనయశుఁ డగుధర్మజునకుఁ గ్రతుకాలమునన్
మును నారదుండు సెప్పెను. వినిపించెద వినుము చెవులు విమలత నొందన్.

వ. మున్ను ధర్మరాజు సేయు రాజసూయయాగంబున బాలుం డైనశిశుపాలుండు హరిని నిందించి నిశితనిర్వక్రచక్రధారాదళితమస్తకుం డయి తేజోరూపంబున వచ్చి హరిదేహంబు సొచ్చినం జూచి వెఱఁగుపడి ధర్మజుండు సభలో నున్న నారదునిం జూచి యి ట్లనియె. 9

ఆ. ఎట్టివారి కైన నేకాంతులకు నైన, వచ్చి చొరఁగ రానివాసుదేవు
తత్త్వమందుఁ జేదిధరణీశుఁ డహితుఁడై, యెట్లు సొచ్చె మునివరేణ్య నేఁడు.

ఉ. వేనుఁడు మాధవుం దెగడి విప్రులు దిట్టిన భగ్నుఁ డై తమో
లీనుఁడు గాఁడె తొల్లి మదలిప్తుఁడు చైద్యుఁడు పిన్ననాఁటనుం
డేనియు మాధవున్ వినసహింపఁడు భక్తి వహింపఁ డట్టివాఁ
డే నిబిడప్రభావమున నీపరమేశ్వరునందుఁ జొచ్చెనో. 11

మ. హరి సాధింతు హరిన్ గ్రసింతు హరిఁ బ్రాణాంతంబు నొందింతుఁ దా
హరికిన్ వైరి నటంచు వీఁడు పటురోషాయత్తుఁ డై యెప్పుడుం
దిరుగుం బ్రువ్వదు నోరు వ్రీలి పడదుగ్ర దేహంబు దాహంబుతో
నరకప్రాప్తియు నొందఁ డేక్రియ జగన్నాథుం బ్రవేశించెనో. 12

వ. అదియునుం గాక దంతవక్త్రుండును వీఁడును నిరంతరంబు గోవిందు నింద సేయుదురు నిఖిలజనులు సందర్శింప నేఁడు వీనికి విష్ణుసాయుజ్యంబు గలుగుట కేమి హేతువు వినిపింపుము పవనచలితదీపశిఖయునుంబోలె నాహృదయంబు సంచలించుచున్న దనిన ధర్మనందనునకు నారదుం డి ట్లనియె దూషణభూషణతిరస్కారంబులు శరీరంబునకుం గాని పరమాత్మకు లేవు శరీరాభిమానంబునం జేసి

దండవాక్పారుష్యంబులు హింస లైనఁ దోఁచు దేహమునకు నేను నాయది యని యొకటైన వైషమ్యంబును భూతంబులకు శరీరంబునందుఁ గల్పించు నభిమానంబు బంధంబు నిరభిమానుండై వధించినను వధంబు గాదు కర్తృత్వంబు గల్గిన వానికి హింసయు సిద్ధింపదు సర్వభూతాత్మకుండైన యీశ్వరునికి వైషమ్యంబు లేదు గావున. 13

ఆ. అలుక నైనఁ జెలిమి నైనఁ గామంబున, నైన బాంధవమున నైన భీతి
నైనఁ దగిలి తలఁప నఖిలాత్ముఁ డగు హరిఁ, జేరవచ్చు వేఱుసేయఁ డతఁడు.

క. వైరానుబంధనంబునఁ, జేరినచందమున విష్ణుఁ జేర నితరభక్తిం
జేరఁగ రా దని తోఁచును, నారాయణభక్తియుక్తి నా చిత్తమునన్. 15

క. కీటకముఁ దెచ్చి భ్రమరము, పాటవమున బంభ మింటఁ బెట్టి ఝాంకారం జేత
త్కీటకము భ్రమరరూపముఁ, బాటించి వహించుఁగాదె భయయోగమునన్.

వ. ఇవ్విధంబున. 17

శా. కామోత్కంఠత గోపికల్ భయమునం గంసుండు వైరక్రియా
సామగ్రిన్ శిశుపాలముఖ్యనృపతుల్ సంబంధులై వృష్ణులున్
బ్రేమన్ మీరలు భక్తి నేము నిదె చక్రిం గంటి మెట్లైన ను
ద్దామధ్యానగరిష్ఠుఁ డైనహరిఁ జెందన్ వచ్చు ధాత్రీశ్వరా. 18

—: శ్రీహరిద్వారపాలకులకు సనకాదులవలన శాపంబు గల్గుట. :—

వ. మఱియు నెక్కండ్రు కామద్వేషభయస్నేహసేవాతిరేకంబులఁ జిత్తంబు హరిపరాయత్తంబుగఁ జేసి తద్గతిం జెందిరి వారి నుద్దేశించి క్రోధాదులైన యేనింటిలోపల నొక్కటి యైన వేనునికి లేనికారణంబున నతండు వ్యర్థుం డయ్యె మీ తల్లిచెలియలికొడుకు లయిన శిశుపాలదంతవక్త్రులు దొల్లి విష్ణుమందిర ద్వారపాలకులు విప్రశాపంబునఁ బదభ్రష్టులై భూతలంబునఁ జన్మించి రనిన విని యుధిష్ఠిరుండు నారదున కిట్లనియె. 19

మ. అలుగం గారణ మేమి విప్రులకు ముం దా విప్రు లెవ్వారు ని
శ్చలు లేకాంతులు నిర్జితేంద్రియులు నిస్స్పృహాచారు లీశానువ
ర్తులు వైకుంఠపురీనివాసుల సమిద్ధుల్ వారి కెబ్భంగి నీ
ఖలజన్మంబులు వచ్చె నారద వినం గౌతూహలం బయ్యెడిన్. 20

వ. అనిన నారదుం డిట్లనియె నొక్కనాఁడు బ్రహ్మమానసపుత్రు లైన సనకసనందనాదులు దైవయోగంబున భువనత్రయంబునందును సంచరించుచు నైదాఱేండ్లప్రాయంపుబాలకులభావంబున దిగంబరు లయి హరిమందిరంబునకు వచ్చి చొచ్చునెడ మొగసాల నున్నపురుషు లిరువురు వారలం జూచి. 21

క. డింభకుల ననర్గళవిస్రంభకుల రమాధినాథసల్లాపసుఖా

రంభకుల ముఁ గనకాక్ష, కనకకశిపులం జోరంగ నీకుఁ దెలిమి రథీశా. 22

క. వారించిన తమకంబున, వారించుక నిలువ లేక వటిం దిట్టిరి దా
నారికుల ఘసురయోనిన్, బారితులై పుట్టుఁ డనుచు వసుధాధీశా. 23

వ. మఱియు నా విష్ణుపార్షదులు వారలం జూచి మీర లీయెడ నుండ నర్హులు గారు నారాయణచరణమూలంబు విడిచి రజస్తమోగుణులై రాక్షసయోనిం బుట్టుం డని శపియించిన వారు నా శాపవశంబునం బదభ్రష్టులై కూలుచు మొఱలిడిన నమ్మహాత్ములు దయాళువులై మమ్ములం గరుణించి మూఁడుజన్మంబులకు వైరంబున భగవత్సన్నిధానంబు గలిగెడు మని నిర్దేశించి చని రిట్లు ప్రథమంబున శాపహతులై హరిపార్శ్వచరులైన జయవిజయులు హిరణ్యకశిపు హిరణ్యాక్షులన దితికి జన్మించి యందుఁ గనిష్ఠుండైన హిరణ్యాక్షుని హరి వరాహరూపంబున సంహరించె నగ్రజుం డయిన హిరణ్యకశిపుండు నరసింహమూర్తి యయిన శ్రీహరిచేత విదళితుం డయ్యె నతని కొడుకు ప్రహ్లాదుండు దండ్రిచేత హింసితుం డయ్యును నారాయణపరాయణుండై శాశ్వతుం డయ్యె రెండవ భవంబునం గైకసి యను రాక్షసికి రావణకుంభకర్ణు లయి సంభవించిన విశ్వంభరుండు రఘుకులంబున రాఘవుం డయి యవతరించి వారల వధియించె నమ్మహాత్మునిపరాక్రమంబులు మార్కండేయ ఋషివలన నెఱింగెదవు తృతీయజన్మంబు మీ తల్లి చెలియలికి శిశుపాలదంతవక్త్రు లన నుద్భవించి. 24

శా. వక్రం బింతయు లేక పాయనిమహావైరంబునన్ నిత్యజా
తక్రోధస్మరణంబునన్ విదళితోద్యత్పాపసంఘాతులై
చక్రచ్ఛిన్నశిరస్కులై మునివచశ్శాపాంతప్రాప్తులై
చక్రిం జెందిరి వారు పార్శ్వచరులై సారూప్యభావంబునన్. 25

వ. అనిన ధర్మనందనుం డిట్లనియె. 26

క. బాలున్ హరిపదచింతా, శీలున్ సుగుణాలవాలు ; శ్రీమన్మేధా
జాలున్ సంతోషింపక, యేలా శిక్షించె రాక్షసేంద్రుం డనఘా. 27

క. పరిభూతవ్యథనంబులు, నిరుపమసంసారజలధినిర్మథనంబుల్
నరకేసరికథనంబులు పరిరక్షితదేవయక్షఫణిమిథునంబుల్. 28

వ. మునీంద్రా వినిపింపు మనిన నారదుం డిట్లనియె గమలోదరుచేతం దన సహోదరుండు హతుం డయ్యె నని విని హిరణ్యకశిపుండు రోషశోకదందహ్యమానమానసుం డయి ఘూర్ణిల్లుచు నాభీలదావదహనజ్వాలాకరాళంబు లయిన విలోకనజాలంబుల గగనంబునం బొగ లెగయ నిరీక్షించుచుఁ దటిల్లతాంకురసంకాశ ధగద్ధగితదంతసందష్టదశనచ్ఛదుండును నదభ్రభయంకర భ్రుకుటితఫాలభాగుండును నిరంతరాశాంత దురంతవైరవేగుండును నై మహోగ్రభాజాలజటాలం బగుశూలంబుఁ గేల నందుకొని సభామండపంబున నిలువంబడి

త్రిదశసక్త త్రిలోచన కమలభవ పాకభేదాదుల వికృ
తి త్రిప్రముఖు లైన దైత్య నాశనము సేయఁ దలఁచె. 20

శా. నాకుం దమ్ముని జంపె మాధవుఁడు వానిన్ ద్రుంచి
హాస్యాకృత దేవయక్షులకు హర్షమ్ము పోఁద్రోతు
సాకల్యంగను
వైకుంఠుండను వధించి తోయమ్ము లేర్పఱిచెదన్. 30

చ. వనముల నుండఁ జొచ్చు మునివర్గములో
జనన మెఱుంగ రెవ్వరును బారఁ
సిన మతి దాయ [1]వెంటఁబడి చిక్కఁడు చక్కఁడు
లున మన మెల్ల లోఁబడక పోఁబడఁ బట్టఁగ వచ్చునే. 31

సీ. భుజశక్తి నాతోడఁ బోరాడ శంకించి,
యటయించి
జనించు
క్రోధించి యుబుగాక

ఆ. శితశూలధారఁ గంఠంబు ఖండించి, వాని
మత్సహోదరునకు మహిఁ దర్పణము సేసి, మొఱసి చిత్తు మీఁదఁ దెత్తు.

క. ఖండితమూలద్రుమముల, యొండనవిటపములభంగి నింకుదు వడిన నా
ఖండలముఖ్యులు వసుధా, ఖండనమున నింకుదు దమకుఁ బ్రాణము లగుటన్.

సీ. పొండు దానవులార భూసురక్షత్రియ యోగభూములకు గములు గట్టి
మఖతపస్స్వాధ్యాయ మౌనవ్రతస్థుల, నెల్ల ఖండింపుఁడు విష్ణుఁ డనఁగ
నన్యుఁ డొక్కఁడు లేఁడు యజ్ఞంబు వేదంబు నతఁడె భూదేవ క్రియాదిమూల
మతఁడె దేవర్షి పితృ ప్రముఖాదిలోకములకు ధర్మ మహాధార మతఁడె

తే. యేస్థలంబుల గోభూసురేంద్ర వేద, వర్ణధర్మాశ్రమంబులు వరుస నుండు
నా స్థలంబుల కెల్ల మీ రరిగి చెఱచి, యగ్నులు సెడ రింపు మీ దర్పమొప్ప.

వ. అని యిట్లు నిర్దేశించిన దివిజమర్దనునిని దేశంబులు శిరంబుల ధరియించి రక్కసులు పెక్కండ్రు భూతలంబునకుం జని. 35

సీ. గ్రామ పుర క్షేత్ర ఖర్వాట ఖేట ఘోష, పట్టణ నగ రాశ్రమాదికములు
గాలిచి కొలఁకులు గలఁచి ప్రాకారగోపుర సేతువులు ద్రవ్వి పుణ్యభూజ
చయములు ఖండించి సౌధ ప్రపా గేహ, పర్ణశాలాదులు పాడు చేసి
సాధుగోబ్రాహ్మణసంఘంబులకు హింస, గావించి వేదమార్గములు చెఱచి

ఆ. కుతల మెల్ల నిట్లు కోలాహలంబుగా, దైత్యు లాచరింపఁ దల్లడించి
నష్టమూర్తులగుచు నాకలోకము మాని, యడవులందుఁ జొచ్చి రమరవరులు.

1. వెంటఁబడఁ జిక్కఁడు (దుక్కఁడు. 2. కడలి.

వ. అంత హిరణ్యకశిపుండు దుఃఖితుండై మృతుండయిన సహోదరునకు నుదకప్రదా
నాదికార్యంబులు చేయించి యతని బిడ్డల శకుని శంబర కాలనాభ మహోత్కచ
ప్రముఖుల నూరడించి తల్లిని వారిని హిరణ్యాక్షుని భార్యల నందఱ
రావించి తల్లి యైన దితిని గనుంగొని యిట్లనియె. 37

శా. శ్రీరాగాదిసమస్తవాంఛలకు నిస్సీమంబు సంసారసం
చారుల్ వత్తురు బోదు రెప్పుడు సదా సంగంబు లేదొక్కచో
శూరుల్ వోయెడి త్రోవఁ బోయెను భవత్పుత్రుండు ఓర్మి మహా
శూరుం డాతఁడు దివ్యయోగమునకై శోకింప నీ కేటికిన్. 38

సీ. సర్వజ్ఞుఁ డీశుండు సర్వాత్ముఁ డవ్యయుఁ, డమలుండు సత్యుండు ననంతుఁ డాఢ్యుఁ
డాత్మరూపంబున నశ్రాంతమును, దన, మాయాప్రవర్తనమహిమవలన
గుణములఁ గల్పించి గుణసంగమంబున, లింగశరీరంబు లీలఁ దాల్చి
కంపితజలములోఁ గదలెడి క్రియఁ దోఁచు, పాదపంబులభంగి భ్రామ్యమాణ

ఆ. చక్షువుల ధరిత్రి చలిత యై కానంగఁ, బడినభంగి వికలభావరహితుఁ
డాత్మ యయ్యు నింపి యంతరంగంబునఁ, గదలినట్ల తోఁచుఁ గదల కుండు.

—బాలవేషము దాల్చి యముండు తెలిపెడు సుయజ్ఞోపాఖ్యానము.—

వ. అవ్యాకులితంబున లక్షణవంతుండు నాత్మయాశ్రయుండు లక్షితుండై కర్మసం
సరణంబున యోగవియోగంబుల నొందించు సంభవవినాశశోకవివేకావివేక
చింతాస్మరణంబులు వివిధంబు లీయర్థంబునకుఁ బెద్దలు ప్రేతబంధుయమసంవా
దం బనునితిహాసంబు నుదాహరింతురు వినుండు చెప్పెద నుశీనరదేశంబునందు
సుయజ్ఞుం డను రాజు గలం డతండు శత్రువులచేత యుద్ధంబున నిహతుం డయి
యున్నయెడ. 40

సీ. చిరిఁగిన బహురత్నచిత్రవర్మముతోడ, రాలినభూషణరాజితోడ
భీకరబాణనిర్భిన్నవక్షముతోడఁ, దఱచు గాఱెడు శోణితంబుతోడఁ
గీర్ణమై జాఱిన కేశబంధముతోడ, రయరోషదష్టాధరంబుతోడ
నిమిషహీనంబైన నేత్రయుగ్మముతోడ, భూరజోయుతముఖాంబుజముతోడఁ

ఆ. దునిసి పడినదీర్ఘదోర్దండములతోడ, జీవరహితుఁ డగు నుశీనరేంద్రుఁ
జుట్టి బంధుజనులు సొరిది నుండఁగ భయాక్రాంత లగుచు నతని కాంత లెల్ల.

శా. ప్రస్తాకంపితకేశబంధములతో సంఛిన్నహారాళితో
హస్తాబ్జంబులు సాఁచి మోఁదికొనుచున్ హా నాథ యంచున్ బహు
ప్రస్తావోక్తులతోడ నేడ్చిరి వగం బ్రాణేశుపాదంబుపై
నస్తోకస్తనకుంకుమారుణవికీర్ణాస్రంబు వర్షించుచున్. 42

మ. అనఘా నిన్ను నుశీనరప్రజల కర్థానందసంధాయిఁ గా

ఘనుఁ నిర్మించిన బ్రహ్మాదియత్[1]నుఁ గన్గొంటి మీ నీతికిన్
దనయుశ్రేణికి మాకు దిక్కెవ్వఁ డిలఁ దే ధాత్రీశ సంభోగికిం
జననే పాసి చనంగ[2]భ్రాతృజనులన్ సన్మిత్రులం [3]బుత్రులన్. 43
మ. జనలోకేశ్వర నిన్నుఁ బాసినవి మేమందంబుల్ మహాదుఃఖులై
చను లోకాంతరగామి వైన మరల రాఁ జాలుదుమే నీవు వో
యిన మే మెట్లు చరింతు మొల్లఁ బనిగా యీలోకవృత్తంబు నే
డనలజ్వాలలఁ జొచ్చి వచ్చెదము నీ యంఘ్రుల్ సమీపంబుగన్ 44
వ. అని యిట్లు రాజభార్యలు రాజశరీరంబు డగ్గఱి విలపింపం బొద్దు గ్రుంకెను. ఆ సమయంబున వారలవిలాపంబులు విని బాలకాకారుండై యముండు చనుదెంచి ప్రేతబంధువ్రజంబుఁ జూచి యిట్లనియె. 45
ఉ. మచ్చిక వీరి కెల్ల బహుమాత్రముఁ జోద్యము దేహవృత్తముం
జచ్చుట యుట్టుటం జూచెదరు జావరు వీరు నవారితంబుగా
చచ్చినవాని కేడ్చెదరు చావు తమకు లే దని వచ్చునే
యెచ్చటఁ బుట్టె నచ్చటికి నేఁగుట సైచఁడు ప్రాణికోటికిన్. 46
క. జననీజనకులఁ బాసియు, ఘనవృకముల బారిఁ బడక గనుఁ బిడ్డల మై
మనియెద మెవ్వఁడు గర్భంబున మును రక్షించె వాఁడె పోషకుఁ డెపుడున్.
క. ఎవ్వఁడు సృజించుఁ బ్రాణుల, నెవ్వఁడు రక్షించు, ద్రుంచు నెవ్వఁడు, వెంటన్
డెవ్వఁడు విభుఁ డెవ్వఁడు వాఁ, డివ్విధమున [4]మనుచుఁ జెనుచు హేలారతుఁడై.
ఆ. ధనము వీథిఁ బడిన దైవవశంబున, నుండుఁ బోవు మూల నున్న నైన
నడవి రక్ష లేని యబలుండు వర్ధిల్లు, రక్షితుండు నిండ్లలోనఁ జచ్చు. 49
క. కలుగుచు మఱి లేకుండును, గలభూతము లెల్లఁ గాలకర్మవశములై
నిలువ బహుప్రకృతిఁ దద్గుణ, కలితుఁ డగుఁ గా డాత్మ యయుక్తుఁడగు మయ్యెడ మనఁపన్
సీ. పాంచభౌతిక మైన భవనంబు దేహంబుఁ పురుషుండు దీనిలోఁ బూర్వకర్మ
వశమున నొకవేళ వర్తించు దీపించు, నతి యైన నొకవేళఁ దలఁగి పోవు
జెడ నేని దేహంబు చెడుఁ గాని పురుషుండు, చెడఁ డాతనికి నింత చేటు లేదు
పురుషునికిని దేహపుంజంబులకు వేఱు, గాని యేకత్వంబు గానరాదు
ఆ. దారువుల వెలుంగు దహనుని కైవడిఁ, గాయములఁ జరించు గాలిభంగి
నాశలేని మింటి నభముచాడ్పున వేఱు, దెలియవలయు దేహిదేహములకు. 51
వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 52
సీ. భూపాలసుతుఁడు [5]నిద్రపోయె నిందున్నాఁ డేమి, విలపింప నేటికి వెఱ్ఱులార
యెవ్వఁడు భాషించు నెవ్వఁ డాకర్ణించు, నట్టివాఁ డెన్నఁడో యరిగినాఁడు

1. 'నన్నూలింప నీవీటికిం 2. భ్రాతృజనులన్ .-నాత్మజులన్ .3. భృత్యులన్ .4.నయ్యెడల నేఁగుట. 5. మనుఁబోషించు.6. మనుపుఁ-మనుపు-జనుపు.7.నో యేమి' ప్రా. ప్ర.

ప్రాణఘాతుకు [illegible] సహించ శక్యమా? భావించ నేరరు ♦ ప్రాణి దేహ
ములకు నేర్పడ [illegible] బ్రహ్మాదియగు తన్ను, వంతుండై జీవుండు ♦ వలను మెఱయ.

ఆ. శాశ్వతములు [illegible] దేహము లెల్లం గూడు
[illegible] వేనికి [illegible] పొగులనేల వగల ♦ బొరలనేల.

క. ఎంచారు [illegible] దేహము, నొందెడు [illegible] కర్మ ♦ యోగము లబ్బెం
జెందవు మాయామోహ, స్పందితులై [illegible] జాలి ♦ బడ నేమిటికిన్. 54

మ. చెలులుం జల్లులు [illegible] లాత్మజులు సంభ్రమేప్సుల్ సతుల్ చారుని
ర్మల [illegible] మహామాయాగుణభ్రాంతులై
కలలోం దోంచిన [illegible] నిజము లే ♦ కర్మానుబంధంబులం
గలుగున్ సంగము లేక మాయు విడవం ♦ గర్మాంతకాలంబునన్. 55

వ. మఱియు మాయామయంబైన ప్రపంచంబు నెఱుంగనితత్త్వజ్ఞులు నిత్యానిత్యంబులం
గూర్చి సుఖదుఃఖంబులం జెందక రజ్జులు గొందఱు సంయోగవియోగంబులకు
సుఖదుఃఖంబుల నొందుదురు తొల్లి యొక్కమహాగహనంబున విహంగంబులకు
నంతకభూతుం డైనయొకఁడు గలఁ డతం డొక్కనాఁడు ప్రభాతంబున లేచి వా
టం బైనవేఁటతమకంబున. 56

క. వల లురులు జిగురుఁగండెలు, జలిదియుఁ జిక్కంబు ధనువు ♦ శరములుఁ గొనుచుం
బులుఁగుల బట్టెడువేడుక, యలుఁగులు వెడలంగఁ గదలి ♦ యడవికిఁ జనియెన్. 57

వ. ఇట్లడవికిం జని తత్ప్రదేశంబునందు. 58

క. కట్టలుకఁ దిరుగుచుండెడు బట్టల నడిగోలఁ డిగిచి ♦ బలుసున పక్కల్
వట్టి విఱిచి చిక్కములోఁ, బెట్టుచు విహరించె లోక ♦ భీకరలీలన్. 59

వ. మఱియు నానావిధంబు లగుకుంతంబుల నంతకంబు నొందించుచు సకలపక్షి
సంహారి[1] సంరంభకుండై వలుబ్ధకుండు వనమునందటఁ గాలచోదితుండై సంచరించు
చున్నకుళింగపక్షిమిథునంబు గనుంగొని యందుఁ గుళింగి నురం దిగిచియొక్క
చిక్కంబులో వైచినం జూచి దుఃఖించి కుళింగపక్షి యి ట్లనియె. 60

చ. అడవుల మేఁత మేసి మన ♦ మన్నుల కెన్నఁడు నెగ్గు సేయ క
క్కడ విహరింప నేఁ డకట ♦ కట్టిఁడిబ్రహ్మ కిరాతుచేతిలోఁ
బడు మని వ్రాసెనే నుదుటఁ ♦ బాపపుదైవము కంటి కింతయె
క్కుడుబరువయ్యెనే బ్రదుకు ♦ గోమలి యే మన నేర్తుఁ జెల్లరే. 61

క. ఒకమాటు మనల నందఱఁ, బ్రకటించి కిరాతువలలఁ ♦ బడఁ జేయక ని
న్నొకతెన్ వలఁ బడఁ జేసిన, [2]వికటీకృతపక్షమైన ♦ విధి నే మందున్. 62

ఉ. రెక్కలు రావు పిల్లలకు ♦ తేఁటనుండియు మేఁత గానమిం
బొక్కెడుఁ గూటిలో నెగసి ♦ పోవఁగ నేరవు మున్ను తల్లి యా

1. లబ్ధకుండైన. 2. వికటీకృతపక్షుండైన.

దిక్కున నుండి వచ్చు నని [illegible] విమానంబుల నిక్కి నిక్కి చ
క్రికు లుం జూచుచున్న [illegible] నెట్లు [illegible]. 63

వ. అని [illegible]నంబున. 64

క. [illegible]ముతోడను, గంకము శోకింప [illegible] హా
[illegible] నై [illegible] కాలన్. 65

క. కాలము వచ్చిన [illegible] కాలము [illegible]
గాలము [illegible] నేం, గాలక [illegible]. 66

ఉ. కావున మీరు చచ్చుతఱి [illegible] ముక్తిధా
త్రీవిభుదేహముం గడిసి [illegible] సేయుట [illegible]
తావతులార వత్సరశతంబుల కైన [illegible]
బోవుట మూర్ఖభంబు [illegible]. 67

వ. అని యిట్లు కపటబాలకుం డై [illegible] యములి[illegible] లాలనాలాపంబులు విని సుయజ్ఞునిబంధువు లెల్ల నెఱుం[illegible] నిత్యంబు గాదని తలంచి శోకింపక సుయజ్ఞునికి సాంపరాయికకృత్యంబులు సేసి చని రంత నంతకుం డంతర్హితుం డయ్యె నని చెప్పి హిరణ్యకశిపుండు దనతల్లిని దమ్మునిభార్యలం జూచి యి ట్లనియె. 68

క. పరు లెవ్వరు దా మెవ్వరు, పరికింపఁగ నేక మగుట భావింపరు త
త్పరమజ్ఞానము లేమిని, బరులును నేమనుచుఁ దోఁచుఁ బ్రాణుల కెల్లన్. 69

వ. అని తెలియం బలికిన హిరణ్యకశిపుని వచనంబులు విని దితి గోడండునుం దా నును శోకంబు మాని తత్త్వవిలోకనంబు గలిగి లోకాంతరగతుం డైన కొడుకు నకు వగవక చనియె నని చెప్పి నారదుండు ధర్మనందనున కి ట్లనియె. 70

క. అజరామరభావంబును, ద్విజరాజ్యంబు నప్రతిద్వంద్వత్వము దో
ర్విజితాఖిలశాత్రవమును, భజియింపఁ దలంచి హిరణ్యకశిపుఁడు గోరెన్. 71

వ. ఇట్లు గోరి మందరాచలద్రోణికిం జని యందుఁ గాలివ్రేల నేల నిలువంబడి యూర్ధ్వబాహుం డయి మిన్ను చూచుచు పాండిమయూఖంబులతోడి ప్రళయ కాలభానుండునుంబోలె దీర్ఘజటారుణప్రభాజాలంబులతోడ నెవ్వరికిం దేఱి చూడ రాక పరమదారుణం బైన తపంబు సేయుచుండె విబుధులు నిజస్థానంబుల నుండి రంత. 72

మ. అదరెం గుంభిని సాద్రి యై కలఁగె నేడంభోనిధుల్ తారకల్
సెదరెన్ సగ్రహసంఘ లై దిశలు విచ్ఛిన్నాంత లై మండెఁ బె
ల్లదరెన్ గుండెలు జంతుసంహతికి నుగ్రాచారదైత్యేంద్రమూ
ర్ధదిశోద్ధూతసధూమహేతిపటలోద్దంచత్తపోవహ్నిచేన్. 73

వ. ఇట్లు త్రైలోక్యసంతాపకరం బైన దైత్యరాజతపోవిజృంభణంబు సైరింపక నిలిం

ఫలాహారంబు విడిచి సూక్ష్మలోకంబులకుం జని లోకేశ్వరుం డయినబ్రహ్మకు
వినతు లాచరించి యిట్లని విన్నవించిరి. 74

క. దితిజోగ్ర తపము వేఁడిమి, నతిగ ఫలసైని మింగ నలజడి నమరా
వతి నుండ వెఱతు మెయ్యెడ, గతి మాకును దేవదేవ కారుణ్యనిధీ. 75

శా. సంతాపంబులు లేదు దేవ త్రిజగత్సంహారముం జేయు దోః
సంకోచంబున లేదు శాత్రవపీసంకేతముం [1]లేక యే
వంకన్ బోవ నటంచు నిష్ప్రహతశౌర్యవ్యాప్తి నై చిత్తంబులో
సంకల్పించె నిశాచరుండు ప్రతిసంసారంబు చింతింపవే. 76

శా. నీ వేరీతి దపోబలంబున జగన్నిర్మాణముం జేసి యీ
[2]దేవాధీశులకంటె నెక్కుడుసిరిం దీపించి తిబ్బంగి వా
నీవిశ్వంబుం దపస్సమాధిమహిమం దిప్పించి నే డొక్కడి
శ్వావిర్భావకరత్వశక్తి మహిమం జర్చించినాం డీశ్వరా. 77

వ. అదియునుం గాక కాలాత్మకు లగు జీవాత్మల కనిత్యత్వంబు గలుగుటంజేసి తపోయోగసమాధిబలంబునం దనకు నిత్యత్వంబు సంపాదింతు నని తలంచినాం డని మఱియు ని ట్లనిరి. 78

మ. భవదీయం బగునున్నతోన్నతమహాబ్రహ్మాండపీఠంబు సం
స్తవనీయం బగుభూతియున్ విజయమున్ సౌఖ్యంబు సంతోషమున్
భువనశ్రేణికి నిచ్చు దైత్యునితపస్స్ఫూర్తిన్ నివారించి యో
భువనాధీశ్వర కావవే భువనముల్ పూర్ణప్రసాదంబునన్. 79

—✿ బ్రహ్మదేవుండు హిరణ్యకశిపునకు వరంబు లిచ్చుట. ✿—

వ. అని దేవతలు విన్నవించిన స్వయంభూతుండును భగవంతుండును నైన నలుమొగంబులప్రోడ భృగుదక్షాదులతోడ మందరపర్వతంబునకు వచ్చి యందు నియమయుక్తుండును బిపీలికావ్యాప్తమేదోమాంసచర్మరక్తుండును వల్మీకతృణవేణుపటలపరిచ్ఛన్నుండును మహాతపఃప్రభావసంపన్నుండును నై నీరంధ్రనిబిడనీరదనికరనివిష్టనీరజబంధుండునుంబోలె నివసించి యున్ననిర్జరారాతిం జూచి వెఱఁగుపడి నగుచు ని ట్లనియె. 80

మత్తకోకిలము. ఓసురాధికులేంద్ర నీ క్రియ నుగ్రమైనతపంబు మున్
జేసి చూపినవారు లేరిక జేయువారును లేరు నే
నీసమాధికి మెచ్చితిన్ విను నీయభీష్టము లిత్తు నా
యాస మేటికి లెమ్ము లెమ్ము మహాత్మ కోరుము కోరికల్. 81

శా. దంశవ్రాతములుం బిపీలికలు మేదఃక్రవ్యరక్తంబులన్
సంకీర్ణంబులు సేసి పట్టి తినఁగా శల్యావశిష్టుండ వై

1. గాక. 2. దేవానీకముకంటె.

వంశచ్ఛన్నతృణావళీయుతమహావల్మీకమం దింద్రియ
భ్రంశం బింతయు లేక నీకు నిలువం బ్రాణంబు [1]లెట్లుండెనో 82

ఉ. ఉత్సుకతన్ జలాన్నముల నొల్లక యీ క్రియ నూఱుదివ్యసం
వత్సరముల్ శరీరమున వాయువులన్ నిలుపంగ వచ్చునే
యుత్సవ మయ్యెఁ జూచి మము నుగ్రతపంబున గెల్చితీవు నే
వత్సలతన్ నినుం గదియ వచ్చితిఁ గోరిక లెల్ల నిచ్చెదన్. 83

వ. అని పలికి వనమక్షికాపిపీలికాభక్షితంబైన రక్షోవిభుని దేహంబుమీఁద నిజకమండలుజలంబులు ప్రోక్షించిన నద్దానవేంద్రుండు గమలాసనకరకమలకమండలుకనకమయదివ్యామోఘకమండలుపతితనిర్మలనీరధారాసించనంబున వెలసి క్షీణకళాంగుండగు తపంబు చాలించి సాంద్రకీచకసంఘాతసంఘటితవల్మీకమధ్యంబు వెలువడి మహాప్రభావబలసౌందర్యతారుణ్యసహితుండై వజ్రసంకాశదేహుండును సప్తసువర్ణవర్ణుండును నై యింధననిర్గతవహ్నియుం బోలె వెలుంగుచుం జనుదెంచె. 84

మ. దివిజానీకవిరోధి మ్రొక్కెఁ గని వాగ్దేవీమనోనేతకున్
సవిశేషోత్సవసంవిధాతకు సమస్తాంతాతకున్ సత్తపో
నివహాభీష్టవరప్రదాతకు జగన్నిర్మాతకున్ ధాతకున్
వివిధప్రాణిలలాటలేఖనమహావిద్యావిధాతకున్. 85

వ. ఇట్లు దైత్యేశ్వరుండు దివి సన్నహంసవాహనునకు ధరణీతలంబున దండప్రణామంబు లాచరించి సంతోషబాష్పసలిలసంవలితపులకాంకురుండై యంజలి చేసి కంజగర్భునిమీఁద దృష్టి యునిచి గద్గదస్వరంబున ని ట్లని వినుతించె. 86

సీ. కల్పాంతమున నంధకారసంవృతమైన, జగము నెవ్వఁడు దనస్వప్రకాశ
మున వెలిఁగించుచు మూఁడుగుణంబుల రజస్సత్త్వతమోగుణసహితుఁ డగుచుఁ
గల్పించు రక్షించుఁ గడపటఁ బరిమార్చు, నెవ్వఁ డాద్యుఁడు సర్వహేతు వగుచు
శోభితుండై స్వయంజ్యోతి యై యొక్కఁడు వెలసిల్లు నెవ్వఁడు విభుత మెఱసి

ఆ. సమయ మైన మానసప్రాణబుద్ధీంద్రియములతోడ నెవ్వఁ డలఘుమహిమ
నడరు నట్టిసచ్చిదానందమయునకు, మహితభక్తి నే నమస్కరింతు. 87

వ. దేవా నీవు ముఖ్యప్రాణం బగుటం జేసి ప్రజాపతివి మనోబుద్ధిచిత్తేంద్రియంబులకు నధీశ్వరుండవు మహాభూతగణంబులకు నాధారభూతుండవు త్రయీతనువునం గ్రతువులు విస్తరింతువు సకలవిద్యలు నీతనువు సర్వార్థసాధకులకు సాధనీయుండ వాత్మనిష్ఠాగరిష్ఠులకు ధ్యేయం బగునాత్మవు కాలమయుండ వై జనులకు నాయుర్నాశంబు సేయుదువు జ్ఞానవిజ్ఞానమూర్తి వాద్యంతరహితుండ వంతరాత్మవు మూఁడుమూర్తులకు మూలం బగుపరమాత్మవు జీవలో

1. లెట్లోర్చెనో.

కారణంబు నీవాత్మవు సర్వంబును నీవ నీవు గానిది లేశంబును లేదు వ్యక్తంబ వు గాక పరమాత్మవై పురాణపురుషుండవై యనంతుండ వైన నీవు ప్రాణేం ద్రియ మనోబుద్ధిగుణంబుల నంగీకరించి పరమేష్ఠిపదవిశేషంబున నిలిచి స్థూల శరీరంబు ధరించి యింతయుఁ బ్రపంచింతువు భగవంతుండవైన నీకు మ్రొక్కెద నని మఱియు నిట్లనియె. 88

క. కోరినవారల కోర్కులు, నేరుపుతో నిచ్చు మహిమ నీకీ క్రియ నన్యుల్
నేరరు కరుణాకర నే, గోరెద నీ విచ్చెదేనిఁ గోరిక లభవా. 89

శా. గాలిం గుంభిని నగ్ని నంబువుల నాకాశస్థలిన్ దిక్కులన్
రేలన్ ఘస్రములం దమః ప్రభల భూరిగ్రాహ రక్షో మృగ
వ్యాళాదిత్య నరాదిజంతుకలహవ్యాప్తిన్ సమస్తాస్త్రశ
స్త్రాళిన్ మృత్యువు లేనిజీవనము లోకాధీశ యిప్పింపవే. 90

వ. అని మఱియు రణంబులందుఁ దన కెదురు లేనిశౌర్యంబును లోకపాలుర నతిక్ర మించుమహిమయును భువనత్రయజయంబును హిరణ్యకశిపుండు గోరిన నతని తపంబునకు సంతోషించి దుర్లభంబు లయినవరంబు లన్నియు నిచ్చి కరుణించి విరించి యిట్లనియె. 91

శా. అన్నా కశ్యపపుత్త్ర దుర్లభము లీయర్థంబు లెవ్వారికిన్
మున్నెవ్వారలుఁ గోర రీవరములన్ మోదించితిన్ నీయెడన్
నన్నుం గోరిన వెల్ల నిచ్చితిఁ బ్రవీణత్వంబుతో బుద్ధిసం
పన్నత్వంబున నుండుమీ సుమతి వై భద్రైకశీలుండ వై. 92

వ. అని యిట్లమోఘంబు లయినవరంబు లిచ్చి దితినందనుచేతం బూజితుం డై యరవిందసంభవుండు బృందారకసందోహవంద్యమానుం డగుచు నిజమందిరం బునకుం జనియె నివ్విధమ్మున నిలింపారాతి వరపరంపరలు సంపాదించుకొని 93

క. సోదరుఁ జంపినపగకై, యాదర మించుకయు లేక యసురేంద్రుఁడు గం
జోదరుపై వైరము దుర్మాదకతుం డగుచుఁ జేసె మనుజాధీశా. 94

సీ. ఒకనాఁడు గంధర్వయూథంబుఁ బరిమార్చు, దివిజుల నొకనాఁడు దెరలఁదోలు
భుజగుల నొకనాఁడు భోగంబులకుఁ బాపు, గ్రహముల నొకనాఁడు గట్టివైచు
నొకనాఁడు యక్షుల నుగ్రతఁ దండించు, నొకనాఁడు విహగుల నొడిసిపట్టు
నొకనాఁడు సిద్ధుల నోడించి బంధించు, మనుజుల నొకనాఁడు మదమడంచుఁ

తే. గడిమి నొకనాఁడు కిన్నరఖచరసాధ్య,చారణప్రేతభూతపిశాచవన్య
సత్త్వవిద్యాధరాదుల సంహరించు, దితితనూజుండు దుస్సహతేజుఁ డగుచు.

క. ఇట్లు తోడఁ గోటలఁ, గట్టలుకం గూలఁ ద్రోచి క్రవ్యాదులతోఁ
జుట్టు విడిసి దిక్పాలుర, పట్టణములు గొనియె నతఁడు బలమున నధిపా 96

క. కృశ లై సంప్రాపితదుర్దశ లై సర్వంకషోగ్ర దైతేయాజ్ఞా

వశులై నిశలును దినములు, నిశ లెల్లను గట్టువడియె ॥ నిశాచర నాథా. 97

వ. మఱియు నద్దానవేంద్రుండు విద్రుమసోపానంబులును మరకతమణిమయ ప్రదేశంబులును వైడూర్యరత్నస్తంభసముదయంబులును చంద్రకాంతసన్నిభస్ఫటిక సంఘటితకుడ్యంబులును పద్మరాగ కీలితకనక[illegible]విటంకవాతాయనంబులును విలంబమానముక్తాఫలదామవితానశోభిత పర్యంకంబులును వివిధ విచిత్రవిమానంబులును నిరంతరసురభికుసుమ ఫలితపాదప మహోద్యానంబులును హేమారవిందసౌగంధిక బంధురసరోవరంబులును రమణీయరత్నప్రాసాద విశేషంబులును మనోహరపరిమళశీతలమంద[illegible]ంబులును మృదుమధురనినదకీరకోకిలకులకోలాహలంబులును గలిగి విశ్వకర్మవిరచితంబై త్రైలోక్యరాజ్య లక్ష్మీశోభితంబైన మహేంద్రభవనంబు సొచ్చె. 98

మ. దితిపుత్రుండు జగత్త్రయైకవిభుఁడై ॥ దేవేంద్రసింహాసనో
ద్ధతుఁడై యుండ మహా[illegible] ॥ [illegible] క్షితిన్ సమా
గతులై తక్కిన[illegible] ॥ [illegible] లా
నతులై కానుక లిచ్చి కొల్తు రతనిన్ ॥ నానాప్రకారంబులన్. 99

శా. ఏ దిక్పాలురఁ జూచి నేఁ బలుకునో ॥ యే దేశ మంకించునో
యే దిగ్భాగముమీఁద దాడి చనునో ॥ యే ప్రాణులం జంపునో
యీ దైత్యేశ్వరుఁ డంచు నొండొరులు దా ॥ రింద్రాదు లాస్థానభూ
వేదిన్ మెల్లన నిక్కి చూతురు భయా ॥ విర్భూతరోమాంచులై. 100

సీ. కోలాహలము మాని ॥ కొలువుండుఁడీ సురలార, తలఁగి దీవింపుఁడీ ॥ తపసులార
ఫణ లెత్తకుండుఁడీ ॥ పన్నగేంద్రములార, ప్రణతులై యుండుఁడీ ॥ దిక్పాలురార
గానంబు సేయుఁడీ ॥ గంధర్వవరులార, సవ్వడిఁ బడకుఁడీ ॥ సాధ్యులార
యాడుఁడీ నృత్యంబు ॥ లప్సరోజనులార, చేరి మ్రొక్కుఁడీ ॥ సిద్ధులార
తే. శుద్ధకర్పూరవాసిత ॥ సురభిమధుర, భవ్యనూతనమైరేయ ॥ పానజనిత
సుఖవిలీనత నమరారి ॥ సొక్కినాఁడు, శాంతి లే దండ్రు నిచ్చలుఁ ॥ జారు లధిప.

శా. లీలోద్యానలతానివాసములలో ॥ లీలావతీయుక్తుఁడై
హాలాపానవివర్ధమానమదలో ॥ లావృత్తతామ్రాక్షుఁడై
కేళిం దేలఁగ నేఁడు తుంబురుఁడు సం ॥ గీతప్రసంగంబులన్
[1]వాలాయంబుఁ గరంగఁ జేయుచును దే ॥ వద్వేషి సర్వేశ్వరా 102

క. యాగములు బుధులు ధరణిన్ ॥ భాగములం జేయుచుండ ॥ బలితెంచి హవి
ర్భాగములు దాన కైకొనుఁ, జాగింపఁడు దైత్యుఁ డమర ॥ సంఘంబునకున్. 103

సీ. సకలమహాద్వీప ॥ సహితవిశ్వంభరా, స్థలిని దున్నక పండు ॥ సస్యచయము
గామధేన్వాదుల ॥ కరణి నర్థులు గోరు, కోర్కులు గగనంబు ॥ కురియుచుండు

1. వాలాయించి.

వారిధుల్ సేసను గాహింపంబు ... మణి ... రత్నములు వహించు
సస్యసమూహంబులు, సకల ... సర్వగుణములు, సతి ... ల్లు
తే. ఋతుసంప్రాప్తివిభవంబు లొసఁగుచుండె నోషధులు వృక్షషండంబులు సర్వదిక్కాలవివిధ
గుణములెల్ల నాదానవకోటినాథు, కెలసి త్రైలోక్యరాజ్యసంవృద్ధినుండ.
వ. ఇట్లు సకలదిక్పాలుర నొడిచి లోకైకనాయకుం డై తనయిచ్ఛాప్రకారంబున
నింద్రియసుఖంబు లనుభవించుచుం దనివి సనక శాస్త్రమార్గంబు నతిక్రమించి
వించివిరజపితృదేవాదిగణంబుల సుపర్వారాతి యైశ్వర్యవంతుం డై
పెద్దకాలంబు రాజ్యంబు సేయునెడ. 105
ఉ. ఎన్నఁడు వీనికి దిక్కుగలఁ డెన్నఁడు దైత్యునిబాధ మాను మే
మెన్నఁడు వ్యక్తిఁ బొందెదము మెవ్వరి కెఱుకు లందు జేసితా
కిన్నరసిద్ధసాధ్యమునిఖేచరదానవాయుతుల్ లాశ్రయించి రా
పన్నగతల్పు భూరిభయబంధవిమోచనుఁ బద్మలోచనున్. 106
వ. ఇట్లు పాకవైరిముఖ్యు లుగ్రదండంబునకు వెఱచి యనన్యశరణ్యులై రహస్యంబున
నందఱుం గూడుకొని. 107
ఉ. ఎక్కడ నున్నవాఁడు జగదీశ్వరుఁ డాత్మమయుండు మా నృపుం
డెక్కడ కేఁగె శాంతులు మునీశులు భిక్షులు రాజు క్రమ్మఱం
దిక్కుల నెల్ల నెక్కడుచుఁ దిం జొర దిక్కుగు నట్టిదిక్కునకై
మ్రొక్కెద మేము హస్తయుగముల్ ముకుళించి మునీశ్వరక్షణన్. 108
వ. అని మఱియు నాహారనిద్రలు మాని చిత్తంబులు పరాయత్తంబులు గానీక స
మాహితబుద్ధులై భగవంతుండును మహాపురుషుండును మహాత్ముండును విశుద్ధ
జ్ఞానానందమయుండు నైన హృషీకేశునకు నమస్కరించుచున్న యెడ మేఘ
రవసమానగంభీరనాదంబున దిశలు మ్రోయించుచు సాధులకు నభయంబు
గావించుచు దృశ్యమానుండు గాక పరమేశ్వరుండైన హరి యిట్లనియె. 109
మ. భయముం జెందకుఁ డమ్మ్యవర్గ వసల్ భద్రంబు మీ కయ్యెడున్
జయముం లాఘవము భూతసంతతికి మత్సందర్శనప్రాప్తి న
వ్యయ మై చేయు నెఱుంగుఁడీ దితిసుతవ్యాపారభావావిప
ర్యయముల్ గాలము గూడఁ జంపెదఁ జనుం డందాఁక మీ త్రోవలన్. 110
ఆ. శుద్ధసాధులందు సురలందు శ్రుతులందు, గోవులందు విప్రకోటియందు
ధర్మపదవియందుఁ దగిలి నా యందు వాఁ, డెన్నఁడలుకఁ జేయు నాఁడె హింసఁ బొందు.
క. తన్నయుఁడు శమదమసంపన్నుఁడు నిర్వైరుఁ డనఘుఁ బ్రహ్లాదుని వాఁ
డెన్నఁడు రోషంబున నాపన్నత నొందించు నాఁడె పట్టి వధింతున్. 112
శా. వేధోదత్తవరప్రసాదగరిమన్ వీఁ డింతవాఁ డై మిమున్
బాధం బెట్టుచు నున్నవాఁడు మనమున్ భావింతు భావించి నే

౫౩౦, బ్రహ్మరుద్రేంద్రాదులు క్షీరాబ్ధికివచ్చి శ్రీమహావిష్ణువును
స్తోత్రముచేయుట.

సాధింపం దఱి గాదు గావున నజున్ సైరింపుఁడీ మీఁదటన్
సాధింతున్ సురలార నేఁడు దనుజున్ శాసింప మీ కేటికిన్. 113

వ. అని యిట్లు దనుజమర్దనుండు నిర్దేశించిన నిలింపులు సంప్రీతులై చని రక్కసుండు ప్రక్కట నిక్కం బని తమతమ దిక్కులకుం జనిరి హిరణ్యకశిపునకు విచిత్రచరిత్రులు నలువురు పుత్త్రు లుద్భవించి రందు. 114

-: ప్రహ్లాద చరిత్రము :-

సీ. తనయందు నఖిలభూతములందు నొకభంగి, సమహితత్వంబున జరుగువాఁడు
పెద్దలఁ బొడగన్న భృత్యునికైవడిఁ, జేరి నమస్కృతుల్ సేయువాఁడు
కన్నుదోయికి నన్యకాంత లడ్డంబైన, మాతృభావన సేసి మరలువాఁడు
తల్లిదండ్రులభంగి ధర్మవత్సలతను, దీనులఁ గావఁ జింతించువాఁడు
తే. సఖులయెడ సోదరస్థితి జరుపువాఁడు దైవతములంచు గురుజనుల్ దలఁచువాఁడు
లీలలందును బొంకులు లేనివాఁడు లలితమర్యాదుఁ డైన ప్రహ్లాదుఁ డధిప.

వ. మఱియును, 116

సీ. ఆకారజన్మవిద్యాఢ్యవరిష్ఠుఁడై, గర్వసంస్తంభసంగతుఁడు గాఁడు
వివిధమహానేకవిషయసంపన్నుఁడై, పంచేంద్రియములచేఁ బట్టువడఁడు
భవ్యవయోబలప్రాభవోపేతుఁడై, కామరోషాదులఁ గ్రందుకొనఁడు
కామినీప్రముఖభోగము లెన్ని గలిగిన, వ్యసనసంసక్తి నావంకఁ బోఁడు
ఆ. విశ్వమందుఁ గన్నవిన్నయర్థములందు, వస్తుదృష్టిఁ జేసి వాంఛ యిడఁడు
ధరణినాథ దైత్యతనయుండు హరిపరతంత్రుఁడై హతాన్యతంత్రుఁ డగుచు.

ఆ. సద్గుణంబు లెల్ల సంఘంబులై వచ్చి, యసురరాజతనయునందు నిలిచి
పాసి చనవు విష్ణుఁ బాయనివిధమున, నేఁడుఁ గలిగియుండు నిర్మలాత్మ.

మ. పగవారైన సురేంద్రులున్ సభలలోఁ బ్రహ్లాదసంకాశులన్
సుగుణోపేతుల నెందు నే మెఱుఁగ మంచున్ మిత్త్రబంధంబులం
బొగడం జొత్తురు సత్కవీంద్రులక్రియన్ భూనాథ మీ బోటి స
ద్భగవద్భక్తులు దైత్యరాజతనయుం బాటించి కీర్తింపరే. 119

క. గుణనిధి యగు ప్రహ్లాదుని, గుణము లనేకములు గలవు గురుకాలమునన్
గణుతింప నశక్యంబులు, ఫణిపతికి బృహస్పతికిని భాషాపతికిన్. 120

వ. ఇట్లు సద్గుణగరిష్ఠుం డయిన ప్రహ్లాదుండు భగవంతుం డయిన వాసుదేవునియందు సహజసంవర్ధమాననిరంతరధ్యానరతుండై. 121

సీ. శ్రీవల్లభుఁడు దన్నుఁ జేరినయట్లైనఁ, జెలికాండ్ర నెవ్వారిఁ జేర మఱచు
నసురారి దనమ్రోల నాడినయట్లైన, నసురబాలురతోడ నాడ మరచు

భక్తిరసస్ఫురణుఁడు సంభాషింపనేర్చినవాఁడైనఁ, బరభాషలకు మాఱు పలుక మఱచు
సునాసాగ్రంబునఁ దనలోనఁ దలంపనేర్చినవాఁడైనను, జొక్కి సమస్తంబుఁ జూడ మఱచు
నే, హరిచరణాంభోజయుగళీచింతనామృతాస్వాదనంబు నంతరంగంబు నిండినవాఁడైన నతఁడు
నిత్యనివృత్తుఁ డగుచు సన్నిధానంబు నెఱింగి జడభ్రమలేక యుండుచు జడునిభంగి.

శా. పానీయంబులు ద్రావుచుం గుడుచుచున్ భాషించుచున్ హాసలీ
లానిద్రాదులు సేయుచుం దిరుగుచున్ లక్షించుచున్ సంతత
శ్రీనారాయణపాదపద్మయుగళీచింతామృత[1]తాస్వాదసం
ధానుండై మఱచెన్ సురారిసుతుఁ డేతద్విశ్వమున్ భూవరా. 123

సీ. వైకుంఠచింతావివర్జితచేష్టుఁడై యొక్కచో నేడుచు నొక్కచోట
నశ్రాంతహరిభావనారూఢచిత్తుఁడై యొక్కచోఁ బాడుచు నొక్కచోట
విష్ణుఁ [2]డింతియకాని వేఱొండు లేదని యొత్తిలి నగుచుండు నొక్కచోట
నళినాక్షుఁ డనుభావనాం గంటి నే నని, యుబ్బంతులు వైచు నొక్కచోటఁ

ఆ. బలుకు నొక్కచోటఁ బరమేశుఁ గేశవుఁ బ్రణయహర్షజనితబాష్పసలిల
మిళితపులకుఁడై నిమీలితనేత్రుఁడై, యొక్కచోట నిలిచి యూరకుండు.

వ. ఇట్లు పూర్వజన్మపరమభాగవతసంసర్గసమాగతం బైన ముకుందచరణారవిందసే
వాతిరేకంబున నఖర్వనిర్వాణభావంబు విస్తరించుచు నప్పటప్పటికి దుర్జనసంసర్గ
నిమిత్తంబునం దనచిత్తం బన్యాయత్తంబు గానీక నిజాయత్తంబు సేయుచు
నప్రమత్తుండును సంసారనివృత్తుండును బుధజనవిధేయుండును మహాభాగధే
యుండును సుగుణమణిగణకలితుండును బరమభాగవతశ్రేష్ఠుండును గర్మబంధ
లతాలవిత్రుండును (బవిత్రుండును) నైనపుత్రునియందు విరోధించి సురవిరోధి
యనుకంప లేక చంపం బంపె నని పలికిన నారదునకు ధర్మజుం డిట్లనియె. 125

శా. పుత్రుల్ నేర్చిన నేర కున్న జనకుల్ పోషింతు రెల్లప్పుడున్
మిత్రత్వంబున బుద్ధి సెప్పి దురితోన్మేషంబు వారింతు రే
శత్రుత్వంబుఁ దలంప రెట్టియెడ నా సౌజన్యరత్నాకరుం
బుత్రున్ లోకపవిత్రుఁ దండ్రి నగుబుం బొందింప నెట్లోర్చెనో. 126

ఉ. బాలుం బ్రభావిశాలు హరిపాదపయోరుహచింతనక్రియా
లోలుం గృపాళు సాధుగురులోకపదానతఫాలు నిర్మల
శ్రీలు సమస్తభవ్యనుతశీలు విఖండితమోహవల్లికా
జాలు నదేల తండ్రి వడిఁ జంపఁగఁ బంపె మునీంద్ర చెప్పవే. 127

వ. అనిన నారదుం డిట్లనియె. 128

1. తామృత-తత్త్వాన-సం. 2. డింతయుఁగాని.

శా. లభ్యం బైన సురాధిరాజపదమున్ లక్షింపఁ డత్యంతదుర్
సభ్యత్వంబున నున్నవాఁ డిటులు నై ర్మల్యంబునన్ జీవవి
ద్యాభ్యాసంబునఁ గాక తీవ్రమతి యై తత్త్వంబు విచారించి తై
త్వేభ్యం బొక్కఁడికంబునన్ బ్రియమతిన్ సిద్ధించె నౌత్కృష్ట్యమై. 129

క. చదువనివాఁ డజ్ఞుం డగు, జదివిన సదసద్వివేకచతురత గలుగుం
జదువంగ వలయును జనులకుఁ, జదివించెద నార్యులొద్దఁ జదువుము తండ్రీ.

వ. అని పలికి యసురలోకపురోహితుండును (దానవంతుండును) భృగునందనుండును శుక్రాచార్య
కొడుకులం బిలిపించి చండామార్కులం రావించి సత్కరించి యిట్లనియె.

శా. అంధప్రక్రియ నున్నవాఁడు పలుకం డావంత సత్క్రియా
గంధం బించుక లేదు మీ గురుఁడు నాచార్యులున్ మీరె పో
బంధుల్ మాన్యులు మీరు పెద్దలు మముం బాటించి యీ బాలకున్
గ్రంథంబుల్ చదివించి నీతికుశలుం గావించి రక్షింపరే. 132

వ. అని పలికి వారలకుఁ బ్రహ్లాదు నప్పగించి తోడ్కొని పొమ్మనిన వారును
దనుజరాజకుమారునిం గొనిపోయి యింటికి సవయస్కు లగు సహశ్రోత్రల
నసురకుమారులం గొందఱం గూర్చి. 133

ఉ. అంచితభక్తితోడ దనుజాధిపగేహసమీపమునం బ్రవే
శించి సురారిరాజసుతుఁ జేకొని శుక్రకుమారకుల్ పఠిం
పించిరి పాఠయోగ్యములు పెక్కులు శాస్త్రము లాకుమారుఁ డా
లించి పఠించె నన్నియుఁ జలింపనివైష్ణవభక్తిపూర్ణుఁడై. 134

క. ఏ పగిది వారు సెప్పిన, నా పగిదిం జదువుఁ గాని యట్టిట్టని యా
క్షేపింపఁడు దా నన్నియు, రూపించిన మిథ్యలని నిరూఢమనీషన్. 135

శా. అంతం గొన్నిదినంబు లేఁగిన సురేంద్రారాతి శంకాన్విత
స్వాంతుం డై నిజనందనుం గురువు లేజాడం జదివించిరో
భ్రాంతుం డేమి పఠించెనో పిలిచి సంభాషించి విద్యాపరి
శ్రాంతిం జూచెదఁ గాక నేఁ డని మహాసౌధాంతరాసీనుఁడై. 136

ఉ. మోదముతోడ దైత్యకులముఖ్యుఁడు రమ్మని చీరఁ బంచెఁ బ్ర
హ్లాదకుమారకుం భవమహార్ణవతారకుఁ గామకోపలో
భాదివిరోధివర్గపరిహారకుఁ గేశవచింతనామృతా
స్వాదకఠోరకున్ గలుషజాలమహోగ్రవనీకుఠారకున్. 137

వ. ఇట్లు చారులచేత నాహూయమానుం డై ప్రహ్లాదుండు సనుదెంచిన. 138

శా. ఉత్సాహప్రభుమంత్రశక్తియుత మై యుద్యోగ మారూఢసం
విత్సంపన్నుఁడ వైతివే చదివితే వేదంబులున్ శాస్త్రముల్

1. బైనసురారిరాజ్యపదమున్. 2. నుంతువాఁడు మంతుఁ గాని, 3. చకోరములు.

ఏ త్త్వా ... చేసె ... వాత్సల్యసంపూర్ణుఁడై
తుత్సంగముపై నిడి ... వవిభుం ... డుత్కంఠ దీపింపఁగన్. 139

క. అనుదినసంతోషణములు, జనితశ్రమతాపదుఃఖసంశోషణముల్
తనయులసంభాషణములు, జనకులకుం గర్ణయుగళసద్భూషణముల్. 140

వ. అని మఱియుఁ బుత్త్రా! నీ కెయ్యది భద్రంబై యున్నది చెప్పు మనినం గన్న
తండ్రికిం బ్రియనందనుం డిట్లనియె. 141

ఉ. ఎల్లశరీరధారులకు నిల్లను చీఁకటినూతిలోపలం
ద్రెళ్ళక మీఁదు మే మనుచు దుర్మతిభ్రమణంబున భిన్ను లై ప్రవ
ర్తిల్లక సర్వము న్నతనిదివ్యకళామయ మంచు విష్ణునం
దుల్లముఁ జేర్చి తా వనమునుండుట మేలు నిశాచరాగ్రణీ. 142

వ. అని కుమారకుం డాడిన పరపక్షానురూపంబు లగు నసల్లాపంబులు విని దాన
వేంద్రుండు నగుచు ని ట్లనియె. 143

క. ఎట్టాడిన నట్టాడుదు, [1]రిట్టట్టని పలుక నెఱుఁగ రితరులశిశువుల్
దట్టించి యెవ్వరే మని, పట్టించిరొ బాలకునకుఁ బరపక్షంబుల్. 144

శా. నాకుం జూడఁగ జోద్య మయ్యెడిఁ గదా నాతండ్రి యీబుద్ధి దా
నీకున్ లోపలఁ దోఁచెనో పరులు దుష్కీర్తుల్ పఠింపించిరో
యేకాంతంబున భార్గవుల్ వలికిరో యీదానవశ్రేణికిన్
వైకుంఠుండు కృతాపరాధుఁ డతనిన్ వర్ణింప నీ కేటికిన్. 145

మ. సురలం దోలుటయో సురాధిపతులన్ శిక్షించుటో సిద్ధులం
బరివేధించుటయో మునిప్రవరులన్ బాధించుటో యక్షకి
న్నరగంధర్వవిహంగనాగపతులన్ నాశంబు నొందించుటో
హరి యంచున్ గిరి యంచు నేల చెడ మోహాంధుండ వై పుత్త్రకా. 146

వ. అనినఁ దండ్రిమాటలకుఁ బురోహితుని నిరీక్షించి ప్రహ్లాదుం డిట్లనియె మోహ
నిర్మూలనంబు సేసి యెవ్వనియందుఁ దత్పరులయి యెఱుక గలపురుషులకుం
బరులు దా రనియెడుమాయాకృతం బగునయసద్గ్రాహంబు గానంబడ దట్టిపర
మేశ్వరునకు నమస్కరించెద. 147

శా. అజ్ఞుల్ గొందఱు నేము దా రనుచు మోహంబుం జెంది సర్వాత్మకుం
[2]బ్రజ్ఞాలభ్యు దురన్వయక్రమమునన్ భాషింపఁగా నేర రా
విజ్ఞానాపథమందు మూఢులు గదా చింతింప బ్రహ్మాదివే
దజ్ఞుల్ తత్పరమాత్ము విష్ణు నితరుల్ దర్శింపఁగా నేర్తురే. 148

తే. ఇనుము మయస్కాంతసన్నిధి నెట్లు భ్రాంత, మగు హృషీకేశుసన్నిధి నావిధమునఁ

1. రిట్టట్టని మాటు పలుక నెఱుఁగరు-రిట్టట్టని పలుక నెఱుఁగ రెల్ల-శిశువు. 2. బ్రజ్ఞాలబ్ధు ననన్వయక్రమమునన్.

గరఁగుచున్నది దైవయో[illegible] త్రాంతమునుండు.

సీ. కుంజారముక[illegible] [illegible] మున్ముక
నిర్మలమం[illegible]కల[illegible]
లలితరసాలపల్లవ[illegible]ములు
బూర్ణేందుచంద్రికా[illegible]
తే. నంబుజోదరదివ్య[illegible]శేషచిత్త
చిత్త మేరీతి నితరంబుఁ [illegible] వేయు నేల.

వ. అనిన విని రోషించి రాజసేవకుం [illegible] ప్రహ్లాదుం జూచి తి
[illegible]రించి యిట్లనియె. [illegible]51

ఉ. పంచశరద్వయస్కు[illegible]
[illegible]చెద తం[illegible]
క్కించుక [illegible] మాకు [illegible]
[illegible]కొనంగఁ జేసి[illegible] [illegible]52

చ. [illegible]యుఁడు [illegible] దైత్యపుఁ
దనవనమందుఁ గంటకయు[illegible]ము[illegible]
డనవరతంబు రాక్షస[illegible] ప్రస్తుతి సేయు[illegible] వం
దనమునఁ గాని శిక్షలకు [illegible] 153

క. ఈ పాపనిఁ జదివింతుము, [illegible]
గోపింతుము దండింతుము, కోపింపకు మయ్య దనుజకుంజర వింటే. 154

వ. అని మఱియు నారాచపాపనికి వివిధోపాయంబులం బుద్ధిసాతుండు వెఱపుఁ
జూపుచు రాజసన్నిధిం బాసి తోడుకొని పోయి యేకాంతంబున. 155

క. భార్గవనందనుఁ డతనికి, మార్గము సెడ [illegible] దెస్క[illegible]లు నిచ్చల్
వర్గత్రితయము సెప్పె న, సర్గళ మగుమతివిశేష [illegible] నరేంద్రా 156

వ. మఱియు గురుండు శిష్యునకు సామదానభేదదండోపాయంబు లన్నియు నెఱిం
గించి నీతికోవిదుం డయ్యె నని నమ్మి నిశ్చయించి తల్లికి నెఱిఁగించి తల్లిచేత
నలంకృతుం డయినకులదీపకు నవలోకించి. 157

ఉ. త్రిప్పకు మన్న మామతము [illegible] దీర్ఘము లైన త్రివర్గపాశముల్
దప్పకు మన్న నేఁడు మనదైత్యవరేణ్యునిమోలి నేము ముక్
జెప్పినసీతిఁ గాని మఱి [illegible] సెప్పకు మన్న [1]విరోధిహేతుల
విప్పకు మన్న దుష్టమతి విష్ణుచరిత్రకథార్థజాలముల్. 158

వ. అని బుజ్జగించి దానవేశ్వరునిసన్నిధికిం దోడె తెచ్చిన. 159

సీ. అనుగడ్డునకు మాధవానుచింతనసుధా,మాధుర్యమున మేను [illegible] మఱచువాని

1. 'విరోధిశాస్త్రముల్' ఆ.ప్ర.

[illegible] హరిభక్తిప్రభావ మైనవాని
[illegible] మొదలుగాఁ జిత్తసముద్యానమీఁదఁ జేర్చువాని
[illegible] శ్రీకృష్ణు నయమని చెలఁగువాని
తే. వినయశౌచ్యబుద్ధివివేకలక్షణాదిగుణములఁ బొలుపఁ బుట్టినవాని [మహాత్ము.
శిష్యు [illegible] సంభావ్యుఁ జేసి గురుఁడు, మంజలిఁ దొబ్బి తండ్రికి మ్రొక్కు-
క. శిక్షించితి మన్నియు [illegible], పక్షంబులు గాని నీతిపాఠముఁ [illegible]
[illegible] పక్షీంద్ర [illegible] కుమారు విద్యాబలమున్. 161

వ. అని పలికిన శుక్రకుమారకవచనంబు లాకర్ణించి దానవేంద్రుండు తనకు దండ
ప్రణామంబు చేసి నిలుచున్న కొడుకును దీవించి బాహుదండంబు సాఁచి ది
గ్గన డగ్గఱం దిగిచి గాఢాలింగనంబు చేసి తనతొడలమీఁద నిడుకొని చుంచు
దువ్వి చిబుకంబుఁ బుడికి చెక్కిలి ముద్దుగొని శిరంబు మూర్కొని ప్రేమాతి
రేకసంజనితబాష్పసలిలబిందుసందోహంబుల నతనివదనారవిందంబు దడుపుచు
మందమధురాలాపంబుల నిట్లనియె. 162

శా. చోద్యం బయ్యెడి నింతకాల మరిగెన్ శోధించి యేమేమి సం
[1]వేద్యాంశంబులు సెప్పిరో గురువు లేరే వెంటం [2]బఠించితిరో
విద్యాసార మెఱుంగఁ గోరెద భవద్విజ్ఞాతశాస్త్రంబులోఁ
బద్యం బొక్కటి సెప్పి సార్థముగఁ దాత్పర్యంబు భాషింపుమా. 163

శా. నిన్నున్ మెచ్చరు నీతిపారమహిమన్ నీతోడి దైత్యార్భకుల్
గన్నా రెన్నఁడుఁ జెప్పనేర్తురు గదా గ్రంథార్థముల్ దక్షులై
యన్నా యెన్నఁడు నీవు నీతివిదుఁడౌ నంచున్ మహావాంఛతో
నున్నాఁడన్ ననుఁ గన్నతండ్రి భవదీయోత్కర్షముం జూపవే. 164

వ. అనినం (గన్న) తండ్రికిఁ బ్రియనందనుం డయిన ప్రహ్లాదుం డిట్లనియె. 165

క. చదివించిరి నను గురువులు, చదివితి ధర్మార్థముఖ్యశాస్త్రంబులు నేఁ
జదివినవి గలవు పెక్కులు, చదువులలో మర్మ మెల్లఁ జదివితిఁ దండ్రీ. 166

మ. తనుహృద్భాషల సఖ్యమున్ శ్రవణమున్ దాసత్వమున్ వందనా
ర్చనముల్ సేవయు నాత్మలో నెఱుకయున్ సంకీర్తనల్ చింతనం
బను నీతొమ్మిదిభక్తిమార్గముల సర్వాత్మున్ హరిన్ నమ్మి స
జ్జనుఁడై యుండుట భద్రమంచుఁ దలఁతున్ సత్యంబు దైత్యోత్తమా. 167

శా. అంధేందూదయముల్ మహాబధిరశంఖారావముల్ మూకస
ద్గ్రంథాఖ్యాపనముల్ నపుంసకవధూకాంక్షల్ కృతఘ్నావలీ
బంధుత్వంబులు భస్మహవ్యములు లుబ్ధద్రవ్యముల్ క్రోడస
ద్గంధంబుల్ హరిభక్తివర్జితులరిక్తవ్యర్థసంసారముల్. 168

1. వేద్యార్థంబులు. 2. వితర్కించిరో.

సీ. కమలాక్షు నర్చించు కరములు కరములు శ్రీనాథు వర్ణించు జిహ్వ జిహ్వ
సురరక్షకునిఁ జూచు చూడ్కులు చూడ్కులు శేషశాయికి మ్రొక్కు శిరము శిరము
విష్ణు నాకర్ణించు వీనులు వీనులు మధువైరిఁ దవిలిన మనము మనము
భగవంతు వలగొను పదములు పదములు పురుషోత్తముని మీఁది బుద్ధి బుద్ధి
తే. దేవదేవుని జింతించు దినము దినము చక్రహస్తునిఁ బ్రకటించు చదువు చదువు
కుంభినీధవుఁ జెప్పెడి గురుఁడు గురుఁడు తండ్రి హరిఁ జేరు మనియెడి తండ్రి తండ్రి.
సీ. కంజాక్షునకుఁ గాని కాయంబు కాయమే, పవనగుంఫితచర్మభస్త్రి గాక
వైకుంఠుఁ బొగడని వక్త్రంబు వక్త్రమే, ఢమఢమ ధ్వనితోడి ఢక్క గాక
హరిపూజనము లేని హస్తంబు హస్తమే, తరుశాఖనిర్మితదర్వి గాక
కమలేశుఁ జూడని కన్నులు కన్నులే, తనుకుడ్యజాలరంధ్రములు గాక
ఆ. చక్రి చింత లేని జన్మంబు జన్మమే. తరళసలిలబుద్బుదంబు గాక
విష్ణుభక్తి లేని విబుధుండు విబుధుఁడే, పాదయుగముతోడి పశువు గాక 170
సీ. సంసారజీమూతసంఘంబు విచ్చునే, చక్రిదాస్యప్రభంజనము లేక
తాపత్రయాభీలదావాగ్ను లాఱునే, విష్ణుసేవామృతవృష్టి లేక
సర్వంకషాఘౌఘజలరాసు లింకునే, హరిమనీషాబడబాగ్ని లేక
ఘనవిపద్గాఢాంధకారంబు లడఁగునే, పద్మాక్షనుతిరవిప్రభలు లేక
తే. నిరుపమాపునరావృత్తినిష్కళంక. ముక్తినిధిఁ గానవచ్చునే ముఖ్యమైన
శార్ఙ్గకోదండచింతనాంజనము లేక. తామరసగర్భునకు నైన దానవేంద్ర. 171
వ. అని యివ్విధంబున వెఱపు మఱపు నెఱుంగక యుల్లసిల్లి పలికెడి కొడుకు పలుకులు సెవులకు ములుకులక్రియ నొదవినఁ బెదవు లదరం గసరుచు నదరిపడి గురుసుతునిం గనుంగొని విపరీతకథనంబులు గఱపినాఁడ వని దానవేంద్రుం డి ట్లనియె. 172
చ. పటుతరనీతిశాస్త్రచయపారగుఁ జేసెద నంచుఁ బాలు నీ
వటు గొనిపోయి వానికి ననర్థము లైనవిరోధిశాస్త్రముల్
కుటిలతఁ జెప్పినాఁడవు భృగుప్రవరుండ వటంచు నమ్మితిం
గటకట బ్రాహ్మణాకృతివి గాక యథార్థపుబ్రాహ్మణుండవే. 173
క. [1]ధర్మేతరవర్తనులును, దుర్మిత్రులు నైనజనుల దురితము లొందుం
మర్మములు గలఁచి కల్మష, కర్ముల రోగములు వొందుకైవడి విప్రా. 174
వ. అనిన రాజునకుఁ బురోహితుం డి ట్లనియె. 175
ఉ. తప్పులు లేవు మావలనఁ దానవనాథ విరోధిశాస్త్రముల్
సెప్పము కూరిరు లై పరులుఁ జెప్పరు మీచరణంబులాన సు

1. ధర్మేతరులు నధర్ములు.

మ్మెక్కఁడు నేర్పువారలకు నింతయు నైజమనీమ యెవ్వరుం
జక్కడిపాటి గాదు ప్రతిచెంతఁ దలంపుము నేర్పుకై వడిన్. 176

క. మిత్త్రులమును బురోహితులము, పాత్త్రుల మే మదియుఁ గాక భార్గవులము నీ
శత్త్రుని నిటువలెఁ జేయఁగ, శత్త్రులమే దైత్యజలధిచంద్రమ వింటే. 177

వ. అనిన గురునందనుం గోపింపక దైత్యవల్లభుండు గొడుకున వలోకించి యిట్లనియె.

క. ఒజ్జలు సెప్పని యీ మతి, మజ్జాతుఁడ వైన నీకు మతి యెవ్వరిచే
నజ్జాతమయ్యె బాలక, తజ్జనులం జేరకొనుము తగ నా మ్రోలన్. 179

వ. అనినఁ దండ్రికిఁ బ్రహ్లాదుం డి ట్లనియె. 180

ఉ. అచ్చపుఁజీఁకటిం బడి గృహవ్రతులై విషయప్రవిష్టులై
చచ్చుచుఁ బుట్టుచున్ మరలఁ జర్వితచర్వణులైనవారికిం
జెచ్చెరఁ బుట్టునే పరులు సెప్పిన నైన నిజేచ్ఛ నైన నే
మిచ్చిన నైనఁ గానలకు నేఁగిన నైన హరిప్రబోధముల్. 181

ఉ. కానని వాని నూఁతగొని కానని వాఁడు విశిష్టవస్తువుల్
గానని భంగిఁ గర్మములు గైకొని కొందఱు కర్మబద్ధులై
కానరు విష్ణుఁ గొందఱటు గందు రకించనవైష్ణవాంఘ్రిసం
స్థానరజోభిషిక్తు లగుసంహృతకర్ములు దానవేశ్వరా. 182

శా. శోధింపం బడె సర్వశాస్త్రములు రక్షోనాథ వేయేటికిన్
గాథల్ మాధవశేముషీతరణిసాంగత్యంబునం గాక దు
ర్మేధన్ దాఁటఁగ వచ్చునే సుతవధూమీనోగ్రకాంక్షామద
క్రోధోల్లోలవిశాలసంసృతిమహాఘోరామితాంభోనిధిన్. 183

వ. అని పలికిన కొడుకును ధిక్కరించి మక్కువ సేయక రక్కసులఱేఁడు దన తొడల
పై నుండనీక గొబ్బున డిగద్రొబ్బి నిబ్బరంబు లగు కోపతాపంబులు దీపింప
వేఁడిచూపుల మింట మంట లెగయ మంత్రులం జూచి యి ట్లనియె. 184

శా. క్రోడం బై పినతండ్రిఁ జంపె నని తాఁ గ్రోధించి చిత్తంబులో
[1]వీడం జేయఁడు బంటుభంగి హరికిన్ విద్వేషికిన్ భక్తుఁ డై
యోడం డక్కట ప్రాణవాయువులు వీఁ డొప్పించుచున్నాఁడు నా
తోడన్ వైరము వట్టె నిట్టిజనకద్రోహిన్ [2]మహిం గంటిరే. 185

వ. అని రాక్షసవీరుల నీక్షించి యి ట్లనియె. 186

— హిరణ్యకశిపుండు ప్రహ్లాదుని వివిధోపాయంబుల హింసించుట. —

శా. పంచాబ్దంబులవాఁడు తండ్రి నగు నా పక్షంబు నిందించి య
త్కించిద్భీతియు లేక విష్ణు నహితుం గీర్తించుచున్నాఁడు వ
ల్దంచుం జెప్పిన మానఁ డంగమునఁ బుత్త్రాకారతన్ వ్యాధి జ

1. వ్రీడం. 2. గనుంగొంటిరే.

న్నిర్మించెద్ వీని వధించి రంపు రచనల్ నానావిధోపాయంబులన్. 187

శా. అంగవ్రాతములోఁ జికిత్సకుఁడు దుష్టాంగంబు ఖండించి శే
షాంగశ్రేణికి రక్ష సేయు క్రియ నీ యజ్ఞుం గులద్రోహి దు
ష్టాంగుం గేశవపక్షపాతి నధముం జంపించి వీరవ్రతో
త్తుంగఖ్యాతిఁ జరించెదన్ గులము నిర్దోషంబు గావించెదన్. 188

క. హంతవ్యుఁడు రక్షింపను, మంతవ్యుఁడు గాఁడు యమనియమాదిరమునకున్
గంతవ్యుఁడు వధమునకుఁ, గంతవ్యుఁడు గాఁడు తండ్రి కహితుం డగుచున్. 189

వ. అని దానవేంద్రుం డానతిచ్చిన వాఁడికోఱలుం గెంజెడలుం దెక్కలంపు శూల
హస్తులై వస్త్రంబులు దెఱచికొని యుప్పొంగి బొబ్బ లిడుచు ధూమసహితదావ
దహనంబునుంబోలెఁ దామసంకాశంబు లగు కేశంబులు మెఱయ ఛేదన
వాదనచ్ఛేదనంబులు సేయుచు. 190

ఉ. బాలుఁడు రాచబిడ్డఁడు కృపాళుఁడు సాధుఁ డశోకమానసం
శీలుఁడు వీఁ డవధ్యుఁ డని చిక్కక స్రుక్కక క్రూరచిత్తులై
శూలములం దదంగముల సుస్థిరులై ప్రహరించి రుగ్రవా
చాలత నందఱున్ దివిజశత్రుఁడు వల్లనఁ జెయ్యి భూవరా. 191

చ. పలువురు దానవుల్ పొడువ బాలుని దేహము లేశమాత్రము
[1]న్నొలియదు లోపలన్ రుధిర ముబ్బదు కందదు శల్యసంఘమున్
నలియదు దృష్టివైభవము నష్టము గాదు ముఖేందుకాంతియుం
బొలియదు నూతనశ్రమము పుట్టదు [2]పట్టదు దీనభావమున్. 192

ఉ. తన్ను నిశాచరుల్ పొడువ దైత్యకుమారుఁడు మాటిమాటికిన్
బన్నగశాయి యో దనుజభంజన యో జగదీశ యో మహా
పన్నశరణ్య యో నిఖిల[3]పావన యంచు నుతించుఁ గాని తాఁ
గన్నుల నీరు దేఁడు భయకంపసమేతుఁడు గాఁడు భూవరా. 193

ఉ. పాఱఁడు లేచి దిక్కులకు బాహువు లొడ్డఁడు బంధురాజిలోఁ
దూఱఁడు ఘోరకృత్య మని దూఱఁడు తండ్రిని మిత్రవర్గముం
జీరఁడు మాతృసంఘము వసించుసువర్ణగృహంబులోనికిం
దాఱఁడు కావరే యనఁడు తాపము నొందఁడు కంటగింపఁడున్. 194

వ. ఇట్లు సర్వాత్మకం బై యిట్టి దట్టి దని నిర్దేశింప రాని పరబ్రహ్మంబు దాన యై
యమ్మహావిష్ణునియందుఁ జిత్తంబుఁ జేర్చి తన్మయుం డయి పరమానందంబునుం
బొంది యున్న ప్రహ్లాదుని యందు రాక్షసేంద్రుండు దనకింకరులచేతం జేయించు
చున్న మారణకర్మంబులు పాపకర్మునియందుఁ బ్రయుక్తంబు లైన సత్కారంబు
లుంబోలె విఫలంబు లగుటం జూచి. 195

1. న్నలియదు. 2. మోమున దీనభావమున్. 3. భావన.

ఉ. శూలములన్ నిశాచరులు స్రుక్కక దేహము నిగ్రహింపఁగా
బాలుఁడు నేలపైఁ బడఁడు ప్రాణముఁ బాయఁడు తండ్రి నైన నా
పాలికి వచ్చి చక్రధరుపక్షము మానితి నంచుఁ బాగముల్
ఫాలము సోఁక మ్రొక్కఁ డసహాయత నొందుట కేమి హేతువో. 196

వ. అని శంకించుచు. 197

సీ. ఒకమాటు దిక్కుంభిచయార్భటంబుఁ దెప్పించి, కేరలి డింభకుని ద్రొక్కింపఁ బంపు
నొకమాటు విషభీకరోరగశ్రేణులఁ, గడువడి గర్భకుఁ గఱవఁ బంపు
నొకమాటు హేతిసంఘోగ్రానలంబు లోన, విసరి కుమారుని వ్రేయఁ బంపు
నొకమాటు కూలంకషోల్లోల జలధిలో, మొత్తించి బాలుని ముంపఁ బంపు
ఆ. విషముఁ బెట్టఁ బంపు విదళింపఁగాఁ బంపుఁ దొడ్డకొండచఱులఁ ద్రోయఁ బంపుఁ
బట్టి కట్టఁ బంపు బాధింపఁ గాఁ బంపు, బాలుఁ గినిసి దనుజపాలుఁ డధిప.

సీ. ఒకవేళ నభిచారహోమంబు సేయించు, నొకవేళ నెండల నుండఁ బంచు
నొకవేళ వానల నుపహతి నొందించు, నొకవేళ రంధ్రంబు లుక్కఁ బట్టు
నొకవేళఁ దనమాయ నొదవించి బెగడించు, నొకవేళ మంచున నొంటి నిలుపు
నొకవేళఁ బెనుగాలి కున్ముఖుఁ గావించు, నొకవేళఁ బాతించు నుర్వియందు
తే. నీరు నన్నంబు నిడ నీక నిగ్రహించుఁ
గశల నడిపించు నుర్వించు గండశిలల
గదల వ్రేయించు నేయించు ఘనశరములఁ
గొడుకు నొకవేళ నమరారి క్రోధి యగుచు. 199

వ. మఱియు ననేకమారణోపాయంబులఁ బాపరహితుం డైనపాపనిరూపు మాప లేక యేకాంతంబున దురంతచింతాపరిశ్రాంతుం డయి రాక్షసేంద్రుండు దన మనంబున. 220

ఉ. ముంచితి వార్ధులన్ గదల మొత్తితి శైలతటంబులందు ద్రో
బ్బించితి శస్త్రరాజిఁ బొడిపించితి మీఁద నిభేంద్రపంక్తి ద్రొ
ప్పించితి ధిక్కరించితి శపించితి ఘోరదవాగ్నులందుఁ ద్రో
యించితిఁ బెక్కుపాట్ల నలయించితిఁ జావఁడి దేమి చిత్రమో. 201

చ. ఎఱుఁగడు జీవనౌషధము లెవ్వరు భర్తలు లేరు బాధలం
దరలఁడు నైజతేజమునఁ దథ్యము జాడ్యము లేదు మిక్కిలిన్
మెఱయుచు నున్నవాఁ డొకనిమేషము దైన్యము నొందఁ డింక నే
తెఱఁగున ద్రుంతు వేసరితి దివ్యము వీని ప్రభావ మెట్టిదో. 202

వ. అదియునుం గాక తొల్లి శునశ్శేఫుం డను మునికుమారుండు దండ్రిచేత యాగపశుత్వంబునకు దత్తుం డయి తండ్రి తనకు నపకారి యని తలంపక బ్రదికిన చందంబున. 203

క. ఆగ్రహమున నేఁ జేసిన, నిగ్రహములు పలుతోఁ జక్కనేటి నోకనాఁడుఁ
వి గ్రహము లనుచుఁ బలుకఁ డ, నిగ్రహములఁ గన్కురించు నోవ్వఁడు మదిలోన్.

వ. కావున వీఁడు మం ప్రభావసంపన్నుం డని యెఱుంగు భయంబు లేకు వీని తోడివిరోధంబునం జనకు మృత్యువు సిద్ధించు నని నిర్ణయించి చిన్నఁబోయి ఖిన్నుం డై ప్రసన్నుండు గాక క్రిందు సూచుచు విషణ్ణుం డై చింతనంబు సేయు చున్నరాజునకు మంత్రంబుఁ జండామర్కు లి ట్లనిరి. 204

శా. శుభ్రఖ్యాతివి నీప్రతాపము మహోత్సాహోద్యంబు దైత్యేంద్ర రో
షభ్రూయుగ్మవిజృంభణంబున దిగీశవ్రాతముల్ బోరులన్
విభ్రాంతంబుగఁ జేసి యేలితి గదా విశ్వంబు వీఁ డెంత యీ
దభ్రోక్తుల్ గుణదోషహేతువులు చింతింపఁ బొంద నీ కేటికిన్. 206

శా. వక్రుం డైనజనుండు వృద్ధగురుసేవం జేసి మేధావియై
పక్రాంతిన్ విలసిల్లు నీఁడట వయశ్శాకంబుతో బాలకున్
శక్ర ద్వేషణబద్ధుఁ జేయుము మదిం జాలింపు మీరోషమున్
శుక్రాచార్యులు వచ్చునంత కితఁడుం జక్కం జయ్యెడున్. 207

వ. అని గురుపుత్త్రులు వలికిన రాక్షసేశ్వరుండు గృహస్థు లైనరాజులకు నుపదేశింపఁ దగినధర్మార్థకామంబులు ప్రహ్లాదునకు నుపదేశింపు డని యనుజ్ఞ సేసిన వారు నతనికిఁ ద్రివర్గంబు నుపదేశించిన నతండు రాగద్వేషంబులచేత విషయాసక్తు లైనవారలకు గ్రాహ్యంబు లైనధర్మార్థకామంబులుఁ దనకు నగ్రాహ్యంబు లని యును వ్యవహారప్రసిద్ధికొఱ కైనభేదంబు గాని యాత్మభేదంబు లే దనియును ననర్థంబులయం దర్థకల్పన సేయుట దిక్కృతం బనియును నిశ్చయించి గురూప దిష్టశాస్త్రంబులు మంచి వని తలంపక గురువులు దమగృహస్థకర్మానుష్ఠానం బులకుం బోయినసమయంబున. 208

క. ఆటలకుఁ దన్ను రమ్మని, పాటించి నిశాటసుతులు భాషించిన నో
పాటునఁ బేర్కొని నయవంతు, పాటవము వారికి [1]జెప్పి ప్రజ్ఞాన్వితుఁ డై. 209

క. చెప్పఁ డోకచదువు మంచిది, చెప్పెడి నగులములు సెప్పలు పసింపఁ గొనఁగాఁ
జెప్పెదు మనమొద నొద్దులు, సెప్పిన నోకచదువు వినుఁడు చిత్తము లలరన్.

వ. అని రాజకుమారుండు గావునఁ గరుణించి పంగడికాండ్ర శోక నగిమొసి చందం బునఁ గ్రీడాచతుగమూనరమ్ము లైనదైత్యకుమారులు కెల్ల నేకాంతంబున ని ట్లనియె. 211

ఉ. బాలురుబార రంతు మనప్రాయపుబాలుకు కొందఱు న్వైపై
నూలుట గుంటిరే గురుఁడు ప్రాయఁ దనక్షయమును నిరసము దు
శ్శీలత పర్థకల్పనముఁ జ[2]జేసెని గ్రాహ్యము గాను శాస్త్రముల్

1. జెరి. 2. జెప్పెడి.

మే లెఱిఁగించెద వినుఁడు మీకు నిరంతరభద్ర మయ్యెడిన్. 212

వ. వినుండు సకలజన్మంబులందును ధర్మార్థచరణకారణం బయిన మానుషజన్మంబు దుర్లభం బందుఁ బురుషత్వంబు దుర్గమం బది యు శతవర్షపరిమితం బైన జీవితకాలంబున నియతం బై యుండు నందు సగ మంధకారబంధురంబు రాత్రి రూపంబున నిద్రాదివ్యవహారంబుల నిరర్థకం బయి చనుఁ జిక్కిన పంచాశద్వత్సరంబులందును బాల్య కైశోర కౌమారాదివయోవిశేషంబుల వింశతిహాయనంబులు గడచుఁ గడమ ముప్పదియబ్దంబులు నింద్రియంబులచేతఁ బట్టువడి దురవగాహంబు లయిన కామక్రోధలోభమోహమదమత్సరంబు లను పాశంబులం గట్టుపడి విడివడ సమర్థుండు గాక ప్రాణంబులకంటె మధురాయమాణ యైన తృష్ణకు లోనై భృత్యతస్కరవణిక్కర్మంబులఁ బ్రాణహాని యైన నంగీకరించి పరార్థంబుల నర్థించుచు రహస్యసంభోగచాతుర్య సౌందర్యవిశేషంబుల ధైర్యవల్లికాలవిత్రంబు లయిన కళత్రంబులను మహనీయమంజులమధురాలాపంబులు గలిగి వశు లయిన శిశువులను శీలవయోరూపధన్య లగు కన్యలను వినయవివేకవిద్యాలంకారు లయిన కుమారులను గామితఫలప్రదాత లగు భ్రాతలను మమత్వప్రేమదైన్యజనకు లయిన జననీజనకులను సకలసౌజన్యసింధువు లయిన బంధువులను ఘనకనకవస్తువాహనసుందరంబు లయిన మందిరంబులను సుకరంబు లైన పశుభృత్యనికరంబులను వంశపరంపరాయత్తంబు లయిన విత్తంబులను వర్జింప లేక సంసారంబు నిర్జించు నుపాయంబుఁ గానక తంతువర్గంబున నిర్గమద్వారశూన్యం బయిన మందిరంబుఁ జేరి చిక్కువడి వెడలెడిపాటవంబు సాలక తగులువడు కీటకంబు చందంబున గృహస్థుండు స్వయంకృతకర్మబద్ధుం డై శిశ్నోదరాదిసుఖంబులం బ్రమత్తుం డయి నిజకుటుంబపోషణపారవశ్యంబున విరక్తిమార్గంబుఁ దెలియనేరక స్వకీయపరకీయభిన్నభావంబున నంధకారంబునం బ్రవేశించుం గావునఁ గౌమారసమయంబున మనీషాగరిష్ఠుండై పరమభాగవతధర్మంబు ననుష్ఠింప వలయు దుఃఖంబులు వాంఛితంబులు గాక చేకుఱు భంగి సుఖంబులును గాలానుసారంబు లై లబ్ధంబు లగుం గావున వృథాప్రయాసంబున నాయుర్వ్యయంబు సేయం జనదు హరిభజనంబున మోక్షంబు సిద్ధించు విష్ణుండు సర్వభూతంబులకు నాత్మేశ్వరుండు ప్రియుండు ముముక్షు వైన దేహికి దేహావసానపర్యంతంబు నారాయణచరణారవిందసేవనంబు గర్తవ్యంబు. 213

సీ. కంటిరే మనవారు ఘనులు గృహస్థులై, విభవులై కైకొన్న వెఱ్ఱితనము
భద్రార్థులై యుండి పాయరు సంసార,పద్ధతి నూరక పట్టువడిరి
కలయోనులం దెల్ల గర్భాద్యవస్థలఁ, బురుషుండు దేహియై పుట్టుచుండుఁ
దన్నెఱుంగఁడు కర్మతంత్రుఁడై కడపట, ముట్టెడు భవశతములకు నయిన

ఆ. దీని ఫలము లేదు దివ్యకీర్తియు లేదు, జగతిఁ బుట్టి పుట్టి చచ్చి చచ్చి

పోరల నేల మనకుఁ బుట్టని చావని త్రోవ వెదకికొనుట ♦ దొడ్డబుద్ధి. 214

శా. హాలాపానవిజృంభమాణమదగర్వాతిశ్రదేహోల్లస
ద్బాలాలోకనశృంఖలానిచయసంబద్ధాత్ములై లేరె మున్
వేలానిస్సరణంబు గానక మహావిద్యాంధకూపంబునం గామినీ
హేలాకృష్టకురంగశాబకదృశుల్ ; హాసస్మితేక్షాంగనల్, 215

ఆ. విషయసక్తులైన విబుధాహితులతోడ మనికి వలదు ముక్తిమార్గవాంఛ
నాదిదేవు విష్ణు ♦ నాశ్రయింపుఁడు ముక్తసంగజనులఁ గూడి శైశవమున.

వ. కావున విషయంబులఁ జిక్కువడిన రక్కసులకు హరిభజనంబు శక్యంబు గాదు రమ్య మయ్యును బహుతరప్రయాసగమ్యం బని తలంచితి రేనిఁ జెప్పెద సర్వభూతాత్మకుండై సర్వదిక్కాలసిద్ధుండై బ్రహ్మకీటపర్యంతంబుగాఁ గల చరాచరస్థూలసూక్ష్మజీవసంఘంబులందును నభోవాయుకుంభిసలిలతేజంబు లనియెడు మహాభూతంబులయందును భూతవికారంబు లయినఘటపటాదులందును గుణసామ్యం బయిన ప్రధానమందును గుణవ్యతికరం బైనమహత్తత్త్వాదియందును రజస్సత్త్వతమోగుణంబులయందును భగవంతుం డవ్యయుం డీశ్వరుండు పరమాత్మ పరబ్రహ్మ మనియెడువాచకశబ్దంబులు గల్గి కేవలానుభవానందస్వరూపకుండు నవికల్పితుండు ననిర్దేశ్యుండు నయినపరమేశ్వరుండు త్రిగుణాత్మకం బైనతనదివ్యమాయచేత నంతర్హితైశ్వర్యుం డై వ్యాప్యవ్యాపకరూపంబులం జేసి దృశ్యుండును ద్రష్టయు భోగ్యుండును భోక్తయు నయి నిర్దేశింపఁదగి వికల్పితుం డై యుండుఁ దత్కారణంబున నాసురభావంబు విడిచి సర్వభూతంబులందును దయాసుహృద్భావంబులు గర్తవ్యంబులు దయా(సుహృద్భావంబులు) గల్గిన నధోక్షజుండు సంతసించు ననంతుం డాద్యుండు హరి సంతసించిన నలభ్యం బెయ్యదియు లేదు జనార్దనచరణసరసీరుహయుగళస్మరణసుధారసపానపరవశుల మైతిమేని మనకు దైవవశంబున నకాంక్షితంబు లై సిద్ధించు ధర్మార్థకామంబులుఁ గాంక్షితం బై సిద్ధించుమోక్షంబును నేల త్రివర్గంబును నాత్మవిద్యయుం దర్కదండనీతి జీవికాదు లన్నియుఁ ద్రైగుణ్యవిషయంబు లైన వేదంబులవలనం బ్రతిపాద్యంబులు నిస్త్రైగుణ్యలక్షణంబునం బరమపురుషుం డైనహరికి నాత్మసమర్పణంబు సేయుట మేలు పరమాత్మతత్త్వజ్ఞానోదయంబునం జేసి స్వపరభ్రాంతి సేయక పురుషుండు యోగావధూతత్వంబున నాత్మవికల్పభేదంబునం గలలోఁ గన్నవిశేషంబులభంగిం దథ్యంబు గాక మిథ్య యని తలంచు నని మఱియుఁ బ్రహ్లాదుం డి ట్లనియె. 217

మ. నరుఁడుం దాను మైత్రితో మెలఁగుచున్ ♦ నారాయణుం డింత యున్
వరుసన్ నారదసంయమీశ్వరునకున్ ♦ వ్యాఖ్యానముం జేసె మున్
హరిభక్తాంఘ్రిపరాగశుద్ధతను లేకాంతుల్ మహాకించనుల్

పరతత్త్వజ్ఞులు గాని చేరరు మదిం బ్రభావింప [1]విజ్ఞానమున్. 218

వ. తొల్లి నేను దివ్యదృష్టిగల నారదమహామునివలన సవిశేషం బయిన యీ జ్ఞానంబును బరమభాగవతధర్మంబును వింటి ననిన వెఱఁగుపడి దైత్యబాలకు లద్దనుజరాజకుమారున కిట్లనిరి. 219

ఉ. మంటిమి గూడి భార్గవకుమారకులొద్ద ననేకశాస్త్రముల్
వింటిమి లేదు సద్గురుఁడు వేఱొకఁ డెన్నఁడు రాజశాల ము
క్కంటికి నైన రాదు సొరఁగా వెలికిం జనరాదు నీకు ని
ష్కంటకవృత్తి నెవ్వఁడు ప్రగల్భుఁడు సెప్పె గుణాఢ్య చెప్పుమా. 220

క. సేవింతుము నిన్నెప్పుడు, భావింతుము రాజసుతుఁడ బహుమానములం
గావింతుము తెలియుము నీ, కీవింతమతిప్రకాశ మే క్రియఁ గలిగెన్. 221

వ. అని యిట్లు దైత్యనందనులు దన్నడిగినఁ బరమభాగవతకులాలంకారుం డైన ప్రహ్లాదుండు నగి తనకుఁ బూర్వంబునందు వినంబడిన నారదుమాటలు దలంచి యిట్లనియె. 222

శా. అక్షీణోగ్రతపంబు మందరముపైఁ జర్చించి మా తండ్రి దు
ర్దక్షాంతిం జని యుండఁ జీమగమిచేఁ దద్భోగిచందంబునన్
భక్షింపంబడెఁ బూర్వపాపములచేఁ బాపాత్మకుం డంచు ము
రక్షస్సంఘము లాఁద నిర్జరులు సంరంభించి యుద్యుక్తులై. 223

శా. ప్రస్థానోచితభేరిభాంకృతులతోఁ బాకారియుం దారు శౌ
ర్యస్థైర్యంబుల నేఁగుదెంచినఁ దదీయాటోపవిభ్రాంతులై
స్వస్థేమల్ దిగనాడి పుత్త్రధనయోషామిత్త్రసంపత్కళా
ప్రస్థానంబులు డించి పాఱి రసురుల్ ప్రాణావనోద్యుక్తులై. 224

మత్తకోకిలము. ప్రల్లదంబున వేల్పు లుద్ధతిఁ బాఱి రాజనివాసముం
గొల్లపెట్టి సమస్తవిత్తముఁ గూర్చి తాఁ గొంపోవఁగా
నిల్లు సొచ్చి విశంకుఁడై యమరేశ్వరుం డదలించి మా
తల్లిఁ దాఁ జెఱపట్టి సిగ్గువడంగ నత్తయై విలపింపఁగాన్. 225

వ. ఇట్లు సురేంద్రుండు మాతల్లిం జెఱగొని పోవుచుండ నమ్ముగుద కురరి యను పులుఁగు క్రియ మొఱలిడఁ దెరువున దైవయోగంబున నారదుండు పొడగని యిట్లనియె. 226

ఉ. స్వర్భువనాధినాథ సురసత్తమ వేల్పులలోన మిక్కిలిన్
నిర్భరపుణ్యమూర్తివి సునీతివి మానినిఁ బట్ట నేల యీ
గర్భిణి నాతురన్ విడువు కల్మషహీనపురాలు గాదు నీ

1. నిజతత్త్వమున్.

దుర్భరరోషముం నిలుపు దుర్జయుఁ డైననిలింపవైరిపైఁ. 227
వ. అనిన వేల్పుఁదపసికి వేయిగన్నులు గలగఱువ యిట్లనియె. 228
ఉ. అంతనిధాన మైనదితిజాధిపువీర్యము దీనికుక్షి న
త్యంతసమృద్ధి నొందెడి మహాత్మక కావునఁ దత్ప్రసూతిప
ర్యంతము బద్ధఁ జేసి జనితార్భకు వజ్రముధారఁ ద్రుంచి ని
శ్చింతుఁడ నై తుదిన్ విడుతు సిద్ధము దానవరాజవల్లభన్.
వ. అని పలికిన వేల్పుఱేనికిం దపసి యిట్లనియె. 230
శా. నిర్భీకుండు ప్రశస్తభాగవతుఁ డున్నిద్రుండు జన్మాంతరా
విర్భూతాచ్యుతపాదభక్తిమహిమావిష్టుండు దైత్యాంగనా
గర్భస్థుం డగుబాలకుండు బహుసంగ్రామాద్యుపాయంబులన్
దుర్భావంబునఁ బొంది చావఁడు భవద్దోర్దండవిభ్రాంతుఁ డై. 231
వ. అని దేవముని నిర్దేశించిన నతనివచనంబులు మన్నించి తానును హరిభక్తుండు గావున దేవేంద్రుండు భక్తిబాంధవంబున మాయమ్మను విడిచి వలగొని సుర లోకంబునకుం జనియె మునీంద్రుండును మజ్జననియందుఁ బుత్త్రికాభావంబు సేసి యూఱడించి నిజాశ్రమంబునకుం గొనిపోయి నీవు పతివ్రతవు నీయుదరంబునఁ బరమభాగవతుం డయినప్రాణి యున్నవాఁడు తపోమహత్త్వంబునం గృతార్థుం డై నీపెనిమిటి రాఁ గలం డందాఁక నీ విక్కడ నుండు మనిన సమ్మతించి.
శా. యోషారత్నము నాథదైవత విశోకోద్యోగ మాతల్లి ని
ర్వైషమ్యంబున నాథురాక మదిలోఁ వాంఛించి నిర్దోష యై
యీషద్భీతియు లేక గర్భపరిరక్షేచ్ఛన్ విచారించి శు
శ్రూషల్ సేయుచు నుండె నారదునకున్ సువ్యక్తశీలంబునన్. 233
వ. ఇట్లు దనకుఁ బరిచర్య సేయుచున్న దైత్యరాజకుటుంబినికి నాశ్రితరక్షావిశారదుం డైననారదుండు నిజసామర్థ్యంబున నభయం బిచ్చి గర్భస్థుండ నైన నన్ను నుద్దేశించి ధర్మతత్త్వంబును నిర్మలజ్ఞానంబును నుపదేశించిన నమ్ముద్దియ దద్దయుం బెద్దకాలంబునాఁటివినికి గావున నాఁడుది యగుటం జేసి పరిపాటి దప్పి నూటి లేక మఱచె నారదుండు నాయెడఁ గృప గలనిమిత్తంబున. 234
క. వెల్లిగొని నాఁటనుండియు, నుల్లసితం బైనదైవయోగంబున శో
భిల్లెడు మునిమత మంతయు, నుల్లంబున మఱపు వుట్ట దొకనాఁ డైనన్. 235
ఆ. వినుఁడు నాదుపలుకు విశ్వసించితి రేని, సతుల కయిన బాలజనుల కయినఁ
దెలియ వచ్చు మేలు దేహాద్యహంకార,దళననిపుణ మైనతపసిమతము. 236
వ. అని నారదోక్తప్రకారంబున బాలకులకుఁ బ్రహ్లాదుం డిట్లనియె నీశ్వరమూర్తి యైనకాలంబునం జేసి వృక్షంబు గలుగు చుండ ఫలంబునకు జన్మసంస్థానవర్ధనాపక్షీణత్వపరిపాకనాశంబులు ప్రాప్తంబు లయినతెఱంగున దేహంబులకుం గ

షడ్భావవికారంబు లాత్మకు లే వాత్మ నిత్యుండు క్షయరహితుండు శుద్ధుండు
క్షేత్రజ్ఞుండు గగనాదులకు నాశ్రయుండు గ్రియాశూన్యుండు స్వప్రకాశుండు
సృష్టిహేతువు వ్యాపకుండు నిస్సంగుండు బరిపూర్ణుండు నొక్కరుండు నని వివేక
సమర్థంబు లగు నాత్మలక్షణంబులు పండ్రెండు నెఱుంగుచు దేహాదులందు
మోహజనకంబు లగు నహంకారమమకారంబులు విడిచి పసిండిగనులు గలనేల
ప్రసవిభ్రాజమానకనకలేశంబు లైనపాషాణాదులందుఁ బుటంబు వెట్టి వహ్ని
యోగంబునఁ గరంగ నూఁది హేమకారకుండు పాటవంబున హాటకంబుఁ
బడయుభంగి నాత్మకృతకార్యకారణంబుల నెఱింగెడినేర్పరి దేహంబునం దాత్మ
సిద్ధికొఱకు నయినయుపాయంబునం జేసి బ్రహ్మభావంబుఁ బడయు. మూలప్రకృతి
యు మహదహంకారంబులును బంచతన్మాత్రంబులు నివి యెనిమిదియుం బ్రకృ
తు లనియును రజస్సత్త్వతమంబులు మూఁడును బ్రకృతిగుణంబు లనియును
గర్మేంద్రియంబు లయినవాక్పాణిపాదపాయూపస్థంబులును జ్ఞానేంద్రియంబు
లైన శ్రవణనయనరసనాత్వగ్ఘ్రాణంబులును మనంబును మహీసలిలతేజోవాయు
గగనంబులును నివి పదాఱును వికారంబు లనియును గపిలాదిపూర్వాచార్యుల
చేతఁ జెప్పం బడియె. సాక్షిత్వంబున నీయిరువదేడింటిని నాత్మ గూడి యుండుఁ;
బెక్కింటికూటువ దేహ మదియు జంగమస్థావరరూపంబుల రెండువిధంబు
లయ్యె. మూలప్రకృతి మొదలయినవర్గంబునకు వేఱై మణిగణంబులం జొచ్చి
యున్నసూత్రంబుచందంబున నాత్మ యిన్నింటియందునుం జొచ్చి దీపించు.
నాత్మకు జన్మస్థితిలయంబులు గలవంచు మిథ్యాతత్పరులు గాక వివేకశుద్ధమైన
మనంబునం జేసి విచారించి దేహంబునం దాత్మ వెదక వలయు. నాత్మకు నవస్థలు
గలయట్లుండుఁ గాని యవస్థలు లేవు. జాగరణస్వప్నసుషుప్తు లనువృత్తు లెవ్వని
చేత నెఱుంగంబడు నతం డాత్మ యండ్రు. కుసుమధర్మంబు లయినగంధంబుల
చేత గంధాశ్రయుం డయినవాయువు నెఱింగెడుభంగిం ద్రిగుణాత్మకంబు లయి
కర్మజన్యంబు లయినబుద్ధిభేదంబుల నాత్మ నెఱుంగం దగు నని చెప్పి. 237

సీ. సంసార మిది బుద్ధిసాధ్యము గుణకర్మ, గణబద్ధ మజ్ఞానకారణంబు
గలవంటి దింతియ కాని నిక్కము గాదు, సర్వార్థములు మనస్సంభవములు
స్వప్నజాగరములు సమములు గుణశూన్యు, డగుపరమునికి గుణాశ్రయమున
భవవినాశంబులు వాటిల్లినట్లుండుఁ, బట్టిచూచిన లేవు బాలురార

తే. కడఁగి త్రిగుణాత్మకములైన కర్మములకు, జనకమై వచ్చు నజ్ఞానసముదయమును
ఘనతరజ్ఞానవహ్నిచేఁ గాల్చి పుచ్చి, కర్మవిరహితులై హరిఁ గనుట మేలు.

వ. అదిగావున గురుశుశ్రూషయు సర్వలాభసమర్పణంబును సాధుజనసంగమంబును
నీశ్వరప్రతిమాసమారాధనంబును హరికథాతత్పరత్వంబును వాసుదేవునియం

దలిర్ప్రేమయు నారాయణగుణకర్మకథానామకీర్తనంబును వైకుంఠచరణకమల ధ్యానంబును విశ్వంభరమూర్తిలోకనపూజనంబులుం గలుగ నయినవిజ్ఞానవై రాగ్యలాభసాధనంబు లైనభాగవతలక్షణంబులు గలిగి సర్వభూతంబుల యందు సర్వగుండు భగవంతుండు వాసుదేవుం డని సమ్మానంబు సేయుచుం గామ క్రోధలోభమోహమదమత్సరంబులం గలిగిన షడ్వర్గంబును బంధించి భక్తి సేయు చుండు నీశ్వరుం డయిన విష్ణుదేవుని యందు రతి సిద్ధించు. 239

సీ. దనుజారిలీలావతారంబులందలి, శౌర్యకర్మంబులు సద్గుణములు
విని హర్షుఁ డగువాఁడు వేడ్కతోఁ బులకించి, కన్నులఁ బాష్పప్రకణము లొలుక
గద్గదస్వరముతోఁ గమలాక్ష వైకుంఠ, వరద నారాయణ వాసుదేవ
యనుచు నొత్తిలి పాడు నాడు నాక్రోశించు, నగుఁ జింతనము సేయు నతిమొనర్పు

తే. మరలుకొని యుండుఁ దనలోన మాటలాడు, వెల్లిపాటిక పులకసంస్ఫూర్తిఁ బొదలు
బంధముఁ బాసి యజ్ఞానపటలిఁ గాల్చి విష్ణుఁ బ్రాపించుఁ బదిభక్తి నివసనుఁ డగుచు.

వ. కావున రాగాదియుక్తమనస్కుం డయినశరీరికి సంసారచక్రనివర్తకం బయిన హరిచింతనంబు బ్రహ్మమందలినిర్వాణసుఖం బెట్టి దట్టి దని బుధులు దెలియుదురు హరిభజనంబు దుర్గమంబు గాదు హరి సకలప్రాణిహృదయంబులయందు నంతర్యామి యై యాకాశంబుభంగి నుండు విషయార్జనంబుల నయ్యెడిది లేదు నిమిషభంగురప్రాణు లయినమర్త్యులకు మమతాస్పదంబులును జంచలంబులును నైనపుత్త్రమిత్త్రకళత్త్ర పశుభృత్యబలబంధురాజ్యకోశమణిమందిరమంత్రి మాతంగమహీప్రముఖవిభవంబులు నిరర్థకంబులు యాగప్రముఖపుణ్యలబ్ధంబు లైనస్వర్గాదిలోకభోగంబులు పుణ్యావసానక్షీణంబులు గాని నిత్యంబులు గావు నరుండు విద్వాంసుండ నని యభిమానించి కర్మంబు లాచరించి యమోఘంబు లయినవిపరీతఫలంబుల నొందుఁ గర్మంబులు గోరక చేయ వలయుఁ గోరి చేసిన దుఃఖంబులుఁ ప్రాప్తించుఁ బురుషుండు దేహంబుకొఱకు భోగంబుల నపేక్షించు దేహంబు నిత్యంబు గాదు తోడ రాదు మృతం బయినదేహమును శునకాదులు భక్షించు దేహి కర్మంబు లాచరించి కర్మబద్ధుం డయి క్రమ్మఱం గర్మానుకూలం బయినదేహంబుఁ దాల్చు నజ్ఞానంబునం జేసి పురుషునకుఁ గర్మదేహంబులు విస్తరించు నజ్ఞానతంత్రంబులు ధర్మార్థకామంబులు జ్ఞానలక్ష్యంబు మోక్షంబు మోక్షప్రదాత యగుహరి సకలభూతంబులకు నాత్మేశ్వరుండు ప్రియుండు దన చేత నయినమహాభూతంబులతోడ జీవసంజ్ఞితుం డయి యుండు నిష్కాము లై హృదయగతుం డయినహరిని నిజభక్తిని భజింప వలయు. 241

క. దానవదైత్యభుజంగమ, మానవగంధర్వసురసమాజములో ల
క్ష్మీనాథుచరణకమల, ధ్యానంబున నెవ్వఁ డయిన ధన్యత నొందున్. 242

క. చిక్కఁడు వ్రతములఁ గ్రతువులఁ, జిక్కఁడు దానముల శౌచశీలతపములఁ

జిక్కఁడు యుక్తిని భక్తిం జిక్కిన క్రియ నచ్యుతుండు సిద్ధము సుండీ. 243

క. చాలదు భూదేవత్వము చాలదు దేవత్వ మధిపశాంతిత్వంబుం
జాలదు హరి మెప్పింపఁగ, శీలోద్యమములు భక్తి చాలినభంగిన్. 244

ఆ. దనుజభావ ... యక్షరాక్షస ... ఖేచరు
లైనఁ బాపజీవులైన ముక్తిఁ బొందుదురు విష్ణుఁ దమమునఁ దలఁచి.

క. గురువులు మనకును లోఁబడు, తెరువులు సెప్పెదరు [1]విష్ణుదివ్యపదవీం
దెరువులు సెప్పరు చీఁకటిఁ, బరువులు వెట్టంగ నేల బాలకులారా. 246

క. తం డెల్లప్పుత్రకంబులు, నిం డాచార్యునకు మరల నేఁ దెమునకున్
రండు విశేషము సెప్పెద, బాం డ్లొల్లనివారు కర్మబంధము వాయున్. 247

క. ఆనందము మనము హరి రతిఁ బాయుడు వేఁడెదము విష్ణుపదభద్రయశంబుల్
వీనుల దనుజసంగతిఁ బూనక నమ్ముఁ డంబుజభక్తికోటికిఁ బూటిన్. 248

క. చిత్తము సంస్కృతిపటలము, వ్రత్తము కామాదివైరివర్గంబుల నే
చిత్తముచిత్తము హరికిని, జొత్తెమ్ము నిర్వాణపదము శుభమగు మనకున్.

వ. అని యిట్లు ప్రహ్లాదుండు రహస్యంబున నయ్యవేళల రాక్షసకుమారులకు నప
వర్గమార్గం బెఱింగించిన వారును గురుశిక్షితంబు లైన చదువులు సాలించి నా
రాయణభక్తి చిత్తంబులం గీలించి యుండుటం జూచి వారలయేకాంతభావంబు
దెలిసి వెఱచి వచ్చి శుక్రనందనుండు శక్రవైరి కిట్లనియె. 250

శా. రక్షోబాలుర నెల్ల నీకొడుకు సేరం జీరి లోలోన నా
శిక్షామార్గము లెల్లఁ గల్ల నని యుపేక్షించి శ్రీనందనున్
మోక్షాయత్తులఁ జేసినాఁడు మనకున్ మోసంబు వాటిల్లెఁ బ్ర
దక్షత్వంబునఁ జక్కఁ జేయ వలయున్ దైతేయవంశాగ్రణీ. 251

క. ఉల్లసిత విష్ణుకథనము, లెల్లప్పుడు మాకుఁ జెప్పఁ డీగురుఁ డని న
న్నుల్లంఘించి కుమారకు, లొల్లరు చదువంగ దానవోత్తమ వింటే. 252

క. ఉడుగఁడు మధురిపుకథనము, విడివడి జడుపగిదిఁ దిరుగు వికసనమున నే
నొడివిన నొడువులు నొడువఁడు, దుడుకని జడిపింప మాకు దుర్లభ మధిపా.

క. చొక్కపురక్కసికులమున, వెక్కురు జన్మించినాఁడు [2]విష్ణునియందున్
నిక్కపుమక్కువ విడువం, డెక్కడిసుతుఁ గంటి రాక్షసేశ్వర వెట్టిన్. 254

వ. అని యిట్లు గురుసుతుండు సెప్పినఁ గొడుకువలనివిరోధవ్యవహారంబులు గర్ణరం
ధ్రంబుల ఖడ్గప్రహారంబు లయి సోఁకిన బిట్టు మిట్టిపడి పాదాహతం బైనభుజ
గంబుభంగిఁ బవనప్రేరితం బైనదవానలంబుచందంబున దండతాడితం బయిన
కంఠీరవంబు కైవడి భీషణరోషరసావేశజాజ్వల్యమానచిత్తుండును బుత్త్ర[3]సంహా
రోద్యోగాయత్తుండును గంపమానగాత్రుండును నరుణీకృతనేత్రుండును నై

1. విష్ణుదివ్యపదమున కైతెరువులు సెప్పరు. 2. విష్ణునితోడన్. 3 మరణాయత్తుండు.

కొం[illegible] రప్పించి సమ్యా[illegible]బులు [illegible] నిద్దయుండై [illegible]
[illegible]ణంబుల సడల్చుచు. 255

శా. సూ[illegible] శాంత[illegible] [illegible]
జ్ఞా[illegible]కృశాను [illegible] [illegible]
[illegible]నారాయణ[illegible] [illegible]
ధీమ[illegible] ధిక్కారణంబు సేసి[illegible] [illegible] తన్ 256

సీ. అస్మదీయం బగు నాదేశమునఁ గాక, [illegible] [illegible]
[illegible]కాలములందు [illegible] [illegible] కాక, [illegible] [illegible]
మత్ప్రతాపానలజ్వాలదీప్త[illegible]యై, [illegible] [illegible]
నతిశాత మైననా యాజ్ఞ నుల్లంఘించి [illegible] ప్రాణులఁ [illegible]

తే. ని[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
నా[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

శా. ప్రజ్ఞావంతుఁడ [illegible] [illegible] [illegible]
యాజ్ఞాభంగము సే[illegible] [illegible]
కజ్ఞానవ్యాప్తమై [illegible] [illegible]
నాజ్ఞోల్లంఘన మెట్లు సేసితివి సాహంకారతన్ దుర్మతీ. 258

శా. కంఠక్షోభము గాఁగ నొత్తితి మహోగ్రాఘాతంబులం [illegible]
కుంఠుం జెప్పెదు దుర్జయుం [illegible] [illegible]
త్కుంఠాబాధుఁడఁ [illegible] [illegible] [illegible]
గుంఠీభూతుఁడు గాక [illegible] [illegible] 259

శా. ఆచార్యోక్తము గాక బాలుఁడవు మో[illegible] బుట్టించి నీ
వాచాలత్వముఁ జూపి విష్ణు [illegible] [illegible]
శాచారంబులు నీవు సేసితివి [illegible] [illegible]
నీచుం జంపుట మేలు చంపి [illegible] నిర్దోషము [illegible]. 260

క. దిక్కులు గెలిచితి నన్నియు, దిక్కెవ్వఁడు రోరి నీకు దేవేంద్రాదుల్
దిక్కులరాజులు వేఱొక దిక్కెఱుఁగక కొలుతు రితఁడె దిక్కని నన్నున్.

క. బలవంతుఁడ నే జగముల [illegible] [illegible] మహా
బలుల జయించితి [illegible] [illegible] [illegible] 262

వ. అనినఁ దండ్రికి [illegible] [illegible] [illegible]. 263

క. బలయుతులకు దుర్బలులకు, బల మెవ్వఁడు నీకు నాకు బ్రహ్మాదులకున్
బల మెవ్వఁడు ప్రాణులకును, బల మెవ్వఁ [illegible] బల [illegible]

క. దిక్కులు [illegible] దిక్కునవే కుండుఁ గలుగు దిక్కులమొదలై
దిక్కు గలవారికెల్లను [illegible] వాఁడు నాకు దిక్కు మహాత్మా. 285

సీ. కాలరూపం[illegible] [illegible] ఘనుఁడగు శ్రీమంతుఁ డనంతుఁడు విభుఁడు
సత్త్వబలంబు [illegible] [illegible] సకలజగముఁ
గల్పించు రక్షించు [illegible] [illegible] తన్నిమిత్తంబుల నతఁడు గలఁడు
చిత్తంబు సమముగాఁ జేయుము [illegible] మార్గంబుఁ దప్పి వర్తించు చిత్తంబుకంటె

తే. వైరు లెవ్వారు చిత్తంబు వైరిగాక; చిత్తమును నీకు వశముగాఁ జేయవయ్య
మదయు [illegible] [illegible] [illegible] మోహములాదిగ నయ్యరిజనులు.

ఉ. లోకము లన్నియుం గడియలోన జయించినవాఁడ వింద్రియా
నీకముఁ జిత్తముం గెలువ నేరవు నిన్ను నిబద్ధుఁ జేయు నీ
భీకరశత్రు లార్వురఁ బ్రభిన్నులఁ జేసినఁ బ్రాణికోటిలో
నీకు విరోధి లేఁ డొకఁడు నేర్పునఁ జూడుము దానవేశ్వరా. 267

క. పాలింపుము శేముషి నున్మూలింపుము కర్మబంధసమితుల సమదృష్టిం
జాలింపుము సంసారముఁ, గీలింపుము హృదయమందుఁ గేశవభక్తిన్. 268

వ. అనినఁ బరమభాగవతశేఖరునకు దోషాచరశేఖరుం డిట్లనియె. 269

క. చంపినఁ జచ్చెద ననుచును, గంపింపక యోరిపలుకు కఠినోక్తుల నన్
గుంపించెదు చావునకుం, దెంపరివై వదరువాని తెఱఁగునఁ గుమతీ. 270

శా. నా తోడం బ్రతిభాష లాడెదు జగన్నాథుండ నాకంటె నీ
భూతశ్రేణికి రాజు లేఁ డొకఁడు సంపూర్ణప్రభావుండ మ
ద్భ్రాతం జంపిన మున్న నే వెదకితిం బల్మారు నారాయణుం
డేతద్విశ్వములోన లేఁడు మఱి వాఁ డెం దుండురా దుర్మతీ. 271

క. ఎక్కడఁ గలఁ డే క్రియ నే, చక్కటి వర్తించు నెట్టి జాడను వచ్చుం
జక్కడుతు నిన్ను విష్ణుని, బెక్కులు ప్రేలెదవు వాని భృత్యుని పగిదిన్. 272

వ. అనిన హరికింకరుండు శంకింపక హర్షపులకాంకురసంకలితవిగ్రహుండై యాగ్రహంబు లేక హృదయంబున హరిం దలంచి నమస్కరించి బాలవర్తనంబున నర్తనంబు సేయుచు నిట్లనియె. 273

మ. కలఁ డంభోధిఁ గలండు గాలిఁ గలఁ డాకాశంబునం గుంభినిం
గలఁ డగ్నిన్ దిశలం బగళ్ళ నిశలన్ ఖద్యోతచంద్రాత్మలం
గలఁ డోంకారమునం ద్రిమూర్తులఁ ద్రిలింగవ్యక్తులం దంతటం
గలఁ డీశుండు గలండు తండ్రి వెదకంగా నేల యీ యా యెడన్. 274

క. ఇందుఁ గలఁ డందు లేఁ డని, సందేహము వలదు చక్రి సర్వోపగతుం
డెందెందు వెదకి చూచిన, నందందే కలఁడు దానవాగ్రణి వింటే. 275

---

1. దిక్కయ్యెడి యతఁడు నాకు దిక్కు. 2 దనుసందేహము లేదు.

వ. అని యిట్లనియె. 276

మ. హరి సర్వాకృతులం [illegible] ప్రహ్లాదు[illegible]
త్వరుఁ డై యొంతయు [illegible] గ్రింప శ్రీ
నరసింహాకృతి నుండె [illegible]
[illegible] నచ్యుతుఁ [illegible]. 277

వ. అయ్యవసరంబున [illegible]ేంద్రుండు 278

క. డింభక సర్వస్థలముల, నంభోరుహనేత్రుఁ [illegible] సం
రంభంబునఁ బలికెద వీ. స్తంభంబునఁ జూపఁ గలవె చక్రిన్ జక్రిన్. 279

క. స్తంభమునఁ జూప వేని, [illegible] రక్తా
రంభమున వచ్చి హరి నీ స్తంభంబున [illegible] డగునే. 280

వ అనిన భక్తవత్సలుం[illegible] ట్లనియె. 281

శా. అంభోజాసనుఁ డాది గాఁగఁ దృణపర్యంతంబు విశ్వాత్ముఁ డై
సంభావంబున నుండుఁ బో యిటులు స్తంభంబునం దుండఁడే
స్తంభాంతర్గతుఁ డయ్యు నుండుటకు సందేహంబు లేదు ని
ర్దంభత్వంబున నేఁడు గానఁబడుఁ బ్రత్యక్షస్వరూపంబునన్. 282

వ. అనిన విని కరాళించి గద్దెనలేచి గద్దియ డిగ్గ నుఱికి (ఱొమ్ముఱఁబెట్టిన) ఖడ్గంబు(చేతి
కి) కేలనమర్చి జళిపించుచు మహాభాగవతశిఖామణియైన ప్రహ్లాదుని ధిక్కరించుచు.

మ. వినరా డింభక మూఢచిత్త గరిమన్ విష్ణుండు విశ్వాత్మకుం
డని భాషించెద వైన నిందుఁ గలఁడే యంచున్ మహాక్రోధకియై
దనుజేంద్రుం డఱచేత వ్రేసెను మహోగ్రప్రభాసంభమున్
జనదృగ్భీషణదంభమున్ హరిజనుస్సంరంభమున్ స్తంభమున్. 284

శ్రీహరి నరసింహరూపంబున స్తంభంబునం దావిర్భవించుట.

వ. ఇట్లు దానవేంద్రుండు పరిగృహ్యమాణవైరంబునను వైరానుబంధజాజ్వల్యమాన రోషానలుండును రోషానలదంద[illegible]హ్యమాన విజ్ఞానవినయుండును వినయగాంభీర్యధైర్యజేగీయమానహృదయుండును హృదయచాంచల్యమాన తామసుండును దామసగుణచంక్రమ్యమాణస్థైర్యుండును నై విస్రంభంబున హుంకరించి బాలుని ధిక్కరించి హరి నిందుఁ జూపు మని కనత్కనకమణిమయకంకణక్రేంకారశబ్దపూర్వకంబుగా దిగ్దంతివంతభేదనపాటవప్రశస్తంబగు హస్తంబున సభామండపస్తంభంబు వ్రేసిన వ్రేటుతోడన దశదిశలను మిణుఁగురులు సెదరి పెటిలిపెటిలి పడి బభజ్యమానంబగు నమ్మహాస్తంభంబువలనఁ బ్రళయవేళాసంఘాతసప్తస్కంధబంధుర సమీరణసంఘటిత ఘోరరజోఘుష్యమాణ మహానలాహాకవర్గనిర్గతనిబిడనిష్ఠుర

హా ప్రహ్లాదసంరక్షణనిమిత్తంబు లైనఘటస్ఫుటస్ఫుటఘటిత్వాది ప్రముఖ
వనకాలాపస్తంభంబులు జాజ్వల్యమానంబు లయి కనుంగొని యి కాంతకుమారాం
తరాళంబు నిజనివాసంబు చేసి నిండిన నృసింహ సాలగ్రామ భూతయమానవ్యూహ
యంబు లయి యావరంబు లైనశిలాముహూర్తముహుం ప్రవరుణవాయు శిఖిశంకర
చరాచరజంగమజాలంబుతోడ బ్రహ్మాండకటాహంబు పగిలి పరిస్ఫోటనంబు
గాం బ్రహ్మస్తంభమ్ము యనిపసంకాశ ... హాల కులిశ జలచర రే
ఖాంకితచారుచరతలుండును చరణాగ్ర మణఘునవినమితవిశ్వవిశ్వంభరాభార
ఘోరేభ ...కుంభి కుంభి స కుంభిన్నికర కూర్మకుల శేఖరుండును జలరాశిజాత
సందానసుందారుడమంగళ (ప్రకాండ చండి) మహోరు స్తంభయుగళుండును
ఘణఘణాయమాన మణి(కింకిణీగణమ ఘటిత) మేఖలావలయవలయిత పీతాంబర
శోభితకటి ప్రదేశుండును నిర్జరనిమ్నగావర్త వర్తులకమలాకరగంభీరనాభివివరుం
డును(ముష్టిపరిమేయవినుత)తనుతరస్నిగ్ధమధ్యుండును కులాచలసానుభాగసదృ
శకర్కశవిశాలవక్షుండును దుర్జనదనుజఘటదైత్యకులతిమిరాదిత్యాయమానచక్షో
రాదవక్షోభాగవిశంకటక్షేత్రవిశేషనదంగ లాంగలాయమాన ప్రతాపజ్వలన
జ్వాలాయమాన శరణాగతపరాయణచకోర చంద్రరేఖాయమాణ వజ్రాంకుశప్రతి
మానభాసమానసశాత (ఖరతరసుఖ) నఖయుండును శంఖచక్రగదాఖడ్గకుంత
తోమరప్రముఖ నానాయుధ మహిత మహోత్తుంగ మహీధరశృంగసన్నిభ వీర
సాగరవేలాయమాన మాలికావిరాజమాననిరర్గళానేకశతభుజార్గళుండును మం
జుమంజీరమణిపుంజరంజిత మంజులహార కేయూరకంకణకిరీటమకరకుండలాదిభూ
షణభూషితుండును త్రివళీయుతశిఖరిశిఖరాభ పరిణద్ధబంధురకంధరుండును త్రికం
పనకంపితపారిజాతపాదపపల్లవప్రతీకాశకోపావేశసంచలితాధరుండును శరత్కాల
మేఘజాలమధ్యగర్జాయమానతటిల్లతాసమాన దేదీప్యమాన దంష్ట్రాంకురుం
డును కల్పాంతకాలసకల భువనగ్రసనవిలసనవిజృంభమాణ సప్తజిహ్వాజిహ్వాతు
లితతరలతరాయమాణవిభ్రాజమానజిహ్వుండును మేరుమందరమహాగుహాంత
రాళవిస్తారవిపులవక్త్రనాసికారంధ్రుండును నాసికారంధ్రనిస్సరన్నిబిడనిశ్వాస
నికరసంఘట్టనసంక్షోభితసంతప్యమానసప్తసాగరుండును ఊర్ధ్వపర్వతవిద్యోత
మానఖద్యోతమండల ద్యుతిసమంచితలోచనుండును లోచనాంచలసముత్కీ
ర్యమాణ విలోలకీలాభీలవిస్ఫులింగవితానసరోరుధ్యమానతారకాగ్రహమండలుం
డును శక్రచాపసురుచిరోదగ్రమహాభ్రూలతాబంధబంధుర భయంకరవదనుండు
ను ఘనతరగండశైలతుల్య కమనీయగండభాగుండును సంధ్యారాగరక్తధారా
ధరమాలికాప్రతిమమహాభ్రంకషతంతన్యమానపటుతరసటాజాలుండును సటా
జాలసంచాలనసంజాతవాతడోలాయమానవైమానికవిమానుండును నిష్కంపిత
శంఖవర్ణమహోర్ధ్వకర్ణుండును మంథదండాయమానమందరవసుంధరాధరపరి

[illegible] తేజము [illegible] సంచలితసుధాసాగర[illegible]కారాకార [illegible] నిజ [illegible] దివ్య [illegible] దేవ [illegible] హిరణ్య [illegible] దేవుడు [illegible] శ్రీనృసింహదేవుడు [illegible] గాంచెఁ. 285

క. [illegible] వాకాముఁ [illegible] నకుచి, [illegible] సూడెఁ.

ఉ. తెంపున [illegible] జితి
[illegible] దలంచి యందు [illegible]
[illegible] వచ్చినాఁడు [illegible]
సొంపున [illegible] వధించెను [illegible] శత్రున్. 287

[illegible] నృసింహమూర్తి [illegible] వధించుట. [illegible]

వ. అని [illegible] నరసింహ దేవుని కెదురు నడచి తదీయ దివ్యతేజోజాల [illegible] జేసి [illegible] దగ్గఱినఖద్యోతంబునుం బోలెఁ [illegible] నిర్గత ప్రభుం డయి యుండె నప్పుడు. 288

మ. ప్రకటంబై ప్రళయావసానమున మున్ [illegible] బ్రహ్మాండభాండావరో
ధక మై యున్నతమిస్రమున్ [illegible] త్రావి సా
త్త్వికతేజోనిధి యైనవిష్ణు [illegible] సన్నద్ధుఁడై
వికలం బై చెడెఁ గాక తామసుఁ [illegible] రాజోత్తమా. 289

వ. అంత సద్దానవేంద్రుండు మహోద్దండం బగు గదాదండంబు గిరగిరం ద్రిప్పి నరమృగేంద్రుని వేసిన నతండు దర్పంబున సర్పంబు [illegible] పట్టు సర్పవైరి [illegible] పట్టి [illegible] పట్టించి [illegible] దైత్యాసుర [illegible] దృఢబలంబు [illegible] దప్పించుకొని [illegible] దిగవు [illegible] కుప్పించి యుప్పరం బెగసి [illegible] నిర్గళితభుజంగంబు తెఱంగున దలంగ నుఱికి తనభుజాటోపంబున నరకంఠీరవుండు [illegible] తలంచి కలంగక చెలంగుచుండఁ దమ్ము [illegible] కరంబులమాటున నిలింపులు గుంపులు గొని డాఁగి మూఁగి క్రమ్మఱ నాత్మీయజీవనశంకాకళంకితులై మంత

1. గాఁడు. 2. గాఁడు. 3. 'డాడినసుధీరత' అ. ప్ర.

నంబులుం జిరంతనంబులు నైన నక్షత్రగ్రహతారకాదుల కాంతివిశేషం బుప
సంహరించి బ్రహ్మాండభాండంబులు గిరిపంక్తుల మహాభోగభాగంబుల నివిడవిచిత్ర లక్షణ
లక్షణంబుల బహుళోజ్జ్వలంబులు గాఁ గావించినం డయి యంతరాళంబున
నిశాటనాథుని దేహంబున సంచరింపని సహింపక. 290

సీ. పంచాననోద్ధూతపావకజ్వాలలఁ, ఘనలోకాంతర వెల్లఁ గ్రాఁగి బొరిలిముగ
దంష్ట్రాంకురాళిఁ దిగ్దంతావళాక్షి, సకలేంద్రనేత్రము లుండములు గఁ
గంఠగర్జానిర్ఘోషోత్కట కేసరావళి, ఘనసంఘము భిన్నమై చలింపఁ
బ్రళయానలోచ్చల త్ప్రతిభాస్యమై, ఘనఘోషములఁ గ్రమ్మ దేర
తే. సటలు జళిపించి గర్జించి సంభ్రమించి సృక్కిణి లిఁచి బొమలు బంధించి కెరలి
జిహ్వ యాడించి లంఘించి చేరి నొడిసి, పట్టె నరసింహుఁ డాదైత్యుఁ బట్టి నధిప.

క. సరకుఁ గొనక లీలాగతి, నురగేంద్రుఁడు మూషికంబు నొడిసిన పగిదిన్
నరకేసరి దను నొడిసిన, సురవైరి ప్రాణభీతిఁ సుడివడియె నృపా. 292

క. సురరాజవైరి లోఁబడె, బరిభావితనాఖుభక్షకపటలాంహునకున్
నరసింహునకు నుదంచ, త్ఖరతరజిహ్వాకు నుగ్రఘనరంహునకున్. 293

వ. అంత. 294

మ. విహగేంద్రుం డహి వ్రచ్చునట్లు వడి మహోగ్రస్ఫూర్తి నృసింహుండు సా
గ్రహుఁడై యూరువులందుఁ జేర్చి నఖసంఘాతంబులన్ వ్రచ్చె దు
స్సహు దంభోళికఠోరదేహు ఘనలోకత్రాసహున్ మహాబాహు నిం
ద్రహుతాశాంతకభీకరున్ ఘనకరున్ దైత్యాన్వయశ్రీకరున్. 295

శా. ఖండించున్ హృత్కమలంబు శోణితము వర్షించున్ ధరామండలిం
ద్రెంచుం గర్కశనాడికావళులు ఛేదించున్ మహాంత్రముం
ద్రుంచున్ మాంసము సూక్ష్మఖండములుగా దుష్టాసురున్ వ్రచ్చి ద
ర్పించుం బ్రేవులు కంఠమాలికలు గల్పించున్ నఖోద్భాసియై. 296

సీ. వక్షఃకవాటంబు వ్రక్కలు సేయుచో, మనకుఠారంబుల కరణి నొప్పు
గంభీరహృదయపంకజము ఛేదించుచోఁ, గుద్దాలములభంగిఁ గొమరు మిగులు
ధమనీవితానంబు దవిలి ఖండించుచోఁ, బటులవిత్రంబుల పగిది మెఱయు
జఠరశాలాంత్రజాలంబు ద్రెంచుచోఁ, గ్రకచసంఘంబుల గరిమఁ జూపు
తే. నంకగతుఁడైన దైత్యుని నాగ్రహమున, శత్రునయముల నొంపక సంహరించి
యమరు నరసింహునఖరంబు లతివిచిత్ర, సమరముఖరంబులై యుండె జనవరేణ్య.

క. స్ఫురితవిబుధజనముఖములు, పరివిదళితదానవేంద్రపతితనుముఖముల్
గురురుచిజితశిఖిశిఖములు, నరహరిఖరనఖము లమరు నతజనసుఖముల్. 298

వ. ఇట్లు కేవలపురుషరూపంబును మృగరూపంబునుం గానినరసింహరూపంబున
రేయునుం బవలునుం గానిసంధ్యాసమయంబున నంతరంగంబును బహిరంగం

[illegible] హుంకరించుచుం గానియూరుమధ్యం [illegible] గావించుకొంబులం దై త్యలోక్య [illegible] మహోగ్రహాసకీలాభీలవక్త్రుండు [illegible] శతసంకాశిత కేసరుం [illegible] దై [illegible] రించి [illegible] విదళనంబు సేసి చయ [illegible] విదళనంబు సేసి తవి [illegible] కర్ణ రేఖలు వెలవు వహింప [illegible] రణంబు [illegible] జక్రాదిక నిర్వక్రసాధనం బుల [illegible] సంహార [illegible] ంబున. 299

శా. [illegible] మీఁది [illegible] ంబు [illegible] ంచి [illegible]
[illegible] దై
[illegible] యంబుతో నొప్పెఁ దక
[illegible] తులై [illegible] న్ 300

క. [illegible] గణములతో నొ
[illegible] నభ్యంతరమున నరలోకేశా. 301

క. తక్షణము [illegible] హర్షముల [illegible] రాంగనలు మహో
త్కర్షముల [illegible] ముల, నక్షముల [illegible] మత్సవంబుల నధిపా. 302

వ. మఱియు నభ్యంతరంబున [illegible] దేవతావిమానంబులును గంధర్వ గానంబులును [illegible] నాదంబులును దివ్యకాంతా [illegible] మున [illegible] ల [illegible] యున [illegible] మహేంద్రపురస్సరు [illegible] కిన్నర [illegible] గంధర్వ చారణ విద్యాధరాదులును బ్రజాపతు లును [illegible] నమదెంచి. 303

—:- బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీనృసింహదేవుని వేఱువేఱ స్తుతించుట. -:—

క. [illegible] నాశకరునకు బహుసం
సరణాబ్ధి [illegible], నరభోజనహ [illegible] నరకేసరికిన్. 304

వ. [illegible] దేవ [illegible] వేఱు వేఱ [illegible] ట్లనియె. 305

మ. [illegible] భువనముల్ గల్పించి రక్షించి [illegible]
దవము [illegible] నకాశ్రితజ్యోతికిం [illegible]
ద్యునికిన్ [illegible] నవ్యహా

త్మునికిన్ బంధన మాచరించెదవె కృపాముఖ్యప్రసాదార్థి నై. 306

వ. రుద్రుం డి ట్లనియె. 307

చ. అమరవరేణ్య మీఁదటఁ బ్రహాస్త్రయుగాంతమునాఁడు గాని కో
పమునకు వేళ గాదు సురబాధకుఁ డైనతమస్వినీచరున్
సమరమునన్ వధించితివి చాలుఁ దదాత్మజుఁ డైనవీఁడు స
ద్విమలుఁడు నీకు భక్తుఁడు పవిత్రుఁడు గావుము భక్తవత్సలా. 308

వ. ఇంద్రుం డి ట్లనియె. 309

సీ. ప్రాణిసంఘములహృత్పద్మమధ్యంబుల, నివసించి భాసిల్లు నీవ యెఱుఁగు
దింతకాలము దానవేశ్వరుచే బాధ, పడి చిక్కి యున్న మాపన్నజనుల
రక్షించితివి మము రాక్షసుఁ జంపితి, క్రతుహవ్యములు మాకుఁ గలిగె మరల
మంటిమి నీసేవ మరగినవారలు, కైవల్యవిభవంబు కాంక్ష సేయ

ఆ. రితరసుఖము లెల్ల నిచ్ఛయింపఁగ నేల, యస్థిరంబు లివి యనంతభక్తిఁ
గొలువ నిమ్ము నిన్ను ఘోరదైత్యానీక,చిత్తభయదరంహ శ్రీనృసింహ.

వ. ఋషు లి ట్లనిరి. 311

మ. భవదీయాదరలీల లోకముల నుత్పాదించి రక్షింప నేఁ
డవి దైత్యేశుచేత భేదితము లై హ్రస్వంబు లై యుండ నీ
యవినీతున్ నరసింహరూపమున సంహారంబు నొందించి వే
దవిధిం గ్రమ్మఱ నుద్ధరించితి గదా ధర్మానుసంధాయి వై. 312

వ. పితృదేవత లి ట్లనిరి. 313

శా. చండక్రోధముతోడ దైత్యుఁడు వడిన్ శ్రాద్ధంబులన్ మత్సుతుల్
పిండంబుల్ సతిలోదకంబులు గవర్పింపంగ మా కీక యు
ద్దండత్వంబునఁ దాన కైకొను మహోగ్రవగ్రుండు వీఁ డిక్కడన్
ఖండింపంబడె నీనఖంబుల నతుల్ గావింతు మాత్మేశ్వరా. 314

వ. సిద్ధు లి ట్లనిరి, 315

క. క్రుద్ధుం డై యణిమాదిక,సిద్ధులు గైకొనినదైత్యుఁ జీరితివి మహా
యోద్ధవు నీకృప మాకును, సిద్ధులు మరలంగఁ గలిగె శ్రీనరసింహా. 316

వ. విద్యాధరు లి ట్లనిరి. 317

క. దానవునిఁ జంపి యంతర్,ధానాదికవిద్య లెల్ల దయతో మరలం
గా నిచ్చితివి విచిత్రము, నీనిరుపమవైభవంబు నిజము నృసింహా. 318

వ. భుజంగు లి ట్లనిరి. 319

క. రత్నములను మత్కాంతా,రత్నంబులఁ బుచ్చికొన్న రక్కసునురమున్
యత్నమున వ్రచ్చివైచితి, పత్నులు రత్నములుఁ గలిగెఁ బ్రదికితి మీశా. 320

వ. మనువు లిట్లనిరి. 321

క. పార్థముని దైత్యాంగ హారిగాఁ, బర్ణాశ్రమధర్మ ¹సేతునివహము నగలం
బార్గము సేసితి నే మని, వర్ణింతుము గొలిచి ప్రజకు దైవను దేవా. 322

వ. ప్రజాపతు లిట్లనిరి. 323

మ. ప్రజలం జేయుటకై సృజించితి మముం బ్రాపించి దైత్యాజ్ఞచేఁ
బ్రజలం జేయక యంతకాలము మహాభ్రాంతులమై మున్ను మా
కుజనుల్ వక్షము సీరి చంపితివి సంకోచంబు లేకెల్లనోఁ
బ్రజలం జేయుచు నుండువారము జగత్సృష్ట్యాయమానోదరా. 324

వ. గంధర్వు లిట్లనిరి. 325

క. అనునయము సేయఁ బగలుం, గానములు దేవళులతోఁ గాంతింపు దయం
జూపఁడె నీచే జముకం, బాపె మహాపాతకునకుఁ బుకులము గలదే. 326

వ. చారణు లిట్లనిరి. 327

క. భువనజనహృదయశల్యుఁడు, దివిజేంద్రవిరోధి నేఁడు దెగె నీచేతన్
భవరోగనివర్తక యగు, భవదంఘ్రియుగంబుఁ జేరి బ్రదికెద మీశా. 328

వ. యక్షు లిట్లనిరి. 329

ఉ. భ్రంశము లేనినీభటుల భంగవిముక్తుల మమ్ము నెక్కి ని
స్సంశయవృత్తి దిక్కులఁ బ్రచారము సేయుచు నుండు వీఁడు ని
స్త్రింశముతోడ నీనిఁ గడఁ దేర్చితి వాపద మాని నోచతు
ర్వింశతితత్త్వశాసక త్రివిష్టపముఖ్య జగన్నివాసకా. 330

వ. కింపురుషు లిట్లనిరి. 331

క. పురుషోత్తమ నేరము కింపురుషుల మల్పులము నిన్నుఁ బూజింపఁగ ను
త్పురుషుఁడ సకలసుజనహృ,త్పురుషుఁ జంపితివి జగము బ్రదికె నధీశా. 332

వ. వైతాళికు లిట్లనిరి. 333

క. త్రిభువనశత్రుఁడు వడియెను, సభలందును మఖములందు జగదీశ్వర నీ
శుభగీతములు పఠించుచు, నభయుల మై సంచరింతు మార్తశరణ్యా. 334

వ. కిన్నరు లిట్లనిరి. 335

క. ధర్మము దలఁపము లఘుతర,కర్మము సేయించు మమ్ము కలుషాత్మకు దు
ష్కర్మునిఁ జంపితి వున్నత,శర్ముల మై నీదుభక్తి సలిపెదము హరీ. 336

వ. విష్ణుసేవకు లిట్లనిరి. 337

ఉ. సంచితవిప్రశాపమునఁ జండనిశాచరుఁ డైనవీని శి
క్షించుట కీవు గాను కృప సేసితి వీశ్వర భక్తితోడ సే
వించుటకంటె వైరమున వేగమ చేరఁగ వచ్చు నిన్ను నీ

---

1. మెల్ల నలనుగ మరలం.

[illegible] 338

క. [illegible]
[illegible]
[illegible] 339

క. హరిఁ [illegible] దేవి, [illegible]
హరి [illegible] 340

వ. అనిన [illegible] యుక్త
కంఠంబుగం జని. 341

సీ. ప్రళయార్క బింబంబు [illegible] గాదు
[illegible] గాదు
[illegible] గాదు
[illegible] గాదు
తే. [illegible] గాని, [illegible] గాదు
విన్నదియుఁ గాదు తొల్లి [illegible]

క. పలికెద నని గమకము గొను, [illegible] ప్రతివచనములం
బలుకఁడని నిలుచు [illegible] హృదయ [illegible] భయమున మునిఁగెడిన్.

వ. ఇట్లు నరహరిరూపంబు వారిజనివాసిని వీక్షించి శంకించి శాంతుం డై వెనుక
డగ్గఱవ నని చింతించుచున్న వారిజసంభవుండు [illegible]
నితరుల కలవి గా దని ప్రహ్లాదుం జీరి యిట్లనియె. 344

క. తీండ్రమగు రోషమున [illegible] త్తముఁ జక్రి [illegible] దారుణమూర్తిన్
వేండ్రము విడువఁడు మెల్లన, తండ్రీ [illegible] దయసేయఁ [illegible]. 345

వ. అనిన నాగారి యని మహాభాగవతశేఖరుం డయిన బాలకుండు కరకమలంబులు
ముకుళించి మందగమనంబున సమందవినయవివేకంబుల నరసింహదేవుని సన్నిధి
కిం జని సాష్టాంగదండప్రణామంబు సేసిన భక్తపరాధీనుం డగు నయ్యీశ్వరుం
డాలోకించి కరుణాయత్తచిత్తుం డై. 346

ఉ. ప్రాభవ మొప్ప నుత్కటకృపామతి నై కదియంగఁ జేరి సం
శోభితదృష్టిసంఘములఁ జూచుచు బాలునిమౌళియందు లో
కాభినుతుండు వెట్టె నసురాంతకుఁ డుద్భటకాలసర్పభీ
తాభయదానశస్తము సమర్గళమంగళహేతుహస్తమున్. 347

వ. ఇట్లు హరికరస్పర్శనంబున భయవిరహితుండును బ్రహ్మజ్ఞానసహితుండును బుల
కితదేహుండును సముత్పన్నసంతోషబాష్పసలిలధారాసమూహుండును బ్రే
మాతిశయగద్గదభాషణుండును వినయవివేకభూషణుండును నేకాగ్రచిత్తుండును

[illegible] బులు [illegible] వ్యాకరణంబున
[illegible]

[illegible]

మ. [illegible] మల్ [illegible]
త్రములన్ [illegible] బునన్ [illegible]
రము మార్గన్ [illegible] కన్
ర్యమదో [illegible] 349

మ. [illegible] సుమన్ [illegible] బున నాదోత్కరున్
[illegible] న్
[illegible] బులన్ [illegible] మున్
ధపుణ్యజంకంబున భక్తి [illegible] 350

మ. అమలజ్ఞానత దానధర్మ [illegible]
త్యములన్ యజ్ఞతపోనసూయల [illegible] సురో
త్తములంటెన్ [illegible] ల్
సమతన్ [illegible] మదిన్. 351

సీ. అజ్ఞుండు [illegible] చికటుల
జేపట్టు [illegible] ప్రాస్థ
నైన [illegible] చేయుట [illegible] నేని
నద్దంబుల [illegible] మరల
తే. నర్థములు [illegible] బుద్ధి, భక్తి సేయు [illegible] భక్తి గాని
మెప్పు [illegible] బంధువుండు.

క. కావున నల్పుండ సంస్తుతిఁ, గావించెద [illegible] నేరుపునన్
నీవర్ణనమున [illegible] భక్తిని, [illegible] 353

సీ. సత్త్వాకరుండ వైన [illegible] నిడుకొని [illegible] యువారు
బ్రహ్మాదు [illegible] మంచు చన్నారు, [illegible] నేడు నూచి
రోషంబు మాను [illegible] హములు, కల్యాణకరములు [illegible] గాని భీతి
కరములు గావు లోకములకు [illegible] సేయు
తే. నసుర మర్దించితివి సాధు [illegible] లులకు [illegible]
కలుషహారివి [illegible] లోకులు [illegible] 354

మ. [illegible] సటానఖ [illegible] భక్తికే
సరియున్ దీర్ఘ [illegible] నైనని
నృసింహాకృతిఁ జూచి నే వెఱవఁ [illegible] మర్వార దు
ర్భరసంసారదవాగ్నికిన్ వెఱతు నీపాదాశ్రయుం జేయవే. 355

వ. దేవా! నీ యోగమాయాబలంబున సంసారయోగదుఃఖసంయోగసంజనితం బైన శోకా
నలంబున దందహ్యమానులై దుఃఖనివారకంబు గాని దేహాద్యభిమానంబున
మోహితు లై పరిభ్రమించు జనులు యేనాం బ్రియుండవు సఖుండవు
బ్ర దేవతవు నైన నిన్ను భక్తిశూన్యులై లీలావతారవిశేషంబులం జరి
యించుచు రాగానిష్కృతుండ నై దుఃఖపంజరంబులం దిరిగి భవదీయచరణ
కమల స్మరణసేవానిపుణు లైన భక్తకోటిం జేరి యుండక బాలుండ దలిదండ్రులును
రోగిని వైద్యోక్తంబయిన యౌషధంబును సముద్రంబున మునింగెడివాని నావ
యును దక్కొరులు రక్షింప నేరని తెఱంగున సంసారతాపసంతప్యమానుండ నై
నీచేత నుపేక్షితుం డయినవాని నుద్ధరింప నీవు దక్క నన్యుండు సమర్థుండు గాఁడు
జగంబులు నిన్నుఁ దేహీకృత్యంబు నవ్వనిచేత జేరితుండ వై మోహేంద్రియంబులం
జేసి యేమిటికొఱకు నెవ్వనికి సంబంధి యై యే స్థలంబున నే సమయంబునం
జేయురూపంబున నేగుణంబున నకరం బయిన జనకాది భావంబున నుత్పాదించి
పరం బయిన బ్రహ్మాదిభావంబున రూపాంతరంబు నొందించు నట్టివివిధప్రకారంబు
లన్నియు నిత్యముక్తుండవు రక్షకుండవు నైన నీవ నీయంశం బైన పురుషునికి నీ
యనుగ్రహంబునం గాలంబుచేతం బ్రేరిత యైన ద్రవ్యమయంబును బలయుతంబును
బ్రధానలింగంబు నగు నైనయనంబును నీమాయ సృజియించు నవిద్యావిలసితాకారం
బును వేదోక్తకర్మప్రధానంబును సంసారచక్రాత్మకం బైన యీ మనమును నిన్ను
సేవింపక నియమించి తెరియింప నొక్కండును సమర్థుండు లేఁడు [1]విజ్ఞాననిర్జిత
బుద్ధిగుణుండవు నీవు నీవలన వశీకృతకార్యసాధనశక్తి యైన కాలంబు మాయ
తోడం గూడ షోడశవికారయుక్తం బయిన సంసారచక్రంబుఁ జేయుచుండు
సంసారదావదహనతంతప్యమానుండ నగు నన్ను రక్షింపుము. 356

సీ. జనులు దిక్పాలుర సంపదాయుర్విభవములు గోరుదురు భవ్యంబు లనుచు
నవి యంత రోమహర్షవిజృంభితం బైన, మా తండ్రి బొమముడిమహిమఁ జేసి
విహతంబు లగు నట్టి వీరుండు నీచేత, నిమిషమాత్రంబున నేఁడు మడిసెఁ
గావున ధ్రువములు గావు బ్రహ్మాదుల, శ్రీవిభవంబులు జీవితములుఁ
తే. గాన రూపకుఁ డగు నురుక్రముని చేత, విరళితము లగు నిలువవు వేయు నేల
యింతిర మేనొల్ల నీమీఁద దిర మొఱుకఁగొంటి, గలిగియున్న దినాలు తెగింపఁబడనగుచు.

మత్తకోకిలము. ఎండమావులవంటి భదనము లెల్ల సార్థము లంచు మి
థ్యాంగ రోగనిధాన దేహముతో విరక్తుఁడు గాక యు
ద్దండమన్మథవహ్నిఁ నొప్పెడు దప్పుడై యొకనాఁడుఁ జే
రంగ పారము దుష్టసౌఖ్యపరంపరాక్రమణంబునన్. 358

1. ఈ వాక్యము మూలవిరుద్ధము. 'విజ్ఞా...గుణుండవు వశీ...కాలంబ వగునీవు మాయతో గూడి...చక్రంబునఁ బరిభ్రమించుచున్న నన్ను రక్షింపుము' అని మూలము.

ఉ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ౩౬౦

వ. మహాపాత్రఘనుఁ డయిన బ్రహ్మాండంబును [illegible] నూఱుదండను నేనాను
రూపంబుగం [illegible] దానంబు
సేయుచుప్ప కంటక్షుమేతంబు [illegible] లు ముక్కుమూలఁపరా
లం గూడి కూలెడివేళ [illegible] గ్రాహంబుల
జేసి చిక్కువడు బాల్యంబ నైతి నన్ను రక్షించి ముద్దరకుఁ వధియించుట నా
యందుల [illegible] గాదు [illegible] మునిజన
రక్షా ప్రకారంబును నీకు నైన [illegible] విశ్వంబు నీవ [illegible] యైన
విశ్వంబు సృజియించి యుండుము బ్రవేశించి [illegible] నై [illegible]
సంహరణావసా [illegible] యైన
విశ్వంబునకుం బరమకారణంబు నీవ [illegible] చేసి [illegible] యైయుండి
వికల్పంబు నోందక [illegible] నొం దెద్దియు లేక బీజంబునందు ననుభవా
త్రపాతిసాక్ష్యంబును [illegible] నిల్చి తెలుప
గల విశ్వంబునకు నీయందు జన్మస్థితిప్రకాశనాశంబులం గలుగ [illegible]
విశ్వంబు నీయందు నిలుపుకొని తొల్లి ప్రళయకాలపారావారంబునఁ బన్నగేంద్ర
పర్యంకంబునఁ [illegible] నై నిజసుఖానుభవంబు సేయుచు నిద్రితుం
భంగి యోగనిమీలితలోచనుండవై యుండుదు [illegible] కొంతకాలంబునకు నిజకాల
శక్తిచేతం బ్రేరితంబులై ప్రకృతిధర్మంబు లయిన సత్త్వాదిగుణంబుల నంగీకరించి
సమాధి చాలించి [illegible] నాభియందు వటబీజంబువలన సూక్ష్మవిపు
వటంబు తెఱంగున నొక్క కమలంబు సంభవించె నట్టి కమలంబువలన నాల్గుమో
ములబ్రహ్మ జన్మించి దశలు వీక్షించి [illegible] నొండెందునకు
లే కుండుటం జింతించి జలాంతరాళంబుఁ బ్రవేశించి జలంబులందు నూఱు
దివ్యవత్సరంబులు వెదకి తనజన్మంబునకు నుపాదానకారణంబైన నిన్ను దర్శింప
సమర్థుండు గాక మగిడి కమలంబుకడకుం జని విస్మయంబు నొంది చిరకాలం
బు నిర్భరతపంబు సేసి హృదయంబునందు గంధంబు గను చందంబున దనయందు
నానాసహస్రవదనశిరోనయననాసాకర్ణ వక్త్రభుజకరచరణంబులును బహువిధా
భరణంబులును మాయాకలితుండును మహాలక్షణలక్షితుండును నిజప్రకాశవా
రీకృతతిమిరుండును బురుషోత్తముండు నయిన నిన్ను దర్శించె నయ్యవసరంబున.

క. ఘోటకవదనుఁడై మధు, కైటభులం దునిమి నిగమగణముల నెల్లం
బాటించి యజున కిచ్చిన, కూటస్థుఁడ విశ్వమయుఁడవు కోవిదవంద్యా. 361

వ. [illegible] దుర్వ్యాపా
[illegible] లోకంబులు [illegible]
[illegible] ప్రేక్షించుచు నిరంతరము దేవా
[illegible] ప్రభూ. ౩౬౨

సీ. కామహర్షాది [illegible] సారదు
మఘనాదవనముల [illegible] సర్గమునకు నిలువడ నేదు
సుందరీముఖముల [illegible] లపైరాగములు పడదు
విషమదుర్భాషలు [illegible] యుపమృత్యుకథా విరచనములు

తే. ఘ్రాణము [illegible]
ననివ్వు గొల్చునదు వైష్ణవక్షేత్రములకు
నడఁగి యుండవు కర్మేంద్రియములు పురుషుఁ
గలఁచు సవతులు గృహమేధిఁ గలఁచునట్లు. 363

వ. ఇవ్విధంబున నింద్రియంబులచేతఁ [illegible] శరీరంబులందు మి
త్రామిత్రభావంబులు సేయుచు [illegible] నొందుచు సంసారవైతరణీ
నిమగ్నంబగు జనలోకంబు చూచి [illegible] కారుణ్యుండ వైన
నీకుం గర్తవ్యంబు భవదీయసేవకుల [illegible] ప్రియభక్తు లయిన
వారల నుద్ధరింపుము. 364

మ. భగవద్దివ్యగుణానువర్తనసుధాప్రాప్తైకచిత్తుండనై
జగతిన్ సంసరణోగ్రవైతరణికిన్ ఖిన్నాత్ముఁడై తావకీ
యగుణాస్తోత్రపరాఙ్ముఖత్వమున మాయామానసౌఖ్యభావంబులన్
సుగతిం గానని మూఢులం గని మదిన్ శోకింతు సర్వేశ్వరా. 365

వ. దేవా మునీంద్రులు నిజవిముక్తికాములయి విజనస్థలంబులం దపంబు లాచరిం
తురు కాముకత్వంబు నొల్లరు విశ్వంబునకు నీకంటె నొండు శరణంబు లేదు
గావున నిన్ను సవించెదను కొందఱు [illegible] గర్భ్యాయకండూతిచేతం దని
యుండవంబునఁ దుచ్ఛంబులు (పశుపక్షి క్రిమికీటసామాన్యంబులు) మైథు
నాదిగృహమేధిసుఖంబులం దనియక కడపట నతిదుఃఖవంతు లగుదురు నీ ప్ర
సాదంబు గలుగుటకు [illegible] మౌన వ్రతజపతపస్స్వా
ధ్యాయంబులును నిజధర్మవ్యాఖ్యానవిజనస్థానవాససమాధులును మోక్షహే
తువు లగుచు నవి పదియు నింద్రియజయంబు లేనివారికి భోగార్థంబు లయి
విక్రయించువారికి జీవనోపాయంబు లయి యుండు దాంబికులకు వార్తాకరంబు
లయి ఫలంబులు గావు భక్తి లేక భవదీయజ్ఞానంబు లేదు [illegible]
నైన నిన్ను బీజాంకురంబుల కైవడిఁ గారణకార్యంబు లయిన సదసద్రూపంబులు

రెండునం బ్రకాశమానంబు లగు నారెంటియందును భక్తియోగంబున బుద్ధి
[illegible] సాధనంబున నా [illegible] వహిష్ణుం గనినయది తెఱంగున నిన్నుఁ బొడ
గనియెద రి పంచభూతతన్మాత్రలంబులును ప్రాణంబులు నింద్రియంబులును మనోబు
ద్ధ్యహంకారచిత్తంబులును నీవ సగుణంబును నిర్గుణంబును నీవ గుణాభిమాను
లగు [illegible] నీవ [illegible] నిరుపాధికుండ
వైన [illegible] వేదాధ్యయనాదిస్వాచారం
బులు [illegible] వేదాంతప్రతిపాద్యుండ వగు నిన్ను సమాధివిశేషంబుల నెఱింగెదే
[illegible] గావున. 366

సీ. నీ కృపాంగణసీమ నిటలంబు మోపంగ, మోడించి నిత్యంబు మ్రొక్కఁడేని
నీ సుగుణస్తవనికరవర్ణంబులు పలుమాఱు నాలుకఁ బలుకఁడేని
నీ యధీనములుగా నిఖిలకృత్యంబులుఁ, బ్రియమానమున సమర్పింపఁడేని
నీ పదాంబుజముల నిర్మలధ్యానయుక్తుఁ డై, చింతించి మఱవఁ డేని

తే. నిన్నుఁ జెప్పఁగా విన దేని నీకు సేవ, సేయ రాఁడేని బ్రహ్మంబుఁ జెందఁగలఁడె
యోగి యైనఁ దపోవ్రతయోగి యైన, వేది యైన మహాతత్త్వవేది యైన.

వ. కావున భగవదీయదాస్యయోగంబు గృప సేయు మని ప్రణతుం డైన ప్రహ్లాదుని
వర్ణనంబులకు మెచ్చి నిగ్రహుం డైన హరి రోషంబు విడిచి యి ట్లనియె. 368

శా. సంతోషించితి నీ చరిత్రమునకున్ సద్భద్ర మౌఁ గాక నీ
యంతర్వాంఛితలాభ మెల్లఁ గరుణాయత్తుండ నై యిచ్చెదం
జింతం జెందకు భక్తకాముఁడ నే సిద్ధంబు దుర్లోక్యుఁడన్
జంతుశ్రేణికి నన్నుఁ జూచినఁ బునర్జన్మంబు లే దర్భకా. 369

ఆ. సకలభావములను సాధులు విద్వాంసు, లఖిలభద్రవిభుఁడ నైననన్నుఁ
గోర్కు లిచ్చు వానిఁ గోరుదు రిచ్చెదఁ, గోరు మిష్టమైనఁ గుఱ్ఱ నీవు.

వ. అని పరమేశ్వరుండు ప్రహ్లాదునియందుఁ గలసకామత్వంబుఁ దెలియుకొఱకు
వంచించి యిట్లానతిచ్చిన నతండు నిష్కాముం డైనయేకాంతి గావునఁ
గామంబు భక్తియోగంబునకు నంతరాయం బని తలంచి యి ట్లనియె [1]నుత్పత్తి
మొదలు కామాస్పృహభావాసక్తిగలనాకు వరంబు లిచ్చెద నని వంచింపనేల సం
సారబీజంబులును హృదయబంధనంబులు నైనకామంబులకు వెఱచి ముము
క్షుండ నై సేమంబుకొఱకు నేమంబున నిన్నుం జేరితిఁ గామంబులును నింద్రియం
బులును మనశ్శరీరధైర్యంబులును మనీషాప్రాణధర్మంబులును లజ్జాస్మరణ
లక్ష్మీసత్యతేజోవిశేషంబులును నశించు లోకంబులందు భృత్యు లర్థకాము
లయి రాజుల సేవింతురు రాజులుం బ్రయోజనంబు లక్షించి భృత్యులకు నర్థం
బు లొసంగుదు రవ్విధంబు గాదు నాకుం గామంబు లేదు నీకుం బ్రయోజ

1. 'ఆజన్మకామాసక్తుండ నైననాకు' వ్రా. ప్ర.

[illegible] వేరి [illegible] లు స్మృతిఁ బొం
[illegible] చిత్పుప్పు [illegible] నీ [illegible] సమాన
[illegible] పుణ్యప్రార్థ్యకంబుగా
[illegible] 371

సీ. నియతిప్రసజ్ఞా [illegible] నాజ్ఞచేయుఁ జేరి నొల్ల
రక్షింప [illegible] రేంద్ర [illegible] నాకు [illegible] మెల్ల
నిఖిలభోగంబులు [illegible] , కల్యాణబుద్ధి నా కథలు వినుము
[illegible] సంప్రాప్తిఁ [illegible] , యజ్ఞేశు విశ్వేశు నాత్మ నిలిపి
ఆ. కర్మచయము లెల్ల [illegible] పూజన, మాచరింపు మీశ్వరార్పణముగ
భోగముల నశించుఁ బుణ్యంబు వ్రతములఁ బాపసంచయములు పాయు నిన్ను

వ. మఱియు [illegible] వేళ [illegible] కళేబరంబు విడిచి త్రైలోక్యవిరాజమా
నంబును దివిజరాజ భోగీయమానంబు [illegible] దశదిశంబును నమునయశంబు
తోడ ముక్తబంధుండవై నన్ను డగ్గఱెదవు వినుము. 373

ఆ. నరులు [illegible] వాయువశాంబు, నీ [illegible] రములను
[illegible] మఱి సంభవింపఁడు, కర్మబంధచయముఁ గడచిపోవు. 374

వ. అనినఁ బ్రహ్లాదుం డిట్లనియె. 375

సీ. దంష్ట్రి వై యొల్లి సోదరుని హిరణ్యాక్షు, నెవ్వు సంపుటఁ జేసి నిగ్రహమున
మా తండ్రి రోషంబు [illegible] సర్వాత్మ, కేశవుఁ బరము [illegible] లేక
పరిపంథిపగిది నీ భక్తుండ నగుకాను, నపకారములు సేసె నతఁడు నేఁడు
నీ శాంతదృష్టిచే నిర్మలత్వము నొందెఁ, గావునఁ బాపసంఘంబువలనఁ
తే. బాసి సుస్నాత్ముఁడు [illegible] భవ్యగాత్ర, పరము [illegible] నాకేమి వనజనేత్ర
భక్తసంఘాతముఖపద్మపద్మమిత్ర, భక్తకల్మషవల్లికాలపటు లవిత్ర. 376

వ. అనిన భక్తునకు భక్తవత్సలుం డిట్లనియె. 377

మ. నిజభక్తుండవు నాకు నిన్నుఁ గనుటన్ [illegible] త్రిసప్తపూ
ర్వజులంతా పవిత్రులై శుభగతిన్ వర్తింతు విజ్ఞానదీ
పజితానేకభవాంధకారు లగుమద్భక్తుల్ వినోదించు దే
శజనుల్ దుష్టను లైన శుద్ధులు సుమీ సత్యంబు దైత్యోత్తమా. 378

సీ. ఘనసూక్ష్మభూతసంఘాతంబులోపల, నెల్లవాంఛలు మాని యెవ్వఁ డయిన
నీ చందమున నన్ను నెఱయ సేవించిన, మద్భక్తుఁ డగుఁ నతఁ డర్ప్రియులకు
గుఱి సేయ నీవ యోగ్యుండవై [illegible] , జేవహోపేత మైన విధముతోడఁ
జిత్తంబు నామీఁదఁ జేర్చి మీ తండ్రికిఁ, బ్రేతకార్యములు సంప్రీతిఁ జేయు
తే. మతఁడు రణమున నేఁడు నా యంగమర్శన మున నిర్మలదేహుఁడై సవ్యసహిమ

నపగతాఖిలకల్మషుఁ డై తనర్చి, పుణ్యలోకంబులకుఁ జేరుఁ బుణ్యచరిత.

వ. అని యిట్లు నరసింహదేవుం డానతిచ్చిన హిరణ్యకశిపునకుం బ్రహ్లాదుండు పర లోకక్రియలు చేసి భూసురోత్తములచేత [illegible] ప్రసాద సంపూర్ణముఖుం డైన శ్రీనృసింహదేవునిం జూచి దేవతాసమూహసహితుం డైన బ్రహ్మదేవుం డిట్లనియె. 880

సీ. దేవదేవ [illegible] దేవేశ భూత [illegible]
మత్సృష్టజనులచే [illegible], [illegible] తెలిసి
నేఁడు [illegible] [illegible] కల్ల
వాలు నీతని మహాభాగవతశ్రేష్ఠుఁ, బ్రదికించితివి [illegible] ముముఁ గాచి

తే. పరము గృప నీతివి మేలు [illegible] [illegible]
దగిలి చింతించువారలు [illegible] [illegible] బడరు.

వ. అనిన నరసింహదేవుం డిట్లనియె. 882

క. మన్నించి దేవశత్రుల, [illegible] [illegible]
ల్పన్నులకు వరము లిచ్చుట, పన్నగము [illegible] 883

వ. అని యిట్లానతిచ్చి బ్రహ్మాదిదేవతాసమూహంబుచేఁ బూజితుండై యంతర్హితుం డైన శ్రీనృసింహదేవునకుఁ బ్రహ్లాదుండు [illegible] బ్రణమిల్లి తమ్మిచూలికి వందనంబులు చేసి ప్రజాపతులకు మ్రొక్కి భగవత్కళ లైన దేవతలకు నమస్కరించినం జూచి బ్రహ్మదేవుండు శుక్రాదిమునీంద్రసహితుం డై దైత్యదానవరాజ్యంబునకుం బ్రహ్లాదుం [1]బట్టంబు గట్టి యతనిచేతఁ బూజితుం డై దీవించె నంత నీశానాదినిఖిలదేవతలు వివిధంబు లగునాశీర్వాదంబులచేత నా ప్రహ్లాదునిఁ గృతార్థుం జేసి తమ్మిచూలిని ముందట నిడుకొని నిజ స్థానంబులకుఁ జని రిట్లు విష్ణుదేవుండు నిజపార్షదు లనువారు బ్రాహ్మణశాపంబునం జేసి ప్రథమజన్మంబునఁ దితిపుత్రు లై హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులను వరాహ నారసింహరూపంబుల నవతరించి వధియించె ద్వితీయభవంబున రాక్షసజన్మం బు దాల్చినరావణకుంభకర్ణులను శ్రీరామరూపంబున సంహరించెఁ దృతీయ జన్మంబునఁ శిశుపాలదంతవక్త్రు లను పేరం బ్రసిద్ధి నొందినవారలను శ్రీకృష్ణ రూపంబున ఖండించె నిట్టి [illegible] మూఁడుజన్మంబుల [illegible] వైరానుబంధం బున నిరంతరసంభావితధ్యాను లై వారలు [illegible] పాపవిముక్తు లై హరిం గదిసి రని చెప్పి నారదుం డిట్లనియె. 884

ఉ. శ్రీరమణీయ మైననరసింహవిహారము నింద్రశత్రుసం
హారముఁ బుణ్యభాగవతుఁ డైననిశాచరనాథపుత్రుసం
చారము నెవ్వఁ డైన సవిచారత విన్నఁ బఠించినన్ శుభా

1, 'బట్టంబు గట్టె నతనిచేతం బ్రతిపూజితు లై దీవించి బ్రహ్మాదులు నిజస్థానంబులకుం జనిరి' [illegible]

కామముతోడ నేఁదయవు గల్గి విలోకముఁ జెందు భూవరా. 385

మ. జలజాతప్రభవాదులున్ మనములన్ జర్చించి భావింపఁగాఁ
బలుకన్ లేని జనార్దనాహ్వయపరబ్రహ్మంబు మీ యింటిలోఁ
జెలియై మేనమఱంది యై సచివుఁడై చిత్రప్రియుండై మహా
ఫలసంధాయకుఁడై చరించు టది మీ భాగ్యంబు రాజోత్తమా. 386

—త్రిపురాసుర సంహారము—

క. బహుమాయుఁ డైనమయుచే, విహతం బగుహరుని యశము విఖ్యాతముగా
సహాయమున శ్రీభగవంతుఁడు, మహాత్ముఁడు మఱి నొప్పార్చె మనుజవరేణ్యా.

వ. అనిన ధర్మనందనుం డిట్లనియె. 388

క. ఏకర్మంబున విభుఁ డగు, శ్రీకంఠునియశము మయునిచే సుడివడి యొకఁ
డైకంఠుఁ డెవ్విధంబునఁ, గైకొని తత్కీర్తి నిక్కముగా నొనరించెన్. 389

వ. అనిన నారదుం డిట్లనియె. 390

క. చక్రాయుధబలయుతుఁగు, శక్రాదుల నోహటించి సంభ్రమమున నసురుల్
వాక్రోశంబున నరిగిరి, విక్రమములు మాని మయునివేఁడుకకు నధిపా. 391

వ. ఇట్లు రక్కసులు దనవెనుకఁ జొచ్చిన మాయానిలయుండును దుష్టయుండును నైనమయుండు దనవిద్యాబలంబున నయోరజతసువర్ణమయంబులై యొక్కరికిని లక్షింప రానిగమనాగమనంబులును వితర్కింప రానికక్షపరిచ్ఛదంబులును గలిగిన త్రిపురంబుల నిర్మించి యిచ్చిన నక్తంచరులందఱు నందుం బ్రవేశించి కామసంచారులై పూర్వవైరంబుఁ దలంచి సనాయకానీకంబు లయిన లోకంబుల నస్తోకంబు లయిననిజబలాతిరేకంబున శోకంబు నొందించిన. 392

క. లోకాధినాథు లెల్లను, శోకాతురు లగుచు శరణుఁ జొచ్చిరి దుష్టానీకవిదళనాకుంఠున్, శ్రీకంఠున్ భువనభరణచిత్తోత్కంఠున్. 393

వ. ఇట్లు సకలలోకేశ్వరుం డగుమహేశ్వరుం జేరి లోకపాలకులు ప్రణతులై పూజించి కరకమలంబులు ముకుళించి. 394

క. త్రిపురాలయు లగుదానవు, లపరాజితు లగుచు మాకు నశ్రాంతంబున్
వపురాదిపీడఁ జేసెద, రసురాధికులను వధింపు మగజాధీశా. 395

క. దీనులము గాక యుష్మదధీనుల మై యుండుమేము దేవాహితదో
ర్లీనుల మైనారము బల,హీనుల మగుమమ్ముఁ గావు మీశాన శివా. 396

వ. అనిన భక్తవత్సలుం డగుపరమేశ్వరుండు శరణాగతు లైనగీర్వాణుల వెఱవకుం డని దుర్వారబలంబున బాణాసనంబుఁ గేల నందికొని యొక్కదివ్యబాణంబు సంధించి త్రిపురంబులపయి నేసిన మార్తాండమండలంబున వెలువడు మయూఖజాలంబులచందంబునఁ దద్బాణంబువలన దేదీప్యమానంబు లై యనేక

బాణసహస్రంబు లుక్కుమిక్కిలి నిప్పులు గురియుచుఁ దెప్పలుగాఁ గుప్పలుగొని
త్రిపురంబులఁ గప్పి కప్పిన విద్యుత్పాతకీలాహతంబులై వ్యోమయాను లై
గతాసు లైన త్రిపురనివాసులం దెచ్చి మహాయోగి యైన మయుండు సిద్ధరస
కూపంబున వైచిన. 397

క. సిద్ధామృతరసమహిమను, శుద్ధమహాజఠరజ్యోతిరతను లై
వృద్ధిం బొందిరి దానవు, లుద్ధతిఁ ద్రైలోక్యదాహ మొనరింపఁగన్. 398

క. కూపామృతరససిద్ధిఁ, దీపితు లై లేచి యున్న దేవరిపులఁ గ
రూపించి చింత నొందెను గోపాలకుఁ జూచి చక్రి కపనస్వాంతుఁ డై. 399

శా. ఉత్సాహంబున నొక్క పచ్చిమొదవై యూథంబు ఘూర్ణించ నా
వత్సంబై చనుదెంచి బ్రహ్మ గనఁగా వైకుంఠుఁ డేతెంచి యు
ద్యత్సత్త్వంబునఁ గూపమధ్యమునఁ ద్రాగెన్ లీలఁ గాంచ నం
దత్త్వైకాగ్ర్యవిమగ్ను లై పఱచి రా దైత్యుల్ నివారింపఁగన్. 400

వ. ఇట్లు విష్ణుండు మొదవునాకారంబున ధేను వయి వచ్చి త్రిపురమధ్యకూపామృ
తరసంబు ద్రావిన నజుండుఁగి శోకాకులచిత్తు లయిన రసకూపపాలకులం జూచి మ
హాయోగి యైన మయుండు తెఱఁగునకు దైవగతిం జింతించి శోకింపక యిట్లనియె.

ఆ. అమరు లైన దనుజు లైనను నరు లైన, నంతఃపురు లైన నన్యు లైన
దైవికార్యచయముఁ దప్పింపఁగా లేరు, వేఁడ దనుజులార వెఱవ కుఁడు

వ. అని పలికె నంత విష్ణుండు నిజబలంబు లైన ధర్మజ్ఞానవిరక్తితపోవిద్యాక్రియా
శక్తివిశేషంబుల శంభునికిఁ బ్రాధాన్యంబు సమర్పించి రథసూతకేతువాజిధనుర్బాణ
సన్నాహప్రముఖసంగ్రామసాధనంబులు సేసినఁ గైకొని. 403

మ. శరి యై కార్ముకి యై మహాకవచి యై సన్నాహి యై వాహి యై
సరథుం డై యనియంత యై సబాణుం డై సన్నీతసచ్ఛత్రుఁ డై
పరమేశుం డొక బాణముం విడిచెఁ దద్బాణానలజ్వాలలం
బురముల్ గాలె ఛటచ్ఛటధ్వని నభోభూమధ్యముల్ నిండఁగన్. 404

వ. ఇట్లు హరుండు దురవగాహంబు లైన త్రిపురంబుల నభిజిన్ముహూర్తంబున భస్మం
బు సేసి కూల్చిన నమరగరుడగంధర్వసిద్ధసాధ్యయక్షవల్లభులు వీక్షించి జయ
జయశబ్దంబులు సేయుచుఁ గుసుమవర్షంబులు వర్షించిరి ప్రజలు హర్షిం
చిరి బ్రహ్మాదులు కీర్తించి రప్సరసలు నర్తించిరి దివ్యకాహళమృదంగదుందుభిరవంబు
లును మునిజనోత్సవంబులును బ్రచురంబు లయ్యె నిట్లు విశ్వజనీనం బగు
త్రిపురాసురసంహారంబున నఖిలలోకులును సంతసిల్లి యుండ నయ్యవసరంబున.

ఆ. తృణకణములభంగిఁ ద్రిపురంబులఁ దహించి, పరముఁ డవ్యయుండు శుభద్రయశుఁడు
శివుఁడు పద్మజాదిజేగీయమానుఁ డై, నిజనివాసమునకు నెమ్మిఁ జనియె. 406

1. 'లు సంభవించి భూనభోంతరాళంబులు నిండి' అ. ప్ర.

వ. ఇట్లు నిష్కామవిశేషంబున మహాత్ములాచరించుచున్న విష్ణుపరాక్రమవిధానంబులు మునిజనసంభావనంబులై సకలలోకకల్యాణప్రదానంబులై యుండు ననిన విని నారదునకు ధర్మనందనుం డిట్లనియె. 407

నారదుండు ధర్మరాజునకు వర్ణాశ్రమధర్మంబులు దెలుపుట.

సీ. అనఘాత్మ సకలవర్ణాశ్రమాచారవ్యక్తధర్మ మెయ్యది మానవులకు
నేధర్మమున నరుం డెఱుఁగు జ్ఞానంబు, భక్తియుఁ గాంచుఁ దా బ్రహ్మజునకు
సాక్షాత్సుతుండవు సర్వజ్ఞుఁడవు నీవు, నీకు నగోచరాది ధర్మ మింత లేదు
నారాయణపరాయణస్వాంతు లనఘులు, శాంతులు సదయులు సాధువృత్తి
ఆ. మెఱయుచున్న ఘనులు మీ యంతవారెన్న, పరమధర్మమనుచు భక్తిఁ దలఁతు
నట్టిధర్మరూప మహిమంబు నెఱిఁగింపు. వినఁగ నిచ్చ గలదు విమలచరిత. 408

వ. అనిన నారదుండు ధర్మరాజుం జూచి దాక్షాయణియందు నిజాంశంబున నవతరించి భువనశోభనంబు కొఱకు బదరికాశ్రమంబునఁ దపోనిరతుండయి యున్న నారాయణునివలన సనాతనధర్మంబు వింటి నది సెప్పెద సకలవర్ణంబులకు ధర్మంబులు సత్యంబును దయయును నుపవాసాదితపంబును శౌచంబును సైరణయు సదసద్వివేకంబును మనోనిగ్రహంబును బాహ్యేంద్రియజయంబును హింసలేమియు బ్రహ్మచర్యంబును దానంబును యథోచితజపంబును సంతోషంబును మార్దవంబును సమదర్శనంబును మహాజనసేవయు గ్రామ్యంబు లయిన కోరికలు మానుటయు నిష్ఫలక్రియలు విడుచుటయు మితభాషిత్వంబును దేహంబు గాదు తన్ను నెఱుంగుటయు నన్నాదికంబులు ప్రాణులకుం బంచి యిచ్చుటయుఁ బ్రాణులందు దేవతాబుద్ధియు నాత్మబుద్ధిం జేయుటయు శ్రీనారాయణచరణస్మరణకీర్తనశ్రవణసేవార్చనసమస్కారదాస్యాత్మసమర్పణసఖ్యంబు లను ముప్పదిలక్షణంబులు గలుగవలయు నందు సత్కులాచారుండయి మంత్రవంతంబు లైన గర్భాధానాదిసంస్కారంబు లవిచ్ఛిన్నంబులుగాఁ గలవాఁడు ద్విజుండు ద్విజునకు యజనయాజనాధ్యయనాధ్యాపనదానప్రతిగ్రహంబులను షట్కర్మంబులు విహితంబులు రాజునకుఁ బ్రతిగ్రహవ్యతిరిక్తంబు లయిన యజనాదికర్మంబు లయిదును బ్రజాపాలనంబును బ్రాహ్మణులు గానివారివలన దండశుల్కాదులు గొనుటయు విహితకర్మంబులు వైశ్యునికిఁ గృషివాణిజ్యగోరక్షణాదికర్మంబులును బ్రాహ్మణకులానుసరణంబును విహితంబులు శూద్రునకు ద్విజశుశ్రూష సేయ వలయు. 409

సీ. విను కర్షణాదిక వృత్తి కంటెను మేలు, యాచింప నొల్లని యట్టివృత్తి
ప్రాప్తంబు గైకొని బ్రదుకఁ గంటెను లెస్స, యనుదినంబును ధాన్య మడిగికొనుట
యాయావరము కంటె నధికకల్యాణంబు, పఱిగ యెన్నుల ధాన్యభక్షణంబు

నీ వృత్తికంబైన శ్రేయ [illegible]
ఆ. [illegible] బ్రహ్మ [illegible]
[illegible] కాదు.
వ. [illegible] వృత్తి [illegible] వృత్తి [illegible]
[illegible] వృత్తి [illegible]
[illegible] వృత్తి [illegible] మేలు [illegible]
[illegible] వృత్తి [illegible]
సర్వదేవమయుండు [illegible] బ్రాహ్మణ [illegible]
వ్యంబు గాదు. 411
క. [illegible] శౌచ [illegible] సర్వజ్ఞాన
[illegible] హరిభక్తి [illegible] జాతికి [illegible] 412
ఉ. శౌర్యము దానశీలము [illegible]
ధైర్యము దేవభక్తి [illegible]
చార్యము [illegible]
ద్వీర్యము [illegible] 413
క. ధర్మార్థకామవాంఛ ము, [illegible] ములల్
[illegible] బ్రమనము, [illegible] 414
ఉ. [illegible] సత్యము [illegible]
మాయలు లేక [illegible] పంచయజ్ఞముల్
సేయుట [illegible] సేవయు [illegible]
న్యాయము [illegible] ధర్మము ల్. 415
సీ. నిలయము [illegible]
[illegible] ప్రియ [illegible]
దాక్షిణ్య [illegible]
నాథుఁ [illegible]
ఆ. మార్దవము [illegible]
విభుఁడు పతితుఁడైన [illegible] మనుపలయు.
క. తరుణి [illegible] యుతిఁడును [illegible]
సిరికైవడి వర్తించును, హరిలోకమున [illegible] 417
క. ఉపవాసంబులు వ్రతములు, [illegible] యేల భర్తకు దైవత మని ని
ష్కపటతఁ గొల్చిన [illegible] లేదు [illegible] జగములన్. 418
వ. మఱియు [illegible] మ్లేచ్ఛ
భిల్లు [illegible] జాతులకును

[illegible]లాం[illegible]బు [illegible]త్తులఁ [illegible]సాము వర్జించి స[illegible]రింప [illegible]కృలకుఁ [illegible] [illegible]త్తై సకర్త్రంబులు [illegible] [illegible]మ [illegible]ౖ వనమ్ములు సెప్పఁ [illegible] [illegible]ను [illegible]క్షేత్ర[illegible] [illegible]బులు [illegible]బై [illegible] [illegible]వ్రాహ్మ[illegible]ంబున [illegible] [illegible]త్వంబు లేక [illegible]మ [illegible] ఫలింప[illegible] [illegible]ంబున [illegible]వరత[illegible] [illegible]బై సచిత్తంబు[illegible] బులు దనివి నిష్కాముం డై [illegible] గావున సత్త్వస్వభావంబుతోఁ [illegible] దప్పక నిజవంశాచార[illegible]ంబున వర్తించుచునుండు [illegible] స్వాభావికకర్మపరత్వంబు విడిచి ముక్తి నొందు జాతిమాత్రంబునఁ బురుషునికి వర్ణంబు నిర్దేశింపం [illegible] లేదు శమదమాదివర్ణలక్షణ వ్యవహారంబులఁ గన వలయు [illegible] మఱియు [illegible]. 419

క. క్రమమున వర్ణంబుల [illegible] [illegible]ల్ల [illegible] [illegible]నాశ్రమ [illegible] ర్మము లెఱిఁగించెద [illegible], [illegible]పుర[illegible]సమశీలా. 420

వ. వినుము బ్రహ్మచారి [illegible] [illegible]స్తోపవీత [illegible]ఘనలాశ దండక[illegible] ధరుండును [illegible] దన్తధావ[illegible]ండును శీలప్రశస్తుండును మానియు నై త్రిసంధ్యంబుల బ్రహ్మగాయత్రి జపియించుచు సాయం ప్రాతరవసరంబుల నర్కపావకగురుదేవతోపాసనంబులు సేయుచు గురుమందిరం బునకుం జని వానినివాసంబున భక్తివినయసౌమనస్యంబులు గలిగి వేదంబులు సముపస్థాపనోపక్రమావసానంబుల గురుచరణంబులకు నమస్కరించుచు రేపు మాపు విహితగృహంబుల భిక్షించి భైక్షంబు గురువునకు నివేదించి యనుజ్ఞ గొని మితభోజనంబు గావించుచు సర్వకాలంబుల నుపవసించుచు నంగనలను నంగనాసక్తులను బ్రహ్మోపదేశమాత్రభాషణంబు లొనర్చుచు గురుపత్నులవలన నభ్యంగనకేశప్రసాధనోద్వర్తన మజ్జనాద్యుపచారంబులు వర్జించుచు [illegible]గృహంబున నుండక జితేంద్రియుండును సత్యభాషణుం డయి సంచరింపవలయును. 421

ఆ. [illegible] పావకమ్ము పురుషుఁ డాజ్యఘటంబు, కదఁగఁ గూఁడ [illegible]కదిసెనేని బ్రహ్మయైనఁ [illegible] బట్టక మానదు, వనిత కంత దూరమున వలయు.

వ. వినుము స్వరూపసాక్షాత్కారంబున దేహ బహిరింద్రియాదికం బయినయంత యు నాభాసమాత్రంబుగా నిశ్చయించి యుపాధిక జీవుండు స్వతంత్రుం డయిన యీశ్వరుండు గాఁడు [illegible] యిది పురుషుండ నేనని యొక భేదబు ద్ధి మానుటకర్తవ్యంబుగాదు బ్రహ్మచారియతిగృహస్థులుం దెవ్వండైన నంజిత్తంబు

పరిపక్వంబు గాక యపక్వానుసంధానంబు సేసిన యూషరం బగుం గావున
రహస్యంబునఁ బుత్త్రిక నైనం జాయ నంటి జనదు. 423

చ. శిరమున మేన సంస్కృతులు సేయక చందనహారమాల్యముల్
కరణము లెల్ల మాని బుధగౌరవ ... బొందుచుం
దరుణులఁ జూడక ... కృతవ్రతుఁడై ... యై
గురుతరవృత్తితో మెలఁగు ... గృహస్థు భూవరా. 424

వ. మఱియు ద్విజుండు గృహస్థుండై గురువృత్తులఁ బరిమితసంతోషితుండైన వేదత్రయంబును బఠియించి నిజాధికారానుసారంబుగ నర్థవిచారంబు సేసి తన బలంబుకొలంది గురువునకు నభీష్టంబు లొసంగి గృహంబున నొండె వనంబున నొండె నైష్ఠికత్వంబు నాశ్రయించి యొండెఁ బ్రాణంబులతోడ జీవించుచు గురువునందు నగ్నియందు నాత్మయందు సర్వభూతంబులందు సమ్యగ్దర్శనంబు సేయుచు నింద్రియవ్యసనాదిమగ్నుండు గాక యిట్టి వర్తనంబున బ్రహ్మంబు నొందు.

క. వినుము వనప్రస్థునకును, మునికథితము లైననియమములు గల వాటిన్
బూని వఱలుచుండై మెలఁగొని, ఘనుఁడై మహర్లోకమునకుఁ గదలును నృపా.

వ. అటమీఁద గృహస్థాశ్రమంబు విడిచి వనంబునకుం జను మనస్కుండై కృష్ణపచ్యమానాదికంబు లగ్నిపక్వంబు సేసి యైనను నామంబులు సేసి యైనను నర్కపక్వంబు లైన ఫలాదులు లోనైనవి భక్షించుచు వన్యాహారంబుల నిత్యకృత్యంబు లయిన చరుపురోడాశంబులు లోనయినవి ప్రతిదినంబును బూర్వసంచితంబులు పరిత్యజించి నూతనద్రవ్యంబులు సంగ్రహించుచు నగ్నికొఱకుఁ బర్ణశాల యైనం బర్వతకందరం బయిన నాశ్రయించుచు హిమవాయువహ్ని వర్షాతపంబులకు సహించుచు నఖశ్మశ్రుకేశతనూరుహంబులు ప్రక్షాళితంబులు సేయక జటిలుండై వసియించుచు దండాజినకమండలువల్కలపరిచ్ఛదంబులు ధరియించి పండ్రెండైన నెనిమిదైన నాలుగైన రెండైన నొకవత్సరం బయినఁ జిత్తవిభ్రమంబునఁ బుద్ధినాశంబు గాకుండ ముని యై చరించుచు దైవవశంబున జరారోగంబులచేతఁ జిక్కి నిజధర్మానుష్ఠానసమర్థుండు గానిసమయంబున నిరశనవ్రతుండయి యగ్నుల నాత్మారోపణంబు సేసి సన్న్యసించి యాకాశంబునందు దేహరంధ్రంబులను గాలియందు నిశ్వాసంబులను దేజంబునందు నూష్మంబును జలంబుల రసంబును ధరణియందు శల్యమాంసప్రముఖంబులును వహ్నియందు వక్తవ్యంబుతోఁ వాక్కును నింద్రునియందు శిల్పంబుతోడఁ గరంబులును విష్ణునియందు గతితోడఁ బదంబులును బ్రజాపతియందు రతితోడ నుపస్థంబును మృత్యువందు విసర్గంబుతోడఁ బాయువును దిక్కులందు శబ్దంబుతోడ శ్రోత్రంబును వాయువునందు స్పర్శంబుతోడఁ ద్వక్కును సూర్యునియందు రూపంబుతోడఁ

జక్షువ్రుబును సలిలంబునందుఁ బ్రచేతస్సహిత యగు రసజిహ్వయు క్షితియందు గంధసహితం బగు ఘ్రాణంబును జంద్రునియందు మనోరథంబులతోడ మనంబును [illegible] బ్రహ్మయందు బోధంబుతోడ బుద్ధియు రుద్రునియం దహంకారంబుతోడ నుపసత్త్వంబును క్షేత్రజ్ఞునియందు సత్త్వంబుతోడఁ జిత్తంబును [illegible] గుణంబులతోడ వైకారికంబును డిందించి యటమీఁదఁ బృథివిని జలంబునందు జలంబును తేజంబునందుఁ దేజంబును వాయువునందు వాయువును గగనంబునందు గగనంబును నహంకారతత్త్వంబునందు నహంకారంబును మహత్తత్త్వంబునందు మహత్తత్త్వంబును బ్రకృతియందుఁ బ్రకృతిని నక్షరుండైన పరమాత్మయందు లయంబు నొందించి చిన్మాత్రావశేషితుం డయిన క్షేత్రజ్ఞుని నక్షరత్వంబున నెఱింగి ద్వయరహితుం డై దగ్ధకాష్ఠుం డైన వహ్నిచందంబునఁ బరమాత్మ యైన నిరాకారబ్రహ్మంబునందు లీనుండు గావలయు. 427

క. అనఘ వనస్థుం డై, చని తద్ధర్మంబు లిట్లు సలుపుచు మఱియుం
మనె నేని సన్న్యసింపం, జను నటమీఁదటను ముక్తసంగత్వమునన్. 428

వ. ఇట్లు వానప్రస్థాశ్రమంబు జరిపి సన్న్యసించి దేహమాత్రావశిష్టుండును నిరపేక్షుండును భిక్షుండును నిరాశ్రయుండును నాత్మారాముండును సర్వభూతసముండును శాంతుండును సమచిత్తుండును నారాయణపరాయణుండును నై కౌపీనంబునకు నాచ్ఛాదకమాత్రం బైన వస్త్రంబు ధరియించి దండాదివ్యతిరిక్తంబులు విసర్జించి యాత్మపరంబులు గాని శాస్త్రంబులు వర్జించి గ్రహనక్షత్రాది విద్యల నభ్యసింపక భేదవాదంబు లైన తర్కంబులు దర్కింపక యెందును బక్షీకరింపక శిష్యులకు గ్రంథంబులు వంచించి యుపన్యసింపక బహువిద్యల జీవింపక మఠాదివ్యాపారంబుల నుల్లసిల్లక పెక్కుదినంబు లొక్కయెడ వసియింపక యూరూరన్ ఒక్కొక్క రాత్రి నిలుచుచుఁ గార్యకారణవ్యతిరిక్తం బైన పరమాత్మయందు విశ్వంబు దర్శించుచు సదసన్మయం బైన విశ్వంబునందుఁ బరబ్రహ్మంబు నయిన యాత్మ నవలోకించుచు జాగరాస్వప్నసంధిసమయంబుల నాత్మనిరీక్షణంబు సేయుచు నాత్మకు బంధమోక్షణంబులు మాయామాత్రంబులు గాని వస్తుప్రకారంబున లే వనియును దేహంబునకు జీవితంబు ధ్రువంబుగా దనియును మృత్యువు ధ్రువం బనియు నెఱుంగుచు భూతదేహంబులసంభవనాశంబులకు మూలం బయిన కాలంబుఁ బ్రతీక్షించుచు నివ్విధంబున జ్ఞానోత్పత్తిపర్యంతంబుఁ జరియించి యటమీఁద విజ్ఞానవిశేషంబు సంభవించినఁ బరమహంసుం డై దండాదిచిహ్నంబులు ధరియించి యొండె ధరియింపక యొండె బహిరంగవ్యక్తచిహ్నుండు గాక యంతరంగవ్యక్తం బైన యాత్మానుసంధానంబు గలిగి మనిషి యై బాహ్యానుసంధానాభావంబున మనుష్యులకుఁ దనవలన నున్మత్తబాలమూకుల తెఱంగుఁ జూపుచుండవలయును. 429

—ప్రహ్లాదాజగరసంవాదము.—

క. మునివల్లభుఁ డజగరుఁ డను, ఘనయుండు హిరణ్యకశిపుతనూజుండును ము
న్నొనరించిన సంవాదము, విను మీయర్థంబునందుఁ దెలియు నరేంద్రా. 430

వ. తొల్లి భగవత్ప్రియుం డగు ప్రహ్లాదుండు నిజపరమామాత్యసమేతుండై యీ
లోకతత్త్వంబు దెలియంగోరి కొందఱు లోకంబులు సంచరించుచుఁ గొన్నాళ్లకుఁ
గావేరీతీరంబున సహ్యపర్వతతటంబున భూమిభాగంబున ధూళిధూసరితాంగుం డగుచు
స్వవయవంబులతోడ గూఢుండై నిర్మలతేజంబులతోఁ గర్మాకారవర్ణా
శ్రమాదుల నెవ్వరికిఁ దెలియంగ జడక నేల నిద్రించుచు నజగరవ్రతస్థుం డైన
మునిం గని డాయం జని విధివత్ప్రకారంబున నర్చించి మునిచరణంబులకు శిరంబు
మోపి మ్రొక్కి యతనిచరిత్రంబు దెలియ నిచ్చగించి యిట్లనియె. 431

సీ. భూమి నుద్యోగివై భోగివై యుండవు, ఘనుఁడవై కనెదు మునీంద్రనాథ నీవు
ఘనశరీరము దాల్చి కడలవు చిత్తము, స్వామి యెఱుంగంగ లేదు ధనవంతు లెల్ల
ధనవంతునకుఁ గాని తగుభోగములు లేవు, భోగికిఁ గాని పెంపొందు దేహ
తనువు లే దుద్యోగధనభోగములు లేక, నేల నూరక పడి నిద్రవోవ

ఆ. నీకు నెట్లు గలిగె నిరుపమదేహంబు, నముఁడ వాగ్మివాఁడవు విశారదుఁడవు
బుద్ధినిధివి జనులఁ బొగడవు దెగడవు, నిద్ర ప్రతిదినంబు నిలుపనేల. 432

వ. అని యిట్లు ప్రహ్లాదుం డడిగిన వికసితముఖుం డయి మునీంద్రుండు దదీయమధు
రాలాపసుధారసప్రవాహంబులు గర్ణంబులఁ బరిపూర్ణంబు లైన నతని నవలో
కించి యి ట్లనియె. 433

సీ. ఆంతరంగికదృష్టి నంతయు నెఱుఁగుదు, వార్యసమ్మతుఁడ వీవసురవర్య
విశ్వజంతువులప్రవృత్తినివృత్తిల,క్షణములు నీ యెఱుంగనివి లేవు
భగవంతుఁ డగుహరి పాయక నీమనో,వీథి రాజిల్లుచు వెలుఁగుఁ జేని
క్రమమున బహుళాంధకారంబుఁ బరిమార్చుఁ, బరమసాత్త్వికుఁడవు భద్రబుద్ధి

ఆ. వైన నీవు నన్ను నడిగెదు గావున, విన్నధర్మ మెల్ల విస్తరింతు
నిన్నుఁ జూడఁ గలిగె నీతోడిమాటల, నాత్మశుద్ధి గలిగె ననఘచరిత. 434

వ. వినుము ప్రవాహకారిణి యైవిషయంబులచేతం బూరింప రానితృష్ణచేతం బడి
కర్మంబులఁ బరిభ్రామ్యమాణుండ నై ననేను నానావిధయోనులందుఁ బ్రవేశించు
చు వెడలుచు నెట్టకేలకు మనుష్యదేహంబు ధరియించి యందు ధర్మంబున
స్వర్గద్వారంబును నధర్మంబున శునక సూకరాదితిర్యగ్జంతుయోనిద్వారంబుల
నొంది క్రమ్మఱ మనుష్యుం డై పుట్టవలయునని వివేకించి సుఖరక్షణదుఃఖమో
క్షణంబులకొఱకు ధర్మంబు సేయు దంపతులవ్యవహారంబు గని సర్వక్రియా
నివృత్తి గలిగినజీవుండు స్వతంత్రుండై ప్రకాశించు నని నిర్ణయించి భోగంబులు

మనోరథజాలమాత్రంబులు గాని శాశ్వతంబులు గావని పరీక్షించి నివృత్తుండనై యుద్యోగంబు లేక నిద్రించుచుఁ బ్రారబ్ధభోగంబుల ననుభవించుచు నుండుదు. నిశ్చయంబునఁ దనకు సుఖరూపం బైన పురుషార్థంబు దనయందుఁ గలుగుట యెఱుంగక పురుషుండు శైవాలజాలనిరుద్ధంబు లైన శుద్ధజలంబుల విడిచి యెండమావులు జలంబు లని పాఱెడుమూఢునివిధంబున సత్యంబు గాని ద్వైతంబుఁ జొచ్చి ఘోరసంసారచక్రపరిభ్రాంతుం డై యుండు దైవతంత్రంబు లైన దేహాదులచేత నాత్మకు సుఖంబును దుఃఖనాశంబునుం గోరుచు నికృష్టుం డైన వాని ప్రారంభంబులు నిష్ఫలంబు లగు నదియునుం గాక మర్త్యునకు ధనంబు ప్రాప్తంబయిన నది దుఃఖకరంబు గాని సుఖకరంబు గాదు లోభవంతు లయిన ధనవంతులు నిద్రాహారంబులు లేక రాజ చోర యాచక శత్రు మిత్రాదిసర్వస్థలంబులందును శంకించుచు దానభోగంబులు మఱచి యుండుదురు ప్రాణార్థవంతులకు భయంబు నిత్యంబు శోకమోహభయక్రోధరాగశ్రమాదులు వాంఛామూలంబులు వాంఛ లేకుండ వలయును. 435

మ. సరఘల్ గూర్చిన తేనె మానవులకున్ । సంప్రాప్త మై నట్లు లో
భరతుల్ గూర్చినవిత్తముల్ పరులకుం । బ్రాపించుఁ బ్రాప్తాశి నై
తిరుగం బోనిమహోరగంబు బ్రదుకున్ । దీర్ఘాంగ మై యుండియుం
జిరకాలం బగు వానివర్తనము నేఁ । జింతించి యేకాంతి నై. 436

క. అజగరముఁ జుంటీఁగయు, నిజగురువులుగాఁ దలంచి । నిశ్చింతుఁడ నై
విజనస్థలిఁ గర్మంబుల, గజిబిజి లేకున్నవాఁడ । గౌరవవృత్తిన్. 437

సీ. అజినవల్కలదుకూలాంబరంబులు గట్టి, యైనఁ గట్టక యైన । నేఁ జరించుచుందు
నాందోళికారథహయనాగముల నెక్కి, యైన నెక్కక యైన । నరుగుచుందుఁ
గర్పూరచందనకస్తూరికాలేప, మైన భూరజ మైన । నలఁదికొందు
భర్మశయ్యల నైనఁ । బర్ణశిలాతృణ, భస్మంబులం దైనఁ । బండుచుందు

ఆ. మానయుక్త మైన । మానహీనం బైనఁ, దీయ నైన మిగులఁ । గదిక మైనఁ
గుడుతు సగుణ మైన । గుణవర్జితం బైన, నల్ప మైనఁ జాల । నధిక మైన. 438

క. లే దని యెవ్వరి నడుగను, రా దని చింతింపఁ బరులు । రప్పించినచోఁ
గాదని యెద్దియు మానను, ఖేదము మోదమును లేక । క్రీడింతు మదిన్.

క. నిందింపఁ బరుల నెన్నఁడు, వందింప ననేకవిధ । వచ్చిన మది నా
క్రందింప విభవముల కా, నందింపఁ బ్రకామవర్తనంబున నధిపా. 440

వ. ఇట్లు గోరికలు లేక యొక్కసమయంబున దిగంబరుండనై పిశాచంబుచందంబున నుండుచుఁ బెక్కుదినంబులం గోలెఁ జెనుఁబాపవర్తనంబుఁ గైకొని నిమీలితలోచనత్వంబున నేకాంతభావంబున విష్ణునియందుఁ జేర్చి వికల్పంబు భేదగ్రాహకచిత్తవృత్తులఁ జిత్తంబు నర్థరూపవిభ్రమంబు గలమనంబునందు మనంబును నహం

కారంబునందు నహంకారంబును మాయయందు మాయను నాత్మానుభూతియం
దు లయంబు నొందించి సర్వంబు నిర్జించుచు విరక్తి నొంది స్వానుభవంబున
నాత్మస్థితుండై యుండుము. నీవు భగవత్స్వరూపుండవు గావున రహస్యంబైన
మహాధర్మంబు స్వానుభవగోచరంబైన తెఱంగున నీకు వ్యక్తగోచరం
బగునట్లు చెప్పితి ననిన విని. 441

క. ఘను నారదమునివచనము విని మనుజేంద్రుడు పూజసేసి తగ వీడ్కొని నె
మ్మనమున సంతోషించుచు, జనియె నిజగేహమునకు శశికులతిలకా. 442

వ. అనిన యుధిష్ఠిరుం డిట్లనియె. 443

క. మనుజోత్తమ గృహస్థుండు, మునివల్లభ యెట్టిపదవి మోహంబున నే
యనువున జెందును దెలుపుము, వినిపింపుము నేడు నాకు విజ్ఞాననిధీ. 444

వ. అనిన నారదుం డిట్లనియె గృహస్థుం డయినవాడు వాసుదేవార్పణంబుగా గృహోచితక్రియ లనుసంధించుచు మహామునుల సేవించి వారలవలన నారాయణదివ్యావతారకథాకర్ణనంబు సేయుచు నయ్యైవిహితకాలంబుల శాంత జనులం గూడి మెలంగుచుం బుత్రమిత్రకళత్రాదిసంగంబులు గలలవంటి వని యెఱుంగుచు లోపల నాసక్తి లేక సక్తునికైవడి వెలుపలం బురుషకారంబు లొనర్చుచుం దగులంబు లేక విత్తంబు లిచ్చి జనక సుత సోదర సఖ జ్ఞాతి జనుల చిత్తంబులు సమ్మానాయత్తంబులు గావించుచు ధనధాన్యనిధానదైవ లబ్ధంబులవలన నభిమానంబు మాని యనుభవించుచు గృహక్షేత్రంబులం జొచ్చి యుదరపూరణమాత్రంబు దొంగిలినవాని దండింపక భుజగమృగమూషిక మర్కట మక్షికాఖరోష్ట్రంబుల హింసింపక పుత్రులభంగి నీక్షించుచు దేశకాలదైవంబులకొలందిని ధర్మార్థకామంబులం బ్రవర్తించుచు శునకపతిత చండాలాదులకైన భోజ్యపదార్థంబులు దగినభంగి నిచ్చుచు నిజవృత్తిలబ్ధంబు లగునశనాదులచేత దేవఋషిపితృభూతమానవుల సంతర్పించుచుం బంచమహా యజ్ఞావశేషంబుల నంతర్యామిపురుషయజనంబును నాత్మజీవనోపాయంబును సమర్థించుచు నుండవలయు. 445

ఆ. జనకగురుల నైనఁ జంపు నర్థమునకై, ప్రాణమైన విడుచు భార్యకొఱకు
నట్టిభార్యఁ బురుషుఁ డతిథిశుశ్రూష సేయించి గెలుచు నజితు నైన.

ఆ. పరముఁ డీశ్వరుండు బ్రాహ్మణముఖమున, నాహరించి తుష్టుఁ డయినభంగి
నగ్నిముఖమునందు హవ్యరాసులు గొని, యైనఁ దుష్టి నొందఁ డనఘచరిత

వ. కావున గృహస్థుండు బ్రాహ్మణులందును దేవతలందును మర్త్యపశుప్రముఖ జాతులందును నంతర్యామియు బ్రాహ్మణాననుండును నైన క్షేత్రజ్ఞునందు నయ్యై కోరికలు సమర్పించి సంతర్పణంబు సేయవలయు భాద్రపదంబునఁ గృష్ణ పక్షంబునందు దక్షిణోత్తరాయణంబులందును రేయుంబగలు సమమైనకా

యనంబులందును వ్యతీపాతంబులందును దినక్షయంబులందును సూర్యచంద్రగ్రహణంబులందును శ్రవణద్వాదశియందును వైశాఖశుక్లతృతీయయందును కార్తికశుక్లనవమియందును హేమంతశిశిరంబులలోని నాలుగష్టకలందును మాఘశుక్లసప్తమియందును మాసనక్షత్రంబులతోడం గూడినపున్నమలందును ద్వాదశీయోగం గూడిన యుత్తరాత్రయశ్రవణానూరాధలందును నుత్తరాత్రయసహితంబు లయిన యేకాదశులందును జన్మనక్షత్రయుక్తదివసంబులందును మఱియుఁ బ్రశస్తకాలంబులందును జననీజనకబంధుజనులకు శ్రాద్ధంబులును జపహోమస్నానవ్రతంబులును దేవబ్రాహ్మణసమారాధనంబులును నాచరింపవలయు భార్యకుఁ బుంసవనాదికంబులు నపత్యంబులకు జాతకర్మాదికంబులు దనకు యజ్ఞదీక్షాదికంబులు బ్రేతజనులకు దహనాదికంబులు మృతదివసంబున సాంవత్సరికంబులును జరుపవలయు. 448

మ. విను మేదేశములం దపోగుణతపోవిద్యాదయాన్వితం బైనవి
ప్రనికాయంబు వసించు నేస్థలములన్ శ్రీభాగీరథీముఖ్యవా
హిను లుండున్ హరిపూజ లెయ్యెడల భూయిష్ఠప్రకారంబులం
దనరున్ భూవర యట్టిచోటులఁ దగున్ ధర్మంబులం జేయఁగన్. 449

క. హరియందు జగము లుండును, హరిరూపము సాధుపాత్రమం దుండు శివం
కర మగుపాత్రము గలిగిన, నరయఁగ నది పుణ్యదేశ మనఘచరిత్రా. 450

వ. మఱియుఁ గురుక్షేత్రంబును గయాశీర్షంబును బ్రయాగంబును బులహాశ్రమంబును నైమిశంబును ఫాల్గునంబును సేతువును బ్రభాసంబును గుశస్థలియును వారణాసియు మథురాపురియును బంపాబిందుసరోవరంబులును నారాయణాశ్రమంబును సీతారామాశ్రమంబును మహేంద్రమలయాదు లైన కులాచలంబులును హరిప్రతిమార్చనప్రదేశంబును హరిసేవాపరు లైన పరమభాగవతులు వసించెడుపుణ్యక్షేత్రంబులును శుభకాముం డైనవాఁడు సేవింపవలయు. 451

ఆ. భూవరేంద్ర యిట్టిపుణ్యప్రదేశంబు, లందు నరుఁడు సేయు నట్టిధర్మ
మల్ప మైన నది సహస్రగుణాధిక,ఫలము నిచ్చు హరికృపావశమున. 452

వ. వినుము చరాచరం బయిన విశ్వ మంతయు విష్ణుమయం బగుటం జేసి పాత్రనిర్ణయనిపుణు లైన విద్వాంసులు నారాయణుండు ముఖ్యపాత్రం బని పలుకుదురు దేవఋషులును బ్రహ్మపుత్త్రు లైన సనకాదులును నుండ భవదీయరాజసూయంబున నగ్రపూజకు హరి సమ్మతుం డయ్యె ననేకజంతుసంఘాతసంకీర్ణం బైన బ్రహ్మాండపాదపంబునకు నారాయణుండు మూలంబు దన్నిమిత్తంబు నారాయణసంతర్పణంబు సకలజంతుసంతర్పణం బని యెఱుంగుము ఋషినరతిర్యగమరశరీరంబులు పురంబులు వానియందుఁ దారతమ్యంబులతోడ జీవరూపం

బున భగవంతుండు సచరాచరంబైన ప్రపంచంబు నంతయు బ్రహ్మాది స్థావ
రాంతంబు దిర్యగ్జాతులకంటె మనుష్యులు ప్రధానుండు గావున నిలువెల్లుగాఁ జేసి పురు
షుండు పాత్రంబు పురుషులలోన బ్రాహ్మణులు మైనవారైన ధరించుమ
సంతోషవిద్యాతపోగరిష్ఠులై పాత్రంబు బ్రాహ్మణులలోన
నాత్మజ్ఞానసంపన్నుండైన యతండు సత్పాత్రం బని పలుకుదురు పరస్పర
పాత్రంబులకు సహింపని మనుష్యులకుఁ బూజార్హులుగాఁ ద్రేతాయుగంబు
నందు హరిప్రతిమలు గల్పింపంబడియెఁ గొందఱు ప్రతిమార్చనంబు సేయుదురు
పాత్రపురుషద్వేషు లైనవారలకు నట్టి ప్రతిమార్చనంబు ముఖ్యార్థప్రదంబు
గాదు మందాధికారులకుఁ బ్రతిమార్చనంబు పురుషార్థప్రదంబగు. 453

ఆ. అఖిలలోకములకు హరి దైవతము సూవె, హరికి దైవతలు ధరాధినాథ
పదపరాగలేశపంక్తిచేఁ ద్రైలోక్య, పావనంబు సేయు బ్రాహ్మణులు. 454

వ. అట్టి బ్రాహ్మణజనులందుఁ గర్మనిష్ఠులుఁ దపోనిష్ఠులు వేదశాస్త్రనిష్ఠులు జ్ఞాన
యోగనిష్ఠులునై కొందఱు వర్తింతు రందు జ్ఞాననిష్ఠునికి ననంతఫలకామియైన
గృహస్థుండు పితృజనుల నుద్దేశించి కవ్యంబులును దేవతల నుద్దేశించి హవ్యం
బులును బెట్టుట ముఖ్యంబు దైవకార్యంబునకు నిద్దఱ నైన నొకరి నైన
బితృకార్యంబునకు ముగ్గుర నైన నొకరి నైన భోజనంబు సేయింప వలయు
ధనవంతుని కైనను శ్రాద్ధవిస్తారంబు గర్తవ్యంబు గాదు దేశకాలప్రాప్తకంద
మూలఫలాదికం బయినహరినైవేద్యంబున విధిచోదితప్రకారంబుగా శ్రద్ధ
తోడఁ బాత్రంబునందుఁ బెట్టినయన్నంబు గామదం బయి యక్షయఫలకారి
యగు ధర్మతత్త్వవేది యైనవాఁడు శ్రాద్ధంబులందు మాంసప్రదానంబు సేయక
భక్షింపక చరింపవలయుఁ గందమూలాదిదానంబున నయ్యెడిఫలంబు పశుహింస
నంబున సంభవింపదు ప్రాణిహింస సేయక వర్తించుటకంటె మిక్కిలి ధర్మంబు
లేదు యజ్ఞవిదులైన విప్రులు యయినవారలు బాహ్యకర్మంబులు విడిచి
యాత్మజ్ఞానదీపంబులందుఁ గర్మమయంబు లయినయజ్ఞంబుల నాచరింతురు.

క. పశువులఁ బొరిగొని మఖములు, పశుపతులు సేయుదురు; పశువులు వీక్షించి తముఁ
విశసనము సేయునో యని, క్రశిమఁ బెగడొందు భూతగణము నరేంద్రా.

వ. అది గావున ధర్మవేది యయినవాఁడు దైవప్రాప్తంబు లయినకందమూలాది
కంబులచేత నిత్యనైమిత్తికక్రియలఁ జేయ వలయు నిజధర్మబాధకం బయిన
ధర్మంబును బరధర్మప్రేరితం బయినధర్మంబును నాభాసధర్మంబును బాషండ
ధర్మంబును గపటధర్మంబును ధర్మజ్ఞుం డయినవాఁడు మానవలయు నైసర్గిక
ధర్మంబు దురితశాంతిసమర్థం బగు నిర్ధనుండు ధర్మార్థంబు యాత్ర సేయుచు
నైన ధనంబు గోర వలవదు జీవనోపాయంబునకు నిట్టట్టుఁ దిరుగక కార్పణ్యంబు
లేక జీవించుచు మహాసర్పంబు తెఱంగున సంతోషంబున నాత్మారాముండై యుద్ధి

యుం గోరక ప్రదికెడిసుగుణునికిం గలసుఖంబు గామలోభంబుల దశదిశల బరిధావనంబు సేయు వానికి సిద్ధింపదు పాదరక్షలు గలవానికి శర్కరాకంటకాదుల వలన భయంబు లేక మెలంగ నలవడుభంగిఁ గామంబులవలన నివృత్తిగలవానికి నెల్లకాలంబును భద్రంబగు నుపస్థమునకును జిహ్వాదైన్యంబునకును బురుషుండు గృహపాలకశునకంబుకైవడి సంచరించుచు సంతుష్టి లేక చెడు సంతోషి గాని విప్రునివిద్యాతపోవిభవయశంబులు నిరర్థకంబు లగు నింద్రియలోలత్వంబున విజ్ఞానంబు నశించు సకలభూలోకభోగంబులు భోగించియు దిగ్విజయంబు సేసియు బుభుక్షాపిపాసలవలనఁ గామపారంబును హింసవలనఁ గ్రోధపారంబును జేరుట దుర్లభంబు సంకల్పవర్జనంబునఁ గామంబును గామవర్జనంబునఁ గ్రోధంబును సర్వార్థదర్శనంబున లోభంబును నద్వైతానుసంధానంబున భయంబును నాత్మానాత్మవివేకంబున శోకమోహంబులును సాత్త్వికసేవనంబున దంభంబును మౌనంబున యోగాంతరాయంబును శరీరవాంఛ లేమిని హింసయు హితాచరణంబున భూతజం బయినదుఃఖంబును సమాధిబలంబున దైవికవ్యథయుఁ బ్రాణాయామాదికంబున మన్మథవ్యథయు సాత్త్వికాహారంబుల నిద్రయు సత్త్వగుణంబున రజస్తమంబులును నుపశమంబున సత్త్వంబును గురుభజనకుశలుండై (శీలంబున) జయింపవలయు. 457

క. హరిమహిమ దనకుఁ జెప్పిన, గురువుఁ గ నరుఁ డనుచుఁ దలఁచి కుంఠితభక్తిం
దిరుగుపురుషు శ్రమ మెల్లను, గరిశౌచము క్రియ నిరర్థకం బగు నధిపా. 458

ఉ. ఈవనజాతనేత్రుఁ బరమేశు మహాత్ముఁ బ్రధానపూరుషున్
దేవవరేణ్యు సజ్జనవిధేయు ననంతుఁ బురాణయోగిసం
సేవితపాదపద్ముఁ దమచిత్తములన్ నరుఁ డంచు లోకు లి
చ్ఛావిధిఁ జూచు చుందురు సన్మతి లేక నరేంద్ర చంద్రమా. 459

వ. వినుము షడింద్రియంబులలోన నొకటియందుఁ దత్పరులై యిచ్ఛాపూరణవిధానంబులఁ జరితార్థుల మైతి మనువారలు ధారణాభ్యాససమాధియోగంబుల సాధింప లేరు కృషిప్రముఖంబులు సంసారసాధనంబులు గాని మోక్షసాధనంబులు గావు కుటుంబసంగంబునఁ జిత్తవిక్షేపం బగుఁ జిత్తవిజయప్రయత్నంబున సన్న్యసించి సంగంబు వర్జించి మితం బయినభిక్షాన్నంబు భక్షించుచు శుద్ధవివిక్తసమప్రదేశంబుల నొక్కరుండు నాసీనుండై సుస్థిరత్వంబునఁ బ్రణవోచ్చారణంబు సేయుచు రేచకపూరకకుంభకంబులఁ బ్రాణాపానంబుల నిరోధించి కామహతం బయినచిత్తంబునఁ బరిభ్రమణంబు మాని కామవిసర్జనంబు సేసి మరలునంతకు నిజనాసాగ్రనిరీక్షణంబు సేయుచు నివ్విధంబున యోగాభ్యాసంబు సేయువానిచిత్తంబు గాష్ఠరహితం బయినవహ్నితెఱంగున శాంతిం బొందుఁ గామాదులచేత వేధింపంబడక ప్రశాంతసమస్తవృత్తం బయినచిత్తంబు

బ్రహ్మసుఖమ్ము [illegible] గలుగఁ జేయును. 460

మ. ధరణీదేవ [illegible] యుక్తి [illegible]
[illegible] భ్రకృతిన్ [illegible]
భరతిం గ్రక్కి [illegible] వినుచు
రక్షణపండంబున [illegible] బులఁ జ్. 461

క. [illegible] మునిఁ [illegible] విభయ [illegible]
[illegible] తురు తజ్ఞులు [illegible] బిల్ఫా.

ఆ. వ్రతము మానదు [illegible] మగ్రృహాశ్రమికిఁ
జపసి కూర [illegible] దగదు సన్న్యసికిఁ, దపసికి [illegible] దగదు.

సీ. రథము మే నెల్ల సారథి బుద్ధి [illegible] గుఱ్ఱములు పగ్గములు మనము
ప్రాణాదిదశవిధ [illegible] చక్రములు
బహుళతరం బైన [illegible]
లభిమానసంయుతుం [illegible]

తే. శుద్ధజీవుండు బాణంబు [illegible] బ్రహ్మ [illegible] లు [illegible]
భయమదద్వేషశోకలోభ ప్రమోహ, మానమత్సరముఖములు మానవేంద్ర.

వ. ఇట్లు మనుష్యశరీరరూపం బయిన రథంబు [illegible] మహాభాగవత
చరణకమలసేవానిశితం బయిన జ్ఞానఖడ్గంబు [illegible] శ్రీమన్నారాయణకరు
ణావలోకనబలంబున రాగాదిశత్రు [illegible] ప్రణవ [illegible] సనంబున
శుద్ధజీవశరంబును సంధించి బ్రహ్మ మని [illegible] యహంకార
రథికుండు రథికత్వంబు మాని నిజానందంబున [illegible] క్షేమంబు
సంభవింపనిసమయంబున బహిర్ముఖంబు [illegible] బుద్ధి
సారథిసహితంబు లై స్వాభిమానరథికుని [illegible] బ్రవృ [illegible]
బు నొందించి విషయశత్రుమధ్యంబునం గూల్చు. 465

ఆ. విషయశత్రు లెల్ల విక్రాంతితోడ సారథిసమేతు [illegible] రథికుఁ బట్టి
యుగ్రతిమిరమృత్యుయుత మగుసంసార [illegible] గూల్తు రధిప. 466

వ. వినుము వైదికకర్మంబు ప్రవృత్తంబును నివృత్తంబును నన రెండు దెఱంగులయ్యె
నందుఁ బ్రవృత్తంబునఁ బునరావృత్తంబును నివృత్తంబున మోక్షంబును సిద్ధిం
చుఁ బ్రవృత్తకర్మంబులోన నిష్టాపూర్తంబు [illegible] రెండుమార్గంబులు గల వందు
హింసాద్రవ్యమయకామ్యరూపంబు [illegible] పూర్ణమాస పశు సోమయాగ
వైశ్వదేవ బలిహరణప్రముఖంబు లైనయాగాదికంబు లిష్టంబులు దేవతాలయ
వన కూప తటాక ప్రముఖంబులు పూర్తంబులు ప్రవృత్తకర్మంబున దేహంబు
విడిచి దేహాంతరారంభంబు నొందు దేహి హృదయాగ్రంబు వెలుంగ వాని

తోఁక నిర్గమియించి యోగి యిహపరలోకాసక్తుండై ధూమాదక్షిణాయన కృష్ణపక్షరాత్రి పితృలోకంబులఁ జేరి భోగావసానంబున విలీన దేహుండై వృష్టిద్వారంబునఁ బుడమిఁ జేరి ఔషధిలతాన్నశుక్లరూపంబులం బొంది భూమియందు జన్మించుచుండు నిది జన్మమార్గరూపం బయిన పితృమార్గంబు నివృత్తిమార్గంబునఁ బ్రవర్తించు యోగీంద్రుండు కర్మేంద్రియంబులందుఁ గ్రియాయత్నంబులు యుడిగించి జ్ఞానేంద్రియంబుల దర్శనాదిసంకల్పమూలం బయిన మనంబునందు వికారయుక్తం బయిన మనంబును వాక్కునందు విద్యావిలక్షణ యయిన వాక్కును వర్ణసమూహంబునందు వర్ణసముదాయంబును నకారాది వర్ణత్రయాత్మకం బయిన యోంకారంబునందు నోంకారంబును బిందువందు బిందువును నాదంబునందు నాదంబును బ్రాణంబునందుఁ బ్రాణంబును బ్రహ్మమందు నిలుప వలయును దేవమార్గం బయినట్టి యుత్తరాయణ శుక్లపక్ష దివాప్రహ్ణ పూర్ణిమారాత్రులవలన సూర్యద్వారంబున బ్రహ్మలోకమునందుఁ జేరి భోగావసానంబున స్థూలోపాధి యైన విశ్వుండై స్థూలంబును సూక్ష్మంబునందు లయించి సూక్ష్మోపాధి యైన తైజసుండై సూక్ష్మంబును గారణంబునందు లయించి కారణోపాధి యైన ప్రాజ్ఞుండై కారణంబును సాక్షిస్వరూపంబునందు లయించి తుర్యుండై సూక్ష్మలయంబునందు శుద్ధాత్ముండై యివ్విధంబున ముక్తుండగును.

ఆ. అమరనిర్మితంబు లైన యిప్పితృదేవపథము లెవ్వఁడెఱుఁగు శాస్త్రదృష్టి నట్టివాఁడు దేహియై మోహమునఁ బొందఁ డతిశయించి బుద్ధి ననఘనాథ.

వ. వినుము దేహాదులకుఁ గారణత్వంబున నాదియందును నవధిత్వంబున నంతమందును గలుగుచు బహిరంగంబున భోగ్యంబును నంతరంగంబున భోక్తయు బరంబున నపరంబును జ్ఞానంబున జ్ఞేయంబును వచనంబున వాచ్యమును నప్రకాశమునఁ బ్రకాశంబును నైనవస్తువునకు వేఱొండు లేదు ప్రతిబింబాదికంబువస్తుత్వంబునం జేసి వికల్పితంబై తలంపంబడుభంగి నైంద్రియకం బైనసర్వంబును సత్యంబున వికల్పితం బయి తోఁచుం గాని పరమార్థంబు గాదు దేహాదికంబులు మిథ్యాత్మకంబులు వానికి హేతువు లయినక్షితిప్రముఖంబులకును మిథ్యాత్వం బగుట సిద్ధంబు పరమాత్మకు నవిద్యచేత నంతదడవు వికల్పంబు దోఁచు నంతదడవును భ్రమంబునుం దోఁచు నవిద్యానివృత్తి యైన సర్వంబును మిథ్య యని శాస్త్రవిధినిషేధంబులు కలలోపల మేలు గన్నతెఱం గగు భావాద్వైత క్రియాద్వైత ద్రవ్యాద్వైతంబులు మూఁడు గల వందుఁ బటతంతున్యాయంబునఁ గార్యకారణంబులందు వస్త్వైకత్వాలోచనంబు సేసి వికల్పంబు లే దని భావించుట భావాద్వైతంబు మనోవాక్కాయకృతంబు లైనసర్వకర్మంబులను ఫలభేదంబు సేయక పరబ్రహ్మార్పణంబు సేయుట క్రియాద్వైతంబు పుత్త్రమిత్రకళత్రాదిసర్వప్రాణులకును దనకును దేహంబునకుం

పంచభూతాత్మకతత్త్వంబున [illegible] ప్రకృతిపరమార్థంబును [illegible]
బులయెడ [illegible] సేయుట [illegible] సేవ్యసేవకాత్మతత్త్వానుసం
ధాన [illegible] యందును [illegible] మనోవాక్కాయకర్మంబులు [illegible]
[illegible] మనఃకీయబుద్ధియు [illegible] కలంచి [illegible] యైనవాఁడు మోక్షపదమున్.
[illegible] వేయు [illegible] క్రియలు [illegible] గృహాసం
[illegible] నారాయణ [illegible] సేవయున [illegible]. 470
శా. భూపాలోత్తమ [illegible]
శ్రీపాదాంబుజయుగ్మము [illegible] సేవించి కాదే మహా
[illegible]
యేపారంగ [illegible] ప్రభావంబునన్. 471

నారదుని పూర్వజన్మవృత్తాంతము.

వ. వినుము పోయినమహాకల్పంబునందు [illegible] ఉపబర్హణుం డనువేర
గంధర్వుండ నై ననేను సౌందర్యమాధుర్యగాంభీర్యాదిగుణంబుల సుందరీ కు
లప్రియుండ నై క్రీడించుచు నొక్కనాఁడు విశ్వసృట్టు లైన బ్రహ్మలు దేవసత్త్ర
మను యాగంబులోన నారాయణకథలు గానంబు సేయుకొఱకు నప్సరో
జనులను గంధర్వులను జీరిన. 472
ఆ. క్రతువులోని దేవగంధర్వగణములోఁ, గలసి పోయి విష్ణుగాథ లనటఁ
గొన్ని పాడి [illegible] గూడి మోహితుండ నై . [illegible] ధరణీనాథ.
క. వారిజగంధులపొత్తున, వారం గై కొనక తల [illegible] బుద్ధిన్
వారలెఱిఁగి శాప మిచ్చిరి, వారింపఁగ రానికోపవశమున నధిపా. 474
ఆ. పంకజాక్షు నిటలఁ బాడక కామినీ,గణముఁ గూడి [illegible]
దగ్ధకాంతి వగుచు ధరణీతలంబున, శూద్రజాతిసతికి సుతుండ వగుము. 475
వ. అని యిట్లు విశ్వసృట్టులు శపించిన నొక్కబ్రాహ్మణదాసికిఁ బుత్త్రుండ నై జన్మిం
చి యందు బ్రహ్మవాదు లయినపెద్దలకు శుశ్రూష సేసిన [illegible] గ్యంబున నిమ్మహా
కల్పంబునందు బ్రహ్మపుత్త్రుండ నై జన్మించితి. 476
ఆ. కౌశలమున మోక్షగతికి గృహస్థుండే,ధర్మ మాచరించి తగిలి పోవు
నట్టిధర్మ మెల్ల నతివిశదంబు గాఁ, బలుకఁబడియె నీకు భవ్యచరిత. 477
మ. అఖిలాధారుఁ డజాదిదుర్లభుఁడు బ్రహ్మం బైనవిష్ణుండు నీ
మఖమం దర్చితుఁ డై నివాసగతుఁ డై మర్త్యాకృతిన్ సేవ్యుఁ డై
సఖ యై చారకుఁ డై మనోదయితుఁ డై సంబంధి యై మంత్రి యై
సుఖదుం డయ్యె భవన్మహామహిమ దాఁ జోద్యంబు ధాత్రీశ్వరా. 478
వ. అని యిట్లు నారదుండు సెప్పినవృత్తాంతంబంతయు విని ధర్మనందనుండు ప్రేమ
విహ్వలుం డై వాసుదేవునిం బూజించె వాసుదేవధర్మనందనులచేతఁ బూ

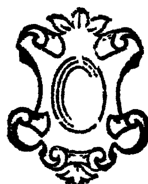
జనుం డై నారాయణుండు దేవమార్గంబునం జనియె నని శుకయోగీంద్రుండు
పరీక్షిన్నరేంద్రునకుం జెప్పె నని సూతుండు శౌనకాదులకుం జెప్పిన. 479

క. రాజీవసదృశలోచన! రాజేంద్ర! ఫణాదిదేవరాజవినుత! వి
భ్రాజితకీర్తిలతావృత! రాజీవభవాండభాండ! రఘుకులతిలకా. 480

మాలిని. ధరణిదుహితృరంతా! ధర్మమార్గానుగంతా!
నిరుపమనయవంతా! నిర్జరారాతిహంతా!
గురుబుధసుఖకర్తా! కుంభినీచక్రభర్తా!
సురభయపరిహర్తా! సూరిచేతోవిహర్తా. 481

గద్యము. ఇది శ్రీ పరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్త్రసహజపాం
డిత్య పోతనామాత్యప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభాగవతం బనుమహాపురాణం
బునందు ధర్మనందనునకు నారదుండు హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులపూర్వజన్మవృ
త్తాంతంబు సెప్పుటయు హిరణ్యకశిపుదితిసంవాదంబును సుయజ్ఞోపాఖ్యానం
బును యమసల్లాపంబును బ్రహ్మవరలాభగర్వితుం డైనహిరణ్యకశిపుచరిత్రం
బును బ్రహ్లాదవిద్యాభ్యాసకథయును బ్రహ్లాదహిరణ్యకశిపులసంవాదంబును బ్ర
హ్లాదువచనంబు ప్రతిష్ఠింప హరి నరసింహరూపంబున నావిర్భవించి హిరణ్య
కశిపుని సంహరించి ప్రహ్లాదునకు నభయం బిచ్చి నిఖిలదేవతానివహప్రహ్లాది
స్తూయమానుం డై తిరోహితుం డగుటయుఁ ద్రిపురాసురవృత్తాంతంబును
నీశ్వరుండు త్రిపురంబుల దహించుటయు వర్ణాశ్రమధర్మవివరణంబును బ్రహ్లా
దాజగరసంవాదంబును స్వధర్మప్రవర్తకుం డగుగృహస్థుండు ముక్తుం డగుమా
ర్గంబు నారదుండు ధర్మజునకుఁ దెలుపుటయు నారదునిపూర్వజన్మవృత్తాంతం
బును ననుకథలం గలసప్తమస్కంధము. 482

ఓం తత్సద్బ్రహ్మార్పణమస్తు.

విషయసూచిక

అష్టమ స్కంధము.

నవమ స్కంధము.

దశమస్కంధము – పూర్వభాగము

విషయసూచిక.

విషయము.			పుట.
దేవకీవసుదేవుల పూర్వజన్మముల వృత్తాంతము	...	...	765
కంసునిచంపుటకై బూతనయను రాక్షసి ద్రేపల్లెకుఁ జనుదెంచుట ...		...	771
బాలుం డగుకృష్ణుండు శకటమును దనపాదమునఁ గూలఁదన్నుట...		...	775
తృణావర్తుఁడను రాక్షసుఁడు సుడిగాలియై కృష్ణు నెత్తికొనిపోవుట		...	776
శ్రీకృష్ణబలరాముల బాలక్రీడాభివర్ణనము	...	...	779
గోపికలు శ్రీకృష్ణునిదుడుకుఁజేఁతల యశోదాదేవితోఁ జెప్పుట ...		...	781
మృద్భక్షణవిశ్వరూపప్రదర్శనాద్యభివర్ణనము	...	...	782
నందయశోదల పూర్వజన్మవృత్తాంతము	...	...	784
యశోద దధిభాండవికలనాదులు చేసినకృష్ణునిఁ బట్టుకొనుట	...	...	”
ఉలూఖలబంధనయమళార్జునభంజనాద్యభివర్ణనము	...	...	786
నందాదులు బృందావనంబునకు నరుగుదెంచుట	...	...	790
వత్సాసురబకాసురవధములు	...	...	791
శ్రీకృష్ణుండు గోపకులతోఁ జేరి బంతిచల్దులు గుడువఁ గాంతారంబున కరుగుట...			793
గోపాలబాలురు శ్రీకృష్ణునితోఁ గూడి చల్దు లారగించుట	...	...	796
బ్రహ్మ గోవత్సములను గోపాలకుల నంతర్హితులం జేయుట	...	...	798
గార్దభాకారుం డైన ధేనుకాసురుని వధము	...	...	809
శ్రీకృష్ణుండు కాళియమర్దనము గావించుట	...	...	811
కాళియునిభార్య లైననాగాంగనలు శ్రీకృష్ణుని నుతించుట	...	...	815
కాళియుని పూర్వకథ	...	...	819
గోగోపగోపికాసంఘమును గార్చిచ్చు చుట్టుకొనుట	...	...	820
గ్రీష్మర్తువర్ణనము	...	...	821
బలభద్రుండు ప్రలంబాసురుని వధించుట	...	...	822
శ్రీకృష్ణుండు దావాగ్నిని మ్రింగి గోపగోసంఘమును గాపాడుట ...		...	823
వర్షర్తువర్ణనము	...	...	825
శరదృతు వర్ణనము	...	...	827
హేమంతఋతు వర్ణనము	...	...	831
గోపికా వస్త్రాపహరణము	...	...	832
మునిభార్య లన్నము దెచ్చికొని వచ్చి శ్రీకృష్ణుని నారగింపఁజేయుట		...	835
నందాదు లింద్రయాగము సేయ శ్రీకృష్ణునితో నాలోచించుట ...		...	838
శ్రీకృష్ణుఁడు గోవర్ధన పర్వతము నెత్తుట	...	...	842
శ్రీకృష్ణమూర్తి నందుని వరుణ నగరమునుండి కొనితెచ్చుట	...	...	846
శరద్రాత్రియందు గానము చేసెను శ్రీకృష్ణుని సన్నిధికి గోపికలు వచ్చుట		...	847
గోపికాగీతలు	...	...	855
రాసక్రీడాభి వర్ణనము	...	...	859
జలక్రీడాభి వర్ణనము	...	...	863
సర్పరూపి యగు సుదర్శనుం డను గంధర్వుని శాపవిమోచనము ...		...	865
కుబేరభటుం డగు శంఖచూడుం డను గుహ్యకుని సంహరించుట ...		...	866
శ్రీకృష్ణుండు వృషభాసురుని సంహరించుట	...	...	868
శ్రీకృష్ణుండు కేశివ్యోమాసురుల సంహరించుట	...	...	870
కంసునిపంపున నక్రూరుండు బృందావనంబునకుఁ జనుదెంచుట ...		...	873

విషయసూచిక.

దశమస్కంధము – ఉత్తరభాగము

విషయసూచిక.

విషయసూచిక.

శ్రీరస్తు.

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

అష్టమస్కంధము.

శ్రీమన్నామ పయోద
శ్యామ ధరాభృల్లలామ జగదభిరామా
రామా జనకామ మహో
ద్దామ గుణస్తోమధామ దశరథరామా. 1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠు లగు నమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుండైన సూతుం డిట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుండైన పరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రుం గనుంగొని. 2

క. వినఁబడియెను స్వాయంభువ,మనువంశము వర్ణధర్మమర్యాదలతో
మనుజులదనుజులవేల్పుల,జననంబులు సృష్టలెల్ల జనియించుటయున్. 3

ఉ. ఏమనుకాలమందు హరి యీశ్వరుఁ డేటికి సంభవించె నే
మేమి యొనర్చె నమ్మనువు లెవ్వర లేక్రియఁ జేయుచున్నవాఁ
డేమి నటించు మీఁద గత మెయ్యది సజ్జను లైనవారు ము
న్నేమని చెప్పుచుందురు మునీశ్వర నా కెఱిఁగింపవే దయన్. 4

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 5

క. ఈ కల్పంబున మనువులు, ప్రాకటముగ నార్వు రైరి పదునలువురలో
లోకములజనుఁబుట్టువు, లాకథితము లయ్యె వరుస నఖిలములు నృపా. 6

వ. ప్రథమమనువైన స్వాయంభువునకు నాకూతిదేవహూతు లనునిరువురుగూఁతులు గలరు వారికిఁ గ్రమంబునఁ గపిలయజ్ఞనామంబుల లోకంబులకు ధర్మజ్ఞానబోధంబు సేయుకొఱకు హరి పుత్త్రత్వంబు నొందె నందుఁ గపిలుని చరిత్రంబు మున్న చెప్పంబడియె యజ్ఞునిచరిత్రంబు సెప్పెద వినుము. 7

మ. శతరూపాపతి గామభోగవిరతిన్ సంత్యక్తభూభారుఁడై
సతియుం దాను[1] గానకేఁగి శతవర్షంబుల్ సునందానదిన్
వ్రతియై యేకపదస్థుఁడై నియతుఁడై [2]వాచంయమస్ఫూర్తితో
గతిదోషుండు దపంబు సేసె భువనఖ్యాతంబుగా భూవరా. 8

---

1. వనంబు కేఁగి. 2. వాక్సంయమము.

వ. ఇట్లు తపంబు సేయుచు స్వాయంభువమనువు దనమనంబులోన. 9

సీ. సృష్టిచే నెవ్వఁడు ¹చేతనపడఁ డింత, సృష్టి యెవ్వనిచేతఁ జే జనించు
జగములు నిద్రింపఁ జాగరూకతఁ బొంది, యెవ్వఁడు బ్రహ్మాండ మెఱుఁగుచుండు
నాత్మకాధారంబు నాకాశంబు నెవ్వఁడే, నెవ్వనినిజధనం బింతవట్టుఁ
బొడఁగాన రాకుండఁ బొడఁగను నెవ్వఁడే, నెవ్వనిదృష్టికి నెదురు లేదు

ఆ. జననవృద్ధివిలయసంగతిఁ బొందక, యెవ్వఁ డెసఁగ కుండు నెల్లయెడలఁ
సన్మహాత్త్వతత్త్వసంజ్ఞ నెవ్వఁడు నాఁగ, విశ్వరూపుఁ డనఁగ విస్తరిల్లు. 10

వ. అని మఱియు నిరహంకృతుండును నిర్గతబుద్ధుండును నిరాశియుఁ బరిపూర్ణుండును ననన్యప్రేరితుండును నృశిక్షాపరుండును నిజమార్గసంస్థితుండును నిఖిలధర్మభావనుండును నైనపరమేశ్వరునకు నమస్కరించెద నని యుపనిషదర్థంబులు పలుకుచున్నమనువుం గనుఁగొని. 11

క. రక్కసులు దినఁగఁ గడఁగిన, నెక్కసముగ యజ్ఞనామవిష్ణుఁడు వారిం
జక్కడచెఁ జక్రధారల, మిక్కుటముగ వేల్పు లెల్ల మే లని పొగడన్. 12

వ. ఇది ప్రథమమన్వంతరం బింకఁ ద్వితీయమన్వంతరంబు వినుము. 13

సీ. స్వారోచిషుం డన సప్తార్చిబిడ్డఁడు, మనువు వానికి నాద్యమత్సుషేణ
రోచిష్మదాదు లారూఢపుత్త్రులు ధాత్రి, నేలిరి రోచనుఁ డింద్రుఁ డయ్యె
నధికులు తుషితాదు లమరు లూర్జస్తంభ, ముఖ్యులాఢ్యులు సప్తమునులు నాఁడు
వేదశిరుం డనువిప్రునిసముఁ తకుఁ, దుషితకుఁ బుత్త్రుఁ డై తోయజాక్షుఁ

ఆ. డవతరించెను విభుఁ డన నశీత్యష్టసహస్రమునులు నధికు లయినవారు
ఘను లనుగ్రహింపఁ గౌమారకబ్రహ్మ, చారియగుచు నతఁడు సలిపెవ్రతము.

వ. తదనంతరంబ. 15

సీ. మనువుమూఁడవవాఁడు మహి జేంద్రయుత్తముం, డనఁ బ్రియవ్రతునకు నాత్మజుండు
పాలించె నిల యెల్లఁ బవనసృంజయయజ్ఞ, హోత్రాదు లాతనిపుత్త్రు లధిక
గుణులు వసిష్ఠునికొడుకులు ప్రమథాదు, లైరి సప్తర్షులు నమరవిభుఁడు
సత్యజిత్తనువాఁడు సత్యభద్రాద్యులు, సురలు ధర్మునికిని సూనృతకును

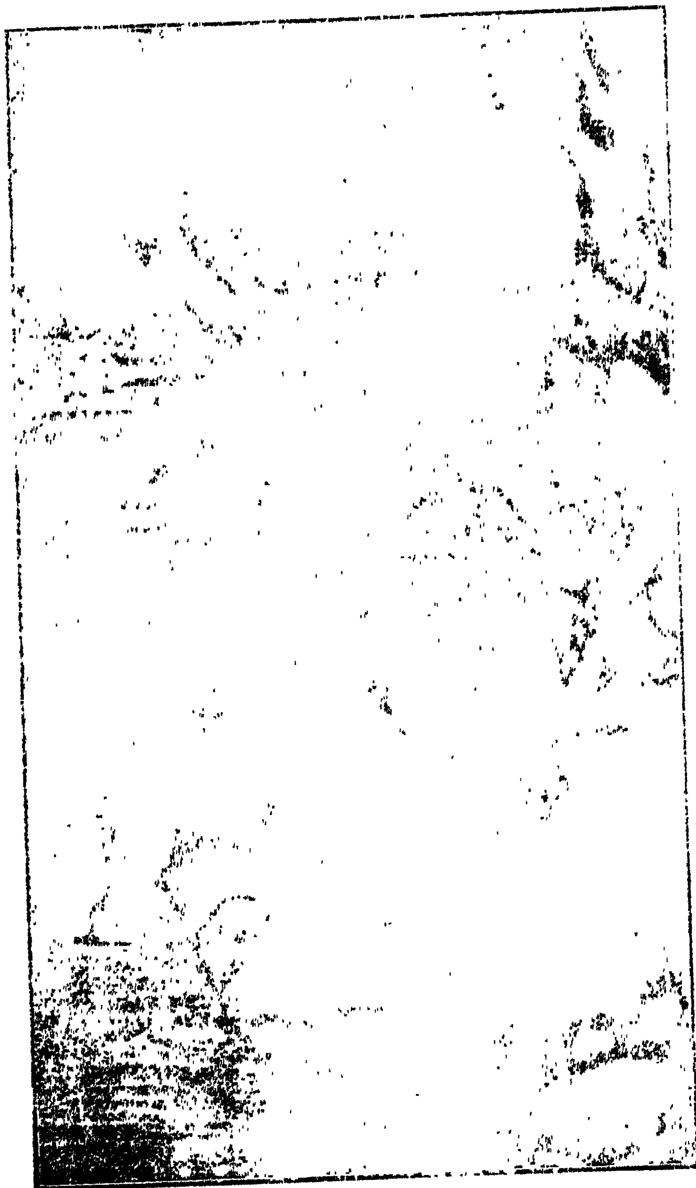
ఆ. బుట్టి సత్యనియతిఁ బురుషోత్తముఁడు సత్య, సేనుఁ డనఁగ దుష్టశీలయుతుల
దనుజయక్షపతుల దండించె సత్యజిన్మిత్త్రుఁ డగుచు జగము మే లనంగ. 16

―― గజేంద్రమోక్షణకథాప్రారంభము. ――

వ. చతుర్థ మనువుకాల(ప్రసంగ)ంబు వివరించెద.

సీ. మాన వాధీశ్వర మనువునాలవవాఁడు, తామసుం డనఁగ నుత్తమునిభ్రాత
పృథివీపతులు కేతువృషనరఖ్యాత్యాదు, లతనిపుత్త్రులు పద్గు రధికబలులు
సత్యకహరివీర సంజ్ఞలు వేల్పులు, త్రిశిఖనామమువాఁడు దేవవిభుఁడు

1. చేతనపడకుండును.

5.0. గజేంద్రమోక్షము.

[illegible] జ్యోతిర్జ్యోత్స్న [illegible] ముఖ్యులవా [illegible] ప్రతీహారిణీయుండు

ఆ. గ్రాహ [illegible] యవశ [illegible] గజరాజు [illegible] [illegible] బాపి కాచె
వారి [illegible] విలాసముద్రుఁ [illegible] [illegible] వయిభవుఁడు.

క. [illegible] వనాటములకుఁ, [illegible] [illegible] [illegible] త్రముఁచే
నారాట మెట్లు మానెను, ఘోరాట [illegible] [illegible] కున్. 19

క. మునినాథ యీకథాస్థితి, వినిపింప [illegible] [illegible] వేడుక పుట్టెన్
వినియెడఁ గర్ణేంద్రియముల, [illegible] [illegible] ప్రతిం బొందన్.

క. ఏ కథ [illegible] బుణ్య శ్లోకుం [illegible] [illegible] [illegible] జనముచే
నా కథలు పుణ్యకథ లని, [illegible] [illegible] మునివర్. 21

వ. ఇవ్విధంబునఁ బ్రాయోపవిష్టుం డైన [illegible] [illegible] బాదరాయణి నడిగె
నని చెప్పి సభాసదు లయిన [illegible] [illegible] [illegible] మహార్ణవమే
తుం డై చెప్పె నట్లు శుకుండు [illegible]. 22

సీ. రాజేంద్ర [illegible] సుధా [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
యోజనాయుత మహోన్నతత్వంబున, [illegible] జనలు [illegible] యుల్లు
గాంచనాయస్సార [illegible] లధౌతము [illegible] [illegible] బులు [illegible] మొనసియుండుఁ
[illegible] [illegible] ధాతుచిత్రితము లై, దిశలు [illegible] [illegible] దేజరిల్లు

తే. భూమిభూజలతాకుంజపుంజములను, [illegible] [illegible] సెలయేటి [illegible] ములును
మరిగి తిరిగెడుదివ్యవిమానములును, [illegible] గ్రీ [illegible] చయముఁ గలిగి.

వ. అది మఱియును మాతులుంగ లవంగ లుంగ చూత కేతకీ భల్లాత కామ్రాతక
సరళ పనస బదరీ వకుళ వంజుళ వట [illegible] [illegible] [illegible] కురంటక కోవిదార
ఖర్జూర నారికేళ సింధువార చందన [illegible] [illegible] [illegible] జంబూ జంబీర
మాధవీ మధూక తాల తక్కోల తమాల హింతాల రసాల సాల ప్రియాళు
బిల్వామలక క్రముక కదంబ కరవీర కదళీ [illegible] కాంచన కంజరా[illegible] శిరీష
శింశు పాశోక పలాశ నాగ పున్నాగ చంపక శతపత్త్ర మరువక మల్లికా మతల్లికా
ప్రముఖనిరంతరవసంతసమయ సౌభాగ్యసంపదంకురిత పల్లవిత కోరకిత కుసుమిత
ఫలితలలిత విటప విటపివీరుత్పరివారాలంకృతంబును మణివాలుకానేకవిమలపులిన
తరంగిణీసంగతవిచిత్ర (విద్రుమ) లతామహోద్యానశుకపికనికరనిశితసముచిత
చంచూపుటనిర్దళితశాఖిశాఖాంతర పరిపక్వఫలరంధ్ర ప్రవర్షితరసప్రవాహ బహు
ళంబును గనకమయసలిలకాసార కాంచనకుముదకహ్లారకముంపరిమళమిళితకబళా
హార సంతతాంగీకారభార పరిశ్రాంత కాంతాసమాలింగితకుమార మత్తమధుకర
విటసముదయసమీపసంచారసముదంచిత [illegible] కలహంస కారండవ జల
కుక్కుట చక్రవాక బక బలాక కోయష్టిక ముఖ [illegible] జలవిహంగవిసరవివిధకోలా
హాలబధిరీభూతభూనభోంతరాళంబు [illegible] [illegible] కాంతిమరకత [illegible] [illegible] గవజ్ర

వైడూర్య (నీల గోమేధిక పుష్యరాగ మనోహర) కనక కలధౌతమయానేకశిఖర తటకటకవిహరమాణ విద్యాధర విబుధ సిద్ధ చారణ గరుడగంధర్వ కిన్నర కింపురుషమిథునసంతతసరససల్లాపసంగీత ప్రసంగమంగళాయతనంబును గంధగజ గవయ గండభేరుండ ఖడ్గ కంఠీరవ శరభ శార్దూలశశ చమర శల్య భల్లసారంగ సాలావృక వరాహ మహిష మర్కట మహోరగ మార్జాలాద్యఖిలమృగనాథ సమూహ సమరసన్నాహసంరంభసంచకితశరణాగతశమనకింకరంబునై యొప్పు నప్పర్వతసమీపంబునందు. 24

క. భిల్లీ భల్ల లులాయక, భల్లుక ఫణి ఖడ్గ గవయ బలిముఖ చమరీ
ఝిల్లీ హరి శరభక కిటి, మల్లాద్భుత కాక ఘూకమయ మగు నడవిన్. 25

శా. అన్యాలోకనభీకరంబులు జితాశానేకపానీకముల్
వన్యేభంబులు గొన్ని మత్తతనులై వజ్ర్యావిహారాగతో
దన్యత్వంబున భూరిభూదరదరీద్వారంబులం దుండి సౌ
జన్యక్రీడల నీరుగాలి పసి గాసారావగాహార్థమై. 26

ఆ. అంధకార మెల్ల నద్రిగుహాంతర, వీథులందుఁ బగలు వెఱచి డాఁగి
యెదురు వేచి సంధ్య నినుఁడు వృద్ధతనున్న, వెడలెననఁగ గుహలు వెడలెఁ గరులు.

క. తలఁగవు కొండల కైనను, మలఁగవు సింగముల కైన మార్కొను కడిమిం
గలఁగవు పిడుగుల కైనను, నిల బలసంపన్నవృత్తి నేనుఁగుగున్నల్. 28

సీ. పులులమొత్తంబులు పొదరిండ్లలోఁ దూఱు, ఘోరభల్లూకముల్ గుహలుసొచ్చు
భూదారములు నేలబొఱియలలోఁ డాఁగు, హరివంతముల కేఁగు హరిణచయము
మదపులఁ జొరఁబాఱు మహిషసంఘంబులు, గండశైలంబులఁ గపులు ప్రాఁకు
వల్మీకములు సొచ్చు వనభుజంగంబులు, నీలకంఠంబులు నింగి కెగయు
తే. వెఱచి చమరీమృగంబులు విసరు వాల, చామరంబులవిహరణశ్రమము వాయ
భయదపరిహేలవిహరించు భద్రకరుల, గాలి వాఱినమాత్రాన జాలిఁ బొంది.

క. మదగజదానామోదము, గదలని తమకములఁ ద్రావి కడుపులు నిండం
బొదలుచుఁ దుమ్మెదకొదమల, కదుపులు [1]జుంజు మ్మటంచు గానముసేసెన్.

క. తేఁటి యొకటి యొరు ప్రియకును, మాటికిమాటికిని నాగమదజలగంధం
బేటి కసి తన్నుఁ బొందెడి, బోఁటికి నందిచ్చు నిండుబోటుఁదనమునన్. 31

క. అంగీకృతరంగన్మా, తంగీమదగంధ మగుచు దద్దయు వేడ్కన్
సంగీతవిశేషంబుల, భృంగీగణ మొప్పె మ్రాను, పెట్టెడిమాడ్కిన్. 32

క. వల్లభలు వాఱి మునుపడ, వల్లభ మని ముసరిరేని వారణదానం
బొల్లక మధుకరవల్లభు, లుల్లంబులఁ బొంది రెల్ల యుల్లాసంబుల్. 33

వ. అప్పుడు. 34

1 ఝుం ఝు మ్మటంచు.

మ. కలభంబుల్ చెరలాడు బల్వలము లాఘ్రాణించి మట్టాడుచున్
ఫలభూజంబులు రాయుచుం జివురుజొంపంబుల్ వడిన్ మేయుచుం
బులులం గాఱెనుపోతులన్ మృగములం బోనీక వేధించుచుం
గొలఁకుల్ సొచ్చి కలంచుచున్ గిరులపైఁ గొబ్బున్ వడిన్ దాఁకుచున్. 35

క. తొండంబుల మదజలవృత,గండంబులఁ గుంభములను గట్టన సేయుం
గొండలు దలక్రిందై పడ, బెండుపడన్ దిశలు చూచి బెగడున్ జగముల్.

క. ఎక్కడఁ జూచిన లెక్కకు, నెక్కువ యై యడవి నడుమ నిభయూథములో
నొక్కకరినాథుఁ డెడతెగి, చిక్కె నొకకరేణుకోటి సేవింపంగన్. 37

వ. ఇట్లు వెనుక ముందట నడుమ నుభయపార్శ్వంబులం దృష్టార్థితంబులై యరుగు
దెంచునేనుంగుగములం గానక తెఱంగు దప్పి తొలంగుడుపడి యాశ్వాసా
యత్తంబైనచిత్తంబు సంవిత్తంబు గాకుండుటం జేసి తాను దన కరేణుసము
దయంబును నొక్కతెరువై పోవుచు. 38

సీ. పల్వలంబుల లేఁతపచ్చిక మచ్చికఁ, జెలుల కందిచ్చు నచ్చికము లేక
నివురుజొంపములఁ గ్రొవ్వెలయుపూఁగొమ్మలఁ, బ్రాణవల్లభలకుఁ బాలువెట్టు
ఘనదానశీతలకర్ణతాళంబుల, దయితలచెమ టార్చుఁ దనువు లరసి
మృదువుగాఁ గొమ్ముల మెల్లన గళములు, నివురుచుఁ బ్రియలతో[1] నెఱపువలపు

తే. పిఱుఁదుచక్కట్ల దగ్గఱి ప్రేమతోడ; డాసి మూర్కొని దివికిఁ దొండంబుసాఁచు
వెద వివేకించుఁ గ్రీడించు విశ్రమించు, మత్తమాతంగమల్లంబు మహిమతోడ.

సీ. తనకుంభములపూర్ణతకు డిగ్గి యువతుల, కుచములు పయ్యెదకొంగు లీఁగఁ
దనయానగంభీరతకుఁ జాల కబలల,యానంబు లందెల నండఁగొనఁగ
దనకరశ్రీఁ గని తలఁకి బాలలచిఱు, దొడలు మేఖలదీప్తిఁ దోడు పిలువఁ
దనదంతరుచి కోడి తరుణులనగవులు, ముఖచంద్రదీప్తుఁ ముసుఁగు దిగువఁ

తే. దనదులావణ్యరూపంబుఁ దలఁచి చూడ, నంజనాభ్రముకపిలాదిహరిదిభేంద్ర
దయితలందఱుఁ దన వెంటఁదగిలి నడవఁ,గుంభివిభుఁ డొప్పె నొప్పులకుప్పవోలె.

వ. మఱియు నానాగహనవిహారణమహిమతో మదగజేంద్రంబు మార్గంబుఁ దప్పి
పిపాసాపరాయత్తచిత్తంబున మత్తకరేణువులమొత్తంబునుం దానునుం జనిచని.

మ. అటఁ గాంచెం గరిణీవిభుండు నవఫుల్లాంభోజకహ్లారమున్
నటదిందీవరవారముం గమఠమీనగ్రాహముర్వారమున్
వట హింతాల రసాల సాల సుమనోవల్లీకుటీతీరమున్
జటులోద్ధూతమరాళచక్రబకసంచారంబుఁ గాసారమున్. 42

వ. ఇట్లనన్యపురుషసంచారంబై నిమ్నోన్నతంబైన యప్పంకజాకరంబుఁ బొడఁగని.

1 'నెఱవు గఱపు' అ. ప్ర.

సీ. తోయజగంధంబు । దోఁగినచల్లని, మెల్లనిగాడ్పులు । మేను లలరఁ
గమలనాళాహార । విమలవాక్కలహంస, రవములు సెవులపం । డువులు సేయ
ఫుల్లదిందీవరాం । భోరుహామోదంబు, ఘ్రాణరంధ్రంబుల । గారవింప
నిర్మలకల్లోల । నిర్గతాసారంబు, వదనగహ్వరముల । వాడు దీర్పఁ

తే. త్రిజగదభినవసౌభాగ్య । దీప్తమైన, విభవ మీక్షణములకును । విందు సేయ
నరిగి పంచేంద్రియవ్యవ । హారములను, మఱచి మత్తేభయూథంబు । మడుఁగుసొచ్చె.

క. తొండంబులఁ బూరించుచు, గండంబులఁ జల్లుకొనుచు । గళగళరవముల్
మెండుకొన వలుఁదకడుపులు, నిండఁగ వేదండకోటి । నీటం ద్రావెన్. 45

వ. అప్పుడు.

మ. ఇభలోకేంద్రుఁడు హస్తరంధ్రముల నీ । రెక్కించి పూరించి చం
డభమార్గంబున కెత్తి నిక్కి వడి నుద్ఘాటించి పింజింప నా
రభటిన్ నీరములోనఁ బెల్లెగసి న । క్రగ్రాహపాఠీనముల్
నభమం దాడెడుమీనకర్కటముల । న్బట్టెన్ సురల్ మ్రాన్పడన్. 47

వ. మఱియు నగ్గజేంద్రంబు నిరర్గళవిహారంబున. 48

సీ. కరిణీకరోజ్ఝిత । కంకణచ్ఛటఁ దోఁగి, సెలయేటినీలాద్రి । చెలువుఁ దెగడు
హస్తిహస్తవిన్య । స్తపద్మంబుల, వేయుగన్నులవాని । వెరవుఁ జూపుఁ
గలభీసముత్కీర్ణ । కహ్లారరజమునఁ, గనకాచలేంద్రంబు । ఘనతఁ దాల్చుఁ
గుంజరీపరిచిత । కుముదకాండంబుల, ఫణిరాజమండన । ప్రభ వహించు

ఆ. మదకరేణుహస్త । మౌక్తికశుక్తుల, మెఱుఁగు మొగిలుతోడ । మేలమాడు
నెమరు లేనిగరిమ । నిభరాజమల్లంబు, వనజగేహకేళి । వ్రాలునపుడు. 49

వ. మఱియు నాసరోవరలక్ష్మి మదగజేంద్రవివిధవిహారవ్యాకులితధూతవలక్ష్మీవిభవ
యై యనంగవిద్యానిరూఢపల్లవప్రబంధపరికంపితశరీరాలంకార యగుకుసుమ
కోమలియునుంబోలె వ్యాకీర్ణచికురమత్తమధుకరనికరయు విగతరసవదనకమల
యు నిజస్థానచలితకుచరథాంగయుగళయు లంపటితజఘనపులినతలయు నై
యుండె నంత. 50

సీ. భుగభుగాయితభూరి । బుద్బుదచ్ఛటలతోఁ, గదలుచో దివికి భం । గంబు లెగయ
భువనభయంకర । ఫూత్కారరవమున, ఘోరనక్రగ్రాహ । కోటి బెగడ
వాలవిక్షేపదు । ర్వారఝుంఝూనిల, వశమున ఘుమఘుమా । వర్త మడరఁ
గల్లోలజాలసం । ఘట్టనంబులఁ దట్టి, తటు లమూలంబులై । ధరణిఁ గూల

తే. సరసిలోనుండి పొడగని । సంభ్రమించి, యాదరి కుప్పించి లంఘించి । హుంకరించి
భానుఁ గబళించి పట్టుస్వ । ర్భానుపగిది, నొక్కమకరేంద్రుఁ డిభరాజు । నొడిసిపట్టె.

క. వడిఁ దప్పించి కరీంద్రుఁడు, నిడుదకరం బెత్తి వ్రేయ । నీరాటంబుం
బొడ వడఁగినట్లు జలముల, బడి కనుపడఁ బట్టెఁ బూర్వ । పదయుగళంబున్. 52

చ. పదములఁ బట్టి నంకలఁకఁగఁబాటొకయింతయు లేక పోరఁగా
మదగజవల్లభుండు ధృతిమంతుఁడు దంతయుగాంతఘట్టనం
జెదరఁగఁ జిమ్మె నమ్మకరిచిప్పలు పాదులు దప్ప నొప్పఁగన్
వదలి జలగ్రహంబు కరివాలముమూలముఁ జీరెఁ [1]గోఱలన్. 53

క. కరిఁ దిగుచు మకరి సరసికిఁ, గరి దరికిని మకరిఁ దిగుచుఁ గరకరి బొరయం
గరికి మకరి మకరికిఁ గరి, భర మనుచును నతలకుతలభటు లరుదుపడన్. 54

వ. ఇట్లు కరిమకరంబులు రెండును నొండొంటి సముద్దండదండంబు లై తలపడి నిఖిలలోకాలోకనభీకరంబు లై యన్యోన్యవిజయశ్రీవశీకరంబు లై సంక్షోభితకమలాకరంబు లై హరి హరియును గిరి గిరియునుం దాఁకి పెనంగు తెఱంగున నీరాటం బయినపోరాటంబునం బట్టుచు వెలికి లోనికిం దిగుచుచుం గొలంకు గలంకం బొందఁ గడువడి నిట్టట్టుఁబడి తడఁబడి బుడబుడానుకారంబు లై బుగులుబుగు లనుచప్పుళ్ళతో నురువులు గట్టుచు జగంబు లుప్పరం బెగయం జప్పరించుచుఁ దప్పక వదనగహ్వరంబుల నప్పళించుచు నిశిత నితాంతదురంతదంతకుంతంబుల నింతింతలు తునియ లయి నెప్పళంబునం బునుకచిప్పలు గుదుళ్ళుదప్పి రక్తంబులు గ్రమ్ముదేర హుమ్మని యొక్కుమ్మడిం జిమ్ముచు నితరేతర సమాకర్షణంబులం గదలక పదంబుల మొదలిపట్టు వదలక కుదురై వర్తించుచుఁ బరిభ్రమణవేగంబున జలంబులం దిరుగుచు మకర కమఠకర్కటగండకమండూకాది సలిలనిలయంబుల ప్రాణంబులు క్షీణంబులుగా నొండొంటిం [3]దాఁకురభసంబున నిక్కలువడ మ్రక్కం ద్రొక్కుచు మెండుచెడి బెండుపడి నాచుగుల్లసిప్పతండంబులఁ బరస్పరతాడనంబులకు నడ్డంబుగా నొడ్డుచు నోల మాస గొనక గెలుపుఁ దలంపులు పెట్టిదంబు లై రెట్టింప నహోరాత్రంబులుంబోలెఁ గ్రమక్రమవిజృంభమాణంబు లై బహుకాలకలహవిహారంబు లై నిర్గతనిద్రాహారంబు లై యవక్రపరాక్రమఘోరంబు లై పోరుచున్నసమయంబున. 55

క. జవమును జలమును బలమును, వివిధములు గఁ బోరుకరటిక్రీపిరతకు భువిన్
దివి మకరమీనకర్కటనివహము లొక్కటన మిత్రనిలయముఁ బొందెన్. 56

శా. ఆటోపంబునఁ జిమ్ము తొమ్మగల వజ్రాభీలదంతంబులం
ద్దాటించున్ మెడఁ గట్టి బిట్టు హరిదోర్దండాభశుండాహతిన్
నీటన్ మాటికి మాటికిం దిగువఁగా నీరాటము న్నీటపో
రాట [4]న్నోటమిపాటుఁ జూపుట కరన్యాయంబు వాచాట మై. 57

వ. అప్పుడు. 58

ఆ. మకరితోడఁ బోరుమాతంగవిభుని నొక్కరుని డించి పోవఁ గాళ్ళు రాక
కోరి చూచుచుండెఁ గుంజరీయూథంబు, మగలు దగులు గారె మగువలకును

1. గోటలన్. 2. మనఁగా నతలకుతలభటు లరుదుపడన్. 3. దాఁకుచు. 4. నోటమిపాటు

వ. అంత. 60

ఆ. జీవనంబు దనకు ϟ జీవనం బై యుంట, నలవుఁ జలము నంత ϟ కంత కెక్కి
మకర మొప్పి డస్సె ϟ మత్తేభమల్లంబు, బహుళపక్షశీతϟభానుపగిది. 61

మ. ఉఱుకుం గుంభయుగంబుపై హరిక్రియన్ ϟ హుమ్మంచుఁ బాదంబులన్
[1]నెఱయన్ గంతము వెన్ను దన్ను నగయు ϟ న్నీలాగతిన్ వాలముం
జఱచున్ నుగ్గుగఁ దాఁకు ముంచు మునుఁగున్ ϟ శల్యంబులన్ దంతముల్
విఱుగన్ వ్రేయుచుఁ బొంచిపొంచి కదియున్ ϟ వేదండయూథోత్తమున్. 62

మ. పొడగానంబడకుండ డాఁగు వెలికిం ϟ [2]బోవంగఁ దా నడ్డమై
పొడసూపుం జరణంబులం బెనఁగొనుం ϟ బోరాక రారాక బె
గ్గడిలం గూలఁగఁ దాఁచు లేచుతటి ముద్ఘాటించు లంఘించు బ
ల్విడిఁ జీరుం దలఁగున్ మలంగు నొడియున్ ϟ వేధించుఁ గ్రోధించుచున్. 63

వ. ఇట్లు విస్మితసక్రచక్రం బయి నిర్వక్రవిక్రమంబున నల్పహృదయజ్ఞానదీపంబు
నతిక్రమించుమహామాయాంధకారంబునుంబోలె నంతకంతకు నుత్సాహకలహ
సన్నాహబహువిధజలావగాహం బయినగ్రాహంబు మహాసాహసంబున. 64

శా. పాదద్వంద్వము నేల మోపి పవనున్ ϟ బంధించి పంచేంద్రియో
న్మాదంబుం బరిమార్చి బుద్ధిలతికన్ ϟ మారాకు [4]హత్తించి ని
ష్ఖేదబ్రహ్మపదావలంబనరతిం ϟ గ్రీడించుయోగీంద్రుమ
ర్యాదన్ నక్ర[5]ము విక్రమించెఁ గరిపాϟదాక్రాంతనిర్వక్రమై. 65

ఆ. వనగజంబు నెగచుఁ ϟ వనచారిఁ బొడఁగని, వనగజంబ కాన ϟ వజ్రిగజము
వెల్లనై సురేంద్రు ϟ వేచి సుధాంధులు, పట్టఁ బట్టనీక ϟ బయలు ప్రాఁకె. 66

ఉ. ఊహ గలంగి జీవనపుϟటోలమునం బడి పోరుచున్ మహా
మోహలతానిబద్ధపదϟమున్ విడిపించుకొనంగ లేక సం
దేహముఁ బొందు దేహిక్రియ ϟ దీనదశన్ గజ ముండె భీషణ
గ్రాహదురంతదంతపరిϟఘట్టితపాదఖురాగ్రశల్య మై. 67

వ. ఇవ్విధంబున 68

క. అలయక సొలయక వేసట, నొలయక కరి మకరితోడ ϟ నుద్దండత రా
త్రులు సంధ్యలు దివసంబులు, సలిపెం బోరొక్క వేయిϟసంవత్సరముల్. 69

మ. పృథుశక్తిన్ గజ మాజలగ్రహముతోఁ ϟ బెక్కేండ్లు పోరాడి సం
శిథిలంబై తనలావు వైరిబలముం ϟ జింతించి మిథ్యామనో
రథ మింకేటికి దీని గెల్వ సరిఁ బోϟరం జాల రాదంచు న
వ్యథమై యిట్లనుఁ బూర్వపుణ్యఫలదిϟవ్యజ్ఞానసంపత్తితోన్. 70

1. జఱగుం. 2. పోఁబోవఁగా. 3. దూఁటు. 4. లొత్తించి. 5. మతిక్రమించె.

శా. ఏ రూపంబున దీని గెల్తు నిట మీఁ [1]దే వెంటఁ జరింతు నె
వ్వారిం జీరుదు నెవ్వ రడ్డ మిఁక ని వ్వారిప్రచారోత్తముల్
వారింపం దగువార లెవ్వ రఖిలవ్యాపారపారాయణుల్
లేరే మ్రొక్కెద దిక్కుమాలిన మొఱా లింపం బ్రపన్నాత్మకుల్. 71

శా. నానానేకపయూథముల్ వనములోనం బెద్దకాలంబు స
న్మానింపన్ దశలక్షకోటికరిణీనాథుండనై యుండి మ
ద్దానాంభఃపరిపుష్ట చందనలతాంతచ్ఛాయలం దుండ లే
కీపేరాశ నిటేల వచ్చితి భయం బెట్లోకదే యీశ్వరా. 72

ఉ. ఎవ్వనిచే జనించు జగ మెవ్వనిలోపల నుండు లీనమై
యెవ్వనియందు డిందుఁ బరమేశ్వరుఁ డెవ్వఁడు మూలకారణం
బెవ్వఁ డనాదిమధ్యలయుఁ డెవ్వఁడు సర్వముఁ దాన యైనవాఁ
డెవ్వఁడు వాని నాత్మభవు నీశ్వరు నే శరణంబు వేఁడెదన్. 73

క. ఒకపరి జగములు వెలి నిడి, యొకపరి లోపలికిఁ గొనుచు నుభయముఁ దానై
సకలార్థసాక్షి యగున, య్యకలంకుని నాత్మమూలు నర్థిఁ దలంతున్. 74

క. లోకంబులు లోకేశులు, లోకస్థులుఁ దెగినఁ దుది నలోకం బగు పెం
జీఁకటి కవ్వల నెవ్వం, డేకాకృతి వెలుఁగు నతని నే సేవింతున్. 75

క. నర్తకునిభంగిఁ బెక్కగు,మూర్తులతో నెవ్వఁ డాడు మునులున్ దివిజులుం
గీర్తింప నేర రెవ్వని, వర్తన, మొరు లెఱుఁగ రట్టివాని నుతింతున్. 76

ఆ. ముక్తసంగులైన మునులు దిదృక్షులు, సర్వభూతహితులు సాధుచిత్తు
లసదృశవ్రతాఢ్యులై కొల్తు రెవ్వని, దివ్యపదము వాఁడు దిక్కు నాకు. 77

సీ. భవము దోషంబు రూపంబుఁ గర్మంబు నా,హ్వయమును గుణము నెవ్వనికి లేక
జగములఁ గలిగించు సమయించు కొఱకు నై, నిజమాయ నెవ్వఁ డిన్నియును దాల్చు
నాపరేశునకు ననంతశక్తికి బ్రహ్మ,కిద్ధరూపికి రూపహీనునకును
జిత్రచారునికి సాక్షికి నాత్మరుచికిని, బరమాత్మునకుఁ బరబ్రహ్మమునకు

ఆ. మాటల నెఱుకలను మనములఁ, జేరంగఁ, గానివానికి సత్త్వగమ్యుఁ డగుచు
నిపుణుఁ డైనవాని నిష్కర్మతకు మెచ్చు, వాని కే నొనర్తు వందనములు. 78

సీ. శాంతున కపవర్గసౌఖ్యసంవేదికి, నిర్వాణభర్తకు నిర్విశేషు
నకు ఘోరునకు గూఢునకు గుణధర్మికి, సౌమ్యున కధికవిజ్ఞానమయున
కఖిలేంద్రియద్రష్ట కధ్యక్షునకు బహు,క్షేత్రజ్ఞునకు దయాసింధుమతికి
మూలప్రకృతి కాత్మమూలున కఖిలేంద్రి, యజ్ఞాపకునకు దుఃఖాంతకృతికి

ఆ. నెఱి నసత్య మనెడి నీడతో వెలుఁగుచు, నుండువొక్కటికి మహోత్తమునకు
నిఖిలకారణునకు నిష్కారణునకు న,మస్కరింతు నన్ను మనుపుకొఱకు. 79

1. దేవేల్పుఁ. 2. నాపరమేశు కనంత.

క. యోగాగ్నిదగ్ధకర్ములు, యోగీశ్వరు లేమహాత్ము నొందెలుఁగక స
ద్యోగవిభావితమనమునఁ, బాగుగ వీక్షింతు రట్టిపరము భజింతున్. 80

సీ. సర్వాగమామ్నాయజలధికి నపవర్గ,మయునికి నుత్తమమందిరునకు
సకలగుణారణిచ్ఛన్నబోధాగ్నికిఁ, దనయంత రాజిల్లుధన్యమతికి
గుణలయోద్దీపితగురుమానసునకు సం,వర్తితకర్మనిర్వర్తితునకు
దిశ లేనినాబోఁటిపశువులపాపంబు. లడఁచువానికి సమస్తాంతరాత్ముఁ

ఆ. డై వెలుంగువాని కచ్ఛిన్నునకు భగ,వంతునకుఁ దనూజపశునివేశ
దారసక్తు లయినవారి కందఁగ రాని,వాని కాచరింతు వందనములు. 81

వ. మఱియును. 82

సీ. వరధర్మకామార్థవర్జితకాములై, విబుధు లెవ్వాని సేవించి యిష్ట
గతిఁ బొందుదురు చేరికాంక్షించువారికి,వ్యయదేహ మిచ్చునెవ్వాఁడు కరుణ
ముక్తాత్ము లెవ్వాని మొనకొని చింతింతు, రానందవార్ధిమగ్నాంతరంగు
లేకాంతు లెవ్వాని నేమియుఁ గోరక, భద్రచరిత్రంబుఁ బాడుచుందు

ఆ. రా మహేశు నాద్యు నవ్యక్తు నధ్యాత్మ,యోగగమ్యుఁ బూర్ణు నున్నతాత్ము
బ్రహ్మ మయినవానిఁ బరము నతీంద్రియు,నీశు[1]స్థూలు సూక్ష్ము నే భజింతు.

వ. అని మఱియు నిట్లని వితర్కించె. 84

సీ. పావకుం డర్చుల భానుండు దీప్తుల, నెబ్భంగి నిగిడింతు రెట్లడంతు
రా క్రియ నాత్మకరావళిచేత బ్ర,హ్మాదుల వేల్పుల నఖిలజంతు
గణముల జగముల ఘననామరూపభే, దములతో మెఱయించి తిగుడంచు
నెవ్వఁడు మనము బుద్ధీంద్రియంబులుఁ దాన,యైగుణసంప్రవాహంబు నెఱపు

తే. స్త్రీనపుంసకపురుషమూర్తియును గాక, తిర్యగమరనరాదిమూర్తియును గాక
కర్మగుణభేదసదసత్ప్రకాశి గాక, వెనుక నన్నియుఁ దా నగువిభుఁ దలంతు.

క. కలఁ డందురు దీనులయెడఁ, గలఁ డందురు పరమయోగిగణములపాలం
గలఁ డందు రన్నిదిశలను, గలఁడు కలం డనెడువాఁడు గలఁడో లేఁడో. 86

సీ. కలుగఁడే నాపాలికలిమి సందేహింపఁ, గలిమిలేములు లేక కలుగువాఁడు
నా కడ్డపడ రాఁడె నలి నసాధువులచేఁ, బడినసాధుల కడ్డపడెడువాఁడు
చూడఁడే నాపాటుఁ జూపులఁ జూడక, [2]చూచువారలఁ గృపఁ జూచువాఁడు
లీలతో నా మొఱాలింపఁడే మొఱఁగుల, మొఱ లెఱుంగుచుఁ దన్ను మొఱఁగు[వాఁడు

తే. అఖిలరూపము ల్దనరూప మైనవాఁడు
[3]ఆదిమధ్యాంతములు లేక యడరువాఁడు
భక్తజనముల దీనులపాలివాఁడు
వినఁడె చూడఁడె తలఁపఁడె వేగ రాఁడె 87

1. దూరు సూక్ష్ము. 2. చూచెడువారలఁ జూచు. 3. ప్రథమమధ్యాంతము లెఱుఁగఁబడనివాఁడు

క. విశ్వకరు విశ్వదూరుని, విశ్వాత్ముని విశ్వవేద్యు విశ్వు నవిశ్వున్
శాశ్వతు నజు బ్రహ్మప్రభు, నీశ్వరునిం బరమపురుషు నే భజియింతున్. 129

వ. అని పలికి తనమనంబున గజేంద్రుండు దీనుండై మొఱల(యిట్లనియె) ...ములన్.

శా. లావొక్కింతయు లేదు ధైర్యము విలోలంబయ్యెఁ బ్రాణంబులున్
ఠావుల్ దప్పెను మూర్ఛ వచ్చెఁ దనువున్ డస్సెన్ శ్రమం బయ్యెడిన్
నీవే తప్ప నితఃపరం బెఱుఁగ మన్నింపందగున్ దీనునిన్
రావే యీశ్వర కావవే వరద సంరక్షింపు భద్రాత్మకా. 90

క. విను దఁట జీవుల మాటలు, చను దఁట చనరాని చోట్ల శరణార్థులకో
యను దఁట పిలిచిన సర్వముఁ, గను దఁట సందేహ మయ్యెఁ గరుణావార్ధీ. 91

ఉ. ఓకమలాక్ష యో వరద యో ప్రతిపక్షవిపక్షదూర కు
య్యో కవియోగివంద్య సుగుణోత్తమ యో శరణాగతామరా
నోకహ యో మునీశ్వరమనోహర యో విపులప్రభావ రా
వే కరుణింపవే తలఁపవే [1]శరణార్థిని నన్నుఁ గావవే. 92

వ. అని పలికి మఱియు నరక్షితరక్షకుండైన యీశ్వరుండు నాపన్నుండైన నన్నుఁ గావఁ గాక యని నింగి నిక్కి చూచుచు నిట్టూర్పులు నిగిడించుచు బయలాలకించుచు నగ్గజేంద్రుండు మొఱ చేయుచున్నసమయంబున. 93

ఆ. విశ్వమయత లేమి వినియు నూరక యుండి, రంబుజాసనాదు లడ్డపడక
విశ్వమయుఁడు విభుఁడు విష్ణుండు జిష్ణుండు, భక్తియుతున కడ్డపడఁ దలంచె.

మ. అల వైకుంఠపురంబులో నగరిలో నా మూల సౌధంబు దా
పల మందారవనాంతరామృతసరఃప్రాంతేందుకాంతోపలో
త్పలపర్యంకరమావినోది యగు నాపన్నప్రసన్నుండు వి
హ్వలనాగేంద్రము పాహి పాహి యనఁ గుయ్యాలించి సంరంభియై. 95

మ. సిరికిం జెప్పఁడు శంఖచక్రయుగముం జేదోయి సంధింపఁడే
పరివారంబును జీరఁ డభ్రగపతిం [2]బన్నింపఁ డాకర్ణికాం
తరధమ్మిల్లముఁ జక్క నొత్తఁడు వివాదప్రోత్థితశ్రీకుచో
పరిచేలాంచలమైన వీడఁడు గజప్రాణావనోత్సాహియై. 96

వ. ఇట్లు భక్తజనపాలనపరాయణుండును నిఖిలజంతుహృదయారవిందసదనుండును నగు నారాయణుండు గరికులేంద్రవిజ్ఞాపితనానావిధ దీనాలాపంబు లాకర్ణించి లక్ష్మీకాంతావినోదంబులం దనివి సాలించి సంభ్రమించి దిశలు నిరీక్షించి గజేంద్రరక్షాపరత్వంబు నంగీకరించి నిజపరికరంబు మరల నవధరించి గగనంబున కుద్గమించి వేంచేయునప్పుడు.

1. వినవే శరణార్థిఁ గావవే. 2. బల్లింపఁ.

క. తనవెంటన్ సిరి లచ్చి వెంట నవరోధవ్రాతమున్ దాని వె
న్కను బక్షీంద్రుఁడు వానిపొంతను ధనుఃకౌమోదకీశంఖచ
క్రనికాయంబును నారదుండు ధ్వజినీకాంతుండు రా వచ్చి రొ
య్యన వైకుంఠపురంబునం గలుగువా రాబాలగోపాలమున్. 98

తదనంతరంబ ముఖారవిందమకరందబిందుసందోహపరిష్యందనానందదిందిర
యగు నయ్యిందిరాదేవి గోవిందకరారవిందసమాకృష్యమాణసంవ్యానచేలాంచల
యయి పోవుచు. 99

మ. తన వెంచేయు పదంబుఁ బేర్కొనఁ డనాథస్త్రీజనాలాపముల్
వినెనో మ్రుచ్చుల్ మ్రుచ్చిలించిరో ఖలుల్ వేదప్రపంచంబులన్
దనుజానీకము దేవతానగరిపైఁ దండెత్తెనో భక్తులం
గని చక్రాయుధుఁ డేడి చూపుఁ డని ధిక్కారించిరో దుర్జనుల్. 100

వ. అని వితర్కించుచు. 101

శా. తాటంకాచలనంబుతో భుజనటద్ధమ్మిల్లబంధంబుతో
శాటీముక్తకుచంబుతో నదృఢచంచత్కాంచితో శీర్ణలా
లాటాలేపముతో మనోహరకరాలగ్నోత్తరీయంబుతోఁ
గోటీందుప్రభతో నురోజభరసంకోచద్విలగ్నంబుతోన్.

క. అడిగెద నని కడు వడిఁ జను, నడిగినఁ దను మగుడ నుడువఁడని నెడ యుడుగున్
వెడవెడ సిడిముడి, తడఁబడ, నడు గిడు నడు గిడదు జడిమ నడుగిడు నెడలన్.

సీ. నిటలాలకము లంట నివురఁ జుంజుమ్మని, ముఖసరోజము నిండ ముసరుఁ దేంట్లు
నళులఁ జోపఁగఁ జిల్క లల్లనల్లన చేరి, యోష్ఠబింబద్యుతు లొడియ నలుకు
శుకములఁ దోలఁ జక్షుర్మీనములకు మం, దాకినీపాఠీనతాలోక మెసఁగు
మీనపంక్తుల దాఁటు మెయిదీఁగతోఁ దాయ తంపాలతలు మింట సరణిగట్టు
ఆ. తంపలను జయింపఁ జక్రవాకంబులు, కుచయుగంబుఁ దాఁకి క్రొవ్వుసూపు
మెలఁత మొగులుపిఱుఁది మెఱుఁగుఁదీవయుఁ బోలె, జలదవర్ణు వెనుకఁ జరుగునపుడు.

మ. వినువీథిన్ జనుదేరఁ గాంచి రమరుల్ విష్ణున్ సురారాతిజీ
వనసంపత్తినిరాకరిష్ణుఁ గరుణావర్ధిష్ణు, యోగీంద్రహృ
ద్వనవర్తిష్ణు సహిష్ణు భక్తజనబృందప్రాభవాలంకరి
ష్ణు నవోఢోల్లసదిందిరాపరిచరిష్ణున్ జిష్ణు రోచిష్ణునిన్. 105

వ. ఇట్లు వొడఁగని. 106

మ. చనుదెంచెన్ ఘనుఁ డల్లవాఁడె హరి పజ్జం గంటిరే లక్ష్మి శం
ఖనినాదం బదె చక్ర మల్లదె భుజంగధ్వంసియున్ వాఁడె క్ర
న్నన యేతెంచె నటంచు వేల్పులు నమోనారాయణాయేతి ని
స్వనులై మ్రొక్కిరి మింట హస్తిదురవస్థావక్రికిం జక్రికిన్. 107

వ. అయ్యవసరంబునఁ గుంజరేంద్రపాలనపారవశ్యంబున దేవతానమ
లంగీకరింపక మనస్సమానసంచారుం డై పోయి పోయి కొంతదూరఁ 129
మారచక్రంబునుంబోలె గురుమకరకుళీరమీనమిథునం బై కిన్నరేఁ మొసల
గారంబునుంబోలె స్వచ్ఛవాఃస్వచ్ఛంబై వైవాస్వతాంతర్భాగధేయంబులన్,
సరాగజీవనం బై వైకుంఠపురంబునుంబోలె శంఖచక్రకమలాలంకృతం బై
సంసారప్రకారంబునుంబోలె ద్వంద్వసంకులసంకీర్ణం బై యొప్పునప్పం
జాకరంబుఁ బొడగని. 108

మ. కరుణాసింధుఁడు శౌరి వారిచరముం ఖండింపఁగాఁ బంపె స
త్వరితాకంపితభూమిచక్రము మహోద్యద్విస్ఫులింగచ్ఛటా
పరిభూతాంబరశుక్రముం బహువిధబ్రహ్మాండభాండచ్ఛటాం
తరనిర్వక్రముఁ బాలితాఖిలసుధాంధశ్చక్రముం జక్రమున్. 109

వ. ఇట్లు వంచిన. 110

శా. అంభోజాకరమధ్యనూతనవలిన్యాలింగనక్రీడనా
రంభుం డైనవెలుంగుఱేనిచెలు వారన్ వచ్చి నీటన్ గుభుల్
గుంభధ్వానముతోఁ గొలంకువు కలంకం బొందఁగాఁ జొచ్చి దు
ష్టాంభోవర్తి వసించుచక్కటికి డాయం బోయి వ్యుద్వేగ మై. 111

శా. భీమం బై తలఁ ద్రుంచి ప్రాణములఁ బాపెం జక్ర మాసక్రియన్
హేమక్ష్మాధరదేహముం జకితవన్యేభేంద్రసందోహముం
గామక్రోధనగేహమున్ గరటిరక్తస్రావగాహంబు ని
స్సీమోత్సాహము వీతదాహము జయశ్రీమోహమున్ గ్రాహమున్, 112

వ. ఇట్లు నిమిషస్పర్శనంబున సుదర్శనంబు మకరితలఁ ద్రుంచునవసరంబున. 113

క. మకర మొకటి రవిఁ జొచ్చెను, మకరము మఱి యొకటి దనదుమాటున డాఁగెన్
మకరాలయమునఁ దిరిగెను,మకరంబులు కూర్మరాజుమఱువున కరిగెన్. 114

మ. తమముం బాసినరోహిణీవిభు క్రియన్ దర్పించి సంసారదుః
ఖము వీడ్కొన్నవిరక్తచిత్తునిగతిన్ గ్రాహంబు పట్టూడ్చి పా
దము లల్లార్చి కరేణుకావిభుఁడు సౌందర్యంబుతో నొప్పె సం
భ్రమదాశాకరిణీకరోజ్ఝితసుధాంభస్స్నానవిశ్రాంతుఁడై. 115

శా. పూరించెన్ హరి పాంచజన్యముఁ గృపాంభోరాశిసౌజన్యమున్,
భూరిధ్వానచలాచలీకృతమహాభూతప్రచైతన్యమున్
సారోదారశితప్రభాచకితపర్జన్యాదిరాజన్యమున్
దూరీభూతవిపన్నదైన్యమును నిర్ధూతద్విషత్సైన్యమున్ 116

మ. మొరసెన్ నిర్జరదుందుభుల్,జలరుహామోదంబులై వాయువుల్
తిరిగెం బువ్వులవానజల్లు గురిసెన్ దేవాంగనాలాస్యము

క. ఘోరగ్రాహిక్షతులయ్యెడు జీవజయశ్రీబద్ధధ్యానముల్ సిండె సా
[illegible] దరంగచుంబితనభోగ్రంగా మహాభోజ మై. 117

ఉ. సర్వా[illegible] యగు కేల గజము [illegible] నడుమ నెడలంగఁ దిగిచి § మదజలరేఖల్
[illegible]చుచు మెల్లన పొగడుచు, నడిచెన్ [illegible] దుఃఖ § ముద్ద్వినాథా. 118
శ్రీహరికరసంస్పర్శను, దేహము దాహంబు మాని § ధృతిఁ గరిణీసం
దోహంబుఁ దాను గజపతి, మోహాతిఘీంకారశబ్దములతో నొప్పెన్. 119

క. కరముల మెల్లన నివురుచుఁ, గర మనురాగమున నొరసి § కలయంబడుచుం
గరి హరికతమున బ్రదికినఁ, గరిపీడన మాచరించెఁ § గరిణులు మరలన్. 120

సీ. జననాథ దేవలశాపవిముక్తుఁ డై, పటుతరగ్రాహరూపంబు మాని
ఘనుఁడు హూహూనామగంధర్వుఁ డప్పుడు తనతొంటినిర్మలతనువుఁ దాల్చి
హరికి నవ్యయునకు § నతిభక్తితో మ్రొక్కి, తవిలి కీర్తించి గీ § తములు వాడి
యాదేవుకృప నొంది § యందంద మఱియును, వినతశిరస్కుఁ డై § వేడ్కతోడ
ఆ. దళితపాపుఁ డగుచుఁ § దనలోకమున కేఁగె, నపుడు శౌరి కేల § నంటి తడవ
హస్తిలోకనాథుఁ § డజ్ఞానరహితుఁ డై, విష్ణురూపుఁ డగుచు § వెలుఁగుచుండె.

మ. అవనీనాథ గజేంద్రుఁ డామకరితో § నాలంబు గావించె మున్
ద్రవిళాధీశుఁ డతండు పుణ్యకముఁ డింద్రద్యుమ్ననాముండు వై
ష్ణవముఖ్యుండు గృహీతమౌననియతిన్ § సర్వాత్మ నారాయణున్
సవిశేషంబుగఁ బూజ సేసెను మహా § శైలాగ్రభాగంబునన్. 122

మ. ఒకనాఁ డానృపుఁ డచ్యుతున్ మనములో § నూహించుచున్ మౌని యై
యకలంకస్థితి నున్నచోఁ గలశజుం § డచ్చోటికిన్ వచ్చి లే
వక పూజింపక యున్నమానిఁ గని § నవ్యక్రోధుఁ డై మూఢలు
బ్ధ కరీంద్రోత్తమయోనిఁ బుట్టు మని శాపం బిచ్చె భూవల్లభా. 123

క. మునిపతి నవమానించిన, ఘనుఁ డింద్రద్యుమ్నవిభుఁడు § గొంజరయోనిం
జననం బందెను విప్రులఁ, గని యవమానింపఁ దగదు § ఘనపుణ్యులకున్. 124

క. కరినాథుఁ డయ్యె నాతఁడు, కరు లైరి భటాదు లెల్ల § గజ మై యుండిన్
హరిచరణసేవకతమునఁ, గరివరునకు నధికముక్తి § గలిగె మహాత్మా. 125

ఆ. కర్మతంత్రుఁ డగుచుఁ § గమలాక్షుఁ గొల్చుచు, నుభయనియతవృత్తి § నుండుచుండఁ
జెడును గర్మ మెల్ల § శిథిల మై మెల్లన, ప్రబల మగుచు విష్ణు § భక్తి సెడదు. 126

క. చెడుఁ గరులు హరులు ధనములుఁ, జెడుదురు నిజసతులు, సుతులు § జెడు చెనఁటులకుం
జెడక మను నెఱసుగుణులకుఁ, జెడనిపదార్థములు విష్ణు § సేవానిరతుల్. 127

వ. అప్పుడు జగజ్జనకుం డగునప్పరమేశ్వరుండు దరహసితముఖకమలుఁ డై యగు
[illegible] కిట్లనియె. 128

క. బాలా నావెనువెంటను, హేలన్ వినువీథినుండి (యేతెంచుచు నీ
చేలాంచలంబుఁ బట్టుట, కాలో నే మఱచి (కంబోజముఖీ. 129

క. ఎఱుఁగుదు తెఱవా యెప్పుడు. మఱవను సకలంబు మఱచి (మఱచినవారిన్
మఱతునని యెఱిఁగియెఱుఁగక, మఱవకు మఱవకుము (మఱియుఁ గార్యములన్.

వ. అని పలికిన సరసిజనయనుండిక (జగజ్జనని యగు లక్ష్మీదేవి) మందస్మితచంద్రికా
సుందరవదనారవింద యగుచు మిన్నకుండె నట్లు ముఱియె. 131

క. దేవా దేవరయమలగుణము, భావంబున నిలిపి యెల్లభక్తులకుఁ గని నాపుణ్యా
కోవల్లభ యే మనియెద, నీవెంటన వచ్చు నంటి (నిఖిలాధిపతీ. 132

క. దీనుల కుయ్యాలింపను, దీనుల రక్షింప మేలు (దీవనఁ బొందన్
దీనావన నీకొప్పును, దీనపరాధీన దేవ దేవ మహేశా. 133

వ. అని మఱియును సముచితసంభాషణంబుల నలరించుచున్న యప్పరమవైష్ణవీ
రత్నంబును నావరసరససల్లాపంబులఁ బరితుష్టాంతరంగయగా నాలింగనంబు గావించి
సపరివారుండై గరుడగంధర్వసిద్ధవిబుధగణసేవితుండై (గరుడవాహనుం
డగుచు) హరి నిజసదనంబునకుం జనియె నని చెప్పి శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె.

సీ. నరనాథ (నీకును నాచేత వివరింపఁబడిన యీకృష్ణానుభావ మైన
గజరాజమోక్షణకథ వినువారికి, యశము లిచ్చును గల్మషపాపహరంబు
దుస్స్వప్ననాశంబు (దుఃఖసంహారంబుఁ, బ్రొద్దున మేల్కాంచి (పూతవృత్తి
నిత్యంబుఁ బఠియించు (నిర్మలాత్మకు లైన,విప్రులకును బహుఁ(విభవ మగును

తే. సంపదలు గల్గుఁ బీడలు (శాంతిఁ బొందు
సుఖము సిద్ధించు వర్ధిల్లు (శోభనములు
మోక్ష మఱచేతి దై యుండు ((మునమ నేను
ననుచు విష్ణుండు ప్రీతుండై (యానతిచ్చె. 135

వ. అని మఱియు నప్పరమేశ్వరుం డిట్లని యాన తిచ్చె నెవ్వారేనియు నపర
రాత్రాంతంబున మేల్కాంచి సమాహితమనస్కులయినన్నునునిన్నునునిసరోవరం
బును శ్వేతద్వీపంబును నాకుం బ్రియం బైనక్షీరసాగరంబును హేమనగంబును
నిగ్గిరికందర కాననంబులను వేత్రకీచక వేణుగుల్మ సురపాదపంబులను నేనును
బ్రహ్మయు ఫాలలోచనుండును నివసించి యుండు నక్కొండ శిఖరంబులను
గౌమోదకీకౌస్తుభ సుదర్శన పాంచజన్యంబులను శ్రీదేవిని శేషగరుడ వాసుకి
ప్రహ్లాదనారదులను మత్స్యకూర్మవరాహాద్యవతారంబులనుదదవతారకృతకార్యం
బులను సూర్యసోమపావకులను బ్రణవంబును ధర్మతపస్సత్యంబులను వేదంబును
వేదాంగంబులను శాస్త్రంబులను గోభూసురసాధుపతివ్రతాజనంబులను జంద్రకా
శ్యపజాయాసముదయంబును గౌరీ గంగా సరస్వతీ కాళిందీ సునందా ప్రముఖ
పుణ్యతరంగిణీనిచయంబునువమరులను నమరతరువులను నైరావతంబునునమృతం

బును ధ్రువుని బ్రహ్మర్షి నివహంబును బుణ్యశ్లోకు లయినమానవులనుసమాహిత చిత్తులై కీర్తింతురు వారలకుఁ బ్రాణావసానకాలంబున మదీయం బగువిమలగతి నిత్తు నని హృషీకేశుండు నిర్దేశించి శంఖంబు పూరించి (సకలామరవందితచర ణారవిందుం డై) విహగపరివృఢవాహనుం డై వేంచేసె విబుధానీకంబు సంతో షించె నని చెప్పి శుకుండు రాజున కిట్లనియె. 136

క. గజరాజమోక్షణంబును, నిజముగఁ బఠియించునట్టినియతాత్ములకుఀ
గజరాజవరదుఁ డిచ్చును, గజతురగస్యందనములుఁ గైవల్యంబున్. 137

క. తామసుతమ్ముఁడు రైవత,నామకుఁ డై వెలసె మనువు నలుఁవురమీఁదఀ
భూమికిఁ బ్రతివింధ్యార్జున,నామాదులు నృపులు మనువునందనులు నృపా.

సీ. మునులు హిరణ్యరోముఁడు నూర్ధ్వబాహుండు, వేదశీర్షుం డనువివి మొదలు
నమరులు భూతరయాదులు శుభ్రుని,పత్ని వికుంఠాఖ్య పరమసాధ్వి
యాయిద్దఱకుఁ బుత్త్రుఁ డై తనకళలతో, వైకుంఠుఁ డనఁ బుట్టి వారిజాక్షుఁ
డవనిపై వైకుంఠ మనియెడిలోకంబుఁ, గల్పించె నల్లలోకములు మెచ్చ

తే. రమయెదుర్కొను నేకొనెఁ రాజముఖ్య, తదనుభావంబుగుణములు దలఁప నరుద
యాధరారేణుపటలంబు నెఱుఁగవచ్చుఁ, గాని రాదయ్యహరిగుణగణముసంఖ్య.

వ. తదనంతరంబ. 140

సీ. చక్షుస్తనూజుండు చాక్షుషుం డనువాఁడు, డాఱవమను వయ్యె నవనినాథ
భూమిపాలురు పూరుపురుషసుద్యుమ్నాదు, లాతనినందను లమరవిభుఁడు
మంత్రద్యుమాఖ్యుఁ డమర్త్యు లాప్యాదిను, లాహవిష్మద్వీరకాదిమునులు
మును లందు విభుఁడు సంభూతికి వైరాజు,నకుఁ బుట్టి యజితుండనాఁగనొప్పె

ఆ. నతఁడ కాఁడె కూర్మ మై మందరాగంబు, నుదధిజలములోన నుండి మోచె
నతఁడ చువ్వె దివిజులర్థింప నమృతాబ్ధిఁ, ద్రచ్చి యిచ్చె నా సుధారసంబు.

క్షీరసాగరమథనకథాప్రారంభము.

వ. అనిపలికినం బరీక్షిన్నరేంద్రుండు మునీంద్రున కిట్లనియె. 142

మ. విను మున్నేఁటికి ద్రచ్చె పాలకడలిఀ విష్ణుండు కూర్మాకృతిఀ
వనధిం జొచ్చి యదెట్లు మోచె బలుగవ్వంబైనశైలంబు దే
వనికాయం బమృతంబు నెట్లు వడసెన్ వారాశి నేమేమి సం
జనితం బయ్యె మునీంద్ర చోద్యము గదా సర్వంబుఁ జెప్పం గదే. 143

క. అప్పటనుండి బుధోత్తమ, చెప్పెడుభగవత్కథావిశేషంబులు నా
కొప్పానుఁ దనివి జనింపదు చెప్పఁ గదే చెవులు నిండ శ్రీహరికృతముల్. 144

వ. అని మఱియు నడుగంబడినవాఁడై యతని నభినందించి హరిప్రసంగంబు సెప్ప నుపక్రమించె నని సూతుండు ద్విజుల కిట్లనియె నట్లు శుకుండు రాజుం జూచి.

క. కసిమసఁగి యసురవిసరము, లసిలతికల సురల నెగవ § నసువులు వెడలం
బసఁ జెడిరి పడిరి కెడసిరి, యసమసమరవిలసనముల § నను వెడలి నృపా. 146

క. సురపతివరుణాదులతోఁ, సురముఖ్యులు గొంద ఱరిగి § సురశైలముపై
సురనుతుఁ డగునజుఁ గనియా,సురదుష్కృతిఁ జెప్పిరవుడు § సొలయుచు నతులై.

క. దుర్వాసుశాపవశమున, నిర్వీర్యత జగములెల్ల § నిశ్శ్రీకములై
పర్వతరిపుతోఁ గూడ న,పర్వము లయి యుండె హతసుపర్వావళులై. 148

వ. అప్పుడు. 149

ఆ. నెలవు వెడలి వచ్చి § నిస్తేజులైనట్టి, వేల్పుగములఁ జూచి § వేల్పుఁబెద్ద
పరమపురుషుఁ దలఁచి § ప్రణతుఁడై సంఫుల్ల, పద్మనయనుఁడగుచుఁ § బలికెఁ దెలియ.

క. ఏనును మీరును గాలము, మానవతిర్యగ్లతాద్రు § మస్వేదజముల్
మానుగ నెవ్వనికళలము, వానికి మ్రొక్కెదము గాక § వగవఁగ నేలా. 151

క. వధ్యుండు రక్షణీయుఁడు, సాధ్యుఁడు మాన్యుఁ డని లేక § సర్గత్రాణా
వధ్యాదు లొనర్చునతం, డాద్యంతవిధానమునకు § నధ్యక్షుఁడు మనకున్. 152

క. ఎరదునిఁ బరము జగద్గురుఁ, గరుణాపరతంత్రు మనము § గనుఁగొన దుఃఖ
జ్వరములు సెడు నని సురలకు, సరసిజభవుఁ జెప్పి యజితు § పదనంబునకున్. 153

వ. తానును దేవతాసమూహంబును నతిరయంబునం జని వినయంబునఁ గానం బడని యవ్విభు నుద్దేశించి దైవికంబు లగువచనంబుల నియతేంద్రియుండై యిట్లని స్తుతియించె. 154

సీ. ఎవ్వనిమాయకు § నింతయు మోహించుఁ, దఱియ నెవ్వనిమాయ § దాఁటరాదు
తనమాయ నెవ్వఁ డింక § తయు గెల్చినట్టివాఁ, డెవ్వనిఁ బొడగాన § రెట్టిమునులు
సర్వభూతములకు § సమవృత్తి నెవ్వఁడు, చరియించుఁ దనచేత § జనిత మయిన
ధరణి పాదములు చిత్ § తముసోముఁ డగ్నిము,ఖంబుగన్నులు సోమ § కమలహితులు

తే. సెవులు దిక్కులు రేతంబు § సిద్ధజలము
మూఁడుమూర్తులపుట్టిల్లు § మొదలినెలవు
గర్భ మఖిలంబు మూర్ధంబు § గగన మగుచు
మలయు నెవ్వఁడు వాని నమస్కరింతు. 155

వ. మఱియు నెవ్వనిబలంబున మహేంద్రుండును బ్రసాదంబున దేవతలును గోపంబున రుద్రుండును బరుషంబున విరించియు నింద్రియంబులవలన వేదంబులును మునులును మేఢ్రంబునఁ బ్రజాపతియును వక్షంబున లక్ష్మియుఁ ఛాయవలనఁ బితృదేవతలును స్తనంబులవలన ధర్మంబును బృష్ఠంబువలన నధర్మంబును శిరంబువలన నాకంబును విహాసంబువలన నప్సరోజనంబులును ముఖంబువలన విప్రులును గుహ్యంబైన బ్రహ్మంబును భుజంబులవలన రాజులు బలంబును నూరువులవలన వైశ్యులును నైపుణ్యంబును బదంబులవలన శూద్రులును నవేదంబు

నధరంబున లోభంబును నుపరిరదచ్ఛదంబువలనఁ బ్రీతియు నాసాపుటంబు వలన ద్యుతియును స్పర్శంబునఁ గామంబును భ్రూయుగళంబున యమంబును బక్ష్మంబునఁ గాలంబును సంభవించె నెవ్వనియోగమాయాజనితంబులు ద్రవ్యవయఃకర్మగుణవిశేషంబులు చతుర్విధభూతసర్గం బెవ్వని యాత్మతంత్రం బెవ్వని వలన సిద్ధించి లోకంబులును లోకపాలురును బ్రదుకుచుందురు పెరుఁగుచుందురు దివిజులకు నాయువు నంధంబు బలంబు నై నగంబులకు నిశం డై ప్రజలకు బ్రజనుండై (ప్రజావన) క్రియాకాండనిమిత్తసంభవుం డగుజాతవేదుండై యంతస్సముద్రంబున ధాతుసంఘాతంబులం [1]బ్రపంచించుచు బ్రహ్మమయుండై ముక్తికి ద్వారం బై యమృతమృత్యుస్వరూపుండై చరాచరప్రాణులకు బ్రాణం బై యోజస్సహోబలవాయురూపంబులైన ప్రాణేంద్రియాత్మాసుశరీరకేతనుండై పరమవిభూతి యగునప్పరమేశ్వరుండు మాకుం బ్రసన్నుం డగుం గాక యని మఱియును. 156

క. మొదల జల మిడిన భూజము, దుదినడుమను జల్లఁదనము। దొరకొను మాడ్కిన్
మొదలను హరికిని మ్రొక్కిన, ముద మొందుదు మెల్ల వేల్పు। మూఁకలు నేనున్.

క. ఆపన్నులగు విదృతుల, గోపుణ్యా భవన్ముఖాబ్జ। మొయ్యనఁ దఱితోఁ
బ్రాపింపఁ జేయు సంపద, నోపరమదయానివాస। యుజ్జ్వలతేజా. 158

వ. అని యిట్లు దేవగణసమేతుం డై యనేకవిధంబులఁ గీర్తించుచు నున్న పరమేష్ఠి యందుఁ గరుణించి దయాగరిష్ఠుం డగు విశ్వగర్భుం డావిర్భవించె. 159

మ. ఒక వేయర్కులు గూడి గట్టి[2]కరు వై। యుద్యత్ప్రభాభూతితో
నొకరూపై చనుదెంచుమాడ్కి హరి దా। నొప్పారె నా వేలుపుల్
వికలాలోకను లై విషణ్ణమతు లై। విభ్రాంతు లై మ్రోలఁ గా
నక శంకించిరి గొంతప్రొద్దు విభుఁ గా। నం బోలునే వారికిన్. 16

వ. అప్పుడు. 161

సీ. హారకిరీటకేయూరకుండలపాద, కటకకాంచీలతా। కంకణాది
కౌస్తుభోపేతంబుఁ। గౌమోదకీశంఖ, చక్రశరాసన। సంయుతంబు
మరకతశ్యామంబు। సరసిజనేత్రంబుఁ, గర్ణాభరణకాంతి। గండయుగముఁ
గలితకాంచనవర్ణ। కౌశేయవస్త్రంబు, శ్రీవనమాలికా। సేవితంబు

ఆ. నై మనోహరంబు। నై దివ్యసౌభాగ్య, మైన యతనిరూపు। హర్ష మెసఁగఁ
జూచి బ్రహ్మహరుఁడు। సురలును మునులును, బొంగి నమ్రు లగుచుఁ। బొగడఁదొడఁగె.

క. జననస్థితిలయమూలుని, మునినుతు నిర్వాణసుఖస। ముద్రు సుగుణుఁ
డమలతనుఁ బృథులపృథులుని, ననఘాత్మ మహానుభావు। నభివందింతున్. 168

1. విచరించుచు బ్రహ్మ. 2. కడు పై.

క. పురుషోత్తమ నీరూపము, పరమశ్రేయంబు భువనపంక్తుల కెల్లన్
స్థిరవైదిక యోగంబున, వరుసను మీయంద కానవచ్చెను మాకున్. 164

క. మొదలును నీలోఁ దోఁచెను, దుదియును నీలోఁ దోఁచెను నడుమను దోఁచెను నీవే
మొదలును నడుమును దుదిసృష్టికిఁ, గదియఁగ ఘటమునకు మన్ను గతియగు మాడ్కిన్.

క. నీమాయచేత విశ్వము, వేమారు సృజింతు వనుచు విజ్ఞులు వనరుల్
ధీమంతులు గుణపదవిని, నేమంబున నగుణుఁ డైననినుఁ గాంతు రొగిన్. 166

ఆ. అన్న మవనియందు నమృతంబు గోవుల,యందు వహ్నిసమిధలందు వరులు
యోగవశతఁ బొందుదురో జను బుద్ధిచే నగుణు నిన్నుఁ గాంతు రాత్మఘనులు.

మత్తకోకిలము. పట్టు లేక బహుప్రకారవిపన్న చిత్తుల మైతి మే
మెట్టకేలకు నిన్నుఁ గంటి మభీప్సి తార్థ[1]మా వంచుఁ బె
న్పెట్ట యైనదవానలంబున వేఁగునేనుఁగుమొత్తముల్
సిట్ట వేర్చినగంగలోపల నీరు గాంచినచాడ్పునన్. 168

మత్తకోకిలము నీకు నే మని విన్నవింతుము నీవు సర్వమయుండ వై
లోక మెల్లను నిండి యుండఁగ లోకలోచన నీపదా
లోకనంబు శుభంబు మాకును లోకపాలకు లేను నీ
నాకవాసులు నీవ వహ్నిఁ దనర్చు కేతుతతిక్రియన్. 169

వ. అని కమలసంభవప్రముఖులు వినుతిసేసి రని చెప్పి నరేంద్రునకు శుకుం డిట్లనియె.

శా. ఈ రీతిం జతురాననాదినుతుఁ డై యేపార జీమూతగం
భీరం బైనరవంబునం బలికె సంప్రీతాత్ముఁ డై యీశ్వరుం
డారోమాంచితకాయులన్ నవవిముక్తాపాయులం బ్రేయులం
బ్రారబ్ధోగ్రమహార్ణవోన్మథనవాంఛానల్పులన్ వేల్పులన్. 171

క. ఓనలువ యోసురేశ్వర, యోసితలతటాత యోసురోత్తములారా
దానవులతోడ నిప్పుడు, మానుగఁ బోరామి గలిగి మనుటే యొప్పున్. 172

వ. అది యెట్లంటి రేని. 173

క. ఎప్పుడు దనకును సత్త్వము సొప్పడదు సందడించి రిపులఁ జూచియుఁ దనమైఁ
గప్పికొని యుండవలయును, నొప్పుగ నహి మూషికమున కొదిఁగినభంగిన్.

క. అమృతోత్పాదనయత్నము విమృష్టమతిఁ జేయుటొప్పు వేల్పులు వినుఁడీ
యమృతంబుఁ ద్రావి జంతువు, లమృతగతిం బ్రతుకుచుండు నాయుర్వృద్ధిన్.

సీ. పాలమున్నీటిలోపల సర్వతృణలతౌ, షధములు దెప్పించి చాల వైచి
మందరశైలంబు మంథానముగఁ జేసి, తనర వాసుకిఁ దరిత్రాడు సేసి
నాసహాయంబున నలి నిందఱును మీరు, తరువుఁడు వేగ మతంద్రు లగుచు
ఫలము మీఁద య్యెడు బహుళదుఃఖంబులఁ, బడుదురు దైత్యులు పాపమతులు

1. మా వచ్చుఁ.

ఆ. అలసి యేమి సేయ § నఖిలార్థములుఁ గల్గు, విపత్తిలోన నొక్క-§విధము పుట్టు
గలఁగి చెడిన వాఁడు § కామరోషంబులు, వస్తుచయమునందు § వలదు చేయ.

వ. అని యాదేశించి. 177

క. అంతాదిరహితుఁ డచ్యుతుఁ, డంతర్ధానంబు నొందె § నజఫాలాక్షుల్
సంతోషంబునఁ దమతమ, కాంతాలయములకుఁ జనిరి § గౌరవ మొప్పన్. 178

క. కయ్యంబు సేయ నొల్లక, నెయ్యంబున నతులు పెట్టి § నిర్జరనికరం
బియ్యప్పనములు పెట్టుచుఁ, దియ్యంబునఁ గొల్చె బలిని § దేవద్వేషిన్. 179

క. పసిఁడి తనకును వశమై, సుసరపుగతిఁ గొల్చుచున్న § సురసంఘములన్
గసిమసఁగి చంపఁ బూనిన, నసురుల వారించె బలియు § నతినయయుక్తిన్. 180

వ. అట్లు వారించి వైరోచని రాక్షససముదయంబున కిట్లనియె. 181

క. పగవారు శరణు జొచ్చిన, మగతనములు నెఱపఁ దగునె § మగవారలకుం
దగుసమయ మెఱుఁగ వలదే, మగఁటిమిఁ జాటింప వల ద§మర్త్యులతోడన్.

వ. అని పలికి కొలువుకూటంబున సురనికరపరివృతుండై నిఖిలలోకరాజ్యలక్ష్మీసహితుండై యఖిలవిబుధవీరవిజయాహంకారనిజాలంకారుండై సుఖంబునం గొలువున్న విరోచననందనుం గని శచీవిభుం డుత్తమసచివుండునుంబోలె సాంత్వనవచనంబుల శాంతిం బొందించి పురుషోత్తమశిక్షితం బైననీతిమార్గంబున శంబరునికిం బ్రియంబు సెప్పి యరిష్టనేమి ననునయించి త్రిపురవాసు లగుదానవుల నొడంబఱిచి జంభునిసమ్మతంబు సేకొని హయగ్రీవునివిగ్రహంబు మాన్పి నముచితారకబాణాదులతో సఖ్యంబు నెఱపి విప్రచిత్తికిం బొత్తు హత్తించి శకునివిరోచనప్రహేతులకుం బోరామి సూపి మయమాలిసుమాలిప్రముఖులకు మైత్రి యెఱింగించి కుంభనికుంభులకు సౌజన్యంబు గైకొలిపి పౌలోమకాలకేయనివాతకవచాదులయెడ బాంధవంబు ప్రకటించి వజ్రదంష్ట్రికి [1]వశుండై యితరదానవదైత్యసమూహంబువలన నతిస్నేహంబు సంపాదించి మనకు నక్కసెలియుండ్రబిడ్డలకు నొడ్డారంబు లేమిటికి నేకకార్యపరత్వంబున నడ్డంబు లేక బ్రదుకుద మన్యోన్యవిరోధంబు లేల తొల్లి యన్యోన్యవిరోధంబున నలంగితి మిది మొదలు దనుజదివిజసముదయంబులకు రాజు విరోచననందనుండ మన మందఱ మతనిపంపు సేయం గలవార ముభయకులంబును వర్ధిల్లునట్టి యుపాయం బెఱింగింతు నని యమృతజలధిమథనప్రారంభకథనంబు దెలియం జెప్పె నట్లు సురాసురయూథంబులు బలిబలారాతిప్రముఖంబులై పరమోద్యోగంబున సుధాసంపాదనాయత్తచిత్తులై యైకమత్యంబు నొంది యమందగమనంబున మందరనగంబునకుం జని. 183

1. శక్తుండై.

సీ. వాసవవర్ధకి వాఁడిగాఁ జఱచిన, కుద్దాలముఖముల గొంత ద్రవ్వి
ముసలాగ్రములు సొన్పి మొదలిపాఁ తగలించి, దీర్ఘపాశంబుల ద్రిండుగట్టి
పెకలించి బాహులఁ బీడించి కదలించి, పెల్లార్చి తమతమ పేరు వాడి
పెఱికి మీఁదికి నెత్తి పృథులహస్తంబులఁ, దలల భుజంబులఁ దరలఁ గుంత
తే. నాని మెల్లనె యడుగులిడుచు, భారమధికంబు[1] మఱవక పట్టుఁడనుచు
మందరాగంబుఁ దెచ్చి రమందగతిని, దేవదైత్యులు జలరాశి తెరువు పట్టి.
క. మందరము మోవ నోపమి, నందఱపైఁ బడియె నదియు నతిచోద్యముగాఁ
గొందఱు నేలం గలిసిరి, గొందఱు నుగ్గయిరి చనిరి గొందఱు భీతిన్. 185
క. ఏలా హరికడ కేఁగితి, మేలా దొరకొంటి మధికహేలన శైలో
న్మూలనము సేసి తెచ్చితి, మేలా పెక్కండ్రు మడిసి రేలా నడుమన్. 186
క. ఏటికి మముఁ బని పంచెను, నేటికిఁ దమకోఁటిచారి కింతలు పను లిం
కేటికి రాఁడు రమేశ్వరుఁ, డేటికుపేక్షించె మఱవ నేటికి మనలన్. 187
వ. అని కులకుధరపతనజన్యం బగు దైన్యంబు సహింప నోపక పలవించు చున్న దివిజ దితిజులభయంబు మనంబున నెఱింగి సకలవ్యాపకుం డగుహరి దత్సమీపంబున.
మ. గరుడారోహకుఁడై గదాధరుఁడై, కారుణ్యసంయుక్తుఁడై
హరికోటిప్రభతో నొహో[2] వెలవకుం దంచుం బ్రకీపించి త
ద్గిరిఁ గేలన్ నవకందకందుకము మాఱ్కిం జట్టి క్రీడించుచు
న్గరుణాలోకసుధన్ సురాసురుల ప్రాణంబుల్ సమర్థించుచున్. 189
క. వారలు గొలువఁగ హరియును, వారాన్నిధి కరుగు మనఁగ వసుధాధరమున్
వారిజనయనునిఁ గొంచు న, పారితగతిఁ జనియె విహగవల్లభుఁ డలుతన్. 190
క. చని జలరాశితటంబున, వనజాక్షుని గిరిని డించి వందనము లు స
ద్వినుతులు సేసి ఖగేంద్రుఁడు, పనివినియెను భక్తి నాత్మభవనంబునకున్. 191
వ. అప్పుడు. 192
సీ. భూనాథ వినవయ్య భోగీంద్రు వాసుకిఁ, బిలిపించి యతనికిఁ బ్రియముసెప్పి
ఫలభాగ మీ నొడఁబడి సమ్మతునిఁజేసి, మెల్లన చేతుల మేను నివిరి
నీవ కా కెవ్వరు నేర్తు రీపసి కియ్య, కొమ్మని యతనికై కోలు వడసి
కవ్వంపుఁగొండ నిక్కమ్మంటకంబుగఁ జేసి, [3]ఘర్షించి యతనిభోగంబుఁ జుట్టి
ఆ. కడఁగి యమృతజలధిఁ గలశంబుఁ గావించి, తచ్చునచ్చలమునఁ దలఁపులమర
బద్ధవస్త్రకేశభారులై యారెండు, గములవారు తరువఁ గదిసి రచట. 193
వ. తదనంతరంబ. 194
క. హరియును దేవానీకము, నురగేంద్రుని తలలు పట్ట నుద్యోగింపన్
హరిమాయాపరవశులై, సురవిమతులు గూడి పలుకఁ జొచ్చిరి కడిమిన్. 195

1. 'మఱుకుఁడీ. 2. 'వెఱకుఁడీ' వ్రా. ప్ర. 3. గర్జించుచటని.

మత్తకోకిలము. స్వచ్ఛ మైనఫణంబు మీరలు । నక్కఁ బట్టిమథింపఁగాఁ
బుచ్ఛ మేటికి మాకుఁ బట్టఁగ । బూరుషత్వము గల్గి మే
మచ్ఛ మైనతపోబలాఢ్యయ । శోన్వయంబు[2]వార మై
[1]యిచ్ఛయించుటమే తుచ్ఛవృత్తికి । నిందు మాకు ఫణాగ్రముల్. 196

వ. అని పలుకు దనుజులం జూచి. 197

క. విస్మయముఁ బొంది దానవ,ఘస్మరుఁ డహిఫణము విడువఁ । గైకొని యసురల్
సస్మితముఖులై యార్చిర, విస్మరతఁ గొనిరి సురలు । వీఁకం దోఁకన్. 198

వ. ఇట్లు సమాకర్షణస్థానభాగనిర్ణయంబు లేర్పఱచుకొని దేవతలు పుచ్ఛంబును బూర్వదేవతలు ఫణంబులుం బట్టి పయోరాశిమధ్యంబునం బర్వతంబు వెట్టిపర మాయత్తచిత్తులై యమృతార్థంబు ద్రచ్చుచున్నసమయంబున. 199

క. విడువిడుఁ డని ఫణి పలుకఁగఁ, గడుభరమున మొదలఁ గుదురు । గలుగమి గడవై
బుడబుడరవమున నఖిలము, వడవడ వడఁకఁగ మహాద్రి । వనధి మునింగెన్. 200

ఉ. గౌరవమైనభారమునఁ । గవ్వపుఁగొండ ధరింప లేక దో
స్సారవిహీనులై యుభయ । సైనికులుం గడుసిగ్గుతో నకూ
పారతటంబునం బడిరి । పౌరుషముం జెడి పాండవేయ యె
వ్వారికి పేరఁ బోలు బల । వంతపుదైవము నాక్రమింపఁగన్. 201

క. వననిధిజలములలోపల, మునిఁగెడిగిరిఁ జూచి దుఃఖ । మునఁ జింతాబ్ధిన్
మునిఁగెడివేల్పులఁ గనుఁగొని, వనజాక్షుఁడు వార్ధినడుమ । వారలు సూడన్.

—✿ కూర్మావతారకథాప్రారంభము. ✿—

సీ. సవర నై లక్షయోజనములవెడలు పై, కడుఁగఠోరము నైన । కర్పరమును
నద నైనబ్రహ్మాండ । మైన నాహరించు, ఘనతరం బగుముఖ । గహ్వరంబు
సకలచరా।చరజంతురాసుల నెల్ల, మ్రింగి లోఁగొనునట్టి । మేటికడుపు
విశ్వంబుపై వేఱు । విశ్వంబు పైఁబడ్డ, నాఁగినఁ గదలని । యట్టికాళ్ళు
తే. వెలికి లోనికిఁ జనుదెంచు । విపులతుండ, మంబుజంబులఁ బోలెడు । నక్షియుగము
సుందరంబుగ విష్ణుండు । సురలతోడి, కూర్మి సెలువొంద నొకమహా । కూర్మమయ్యె.

మ. కమఠంబై జలరాశిఁ జొచ్చి ఘుమఘు । మ్క్రాంతక్రీచందంబునన్
నమదద్రీంద్రము నెత్తె వాసుకిమహా । నాగంబుతో లీలతో
నమరేంద్రాదులు మాళికంపములతో । నా నాఁగదే బాపురే
కమలాక్షా శరణంచు భూదిశలు నా । కాశంబునన్ మ్రోయఁగన్. 204

వ. ఇవ్విధంబున.

క. తరిగొండ్రలోవ నొకఁ డట, తరిగడవకుఁ గుదురు నాఁక । త్రాడట చేరుల్
దరిగవ్వంబును దా నట, హరిహరి హరిచిత్రలీల । హరియే యెఱుఁగున్. 206

1. ఇచ్ఛయించుటయు, అనిదే పోతనప్రయోగము. 2. వడఁ వై

ఆ. జలధిఁ గడవ సేయ శైలంబు, కవ్వంబు, సేయ భోగిఁ ద్రాడు సేసె నుదరువ
సిరియు సుధయుఁ బడయ శ్రీవల్లభుఁ డదక్క, నొరుఁడు కీర్తి మంత్రములు గలఁడె.

ఆ. గొల్లవారిబ్రదుకు గొఱఁ తన వచ్చెను, గొల్లరీతిఁ బాలుఁ గుప్పఁ ద్రచ్చి
గొల్ల లైరి సురలు గొల్లయ్యె విష్ణుఁడు, చేటు లేనిమందు సిరియుఁ గవరి.

వ. ఇట్లు సురాసురయూథంబులు హరిసనాథంబు లయి కవచంబులు నెట్టంబులు వెట్టికొని పుట్టంబులు పిరిమట్లు సుట్టికొని కరంబులు కరంబుల నప్పళించుచు భుజంబులు భుజంబుల నొరయుచుచు లెండు లెండు దరువఁ దొడంగుఁడు (రండని యమందగతిన్) బెరుఁగుఁ ద్రచ్చుచుండ గోలలచాదంబున మహార్ణవమధ్యంబున మంథాయమానమందరమహీధరవిలగ్నభోగిభోగాద్యంతంబులం గరంబులం దెమల్చుచుఁ బెనుబొబ్బలం బ్రహ్మాండ[1]కుడ్యంబు పగుల్పరం బయి గుబ్బుగు బ్బని యొరులఁ గొండకవ్వంబు గిఱ్ఱి జుజుజుజుం దిరుగు వేగంబున ఘలచ్ఛటాయమానంబు లయి బుగులుబుగు ల్లనుచప్పుళ్ళప్పరం బెగసి లెక్కకు మిక్కిలి మక్కల కొమ్మల చెక్కుల నక్కలువసు మిసమిసలమీఁదిమీఁగడ వాల తెలుఁగుఁదుంపరల పరంపరలవలన నిజకరక్రమాకర్షణపరిభ్రాంతిఫణిఫణాగర్భసముద్భూతనిర్భర విషకీలికీలాజాలంబుల నప్పటప్పటికి నుప్పతిల్లినదప్పిం గొందొక మందగతిం జెందక యకూపార వేలాతటకుటజకుసుమగుచ్ఛపరిచ్ఛలస్వచ్ఛ మకరందసుగంధి గంధవహంబులం గ్రొంజెమటలనటి పెనువటవగము లొసిళ్ళ నిగుర నొండొరులం బరిహాసించుచుఁ బేరువాడి విలసించుచు మేలుమే లని యగ్గించుచుఁ (గాదు కా దని భంగించుచు) నప్పమొప్పుపమచ్ఛంబులవలన వనధివలమాన వైశాఖవసుంధరాధరపరివర్తనసముజ్జనితఘుమఘుమారావంబును మథనగుణాయమానమహాహిప్రముఖముఖనిర్గతభూంకారఘోరఫూత్కారఘోషంబును గులకుధరపరిక్షుబ్ధక్షుభితసముల్లంఘనసమాకులతరంబు లై వఱచి గుబురుగుబురు లై యొరలుకమఠకర్కటకకోడరమకరతిమితిమింగిలమరాళచక్రవాకబలాకభేకసాంసానికంబుల ముఱలునుం గూడుకొని ముప్పిరిగొని దనుజదివిజభటాట్టహాసతర్జనగర్జనధ్వనులా నలుపుర యై మొత్తిన కైన దశదిగంతభిత్తులును బేఁ బెత్తి పెల్లుపల్లం దుళ్ళఁ గిఱ్ఱు పొడుచుచు నొకఁడొకని కంటెఁ వడియునుం [2]గడపునుం గలుగఁ ద్రచ్చుచుఁ బంతంబు ఱచ్చుచు సుధాజననంబుఁ జింతించుచు సూతిసంపదార్ధంబులకు నసుళు సూచుచు నెంతవడి ద్రత్తు మని హరి నడుగుచు నెడపకసతిమికంబుల నంతకంతకు మురువు దంపక త్రచ్చు సమయంబున. 209

1. కటాహంబు, 4. దనవృష్టి

క. అప్పాలవెల్లిలోపల, నప్పటి కప్పటికి మందరాగము దిరుగం
జప్పుడు నిండె నజాండము, సెప్పెడి దే మజునిచెవులు సిందఱగొనియెన్. 210

వ. అంత నప్పయోరాశిమధ్యంబున. 211

క. ఎడమఁ గుడి మునువు దిరుగుచుఁ, గుడినెడమకు వెనుకఁ దిరుగు కులగిరి గదలిం
గడలెడలసురలునసురులుఁ, దొడితొడి ఫణిఫణము మొదలు దుదియును దిగువన్.

క. వడిగొని కులగిరి దిరుగఁగ, జడనిధి ఖగమకరకమఠఝషఫణిగణముల్
సుడివడఁ దడఁబడఁ గలఁకులఁ,బడు భయబడి నెగసి బయలఁబడు నురలిపడున్

క. అమరాసురకరవివరి,భ్రమణధరాధరవరేంద్ర బంభ్రమణము దాఁ
గమఠేంద్రుపీఁపుతీఁటను, శమియింపఁగఁ జాల దయ్యె జగతీనాథా. 214

వ. తదనంతరంబ. 215

క. ఆలోలజలధిలోపల, నాలో నహి విడిచి సురలు నసురలుఁ బఱవం
గీలాకోలాహల మై, హాలాహలవిషము పుట్టె నవనీనాథా. 216

వ. అదియునుం బ్రళయకాలాభీలఫాలలోచనలోచనానలశతంబు చందంబున ననుమందంబై విలయపవమానసహాయంబై వడి వసి యై కడపటిపట్టపగలింటివెలుంగుల లక్ష తెఱంగున దుర్లక్షితంబై తునిరేయి వెలింగిన మొగిలుగములవలనం బడు బలుపిడుగులవడువున బెడిదంబై పంచభూతంబులుం దేజోరూపంబు లైనచాడ్పున దుస్సహంబై భుగభుగాయమానంబు లైనపొగలును, జిటచిటాయమానంబు లైనవిస్ఫులింగంబులును ధగధగాయమానంబు లై నెఱమంటలును గలిగి మహార్ణవమధ్యంబున మందరనగంబు మంథరంబుగం దిరుగునెడ జనియించి పటపటాయమానంబై నింగికి నుప్పొంగి దిశలకుం దీఁగలు సాఁగి బయల్లు ప్రబ్బికొని తిరిగవ్వంపుఁగొండ నండగొనక నిగిడి కడలినలుగడలకుం బఱచి దరుల కుఱికి సురాసురసముదయంబులం దరికొని గిరివరగుహాగహ్వరంబుల సుడివడక కులశిఖరిశిఖరంబుల నెరగలివడి గహనంబుల దహించి కుంజమంజరీపుంజంబుల భస్మంబుసేసి జనపదంబు లేర్చి నదీనదంబు లెరియించి దిక్కుంభికుంభంబులు నిక్కలువడ నిక్కి తరణితారామండలంబుపై మిట్టించి మహర్లోకంబు నంటుకొని యుపరిలోకంబునకు మాఱుగొన లిడి సుడివడి ముసరుకొని బ్రహ్మాండగోళంబు సిటిలిపడఁగ దాఁటి పాతాళాదిలోకంబులకు వేళ్లువాఱి సర్వలోకాధికంబై శక్యంబుగాక యెక్కడఁ జూచినం దానయై కురంగంబు క్రియం గ్రేళ్లుఱుకుచు భుజంగంబు విధంబున నొడియుచు సింగంబు భంగి లంఘించుచు విహంగంబుపగిది నెగయుచు మాతంగంబు పోలికె నిలువంబడుచు నిట్లు హాలాహలదహనంబు జగంబులం గోలాహలంబు సేయుచున్నసమయంబున మెలంగ మిడుకంజాలక నిత్తైన దేవతలును నేలం గూలినరక్కసులును దుల్లిన తారకంబులును గీటడంగినకిన్నర మిథునంబులును గమరినగంధర్వవిమానంబులును జీకాకుపడినసిద్ధచయంబుల

జిక్కువడిన గ్రహంబులును [1]జాదఱవదలిన యుభయవర్ణాశ్రమంబులును నిగిరి పోయినసదులును వింకినసముద్రములును గాలినకాననంబులును బ్రాలినపురంబులును బొమ్మఁగుపడినపురుషులును బోక్కి పడినపురాంగనాజనంబులును బగిలి పడినపర్వతంబులును భస్మంబు లైనప్రాణిసంఘంబులును వేఁగినలోకంబులును వివశ లైనదిశలును నొడ్డగెడవు లైన భూజచయంబులును నలినలైనభూములును నై యకాలవిలయకాలంబై తోఁచు చున్నసమయంబున 217

క. ఒడ్డారించి విషంబున, కడ్డము చనుదెంచి కావ ♦ నధికులు లేమిం
గొడ్డేటి ముంచి రాలన, బిడ్డన నెడ లేక జనులు ♦ పృథ్వీనాథా. 218

వ. అప్పుడు. 229

మ. చని కైలాసముఁ జొచ్చి శంకరునివాసద్వారముం జేరి యా
సున దౌవారికు లడ్డపెట్టఁ గల మంటపముం జొచ్చి కుయ్యో మొఱ్ఱో
విను మాలింపుము చిత్తగింపుము దయన్ ♦ వీక్షింపుమం చంబుజా
సనముఖ్యుల్ గని రార్తరక్షణకళా♦సంరంభుఁ శంభునిన్. 220

క. వారలు దీనత నచ్చటఁ, గూరిమితో నెఱిఁగి దక్షు♦కూఁతురుఁ దానున్
బేరోలగమున నుండి ద,యారతుఁడై చంద్రజూటుఁ ♦ [2]డవసర మిచ్చెన్. 212

వ. అప్పుడు భోగిభూషణునకు సాష్టాంగదండప్రణామంబు గావించి ప్రజాపతిముఖ్యు లి ట్లనిస్తుతియించిరి. 222

సీ. భూతాత్మ భూతేశ ♦ భూతభావనరూప, దేవ మహాదేవ ♦ దేవవంద్య
యీలోకముల కెల్ల ♦ నీశ్వరుండవు నీవ, బంధమోక్షములకుఁ ♦ బ్రభుఁడ వీవ
యార్తశరణ్యుండ ♦ వగుగురుండవు నిన్నుఁ, గోరి భజింతురు ♦ కుశలమతులు
సకలసృష్టిస్థితి♦సంహారకర్తవై, బ్రహ్మవిష్ణుశివాఖ్యఁ ♦ బరఁగుదీవు
ఆ. పరమగుహ్యమైన♦బ్రహ్మంబు సదసత్త, మంబు నీవ శక్తి♦మయుఁడ వీవ
శబ్దయోని వీవ ♦ జగదంతరాత్మవు, నీవ ప్రాణమరయ ♦ నిఖిలమునకు. 223

క. నీయంద సంభవించును, నీయంద వసించి యుండు ♦ నిఖిలజగములున్
నీయంద లయముఁ బొందును, నీయుదరము సర్వభూత♦నిలయము రుద్రా. 224

సీ. అగ్ని ముఖంబు పరాపరాత్మక మాత్మ, కాలంబు గతి రత్న♦గర్భ పదము
శ్వసనంబు నీయూర్పు ♦ రసన జలేశుండు, దిశలు కర్ణంబులు ♦ దివము నాభి
సూర్యుండు కన్నులు♦శుక్లంబు సలిలంబు, జఠరంబు జలధులు ♦ పదలు శిరము
సర్వౌషధులు రోమ♦చయములు శల్యంబు, లద్రులు మానస ♦ మమృతకరుఁడు
తే. ఛందములు ధాతువులు ధర్మ♦సమితి హృదయ
మాస్యపంచక ముపనిష♦దాహ్వయంబు

---

1. వరుస లెడలిన వర్ణా. 2. దవసరమించెన్.

నయనసీరూపు పరతత్త్వ ~ మై శివాఖ్య
మై స్వయంజ్యోతి యై యొప్పు ~ నాద్య మగుచు. 225

క. కొందఱు గలఁ డందురు నినుఁ, గొందఱు లేఁ డందు రతఁడు ~ గుణిగాఁ డనుచుం
గొందఱు గలఁ డని లేఁ డని, కొందల మందుదురు నిన్నుఁ ~ గూర్చి మహేశా.

సీ. తలఁపఁ బ్రాణేంద్రియ ~ ద్రవ్యగుణస్వభా, వుఁడవు కాల క్రతు ~ వులును నీవ
సత్యంబు ధర్మ మ ~ క్షరము ఋతంబును, నీవ ముఖ్యుండవు ~ నిఖిలమునకు
ఛందోమయుండవు ~ సత్త్వరజస్తమ, శ్చక్షుండ వై యుండు ~ సర్వరూప
కామపురాధ్వర ~ కాలగరాదిభూ, త[1]ద్రోహభయము చో ~ ద్యంబు గాదు

తే. లీల లోచనవహ్నిస్ఫు ~ లింగశిఖల, నంతకాదులఁ గాల్చిన ~ యట్టి నీకు
రాజఖండావతంస పు ~ రాణపురుష, దీనరక్షక కరుణాత్మ ~ దేవదేవ. 327

ఆ. మూఁడుమూర్తులకును ~ మూఁడులోకములకు
మూఁడుకాలములకు ~ మూల మగుచు
భేద మగుచుఁ దుది న ~ భేద మై యొప్పారు
బ్రహ్మ మనఁగ నీవ ~ ఫాలనయన. 228

క. సదసత్తత్త్వపరావర, సదనం బగు నిన్నుఁ బొగడ ~ జలజభవాదుల్
పెదవులు గదలుప వెఱతురు, వదలక నినుఁ బొగడ నెంత ~ వారము రుద్రా.

మత్తకోకిలము. బాహుశక్తి సురాసురుల్ సని ~ పాలవెల్లి మథింప హా
లాహలంబు జనించె నేరి క ~ లంఘ్య మై భువనంబు గో
లాహలంబుగఁ జేసి చిచ్చును ~ లాగముం గొని ప్రాణిసం
దోహముం బ్రదికింపవే దయ ~ దొంగలింపఁగ నీశ్వరా. 230

క. లంపటము నివారింపను, సంపదఁ గృపసేసి జయము ~ సంపాదింపం
జంపెడివారి వారింపను, సొంపారఁగ నీక చెల్లు ~ సోమార్ధధరా. 231

క. నీకంటె నొం డెఱుంగము, నీకంటెం బతులు గావ ~ నేరరు జగముల్
నీకంటె నొడయఁ డెవ్వఁడు, లోకంబుల కెల్ల నిఖిల ~ లోకస్తుత్యా. 232

వ. అని మఱియు నభినందించుచున్న ప్రజాపతిముఖ్యులం గని సకలభూతసముం
డగు నద్దేవదేవుండు దన ప్రియసతి కిట్లనియె. 233

— ❖ శివుండు దేవప్రార్థితుం డై హాలాహలమును బానము సేయుట. ❖ —

క. కంటే జగములదుఃఖము, వింటే జలజనితవిషము ~ వేఁడిమి ప్రభు వై
యుంటకు నార్తుల యాపద, గెంటించుట ఫలము దానఁ ~ గీర్తిమృగాక్షీ. 234

క. ప్రాణేచ్ఛ వచ్చి చొచ్చిన, ప్రాణుల రక్షింప వలయుఁ ~ బ్రభువుల కెల్లం
బ్రాణుల కిత్తురు సాధులు, ప్రాణంబులు నిమిషభంగు ~ రము లని మగువా. 235

1. ద్రోహించయము.

క. పరహితము సేయు నెవ్వఁడు, పరమహితుం డగును భూతపంచకమునకుం
బరహితమె పరమధర్మము, పరహితునకు నెదురు లేదు పర్వేందుముఖీ. 236

క. హరి మది నానందించిన, హరిణాక్షి జగంబు లెల్ల నానందించున్
హరియును జగములు మెచ్చఁగ, గరళము వారించు టొప్పుఁ గమలదళాక్షీ. 237

క. శిక్షింతు హాలహలమును, భక్షింతును మధురసూక్ష్మఫల[1]రసము క్రియన్
రక్షింతుఁ బ్రాణికోట్లను, వీక్షింపుము నీవు నేఁడు వికచాబ్జముఖీ. 238

వ. అని పలికిన ప్రాణవల్లభునకు వల్లభ దేవా దేవరచిత్తంబుకొలంది నవధరింతు
గాన యని పలికె ననిన నరేంద్రుం డిట్లనియె. 239

మ. అమరన్ లోకహితార్థ మంచు నభవుం డౌఁ గాక యం చాడెఁ బో
యమరుల్ భీతిని మ్రింగవే యనిరి వో యంభోజగర్భాదులుం
దమ కేమీ హర లెమ్ము లెమ్మనిరి వో తాఁ జూచి కిన్నాఁట న
య్యుమ ప్రాణేశ్వరు నెట్లు మ్రింగు మనె నత్యుగ్రానలజ్వాలలన్. 240

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 241

క. మ్రింగెడువాఁడు విభుం డని, మ్రింగెడిదియు గరళ మనియు మేలని ప్రజకున్
మ్రింగు మనె సర్వమంగళ, మంగళసూత్రంబు నెంత మది నమ్మినదో. 242

మ. తనచుట్టున్ సురసంఘముల్ జయజయధ్వానంబులన్ బొబ్బిడన్
ఘనగంభీరరవంబుతో శివుఁడు లోకద్రోహి హుం పో కర
మ్మని కెంగేలఁ దెమల్చి కూర్చి కడిగాఁ దంకించి జంబూఫలం
బని సర్వంకషమున్ మహావిషము నాహారించె హేలాగతిన్. 243

వ. అయ్యవిరళ (మహా)గరళదహనపానసమయంబున. 244

మ. కదలం బారవు పాఁపపేరు లొడలన్ ఘర్మాంబుజాలంబు పు
ట్టదు నేత్రంబుల నెఱ్ఱ రాదు నిజజూటార్ధేందుఁడుం గందఁడున్
వదనాంభోజము వాడ దావిషము నాహ్వానించుచో డాయుచోఁ
బదిలుం డై కడి సేయుచోఁ దిగుచుచో భక్షించుచో మ్రింగుచోన్. 245

క. ఉదరము లోకంబులకును, సదనం బగు టెఱిఁగి శివుఁడు చటులవిషాగ్నిం
గుదురుకొనఁ గంఠబిలమునఁ, బదిలంబుగ నిలిపె సూక్ష్మఫలరసము క్రియన్.

క. మెచ్చిన మచ్చిక గలిగిన, నిచ్చిన నీ వచ్చు గాక యిచ్చ నొరులకుం
జిచ్చుఁ గడిగొనఁగ వచ్చునె, చిచ్చఱచూ పచ్చుపడినశివునకుఁ దక్కన్. 247

ఆ. హరుఁడు గళమునందు హాలాహలము వెట్టఁ, గప్పుగలిగి తొడవుకరణి నొప్పె
సాధురక్షణంబు సజ్జనులకు నెన్న, భూషణంబు గాదె భూవరేంద్ర. 248

వ. తదనంతరంబ. 249

---

1. మూర్తియున్ శ్రీ రక్షింతు. 2. 'తమకుఁ గూరన్' అ. ప్ర. 3. గతి నధిపా.

క. గరళంబుఁ గంఠబిలమున, హరుఁడు ధరించుటకు మెచ్చి § యౌ నౌ ననుచున్
హరియును విరించియును నుమయును, సురనాథుఁడు బొగడి రంత § సుస్థిరమతితోన్.

క. హాలాహల భక్షణకథ, హేలాగతి నైన విన్న § నెలమిఁ బఠింపన్
వ్యాళానలవృశ్చికములఁ, బాలై చెడ రెట్టిజనులు § భయవిరహితులై. 251

వ. మఱియు నా రత్నాకరంబు సురాసురులు ద్రచ్చునెడ. 252

పాలకడలిం దరచునెడ నైరావతాదులు జనించుట.

క. తెల్లని మేనును నమృతము, జిల్లున జల్లించుపొదుఁగు § శితశృంగములుం
బెల్లుగ నర్థుల కోర్కులు, వెల్లిగొలుపు మొదవు పాల § వెల్లిం బుట్టెన్. 253

ఆ. అగ్నిహోత్రి యనుచు § నా సురభిని దేవ, మునులు పుచ్చికొనిరి § మున్న యడిగి
విబుధసంఘములకు § వెరవుతో సద్ధ్వర, హవులు వెట్టుకొఱకు § నవనినాథ. 254

వ. మఱియు నాజలరాశియందు. 255

క. సచ్చంద్రపాండురం బై, యుచ్చైశ్శ్రవ మనఁగఁ దురగ § మొగి జనియించెం
బుచ్చికొనియె బలిదైత్యుం, డిచ్చఁ గొనం డయ్యె నింద్రుఁ § డీశ్వరశిక్షన్. 256

క. ఒఱపగు నురమును బిఱుఁదును, నెఱిఁదోఁకయు ముఖముసిరియు § నిర్మలఖురముల్
కుఱుచచెవులుఁ దెలిగన్నులుఁ, దఱచగు కంఠంబుఁ జూడఁ § దగు నా హరికిన్.

వ. అంత నప్పాలకుప్పయందు. 258

క. దంతచతుష్టాహతి నై, లాంతంబులు విఱిగి పడఁగ § నవధాతుకభృ
త్కాంతం బగు నైరావత, దంతావళ ముద్భవించె § ధరణీనాథా. 259

క. తడ లేనివడపువడి గల, యొడలును బెనునిడుదకరము § నురుకుంభములుం
బెడఁగై యువతులమఱిపు,నడపులకున్ మూలగురువ § నఁగన్ జగ మొప్పెన్.

వ. మఱియు న త్తరంగిణీవల్లభు మథించునయ్యెడ. 261

ఆ. ఎల్లఋతువులందు § నెలరారి పరువమై, యిందువిరులతోఁట § కేపు దెచ్చి
కోరి వచ్చువారి § కోర్కుల నీనెడు, వేల్పుమ్రాను పాల § వెల్లిఁ బుట్టె. 262

వ. మఱియునుం గొండకవ్వంబునం గడలి గిలకరింప నప్సరోజనంబు జనించె నంత.

క. క్రొక్కారుమెఱుఁగుమేనులుఁ, గ్రిక్కిఱిసిన చన్నుఁగవలుఁ § గ్రిస్సిననడుముల్
పిక్కటిలి యున్నతుఱుములుఁ, జక్కనిచూపులును దివిజ § సతులకు నొప్పెన్.

వ. వెండియు నా రత్నాకరంబునందు (సుధాకరుం డుద్భవించి విరించియనుమతంబునఁ దనయథాస్థానంబునం బ్రవర్తించుచుండె నంత) 265

క. తొలుకారుమెఱుఁగు కైవడిఁ, దళతళ మని మేను మెఱవ § ధగధగ మనుచుం
గలుములనీనెడుచూపులఁ, జెలువంబుల మొదలిటెంకి § సిరి పుట్టె నృపా. 266

సీ. పాలమున్నీటిలో § పలిమీఁదిమీఁగడ, మిసిమి [1]జిడ్డునఁ జేసి § మేను వడసి
క్రొక్కారుమెఱుఁగుల § కొనలక్రొత్తళుకుల, మేనిచే గలనిగ్గు § మెఱుఁగు చేసి

1. జ. డ్డుఁజేసి.

నాఁటినాఁటికిఁ బొడ | వగుకుచంబులఁ దీవ, నడుము డాఁగె నొయ్యారంబు | మాలుకొలిపి
క్రొవ్వారుకెందమ్మి | కొలఁకునఁ బ్రొద్దుఁ బొలసి పుష్పించి | ప్రోది పెట్టి

తే. పసిఁడిచంపకదామంబు | బాగుఁ గూర్చి, పాలకొలనికెఁ [1]పాలుపడి | పాఁడి దీర్చి
జాణతనమునఁ జేతులఁ | జక్కఁ బిసికి, నలువ యాకొమ్మ నొకఁ | జేసినాఁడు నేఁడు.

క. కెంపారెడునధరంబున, జంపారెడి నడుము సతికిఁ | గంపారు కుచల్
సొంపారుమోముఁ గన్నులుఁ, బెంపారుచు గొప్ప | గొప్ప పిఱుఁదును గుచముల్.

వ. అని జనులు పొగడుచుండ.

సీ. తరుణికి మంగళ | స్నానంబు సేయింత, మని పెట్టె నింద్రుఁ డ | నర్ఘ్యమైన
మణిమయపీఠంబు | మంగళవతు లైన, వేల్పుఁ గాంతలు | విమలతోయ
పూర్ణంబు లై యున్న | పుణ్యాహకలశంబు, లిడిరి పల్లవముల | నిచ్చె భూమి
కడిమి గోవులు పంచ | గవ్యంబులను నిచ్చె, మఱి వసంతుండు | మధు వొసంగె

తే. మునులు కల్పంబుఁ జెప్పిరి | మొగులుగములు, పణవగోముఖకాహళ | పటహమురజ
శంఖవల్లకీవేణుని | స్వనము లిచ్చెఁ, బాడి రాడిరి గంధర్వ | పతులు సతులు. 270

క. పండితసూక్తులతోఁ గుడి, దండంబులు సాఁచి తీర్థ | తోయము లెల్లం
గుండముల ముంచి దిగ్వే, దండంబులు జలక మార్చె | దరుణీమణికిన్. 271

సీ. కట్టంగఁ బచ్చని | పట్టుఁబుట్టపుదోయి, ముదితకుఁ దెచ్చి స | ముద్రుఁ డిచ్చెఁ
మత్తాళినికరంబు | మధు వాన మూఁగిన, వైజయంతీమాల | వరుణుఁ డిచ్చెఁ
గాంచనకేయూర | కంకణకింకిణీ, కటకాదులను విశ్వ | కర్మ యిచ్చె
భారతి యొకమంచి | తారహారము నిచ్చెఁ, బాణిపద్మము నిచ్చెఁ | బద్మభవుఁడు

ఆ. గుండలివ్రజంబు | గుండలముల నిచ్చె, శ్రుతులు భద్ర మైన | నుతులు సేసె
నెల్లలోకములకు | నేలికసానివై, బ్రదికె దనుచు దిశలు | పలికె నధిప. 272

వ. మఱియును. 273

సీ. పలుకుల నమృతంబు | చిలుక నెవ్వానితో, భాషించె వాఁడెపో | బ్రహ్మ యనఁగ
నెలయించి కెంగేల | నెవ్వని వరియించె, వాఁడె లోకములకు | వల్లభుండు
మొయిదీఁగె నెవ్వని | మేనితోఁ గదియించె, వాఁడె పో పరమ స | ర్వజ్ఞమూర్తి
నెలఁతుక యెవ్వఁడు | నివసించె నేయింట, నాయిల్లు పరమగు | నమృతపదము

ఆ. నింతిచూపు వాఁతె | నెచ్చోటి కచ్చోటు, జిష్ణుపదధర్మ | జీవితంబు
గొమ్మపిన్ననగవు | గురుతరదుఃఖని, వారణంబు సృష్టి | కారణంబు. 274

వ. మఱియు నక్కొమ్మ నెమ్మనంబున. 275

సీ. భావించి యొకమాటు | బ్రహ్మాండ మంతయు, నాటలబొమ్మరి | ల్లని తలంచుఁ
బాలించి యొకమాటు | భువనంబు లన్నియుఁ, దనయింటిలోఁ దొంతు | లని తలంచుఁ

---

1. పాల్పడ.

బాలిక యొక్క మాటు బ్రహ్మాది[1]సురలను, దనయింటిలో బొమ్మలని తలంచు
గౌరి యొక్క మాటు కుక్షిచక్రంబు, నేఁడడ బొమ్మరిం టని తలంచు
ఆ. సాని యొక్క మాటు సూర్యేందురోచుల, నచటి దీపకళిక లని తలంచు
భామ యొక్క మాటు భారతీదుర్గల నాత్మసఖు లటంచు నాదరించు. 276

వ. తదనంతరంబ. 277

ఆ. చంచరీకనికర ఝంకారసనదఁబు, దసరునుత్పలములదండఁ బట్టి
మేఘకోటినడిమి మెఱుఁగుఁబు త్రడిమాడ్కి, సురలనడుమ నిల్చె సుందరాంగి.

క. ఆకన్నులు నాచన్నులు, నాకురు లాపిఱుఁదు నడుము నాముఖమా వ
వ్యాకారముఁ గని వేల్పులు, సీకాకునఁ బడిరి కలఁగి శ్రీహరి దక్కన్. 279

వ. అట్లు నిలిచి దశదిశలం బరివేష్టించి యున్న యక్షరక్షస్సిద్ధ సాధ్యదివిజగరుడ గంధర్వచారణ ప్రముఖనిఖిలయూథంబులం గనుంగొని యప్పురాణప్రౌఢకన్యా రత్నంబు దనమనంబున నిట్లని వితర్కించె. 280

సీ. ఐదువ నైయుండ నలవడ దొకచోట, నొకచోట సవతితో నోర్వరాదు
తగ నొకచోట సంతతవైభవంబు గా; దొకచోట వేడిమి నుండఁ బోల
దొకచోటఁ గరుణ లే దొక్కింత వెదకిన, నొకచోట దగ్గఱియుంట బెట్టు
నెఱయంగ నొకచోట నిలుకడ చాలదు, చర్చింప నొకచోట జడత గలదు
ఆ. కొన్ని చోట్లు కామగుణగరిష్ఠంబులు, క్రోధసంయుతములు కొన్నియెడలు
గొన్ని మోహలోభకుంఠితంబులు గొన్ని, ప్రమదమత్సరానుభావకములు.

వ. అని సకలసత్పురుషజనవర్తనంబులు మానసించి పరిహరించి. 282

సీ. అమర ముత్తైదువ నైయుండవచ్చును, వరునకు సవతు లెవ్వరును లేరు
వెలయంగ నశ్రాంతవిభవ మీతనియిల్లు, శృంగారచందనశీతలుండు
గలఁగఁ డెన్నఁడు శుద్ధకారుణ్యమయమూర్తి, విమలుండు గదిసి సేవింపవచ్చు
నెఱి నాడి తిరుగఁడు నిలుకడ గలవాఁడు, సకలకార్యములందు జడత లేదు
ఆ. సాధురక్షకుండు షడ్వర్గరహితుండు, నాథుఁ డయ్యెనేని నడప నోపు
నితఁడె భర్త యనుచు నింతి సరోజాక్షుఁ, బుష్పదామకమునఁ బూజ సేసె.

క. ఇందీవరదామమున ముకుందునిఁ బూజించి తనకుఁ గూడి వసింపన్
మందిరముగఁ దద్వక్షము, నందంద సలజ్జదృష్టి నాలోకించెన్. 284

ఆ. మోహరుచులవలన ముద్దియ దల యెత్తు, సిగ్గువలన బాల శిరము వంచు
నింతి వెఱఁగువలన నెత్తదు వంపదు, తనదుముఖము ప్రాణదయితుఁ జూచి.

క. హరి సూచిన సిరి సూడదు, సిరి సూచిన హరియుఁ జూడ సిగ్గునఁ బొందున్
హరియును సిరియును దమలో, సరిఁ జూపులఁ జూడ మరుఁడు సందడిపెట్టెన్.

1. బంతులు, అనునదిలో బొమ్మ.

చ. జగములతండ్రియై తనరుశౌరి జగంబులతల్లి నింపిరం
దగ సురముఖ్యుఁ డాల్చె నటఁ దత్కృపనారసపూర్ణదృష్టిచేఁ బ్రజల్
మగుడఁగఁ దొంటిభంగి నతిమంగళవాక్ప్రతిభాప్రసన్నులై
నగడినలోకముల్ గని రనేకశుభంబులఁ బొందిరి త్తఱిన్. 287

వ. అట మున్న యబ్ధిరాజు వనజముమనున్న యమూల్యంబు జయిన కౌస్తుభంబు నేటి యనర్ఘమణిరాజంబు నయ్యంబుజాక్షునకు సమర్పించిన వాసిం దన వక్షస్స్థలంబున ధరియించె నప్పుడు దయ్యాదిలక్ష్మియు శ్రీవత్సకౌస్తుభ వైజయంతీవనమాలికాతారహారాద్యలంకృతుం డైన పుండరీకాక్షు వక్షస్స్థలంబున వసియించె నయ్యవసరంబున. 288

శా. మ్రోసెన్ శంఖమృదంగవేణురవముల్ మున్నాడి పెంజీకటుల్
వాసెన్ నర్తనగానలీలల సురల్ భాసిల్లి రార్యుల్ జగ
ద్వ్యాసుల్ విష్ణుని బ్రహ్మరుద్రముఖుల్ దల్లింగ మంత్రంబులం
బ్రాసక్తిన్ వినుతించి రుల్లసితపుష్పశ్రేణి వర్షించుచున్. 289

క. ఆపాలవెల్లికూఁతురు, దీపులచూపులను దోఁగి తిలకించి ప్రజల్
చేపట్టిరి సంపదలను, బ్రాపించెను, మేలు జగము బ్రబలె నరేంద్రా. 290

క. పాలేటిరాచకన్నియ, మేలారెడుచూపు లేక [1]మిడుమిడు కంచుం
జాలింబురపురఁ బొక్కుచుఁ, దూలిరి రక్కసులు కేము దోఁచిన నధిపా. 291

క. వారిధిఁ దరువఁగ నంతట, వారుణి యను నొక్కకన్య వచ్చిన నసురుల్
వారిజలోచనుసమ్మతి, వారై కైకొనిరి దాని వారిజనేత్రా. 292

వ. మఱియుం దరువం దరువ నప్పయోరాశియందు. 293

సీ. తరుణుండు దీర్ఘదోర్దండుండు కంబుకంధరుఁడు పీతాంబరధారి స్రగ్వి
లాసితభూషణాలంకృతుం డరుణాక్షుఁ, డున్నతోరస్కుఁ డత్యుత్తముండు
నీలకుంచితకేశనివహుండు జలధరశ్యాముండు మృగరాజమధ్యశాల
మణికుండలుఁడు రత్నమంజీరుఁ డచ్యుతు, నంశాంశసంభవుం డమలమూర్తి

ఆ. భూరియాగభాగభోక్త ధన్వంతరి, యనఁగ నమృతకలశహస్తుఁ డగుచు
నిఖిలవైద్యశాస్త్రనిపుణుఁ డాయుర్వేది, వేల్పువెజ్జు గడలి వెడలివచ్చె. 294

వ. తదనంతరంబ. 295

ఆ. అతనిచేతి నున్నయమృతకుంభము చూచి, కెరలి వాడిచి సురలఁ గికురుపెట్టి
పుచ్చికొనిరి యసురపుంగవు లెల్లను, మాఱు లేనిబలిమి మహేంద్ర. 296

వ. వెండియు. 297

ఆ. చావు లేనిమందు చక్కఁగ మన కబ్బె, ననుచుఁ గడవ ననుచు లాఁచికొనిన
వెఱచి సురలు హరికి మొఱలు వెట్టిరి సుధా, పూర్ణఘటము పోయెఁ బోయె ననుచు

---

1. మిడుకుట మిడుకుచుం.

శ్రీవిష్ణుమూర్తి మోహినీస్వరూపంబు నొందుట.

వ. ఇట్లు శరణాగతులైన వేల్పుల దైన్యంబు వొడగని భృత్యజనకాముఁ డుండగు నప్పరమేశ్వరుండు మీరలు దుఃఖింపవలవ దేను నామాయాబలంబునఁ జేసి మీ యర్థంబు మరల సాధించెద నని పలికెఁ దత్సమయంబున నయ్యమృతపూరంబు నేను ద్రావుదు మని తమకించు దైత్యదానవజనంబులలోపల సమంగళం బగు కలి సంభవించినకతంబునఁ బ్రబలు లసురరక్కసులు విలోకించి సత్త్రయాగంబు(నందు నడచు)చందంబునఁ దుల్యప్రయాసహేతువు లగు సురలును సుధాభాగంబునఁ గర్తలగుదురు గావునఁ బంచి కుడుచుట కర్తవ్యం బిది సనాతనం బగుధర్మం బగుటం జేసి యియ్యమృతకుంభంబు విడువుం డని దుర్బలు లగు నిశాచరుల (జాతమత్సరులై తమవారల) వారించుచున్న సమయంబున. 299

ఆ. ఒకనిచేత నుండ నొకఁడు బలిష్ఠుఁడై, పుచ్చికొనిన వానిఁ బొదుగఁ బట్టి
యంతకంటె నధికుఁ డమృతకుంభము నెత్తి, కొంచుఁ బాఱెఁ బరులు గుయ్యిడంగ.

వ. అంత. 301

సీ. మెత్తని యడుగులు మెఱుఁగారు జానువు, లరఁటికంబములఁ దోడైన తొడలు
ఘన మగు జఘనంబుఁ గన లేని నడుమును, బల్లవారుణ కాంతి పాణియుగముఁ
గడుదొడ్డ వాలిండ్లుఁ గంబుకంఠంబును, బింబాధరముఁ జంద్ర బింబముఖముఁ
దెలిగన్నుఁగవయును నలికుంతలంబులు, బాలేందుసన్నిభ ఫాలతలము

తే. నమరఁ గుండల కేయూర హార కంకణాదు లేపార మంజీర నాద మొప్ప
[1]నల్లనవ్వులఁ బద్మదళాక్షుఁ డసుర, పతుల నడఁగింప నాఁడురూపంబు దాల్చె.

వ. అయ్యవసరంబున జగన్మోహనాకారంబున. 303

సీ. పాలిండ్లపై నున్న పయ్యెద జాఱించుఁ, జాఱించి మెల్లనఁ జక్కఁ జేర్చుఁ
[2]జళుక్కుడళుక్కను గండఫలకంబు లొలయించుఁ, నొలయించి కెంగేల నుజ్జగించు
గనుమెఱుంగులు [3]నాలుఁగికసకన్ను లలార్చు, నలార్చి ఱెప్పల నండఁగొలుపు
సవరనివరహాసచంద్రికఁ జిలికించుఁ, జిలికించి కెమ్మోవిఁ జిక్కఁబఱచుఁ

తే. దళితధమ్మిల్లకుసుమగంధమ్ము నెఱపుఁ, గంకణాదిఝణంకృతుల్ గడలుకొలుపు
నొడలికాంతులు పట్టు లేకులుకఁ బాఱు, [4]సన్నవలిపెంపుఁ బయ్యెద సౌకళింప.

వ. ఇవ్విధంబున నక్కపటయువతిరత్నంబు జగన్మోహన దేవతయునుం బోలె నమ్మొగంబుతావికి మత్తిల్లి తేఁటిమొత్తంబులఁ గెలిచి చిగురుఁజొంపంబుల నెడ గలుగ నడియుచు మెఱియుచుండ రాక్షసవరులు గనుంగొని. 305

సీ. ఔఁగదే లావణ్య మౌఁగదే మాధుర్య, మౌఁగదే సతి నవయౌవనాంగి
యెటనుండి వచ్చితి వే మిచ్చగించెదు, నీనామ మెయ్యది నీరజాక్షి

1. నల్ల నగుచుఁ. 2. దళుదళుక్కన గండ, 3. నాలుఁ గడ. 4. సన్నవలిపెంపు జిలుఁగది.

యసురగంధర్వ।విద్యాధరచారణ, మనుజాన్వయులకును నీ।మహిమ గలదె
ప్రాణవిత్తేంద్రియ।పరిణామజాయి యై, యిమ్మెయిఁ జెప్పెదో విధి।నిమ్ము గరుణ
తే. వనిత కశ్యపసంతతి।వార మేము, భ్రాతలము [1]కృపితపుణ్యయుక్తి।పౌరుషులము
జ్ఞాతులకు మాకు నేకార్థ।సంగతులకుఁ, బాయుదేఱి యర్థంబు । పంచియిమ్ము.

క. సభ యై యుండెద మిందఱ, ముభయంబున వచ్చుకోలుఁది । నమృతంబును నీ
విభరాజగమన తప్పక, విభజింపు విపక్షపక్ష।విరహితమతి వై. 307

వ. అని నిమంత్రించు దైత్యులం గని మాయాయువతిరూపం బగుహరి తనవాఁడి వాలుఁజూపుటంపలవలన వారలతాలుముల నగలించి చిఱునగవు లెగయ నొఁగ మెత్తి యిట్లనియె. 308

క. సుందరు లగుపురుషులఁగని, పొందెదునాయంచు [2]నిజము । పుట్టునె మీకున్
బృందారకరిపులారా, చెందరు కామినుల విశ్వ।సించఁగ పెద్దల్. 309

క. పలుకులు మధురసధారలు, దలఁపులు నానాప్రకార।దావానలముల్
సెలవులు సాలావృకములు, సెలవుల నమ్ముటలు వేద।సిద్ధాంతములే. 310

క. నానేర్పుకొలఁది మీకును, మానుగ విభజించి యిత్తు । మానుఁడు శంకం
గా నిం డనవుడు నిచ్చిరి, దానవు లమృతంపుఁగడవఁ । దరుణీమణికిన్. 311

క. ఆకాంతాలోకనములు, నాశీతలభాషణములు । నాలాలితముల్
రాశిపరంపర లగుచుం, బాశము లై వారినోళ్ళ । బంధించె నృపా. 312

వ. ఇట్లు సుధాకలశంబు కేల నందుకొని మందస్మితభాషణంబుల సుందరీరూపం బగుముకుందుండు మేలుగీడనక యేనుబంచి (యిచ్చి) న తెఱంగున నంగీకరించుట కర్తవ్యం బనవుడు నగుం గాక యని సురాసురదైత్యదానవసమూహం బుపవసించి కృతస్నాను లై హోమంబు లాచరించి విప్రులకు గోభూహిరణ్యాది దానంబులు సేసి తదాశీఃప్రవచనంబులు గైకొని ధవళపరిధాను లై [2]గంధమాల్యధూపదీపాలంకృతంబగు కనకరత్నశాలామధ్యంబునఁ బ్రాగగ్రకుశపీఠంబులం బూర్వదిశాభిముఖు లై పంక్తులు గొని యున్నసమయంబున. 313

క. శ్రోణీభరకుచయుగభర, వేణీభరములను డస్సి । వివిధాభరణ
శ్రేణి యయియువిద వచ్చెను, బాణిసరోజమున నమృత।భాండముఁ గొంచున్.

క. భాసురకుండలభాసిత, నాసాముఖకర్ణగండ।నయనాంచల యై
శ్రీసతి యగుసతిఁ గని దే, వాసురయూథంబు మోహ । మందె నరేంద్రా. 315

వ. అప్పుడు. 316

క. అసురుల కమృతము వోయుట, పోసఁగదు పాములకుఁ బాలు।వోసినమాడ్కిన్
దోసఁ గగు నంచును వేఱొక, దెసఁ గూర్చుండంగఁ బెట్టె । దేవహితులన్. 317

వ. ఇట్లు రెండుపంక్తులుగా నేర్పరించి. 318

---

1. 'సురలకు నిద్ధపౌరు' అ. ప్ర. 2 బుద్ధి.

సీ. వేగిరపడకుఁడీ విభుఁడు దానవులార, తడవుసేయక వత్తు దైత్యులార
యటు సక్రొంగూర్చుండుఁ డని కన్నుఁ దెల్లార్చి, చనుఁగవపయ్యెద జాఱఁదిగిచి
¹వదినెమఱందులవావులు కల్పించి, మర్మంబు లెడలించి మఱుఁగు సేసి
మెల్లనినవ్వుల మేనులు మఱపించి, కడుఁజాణమాటలఁ గాకుపఱిచి
ఆ. యసురవరుల నెల్ల నడకించి సురలను, దడవుసేయ వలదు ద్రావుఁ డనుచు
వచ్చుకొలఁది నమృతవారి విభాగించెఁ, దరుణి దివిజు లెల్లఁ దనిసి పొగడ.

వ. అయ్యవసరంబున. 320

సీ. మనకు వేల్పులకును మందట లేకుండఁ, బంచిపెట్టెద నని పడఁతి పూనెఁ
దా నేల తప్పును దప్పదు తరళాక్షి, గాక రమ్మనుచు వేగంబ చీర
మఱుమాట లాడదో మఱి చూడకుండునో, చనుఁగవఁగప్పునో చాలుననుచు
నొండెడ కేఁగునో యొక్కింత పొలయునో, మనయెడఁ గందునో మగువ య [నుచు
ఆ. నెలఁతచూడ్కిఁగముల నీరై కరంగుచుఁ
బ్రణయభంగభీతి బద్ధు లగుచు
నూరకుండ్రి గాని యువిద తే తెమ్మని
యడుగఁ జాల రైరి యసురవరులు. 321

వ. అప్పుడు. 322

మ. అమరవ్రాతములోనఁ జొచ్చి దివిజుం డై రాహు పీయూషపా
నముఁ జేయం గని చంద్రభాస్కరులు సన్నల్ సేయ నారాయణుం
డమరారాతిశిరంబు చక్రహతిఁ దున్మాడెన్ సుధాసిక్తమై
యమరత్వంబును జెంద మూర్ధము దదీయాంగంబు నేలం బడెన్. 323

ఆ. అజుఁడు వానిశిరము నంబరవీథిని, గ్రహము సేసి పెట్టి గారవించె
వాఁడు పర్వములను వైరంబు దప్పక, భానుచంద్రములను బట్టుచుండు.

క. ఒక బొట్టుఁ జిక్క కుండఁగ, సకలసుధారసము నమర²సంఘంబులకుం
బ్రకటించి పోసి హరి దన, సుకరాకృతిఁ దాల్చె నసురసుభటులు బెగడన్.

మ. అమరుల్ రక్కసులుం బ్రయాసబలసత్త్వార్థాభిమానంబులన్
సము లై లబ్ధవికల్పు లైరి యమరుల్ సంశ్రేయముం బొంది ర
య్యమరారుల్ బహుదుఃఖముల్ గనిరి తా మత్యంతదోర్గర్వు లై
కమలాక్షుఁ శరణంబు వేఁడనిజనుల్ గల్యాణసంయుక్తులే. 326

—దేవాసురయుద్ధము.—

క. దానవు లమృతము ద్రావం, బూని పయోరాశిఁ ద్రచ్చి పొగిలినమాడ్కిన్
శ్రీనాథపరాఙ్ముఖు లగు,హీనులు వొందంగఁజాల రిష్టార్థంబుల్. 327

క. క్రోధించి జలధి నమృతము, సాధించి నిలింపవైరిచక్షుర్గతులన్

1. 'వదినెమఱందలి, అ. ప్ర. 2. సంఘము కెల్లం.

రోధించి సురల కిడి వాఁడి, బోధించి ఖగేంద్రు నెక్కి పోయె నరేంద్రా. 328

క. సన్నముగ సురల కమృతము, సిద్ధించిన నసురవరులు సిడిముడిపడుచుం
గ్రుద్ధులు నానాయుధసన్నద్ధులు నయి యుద్ధమునకు నడచిరి బలిమిన్. 329

క. ధన్యులు వైరోచనిసుత, మన్యుప్రముఖులు మహాభిమానులు దనుజుల్
నన్యోన్యరణము బాహా, విన్యాసంబులను జేసి నెఱసిరి కడిమిన్. 330

మ. అరుదై కామగమై మయాసురకృతంబై లోకశోభాఢ్యమై
వరశస్త్రాస్త్రసమేతమై తరళమై వైహాయసంబై మహా
సురయోధాన్వితమైన యానమున సంశోభిల్లెఁ బూర్ణేందుసు
స్థిరకాంతిన్ బలి చామరధ్వజసమగ్రశ్రీ స్ఫురితిన్ మెఱుంగడఁగన్. 331

వ. మఱియు నముచి శంబర బాణ ద్విమూర్ధ కాలనాభ శకుని జంభాయోముఖ ప్రహేతి హేతి భూతసంత్రాస హయగ్రీవ కపి శేప్సు లోత్కల మేఘదుందుభి మయ త్రిపురాధిపతి ప్రచిత్తి విరోచన వజ్రదంష్ట్ర తారకారిష్టనేమి శుంభ నిశుంభ శంకుశిరః ప్రముఖులును పౌలోమకాలేయులును నివాతకవచ ప్రభృతులును దక్కనదండయోధులునుం గూడికొని యరదంబులం దురగంబుల మాతంగంబుల హరిణంబుల హరి కిరి శరభ మహిష గవయ ఖడ్గ గండభేరుండ చమరీ జంబుక శార్దూల గో వృషాదిమృగంబులను గంక గృధ్ర కాక కుక్కుట బక శ్యేన హంసాది విహంగంబులను దిమితిమింగిలాదిజలచరంబులను నరులను నసురసురనికరవిక్రమవిగ్రహరూపంబు లగుజంతువులను నారోహించి తమకు నడియాలంబు లగుగొడుగులు పడగలు జోడుఁగైదువులు పక్కెరలు బొమిడికంబులు మొదలగుపోటుముట్లాయితంబుగఁ గైకొని వేఱువేఱ మొనలై విరోచననందనుం డగుబలిముందట నిలువంబడిరి దేవేంద్రుండును నైరావతారూఢుండై వైశ్వానరవరుణవాయుదండధరాద్యనేకనిర్జరవాహినీసందోహంబును దాను నెదురుపడి పిఱుతివియక మోహరించె నట్లు సంరంభసన్నాహసముత్సాహంబుల రెండుదెఱంగులవారును బోరాడు వేడుకల మీఁ టగుమాటల సందడించుచున్నసమయంబున, 332

సీ. వజ్రదంష్ట్రాంచితవ్యజనంబులును బర్హ, చామరంబులు సితచ్ఛత్త్రములును
చిత్రవర్ణధ్వజచేలంబులును వాత, చలితోత్తరోష్ణీషజాలములును
జప్పుళ్ళ నెసఁగుభూషణకంకణంబులుఁ, జండాంశురోచులశస్త్రములును
వివిధఖేటకములు వీరమాలికలును, బాణపూర్ణము లైనతూణములును

ఆ. నిండి పెచ్చు రేఁగి నిర్జరాసురవీర, సైన్యయుగ్మకంబు సాల నొప్పె
గ్రాహతతులతోడఁ గలహంబునకు వచ్చు, సాగరముల భంగి జనవరేణ్య.

క. భేరీభాంకారంబులు, వారణఘీంకారములును వరహరిహేషల్
భూరిరథనేమిరవములు, ఘోరములై పెల్లగించెఁ గులశైలములన్, [illegible]

వ. ఇవ్విధంబున నుభయబలంబులును మోహరించి బలియు నింద్రుండును దారకుండును గుహుండును హేతియు వరుణుండును బ్రహేతియు మిత్రుండును గాలనాభుండును యముండును మయుండును విశ్వకర్మయు శంబరుండును ద్వష్టయు విరోచనుండును సవితయు నముచియు నపరాజితుండును వృషపర్వుండును నశ్వినీదేవతలును బలిసుత బాణాది పుత్రశతంబును సూర్యుండును రాహువును సోముండును బులోముండును ననిలుండును శుంభనిశుంభులును భద్రకాళీదేవియు జంభుండును వృషాకపియును మహిషుండును విభావసుండును నిల్వలవాతాపులును బ్రహ్మపుత్రులును దుర్మర్షణుండునుఁ గామదేవుండును నుత్కలుండును మాతృగణంబును శుక్రుండును బృహస్పతియు నరకుండును శనైశ్చరుండును నివాతకవచులును మరుత్తులును గాలేయులును వసువులును నమరులును బౌలోములును [1]విశ్వేదేవగణంబును గ్రోధవశులును రుద్రులును నివ్విధంబునం గలసి పెనంగి ద్వంద్వయుద్ధంబు సేయుచు మఱియు రథికులు రథికులను పదాతులు పదాతులను (వాహనారూఢులు వాహనారూఢులనుం) దాకి సింహనాదంబులు సేయుచును నట్టహాసంబు లిచ్చుచు నాహ్వానంబు లొసంగుచు నన్యోన్యతిరస్కారంబులు సేయుచు బాహునాదంబుల విజృంభించుచుఁ బెనుబొబ్బల నుబ్బి రేగుచుం హుంకరించుచు నహంకరించుచు ధనుర్గుణంబులఁ డంకరించుచు శరంబు నాటించుచుఁ బరశువుల నఱకుచుఁ జక్రంబులం జెక్కుచు శక్తులం దునుముచుఁ గేలం బెట్టుచుఁ గుఠారంబులఁ బొడుచుచు గదల నడచుచుఁ (గరంబులఁ బొడుచుచుఁ) గరవాలంబులఁ వేయుచుఁ బట్టిసంబుల నొంచుచుఁ బ్రాసంబులం ద్రెంచుచుఁ బాశంబులం గట్టుచుఁ బరిఘంబుల మొత్తుచు ముసలంబుల మోఁదుచు ముద్గరంబులఁ జలిపించుచు ముష్టివలయంబుల ఘట్టించుచుఁ దోమరంబుల నఱుముచు శూలంబులఁ జిమ్ముచు నఖంబులం జీరుచుఁ దరుశైలంబులం ద్రువ్వుచు నుల్కరంబులం జారిడుచు నిట్లు బహువిధంబుల గలహవిహారంబులు సలుపు నవసరంబున భిన్నంబులైన శిరంబులును విచ్ఛిన్నంబులైన కపాలంబులును విలంబులైన కపోలంబులును జిక్కువడిన కేశబంధంబులును భగ్నంబులైన వదనంబులును గృత్తంబులైన భుజంబులును ఖండితంబులైన కరంబులును విదళితంబులైన మధ్యంబులును విస్తృతంబులైన వదన బింబంబులును వికలంబులైన నయనంబులును విశీర్ణంబు లయిన కర్ణంబులును విశీర్ణంబులైన నాసికలును విఱిగి పడిన యూరుదేశంబులును విసంధు లయిన పదంబులును జిరిగిన కంకటంబులును రాలిన భూషణంబులును వ్రాలిన కేతనంబులును గూలిన ఛత్రంబులును ద్రెళ్ళిన గజంబులును నుగ్గయిన రథంబులును నులువైన హయంబులును ఖండిత

1. [illegible]

వందల శైలశిఖరసమూహంబులును గారెలుగు గోళ్ల ప్రాణులున్ నిబ్బి చూ
డదుర్ఘాతంబులును బాణముక్తప్రవాహంబులును గట్టలు గొన్న మాంసంబు
లును నగసితిరగశికబంధంబులును గలకలంబులును చేయుగదుకను ఘాతవిహంగం
బులు నయి యొప్పునప్పు డతిఘోరం బయ్యె నప్పుడు. 335

శా. నాకాధీశుఁ బదింట మూఁట గజమున్ నాల్గింట గుఱ్ఱంబులన్
ఏకాస్త్రంబున సారథిం జొనిపి దైత్యేంద్రుండు దా నావియ
ల్లోకాధీశుఁడు ద్రుంచి యన్నిటిని దోర్దర్పంబు నిష్ఫలంబుగన్
రా కుండన్ [1]రిపువర్గముం దునిమె నిర్దోషాత్ము యుగ్రింపఁ గన్. 336

సీ. తనతూపు లన్నియుఁ దర మిడి తక్కుంచు, నటకీన జోదును నవ్వుచు మెఱసి
బలి మహాశక్తిచేఁ బట్టిన నదియును, నకేఁడు ఖండించె నస్త్రసూర్యతిముగ
మఱి ప్రాసశూలతోమరములు గైకొన్నఁ, దోర్దండ నవియును దునిమి వైచె
నంతటఁ బోక యొక్కయ్యది వాఁడు నాటించెఁ, దొడరి తా నదియును దునిమివేసె

ఆ. నసురభర్త విరథుఁడై పోయి పగఱపెఁ, గానఁబడక విగ్రహప్రవృత్తి
నేర్పు మెఱసి మాయ నిర్మించె మింటను, వేల్పుగములు చూడ నెఱుఁగకుండఁగ.

వ. ఇట్లు దానవేంద్రునిమాయావిశేషవిధానంబున సురానీకంబుపైఁ బర్వతంబులు
వడిమొ దావాగ్నిదంద్యమానతరువర్షంబులు గురిసె వటంకశిఖరనికరశిలా
సారంబులు గప్పె మహోరగదందశూకంబులు నడచె వృశ్చికంబులు మీ
దె వరాహవ్యాఘ్రసింహంబులు గదిసి విజృంభితదారుణోరగము వనగజంబులు
మట్టి మల్లాడం జొచ్చె శూలహస్తులు దిగంబరులు నై రండు రండని బలుదిక్క
సులు శతసహస్రసంఖ్యలు భేదనచ్ఛేదనభాషణంబు లాడం దొడంగిరి వికృత
వదనులు గదాదండధారులు నాలంబిత కేశభారులు విహారులు నై యనేకరా
క్షసవీరులు పోనీకు పోనీకుండు తునుము తునుముం డని వెనుతగిలిరిపరుష
గంభీరనిర్ఘాతసమేతంబు లయినజీమూతసంఘాతంబులు (వాతాహతంబు లై)
యుప్పతిల్లిన నిప్పులకుప్పలు మంటలప్రోవులుం గురిసె మహాపవనవిజృంభితం
బైనకార్చిచ్చు ప్రళయానలంబుచందంబునం దరికొనియెం బ్రచండఝంఝానిల
ప్రేరితసముత్తుంగతరంగావర్తభీషణం బయినమహార్ణవంబు సెలియలికట్ట దాఁటి
వెల్లివిరిసిన ట్లయి యుండె నాసమయంబునం బ్రళయకాలంబునుంబోలె మిన్ను
మన్నును రేయుం బగలు నెఱుఁగ రాదయ్యె నయ్యవసరంబున. 338

క. ఆయసురేంద్రునిబహుతర, మాయాజాలంబులకును మాఱెఱుఁగక వ
జ్రాయుధముఖరాదిత్యుల, పాయంబున బొంది చిక్కి వసిరి నరేంద్రా 339

వ. అప్పుడపద్యు. 340

క. ఇయ్యసురులచేఁ జిక్కితి, మెయ్యది పెర పెందుఁ జొత్తు మిటు వోలయఁగదే

1. శత్రుసర్వముం దునుము నిర్వాణార్థభంగిన్ సెసన్.

యన్యోన్య దేవ జనార్దన, కర్యో కర్యో యటంచుఁ । గూయిడి రమరుల్.

వ. అయ్యెడ. 342

మ. విహగేంద్రాంసగిరూఢుఁడై మణిరమా । భ్రాజితోరస్కుఁడై
బహుళాస్త్రప్రవహద్భుజాళియుతుఁడై । భాస్వత్కిరీటాదిదు
స్సహుఁడై సత్కపిశాంగవస్త్రధరుఁడై । సంఫుల్లపద్మాక్షుఁడై
విహితాలంకృతితోడ మాధవుఁడు దా । వేంచేసె నచ్చోటికిన్. 343

చ. అసురులమాయ లన్నియును । నబ్జదళాక్షుఁడు వచ్చినంతటన్
గనిబిస లై నిరర్థములు । గ్రక్కునఁబోయెను నిద్ర నొంది సం
తసమున మేలుకొన్నగతిఁ । దాల్చి చెలంగిరి వేల్పు లందఱుం
బస సెడ కేల యుండు హరిపాదపరిష్కృతి సేయ నాపదల్. 344

వ. అయ్యెడ 345

ఆ. కాలనేమి ఘోరకంఠీరవము నెక్కి, తార్క్ష్యుశిరముఁ శూలధారఁ బొడువ
నలనిపాటు మట్టు । హరి గేల సంకించి, దానఁ జావఁ బొడిచె । దానవునిని. 346

క. పడపడి మాలిసుమాలులు, బెదరించినఁ దలలు ద్రుంచెఁ । బృథుచక్రహతిన్
గదఁ గొని గరుడుఁ డెక్కలు, సెదరించినమాల్యవంతుశిరముఁ వ్రేసెన్. 347

వ. ఇట్లు పరమపురుషుం డగు హరి కరుణాపరత్వంబునం బ్రత్యుపలబ్ధమనస్కు
లై వరుణవాయువసుప్రముఖులు పూర్వంబున నెవ్వ రెవ్వరితోఁ గయ్యంబు
సేయుదురు వారు వారలం దలపడి నొప్పించి రయ్యవసరంబున. 348

క. బాహుబలంబున నింద్రుఁడు, సాహసమున బలిని గెలువ । సమకట్టి సము
త్సాహమున వజ్ర మెత్తిన, హాహానినదంబు సేసి । రఖిలజనములున్. 349

వ. ఇట్లు సముద్యతాభిదురహస్తుం డై యింద్రుండు దనపురోభాగంబునం బరాక్ర
మించుచున్నవిరోచననందను నుపలక్షించి యిట్లనియె. 350

మ. జగతిన్ వైరిమొఱంగి గెల్చుట యిసీ । శౌర్యంబె ధైర్యంబె తా
మగవాఁ డయ్యును దన్నుఁ దా నెఱిఁగి సామర్థ్యంబునుం గల్గియున్
బగవానిం గని డాఁగనేని మెయి సూపం జాలఁడేనిం గటా
నగరే బంధులు దిట్టరే బుధులు గన్యల్ గూర్తురే దానవా.

శా. మాయల్ సేయఁగ రాదు పో నగవులే । మాతోడిపోరాటముల్
దాయా చిక్కితి వ్రక్కలించెద నడిన్ । దంభోళిధారాహతిన్
నీయిష్టార్థము లెల్లఁ జూడుము వెసన్ । నీవారలం గూడుకో
నీయాటోపము నిర్జరే ద్రుంచెదఁ జుమీ । నేఁ డాజిలో దుర్మతీ. 352

వ. అని యుపాలంభించిన విని విరోచననందనుం డిట్లనియె. 353

శా. నీవే పోటరివే సురేంద్ర జగతిన్ । నీ కేల గెల్పోటముల్
కాలే మొన్నరిపాలఁ బోయినవి మేల్కల్గిదుల్ విరించాద్యులుం

ద్రోవంజాలుదు రెక్కొధాటమున సంక్రీడించి శోకింప నా
దైవం బేమి కరస్థలామలకమే ♦ దర్పోన్నతుల్ గాంచితే. 354

ఆ. జయము లపజయములు సంపద లాపద, లవి దలిర్చుచుండుఁ గాలవశమున
చంద్రకళలు మేఘచయములు దరఁగులు, మొత్తము లగుచుండ్రు ♦ మిట్టిపడకు.

వ. అని యిట్లాక్షేపించి. 356

క. వీరుఁడు దానవనాథుఁడు, నారసముల నింద్రుమేను ♦ నాఁటించి మహా
ఘోరాయుధకల్పము లగు, ఘోరాలాపములు సెప్పుచుఁ ♦ జొనిపె మఱియున్.

వ. ఇట్లు తథ్యవాది యైన బలిచే నిరాకృతుండై. 358

క. శత్రుపురాక్షేపంబునఁ, దోత్త్రాహతిఁ బడుమదేభ ♦ దుష్టుని బలి నా
వృత్రారిపిచి వైచిన, గోత్రాకృతి నతిము నేలఁ ♦ గూలె నరేంద్రా. 359

వ. అప్పుడు. 360

క. చెలికానిపాటు గనుఁగొని, బలసఖుఁ డగుజంభుఁ డతుల ♦ బాహాశక్తిం
జెలితనము సాల నెఱపుచు, నిలు నిలు మని వీఁకఁ దాఁకె ♦ నిర్జరనాథున్. 361

క. పంచాననవాహనుఁడై, చంచద్గదఁ జంభుఁ డేఁగి ♦ శైలారిని దాఁ
కించి సురేభంబును నొప్పించి విజృంభించి మార్చి ♦ పేర్చెం గడిమిన్. 362

క. వీఁక సెడి ఘనగదాహతిఁ, దోఁకయుఁ గదలింపలేక ♦ దుష్ప్రవహీనన్.
మ్రోఁకరిలఁ బడియె నేలను, సోఁకోర్వక దిగ్గజంబు ♦ సుడిసుడిగొనుచున్. 363

వ. అయ్యెడ. 364

క. సారథి వేయుహయంబుల, నేరుపున బూన్చి తెచ్చె ♦ దేవేంద్రుఁడు దా
నారోహించెను దైత్యుఁడు, దారుణగతి మాతలిని శూలధారన్ బొడిచెన్. 365

ఆ. శూలనిహతి నొందె సూతుఁడు కూర్చిన, సూతు వెతకు మందు ♦ సురవిభుండు
వానిశిరముఁ దునిమె ♦ వజ్రధారంబున, దైత్యసేన లెల్లఁ ♦ దల్లడిల్ల. 366

చ. చనిసురనాథుచేఁ గలన ♦ జంభుఁడు సచ్చుట నారదుండు సె
ప్పిన విని వానిభ్రాతలు గభీరబలాధికుఁ డాబలుండు పా
కనముచు లాపురందరునిఁ ♦ గాంచి ఖరోక్తులఁ బూల నాటుచుం
ఘనజలధారలన్ నగముఁ ♦ గప్పినచాడ్పునఁ గప్పిరమ్ములన్. 367

సీ. విబుధలోకేంద్రుని ♦ వేయుగుఱ్ఱంబుల, నన్ని కోలల బలుఁ ♦ డదర నేసె
నిన్నూట మాతలి ♦ నిన్నూట రథమును నారీతి నింద్రు ప్రత్యేకమును
వేధించెఁ బాకుండు ♦ వింటవాడమ్రుంబు, లేయుటపోఁబు వలదె మెఱుఁగరాము
కనకపుంఖంబుల ♦ కాండంబులొకపది, యేనంట నముచియు ♦ నేసియార్చె

ఆ. బలిమినిట్లు ముగురు ♦ పగవాని రథసూత, సహితు ముంచి రస్త్రజాలములను
వనజలోకసఖుని ♦ వానకాలంబున, మొగులుగములు ముసుఁగ ♦ ముంచునట్లు.

వ. అయ్యవసరంబున. 369

మ. అమరారాతులబాణజాలములపాలైపోయి తే చెల్లరే
యమరాధీశ్వర యంచు ఖిన్నతరులై యంభోధిలోఁ జంచల
త్వమునం గ్రుంకువణిజ్జనంబుల క్రియన్ దైత్యాధిపవ్యూహమ
ధ్యమునం జిక్కిరి వేల్పు లందఱు విపద్ధ్వానంబులం జేయుచున్. 370

వ. అంత. 371

శా. ఓహో దేవతలార కుయ్యిడకుఁ డే నున్నాఁడ నం[1]చుం బుభృ
ద్వాహుం డాశరబద్ధపంజరము నంకతం జించి తేజంబుఁగ్
వాహోపేతరథంబుతోడ వెలికిన్ వచ్చెన్ నిశాంతోల్లస
న్మాహాత్మ్యంబునఁ దూర్పునం బొడుచునామార్తాండుచందంబునన్. 372

వ. ఇట్లు వెలువడి. 373

చ. విఱిగినసేనఁ గాంచి సురవీరుఁ డోహో యని బిట్టు చీరి క్ర
మ్మఱఁ బురికొల్పి పాకబలమస్తకముల్ నిశితాస్త్రధారలన్
నెరసినతీక్ష్ణవజ్రమున నేలకు వ్రాల్చెను వానిచుట్టముల్
వెఱచిరి తచ్చమూపతులు విహ్వలులై చెడి పాఱి రార్తితోన్. 374

వ. అప్పుడు నముచి నిలువంబడి. 375

మ. తనచుట్టంబులఁ జంపె వీఁ డనుచు నుద్యత్క్రోధశోకాత్ముఁడై
కనకాంతంబును వజ్రసారమయమున్ ఘంటాసమేతంబునై
జనదృగ్దుస్సహమైనశూలము నొగిన్ సారించి వైచెన్ సురేం
ద్రునిపై దీన హతుండవౌ దని మృగేంద్రుం బోలి గర్జించుచున్. 376

శా. ఆకాశంబునఁ వచ్చుశూలమును జంభారాతి ఖండించి నా
నాకాండంబుల వానికంఠము దెగన్ దంభోళియున్ వైచెన
స్తోకేంద్రాయుధమున్ సురారిగళముం ద్రుంపంగ లేదయ్యె వాఁ
డాకంపింపక నిల్చె దేవవిభుఁ డత్యాశ్చర్యముం బొందఁగన్. 377

వ. ఇట్లు నిలిచి యున్ననముచిం గనుగొని వజ్రంబు ప్రతిహతం బగుటకు శంకించి
బలభేది దనమనంబున. 378

సీ. కొండలఱెక్కలు ఖండించి వైచుచో, వజ్ర మెన్నఁడు నింతవాఁడి సెడదు
వృత్రాసురాదుల విదళించుచో నిది, దిరుగ దెన్నఁడు పనిఁ దీర్పకాని
యింద్రుండఁ గానొకో యేను దంభోళియుఁ, గాదొకో యిది ప్రయోగంబు సెడెనొ
దనుజాధముఁడు మొనతాఁకుఁ దప్పించెనో, భిదురంబు నేఁడేల బెండువడియె

ఆ. ననుచు వజ్రివగవ నార్ద్రశుష్కంబులఁ, జావ కుండఁ దపము సలిపెనీతఁ
డితర మెద్దియైన నింద్ర ప్రయోగింపు, వైళ మనుచు దివ్యవాణి పలికె. 379

వ. ఇట్లాదేశించినదివ్యవాణిపలుకు లాకర్ణించి (పురందరుండు). 380

1. చుం బృహద్వాహుం.

ఆ. ఆత్మబుద్ధిఁ దలఁచి యమృతంబు సర్వంబు, [illegible] సాధనంబు [illegible]
నది యమర్చి రాక్షసులు మోసంబు [illegible] నదిపి [illegible] ౩౮౨

వ. అయ్యవసరంబున.

సీ. పురుహూతు నగ్గించి పూర్వదేవులు [illegible] [illegible] మరుదాదు [illegible]
గంధర్వముఖ్యుల [illegible] విశ్వావసు [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] బ్రహ్మాది [illegible]
వాయ్వగ్నివసువ [illegible] [illegible] [illegible]

తే. నల్పమృగములు సింహంబు నల్ల [illegible] [illegible] [illegible]
నజుఁడు పుత్తేర నారదుఁ డరుగు దెంచె, [illegible] [illegible] [illegible].

వ. వచ్చి సురలకు నారదుం డిట్లనియె. ౩౮౪

శా. సిద్ధించెన్ సురలార మీ కమృతముం [illegible] శ్రీనాథు [illegible]
వృద్ధిం బొందితి రెల్లవారలును [illegible] [illegible] బొందితి రి
య్యుద్ధం బేటికి నింకఁ జాలుఁ [illegible] దోషావహం బై [illegible]
బద్ధాలాపము లాడి మాన్పె సురలం [illegible] ౩౮౫

వ. ఇట్లు నారద వచననియుక్తులై రాక్షసులతోడి సంగ్రామంబు సాలించి సకలదేవ
ముఖ్యులును త్రివిష్టపంబునకుం జనిరి హతశేషులైన దైత్యదానవులు విష్ణుం
డైన బలిం దోడ్కొని పశ్చిమశిఖరిశిఖరంబుఁ జేరిరి విధ్వంసమానకంధరులై విన
ష్టదేహు లగుయామినీచరుల నెల్లను శుక్రుండు మృతసంజీవని యను విద్య
పెంపునంజేసి బ్రదికించె బలియును భార్గవానుగ్రహంబున విగతశరీర వేదనుం
డై పరాజితుండయ్యును లోకతత్త్వవిచక్షణుండు [illegible] దుఃఖపడక యుండె
నని చెప్పి రాజునకు శుకుం డిట్లనియె. ౩౮౬

సీ. కైలాసగిరిమీఁద [illegible] మణిమంటపమున, లోకనాథుఁడు గొలువున్న వేళ
సంగన యెఱింగి [illegible] వంచించి, సుర [illegible] సమ్మృతంబు [illegible] లికుట
విని దేవియును [illegible] భూతసంఘములు గొలువ
మధుసూదనుం డున్న మందిరంబున కేఁగి, పురుషోత్తమునిచేతఁ బూజ వడసి

తే. తానుఁ గూర్చుండి పూజించె దనుజవైరిఁ, గుశలమే మీకు మాకు [illegible] కుశలమనుచు
మధురభావల హరిమీఁద మైత్రి నెఱపి, హరుఁడు పద్మాక్షుఁ జూచి యిట్లని యెఁ బ్రీతి.

సీ. దేవ జగన్మయ దేవేశ జగదీశ, కాలజగద్వ్యాపక స్వరూప
యఖిలభావములకు నాత్మయు హేతువు, నైనయీశ్వరుఁడ వాద్యంతములకు
మధ్యంబు బహియును [illegible] లోపలయు లేక, పూర్ణమై యమృతమై [illegible] సత్య
మానంద చిన్మాత్ర మవికార మాద్య మనన్య మశోకంబు [illegible] మఖిల

తే. సంభవస్థితిలయమూల దంభకంబు, నైన బ్రహ్మంబు నీవ [illegible] యుగము
[illegible] విస్పష్టులై [illegible] మునులు, గోరి కైవల్య [illegible] రెపుడు.

B—8

సీ. భావించి కొందఱు బ్రహ్మంబు నీ వని, తలపోసి కొందఱు ధర్మ మనియుఁ
జర్చించి కొందఱు సదసదీశ్వరుఁ డని, సరవిఁ గొందఱు శక్తిసహితుఁ డనియుఁ
జింతించి కొందఱు చిరతరుం డవ్యయుఁ, డాత్మతంత్రుఁడు పరుం డధికుఁ డనియుఁ
దొడరి యూహింతురు తుది సదసద్వ్యయ, సదసద్విశిష్టసంశ్రయుఁడ వీవ
తే. తలఁప నొక్కింతవస్తుభేదంబు గలదె, కంకణాదులుఁ బసిఁడి యొక్కటియ కాదె
కడలు పెక్కైన వార్ధి యొక్కటియె కాదె, భేద మంచును నిను వికల్పింపవలదు.
సీ. యద్విలాసము మరీచ్యాదు లెఱుంగరు, నెన్నఁడుఁ జెడకుండు నేను నెఱుఁగ
యన్నాయ నంధులై యమరాసురాదులు, వనరెడ రఁట యున్నవార లెంత
యేరూపమునఁ బొంద కేపారుదువు నీవు, రూపివై సకలంబు రూపు సేయ
రక్షింపఁ జెఱుపఁ గారణ మైన చరాచ, రాఖ్య మై విలసిల్లు దంబరమున
తే. ననిలుఁ డేరీతి విహరించు నట్ల నీవు, గలసి వర్తింతు సర్వాత్మకత్వ మొప్ప
జగములకు నెల్ల బంధమోక్షములు నీవ, నీవ సర్వంబుఁ దలపోయ నీరజాక్ష.
మ. ఘనతన్ నీమగవేషముల్ పలుమఱుం గన్నారమున్ వేమఱున్
నిను విన్నారముఁ జూడ మెన్నఁడును మున్ నీయాఁడుఁ జందంబు మో
హిని వై దైత్యులఁ గన్నుఁ ద్రావి యమృతం బింద్రాదిదేవాళికి
చ్చిన నీరూపముఁ జూపుమా కుతుకమున్ జిత్తంబునం బుట్టెడిన్. 391
క. జగవాఁడ వయ్యు జగములఁ దగులం జిక్కులను బెట్టుదంటకు నీకున్
మగువతనంబున జగములఁ, దగులముఁ బొందింప [1]నెంతదడవు ముకుందా. 392
వ. అని పలుకుచున్న శూలపాణిచేఁ బేక్షితుండై విష్ణుండు భావగంభీరం బగు నవ్వు
నివ్వటిల్ల నవ్వామదేవున కిట్లనియె. 393
శా. శ్రీకంఠా నిను నీవ యేమఱకుమీ చిత్తంబు రంజించెదన్
నాకద్వేషుల డాఁగురించుటకునై నాఁ డేను గైకొన్న కాం
తాకారంబు జగన్నిమజ్జనము నీ వైచూచెదేఁ జూపెదన్
గైకో నర్హము లందు కాముకులు సంకల్పప్రభూతార్థముల్. 394

హరి దనమోహినీరూపంబుచే నీశ్వరుని మోహింపఁ జేయుట.

వ. అని పలికి కమలలోచనుం డంతర్హితుం డయ్యె నయ్యుమాసహితుం డయిన
భవుండు విష్ణుం డెట్టు వోయెనో యెందుఁ జొచ్చెనో యని దశదిశలం గలయ
నవలోకించుచుండఁ దనపురోభాగంబున. 395
సీ. ఒకయెలదోఁటలో నొకవీథి నొకనీడఁ, గుచకుంభములమీఁది కొంగు దలఁగఁ
గబరికాబంధంబు గంపింప నుదుటిపైఁ, జికురజాలంబులు చిక్కువడఁగ
ననుమాన మైన మధ్య మల్లాడఁ జెక్కులఁ, గర్ణకుండలకాంతి గంతు లిడఁగ
నారోహభరమున నడుగులు దడఁబడ, దృగ్దీప్తిసంఘంబు దిశలఁ గప్ప

1. గొంతదడవు.

తే. వానికెరమైన జాతివక్షవలువఁ బట్టి, కనకభూషాప్రకరము లొంటఁబోఁగ లొల్లనవోఁగఁ
గంకణంబులు ఝుణఝుణత్కారములను జుంతిపేనల ప్రాయుచు నక్షేపించి గిరిమె.

వ. అని మున్ను మగువ నరగి పగ మునివరులు గాంచి మిన్నక నిమ్మోహరూపగుణ విలాసంబులు గన్న చూచింపం గనుఱెప్ప వేయక లిప్పక వాడి నెత్తి వలన చిత్తంబున. 397

శా. ఈకాంతాజనరత్న మెవ్వరిదొకో? యీయంగనారూపము
న్నే కల్పంబులయందుఁ గాన మజుఁ డీయింతిన్ సృజింపంగ దా
లేకుండెల్ల నిజంబు వల్లభత నీలీలావతిం జేరఁ దా
నేకాంతుండు గలండొ క్రీడలకు నా కీయింతి సిద్ధించునే. 398

వ. అని మఱియుం జెఱఁగవిలుకుని మెఱవడిం జలిపిన వెఱపెసఁగ నెఱుంగనివడం దెఱవ దుఱిమికొనినతుఱుముబిగిముడి వదలి కదలి భుజంబుల మొత్తం గొనఁ గవిసి చెదరిన కురులు నొసలిమృగమదతిలకంపుటసలు మలసిన విరిసిన నొసఁగమునఁ గుసుమంబులు దశదిశలం బసలుకొలుపఁ జిఱునగవు మెఱుఁగు సంకుమదంబు సవరించిన పులకరములు కులకరములు గొన వ్యాదమానందకరంబం బటికంబుకంబు గరార విందంబునం దమర్చి యక్కునం జేర్చి చెక్కునవా ల్త్రించి చుబుకంబుమోపి చూ చుకంబులం గదియించి నఖంబుల మీటుచు మెల్ల (మెల్లన)గెల్లామకర (కమలం బుల) కనకమణివలయంబులు ఝుణఝుణ యనం గుచకలశంబు లొండొంటి నొరయ నెసమఁ గుసుం దసంబసఁ గ్రమ్మున నెఱరఁజిమ్ముచు నెఱరఁజిమ్మి తన కుఁ దానెకొన్ని చిన్ని పన్నిదంబులు సేసికొని బసుపవనము బెడఁక వనవనవనం కనతిరపరులు గలయంబసఁ దిరుగుమఁ(దిరుగునెడ) బెడఁకువ నుంగొఁ జెవ్వులతో డవులయుచులు [1]గటముల నటనములుపలుపఁ బవింతిగి నోసియును నొసిపి కలం కులకుఁ జడియుచు జడిసి జడనుపడక వలువ నెంవెనలదిగంబడం[2]గటిస్థలంబునఁ గాంచీకనకమణికింకణులు మొరయఁ బాణకటకమ్ములు గల్లుగల్లు మనం గనకంక ణమణిగణములు మెఱయ వెనుకొని యుఱికి పట్టుమఁ బట్టి పుసమిం బసవైచి పాటువెంటన మింటికెగసి కెంటకరంబునం గరంబు దిరంబయి పలుమఱు మర ల నడుచుచు నెగయు నెసం దిగంబడుతఱిని నిలంపుమెఱుంగుపిగ్గునోగపగ్గంబుల వలలువైచి రాఁ దిగిచినపగిది వెనుకొనంగవిలోకనజాలంబులు సగిసించుచుమగి డించుచుఁ గరలాఘవంబున నొకటి పది నూఱు వేయి సేసి నేర్పు వాటించుచు నరుణచరణకమలరుచుల నుదయశిఖరిశిఖరతరణికరణి నెఱుము ముఖచంద్రచం ద్రికలఁ జంద్రమండలంబులు గావించుచు నెసనెస సురోదమున్నతిచేరాంవలం బుఁ జక్కనొత్తుచుఁ గపోలపాలికాలోలకుర్క్రదలబించుబృందంబు నఖాంకు రంబుల నోసరించుచు నధరబింబఫలభ్రాంతిసమాగతరాడకీరంబులం జోఁపుచు

1 గటీరము. 2. గటిగుణంబు కీలరయు.

ముఖసరోజపరిమళాసక్తమత్తమధుకరంబుల నివారించుచు మందగమనాభ్యాసకుతూహలాయత్తమరాళయుగళంబులకుం దలంగుచు విలాసవీక్షణానందితమయూరమిథునంబులకు నెడగలుగుచుం బొదరిండ్ల[1]యీఱములకుం బోక మలంగుచు సరససల్లాపాస్వాదకాముకకలకంఠదంపతులకు మారాడుచుం దీఁగయుయ్యెలల నూఁగుచు మాధవీమండపంబు సొచ్చుచుం గుసుమరేణుపటలంబుల గుబ్బళ్ల వ్రాయుచు మకరందస్యందబిందుబృందంబు సుత్తరించుచుం గృతకశైలంబులం బొడసూపుచు నున్నతకేతకీస్తంభంబుల నొరగుచుం, బుష్పదళఖచితవాతాయనంబులం దొంగిచూచుచుం గమలకాండపాలికల నాలంబించుచుం జంపకదేవాలీమధ్యంబుల నిలువంబడుచుం గదలికాపత్త్రకవాటంబుల నుద్ఘాటించుచుం బరాగనిర్మితసాలభంజికానివహంబుల నాదరించుచు మణికుట్టిమంబుల మఱియుచుం జంద్రకాంతవేదికల నొలయుచు రత్నపంజరశారికానివహంబులకుం జదువులు సెప్పుచుం గోరిన క్రియం జూచుచుం జూచిన క్రియ మెచ్చుచు మెచ్చిన క్రియ వెఱఁగుపడుచు వెఱఁగుపడిన క్రియ మఱచుచు మఱవక యేకాంతం బగు నవ్వనాంతంబున వసంతవిభ్రమంబుల జగన్మోహిని యై విహరించుచున్న సమయంబున. 400

ఆ. వాలుఁగంటివాఁడి వాలారుఁజూపుల, శూలి ధైర్య మెల్లఁ గోలుపోయి
తఱలి యెఱుక లేక మఱచె గుణంబుల, నాలి మఱచె నిజగణాలి మఱచె.

వ. అప్పుడు. 401

ఆ. ఎగురవైచి పట్టు నెడ లేమిఁ జే దప్పి, వ్రాలు బంతిఁ గొనఁగ వచ్చు నెడను
బడఁతి వలువ వీడి పడియె మారుతహతిఁ, జంద్రధరుని మనము సంచలింప.

మ. రుచిరాపాంగిని వస్త్రబంధనపరన్ రోమాంచవిభ్రాజితం
గుచభారానమితం గరద్వయపుటీగూఢీకృతాంగిం జల
త్కచబంధం గని మన్మథాతురత నాకంపించి శంభుండు ల
జ్జ చలింపం దనకాంత చూడఁ గదిసెం జంద్రాస్య కేల్దమ్మికిన్. 403

ఆ. పవము నేర వచ్చు ఫాలాక్షుఁ బొడగని, చీర వీడి పడిన సిగ్గుతోడ
మగువ నగుచుఁ దరులమాటున డాఁగెను, వేల్పుఱేఁడు నబల వెంటఁ బడియె.

మ. ప్రబలోద్యత్కరిణిం గరీంద్రుఁడు రమింపన్ వచ్చులీలన్ శివుం
డబలా పోకుము పోకువే యనుచు డాయం బాఱి కెంగేలఁ ద
త్కబరీబంధము పట్టి సంభ్రమముతోఁ గౌఁగిళ్ల నోలార్చె నం
త[2]బహుప్రక్రియ నెట్టకేనిఁ గదియం దద్బాహునిర్ముక్త యై. 405

సీ. వీడి వెన్నాడు నా ముక్తవేణీభరంబుతో, జఘనభారాగతశ్రాంతితోడ
మాయావధూటియై మఱలి చూచుచుఁ బాఱు, విష్ణు నద్భుతకర్ము వెంటఁ దగిలి
నూఁగాను మరల జిక్కుంచె మరుం డనఁ, గరిణి వెన్నునకరికరణిఁ దాల్చి

1. యిఱుమఱులకుం. 2. బహుప్రక్రియ.

కొండలు నేలలుఁ గోకలు ఘనములు, పాటించు నాటికిఁ బాఱఁగనము మహోత్త్మ

తే. నిర్మలామోఘ వేదంబు, నీవిమానమున నుంచి యెత్తి, సన్యాసమునుఁ బరికియు మ్రొ
ధరణివిప్రులఁ బాలింపు, ధార్మికులఁ, జేసి పాపముల బరిహరంబు, పరిపాలనము

క. జగదాత్మకుఁ డగు శ్రీరమణుఁడు, నా రీతి పాటించెఁ బోటి గనుగొనఁ జూపెన్
నిగమంబుఁ ద్రిప్పి బ్రహ్మకు నిచ్చెను, మగుడఁగ నిట్లు బుధుల్ పాటించు సువ్రతము మగవడి యెన్. 407

ఆ. కాపు గెలువ వచ్చుఁ గాలానఁ జెప్పు సంకీర్తనము విడిచి నెఱియు వచ్చు
నాఁడుపరిమాప్రకారంబు గెలువంగ, నిత్యము గాను త్రిప్రకారైకైక. 408

వ. ఇట్లు పురుషాకారంబున వహించినహరి హరున కిట్లనియె. 409

సీ. నిఖిలదేవోత్తమ నీ వాక్యము విని, నెవ్వఁడు నా మాయ నెఱుఁగ నేర్చు
మానిసి యైన నా మాయచే మునుఁగక, ధృతి నిమ్మహాత్ముండ వై తెలిసి తీవు
కాలరూపంబునఁ గాలంబుతోడ నా, యందు నీ మాయ నుపశమించు
నీమాయ నస్ను జయింప నేరక యజ, ముక్తాత్ములకు నెల్లఁ దుఃఖపంక్తి

తే. నేఁడు నీ నష్టపిండముఁ దలిచి తనువు, నయ్యెడఁ బ్రకాశవ్యాప్తిఁ గాంచె నెఱిఁగి
దనుసుతయునుగిరివనులఁ బరిణాముఁగోలుచు, ధవుఁడు నెవ్వఁడెనఁగ నిజశోభనము నొసఁగు.

శా. పారావారము దర్పుచో గిరిసముత్ప్రాభాత్య నైకచ్ఛటా
కారుండై నరమేనువర్తనము నాకర్షింపఁ గేరింప సం
సారాంభోనిధిలో మునుంగక జనుల్ సంశ్రేయముం బొంది వి
స్తారోదారసుఖంబుఁ జెందుదురు తత్త్వం బెంతయుం భూవరా. 411

మ. ఎలమిన్ దైత్యుని నాఁడు రూపమున నిమ్మేహింసించి వేదమునుం
జలితాపన్నుల కిచ్చి సురోత్తములకుం జక్కంగ విస్తరించి వి
ద్యలకేకిల్ విలసిల్లు శ్రీవిభుఁడు తన్మాయావధూరూపమున్
దలఁతున్ మ్రొక్కుదు నాత్మలోన దురితధ్వాంతోగ్రసూర్యంబుగన్. 412

వ. అని చెప్పి శుకుం డిట్లనియె. 413

తే. నరవరాధీశ యిప్పుడు నడచుచున్న, వాఁడు సప్తమమనువు వైవస్వతుండు
శ్రాద్ధదేవుండు నందురు జనులు వాని, బరగ నతని తనూజులు ప్రబలబలులు.

వ. వారలిక్ష్వాకుండును నభగుండును ధృష్టుండును శర్యాతియు నరిష్యంతుండును నాభాగుండును దిష్టుండును గరూశకుండును బృషధ్రుండును వసుమంతుండు ననువారు పదుగురు రాజులు పురందరుం డను నింద్రుం డాదిత్యమరుదశ్వి వసురుద్రసంజ్ఞలు గలవారు దేవతలు గౌతమ కశ్యపాత్రి విశ్వామిత్ర జమదగ్ని భరద్వాజ వసిష్ఠు లనువారు సప్తర్షు లయియున్నవారు. ఇందుఁ గశ్యపున కదితికి వామనావతారంబున విష్ణుండు జన్మించె. ఇట్లు సప్త మన్వంతరంబులు చెప్పంబడియె. రాఁ గలయన్వంతరంబు లను (శ్రీహరిపరాక్రమంబులునుం) జెప్పంబడియెడు (వత్తావధానుండవై) యని మఱి శుకుం డిట్లనియె.

సీ. జననాథ సంజ్ఞయు | ఛాయయు ననువారు, గల రర్కునకు విశ్వ|కర్మతనయ
లిరువురు వల్లభ | లిట మున్న చెప్పితిఁ, బరఁగఁ దృతీయయు | బడబ యనఁగ
సంజ్ఞకు యముఁడును | శ్రాద్ధదేవుండును, యమునయుఁ బుట్టిరి | హర్ష మెసఁగ
ఛాయకుఁ దపతియు | సావర్ణియును శనై, శ్చరుఁడును గలిగిరి | సంవరణుఁడు
తే. దపతి నాలిఁగఁ గైకొనెఁ | దా వరించి, యశ్వియుగళంబు బడబకు | నవతరించె
వచ్చునష్టమవసువుసా | వర్ణి వాఁడు. తపము సేయుచు నున్నాఁడు | ధరణినాథ.
క. ఒకపరి సూచిన నుండియు, నొకపరిసూడంగ లేక | యుండుసిరులకై
యొకనొకనిచోటు వేళకు, నొకఁడొక్కఁడు మనువుగాచి | యుండు నరేంద్రా.
వ. సూర్యసావర్ణి మన్వంతరంబున నతనితనయులు నిర్మోహవిరజస్కాద్యులు రాజులును సుతపోవిరజోమృతప్రభు లనువారు దేవతలును గాఁ గలరు గాలవుండును దీప్తిమంతుండును పరశురాముండును ద్రోణపుత్త్రుం డగు నశ్వత్థామయుఁ గృపుండును మజ్జనకుం డగు బాదరాయణుండును ఋశ్యశృంగుండును సప్తర్షులయ్యెదరు వార లిప్పుడు దమతమ యోగబలంబుల నిజాశ్రమమండలంబులం జరియించుచున్న వారు విరోచననందనుం డగు బలి యింద్రుం డయ్యెడు నని చెప్పి శుకుం డిట్లనియె. 411

సీ. బలి మున్న నాకంబు | బలిమిమైఁ జేకొన్న, వామనుం డై హరి | వచ్చి వేఁడఁ
బాదత్రయం బిచ్చి | భగవన్నిబద్ధుఁడై, సురమందిరము కంటె | సుభగమైన
సుతలలోకంబున | సుస్థితి నున్నాఁడు, [1]వెత లేక యటమీఁద | వేదగుహికి
నాసరస్వతికిఁ దా | నట సార్వభౌముఁడు, నాఁ బ్రభువయి హరి | నాకవిభునిఁ
ఆ. బదవిహీనుఁ జేసి | బలిఁ దెచ్చి నిలుపును, బలియు నిర్జరేంద్ర | పదము నొందు
నింద్రపదము హరికి | నిచ్చినకతమున, దానఫలము సెపదు | ధరణినాథ. 418
వ. అట మీఁదటికాలంబున వరుణనందనుం డగు దక్షసావర్ణి తొమ్మిదవమను వయ్యెడు నతనికొడుకులు ధృతకేతుదీప్తకేతుప్రముఖులు రాజులును బరమరీచిగర్భాదులు నిర్జరులును నద్భుతుం డనువాఁ డింద్రుండును ద్యుతిమత్ప్రభృతు లగువారలు ఋషులును నయ్యెద రంత. 420

ఆ. దనుజహరణుఁ డంబు | ధారి యాయుష్మంతునకు జనించి రక్ష | ణంబు సేయు
మూఁడులోకములను మోదంబుతో నేలు, నద్భుతాఖ్యనొప్పు | నమరవిభుఁడు. 421
వ. మఱియు నుపశ్లోకసుతుం డగు బ్రహ్మసావర్ణి దశమమను వయ్యెడిఁ దత్పుత్త్రులు భూరిషేణాదులు భూపతులును హవిష్మత్ప్రముఖులు మునులును శంభుం డనువాఁ డింద్రుండును విబుధాఖ్యులు నిర్జరులును నయ్యెద రంత. 422
ఆ. విశ్వసృజుని యింట | విభుఁడు విషూచికి, సంభవించు నంశ | సహితుఁ డగుచుఁ
జెలిమి శంభుతోడఁ | జేయు విష్వక్సేనుఁ, డనఁగ జగముఁ గాచు | నవనినాథ.

1. కెంచఁ గొప్ప వటమీఁద | దేవగుహికి.

వ. మఱియుం దదాగమిష్యత్కాలంబున ధర్మసావర్ణి యను పదునొకండవ మను వయ్యెడి; మనుతనూజులు సత్యధర్మాదులు పదుండ్రు; విహంగమ కామగమ నిర్వాణరుచు లనువారు సురలును; వైధృతుం డనువాఁ డింద్రుండును; నరుణాదులు ఋషులును నయ్యెద రందు. 424

ఆ. అంబుజాతనేత్రుఁ డార్యకసూనుఁడై, ధర్మసేతు వనఁగఁ దనరఁ బుట్టి
వైభవాఢ్యుఁ డగుచు వైధృతుఁ [1]డింద్రుఁగాఁ, గరుణఁ ద్రిజగములను గావఁ గలఁడు.

వ. మఱియుఁ దస్యభవిష్యత్సమయంబున రుద్రసావర్ణి పండ్రెండవ మను వయ్యెడి; నతనినందనులు దేవవదుపదేవ దేవశ్రేష్ఠాదులు వసుధాధిపతులును; ఋతుధాముం డనువాఁ డింద్రుండును; హరితాదులు వేల్పులును; తపోమూర్తితపాగ్నీధ్రకాదులు ఋషులును నయ్యెదరు. 426

ఆ. జలజలోచనుండు సత్యసహస్సూనృతలకు సంభవించుఁ దనయుఁ డగుచు
ధరణిఁ గాచు నంచితస్వధామాఖ్యుఁడై, మనువు సంతసింప మానవేంద్ర.

వ. మఱియుం దదేష్యత్కాలంబున నాత్మవంతుం డగు దేవసావర్ణి పదుమూఁడవ మను వయ్యెడి; మనుకుమారకులు చిత్రసేనవిచిత్రాదులు జగతీనాయకులును; సుకర్మసుత్రామసంజ్ఞలు గలవారు బృందారకులును; దివస్పతి యనువాఁ డింద్రుండును; నిర్మోకతత్త్వదర్శాద్యులు ఋషులును నయ్యెద రందు. 428

ఆ. ధరణిదేవహోత్రు దయితకు బృహతికి, యోగవిభుఁడు నాఁగ నుద్భవించి
వనజనేత్రుఁ డాదివస్పతి కొంతయు, సౌఖ్య మాచరించు జగతినాథ. 429

వ. మఱియు నట వచ్చుకాలంబున నింద్రసావర్ణి పదునాలవమను వయ్యెడి; మను నందనులు గంభీరవస్త్వాదులు రాజులును; పవిత్రచాక్షుషు లనువారు దేవగణంబులును; శుచి యనువాఁ డింద్రుండును; నగ్నిబాహుశుచిశుద్ధమాగధాదులు ఋషులును నయ్యెద రందు. 430

తే. తనర సత్రాయణునకు వితానయందు, భవమునొందెడి విహారిబృహద్భానుఁ డనఁగ
విస్తరించుఁ గ్రియాతంతువిసరములను, నాకవాసులు ముదమంద నరవరేణ్య.

క. జగతీశ త్రికాలములను, బాగ నొందుమను ప్రకారములు సెప్పఁబడెం
దగఁ బదునలువురు మనువులుఁ, దెగ యుగములు వేయు నడవ దివ మజునకగున్.

వ. అనినఁ బరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రున కిట్లనియె. 433

ఆ. ఈపదంబులందు నీమనుప్రముఖుల, నెవ్వ రనుచు వారలే మిటఁ దన
నధికవిభవు లైరి హరి యేల జనియించె, నెఱుఁగఁ బలుకు నాకు నిద్ధచరిత

వ. అనినం బారాశర్యకుమారుం డిట్లనియె. 435

సీ. మనువులు మునులును మనుసుతు లింద్రులు, నమరుల హరియాజ్ఞ నడఁగువారు
యాజ్ఞాదు లందఱు హరిపౌరుషాకృతు, లామనువులు దత్సహాయశక్తి

1. కొంగ?

జగములు రక్షింపుదు కొంగి నాల్గుయుగముల, కడపటం గాలసంగ్రస్తమైన
నిగమసంఘంబు నీ జలధిలోబడ మునుఁగ, మరలఁ గాంతురు ఋషివరులు దొంటి

తే. పరిది ధర్మంబు నాలుగుపాదములును, గలిగి వర్తిల్లు మనువులు కమలనేత్రు
నాజ్ఞ దిరుగుదు రేలుదురవనిపతులు, జగతి భాగించి తమ తమసమయములను.

వ. మఱియుం బ్రాపులు యనుభవించి యింద్రపదంబులను (బహుప్రకారంబుల దేవ
పదంబులను) వారి ప్రతిష్ఠింపుచుండుదు, వారలు విహితకర్మంబుల జగత్త్రయం
బును బరిపాలింతురు లోకంబులు సుఖిత్వంబులై యుండు. 437

సీ. యోగీశరూపుండై యోగంబుఁ జూపుచు, మౌనిరూపమునఁ గర్మంబు దాల్చు
సర్గంబు సేయుఁ బ్రజాపతిరూపుండై, యింద్రుండై దైత్యుల నేపడంచు
జ్ఞానంబు నెఱిఁగించుఁ జతురసిద్ధాకృతిఁ, గాలరూపమునఁ బ్రాకృతంబు సేయు
నానావిధాకారనామగుణంబులఁ, గర్మలోచనులకుఁ గలఁడు లేఁడు

ఆ. చనినరూపములను జనురూపముల నింకఁ, జనఁగనున్నరూపచయమునతఁడు
వివిధుఁడై యనేకవృత్తుల వెలిఁగించు, విష్ణుఁ డవ్యయుండు విమలచరిత. 438

—— వామనచరిత్రకథాప్రారంభము. ——

వ. అనిన భూవరుం డిట్లనియె. 439

మ. బలి నంభోరుహనేత్రుఁ డేమికొఱకై పాదత్రయం బేఁడె ని
శ్చలుఁడుం బూర్ణుఁడు లబ్ధకాముఁడు రమాసంపన్నుఁ[1]డై తాఁ బర
స్థలికిం దీనునిమాడ్కి నేల చనియొం దప్పేమియుం లేక ని
ష్కలుషుం బంధన మేల చేసెను వినం గౌతూహలం బయ్యెడిన్. 440

వ. అనిన మునినందనుం డిట్లనియె. 441

సీ. పురుహూతుచే నొచ్చి పోయి భార్గవులచే, బలి యెట్టకేలకు బ్రదికి వారి
చిత్తంబు రాఁ గొల్చి శిష్యుఁడై వర్తింప, వారు నాతనిభక్తివలన మెచ్చి
విశ్వజిద్యాగంబు విధితోడఁ జేయింప, భవ్యకాంచనపట్టబద్ధరథము
నర్కవాజులఁ బోలు హరులుఁ గంఠీరవ, ధ్వజము మహాదివ్యధనువుఁ బూర్ణ

తే. తూణయుగళంబుఁ గవచంబు దోఁతహోమ, పావకుండిచ్చె నమ్లానపద్మమాల
[2]గలుమహారుఁ డగుతనతాతకరుణ నొసఁగె, సోమసంకాశశంఖంబు శుక్రుఁ డిచ్చె.

వ. ఇవ్విధంబున. 443

క. పాణియు రథియుఁ గృపాణియుఁ, దూణియు ధన్వియును స్రగ్వి తురగియు దేహ
త్రాణియు ధిక్కృతవిమత, ప్రాణియు మణికనకవలయపాణియు నగుచున్. 444

ఉ. పలుదానంబుల విప్రులం దనిపి తద్భద్రోక్తులం బొంది పె
ద్దలకున్ మ్రొక్కి విశిష్టదేవతల సంతతభక్తిఁ బూజించి ని
ర్మలుఁ బ్రహ్లాదునిఁ జేరి నమ్రశిరుఁడై రాజద్రథారూఢుఁడై

1. [illegible] 2. [illegible]

వెలిఁగెన్ దానవభర్త శైలశిఖరోద్యద్బాలభానుప్రభన్. 445

క. [illegible] శాంతులు, [illegible]
[illegible] గొలువన్. 446

క. చూపుల గగనము [illegible]
రూపించుచు [illegible]. 447

వ. ఇట్లు బలవంతుండగు బలి సురేంద్రుపై [illegible] యనంబులం జని చని. 448

మ. కనియెం బుణ్యజనాకరంబు విగతక్లేశ [illegible]
దనసంతోషము [illegible]
స్వనితో [illegible]
ఘన [illegible] ముఖ్యామరావతిన్.

వ. కని రక్కసులతోడ [illegible] చాల్పుల [illegible] దజ్జనంబు [illegible] మొగుడు [illegible] గుత్తించి [illegible] దోరగాయ [illegible] మ్రాఁకుల [illegible] దోఁటల గాటంబులై నివ్వటి ల్లుచు [illegible] గవలు [illegible] వాని [illegible] [1]తిమ్మ [illegible] జుమ్ముజుమ్మనుచు జంజాటించు [illegible] చూడ [illegible] కొమ్మ [illegible] చిత్రంబుల [illegible] ఫలంబులు [illegible] బహుప్రకారంబు [illegible] లును [illegible] పెట్టలం బట్టి [illegible] నెట్టుకొని నెలవుల [illegible] గలుగు [illegible] రవమ్ము [illegible] పిసాళింప [illegible] కొని [illegible] బలబలంబులు [illegible] వడవడ వడంకుచు జల్లిబిల్లులు గొని సాఁగినతీఁగె [illegible] తోర

1. [illegible] 2. [illegible]

మంటపంబులు నెఱి పలువిధంబులైన మణుల ప్రభాగుణసందోహంగలిగి యాడిగిలం బడుగాడ్పులును గాడ్పులపాలన వెగసి గగనమున వీఁచి కలువన్నెలం జెన్నగు మేలుకట్టుంబుట్టంబుల తెఱంగున నొట్టంబు లయి కుసుమపరాగంబులును బరాగంబుల సరాగంబు లగు వాఁగు వ్రంతల చెంతల గుంపులుగొని గఱికిజొంపంబు లంపులుదిని మంపులుగొని పిల్లునెమల్లు వెట్టుచు నొదుఁగుం బొదుఁగులుగదల వాడలవాడల జాడలం బరుగులిడు దూడల క్రీడల వేడుకలం గూడుకొని యుండ్ల వాకిండ్లకుం జేరి పౌరుల కోరికల కనుసాటిక లగుచు నమృతంబు గురియు కామధేనువులును గామధేనువులకు నిలువనీడ లగుచు నడిగిన జనమ్ములకు ధనమ్ములు ఘనమ్ముగ నొసఁగు కల్పతరువులును గల్పతరువుల పల్లవపుంజరుచిం గూజరులకు విఱిచి యిచ్చుచు మచ్చికలకలిమి నిచ్చ మెచ్చుచుఁ గృతకగిరుల చఱుల సిరులనడరు పడంతులనడలకు గురువు లగుచు మెఱయు మరువుల నొత్తరించు మత్తేభంబులను నిభంబుల సరస నొరసికొని వరుసఁ బరుసఁదనము లెడలి సుకరము లగు మకరతోరణస్తంభంబులును దోరణస్తంభంబుల చేరువ నిలిచి చెఱకువిలుతుం డొఱవెఱికిన బెడిదములగు నవకంపు మెఱుఁగుఁ జిగురుటడిదముల తెఱంగున నిలుకడసంపదలు గలుగు శంపల సొంపునం గరచరణాదివిశాఖలు గల చంద్రరేఖలపోఁడిమిని వాహిని గల మోహినీవిద్యల ప్రగద్దనఁ జూపులకుం దీపు లొదవించుచు మర్మకర్మంబుల వశంబు లరయు యశంబులు గలిగి యనూనంబు లగు విమానంబు లెక్కి చచ్చి వచ్చిన సచ్చరిత్రులకుం జెచ్చెర నెదురుచని తూకొని తోకొనిపోవు రంభాదికుంభికుంభకుచలకలకలంబులును గలహంసకారండవకోకసారసబృందసుందరసుందరియు నిందీవరారవిందవందదిందిందిరయు నభంగయు సభంగయు నగు గంగ నింగికిం బొంగెనో యని మిగుల దిగులుపడఁ బొగడ్తల కెక్కినయగడ్తలును నగడ్తల మిన్నేటి తేటనీట నీటులీనుపాటి నూటిచల్లులాటల మేటికూటువలు గొనుచు నేచిన ఖేచరకన్యకావారంబులును వారవనితాసుపూజితవిరాజిత దేహళిపాటవంబు లగు గోపురకనకకవాటంబులును గవాటవేదికాఘటితమణిగణకిరణోదారంబు లగు నింద్రనీలస్తంభగంభీరతలును గంభీరవిమలకమలరాగపాలికామాలికావారంబులగు చతుర్ద్వారంబులును ద్వారదేశంబుల చావిళ్లం గావ ళ్లుండి ప్రొద్దు వోక పెద్దదిక్కనుల వేల్పుల కయ్యంబులు నెయ్యంబులం జెప్పికొను చున్న యస్త్రశస్త్రధారులు శూరులు నయిన మహాద్వారపాలకవీరులును వీరరసజలధివేలాకారంబు లయి శుద్ధస్ఫటికబద్ధమహోత్తాలసోపానసుకుమారంబులును గుమారవజ్రమహారజతప్రదీప్రంబులు నగు వప్రంబులును వప్రోపరివజ్రకుడ్యశిరోభాగచంద్రకాంతతరుణహిమకరకిరణముఖరంబు లగు సాలశిఖరంబులును శిఖరస్తోమధామనిక్షిప్తకలశంబులును ధాతకాతమణిశిలాకశోధంబు లగు

ము మిగులం గఠిన యగునగరిసిరి [1]మీఱఁ జనుచు మొత్తంబులు వొడగని నిలుకడ లకు నలువ నడిగికొని [illegible] కోటంబు లగు ప్రాకారంబులును బ్రాకార[illegible] వాహినీ వాలకంబు లగుమకరక తోరణకంబులును [illegible] స్తంభో దంచనంబులును బరభటప్రాణవంచనంబులు [illegible] నగు దంచ నంబులును దంచనంబులతుదలు [illegible] నొరసికొనం గోట యీవలి మోవలి తిరియని దివియంతటం [illegible] బసదింపునహిమకర హిమకరమండలంబులును హిమకరమండలంబు [illegible] బలి మూఁగి తొంగి చూచుచు నళికఫలకంబులఁ గులకములు [illegible] తళుకులం దెఱఁగుపఱచుకొనుసమయముల వెనుక నొరసి [illegible] ప్రతిఫలి తు లైన [illegible] లితరసతులరతుల [illegible] తరలి కేడ తలంగి నం గలిగి చని కాంతులు వొలయ [illegible] నికాంతంబు లై గగన సము త్సేధంబు లైనరాజసౌధంబులును సౌధంబుల [illegible] త్రిపుర[illegible]తోడి సిబ్బరపుగుబ్బ చన్నులచెన్నులం బ్రక్కల [illegible] మించిసౌధ శిఖరంబులకు శృంగారంబు లయినశృంగారంబులును శృంగారి[illegible] యనజాలకడో లికాసశ్రేణికాదివిశేషరమ్యంబు లయినహర్మ్యంబులును హర్మ్యకనకగవాక్ష రంధ్ర[illegible]గతకర్పూరకుంకుమాగురుధూపధూమంబులును ధూమంబులు జీమూత స్తోమంబు లని ప్రేమంబు లుబ్బ [illegible] మయులు గొని పురులవిప్పియులసినులు సరులుగొనం గురులవిటపములం [illegible] నటించుచుఁ బలుకులు విరిసి కికురువోడుచు [illegible] మఱియుఁ [illegible] లనం గేళి [illegible] నెమి ళ్లును నెమిళ్లపురులనారలు నారు లగు [illegible] లనుతలంపులం దోఁకలు జడిసి వీఁకలు మెఱసి మూఁకలు గొని దివి [illegible] రవికిం గవిసినరాహు వు క్రియం దివిఁ దఱంబడుపడగలును బడగలును గొడుగులును దమకు నాలంబులకు నడియాలంబులు గం దోంబు లైననారంబుల బీరంబులు మెఱసి బెబ్బులులగబ్బునం [illegible]గరులసిరుల సింగంబులభంగుల శరభంబులరభసంబుల ధూమకేతువులరీతుల వైరం జీరికిం గొనక శంక లుడిగి [illegible] లై లెక్కకు మిక్కిలి యగుచు రక్కసులచక్కటి మొక్కటి[illegible] తెఱంగం దిరుగువీరభటకదంబంబులును [illegible] మెఱుం గులు మెఱపుల తెఱంగుల దిశల చెఱంగులం మఱుంగలింప నేమి నినదంబు దలము లగునఱుములుగ నడమొగిళ్ల పిల్లునం బ్రవర్తితరథికమనోరథంబు లగు రథంబులగములును గములు గొని గమనవేగముల [illegible] హరిహయుల నగి గాలిం జాలింబడ గేలికొని ఘనంబు లగుమనంబులం దెగడి నెగడు [illegible] లగు

1. పరిమితి గల [illegible]. 2. గిడ్డాటు.

తోరణంబులును రంగదుత్తుంగవిశదముకుళకలకరటికటతటజనితమదసలిలకణగణ సంక్షాళితశకలితయానభుజగపరిశమిళితలలితనిఖిలదిగధిపతిశుభకరకరకనకకటకఘటిత మణిమయ జయసముదిత రేణువర్గమార్గంబు లయిన నిర్వక్రమార్గంబులును మార్గస్థలోపరిభాగతళతళశాతకుంభవితానకగగనాతిశయోహణాచలతటవిరాజమానంబు లగు విమానంబులును విమానవిహారమాణసుందరసుందరీసందోహసంవాదితభూరిజనిపిణాపణవమృదంగకాహళశంఖాదివాదనానూనగానసాహిత్యనృత్యవిశేషంబులును విశేషరత్నసంఘటితశృంగారశృంగాటకశవాటికాజవాదేహాళీప్రదీపంబులును దీపాయమానమానితసభామండపఖచితరుచిరచింతారత్నంబులునుం గలిగి రత్నాకరంబును బోలె నభిషవకౌశికవాహినీవిస్రుతం బయి శ్రుతివాక్యంబునుం బోలె నకల్మషసువర్ణప్రభూతం బయి భూతపతికంఠంబునుం బోలె భోగిరాజకాంతం బయి కాంతాకుచంబునుంబోలె సువృత్తం బయి వృత్తజాతంబునుం బోలె సవాగణలఘునియమాభిరామం బయి రామచంద్రుని తేజంబునుంబోలె ఖరదూషణాదిదోషాచరానుబంధం బయి లబ్ధవర్ణుచరిత్రంబునుంబోలె విమలాంతరంగద్యోతమానం బయి మానధనునినడవడియునుం బోలె సన్మార్గభాతిసుందరం బయి సుందరోద్యానంబునుంబోలె రంభాంచితాశోకపున్నాగంబయి పున్నాగంబునుంబోలె సురభిసుమనోవిశేషంబయి శేషాహిమస్తంబునుంబోలె నున్నతక్షమావిశారదం బయి శారదసముదయంబునుం బోలె ధవళజీమూతప్రకాశితం బయి సితేతరాజినదానంబునుంబోలె సరసతిలోత్తమం బై యుత్తమపురుషవచనంబునుంబోలె ననేకసుధాసప్రవర్షం బై వర్షాదియునుంబోలె నుల్లసదింద్రగోపం బయి గోపతిమూపురంబునుంబోలె విచిత్రకార్యాలంకృతం బయి కృతార్థం బయిన యమరావతీనామనగరంబు నేరం జని కోటచుట్టునుం బట్టు గలుగ బలంబుల జలంబున విడియం బంచి పొంచి మార్గంబు లెల్ల నరికట్టుకొని యేమఱక యుండె నంత. 450

క. మాయరు నగవులకును గను, మూయరు కాలంబుకతన । ముదియరు ఖలులం
డాయరు పుణ్యజనంబుల, బాయరు సురరాజుపట్టి ప్రమదాజనముల్. 451

వ. అప్పుడు. 452

క. దుర్భరవాసనశంఖా, విర్భూతధ్వనులు నిండి । విబుధేంద్రవధూ
గర్భములు వగిలి లోపలి, యర్భకతతు లావు రనుచు । నాక్రోశించెన్. 453

వ. అంత. 454

సీ. బలి వచ్చి విడియుట । బలభేది వీక్షించి, గట్టిగాఁ గోటకుఁ । గాపు పెట్టి
దేవవీరులఁ దాను । దేవతామంత్రిని, రప్పించి సురవైరిరాకఁ జెప్పి
ప్రళయానలునిభంగి । భాసిల్లుచున్నాఁడు, ఘోరరాక్షసులను । గూడినాఁడు
మున్న కోడి చని నేఁడు । మరల వీఁ డేతెంచె, నేక్రమంబున వీని । కింత వచ్చె

ఆ. నీదురాత్మకునకు నెవ్వఁడు దోడయ్యె, నింకవీనిగెల్వ నేదిత్రోవ
యేమి చేయువార మెక్కడఁ జొచ్చెదము, నెదురు మోహరింప నెవ్వఁడోపు.

క. మ్రింగెడునాకాశంబును, బొంగెడు సమరాద్రిఁ జెఱచుఁ బోటున వీఁడున్
మ్రింగెడుఁ గాలాంతకు క్రియ, భంగించుం మఱి బక్షంబున కెదుర్పఁగన్. 456

క. ఈ రాదు రాజ్య మెల్లను, బోరాదు రణంబు సేయఁ బోవఁగ మీఁదన్
రా రాజు దనుజుచేతను, జారాదిఁక మీఁద నేమి సేయ మహాత్మా. 457

వ. అనిన సురరాజునకు సురాచార్యుం డిట్లనియె. 458

సీ. వినవయ్య దేవేంద్ర వీనికి సంపద, బ్రహ్మవాదులు భృగు ప్రవరు లర్థి
నిచ్చిరి రాజసు నెదుర సంచారింప, హరి యీశ్వరుండును దక్క నన్యజనులు
నీవును నీసముల్ నీకంటె ఘనులును, జాలరు రాజ్యంబు చాలు నీకు
విడిచి పోవుట నీతి విబుధనివాసంబు, విమతులు నలఁగెడు వేళ చూచి

తే. మరలి మఱునాఁడు వచ్చుట మానితంబు, విప్రబలయుత వీఁడు కీర్తివృద్ధి వచ్చె
వారిఁ గైకొనకిట మీఁద వాఁడి చెడును, జలఁగు మంతదాఁక రిపుఁ బొడసూపవలదు.

క. పరుగెలువ వలయు నొండెను, సరిఁ బోరఁగవలయు నొండెఁ జావలె నొండెన్
సరిగెలుపు మృతియు దొరకమి, సరసంబుగ నున్న దోలఁ జనవలె నొండెన్.

వ. అనినఁ గార్యకాల ప్రదర్శి యగుబృహస్పతివచనంబులు విని కామరూపులై దివిజులు త్రివిష్టపంబు విడిచి తమతమ పొందుపట్లకుం జనిరి బలియునుం బ్రతిభట్ట వివర్జిత యగుదేవధాని [1]నధిష్ఠించి జగత్త్రయంబునుం దనవశంబు సేసికొని విశ్వవిజయుండై పెద్దకాలంబు రాజ్యంబు సేయుచుండె శిష్యవత్సలు లగు భృగ్వాదు లతనిచేత శతాశ్వమేధంబులు సేయించిరి తత్కాలంబున. 461

శా. అర్థుల్ వేఁడరు దాతలుం జెడరు సత్కార్యారంభమున్ బంకఁ బ్ర
త్యర్థుల్ లేరు మహోత్సవంబులను దేవాగారముల్ పొల్చుఁ బూ
ర్ణార్థుల్ విప్రులు వర్షముల్ గురియుఁ గాలార్హంబులై ధాత్రికిన్
సార్థం బయ్యె వసుంధరాత్వము సురేంద్రాధీశు రాజ్యంబునన్. 462

వ. అంత. 463

సీ. తనతనూజులప్రోలు దనుజులు గొనుటయు, వేల్పులెల్లను డాఁగ వెడలుటయును
భావించి సురమాత పరితాపమును బొంది, పగ ననాథాకృతి వనరుచుండ
నాయమ్మ పెనిమిటి యగుకశ్యపబ్రహ్మ, మఱి యొకనాఁడు సమాధి మాని
తనకుటుంబిని యున్నధామంబునకు నేఁగి, నాతిచే విహితార్చనములు వడసి

ఆ. వంది వ్రాలి కుంది వాడినయిల్లాలి, వదనవారిజంబు వదువుఁ జూచి
చేరఁ దిగిచి మగువ చిబుకంబు పుడుకుచు, వారిజాక్షి యేల వగచె దనుచు.

వ. అమ్మహాత్ముం డిట్లనియె. 465

1. ప్రతిష్ఠించి.

మ. తెఱవా! విప్రులు పూర్ణులే జరుగునే దేవార్చనాచారముల్
తఱితో వేల్తురె గృహస్థులు సుతుల్ ధర్మానుసంధానులే
నెఱి నభ్యాగతకోటి కన్న మిడుదే చిరంబునుం బోయుదే
మఱి లేకిరుల దాసులన్ సుజనులన్ మన్నింతువే పెంపలీ. 466

ఆ. అన్నమైనఁ దక్రమైన నీయం బైన, శాకమైన నినుప జరుగు కొలఁది
నతిథిజనుల కడ్డ మాడక యిడరేని, లేమివారు కలిగి లేనివారు. 467

వ. మఱియు. 468

ఆ. నెలఁత విష్ణునకును నిఖిలదేవాత్మున, కాననంబు శిఖియు నవనిసురులు
వారు దనియఁ దనియుఁ బావనజాతిలోచనుఁ, డతఁడు దనియ జగములన్ని దనియు.

క. బిడ్డలు వెఱతురె నీతో, నొడ్డంబులు సేయ కెల్లకోడండ్రును మా
రొడ్డారింపక నడతురె, యొడ్డము గాకున్నదే మృగేక్షణ యింటన్. 470

వ. అని పలికినం బతికి సతి యిట్లనియె. 471

ఉ. పేరిమ యొకింత లేక దితిబిడ్డలు బిడ్డలబిడ్డలున్ మహా
భీమబలాఢ్యులై తనదుబిడ్డల సంపదఁ బోలి సాహసా
క్రామితవైరు లయ్యు నమరావతి నేలుచు నున్నవారు నీ
కేమని విన్నవింతు హృదయేశ్వర మేలు దలంచి చూడవే. 472

క. అక్కాచెల్లెం డ్రయ్యును, వెక్కాదు నాతోడ వారు జూచును దితియున్
రక్కసులు సురల మొత్తఁగ, నక్కట వల దనదు చూచు నౌనౌ ననుచున్.

సీ. ఎంతక న్నెఱుఁగని యింద్రు నిల్లాలు, పసుపంచలును జాలిఁబడెను నేఁడు
త్రిభువనసామ్రాజ్యవిభవంబుఁ గోల్పోయి, దేవేంద్రుఁ డడవులఁ దిరిగె నేఁడు
కలిమి గారాబుబిడ్డలు జయంతాదులు, శబరాన్వయుల వెంటఁ జనిరి నేఁడు
సమరుల కాధార మగు నమరావతి, యసురుల కాటపట్టయ్యె నేఁడు

ఆ. బలి జగముల నెల్ల బలిమిచే నున్నాఁడు, వాని గెలువ రాదు వాసవునకు
యాగభాగ మెల్ల నతఁడ యాహరించు, నడఁగి సురల కొక్క కడియు నిడఁడు.

క. ప్రజలకు నెల్లను సముఁడవు, ప్రజలను గను వారఁ గన్న బ్రహ్మవు నయ్యుం
బ్రజలందు దుష్టమతులను, నిజముగ శిక్షింప వలదె నీవు మహాత్మా. 475

మ. సురలన్ సభ్యుల నార్తులన్ [1]పంథులన్ శోకంబు వారించి ని
ర్జరధామన్ నిలువంగ రాత్రిచరులన్ శాసింప సత్కార్య మీ
వెర వేరీతి ఘటిల్లు నట్టి క్రమమున్ వేగంబ చింతింపవే
కరుణాలోక[2]సుధాఝరిం దనుపవే కల్యాణసంధాయకా. 476

వ. అనిన మనోవల్లభ పలుకు లాకర్ణించి ముహూర్తమాత్రంబు చింతించి విజ్ఞాన దృష్టి నవలంబించి భావికాలకార్యంబు విచారించి కశ్యపబ్రహ్మ యిట్లనియె.

1. విరతులన్, 2. 'సుధాంబుధిం' వ్రా. ప్ర.

మ. జనకుం డెవ్వఁడు జాతుఁ డెవ్వఁడు జనిస్థానంబు లెచ్చోటు సం
జననం బెయ్యది మేను లెక్కడివి సంసారంబు లేరూపముల్
వినుమా యింతయు విష్ణుమాయ దలఁపన్ వేఱొండు గా లేదు మో
హనిబంధంబు నిధాన మింతటికి జాగ్రన్మా విష్ణుంబో సేవింపుమీ. 478

వ. అగు నయినను గాలోచితకార్యంబు సెప్పెద. 479

మ. భగవంతుం బరమున్ జనార్దనుఁ గృపాపారీణు సర్వాత్మకున్
జగదీశున్ హరి సేవ సేయు మతఁడున్ సాంగత్యముం బొంది నీ
కగు నిష్టార్థము లెల్ల నిచ్చు నఖిలార్థావాప్తి సేకూర్చెడిన్
భగవత్సేవలఁ బొంద రాదె బహుసౌభాగ్యంబులం బ్రేయసీ. 480

వ. అనిన గృహస్థునకు గృహిణి యిట్లనియె. 481

క. నారాయణుఁ బరమేశ్వరు, నేరీతిం దలఁతు మంత్ర మెయ్యది విహితా
చారంబు లేప్రకారము, లారాధనకాల మెద్ది యానతి యీవే. 482

వ. అనినం (గశ్యప) ప్రజాపతి సతికిఁ బయోభక్షణాఖ్య వ్రతం బుపదేశించి తత్కాలంబును దన్మంత్రంబును ధ్యానంబును బూజావిధానసమారాధనభోజన ప్రకారంబులును నెఱింగించిన నదితియును ఫాల్గుణమాసంబున శుక్లపక్షంబునఁ బ్రథమదివసంబునం దొడఁగొని పండ్రెండు దినంబులు హరిసమర్పణంబుగా వ్రతంబు సేసి వ్రతాంతంబున నియతయై యున్నయెడఁ జతుర్బాహుండును బీతవాసుండును శంఖచక్రగదాధరుండును నై నేత్రంబులకుఁ గోచరుండైననారాయణదేవుం (బ్రత్యక్షం బైనం) గనుంగొని. 483

క. కన్నులసంతోషాశ్రులు, చన్నులపైఁ బఱవఁ బులకజాలము లెసఁగన్
సన్నుతులను సన్నుతులును, నున్నతరుచిఁ జేసె నిటలయుక్తాంజలియై. 484

క. చూపుల శ్రీపతిరూపము, నాపోవక త్రావి త్రావి హర్షోద్గత యై
వాపుచ్చి మందమధురా, లాపంబులఁ బొగడె నదితి లక్ష్మీనాథున్. 485

సీ. యజ్ఞేశ విశ్వంభ రాచ్యుత శ్రవణమంగళనామధేయ లోకస్వరూప
యాపన్న భక్తజనార్తివిఖండన, దీనలోకాధార తీర్థపాద
విశ్వోద్భవస్థితివిలయకారణభూత సంతతానంద శశ్వద్విలాప
యాయువు దేహంబు ననుపమలక్ష్మియు, వసుధయు దివము త్రివర్గములును

తే. వైదికజ్ఞానమును ముక్తి వైరిజయము, నిన్నుఁ గొలువవినరులకు నెఱయఁ గలదె
వినుతమందార గుణహార వేదసార, ప్రణతవత్సల పద్మాక్ష పరమపురుష.

ఆ. అసురవరులు సురుల నదలించి బెదరించి, నాక మేలుచున్నవారు నేఁటనుండి
కన్నకడుపు గాన కంటఁ గూరుకురాదు, కడుపుఁబొక్కు మాన్పి కావవయ్య.

వ. అనిన విని దరహాసితవదనుండును నాశ్రితకామధేనువు నైనయప్పరమేశ్వరుం

1. [illegible]

డి ట్లనియె. 488

శా. నీకోడండ్రును నీకుమారవరులున్ నీనాథుఁడున్ నీవు సం
శ్లోకింపన్ సతులుం బతుల్ మిగుల సమ్మోదింప రాత్రించరుల్
శోకింపన్ భవదీయగర్భమునఁ దేజోమూర్తి జన్మించెదన్
నాకున్ వేడుకపుట్టె నీసుతుఁడ నై వర్తించి వర్తింపఁగాన్. 489

మ. బలిమిన్ దైత్యులఁ జంప రాదు వినయోపాయంబునం గాని సం
చలనం బొందదు నేను నీదయితకున్ సద్భక్తికిన్ మెచ్చితిన్
బలివిధ్వంసనుఁడన్ నిలింపగణముం బౌలోమియున్ మెచ్చ దై
త్యులరాజ్యంబు హరింతు నింద్రునికి నిత్తున్ దుఃఖ మిం కేటికిన్. 490

క. నీరమణుని సేవింపుము, నారూపము మానసించి నలి నీగర్భా
గారంబు వచ్చి చొచ్చెద, గారామునఁ బెంప వమ్మ కరుణన్ నన్నున్. 491

క. ఏలింతు దివము సురలను, బాలింతు మహేంద్రయువతిభాగ్యశ్రీలం
దూలింతు దానవుల ని,ర్మూలింతు రిపుప్రియాంగనాముఖభూషణముల్. 492

వ. అని యిట్లు భక్తజనపరతంత్రుం డగు పురాణపురుషుం డాన తిచ్చి తిరోహితుం డయ్యె నయ్యదితియుఁ గృతకృత్య యై సంతోషంబునఁ దనమనోవల్లభుం డగు కశ్యపు నాశ్రయించి సేవించుచుండె నంత నొక్క దినంబున. 493

ఆ. ఘనసమాధినుండి కశ్యపుఁ డచ్యుతు,నంశ మహాత్మ నొలయ నదితియందుఁ
దనదువీర్య మధికతరము సేర్చెను గాలి, శిఖిని దారువందుఁ జేర్చినట్లు. 494

వ. ఇట్లు కశ్యపచిరతరతపస్సంభృతవీర్యప్రతిష్ఠగర్భ యై సురలతల్లి యుల్లంబున నుల్లసిల్లుచు నుండె నంత. 495

క. చలచల నై పిదపిద నై,[1] కలలం బై కరుడు గట్టి గళనాళముతోఁ
గల యేర్పడి గర్భం బై, నెల మసలం జీర చిక్కె నెలఁతకు నధిపా. 496

క. నెలఁతకు జా లై నెల రె,న్నెల లై మఱి మూఁడు నాల్గునెల లైవరుసన్
నెల లంత కంత కెక్కఁగ, నెలలును డగ్గఱియె నసురనిర్మూలతకున్. 497

క. మహితతరమేఘమాలా, పిహితాయతచండభానుబింబప్రభతో
విహితాంగంబులఁ గశ్యపు, గృహిణీగర్భమున శిశువు క్రీడించె నృపా. 498

క. తనకడుపున నొకయబుమునఁ, గొనకొని జగములను నిముడుకొను పెనుముదుకం
దనిమిషజననికడుపునఁ, దనుగతిఁ గడు నడఁగి ముడిఁగి తనరెడు బెడఁగై.

వ. అంత నక్కాంతాతిలకంబు క్రమక్రమంబున. 500

మ. సలిలేశా తెప్పల బృందిమన్ విశదిమన్ నేత్రంబులం జూచుకం
బుల నాకాళిమ మేఖలం [2] ద్రఢిమ సౌమ్యమ్మాననం గాఁ బాండిమ
వ్వలిమిం జన్నుల శ్రోణివాళిఁ బ్రథిమ న్మధ్యంబునన్ బృంహిమ

1. కలలం బై. 2. ప్రథిమన్. 3. గరిమన్.

స్థలితాత్మక లఘిమన్ [illegible] [illegible] 501

క. పెట్టుదురు [illegible] ఘూతిక, బొట్టు [illegible]
బెట్టుదురు వేల్పులమ్మకు, [illegible] 502

వ. ఇట్లు [illegible]ంబున. 503

తే. విశ్వగర్భుండు దనగర్భ విదరమందు [illegible]
వేల్పుమూకాలి, తనమీన వేల్పుఁ బెద్ద, [illegible] లయ్యె.

వ. తదనంతరబునం జతురాననుం డరుగుదెంచి [illegible] యుం
డగునప్పరమేశ్వరు నుద్దేశించి యిట్లని స్తుతియించె. 505

సీ. త్రిజగజ్జయోన్నత దేవ యురుక్రమ, [illegible]
ప్రీత త్రినాథ త్రిసృష్ట జగంబుల, [illegible]
జంగమస్థావరజననాదిహేతువు, నీవ [illegible]
లోపల ధరియింతు లోనిజంతుల నెల్ల, [illegible]

తే. బ్రహ్మలనునెల్ల సంభవభవన మీవ, [illegible]
శోకవార్ధి మునింగినసురల కెల్లఁ, దేల [illegible] 506

క. విచ్చేయు మదితిగర్భము, [illegible]
విచ్చలవిడి లేకమరులు, ముచ్చటపడి [illegible]. 507

—వామనమూర్త్యావిర్భావఘట్టము—

వ. అని యిట్లు కమలసంభవుండు వినుతి సేయుచున్న [illegible]. 508

మ. రవి మధ్యాహ్నమునం జరింప [illegible]
శ్రవణద్వాదశినాఁడు శ్రోణ నభిజిత్ [illegible]
భువనాధీశుఁడు పుట్టె వామనగతిం [illegible]
దివిజాధీశ్వరు మాతకుం బరమపాక [illegible]. 509

వ. మఱియు నద్దేవుండు శంఖచక్రగదాకమల [illegible]
స్త్రుండును మకరకుండలమండితగండభాగుండును [illegible] నలిన
చక్షుండును నిరంతర శ్రీవిరాజిత [illegible]
తుండును గనకకంకణకాంచికటిబవలయ [illegible]
కంఠకౌస్తుభాభరణుండును నిఖిలజనమనోహరుండును నై [illegible]
యంబున. 510

శా. చింతం బాసిరి యక్షతార్క్ష్య [illegible]
సంతోషించిరి సాధ్యచారణ [illegible] బ్రహ్మవిద్యాధనుల్
గాంతిం జెందిరి భానుచంద్రములు [illegible]
గంతుల్ వైచిరి మింటఁ గింపురుషులున్ [illegible]. 511

క. దిక్కులకావిరి వాసెను, నెక్కొనునిర్మలత నొందె నేఁపయోధుల్

B—8

నిర్మలరుచిఁ బిలిచె దరనేయుచుఁ, జక్రిఁ బత్రోవయుసు విప్రసురసేవ్యుఁడు లై. 512

క. మందప్రోద్యద్విబుధానల,ఘోషంబులు గురియ సురలు సుమనోమధుప్రల్
లోపపర తేయః బరాగపుఁ,గొంపుల భూభాగ మతివిభూషిత మయ్యెన్. 513

వ. తదనంతరంబ, 514

ఆ. ఈమహానుభావుఁ డెట్టి కాలంబు, నుదరమందు నిలిచి యుండె ననుచు
నదితి వెఱఁగుపడియె నానందజయశబ్దములను గశ్యపుండు మొగి నుతించె.

వ. అంత నవ్విభుండు సాయుధసాలంకారం బగుతనదివ్యరూపంబు నుజ్జగించి రూపాంతరం బంగీకరించి కపటవటునిచందంబున నుపనయనవయస్కుండైన వామనబాలకుం డై తల్లిముందటఁ గుమారసముచితాలాపంబు లాడుచుఁ గ్రీడించు సమయంబున నదితియుం దనయావలోకనపరిణామపారవశ్యంబున. 516

ఆ. నన్నుఁ గన్నతండ్రి నాపాలిదైవమ నా తపఃఫలంబ నాకుమార
నాదుచిన్నివడుగ నాకులదీపక, రాఁగదయ్య భాగ్యరాశి వగుచు. 517

క. అన్నా రమ్మని డగ్గఱి, చన్నులఁ బాలేఱువాఱ సంశ్లేషిణి యై
చిన్నారిమొగము నివురుచుఁ, గన్నారం జూచెఁ గన్నకడుపై యుంటన్. 518

వ. అంత. 519

క. పురుడీకోటికి నిందఱ, పురుడం బిక గాకయొరులు పురుడే యనుచుం
బురుటాలికిఁ బదిదినముల, పురుడు ప్రవర్తించి రెలమిఁ బుణ్యపుగరితల్. 520

వ. అంత నబ్బాలునకు సంతసంబున మహర్షులు కశ్యపప్రజాపతిం బురస్కరించుకొని సముచితోపనయనకర్మకలాపంబు సేయించిరి సవితసావిత్రి నుపదేశించె బృహస్పతి యజ్ఞోపవీతంబును గశ్యపుండు ముంజియుఁ గౌపీనం బదితియు ధరణి కృష్ణాజినంబును దండంబు (వనస్పతి యగు)సోముండును [2]గగనాధిష్ఠానదేవత ఛత్త్రంబును గమండలువు బ్రహ్మయు సరస్వతి యక్షమాలికయు సప్తర్షులు కుశపవిత్రంబులు నిచ్చిరి మఱియును. 521

క. భిక్షాపాత్రిక నిచ్చెను, యక్షేశుఁడు వామనునకు నక్షయ మనుచుఁ
సాక్షాత్కరించి పెట్టెను, భిక్షునకు భవాని పూర్ణభిక్ష నరేంద్రా. 522

క. శుద్ధబ్రహ్మర్షిసమారాద్ధుం డై విహితమంత్రరాజిఁ జపవ్రత
సిద్ధం బగు ననలంబున, వృద్ధాచారమున వటుఁడు వేల్చెం గడఁకన్ 523

బలిచక్రవర్తికడకు వామనమూర్తి యేతెంచుట.

వ. ఇట్లు కృతకృత్యుండై నమాయామాణవకుండు దేశాంతరసమాగతు లగుబ్రాహ్మణులం (గొందఱ) నవలోకించి యిట్లనియె. 524

క. వత్తురె విప్రులు వేఁడఁగ, నిత్తురె దాతలును వేడ్క నిష్టార్థములం
దెత్తురె మీరెచ్చ సంపద, [3]లిత్తెఱఁగున దానవిభుఁడు డెవ్వఁడొ చెపుడా. 525

1. కేలాకో యాకాల; 2. గగనంబు గొడుగును. 3 లిత్తెఱఁగు.

వ. అనిన [1]నఖిలదేశీయు లగుభూసురు లిట్లనిరి. 526

మ. కలరే దాతలు నిత్తురే ధనములుం గామ్యార్థముల్ గొంచు వి
ప్రులు సేతెంతురు గాని యీవిధి బలిం బోలంగ వదాన్యుండు లే
డలఘుం డై యొసరించె సర్వరశితం బాహ్యాగ్రవాహజ్ఞచే
బలి వేఁడం బడయంగ వచ్చు బహుసంపల్లాభముల్ వామనా. 527

వ. అని తెలియం జెప్పిన బ్రాహ్మణులవచనంబు లాలకించి లోకంబులకుం బ్రీతి పు
ట్టింపం బయనం బై లాఘవవచనంబులు గైకొని తల్లిదండ్రుల వీడ్కొని శుభ
ముహూర్తంబునం గదలి. 528

క. ప్రక్షీణదివిజవల్లభ, రక్షాపరతంత్రుఁ డగుచు రాజీవాక్షుం
డాక్షణమున బలియింటికి, భిక్షాగమనంబు సేసెఁ బేదతికముగన్. 529

క. హరిహరి సిరి యురమునఁగల, హరి హరిహయుకొఱకు దనుజు నడుగం జనె నొం
బరహితరతమతియుతు లగు, దొరలకు నడుగుటలు నొడలిఁదొరఁగవు ప్రదమెక్.

క. సర్వప్రపంచగురుభర, నిర్వాహకుఁ డగుటఁ జేసి నెట్టం బదుఁ జేరన్
ఖర్వుని వ్రేఁగు సహింపక, సర్వస్థలి గ్రుంగె మొగ్గె సురగోత్రుండున్. 531

వ. ఇట్లు సని చని. 532

క. శర్మద యమదండక్షత, వర్మద నతికఠినముక్తినారాచతో
మర్మద నంబునివారిత, దుర్మద నర్మదఁ దరించె ద్రోవన్ వటుఁడున్. 533

వ. దాఁటి తత్ప్రవాహంబున కుత్తరతటంబునందు. 534

శా. చండస్ఫూర్తి వటుండు గాంచె బహుశాఖాజల్పవిప్రాలంబు ను
ద్దండాహూతమునీభ్యవిభ్యదమృతాంధస్సిద్ధకూటంబు వే
దండాశ్వధ్వజనీకవాటము మహోద్యద్ధూమసంఛన్నమా
ర్తండస్యందనఘోటముం బలిమఖాంతర్వేదికావాటమున్. 535

వ. కని దానవేంద్రునిహయమేధవాటి దక్షిణుం జొచ్చునయ్యవసరంబున. 536

శా. శంభుండో హరియో పయోజభవుఁడో చండాంశుఁడో వహ్నియో
దంభాకారత వచ్చెఁ గాక ధరణిన్ ధాత్రీసురుం డెవ్వఁ డీ
శుంభద్ద్యోతనుఁ డీమనోజ్ఞతనుఁ డంచున్ విస్మయభ్రాంతు లై
సంభాషించిరి బ్రహ్మచారి గని తత్సభ్యుల్ రహస్యంబు గన్. 537

క. గుజగుజలు వోవువారును, గజిబిజిఁ బడువారుఁ జాలఁ గలకలపడుచున్
గజిబిజి యైరి సభాస్థలి, బ్రజ లెల్లను బొట్టివడుగు ప్రాపనిరాగన్. 538

వ. ఆసమయంబున బలిసభామండపంబుఁ డగ్గఱం జొచ్చి. 539

సీ. ఛన్నంబుగాఁ జెవులకు సామగానంబులు, [2]సమవృషద్ధాటిఁ జదువుచు
మంత్రతంత్రార్థసంబంధభావములు పేర్కొనుచు యాయజూకులఁ గూడికొనుచు

---

1. నిఖిలదేశజు లగు బ్రాహ్మణు లిట్లనిరి. 2. 'సమవృషద్ధాటిఁ జదువు' బ్రా. ప్ర.

హోమకో[illegible] మంత్రతంత్రాగ్నుల, వెలిఁగించుయాజక వితతిఁ గనుచు
దక్షులై [illegible]సంబుల, సెప్పు సభ్యుల జేరఁ జనుచు
తే. పెట్టె [illegible] నదితిపుట్టువు లచ్చికి నాటపట్టు
[illegible]దడవు, పుట్టు వెన్నఁడు నెఱుఁగని పట్టి వడుగు.   541
వ. మఱియును.
క. వెఱచుచు [illegible], జటిను జేరుచు [illegible]చు హారిహారి యనుచుం
మఱుఁగుచు [illegible], గుఱుమట్టపుఁ బడుచు వడుగు గొంతనటించెన్.
క. కొందఱితోఁ జర్చించును, గొందఱితో జటలు సెప్పు గోష్ఠిం జేయుం
గొందఱితోఁ దర్కించుం, గొందఱితో ముచ్చటాడుఁ గొందఱి నవ్వున్.
వ. మఱియు ననేకవిధంబుల (నందఱకు) నన్నిరూపులై వినోదించుచు.   544
క. వెడ వెడ నడకలు నడుచుచు, నెడ నెడ నడు గిడఁగ నడరి యిల దిగఁబడగా
బుడిబుడి నొడువులు నొడువుచుఁ, జిడిముడి తడఁబడఁగ వడుగు సేరెన్ రాజున్.
వ. ఇట్లు డగ్గఱి మాయాభిక్షుకుండు రక్షోవల్లభుం జూచి యిట్లనియె.   546
మ. ఇతఁడే దానవచక్రవర్తి సురలోకేంద్రాగ్నికాలాదిది
క్పతిగర్వాపనయప్రవర్తితలోకభృత్స్ఫూర్తినానామఖ
వ్రతదానప్రవణాంతరంగుఁడు సుమనోరామామనోభేదనో
ద్ధతచంద్రాలికకీర్తి సత్యకరుణాధర్మోల్లసన్మూర్తి దాన్.   547
వ. అని కుశపవిత్రాక్షతసంయుతం బగు దక్షిణహస్తంబు సాఁచి యిట్లనియె.   548
ఉ. స్వస్తి జగత్త్రయీభువనశాసనకర్తకు హాసమాత్రవి
ధ్వస్తనిలింపభర్తకు నుదారపదవ్యవహర్తకున్ మునీం
ద్రస్తుతమంగళాధ్వరవిధానవిహర్తకు నిర్జరీగళ
న్యస్తసువర్ణసూత్రపరిహర్తకు దానవలోకభర్తకున్.   549
వ. అని దీవించి కరచరణాద్యవయవంబులు ధరియించిన వేదరాశియుంబోలె ముం
దట నకుటిలుండును జటిలుండును సదండచ్ఛత్రుండును గక్షలంబితభిక్షాపాత్రుం
డును గరకలితజలకమండలుండును మనోహరవదనచంద్రమండలుండును మా
యావాదనపటుండును నగు వటునిం గని దినకరకిరణపిహితంబులైన గ్రహంబుల
చందంబునఁ దిరోహితులై భృగువులు గూర్చున్నయెడల లేచి సేమం బడిగి
తియ్యనిమాటల నాదరించిరి బలియును నమస్కరించి తగినగద్దియ నునిచి
పాదంబులు గడిగి తన ప్రాణవల్లభ పసిండిగిండియల నుదకంబులు వోయ
వడుగుకోమలపదనళినంబులు గడిగి తడి యొత్తి తత్పయంబున.   550
ఆ. వటునిపాదశౌచవారి శిరంబునఁ, బరమభద్ర మనుచు బలి వహించె
నేజలము గిరీశుఁ డింపు జూటమునఁ దేవ,[2] దవుఁ దుర్వహించె ధృతి శిరమున.

1. నిలుచుచు. 2. 'తాపసుండు దాల్చెఁ దనశిరమున' బ్రా. ప్ర.

వ. మఱియు నయ్యజమానుండు భార్గవున కిట్లనియె. 552

మ. వడుగా! యెవ్వరివాఁడ? వెవ్వఁడవు? సంవాసస్థలం బెయ్యది?
య్యెడకున్ నీ వరుదెంచుటన్ సఫలమయ్యెన్ వంశమున్ జన్మముం
గడు ధన్యాత్ముఁడ నైతి నీ మఖము సంపన్నంబ యయ్యెన్ నాకౌకసుల్
గడ కేఁగెన్ సుహుతంబులయ్యె శిఖులుం గల్యాణ మిక్కాలమున్. 553

మ. వరచేలంబులొ మాడలో ఫలములో వన్యంబులో గోవులో
హరులో రత్నములో రథంబులొ విశిష్టాన్నంబులో కన్యలో
కరులో కాంచనమో నికేతనములో గ్రామంబులో భూములో
ధరణీఖండమొ కాక యేమడిగెదో ధాత్రీసురేంద్రోత్తమా. 554

వ. అని ధర్మయుక్తంబుగాఁ బలికిన వైరోచనివచనంబులు విని సంతోషించి యీశ్వరుఁ డిట్లనియె. 555

సీ. ఇది నాకు నెలవని యేరీతిఁ బలుకుదు, నొకచోట నుండక యుండ నేర్తు
నెవ్వనివాఁడ నం చేమని నుడువుదు, నాయంతవాఁడ నై నడవనేర్తు
నీనడవడి యని యెట్లు వక్కాణింతుఁ, బూని ముప్పోకలఁ బోవనేర్తు
నది నేర్తు నిది నేర్తు ననియేల చెప్పంగ, నేరుపు లన్నియు నేననేర్తు

ఆ. నొరులు గారు నాకు నొరులకు నే నౌదు, నొంటివాఁడఁ జుట్ట మొకఁడు లేఁడు
సిరియుఁ దొల్లి గలదు చెప్పెద నాలెంక, సుజనులందుఁ దఱచు సొచ్చియుందు.

వ. అది యట్లుండ నిమ్ము. 557

సీ. జననాథ నీమాట సత్యంబు సత్కీర్తికరంబుఁ గులార్హంబు ధర్మయుతముఁ
గరుణానువర్తులు ఘనసత్త్వయుతులు, కాని మీకులమందుఁ గలుగరొరులు
రణభీరువులు వితరణభీరువులు లేరు, ప్రత్యర్థు లర్థులు ప్రబ్బికొనిన
దానశౌండిమమునఁ దనరుదు రధికులై, మీతాత లందఱు మేటిమగలు

ఆ. మీకులంబునందు మెఱయుఁ బ్రహ్లాదుండు మింటిచంద్రుమాడ్కి మేలిరుచులఁ
బ్రథితకీర్తితోడ భవదీయవంశంబు, నిరతశోభఁ గని నెగడుచుండు. 558

వ. తొల్లి మీమూఁడవతాత హిరణ్యాక్షుండు దిగ్విజయంబు సేసి గదాయుధుండై భూతలంబునఁ బ్రతివీరులం గానక సంచరింప విష్ణుండు వరాహరూపంబున నతని సమయించెఁ దద్భ్రాత యగు హిరణ్యకశిపుం డది విని హరిపరాక్రమంబునకు నాశ్చర్యంబు నొంది తనజయంబును బలంబును బరిహసించి గ్రద్దన నుద్దవిడి నద్దనుజమర్దనుమందిరంబునకుం జనియె నప్పుడు. 559

క. శూలాయుధహస్తుండై, కాలాకృతి వచ్చు దనుజుఁ గని విష్ణుండుం
గాలజ్ఞత మాయాగుణశీలత నిట్లని తలంచెఁ జిత్తములోనన్. 560

మ. ఎదురై పోర జయింపరా దితనిఁ గా కెందైన నిటుం బోవ భీ
ప్రదుఁడై ప్రాణులఁ దోలు మృత్యువుక్రియం బైవచ్చు నంచుం ద్రియా

విదుఁ డట్టాత్ముఁడు సూక్ష్మరూపమున నా§వేశించె నిశ్వాససరం
ధ్రదిశన్ దైత్యు హృదంతరాళమునఁ బ్ర§త్యుత్క్రియాభీరుఁడై 561

వ. అంత నద్దైత్యవల్లభుండు వైష్ణవాలయంబు సొచ్చి వెదకి హరిం గానక కోపంబు మానక మిన్ను మన్ను నన్వేషించి త్రిదివంబున కరిగి దిశలం బరికించి భూవివరంబులు వీక్షించి సముద్రంబులు వెదకి పురంబులు శోధించి వనంబులు విమర్శించి పాతాళంబు పరీక్షించి జగంబున నదృష్టశత్రుండై మార్గణంబు చాలించి తనలో నిట్లనియె. 562

క. పగవాఁడు మడిసె నోపుడ, దెగఁ డేనియు నెదురుపడఁడె§దేహధరులకుం
దెగిన యెడఁ బగఱమీఁదను, బగ గొనఁ దగ దనుచు నుడిగెఁ§బ్రాభవశక్తిన్.

వ. అతండు మీ ప్రపితామహుండనిగుణంబు లనేకంబులుగల వవి యట్లుండనిమ్ము.

క. ఆతఁడు భూసురగతిఁ బురుహూతాదులు దన్ను వేఁడ§నోగిఁ గొనుఁ డనుచున్.
మీతండ్రి యిచ్చె నాయువు, నేతన్మాత్రుఁడవె నీవు§నీలోకమునన్. 565

క. ఏలితివి మూఁడుజగములుఁ, దోలితి వింద్రాదిసురలఁ§దొల్లిటివారిం
బోలితివి దానగుణముల, సోలితివి పిశాచరాక్షసుల రక్షింపన్. 566

వ. అదియునుంగాక. 567

క. రాజ్యము గలిగినమీఁదటఁ, బూజ్యులకును యాచకులకు§భూమిసురులకున్
భాజ్యముగ బ్రతుకఁ డేనిం, ద్యాజ్యంబులు వానిజన్మ§ధనగేహంబుల్. 568

క. మున్నెన్నఁడురు వదాన్యుల, నెన్నఁడుఁ జో నిన్నుఁ ద్రిభువ§నేశుం డనుచు
న్నిన్నిదినంబులనుండియు, నెన్నఁడు నినుఁ బెట్టు మనుచు§¹నింట్రము సేయన్.

ఆ. ఒంటివాఁడ నాకు§నొకటి రెండడుగుల, మేర యిమ్ము సొమ్ము§మేర యొల్లఁ
గోర్కి దీర బ్రహ్మ§కూకటి ముట్టెద, దానకుతుకసాంద్ర§దానవేంద్ర. 570

వ. అనినఁ బరమయాచకునకుఁ బ్రదాత యిట్లనియె. 571

ఆ. ఉన్నమాట లెల్ల§నొప్పును విప్రుండ, సత్యగతులు వృద్ధ§సమ్మతంబు
లడుగఁ దలఁచి కొంచె§మడిగితి వో చెల్ల, దాతపెంపుసొంపుఁ§దలఁప వలదె.

వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 573

మ. వసుధాఖండము వేఁడితో గజములన్§వాంఛించితో వాజులన్
వెస నూహించితొ కోటితో యువతులన్§²వీక్షించి కాంక్షించితో
పసిబాలుండవు నేవు న్నడుగ నీ§భాగ్యంబు లీపాటి గా
కసురేంద్రుండు పదత్రయం బడుగ నీ§యల్పంబు నీ నేర్చునే. 574

వ. అనిన మొగంబునం జిఱునగవు మొలకలెత్త గృహమేధికి మేధావి యిట్లనియె.

మ. గొడుగో జన్నిదమో కమండలువొ నాకున్ ముంజియో దండమో

[illegible] ప్రా. ప్ర. పి దైవఁ

వడుగం డెక్కడ భూమి యెక్కడ కరుల్ వాహాశ్వ లక్షంబు లె
క్కడ నిర్బోధితకర్మ మెక్కడ సుధాకాంతాప్రితం బైననూ
డనుకుల్ మేరయు ద్రోవ కిమ్ము టని బ్రహ్మాండంబు నావాలికిన్. 576

వ. అదియునుం గాక. 577

క. వ్యాప్తిం బొందక వగవక, ప్రాప్తంబగు లేశ మైనం బదివే లనుచుం
దృప్తిం జెందని మనుజుడు, సప్తద్వీపముల నయినం జక్కంబడునే. 578

శా. ఆశాపాశము దాఁ గడుం దెగదు లే దంతంబు రాజేంద్ర వా
రాశిప్రావృతమేదినీవలయసామ్రాజ్యంబు సేకూరియుం
గాసిం బొందిరి గాక వైన్యగయభూకాంతాదులు న్నర్థకా
మాశం బాయఁగ నేర్చిరే మును నిజాశాంతంబులం జూచిరే. 579

సీ. సంతుష్టుఁ డీమూఁడుజగములఁ బూజ్యుండు, సంతోషి కెప్పుడు జరుగు సుఖము
సంతోషి గాకుంట సంసారహేతువు, సంతసంబున ముక్తిసతియు దొరకుఁ
బూఁటపూఁటకు జగంబుల యదృచ్ఛాలాభ, తుష్టిని దేజంబు దోన పెరుఁగుఁ
బరితోషహీనతఁ బ్రభ సెడిపోవును, జలధార ననలంబు సమయునట్లు

ఆ. నీవు రాజ వనుచు నిఖిలంబు నడుగుట, తగవు గాదు నాకుఁ దగిన కొలఁది
యేను వేఁడికొనిన యీపదత్రయమును, జాలు వసతి యిమ్ము చాలుఁ జాలు.

వ. అని యిట్లు పలుకుచున్న భిక్షునకు నుర్వీదానంబు సేయం దలంచి కరకలిత సలిలకలశుం డైన యవ్వితరణగుణముఖ్యునిం గని నిజవిచారయుక్తదనుజరాజ్య చక్రుం డగు శుక్రుం డిట్లనియె. 581

సీ. దనుజేంద్ర యీతఁడు ధరణీసురుఁడు గాఁడు, దేవకార్యంబు సాధించుకొఱకు
హరి విష్ణుఁ డవ్యయుం డదితిగర్భంబునఁ, గశ్యపసూనుఁడై కలిగినాఁడు
ఎఱుఁగ వితనికోర్కి నిచ్చెద నంటివి. దైత్యసంతతికి నుపద్రవము వచ్చె
నీలక్ష్మిఁ దేజంబు నెలవు నైశ్వర్యంబు, వంచించి యిచ్చుఁ దా వాసవునకు

ఆ. మొనసి జగము లెల్ల మూఁడు పాదంబుల, నఖిలకాయుఁ డగుచు నాక్రమించు
సర్వధనము విష్ణుసంసర్గము సేసి, బడుగు పగిది నెట్లు బ్రదికె దీవు. 583

క. ఒక్కపదంబున భూమియు, నొక్కటఁ ద్రిదివంబుఁ ద్రొక్కి యున్నతమూర్తిన్
దిక్కులు గగనముఁ దానై, వెక్కస మై యున్న నెందు వెడలెదు చెప్పుమా.

సీ. ఇచ్చెద నని పల్కి యీకున్న నరకంబుఁ, ద్రోవ నీవును సమర్థుఁడవు గావ
యేదానమున నాశ మేతెంచు నదియును, దానంబు గాదండ్రు తత్త్వవిదులు
దానంబు యజ్ఞంబుఁ దపముఁ గర్మంబును, దాని విత్తవంతుఁడై తెలఁపవలయు
దనయింటఁ గలసర్వధనమును నైదుభాగములుగా విభజించి కామమునకు

ఆ. నర్థమునకు ధర్మయశముల కాశ్రిత, బృందమునకు సమతఁ బెట్టునట్టి
పురుషుఁ డిందునందుఁ బూజ్యుఁడై మోదించుఁ దన్ను మాని చేఁతఁ దగవుగాదు.

వ. అదియునుం గాక యీ యర్థంబునందు బహ్వృచగీతార్థంబు గల దొక్కటి సావధానుండవై యాకర్ణింపుము. 585

సీ. [1]అంగీకరించిన నఖిలంబుఁ బోవు నో, నన్నృతంబు గాదు లే దనిన నధిప
యాత్మవృక్షమునకు నోమను పుష్పంబు, ఫలము మనృతమూలము గల్గెనాత్మ సెడదు
పుష్పఫలములాత్మభూజంబునకు పత్త్రి, యూ మూలంబు ప్రథమకమి నదియుఁ జెడును
ఫలపుష్పములు లేక పడ సెడి వృక్షంబు, మూలంబుతో వృద్ధిఁబొందుఁగాదె

తే. చేటుఁ గొఱఁతయు లఘిమయుఁ జెందకుండ
నిచ్చుపురుషుండు సెడకుండు సిద్ధచరిత
కాక యంచి యసత్యసంగతి నటంచు
నిజధనం బర్థి కిచ్చిన నిజము లేదు. 586

ఆ. సర్వ మనుచుఁ జోట సర్వనాశంబులు, నదియు లే దటంచు నసత్య మాడు
చేఁటిపంద నేమి చెప్పఁ బ్రాణముతోడి, శవము వాఁడు వానిజన్మ మేల. 587

వ. మఱియు నిం దొక్కవిశేషంబు గలదు వివరించెద. 588

ఆ. వారిజాక్షులందు వైవాహికములందుఁ, బ్రాణవిత్తమానభంగమందుఁ
జకితగోకులాగ్రజన్మరక్షణమందు, బొంకవచ్చు నఘము పొందదధిప. 589

మ. కులమున్ రాజ్యముఁ దేజమున్ నిలుపు మీకుబ్జుండు విశ్వంభరుం
డలఁతిం బోఁడు త్రివిక్రమస్ఫురణవాఁడై నిండు బ్రహ్మాండముం
గలఁడే మాన్ప నొకండు నాపలుకు లాకర్ణింపు కర్ణంబులన్
వల దీదానము గీనముం బనుపుమా వర్ణిన్ వదాన్యోత్తమా. 590

వ. అని యిట్లు హితంబు పలుకుచున్న కులాచార్యునకు క్షణమాత్ర నిమీలితలోచనుం డయి యశస్వి యిట్లనియె, 591

సీ. నిజ మానతిచ్చితి నీవు మహాత్మక, మహితగృహస్థధర్మంబు నిదియ
యర్థంబుఁ గామంబు యశముఁ వృత్తియు, నెయ్యది ప్రార్థింప నిత్తుననియు
నర్థలోభంబున నర్థిఁ బొమ్మను టెట్లు, పలికి లే దనుకంటెఁ బాప మెద్ది
యిట్టినమ్మకమున నే భరించెదఁ గాని, సత్యహీనుని మోవఁ జాల ననుచుఁ

తే. బలికె దా తొల్లి భూదేవి బ్రహ్మతోడ, సమరమునఁ దన్నుఁ దెరుగక చచ్చుకంటెఁ
బలికి బొంకక నిజమునఁ బలుకుకంటె, మానధనులకు భద్రంబు మఱియుఁ గలదె.

క. ధాత్రిని హాలికునకును సుక్షేత్రము బీజము[2]లు నొకటఁ జేకుఱుభంగిం
[3]జిత్రముగ దాత కీవియుఁ, బాత్రము సమకూఱునట్టి భాగ్యము గలదే. 593

శా. కారే రాజులు రాజ్యముల్ గలుగవే గర్వోన్నతిం బొందరే
వా రేరీ సిరి మూటఁ గట్టుకొని పోవం జాలిరే భూమిపైఁ
బే రైనం గలదే శిబిప్రముఖులుం బ్రీతిన్ యశఃకాములై

1. అంగీకరించెద నన్న సత్యం బైన. 2. అ నలుకఁ, 3. చిత్రంబుగ రాజునకుఁ.

యీరే కోర్కులు వారలన్ మఱచిరే । యిక్కాలమున్ భార్గవా. 594

క. ఉడుగని క్రతువులఁ దపములఁ, బొడగనఁ జన్మాంతరముల । ఫలితప్రాంగణుల చె
య్యడిగెడి వటు నకు నొసఁగెద, నిడి నా దేహమున్ నిష్ఠావ । యిష్టార్థంబుల్. 595

శా. ఆదిన్ శ్రీసతి కొప్పుపైఁ దనువుపై । నంసోత్తరీయంబుపైఁ
బాదాబ్జంబులపైఁ గపోలతటిపైఁ । బాలిండ్లపై నూత్నమ
ర్యాదం జెందు కరంబు గ్రిందగుట మీఁ । దై నా కరం బుంట మేల్
గాదే రాజ్యము గీజ్యమున్ సతతమే । కాయంబు నాపాయమే. 596

మ. నిరయం బైన నిబంధ మైన ధరణీనిర్మూలనం బైన దు
ర్మరణం బైనఁ గులాంత మైన నిజమున్ । రానిమ్ము కానిమ్ము పో
హరి యైనన్ హరుఁ డైన నీరజభవుం । డభ్యాగతుం డైన నౌఁ
దిరుగన్ నేరదు నాదుజిహ్వ వినుమా । ధీవర్య వే యేటికిన్. 597

ఆ. నొడివినంతవట్టు । నుసలక యిచ్చుచో, నేల కట్ట విప్పఁ । జేటిమాట
కట్టనేని దాన । కరుణించి విడుచును, కిట్టు కుండనిమ్ము । నిజము వదరి. 598

క. మేరువు దలక్రిం దైనను, బారావారంబు లింకఁ । బోయిన లోలో
ధారుణి రజ మైపోయినఁ, దారాధ్వము [1]బద్ధ మైనఁ । దప్పక యిత్తున్. 599

మత్తకోకిలము. ఎన్నఁడుం బరు వేఁడఁ బోఁడట । [2]యేకలం బఁట కన్నవా
రన్నదమ్ములు నైన లేరఁట । యన్నివిద్యలమూలగో
ష్ఠి న్నెఱింగినప్రోడగుజ్జఁట । చేతు లొగ్గి వసింప నీ
చిన్ని పాపనిఁ ద్రోసి పుచ్చఁగఁ । జిత్త మొత్తను సత్తమా. 600

వ. అని యిట్లు సత్యపదవీప్రమాణతత్పరుండును వితరణకుతూహలసత్వకుండును విమలయశస్కుండును దృఢమనస్కుండును నియతసత్యసంఘుండును నర్థిజనకమలబంధుండును నైనబలిం జూచి శుక్రుండు గోపించి మదీయశాసనం బతిక్రమించుటం జేసి శీఘ్రకాలంబునఁ బదభ్రష్టుండవు గమ్మని శాపం బిచ్చె బలియును గురుశాపతప్తుం డయ్యు [3]సత్యమార్గంబున కభిముఖుండు గాకుండె నప్పుడు. 601

ఆ. బ్రదుక వచ్చుఁ గాక । బహుబంధనము లైన, వచ్చుఁ గాక లేమి । వచ్చుఁగాక
జీవధనము లైనఁ । జెడుఁగాక పడుఁగాక, మాటఁ దిరుగ లేరు । మానధనులు.

వ. (అయ్యవసరంబున.) 603

ఆ. దనుజలోకనాథు । దయిత వింధ్యావళి, రాజవదన మదమరాళగమన
వటుని కాళ్లు గడుగ । వరహేమఘటమున, జలము దెచ్చె భర్తృ । సన్న మెఱిఁగి.

వ. అయ్యవసరంబునఁ గపటవటునకు సద్దానవేంద్రుఁ డిట్లనియె. 605

క. రమ్మా మాణవకోత్తమ, లెమ్మా నీవాంఛితంబు । లే దన కిత్తుం

1. ఖండ మైనఁ. 2. [illegible]. 3. సూనృత...కభిముఖుండై యుండె.

దెమ్మా యడుగుల కిటు రా, నిమ్మా కడుగంగవలయు నేటికిఁ దడయన్.

వ. అనిన విని. 607

మ. బలిదైత్యేంద్రకరద్వయీకృతజలప్రక్షాళనవ్యాప్తికిన్
జలజాతాక్షుఁడు సాఁచె యోగిసుమనస్సంప్రార్థితశ్రీదముం
గలితానమ్రరమాలలాటపటవికస్తూరికాపాదమున్
నలినామోదము రత్ననూపురితనానావేదముం బాదమున్. 608

క. సురలోకసముద్ధరణము, నిరతశ్రీకరణ మఖిలనిగమాంతాలం
కరణము భవసంహరణము, హరిచరణము నీటఁ గడిగె నసురోత్తముఁడున్.

వ. ఇట్లు ధరణీసురదక్షిణచరణప్రక్షాళనంబు సేసి వామపాదంబు గడిగి తత్పావన
జలంబు శిరంబునం జల్లుకొని వార్చి దేశకాలాదిపరిగణనంబు సేసి. 610

శా. విప్రాయ ప్రకటవ్రతాయ భవతే విష్ణుస్వరూపాయ వే
దప్రామాణ్య¹విదే త్రిపాదధరణిం దాస్యామి యంచుం బ్రియా
క్షిప్రం బై దనుజేశ్వరుండు వడుగుం జే సాఁచి పూజించి బ్ర
హ్మప్రీత మ్మని ధార వోసె భువనం బాశ్చర్యముం బొందఁగన్. 611

వ. తత్కాలంబున. 612

ఆ. నీరధారఁ బడఁగ నీక యడ్డంబుగాఁ, గలశరంధ్ర మాఁపఁ గాను దెలిసి
హరియుఁ గావ్యునేత్ర మటఁ గుశాగ్రంబున, నడువ నేకనేత్రుఁ డయ్యె నతఁడు.

వ. అంత. 614

మ. అమరారాతికరాక్షతోజ్ఝితపవిత్రాంభఃకణశ్రేణికిం
గమలాధీశ్వరుఁ డొడ్డె ఖండితదివౌకస్స్వామిజిహ్మస్తముం
గమలాకర్షణసుప్రశస్తము రమాకాంతాకుచోపాస్తముం
విమలశ్రీకుచశాతచూచుకతటీవిన్యస్తముం హస్తమున్. 615

క. మునిజననియమాధారను, జని తాసురయువతినేత్రజలకణధారన్
దనుజేంద్రనిరాధారను, వనజాక్షుఁడు గొనియె బలివివర్జితధారన్. 616

ఆ. కమలనాభు నెఱిఁగి కాలంబు దేశంబు
నెఱిఁగి శుక్రుమాట లెఱిఁగి నాశ
మెఱిఁగి పాత్ర మనుచు నిచ్చె దానము బలి
మహి వదాన్యుఁ డొరుఁడు మఱియుఁ గలఁడె. 617

క. బలి సేసినదానమునకు, నలినాక్షుఁడు నిఖిలభూతనాయకుఁ డగుటం
గలకల మని దశదిక్కులు, బలిబలి యని పొగడె భూతపంచక మనఘా. 618

(క. క్షితిదాన మిచ్చునతఁడును, నతి కాంక్షఁ బరిగ్రహించునతఁడును దురిత
చ్యుతు లై శతవత్సరములు, శతమఖలోకమునఁ గ్రీడ సలుపుదు రెలమిన్.

1. [illegible]

వ. అట్లు గావున నేదానంబును భూదానంబునకు సదృశంబు గానేరదు గావున వసుంధరాదానం బిచ్చితివి భవదీయులోకంబులం గీర్తిసుకృతంబులు పడయుము అని పలికి యమ్మాయావటుం డిట్లనియె. 620

క. ఇది యేమి వేఁడి తని నీ, మది వగవక భూమి నోయుమనుమా సత్యము పెం
పొద వఁగఁ గోరినయర్థం, బిది యిచ్చుట మంచిమార్గంబు ప్రచ్చుటమా కున్. 621

వ. అని పలికినవటునిపలుకులకు హాస్యనిర్భరచేతస్కుండై వైరోచనుండు. 622

ఆ. పుట్టినేర్పుకొనెనో పుట్టక నేర్చెనో, చిట్టిబుద్ధి చిట్టిపొట్టిగాఁడు
పొట్ట నున్న వెల్ల బూమెలు కని నవ్వి, మొలక ధరణిదానమిచ్చె నప్పుడు. 623

—॥ వామనమూర్తి విశ్వరూపము నొంది విజృంభించుట. ॥—

ఆ. గ్రహమునీంద్రసిద్ధగంధర్వకిన్నర, యక్షపక్షిదేవతాహితులు
పొగడి రతని పెంపు, బుష్పవర్షంబులు, గురిసె దేవతూర్యకోటి మొరసె. 624

వ. ఇట్లు ధారాప్రతిగ్రహంబు సేసి. 625

శా. ఇంతింతై వటుఁ డింతయై మఱియుఁ దా నింతై నభోవీథిపై
నంతై తోయదమండలాగ్రమున కల్లంతై ప్రభారాశిపై
నంతై చంద్రుని కంతయై ధ్రువునిపై నంతై మహర్వాటిపై
నంతై సత్యపదోన్నతుం డగుచు బ్రహ్మాండాంతసంవర్ధియై. 626

మ. రవిబింబం బుపమింపఁ బాత్ర మగుఛత్రంబై శిరోరత్నమై
శ్రవణాలంకృతియై గళాభరణమై సౌవర్ణకేయూరమై
ఛవిమత్కంకణమై కటిస్థలి నుదంచద్ఘంటయై నూపుర
ప్రవరంబై పదపీఠమై వటుఁడు దా బ్రహ్మాండమున్ నిండుచోన్. 627

వ. ఇట్లు విష్ణుండు గుణత్రయాత్మకం బగువిశ్వరూపంబు ధరియించిన భువియును నభంబును దివంబును దిశలును దిశాధిపంబులును సముద్రంబులును జలద ఖలభూతనివహంబులుం దాన యై యేకీభవించి క్రమక్రమంబున భూలోకంబునకుం బాదయై భువర్లోకంబు నతిక్రమించి సువర్లోకంబును దలకడచి మహర్లోకంబు దాఁటి జనోలోకంబునకు మీఁదై తపంబునకు నుచ్ఛ్రితుండై సత్యలోకంబుకంటె నౌన్నత్యంబు వహించి యెడ లిఱుములు సందులు రంధ్రంబులు లేకుండ నిండి మహాదేహమహితుండై చరణతలంబున రసాతలంబును బాదంబుల మహియును జంఘల మహీధ్రంబులును జానువులఁ బతత్త్రిసముదయంబులును నూరువుల నింద్రసేనమరుద్గణంబులును వాసస్స్థలంబున సంధ్యయు గుహ్యంబునఁ బ్రజాపతులును జఘనంబున దనుజులును నాభిని నభంబును నుదరంబున నుదధిసప్తకంబును నురంబునఁ దారకానికరంబును హృదయంబున ధర్మంబును నురోజంబుల ఋతుసత్యంబులును మనంబునఁ జంద్రుండును వక్షంబునఁ గమలహస్త యగులక్ష్మియుఁ గంఠంబున సామాదిసమస్తవేదంబులును భుజంబులఁ

బురంధరాదిదేవతలును గర్ణంబుల దిశలును శిరంబున నాకంబును శిరోజంబుల మేఘంబులును నాసాపుటంబున వాయువును నయనంబుల సూర్యుండును వద నంబున వహ్నియు వాణి నఖిలచ్ఛందస్సమూహంబును రసజ్ఞను జలేశుం డును భ్రూయుగళంబున విధినిషేధంబులును ఱెప్పల నహోరాత్రంబులును లలాటంబున మన్యువును నధరంబున లోభంబును స్పర్శంబునఁ గామంబును రేతంబున జలంబును బృష్ఠంబున నధర్మంబును గ్రమణంబుల యజ్ఞంబులును ఛాయల మృత్యువును నగవులవలన ననేకమాయావిశేషంబులును రోమంబుల నోషధులును నాడీపదేశంబుల నదులును నఖంబుల శిలలును బుద్ధి నజుం డును బ్రాణంబుల దేవర్షిగణంబులును గాత్రంబున జంగమస్థావరజంతుసంఘం బులును గలవాఁడయిజలధరనినదశంఖశార్ఙ్గసుదర్శన గదాదండఖడ్గాక్షయబాణ తూణీరవిభ్రాజితుండును మకరకుండలకిరీటకేయూరహారకటకకంకణ కౌస్తుభ మణిమేఖలాంబరవనమాలికావిరాజితుండును సునంద నంద జయ విజయ ప్రముఖ పరిచరవాహినీ సందోహ పరివృతుండును నమేయ తేజోవిలసితుండును నై బ్రహ్మాండంబు దనమేనికప్పు తెఱంగున నుండ విజృంభించి. 628

మ. ఒకపాదంబున భూమిఁ గప్పి దివి వేఱొంటన్ నిరోధించి యొం
డొకటన్ మీఁదిజగంబు లెల్లఁ దాడి నొండొంటికిన్ విలంఘించిప
ట్టక బ్రహ్మాండకటాహమున్ [1]బెటిలి [2]వేఁడ్రం బై పగుల్ గాన రా
నోఁ డై వాగ్భృగలభ్యుఁడై హరివిభుం డొప్పారె విశ్వాకృతిన్. 629

ఆ. ఒకపదంబుక్రింద నుర్వి పద్మము నంటి, కొన్నపంకలవము గోమరుఁ దాల్చె
నొకటిమీఁదఁ దమ్మి గోడిఁగిన తేఁటి నా, వెలసెమిన్ను నృపత్రివిక్రమమున.

వ. తత్సమయంబున. 631

ఆ. జగము లెల్ల దాఁటి చనినత్రివిక్రము,చరణనఖరచంద్రచంద్రికలను
బొనుఁగుపడియె సత్యమున బ్రహ్మ తేజంబు, దివసకరునిరుచుల దివియభంగి.

సీ. భవబంధములఁ బాసి బ్రహ్మలోకంబునఁ,గాఁపురంబులు సేయుఘనులు రాజ
లామరీచ్యాదులు నాసనందాదులు, నాదివ్యయోగీంద్రు లచట నెపుడు
మూర్తిమంతంబు లై మైరాముపురాణత, ర్కామ్నాయనియమేతిహాసధర్మ
సంహితాదులు గురుజ్ఞానాగ్ని నిర్దగ్ధ, కర్మ లై మఱియును గలుగునట్టి

ఆ. వార లెల్లఁ జొచ్చి వచ్చుసర్వాధిపు, నంఘ్రిఁ జూచి మ్రొక్కి రధికభక్తిఁ
దమమనంబులందుఁ దలఁచుసిద్ధానంబు, గంటి మనుచు నేఁడు మంటిమనుచు.

మ. తనపుట్టిల్లిది పొమ్మటంచు నజుఁడుం దన్నాభిపం కేరుహం
బు నిరీక్షించి నటించి యున్నతపదంబుం జూచి తత్పాదసే
చనముం జేసెఁ గమండలూదకములం జల్లించి తత్తోయముల్

1. బలిసి. 2. విండ్రం బై.

వినువీథిం ¹బ్రవహించె దేవనది నా ‡ విశ్వాత్మకాంఘ్రిప్రభన్. 634

వ. తత్సమయంబున. 635

సీ. యోగమార్గంబున ‡ నూహించి బహువిధ, పుష్పదామంబులఁ ‡ బూజ చేసి
దివ్యగంధంబులు ‡ దెచ్చి సమర్పించి, ధూపదీపములఁ దో ‡ డ్తోడ నిచ్చి
భూరిలాజాక్షతం ‡ బులు సల్లి ఫలములు, గానుక లిచ్చి సా ‡ గంబుఁ బొంది
శంఖాదిరవములు ‡ జయఘోషములుఁ జేసి, కరుణాంబుధి త్రివి ‡ క్రము నుతించు

ఆ. బ్రహ్మ మొదలు లోక ‡ పాలుర గొనియాడి, యెల్లదిశల వరుస ‡ నేర్పడంగ
జాంబవంతుఁ డరిగి ‡ చాటె భేరీధ్వని, వేయుఁ జేసి విష్ణు ‡ విజయ మనుచు. 636

క. అన్నిజగంబులఁ దానై, యున్నజగన్నాథుఁ జూచి ‡ నోరగి భావింపం
గన్నందక మన మంతక, సన్నుతులం జేసి రపుడు ‡ సభ్యులు బలియున్. 637

వ. అంత నొయ్యన పూర్వాకారంబున నున్న వామనుం గని పవిత్రయవ్యాజంబున నితండు సకలమహీమండలంబు నాక్రమించెఁ గపటవటురూపకరోహాతుం (హరి *విష్ణుం) డని యెఱుంగక మనదానవేంద్రుండు సత్యసంధుండు గావున మాట దిరుగక యిచ్చె నతనివలన నేరంబు లేదిక్కుఁ (నతిప్రతిహాతతేజః ప్రభావంబున) ²సజ్జకంబుగా నిజ్జగంబులం బరిగ్రహించి పర్జన్యములకు విసర్జనంబు సేయుచున్నవాఁడు లంచియున్నవాఁడిపాటునిం మాటి పాటియై గర్జించుచు కర్జంబనితర్జనంబులును గర్జనంబులును జేయుచు వజ్రాయుధామకుక్షేత్ర లగు హేతి ప్రహేతి ప్రభృతి ముఖ్యు లయినరక్కసులు పెక్కండ్రు క్రుక్కి మిక్కిలి యుద్ధంబునకు సన్నద్ధులై పరశుపట్టిసభల్లావిసాధనంబులు ధరియించి కసిముసంగి యుసరికొని దశదిశలం బ్రసరించినం జూచి హరిపరిచరులు సునంద నంద జయ జయంత విజయ ప్రబలోద్బల కుముద కుముదాక్ష తార్క్ష్యపుష్పదంత విష్వక్సేనశ్రుతదేవ సాత్వతప్రముఖు లగుదండనాథు లయుత వేదండసముద్దండబలులు దమతమయాయుధంబుల నాయుధంబులతోడం గూర్చుకొని దానవానీకంబులఁ బరలోకంబున కనుమవారలై వారల నెదుర్కొని కదనంబునకుఁ బరవసంబు సేయుచున్నం గనుంగొని శుక్రశాపంబుఁ దలంచి దనుజవల్లభుం డిట్లనియె. 638

సీ. రాక్షసోత్తములార ‡ రండు పోరామిక, కాలంబు గాదిది ‡ కలహమునకు
సర్వభూతములకు ‡ సంపదాపదలకుఁ, బ్రభువైన దైవంబుఁ ‡ బరిభవింప
మన మోపుదమె తొల్లి ‡ మనకు రాజ్యంబును, సురలకు నాశంబు ‡ సొరిది నిచ్చి
విపరీతముగఁ జేయు ‡ వేల్పు నే మందము, మనపాలిభాగ్యంబు ‡ మహిమ గాక

తే. వెఱచి పలుమాఱుఁ బాఱెడి ‡ విష్ణుభటులు, మిమ్ము నెగచుట దైవంబు ‡ మీఱగాదె
మనకు నెప్పుడు దైవంబు ‡ మంచిదగునం, నాఁడు గెలుతము ‡ పగవారి నే డువలదు.

వ. అదియునుం గాక. 640

1. ప్రభవించె. 2. 'సాజ్జంబుగా' వ్రా. ప్ర.

క. బలుదుర్గంబులు సచివులు, బలములు మంత్రౌషధములు । బహుకోశములుం
గలిగియు సామోపాయంబులఁ గాలమెఱిఁగి నృపుఁడు । పోరుట యొప్పున్.

వ. అట్లుగావున రణంబున శత్రుల కిప్పుడెదురు మోహరించుట కార్యంబు గాదు మనకు నెఱవగు కాలంబున జయింతము వలంగిక తొలంగుం డనినఁ గలంగి భాగవతభటపలాయితులై చిక్కి రక్కసులు రసాతలంబునకుం జని రంత హర్యక్షయం బెఱింగి తార్క్ష్యనందనుండు యాగసుత్యాహంబున వారుణపాశంబుల నసుర వల్లభుని బంధించె నంత. 642

క. బాహులుఁ బదములుఁ గట్టిన, శ్రీహరికృప గాక యేమి । సేయుదు ననిసం
దేహింపక బలి నిలిచెను, హాహారవ మెసఁగె దశదిగంతములందున్. 643

క. సంపద సెడియును దైన్యముఁ, గంపంబును లేక తొంటి । కంటెను బెంపుం
దెంపును నెఱికయు ధైర్యము, నంపనిసురవైరిఁ జూచి । వటుఁ డిట్లనియెన్.

సీ. దానము త్రిపదభూతల మిత్తు నంటివి, [1]తరుణచంద్రార్కు లెందాఁక నుండు
రంతభూమియు నొక్క । యడుగయ్యె నాకును, స్వర్లోకమును నొక్క । చరణమయ్యె
[2]నన్న నీసొమ్ము రెండడుగులఁ గలసెను, గడమపాదమునకుఁ । గలదె చోటు
నిచ్చెద నన్నర్థ । మీసదురాత్ముండు, నిరయంబుఁ బొందుట । నిజము గాదె

తే. కాన దుర్గతికిని గొంత । కాల ముఱుగుఁ, గాక యిచ్చెద వేని వే । గంబ నాకు
నిపుడు మూఁడవపదమున । కిమ్ముఁ జూపు, బ్రాహ్మణార్థము లుద్రోవ । బ్రహ్మవశమె.

వ. అని యిట్లు వామనుండు పలుక సత్యభంగసందేహ[3]విపదిగ్ధశల్యనికృత్తహృదయుం డయ్యును విషణ్ణుండు గాక వైరోచని ప్రసన్నవదనంబుతోడఁ జిన్నిప్రోడ వడుగున కిట్లనియె. 646

ఆ. సూనృతంబుగాని । నుడియదు నాజిహ్వ, బొంకఁ జాల నాకు । బొంకు లేదు
నీతృతీయపదము । నిజము నాశిరమున, నెలవు సేసి పెట్టు । నిర్మలాత్మ. 647

ఆ. నిరయమునకుఁ బ్రాప్తనిగ్రహంబునకును, బదవిహీనతకును । బంధనమున
కర్థభంగమునకు । నౌవ్యసనమునకు, వెఱవ దేవ బొంక । వెఱచినట్లు. 648

వ. అదియునుం గాక. 649

సీ. తల్లిదండ్రులు నన్న । దమ్ములుఁ జెలికాండ్రు, గురువులు శిక్షింపఁ । గొఱఁతవడునె
పిదప మే లగుఁగాక । పృథుమదాంధులకును, దానవులకు మాకుఁ । దఱిమెఱింగి
విభ్రంశచక్షువు । వెలయ నిచ్చుటఁ జేసి, గురువులలో నాది । గురువ వీవ
నీవు బంధించిన । నిగ్రహమో లజ్జయో నష్టియో బాధయో తలంప

తే. నిన్ను నెదిరించి పోరాడి । నిర్జరారు
లాదియోగీంద్రు లందఱు నట్టెటుక
వందరే తొల్లి పెక్కండ్రు । హర్షమూర్తి

1. ధరణిఁ జంద్రా. 2. నీసొమ్ము సకలంబు నేఁడు రెండడుగులాయె. 3. ప్ర. క. భిన్నచిత్తుండయ్యు.

వైరభక్తులు గట్టిగా । వలయుఁ గాక
యీశ నీయెడ దుర్లభ । మేమి గలదు. 650

మ. చెలియే మృత్యువు చుట్టమే యముఁడు సంసేవార్థులే కింకరుల్
శిలలం జేసిన బ్రహ్మ దన్ను స్మృతమే । జీవంబు నోచెల్లదే
చలితం బౌట యెఱుంగరే సకలసంసారంబు నిక్కంబుగాఁ
దలఁచన్ మూఢుఁడు సర్వనాశకరణాహఃకార్యాదికిన్ కర్తకుఁ డై. 651

సీ. చుట్టాలు దొంగలు । సుతులు ఋణస్థులు, కాంతలు సంసార । కారణములు
ధనము లస్థిరములు । దను వతిచంచల, గార్యార్థు లన్యులు । గడచుఁ గాల
మాయువు సత్వర । మైశ్వర్య మతిశీఘ్ర, మని కాదె తమతండ్రి । నతకరించి
మాతాత సాధుసమ్మతుఁడు ప్రహ్లాదుండు, నీపాదకమలంబు । నియతిఁ జేరె

తే. భద్రుఁ డతనికి మృతి లేక । బ్రతుకు గలిగె, వైరు లై కాని తొల్లి మా । వారు గాన
రక్షి వై వచ్చి నీవు న । న్నడుగు టెల్లఁ, బద్మలోచన నాపుణ్య । ఫలము గాదె.

వ. అని యిట్లు పలుకుచున్న యవసరంబున. 653

శా. ఆదైత్యేంద్రుఁడు పీనవక్షు నవపద్మాక్షుం బిశంగాంబరా
చ్ఛాదున్ నిర్మలసాధువాదు ఘనసంసారచ్ఛిదాచ్ఛేదు సం
శ్రీదున్ భక్తిలతాతిరోహితహరిన్ శ్రీపాదు నిక్షేమదున్ బ్ర
హ్లాదున్ శోభకళావినోదుఁ గనియెన్ । వార్ధ్యుబ్బుతో ముందటన్. 654

వ. ఇట్లు సమాగతుం డైనతాతం గనుంగొని విరోచననందనుండు వారుణపాశ
బద్ధుండు గావునఁ దనకుం దగిననమస్కారంబు సేయ రామింజేసి సంకులాశ్రు
విలోలలోచనుం డై సిగ్గుపడి శిరోనమ్రభావంబున మ్రొక్కు సల్లించె నంతఁ
బ్రహ్లాదుండు మఖమండపంబున సునందాదిపరిచరసమేతుం డై కూర్చున్న వామన
దేవునిం గని (యానంద)బాష్పజలంబులుఁ బులకాంకురంబులున్ నెఱయ దండ
ప్రణామం బాచరించి యిట్లని విన్నవించె. 655

సీ. ఇతనికి మున్న నీ । వింద్రపదం బిచ్చి, నేఁడు త్రిప్పుటయును । నెఱయ మేలు
మోహనాహంకృతి । మూలంబు గర్వాంధతమసవికారంబు । దాని మాన్పి
కరుణ రక్షించుట । గాక బంధించుటే, తత్త్వజ్ఞునకు మహేం । ద్రత్వ మేల
నీపాదకమలంబు । నియతిఁ గొల్చినవాని, కోలునే సురరాజ్య । భోగపరత

తే. గర్వ మేపారఁ గన్నులు । గానరావు, చెవులు వినరావు చిత్తంబు । చిక్కువడును
మఱచు నీసేవ లన్నియు । మహిమ మాన్పి, మేలు సేసితి నీమేటి । మేర సూపి.

వ. అని పలికి జగదీశ్వరుండును నిఖిలలోకసాక్షియు నగునారాయణదేవునకు నమ
స్కరించెద నని ప్రహ్లాదుండు పలుకుచున్న సమయంబున. 657

మ. తతమ త్తద్విపయాన యై కుచనిరుంధచ్చోళసంవ్యాన యై
ధృతబాష్పాంబువితాన యై కరయుగాధీనాలికస్థాన యై

పతిభిక్షఁ బెట్టవె కోమలమతి నీ పద్మాపతీ యనుచు ద
త్సతి వింధ్యావళి చేర వచ్చెఁ ద్రిజగద్రక్షామయున్ వామనున్. 658

వ. వచ్చి యచ్చేడియ గచ్చుమీఱ పదంబులకుం బ్రణతయై (లువంబడి) యిట్లనియె.

క. నీకుం గ్రీడార్థము లగు, లోకంబులఁ జూచి పరులు లోకులు కుమతుల్
లోకాధీశుల మందురు, లోకములకు రాజ వీవ లోకస్తుత్యా. 660

క. కా దనఁడు పొమ్మ లే దీ, రా దనఁడు జగత్త్రయైకరాజ్యము నిచ్చెన్
నా దయితుఁ గట్ట నేటికి, శ్రీదయితాచిత్తచోర శ్రితమందారా. 661

వ. అని యిట్లు వింధ్యావళియుం బ్రహ్లాదుండును విన్నవించు నవసరంబున హిరణ్య
గర్భుండు పనుదెంచి యిట్లనియె. 662

సీ. భూతలోకేశ్వర భూతభావన దేవ, దేవ జగన్నాథ దివ్యరూప
తనసొమ్ము సకలంబుఁ దప్పక నీకిచ్చె, దండయోగ్యుఁడు గాఁడు దానపరుఁడు
కరుణింప నర్హుండు కమలలోచన నీకు, విడిపింపు మీతని వెలుపు దీర్చి
తోయపూరము సల్లి దూర్వాంకురంబులఁ, జేరి నీపదము లర్చించునట్టి

తే. భక్తియుక్తుఁడు లోకేశపదము నొందు, నీవు ప్రత్యక్షముగ వచ్చి నేఁడు వేడ
నఱిఁగి తనరాజ్య మంతయు నిచ్చినట్టి, బలికిఁ దగునయ్య దృఢపాశబంధనంబు.

వ. అని పలికిన బ్రహ్మవచనంబులు విని భగవంతుం డిట్లనియె. 664

సీ. ఎవ్వనిఁ గరుణింప నిచ్ఛయించితి వాని, యఖిలవిత్తంబు నే నపహరింతు
సంసారగురుమదస్తబ్ధుఁ డై యెవ్వఁడు, దెగడి లోకము నన్ను ధిక్కరించు
నతఁ డెల్లకాలంబు నఖిలయోనులయందుఁ, బుట్టుచు దుర్గతిఁ బొందుఁ బిదప
విత్తవయోరూపవిద్యాబలైశ్వర్య, కర్మజన్మంబుల గర్వ ముడిగి

తే. యేకపథమున విమలుఁడై యెవ్వఁ డుండు, వాఁడు నాకూర్మి రక్షింపఁ దలయువాఁడు
స్తంభలోభాభిమానసంసారవిభవ, మత్తుఁడై చెడఁ గొల్లఁడు మత్పరుండు.

శా. బద్ధుం డై గురుశప్తుఁ డై బంధువ్రజత్యక్తుఁ డై
సిద్ధైశ్వర్యముఁ గోలుపోయి విభవక్షీణుండు నై పేద యై
శుద్ధత్వంబున సత్యముం గరుణయుం జొప్పించియుం దప్పఁ డు
ద్బుద్ధుం డై యజయాఖ్యమాయ గెలిచెం బుణ్యుం డితం డల్పుఁడే. 666

ఆ. అసురనాథుఁ డనుచు ననఘుని మర్యాద, యేను జూత మనుచు నింత వలుక
నిజము వలికె నితఁడు నిర్మలాచారుండు, మేలు మేలు నాకు మెచ్చు వచ్చు.

క. సావర్ణిమనువువేళను, దేవేంద్రుం డగు నితండు దేవతలకు దు
ర్భావిత మగు నాచోటికి, రావించెద నంతదాఁక రక్షితు దయన్. 668

క. వ్యాధులుఁ దప్పులు నొప్పులు, బాధలుఁ జెడి విశ్వకర్మభావితదనుజా
రాధితసుతలాలయమున, నేధితవిభవమున నుండు నితఁ డంచాకన్. 669

వ. అని పలికి బలిం జూచి భగవంతుం డి ట్లనియె. 670

సీ. సేమంబు నీ కింద్ర ♦ సేనమహారాజ, కొలువకు మేలుఁ జే ♦ కవితరణంబు
వేలుపు లం దుండ ♦ వేడుకపడుదురు, సుఖంబు లిడుదురు ♦ సుకర్మపరులు
లాతురతలు నొప్పవు ♦ లం దుండువారికి, నొందవు సుతలంబు ♦ నందు నుండు
నీపంపు సేయని ♦ నిర్జరారాతుల, నాచక్ర మేతెంచి ♦ నఱకుచుండు

ఆ. లోకపాలకులకు ♦ లోను గా వక్కడ, నన్యులెంత నిన్ను ♦ నదటివారి
నెల్లప్రొద్దు వచ్చి ♦ యేను రక్షించెదఁ, గరుణతోడ నీకుఁ ♦ గానవత్తు. 671

క. దానవదైత్యులసంగతిఁ, బూనిన నీయసురభావ ♦ మును దోడ్తో మ
ద్ధ్యానమునఁ దలఁగి పోవును, మానుగ సుతలమున నుండు ♦ మా మాయాజ్ఞన్.

వ. అని యిట్లు పలుకుచున్న[1] ముమ్మూర్తులమూలకవేల్పుతియ్యని నెయ్యంపుఁబలుకులు
జెవులకు నసంపుపోనలు వీనుఁ తెరవులం జొచ్చి లోను బయలు నిండి జెప్పుఁ కప్పు
దప్పుఁ బ్రోచికొని కనుఁగవకొలంకుల నలుఁగులు వెడలి చందంబున సంతసంబు
నం గన్నీరు మున్నీరై పరవ నుదుటఁ ఫాలకంబునం బులకంబులు కులకంబు లయి
తిలకంబు లొత్తఁ గేలు మొగిడ్చి నెక్కొన్నవేడుకం బ్రొక్కుచుఁ బదంపడి (చక్కని
చిత్తంబునఁ) జక్కనిమాటల రక్కసులఱేఁ డి ట్లనియె. 673

ఉ. ఎన్నఁడు లోకపాలకుల ♦ నీకృపఁ జూడని నీవు నేఁడు న
న్నున్నతుఁ జేసి నాబ్రదుకు ♦ నోజయు నానతి యిచ్చి కాచి తీ
మన్నన లీదయారసము ♦ మాటలపెద్దఱికంబుఁ జాలవే
పన్నగతల్ప నిన్నెఱిఁగి ♦ పట్టిన నాపద గల్గ నేర్చునే. 674

వ. అని పలికి హరికి నమస్కరించి బ్రహ్మకుం బ్రణామంబు సేసి యిందుధరునకు
వందనం బాచరించి బంధవిముక్తుం డై తనవారును దానును బలి సుతలంబునకుం
జనియె నంత హరికృపావశంబునం గృతార్థుం డై కులోద్ధారకుం డయిన మను
మనిం గని సంతోషించి ప్రహ్లాదుండు భగవంతున కి ట్లనియె. 675

సీ. చతురాననుం డీప్ర ♦ సాదంబు గానఁడు, శర్వుఁ డీలక్ష్ముల ♦ జాడఁ బొందఁ
డన్యుల కెక్కడి ♦ దసురులకును మాకు, బ్రహ్మాదిపూజిత ♦ పదుఁడ వయిన
దుర్లభుండవు నీవు ♦ దుర్గపాలుఁడ వైతి, పద్మజాదులు భవ ♦ త్పాదపద్మ
మకరందసేవన ♦ మహిమ నైశ్వర్యంబు, లందిరి కాక యే ♦ మెప్పుచుతుల

తే. వధికదుర్యోనులము కుత్సి ♦ తాత్మకులము, నీకృపాదృష్టిమార్గంబు ♦ నెలవు సేర
నేమితప మాచరించితి ♦ మో యెఱుఁగ గలదె, మమ్ముఁ గాచుట చిత్రంబు ♦ మంగళాత్మ.

వ. అదియునుం గాక. 677

ఆ. సర్వగతుఁడ వయ్యు ♦ సమదర్శనుఁడ వయ్యు, నొకట విషమవృత్తి ♦ నుండు దీవు
నిచ్చ లేనివారి ♦ కీవు భక్తులు గోరు, తలఁపు లిత్తు కల్ప ♦ తరువుమాడ్కి. 678

1. ముమ్మూర్తులమునకు వేల్పు.

వ. అని విన్నవించు చున్న ప్రహ్లాదుం జూచి పరమపురుషుం డిట్లనియె. 679

తే. వత్స ప్రహ్లాద మేలు నీవారు నీవు, బోయి మనుమనిఁ దోడ్కొని సుతలమునకుఁ
బయనమై పొమ్ము నేగదాపాణి నగుచుఁ, జేరి రక్షింప దురితంబు సెందదచట.

వ. అని యిట్లు నియమించినం బరమేశ్వరునకు నమస్కరించి వలగొని కరకమలపుట ఘటితనిటలతటుండై వీడ్కొని బలిం దోడ్కొని సకలాసురయూథంబునుం దాను నొక్కమహాబిలద్వారంబు సొచ్చి ప్రహ్లాదుండు సుతలలోకంబునకుం జనియె నంత బ్రహ్మవాదులయిన యాజకులసభామధ్యంబునం గూర్చున్న శుక్రునిం జూచి నారాయణ దేవుం డిట్లనియె. 681

ఆ. ఏమి గొఱఁతవడియె నీతని జన్నంబు, విస్తరింపు కడమ విప్రవర్య
విషమ మయిన కర్మవిసరంబు బ్రాహ్మణ,జనులు చూచినంత సమతఁ బొందు.

వ. అనిన శుక్రుం డిట్లనియె. 683

సీ. అఖిలకర్మంబుల కధినాథుఁడవు నీవ, యజ్ఞేశుఁడవు నీవ యజ్ఞపురుష
ప్రత్యక్షమున నీవు పరితుష్టి నొందినఁ, గడమలు గల్గునే కర్మములకు
ధనదేశకాలార్హతంత్రమంత్రంబులఁ, గొఱఁతలు నిన్నుఁ బేర్కొనిన మాను
నయినఁ గావింతు నీయానతి భవదాజ్ఞ, మెలఁగుట జనులకు మేలు గాదె

తే. యింతకంటెను శుభము నాకెచటఁ గలుగు, ననుచు హరిపంపు శిరమున నావహించి
కావ్యుఁ డసురేంద్రు జన్నంబు కడకుఁ దీర్చె, మునులు విప్రులు సాహాయ్యమునఁ జరింప.

వ. ఇవ్విధంబున వామనుం డయి హరి బలి నడిగి మహిం బరిగ్రహించి తనకు నన్న యగు నమరేంద్రునకుం ద్రిదివంబు సదయుం డయి యొసంగె నంతఁ దక్షభృగు ప్రముఖప్రజాపతులును భవుండును గుమారుండును దేవర్షి పితృగణంబులును రాజులును దానును గూడికొని చతురాననుండు గశ్యపునకు నదితికి సంతోషంబుగా లోకంబులకు లోకపాలురకు వామనుండు వల్లభుం డని నియమించె నందఱును ధర్మంబునకు యశంబునకు లక్ష్మికి దేవతలకు వేదంబులకు శోభనంబులకు వ్రతంబులకు స్వర్గాపవర్గములకు నుపేంద్రుండు ప్రధానుం డని సంకల్పించి రాసమయంబున. 685

క. కమలజుఁడు లోకపాలురు, నమరేంద్రునిఁ గూడి దేవయానంబున న
య్యమరావతికిని వామను, నమరం గొనిపోయి రంత నటమీఁద నృపా. 686

ఆ. బ్లదంవ్వుఁదోడుప్రాపున నింద్రుని, కింద్రపదము సేసె నిట్లు గలిగెఁ
దనకు నాథ్యుఁడైన తమ్ముఁడు గలిగినఁ, గోర్కు లన్ని కేల గొఱఁత నొందు.

క. పాలడుగఁడు మేలడుగం, డేలఁడు భిక్షించి యన్న కిచ్చెఁ ద్రిజగముల్
వేలుపులతల్లి కడుపట, చూలుం బోలంగఁ గలరె సొలయనితమ్ముల్. 688

ఆ. కడుపు[1] బడర గాఁగఁ గొడుకులఁ గనుఁ గాకేఁ, దల్లి కొకఁడె చాలుఁ బల్లిదుండు

[1] [illegible] గాఁగ.

త్రిదశగణముఁ గన్న యదితి గానఁబడె దీక్షఁ, జిష్ణు మేటివానిఁ గన్నయట్లు.

వ. ఇట్లు దేవేంద్రుండు వామనభుజపాలితం బగు త్రిభువనసామ్రాజ్యవిభవంబు మరల నంగీకరించె నప్పుడు బ్రహ్మయు శర్వుండును కుమారుండును భృగుప్రముఖులయిన మునులును బితృదేవతలును దక్షాది ప్రజాపతులును సిద్ధులును వైమానికులును మఱియుం దక్కినవారలు నద్భుతప్రకారం బైన విష్ణుప్రచారంబులకు నాశ్చర్యంబు నొందుచుఁ బ్రశంసించుచు నాడుచుం బాడుచుఁ దమతమనివాసంబులకుం జని రని చెప్పి శుకుం డిట్లనియె. 690

తే. మనుజనాథ త్రివిక్రము మహిమ కొలఁది, యెఱుఁగ నెఱిఁగింపఁ దలఁచి యెవ్వఁ డోపుఁ
గుంభినీ రేణుకణములు గుఱుతు వెట్టు, వాఁడు నేరఁడు పక్కణ వాచివశమె.

క. అద్భుతవర్తనుఁ డగు హరి, సద్భావిత మైన విమల చరితము వినువాఁ
డుద్భటవిక్రముఁ డై తుది, నుద్భాసితలీలఁ బొందు నుత్తమగతులన్. 692

తే. తగిలి మానవ పైతృక దైవకర్మ, వేళలందుఁ ద్రివిక్రము విక్రమంబు
లెక్కడెక్కడఁ గీర్తింతు రెవ్వ రేనిఁ, బొందుదురు నిత్యసౌఖ్యంబు భూవరేంద్ర.

మ. [1]జను లై నాకము గోలుపోవు సురలన్ జంభారిని బ్రోవఁగా
వడు గై భూమిఁ బదత్రయం బిడుటకై వైరోచనిన్ వేఁడి రెం
డడుగుల్ సాఁచి త్రివిక్రమస్ఫురణ బ్రహ్మాండంబు దా నిండుచుం
గడు మోదంబున నుండు వామనుని కైకాలంబులన్ మ్రొక్కెదన్. 694

మత్స్యావతారకథా ప్రారంభము

వ. అని యిట్లు శుకుండు రాజునకు వామనావతారచరితంబు సెప్పె నని సూతుండు మునులకుం జెప్పిన విని వార లతని కిట్లనిరి. 695

సీ. విమలాత్మ విన మాకు వేడ్కయయ్యెడి మున్ను, హరి మత్స్యమైన వృత్తాంత మెల్లఁ
గర్మబద్ధుని భంగిఁ ఘనుఁ డీశ్వరుఁడు లోక, నిందితం బై తమో[2]నిలయ మైన
మీనరూపము నేల మే లని ధరియించె, నెక్కడ వర్తించె నేమి సేసె
నాద్యమై వెలయు నయ్యవతారమునకు నెయ్యది కారణం బగు గార్యాంశ మెట్లు

ఆ. నీవు దగుదు మాకు నిఖిలంబు నెఱిఁగింపఁ, దెలియఁ జెప్పవయ్య దేవదేవు
చరిత మఖిలలోకసౌభాగ్యకరణంబు, గాదె విస్తరింపు క్రమముతోడ. 696

వ. అని మునిజనంబులు సూతు నడిగిన నతం (డిట్లనియె) మీర లడిగిన యీ యర్థంబుఁ బరీక్షిన్నరేంద్రుం డడిగిన భగవంతుం డగు బాదరాయణి యిట్లనియె. 697

సీ. విభుఁ డీశ్వరుఁడు వేద విప్ర గో సుర సాధు, ధర్మార్థములఁ గావఁ దనువుఁ దాల్చి
గాలి చందంబున ఘనరూపములయందుఁ, దనరూపములయందుఁ దగిలి యుండు
నెక్కువ తక్కువ లెన్నఁడు నొందక, నిర్గుణత్వంబున నెగడుచుండు
గుణతయుఁ గాఁడు తా గుణసంగతి వహించు, నుచితకేళి వో సమేక సత్త్యముఁ గుట

1. ఈ పద్యము కొన్ని ప్రతులయందుఁ గనుపట్టదు. 2. నియత మైన.

తే. వినుము పోయినకల్పాంతవేళఁ దొల్లి, ద్రవిళదేశపురాజు సత్యవ్రతుండు
సిరుద్రావుచు హరిఁగూర్చి నిష్ఠతోడఁ, దపముఁ గావించె నొకయేటితటమునందు.

వ. మతీయు నొక్కనాఁడమ్మేదినీకాంతుండు కృతమాలిక యను నేటిపొంత హరిసమర్పణంబుగా జలతర్పణంబు సేయుచున్న సమయంబున నారాజుదోసిటనొక్కమీనుపిల్ల దవిలి వచ్చిన నులికిపడి మరలం దరంగిణీజలంబునందు శకులశాబకంబు విడిచె నట్లు విడివడి నీటిలోనుండి జలచరపోతంబు భూతలేశ్వరున కిట్లనియె.

మత్తకోకిలము. పాటు వచ్చినజ్ఞాతిఘాతులు పాపజాతిఝషంబు లీ
యేటఁ గొండొకమీనుపిల్లల నేఱి పట్టి హరింప ని
చ్చోట నుండక నీదు దోసిలి సొచ్చి వచ్చిననన్ను న
ట్టేటఁ ద్రోవఁగఁ బాడియే కృప యింత లేక దయానిధీ. 700

ఆ. వలలు దారు నింక వచ్చి జాలరివేఁట, కాఱు లేఱు గలఁచి కార వెట్టి
మిడికి పోవ నీక మెడఁ బట్టుకొనియెద, రప్పు డెందుఁ జొత్తు ననఘచరిత.

క. భక్షించు నొండె ఝషములు, శిక్షింతురు ధూర్తులొండెఁ జెడ కుండఁగ సం
రక్షింపు దీనవత్సల, ప్రక్షీణులఁ గాచుకంటె భాగ్యము గలదే. 702

వ. అని విని కరుణాకరుం డగు నవ్విభుండు మెల్లన యమ్మీనడింభకంబును గమండలు(జలంబు)నం బెట్టి తన నెలవునకుం గొనిపోయె నదియు నొక్కరాత్రంబునం గుండిక నిండి తనకు నుండ నిమ్ము చాలక రాజవర్యున కిట్లనియె. 704

క. ఉండ నిది గొంచె మెంతయు, నొండొకటిం దెమ్ము భూవరోత్తమ యనుడున్
గండకముఁ దెచ్చి విడిచెను, మండలపతి కలశసలిలమధ్యమున నృపా. 704

వ. అదియును ముహూర్తమాత్రంబునకు మూఁడు చేతులనిడుపై యుదంచనంబు నిండి పట్టు లేక వేఱొండు దెమ్మనవుడు నారాచపట్టి కరుణాగుణంబునకు నాటపట్టుంగావున గండకంబు నొండొక్కచిఱుతమడుఁగున నునిచె నదియు నాసరోవర(జల)ంబునకు నగ్గలంబై తనకు సంచరింప నది గొంచెం బని పలికినం బుడమిఱేఁడు మంచివాఁ డగుటం జేసి యాకంచరంబు నుదంచితజలాస్పదం బైన హ్రదంబునందు నిడియె నదియు నాజలాశయంబునకు నధికం బై పెరుఁగ నిమ్ము చాల దని చెప్పికొనిన నప్పుణ్యుం డొప్పుకొనడవడం దప్పని వాఁడై నకతంబున నమ్మహామీనంబును మహార్ణవంబున విడిచె నదియును మకరాకరంబునం బడి రాజున కిట్లనుఁ బెను మొసళ్ళు ముసరికొని కసిమసంగి మ్రింగెడి నింతకాలంబు నడపి కడపట దిగవిడువకు వెడలఁ దిగువు మని యెలుంగింప నన్నీటిపాడవుఁదుం బుడమిఱేఁడు దెలిసి యిట్లనియె. 706

సీ. ఒకదినంబున శతయోజనమాత్రము, విస్తరించెదు నీవు వినము చూడ
మిటువంటిఝషముల నెన్నఁడు నెఱుఁగము, మీనజాతుల కిట్టి మేనుగలదె
యేమిటి కెవ్వఁడ వేల త్రిప్పించెదు, కరుణ నాపన్నులఁ గావ వేఁడి

యంభశ్చరం బైనహరివి నీ వెఱిఁగితి, నవ్యయ నారాయణాభిధాన
తే. జననసంస్థితిసంహార చతురచిత్ర, దివ్యగుణభక్తులకు మాకు దిక్కు నీవ
నీదులీలావతారంబు లఖిలభూత, హితముహేతువు లెఱుఁగుదు బుధవర్య.
క. ఇతరులము [1]గాము చిత్తాంతరములు చూపాఁ, జెప్పఁ గలిగితి భక్త
స్థితుఁడ వగు నిన్ను నెప్పుడు, హితసేవాంతరము గాంచి యలుకఁ గలుగన్. 707
క. శ్రీలలనాకుచవీథిం, గేళీరతితంత్రబుద్ధిఁ గ్రీడించుసుఖా
లోలుఁడవు దామసాకృతి, నేలా మున్యాంబువులఁ బెఱుఁగింపు హరీ. 708
వ. అని పలుకుసత్యవ్రతమహారాజునకు నయ్యుగాంబుకసపటుఁ బ్రళయసమయసము
ద్రంబున నేకాంతజనప్రియుండయి విహరింప నిశ్చయించుమీనరూపధరుం
డైనహరి యిట్లనియె. 709
సీ. ఇట మీఁద నేఁటి కేడవదినమున, బద్మగర్భునకు రాత్రివగలు నిండు
భూర్భువాదికజగంబులు మూఁడు విలయాబ్ధి, లోన మునుంగు నాలోనఁ బెద్ద
నావ నీ చేరఁగ వచ్చు నాపదవువేళను, దానిపై నోషధీతతులు బీజ
రాసులు నిడి పయోరాశిలో విహరింపఁ, గలవు సప్తర్షులఁ గలిసి తిరుగ
ఆ. మ్రోలఁ గాన రాక ముంచు పెంజీఁకటి, [2]మినుకుచుండు మునులమేనివెలుఁగు
దోలఁకుమండుజలధి దోధూయమానమై, నావ దేలుచుండు నరవరేణ్య.
వ. మఱియు నన్నావ మున్నిటికరళ్ళకు లోను గాకుండ నిమగెలంకుల నిలుక ముంచుట
నేమఱకుండఁ జెన్నలు బగునాగిఱుఁగ జడియుచుఁ బొమవ వచ్చుపెజల
గ్రహంబుల నొడియుచు సంచరించెద నొక్కపెనుఁబాము చేరువ (నాయను
మతం) బొడసూపెడు దానంజేసి నుడిగాడ్పులతెంబున నావ [3]వపందియగంబన
కుండ నాకొమ్ముతుదం బనిలముగా బంధించి నిశుచు దపసులకును నలజడి పెండ
కుండ మున్నిట నివ్వాటు దమ్ముమయాలిరేయి వేగునంతకు మున్నుగెడ నదకారంబు
బుగా జలచరరూపంబుఁ గయిగొంటి మఱియు నంబు యోజనంబు గలము నామ
హిమ పరబ్రహ్మం బని తెలియుము నిన్ను నను గ్రహించి ఎని సత్యవ్రతుండు
సూచ హరం దర్శహితుండయ్యె నయ్యవసరంబున. 711
ఆ. మత్స్యరూపి యొక్కమూఖవు నంతులు, దలఁచికొనుచు రాచతపసి యొక్క
దర్భశయ్యఁ బూర్వ దళగగాఁ బవళి, కాచియుండె నాఁటికాలమునకు.
వ. అంతఁ గల్పాంతంబు దాసిన. 713
క. ఉల్లసితమేఘపఙ్క్తులు, జల్లించి మహోగ్రవృష్టి జడిగొని కురియన్
వెల్లి విరిసి జలరాసులు, సెల్లిలి ట్టించు దాటి [4]సంచుల ముంచెన్. 714
వ. తదనంతరంబ. 715
తే. మున్ను పోయినకల్పాంతమున నరేంద్ర, బ్రాహ్మమనఁగ నైమిత్తికప్రళయమైన

1. మియమువమయును. 2. అవాచిస్పంగతులు. 3. దియుగము వదపుండ. 4. తీవులు.

నింగిపై [1]నట్టతోలఁకు ముగ్ధనీటిలోనఁ గూలె భూతాళి జగములకు గొలఁదు దెలిసి.

వ. అంత నమ్మహారాత్రియందు. 717

మ. నెఱి నిల్పన్ వసి ప్రాణిసంఘములఁ జిక్కించి నిర్మించి వీ
పిఱుఁదన్ నిల్పను నాపులెంచుచు నజుం డేతృప్తిఁగా మాని మే
నొఱఁగన్ ఱెప్పలు మూసి కేల్ దలఁగడై యుండంగ నిద్రించుచున్
గుఱువెట్టం దొడఁగెం గటల్ గనుచు నిర్ఘోషించుచున్ భూవరా. 718

ఆ. అలసి సోలి నిదుర నందుఁ బరమేష్ఠి, ముఖమునందు వెడలె మొదలిశ్రుతులు
నపహరించె నొకహయగ్రీవుఁడను దైత్యభటుఁడు దొంగఁదొడరఁ బరులవశము.

క. చదువులు దనచేపడినం, జదువుచుఁ బెక్కు బహుల నుండ శంకించి వడిం
జదువులముదుకఁడు గూరుకఁ, జదువులతస్కరుఁడు సొచ్చె జలనిధికడుపున్.

వ. ఇట్లు వేదంబులు దొంగిలి దొంగరక్కసుండు మున్నీట మునింగిన వాని
జంపవలసియు మ్రాఁకుదీఁగెల విత్తనంబుల [2]పాత్రకలు పెన్నీట నాని చెడ
కుండ నునుపవలసియు నెల్లకార్యంబులకుం గావలి యగు నా పురుషోత్తముం
డప్పుడు రేయిచోరుఁడలయందు. 721

క. కులుకులు వలుఁదమీసలు, చిఱుదోఁకయుఁ బసిఁడిరొయిసలుఁ సిరిగలపొడలున్
నెఱిముగము నొక్కకొమ్మును, మెఱుఁగారు పులుఁగలిగి యొక్కమీనం బయ్యెన్.

వ. అట్లు లక్షయోజనాయతం బగు పాఠీనం బై విశ్వంభరుండు జలధి సొచ్చె. 723

సీ. ఒకమాటు జలజంతుయూథంబుతోఁ గూడు
నొకమాటు దరులకు నెఱికి వచ్చు
నొకమాటు మింటికి నుదరి యుల్లంఘించు
నొకమాటు లోపల నొదిఁగి యుండు
నొకమాటు వారాశి నొడలు ముంచమిఁ జాచు
నొకమాటు బ్రహ్మాండ మొరయఁ దలఁచు
నొకమాటు ఝషకోటి నొడిసి యాహరించు
నొకమాటు జలముల నుమిసి వైచు

తే. గఱులు నాఁచు మీసల గడలు నివురుఁ
బొడలు మెఱపింపఁ గన్నుల వెలప మార్చు
నొడలు జళిపింపఁ జళుకిన నొలయు మీన
వేషి పెన్నీట నగుమగు వేషి యగుచు. 724

వ. అంతకు మున్న సత్యవ్రతుం డను మహారాజు మహీవలయంబు మునుచు నవ
సరంబున భక్తపరాధీనుం డగు హరిం దలంచుచు నుండ నారాయణప్రేరిత యై
యొక్కనావ వచ్చినం గనుంగొనె. 725

1. పెట్టు జొట్టు. 2. పాత్రంబులు.

మ. చని సత్యవ్రతమేదినీవిభుఁడు నౌకం బూని మ్రొక్కఁగ వి
త్తనముల్ పెక్కులు నావపైఁ గొని హరిధ్యానంబుతో నావపై
మునిసంఘంబులు దాను నెక్కి వెఱతో మున్నీటిలోఁ దేలుచుం
గనియెన్ ముందట భక్తలోకహృదయాకర్షక్రియాముఖ్యమీనమున్. 726

వ. కని జలచరేంద్రునికొమ్మున నౌక పెనుఁబాముత్రాట నన్నావఁ గట్టి సంతసించి దండంబు లిడుకొని తపస్వులుం దానును రాచపెద్ద మీనాకారుండగు వేల్పు జేరి యిట్లని పొగడె నప్పుడు. 727

మ. తమలోఁ బుట్టినవిద్య గప్పికొనఁగుం దన్మూలసంసారవి
భ్రము లై కొండఱు దేలుచుం గలఁగుచున్ బల్వెంటలన్ దైవయో
గమునం దేవ నినుఁ గొల్చి ఘను లై కైవల్యసంప్రాప్తు లై
ప్రమదం బందుదు రట్టినీవు కరుణం బాలింపు మమ్మీశ్వరా. 728

ఉ. కన్నులు లేనివాఁడు మఱి కాననివానికి దోవఁ జూపఁగాఁ
జన్న తెఱంగు మూఢున కసన్మతి దా గురుఁ డౌట నూహ్యఁడే
కన్నులు గాఁగ భూతములఁ గాంచుచు నుండు రమేశ మాకు ను
ద్యన్నయమూర్తి వై గురుడ వై యలసద్గతిజాడఁ జూపవే. 729

క. ఇంగలముతోడిసంగతి, బంగారము వన్నె గలుగుభంగిని ద్వత్సే
వాంగీకృతులయఘంబులు, భంగంబులఁ బొంది ముక్తిఁ బ్రాపింతు హరీ. 730

క. హృదయేశ నీ ప్రసన్నత, పదివేలవపాలిలేశభాగము కతనం
ద్రిదశేంద్రత్వము గల దఁట, తుది నిను మెప్పింప నేవి దొరకదు శ్రీశా.

క. పెఱవాఁడు గురుఁ డటంచును, గొఱగానిపదంబు చూపఁ గుజనుం డగు నీ
నెఱత్రోవ నడవ నేర్చిన, గఱగొఱ లే కున్నపదము గలుగు దయాబ్ధీ. 732

మ. చెలి వై చుట్టమ వై మనస్స్థితుఁడ వై చిన్మూర్తి వై యాత్మ వై
వల నై కోర్కులపంట వై విభుఁడ వై వర్తిల్లు నిన్నొల్లకే
పలువెంటం బడి లోక మక్కట వృథాబద్ధాశ మై పోయెడిన్
నిలువన్ నేర్చునె హేమరాశిఁ గనియున్ నిర్భాగ్యుఁ డంభశ్శయా. 733

ఆ. నీరరాశిలోన నిజకర్మబద్ధ మై, యుచితనిద్రఁ బొంది యున్నలోక
మేమహాత్ముచేత నెప్పటి మేల్కాంచు, నట్టినీవు గురుఁడ వగుట మాకు. 734

క. ఆలింపుము విన్నప మిదె, వేలుపుగమిఱేని నిన్ను వేఁడికొనియెదన్
నాలోనిచిక్కు మానిచి, నీలోనికిఁ గొంచుఁ బొమ్ము నిఖిలాధీశా. 735

వ. అని యిట్లు సత్యవ్రతుండు పలికిన సంతసించి మత్స్యరూపంబున మహాసముద్రంబున విహరించు హరి పురాణపురుషుం డగుటం జేసి సాంఖ్యయోగక్రియాసహితయగుపురాణసంహిత నుపదేశించె నమ్మహారాజు మునిసమేతుం డై భగవన్నిగదితం బై సనాతనం బగు బ్రహ్మస్వరూపంబు వినిశ్చితాత్ముం డయ్యె నంతం డిమ్మహా

కల్పంబున విన్నాణుం డనం బరఁగినసూర్యునకు శ్రాద్ధదేవుం డన జన్మించి శ్రీహరి కృపావశంబున నేడవ మను వయ్యె నంత నవ్విధంబునఁ జనుదేయి నిండునంతకు సంచరించి జలచరాకారుం డగు నారాయణుండు దన్నిశాంతసమయంబున. 736

మ. ఉఱ కంభోనిధి రోసి వేదములకై యుగ్రుం డై దైత్యుం జూచి వే
గఱుఁ బెల్లార్చి ముఖంబు సాఁచి బలువీఁకం దోఁక సారించి మే
న్మెఱయన్ దాఁకలు దీటి మీస లదరన్ మీనాకృతిన్ విష్ణుఁ డ
క్కఱటిం దాఁకి వధించె ముష్టిదళితగ్రావున్ హయగ్రీవునిన్. 737

వ. అంతం బ్రళయావసానసమయంబున. 738

సీ. ఎప్పుడు వేగునం చెదురుసూచుచునుండు, మునులడెందంబులు మోదమునొందఁ
జోవితోఁ బ్రక్కనిద్రించు భారతి లేచి, యోరయ్యవఁ జక్కఁ జొత్తికొనఁగ
వెలిన సైఁ జెనరేయు మ్రక్కిన తేజంబు, దొంటిచందంబునఁ దొంగలింపఁ
బ్రాణులసంచిత భాగధేయంబులుఁ గన్నులకొలుకులఁ గానఁబడఁగ

తే. నవయవంబులు గదలించి యావలించి
నిదురఁ దెప్పిఱి మేల్కాంచి నీల్గి మలఁగి
యొడలు విఱుచుచుఁ గనుఁగవ నులుముకొనుచు
ధాత గూర్చుండె సృష్టిసంధాత యగుచు. 739

వ. అయ్యవసరంబున. 740

ఆ. వాసవారిఁ జంపి వానిచేఁ బడియున్న, వేదకోటిచిక్కు విచ్చి తెచ్చి
నిదుర మాని యున్న నీరజాసనునకు, నిచ్చెఁ గరుణ విష్ణుఁ డీశ్వరుండు. 741

క. జలరుహనాభుని కొఱకై, జలతర్పణ మాచరించి సత్యవ్రతుఁ డా
జలధి బ్రదికె మను వయ్యెను, జలజాక్షునిఁ గొలువరేని సంపద గలదే. 742

ఆ. జనవిభుండు దపసి సత్యవ్రతుండును, మత్స్యరూపి యైన మాధవుండు
సంచరించినట్టి సదమలాఖ్యానంబు, వినినవాఁడు బంధవిరహితుండు. 743

క. హరిజలచరావతారముఁ, బరువడిఁ బ్రతిదినముఁ జదువఁ బరమపదంబున్
నరుఁ డొందు వానికోర్కులు, ధరణీశ్వర సిద్ధిఁ బొందుఁ దథ్యము సుమ్మీ.

మ. ప్రళయాంభోనిధిలోన మేను మఱచి నిద్రం జెందువాణీశుమో
ముఁ వేదంబులు గొన్న దైత్యుని మృతిం బొందించి సత్యవ్రతుం
డెఱుఁగన్ బ్రహ్మము మాటలం దెలిపి సర్వాధారుఁడై మీనమై
జలధిం గ్రుంకుచుఁ దేలుచున్ మెలఁగు రాజన్మూర్తికిన్ మ్రొక్కెదన్. 745

వ. అని చెప్పి.

క. రాజేంద్ర దైత్యదానవ, రాజమహాగహనదహన రాజస్తుత్యా
రాజావతంస మానిత, రాజధరార్చితగుణాఢ్య [1]రాఘవరామా. 747

1. [illegible]

మాలిని. దివిజరిపువిదారీ దేవలోకోపకారీ
భువనభరనివారీ పుణ్యరక్షానుసారీ
ప్రవిమలశుభమూర్తీ బంధుపోషప్రవర్తీ
ధవళబహుళకీర్తీ ధర్మనిత్యానువర్తీ. 748

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్త్ర సహజ పాండిత్య పోతనామాత్యప్రణీతంబయిన శ్రీమహాభాగవతపురాణంబను మహాప్రబంధంబునందు స్వాయంభువ స్వారోచిషోత్తమ తామసమనువులచరిత్రంబును కరిమకరంబులయుద్ధంబును గజేంద్రరక్షణంబును రైవతచాక్షుషమనువులవర్తనంబును సముద్రమథనంబును కూర్మావతారంబును గరళభక్షణంబును నమృతాదిసంభవంబును దేవాసురకలహంబును హరికపటకామినీరూపంబున నసురుల వంచించి దేవతలకు నమృతంబు పోయుటయు రాక్షసవధంబును హరిహరసల్లాపంబును హరికపటకామినీరూపవిభ్రమణంబును వైవస్వత సూర్యసావర్ణి దక్షసావర్ణి బ్రహ్మసావర్ణి భద్రసావర్ణి దేవసావర్ణీంద్రసావర్ణి మనువులవృత్తాంతంబులును బలియుద్ధయాత్రయును స్వర్గవర్ణనంబును దేవపలాయనంబును వామనావతారంబును శుక్రబలిసంవాదంబును త్రివిక్రమవిస్ఫురణంబును రాక్షసులసుతలగమనంబును సత్యవ్రతోపాఖ్యానంబును మీనావతారంబును ననుకథలు గలయష్టమస్కంధము. 749

ఓం తత్సద్బ్రహ్మార్పణమస్తు.

శ్రీరస్తు

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

నవమస్కంధము

రాజిత మునిపూజిత
వారిధిగర్వాతిరేకవారణబాణా
నారీత్రాణమహోజ్జ్వల
సారయశస్సాంద్ర రామచంద్రనరేంద్రా. 1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠులగు నమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుం డయినసూతుం డిట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుం డయినపరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రుం గనుంగొని. 2

సీ. మనువులనడవళ్లు మర్యాదలును వింటి, మన్వంతరంబుల మాధవుండు
దిరిగినజాడలు దెలిసె సత్యవ్రతుఁ, డనురాజు ద్రవిళదేశాధిపుండు
పోయినకల్పాంతమున విష్ణు సేవించి, విజ్ఞానమునఁ బొంది వెలుఁగుఁజేని
కతఁడు వైవస్వతుఁడై పుట్టి మను వయ్యె, నతనికి నిక్ష్వాకుఁ డాది గాఁగఁ

తే. బదురు గొడుకులు గల రంటి పరఁగ వారి,వంశ మేరీతి వర్తిలె వారిలోన
జనినవారిని జనువారిఁ జననివారిఁ, జెప్పవే వ్యాసనందన చిత్తగించి. 3

క. చెవులార నేఁడు వినియెద, రవివంశమునందుఁ గలుగురాజులకీర్తుల్
వివరింపు వఱుసతోడను, భువిఁ బుణ్యులకీర్తి వినినఁ బుణ్యము గాదే. 4

వ. అనిన బరాశరమునిమనుమం డిట్లనియె. 5

ఆ. వినుము మనువుకులము వేయునూఱేండ్లను, బరఁగ విస్తరించి పలుక రాదు
నాకుఁ దోఁచినంత నరనాథ వేగంబ, యెఱుకపడఁగ నీకు నేర్పరింతు. 6

క. ఎక్కువదక్కువపొడవుల, కెక్కటి పొడ వయినపురుషుఁ డింతయుఁ జెడఁ దా
నొక్కఁడుఁ గల్పాంతంబున, నక్కజమై యుండి విశ్వమంతయు నిల్పెన్. 7

సీ. భూమీశ యమ్మహాపురుషునినాభిమధ్యమున బంగారుఁగెందమ్మి మొలచె
నాతమ్మిపూవులో నటమీఁదఁ దనయంత, నాలుగుమోములనలువ పుట్టె

నా బ్రహ్మమనమున ఁ నట మరీచి జనించెఁ. గశ్యపుం డతనికిఁ గలిగె నంత
నాకశ్యపునికి దక్షపుత్త్రిక యదితికిఁ, గొడుకై చెలఁగె వివస్వంతుండు.

తే. జలజబంధుని పెండ్లాము సంజ్ఞయందు
శ్రాద్ధదేవుఁడు మనువు సంజాతుఁ డయ్యె
మనువునకు శ్రద్ధ యనియెడి మగువయందుఁ
బదురు గొడుకులు గలిగిరి భద్రయశులు. 9

వ. వార లిక్ష్వాకుండును నృగుండును శర్యాతియు దిష్టుండును ధృష్టుండును
గరూశకుండును నరిష్యంతుండును బృషధ్రుండును నభగుండును గవియు నన
నెగడి రట మున్ను మనువు గొడుకులు లేనివాఁడై మిత్త్రావరుణుల నుద్దేశించి.

సీ. మనువు బిడ్డలు వుట్ట మఖమాచరించుచో, నతని భార్య యాహోతఁ జేర నరిగి
కూఁతురు వుట్ట నా కొకండు జేయుమని పల్క, వరభక్తితోఁ బరోహితుఁడు నప్పు
నాసతి చెప్పిన నట్లధ్వర్యుఁడును [1]హోత, నగ్నిఁ గాక వేలుపు ముదముఁ బెరిఁగె
హవినందు కొని కూఁతు రయ్యెడు మని వషట్కారంబు చెప్పుచుఁ బెనఁగి వేల్వ

తే. హోతపెడ చేత నిలయను నువిద వుట్టె, దానిఁ బొడగని మనువు సంతాపమంది
కొడుకు మేల్గాక యేటికిఁ గూఁతురకట, చెప్పవే యని పోయె వసిష్ఠకడకు.

వ. చని యిట్లనియె. 11

క. అయ్యా కొడుకులకొఱకై, యియ్యాగము నీయనుజ్ఞ నేఁ జేయంగా
నియ్యాఁడు దేల పుట్టెను, మీయంతటివారి కొంచుఁ దమేరలఁ గలవే. 12

వ. అదియునుం గాక మీరు బ్రహ్మవాదులరు మంత్రవాదులరు వేదవేదాంతులకుఁ
బాపంబు లంటకుండం జేయువార లిది యేమి యనవుడు మా తాత వసిష్ఠుండు
హోతృవ్యభిచారం బెఱింగి మనువున కిట్లనియె. 13

తే. అధిప సంకల్ప వైషమ్య మగుటఁ జేసి, హోతకల్లఁదనంబున నువిద గలిగె
నైనఁ గలిగింతు నీకుఁ బ్రియాత్మజునిని, నీవు మెచ్చంగఁ జూడు నా తేజబలిమి.

వ. అని పలికి (భగవంతుం డగు) వసిష్ఠుండు (గీర్తితప్రకుండు గావున) మనువుకొమ
రాలి మగతనంబు కొఱకు నేకచిత్తంబున నాదిపురుషుం డగుహరిం బొగడిన న
ప్పరమేశ్వరుండు మెచ్చి తపసి కోరినవరం బిచ్చె నది నిమిత్తంబుగా నిలాకన్యక
సుద్యుమ్నుం డను కుమారుం డయి రాజ్యంబు సేయుచు. 15

సీ. ప్రొద్దు వోకొకనాఁడు పోయి పేరడవుల, వెంట నేఁ టాడెడి వేడ్కతోడఁ
గొందఱుభృత్యుల గూడి రాసైంధవం, బయి నగుణమునెక్కి పాయుచు జేగి
బలువిల్లు గ్రొవ్వాఁడి బాణంబులును దాల్చి, పెనమెకంబుల వెంట బెదరుచుఁ దోడ
నుత్తరదిశకు మగహోతుఁడై చని చని, మేరువుపొంతఁ గుమారవనముఁ

1. హోతయు కనిఁ గాక.

తే. [1]జేరె నందు మహేశుండు శివయు నెపుడు
రతి సలుపుచుందు రందుఁ జొరంగఁ బోవ
నాఁడుదయ్యెను రాజు రాజానుచరులుఁ
బడఁతులైరి తదశ్వంబు బడబ యయ్యె. 16

వ. ఇట్లు మగతనంబు సెడి మగువలై యొండొరుల మొగంబులు సూచి [2]మఱుఁగు
చుండి రనిన విని శుకునకు రాజి ట్లనియె. 17

ఆ. రాజుఁ దోడివారు రమణులై రంటివి, కాంత లగుట కేమి కారణంబు
[3]నిట్టిదేశ మెఱుఁగ నెన్నఁడాకథ యెల్ల, వేడ్క దీర నాకు విస్తరింపు. 18

వ. అదియునుం గాక. 19

ఆ. మగువతనము మాని మగవాఁడు గా వచ్చుఁ, గాక పేరుఁబెంపు గాసిగాఁగ
మగతనంబు మాని మగువ గా వచ్చునె, మానవంతుఁ డైన మానవునకు. 20

వ. అని యడిగిన నర్జునపౌత్రునకు వ్యాసపుత్త్రుం డిట్లనియె. 21

సీ. పురవైరి కొకనాఁడు పొడసూపు వేడుకఁ, దద్దయు దిక్కులం దమము లెల్లఁ
దమతమ వెలుఁగులు దగిలి గొందులు సొరఁ, గొందఱు పథికులు గొలిచిరాఁగఁ
బ్రాణేశుతొడలపై భాసిల్లునంబిక, వారలఁ జూచి మై వలువ లేమి
సిగ్గు పుట్టిన లేచి చీరఁ గట్టినఁ జూచి, దేవియు దేవుండు దీర్ఘలీల

తే. నొంటి దమలోనఁ గ్రీడించు చున్నవారు
మనకు సమయంబు గా దని మఱలి మునులు
నరుఁడు నారాయణుండు ననారతంబు
మెలఁగుచోటికి నడచిరి మేదినీశ. 22

వ. అది కారణంబుగా భగవంతుం డగు శివుండు దన ప్రియురాలి వేడుకలకొఱకు. 23

క. [4]ఈనెల వెవ్వఁడు సొచ్చిన, మానిని యగు ననినతొంటి మాటకతమునన్
మానవుఁడు మగువపోఁడిమి, మానక పేరడవులందు మఱియుం దిరిగెన్. 24

వ. ఇట్లు చెలికత్తియల మొత్తంబులుం దానును నారాచపూఁబోఁడి వాఁడిచూపుల
నాఁడుఁబోఁడిమి నెఱపుచు దైవయోగంబున సోమసుతుండును భగవంతుండును
నగు బుధునియాశ్రమంబు సేరి మెలంగుచున్నయెడ. 25

ఆ. రాజకొడుకుఁ జూచె రాజీవదళనేత్ర, రాజవదనఁ జూచె రాజపట్టి
దొంగ కాముఁ డంత దొండడిఁ జిగురాకు, వాలు వెఱికి యుఱికి వారి మోఁదె.

వ. ఇట్లు పూవుంగైదువులు గల నెఱబిరుదు చిగురుటడిదంబు మొనకు నోహటించి
వార లిరువురుం బైపడి వేడుకలకుం జొచ్చిన వారలకుం బురూరవుం డను
కుమారుండు పుట్టె నివ్విధంబున. 27

1. 'చేర నద్రిజ శంభుండు శివయుఁ దాను, నందుఁ గ్రీడింపఁ జొచ్చినయంతమాత్ర, నా [illegible]. 2. నగుచుండిరి. 3. నిట్టిదే మెఱుంగ. 4. ఈనెల చెవ్వఁడు.

ఆ. మనుసుతుండు ఘనుఁడు ‡ మగనాలితనమునఁ, గొడుకుఁ గాంచి విసివి ‡ కుందికుంది
చింతఁ బొంది గురు వ‡సిష్ఠుని భావించె, నతనితలఁపులోన ‡ యతఁడు వచ్చె.

వ. వచ్చి సుద్యుమ్నుండు మగవాఁ డగుటకు నమ్మునిపుంగవుండు శంకరునారా
ధింప నీశ్వరుండును దపసిప్రయాసంబునకు మెచ్చి యిట్లనియె. 29

మ. తన మున్నాడినమాటయున్ నిజముగాఁ ‡ దన్మౌనికిం బ్రీతిగా
[1]మనుజుండున్ నెల యో నెలం బురుషుఁడై ‡ మాసాంతరం బైనఁ గా
మిని యై యీగతి వీడుపా టమర భూ‡మిం దాన రక్షించుఁ బో
మ్మనినన్ వచ్చె వసిష్ఠుఁ డామనుసుతుం ‡ డాకీతి రాజ్యస్థుఁడై. 30

ఆ. మగువ యగుచు మరల ‡ మగవాఁడు నగుచును, నవని ‡ గొంతకాల మాఁత డేలెఁ
బ్రజలు సంతసింప ‡ బాహాబలముతోడ, గురుని కరుణఁ జేసి ‡ కువలయేశ. 31

వ. ఆతనికి నుత్కలుండును గయుండును విమలుండును నను కొడుకులు మువ్వురు
గలిగి ధర్మపరులై యుత్తరాపథంబునకు రాజులయిరి సుద్యుమ్నుండు ముదుసలి
యై ప్రతిష్ఠానపురంబు విడిచి పురూరవునకు భూమి యిచ్చి వనంబునకుం జని
యె నవ్విధంబున. 32

సీ. కొడుకు సుద్యుమ్నుండు ‡ ఘోరాటవుల కేఁగ, వందుచు మనువు వై‡వస్వతుండు
దనకు బిడ్డలు గల్గ ‡ దప మాచరించెను, హరిఁ గూర్చి నూఱేండ్లు ‡ యమునలోన
హరియును నిక్ష్వాకుఁ ‡ డాదిగాఁ బదురు పుత్త్రుల నిచ్చె మనవృతో ‡ దారయు వారి
యందులోఁ బృషద్ధ్రుఁ ‡ డను వాఁడు గురునాజ్ఞ, విమలధర్మంబుగా ‡ వెలయఁ బూని

తే. పసులకదుపులఁ గాచుచు ‡ బలుమొగిళ్లు, వచ్చి నడురేయి బోరున ‡ వానగురియ
మందవిడియించి చుట్టు నే‡మరక యుండె, నడవిమెకములు సొరకుండ ‡ నరసికొనుచు. 34

వ. (అంత)

క. ప్రబ్బికొన పెంజీఁకటి, నిబ్బరముగ నడికి నడికి ‡ నింగిక వడితో
గొబ్బున నెగసి తటాలున, బెబ్బులి మందావుఁ బట్టె[2] బెలుకుటి యరవన్.

క. ఉల్లములు గలఁగి మొదవుల, వెల్లువ లన్నియును లేచి ‡ విచ్చలవిడితోఁ
జెల్లాచెద రై పాఱెను, జెల్లుగ నంభా యటంచు ‡ బెబ్బులిగాలిన్. 36

వ. అయ్యవసరంబున. 37

శా. ఆపెంజీఁకటి మ్రోల గాన కడిదం ‡ బంకించి శార్దూల మం
చావుల్గావు శిరంబుఁ దుంచి తెగ దో‡యంచుం బులిన్ వెండియున్
వాపోవం దెగ వ్రేసి భావరుఁడు ద్రో‡వన్ ఖడ్గర కంబు చేఁ
బైపై గీఱుచు వచ్చి చూచెఁ దల ద్రె‡వ్వంబడ్డ యద్ధేనువున్. 38

వ. చూచి దుఃఖితుం డై యున్నపృషధ్రుని గని కులగురుం (డగు వసిష్ఠుండు)
కోపించి నీవు రాజత్వంబునకుఁ బాసి యీయపరాధంబున శూద్రుండవు గమ్మని

1. 'మనుజేంద్రుండు నెలన్ నెలం' అ. ప్ర. 2. 'వెలుకటి నఱవన్' హ్రా. ప్ర.

శపియించె నతండును గృతాంజలి యై తనకులాచార్యునివలన మరలం గైకోలు
వడసి యతని యనుమతంబున. 39

సీ. అఖిలాత్ముఁ డగు వాసుదేవుండు హరియందుఁ బరమంబు భక్తిఁ గోఁ జాలఁ దనరఁ జేసి
యూర్ధ్వరేతస్కుఁడై యున్నప్రాణుల నెల్ల, సాధుఁడై సర్వేంద్రియములు గెల్చి
సంగంబు లేక శాంతుఁడై యపరిగ్రహుండునై కోరిక లుడిగి తనకు
వచ్చినయట్టి యా జీవనము గావించుచుఁ, దనుఁ దాన నిలుపుచు ధన్యబుద్ధి

తే. జడుని తెఱఁగున నంధుని చందమునను
జెవిటిభంగిని మహి నెల్లఁ జెల్లు దిరిగి
యడవులకు నేఁగి కార్చిచ్చునందుఁ జొచ్చి
చిక్కి నియతుఁడై బ్రహ్మంబుఁ జెందె నతఁడు. 40

క. కవి యను కడపటి కొమరుఁడు ధనము రాజ్యంబు విడిచి బంధులతో నేఁ
గి వనమునఁ బరమపురుషుఁ, బ్రహ్మముగా మతిఁ దలఁచి తలఁచి పరమం బొందెన్.

వ. మఱియుఁ గరూశుండను మనుపుత్త్రువలనం గొందఱు కారూశులు క్షత్రియులు
గలిగి ధర్మంబుతోడఁ బ్రసిద్ధంబున బ్రహ్మణ్యులై యుత్తరాపథంబునకు రాజులైరి
ధృష్టునివలన ధార్ష్టంబను వంశంబు గలిగి భూతలంబున బ్రహ్మణ్యంబై నెగడె
నృగునివంశంబున సుమతి పుట్టె నతనికి భూతజ్యోతి పుట్టె నతనికిం వసువు జనించె
వసువునకుఁ బ్రతీకుండు గలిగెఁ బ్రతీకునికి నోఘవంతుండు జనించె నతని
కూఁతు నోఘవతి యను దాని సుదర్శనుండు వివాహం బయ్యె నరిష్యంతుం
డను మనుపుత్త్రునికిఁ జిత్రసేనుం డాతనికి దక్షుం డాతనికి మీఢ్వాంసుం
డాతనికిఁ గూర్చుం డాతనికి నింద్రసేనుం డాతనికి వీతిహోత్రుం
డాతనికి సత్యశ్రవుం డాతనికి నురుశ్రవుం డాతనికి దేవదత్తుం డాతని
కగ్నివేశుండు సుతు లయి జనించి రయ్యగ్నివేశుండు గానీనుం డన నెగడి
జాతకర్ణుం డను మహర్షి యై వెలసె నతనివలన నాగ్నివేశ్యాయనంబునాఁ బరఁగు
బ్రహ్మకులంబు గలిగె నివ్విధంబున. 42

క. తెలుపఁబడె నరిష్యంతుని, కుల మెల్లను నీకు దిష్టకులమును వగుసం
దిలిపెద రాజేంద్రోత్తమ, తెలియుము సర్వంబు నీకుఁ దేటపడంగన్. 43

వ. దిష్టుని కొడుకు నాభాగుం డనువాఁడు కర్మవశంబున వైశ్యత్వంబు నొందె
నా నాభాగునికి భలంధనుండు గలిగె నతనికి వత్సప్రీతియు వత్సప్రీతికిఁ బ్రాంశువు
నతనికిఁ బ్రమతియుఁ బ్రమతికి ఖనిత్రుండు ఖనిత్రునికిఁ జాక్షుషుండు నతనికి
వివింశతియు వివింశతికి రంభుండు రంభునికి ధార్మికుండైన ఖనినేత్రుండు నతనికిఁ
గరంధముండుఁ గరంధమున కవిక్షిత్తు నా యవిక్షిత్తునకు మరుత్తుండును జనియించి
మరుత్తుండు చక్రవర్తి యయ్యె నతనిచరిత్రంబు వినుము. 44

సీ. [1]అంగిరస్సుతుండు మహాయోగి సంవర్తుఁ డతని యాగమునకు యాజకుండు
దిరిగి యుండెడివారు మరుదాఖ్యగణములో, ప్రాంగణస్థ్యైదేవు లచటిసభ్యు
లధికదక్షిణల బ్రాహ్మణకోటిఁ దనిపె, సోమపానమున సురవరుండు
మత్తిలి బంగారుమయముగ గావించెఁ, బాత్రసముల నెల్ల నధికవిభూతి
తే. నామరుత్తుఁడు సేసినయట్టిభంగి, ధీరభావంబుఁ జాగంబుఁ దేజంబుఁ గలిగి
మఖము సేసినవారిని మఱియు నెఱుఁగ, మెల్లలోకంబులందు నృపేంద్రముఖ్య.

వ. ఆమరుత్తునకు దముండును దమునకు రాజవర్ధనుండును రాజవర్ధనునకు సుధృతియు సుధృతికి సౌధృతేయుండును సౌధృతేయునకు కేవలుండును కేవలునకు బంధుమంతుండును నతనికి వేదవంతుండును వేదవంతునకు బంధుండును బంధునకుఁ దృణబిందుండును సంభవించి రంత. 46

క. అచ్చరకన్య యలంబుస, గ్రచ్చుటఁ దృణబిందుఁ జూచి కామించి తుదిం
బచ్చవిలుతుపువ్వుటమ్ముల, నుచ్చిచ్చిన నెచ్చి పొందె మోహాతురయై 47

వ. ఆదంపతులకు నిలబిల యనుకూఁతురు జన్మించె నాకొమ్మయు విశ్రవసుండు వొందిన నైలబిలుం డనం గుబేరుండు పుట్టె మఱియు నాత్మనిభునకు విశాలుండును శూన్యబంధుండును ధూమకేతుండును ననువారు ముగ్గురుకొడుకులు గలిగి రందు విశాలుండు వంశకర్తయై వైశాలి యనుపురంబు నిర్మించె నారాజునకు హేమచంద్రుండు హేమచంద్రునకు ధూమ్రాక్షుండు ధూమ్రాక్షునకు సహదేవుండు వానికి సహదేవుం డాబలిష్ఠునకుఁ గృశాశ్వుం డాతనికి సోమదత్తుండు జనించె నతండు. 48

ఆ. అమరవిభుఁడు మెచ్చ నశ్వమేధము సేసి, భూరిపుణ్యగతికిఁ బోయె నెలమి
సోమదత్తుకొడుకు సుమతికి జనమేజయుం డనంగఁ గొమరుఁ డుప్పతిల్లె. 49

వ. వీరలు వైశాలురనం బరఁగి తృణబిందునకీర్తివహించి రాజ్యంబు సేసిరి మఱియును.

సీ. శర్యాతి యనురాజు జనియించె బ్రహ్మప్రియుం[2]డైన మనువునకు రూఢితోడ
నతఁ డంగిరుని సత్రమందు రెండవనాఁటి, విహితకర్మము లెల్ల విధముఁ జెప్పె
నతనికూఁతురు సుకన్యక యనుపేరిటి, వనజాక్షి తండ్రితో వనము కేఁగి
చ్యవనాశ్రమముఁ జేరి సఖులును దానును, ఫలపుష్పములు గోయఁ బాఱఁ దిరిగి
ఆ. యొక్కపుట్టలోన నొప్పారుజోతుల, రెంటి గాంచి వానిఁ గ్రమ్ముంటఁ బొడిచెఁ
గన్యముగుద మఱచికొద్యోతియుగ మంచు, దైవవశముకతనఁ దవుకియగుచు.

క. జ్యోతుల ముంటం బొడిచిన, వాతుల నెత్తురులు గురిసె వసుధేశభట
ప్రాణుల కెల్ల నచ్చుట, నాఁటి మలమూత్రబంధ మయ్యె నరేంద్రా. 52

వ. వారలం జూచి రాజర్షి యగుశర్యాతి విస్మితుండై మీర లియ్యాశ్రమంబున నకృత్యంబు సేయ నోపుదు రది కారణంబుగా మీకు నిరోధంబు సిద్ధించె నని పలుకు నవసరంబునఁ దండ్రికి సుకన్యక యిట్లనియె. 53

---

1. అంగీరసుండు. 2. డు నై మన్నన దూఢి. బ్రా. ప్ర.

తే. అయ్య యీపుట్టచేరన నాడి యాడి, యిందులోఁ రెండుజోతుల నేనుగాంచి
కంటకంబునఁ బొడువ రక్తంబు గురిసె, నేవిధంబునఁ గురిసెనో యెఱుఁగ మీవు.

వ. అనిన విని శర్యాతి భీతుండై కూఁతుం దోడ్కొని వల్మీకంబు కడకుం జని యందు
లోఁ దపంబు సేయుచున్న చ్యవనమునిం గని తన నేర్పున సతినివలనఁ బ్రసన్నుఁ
వడసి తపసిచిత్తంబు నెఱింగి తనపుత్త్రిక నిచ్చి యెట్టకేలకు బ్రదికినవాఁడై
మునీశ్వరుని వీడ్కొని పురంబునకుం జనియె నంత. 56

ఆ. పరమకోపుఁ డమునిభార్గవుఁ బతిఁ జేరి, మిగుల బనులయెడల మెచ్చఁదిరిగి
యతని సర్వశీల నాసుకన్యక యను, మగువ గొన్నియేండ్లు మనువు మనియె.

వ. అంత నొక్కనాఁ డయ్యాశ్రమంబునకు వేల్పువెజ్జులైన నాసత్యు లిద్దఱు వచ్చిన
వారలం బూజించి తనయుదిమి సూపి చ్యవనుం డిట్లనియె మీకు మున్నుయాగ
భాగంబులు లేని సోమపానంబు నేను గల్పించి యిచ్చెద సోమపానసమయంబునఁ
బాన పాత్త్రంబు మీకు నందిచ్చెద నాయుదిమి మానుపుం డని యిట్లనియె. 57

క. సవకం బగుప్రాయంబున, జవరాండ్రఁ గరంగఁ జేయు చక్కఁదనంబుల్
శివకరముగఁ గృప సేయుఁడు, దివిజాధిపవైద్యులార దీవింతు మిమున్. 58

వ. అనిన నశ్విదేవతలు సంతోషించి సిద్ధసర్మితం బగు నయ్యామడుఁగున మునుఁగు
మని పలికి. 59

సీ. ముసలితాపసుఁ బట్టి మొగి నెత్తుకొని పోయి, ముగురు నామడుఁగున మునిఁగి లేచి
వనితాజనుల నెల వలపించువారలై సుందరమూర్తులై సుభగులగుచుఁ
గమలమాలికలతోఁ గనకకుండలములతో మంచిచీరలతోడఁ మహిమ దుల్యు
లై సూర్యతేజస్కులై యున్నవారల, మువ్వురఁ బొడగాంచి ముగుద బాల

తే. యిందెవ్వఁ డెనిమిటి వీఁ డని యెఱుఁగలేక, గరిత గావున నిజనాథుఁ గానఁగోరి
సుభగనుతులార నానాథుఁ జూపుఁ డనుచు, నశ్విదేవతలకు బుధ[1] యయ్యబల మ్రొక్కె. 60

వ. వార లాపతివ్రత [2]నిజచరిత్రనంబునకు మెచ్చి వయోరూపసంపన్నుం డయిన
చ్యవనుం జూపి దంపతుల వీడ్కొని విమానారూఢులై వేల్పుల ప్రోలికిం జనిరంత.

సీ. యాగంబు సేయంగ నర్థించి శర్యాతి, చ్యవనమునీంద్రునాశ్రమముకడకుఁ
గూఁతు నల్లునిఁ దోడ్కొని పోవువేడుక, వచ్చి పుత్త్రికకుఁ బార్శ్వంబునందు
సూర్యతేజంబున సొంపారువానిఁ గని, వీఁ డెవ్వఁడో దీని విభుఁడు గాఁడు
చెల్లరే యని పుత్త్రి సేసిన ప్రియములు, మ్రొక్కులు నొల్లక మోము వాంచి

తే. మాఱుమాటాడ దివియంప మనసు రోసి, చ్యవనుఁ డధికుండు మునిజనసత్తముండు
భువనసన్నుతుఁ డతఁ డెందుఁ బోయెనాతఁ, డెల్లువంచింపబడియె వీఁ డెవ్వఁడబల.

మ. తగవే ధర్మమె శీలమే కులజవై తప్పంగ వినోదింప నా
జగదారాధ్యునిఁ బుణ్యశీలుఁ దపసిన్ సాధ్వీ మనస్సమ్మతిన్

1. 'నశ్వినిదేవతల కయ్యబల'. 2. 'నిజచరిత్రనంబునకు' వ్రా. ప్ర.

మగనికి మూని భుజంగుఁ బొందఁ దగునే? [illegible] వాటింపఁగాఁ
దగదే దుర్గతిఁ ద్రోచితే కఠిన వై[illegible] 64

ఆ. ప్రమదనయన మగఁడు ప్రాయంపువాఁడై [illegible] కొంత [illegible] గావఁ జేర్చుఁ
[1]గడిఁగి ముసలితపసి గావంగనేర్చునే, [illegible] నొప్పదెందు.

వ. అని పలికిన నప్పరమపతివ్రతాలాపంబు విని [illegible] బులఁ జిపిముడి పఁకఁ దండ్రి కిట్లనియె. 65

క. నీయల్లుఁ డితఁడు భార్గవుఁ, డయ్యా [illegible] తోడఁ
నెయ్యంబు సల్పు మంచును, [illegible] సర్వంబు [illegible] చెన్. 66

వ. అంత శర్యాతియు నప్రమత్తుండై కూఁతుం [illegible] గావంబున నయిదువవు గమ్మని దీవించె (నంత భార్యాసహితుండై) చ్యవనుండు (నవి) తనమామకు యాగంబు సేయించి యొక్కపాత్రంబునఁ సోమభాగంబుఁ బట్టి నిజతపోబలంబున నశ్వీదేవతల కర్పించినం జూచి. 67

క. కోపముతోడను వాసవుఁ, డేపున ముని వైవ వజ్ర మెత్తిన మునిలం
దాపసుఁడు వజ్రిభుజమున, నాపవి నిలిపెన్ జగంబు లాశ్చర్యపడన్. 68

వ. ఇవ్విధంబున నశ్వీదేవత లిద్దఱు వైద్యులై సోమభాగంబు లేనివా రయ్యుఁ జ్యవనుసామర్థ్యంబునఁ బ్రాప్తభాగు లయి చనిరి శర్యాతికి నుత్తానబర్హియు నానర్తుండును భూరిషేణుండు ననుముగ్గురు గొడుకులు గలిగి రందు. 69

సీ. ఆనర్తునకు రైవతాహ్వయుం డనయుండె, నతఁడు కుశస్థలి యనుపురంబు
నీరధిలోపల నిర్మించి యందులో, నానర్తముఖవిషయంబు లేలెఁ
గనియెఁ గకుద్మిముఖ్యాం బైనసందన, శతము రైవతుఁడు విశాలయశుఁడు
దనకూఁతు రేవతి ధాతముంబటఁ బెట్టి, తగువరు నడిగెడితలఁపుతోడఁ

తే. గన్యఁ దోడ్కొని బ్రహ్మలోకమున కేఁగి, యచట గంధర్వకిన్నరు లజునిమ్రోల
నాటపాటలుసలుపఁగ నవసరంబు, గాక నిలుమంచె నతఁ డొక్కక్షణ మతఁడు.

వ. అంత నవసరంబున నజునినమస్కరించి రైవతుండు రేవతిం జూపె ముఖ్యఁ డిట్లనియె.

ఆ. చాల ముద్దరాలు జవరాలు గోమరాలు, సీసుభాతృమ్మరాలి కెవ్వఁ డొక్కొ
మగఁడు సెప్పు మనిన మదిఁ జూచి పకపక, నవ్వి భూమిపతికి నలువ పలికె.

సీ. మనుజేశ దీనికై మదిలోనఁ దలఁచిన, వార లెల్లను గాలవశతఁ జనిరి
వారలబిడ్డలు వారలమనుమలు, వారలగోత్రంబువారి నైన
వినము మేదినిలోన వెలయ నీవచ్చిన, యీలోన సమవడ్రయేడుమాఱు
లొంకొండ నాలుగుయుగములుఁ జనియె నీ,వటుగాన ధరణికేగనరుగు మిపుడు

తే. దేవదేవుండు హరి బలదేవుఁ డనఁగ, భూమిభారంబు వాపంగఁ బుట్టినాఁడు
సకలభూతాత్మకుఁ డునిజాంశంబుతోడ, యువతిమణి నిమ్ముజనమణికున్నతాత్మ.

---

1. ‘గపతిముసలి’ వ్రా. ప్ర.

వ. అని యానతిచ్చిన బ్రహ్మకు నమస్కరించి భూలోకంబునకుం (జనుదెంచి) సోదర స్వజనహీనం బగుతనపురంబున కారాజు వచ్చి బలభద్రుంగాంచి రేవతీకన్య నతని కిచ్చి నారాయణాశ్రమం బగుబదరికావనంబునకు నియమంబునం దపంబు సేయం జనియె. 74

క. నభగుం డనుమానవునకును, శుభమతి నాభాగుం డనఁగ సుతుఁ డుదయించెం
బ్రభులై కవి యనుతలఁపున, విభజించిరి భ్రాత లతనివీక్షించిధనముల్. 75

వ. అంత నాభాగుండు బ్రహ్మచారి యై తనతోడంబుట్టువులను ధనంబుపా లడిగిన వారలు దండ్రిచెప్పినక్రమంబున నిచ్చెద మనిన నాభాగుండు తండ్రియగునభగు కడకుం జని విభాగంబు సేయు మని పలికిన నతం డిందు నంగిరసులు మేధ గల వార లయ్యును సత్త్రయాగంబుసేయుచు నాఱవదినంబున నర్హకర్మంబులందో పక మూఢు లయ్యెదరు వారలకు నీవు వైశ్వదేవసూక్తంబులు రెం డెఱింగించినం గవి యనం బ్రసిద్ధి కెక్కెదవు దానంజేసి వారు కృతకృత్యులై స్వర్గంబునకుం బోవుచు సత్త్రపరిశేషం బైనధనంబు నీ కిచ్చెద రని పలికినం దండ్రి వీడ్కొని నాభాగుండు నని యట్లుసేసిన నంగిరసులు సత్త్రపరిశేషధనంబు లతని కిచ్చి నాకంబునకుం జని రంత. 76

క. అంగిరసు లిచ్చుపైఁడికి, మంగళమతిఁ జేరునృపుని మానిచి యొకఁడు
త్తుంగుఁడు [1]కృష్ణాంగుఁడు దగ, ముంగల నిలుచుండి విత్తమునుం జేకొనియెన్.

వ. వానిం జూచి మానవుండు దనకు మును లిచ్చుటంజేసి తనధనం బని పలికిన నమ్మహాపురుషుండు మీతండ్రి సెప్పినక్రమం బకర్తవ్యం బనిన నాభాగుండు నభగు నడిగిన నతండు యజ్ఞమందిరగతం బై యుచ్ఛిష్టం బగుధనంబు దొల్లి మునులు రుద్రున కిచ్చి రది గారణంబుగా నాదేవుండు సర్వధనంబునకు నర్హుం డనిన విని వచ్చి మానవుండు మహాదేవునకు నమస్కరించి దేవా యీధనంబు నీయధీనం బని మాతండ్రి నాకుం జెప్పె నే నపరాధంబు సేసితిసహింపు మనవుడు భక్తవత్సలుం డగునమ్మహాపురుషుండు నభగుసత్యవచనంబునకు నాభాగునినిజంబునకు మెచ్చినీవు దప్పక పలికితివి కావున సత్త్రపరిశేషం బగు ధనంబు నీకు నిచ్చితి నని పలికి యంతర్దర్శిత్వంబును సనాతనం బగు బ్రహ్మజ్ఞానంబును నుపదేశించి తిరోహితుం డయ్యె నప్పుడంబున. 78

క. భువిలో నాభాగునికథ, తవిలి మఱి రేపు మాపుఁ దలఁచినమాత్రం
గవి యగు మంత్రజ్ఞుం డగుఁ, బ్రవిమలగతిఁ బొందునరుఁడు భద్రాత్ముఁడై.

వ. అంత నాభాగునకు నంబరీషుండు జనించె నతనియందు జగదప్రతిహతం బైన బ్రాహ్మణశాపంబు నిరర్థకం బయ్యె ననిన విని యేమికారణంబున దురంతం బైన బ్రహ్మదండంబువలన నతండు పీడువంబడియె నని నప్పుడమిఱేనికి శుకుండిట్లనియె.

1. 'జలదనిభాంగుఁడు' బ్రా. ప్ర.

అంబరీషోపాఖ్యానము.

శా. సప్తద్వీపవిశాలభూభరము దోస్స్తంభంబునం బూని సం
ప్రాప్తశ్రీయుతుఁడై మహావిభవసంపచ్చాతురిం గల్గి దు
ర్వ్యాప్తిం జెందక వైష్ణవార్చనలమేరం గాలముం బుచ్చుచున్
సుప్తిం బొందక యొప్పె సద్గుణగరిష్ఠుం డంబరీషుం డిలన్. 81

సీ. చిత్తంబు మధురిపుశ్రీపాదములయంద, పలుకులు హరిగుణపఠనమంద
కరములు విష్ణుమందిరమార్జనములంద, చెవులు మాధవకథాశ్రవణమంద
చూపులు గోవిందరూపవీక్షణమంద, శిరము కేశవనమస్కృతులయంద
పదము లీశ్వరగేహపరిసర్పణములంద, కామంబు చక్రికైంకర్యమంద
తే. సంగ మచ్యుతజనతనుసంగమంద, ఘ్రాణ మసురారిభక్తాంఘ్రికమలమంద
రసన దులసీదళములంద క్రతులు పుణ్యసంగతులయంద యారాజచంద్రమునకు.

వ. మఱియు నమ్మహీవిభుండు. 83

సీ. ఘనవైభవంబునఁ గల్మషదూరుఁడై, యజ్ఞేశు నీశు నయజ్ఞాఖ్యుఁ గూర్చి
మొనసి వసిష్ఠాదిమునివల్లభులతోడఁ, దగిలి సరస్వతీతటమునందు
మేధతో బహువాజిమేధంబు లొనరించె, గణుతింప రానిదక్షిణలు వెట్టి
సమలోష్టహేముఁడై సర్వకర్మంబులు, హరిపరంబులు గాఁగ నవని యేలె
ఆ. విష్ణుభక్తులందు విష్ణువునందుఁ గలంక యెడల మనసు లంకె వెట్టి
విహితరాజ్యవృత్తి విడువనివాఁడునై, యతఁడు రాచతపసి యనఁగ నొప్పె.

వ. వెండియు నమ్మహాభాగవతుండు. 85

క. హరి యని సంభావించును, హరి యని దర్శించు నంటు నాఘ్రాణించున్
హరి యని రుచిగొనఁ దలఁచును, హరిహరి ఘను నంబరీషు నలవియె పొగడన్.

వ. ఇట్లు పుణ్యచిత్తుండు నీశ్వరాయత్తుండు నై యధికరాజ్యంబు సేయుచున్న సమయంబున. 87

ఆ. అతని కీహ మానె హరులందుఁ గరులందు, ధనములందుఁ గేళివనములందుఁ
బుత్త్రులందు బంధుమిత్త్రులయందును, బురమునందు నంతిపురమునందు. 88

వ. అంతఁ గొంతకాలంబున కమ్మేదినీకాంతుండు సంసారంబువలనితగులంబు విడిచి నిర్మలుండై యేకాంతంబున భక్తిపరవశుం డయి యుండ నారాచతపసికి భక్తలోకవత్సలుం డగుపురుషోత్తముండు ప్రతిభటశిక్షణంబును నిజజనరక్షణంబును నిఖిలజగదవక్రంబును నగుచక్రంబు నిచ్చి చనియె నంత. 89

క. తనతోడినీడకైవడి, ననురూపగుణాఢ్యయై యాత్మమహిషితో
జనవిభుఁడు ద్వాదశీవ్రత, మొనరఁగ హరిఁగూర్చి చేసె నొక యేఁ డధిపా. 90

వ. ఇట్లు వ్రతంబు సేసి యావ్రతాంతంబునం గార్తికమాసంబున మూఁడురాత్రు లుపవసించి కాళిందీజలంబుల స్నాతుం డయి మధువనంబున మహాభిషేక

విధానంబున విహితపరికరసంపన్నుం డయి హరి నభిషేకంబు సేసి మనోహరంబు లయినగంధాక్షతంబులు సమర్పించి యభినవామోదంబు లైనపుష్పంబులం బూజించి తదనంతరంబ. 91

శా. పా లే త్రా[1]పఁజనంగ డగ్గఱుచు లేఁ| బ్రాయంబు లై రూపము
ల్మే లై ధూ ర్తలు గాక వెండిగొరిజ| ల్మేలారుశృంగంబులుం
గ్రాలం గ్రేపులయట్లు నాకుచును రం| గచ్ఛాయ లై యున్నమం
దాలక్ష న్యర్బుదమట్ల మిచ్చె విభుఁ డుద్యద్వైదికశ్రేణికిన్. 92

క. వెక్కండ్రువిప్రవరులకు, గ్రక్కున నతిభక్తితోడఁ| గడుపులు నిండం
జొక్కపుటన్నం బిడి విభుఁ, డొక్కెడఁ బారణము సేయ| నుద్యోగించెన్. 93

వ. అయ్యవసరంబున. 94

క. భాసురనిగమపదోపన్యాసుఁడు సుతపోవిలాసుఁ| డనుపమయోగా
భ్యాసుఁడు రవిభాసుఁడు దు, ర్వాసుఁ డతిథి యయ్యెఁ దన్ని| వాసంబునకున్. 95

వ. (అట్లతిథియై వచ్చిన) నమ్మునివల్లభునకుఁ బ్రత్యుత్థానంబు సేసి కూర్చుండ గద్దియ యిడి పాదంబులు గడిగి పూజించి సేమం బరసి తనయింట నన్నంబు గుడువు మని నమస్కరించిన నమ్మహాత్ముండు సంతసించి భోజనమునకు నంగీకరించి నిర్మలంబు లగు కాళిందీజలంబుల బరమధ్యానంబు సేయుచు మునింగి లేచి రాక తడవు సేసిన ముహూర్తార్ధావశిష్ట యగుద్వాదశియందుఁ బారణ సేయ వలయుటఁ జింతించి బ్రాహ్మణాతిక్రమదోషంబునకు శంకించి విద్వజ్జనంబుల రావించి వారల నుద్దేశించి. 96

క. ముని నీరు సొచ్చి వెడలఁడు, చనియెడుద్వాదశియు నింతఁ| జనియెను నీలో
ననపారణ సేయ వలయు, [2]వినిపింపుం డర్హధర్మ| విధ మెట్టిదియో. 97

వ. అని పలుకురాజునకు బుధజను లి ట్లనిరి. 98

ఆ. అతిథి పోయి రామి| నధిప యీద్వాదశి, పారణంబు మానఁ| బాడి గాదు
గుడువ కుండ గాదు| కుడుచుటయును గాదు, సలిలభక్షణంబు| సమ్మతంబు.

వ. అని ధర్మసందేహంబు వాపిన నారాజర్షిశ్రేష్ఠుండును మనంబున హరిం దలంచి నీరపారణంబు సేసి జలంబుల మునింగినతపసిరాక కెదురుచూచుచు నున్న సమయంబున.

సీ. యమునలోఁ గృతకృత్యుఁ| డై వచ్చి రాజుచే, సేవితుం డై రాజు| చేష్టితంబు
బుద్ధిలో నూహించి| బొమముడిమొగముతో,నదరెడిమనిలోన| నాగ్రహించి
రెట్టించి యాఁకలి| గొట్టుమి ట్టాడంగ, నీసంపదున్మత్తు| నీనృశంసు
నీదురహంకారు| నిందఁ గట్టిరే, విష్ణుభక్తుఁడు గాఁడు| వీఁడు నన్నుఁ

తే. గుడువరమ్మనిమునుముట్టఁ| గుడిచినాఁడు, ధర్మభంగంబు సేసి దుష్కర్ముఁ డయ్యె

1. 'ప్రకహిరాళ్లే కతగరుచుణిల ప్రాయం' అ. ప్ర. 2. 'వినుఁ డర్హం బైనధర్మ' ప్రా. ప్ర.

నయిన నిప్పుడ చూపెద, నన్నిదిశల, నేను గోపింప మాన్పువాఁడెవ్వఁడనుచు.

చ. పెటపెటఁ బండ్లు గీఁటుచును భీకరుఁడై కనుఁ గ్రేవ నిప్పుకల్
పొటపొట రాల గండములు పొంగ మునీంద్రుఁడు హుంకరించుచున్
జట మొద లంటఁగా వెఱికి చక్కన దానన కృత్య నాయుధో
త్కట[1]వలమానహస్తయుతఁ గా నొనరించి నఱుంచె రాజుపైన్. 102

వ. (అంత.) 103

క. కాలానలసన్నిభ యై, శూలాయుధహస్త యగుచు సుజసుఱ సుక్కన్
నేలఁ బదంబులఁ ద్రొక్కుచు, వాలి మహాకృత్య మనుజవల్లభుఁ జేరెన్. 104

ఆ. ఆ ప్రకార మెఱిఁగి హరి విశ్వరూపుండు, భక్తితపసి సేయు వేదనంబు
చక్కఁబెట్టు మనుచు జక్రంబుఁ బంచిన, వచ్చె నదియుఁ బ్రళయవహ్నిపగిది.

వ. వచ్చి ముని సేసినకృత్యను దహించి తదవి సనక మునివెంటం బడిన మునియును మేరుగుహ సొచ్చిన నదియు నురగంబు వెనుకొను దవానలంబు తెఱంగునం దోన చొచ్చి మఱియును. 106

మ. భువిఁ దూఱన్ భువిఁ దూఱు నబ్ధిఁ జొర నబ్ధుల్ సొచ్చు నుద్వేగి యై
దివిఁ బ్రాకన్ దివిఁ బ్రాఁకు దిక్కులకుఁ బో దిగ్వీథులం బోవుఁ జి
క్కి వెసం గ్రుంగినఁ గ్రుంగు నిల్వ నిలుచుం గేడింపఁ గేడించు నొ
క్కవడిన్ దాపసువెంట నంటి హరిచక్రం బత్యుదగ్రక్రమై. 107

శా. ఏలోకంబున కేన వెంటఁ బడి తో నేతెంచుచక్రానల
జ్వాలల్ మానుపువారు లేమిఁ జని దేవక్ష్మా[2]లోకేశు వాఁ
డాలోకించి విధాత విశ్వజననవ్యాపారపారీణ రే
ఖాలీలేక్షణ చూడవే కరుణఁ జక్రంబున్ నివారింపవే. 108

వ. అనిన బ్రహ్మ యిట్లనియె. 109

మ. కర మర్థిన్ ద్విపరార్ధసంజ్ఞ గలయీకాలంబుఁ గాలాత్ముఁడై
సొరిదిన్ నిండఁగఁ జేసి లోకములు నాకచోటున్ విభుం డెవ్వఁడో
పరిపూర్తిన్ గనుఁ గ్రేవఁ గెంపు గొలుపన్ భస్మంబులై పోవునా
హరిచక్రానలకీల కన్యుఁ డొకరుం డడ్డంబు గా నేర్చునే. 110

ఆ. ఏను భవుఁడు దక్షుఁ డింద్రాదులును బ్రజా, పతులు భృగుఁడు భూతపతులు శిరము
లందుఁ దాల్తుమతనినిర్ణయాజ్ఞ జగద్ధితం, బంచు భూరికార్య [3]మతుల మనుచు.

వ. కావున సుదర్శననివారణంబునకు నోప నని పలికిన సంచలించి దుర్వాసుండు కైలాసంబునకుం జనుదెంచి శర్వు నాలోకించి చక్రిచక్రానుసారంబు తెఱంగెఱింగించిన నమ్మహాదేవుం డిట్లనియె. 112

సీ. వినవయ్య తండ్రి యే విశ్వేశ్వరునియందు, జతురాప్యజీవకోశములు పెక్కు

1. 'శరశూలవాహస్తయుత' అ, ప్ర. 2, బ్రహ్మన్ బుధుల జాలో, 3, కాతుల మగుచు

వేలసంఖ్యలు బ్రహ్మాదికల్పకోటు లిబ్బంగి, పుట్టుచుండుఁ జెడుచుండు నదియుఁగాక
యెవ్వానిచే భ్రాంతి నేమందుచున్నార, మేము దేవలుఁ డసురేంద్రసుతుఁడు
నారదుఁ డజుఁడు సనత్కుమారుఁడు ధర్ముఁడుఁ, గపిలుఁడు మరీచ్యాదు లన్య

ఆ. పరమవిదులు సిద్ధపతులు నీమాయ, నెఱుఁగలేము దాన నింత వడుదు
మట్టి ఖగనాథునాయక శ్రేష్ఠంబుఁ, దొలఁగఁజేయ మాకు దుర్లభంబు. 113

వ. మునీంద్రా నీవు నమ్మహాత్ముని శరణంబు వేఁడు మఱెందు మేలు సేయం గలవాఁ
డని పలికిన నీశ్వరునివలన నిరాశుండై దుర్వాసుండు వైకుంఠనగరంబునకుం జని.

శా. ఆ వైకుంఠములోని భర్మమణిసౌధాగ్రంబుపై లచ్చి దాఁ
గ్రేవన్ వెల్లన నర్మభాషణములం గ్రీడించుపుణ్యున్ హరిన్
దేవాధీశ్వరుఁ గాంచి యో వరద యో దేవేశ యో భక్తర
క్షావిద్యాపరతంత్ర మానుపఁగదే చక్రానలజ్వాలలన్. 115

ఉ. నీమహిమార్ణవంబు కుది నిక్కముగా నెఱుఁగంగ లేక నీ
ప్రేమకు వచ్చుదాసులకుఁ గ్రించతనంబున నెగ్గు సేసితిన్
నామఱపుల్ సహింపు మట నారకుఁడైన మనంబులో భవ
న్నామము చింత సేసిన ననంతసుఖస్థితి నొందకుండునే. 116

వ. అని పలికి పాదకమలంబులకు మ్రొక్కి లేవక యున్నదుర్వాసునిం గని హరి
యిట్లనియె. 117

చ. చలమున బుద్ధిమంతులగుసాధులు నాహృదయంబు లీలఁ దాఁ
గలిగొనిపోవుచుండుదురు రక్తిమభక్తిలతాచయంబులన్
నిలువఁగఁ బట్టి కట్టుదురు నేరుపుతో మదకుంభికైవడిన్
వలలకుఁ జిక్కి భక్తజనవత్సలతం జనుచుండుఁ దాపసా. 118

ఆ. నాకు మేలు గోర నాభక్తులరు గాని, భక్తజనుల కేన పరమగతియు
భక్తుఁ డెందుఁ జనినఁ బఱతెంతు వెనువెంట, గోవువెంటఁదగులు కోడెభంగి.

వ. అదియునుంగాక 120

ఆ. తనువు మనువు విడిచి తనయులఁ జుట్టాల, నాలి విడిచి సంపదాలి విడిచి
నన్ను గాని యన్య మెన్నఁడు నెఱుఁగని, వారి విడువ నెట్టివారి నైన. 121

క. పంచేంద్రియముల తెరువుల, వంచించి మనంబులందు వరమతులు ప్రతి
ష్ఠించి సహింతురు నన్నును, మంచిపతిం బుణ్యసతులు మరగించు క్రియన్.

క. సాధులహృదయము నాయది, సాధుల హృదయంబు నేను జగముల నెల్లన్
సాధుల నేన యెఱుంగుదు, సాధు లెఱుంగుదురు నాదుచరితము విప్రా. 123

ఆ. ధారుణీసురులకుఁ దపము విద్యయు రెండు, ముక్తి సేయుచుండు ముదముతోడ
దుర్వినీతు లగుచు దుర్జను లగువారి, కివియుఁ గీడు సేయు కేల యుండు. 124

క. నా తేజము సాధులతో, నాతత మైయుండు వారి నలఁచుటలకున్

హేతి క్రియ భీతి నిచ్చెం, జేతోమోదంబుఁ దొలఁగు ॥ జేసెను మునిన్. 125

క. అదె పో బ్రాహ్మణకులము, నదయుండై నారాయణుండు ॥ జనవి తెగువా
స్పదుఁ డిచ్చు నభయ మాతని, మది సంతసపెట్టి వేఁడుమా శరణంబున్. 126

మ. అని శ్రీవల్లభుఁ డానతిచ్చిన మహోగ్రవ్యగ్రచక్రజ్వాలా
జనితాయాసుఁడు నిర్గమించి మునిరాట్ ॥ శౌర్యాంకుఁడై ద్రావుచున్
ల్లన యేతెంచి సుభక్తిఁ గాంచెఁ గరుణాలంకారు వైష్ణవా
ఘు నయోదారమనీషు మంజులగుణాఘున్ శాంతకీర్తిన్ వెసన్. 127

వ. కని దుఃఖితుండై యమ్మహీవల్లభు పాదంబులు పట్టి విడువక యున్న నారాజేంద్ర
చంద్రుండు చరణస్పర్శనంబునకు నోడుచుఁ గరుణారసపరీతస్వాంతుండై
హరిచక్రంబు నిట్లని స్తుతియించె. 128

సీ. నీవ పావకుఁడవు ॥ నీవ సూర్యుండవు, నీవ చంద్రుండవు ॥ నీవ జలము
నీవ నేలయు నింగి ॥ నీవ సమీరంబు, నీవ భూతేంద్రియనికరములును
నీవ బ్రహ్మంబును ॥ నీవ సత్యంబును ॥ నీవ యజ్ఞంబును నీవ ఫలము
నీవ లోకేశులు ॥ నీవ సర్వాత్మయు, నీవ కాలంబును ॥ నీవ జగము

తే. నీవ బహుయజ్ఞభోజివి ॥ నీవ నిత్య, మూలతేజంబు నీకు నే ॥ మ్రొక్కువాఁడ
నీరజాక్షుండు చాల మన్నించునట్టి, శస్త్రముఖ్యమ కావవే ॥ చాలు మునిని.

మ. హరిచే నీవు విసృష్టమై చనఁగ ము ॥ న్నాలించి నిర్ఘాతరేక్
ధరణిన్ వ్రాలుట సిక్క మించు మునుపే ॥ దైత్యేంద్రసైన్యంబులో
శిరముల్ పాదములున్ భుజోరుయుగముల్ ॥ చేతుల్ నిజాంగంబు లం
దులులం బ్రాణసమీరముల్ వెడలు ని ॥ యుద్ధంబులం జక్రమా. 130

ఆ. కలఁగి నిద్ర వోవఁ ॥ గలలోన వచ్చిన, నిన్నుఁ జూచి దీర్ఘనిద్ర వోదు
రసురవరులు శయ్యలం దున్నసతులు ప్ర, భాతమందు లేప ॥ బలవరింప. 131

ఉ. చీఁకటిఁ బాపుచున్ వెలుఁగు ॥ సేయుచు సజ్జనకోటి నెల్ల స
చ్ఛ్రీకులఁ జేయు నీయుచులు ॥ నిల్వఁగ ధర్మసమేతలై నరుల్
వాకున నిట్టిదట్టిదని ॥ వర్ణన సేయ విధాత నేరఁడే
[1]స్తోకము నీదు రూపు గలశంపుఁ దుది లేదు పరాత్పరాఖ్యమై. 132

ఆ. కమలలోచనుండు ॥ ఖలుల శిక్షింపంగఁ, బాలు సేయ నీవు ॥ పాలు వడితి
వైన నింకఁ జాలు ॥ నాపన్నుఁడై యున్న, తపసిఁ గావు మీవు ॥ ధర్మవృత్తి.

వ. అని వినుతించి చేదమ్మిదోయి నొసలం బొసంగించి యిట్లనియె. 134

ఆ. ఏ నమస్కరింతు ॥ సంద్రశాత్రవఘ్నము, కేతువునకు ధర్మ ॥ సేతువునకు
విపులరూపమునకు ॥ విశ్వగోప్యమునకుఁ, జక్రమునకు, గుప్తచక్రమునకు. 135

వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 136

1. స్తోకము నీమహామహిమ ॥ దోషనివారి పరాపరాద్యమున్, అ. ప్ర.

ఆ. విహితధర్మమందు విహరింతు నేనియు, నిష్టమైనద్రవ్య మిత్తు నేని
ధరణిసురుఁడు మాకు దైవతం బగు నేని, విప్రునకు శుభంబు వెలయుఁగాక.

క. అఖిలగుణాశ్రయుఁ డగుహరి, సుఖియై నాకొలువువలనఁ జొక్కెడినేనిన్
నిఖిలాత్మమయుం డగుటను, సుఖమందుం గాక భూమిసురుఁ డీవేళన్. 138

వ. అని యివ్విధంబునం బొగడుచుండఁ జక్రం బతనివలన మన్నించి తపసిని దాహంబు నొం
దింపక రక్కసులఁగొంగ చక్రంబు తిరిగి చనియె నంత దుర్వాసుండు శాంతిం
బొంది మెల్లనిబోలిమాటల నారాజుం దీవించి యిట్లనియె. 139

మ. నరనాథోత్తమ మేలు సేసితి కదా నాతప్పు మన్నించి శ్రీ
హరిపాదాబ్జము లింత ముట్టఁ గొలుతే యాశ్చర్య మా నన్ను నో
నరుఁ డండ్రే నినుబోఁటిసాధునకుఁ దానై యిచ్చుటల్ గాచుటల్
సొరిదిన్ నైజగుణంబులై సరస వచ్చుం గాదె మిత్రాకృతిన్. 140

వ. అదియునుం గాక. 141

మ. ఒకమా టెవ్వనిపేరు కర్ణములలో నొయ్యారమై సోఁకినన్
సకలాఘంబులు పల్లటించి తొలఁగున్ సంభ్రాంతితో నట్టిస
త్సుకరున్ మంగళతీర్థపాదు హరి విష్ణున్ దేవదేవేశుఁ దా
రకలంకస్థితిఁ గొల్చుభక్తులకు లే దడ్డంబు రాజాగ్రణీ. 142

మత్తకోకిలము. తప్పు లోఁగొని చక్రపావకదాహముం బెడఁబాపి తా
నొప్పు నొప్పు భవద్దయారస మానరేశ్వర ప్రాణముల్
సెప్పవున్ మును వోయి క్రమ్మఱఁ జేరె ధన్యుఁడ నైతి నీ
కెప్పుడున్ శుభ మేను గోరెద నింకఁ బోయెద భూవరా. 143

క. అనిన విని రాజముఖ్యుఁడు, మునివల్లభుపాదములకు మ్రొక్కి కడుం గామ
న్నన సేసి యిష్టభోజన, మనువుగఁ బెట్టించెఁ దృప్తుఁ డయ్యె వతండున్. 144

వ. మఱియు నమ్మునీంద్రుం డిట్లనియె. 145

శా. కంటిన్ నేఁటికి సన్నుతవచనముల్ కర్ణద్వయిం బ్రీతిగా
వింటిన్ నన్నుఁ గొంటి నిగ్రహమునన్ వేఁడన్ ఫలం బబ్బె నే
మంటిం బోయెద నీచరిత్రములుల్ మర్త్యుల్ సుఖాసీనులై
మింటన్ మేదిని సన్నుతింపఁ గల రీవిమోఁదన్ నరేంద్రాగ్రణీ. 146

వ. అని చెప్పి దుర్వాసుం డంబరీషుని దీవించి కీర్తించి మింటితెరువున బ్రహ్మలో
కంబునకుం జనియె మునీశ్వరుండు వచ్చి మగుడం జనువేళకు నొక్కవత్సరంబు
నిండె వ్రతంబు పరిపూర్ణం బయ్యె నైన. 147

ఆ. అవనిసురుఁడు గుడువ నతిపవిత్రం బైన, వంటకంబు భూమివరుఁడు గుడిచెఁ
దపసి నెగులుమాన్పఁ దా నెంతవాఁడను, హరికృపామహత్త్వ మనుచుఁ దలఁచి.

వ. మఱియును. 149

క. హరిఁ గొల్చుచుండువారికిఁ, బరమేష్ఠిపదంబు మొదలు । [1]పదభోగంబుల్
నరకసమము లనుతలంపున, ధరణీరాజ్యంబుతోడి । తగులము మానెన్. 150

వ. ఇట్లు విరక్తుండై. 151

ఆ. తనకు సదృశులైన । తనయులఁ రావించి, ధరణిభరము వారిఁ । దాల్పఁ బంచి
కాననంబు సొచ్చి । గాఢాదివిజయుఁడై, పరవిభుండు హరిప । రాయణుఁ డగుచు

క. ఈ యంబరీషుచరితముఁ, దీయంబున విన్నఁ జదువ । ధీసంపన్నుం
డై యుండును భోగపరుం, డై యుండును వరుఁడు పుణ్యుఁ । డై యుండు నృపా.

వ. విను మయ్యంబరీషునకు విరూపుండును గేతుమంతుండును శంభుఁడును నను
వారు మువ్వురు గొడుకు లందుఁ గేతుమంతుండు శంభుండును హరిం గూర్చి
తపంబు సేయువారై వనంబునకుం జనిరి; విరూపునికిఁ బృషదశ్వుండును బృష
దశ్వునకు రథీతరుండు గలిగె రమ్మహాత్మునికి సంతతి లేకున్న నంగిరసుఁ డను
మునీంద్రుం డతనిభార్యయందు బ్రహ్మతేజోనిధు లయినకొడుకులం గనియె
వారలు రథీతరగోత్రులు నాంగిరసు లనుబ్రాహ్మణులు నై యితరులకు ముఖ్యు
లయి ప్రవర్తిల్లి రని చెప్పి శుకుం డనియె. 154

ఇక్ష్వాకు వంశానుక్రమము.

క. ఒకనాఁడు మనువు తుమ్మిన, వికలుఁడు గా కతనిఘ్రాణ । వివరము వెంటం
బ్రకటయశుం డిక్ష్వాకుం, డకలంకుఁడు పుట్టె రవికు । లాధీశుం డై. 155

సీ. ఇక్ష్వాకునకుఁ బుత్త్రు । లెలమిఁ బుట్టిరి నూర్వు, రమర వికుక్షియు । నిమియు దండ
కుండు నాతనిపెద్ద । కొడుకులు మువ్వురా, ర్యావర్తమందు హి । మాచలంబు
వింధ్యాద్రి మధ్య మ । హీమండలము గొంత, యేలి రిరువది । యేవు రొక్క
పొందున నాతూర్పు । భూమి పాలించిరి, యందఱు పదమటి । కధిపు లైరి

తే. యున్న నలువదియేవ్వురు । నుత్తరోర్వి, దక్షిణోర్వియుఁ గాచిరి । తండ్రి యంత
నష్టకాశ్రాద్ధ మొనరింతు । ననుచు నగ్రసుతు వికుక్షు నిరీక్షించి । శుద్ధమైన
మాంసఖండంబు దెమ్మన । మహితయశుఁడు 156

మ. అగుఁ గాక యంచు వికుక్షి వేఁటపని ఘో । రారణ్యభూమిం దగన్
మృగసంఘంబులఁ జంపి చిట్టలసి తా । మే నొల్లఁబో నాఁకటన్
సగమైయొక్క శశంబుఁ బట్టి తిని శే । షంబైనమాంసంబు శీ
ఘ్రగతిం దండ్రికిఁ దెచ్చి యిచ్చె సకలం । కస్ఫూర్తి వర్తిల్లఁగాన్. 157

తరలము. కులగురుండు వసిష్ఠుఁ డంత వికు । క్షి కుందెలు దింట లో
పల నెఱింగి యనర్హ మింగిలి । పైతృకం బొనరింపఁగా
వలదు వీఁడు దురాత్మకుం డన । వానితండ్రియు వానిఁ జెం
తలఁ జరింపఁగ నీక దేశము । దాఁటి పో నడిచెన్ వడిన్. 158

1. శుభభోగంబుల్.

ఆ. కొడుకు వెడలఁ గొట్టి । గుణవంతుఁ డిక్ష్వాకుఁ, డావసిష్ఠుఁ డేమి । యానతిచ్చె
నదియుఁ జేసి యోగి । యై వనంబునఁ గళే,బరము విడిచి ముక్తిపదము గొండె.

చ. జనకుఁడు ముక్తికేఁగ నయశాలి వికుక్షి శశాదుఁ డంచు భూ
జనులు నుతింప నీధరణీచక్రము శేషము నేలి యాగముల్
గొనకొని చేసెఁ బ్రీతి హరిఁ । గూర్చి పురంజయుఁ బుత్త్రుఁ గాంచెఁ జే
కొనియె సురేంద్రవాహుఁడు గకుత్స్థుఁడు నంచును వాని లోకముల్. 160

సీ. కృతయుగాంతంబున । దితిసుతామరులకు, రణ మయ్యె నందు లో । రాక్షసులకు
సమరవల్లభుఁ డోడి । హరితోడఁ జెప్పిన, జలజనేత్రుఁడు పురం । జయునియందు
వచ్చి నే నుండెద । వాసవ వృషభంబ, వై మోవుమని పల్క । నమరవిభుఁడు
గోరాజమూర్తిఁ గ । కుత్ప్రదేశంబున, నాపురంజయు మోచె । నంత నతఁడు

తే. విష్ణుతేజంబుఁ దనయందు । విస్తరింప, దివ్యచాపంబుచేఁ బట్టి । దీర్ఘనిశిత
బాణములఁ బూని వేల్పులు । ప్రస్తుతింప, నసురగాలాగ్నిచాడ్పున । ననికి నడచె.

చ. నడచి శరావళిన్ దనుజనాథుల మేనులు సించి కంఠముల్
దొడిదొడిఁ ద్రుంచి కాలుపురి । త్రోవకుఁ గొందఱఁ బుచ్చి కొందఱన్
వడి నురగాలయంబున ని । వాసము సేయఁగ దోలి యంత నా
యడక నిశాచరేంద్రుల పు । రంబులు గూల్చెఁ బురంజయాఖ్యతన్. 162

వ. ఇవ్విధంబున శశాదపుత్త్రుండు రాక్షసులపురంబులు జయించిన కతనం బురంజయుండును వృషభరూపుండై నయింద్రుండు వాహనం బగుటం జేసి యింద్రవాహనుండును నతని మూఁపురం బెక్కి రణంబు సేసిన కారణంబున గకుత్స్థుండును నన నీమూఁడు నామంబులం బ్రసిద్ధి కెక్కె దైత్యుల ధనంబుల నింద్రున కిచ్చె నప్పురంజయుని పుత్త్రుం డనేనసుం డతని పుత్త్రుండు పృథుండు వాని కొడుకు విశ్వగంధుండు వాని నందనుండు చంద్రుండు వాని సుతుండు యువనాశ్వుండు వాని తనూభవుండు శవస్తుం డతండు శావస్తినామనగరంబు నిర్మించె వాని తనయుండు బృహదశ్వుండు వానికిఁ గువలయాశ్వుండు జనించె [1]నా నరేంద్రచంద్రుండు. 163

క. లావు మెఱసి యిరువదియొక, వేవురు నందనులు దా । ను వీరుఁ డతఁడు భూ
దేవుఁడు దంకుఁడు పనుప దు,రావహుఁడై చంపె ధుంధు । నమరాబంధున్,

వ. అది కారణంబుగా ధుంధుమారుం డన నెగడె నయ్యసురముఖానలంబునఁ గువలయాశ్వకుమారు లందఱు భస్మంబై రందు దృఢాశ్వుండు గపిలాశ్వుండును భద్రాశ్వుండును ననువారలు ముగ్గురు సిక్కి రందు దృఢాశ్వుండును హర్యశ్వుండును హర్యశ్వునకు నికుంభుండును నికుంభునకు బర్హిణాశ్వుండును బర్హిణాశ్వు

1. 'నానరేంద్రచంద్రుఁ డేకవింశతిసహస్రసంఖ్యలగు పుత్త్రులతోడఁ గూడి యుదంకునకు ప్రియార్థంబుగా ధుంధు వను రాక్షసుని వధియించె నది కారణంబుగా ధుంధుమారుం డన' ప్రా. ప్ర.

నకుఁ గృతాశ్వుండును గృతాశ్వునకు సేనజిత్తును సేనజిత్తునకు యువనాశ్వుం
డును జనించి రయ్యువనాశ్వుండు గొడుకులు లేక శతభార్యలుం దానును
నిర్వేదపడి యుండ నారాజునకు మునులు కృప చేసి యింద్రునిం గూర్చి సంతతి
గొఱకు నైంద్రయాగంబు సేయించి రందు. 165

సీ. భామినీశతభార్యకుఁ బుత్రలాభము గాక, పోయి తలంపఁగ భూమిసురులు
జలములు మంత్రించి జలకలశము దాఁచి, నియమంబుతోఁ బూని నిద్రపోవ
ధరణీశ్వరుఁడు పెరుఁదప్పితో నారాత్రి, ధృతి లేక యజ్ఞసంగృహమునఁ జొచ్చి
యానీరు ద్రావిన నంత మేల్కనివార, లెవ్వఁడు ద్రావె నీ రిందుఁ బోయె

ఆ. తనుమ రాజు ద్రావుటంతయు భావించి, వెఱఁగి చోద్యమంది యీశ్వరాజ్ఞ
యెవ్వఁ డోపుఁ గడవ నీశ్వరునకు నమస్కార మనుచు చేది కార్యమనుచు.

వ. వారలు దుఃఖించుచుండు నంతఁ గొంతదడవునకు యువనాశ్వుని కడుపు వ్రక్క
లించుకొని చక్రవర్తిచిహ్నంబులు గలకుమారుండు జన్మించె తల్లి లేనికతంబు
నఁ గడుపునకు లేక యేడ్చుచుండ నింద్రుండు వచ్చి శిశువునకు వ్రేలి చీఁకు
గొఱకు వానినోరం [1]దనదేశిని నిడినం ద్రావినకతంబున వాసవేయ మాంధాత
యని నిర్దేశించి చనియె నివ్విధంబున. 167

ఆ. కడుపు వగుల ముద్దుఁగొడుకు జన్మించినఁ, దీఱఁ డయ్యెఁ దండ్రి దేవవిప్ర
కరుణ యట్లుగాదె కడిఁది దైవములావు, గలుగువాఁడు బ్రదుకుఁ గాక చెడునె.

వ. ఇట్లు బ్రదికి యున్న యువనాశ్వుండు గొంతకాలంబునకుఁ దపంబు సేసి సిద్ధిం
బొందె నంత. 169

సీ. పడమటఁ బొడమెడు బాలచంద్రుని మాడ్కిఁ, బూఁటపూఁటకు వృద్ధిఁ బొందె బాలుఁ
డల్లన పరిపూర్ణయౌవనారూఢుఁడై, రావణాదిరిపుల రాజవరుల
దండించి తనుఁ ద్రసదస్యుఁ డంచు సురేంద్రుఁ, డంకింప శూరుఁడై యఖిలదేవ
మయు నతీంద్రియు విష్ణు మాధవు ధర్మాత్ము, నజుని యజ్ఞాధీశు నాత్మఁ గూర్చి

తే. చేసెఁ గ్రతువులు భూరిదక్షిణలు నిచ్చి, ద్రవ్యము పాత్రయౌషధి మంత్రధర్మయజ్ఞ
కాలఋత్విక్కు దేశముఖ్యంబు లెల్ల, విష్ణురూపంబు లనుచు భావించి యతఁడు.

క. [2]బలిమి నడంచుచు నరులం, జలివెలుఁగుఁగా వేఁడివెలుఁగుఁ జనుచో నెల్లన్
జలరుహనయనుని కరుణను, జెలువుగ మాంధాత యేలె సిరి నిండారన్. 171

వ. అంత నారాజునకు శశిబిందునికూఁతు రగు బిందుమతియందుఁ బురుకుత్సుండు
నంబరీషుండును ముచుకుందుండును ననువారు ముగ్గురు గొడుకులు నేఁబండ్రు
కూఁతులును జనియించి పెరుఁగుచున్న యెడ. 172

సీ. యమునాజలములోన నధికుఁడు సౌభరి, తపము సేయుచు జలస్థలమునందుఁ
బిల్లలఁ దనప్రాణవల్లభయును గూడి, మెలఁగు నానందించు మీనరాజుఁ

---

1. చెప్పవే లిడినం. 2. బలిమి నిల యేకుసెలఁగులుఁ.

గనుఁగొని సంసారకాంక్షి యై మాంధాత నొకకన్య నడుగ నృపోత్తముండు
దరుణి నిత్తును స్వయంవరమునఁ జేకొను, మనవుడు ననుఁజూచి యౌవనాంగ

ఆ. యేల ముసలిఁ గోరు నిట్టట్టు వడఁకెడి, వాఁడఁ జాల నసితవాఁక నొడల
జిగియు బిగియు లేక శిథిలుండఁ గరఁగింప, బాలఁ దిగిచికొనుచుఁ బాయ మెట్లు.

వ. అదియునుం గాక. 174

ఆ. బాల పువ్వుఁబోఁడి ప్రాయంపువానిని, జెన్నువాని ధనముఁ జేర్చువాని
మరగనేనిఁ గొంత మరగుఁ గాకేదిరిఁ ద, న్నొల్లఁగి ముసలితపసి నేల మరగు.

వ. అని విచారించి సౌభరి దనతపోబలంబునం జేసి ముసలితనంబు విడిచి యెలప్రా
యంపుఁగొమరుం డయి యలంకరించికొని ముందట నిలువంబడిన మాంధాత
యుఁ గన్నియలనగరు గాచికొని యున్నవారికి సెలవు సేసిన వారమ్మునీంద్రుని
నారాజపుత్త్రికలున్నయెడకుం గొనిపోయి చూపిన. 176

ఉ. కోమలులార వీఁడు నలకూబరుఁడో మరుఁడో జయంతుఁడో
యేమఱి వచ్చె వీనిఁ దడ వేల వరింతుము నేము నేము యం
చా మునినాథుఁ జూచి చలితాత్మిక లై సొరిదిన్ వరించి రా
భామిను లందఱుం గుసుమబాణుఁడు గీ యని ఘంట వ్రేయఁగన్. 177

వ. ఇట్లు రాజకన్యకల నందఱం జేకొని సౌభరి నిజతపఃప్రభావంబున ననేకలీలా
వినోదంబులఁ గల్పించి. [లందుఁ

సీ. గృహారామములయందుఁ [1]కృతకాచలములందుఁ, గలువలు విలసిల్లు కొలఁకు
గలకంఠశుభమధుకరనినాదములచే, వర్ణనీయము లైనవనములందు
మణివేదికలయందు మహనీయపర్యంక, పీఠలీలాశైలబిలములందు
శృంగారవతు లగుచెలువలు పలువురు, తనపంపు సేయ సుస్థలములందు

తే. వస్త్రమాల్యానులేపసువర్ణహార, భూరిసంపద నిష్టాన్నభోజి యగుచుఁ
బూఁటపూఁటకు నొకవింతరూపు దాల్చి, రాజకన్యల నందఱు రతులఁ దేల్చె.

క. పెక్కిండ్రు రాజముఖులకు, నొక్కఁడు మగఁ డయ్యుఁ దనియకుండె మునీంద్రుం
డెక్కుడుఘృతధారలచే, నక్కజ మై తృప్తి లేనియనలునిభంగిన్. 180

వ. ఇవ్విధంబున. 181

క. ఆరామంబున మునివరుఁ, డారామలతోడ బహువిహారములఁ దై
[2]హోరాముల దన కిట్టటు, హోరాములు సేసి కొన్ని ప్రొద్దులు పుచ్చెన్. 182

వ. అంత నొక్కనాఁడు మాంధాతృమేదినీవల్లభుండు మునీశ్వరుం డెందుఁబోయెఁ
గూఁతు లెక్కడ నలజడి పడుచున్నవారలో యనితలంచి వెదక వచ్చి యొక్క
మహాగహనంబున మణిమయసౌధంబులం జక్రవర్తియుంబోలెఁ గ్రీడించుచున్న
తాపసరాజుం గని సంతసించి వెఱఁగుపడి మన్ననలం బొంది మెల్లన కూఁతు

1. క్రీడాగృహములందుఁ గుసుమవల్లరులందు, వ్రా. ప్ర. 2. 'గారాముల, అ. ప్ర.

లం బొడగని సత్కరించి యుట్టనియె. 183

క. నాతోడిపలాక మీాఁతి, మీాతోడిన నిను మెలఁగ పేలె యుఁ గా
నాతోడిన నాతోడన, తాతా మే లెఱుఁగ నని గ తెఱుఁగు నతఁడున్ 184

వ. అంతఁ గొంతికాలమునకు బహుపత్నీ సంగోత్పాదక సుకృతాకర్షితమైన తీర్థయాత్రాలంబుఁ
దన్నుఁ దాఁ జిలిపి దలఁచిన మీనమిథునసంగదోషంబునం గాఁపురంబు దనకు
నగపడుట యెఱింగి పశ్చాత్తాపంబున నిట్లనియె. 185

మ. ఉపవాసంబుల డయ్యుటో విషయసంసర్గయోగంబు వర్జించుటో
తపముం బూని చరించుటో హరిపదధ్యానంబు గావించుటో
యపలాపంబుల నేల పొందితి హతం బయ్యెం దపం బెల్ల నీ
కపటస్త్రీపరిరంభముల్ మునులకుం గర్తవ్యసంసిద్ధులే 186

చ. ముని నఁట తత్త్వవేది నఁట మోక్షము గాని సుఖంబు లెవ్వియుం
జన వఁట కాంత లేఁబ దఁట సౌఖ్యచయంబు బలు వాసదేశముం
దనయులు నైదువే లఁట నిరంతరమును మీనకటుంబి సౌఖ్యముం
గను టఁట చెల్లరే నగవు గాక మహాత్ములు సూచి మెత్తురే. 187

ఆ. తపముసేయువాఁడు తత్త్వజ్ఞుఁ డగువాఁడు, నెలమి మోక్ష మిచ్ఛగించువాఁడు
నేకతంబు విడిచి యెప్పుడు నేరఁడు, కాఁపురంబు సేయఁ గఱటితపసి. 188

వ. అని దుఃఖించి తన్నుం దాన నిందించుకొని తనవేషంబు [1]వివేకించుచు నిహపర
సాధకుండై కాఁపురంబు విడిచి సతులం దానును వానప్రస్థాశ్రమంబున నడవికిం
జని ఘోరతపంబు సేసి శరీరంబు గుదియించి యగ్నిసహితుండై పరబ్రహ్మంబు
సొచ్చె నంత. 189

క. మునిపతి వనమున కరిగిన, వనితలుఁ దోడరిగి ప్రాణవల్లభుమతికిం
జనిరి వెనుతివిరి విడువక, యనలము పన శిఖలు నిలువ కరిగినభంగిన్. 190

వ. అంత మాంధాతపెద్దకొడుకగు నంబరీషునిం దత్పితామహుం డగు యువ
నాశ్వుండు దనకుఁ బుత్త్రుండుగా వలయు నని కోరి పుచ్చుకొనియె నయ్యంబరీ
షునకు యౌవనాశ్వుం డతనికి హారితుండు జనియించి రది కారణంబుగా నంబ
రీషయౌవనాశ్వహారితులు మాంధాతృగోత్రంబునకుఁ బ్రవరులైరి మాంధాత
రెండవకొడుకు పురుకుత్సు నురగలోకంబునకుఁ గొనిపోయి నాగకుమారులు
దమచెలియలి నర్మద యనుకన్యకను వివాహంబు చేసిరి పురుకుత్సుండు నక్కడ
ననేకగంధర్వనాథుల వధించి తననాగలోకసంచరణంబు దలంచువారికి నురగ
భయంబు లే కుండ వరంబు వడసి తిరిగి వచ్చె నాపురుకుత్సునకుఁ ద్రసదస్యుం
డుఁ ద్రసదస్యునకు ననరణ్యుండు నాయనరణ్యునకు హర్యశ్వుండు హర్యశ్వునకు
నరుణుండు నరుణునకుఁ ద్రిబంధనుండుఁ ద్రిబంధనునకు సత్యవ్రతుండును

1. ప్రపంచంబు సేయుచు.

జన్మించి రా సత్యవ్రతుండ త్రిశంకుం డనం బరఁగె నతండు. 191

సీ. గురుశాపవశమునఁ గూలి చండాలుఁడై, యా గాధిసూనుఁ గౌశికు నాశ్రయించి
యతని లావున దివి జాలయంబున కేఁగ, నుగ్గింప నమరులు మరలఁ ద్రోయఁ
దలక్రిందుగాఁ బడి దైన్యంబుతో రాఁగఁ, గౌశికుఁ డెప్పటి ఘనత మెఱసి
నిలిపె నాకసమున నేఁడు నున్నాఁడు త్రిశంకుఁ డాతఁడు హరిశ్చంద్రుఁ గనియెఁ

తే. దా హరిశ్చంద్రుఁ గౌశికుఁ డర్థిఁ జేరి
యాగదక్షిణామిషమున నఖిలధనముఁ
గొల్లగొని మీఁదఁ గులహీనుఁ గొలువఁ బెట్టి
బొంక కలఁచెఁ బొంకఁడె నా భూవరుండు. 192

వ. ఇట్లు విశ్వామిత్రుండు హరిశ్చంద్రు నెగులుపఱచుట విని వసిష్ఠుండు విశ్వామిత్రుని [1]గృధ్రమ్మవు గమ్మని శపించె విశ్వామిత్రుండును వసిష్ఠుని బకంబవు గమ్మని శపించెఁ బక్షిరూపు లయ్యును (వైరంబు మానక) యయ్యిరువురును యుద్ధంబు సేసి రంత హరిశ్చంద్రుండు పుత్త్రులు లేక నారదునుపదేశంబున (వరుణోపాసనంబు నతిభక్తితోఁ జేయ నా)వరుణు(ండు ప్రత్యక్షంబైన నత)నికి మ్రొక్కి యిట్లనియె.

ఆ. వరుణదేవ నాకు వరవీరగుణముల, గొడుకు పుట్టెనేనిఁ గొడుకుఁ బట్టి
పశువుఁ జేసి నీవు పరిణమింపఁగ వేల్తుఁ, గొడుకు నీఁ గదయ్య కొసరు లేక.

వ. అని పలికినం గుమారుండు గలిగెడు మని వరం బిచ్చి వరుణుండు సనియె నంత హరిశ్చంద్రునకు వరుణప్రసాదంబున రోహితుం డను కుమారుండు జన్మించె వరుణుండును హరిశ్చంద్రకుమారు నుద్దేశించి. 195

సీ. పురిటిలోపల వచ్చి పుత్త్రు వేలువు మన్నఁ, బురుడువోయినఁ గాని పసఁగ దనియెఁ
బలురాకమును వచ్చి బాలు వేలువు మన్నఁ, బండ్లు లేకుంట పశుభావ్యుఁ డనియెఁ
బండ్లు రాఁ జూచి డింభకుని వేలువు మన్నఁ, బడి పండ్లు రామి పశుభావ్యుఁ డనియెఁ
బడిపండ్లు వొడమినఁ గొడుకు వేలువు మన్నఁ, బోరుల కొదవక పోల దనియెఁ

ఆ. దొడరి యిట్లు గొడుకుతోడి మోహంబునఁ, బ్రొద్దు లెడపుచుండఁ బుత్త్రుఁ డపుడు
దండ్రి తలఁపు గోలఁది దనలోనఁ జింతించి, యింట నుండ కడవి కేఁగె వెఱచి.

వ. ఇట్లు వనంబునకుం జని శరశరాసనధరుం డయి రోహితుండు దిరుగుచుండె వరుణగ్రస్తుండై హరిశ్చంద్రుండు [2]మహోదరవ్యాధిచేఁ బడితుండుగా నుండుట విని పురంబునకుం దిరిగి రా గమకింప నింద్రుండు ముసలితపసి యై వచ్చి యిట్లనియె. 197

ఆ. పుణ్యభూము లరుగు పుణ్యతీర్థంబుల, గ్రుంకు పుణ్యజనులఁ గోరి చూడు
పుణ్యకథలు వినుము భూపాలనందన, మేలు గలుగు నింటి మేర వలదు. 198

వ. అని యిట్లు మగిడించినం దిరిగి చని రోహితుం డొక్క యేఁడు వనంబునం దిరిగి

1. 'వాడివి'. 2. బరికడుపుతో-బరగడుపుతో నుంట విని.

క్రమ్మఱఁ జనుదేర నింద్రుండు వచ్చి తొంటియట్ల వారించె విప్రవేషంబున. 199

సీ. ఐదేండ్లు మరలించె నమరేంద్రుఁ డీభంగి, నాఱవయేఁట వాఁ డడవిఁ బుచ్చి
యింటికి వచ్చుచు నెలమి నజీగర్తు, మధ్యమపుత్త్రు సత్యాత్మచరితు
ఘను శునశ్శేపునిఁ గొని యాగపశువుగ, నాహరిశ్చంద్రున కర్థి నిచ్చెఁ
బురుష మేధము సేసి భూపాలవర్యుండు, వరుణాదినిఖిల దేవతలఁ దనిపె

తే. హోత కౌశికుఁ డధ్వర్యుఁ డొనర భృగువు
బ్రహ్మ జమదగ్ని సామంబు పాడువాఁడు
ముని వసిష్ఠుఁ డామఖమున ముదముఁ బొంది
కనకరథ మిచ్చె నింద్రుఁ డానృపతికి. 200

వ. శునశ్శేపుని ప్రభావంబు వెనుక వివరించెద నంత భార్యాసహితుండై హరిశ్చంద్రుండు వలనం బ్రీతుండై విశ్వామిత్రుండు నిరస్తదోషుండై నయతనికి ముఖ్యజ్ఞానంబు గృపసేసిన మనం బన్నమయంబు గావున మనంబున నన్నరూపి యైన పృథివి నెఱింగి పృథివిని జలంబువలన (నడంచి) జలంబుఁ దేజంబువలన (నింకించి) తేజంబు వాయువువలనం జెరిచి వాయువు నాకాశంబునం గలిపి యాకాశంబుఁ దామసాహంకారంబునందు లయంబు సేసి యహంకారత్రయంబు మహత్తత్త్వంబునందు డిందించి [1]పరతత్త్వంబునకు లోకంబులు సృజించెద నను తలంపైన మహత్తత్త్వంబునందు విషయాకారంబు నివర్తించి విషయవివర్జితం బైనమహత్తత్త్వంబుగా నెఱుంగుచు నయ్యెఱుకవలన సంసారహేతు వైన ప్రకృతిని భస్మంబు సేసి యయ్యెఱుకను నిర్వాణసుఖపారవశ్యంబునం బరిహరించి సకలబంధవిముక్తుండై హరిశ్చంద్రుండవాఙ్మానసగోచరంబయిననిజరూపంబుతో వెలుంగుచుండె నతనికుమారుండగు లోహితునకు హరితుండు పుట్టె హరితునకుఁ జంపనామధేయుఁడు జనియించె నతఁడు దనపేరఁ జంపానగరంబు నిర్మించె నాచంపునికి సుదేవుండు సుదేవునికి విజయుండు విజయునకు గురుకుండు గురుకునకు వృకుండు వృకునకు బాహుకుండు జనించి రందు బాహుకుఁడు.

—✿ సగరచక్రవర్తికథాప్రారంభము. ✿—

సీ. దండించి పగవారు దనభూమిఁ జేకొన్న, నంగనలును దాను నడవి కేఁగి
యడవిలో ముసలి యై యాతఁడు సచ్చిన, నాతనిభార్య దా ననుగమింపఁ
గదియుచో నాస్త్రీకి గర్భంబు గలుగుట, యౌర్వమునీశ్వరుఁ డాత్మ నెఱిఁగి
వారించె నంత సపత్నజాతసవతులు, సూలు నిండారినఁ జూడఁ జాల

తే. కర్థి నన్నంబు గుడుచుచో నందుఁ గలిపి
విషము వెట్టి పెట్టిన విరిసి పడక
గరముతోఁ గూడ సగరుండు ఘనుఁడు పుట్టె

1. తనకుఁ దలం పైన.

వరయశస్స్ఫూర్తితోఁ జక్రవర్తి యయ్యె. 202

శా. చండస్ఫూర్తి సగరుఁడు తండ్రి పగకై సంగ్రామరంగంబులం
జెండెన్ హైహయబర్బరాదుల వధించెం దాళజంఘాదులన్
ముండీభూతులుగా నిరంబరులుగా మూర్ఖుల్ సబీభత్సులై
యుండం జేసె నిజాజ్ఞ సగరనామోర్వీశ్వరుం డల్పుఁడే. 203

క. ఖగరాజకరుచుల గలయుల, పగరాజుల నడఁచి యేలె బాహాశక్తిన్
నగరాజధీరు శూరున్, సగరున్ హతవిమతనగరుఁ జను వినుతింపన్. 204

సీ. ఔర్వుండు సెప్పంగ నఖిలవేదాత్మకు, హరి నీశు నవ్యాతు నవ వంతుఁగూర్చి
వాజిమేధంబులు వసు ధేశ్వరుఁడు సేసె, నం దొక్క మఖమున హయముఁ బిదప
నఖభేది గొనిపోయి నాగలోకంబునఁ, గపిలుని చేరువఁ గట్టి తొలఁగె
నంత గుఱ్ఱముఁ గాన కా రాజు తనపుత్ర వివహంబు దిశలకు నెమకఁ బంప

తే. వార లిలయేడుదీవుల వరుస వెదికి, మఖతురంగంబు లేకున్న మగిడి రాజు
ప్రాభవంబున దోర్దండబలము మెఱసి, గ్రొచ్చి కోరాడి త్రవ్విరి కుతల మెల్ల.

వ. ఇట్లు సుమతికొడుకులు నేలం ద్రవ్వి పాతాళంబునం దూర్పుముట్టియున్న యుత్తర భాగంబునం గపిలమహామునిపొంత నున్నతురంగంబుఁ గని. 206

చ. ఎఱిఁగితి మద్దిరయ్య తడ వేటికి గుఱ్ఱపుదొంగ బంటు నీ
జఱభుని బట్టి చంపుఁ డతిసాధుమునీంద్రుఁడపోలె నేత్రము
ల్దెఱవక [1]బాకినోరు మెదలింపక [2]బైసుక [2]పట్టె నంచున
య్యఱువదివేవురున్ నిజకరాయుధముల్ జళిపించి డాయుచోన్. 207

చ. కపిలుఁడు నేత్రముల్ దెఱవఁ గాఁ దమమేనుల మంట పుట్టి తా
రపగతధైర్యులై పడి యఘాళితంబున మూఢచిత్తులై
నృపసుతు లందఱున్ ధరణి నీఱు రాసుగమంద సాధులం
దపసుల గాసిఁ బెట్టెడిమదస్ఫురితాత్ములు నిల్వ నేర్తురే. 208

సీ. కొందఱు కపిలుని కోపానలంబున, మ్రందిరి సగరకుమారు లనుచు
నందు రా ముని శాంతిఘనానందమయమూర్తి, తొడరి కోపించునే దుర్వాసుఁడే
గాక జన్మించునే గగనస్థలంబున, నేసాంఖ్యమతమున నిద్ధమతులు
భవసముద్రము మృత్యుపదమును లంఘింతు, రాబుద్ధిఁ జేయు పరాత్మభూతుఁ

తే. డఖిలబోధకుఁ డతనికి నరసి చూడ, సఖు లమిత్రులు నెవ్వరు సగరసుతులు
దాము దముచేయునేరమిఁ దనువులందు, ననలకీలలు పుట్టి నీఱైరి గాక. 209

వ. వ ఱియు సగరుండు గేశని యందుఁ గన్నపుత్రుం డసమంజసుం డను వాఁడసమంజసగుణంబులు లేక పూర్వజన్మంబున యోగీశ్వరుండై యుండి సంగదోషంబుల వలన యోగభ్రష్టుం డై సగరునకు జన్మించి జాతిస్మరజ్ఞానంబు గలిగి లోకం

1. [illegible] 2. [illegible] 3. [illegible]

బువారలకుఁ దమవారలకు నప్రియంబగువర్తనంబునం దిరుగుచు నొక్కనాఁడు.

చ. పరుస నయోధ్యలోనఁ గలవారల నాడెడు పిన్న వాండ్ర నా
సరయువులోన వైచి జన ✽ సంఘముఁ దండ్రియు దిట్టు దిట్ట వాఁ
డురుమతిఁ గొన్ని ప్రొద్దులకు ✽ యోగబలంబునఁ జేసి బాలురం
దిరిగి పురంబులోపలికిఁ ✽ దెచ్చిన నివ్వెఱఁ గంది రందఱున్. 211

వ. (అయ్యసమంజసునికొడుకు అంశుమంతుం డనువాఁడు వినీతుం డయి తనయొద్దఁ బనులు సేయుచుండు) నంత సగరుం డమ్మనుమని నంశుమంతు నశ్వంబు వెదకి తెమ్మని పంచిన నతండు దనతండ్రులచొప్పునం జని వారలు ద్రవ్విన మహాఖాతంబు సొచ్చి యందు భస్మరాసులపొంత నున్న హయంబుఁ గని యాసమీపంబునం దున్న కపిలాఖ్యుం డయినవిష్ణుదేవునకు దండప్రణామంబు సేసి యిట్లని స్తుతియించె. 212

సీ. మతి సిక్కఁ బట్టి సమాధిగౌరవమునఁ, బ్రాలియుఁ దనకు న ✽ వ్వల వెలుంగు
నినుఁ గానఁ డొకనాఁడు ✽ నిన్నెఱుంగఁడు బ్రహ్మ, యజుని మనంబున ✽ నవయవముల
బుద్ధి జన్మించిన ✽ భూరిజంతువులందు హీనుల మైన మా ✽ కెఱుఁగ వశమె
తమలోన నీ వుండఁ ✽ దా మెఱుంగరు నిన్ను, గుణములఁ జూతురు ✽ గుణములైన

తే. గాన రొక వేళఁ జీఁకటి ✽ గందు రాత్మ
లందుఁ దెలియరు వెలుపల ✽ నమరుబొందు
లరయుమర దేహధారు లత్యంధు లగుచుఁ
గడిఁది నీమాయ నెన్నఁడుఁ ✽ గడవ లేక. 213

వ. అని వినుతి సేయుచు గుఱ్ఱంబు మనవి సెప్పక తనతండ్రులు నీ అగుటం దడవక మ్రొక్కి నిలుచున్న యంశుమంతునికిఁ గరుణావిపులుం డగు కపిలుం డిట్లనియె.

క. గుఱ్ఱముఁ గొనిపో [1]బుద్ధుల, కుఱ్ఱఁడ మీతాతయొద్ద ✽ కుఁ నీతండ్రుల్
వెఱ్ఱులు నీఱైర దెయ్యా, మిఱ్ఱున గంగాజలంబు ✽ మెలఁగ శుభ మగున్. 215

వ. అని పల్కిన నమస్కరించి తురంగంబుఁ గొని వచ్చి యాసగరుని కిచ్చిన సగరుం డాపశువువలన జన్నంబుకడమ నిండించి యంశుమంతునకు రాజ్యం బిచ్చి ముక్తబంధనుండై యౌర్వుండు సెప్పినమార్గంబున నుత్తమగతికిం జనియె నంత.

క. జనకులు మ్రగ్గిన చోటికి, ననిమిషనదిఁ దెత్తు ననుచు ✽ నటవీస్థలికిం
జని తపము సేయఁ జాలక, మనమున వగ లొలయ నంశు✽మంతుఁడు దీఱెన్.

క. ఆతనికొడుకు దిలీపుఁడు, భూతలమున గంగ దెచ్చి ✽ పొందించుటకై
ప్రీతిం దపంబు సేయుచు, భాతిం జే లేక కాల✽పరవశుఁ డయ్యెన్. 218

క. అతనిసుతుండు భగీరథుఁ, డతితప మొనరించి కనియె ✽ నమృతాపాంగన్

1. ముద్దుల.

సుతరంగా ముఖసరసిరుహా, రతభృంగా శివజటా గ్రహరంగా గంగా. 219

వ. కని నమస్కరించిన గంగ కృప చేసి వరంబు వేఁడు మనిన నారాచపట్టి యి ట్లనియె. 220

క. మావారిభస్మరాసుల, నీవారిం గలిపికొనుము నెఱి మావారల్
నీవారిఁ గలయ నాకము, మావారికిఁ గలుగు నిది ప్రమాణము దల్లీ. 221

ఇం ద్ర. చెల్లా మదిా నిన్ను భజింతు గంగా, ఫుల్లత్తరంగా బహుపుణ్యసంగ
గల్లోలలక్ష్మీజితకాశమల్లిం, దల్లా సుధీకల్పలతామతల్లిన్. 222

వ. అని వినుతి సేయుచున్న రాకుమారునకు లోకపావని యిట్లనియె. 223

మ. వినువీథిం బడి తెంచి నేలఁ బడు నావేగంబునా నిల్పనో
పినవాఁ డెవ్వఁడు మేదినీతలము నే భేదించి పాతాళముం
జనుదుా వచ్చితి నేని నాజలములా సంస్నాతులై మానవుల్
ననుఁ బొందించునఘవ్రజం బెచట నే నాశంబుఁ బొందించెదన్. 224

వ. అది కారణంబుగా విచారించెద నని పలుకుచున్న లోకమాతకు రాజన్యవర్యుం డగుభగీరథుండి ట్లనియె. 225

మ. పరతత్త్వజ్ఞులు శాంతచిత్తులు తపఃపారీణు లార్యుల్ ఘనుల్
పురుషశ్రేష్ఠులు వచ్చి తల్లి భవదంభోగాహముల్ సేయుఁ గా
నరసంఘాఘము నిన్నుఁ బొందునె జగన్నాథుండు నానాఘసం
హారుఁ డావిష్ణుఁడు వారిచిత్తములఁ దానై యుంట మందాకినీ. 226

మ. తనలో నిన్నిజగంబులుం గలుగుటం దా నిన్నిటం గల్గుటా
జననీ తంతువులందుఁ జీర గలయాచందంబునా విశ్వభా
వనుఁడై యొప్పుశివుండు గాక మఱి నీవారిా నివారింప నే
ర్చినవా రెవ్వరు నిా ధరించుకొఱకై శ్రీకంఠునిం గొల్చెదన్. 227

వ. అని యెఱింగించి వీడ్కొని చని భగీరథుండు మహేశ్వరు నుద్దేశించి గద్గదనం దపంబు సేసిన. 228

ఆ. భక్తవత్సలుండు ఫాలాక్షుఁ డాభగీరథుని మెచ్చి నిజశిరంబునందు
శౌరిపాదపూతసలిలయై దివి నుండి, ధరకు వచ్చుగంగఁ దాల్చె నపుడు.

శ్రీపరమేశ్వరజటానిర్గతగంగాప్రవాహమహిమానువర్ణనము.

వ. ఇట్లమ్మహానదీప్రవాహంబు పురారాతిజటాజూటరంధ్రంబులవలన వెలువడి నిర గ్గళాయమానం బై నేలకు జల్లించి నెఱసి నిండి పెల్లు వెల్లిగొని పెచ్చుపెరిగి విచ్చలవిడిం గ్రేపువెంబడి నుఱక క్రేళ్లుఱుకు ప్రాయంపుఁ గామధేనువుచందంబున ముందఱికి నిగుడుచు ముద్దుఁజందురుతోడి నెయ్యంబునఁ గయ్యానఁడరి చొప్పు తప్పక నాఁగి చనుదెంచుసుధార్ణవంబు కైవడిఁ బెంపుగలిగి మహేశ్వరువదన గహ్వరంబువలన నోంకారంబుపిఱుంద వెలువడుశబ్దబ్రహ్మంబుభంగి నదభ్రవిభ్ర

మంబై యమ్మహీపాలతిలకంబు తెరువువెంట నంటి వచ్చుచు వెలియేనుఁగుతొం
డంబుల ననుకరించి పఱచువఱదమొగంబులును వఱదమొగంబులఁ బిఱుంద నం
దంద క్రందుకొని పొడసూపి తొలంగు బాలశారదాకుచకుంభంబులఁ బోదిఁ గగ్గ
లంబైన బుగ్గలును బుగ్గలసంగడంబునం బారిజాతకుసుమస్తబకంబులం దెగడు
వెలినురువులును వెలినురువులచెంగట నర్ధోదితకర్పూరకరుకిసలయంబు చక్కం
దనము గెలిగొను సుళ్ళును సుళ్ళకెలంకుల ధవళజలధరరేఖాకారంబుల బాగు మె
చ్చనినిడుదయేఱులును నేఱులం గలసి వాయువశంబున నొండొంటిం దాఁకి
బిట్టు మిట్టించి మీఁది కెగయుచురితభంగంబు లైనభంగంబులును భంగంబుల
కొనల భిన్నభిన్నంబు లై కప్పించి యుప్పరం బెగసి ముత్తియంపువలలవడువు
న మల్లికాదామంబుల బెడంగున గర్పూరఖండంబుల చెలువున నిందుశకలంబుల
తేజంబునఁ దారకానికరంబుల పోలుపున మెఱయుచు ముక్తికన్యావశీకరంబు
లైన శీకరంబులును గలిగి మధ్యమలోకశ్రీకరం బై శ్రీకరంబు తెఱంగున విష్ణు
పదంబు మట్టి విష్ణుపదంబు భాతి నుల్లసితహంసరుచిరం బై రుచిరపక్షంబు రీతి
నతిశోభితకువలయం బై కువలయంబు చెన్నున బహుజీవనం బై జీవనంబులాగున
సుమనోవికాసప్రధానం బై ప్రధానపర్వంబు పోలుపున ననేకచక్రబకభీమమహా
భంగసుభద్రార్జున చరిత్రాభిరామం బై రామచిత్తంబు మెలఁపునం దనవారిలోఁ
జొచ్చినదోషాచరుల కభయప్రదానచణం బై ప్రదానచణవర్తనంబు భాతి
సముపాసితమృత్యుంజయం బై మృత్యుంజయురూపంబు పోలిక విభూతిసుకు
మారం బై కుమారచరిత్రంబు తేవను గ్రౌంచప్రముఖవిజయం బై విజయర
థంబు భాతి హరిహయామంథరం బై మంథరవిచారంబు గ్రద్దన మహారామ
గిరివనప్రవేశకామం బై కామకేతనంబు పెల్లున నుద్దీపితమకరం బై మకరకేతను
బాణంబు కైవడి నలీనవరవాహినీకలితశంబరం బై శంబరారాతిచిగురుగొంతం
బు మాటి నధ్వగవేదనాశమనం బై శమనదండంబు జాడ నిమ్నోన్నతసమవృ
త్తం బై వృత్తశాస్త్రంబు విధంబున వడి గలిగి సదాగురులఘువాక్యచ్ఛటాపరి
గణితం బై గణితశాస్త్రంబు కోలఁదిని ఘనఘనమూలవర్గమూలసంకలితభిన్న
మిశ్రప్రకీర్ణఖాతభీష్మం బై భీష్మపర్వంబు పెంపున ననేకభగవద్గీతం బై గీతశా
స్త్రంబు నిలుకడను మహాసుషిరతనుఘననానాశబ్దం బై శబ్దశాస్త్రంబు మర్యాద
నచ్చువడి వళులు గలిగి మహాభాష్యరూపావతారవృత్తివృద్ధిగుణసమర్థం బై
యర్థశాస్త్రంబు మహిమను బహుప్రయోజనప్రమాణదృష్టాంతం బై దృష్టాం
తంబు తెఱంగున సర్వసామాన్యగుణవిశేషం బై శేషవ్యాపారంబు కరణి సృష్టి
రోద్ధరణతత్పరం బై పరబ్రహ్మంబు తీరున నతిక్రాంతానేకనిగమం బై నిగ
మంబు నడవడిని బ్రహ్మవర్ణపదక్రమసంగ్రహం బై గ్రహశాస్త్రంబు పరిపాటిని
గర్భితవిహారమిథునమకరదాళిసుందరం బై సుందరీముఖంబు పోఁడిమిని నిర్మల

చంద్రకాంతం బై కాంతాధరంబురుచిని శోణచ్ఛాయావిలాసం బై విలాస వతీకొప్పునొప్పునఁ గృష్ణనాగాధికం బై యధికమతికుశలవాదంబుసొంపున నపార సరస్వతీవిజయవిభ్రమం బై విభ్రమవతీచనుదోయినటన (నిరంతరపయోవ్యాప్తాఖిలలోకజీవనప్రద)తుంగభద్రాతిరేఖాసంలలితం బై లలితవతినగవుమించున నపహాసితచంద్రభాగధేయం బై భాగధేయవంతునివివాహంబులీల మహామేఖల కన్యకావిస్తారం బై తారకెంగేలియొడికంబున నాక్రాంతసూర్యతనయం బై సూర్యతనయుశరవర్షంబుపోలిక భీమరథ్యాటోపవారణం బై వారణంబుపరసునం బుష్కరోన్నతసంరంభం బై రంభకెమ్మోమువిడాలున సురసాతిశయదశం బై దశరథతనయుబాహువుడిచాడ్పున సింధుగర్వప్రభంజనం బై ప్రభంజనతనయు గదపెట్టుమాడ్కిని సమీపగతదుశ్శాసనదుర్మదనివారకం బై వారకన్యకముంజేతిగతిని ముహుర్ముహురుచ్చలితకంకణాలంకృతం బై కృతయుగంబునోజ నపంకం బై పంకజాసనుముఖంబునోజపునఁ బ్రభూతముఖ్యవర్ణం బై వర్ణగుణితంబు తెఱఁగువను బహుదీర్ఘబిందువిసర్గం బై సర్గబంధకావ్యంబువిన్నువున గంభీరభావమధురం బై మధురాపురంబుసొబగున మహానందనందనం బై నందన వనంబుపొందున విహరమాణకౌశికం బై కౌశికహయంబురీతి సుదర్శనధ్రువం బై ధ్రువుతలంపుక్రియం[1] గ్రియాపరిశీలితవిశ్వంభరం బై విశ్వంభరునిశంఖంబురూపున దక్షిణావర్తోత్తరం బై యుత్తరావివాహంబుచందంబునఁ బ్రముదితనరం బై నరసింహునఖరంబులభాతి నాశ్రితప్రహ్లాదగురువిభవప్రదానం బై దానకాండంబు సిరిం గామధేనుకల్పలతాద్యభినవం బై నవనూతికాకుచంబుపేర్మిని నిరంతర పయోవర్ధనం బై ధనదునిలయంబుతోనికనుసంభృతమకరపద్మమహాపద్మకచ్ఛపం బై కచ్ఛపకర్పరంబులబలిమిని బలితశైలసముద్ధరణం బై ధరణీధరంబుసాటి నుత్తుంగకటకముఖ్యం బై ముఖ్యవరాహంబుగమనిక నున్నతక్షమం బై క్షమాసుర హస్తంబుగరగకిక ను సత్పవిత్రమనోభిరామం బై రామచంద్రుబాణంబుకడింది నభ్యాగతఖరదూషణమదాపహరణముఖరం బై ముఖరరామకుఠారంబురీతిని భూభృన్మూలచ్ఛేదనప్రబలం బై బలరామహలంబుభాతిని బ్రతికూలసన్నికర్షణ ప్రబుద్ధం బై బుద్ధదేవునిమేనిరెుఱపున నభియాతిస్త్రీదారమనోహారం బై హారకాండవంబుమేరనుల్లసితానిమిషం బై యనిమిషావతారంబుకీర్తిని శ్రుతి మంత్రప్రదం బై ప్రదాతయాగినూటి సర్థపరంపరావామనం బై వామనచరణ రేఖను బలివంశవ్యాపనయం బై నయశాస్త్రంబుమార్గంబున సామభేదమాయోపాయచతురం బై చతురాననాండంబుభావంబున నపరిమితభువనజంతుజాలసేవ్యమానం బై మానిని యన లోఁతు నూపక గరిత యనసడిచప్పుడు లేక ముగుద యన జడులపడక ప్రమదయనఁ గ్రయ్యంబొఱుచుఁ బతివ్రతయన నిట్టట్టుఁ జనక

1. [illegible] బై.

తల్లి యన నెవ్వి రైన లోఁగొనుచు దైవం బన భక్తిమనోరథంబు లిచ్చును
నంతకంతకు గుఱి గడచి యవాఙ్మనసగోచరం బై ప్రవహించి. 230

మ. జగతీనాథురథంబుపజ్జ బహుదేశంబుల్ వడిన్ దాఁటి త
త్సగరాత్మోపకుమారభస్మములమీఁదన్ మించి పాఱన్ మరు
న్నగరావాసము వారు వొందిరి నవీనశ్రీలతో గంగనీ
రుగతిం గాక మహాదురంతసుజనద్రోహానలం బాఱునే. 231

మ. హరు మెప్పించి మహాతపోనియతుఁడై యాకాశగంగానదిన్
ధరకుం దెచ్చి నితాంతకీర్తిలతికాస్తంభంబుగా నవ్వసు
స్థిరలీలం బితృకృత్య మంతయు నొనర్చెన్ వారితానేకదు
స్తరవంశవ్యథుఁ డాభగీరథుఁడు నిత్యశ్రీకరుం డల్పుఁడే. 232

క. హరిఁ దమమనములలో నిడి, హరిపాదాంభోజజనిత యైననదిన్ సు
స్థిరులై క్రుంకి మునీంద్రులు, హరిఁ గలిసిరి త్రిగుణరహితు లై యవ్వేళన్.

వ. అంత నాభగీరథునకు శ్రుతుండును శ్రుతునకు నాభావరుండును నాభావరునకు
సింధుద్వీపుండును సింధుద్వీపునికి నయుతాయువును నయుతాయువునకు ఋతు
పర్ణుండును జనియించె నతండు. 234

ఆ. నయవిశాలబుద్ధి నలచక్రవర్తితో, సంగడీనితనము సలుపఁ జేసి
యక్షహృదయ మతని కభ్యస్తముగ నిచ్చి, యశ్వవిద్య నేర్చె నతనివలన,

వ. ఆఋతుపర్ణునకు సర్వకాముండును సర్వకామునకు మదయంతీవల్లభుండైన సుదా
సుండును బుట్టె నారాజశేఖరుని మిత్రసహుండును గల్మాషపాదుం డని
చెప్పుదు రాభూవరుండు వసిష్ఠునిశాపంబున రాక్షసుం డయి తనకర్మంబున నన
పత్యుం డయ్యె ననిన విని పరీక్షిన్నరేంద్రుం డేమికారణంబున సుదాసునకు గురు
శాపంబు ప్రాప్తం బయ్యె నని యడిగిన శుకుం డి ట్లనియె. 236

సీ. అసుదాసుఁడు వేటకై వనంబున కేఁగి, గర్వించి యొక్కరక్కసునిఁ జంపి
వానితోఁ బుట్టినవానిఁ బోవిడిచి, వాఁడును దనతోడివానిచావు
వోనీక కపటియై భూపాలుగృహమున, నడబాలతనమున నర్థిఁ గొలిచి
యుండ వసిష్ఠున కుర్వీశుఁ డొక్కనాఁ, డన్నంబు సేయంగ నతనిఁ బనుప

తే. వాఁడు మానవమాంసంబు వండి తెచ్చి, మునికి వడ్డింపఁ గోపించి మునినరేంద్రుఁ
బిలిచి మనుజామిషంబును బెట్టితనుచు, నలుకతో రాక్షసుఁడవు గమ్మని శపించె.

వ. ఇట్లు శపియించి పదంపడి రాక్షసుండు వండి తెచ్చుటయు సుదాసుం డెఱుంగ
మియుఁ దనమనంబున నెఱింగి వసిష్ఠుండు పండ్రెండేండ్లు రక్కసుండ వయి
యుండు మని నియమించె నయ్యవసరంబున. 238

మ. గురువున్ మాఱు శపింతు నంచు జలముల్ గోపంబుతో దోయిటన్

1. తెచ్చు[illegible]

నరనాథుండు శపింపఁ దత్సతి పతిన్ వారింప మిన్నుం దిశల్
ధరయున్ జీవమయంబ కా నిఖిలముం దాఁ జూచి చక్రీధరా
వరుఁ డాత్మీయపదంబులం గరపుటీవాఃపూరముం బొక్కుచున్. 239

వ. ఇట్లు మిత్రసహుండు గావునఁ గళత్రానుకూలుం డై శపియింప నొల్లక సుదాసుండు రాక్షసభావంబునుం బొంది కల్మాషవర్ణంబు లయినపాదంబులతో నడవులం దిరుగుచు. 240

క. ఆఁకట మలమల మాఁడుచు, వీఁక నతం డడవిఁ దిరుగు విప్రమిథునముం
దాఁకి రటాలున విప్రునిఁ, గూఁకటి చేఁ బట్టి మ్రింగఁ గొనిపోవుతఱిన్. 241

వ. అంత నాబ్రాహ్మణుని పెండ్లము మోఁదికొనుచుం బెగ్గడిల్లి డగ్గుత్తికతోఁ బతి కడ్డంబు వచ్చి యేడ్చుచు రాచరక్కసున కిట్లనియె. 242

క. మానవదేహము గలుగుట, భూనాయక దుర్లభంబు పుట్టినమీఁదన్
దానముఁ బరోపకారము, భూనుతకీర్తియును వలదె పురుషున కెందున్. 243

మ. రవివంశాగ్రణి వై సమస్తధరణీరాజ్యానుసంధాత వై
భువనస్తుత్యుఁడ వై పరార్థరతి వై పుణ్యానుకూలుండ వై
వివరం బేమియు లేక నా పెనిమిటిన్ విప్రుం దపశ్శీలు స
త్ప్రవరున్ బ్రహ్మవిదున్ [1]జగన్నుతగుణున్ భక్షింపఁగాఁ బాడియే. 244

శా. తండ్రీ మీకు దినేశవంశజులకున్ దైవంబగున్ బ్రాహ్మణుం
డండ్రామాటలు లేవె భూమిసురగోహత్యాభిలాషంబు గై
కొండ్రే మీయటువంటిసాధువులు రక్షోభావ మిట్లేల మీ
తండ్రుం దాతలఁ బూర్వులం దలఁపవే ధర్మంబునం బోఁగదే. 245

శా. అన్నా చెల్లెల నయ్యెదన్ విడువు నీ కన్నంబు పెట్టింతు నా
ప్రాణనాథున్ ద్విజు [2]గంగికుత్తి నకటా హింసింప నే లయ్య నీ
వెన్నం డింతులతోడఁ బుట్టవె నిజం బిట్టైన మున్ ముట్ట నా
పన్నన్ నన్ను శిరంబు ద్రుంచి మఱి మత్ప్రాణేశు భక్షింపవే. 246

క. అని కరుణ పుట్ట నాడుచు, వనితామణి పలవరింప వసుధాదేవుం
దినియె నతఁడు పులి పసువుం, దినుక్రియ శాపంబుకతన ధీరహితుం డై. 247

వ. అంత నాబ్రాహ్మణి గోపించి కామాతుర నయిననాడు పెనిమిటిని భక్షించితివి గావున నీవు నెలంతలం బొందఁ జేరినవేళ మరణంబుఁ బొందు మని కల్మాషపాదుని శపించి పతిశల్యంబులతో నగ్నిప్రవేశంబు సేసి సుగతికిం జనియె నంతఁ బండ్రెండేండ్లు సనిన నారాజు మునిశాపనిర్ముక్తుం డై. 248

ఆ. రతులకొఱకు నాలిఁ దావింప నదియును, బెదరి విప్రసతి శపించు టెఱిఁగి

1. [illegible] 2. [illegible] ప్రా. ప్ర.

మగని నడ్డపెట్టి § మైథునకర్మంబు మాన్చె సకలలోక § మాన్య సతము. 249

క. అది కారణముగఁ బుత్రార్థ్యోదయము లేని § సుదాస § భూపాలునకుం
దదనుమతి వసిష్ఠుండు, మదయంతికిఁ గడుపు సేసె § మునివరక్రీడన్. 250

వ. ఇట్లు సుదాసుభార్య యగు మదయంతి వసిష్ఠువలన గర్భిణియై యేడేండ్లు గర్భం
బు మోసి నీళ్లాడ సంకటపడుచున్న వసిష్ఠుండు ఱాడ [1]యగు నశ్మంబున
నాగర్భంబుఁ జీరిన నశ్మకుం డను కుమారుండు పుట్టె (అతనికి మూలకుండు పుట్టె)
నతండు. 251

క. వీఁడు దగు పరశురాముఁడు, ఘోరకుఠారమున నృపులఁ § గూలుచు వేళన్
నారీజనములు దాఁచిన, నారీకవచుం డనంగ § నలి నుతి కెక్కెన్. 252

వ. ఆ నారీకవచుండు నిర్మూలం బయిన నీవంశంబునకు మూలం బగుటం జేసి మూల
కుం డనం బరఁగె నా మూలకునకు [2]విశ్వసహుండు పుట్టె విశ్వసహునకు
ఖట్వాంగుండు పుట్టె చక్రవర్తి యయ్యె నతండు. 253

సీ. అమరులు వేఁడిన § నసురనాథులఁ జంపి, త్రిదశులతోఁ § దన బ్రదుకుకాల
మెంత యని యడిగిన § నిదె నిండుచున్నది, తడవు లేదే మైన § నడుగు మనిన
వరములు గోరక § వరవిమానం బెక్కి, తనపురి కేతెంచి § తత్త్వబుద్ధిఁ
బరమేశ్వరుని యందు § భావంబుఁ గీలించి, కులదైవతద్విజ § కులము కంటె

తే. నంగనాప్రాణరాజ్యపుత్రాదు లెల్లఁ
గావు ప్రియములు ధర్మంబు గడచి § నాదు
మతి ప్రవర్తింప దెన్నఁడు § మది నెఱుంగ
నన్య మాయీశ్వరుని దక్క § ననుచు మఱియు. 254

మ. ఇలమీఁదన్ బ్రదు కేల వేల్పులవరం § బేలా ధనం బేల చం
చలగంధర్వపురీవిడంబనము లై § శ్వర్యంబు లేలా జగం
బులఁ బుట్టించుతలంపు నం బ్రకృతితోఁ § బాత్తై తుదిం బాసి ని
ర్మలమై వాఙ్మనసామితం బగుపర § బ్రహ్మంబు నేఁ జెందెదన్. 255

వ. అని నిశ్చయించి. 256

మ. కలసెన్ సంగము లెల్లఁ బాసి యతిఁ § ఖట్వాంగుఁ డశ్రాంతమై
కల దయ్యున్ మఱి మీఁద లే దనెడి ద్వై § కల్యాణమై యాత్మలోఁ
దలఁపం బల్కఁగ రాని దై పరమమై § తత్త్వజ్ఞు లూహించి హృ
జ్జలజాతంబుల వాసుదేవుఁ డని సం § స్థాపించు నా బ్రహ్మమున్. 257

వ. అట్టి ఖట్వాంగుపుత్త్రుండు దీర్ఘబాహుండు దీర్ఘబాహునకు రఘువు రఘువునకుఁ
బృథుశ్రవుండుఁ బృథుశ్రవునకు నజుండు నజునకు దశరథుండును బుట్టె నా దశర

1. యగు ఱాతి నయ్యంగనగర్భంబు. 2. దశరథుం డనుకుమారుండు పుట్టె నతనికి నైబలుం
డతనికి విశ్వసహుండు.

ఘనకు సురప్రార్థితుండై పరమబ్రహ్మమయుండై నహరి నాల్గువిధంబులై శ్రీరామ లక్ష్మణభరతశత్రుఘ్ననామంబుల నిజాంశసంభూతుండై జన్మించె. దచ్చరిత్రంబు వాల్మీకిప్రముఖులైన మునులచేత వర్ణితం[1]బైనది యైనను జెప్పెద సావధాన మనస్కుండవై యాకర్ణింపుము. 258

శ్రీరామచరిత్రము

మ. అమరేంద్రాశకుఁ బూర్ణచంద్రుఁ డుదితుండై నట్లు నారాయణాం
శమునం బుట్టె మదాంధరావణశిరస్సంఘాతసంఛేదన
క్రమణోద్దాముఁడు రాముఁ డాగరితకుం గౌసల్యకున్ సన్నుతా
సమనైర్మల్యకతుల్యకంచితజనుస్సంసారసాఫల్యకన్. 259

మ. సవరక్షార్థము దండ్రి పంపఁ జని విశ్వామిత్రుఁడుం దోడ రా
నవలీలం దునుమాడె రాముఁ డదయుండై బాలుఁడై కుంతల
చ్ఛవిసంపజ్జితహాటకాంగపటభాసావిస్ఫురన్నాటకన్
జవభిన్నార్యమఘోటకం గరవిరాజత్ఖేటకం దాటకన్. 260

క. గారామునఁ గౌశికమఖ, మారాముఁడు గాచి దైత్యు నధికు సుబాహున్
ఘోరాజిఁ ద్రుంచి తోలెను, మారీచున్ నీచుఁ గపటమంజులరోచున్. 261

మ. ఒకమున్నూఱు గదల్చి తెచ్చినలలాటోగ్రాక్షుచాపంబు బా
లకరీంద్రంబు సులీలమైఁ జెఱకుఁగోలం ద్రుంచుచందంబునన్
సకలోర్వీశులు చూడఁగా విఱిచె దోశ్శక్తిన్ విదేహాత్మజా
పకగేహంబున సీతకై గుణమణిప్రస్ఫీతకై లీలతోన్. 262

క. భూతలనాథుఁడు రాముఁడు, ప్రీతుండై పెండ్లి యాడె బృథుగుణమణిసం
ఘాతన్ భాగ్యోపేతన్, సీతన్ ముఖకాంతివిజితసితఖద్యోతన్. 263

క. రాముఁడు నిజబాహుబల, స్థేమంబున భంగపఱిచె దీర్ఘకుఠారో
ద్దామున్ విదళీకృతనృప, భామున్ రణరంగభీము భార్గవరామున్. 264

క. దశరథుఁడు మున్ను గైకకు, వశుఁడై తా నిచ్చినట్టివరమునకై తన వా
గ్దశ చెడక యడవికనిచెను, దశముఖముఖకమలతుహినధామున్ రామున్. 265

క. జనకుఁడు పనిచిన మే లని, జనకజయును లక్ష్మణుండు సంసేవింపన్
జనపతి రాముఁడు విడిచెను, జనపాలారాధ్య ద్విమదసాధ్య నయోధ్యన్. 266

క. భరతున్ నిజపదసేవా, నిరతున్ రాజ్యమున నునిచి నృపమణి యెక్కెన్
సురుచిరరుచిపరిభావిత, గురుగోత్రాచలముఁ జిత్రకూటాచలమున్. 267

ఉ. పుణ్యుఁడు రామచంద్రుఁ డటఁ బోయి ముదంబునఁ గాంచె దండకా
రణ్యముఁ దాపసోత్తమశరణ్యము నుద్ధతబర్హిబర్హలా
వణ్యము గౌతమీవిమలవాఃకణపర్యటనప్రభూతిపా

1. '[illegible] నాకర్ణింపుము' వ్రా. ప్ర.

ద్దుర్గ్రాహ్యము నుల్లసత్తమశ్రేణీవరేణ్యాను నగ్రగణ్యాకృతిన్. 268

సీ. ఆవనంబున రాముఁ డనుజసమేతుఁడై, పంచవటీనిర్మితపర్ణశాల నుండ
రావణుచెలియలు రతిఁ గోరి వచ్చిన, నలిగి లక్ష్మణుఁడు దానిముక్కు గోయ
నది విని ఖరదూషణాదులు పనుగొల్ప, సేన పన్నిన రామవిభుఁడు గలన
బాణానలంబున భస్మంబు గావింప, జనకనందనమేనిచక్కఁదనము

తే. విని దశగ్రీవుఁ డంగజవివశుఁ డగుచు
నర్థిఁ బంచినఁ బసిఁడిలేడి యై నటించు
నీచు మారీచు రాముఁడు నెఱి వధించె
నంతలోఁ సీతఁ గొనిపోయె నసురవిభుఁడు. 269

ఉ. ఆయసురేశ్వరుండు వడి నంబరవీథి నిలాత్మజాత న
న్యాయము సేసి సమ్మఱుణుఁ గ్రద్ది గొనిపోవఁగఁ జడ్డ మైన ఘో
రాయతహేతిఁ ద్రుంచె నసహాయత రామనరేంద్రకార్యద
త్తాయువుఁ బక్షవేగపరిహాసితవాయువు జటాయువున్. 270

వ. అంత నారామచంద్రుండు లక్ష్మణసహితుండై సీత వెదక నరుదెంచి నిజకార్యనిహతుండైన జటాయువునకుఁ బరలోకక్రియలు గావించి ఋశ్యమూకంబునకుఁ జని.

క. నిగ్రహము నీకు వలదిఁక, నగ్రజు వాలిన్ వధింతు నని నియమముతో
నగ్రచరుఁ గాఁగ నేలెను, సుగ్రీవుం జరణఘాతసంచూర్ణగ్రావున్. 272

క. లీలన్ రామవిభుం డొక, కోలం గూలంగ నేసె గురునయశాలిన్
శీలిన్ సేవితశూలిన్, మాలిన్ వాలిన్ దశాస్యమానోన్మూలిన్. 273

క. ఇల మీఁద సీత వెదకఁగ, నలఘుండు రాఘవుఁడు వనిచె హనుమంతు నతి
చ్ఛలవంతున్ మతిమంతున్, బలవంతున్ శౌర్యవంతుఁ బ్రాభవవంతున్. 274

క. [1]అలవాటుకలిమి మారుతి, లలితామితలాఘవమున లంఘించెను శై
వలినీగణసంబంధిన్, జలపూరితధరణిగగనసంధిం గంధిన్. 275

వ. ఇట్లు సముద్రంబు దాఁటి సీతం గని హనుమంతుండు దిరిగి చనుదెంచుచు నక్షకుమారాదుల వధియించి. 276

క. సముదగ్రత ననిలసుతుం, డమరాహితదత్తవాలహస్తాగ్నుల భ
స్మము సేసె నిరాతంకన్, సమవాసురసుభటవిగతశంకన్ లంకన్. 277

వ. ఇట్లు లంకాదహనంబు సేసి వచ్చి వాయుజుండు సీతాకథనంబు సెప్పిన విని రామచంద్రుండు వనచరనాథయూథంబులుం దానును జని చని. 278

శా. ఆ రాజేంద్రుఁడు గాంచె భూరివిధసత్త్వాగారముం దీనకుం
భీరగ్రాహకఠోరముం విపులగంభీరంబు నభ్రభ్రమ
ద్ఘోరాన్యోన్యవిభగ్నభంగభవనిర్ఘోషచ్ఛటాంభఃకణ

1. అలవాటు గలిగి, వ్రా. ప్ర.

ప్రారుద్ధాంబరపారముఁ లవణపారావారము జేరవన్. 279

వ. కని తనకుఁ ద్రోవ యిమ్మని వేఁడిన నదియు మార్గంబు నూపక మిన్నందిన నారాచపట్టి కెట్టించినకోపంబున. 280

క. మెల్లనినగవున నయనము, లల్లార్చి శరంబు విల్లు । నందినమాత్రన్
గుల్లలు నాఁచులుఁ, జిప్పలుఁ బెల్లలునై జలధి పెద్దబీదై యుండెన్. 281

వ. ఇట్లు విపన్నుం డగుసముద్రుండు నదులతోఁ గూడి మూర్తిమంతుం డయి చనుదెంచి రామచంద్రునిచరణంబులు శరణంబుఁ జొచ్చి యిట్లని స్తుతియించె. 282

శా. ఓకాకుత్స్థకులేశ యోగుణనిధీ । యోదీనమందార నే
నీకోపంబున కెంతవాఁడ [1]జడధిన్ । నీ వేమి భూరాజవే
లోకాధీశుఁడ వాదినాయకుఁడ వీలోకంబు లెల్లప్పుడున్
నీకుక్షిం బ్రభవించు నుండు నడఁగున్ । నిక్కంబు సర్వాత్మకా. 283

క. ఘాతల రజమున దేవ, వ్రాతము సత్వమున భూతరాశిఁ దమమునన్
జాతులఁగా నొనరించుగు, ణాతీతుఁడ వీవు గుణగణాలంకారా. 284

క. కట్టుము సేతువు లంకకుఁ, జుట్టుము నీబాణశిఖల । సురవైరితలల్
గొట్టుము నేలం బడఁ జే,పట్టుము నీయబల నధిక । భాగ్యప్రబలన్. 285

ఆ. హరికి మామ నగుదు । నట మీఁద శ్రీదేవి,తండ్రినూర కేల । [2]తాఁకడింపఁ
గట్టఁ గట్టి దాఁటు । కమలాప్తకులచంద్ర, నీయకోలలకు । నెలవు గాఁక. 286

వ. అని విన్నవించిన రామచంద్రుండు సముద్రునిం బూర్వప్రకారంబున నుండు పొమ్మని వీడుకొల్పె నంత. 287

క. ఘనశైలంబులుఁ దరువులు, ఘనజవమునఁ బెఱికి తెచ్చి । కపికులనాథుల్
ఘనవనరాశిం గట్టిరి, ఘనవాహప్రముఖదివిజ । గణము నుతింపన్. 288

వ. ఇట్లు సముద్రంబు దాఁటి రామచంద్రుండు రావణుతమ్ముండైన విభీషణుండు శరణంబు వేఁడిన నభయం బిచ్చి కూడుకొని లంకకుఁ జని విడిసి వేడ పెట్టించి లగ్గలు పట్టించిన.

సీ. ప్రాకారములు ద్రవ్వి । పరిఖలు పూడిచి, కోటకొమ్మలు నేలఁ । గూలఁ ద్రోచి
వప్రంబు లగలించి । వాకిళ్లు వెకలించి, తలుపులు విఱిచి యంత్రములు సెఱిచి
ఘనవిటంకంబులు । [3]ఖండించి గోపురంబులు విప్పి వీథులు । పొందుఁ జెఱచి
మకరతోరణములు । మహిఁ గూల్చి కేతనంబులు సించి సోపానములు గదల్చి

ఆ. గృహములెల్ల వ్రచ్చి । గృహరాజముల గ్రొచ్చి, భర్మకుంభచయము । పాఱవైచి
కరుల కొలను సొచ్చి । కలచినకైవడి, గవులు లంకఁ జొచ్చి । కలఁచి రపుడు.

వ. అంత నయ్యసురేంద్రుండు పంచినఁ గుంభ నికుంభ ధూమ్రాక్ష విరూపాక్ష సురాం

---

1. జడుఁడవె. 2. తాకడింప, వ్రా. ప్ర. 3. ఖండించి పడవైచి, గోపురంబులు నేలఁ [illegible] తన్ని. ము. ప్ర.

తక నరాంతక దుర్ముఖ ప్రహస్త మహాకాయ ప్రముఖు లగు దనుజవీరుల శరశరాసన తోమర గదా ఖడ్గ శూల భిండివాల పరశు పట్టిస ప్రాస ముసలాది సాధనంబులు ధరించి మాతంగ తురంగ స్యందన సందోహంబుతో జవరంబు సేయ సుగ్రీవ పవనతనయ పనస గజ గవయ గంధమాదన నీలాంగద కుముద జాంబవదాదు లారక్కసుల నెక్కటికయ్యంబులందుఁ దరుగిరికరపదాఘాతంబుల నుక్కడంచి త్రుంచి రంత. 291

క. ఆయెడ లక్ష్మణుఁ డుజ్జ్వల, సాయకములఁ ద్రుంచె శైలసమకాయు సురా
జేయు ననర్గళమాయో, పాయున్ నయగుణవిధేయు నతికాయున్. 292

ఆ. రామచంద్రవిభుఁడు రణమున ఖండించె, మేటికడిమి నీలమేఘవర్ణు
బాహుశక్తిపూర్ణుఁ బటుసింహనాదసం, క్షుభితదిగిభకర్ణుఁ గుంభకర్ణు. 293

క. అలవున లక్ష్మణుఁ డాజి, స్థలిఁ గూల్చెన్ మేఘనాథుఁ జటులాహ్లాదున్
బలభేదిజయవినోదున్, బలజనితసుపర్వసుభటభావవిషాదున్. 294

వ. అంత. 295

క. తనవారందఱు మ్రగ్గిన, ననిమిషపతివైరి పుష్పకారూఢుండై
యనికి నడచి రామునితో, ఘనరౌద్రముతోడ నంపకయ్యము సేసెన్. 296

వ. అయ్యవసరంబున. 297

క. సురపతిపంపున మాతలి, గురుతర మగు దివ్యరథము గొని వచ్చిన నా
ధరణీవల్లభుఁ డెక్కెను, ఖరకరుఁ డుదయాద్రి నెక్కు కైవడి దోఁపన్. 298

వ. ఇట్లు దివ్యరథారూఢుండయి రామచంద్రుండు రావణున కిట్లనియె. 299

మ. చపలత్వంబున డాఁగి హేమమృగమున్ సంప్రీతిఁ బుత్తెంచుటో
కపటబ్రాహ్మణమూర్తివై యబల నాకాంతారమధ్యంబునం
దపలాపించుటయో మదీయశితదివ్యామోఘబాణాగ్నిసం
తపనం బేగతి నోర్చువాఁడవు దురంతం బెంతయున్ రావణా. 300

క. నీచేసినపాపములకు, నీచాత్మక యముఁడు వలదు నేఁ డిట నానా
రాచములఁ [1]ద్రుంచివైచెద, ఖేచరభూచరులు గూడి క్రీడం జూడన్. 301

వ. అని పలికి. 302

మ. బలువింటన్ గుణటంకృతంబు నిగుడన్ బ్రహ్మాండభీమంబుగాఁ
బ్రళయోగ్రానలసన్నిభం బగుమహాబాణంబు సంధించి రా
జలలాముం డగురాముఁ డేసె ఖరభాషాశ్రావణున్ దేవతా
బలవిద్రావణు వైరిదారజనగర్భస్రావణున్ రావణున్. 303

క. దశరథసూనుం డేసిన, విశిఖము హృదయంబుఁ దూఱ వివశదశుండై
దశకంధరుండు గూలెను, దశవదనంబులను రక్తధారలు దొరఁగన్. 304

1. సాక్షి సేసెద. బ్రా. ప్ర.

వ. అంత నారావణుండు దెగుట విని.

సీ. గొప్పలు బిగి వీడి కుసుమమాలికలతో, నంసభాగంబుల నావరింప
నేసముత్తియములు నెసకర, కర్ణికలూడఁ, గంఠహారంబులు గ్రమ్మకొనఁగ
వదనపంకజములు వాడి నాతెలతెలఁ బోఁ, గన్నీళ్లవజావలఁ గుచయుగములు దడుప
సన్నపునడుములు జవ్వాడఁ బాలిండ్ల, [1]బరువులు నడుములఁ బ్రబ్బికొనఁగ

ఆ. నత్తి మోఁదికొనుచు నెత్తిఁ బయ్యెదలు జాఱ, గట్టువిట్టుఁ దప్పుటడుగు లిడుచు
నసురసతులు వచ్చి రట భూతవేతాళ, సదనమునకు ఘోరకదనమునకు. 306

వ. ఇట్లు వచ్చి తమతమనాథులం గని శోకించి రందు మండోదరి రావణుం జూచి
యిట్లని విలపించె. 307

ఉ. హా దనుజేంద్ర హా సురగణాంతక హా హృదయేశ నిర్జరేం
ద్రాదుల గెల్చి నీవు కుసుమాస్త్రునికోలల కోర్వలేక సో
న్మాదము గల్గి రఘుప్రవరుభామిని నేటికిఁ దెచ్చి తప్పు డే
గా దని చెప్పినన్ వినవు కాలవశంబునఁ బొందితక్కటా. 308

ఆ. ఎండగాయ వెఱచు నినుఁడు వెన్నెలగాయ, వెఱచు విధుఁడు గాలి వీవ వెఱచు
లంకమీఁద నిట్టి లంకాపురికి మాకు, నధిప విధవభావ మడరె నేఁడు. 309

క. దురితముఁ దలఁపరు గానరు, జరుగుదు రెట్టైన నిమిషసౌఖ్యంబులకై
పరవనితాసక్తులకును బరధనరక్తులకు నిహముఁ బరముం గలదే. 310

వ. అని విలపింప నంత విభీషణుండు రామచంద్రునిపంపు వడసి రావణునకు దహ
నాదిక్రియలు గావించె నంత రాఘవేంద్రుండు నశోకవనంబున కేఁగి శింశుపా
తరుసమీపంబునందు. 311

శా. దైతేయప్రమదాపరీత నతిభీతన్ గ్రంథిబంధాలక
వ్రాతన్ నిశ్శ్వసనానిలాప్రకణజీవంజీవదారామభూ
జాతన్ సమ్యక్కపోలకీలితకరాబ్జాతం బ్రభూతం గృశీ
భూతం బ్రాణసమేత సీతఁ గనియెన్ భూమీశుఁ డాముందటన్. 312

వ. కని రామచంద్రుండును దాపంబు నొంది భార్యవలన దోషంబు లే కుండుట
వహ్నిముఖంబునం బ్రకటంబు సేసి దేవతలపంపున దేవిం జేకొని. 313

ఉ. శోషితదానవుండు నృపసోముఁడు రాముఁడు రాక్షసేంద్రతా
శేషవిభూతిఁ గల్పసమజీవిని గమ్మని నిల్పె సద్దిసం
తోషణుఁ బాపశోషణు నదూషణు శశ్వదరోషణున్ మితా
భాషణు నార్యతోషణుఁ గృపాభరణభూషణు నవ్విభీషణున్. 314

వ. ఇట్లు విభీషణసంస్థాపకుండై రామచంద్రుండు సీతాలక్ష్మణసమేతుండై సుగ్రీవ
హనుమదాదులం గూడికొని పుష్పకారూఢుండై వేల్పులు గురియుపువ్వుల

1. 'బరువుల దడపడ' ప్రా. ప్ర.

పోనలం దడియుచుఁ దొల్లి వచ్చిన తెరువుజాడలు సీతకు నెఱింగించుచు మరలి నందిగ్రామంబునకు వచ్చె నప్పుడప్పురంబున. 316

ఆ. రామచంద్ర విభుని రాక వీనుల విని, భరతుఁ డుత్సహించి పాదుకలను
మోచికొనుచు వచ్చి మునిసమాజంబుతోఁ బురజను, లెల్లఁ గొలువ నన్న కెదురువచ్చె.

వ. వచ్చి పాదుకల ముందట నిడికొని యెడ నెడ సాష్టాంగదండప్రణామంబులు సేయుచు మెల్ల మెల్లన డాసి రామచంద్రుని పాదంబులు దన నొసలం గదియించి తచ్చరణరేణువులుఁ దుడిచి శిరంబునం జల్లికొని తనవి సనక మఱియు నప్పద కమలంబు లక్కునఁ జెక్కునను నొత్తికొనుచు సంతసంపుఁ గన్నీటం గడిగి నేమంబు లరయుచుండె నంత సీతాలక్ష్మణసహితుం డై విభుండును దన కెదురు వచ్చిన బ్రాహ్మణజనంబులకు నమస్కరించి తక్కిన వారలచేత మన్ననలు వొంది వారల మన్నించె నయ్యవసరంబున. 317

చ. నృపవర పెక్కునాళ్ళఁ గొలె [1]నిన్ గన కుండినయట్టి నేఁడు మా
తపములు పండె నింక మును ధన్యుల మైతి మటంచుఁ బుట్టముల్
చపలతఁ ద్రిప్పి పువ్వులవసంతము లాడుచుఁ బాడుచున్ గత
త్రపు లయి యాడుచుం బ్రజలు సద్దములఁ బండుగు సేసి రెల్లెడన్. 318

సీ. కవ గూడి యిరుదెసఁ గపిరాజు రాక్షసరాజు నొక్కటఁ జామరములు వీవ
హనుమంతుఁ డతిధవళాతపత్రముఁ బట్టఁ, బావాలు భరతుండు భక్తిఁ దేవ
శత్రుఘ్నుఁ డమ్ములుఁ జాపంబుఁ గొని రాగ, సౌమిత్రి భృత్యుఁడై చనవుమాప
జలపాత్రఁ జేఁ బట్టి జనకజ గూడి రాఁ, గాంచనఖడ్గ మంగదుఁడు మోవఁ

ఆ. [2]బసిఁడికేడె మర్థి భల్లూకపతి మోచి
కొలువఁ బుష్పకంబు వెలయ నెక్కి
గ్రహము లెల్లఁ గొలువఁ గడు నొప్పు సంపూర్ణ
చంద్రుపగిది రామచంద్రుఁ డొప్పె. 319

వ. ఇట్లు పుష్పకారూఢుం డై కపిబలంబులు సేరి కొలువ శ్రీరాముం డయోధ్య కుం జనియె నంతకు మున్న యప్పురంబునందు. 320

సీ. వీథులు నున్నఁ గావించి తోయంబులు, సల్లి రంభాస్తంభచయము నిలిపి
పట్టుఁజీరలు సుట్టి బహుతోరణంబులుఁ, గలువడంబులు మేలుకట్లుఁ గట్టి
వేదిక లలికించి వివిధరత్నంబుల, ముగ్గులు పలుచందములుగఁ బెట్టి
కలయ గోడల రామకథ లెల్ల వ్రాయించి, ప్రాసాదముల దేవభవనములను

తే. గోపురంబుల బంగారుకుండ లెత్తి, యెల్ల వాకిండ్లఁ గానిక లేర్పరించి
జనులు గై సేసి తూర్యఘోషములతోడ, నెదురు నడతెంచి రా రాఘవేంద్రుకడకు.

క. సమదగజదానధారల, దుముదుము లై యున్న పెద్దత్రోవలతోడన్

---

1. 'నిన్నుఁ గనుంగొనఁ గల్గె నేఁడు. 2. బసిఁడికోడుఁ బట్టి' వ్రా. ప్ర.

రమణీయ మాల్యాంబరి, రమణుఁడు వచ్చినఁ గరంగు రమణియుఁబోలెన్. 322

ఆ. ఆ రామచంద్రవిభుని రాకఁ దూర్యములతో, రథగజాశ్వసుభటరాజితోడ
సమరెఁ బురము చంద్రుఁ గనుగొని ఘూర్ణిల్లు, జంతుభంగమిళితజలధిభంగి.

వ. ఇట్లొప్పుచున్న యప్పురంబుఁ బ్రవేశించి రాజమార్గంబున రామచంద్రుండరుగుచున్న సమయంబున. 324

మ. ఇతఁడే రామనరేంద్రుఁ డాయబల కై యింద్రారిఁ ఖండించె న
ల్లతఁడే లక్ష్మణుఁ డాతఁడే కపివరుం డాప్తుండు వాఁడే మరు
త్సుతుఁ డా చెంగట నా విభీషణుఁ డటంచుం జేతులం జూపుచుం
సతు లెల్లం గికిరించి చూచిరి పురీసౌధాగ్రభాగంబులన్. 325

వ. ఇట్లు సమస్తజనంబులు చూచుచుండ (రామచంద్రుండు) రాజమార్గంబునం జనుచని. 326

సీ. పటికంపుగోడలఁ బవడంపు వాకిండ్ల, నీలంపుటరుఁగుల నెఱయ నొప్పి
కమనీయవైడూర్యక స్తంభచయముల, [1]మకరతోరణముల మహిత మగుచుఁ
బడగల మాణిక్యబద్ధచేలంబులఁ, జిగురుఁదోరణములఁ జెలువు మీఱి
పుష్పదామకముల భూరి[2]వాసనముల, బహుళతరధూపదీపముల మెఱసి

తే. మాఱువేల్పులభంగిని మలయుచున్న, సతులుఁ బురుషులు నెప్పుడు సందడింపఁ
గుఱుతు లిడరాని ధనములకుప్పలున్న, రాజసదనంబునకు వచ్చె రామవిభుఁడు.

వ. ఇట్లు వచ్చి. 328

ఉ. తల్లుల కెల్ల మ్రొక్కి తమతల్లికి వందన మాచరించి య
ల్లల్ల బుధాళికిన్ వినతుఁడై చెలికాండ్రను దమ్ములం బ్రసం
పుల్లతఁ గౌఁగిలించుకొని భూవరుఁ డోలిఁ గృపారసంబు రం
జిల్లఁగఁ జాల మన్ననలు చేసె నమాత్యులఁ బూర్వభృత్యులన్. 329

వ. తత్సమయంబునఁ దల్లులు. 330

చ. కొడుకులఁ బెద్దకోడలును గొబ్బున మ్రొక్కిన నెత్తి చేతులం
బుడుకుచు మోములుం దలఁబోరన ముద్దులు గొంచు నవ్వుచుం
దొడలకు వారి రాఁ దిగిచి తోఁగఁగఁ జేసిరి నేత్రధారలన్
వెడలినప్రాణముల్ దగఁ బ్రవిష్టము లయ్యె నటంచు నుబ్బుచున్. 331

వ. అంత వసిష్ఠుం డరుగుదెంచి శ్రీరామచంద్రుని జటాబంధంబు విడిపించి కులవృద్ధులుం దానును సమంత్రకరణంబుగ దేవేంద్రుని మంగళస్నానంబు సేయించు బృహస్పతిచందంబున సముద్రనదీజలంబుల నభిషేకంబు సేయించె రఘువరుండును సీతాసమేతుండై జలకంబులాడి మంచిపుట్టంబులు గట్టికొని కమ్మనిపువ్వులు దుఱిమి సుగంధంబు లలందికొని తొడవులు దొడిగికొని తనకు భరతుండు సమర్పించిన

1. మకరతోరణములన్. 2. 'వాసనము' అనియు పోతన ప్రయోగము.

రాజసింహాసనంబునం గూర్చుండి యతని మన్నించి కౌసల్యకుఁ బ్రియంబు సే
యుచు (జగత్పూజ్యంబుగ) రాజ్యంబు సేయుచుండె నప్పుడు. 332

సీ. కలఁగు టెల్లను మానెఁ గంధులు దేశించి, జలనంబు మానె భూచక్రమునకు
జాగరూకత మానె జలజలోచనులకు, దీనభావము మానె దిక్పతులకు
మాసియుంకుట మానె మార్తాండవిధులకు, గావిరి మానె దిక్కాంతలకును
నడికి పోవుట మానె నర్చిర్ముఖంబులు, కడఁగుట మానెఁ ద్రేతాగ్నులకును

ఆ. గడచి వ్రేఁగు మానెఁ గరిగిరికిటినాగ, కమఠ పతులకుఁ బ్రజలకెల్లఁ గలఁక మానె
రామచంద్రవిభుఁడు రాజేంద్రరత్నంబు, ధరణిభరణలీలఁ దాల్చినపుడు.

వ. మఱియును. 334

సీ. పొలఁతుల వాలుఁజూపులయంద చాంచల్య, మబలల నడుములయంద లేమి
కాంతాలకములంద కౌటిల్యసంచార, మతివలనడకలయంద జడిమ
ముగుదల పరిరంభములయంద పీడన, మంగనాకుచములయంద పోరు
పడఁతుల రతులంద బంధసద్భావంబు, సతులఁ బాయుటలంద సంజ్వరంబు

తే. ప్రియులు ప్రియురాండ్ర మనములఁ బెరసి తార్పు
లంద చౌర్యంబు వల్లభు లాత్మపతుల
నాఁగి క్రొమ్ముళ్లు వట్టుటం దక్రమంబు
రఘువరేణ్యుఁడు పాలించు రాజ్యమందు. 335

క. తండ్రిక్రియ రామచంద్రుఁడు, తండ్రుల మఱపించి ప్రజలఁ దా రక్షింపం
దండ్రుల నందఱు మఱచిరి, తండ్రి గదా రామధరణిధవుఁ డనుచున్. 336

వ. మఱియు నా రామచంద్రుండు రాజర్షిచరితుండును నిజధర్మనిరతుండును నేక
పత్నీవ్రతుండును సర్వలోకసమ్మతుండును నగుచు ధర్మవిరోధంబు గాకుండఁ
గోరిక లనుభవించుచుఁ ద్రేతాయుగం బైనఁ గృతయుగధర్మంబుఁ గావించుచు
బాలమరణంబు (మొదలగు నరిష్టంబులు ప్రజలకుఁ) గలుగకుండ రాజ్యంబు
సేయుచుండె నయ్యెడ. 337

ఆ. సిగ్గు వడుట గల్గి సింగారమును గల్గి, భక్తి గల్గి చాల భయముఁ గలిగి
నయముఁ బ్రియముఁ గలిగి నరనాథుచిత్తంబు, సీత దనకు వశము సేసికొనియె.

వ. అనిన విని రా జిట్లనియె. 339

ఆ. భ్రాతృజనులయందు బంధువులందును, బ్రజలయందు రాజభావ మొంది
యెట్లు మెలఁగె రాఘవేశ్వరుం డీశ్వరుఁ, గూర్చి క్రతువు లేల గోరి చేసె. 340

వ. అనిన శుకుం డి ట్లనియె. 341

సీ. భగవంతుఁ డగు రామభద్రుండు ప్రీతితో, దేవోత్తముని సర్వదేవమయునిఁ
దనుఁ దాన కూర్చి యధ్వరములు సేసెను, హోతకుఁ దూర్పు నుత్తరంబు
సామగాయకునికి శమనదిగ్భాగంబు, బ్రహ్మకుఁ గ్రమమునఁ బడమ రెల్ల

సధ్వర్యునకు శేష మా చార్యునకు నిచ్చి, సామ్ములఁబంచి భూసురల కొసఁగి

తే. తనదు రెండు పుట్టంబులుఁ దనకు నయిన, మెలఁత మంగళసూత్రంబు మినుకుఁ దక్క
వినతుఁడై యుండె నా రాముఁ డితరణంబు, పాండవోత్తమ యేమని పలుకవచ్చు.

వ. అంత నా రామచంద్రుని నానశీలత్వంబునకు మెచ్చి విప్రవరులు దమ తమ భూములు మరల నిచ్చి యిట్లనిరి. 343

ఆ. ధరణి వలదు మాకు జపసుల కేల నీ, వఖిలలోకగురుఁడ వైన హరివి
మా మనంబులందు మలయు చీఁకటిఁ బాపు, భవదుదారరుచుల పార్థివేంద్ర.

వ. అని పలికి బ్రహ్మణ్యదేవుండైన రామచంద్రుని వినయోక్తులం బూజించి మునులు సనిరి; ఇట్లు పెద్దకాలంబు రాజ్యంబుసేసి రాఘవేంద్రుం డొక్కదినంబున,

సీ. వసుధపైఁ బుట్టు మవార్తలాకర్ణింప, గొఱకునై రాముండు గూఢవృత్తి
నడురేయి దిరుగుచో నాగరజనులలో, నొక్కఁడు దనసతి యొప్పకున్న
నొరునింటఁ గాఁపురం బున్న చంచలురాలిఁ, బాయంగలేక చేపట్ట నేమి
తా వెఱ్ఱి యగు రామధరణీశ్వరుండనే, బేల పొమ్మను మాట బిట్టు వలుక

ఆ. నాలకించి మఱియు నామాట చారుల, వలన జగములోనఁ గలుగఁ దెలిసి
సీత నిద్రవోవఁ జెప్పక వాల్మీకి, పర్ణశాలఁ బెట్టఁ బనిచె రాత్రి. 346

వ. అంత సీతయు గర్భిణి గావునఁ గుశలవు లను పేరికొడుకులం గనియె వారికి వాల్మీకి జాతకర్మంబు నొనరించె లక్ష్మణునకు నంగదుండును జంద్రకేతుండును భరతునకుఁ దక్షుండును బుష్కలుండును శత్రుఘ్నునకు సుబాహుండును శ్రుతసేనుండును సంభవించి రయ్యెడ. 347

క. బంధురబలుఁ డగు భరతుఁడు, గంధర్వచయంబుఁ ద్రుంచి కనకాదుల స
ద్బంధునకు నన్న కిచ్చెను, బంధువులును మాతృజనులుఁ బ్రజలును మెచ్చన్.

ఆ. మధువనంబులోన మధునందనుం డగు, లవణుఁ జంపి భుజబలంబు మెఱసి
మధుపురంబు సేసె మధుభాషి శత్రుఘ్నుఁ, డన్న రామచంద్రుఁ డౌననంగ.

వ. అంతం గొంతకాలంబునకు రామచంద్రుని కొమారు లయిన కుశలవు లిద్దఱును వాల్మీకివలన వేదాదివిద్యలయందు నేర్పరులై పెక్కుసభల [1]సతానంబుగా రామకథాశ్లోకంబులు పాడుచు నొక్కనాఁడు రాఘవేంద్రు యజ్ఞశాలకుం జని

మత్తకోకిలము. వట్టిమ్రాఁకులు పల్లవింప వశవారి యై మధుధార దా
నట్టఁ బాడిన వారి పాటకు నుర్వరాధిపుఁడుఁ బ్రజల్
బిట్టు సంతస మంది రయ్యెడఁ బ్రేమఁ గన్నుల బాష్పముల్
దొట్ట నౌదల లూఁచి వారలతోడ మిక్కువ పుట్టఁగాన్. 351

వ. అంత నా రామచంద్రుండు కుమారుల కిట్లనియె. 352

1. [illegible]

ఆ. చిన్నియన్నలార ! శీతాంశుముఖులార, నళినదళవిశాలనయనులార
మధురభాషలార ! మహిమీఁద నెవ్వరు, దల్లిదండ్రి మీకు ధన్యులార. 353

వ. అనిన వారలేము వాల్మీకి[1]పౌత్రులము రాఘవేశ్వరుని యాగంబు సూడవచ్చితి మనవుడు మెల్లన నగి యెల్లిప్రొద్దు మీతండ్రి నెఱింగెద రుండుం డని యొక్క నివాసంబునకు సత్కరించి పనిచె మఱునాఁడు సీతం దోడ్కొని కుశలవుల ముందట నిడుకొని వాల్మీకి వచ్చి రఘుపుంగవునిం గని (యనేక ప్రకారంబుల వినుతించి) యిట్లనియె. 354

ఆ. సీత[2]మద్ధరాలు ! చిత్తవాక్కర్మంబు, లందు సత్యమూర్తి యమలచరిత
పుణ్యసాధ్వి విడువఁబోలదు చేకొను, రవికులాబ్ధిచంద్ర ! రామచంద్ర. 355

వ. అని (వాల్మీకి) పలుక రామచంద్రుండు పుత్రార్థియై విచారింపఁ గుశలవులను వాల్మీకికి నొప్పగించి రామచంద్ర చరణధ్యానంబు సేయుచు నిరాశ యై సీత భూవివరంబు సొచ్చె నయ్యెడ. 356

మ. మఱితా యేటికిఁ గ్రుంకితీవు మదిలో ! మోహంబు చింతింపవే
వదనాంభోజము సూపవే మృదువు నీవాక్యంబు విన్పింపవే
తుది సేయం దగ దంచు నీశ్వరుఁడు నై దుఃఖించె భూపాలుఁ డా
పద గాదే ప్రియురాలిఁ బాసినతఱిం భావింప నెవ్వారికిన్. 357

వ. అని వగచి రామచంద్రుండు బ్రహ్మచర్యంబు ధరియించి పదమూఁడు వేలయేండ్లడ తెగకుండ నగ్నిహోత్రంబులు సెల్లించి తా నీశ్వరుండు గావునఁ దన మొదలినెలవునకుం జనియె నివ్విధంబున. 358

ఆ. ఆదిదేవుఁ డైనయారామచంద్రుని, కబ్ధి గట్టు టెంత ! యసురకోటిఁ
జంపు టెంత కపులసాహాయ్య మది యెంత, సురలకొఱకుఁ గ్రీడఁ జూపెఁ గాక.

చ. వసుఁడుగ మ్రొక్కెదన్ లవణవారిధివిజృంభణ తానివర్తికిన్
దశదిగధీశమౌళిమణిదర్పణమండితదివ్యకీర్తికిన్
దశశతభానుమూర్తికి సుధారుచిభాషికి సాధుపోషికిన్
దశరథరాజపట్టికిని ! దైత్యపతిం బొరిగొన్నజెట్టికిన్. 360

ఉ. కల్లనివాఁడు పద్మనయనంబులవాఁడు మహాశుగంబులున్
విల్లును దాల్చువాఁడుఁ గడు ! విస్ఫుటవక్షమువాఁడు మేలుపైఁ
జల్లెడువాఁడు నిక్కినభుజంబులవాఁడు యశంబు దిక్కులం
జల్లెడువాఁడు నైనరఘుసత్తముఁ డిచ్చుత మా కభీష్టముల్. 361

ఆ. రామచంద్రుతోడ ! రాకలఁ బోకలఁ, గదిసి తిరుగువారుఁ ! గన్నవారు
నంటికొన్నవారు ! [3]నాకోసలప్రజ, లరిగి రాదియోగు ! లరుగుగతికి. 362

1. శిష్యులము, 2. ముద్దరాలు 3. నాకన్నప్రజలును [illegible]

క. శాంతనములు సద్గతులకు, బొంతనములు ఘనము లైనకపుణ్యముల కిదా
సింతిన పూర్వ్యులాఘములు, శృంగనములు రామనామసుకృతిచింతనముల్. 363

వ. ఆరామచంద్రునకుఁ గుశుండును గుశునకు నతిథియు నతిథికి నిషధుండును నిష ధునకు నభుండును నభునికిఁ బుండరీకుండును బుండరీకునకు క్షేమధన్వుండును క్షేమధన్వునకు దేవానీకుండును దేవానీకునకు నహీనుండును నహీనునకుఁ బారియాత్రుండును బారియాత్రునకు బలుండును బలునకుఁ జలుండును జలునకు నర్కసంభవుం డగు వజ్రనాభుండును వజ్రనాభునకు శంఖణుండును శంఖణునకు విధృతియు విధృతికి హిరణ్యనాభుండును జనియించి యతండు జైమినిశిష్యుం డైన యాజ్ఞవల్క్యునివలన నధ్యాత్మ యోగంబు నేర్చి హృదయకలుషంబులం బాసి యోగ చర్యుం డయ్యె నాహిరణ్యనాభునకుఁ బుష్యుండును బుష్యునకు ధ్రువసంధి యు ధ్రువసంధికి సుదర్శనుండును సుదర్శనునకు నగ్నివర్ణుండును నగ్నివర్ణునకు శీఘ్రుండును శీఘ్రునకు మను వనురాజశ్రేష్ఠుండును బుట్టి రాజరాజయోగి సిద్ధుం డయి కలాపగ్రామంబున నున్నవాఁడు కలియుగాంతంబున నష్టం బయ్యెడు సూర్య వంశంబుఁ గ్రమ్మఱఁ బుట్టింపం గలవాఁ డామరువునకుఁ బ్రశుశ్రుకుండును నా ప్రశుశ్రుకునకు సంధియు నతనికి నమర్షణుండును నాయమర్షణునికి మహాస్వంతుం డును నామహాస్వంతునకు విశ్వసాహ్వుండును నావిశ్వసాహ్వునకు బృహద్బ లుండును జనియించి రాబృహద్బలుఁడు భారతయుద్ధంబున (మీతండ్రి యగు నభిమన్యునిచేత) హతుం డయ్యె వినుము. 364

—✿ భవిష్యద్రాజేతిహాసము ✿—

తే. పరఁగ నిక్ష్వాకుఁడును బృహద్బలుఁడు మొదలు
దుదయుఁ గాఁ గలరాజులఁ దోడుతోడ
నెఱుఁగఁ జెప్పితి నీవారి నింక మీఁదఁ
బుట్టఁ గలవారిఁ జెప్పెద భూవరేంద్ర. 365

వ. ఆబృహద్బలునకు బృహద్రణుండును బృహద్రణునకు నురుక్రియుండును నాత నికి వత్సప్రీతుండును వత్సప్రీతునకుఁ బ్రతివ్యోముండును బ్రతివ్యోమునకు భానుండును భానునకు సహదేవుండును సహదేవునకు బృహదశ్వుండును బృ హదశ్వునకు భానుమంతుండును భానుమంతునకుఁ బ్రతీకాశ్వుండును బ్రతీకా శ్వునకు సుప్రతీకుండును సుప్రతీకునకు మేరుదేవుండును మేరుదేవునకు సునక్ష త్రుండును సునక్షత్రునకు బుష్కరుండును బుష్కరునకు నంతరిక్షుండును నంత రిక్షునకు సుతపుండును సుతపునకు నమిత్రజిత్తును నతనికి బృహద్వాజియు నత నికి బర్హియు బర్హికి ధనంజయుండును ధనంజయునకు రణంజయుండును నతనికి సృంజయుండును సృంజయునకు శాక్యుండును శాక్యునకు శుద్ధోదనుండును శుద్ధో దనునకు లాంగలుండును లాంగలునకుఁ బ్రసేనజిత్తును నతనికి క్షుద్రకుండును క్షుద్ర

కనకు బుణకుండును బుణకునకు సురథుండును సురథునకు సుమిత్రుండును బుట్టుదురు సుమిత్రునియనంతరకాలంబున సూర్యవంశంబు మఱి నాఁగదువీరలు బృహద్బలునినుండి క్రమంబునం బుట్టం గలవారు లని చెప్పి శుకుండి ట్లనియె.

సీ. ధర్మజ్ఞుఁ డాయిక్ష్వాకునకుఁ దనయుఁడై నిమి యాగ, మాదరింపఁగఁ గోరి తనయాపసిష్ఠు నాత్విజ్ఞునకు దాన్వర్థింపఁ గని యాతఁ, డింద్రునిమఖము నేఁ జేయుచుంప నియతి కొనినాఁడ మఱి వత్తుఁ దగొదవ సేసెద వచ్చి, సంసార మెంత యుదంచలంబు కాలయాపన మేల తత్క్రతువు సేసెద నని, యన్యఋత్విక్కులఁ దనతఁడు గూర్చి

తే. సేయ నింద్రునిమఖము మంతఁ దఱల్లఁ జేసి, గురుఁడు నవుదెంచి శిష్యుపై తగోపము త్తి యొరి నావచ్చునంతకాఁతనుండ ననుచు, నతనిదేహంబు పడుఁగాతమనిశపించె.

వ. ఇట్లు వసిష్ఠుండు శపించిన నిమియును వసిష్ఠునిదేహంబు పడుఁ గాక యని మరల శపియుంప నవ్వసిష్ఠుండు మిత్రావరుణులవలనఁ గడపట నూర్వశికి జన్మించె గురుశాపంబున బ్రహ్మజ్ఞాని యైననిమి విగతదేహుండైన నతనిదేహంబు మునీశ్వరులు గంధ[1]వస్తువులం బొదివి (దాఁచి) బొరఁకొన్నసత్త్రయాగంబు సెల్లించిరి యాగంబుకడపట దేవగణంబులు మెచ్చి వచ్చిన వారలకు నిమిదేహంబు సూపి బ్రదుకం జేయుం డనవుడు వారలు నిమిప్రాణంబు వచ్చుం గాక యని పలికిన నిమి దనదేహంబు సొర నొల్లక యి ట్లనియె. 368

మ. అతిమోహాకులితంబు సాంద్రమమతాహంకారమూలంబు సం
తతనానాసుఖదుఃఖపీడిత మసత్యం బిట్టిదేహంబుసం
సృతి నాకేటికి మీనజీవనము భంగిన్ భీతి బాహుళ్య మం
చితరుల్ పెద్దలు దీనిఁ జేకొనరు సత్సేవాపరుల్ హానిం గొల్చుచున్. 369

వ. అని పలికిన నిమిమాటలు క్రమ్మఱింప నేరక శరీరులు గన్నులు దెఱచినప్పుడును మూసినప్పుడును నిమి గాన వచ్చుం గాక యని పల్కి దేవతలు చని రంత.

ఆ. పెద్దలైనమును లుత్పృథివీస్థలికి రాజు, లేమిఁ జూచి నిమికళేబరంబు దరువ నొకఁడు పుట్టెఁదనయుండు వానిని, జనకుఁ డనుచుఁ బలికిరజగములెల్ల.

వ. మఱియు నతండు విగతదేహుండు గావున వైదేహుం డనియు మథనజాతుండు గావున మిథిలుం డనియు ననం బరఁగె నమ్మిథిలునిచేత నిర్మితం బయినదిమిథిలానగరంబు నాఁ బరఁగె నాజనకునకు నుదావసుండును నుదావసునకు నందివర్ధనుండును నందివర్ధనునకు సుకేతుండును సుకేతునకు దేవరాతుండును దేవరాతునకు బృహద్రథుండును బుట్టె రాతనికి మహావీర్యుండును నతనికి సుధృతియు నతనికి ధృష్టకేతుండును నతనికి హర్యశ్వుండును నతనికి మరువును నతనికిఁ బ్రతీంధకుండును నతనికిఁ గృతిరథుండును నతనికి దేవమీఢుండును నతనికిఁ విశ్రుతుండును నతనికి మహాధృతియు నతనికిఁ గీర్తిరాతుండును నతనికి మహారోముండును

1. బుష్పంబులం'

నతనికిఁ స్వర్ణరోముండును నతనికి హ్రస్వరోముండును నతనికి సీరధ్వజుండును బుట్టిరి. 372

ఆ. అతఁడు మఖము సేయ ♦ నవని దున్నింపంగ, లాంగలంబుకొనను ♦ లక్షణాంగి
సీత జాత యయ్యె ♦ సీరధ్వజుం డని, దానఁ జెప్పఁబడియె ♦ ధన్యుఁ డతఁడు. 373

వ. ఆసీరధ్వజునకుఁ గుశధ్వజుండును గుశధ్వజునకు ధర్మధ్వజుండును ధర్మధ్వజునకుఁ గృతధ్వజ మితధ్వజు లనువా రిద్దఱుఁ బుట్టి రంతఁ గృతధ్వజునకుఁ గేశిధ్వజుం డుదయించె నతండు తన్నుఁ దాఁ దెలియంగలవిద్యయందు నేర్పరి యయ్యె మితధ్వజునకు ఖాండిక్యుం డనువాఁడు జన్మించి తండ్రివలన నెఱుకగలవాఁడై కర్మతంత్రంబు నేర్చి కేశిధ్వజునివలన భీతుండై యేఁగి ఖాండిక్యునకుం భానుమంతుండును భానుమంతునకు శతద్యుమ్నుండును శతద్యుమ్నునికి శుచియు శుచికి సనద్వాజుండు సనద్వాజునకు నూర్ధ్వకేతుండును నూర్ధ్వకేతునకు నజుండును నజునకుఁ బురుజిత్తును బురుజిత్తునకు నరిష్టనేమియు నరిష్టనేమికి శ్రుతాయువును శ్రుతాయువునకుఁ బార్శ్వకుండును బార్శ్వకునకుఁ జిత్రరథుండును జిత్రరథునకు క్షేమాపియు క్షేమాపికి హేమరథుండును హేమరథునకు సత్యరథుండును సత్యరథునకు నుపగురుండును నుపగురునకు నగ్నిదేవు ప్రసాదంబున నుపగుప్తుండును నుపగుప్తునకు సావనుండును సావనునకు సువర్చసుండును గల్గి రతండె సుభాషణుం డని వినంబడు నాసుభాషణునకు జయుండును జయునకు విజయుండును విజయునకు ధృతుండును ధృతునకు ననఘుండును ననఘునకు వీతిహవ్యుండును వీతిహవ్యునకు ధృతియు ధృతికి బహుళాశ్వుండును బహుళాశ్వునకుఁ గృతియుఁ గృతికి మహావశియును జన్మించిరి వీరలు మైథిలు లనురాజు లని చెప్పంబడుదురు యోగీశ్వరప్రసాదంబున గృహస్థులై యుండియు బంధనిర్ముక్తులై యాత్మజ్ఞానంబుగలిగి నిరంతర బ్రహ్మానుసంధానంబు సేయుచు నుండుదు రని పలికి శుకయోగీంద్రుం డి ట్లనియె. 374

చంద్రవంశ్యులగు రాజుల యితిహాసము.

ఆ. చంద్రగౌరమైన ♦ చంద్రవంశమునందుఁ, జంద్రకీర్తితోడ ♦ జనితులైన
యట్టిపుణ్యమతుల ♦ నైళాదిరాజుల, నింక వినుము మాన ♦ వేంద్రచంద్ర. 375

సీ. ఒకవేయితలలతో ♦ నుండు జగన్నాథు, బొడ్డుఁదమ్మిని ♦ బ్రహ్మ పుట్టె మొదల
నతనికి గుణముల ♦ నతనిఁ బోలినదక్షుఁ, డగు నత్రి సంజాతుఁ ♦ డయ్యె నత్రి
కడగంటిచూడ్కులఁ ♦ గలువలసంగడీఁ, డుదయించి విప్రుల ♦ కోషధులకు
[1]నమరఁ దారాతతి ♦ కజునిపంపున నాథుఁ, డై యుండి రాజసూయంబు చేసి
తే. మూఁడులోకములను గెల్చి ♦ మోహకమునఁ
జని బృహస్పతి పెండ్లాము ♦ జారుమూర్తి

1. [illegible]

జార నిలు సొచ్చి కొనిపోయి ♀ తన్ను గురుఁడు
వేఁడునంతనాఁక నుయ్యాంతి ♀ విఘనఁ దయ్యె. 376

వ. అంత వేల్పులతోఁ దైత్యులుఁ గయ్యం బయ్యె బృహస్పతితోడి వైరంబునం జేసి రాక్షసులుం దానును శుక్రుండు చంద్రునిం జేపట్టి సురాచార్యునిం బోఁ దోలిన హరుండు భూతగణసమేతుం డై [1]తనగురుపుత్త్రుం డైనబృహస్పతిం జేపట్టె దేవేంద్రుండు సురగణంబులుం దానును బృహస్పతికి నడ్డంబు వచ్చె నయ్యవసరంబున బృహస్పతిభార్యానిమిత్తంబున రణంబున సురాసురవినాశం బయ్యె నాలోన బృహస్పతి తండ్రి యగునంగిరసుండు సెప్పిన విని బ్రహ్మ దేవుండు వచ్చి చంద్రునిం దిట్టి గర్భిణియైన తారను మరల నిప్పించినం జూచి బృహస్పతి దాని కిట్లనియె, 377

ఉ. సిగ్గొకయింత లేక వెలచేసియు నై వడి ధర్మకీర్తులన్
బొగ్గులు సేసి జారు శశిఁ ♀ బొంది కటా కడు వేల సేసికొం
టెగ్గు దలంపఁగా వలదె ♀ యిప్పుడు గర్భము డించుకొమ్మ నిన్
మ్రగ్గఁగఁ జేసెదం జెనఁటి ♀ మానవతుల్ సనుఁ జూచి మెత్తురే. 378

వ. అని గోపించు చుండ నాచెలువకుఁ బసిండిచాయ[2] మేను గలకుఱ్ఱండు పుట్టె వానిం జూచి మోహంబు సేసి బృహస్పతి దనకొడు కనియును జంద్రుండు దనకన్నవాఁ డనియును జగడించి రప్పుడు. 379

ఆ. వారివాదు సూచి ♀ వారింపఁగా వచ్చి, యేర్పరింప లేక ♀ యెల్ల మునులు
నమరవరుల నడుగ ♀ నావేదుకలకత్తె, యెఱుఁగుఁ గాని యితరు ♀ లెఱుఁగ రనిరి.

వ. ఆపలుకులు విని సిగ్గుపడి యున్నతారం జూచి చిన్నికొడు కిట్లనియె. 381

క. ఇలువరుస చెడఁగ బంధులు, దల వంపఁగ మగఁడు రోయ ♀ దల్లి కట్టా
వెలి నేల నన్నుఁ గంటివి, కలిగించినవాఁడు శీతకరుఁడో గురుఁడో. 382

వ. అని పలుకు చున్నకొడుకునకు మఱుమాట లాడ నేరక యూరక యున్నతార నేకాంతంబునకుం జీరి (మంతనంబున) బ్రహ్మ యిట్లనియె. 383

మ. చెలువా నీయెలసిగ్గు వాసి గురుఁడో ♀ శీతాంశుఁడో యెవ్వఁడీ
లలితాకారుఁ గుమారుఁ గన్న యతఁ డేలా దాఁప నీపాటు నీ
తలనే పుట్టెనె వెచ్చ నూర్పకుము కాంతల్ గామకల్ గారె మా
టల నిం దేమియుఁ బోవ దొండొరులతోడం జెప్ప విన్పింపవే. 384

వ. అని పలికిన బ్రహ్మకు నెమకు మాఁటాడ వెఱచి మంతనంబున నయ్యింతి చంద్రునికిం గన్న దాన ననవుడు నాబాలకునకు బుధుం డని పేరు వెట్టి చంద్రునకిచ్చి బ్రహ్మ సనియె నంత. 385

ఆ. బుద్ధిమంతుఁ డయ్యెఁ బుధుఁడు పుత్త్రుం డైన, మేను వెంచి రాజు ♀ మిన్ను ముట్టె

1. 'యతని నిమిడికొనియె, 2. మునితో నొక్కకుమారుండు' (వా. ప్ర.

బుద్ధి గలసుతుండు § పుట్టినచో దండ్రి, మిన్ను ముట్టు కేల § మిన్నకుండు.

వ. ఆ బుధునకుఁ దొల్లి చెప్పిన యిళ యను కన్యకవలనఁ బురూరవుండు పుట్టె; నా పురూరవుని ప్రసంగంబు గల శౌర్యసౌందర్యగాంభీర్యాదిగుణంబులు నారదునివలన నింద్రసభలోన నూర్వశి విని మిత్రావరుణశాపంబున మనుష్యస్త్రీరూపంబు దాల్చి భూలోకంబునకు వచ్చి యప్పురూరవుని ముందట నిలువంబడి. 387

తరలము. సరసిజాక్షు మృగేంద్రమధ్యు విశాలవక్షు మహాభుజున్
సురుచిరానన చంద్రమండలశోభితున్ సుకుమారునా
పురుషవర్యుఁ బురూరవుం గని § పుష్పబాణుని జోదు చేఁ
దొరఁగు క్రొవ్విరితూపులన్ మది § దొందడించిన భ్రాంతితోన్. 388

వ. ఊర్వశి నిలుచున్నంత. 389

ఉ. భావజుదీమమో మొగులుఁ § బాసి వెలుంగు మెఱుంగొ మోహినీ
దేవతయో [2]నభోరమయొ § దీనికరగ్రహణంబు లేనినా
జీవన మేటి కంచు మరు § చేఁ జిగురాకు పెదమ్ము క్రొవిమ్ములం
దా పడఁ గెం బురూరవుఁడు § దామరపాకుజలంబు కైవడిన్. 390

వ. ఇట్లు రాచపట్టి చెఱకువిలుకానిదాడికి నోటువడి యెట్టకేలకు నిలుకడఁ దెచ్చుకొని సైరణ సచ్చెలువ కి ట్లనియె. 391

ఉ. ఎక్కడనుండి రాక మన § కెద్దియకుం దగు నీకు దక్కితిన్
మ్రుక్కడివచ్చెనే యలరు § ములుకోలవాఁడ ఇదంబుఁ ద్రిప్పెనే
దిక్కు నెఱుంగ నోయబల § దేహముఁ దేహము గేలుఁ గేల నీ
చెక్కునఁ జెక్కు మోపి తగు § చెయ్వులనన్ను విపన్నుఁ గావవే. 392

వ. అనినం బ్రోడ చేసియ యిట్లనియె. 393

మ. ఇవె నాకూర్మితగొఱ్ఱె రెండు దగ నీ § వెల్లప్పుడుం గాచె దే
ని వివస్త్రుండవు గాక నాయెడ సదా § నివుండు దేనిన్ విశే
షవిలాసాధిక నీకు నాఘృతము భ § క్ష్యంబయ్యె నేనిన్ మనో
జవినోదంబుల నిన్నుఁ దేల్తునగునే § చంద్రాన్వయగ్రామణీ. 394

వ. అని పలికిన వేల్పులవెలయాలి ప్రతిమాటల కియ్యకొని తనమనంబున. 395

క. మంచి దఁట రూపవతి రతి, నంచిత యఁట దేవగణిక § యఁట మరుచేతన్
సంచలితచిత్త యెకా, మించిన దఁట యింతకంటె § మేలుం గలదే. 396

వ. అని నిశ్చయించుకొని. 397

ఆ. రాజు రాజముఖిని § రతిఁ దేల్చె బహుగామ, మేడలందుఁ దరుల § నీడలందు
డోలలందు రత్న § శాలలందును దమ్మి, కొలఁకులందు గిరుల § కోనలందు. 398

వ. అంత నయ్యిద్దఱుం దగులంబు నెక్కొని. 399

---

1. [illegible] 2. నాపుణ్యమునఁబట్టుంబ [illegible] 3. డోలలందురత్నకూటంబులందును, కొలఁకుల.

క. ఒకదిక్కు గాని చనఁబో, రొకచోటను గాని నిలిచి యుండరు దమలో
నొకటియు గాని తలంపరు, నొకనిమిషముఁ బాయలేరు యువిదయు విభుఁడున్.

క. దయ్య మెఱుంగఁగ వారల, నెయ్యంబులు మక్కువలును [1]నిజసుగతినముల్
[2]దియ్యములును నెడసందిలి, బఱ్వ్యకొం గ్రద్దమైఁ బ్రాణము పడలున్. 401

వ. ఇట్లూర్వశియుం బురూరవుండు నొండొరుల వలపుమక్కువలు చెక్కులొత్తం జగళ్లు రేలు నెల్లెడల విహరింప నొక్కనాఁడు దేవలోకంబున దేవేంద్రుండు గొలువుండి తనకొలువున నూర్వశి లేకుండుటం జూచి. 402

క. ఇన్నిదినంబులవలె నా, యున్నసభామధ్యవేదియ యూర్వశి లేమిన్
విన్నఁదనంబున నున్నది, వన్నె దఱిఁగి యున్న పసిఁడిశివమువననుచున్. 403

వ. ఇంద్రుండు గంధర్వులం బనిచిన వారు నడురేయి సని చీఁకటి నూర్వశి పెంచుచున్న యేడికలం బట్టిన నవి రెండును మొఱ వెట్టిన వాని మొఱ విని రతిఖిన్నుండై మేను మఱచి కూరుకుచున్న పురూరవు కౌఁగిట నుండి యూర్వశి యిట్లనియె. 404

మ. అదె నాబిడ్డలఁ బట్టి దొంగలు మహోత్సాహంకారులై కొంచు ను
న్మత్తులై పోయెద రడ్డపాటునకు సామర్థ్యంబునన్ హీనుఁడై
కదలం డీమగపంద కూరుకుగతిన్ గన్మూసి గుర్వెట్టుచుం
బ్రిదులం జాలఁడు నాదుకౌఁగిలియు సంక్షోభితాత్ముండై చెల్లరే. 405

క. [3]పగతురు దొంగలు నేఁపఁగ, మగఁటిమి వాటింప లేక మగతన మెడలన్
మగువలకౌఁగిట నడఁగెడు, మగవాఁడగుకంటె మగఁడు మఱుగు వగు టొప్పున్.

ఆ. అధముఁడైనవాని కాలగుకంటె న,త్యధికునింట దాసి యగుట మేలు
హీనుఁ బొంది యోని హింసింపఁగా నేల, యువతిజనుల కూరకుంట లెస్స.

క. [4]ఏటిది నీరాచతికం, బాఁటది మొఱవెట్టఁ బసువు లాతురపడ నో
యాఁట దని లేచి దొంగల, గీఁటవు వెడలంగ శవము క్రియ నుండెదిదే. 408

క. వినియు వినవు రణభీరువు, మనుజాధము నిమరపోతు మామని నకటా
నినుఁజక్రవర్తిఁ జేసిన, వనజాసనుకంటె వెఱ్ఱివాఁడును గలఁడే. 409

వ. అని పెక్కుభంగుల నయ్యింతి పరుసనిపలుకు లనుకఱకువాలమ్ములు సెవులఁ జొనుప నారాజశేఖరుం డంకుశంబుపోట్ల నదరుమదగజంబుచందంబునఁ జీర మఱచి దిగంబరుండై లేచి వాలు కేల నంకించి యానడురేయి దొంగల నఱికివైచి మేషంబుల విడిపించుకొని తిరిగి వచ్చునెడ. 410

---

1. 'నిజగరితనముల్' అనియే వ్రా. ప్ర. 2. 'దియ్యంబు లౌనెడ కుంపరి పయ్యెద' వ్రా. ప్ర. 3. పగతురు దొంగల లేపఁగ ... మగతన మెల్లన్ ... కౌఁగిటఁ జాపెడు మగవాఁడు. 4. ఏటికి నీరాచతికము, బోటులు మొఱవెట్టఁ బశువు బోరన నఱవన్ - నో, యేటి దని లేచి దొంగల - కేఁటల నీడ్చెడిదొంగల - గీటడఁపవు వెడలి శవముక్రియ నుండెదిదే.

ఆ. చీర లేనిమగనిఁ జెలువ దా నీక్షించి, కన్న మొఱఁగి పోవఁ గాన కతఁడు
వెఱ్ఱివానిభంగి వివశుఁడై పడి లేచి, పొరలి తెరలి స్రుక్కి పొక్కి పడియె.

వ. పతియునుఁ బురూరవుండు మదనాతురుండై వెదకుచు సరస్వతీనదీతీరంబునందు కతిపయసఖీయుక్తయై యున్న యూర్వశిం గని వికసితాననుం(డగుచుఁ)డై యిట్లనియె.

మ. తనువధ్యా మిటు యేల వచ్చి తకటా! ధర్మంబె నర్మంబె మున్
మనలో నీవు దుకూల నాడికొన్న పలుకుల్ మర్యాదలుం దప్పె నే
నిను నేఁ బాసినయంతనుండి తనువున్ నేలం బడం బాఱెడిం
దిను 1గృధ్రాదులు దీని మున్న కరుణాదృష్టిన్ విలోకింపవే. 413

వ. అనిన నూర్వశి యిట్లనియె. 414

క. మగువలకు నింత 2లోఁగెదు, మగవాఁడవె నీవు పశువుమాడ్కిన్ వగవం
దగవే మానుషపశువును, మృగములు గని రోయుఁ గాక మే లని తినునే.

వ. అదియునుం గాక. 416

మ. తలఁపుల్ చిచ్చులు మాట లుజ్జ్వలసుధాధారల్ విభుండైనవు
వ్విలుతున్ మెచ్చర యన్యులన్ వలతు రేవిశ్వాసముం లేదు క్రూ
రలు తోడుం బతినైనఁ జంపుదు రధర్మల్ నిర్దయల్ చంచలల్
వెలయాండ్రెక్కడ వారివేషములు లోకవేదాంతసూక్తంబులే. 417

ఉ. ఇంకొకయేఁడు పోయిన నరేశ్వర యాతలిరేయి నీవు నా
లంకకు వచ్చె దాత్మజుల లక్షణవంతులఁ గాంచె దేమియుం
గొంకక పొమ్ము నావుడును గొమ్మను గర్భిణిఁ గాఁ దలంచుచున్
శంక యొకింత లేక నృపసత్తముఁ డల్లన పోయె వీటికిన్. 418

వ. ఇట్లు మరలి చని తనపురంబున నొక్కయేఁ డుండి పిదప నూర్వశికడ కేగి యొకరేయి పురూరవుం డయ్యింతికడ నున్న నావెలందియు గంధర్వవరుల వేఁడికొనుము నన్నిచ్చెద రనవుడు నతండు గంధర్వవరులం బ్రార్థించిన వార లతండు పొగడుటకు మెచ్చి యగ్నిస్థాలి నిచ్చిన నయ్యగ్నిస్థాలి నూర్వశింగాఁ దలంచుచు దానితో నడవిం దిరుగుచుండి యొక్కనాఁ డది యూర్వశి గా దగ్నిస్థాలి యని యెఱింగి వనంబున దిగవిడిచి యింటికిం జనుదెంచి నిత్యంబు రాత్రి దానిన చింతించుచుండఁ ద్రేతాయుగంబు సొచ్చిన నారాజుచిత్తంబున గర్మబోధంబు లయి వేదంబులు మూఁడుమార్గంబులం దోఁచిన నాభూవరుండు స్థాలికడకుం జని యందు శమీగర్భజాతం బైనయశ్వత్థంబుఁ (జూచి యాయశ్వత్థంబు) చేత నరణులు రెండు గావించి ముందటియరణి దానును వెనుకటియరణి యూర్వశియును రెంటినడుమ నున్నకాష్ఠంబు పుత్త్రుండు నని మతంబు [illegible] ద్రచ్చుచుండ జాతవేదుం డనునగ్ని సంభవించి విహితారాధన

1. [illegible]. 2. [illegible]. 3. [illegible].

సంస్కారంబునం జేసి యాహవనీయాదిరూపంబుల మూఁట నెగడి పురూరవుని పుత్త్రుం డని కల్పింపంబడియె నాయగ్ని పురూరవుఁడు గంధర్వలోకంబునకుం బనుపం గారణం బగుటం జేసి. 419

క. ఆ యగ్నిచేఁ బురూరవుఁ, డాయజ్ఞేశ్వరు ననంతు । హరి వేదమయున్
శ్రీయుతుఁ గూర్చి యజించెను, నాయుతుఁ డూర్వశిఁ గనంగ । నరిగెడుకోర్కిన్.

ఉ. ఒక్కఁడ వహ్ని వేల్పు పురుషోత్తముఁ డొక్కఁడ సర్వవాఙ్మయం
బొక్కఁడ వేద మప్రణవ । మొక్కఁడ వర్ణము దొల్లి త్రేతనుం
డొక్కటి మాన్చి మూఁడుగను । నేర్పఱచెం దనబుద్ధిపెంపుచేఁ
జక్కఁగ నాపురూరవుఁడు । శక్తులకున్ సులభంబు లట్లు గన్. 421

వ. ఇట్లు వేదవిభాగంబు గల్పించి యాగంబు సేసి పురూరవుం డూర్వశి యున్నగంధర్వలోకంబునకుం జనియె నతనికి నూర్వశిగర్భంబున నాయువు శ్రుతాయువు సత్యాయువు రయుండు జయుండు విజయుం డన నార్గురు పుత్త్రులు గలిగి రందు శ్రుతాయువునకు వసుమంతుండును సత్యాయువునకు శ్రుతంజయుండును రయునకు శ్రుతుండు నేకుం డన నిరువురును జయునకు నమితుండును విజయునకు భీముండును జనించి రాభీమునకుఁ గాంచనుండు గాంచనునకు హోత్రకుండు హోత్రకునకు గంగాప్రవాహంబు పుక్కిటం బట్టిన జహ్నుండు జహ్నునకుఁ బూరుండు పూరునకు బాలకుండు బాలకునకు నజకుం డజకునకుఁ గుశుండు కుశునకుఁ గుశాంబుండు ధూర్తయుండు వసువు కుశనాభుం డన నలువురును సంభవించి రందుఁ గుశాంబునకు గాధి యనువాఁడు గలిగె నాగాధి రాజ్యంబు సేయుచుండ. 422

సీ. సత్యవతి యను గాధి । జాతను గన్యను, విప్రుఁడు ఋచికుండు । వేఁడుకొనిన
గాధియు సుత కీడు । గాఁ డని తెల్లని, నవకంపుమేనులు । నల్లచెవులు
గలగుఱ్ఱములు వేయి । కన్యకు నుంకువ, యిచ్చినఁ గూఁతు నే । నిత్తు ననిన
వసుధామరుండును । వరుణునికడ కేఁగి, హయములఁ దెచ్చినఁ గూఁతు । నాతఁ డిచ్చె

ఆ. నా మహాత్ము సతియు । నత్తయుఁ గొడుకులఁ, గోరి యడుగ నియ్యకొని యతండు
విప్రరాజమంత్ర । వితతుల వేల్పించి, చరువు సేసి స్రుంక । నరిగె నదికి. 423

వ. అయ్యెడం దల్లి యడిగిన సత్యవతి బ్రహ్మమంత్రంబులం దనకు వేల్పించిన చరువు దల్లి కిచ్చి క్షాత్త్రమంత్రంబు(లం దల్లికి వేల్పించిన)చరువు దా నందికొనియుండ నాముని చనుదెంచి చరువు వీడ్వడుట యెఱింగి భార్య కిట్లనియె. 424

ఆ. తల్లిచరువు నీవు । దాల్చి నీచరు వేల, తల్లిపాల నిడితి । తరళనేత్ర
కొమ్మ యింక నీకుఁ । గ్రూరుఁడు పుట్టు మీ, యమ్మ బ్రహ్మవిదుని । నవఘుఁ గాంచు.

వ. అనిన నయ్యింతి వెఱచి మ్రొక్కి వినయంబు లాడినం బ్రసన్నుండై నీకొడుకు సాధువై నీమనుమండు క్రూరుం డగుం గాక యని ఋచికుం డనుగ్రహించిన

నాసత్యవతికి జమదగ్ని సంభవించె సత్యవతియుం గౌశికీనది యై లోకపావని యై ప్రవహించె నా జమదగ్నియు రేణువుకూఁతు రయిన రేణుకను వివాహంబై వసుమదాదికుమారులం గనియె నందు. 426

క. పురుషోత్తము నంశంబున, ధర జమదగ్నికి జనించి ధన్యుఁడు రాముం
డిరువదియొకమారి నృపతుల, శిరములఁ జక్కడిచెఁ దనదు చేగొడ్డంటన్. 427

వ. అనిన విని భూవరుండు శుకున కిట్లనియె. 428

— పరశురాముని చరిత్రము. —

ఉ. ఏటికి: జంపె రాముఁ డవనీశుల వేయును వారియందుఁ ద
ప్పేటిది విప్రుఁడయ్యు నతఁ డేటికి రాజసతామసంబులన్
వాటముఁ బొందె భూభరము వారిత మాటది యేవిధంబు నా
మాటకు మానిచంద్ర మఱి మాట ప్రకాశము గాఁగఁ జెప్పవే. 429

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 430

సీ. హైహయాధీశ్వరుం డర్జునుం డనువాఁడు, ధరణీశ్వరుల లోనఁ దగినవాఁడు
పురుషోత్తమాంశాంశుఁ బుణ్యు దత్తాత్రేయు, నారాధనము సేసి యతనివలనఁ
బరిపంథిజయమును బాహుసహస్రంబు, నణిమాదిగుణములు యశము బలము
యోగీశ్వరత్వంబు నోజయుఁ దేజంబుఁ, జెడనియింద్రియములు సిరియుఁ బడసి
తే. గాలికైవడి సకలలోకంబులందుఁ, దనకుఁ బోరాని రారాని తలము లేక
యొట్టిచోనైన దనయాజ్ఞ యేపు మిగుల, ధరణి వెలుఁగొందె సుపీఠిఁ దరణిమాడ్కి.

మ. ఒకనాఁ డామనుజేంద్రుఁ డంగనలతో నుద్దాముఁడై వీట నుం
డక రేవానది కేఁగి యందుఁ దెలినీటం జల్లుపోరాడి దీ
ర్ఘకరాబ్జంబుల నానదీజలములం గట్టెన్ వడిన్ నీరు మ్రో
లకుఁ బెల్లుబ్బి రణాగతుం డయిన యా లంకేశుపైఁ దొట్టఁగన్. 432

వ. ఇట్లు దిగ్విజయార్థంబు వచ్చిన రావణుం డా రాజు చేకట్టం దొట్టిన యేటినీటికి సహింపక రోషంబునం బోటరియుంబోలె నమ్మేటిమగనితోడ పోటునకుం దొడరినఁ బాటింపక తనబాహుపాటవంబున. 433

క. వీఁకమెయి నతఁడు రావణుఁ, గూఁకటులు లగలించి పట్టికొని మోఁకాలం
డాఁకించి కోఁతికైవడి, నాఁకం బెట్టించెఁ గింకరావళిచేతన్. 434

వ. అంత నర్జునుండు మాహిష్మతీపురంబున కేతెంచి. 435

క. ఆ రాజేంద్రుఁడు రావణు, నోరి యిట మీఁద నూరకుండుము జగతిన్
వీరుఁడ వనకుము కాచితిఁ, బోరా యని సిగ్గుపఱచి పుచ్చెన్ మరలన్. 436

వ. అంత. 437

సీ. ధరణీశుఁ డొకనాఁడు దైవయోగంబున, వేఁటకై కాంతారవీథి కేఁగి
[illegible]ల శ్రాంతదేహుఁడై జమదగ్నిముని యాశ్రమముఁ జేరి మ్రొక్కి నిలువ

నా మునీంద్రుఁడు రాజు సపరివారంబుగాఁ [1]బూజించి యా రాజునకు రాజానుచరులకుఁ దన హోమధేనువు సకలయోగంబుల నర్పించి, మృష్టాన్నములు గుడువఁ బెట్టినం దడవు

తే. కుడిచి కూర్చుండి మొదవుపైఁ గోర్కిఁ జేసి
[2]సంపదయు దేల యీ యావు చాలుఁ గాక
యిట్టి గోవుల నెన్నండు నెఱుఁగ మనుచుఁ
బట్టి తెండని తనయోధభటులఁ బనిచె. 438

వ. పంచిన వారలు దర్పంబునం జని. 439

క. క్రేపుం బాపకుఁ డంచును, హా పీడం బడితి ననుచు నంభా యనుచుం
జూపఱు నృపు లంచును, వాపోవఁగ మొదవుఁ గొనుచు వచ్చిరి పురికిన్.

వ. (అంత నర్జునుండు మాహిష్మతీపురంబునకు) వచ్చిన రాముం డాశ్రమంబున
కేతెంచి తద్వృత్తాంతం బంతయు విని. 441

ఆ. అద్దిరయ్య యింత నన్నంబు గుడిచి మా, యయ్య వలదనంగ నాక్రమించి
క్రొవ్వి రాజు మొదవుఁ గొనిపోయినాఁడఁట, యేను రాముఁ డౌట యెఱుఁగఁ
(డొకొ.

వ. అని పలికి.

మ. ప్రళయాగ్నిచ్ఛటభంగిఁ గుంభి విదళింపం బోవుసింహాకృతిం
బెలుచన్ రాముఁ డిలేశువెంట నడచెం బృథ్వీతలం బెల్ల నా
కులమై క్రుంగ గుఠారియై కవచియై కోదండియై కాండియై
ఛలియై సాహసియై మృగాజినమనోజ్ఞశ్రోణియై తూణియై. 444

వ. చని మాహిష్మతీపురద్వారంబుఁ జేరి నిలుచున్న సమయంబున. 445

మ. కని యేలా ముందటఁ గార్తవీర్యుఁడు సమిత్కాలాగ్నిఁ బ్రకాశమాన్ శరా
సనతూణీరకుఠారభీము నతిరోషప్రోచ్ఛలద్భ్రూయుగా
ననునేత్రాంచలసీము నైణపటనాకనామాలికోద్దాము నూ
తనసంరంభనరేంద్రదారశుభసూత్రైకధామునిన్ రామునిన్. 446

వ. కని కోపించి. 447

ఉ. బాలుఁడు వెఱ్ఱిబ్రాహ్మణుఁడు బ్రాహ్మణుకైవడి నుంట మాని భూ
పాలురతోడ భూరిబలభవ్యులతోడ భయంబు దక్కి క
య్యాలకు వచ్చినాఁడు మనకయ్యెడిక బాపము లేదు తెండు తెం
డేల సహింప భూసురుని నేయుఁడు వ్రేయుఁడు గూల్పుఁ డిమ్మహిన్. 448

వ. అని యదలించి దండనాయకులఁ బురికొల్పిన వారు రథకరిహరిపదాతిసమూహంబులతో లెక్కకుం బదియేడక్షౌహిణులై యెదురునడచి శరచక్రగదాఖడ్గభిందిపాలశూలప్రముఖసాధనంబుల నొప్పించిన నవ్విప్రవరుండు గన్నులకొలకుల నిప్పులు గుప్పలుగొన రెట్టించినకట్టల్క నిట్టిపగ యజ్ఞోపవీతంబు సక్కనిడి

1. [illegible] 2. [illegible] పెయ్యావు.

కొని కరాళించి బిట్టు దట్టించి కఠోరం బగు కుఠారంబు సారించి మూఁకల పైకుఱి [1]తోలకకిఱుఁగంబునం గ్రొచ్చులికపట్టునం జెట్టులు గొట్టు కృషీవలుని తెఱంగునఁ బదంబులు ద్రెంచుచు ననంటికంబంబులఁ దెగనడుచు నారామకారుని పగి బాహ్యంబులఁ ద్రుంచుచుఁ దాళఫలంబులు రాల్చు వృక్షారోహకుని కైవడి శిరంబులు ద్రుంచుచు మృగంబుల వండం దుండించు సూపకారుని భంగి నవయవంబులం జెక్కుచు నంతటం జని సనక పిలయకాలకీలి కేలిని మంట లుమియుచు విల్లుండి యెల్లెడఁ బిడుగుల సోనలు గురియు బలు మొగిళ్లవడువున నప్రమాణంబు లగు బాణంబులం జెలఁగి సుభటసైన్యంబుల దైన్యంబు నొందించుచు (నడ్డంబు లేసి యార్భటంబులు గల బాణవర్షఘృతంబులతో) రాహుతులం గోహ్నసంబునఁ గాహుతులు సేయుచుఁ దురంగంబుల నిరంగంబులఁ గావించుచు రథంబులు శిథిలంబులుగా నొనర్చుచు ద్విరదంబుల నరదంబులై పఱవం దోలుచు నివ్విధంబున సేనల నంపవానల ముంచి రూపు మాపిన. 449

క. మత్తిల్లి భూరిజాలము, చిత్తంబులఁ జొక్కి వేడ్కఁ జిందులు వాఱన్
జొత్తిల్లి సమిత్తలమున, నెత్తురు మేదంబు పలలనికరం బయ్యెన్. 450

వ. అయ్యవసరంబున. 451

క. మేలీ బ్రాహ్మణుఁ డొక్కఁడు, నేలం బడఁ గూల్చె సైన్యనిచయము నెల్లన్
బాలాగ్ర నేల యీతని, దూలించెదఁ గాక నాదు దోర్బలము వడిన్. 452

వ. అని పలికి. 453

మ. ఒకయేనూఱు కరంబులన్ ధనువు లత్యుల్లాసియై తాల్చి వే
ఱొకయేనూట గుణధ్వనుల్ నిగుడ శాతోగ్రాస్త్రముల్ గూర్చి వి
ప్రకుఠారంబును నిన్నుఁ గూల్తు ననుచున్ భర్జించి పుంఖానుపుం
ఖకఠోరంబుగ నేసి యార్చె జయరేఖాధామునిన్ రామునిన్. 454

క. వడిఁ దూపు లేయ గుఱుసులు, పడి కార్ముకపంచశతము పరఁగ విభుఁడు సొం
పడరెఁ బరివేషచయముల, నడుమ ఖరద్యుతుల వెలయునలినాప్తు క్రియన్. 455

వ. ఇట్లర్జునుండు బాణవిలాసంబు సూపిన. 456

మ. ధరణీదేవుఁడు రాముఁ డాధ్యుఁడు జగద్ధానుష్కరత్నంబు దు
ష్కరచాపం బొక టెక్కు వెట్టి శరముల్ సంధించి పెల్లేసి భూ
వరుకోదండము లొక్క[2]మాటు దునిమెన్ వాఁడంతటం బోక వే
తరువుల్ ఱువ్వఁ గుఠారధార నఱికెం దద్బాహుసందోహమున్. 457

క. శరములు దుసిసిన నతనికి, శిర మొక్కటి చిక్కె శైలశిఖరము భంగిం
బరశువున నదియుఁ ద్రుంచెను, బరసూదనుఁ డైన ఘనుఁడు భార్గవుఁడు వడిన్.

ఆ. తండ్రి పడిన నతనితనయులు పదివేలు, దలఁగిపోయి రతనిఁ దాఁక లేక

1. [illegible] 2. చూడ్కి

పరభయంకరుండు భార్గవుం డంత నా, గోవుఁ గ్రేపుతోడఁ గూడఁ దెచ్చె.

వ. ఇట్లు హోమధేనువు మరలం దెచ్చి యిచ్చి తనపరాక్రమంబు దండ్రికి నెఱింగించి తోఁబుట్టువులకు సవర్ణంబుగాఁ జెప్పిన జమదగ్ని రాముని కిట్లనియె. 460

క. కలవేల్పు లెల్లఁ దమతమ చెలువంబులు దెచ్చి రాజుఁ జేయుదు రకటా
బలువేల్పు రాజు వానిం, జలమున నిట్లేల పోయి చంపితి పుత్రా. 461

క. తాలిమి మనకును ధర్మము, తాలిమి [2]మూలంబు మనకు ధన్యత్వమునం
దాలిమి గలదని యీశుం, డేలించును బ్రహ్మపదము నెల్లన్ మనఁగన్. 462

క. క్షమ గలిగిన సిరి గలుగును, క్షమ గలిగిన వాణి గలుగు సౌరప్రభయున్
క్షమ గలుగఁ దోన కలుగును, క్షమ గలిగిన మెచ్చు శౌరి సదయుఁడు దండ్రీ.

క. పట్టపురాజును జంపుట గట్టలుకన్ విప్రుఁ జంపుకంటెను బాపం
బట్టిట్టనకుము నీ వీ, చెట్ట సెడం దీర్థసేవ సేయుము తనయా. 464

క. అని తన్నుఁ దండ్రి పనిచినఁ, జని పూని ప్రసాద మనుచు భార్గవుఁడు రయం
బున నొకయేఁడు ప్రయాణము, సని తీర్థము లెల్ల నాడి చనుదెంచె నృపా. 465

ఉ. ఆమెఱ నొక్కనాఁడు సలిలార్థము రేణుక గంగలోనికిం
బోయి ప్రవాహమధ్యమునఁ బొల్పుగ నచ్చరలేమపిండుతోఁ
దోయవిహారముల్ సలుపు దుర్లభుఁ జిత్రరథున్ సరోజమా
లాయుతుఁ జూచు చుండెఁ బతియాజ్ఞ దలంపక కొంతప్రేమతోన్. 466

వ. ఇట్లు గంధర్వ వల్లభునిం జూచు కారణంబునం దడసి. 467

ఉ. అక్కట వచ్చె పెద్దతడ వయ్యెసి హోమమువేళ దప్పె నే
నిక్కడ నేల యుంటి ముని యేమనునో యని భీతచిత్తయై
గ్రక్కునఁ దోయకుంభము శిరస్స్థలమం దిడి తెచ్చి యిచ్చి వే
మ్రొక్కి కరంబు మోడ్చి పతిముందట నల్లన నిల్చె నల్కుచున్. 468

వ. అప్పుడు. 469

క. చిత్తమున భార్య దడసిన,వృత్తాంతం బెఱిఁగి తపసి వేగమ సుతులన్
మత్తం దీనిం జావఁగ, మొత్తుం డన మొత్తరైరి మునుకుచు వారల్. 470

క. కొడుకులు పెండ్లముఁ జంపమిఁ, గొడుకులఁ బెండ్లాముఁ జంప గురుఁ[2]డానతియీ
నడుగులకు నెఱఁగి రాముం, డెడ గిడ కుండంగఁ ద్రుంచె నన్నలఁ దల్లిన్. 471

శా. తల్లిన్ భ్రాతల నెల్లఁ జంపు మనుచోఁ దాఁ జంపి రా కున్నఁ బెం
పెల్లం బోవ శపించుఁ దండ్రి తనపం పేఁ జేయుదున్ మెచ్చినా
తల్లిన్ భ్రాతల నిచ్చు నిక్కము తపోధన్యాత్మకుం డంచు వే
తల్లిన్ భ్రాతలఁ జంపె భార్గవుఁడు లేదా చంపఁ జేయాడునే. 472

వ. ఇవ్విధంబున. 473

1. మూల మగు ధర్మతత్త్వంబులకుం బ్రా. ప్ర. 2. పొసఁగిన ప్రా.

క. అడ్డము సెప్పక తనకటి, బిడ్డఁడు రాముండు సుతులఁ బెండ్లము నచటన్
గొడ్డంటం దెగ నడిచిన, నడ్డమఁ దల యూఁచి మెచ్చె జమదగ్ని మదిన్. 474

క. మెచ్చి పితృండు నిను గనుఁగొని, యిచ్చెద నీపడినవారికెల్ల జీవంబులు నీ
విచ్చితి నను పని మ్రొక్కిన, నిచ్చెన్ వారలును లేచి రొప్పటిభంగిన్. 475

ఆ. పడిన వారి మరల బ్రదికింప నోపును, జనకుఁ డనుచుఁ జంపె జామదగ్న్యుఁ
డతఁడు సంపె ననుచు నన్నలఁ దల్లిని, జనకునాజ్ఞ యైనఁ జంపఁ దగదు. 476

వ. అంత. 477

సీ. పరశురాముని కోడి పరుగులు వెట్టిన, యర్జునపుత్త్రుల లాత్మ యందుఁ
దండ్రి మగ్గుటకు సంతప్తులై వేఁగుచు, నంతంత నంతట నెడరు వేచి
తిరిగియాడుచు నొక్కనాఁ డాశ్రమంబున దా రాముఁ డడవి కన్నలతోడ నరుగఁ బిదప
బగఁ దీర్పఁ దఱి యని పరికించి హోమశాలయందున సర్వేశ్వరాత్మ నునిచి

తే. నిరుపమధ్యానసుఖస్ఫూర్తిఁ దలఁచియున్న, పుణ్యు జమదగ్ని నందఱుఁ బొదువఁ బట్టి
కుములకుండంగఁ దలఁ ద్రెంచి కొనుచుఁ జనిరి, యడ్డమే తెంచి రేణుక యడిచికొనఁగ.

వ. మఱియును. 479

మ. జనకుం జంపినవైరముం దలఁచి రాజన్యాత్మజుల్ నేఁడు మా
జనకుం జంపిరి రామ రామ రిపులన్ శాసింతు రమ్మంచు న
మ్మునిపై వ్రాలి కదాఁగి మోఁదికొని యార్తుల్ మున్యపుత్రాళుల్ రయం
బున రాముం డరుదెంచి యెన్నికొన నార్తపూర్ణాపహాక్రాంతయై, 480

వ. అప్పుడు తల్లి మొఱవిని జమదగ్నికుమారులు వచ్చి యిట్లని విలపించిరి. 481

క. వాకిలి వెడలవు కొడుకులు, రా కుండఁగ నట్టిసేవు రాజసుతులచేఁ
జీకాకు నొంది పోవఁగ, నీ కొలఁదిఁ తండ్రి నిర్జరపురికిన్. 482

వ. అని విలపించుచున్న యన్నలం జూచి (రాముం డిట్లనియె). 483

ఉ. ఏడువ నేల తండ్రి తను వేమఱకుండుఁడు తోడులార నే
నూడిచెద తీర్తు నంచుఁ బరశువ్యాత్తభీముఁడు రాముఁ డగ్రుఁడై
యోడక యర్జునాత్మభవు లున్నపురంబున కేఁగి వారు గో
డాడఁగఁ బట్టి చంపె వడి నర్జునజాతుల బ్రహ్మఘాతులన్. 484

క. ఖండించి విప్రశిరములుఁ గొండలు గాఁ బ్రోఁగు లిడియె గురుర క్తనదుల్
నిండికొని పాఱ నుబ్బుచు, ఖండనమున [1]విప్రరిపులు భయ మంద నృపా. 485

వ. మఱియు నంతటఁ బోక. 486

ఆ. అయ్యపగకు రాముఁ డలయక రాజుల, నిరువదొక్కమాఱు నరసి చంప
జగతిమీఁద రాజశబ్దంబు లేకుండ, నూఁడు దీర్ప లేఁ డసుతుఁడు సుతుఁడె. 487

వ. మఱియు నారాముండు [2]శమంతపంచకంబున రాజరక్తంబులం దొమ్మిదిమడు

---

1. విప్రులన్నవృతుల. 2. 'రాజరక్తంబుల శమంతపంచకంబున [illegible]' ప్రా. ప్ర.

గులు గావించి తండ్రిశిరంబు దెచ్చి శరీరంబుతో సంధించి సర్వదేవమయుం డగుదేవుండు దాన యాత్మ నుద్దేశించి యాగంబు సేసి హోతకుం దూర్పు బ్రహ్మకు దక్షిణభాగంబును నధ్వర్యునకుఁ బశ్చిమదిక్కును నుద్గాతృనకు నుత్తరదిశయు నున్నవారలకు నవాంతరదిశలును నుపద్రష్టయైన కశ్యపునకు నార్యావర్తం బనుమధ్యభూమియు సదస్యులకుం దక్కిన దేశంబులు గలుగ నిచ్చి బ్రహ్మనదియైన సరస్వతియందు నవభృథస్నానంబు సేసి కల్మషంబులం బాసి మేఘవిముక్తుం డయిన సూర్యుండునుం బోలె నొప్పుచుండె నంత. 488

క. అపుఁ డగుపుత్త్రువలనను, బ్రాపితుం డగుచుఁ దపముఁ జలిమిని మింటన్
సప్తర్షిమండలంబున, సప్తముఁడై వెలుఁగుచుండె జమదగ్ని నృపా. 489

క. ఆ జమదగ్నితనూజుఁడు, రాజీవాక్షుండు ఘనుఁడు రాముఁడు విధిఁడై
రాజను సప్తర్షులలో, రాజిల్లెడు మీఁదిమనువు రా నవ్వేళన్. 490

ఆ. శాంతినిత్యుఁ డగుచు సంగవిముక్తుఁడై, భవ్యుఁడై మహేంద్రపర్వతమున
నున్నవాఁడు రాముఁ డొప్పతో గంధర్వసిద్ధవరులు సన్నుతులు సేయుచుండ.

క. భగవంతుఁడు హరి యీ క్రియ, భృగుకులమునఁ బుట్టి యల్లపృథివీపతులన్
జగతీభారము వాయఁగ, బగఁ గొని పలుమాఱు జంపె బవరమున నృపా.

వ. అంత గాధికి నగ్నితేజుం డగువిశ్వామిత్రుండు జనించి తపోబలంబున రాజధర్మంబు దిగనాడి బ్రహ్మర్షియై నూర్వురుకొడుకులం గనియె నయ్యెడ భృగుకులజాతుం డయినయజీగర్తునకొడుకు శునశ్శేపుండు దల్లిదండ్రులచేత హరిశ్చంద్రునియాగపశుత్వంబునకు నమ్ముడువడి బ్రహ్మాదుల వినుతిసేయుచు మెప్పించి దేవతలచేత బంధవిముక్తుం డయిన వానియందుఁ గృప గలిగి చేపట్టుకొని విశ్వామిత్రుండు పుత్త్రుల కిట్లనియె. 493

క. కన్నులఁ గంటిని వీనిని, మన్ననఁ గొమరుండు నాకు మకవమీలో
నన్నన్నయనుచు నీతని, మన్నింపుండనినఁ జూచి మదసంయుతులై. 494

క. ఇతఁ డన్నఁట మా కేట కట, కృతకృత్యుల మయితి మనుచు గేలియొనర్పన్
సుతులన్ మ్లేచ్ఛులు గండని, ధృతి లేక శపించెఁ దపసి తిరుగుడువడఁగన్.

వ. అయ్యెడ నతనిశాపంబునకు వెఱచి యా నూర్వురయందు మధ్యముం డయిన మధుచ్ఛందుండు దేఁబండ్రు దమ్ములుం దానును నమస్కరించి తండ్రీ నీ చెప్పిన తెఱంగున శునశ్శేపుండు మా కన్న యని మన్నింపంగలవార మనవుడు సంతసించి మంత్రదర్శియైన శునశ్శేపుని వారలయందుఁ బెద్దం జేసి మధుచ్ఛందున కిట్లనియె. 496

ఆ. పాడి సెడక వీఁడె నేఁడు మీకతమునఁ, గొడుకు గలిగె నాకుఁ గొడుకులార
కడుపు లార మీరు గొడుకులఁ గనుఁ డింకఁ, బ్రీతితోడ దేవరాతుఁ గూడి.

వ. అనిపలికె నట్లు శునశ్శేపుండు దేవతలచేత విడివడుటం జేసి దేవరాతుం డయ్యె

మధుచ్ఛందుండు మొదలయిన యేఁబండ్రు నాదేవరాతునకుఁ దమ్ములై రి పెద్ద లయిన యష్టకహారీతజయంతసుమదాదు లేఁబండ్రును వేఱై చని రెక్కమంబున విశ్వామిత్రకొడుకులు రెండువిధంబు లయినం బ్రవరాంతరంబు గలిగె నని చెప్పి శుకుం డిట్లనియె నాపురూరవుకొడుకు లగునాయువునకు నహుషుండును క్షత్త్రవృద్ధుండును రజియును రంభుండును ననేనసుండును ననువారు పుట్టిరందు క్షత్త్రవృద్ధునకుఁ గుమారుం డగుసుహోత్రునకుఁ గాశ్యుండుఁ గుశుఁడు గృత్సమదుండు నన ముగ్గురు సంభవించి రాగృత్సమదునకు శునకుండును శునకునకు శౌనకుండును నమ్మహాత్మునికి బహ్వృచప్రవరుండును జన్మించి రాబహ్వృచప్రవరుండు దపోనియతుం డై చనియెఁ గాశ్యునకుఁ గాశియుఁ గాశికి రాష్ట్రుండును రాష్ట్రునకు దీర్ఘతముండును జనియించిరి. 498

ఆ. ఆదీర్ఘతముని కధికుఁడు, శ్రీనయికాంశమునఁ బుట్టి సేవ్యుం డాయు
ర్వేదజ్ఞుఁడు ధన్వంతరి, ఖేదంబులు వాయ నతనిఁ గీర్తన సేయన్. 499

వ. (వాసుదేవాంశసంభూతుం డగు) నాధన్వంతరి యజ్ఞభాగంబున కర్హుం డతనికిఁ గేతుమంతుండుఁ గేతుమంతునకు భీమరథుండు నతనికి దివోదాసుం డనం బరఁగుద్యుమంతుండు నుదయించి రాద్యుమంతునకుఁ బ్రతర్దనుండు జన్మించె నాప్రతర్దనుండు శత్రుజితుండును ఋతధ్వజుండు నని చెప్పంబడె నాతనికిఁ గువలయాశ్వుండు సంభవించె. 500

ఆ. వసుమతీశ విను కువలయాశ్వభూధర, లలితపుణ్యు ఘను నలర్కుఁ గనియె
నాతఁ డేలె నేల నఱువదియాఱువే, లేండ్లు వానిభంగి నేలఁ డొకఁడు. 501

వ. ఆయ్యలర్కునకు సన్నతియును నతనికి సునీతుండును నతనికి సుకేతనుండును నతనికి ధర్మకేతువును నతనికి సత్యకేతువును నాతనికి ధృష్టకేతువును నాధృష్టకేతువునకు సుకుమారుండును సుకుమారునకు వీతిహోత్రుండును వీతిహోత్రునకు భర్గుండును భర్గునకు భార్గభూమియు జనియించిరి. 502

ఆ. వీఁడు తుదయుఁ గాశ్యవసుమతీశుం డాది, యైనవారు కాశు లనఁగ నొగడి
రవనిమీఁద వార లాక్షత్త్రవృద్ధుని, వంశజాతు లగుచు వంశవర్య. 503

వ. మఱియు క్షత్త్రవృద్ధునికి రెండవకొడుకగు (కుశునికిఁ బ్రీతియును వానికి సంజయుండును సంజయునికి జయుండును జయునికిఁ గృతుండు నుగ్రకృతునికి హార్యధ్వనుండును హార్యధ్వునకు సహదేవుండును సహదేవునికి భీముండును భీమునకు జయత్సేనుండును జయత్సేనునకు సంకృతియు సంకృతికి జయుండును జయుని క్షత్త్రధర్ముండును బుట్టిరి వీరలు క్షత్త్రవృద్ధాన్వయులు) రంభునికి రభసుండును రభసునికి గంభీరుండును గంభీరునికిఁ గృతుండును గల్గె నాకృతునికి బ్రహ్మకులం

† కుండలీకరణములోనిపాఠము 498-వ వచనమున 'ముగ్గురు సంభవించిరి' అనుటకు ముందు ప్రాచీనప్రతులం జూపట్టెడి.

బు పుట్టె నయ్యనేనునకు శుద్ధుండును శుద్ధునకు శుచియు శుచికి బ్రహ్మసారథి యైన త్రికకుత్తును జనించె నతనికి శాంతరజుండు పుట్టె నతండు విజ్ఞానవంతుండుఁ గృతకృత్యుండు విరక్తుండు నయ్యె. 504

సీ. రజి యనువానికి రాజేంద్ర యేనూఱు, కొడుకులు గలిగిరి ఘోరబలులు
వేల్పు లెల్లను వచ్చి వేఁడిన నా రజి, దైత్యులఁ బెక్కండ్ర ధరణిఁ గూల్చి
నాకంబు దేవేంద్రు నకు నిచ్చె నిచ్చిన, రజకాళ్ల కెఱఁగి సు రప్రభుండు
వెండియు నతనికి విబుధగేహము నిచ్చి, సంతోషబుద్ధి న ర్చన మొనర్చె

ఆ. నంత నా రజి మృతుఁ డైన నతనిపుత్త్రు, లమరవిభుఁడు తమ్ము నడిగికొనిన
నీక యింద్రలోక మేలిరి యాగభా,గములు పుచ్చికొనిరి గర్వమంది. 505

క. వేలుపులఱేఁడు గురుచే, వేలిమి వేల్పించి బలిమి వెలయఁగ నిజదం
భోళిని రజిసుతులను ని,ర్మూలము గావించి నాక ముం గైకొనియెన్. 506

వ. అది యట్లుండె నహుషునకు యతియు యయాతియు సంయాతియు నాయాతియు వియతియుఁ గృతియు నన నార్గురుగొడుకులు దేహికి నింద్రియంబుల చందంబున సంభవించి రందుఁ బెద్దకొడుకగు యతికి రాజ్యం బిచ్చిన నతండు విరక్తుం డై. 507

క. రాజ్యంబు పాపమూలము, రాజ్యముతో నొడ లెఱుంగ రాదు సుమతియుఁ
రాజ్యమునఁ బూజ్యు నెఱుఁగఁడు, రాజ్యము గీజ్యమ్ము ముక్తి రతులకు నేలా.

వ. అని పలికి వాఁడు రాజ్యంబునకుం బాసి చనియె. 509

క. ఆ నహుషుఁడు మఖశతమును, మానుగ నొనరించి యింద్ర మాసినిఁ గవయం
బూని మునీంద్రులు మోచిన,యానముపై నుండి కూలె నహి యై నేలన్. 510

ఉ. అన్నయుఁ దండ్రియుం జన య యాతి మహీపతి యై చతుర్దిశల్
ప్రన్ననఁ గావఁ దమ్ములకుఁ బాలిడి శుక్రునికూఁతురుఁ సుసం
పన్న గుణాభిరామ వృష పర్వునికూఁతురు నోలి నాండ్రు గా
సన్నయశాలి యై ధరణి చక్రధురంధరుఁ డయ్యెఁ బేర్మితోన్. 511

వ. అనిన విని పరీక్షిన్నరేంద్రుం డిట్లనియె. 512

యయాతి చరిత్రము

ఆ. పార్థివుఁడు యయాతి బ్రహ్మర్షి భార్గవుఁ, డల్లుఁ డగుట మామ యగుట యెట్లు
రాజు రాచకూఁతు రతిసేయఁ దగుఁ గాక, విప్రకన్య నొంద విహిత మగునె.

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 514

సీ. దనుజేంద్రుకూఁతురు తరళాక్షి శర్మిష్ఠ, పురమున నొకనాఁడు ప్రొద్దు వోక
వేవురుబోఁటులు వెంట రా గురుసుత, యగు దేవయానితో నాట మరగి
పూచినయెలదోఁట పొంత జొంపము గొన్న,క్రొమ్మావినీడల కొలఁకుఁ జేరి
యందుఁ దమ్ముల తేనెకొలాని చొక్కుచుమ్రోయు, నళులఝుంకృతులకు నదిరిపడుచు

ఆ. వలువ లూడ్చి కొలఁకు ♦ వడిఁ జొచ్చి తమలోనఁ, బెల్లు రేఁగి నీటఁ ♦ జల్లులాడ
నంది నెక్కి మౌళి ♦ నిందురోచులు పర్వ, శూలి వచ్చెఁ గొండ ♦ చూలితోడ.

చ. మలహరుఁ జూచి సిగ్గుపడి ♦ మానిను లందఱు సంభ్రమంబునన్
వలువలు గట్టుచో దనుజ ♦ వల్లభుకూఁతురు దేవయానిదు
వ్వలువ ధరించి ముందఱికి ♦ వచ్చినఁ జూచి యెఱిం గెఱింగి నా
వలు విడి యెట్లు గట్టికొన ♦ వచ్చును దానికి నంచుఁ దిట్టుచున్. 516

వ. దేవయాని యిట్లనియె. 517

శా. ఆలోకేశుముఖంబునం గలిగె బ్రా ♦ హ్మణ్యంబు బ్రహ్మంబు నా
మే లై వైదికమార్గముల్ దెలుపుచున్ ♦ మిన్నంది యందున్ మహా
శీలుర్ భార్గవులందు శుక్రుఁడు [1]సుధీ ♦ సేవ్యుండు నే వానికిం
జూలన్ నావలు వెట్లు గట్టితివి ర ♦ క్షోజాత వై చేటికా. 518

క. మహిమవతు లైనభూసుర,మహిళలవిత్తములు పెఱ ♦ మగువల కగునే
మహిఁ బసిఁడిగొలుసు లిడినన్, విహితము లే కుక్కలకు హ ♦ విర్భాగంబుల్.

క. మీతండ్రి మాకు శిష్యుఁడు, మాతండ్రి గురుండు గొంత ♦ మాత్రం బైనం
బ్రీతిం గావింపక పరిభూతం జేయుదువె తులువ ♦ పోఁడిమిఁ జెనఁటీ. 520

వ. అని భర్జించు చున్న దేవయానిపలుకులు విని కరాళించి మ్రోఁగు చున్నభుజంగి చందంబున నిట్టూర్పులు నిగిడించి పెదవులు [2]గొఱుకుచు శర్మిష్ఠ యిట్లనియె.

శా. భిక్షుం డై తమతండ్రి మాజనకునిన్ ♦ భిక్షించి యుండంగ సం
రక్షింపం దుది నింత యై మఱపుతో ♦ రాజప్రసూతాకృతి
న్రక్షోరాజతనూజతో సుగుణతో ♦ నాతో సమం బాడెడిం
గుక్షిస్ఫోటము గాఁగ దీనిఁ జెలు లీ ♦ కూపంబునం ద్రోవరే. 522

వ. అని పలికి. 523

ఆ. బోఁటిపిండుచేతఁ ♦ బొదువంగఁ బట్టించి, రాజసమున దైత్య ♦ రాజతనయ
దొడరి దేవయానిఁ ♦ ద్రోసించె. వలు వీక, క్రుంకి నూతిలోనఁ ♦ [3]గుతిలకొనఁగ.

వ. ఇట్లు సేసి శర్మిష్ఠ వోయిన వెనుక యయాతిభూపాలుండు వేటమార్గంబున నడవిం దిరుగుచు దైవయోగంబున నాదేవయాని యున్ననూయి సేరం జనుదెంచి యుండు. 525

క. బంధువుల నెల్లఁ జీరుచు, [4]సంధుజలామగ్నమధ్య ♦ యై వగచుచు ని
ర్బంధమునఁ జిక్కి పీడా, సింధువున మునింగి యున్న ♦ చేడియఁ గనియెన్. 526

వ. కనుంగొని. 527

దేవయాని యయాతిని వరించుట

శా. సప్తాంభోనిధిమేఖలావృతమహా ♦ సర్వంసహాకన్యకా

1. మహా. 2. విఱుచుచు. 3. గుదిలకొనఁగ. 4. సంధుజలామగ్నసగ్న యై.

ప్రాప్తోద్యద్వరదక్షదక్షిణకర‡ప్రాలంబముం జేసి ప్రో
త్క్షిప్తం జేసె యయాతి గట్టుకొనఁ ‡ బైచేలంబు మున్నిచ్చి ప
ర్యాప్తస్వేదజలాంగి నాళిసముదా‡యస్వర్గవిన్ భార్గవిన్. 528

వ. ఇట్లు నూయి వెడలించిన రాజునకు రాజవదన యిట్లనియె. 529

మ. ననుఁ బాణిగ్రహణంబు బొనర్చితి కదా ‡ నా భర్తవున్ నీవ దై
వనియోగం [1]బిది తప్ప దప్పురుషతా‡వాక్యంబు సిద్ధంబు సౌ
ఖ్యనివాసున్ నినుఁ జేరునాఁటది పరుం ‡ గాంక్షింపఁ గా నేర్చునే
వనజం బానెడి తేఁటి యన్యకుసుమా ‡ వాసం బపేక్షించునే. 530

వ. అదియునుం గాక. 531

సీ. సుగుణాఢ్య విను నేను ‡ శుక్రునికూఁతుర, దేవయానిని దొల్లి ‡ దేవమంత్రి
తనయుండు కచుఁడు మా ‡ తండ్రిచేత మృతసంజీవనిఁ దా నభ్య‡సించువేళ
నతనిఁ గామించిన ‡ నతఁ డొల్ల ననవుడు, నతఁడు నేర్చినవిద్య ‡ యడఁగి పోవ
నే శపించిన నాతఁ ‡ డెఱిఁగి నాభర్త బ్రాహ్మణుఁడు గాకుండెడు ‡ మని శపించె
తే. నది నిమిత్తంబు నాకు బ్రా ‡ హ్మణుఁడు గాఁడు
ప్రాణనాథుఁడ వీ వని ‡ పడఁతి పలుకఁ
దనదుహృదయంబు నెలఁతపైఁ ‡ దగులువడినఁ
దమక మొకయింతయును లేక ‡ తలఁచి చూచి. 532

మత్తకోకిలము. దైవయోగము గాక విప్రసు ‡ తన్ వరించునె నామనం
బేవిధంబున నీశ్వరాజ్ఞయు ‡ నిట్టిదంచు వరించె ధా
త్రీవరుండును దేవయానిని ‡ ధీరబుద్ధులకున్ మనో
భావ మొక్కటియే ప్రమాణ మ ‡ భావ్యభావ్యపరీక్షకున్. 533

వ. ఇట్లు వరించి యయాతి చనినవెనుక దేవయాని శుక్రునికడకుం జని శర్మిష్ఠ సేసిన
వృత్తాంతం బంతయుం జెప్పి కన్నీరు మున్నీరు గా వగచిన. 534

క. క్రూరాత్ములమందిరములఁ, బౌరోహిత్యంబుకంటెఁ ‡ బాపం బీసం
సారముకంటె శిలల్ దిని, యూరక కాపోతవృత్తి ‡ నుండుట యొప్పున్. 535

వ. అని వృషపర్వుకడ నుండుట నిందించుచు శుక్రుం డాకూఁతుం దోడ్కొని
పురంబు వెడలి చన నయ్యసురవల్లభుం డెఱింగి శుక్రునివలనం దేవతల గెలువం
దలంచి తెరువున కడ్డంబు వచ్చి పాదంబులపైఁ బడి ప్రార్థించి ప్రసన్నుం జేసిన
నాకోపంబు మాని శుక్రుండు శిష్యున కిట్లనియె. 536

తరలము. చెలులు వేవురుఁ దాను నీసుత ‡ చేటికై వడి నాసుతం
గొలువఁ బెట్టినఁ దీఱుఁ గోపము ‡ గొల్వఁ బెట్టెదవేని నీ
వెలఁదిఁ దోకొని వత్తు నావుడు ‡ వేగ రమ్మని భార్గవిం

1. బిది పౌరుషంబునకు నావాక్యంబు.

గొలువఁ బెట్టె సురారివర్యుఁడు ♦ గూఁతు నెచ్చెలిపిండుతోన్. 537

మ. చల మింకేలని తన్నుఁ దండ్రి వనుపన్ ♦ శర్మిష్ఠ సన్నిష్ఠతో
జలజాతాస్యలు సద్వయస్యలు సహ ♦ స్రంబు న్నిజస్రంబుఁ ద
న్నలమన్ దాసి సుదాసి యయ్యెఁ బగ వా ♦ యన్ [1]భూరికోపానలా
కలితగ్లానికి దేవయానికి మహా ♦ గర్వోద్యమస్థానికిన్. 538

వ. అంత. 539

ఉ. ఆతత మైనవేడ్కఁ దను ♦ జాధిపమంత్రి సురారినందనో
పేతఁ దనూభవం బిలిచి ♦ పెండ్లి యొనర్చె మహావిభూతికిం
బ్రీతి మహోగ్రజాతికి న ♦ భీతికి సాధువినీతికిన్ సిత
ఖ్యాతికి భిన్నదుష్కులహ ♦ కార్యభియాతికి నయ్యయాతికిన్. 540

వ. ఇట్లు యయాతికి దేవయాని నిచ్చి శుక్రుండు శర్మిష్ఠాసంగమంబు సేయకు మని యతని నియమించి పనిచినపిమ్మట దేవయానియు నయ్యయాతివలన యదు తుర్వసు లనుకుమారులం గనియె నొక్కరేయి సెఱంగు మాసి దేవయాని వెలుపల నున్నయెడ శర్మిష్ఠ యెడరు వేచి యేకాంతంబున యయాతికడకుం జని చెఱకు వింటిజోదుపువ్వుటంపఱ కోహటించి తనతలంపు సెప్పిన. 541

శుక్రాచార్యులు యయాతికి శాపం బొసంగుట.

ఉ. ఆ జవరాలిఁ జూచి మన ♦ మాపఁగ లేక [2]మనోభవార్తుఁ డై
యా జనభర్త మున్ను కవి ♦ యాడినమాట దలంచి యైనఁ జే
తోజ సుఖంబులం దనిపెఁ ♦ దోవఁగ వచ్చునె దైవయోగముల్
రా జిట సద్రమాస్య మఁట ♦ రాజకుమారిని మాన నేర్చునే. 542

వ. ఇట్లు యయాతివలన శర్మిష్ఠ గర్భం బై క్రమంబున ద్రుహ్యుండు ననువుఁ బూరువు నన ముగ్గురుతనయులం గాంచె నంత దేవయాని తద్వృత్తాంతం బంతయు నెఱింగి కోపించి శుక్రుకడకుం జని క్రోధమూర్ఛిత యై యున్నసమయంబున యయాతిం వెంటం జని యిట్లనియె. 543

ఆ. మామ కేల చెప్ప ♦ మామా సరోజాక్షి, దనుజతనుజఁ బొంది ♦ తప్పువడితిఁ
గామినయినననుఁ ♦ గరుణింపు పలిమాట, [3]తండ్రి కెఱుఁగఁజెప్పఁ ♦ గదవె సతికి.

వ. అని పలికి పాదంబుల కెఱఁగిన నయ్యింతి యొడంబడక యుండె నంత నది యెఱింగి శుక్రుం డిట్లనియె. 545

క. నామాటఁ ద్రోచి దానవ,భామను బొందితివి ధరణి ♦ పాలక తగవే
యేమాట యేది రూపము, కాముకులకు లోలుపులకుఁ ♦ గలవే నిజముల్. 546

వ. అని పలికి నిన్ను వనితాజనహేయం బయినముదిమి వొందెదు మని శపియించిన

1. 'పీతచేతస్సమాకలితగ్లానికిన్' వ్రా. ప్ర. 2. తనూభవార్థి యై. 3. తల్లిఁ దండ్రి మోపఁ దగదె సతికి — అని పాఠాంతరము.

యయాతి యిట్లనియె. 547

క. మామా నాపైఁ గోపము, మామా నీపుత్త్రియందు ♦ మానవు నాకుం
గామోపభోగవాంఛలు, ప్రేమమున రమించి ముదిమిఁ ♦ బిదపం దాల్తున్. 548

వ. అని పలికి యనుజ్ఞ గొని (దేవయానిం దోడ్కొని పురంబునకుం జని) పెద్దకొడు
కగుయదువుం బిలిచి యయాతి యిట్లనియె. 549

శా. నీతల్లిం గనినట్టిశుక్రువలనన్ ♦ నేఁ డీజరం బొందితిన్
నాతండ్రీ యదునామధేయ సదయా ♦ నావృద్ధతం దాల్పవే
నీ తారుణ్యము నాకు నీవె తనివో ♦ నిం డారఁ గొన్నేండ్లు నేఁ
జేతోజాతసుఖంబులం దిరిగెదన్ ♦ శృంగారినై పుత్త్రకా. 550

వ. అనిన విని తండ్రికి యదుం డిట్లనియె. 551

శా. కాంతాహేయము బంధునింద్యము దురా ♦ కందూతిమిశ్రంబు హృ
చ్చింతామూలము పీనసాన్వితము ప్ర ♦ స్వేద వ్రణాకంపన
శ్రాంతిస్ఫోటకయుక్త మీ ముదిమి వాం ♦ ఛం దాల్చి నానాసుఖో
పాంతం బైనవయోనిధాన మిది య ♦ య్యా తేర యీ వచ్చునే. 552

వ. అని యదుం డొడంబడ కున్న యయాతి దుర్వసుద్రుహ్యాదుల నడిగిన వారును
యదువు వలికినట్ల పలికినఁ గడగొట్టుకొమరుం డైనపూరువున కిట్లనియె. 553

ఉ. పిన్నవు గాని నీవు కడుఁ ♦ బెద్దవు బుద్ధులయందు రమ్ము నా
యన్న మదాజ్ఞ దాఁటవు గ ♦ దన్న వినీతుఁడ వైననీవు నీ
యన్నలు సెప్పినట్లు పరి ♦ హారము సెప్పకు మన్న నాజరన్
మన్ననఁ దాల్చి నీతరుణి ♦ [1] మం బొసఁగూర్పుము నాకుఁ బుత్త్రకా. 554

వ. అనిన విని గురుభక్తిగుణాధారుం డయినపూరుం డిట్లనియె. 555

శా. అయ్యా న న్నిటు వేఁడ నేల భవదీ ♦ యాజ్ఞాసముల్లంఘనం
బ య్యుండం బరిహారముల్ నొడువ నే ♦ నన్యాయినే నీజరన్
నెయ్యం బొప్పఁగఁ దాల్చి నాతరుణతన్ ♦ నీ కిచ్చెదం బంపినం
గ్రయ్యం బాటెడిపుత్త్రకుండు క్రిమిసం ♦ కాశుండు గా కుండునే. 556

వ. అదియునుం గాక. 557

క. మునివృత్తి దయ్యు నేటికి, జనపాలక సుగతిఁ గోరు ♦ సత్పురుషులకుం
దనకన్నతండ్రి సెప్పిన, పని సేసిన సుగతి గొంగు ♦ పసిఁడియ కాదే. 558

క. పనుపక చేయుదు రధికులు, పనిచిన మధ్యములు వొందు ♦ పఱతురుతండ్రుల్
పని చెప్పి కోరి పనిచిన, ననిశము మాఱాడుపుత్త్ర ♦ లధములు దండ్రీ. 559

వ. అని పలికి పూరుండు ముదిమి సేకొని తనలేఁబ్రాయంబు యయాతి కిచ్చె నయ్య
యాతియుం దరుణుం డై. 560

---

1. 'మంబు రయంబున నిమ్ము పుత్త్రకా' వ్రా. ప్ర.

శా. ఏదుర్గ ద్వీపము లేదువాడలు గ స ✽ ర్వోలాతలం బెల్లఁ బె
న్వీ డై [1]పోఁడి గ నేలుచుం బ్రజల న ✽ న్వేషించి రక్షించుచుం
దోర్దర్ భార్గవి రా మనోజసుఖసం ✽ తోషంబులం దేలుచుం
గ్రీడించెన్ నియతేంద్రియుం డగుచు [2]నా ✽ క్రీడాతిరేకంబులన్. 561

క. మర్మంబుల నతిసాధ్వీ,ధర్మంబుల దేవయాని ✽ దనప్రాణేశున్
నర్మముల మనోవాక్తను,కర్మంబుల నొండు లేక ✽ కడు మెప్పించెన్. 562

శా. ఆకాశంబున మేఘబృందము ఘనం ✽ బై సన్నమై దీర్ఘమై
యేకం బై బహురూపమై యడఁగున ✽ ట్లే దేవుగర్భంబులో
లోకశ్రేణి జనించుచున్ మెలఁగుచున్ ✽ లోపించు నా దేవు సు
శ్రీకాంతున్ హరిఁ గూర్చి యాగములు సే✽సెన్ నాహుషుం డిమ్ములన్. 563

వ. మఱియును. 564

మ. చెలికాండ్రన్ భటులన్ రథమ్ములఁ గరి ✽ శ్రేణిం దురంగంబులం
గలలోఁ గన్నధనాళితో సమములం ✽ గాఁ జూచుచున్ భార్యతోఁ
బలువేలేండ్లు మనోజభోగలహరిఁ ✽ బర్యాప్తుఁ డై తేలియున్
బలుతృష్ణం గడఁ గాన కింద్రియమహా ✽ బంధంబులన్ స్రుక్కుచున్. 565

వ. ఒక్కడినంబున నాత్మజ్ఞానంబునం జేసి కాంతానిమిత్తంబునఁ దనమోసపోవుట యెఱింగి యయాతి (యతివిషాదంబు నొంది) దేవయాని కిట్లనియె. 566

యయాతి దేవయానికి బస్తోపాఖ్యాన మనెడివ్యాజంబు దెలుపుట.

క. మనచారిత్రమువంటిది, విను మితిహాసంబు గలదు ✽ వృద్ధజనములున్
[3]మునులును మెత్తురు నీవును, మనమున నంగీకరింపు ✽ మంజులవాణీ. 567

వ. అది యెట్టి దనిన. 568

సీ. అజ మొకం డడవిలో ✽ నరుగుచు దాఁ గర్మ,ఫలమున నూతిలో ✽ పలికి జాఱి
లోఁగెడిఛాగి నా ✽ లోకించి కామి యై, కొమ్మున దరిఁ గొంత ✽ గూలఁ ద్రోచి
వెడలింప నచ్ఛాగి ✽ విభునిఁ గాఁ గోరిన, నగుఁగాక యని తాను ✽ నదియుఁ దిరుగ
[4]నెన్ని యేనిని దన్ను ✽ నెంత కామించిన, నన్నిటికిని భర్త ✽ యై తనర్చి

తే. వాని నేప్రొద్దు రతులకు ✽ వశలఁ జేసి, సొరిదిఁ గ్రీడించి క్రీడించి ✽ చొక్కిచొక్కి
కాముఁ డనిమొడిదుస్సహా✽గ్రహముకతనఁ, జిత్త మేమఱి మత్తిల్లి ✽ చెల్లఁ జిక్కి.

క. వెడవింటివానిచిగురా,కడిదపువ్రేటునకు లోఁగి ✽ యతిమోహితుఁ డై
విడువక సతులఁ దగిలెడు,జడునకు నెక్కడివి బుద్ధి ✽ చాతుర్యంబుల్. 570

వ. అంత నచ్ఛాగంబు దవపిదపం దగిలినఛాగీనివహంబులోపలం జూడ నొప్పెడి ఛాగి యందుఁ దగిలి క్రీడింపం గని నూతిలోపలం బడి వెలువడినఛాగి తనపతి

1. లోనుఁగ. 2. సత్కీర్తిన్ విజృంభించుచున్. వ్రా. ప్ర. 3. మును మన్నింతురు. 4. నజరేని యత్నించు నంతట.

వలనినెయ్యంబు లే కుండుటకు విన్న నై తనమనంబున. 571

క. పలికినఁ బలుకులు వలుకఁడు, కలయుఁగ నవకాంతఁ జూచి కడుసంచలుఁడై
పిలిచినచోటికి నిలువఁడు, నిలు వెల్లను గల్ల కామి నిజమరి గలఁడే. 572

వ. అని పలికి విడిచి చనిన నయ్యజవల్లభుండు సురతపరతంత్రుండై మిసిమిసి యను శబ్దంబుసేయుచుఁ దచ్ఛాగివెంటం జని యొడంబడుపం జాలకుండె నంత దానికిఁ గర్తయైన బ్రాహ్మణుండు రోషంబున రతిసమర్థంబు గా కుండ నల్లాడుచుండ ఛాగివిభువృషణంబులు ద్రెంచివేసిన నచ్ఛాగంబు గ్రిందఁ బడి వేఁడుకొనినఁ బ్రయోజనంబు వొడగని యోగవిదుండు గావున బ్రాహ్మణోత్తముండు గ్రమ్మఱ నయ్యజవృషణంబులు సంధించిన. 573

క. వృషణములు మరలఁ గలిగిన, సుమణుండై ఛాగివిభుఁడు సుందరితోడన్
విషయసుఖంబులఁ బొందుచుఁ,దృషతుదిఁగనఁడయ్యెఁబెక్కుదివసము లయ్యున్.

వ. అని యివ్విధంబున యయాతి దేవయానికి నిజవృత్తాంతంబు గథారూపంబున నెఱింగించి యి ట్లనియె. 575

మ. అబలా నీనిబిడాతిదుర్జయసల జ్జాపాంగభల్లంబులం
బ్రబలం బైనమనంబు భగ్నము గ నా ప్రావీణ్యముం గోలుపో
యి బలిష్ఠుం డగుకాముబారిఁ బడి నే నె ట్లోర్తునే బందిక
త్తైబడిం బాపవుఁదృష్ణ [1]యిప్పు డకటా దీర్ఘాకృతిన్ రొప్పెడిన్. 576

క. అదలదు ప్రాణము లదలినఁ, గదలదు సర్వాంగకములుఁ గదలుచు నుండన్
వదలదు బిగువులు వదలినఁ, దుది లే దీతృష్ణ దీనిఁ ద్రుంపఁగ వలయున్. 577

క. వెయ్యేం డ్లయ్యెను నీతోఁ, గ్రయ్యంబడి యున్నవాఁడఁ గామసుఖములం
గ్రుయ్యాదొకయించు కైన, న్డయ్యదు కొన లిడియెఁ దృష్ణ నవపద్మముఖీ. 578

క. ముదిసెను దంతావళియును, ముదిసెను గేశములు దనువు ముదిసెం దనకున్
ముదియనివి రెండు సిక్కెను, బ్రతికెడితీపియును విషయసపత్నస్పృహాయున్. 579

క. కడ లే దాశాలతికుం, గడఁ జూడఁగ నేర రాదు కడఁ గని రేనిం
గడుముదమున సంసారము, కడఁ గందురు తత్త్వవిదులు గమలదళాక్షీ. 580

క. మండనహాటకపశువే,దండాశ్వవధూదుకూల ధాన్యమ్ములు పె
క్కుండియు నాశాపాశము, ఖండింపఁగ లేవు మఱియుఁ గడమయ చుమ్మీ.

క. కామోపభోగసుఖములు, వేమాఱును బురుషుఁ డనుభ వించుచు నున్నం
గామంబు శాంతిఁ బొందునె, ధూమధ్వజుఁ డాజ్యవృష్టిఁ ద్రుంగుడువడునే.

ఆ. అక్క తల్లి చెల్లె లాత్మజ యెక్కిన, పాను పెక్కఁ జనదు పద్మనయన
[2]పరమయోగి కైన బలిమిని నింద్రియ,గ్రామ మధికవీకఁ గలుగఁ జేయు.

---

1. 'యక్కటకటా ..బొందెడిన్. 2. పరమయోగి నైన బతిమాలు నింద్రియగ్రామ మధిక మడఁచి కట్టరాదు' వ్రా. ప్ర.

క. వెంగలివిత్తము తిరుగుచుఁ, గంగా రై చెడక ముక్తిఁ । గాంక్షించునతం
డంగనలతోడ విడువని,సంగడములు వదల వలయు । జలజాతముఖీ. 584

వ. అది గావున నేఁడు మొదలు తృష్ణాఖండనంబు సేసి నిర్విషయుండ నయి యహంకారంబు విడిచి మృగంబులం గలసి వనంబున సంచరించెదఁ బరబ్రహ్మంబునందుఁ జిత్తంబు సేర్చెద బ్రహ్మనిష్ఠ మనుష్యులకు నాశానివారిణి యగుటం జేసి యే సందుఁ దత్పరుండ నై యాహారనిద్రాదియోగంబులం బరిహరించెద నాత్మవిదుం డై సంసారనాశంబులఁ దలంచినవాఁడె విద్వాంసుం డని పలికి పూరునియౌవనం బతని కిచ్చి ముదిమి దాను గైకొని విగతలోభుం డై నిజభుజశక్తిపాలితం బగుభూమండలంబు విభాగించి ద్రుహ్యునకుఁ బూర్వభాగంబును యదువునకు దక్షిణభాగంబును దుర్వసునకుఁ బ్రతీచీభాగంబును ననువునకు నుదీచీభాగంబును సంరక్షింపుం డని యిచ్చి వారలసమక్షంబున. 585

క. నాలుగుచెఱఁగులనేలయుఁ, బాలింపుం డనుచు నగ్ర । భవులను బంచెన్
భూలోక మేలు మనుచును, బాలార్కోదారుఁ బూరుఁ । బట్టము గట్టెన్. 586

వ. ఇట్లు పూరునికి రాజ్యం బిచ్చి పెక్కువర్షంబులందు ననుభూతంబు లయిన యింద్రియసుఖంబులు వర్జించి. 587

క. మిక్కిలి సుజ్ఞానంబునఁ, జక్కఁగ [1]దెగ నడిచి వైరి । షడ్వర్గంబున్
జెక్కలు వచ్చినవిహగము, గ్రక్కున నీడంబు విడుచు । కరణి నుదితుఁ డై. 588

క. కారుణికోత్తముఁ డగుహరి,కారుణ్యముకతన నతఁడు । ఘనుఁ డై గెలిచెం
గ్రూరము లగువిషయంబుల, నూరక గెలువంగ శక్తుఁ । డొక్కఁడు గలఁడే.589

వ. మఱియు నిర్మూలితసకలసంగుం డై సత్త్వరజస్తమోగుణంబుల దిగనాడి నిర్మలం బయి పరమం బయినవాసుదేవాభిధానబ్రహ్మంబునందు యయాతిభూపాలుండు స్వాతిస్సిద్ధ యయినభాగవతగతిం జెందె నంత. 590

సీ. ప్రాణేశుఁ డాడిన । పలుకులు నగవులు, గాఁ జూడ కంతరం । గమున నిలిపి
పథికుఁ లై పోవుచుఁ । బానీయశాలలఁ, జల్లఁగా నుండెడి । జనులయట్ల
సంసారమునఁ గర్మ । సంబంధు లై వచ్చి, యాలుబిడ్డలు మగం । డనుచుఁ గూడి
యుండుట గాని సం । యోగంబు నిత్యంబు, గా దీశమాయాప్ర । కల్పితంబు

తే. దీని విడుచుట దగ వని । తెగువ మెఱసి, నిద్రసాలించి మేల్కాన్న । నేర్పుసాలఁ
గలిగి భార్గవి సర్వసం । గముల విడిచి, హరిపరాధీన యై ముక్తి । కరిగె నధిప.

వ. అని యిట్లు యయాతిచరితంబు సెప్పి భగవంతుండును సర్వభూతనివాసుండును శాంతుండును వేదమయుండును నైనవాసుదేవునికి నమస్కరించెద నని శుకుం డిట్లనియె. 592

క. భారత నీవు జనించిన, పూరుని వంశంబునందుఁ । బుట్టినవారిం

---

[1] దిగవిడిచి.

జారు యశోలంకారుల, ధీరుల వినిపింతు నధిక । తేజోధనులన్. 593

వ. పూరునకు జనమేజయుండు జనమేజయునకుఁ బ్రాచిన్వాంసుండు నాప్రాచిన్వాంసునకుఁ బ్రవిరోధనమన్యువు నతనికిఁ జారువుఁ బుట్టి రాచారువునకు సుద్యువు సుద్యువునకు బహుగతుండును బహుగతునకు శర్యాతియు శర్యాతికి సంయాతియు సంయాతికి రౌద్రాశ్వుండును రౌద్రాశ్వునకు ఘృతాచి యను నచ్చరలేమయందు ఋతేపువుఁ గక్షేపువు స్థలేపువుఁ గృతేపువు జలేపువు సన్నతేపువు ధర్మేపువు సత్యేపువు వ్రతేపువు వనేపువు ననువారు జగదాత్మభూతుండైనప్రాణునకు నింద్రియంబులచందంబునఁ బదుగురు గొడుకులు జన్మించి రందు ఋతేపువునకు రంతినారుండును రంతినారునకు సుమతియు ధ్రువుండు నప్రతిరథుండు నన మువ్వురు వుట్టి రందు నప్రతిరథునికిఁ గణ్వుండును గణ్వునికి మేధాతిథియు నతనికిఁ బ్రస్కంణ్ణుండు మొదలగు బ్రాహ్మణజాతులును జన్మించి రాసుమతికి రైభ్యుండు పుట్టె రైభ్యునకు దుష్యంతుండు పుట్టె. 594

క. పారావారపరీతో, దారధరాభారదక్ష । దక్షిణహస్త
శ్రీ రాజిల్లఁగ నొకనాఁ, డారాజేంద్రుండు వేట । యం దభిరతుఁ డై. 595

క. గండక కంఠీరవ ఖ, రుండ శశ వ్యాళ కోల । రోహిష రురు వే
దండ వ్యాఘ్ర మృగాదన, చండశరభ శల్య భల్ల । చమరాటవులన్. 596

క. చప్పుడు సేయుచు మృగముల, రొప్పుచు నీరములయందు । రోయుచు వలలం
ద్రిప్పుకొని పడఁగఁ జోపుచుఁ, దప్పక త్రేయుచును వేట । తమకం బొప్పన్.

క. మృగయూథంబులవెంటను, మృగలాంఛనసన్నిభుండు । మృగయాతురుఁ డై
మృగయులు గొందఱుగొలువఁగ, మృగరాజపరాక్రమంబు । మెఱయుచు వచ్చెన్.

వ. ఇట్లు వచ్చి వచ్చి దైవయోగంబునఁ గణ్వమహామునితపోవనంబు సేరం జని.

సీ. ఉరుతరశ్రాంతాహి । యుగళంబులకుఁ బించ,ముల విసరెడి కేకి । ముఖ్యములను
[1]గరిణు లొల్లని కుంభి । కలభంబులకు మేఁత,లిడుచు ముద్దాడు మృ । గేంద్రములను
ఘనమృగాదనములు । గాపుగా లేళ్లతో, రతులు సాగించు సా । రంగములను
ననుపుగా హోమధే । నువులకంఠంబులు, దువ్వుచు నాడుశా । ర్దూలములను

తే. దారి కలహించు[2]నుందురు । దంపతులకు, మైత్రు లంకించుమార్జాల । మల్లములను
మతిని జాతివైరంబులు । మాని యిట్లు, గలసి క్రీడించుమృగములఁ । గాంచె నతఁడు.

క. ఇత్తెఱఁగున మృగజాతుల, పొత్తులు నే మెఱుఁగ మనుచు । భూవల్లభుఁడుం
జిత్తములోపల నామునిసత్తముసద్వృత్తమునకు । సంతసపడుచున్. 601

క. హల్లక బిసరుహ సరసీ, కల్లోలోత్ఫుల్లయూథి । కా గిరిమల్లీ
మల్లీ మరువక కురవక, సల్లలితానిలమువలన । సంతుష్టుం డై. 602

వ. దుష్యంతుండు వచ్చునవసరంబున. 603

1. 'గరుణతో మదయుక్తకలభా' అ. ప్ర. 2. మూషిక.

క. ఇందిందిరాతిసుందరి, యిందిందిరచికుర యున్న ౯ దిందింద శుభం
బిం దిందువంశ యనుక్రియ, నిందీవరవీథి మ్రోసె ౯ నిందిందిరముల్. 604

క. మాకందర్పువిశరములు, మాకందము లగుటఁజేసి ౯ మాకందంబుల్
మా కందము లనుకైవడి, మాకందాగ్రములఁ బికస ౯ మాజము లులిసెన్. 605

వ. అంత. 606

క. ఇం దున్నకణ్వమునికిని, వందన మొనరించి తిరిగి ౯ వచ్చెద ననుచుం
బొందుగ [1]ననుచరులను దా, నందఱ నందంద నిలిపి ౯ యటఁ జని మ్రోలన్.

శా. ఆ కణ్వాశ్రమమందు నీరజనివా ౯ సాంతప్రదేశంబునన్
మాకందంబులనీడఁ గల్పలతికా ౯ మధ్యంబునన్ మంజురం
భాకాండాంచితశాలలోఁ గుసుమసం ౯ పన్నస్థలిం జూచె నా
భూకాంతుండు శకుంతలన్ [2]నవనవ ౯ భ్రూపర్యటత్కుంతలన్. 608

క. దట్టపుఁదుఱుమును మీఁదికి, మిట్టించినచన్నుఁగవయు ౯ మిఱుమిఱుచూడ్కుల్
నట్టాడునడుముఁ దేనియ, లుట్టెడుమోవియును మనము ౯ నూరింపంగన్. 609

వ. అంత నా రాజకుమారుం డలరుటమ్ములవిలుకాని వెడవింట ఘణఘణాయమానలయి మ్రోయుఘంటలకుం బంటించి తనమనంబున. 610

శా. వన్యాహారములన్ జితేంద్రియత నా ౯ వాసించునాకణ్వుఁ డీ
కన్యారత్నము నేగతిం గనియెడిం ౯ గా దీకురంగాక్షి రా
జన్యాపత్యము గాఁగ నోపు నఖిలా ౯ షం బయ్యెఁ గా దేని నే
యన్యాయక్రియలందుఁ బౌరవుల కి ౯ ట్లాశించునే చిత్తముల్. 611

క. అడిగిన నృపసుతఁ గా నని, నొడివెడినో కదే మనంబు ౯ నొవ్వ నని విధుం
డుడురాజవదన నడుగఁగఁ, [3]దడుమునఁ బడి కొంతప్రొద్దు ౯ దడఁబడఁ జొచ్చెన్.

వ. మఱియు నెట్టకేలకుఁ దనచిత్తసంచారంబు సత్యంబు గాఁ దలంచి యి ట్లనియె.

క. భూపాలకకన్యక వని, నీపయిఁ జిత్తంబు నాటె ౯ నీవా రేరీ.
నీపే రెవ్వరు నిర్జన,భూపర్యటనంబు దగవె ౯ పూర్ణేందుముఖీ. 614

వ. అని పలుకుచున్నరాజకుమారునివదనచంద్రికారసంబు నేత్రచకోరంబులవలనం ద్రావుచు నయ్యువిద విభ్రాంత యయి యున్నసమయంబున. 615

క. కంతేకాలునిచేతం, గుంఠితుఁ డగు నెట్లు మరుఁడు ౯ కుసుమాస్త్రంబుల్
లుంఠించి గుణనినాదముఁ, గంఠ మ్మన బాల నేసె ౯ గవగవ గదురన్. 616

వ. ఇట్లు వలరాజువాఁడిక్రొవ్విరిగోలలవేఁడిమిఁ దాలిమిపోఁడిమి సెడి యావాలుఁగంటి యి ట్లనియె. 617

మ. అనివార్యప్రభ మున్ను మేనకయు వి ౯ శ్వామిత్రభూభర్తయుం
గని రా మేనక డించి పోయె నడవిం ౯ గణ్వుండు నన్నింతగా

1. 'నన్నుఁ ఆ మాన్యుల' వ్రా. ప్ర. 2. 'నవనవదృగ్భ్రూపర్యటత్కుంతలన్' అ. ప్ర. 3. దడుమున యొక.

మనిచెఁ సర్వము నామునీంద్రుఁ డెఱుఁగుఁ ॥ మద్భాగధేయంబునన్
నిన్నుఁ గంటిం బిదపం గృతార్థ నగుదుఁ ॥ నేఁ డీ వనాంతంబునన్. 618

క. నీవారము ప్రజ లేమును, నీవారము పూజఁ గొనుము ॥ నిలువుము నీవుఁ
నీవారును మాయింటను, నీవారాన్నంబు [1]గొనుఁడు ॥ నేఁడు నరేంద్రా. 619

వ. అని పలికిన దుష్యంతుండు మెచ్చి మచ్చికంటియిచ్చ యెఱింగి యి ట్లనియె.

ఆ. రాజతనయ వగుదు ॥ రాజీవదళనేత్ర, మాట నిజము లోని ॥ మాటు లేదు
తనకు సదృశుఁ డయిన ॥ తరుణునిఁ గైకొంట, రాజసుతకుఁ దగవు ॥ రాజవదన.

వ. అని మఱియుఁ దియ్యని నెయ్యంపుంబలుకులవలన నయ్యువిద నియ్యకొలిపి. 622

క. బంధురయశుఁడు జగన్నుత, సంధుఁడు దుష్యంతుఁ డుచిత ॥ సమయజ్ఞుం డై
గంధగజగమన నప్పుడు, గాంధర్వవిధిఁ వరించె ॥ గహనాంతమునన్. 623

భరతుని చరిత్రము.

వ. ఇవ్విధంబున నమోఘవీర్యుం డగునారాచపట్టి దపసిరాచూలికిఁ జూలు నెక్కొ-
లిపి మఱునాఁడు తనవీటికిం జనియె నయ్యింతియుం గొంతకాలంబునకుఁ గొడు
కుం గనినఁ గణ్వమునీంద్రుం డారాచపట్టికి జాతకర్మాదిమంగళాచారంబు లొనర్చె
నాడింభకుండును దినదినంబునకు బాలచంద్రుండునుంబోలె నెదుగుచు. 624

క. కుంతితుఁడు గాక వాఁ డు, త్కంఠం దనపిన్ననాఁడె ॥ కణ్వవనచర
త్కంఠీరవముఖ్యంబుల, [2]కంఠంబులఁ బట్టి యడుచుఁ ॥ గట్టుఁ విడుచున్. 625

వ. అంత నా కణ్వమునీంద్రుండు బాలకుం జూచి శకుంతల కి ట్లనియె. 626

ఉ. పట్టపురాజు నీమగఁడు ॥ పాపఁడు నంతకు నెక్కుడన్నిటం
బట్టపుదేవి వై గలువ ॥ [3]బాగున నుండక పాఱువారితో
[4]గట్టువనంబులో నవయఁ ॥ గాఁ బని లే దిటఁ దర్లి పోఁ గదే
పుట్టినయిండ్ల మానినులు ॥ పోరచి గా ననిశంబు నుందురే. 627

వ. అని పలికిన. 628

క. ఆ పిన్నవాని నతుల, వ్యాపారు నుదారు వైష్ణ ॥ వాంశోద్భవునిం
జూపెద నంచు శకుంతల, భూపాలునికడకు వచ్చెఁ ॥ బుత్త్రునిఁ గొనుచున్. 629

వ. వచ్చి దుష్యంతుం డున్నసభామండపంబునకుం జని నిలిచి యున్నయెడ. 630

మ. వలకేల న్నరుచక్రరేఖయుఁ బద ॥ ద్వంద్వంబునం బద్మరే
ఖలు నొప్పారఁగ విందు వచ్చినరమా ॥ కాంతుండు నాఁ గాంతి న
గ్గల మై యున్నకుమారు మారసదృశా ॥ కారుఁ విలోకించి తాఁ
బలుకం డయ్యె విభుం డెఱింగి సతి వి ॥ భ్రాంతాత్మ యై యందురన్. 631

వ. ఆ సమయంబున. 632

---

1. గుడువు. 2. వెంటాడించుచు గలంచు విడుచుం గట్టున్. 3. భావన. 4. ట్టువనంబు
లందు నవయం బని.

మ. అదె నీవల్లభ వాఁడు నీసుతుఁడు భా § ర్యాపుత్త్రులం బాత్రులై
వదలం గా దలనాఁటికణ్వవనికా § వైవాహికారంభముల్
మది నూహింపు శకుంతలావచనముల్ § మాన్యంబు లౌ భూవరేం
ద్ర దయం జేకొను మంచు మ్రోసెను వియ § ద్వాణీవధూగీతముల్. 633

వ. ఇట్లశరీరవాణి సర్వభూతంబులకుం దేటపడ భరింపు మని పలికిన నాకుమారుండు భరతుం డయ్యె నంత నారాజు రాజవదన నంగీకరించి తనూభవుం జేకొని కొంత కాలంబు రాజ్యంబు సేసి పరలోకంబునకుం జనియెఁ దదనంతరంబ. 634

క. రెండవహరికి క్రియ ధరణీ,మండలభారంబు నిజ స § మంచితబాహా
దండమున నిలిపి తనకును, భండనమున నెదురు లేక § భరతుం డొప్పెన్. 635

వ. మఱియు నాదౌష్యంతి యమునాతటంబున దీర్ఘతపుండు పురోహితుండు గా డెబ్బదియెనిమిదియును గంగాతీరంబున నేబదేనుం గా నిట్లు నూటముప్పది మూఁ డశ్వమేధయాగంబులు సదక్షిణంబులు గా నొనర్చి దేవేంద్రవిభవంబు నతిశయించి పదుమూఁడు వేలు నెనుబదినాలుగింటికదుపు పేరు ద్వంద్వం బనం బరఁగు నట్టివేయిద్వంద్వంబులపాఁడిమొదవులఁ గ్రేపులతోడ నలంకారసహితలం జేసి వేవురు బ్రాహ్మణుల కిచ్చి మష్కారతీర్థకూలంబున విప్రముఖ్యులకుఁ బుణ్యదినంబునఁ గనకభూషణశోభితంబు లయి ధవళదంతంబులు గలనల్లనియేనుంగులం బదునాలుగులక్షల నొసఁగె దిగ్విజయకాలంబున శకశబరబర్బరకమకిరాతకహూణమ్లేచ్ఛదేశంబులరాజులం బీఁచం బడంచి రసాతలంబున రాక్షసకారాగృహంబులందున్న వేల్పులగరితలం జెక్కుండ్ర విడిపించి తెచ్చి వారలవల్లభులం గూర్చెఁ ద్రిపురదానవుల జయించి నిర్జరుల నిజమందిరంబుల నునిచె నతని రాజ్యంబున గగన ధరణీ తలంబులు ప్రజలు గోరిన కోరిక లిచ్చుచుండె నివ్విధంబున. 636

ఆ. సత్యచరితమందుఁ § జలమందు బలమందు, భాగ్యమందు లోక § పతులకంటె
నెక్కు డైనపేర్మి § నిరువదియేడువే, లేండ్లు ధరణి భరతుఁ § డేలె నధిప. 637

క. అర్థపతికంటెఁ గలిమిఁ గృ,తార్థుం డై యతులశౌర్య § మలవడియు నతం
డర్థములను బ్రాణములను, వ్యర్థము లని తలఁచి శాంతుఁ § డయ్యె నరేంద్రా.

క. భరతునిభార్యలు మువ్వురు, వరుసం బుత్త్రకులఁ గాంచి § వల్లభుతోడన్
సరి గా రని తోడ్తోడను, శిరములు దునుమాడి రాత్మ § శిశువుల నధిపా. 639

వ. ఇట్లు విదర్భరాజపుత్త్రికలు శిశువులం జంపిన భరతుం డపుత్త్రకుం డై మరుత్స్తోమం బనుయాగంబు పుత్త్రార్థి యై చేసి దేవతల మెప్పించె నయ్యవసరంబున.

సీ. అన్నయిల్లాలిఁ జూ § లాలిని మమతాఖ్యఁ, జూచి బృహస్పతి § సురతమునకుఁ
దొరఁకొని పై పడ్డఁ § దొల్లిగర్భంబున, నున్న బాలుఁడు భయం § బొదవి వలదు
తగ దని మొఱసేయఁ § దమకంబుతో వాని, నంధుండ వగుమన్న § నలిగి వాఁడు

యోనిలోపలివీర్య ♦ మురలఁ బిన్నినఁ నేలఁ, బడిబిడ్డఁ డై యున్నఁ ♦ బాయలేక
ఆ. సతిసిఁబెంపుకొడుకు ♦ లిరువురు జన్మించి, రహిచు వెలయఁజేయు ♦ మనిన మమతఁ
బెంపఁజాల నీవ ♦ పెంపు భరింపు మీ, ద్వాజు ననుచుఁ జనియె ♦ దాని విడిచి.

వ. ఇట్లుతథ్యునిభార్య యగుమమతయు బృహస్పతియు శిశువుం గని ద్వాజుండైన వీని నీవనీవ భరింపు మని వదినెమఱందులు దమలో నొండొరువులం బలికినకారణంబున వాఁడు భరద్వాజుం డయ్యె గర్భస్థుం డయినవాఁడు బృహస్పతి శాపంబున దీర్ఘతముం డయ్యె నంత నా బృహస్పతియు మమతయు (నుదయించిన) వాని విడిచి నిజేచ్ఛం జనిన మరుత్తులు వానిం బోషించి పుత్త్రార్థి యయినభరతున కిచ్చి రతండు వానిం జేకొనియె వితథం బయినభరతవంశంబునకు నా భరద్వాజుండు వంశకర్త యగుటంజేసి వితథుం డనం బరఁగె నా వితథునికి మన్యువు మన్యువునకు బృహత్క్షత్త్ర జయ మహావీర్య నర గర్గు లనువా రేగురు సంభవించి రందు నరునికి సంకృతి సంకృతికి గురుండు రంతిదేవుం డన నిరువురు జన్మించి రందు. 642

రం తి దే వు ని చ రి త్ర ము.

సీ. రాజవంశోత్తమ ♦ రంతిదేవునికీర్తి, [1] యేల చెప్పఁగ విను ♦ మిందు నందు
నారాజు దనసంచి ♦ తార్థంబు లన్నియు, నెడపక దీనుల ♦ కిచ్చి యిచ్చి
సకుటుంబుఁ డైధైర్య ♦ సంయుతుండై పేద, యైకూడునీరు లే ♦ కధమవృత్తి
నెందేని నలువది ♦ యెనిమిది దివసముల్, చరియింప నొకదివ ♦ సంబు రేపు
ఆ. నెయ్యి పాయసంబు ♦ నీరును గలిగిన, బహుకుటుంబభార ♦ భయముతోడ
నలసి నీరువట్టు ♦ నాఁకలియును మిక్కి, లొదవఁ జూచి కుడువ ♦ నుత్సహించె.

వ. అయ్యవసరంబున 644

సీ. అతిథిభూసురుఁ డొక్కఁ ♦ డాహార మడిగినఁ, గడపక ప్రియముతో ♦ గారవించి
హరిసమర్పణ మంచు ♦ నన్నంబులో సగ, మిచ్చిన భుజియించి ♦ యేఁగెనాతఁ
డంతలో నొకశూద్రుఁ ♦ డశనార్థియై వచ్చి, పొడసూప లే దనఁ ♦ బోక తనకు
నున్నయన్నములోన ♦ నొకభాగ మిచ్చిన, సంతుష్టుఁడైవాఁడు ♦ సనిన వెనుక
ఆ. కుక్కగమియుఁ దాను ♦ నొక్కఁ డేతేర నా,యన్నశేష మిచ్చి ♦ సన్నయంబు
లాడి మ్రొక్కి పంప ♦ నొడక చండాలుఁ, డొక్కఁ డరుగుదెంచి ♦ చక్క నిలిచి.

వ. రాజున కి ట్లనియె. 646

క. హీనుఁడఁ జండాలుండను, మానవకులనాథ దప్పి ♦ మానదు నవలం
బో నేర నీకుఁ జిక్కిన, పానీయము నాకుఁ బోసి ♦ బ్రతికింపఁగ దే. 647

వ. అనిన వానిదీనాలాపంబులకుఁ గరుణించి రా జి ట్లనియె. 648

ఉ. అన్నము లేదు కొన్నిమధు ♦ రాంబువు లున్నవి త్రావు మన్న [2]రా

1. 'యెలమిఁ జెప్పంగఁబను ♦ నిందు నందు' వ్రా. ప్ర. 2. 'ర మ్మన్న' ఆ. ప్ర.

వన్న శరీరధారులకు ✽ నాపద వచ్చిన వారియాపదల్
గ్రన్నన మాన్చి వారికి సు ✽ ఖంబులు సేయుటకన్న నొండు మే
లున్నదె నాకు దిక్కు పురు ✽ షోత్తముఁ డొక్కఁడ చుమ్ము పుల్కసా. 649

వ. అని పలికి. 650

మ. బలవంతం బగునీరువట్టున నిజ ✽ ప్రాణాంతమై యున్నచో
నలయం డేమియు వీనిహృజ్జ్వరము నా ✽ యాసంబు ఖేదంబు నా
జలదానంబున నేడు మాను ననుచున్ ✽ సర్వేశ్వరాధీనుఁ డై
జలముం బోసెను రంతిదేవుఁడు దయం ✽ జండాలపాత్రంబునన్. 651

వ. తదనంతరంబ బ్రహ్మాదిదేవతలు సంతోషించి రంతిదేవునికి మేలు సేయందలంచి నిజాకారంబులతో ముందట నిలువంబడి యారాజధైర్యపరీక్షార్థంబు దమ చేసినవృషలాదిరూప యగువిష్ణుమాయ నెఱింగించిన నానరేంద్రుం డందఱకు నమస్కరించి. 652

క. వారల నేమియు నడుగక, నారాయణభక్తి దనమ ✽ నంబున వెలుఁగన్
ధీరుం డాతఁడు మాయా, పారజ్ఞుం డగుచుఁ బరమ ✽ పదమును బొందెన్. 653

క. ఆ రాజర్షిని నొలిచిన, వా రెల్లఁ దదీయయోగ ✽ వైభవమున శ్రీ
నారాయణచింతను లై, చేరిరి యోగీశు లగుచు ✽ సిద్ధపదంబున్. 654

వ. ఇట్లు రంతిదేవుండు విజ్ఞానగర్భిణి యగు భక్తివలనఁ బరమపదంబునకుం జనియె నంత గర్గునకు శిని జన్మించె శినికి గార్గ్యుండు గలిగె నాతనినుండి బ్రాహ్మణకులం బయ్యె మహావీర్యునికి సురతక్షయుండును సురతక్షయునకుఁ ద్రయ్యారుణియుఁ గవియుఁ బుష్కరారుణియు నను మువ్వురు సంభవించిరి వారును బ్రాహ్మణు లయి చనిరి బృహత్క్షత్రునికి సుహోత్రుండు సుహోత్రునకు హస్తియు జనించి రాహస్తి దనపేర హస్తినాపురంబు నిర్మించె నాహస్తికి నజమీఢుండును ద్విమీఢుండును బురుమీఢుండును నన మువ్వురు జనియించి రం దజమీఢునివంశంబునం బ్రియమేధాదులు గొందఱు పుట్టి బ్రాహ్మణు లయి చని రయ్యజమీఢునికి బృహదిషువు నతనిపుత్త్రుండు బృహద్ధనువు నతనికి బృహత్కాయుండు నతనికి జయద్రథుండు నతనికి విశ్వజిత్తు విశ్వజిత్తునకు సేనజిత్తు సేనజిత్తునకు రుచిరాశ్వుండు దృఢహనువుఁ గాశ్యుండు వత్సుండు నన నలుగురు జనించి రందు రుచిరాశ్వునకుఁ బ్రాజ్ఞుండు నతనికిఁ బృథుసేనుండును బృథుసేనునికిఁ బారుండును వానికి నీపుండును నీపునికి నూర్వురు గొడుకులును బుట్టిరి మఱియును. 655

ఆ. శుకునికూఁతు రైన ✽ సుందరి సత్కృతిఁ, బొంది వేడ్క నీప ✽ భూవిభుండు
విమలయోగవిత్తు ✽ విజ్ఞానదీప్తితో, బారచిత్తు బ్రహ్మ ✽ దత్తుఁ గనియె. 656

వ. ఆబ్రహ్మదత్తుండు జైగిషవ్యోపదేశంబున యోగతంత్రంబునం జేసి [1]గోదేవి యను భార్యవలన విష్వక్సేనుం డను కుమారునిం గనియె విష్వక్సేనునకు నుదక్సేనుండు నుదక్సేనునకు భల్లాదుండు వీరలు బార్హద్విషవు లను రాజు లైరి ద్విమీఢునకు యవీనరుండు యవీనరునికిఁ గృతిమంతుండు గృతిమంతునికి సత్యధృతి సత్యధృతికి దృఢనేమి దృఢనేమికి సుపార్శ్వకృత్తు సుపార్శ్వకృత్తునకు సుపార్శ్వుండు సుపార్శ్వునకు సుమతి సుమతికి సన్నతిమంతుండు సన్నతిమంతునికొడుకు కృతి యనువాఁడు హిరణ్యనాభునివలన యోగమార్గం బెఱింగి శోకమోహంబులు విడిచి తూర్పుదేశంబున సామసంహిత పఠియించె నతనికి నుగ్రాయుధుండు నుగ్రాయుధునకు క్షేమ్యుండు క్షేమ్యునకు సువీరుండు సువీరునకుఁ బురంజయుండు బురంజయునకు బహురథుండు జన్మించిరి హస్తికొడుకు పురుమీఢునికి సంతతి లే దయ్యె నజమీఢునికి నళిని యనుభార్యయందు నీలుండు నీలునికి శాంతియు శాంతికి సుశాంతియు సుశాంతికిఁ బురుజుండుఁ బురుజునికి నర్కుండు నర్కునికి భర్మ్యాశ్వుండు భర్మ్యాశ్వునకు ముద్గల యవీనర బృహదిషు కాంపిల్య సృంజయు లనువా రేవురుం బుట్టిరి. 657

క. మించినభర్మ్యాశ్వుఁడు సుత, పంచకమును జూచి విషయ । పంచకమును వ
ర్జించితిఁ దల మని పల్కినఁ, బాంచాలురు నాఁగ సుతులు । పరఁగిరి ధరణిన్.

వ. అంత ముద్గలునినుండి బ్రాహ్మణకులం బై ముద్గలగోత్రంబు నా నెగడె భర్మ్యాశ్వపుత్త్రుం డైన యాముద్గలునికి దివోదాసుండు నహల్య యనుకన్యకయునుం బుట్టి రహల్యయందు గౌతమునికి శతానందుండు పుట్టె శతానందునికి ధనుర్వేదవిశారదుం డయినసత్యధృతి పుట్టె నతం డొకనాఁడు వనంబున నూర్వశిం గనిన నతనికి రేతఃపాతం బై తద్వీర్యంబు శరస్తంబంబునం బడి మిథునం బయ్యె నాసమయంబున. 659

క. చపలరతి శంతనుం డను, నృపవరుఁ డడవికిని వేఁట । నెపమునఁ జనుచుం
గృపతో శిశుయుగముం గని, కృపియుఁ గృపుం డనుచుఁ దెచ్చి । గృహమునఁ బెంచెన్.

వ. ఆ కృపి ద్రోణునకు భార్య యయ్యె దివోదాసునకు మిత్రాయువు మిత్రాయువునకుఁ జ్యవనుఁడుఁ జ్యవనునకు సుదాసుండు సుదాసునకు సహదేవుండు సహదేవునకు సోమకుండు సోమకునకు సుజన్మకృత్తు సుజన్మకృత్తునకు నూర్వురుగొడుకులుం గలిగిరి వారిలో జంతు వనువాఁడు జ్యేష్ఠుండు కడచూలు పృషతుండు పృషతునకు ద్రుపదుండు ద్రుపదునకు ధృష్టద్యుమ్నాదు లయినకొడుకులును ద్రౌపది యనుకూఁతురుం గలిగిరి ధృష్టద్యుమ్నునకు ధృష్టకేతువు పుట్టె వీరలు పాంచాలరాజు లని యెఱుంగుము మఱియు నజమీఢునికొడుకు ఋక్షుండు ఋక్షునకు సంవరణుం డా సంవరణుండు తపతి యనియెడి సూర్యకన్యయందుఁ

1. సరస్వతివలన.

గురువుం గనియె నాకురువు పేరం గురుక్షేత్రం బయ్యె నాకురువునకుఁ బరీక్షిత్తు సుధనువు జహ్నువు నిషధుండు ననువారు నలువురు పుట్టి రందుఁ బరీక్షిత్తు కొడుకులు లేక చనియె సుధనువునకు సుహోత్రుం డతనికిఁ జ్యవనుండు చ్యవనునకుఁ గృతి గృతికి వసువు వసువునకు బృహద్రథ కుసుంభ మత్స్య ప్రత్యగ్ర చేదిపాదులు పుట్టి రందు బృహద్రథునకుఁ గుశాగ్రుండు గుశాగ్రునికి ఋషభుండు ఋషభునికి సత్యహితుండు సత్యహితునికిఁ బుష్పవంతుండు పుష్పవంతునకు జహ్ను వనువాఁడు మఱియును. 661

సీ. ఆ బృహద్రథునకు । నన్యభార్యాగర్భ,మున రెండు తనుఖండ । ములు జనించెఁ
దునుకలు గని తల్లి । తొలఁగంగ వైచిన, సంధించె నొకటిగా । జర యనంగ
నొక్క దైత్యకాంత వాఁ । డొప్పె జరాసంధుఁ, డన గిరివ్రజపుర । మాతఁ డేలె
నతనికి సహదేవుఁ । డతనికి సోమాపి, తనయుఁ డాతనికి శ్రు । తశ్రవుండు

తే. జహ్నుపుత్త్రుండు సురథుండు । జనవరేణ్య, యతనికొడుకు విదూరథుఁ । డతనిపట్టి
సార్వభౌముండు వానికి । సంభవుండు, వినుజయత్సేనుఁ డనువాఁడు । విమలకీర్తి.

వ. ఆ జయత్సేనునికి రథికుండు రథికునకు నయుతాయువు నయుతాయువునకుఁ గ్రోధనుండుఁ గ్రోధనునకు దేవాతిథియు దేవాతిథికి ఋక్షుండు ఋక్షునికి భీమసేనుండు వానికిఁ బ్రతీపుండుఁ బ్రతీపునకు దేవాపి శంతను బాహ్లికు లన మువ్వురు గొడుకులు పుట్టి రందు. 663

సీ. దేవాపి రాజ్యంబు । దీర్ప నొల్లక వనం,బున కేఁగెఁ దమ్ముండు । పూర్వజన్మ
మందు మహాభిషుఁ । డనియెడువాఁడు శం,తనుఁ డయ్యె వాఁడె యీ । ధాత్రి నెల్ల
నేలుచుఁ గరముల । నెవ్వృద్ధు ముట్టిన, వాఁ డెల్ల నిండుజ । వ్వనము నొందు
నతఁడు శాంతిప్రాప్తుఁ । డై యున్న దానఁ బం,డ్రెండేండ్లు వజ్రి వ । ర్షింప కున్న

ఆ. వృష్టి లేనిచొప్పు । విప్రుల నడిగిన, నన్న యుండఁ దమ్ముఁ । డగ్నిహోత్ర
దారసంగ్రహంబు । దాల్చినఁ బరివేత్త,యండ్రు గాన నీవ । యతఁడ వైతి. 664

వ. అది కారణంబుగా నన్న యుండఁ దమ్ముండు రాజ్యార్హుండు గాఁడు నీవు పరివేత్తవు మీయన్నకు రాజ్యం బిచ్చిన ననావృష్టిదోషంబు సెడు నని బ్రాహ్మణులు వల్కిన శంతనుండు వనంబునకుం జని దేవాపికిఁ బ్రియంబు సెప్పి రాజ్యంబు సేకొమ్మని పల్కె నంతకు మున్న [1]వానితండ్రి దేవాపిని రాజ్యంబున కర్హుం జేయం దలంచి విప్రులం బిలిచిన నావిప్రులు పాషండమతవాక్యంబులు దేవాపికి నుపదేశించిన దేవాపి వేదంబుల నిందించినపాషండుండును దేవదూషకుండును నయ్యెం గావున దేవాపికి రాజ్యంబు లే దని బ్రాహ్మణులు సెప్పిన శంతనుండు మగిడి వచ్చి రాజ్యంబుఁ జేకొనియె నంత వర్షంబును గురిసె నివ్విధంబున. 665

క. దేవాపి కలాపపురం, బావాసము గాఁగ యోగి । యై యున్నాఁడు

1. వానిమంత్రి దేవాపిని పాషండునిం జేసె.

క్ష్వవర కలి నష్టం బగు, జైవాతృకకులము మీఁద సంస్థాపించున్. 666

వ. బాహ్లికుం డనువానికి సోమదత్తుండు పుట్టె సోమదత్తునకు భూరియు భూరిశ్రవసుండును శలుండు ననువారు మువ్వురు పుట్టిరి. 667

క. భాతిగ శంతనునకు గం,గాతటినికి నైష్ణవాగ్ర గణ్యుఁడు ఘోరా
రాతినయననీలోత్పల,భీతికర గ్రీష్ముఁ డైన భీష్ముఁడు పుట్టెన్. 668

ఆ. పరశురాముతోడఁ బ్రతిఘటించి జయింప, నన్యు నొకని నెఱుఁగ మతనిఁదక్క-
వీరయూథపతి వివేకధర్మజ్ఞుండు, వేల్పుటేటిపట్టి విమలయశుఁడు. 669

వ. ఆ శంతనునకు దాశకన్యక (యైనసత్యవతి)యందుఁ జిత్రాంగదవిచిత్రవీర్యులు పుట్టి రందుఁ జిత్రాంగదుండు గంధర్వులచే నిహతుం డయ్యె మఱియును. 670

ఉ. సత్యవతీవధూటి మును శంతను పెండ్లము గానినాఁడు సాం
గత్యమునం బరాశరుఁడు గర్భము సేసిన బాదరాయణుం
డత్యుదితుండు శ్రీహరికళాంశజుఁ డై [1] ప్రభవించె నిత్యముల్
సత్యము లైనవేదముల సాంగముల్ విభజింప దక్షుఁ డై. 671

ఆ. బాదరాయణుండు భగవంతుఁ డనఘుఁడు, పరమగుహ్య మైన భాగవతము
నందనుఁడ నయిన నాకుఁ జెప్పెను శిష్య,జనుల మొఱఁగి యేను జదువుకొంటి.

వ. ఆ విచిత్రవీర్యునికిఁ గాశీరాజుకూఁతుల నంబికాంబాలికల భీష్ముండు బలాత్కారంబునఁ దెచ్చి వివాహంబు సేసిన విచిత్రవీర్యుండు వారలం దగిలి మనోజరాగమత్తుం డై చిరకాలంబు నానావిధక్రీడల విహరించుచు రాజయక్ష్మపీడితుం డై మృతుం డయ్యె నంత. 673

క. అతనిసతులవలన సుతుల, సుత కను మని తల్లి పనుప సొరిదిం గనియెన్
ధృతరాష్ట్రపాండువిదురుల, నుతచరితుఁడు బాదరాయణుండు నరేంద్రా. 674

వ. అందు ధృతరాష్ట్రునికి గాంధారియందు దుర్యోధనాదు లగుకొడుకులు నూర్వురును దుశ్శల యను కన్యకయును జన్మించిరి మృగశాపభయంబునం జేసి భార్యం బొంద వెఱచినపాండునకుఁ గుంతీదేవియందు ధర్మానిలేంద్రుల ప్రసాదంబున యుధిష్ఠిరభీమార్జును లనుమువ్వురును మాద్రిదేవివలన నాసత్య ప్రసాదంబున నకులసహదేవు లనువారిద్దఱును గా నేవురు పుట్టి రయ్యేవురకును ద్రుపదరాజపుత్త్రి యైన ద్రౌపదియందుఁ గ్రమంబునం బ్రతివింధ్యుండును శ్రుతసేనుండును శ్రుతకీర్తియు శతానీకుండును శ్రుతకర్ముండును నన నేవురు పుట్టిరి మఱియు యుధిష్ఠిరునకుఁ బౌరవతియందు దేవకుండును భీమసేనునికి హిడింబయందు ఘటోత్కచుండును గాళియందు సర్వగతుండును సహదేవునికి విజయయందు సుహోత్త్రుండును నకులునకు రేణుమతియందు నిరమిత్త్రుండును నర్జునునకు నులూపి యనునాగ

1. 'జనియించెఁ జోరహ్యాద్దైత్యకరావకృష్టమిళితస్థితవేదవిభాగదక్షుఁ డై' వ్రా. ప్ర.

కన్యకయందు నిరావంతుండును మణలూరుపతిపుత్త్రి యయినచిత్రాంగదయందు బభ్రువాహనుండును సుభద్రయందు (శౌర్యధైర్యతేజోవిభవంబుల నఖిలరాజనికరంబునం బ్రఖ్యాతుం డైన)యభిమన్యుండును జన్మించి రందు బభ్రువాహనుం డర్జునునియోగంబున మాతామహునిగోత్త్రంబునకు వంశకర్తయయ్యె. 675

ఉ. అన్యసుపూజ్యు నీజనకుఁ డై యభిమన్యుఁడు భూవరేంద్రమూ
ర్ధన్యుఁడు ధన్యమార్గణకదంబవిదారితవైరివీరరా
జన్యుఁడు జన్యభీతకురుసైన్యుఁడు సైన్యసమూహనాథదృ
జ్ఞాన్యుఁడు మాన్యకీర్తిమహిమం దనరెం గురువంశకర్తయై. 676

వ. ఆ యభిమన్యునకు నుత్తరయందు నీవు జన్మించితివి 677

క. ద్రోణసుతుతూపు వేఁడిమిఁ, బ్రాణంబులఁ బాసి హరికృపాదర్శనసం
త్రాణంబున బ్రదికితె కా, క్షోణీశ్వర మున్ను నీశిశుత్వము వేళన్. 678

వ. నీకుమారులు జనమేజయశ్రుతసేనభీమసేనోగ్రసేను లనువల్వురు వీరలయందు.

ఆ. నీవు తక్షకాహినిహతుండ వని విని, సకలసర్పలోకసంహృతముగ
సర్పయాగ మింకఁ జనమేజయుఁడు సేయఁ, గలఁడు పూర్వరోషకలితుఁ డగుచు.

వ. మఱియు నతండు సర్వధరణీమండలంబును జయించి కావషేయుండు పురోహితుండుగా నశ్వమేధంబు సేయంగలవాఁడు వానికి శతానీకుండు జనియించి యాజ్ఞవల్క్యునితోడ వేదంబులు పఠించి కృపాచార్యునివలన విలువిద్య నేర్చి శౌనకునివలన నాత్మజ్ఞానంబుఁ బడయంగలవాఁ డాశతానీకునికి సహస్రానీకుండు వానికి నశ్వమేధజుం డశ్వమేధజునికి నాసీమకృష్ణుం డాసీమకృష్ణునకు నిచక్షుం(డానిచక్షుండు గజాహ్వయంబు నదిచే హృతంబు గాఁ గౌశాంబియందు వసియించు) నాతనికి నుష్ణుం డుష్ణునికిఁ జిత్రరథుండు చిత్రరథునకు శుచిరథుండు శుచిరథునికి వృష్టిమంతుండు వృష్టిమంతునికి సుషేణుండు సుషేణునికి సునీతుండు సునీతునికి నృచక్షువు నృచక్షువునకు సుఖానిలుండు సుఖానిలునికిఁ బరిప్లవుండు పరిప్లవునకు మేధావి మేధావికి సునయుండు సునయునికి నృపంజయుండు నృపంజయునికి దూర్వుండు దూర్వునికి నిమి నిమికి బృహద్రథుండు బృహద్రథునకు సుదాసుండు సుదాసునికి శతానీకుండు శతానీకునకు దుర్దమనుండు దుర్దమనునికి విహీనరుండు విహీనరునికి దండపాణి దండపాణికి మితుండు మితునకు క్షేమకుండు క్షేమకునకు బ్రహ్మక్షత్త్రుండు [1]వాఁడు నిర్వంశుం డై దేవర్షిసత్కృతుం డై కలియుగంబునందుఁ జనం గలవాఁడు. 681

క. జగతి నిటవిూఁదఁ బుట్టెడు, మగధాధీశ్వరుల నిఖిలమనుజేశ్వరులన్
నిగమాంతవిదులఁ జెప్పెద, సుగుణాలంకార ధీర సుభగవిచారా. 682

సీ. జరాసంధపుత్త్రుం డైనసహదేవునికి మార్జాలి మార్జాలికి శ్రుతశ్రవుండు శ్రుత

[1] వానివలన వంశంబు సాంగ దయ్యె మఱియు.

శ్రవునకు నయుతాయువు నయుతాయువునకు నిరమిత్రుండు నిరమిత్రునకు సున
క్షత్రుండు సునక్షత్రునికి బృహత్సేనుండు బృహత్సేనునికిఁ గర్మజిత్తు గర్మజిత్తు
నకు శ్రుతంజయుండు శ్రుతంజయునకు విప్రుండు విప్రునకు శుచి శుచికి క్షే
ముండు క్షేమునికి సువ్రతుండు సువ్రతునకు ధర్మనేత్రుండు ధర్మనేత్రునకు
శుతుండు శుతునకు దృఢసేనుండు దృఢసేనునికి సుమతి సుమతికి సుబలుండు
సుబలునకు సునీతుండు సునీతునకు సత్యజిత్తు సత్యజిత్తునకు విశ్వజిత్తు విశ్వజిత్తు
నకుఁ బురంజయుండును జన్మించెద రని చెప్పి మఱియు ని ట్లనియె. 683

ఆ. వినుము మగధదేశ ॥ విభులు జరాసంధ,[1] ప్రముఖధరణిపతులు ॥ ప్రబలయశులు
వీరు కలియుగమున ॥ వేయేండ్లలోపలఁ, బుట్టి గిట్టఁ గలరు ॥ భూవరేంద్ర. 684

వ. యయాతికొడు కనువునకు సభానరుండుఁ జక్షువుఁ బరోక్షుండు ననువారు ము
గ్గురు పుట్టి రందు సభానరునికిఁ గాలనాథుండు గాలనాథునకు సృంజయుండు
సృంజయునకుఁ బురంజయుండుఁ బురంజయునకు జనమేజయుండు జనమేజయు
నకు మహాశాలుండు మహాశాలునికి మహామనసుండు మహామనసునకు నుశీన
రుండు తితిక్షు వన నిరువురు జన్మించి రందు నుశీనరునకు శిబివనక్రిమిదర్పు లన
నలువురు జన్మించి రందు శిబికి వృషదర్ప సువీర మద్ర కేకయులు నలువురు
పుట్టిరి తితిక్షునకు రుశద్రథుండు రుశద్రథునకు హేముండు హేమునకు సుత
పుండు సుతపునకు బలియుఁ బుట్టె రాబలివలన నంగవంగకళింగసింహపుండ్రాం
ధ్రు లనుపేళ్లు గలవా రార్వురు కుమారులు పుట్టిరి వారలు దూర్పుదేశంబునకు
రాజు లయి దేశంబులకుఁ దమతమనామధేయంబు లిడి యేలిరి సువీరునకు
సత్యరథుండు సత్యరథునికి దివిరథుండు దివిరథునికి ధర్మరథుండు ధర్మరథునకుఁ
జిత్రరథుండుఁ బుట్టె రాచిత్రరథుండు రోమపాదుండు నాఁ బరఁగె. 685

క. సంతతి లేనికతంబునఁ, జింతించుచు నుండ నతని ॥ చెలికాఁ డగుధీ
మంతుండు దశరథుఁ డతనికి, సంతతి గా నిచ్చె నాత్మ ॥ జను శాంతాఖ్యన్. 686

వ. అంత రోమపాదుండు దనకూఁతురు శాంత యని కైకొని మెలంగు చుండ నా
రాజు రాజ్యంబునఁ గొంతకాలంబు వర్షంబు లేమికిం జింతించి విభాండకసుతుం
డైనఋశ్యశృంగుండు వచ్చిన వర్షంబు గురియు నని పెద్దలవలన నెఱింగి. 687

క. ఆరాజు ఋశ్యశృంగుని, ఘోరతపోనియముఁ దెచ్చు ॥ కొఱకై పనిచెఁ
వారసతుల నేర్పుల సు,దార స్తనభారభీరు ॥ తరమధ్యగలన్. 688

వ. వారును జని. 689

ఆ. కాంతలార శోకము ॥ గన్నది మొదలుగా, నాఁడువారి నెఱుఁగఁ ॥ డడవిలోన
గోఁచి బిగియఁగట్టుకొనిసదూవడుగని, మత్తికాని రతికి ॥ మరపవలయు. 690

వ. అని పలుకుచు. 691

1. ధరణిపతులు బాహు♦దర్పయుతులు.

క. ఆడుచుఁ జెవులకు నింపుగఁ, బాడుచు నాలోకనిశిత బాణౌఘములన్
వీడుచు డగ్గఱ నోడుచుఁ, జేడియ లాతపసివడుగుఁ జేరిరి కలఁపన్. 692

వ. అయ్యవసరంబున వారలం జూచి. 693

సీ. మిళితాళినీలధమ్మిల్లభారంబులు, చారుజటావిశేషంబు లనియు
ఘర్మాంచలోజ్జ్వల ప్రభదుకూలంబులు, తతచర్మవస్త్రభేదంబు లనియు
బహురత్నకీలిత భాసురదామంబు, లధికరుద్రాక్షమాలాదు లనియు
మలయజమృగనాభి మహితలేపంబులు, బహువిధభూతిలేపంబు లనియు

తే. మధురగానంబుశ్రుతియుక్తమంత్రజాతు, లనియువీణెలుదండంబు లనియుసతుల
మూర్తులెన్నఁడు నెఱుఁగనిముగుదతపసి, వారిఁ దాపసులనిడాయవచ్చిమ్రొక్కె.

వ. ఇట్లు వచ్చి మ్రొక్కినఋశ్యశృంగుం జూచి నగుచు డగ్గఱి. 695

సీ. నేమమే యని సతుల్ సేతుల గ్రుచ్చి కర్కశకుచంబులు మోవఁ గౌఁగిలించి
చిరతపోనియతి డస్సితిగదా యని మోముఁ, గందువయును నాభిఁ గలయఁబుడికి
క్రొత్తదీవన లివి గొను మని వీనుల,పొంత నాలుకలఁ జప్పుళ్లు చేసి
మావనంబులపండ్లు మంచివి తిను మని, పెక్కులడ్వంబులు ప్రీతి నొసఁగి

ఆ. [1]నూతనాజినంబు నును పిది మే లని, గోఁచి విడిచి మృదుదుకూల మిచ్చి
తాని మరగఁజేసి మాపర్ణశాలకుఁ, బోద మనుచుఁ గొంచుఁ బోయి రతని.

వ. ఇట్లు హరిణీసుతుండు కాంతాకటాక్షపాశబద్ధుండై వారలవెంటం జని రోమపాదుకడకుం బోయిన నతండు దనప్రియనందన యైనశాంత నిచ్చి పురంబున నునిచికొనియె నమ్మునీశ్వరుండు వచ్చిన (వర్షప్రతిబంధదోషంబు సెడి) వర్షంబు గురిసె నంత. 697

ఆ. ఆ నృపాలచంద్రుఁ డనపత్యుఁడై యుండ, నెఱిఁగి మునికులేంద్రుఁ డింద్రుఁగూర్చి
యిష్టి చేసి సుతుల నిచ్చె నాతనికృపఁ, బంక్తిరథుఁడు పిదపఁ బడసె సుతుల.

వ. ఆ రోమపాదునకుఁ జతురంగుఁడును జతురంగునకుఁ బృథులాక్షుండును బృథులాక్షునికి బృహద్రథుండు బృహత్కర్ముండు బృహద్భానుండు ననువారు ముగ్వురు వుట్టి రందు బృహద్రథునకు బృహన్మనసుఁడు బృహన్మనసునకు జయద్రథుండు జయద్రథునకు విజయుండు విజయునకు సంభూతి యనుభార్యయందు ధృతియు నాధృతికి ధృతవ్రతుండు ధృతవ్రతునకు సత్యకర్ముండు సత్యకర్మునకు నతిరథుండును జన్మించిరి. 699

ఆ. కుంతి పిన్ననాఁడు గోరి సూర్యునిఁ బొంద, బిడ్డఁ డుదితుఁడైనఁ బెట్టెఁ బెట్టి
గంగనీట విడువఁ గని యతిరథుఁ డంతఁ, గర్ణుఁ డనుచుఁ గొడుకు గారవించె.

వ. ఇట్లతిరథునకుఁ గానీనుండైనకర్ణుండు కొడుకయ్యెఁ గర్ణునకు వృషసేనుండు పుట్టె

---

1. తే. చర్మవస్త్రము వదలించి చర్మకాంతి, మించి చెలఁగుపీతాంబర మిచ్చి వెసను, మనము పొక్కణంగ [illegible] వారి, మఱుఁగునకుఁ జేర నతఁడు వే మరగి వారి.

నయ్యయాతికొడుకైన ద్రుహ్యునకు బభ్రుసేతువు బభ్రుసేతువునకు నారబ్ధుండు నారబ్ధునకు గాంధారుండు గాంధారునకు ఘర్మ్ముండు ఘర్మ్మునకు ఘృతుండు ఘృతునకు దుర్మదుండు దుర్మదునకుఁ బ్రచేతసుండు ప్రచేతసునకు నూర్గురు పుట్టి మ్లేచ్ఛపతు లయి యుదగ్దిశ నాశ్రయించిరి తుర్వసునకు వహ్ని వహ్నికి భర్గుండు భర్గునకు భానుమంతుండు భానుమంతునకుఁ ద్రిసానువుఁ ద్రిసానువునకుఁ గరంధముండును గరంధమునకు మరుత్తుండు నతనికి యయాతిశాపంబున సంతతి లేదయ్యె వినుము. 701

యదువంశచరిత్రము.

చ. అనఘ యయాతిపెద్దకొడుకైనయదుక్షితిపాలువంశమున్
విననఁ బఠించినన్ నరుఁడు వెండియుఁ బుట్టఁడు ముక్తిఁ బొందు న
య్యనుపమమూర్తి విష్ణుఁడు నరాకృతిఁ బొంది జనించెఁ గావునన్
వినుము నరేంద్ర నీకు నది వీనులపండువు గాఁగఁ జెప్పెదన్. 702

వ. యదువునకు సహస్రజిత్తుఁ గ్రోష్టువు నలుండు రిపుండు ననువారు నలువురు సంభవించి రందుఁ బెద్దకొడుకైన సహస్రజిత్తునకు శతజిత్తు గలిగె నాశతజిత్తునకు మహాహయ వేణుహయ హైహయు లనువారు మువ్వురు జనించి రందు హైహయునకు ధర్ముండు ధర్మునకు నేత్రుండు నేత్రునకుఁ గుంతి గుంతికి మహిష్మంతుండు మహిష్మంతునికి భద్రసేనుండు భద్రసేనునకు దుర్మదుండు దుర్మదునికి ధనికుండు ధనికునికిఁ గృతవీర్య కృతాగ్ని కృతకర్మ కృతౌజు లనునలుగురు సంభవించి రందుఁ గృతవీర్యునికి నర్జునుండు జనియించె నతండు మహాబుద్ధిబలంబున.

సీ. హరికళాసంజాతుఁ డైనదత్తాత్రేయు, సేవించి సద్యోగ సిద్ధిఁ బడసి
బహుయజ్ఞదానతపంబులు గావించి, సకలదిక్కులు గెల్చి జయముతోడ
సతతంబు హరినామ సంకీర్తనము సేసి, ధనముల నమ్మకు చారవృత్తి
నెనుబదియేనువే లేండ్లు భూచక్రంబు, [1]ఘనకీర్తిఁ దనపేరు గాఁగ నేలె

ఆ. ముదిమి లేక తరుణమూర్తియై యురుకీర్తి నమరెఁ గార్తవీర్యుఁ [2]డనఁగ విభుఁడు
నిజము వానిభంగి నేల యేలినయట్టి, రాజు నెఱుఁగ మెందు రాజముఖ్య.

వ. అయ్యర్జునునకుం గలవేవురుకొడుకులం బరశురామునిబారికిం దప్పి జయధ్వజుండు శూరసేనుండు వృషణుండు మధువు నూర్జితుండు ననువారేవురు బ్రదికిరి జయధ్వజునకుఁ దాళజంఘుండును దాళజంఘునకు నౌర్వమునితేజంబున నూర్వురు గొడుకులును గలిగి రందుఁ బ్రథముండు వీతిహోత్రుండు మధువునకు వృష్ణుండు వృష్ణునకుఁ బుత్త్రశతంబు పుట్టె నావంశంబువారు మాధవులును బ్రథముండు వృష్ణి గాన వృష్ణులు యాదవులు ననం బరఁగిరి యదువురెండవపుత్త్రుం డైనక్రోష్టువునకు వృజినవంతుండు వృజినవంతునకు శ్వాహితుఁడు శ్వాహితు

1. గలవెల్ల, 2. డర్జునుండు.

నకు రుశేకుండు రుశేకునకుఁ జిత్రరథుండు చిత్రరథునకు శశిబిందుండుఁ బుట్టిరి. 705

మ. కృశమధ్యల్ పదివేవు ¹రంగనలతోఁ గ్రీడం బ్రమోదింప స
త్కుశలుం డై పదివేల లక్షలు సుపుత్రుల్ భక్తిసేయం జతు
ర్దశరత్నుండును యోగి నాఁ బరఁగి సద్వీపరాజేంద్రుఁ డై
శశిబిందుం డురుకీర్తిమంతుఁ డమరెన్ సత్కాంతిపూర్ణేందుఁ డై. 706

వ. అతని కొడుకులమొత్తంబునకు ముఖ్యు లయినయార్వురలోఁ బృథుశ్రవుం డను వానికి ధర్ముండు పుట్టె ధర్మునకు నుశనుండు పుట్టె నూ ఱశ్వమేధంబులు సేసె నయ్యుశనునకు రుచికుండు పుట్టె నారుచికునకుఁ బురుజిత్తు రుక్ముండు రుక్మేషువుఁ బృథువు జ్యామఘుండు నను వా రేవురు పుట్టి రందు జ్యామఘుండు. 707

సీ. తొట్రుకొల్పెడు శైబ్య తోడిప్రేమంబున, ననపత్యుఁ డయ్యును నన్యభార్యఁ
గైకొన కొకకొంత కాలంబునకుఁ బోయి, పగవారియింటను బలిమిఁ బట్టి
యొకకన్యఁ దేరిపై నునిచి తోడ్తేరంగ, జననాథుఁ గన్యను శైబ్య సూచి
కోపించి మానవ కుహక యాపదుచును, దెచ్చి యే నుండెడి తేరిమీఁదఁ

ఆ. బెట్టినాఁడ వనుచు బిఱుసులు ²పలుకంగ, నతఁడు పలికె నంత నతివతోడ
నాకుఁ గోడ లింత నమ్ము మీఁ లలితాంగి, సవతి గాదు నీకు సత్య మనుచు.

వ. అయ్యవసరంబున శైబ్య కొడుకుం గాంచు నని యెఱింగి విశ్వేదేవతలును బితృదేవతలును సంతసించిరి వారల ప్రసాదంబున నంత. 709

క. ³తనసవతి మొఱఁగి పెనిమిటి, తనుఁ బొందిన శైబ్య మఱి విదర్భునిఁ గనియెం
దనయుఁ గని జ్యామఘుండును, దన తెచ్చినకన్యఁ దెచ్చి తనయున కిచ్చెన్.

వ. ఆ కన్యకయందు విదర్భునకుఁ గుశుండును క్రథుండును రోమపాదుండునుం బుట్టి రారోమపాదునకు బభ్రువు బభ్రువునకు విభువు విభువునకుఁ గృతి కృతికి నుశికుం డుశికునకుఁ జేది చేదికిఁ జైద్యాదులు పుట్టిరి క్రథునకుఁ గుంతి గుంతికి ధృష్టి ధృష్టికి నిర్వృతి నిర్వృతికి దశార్హుండు దశార్హునకు వ్యోముండు వ్యోమునకు జీమూతుండు జీమూతునకు వికృతి వికృతికి భీమరథుండు భీమరథునకు నవరథుండు నవరథునకు దశరథుండు దశరథునకు శకుని శకునికిఁ గుంతి గుంతికి దేవరాతుండు దేవరాతునకు దేవక్షత్రుండు దేవక్షత్రునకు మధువు మధువునకుఁ గురువశుండు గురువశునకు నను వనువునకుఁ బురుహోత్రుం డతనికి నంశు వతనికి సాత్వతుండు సాత్వతునకు భజమానుండును భజియును దివ్యాంమును వృష్ణియు దేవావృధుండును నంధకుండును మహాభోజుండును నన నేడ్గురు పుట్టి రందు భజమానునకుఁ బ్రథమ భార్యయందు నిమ్రోచికంకణవృష్ణులు

1. 'రంగవలాసం గ్రీడింప మోదించు తత్కుశలుం. 2. పలుకుచు, గొడ్డునీఁగఁ గాంతుఁ గోడుకు నింక నాకుఁ గోడలయ్యో నమ్ము మీలలితాంగి, సవతిగాదు వినుము సత్యమనియె. 3. తన చెలువలంతి పెనిమిటి.'

ముప్వురును రెండవభార్యయందు శతజిత్తు సహస్రజిత్తు నయుతజిత్తు నన ముప్వురును బుట్టి రందు దేవాపృథునికి బభ్రువు వీర లిరువుర ప్రభావంబులఁ బెద్దలు శ్లోకరూపంబునఁ బఠియింతు రట్టి శ్లోకార్థం బెట్టి దనిన. 711

తే. వినుము దూరంబునం దేమి ♦ వినుచు [1]నుందు
మదియు చూతుము డగ్గఱ ♦ నరుగుదేర
నరులలో బభ్రుకం బె ను ♦ న్నతుఁడు లేఁడు
యోజ దేవాపృథున కెన ♦ యొరుఁడు గలఁడె. 712

క. పదునాలుగువేవురు నఱు, వదియేవురు సిరులు ముక్తి ♦ వడసిరి బభ్రుం
డుఁతుఁడు దేవాపృథుఁడును, బెదపడి యోగంబుఁ దెలియఁ ♦ బలికినకతనన్.

వ. మహాభోజుం డతిధార్మికుండు వానివంశంబువారు భోజు లని పలుకంబడిరి వృష్ణికి సుమిత్త్రుండు యుధాజిత్తును జన్మించి రందు యుధాజిత్తునకు శినియు ననమిత్త్రుండును జనించి రనమిత్త్రునికి నిమ్నుండు నిమ్ననికి సత్రాజితుండుఁ బ్రసేనుండు నన నిరువురు పుట్టిరి మఱియు ననమిత్త్రునికి శిని యనువాఁడు వేఱొకండు గలఁ డతనిపుత్త్రుండు సత్యకుండతని కతనికి యుయుధానుం డనం బరఁగిన సాత్యకియు నా సాత్యకికి జయుండును జయునకుఁ గుణియు నాకుణికి యుగంధరుండునుం బుట్టిరి మఱియు ననమిత్త్రునకుఁ బృశ్నియనువే ఱొకకొడుకు గలఁడు వానికి శ్వఫల్కచిత్రకులు గలిగి రందు శ్వఫల్కునకు గాందినియం దక్రూరుండును నసంగుండును సారమేయుండును మృదురుండును మృదుపచ్ఛివుండును వర్మదృక్కును ధృష్టవర్ముండును క్షత్త్రోపేక్షుండును నరిమర్దనుండును శత్త్రుఘ్నుండును గంధమాదనుండును బ్రతిబాహువును ననువారు పన్నిద్దఱు గొడుకులును సుచారు వనుకన్యకయు జనించిరి వారియం దక్రూరునికి దేవలుండు ననుపదేవుండునుం బుట్టిరి మఱియుఁ జిత్త్రునకుఁ బృథుండును విదూరథుండును మొదలుగాఁ గలవారు పెక్కండ్రు వృష్ణివంశజాతు లైరి భజమానుండు కుకురుఁడు శుచి కంబళబర్హిషుండు నన నలువు రంధకునకుఁ బుట్టిరి కురునికి వృష్ణి వృష్ణికి విలోమతనయుండు విలోమతనయునికిఁ గపోతరోముండు గపోతరోమునికిఁ దుంబురుసఖుం డైన యనువును ననువునకు దుందుభి దుందుభికి దవిద్యోతుండు దవిద్యోతునకుఁ బునర్వసువు నతనికి నాహుకుం డనుకుమారుండు నాహుకికి యనుకన్యయునుం గలిగి రాహుకునికి దేవకుం డుగ్రసేనుండు నన నిరువురు జనించి రందు దేవకునికి దేవలుం డనుపదేవుండు సుదేవుండు దేవవర్ధనుం డన నలుగురు గలిగిరి వారలకు ధృతదేవయు శాంతిదేవయు నుపదేవయు శ్రీదేవయు దేవరక్షితయు సహదేవయు దేవకియు ననఁ బరఁగినకూఁతు లేడ్వురు గలిగిరి వినుము. 714

క. అసదృశలలితాకారలఁ, గిసలయకరతలల దేవ ♦ కీముఖ్యల నా

---

1. నుండు, మదియు చూచును డగ్గఱ ♦ నరుగుదెంచి.

బిసరుహనయనల నందఱ, వసుదేవుఁడు పెండ్లియాడె § వసుధాధీశా. 715

వ. ఉగ్రసేనునకుఁ గంసుండును న్యగ్రోధుండును సునామకుండును గహ్వుండును శంకుండును సుభువుఁడు రాష్ట్రపాలుండును విసృష్టుండును దుష్టిమంతుండును ననం గలవారు దొమ్మండ్రు కొడుకులును గంసయుఁ గంసవతియు సురాభువు రాష్ట్రపాలికయు ననుకూఁతులుం బుట్టిరి వారు వసుదేవానుజభార్య లైరి భజమానునికి విదూరథుండును విదూరథునికి శినియు నతనికి భోజుండు భోజునికి హృదికుండునుం గలిగి రందు హృదికునికి దేవమీఢుండు శతధనువు కృతవర్మయు ననుకొడుకులు గలిగి రా దేవమీఢుండు శూరుండు ననం బడు శూరునికి మారిష యనుభార్యయందు వసుదేవుండును దేవభాగుండును దేవశ్రవుండును నానకుండును సృంజయుండును శ్యామకుండును గంకుండును నసీకుండును వత్సకుండును వృకుండును ననువారు పదుగురు గొడుకులును బృథయు శ్రుతదేవయు శ్రుతకీర్తియు శ్రుతశ్రవసయు రాజాధిదేవియు ననుకూఁతు లేవురును బుట్టి రందు. 716

వసుదేవునివంశ క్రమానువర్ణనము.

ఉ. ధీనయశాలి యైనవసు § దేవుఁడు పుట్టినవెంట మింటిపై
నానకదుందుభుల్ మొరసె § నచ్యుతుఁ డీతనికిం దనూజుఁ డై
మానుగఁ బుట్టు నంచు గరి § మంబున దేవత లుబ్బ రాజపుం
చానన తన్నిమిత్తమున § నానకదుందుభి యయ్యె వాఁ డిలన్. 717

క. తనచెలికాఁ డగుకుంతికిఁ, దనయులు లేకున్నఁ జూచి § తనతనయఁ బృథం
దనయఁగ నిమ్మన శూరుఁడు, దనయుఁదులమైత్రి నిచ్చె § ధరణీనాథా. 718

వ. అయ్యింతి కుంతిభోజునింటం బెరుఁగు చుండ నొకనాఁడు దుర్వాసుం డరుగుదెంచిన నమ్మహాత్మునకుఁ గొన్నిదినంబులు [1]పరిచర్యలు సేసి వేల్పులం జేరం జీరువిద్యం బడసి యావిద్యలా వెఱుంగ నొక్కనాఁ డేకాంతంబున వెలుంగుతేని నాకర్షించిన నా దేవుండు వచ్చినం జూచి వెఱఁగుపడి యిట్లనియె. 719

క. మంత్రపరీక్షార్థం బభి, మంత్రించితిఁ గాని దేవ § మదన క్రీడా
తంత్రంబుఁ గోరి చీరను, మంత్రించినతప్పు సైఁచి § మరలు దినేశా. 720

వ. అనిన నయ్యువిదకుఁ బద్మినీవల్లభుం డి ట్లనియె. 721

మ. తెఱవా [2]నీపలు కట్లయా నసదు లే § దేవోత్తమాహ్వానముల్
మొఱఁగం బోలునె వేల్పులం బడయుటల్ § మోఘంబు లే నీకు నీ
తఱి గర్భం బగుఁ బుత్త్రుఁడుం గలుగు నీ § తారుణ్యముం బూజ్య మా
వెఱవం గార్యము లేదు సిగ్గు దగు నే § వ్రీడావినమ్రాననా. 722

చ. అని తగ నియ్యకొల్పి లలి § తాంగికి గర్భము సేసి మింటికిం

1. 'భక్తిం జేసి. 2. నీ ప్రతిమాగృహాటనములే' వ్రా. ప్ర.

జనియె దినేశ్వరుం డపుడు సక్కని రెండవసూర్యుఁడో యనం
దనరెడుపుత్త్రుఁ గాంచి కృప దప్పి జగజ్జనవాదభీత యై
తనయుని [1]నేటిలో విడిచి తా నరిగెం బృథ దండ్రియింటికిన్. 723

వ. అయ్యువిదను నీప్రపితామహుం డైనపాండురాజు వివాహం బయ్యె నయ్యంగనకుఁ బాండురాజువలన ధర్మజభీమార్జునులు వుట్టి రంత నమ్మగుదచెల్లె లగుశ్రుతదేవ యనుదానిం గారూషకుం డైనవృద్ధశర్మ పెండ్లియాడె నయ్యిద్దఱకు ముని శాపంబున దంతవక్త్రుఁ డనుదానవుండు జన్మించె దానితోడంబుట్టు వగుశ్రుతకీర్తిని గేకయరా జైనధృష్టకేతుండు వరించె నాదంపతులకుఁ బ్రతర్దనాదు లేవురు వుట్టిరి దానిభగిని యైనరాజాధిదేవిని జయత్సేనుండు పరిణయం బయ్యె నామిథునంబునకు విందానువిందులు సంభవించిరి దానితోఁబుట్టు శ్రుతశ్రవసను జేదిదేశాధిపతి యైనదమఘోషుండు పరిగ్రహించె నాయుగళంబునకు శిశుపాలుం డుదయించె వసుదేవునితమ్ముఁ డైనదేవభాగునికిఁ గంసయందుఁ జిత్రకేతు బృహద్బలు లిరువురు జనించిరి వానిభ్రాత యగు దేవశ్రవుం డనువానికిఁ గంసవతియందు వీరుండును నిషుమంతుండును నుప్పతిల్లిరి వానిసోదరుం డయిన కంకునికిఁ గంక యనుదానికి బకుండు సత్యజిత్తుఁ బురుజిత్తు ననువా రుద్భవిల్లిరి వానిసహజన్ముం డయినసృంజయునికి రాష్ట్రపాలియందు వృషదుర్మర్షణాదు లావిర్భవించిరి వానియనుజాతుం డయినశ్యామకునకు సురభూమియందు హరికేశహిరణ్యాక్షులు ప్రభవించిరి వానితమ్ముం డైనవత్సుండు మిశ్రకేశి యను నప్సరసయందు వృకాదిసుతులం గనియె వానియవరజుం డైన వృకుండు దూర్వాక్షియందుఁ దక్షపుష్కరసాళ్వాదుల నుత్పాదించె వానిజఘన్యజుం డయిన యనీకుండు సుదామని యనిదానియందు సుమిత్రానీకబాణాదు లయినకొడుకులం బడసె వానియవీయుం డైనయానకుండు గర్ణికయందు ఋతధామజయులం గాంచె వసుదేవునివలన రోహిణియందు బలుండును గదుండును సారణుండును విపులుండును ధ్రువుండును గృతాదులును బౌరవియందు సుభద్రుండును భద్రబాహుండును దుర్మదుండును భద్రుండును భూతాదులుం గూడఁ బన్నిద్దఱును మదిరయందు నందోపనందకృతకశ్రుతశూరాదులును గౌసల్యయందుఁ గేశియు రోచనయందు హస్తహేమాంగాదులును నిళయందు యదుముఖ్యు లయినయురువల్కలాదులును ధృతదేవయందుఁ ద్రిపృష్ఠుండును శాంతిదేవయందుఁ బ్రశమప్రశ్రితాదులును నుపదేవయందుఁ గల్పవృష్ట్యాదులు పదుండ్రును శ్రీదేవయందు వసుహంసనుధన్వాదు లార్గురును దేవరక్షితయందు గదాదులు దొమ్మండ్రును సహదేవయందు, బురూథశ్రుతముఖ్యాదు లెనమండ్రును దేవకియందుఁ గీర్తిమంతుండును సుషేణుండును భద్రసేనుండును ఋజువును సమదనుండును భద్రుం

1. నీటఁ బో.

డును సంకర్షణుండును ననువా రేడ్వురును బుట్టిరి మఱియును. 724

క. దుష్టజననిగ్రహంబును, శిష్టప్రతిపాలనంబుఁ జేయుకొఱకు నై
యష్టమగర్భమున గుణో,త్కృష్టుఁడు దేవకికి విష్ణుదేవుఁడు వుట్టెన్. 725

ఆ. విష్ణుఁ డుదితుఁ డైన వెనుక నా దేవకి, భద్రమూర్తి యగుసుభద్రఁ గనియె
నాగుణాఢ్య [1]ముత్తవగు నీకు నర్జును, దయిత యగుటఁ జేసి ధరణినాథ. 726

క. ఎప్పుడు ధర్మక్షయ మగు, నెప్పుడు పాపంబు వొడము నీలోకములో
నప్పుడు విశ్వేశుఁడు హరి, దప్పక విభుఁ డయ్యుఁ దన్నుఁ దా సృజియించున్.

క. తనమాయ లేక పరునకు, ఘనునకు నీశ్వరున కాత్మకర్తకు హరికిన్
జననములకుఁ గర్మములకు, మనుజేశ్వర కారణంబు మఱియును గలదే. 728

క. తలఁపఁగ నెవ్వనిమాయా,విలసనములు జనవృద్ధి విలయంబులకుం
గలిమి కనుగ్రహమోక్షం,బులకును జీవులకు మూలములు నా నెగడున్. 729

సీ. అట్టిసర్వేశుని కరయంగ జన్మాది,పరతంత్రభావ మె ప్పాటఁ గలదు
రాజలాంఛనముల రాక్షసవల్లభు, లక్షౌహిణీశు లై యవనిఁ బుట్టి
జనుల బాధింపంగ శాసించుకొఱకు నై, సంకర్షణునితోడ జనన మంది
యమరులమనముల కైన లెక్కింపంగ, రాకుండునట్టి కర్మములఁ జేసి

తే. కలియుగంబున జన్మింపఁ గలుగునరుల, దుఃఖశోకతమంబునుఁ దొలఁగ జేసి
నేలవేఁ గెల్ల వారించి నిఖిలదిశల, విమలకీర్తులు వెదచల్లి వెలసె శౌరి. 730

సీ. జనకునిగృహమున జన్మించి మందలోఁ బెరిఁగి శత్రుల నెల్లఁ బీఁచ మడఁచి
పెక్కండ్రుభార్యలఁ బెండ్లియై సుతశతం,బులఁ గాంచి తను నాదిపురుషుఁ గూర్చి
క్రతువులు పెక్కులు గావించి పాండవ, కౌరవులకు నంతఁ గలహ మయిన
నందఱ సమయించి యర్జును గెలిపించి, యుద్ధవునకుఁ దత్త్వ మొప్పఁ జెప్పి

తే. మగధపాండవసృంజయమధుదశార్హ,భోజవృష్ణ్యంధకాదిసంపూజ్యుఁ డగుచు
నుర్విభరము నివారించి యుండ నొల్ల, కామహామూర్తి నిజమూర్తి యందుఁ [బొందె.

క. మంగళహరికీర్తిమహా, గంగామృత మించుకైనఁ గర్ణాంజలులన్
సంగతము సేసి రేసిఁ ద్రావఁగను గర్మంబు [2]లావికలం బగుచు నృపా. 732

క. వనజాక్షునిమందస్మిత,ఘనకుండలదీప్తిగండ కలితాననమున్
వనితలుఁ బురుషులుఁ జూచుచు, ననిమిషభావంబు లేమి కలయుచు రధిపా.

చ. నగుమొగమున్ సుమధ్యమును నల్లనిదేహము లచ్చి కాటప
ట్టగునురమున్ మహాభుజము లంచితకుండలకర్ణముల్ మదే
భగతియు నీలవేణియుఁ గృపారసదృష్టియుఁ గల్గువెన్నుఁ డి
మ్ముగఁ బొడసూపుఁగాతఁ గను మూసినయప్పుడు విచ్చినప్పుడున్. 734

వ. అని చెప్పి. 735

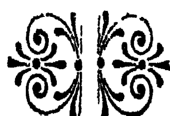
1. మత్త మగు. 2. ప్రవిమలం బగుచు.

క. జనకసుతాహృచ్చోరా, జనకవచోలబ్ధవిపిన ◊ శైలవిహారా
జనకామితమందారా, జనకాదిమహీశ్వరాతి ◊ శయసంచారా. 736

మాలిని. జగదవనవిహారీ ◊ శత్రులోకప్రహారీ
సుగుణవనవిహారీ ◊ సుందరీమానహారీ
విగతకలుషపోషీ ◊ వీరవిద్యాభిలాషీ
స్వగురుహృదయతోషీ ◊ సర్వదాసత్యభాషీ. 737

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజపాండిత్య పోతనామాత్యప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభాగవతం బనుమహాపురాణంబునందు సూర్యవంశారంభంబును వైవస్వతమనువుజన్మంబును హైమచంద్రకథనంబును సుద్యుమ్నాదిమనుసూనుల చరిత్రంబును మరుత్త తృణబిందు శర్యాతి కకుద్మి సగర నాభాగ ప్రముఖులచరిత్రంబులును నంబరీషునియందుఁ బ్రయోగింపంబడినదుర్వాసునికృత్య నిరర్థక మగుటయు నిక్ష్వాకు వికుక్షి మాంధాతృ పురుకుత్స హరిశ్చంద్ర సగర భగీరథ ప్రముఖుల చరిత్రంబులును భాగీరథీప్రవాహవర్ణనంబును గల్మాషపాద ఖట్వాంగ ప్రముఖులవృత్తాంతంబును శ్రీరామచంద్రకథనంబును దదీయవంశపరంపరాగణనంబును నిమికథయును జంద్రవంశారంభంబును బుధపురూరవులకథయును జమదగ్ని పరశురాములవృత్తాంతంబును విశ్వామిత్ర నహుష యయాతి పూరు దుష్యంత భరతరంతిదేవ పాంచాల బృహద్రథ శంతను భీష్మ పాండవ కౌరవ ప్రముఖులవృత్తాంతంబును ఋశ్యశృంగవ్రతభంగంబును ద్రుహ్యానుతుర్వసులవంశంబును యదు కార్తవీర్య శశిబిందు జామదగ్న్యాదులచరిత్రంబును శ్రీకృష్ణావతారకథాసూచనంబును ననుకథలు గలనవమస్కంధము. 738

ఓం తత్సద్బ్రహ్మార్పణమస్తు.

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము.

దశమస్కంధము – పూర్వభాగము.

కంఠచాపఖండన
పాకారిప్రముఖవినుత । భండన విలస
త్కాకుత్స్థవంశమండన
రాకేందుయశోవిశాల । రామనృపాలా. 1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠు లగునమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీ సమేతుం
డయినసూతుం డిట్లనియె నట్లుపరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రుం గనుంగొని.

క. తెలిపితివి సోమసూర్యుల, కులవిస్తారంబు వారి । కులము ధరిత్రీ
శులనడవళ్లునువింటిమి, కలరూపము లెల్ల మాకుఁ । గడు వెలుఁగులుగాన్. 3

క. శీలము గలయదుకులమున, నేలా పుట్టెను మహాత్ముఁ । డీశుఁడు విష్ణుం
డేలీల మెలఁగె నేయే, వేళల నేమేమి సేసె । వివరింపు తగన్. 4

క. భవములకు మందు చిత్త, శ్రవణానందము ముముక్షు । జనపదము హరి
స్తవము పశుఘ్నుఁడు దక్కను, జెవులకుఁ దని వయ్యె ననెడి । చెనఁటియుఁ గలఁడే.

క. మాపెద్దలు మును వేల్పులు, నోపనిభీష్మాదికురుకు । లోత్తమసేనా
కూపార[1]ము నేకోలము, ప్రాపున లంఘించి రొక్క । బాలపదముగాన్. 6

క. మాయమ్మకుక్షి గురుసుత, సాయకవిడితుఁడ నైన । జడు నన్నును గాం
తేయకురుకులము[2] మొదలుగ, [3]నాయుత్తముఁ డాత్తచక్రుఁ । డై రక్షించెన్. 7

ఆ. కలసి పురుషమూర్తి । కాలరూపములను, లోకజనులవెలిని । లోన నుండి
జన్మమృత్యువులను । సంసారముక్తుల, నిచ్చునతనిచరిత । మెల్లఁ జెపుమ. 8

సీ. ఊహించి రాముఁడు । రోహిణికొడుకంచు, నప్పుడు యోగీంద్ర । చెప్పితీవు
దేవకికడుపున । నేవెరవున నాతఁ, డుండెను దేహంబు । నొండు లేక

---

1. 'మేకలముసేను, ప్రాపున' వ్రా. ప్ర. 2. 'నిలుపఁగ' అ. ప్ర. 3. 'నేయుత్తముఁ డాత్తచక్రుఁడెడ రక్షించెన్.'

తనతండ్రియైన వాని వనజాక్షుఁ డేరీతి, మందకుఁ బోయె నే ∮ మందిరమున
నుండి యెయ్యది సేయు ∮ చుండెను దనమేన,మామ కంసుని నేల ∮ నామమడఁచె

ఆ. నెన్ని యేండ్లు మనియె ∮ నిలమీఁదమనుజుఁడై, యెందఱైరిభార్య ∮ లెట్లు మెలఁగె
మఱియు నేమి సేసె ∮ మాధవుచారిత్ర, మెంత గలదు నాకు ∮ నేర్పరింపు. 9

వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 10

ఆ. నీముఖాంబుజాత ∮ నిర్ముక్తహరికథా,మృతముఁ ద్రానఁ ద్రావ ∮ మేను వొదలె
వంత మాని నీరు ∮ వట్టు నాఁకలియును, దూర మయ్యె మనము ∮ తొంగలించె.

వ. అని పలుకుచున్న రాజుమాటలు విని వైయాసి యిట్లనియె. 12

క. [1]విష్ణుకథారతుఁ డగునరు, విష్ణుకథల్ సెప్పునరుని ∮ వినుచుండునరుల్
విష్ణుకథాసంప్రశ్నము, విష్ణుపదీజలముభంగి ∮ విమలులఁ జేయున్ 13

సీ. రాజేంద్ర విను తొల్లి ∮ రాజలాంఛనముల, వేలసంఖ్యల దైత్య ∮ విభులు దన్ను
నాక్రమించిన భార ∮ మాఁగఁజాలక భూమి, గోరూప యై బ్రహ్మఁ ∮ జేరఁబోయి
కన్నీరు మున్నీరు ∮ గా రోదనము సేయఁ, గరుణతో భావించి ∮ కమలభవుఁడు
ధరణి నూఱడఁ బల్కి ∮ ధాత్రియు వేల్పులుఁ గదలి రా విష్ణునిఁ ∮ గాన నేగి

తే. పురుషసూక్తంబుఁ జదివి య ∮ ద్భుతసమాధి
నుండి యొకమాట విని వారి ∮ జోద్భవుండు
వినుఁడు వేల్పులు ధరయు నే ∮ విన్నయట్టి
పలుకు వివరింతు నని ప్రీతిఁ ∮ బలికెఁ దెలియ. 14

క. యాదవకులమున సమరులు, మేదినిపైఁ బుట్టఁ జనుఁడు ∮ మీ యంశములన్
శ్రీదయితుఁడు వసుదేవున, కాదరమునఁ బుట్టి భార ∮ మంతయుఁ బాపున్.

క. హరిపూజార్థము పుట్టుఁడు, సురకన్యలు భూమియందు ∮ సుందరతనులై
హరి కగ్రజుఁ డై శేషుఁడు, హరికళతోఁ బుట్టుఁ దత్ప్రి ∮ యారంభుం డై. 16

ఆ. ఈ ప్రపంచ మెల్ల ∮ నేమాయచే మోహి,తాత్మ మగుచు నుండు ∮ నట్టిమాయ
కమలనాభునాజ్ఞఁ ∮ గార్యార్థమై నిజాం, శంబుతోడఁ బుట్టు ∮ జగతియందు. 17

వ. అని యిట్లు వేల్పుల నియ్యకొలిపి పుడమిముద్దియ నోడంబఱిచి తమ్మిచూలి దన మొదలినెలవునకుం జనియె నంత యదువిభుం డయిన శూరసేనుం డనువాఁడు మధురాపురంబు దనకు రాజధానిగా మాథురంబులు శూరసేనంబు లనియెడు దేశంబు లేలెం బూర్వకాలంబున. 18

క. ఏ మధురయందుఁ బ్రియమున, శ్రీమన్నారాయణుండు ∮ చెలువగు నిత్యం
బా మధుర సకలయాదవ, భూమీశుల కెల్ల మొదలి ∮ పురి యయ్యె నృపా. 19

సీ. ఆ శూరసేనున ∮ కాత్మజుం డగువసు,దేవుఁ డాపురి నొక్క ∮ దినమునందు
దేవకిఁ బెండ్లియై ∮ దేవకియునుఁ దానుఁ, గడు వేడ్క రథ మెక్కి ∮ కదలువేళ

---

[1] క. విష్ణుకథారతి గలిగిన, విష్ణుకథల్ సెప్పు మన్న ♦ విన్న నడిగినన్, విష్ణుకథాసంప్రశ్నము.

నుగ్రసేనునిపుత్త్రుఁ ❀ గల్లొసి కంసుండు, చెల్లెలు మఱందియు ❀ నుల్లసిల్ల
హరులపగ్గములఁ జే ❀ నంది రొప్పఁ దొడంగె, ముందట భేరులు ❀ మురజములును

ఆ. శంఖపటహములును ❀ జడిగొని మ్రోయంగఁ, గూఁతుతోడ వేడ్క ❀ గోరి సాఁగ
దేవకుండు సుతకు ❀ దేవకీదేవికి, నరణ మిచ్చెఁ దలంచి ❀ యాదరించి. 20

వ. సార్థంబు లయినరథంబుల వేయునేనమన్నూటిని గనకదామసముత్తుంగంబు
లయిన మాతంగంబుల నన్నూటిని బదివేలతురంగంబులను విలాసవతు లయిన
దాసీజనంబుల నిన్నూటిని నిచ్చి యనిచినం గదలి వరవధూయుగళంబు దెరు
వునం జనుసమయంబున. 21

క. పగ్గములు వదలి వేగిర, మగ్గలముగ రథముఁ గడపు ❀ నా కంసుండు లో
[1]బెగ్గిలి యెగ్గని తలఁపఁగ, దిగ్గన నశరీరవాణి ❀ దివి ని ట్లనియెన్. 22

క. తుష్ట యగుభగిని మెచ్చఁగ, నిష్టుఁడ వై రథము గడపె ❀ దెఱుఁగవు మీఁదన్
శిష్ట యగునీతలోదరి, యష్టమగర్భంబు నిన్ను ❀ హరియించుఁ జుమీ. 23

వ. అని యి ట్లాకాశవాణి పలికిన నులికిపడి భోజకులనాయకుం డైన పాపుం డగు
కంసుండు సంచలదంసుం డై యడిదంబు బెడిదంబు గాఁ (బెఱికి) జళిపించి
దెప్పరంబుగ ననుజకొప్పుఁ బట్టి కప్పరపాటున నొ ప్పఱం దిగిచి యొడిసిపట్టి
తోఁబుట్టు వని తలంపక తెంపునేసి తెగవ్రేయ గమకించుసమయంబున వసు
దేవుండు డగ్గఱి. 24

క. ఆ పాపచిత్తు మత్తుం, గోపాగ్ని శిఖానువృత్తుఁ ❀ గొనకొని తనస
ల్లాపామృతధారావి, క్షేపంబునఁ గొంతశాంతుఁ ❀ జేయుచుఁ బలికెన్. 25

ఉ. అన్నవు నీవు చెల్లెలికి ❀ నక్కట మాడలు నీర లిచ్చుటో
మన్నన సేయుటో మధుర ❀ మంజులభాషల నాదరించుటో
మిన్నులమ్రోఁత లే నిజము ❀ మే లసి చంపకు మన్న మాఁకుఁ గా
వన్న సహింపు మన్న తగ ❀ దన్న వధింపకు మన్న వేఁడెదన్. 26

వ. అదియునుం గాక. 27

మ. చెలియల్ గన్నియ ముద్దరా లబల నీ ❀ సేమంబ చింతించు ని
ర్మల దీనిన్ బయ లాడుమాటలకు నై ❀ మర్యాదఁ బోఁ దట్టి స
త్కులజాతుండవు పుణ్యమూర్తి వకటా ❀ కోపంబు పాపంబు నె
చ్చెలి నోహో తెగ వ్రేయఁ బాడి యగునే ❀ చింతింపు భోజేశ్వరా. 28

సీ. మేనితోడన పుట్టు ❀ మృత్యువు జనులకు, నెల్లి నేఁ డైన నూ ❀ ఱేండ్ల కైనఁ
దెల్లంబు మృత్యువు ❀ దేహంబు పంచత్వ, మందఁ గర్మావగుం ❀ డై శరీరి
మాఱుదేహము నూఁదికమఱితోంటిదేహంబుఁ, బాయును దనపూర్వభాగమెత్తి
వేఱొంటిపైఁ బెట్టి ❀ వెనుకభాగం బెత్తి, గమనించు తృణజలూకయును బోలె

[1] బెగ్గిల నెగ్గని తలఁపక.

ఆ. వెంట వచ్చుకర్మ § విసరంబు మును మేలు, గన్నవేళ నరుఁడు § గన్నవిన్న
తలఁపఁబడినకార్య తంత్రంబు కలలోనఁ, బాడితోడఁ గానఁ§బడినయట్లు. 29

క. తనతోఁటికర్మరాశికి, ననుచర మై బహువికార § మై మనసు వడిం
జనునింద్రియముల తెరువులఁ, దనువులు పైకొనఁ జెడవు § తనకర్మంబుల్. 30

ఆ. జలఘటాదులందుఁ § జంద్రసూర్యాదులు, గానఁబడుచు గాలిఁ § గదలుభంగి
నాత్మకర్మనిర్మి § తాంగంబులను బ్రాణి, గదలు చుండు రాగ § కలితుఁ డగుచు.

క. కర్మములు మేలు నిచ్చును, గర్మంబులు కీడు నిచ్చుఁ § గర్తలు దనకుం
గర్మములు బ్రహ్మకైనను, గర్మగుఁ డై పరులఁ దడవఁ § గా నేమిటికిన్. 32

క. కావునఁ బరులకు హింసలు, గావింపఁగ వలదు తనకుఁ § గల్యాణము గా
భావించి పరుల నొంచినఁ, బోవునె తత్ఫలము పిదపఁ § బొందక యున్నే. 33

మత్తకోకిలము. వావిఁ జెల్లెలు గాని [1]కూఁతురు § వంటి దుత్తమురాలు సం
భావనీయచరిత్ర భీరువు § బాల నూత్నవివాహ సు
శ్రీవిలాసిని దీనకంపిత § చిత్త దీనిని మ్రొక్కెదం
గావవే కరుణామయాత్మక § కంస మానవవల్లభా. 34

వ. అని మఱియు సామభేదంబు లగుపలుకులు పలికిన వినియు వాఁడు వేఁడి చూపుల రాలునిప్పులు గుప్పలుగొన ననుకంప లేక తెంపు సేసి చంపకగంధిం జంపఁజూచుట యెఱింగి మొఱంగెడి తెఱంగు విచారించి తనలో నిట్లనియె.

క. ఎందును గాలము నిజ మని, మందతనంబునను బుద్ధిఁ § బాయక ఘనులై
యెందాఁక బుద్ధి నెగడెడి, నందాఁకఁ జరింప వలయు § నాత్మబలమునన్. 36

వ. అని నిశ్చయించి. 37

సీ. ఆపన్నురా లైన § యంగన రక్షించి, సుతుల నిచ్చెద నంట § శుభము నేఁడు
మీఁ దెవ్వఁ డెఱుఁగును § మొలఁత ప్రాణంబుతో, నిలిచినమఱునాఁడు § నేరరాదె
సుతులు పుట్టిరయేని § సుతులకు మృత్యువు, వాలాయ మై వెంట § వచ్చెనేని
బ్రహ్మచేతను వీఁడు § పాటేమియును లేక, యుండునే సదుపాయ § మొకటిలేదె

తే. పొంతమ్రాఁకులఁ గాల్పక § పోయివహ్ని, యొగసి దవ్వులవాని ద § హించుభంగిఁ
గర్మవశమున భవమృతి§కారణంబు, దూరగతిఁబొందు నిది యేల § తొట్రుపడఁగ.

క. కొడుకుల నిచ్చెద నని సతి, విడిపించుట నీతి వీఁడు § విడిచినమీఁదం
గొడుకులు పుట్టినఁ గార్యము, దడఁబడ దే నాఁటి కొక్క § దైవము లేదే. 39

క. ఎనిమిదవచూలు వీనిం, దునుమాడెడి నంచు మింటఁ § దొరపుఁబలుకుల్
వినఁబడియె నేల తప్పును, వనితను విడిపించు టొప్పు § వైళం బనుచున్. 40

క. తిన్ననిపలుకులు పలుకుచుఁ, గ్రన్నన తగఁ బూజ చేసి § కంసు నృశంసున్
మన్నించి చిత్తమెఱియఁ బ్రసన్నాననుఁ డగుచుఁ బలికె § శౌరి నయమునన్. 41

1. 'పుత్త్రిక' ఆ. ప్ర.

క. లలనకుఁ బుట్టిన కొమరుని, వలసం దెచ్చె దనుచు నగక ♦ వాణి వలికె నం
చలితపదవేని మృగాక్షికిఁ, గలకొడుకులఁ జంప నిత్తుఁ ♦ గ్రమమున నీకున్. 42

వ. అని యిట్లు వలికిన విని కంసుండు కంపితాత్మశంసుండై ప్రశంసించి గుణగ్రాహి త్వంబు గైకొని కొందల మందు చెలియలి మందల విడిచి చనియె వసుదేవుండును డెందంబున నానందంబునొందియుండె నంతఁ గొంతకాలంబు చనిన సమయంబున.

క. విడువక కంసునియొగ్గులఁ, బడి దేవకి నిఖిలదేవ ♦ భావము దన కే
ర్పడ నేట నొకనిలెక్కను, గొడుకుల నెనమండ్ర నొక్క ♦ కూఁతుం గనియెన్.

వ. అందు. 45

ఆ. సుదతి మున్ను గన్న ♦ సుతుఁ గీర్తిమంతునిఁ, బుట్టుతడవ కంస ♦ భూవరునకుఁ
దెచ్చి యిచ్చెఁ జాల ♦ ధృతి గల్గి వసుదేవుఁ, డాసపడక సత్య ♦ మందు నిలిచి. 46

క. పలికినపలుకులు దిరుగక, సొలయక వంచనము లేక ♦ సుతుల రిపునకుం
గలఁగక యిచ్చినధీరుం, డిల వసుదేవుండు దక్క ♦ నితరుఁడు గలఁడే. 47

ఆ. మానవేంద్ర సత్య ♦ మతికి దుష్కర మెయ్య, దెఱుఁగ నేర్చువాని ♦ కిష్ట మెయ్య
దీశభక్తిరతుని ♦ కీ రాని దెయ్యది, యెఱుక లేనివాని ♦ కేది కీడు. 48

వ. ఇట్లు సత్యంబు దప్పక కొడుకు నొప్పించిన వసుదేవునిపలుకుఁ బలుకడకు మెచ్చి కంసుం డిట్లనియె. 49

ఆ. కొడుకు నీవు మరలఁ ♦ గొనిపొమ్ము వసుదేవ, వెఱపు లేదు నాకు ♦ వీనివలన
నల్గవీ కి భవ ♦ దష్టమపుత్త్రుంసు, మృత్యు వఁట వధింతు ♦ మీఁద నతని. 50

వ. అనిన నానకదుందుభి నందనుం గొని చనియు నానందంబు నొందక దుష్టస్వ భావుండగు బావపలుకులు వినియు నులుకు చుండె నంత. 51

సీ. ఒకనాఁడు నారదుం ♦ డొయ్యన కంసుని, యింటికి జనుదెంచి ♦ యేకతమున
మందలోపల నున్న ♦ నందాదులును వారి, భార్యలుఁ బుత్త్రులు ♦ బాంధవులును
దేవకి మొదలగు ♦ తెఱవలు వసుదేవుఁ, డాది గాఁ గలసర్వ ♦ యాదవులును
సురలుగాని నిజంబు ♦ నరులు గారని చెప్పి, కంసుండ నీవు రక్కసుఁడ వనియు

ఆ. దేవమయుఁడు చక్రి ♦ దేవకీదేవికిఁ, బుత్త్రుఁడై జనించి ♦ భూతలంబు
సెఱుపఁ బుట్టినట్టి ♦ చెనఁటిదైత్యుల నెల్లఁ, జంపుననుచుఁ జెప్పి ♦ చనియె దివికి. 52

క. నారదుమాటలు విని పె, ల్లారాటముఁ బొంది యదు ♦ లనిమిషు లనియున్
నారాయణకరఖడ్గవి, దారితుఁ డగుకాలనేమి ♦ దా ననియు మదిన్. 53

మ. కలఁగం బాఱి మఱందిఁ జెల్లెలి నుద ♦ గ్రక్రోధుఁడై పట్టి బ
ద్ధులఁ గావించి హరిం దలంచి వెసఁ దో ♦ డ్తో వారు గన్నట్టి పు
త్త్రులఁ జంపెన్ గురు నుగ్రసేను [1]యదుఁ ద ♦ ద్భోజాంధకాధీశు ని

1. నచల ♦ ద్భోజాంధకాధీశు.

ర్మలుఁ బట్టెం గడు వాలి యేలెఁ జల మా । రఁగ శూరసేనంబులన్. 54

ఆ. తల్లిఁ దండ్రి నైనఁ । దమ్ముల నన్నల, సఖుల నైన బంధు । జనుల నైన
రాజ్యకాంక్షఁ జేసి । రాజులు సంపుదు, రవనిఁ దఱచు జీవి । తార్థు లగుచు. 55

వ. మఱియు బాణ భౌమ మాగధ మహాశన కేశి ధేనుక బక ప్రలంబ తృణావర్త చాణూర ముష్టి కారిష్ట ద్వివిద పూతనాదిసహాయసమేతుం డై కంసుండు గదనంబున మదంబు లడంచిన వదనంబులు వంచికొని సదనంబులు విడిచి యదవ్రై యదువులు పదవులు వదలి నిషధకురుకోసల విదేహ విదర్భ కేకయ పాంచాల సాల్వ[1] దేశంబులు సొచ్చిరి మచ్చరంబులు విడిచి కొందఱు కంసునిం గొల్చి నిలిచి రంత. 56

క. తొడిఁదొడిఁ గంసుఁడు దేవకి, కొడుకుల నార్వుర వధింప । గురు శేషాఖ్యం
బొడ వగుహరిరుచి యా పతి, కడుపున నేడవదియైన । గర్భం బయ్యెన్. 57

వ. అయ్యవసరంబున విశ్వరూపుం డగుహరి దన్ను నమ్మినయదువులకుఁ గంసుని వలన భయంబు గలుగు నని యెఱింగి యోగమాయాదేవి కి ట్లనియె. 58

సీ. గోపికాజనములు । గోపాలకులు నున్న, పసులమందకుఁ బొమ్ము । భద్ర నీవు
వసుదేవుభార్యలు । వరుసఁ గంసునిచేత, నాఁకలఁ బడి యుండ । నందుఁ జొరక
తలఁగి రోహిణి యను । తరళాక్షి నందగో, కులమందు నున్నది । గుణగణాఢ్య
దేవకికడుపున । దీపించు శేషాఖ్య,మైననా తేజ మీ । వమరఁ బుచ్చి

ఆ. నేర్పు మెఱసి రోహి । ణీదేవికడుపునఁ, జొనుపు దేవకికిని । సుతుఁడ నగుదు
నంశభాగయుతుఁడ । నై యశోదకు నందు, పొలఁతి కంత మీఁదఁ । బుట్టెదీవు. 59

క. నానావిధసంపదలకుఁ, దానక మై సర్వకామ । దాయిని వగు నీ
మానవులు భక్తిఁ గొలుతురు, కానికలును బలులు నిచ్చి । [2]కల్యాణమయీ. 60

వ. మఱియు నిన్ను మానవులు దుర్గ భద్రకాళి విజయ వైష్ణవి కుముద చండిక కృష్ణ మాధవి కన్యక మాయ నారాయణి యీశాన శారద యంబిక యను పదునాలుగునామంబులం గొనియాడుదు రయ్యైస్థానంబులయం దని యెఱిఁగించి సర్వేశ్వరుం డగుహరి పొమ్మని యాన తిచ్చిన మహాప్రసాదం బని యయ్యోగనిద్ర యయ్యైకొని మ్రొక్కి చయ్యన నియ్యెల కయ్యెడ వాసి వచ్చి. 61

తే. దేవకీదేవికడుపులోఁ । దేజరిల్లు, దీప్తగర్భంబు మెల్లన । దిరిగి యోగ
నిద్ర రోహిణికడుపున । నిలిపి చనియెఁ, గడుపు దిగెనంచుఁ బౌరులు । గలఁగఁబడఁగ.

వ. అంత. 63

ఆ. బలము మిగులఁ గలుగ । బలభద్రుఁడన లోక, రమణుఁ డగుటఁ జేసి । రాముఁ డనఁగ
సతికిఁ బుట్టె గర్భ । సంకర్షణమున సం, కర్షణుం డనంగ । ఘనుఁడు సుతుఁడు. 64

వ. తదనంతరంబ.

1. రాజులం గొలిచిరి. 2. కల్యాణముగన్.

క. ఆనకదుందుభిమనమునఁ, శ్రీనాథుం డంశభాగ శిష్టతఁ జొరఁగాన్
భానురుచి నతఁడు వెలిఁగినఁ, గానఁగఁ బట్టయ్యె భూత గణములకు నృపా. 66

ఉ. ఆ వసుదేవుఁ డంత దన యం దఖిలాత్మక మూర్తి భూతముం
భావనరేఖయున్ భువన భద్రము నై వెలుఁగొందు చున్న ల
క్ష్మీవిభు తేజ మచ్చుపడఁ జేర్చినఁ దాల్చి నవీనకాంతితో
దేవకి యొప్పెఁ బూర్వ యగు దిక్సతి చంద్రునిఁ దాల్చుకైవడిన్. 67

వ. అనిన విని తరువాతివృత్తాంతం బెట్లయ్యె నని రా జడిగిన శుకుం డిట్లనియె.

క. గురుతరముగఁ దనకడుపున, సరసిజగర్భాండభాండ చయములు గల యా
హరి దేవకికడుపున భూ, భరణార్థము వృద్ధిఁ బొందె బాలార్కక్రియన్. 69

వ. అంత. 70

సీ. విమతులమోములు వెలవెలఁబాఱంగ, విమలాస్యమోము వె ల్వెలుఁగఁబాఱె
మలయువైరులకీర్తి మాసి నల్లన గాఁగ, నాతిచూచుకములు నల్ల నయ్యె
దుష్టాలయంబుల ధూమరేఖలు పుట్ట, లేమయారున రోమ [1]లేఖ మెఱసె
నరిమానసముల కా హారవాంఛలు దప్ప, వనజాక్షి కాహారవాంఛ దప్పె

తే. శ్రమము సంధిల్లె రిపులకు శ్రమను గదుర
జడత వాటిల్లె శత్రులు జడనుపడఁగ
మన్ను రుచి మయ్యెఁ బగతురు మన్ను సొరఁగ
వెలఁదియుదరంబులో హరి వృద్ధిఁ బొంద. 71

వ. మఱియును. 72

సీ. సలిల మాయెలనాఁగ జఠరార్భకునిఁ గానఁ, జనినకైవడి ఘర్మ సలిల మొప్పె
నోగిఁ దేజమాయింతి యుదరడింభకుఁ గొల్వఁ, గదిసిన క్రియ దేహ కాంతి మెఱసె
బవనుఁ డాకొమ్మగ గర్భస్థుని సేవింప, [2]నొలసె నామిక్కిలి యూర్పు లమరెఁ
గుంభిని యాలేమ కుక్షిగు సర్చింపఁ, జొచ్చుభంగిని మంటిచొరవ దనరె

ఆ. గగన మిందువదన కడుపులో బాలుసేవలకు రూపు మెఱసి వచ్చినట్లు
బయలువంటినడుము బహుళ మయ్యెను బంచ, భూతమయుఁడు లోనఁ బొదల

వ. తదనంతరంబ. [సతికి.

సీ. అతివకాంచీగుణం బల్లన బిగియంగ, వైరివధూగుణ వ్రజము వదలె
మెల్లన తన్వంగి మెయిదీవ మెఱుఁగెక్క, దుష్టాంగనాతను ద్యుతు లడంగె
నాతి కల్లన భూష ణములు పల్వలుకగాఁ, బరసతీభూషణ పంక్తు లెడలెఁ
గలకంఠి కొయ్యన గర్భంబు దొడ్డు గాఁ, బరిపంథిదారగ ర్భములు వగిలెఁ

తే. బొలఁతి కంతంత నీళ్లాడఁ బ్రొద్దు లెదుగ, నహితవల్లభ లైదువ లై తనర్చి
ప్రొద్దులన్నియుఁ గ్రమమునఁ బోవఁ దొడఁగె, నువిదకడుపున నసురారి యుంటఁ జేసి.

1. రేఖ. 2. సేవించు నోజతో మిక్కిలి.

వ. ఇవ్విధంబున. 76

ఆ. జ్ఞానఖలునిలోని § శారదయునుబోలె, ఘటములోనిదీప § కలికవోలె
భ్రాతయింట నాఁక § బడి యుండె దేవకీ, కాంత విశ్వగర్భు § గర్భ యగుచు. 77

వ. అంత నక్కాంతాతిలకంబు నెమ్మొగంబు తెలివియు మేని మెఱుంగును మెలంగు సౌబగునుం జూచి వెఱఁగుపడి తలఁచి వెఱచుచుఁ గంసుండు తనలో నిట్లనియె. 78

క. కన్నులకఁ జూడ బరువై, యున్నది యెలనాఁగగర్భ § ముల్లము గలఁగెన్
మున్నెన్నఁడు నిట్లుండదు, వెన్నుఁడు సొర నోపు గర్భ § వివరములోనన్. 79

ఉ. ఏమి దలంచువాఁడ నిఁక § నెయ్యది కార్యము నాఁడునాఁటికిం
గామినిచూలు పెంపెసఁగె § గర్భిణిఁ జెల్లెలి నాఁడుపేద నే
నే మని చంపువాఁడఁ దగ § వే లని చంపితి నేని శ్రీయు ను
ద్దామయశంబు నాయువును § ధర్మమునం జెడిపోవ కుండునే. 80

క. వావి యెఱుంగనిక్రూరుని, జీవన్మృతుఁ డనుచు నింద § సేయుదు రతఁడుం
బోవును నరకమునకు దు, ర్భావములో బ్రదుకు టొక్క § బ్రదుకే తలఁపన్. 81

వ. అని నిశ్చయించి క్రౌర్యంబు విడిచి ధైర్యంబు నొంది గాంభీర్యంబు వాటించి శౌర్యంబు ప్రకటించికొనుచు దగ్గనం జెలియలిం జంపునగ్గలిక యొగ్గని యుగ్గడించి మాని మానియుంబోలె నూరకుండి వెండియు. 82

ఆ. పాప రానిదొడ్డ § పగ పుట్టెనిక నెట్టు, లిందుముఖికిఁ జక్రి § యెప్పుడు పుట్టుఁ
బుట్టినపుడె పట్టి § పురిటింటిలోఁ దెగఁ, జూతు ననుచు నెదురు § చూచుచుండె.

వ. మఱియు వైరానుబంధంబున ననన్యానుసంధానంబు మఱచి యతండు. 84

క. తిరుగుచుఁ గుడుచుచుఁ ద్రావుచు, నరుగుచుఁ గూర్చుండి లేచు § చనవరతంబున్
హరిఁ దలఁచి తలఁచి జగమా, హరిమయమనిచూచెఁ గంసుఁ § డాఱనియలుకన్.

వ. వెండియు. 86

సీ. శ్రవణరంధ్రముల నే § శబ్దంబు వినఁబడె, నది హరిపలుకని § యాలకించు
నక్షిమార్గమున నె § య్యది చూడఁబడె నది, హరిమూర్తిగా నోపు § నంచుఁ జూచు
దిరుగుచో దేహంబు § తృణమైనఁ జోఁకిన, హరికరాఘాతమో § యనుచుఁ గదియుఁ
గంధంబు లే మైన § ఘ్రాణంబు సొచ్చిన, హరిమాలికాగంధ § మనుచు నదరుఁ

ఆ. బలుకు లెవ్వియైనఁ § బలుకుచో హరిపేరు, పలుకఁబడియె ననుచు § భ్రమసి పలుకు
దలఁపు లెట్టివైనఁ § దలఁచి యాతలఁపులు, హరితలంపు లనుచు § నలుగఁ దలఁచు.

వ. అయ్యవసరంబున ననుచరసమేతులైన దేవతలును నారదాదిమునులునుం గూడి నడవ నలువయును ముక్కంటియు నక్కడకు వచ్చి దేవకీదేవిగర్భార్భకుండై యున్న పురుషోత్తము నిట్లని స్తుతియించిరి. 88

బ్రహ్మాదిదేవతలు దేవకీగర్భస్థుండగు శ్రీకృష్ణుని స్తుతించుట.

సీ. సత్యవ్రతుని నిత్య § సంప్రాప్తిసాధను, గాలత్రయమునందుఁ § గలుగువాని

భూతంబు లైదును § బుట్టుచో టగువాని, నైదుభూతంబులం § దమరువాని
నైదుభూతంబులు § నడఁగినపిమ్మటఁ, బరఁగువానిని సత్య § భాషణంబు
సమదర్శనంబును § జలిపెడువానిని, నిన్నాశ్రయింతుము § నీయధీన

ఆ. మాయచేత నెఱుక § మాలినవారలు, పెక్కుగతుల నిన్నుఁ § బేరుకొందు
రెఱుఁగ నేర్చువిబుధు § లేకచిత్తంబున, నిఖిలమూర్తులెల్ల § నీవ యండ్రు. 89

వ. అదియునుం గాక. [§ మూఁడు వేళ్లు

సీ. ప్రకృతి యొక్కటి పాదు § ఫలములు సుఖదుఃఖ, ములు రెండు గుణములు
తగురసంబులు నాల్గు § ధర్మార్థముఖరంబు, లెఱిఁగెడివిధము లై § దింద్రియంబు
లాఱు స్వభావంబు § లాశోకమోహాద, లూర్ములు ధాతువు § లొక్కయేడు
పైపొర లెనిమిది § ప్రంగలు భూతంబు, లైదు బుద్ధియు మనో § హంకృతులును

తే. రంధ్రములు దొమ్మిదియుఁ గోట § రములు ప్రాణ, పత్త్రదశకంబు జీవేశ § పక్షియుగముఁ
గలుగుసంసారవృక్షంబు § గలుగఁజేయఁ, గావ నడఁగింప రాజవొ § క్కరుఁడ వీవ.

క. నీదెసఁ దమచిత్తము లిడి, యేదెసలకుఁ బోక కడతు § రెఱుక గలుగువా
రాదూడయడుగుక్రియ నీ, పాదం బనునావకతన § భవసాగరమున్. 92

ఆ. మంచివారి కెల్ల § మంగళప్రద మయ్యుఁ, గల్లరులకు మేలు § గానియట్టి
తనువు లెన్ని యైనఁ § దాల్చి లోకములకు, సేమ మెల్లప్రొద్దుఁ § జేయుదీవు. 93

క. ఎఱిఁగినవారల మనుచును, గొఱమాలినయెఱుక లెఱిఁగి § కొందఱు నీపై
రెఱిఁగియుఁ దలఁపఁగ నొల్లక, పఱతు రధోగతులఁ జాడఁ § బద్మదళాక్షా. 94

క. నీవారై నీదెసఁ దమ, భావంబులు నిలిపి ఘనుల § భయవిరహితులై
యే విఘ్నంబులఁ జెందక, [1]నీవఱలెడిమేటిచోట § నెగడుదు రీశా. 95

క. నిను నాలుగాశ్రమంబుల, జనములు సేవింప నఖిల § జగముల సత్త్వం
బును శుద్ధంబును శ్రేయం, బును నగుగాత్రంబు నీవు § పొందుదువు హరీ. 96

సీ. నలినాక్ష సత్త్వగు § ణంబు నీగాత్రంబు, గాదేని విజ్ఞాన § కలిత మగుచు
నజ్ఞానభేదకం § బగు టెట్లు గుణముల, యందుల వెలుఁగ నీ § వనుమతింపఁ
బడుదువు సత్త్వరూ § పంబు సేవింపంగ, సాక్షాత్కరింతువు § సాక్షి వగుచు
వాఙ్మానసముల క § వ్వలి దైనమార్గంబు, గలుగు నీగుణజన్మ § కర్మరహిత

తే. మైనరూపును బేరు న § త్యనఘబుద్ధు
లెఱుఁగుదురు [2]నిన్నుఁ గొల్వ నూ § హించుకొనుచు
వినుచుఁ దలఁచుచుఁ బొగడుచు § వెలయువాఁడు
భవము నొందఁడు నీపాద § భక్తుఁ డగుచు. 97

క. ధరణీభారము వాసెను, బురుషోత్తమ యీశ నీదు § పుట్టువున భవ
చ్చరణాంబుజముల ప్రాపున, ధరణియు నాకసముఁ గాంచె § దము నీకరుణన్. 98

1. నీ వరయఁగ మేటి. 2. గొల్చి వాని నూహించు.

ఉ. పుట్టువు లేనినీకభవ ♦ పుట్టుట క్రీడయ కాక పుట్టుచే
యెట్టనుడున్ భవాదిదశ ♦ లెల్లను జీవులయం దవిద్య దాఁ
జుట్టుచు నుండుఁ గాని నినుఁ ♦ జుట్టినదంబలెఁ బొంత నుండియుం
జుట్టఁగ [1]లేమిఁ దత్క్రియలఁ ♦ జొక్కనియొక్కటిఁ గంటి మీశ్వరా. 99

మ. గురుపాఠీనమ వై జలగ్రహమవై ♦ [2]కోలంబ వై శ్రీనృకే
సరివై భిక్షుఁడ వై హయాననుఁడ వై ♦ క్ష్మాదేవతాభర్తవై
ధరణీనాథుఁడ వై దయాగుణగణో ♦ దారుండ వై లోకముల్
పరిరక్షించిననీకు మ్రొక్కెద మిలా ♦ భారంబు వారింపవే. 100

క. [3]ముచ్చిరి యున్నది లోకము, నిచ్చలుఁ గంసాదిఖలులు ♦ నిర్దయులేచన్
మచ్చిగఁ గావఁగ వలయును, విచ్చేయుము తల్లికడుపు ♦ వెడలి ముకుందా. 101

వ. అని విన్నవించి దేవకీదేవిం గనుంగొని. 102

మత్తకోకిలము. తల్లి నీయుదరంబులోనఁ బ్ర ♦ ధానపూరుషుఁ డున్నవాఁ
డెల్లి పుట్టెడిఁ గంసుచే భయ ♦ మింత లేదు నిజంబు మా
కెల్లవారికి భద్ర మయ్యెడు ♦ నింక నీకడు పెప్పుడుం
జల్ల గావలె యాదవావళి ♦ సంతసంబునఁ బొందఁగన్. 103

వ. అని యివ్విధంబున హరిం బొగడి దేవకీదేవిని దీవించి దేవతలు దేవతల త్రోవ నీశానబ్రహ్మల మున్నిడుకొని చనిరంత. 104

శ్రీకృష్ణావతారఘట్టము.

క. పంకజముఖి నీళ్లాడను, సంకటపడ ఖలులమాన ♦ సంబుల నెల్లన్
సంకటము దోఁచె మెల్లన, సంకటములు లేమి దోఁచె ♦ సత్పురుషులకున్. 105

సీ. స్వచ్ఛంబులై పొంగె ♦ జలరాశు లేడును, గలఘోషణముల మే ♦ ఘంబు లుఱిమె
గ్రహతారకలతోడ ♦ గగనంబు రాజిల్లె, దిక్కులు మిక్కిలి ♦ తెలివిఁ దాల్చెఁ
గమ్మనిచల్లని ♦ గాలి మెల్లన వీచె, హోమానలంబు సె ♦ న్నొంది వెలిగెఁ
గొలఁకుల కమలాళి ♦ కులములై సిరి నొప్పెఁ, బ్రవిమలతోయలై ♦ పాఱె నదులు

తే. వరపురగ్రామఘోషమై ♦ వసుధ యొప్పె, విహగరవపుష్పఫలముల ♦ వెలసె వనము
లలరుసోనలు గురిసి ర ♦ య్యమరవరులు, దేవదేవుని దేవకీ ♦ దేవి గనఁగ. 106

క. పాడిరి గంధర్వోత్తము, లాడిరి రంభాదికాంత ♦ లానందమునం
గూడిరి సిద్ధులు భయముల, వీడిరి చారణులు మొరసె ♦ వేల్పులభేరుల్ 107

వ. అయ్యవసరంబున. 108

క. సుతుఁ గనె దేవకి నడురే, యతిశుభగతిఁ దారలును గ్ర ♦ హంబులు నుండన్
దితిసుతనిరాకరిష్ణున్, శ్రితవదనాలంకరిష్ణు ♦ జిష్ణున్ [4]విష్ణున్. 109

క. వెన్నుని నతిప్రసన్నునిఁ, గ్రన్నన గని మెఱుఁగుఁబోఁడి ♦ గడు నొప్పారెం

---

1. లేదు; లేని. 2. క్రోడంబ వై. 3. ముచ్చిరి. 4. కృష్ణున్.

బున్నమనాఁడు కళానిధిఁ, గన్నమహేంద్రాశ చెలువు § గలిగి నరేంద్రా. 110

వ. అప్పుడు. 111

సీ. జలధరదేహు నా § జానుచతుర్బాహు, సరసీరుహాక్షు వి § శాలవక్షుఁ
జారుగదాశంఖ § చక్రపద్మవిలాసుఁ, గంఠకౌస్తుభమణి § కాంతిభాసుఁ
గమనీయకటిసూత్ర § కంకణకేయూరు, శ్రీవత్సలాంఛను § జితవిహారు
నురుకుండల ప్రభా § యుతకుంతలలలాటు, వైడూర్యమణిగణ § వరకిరీటు

తే. బాలుఁ బూర్ణేందురుచిజాలు § భక్తలోక, పాలు సుగుణాలవాలుఁ గృ § పావిశాలుఁ
జూచి [1]తిలకించి పులకించి § చోద్యమంది, యుబ్బి చెలరేఁగి వసుదేవుఁ § డుత్సహించె.

క. స్నానము సేయఁగ రామిని, నానందరసాబ్ధిమగ్నుఁ § డై విప్రులకున్
ధేనువులం బదివేలను, మానసమున ధారవోసె § మఱి యిచ్చుటకున్. 113

వ. మఱియు వసుదేవుండు. 114

క. ఈ పురిటియింటి కుడ్యద్దీపంబునుబోలెఁ జాల § దీపించె నిజా
బీ పాపఁడు నలుమొగముల, యా పాపనిఁ గనినమేటి § యగు నని భక్తిన్. 115

ఆ. చాఁగి మ్రొక్కి లేచి § సరగున నొసలిపైఁ, గేలుదమ్మిదోయిఁ § గీలుకొలిపి
పాపఁ డనక వెఱక § పాపని మొదలింటి, పోక లెల్లఁ దలఁచి § పొగడఁదొడఁగె.

క. ఏ నిన్ను నఖిలదర్శను, జ్ఞానానందస్వరూపు § సంతతు నపరా
ధీనుని మాయాదూరుని, సూనునిఁ గాఁ గంటి నిట్టి § చోద్యము గలదే. 117

క. అచ్చుగ నీమాయను మును, చెచ్చెరఁ ద్రిగుణాత్మకముగఁ § జేసినజగముల్
సొచ్చి ప్రక్రియఁ జొరకుండువు, చొచ్చుటయును లేదు లేదు § చొరకుండుటయున్.

సీ. అదియెట్లనిన మహ § దాదులఁ బోలెడి, దై వేఱువేఱయై § యన్నివిధము
లగుసూక్ష్మభూతంబు § లమర షోడశవికారములతోఁ గూడి వి § రాట్టనంగఁ
బరమాత్మునకు నీకుఁ § బఱపైనమేను సంపాదించి యందులోఁ § బడయుఁ బడక
యుండు సృష్టికి మ్రోల § నున్న కారణమున, వానికి లోని భ § వంబు గలుగ

ఆ. దట్లు బుద్ధి నెఱుఁగ § నను వైనలాగునఁ, గలుగునింద్రియముల § కడన యుండి
వానిపట్టు లేక § వరుస జగంబులఁ, గలసి యుండి యైనఁ § గలయ వెపుడు. 119

క. సర్వము నీలోనిదిగా, సర్వాత్ముఁడ వాత్మవస్తు § సంపన్నుఁడ వై
సర్వమయుఁడ వగు నీకును, సర్వేశ్వర లేవు లోను § [1]సంధులు వెలియున్. 120

ఆ. ఆత్మవలనఁ గలిగి § యమరు దేహముల, నాత్మకంటె వేఱు § లవి యటంచుఁ
దలఁచువాఁడు మూఢ § తముఁడు గావున నీశ, విశ్వమెల్ల నీవ § వేఱు లేదు. 121

వ. అదియునుం గాక. 122

సీ. గుణము వికారంబుఁ § గోరికయును లేని, నీవలన జగంబు § నెఱి జనించుఁ
బ్రబ్బు లే దగునంచుఁ § బలుకుట దప్పుగా, దీశుండవై బ్రహ్మ § మీవ యైన

1, సందులు.

నినుఁ గొల్చుగుణములు § నీయాకృతులు సేయు, భటులశౌర్యంబులు § పతికి వచ్చు
పగిది నీగుణములబాగులు నీ వని, తోఁచును నీమాయ § తోడఁ గూడి

ఆ. నీవు రక్తధవళ § నీలవర్ణంబుల, జగము సేయఁ గావ § సమయఁ జూడఁ
దనలు దట్లు నేఁడు § దైత్యుల దండింపఁ, బృథివిఁ గావ నవత § రించి తీశ. 123

శా. మింటన్ మ్రోసిన మ్రోఁత [1]దాలిమిని లో § మేండ్రింప మున్ నీవు నా
యింటం బుట్టెద వంచుఁ గంసుఁడు దొడిన్ ; హింసించె నీయున్నలం
గంటం గూరుకుఁ డేఁడు నీయుదయ మీ § కారాజనుల్ సెప్పఁగాఁ
బంటింపం డెదురేఁగుదెంచు వడి నీ § పై నేఁడు సన్నద్ధుఁడై. 124

దేవకీదేవి స్వామిని స్తుతించుట.

వ. అను చుండ దేవకీదేవి మహాపురుషలక్షణుండును విచక్షణుండును సుకుమారుండును నైనకుమారునిం గని కంసువలని వెఱపున సువిస్మితయై యిట్లనియె. 125

సీ. అట్టిట్టి దనరాని § దై మొదలై నిండు, కొన్నదై వెలుఁగుచు § గుణము లేని
దై యొక్క చందంబు § దై కలదై నిర్వి, శేష మై క్రియ లేక § చెప్ప రాని
దేరూప మని శ్రుతు § లెప్పుడు నొడివెడి, నారూప మగుచు న § ధ్యాత్మదీప
మై బ్రహ్మ రెండవ § యర్థంబుతుది జగంబులు నశింపఁగఁ బెద్ద § భూతగణము

ఆ. సూక్ష్మభూతమందుఁ § జొరఁగ నాభూతంబు
ప్రకృతిలోనఁ జొరఁగఁ § బ్రకృతి వోయి
వ్యక్తమందుఁ జొరఁగఁ § వ్యక్త మడంగను
శేషసంజ్ఞ నీవు § సెలువ మగుదు. 126

ఉ. విశ్వము లీలఁ ద్రిప్పుచు న § విద్యకుఁ జుట్టమ వైననీకుఁ దా
శాశ్వత మైనకాల మిది § సర్వము వేడబ మందు రట్టి వి
శ్వేశ్వర మేలుకుప్ప నిను § నెవ్వఁడు గోరి భజించు వాఁడ పో
శాశ్వతలక్ష్మిమృత్యుజయ § సౌఖ్యయుతుం డభయుండు మాధవా. 127

మత్తకోకిలము. ఒంటి నిల్చి పురాణయోగులు § యోగమార్గనిరూఢు లై
కంటి మందురు కాని నిక్కము § కాన రీభవదాకృతిం
గంటి భద్రముఁ గంటి మాంసపుఁ § గన్నులం గనఁ బోల దీ
తొంటి రూపుఁ దొలంగఁ బెట్టుము § తోయజేక్షణ మ్రొక్కెదన్. 128

ఆ. విలయకాలమందు § విశ్వంబు నీపెద్ద, కడుపులోన దాఁచు § కడిమిమేటి
నటుఁడ వీవు నేఁడు § నాగర్భజుఁడ వౌట, పరమపురుష వేడ § బంబుగాదె. 129

తరలము. నలినలోచన నీవు నిక్కము § నాకుఁ బుట్టెద వంచు నీ
ఖలుఁడు గంసుఁడు పెద్దకాలము § కారయింట నడంచె దు
ర్మలినచిత్తుని నాజ్ఞ సేయుము § మమ్ముఁ గావుము భీతులన్

1. దాను విని లో మిట్రించి మున్.

నలుసు లేక ఫలించె నోఁచిన । నోము లెల్లను నీవ రైు. 130

దేవకీవసుదేవులపూర్వజన్మముల వృత్తాంతము.

వ. అని యిట్లు దేవకీదేవి విన్నవించిన నీశ్వరుం డిట్లనియె నవ్వా నీవు దొల్లి స్వాయంభువమన్వంతరంబునఁ బృశ్ని యనుపరమపతివ్రతవు వసుదేవుండును సుతపుం డను ప్రజాపతి మీ రిరువురును సృష్టికాలంబున బ్రహ్మపంపునం బెంపున నింద్రియంబుల జయించి తెంపున వానగాలియెండమంచులకు సైరించి యే కలముల రయి యాకలములు దిని యేకలంకంబును లేక వేండ్రంబుగఁ బండ్రెండు వేలదివ్యవర్షంబులు దపంబులు సేసిన నెపంబున మీరూపంబులు నెఱయ నోజ నాజపంబులు సేసి డాసి పేర్చి యర్చింప మీకు నాకుం గలరూపుఁ జూపి యేను దిరంబు లగువరంబులు వేఁడుం డనిన మీరు నామాయం బాయని మోహంబున బిడ్డలు లేని దొడ్డయడ్డంబున దుర్గమం బగునపవర్గంబు గోరక నాయీడుకొడుకు నడిగిన మెచ్చి యట్ల వరం బిచ్చి మీ కేను బృశ్నిగర్భుం డనునర్భకుండ నయితి మఱియును. 131

క. అదితియుఁ గశ్యపుఁ డనఁగా, విదితుల రగుమీకుఁ గుఱుచ । వేషంబున నే నుదయించితి వామనుఁ డనఁ,ద్రిదశేంద్రానుజుఁడ నై ద్వి । తీయభవమునన్. 132

క. ఇప్పుడు మూఁడవభవమునఁ, దప్పక మీ కిరువురకును । దనయుఁడ నైతిం జెప్పితిఁ బూర్వము మీయం, దెప్పటికిని లేదు జన్మ । మిటపై నాకున్. 133

క. నందనుఁ డనియుం బరమా, నందం బగుబ్రహ్మ మనియు । ననుఁ దలఁచుచు నా పెం దెరువు నొందెదరు నా, యందుల ప్రేమమున భవము । నందరు మీరల్. 134

వ. అని యిట్లు పలికి యీశ్వరుం డా రూపంబు విడిచి. 135

క. చెప్ప లిడక తలిదండ్రులు, దప్పక తనుఁ జూడ మాయఁ దనరి లలితుఁ డై యప్పు డటు గన్నపాపని, యొప్పుల వేడుకలు సేసె । నొకకొన్ని నృపా. 136

వ. అంత వసుదేవుండు దనకుం జేయవలసినపను లీశ్వరుం డైన, హరివలన నెఱిం గినవాఁడు గావున. 137

క. ఆ పురిటియిల్లు వెలువడి, పాపనిఁ దరలించుకొనుచుఁ । బఱచెద ననుచున్ రూపింప నందుభార్యకుఁ, బాప యగుచు యోగమాయ । ప్రభవించె నృపా.

వ. ఆ సమయంబున. 139

క. బిడ్డనిఁ గరముల ఱొమ్మున, నడ్డంబుగఁ బట్టి పదము । లల్లన యిడుచున్ జడ్డనఁ గావలివారల, యొద్దు గడచి పురుటిసాల । యొయ్యన వెడలెన్. 140

వ. అంత నట. 141

క. నందునిసతికి యశోదకుఁ, బొందుగ హరియోగమాయ । పుట్టిన మాయా స్పందమున నొక్కయెఱుఁగమి, క్రిందుకొనియె నూరివారిఁ । గావలివారిన్. 142

వ. అప్పుడు సప్పుడు గా కుండఁ దప్పటడుగు లిడుచు నినుపగొలుసుల మెలుసు

వడినతాళంబులు మహోత్తాలుం డయినబిడ్డనికి సడ్డంబు గాక కీ లూడి వీడి
పడ నరళంబులు విరళంబు లయిన సరళంబు లగుమొగసాలలం గడచి పాప
ఱేఁడు వాకిండ్లు మరల మూయుచుఁ బడగ లెడ గలుగ విప్పి కప్పి వేచి
కాచికొని వెంటనంటి రాఁగఁ దూఁగి నడచు నెడ. 143

క. ఆ శౌరికిఁ దెరు వొసఁగెఁ బ్రకాశోద్ధతతుంగభంగ । కలితధరాశా
కాశ యగుయమున మును సీ, తేశునకుఁ బయోధిత్రోవ । యిచ్చినభంగిన్. 144

వ. ఇట్లు యమునదాఁటి తూఁటిచని నందునిమందం జేరి యం దమందనిద్రం బొంది
యొడ లెఱుంగనిగొల్లలం దెలుప నొల్లక నిత్యప్రసాద యగుయశోద శయ్య
నొయ్యన చిన్నినల్లనయ్య నునిచి చయ్యన నయ్యవ్వకూఁతు నెత్తుకొని మరల
నింటికిఁ బంటింపక వచ్చి యచ్చెలుతిపాపను దేవకిప్రక్కం జక్కనిడి. 145

క. పదముల సంకెల లిడుకొని, మదిఁ దలఁచుచు శూరసుతుఁడు । మందుఁడపోలెం
జెదరు గలరీతి దేహము, గదలించుచు నొదిఁగియుండె । గఱువతనమునన్.

క. వనజాక్షునిఁ దెచ్చుటయును, దనసుతఁ గొనిపోవుటయును । దా నెఱుఁగక మూఁ
గిననిద్రఁ జొక్కి యుండెను, వనజాక్షి యశోద రేయి । వసుధాధీశా. 147

సీ. అంత బాలిక యావు । రని యేడ్చుచిఱుచప్పు, డాలించి [1]వే కన । నాఁకయింటి
కావలివారు మే । ల్కని చూచి తలుపుల, తాళముల్ తోఁటివిశ్రధమున నుండఁ
దెలిసి చక్కన వచ్చి । దేవకి నీళ్లాడె, రమ్ము ర మ్మని భోజ । రాజుతోడఁ
జెప్పిన నాతఁడు । సిడిముడిపాటుతోఁ, దల్పంబుపై లేచి । తత్తఱమున
తే. వెండ్రుకలు వీడఁ బైచీర । వ్రేలి యాడఁ, దాల్మి కీలూడ రోషాగ్ని । దర్పమాడ
భూరివైరంబుతోఁ గూడఁ । బురిటియింటి, జాడ నేతెంచి యాపాపఁ । జంపఁ గదియ.

వ. దేవకీదేవి యడ్డంబు వచ్చి యి ట్లనియె. 149

ఉ. అన్న శమింపు మన్న తగ । దల్లుఁడు గాఁ డిది మేనగోడ లా
మన్నన సేయు మన్న విను । మానినిఁ జంపుట రాచపాడి గా
దన్న సుకీర్తి వై మనఁ గ । దన్న మహాత్ములు వోవుత్రోవఁ బో
వన్న భవత్సహోదరిఁ గ । దన్న నినుఁ శరణంబు వేఁడెదన్. 150

క. కట్టా యార్గురుగొడుకులఁ, బట్టి వధించితివి యాఁడుఁ । బడు చిది గోడల్
నెట్టన చంపఁగ వలెనే, కట్టిఁడివి గ దన్న యన్న । కరుణింపఁ గదే. 151

క. పుత్త్రుఁడు నీబ్రతుకునకును, శత్త్రుం డని వింటి గాన । సమయింపఁ దగుం
బుత్త్రులకు నోమనేనియుఁ, బుత్త్రీదానంబు సేసి । పుణ్యముఁ గనవే. 152

వ. అని పయ్యెదఁ జక్క నలవరించుకొనుచుఁ బలవరించుచు భ్రాంతిపడి కూఁతుఁ
గ్రక్కున నక్కునం జక్క హత్తుకొని చెక్కు చెక్కున మోపి చయ్యన నుత్తరీ
యాంచలంబున సంచలతం గప్పి చప్పుడు గాఁ గుయ్యిడ నయ్యెడం గ్రయ్యంబడి

1. వేగము; వేగన.

వాఁడు పోఁడిమి సెడఁ దోఁబుట్టువుం దిట్టి చిట్టిపట్టి [1]నావురని వావురింపఁ గావరం
బున నడుగు లొడిసి తిగిచి వడి బెడిసిపడం బుడమిపయిం బడవైచిన నబ్బా
లయు నేలం బడక లీల నెగసి నవ్యదివ్యమాలికాచేలమణిజాలగంధాలంకార
మనోహారిణియు గదాశంఖచక్రచర్మశరచాపాసిశూలధారిణియు నై యెనిమిది
కరంబులం గరం బొప్పుచు సిద్ధచారణకిన్నరగరుడగంధర్వాది వైమానికులు
గానుక లిచ్చి పొగడ నెగడుచు నచ్చరలయాటపాటలకు మెచ్చుచు మింట నుండి
(కంటఁ బడి) కంటువడక కంసున కిట్లనియె. 153

ఉ. తెంపరి వై పొరిం బొరిని ♣ దేవకిబిడ్డలఁ జిన్నికుఱ్ఱలం
జంపితి వంత నైన నుప ♣ శాంతి వహింపక ఱాలమీఁద నో
ప్పించితి విస్సిరో యిదియు ♣ బీరమె నాసరసన్ జనించి నీ
జం పెడివీరుఁ డొక్కెడస ♣ సత్కృతి నొందెడువాఁడు దుర్మతీ. 154

వ. అని పలికి. 155

క. మహనీయగుణాస్పద యై, మహిలో నాదేవి జనము ♣ మన్నింపంగా
బహునామనివాసంబుల, బహునామములం జరించె ♣ భద్రాత్మిక యై. 156

వ. అంత నాబోటి పలికినపలుకులు ములుకు లై చెవులఁ జిలికిన నులికిపడి ఝుళుకు
గదిరినమనంబున ఘనంబుగ వెఱఁ గంది కంది కుందెడుదేవకీవసుదేవుల
రావించి యాదరంబున సంభావించి చేరి వారితో నిట్లనియె. 157

ఉ. పాపుఁడ బాలఘాతుకుఁడ ♣ బంధువిరక్తుఁడ దుష్టచిత్తుఁడం
గోపనుఁడం జరన్మృతుఁడఁ ♣ గ్రూరుఁడ బ్రాహ్మణహంతభంగి మీ
పాపలఁ జంపితిం బయలి ♣ పల్కులు నమ్మితి సాధులార నా
పాపము లుగ్గడింపక కృ ♣ పాపరు లై కనరే శమింపరే. 158

ఉ. ఒక్కెడఁ బ్రాణు లందఱు ని ♣ జోచితకర్మము లోలిఁ ద్రిప్పఁగా
నొక్కొక [2]యోనులం బొదమి ♣ యొక్కొకత్రోవల రాకపోకలం
జిక్కులఁ బొందుచుం దుదలు ♣ సేరరు సంసృతితోడఁ బాయరే
నెక్కడిహంత మీశిశువు ♣ లెక్కడిహన్యులు దూఱ నేటికిన్. 159

క. పగతురఁ జెఱిచితి ననియును, బగతురచేఁ జెడితి ననియు ♣ బాలుఁడు దలఁచుం
బగసెలుములు లే వాత్మకుఁ, బగసెలుములకీలు కర్మ ♣ బంధము సుండీ. 160

వ. అని పలికి కన్నీరు నించి వగచి వెఱచుచు దేవకీవసుదేవులపాదంబులఁ బట్టు
కొని సంకిలియలు విప్పించి మిక్కిలియక్కఱ గలవాక్యంబుల నైక్యంబు నెఱ
పిన హరును బరితప్తుం డైనకంసునిం జూచి రోషంబును బాసి రంత నావసు
దేవుండు బావ కిట్లనియె. 161

శా. బావా నీవచనంబు నిక్కము సుమీ ♣ ప్రాణుల్ గతజ్ఞాను లై

1. హావు రని నావురింప 2. మేనులు.

నీవే నంచును లోభమోహమదభీ । నిర్మిత్రతామోద శో
కావేశంబుల నొండొరుం బొడుతు రే । కాకారులై సర్వ రూ
పావిష్టుం డగునీశ్వరుం డెఱియ లే । రనోన్య విభ్రాంతులై 162

వ. అని యిట్లు ప్రపన్ను లైనదేవకీవసుదేవులయనుజ్ఞ వడసి కంసుం డింటికిం జని
యారేయి గడపి మఱునాఁడు గద్దనం బొద్దునఁ దనకుఁ బరతంత్రు లగుమం
త్రుల రావించి యోగనిద్రవలనం దా వినినవృత్తాంతం బంతయు మంతనం
బున నెఱింగించిన నవుడు వార లతని కిట్లనిరి. 163

క. ఇట్టయినఁ దడయ నేటికిఁ, బట్టణములఁ మందలందుఁ । బల్లెల నెల్లం
బుట్టెడిపెరిఁగెడిశిశువులఁ, బట్టి వధించెదము మమ్ముఁ । బంపు మధీశా. 164

మ. భవదీయోజ్జ్వలబాహుచాపవిలస । ద్బాణావలీభగ్ను లై
దివిజాధీశ్వరు లేక్రియం జనిరో యే । దేశంబులం డాఁగిరో
శివుచెం జొచ్చిరో బ్రహ్మఁ జెందిరో హరిం । సేవించిరో మానివృ
త్తివనాంతంబుల నిల్చిరో మనకు శో । ధింపం దగుం వల్లభా. 165

క. నొచ్చిరి శాత్రవు లనుచును, విచ్చలవిడిఁ దిరుగ వలదు । వివిధాకృతులం
బ్రచ్చిలి వత్తురు వారలు, సచ్చినయందాఁక మఱవఁ । జన దధిపునకున్. 166

క. ఒత్తికొనుచు రానీఁజన, దెత్తినరోగముల రిపుల । నింద్రియముల ను
త్పత్తిసమయములఁ జెఱుపక, మెత్తన గారాదు రాదు । మీఁద జయింపన్.

మ. అమరశ్రేణికి నెల్లఁ జక్రి ముఖరుం । డాచక్రి ధర్మంబునం
దమరుం గోవులు భూమిదేవులుఁ దితి । క్షామ్నాయకారుణ్యస
త్యములుం యాగతపోదమంబులును శ్ర । ద్ధాశాంతులుం విష్ణు దే
హము లిన్నింటిని సంహరించిన నతం । డంతంబునం బొందెడిన్. 168

వ. కావున. 169

ఉ. చంపుదుమే నిలింపులను । జంకెల ఱంకెలఁ దాపసావలిం
బంపుదుమే కృతాంతకుని । పాలికిఁ గ్రేపులతోడ గోవులం
ద్రుంపుదుమే ధరామరులఁ । దోలుదుమే నిగమంబులం విదా
రింపుదుమే వసుంధర హ । రింపుదుమే జననాథ పంపుమా. 170

వ. అని పలుకుమంత్రులమంత్రంబుల నిమంత్రితుం డై బ్రాహ్మణనిరోధంబు నిషే
ధం బని తలంపక కాలపాశబద్ధుం డై విప్రాదిసాధుమానవులఁ జంప దానవులం
బంపి యంతిపురంబునకుం జనియె ననంతరంబ యారక్కసులు వెక్కసంబు
లగు మొక్కలంబుల సజ్జనులపజ్జలం బడి తర్జనభర్జనాదిదౌర్జన్యంబులం జేసి నిర్జించి
పాపంబు లార్జించిరి. 171

ఆ. వెదకి వెదకి దైత్య । వీరులు సాధుల, నడఁప వారిబలము । లడఁగి పోయె
యశము సిరియు ధర్మ । మాయువు భద్రంబు, లార్యహింస సేయ । నడఁగుఁగాదె.

వ. అంత మందలో నందుండు నందనుండు పుట్టుట యెఱింగి మహానందంబున నెఱ
వాదు లగు వేదవిదులం బిలిపించి జలకంబు లాడి శుచి యై శృంగారించుకొని
స్వస్తిపుణ్యాహవాచనంబులు సదివించి జాతకర్మంబులు సేయించి పితృదేవతల
నర్చించి క్రేపులతోడం గూడం గ్రై సేసినపాఁడిమొదవుల రెండులక్షలను గనక
కలశమణివసనవిశాలంబు లైనతిలశైలంబు లేడింటిని భూదేవతల కిచ్చిన. 173

క. ఈ యాభీరకుమారుఁడు, శ్రీయుతుఁ డై వీరవైరి ✽ జేతయు నై దీ
ర్ఘాయుష్మంతుం డగు నని, పాయక దీవించి రపుడు ✽ బ్రాహ్మణజనముల్. 174

క. దుందుభులు మొరసె గాయక, సందోహము వాడె సూత ✽ సముదాయముతో
వందిజనులు గీర్తించిరి, క్రందుగ వీతెంచె భద్ర ✽ కాహళరవముల్. 175

క. పల్లవతోరణరాంగిక, వల్లీధ్వజలాజధూప ✽ వాసనములతో
నల్లలితము లై యొప్పెను, వల్లవవల్లభులయిండ్లు ✽ వాకిం డ్లెల్లన్. 176

క. పసుపులు నూనెలు నలఁదిన, బసఁ దనరి సువర్ణబర్హి ✽ బర్హప్రభతోఁ
బసిమి గలిగి వెలుఁగొందుచుఁ, బసు లన్నియు మందలందుఁ ✽ బ్రసరించె నృపా.

క. క్రేళ్ళుఱికి మసలె లేఁగలు, మల్లడిగొని అంకెలిడియె ✽ మదవృషభంబుల్
పెల్లుగ మొదవులపొదుఁగులఁ, జల్లించెం బాలు బాలు ✽ సంభవవేళన్. 178

క. ఆరఁగఁ జదివెడిపొగడెడి, వారికి విద్యలను బ్రదుకు ✽ వారికి లేమిం
జేరినవారికి నెల్లను, గోరక మును నందుఁ డిచ్చె ✽ గోధనచయముల్. 179

వ. ఆ సమయంబున. 180

క. కంచుకములుఁ దలచుట్లును, గాంచనభూషాంబరములుఁ ✽ గదు మెఱయఁగ నే
తెంచిరి గోపకు లందఱు. మంచిపదార్థములు గొనుచు ✽ మాధవుఁ జూడన్. 181

క. ఏతెంచి చూచి చెలఁగుచు, నేతులఁ బెరుఁగులను బాల ✽ నీళ్లను వెన్నం
బ్రీతి వసంతము లాడిరి, యేతరు లై సరసభాష ✽ లెసఁగన్ గొల్లల్. 182

వ. తదనంతరంబ. 183

ఆ. ఏమినోముఫలమొ ✽ యింతప్రొద్దొకవార్త, వింటి మబలలార ✽ వీను లలర
మనయశోద చిన్ని ✽ మగవానిఁ గనె నట, చూచి వత్తమమ్మ ✽ సుదతులార. 184

వ. అని యొండొరుల లేపికొని గోపిక లోపికలు లేనిచిత్తంబుల నెత్తినతత్తఱంబు
లువ్వెత్తుకొన నుదారంబు లగుశృంగారములతో నిండ్లు వెలువడి. 185

క. జడగతులును బలుపిఱుఁదులుఁ, బిడికెఁడునడుములును వలుఁ ✽ బిగిచనుఁగవలుం
వెడఁదనయనములు సిరి దడఁ, బడుమొగములు భ్రమరచికుర✽భరములు నమరన్.

ఉ. వేడుకతోడఁ గ్రొమ్ముడులు ✽ వీడఁ గుచోపరిహారరేఖ ల
ల్లాడఁ గపోలపాలికల ✽ హాటకపత్త్రరుచుల్ వినోదనం
బాడఁ బటాంచలంబు లసి ✽ యాడఁగఁ జేరి యశోదయింటికిం
జేడియ లేఁగి చూచి రొగి ✽ జిష్ణుని విష్ణునిఁ జిన్నికృష్ణునిన్. 187

వ. చూచి సంతసించి తెచ్చినకానిక లిచ్చి. 188

తే. పాపనికి నూనెఁ దల యంటి । పసుపుఁ బూసి
బోరు కాడించి హరిరక్ష । పొ మ్మటంచు
జలము లొకకొన్ని చుట్టి రాఁ । జల్లి తొట్ల
నునిచి దీవించి పాడి ర । య్యువిద లెల్ల. 189

క. జోజో కమలదళేక్షణ, జోజో మృగరాజమధ్య । జోజో కృష్ణా
జోజో పల్లవకరపద, జోజో పూర్ణేందువదన । జోజో యనుచున్. 190

వ. ఇవ్విధంబున. 191

క. పలుదోయంబుల జగముల, బలుదోయములందు ముంచి । భాసిల్లెడియా
పలుదోయగాఁడు వల్లవ, లలనాకరతోయములఁ దె । లంగుచుఁ దడియున్. 192

క. లోకములు నిదురవోవఁగ, జోకొట్టుచు నిదురవోని । సుభగుఁడు రమణుల్
జోకొట్టిపాడ నిదురం, గైకొను క్రియ నూరకుండెఁ । గను దెఱవకయున్. 193

సీ. ఏ బాముఁ గలుగక । యేపారు [1]గట్టికిఁ, బసులకాపరియింట । బాము గలిగె
నే కర్మములు లేక । యెనయు [2]చక్కటికిని, జాతకర్మంబులు । సంభవించె
నే తల్లిచనుఁబాలు । నెఱుఁగనిప్రోడ య, శోదచన్నులపాల । చొరవ నెఱిఁగె
నే హానివృద్ధులు । నెఱుఁగనిబ్రహ్మంబు, పొదిఁగిటలో వృద్ధిఁ । బొందఁజొచ్చె

ఆ. నే తపముల నైన । నెలమిఁ బండని పంట, వల్లవీజనముల । వాడఁ బండె
నేచదువుల నైన । నిట్టిట్టి దనరాని, యర్థ మవయవముల । నంద మొందె. 194

మ. చెయువుల్ సేయుతఱిన్ విధాతకరణిం । జెన్నొందు సంతోషదృ
ష్టియుతుం డై నగుచున్ జనార్దనునిమాడ్కిం బొల్చు రోషించి యు
న్నయెడన్ రుద్రునిభంగి నొప్పును సుఖానందంబునం బొంది త
న్మయుఁ డై బ్రహ్మముభాతి బాలుఁ డమరు । న్బాహుళ్యబాల్యంబునన్. 195

వ. అయ్యవసరంబున. 196

ఆ. కొడుకుఁ గన్న వేడ్క । గొనసాగ రోహిణి, జీరఁ బంచి చిత్ర । చేలములను
మండనముల నిచ్చి । మన్నించె నందుఁడా, యంబుజాక్షి ప్రీత । యై చరింప. 197

వ. అది మొదలుగ మొదవులకదుపులు బొదువులు కలిగియుండె నంత నందుండు గోపకుల ననేకుల గోకులరక్షకు దక్షు లైనవారిని నియమించి మధురకుం జని కంసునికి నేఁటేఁటం బెట్టెడియరిం బెట్టి వీడ్కొని వసుదేవునికడకుం జని యథోచితంబుగ దర్శించిన. 198

క. నందునిఁగనుఁగొని ప్రాణముఁ, బొందినబొందియునుబోలెఁ । బొలుపారుచు నా
నందాశ్రులు గడకన్నులఁ, గ్రందుకొనం గేలు సాఁచి । కౌఁగిటఁ జేర్చెన్. 199

వ. మఱియుఁ గౌఁగిలించుకొని సుఖాసీనునిం జేసి వసుదేవుండు దనకొడుకువలని

౧. 'పేటికి. ౨. చక్కటికిని.' అ. ప్ర.

ప్రీతి దీపింప నందున కిట్లనియె. 200

క. సంతతి లేదనియెడఁ ఘన, చింతనముల నరసి ముదిసి చిక్కిన నీకున్
సంతతి గలిగెను భాగ్యము, సంతతిహీనునకి సౌఖ్యసంతతి గలదే. 201

క. పొడగంటి నిన్ను బ్రదికితిఁ, గడచితి నాపదల నింకఁ గార్యంబుల నే
యెడమడుగు లేని నెచ్చెలిఁ, బొడగాంచుట చచ్చి మరలఁ బుట్టుట గాదే. 202

క. పలుపాటులఁ బడుజనులకు, నిల నొకచో నుండఁ గలదె యేఱులవెంటం
గలిసి చనుమ్రాఁకు లన్నియు, బలువెంటలఁ బోవుఁగాక పాయక యున్నే. 203

మ. బలురోగంబుల నొందకున్నవె పసుల్ పాలిచ్చునే ధేనువుల్
గొలఁకుల్ వాఁగులు వారిపూరితములే గోష్ఠప్రదేశంబులం
బులులున్ [1]దుప్ప్యాలు సంచరింపవు గదా పొల్పారునే ఘోషముల్
గలవే పచ్చనిపూరిజొంపములు తత్కాంతారభాగంబులన్. 204

క. తనపుత్త్రమిత్త్రముఖ్యులఁ, దనుపక చూడకయు వారు దఱిఁగి నశింపన్
మనుచు గృహమేధియాశ్రమమున నుండెడివాని కొక్క మోదముఁ గలదే.

క. నీకాంతయొద్ద నీవును, నీకాంతయు గారవింప నినుఁ దండ్రిఁగ నా
లోకించుచు నీమందను, నాకొడు కున్నాఁడె [2]నంద నందాన్వితుఁడై. 206

వ. అనిన నందుం డిట్లనియె. 207

శా. నీకున్ దేవకికిన్ జనించినసుతానీకంబుఁ దోడ్తోడ ము
న్నాకంసుండు వధించె నీసుతఁ దుదిన్ హింసింపఁ జేఁ దప్పి తా
నాకాశంబున కేఁగె బాల యది దైవాధీన మాపద్దశన్
శోకం బందునె తజ్ఞుఁ డూఱడుము [3]నా సూనుండె నీసూనుఁడున్. 208

వ. అనిన వసుదేవుం డిట్లనియె. 209

క. జనపతి కరి యిడితివి మముఁ, గనుఁగొంటివి మేము నిన్నుఁ గంటిమి మేల
య్యెను బొమ్మింకను గోకులమున నుత్పాతములు దోఁచె మునుకొనవలయున్.

కంసునిపంపునఁ బూతన యనురాక్షసి వ్రేపల్లెకుఁ జనుదెంచుట.

వ. అని పలికి వసుదేవుండు నందాదు లయిన వల్లవుల వీడ్కొలిపిన వారలు గొబ్బున వసి గలగిబ్బలం బూనినశకటంబులు ప్రకటంబులుగ నెక్కి తమపల్లెత్రోవం బట్టి చని రా నందుండు ప్రతీతంబు లైనయుత్పాతంబులు ముందటఁ బొడగని శౌరి దనతో నన్నపలుకులు దప్ప వనుచుఁ దలంచుచు వచ్చుచుండె నంత. 211

సీ. కంసుపంపున బాలఘాతిని పూతన, పల్లెల మందలఁ బట్టణముల
నిల నెల్లచో బాలహింసఁ గావించుచుఁ, జనుచు నెవ్వరిపేరు శ్రవణవీథిఁ
బడినయంతన సర్వభయనివారణ మగు, నట్టిదైత్యాంతకుం డవతరించి

1. దుప్పులు. 2. వాఁడు నందాన్వితుఁడై. 3. నానూనుండు నీసూనుఁడే.

యున్నసందునిపల్లె కొకనాఁడు ఖేచరి,యై వచ్చి యందు మా యా ప్రయుక్తిఁ
తే. గామరూపిణి యై చొచ్చి కానకుండ, నరిగి యిల్లిల్లుఁ దప్పక యరసికొనుచు
నందగృహమున బాలునిక్షనాదమొకటి,విని ప్రమోదించి సుందరీవేష యగుచు,
మత్తకోకిలము. వ్రాలుకన్నులు గుబ్బచన్నులుఁ గందు వొందనిచందురుం
బోలుమోమును గల్గు లేదను బుద్ధిఁ దూఱనికౌను నే
రాళ మైనపిఱుందుఁ బల్లవ రాగపాదకరంబులుం
జాల దొడ్డగుకొప్పు నొప్పఁగ సర్వమోహనమూర్తితోన్. 213
మానిని. కాంచనకుండల కాంతులు గండయుగంబునఁ గ్రేళ్లుఱుఁ గఱ జడపై
మించిన మల్లెల మేలిమితావులు మెచ్చి మదాళులు మింటను రా
నంచితకంకణ హారరుచుల్ సెలు వారఁగఁ బైవలు వంచల నీం
చించుక జాఱఁగ నిందునిభానన యేఁగెఁ గుమారుని యింటికి నై. 214
వ. ఆ సమయంబున. 215
మ. సిరి మమ్ముఁ బ్రదుకంగఁ జూచుకొఱకై శృంగారవేషంబుతో
నరుదే నొపు నటంచు గోపికలు జి హ్వాల్ రాక మోహించి త
త్పర లై చూడ లతాంగి వోయి కనియెం బర్యంకమధ్యంబునం
బరు భస్మానలతేజు దుర్జనవధ ప్రారంభకుఁ డింభకున్. 216
వ. కని కదియ వచ్చుసమయంబున. 217
శా. ఆ లోకేశ్వరుఁ డాచరాచరవిభుం డాబాలగోపాలుఁ డా
బాలధ్వంసిని గొంటు గం టిడి వెసన్ బాలెంత చందంబునం
బాలిండ్లన్ విసమూని వచ్చుట మదిన్ భావించి లో నవ్వుచున్
గాలుం గేలు నెఱుంగ కున్నకరణిం గన్మోడ్చి గుర్వెట్టఁగన్. 218
క. ఆ పాపజాతి సుందరి, యాపాపనిపాన్పుఁ జేర నరిగి కరములన్
లేపి చనుంగవ శిశువున్, మోపుచు ముద్దాడి శిరముఁ మూర్కొని పలికెన్.
క. చను నీకుఁ గుడుపఁ జాలెడి, చనువారలు లేరు నీవు చన వలె ననుచుం
జను గుడిపి మాఁదఁ [1]నిలుకడఁ, జనుదాన ననంగ వేడ్కఁ జనుఁ జను గుడుపన్.
క. నా చనుఁబా లొకగ్రుక్కెఁడు, డో చిన్నికుమార త్రావు మొయ్యన పిదపన్
నీచెలువ మెఱుఁగ వచ్చును, నాచెలువము సఫల మగును నలినదళాక్షా. 221
వ. అని బాలు నుద్దేశించి ముద్దాడెడిభంగి మాట లాడెడిచేడియం జూచి. 222
మ. వనితా ముట్టకు మమ్మ చన్నుగుడుపన్ వలదమ్మ నీచన్ను మా
తనయుం డొల్లఁడు వాని పొ మ్మనీ యశోదారోహిణుల్ సీరఁ గై
కొన కీర్తించుచు మాలయఁ బన్ని పెలుచం గోశంబులో [2]వాలుమె
ట్టునె రాజిల్లుచు మాటమెత్తదనముల్ లోవాఁడియు న్నేర్పడన్. 223

1. నీకడ. 2. (బాలు చిల్లుల త్రాఁ జిమ్ముచు.

వ. కదిసి కలికిపలుకులు పలుకుచు నులుకు సెడి జళుకు సొరక యెదుర నిదుర గదిరిన ఫణిని ఫణి యని యెఱుంగక గుణమతిం దిగుచు జడమతి బెడంగునం గఱటిజఱభి తెఱవ (వెరవునం జనుదెంచి) పఱపునడుము నోఱపు గలిగి మెఱయుచుం గన్నుంగవ దెఱవక వెఱపు మఱపు నెఱుంగక కొమరు మిగులు చిఱుతకొమరువిం దిగిచి తొడలనడుమ నిడుకొని యొడలు నివురుచు నెడ నెడ మమతం గడలుకొలంపుచు నాఁకొన్నచిన్నియన్న చన్నుగుడుపు మని చన్నిచ్చు సమయంబున. 224

సీ. మేల్కాన్న తెఱఁగున - మెల్లన కను విచ్చి, క్రేఁగంటఁ జూచుచుఁ - [1]గిదికి నీల్గి
యావులించుచుఁ జేతు - లాదరంబునఁ జూచి, యొదిఁగిలి యాఁకొన్న - యోజనూఁది
బిగిచన్నుఁగవఁ గేలఁ - బీడించి కబళించి, గ్రుక్కగ్రుక్కకు గుటు - గుటుకుమనుచు
నొకరెండుగ్రుక్కల - నువిదప్రాణంబులు, సైతము మేనిలో - సత్త్వ మెల్లఁ

తే. ద్రావె నదియును గుండెలు - దల్లడిల్లఁ, జిమ్మఁదిరుగుచు నిలువక - శిరము వ్రాల
నితరబాలురక్రియ వాఁడ - వీవు గావు, చన్ను విడువుము విడువుము - చాలు ననుచు.

క. నిబ్బరపుదప్పి మంటలు, ప్రబ్బిన ధృతి లేక నేత్ర - పదహస్తంబుల్
గొబ్బున వివృతములు గ నా, గు[2]బ్బాగుబ్బుయినకూఁతఁ - గూలె నేలన్.

మ. అదరెం గొండలతోడ భూమి గ్రహతా - రానీకముల్ మింటిపై
బెదరెన్ దిక్కుల మాఱుమ్రోఁత లెసఁగెన్ - భీతిల్లి లోకంబులుం
గదలం బాఱెను వజ్రభిన్నగిరిరే - ఖం బూర్వదేహంబుతోఁ
ద్రిదశధ్వంసిని గూలి కుయ్యిడిన త - ద్దీర్ఘోరుఘోషంబునన్. 227

క. అప్పుడు దెప్పర నగునా, చప్పుడు హృదయములఁ జొచ్చి - సందడి వెట్టన్
ముప్పిరిగొని పడి రెఱుకలు, దప్పి ధరన్ గొల్ల లెల్లఁ - దల్లడపడుచున్. 228

క. ఆ జఱభిరండ రక్కసి, నైజశరీరంబు నేల - నలియం బడినన్
యోజనమున్నరమేర ధ, రాజంబులు నుగ్గు లయ్యె - రాజవరేణ్యా. 229

సీ. దారుణలాంగల - దండదంతంబులు, నగగహ్వరముఁ బోలు - నాసికయును
గండశైలాకృతి - గలకుచయుగమును, విరిసి తూలెడిపల్ల - వెండ్రుకలును
జీఁకటినూతులఁ - జెనయు నేత్రంబులుఁ, బెనుదిబ్బఁ బోలెడి - పెద్దపిఱుఁదు
[3]జాఁగుకట్టలఁ బోలు - చరణహస్తంబులు, నింకినచెఱువుతో - నెనయు కడుపుఁ

తే. గలిగి షట్క్రోశదీర్ఘమై - కదిసిచూడ, భయద మగుదాని ఘనకళే - బరముఁ జూచి
గోపగోపీజనంబులు - [4]గుంపుగూడి, బెగడు చుండిరి మనముల - బెదరుగదిరి. 230

వ. ఇవ్విధంబున. 231

క. [5]ఆ తఱిఁ గుడువఁగ నడచెన్, నూతనపుల్లాబ్జలోచ - నుఁడు హరి మృత్యు
ద్యోతనఁ గృతమునిసముదయ, యాతనఁ బూతన నెఱింగి - యాతనలీలన్. 232

క. విషధరరిపుగమనునికిని, విషగళసఖునికిని విమల - విషశయనునికిన్

1. గిదిసి. 2. బ్బాగు బ్బయినపూఁత. 3. జాఁగువెన్నెల. 4. గుండుగూలి, 5. ఆతుర గుడుపఁగ

విషభవభవజనకునికిని, విషకుచచనువిషముఁ గొనుట ♦ విషమే తలఁపన్. 233

వ. అంతనాగోపకాంతలు దెలిసి రోహిణియశోదలం గూడుకొని బెగ్గడిలక డగ్గఱి.

శా. నేలం గూలినదానిపెన్నురముపై ♦ నిర్భీతిఁ గ్రీడింప నో
బాలా రమ్మని మూఁపుఁ జిమ్ముకొని సం ♦ స్పర్శించి యూరార్చుచున్
గోలాంగూలముఁ ద్రిప్పి గోవురజముల్ ♦ గోమూత్రముం జల్లి త
ద్బాలాంగంబుల గోమయం బలఁది రా ♦ పండ్రెండు నామంబులన్. 235

వ. మఱియు నంతటం దనియక గోపిక లాచమనంబులు సేసి దక్షులయి మును
పుగాఁ దమకు రక్షాకరం బగుబీజన్యాసంబు సేసికొని చిన్నియన్న నీయడుగు
లజుండును జానువు లనిలుండును దొడలు యజ్ఞుండును గటితలం బచ్యుతుం
డును గడుపు హయాస్యుండును హృదయంబు గేశవుండును నుర మీశుండును
గంఠం బినుండును భుజంబులు చతుర్భుజుండును ముఖం బురుక్రముండును శిరం
బీశ్వరుండును రక్షింతురు ముందు చక్రియు వెనుక గదాధరుం డైన హరియుఁ
బార్శ్వంబుల ధనుర్ధరుం డైనమధువైరియు నసిధరుం డగునజనుండును గోణం
బుల శంఖచక్రగదాధరుం డైన యురుగాయుండును మీఁ దుపేంద్రుండును
గ్రిందు తార్క్ష్యుండును నంతటను హలధరుం డగుపురుషుండును గాతురు నీ
యింద్రియంబుల హృషీకేశుండును బ్రాణంబుల నారాయణుండును జిత్తం
బును శ్వేతద్వీపపతియును మనంబును యోగీశ్వరుం డైనకపిలుండును బుద్ధిని
బృశ్నిగర్భుండును నహంకారంబును భగవంతుం డైనపరుండును బాలనంబు
సేయుదురు నీవు క్రీడించునెడ గోవిందుండును శయనించుతఱి మాధవుండును
నడచువేళ వైకుంఠుండును గూర్చున్నసమయంబున శ్రీపతియును గుడుచు
కాలంబున సర్వభక్షకుం డైనయజ్ఞభుజుండును నేమఱ కుందురు నిన్నుఁ
బేర్కొనిన దుస్స్వప్నవృద్ధబాలగ్రహంబులు గూశ్మాండ డాకినీ యాతుధాను
లును భూత ప్రేత యక్ష రాక్షస పిశాచ వినాయకులును గోటరా రేవతులును
జ్యేష్ఠాపూతనలును మాతృకాదిగణంబులును నశియింతురు నీయందుఁ బ్రాణేం
ద్రియశరీరనిరోధంబు లయినయున్మాదంబులును నపస్మారంబులును మహోత్పా
తంబులును బొంద కుండుం గావుత మని రక్ష సేసి దీవించి రంత. 236

క. ఆ పెద్దవేడబంబుల, పాపనికిని జన్ను గుడిపి ♦ పానుపుపై సం
స్థాపించి కప్పి కూరుకు, మోపాపఁడ యని యశోద ♦ యొయ్యన పాడెన్. 237

వ. అంత నందుండు మొద లయినగోపకులు మథురనుండి వచ్చి రక్కసిమేను గని
వెఱఁగుపడి మున్న వసుదేవుం డుత్పాతంబు లెఱింగి చెప్పె నతండు మహా
యోగి యని పొగడి కఠోరం బగుపూతనయొడలు కుఠారంబుల నఱికి తమ
కుటీరంబులకు ద వ్వగువటారంబున దహనంబు సంగ్రహించి దహించి రంత.

ఆ. ప్రాగిలి [1]ప్రాగిలి కాలుచున్నమగువదేహంబున, నగరుపరిమళము లెసఁగఁగ వెడలె
దేహకల్మషములు శ్రీహరిముఖమునఁ, ద్రావఁబడుటఁజేసి భూవరేంద్ర. 239

క. హరి దనమీఁదం బదములు, గరములు నిడి చన్నుఁ గుడిచి కదిసినమాత్రన్
హరిజననిపగిదిఁ బరగతి, కరిగెను దురితములఁ బాసి యసురాంగనయున్. 240

క. వెన్నుని కొకపరి విష మగు, చన్నిచ్చినబాలహంత్రి చనె నట దివికిన్
వెన్నుఁ గని పెంచి భక్తిం, జన్నిచ్చినసతికి మఱియు జన్మము గలదే. 241

క. హరిఁ గని చన్నులు గుడిపెడి, తరుణులు ప్రాపించుగతులు దడవన్ వశమే
హరి యారగించుటకుఁ బా, ల్గురిసిన ధేనువులు ముక్తి కొనలఁ జరించున్. 242

క. ఆ పూతనమెయిగంధము, గోపాలు రెఱింగి యిట్టి కువనితమేడలం
దీపాటిస్వాదుగంధము, ప్రాపించునె యనుచుఁ జనిరి పల్లెకు నధిపా. 243

వ. అంత నందుండు పరమానందంబున నింటికిం జని వ్రేతలచేత రక్కసిచేఁత లన్నియు నెఱింగి వెఱఁగుపడి పాపని లేపి శిరంబు మూర్కొని ముద్దాడి ముదంబున నుండె నని చెప్పిన విని పరీక్షిన్నరేంద్రుం డిట్లనియె. 244

క. ఏ యే యవతారంబుల, నే యే కర్మములు సేసె నీశుఁడు హరి భ
ద్రాయతనము లన్నియు వినఁ, బాయదు చిత్తంబు సెవులపండువు లయ్యెన్ 245

క. ఉరుసంసారపయోనిధి, తరణంబులుఁ బాపపుంజ దరణంబులు శ్రీ
కరణంబులు ముక్తిసమా,చరణంబులు బాలకృష్ణసంస్మరణంబుల్. 246

వ. అని తరువాత బాలకృష్ణుం డేమి సేసె నాయందుఁ గృప గల దేనిం జెప్పవే యని యడిగిన రాజునకు శుకుం డిట్లనియె. 247

బాలకృష్ణుండు శకటముం దనపాదమునఁ గూలఁ దన్నుట.

సీ. బాలకుం [2]డొడికిలఁ బడ నేర్చె నని జన్మనక్షత్రమం దొక నాఁడు నందు
పొలఁతి వేడుక బొర్కు వోయ వ్రేతలఁ జీరి, వాదిత్రగీతార వంబు సెలఁగ
విప్రులతోఁ గూడ వేదమంత్రంబుల, నభిషేచనాదిక మాచరించి
వారిదీవన లొంది వారికి మొదవులు. నన్నంబుఁ జీరలు నడిగినట్టు

ఆ. లిచ్చి బాలుఁ దియ్యమెసఁగఁ బానువు సేర్చి, నిదురవుచ్చి గోపనివహమునకు
గోపికలకుఁ బూజఁ గొమరారఁ జేయుచు,జనని కొడుకు మఱచె సంభ్రమమున.

వ. ఆ సమయంబున. 249

క. నిదురించిన శిశు వాఁకొని, కిదుకుచుఁ జను గోరి కెరలి కిసలయవిలస
న్మృదుచక్రచాపరేఖా, స్పదపదమునఁ దన్నె నొక్క బండిన్ దండిన్. 250

క. శకటము హరి దన్నిన దివిఁ, బ్రకటం బై యెగసి యిరుసు భరమునఁ గండ్లున్
వికటంబు గ నేలం బడె, నకటా యని గోపబృంద మాశ్చర్యపడన్. 251

వ. అప్పుడు వండం దున్న సరసపదార్థంబులు వ్యర్థంబు లై నేలం గూలుటం జూచి యశో

1. కాలుచున్న. 2. డొడికిలి.

డానందముఖ్యు లైనగోపగోపికాజనంబులు పనులు మఱచి పబ్బంబులు మాని యుబ్బు సెడి (వెఱపులు ఘనంబులు గ) మనంబులందు. 252

క. మిన్నున కూరక యెగయదు, తన్న సమర్థుండు గాఁడు ♦ తల్పగతుం డీ
చిన్నికుమారుఁడు దేరే, విన్ననువున నెగసె దీని ♦ విధ [1]మెట్టిదయో. 253

వ. అని వితర్కించుసమయంబున. 254

క. బాలకుఁ డాఁకొని యేడ్చుచుఁ, గా లెత్తినఁ దాఁకి యెగసెఁ ♦ గాని శకట మే
మూలమున నెగయ దని య, బ్బాలునికడ నాడుచుండి ♦ పలికిరి శిశువుల్.

వ. శిశువులపలుకులు విని. 256

శా. బాలుం డెక్కడ బండి యెక్కడ నభో ♦ భాగంబుపైఁ బెంపఱం
గాలం దన్నుట యెక్క [2]డాటపడుచుల్ ♦ గల్లాడి రీజడ్డుఁబ
ల్కేలోకంబున నైనఁ జెప్పఁబడునే ♦ యేచందమో కాని యం
చాలాపించుచు వ్రేలు వ్రేతలుఁ బ్రభూ ♦ తాశ్చర్యులై రందఱున్. 257

వ. అప్పు డాబాలునిరోదనంబు విని యశోద పఱతెంచి. 258

ఆ. అలసితివి గదన్న ♦ యాఁకొంటివి గదన్న, మంచియన్న యేడ్పు ♦ మాను మన్న
చన్ను గుడువు మన్న ♦ సంతసపడు మన్న, యనుచుఁ జన్నుగుడిపె ♦ నర్భకునకు.

వ. అంత నబ్బాలునిమీఁద బాలగ్రహంబు సోఁకవు గదా యని శంకించి గోపకు లనేకు లనేకబలివిధానంబులు సేసిరి బ్రాహ్మణులు దధికుశాక్షతంబుల హోమంబు లాచరించిరి ఋగ్యజుస్సామమంత్రంబుల నభిషేచనంబులు సేయించి స్వస్తి పుణ్యాహవాచనంబులు సదివించి కొడుకున కభ్యుదయార్థంబు నందుం డలంకరించినపాఁడిమొదవుల విద్వజ్జనంబుల కిచ్చి వారలయాశీర్వాదంబులు గైకొని ప్రమోదించుచుండె నని చెప్పి శుకుం డి ట్లనియె. 260

క. కొడుకు నొకనాఁడు దొడపై, నిడుకొని ముద్దాడి తల్లి ♦ యెలమి నివురుచోఁ
గడుదొడ్డకొండశిఖరము,వడువున వ్రేఁ గయ్యె నతఁడు ♦ వసుధాధీశా. 261

తృణావర్తుఁ డనురాక్షసుఁడు సుడిగాలి యై కృష్ణు నెత్తుకొని పోవుట.

క. బరు వైనకొడుకు మోవను, వెరవిఁడి యిలమీఁదఁ బెట్టి ♦ వెఱచి జనని దా
ధరఁ గావఁ బుట్టినమహాపురుషుఁడు గాఁబోలు ననుచు ♦ బుద్ధిఁ దలంచెన్. 262

వ. అప్పుడు. 263

క. ఖరుఁ డగుకంసునిపంపున, నరిగి తృణావర్తుఁ డవని ♦ కవచాటము గా
సురగరువలి యై బిసబిస, నరు దరు దన ముసరి విసరి ♦ హరిఁ గొనిపోయెన్.

క. సుడి యొఱుఁగనిహరి సుడిగొన, సుడిగాలి తెఱంగురక్క ♦ సుం విసరెడియా
సుడిగాలి ధూళి గన్నుల, సుడిసిన గోపకులు బెగడి ♦ సుడివడి రధిపా. 265

వ. మఱియు నవ్వాలయపవనదనుజుండు విలయపవనుని తెఱంగునం గసిమసంగి ముసరి

1. మెట్టిదియో. 2, డాలపడుచుల్,

మసరు గవిసి విసరెడిసురకరువలిం బొడమినపుడమిరజంబు వడి నెగసి గగనమున నెఱసి తరణికిరణములకు మఱుఁగువఱిన నిబిడ మగుఁబెడిదంపుఁదిమిరమున దశదిశలు నెఱుంగఁబడక గోకులం బాకులత నొందఁ నొండొరుల నెఱుంగక బెండు పడు చున్నజనంబులమనంబుల ఘనం బగుభయంబు రయంబునం జెంద నదభ్ర పరిభ్రమణశబ్దంబున దిగంతంబులు సెవుడుపడి పరిభ్రాంతంబులుగ నొక్క ముహూర్తమాత్రంబున భువనభయంకరత్వంబు దోఁచె నాసమయంబున. 266

ఉ. పాపనిఁ జూడఁ గానక వి పద్దశ నొంది కలంగి తల్లి యో
పాపఁడ బాలసూర్యనిభ బాలశిరోమణి నేఁడు గాలికిం
జేపడి పోయితే యనుచుఁ జీరుచు దైవముఁ జాల దూఱుచుం
దాపము నొంది నెవ్వగల దయ్యుచుఁ గ్రుయ్యుచుఁ బిట్టు గూయుచున్. 267

క. సుడిగాలి వచ్చి నిన్నుం, గుడిగొని కొనిపోవ మింట సుడిసుడి గొనుచుం
బెడఁ గడరెడినాముద్దుల, కొడుకా యేమంటి వనుచు ఘోరం బనుచున్. 268

ఉ. ఇక్కడఁ బెట్టితిం దనయుఁ డిక్కడ నాడుచు నుండె గాలి దా
నెక్కడఁ నుండి వచ్చె శిశు వెక్కడిమార్గము వట్టి పోయె నే
నెక్కడఁ జొత్తు నంచుఁ గమ లేక్షణ గ్రేవుఁ దొఱంగి ఖిన్న యై
పొక్కుచు వ్రాలుగోవుక్రియ భూస్థలి వ్రాలె దురంతచింత యై. 269

క. ఆ పాపనికై పొగులుచు, నాపాపనితల్లిఁ జూచి యారటపడుచుం
గోపాలసతులు బాష్పజలాపూరితనయన లేడ్చి రార్తిం బడుచున్. 270

శా. ఆలోఁ జక్రసమీరదైత్యుఁడు మహా హంకారుఁడై మింటికిం
బాలుం దా గొనిపోయి పోయి తుదిఁ ద ద్భారంబు మోవం బల
శ్రీ లేమిం బరిశాంతవేగుఁ డగుచుం జేష్టింపఁగా లేక ము
న్నీలాగర్భకుఁ జూడ నంచు నిటమీఁ దెట్లంచుఁ జింతింపఁగన్. 271

వ. (అట్లు దనుజుండు చింతించు చున్నసమయంబున.) 272

క. బాలద్విరదకరంబులఁ, బోలెడికరములను దనుజు బొండుగ బిగియం
గీలించి వ్రేలఁబడియెను, బాలకుఁ డొకకొండభంగి బరు వై యధిపా. 273

క. మెడ బిగియఁ బట్టుకొని డిగఁ, బడియెడిబాలకునిచేతఁ బర్వతనిభుచే
విడివడఁజాలక వాఁ డురిఁ, బడి బెగడెడుఖగముభంగి భయముం బొందెన్. 274

క. హరికరతలపీడనమునఁ, బరవశుఁ డై శూలమీఁద భగ్నాంగకుఁ డై
సురవైరిభటుఁడు గూలెను, బురభంజనుకోలఁ గూలు పురముం బోలెన్. 275

వ. అంత గోపకాంత లంతయుం గని రోదనంబులు మాని సమ్మోదంబున విక్క విరిసి రక్కసునియురువున మురువు గలిగి బరువు లేక వ్రేలుబాలుం గొనివచ్చి ముచ్చిరు చున్నతల్లి కిచ్చి రప్పుడు గోపగోపికాజనంబు లందఱుఁ దమలో ని ట్లనిరి. 276

క. రక్షణము లేక సాధుఁడు, రక్షితుఁ డగు సమతఁజేసి ◊ రాయిడులందున్
రక్షణములు వెయి గలిగిన, శిక్షితుఁ డగుఁ ఖలుఁడు పాపచిత్తుం డగుటన్. 277

మ. గతజన్మంబుల[1]నేమి నోఁచితిమొ యీ ◊ గర్భేశు లేమేమి సే
సితిమో యెవ్వరి కేమి వెట్టితిమొ యే ◊ చింతారతిం బ్రొద్దు పు
చ్చితిమో సత్యము లేమి వల్కితిమొ యే ◊ సిద్ధప్రదేశంబుఁ ద్రొ
క్కితిమో యిప్పుడు సూడఁ గంటి మిచటం ◊ గృష్ణార్భకున్ నిర్భయున్. 278

వ. అని పలికి రంత నందుండు మున్ను దనకు వసుదేవుండు సెప్పినమాటలకు
వెఱఁగుపడుచుండె మఱియును. 279

సీ. జననాథ యొకనాఁడు ◊ చన్ను సేపినఁ దల్లి, చిన్నముద్దులకృష్ణుఁ ◊ జేరఁ దిగిచి
యెత్తి పెందొడలపై ◊ నిడికొని ముద్దాడి, చన్నిచ్చి నెమ్మోము ◊ సక్క నివిరి
యల్లనినగవుతో ◊ నావులించినబాలు, వదనగహ్వరమున ◊ వారినిధులు
దిశలు భూమియు వన ◊ ద్వీపశైలంబులు, నేఱులు గాలియు ◊ నినుఁడు శశియు

ఆ. దహనుఁ డాకసంబుఁ ◊ దారలు గ్రహములు, నఖిలలోకములుఁ జ ◊ రాచరంబు
లైనభూతగణము ◊ లన్నియు నుండుటఁ, జూచి కన్ను మోడ్చి ◊ చోద్యపడియె.

వ. అంత నొక్కనాఁడు వసుదేవుపంపున యాదవపురోహితుం డైనగర్గుండు మం
దకుం జనుదెంచిన నందుం డతనిఁ గనుంగొని లేచి నిలిచి కృతాంజలి యై. 281

క. కోరి భజించెను నందుఁడు, సారగుణాచారమార్గ ◊ సత్సంసర్గ
న్నారాధితభర్గున్ మతి,దూరితమద్వర్గుఁ గుజన ◊ దుర్గున్ గర్గున్. 282

వ. మఱియుఁ దగినసత్కారంబులు సేసి యి ట్లనియె. 283

క. ఊరక రారు మహాత్ములు, వా రధములయిండ్లకడకు ◊ వచ్చుట లెల్లం
గారణము మంగళములకు, నీరాక శుభంబు మాకు ◊ నిజము మహాత్మా. 284

శా. జ్యోతిశ్శాస్త్రుల కెల్ల మేటరివి తే ◊ జోమూర్తి వాశాంత వి
ఖ్యాతస్ఫూర్తివి బ్రహ్మబోధనుఁడ వా ◊ కర్ణింపు నాపల్కు ని
ర్ణీతుం డైనగురుండు మానవులకు ◊ న్విప్రోత్తముం డండ్రు నీ
చాతుర్యంబున నీ కుమారులకు సం ◊ స్కారంబు సేయంగదే. 285

వ. అని రామకృష్ణులం జూపిన గర్గుండు మున్ను కంసునిచేత వ్రేటువడి దివి కెగసి
పోయిన తెఱవ సెప్పినతెఱంగు దేటపఱచి దేవకీదేవికొడు కని కృష్ణునిఁ గంసుండు
దలంచుం గావున రహస్యంబున సంస్కారంబు సేయుట కార్యం బని నందాను
మతంబున రోహిణికుమారు నుద్దేశించి. 286

క. జనులు రమియింపఁ దిరిగెడి, యనువుకలిమి రాముఁ డనియు ◊ యదుసంకర్షం
బున సంకర్షణుఁ డనియును, ఘనబలమున బలుఁడు ననియు ◊ గణుతించె నృపా.

వ. మఱియుం గృష్ణు నుద్దేశించి తొల్లి యీశిశువు ధవళారుణపీతవర్ణుం డై యిప్పుడు

1. నెందుఁ బుట్టితిమొ.

నల్ల నైనకతంబునఁ గృష్ణుం డయ్యె వసుదేవునకు నొక్కెడ జన్మించినకారణం
బున వాసుదేవుం డయ్యె నీపాపనికి గుణరూపకర్మంబు లనేకంబులు గలుగుటం
జేసి నామంబు లనేకంబు లగు నీశాబకునివలన మీరు దుఃఖంబులఁ దరియిం
తు రీయర్భకునిచేత దుర్జనశిక్షణంబును సజ్జనరక్షణంబును నగు నీకుమారుండు
నారాయణసమానుం డని చెప్పి తనగృహమ్మున కమ్మునీశ్వరుండు సనియె
నందుఁడును బరమానందంబున నుండె నంత. 288

శ్రీకృష్ణబలరాముల జలక్రీడాభివర్ణనము.

సీ. జానుభాగముల హ ‡ స్తమ్ములు వీడ్వడ, నిడుచు దిగ్గనఁ బోదు ‡ రింత సంత
నవ్వులపయ్యెద ‡ [1]లంద జహ్వాడుదు, రాలక్రేపులతోఁక ‡ లలమి పట్టి
విడువ నేరక వాని ‡ వెనువెంట జరగుదు, రప్పంకముల దుడు ‡ [2]కడరఁ జొత్తు
రెత్తి చన్నిచ్చుచోఁ ‡ నిరుదెసఁ బాలిండ్లు, చేతులఁ బుడుకుచుఁ ‡ జేఁపు గలుగ
తే. దూఁటుదురు గుక్కగుక్కనఁ ‡ దోర మగుదు
రాడుదురు ముద్దుపలుకు ల ‡ వ్యక్తములు గఁ
గరము లంఘ్రులు నల్లార్చి ‡ కదలుపుదురు
రామకృష్ణులు శైశవ ‡ రతులఁ దగిలి. 289

క. తడ వాడిరి బలకృష్ణులు, దడ వాడిరి వారిఁ జూచి ‡ తగ రంభాదుల్
దడవాడి రరులు భయమునఁ, దడ వాడిరి మంతనములఁ ‡ దపసులు వేడ్కన్.

సీ. తల లెత్తి మెల్లన ‡ తడవి యాడెడువేళఁ, బన్నగాధీశుల ‡ పదిగిఁ దాల్తు
రంగసమ్మృష్టపం ‡ కాంగరాగంబుల, నేనుఁగుగున్నల ‡ యొత్తు వత్తు
రసమంబు లైనజ ‡ వాతిరేకమ్ముల, సింగంపుఁగొదమల ‡ సిరి వహింతు
రాననంబులఁ గాంతు ‡ లంతంత కెక్కంగ, బాలార్కచంద్రుల ‡ పగిదిఁ దోఁతు
తే. రెలమిఁ దల్లులచన్నుఁబా ‡ లెల్లఁ ద్రావి, పరమయోగోద్భవామృత ‡ పానలీల
సోలి యెఱుఁగని యోగుల ‡ సొంపు గందు, రాకుమారులు జనమనో ‡ హరు లగుచు.

వ. అందు. 292

క. చూడనివారల నెప్పుడుఁ, జూడక లోకములు మూఁడు ‡ చూపులఁ దిరుగం
జూడఁగ నేర్చినబాలక, చూడామణి జనుల నెఱిఁగి ‡ చూడఁగ నేర్చెన్. 293

క. నగవుల నవిద్యఁబోఁడిమి, నగుఁబాటుగఁ జేయ నేర్చు ‡ నగవరి యంతకా
నగుమొగముతోడ మెల్లన, నగుమొగములసతులఁ జూచి ‡ నగ నేర్చె నృపా.

క. అవ్వల నెఱుఁగక మువ్వుర, యవ్వల వెలుఁ గొందుపరముఁ ‡ డర్భకుఁ డై యా
యవ్వలకు సంతసంబుగ, నవ్వా యవ్వా యనంగ ‡ నల్లన నేర్చెన్. 295

క. అడుగులు వే గలిగియు రెం, డడుగులనే మన్ను మిన్ను ‡ నలమిన బాలుం
డడుగిడ దొరఁకొనె శాత్రవు, లడుగులు [3]నడుగులును వదలి ‡ యడుగవనిఁ బడన్.

---

1. లంటి. 2. కడువఁ జొత్తు. 3. పడుగులును - నుడుగులును.

వ. మఱియును. 297

సీ. తనువున నంటిన ♦ ధరణీపరాగంబు, పూసిన [1]నెఱిభూతి ♦ పూఁత గాఁగ
ముందల వెలుఁగొందు ♦ ముక్తాలలామంబు, తొగలసంగడికాని ♦ తునుక గాఁగ
ఫాలభాగంబుపైఁ ♦ బరఁగు [2]కావిరిబొట్టు, కాముని గెల్చిన ♦ కన్ను గాఁగఁ
గంఠమాలికలోని ♦ ఘననీలరత్నంబు, కమనీయ మగుమెడ ♦ కప్పు గాఁగ

ఆ. హారవల్లు లురగ ♦ హారవల్లులు గాఁగ, బాలలీలఁ బ్రౌఢ ♦ బాలకుండు
శివునిపగిది నొప్పె ♦ శివునికిఁ దనకును, వేఱు లేమిఁ దెల్ప ♦ వెలయునట్లు. 298

క. ఆపాపలవిహరణములు, దీపులు పుట్టింప మఱఁగి ♦ తేఁకువ లేకా
గోపాలసతులు మక్కువ, నేపనులును మఱచి యుండ ♦ రీక్షణపరలై. 299

వ. ఆ సమయంబున బాలకులతల్లులు గోరుగోఱుగొమ్ములు గలజంతువులవలన నేమఱక జలదహనకంటకాదులయెడ మోసపోక బాలసంరక్షణంబు సేయుచు నుల్లంబుల మొల్లంబు లైనప్రేమంబు లభిరామంబులుకా విహరించుచుండి రంత.

క. తనయీడుగోపబాలురు, దనుఁ గొలువఁగ రాముఁ గూడి ♦ తనువు గలుగుచుం
దనుగమనంబునఁ గృష్ణుఁడు, తనుమధ్యలు మెచ్చ నీల ♦ తనురుచిఁ దనరెన్. 301

వ. మఱియు నాకుమారుండు దినదినంబునకు సంచారసంభాషణదక్షుం డై. 302

ఉ. చప్పుడు సేయ కుండు మని ♦ జంకె యొనర్చిన నల్గి పోవఁగా
నప్పుడు బార సాఁచి తను ♦ నప్పలు విందులు వచ్చి రంచు న
వ్వొప్పఁగఁ జీరుతల్లిదెస ♦ కొత్తిలి కృష్ణుఁడు రంతు సేయుచు
న్నెప్పటి వచ్చి చన్గుడుచు ♦ నిం పొలయన్ మొలగంట మ్రోయఁగన్ 303

క. వల్లవగృహనవనీతము, లెల్లను భక్షించి వచ్చి ♦ యెఱుఁగనిభంగిం
దల్లి గదిసి [3]చిట్టాడుచు, నల్లన చనుబువ్వఁ బెట్టు ♦ మవ్వా యనుచున్. 304

వ. మఱియు గోపకుమారులం గూడికొని కృష్ణుండు. 305

సీ. గోవల్లభుఁడ నేను ♦ గోవులు మీ రని, వడి అంకె వైచుచు ♦ వంగి యాడు
రాజ నే భటులు మీ ♦ రలు రండు రం డని, ప్రాభవంబునఁ బెక్కు ♦ పనులు వనుచు
నేఁ దస్కరుండ మీ ♦ రింటివా రని నిద్ర, వుచ్చి సొమ్ములు గొని ♦ పోయి డాఁగు
నే సూత్రధారి మీ ♦ రిందఱు బహురూపు, లని చెలంగుచు నాట ♦ లాడఁబెట్టు

తే. మూల లుఱుకును డాఁగురు ♦ మూఁత లాడు
నుయ్యేలల నూఁగుఁ జేబంతు ♦ లొనర వైచుఁ
జాఱజీరలఁ జిఱుతల ♦ సాటి నిగుడు
శౌరి బాలురతో నాడు ♦ సమయమందు. 306

వ. మఱియు నాకుమారశేఖరుండు గపటశైశవంబున దొంగజాడలం గ్రీడింప గోపిక లోపికలు లేక యశోదకడకు వచ్చి యి ట్లనిరి. 307

1. 'నెఱిపూఁతభూతి గాఁగ'. 2. 'కావలి బొట్టు' వ్రా. ప్ర. 3. జట్టాడుచు.

గోపికలు శ్రీకృష్ణునిదుడుకుఁజేఁతల యశోదా దేవితోఁ జెప్పుట.

క. బాలురకుఁ బాలు లేవని, బాలెంతలు మొఱలు వెట్టఁ § బకపక నగి యీ
బాలుం డాలము సేయుచు, నాలకుఁ గ్రేపులను విడిచె § నంభోజాక్షీ. 308

క. పడఁతీ నీబిడ్డఁడు మా, కడవలలో నున్నమంచి § కాఁగినపాలా
పడుచులకుఁ బోసి చిక్కిన, కడవలఁ బోనడిచె నాజ్ఞ § గలదో లేదో. 309

క. మీపాపఁడు మాగృహముల, నాఁపోవఁగఁ బాలు ద్రావ § నగపడ కున్నం
గోపించి పిన్నపడుచుల, వాపోవఁగఁ జిమ్ముకొనుచు § వచ్చెం దల్లీ. 310

మత్తకోకిలము. పుట్టి పుట్టఁడు నేఁడు దొంగిలఁ § బోయి మాయిలు సొచ్చి తా
నట్టి యుండక ఱోళ్లఁ బీఁటలు § నొక్క ప్రోవిడి యెక్కి చే
వెట్టఁ జాలక కుండ క్రిం దొక § పెద్దతూఁ టొనరించి మీ
పట్టి మీఁగడ పాలు చేరలఁ § బట్టి త్రావెఁ దలోదరీ. 311

క. ఆడం జని వీరలపెరుఁ, గోడక నీసుతుఁడు ద్రావి § యొకయించుక తాఁ
గోడలిమూఁతిం దుడిచినఁ, గోడలు మ్రుచ్చనుచు నత్త § గొట్టె లతాంగీ. 312

క. వారిల్లు సొచ్చి కడవలఁ, దోరం బగునెయ్యి ద్రావి § తుది నాకడవల్
వీరింట నీసుతుం డిడ, వారికి వీరికిని దొడ్డ § వాదయ్యె సతీ. 313

క. వేలుపు లఱె నాకంబెను, వేలుపు మఱి యెవ్వ రనుచు § వికవిక నగి మా
వేలుపులగోడపై నో, హేలావతి నీతనూజుఁ § డెంగిలిఁ జేసెన్. 314

క. వెన్నఁ దినఁగఁ బొడగని మా, పిన్నది యడ్డంబు వచ్చి § పిఱిఁదికిఁ ద్రోవం
జన్నొడిసి పట్టి చీరెను, జిన్నికుమారుండె యితఁడు § శీతాంశుముఖీ. 315

క. ఇమ్ముగువ దన్ను వాకిటఁ, గ్రుమ్మరుచోఁ జీరి నిలిపి § కొని పేరడుగం
గెమ్మోవిఁ గఱచి వడిఁ జనె, నమ్మా యీముద్దుఁగుఱ్ఱఁ § డల్పుఁడె చెపుమా. 316

క. చేబంతి దప్పి పడె నని, ప్రాబల్యముతోడ వచ్చి § భవనమువెనుకన్
మాబిడ్డ జలక మాడఁగ, నీబిడ్డఁడు వలువ దెచ్చె § నెలఁతుక తగునే. 317

క. ఇచ్చెలువఁ జూచి మ్రుచ్చిలి, యచ్చుగ నుఱికించుకొనుచు § నరిగెద నాతో
వచ్చెదవా యని యన్నాఁ, డిచ్చిఱుతఁడు సుదతి చిత్ర § మిట్టిది గలదే. 318

క. కొడుకులు లే రని యొకసతి, గడు వగవఁగఁ దన్ను మగనిఁ § గాఁ గైకొనినం
గొడుకులు గలిగెద రని పై, పడినాఁడది రవ్వ శిశువు § పనులే తల్లీ. 319

క. తలఁగినదానం దల మనఁ, దలఁగక యాచెలికి నాన § తలయెత్తఁగ నీ
తలఁగినచో బెయ్యది యని, తల యూఁచెన్ నీసుతుండు § దగవె మృగాక్షీ. 320

క. వ్రాలఁగ వచ్చిన నీసతి, చూలాలం దలఁగు మనుచుఁ § జూ లగుటకు నే
మూలంబు సెప్పు మనె నీ, బాలుఁడు సెప్పుదురె సతులు § పర్వేందుముఖీ. 321

క. మగువా నీకొమరుఁడు మా, మగవా రటు వోవఁ జూచి § మంతనమునకుం
దగఁ జీరి పొంద నడిగెను, జగముల మున్నిట్టిశిశువు § సదువంబడెనే. 322

ఆ. నమ్మి నిదురవోవ § నాపట్టిచుంచు మా, లేఁగతోఁకతోడ § లీలఁ గట్టి
వీథులందుఁ దోలె § వెలఁది నీకొమరుండు, రాచబిడ్డఁ డైన § నవ్వ మేలె. 323

క. నాపట్టిపొట్ట నిండఁగఁ, బైపడి నీపట్టి వెన్న § బానెం డిడినాఁ
డూపిరి వెడలదు వానిం, జూపెద నే మైన నీవ § చుమ్ము లతాంగీ. 324

క. తెఱవ యొకతె నిద్రింపఁగ, [1]నెఱిఁగట్టినవలువ వీడ్చి § నే టగు తేలుం
గఱపించి నీకుమారుఁడు, వెఱచుచు నది [2]పఱవ నగియె § విహితమె సాధ్వీ. 325

క. నాకొడుకును నాకోడలు, నేకతమున నెనఁగఁ బాము § నీతఁడు వైవం
గోక లెఱుంగక పాఱినఁ, గూఁక లిడెన్ నీసుతుండు § గుణమె గుణాఢ్యా. 326

ఆ. తరుణియొకతె పెరుఁగు § ద్రచ్చుచోఁ దుదివంగి, వెన్నఁ బుచ్చునొడిఁగి § వెనుకఁ గదిసి
మగువ నీసుతుండు § మగపోఁడుములు సేయఁ, జాఁగినాఁడు తగదె § చక్కఁ జేయ.

సీ. కలకంఠి మావాడ § గరితల మెల్ల నీ, పట్టి రాఁ గలఁ డని § పాలుపెరుఁగు
లిండ్లలోపల నిడి § యే మెల్లఁ దనత్రోవఁ, జూచుచో నెప్పుడు § సొచ్చినాఁడొ
తలుపులముద్రలుఁ § దాళంబులును బెట్టి, యున్న చందంబున § నున్న వరయ
నొకయింటిలోనాడు § నొకయింటిలోఁ బాడు, నొకయింటిలోనవ్వు § నొకటఁ దిట్టు

ఆ. నొకట వెక్కిరించు § నొక్కొక్కచో మృగ, పక్షి ఘోషణములు § పరఁగఁ జేయు
నిట్లు సేసి వెనుక § నెక్కడఁ బోవునో, కానరాఁడు రిత్త § కడవ లుండు. 328

క. కడులచ్చి గలిగె నేనిం, గుడుతురు గట్టుదురు గాక § కొడుకుల నగుచున్
బడుగులవాడలపైఁ బడ, విడుతురె రాకాంత లెందు § విమలేందుముఖీ. 329

క. ఓయమ్మ నీకుమారుఁడు, మాయిండ్లను బాలుఁ బెరుగు § మన నీఁ డమ్మా
పోయెద మెక్కడి కైనను, మాయన్నలసురభులాన § మంజులవాణీ. 330

వ. అని మఱియు ననేకవిధంబు లైనబాలకృష్ణునివినోదంబులు దమయుంమఁ జేయు ప్రసాదంబు లని యెఱుంగక దూఱుచున్నగోపికలకు యశోద యిట్లనియె. 331

క. చన్ను విడిచి యిట్టటు చనఁ, డెన్నఁడుఁ బొరుగిండ్లత్రోవ § నెఱుఁగఁడు నేఁడుం
గన్నులు దెఱవనిమాయీ, చిన్నికుమారకుని అవ్వ § సేయం దగునే. 332

తే. అన్య మెఱుఁగఁడు తనయంత § నాడుచుండు, మంచివాఁ డితఁ డెగ్గులు § మానరమ్మ
రామలార త్రిలోకాభి § రామలార, తల్లులార గుణవతీమ § తల్లులార. 333

వ. అని వారల నొడంబఱిచి పంపి కొడుకుం గోపింపం జాలక యుండె నిట్లు. 334

మృద్భక్షణవిశ్వరూపప్రదర్శనాద్యభివర్ణనము.

ఉ. కాంతలు దల్లితోఁ దనవి § కారము లెల్ల గణింప భీతుఁ డై
శాంతుసిసొంపునం బరమ § సాధునిపెంపున గోలమాడ్కి వి
భ్రాంతుని కైవడిన్ జడుని § భంగిఁ గుమారకుఁ డూరకుండె నే

1. నెఱిఁ గట్టినవలువ. 2. యఱవ.

వింతయు లేక తల్లికుచ ‡ [1]వేదిక నౌదల మోపి యాడుచున్. 335

వ. అంత నొక్కనాఁడు బలభద్రప్రముఖు లైనగోపకుమారులు వెన్నుండు మన్ను దినె నని చెప్పిన యశోద బాలునికేలు వట్టికొని యి ట్లనియె. 336

క. మ న్నేటికి భక్షించెదు, మన్నియమము లేల నీవు ‡ మన్నింపవు మీ
యన్నయు సఖులును జెప్పెద, రన్నా మ న్నేల మఱి ప ‡ దార్థము లేదే. 337

వ. అని పలికిన ముగుదతల్లికి [2]నెఱవాదిదంట యైనకొడు కి ట్లనియె. 338

శా. అమ్మా మన్ను దినంగ నే శిశువనో ‡ యాఁకొంటినో వెఱ్ఱినో
నమ్మం జూడకు వీరిమాటలు మదిన్ ‡ స న్నీవు గొట్టంగఁ దా
రిమ్మార్గంబు ఘటించి చెప్పెదరు కా ‡ దేనిన్ మదీయాస్యగం
ధ మ్మాఘ్రాణము సేసి నావచనముల్ ‡ దప్పైన దండింపవే. 339

వ. అని పలికి నెయ్యంబున నయ్యవ్వ నియ్యకొలిపి క్రీడామనుజబాలకుం డైన యీశ్వరుండు తననోరు దెఱచి ముఖంబుఁ జూపిన. 340

క. ఆ లలితాంగి గనుంగొనె, బాలునిముఖమందు జలధి ‡ పర్వతవనభూ
గోళ శిఖి తరణి శశి ది,క్పాలాది కరండ మైన ‡ బ్రహ్మాండంబున్. 341

వ. కనుంగొని. 342

మ. కలయో వైష్ణవమాయయో యితరసం ‡ కల్పార్థమో సత్యమో
తలఁపన్ నేరక యున్నదాననొ యశో ‡ దాదేవిఁ గానో పర
స్థలమో బాలకుఁ డెంత యీతనిముఖ ‡ స్థం బై యజాండంబు ప్ర
జ్వల మై యుండుట కేమి హేతువొ మహా ‡ శ్చర్యంబు చింతింపఁగన్. 343

ఆ. బాలమాత్రుఁ [3]డైన ‡ బాలునిముఖమందు, విశ్వ మెల్ల నెట్లు ‡ వెలసియుండు
బాలుభంగి నితఁడు ‡ భాసిల్లుఁ గాని స, ర్వాత్ముఁ డాదివిష్ణుఁ ‡ డగుట నిజము.

వ. అని నిశ్చయించి. 345

ఆ. ఏ మహాత్మువలన ‡ నీవిశ్వ మంతయుఁ, గానఁబడిన బుద్ధి ‡ కంప మయ్యె
నా మహాత్ము నితని ‡ నఖిలలోకాధారు, నార్తు లెల్లఁ బాయ ‡ నాశ్రయింతు.

క. నామగఁడు నేను గోవులు, నీమందయు గోపజనులు ‡ నిబ్బాలుని నె
మ్మోమున నున్నవిధము గని, యేమఱితిమి గాని యీశుఁ ‡ డీతఁడు మాకున్.

వ. అని తన్నుఁ బరమేశ్వరుం డని తలంచుచున్నయశోదయందు నాకృష్ణుండు వైష్ణవమాయం బొందించిన. 348

క. జడనుపడి యెఱుక సెడి యా, పడఁతుక సర్వాత్ముఁ డనుచుఁ ‡ బలుకక యతనిం
గొడు కని తొడపై నిడుకొని, కడువేడుకతోడ మమత ‡ గావించె నృపా. 349

వ. అనిన. విని రాజి ట్లనియె. 350

---

1. వీథిక. 2. నెఱదంట. 3. 'డగుసలీలుని' అ. ప్ర. 4. నీమందల సఖులుఁ బతులు.

ఆ. జగదధీశ్వరునకుఁ । [1]జన్నిచ్చుతల్లిగా, నేమి నోము నోఁచె । నీయశోద
పుత్త్రుఁ డనుచు నతనిఁ బోషించుతండ్రిగా, నందుఁ డేమి సేసె । నందితాత్మ.
క. ప్రబ్బినభక్తిని హరిపైఁ, గబ్బంబులు సెప్పి కవులు । కైవల్యశ్రీ
కబ్బుదు రఁట హరిపోషణ, మబ్బినతలిదండ్రు లెచటి । కబ్బుదురో తుదిన్.
వ. అనిన విని రాజయోగికి శుకయోగి యిట్లనియె. 353

నందయశోదలపూర్వజన్మవృత్తాంతము.

సీ. అవనీశ విను ద్రోణుఁ । డనువాఁడు వసువుల, యందు ముఖ్యుఁడు ధర । యతనిభార్య
వారి నిద్దఱ బ్రహ్మ । వసుధపై జన్మింపుఁ, డంచుఁ బంచిన వార । లతనిఁ జూచి
విశ్వేశ్వరుం డైన । విష్ణుసేవారతి, మా కిచ్చి తేనియు । మహి జనింతు
మనవుడు నట్ల కా । కనియె వేల్పులపెద్ద, యాద్రోణుఁ డీనందుఁ । డై జనించె
ఆ. ధర యశోద యయ్యె । దనుజేంద్రవైరియుఁ, గమలగర్భుమాట । గారవించి
తల్లిదండ్రు లనుచుఁ । దగ వారి మన్నించె, నధికభక్తి వారు । నలరి రిట్లు.
వ. అంత నొక్కనాఁడు దనయింటిపాప లందఱు నన్యోపనులందుఁ బంపువడి పోయిన నందసుందరి సంరంభంబునం దరికంబంబుకడకుదురున నొక్కదధికుంభంబు వెట్టి మిసిమి గలమీఁగడపెరుఁగు గూడం బోసి వీఁక నాఁకత్రాడు కవ్వంబున నలవరించి.

యశోద దధిభాండవికలనాదులు సేసినకృష్ణునిఁ బట్టుకొనుట.

సీ. కరకమలారుణ । కాంతిఁ గవ్వపుఁద్రాడు, పవడంపునునుఁదీవ । పగిది మెఱయఁ
గ్రమముతో రజ్జు వా । కర్షింపఁ బాలిండ్లు, వీడ్వడి యొండొంటి । వీఁక నొత్తఁ
గుచకుంభములమీఁది । కొంగు జాఱఁగఁ జిక్కు, వడుచు హారావళి । బయలుపడఁగఁ
బొడమిన చెమటతోఁ । బొల్పారు నెమ్మోము, మంచు పైపడినప । ద్మంబుఁ దెగడఁ
తే. గౌను నులియంగఁ గంకణ । క్వాణన మెసఁగఁ
దుఱుము బిగ వీడఁ గర్ణికా । ద్యుతులు మెఱయ
బాలు సంకించి పాడెడి । పాటవలనఁ
దరువు లిగు రొత్తఁ బెరుఁ గింతి । దరువఁ జొచ్చె. 356
వ. ఆ సమయంబున. 357
క. సుడియుచు వ్రాలుచుఁ గిదుకుచుఁ, సడి గొట్టుచు నమ్మరమ్ము । చన్నిమ్మనుచున్
వెడవెడగంతులు వైచుచుఁ, గడవఁ గదిసి బాలకుండు । కవ్వముఁ బట్టెన్.
క. కవ్వముఁ బట్టిన ప్రియసుతు, నవ్వనరూహనేత్ర దిగిచి । యంకతలమునన్
నవ్వుచు నిడుకొని కూఁకటి, దువ్వుచుఁ జన్నిచ్చె నతఁడు । దూఁటుచుఁ గుడిచెన్.
మ. కడుపారం జనుఁబాలు ద్రావనిసుతుం । గంజాక్షి పీఠంబుపై
నిడి పొంగారెడిపాలు డించుటకు [2]నై । యేఁగంగఁ దద్బాలుఁ డె

1. జనియించుతల్లిగా. 2. బోయెం జూచి.

కృష్ణుఁడు గోపంబున వాఁడిజాత దధిమ । త్కుంభంబు వోఁ గొట్టి తెం
పఱరం గుంభములోనివెన్నఁ దినె మి । థ్యాసంకులద్బాష్పుఁడై. 360

వ. అంత నాలోలలోచన పాలు గాంచి వచ్చి వికలంబు లయినదధికుంభశకలం బులఁ బొడగని తుంటకొడుకు వెన్న దింట యెఱింగి నగుచు [1]నాగలబికానిం గానక చని చని. 361

ఆ. వికచకమలనేత్ర । వే ఱోకయింటిలో, వెలయ ఱోలు దిరుగ । వేసి యెక్కి
యుట్టిమీఁదివెన్న । నులుకుచు నొకకోఁతి,పాలు సేయుచున్న । బాలుఁ గనియె.

మ. కని చేతన్ సెలగోల వట్టికొనుచుం । గా నిమ్ము గా నిమ్ము రా
క్షసయా యెవ్వరియందుఁ జిక్కువడ నే । దంశంబునుం గాన నే
వినివారంబునఁ బొంద నేవెఱపు నే । విభ్రాంతియుం జెంద ము
న్ననియో నీ విటు నన్నుఁ గైకొనమి నేఁ । డారీతి సిద్ధించునే 303

వ. అని [2]యదలించుచుఁ గొడుకునడవడిం దలంచి తనమధ్య దనమనంబున. 364

సీ. బాలుఁ డీతం డని । భావింతు నందునా, యేపెద్దలును నేర । రీక్రమంబు
వెఱ పెఱుంగుటకునై । వెఱపింతు నందునా, కలిగి లే కొక్కఁడు । గాని లేఁడు
వెఱపుతో నాబుద్ధి । వినిపింతు నందునా, తనఁ దాన యై [3]బుద్ధిఁ దప్ప కుండు
నొం డెఱుంగక యింట । నుండెడి నందునా, చొచ్చిచూడని దొక । చోటు లేదు

ఆ. తన్ను నెవ్వరైనఁ । దలపోయఁ బాఱెడి,యోజ లేదు భీతి । యొకటి యెఱుఁగఁ
డెలమి నూర కుండఁ । డెక్కసక్కెము లాడుఁ, బట్టి శాస్తిసేయు । భంగి యెట్లు.

వ. అని వితర్కించి. 366

క. లాలనమున బహుదోషము, లోలిం బ్రాపించుఁ దాడ । నోపాయములం
జాల గుణంబులు గలుగును, బాలురకును దాడనంబ । పథ్యం బరయన్. 367

వ. అని నిశ్చయించి కేల నున్నకోల జళిపించి బాలా నిలు నిలు మని బగ్గుబగ్గున నదల్చుచుఁ దల్లి దగ్గఱిన బెగ్గడిలినచందంబున నగ్గలిక సెడి ఱోలు డిగ్గ నుఱికి.

క. గజ్జెలు గల్లని మ్రోయఁగ, సజ్జలు ద్రొక్కుటలు మాని । యతిజవమున రో
షిజ్జనములు నగఁ దల్లియుఁ, బజ్జం జనుదేర నతఁడు । పరు విడె నధిపా. 369

వ. అప్పుడు. 370

మ. స్తనభారంబున డస్సి క్రుస్సి [4]యసదై । జవ్వాడుమధ్యంబుతో
జనితస్వేదముతోఁ జలత్కబరితో । స్రస్తోత్తరీయంబుతో
వనజాతేక్షణ గూడఁబాఱె యెయిదెన్ । వారించుచున్ వాకిటన్
ఘనయోగీంద్రమనంబులున్ వెనుకొనం । గా లేనిలీలారతున్. 371

వ. ఇట్లు గూడం జని. 372

సీ. స్తంభాదికంబులు । దనకు నడ్డం బైన, నిట్టట్టు సని పట్ట । నీనివాని

---

1. నాకలభి_నాకలభ_కాని. 2. మందలించుచు_మాదలించుచు. 3. తుది. 4. యసు దై.

నీతప్పు సైరింపు । మింక దొంగిలఁ బోవ, నే నని మునుముట్ట । నేడ్చువానిఁ
గాటుక నెఱయంగఁ । గన్నులు నులుముచు, వెడలుకన్నీటితో । వెగచువాని
నేదెస వచ్చునో । యిదియని పలుమాఱు, [1]సురుఁగుచక్కటిఁ బాఱఁ । జూచువానిఁ
ఆ. గూడఁ బాఱి పట్టు । కొని వెఱపించుచుఁ, జిన్నివెన్నదొంగ । సిక్కెననుచు
నలిగి కొట్టఁ జేతు । లాడక పూఁబోఁడి, గరుణతోడ బాలుఁ । గట్టఁ దలఁచి.
వ. ఇట్లనియె. 374
క. వీ రెవ్వరు శ్రీకృష్ణులు, గారా యెన్నఁడును వెన్నఁ । గాన రఁట కదా
చోరత్వం బించుకయును, నేర రఁట ధరిత్రి నిట్టి । నియతులు గలరే. 375
క. [2]పట్టాసపడక నిన్నుం, బట్టెద మని చలముగొనినఁ । బట్టుట పెట్టే
పట్టువడ వండ్రు పట్టీ, పట్టుకొనన్ నాకుఁ గాక । పరులకు వశమే 376
క. ఎక్కడ నైనను దిరిగెద, వొక్కయెడన్ గుణము గలిగి । యుండవు నియమం
బెక్కడిది నీకు మఱచినఁ, జక్కనఁ బోయెదవు పెక్కు । జాడలఁ బుత్రా. 377
సీ. తోయంబు లివి యని । తొలఁగవు చొచ్చెదు, తలఁచెదు గట్టైనఁ । దరల నెత్త
మంటితో నాటలు । మానవు కోరాడె, దున్నత స్తంభంబు । లూఁపఁ బోయె
దన్యుల నల్పంబు । లడుగంగఁ బాఱెదు, రాచవేటలఁ జాల । నవ్వ దెచ్చె
దలయవు నీళ్ళకు । నడ్డంబు గట్టెదు, ముసలివై హరివృత్తి । మొనయఁజూచె
ఆ. దంబరంబు మొలకు । నడుగవు తిరిగెద, వింకఁ గల్కితనము । లేల పుత్ర
నిన్ను వంప వ్రాల్ప । నే నేర ననియె నీ; విట్లు క్రింద మీఁదు । నెఱుఁగ కునికి.

ఉలూఖలబంధనయమళార్జునభంజనాద్యభివర్ణనము.

వ. అని మర్మంబు లెత్తి పలికి. 379
క. ఆలలన గట్టె ఱోలన్, లీలన్ నవనీతచౌర్య । లీలుం బ్రియవా
గ్జాలుం బరివిస్మితగో, పాలున్ ముక్తాలలామ । ఫాలున్ బాలున్. 380
క. ఱోలను గట్టువడియు న, బ్బాలుఁడు విలసిల్లె భక్త । పరతంత్రుం డై
యాలానసన్నిబద్ధవి, శాలమదేభేంద్రకలభ । సమరుచి నధిపా. 381
క. వెలిలోను మొదలుదుదినడు, ములు లేక జగంబుతుదియు । మొదలున్ నడుమున్
వెలియును లో నగు నీశ్వరు, నలవడునే కట్టఁ బ్రణతు । రాల్ గా కున్నన్. 382
ఆ. పట్టి యెల్లబోఁటి । పట్టి యీతం డని, గట్టితలఁపుతోడఁ । గట్టెఁ గాక
పట్టికడుపు పెక్కు । బ్రహ్మాండములు వట్టు, ఱెఱిఁగెనేనిఁ దల్లి । యేలకట్టు. 383
క. చిక్కఁడు సిరికౌఁగిటిలోఁ, జిక్కఁడు సనకాదియోగి । చిత్తాబ్జములం
జిక్కఁడు శ్రుతిలతికావలిఁ, జిక్కె నతఁడు లీలఁ దల్లి । చేతన్ ఱోలన్. 384
వ. ఇట్లు గ్రద్దన నాముద్దియ ముద్దులకొడుకనియుదరంబు గట్టఁ జదురం బని

1. సొలయుచక్కటిఁ—'సురుఁగుచుఁ గ్రేఁగంటఁ' అ. ప్ర. 2. 'పట్టినఁ బట్టుపడనినినుఁ' అ. ప్ర.

చక్కనొక్కత్రాడు సుట్టిన నది రెండంగుళంబులు గొదవపడియె మఱియు నొక్కబంధనంబు సంధించి వలగొనిన నంతియ కొఱంత యయ్యె వెండియు నొక్కపాశంబు గూర్చి పరివేష్టించిన వ్రేల్మిడి సూపె నిట్లు. 385

క. తజ్జనని లోఁగిటం గల, రజ్జుపరంపరలఁ గ్రమ్మఱ నాసుతుఁ గట్టన్
బొజ్జ దిరిగి రా దయ్యె జ, గజ్జాలము లున్నబొజ్జ గట్టన్ వశమే. 386

వ. అప్పు డాయవ్వయు గోపికలును వెఱఁగుపడిరి యదనంతరంబ. 387

ఆ. ఒడలఁ జెమట దిగయ నుత్తరీయము జాఱ, వీడియున్నతుఱుము విరులు రాలఁ
గట్ట రానితన్నుఁ గట్టెద నని చింతఁ, గట్టుకొనినతల్లిఁ గరుణఁ జేసి. 388

క. బంధవిమోచనుఁ డీశుఁడు, బంధింపఁ బెనంగుజననిఁ బాలార్చి సుహృ
ద్బంధుఁడు గావున జననీ, బంధంబునఁ గట్టువడియెఁ బాటింప నృపా. 389

క. సంగడిఁ దిరిగెడుశంభుఁడు, సంగాశ్రయ మైనసిరియు సాత్మజుఁడై యు
ప్పొంగెడిపద్మజుఁడును గో, పాంగనక్రియఁ గరుణ వడయ రక్షకేశ్వరుచేన్. 390

క. జ్ఞానులచే మానులచే, దానులచే యోగసంవిధానులచేతం
బూని నిబద్ధుం డగునే, శ్రీనాథుఁడు భక్తియుతుల చేతం బోలెన్. 391

వ. అంత నయ్యశోద యింటికడం బనులవెంటం దిరుగఁ గృష్ణుండు దొల్లి నారదు శాపంబున నిరుమద్దులై యున్ననలకూబరమణిగ్రీవులను గుహ్యకుల నిద్దఱంగని యోలిఁ బ్రోచుకొని చనియెనని చెప్పిన శుకయోగివరునకు భూవరుం డి ట్లనియె. 392

క. నారదుఁ డేల శపించెను, వా రావృత్తమునకు వచ్చినపనికిం
గారణ మెయ్యది యోగికు, లారాధ్య యెఱుంగఁ జెప్పు మయ్య వినియెదన్.

వ. అనిన శుకుం డి ట్లనియె మున్ను కుబేరునికొడుకు లిరువురు శంకరకింకరులై యహంకరించి వెండికొండమీఁద విరులతోఁటలం బాటచేడియలం గూడికొని కరేణుసంగతంబు లైనయేనుంగులభంగి సురంగంబు లైనమందాకినీ తరంగంబులం గ్రీడింప నారదుండు వచ్చిన నచ్చెలువలు సెచ్చెర వలువలు ధరియించిరి మదిరాపానపరవశులు గావున వార లిరువురు వివస్త్రులై మెలంగుచున్న నా మునీశ్వరుండు చూచి శపియించువాఁడై ప్రతీతంబుగా నొక్క గీతంబువాడె వినుము. 394

శా. సంపన్నుం డొరుఁ గాన లేఁడు తనువున్ సంసారమున్ నమ్మి హిం
సింపం జూచు దరిద్రుఁ డెత్తువడి శుంభత్కభూతుఁడై చిక్కి హిం
సింపం డన్యుల నాత్మకున్ సములుగాఁ జింతించు నప్లొటఁ ద
త్సంపన్నాంధున కంజనంబు వినుమీ దారిద్ర్య మూహింపఁగన్. 395

వ. అని గీతంబు వాడి తనమనంబున. 396

క. కలవానిసుతుల మనుచును, గలకంతులతోడఁ గూడి కానరు పరులం
గలలో నైనను వీరికిఁ, గలక్రొవ్వడఁగించి బుధులఁ గలుపుట యొప్పున్. 397

వ. అని చింతించి విజ్ఞానవిశారదుం డగునారదుండు నలకూబరమణిగ్రీవులం జూచి మీరలు శ్రీమదాంధ్రులరు గావున భూలోకంబున నర్జునతరువు లై నూఱుదివ్య వర్షంబు లుండుం డటమీఁద గోవిందచరణారవింద పరిస్పందంబున. 398

క. ముక్తుల రై నారాయణ, భక్తుల రై పరమసాధు ♣ భావ శ్రీసం
సక్తుల రై సురలోక, వ్యక్తుల రయ్యెదరు నాదు ♣ వాక్యముకతనన్. 399

వ. అని యిట్లు వలికి నారదుండు నారాయణాశ్రమంబునకుం జనియె వారిరువురును సంగడిమద్దు లై పరమభాగవతుం డైననారదుమాటలు వీటింబుచ్చక పాటించి.

క. ముద్దులతక్కరిబిడ్డఁడు, మద్దులఁ గూల్పంగఁ దలఁచి ♣ మసలక తా నా
మద్దికవ యున్నచోటికి, గ్రద్దన ఱో లీడ్చుకొనుచుఁ ♣ గడఁకం జనియెన్. 401

వ. చని [1]యాయూర్జితమహాబలుండు నిజోదరదామ సమాకృష్యమాణతిర్యగ్భవదులూఖలుం డై యా రెండుమ్రాఁకులనడుమం జొచ్చి ముందటికి నిగుడుచు. 402

క. బాలుఁడు ఱో లడ్డము దివ, మూలంబులు వెకలి విటప ♣ ములు విఱిగి మహా
భీలధ్వనిఁ గూలెను శా, పాలస్యవివర్జనములు ♣ యమళార్జునముల్. 403

వ. ఇట్లు నిర్మూలంబు లయి పడినసాలంబులలోనుండి కీలికీలలు వెల్వడుపోలికి నెక్కుడుతేజంబున దిక్కులు పిక్కటిల్లం బ్రసిద్ధు లైనసిద్ధు లిద్దఱు వెడలి వచ్చి ప్రబుద్ధు లై భక్తలోకపాలకుం డైనబాలకునకు మ్రొక్కి లేచి కరకమలంబులు మోగిచి యి ట్లనిరి. 404

క. బాలుఁడవె నీవు పరుఁడ వ, నాలంబుఁడ వధిక యోగి ♣ వాద్యుఁడవు తను
స్థూలాకృతి యగువిశ్వము, నీలీలారూప మండ్రు ♣ నిపుణులు కృష్ణా. 405

సీ. ఎల్లభూతంబుల ♣ కింద్రియాహంకృతి, ప్రాణంబులకు నధి ♣ పతివి నీవ
ప్రకృతియుఁ బ్రకృతిసం ♣ భవమహత్తును నీవ, వీని కన్నిటికిని ♣ విభుఁడ వీవ
ప్రాకృతగుణవికా ♣ రములఁ బొందక పూర్వ, సిద్ధుండ వగునిన్నుఁ ♣ జింత సేయ
గుణవృతుం డోపునే ♣ గుణహీన నీయంద, కలగుణంబుల నీవ ♣ కప్పఁబడుదు
తే. మొదల నెవ్వనియవతారకములు శరీరు, లందు సరిదొడ్డు లేనివీ ♣ ర్యములఁ దనువు
లడర జన్మించి వారల ♣ యందుఁ జిక్క, వట్టిపరమేశ మ్రొక్కెద ♣ మయ్య నీకు.

క. భువనములు సేయఁ గావఁగ, నవతీర్ణుఁడ వైతి కాదె ♣ యఖిలేశ్వర యో
గివరేణ్య విశ్వమంగళ, కవిసన్నుత వాసుదేవ ♣ కల్యాణనిధీ. 407

ఉపేంద్రవజ్రము. తపస్వివాక్యంబులు ♣ దప్ప వయ్యో
నెపంబునం గంటిమి ♣ నిన్నుఁ జూడం
దపంబు లొప్పెన్ మముఁ ♣ దావకీయ
ప్రపన్నులం జేయుము ♣ భక్తమిత్రా. 408

శా. నీపద్యావళు లాలకించుచెవులున్ ♣ నిన్నాడువాక్యంబులున్

1. యావిజితపవా.

నీపేరం బనిసేయుహస్తయుగముల్ ॥ నీమూర్తిపైఁ జూపులున్
నీపాదంబులపొంత మ్రొక్కుశిరముల్ ॥ నీసేవపైఁ జిత్తముల్
నీపైబుద్ధులు మాకు నిమ్ము కరుణన్ ॥ నీరేజపత్రేక్షణా. 409

వ. అని యిట్లు కీర్తించి నమస్కరించినగుహ్యకులం జూచి నగుచు నులూఖలబద్ధుం
డైనహరి యిట్లనియె. 410

క. తమతమధర్మము దప్పక, సము లై నను నమ్మి తిరుగు ॥ సభ్యులకును బం
ధము ననుఁజూచిన విరియును, గమలాప్తుఁడుపొడమ విరియుఘనతమముక్రియన్.

క. కారుణ్యమానసుం డగు, నారదువచనమునఁజేసి ॥ ననుఁ బొడగనుటన్
మీరు ప్రబుద్ధుల రైతిరి, చేరున్ నామీఁదితలఁపు ॥ సిద్ధము మీకున్. 412

వ. అని యీశ్వరుండు మీరు మీనెలవులకుం బొం డని యాన తిచ్చిన మహా
ప్రసాదం బని వలగొని పెక్కు మ్రొక్కు లిడి వీడుకొని నలకూబరమణిగ్రీవు
లుత్తరభాగంబున కరిగి రంత నందాదు లయినగోపాలకులు నిర్మూలంబు లయి
పడినసాలంబులచప్పుడు పిడుగుచప్పు డని శంకించి వచ్చి చూచి. 413

క. ఈ పాదపములు గూలఁగ, నీపాపఁ డులూఖలమున ॥ నిటు బద్ధుం డై
యేపగిది బ్రదికెఁ గంటిరె, వాపోవఁడు వెఱవఁ డెట్టి ॥ వాఁడో యితఁడున్. 414

ఆ. పిడుగు వడుట గాదు ॥ పెనుగాలి విసరదు, ఖండితంబు లగుట ॥ గానరాదు
బాలుఁ డితఁడు వట్టి ॥ పడఁ ద్రోవఁ జాలఁడుఁ, దరువు లేల కూలె ॥ ధరణిమీఁద.

వ. అని పెక్కండ్రు పెక్కువిధంబుల నుత్పాతంబులు గావలయు నని శంకింప నక్కడ
నున్న బాలకు లిట్లనిరి. 416

క. నందునికొమరుఁడు వినుఁ డీ,సందున మును దూఁటి ఱోలు ॥ సరి నడ్డముగా
ముందటికీడ్చిన మద్దులు, గ్రందుకొనం గూలె జనులఁ ॥ గంటి మిదవురన్.417

వ. అని యిట్లు పలికిన బాలకాలాపంబులు విని (కొందఱు) మిథ్యారూపంబు లని
(రి) కొందఱు (నానావిధంబుల) సందేహించి రంత నందుండు వికసితముఖార
విందుం డగుచుఁ బట్టికట్లు విడిచె నట్టియెడఁ దన తెఱం గెవ్వరు నెఱుంగ కుండ
వలె నని తనరకుమారుండు. 418

ఉ. పాడన్ మందునిభంగి గోపవనితల్ ॥ పాణిధ్వనుల్ సేయఁగా
నాడన్ జంత్రముకైవడిం బరవశుం ॥ డై హస్తముల్ ద్రిప్పుచుం
జూడన్ నేరనివానిభంగి [1]జనులం ॥ జూచున్ నగున్ బాలురం
గూడుం బెద్దలపంపు సేయఁ జను డాఁ ॥ గున్ [2]మట్టెఁ జిట్టాడుచున్. 419

క. చుం చెదుగుఁ బాలు [3]పుడిసెఁ డు,దంచితముగఁ ద్రావు మనుడు ॥ ద్రావి జననితోఁ
జుం చెదుగ దనుచు లీలా,చుంచుం డై యతఁడు చుంచుఁ ॥ జూపు నరేంద్రా.

క. సెలగోల వట్టుకొని జల, కలశములో నీడఁ జూచి ॥ కలశగతుం డై

1. నడచుం. 2. దూఁగుఁ జిట్టాడుచున్. 3. గుడిసెఁ డు,

సెలగోలఁ బాపఁ డొకఁ డడె, తలఁచెద ననుఁ గొట్ట ననుచుఁ దల్లికిఁ జెప్పెన్.

క. భిక్షులు వచ్చెద రేడ్చిన, భిక్షాపాత్రమున వైచి [1]బెగడించి నినుఁ
శిక్షించెద రని చెప్పిన, భిక్షులఁ గని తల్లి నొదిఁగి భీతిల్లు నృపా. 422

నందాదులు బృందావనంబునకు నరుగు దెంచుట.

వ. ఇట్లు కృష్ణుండు బహువిధంబులఁ గపటబాలలీలల వినోదింప బృహద్వనంబున నందాదు లైనగోపవృద్ధులు మహోత్పాతంబు లగుటయు వానివలన బాలుం డు త్తరించుటయుఁ జూచి యేకాంతంబున నొక్కనాఁడు విచారింప నుపనందుం డను వృద్ధగోపకుండు దనయెఱుక మెఱసి యి ట్లనియె. 423

ఉ. ఇక్కడ నుందురే మనుజు లీమనకృష్ణుని కెగ్గు సేయఁ గా
[2]రక్కసురాలు చన్నొసఁగె రాలపయిఁ సుడిగాలి వైచెఁ బైఁ
గ్రిక్కిఱియం దరుల్ వడియెఁ గేశవుసత్కృపఁ దప్పెఁ జాలు నేఁ
డెక్కడ కైనఁ బోవలయు నిం కిట గోపకులార వింటిరే. 424

క. కసవు గల దిరవు పసులకు, లసదద్రినదీమహీజ లతికావలిపెం
పెసఁగును గాఁపురమునకును, బొసఁగును బృందావనంబు పోదఁ డచ్చటికిన్.

వ. అని పలుకునుపనందునిపలుకుల కార్యు లైనగోపకు లిదియ కార్యంబుమందల యని కొందలమందక యాలమందల నమొద గమనంబున ముందర నడవం బనిచి పిఱుందం గ్రందుకొన కుండ బాలవృద్ధనారు లెక్కిన తేరులు సాగించి తారు తను త్రాణతూణబాణధరు లై విండ్లఁ బట్టుకొని నడవ బండ్లవెనుకం గొమ్ము లిమ్ములం బూరించుచు నవార్యంబు లగుతూర్యరవంబుల నార్యపురోహితసమేతు లై వేదు కలు కొనలు నిగుడ మొన లేర్పఱచుకొని పావనం బగుబృందావనంబునకుం జని రప్పుడు. 426

తరలము. పసుపులాడి యురోజకుంకుమ పంకశోభిత లై లస
ద్వసన లై కచభారచంపక దామ లై సులలామ లై
పసిఁడిమాడలకాంతు లుబ్బఁగ బర్వఁ దేరులమీఁదఁ బెం
పెసఁగఁ బాడిరి వ్రేత లాహరి హేల లిం పగు నేలలన్. 427

వ. అప్పుడు రోహిణీయశోద లేకరథంబునఁ బరిపూర్ణమనోరథ లై రామకృష్ణుల ముందట నిడుకొని వారలవినోదంబులకుఁ బ్రమోదంబు నొందుచుం జని రిట్లు గోపకులు బృందావనంబు సొచ్చి యం దర్ధచంద్రాకారంబుగ శకటసందో హంబు నిలిపి మందల విడియించి వసియించిరి. 428

క. చెందిరి బలమాధవు లభి,నందించుచుఁ బరమపావన ముదంచితకా
ళిందీసంజీవనమున్, బృందావనమున్ మునీంద్ర బృందావనమున్. 429

వ. ఇట్లు బృందావనంబుఁ జెంది యందుఁ గొంతకాలంబునకు రామకృష్ణులు సమాన

1. బెగ్గిలించి. 2. రక్కసరాలు.

వయస్కులైనగోపబాలకులం గూడికొని వేడుక లూడుకొన దూడలఁ
గాచుచు ననేకక్రీడలకుం జొచ్చి. 430

సీ. వేణువు లూఁదుచు । వివిధరూపములతో, గంతులు వైతురు । కౌతుకమున
గురుకంబళాదుల । గోవృషంబులఁ బన్ని, పరవృషభము లని । ప్రతిఘటింతు
రల్లులు దట్టించి । యంఘ్రులగజ్జెలు, మొరయఁ దన్నుదు రోలి । ముమ్మరముగఁ
బన్నిదంబులు వైచి । ఫలమంజరులు గ్రాల్చి, వ్రేటులాడుదురు ప్రా । వీణ్యమొప్ప
తే. వన్యజంతుచయంబుల । వానివాని, పదురు వదరుచు వంచించి । పట్టఁ బోదు
రంబుజాకరములఁ జల్లులాడఁ జనుదు, రాకుమారులు బాల్యవి । హారు లగుచు.
క. పోరుదురు గికురు వొడుచుచుఁ, దూఱుదురు భయంబు లేక । తోరపుటిరవుల్
జాఱుదురు ఘనశిలాతటి, మీఱుదు రెన్నంగ రాని । మెలఁకువల నృపా. 432
వ. అంత నొక్కనాఁడు యమునాతీరంబున నాకుమారులు గోపకుమారులుం దారుఁ
గ్రేపుల మేప నొక్కరక్కసుండు క్రేపురూపున వచ్చి వారల హింసింపందలంచి.

వత్సాసురబకాసురులవధము

క. క్రేపులయట్టులు నాకుచుఁ, గ్రేపులలో నిదియె మంచి । క్రేపనఁగఁ గడుం
జూపట్టి భక్తసంగతిఁ, గ్రేపై చనువానిమ్రోలఁ । గ్రేపై తిరిగెన్. 434
వ. వాని నెఱింగి కృష్ణుండు రామునకుం జెప్పి. 435
చ. ఇది యొకమంచిలేఁగ వినుఁ । డెంతయు నొప్పెడి నంచు దాని త
త్పదములుఁ దోఁకయుఁ బిగియఁ । బట్టి చెలంగి వెలంగమ్రానితోఁ
జదియఁగ నొక్కపెట్టు గొని । చంపెఁ గుమారుఁడు లేఁగరక్కసుం
గుదులుకొనంగ బాలకులు । గో యని యార్వ నఖర్వలీలతోన్. 436
వ. ఇట్లు రక్కసుండు వ్రేటువడి విశాలం బగుసాలంబుతో నేలం గూలె నప్పుడు.
క. గొంగడు లెగురఁగ వైచుచుఁ, జంగున దాఁటుచును జెలఁగి । చప్పట లిడుచుం
బొంగుచుఁ గృష్ణునిఁ బొగడుచుఁ, ద్రుంగినరక్కసునిఁ జూచి । త్రుళ్ళిరి కొమరుల్.
వ. ఆ సమయంబున వేలుపులు విరులవానలు గురియించి రిట్లు. 439
క. వత్సములపగిది జగముల, వత్సలతన్ మనుపఁ జూచు । వాఁడై యుండన్
వత్సముల మేపు చుండియు, వత్సాసురుఁ జంపె భక్త । వత్సలుఁ డధిపా. 440
వ. మఱియు నొక్కనాఁడు రేపకడ గోపకుమారులు క్రేపులం గొంచు నడవికిం
జని యెండం బడి మెండుకొనినదప్పిని బెండువడినతమతమ లేఁగదూడల నేర్ప
రించి (నిలువరించుకొని) కలంకంబు లేనియొక్కకొలంకున నీరు ద్రావించి
తారును జలపానంబు సేసి వచ్చునెడ నందు. 441
క. అకలంకులు బాలురు గని, రకుటిలదంభోళిహతని । తాద్రిశిఖరరూ
పకమున్ హరిహింసారంభకమున్ బకమున్ విశాల । భయదాఁబకమున్.
వ. కని దానియొడలిపొడవునకు వెఱఁగుపడి చూచు చుండ. 443

ఆ. ఎల్ల పనులు మాని ‡ యేకాగ్రచిత్తుఁడై, మౌనివృత్తి నితర ‡ మమత విడిచి
వనములోన నిలిచి ‡ వనజాక్షుపై దృష్టిఁ, జేర్చి బకుఁడు దపసి ‡ చెలువుఁ దాల్చె.

వ. ఇవ్విధంబున నొడుఁగు వెట్టుకొనియుండి. 445

ఉ. చంచువు దీటి పక్షములు ‡ జల్లున విచ్చి పదంబు లెత్తి కు
ప్పించి నభంబుపై కెగసి ‡ భీషణఘోషణవక్త్రుఁడై విజృం
భించి గరుత్సమీరమున ‡ భిన్నము లై తరు లోలిఁ గూలఁగా
మించి బకాసురుం డొడిసి ‡ మ్రింగె సహిష్ణునిఁ జిన్ని కృష్ణునిన్. 446

క. సంగడి లోకము లన్నియు, మ్రింగుచుఁ గ్రక్కుచును బయల ‡ మెలఁగించుచు ను
ప్పొంగెడు వేడుక కాఁడటు, మ్రింగుడు వడె బకునిచేత ‡ మీఁ దెఱిఁగి నృపా.

క. దనుజుఁడు మ్రింగినఁ గృష్ణునిఁ, గన లేక బలాదిబాల ‡ క ప్రముఖు లచే
తను లై వెఱఁ గందిరి చయ్యనఁ బ్రాణము లేనియింద్రి ‡ యంబులభంగిన్. 448

వ. ఇట్లు మ్రింగుడు వడి లోనికిం జనక. 449

శా. కంఠోపాంతము దాడలుగా మెఱుముచుం ‡ గాలాగ్ని చందంబునం
గుంఠీభూతుఁడు గాక వేండ్ర మగుఁ నా ‡ గోపాలబాలుం జయో
త్కంఠుం బ్రహ్మగురుం మహామహిముఁ జ ‡ క్కం మ్రింగ రాదంచు [1]స
ల్లుంఠం బాడుచు వాఁడు గ్రక్కె వెడలం ‡ లోకం బశోకంబు గన్. 450

క. క్రక్కి మహాఘోషముతోఁ, జక్కనఁ దనుఁబొడువరాఁగఁ ‡ జంచులు రెండుం
జక్కఁగఁబట్టి తృణము క్రియ, గ్రక్కునహరిచీరెబకునిఁ ‡ గలహోత్సుకునిన్.

వ. అప్పు డానందనందనునిమీఁద వేలుపులు సాలుపులుగా నందనమల్లికాది కుసుమవర్షంబులు హర్షంబునం గురియించిరి దేవవాద్యంబులు మొరసె రామాది గోపకుమారులు ప్రాణంబులతోఁ గూడినయింద్రియంబులుంబోలె గ్రమ్మఱఁ గృష్ణునిం గని రమ్మని కౌఁగిలించుకొని కృష్ణసహితు లయి లేఁగదాఁటుల మరల దాఁటించుకొని మందగమనంబున మంద కరిగిరి వారలచేత నావృత్తాంతం బంతయు విని వెఱఁగుపడి గోపగోపికాజనంబులు. 452

క. ఆపదలమీఁద నాపద, లీపాపనిఁ జెంది తొలఁగె ‡ నీయర్భకునిం
బైపడినఖలులు దహనునిఁ, బైపడుశలభములపగిదిఁ ‡ బడిరి ధరిత్రిన్. 453

వ. అని పలికిరి మఱియు నారామకృష్ణులు క్రేపులం గాచుతఱి. 454

సీ. కపుల మై జలరాశిఁ ‡ గట్టుదమా యని, కట్టుదు రడ్డంబు ‡ గాలువలకు
మునులు మై తపములు ‡ మొనయుదమా యని, మౌను లైయుందురు ‡ మాటలేక
గంధర్వవరుల మై ‡ గానవిద్యలు మీఱఁ, బాడుదమా యని ‡ పాడఁ జొత్తు
రప్సరోజనుల మై ‡ యాడుదమా యని, యాఁడురూపులఁదాల్చి ‡ యాడఁజనుదు

ఆ. రమరదైత్యవరుల ‡ మై యబ్ధిఁ ద్రత్తమా, యని సరోవరముల ‡ యందు హస్త

1. 'సోల్లుంఠం' అనియే వ్రా. ప్ర.

దండచయముఁ ద్రిప్పి గీతగతుఁడు తమయిండ్లకు, గోపకు లనుచరింపఁగఁ గోమరుమిగిలి.

శ్రీకృష్ణుఁడు గోపకులతోఁ బంతిచల్దులు గుడువ వనమున కేఁగుట.

వ. అంత నొక్కనాఁడు రామకృష్ణులు కాంతారంబున బంతిచలుదులు గుడువ నుద్యోగించి ప్రొద్దున లేచి గ్రద్దనం దమయింటిలేఁగదూడలం గదలించి సురంగంబు లగుశృంగంబులు పూరించిన విని మేలుకని సంరంభంబున గోపడింభకులు చలిది కావడులు మూఁపుల వహించి సజ్జంబు లగుకజ్జంబులు గట్టికొని పదత్రాణవేత్ర దండధరు లై లెక్కలకు వెక్కసం బైనతమతమ క్రేపుకదుపులం జప్పుడించి రొప్పుకొనుచుఁ గాననంబు సొచ్చి కాంచనమణిపుంజగుంజాదిభూషణభూషితు లయ్యును ఫలకుసుమకోరకపల్లవవల్లరులు దొడవులుగా సిడికొని కొమ్ములిమ్ముగ మ్రోయించుచు వేణువులు పూరించుచుఁ దుమ్మెదలం గూడి పాడుచు మయూరంబులతోడం గూడి యాడుచుఁ బికంబులం గలసి కూయుచు శుకంబులం జేరి రొదలు సేయుచుఁ బులుఁగులనీడం బాఱుచుఁ బొదరిండ్లం దూఱుచు సరాళంబు లగువాఁగులు గడచుచు మరాళంబులచెంత నడచుచు బకమ్ములం గని నిలుచుచు [1]సారసంబులం జోపి యలంచుచు నదీజలంబులం దోఁగుచుఁ దీవయుయ్యేలల నూఁగుచుఁ బల్లంబులన్ డాఁగుచు దూరంబుల కేఁగుచుఁ గపులసంగడిఁ దరువు లెక్కుచు ఫలంబుల మెక్కుచు రసంబులకుఁ జొక్కుచు నింగికి నిక్కుచు నీడలు సూచి నవ్వుచుఁ గయ్యంబులకుం గాలు ద్రవ్వుచుఁ జెలంగుచు మెలంగుచు వ్రాలుచు సోలుచు బహుప్రకారంబుల శరీరవికారంబులు సేయుచు మఱియును. 456

క. ఒకనొకని చల్దికావడి, నొకఁ డొకఁ డడకించి దాఁచు నొకఁ డొకఁ డది వే
ఱొకనొకని మొఱఁగికొని చన, నొకఁ డొకఁ డది దెచ్చి యిచ్చు నుర్వీనాథా.

క. ఒక్కఁడు ము న్నేమఱి చన, నొక్కఁడు బలుబొబ్బ వెట్టు లులికిపడఁగ వే
ఱొక్కఁడు మిట్టి తటాలున, నొక్కనికనుదోయి మూయు నొక్కఁడు నగఁగన్.

క. తీపు గలకజ్జ మన్యుఁడు, గోపింపఁగ నొడిసి పుచ్చుకొని పో వాఁడుం
బైపడి యడుగఁగ నొక్కఁడు, క్రేపుఁలలో నిట్టు నట్టుఁ గికురించు నృపా. 459

క. వనజాక్షుఁడు ము న్నరిగిన, మునుపడ నే నేనె యతని ముట్టెద ననుచుం
జని మును ముట్టనివానిన్, మును ముట్టినవాఁడు నవ్వు మొనసి నరేంద్రా. 460

వ. ఇవ్విధంబున. 461

ఉ. ఎన్నఁడు నైన యోగివిభు లెవ్వనిపాదపరాగ మింతయుం
గన్నులఁ గాన రట్టిహరిఁ గౌఁగిటఁ జేర్చుచుఁ జెట్టఁ బట్టుచుం
దన్నుచు గ్రుద్దుచున్ నగుచుఁ దద్దయుఁ బైపడి కూడి యాడుచున్
మన్నన సేయు వల్లవకుమారులభాగ్యము లింత యొప్పునే. 462

1. గాసారంబులం జొచ్చి కలంచుచు.

క. విందులకును బ్రహ్మసుఖా,నందం బై భక్తగణము నకు దైవత మై
మందులకు బాలుఁ డగుహరి,పొందుఁ గనిరి గొల్ల లిట్టి పుణ్యులు గలరే. 463

వ. అని పలికి (శుకయోగీంద్రుండు మఱియు నిట్లనియె.) 464

క. అమరు లమృతపానంబున, నమరినవా రయ్యు నేని శాటునిపంచ
త్వమునకు నెదుళ్లనూతురు, తము నమ్మక యట్టియఘుఁడు దర్పోద్ధతుఁడై. 465

క. బకునికిఁ దమ్ముఁడు గావున, బకమరణము దెలిసి కంసు పంపున గోపా
లకబాలురతోఁ గూడను, బకవైరిని ద్రుంతు ననుచుఁ బటురోషమునన్. 466

క. బాలురప్రాణంబులు గో,పాలురకు మదగ్రజాతు ప్రాణము మా కీ
బాలురఁ జంపిన నంతియ, చాలును గోపాలు రెల్ల సమసినవారల్. 467

వ. అని నిశ్చయించి యోజనంబునిడుపును మహాపర్వతంబుపొడువును గొండతుదల మీఱినకోఱలును మిన్ను దన్ని పన్నినవల్ల మొగిళ్ల పెల్లు గలపెదవులును బిలంబులకు నగ్గలం బైనయిగుళ్లసందులును నంధకారబంధురం బైనవదనాంతరాళంబును దావానలజ్వాలాభీలం బైనదృష్టిజాలంబును వేఁడిమికి నివాసంబు లైన (యుచ్ఛ్వాస)నిశ్శ్వాసంబులును మెఱయ నేల నాలుకలు వఱచుకొని ఘోరం బగునజగరాకారంబున. 468

క. జాపిరము లేక యిప్పుడు, గ్రేవుల గోపాలసుతులఁ గృష్ణుని [1]తోడన్
గీపెట్టఁగ మ్రింగెద నని, పాపపురక్కసుఁడు త్రోవఁ బడి యుండె నృపా. 469

వ. ఆ సమయంబున. 470

మ. ఒకవన్యాజగరేంద్ర మల్లదె గిరీంద్రోత్సేధ మై దావపా
వకకీలాపరుషప్రచండతరనిశ్శ్వాసంబుతో ఘోర వ
హ్నికరాళాతతజిహ్వతోడ మనలన్ హింసింప నీక్షించుచున్
వికటం బై పఱ చాఁగి యున్నది పురోవీథిం గనుంగొంటిరే. 471

వ. అని యొండొరులకుం జూపుచు. 472

మ. బకునిం జంపినకృష్ణుఁ డుండ మనకుం బా మంచుఁ [2] జింతింప నే
టికి రా పోదము దాఁటి కాక యది కాటిల్యంబుతో మ్రింగుడున్
బకువెంటం జనుఁ గృష్ణుచేత ననుచుం బద్మాక్షు నీక్షించి యు
త్సుకు లై చేతులు వ్రేసికొంచు నగుచున్ దుర్వారు లై పోవఁగన్. 473

వ. వారలం జూచి హరి దనమనంబున. 474

ఉ. అర్భకు లెల్లఁ బాము దివిజాంతకుఁ డౌట యెఱుంగ రక్కటా
నిర్భయు లై యెదుర్కొనిరి నేఁ గల నంచు విమూఢు లంచు నా
విర్భవదాగ్రహాత్మమున వెన్నగులం దమ లేఁగపిండుతో
దుర్భరఘోరసర్పముఖతుండబిలాంతముఁ జొచ్చి రందఱున్. 475

1, తొడరం, 2, శంకింప.

వ. అయ్యవసరంబున. 476

శా. వేల్పుల్ సూడ భయంబు నొంద గ్రసనావేశంబుతో నుజ్జ్వల
త్కల్పాంతోజ్జ్వలమానజిహ్వాదహనాకారంబుతో మ్రింగెన
స్వల్పాహీంద్రము మాధవార్పితమనోవ్యాపారసంచారుల
నల్పాకారుల శిక్యభారులఁ గుమారాభీరులన్ ధీరులన్. 477

వ. ఇట్లు పెనుఁబాముచేత మ్రింగుడువడుసంగడికాండ్రగమిం జూచి కృష్ణుండు. 478

ఉ. పసులును లేఁగలుం గలసి పైకొని వత్తురు తొల్లి కృష్ణ మా
కొడుకు లదేల రారనుచు గోపిక లెల్లను బల్క నేక్రియన్
నొడివెద నేఁడు పన్నగము నోరికి వీరికి నొక్కలంకెగా
నొడఁబడ నేల చేసె విధి యోడక సేయుఁ గదయ్య క్రౌర్యముల్. 479

వ. అని తలపోసి నిఖిలలోచనుండును నిజాశ్రితనిగ్రహమోచనుండును నైనతమ్మి
కంటిమింటితెరువరులు మొఱలిడరక్కసు లుక్కు మిగుల వెక్కసం బగునజగరం
(బయి యున్నయన్నరభోజను) కుత్తుకకుఁ [1]బొత్తుగొని మొత్తంబు వెంటనంటం
జని తమ్మునందఱఁ జిందఱవందఱ సేసి మ్రింగనగ్గలించునజగరంబుకంఠద్వారంబున
సమీరంబు వెడలకుండఁ దనశరీరంబు వెంచి గ్రద్దన మిద్దె సఁజేచిన ట్లుండ. 480

క. ఊపిరి వెడలక కడుపున, వాపొదవినఁ బాముప్రాణవాతంబులు సం
తాపించి శిరము వ్రక్కలు, వాపికొనుచు వెడలి చనియెఁ బటుఘోషముతోన్.

శా. క్రూరవ్యాళవిశాలకుక్షిగతులన్ గోవత్ససంఘంబుతోఁ
గారుణ్యామృత[2]వృష్టిచేత బ్రదుకం గాఁ జూచి వత్సంబులన్
వారుం దాను దదాస్యవీధి మగుడన్ వచ్చెన్ ఘనోన్ముక్తుఁడై
తారానీకముతోడ నొప్పెసఁగునా తారేశచందంబునన్. 482

ఆ. అమరవరులకొఱకుఁ గమలజాండం బెల్ల, బలిఁ దిరస్కరించి బలియువడుగు
గోపసుతులకొఱకుఁ బాపఁడు పెనుఁబాము, గళము దాఁటుగట్ట బలియకున్నె.

ఉ. ఆ పెనుఁబాముమేన నొక యద్భుతమైన వెలుంగు దిక్తటో
ద్దీపకమై వడిన్ వెడలి దేవపథంబునఁ దేజరిల్లుచుం
గ్రేపులు బాలురున్ బెదరఁ గృష్ణునిదేహము వచ్చి చొచ్చె నా
పాపఁడు సొచ్చి ప్రాణములఁ బాసినయంతన శుద్ధసత్త్వమై. 484

క. తనరూపొకమాటయినను, మనమున నిడికొనినఁ బాపమయుఁ దనగతికిన్
గొని చను హరి దను మ్రింగినఁ దనుజునిఁ గొనిపోవకున్నె తనలోపలికిన్. 485

వ. తదవసరంబున సురలు గుసుమవర్షంబులు గురియించిరి మునులు హర్షించిరి రం
భాదు లాడిరి గంధర్వులు పాడిరి మేఘంబులు మృదంగంబులభంగి ఘోషించె
సిద్ధగణంబులు జయజయభాషణంబుల భాషించె నంత. 486

1. బొత్తు గాని. 2. దృష్టిచేత.

శా. ఆ వాద్యంబులు నా మహాజయరవం బా పాట లా యాటలుం
దేవజ్యేష్ఠుఁడు పద్మజుండు విని ప్రీ తిన్ భూమి కేతెంచి నేఁ
డీ వత్సార్భకులన్ భుజంగము వడిన్ హింసింప నీబాలకుం
డే వెంటన్ బ్రదికించె మే లనుచు నూ హించెం గడున్ నివ్వెఱన్. 487

వ. అంత నయ్యజగరచర్మంబు గొన్నిదినంబుల కెండి పెద్దగాలంబు గోపాలబాలురకుం గేళీబిలం బై యుండె నిట్లు కౌమారవిహారంబున నైదవయేటఁ గృష్ణుం డఘాసురునిం దెగఁజూచుటయుఁ దమ్ముం గాచుటయు నాఱవయేటి (డైన పౌగండ) వృత్తాంతం బని చిత్తంబుల గోపకుమారులు దలంచుచుందు రని చెప్పిన నప్పుడమిఱేఁ డప్పరమయోగీంద్రున కిట్లనియె. 488

సీ. అయిదేండ్లు కౌమార మటమీఁద నైదేండ్లు, పౌగండమనియెడు ప్రాయమందు
నయిదేండ్లవాఁ డైన యబ్జాక్షుచరితంబు, పౌగండ మని గోప బాలు రెల్లఁ
దలఁతు రంటివి యెట్లు దలఁతురు వారలు, నిరుడు సేసినపని నేఁటి దనఁగ
వచ్చునే యిది నాకు వరుసతో నెఱిఁగింపు, [1]మనవుడు యతిచంద్రుఁ డైనశుకుఁడు

ఆ. యోగదృష్టిఁ జూచి యొక్కింత భావించి, వినుము రాజవర్య వినయధుర్య
పరమగుహ్య మనుచుఁ బలుకుదు రార్యులు, శిష్యజనుల కీవు సేయుతలఁపు.

క. ప్రియురాలివలనివార్తలు, ప్రియజనులకు నెల్లప్రొద్దుఁ బ్రియ మగుభంగిం
బ్రియుఁ డగుహరిచరితంబులు, ప్రియభక్తుల కెల్లయెడలఁ బ్రియములు గావే.

వ. అని పలికి యోగీంద్రుఁడు రాజేంద్రున కిట్లనియె నట్లఘాసురుముఖంబువలనం గడచనినలేఁగకాపరులన్ బ్రదికించి వారును దానునుం జని చని. 491

మ. కనియెం గృష్ణుఁడు సాధునీరము మహా గంభీరముం బద్మకో
శనదాస్వాదవినోదమోదమదభృం గద్వంద్వఝుంకారముం
ఘనకల్లోలలతావితానవిహర త్కాదంబకోలాహల
స్వనవిస్ఫారము మందవాయుజకణా సారంబుఁ గాసారమున్. 492

గోపాలబాలురు కృష్ణునితోఁ గూడి చల్దు లారగించుట.

వ. కని తమ్మికంటి తమ్ములయింటిసొబగునకు నిచ్చ మెచ్చుచుఁ జెచ్చెర గాలి నోలిం గదలెడుకరళ్ల తుంపురులజల్లు వెల్లున నొడళ్లు గగురుపొడువఁ గొలంకుఁగెలంకులఁ గాయవండులగెలలవ్రేఁగున వీఁగి పట్టు గలచెట్టుఁదుటుమునీడల నొప్పుచున్న యిసుకతిప్పలవిప్పు సూచి వేడుక పిచ్చలింప నెచ్చెలుల కిట్లనియె. 493

శా. ఎండన్ మ్రగ్గితి రాఁకటం బడితి రిం కేలా విలంబింపఁగా
రం డో బాలకులార చల్ది గుడువన్ రమ్యస్థలం బిక్క డీ
దండన్ లేఁగలు నీరు ద్రావి యిర వం దం బచ్చికల్ మేయుచుం
దండం బై విహరించుచుండఁగ నమం దప్రీతి [2]భక్షింతమే. 494

1. మనుడు నతీంద్రియుఁ డైన. 2. 'భుంజింతమే' వ్రా. ప్ర.

వ. అనిన నగుంగాక యని వత్సంబుల నుత్సాహంబున నిర్మలంబు లగుజలంబులు ద్రావించి పచ్చికల మొల్లంబులుగల పల్లంబుల నిలిపి చొక్కంబు లగుచల్దుల చిక్కంబుల నక్కడించి. 495

మ. జలజాంతస్స్థితకర్ణికం దిరిగి రా § సంఘంబు లై యున్నతే
కులచందంబునఁ గృష్ణునిం దిరిగి రాఁ § గూర్చుండి వీక్షించుచున్
శిలలుం బల్లవముల్ దృణంబులు లతల్ § చిక్కంబులుం బువ్వు లా
కులు కంచంబులు గా భుజించి రచటన్ § గోపార్భకుల్ భూవరా. 496

సీ. మాటిమాటికి వ్రేలు § మడిచి యూరించుచు
నూరుఁగాయలు దిను § చుండు నొక్కఁ
డొకనికంచములోని § దోడిసి చయ్యన మ్రింగి
చూడు లే దని నోరు § చూపు నొక్కఁ
డేగు రార్గురచల్దు § లెలమిఁ బన్నిద మాడి
కూరొకని కూరొకని § కుడుచు నొక్కఁ
[1]డిన్నియుఁ దగఁ బంచి § యిడుట నెచ్చెలితన
మనుచు బంతెనగుండు § లాడు నొకఁడు

ఆ. కృష్ణుఁ జూడు మనుచుఁ § గికురించి పరుమ్రాల
మేలిభక్ష్యరాశి § మెసఁగు నొకఁడు
నవ్వు నొకఁడు సఖుల § నవ్వించు నొక్కఁడు
ముచ్చటాడు నొకఁడు § మురియు నొకఁడు. 497

వ. అయ్యవసరంబున. 498

సీ. కడుపున దిండుగాఁ § గట్టినవలువలో, లాలితవంశనా § ళంబుఁ జొనిపి
విమలశృంగంబును § వేత్రదండంబును, జాఱి రానీక డా § చంక నిఱికి
మీఁగడ పెరుఁగున § మేళవించినచల్ది, ముద్దడాపలిచేత § మొనయ నునిచి
చెలరేఁగి కొసరి తె § చ్చినయూరుఁగాయలు, వ్రేళ్లసందుల నెల్ల § వెలయ నిఱికి

ఆ. సంగడీలనడుమఁ § జక్కనఁ గూర్చుండి, నర్మభాషణముల § నగవు నెఱపి
యాగభోక్త కృష్ణుఁ § డమరులు వెఱఁగంద, శైశవంబు నెఱసి § చల్ది గుడిచె.

వ. ఇట్లు కృష్ణసహితు లయినగోపకుమారులు చల్దులు గుడుచునెడఁ గ్రేపులు మేపు లకుం జొచ్చి పచ్చనిగఱికి జొంపంబులగుంపుల కఱికి లంపులు మేయుచుఘోరం బగునరణ్యంబునడుమఁ దోరం బగుదూరంబు సనిన వానిం గానక వెఱచుచున్న గోపడింభకులకు సంభోజనయనుం డి ట్లనియె. 500

మ. వినుఁ డోబాలకులార క్రేపు లటవీ § వీథిన్ మహాసారముం
జనియెం గోమల ఘాస ఖాదన రతో § త్సాహంబుతో నెందుఁ బో

1. డిన్నియు బొమ్మంచు లిడుట.

యెనో యే మయ్యెనో క్రూరజంతువులచే నేయాపదఁ బొందెనో
కని తెత్తుం గుడువుండు చల్దిఁ గోలఁతల్ గాకుండ మీ రుండుఁడున్. 501

వ. అని చెప్పి. 502

బ్రహ్మ గోవత్సములను గోపబాలకుల నంతర్ధానంబు సేయుట.

శా. కర్ణాలంబితకాకపక్షములతో గ్రైవేయహారాళితో
స్వర్ణాభాసితవేత్రదండకముతోఁ సత్పింఛదామంబుతోఁ
బూర్ణోత్సాహముతో ధృతాన్నకబళో త్ఫుల్లాబ్జహస్తంబుతోఁ
దూర్ణత్వంబున నేఁగి లేఁగలకు నై దూరాటవీ వీథికిన్. 503

వ. ఇట్లేఁగుచు. 504

క. ఇచ్చోఁ బచ్చిక మేసిన, విచ్చోఁ ద్రావినవి తోయ మేఁగిన విచ్చో
నిచ్చోట మంద గొన్నవి, యిచ్చోఁ బాసినవి జాడ యిదె యదె యనుచున్. 505

క. కంజదళాక్షుఁడు వెదకెను, గొంజక లేఁగల నపార గురుతృణవనికా
పుంజంబుల భీకరమృగ, కుంజంబులఁ దరుల గిరులఁ గోలఁకుల నదులన్. 506

వ. అంత. 507

శా. బాలుం డై యితఁ డాయఘాసురుని ద్రుంపన్ బాలురం గ్రేపుల
న్నేలీలన్ బ్రదికించె నొక్కొ భువి నూహింపం గడుం జోద్య మం
చాలో నంబుజసంభవుండు సని మాయాబాలు శుంభద్బలం
బాలోకింపఁ దలంచి డాఁచె నొకచో నాలేఁగలన్ బాలురన్. 508

వ. ఆ సమయంబున దూడలు వోయినజాడ యెఱుంగక తప్పి యప్పద్మలోచనుం డెప్పటికోలంకుకడకు వచ్చి యచ్చోట నెచ్చెలులం గానక వారిం జీరి లేకుండుట నిశ్చయించి గోవిందుండు విశ్వవిదుండు గావున నిది విరించి మొఱం గని యెఱింగి తిరిగి పోవుచు. 509

శా. వంచింపం బని లేదు బ్రహ్మ కిచటన్ వత్సంబులన్ బాలురన్
వంచించెన్ గనుఁ బ్రామి తన్ను మరలన్ వంచించు టాశ్చర్యమే
వంచింపన్ [1]మన కేల తెచ్చుటకు నై వర్ధించు బ్రహ్మాండము
ల్వంచింపన్ మరలింప నేర్చుహరి లీలన్ మందహాసాస్యుఁ డై. 510

క. గోపాలసుతులు లే రని, గోపికలకుఁ జెప్ప నేల గోపాలకులన్
గోపికలు నలర బాలుర, క్రేపులరూపముల నేఁ జరించెద ననుచున్. 511

మ. కరముల్ పాదములున్ శిరంబు లవలగ్నంబుల్ ముఖంబుల్ భుజాం
తరముల్ ముక్కులఁ గన్నులున్ శ్రవణముల్ దంతాదులున్ దండకాం
బరస్రగ్వేణువిషాణభూషణవయో భాషాగుణాఖ్యానత
త్పరతల్ వీడ్వడ కుండఁ దాల్చె విభుఁ డా వత్సార్భకాకారముల్. 512

1. జన దింకఁ దెచ్చుట యగున్.

క. రూపంబు లెల్ల సగుణబహు, రూపకుఁ డీటు బాలవత్స ॥ రూపంబులతో
నే పొరి యేమి చోద్యము, రూపింపఁగ నతని కితర ॥ రూపము గలదే. 513

క. మరలుపు మనియెడు కర్తయు, మరలించుకుమారకులును ॥ మరలెడి క్రేపుల్
పరికింపఁ దాన యై హరి, మరలం జన లీలతోడ ॥ మందకు నధిపా. 514

వ. ఇట్లు బాలవత్సరూపంబుల విహరించుచు మందకు వచ్చి వారివారిదొడ్ల నయ్యై
వత్సంబుల ముందఱికందువల నిలిపి తత్తద్బాలరూపంబుల నందఱిగృహంబులం
బ్రవేశించి వేణునాదంబులు సేసిన. 515

చ. కొడుకుల వేణునాదములు ॥ గొబ్బున వీనులకుం బ్రియంబు లై
ముడివడ లేచి యెత్తికొని ॥ మూర్కొని తల్లులు కౌఁగిలించుచుం
జడిగొనఁ జేపు వచ్చి తమ ॥ చన్నులయందు సుధాసమంబు లై
వెడలెడిపాలు నిండుకొను ॥ వేడుక నిచ్చిరి తత్సుతాళికిన్. 516

వ. మఱియుఁ దల్లులుల్లంబులఁ జెల్లుగ వెల్లిగొనినవేడుకలం దమనందనులకు నలుంగు
లిడి మజ్జనంబులు గావించి గంధంబు లలంది తొడవులు దొడిగి నిటలఫలకం
బుల రక్షాతిలకంబులు వెట్టి సకలపదార్థసంపన్నంబు లయినయన్నంబు లొసంగి
సన్నములు గానిమన్ననలు సేసిరి 517

క. ఏతల్లుల కేబాలకు, లేతెఱఁగునఁ దిరిగి ప్రీతి ॥ నెసఁగింతురు ము
న్నాతల్లుల కాబాలకు, లాతెఱఁగునఁ బ్రీతిఁ జేసి ॥ రవనీనాథా. 518

వ. ఆ సమయంబున. 519

ఉ. పాయనివేడ్కతో నునికి ॥ పట్టులకుం జని గోవు లెల్ల నం
బా యని చీరి హుమ్మనుచుఁ ॥ బైకొని మూర్కొని పంచితిల్లి పై
లైయతిరేకమోహదుఁగు ॥ లం దెడ లేక స్రవించుచున్నపా
లాయెడ నాకుచుం సుముఖు ॥ లై యొసఁగెన్ నిజవత్సకోటికిన్. 520

క. వ్రేతలకును గోవులకును, మాతృత్వము చాలఁ గలిగె ॥ మఱి మాధవుపై
మాత లని హరియు నిర్మల,కౌతూహల మొప్పఁ దిరిగెఁ ॥ గడుబాల్యమునన్.

ఆ. ఘోషజనుల కెల్లఁ ॥ గుఱ్ఱలపై వేడ్క, పూఁటపూఁట కెలమిఁ ॥ బొటకరించె
నిచ్చక్రొత్త యగుచు ॥ నీరజాక్షునిమీఁద, వేడ్కదమకుఁ దొల్లి ॥ వెలసినట్లు.

వ. ఇట్లు కృష్ణుండు బాలవత్సరూపంబులు దాల్చి తన్నుఁ దాన రక్షించుకొనుచు
మందను వనంబున నమందమహిమంబున నొక్కయేఁడు క్రీడించె నాయేఁటికిన్నై
దాఱుదివసంబులు కడమపడి యుండ నం దొక్కనాఁడు బలభద్రుండును దానును
వనంబునకుం జని మందచేరువ లేఁగల మేప నతిదూరంబునం గోవర్ధనశైలశిఖరం
బున ఘాసంబులు గ్రాసంబులు గొను చున్నగోవు లాలేఁగలం గని. 523

చ. ముదమున హుంకరించుచును ॥ మూఁపులపై మెడ లెత్తి [1]చాఁచుచుం

1. వైచుచుం ; వచ్చుచుం.

బదములు నాల్గు రెం డయిన ♦ భాగున గూడఁగఁ బెట్టి దాఁటుచున్
వదనములన్ విశాలతర ♦ వాలములన్ వడి నెత్తి పాఱి యా
మొదవులు సన్నులం గుడిపి ♦ మూఁతుల మ్రింగెడిభంగి నాకుచున్. 524

వ. అంత నా గోపకులు గోవుల వారింప నలవి గాక దిగ్గన నలుకతోడి సిగ్గు లగ్గలంబుగ దుర్గమమార్గంబున వాసి వెంట నంటి వచ్చి లేఁగల మేపు చున్నకొడుకులం గని. 525

ఉ. అయ్యలఁ గంటి మంచుఁ బుల ♦ కాంకురముల్ వెలయంగఁ గుఱ్ఱలం
జయ్యన డాసి యెత్తుకొని ♦ సంతస మందుచుఁ గౌఁగిలించి తా
రయ్యెడ నౌదలల్ మనము ♦ లారఁగ మూర్కొని ముద్దుసేయుచున్
దయ్య మెఱుంగు గోపకులు ♦ దద్దయు నుబ్బిరి నిబ్బరంబునన్. 526

వ. ఇట్లు బాలకాలింగనంబుల నానందబాష్పపూరితనయను లై గోపకులు గోవుల వెలుచుకొని తలంగి చన వారలం జూచి బలభద్రుండు దనలో నిట్లని తలంచె.

సీ. చన్ను మానినయట్టి ♦ శాబకశ్రేణిపై, గోగణంబులకును ♦ గోపకులకు
నిబ్బంగి వాత్సల్య ♦ మెబ్బంగి నుదయించె, హరిఁ దొల్లి మన్నించు ♦ నట్లు వీరు
మన్నించుచున్నారు ♦ మమతఁ జేయుచుఁ బ్రీతి, నంబుజాక్షునిఁ గన్న ♦ యట్ల నాకుఁ
బ్రేమ మయ్యెడిఁ డింభ ♦ బృందంబుఁ గనుఁగొన్న, నిది మహాద్భుత మొందు ♦ నెఱుఁగ [రాదు
తే. మనుజదైవతదానవ ♦ మాయ యొక్కొ
కాక నాభర్త యగు చున్న ♦ కమలనయను
మాయయో కాక యితరుల ♦ మాయ నన్నుఁ
గలఁప నోపదు విభుమాయ ♦ గాఁగ నోపు. 528

క. అని మున్ను ముగ్ధుఁ డయ్యును, దనయందు దివ్యదృష్టిఁ ♦ దప్పక బుద్ధిం
దనచెలికాండ్రను గ్రేపుల, వనజాక్షుం డనుచుఁ జూచె ♦ వసుధాధీశా. 529

వ. ఇట్లు విజ్ఞానదృష్టిం జూచి యెఱింగియు నమ్మక (బలదేవుండు గొందలంపడుచుఁ) గృష్ణుం జూచి మహాత్మా తొల్లి యెల్లక్రేపులును ఋషులయంశం బనియును గోపబాలకులు వేల్పులయంశంబు లనియును దోఁచు (చుండు) నిపుడు వత్సబాలకసందోహంబు సందేహంబు లేక నీవ యని తోఁచు చున్న దిది యేమి యని యడిగిన నన్నకు నున్నరూపు వెన్నుండు మన్ననసేసి క్రన్నన యెఱిగించె నతండు నెఱింగె నివ్విధంబున హరి బాలవత్సంబులు దాన యై సంచరించినయేఁడు విరించికిఁ దనమానంబున నొక్కత్రుటిమాత్రం బయిన విరించి చనుదెంచి వత్సబాలకుం డైనకృష్ణబాలకుం జూచి వెఱంగుపడి యిట్లని వితర్కించె. 530

శా. మందం గల్గినవత్సబాలకులు నా ♦ మాయాగుహాసుప్తు లై
యొందుం బోవరు లేవ రిప్పుడును వే ♦ ఱే చేయ నా కన్యులాం

డెందముల్ లేరు విధాతకేఁ బరులు వీ ॥ రెవ్వార లెట్లైరొకో
యెందే తెంచిరొ కృష్ణుతో మెలఁగువా ॥ రేఁ డయ్యెఁ దా నేటికిన్. 531

మత్తకోకిలము. బ్రహ్మసంపదఁ గాన పుట్టిన ॥ ప్రాణిసంతతి యెల్లఁ దా
బ్రహ్మ నొక్కఁడఁ గాని వేఱొక ॥ బ్రహ్మ లేఁడు సృజింపఁగా
బ్రహ్మ నేను సృజింప నొండొక ॥ బాలవత్సకసంఘ మే
బ్రహ్మమందు జనించె [1]నొక్కల ॥ బ్రహ్మ మానది చూడఁగాన్. 532

వ. అని యిట్లు సకలంబును సుకరంబుగ నెఱిఁగెడి నెఱవాదియుఁ దక యెఱుక గలఁపోక వెఱఁగుపడి గద్దఁ బెద్దపొద్దు దద్దయుం దలపోసి కర్జంబుమందల యెఱుంగక కొందలంపడుచు నాందోళనంబున 533

క. మోహము లేక జగంబుల, మోహింపఁగఁ జేయ నేర్చు ॥ మోనసి విష్ణున్
మోహింపించెద ననియెను, మోహమున విధాత దాన ॥ మోహితుఁ డయ్యెన్.

తే. పగలు ఖద్యోతరుచి చెడు॥నగిది రాత్రి, మంచు చీఁకటి లీనమై॥మాయమాఁకి
విష్ణుపై నన్యమాయలు ॥ విశద మగునె, చెడి నిజేశులగరిమంబు॥ జెఱుచుఁగాక.

వ. మఱియును. 536

క. పుట్టితి బుద్ధి యెఱింగితిఁ బుట్టించితి జగము సగము ॥ వోయెం బ్రాయం
బిట్టివి నూతనసృష్టులు, పుట్టుట లేదార యిట్టి ॥ బూమెలు భూమిన్. 537

వ. అని యిట్లు దలవాకిట వాణి గలపోఁడిమి వాఁడిమి కెక్కిన నలుమొగంబులతక్కరిగొంటుపెనుదంట పలువెంట లయిన మనంబున వితర్కించి విచారించు నెడ నతండు గనుంగొను చుండ నబ్బాలకులు మేఘశ్యాములును హారకుండలకేయూరకిరీటవనమాలికాభిరాములును శ్రీవత్స మంగళాంగద నూపుర కనక కటక కంకణ కటిఘటిత కాంచీగుణోద్దాములును నాపాదమస్తకతులసీదళదాములును విలసదంగుళీయకస్తోములును శంకచక్రగదాకమలహస్తులును జతుర్భుజప్రశస్తులును బీతకౌశేయవాసులును జంద్రికాధవళహాసులును గరుణాకటాక్షవీక్షణవిలాసులును రవికోటిభాసులును ననంతసచ్చిదానందరూపమహితులును (నణిమాదిగుణోపేతులును) విజాతీయసంభేదరహితులును (శ్రీమన్నారాయణప్రతిమానవిగ్రహస్వరూపులును) నయి తమకుఁ బరతంత్రు లగుచు నృత్తగీతాదిసేవావిశేషంబులకుం జొచ్చి మెలంగుచు మూర్తిమంతంబు లయిన బ్రహ్మాదిచరాచరంబులు నణిమాదిసిద్ధులును మాయాప్రముఖంబు లైనశక్తులును మహదాదిచతుర్వింశతితత్త్వంబులును గుణక్షోభకాలపరిణామహేతుసంస్కారకామకర్మగుణంబులును సేవింప వేదాంతవిదుల కైన నెఱుంగ రాని తెఱంగున మెఱయుచుం గానంబడిన వారలం గనుంగొని. 538

1. నొకడు బ్రహ్మ మైనది చూడఁగాన్.

ఉ. బాలురఁ గంటి నా మదికిఁ బాసినవారిని మున్ను వారి నేఁ
బోలఁగఁ జూచునంతటన భూరినిరర్గళదుర్గమప్రభా
జాలముతోడఁ జూపులకు జాలమిఁ దెమ్బుచు నున్నవార లే
మూలమొ మార్గ మెయ్యదియొ మోసము వచ్చెఁ గదే విధాతకున్. 539

వ. అని సకలేంద్రియంబులకు వెక్కసం బయిన స్రుక్కి. 540

ఉ. ఏ పరమేశు తేజమున నీ సచరాచర మైనలోకము
దీపిత మయ్యె నట్టివిభు తేజముఁ గన్నులఁ జక్కఁ జూడఁగా
నోపక పారవశ్యమును నొందుచు సంస్తిమితాఖిలేంద్రియుం
డై పరమేష్ఠి మై మఱచె నప్పుడు చిత్రపురూపుకైవడిన్. 541

వ. ఇట్లు మాయాతీతుండును వేదాంతవిజ్ఞానదుర్లభుండును స్వప్రకాశానందుండును
నైనతనబాహుళ్యంబుఁ జూచి నివ్వెఱపడినబ్రహ్మం గని యీశ్వరుండు. 542

శా. బాలుం డై చతురాననుండు తనయా బ్రహ్మాభిమానంబునన్
లోలుం డై మతి దప్పి నామహిమ యాలోకింప నే తెంచెఁ దా
నాలోకింపఁగ నెంతవాఁ డనుచు మాయాజాలమున్ విప్పి త
ల్లీలారూపము లెల్లఁ దాఁచె నటఁ గేళీ చాతురీ ధుర్యుఁ డై. 543

వ. అంతలోన నజీవుండు సజీవుం డైనతెఱంగున నెనిమిదికన్నులు గలవేలుపుగమి
కాఁడు తేఱి తెప్పిఱి కాలుఁ గేలుఁ గదలించి చెచ్చెరం గన్నులు విచ్చి చూడ
సమర్థుం డై ముందటఁ గని వెనుకఁ జూచి దివి విలోకించి దిక్కులు వీక్షించి
యెల్లయెడలం గలయ దర్శించి తనపురోభాగంబున హరి సంచరించుటం జేసి జాతి
వైరంబులు లేనినరపక్షిమృగాదులకు నాటపట్టయి సిరి గలిగి కామక్రోధాది
రహితులకు జీవనం బైనబృందావనంబుం బొడగాంచి యందు. 544

సీ. తన కత్యములు లేక తన రారి ముమ్మూల, విభుఁ డయ్యెఁ గ్రేపుల వెదకువాని
నఖిలజ్ఞుఁ డై యెక్కఁ డయ్యు సజ్ఞాకృతిఁ, జెలికాండ్రఁ బెక్కండ్రఁ జీరువాని
బహిరంత రాద్యంతభావశూన్యుం డయ్యు, నంతంత నడుగుచొప్పరయువాని
గురుగభీరుం డయ్యు గురువులు వాఱుచు, నట్టిట్టుఁ బొఁతర లాడువాని

ఆ. జాతిరహితుఁ డయ్యుఁ జతురగోపార్భక, భావ మెల్ల నచ్చు పడినమేటి
చెలువువాని హస్తశీతాన్నకబళంబు, వానిఁ గాంచె నపుడు వాణిమగఁడు. 545

వ. కని సంభ్రమించి విరించి రాయంచ డిగ్గ నుఱికి కనకదండసుకుమారం బైనశరీ
రంబుతోడ నేలం జాఁగిలంబడి మణిగణసుప్రకాశంబు లైనతనకిరీటశిఖరప్రదే
శంబు లాకుమారుని పాదపద్మంబులు మోవ మ్రొక్కి తోరంబు లగునానంద
బాష్పజలపూరంబుల నడుగులు గడిగి మఱియును. 546

క. అడుగులపైఁ బడుఁ లేచుం, బడుఁ గ్రమ్మఱ లేచు నిట్లు భక్తిన్ మును తాఁ
బొడగనిన పెంపుఁ దలఁచుచు, బుడుతనిమహిమాబ్ధి నజుఁడు సదుము కడిచె నృపా.

వ. అంత మెల్లన లేచి నిలుచుండి నయనారవిందంబులు దెఱచి గోవిందుని సందర్శించి చతుర్ముఖుండు ముఖంబులు వంచి కృతాంజలి యై దిగ్గన డగ్గుత్తిక యిడుచు నేకచిత్తంబునఁ (జతుర్ముఖంబుల) నిట్లని స్తుతియించె. 548

సీ. శంపాలతికతోడి ॥ జలదంబు కైవడి, మెఱుఁగుటొల్లియతోడి ॥ మేనివానిఁ
గమనీయమృదులాన్న ॥ కబళవేత్రవిషాణ, వేణుచిహ్నంబుల ॥ వెలయువానిఁ
గుంజావినిర్మిత ॥ కుండలంబులవాని, శిఖిపింఛవేష్టిత ॥ శిరమువాని
వనపుష్పమాలికా ॥ వ్రాతకంఠమువాని, నలినకోమలచర ॥ ణములవానిఁ

ఆ. గరుణ గడలుకొనిన ॥ కడగంటివాని గో,పాలబాలుభంగిఁ ॥ బరఁగువాని
నగుమొగంబువాని ॥ ననుఁ గన్నతండ్రిని, నిను భజింతు మ్రొక్కి ॥ నీరజాక్ష.

మ. నను మన్నించి భవజ్జనంబులకు నా ॥ నందంబు నిండించునీ
తనురూపం బిదె నామనంబున కచిం ॥ త్యం బయ్యె నీయుల్లస
ద్ఘనవిశ్వాకృతి నెవ్వఁ డోపు నెఱుఁగం ॥ గైవల్య మై యొప్పు నా
త్మనివేద్యం బగునీదువైభవముచం ॥ దం బెట్టిదో యీశ్వరా. 550

క. విజ్ఞానవిధము లెఱుఁగక, తజ్ఞులు నీవార్తఁ జెప్పఁ ॥ దనువాఙ్మనముల్
యజ్ఞేశ నీకు నిచ్చిన, యజ్ఞులు నినుఁ బట్టి గెలుతు ॥ రజితుఁడ వైనన్. 551

క. శ్రేయములు గురియుభక్తిని, జేయక కేవలము బోధ ॥ సిద్ధికిఁ దపముం
జేయుట విఫలము [1]పొల్లున, నాయము నేకుఱు నె తలఁప ॥ నధికం బైనన్. 552

క. నిజముగ ని న్నెఱుఁగఁగ మును, నిజవాంఛలు నిన్నుఁ జేర్చి ॥ నీకథ వినుచున్
నిజకర్మలబ్ధభక్తిన్, సుజనులు నీమొదలిటెంకిఁ ॥ జొచ్చి రధీశా. 553

సీ. విక్రియాశూన్య మై ॥ విషయత్వమును లేని, దగుచు నాత్మాకార ॥ మై తనర్చు
[2]నంతఃకరణ మొక్కట ॥ యధికసాక్షాత్కార, విజ్ఞానమునఁబట్టి ॥ వే ఱొరులకు
నెఱుఁగంగ రాని దై ॥ యే పారి యుండుటఁ, జేసి నీ నిర్గుణ ॥ శ్రీవిభూతి
బహిరంగవీథులఁ బాఱక తిరము లై, యమలంబు లగునింద్రి ॥ యములచేత

ఆ. నెట్టకేల కైన ॥ నెఱుఁగంగ నగుఁ గాని, గుణవిలాసి వగుచుఁ ॥ గొమరు మిగులు
నీగుణవ్రజంబు ॥ నేర రా దెఱుఁగంగ, నొక్కమితము లేక ॥ యుంట నీశ. 554

క. తారాతుషారశీకర, భూరజముల కైన లెక్క ॥ బుధు లిడుదురు భూ
భారావతీర్ణకరుఁ డగు, నీరమ్యగుణంబు లెన్న ॥ నేర రగణ్యా. 555

శా. ఏవేళం గృపఁ జూచు నెన్నఁడు హరి ॥ న్వీక్షింతు నం చాఢ్యుఁ డై
నీవెంటం బడి తొంటికర్మచయముల్ ॥ నిర్మూలముం జేయుచున్
నీవాఁ డై తనువాఙ్మనోగతుల ని ॥ న్సేవించువిన్నాణి యో
కైవల్యాధిప లక్ష్మి నుద్దవడిఁ దాఁ ॥ గైకొన్నవాఁ డీశ్వరా. 556

1. బొల్లం బాయము. 2. నంతఃకరణ మొక్కఁ డధిక.

ఉ. మాయలు కల్గువారలను ♣ మాయలఁ బెట్టెడిప్రోడ నిన్ను నా
మాయఁ గలంచి నీమహిమ ♣ మానముఁ జూచెద నంచు నేరమిం
జేయఁగఁ బూనితిం గరుణ ♣ సేయుము కావుము యోగిరాజవా
గ్గేయ దవాగ్నిఁ దజ్జనిత ♣ కీలముఁ గెల్చి వెలుంగ నేర్చునే. 557

సీ. సర్వేశ నే రజో ♣ జనితుండ మూఢుండ, బ్రభుఁడ నే నని వెట్టి ♣ ప్రల్లదముగ
గర్వించినాఁడను ♣ గర్వాంధకారాంధ, నయనుండఁ గృపఁ జూడు ♣ నను బ్రధాన
మహదహంకృతినభో ♣ మరుదగ్నిజలభూమి, పరివేష్టి తాండకుం ♣ భంబులోన
నేడుజేనలమేన ♣ నెనయునే నెక్కడ, నీదృగ్విధాండంబు ♣ లేరి కైన

తే. సంఖ్యచేయంగరానివి ♣ సంతతంబు, నోలిఁ బరమాణువులభంగి ♣ నొడలిరోమ
వివరములయందు వర్తించు♣విపులభాతి, నెనయు చున్ననీ వెక్కడ ♣ నెంత కెంత.

తరలము. కడుపులోపల నున్నపాపఁడు ♣ గాలఁ దన్నినఁ గిన్కతో
నడువఁ బోలునె తాఁగి తల్లికి ♣ నాది సన్నము దొడ్డునై
యడఁగి కారణకార్యరూపము ♣ నైనయీసకలంబు నీ
కడుపులోనిది గాదె పాపఁడఁ ♣ గాక యే మఱి యెవ్వఁడన్. 559

క. భూరిలయజలధినిద్రిత, నారాయణనాభికమల ♣ నాళమున నజుం
డారయఁ బుట్టె ననుట నిజ, మో రాజీవాక్ష పుట్టె ♣ నోటు తలంపన్. 560

సీ. నళినాక్ష నీ వాది ♣ నారాయణుండవు, జలము నారము జీవ ♣ చయము నార
మందు నీ వుంట నీ ♣ యం దవి యుంటను, నారాయణుం డను ♣ నామ మయ్యె
సకలభూతములకు ♣ సాక్షి వధీశుండ, వబ్ధి నిద్రించు నా ♣ రాయణుండ
నీమూర్తి యది నీకు♣నిజమూర్తి యనరాదు, నళిననాళముత్రోవ ♣ నడచిమున్ను

తే. కడఁగి నూఱేండ్లు వెదకి నేఁ ♣ గాన నయితి నేక దేశస్థుఁడవు గా వ ♣ నేకరుచివి
జగములోనుండు నీలోన ♣ జగములుండు,నరుదు నీమాయ నెట్లైన♣నగుచునుండు.

మ. విను మాయాశ్వర వెల్వలఁగ వెలుఁగునీ ♣ విశ్వంబు నీమాయ గా
క నిజం బైన యశోద యెట్లు గనియెం ♣ గన్నార నీకుక్షిలోఁ
గనెఁ బో క్ష్మఱిఁ గాంచెనే భవదపాం ♣ గశ్రీఁ బ్రపంచంబు చ
క్కన లో నా వెలి [1]యీను లోను వెలియుం ♣ గాదేఁ దదన్యం బగున్. 562

మ. ఒకఁడై యుంటివి బాలవత్సములలో ♣ నొప్పారితి వంతటన్
సకలోపాసితు లౌ చతుర్భుజులు నై ♣ సంప్రీతి నేఁ గొల్వఁగాఁ
బ్రకటశ్రీ గలవాఁడ వైతివి మఱిన్ ♣ బ్రహ్మాండముల్ నూపి యొ
ల్లక యిట్లొక్కఁడ వైతి నీవివిధలీ ♣ లత్వంబుఁ గంటిం గదే. 563

క. ఎఱిఁగినవారికిఁ దోఁతువు, నెఱిఁ బ్రకృతిం జేరి జగము ♣ నిర్మింపఁగ నా
తెఱఁగున రక్షింపఁగ నీ, తెఱఁగునఁ బ్రహరింప రుద్రు♣తెఱఁగున నీశా. 564

1. యీఁగదా వెలడు నిక్కంబే తదన్యం బగున్.

వ. అదియునుం గాక. 565

క. జలచరమృగసురమునినర, కులముల జన్మించి తీవు కుజనులఁ జెఱుపం
జెలిమిని సుజనుల మనుపను, దలపోయఁగ రాదు నీవిధంబు లనంతా. 566

ఆ. [1]ప్రబ్బుగొలిపి యోగమాయ [2]నిద్రించిన, యోపరాత్మభూమ యోగిరాజ
యే తెఱంగు లెన్ని యొంత యెచ్చోట నీ, హేల లెవ్వఁ డెఱుఁగు నీశ్వరేశ.

సీ. అది గాన నిజరూప మనరాదు కలవంటి, దై బహువిధదుఃఖ మై విహీన
సంజ్ఞాన మై యున్న జగము సత్సుఖబోధ,తనుఁడ వై తుది లేక తనరు నీదు
మాయచేఁ బుట్టుచు మనుచు లేకుండుచు, నున్న చందంబున నుండుచుండు
నొకఁడ వాత్ముఁడ విత రోపాధిశూన్యుండ, వాద్యుండ వమృతుండ వక్షరుండ

ఆ. వద్వయుండవును స్వయంజ్యోతి వాపూర్ణుఁడవు పురాణపురుషుఁడవు నితాంత
సౌఖ్యనిధివి నిత్యసత్యమూర్తివి నిరంజనుఁడ వీవు దలఁపఁ జనునె నిన్ను. 568

వ. దేవా యిట్టి నీవు జీవాత్మస్వరూపుండవును సకలాత్మలకు నాత్మ యైన పరమాత్మ స్వరూపకుఁడవు నని యెవ్వ రెఱుంగుదురు వారు గదా గురు వని యెడు దినకరుని వలనఁ బ్రాప్తం బైన యుపనిషదర్థజ్ఞానం బను సునేత్రంబునం జేసి సంసారమిథ్యా సాగరంబుఁ దరించిన చందంబున నుండుదురు రజ్జువందు రజ్జు వని యెఱింగెడి యెఱుక లేకుండ నయ్యెఱుంగమి నది సర్పరూపం బయి తోఁచిన పిదప నెఱింగిన వారి వలన రజ్జువు రజ్జువని యెఱుంగు చుండ సర్పరూపంబు లేకుండు నైవడి నాత్మ యప్పరమాత్మ యని యెవ్వ రెఱుంగరు వారి కయ్యెఱుంగమివలన సకల ప్రపంచంబు గలిగి తోఁచు నాత్మ యప్పరమాత్మ యని యెవ్వ రెఱుంగుదురు వారి కయ్యెఱుకవలనఁ బ్రపంచంబు లేకుండు నజ్ఞానసంభావితనామకంబు లైన సంసార బంధమోక్షంబులు జ్ఞానవిజ్ఞానంబులలోనివి గావు కావున సవిత్రున కహోరాత్రంబులు లేని తెఱంగునఁ బరిపూర్ణజ్ఞానమూర్తియగు నాత్మ యందు నజ్ఞానంబు లేమిని బంధంబును సుజ్ఞానంబు లేమిని మోక్షంబును లే వాత్మ వైన నిన్ను దేహాదికం బని తలంచియు దేహాదికంబు నిన్నుఁగాఁ దలంచియు నాత్మ వెలి నుండు నంచు మూఢులు మూఢత్వంబున వెదకుచుందురు వారి మూఢత్వంబుఁ జెప్పనేల బుద్ధిమంతు లై పరతత్త్వంబు గాని జడంబును నిషేధించుచున్న సత్పురుషులు తమ తమ శరీరంబులయందు నిన్నరయుచుందు రది గావున. 569

శా. దేవా నీ చరణప్రసాదకణలబ్ధిం గాక లేకున్న నొం
డే వెంటం జను నీ మహామహిమ నూహింపంగ నెవ్వారికిన్
నీవా రై చనువారిలో నొకఁడ నై నిన్ గొల్చు భాగ్యంబు నా
కీవే యిప్పటిజన్మమం దయిన నొండెం దైన నోయీశ్వరా. 570

తరలము. క్రతుశతంబులఁ బూర్ణకుక్షివి కాని నీ విటు క్రేపులన్

1. మంపు. 2. గ్రీడింప దయా పరా.

సుతులు నై చనుఁబాలు ద్రావుచుఁ ǀ జొక్కి యాడుచుఁ గౌతుక
స్థితిఁ జరింపఁగఁ దల్లు లై విల ǀ సిల్లుగోవుల గోపికా
సతులధన్యత లెట్లు సెప్పఁగఁ ǀ జాలువాఁడఁ గృపానిధీ. 571

క. పరిపూర్ణంబుఁ బురాణముఁ, బరమానందంబు నైన ǀ బ్రహ్మమె చెలికాఁ
డరు దరుదు నంద ఘోష, స్థిరజనములభాగ్యరేఖ ǀ చింతింపంగన్. 572

సీ. ఏకాదశేంద్రియా ǀ ధీశులు చంద్రాదు, లేను ఫాలాక్షుండు ǀ నిట్లు గూడఁ
బదుమువ్వురము నెడ ǀ పడక నింద్రియపాత్ర, ముల నీపదాంభోజ ǀ ముల మరంద
మమృతంబుగాఁద్రావి ǀ యమరనే కై కేంద్రి,యాభిమానుల మయ్యు ǀ నతికృతార్థ
భావుల మైతిమి ǀ పరఁగ సర్వేంద్రియ,వ్యాప్తులు నీమీఁద ǀ వ్రాల్చి తిరుగు

తే. గోపగోపికాజనముల ǀ గురువిశిష్ట,భాగ్యసంపదఁ దలపోయఁ ǀ బ్రస్తుతింప
నలవి గా దెవ్వరికి నైన ǀ నంబుజాక్ష, భక్తవత్సలసర్వేశ ǀ పరమపురుష. 573

శా. ఏలా బ్రహ్మపదంబు వేదములకున్ ǀ వీక్షింపఁగా రానిని
న్నీలోకంబున నీవనాంతరమునం ǀ దీమందలోఁ గృష్ణ యం
చాలాపాదిసమస్తభావములు నీ ǀ యందే సమర్పించునీ
వ్రేలం దొక్కనిపాదరేణువులు పై ǀ వేష్టించినం జాలదే. 574

మ. నిను హింసించినపూతనాదులకు మున్ ǀ నీమేటిసంకేత మి
చ్చినసీకుం బురదారపుత్త్రగృహగో ǀ స్త్రీప్రాణదేహాదు లె
ల్లను వంచింపక యిచ్చుగోపకులకున్ ǀ లక్షింప నే మిచ్చెదో
యని సందేహము దోఁచు చున్నది ప్రప ǀ న్నానీకరక్షామణీ. 575

క. దేహము కారాగేహము, మోహము నిగళంబు రాగ ǀ ముఖరములు రిపు
వ్యూహములు భక్తితో ని, న్నూహింపనియంతదడవు ǀ నోకమలాక్షా. 576

ఆ. ఆశ్రయించుజనుల ǀ కానందసందోహ, మీఁ దలంచి వివిధ ǀ హేలతోడ
నప్రపంచకుండ ǀ వయ్యుఁ బ్రపంచంబు, వెలయఁజేయు దివ్య ǀ విశ్వమూర్తి. 577

క. ఎఱిఁగినవారియెఱుంగమి, యెఱుఁగమె బహుభావ లీల ǀ యీశ్వర నీపెం
పెఱుఁగ మనోవాక్కులకున్, గుఱిసేయం గొలఁది గాదు ǀ గుణరత్ననిధీ. 578

క. సర్వము నీవ యెఱుంగుదు, సర్వవిలోకనుఁడ వీవ ǀ జగదధిపతివిన్
సర్వాపరాధు నను నో, సర్వేశ యనుగ్రహింపు ǀ చనియెద నింకన్. 579

క. జిష్ణు నిశాటవిపాటన, వృష్ణికులాంభోజసూర్య ǀ విప్రామరగో
వైష్ణవసాగరహిమకర, తృష్ణా పాషండధర్మ ǀ గృహదావాగ్నీ. 580

వ. దేవా నీకుఁ గల్పపర్యంతంబు నమస్కరించెద నని యివ్విధంబున సంస్తుతించి
మువ్మాఱు వలగొని పాదంబులపైఁ బడి వీడ్కొని బ్రహ్మ దననెలవునకుం జనియె
నతని మన్నించి భగవంతుఁ డైనహరి తొల్లి చెడి తిరిగి వచ్చినవత్సబాలకులం
గ్రమ్మఱం గైకొని పులినంబుకడఁ జేర్చె నిట్లు. 581

క. క్రించుఁదనంబున విధి, దము, వంచించినయేఁడు గోప ♦ వరనందను లొ
క్కించుక కాలంబు గ నీ, క్షించిరి రాజేంద్ర బాల ♦ కృష్ణునిమాయన్. 582

ఆ. ఏమహాత్ముమాయ ♦ నీవిశ్వ మంతయు, మోహితాత్మక మయి ♦ మునిఁగియుండు
నట్టివిష్ణుమాయ ♦ సర్భకు లొక్కయేఁ, డెఱుఁగ కుండి రనుట ♦ యేమివెఱఁగు.

వ. అప్పుడు. 584

మ. చెలికాఁడా చనుదెంచితే యిచటికిన్ ♦ సేమంబుసం గ్రేపులున్
నెలవుల్ సేరె నరణ్యభూమివలనన్ ♦ నీవచ్చునందాఁకఁ జ
ల్దులు పేరించుక యెవ్వరుం గుడువ రా ♦ లోకింపు ర మ్మంచు నా
జలజాక్షుండు నగన్ భుజించి రచటన్ ♦ సంభావలన్ డింభకుల్. 585

వ. ఇట్లు బాలకులతోడఁ జల్ది గుడిచి వారలకు నజగరచర్మంబు సూపుచు వనంబున
నుండి తిరిగి. 586

పంచచామరము. ప్రసూనపింఛమాలికాప్ర ♦ భావిచిత్రితాంగుఁడుం
బ్రసిద్ధశృంగవేణునాద ♦ పాశబద్ధ[1]లోకుఁడుం
బ్రసన్నగోపబాలగీత ♦ బాహువీర్యుఁ డయ్యె ను
ల్లసించి యేఁగె [2]గోపకుల్ సె ♦ లంగి చూడ మందకున్. 587

వ. ఆ సమయంబున. 588

క. పెనుఁబాము దమ్ము మ్రింగిన, మననందసుతుండు పాము ♦ మర్దించి మమున్
మనిచె నరణ్యములోపల, నని ఘోషించిరి కుమారు ♦ లాఘోషములోన్. 589

వ. అనిన విని నరేంద్రుం డి ట్లనియె. 590

క. కని మనిచి యెత్తి పెంచిన, తనుజన్ములకంటె నంద ♦ తనయుం డాఘో
షనివాసులకు మనోరంజనుఁ డె ట్లయ్యెను బుధేంద్ర ♦ చను నెఱిఁగింపన్. 591

వ. అనిన శుకుం డి ట్లనియె. 592

సీ. అఖిలజంతువులకు ♦ నాత్మ [3]వల్లభుఁ డైన, భంగి బిడ్డలు నిండ్లుఁ ♦ బసిఁడి మొదలు
వస్తువు లెవ్వియు ♦ వల్లభంబులు గావు, సకలాత్మకుం డై నక ♦ జలజనేత్రుఁ
డఖిలజంతువులకు ♦ నాత్మ గావున ఘోష, వాసుల కెల్లను ♦ వల్లభత్వ
మున మిక్కిలొప్పెను ♦ మూఁడులోకములకు; హితముసేయఁగ జల ♦ జేక్షణుండు

ఆ. మాయతోడమూర్తి ♦ మంతుఁడై యొప్పారుఁ, గలఁ డతండు నిఖిల ♦ గణములందు
భవతిధాతు వెట్లు ♦ భావార్థ మై సర్వ, ధాతుగణమునందుఁ ♦ దనరు నట్లు.

క. శ్రీపతిపద మనునావను, బ్రాపించి భవాబ్ధి వత్స ♦ పదముగ ధీరుల్
రూపించి దాఁటి చేరుదు, రాపత్పదరహితు లగుచు ♦ నమృతపదంబున్. 594

ఆ. అఘునిఁ జంపి కృష్ణుఁ ♦ డా ప్తులుఁ దానును, జల్ది గుడిచి జలజ ♦ సంభవునకుఁ
జిద్విలాస మైన ♦ చెలువు సూపినకథఁ, జదువ వినినఁ గోర్కి ♦ సంభవించు. 595

1. లోలుఁడుం. 2. గోపికల్. 3. వల్లభ మైన.

వ. అని చెప్పి మఱియు వ్యాసనందనుం డి ట్లనియె. 596

క. రాగంబున బలకృష్ణులు, పౌగండవయస్కు లగుచుఁ § బశుపాలకతా
యోగంబున బృందావన,భాగంబునఁ గాచి రంతఁ § బశువుల నధిపా. 597

వ. అయ్యెడఁ గృష్ణుం డొక్కనాఁడు రేపకడ లేచి వేణువు పూరించి బలభద్ర సహితుం డై గోపకుమారులు దన్ను బహువారంబులు గైవారంబులు సేయ మ్రాల నాలకదుపుల నిడికొని నిరంతర ఫలకిసలయకుసుమంబులను గుసుమ మకరందనిష్యందపానానందదిందిందిరకదంబంబును గదంబాదినానాతరులతా గుల్మసంకులంబును గులవిరోధరహితమృగపక్షిభరితంబును భరితసరస్సరోరుహ పరిమళమిళితపవనంబును నయినవనంబుఁ గని యందు వేడుకం గ్రీడింప నిచ్ఛయించి యన్నం డన్న కి ట్లనియె. 598

శా. శాఖాపుష్పఫలప్రభారనత లై § చర్చించి యోదేవ మా
శాఖత్వంబు హరింపు మంచు శుకభా § షన్ నీ కెఱింగించుచున్
శాఖాహస్తములం బ్రసూనఫలముల్ § సక్కన్ సమర్పించుచున్
శాఖిశ్రేణులు నీపదాబ్జములకున్ § జన్ మ్రొక్కెడిం జూచితే. 599

సీ. నిఖిలపావన మైన§నీకీర్తిఁ బాడుచు, నీతుమ్మెదలు వెంట § నేఁగుదెంచె
నడవిలో గూఢుండ § వైనయీశుఁడ, వని మునురి కొల్వఁగ వచ్చె§మునిగణంబు
నీలాంబరముతోడి § నీవు జీమూతమ; వని నీలకంఠంబు § లాడఁ దొడఁగెఁ
బ్రియముతోఁ జూచుగో§పికలచందంబున, నినుఁ జూచె నదె హరి § ణీచయంబు

ఆ. నీవు వింద వనుచు § నిర్మలసూక్తులు, వలుకు చున్న విచటఁ § బరభృతములు
నేఁడు విపినచరులు § నీవు విచ్చేసిన, ధన్యు లైరి గాదె § తలఁచి చూడ. 600

సీ. నీపాదములు సోఁకి § నేఁడు వీరుత్తృణ,పుంజంబుతో భూమి § పుణ్య యయ్యె
నీనఖంబులు దాఁకి § నేఁడు నానాలతా,తరుసంఘములు గృతా§ర్థంబు లయ్యె
నీకృపాదృష్టిచే § నేఁడు నదీశైల, ఖగమృగంబులుఁ దివ్య § కాంతిఁ జెందె
నీపెన్నురము మోవ § నేఁడు గోపాంగనా,జనములపుట్టువు § సఫల మయ్యె

ఆ. నని యరణ్యభూమి § నరకించి పసులను, మిత్రజనులఁ దాను § మేపు చుండి
నలినలోచనుండు § నదులందు గిరులందు, సంతసంబు మెఱయ § సంచరించె.

వ. మఱియు నయ్యీశ్వరుండు. 602

సీ. ఒకచోట మత్తాళి§యూథంబు జుమ్మని, మ్రోయంగ జుమ్మని § మ్రోయుచుండు
నొకచోటఁగలహంస§యూథంబుగూడి కేం,కృతులు సేయంగఁ గేం§కృతులు సేయు
నొకచోట మదకేకి§యూథంబు లాడంగ,హస్తాబ్జములు ద్రిప్పి § యాడఁదొడఁగు
నొకచోట వనగజ§యూథంబు నడవంగ, నయముతో మెల్లన § నడవఁజొచ్చు

ఆ. గ్రౌంచచక్రముఖర§ఖగములొక్కొకచోటఁ, బలుక వానియట్ల § పలుకుఁ గదిసి
పులులసింహములను§బాడగనియొక్కచోఁ,బఱచుమృగములందుఁ§బఱచుఁ గూడి.

వ. మఱియును. 604

సీ. రా పూర్ణచంద్రిక రా గౌతమీ గంగ, రమ్ము భగీరథ రాజతనయ
రా సుధాజలరాశి రా మేఘమాలిక, రమ్ము చింతామణి రమ్ము సురభి
రా మనోహారిణి రా సర్వమంగళ, రా భారతీదేవి రా ధరిత్రి
రా శ్రీ మహాలక్ష్మి రా మందమారుతి, రమ్ము మందాకిని రా శుభాంగి.

ఆ. యనుచు మఱియుఁ గలుగు నాఖ్యలు గలగోవు, లడవిలోన దూర మందు మేయ
ఘనగభీరభాషఁ గడు నొప్పఁ జీరు నా, భీరజనులు వొగడఁ బెంపు నెగడ. 605

క. కాంతారవిహారమ్ముల, శ్రాంతుండై గోపకాంక [1]శయుఁ డగునన్నన్
సంతుష్టిఁ బొందఁ జేయు ని, రంతరకరచరణమర్దనాదుల నధిపా. 606

క. పాడుచు నాడుచు మందట, లాడుచు నొండొరులఁ దాఁకు నాప్తులఁ గని [2]బి
ట్టాడుచుఁ జేతులు వ్రేయుచుఁ, గ్రీడింతురు నగుచు బలుఁడుఁ గృష్ణుఁడు నొకచోన్.

వ. ఇవ్విధంబున. 608

సీ. వేదాంతవీథుల విహరించువిన్నాణి, విహరించుఁ గాంతార వీథులందు
ఫణిరాజశయ్యపైఁ బవళించుసుఖభోగి, పల్లవశయ్యలఁ బవ్వళించు
గురుయోగిమానస గుహలఁ గ్రుమ్మరుమేటి, గ్రుమ్మరు నద్రీంద్ర గుహలలోనఁ
గమలతోడఁ బెనంగి కడు డయ్యుచతురుఁ డా, భీరజనులతోడఁ బెనఁగి డయ్యు

ఆ. నఖిలలోకములకు నాశ్రయుం డగుధీరుఁ, డలసి తరులనీడ నాశ్రయించు
యాగభాగచయము లాహరించుమహాత్ముఁ, డడవిలోనిఫలము లాహరించు.

వ. ఆ సమయంబున. 610

సీ. అలసినచోఁ గొంద ఱతిమోదమున వీఁపు, లెక్కించుకొని పోదు రేపు మెఱసి
సొలసి నిద్రించినచో నూరుతల్పంబు, లిడుదురు కొందఱు హితవు గలిగి
చెమరించియున్నచోఁ జిగురుటాకులఁ గొంద, ఱొయ్యన విసదురు రుత్సహించి
దవ్వేఁగి నిలుచుచోఁ దడయక కొందఱు, పదము లొత్తుదు రతి బాంధవమున

ఆ. గోపవరులు మఱియుఁ గొందఱు ప్రియమున, మాధవునకుఁ బెక్కు మార్గములను
బనులు సేసి రెల్ల భవములఁ జేసిన, పాపసంచయములు భస్మములుగ. 611

వ. అయ్యవసరంబున శ్రీదామనామధేయుం డైనగోపాలకుండు రామ కేశవులం
జూచి యిట్లనియె. 612

గార్దభాకారుం డైనధేనుకాసురుని బలభద్రుఁడు వధించుట.

క. దూరంబునఁ దాలతరు, స్ఫారం బగువనము గలదు పతితానుపత
ద్భూరిఫలసహిత మది యే, ధీరులు సొర వెఱతు రందు ధేనుకుఁ డుంటన్. 613

వ. ఆ ధేనుకాసురుండు మహాశూరుండును ఖరాకారుండును నై సమానసత్త్వసమే
తు లైనజ్ఞాతులుం దానును మనుష్యులం బట్టి భక్షించుచుండు నయ్యెడఁ బరి

1. శయనుం డగుచున్. 2. చిట్టాడుచు,

మళోపేతంబు లైననూతనఫలవ్రాతంబు లసంఖ్యాతంబులు గలవు వినుఁడు. 614

క. ఫలగంధము నాసాపుట, ములఁ బెంటం జొచ్చి చిత్త ✽ ములఁ గొనిపోయెన్
ఫలముల నమలింపుఁడు మను, బలియురకును మీకు దైత్య ✽ భటు లడ్డంబే. 615

వ. అని పలికిన చెలికానిపలుకులాదరించి విని నగి వారునుం దారును మహోత్తా
లం బగుతాలవనంబునకుం జని యందు. 616

క. తత్తఱమున బలభద్రుఁడు, తత్తాలానోకహములఁ ✽ దనభుజబలసం
పత్తిఁ గదల్చుచు గ్రక్కున, మత్తేభముభంగిఁ బండ్లు ✽ మహిపై రాల్చెన్. 617

వ. అప్పుడు పండ్లు రాల్చినచప్పుడు సెవులకు దెప్పరం బయిన నదిరిపడి రిపుమర్దన
కుతుకంబున గార్దభాసురుండు. 618

మ. పదవిక్షేపములన్ సవృక్షధరణీ ✽ భాగంబు గంపింపఁ గా
రదముల్ దీడుచుఁ గత్తిరించినచెవుల్ ✽ రాజిల్ల వాలంబు భీ
తిద మై [1]తూల ఖరారవంబున సము ✽ ద్దీపించి గోపాలకుల్
బెదరన్ రామునిఱొమ్ముఁ దన్నె వెన్కై ✽ బీరంబు దోరంబుగన్. 619

క. మఱియును దనుజుఁడు రామునిఁ, గఱవఁగ గమకించి తెఱపి ✽ గానక యతనిం
జుఱచుఱఁ జూచుచుఁ [2]శౌర్యము, పఱివోవఁగ నింత నంతఁ ✽ బదములఁ దన్నెన్.

వ. అంత బలభద్రుండు రౌద్రాకారంబున గర్దభాసురుపదంబులు నాలుగు నొక్క
కేల నంటం బట్టి బెట్టు దట్టించి త్రిప్పి విగతజీవునిం జేసి. 621

మ. ఒకతాలాగ్రముఁ దాఁక వైవ నది కం ✽ పోద్రిక్తమై త్రెవ్వి వే
ఱొకతాలాగ్రముపైఁ బడ న్నదియు న ✽ య్యుగ్రాహతిన్ నిల్వకొం
డొకతాలాగ్రముపైఁ బడన్ విఱిగి యి ✽ ట్లొండొంటిపైఁ దాలవృ
క్షకముల్ గూలెఁ బ్రచండమారుతము దాఁ ✽ కం గూలుచందంబునన్. 622

ఉ. తంతువులందుఁ జేలమువి ✽ ధంబున నేపరమేశుమూర్తి యం
దింతయుఁ బుట్టు నట్టిజగ ✽ దీశుఁ డనంతుఁడు దైత్యమాత్రు ని
ట్లంతము సేయు టెంతపని ✽ యద్భుతమే విను మంతలోన వాఁ
డంతముఁ బొందు టెల్లఁ గని ✽ యాతనిబంధులు గార్దభంబు లై. 623

క. బలకృష్ణులపైఁ గవిసిన, బలయుర ఖరదైత్యభటులఁ ✽ బశ్చిమపాదం
బులు వట్టి తాలశిఖరం, బుల కెగురఁగ వైచి వారు ✽ పొరిగొని రధిపా. 624

వ. అప్పుడు. 625

క. ఆలమున నోలిఁ గూలిన, తాలద్రుమఖండదైత్య ✽ తనుఖండములన్
గీలిత మై ధర జలధర, మాలావృత మైనమింటి ✽ మాడ్కిన్ వెలిఁగెన్. 626

క. ధేనుకవనమున నమలిరి, మానవు లావేళఁ దాటి ✽ మ్రాఁకులఫలముల్
ధేనువులు మెసఁగెఁ గసవులు, ధేనుకహరభర్తకామ ✽ ధేనువు గలుగన్. 627

1. తూలఁగఁ గావరంబున. 2. గార్యము.

వ. ఆ సమయంబున సురలు విరులవానలు గురియించి దుందుభులు మొరయించి
రంతఁ గమలలోచనుండు గోపజనజేగీయమానవర్తనుండై యన్నయుం దానును
గోగణంబుల వెలుచుకొని మందకుం జనియె నయ్యెడ. 628

ఉ. గోపదరేణుసంకలిత § కుంతలబద్ధమయూరపింఛు న
ద్దీపితమందహాసశుభ § దృష్టివిలసన్ముఖు వన్యపుష్పమా
లాపరిపూర్ణు గోపజన § లాలితవేణురవాభిరాము నా
గోపకుమారునిం గనిరి § గోపసతుల్ నయనోత్సవంబు గన్. 629

ఆ. కమలనయనువదన § కమలమరందంబుఁ, దవిలి నయనషట్ప § దములవలనఁ
ద్రావి దినవియోగ § తాపంబు మానిరి, గోపకాంత లెల్లఁ § గోర్కు లలర. 630

వ. ఇట్లు గోపికలు సాదరంబునం జూడ వ్రీడాహాసవినయంబులం జూచుచుఁ గ్రీడా
గరిష్ఠుం డయిన ప్రౌఢ గోష్ఠంబు ప్రవేశించె నంత రోహిణీయశోదలు గుఱ్ఱల
వలనిమచ్చికలు పిచ్చలింప నిచ్చకు వచ్చిన ట్లయ్యైవేళల దీవించిరి వారును
మజ్జనోద్వర్తనాదు లంగీకరించి సురభికుసుమగంధంబులు గైకొని రుచిరచేలం
బులు గట్టుకొని రసోపపన్నంబు లయిన యన్నంబులు గుడిచి తృప్తులై మం
జులశయ్యల సుప్తు లయి యుండి రందు.

శ్రీకృష్ణుఁడు కాళియమర్దనము గావించుట.

సీ. ఒకనాఁడు బలభద్రుఁ § డొక్కరుఁడు రాకుండ, గోపాలకులుఁ దానుఁ § గూడి కృష్ణుఁ
డడవికిఁ జని యెండ § నాగోవులను గోపకులు నీరువట్టునఁ § గుంది డస్సి
కాళిందిలో విష § కలితతోయముఁ ద్రావి, ప్రాణానిలంబులు § వాసి పడిన
యోగీశ్వరేశుండు § యోగివంద్యుఁడు గృష్ణుఁ, డీక్షణామృతధార § లెలమిఁ గురిసి

ఆ. పసుల గోపకులను § బ్రతికించె మలరంగ, వారు తమకుఁ గృష్ణుఁ § వలన మరల
బ్రతుకు గలిగె నంచు § భావించి సంతుష్టమానసములఁ జనిరి మానవేంద్ర.

క. కాళియఫణిదూషిత యగు, గాళిందిఁ బవిత్రఁ జేయఁ § గా నుత్సుకుఁడై
కాళిందీజలవర్ణుఁడు, కాళియ వెడలంగ నడిచెఁ § గౌరవముఖ్యా. 633

వ. అనిన నయ్యగాధజలంబువలన మాధవుం డెట్టినేర్పున సర్పంబుదర్పంబు మాపి
వెడలించె నందుఁ బెద్దకాలం బావ్యాళం బేల యుండె నెఱింగింపుము. 634

క. తొట్టులఁ గాచిన నందుని, కుఱ్ఱనిచరితామృతంబు § గొనకొని చెవులకా
జుట్టుగఁ దనివి గలునె, వెట్టుల కయినను దలంప § విప్రవరేణ్యా. 635

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 636

సీ. మానవేశ్వర యొక్క § మడుఁగు కాళిందిలోఁ, గల దది యెప్పుడుఁ § గాళియాహి
విషవహ్నిశిఖలచే § వేఁచుచుండును మీఁదఁ, బఱ తెంచినంతన § పక్షు లైనఁ
బడి మ్రగ్గు నందుఁ ద § ద్భంగశీకరయుక్త, పవనంబు సోఁకినఁ § బ్రాణు లెవ్వ
రైన నప్పుడ చచ్చు § నట్టియామడుఁగులో, నుదకంబు పొంగుచు § నుడుకుచుండఁ

తే. జూచి వెఱఁ గంది కుజనులఁ ♦ స్రుక్కఁ జేయ
నవతరించినబలుమీఁరు ♦ డాగ్రహించి
భుజగవిషవహ్నిదోషంబు ♦ వోలియఁ జేసి
సుజలఁ గావించి యీనదిఁ ♦ జూతు ననుచు. 637

వ. కృతనిశ్చయుండై పూర్వజన్మభాగ్యంబునం దనచరణసంస్పర్శంబునకు యోగ్యం బైతత్సమీపంబున విశాలవిటపశాఖాకదంబంబుతో నున్నకదంబభూజంబు నెక్కి.

మ. [1]కటిచేలంబు బిగించి పింఛమునఁ జ ♦ క్కం గొప్పు [2]బంధించి దో
స్తటసంస్ఫాలన మాచరించి చరణ ♦ ద్వంద్వంబుఁ గీలించి త
త్కుటశాఖాగ్రముమీఁద నుండి యుఱికెన్ ♦ గోపాలసింహంబు ది
క్తటముల్ మ్రోయ హ్రదంబులో గుభగుభ ♦ ధ్వానం బనూనంబుగన్. 639

ఉ. భూరిమహాప్రతాపపరి ♦ పూర్ణభయంకరగోపబాలకం
ఠీరవపాత వేగవిక ♦ టీకృతదుర్విషభీషణోర్మిసం
పూరిత మై వడిం గలఁగి ♦ పొంగి ధనుశ్శతమాత్రభాగవి
స్తారము వొంగె నమ్మడుఁగు ♦ తప్తపయఃకణబుద్బుదోగ్ర మై. 640

శా. పాఠీనాకృతిఁ దోయరాశిఁ నడుమన్ ♦ భాసిల్లి ము న్నాఢ్యుఁ డై
శౌరిన్యక్క్రియ నీఁదునేర్పు దనకుం ♦ గల్మిన్ భుజంగేంద్రహృ
త్పీఠాగ్రంబున రోషవహ్ని లెగయన్ ♦ భీమంబుగా నీఁదె ను
ల్లోలోత్తుంగతరంగ మై మడుఁగు దు ♦ ర్లోక్యంబు గా బాహులన్. 641

వ. ఆ సమయంబున. 642

శా. బాలుం డొక్కఁడు వీఁడు నామడుఁగు వి ♦ భ్రాంతోచ్చలత్కీర్ణక
ల్లోలం బై కలఁగం జరించె నిట నే ♦ లో నుంటఁ జూడండు మ
త్కీలాభీలవిశాలదుస్సహవిషా ♦ గ్ని జ్వాలలన్ భస్మ మై
కూలం జేసెద నేఁడు లోకులకు నా ♦ కోపంబు దీపింపఁగన్. 643

వ. అని తలంచి విజృంభించి. 644

ఉ. ఘోరవిషానల ప్రభలు ♦ గొబ్బునఁ గ్రమ్మఁగ సర్పసైన్యవి
స్ఫారుఁడు గాళియోరగుఁడు ♦ వాతి వడిం గఱచెం బయోధరా
కారుఁ బయోవిహారు భయ ♦ కంపవిదూరు మహోగభీరు నా
భీరకుమారు వీరు నవ ♦ పీతశుభాంబరధారు ధీరునిన్. 645

క. కఱచి పిఱుతివక మఱియును, వెఱవక నిజవదనజనిత ♦ విషదహనశిఖల్
మెఱయఁ దననిడుదయొడలను, నెఱిహరిఁ బెనఁగొనియె భుజగనివహపతివడిన్.

వ. ఇట్లు భోగిభోగపరివేష్టితుం డై చేష్టలు లేనివాని తెఱంగునఁ గానంబడుచున్న ప్రాణసఖునిం గనుంగొని తత్ప్రభావంబు లెఱుంగక తత్సమర్పితధనదారమనో

1. కటికసూత్రంబు, 2. సంధించి.

రథమానసులు గావున. 647

చ. అదె మనకృష్ణునిం గఱచి • యంతటఁ బోక భుజంగమంబు దు
ర్మదమున మేనఁ జుట్టికొని • మానక యున్నది యింక నేమి సే
యుద మెటఁ జొత్తు మేపురుషు • లోపుదు రీయహి నడ్డపెట్ట నె
య్యది సదుపాయ మంచుఁ బడి • రార్తరవంబులఁ మూలి గోపకుల్. 648

క. గోపకుమారకశేఖరు, నేపున సర్పంబు గఱచు • టీక్షించి వగన్
మేపులకుఁ దొలఁగి గోవులు, వాపోవుచు నుండె వృషభవత్సంబులతోన్. 649

క. భూతలము వడఁకె నుల్కా, పాతంబులు మింటఁ గానఁ • బడె ఘోషములో
వ్రేతలకును గోపకసం, ఘాతముల[1]కు నదరెఁ గీడు • కన్ను లిలేశా. 650

వ. అంత నాదుర్నిమిత్తంబులు వొడగని బెగడు గదిరినచిత్తంబుల నుత్తలపడుచు
మంద నున్ననందయశోదాదు లైనగోపగోపికాజనంబులు హరిదళసరి యెఱుం
గక గోపాలగోగణపరివృతుం డైనకృష్ణుం డెక్కడ నైనం జిక్కనోపు నని పొ
క్కుచుం బెక్కువ లయినమక్కువలు చెక్కు లొత్త నొక్కపెట్ట బాలవృద్ధ
సమేతు లై మహాఘోషంబున నాఘోషంబు వెలువడి. 651

క. వా రిబ్భంగి నెఱుంగని, వా రై హరిఁ జూడఁ బోవ • వడిగొని నగుచున్
వారింపఁ డయ్యె రాముఁడు, వారిని హరిలా వెఱుంగు • వాఁడయ్యు నృపా.

వ. అంతలోన వారునుం దానును గాంతారమార్గంబు వట్టి పోవుచు నెడనెడ గోప
గోష్పదంబులసందుల నింత నంత నక్కడక్కడ యవాంకుశహలకమలకులిశ
చక్రచాపకేతనాదిరేఖాలంకృతంబు లై మార్గాభరణంబు లైనహరిచరణంబుల
జాడఁ గని చొప్పు దప్పక చని దుర్ఘటం బయినయమునాతటంబు సేరి వారి
మధ్యంబున నితరుల కసాధ్యం బయినసర్పంబుచేతఁ గాటువడి దర్పంబు నూపక
భోగిభోగపరివృతుం డైనకృష్ణునిఁ గృష్ణకృష్ణేతివిలాపంబులఁ దాపంబులం బొం
దుచుఁ [2]దత్కాలంబునం బ్రతికూలం బయ్యె ననుచు దైవంబుదిట్టు గోపకు
లును గోపకులం గలిసి మేఁత లుడిగి ఱెప్ప లిడక కృష్ణునిం దప్పక చూచుచు
నొరలుచున్నగోవులనుం గని రందు గోపికలు యశోదం బట్టుకొని విలపించుచుఁ
గృష్ణు నుద్దేశించి యి ట్లనిరి. 653

సీ. ఎదురువచ్చినఁ జాల • నెదురుగాఁ జనుదెంతు, వెదురువచ్చిన నేఁ డ•దేల రావు
చూచినఁ గృపతోడఁ • జూచుచుందువు నీవు, సూచినఁ గను విచ్చి • చూడ వేల
డాసిన నఱలేక • డాయంగ వత్తువు, డాసిన నేటికి • డాయ విచటఁ
జీరిన నో యని • చెలరేఁగి పలుకుదు, విది యేమి సీరిన • నెఱుఁగకుంట

ఆ. తలఁపు సేయునంతఁ • దలపోయుచుందువు, తలఁపు సేయ నేఁడు • దలఁప వకట
యనుచు భక్తివివశ • లాడెడికైవడి, వ్రేత లెల్ల నాడి • వివశ లైరి. 654

1. 'కదరె వలవడ' అ. ప్ర. 2. దత్కాలంబున.

వ. ఆ సమయంబున నందయశోదాదులు హరిం జూచి యధికంబైనశోకంబున
నిట్లనిరి. 655

క. విషకుచయుగ యగురక్కసి, విషకుచదుగ్ధంబు ద్రావి ♦ విషవిజయుఁడ వై
విషరుహలోచన యద్భుత, విషయుం డగునీకు సర్ప ♦ విష మెక్కెఁగదే. 656

క. కట్టా క్రూరభుజంగము, గట్టలుకన్ నిన్నుఁ గఱవఁ ♦ గరిపించితివో
తిట్టితివో పాపవిధిఁ, బట్టి మముం దలఁచి కాఁకఁ ♦ బలవించితివో. 657

క. పన్నగము మమ్ముఁ గఱవక, ని న్నేటికిఁ గఱచెఁ గుఱ్ఱ ♦ నెమ్మి గలిగి నీ
వున్నను మము రక్షింతువు, నిన్నున్ రక్షింప నేము ♦ నేరము తండ్రీ. 658

ఉ. చూడ వ దేమి గారవపుఁ ♦ జూపుల మమ్ము సఖాలితోడ మా
టాడ వ దేమి నర్మముగ ♦ నందెలు పాదములందు మ్రోయ నేఁ
డాడ వ దేమి నర్తనము ♦ లవ్వల మ్రోలను గోపికావళిం
గూడ వ దేమి నవ్వులకు ♦ గోపకుమారవరేణ్య చెప్పుమా. 659

సీ. శ్రవణరంధ్రంబులు ♦ సఫలతఁ బొందంగ, నెలమి భాషించువా ♦ రెవ్వ రింకఁ
గరచరణాదుల ♦ కలిమి ధన్యత నొంద, నెగిరి పైఁ బ్రాఁకు ♦ వా రెవ్వ రింక
నయనయుగ్మంబు లు ♦ న్నతిఁ గృతార్థములుగా, నవ్వులు నూపువా ♦ రెవ్వ రింక
జిహ్వలు గౌరవ ♦ శ్రీఁ జేరఁ బాటల,నొడఁ [1]బలికించువా ♦ రెవ్వ రింకఁ
ఆ. దండ్రి నీవు సర్ప ♦ దష్టుండ వై యున్న, నిచట మాకుఁ బ్రభువు ♦ లెవ్వ రింక
మరగి పాయ లేము ♦ మాకు నీతోడిద, లోక మీవు లేని ♦ లోక మేల. 660

వ. అని యొండొరులం బట్టుకొని విలపించుచుం గృష్ణునితోడన మడుఁగుఁ జొత్తము
చత్త మనుచుఁ గృష్ణవిరహవేదనానలభారతప్తులై మడుఁగుఁ జొరఁ బొఱుచున్న
వారలఁ గనుంగొని భగవంతుండైన బలభద్రుండు మీరు మీఁదెఱుంగరు
ధైర్యంబు విడుచుట కార్యంబు గాదు సహించి చూడుం డని వారిని వారించె.

క. తనుఁ గూర్చి యివ్విధంబున, వనితలు బిడ్డలును దారు ♦ వాపోయెడిఘో
షనివాసులఁ గని కృష్ణుఁడు, మనుజునిక్రియ నొకముహూర్తమాత్రము జరపెన్.

శా. అంతం గృష్ణుఁడు మేను వెంప భుజగుం ♦ [2]డావృత్తులం బాసి తా
సంతప్తాయతభోగుఁ డై కఱచుటల్ ♦ సాలించి నిట్టూర్పుతో
శ్రాంతుం డై తల లెత్తి దుర్విషము నా ♦ సావీథులం గ్రమ్మ దు
శ్చింతన్ దిక్కులు సూచుచున్ దలఁగి ని ♦ ల్చెన్ ధూమకాష్ఠాకృతిన్. 663

చ. వెఱ [3]మెర లేనియట్టిబలు ♦ వీరుఁడు కృష్ణకుమారుఁ డొక్కచేఁ
జఱచి ఖగేంద్రచందమునఁ జక్కన దాడలు వట్టి కన్నులం
జొఱచొఱ దుర్విషానలము ♦ [4]జొబ్బిలు చుండఁగ నెత్తి లీలతో
జిఱజిఱఁ ద్రిప్పి వైచెఁ బరి ♦ శేషితదర్పముఁ గ్రూరసర్పమున్. 664

1. 'బరికించు. 2. డావృత్తతం. 3. మఱ. 4. 'స్రుక్కనుబ్బి-వధింపక-స్రవింపఁగ' వ్రా.ప్ర.

వ. ఇట్లు వేగంబున నాగంబు వీచి వైచి జగజెట్టి యై పెనందుఱిపట్టి రెట్టించినసంభ్రమంబున. 665

సీ. ఘనయమునానదీ § కల్లోలఘోషంబు సరసమృదంగ ఘో § షంబు గాఁగ
సాధుబృందావన § చరచంచరీకగా, నంబు గాయకసుగా § నంబు గాఁగఁ
గలహంససారస § కమనీయమంజుళ, బ్దంబులు తాళశ § బ్దములు గాఁగఁ
దివి నుండి వీక్షించు § దివిజగంధర్వాది, జనులు సభాసీన § జనులు గాఁగ
తే. బద్ధరాగాదిరత్న ప్ర § భాసమాన, మహితకాళియఫణిఫణా § మండపమున
నళినలోచనవిఖ్యాతన ర్తకుండు, నిత్యనై పుణ్యమునఁ జేర్చి § నృత్య మాడె. 666

శా. కుక్షిన్ లోకము లున్నగౌరవముతో § గోపాకృతి న్నున్నయా
రక్షోహంత వడిన్ మహాఫణిఫణా § రంగ ప్రదేశంబుపై
సక్షీణోద్ధతి నాడుఁబాడుఁ జెలఁగున్ § హాసంబుతోడం బద
ప్రక్షేపంబుల సేయుఁ గేళిగతులం § బ్రాణైక శేషంబు గన్. 667

క. ఘనతరసుమిరానంద, స్వనములతో సిద్ధసాధ్య § చారణగంధ
ర్వనిలింపమునిసతులు చ,య్యనఁ గురిసిరి విరులవాన § లాడెడుహరిపై. 668

వ. ఇట్లు దుష్టజనదండధరావతారుం డైనహరి వడి గలిగినపడగలమీఁదఁ దాండవంబు సలుప బెండువడి యొండొండ ముఖంబుల రక్తమాంసంబు లుమియుచుఁ గన్నుల విషంబు గ్రక్కుచు నుక్కు సెడి చిక్కి దిక్కులు సూచుచుం గంఠగతప్రాణుం డై ఫణీంద్రుండు తనమనంబున. 669

ఉ. వేలుపు లైన లావు సెడి § వేదనఁ బొందుచు నావిషానల
జ్వాలలు సోఁకినంతటన § చత్తురు నేఁ డిది యేమిచోద్య మా
భీలవిషాగ్ని హేతిచయ § పీడకు నోర్చియుఁ గ్రమ్మఱంగ నీ
బాలుఁడు మత్ఫణాశతము § భగ్నముగా వెసఁ ద్రొక్కి యాడెడిన్. 670

క. ఈతఁడు సర్వచరాచర, భూతేశుం డైన పరమ § పురుషుఁడు సేవా
ప్రీతుఁడు హరి గాఁ దగు నని, భీతిన్ శరణంబు నొందె § బి ట్టలసి నృపా. 671

కాళియునిభార్యలైన నాగాంగనలు శ్రీకృష్ణుని నుతించుట.

వ. ఇట్లు క్రూరంబు లైనహరిచరణ ప్రహారంబులం బడగ లెడసి నొచ్చి చచ్చిన క్రియం బడి యున్నపతిం జూచి నాగకాంతలు దురంతం బైనచింతాభరంబున నివ్వటిల్లెడునెవ్వగల నొల్లంబోయి పల్లటిల్లిన యుల్లంబుల. 672

మ. కచబంధంబులు వీడ భూషణము లా § కంపింపఁ గోఁదీఁగలుం
గుచయుగ్మంబుల వ్రేగునం గదలఁ బై § కొంగుల్ వడిన్ జీరఁగాఁ
బ్రచురభ్రాంతిఁ గలంగి ముందట రుద § ద్బాలావలిం గొంచు స్రు
క్కుచు భక్తిం జని కాంచి రాగుణమణిన్ § గోపాలచూడామణిన్. 673

వ. కని దండప్రణామంబు లాచరించి నిటలతటఘటితకరకమల లై యి ట్లనిరి. 674

క. క్రూరాత్ముల దండింపఁగ, ధారుణిపై నవతరించి ౹ తనరెడినీకీ
క్రూరాత్ముని దడించుట, క్రూరత్వము గాదు సాధు ౹ గుణము గుణాఢ్యా. 675

క. పగవారిసుతులయందును, బగ యించుక లేక సమతఁ ౹ బరఁగెడినీకుం
బగ గలదె ఖలుల నడఁచుట, జగదవనముకొఱకుఁ గాక ౹ జగదాధారా. 676

క. నిగ్రహమె మము విపాస్యుల, నుగ్రుల శిక్షించు టెల్ల ౹ నూహింప మహా
నుగ్రహము గాక మా కీ, నిగ్రహము విపాస్యభావ ౹ నిర్గతిఁ జేసెన్. 677

ఉ. ఎట్టితపంబు సేసె నొకొ ౹ యెట్టిసుకర్మము లాచరించెనో
యెట్టినిజంబు వల్కె నొకొ ౹ యీఫణి పూర్వభవంబునందు ము
న్నెట్టిమహానుభావులకు ౹ నెన్నఁడుఁ జేరువ గానినీవు నే
డిట్టివినోదలీలఁ దల ౹ లెక్కి నటించెద వీఫణీంద్రుపై. 678

మ. బహుకాలంబు దపంబు సేసి వ్రతముల్ ౹ పాటించి కామించి నీ
మహనీయోజ్జ్వలపాద రేణుకణసం ౹ స్పర్శాధికారంబు శ్రీ
మహిళారత్నము దొల్లి కాంచె నిదె నే ౹ మం బేమియుఁ లేక యీ
యహి నీపాదయుగాహతిం బడసె నేఁ ౹ డత్యద్భుతం బీశ్వరా. 679

ఉ. ఒల్లరు నిర్జరేంద్రపద ౹ మొల్లరు బ్రహ్మపదంబు నొందఁగా
నొల్లరు చక్రవర్తిపద ౹ మొల్లరు సర్వరసాధిపత్యము
న్నొల్లరు యోగసిద్ధి మఱి ౹ యొండుభవంబుల నొందనీనినీ
సల్లలితాంఘ్రి రేణువుల ౹ సంగతి నొందినధన్యు లెప్పుడున్. 680

క. ఘనసంసారాహతు లగు, జను లాకాంక్షింపఁ గదు న ౹ శక్యం బగుశో
భనము సమక్షంబున నహి, గనియెం దామసుఁడు రోష ౹ కలితుం డయ్యున్. 681

వ. దేవా సకలపురుషాంతర్యామిరూపత్వంబువలనఁ బరమపురుషుండ వయ్యును నపరిచ్ఛిన్నత్వంబువలన మహాత్ముండ వయ్యును నాకాశాదిభూతసమాశ్రయత్వంబువలన భూతావాసుండ వయ్యును భూతమయత్వంబువలన భూతశబ్దవాచ్యుండ వయ్యును గారణాతీతత్వంబువలనఁ బరమాత్ముండ వయ్యును జ్ఞానవిజ్ఞానపరిపూర్ణత్వంబు గలిగి నిర్గుణత్వనిర్వికారత్వంబులవలన బ్రహ్మంబ వయ్యును బ్రకృతిప్రవర్తకత్వంబువలన ననంతశక్తి వై యప్రాకృతుండ వయ్యును గాలచక్రప్రవర్తకత్వంబువలనఁ గాలుండ వయ్యును గాలశక్తిసమాశ్రయత్వంబువలనం గాలనాథుండ వయ్యును సృష్టిజీవనసంహారాదిదర్శిత్వంబువలనం గాలావయవసాక్షి వయ్యును నొప్పునీకు నమస్కరించెద మఱియును. 682

సీ. విశ్వంబు నీవ యై ౹ విశ్వంబుఁ జూచుచు, విశ్వంబు సేయుచు ౹ విశ్వమునకు
హేతువ వై పంచ ౹ భూతమాత్రేంద్రియ,ములకు మనఃప్రాణ ౹ బుద్ధిచిత్త
ముల కెల్ల నాత్మ వై ౹ మొనసి గుణంబుల, నావృత మగుచు ని ౹ జాంశభూత

మగునాత్మచయమున। కనుభూతిసేయుచు, మూఁడహంకృతులచేఁ।[1] ముసుఁగువడక

తే. నెఱి ననంతుఁడ వై దర్శ। నీయుఁ డవివి, గాక సూక్ష్ముఁడ వై నిర్వి। కారమహిమఁ దనరి కూటస్థుఁ డన సమ। స్తంబు నెఱుఁగు, నీకు మ్రొక్కెద మాలింపు। నిర్మలాత్మ.

వ. మఱియుఁ గలండు లేఁడు సర్వంబు నెఱుంగు నించుక యెఱుఁగు బద్ధుండు విముక్తుం డొకండ నేకుండు ననునివి మొదలుగాఁ గలవాదంబులు మాయవలన ననురోధింపుదురు గావున నానావాదానురోధకుండ వయ్యును నభిధానాభిధేయ శక్తిభేదంబులవలన బహుప్రభావప్రతీతుండ వయ్యును జక్షురాది రూపంబుల వలనఁ బ్రమాణరూపకుండ వయ్యును నిరపేక్షజ్ఞానంబు కలిమిం గవి వయ్యును వేదమయనిశ్శ్వాసత్వంబువలన శాస్త్రయోని వయ్యును సంకర్షణవాసుదేవ ప్రద్యుమ్నానిరుద్ధ రూపంబులవలనఁ జతుర్మూర్తి వయ్యును భక్తజనపాలకుండ వయ్యును నంతఃకరణ ప్రకాశకత్వంబు గలిగి సేవకజన ఫలప్రదానంబుకొఱకు గుణాచ్ఛాదకుండ వయ్యును జిత్తాదివర్తనంబులఁ గానం దగినగుణంబులకు సాక్షి వై యొరుల కెఱుంగరామి నగోచరుండ వయ్యును దర్శింప రానివెంపు వలన నవ్యాహతవిహారుండ వయ్యును సకలకార్యహేతు వయ్యు నంతఃకరణ ప్రవర్తకత్వంబువలన హృషీకేశుండ వయ్యును సాధనవశంబు గాని యాత్మారామత్వంబువలన ముని వయ్యును స్థూలసూక్ష్మగతుల నెఱుంగుచు నెందుం జెందక నీవు విశ్వంబు గాకయు విశ్వంబు నీవ యయ్యును విశ్వభావాభావసందర్శనంబు సేయుచు విద్యావిద్యలకు హేతు వయిననీకుం బ్రణామంబు లాచరించెద మవధరింపుము. 684

క. లోకజనిస్థితిలయములు, గైకొని చేయుదువు త్రిగుణ। కలితుఁడ వై కా
లాకారమున నమోఘ, శ్రీకలితుఁడ వగుచు నిచ్చ। సెందక యీశా. 685

క. నీశాంతలు గానితనువు, లీశా యీ మూఢజాతు। లీసజ్జాతుల్
నీ శాంతతనువు లందుఁ బ్ర, కాశింతువు ధర్మహితము। గా సుజనులలోన్. 686

ఉ. నేరము లెన్న నెక్కడివి। నేము దలంచుతలంపులోపలన్
నేరుపు లున్నవే సుతుల। నేరమిఁ దండ్రులు త్రోచి పుచ్చరే
నేరము సేయువారి ధర। ణీపతు లొక్కొకమాటు గావరే
నేరము గల్గుమద్విభుని। నేఁ డిటఁ గావఁ గదే కృపానిధీ. 687

శా. బాలుం డీతఁడు మంచివాఁ డనుచుఁ జె। ప్పన్ రాము కూరుండు దు
శ్శీలుండో నవు నైన నేము సుభగ। శ్రీఁ బాసి వైధవ్యదు
ష్టాలంకారముఁ బొంద నోడెద మనా। థాలాప మాలింపవే
చాలున్ నీపదతాండవంబు పతిభి। క్షం బెట్టి రక్షింపవే. 688

ఉ. ఆకుల మయ్యె భోగ మిదె। యూదల లన్నియు వ్రస్సెఁ బ్రాణముల్

1. మునుఁగఁబడక.

రాకలఁ బోకలన్ బొలిసె । రాయిడి వెట్టక మా నిజేశుపై
నీకరుణాకటాక్షములు । నిల్పఁగదే తగ నో సమస్తలో
కైకశరణ్య యో యభయ । కారణ యో కమలామనోహరా. 689

ఆ. మమ్ముఁ బెండ్లిసేయు । మాప్రాణవల్లభు, ప్రాణ మిచ్చి కావు । భక్తవరద
నీవు సేయుపెండ్లి । నిత్యంబు భద్రంబు, పిన్ననాఁటిపెండ్లి పెండ్లిగాదు. 690

ఇంద్ర. నీయాన యెవ్వారిని । నిగ్రహింపం, డాయుగ్రపాపాకృతి । నందఁ డింకన్
నీయాజ్ఞలో నుండెడు । నేఁటఁగోలెన్, మాయీశు ప్రాణంబులు । మాకునీవే.

వ. అని యిట్లు తమపెనిమిటిఁ బ్రదుకఁ గోరెడి భుజగసతులయందు శరణాగతరక్షకుం డైనపుండరీకాక్షుండు గరుణించి చరణఘట్టనంబు సాలించి తలంగిన నెట్టకేలకుఁ బ్రాణేంద్రియంబుల మరలం బడసి చదిసి నులిసినతలలు సవరించుకొని [1]వగరుచుచు భుజగపతి జలజనయనునికి నంజలి సేసి మెల్లన యిట్లనియె. 692

చ. మలఁకలు మాప్రచారములు । మాముఖముల్ విషవహ్నిఘోరముల్
ఖలులము రోషజాతులము । గర్వుల మే మొకమంచివారమే
నలినదళాక్ష ప్రాణులకు । నైజగుణంబులు మాన నేర్చునే
వెలయవె మావికారములు । వింతలె మే లొనరించి తీశ్వరా. 693

సీ. వివిధభావాకార । వీర్యబీజాశయ, జవయోనియుతముగా । జగము లెల్ల
నీవ చేసితి మున్న । నే మాజగంబులో, సహజకోపనులము । సర్పములము
దుర్వార మైననీ । తోరంపుమాయ నే, మెఱిఁగి దాఁటెడుపని । కెంతవార
మంతకుఁ గారణ । మఖిలేశ్వరుండవు, సర్వజ్ఞుఁడవు నీవు । జలజనయన
తే. మనిచెదేనిని మన్నించి । మనుపు నన్ను, నిగ్రహించెద వేనిని । నిగ్రహింపు
మింక సర్వేశ మాయిమ్ము । లెందుఁగలవు, చిత్తమందున్న క్రమమునఁ । జేయఁదగును.

క. నాపుణ్య మేమి సెప్పుదు, నీ పాదరజంబుఁ గంటి । నే సనకాదుల్
నీపాదరజము గోరుదు, రేపదమం దున్న నైన । నిఁక మేలు హరీ. 695

వ. అని విన్నవించినఁ గాళియుపలుకులు విన నవధరించి కారుణ్యమానసుం డయిన సర్వేశ్వరుం డతని కిట్లనియె. 696

క. గోవర్గముతో మనుజులు, ద్రావుదు రీమడుఁగునీరు । దగ దిం దుండన్
నీవును నీబాంధవులును, నీవనితలు సుతులుఁ జనుఁడు । నేఁ డంబుధికిన్. 697

క. నిను నే శాసించినకథ, మనమునఁ జింతించి రేపు । మాపును గీర్తిం
చినమనుజులు మీ భయమున, విను మెన్నఁడుఁ బొంద రెందు । విషవిజయముతోన్.

చ. ఇది మొద లెవ్వరైన నరు । లీ యమునాతటినీ హ్రదంబులో
వదలక తోఁగి నన్ను నుప । వాసముతోడఁ దలంచి కొల్చుచుం
గదలక దేవతాదులకుఁ । గా జలతర్పణ మాచరించినన్

1. వగరుపుచ్చుచు.

సదమలచిత్తులై దురిత | సంఘముఁ బాయుదు రాక్షణంబునన్. 699

ఆ. గరుడభీతి రమణ | కద్వీప మెల్ల కే, మనువుఁ జొచ్చి తీవు | మత్పదాబ్జ
లాంఛనములు నీ త | లల నుంటఁ జూచి యా, పక్షిరాజు నిన్నుఁ | బట్టఁ డింక. 700

వ. అని యిట్లు విచిత్రవిహారుండై నగోపాలకృష్ణకుమారుం డానతిచ్చిన నియ్యకొని చయ్యన నయ్యహీంద్రుండు దొయ్యలులుం దానును నెయ్యంబున నయ్యీశ్వరునకు నవ్యదివ్యాంబరాభరణరత్నమాలికానులేపనంబులు సమర్పించి తేటితండంబులకు దండ యగునీలోత్పలంబులదండ యిచ్చి పుత్త్రమిత్త్రకళత్త్రసమేతుండై బహువారంబులు గైవారంబుసేసి వలగొని మ్రొక్కి లేచి వీడ్కొని రమణకద్వీపంబునకుం జనియె నిట్లు. 701

క. వారిజలోచనుఁ డెవ్వరు; వారింపఁగ లేనిఫణిని | వాసత్వంబుల్
వారించిన యమున సుధా,వారిం బోలుచు పారె నెల్ల | వారికిఁ బ్రియమై. 702

కాళియునిపూర్వకథ.

వ. అనిన విని మునీంద్రా యేకారణంబునఁ గాళియుండు భుజగనివాసం బయిన రమణకద్వీపంబు విడిచె నతం డొక్కరుండును గరుడున కేమి దప్పఁ దలంచె నని నరవరుం డడిగిన మునివరుం డి ట్లనియె. 703

సీ. సర్పభీరువు లైన | జను లెల్ల నెలనెల, సరసభక్ష్యములు వృ | క్షంబు మొదల
సర్పంబులకుఁ బెట్ట | సర్పంబులును మును, సర్పాంతకుఁడు దమ్ముఁ | జంపకుండఁ
బ్రతిమాసమును దమ | భాగభక్ష్యంబు లా, పక్షిరాజున కిచ్చి | బ్రదుకు చుండ
విషవీర్యదుర్మదా | విష్టుఁడై కాళియుఁ, డహికులాంతకు[1]నిపా | లపహరించి

తే. యాక తనపాలిబలిభాగ | మెల్లఁ దినిన, విని ఖగేంద్రుఁడు కోపించి | వీనితలలు
నీరి చెండాడి భోగంబు | చించివైచి,ప్రాణములఁ బాపి వచ్చెదఁ | బట్టి యనుచు.

క. అక్షీణకనకసన్నిభ, పక్షయుగోద్భూతఘోర | పవమానమహా
విక్షేపకంపితానే,కక్షోణిధరేంద్రుఁ డగుచు | గరుడుఁడు వచ్చెన్. 705

ఉ. వచ్చినసర్పవైరిఁ గని | వ్రాలక లేచి మహాఫణావళుల్
విచ్చి దృగంచలంబుల న | వీనవిషాగ్నికణంబు లొల్కఁగా
నుచ్చలదుగ్రజిహ్వలు మ | హోద్ధతిఁ ద్రిప్పుచు నూర్పులందుఁ గా
ర్చిచ్చెగయంగఁ బాఱి కఱ | చెన్ విహగేంద్రు నహీంద్రుఁ డుగ్రతన్. 706

క. కఱచినభుజగముఁ రదములు, విఱుగఁగ వదనముల విషము | వెడలఁగ శిరముల్
పఱియలుగ నడిచె గరుడుఁడు, తఱిమి కనకరుచులు గలుగు | తనడాలెక్కన్. 707

వ. ఇట్లహికులారాతిచేత వ్రేటువడి వెఱచి పఱతెంచి కాళియుం డీ గభీరం బయిన మడుఁగుఁ జొచ్చె మఱియు నొక్కవిశేషంబు గలదు. 708

సీ. మున్ను సౌభరి యను | ముని యీహ్రదంబునఁ, దపముసేయుచునుండ | ధరణిలోన

1. (జాల) నపహసించి,

నాఁకలిగొని పన్న ‡ గాంతకుఁ డొకనాఁడు, సనుదెంచి యందుల ‡ జలచరేంద్రు
నొడిసి భక్షించిన ‡ నున్నమీనము లెల్ల, ఖిన్నంబు లై వగఁ ‡ గ్రిస్సి యున్నఁ
జూచి యామునిరాజు ‡ శోకించి కోపించి, గరుడుఁడు నేఁ డాది ‡ గాఁగ నిందుఁ

తే. జొచ్చి మీనంబులను మ్రింగఁ ‡ జూచె నేనిఁ
జచ్చుఁ గావుత మని యుగ్ర ‡ శాప మిచ్చెఁ
గాళియుం డొక్కఁ డాశాప ‡ కథ యెఱుంగు
నితరభుజగంబు లెవ్వియు ‡ నెఱుఁగ వధిప. 709

వ. అది కారణంబుగాఁ గాళియుం డీమడుఁగుఁ జొచ్చియున్న గోమనుజరక్షణార్థంబు కృష్ణుం డతని వెడలించె నిట్లు దివ్యగంధాంబరసువర్ణమణిగణమాలికాలంకృతుం డై మడుఁగు వెడలి వచ్చినమాధవుం గని ప్రాణలాభంబులం బొందినయింద్రియం బులుంబోలె యశోదారోహిణీసమేత లయినగోపికలును నందసునందాదు లైన గోపకులును మూర్ఛలం బాసి తేఱి తెప్పిఱి లేచి పరమానందంబునం బొందిరి బలభద్రుండు తమ్ముని నాలింగనంబు సేసె నప్పుడు. 710

క. ఱంకెలు వైచె వృషభము ల, హంకారముతోడ లేఁగ ‡ లట్టిట్టుఱికెన్
బొంకముల నొప్పె ధేనువు, లంకురితము లయ్యెఁ దరువు ‡ లాహరి రాకన్. 711

క. నీసుతుఁ డహిచే విడివడె, నీసురుచిరభాగ్యమహిమ ‡ నిశ్చల మనుచున్
[1]భూసురులు సతులుఁ దారును, భాసురవచనముల నందుఁ ‡ బలికి రిలేశా. 712

శా. ని న్నాయుగ్రభుజంగమంబు గఱవన్ ‡ నీ వాపదం బొందుచున్
న న్నేమంటి తనూజ యోడవు గదా ‡ నాకూన నాతండ్రి రా
వన్నా యంచు శిరంబు మూర్కొని నిజాం ‡ కాగ్రంబుపై నిల్పుచుం
గన్నీ రొల్కఁగఁ గౌఁగిలించెఁ దనయున్ ‡ గారాముతోఁ దల్లి దాన్. 713

వ. ఇట్లు పరమసంతోషు లై ఘోషజను లారేయి కాళిందీతటంబున నాఁకలినీరు పట్టుల డస్సి క్రుస్సి గోవులుం దారు నుండ నగణ్యం బగునయ్యరణ్యంబున నొక్క దవానలంబు పుట్టి చుట్టు ముట్టికొని నడురేయి నిద్రితం బైనవ్రజంబుమీఁదఁ గది సిన నదిరిపడి లేచి దందహ్యమానదేహు లయి సకలజనులును మాయామనుజ బాలకుం డైనహరికి శరణాగతు లై యి ట్లనిరి. 714

గోగోపగోపికాసంఘమును గార్చిచ్చు చుట్టుకొనుట.

మ. అదె వచ్చెన్ దవవహ్ని ధూమకణకీ ‡ లాభీలదుర్వార మై
యిదె కప్పెన్ మము నెల్లవారి నిట మీఁ ‡ దేలాగు రక్షింపు నీ
పదపద్మంబుల కాని యొం డెఱుఁగ మో ‡ పద్మాక్ష యోకృష్ణ మ్రు
క్కేద మోరామ మహాపరాక్రమ దవా ‡ గ్నిన్ వేగ వారింపవే. 715

క. నీపాదంబులు నమ్మిన, నాపద లెక్కడివి జనుల ‡ కత్యుగ్రమహా

1. భూసురులును ఖేచరులును.

దీపితదావజ్వాలనము, సైపఁక కుండెడివిధంబు భావింపఁ గదే. 716

వ. అని ఘోషించుఘోషజనులం గరుణించి జగదీశ్వరుం డగునఘుం డనంతశక్తి
యుక్తుం డై గహనంబు నిండినదావదహనంబు పానంబు సేసిన విజయగానంబు
దశదిశల నిగిడె నంతం గృష్ణుండు గోగణజ్ఞాతిసమేతుం డై మందయానంబున
మందకు వచ్చె నిట్లు రామకేశవులు గోపాలబాలవేషంబులం గ్రీడించుసమ
యంబున. 717

గ్రీష్మర్తువర్ణనము.

సీ. దినము లంతంతకు దీర్ఘంబు లై తోఁచె, దిననాథుఁ డుత్తర దిశఁ జరించె
నాఁటినాఁటికి నెండ నవ్య మై ఖర మయ్యె, వెచ్చనిగాడ్పులు విసరఁజొచ్చె
మేదినీరేణువుల్ మింట సాకుల మయ్యె, నేఱులుఁ గొలఁకులు నిగిరిపోయెఁ
బానీయశాలలఁ బథికసంఘము నిల్చెఁ, జప్పరంబుల భోగిచయము డాఁగెఁ

ఆ. దరులు లతలుఁ గుసుమదళములతో వాడె, మిథునకోటికి రతి మొందు దోఁచె
నఖిలజంతుభీష్మ మైన గ్రీష్మము రాకఁ, గీలి యడవులందుఁ గేలి సలిపె. 718

ఆ. వాఁడిరుచులు గలుగువానివేఁడిమి గ్రీష్మకాలమందు జగము గలయఁబడియె
బ్రహ్మజనులకొఱకు బ్రహ్మాండఘటమున, నుష్ణరసముఁ దెచ్చి యునిచెననఁగ.

వ. ఇట్లాభీలం బయిననిదాఘకాలంబు వర్తింప బృందావనంబు రామగోవిందమం
దిరం బై నకతంబున నిదాఘకాలలక్షణంబులం బాసి నిరంతరగిరినిపతితనిర్ఝరశీ
కరపరంపరాభాసితపల్లవితకుసుమితతరులతం బయ్యును దరులతాకుసుమపరిమళ
మిళితమృదులపవనం బయ్యును బవనచలితకమలకహ్లారసరోవరమహాగభీరనదీ
హ్రదం బయ్యును నదీహ్రదకల్లోలకణప్రభూతపంకం బయ్యును బంకసంజనిత
హరితాయమానతృణనికుంజం బయ్యును జనమనోరంజనం బై వసంతకాలలక్ష
ణంబులు గలిగి లలితమృగపక్షిశోభితం బయి యొప్పుచుండె మఱియు నందు.

క. పికములకోలాహలమును, శుకసంఘముకలకలంబు సుభగమయూర
ప్రకరముకేకారవ మళి,నికరమురొదయును జెలంగె నెఱి నయ్యడవిన్. 721

క. ఆతతయమునాసరసీ, జాతతరంగాభిషిక్త జలరుహగంధో
పేతానిల [1]మడఁచె నిదాఘాతతదావాగ్నిపీడ నవ్వనమందున్. 722

వ. ఇట్లు మనికందువ తెఱంగు గల్గి సుందరం బైనబృందావనంబునకు బలకృష్ణులు
గోవుల రొప్పికొని చని గోపకులుం దారును నొండొరులతో నగుచుఁ దెగడు
చుఁ జెలంగుచుఁ దలంగుచు జిఱజిఱం దిరుగుచుఁ దరులసందుల నరుగుచు దాఁగి
లిమూఁత లాడుచు గీతంబులు వాడుచు వేణునాదంబులు ఘటియించుచు నటి
యించుచు గతులు దప్పినక్రియ నొఱగుచుఁ గుప్పల కుఱుకుచుఁ జప్పటలు
గొట్టుచుఁ గందుకంబులఁ దట్టుచు నుప్పరం బెగసి దర్దురంబులచందంబున దాఁ

1. మడఁగంగ ని, రాతపదావాగ్ని యయ్యె ♦ నవ్వన మెల్లన్.

టుచు నామలకబిల్వాదిఫలంబుల మీటుచుఁ గుటవిటపంబులఁ గదల్చుచు మృగంబుల నదల్చుచుఁ బెరల రేఁపుచు మధుమక్షికలఁ జోఁపుచుఁ దేనియలు ద్రావుచు సొమ్ములు వోవుచు గురుశిష్యకల్పనంబులం బనులు సేయుచుఁ గాక పక్షధరు లై ముష్టియుద్ధంబులకు డాయుచుఁ బన్నిదంబులు సఱచుచుఁ బులుఁ గులభంగి నఱచుచు బహురూపంబులు వన్నుచు నెగిరి తన్నుచు సేవ్యసేవక మిత్రామిత్రభావంబులు వహించుచు నుత్సహించుచు మఱియు ననేకవిధంబులఁ గ్రీడించి రందు. 723

క. మాపాలికి బలకృష్ణులు, భూపాలకు లంచు నెగిరి ॥ బొబ్బ లిడుచు న
గ్గోపాలురు మోతురు ప్రమ, దాపాదకు లగుచు వల్లి ॥ కాందోళికలన్. 724

క. గోపకు లందఱు నాడుచు, దీపింపఁగ రామవాసు ॥ దేవుల వెనుకం
బై పడి పాఠకగాయక, రూపంబులఁ బొగడుదురు ని ॥ రూఢాత్మకు లై. 725

క. ప్రీతిన్ గోపకు లందఱు, గీతంబులు వాడఁ దరుల ॥ క్రిందను నగుచుం
జేతులు ద్రిప్పుచు వెడవెడ, పాతర లాడును యశోద ॥ పాపం డడవిన్. 726

మ. జలజాక్షుండును రాముఁడున్ నటనముల్ ॥ సల్పంగ గోపాలమూ
ర్తులతో వారలఁ గొల్చునిర్జరులు సం ॥ తోషించి వేణుస్వనం
బులు గావించుచుఁ గొమ్ము లూఁదుచు శిరం ॥ బుల్ ద్రిప్పుచుం బాడుచున్
వల నొప్పన్ వినుతించి రప్పుడు నటుల్ ॥ వర్ణించుచందంబునన్. 727

బలభద్రుండు ప్రలంబాసురుని వధించుట.

వ. ఇట్లు రామకృష్ణులు నదనదీతీరంబులఁ గొలంకులసమీపంబుల గిరులచేరువల సెలయేఁటులకడల మడుఁగులపొదరులపొంతలఁ బసిమి గల కసవుజొంపంబులఁ బసుల మేవుచుండఁ బ్రలంబుం డనురక్కసుం డుక్కు మిగిలి గోపాల రూపంబున వచ్చి వారల హింస చేయం దలంచుచుండ నయ్యఖిలదర్శనుం డగు సుదర్శనధరుం డెఱింగియు నెఱుంగని తెఱంగున. 728

క. ఆరామునిసహజన్ముఁడు, రా ర మ్మని వానిఁ జీరి ॥ రాకం బోకన్
గారాము సేసి మెల్లన, పోరామి యొనర్చెఁ బిదపఁ ॥ బోరిగొనుకొఱకున్. 729

వ. ఇట్లు ప్రలంబునితోఁ జెలిమి సేయుచుఁ గృష్ణుండు గోపాలకులతో ని ట్లనియె. 730

ఆ. మనకుఁ బ్రొద్దువోదు ॥ మనమిందఱము రెండు, గములవారమగుచుఁ ॥ గందుకముల
శిలల గుఱులు సేసి ॥ చేరి క్రీడింతము, రండు వలయు జయ పరాజయములు.

వ. అని యిట్లు వలికి తానును బలభద్రుండును బెన్నుద్దు లై యితరవల్లవు లెల్ల నుద్దించుకొని చిఱుద్దు లై వచ్చినసమయంబున విభజించుకొని రెండుగము లై మార్గంబులందుఁ దృణదారుశిలాకల్పితంబు లగు గుఱు లొడ్డి కందుకశిలాది ప్రక్షేపణంబుల లక్ష్యంబులఁ దాఁక వైచి జయపరాజయనిర్ణయంబులు గైకొని వాహ్యవాహకలక్షణంబుల నిర్జితులు జేతల వహించి క్రీడించుచు బలరామునికి

వానిచందంబు రహస్యంబున నెఱింగించి పసుల వెల్చుచు భాండీరకం బను వటంబు సేరి రా (సమయంబునఁ) గ్రీడయందుఁ బిదప శ్రీదామనామధేయుం డైనగోపకుండు శ్రీకృష్ణుని వహించె భద్రసేనుండు వృషభు నెక్కించుకొనియె బలభద్రుండు ప్రలంబు నారోహించె నప్పుడు. 732

మ. వనజాక్షుల్ బలిమిన్ బలాఢ్యుఁడు దృణా ‡ వర్తుండు మున్ మింటికిం
గొని పోఁ జాలక చిక్కినా డితని నా ‡ కున్ మోవ రా దంచు నా
దనుజారిన్ గొనిపోఁ దలంపక వడిన్ ‡ దైత్యేశుఁ డయ్యాటలోఁ
గొని పోయెన్ [1]గెఱి దాఁటి రాము నఖిల ‡ క్రూర క్షమోద్దాముని. 733

వ. ఇట్లు క్రీడాకల్పితవాహనుం డైన ప్రలంబుండు బలభద్రునిం గొనిపోవుచు. 734

మ. గురుశైలేంద్రసమానభారుఁ డగునా ‡ గోపాలకున్ మోవ లే
క రయోద్రేకము మాని దైత్యుఁడు నరా ‡ కారంబు సాలించి భీ
కరదైత్యాకృతి నేఁగె హేమకటకా ‡ కల్పంబుతో రాముతో
మురు వొప్పంగ, దటిల్లతేంచయుతజీ ‡ మూతంబు చందంబునన్. 735

ఉ. మోసము లేక వానిపెను ‡ మూఁపున నుండుచు నాహలాయుధుం
డాసమయంబునం గనియె ‡ హాటకరత్నకిరీటకుండలో
ద్భాసితమస్తకున్ భ్రుకుటి ‡ భాగురుదారుణనేత్రు నుగ్రదం
ష్ట్రాసహితుం బ్రలంబు నురు ‡ శౌర్యవిలంబు మదావలంబునిన్. 736

వ. కని నక్తంచరుం డని యెంచుక శంకించి వెఱవక. 737

క. కడువడిఁ దను [2]దివికిం గొని, వడిఁ జనియెడు దనుజశిరము ‡ వ్రయ్య హలధరుం
డడరి పటుచటులతర మగు, పిడికిట వెస విసరి పొడిచె ‡ బిఱుసున నలుకన్. 738

క. హలధరుబలుపిడికిటిహతిఁ, దల వగిలిన రుధిరజలము ‡ దనువివరములం
దొలఁక మొఱ యిడుచు దనుజుఁడు, బలరిపుపవినిహతనగము ‡ పగిదిం బడియెన్.

మత్తకోకిలము. మేలు మేలు గదయ్య రాముఁడు ‡ మేటిరక్కసు నొక్కఁడున్
నేలఁ గూలిచె నొక్కపోటున ‡ నేఁడు విస్మయ మంచు గో
పాలకుల్ గని చచ్చి వచ్చిన ‡ భ్రాతఁ గన్నవిధంబునం
జాల దీవన లిచ్చి రాముని ‡ సత్కరించిరి వేడుకన్. 740

క. బలవంతుఁ డగు ప్రలంబుఁడు, బలుముష్టిన్ నిహతుఁ డైన ‡ బ్రదికితి మనుచున్
బలసూదనాదిదివిజులు, బలుపైఁ గుసుమములవానఁ ‡ బరఁగించి రొగిన్. 741

శ్రీకృష్ణుండు దావాగ్నిని మ్రింగి గోపకగోసంఘమును గాపాడుట.

వ. అట్లు గోపకులు క్రీడింప గోవు లంతంతఁ గాంతారంబున వింతకసవులు మెస వుచు మేఁతవడి నొండడవికి దూరంబు సని యందు దవదహనపవనసంస్పృ ర్శంబు సైరింపక కంపించి దప్పి నొప్పు సెడి ఘోషించిన. 742

1. గెఱి. 2. దివిఁ గొనిచనియెడి...పగుల నెగిరి హల.

శా. ఆగోపాలకు లందఱుం బసులకు న్వ్యాలించి కౌమారకే
ళీగాఢత్వము మాని [1]గోఖురరదా శ్ఛిన్నఘాసంబుతో
బాగై యున్నపథంబునం జని దవా పన్నంబు గాకుండ వే
వేగన్ గోగణమున్ మరల్చి రటవీ వీథిన్ జవం బొప్పఁగన్. 743

క. జలధరగభీరరవమున, నలినదళాక్షుండు దమ్ము నామాంకములం
బిలిచిన విని ప్రతిఘోషణములు సేయుచుఁ బసులు దిరిగె ముదమున నధిపా.

వ. అంత నవ్వనంబున దైవయోగంబునం గార్చిచ్చు వుట్టి బిట్టు విసరెడికరువలి
వలన మిన్ను ముట్టం మిట్టిపడి గట్టు చెట్టనక దరికొని పట్టి క్రాలుచుఁ జుట్టుకొని
(పరవం) గని పల్లటిల్లినయుల్లంబులతో వల్లవు లెల్లఁ దల్లడిల్లి సబలుం డైన
హరికి మృత్యుభీతులరీతిం జక్కన్ మ్రొక్కి యిట్లనిరి. 745

క. అభ్రంకషధూమాయిత, విభ్రాంతమహాస్ఫులింగ విసరోగ్రశిఖా
విభ్రష్టదగ్ధలోకా, దభ్రం బై వచ్చెఁ జూడు దవశిఖి కృష్ణా. 746

శా. నీచుట్టాలకు నాపదల్ గలుగునే నే మెల్ల నీవార మ
న్యాచారంబు లెఱుంగ మీశుఁడవు మా కాభీలదావాగ్ని నేఁ
డే చందంబున నింక దాఁటుదుము మ మ్మీక్షించి రక్షింప వ
న్నా చంద్రాభ విపన్నులన్ శిఖివితా నచ్ఛన్నులన్ ఖిన్నులన్. 747

వ. అని మఱియును. 748

ఉ. బంధుజనంబుచేత నిటు ప్రార్థితుఁ డై హరి విశ్వరూపుఁడో
బంధువులార మీనయన పంకజముల్ ముకుళింపుఁ డగ్ని నీ
సంధి నడంతు నే ననినఁ జక్కన వారలు నట్ల చేయుడున్
బంధురదావపావకముఁ బట్టి ముఖంబునఁ ద్రావె లీలతోన్. 749

వ. ఇట్లు నిజయోగవైభవంబున దావదహనంబు పానంబు సేసి నిమిషమాత్రంబున
గోపకుల నందఱ భాండీరకవటవిటపిసమీపంబునకుం దెచ్చి విడిచిన వారు విక
సితనయనకమలు లయి కృష్ణునియోగమాయాప్రభావంబున నెరగలిచిచ్చుమ్రగ్గె
నని యగ్గించుచుఁ దమమనంబులందు. 750

క. కార్చిచ్చార్చుపటుత్వము, నేర్చునె నరుఁ డొకఁడు శౌరి నేఁ డిదె కార్చి
చ్చార్చి మనల రక్షింపఁగ, నేర్చె నితం డజుఁడో హరియొ నిటలాక్షుండో.

వ. అని వితర్కించి రంతఁ గృష్ణుండు సాయాహ్నసమయంబున రామసహితుం డై
వంశనాళంబు పూరించుచు గోపగణగేయమానుం డై గోష్ఠంబు ప్రవేశించె
నప్పుడు. 752

క. కమలాక్షుఁ డొద్ద నుండని, నిమిషము యుగశతము గాఁగ నెగడినగోప
ప్రమదలు సంభ్రమమున న్నాకమలాక్షునిఁ జూచి ముదము గైకొని రధిపా.

1. గోఖురపుటాళి.

వ. ఆ సమయంబున గోపకులిండ్లకడ నున్నవృద్ధకాంతాజనంబులకు రామకృష్ణుల చిత్రచరిత్రంబులు సెప్పిన విని వారు వారిని గార్యార్థులై వచ్చిన వియచ్చరవరు లని తలంచి రంత. 754

వర్షర్తువర్ణనము

సీ. పూర్వవాయువులు ప్రభూతంబులై వీచెఁ, బడమట నింద్రచాపంబు దోఁచెఁ
బరివేషయుక్తమై భానుమండల మొప్పె, మెఱుపు లుత్తరదిశ మెఱవఁదొడఁగె
దక్షిణగాములై తనరె మేఘంబులు, జలచరానీకంబు సంతసించెఁ
జాతకంబులపిపాసలు కడపలఁ జేరెఁ, గాంతారవహ్నుల గర్వ మడఁగె

ఆ. నిజకరాళివలన నీరజబంధుండు, దొల్లి పుచ్చుకొన్న తోయ మెల్ల
మరల నిచ్చుచుండె మహికర్షకానంద,కంద మైనవాన కందువందు. 755

క. వర్షాకాలభుజంగుఁడు, హర్షముతో నిడిన నవనఖాంకము లని యు
త్కర్షింప భూమిసతిపైఁ, గర్షకహలరేఖ లమరె గహనాంతమునన్. 756

క. చెలువుఁడు ప్రావృట్కాలుఁడు, పొలసినఁ బులకించుభూమి పులకము లనఁగా
మొలచి తల లెత్తి నిక్కుచు, సలలితగతి జాలు వాఱె సస్యము లధిపా. 757

వ. మఱియుఁ జటులపవనచలితంబులై పన్ని మిన్ను దన్ని లెక్కకు మిక్కిలియై తెక్కలు గలనీలగిరులసిరుల మీఱి కాఱుకొని తెఱపిపడక నిబిడంబులై శిశిరకిరణతరణిమండలంబులచొప్పు దప్పించి విప్పు గలిగి చదలు గప్పుకొనిన (లీలం గ్రాలు) నీలమేఘంబులును మేఘవిముక్తంబులయి జలదసమయవిటుండు సరసగతి ధరణిసతియురువున దర్పించి నేర్పున సమర్పించుకర్పూరఖండంబులవడువునఁ బుడమిం బడుకరకలును గరకానుగతంబులై యసితభోగిభోగంబులబాగున నీలమణిమాలికావిశేషంబులవిధంబున నెడపడక పడుసలిలధారలును ధారాధరవిగళితవిమలసలిలంబులం దోఁగుచు మదజలాభిషిక్తమత్తమాతంగంబుల సొబగున నుండుకొండలును గొండలతుదలనుండి గండశైలంబులపైఁ బడి వికీర్యమాణంబు లగుగిరినిర్ఝరంబులశీకరంబులును శీకరపరంపరలచొదుకులు మదుకులు గొనినఁ బిదపిద నగుచుఁ జిదుకుచిదుకు మను రొంపులును రొంపులు గ్రొచ్చి క్రచ్చఱ నుచ్చలితంబులై పఱచువఱదలును వఱదలవలన మెదలికదలి పాఱెడియేఱులును నేఱులవెంట గఱులు త్రిప్పుచు గములు గొని క్రొన్నీటికెదురునడచు మీనంబులును మీననయనల మేనులమెఱుంగు సొంపుపెంపు సైరింపక కంపించి తిరిగి సురిఁగి చనియెడికరణి మేఘమధ్యంబులం బొలసి మలసి నిలువక మరలి చనుక్రొమ్మెఱుంగులు మెఱుంగులపగిది మగువలు పురుషులం దగిలి నిలువ రని జనుల కెఱుంగ నలువ మొఱ యిడినతెఱంగున మొరయు నుఱుములును నుఱుముల కులికిపడక కికురుపొడుచుచుఁ బించెంబులు గొంచెంబులు సేయక విప్పి దెప్పరంబుగ రొప్పుచు నర్తనంబులు సలుపుమయూరంబు

లును మయూరఘోషంబులు భీషణంబులై చెవులు సోఁకిన ననూనంబులైనమానంబుల నాసలు సెడి యొండొరులకుఁ గ్రిందుపడి క్రందుకొనువిరహిజనులును జనులకు మాపు రే పని నిరూపింపరాక మాలతీకుసుమవిసరవికసనవిదితావసానంబు లగుదుర్దినంబులునుం దినావసానసమయంబున మినుకు మినుకు మని మెఱచుచుం దిరుగుఖద్యోతంబులును ఖద్యోతసందర్శనంబు గోరుచు నుష్ణగళ విడువక కురియుజడిం బడి వలిగొని వడఁకుచు నశనయత్నంబులు వర్జించి ఖర్జూర జంబూ ఫలభక్షణంబుల దేహసంరక్షణంబు నాచరించువనచరులును వనచరానందకారిణులై వారరమణులరుచి ననవరతభుజగసమేత లగుకేతకులును గేతకీకదంబయూథికాకుటజకుసుమపరిమళమిళితంబు లగువిపినమార్గంబులును మార్గనిరోధంబు లగుచుం బెరిఁగి రసికంబులై పసరు దొలంకుచు [1]హరినృణికిరణపుంజంబులభంగి రంజిల్లి తొంగలించుచు జొంపంబులుగొనినకసవులును గసవులు మెసవి మిసమిసం దనువులు మెఱవ వలుఁదపొదుఁగులబరువులం గదలక నిలిచి నెమరమర నిడుధేనువులును గలిగి ధేనువ్రజంబులైవడిఁ బయఃకణమనోహరంబై హారకరంబుభంగిఁ బరిపూర్ణసారంగభాసురంబై సురగిరిచెలువున హరిశరాసనవిభీషణంబై విభీషణహృదయంబుపోలికం బ్రకటితహరిశబ్దవైభవంబై భవపూజనంబుచందంబున నింద్రగోపాదివిభవజనకంబై జనకయాగంబుభాతి సీతాప్రకరణాలంకృతంబై కృతయుగంబుసొంపున బహువర్షంబునై వర్షాగమంబు [2]చెలువొందె నప్పుడు. 758

క. వాడక వ్రాలక తెవులుల, గూడక తగ నల్ల [3]గెఱలు గొని నవకములై
చూడఁగ భద్రము లగుచును, వీడక సస్యంబు లిడుమ వీడెం బ్రజకున్. 759

క. జీవనము సాలఁ గలిగియుఁ, గావరమున మిట్టిపడని ఘనునిక్రియ నదీ
జీవనములు సొర జలనిధి, ప్రావృట్కాలమున డిందుపడి యుండె నృపా. 760

శా. ఆ వర్షాగమమందు గోవుల నరణ్యాంతంబులన్ మేపుచున్
గోవిందుండు ప్రలంబవైరియుతుఁడై గోపాలవర్గంబుతోఁ
బ్రావీణ్యంబునఁ గందమూలఫలముల్ భక్షించుచున్ మంజుల
గ్రావాగ్రంబులఁ బ్రీతిఁ జల్ది గుడిచెం గాసారతీరంబులన్. 761

వ. ఆ సమయంబున. 762

సీ. విశ్వమోహనమైన వేణునినాదంబు, సరసగంభీరగర్జనము గాఁగ
మహనీయనిర్మల మందహాసద్యుతి, లలితసౌదామనీ లతిక గాఁగఁ
దలచుట్టు బాగుగఁ దనరుపింఛపుదండ, శైలభేదనశరాసనము గాఁగఁ
గరుణాకటాక్షవీక్షణసుధావర్షంబు, సలిలధారాప్రవర్షంబు గాఁగఁ
తే. జాడ నేతెంచుగోపాలజనమునీంద్ర, చాతకంబులదురవస్థ సక్కఁజేసి

1. 'పద్మరాగమణి' వ్రా. ప్ర. 2. వచ్చె నప్పుడు. 3. నల్లనిరులు-నల్లయిరులు.

కృష్ణమేఘంబు బహుతరకీర్తి నొప్పె, విమలబృందావనాకాశవీథియందు. 763

క. గోవుల వృషవత్సంబుల, గావిం బూజించి పిదప వర్షాకాల
శ్రీవనితను బూజించెను, శ్రీవల్లభుఁ డయ్యు గోపశేఖరుఁ డధిపా 764

వ. ఇట్లు కృష్ణుండు విహితవిహారంబుల వర్షాకాలంబు పుచ్చె నంత. 765

శరదృతువర్ణనము.

క. జొంపములు గొనియె వనములు, రొంపులిగిరె నెమలిగములు రొద లుడిగె నదుల్
పెంపులకుఁ బాసె నుఱుముల, శంపలసంపదలు మానె శారదవేళన్. 766

వ. మఱియు జీవనంబులు విడిచి విపులజ్ఞానవశంబున విముక్తు లగు పురుషరత్నంబుల చెన్నున [1]నన్ను వదలి మిన్ను విడిచి వాయువశంబు లై వెల్లివిరిసి చనుమేఘంబులును మేఘపటలరహితంబును గలశభవమునిసహితంబును నై విజ్ఞానదీపవిలసితం బగుయోగిహృదయంబుచందంబున శుభం బయిన నభంబును నభంబునసీలదుకూలవితానసంయుక్తముక్తాఫలంబులవడువున నెగడునుడుగణంబులును నుడుగణమయూఖంబు క్రొవ్వు లువ్వెత్తుగొని నివ్వటిల్లుచు బ్రహ్మాండకరండకర్పూరఖండాయమానంబు లగుచంద్రకిరణంబులును జంద్రకిరణసంస్పర్శనంబున సగర్భంబు లై భూమికి దుర్భరంబు లగుచు నిండి పండి హాలికకరనిశితలవిత్రధారాసంరంభంబుఁ దలంచి తల్లడిల్లి వెలువెలుకం బాఱుచుఁ దల్లి యగువిశ్వంభరకు మును గలుగ బ్రణతంబు లై వడంకుచు నెఱుఁగ మొఱ యిడుచున్న పెంపున సంపన్నంబు లయినయెన్నులవ్రేఁగున వ్రాలి గాలిం దూలుచు మర్మరధ్వనుల సారస్యంబు లగుకలమాదిసస్యంబులును సస్యకమంజరీపుంజంబులఁ గొంజకచంచువులఁ ద్రుంచి కబళించి పిల్లపెంటితండంబులం గూడి కడుపులు నిండ మెక్కి వెక్కవిరిసి చొక్కుచుఁ ద్రిక్కలు గొని మహోత్తుంగసముంచితమంచప్రదేశంబు లెక్కి సంచరించుచు వెన్నులకావలి యున్నయన్నుల కెమ్మోవులు బింబఫలంబు లని కఱచి తత్కరాస్ఫాలనంబుల నులికిపడి యెగసి చనుశుకనికరంబులకలకలంబులును గలహంసకోకసారసకోలాహలమండితంబు లై నిండి నిర్మలజలంబులు గలజలాశయంబులును జలాశయంబులజలంబు లనుదినంబు నిగురగృహంబుల బ్రదుకుదినంబులు సనుట యెఱుంగనిమనుజులగమనికం దిరుగుజలచరంబులును జలచరహృదయంబుల బెదరు గదుర డొంకి యింకిననదులును నదులందుఁ గర్పూరమండపంబుల తెఱంగున మణికుట్టిమంబులమాడ్కిని సౌధసోపానమార్గంబులజాడను విలోకితంబు లగునూతనసైకతంబులును సైకతప్రదేశంబుల నుదయవేళల నిత్యకర్మానుష్ఠాననిరతు లగుమునులును మునికన్యకాకరకలశసలిలాభిషిక్తమూలంబు లగుతపోవనబాలరసాలసాలంబులును సాలవిటపివాసంతికాకుంజపుంజంబులతఱుచున నిఱుముకొని దినకరకిరణంబులకుం గరువలికిం

1. నన్ను వ-పన్ను-వదలి.

జొర వెరవుపడనివనమ్ములనువనమ్ములం దరులకొమ్మల నాకలములు నేకలమ్ములై మెసంగి మసరుకవిసి క్రొవ్వి కొమ్ములకొనల నూటి నేటిదరులు త్రవ్వి చిమ్మి కుమ్మి కోరాడెడివనగజంబులును గజకుంభకనకకుంభరుచిరకుచభారభీరుమధ్య సమంచిత లగుచెంచితలును జెంచితలకూర్మిరమ్ము లగుపాటమ్ముల సారమ్ములు సెడి ఖేదమ్మునఁ బాదమ్ములు దొట్రుపడఁ బెనుగాదమ్ములం బడు వరాహపుండరీకంబులును బుండరీకకుందకుముదకురంటకాదికుసుమమకరందంబులు గ్రోలి తేలి సోలి వాలి మహాహంకృతుల ఝుంకృతులు సేయు తేఁటికదుపులును గదుపులం గలయక యెడ గలిగి మదమున నదనుపద నెఱింగి మదనమార్గణప్రేరితంబులై పెంటితుటుముల వెంటనంటం జని యొండొంటి గెంటించుచుఁ దగుల నెక్కి గర్భంబులు నెక్కొలుపుమృగవృషభరాజంబులును గలిగి రాజరాజగృహంబు పగిది విలసితకుందపద్మసౌభాగ్యంబై భాగ్యహీనుకర్ణ రేఖగతి నష్టశ్రీల కంఠశబ్దం బై శబ్దశాస్త్రవేదిహృదయంబుబాగున విశ్వప్రకాశాభిరామం బై రామసంగ్రామంబుకైవడి బాణాసనాలంకృతం బై కృతాంతహృదయంబు కరణి సపంకం బై పంకజాసనుగేహంబుసొంపున రాజహంసవిరాజమానం బై మానధనునిచరిత్రంబుసొబగున నకల్మషజీవనం బై వననిధిపోలుపున సమ్మిళిత భూభృద్వాహినీసంకులం బై కులవధూరత్నంబుచెలువున నదృష్టపయోధరం బై ధరణికిం దోడ వగుచు శరత్కాలంబు వచ్చె నంత. 767

క. వాజులనీరాజనములు, రాజులజయగమనములును ♦ రాజితలక్ష్మీ
పూజలు దేవోత్సవములు, రాజిల్లెను జగతియందు ♦ రాజకులేంద్రా. 768

క. చేగ గలచెఱకువింటను, బాగుగ నీలోత్పలంబు ♦ బాణంబు గ సం
యోగంబు సేసి మదనుఁడు, వేగిరమున విరహిజనుల ♦ వేఁటాడించెన్. 769

వ. ఇట్లు భాసురం బయినశరద్వాసరంబుల గోవిందుండు గోబృందసమేతుం డై బృందావనంబునఁ బసులఁ బొసంగ మేపుచు. 770

సీ. కర్ణావతంసిత ♦ కర్ణికారప్రభ, గండభాగద్యుతిఁ ♦ గడలుకొలుప
భువనమోహన మైన ♦ భ్రూవిలాసంబుతో, వామభాగానత ♦ వదన మొప్ప
నపసవ్యకరమృదు ♦ లాంగుళీచాతురి, మద్ధ్వనికి మర్మ ♦ సరణిఁ జూప
డాకాలిమీఁద న ♦ డ్డము సాఁచి నిల్చిన, పదనఖద్యుతి భూమిఁ ♦ బ్రబ్బికొనఁగ
తే. పూలిపింఛముఁ గంఠదామమును మెఱయ, విలసితగ్రామముగ నొక్క ♦ వేణువందు
బ్రహ్మగాంధర్వగీతంబు ♦ పరఁగఁజేసెఁ, జతురనటమూర్తిగోపాలచక్రవర్తి. 771

వ. ఇట్లు హరి వేణునాదంబు పూరించిన మారవికారహేతు వగుతద్గీతం బాలించి సిగ్గులు సాలించి మక్కువలు సెక్కు లొత్త గోపిక లోపికలు లేక తమతమ పొత్తుకత్తెలుం దారును దత్తఱంబునఁ బదుగురు నేగురుఁ దుటుములు గొని జిలిబిలిముచ్చటలకుం జొచ్చి తమలోన. 772

మ. శ్రవణోదంచితకర్ణికారకముతోఁ | స్వర్ణాభచేలంబుతోఁ
నవతంసాయితకేకిపింఛకముతోఁ | నంభోజదామంబుతోఁ
స్వవశుం డై మధురామృతముచే | వంశంబుఁ బూరించుచు
న్నువిదా మాధవుఁ డాలవెంట వనముం | దోఁప్పారెడిం జూచితే. 773

శా. రావే సుందరి యేమె బోటి వినవే | రాజీవనేత్రుండు బృం
దావీథిం దగ వేణు వూఁదుచు లస | త్సవ్యానతాస్యంబుతోఁ
భ్రూవిన్యాసము లంగుళీక్రమములుం | బొల్పార షడ్జంబు గాఁ
గావించెన్ నటుభంగి [1]బ్రహ్మ మగుత | ద్గాంధర్వసంగీతమున్. 774

క. తలఁకెను గొబ్బునఁ జిత్తము, నలినాక్షునిమధురవేణు | నాదము నావీ
నులు [2]సోఁకినంతమాత్రన, చెలియా యిఁక [3]నెట్లు వెరవు | చింతింపఁగదే. 775

క. నాతోడ వెఱవ వలదే, నాతోడనె కొనుచుఁ బోయి | నలినదళాక్షున్
నీతోడుతఁ బలికించెద, నీతోడిజనంబు మెచ్చ | నీతోడు సుమీ. 776

వ. అని పెక్కుభంగుల నొకర్తొకర్తు నుద్దేశించి పలుకుచు గోపసుందరులు బృందావనంబునకు గోవిందున కెదురు చని పరమానందంబున నతనిం దమమనంబులఁ బ్రతిపదంబును నాలింగనంబు సేసినవార లగుచు రామకృష్ణుల నుద్దేశించి. 777

మ. నవగోస్థానకరంగమందుఁ బరమా | నందంబుతోఁ జూతప
ల్లవనీలోత్పలపింఛపద్మదళమా | లావస్త్రసంపన్ను లై
కవ లై వేణువు లూఁదుచున్ బహునటా | కారంబులం గేళితాం
డవముల్ సేసెద రీకుమారకులు వే | డ్కం గామినుల్ గంటిరే. 778

క. ఓచెలువలార వినుఁడీ, వాచాశతకంబు లేల | వర్ణింపంగా
లోచనములకలిమికి ఫల, మీ చెలువురఁ జూడఁ గలుగు | టింతియ సుండీ. 779

వ. అని పలికి రందుఁ గొందఱు గోవిందు నుద్దేశించి. 780

మ. ఒనరన్ వ్రేతల కించుకేనియును లే | కుండంగ గోపాలకృ
ష్ణుని కెమ్మోవిసుధారసంబు గొనుచుం | జోద్యంబుగా మ్రోయుచుం
దనపర్వంబులు నేత్రపర్వములు గా | దర్శించెఁ బూర్వంబునన్
వనితా యెట్టితపంబు సేసె నొకొ యీ | వంశంబు వంశంబులోన్. 781

మ. ముదితా యేతటినీపయఃకణములన్ | మున్ వేణు వింతయ్యె నా
నది సత్పుత్త్రునిఁ గన్నతల్లిపగిదిన్ | నందంబుతో నేఁడు స
మ్మదహంసధ్వని పాటగా వికచప | ద్మశ్రేణి రోమాంచ మై
యొదవం దుంగతరంగహస్తనటనో | ద్యోగంబు గావింపదే. 782

క. నలినోదరుభక్తునిఁ గని, కులజులు నందాశ్రుజలము | గురియుపగిది వ్రాఁ
కులు పూఁదేనియ లొలికెడు, నలినాక్షునిచేతివంశ | నాళము మ్రోఁతన్. 783

---

1. బ్రహ్మముగ. 2. సోఁకినంత వినవే - సోఁకిన మాయన్నుల. 3. నేటివెఱవు.

శా. నా మోసంబున కెద్ది మేర వినవే నా పూర్వజన్మంబునన్
లేమా నోమును నోముచో నకట కాళిందీతటిన్ వేణు వై
భూమిం బుట్టెద నంచుఁ గోరఁ దగదే బోధిల్లి యట్లైన నీ
బామం దిప్పుడు మాధవాధరసుధాపానంబు గల్గుం గదే. 784

క. కాళిందీకూలంబున, నాళీ యీ నందసుతుని యధరామృతముం
గ్రోలెడివేణువ నగునో, మేలాగున నోమ వచ్చు నెఱిఁగింపఁ గదే. 785

క. వనితా కృష్ణుఁడు నల్లని,ఘన మనియున్ వేణురవము గర్జన మనియున్
మనమునఁ దలంచి రొప్పుచు, ననవరతము నెమలితుటుము లాడెడిఁ గంటే. 786

క. గిరిచరమిథునము లోలిం, బరికింపఁగఁ గృష్ణపాద పద్మాంకిత మై
సురరాజనగరికంటెను, దరుణీ బృందావనంబు దద్దయు నొప్పెన్. 787

మ. అమరేంద్రాంగన లాకసంబున విమానారూఢ లై పోవుచుం
గమలాక్షున్ శుభమూర్తిఁ గాంచి మురళీగానంబు లందంద క
ర్ణములన్ నిల్పుచు మేఖలల్ వదలఁగా నాథాంకమధ్యంబులం
బ్రమదా వ్రాలిరి చూచితే వివశ లై పంచాశుగభ్రాంత లై. 788

ఉ. కానల నుండుచున్ సరస గానవివేకవిహీనజాతు లై
వీనుల నేఁడు కృష్ణముఖ వేణురవామృతధార సోఁకినన్
మేనులు మేఁతలున్ మఱచి మెత్తనిచూడ్కి మృగీమృగావళుల్
మానిని చూడ వమ్మ బహు మానము చేసెఁ గృతార్థచిత్త లై. 789

ఉ. తల్లులచన్నుఁబాలు మును త్రావుతఱిం దమకర్ణవీథులన్
వల్లభ మైనమాధవుని వంశరవామృతధార సొచ్చినం
దుల్లక పాలు రాఁ దివిక దూఁటక మానక కృష్ణుమీఁద దృ
గ్వల్లులు సేర్చి నిల్చె నదె వత్సము లంగనలార కంటిరే. 790

మ. మమతన్ మోములు మీఁది కెత్తుకొని రోమంథంబు సాలించి హృ
త్కమలాగ్రంబులఁ గృష్ణు నిల్పి మురళీగానామృతశ్రేణి క
ర్ణములం గ్రోలుచు మేఁత మాని గళితానందాశ్రు లై చిత్రితో
పమ లై గోవులు సూచుచున్న వవిగో పద్మాక్షి వీక్షించితే. 791

మ. జగతీజంబులశాఖ లెక్కి మురళీశబ్దామృతస్యందమున్
మిగులన్ వీనులఁ ద్రావి ప్రేఁగువడి నెమ్మిం గృష్ణురూపంబు చి
త్తగ మై యుండఁగ నడ్డపెట్టుక్రియ నేత్రంబుల్ దగన్ మూసి యీ
ఖగముల్ సొక్కెడిఁ జూచితే మునిజనాకారంబులం గామినీ. 792

మ. క్రమ మొప్పన్ నదు లెల్ల వంశరవ మాకర్ణించి సంజాతమో
హములన్ మన్మథసాయకక్షతవిశాలావర్త లై హంసవా

క్యములం జేరి తరంగహస్తముల నాకర్షించి పద్మోపహా
రములం గృష్ణపదార్చనంబు సలిపెన్ రామా విలోకించితే. 793

ఆ. వనిత నేఁడు కృష్ణు వంశనినాదంబు, విని పయోధరంబు విపులు గురిసి
తనశరీర మెల్ల ధవళాతపత్రంబుఁ, జేసి మింట నీడఁ జేసెఁ గంటె. 794

క. మంచిఫలంబులు హరిచే, నించి కరాలంబనముల నెగడుచు నిదె క్రీ
డించెద రంగన చూడుము, [1]చెంచితలం బింఛపత్త్ర చేలాంచితలన్. 795

క. ఉల్లసితకుచభరంబున, నల్లాడెడినడుముతోడ నలరులదండన్
భిల్లి యొకతె హరి కిచ్చెను, హల్లోహలకలిత యగుచు నంగన కంటే. 796

క. గిరు లెల్ల జలము లయ్యెం, దరు లెల్లను బల్లవించె ధరణిగగనభూ
చరు లెల్లను జొక్కిరి హరి, మురళీరవామృతము సోఁక ముద్దియ కంటే. 797

మ. బలకృష్ణాంఘ్రిసరోజసంగమముచే భాసిల్లుచున్ ధన్య మై
ఫలపుష్పంబులఁ గానికల్ గురిసి సంభావించి మి న్నందుచున్
జలఘాసంబుల గోవులం దనిపి చంచహ్భాజరోమాంచ మై
వెలసెం జూడఁ గఁ దమ్మ యీగిరి పురోవీథిన్ సరోజాననా. 798

వ. అని యిట్లు బృందావనవిహారి యైనగోవిందుని సందర్శించి పంచబాణభల్లభగ్న
హృదయ లయి వల్లవకాంత లేకాంతంబులం జింతించుచుఁ దత్పరతంత్ర లయి
యుండి రంత. 799

హేమంతఋతువర్ణనము.

క. చామంతికాస్రగంచిత, సీమంతవతీకుచోష్ణ జితశీతభయ
శ్రీమంతం బయి గొబ్బున, హేమంతము దోఁచె మదనుఁ డేఁచె విరహులన్.

క. ఉత్తరపుగాలి విసరె వి, యత్తలమునఁ దుహినకిరణుఁ డహితుం డయ్యెం
బొత్తు జరిగె మిథునములకు, నెత్తమ్ములు దఱిఁగె హిమము నెలకొనియె నృపా.

క. అహములు సన్నము లయ్యెను, దహనము హిత మయ్యె దీర్ఘదశ లయ్యె నిశల్
బహుశీతోపేతం బయి, యుహుహుహూ యని వడఁకె లోక ముర్వీనాథా. 802

క. అన్నులచన్నులదండ వి, పన్నులు గా కెల్లవారు బ్రదికిరి గాకీ
చన్నులు మీఱిన వలి నా, పన్నులు గాకుండఁ దరమె బ్రహ్మాదులకున్. 803

ఆ. పొడుపుఁగొండమీఁదఁ బొడుచుట మొదలుగాఁ, బరువువెట్టి యినుఁడు పశ్చిమాద్రి
మఱుఁగుఁ జొచ్చెఁ గాక మసలినఁ జలిచేతఁ, జిక్కఁ జిక్కననగఁ జిక్కకున్నె.

క. చెంగల్వ[2]విరులగంధము, మంగళముగఁ గ్రోలుచున్న మధుపము లొప్పె
న్నంగజవహ్నులపై ను, ప్పొంగి విజృంభించుపొగల పోలిక నధిపా. 805

ఆ. శంభుకంట నొకటి జలరాశి నొక్కటి, మఱియు నొకటి మనుజమందిరముల
నొదిఁగెఁగాక మెఱసి యున్నమూఁడగ్నులు, చలికి నోడి భక్తి సలుపకున్నె.

1. 'చెంచెత–చెంచత' వ్రా. ప్ర. 2. విరిమరందము.

శా. (ఈహేమంతముఁ రాకఁ జూచి రమణీ § హేలాపరీరంభస
త్సాహాయ్యంబునఁ గాని దీని గెలువన్ § శక్యంబు గా దంచుఁ దా
రూహాపోహవిధిం ద్రిమూర్తులు సతీ § యుక్తాంగు లైనారు గా
కోహో వార ల దేమి సంతతవధూ § యోగంబు రాఁగందురే. 807

క. ఈహేమంతముఁ రాకకు, శ్రీహరి యొక్కింత వడఁకి § చింతింపంగా
నోహో వెఱవకు మని తా, మాహరికిని శ్రీకుచంబు § లభయం బిచ్చెన్.)

వ. ఇట్లు నితాంతం బగుహేమంతంబున మొదలినెలతొలిదినంబునందు నందుని మందం గలగోపకుమారికలు రేపకడ లేచి చని కాళిందీజలంబులం దోఁగి జలతీరంబున నిసుమునం గాత్యాయనీరూపంబుఁ జేసి సురభికుసుమగంధంబు లిడి ధూపదీపంబు లిచ్చి బహువిధోపహారంబులు సమర్పించి. 809

క. ఓకాత్యాయని భగవతి, నీకున్ మ్రొక్కెదము నేము § నేఁ డనుకంపన్
మా కిందఱకును వైళమ, శ్రీకృష్ణుఁడు మగఁడు గాఁగఁ § జేయుము తల్లీ. 810

క. ఓతల్లి మాకుఁ గృష్ణుఁడు, చేతోవిభుఁ డైననాఁడు § చెలువల మెల్లన్
నేతివసంతము లాడుచు, జాతర సేసెదము భక్తి § చాతురితోడన్. 811

వ. అని నమస్కరించి హవిష్యంబులు గుడుచుచు నిర్విఘ్నంబున మాసవ్రతంబు సలిపి రం దొక్కనాఁడు. 812

గోపికావస్త్రాపహరణము.

మ. రమణుల్ ప్రొద్దున మేలుకాంచి సఖులన్ § రం డంచు నాత్మీయనా
మములం జీరి కుచద్వయీభరములన్ § మధ్యంబు లల్లాడఁగాఁ
బ్రమదోద్దామగజేంద్రయాన లగుచుం § బద్మాక్షునిం బాడుచున్
యమునాతీరముఁ జేరఁ బోయిరి గృహీ § తాన్యోన్యహస్తాబ్జ లై. 813

వ. ఇట్లు నదీతీరంబు సేరం జని గజగమనలు విజనప్రదేశంబున వలువలు విడిచి యిడిమది శంకిలక లంకె లై క్రుంకు లిడఁ జలంబుల జలంబులు సొచ్చి. 814

క. వారిజలోచనుఁ బాడుచు, వారిజలోచనలు వారి § వారికి వేడ్కన్
వారివిహారము సలిపిరి, వారివిహారములు జగతి § వారికిఁ గలవే. 815

వ. ఆ సమయంబున. 816

క. తోయజనయనలు యమునా, తోయములం దుంట యెఱిఁగి § దూరగుఁ డయ్యుం
దోయజనయనుఁడు హరి తన, తోయముగోపకులు దానుఁ § దోఁ తెంచె నృపా.

తరలము. [1]కదలకుం డని తోడివారలఁ § గన్ను సన్నల నిల్పుచుం
బదము లొయ్యన నేలఁ బెట్టుచుఁ § బద్మనేత్రుఁడు మౌని యై
పొదలమాటున నల్ల నల్లన § పొంచి పొంచి నతాంగుఁ డై
యుదను గోరుచు డాసి వ్రేతల § యంబరంబులు దొంగిలెన్. 818

1. కదల కుండఁగఁ దోడి,

833, గోపికా వస్త్రాపహరణము.

వ. ఇట్లు దొంగిలి. 819

శా. ఉద్యద్గంధగజేంద్రగౌరవముతో § యోషాంబరంబుల్ విభుం
డాద్యుం డర్భకుభంగి నర్భకులతో § హాసార్థి యై కొంచుఁ ద
న్నద్యంభఃకణశీతవాతజనితా § నందంబుతో నెక్కెఁ దా
సద్యోముక్తదురంతపాదపజను § స్సంతాపమున్ నీపమున్. 820

వ. అప్పు డయ్యింతు లి ట్లనిరి. 821

క. మామావలువలు ముట్టకు, మామా కొనిపోకు పోకు § మన్నింపు తగన్
మామాన మేల కొనియెదు, మామానసహరణ మేల § మానుము కృష్ణా.

సీ. బహుజీవనముతోడ § భాసిల్లి యుండుటో, గోత్రంబు నిల్పుటో § కూర్మితోడ
మహి నుద్ధరించుటో § మనుజసింహంబవై, ప్రజలఁ గాచుటొ కాక § బలిఁ దెరల్చి
పిన్న వై యుండియుఁ § బెంపు వహించుటో, రాజుల గెల్చుటో § రణములందు
గురునాజ్ఞ సేయుటో § గుణనిధి వై బల, ప్రఖ్యాతిఁ జూపుటో § భద్రలీల

ఆ. బుధులు మెచ్చ భువిఁ బ్ర§బుద్ధత మెఱయుటో, కల్కితనము సేయ § ఘనత గలదె
వావి లేదు వారి § వారు నావా రని, యెఱుఁగ వలదె వలువ § లిమ్ము కృష్ణ. 823

క. కొంటెవి మాహృదయంబులు, గొంటెవి మానంబు లజ్జ § గొంటెవి వలువల్
గొంటి విఁక నెట్లు సేసెదొ, కొంటెవు గద నిన్ను నెఱిఁగి § కొంటిమి కృష్ణా. 824

సీ. రాజసంబున నీవు రంజిల్లు టెఱుఁగమే, చెలరేఁగి వింతలు § సేయుచుండ
సత్త్వసంపద గల్గి § జరుగుటఁ దలఁపమే, సిరి గల్గి యన్యులఁ § జెనకుచుండ
గురుతరశక్తియు§క్తుఁడ వౌటఁ జూడమే, తామసంబున నెగ్గు § దలఁచుచుండ
నొకభంగితో నుండ§కుంటఁ జింతింపమే, మాయావి వై మాఱు§మలయుచుండ

ఆ. నేమిజాడవాఁడ § వేపాటి గలవాఁడ, వేగుణంబు నెఱుఁగ § వెల్లయెడల
నొదిఁగి యుండ నేర § వోరంతప్రొద్దును, బటము లీఁ గదయ్య § పద్మనయన.

క. రాజుల నెఱుఁగవు బలిమిని, [1]రాజిల్లెడు చీర లీవు § రమణుల మింకన్
రాజున కెఱిఁగించెద మో, రాజీవదళాక్ష నీవు § రాజవె ధరకున్. 826

వ. అని పలికిన కన్నియలపలుకులు విని మందహాససుందరవదనారవిందుఁ డై గోపాలబాలకులకరంబులం గరంబులు వ్రేసి యమ్ముద్దియల నుద్దేశించి నెఱవాది చతురుం డి ట్లనియె. 827

శా. రామల్ [2]రాజులతోడ నీపనికి నా § రంభింతురే మీక్రియన్
మోమా టేమియు లేక దూఱెదరు మీ § మోసంబు చింతింప రం
భోమధ్యంబున నుండి వెల్వడి వెసం § బూర్ణేందుబింబాననల్
మీమీచీరలు వచ్చి పుచ్చుకొనుఁడా § మీ కిచ్చెదం జెచ్చెరన్. 828

వ. అనిన నమ్మానవతు లొండొరులమొగంబులు సూచి నగుచు మర్మంబులు నాటు

1. రాజిల్లెడుచీర లీవు. 2. రాములతోడ నీపనికిఁ గా రాఁగింతురే_గా రావింతురే_రారావత్తురే.

నమ్మాటలకు మగుడం బలుక సిగ్గు వడుచు నగ్గలం బయినచలిని వలిగొని 828
ప్రమాణజలంబులం దుండి డోలాయమానమానస లై యి ట్లనిరి. 829

క. మావలువ [1]లాగడంబున, నీ వేటికిఁ బుచ్చుకొంటి | నీ వల్పుఁడవే
నీ వెఱుఁగని దే మున్నది, నీ విందఱిలోన ధర్మ | నిరతుఁడవు గదే. 830

శా. ఇంతుల్ తోయము లాడు చుండ మగవా | రేతెంతురే వచ్చిరా
యింతల్ సేయుదురే కృపారహితు లై | యేలోకమం దైన నీ
వింతల్ నీతలఁ బుట్టెఁ గాక మఱి యే | వీ కృష్ణ యోచెల్ల నీ
చెంతన్ దాసుల మై చరించెదము మా | చేలంబు లిప్పింపవే. 831

క. వచ్చెదము నీవు పిలిచిన, నిచ్చెద మే మైన నీకు | నెటు సొరు మనినం
జొచ్చెదము నేఁడు వస్త్రము, లిచ్చి మముం గరుణతోడ | నేలుము కృష్ణా.

వ. అనిన దరహాసితవదనుం డై హరి యి ట్లనియె. 833

క. ఏతరుణుఁడు మగఁ డగుటకు, మీతపములు సెప్పఁ డింక | మీయానలు సుం
డీ తప్పిన నీకూరిమి, మీతలల నె పుట్టె నోటు | మేదిని లేదే. 834

క. ఎవ్వనిఁ గని మోహించితి, రెవ్వఁడు మీమానధనము | లెల్ల హరించెన్
నివ్వటిలు మీకుఁ గూరిమి, యెవ్వనిపైఁ బలుక రాదె | యే నన్యుఁడనే. 835

వ. అనిన విని సుందరు లన్యోన్యసందర్శనంబులు సేయుచు హృదయారవిందంబు
లందుఁ గందర్పుండు సందడింప నగుచు నిరుత్తర లయి యున్న లోకోత్తరుం
డి ట్లనియె. 836

క. నాయింటికి దాసుల రై, నాయాజ్ఞ వహించి మీరు | నడచెద రేనిన్
మీయంబరంబు లిచ్చెదఁ, దోయంబులు వెడలి రండు | తొయ్యలులారా. 837

వ. అనిన విని హరిమధ్యలు చలికి వెఱచి సలిలమధ్యంబున నిలువ నోపక. 838

క. కొందఱు వెడలుద మందురు, కొందఱు వెడలుటయు సిగ్గుఁ | గొను గోవిందుం
డందురు కొందఱు దమలోఁ, గొందల మందుదురు వడఁకు | గొని మనుజేంద్రా.

వ. మఱియు నెట్టకేలకుఁ జిత్తంబులు గట్టిపఱచుకొని తనుమధ్యలు తోయమధ్యంబు
వెలువడి. 840

క. చంచత్పల్లవకోమల, కాంచననవరత్నఘటిత | కంకణరుచిరో
దంచితకరసంఛాదిత,పంచాయుధగేహ లగుచుఁ | బడఁతులు వరుసన్. 841

వ. చని ప్రౌఢ లైనసుందరుల ముందట నిడుకొని మందగమనలు మందహాసంబుతోడ
నెదుర నిలిచిన నరవిందనయనుం డి ట్లనియె. 842

సీ. శృంగారవతులార | సిగ్గేల మిముఁ గూడి, పిన్ననాఁటనుగోలెఁ | బెరిఁగినాడ
నెఱుఁగనే మీలోన | నెప్పుడు నున్నాఁడ, నేను జూడనిమర్మ | మెద్ది గలదు
వ్రతనిష్ఠ లై యుండి | వలువలు గట్టక, నీరు సొత్తురె మీరు | నియతి దప్పి

[1] లాఘవమున వ్రా. ప్ర.

కాత్యాయనీదేవిఁ గల్లఁ జేయుట గాక, యీరీతి నోమువా రెందుఁ గలరు

ఆ. వ్రతఫలంబు మీరు వలచినఁ [1]జక్కన, నింతు లెల్లఁ జేతు లెత్తి మ్రొక్కి
చేరి పుచ్చుకొనుఁడు చీరలు సిగ్గు వో, నాడ నేల యెగ్గు లాడ నేల. 843

వ. అనిన విని మానవతులు దమలోన. 844

మ. వ్రతముల్ సేయుచు నొక్కమాటయిన నెవ్వారిన్ విచారించినన్
వ్రతభంగంబులు మాను నట్టివరదున్ వామాక్షు లీక్షించియున్
గతచేలాప్లవనంబు నేఁడు వ్రతభంగం బంచు శంకించి ఫా
లతటన్యస్తకరాబ్జలై సరసలీలన్ మ్రొక్కి రట్లందఱున్. 845

క. బాలలకు హాస్తకీలిత, ఫాలలకు నితాంతశీత పవనాగమనా
లోలలకు నంబరములు గృపాలుఁడు హరి యిచ్చె భక్తపాలుం డగుటన్. 846

ఆ. చీర లపహరించి సిగ్గులు విడిపించి, పరిహసించి యైనఁ బరఁగ మనకు
ఘనుఁడు నోముకొలఁతఁ గాకుండ మ్రొక్కించె, ననుచు హరినుతించి రబల లెల్ల.

క. ఉల్లములు నొవ్వ నాడినఁ, గల్లలు సేసినను నగినఁ గలఁచిన నైనన్
వల్లభులు సేయుకృత్యము, వల్లభలకు నెగ్గు కాదు వల్లభ మధిపా. 848

వ. ఇట్లు హరి వలువ లిచ్చినం గట్టుకొని సతు లతనియందు బద్ధానురాగ లయ్యుఁ జలింపక తెప్ప లిడక తప్పక చూడ నాప్రోడ యెఱింగి చేరి వారి కిట్లనియె. 849

సీ. లక్షణవతులార లజ్జించి చెప్పరు, గాని మీమర్మముల్ గానఁబడియె
ననుఁ గొల్వఁ జింతించి నారు నాచేతను, సత్యంబు మీనోము సఫల మగును
గామితార్థంబుల కలిమిఁ జెప్పఁగ నేల, ననుఁ గొల్వ ముక్తికి నడవ వచ్చుఁ
గడమ కూడఁగ నంబి కాదేవి నోమంగ, నటమీఁద రాత్రుల యందు మీకు

ఆ. నన్నుఁ బొందఁగల్గు నమ్మి పొందని హరి, వల్క నింతు లెల్ల భ్రాంతిఁ జనిరి
తపము పండె ననుచుఁ దత్పదాంబుజములు, మానసించుకొనుచు మందకడకు.

మునిభార్య లన్నముఁ దీసికొని వచ్చి శ్రీకృష్ణుని నారగింపఁ జేయుట.

వ. ఇట్లు గోపకన్యకలందుఁ బ్రసన్నుండై గోవిందుండు బృందావనంబు దాఁటి దూరంబున ధేనువుల మేపుచుండఁ జండకిరణునియెండంబడి దండి చెడి తరులదండ నండ గొనుచు నాతపత్రాకారంబులై నీడలు సేయుచున్నవృక్షంబుల నీక్షించి కృష్ణబలశ్రీరామదేవప్రశస్తవిశాలార్జునప్రముఖులకుం దక్కినగోపకు లిట్లనిరి.

మ. అపకారంబులు సేయ వెవ్వరికి నేకాంతంబులం దుండు నా
తపశీతానిలవర్ష వారణములై త్వగ్గంధనిర్యాసభ
స్మపలాశాగ్రమరందమూలకుసుమచ్ఛాయాఫలశ్రేణిచే
నుపకారంబులు సేయు నర్థులకు నీయుర్వీజముల్ గంటిరే. 852

వ. అని చిగురాకు పువ్వు గాయ పండుతండంబుల వ్రేఁగున వీఁగినతరువులనడిమి

---

1. జయ్యన - దయ్యెడు.

తెరువులం బసులదాఁటుల దాఁటించి యమునకుం జని పెడఁదమడుగుల మెల్లన
చల్లనినీరు ద్రావించి తత్సమీపంబున మేపుచు వల్లవు లెల్ల మూఁకలు గొని
యాఁకలి గొంటి మని విన్నవించినఁ దనకు భక్తురాం డ్రగువిప్రభార్యలవలనం
బ్రసన్నుఁ డై వారలం జూచి రామసహితుం డైనహరి యిట్లనియె. 853

సీ. వల్లవులార యీ § వనమున విప్రులు, బ్రహ్మవాదులు దేవ § భవనమునకు
నరుగుట కాంగిర § సాహ్వయసత్త్రంబు, సలుపుచు నున్నారు § సనుఁడు మీరు
మానామములు సెప్పి § మైత్రితో నడిగిన, నన్నంబు పెట్టెద § రనుచుఁ బలుక
వారలు చని విప్ర § వరుల కెల్లను మ్రొక్కి, పసుల మేపుచు బల § భద్రకృష్ణు

తే. లలసి పుత్తెంచి రిట మమ్ము § నన్న మడుగ, ధర్మవిదులార యర్థిప్ర § దాతలార
పెట్టుఁడన్నంబుశ్రాంతులఁ § బిలిచి తెచ్చి, పెట్టుదురుగాదె మిముబోఁటి § పెద్దలెల్ల.

క. ఘనదీక్షితునకు నైనం, జనుఁ గుడువఁగఁ బశువధంబు § సౌత్రామణియుం
జనినవెనుక దోషము లే, దనఘాత్మకులార పెట్టుఁ § డన్నము మాకున్. 855

వ. అని గోపకులు పలికిన. 856

మ. క్రతువున్ మంత్రముఁ దంత్రమున్ ధనములుం § గాలంబు దేశంబు దే
వతయున్ ధర్మము నన్యముల్ దలఁప నె § వ్వాఁ డట్టిసర్వేశ్వరున్
మతి నూహింపక గోపబాలుఁ డనుచున్ § మందస్మితిం జూచి దు
ర్మతు లై యన్నము లేదు లే దనిరి స § మ్మానక్రియాశూన్యు లై. 857

వ. అంత గోపకులు నిరాశు లై వచ్చి యెఱింగించిన హరి లౌకికానుసారి యగుచు
మీ రయ్యార్యుల నడుగక వారిభార్యలకు మారాకఁ జెప్పుం డన్నంబు పెట్టెద
రని పంచిన వారలు సని బ్రాహ్మణసతుల దర్శించి నమస్కరించి సంపూజితు
లై యిట్లనిరి. 858

క. గోవుల మేపుచు నాఁకొని, గోవిందుం డన్న మడిగి § కొని రండని మ
మ్మీవేళం బుత్తెంచెను, ధీవిలసితలార రండు § తెండన్నంబుల్. 859

వ. అనిన విని గోవిందసందర్శనకుతూహల లై ధరణీసురసుందరులు సంభ్రమానం
దంబులు డెందంబుల సందడింప భక్ష్య భోజ్య లేహ్య చోష్య పానీయభేదంబు
లుం గలిగి సంస్కారసంపన్నంబు లైన యన్నంబులు కుంభంబుల నిడికొని సం
రంభంబుల సముద్రంబునకు నడచునదుల తెఱంగున. 860

క. బిడ్డలు మగలును భ్రాతలు, నడ్డము చని వల దనంగ § నటు దలఁ డని మా
ఱొడ్డుచు జగదీశ్వరునకు, జడ్డన నన్నంబు గొనుచుఁ § జని రాసుదతుల్. 861

వ. చని యమునాసమీపమున నవపల్లవాతిరేకంబును విగతవనచరశోకంబును
నైనయశోకంబుక్రింద నిర్మలస్థలంబున. 862

సీ. ఒకచెలికానిపై § నొకచేయి సాఁచి వేఱొకచేత లీలాబ్జ § మూఁచువానిఁ
గొప్పున కందని § కొన్నికుంతలములు, సెక్కుల నృత్యంబు § సేయువానిఁ

గుఱుచచుంగులు వుచ్చి కొమ రారఁ గట్టిన, పసిఁడివన్నియ గలపటమువాని
నొసలఁ దిరిగి రాఁ గలవడఁ జుట్టిన, దట్టంపుఁబించెపు దండవాని
తే. రాజితోత్పలకర్ణపూరములవాని, మహితపల్లవపుష్పదామములవాని
భువనమోహనతటవేషభూతివానిఁ, గని కాంతలు కన్నులకఱవు దీఱ. 863
క. కని లోచనరంధ్రంబుల, మును మిడి హరిలలితరూపమును లోఁగొని నె
మ్మనములఁ బరిరంభించిరి, తనుమధ్యలు హృదయజనితతాపము వాయన్. 864
వ. ఇవ్విధంబున. 865
క. వారితసర్వస్పృహలై, వా రందఱుఁ దన్నుఁ జూడ వచ్చుట మదిలో
వారిజనయనుఁడు వొడగని, వారికి నిట్లనియె నగి య వారితదృష్టిన్. 866
శా. కాంతారత్నములార మీగృహములం గల్యాణమే యేమి గా
వింతుర్ మీ కిటు రండు మమ్ము నిచటన్ వీక్షింప నేతెంచి నా
రెంతే వేడుకతో నెఱుంగుదుము నిర్హేతుస్థితిన్ నన్ను ధీ
మంతుల్ మీక్రియఁ జేరి కందురు గదా మత్సేవలన్ సర్వమున్. 867
వ. కావున గృహస్థులైన మీపతులు మిమ్ముం గూడి క్రతువు నిర్విఘ్నంబుగా సమా
ప్తించెదరు మీరు యాగవాటంబునకుం జనుం డనిన విప్రభార్య లిట్లనిరి. 868
మ. తగునే మాధవ యిట్టివాఁడిపలుకుల్ ధర్మంబులే మాయెడన్
మగలున్ బిడ్డలు సోదరుల్ జనకులున్ మమ్మున్ నివారింప మ
చ్చిగ నీయంఘ్రులు సేరినార మట వోఁ జేకొందురే వార లా
పగి దే మొల్లము కింకరీజనులఁగా భావించి రక్షింపవే. 869
వ. అనిన జగదీశ్వరుండు. 870
సీ. నాసమీపమున నున్నా రంచు నలుగరు, బంధులు భ్రాతలు పతులు సుతులు
మిమ్ము దేవతలైన మెత్తు రంగనలార, నాదేహసంగంబు నరుల కెల్ల
సౌఖ్యానురాగసంజనకంబు గాదు ము, క్తిప్రదాయకము నా కీర్తనమున
దర్శనాకర్ణన ధ్యానంబులను గర్మ, బంధదేహంబులఁ బాసి మీరు
తే. మానసంబులు నాయందు మరగఁజేసి, నన్నుఁ జేరెద రటమీఁద నమ్ముఁ డనుచుఁ
బలికి వారలు దెచ్చిన భక్షణాము, లాప్తవర్గంబుతో హరి యారగించె. 871
క. పరమేశ్వరార్పణంబుగఁ, బరజనులకు భిక్ష యిడినఁ బరమపదమునం
బరఁగెద రట తుది సాక్షా, త్పరమేశుఁడు భిక్ష సేయ ఫల మెట్టిదియో. 872
వ. ఇట్లు సర్వేశ్వరుం డయినహరికి భిక్షయిడి తమభార్యలతనివలనం గృతార్థ లగుట
యెఱింగి భూసురవరులు తమలో నిట్లనిరి. 873
చ. కటకట మోసపోయితిమి కాంతలపాటియు బుద్ధి లేదు నేఁ
డిట హరిఁ గానఁ బో నెఱుఁగ మేము దురాత్ముల మేము కల్మషో
ద్భటులము విష్ణుమారగుల ప్రాజ్ఞత లేల తపంబు లేల ఫ

ర్యటనము లేల శీలములు । యాగములున్ మఱి యేల కొల్వనే. 874
క. జపహోమాధ్యయనంబులుఁ, దపములు వ్రతములును లేని । తరుణులు హరిస
త్కృపఁ బడసి రన్ని గలిగియుఁ, జపలతఁ బొందితిమి భక్తి । సలుపమి నకటా.
క. సురగురు లగుయోగీంద్రుల, నరుదుగ మోహితులఁ జేయు । హరిమాయ మమ్మున్
నరగురుల మూఢవిప్రుల, సురవడి మోహితులఁ జేయ । నోపక యున్నే. 876
మ. క్రతువుల్ ధర్మము మంత్రతంత్రధనముల్ । కాలంబు దేశంబు దే
వతయున్ వహ్నులు మేదినీసురులు నె । వ్వాఁ డట్టిసర్వేశుఁ డీ
క్షితి రక్షింప జనించినాఁ డెఱుఁగ మా । శ్రీభర్తకుం గర్తకుం
గుతలోద్ధర్తకు మేము మ్రొక్కెదము ర । క్షోనాథసంహర్తకున్. 877

నందాదు లింద్రయాగము సేయ శ్రీకృష్ణునితో నాలోచించుట.

వ. అని మఱియు ననేకవిధంబులఁ బశ్చాత్తాపంబులం బొంది హరిం దలంచి శమింపు
మని మ్రొక్కి బ్రాహ్మణులు కంసభీతు లయి బలకృష్ణసందర్శనంబు సేయం జన
రై రంత నక్కడ నఖిలదర్శనుం డైనహరి యింద్రయాగంబు సేయం దలంచి
తనకడకు వచ్చిననందాదిగోపవృద్ధులం గని నందున కి ట్లనియె. 878
సీ. యాగంబు సేయంగ । నర్థించి వచ్చితి, రీయాగమున ఫల । మేమి గలుగు
నెవ్వాఁడు దీనికి । నీశ్వరుం డధికారి, యెవ్వఁడు సాధన । మెంత వలయు
శాస్త్రీయమో జనా । చారమో కార్యంబు, వైరుల కెఱిఁగింప । వలదు గాని
యెఱిఁగెడిమిత్రుల । కెఱిఁగింపఁదగుఁ జేరి, యెఱిఁగి చేసినఁ గోర్కె । లెల్లఁ గలుగుఁ
ఆ. బగయుఁ జెలిమి లేక । పరఁగినమిముబోఁటి, మంచివారి కేల । మంతనంబు
తలఁపు లెల్ల మాకుఁ । దగ నెఱింగింపవే, తాత వాక్సుధాప్ర । దాత వగుచు.
వ. అని పలికినప్రౌఢకుమారునికిఁ దండ్రి యి ట్లనియె. 880
సీ. పర్జన్యుఁ డధికుండు । భగవంతుఁ డమరేంద్రుఁ, డతనికిఁ బ్రియమూర్తు । లగుచునున్న
మేఘబృందంబులు । మేదినీతలముపై, నతనిపంపున భూత । హర్షణము గ
జలములు గురియుఁ ద । జ్జలపూరములఁ దోఁగి, పండు సస్యంబు లా । పంట దమకు
ధర్మార్థకామప్ర । దాయకంబు గ లోకు, లెల్లను, బ్రదుకుదు । రింత యెఱిఁగి
తే. మేఘవిభుఁ డైనయింద్రుండు । మెచ్చుకొఱకు
నింద్రయాగము సేయుదు । రెల్లనృపులు
కామలోభభయద్వేష । కలితు లగుచుఁ
జేయ కుండిన నశుభంబు । సెందుఁ బుత్ర. 881
వ. అదియునుం గాక. 882
ఆ. మఖము సేయ వజ్రి । మది సంతసించును, వజ్రి సంతసింప । వాన గురియు
వాన గురియఁ గసవు । వసుమతిఁ బెరుఁగును, గసవు మేసి ధేను । గణము బ్రదుకు.
క. ధేనువులు బ్రదికె నేనియు, మానదు ఘన మైనపాఁడి । మందలఁ గలుగున్

మానుగను బాఁడి గలిగిన, మానవులును సురలుఁ దనిసి ౹ మనుదురు పుత్రా.

వ. అని యిట్లు నొడివిన నందునివచనంబులు విని యింద్రునికిఁ గోపంబు దీపింప దనుజదమనుండు తండ్రి కిట్లనియె. 885

క. కర్మమునఁ బుట్టు జంతువు, కర్మమునన వృద్ధిఁ బొందుఁ ౹ గర్మమునఁ జెడుం
గర్మమె జనులకు దేవత, కర్మమె సుఖదుఃఖములకుఁ ౹ గారణ మధిపా. 886

క. కర్మములకుఁ దగుఫలములు, కర్ములకు నిడంగ రాజు ౹ గాని సదా ని
ష్కర్ముఁ డగునీశ్వరుండును, గర్మవిహీనునికి రాజు ౹ గాఁడు మహాత్మా. 887

వ. కావునఁ గర్మానుయాతంబు లయినభూతంబులకుఁ బురుహూతునివలనిభీతి యేటికిఁ బురాతనసంస్కారంబులు గుప్పలు గొని కప్పినఁ గర్మంబులఁ దప్పించి పెంపు వడయ నప్పరమేశ్వరుండును నేరఁ డితరులం జెప్ప నేల సురాసురనరానీకంబులతోడిలోకంబు నిజసంస్కారవశం బై యుండ డింది యున్నది సందేహంబు లేదు దేహి గర్మవశంబునఁ గురుతనుదేహంబులం జొచ్చి వెడలు నొజ్జ వేలుపు నెచ్చెలి పగఱు చుట్టంబులు కర్మంబు జీవుండు కర్మంబుతోడన వర్తించు నతనికిఁ గర్మంబు దైవతంబు కర్మంబునం బ్రదుకుచు నితరసేవ సేయుట సతి పతి విడిచి జారుం జేరినచందం బగు విప్రుండు వైదికకర్మంబున మెలంగు నృపతి ధరణీపాలనంబున సంచరించు వైశ్యుండు వాణిజ్యకృషికుసీదగోరక్షణాదుల వర్తించు శూద్రుం డగ్రజన్ముల సేవించి బ్రదుకు సత్త్వరజస్తమోగుణంబు లుత్పత్తిస్థితిలయకారణంబు లందు రజంబున జగంబు జన్మించు రజోగుణప్రేరితంబు లయి మేఘంబులు వర్షించు వర్షంబునం బ్రజావృద్ధి యగు నింద్రుం డేమి సేయం గలవాఁ డదియునుం గాక. 888

శా. కోపింపం బని లేదు శక్రునికిఁ దాఁ ౹ గోపించుఁ గా కేమి సం
క్షేపం బయ్యెడి దేమి పట్టణములుం ౹ గేహంబులుం దేశముల్
వ్యాపారంబులు మాకుఁ బో యెడినె శై ౹ లారణ్యభాగంబులం
గోపత్వంబున నుండుచుం మనకు సం ౹ కోచింపఁగా నేటికిన్. 889

సీ. పసులకుఁ గొండకు ౹ బ్రాహ్మణోత్తములకు, మఖము గావించుట ౹ మంచిబుద్ధి
యింద్రయాగంబున ౹ కే మేమి దెప్పింతు, రవి యెల్లఁ దెప్పింపుఁ ౹ డరసి మీరు
పాయసంబులు నపూ ౹ పములు సైదపుఁబిండి, వంటలుఁ బప్పును ౹ వలయునట్టి
ఫలశాకములు వండఁ ౹ బంపుఁడు హోమంబు, సేయుఁడు ధేనుద ౹ క్షిణలనిచ్చి

తే. బహురసాన్నంబు వెట్టుఁడు ౹ బ్రాహ్మణులకు
నచలు లై పూజ లొనరింపుఁ ౹ డచలమునకు
నధమచండాలశునకసం ౹ హతికిఁ దగిన
భక్ష్యములఁ డెండు కసవులు ౹ పసుల కిండు. 890

శా. గంధాలంకరణాంబరావళులచేఁ ౹ గై సేసి యిష్టాన్నముల్

బంధుశ్రేణియు మీరలుం గుడిచి నా భాషారతిన్ వేడుకల్
సంధిల్లన్ గిరి గోద్విజానలనమస్కారంబు గావింపుఁ డో
జం ధర్మం బని తోఁచెనేని జనకా జన్మంబు ధన్యం బగున్. 891

వ. అని పలికియు నిలింపపతిసొంపు దింపుతలంపున నిమ్మఖంబు తనకు సమ్మతం బని గోవిందుండు పలికిన నందాదులు మేలు మే లని తద్వచనప్రకారంబునం బుణ్యాహవాచనంబులు సదివించి ధరణీసురులకు భోజనంబు లిడి పసులకుం గసవు లొసంగి రప్పుడు. 892

మ. సకలాభీరులు వీఁడె కృష్ణుఁ డన నైజం బైనరూపంబుతో
నకలంకస్థితి నుండి శైల మిదె మీ రర్చింప రం డంచుఁ దా
నొక శైలాకృతిఁ దాల్చి గోపకులతో నొండొండ పూజించి గో
పకదత్తాన్నము లాహరించె విభుఁ డా ప్రత్యక్షశైలాకృతిన్. 893

మ. వినుఁడీ శైలము కామరూపి ఖలులన్ వేధించు నాజ్యాన్నముల్
మన మొప్పించిన నాహరించె మనలన్ మన్నించెఁ జిత్తంబులో
ననుకంపాతిశయంబు సేసె మనపై నంచున్ సగోపాలుఁ డై
వనజాక్షుండు నమస్కరించె గిరికిన్ వందారుమందారుఁ డై. 894

వ. ఇట్లు గోపకులు హరిసమేతు లై యగ్గిరికిం బూజనోపహారంబులు సమర్పించి గోధనంబులం బురస్కరించుకొని భూసురాశీర్వాదవచనంబులతో గిరికిం బ్రదక్షిణంబు సేసి రాసమయంబున. 895

క. గిట్టములపరువు మెచ్చని, [1]నట్టులఁ గట్టినరథంబు నందప్రముఖుల్
గుట్టలయార్పులు సెలఁగఁగఁ, దొట్టులగమి వెంట నంటఁ దోలి రిభేశా. 896

క. పాటించి గానవిద్యా, పాటవమునఁ దేరు లెక్కి బహుతానములం
బాటలగంధులు కృష్ణునిఁ, బాటలఁ బాడిరి విరోధిపాటనుఁ డనుచున్. 897

క. కుండనిభాపీనంబులు, మండితవర్ణములు వివిధమహితాకృతులున్
నిండినకడుపులుఁ గన్నుల, పండువులుగఁ బాడికుఱ్ఱి పదువులు జరిగెన్. 898

క. పొగ రెక్కినమూఁపురములుఁ, దెగ గలవాలములు శైలదేహంబులు భూ
గగనములు నిండుఱంకెలు, మిగుల మెఱయు వృషభగణము మెల్లన నడచెన్.

వ. ఇట్లు పర్వతప్రదక్షిణంబు సేసి గోపకులు మాధవసమేతు లై మందకుం జని రంత మహేంద్రుం డంతయు నెఱింగి మహారోషంబునఁ బ్రళయప్రవర్తకంబు లగుసంవర్తకమేఘంబులం జీరి యి ట్లనియె. 900

మ. పెరుఁగుల్ నేతులు ద్రావి క్రొవ్వి భువి నాభీరుల్ మదాభీరు లై
గిరిసంఘాతకఠోరపత్త్రిదళనక్రీడాసమారంభదు
ర్భరదంభోళిధరుం బురందరు ననుం బాటించి పూజింప క

1. నఱ్ఱులఁ.

గ్గిరికిం బూజలు సేసి పోయి రిదె పో కృష్ణుండు ప్రేరేపఁగన్. 901

క. గురుదేవహీను బాలుని, గిరిభూజప్రముఖవాసుఁ గృష్ణు ననీశుం
బరిణామశీలుఁ గులగుణవిరహితుఁ జేపట్టి యింద్రు విడిచిరి గొల్లల్. 902

ఆ. విమలఘనతరాత్మ విజ్ఞానవిద్యచే, నిగుడ లేక యుడుప నిభము లగుచుఁ
గర్మమయము లైన క్రతువుల భవమహార్ణవము గడవఁ గోరినారు వీరు 903

శా. ఉద్యత్సంపద నమ్మి నందతనయో ద్యోగంబునన్ వెఱ్ఱులై
మద్యాగంబు విసర్జనీయ మని కే మర్త్యుల్ వసీన్ మీఁపు మీ
విద్యుద్వల్లులఁ గప్పి గర్జనములన్ వేధించి గోవ్రుల్ జనుల్
సద్యోమృత్యువుఁ బొంద జాల్ గురియుఁడీ శౌర్యం బవార్యంబు గన్. 904

క. మీ వెంట వత్తు నే నై, రావణనాగంబు నెక్కి రయ మొప్పంగా
దేవగణంబులతోడను, గోవిందునిమంద లెల్లఁ గొంపల వెట్టన్. 905

వ. అని యిట్లు పలికి జంభవైరి సంరంభంబున దంభోళి జళిపించి బింకంబున శంకిపక కింకతోడ సంకలియ లూడ్పించిన మహానిలప్రేరితంబు లయి చని నందుని మందమీఁద నమోఘంబు లైన మేఘంబులు మహౌఘంబు లై పన్ని ప్రచండగతిం జండమరీచిమండలంబుఁ గప్పి దివి నిండి దిశ లావరించి రోదోంతరాళంబు నిరంతరనీరంధ్రనిబిడాంధకారబంధురంబుగ నిరోధించి బలిభంజనద్వితీయపాదపల్లవభగ్నం బైనబ్రహ్మాండభాండంబుచిల్లుల జల్లించి తొరఁగుబహిస్సముద్రసలిలనిర్ఝరంబులవడువున నెడ తెగక తోరంబు లైన నీరధారలం గురియుచు శిలల వర్షించుచుఁ బిడుగుల నుప్పొంచు నుండ మిట్టపల్లంబులు సమతలంబు లయి యేకార్ణవంబురూపు సూపిన నందు దుడుకడుచుచు నీఁదుచు విలయశిఖిశిఖాసన్నిభవిజృంభమాణవిద్యుల్లతావిలోకంబున రిమ్మలు గొని సొమ్మలు వోవు చున్న లేఁగలును లేఁగలకు మూఁతు లడ్డంబు లిడి ప్రళయభైరవభేరీభాంకారభీషణంబు లగు గర్జనఘోషణంబులఁ జెవుడుపడి చిందఱవందఱ లైన డెందంబులం గంది కుందివ్రాలుధేనువులును ధేనువుల వెనుక నిడుకొని దురంతకల్పాంత[1]కాలకేలి కరాళకాలకంఠకరగదాఘాతప్రభూతంబు లై ననిర్ఘాతపాతంబులకు భీతంబు లై హరికి మ్రొక్కి రక్ష రక్షేతిశబ్దంబులు సేయు కైవడి వినువనిజడిం బడి సైరింపక శిరంబులు వంచుకొని గద్గదకంఠంబుల నంభారవంబులు సేయువృషభంబులును వృషభాదిగోరక్షణంబు సేయుచు దుర్వారఘోరశిలాసారంబుల సారంబులు సెడి శరీరంబులు భారంబు లైన మ్రానుపడుగోపకులును గోపకులం బట్టుకొని దట్టం బయినవానకొట్టునం బెట్టువడి బడుగునడుములు[2]నుసులువడ వడవడవడంకుచు గోవిందునిం జీరుగోపికలును గోపికాజనకఠినకుచకలశయుగళంబులమఱుంగునం దలలు గుట్టుగొని పరవశు లైనశిశువులు గలిగి మహాఘోషంబుతోడ

1. 'కేళీవిలాస - కేళీవిశాల - కాళకంఠ' వ్రా. ప్ర. 2. నులుసువడక.

నష్టం బైనఘోషంబుఁ జూచి ప్రబుద్ధు లైనగోపవృద్ధులు గొందఱు దీనజనరక్ష
కుం డైన పుండరీకాక్షునకు మ్రొక్కి యిట్లనిరి. 906

ఉ. అక్కట వానదోఁగి వ్రజ | మాకుల మయ్యెఁ గదయ్య కృష్ణ నీ
వెక్కడ నుంటి వింతదడ | వేల సహించితి నీపదాబ్జముల్
దిక్కుగ నున్నగోపకులు | దీనత నొంద భయాపహారి వై
గ్రక్కునఁ గావ కి ట్లునికి | కారుణికోత్తమ నీకుఁ బాడియే. 907

క. ఈ యుఱుములు నీమెఱుములు, నీయశనివిఘోషణములు | నీజలధారల్
నీయాన దొల్లి యెఱుఁగము, కూ యాలింపం గదయ్య | గుణరత్ననిధీ. 908

క. వారి [1]బరు వయ్యె మందల, వారికి నిదె పరులు లేరు | వారింపం గా
వారిదపటలభయంబును, వారిరుహదళాక్ష నేఁడు | వారింపఁ గదే. 909

వ. అనిన విని సర్వజ్ఞుం డైనకృష్ణుం డంతయు నెఱింగి. 910

ఉ. తన్నొకయింత గైకొనరు | తప్పిరి యాగము చేసి రంచుఁ దా
మిన్నుననుండి గోపకుల | మీఁద శిలల్ గురియించు చున్నవాఁ
డున్నతనిర్జ రేంద్రవిభ | వోత్థితగర్వనగాధిరూఢుఁ డై
కన్నులఁ గానఁ డింద్రుఁ డిటు | గర్వపరుం డొరుఁ గాన నేర్చునే. 911

క. దేవత లందఱు నన్నును, సేవింతురు రాజ్యమదముఁ | జెందరు చెఱుపం
గా వలదు మానభంగము, గావింపఁగ వలయు శాంతి | గలిగెడుకొఱకై. 912

వ. అని చింతించి శిలావర్షహతు లై శరణాగతు లైనఘోషజనుల రక్షించుట తగ
వని సకలలోకరక్షకుం డయినవిచక్షణుండు. 913

చ. కలఁగకుఁడీ వధూజనులు | కంపము నొందకుఁడీ వ్రజేశ్వరుల్
తలఁగకుఁడీ కుమారకులు | తక్కినవారలు | ఱాలవానచే
నలఁగకుఁడీ పశువ్రజము | నక్కడ నక్కడ నిల్వ నీకుఁడీ
మెలపున మీకు నీశ్వరుఁడు | మే లొసఁగుం గరుణార్ద్రచిత్తుఁ డై. 914

వ. అని పలికి. 915

శ్రీకృష్ణుఁడు గోవర్ధనపర్వతము నెత్తుట.

క. కిరి యై ధర యెత్తినహరి, కరి సరసిజముకుళ మెత్తు | గతిఁ ద్రిభువనశం
కరకరుఁ డై గోవర్ధన, గిరి యెత్తెం జక్క నొక్క | కేలన్ లీలన్. 916

క. దండిని బ్రహ్మాండంబులు, చెండుల క్రియఁ బట్టి యెగురఁ | జిమ్మెడుహరికిన్
గొండఁ బెకలించి యెత్తుట, కొండొకపని గాక యొక్క | కొండా తలఁపన్. 917

వ. ఇట్లు గిరి యెత్తి. 918

శా. బాలుం డాడుచు నాతపత్ర మని సం | భావించి పూగుత్తి కెం
గేలం దాల్చినలీల లేనగవుతోఁ | గృష్ణుండు దా నమ్మహా

1. బర వయ్యె.

843, శ్రీకృష్ణుఁడు గోవర్ధన పర్వతము నెత్తుట.

శైలంబున్ వలకేలఁ దాల్చి విపుల చ్ఛత్త్రంబుగాఁ బట్టె నా
భీలాభ్రచ్యుతదుశ్శిలాచకితగోపీగోపపంక్తికిన్. 919

వ. ఇట్లు గోత్రంబు చత్త్రంబుగావించి గోపజనులకు గోపాలశేఖరుం డిట్లనియె.

క. రా తల్లి రమ్ము తండ్రీ, వ్రేతలు గోపకులు రండు విఁక రండీ గర్త
స్థాతలమున నుండుఁడు గో, వ్రాతముతో మీరు మీరు వలసినయెడలన్. 921

శా. బాలుం డీతఁడు కొండ దొడ్డది మహాభారంబు సైరింపఁగాఁ
జాలండో యని దీనిక్రింద నిలువన్ శంకింపఁగాఁ బోల దీ
శైలాంభోనిధిజంతుసంయుతధరాచక్రంబు పైపడ్డ నా
కే లల్లాడదు బంధులార నిలుఁడీ క్రిందం బ్రమోదంబునన్. 922

వ. అని పలుకుచున్న హరిపలుకులు విని నెమ్మనమ్ముల నమ్మి కొండయడుగునం దమ తమయిమ్ములం బుత్త్రమిత్త్రకళత్త్రాదిసమేతులై గోవులుం దారును గోపజనులు జనార్దనకరుణావిలోకనామృతవర్షంబున నాఁకలిదప్పివట్టులచొప్పెఱుంగక కృష్ణకథావినోదంబుల నుండి రివ్విధంబున. 923

మ. హరిదోర్దండము గామ గుబ్బ శిఖరం బాలంబిముక్తావళుల్
పరఁగన్ జాఱెడుతోయబిందువులు గోపాలాంగనాపాంగహా
సరుచుల్ రత్నచయంబు గాఁగ నచలచ్ఛత్త్రంబు శోభిల్లెఁ ద
ద్గిరిభిద్దుర్మతభంజియై జలధరాక్లిన్నప్రజారంజియై. 924

క. రాజీవాక్షునిచే నొక, రాజీవముభంగి శైలరాజము మెఱసెన్
రాజేంద్ర మీఁద మధుకర, రాజక్రియన్ మేఘరాజి రాజిల్లెఁ గడున్. 925

క. వడి గొని బలరిపుపనుపున, నుడుగక జడి గురిసె నేడహోరాత్రము ల
య్యెడ గోపజనులు బ్రదికిరి, జడిఁ దడియక కొండగొడుగుచాటున నధిపా. 926

వ. ఇట్లు హరి యేడహోరాత్రంబులు గిరి ధరించిన గిరిభేది విసిగి వేసరి కృష్ణచరితంబులు విని వెఱఁగుపడి విఫలమనోరథుండై మేఘంబుల మరలించుకొని చనియె నంత నభోమండలంబు విద్యోతమానఖద్యోతమండలం బగుట విని గోవర్ధనధరుండు గోపాలకుల కిట్లనియె. 927

క. ఉడిగెను వానయు గాలియు, వడి సెడె నదు లెల్ల [1]బొలపవఱవ లిగిరెఁ గొం
డడుగున నుండక వెడలుఁడు, కొడుకులుఁ గోడండ్రు సతులు గోవులు మీరున్.

వ. అనిన విని సకలగోపజనులు శకటాద్యుపకరణసమేతు లయి గోవులుం దారును గొండడుగు విడిచి వచ్చి రచ్యుతుండును జెచ్చెరఁ దొల్లింటియట్ల నిజస్థానంబున గిరి నిలిపె నంత వల్లవు లెల్లం గృష్ణుం గౌఁగిలించుకొని సముచితప్రకారంబుల సంభావించి దీవించిరి గోపికలు సేస లిడి దధ్యన్నకబళంబు లొసంగుచు నాశీర్వదించిరి నందబలభద్రరోహిణీయశోద లాలింగనంబు సేసి భద్రవాక్యం

1. 'బొలుప' అనియె వ్రా. ప్ర.

బులు పలికిరి సిద్ధసాధ్యగంధర్వవరులు విరులు గురియించిరి సురలు శంఖదుందుభులు మొరయించిరి తుంబురుప్రముఖు లయిన గంధర్వులు పాడి రప్పుడు. 929

క. వల్లవకాంతలు దనకథ, లెల్లను బాడంగ నీర ♦ జేక్షణుఁ డంతన్
వల్లవబలసంయుతుఁ డై, యొల్లన గోష్ఠంబు సేరె ♦ నుర్వీనాథా. 930

వ. అయ్యవసరంబునఁ గృష్ణుచరిత్రంబులు దలంచి వెఱఁగుపడి గోపజనులు నందున కిట్లనిరి. 931

సీ. కన్నులు దెఱవని ♦ కడుఁజిన్నిపాపఁ డై, దానవిచనుఁబాలు ♦ ద్రాగి చంపె
మూఁడవనెలనాఁడు ♦ ముద్దులబాలుఁ డై, కోపించి శకటంబుఁ ♦ గూలఁ దన్నె
నేఁడాదికుఱ్ఱఁ డై ♦ యెగసి తృణావర్తు, మెడఁ బట్టుకొని కూల్చి ♦ మృతునిఁ జేసెఁ
దల్లి వెన్నలకు నై ♦ తనుఁ ఱోలఁ గట్టినఁ, గొమరుఁ డై మద్దులు ♦ గూల నీడ్చెఁ
తే. బసులఁ గ్రేపులఁ గాచుచు ♦ బకునిఁ జీరె, వెలఁగతో వత్సదైత్యుని ♦ వ్రేసి గెడపె
సబలుఁ డై ఖరదైత్యుని ♦ సంహరించె, నితఁడు కేవలమనుజుఁడే ♦ యెంచి చూడ.

క. తెంపరి యై రామునిచేఁ, జంపించెఁ బ్రలంబు మ్రింగెఁ ♦ జటులదవాగ్నిన్
సొంపు సెడఁ ద్రొక్కెఁ గాళియుఁ, ద్రుంపక కాళింది వెడలఁ ♦ దోలెన్ లీలన్.

క. ఏడేండ్లబాలుఁ డెక్కడఁ, గ్రీడం గిరి తమ్మి యెత్తు ♦ క్రియ నందఱముం
జూడ గిరి యెత్తు టెక్కడ, వేడుక నొకచేత నేఁడు ♦ వెఱఁ గౌఁ గాదే. 934

క. ఓ నంద గోపవల్లభ, నీనందనుఁ డాచరించు ♦ నేర్పరితనముల్
మానవులకు శక్యంబులె, మానవమాత్రుండె నీకు ♦ మారుఁడు దండ్రీ. 935

వ. అనిన విని నందుండు వారలం జూచి మున్ను తనకు గర్గమహాముని చెప్పిన సంకేతంబు దెలిపి శంక లేదు కృష్ణుండు లోకరక్షకుం డయిన పుండరీకాక్షుని నిజాంశంబ యనుచు నంతరంగంబునం జింతింతు నని పలికిన వెఱఁగుపడి గోపకులు కృష్ణుం డనంతుం డని పూజించి రంత. 936

మ. హరి గేలన్ గిరి యెత్తి వర్షజలఖి ♦ న్నాభీరగోరాజికిన్
శరణం బైనఁ ద్రిలోకరాజ్యమదముం ♦ జాలించి నిర్గర్వుఁ డై
సురభిం గూడి బలారి వచ్చి కనియెన్ ♦ సొం పేది దుష్టప్రజే
శ్వరదుర్మాననిరాకరిష్ణుఁ గరుణా ♦ వర్ధిష్ణు శ్రీకృష్ణునిన్. 937

క. కని యింద్రుఁడు పూజించెను, దినకరనిభనిజకిరీట ♦ దీధితిచేతన్
మునిహృదలంకరణంబులు, సుజనోద్ధరణములు నంద ♦ సుతుచరణంబుల్. 938

వ. ఇట్లు నమస్కరించి కరకమలంబులు ముకుళించి హరికి హరిహయుం డిట్లనియె.

సీ. పరమ నీధామంబు ♦ భాసురసత్త్వంబు, శాంతంబు హతరజ ♦ స్తమము నిత్య
మధికతపోమయ ♦ మట్లు గావున మాయ; నెగడెడిగుణములు ♦ నీకు లేవు
గుణహీనుఁడవు గాన ♦ గుణముల నయ్యెడి, లోభాదికములు నీ ♦ లోనఁ జేర
వైన దుర్జననిగ్ర ♦ హము శిష్టరక్షయుఁ, దగిలి చేయఁగ దండ ♦ ధారి వగుచు

తే. జగముభర్తవు గురుఁడవు జనకుఁడవును, జగదధీశుల మనుమాధజనులు దలఁక
నిచ్చవుట్టినరూపంబు లీవు దాల్చి, హితము సేయుదు గాదె లోకేశ్వరేశ. 940

క. నావంటివెఱ్ఱివారిని, శ్రీవల్లభ నీవు శాస్తి సేసితి వేనిం
గావరము మాని పెద్దలత్రోవఁ జరగుదురు బుద్ధి దోఁచిన నీశా. 941

క. ఒక్కొకలోకముఁ గాచుచు, నెక్కుడుగర్వమున జేమె యీశుల మనుచుం
జొక్కి ననుబోఁటివెఱ్ఱులు, నిక్కముఁ నీమహిమఁ దెలియ నేర రనంతా. 942

ఆ. వాసుదేవ కృష్ణ వరద స్వతంత్ర విజ్ఞానమయ మహాత్మ సర్వపుణ్య
పురుష నిఖిలబీజ భూతాత్మక బ్రహ్మ, నీకు వందనంబు నిష్కళంక. 943

శా. నీసామర్థ్య మెఱుంగ మేఘములచే నీఘోషమున్ భీషణో
గ్రాసారంబున ముంచితిన్ మఖము నాకై వల్లవుల్ సేయ రం
చోసర్వేశ భవన్మహత్త్వమున నాయుద్యోగ మిట్లయ్యె నీ
దాసున్ నన్నుఁ గృతాపరాధుఁ గరుణన్ దర్శింపవే మాధవా. 944

మ. నిను బ్రహ్మాదు లెఱుంగలేరు జడతా నిష్ఠుండ లోకత్రయా
వనదుర్మానగరిష్ఠుఁడన్ విపులదుర్వైదుష్యభూయిష్ఠుఁడన్
వినయత్యాగవరిష్ఠుఁడం గుజనసంశ్లిష్ఠుఁడన్ దేవ నీ
ఘనలీలావిభవంబు పెంపుఁ దెలియం గా నెవ్వఁడన్ సర్వగా. 945

వ. అనిన విని నగుచు జలధర గంభీర రవంబున శక్రునకుం జక్రి యిట్లనియె. 946

మ. అమరాధీశ్వర లక్ష్మితోఁ దనిలి యిట్లంధుండ వై యున్ననీ
సమదోద్రేకము డ్రుంచి వైచుటకు నీకజన్నంబు దప్పించితిం
బ్రమదశ్రీకులు దండధారి నగునన్ భావింప రెవ్వాని సి
క్కముఁ రక్షింపఁ దలంతు వాని సధనుం గావింతు జంభాంతకా. 947

క. నాయాజ్ఞ సేయు చుండుము, నీయధికారంబునందు నిలువు సురేంద్ర
శ్రీయుతుఁడ వై మదింపకు, శ్రేయంబులు గల్గుఁ బొమ్ము సితకరిగమనా. 948

వ. అని యిట్లు జిష్ణునిం బలుకు చున్న కృష్ణునికి మ్రొక్కి గోగణసమేత యయిన
కామధేనువు భక్తజనకామధేను వయినయాశ్వరున కిట్లనియె. 949

క. విశ్వేశ విశ్వభావన, విశ్వాకృతి యోగివంద్య విను నీచేతన్
శాశ్వతుల మైతి మిప్పుడు, శాశ్వతముగఁ గంటి మధిక సౌఖ్యంబు హరీ. 950

వ. దేవా మాకుం బరమదైవతంబ విం ద్రుండవు భూసురగోసురసాధుసౌఖ్యంబుల
కొఱకు ని న్నింద్రునిం జేసి పట్టంబు గట్టు మని విరించి నియమించి పుత్తెంచె
నీవు భూతలభూరిభారనివారణంబు సేయ నవతరించినవారి వని పలికి యంత.951

మ. సురభిక్షీరములన్ సురద్విపమహాశుండాలతానీతని
ర్జరగంగాంబువులన్ నిలింపజననీ సన్మౌనిసంఘంబుతో
సురనాథుం డభిషిక్తుఁ జేసి పలికెన్ సొంపార గోవిందుఁ డం

చు రణాక్రాంతవిపక్షుఁ దోయజదళా § క్షుఁ సాధుసంరక్షణున్. 952

సీ. తుంబురునారదా § దులు సిద్ధచారణ, గంధర్వులును పాడి § కథలు వాడి
రమరకాంతలు మింట § నాడిరి వేల్పులు, గురియించి రంచిత § కుసుమవృష్టి
జగములు మూఁడును § సంతోషమునఁ బొందెఁ, గుఱ్ఱులచన్నులఁ§గురిసెఁ బాలు
నవజలంబులతోడ § నదు లెల్లఁ బ్రవహించెఁ నిఖిలవృక్షములు దేనియలు వడిసె
తే. సర్వలతికల ఫలపుష్ప§చయము లమరెఁ, బర్వతంబులు మణిగణ§ప్రభల నొప్పెఁ
బ్రాణులకు నెల్లఁ దమలోని § పగలు మానె, వాసుదేవునియభిషేక § వాసరమున.

వ. ఇట్లు గోపగోగణపతిత్వంబునకు గోవిందు నభిషిక్తుం జేసివీడ్కొని పురందరుండు (దేవగణంబులతో దివంబున) కరిగె నంత. 954

శ్రీకృష్ణమూర్తి నందుని వరుణనగరమునుండి కొని తెచ్చుట.

సీ. నందుఁ డేకాదశి § నాఁ డుపవాసంబు, సేసి శ్రీహరిపూజ § సేసి దనుజ
వేళ యెఱుంగక § వేగక ముందర, ద్వాదశీస్నానంబు § దగ నొనర్ప
యమునాజలము సొర§[1]నం దొక్కదైత్యుండు, నందుని వరుణుని § నగరమునకుఁ
గొనిపోవఁ దక్కిన § గోపకు లందఱు, నందగోపకునిఁ గా § నక కలంగి

తే. రామకృష్ణులఁ బేర్కొని § రవము సేయఁ
గృష్ణుఁ డీశుండు దమతండ్రిఁ § గికురు వెట్టి
వరుణభృత్యుండు గొనిపోయి § వరుణుఁ జేర్చు
టెఱిఁగి రయమున నచ్చోటి § కేఁగె నధిప. 955

వ. అప్పుడు. 956

క. వచ్చినమాధవుఁ గనుఁగొని, చెచ్చెర వరుణుండు పూజ § సేసి వినతుఁడై
యచ్చుగ ని ట్లని పలికెను, విచ్చేసితి దేవ నాని § వేళంబునకున్. 957

ఉ. ఏవిభుపాదపద్మరతు § లెన్నఁడు నెవ్వరుఁ బొంద లేనిపెం
ద్రోవఁ జరింతు రట్టిబుధ § లోమక నీ వరుదెంచుటం బ్రమో
దావృత మయ్యెఁ జిత్తము కృ § తార్థత నొందె మనోరథంబు నీ
సేవఁ బవిత్రభావమునఁ § జెందె శరీరము నేఁడు మాధవా. 958

ఉ. ఏపరమేశ్వరుం జగము § లిన్నిటిఁ గప్పినమాయ గప్పఁగా
నోపక పారతంత్ర్యమున § నుండు మహాత్మక యట్టినీకు ను
ద్దీపితభద్రమూర్తికి సు § ధీజనరక్షణవర్తికిం దనూ
తాపము వాయ మ్రొక్కెద సు § దార తపోధన చక్రవర్తికిన్. 959

ఉ. ఎఱుఁగఁడు వీఁడు నాభటుఁ డొ § కించుక యైన మనంబులోపలం
దెలుసువ లేక నీజనకుఁ § దెచ్చె దయం గొని పొమ్ము ద్రోహముం
మఱవుము నన్ను నీభటుని § మన్నన సేయుము [2]నీదుసైరణన్

1. 'నద్దు వరుణదూత' అ. ప్ర. 2. నీవు సైరణన్ పలుకుగు గాదె,

వఱలుదుఁ గాదె యోజనక § వత్సల నిర్మల భక్తవత్సలా. 960

వ. అని యిట్లు వలుకుచున్నవరుణునిం గరుణించి తండ్రిం దోడ్కొని హరి చెచిగి వచ్చెనంత నందుండు దన్ను వెన్నుండు వరుణనగరంబుననుండి విడిపించి తెచ్చిన వృత్తాంతం బంతయు బంధువులకెఱింగించిన వారలు కృష్ణుం డీశ్వరుం డని తలంచి రఖిలదర్శనుండయిన యీశ్వరుండును వారలతలం పెఱింగి వారికోరిక సఫలంబు సేయుదు నని వారి నందఱ బ్రహ్మహ్రదంబున ముంచి యెత్తి. 961

ఆ. ప్రకృతి కామకర్మ § పరవశ మై యుచ్చనీచగతులఁ బొంది § నెఱియ భ్రమసి
తిరుగుచున్నజనము § తెలియ నేరదు నిజగతివిశేష మీజగంబునందు. 962

మ. అని చింతించి దయాళుఁ డైనహరి మా § యాపార మై జ్యోతి యై
యనిరూప్యంబును సత్య మై [1]యెఱుక యై § యానంద మై బ్రహ్మ మై
యనఘాత్ముల్ గుణనాశమందుఁ గను ని § త్యాత్మీయలోకంబు గ్ర
క్కునఁ జూపెం గరుణార్ద్రచిత్తుఁ డగుచుఁ § గోపాలకశ్రేణికిన్. 963

వ. ఇట్లు హరి మున్నక్రూరుండు వొందినలోక మంతయుం (జూపి బ్రహ్మలోకంబు) నూపినం జూచి నందాదులు పరమానందంబునం బొంది వెఱఁగుపడి హంస స్వరూపకుం డైనకృష్ణునిం బొడగని పూజించి రంత. 964

చ. కలువలమేలికందువలు § [2]కామునికయ్యపుఁబాళెముల్ విర
[3]క్తులు దలడించువేళలు చ § కోరకపంక్తులభోగకాలముల్
సెలువలు సైరణల్ విడిచి § చిక్కుఁటెఱుల్ ఘనచంద్రచంద్రికా
జ్వలితదిశల్ శరన్నిశలు § జారకదుర్దశ లయ్యె నయ్యెడన్. 965

ఆ. కామతంత్రటీక § కలువలజోక కం, దర్పుడాక విటుల § తాల్మిపోక
చకితచక్రవాక § సంప్రీతజనలోక, రాక వచ్చె మేలు § రాక యగుచు. 966

క. పతి దనకరములఁ గుంకుము, సతి మొగమున నలఁదుభంగి § సముదయవేళాం
చితకరరాగమున నిశా, పతి రంజించెన్ నరేంద్ర § ప్రాక్సతిమొగమున్. 967

సీ. [4]విటసేనపై దండు § వెడలెడువలతేని, గొల్లెనపై హేమ § కుంభ మనఁగఁ
గాముకధృతివల్లి § కలు ద్రెంప నెత్తిన, శంబరాంతకుచేతి § చక్ర మనఁగ
మారుండు పాంథుల § మానాటవులు గాల్పఁ, గూర్చిననిప్పుల § కుప్ప యనఁగ
విరహిమృగముల § వేఁటాడ మదనుండు, దెచ్చినమోహన § దీప మనఁగ

ఆ. వింతనునుపు గల్గి § వృత్త మై యరుణ మై, కాంతితోఁ జకోర § గణము లుబ్బఁ
బొడుపుఁగొండచక్కిఁ § బొడిచె రాకాచంద్ర, మండలంబు గగన § మండలమున.

శరద్రాత్రిం గాన మొనర్చుకృష్ణుసన్నిధికి గోపికలు వచ్చుట.

వ. ఇట్లు వొడిచి నవకుంకుమాంకితరమాముఖ[5]మండలంబునుంబోలె నఖండం బైన

1. యతులమై. 2. కామునికయ్యపుఁబాణముల్; కామశరాసవిముక్తబాణముల్. 3. కలుతురథాంగ సంవృతిచకోరకపంక్తులభోగకాలముల్ 4. విరహులపై. 5. 'మండలమండితం బై యఖండమై' ప్రా. ప్ర.

చంద్రమండలంబుఁ బొడగని పుండరీకనయనుండు యమునాతటవనంబున జగన్మోహనంబు గా నొక్కగీతంబుఁ బాడిన విని పరాయత్తచిత్తలై తత్క్షణంబున వ్రేఁత లేపనులకుం జేతు లాడకయు గోవులకుం గ్రేపుల విడువకయు విడిచి విడిచియు నీడకయు నీడి యీడియు నీడినపాలు గాఁపకయుఁ గాఁచి కాఁచియుఁ గాఁగినపాలు డింపకయు డించి డించియు డించినపాలు బాలురకుం బోయకయుఁ బోసి పోసియుఁ బతులకుఁ బరిచర్యలు సేయకయుఁ జేసి చేసియు నశనంబులు గుడువకయుఁ గుడిచి కుడిచియుఁ గుసుమంబులు ముడువకయు ముడిచి ముడిచియుఁ దొడవులు దొడుగకయుఁ దొడిగి తొడిగియు గోష్ఠంబుపట్టుల నుండకయుఁ బాయసంబు నెఱయ వండకయు నయ్యైయెడల నిలువం బడకయుఁ గాటుకలు సూటి నిడకయుఁ గురులు సక్క నొత్తకయుఁ గుచంబుల గంధంబులు గలయ మెత్తకయుఁ బయ్యెదలు విప్పి కప్పకయు సఖులకుం జెప్పకయు సహోదరులు మగలు మామలు మఱందులు బిడ్డలు నడ్డంబు చని నివారింపం దలారింపకయు సంచలించి పంచభల్లునిభల్లంబుల మొల్లంపుజల్లులపెల్లునం దల్లడిల్లి డిల్లపడి మొగిళ్లగమి వెలుఁవడి యుల్లసించుతటిల్లతలపోఁడున మంద గమన లమందగమనంబుల మంద వెలువడి గోవిందసందర్శనంబునకుం జని రప్పుడు. 969

మ. తరుణుల్ గొందఱు మూలగేహముల నుద్దండించి రారాక త
ద్విరహాగ్నిం బరితాప మొందుచు మనోవీథిన్ విభున్ మాధవుం
బరిరంభంబులు సేసి జారుఁ డనుచున్ భావించియుం జొక్కి పొం
దిరి ముక్తిన్ గుణదేహముల్ విడిచి ప్రీతిన్ బంధనిర్ముక్తలై. 970

వ. అనిన నరేంద్రుం డిట్లనియె. 971

క. జారుఁ డని కాని కృష్ణుఁడు, భూరిపరబ్రహ్మ మనియు బుద్ధిఁ దలంపన్
నేరరు గుణమయదేహము, లేరీతిన్ విడిచి రింతు లెఱిఁగింపు శుకా. 972

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 973

మ. మును నేఁ జెప్పితిఁ జక్రికిం బగతుఁడై మూఢుండు చైద్యుండు పెం
పునఁ గైవల్యపదంబు నొందెఁ బ్రియలై పొందంగ రాకున్న దే
యనఘుం డవ్యయుఁ డప్రమేయుఁ డగుణుండై నట్టిగోవిందుమూ
ర్తి నరశ్రేణికి ముక్తిదాయిని సుమీ తెల్లంబు భూవల్లభా. 974

ఆ. బాంధవమున నైనఁ బగ నైన వగ నైన, ప్రీతి నైనఁ బ్రాణభీతి నయిన
భక్తి నైన హరికిఁ బరతంత్రులైయుండు,జనులు మోక్షమునకుఁ జనుదు రధిప.

వ. అటు గావునఁ బరమపురుషుండును నజుండును యోగీశ్వరేశ్వరుండును నైన హరిని సోఁకినస్థావరం బయిన ముక్తం బగు వెఱఁగుపడ వలవ దివ్విధంబున. 976

క. ఘనమధురగీతనినదము, విని వచ్చినగోపికలను వీక్షించి నయం

బున మేటి [1]సుగుణి నేర్పరి, తనవాగ్వైభవంబు మెఱయఁ దగ నిట్లనియెన్. 977

శా. మేలా [2]మీకు భయంబు పుట్టదు గదా మీమందకున్ సింహశా
ర్దూలానేకపముఖ్యముల్ దిరిగెడిన్ దూరంబు లేతెంతురే
యేలా వచ్చితి రీనిశాసమయమం దిచ్చోట వర్తింతురే
చాలుం జాలు లతాంగులార చనుఁడా సంప్రీతితో మందకున్. 978

శా. మీ రేతెంచినజాడఁ గానక వగన్ మీతల్లులుం దండ్రులున్
మీరాముల్ మఱఁదుల్ తనూజులు గురుల్ మీసోదరుల్ బంధువుల్
మేరల్ మీఱిరి లేరు పోఁడు రనుచున్ మీఘోషభూభాగమం
దేరీతిం బరికించిరో తగవులే యీసాహసోద్యోగముల్. 979

చ. ఇలువడి నున్న నేసి హృద యేశుల [3]సిగ్గులు పుచ్చి యుత్తమా
మల నెరియించి సోదరుల మానము నూఱులు పుచ్చి తల్లిదం
డ్రులరుచి మాన్చి బంధులకు రోఁత యొనర్చుచు జారవాంఛలన్
వల నటి సత్కులాంగనలు వత్తురె లోకులు నూచి మెత్తురే. 980

సీ. ప్రాణేశుఁ డెఱిఁగిన బ్రాణంబునకుఁ దెగు, దండించు నెఱిఁగిన ధరణివిభుఁడు
మామ యెఱింగిన మను వెల్లఁ జెడిపోవుఁ దలవరి యెఱిఁగినఁ దగులు సేయుఁ
దలిదండ్రు లెఱిఁగినఁ దల లెత్త కుందురు, రేరా లెఱింగిన నెత్తి పొడుచు
నాత్మజు లెఱిఁగిన నాదరింపరు చూచి, బంధువు లెఱిఁగిన బహి యొనర్తు

ఆ. రితరు లెఱిఁగి రేని నెంతయుఁ జుల్కఁగాఁ, జూతు రిందు నందు సుఖము లేదు
యశము లేదు నిర్భయానందమును లేదు, జారుఁ జేరఁ జనదు చారుముఖికి. 981

క. నడవడి గొఱ గా కున్నను, బడు గైనఁ గురూపి యైనఁ బామరుఁ డైనన్
జడుఁ డైన రోగి యైనను, విడుచుట మర్యాద గాదు విభు సంగనకున్. 982

చ. ఇది యమునానదీజలస మేధితపాదపపల్లవప్రసూ
నదళవిరాజితం బగువ నంబు మనంబులు మేర దప్పెనో
[4]పొదఁ డటు నేడ్చుబిడ్డలకుఁ బోయుఁడు పాలు విడుండు లేఁగలన్
మొదవులకున్ నిజేశ్వరుల ముద్దియలార భజింపుఁ డొప్పుగన్. 983

చ. వనితలు నన్నుఁ గోరి యిట వచ్చితి రింతఁ గొఱంత లేదు మే
లొనరె సమస్తజంతువులు నోలిఁ బ్రియంబులు గావె నాకు నై
నను నిలువంగఁ బోలదు స నాతనధర్మము లాఁడువారికిం
బెనిమిటులన్ భజించుటలు [5]పెద్దలు సెప్పుచు నుందు రెల్లెడన్. 984

క. ధ్యానాకర్ణనదర్శన, గానంబుల నాతలంపు గలిగినఁ జాలుం
బూనెదరు కృతార్థత్వము, మానవతుల్ చనుఁడు మరలి మందిరములకున్.

వ. అనిన విని. 986

1. సుగుణి. 2. మీ కశుభంబు. 3. సిగ్గులఁ జంపి. 4. 'పొదిఁగిట' అ. ప్ర. 5. పెద్దగఁ.

సీ. విరహాగ్నిశిఖలతో § వెడలునిట్టూర్పుల, ముమ్మరంబునఁ గంది § మోము లెండ
గన్నుల వెడలెడి § కజ్జలధారలు, [1]కుచకుంకుమంబుల § గ్రొచ్చి పాఱఁ
జెక్కులఁ జేర్చిన చేతులవేఁడిమి, మోముదమ్ములమేలి § మురువు డిందఁ
బొరిఁబొరిఁబుంఖాను § పుంఖంబులై తాఁకు,మదనుకోలలధైర్య మహిమ లెడల
తే. దుఃఖభరమునమాటలు§దొట్రుపడఁగఁ, బ్రియములాడనిప్రియుఁజూచి § బెగ్గడిల్లి
చరణములనేలవ్రాయుచు§సంభ్రమమునఁ, గాంతలెల్లను వగలనా§క్రాంతలగుచు.

వ. ఇట్లనిరి. 988

మ. అకటా నమ్మితి మేము క్రూరుఁ డన ని § న్నర్వాంబె మాయిండ్లలో
సకలవ్యాప్తుల డించి నీపదసరో § జాతంబు లర్చింపఁ జి
క్కక యేతెంచితి మీశుఁ డాఢ్యుఁడు ముము § క్షూసక్తులం గాచుపో
లికఁ గావం దగుఁ గావవే విడువమే § లే కాంతలన్ భ్రాంతలన్. 989

మ. పతులన్ బిడ్డల బంధులన్ సతులకుం § బాటించు టే ధర్మప
ద్ధతి యా నంటివి దేహధారిణులకున్ § ధర్మజ్ఞ చింతింపుమా
పతిపుత్రాదికనామమూర్తి వగుచున్ § భాసిల్లునీయందుఁ ద
త్పతిపుత్రాదికవాంఛలం జలిపి సం § భావించు టన్యాయమే. 990

మత్తకోకిలము. నీపయిన్ రతి సేయుచుందురు § నేర్పరుల్ సతతప్రియో
ద్దీపకుండవు గాన నెవ్వఁగఁ § దెచ్చునాథసుతాదులం
జూప నేటికి మన్మహాశలు § సుట్టి నీకడ నుండఁగాఁ
బాప నేల మదీయతాపముఁ § [2]బాపఁ బోలుఁ గృపానిధీ. 991

సీ. నీపాదకమలంబు § నెమ్మి డగ్గఱఁ గాని, తరలి పోవంగఁ బా§దములు రావు
నీకరాబ్జంబులు § నెఱి నంటి తినఁ గాని, తక్కినపనికి హ§స్తములు సారవు
నీవాగమృతధార § నిండఁ గ్రోలఁగఁ గాని, చెవు లన్యభాషలు § సేరి వినవు
నీసుందరాకృతి § నియతిఁ జూడఁగఁ గాని, చూడ వన్యంబులఁ § జూడ్కికనులు
ఆ. నిన్నుఁగాని పలుక § నేరవు మాజిహ్వ, లొల్ల ననుచుఁ బలుక § నోడ వీవు
మామనంబు లెల్ల § మరపి దొంగిలితివి, యేమి సేయువార § మింకఁ గృష్ణ. 992

చ. సిరికి నుదారచిహ్నములు § సేయుభవచ్చరణారవిందముల్
సరసిజనేత్ర మాతపము § సంపదఁ జేరితి మెట్టకేలకున్
మరలఁగ లేము మామగల § మాటల నొల్లము పద్మగంధముల్
మరగిన తేఁటు లన్యకుసు § మంబుల[3]కుం జన నిచ్ఛయించునే. 993

ఆ. పవతు లేక నీవి § శాలవక్షస్థలిఁ, దొలసితోడఁ గూడఁ § దోయజాక్ష
మనువుమనుచు నెపుడు § మాకాంత నీపాద,కమలరజముఁ గోరుఁ § గాదె కృష్ణ.

1. కుచకుట్మలంబుల ♦ గ్రుచ్చి పాఱి. 2. బాపవేలి-బాపిరేలు. 3. చెంతలఁ జేర నేర్చునే.

ఉ. అత్తలు మామలున్ వగవ § నాశిక కోడక నాథు[1]లన్ శుగా
యత్తులఁజేసి యిల్వరుస § లాఱడిఁ బోవఁగ నీకునవ్వుచున్
మెత్తనిమాటలన్ మఱుఁదు § మేల్కని యేఁచిన వచ్చినార మే
పొత్తుల నొల్ల మోపుమ § భూషణ దాస్యము లిచ్చి కావవే. 995

మ. మగువల్ సిక్కరె తొల్లి వల్లభులకున్ § మచ్చించి తద్వల్లభుల్
మగపంతంబు దలంపరే తగులముల్ § మానాలనే పుట్టవే
మగవా రాడెడుమాటలే తగవు నీ § మాటల్ మనోజాగ్నిచేఁ
బొగులం జాలము కౌఁగిలింపుము మముం § బుణ్యంబు పుణ్యాత్మకా. 996

ఉ. కుండలదీప్తగండమును § కుంచితకుంతలఫాలమున్ సుధా
మండితపల్లవాధరము § మంజులహాసవిలోకనంబు నై
యుండెడునీముఖంబుఁ గని § యుండఁగ వచ్చునె మన్మథోగ్రకో
దండవిముక్తబాణముల § దాసుల మయ్యెద మాదరింపవే. 997

సీ. నీయధరామృత § నిర్ఝరంబుల నేఁడు, నేఁడి వాకెఱులమైఁ § జలక కున్న
నీ విశాలాంచిత § నిర్మలవక్షంబుఁ, గుచకుట్మలంబులఁ § గూర్ప కున్న
నీరమ్యతరహస్త § నీరజాతంబులు, చికురబంధంబులఁ § జేర్ప కున్న
నీకృపాలోకన § నివహంబు మెల్లన, నెమ్మొగంబులమీఁద § నెఱప కున్న

ఆ. నీ నవీనమాన § నీ య సల్లాపంబు, కర్ణరంధ్రదిశలఁ § గప్ప కున్న
నెట్లు బ్రదుకువార § మెంతఁ జేరెదు వార, మధిపవిసఁగఁదగదె కేయూరముకుయులు.

మ. భవదాలోకనహాసగీతజములై § భాసిల్లు కామాగ్నులన్
భవదీయాధరపల్లవామృతముచేఁ § బాపం దగుఁ బాపవే
ని వియోగానలహేతిసంహతులచే § నీఱై భవచ్చింతలన్
భవదంఘ్రిద్వయవీథిఁ బొందెదము నీ § పాదంబులానం బ్రియా. 999

క. తరుమృగఖగగోగణములు, కరమొప్పెడునిన్నుఁ గన్న § గానము విన్నం
గరఁగి పులకించు నబలలు, గరఁగరె నిన్నుఁ గన్న నీదు § గానము విన్నన్. 1000

సీ. ఈపంచబాణాగ్ని § నేవెంట నార్తుము, నీ మంజువాగ్వృష్టి § నెగడదేని
నీమన్మథాంభోధి § నేత్రోవఁ గడతుము, నీదృష్టి నావయై § నిలువదేని
నీచిత్తజధ్వాంత § మేజాడఁ జెఱుతుము, నీహాసచంద్రిక § నిగుడదేని
నీదర్పకజ్వర § మేభంగి నడఁతుము, నీనవాధరసుధ § నింపవేని

ఆ. నెట్లు నిర్వహింతు § మేలాగు మాలాగు, కరుణ సేయవేనిఁ § గదియవేని
మఱుఁదు నిర్దయుండు § మన నిచ్చునే యశో, దాకుమార యువతి § ధైర్యచోర.

క. అమరులఁ గాచినహరిక్రియఁ, గమలేక్షణ నీవు నేఁడు § కరుణ నభయహ
స్తము మాయురముల శిరములఁ, బ్రమదంబున నిడుము మూర్ఛ§పాల్పడకుండన్.

1, అల్పకాల స్వరాలం ద్రపాయత్తులఁ.

క. [1]కట్టా తలమునుకలు నై, దట్టపువిరహాబ్ధి తెరలు తరుణుల నేఁపన్
నెట్టన్ దరిఁ జేర్ప వయ్యో, కట్టిఁడివి గదా కుమార కరుణోదారా. 1003

వ. అని యిట్లు కుసుమశరునిశరపరంపరాపరవశ లై యోపికలు లేక పలికిన గోపికలదీనాలాపంబులు విని నవ్వి యోగీశ్వరేశ్వరుం డయినకృష్ణుం డాత్మారాముం డై వారలతో రమించె నప్పుడు. 1004

మ. కరుణాలోకములం బటాంచలకచా కర్షంబులన్ మేఖలా
కరబాహుస్తనమర్శనంబుల నఖాం కవ్యాప్తులన్ నర్మవా
క్పరిరంభంబుల మంజులాధరసుధా పానంబులం గాంతలం
గరఁగించెన్ రతికేళిఁ గృష్ణుఁడు గృపం గందర్పుఁ బాలార్చుచున్. 1005

క. మక్కువ వికసితవదనలు, చక్కఁగఁ దనుఁ గొల్వ హాస చంద్రికతోడన్
మిక్కిలి మెఱసెను గృష్ణుఁడు, చుక్కలగమినడిమిపూర్ణ సోముసభంగిన్. 1006

ఆ. సతులు దన్నుఁ బాడ సంప్రీతి నాడుచు, నఱుత నున్న వైజ యంతితోడ
వనజలోచనుండు వనభూషణుం డయ్యె, యువతిజనశతంబు లోలిఁ గొలువ.

ఉ. చిక్కక యీశుఁ డై యెదిరిఁ జిక్కులఁ బెట్టెడిమాయలానికిం
జిక్కి కృతార్థలై మఱుని చిక్కులఁ జొక్కి లతాంగు లుండఁగా
మక్కువ శాంతి సేయుటకు మన్నన సేసి ప్రసన్నుఁ డౌటకుం
జక్కన నావిభుండు గుణ శాలి దిరోహితుఁ డయ్యె నయ్యెడన్. 1008

వ. ఇట్లు హరి గనుమొఱంగి చనిన (తఱి)ం గానక (కరిం బాసి) తిరుగుకరిణులపెల్లున నుల్లంబులు దల్లడిల్ల వల్లవకాంతలు తదీయ గమనహాస లీలావిలాసవీక్షణవిహార వచనరచనానురాగంబులం జిత్తంబులు గోల్పడి వివిధచేష్టలకుం బాల్పడి తదాత్మకత్వంబున నేన నేన కృష్ణుండ నని కృష్ణగుణావేశంబులం జరియించుచు. 1009

క. భూతములలోన వెలిఁ బ్రఖ్యాతుం డగునట్టివానిఁ గాంతలు కాళిం
దీతీరవనాంతరముల, [2]బ్రాంతిన్ వెదకంగఁ జనిరి పాడుచు నధిపా. 1010

సీ. పున్నాగ కానవే పున్నాగవందితుఁ, దిలకంబ కానవే తిలకనిటలు
ఘనసార కానవే ఘనసారశోభితు, బంధూక కానవే బంధుమిత్రు
మన్మథ కానవే మన్మథాకారుని, వంశంబ కానవే వంశధరునిఁ
జందన కానవే చందనశీతలుఁ, గుందంబ కానవే కుందరదను

తే. నింద్రభూజమ కానవే యింద్రవిభవుఁ, గువలవృక్షమ కానవే కువలయేశుఁ
బ్రియకపాదప కానవే ప్రియవిహారు, ననుచుఁ గృష్ణుని వెదకి రయ్యబ్జముఖులు.

వ. మఱియును. 1012

ఉ. నల్లనివాఁడు పద్మనయ నంబులవాఁడు కృపారసంబు పైఁ

1. క. కట్టా తలమునుకలు నై - తలమునుఁగుడులై, దట్టపువిరహాగ్నిశిఖలు తరుణుల నేఁపన్, నెట్టుం బలుకవు చూడవు. 2. భ్రాంతిన్.

జల్లెడువాఁడు మౌళిపై § సర్పితపింఛమువాఁడు నవ్వు రా
జిల్లెడుమోమువాఁ డొకఁడు § చెల్వలమానధనంబు, దెచ్చె నో
మల్లియలార మీ పొదల § మాటున లేఁడు గదమ్మ చెప్పరే. 1013

ఉ. అంగజు నైనఁ జూడ హృద § యంగముఁ డై కరఁగించువాఁడు శ్రీ
రంగదురంబువాఁడు మధు § రం బగు వేణురవంబువాఁడు మ
మ్మంగజుపువ్వుఁదూపులకు § నగ్గము సేసి లవంగ లుఁగ నా
రంగములార మీకడకు § రాఁడు గదా [1]కృప నున్నఁ జూపరే. 1014

సీ. మానినీమన్మథు § మాధవుఁ గానరే, సలలితోదారవ § త్సకములార
సలలితోదారవ § త్సకవైరిఁ గానరే, సుందరోన్నతలతా § ర్జునములార
సుందరోన్నతలతా § ర్జునభంజిఁ గానరే, ఘనతరలసదశో § కంబులార
ఘనతరలసదశో § కస్ఫూర్తిఁ గానరే, నవ్యరుచిరకాంచ § నంబులార
ఆ. నవ్యరుచిరకాంచ § నకిరీటుఁ గానరే, గహనపదవికురవ § కంబులార
గహనపదవికురవ § కనివాసిఁ గానరే, గణికలార చారు § గణికలార. 1015

సీ. అదె నందనందనుం § డంతర్హితుం డయ్యెఁ, బాటలీతరులార § పట్టరమ్మ
హేలావతులఁ గృష్ణ § యేల పాసితి వని, యైలేయలతలార § యడుగరమ్మ
వనజాక్షుఁ డిచటికి § వచ్చి డాఁగఁడు గదా, చూతమంజరులార § చూడరమ్మ
మానినీమదనుతో § మారాక యెఱిఁగించి, మాధవీలతలార § మనుపరమ్మ
ఆ. జాతిసతులఁ బాయ § [2]నీతియే హరి కని, జాతులార పలుకఁ § జాటరమ్మ
కదళులార పోయి § కదలించి శిఖిపింఛ, [3]జూటుఁ దెచ్చి కరుణఁ § జూపరమ్మ.

క. హరిచరణములకుఁ బ్రియవై, హరి నిను మన్నింప భద్ర § మందెదు తులసీ
హరి నీదెస రాఁడు గదా, హరిచొప్పెఱిఁగించి శుభము § లందింపఁ గదే.

తే. పొగడఁదగువానిఁ గానరే § పొగడలార, యీడెఱుంగనివిభుఁజూపుఁ § డీడలార
మొల్ల మగుకీర్తివాఁడేడి § మొల్లలార, శుకనిగదితుని జెప్పరే § కింశుకములార.

క. తరుణీకుచకుంకుమయుత, హరికంధరదామగంధ § మడరెడుఁ జూడ్కుల్
హరిఁ గనినపగిదిఁ దనరెడి, హరిణీ హరిజాడఁ బుణ్య § మయ్యెడిఁ జెపుమా.

క. కిటి యై కౌఁగిటఁ జేర్చెను, వటుఁ డై వర్ధిల్లి కొలిచె § వసిఁ గృష్ణుం డై
యిట పదచిహ్నము లిడెఁ గ్రొం, దటిబామున నేమి నోఁచి § తమ్మ ధరిత్రీ. 1020

వ. అనుచు [4]మదనోన్మాదచిత్తలై తదాత్మకత్వంబునఁ గృష్ణలీలల ననుకరించుచు.

సీ. పూతన యై యొక్క § పొలఁతి చరింపంగ, శౌరి యై యొకకాంత § చన్నుగుడుచు
బాలుఁ డై యొకభామ § పాలకు నేడ్చుచోఁ, బండిసే ననులేమఁ § బాఱఁ దన్ను
సుడిగాలి నని యొక్క § సుందరి గొని పోవ, హరి నని వర్తించు § నబ్జముఖియు
బకుఁడ నే నని యొక్క § పడఁతి సంరంభింపఁ, బద్మాక్షుఁ డను కొమ్మ § పరిభవించు

1. కృపణుండు నూపరే. 2. జాతియే. 3. చూడు. 4. నున్మత్తచిత్తలై.

ఆ. నెలమి రామకృష్ణు § లింతు లిద్దఱు గాఁగ, గోవత్సగణము § కొంద ఱగుదు
రసురవైరి ననుచు § నబల యొక్కతె చీరుఁ, బసుల మనెడిసతుల § భరతముఖ్య.

ఆ. లోక మెల్లఁ గుక్షి § లోపల నున్నది, మాధవుండ నేను § మాత వీవు
చూడుమనుచు నొక్క § సుందరియొకతెకు, ముఖముఁదెఱచిచూపు§ముఖ్యచరిత.

క. వెన్నలు దొంగిలి తినియెడి, వెన్నుఁడ నని యొకతె నుడువ § వేఱొక్కతె చే
సన్నల యశోద నంచును, గ్రన్నన కుసుమములదండఁ § గట్టు నిలేశా. 1024

క. కాళియఫణి యిది వీరడు, కాళీయఫణిసతులు మ్రొక్కఁ § గడఁగిరి నే గో
పాలకుమారుఁడ ననుచును, లీలాగతి నాడు నొక్క § లేమ నరేంద్రా. 1025

క. తరుణులు గోపకు లందఱు, హరిహాయుఁ డిదె వాన గురిసె § హరి నే నని భా
సురచేలాంచల మొక్కతె, గిరి నెత్తెద ననుచు నెత్తుఁ § గెంగేల నృపా. 1026

క. మీరలు గోపకు లే నను, రారని దావాగ్ని వచ్చె § నటు సూడకుఁడీ
వారించెద నని యొక్కతె, సేరి బయల్ కబళనంబు § సేయు నరేంద్రా. 1027

వ. ఇట్లు తన్మయత్వంబున గోపసుందరులు బృందావనంబునం గలతరులతాదుల హరి
నడుగుచు దుర్గమంబు లయినవిపినమార్గంబుల సరోజాతకేతనహలకులిశకలశాం
కుశాదిశుభలక్షణలక్షితంబు లయి మనోహరంబు లయినహరిచరణంబులచొప్పుఁ
గని తప్పక చెప్పికొనుచుఁ దమలో ని ట్లనిరి. 1028

సీ. కొమ్మకుఁ బువ్వులు § గోసినాఁ డిక్కడ, మొనసి పాదాగ్రంబు § మోపినాఁడు
సతి నెత్తుకొని వేడ్క § జరిగినాఁ డిక్కడఁ, దృణములో లే దిదె § తెఱవజాడ
ప్రియకు ధమ్మిల్లంబు § పెట్టినాఁడిక్కడఁ, గూర్చున్న చొప్పిదె § కొమరుమిగులు
నింతికిఁ గెమ్మోవి § యిచ్చినాఁ డిక్కడ, వెలఁది నిక్కినగతి § విశద మయ్యె

ఆ. సుదతితోడ నీరు § సొచ్చినాఁ డిక్కడఁ, జొచ్చి తా వెడలిన § చోటు లమరెఁ
దరుణిఁ గాముకేళిఁ § దనిపినాఁ డిక్కడ, ననఁగి పెనఁగి యున్న § యంద మొప్పె.

వ. మఱియును. 1030

సీ. ఒకయెలనాఁగచే § యూఁదినాఁ డిక్కడ, సరస మున్నవి నాల్గు § చరణములును
నొకనీలవేణితో § [1]నొదిఁగినాఁ డిక్కడ, మగజాడలో నిదె § మగువజాడ
యొకలేమ మ్రొక్కిన § [2]నరివినాఁడిక్కడ, రమణిమ్రొక్కినచొప్పు§రమ్యమయ్యె
నొకయింతి కెదురుగా § నోలసినాఁడిక్కడ, నన్యోన్యముఖములై § యఁఘ్రులొప్పె

ఆ. నొకతె వెంటఁ దగుల§నుండక యేఁగినాఁ, డడుగుమీఁదఁదరుణి § యడుగు లమరె
నబల లిరుగెలంకు § లందురాఁదిరిగినాఁ, డాఱుపదము లున్న§వమ్మ యిచట. 1031

సీ. ఈచరణంబులే § యిందునిభానన, సనకాదిమునియోగ § సరణి నొప్పు
నీపాదతలములే § యెలనాఁగ శ్రుతివధూ, సీమంతవీథులఁ § జెన్ను మిగులు
నీపదాబ్జంబులే § యిభకులోత్తమయాన, పాలేటిరాచూలి § పట్టుగొమ్మ

1. ఖాడిసినాఁ. 2, స్రుడిపినాఁ.

లీసుందరాంఘ్రులే § యిందీవరేక్షణ, ముక్తికాంతామనో § మోహనంబు
ఆ. లీయడుగులరజమె § యింతి బ్రహ్మేశాది, దివిజవరులు మౌళి § దిశలఁ దాల్తు
రనుచుఁగొందఱబల § లబ్జాక్షుఁడేఁగిన, క్రమముఁ గనియు నతనిఁ § గాన రైరి.
వ. అప్పుడు. 1033
సీ. [1]పతులధైర్యంబును § భామలకార్యంబుఁ, జూపుచు విభుఁ డొక్క § సుదతితోడ
విహరింప నది యెల్ల § వెలఁదుల వర్జించి, నాయొద్ద నున్నాఁడు § నాథుఁ డనుచు
గర్వించి రాఁజాలఁ § గమలాక్ష మూఁపున, నిడుకొనుమనుడు న§య్యీశ్వరుండు
మొఱఁగిపోయినఁ దాప§మునఁ బొందె యోకృష్ణ, యెక్కడఁజనితి ప్రాణేశ రమణ
తే. నీకు వరవుడ నయ్యెద§నిలువు మనుచు, వగవఁ గొందఱుకాంత లా§వనితఁ జూచి
వరుఁడు మన్నింప గర్వించి § వనజనేత్ర, చిక్కె నేఁడని వెఱఁగున§జెందిరపుడు.
వ. మఱియును. 1035
సీ. ఈపొదరింటిలో § నిందాఁకఁ గృష్ణుండు, నాతోడ మన్మథ § నటన మాడె
నియ్యాల మగుచోట§నిందాఁకఁ జెలువుండు, గాఢంబుగా నన్నుఁ § గౌఁగిలించె
నీమహీజమునీడ § నిందాఁక సుభగుండు, చిట్టంటుచెయ్యాల § సిగ్గు గొనియె
నీపువ్వులతపొంత § నిందాఁక దయితుండు, నను డాసి యధరపా § నంబు సేసె
ఆ. నీప్రసూనవేది § నిందాఁక రమణుండు, గుసుమదామములను § గొప్పుఁ దీర్చె
ననుచుఁ గొంద ఱతివ § లంభోజ నయనుని, పూర్వలీలఁ దలఁచి § పొగడి రధిప.
మ. అని యిబ్భంగి లతాంగు లందఱును బృం § దారణ్యమం దీశ్వరున్
వనజాక్షుం బరికించి కానక విభున్ § వర్ణించుచుం బాడుచున్
మనముల్ మాటలుఁ జేష్టలుం గ్రియలు న § మ్మానాథుపైఁ జేర్చి వే
చని రయ్యామునసైకతాగ్రమునకున్ § సంత్యక్తగేహేచ్ఛ లై. 1037
వ. చని గోపికలు హరి నుద్దేశించి యిట్లనిరి. 1038

గోపికాగీతలు.

క. నీవు జనించినకతమున, నోవల్లభ లక్ష్మి మంద § నొప్పె నధిక మై
నీవెంటనె ప్రాణము లిడి, నీవా రరసెదరు చూపు § నీరూపంబున్. 1039
క. శారదకమలోదరరుచి, చోరక మగుచూపువలన § సుందర మమ్మున్
గోరి వెల యీనిదాసుల, ధీరత నొప్పించు టిది వ§ధించుట గాదే. 1040
ఆ. విషజలంబువలన § విషధరదానవి, వలన గాలివాన§వలన వహ్ని
వలన నున్న వాని§వలనను రక్షించి, కుసుమశరుని బారిఁ§ గూల్పఁ దగునె. 1041
ఉ. నీవు యశోదబిడ్డఁడవె § నీరజనేత్ర సమస్తజంతుచే
తోవిదితాత్మ వీశుఁడవు § తొల్లి విరించి తలంచి లోకర
క్షావిధ మాచరింపు మని § సన్నుతి సేయఁగ [2]సత్కులంబునన్
భూవలయంబుఁ [3]గావ నిటు § పుట్టితి గాదె మనోహరాకృతిన్. 1042

1. పతులధైర్యంబును. 2. సత్కులంబునం 3. నం గరుణఁ బుట్టితి.

ఆ. చరణసేవకులకు § సంసారభయమును, బాపి శ్రీకరంబు § పట్టు గలిగి
కామదాయి యైన § కరసరోజంబు మా, మస్తకముల నునిచి § మనుపు మీశ.

ఉ. గోపులవెంటఁ ద్రిమ్మరుచుఁ § గొల్చినవారల పాపసంఘముల్
ద్రోవఁగఁ జాలి శ్రీఁ దనరి § దుష్టభుజంగఫణాలతాగ్రసం
భావిత మైననీచరణ § పద్మము చన్నులమీఁద మోపి త
ద్భావజపుష్పభల్లభవ § బాధ హరింపు వరింపు మాధవా. 1044

క. బుధరంజనియును సూక్తయు, మధురయు నగునీదువాణి § మరగించెను నీ
యధరామృతసంసేవన, విధి నంగజతాప మెల్ల § విడిపింపఁ గదే. 1045

క. మగువలయెడ నీక్రౌర్యము, దగునే నిజభక్తభీతి § దమనుఁడ వకటా
తగదు భవద్దాసులకును, నగు మొగముం జూపి కావు § నళినదళాక్షా. 1046

మ. ఘనలక్ష్మీయుత మై విరక్తి శుభద మై § కామాదివిధ్వంసి యై
సనకాదిస్తుత మై నిరంతరతప § స్సంతప్త పున్నాగజీ
వన మై యొప్పెడునీకథామృతము ద్రా § వం గల్గునే భూరిదా
ననిరూఢత్వము లేనివారలకు మా § నారీ మనోహారకా. 1047

క. నీనగవులు నీచూడ్కులు, నీనానావిహరణములు § నీధ్యానంబుల్
నీనర్మాలాపంబులు, మానసముల నాటి నేఁడు § మగుడవు కృష్ణా. 1048

ఆ. ఘోషభూమి వెడలి § గోవుల మేపంగ, నీరజాభ మైన § నీపదములు
గసవు శిలలుఁదాఁకఁ § గడునొచ్చునోయని, కలఁగు మామనములు § కమలనయన.

ఉ. మాపటివేళ నీవు వన § మధ్యము వెల్వడి వచ్చి గోష్పద
ప్రాపితధూళిధూసరిత § భాసితకుంతల మై సరోరుహా
ద్దీపిత మైననీమొగము § ధీరజనోత్తమ మాకుఁ వేడ్కతోఁ
జూపి మనంబులన్ మరునిఁ § జూపుదు గాదె క్రమక్రమంబునన్. 1050

ఆ. భక్తకామదంబు § బ్రహ్మసేవిత మిలా, మండనంబు దుఃఖ § మర్దనంబు
భద్రకరము నైన § భవదంఘ్రియుగము మా, యురములందు రమణ § యునుపఁదగదె.

ఆ. సురతవర్ధనంబు § శోకాపహరణంబు, స్వరితవంశనాళ § సంగతంబు
నన్యరాగజయము § నైననీమధు రాధ, రామృతమునఁ దాప § మార్పు మీశ.

ఉ. నీ వడవిం బగల్ దిరుగ § నీకుటిలాలకలాలితాస్య మి
చ్ఛావిధిఁ జూడ కున్న నిమి § షంబులు మాకు యుగంబు లై చనుం
గావున రాత్రు లైన నినుఁ § గన్నుల నెప్పుడుఁ జూడ కుండ ల
క్ష్మీవర ఱెప్ప లడ్డముగఁ § జేసె ని దేల విధాత క్రూరుఁ డై. 1053

ఉ. అక్కట బంధులన్ మగలు § నన్నలుఁ దమ్ములుఁ బుత్రకాదులన్
నెక్కొని రాత్రిఁ బోవుఁ డన § నీమృదుగీతరవంబు వీనులన్

వెక్కస మైన వచ్చితిమి | వేమె మోహము నొంది [1]నాథ నీ
వెక్కడఁ బోయితో యెఱుఁగ | మీక్రియ నిర్దయుఁ డెందుఁ గల్గునే. 1054

తే. మదనుఁ డార్వంగ నీ వాక్య | మంతనములు, నవరసాలోకనంబగు | నగుమొగంబు
కమల కీర్ణమైన మహిత వ | క్షస్స్థలంబు, మా మనంబుల లోఁగొని | మరపెఁ గృష్ణ.

మ. అరవిందంబులకంటెఁ గోమలము లై | యందంబు లై యున్న నీ
చరణంబుల్ కఠినంబు లై మొనయు మా | చన్నుంగవల్ మోవఁగా
[2]నెఱియం బోలు నటంచుఁ బొక్కెదము నీ | యాకర్కశారణ్యభూ
పరిసంచారము కృష్ణ నీ ప్రియులకుం | బ్రాణవ్యథం జేయదే. 1056

క. కట్టా మన్మథుకోలలు, నెట్టన నెఱి నాట బెగడి | నీపాదంబుల్
వట్టికొనఁగ వచ్చినమము, నట్టడవిని డించి పోవ | న్యాయమె కృష్ణా. 1057

క. హృదయేశ్వర మాహృదయము, మృదుతరముగఁ జేసి తొల్లి | మిక్కిలి కడ నీ
హృదయము కఠినము [3]చేసెను, మదీయసౌభాగ్య మిట్టిమందము గలదే. 1058

ఉ. క్రమ్మి నిశాచరుల్ సురని | కాయములన్ వడిఁ దాఁకి వీఁక వా
లమ్ముల[4] తెట్టెముల్ వఱప | నడ్డము వచ్చి జయింతు వండ్రు ని
న్నమ్మినముగ్ధలన్ రహిత | నాథల నక్కట నేఁడు రెండుమూఁ
డమ్ములయేటుకాఁ డెగవ | నడ్డము రాఁ దగదే కృపానిధీ. 1059

క. [5]తియ్యవిలుకాఁడు డీకొని, వ్రయ్యలుగాఁ బూల నేసె | వనితలమనముల్
వియ్యాన నింక నయినం, గుయ్యాలింపం గదయ్య | గోవింద హరీ. 1060

మ. అని యిట్లంగన లంచితస్వరముతో | నంకించుచుం బాడుచుం
దను రావే యని చీరి యేడువ జగ | త్ప్రాణుండు త్రైలోక్యమో
హనుఁ డై మన్మథమన్మథుం డయి మనో | జ్ఞాకారి యై హారి యై
ఘనపీతాంబరధారి యై పొడమెఁ ద | త్కాంతాసమీపంబునన్. 1061

క. వచ్చినవల్లభుఁ గనుఁగొని, విచ్చేసె నటంచు సతులు | వికసితముఖు లై
యచ్చుగఁ బ్రాణము లొడలికి, వచ్చిన నిలుచుండునవయ | వంబులభంగిన్. 1062

సీ. అబల యొక్కతె భక్తి | నంజలి గావించి, ప్రాణేశుకెంగేలు | వట్టికొనియె
నింతి యొక్కతె జీవి | తేశ్వరుబాహువు, మూఁపున నిడికొని | ముదము నొందె
వనిత యొక్కతె తన | వల్లభుతాంబూల, చర్విత మాత్మహ | స్తమునఁ దాల్చెఁ
బడఁతి యొక్కతె ప్రియు | పదములు విరహాగ్ని, తప్తకుచంబులఁ | దాపుకొనియె

ఆ. భామ యొకతె భ్రుకుటి | బంధంబు గావించి, ప్రణయభంగరోష | భాషణమున
దష్టదశన యగుచు | దండించుకైవడి, వాఁడిచూడ్కిగముల | వరునిఁ జూచె.

---

1. నార మీ వెక్కడ. 2. నెఱియుఁ; దెఱియుం. 3. చేసిన. 4. తెట్టువల్-దట్టముల్. 5. తీయ విలుకాఁడు డీకొని, పాయలుగాఁ బూఁబ నేసె•వనితలమనముల్, నీయాన యింక నైనం, గూయాలింపం గదయ్య•గోవింద హరీ.

క. హరిముఖకమలముఁ జూచుచుఁ, దరుణియొకతె ఱెప్ప లిడక § తనియక యుండెన్
హరిపదకమలముఁ జూచుచు, మరగి తనివి లేనిసుజను § మాడ్కి నరేంద్రా. 1064

ఉ. ఒక్కలతాంగి మాధవుని § యుజ్జ్వలరూపముఁ జూడ్కితీవలం
జిక్కఁగఁ బట్టి హృద్గతముఁ § జేసి వెలిం జన కుండ నేత్రముల్
గ్రక్కున మూసి మేనఁ బుల § కంబులు గ్రమ్మఁగఁ గౌఁగిలించుచుం
జొక్కము లైనలోచవులఁ § జొక్కుచు నుండెను యోగికైవడిన్. 1065

సీ. ఎలయించి ప్రాణేశ § యెందుఁ బోయితివని, తోరంపుటలుకతో § దూఱ నొకతె
జలజాక్ష ననుఁ బాసి § చనఁగ నీపాదంబు, [1]లెట్లాడె నని వగ § నెయిదె నొకతె
నాథ నీ వరిగిన § నాప్రాణ మున్నది, కూర్మియే యిది యని § కుందె నొకతె
యీశ్వర నను నిన్ను § నిందాఁకఁ బాపెనే, పాపపువిధి యని § పలికె నొకతె
ఆ. తలఁగి పోవునట్టి § తప్పేమి చేసితి, నధిప పలుకు ధర్మ § మనియె నొకతె
యేమినోముఫలమొ § హృదయేశ నీమోము, మరలఁగంటి ననుచు § మసలె నొకతె.

క. పలికినఁ బ్రతిజ్ఞ దప్పెడిఁ, బలికించినఁ గాని రమణుఁ § బలుక నటంచుం
గలకంఠి యొకతె చెలితోఁ, బలుకుల నమృతములు గురియు § పలుకులు పలికెన్.

క. పట్టినఁ గాని మనోవిభుఁ, బట్టఁ గదా యంచు నొక్క § బాలిక సఖిచే
పట్టుకొని చెప్పె ధైర్యము, పట్టెల్లను మరుని కొంకి § పట్టు గ నధిపా. 1068

క. చెలువుఁడు సెప్పక పోయిన, సొలపున నొకముగ్ధ మున్ను § చూడ ననుచు నా
దల వంచి యుండఁ జాలక, దల యెత్తును లోన మరుఁడు § దల యెత్త నృపా.

వ. ఇవ్విధంబున. 1070

క. హరిసురుచిరలలితాకృతిఁ, దరుణులు గని ముక్తవిరహ § తాపజ్వర లై
పరమోత్సవంబు సలిపిరి, పరమేశ్వరుఁ గనిసముక్త § బంధులభంగిన్. 1071

వ. అంత నక్కాంతుండు గాంతాజనపరిక్రాంతుం డై వనాంతరంబున శక్తినికరసంయుక్తుం డైన పరమపురుషుండునుంబోలె వారలం దోడ్కొని మందారకుందకుసుమపరిమళమిళిత పవమానమానిత మధుకరనికరఝుంకారసుకుమారంబును శరత్కాలచంద్రకిరణసందోహసందళితాంధకారంబును యమునాతరంగసంగతకోమలవాలుకాస్ఫారంబును నై యమలినం బైనపులినంబు ప్రవేశించె వారును విజ్ఞానకాండంబున నీశ్వరుం గని శ్రుతులు ప్రమోదంబునం గామానుబంధంబులు విడిచినవిధంబున హరిం గని విరహవేదనలు విడిచి పరిపూర్ణమనోరథ లై. 1072

క. పాఠీనయన లెల్ల న,కాఠిన్యపటాంచలములఁ § గౌతుకములు హృ
త్పీఠముల సందడింపఁగఁ బీఠముఁ గల్పించి రంతఁ § బ్రియునకు నధిపా. 1073

ఆ. పరమయోగిహృదయ § [2]భద్రపీఠంబుల, నుండుమేటి వ్రజవ § ధూత్తరీయ
పీఠమున వసించి § పెంపారెఁ ద్రిభువన, [3]దేవలక్ష్మి మేనఁ § దేజరిల్ల. 1074

---

1. లాడెనే యని వగ నడలె నొకతె. 2. పద్మపీఠంబుల. 3. దేవి-దేశ-లక్ష్మి.

మ. మదనోద్దీపకుఁ డైననాథునికి సమ్మానంబు గావించుచున్
ముదితల్ హాసవిలోకవిభ్రమములన్ మోదించుచుం జేరి త
త్పదముల్ హస్తతలంబులం బిసుకుచుం బై ముట్టుచున్ మాఱుచుం
జదురుల్ వల్కుచుఁ గూర్మి నుల్లసిరి యా సత్యోత్కటదీప్తాస్యలై. 1075

క. కొలిచినఁ గొలుతురు కొందఱు, కొలుతురు దమ్ముఁ గొలువకున్నఁ గొందఱు పతులం
గొలిచినను గొలువకున్నను, గొలువరు మఱికొంద ఱెలమి గోపకుమారీ.

వ. అని తన్నుద్దేశించి రహస్యంబుగాఁ బలికినసుందరులపలుకులు విని గోపాలసుందరుం డిట్లనియె. 1077

సీ. కొలిచినఁ గొలుతురు కొందఱు పశువుల, భజనముఁ గని ఫలముకొఱకు
నై సఖ్యధర్మము లందు సిద్ధింపవు. కొందఱు తండ్రుల గుణముఁ దాల్చి
దయ గలవారలు తగినసుహృత్తులు, గొలువనివారలఁ గొల్తు రెపుడు
ధర్మకామంబులు దనరంగఁ గొందఱు, కొలువనివారిని గొలుచువారిఁ

ఆ. గొలుచుతలఁపు లేమిఁ గొలువ రాత్మారాము, లాప్తకాము లజ్ఞు లతికఠినులు
వారియందుఁ బదపశవానిఁగాఁ జింతించి, యే లతాంగులార యిట్టు లనుట.

క. ఏ నిం దెవ్వఁడ నయినం, గానంగనలార పరమ కారుణికుండన్
మానసబంధుఁడ నిత్య, ధ్యానము మీ కొసఁగ వలసి తలఁగితిఁ జండీ. 1079

మ. నను సేవించుచు నున్నవారలకు నే నారూపముం జూపఁ జూ
చినఁ జాలించి మదించి వారు మఱి నన్ సేవింపరో యంచు ని
ర్ధనికుం డాత్తధనంబు సెడ్డ నెపుడుం దత్పారవశ్యంబుఁ దా
ల్చినభంగిన్ ననుఁ బాసి మత్ప్రియులు దాఁ జింతింతు నారూపమున్. 1080

తరలము. తగవు ధర్మము, జూడ నొల్లక తల్లిదండ్రుల బంధులన్
మగల బిడ్డలఁ బాసి వచ్చిన మన్నిమిత్తల మిమ్ము నేఁ
దగదు పాసితిఁ దప్పు సైఁపుఁడు తద్వియోగభరంబునన్
వగలఁ బొందుచు మీర లాడిన వాక్యముల్ వినుచుంటిన్. 1081

ఉ. పాయనిగేహశృంఖలలఁ బాసి నిరంతరమత్పరత్వముం
జేయుచు నున్నమీకుఁ బ్రతి సేయ యుగంబుల నైన నేర నన్
బాయక కొల్చుమానసము ప్రత్యుపకారముగాఁ దలంచి నా
పాయుటఁ దప్పుగాఁ గొనక భామినులార కృపన్ శమింపరే. 1082

క. చక్కఁగ హరి యిటు పలికిన, చక్కనివాక్యముల నతని సంగమమున లో
నిక్కినవియోగతాపము, లొక్కట విడిచిరి లతాంగు లక్ష్మీనాథా. 1083

రాసక్రీడాభివర్ణనము.

ఉ. ఆ సమయంబునన్ విభుఁ డనంతుఁడు కృష్ణుఁడు చిత్రమూర్తి యై
చేసెను మండలభ్రమణ శీలపరస్పరబద్ధబాహుకాం

తాసువిలాసముఁ బహువి క్రమస్ఫురితాననహస్తపాదవి
న్యాసను రాసముం గృతవిక్రయచ్చరనేత్రమనోవికాసమున్. 1084

వ. ఇట్లు బహుగతులం దిరుగ నేర్పరి యగుహరి దర్పించి తనయిరుగెలంకుల నలంకృత లయి కళంకరహితచంద్రవదన లిద్దఱు ముద్దియ లుద్దిగొని వీణ లందుకొని (వీణలఁ) బ్రవీణలై సొంపుమెఱసి యింపుగ వాయించుచు నానందలహరీనిధానం బగుగానంబు సేయ నవిరళంబై తరళంబు గాని వేడుక సరళం బగుమురళంబు లీలం గేల నందుకొని మధురం బగునధరంబునం గదియించి మించి కామినీజన కబరికాసౌగంధికగంధబంధురకరాంగుళీకిసలయంబులు యతిలయంబులం గూడి వివరంబుగ మురళీవివరంబుల సారించి పూరించుచు సరి లేనిభంగిం ద్రిభంగి యై కమలకర్ణికాకారంబున నడుమ నిలిచి మఱియు గోపసుందరు లెందఱందఱకు నందఱయి సుందరుల కవలియెడలం దానును దన కవలియెడల సుందరులును దేజరిల్ల నృత్తవిద్యామహార్ణవవేలావలయవలయితంబై విస్మితాఖండలంబైన రాసమండలంబు గల్పించి వేల్పులు హర్షంబునం గుసుమవర్షంబులు గురియ నందుఁ బ్రసూనమంజరీసహచరంబులైన చంచరీకంబులమించు ప్రకటించుచు సువర్ణమణిమధ్యగంబులైన మహేంద్రనీలంబుల తెఱంగు నెఱపుచుఁ గరిణీవిహారబంధురంబులైన సింధురంబుల చెలువుఁ గైకొలుపుచుఁ బల్లవితకుసుమితలతానుకూలంబులైన తమాలంబుల సొబగు నెగడించుచు మెఱపుఁదీవల నెడనెడ బెడంగడరు నల్లమొగిళ్ల పెల్లు సూపుచుఁ దరంగిణీసంగతంబు లయినరోహణాచలశృంగంబుల బాగులాగించుచు జగన్మోహనుం డై యుండె రక్తకమలారుణంబులును జంద్రశకలనిర్మలనఖరసంస్ఫురణంబులును శ్రుతినితంబినీసీమంతవీథికాలంకరణంబులును (త్రిలోకరక్షాకరణంబులును) సనకసనందనాదియోగీంద్రమానసాభరణంబులును నయినచరణంబులు గదియ నిడి సమస్థితి నంజలిపుటంబులం బుష్పంబు (లల్లసిల్లఁ) జల్లి సల్లలితకమలప్రశస్తంబు లయినహస్తంబులు వల్లవీజనులకంఠంబులపై నిడి తాను గీతానుసారంబుగ విచిత్రపాదసంచారంబులు సలుపుచు వర్తులాకారరాసబంధంబున నర్తనంబులం బ్రవర్తించి వెండియు వ్రేతలుం దానును శంఖ పద్మ వజ్ర కందుక చతుర్ముఖ చక్రవాళ చతుర్భద్ర సౌభద్ర నాగ నంద్యావర్త కుండలీకరణ ఖురరీబంధప్రముఖంబు లయినవిశేషరాసబంధంబులకుం జొచ్చి యేకపాద సమపాద వినివర్తిత గతాగత వలిత వైశాఖమండల త్రిభంగి ప్రముఖంబులైన తానకంబుల నిలుచుచుఁ గనకకింకిణీమంజులమంజీరశింజనంబులు జగజ్జనకర్ణరంజనంబులై చెలంగ ఘటితమర్దితపార్శ్వగప్రముఖంబులైన పాదకర్మభేదంబులు సేయుచు సమపాదశకటవదనమతల్లీసుప్తిప్రముఖంబులైన పార్థివచారివిశేషంబులును నపక్రాంతడోలాపాదసూచీప్రముఖంబులైన వ్యోమచారివిశేషంబులనుం జూపుచు సురేంద్రశాఖశాఖామనోహరంబులును నపహసిత దిక్కరీంద్రకరంబులును

860, రాసక్రీడాభి వర్ణనము.

లోకక్షేమంకరంబులును నగుకరంబులం దిరంబులగురత్నకటకంబుల మెఱుంగులు
నింగిచెఱంగులం [1]దఱచుకొన నర్ధచంద్ర కర్తరీముఖ కపిత్థ కటకాముఖ శుక
తుండ లాంగూల పద్మకోశ పతాక ప్రముఖంబు లైనస్వస్వభావసూచకనానావిధకర
భావంబు లాచరించుచుఁ గటినిబద్ధసువర్ణవర్ణ చేలాంచలప్రభానికరంబులు సుక
రంబులై దిశాంగనాముఖంబులకు హారిద్రాలేపనముద్రాలంకారంబు లొసంగుచు
నాస్కందితభ్రమరశకటాసనప్రముఖంబు లైనజానుమండల భేదంబులును నలాత
దండలాత లలిత విచిత్రప్రముఖంబు లైనదైవమండలంబులు నొనర్చుచుఁ గమ
నీయకంబుకంఠాభిరామంబులు నుద్దామతేజస్స్తోమంబులు నైననీలమౌక్తికవజ్ర
వైదూర్యదామంబులరుచు లిందిరకు మందిరంబు లయి సుందరంబులై నయురంబు
లం దిరుగుడువడి కలయంబడ [2]నంగాంతరవాహ్యాలకు ఛత్త్రప్రముఖంబు లైన
భ్రమరీవిశేషంబుల విలసించుచు నిద్దంబులగుచెక్కుటద్దంబుల నుద్దవిడిం దద్దయుం
బ్రభాసితచంద్రమండలంబు లగుకుండలంబులమెఱుంగు మొత్తంబులు నృత్తంబు
లొనరింపఁ గటిభ్రాంతదండరచితలలాటతిలకమయూరలలితచక్రమండల నికుంచిత
గంగావతరణప్రముఖంబు లైనకరణంబు లెఱింగించుచు వెలిదమ్మిరేకులసిరులఁ
జెన్నుమిగులుకన్నులవలన దీనజనదైన్యకర్కశంబు లై తనరుకటాక్షదర్శనజాలం
బులు జాలంబు లై కామినీజననయనమీనంబుల నావరింప లలితకుంచితవికాస
ముకుళప్రముఖంబు లయినచూడ్కులం దేజరిల్లుచు ననేకపరిపూర్ణ చంద్రసౌభా
గ్యసదనంబు లగువదనంబులఁ బ్రసన్నరాగంబులు ప్రకటించుచు నుదంచితపింఛ
మాలికా మయూఖంబులకాలశక్రచాపంబులసొంపుసంపాదింపనికుంచితాకుంచిత
కంపితాకంపితపరివాహితపరావృత్తప్రముఖంబు లైనశిరోభావంబులు నెఱపుచు
మృగనాభితిలకంబులు గలనిటలఫలకంబులఁ జికురంబులు నికరంబులు గనపరా
జితసూచికావిద్ధపరిచ్ఛిన్నవిష్కంభరేచితప్రముఖంబు లగునంగహారంబుల విలసి
ల్లుచుఁ జరణకటికరకంఠరేచకంబు లాచరించుచు నొప్పెనప్పు డారాసంబు సంజ
నితసకలజనమానసోల్లాసకరం బై సుధార్ణవంబునుంబోలె నుజ్జ్వలరసాభిరామం
బై రామరాజ్యంబునుంబోలె రాగపరిపూర్ణం బై పూర్ణచంద్రమండలంబునుం
బోలెఁ గువలయానందం బై నందనవనంబునుంబోలె భ్రమరీవిరాజమానం బై
మానధనునిచిత్తంబునుంబోలెఁ బ్రధాన[3]వృద్ధిసమర్థం బై సమర్థకవివిలసనంబునుం
బోలె బహుప్రబంధభాసురం బై సురలోకంబునుంబోలె వసుదేవనందనవిశిష్టం
బై శిష్టచరితంబునుంబోలె ధరణీగగనమండలసుందరం బై సుందరీరత్నంబునుం
బోలె నంగహారమనోహారం బై హారవధూనిలయంబునుంబోలె ననేకచాటుసుకు
మారం బై సుకుమారవృత్తంబునుంబోలె నుద్దీపితవంశం బై యుండె నందు.

1. దఱుముకొన-దరులుగొన. 2. గాంతారబాహ్యలకు. 3. 'వృత్తిసమ' అ. ప్ర.

చ. నడుములు వీఁగి యాడఁ జెలు § నవ్వులు నివ్వటిలంగ హారముల్
సుడివడ మేఖలల్ వదలఁ § జూడ్కిమెఱుంగులు పర్వ ఘర్మముల్
వొడమఁ గురుల్ చలింప శ్రుతి § భూషణముల్ మెఱవన్ సకృష్ణలై
పడఁతుక లాడుచుం జెలఁగి § పాడిరి మేఘతటిల్లతాప్రభన్. 1086

క. అంకరహితేందువదనలు, పంకజలోచనునిఁ గూడి § పరఁగ నటింపం
గింకిణుల నూపురంబుల, కంకణముల మ్రోఁత లెసఁగెఁ § గర్ణోత్సవమై. 1087

క. హరిణీనయనలతోడను, హరి రాసక్రీడ సేయ § నంబరవీథిన్
సురనాథులు భార్యలతోఁ, సొరిది విమానంబు లెక్కి § చూచి రిళేశా. 1088

క. కురిసెం బువ్వులవానలు, మొరసెన్ దుందుభులు మింట § ముదితలు దారున్
సరసన్ గంధర్వపతుల్, వరుసన్ హరిఁ బాడి రపుడు § వసుధాధీశా. 1089

క. రామలతోడను రాసము, రామానుజుఁ డాడఁ జూచి § రాగిల్లి మనో
రాములమీఁద వియచ్చర,రామలు మూర్ఛిల్లి పడిరి § రాజకులేంద్రా. 1090

క. తారాధిపనిభవదనలు, తారాధిపవంశ్యుఁ గూడి § తారు నటింపం
దారలు నిల్చి సుధాంశుఁడు, దారును వీక్షింప రేయి § దడవుగ జరగెన్. 1091

మ. యమునాకంకణచారియై వనజపు § ష్పామోదసంచారియై
రమణీఘర్మనివారియై మదవతీ § రాసశ్రమోత్తారియై
ప్రమదామానసనవ్యభవ్యసుఖసం § పత్కారియై చేరి యా
కమలాక్షుం డలరంగ గాలి విసరెం § గల్యాణభావంబునన్. 1092

వ. అప్పుడు. 1093

చ. ప్రమద యొకర్తు మాధవుఁడు § పాడ విపంచి ధరించి కేల సం
భ్రమమునఁ దంత్రి మీటుచుఁ ది § రంబుగ [1]ఠాయము సేసి యొక్క రా
గము దగ నాలపించి సుభ § గస్వరజాతులు వేఱువేఱ కా
వమరఁగఁ బాడెఁ దన్ రమణుఁ § డౌ నన దారువు లంకురింపఁగన్. 1094

క. ఆడుచుఁ బాడుచు నం దొక,చేడియ మంజీరమంజు § శింజిత మమరం
గూడి హరికరము సనుఁగవ,పైఁ డాయఁగఁ దిగిచె జఘన § భారాలసయై. 1095

క. చందనలిప్తంబై యర,విందామోదమున నొప్పు § విపులభుజము గో
విందుఁ డొకతరుణిమూఁపునఁ, బొందించిన నది దెమల్చి § పులకించె నృపా.

సీ. చెలువ యొక్కతె చెక్కుఁ § జెక్కుతో మోపిన,విభుఁడు దాంబూలచ § ర్వితము వెట్టె
నాడుచు నొకలేమ § యలసినఁ బ్రాణేశుఁ, డున్నతదోస్స్తంభ § మూఁత సేసెఁ
జెమరించి యొకబాల § సేరినఁ గడగోరఁ, జతురుఁడు కుచఘర్మ § జలము వాపె
నలకంబు లొకయింతి § కళిక [2]చిత్రకరేఖ, నంటినఁ బ్రియుఁడు వాకయంగ దువ్వెఁ

1. ఠాయము. 2. నాయుల రేఖ.

ఆ. ఒకతె యొకతె వాలుఁ గాసె పసిఁడి చేల, రామ్యగతిమున నాథుఁ డాదరించె
హార మొక్కసతికి నంగనాక్కృతం బైనఁ, గాంతుఁ డురముఁ జేర్చి కౌఁగిలించె.

క. హాసంబులఁ గరతలవిన్యాసంబుల దర్శనముల నాలాపములన్
రాసక్రాంతల నాహరి, సేసెన్ మన్ననలు కరుణఁ జేసి నరేంద్రా. 1098

క. హరితనుసంగసుఖంబునఁ, బరవశ లై ప్రేత లెల్లఁ బయ్యెదలు విజాం
బరములు నెఱుఁగమి చోద్యమె, సురపతు లీక్షించి కరఁగి చొక్కిరి మింటన్.

వ. ఇట్లు భగవంతుం డైనకృష్ణుం డాత్మారాముం డయ్యును గోపసతు లెందఱందఱకు నందఱై నిజప్రతిబింబంబులతోడం గ్రీడించుబాలుపోలిక రాసకేళి సలిపిన.

క. తగఁ గూడి యాడి మనముల, నగఁ జూడం బలికె నంద నందనుఁ డనుచున్
మగువలు పెద్దఱికముతోఁ, బొగడిరి తమ పూర్వజన్మపుణ్యశ్రేణిన్. 1101

జలక్రీడావర్ణనము

వ. ఇట్లు హరి రాసకేళి సాలించి కరకాంచిత లగుతటిల్లతలచెలువున ఘర్మసలిలకణాక్రాంత లగుకాంతలం గూడి జలక్రీడాకుతూహలుం డై యమునాజలంబులు సొర నందు ముందర సుందరులు సొచ్చి పదప్రమాణంబు జానుదఘ్నంబు కటిద్వయసమంబు మధ్యమాత్రంబు కుచంబులబంటి యని పలుకుచుం గుచనయననాభివివరకుంతలంబులు చక్రవాకజలచరావర్తశైవాలంబులచందంబున నందంబుగ నీడువొందినయేఱు లని కళిందనందన గరంబులు సాఁచి పరిరంభంబులకు నారంభించుకైవడి నెదురు చనుదెంచి తాఁకుతరంగంబులకు నులుకుచు సారసంబులకుం గరంబులు సాఁచుచు మరాళంబులం జోపుచుఁ జెన్ను మిగిలినచన్నుల మొత్తు వత్తు మనునెపంబులం దపంబుల నీటఁ గావించుమాటని సంచరించుచక్రవాకంబులం దోలుచు నితాంతకాంతిసదనంబు లగు వదనంబులకునోడి ప్రిడం జెంది కంది చందురుండు పలం బుఱిగి జలంబునం బడి కంపించుకరణి నిజకరకంపితజలప్రతిఫలితుం డై కదలుచందురునిం గని మెచ్చి సోలుచు సలిలావగాహసమయసముచ్ఛలితవారిశీకరపరంపరలవలన మకరందపానమత్తమధుకరపక్షవిక్షేపణసంజాతవాతసముద్ధూతకుముదాదిపరాగపటలంబులం జేరుచు మోముఁదమ్ములకమ్మఁదనంబునకు మూఁగి ఝుమ్మ రనుతుమ్మెదలకు వెఱచుచుఁ గరంబుల నీ రెగయం జఱచుచు నీలనీరదనిపతితపయోబిందు సందోహంబులం దడియుపువ్వుఁదీవియలబాగునఁ గృష్ణకరద్వయతోయంబులం బెక్కుతోయంబులు దడియుచుఁ గ్రందుకొని సుడియుచు నసమబాణునిపులుగడిగినకుసుమబాణంబులపగిది మేనులు మెఱయ సలిలావగాహనపరాయత్తచిత్త లగుచు మొత్తంబు లై సరసభాషణంబులం దుళ్లుచుఁ గరంబుల నీరు నించి హరిమీఁదం జల్లుచుఁ జల్లునెడం దడఁబడక దాఁటుచు దాఁటి చనక నిలువరించుచు వినోదింప హరియుం గరేణుకరవికీర్ణనీరధారాభిషిక్తం బగుశుండాలంబులీల నాభీరకామినీకరసముజ్ఝితజలాసారంబుల

దోఁగుచు వ్రజవధూజనహస్తప్రయుక్తకహ్లారకైరవపరాగపటలంబువలన భూతిభూషణుసిరి వహించుచు గోపికాజనపాణికిసలయసమున్ముక్తకమలదళంబులవలన సహస్రనయనునిరూపుఁ జూపుచు గోపాలబాలికాకుచకలశకుంకుమపంకంబువలనఁ బ్రభాతబాలభానునిభంగి భాసిల్లుచు ఘోషయోషాకటాక్షవిక్షేపణంబులవలన మధుపరివృతహరిచందనసౌందర్యంబు నొందుచు వల్లవీహాసరుచులవలనఁ జంద్రికాప్రభాభాసితనీలశైలంబుక్రియ నమరె నంత. 1102

మ. సతులుం దానును నీటిలో వెడలి భూషాగంధచేలాద్యలం
కృతుఁడై కుంభికరేణుయూథములతోఁ గ్రీడించుచందంబునన్
లతలందుం దరులందుఁ బుష్పమయలీలాశయ్యలందున్ సుఖో
న్నతుఁడై కృష్ణుఁడు క్రీడలం దనిపె నానారీలలామంబులన్. 1103

వ. ఇట్లు శరత్కాలంబున వెన్నుం డింద్రియస్ఖలనంబు సేయక గోపికలతోడ రమించె నని చెప్పిన మునివరునకు భూవరుం డిట్లనియె. 1104

మత్తకోకిలము. ధర్మకర్తయు ధర్మభర్తయు ధర్మమూర్తియు నైనస
త్కర్ముఁ డీశుఁడు ధర్మశిక్షయు ధర్మరక్షయుఁ జేయఁ గా
నర్మిలిన్ ధరమీఁదఁ బుట్టి పరాంగనాజనసంగమే
ధర్మమంచుఁ దలంచి చేసె నుదాత్తమానస చెప్పుమా. 1105

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె. 1106

ఆ. సర్వభక్షుఁ డగ్ని సర్వంబు భక్షించి, దోషి గానిపగిది దోష మైనఁ
జేసి దోషపదముఁ జెందరు తేజస్వు, లగుటఁ జంద్రవాసవాదు లధిప. 1107

క. ఈశ్వరుఁడు గానివాఁడు న,రేశ్వర పరకాంతఁ దలఁచి యెట్లు బ్రదుకు గా
రీశ్వరుఁడు దక్క నన్యుఁడు, విశ్వభయదవిషము మ్రింగి వెలయం గలఁడే.

క. సత్యము ప్రభువులవచనము, నిత్యముఁ దద్వచనవీథి నిలుతురు పెద్దల్
సత్యాసత్యము గావున, సత్య మనుచుఁ జనరు వారి చరితమున నృపా. 1109

మ. ఘను లై యెవ్వనిపాదపంకజపరాగధ్యానసంప్రాప్తయో
గనిరూఢత్వముచే మునీంద్రులు మహాకర్మంబులం బాసి బం
ధనిరోధంబులు లేక విచ్చలవిడిన్ దర్పింతు రాదివ్యశో
భనుఁ డెట్లుండిన నుండెఁ గాక కలవే బంధంబు లుర్వీశ్వరా. 1110

ఆ. గోపజనములందు గోపికలందును, సకలజంతులందు సంచరించు
నామహాత్మునకుఁ బరాంగన లెవ్వరు, సర్వమయుఁడు లీలసలిపెఁ గాక. 1111

వ. అని చెప్పి శుకుం డిట్లనియె నంత బ్రాహ్మ్యముహూర్తంబునం గృష్ణు వీడ్కొని గోపిక లిచ్చ లేకయు నిండ్లకడ కేగినం గృష్ణమాయామోహితు లై గోపకులు వారలం గోపింప నేర రై రివ్విధంబున. 1112

ఇంద్ర. గోపాలకృష్ణుండును గోపకాంతల్, ప్రాపించి క్రీడించిన భంగు లెల్లన్

రూపించి వర్ణించె న । సూపర వ్యాత్సం, తాపంబుల్ బాయును । సత్ప్రసక్తిన్.

కృష్ణుఁడు సుదర్శనుం డను విద్యాధరుని శాపవిమోచనము.

వ. అంత నొక్కనాఁడు నందాదు లైన గోపకు లంబికావనంబునకు శకటంబు లెక్కి జాతరకుం జని సరస్వతీనదీజలంబుల స్నానంబులు సేసి యుమామహేశ్వరుల నర్చించి కానుక లిచ్చి బ్రాహ్మణులకు గోహిరణ్యవస్త్రాన్నదానంబు లొసంగి జలంబులఁ బ్రాశించి నియమంబున నుండ దైవయోగంబున నాఁ డొక్క మహోరగంబు నిదుర వోయిన నందునిం గఱచి మ్రింగ నగ్గలింప నతండు కృష్ణ కృష్ణేతివచనంబులం దన్ను విడిపింపు మని మొఱ యిడిన విని. 1114

క. గోపకు లాఁడలు మేల్కొని, కోపముతోఁ బెద్దగుదెలఁ । గొఱవుల మొత్తం
దాపము నొందియు వదలక, పాపపుఁబెనుఁబాము నందుఁ । బట్టె నరేంద్రా. 1115

వ. అయ్యవసరంబునఁ గృష్ణుం డేతెంచి పాదతాడనంబు సేసిన ద్రొక్కిన సర్పంబు సర్పరూపంబు విడిచి విద్యాధరేంద్రరూపంబుఁ దాల్చి హరికి మ్రొక్కిన నతనికి హరి యి ట్లనియె. 1116

ఉ. మండితమూర్తితోఁ గనక । మాలికతో శుభలక్షణుండ వై
యుండెడునీకుఁ గష్టపు మ । హోరగదేహ మి దేల వచ్చె నె
వ్వండవు నామ మెయ్యది భ । వంబున కెద్ది మిషంబు నాకు నొం
డొండ యెఱుంగఁ జెప్పుము బు । ధోత్తమ నీ వని చోద్య మయ్యెడిన్. 1117

వ. అనిన వాఁ డి ట్లనియె దేవా యేను సుదర్శనుం డనువిద్యాధరుండ విమానారూఢుండ నై రూపసంపద్గర్వంబులం జొక్కి దిక్కులం జరించుచు నొక్క యెడ నాంగిరసు లైనఋషులం గురూపు లైనవారలం గని నగిన వారును నీవు రూపసంపద్గర్వంబున మమ్ము నగితివి గావున మహాసర్పంబ వై యుండు మని శపించి పిదప నే వేఁడుకొనిన ని ట్లనిరి. 1118

చ. యదుకులమందు భక్తులభ । యంబు హరించుటకుం జనార్దనుం
డుదయము నొంది యాయడవి । నొక్కదినంబున రాఁ గలండు త
త్పదమున నీవు దన్నఁబడి । పన్నగదేహముతోడఁ బాసి నీ
మొదలిటిమేను గాంచెదవు । మూఢుఁడ పొమ్మని రో దయానిధీ. 1119

మ. నినుఁ జింతించిన [1]నిన్నుఁ జేరుకొనినన్ । నిర్మూల మై క్రుస్సి పా
పనికాయంబు వినష్ట మౌ నట భవ । త్పాదంబు నామీఁదఁ బె
ట్టినఁ దద్బ్రాహ్మణశాపసంజనితకౌ । టిల్యంబు దా నిల్చునే
వనజాతేక్షణ నేఁడు వాసె నురగ । త్వం బెల్ల నేఁ బోయెదన్. 1120

వ. అని విన్నవించి హరికిఁ బ్రదక్షిణంబు వచ్చి మ్రొక్కి సుదర్శనుండు దివంబునకుం జనియె సర్పంబువలన నందుండు విముక్తుం డయ్యెఁ దత్ప్రకారంబు విని

1. విన్నఁ.

వెఱఁగుపడి గోపకులు దేవతామహోత్సవంబు సమాప్తించి కృష్ణకీర్తనంబు సేయుచు మరల మందకుం జని రంత. 1121

కుబేరభటుం డగుశంఖచూడుం డను గుహ్యకుని సంహరించుట.

చ. మఱియొకనాఁటిరాత్రి బల ♦ మాధవు లుజ్జ్వలవస్త్రమాలికా
ధరులును లేపనాభరణ ♦ ధారులు నై చని మల్లికాదిపు
ష్పరసనిమగ్నమత్తమధు ♦ పంబులగీతము వించుఁ దద్వనాం
తరమున వెన్నెలన్ వ్రజని ♦ తంబిను లుండఁగఁ బాడి రింపుగన్. 1122

క. ఆ పాట సెవుల సోఁకిన, నేపాటియు దేహలతల ♦ నెఱుఁగక దృగ్వా
చాపాటవములు సెడి పడి, రాపాటలగంధు లెల్ల ♦ నటవీవీథిన్. 1123

వ. ఇట్లు సకలభూతసమ్మోహనంబు గాఁ బాడుచు నిచ్ఛానువర్తనంబులం బ్రమత్తుల చందంబున రామకృష్ణులు క్రీడింపఁ గుబేరభటుండు శంఖచూడుం డనువాఁడు రామకృష్ణరక్షిత లగుగోపికలం దనయోగబలంబున నుత్తరపుదిక్కునకుం గొనిపోవ నయ్యోషలు రామకృష్ణేతిభాషలం బులికి నగపడిన మొదవులక్రియ మొఱ లిడిన విని. 1124

ఉ. గ్రద్దన సాలవృక్షములు ♦ గైకొని బల్లిదు లన్నదమ్ము లా
యిద్దఱుఁ గాలమృత్యువుల ♦ యేపున వే చని యోడ కుండుఁ డో
ముద్దియలార యంచుఁ దను ♦ ముట్టఁగఁ జూచి కలంగి గుహ్యకుం
డుద్దవడిన్ వడిం బఱచె ♦ నుత్తర మింతుల డించి భీతుఁ డై. 1125

వ. ఇట్లు గుహ్యకునిచేత విడివడిన గోపికల రక్షించుకొని యుండు మని బలభద్రునిం బలికి. 1126

శా. ఓరీ గుహ్యక పోకు పోకు మని రో ♦ షోక్తిన్ బకారాతి వాఁ
డేరూపంబున నెందుఁ జొచ్చె నట వో ♦ యెం దోడఁ దా నేఁగి దు
ర్వారోదంచితముష్టి వానితలఁ ద్రె ♦ వ్వం బెట్టి తద్వీరకో
టీరభ్రాజితరత్నముం గొనియె దం ♦ డిన్ గోపికల్ సూడఁగన్. 1127

వ. ఇట్లు శంఖచూడునిం జంపి వానిశిరోరత్నంబు దెచ్చి బలభద్రుని కిచ్చి మెప్పించె మఱియు నొక్కదిసంబునం గృష్ణుండు వనంబునకుం జనిన నతనిలీలలు వాడుచు నిండ్లకడఁ దద్విరహవేదనానలభరంబు సహింపక గోపికలు దమలో నిట్లనిరి.

శా. భ్రూవిక్షేపములోడ దాపలిభుజం ♦ బుం జెక్కుఁ గీలించి కె
మ్మోవిన్ వేణువుఁ గూర్చి సుస్వరముగా ♦ మ్రోయించుచున్ నంగుళీ
ప్రావీణ్యంబు విభుండు సూపఁ గని స ♦ ప్రాణేశ లై యుండియున్
నీవీబంధము లూడఁ జొక్కుదురు వో ♦ నింగిన్ నిలింపాంగనల్. 1129

మ. నవమాధుర్యము గల్గుకృష్ణుమురళీ ♦ నాదామృతస్యందముల్
సెవులం జొచ్చి హృదంతరాళముల భా ♦ సిల్లన్ సవత్సంబు లై

యువిదా మేపులకుం దొడం గని మృగీయూథంబు లుత్కంఠతో
వివిధాంగంబులు నెత్తి చూచి వనలేవో దేహేంద్రియవ్యాప్తులన్. 1130

శా. ఓ కింజేక్షణ కృష్ణుఁ డప్పాలికపై గోదండముం దై గానవి
ద్యాకౌతూహలితుండు మనోజ్ఞమురళీధ్వానంబు గావింపఁగా
నాకర్ణించి సలీలం బై మొదయుటేలా ఘంబుగాఁ జూచుచుం
గేకారావము లిచ్చుచుం మఱియుఁ జూడే కేకిసంఘాతముల్. 1131

మ. లలనా యేటికిఁ జెల్ల వాజె వని యోలా తోఁచెఁ బూర్వాద్రిపైఁ
గలకాలంబు నహంబు గాక నిసిగాఁ గల్పింపఁ డా బ్రహ్మ వా
వలజేఁతం గృప లేదు కీటములు మత్కార్యంబు లెట్లో కదే
కలదే మాపటివేళయుం గలుగునే కంజాక్షుసంభోగముల్. 1132

ఉ. ఎప్పుడు ప్రొద్దు గ్రుంకు నని యెప్పుడు గోవుల మేపి వచ్చునా
కెప్పుడు తన్ముఖాంబుజసమీక్షణ మబ్బు నటంచు వచ్చి న
న్నెప్పుడు గారవించు నని యెప్పుడు మద్విరహాగ్ని రాశికిం
జెప్పఁ గదమ్మ బోఁటి మరుచేఁతల నుల్లము దల్లడిల్లెడిన్. 1133

మ. చెలియా కృష్ణుఁడు నన్నుఁ బాసి వనముం జేరంగ నమ్మేషణం
బులు నా కన్నియు నుండ నుండఁగ ఘనాపూర్ణంబు లై సాగి లో
పలఁ దోఁచుం బ్రహరంబు లై దినము లై పక్షస్వరూపంబు లై
నెల లై యబ్దము లై మహాయుగము లై సిండారుకల్పంబు లై. 1134

వ. అని మఱియుఁ గృష్ణవిరహదుఃఖంబున బహువిధంబులఁ బశ్చాత్తాపంబునం బొం
దుచు గోపిక లోపికలు లేక యెట్టకేలకు దివంబు గడపి దినాంతసమయంబునందు.

మ. అదె ఘానుం డపరాద్రిఁ జేరె నిదె సాయంకాల మేతెంచె న
ల్లదె గోపాదపరాగ మొ ప్పెసగె బృందారణ్యమార్గంబునం
దిదె వీతెంచె వృషేంద్ర ఘోషము ప్రియుం డేతెంచె రం డంచుఁ దా
మెదు రేతెంతురు మాపు కృష్ణునికి నయ్యింతుల్ పరిభ్రాంత లై. 1136

వ. ఇట్లు దన కెదురు వచ్చిన మచ్చిక నచ్చెలువల నచ్యుతుం డిచ్ఛానువర్తనంబుల
గారవించె నంత నొక్కనాఁడు. 1137

వృషభాసురసంహారము.

సీ. ఎవ్వనిమూఁపుర మీక్షించి మేఘంబు, లద్రిశృంగం బని యాశ్రయించు
నెవ్వనిఱంకెఁ గర్ణేంద్రియంబులు సోఁక, గర్భపాతం బగు గర్భిణులకు
నెవ్వనిపదహతి నెగయుపరాగంబు, లంధకారారాతి నావరించు
నెవ్వఁడు గొమ్ముల నెవిరించి చిమ్మినఁ, బృథ్వీధరంబులు పెల్లగిల్లు

తే. నట్టి వృషభాసురేంద్రుఁ డహంకరించి, వాలలత యెత్తి పెనుఱంకె వైచి నేలఁ
గాలుద్రవ్వుచు నిశితశృంగములు సాఁచి, మంద బెగడంగఁ గవిసె నమందుఁ డగుచు,

వ. ఇట్లు వృషభాకారంబున నరిష్టుండు హరికి నరిష్టంబు సేయం దలంచి పైకుఱికిన.

ఉ. క్రేపులు వాఱె గోవులకుఁ § గ్రేపులు గోవులు గోవృషంబులుం
బైపడె వత్సధేనువృష § భంబులు గోపకులందుఁ జొచ్చె నా
గోపకు లావృషేంద్రములు § గోవులు లేఁగలు విచ్చి పాఱఁ గా
గోపచమూవిభుండు గనె § గోవృషదైత్యుఁడు వెంట నంటఁగన్. 1140

వ. ఇట్లు భయభ్రాంతులై కాంతలుం దారును గృష్ణ రక్షింపు రక్షింపు మనియెడు గోపకులకు నడ్డంబువచ్చి దీనజనరక్షకుం డైనపుండరీకాక్షుం డి ట్లనియె. 1141

ఉ. బాలుర నింతులం బసులఁ § బాఱఁగఁ దోలుట బంటుపంతమే
చాలు వృషాసురేంద్ర బల § సంపదఁ జూపఁగ నెల్లఁబోఁటిగో
పాలురమంద గాదు చనఁ § బైపడి తేనిఁ బ్రచండకృష్ణశా
ర్దూలము నేఁడు నీగళము § ద్రుంపక చంపక పోవ నిచ్చునే. 1142

ఆ. అనుచు ధిక్కరించి § హస్తతలంబులఁ, జప్పుడించి నగుచు § సఖునిమీఁదఁ
బన్నగేంద్రభయద § బాహుదండము సాఁచి, దండి మెఱసి దనుజు§దండ నిలిచె.

వ. అప్పుడు. 1144

చ. ఖురముల నేలఁ ద్రవ్వుచు న § కుంఠితవాలసమీరణంబులన్
విరవిరఁ బోయి మేఘములు § వివ్వవిషాణము లొడ్డికొంచు దు
స్తరతరమూర్తియై వృషభ § దైత్యుఁడు గన్నుల నిప్పు లొల్కఁ గా
దురదుర వచ్చి తాఁకె రిపు § దుర్మదమోచనుఁ బద్మలోచనున్. 1145

ఉ. యాదవకుంజరుండు వృష § భాసురుకొమ్ములు రెండుఁ బట్టి య
ష్టాదశపాదమాత్రము గ § జంబు గజంబును ద్రొబ్బుకైవడిన్
ఖేదిల ద్రొబ్బ నయ్యసుర § బిమ్మిటి నొంది చెమర్చి మ్రొగ్గి దు
ర్మాదముతోడ డీకొనెఁ బ్ర § మత్తవిమర్దను నా జనార్దనున్. 1146

ఆ. అంత గోపసింహుఁ § డసురకొమ్ములు వట్టి, ధరణి ద్రొబ్బి త్రొక్కి § దైత్యభటుల
కొమ్ము వీఁగ సురల§కొమ్ము వర్ధిల వాని, కొమ్ము వెఱికి మొత్తి § కూల్చె నధిప.

క. ఉక్కు సెడి రోఁజి నెత్తురు, ముక్కున వాతను స్రవింప § మూత్ర శకృత్తుల్
మిక్కిలి విడుచుచుఁ బసరపు, రక్కసుఁ డని సమసెఁ బ్రజకు§రాగం బమరన్.

వ. ఇట్లు వృషభాసురుం జంపిన నిలింపులు గుంపులు గొని విరులు వర్షింప గోపకులు హర్షింప గోపసతు లుత్కర్షింప బలభద్రుండును దానును గోవిందుండు పరమానందంబున మందకుం జనియె నంత. 1149

చ. ఘనుఁ డొకనాఁడు నారదుఁడు § కంసునితోడ యశోద గూఁతుఁ దాఁ
గనుటయుఁ జక్రి దేవకికి § గర్భజుఁ డౌటయు మున్ను రోహిణీ
తనయుఁడు రాముఁ డౌటయును § దద్విభు లిద్దఱు మంద నున్నవా
ర్తనియు నెఱుంగఁ జెప్పిన మ § హాద్భుత మంచుఁ జలించి కిన్కతోన్. 1150

చ. కొసఁకుల మందలోన నిసి గొంటుతనంబున మోసపుచ్చి నీ
బసుఁగవిఁ బట్టి చంపఁ గని భావ్య మటంచుఁ గృపాణపాణి యై
వసి వసుదేవునిం దునుమ వచ్చినకంసునిఁ జూచి నారదుం
డుడుగను చంపఁ బోల దని యొడక మానిచి పోయె నింటికిన్. 1151

వ. మఱియు నలుక దీఱక కంసుండు దేవకీవసుదేవుల లోహపాశబద్ధులం జేసి కేశి
యనువానిం బిలిచి రామకేశవులం జంపు మని పంచి మంత్రిభటగజారోహ
చాణూరముష్టికశాల్వకోసలప్రముఖుల రావించి యి ట్లనియె. 1152

శా. ఎందున్ నన్నెదిరించి పోరుటకు దేవేంద్రాదులుం జాల రీ
బృందారణ్యమునందు నిప్పుడు మదాభీరార్భకుల్ రామగో
విందుల్ వర్ధిలు చున్నవారట రణోద్వేగంబు మర్దింతు మం
చుం దర్పంబులు పల్కు చుందు రట యా చోద్యంబులన్ వింటిరే. 1153

క. పట్టణజనములు సూతురు, పట్టంబుగ మల్లరంగ తలపార్శ్వములం
బెట్టించుఁడు తమకంబులు, పుట్టించుఁడు వీట మల్లు పో రనుమాటన్. 1154

శా. విన్నాణంబులఁ బోర నేర్తురు మహావీర్యప్రతాపాదిసం
పన్నుల్ మీరలు మేటిమల్లగములం బ్రఖ్యాతు లై పెంపుతో
మన్నా రాబలకృష్ణులం బెనఁకువన్ మర్దించి మత్ప్రీతి కా
సన్నుల్ గండు పురీజనుల్ వొగడ నో చాణూర యోముష్టికా. 1155

శా. రారా హస్తిపకేంద్ర గండమదధారాగంధలోభాంధగం
భీరాళివ్రజ మైనమత్కువలయాపీడద్విపేంద్రంబు మ
ద్ద్వారోదంచితదేహళీపరిసరస్తంభంబు డాయంగ నా
భీరుల్ రా నదలించి డీకొలుపు నీ వీరంబు తోరంబుగన్. 1156

క. పశువిశసనములు సేయుఁడు, పశుపతికిం బ్రియము గాఁగ భావించి చతు
ర్దశినాఁడు ధనుర్యాగము, విశదంబుగఁ జేయ వలయు విజయముకొఱకున్.

వ. అని తనవారి నందఱ నయ్యైపనులకు నియమించి యదుశ్రేష్ఠుం డగునక్రూరునిం
బిలిపించి చెట్ట వట్టికొని యి ట్లనియె. 1158

శా. అక్రూరత్వముతోడ నీవు మనఁగా నక్రూరనామంబు ని
ర్వ్యక్రత్వంబునఁ జెల్లె మైత్రి సలుపన్ వచ్చున్ నినుం జేరి [1]ని
ర్వ్యాక్రోశుండవు మందలోన బలకృష్ణాభీరు లస్మద్వినా
శక్రీడారతు లై చరింతు రట యో జం దెచ్చి యొప్పింపవే. 1159

ఆ. నాకు వెఱచి సురలు నారాయణుని వేఁడి, కొనిన నతఁడు వచ్చి గోపకులము
నందుఁ గృష్ణమూర్తి నానకదుందుభి, కుదితుఁ డయ్యె ననఁగ నొకటి వింటి.

వ. కావున నీవు గోపకులచేత నరులు గొని ధనుర్యాగంబుఁజూడ రం డని వారలం

1. నీ వక్రోధుండవు.

దోడ్కొని రమ్ము వచ్చిన. 1161

శా. కొండల్ గూలఁగ ద్రొబ్బుకొమ్ములతుదిం § గోపించి పోరాడుచో
దండిం దండి నధఃకరించునొకవే § దండంబు నాయింట బ్ర
హ్మాండం బైనఁ గదల్ప నోపు బలకృ§ ష్ణాభీరులం బోరిలో
ఖండింపం దడ వెంత దాని కదియుం § గాదేని నక్రూరకా. 1162

శా. చాణూరుండును ముష్టికుండును సభా § సంఖ్యాతమల్లుల్ జగ
త్ప్రాణుల్ మెచ్చరు సత్త్వసంపదల బా § హాబాహి సంగ్రామపా
రీణుల్ వారలు రామకృష్ణులబలో § ద్రేకంబు సైరింతురే
క్షీణప్రాణులఁ జేసి చంపుదురు సూ § సిద్ధంబు యుద్ధంబునన్. 1163

సీ. ఆరామకేశవు § లంతరించిన వసు, దేవముఖ్యులఁ జంపి § తెగువ మెఱసి
వృష్ణిభోజదశార్హ § వీరులఁ దెగటార్చి, ముదుకఁడు రాజ్యకా § ముకుఁడు ఖలుఁడు
నగునుగ్రసేను మా § యయ్య గీటడఁగించి, పినతండ్రి దేవకుఁ § బీఁచమడఁచి
మఱియు వైరుల నెల్ల § మర్దించి నేజరా, సంధ నరక బాణ § శంబరాది

ఆ. సఖులతోడ భూమి § చక్రమేలెదఁ బొమ్ము, తెమ్ము వేగమ వసు § దేవసుతుల
మఖముపేరు సెప్పి § మంత్రభేదము సేయ, వలయుఁ బెంపఁ జనదు § వైరిజనుల.

వ. అనిన నక్రూరుం డి ట్లనియె. 1165

ఉ. పంపినఁ బోనివాఁడనె నృ § పాలక మానవు లెన్నఁ దమ్ము నూ
హింపరు దైవయోగముల § నించుక గానరు తోఁచినట్లు ని
ష్కంపగతిం జరింతు రది § గా దన వచ్చునె యీశ్వరేచ్ఛఁ ద
ప్పింపఁగ రాదు నీపగతు § బిడ్డలఁ దెచ్చెదఁ బోయి వచ్చెదన్. 1166

శ్రీకృష్ణుండు కేశివ్యోమాసురుల సంహరించుట.

వ. అని పలికి రథం బెక్కి యక్రూరుండు సనిన సకలజనులను వీడుకొలిపి కంసుం డంతిపురంబునకుం జనియె నంతఁ గంసప్రేరితుం డై. 1167

సీ. ఖురపుటాహతిఁ దూలి § కుంభినీచక్రంబు, ఫణిరాజఫణలకు § బరువు సేయ
భీషణహేషావి § భీషితు లై మింట, నమృతాంధు లొండొరు § నండ గొనఁగఁ
జటులచంచలసటా§చ్ఛటలగాడ్పులమేఘ, ములు విమానములపై § ముసుఁగుపడఁగ
వివృతాస్యగహ్వర § విపులదంతంబులు, ప్రళయాగ్నికీలల § పగిది మెఱయఁ

ఆ. గాలపాశలీల § గా వాల మేపార, వాహ మగుచు గంధ § వాహగతుల
విజితశక్రపాశి § వీర్యపయోరాశి, కేశి వచ్చె మంద § క్లేశ మంద. 1168

వ. మఱియును. 1169

క. భీషణఘోటకదానవ, హేషానిర్ఘోషభిన్న § హృదయనిఖిలగో
యోషాపురుషార్భకమై, ఘోషము హరి సూడ దైన్య § ఘోషం బయ్యెన్.

వ, ఆ సమయంబున, 1171

ఉ. వేదల ఘోషగోపకుల § బీడలఁ బెంచుట వీరధర్మమా
కాదు వ్రజంబులో దనుజ § ఘోటక మేఁ జని తన్ను రోయుక్రూ
వ్యాఘ్రమునిఁ జూచి గోపకుల § కష్టము వచ్చె నిశాట యింకఁ బో
రా దని శౌరి సీరె మృగ § రాజుక్రియ న్నెదిరించె దైత్యుఁడున్. 1172

ఆ. నిష్ఠురోగ్రసింహ § నినదంబుతో సింగి, ముంగిభంగి నోరు § మిగులఁ దెఱచి
కఱవ రాఁగ నతఁడు సగాటు దప్పించినఁ, దన్నె నెగసి తురగదానవుండు. 1178

ఉ. తన్నినఁ దన్ను నంటఁ బడక § దానవహంత సమీరరంహుఁడై
కన్నులఁ గెంపుదేఁ బెనయ § గ్రక్కున ఘోటకదైత్యుపాదముల్
వన్నె సెడంగఁ బట్టి వడి § వైచె ధనుశ్శతమాత్రదూరముం
బన్నగశింభమున్ విసరి § పాఱఁగ వైచు ఖగేంద్రుకైవడిన్. 1174

ఉ. వైచిన మ్రొగ్గి లేచి వెస § వాజినిశాటుఁడు హుంకరించి సం
కోచము లేక పైపడిన § గోపకులేంద్రుఁడు దిగ్గజేంద్రశుం
డాచటులప్రభాబలవి § డంబక మైనభుజార్గళంబు దో
షాచరునోటిలో నిడియెఁ § జండఫణిన్ గుహ నుంచుకైవడిన్. 1175

శా. దంభోళిప్రతిమానకర్కశమహో § ద్యద్బాహుదోఃస్తంభమున్
శుంభల్లీల నఖారి వానిరదముల్ § చూర్ణంబులై రాలఁగా
గంభీరంబుగఁ గుక్షిలోఁ జొనిపి పెం § కన్ వృద్ధిఁ బొందించుచుం
గుంభించెన్ బవనంబు పిక్కటిలఁ ద § త్కుక్షిన్ నరేంద్రోత్తమా. 1176

క. వాయువు వెడలక నిలిచినఁ, గాయంబు చెమర్పఁ గన్నుఁ § గవ వెలికుఱుకన్
మాయ సెడి తన్నుకొనుచును, గూయుచు నశ్వాసురుండు § గూలెన్ నేలన్.

ఆ. ఘోటకాసురేంద్రు § కుక్షిలోఁ గృష్ణుని, బాహు వధిక మైనఁ § బట్టులేమిఁ
బగిలి దోసపండు § పగిదిఁ దద్దేహంబు, వసుమతీశ రెండు § వ్రయ్యలయ్యె. 1178

క. నలినాక్షుఁడు లీలాగతి, విలయముఁ బొందించె నిట్లు § వీరావేశం
బలరాశిన్ జగదభినవ,బలరాశిన్ విజితశక్ర § పాశిం గేశిన్. 1179

వ. ఆ సమయంబునం బుష్పవర్షంబులు గురియించి సురలు వినుతించి రంత హరి
భక్తివిశారదుం డైననారదుండు వచ్చి గోవిందుని సందర్శించి రహస్యంబున
ని ట్లనియె. 1180

సీ. జగతీశ యోగీశ § సర్వభూతాధార, సకలసంపూర్ణ యీ § శ్వర మహాత్మ
కాష్ఠగతజ్యోతి § కైవడి నిఖిలభూతములందు నొకఁడ వై § నీవు మాయఁ
సద్గూఢుఁడవు గుహా § శయుఁడవు సాక్షివి, నీయంతవాఁడ వై § నీవు మాయఁ
గూడి కల్పింతువు § గుణముల వానిచేఁ, బుట్టించి రక్షించి § పొలియఁ జేయు

ఆ. దీప్రపంచ మెల్ల § నిట్టినీ విప్పుడు, రాజమూర్తు లయిన § రాక్షసులను
సంహరించి భూమి § చక్రంబు రక్షింప, నవతరించినాఁడ వయ్య కృష్ణ. 1181

వ. దేవా నీచేత నింకఁ జాణూర ముష్టిక గజ కంస శంఖ యవన ముర నరక
పౌండ్రక శిశుపాల దంతవక్త్ర సాల్వప్రముఖులు మడిసెదరు పారిజాతం బప
హృతం బయ్యెడిని నృగుండు శాపవిముక్తుం డగు శమంతకమణిసంగ్రహం
బగు మృతబ్రాహ్మణపుత్త్రప్రదానంబు సిద్ధించు నర్జునసారథి వై యనేకాక్షౌహిణీ
బలంబుల వధియించెదవు మఱియును. 1182

శా. కృష్ణా నీ వొనరించు కార్యములు లె | క్కింపన్ సమర్థుండె వ
ర్ధిష్ణుం డైన విధాత మూఁడుగుణముల్ | దీపించు లోపించు రో
చిష్ణుత్వంబున నుండు నీవలన ని | స్సీమంబు నీరూపు నిన్
విష్ణున్ జిష్ణు సహిష్ణు నీశు నమితున్ | విశ్వేశ్వరున్ మ్రొక్కెదన్. 1183

వ. అని వినుతించి వీడుకొని నారదుం డరిగె నంత నొక్కనాఁడు కృష్ణసహితు
లయి గోపకుమారు లడవికిం జని పసుల మేపుచు నొక్కకొండదండ నిలాయన
క్రీడ సేసి రందు. 1184

క. కొందఱు గొఱియల మంచును, గొందఱు పాలకుల మంచుఁ | గుటిలత్వమునం
గొందఱు దొంగల మనుచును, జెంది కుమారకులు గ్రీడ | సేసిరి తమలోన్.

శా. ఆలో దొంగలలో మయాసురసుతుం | డాద్యుండు వ్యోముండు గో
పాలుం డై చని మేషకల్పనలతో | భాసిల్లి క్రీడించు త
ద్బాలవ్రాతము నెల్ల మెల్లన చతుః | పంచావశిష్టంబుగా
శైలాంతర్గుహలోనికిం గొని చనెం | జౌర్యం బవార్యంబు గన్. 1186

వ. ఇట్లు కొండగుహలోనఁ గ్రమక్రమంబున గోపకుమారుల నిడి యొక్కపెను
ఱాతఁ దద్ద్వారంబు గప్పి యెప్పటియట్ల వచ్చిన. 1187

ఉ. వీరుఁడు మాధవుం డఖిల | వేది నిశాచరభేది నవ్వుతో
నౌర నిశాట దొంగతన | మచ్చుపడన్ నెఱదొంగ వాఁడు వా
భీరుల నెల్ల శైలగుహఁ | బెట్టితి చిక్కినవారిఁ బెట్ట రా
రార యటంచుఁ బట్టె మృగ | రాజు వృకాఖ్యముఁ బట్టుకైవడిన్. 1188

ఉ. పంకజలోచనుం డొడిసి | పట్టిన శైలనిభాసురాకృతిన్
బింకముతోడఁ బొంగి విడి | పించుకొనంగ బలంబు లేమి లో
శంకిలి బిట్టు తన్నుకొనఁ | జక్కన యారణభీము వ్యోమునిం
గొంకక కూల్చె నవ్విభుఁడు | గో యని మింట సుపర్వు లార్వఁగన్. 1189

ఆ. ఘోరదనుజు నేలఁ | గూల్చి పర్వతగుహ, వాత నున్న ఱాయి | వ్రయ్యఁ దన్ని
గుహఁ జరించు చున్న | గోపాలకులఁ గొంచు, బల్లిదుండు [1]గొల్ల | పల్లె కరిగె.

వ. అంత నారాత్రి మధురానగరంబున నక్రూరుండు వసియించి మఱునాఁడు రేప
కడ (లేచి నిత్యకృత్యంబు లాచరించి) రథం బెక్కి కదలి నందగోపకులంబునకుం

1. గోపపల్లి.

బోవుచుం బెక్కువ్రేఁ దనలో నిట్లనియె. 1191

కంసుపంపున నక్రూరుఁడు బృందావనంబునకుఁ జనుదెంచుట.

ఉ. ఎట్టితపంబు సేయఁబడె నెట్టిసుక్షేత్రము లబ్ధ మయ్యెనో
యెట్టిధనంబు లక్షులకు నిచ్చితినో తొలిజన్మమునందు నా
యట్టివివేకహీనునకు నాదిమునీంద్రులు యోగవిశిష్టులుం
బట్టఁగ లేనియీశ్వరుని బ్రహ్మమయున్ హరిఁ జూడఁ గల్గెడిన్. 1192

ఉ. సూరులు దొల్లి యేవిభుని శోభితపాదనఖప్రభావళిం
జేరి భవాంధకారములఁ జీఁకక దాఁటుదు రట్టిదేవరన్
వైరముతోడ నైనఁ బలువర్ణ ననుఁ బంచి సుఖంబు నేసె ని
ష్కారణ మైనప్రేమ నిడె కంసునిఁ బోలుసఖుండు గల్గునే. 1193

మ. ఇతఁ డా కంసునిచేతఁ బంపువడి నన్ హింసింప నేతెంచినాఁ
డతిదుష్టుం డని చూచునో సకలభూతాంతర్బహిర్వ్యాపకుం
గతుఁ డాలం దలపోసి నన్ను సుజనుంగాఁ జూచునో యెట్టియు
న్నతి గావించునొ యేక్రియం బలుకునో నాభాగ్య మెట్లున్నదో. 1194

వ. (అని మఱియును.) 1195

మ. అలకభ్రాజిత మై సుధాంశునిభ మై హాసప్రభోద్దామ మై
జలజాతంబయి కర్ణకుండలవిరాజద్గండ మై యున్నయా
జలజాతాక్షుముఖంబు సూడఁ గలుగున్ సత్యంబు వో నాకు నా
వలది క్కేఁగుచు నున్న వీవనమృగవ్రాతంబు లీత్రోవలన్. 1196

ఉ. మాపటివేళ నేను జని మాధవుపాదసమీపమందు దం
డాపతితుండ నైన నతఁ డాశుగకాలభుజంగవేగసం
తాపితభక్తలోకభయదారణ మైనకరాబ్జ మాదటన్
మోపి హసించి నా కభయ ముం గృపతోడుత నీయ కుండునే. 1197

వ. అని మఱియు నక్రూరుం డనేకవిధంబుల గోవిందసందర్శనంబు గోరుచు నమంద గమనంబున సుందరస్యందనారూఢుం డై చని చని. 1198

క. ముందటఁ గనె ఘనచందన, కుంద కుటజ తాల సాల కురవక వట మా
కందన్ నందితబలగో,విందన్ వికచారుణార విందన్ బృందన్. 1199

వ. కని బృందావనంబు దఱియంజొచ్చి యందు సాయంకాలంబున నడవికి నెఱి గల మేఁతలవెంబడి దిగంబడి రాక చిక్కినకుఱ్ఱ కోడె పడ్డతండంబులం గానక పొద యిఱుముల మిట్టు పల్లం బనక తూఱి పాఱి వెదకి (కానక) చీరెడుగోపకుల యాహ్వానశబ్దంబు లాకర్ణించుచుఁ గోమలఘాసఖాదనకుతూహలంబులం జిక్కి మఱచినవాం గ్రేపులం దలంచి తలారింపక తమకంబులం దమతమయంత నంభారవంబులు సేయుచు నూధంబులు స్రవింపఁ బరువు లిడుధేనువులును ధేనువులకు

నోసరించుచు సద్యోజాతంబు లగుతర్ణకంబుల వహించి నవసూతికలు వెనుతగు
లుటవలన దామహస్తలై చనువల్లవుల మెల్లన విలోకించుచు మందయిరు
గెలంకులం గలంకరహితులై పులి చివంగి వేఁగి [1]లోనగువాలుమెకంబుల మొత్తం
బులవలన నప్రమత్తులయి కుఠారకుంతశరాసనప్రముఖాయుధంబులు ధరియించి
కావలి తిరుగువ్రేలం గడచి నానావిధసరసతృణకబళఖాదనగరిష్ఠలై గోస్థానకం
బులఁ బ్రవేశించి రోమంథలీలాలసలై యున్న ధేనువులును జన్నులు గుడిచి తల్లుల
మ్రోలఁ బెల్లు రేఁగి క్రేళ్లుఱుకు లేఁగలును వెదలైన మొదవులం బైకొని పరస్పర
విరుద్ధంబులై డీకొని కొమ్ముల యుద్ధంబులు సలుపువృషభంబులును నకుంఠిత
బలంబులం గంఠరజ్జువులం ద్రెంచుకొని పొద లుఱికి దాఁటి తల్లులం దూఁటి
కుడుచుతఱపిదూడల దట్టించి పట్టనోపక గద్దనఁ బెద్దలం జీరుగోపకుమారు
లును గొడుకుల మగల మామల మఱందుల వంచించి పంచాయుధభల్ల
భగ్నహృదయలై గృహకృత్యంబులు మఱచి శంకిలక సంకేతస్థలంబులఁ గృష్ణా
గమతత్పరలై యున్న గోపకామినులును గోష్ఠప్రదేశంబుల గోవులకుఁ గ్రేపుల
విడిచి యొడ్డుచు మరలం గట్టుచు నీడ్చుచుం గ్రీడించుగోపకులను గోఖురసము
ద్ధూతకరీషపరాగపటలంబులవలన నుల్లారి మలదుల నైన ధేనుదోహనవేళావికీర్ణ
పయోబిందుసందోహపరంపరాసంపాదితపంకంబులును దోహనసమయగోపకరా
కృష్టగోస్తననిర్గతంబు లయి కలశంబులందుఁ బడియెడు క్షీరధారల చప్పుళ్లను
మహోక్షకంఠసమ్మర్శనస్నిగ్ధంబు లైన మందిరద్వారదారుస్తంభంబులపొంతల
(నుండి యులికిపడి నలుదిక్కులు గనుంగొని) నూతనజనవిలోకనకుపితంబులై
కరాళించుసారమేయంబులునుం గలిగి బలకృష్ణబాహుదండప్రాకారరక్షావిశేష
భూషం బైన ఘోషంబుఁ బ్రవేశించి యందు. 1200

క. జలజాంకుశాదిరేఖలు, గలహరిపాదములచొప్పుఁ । గని మోదముతోఁ
బులకించి రథము డిగి యుత్కలికన్ సంతోషబాష్ప । కలితాక్షుం డై. 1201

మ. కనె నక్రూరుఁడు పద్మనేత్రులను రం । గద్గాత్రులన్ ధేనుదో
హనవాటీగతుల న్నలంకృతుల ను । ద్యద్భాసులం బీతనీ
లనవీనోజ్జ్వలవాసులం గుసుమమా । లాధారులన్ ధీరులన్
వనితాకాములఁ గృష్ణరాముల జగ । ద్వంద్యక్రమోద్దాములన్. 1202

క. క్షితి వారలపాదములకు, వినయంబున మ్రొక్కె భక్తి । వివశుం డగుచుం
దనువునఁ బులకాంకురములు, మొనయఁగ నానందబాష్పములు జడిగురియన్.

వ. తదనంతరంబ. 1204

క. అక్రూరుఁ డైనజనకుల న్నవక్రగతిం గాచుభక్త । వత్సలుఁ డంత
న్నక్రూరుఁ గౌఁగిలించెను, జక్రాంకితహస్తతలముఁ । జాఁచి నరేంద్రా. 1205

1. వాలపుమొత్తంబుల.

వ. మఱియు నక్రూరుండు బలభద్రునికిం బ్రణతుండైన నతండు గౌఁగిలించి చేట్టపట్టుకొని కృష్ణసహితుండై గృహంబునకుం గొనిపోయి మే లడిగిన గద్దియ యిడి పాదప్రక్షాళనంబు చేసి మధుపర్కంబు సమర్పించి గోవు నిచ్చి సాదరంబున రసి సాన్నంబు పెట్టించి తాంబూలగంధమాల్యంబు లొసంగి సయ్యవసరంబున నందుండు (సుఖోపవిష్టుండైన) యక్రూరుని సత్కరించి యి ట్లనియె. 1206

క. చెలియలు మొఱ యిడ నల్లుర, బలుదై పొరిఁగొనియట్టి కంసుఁడు బ్రదుకం
గలఁడే మఱికి దశార్హుల, కిలపై మీ కేమి యింకఁ గే మని యడుగన్. 1207

వ. అని పలికె నంత నక్రూరుండు తూలికపర్యంకంబున సుఖోపవిష్టుండై యుండ హరి యి ట్లనియె. 1208

మ. శుభమే నీకుఁ బ్రమోదమే సఖులకుం జుట్టాలకుం గ్షేమమే
యభయంబే ప్రజ కెల్ల గోత్రజుల కానందమే మామ ము
త్రభయుండే వసుదేవదేవకులు తత్కారాగృహంబందు మ
త్ప్రభవవ్యాజనిబద్ధులై బ్రదికిరే ప్రాణావలోకేతులై. 1209

మ. నెఱి నేఁ డిక్కడ నీవు రాఁగ వగతో నీతో డనే మైన నా
కెఱుఁగం జెప్పు మటంచుఁ జెప్పుము గదా యే మందు రావాత్త యే
తెఱఁగుల్ లేని పని దస్సిరో వగచిరో దీనత్వముం జెందిరో
వెఱతో నాతలిదండ్రు లెట్లు నడిరో విప్పింపు మక్రూరకా. 1210

వ. మఱియు నీ వేమికారణంబున వచ్చి తని హరి యడిగిన నతండు కంసునికి నారదుండు వచ్చి చెప్పిన వైరానుబంధప్రకారంబును గంసుండు దేవకీవసుదేవుల వధియింపఁ గమకించి మానిన తెఱంగును ధనుర్యాగంబు పేరు సెప్పి పుత్తెంచిన ప్రకారంబును నెఱింగించిన రామకృష్ణులు నగి తమ్ముం బరివేష్టించిన నందాది గోపకులం జూచి కృష్ణుం డి ట్లనియె. 1211

శా. భూనాథుండు మఖంబుఁ జూడఁ బిలువం బుత్తెంచినాఁ డవ్విభుం
గానం బోవలెఁ బాలు నెయ్యి పెరుఁగుల్ గట్నంబులుం గానికల్
మీ నేర్పొప్పఁగఁ గూడఁబెట్టుఁడు తగన్ మీమీనివాసంబులన్
యానంబుల్ గొని రండు పోంద మధురాయాత్రాభిముఖ్యంబు గన్. 1212

వ. అని నియమించె నంత నక్రూరుండు మధురకు హరిం గొనిపోయెడి నని యెఱింగి వ్రేతలు గలంగి. 1213

మ. హరినవ్వుల్ హరిమాటలున్ హరిమనో[1]జ్ఞాలాపముల్ లీలలున్
హరివేడ్కల్ హరిమన్ననల్ హరికరాబ్జాలంబనాహ్వానముల్
హరిణీలోచన లందఱున్ మఱి యుపాయం బెట్లొకో యంచులో
నెరియన్ ముచ్చట లాడి రంత గములై యేకాంతగేహంబులన్. 1214

1. జ్ఞాలోకముల్.

వ. మఱియుఁ దమలో ని ట్లనిరి. 1215

ఉ. మేటిగృహస్థు బ్రహ్మ యని మిక్కిలి నమ్మితి మమ్ము చూడ నే
పాటియు లేదు మాకుఁ బరి పాలకుఁ డైనసరోజనేత్రు ని
చ్చోట వసింప నీక యొక చోటికిఁ బో విధియించి పిన్నబి
డ్డాటలు సేసె నీమడుకు లక్కట భారతి కైనఁ జెప్పరే. 1216

వ. అని విధిం దూఱుచు మదనతాపాయత్తచిత్తలై. 1217

ఉ. రమ్మని చీరినంతన పు రంబున కేఁగెడుఁ గాని నన్ను నీ
కొమ్మలు నమ్మినారు మరు కోలల కగ్గము సేసి పోవఁగా
ముమ్మర మైనతాపమున మ్రొగ్గుమరో యనఁ డంబుజాక్షుఁ డా
యమ్మలు గోపవృద్ధులుఁ బ్ర యాణము వల్దన రైరి చెల్లరే. 1218

శా. అక్రూరుం డని పేరు వెట్టుకొని నేఁ డస్మన్మనోవల్లభుం
జక్రిన్ మాకడఁ బాపికొంచు నరుగం జర్చించి యేతెంచినాఁ
డక్రూరుం డట క్రూరుఁ డీతఁడు నిజం బక్రూరుఁ డౌనేని ని
ర్వక్రత్వంబునఁ గృష్ణుఁ బెట్టి తనతో వం బో విచారింపఁడే. 1219

ఉ. ఫుల్లసరోజలోచనలు పూర్ణసుధాంశుముఖుల్ పురాంగనల్
మెల్లనె యెల్లి పట్టణము మేడలనుండి సువర్ణలాజముల్
సల్లఁగ వారిఁ జూచి హరి సంగతి సేయఁ దలంచుఁ గాక వ్రే
పల్లె వసించుముద్దియలఁ బైపడ నేల తలంచు నక్కటా. 1220

క. పురసతులవిలోకనములు, సరసాలాపములు నర్మ సంభోగములున్
మఱగి హరి మసల నొల్లఁడు, నరవరు లోయమ్మ నూత నప్రియులు గదే. 1221

క. పుట్టిన్నఁడు హరి నెఱుఁగని, పట్టణసుందరుల కితనిఁ బట్టిఁ జేసి కడున్
దట్టపువిరహాగ్నులకును, గట్టెఁడి దైవంబు ఘోష కాంతల వెదకెన్. 1222

మ. హరి నేలా కొనిపోయె దంచు మన మా యక్రూరుఁ బ్రార్థింతమా
హరిఁ బో నీకుఁడు నిల్పరే యనుచు నేఁ డర్పింతమా వేల్పులన్
హరిపాదంబుల కడ్డముల్ వడుదమా హా దైవమా యంచు నా
తరుణుల్ గొప్పలుఁ జీరలున్ మఱచి కం దర్పజ్వరభ్రాంత లై. 1223

మ. ఉవిదల్ సిగ్గులు మాని కన్నవల నీ రొండొండ వర్షింపఁగా
వివశత్వంబులతోఁ గపోలతటసం విన్యస్తహస్తాబ్జ లై
పవనోద్ధూతలతాభ లై మముఁ గృపం బాటింపు గోవింద మా
ధవ దామోదర యంచు నేడ్చిరి సుజా తం బైనగీతంబులన్. 1224

వ. అంత మఱునాఁడు సూర్యోదయకాలంబునం గృష్ణుండు దనతోడఁ బయనం
బునకు గమకించి నడచుగోపికలను మరల వత్తు నని దూతికాముఖంబున నివ
ర్తించి శకటంబులందుఁ గానికలు గోరసంబు నిడికొని నందాదు లఖిలగోప

కలు వెనుతిరుగఁగ నక్రూరచోదితం బయిన రథం బెక్కి మధురాభిముఖుం డై
చను సమయంబున. 1225

చ. అదె చను చున్నవాఁడు ప్రియుఁ § డల్లదె తే రదె వైజయంతి య
ల్లదె రథఘోటకాంఘ్రిరజ § మల్లదె మార్గము చూపుఁ డంచు లో
నొదవెడిమక్కువన్ హరిక § థోన్ముఖ లై గము లై వ్రజాంగనల్
గదలక [1]నిల్చి చూచి రటు § కన్నుల కబ్బినయంతదూరమున్. 1226

వ. అంత నక్రూరరామసహితుం డై చని చని. 1227

క. అవలోకించెను గృష్ణుఁడు, ప్రవిమలకల్లోలపవన § భాసితజన్య
స్నవపన్నపాపసైన్యం, గవిజనమాన్యం గళింద § కన్యన్ ధన్యన్. 1228

వ. కని తత్కాళిందియందుఁ బరికీర్ణమణిగణసముజ్జ్వలంబు లగుజలంబులు ద్రావి
తరుసమూహసమీపంబున రామసహితుం డై కృష్ణుండు రథంబు ప్రవేశించె
నంత నక్రూరుండు వారలకు మ్రొక్కి వీడ్కొని కాళిందీహ్రదంబు సొచ్చి విధి
పూర్వకంబుగ వేదమంత్రంబుల జపించుచు. 1229

అక్రూరుండు యమునన్ రామకృష్ణుల దర్శించి నుతించుట.

ఉ. స్నానము సేసి చేసి నది § చల్లనినీరను రామకృష్ణులన్
మానుగఁ జూచి వీరు రథ § మధ్యమునన్ వసియించి యున్నవా
రీనదినీరిలోపలికి § నెప్పుడు వచ్చి ర టంచు లేచి మే
ధానిధి సూచె వారిని ర § థస్థుల భక్తమనోరథస్థులన్. 1230

వ. చూచి వెఱఁగుపడి. 1231

శా. కంటిన్ మున్ను రథంబుపై జలములోఁ గంటిం దుదిం గ్రమ్మఱం
గంటిం దొంటిరథంబుమీఁద నిదె యీ § కల్యాణచారిత్రు లే
వెంటం దోఁచిరి రెండుదిక్కుల మనో § విభ్రాంతియో నీరిలో
నుం డాశ్చర్యము చూతు నంచు మఱియు § న్స్నాహించి మగ్నాంగుఁ డై.

ఉ. పోషితబాంధవుం డహి § పుంగవుఁ డాజలమందుఁ గాంచె స
ద్భాషుఁ సహస్రమస్తకవి § భాసితభూషు [2]నహీశు భూమిభృ
ద్వేషుఁ గృపాభిలాషుఁ బ్రతి § వీరచమూవిజిగీషు నిత్యసం
తోషు నరోషు నిర్దళిత § దోషు ననేకవిశేషు శేషునిన్. 1233

వ. మఱియు నీలాంబరసంయుతుండును సిద్ధోరగాదిసన్నుతుండును నై యొప్పున
ప్పాఁపఱేనిం దప్పక కనుంగొని. 1234

సీ. ఆభోగిభోగప § ర్యంకమధ్యంబున, వల నొప్పుపచ్చని § వలువవాని
మేఘంబుపై నున్న § మెఱుఁగుచందంబున, నురమున శ్రీదేవి § యొప్పువాని
ముసరు తేఁటులు విన్వ § ముఖచతుష్కము గల, తనయుఁ డాడెడిబొడ్డుఁ § దమ్మివాని

1. నిక్కి...కన్నుల కద్భుతి మైనదూరమున్. 2. మహీశ.

గదలినబహుపద ♦ క్రమవిశేషంబుల, వరము సూపెడినూపు ♦ రములవాని

ఆ. జలజగర్భరుద్ర ♦ సనకసనందన, [1]సద్ద్విజామరప్ర ♦ శస్యమాన
చరితుఁడైనవాని ♦ సౌందర్యఖని యైన, వాని నొక్కపురుష ♦ వర్యుఁ గాంచె.

వ. మఱియును జారులక్షణలక్షితనఖపాదగుల్ఫజానుజంఘోరుకటినాభిమధ్యోదరుండును సాదరుండును శ్రీవత్సకౌస్తుభవనమాలికావిరాజితవిశాలవక్షుండును బుండరీకాక్షుండును శంఖచక్రగదాపద్మహస్తుండును సత్త్వగుణప్రశస్తుండును బ్రహ్మసూత్ర కటిసూత్రహార కేయూరకటక కంకణ కుండల కిరీటాదివిభూషణుండును భక్తజనపోషణుండును సుందరకపోలఫాలనాసాధరవదనకర్ణుండును సీలనీరదవర్ణుండును గంబుకంధరుండును గరుణాగుణబంధురుండును బ్రహ్లాద నారద సునంద నంద ప్రముఖసంభావితుండును శ్రీపుష్టితుష్టికీర్తికాంతీలోర్జావిద్యావిద్యాశక్తిమాయాదిసేవితుండును నై యొప్పునప్పరమేశ్వరునకు మ్రొక్కి భక్తిసంభ్రమంబు లగ్గలంబులుగ గద్గదకంఠుం డై దిగ్గనం గరంబులు ముకుళించి యిట్లని వినుతించె. 1236

దండ. శ్రీమానినీమానచోరా శుభాకార వీరా జగద్ధేతుహేతుప్రకారా సమస్తంబు నస్తంగతంబై మహాలోలకల్లోలమాలాకులాభీలపాథోనిధింగూలఁగా బాలకేళీగతిం దేలి నారాయణాఖ్యం బటుఖ్యాతి శోభిల్లునీనాభికంజంబులో లోకపుంజంబులం బన్నువిన్నాణియై మన్న[2]యాబమ్మ యుత్పన్నుఁ డయ్యెం గదా పావకాకాశవాతావనీవార్యహంకారమాయామహామానసాదుల్ హృషీకాదులున్ లోకముల్ లోకబీజంబులున్ నిత్యసందోహ మై నీమహాదేహమం దుల్లసించున్ వసించున్ నశించున్ జడత్వంబు లేకాత్మ వై యొప్పునీయొప్పిదం బెల్ల నోచెల్ల చెల్లన్ విచారింపఁ దా రెంతవా రెంతవారైన మాయాదులామాయతోఁ గూడి క్రీడించులోకానుసంధాత యాధాత నిర్ణేతయే నీకళారాశికిం గొంద ఱంభోజగర్భాదు లధ్యాత్మలందున్ నశేషాదిభూతంబులందున్ ననేకాధిదైవంబులందున్ సదాసాక్షి వై యుండు దంచుం దదంతర్గతజ్యోతి వీవుండ వంచుం ద్రయీపద్ధతిం గొంద ఱింద్రాదిదేవాభిధానంబులన్ నిక్క దొక్కండ వంచున్ మఱిం గొంద ఱారూఢకర్మంబులం ద్రుంచి సంసారముం ద్రెంచి సన్న్యస్తులై మించి విజ్ఞానచక్షుండ వంచున్ మఱిం బాంచరాత్రానుసారంబుగాఁ ద్వన్మయత్వంబులోఁ గొంద ఱీ వాత్మ వంచున్ మఱిం గొంద ఱావాసుదేవాదిభేదంబులన్ నల్వురై చెల్వు వాటింతు వంచున్ మఱిన్ నీవు నారాయణాఖ్యుండ వంచున్ శివాఖ్యుండ వంచున్ మఱిం బెక్కుమార్గంబులన్ నిన్ను నగ్గింతు రెగ్గేమియేటుల్ పయోరాశినే రాసులై కూడుక్రీడన్ విశేషంబు లెల్లన్ విశేషంబు

1. వందనీయుఁ డగుచు ♦ వఱలువానిఁ, జతురుఁ డైనవాని; వాసవామరాదివంద్యమాన. చరణుఁ డైనవాని. 2. 'యాబన్న' అనియు వ్రా. ప్ర.

లై డించి నీయందు దనూనంబు లీనంబులై నేకనాకేందుబింబంబు కుంభాంతరంబంబులం బెంపెంతంబైన వే యున్న దే యొక్క లీలా ఘటాంతర్గతాకాశముల్ దృష్టాంతంబులాఁ దేక మానేక్ష లోకావళిన్ వీక నేపోకలం బోక యేకాకి వై యుండు దీశా కృశానుండు నెమ్మోము భానుండు కన్నుల్ దిశల్ గర్ణముల్ భూమి పాదంబు లంభోనిధుల్ గుక్షి శల్యంబు లద్రుల్ లతాజాలముల్ రోమముల్ గాలి ప్రాణంబు బాహుల్ సురేంద్రుల్ ఘనంబుల్ గచంబుల్ నభోవీథి నాభిప్రదేశంబు రేలుం బగళ్లున్ నిమేషంబు లంభోజగర్భుండు గుహ్యంబు వర్షంబు వీర్యంబు నాకంబు మూర్ధంబు గా నేకమై యున్న నీ మేని దండం బయోజాత గర్భాండముల్ మంచితోదుంబరానోకహానేక [1]శాఖాఫలాప్రాణితా సంతజంతు ప్రకాండంబులీలం బ్రసిద్ధోదరాశిస్థజంతుప్రకారంబుగా నిండి యుండన్ మహా రూప నీరూపముల్ వెగ్గలం బుగ్గడింపన్ లయాంభోధిలో మీనుమేనన్ విరోధిన్ నిరోధించి సాధించి మున్ వేధకున్ వేదరాశిం బ్రసాదింపవే తుంపవే కైటభ శ్రీమధుం జక్రివై మొత్తవే మొత్తవే మందరాగంబు నాగంబుతోఁ గూర్మలీలా పరిస్పంది వై పంది వై మేదినిన్ మీఁదికిం ద్రోచి దోషాచరుం గొమ్ములన్ నెమ్ములం జిమ్ముచున్ గ్రువ్వవే త్రవ్వవే ఘోరవైరిన్ నృసింహుండ వై దండి వై దండివై రోచనిం జూచి యాచింపవే పెంపవే మేను బ్రహ్మాండము న్నిండఁబొఱుండ వై రాజకోటిన్ విపాటింపవే రాజవై రాజబింబాస్యకై దుర్మదారిన్ విదారింపవే నొంపవే క్రూరులన్ వాసుదేవాదిరూపంబులన్ శుద్ధబుద్ధుండ వై వైరిదారాంత రంగంబుల న్నంతరంగంబులుం గాఁ గరంగింపవే పెంపు దీపింపవే కల్కిమూర్తిం బ్రవర్తించి ని న్నెన్న నే నెవ్వఁడన్ నన్ను మాయావిపన్నున్ విషణ్ణుం బ్రపన్నుం బ్రసన్నుండ వై ఖిన్నతం బాపి మన్నింపవే పన్నగాధీశతల్పా కృపాకల్పవందారు కల్పా నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమః. 1237

మ. కలలం బోలెడి పుత్త్రమిత్త్రవనితా ♦ గారాదిసంయోగముల్
[2]జలవాంఛారతి నెండమావులకు నా ♦ సల్ సేయుచందంబునం
దలఁతున్ సత్యము లంచు మూఢుఁడ వృథా ♦ తత్త్వజ్ఞుఁడన్ నాకు నీ
విలసత్పాదయుగంబు సూపి కరుణన్ ♦ వీక్షింపు లక్ష్మీపతీ. 1238

వ. అని మఱియును వినుతింప నక్రూరునికి యమునాజలంబులలోనన తన మొదలి మేను సూపి చాలించి నటునికైవడిన్ దిరోహితుం డైన నక్రూరుండు నీరువెడలి వెఱఁగుపడుచు వచ్చి రథారోహణంబు సేసిన హరి యి ట్లనియె. 1239

క. జలములు చేరువ నున్నవి, తలపోయఁగ నీవు పోయి ♦ తడ వయ్యె నదీ
జలముల నభమున ధరణిం, గలుగనిచోద్యములు నీకుఁ ♦ గానంబడెనే. 1240

వ. అనిన నతం డి ట్లనియె. 1241

1. శాఖాశిరజ్జంతుసంఘాతలీలన్నసంఖ్యాతముల్ నిండియుండన్. 2. 'జలధారల్ సరినెండ' వ్రా. ప్ర.

క. నీలోన లేనిచోద్యము, లేలోకములందుఁ జెప్ప § రీశ్వర నీటన్
నేలన్ నింగిని నున్నవె, నీలోఁ జోద్యంబు లెల్ల § నెగడు మహాత్మా. 1242

వ. అని పలికి సాయంకాలంబునకు నక్రూరుండు మధురానగరంబు సేర రథంబు గడపె నంత నటమున్న చని నందాదులు పురోపవనంబున విడిసి యుండ వారలం గూడికొని కృష్ణుం డక్రూరునిం జూచి నీవు రథంబు గొనుచు నగరంబునకుం జనుము మేము వెనుక వచ్చెద మనిన నతం డి ట్లనియె. 1243

క. నాయింటికి విచ్చేయుము, నీయంఘ్రిసరోజరేణు § నికరము సోఁకన్
నాయిల్లు పవిత్రం బగు, శ్రీయుత నీభటునిఁ బెద్ద § సేయం దగదే. 1244

వ. అని మఱియుం బ్రార్థించిన హరి యి ట్లనియె. 1245

శ్రీకృష్ణమూర్తి మధురానగరప్రవేశము సేయుట.

క. యదుకులవిద్వేషణుఁడై, మదమున వర్తించుకంసు § మర్దించి భవ
త్సదనంబుఁ జూడ వచ్చెదఁ, బొద యీస్యందనము గొనుచుఁ § బురమున కనఘా.

వ. అని పలికిన నక్రూరుండు పురంబునకుం జని రామకృష్ణులు వచ్చి రని కంసున కెఱింగించి తనగృహంబునకుం జనియె నంత నపరాహ్ణంబున బలభద్రగోపాల సహితుం డై కృష్ణుండు. 1247

మ. పరిఖల్ గోటలుఁ గొమ్మలుం బడగలుం § బ్రాసాదముల్ వీథులున్
హరులుం దేరులు వీరులున్ గజములున్ § హర్మ్యంబులున్ వాద్యముల్
తరుణుల్ ధాన్యములున్ ధనంబులు మహో § ద్యానంబులున్ దీర్ఘికల్
గర మాశ్చర్యరుచిం దనర్చుమధురం § గాంచెన్ విభుం డంతటన్. 1248

వ. కని యప్పురంబు ప్రవేశించి వచ్చుసమయంబున. 1249

ఉ. నందతపఃఫలంబు సుగు § ణంబులపుంజము గోపకామినీ
బృందమునోముపంట సిరి § వెంట దయాంబుధి యోగిబృందమున్
డెందములందుఁ గోరెడుక § డిందినిధానము సేరవచ్చె నో
సుందరులార రండు చని § చూతము కన్నులకోర్కి దీరఁగన్. 1250

వ. అని మఱియు గోవిందసందర్శనకుతూహలంబులఁ బౌరసుందరులు పరస్పరాహూయమాన లై భుంజాన లై భోజనభాజనంబులు దలంగఁ ద్రోచియు శయాన లై లేచియు నభ్యంజమాన లై జలంబు లాడకయు గురుజనశిక్ష్యమాణ లై యోడకయు గృహకార్యప్రవర్తమాన లై పరిభ్రమింపకయు రమణరమమాణ లై రమింపకయు శిశుజనబిభ్రాణ లై డించియు నలంకుర్వాణ లై యన్యోన్య వస్త్రాభరణమాల్యానులేపనంబులు వీడ్వడ ధరించియు నరిగి. 1251

క. వీటఁ గలచేడె లెల్లను, హాటకమణిఘటితతుంగ § హర్మ్యాగ్రములం
గూటువలు గొనుచుఁ జూచిరి, పాటించి విశాలవక్షుఁ § బద్మదళాక్షున్. 1252

సీ. వీఁడటే రక్కసి ¹విగతజీవఁగఁ జన్నుఁబాలు ద్రావిన మేటి బాలకుండు
వీఁడటే నందుని వెలఁదికి జగమెల్ల, ముఖమందుఁ జూపిన ముద్దులాఁడు
వీఁడటే మందలో వెన్నలు దొంగిలి, చెప్పించి మెక్కిన దాఁపరీఁడు
వీఁడటే యెలయించి వ్రేతలమానంబు, సూఱలాడినలోక సుందరుండు
తే. వీఁడు లేకున్నఁ బుట్టువు మఱి విఫలంబు, వీనిఁ బొందనిజన్మంబు విగతఫలము
వీనిఁ బలుకనివచనంబు విహగరుతము. వీనిఁ జూడనిమాన్యులు వ్యర్థులువృథలు.

మ. చెలియా గోపిక లీకుమారతిలకుం జింతించుచుం బాడుచుం
గలయం బల్కుచు నంటుచున్ నగుచు నాకర్షించుచున్ హస్తా
మలకక్రీడకుఁ దెచ్చి యిచ్చలును సమ్మానంబులం బొందఁగాఁ
దొలుజన్మంబుల నేమి నోఁచిరొ కదే సర్వప్రదేశంబులన్. 1254

క. అని మఱియుఁ బౌరకాంతలు, మునుకొని హరిరూపు నేత్రముల వెంటను లోఁ
గొని తాల్చిరి హృదయములను, జనితప్రమదమున విరులు సల్లుచు నధిపా.

వ. మఱియును. 1256

క. నానావిధగంధములుఁ బ్రసూనఫలాదులును హరిత శుభలాజములుం
గానిక లిచ్చుచు విప్రులు, మానుగఁ బూజించి రాకుమారోత్తములన్. 1257

వ. ఆసమయంబున నగరద్వారంబున నుండి వచ్చువాని నొక్కరజకుం గని హరి
యి ట్లనియె. 1258

శ్రీకృష్ణుండు రజకునిఁ జంపి వాయకసుదాము లొసఁగుపూజల నంగీకరించి మేలొసఁగుట.

ఉ. వింధుల మైనరేశ్వరుని వీటికి వచ్చితి మేము మాకు మా
మందలలోనఁ గట్టికొన మంచిపటంబులు లేవు నీముఱిన్
సుందరధౌతచేలములు శోభిలుచున్నవి తెమ్ము నిన్ను మే
లందెదు నిమ్ము రాజు దెస నల్లుర మోరజకాన్వయాగ్రణీ. 1259

వ. అనిన రోషించి వాఁ డి ట్లనియె. 1260

శా. ఎట్టెట్టా మనుజేంద్రచేలములు మీ కీఁ బాడియే మీరలుం
గట్టం బోలుదురే పయోఘృతదధిగ్రాసంబులన్ మత్తులై
యిట్టాడం జనెఁ గాక గొల్లలకు మీ కెబ్భంగి నో రాడెడిం
గట్టా ప్రాణముఁ గోలుపోయెదు సుమీ కంసోద్ధతిన్ బాలకా. 1261

క. మారాజుసొమ్ముఁ గైకొన, నేరాజులు వెఱతు రింత యెల్లిద మే నీ
కీరాజరాజగృహమున, నీరాజస మేల గొల్ల యేఁగుము తలఁగన్. 1262

వ. అనిన విని రోషించి. 1263

క. ఘోర కరాగ్రతలంబున, ధీరుఁడు కృష్ణుండు శిరము తెగిపడఁ బెట్టిం

1. 'విగతురాలుగ' వ్రా. ప్ర.

బొరులగుండెలు వగులఁగ, వీరోద్రేకీ మదావి ౯ వేకిం జాకిన్. 1264

వ. ఇట్లు భగ్నుండైనరజకునిం జూచి వానివారలు పటంబులు డించి వెఱచి పఱ చిన రామకృష్ణులు వలసినవస్త్రంబులు ధరియించి కొన్ని గోపకుల కొసంగి చను చుండ. 1265

క. అంతట నొకవాయకుఁడా, క్రంతఁ వసుదేవసుతులఁ ౯ గని బహువర్ణా
త్యంతమృదుపటాభరణము, లెంతయు సంతసముతోడ ౯ నిచ్చెఁ మెచ్చన్. 1266

శా. కారుణ్యంబున వానిఁ గైకొని యలం ౯ కారంబు గావించి శృ
గారోదంచితదిగ్గజేంద్రకలభా ౯ కారంబులం బొల్చి రా
శూరుల్ మాధవుఁడంత వాయకునికు ౯ శ్రూపఁ మహాప్రీతుఁడై
సారూప్యంబును లక్ష్మియు న్నొసఁగె నై ౯ శ్వర్యాదిసంధాయి యై. 1267

వ. అంత నారామకృష్ణులు సుదాముం డను మాలాకారుగృహంబునకుం జనిన నతండు గని లేచి గ్రక్కున మ్రొక్కి చక్కన యర్ఘ్యపాద్యాదికంబు లాచరించి సానుచరు లయినవారలకుఁ దాంబూలకుసుమగంధంబు లొసంగి యి ట్లనియె.

ఉ. పావన మయ్యె నాకులము ౯ పండెఁ దపంబు గృహంబు లక్ష్మికిన్
సేవితమయ్యె నిష్టములు ౯ సేకుఱె విశ్వనిదానమూర్తు లై
భూవలయంబు గావ నిటు ౯ పుట్టినమీరలు రాకఁ జేసి నే
నేవిధ మాచరింతుఁ బను ౯ లెయ్యవి బంట నెఱుంగఁ జెప్పరే. 1269

వ. అని పలికి. 1270

క. దామోదరరాముల కు,ద్దామయశోహాసితతుహిన ౯ ధాములకు వధూ
కాములకుఁ దెచ్చి యిచ్చె సు,దాముఁడు ఘనసురభికుసుమ ౯ దామము లధిపా.

క. వారును మాలికుఁ డిచ్చిన, భూరికుసుమధామములను ౯ భూషితు లై నీ
కోరినవర మిచ్చెద మని, కారుణ్యము సేయ నతఁడు ౯ గని యి ట్లనియెన్. 1272

క. నీపాదకమలసేవయు, నీపాదార్చకులతోడి ౯ నెయ్యమును నితాం
తాపారభూతదయయును, దాపసమందార నాకు ౯ దయ సేయఁ గదే. 1273

వ. అని వేఁడికొనిన నిచ్చి మఱియు మాధవుఁ డమ్మాలికునకు బలాయుఃకాంతికీర్తి సంపద లొసంగి వానిగృహంబు వెడలి రాజవీథిం జని చని. 1274

క. ఆనలినాక్షుఁడు గాంచెను, నానాలేపములభాజ ౯ నము సేకొనుచుం
బూని చనుదెంచుదానిని, నాననరుచినిచయవినమి ౯ తాబ్జం గుబ్జన్. 1275

వ. కని యి ట్లనియె. 1276

క. ఎవ్వరిదానవు లేపము, లెవ్వరికిం గోరి కొనుచు ౯ నేఁగెదు నీపే
రెవ్వతె మా కిమ్మన్నియు, నివ్వటిలెదు చక్క నగుచు ౯ నీరజనేత్రా. 1277

వ. అనిన నత్త్యబల యి ట్లనియె. 1278

ఉ. చక్కనివాఁడ కాదు సర ౯ సంబుల నొంపకు మెల్లవారికిం

జక్కఁదనంబు లెక్కఁడిగి § చారుశరీర త్రివక్ర యంత్రనే
నిక్కము కంసుదాసిని వి § నిర్మలలేపనవిద్యఁ బ్రౌఢ నే
మిక్కిలి రాజు మెచ్చఁ దగ § మీకు విలేపనముల్ ధరింపవే. 1279

క. అని పలికి యాకుమారుల, తనువులు నొప్పులుగ వీసి § తిమ్ములు పూతల్
దనచిత్తముఁ గరఁగించిన, ఘనలేపము లిచ్చె వారి § కౌశల ప్రియముతోన్.

సీ. ఇవ్విధంబునఁ గుబ్జ § యిచ్చిన లేపంబు, లిచ్చయుఁ జూచు చే § హాము నలరి
కొని ప్రసన్నతనొందకుబ్జముప్పంకెల,యొడలు చక్కఁగ నొత్తి § యుబుకఁబట్టి
తత్పదంబులమీఁదఁ § దనపదంబులు ద్రొక్కి, హస్తాంగుళీద్వయ § మబలచుబుక
క్రింద నిప్పుడు నిడి § కృష్ణుండు మీఁదికి, నెత్తిన వక్రత § యెల్ల మాసి

ఆ. చక్కనైనచిత్తజన్మబాణముక్రియఁ, గోమలాంగి మిగుల § గుబ్జదేహంబు
సొంపు సేయఁ దనరె § సుందరమూర్తియై, కనుల కింపు నొసఁగు § కాంతితోడ.

క. వేంచేయుము నాయింటికిఁ, బంచశరాకార యనుచు § పైకొంగు గాక
ర్షించి హరిఁ దిగిచెఁ గామిని, పంచాశుగబాణజాల § భగ్నహృదయ యై. 1282

క. కామిని తిగిచినఁ గృష్ణుఁడు, రాముని వీక్షించి నగుచు § రాజానన మ
త్కామితముఁ దీర్చి పిదపన్, నీమందిరమునకు వత్తు § నేఁ దలుగకుమీ. 1283

వ. అని వీడుకొలిపి కృష్ణుండు విపణిమార్గంబునం జని చని తాంబూలమాలికా గంధంబులును బహువిధంబు లయినకానికలును బౌరు లిచ్చినఁ బరిగ్రహించుచు ధనుశ్శాల కరిగి యందు. 1284

క. సురరాజువింటికైవడి, గురుతరమై భూరివీర § గుప్తం బయి మ
స్తరమైనవిల్లు పొడగని, నరులు వల దనంగ బిట్టు § నగి విభుఁ డై. 1285

శా. బంధుల్ మేలన వామహస్తమునఁ జా § పం బెత్తి మౌర్వీలతా
సంధానం బొనరించి కొంచెపుఁదెగన్ § శబ్దించుచున్ ధీరతా
సింధుం డాహరి దాని ఖండితముగాఁ § జేసెన్ జనుల్ చూడఁగా
గంధేభంబు రసాలదండము నొగిన్ § ఖండించుచందంబునన్. 1286

క. కోదండభంగనిర్గత, నాదము వీనులకు భీష § ణం బయి యాశా
రోదోంతరములు నిండుచు, ఛేదించెన్ భోజవిభుని § బింకము నధిపా. 1287

వ. అప్పుడు. 1288

ఉ. అద్దిర రాచవిల్ విఱిచె § నర్భకుఁ డెంతయు శంక లేక నేఁ
డుద్ధవిడిన్ సహింపఁ దగ § దుగ్రతఁ బట్టుద మంచుఁ గ్రుద్ధు లై
గ్రద్దన లేచి తద్ధనువు § కావలివా రరుదేర వారి న
య్యద్దఱుఁ గూడి పట్టి మడి § యించిరి కార్ముకఖండహస్తు లై. 1289

వ. ఇట్లు రామకృష్ణులు మథురాపురంబున విహరించి వెడలి విడిదలకుం జని రంత,

సూర్యాస్తమయచంద్రోదయములవర్ణనము.

మ. గగనారణ్యచరాంధకారగజముం గాలాహ్వయవ్యాధుఁ డ
చ్చుగఁ బట్టం గమకించి మ చ్చిదుటకై చూతాంకురశ్రేణిచే
నొగిఁ గల్పించినకందుకం బనఁగ సూర్యుం డంత వీక్షింపఁగాఁ
దగె మందప్రభతోడఁ బశ్చిమమహాధాత్రీధరేంద్రంబునన్. 1291

క. తరుణుం డగుశీతలకరు, మరగి వియల్లక్ష్మి దన్ను మాని ముదుకఁడౌ
ఖరకరుఁడ న్నని ద్రొబ్బిన,కరణిన్ రవి పశ్చిమాద్రి కడఁ గ్రుంకె నృపా.

ఆ. కళలు గలుగుఁ గాక కమల తో డగుఁ గాక, శివునిమౌళిమీఁదఁ జేరుఁ గాక
నన్యు నొల్లఁ దపసుఁ డైన మత్పతి యని, సాధ్విభంగిఁ గమలజాతి మొగిడె.

క. సుందరసాయంసంధ్యా, వందనవిప్రార్ఘ్యతోయవజ్రహతోద్య
న్మందేహాసురరక్త, స్యందముక్రియఁ గెంపుసొంపెసఁగె నపరదిశన్. 1294

ఆ. భూమి నిండి మింటఁ బూర్ణమై కర్కట, మకరమీనరాశి మహితమైన
హరియశస్సుధాబ్ధి యందులతుంపురు, లనఁగఁ జుక్క లొప్పె నాకసమున.

క. ఎల్లదిశలు నిండినశ్రీ, వల్లభుగుణమణుల బ్రహ్మవాసించుటకై
చల్లినమృగమద మనఁగా, వెల్లివిరిసెఁ దమము గగనవీథుల నెల్లన్. 1296

క. ఆచీఁకటి వెనుతగిలినఁ, బ్రాచీదిశనుండి గంతుఁ బరువున రవి భ
ర్మాచలముమలఁకత్రోవను, వే చనియెం గాక నిలిచి విఱుగక యున్నె. 1297

ఉ. మీకును వైరి యెప్పుడును మిక్కిలి మాకును వైరి రాజు దో
షాకరుఁ డింక వచ్చు జలజాతములార మదీయబాలురం
జేకొనుఁ డంచు బాలకులఁ జీఁకటి దాఁచినభంగిఁ జిక్కరా
రాక వసించెఁ దుమ్మెదలు రాత్రి సరోరుహకుట్మలంబులన్. 1298

సీ. ప్రాచీదిశాంగనాఫాలతలంబున, దీపించుసిందూరతిలక మనఁగ
దర్పించి విరహులధైర్యవల్లులు ద్రెంప, దర్పకుం డెత్తినదాత్ర మనఁగ
నలిగి కాలకిరాతుఁ డంధకారమృగంబు, ఖండింప మెఱయించుఖడ్గ మనఁగ
గగనతమాలవృక్షముతూర్పుకొమ్మను, లలిత మై మెఱయుపల్లవ మనంగఁ

ఆ. దొగలు సంతసిల్ల దొంగలు భీతిల్లఁ, గడలి మిన్ను ముట్టి కడలుకొనఁగఁ
బొడిచె శీతకరుఁడు భూరిచకోరక, ప్రీతికరుఁడు జారభీతికరుఁడు. 1299

క. దర్పితతారాధిపపరి, సర్పితకిరణౌఘమిళితసకలదిశం బై
యేర్పడి కమలభవాండము, గర్పూరపుఁగ్రోవిభంగిఁ గనుపట్టె నృపా. 1300

క. ఆరేయి గోపయుతులై, క్షీరాన్నము గుడిచి రామకృష్ణులు మదిఁ గం
సారంభ మెఱిఁగి యిష్టవి,హారంబుల నప్రమత్తులై యుండి రిటన్. 1301

క. తనపురికి రామకృష్ణులు, సనుదెంచి నిజానుచరులఁ జంపుటయు మహా
ధనువుఁ గదిసి విఱుచుటయును, విని కంసుఁడు నిద్ర లేకవిహ్వలమతి యై.

సీ. కర్ణరంధ్రములు చేఁ । గప్పిన లోపలి, ప్రాణఘోషము వినఁ । బడక యుండెఁ
దోయాదికములందుఁ । దొంగిచూచుచునుండఁ, దలగానరాదయ్యెఁ । దనువునీడఁ
గరశాఖనాసికా । గ్రంబుపై నిడి చూడ, గ్రహతారకలు రెంటి । గానఁబడియె
వెలుఁగున నిలుచుండి । వీక్షింపఁగా మేని, నీడ సరంధ్రమై । నేలఁ దోఁచె
ఆ. నడుగుజాడ దృష్ట । మాట లేదయ్యెను, దనువు లెల్ల హేమ । తరువు లగుచు
మెఱచు చుండెఁ గాల । మృత్యువు డగ్గఱ, బుద్ధి యెల్లఁ గలఁగె । భోజపతికి.
క. గరళముఁ దినుటయుఁ బ్రేతముఁ, బరిరంభించుటయు నగ్న । భావుఁ డవుటయున్
శిరమునఁ దైలము వడుటయు, ఖరపతి నెక్కుటయు నతఁడు । కలలోఁ గనియెన్.
వ. మఱియు రక్తకుసుమమాలికాధరుండై యొక్కరుండ నెక్కడనేనియుం జనుచున్న
వాఁడ నని కల గాంచి మరణహేతుకభ్రాంతిం జింతాక్రాంతుండై నిద్రఁ జెందక
వేగించు చున్న సమయంబున. 1305

సూర్యోదయవర్ణనము.

క. అరుణహరినఖరవిదళిత, గురుతిమి రేభేంద్రకుంభ । కూటవినిర్ము
క్తరుధిరమౌక్తికముల క్రియ, సురపతిదిశఁ గెంపుతోడఁ । జుక్కలు మెఱసెన్.
సీ. పౌలోమి దనబాలు । పాన్పుపైఁ గనుపట్టఁ, బన్నినపవడంపు । బంతి యనఁగ
నాయురర్థములవ్య । యంబు లొత్తిలి చాటఁ, గాలజాంఘికుచేతి । ఘంట యనఁగ
ఘనజంతుజీవిత । కాలరాసుల విధి, కొలువ నెత్తిన హేమ । కుంభ మనఁగఁ
బశ్చిమదిక్కాంత । పరఁగఁ గైసేయుచోఁ, ముందట నిడుకొన్న । ముకుర మనఁగఁ
తే. శోకతాపోపశమదివ్య । ఘుటిక యనఁగఁ
బద్మినీకాంతనోముల । ఫల మనంగ
మూఁడుమూర్తులసారంపు । ముద్ద యనఁగ
మిహిరమండల ముదయాద్రి । మీఁద నొప్పె. 1307
క. వచ్చెం జల్లనిగాడ్పులు, విచ్చెం గమలములు దమము । విరిసి బలంబుల్
చొచ్చెం బద్మమరందము, మెచ్చెం దుమ్మెదలు గ్రోలి । మిహిరుఁడు వొడమన్.
క. సంకాశితోదయాచల, పంకజసఖకిరణరాగ । పరిపూర్ణంబై
పంకేరుహగర్భాండము, కుంకుమసలిలంపుఁగ్రోవి । కొమరున మెఱసెన్. 1309
వ. తదనంతరంబ. 1310
సీ. పాషాణవల్మీక । పంకాదిరహితంబు, మృదులకాంచననిభ । మృణ్మయంబు
గమనీయకస్తూరి । కాజలసిక్తంబు, బద్ధచందనదారు । పరివృతంబు
మహనీయకుసుమదా । మధ్వజతోరణ, మండితోన్నతమంచ । మధ్యమంబు
బ్రాహ్మణక్షత్త్రాది । పౌరకోలాహలం, బశ్రాంతతూర్యత్ర । యాంచితంబు
ఆ. నిర్మలంబు సమము । నిష్కంటకంబునై, పుణ్యపురుషుమనముఁ । బోలి కంస
సైన్యతుంగ మగుచు । సంతుష్టలోకాంత, రంగమైనమల్ల । రంగ మొప్పె. 1311

క. ఆమల్లరంగపరిసర, భూమిస్థితమంచమందు § భోజేంద్రుఁడు మా
న్యామాత్యసంయుతుం డై, భూమీశులు గొలువ నుండెఁ § బొక్కుచు నధిపా.
మ. సకలాంభోనిధిమేఖలావహనముం § జాలించి యేతెంచునా
గకులాగంబులభంగి నొప్పుచుఁ దగం § గై సేసి చాణూరము
ష్టికకూటుల్ శలతోసలుల్ గురువులన్ § సేవించుచున్ రంగధా
త్రికి నేతెంచిరి తూర్యఘోషముల ను § ద్రేకం బనేకంబుగన్. 1313
క. నందాదు లైనగోపకు, లందఱుఁ జని కానుకలు స § మర్పించి నృపున్
సందర్శించి తదనుమతిఁ, జెంది మహామంచముల వ § సించిరి వరుసన్. 1314
వ. అంత రామకృష్ణులు నలంకృతు లై మల్లదుందుభినినదంబు విని సందర్శనకుతూ
హలంబున. 1315
క. ఓడక రంగద్వారము, జాడం జని వారు గనిరి § సమదకువలయా
పీడంబున్ భిన్నపరా, క్రీడంబున్ బ్రమదకంట § కితచూడంబున్. 1316
వ. కని తత్కరిపాలకశ్రేష్ఠుం డైనయంబష్ఠునికి మేఘనాదగంభీరభాషణంబుల రిపు
భీషణుం డగుహరి యి ట్లనియె. 1317

శ్రీకృష్ణుండు కువలయాపీడ మనుగజంబును వధించుట.

శా. ఓరీ కుంజరపాల మా దెసకు నీ § యుద్యన్మదేభేంద్రముం
బ్రేరేపం బనిలేదు త్రిప్పు మరలం § బ్రేరేచినన్ నిన్ను గం
భీరోగ్రాశనితుల్యముష్టిహతులన్ § భేదించి నేఁ డంతకుం
జేరం బుత్తు మహాత్తరద్విపముతో § సిద్ధంబు యుద్ధంబునన్. 1318
వ. అని పలికి. 1319
ఉ. మించుగఁ గొప్పుఁ జక్క నిడి § మొల్లన పచ్చనిచీరఁ గాసె బం
ధించి లలాటకుంతలత § తిన్ మరలించుచు సంగరక్రియా
చుంచుతఁ జేర్చి బాలకుఁడు § చూచుజనంబులు దన్ను బాపురే
యంచు నుతింప డగ్గఱియె § హస్తిజితాగము గంధనాగమున్. 1320
క. అంజక బాలకుఁ డనియును, గొంజక దయ మాలి రాజ § కుంజర యంతం
గుంజరమును డీకొలిపెను, గుంజరపాలకుఁడు గోప § కుంజరుమీఁదన్. 1321
వ. మఱియు నయ్యనేకపం బనేకపాలకప్రేరితం బయి మహావాతసంఘాతసము
ద్ధూతం బగువిలయకాలకీలికేళిని బిట్టు మిట్టిపడి మృత్యుదేవతయెత్తునం గాలు
పోలిక శమనునిగమనిక నెదిరి మదసలిలపరిమళలుబ్ధపరిభ్రమద్భ్రమరగాయక
ఝుంకృతు లహంకృతి సంపాదింపం గులకుంభినీధరగుహాకుంభగుంభనంబుగా
ఘీంకరించి రోషభీషణ శేషభోగిభోగభయంకరం బగుకరంబున శౌరిం జీరి చీరికిం
గొనక పట్టిన నట్టిట్టు గెంటి విధుంతుదవదనగహ్వారంబువలన విడివడి యుఱుకు
తరణికరణి దర్పించి కుప్పించి పాదమధ్యంబునకు నసాధ్యుం డై దాఁటి దాఁటి

మాటుపడినం గోపిష్ఠబంధురం బై సింధురంబు మహార్ణవమధ్యమంథాయమాన మంథరమహీధరంబుకైవడి జలజలం దిరిగి కానక భయాతురం బై గాలివెరవునం గని పొంగి పొంగటం బ్రళయదండధరప్రశస్తం బగుహస్తంబు వంచి వంచించి చుట్టిపట్టి పడవేయ గమకించినం జలింపక తెంపున హరి కరిపిఱింది కుఱికి మహోరాహువాలవల్లి కాకరణోద్దీర్ణం బగుసుపర్ణ తెఱంగున నెగిరి శుండాలంబువాలంబు లీలం జేత నొడిసిపట్టి జళిపించి పంచవింశతిబాణాసనప్రమాణమాత్రంబు దూరంబునం ద్రిప్పివైవ నవ్వారణంబు మత్తవారణం బై రణంబున కోహటింపక సవ్యాపసవ్యపరిక్రమణంబుల నవక్రం బై కవిసిన నపసవ్యసవ్యక్రమంబులం దప్పించి రొప్పి [1]కుప్పించి యెదుర్కొనినం గర్కశుం డయి మేచకాచలతుంగశృంగనిభం బగుకుంభికుంభంబుచక్కటి ప్రక్కలై చెక్కు లెగయ దురంతకల్పాంతజీమూతప్రభూతనిర్ఘాతనిష్ఠురం బగుముష్టి సారించి [2]యూచి పొడిచినం దళత్కీర్ణపూర్ణరక్తసిక్తముక్తికంబులు వసుంధరకు సంధ్యారాగరక్త తారకాచ్ఛన్నం బగుమిన్నుచెన్నులవరింప నిలువరింపక మ్రొగ్గి మోకరిలి మ్రగ్గక దిగ్గన నగ్గజంబు లేచి చూచి త్రోచి నడచి సంహారసమయసముద్రసంఘాత సంభూతసముత్తుంగభంగసంఘటితం బగుకులాచలంబుక్రియం గ్రమ్మఱ నమ్మహాభుజునిభుజాదండంబులవలన ఘట్టితం బై కట్టలుక ముట్టి నెట్టుకొన ముమ్మరంబుగం గొమ్ములం జిమ్మిన నమ్మేటి చేసూటి మెఱసి హస్తాహస్తిసంగరంబునం గరం బొప్పి దప్పిం బడక నొప్పించిన నకుంఠితకాలకంఠకఠోరభల్లభగ్నం బగుపురంబు పగిది జలధిం జటులఝంఝానిలవికలం బగుకలంబుకైవడి నమ్మదకలంబు బలంబు దక్కి చిక్కి స్రుక్కుపడి లోభికరంబునుంబోలె దానసలిలధారావిరహితం బై విరహితలంపునుంబోలె నిరంతరచిత్రజాతనిగ్రహం బై గ్రహణకాలంబునుం బోలెం బరాధీనఖరకరం బై ఖరకరోదయంబునుంబోలె భిన్నపుష్కరం బై పుష్కరవైరివిలసనంబునుంబోలె సభాసితపద్మకం బై యున్నసమయంబున.

శా. కాలం ద్రొక్కి సలీలుఁ డై నగవుతోఁ గంఠీరవేంద్రాకృతిం
గేలన్ భీమణదంతముల్ వెఱికి సంక్షీణంబుగా మొత్తి గో
పాలగ్రామణి వీరమాలిమణి యై ప్రాణంబులం బాపె నా
శైలేంద్రాభముఁ బ్రాణలోభము నుదం జత్సారగంధేభమున్. 1323

వ. మఱియు దంతిదంతతాడనంబుల దంతావళపాలకులన్ హరించి తత్ప్రదేశంబు వాసి. 1324

మ. కరిదంతంబులు మూఁపులందు మెఱయన్ ఘర్మాంబువుల్ మోములన్
నెరయన్ గోపకు లంత వంత మలయన్ నిత్యాహవస్థేము లా
హరిరాముల్ చనుదెంచి కాంచిరి మహోగ్రాడంబరాపూరితా

1. కుప్పలుగ. 2. పూఁచి.

మరమర్త్యాదిజనాంతరంగము లస న్మల్లావనీరంగమున్. 1325

సీ. మహితరౌద్రంబున మల్లుర కశని యై, నరుల కద్భుతముగ నాథుఁ డగుచు
శృంగారమునఁ బుర స్త్రీలకుఁ గాముఁడై, నిజమృత్యువై కంసు నికి భయముగ
మూఢులు బీభత్సమునఁ బొంద వికటుఁడై, తండ్రికి దయరాఁగ దనయుఁ డగుచు
ఖలులకు విరసంబుగా దండి యై గోపకులకు హాస్యంబుగాఁ గులజుఁ డగుచు

ఆ. బాంధవులకుఁ బ్రేమ భాసిల్ల వేల్పై, శాంత మొనర యోగి జనుల కెల్లఁ
బరమతత్త్వ మగుచు భాసిల్లె బలునితో, మాధవుండు రంగ మధ్యమందు.

వ. అప్పుడు. 1327

క. చచ్చినకుంభీంద్రంబును, వచ్చినబలమాధవులను వరుసం గని తా
నొచ్చినచిత్తముతోఁ దుత్తఁ, జెచ్చెరఁ గడు వెఱచె భోజ సింహుం డధిపా. 1328

ఉ. ధీరుల వస్త్రమాల్యమణి దీప్తవిభూషణధారులన్ నటా
కారుల సర్వలోకశుభ కారుల మానవమానినీమనో
హారుల రంగభూతల వి హారుల గోపకుమారులన్ మహా
వీరులఁ జూచి చూచి తని వింద దుదిముట్టక లోకు లందఱున్. 1329

ఉ. సన్నుతరామకృష్ణముఖ చంద్రమయూఖసుధారసంబులం
గన్నులఁ ద్రావుచందమునఁ గాంచుచు జిహ్వల నంటి చూచులీ
ల న్నుతి సేయుచుం గరము లం బరిరంభము సేయుభంగి న
త్యున్నతిఁ జూపుచుం దగిలి యొండొరుతోడ రహస్యభాషలన్. 1330

క. వసుదేవునివాసంబున, వసుధన్ రక్షింప వీరు వైష్ణవతేజో
ల్లసనమునఁ బుట్టినా రఁట, పసిబిడ్డ లనంగఁ జనదు పరదేవతలన్. 1331

సీ. చంపె రక్కసిఁ బట్టి చక్రవాకునిఁ గూల్చెఁ, బడద్రొబ్బె మద్దుల బకునిఁ జీరె
నఘదైత్యుఁ బోరిఁగొనె నడరివత్సకుఁ ద్రుంచె, గిరి యెత్తి దేవేంద్రు గ్రిందు పఱిచెఁ
గాళియు మర్దించె గహనానలముఁ ద్రావెఁ, గేశి నంతకపురికి క్రేవ కనిచె
మయపుత్త్రుఁ బరిమార్చె మఱియును దానవ, భటుల హరించి గోపకులఁ గాచె

తే. గోపకాంతలమనముల కోర్కిఁ దీర్చె, నీసరోరుహాలోచనుం డీశుభాంగుఁ
డీ మహామహుఁ డీ దిగ్గజేంద్రనిభుఁడు, మనుజమాత్రుఁడె తలపోయ మాధవుండు.

శ్రీకృష్ణబలరాములు చాణూరముష్టికులను వధించుట.

వ. అని పలుకుచుఁ బౌరజనులు చూచుచుండ రామకృష్ణులకుఁ జాణూరుం డిట్లనియె.

మ. వనమార్గంబున గోపబాలకులతో వత్సంబులన్ మేపుచున్
బెనఁగన్ మిక్కిలి నేర్చినా రనుచు నీ పృథ్వీజనుల్ సెప్ప మా
మనుజేంద్రుం డిట మిమ్ముఁ జీరఁ బనిచెన్ మల్లాహవక్రీడకుం
జనదే కొంత పరాక్రమింప మనకున్ సభ్యుల్ విలోకింపఁగన్. 1334

మ. జవసత్త్వంబులు మేలె సాము గలదే సత్రాణమే మేను భూ

ప్రవరుం బోసన మిమ్మనంగ వలెనే ϟ పాళీ లభీష్టంబు లే
పవివో [1]కాక కృతాంతదండకమవో ϟ ఫాలాక్షునేత్రాగ్నివో
నవనీతంబులముద్ద గాదు మెసఁగన్ ϟ నా ముష్టి గోపార్భకా. 1335

క. జనములు నేర్చినవిద్యలు, జననాథునకొఱకుఁ గాదె ϟ జననాథుఁడు నీ
జనములు మెచ్చఁగ యుద్ధం, బున మనముం గొంత ప్రొద్దు ϟ పుత్తమె కృష్ణా.

వ. అనిన విని హరి యి ట్లనియె. 1337

ఉ. సాములు లేవు పిన్నలము ϟ సత్త్వము గల్దనరాదు మల్లసం
గ్రామవిశారదుల్ కులిశ ϟ కర్కశదేహులు మీరు మీకడ
న్నేమి చరించు టెల్లు ధర ϟ ణీపతి వేడ్కలు సేయువారముం
గాము వినోదముల్ సలుపఁ ϟ గా దనవచ్చునె యొక్కమాటికిన్. 1338

క. నీతోఁడుత నేఁ బెనఁగెద, బ్రీతిన్ ముష్టికునితోడఁ ϟ బెనఁగెడి బలుఁ డు
గ్రాతతమల్లాహవమున, భూతలనాథునికి మెచ్చుఁ ϟ బుట్టింతుఁ సభన్. 1339

వ. అనిన విని రోషించి చాణూరుం డిట్లనియె. 1340

శా. నాతోఁ బోరఁగ నెంతవాఁడ విసిరో ϟ నాపాటియే నీవు వి
ఖ్యాతుండం గులజుండ సద్గుణుఁడ స ϟ త్కర్మస్వభావుండ నీ
కేతాదృగ్విభవంబు లెల్లఁ గలవే ϟ యీవీటఁ బోరాడుటల్
వ్రేతల్ చూడఁగఁ గుప్పిగంతు లిడుటే ϟ వీక్షింపు గోపార్భకా. 1341

శా. స్థాణున్ మెచ్చఁడు బ్రహ్మఁ గైకొనఁడు వి ϟ ష్వక్సేను నవ్వున్ జగ
త్ప్రాణున్ రమ్మనఁ డీడు గాఁ డని మహో ϟ బాహాబలప్రౌఢి న
క్షీణుం డాజికి నెల్లి నేఁ డనఁడు వై ϟ చిత్రిన్ వినోదించు న
చ్చాణూరుం డొకగోపబాలు[2]పనికిన్ ϟ శక్తుండు గా కుండునే. 1342

క. ప్రల్లద మేటికి గోపక, బల్లిదుఁడను లోకమందుఁ ϟ బ్రఖ్యాతుఁడ నా
చల్లడముక్రిందఁ దూఱని, మల్లురు లే రెందు ధరణి ϟ మండలమందున్. 1343

సీ. చలమున నను డాసి ϟ జలరాశిఁ జొరరాదు, నిగిడి గోత్రముదండ ϟ నిలువరాదు
కేడించి కుంభిని ϟ క్రిందికిఁ బోరాదు, మనుజసింహుఁడ నని ϟ మలయ రాదు
చేరినఁ బడవైతుఁ ϟ జెయి సాఁపగా రాదు, బెరసి నాముందటఁ ϟ బెరుఁగరాదు
భూనాథహింసకుఁ ϟ బోరాదు నను మీఱి, శోధింతుఁ గానలఁ ϟ జొరఁగరాదు
ఆ. ప్రబలమూర్తి ననుచు ϟ భాసిల్లఁగారాదు, ధరఁ బ్రబుద్ధుఁడ నని ϟ తఱుమరాదు
కల్కితనము చూపి ϟ గర్వింపఁగారాదు, తరము గాదు కృష్ణ ϟ తలఁగుతలఁగు.

వ. అది గాక నీవు శ్రీహరి నంటేని.. 1345

సీ. మహిమతో నుండంగ ϟ మథురాపురముగాని, పొలుపారు వైకుంఠ ϟ పురముగాదు
గర్వంబుతో నుండఁ ϟ గంసునిసభ గాని, సంసారరహితుల ϟ సభయుఁ గాదు

1. నీకు. 2, పనికిం.

ప్రకటించి వినఁగ నా § బాహునాదము గాని, నారదువీణాస్వ § నంబు గాదు
చదురు లాడఁగ మల్ల § జనవిగ్రహముగాని, [1]రమతోడి ప్రణయవిగ్రహముగాదు
తే. వెలసి తిరుగంగ వేదాంత § వీథి గాదు, మొఱఁగిపోవంగ మునిమనో § మూలగాదు
సాఁగి నడవంగ భక్తుల § జాడ గాదు, శౌరి నామ్రోల నీ వెందుఁ § జనియెదింక.

వ. అని పలికి. 1347

సీ. రోషాగ్నిధూమప్ర § రోహంబులైవడి, శిరమున సన్నపు § సిక వెలుంగ
నాశామదేభేంద్ర § హస్తసన్నిభములై, బాహుదండంబులు § భయదములుగ
లయసమయాంతకో § ల్లసితదంష్ట్రలభంగిఁ, జాఁగినకోఱమీ § సములు మెఱయ
నల్లని తెగ గల § నడగొండచాడ్పున, నాభీల నీల దే § హంబు మెఱయఁ
ఆ. చరణహతుల ధరణి § సంచలింపఁగ నభో, మండలంబు నిండ § మల్లసఱచి
శౌరిదెసకు నడచెఁ § జాణూరమల్లుండు, పౌరలోకహృదయ § భల్లుఁ డగుచు.

వ. ఇట్లగ్గలం బగునగ్గలిక డగ్గఱిన మల్లునిం గని మెల్లన మొల్లం బగుబీరంబు వెల్లిగొన వల్లవవల్లభుం డుల్లసిల్లి బాహునాదంబున రోదోంతరాళంబు పూరించి మించి కవిసి యిట్లిద్దఱు నుద్దవిడి నున్నతవిషమంబు లగుతాణ లిడి కరి కరియును హరి హరియును గిరి గిరియునుం దాఁకువీఁకం దలపడి యితరేతరహేతిహింసితంబు లగుదవానలంబుల తెఱంగునఁ బరస్పరదీర్ఘనిర్ఘాతఘట్టితంబు లగుమహాభ్రంబులవిభ్రమంబున నన్యోన్యతుంగతరంగతాడితంబు లగుకల్పాంతకాలసముద్రంబులరౌద్రంబున నొండొరులముష్టిఘట్టనంబుల ఘట్టితశరీరులై దద్దరిలక (డగ్గఱి) గ్రద్దన (నయ్యిద్దఱుం) దిరుగునెడ హరి సొచ్చి పేర్చి యార్చి జెట్టిం బట్టి పడఁ దిగిచి పాదంబుల [2]జాడించి సముల్లాసంబున [3]నెసకంబునకు వచ్చిన మెచ్చి (నొచ్చి) యచ్చపలుండు మీఱి మోర సారించి తెరలక పౌరలం ద్రొబ్బిన నబ్బలానుజుం డుబ్బి గొబ్బున మేను వర్ధిల్ల నర్ధాంగకంబున నుండి జానువుల నొత్తుచు నురవడిం గరవడంబుననున్న నా దుర్నయుండును బాల మేలు మేలనిలీలం గాలు సొర నిచ్చి త్రోచినం జూచి యేచి ఖేచరు లగ్గించి యుగ్గడింప నగ్గోపకుమారుండు పాటవంబుగను [4]రాటవంబునకుం జని వెన్నెక్కి నిక్కిన నక్కంసభటుండు [5]మదజలరేఖాబంధురం బగుగంధసింధురంబుచందంబునఁ బదంబును బదంబునం గరంబును గరంబునం గ్రహించి (సహించి) (వహించి) నైపుణంబున లోపలం దిరిగి యట్టిట్టు తప్పించిన (దిట్టతనంబునం) దిటవు దప్పక యప్పద్మలోచనుండు [6]కేడించి యేచి సమతలంబున వైచి ప్రచండంబగువానిపిచండంబు లాగించి కాలఁ ధిక్కరించి డొక్కరంబు గొనిన నయ్యభ్యాసి సభ్యులు సన్నుతింపం గ్రమ్మఱించి జడ్డనం గా లడ్డగించి రక్షించుకొనిన నారక్షోవైరి వానికటిచేలంబు పట్టి యెత్తి

1. రమణతో-రమణవా-ప్రణయ. 2. జండించి. 3. సొనకంబునకు. 4. రాటంబునకుం. 5. మదగజరేఖ బంధురం బగుపదంబు పదంబునఁ బాపి కరంబు. 6. కిణింగించి సమ.

రొమ్మొత్తి నడుము రాగ నుడికి పట్టి నవ్విన నవ్విరోధి కాలు కాలిలో నిడి సేధించి నిరోధించిన నిరోధంబుఁ బాసి [1]తిరిగి నాఁడు దేవుండట్టి పట్టినంబు గొని దట్టించిన నుబ్బరిక చేసి చాణూరుండు హస్తకరంబు పట్టి హరిముష్టి నెమ్మొగంబున గాలిడి మీఁదైనం గేళిబాలకుండు కాలిఁ గాల గ్రహించి మీఁదై [2]నెగడి యుండనీక మహాకారబలంబున విదలించి లేచి ప్రహారిప్రతిసంధిచతురుం డై విపక్షుని వక్షంబు వజ్రవజ్రసన్నిభం బగు పిడికిటం బొడిచిన వాఁడు వాఁడి సెడక విజృంభించి యంభోరాశిమధ్యంబున నెగయు శైలంబుపోలికి నేల జలజలం దిరిగి తన్నిన వెన్నుండు కుప్పించి యుప్పరం బెగసి మీఁద నడికిన నతండు కృష్ణపాదసంధిపరిక్షిప్తపాదుం డై యొరగుచుండి నైచి సముత్థితుం డయ్యె నయ్యెడ. 1349

క. బలభద్రుఁడు ముష్టికుఁడును, బలములు మెఱయంగఁ జేసి బాహాబాహిం
బ్రకటయుద్ధక్రియఁ బోరిరి, వెలయఁగ బహువిధము లయిన విన్యాణములన్.

వ. ఇవ్విధంబున. 1351

క. వల్లవులు పెనఁగి రున్నత, గల్లులతో భిన్నదిగిభ కరివల్లులతో
మల్లులతో రిపుమానస, భల్లులతో భీతగోప పల్లులతోడన్. 1352

వ. ఆ సమయంబునఁ బౌరకాంతలు మూఁకలుగట్టి వెచ్చనూర్చుచు ముచ్చటలకుం
జొచ్చి తమలో ని ట్లనిరి. 1353

ఉ. మంచికొమారులం గుసుమ మంజులకీరులఁ దెచ్చి చెల్లరే
యంచితవజ్రసారులు మ హాద్రికఠోరులు నైనమల్లురం
గ్రించులఁ బెట్టి రాజు పెనఁ గించుచుఁ జూచుచు నున్నవాఁడు మే
లించుక లేదు మాను మనఁ బట్టిదురాత్ముని మున్న వింటిమే. 1354

క. చూచెదరు గాని సభికులు, నీ చిన్నికుమారకులకు నీ మల్లురకున్
ఓచెల్ల యీడు గా దని, సూచింపరు పతికిఁ దమకు శోకము గాదే. 1355

సీ. వేణునాళముల మై వెలసిన మాధవుం,డధరామృతము లిచ్చి యాదరించుఁ
బింఛదామముల మై పెరిగిన వెన్నుఁడు, మస్తకంబునఁ దాల్చి మైత్రి నెఱపుఁ
బీతాంబరముల మై బెరసిన గోవిందుఁ, డంసభాగమునఁ బా యక ధరించు
వైజయంతికల మై వాలినఁ గమలాక్షుఁ, డతికుతూహలమున నలుత నునుచుఁ

తే. దనరుబృందావనంబునఁ దరుల మైనఁ, గృష్ణుఁ డానందమునఁ జేరి క్రీడసల్పు
నట్టినోములనయిన ము న్నిట్టివిధము, లేల కామైతి మోయమ్మ యింక నెట్లు.

ఊ. పాపపు బ్రహ్మ గోపికల పల్లెలలోన సృజింపరాదె ము
న్నీ పురిలోపలన్ మనల నేల సృజించె న త్తైన నిచ్చలుం
జేపడఁ గాదె యీసుభగుఁ జెందెడిభాగ్యము సంతసంబు నీ

1. తిరిగిన. 2. నెగడి యొగ్గడి నుండియుండక.

గోపకుమారుఁ బొంద మును । గోపకుమారిక లేమి నోఁచిరో. 1357

క. గోపాలకృష్ణుతోడను, గోపాలన వేళలందుఁ । గూడి తిరుగునా
గోబాలు రెంతధన్యులొ, గోపాలుర కైన నిట్టి । గురురుచి కలదే. 1358

క. శ్రమజలకణసిక్తం బై, కమలదళేక్షణునివదన । కమలము మెఱసెన్
హిమజలకణసిక్తం బై, కమనీయం బగుచు నున్న । కమలముభంగిన్. 1359

ఆ. సభకుఁ బోవఁ జనదు । సభవారిదోషంబు, నెఱిఁగి యూరకున్న । నెఱుఁగకున్న
నెఱిఁగి యుండి యైన । నిట్టిట్టు పలికినఁ, బ్రాజ్ఞుఁ డైనఁ బొందుఁ । బాపచయము.

వ. అని పెక్కండ్రు పెక్కువిధంబులం బలుకుచుండఁ దద్బాహుయుద్ధంబున. 1361

క. ధృతిచెడి లోఁబడె మల్లుం, డతులితభవజలధితరికి । హాతరిపుపురికిన్
జితకరికిన్ ధృతగిరికిన్, తతహరిరవభరితశిఖరి । దరికిన్ హరికిన్. 1362

క. హరికిని లోఁబడి బెగడక, హరియురము మహోగ్రముష్టి । నహితుఁడు పొడువన్
హరి కుసుమమాలికాహత,కరిభంగి బరాక్రమించెఁ । [1]గలహోద్ధతుఁ డై. 1363

క. శౌరి నెఱిఁ జొచ్చి కరములు, క్రూరగతిన్ బట్టి త్రిప్పి । కుంభిని వైచెన్
శూరుం గలహాగభీరున్, వీరుం జాణూరు ఘోరు । వితతాకారున్. 1364

క. శోణితము నోర నొలుకఁగఁ, జాణూరుం డట్లు కృష్ణ । సంభ్రామణసం
క్షీణుం డై క్షోణిం బడి, ప్రాణంబులు విడిచెఁ గంసు । ప్రాణము గలఁగన్. 1365

క. బలభద్రుండును లోకులు, బలభద్రుం డనఁగఁ బెనఁగి । బటుబాహుగతిన్
బలభేది మెచ్చఁ ద్రిప్పెను, బలవన్ముష్టికునిఁ గంసు । బలములు బెగడన్. 1366

ఆ. త్రిప్పి నేల వైవ । దిగ్గన రక్తంబు, వదనగహ్వరమున । వఱదవాఱ
ముష్టికుండు ఘోర । ముష్టిసత్త్వము సెడి, కూలె గాలిఁ దరువు । గూలినట్లు.

వ మఱియును. 1368

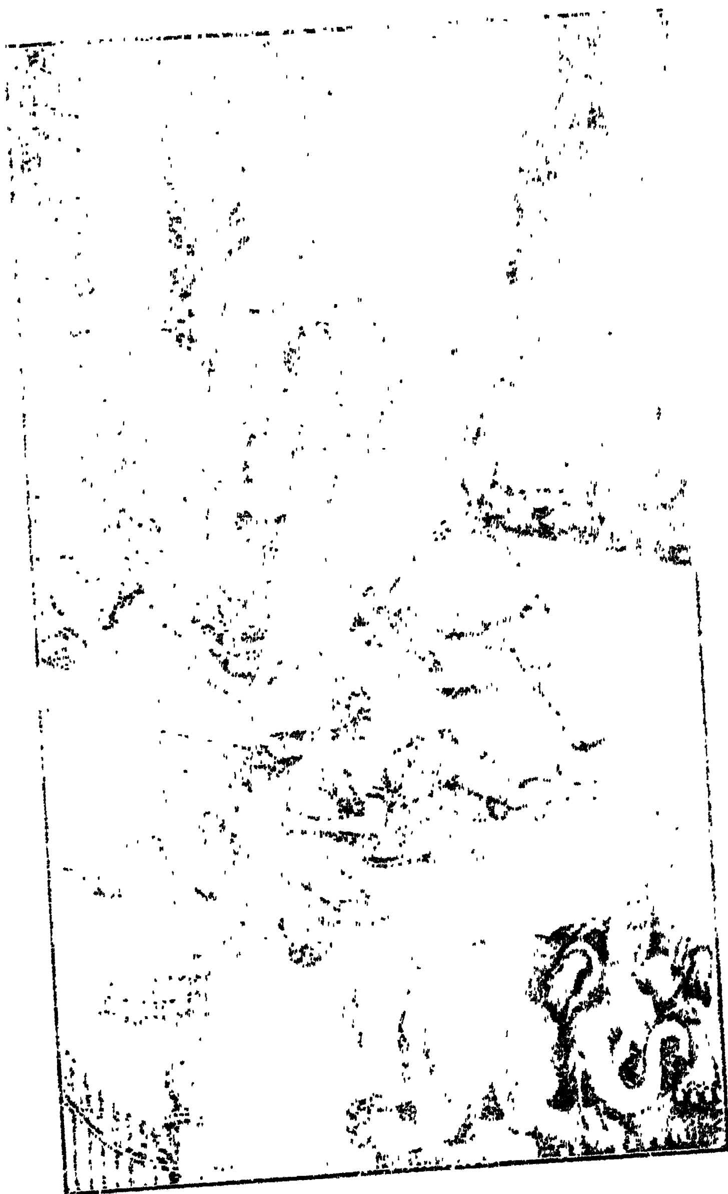
క. పాటవమున బలుపిడికిట, నూటిం బడఁ బొడిచె బలుఁడు । [2]శోభితఘనబా
హాటోపనృపతికీటుం, గూటున్ వాచాటు నధిక । ఘోరలలాటున్. 1369

వ. అంత నద్దనుజాంతకుండు చరణప్రహరణంబుల భిన్నమస్తకులం జేసి తోసలశలుల నంతకాంతికంబున కనిచిన. 1370

క. వల్లవబాలకు లని మన, మల్లవరులు పెనఁగి నేఁడు । మడిసిరి వీరల్
బల్లిదులు తలఁడు తలఁ డని, చెల్లాచెద రైరి పాఱి । చిక్కనమల్లుర్. 1371

ఉ. మల్లురఁ జంపి గోపకస । మాజములో మృగరాజురేఖ శో
భిల్లఁగఁ బాదపద్మములఁ । బెల్లుగ నందెలు మ్రోయ వచ్చునా
వల్లవరాజనందనుల । వారక చూచి మహీసురాదు ల
ల్లల్లన సంస్తుతించిరి ప్రి । యంబుగఁ గంసుఁడు దక్క నందఱున్. 1372

1. గలుషోద్ధతుఁ డై. 2. శోభితబాహాస్ఫోటనతన్నృపకిరీటుం.

893. ప్రలంబాసురుని వధించుట.

శ్రీకృష్ణుఁడు కంసుని వధించుట.

వ. అంత సభాజనంబులకలకలంబు నివారించి మంత్రులం జూచి కంసుం డిట్లనియె.

ఉ. వల్లవబాలురన్ నగరి ♦ వాకిటికిన్ వెడలంగ ద్రొబ్బుఁ డీ
గొల్లల ముట్టికోల్ గొనుఁడు ♦ క్రూరుని నందునిఁ గట్టుఁ డుర్వికిం
దెల్లము గాఁగ నేఁడు వసు ♦ దేవునిఁ జంపుఁడు తండ్రి గాన వీఁ
డెల్లవిధంబులం బగల ♦ కిష్టుఁడు గావునఁ నుగ్రసేనునిన్. 1374

వ. అని పలుకుసమయంబున. 1375

శా. జంఘాలత్వముతో నగోపరిచర ♦ త్సారంగహింసేచ్ఛ న
ల్లంఘింపన్ గమకించుసింహము క్రియన్ ♦ లక్షించి వీరప్రజా
సంఘాతంబులు తల్లడిల్ల హరి కం ♦ సప్రాణహింసార్థి యై
లంఘించెం దమగంబుమీఁదికి నిరో ♦ ల్లాసంబు భాసిల్లఁగన్. 1376

క. తమగమున కెగురుయదుస, త్తముఁ బుణ్యునిఁ జూచి ఖడ్గ ♦ ధరుఁడై యెదిరెం
దమగమివారలు వీరో, త్తమగణవిభుఁ డనఁగఁ గంస ♦ ధరణీపతియున్. 1377

శా. పక్షీంద్రుం డురగంబుఁ బట్టువిధ మొ ♦ ప్పం గేశబంధంబులో
నక్షోభంబుగఁ బట్టి హారాళిమణు లా ♦ కల్పాంతవేళాపత
న్నక్షత్రంబులభంగి రాల [1]రణసం ♦ రంభంబు డిందించి రం
గక్షోణిం బడ ద్రొబ్బెఁ గృష్ణుఁడు వెసం ♦ గంసున్ నృపోత్తంసునిన్. 1378

శా. మంచాగ్రంబున నుండి రంగధరణీ ♦ మధ్యంబునం గూలి యే
సంచారంబును లేక చిక్కి జను లా ♦ శ్చర్యంబునం బొందఁగా
బంచత్వంబును బొంది యున్నవిమతుం ♦ బద్మాక్షుఁ డీడ్చెన్ వడిన్
బంచాస్యంబు గజంబు నీడ్చుపగిదిన్ ♦ బాహాబలోల్లాసి యై. 1379

క. రోషప్రమోదనిద్రా, భాషాశనపానగతులఁ ♦ బాయక చక్రిన్
[2]ద్వేషగతిఁ జూచి యైన ని, [3]శ్శేషగతిం గంసుఁ డతనిఁ ♦ జెందె నరేంద్రా. 1380

వ. ఆ సమయంబున. 1381

క. గోపాలుఁ డొక్కఁ డద్దిర, భూపాలకుఁ జంపె వీనిఁ ♦ బొదువుం డేత
ద్రూపాలస్యము లే లని, తాపాఘురోషు లగుచు ♦ దర్పోద్ధతు లై. 1382

శా. న్యగ్రోధుండును గహ్వుఁడున్ మొదలుగా ♦ నానాయుధానీకసా
మగ్రిం గంసునిసోదరుల్ గవియుచున్ ♦ మాద్యద్గజేంద్రాభు లై
యుగ్రుం డై పరిఘాయుధోల్లసితుఁ డై ♦ యొండొండ చెండాడి కా
లాగ్రక్షోణికిఁ బుచ్చె రాముఁడు గరీ ♦ యస్థేముఁ డై వారలన్. 1383

వ. అయ్యవసరంబున. 1384

క. చేతులఁ దాళము లొత్తుచుఁ, జేతోమోదంబుతోడ ♦ సిగముడి వీడం

---

1. రణసన్నాహంబు రెట్టింప. 2. ద్వేషరతిఁ. 3. శేషరుచిం.

పాతర లాడుచు మింటను, గీతము నారదుఁడు వాడెఁ § గృష్ణా యనుచున్.

క. వారిజభవరుద్రాదులు, భూరికుసుమవృష్టిఁ గురిసి § పొగడిరి కృష్ణుం
డేరులు మ్రోసెను నిర్జర,నారులు దివి నాడి రధిక§నటనముల నృపా. 1386

వ. అంతఁ గంసాదులకాంతలు భర్తృమరణదుఃఖాక్రాంత లై కరంబుల శిరంబులు మోఁదుకొనుచు నశ్రుసలిలధారాపరిషిక్తవదన లై సదనంబులు వెలువడి వచ్చి వీరశయ్యానిద్రితు లైనవిభులం గౌఁగిలించుకొని సుస్వరంబుల విలపించి రందుఁ గంసభార్య లి ట్లనిరి. 1387

సీ. గోపాలసింహంబు § గోపించి వెల్వడి, నిను గజేంద్రముభంగి § నేఁడు గూల్చె
యాదవేంద్రానిల § మాభీలజవమున, నిను మహీజముమాడ్కి § నేల వ్రాల్చె
వాసుదేవాంభోధి§వారి యుద్వేల మై, నిను దీవికైవడి § నేఁడు ముంచె
దేవకీసుతవజ్రి § దేవత లలరంగ, నినుఁ గొండక్రియ నేఁడు § నిహతుఁ జేసె

తే. హా మనోనాథ హా వీర § హా మహాత్మ
హా మహారాజ నీ విట్లు § హతుఁడ వైన
మనుచు నున్నార మక్కట § మమ్ముఁ బోలు
కఠినహృదయులు జగతిపైఁ § గలరె యెందు. 1388

క. భూతముల కెగ్గు సేసిన, భూతంబులు నీకు నెగ్గు § పుట్టించె వృథా
భూత మగుమనికి యెల్లను, భూతద్రోహికిని శుభము § పొంద దధీశా. 1389

క. గోపాలకృష్ణుతోడను, భూపాలక మున్ను తొడరి § పొలిసినవారిన్
నీపాల బుధులు సెప్పరె, కోపాలస్యములు విడిచి § కొలువం దగదే. 1390

వ. అని విలపించుచున్నరాజవల్లభల నూరార్చి జగద్వల్లభుం డైనహరి కంసాదులకుం బరలోకసంస్కారంబులు సేయం బనిచి దేవకీవసుదేవులసంకలియలు విడిపించి బలభద్రసహితుం డై వారలకుం బ్రణామంబులు సేసిన. 1391

మ. కని లోకేశులు గాని వీరు కొడుకుల్ § గా రంచుఁ జిత్తంబులన్
జనయిత్రీజనకుల్ విచారపరు లై § శంకింపఁ గృష్ణుండు దా
జనసమ్మోహిని యైనమాయఁ దదభి § జ్ఞానంబు వారించి యి
ట్లనియెన్ సాగ్రజుఁ డై మహావినతుఁ డై § యానందసంధాయి యై. 1392

శ్రీకృష్ణుఁడు దేవకీవసుదేవులచెఱ మాన్పి యుగ్రసేనునికిఁ బట్టంబు గట్టుట.

సీ. మమ్ముఁ గంటిరి గాని § మాబాల్యపౌగండ, కైశోరవయసులఁ § గదిసి మీర
లెత్తుచు దించుచు § నెలమి మన్నించుచు, నుండుసౌభాగ్యంబు § నొంద రై తి
రాకాంక్ష గలిగియు § నది దైవయోగంబు, తల్లిదండ్రులయొద్దఁ § దనయు లుండి
యేయవసరమున § నెబ్భంగి లాలితు, లగుచు వర్ధిల్లుదు § రట్టిమహిమ

తే. మాకు నిన్నాళ్లు లే దయ్యె § మఱియు వినుఁడు
నిఖిలపురుషార్థహేతు వై § నెగడు చున్న

మేని కెవ్వార లాప్తులు మీరఁ గాక
యాఋణము దీర్ప నూఱేండ్ల కైనఁ జనదు. 1393

క. చెల్లుబడి గలిగి యెవ్వఁడు, తల్లికిఁ దండ్రికిని దేహ ధనముల వృత్తుల్
చెల్లింపఁ డట్టికష్టుఁడు, ప్రల్లదుఁ డామీఁద నాత్మ పలలాశి యగున్. 1394

క. జననీజనకుల వృద్ధులఁ, దనయుల గురువిప్రసాధు దారాదుల నే
జనుఁడు ఘనుఁ డయ్యుఁ బ్రోవక, వనరుచు జీవన్మృతుండు వాఁడు ధరిత్రిన్.

వ. అదియునుం గాక. 1396

శా. కారాశాలల మానిమిత్తము మిముం గంసుండు గారింపఁగా
వారింపంగ సమర్థతల్ గలిగియున్ వారింపఁగా లేక ని
ష్కారుణ్యాత్ముల మైనక్రూరుల మహా కౌటిల్యసంచారులన్
సారాతిక్షములార మమ్ముఁ గొఱఁతల్ సైరించి రక్షింపరే. 1397

వ. అని యిట్లు మాయామనుష్యుం డైనహరి పలికినపలుకులకు మోహితు లై
వారల నంకపీఠంబుల నిడుకొని కౌఁగిలించుకొని (వారివదనంబులు) కన్నీటం దడు
పుచుఁ బ్రేమపాశబద్ధు లై దేవకీవసుదేవు లూరకుండి రంత వాసుదేవుండు
మాతామహుం డైన యుగ్రసేనుం జూచి. 1398

చ. అనఘ యయాతిశాపమున యాదవవీరులకున్ నరేశ్వరా
సనమున నుండ రాదు నృప సత్తమ రాజవు గమ్ము భూమి కే
నినుఁ గొలువంగ నిర్జరులు నీ కరిఁ బెట్టుదు రన్యరాజులం
బనిగొను చెంత రమ్ము జన పాలనశీలివి గమ్ము వేడ్కతోన్. 1399

వ. అని పలికి. 1400

క. మన్నించి రాజుఁ జేసెను, వెన్నుఁడు సత్యావధాను విశ్రుతదానున్
సన్నుతమానున్ గదన, చ్ఛిన్నాహితసేను నుగ్ర సేనున్ దీనున్. 1401

వ. తదనంతరంబ తొల్లి కంసభీతు లై విదేశంబులం గృశియించుచున్నయదువృ
ష్ణిభోజమరుదశార్హకుకురాంధకప్రముఖు లగుసకలజ్ఞాతిసంబంధులను రావించి
చిత్తంబు లలర విత్తంబు లిచ్చి వారివారినివాసంబుల నుండ నియోగించె నివ్వి
ధంబున. 1402

క. మధుసూదనసత్కరుణా, మధురాలోకనవిముక్త మానసభయు లై
మధురవచనములఁ దారును, మధురానగరంబుప్రజలు మనిరి నరేంద్రా. 1403

వ. అంత నొక్కనాఁడు సంకర్షణసహితుం డై నందునిం జేరి గోవిందుం డిట్లనియె.

శా. తండ్రిం జూడము తల్లిఁ జూడము యశో దాదేవియున్ నీవు మా
తండ్రిం దల్లియు నంచు నుండుదుము స ద్ధర్మంబులం దొల్లి యే
తండ్రుల్ బిడ్డల నిట్లు పెంచిరి భవ త్సౌజన్యభావంబులం
దండ్రీ యింతటివార మైతిమి గదా తత్తద్వయోలీలలన్. 1405

ఉ. ఇక్కడ నున్న బాంధవుల । కెల్లను సౌఖ్యము సేసి వత్తు మే
మక్కడికిన్ మదీయులకు । నందఱకున్ వినిపింపు మయ్య నే
నెక్కడ నున్న మాకు మది । నెన్నఁడుఁ బాయవు మీ వ్రజంబులో
మక్కువతోడ మీరు కృప । మా కొనరించు క్రియావిశేషముల్. 1406

వ. అని పలికి వస్త్రభూషణాదు లొసంగి సాదరంబునం గౌఁగిలించుకొని గోవిందుం డనిచిన నందుండు ప్రణయవిహ్వలుం డై బాష్పజలపూరితలోచనుం డగుచు వల్లవులుం దానును వ్రేపల్లెకుఁ జనియె నంత. 1407

క. గర్గాదిభూసురోత్తమ,వర్గముచే నుపనయనము । వసుదేవుఁడు స
న్మార్గంబునఁ జేయించెను, నిర్గర్వచరిత్రులకును । నిజపుత్త్రులకున్. 1408

క. ద్విజరాజత్వము నొందిరి, ద్విజరాజముఖాంబుజోప । దిష్టవ్రతు లై
ద్విజరాజత్వము నొందిరి, ద్విజరాజాదికజనంబు । దీవింపంగన్. 1409

వ. ఉపనయనానంతరంబున వసుదేవుండు బ్రాహ్మణులకు సదక్షిణంబు గా నన్న గోహిరణ్యాదిదానంబు లొసంగి తొల్లి రామకృష్ణులజన్మసమయంబులందు నిజమనోదత్త లైనగోవుల నుచ్చరించి యిచ్చి కామితార్థంబుల నర్థులకుం బెట్టె నిట్లు బ్రహ్మచారు లై. 1410

శా. ఉర్విన్ మానవు లెవ్వరైన గురువా । క్యోద్యుక్తు లై కాని త
త్పూర్వారంభము సేయఁ బోల దనుచున్ । బోధించుచందంబునన్
సర్వజ్ఞత్వముతో జగద్గురువు లై । సంపూర్ణు లై యుండియుం
గుర్వంగీకరణంబు సేయఁ జని రా । గోవిందుఁడున్ రాముఁడున్. 1411

వ. చని మహావైభవరాశి యైనకాశిం జేరి తత్తీరంబున నవంతీపురనివాసియు సకలవిద్యావిలాసియు నైనసాందీపని యనుబుధవర్యునిం గని యథోచితంబుగ దర్శించి శుద్ధభావవర్తనంబుల భక్తి సేయు చుండ వారలవలన సంతుష్టుం డై. 1412

శా. వేదశ్రేణియు నంగకంబులు ధను । ర్వేదంబుఁ దంత్రంబు మ
న్వాదివ్యాహృతధర్మశాస్త్రములు ను । ద్యన్న్యాయముం దర్కవి
ద్యాదక్షత్వము రాజనీతియును ష । ద్ధప్రక్రియం జెప్పె నా
భూదేవాగ్రణి రామకృష్ణులకు సం । భూతప్రమోదంబునన్. 1413

క. అఱువదినాలుగువిద్యలు, నఱువదినాలుగుదినంబు । లంతన వారల్
నెఱవాదు లైనకతమున, నెఱి [1]నొక్కొకనాఁటివినికి । నేర్చిరి తేశా. 1414

కం. గురువులకు నెల్ల గురు లై, గురులఘుభావములు లేక । కొమ రొందుజగ
ద్గురులు త్రిలోకహితార్థము, గురుశిష్యన్యాయలీలఁ గొలిచిరి వేడ్కన్. 1415

వ. ఇట్లు కృతకృత్యు లైనశిష్యులం జూచి వారలమాహాత్మ్యంబునకు వెఱఁగుపడి సభార్యుం డైనసాందీపని యి ట్లనియె. 1416

1. నొక్కొక మాటువినికి.

శా. అంభోరాశిఁ బ్రభాసతీర్థమున [illegible] § [illegible]త్తనూజాసంభవుం
డంభోగాహము సేయుచుణ్ [illegible] డెయ్యెం [illegible]ఘుల్
శుంభద్వీర్యులు మీరు మీ[illegible] § [illegible]బునా శిష్యతన్
గాంభీర్యంబునఁ బుత్త్ర[illegible] § [illegible]ర్య మూహింపరే. 1417

క. శిష్యులు బలాఢ్యులైన వి, శేష్యస్థితి [illegible] గురువు § [illegible]
ర్ధామ్యగుణబలగరిష్ఠులు, శిష్యుల [illegible] § సేయం దగదే. 1418

వ. అనిన విని రామకృష్ణులు గుర్వర్థంబుగా [illegible] రథంబునం
జని రౌద్రంబగు సముద్రంబుఁ జేరి యిట్లనిరి. 1419

క. సాగర సుబుద్ధితోడను, మాగురుపుత్త్రకుని [illegible] § మా తోడన నీ
వాగడ మిప్పుడు [illegible], వేగ[illegible] § విశిఖాగ్నులకున్. 1420

వ. అనిన వారలకు జలరాశి యిట్లనియె. 1421

ఉ. వంచన యింత లేదు యదు § వల్లభులార ప్రభాసతీర్థమం
దంచితమూర్తి విప్రసుతుఁ § డాప్యాయ తోయము లాడుచుండ ను
త్సంచలితోర్మి యొక్కటి ప § [illegible] చండగతిం గొనిపోయెఁ బోవఁగాఁ
బంచజనుండు మ్రింగె నతి § భాసురశీలుని విప్రబాలునిన్. 1422

వ. అని వానివసియించుచో టెఱింగించిన. 1423

శా. శంఖారావముతోడఁ బంచజనుఁడున్ § శంకించి చిత్తంబులో
సంఖిన్నుండుగ వార్థిఁ జొచ్చి దహన § జ్వాలాభహేమోజ్జ్వల
త్పుంఖాస్త్రంబునఁ గూల్చి వానిజఠరం § బుల్ వ్రచ్చి గోవిందుఁ డ
ప్రేంఖచ్చిత్తుఁడు బాలుఁ గానక గురు § ప్రేమోదితోద్యోగుఁడై. 1424

క. దానవునిదేహజం బగు, మానితశంఖంబు గొనుచు § మసలక బలుఁడుం
దో నేతేరఁగ రథియై, దానవరిపుఁ డరిగె దండ § ధరుపురికి నృపా. 1425

వ. చని సంయమనీనామనగరంబుఁ జేరి తద్ద్వారంబునఁ బ్రళయకాలమేఘగంభీర
నినదభీషణం బగుశంఖంబు పూరించిన విని వెఱఁగుపడి. 1426

శా. అస్మద్బాహుబలంబు గైకొనక శం § ఖారావముల్ మానసా
పస్మారంబుగ నెవ్వఁ డొక్కొ నగర § ప్రాంతంబునం జేసె మ
ద్విస్మేరావహరోషపావకునిచే § విధ్వస్తుఁ డై వాఁడు దా
భస్మం బై చెడు నంచు నంతకుఁడు కో § పప్రజ్వలన్మూర్తి యై. 1427

వ. వచ్చి రామకృష్ణులం గని వారు లీలామనుష్యు లయినవిష్ణుమూర్తు లని యెఱింగి
భక్తితోడ శుశ్రూష సేసి సర్వభూతమయుం డగుకృష్ణునకు నమస్కరించి యేమి
సేయుదు నాన తిమ్మనిన నమ్మహాత్ముం డి ట్లనియె. 1428

క. చెప్పెద మాగురునందనుఁ, దప్పు గలుగఁ జూచి నీవు § దండనమునకుం
దెప్పించినాఁడ వాతని, నొప్పింపుము మాకు వలయు § నుత్తమచరితా. 1429

క. అనిన విని వీఁడె వీనిం, గొనిపొం డని భక్తితోడ గురునందను ని
చ్చినఁ గృష్ణుఁడు వీడ్కొలిపెను, ఘనదుర్జనదమను మహిమ గమనుఁడు శమనున్,
వ. ఇట్లు జము నడిగి తెచ్చి రామకృష్ణులు సాందీపనికిం బుత్త్రుని సమర్పించి యింక
నేమి సేయ వలయు నాన తిం డనిన నతం డి ట్లనియె. 1431

క. గురునకుఁ గోరినదక్షిణఁ, గరుణకు మున్నెన్నఁ డిచ్చె ఘనులార భవ
ద్గురునకుఁ గోరినదక్షిణఁ, దిరముగ నిచ్చితిరి మీరు దీపితయశులై. 1432

క. కాలునివీటికిఁ జని మృత, బాలకుఁ దే నొరులవశమె భవదీయకృపన్
మేలు దొరకొనియె మాకు వి,శాల మగుం గాత మీయశము లోకములన్.

వ. మహాత్ములారా యేను గృతార్థుండ నైతి నని దీవించిన సాందీపని వీడ్కొని
కృతకృత్యు లై రామకృష్ణులు రథారోహణంబు సేసి మథురకుం జనుదెంచి
పాంచజన్యంబు పూరించినం గని నష్టధనంబులు గనినవారిభంగిం బ్రజలు ప్రమో
దించి రంత నొక్కనాఁ డేకాంతంబున. 1434

శ్రీకృష్ణుండు గోపకాంతలచెంతకు నుద్ధవునిఁ బంపుట.

శా. నాపైఁ జిత్తము లెప్పుడున్ నిలుపుచున్ నారాకఁ గాంక్షించుచున్
నాపేరాత్మల నావహించుచు వగన్ నానాప్రకారంబులన్
గోపాలాంగన లెంతజాలిఁ బడిరో కోపించిరో దూఱిరో
ప్రేపల్లెన్ [1]నిజధర్మగేహములలో విభ్రాంతచైతన్య లై. 1435

వ. అని చింతించి. 1436

క. సిద్ధవిచారు గభీరున్, వృద్ధవచోవర్ణనీయు వృష్ణిప్రవరున్
బుద్ధినిధి నమరగురుసము, నుద్ధవునిం జూచి కృష్ణుఁ డొయ్యన పలికెన్. 1437

శా. రమ్మా యుద్ధవ గోపకామినులు నారాకల్ నిరీక్షించుచున్
సమ్మోహంబున నన్నియున్ మఱచి యే చందంబునం గుందిరో
తమ్మున్ నమ్మినవారి డిగ్గవిడువన్ ధర్మంబు గా దండ్రు వే
పొమ్మా ప్రాణము లేక్రియన్ నిలిపిరో ప్రోద్యద్వియోగాగ్నులన్. 1438

క. లౌకిక మొల్లక నన్నా,లోకించు ప్రపన్నులకును లోఁబడి కరుణా
లోకనములఁ బోషింతును, నా కాశ్రితరక్షణములు నైసర్గికముల్. 1439

క. సందేహము మానుం డర,విందాననలార మిమ్ము విడువను వత్తున్
బృందావనమున కని హరి, సందేశము పంపె ననుము సంకేతమునన్. 1440

వ. అని మందహాససుందరవదనారవిందుం డై కరంబు కరంబున నవలంబించి సరస
వచనంబు లాడుచు వీడుకొలిపిన నుద్ధవుండును రథారూఢుం డై సూర్యాస్తమ
యసమయంబునకు నందవ్రజంబు చేరి వనంబులనుండి వచ్చుగోవులచరణరేణు
వులం బ్రచ్ఛన్నరథుం డై చొచ్చి నందుమందిరంబు ప్రవేశించిన. 1441

1. నిజనర్మగేహములలో.

శా. ఆప్తుస్వాత్మునిఁ గౌఁగిలించుకొని సం § వాధీశుఁ డానందుఁ డై
మాపాలింటికిఁ గృష్ణుఁ డీతఁ డనుచున్ § మన్నించి పూజించి వాం
ఛాపూర్ణంబుగ మంజులాన్న మిడి మా § ర్గాయాసముం బాపి స
ల్లాపోత్సాహముతోడ నిట్లనియె సం § లక్షించి మోదంబునన్. 1442

క. మామిత్త్రుఁడు వసుదేవుఁడు, సేమంబున నున్నవాఁడె § చెలువుగఁ బుత్త్రుల్
సేమంబున సేవింప ను. ద్దామస్థుం డైనకంసుఁ § దడఁగోపిడపన్. 1443

శా. అన్నా భద్రమె తల్లిదండ్రుల మముల్ § హర్షించి చింతించునే
తన్నుం బాసినగోపగోపికల మి § త్త్రవ్రాతముల్ గోగణం
బు న్నిత్యంబు దలంచునే వననదీ § భూముల్ ప్రసంగించునే
వెన్నుం డెన్నఁడు వచ్చునయ్య యిట మా § వ్రేపల్లెకు న్నుద్ధవా. 1444

క. అంకిలి కలుగక మా కిక, లంకెంజనుపగిదిఁ గాంచి § లలితం బగుత
త్పంకజనయనుని నెమ్మొగ, మింక విలోకింపఁ గలదె § యీజన్మమునన్. 1445

క. అని హరి మున్నొనరించిన, పను లెల్లను జెప్పి చెప్పి § బాష్పాకులలో
చనుఁ డై డగ్గుత్తికతో, వినయంబున నుండె గోప § వీరుం డంతన్. 1446

క. పెనిమిటి బిడ్డనిగుణములు, వినుతింప యశోద ప్రేమ § విహ్వలమతి యై
చనుమొనలఁ బాలు గురియఁగఁ, గనుఁగొనలను జలము లొలుకఁ § గా బెగ్గిలియెన్.

వ. ఇట్లు గోవిందసందర్శనాభావవిహ్వలు లైనయశోదానందులకు నుద్ధవుం డి
ట్లనియె. 1448

క. జననీజనకుల మిమ్ముం, గనుఁగొన శీఘ్రంబె వచ్చుఁ § గాని భద్రంబుల్
వనజాక్షుం డొనరించును, మనమున వగవకుఁడు ధైర్య § మండనులారా. 1449

మ. బలుఁడుం గృష్ణుఁడు మర్త్యులే వసుమతీ § భారంబు వారింప వా
రలరూపంబులఁ బుట్టినాఁడు హరి ని § ర్వాణప్రభుం డెవ్వఁ డు
జ్జ్వలుఁ డై ప్రాణవియోగకాలమునఁ ద § త్సర్వేశుఁ జింతించు వాఁ
డలఘుశ్రేయముఁ బొందు బ్రహ్మమయుఁ డై § యర్కాభుఁ డై నిత్యుఁ డై.

సీ. అట్టినారాయణుం § డఖిలాత్మభూతుండు, కారణమానవా § కారుఁ డైనఁ
జిత్తంబు లతనిపైఁ § జేర్చి సేవించితి, రతికృతార్థుల రైతి § రనవరతము
శోభిల్లు నింధన § జ్యోతిచందంబున, నఖిలభూతములందు § నతఁ డతనికి
జననీజనకదార § సఖపుత్త్రబాంధవ, శత్రుప్రియాప్రియ § జనులు లేరు

ఆ. జన్మకర్మములును § జన్మంబులును లేవు, శిష్టరక్షణంబు § సేయవలసి
గుణవిరహితుఁ డయ్యు § గుణి యయి సర్వంబు, క్షణవినాశకేళి § సలుపుచుండు.

వ. అని మఱియుఁ బెక్కువిధంబుల హరిప్రభావంబు లుపన్యసించుచు నారేయి
గడపి మఱునాఁడు దధిమథనశబ్దంబు లాకర్ణించుచు లేచి కృతానుష్ఠానుం డై
యుద్ధవుం డొక్కరహస్యప్రదేశంబున నున్నసమయంబున. 1452

శా. రాజీవాక్షుఁడు సుందరాస్యుఁడు మహో § రస్కుండు పీతాంబరుం
డాజానుస్థితబాహుఁ డంబురుహమా § లాలంకృతుం డుల్లస
ద్రాజత్కుండలుఁ డొక్కవీరుఁ డిచటన్ § రాజిల్లుచున్నాఁడు మా
రాజీవాక్షునిభంగి నంచుఁ గని రా § రాజాన్వయున్ గోపికల్. 1453

వ. కని లజ్జాసహితహాసవిలోకనంబులు ముఖంబులకుం జెలువొసంగ నిట్లనిరి. 1454

భ్రమర గీతలు.

చ. ఎఱుఁగుదు మేము నిన్ను వన § జేక్షణమిత్త్రుఁడ వీవు కూరిమిన్
మెఱయుచుఁ దల్లిదండ్రులకు § మే లెఱిఁగింపఁ బ్రియుండు వంపఁగా
వఱలెదు భక్తి వచ్చితివి § వారల నైన మనంబులోపలన్
మఱవఁడు మేలు శౌరి మఱి § మాన్యులు రాజున కెవ్వరిచ్చటన్. 1455

క. మునివరు లైనను బంధుల, ఘనసఖ్యము విడువలేరు § కాక విడువరే
యనిమిత్తసఖ్య మొకటి, పని దీఱిన నళులు విరులఁ § [1]బాయునొ లేదో. 1456

చ. అని యిటు గోపికల్ వలుక § నం దొకగోపిక కృష్ణపాదచిం
తనమునఁ జొక్కి చేరువను § దైవవశంబునఁ గాంచె నుజ్జ్వల
త్సునిశితసద్వివేకముఁ బ్ర § సూనమరందమదాతిరేకమున్
ఘనమృదునాదసంచలిత § కాముకలోకముఁ జంచరీకమున్. 1457

వ. కని హరి తన్నుం బ్రార్థింపఁ బుత్తెంచినదూత యని కల్పించుకొని యుద్ధవుని
నన్యాపదేశంబై యెఱుకపడ నయ్యళికిం దొయ్యలి యి ట్లనియె. 1458

మ. భ్రమరా దుర్జనమిత్త్ర ముట్టకుము మా § పాదాబ్జముల్ నాగర
ప్రమదాళీకుచకుంకుమాంకితలస § త్ప్రాణేశదామప్రసూ
నమరందారుణితాననుండ వగుటన్ § నాథుండు మన్నించుఁగా
క మము న్నేఁచుచుఁ బౌరకాంతల [2]శుభా § గారంబులన్ నిత్యమున్. 1459

మ. ఒకపువ్వందలి తేనె ద్రావి మధుపా § యుత్సాహి వై నీవు వే
ఱొకటిం బొందెడుభంగి మ న్మధురపీ § యూషంబునం దేల్చి మా
యకలంకోజ్జ్వలయౌవనంబు గొని య § న్యాసక్తుఁ డయ్యెన్ విభుం
డకటా యాతని కెట్లు దక్కె సిరి మి § థ్యాకీర్తి నమ్మెం జుమీ. 1460

శా. భృంగా కృష్ణుఁడు మంచివాఁ డనుచు సం § ప్రీతిం బ్రశంసించె దీ
సంగీతంబున నేము సొక్కుదుమె త § చ్చారిత్రముల్ వింతలే
యంగీకారము గావు మాకుఁ బురకాం § తాగ్రప్రదేశంబులన్
సంగీతం బొనరింపు వా రిడుదు రో § జన్ నీకు నిష్టార్థముల్. 1461

మ. సమదాళీశ్వర చూడు ముజ్జ్వలితహా § సభ్రూవిజృంభంబులన్
రమణీయుం డగుశౌరిచేఁ గరఁగరే § రామల్ త్రిలోకంబులం

1. బాయకయున్నె. 2. సభాగారంబులం.

బ్రమహాత్మ్యము లక్ష్మి యాతనికటా § క్షాతంబు సేవింప ని
క్కము నే మెవ్వాఁ మాకృపాజలధికిం § గారుణ్యముం జేయఁగన్. 1462

శా. రోలంబేశ్వర నీకు దౌత్యము మహో § ద్యోగంబు నీచేఁబుల్
సాలుఁగా మచ్చరణాబ్జముల్ విడువు మ § స్మన్నాథపుత్త్రామలన్
లీలం బాసి పరంబు డించి తనకున్ § లీనత్వముం బొందుమ
మ్మేలా పాసె విభుండు ధార్మికులు ము § న్నేచందముల్ మెత్తురే. 1463

శా. వాలిం జంపెను వేఁటకానిపగిదిన్ § వంచించి దైత్యాధిపున్
లోలం బట్టి విరూపఁ జేసెను బలిన్ § లోభంబుతోఁ గట్టి యీ
త్రైలోక్యంబు మొఱంగి పుచ్చుకొనియెన్ § దర్పజ్ఞుఁడే మాధవుం
డేలా మల్పద యెగ్గు మావలన నీ § కెగ్గింపఁగా నేటికిన్. 1464

ఉ. పన్నగ మింటికై కొనిసి § వాఱువిహంగము లైన వీనులం
ద న్నొకమాటు వినక్క గృహా § దారసుతాదులఁ బాసి విత్తసం
పన్నత డించి సంసరణ § పద్ధతిఁ బాపుదువాఁడు నిత్యకాం
క్ష న్నెతి నున్నమాబ్రతుకు § సైఁచునె యేల మధువ్రతోత్తమా. 1465

మ. కమనీయం బగువేఁటకానిపదు రా § కర్ణించి నిక్కంబుగాఁ
దమచిత్తంబులఁ జేర్చి చేరి హరిణుల్ § తద్బాణనిర్భిన్న లై
యమితోగ్రవ్యథ నొందుభంగి హరిమా § యాలాపముల్ నమ్మి దుః
ఖములం జెందితి మంగజాస్త్రజనితో § గ్రక్రాంతి నిందించి రా. 1466

ఉ. బంధుల బిడ్డలన్ మగల § భ్రాతలఁ దల్లులఁ దండ్రులన్ మనో
జాంధతఁజేసి డించి [1]శర § ణాదినమమ్ము వియోగదుర్దశా
సింధువులోనఁ ద్రోచి యిటు § చేరక పోవుట పాడి గాదు పు
ష్పంధయ మీయధీశునకుఁ § బాదములం బడి యొత్తి చెప్పవే. 1467

సీ. కాంచనరత్నసం § ఘటితసౌధంబులే, మాకుఁటీరంబులు § మాధవునకు
వివిధనరేంద్ర సే § వితరాజధానియే, మాపల్లె యదువంశ § మండనునకు
సురభిపాదపలతా § శోభితారామమే, మాయరణ్యము సింహ § మధ్యమునకుఁ
గమనీయలక్షణ § గజతురంగంబులే, మాధేనువులు కంస § మర్దనునకు

తే. రూపవిభ్రమనైపుణ § రూఢలైన
మగువలమె మేము మన్మథ § మన్మథునకు
నేల చింతించు మముఁ గృష్ణుఁ § డేల తలఁచుఁ
బృథివి నధిపులు నూతన § ప్రియులు గారె. 1468

వ. అని మఱియు నిట్లనేకవిధంబులఁ గృష్ణసందర్శనలాలన లయి పలుకుచున్నగోపి
కలవచనంబులు విని యుద్ధవుండు మధురాలాపంబుల నూరార్చుచు నిట్లనియె.

1. 'శిను నందిన' వ్రా. ప్ర.

మ. జపదానవ్రతహోమసంయమతప § స్స్వాధ్యాయముఖ్యంబులన్
నిపుణుల్ గోరియు నేవిధుల్ మనములన్ § నిల్పంగలే రట్టిస
ద్వివులాకారునిపై మహామహిముపై § విశ్వేశుపై మీ కజ
స్రపటుధ్యానము లిట్లు నిల్చెను భవ § చ్చారిత్రముల్ చిత్రముల్. 1470

క. నను మీకడకుం గృష్ణుఁడు, పని పంపెడు వేళఁ బిలిచి § పలికినపలుకుల్
వినుఁ డన్నియు వివరించెద, వనజేక్షణలార మీరు § వగవకుఁ డింకన్. 1471

వ. అని హరివచనంబులు గా ని ట్లనియె. 1472

సీ. ఎల్ల కార్యములకు § నేను బ్రధానకారణము గావున మీకు § రామలార
కలుగదు మద్వియో§గము చరాచరరూపములలో మహాభూత § ములు వసించు
కరణి నుండుదు సర్వ § గతుండ నై నే మనఃప్రాణబుద్ధిగుణేంద్రి§యాశ్రయుండ
నాత్మయం దాత్మచే § నాత్మఁ బుట్టింతు రక్షింతును ద్రుంతు హృ § షీకభూత

తే. గుణగణాకార మాత్మకుఁ § గొమరు మిగులు
నిబిడమాయానుభవమున § నిత్యశుద్ధ
మాత్మ విజ్ఞానమయము నై § యమరు గుణముఁ
బ్రకృతికార్యమనోవృత్తిఁ § బట్టి పొందు. 1473

చ. కలఁ గని లేచి మున్ను గలఁ § గన్నసమస్తవిధంబుఁ గల్లగాఁ
దలఁచినభంగి మానసప § దార్థముచే నిఖిలేంద్రియార్థముల్
బలమునఁ గట్టి తజ్జ్ఞుఁడు ప్ర § పంచము లే దనుఁ దన్మనంబుఁ దా
రలయక కట్టుఁడున్ బుధుల § కవ్వల నొండొకభేద మున్నదే. 1474

ఆ. సాంఖ్యయోగనిగమ § సత్యతపోదమములు మనోనిరోధ § మును గడపల
గాఁగ నుండు జలధి § కడపలగాఁ గలనదులభంగి నళిన § నయనలార. 1475

మ. చెలువల్ దవ్వుల నున్నవల్లభులపైఁ § జిత్తంబులం గూర్తు రు
త్కలికం జేరువవారికంటె నదియుం § గా కెప్పుడున్ నన్ను మీ
రలు చింతించుచు నుండఁ గోరి యిటు దూ § రస్థత్వముం బొందితిం
దలఁకం బోలదు నన్నుఁ గూడెదరు ని § త్యధ్యానపారీణ లై. 1476

వ. అని మీకుం జెప్పు మని కృష్ణుండు సెప్పె ననవుడు నుద్ధవునికిం గోపికలు సంతసించి యి ట్లనిరి. 1477

ఉ. ఇమ్ముల నున్నవాఁడె హరి § యిక్కడి కెన్నఁడు వచ్చు వచ్చి మా
యుమ్మలికంబు వాపునె ప్రి § యుం డిట వచ్చెద నన్న నైనఁ దు ర్దే
యుమ్మథురాపురీరమణు § లడ్డము వత్తురు గాక చెల్లరే
మమ్ము విధాత నిర్దయుఁడు § మన్మథవేదనపాలు సేసెనే. 1478

చ. మఱచునొకో మదిం దలఁచి § మాధవుఁ డాయమునాతటంబునం

దఱుచుగ దివ్యసౌఖ్యముల । భాగ్యమహాసీమల నేము [1]రాఁగఁగా
మఱువుల నుండి నీవలకు । నమ్మెలయించి కలంచి దేహముల్
మఱచినఁ దెచ్చి నాల్కలిపి । మన్మథలీలలఁ దేల్చుచుందముల్. 1479

శా. నీతో నర్మగృహాంబులం బలుకునే । నే మెల్ల వంశోల్లస
ద్గీతభ్రాంతల మై కళిందతనయా । తీరంబునం జేరినం
జేతోజాతసుఖంబులం దనిపి మా । చిత్తక్షితుల్ చూడ లీ
లాతంత్రజ్ఞత దాఁగి మెల్లన మదా । లాపంబు లాలించుటల్. 1480

క. ముచ్చటవేళలఁ జెప్పనె, యచ్చుగ మును నేము నోము । నప్పుడు జలముల్
సొచ్చినమాచేలంబులు, మ్రుచ్చిలి యిచ్చినవిధంబు । మూలం జెల్లన్. 1481

శా. ఏకాంతంబున నీమపై నొరగి తా । నే మేని భాషించుచో
మాకాంతుండు వచించునే రవిసుతా । మధ్యప్రదేశంబునన్
రాకాచంద్రమయూఖముల్ మెఱయఁగా । రాసంబు మాతోడ సం
గీకారం బొనరించి బంధనియతిం । గ్రీడించువిన్నాణముల్. 1482

సీ. తనుఁ బాసి యొక్కింత । తడ వైన నిటమీఁద, నేలపై మేనులు । నిలువ వనుము
నేలపై మేనులు । నిలువక యటమున్న, ధైర్యంబు లొక్కటఁ । దలఁగు ననుము
ధైర్యంబు లొక్కటఁ । దలఁగినపిమ్మటఁ, జిత్తంబు లిక్కడఁ । జిక్క వనుము
చిత్తంబు లిక్కడఁ । జిక్కక వచ్చినఁ, బ్రాణంబు లుండక । పాయు ననుము

తే. ప్రాణములు వోవ మఱి వచ్చి । ప్రాణవిభుఁడు, ప్రాణిరక్షకుఁ డగుటెన్నఁ । బ్రాణులెల్లఁ
జేరి చూరంగ మఱియేమి । సేయువాఁడు, వేగ విన్నప మొనరింప । వే మహాత్మ.

క. తగులరె మగలను మగువలు, దగులదె తను మున్ను కమల । దగవు విడిచియుం
దగిలినమగువల విడుచుట, దగుఁ దగ దని తగవు వలుకఁ । దగుదువు హరికిన్.

సీ. విభుఁడు మా వ్రేపల్లె । వీథుల నేతేరఁ, జూతుమే యొకనాఁడు । చూడ్కు లలరఁ
బ్రభుఁడు మాతో నర్మ । భాషలు భాషింప, వింటుమే యొకనాఁడు । వీను లలరఁ
దనువులు పులకింప । దయితుండు డాసినఁ, గలుగునే యొకనాఁడు । కౌఁగిలింపఁ
బ్రాణేశ మమ్మేల । పాసితి వని దూఱ, దొరకునే యొకనాఁడు । తొట్రుపడఁగ

తే. వచ్చునే హరి మేమున్న । వనముఁ జూడఁ, దలఁచునే భర్త మా యింటి । తగులు తెఱఁగుఁ
దెచ్చునే విధి మన్నాథుఁ । దిట్టువడక, యెఱుఁగఁ బలుకు మహాత్మ నీ । కెఱుఁగవచ్చు.

వ. అని దుఃఖార్ణవమగ్నం బయినగోపకులంబు నుద్ధరింపుము రమానాథ యని గోపికలు వగచి తదనంతరంబ మఱియు నుద్ధవనిగదితం బయినకృష్ణసందేశంబు వలన విరహవేదనలు విడిచి యుద్ధవునిం బూజించి రిట్లు కృష్ణలీలావర్ణనలు సేయుచు వ్రేపల్లె నుద్ధవుండు గొన్నినెల లుండి నందాదుల వీడ్కొని మరలి రథారూఢుం డై చని చని. 1486

1. రాఁగ నామఱుఁగుల.

క. సారమతిఁ బ్రణుతి సేయుచు, నారయ నుద్ధవుఁడు గాంచె నఘసంహారిన్
హారిన్ మధురానగరవిహారిన్ రిపుజనమదాపహారిన్ శౌరిన్. 1487

వ. కని యథోచితంబుగా సంభాషించుచుఁ దనచేత నందాదులు పుత్తెంచిన కానుకలు బలకృష్ణులకు నుగ్రసేనునికి వేఱువేఱ యిచ్చె నని చెప్పి శుకుండు పరీక్షిన్నరేంద్రున కిట్లనియె. 1488

కృష్ణుం డుద్ధవునితోఁ జేరఁగొని కుబ్జాగృహంబునకు నరుగుట.

మ. తను ము న్ననంగజకేళిఁ గోరినలతాతన్విన్ రతిక్రీడలం
దనుపం గోరి జనార్దనుం డరిగె రత్నస్వర్ణమాల్యానులే
పనభూషాంబరధూపదీపపరిదీప్తం బై మనోజప్రదీ
పన మై యున్నతదీయగేహమునకుం బంచేషుపంచేషుఁడై. 1489

వ. ఇట్లరిగి తద్గేహమధ్యంబున. 1490

ఆ. కాముశరముపోలెఁ గమలారికళవోలె, మెలఁగి యాడ నేర్చు మెఱుపువోలె
నిఖిలభువనమోహినీదేవతయుఁబోలెఁ, జెలువు మెఱసియున్న చెలువఁగనియె.

మ. హరి యేతెంచిన లేచి సంభ్రమముతో నాళీసమూహంబుచే
సిరి యొప్పన్ విహితోపచారములు తాఁ జేయించి సౌవర్ణసుం
దరతల్పస్థితుఁ జేసి యుద్ధవుని నుద్యత్ప్రీతిఁ బూజించి భా
సురపీఠంబున నుండు మంచు మది నౌత్సుక్యంబు శోభిల్లఁగన్. 1492

క. ఆలీనివహానివేదిత, మాలామృగనాభిపంక మణిమయభూషా
చేలాలంకృత యగుచును, హేలావతి గోరె వనరుహేక్షణుఁ గవయన్. 1493

క. లీలావతీకృతోల్లస, దేలాకర్పూరమిళిత హితమధురమహా
హాలారసపానమద, శ్రీలాలిత యగుచు నబల చేరెం గృష్ణున్. 1494

మ. సరసాలోకనవృష్టిపైఁ గురియుచున్ సమ్యగ్వచోవైఖరిం
గరఁగం జేసి సువర్ణకంకణసమగ్రం బైన సైరంధ్రి కేల్
కరపద్మంబునఁ బట్టి తల్పమున కాకర్షించి గంభీరతం
బరిరంభాదుల నాన వుచ్చి మరు సంభావించుచున్ వేడుకన్. 1495

ఉ. జాతియుఁ గాలముం గళయు సత్త్వము దేశము భావచేష్టలున్
ధాతువుఁ బ్రాయమున్ గుణము దద్దశయున్ హృదయంబుఁ జూడ్కియుం
బ్రీతియు శీలముం దెలిసి పెక్కువిధంబులఁ దొయ్యలిన్ మనో
జాతసుఖంబులం దనిపె శౌరి వధూహృదయాపహారి యై. 1496

క. కరపద్మంబుల మాధవుఁ, గర మొప్పం గౌఁగిలించి కామానలముం
గురుభోరువు వర్జించెను, గరమరు దని తోడిశీత కరముఖి యలరన్. 1497

మ. ఘనకాదుల్ దలపోసి కానని విభున్ సర్వప్రభున్ దుర్లభున్
మును దా నిచ్చిన యంగరాగసుకృతామోదంబునం గూడియున్

ఘననిర్వాణవిభూతి యిమ్మనక యా కంజాక్షి యేఁ బాయఁ జా
ల ననుం గొన్నిదినంబు లంగభవలీ లం దేల్పవే నావుడున్. 1498

ఆ. వనిత గోరుకొనిన వర మిచ్చి మన్నించి, యుద్ధవుండుఁ దాను నువిదయిల్లు
వెడలె శౌరి తియ్యవిలుకాఁడు సురభితోఁ, దీఁగెయిల్లు వెడలు తెఱఁగు మెఱయ.

క. ఏవేదంబులఁ గానని, దేవోత్తముఁ గాంచి ముక్తి తెరు వడుగక రా
జీవేక్షణ రతి యడిగెను, భావింపఁ దదీయకర్మ ఫల మెట్టిదియో. 1500

క. కారుణ్యంబునఁ గృష్ణుఁడు, తారుణ్యము మెఱసి మదన తంత్రంబుల లీ
లారణ్యవీథిఁ దేల్చెను, సైరంధ్రిన్ విభవవిజిత శక్రపురంధ్రిన్. 1501

వ. తదనంతరంబ కృష్ణుం డుద్ధవరామసహితుం డై హస్తినాపురంబునకు నక్రూరునిం
బనుపం దలంచి తద్గృహంబునకుం జనిన నతండు వారలం గని లేచి రామకృష్ణు
లకు నమస్కరించి యుద్ధవుం గౌఁగిలించుకొని వారి నందఱ యథావిధిం బూజించి
హరిపాదంబులు తనతొడలమీఁద నిడుకొని యిట్లనియె. 1502

క. అనుచరులుఁ దానుఁ గంసుఁడు, సనియెన్ నీచేత జముని సదనంబునకున్
ఘనులార మీబలంబున, నొనరఁగ యాదవులవంశ ముద్ధృత మయ్యెన్. 1503

వ. మహాత్ములారా మీరు విశ్వాదిపురుషులరు విశ్వకారణులరు విశ్వమయుల రగుట
మీకుం గార్యకారణంబులు లే వవధరింపుము పరమేశ్వరా నీవు రజోగుణం
బున నఖిలంబును సృజియించి కారణరూపంబునఁ దదనుప్రవిష్టుండ వై కృత
దృష్టకార్యరూపప్రపంచాకారంబున దీపించు చుందువు కార్యరూపచరాచర
దేహంబులకుం గారణంబు లైనభూప్రముఖంబు లనుగతంబు లై కార్యరూప
దేహంబులు నై ప్రకాశించుచందంబున నొక్కండవు కారణరహితుండవు నాత్మ
తంత్రుండవు నై యుండియు విశ్వాకారంబునఁ బెక్కగుదువు సృష్టిస్థితిలయం
బులం జేయు చుండియు విజ్ఞానమూర్తి వగుటం బరిభ్రాంతుం డైనజీవునిభంగి
గుణకర్మబద్ధుండవు గావు. కావున సిద్ధంబు తన్నిమిత్తంబున బంధహేతువును
సిద్ధింపదు. 1504

సీ. పరఁగ జీవుని నైన బంధమోక్షము లంట, వంటునే పరతత్త్వ మైననిన్ను
నంటునె యీశ దేహాద్యుపాధులు ననిర్వచనీయములు గాన వరుస నీకు
జన్మంబు జన్మసంశ్రయభేదమును లేవు, కావున బంధమోక్షములు లేవు
గణుతింప నిన్నులూఖలబద్ధుఁ డనుటయు, నహిముక్తుఁ డనుటయు నస్మదీయ

ఆ. బాలబుద్ధి గాదె పాషండముఖరమార్గములచేత నిజ గద్దితార్థ
మైనవేదమార్గ మడఁగి పో వచ్చిన, నవతరించి నిలుపు దంబుజాక్ష. 1505

క. ఆనీవు ధరణిభారము, మానిచి రక్కసుల నెల్ల మర్దించుటకై
యానకదుందుభియింటను, మానుగ జన్మించితివి సమంచితకీర్తిన్. 1506

మ. త్రిజగత్పావనపాదతోయములచే దీపించి వేదామర

ద్విజముఖ్యాకృతి వైననీవు కరుణన్ । విచ్చేయుటం జేసి మా
నిజగేహంబులు ధన్యతం దనరెడిన్ । ని న్నార్యు లర్చింపఁ గా
నజితత్వంబులు వారి కిత్తు వనుకం । పాయ త్తచిత్తుండ వై. 1507

శా. ఏపుణ్యాతిశయప్రభావమునవో । యీజన్మమం దిక్కడన్
నీపాదంబులు గంటి ని న్నెఱిఁగితిన్ । నీవుం గృపాళుండ వై
నాపై నర్మిలిఁ జేసి మాన్పఁ దగవే । నానాధనాగారకాం
తాపుత్త్రాదులతోడిబంధనము భ । క్తవ్రాతచింతామణీ. 1508

వ. అని పలికిన నగుచు నక్రూరునికి మాటలవలన సంసారబంధం బగుమోహంబుఁ
గీలుకొలుపుచు హరి యి ట్లనియె. 1509

కృష్ణుం డక్రూరుని హస్తినాపురంబునకుఁ బంపుట.

క. బంధుండవు సద్యోహిత,సంధుండవు వావిఁ జూడ । జనకుఁడవు గృపా
సింధుండ వెల్లగుణముల, నంధుఁడవు గావు ప్రోవ । నర్హుఁడ వెందున్. 1510

చ. కొలుతురు మర్త్యు లిష్టములు । గోరి శిలామయదేవసంఘముల్
జలమయతీర్థసంఘమును । సంతతము న్నటు వారు గొల్వఁగా
వల దన రాదు గాక భగ । వత్పదభక్తుల రైనమీక్రియన్
సొలయక దేవతీర్థములు । చూచినయంతనె కోర్కె లిచ్చునే. 1511

వ. మహాత్మా పరమభాగవతుండ వైననీవు మా కభీష్టంబు లొనరింప నర్హుండవు
వినుము పాండురాజు పరలోకగతుం డైనఁ గుంతీసహితు లైనపాండవులు ధృత
రాష్ట్రశాసనంబున నేతెంచి కరిపురంబున నున్నవా రఁట నిజపుత్త్రమోహితుం
డగునయ్యంధనృపతి వారియందు సమత్వంబునం జరింపం డటు గావున. 1512

క. వారలు బంధులు గావున, వారలకును మే లొనర్చి । వా రలరంగా
వారింప వలయు దుస్థితి, వారిజరిపువంశ పొమ్ము । వారిం జూడన్. 1513

వ. అని పలికి సంకర్షణోద్ధవసహితుండై హరి నిజగృహంబునకుం జనుటయు నక్రూ
రుండు కౌరవరాజధాని యగుకరిపురి కరిగి యందు ధృతరాష్ట్రభీష్మవిదురబాహ్లిక
భారద్వాజగౌతమదుర్యోధనకర్ణాశ్వత్థామాదులం గుంతీసహితు లైనపాండవు
లం దక్కినబంధువులనుం గని యథోచితసత్కారంబుల నంది తద్వర్తనంబు
లెఱింగికొనుచుఁ గొన్నిదినంబు లుండ నొక్కనాఁడు విదురుండు విన నేకతంబున
నక్రూరునికిం గుంతి యి ట్లనియె. 1514

శా. అన్నా తల్లులుఁ దండ్రులున్ భగినులు । న్నల్లుండ్రు మ ద్భ్రాతలున్
నన్నుం బో మ్మనువేళ నే మనిరి మా । నెవ్వాల్ విచారింతురే
యున్నారా సుఖయుక్తు లై మృగి వృక । వ్యూహంబులో నున్నరే
ఖ న్నే నిక్కడ నున్నదానఁ గుమనః । కౌరవ్యమధ్యంబునన్. 1515

మ. కఱపించెన్ ఫణికోటిచే లతికలం । గట్టించి గంగానదిన్

నెఱిఁ ద్రోపించె విషాన్వితాన్న మొసఁగెన్ § నిద్రారతిం జెంది యే
మఱి యుండం బొడిపించె నాయుధములన్ § మత్పుత్త్రులం దేమియుం
గొఱ గాఁ డీధృతరాష్ట్రసూనుఁడు మహా § క్రూరుండు కార్యంబులన్. 1516

మ. బలుఁడుం గృష్ణుఁడు నెన్నఁడైనఁ దమలోఁ § భాషించి మేనత్తబి
డ్డలకున్ మేలు దలంతురే వగపులన్ § డయ్యంగఁ బాలయ్యె నే
జలజాతాక్షుఁడు భక్తవత్సలుఁ డిలా § చక్రంబు భాగించి యి
మ్ముల నిప్పించునె నాకుమారకులకున్ § ముఖ్యప్రకారంబునన్. 1517

వ. అని పలికి కృష్ణునిఁ జిత్తంబున నిల్పి నమస్కరించి సంకీర్తనంబు సేసి సర్వాత్మక సర్వపాలక (పుండరీకాక్ష) శరణాగత నైననన్ను రక్షింపు మని వగచు చున్నకుంతికి నక్రూరుండు విదురసమేతుండై ప్రియవచనంబుల దుఃఖోపశమనంబు సేసి వీడ్కొని బంధుమిత్త్రమధ్యంబున సుఖోపవిష్టుండై యున్నధృతరాష్ట్రున కిట్లనియె.

ఉ. నీయనుజుండు పాండుధర § ణీవిభుఁ డీల్గిన నీవు భూమి ధ
ర్మాయతబుద్ధి నేలుచుఁ బ్ర § జావళిఁ గాచుచు గౌరవంబుతోఁ
బాయక లోకులందు సమ § భావన చేసితివేనిఁ గీర్తియున్
శ్రేయముఁ గల్గు వేఱొకటి § సేసిన దుర్గతి గల్గు భూవరా. 1519

సీ. అవనీశ పాండవు § లందు నీనందను, లందు సమానుండ § వగుట బుద్ధి
యెవ్వనితో యోగ § మిం దెవ్వనికి నిత్య, మంగనాగారపు § త్త్రాదికముల
వలన నయ్యెడి దేమి § వసుమతి నొకజంతు, వుదయింప నొకజంతు § వుక్కడంగు
నొకఁడుపుణ్యముఁజెంద § నొకఁడుపాపమునొందు, మీనజీవనభూత § మిళితజలము

ఆ. తత్తనూజు లెట్లు § ద్రావుదు రట్లు మూ, ఢాత్మువిత్త మెల్ల § నపహరింతు
రహితులైనకొడుకు § లటమీఁద మని యైనఁ, జచ్చియైనఁ దండ్రి § బాడఁ జనరు.

క. కావున మూఢాత్ముఁడ వై, నీ వార్జించినధనంబు § నీ పుత్త్రులు దు
ర్భావులు పుచ్చుకొనంగా, భూవర నిందితుఁడ వగుదు § భూలోకములన్. 1521

శా. నిందం బొందకు మయ్య యీతనువు దా § నిద్రాకళాదృష్టమా
సందోహంబువిధంబు నిల్వదు సుమీ § జాత్యంధతం బొందియున్
మందప్రజ్ఞత లేక చేసెదవు స § మ్యగ్జ్ఞానచక్షుండ వై
సందేహింపక యిమ్ము పాండవులకున్ § సర్వంసహాభాగమున్. 1522

వ. అనిన ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 1523

సీ. నీమాట మంచిది § నిశ్చయ మగుఁ గాన, నస్థిరం బైన నా § యంతరంగ
మందు నిల్వదు సుదా § మాచలస్ఫటికశి, లాతలోద్యతతటి § ల్లతికభంగి
నమృతంబు నొందియు § నానందితుఁడు గాని, నరుమాడ్కి నేనునా § నంద మొంద
నీశ్వరాజ్ఞాపథ § మెవ్వఁడు దప్పింప, నోపు విజ్ఞాని యై § యుండి యైన

ఆ. విశ్వ మెల్లఁ జేసి § విభజించి గుణముల, నెవ్వఁ డనుసరించె § నెవ్వఁ డవని

భార మెల్లఁ బాయఁ । బ్రభవించె దేవకి, కెవ్వఁ డాత్మతంత్రుఁ । డీశ్వరుండు.

వ. అట్టికృష్ణునకు నమస్కరించెదఁ దచ్చిత్తంబునం గలతెఱం గగు నని వీడ్కొలి
పిన నక్రూరుం డతనితలం పెఱింగి యి ట్లనియె నీతలంపుఁ గనుంగొంటి నీ కిష్టం
బగునట్లు వర్తింపు మని పలికి మరలి మధురకుం జనుదెంచి తదీయవృత్తాం
తంబు రామకృష్ణుల కెఱింగించె నంతఁ గంసభార్య లగు నస్తియుఁ బ్రాప్తియు
విధవ లై దుఃఖించుచుం దమతండ్రి యైనజరాసంధునగరంబునకుం జని. 1525

శా. వాండ్రుర్ వీండ్రును రాజులే యనుచు గ । ర్వప్రౌఢితో యాదవుల్
వేండ్రం బైనబలంబుతో మథురకుర్ । వే వచ్చి నిష్కారణం
బాండ్రుర్ బిడ్డలు బంధులుర్ వగవఁ గం । సాదిక్షమానాథులం
దండ్రిం జంపిరి కృష్ణుచేత నిటు వై । ధవ్యంబు వచ్చెం జుమీ. 1526

వ. అనిన విని ప్రళయకాలానలంబు తెఱంగున మండిపడి శోకరోషంబులు బంధు
రంబులుగా జరాసంధుం డి ట్లనియె. 1527

శా. ఏమీ కంసునిఁ గృష్ణుఁడే రణములో । హింసించె నోచెల్ల నా
సామర్థ్యంబు దలంపఁ డించుకయు మ । చ్చండప్రతాపానలో
ద్దామార్చుల్ వడి నేడు గాల్చు యదుసం । తానాటవీవాటికల్
భూమిం గ్రుంగిన మింట దాఁగిన మహాం । భోరాశిలోఁ జొచ్చినన్. 1528

క. యాదవవిరహిత యగుఁ బో, మేదిని నాచేత నేడు । మీఁదుమిగిలి సం
పాదితబలు లై హరిరుద్రాదులు నింద్రాదు లెవ్వ । రడ్డం బైనన్. 1529

జరాసంధుఁడు మథురమీఁద దండెత్తి వచ్చి కృష్ణునితో యుద్ధముసేయుట.

వ. అని పలికి సమరసన్నాహసంకులం బగుచిత్తంబునఁ గోపంబు దీపింప సంగరభేరి
వ్రేయించి కదలి. 1530

క. దక్షుం డై యిరువదిమూఁ, డక్షౌహిణు లైనబలము । లనుగతములుగా
సాక్షీణమ జరాసంధుఁడు, ప్రక్షోభముతోడ మథురపైఁ జనియె నృపా. 1531

క. గంధేభతురగరథభట, బంధురచరణోత్థితోగ్ర । పాంసుపటలయో
గాంధీభూతము లై దివి, మంథరగతి నడచె నపుడు । మార్తాండహరుల్. 1532

వ. ఇట్లు చని నిరంతరకిసలయపత్రకోరకకుసుమఫలభారవినమితవృక్షవిలసితమహో
ద్యానంబును నుద్యానవనభాగవలమానజలోన్నయనదారుయంత్రలతానిబద్ధకలశ
విముక్తసలిలధారాళీకరపరంపరాసంపాదితవర్షాకాలంబును గాలకింకరసదృశవీర
భటరథతురగసామజసంకులంబును గులాచారధర్మప్రవీరపౌరజనభాసురంబును
సురాభేద్యమానమహోన్నతాట్టాలకయంత్రభయంకరప్రాకారచక్రంబును జక్ర
వాకహంసాదికలకలారావకలితసరోవరంబును సరోవరసంఫుల్లహల్లకకమలపరి
మళమిళితపవనవిరాజితంబును జితానేకమండలేశ్వరభూషణమణిగణరజోనివా
రితమదగజేంద్రదానజలప్రభూతపంకంబును బంకరహితయాదవేంద్రదత్తసువర్ణా

చలకల్పతరుకామధేనుసమ్మర్దితవిద్వజ్జననికేతనంబును గేతనసన్నిబద్ధ[1]చామరమ
యూరచాపశింజినీనినదపరిపూరితాభ్రంబును నభ్రంలిహమహాప్రాసాదసౌధగవాక్ష
రంధ్రనిర్గతఘనసారధూపధూమపటలవిలోకనసంజనితజలధరభ్రాంతివిభ్రాంతశిఖండి
తాండవసుచిరంబును జిరతరానేక దేవాలయఘోఘుష్యమాణతూర్యనినదపరిభా
వితపారావారకల్లోల ఘోషంబును ఘోషకామినీప్రాణవల్లభబాహుదండపరిరక్షి
తంబు నై పరులకు నలక్షితం బైనమథురానగరంబు చేరి వేలాలంఘనంబు చేసి
వెల్లివిరిసినమహార్ణవంబు తెఱంగునఁ బట్టణంబునకు ముట్టడంబు చేసి చుట్టును
విడిసిన జరాసంధునివేలంబుఁ గనుంగొని వేలావిభుం డగుహరి తనమనంబున.

మ. ఐదున్నాలుగునాఱురెండునిరుమూఁ | డక్షౌహిణుల్ సుట్టి సం
ఛాదించెం బుర మెల్ల మాగధునెడన్ | సామంబు దానంబు సం
భేదంబుం బని లేదు దండవిధి శో | భిల్లం బ్రయోగించి యీ
భూదేవీవరభార మెల్ల నుడుపం | బోలున్ జయోద్భాసి నై. 1534

క. ఏ నవతరించు టెల్లను, మానుగ జతురంతధరణి | మండలభరమున్
మానుపుకొఱకుం గాదే, పూనెద నిది మొదలు దగిలి | భూభర ముడుపన్.

ఆ. మగధనాథుఁ బోర | మడియింపఁ బోలదు
మడియ కున్న వీఁడు | మరలి మరలి
బలముఁ గూర్చుకొనుచుఁ | బఱతెంచుఁ బఱతేరఁ
ద్రుంపవచ్చు నేల | దొసఁగు ద్రోఱఁగ. 1536

వ. అని యిట్లు తలపోయుచున్నసమయంబున నభోభాగంబున నుండి మహాప్రభా
సమేతంబులును సపరిచ్ఛదనూతంబులును ననేకబాణబాణాసనచక్రాదివివిధా
యుధోపేతంబులు నయినరథంబులు రెండు మనోరథంబులు పల్లవింప దైవయో
గంబునఁ జేర వచ్చినం జూచి హరి సంకర్షణున కిట్లనియె. 1537

శా. కంటే రామ రథంబు లాయుధములున్ | గాఢ ప్రకాశంబు లై
మింటన్ వచ్చెను వీనిఁ గైకొని సురల్ | మెచ్చన్ నృపశ్రేణులన్
బంటింపం బని లేదు చంపుము ధరా | భారంబు వారింపు మీ
వెంటన్ నీయవతారమున్ సఫల మౌ | వేవేగ లెమ్మాజికిన్. 1538

వ. అని పలికె. 1539

క. ఖరు లై దృఢకవచధను,శ్శరు లై యధిగతరథాను | చరు లై మదవ
త్కరు లై ఘనహరు లై బల,హరు లయ్యెడ నాజి కేఁగి | రతిభీకరు లై. 1540

వ. ఇట్లు సమరసన్నాహంబునం బురంబు వెడలి. 1541

ఉ. అన్యులు తల్లడిల్ల దను | జాంతకుఁ డొత్తె గభీరఘోషకా

1. చాపమయూరశింజినీ.

తన్యమహాప్రభావవిక § టీకృతపద్మభవాండజంతుచై
తన్యముఁ ధన్యముఁ దివిజ § తాపసమాన్యముఁ బ్రీతభక్తరా
జన్యము భీతదుశ్చరిత § శాత్రవసైన్యముఁ బాంచజన్యమున్. 1542

క. సింధురభంజనపూరిత, బంధురతరశంఖనినద § భారమున జరా
సంధునికిం గలసైన్యము, లంధము లై సంచలించె § నాహవభూమిన్. 1543

వ. అయ్యవసరంబున మాగధుండు మాధవున కి ట్లనియె. 1544

సీ. అదలించి రొప్పంగ § నాలమందలు గావు, గంధగజేంద్రసం § ఘములు గాని
పరికించి వినఁగనం § భారవంబులు గావు, వాజీంద్రహేషార § వములు గాని
పదహతిఁ గూల్పంగఁ § [1]బాఁతబం డ్లివి గావు, నగసమానస్యంద § నములు గాని
ప్రియము లాడంగ నా § భీరలోకము గాదు, కాలాభవైరివ § ర్గంబు గాని

తే. యార్ప వనవహ్ని గాదు బా § ణాగ్ని గాని
మురియ బృందావనము గాదు § మొనలు గాని
యమున గాదు నటింప ఘో § రాజి గాని
పోరు నీ కేల గోపాల § పొమ్ము పొమ్ము. 1545

మ. తరుణిం జంపుటయో బకుఁ గెడపుటో § ధాత్రీజముల్ గూల్చుటో
ఖరముం ద్రుంచుటయో ఫణిం బఱపుటో § గాలిన్ నిబంధించుటో
గిరి హస్తంబునఁ దాల్చుటో లయమహా § గ్నిస్ఫారదుర్వారదు
ర్భరబాణాహతి నెట్లు నిల్చెదవు స § ప్రాణుండవై గోపకా. 1546

వ. అదియునుం గాక. 1547

సీ. గోపికావల్లకీ § ఘోషణంబులు గావు, శింజినీరవములు § చెవుడుపఱుచు
వల్లవీకరముక్త § వారిధారలు గావు, శరవృష్టిధారలు § చక్కు సేయు
ఘోషాంగనాపాంగ § కుటిలాహతులు గావు, నిశితాసినిహతులు § నిగ్రహించు
నాభీరకామినీ § హస్తాబ్జములు గావు, ముష్టిఘాతంబులు § మురువు డించు

తే. నల్లవ్రేపల్లె గాదు ఘో § రావనీశ,మకరసంఘాతసంపూర్ణ § మగధరాజ
వాహినీసాగరం బిది వనజనేత్ర, నెఱసి నిను దీవికై వడి § నేఁడు ముంచు.

వ. అనిన శ్రీహరి యి ట్లనియె. 1549

ఉ. పంతము లేల తొల్లి జన § పాలురఁ బోరుల గెల్చినాఁడ వం
ద్రంతియ చాలదే బిరుదు § లాడుట బంటుతనంబుత్రోవయే
యింతటఁ దీఱెనే మగధ § యేటికిఁ బ్రేలెదు నీవ యేల క
ల్పాంతమహోగ్రపావకుని § నైన హరింతు వరింతు సంపదన్. 1550

క. గోపాలుఁడ వని పలికితి, భూపాలక దీన నేమి పోరాడంగా
గోపాలమహీపాల,వ్యాపారాంతరము దెలియ § వచ్చుం బిదపన్. 1551

1. 'బాటబండ్లును' వ్రా. ప్ర.

వ. అనిన రోషబంధురుండై జరాసంధుం డిట్లనియె. 1552

ఉ. బాలుఁడ వీవు కృష్ణ ! బల § భద్రునిఁ బంపు రణంబు సేయఁగో
పాలకబాలుతోడ జన § పాలశిఖామణి నైనమాగధుం
డాలము సేసె నంచు జను § లాడెడిమాటకు సిగ్గు పుట్టెడిం
జాలుఁ దొలంగు దివ్యశర § జాలుర మమ్ము జయింపవచ్చునే. 1553

వ. అనిన నగధరుం డిట్లనియె. 1554

క. పొగడుకొనుదురే శూరులు, మగఁటిమిఁ జూపుదురు గాక § మాగధ నీకున్
మగతనము గలిగెనేనియుఁ, దగు మెఱయ వికత్థనములు § దగ వీపోరన్. 1555

వ. అనిన రోషించి. 1556

చ. పవనుఁడు మేఘరేణువుల § భానుకృశానులఁ గప్పుకై వడిన్
వివిధబలౌఘముం బనిచి § వేగమ మాగధుఁ డావరించె భూ
మ్యవనచరిష్ణులన్ [1]గువిమ § తావనినాథనిరాకరిష్ణులన్
దివిషదలంకరిష్ణుల న § తిస్థిరజిష్ణుల రామకృష్ణులన్. 1557

మ. హయహేషల్ గజబృంహితంబులు రథాం § గారావముల్ శింజినీ
చయటంకారములున్ [2]వివర్ధితగదా § చక్రాస్త్రనాదంబులున్
జయశబ్దంబులు భేరిభాంకృతులు ని § స్సాణాదిఘోషంబులున్
భయదప్రక్రియ నొక్కవీఁక నెగసెన్ § బ్రహ్మాండభేదంబుగన్. 1558

వ. మఱియు నయ్యెడ మాగధమాధవవాహినులు రెండు నొండొంటిం దాఁకి రౌద్రంబున సంవర్తసమయసముద్రంబులభంగి నింగికిం బొంగి చెలంగి చలంబునం దలపడి పోరునెడ మసరు కవిసి మహారణ్యంబులు వెలువడి మార్కొనుమదగజంబులమాడ్కిని మహోత్కంఠంబు లగుకంఠీరవంబుల తెఱంగున దుర్లభంబు లగుశరభంబులచాడ్పునం బ్రచండంబు లగుగండభేరుండంబులగమనికం దమతమ మొనలకుం దలకడచి వీరరసంబు వివిధరూపంబు లైనవిధంబునం బదుగురు నూర్వురు వేవురు గము లై కులకుధరగుహాంతరాళంబులు నిండ సింహనాదంబు లొనర్చుచు నార్చుచు నట్టహాసంబులు సేయుచు నరివీరుల రోయుచుఁ బటహకాహళభేరీశంఖశబ్దంబులకు నుబ్బుచు గర్వంబునం బ్రబ్బుచు గదల వ్రేయుచుఁ గాండంబుల నేయుచు ముద్గరంబుల నొత్తుచు ముసలంబుల మొత్తుచు గుంతంబుల గ్రుచ్చి యెత్తుచుఁ గరవారంబులం ద్రెంచుచుఁ జక్రంబులం ద్రుంచుచు శస్త్రంబులం దఱుగుచుఁ జిత్రంబుగఁ దిరుగుచుఁ బరిఘంబులం ద్రిప్పికొట్టుచుఁ బ్రాసంబులం బెట్టుచు శూలంబులఁ జిమ్ముచు సురియలఁ గ్రుమ్ముచు బహుభంగులఁ బరాక్రమించువీరభటులును నిబిడనీరంధ్రనేమినిర్ఘోషంబుల నాకాశంబు నిరవకాశంబుగ ననర్గళచక్రమార్గంబులం బడుపదాతులు చదియ నరదంబులు

1. 'విమతమానవనాథ' వ్రా. ప్ర. 2. వివర్జితగదా.

దోలి వివిధాయుధప్రయోగంబుల వైరుల వ్రచ్చి చిందఱవందఱ లాడురథికులును రథికశరపరంపరలఁ గంపింపక మహామోఘమేఘధారలకుఁ జలింపనిధరణీధరంబుల చాడ్పున రథంబులకుం గవిసి కల్పాంతకాలదండిదండప్రచండంబులగుశుండాదండంబులు సాఁచిపూఁచికడనొగ లోడిసి తిగిచికుదిచి విఱిచి కూబరములు నుఱుములుగ జిఱజిఱం ద్రిప్పి వైచియు భటులఁ జటులగతిం బంతులక్రియ నెగురవైచి దంతంబుల గ్రుచ్చియు ఘోటకంబుల వ్రచ్చియు విచ్చలవిడిం దిరుగుకరులును వజ్రివజ్రధారలకుం దప్పి [1]కకుప్పాలకు నెగయుతెక్కలు గలగిరులసిరులం బక్కెరలతోడ హేషారవభీషణంబులై మనోజవంబు లగుతురంగంబులం బఱపి తురంగపదపాంసుపటలప్రభూతబహుళాంధకారంబులు గరకలితకఠోరఖడ్గమరీచిజాలంబుల నివారించుచు నానాప్రకారంబులం బ్రతివ్యూహంబులం జించి చెండాడురాహుత్తులుం గలిగి సంగ్రామంబు భీమం బయ్యె నందు. 1559

క. చెడురథములుఁ దెగుహరులును, బడుకరులును మడియుభటులుఁ బఱచురుధిరముల్
మడియుతల లొఱగ తనువులు, పొడియగుతొడవులును మధురిపుని దెసఁ గలిగెన్.

క. భీతం బై హతసుభట, వ్రాతం బై భగ్నతురగ వారణరథసం
ఘాతం బై విజయశ్రీ, వీతం బై యదుబలంబు విఱిగె నరేంద్రా. 1561

శా. యోధాగ్రేసరుఁ డీహలాయుధుఁడు లోకోత్కృష్టబాహాబల
శ్రీధౌరేయుఁడు కృష్ణుఁ డిట్టిఘనుల్ జిత్రంబు నేఁ డిట్లు సం
రోధించెన్ బలముం దెరల్చె మగధేంద్రుం డంచు వీక్షించుచున్
సౌధాగ్రంబులఁ బౌరకాంతలు మహాసంతప్తలై రెంతయున్. 1562

వ. ఇట్లు తన మొనలు విఱిగిపాఱినం గనుంగొనిసమరసంరంభంబున హరివిశ్వంభరాభరణవేదండశుండాభంబు లగుబాహుదండంబులు పెంచివిజృంభించి బ్రహ్మాండకుహర (కుంభ) పరిస్ఫోటనం బగుపాంచజన్యనినదంబు నిబిడనిర్ఘాతశబ్దంబు గా నుదంచితపింఛదామంబు సంక్రందనచాపంబు గాఁ బ్రశస్తహస్తలాఘవంబున శరాకర్షణసంధానమోక్షణంబు లేర్పడక నిర్వక్రచక్రాకారంబుతోడమార్తాండమండల ప్రభాప్రచండం బగుశార్ఙ్గకోదండంబు క్రొమ్మెఱుంగుగా దిగ్గజేంద్రకర్ణభీషణంబు లగుగుణఘోషణంబులు ఘుమఘుమారావదుస్సహంబు లయినగర్జనంబులుగా రథతురంగమరింఖాసముద్ధూతపరాగపటలపరంపరాసంపాదితపుంజీభూతం బగుపెంజీఁకటి యిరులుగా నసమసమరసన్నాహచాతురీవిశేషంబులకుం జొక్కినిక్కి కరంబు లెత్తి నర్తనంబులం బ్రవర్తించు[2]నారదహస్తవిన్యాసంబులు లీలాతాండవమండితమహోత్కంఠంబు లగునీలకంఠంబులు గా సుందరస్యందననేమిసంక్షోభభీతు లయి కుంభికుంభంబులపై వ్రాలువీరులు మత్తమయూరకేకారవ

1. యుప్పరంబుల కెగయు - యుప్పర కెగయు. 2. నారదాదులు లీలా.

చకితులై యువతికుచకుంభములమీఁద వ్రాలెడుకాముకులుగా నానానరేంద్ర రక్తపిపాసాపరవశంబులై వాచఱచు చున్నభూతవ్రాతంబులు వర్షవర్షేతినిస్వనంబు లొసంగుచాతకంబులుగా నభంగసంగరప్రేరకుం డగుహలాయుధుండు వృష్టికారణంబగుమందసమీరణంబుగా ననల్పకల్పాంతకాలనీలవలాహకంబుభాతిం (బరఁగుమేనిచాయతోడం దోయజనాభుం) డరాతిచతురంగదేహక్షేత్రంబులం బుంఖానుపుంఖంబులుగ నసంఖ్యాతబహువిధదివ్యబాణవర్షంబులు గురియు నెడ శస్త్రాస్త్రపరంపరాసంఘట్టనజనితంబు లగుమిడుఁగుఱులు వర్షాకాలవిహిత విద్యోతమానఖద్యోతంబులును విశిఖవికీర్ణ (వీర) కోటీరఘటితపద్మరాగశకలంబు లింద్రగోపంబులును మహితమార్గణవిదళితమత్తమాతంగకుంభమౌక్తికంబులు వడగండ్లును జటులార్ధచంద్రశరచ్ఛిన్నచరణంబు లయి కృష్ణ కృష్ణ నిలు నిలు మని పలుకుచుం గూలెడుమేనులు కృషీవలకరపరశుధారావిదళితమూలవిశాల సాలంబులును భాసురభల్లభగ్నంబు లయినవదనగహ్వరంబులవలన డుల్లెడుదంత పుంజంబులు మాలతీకుసుమమంజరులును నవ్యనారాచభిన్నదేహంబు లయి దిగ్గనఁ గ్రొగ్గండ్లవలన వెడలురక్తస్యందసందోహంబులతో సంచరింపక ప్రాణంబులు విడుచుశుండాలంబులు సెలయేఱులతోడికొండలును గఠోరకాండఖండితంబు లయినభుజాదండంబులతోడఁ గలసిపడినవజ్రమయకంఠికాభరణంబులుభోగిభోగ సమేతకేతకీసుమంబులును బ్రళయార్ణవకల్లోలశబ్దసన్నిభంబు లయినభేరీరవంబులు భీకరభేకనికరారవంబులును దారుణేషువిలూనవాహవారణమనుజమస్తిష్కంబు రొంపియున్నై సొంపు మెఱయ నాభీలకీలాలప్రవాహంబులు ప్రవహించె నందు భుజంబులు భుజంగంబులును గపాలంబులు కమఠంబులును శిరోజంబులు శైవాలంబులును గరంబులు మీనంబులును హయంబులు నక్రంబులును గజంబులు దీవులును ధవళచ్ఛత్త్రంబులు నురువులును జామరంబులు కలహంసంబులును భూషణరత్నరేణురాసులు పులినంబులునై యొప్పె నప్పుడు. 1563

లయవిభాతి. హసితహరినీలనిభ ౹ వసనము విశాలకటి
౹ ననమనయనాద్రిపరి ౹ లసిత మగుమేఘో
ల్లసనము వహింపఁ గర ౹ కిసలయము హేమమణి
౹ విసరవలయద్యుతులు ౹ దెసలతుదలం దుం
పెసలు గునియంగ సర ౹ భసమున బలుండు దర
౹ హసితము ముఖాబ్జమున ౹ నెసఁగ ఘనకాలా
యసమయమహోగ్రతర ౹ ముసలము వడిఁ విసరి
౹ కసిమసఁగి శత్రువుల ౹ నసువులకుఁ బాపెన్. 1564

లయవిభాతి. ప్రలయసమయాంతకుని ౹ చెలువునఁ గటాక్షముల

నలఘుచటులాగ్నికణ ములు చెదరఁ గోలా
హాలముగ సువర్ణమణి వలయనిచయోజ్జ్వలిత
హాలము వడిఁ జాఁచి శిర ములు నురముఁలు ని
ర్దలితములుగఁ శకల ములుగ నొనరింపఁ గని
బెలుకుఱి జరాసుతుని బలము రణవీథిం
జలితదనుజావలికి బలికి భయభీతసుర
ఫలికిఁ ద్రిజగచ్ఛలికి హలికిఁ దలఁకించెన్. 1565

శా. రోషోద్రేకకళాభయంకరమహా రూపంబుతో నొక్కచే
నీషాదండము సాఁచి లాంగలము భూ మీశోత్తమగ్రీవలన్
భూషల్ రాలఁ దగిల్చి రాదిగిచి సం పూర్ణోద్ధతిన్ రోఁకటన్
వేషంబుల్ సెడ మొత్తె రాముఁడు రణో ర్విన్ నెత్తురుల్ జొత్తిలన్. 1566

క. హలిహలహృతకరికుంభ,స్థలముక్తాఫలము లొలిఁ దనరెఁ గృషికళాం
గలమార్గకీర్ణబీజా,వలికైవడి నద్భుతాహ వక్షేత్రమునన్. 1567

క. తఱిమి హలి హలము విసరుచు
నెఱిఁ గదిసిన బెగడి విమత నికరము లెడలై
వెఱఁగుపడు నొదుఁగు నడఁగును
మఱుపడుఁ జెడు మడియుఁ బొరలు మరలుం దెరలున్. 1568

క. హరి తిగ్మగోశతంబుల, హరిదంతర మెల్లఁ గప్పు నాకృతిఁ గడిమిన్
హరి తిగ్మగోశతంబుల, హరిదంతర మెల్లఁ గప్పె నతిభీకరుఁడై. 1569

సీ. పదుగురేగురు దీర్ఘ బాణముల్ గాఁడిన, గుదులు గ్రుచ్చినభంగిఁ గూలువారుఁ
దలలు ద్రెవ్విన మున్ను దారు వీక్షించిన, వారల నొప్పించి వ్రాలువారుఁ
బదములు దెగి పడ్డ బాహులఁ బోరి ని,ర్మూలితబాహులై మ్రొగ్గువారు
క్షతముల రుధిరంబు జల్లింప నిర్ఘర,యుతశైలములభంగి నుండువారు
ఆ. భ్రాతృపుత్త్రమిత్త్ర బంధువుల్ వీఁగినఁ నడ్డ మరుగుదెంచి యడఁగువారు
వాహనములు దెగిన వడి నన్యవాహనా,ధిష్ఠు లగుచు నెదిరి త్రెళ్లువారు.

వ. మఱియును. 1571

శా. ఈకాయంబులఁ బొసినంతటనె మా కెగ్గేమి జేతృత్వముల్
నీకుం జెల్లదు కృష్ణ నిర్జరుల మై ని న్నోర్తు మామీఁదటన్
వైకుంఠంబున నంచుఁ బల్కు క్రియ దు ర్వారాస్త్రభిన్నాంగులై
యాకంపింపక కొంద ఱాడుదురు గ ర్వాలాపముల్ కృష్ణునిన్. 1572

వ. ఇవ్విధంబున. 1573

క. జగతీశ యేమి చెప్పుదు, నగణితలయవార్ధిభయద మై మూఁగినయ
మ్మగధేంద్రుబలము సెల్లను, దెగఁజూచిరి హరియు హలియుఁ దీవ్రక్రీడన్

క. భువనభవస్థితివిలయము, లవలీలం జేయువానికి నరినాశన మెం
తవిషయ మైన మనుజుఁడై, భవ మొందుటఁజేసి పొగడఁ బడియెం గృతులన్.

వ. ఆ సమయంబున. 1576

శా. అంహఃకర్ములు దల్లడిల్ల భయదాహంకారుఁడై సీరి దో
రంహం బొప్ప హలాహతిన్ రథధనూరథ్యంబులం గూల్చి త
త్సంహారస్పృహఁ జొచ్చి పట్టెను జరాసంధున్ మహాంధున్ మహా
సింహంబుం బ్రతిసింహముఖ్యము బలశ్రీఁ బట్టునే ర్పేర్పడన్. 1577

వ. ఇట్లు పట్టుకొని. 1578

ఉ. కుంఠితులై పరుల్ బెగడ ఘోరబలుండు బలుండు వాని సో
ల్లుంఠము లాడుచున్ దిగిచి లోకభయంకరమైనముష్టిచేఁ
గంఠగతాసుఁ జేసి తమకంబున మొత్తఁగ భూభరక్షయో
త్కంఠితుఁడు చక్రి మీఁదెఱిఁగి కార్యము గల్దని మాన్చి యిట్లనున్. 1579

శా. దుఃఖింపం బని లేదు పొమ్ము బలసందోహంబులం దెమ్ము చే
తఃఖేదం బెడలంగ రమ్ము రిపులం దండింపు కాదేని భూ
స్వఃఖేలజ్జన మెల్ల మెచ్చ నృప నీ శౌర్యోన్నతుల్ చూపి మే
దఃఖండంబులు భూతముల్ దినఁ దనుత్యాగంబు సేయం దగున్. 1580

వ. అని నగుచు విడిపించిన విడివడి చిడిముడికి నగ్గలం బయినసిగ్గున మ్రగ్గి నెమ్మొగంబు సూపక కోపకపటభావంబులు మనంబునం బెనంగొనఁ దపంబు చేసి యైన వీరలం జయించెద నని పలాయితులైనరాజులం గూడికొనుచు జరాసంధుండు తిరిగి చనియె సురలు కుసుమవర్షంబులు గురియ హలియు హరియును మథురానగరజనవందిమాగధజేగీయమానులై వీణావేణుమృదంగశంఖదుందుభినినదంబు లాకర్ణించుచు మృగమదజలసిక్త విమలవీథికాశతంబును వివిధవిచిత్రకేతనాద్యలంకృతంబును సువర్ణమణిమయజయస్తంభనిబద్ధతోరణసంయుతంబును వేదనాదనినాదితంబును సంతుష్టజనసంకులగోపురంబు నైనపురంబుఁ బ్రవేశించి రందు.

ఉ. వెల్లువలైనవైరినృప వీరుల నెల్ల జయించి వీటికిన్
బల్లిదులైనకృష్ణబల భద్రులు వచ్చుచు నున్నవారు రం
డుల్లము లారఁ జూత మని యున్నతసౌధము లెక్కి వారిపైఁ
బల్లవపుష్పలాజములు పౌరపురంధ్రులు చల్లి రెల్లెడన్. 1582

వ. ఇట్లు పురంబు ప్రవేశించి యుద్ధప్రకారం బెల్ల నుగ్రసేనున కెఱింగించి కృష్ణుం డిచ్ఛావిహారంబుల నుండె మఱియు మహామత్సరంబున నమ్మాగధుండు మహీమండలంబునం గలదుష్టమహీపతుల నెల్లం గూడికొని సప్తదశవారంబులు సప్తదశాక్షౌహిణీబలసమేతుండై మథురానగరంబుపై విడిసి మాధవభుజాప్రాకారరక్షితు లగుయాదవులతోడ నాలంబు సేసి నిర్మూలితబలుండై పోయి క్రమ్మఱ

సప్తాదశయుద్ధంబునకు వచ్చునెడం గలహావిద్యావిశారదుండగు నారదుండు గాల
యవనుకడకుం జని యిట్లనియె. 1583

మ. యవనా నీవు సమస్తభూపతుల బా ✽ హాఖర్వగర్వోన్నతిం
బవనుం డభ్రములన్ హరించుపగిదిన్ ✽ భంజించియు న్నేల యా
దవులన్ గెల్వవు వారలన్ మఱచియో ✽ దర్పంబు లే కుండియో
యవివేకస్థితి నొందియో వెఱచియో ✽ హైన్యంబునం జెందియో. 1584

క. యాదవులలోన నొక్కఁడు, మేదినిపై సత్త్వరేఖ ✽ మెఱసి జరాసం
ధాదులఁ దూలం దోలెను, దాదృశుఁ డిల లేఁడు వినవె ✽ తత్కర్మంబుల్. 1585

వ. అనిన విని కాలయవనుం డిట్లనియె. 1586

శా. ఏమీ నారద నీవు చెప్పిననరుం ✽ డేరూపువాఁ డెంతవాఁ
డేమేరన్ విహరించు నెవ్వఁడు సఖుం ✽ డెం దుండు నేపాటిదో
స్సామర్థ్యంబునఁ గయ్యముల్ సలుపు న ✽ స్మద్బాహుశౌర్యంబు సం
గ్రామక్షోణి భరించి నిల్వఁ గలఁడే ✽ గర్వాఢ్యుఁడే చెప్పుమా. 1587

వ. అనిన విని దేవముని యిట్లనియె. 1588

సీ. నీలజీమూతస ✽ న్నిభశరీరమువాఁడు, తామరసాభనే ✽ త్రములవాఁడు
పూర్ణేందుబింబంబుఁ ✽ బోలెడిమోమువాఁ, [1]డున్నతదీర్ఘబా ✽ హువులవాఁడు
శ్రీవత్సలాంఛనాం ✽ చితమహోరమువాఁడు, కౌస్తుభమణిపద ✽ కంబువాఁడు
శ్రీకరపీతకౌ ✽ శేయచేలమువాఁడు, మకరకుండలదీప్తి ✽ మలయువాఁడు
తే. రాజ యింతంతవాఁ డన ✽ రానివాఁడు, మెఱసి దిక్కుల నెల్లను ✽ మెఱయువాఁడు
తెలిసి యేవేళలం దైనఁ ✽ దిరుగువాఁడు, పట్ట నేర్చినఁగాని లోఁ ✽ బడనివాఁడు.

వ. అని మఱియు నితరలక్షణంబులుం జెప్పిన విని సరకుసేయక. 1590

ఉ. యాదవుఁ డెంతవాఁడు ప్రళ ✽ యాంతకుఁ డైన నెదిర్చి నేనియుం
గా దనఁ బోర మత్కలహ ✽ కర్కశబాహుధనుర్విముక్తనా
నాదృఢహేమపుంఖకఠి ✽ నజ్వలదస్త్రపరంపరాసము
త్పాదితవహ్నికీలముల ✽ భస్మము సేసెదఁ దాపసోత్తమా. 1591

వ. అని పలికి కాలయవనుండు మూఁడుకోట్లమ్లేచ్ఛవీరులం గూడుకొని శీఘ్రగమ
నంబున దాడివెడలి మథురాపురంబుమీఁద విడిసినంజూచి బలభద్రసహితుండై
కృష్ణుం డిట్లని వితర్కించె. 1592

సీ. యవనుండు పుర మెల్ల ✽ నావరించెను నేఁటి, యెల్లింటిలోపల ✽ నీనడుమను
మాగధుండును వచ్చి ✽ మనమీఁద విడియును, యవనమాగధులు మ ✽ హాప్రబలులు
పురిరెండువంకలఁ ✽ బోరుదు రట్టిచో, నోపినభంగి నొ ✽ క్కొక్కచోట
తునుము యుద్ధముసేయ ✽ మఱియొక్కఁ డెడసొచ్చి, బంధుల నందఱఁ ✽ బట్టిచంపు

1. డున్నతఘనభుజ ✽ యుగమువాఁడు;

తే. నొండెఁ గొనిపోయి చెఱఁ బెట్టు § నుగ్రకర్ముఁ
డైనమాగధుఁ డది గాన § యరివరులకు
విడియఁ బోరాడఁగా రాని § విషమభూమి
నొక్కదుర్గంబు సేసి యం § దునుప వలయు. 1593

వ. అని వితర్కించి సముద్రు నడిగి సముద్రమధ్యంబునఁ బండ్రెండు యోజనంబుల నిడుపు నంతియ వెడల్పుం గలదుర్గప్రదేశంబు సంపాదించి తన్మధ్యంబునం గృష్ణుండు సర్వాశ్చర్యకరంబుగ నొక్కనగరంబు నిర్మింపు మని విశ్వకర్మం బంచిన.

ఆ. వరుణుపురముకంటె § వాసవుపురికంటె, ధనదువీటికంటె § దండధరుని
నగరికంటె బ్రహ్మ § నగరంబుకంటెఁ బ్ర,స్ఫుటము గాఁగ నొక్క § పురముఁ జేసె.

వ. అందు. 159

క. ఆకసముతోడఁ జూ లనఁ, బ్రాకారము పొడవు గలదు § పాతాళమహా
లోకముకంటెను లోఁ తెం, తో కల దాపరిఖ యొఱుఁగ § ద్వారక దొకరికిన్.

క. కోటయు మిన్నును దమలోఁ, బాటికి జగడింప నడ్డ § పడి నిల్చినవా
చాటులరుచిఁ దారకములు, కూటువ లై కోటతుదలఁ § గొమరారుఁ బురిన్.

శా. సాధుద్వారకవాటకుడ్యవలభి § స్తంభార్గళాగేహళీ
వీథీవేదిగవాక్షచత్వరసభా § వేశ్మప్రఘాణప్రపా
సౌధాట్టాలకసాలహర్మ్యవిశిఖా § సోపానసంస్థానముల్
శ్రీధుర్యస్థితి నొప్పుఁ గాంచనమణి § స్నిగ్ధంబు లై యప్పురిన్. 1599

క. కూడి గ్రహంబులు దిరుగఁగ, మేడలతుదినిలువులందు § మెలఁగెడిబాలల్
క్రీడింపరు పురుషులతో, వ్రీడం దద్వేళలందు § విను మావీటన్. 1600

ఉ. ఆయతవజ్రనీలమణి § హాటకనిర్మితహర్మ్యసౌధవా
తాయనరంధ్రనిర్గతసి § తాభ్రమహాగరుధూపధూమముల్
తోయదపంక్తు లో యనుచుఁ § దుంగమహీరుహరమ్యశాఖలం
జేయుచు నుండుఁ దాండవవి § శేషము లప్పురిఁ గేకిసంఘముల్. 1601

ఆ. సరస నడచు చుండి § సౌధాగ్రహేమకుం, భములలోన నినుఁడు § ప్రతిఫలింప
నేర్పరింపలేక § యినులు పెక్కం డ్రంచుఁ, బ్రజలు చూచి చోద్యపడుదు రందు.

ఉ. శ్రీరమణీయగంధములఁ § జెన్ను వహించుఁ బురీవనంబులం
గోరకజాలకస్తబక § కుట్మలపుష్పమరందపూరవి
స్ఫారలతాప్రకాండవిట § పచ్ఛదపల్లవవల్లరీశిఫా
సారపరాగమూలఫల § సంభృతవృక్షలతావిశేషముల్. 1603

క. శ్రీకరములు జనహృదయవ, శీకరములు మందపవన § శీర్ణమహాంభ
శ్శీకరములు హంసవిహం, గాకరములు నగరికువల § యాబ్జాకరముల్. 1604

క. నవకుసుమామోదభరా, ఢవనమ్ము రతిఖిన్నదేహ § జస్వేదాంభో

లవనము సమధిగతవనము, పవనము విహరించుఁ బౌర ‡ భవనములందున్. 1605

క. బ్రహ్మత్వము లఘు వగు నని, బ్రహ్మాయు బిరుదులకు వచ్చి ‡ పట్టఁడు గా కా
బ్రహ్మాదికళలఁ దత్పురి, బ్రహ్మజనుల్ బ్రహ్మఁ జిక్క ‡ పఱుపరె చర్చన్. 1606

క. నగరీభూసురకృతలస, దగణితమఖధూమపిహిత ‡ మై కాక మహా
గగనము నీలం బగునే, మిగులఁగ బెడఁ గగునె గ్రహస ‡ మృద్ధం బయ్యెన్.

క. తిరుగరు పలు కర్థులకును ‡ సురుఁగరు ధన మిత్తు రితర ‡ సుదతీమణులన్
మరగరు రణమునఁ బిఱిఁదికి, నరుగరు రాజన్యతనయు ‡ లానగరమునన్. 1608

క. రత్నాకర మై జలనిధి, రత్నము లీ నేర దేటి ‡ రత్నాకరమో
రత్నములఁ గొనుదు రిత్తురు, రత్నాకరజయులు వైశ్య ‡ రత్నములుపురిన్. 1609

క. తుంగంబులు కరహతగిరి, శృంగంబులు దానజలవ ‡ శీకృతభృంగీ
భృంగంబులు పటుశైలస, మాంగంబులు నగరిమత్త ‡ మాతంగంబుల్. 1610

క. ప్రియములు జితపవనమనో
రయములు కృతజయము లధిక ‡ రమణీయగుణా
న్వయములు నతిశయములు ని
ర్భయములు హతరిపుచయములు ‡ పట్టణహయముల్. 1611

క. పులులపగిదిఁ గంఠీరవ, ముల క్రియ శలభములమాడ్కి ‡ ముదితమదేభం
బుల తెఱఁగున నానావిధ, కలహమహోద్భటులు భటులు ‡ గల రాపీటన్.

క. ఆ వీట నుండువారికి, భావింపఁగ లేవు తుష్టి ‡ పాసాదులు త
ద్గోవిందకృపావశమున, దేవప్రతిమాను లగుచు ‡ దీపింతు రిలన్. 1613

సీ. ఆసక్తి కృష్ణము ‡ ఖావలోకనమంద, హరిపాదసేవన ‡ మంద చింత
వెఱపు నారాయణ ‡ విముఖకార్యములంద, పారవశ్యము విష్ణు ‡ భక్తియంద
బాష్పనిర్గతి చక్రి ‡ పద్యసంస్తుతులంద, పక్షపాతము శార్ఙ్గి ‡ భక్తులంద
లేమి గోవింధాన్య ‡ లీలాచరణమంద, శ్రమము గోవిందపూ ‡ జనములంద

తే. బంధ మచ్యుతేతరదుష్ట ‡ పథములంద, జ్వరము మాధవవిరహితక్ష ‡ ణములంద
మత్సరము లీశకైంకర్య ‡ మతములంద, నరవరోత్తమ వినుము తన్నాగరులకు.

వ. మఱియు నప్పురవరంబున హరికిం బారిజాతమహీజంబును సుధర్మ యనియెడి దేవసభయును దేవేంద్రుం డిచ్చె కర్ణైకదేశంబుల నలుపు గలిగి మనోజవంబులును శుక్లారుణవర్ణంబులు నైనతురంగముల వరుణుం డొసంగె మత్స్య కూర్మ పద్మ మహాపద్మ శంఖ ముకుంద కచ్ఛప నీలంబు లను నెనిమిదినిధులఁ గుబేరుండు సమర్పించె నిజాధికారసిద్ధికొఱకుఁ దక్కినలోకపాలకులును దొల్లి తమకు భగవత్కరుణాకటాక్షవీక్షణంబుల సంభవించినసర్వసంపదల మరల (నతిభక్తితో) సమర్పించి రివ్విధంబున, 1615

క. దర్పించి చేసి పురము స, మర్పించెను విశ్వకర్మ ♦ మంగళగుణసం
తర్పితగహ్వారికిని గురు, దర్పితదుఃఖప్రవాహ ♦ తరికిన్ హారికిన్. 1616

వ. ఇట్లు విశ్వకర్మనిర్మితంబైనద్వారకానగరంబునకు నిజయోగప్రభావంబున మథురాపురజనుల నందఱం జేర్చి బలభద్రున కెఱింగించి తదనుమతంబున నందనవనంబు నిర్గమించుపూర్వదిగ్గజంబుపెంపున మేరుగిరిగహ్వారంబు వెలువడుకంఠీరవంబు ఱెలుంగున హరిహయదిగంతరాళంబుననుదయించునంధకారపరిపంథికైవడి మథురానగరంబువెలువడి నిరాయుధుండై యెదురువచ్చుచున్నహరిం గని.

శ్రీకృష్ణుండు నిరాయుధుండై కాలయవనుఁడు వెంటనంటఁ బరుగెత్తుట.

మ. కరిసంఘంబులు లేవు రావు తురగౌ ♦ ఘంబుల్ రథవ్రాతముల్
పరిసర్పింపవు రారు శూరులు ధను ♦ ర్బాణాసిముఖ్యాయుధో
త్కరముం బట్టఁడు శక్రచాపయుతమే ♦ ఘస్ఫూర్తితో మాలికా
ధరుఁ డొక్కం డదె నిర్గమించె నగర ♦ ద్వారంబునం గంటిరే. 1618

శా. ఎన్నే నయ్యె దినంబు లీనగరిపై ♦ నేతెంచి పోరాటకుం
ము న్నెవ్వాండును రాఁడు వీఁ డొకఁడు ని ♦ ర్ముక్తాయుధుం డేగుదెం
చె న్న న్నోర్వఁగనో ప్రియోక్తులకునో ♦ శ్రీఁ గోరియో చూడుఁ డం
చు న్నాత్మీయజనంబుతోడ యవనే ♦ శుం డిట్లు తర్కింపఁగన్. 1619

క. విభు లగుబ్రహ్మప్రముఖుల, కభిముఖుఁడై నడవ కుండు ♦ నట్టిగుణాఢ్యుం
డిభరాజగమన మొప్పఁగ, నభిముఖుఁడై నడచెఁ గాల ♦ యవనున కధిపా. 1620

వ. ఆసమయంబున నయ్యాదవేంద్రు నేర్పడం జూచి. 1621

మ. వనజాతాక్షుఁడు సింహమధ్యుఁడు రమా ♦ వక్షుండు శ్రీవత్సలాం
ఛనుఁ డంభోధరదేహుఁ డిందుముఖుఁ డం ♦ చద్దీర్ఘబాహుండు స
ద్వనమాలాంగదహారకంకణసము ♦ ద్యత్కుండలుం డీతఁ డా
ముని సూచించినవీరుఁ డౌ ననుచు న ♦ మ్మూఢుండు గాఢోద్ధతిన్. 1622

సీ. చటులవాలాభీల ♦ సైంహికేయునిభంగి, లాలితేతరజటా ♦ లతిక దూలఁ
బ్రళయావసరభృహ ♦ ద్భానుహేతిద్యుతిఁ, బరుషారుణశ్మశ్రు ♦ పటలి వ్రేలఁ
గాదంబినీచ్ఛన్న ♦ కాంచనగిరిభాతిఁ, గవచసంవృతదీర్ఘ ♦ కాయ మమర
వల్మీకసుప్తదు ♦ ర్వారాహికైవడిఁ, గోశంబులో వాలు ♦ కొమరు మిగుల

ఆ. నార్చి పేర్చి మించి ♦ యశ్వంబు గదలించి, కమలసంభవాది ♦ ఘనులకైనఁ
బట్ట రానిప్రోడఁ ♦ బట్టెద నని జగ, దవనుఁ బట్టఁ గదిసె ♦ యవనుఁ డధిప.

క. ఇటు దన్నుఁ బట్ట వచ్చినఁ, బటుతరజవరేఖ మెఱసి ♦ పట్టువడక ది
క్తటము లదుర హరి వాతెం, జటులగతిన్ వాఁడుఁ దోడఁ ♦ జనుదేరంగన్.

వ. అప్పుడు కాలయవనుం డిట్లనియె. 1625

మ. యదువంశోత్తమ పోకు పోకు రణ మీ ♦ నర్హంబు కంసాదులం

గదనక్షోణి జయించి తీ వని సమి । త్కాలంబునన్ వచ్చితిన్
విదితఖ్యాతులు వీటిఁబోవ నరికిన్ । వె న్నిచ్చి యిబ్భంగి నేఁ
గుదు గే రాజులు రాజమాత్రుఁడవె వై । గుణ్యంబు వచ్చుం జుమీ. 1626

మ. బలిమిన్ మాధవ నేఁడు నిన్ను భువన । ప్రఖ్యాతిగాఁ బట్టుదున్
జలముల్ సొచ్చిన భూమి క్రిందఁ జనినన్ । శైలంబుపై నెక్కినన్
బలిదండన్ విలసించినన్ వికృతరూ । పంబుం బ్రవేశించినన్
జలధిం దాఁటిన నగ్రజన్మహాలికా । శ్యాటాకృతుల్ దాల్చినన్. 1627

వ. అదియునుం గాక. 1628

మ. శరముల్ దూఱవు మద్ధనుర్గుణలతా । శబ్దంబులో లేవు నా
హరిరింఖోద్ధతధూళి గప్ప దకటా । హాస్యుండ వై పాఱె దు
ర్వారపై నెక్కియుఁ బోరితో కదిసి మున్ । వాతాశితోఁ గేశితోఁ
గరితో మల్లురతో జరాతనయుతోఁ । గంసావనీనాథుతోన్. 1629

వ. అని పలుకుచుఁ గాలయవనుండు వెంట నరుగుదేర సరకుసేయక మందహాసంబు ముఖారవిందంబునకు సౌందర్యంబు నొసంగ వేగిరపడకు ర మ్ము ర మ్మనుచు హరియును. 1630

సీ. అదె యిదె లోఁబడె । నని పట్టవచ్చినఁ, గుప్పించి లంఘించుఁ । గొంతతడవు
పట్ట రా దితని । పరు వగ్గలం బని, భావింపఁగా సమీ । పమున నిలుచు
నడరి పార్శ్వంబుల । కడ్డంబు వచ్చినఁ, గేడించి యిట్టట్టు । గికురువెట్టు
వల్మీకతరుసరో । వరము లడ్డం బైన, సవ్యాపసవ్యసం । చరతఁ జూపుఁ
తే. బల్లముల డాఁగు దిబ్బల । బయలుపడును, నీడలకుఁబోవు నిఱుముల । నిగిడితాఁకు
నన్నుఁబట్టినఁనీవుమా । నవుఁడవనుచు, యవనుఁడెగువంగబహుజగ । ద్భవనుఁడపుడు.

వ. మఱియును. 1632

సీ. సకలభూతవ్రాత । సంవాసుఁ డయ్యును, వనములు నగములు । వరుస దాఁటు
లోకోన్నతుండును । లోకచక్షుఁడు నయ్యు, మాటిమాటికి నిక్కి । మగిడిచూచుఁ
బక్షవిపక్షసం । బంధశూన్యుం డయ్యుఁ, దను విపక్షుఁడు వెంటఁ । దగులనిగుడు
విజయాపజయభావ । విరహితుం డయ్యుఁ దా, నపజయంబునఁ జెంది । నట్లుతోఁచు
ఆ. నభయభయవిహీనుఁ । డయ్యు భీతునిమాడ్కిఁ, గానఁబడును సర్వ । కాలరూపుఁ
డయ్యుఁ గాలచకితుఁ । డైన కైవడి వన, మాలి పఱచు వెఱవు । మాలి యధిప.

వ. ఇ వ్విధంబున. 1634

క. దారితశాత్రవభవను న, పారమహావేగవిజిత । పవనున్ యవనున్
దూరము గొని చని కృష్ణుఁడు, ఘోరం బగునొక్కశైల । గుహ వడిఁ జొచ్చెన్.

క. అదె లోఁబడె నిదె లోఁబడె, నదె యిదె పట్టెద నటంచు । నాశావశుఁ డై
యదుసింహునిపదపద్ధతి, వదలక గిరిగహ్వరంబు । వాఁడుం జొచ్చెన్. 1636

వ. ఇట్లు చొచ్చి మూఢహృదయంబునుంబోలెఁ దమఃపూర్ణంబయినగుహాంతరాళం
బున దీర్ఘతల్పనిద్రితుం డై గుఱువాడుచు చున్నయొక్కమహాపురుషునిం గని
శ్రీహరిగాఁ దలంచి. 1637

ఉ. ఆలము సేయ లేక పురు § షాధమ దుర్లభకంటకద్రుమా
భీలమహాశిలాసహిత § భీకరకుంజర ఖడ్గసింహశా
ర్దూలతరక్షుసంకలిత § దుర్గపథంబునఁ బాఱు తెంచి యీ
శైలగుహన్ సనిద్రుక్రియఁ § జాఁగి నటించినఁ బోవ నిత్తునే. 1638

క. ఎక్కడ నెవ్వారలకును, జిక్క వనుచు నారదుండు § సెప్పెను నాకుం
జిక్కితి వెక్కడఁ బోయెదు, నిక్కముగా నిద్రవుత్తు § ని న్నికొండన్. 1639

ఆ. అనుచు యవనుఁ డట్ట § హాసంబు గావించి, చటులకఠినకులిశ § సదృశ మైన
పాద మెత్తి తన్నెఁ § బాఱి తద్దేహంబు, నగగుహాం బ్రతిస్వ § నంబు నిగుడ.

ఉ. తన్నిన లేచి నిల్గి కనుఁ § దమ్ములు మెల్లన విచ్చి లోపలన్
సన్నపుఁగిన్క వర్ధిల ది § శల్ గని దృష్టిసమిద్ధవిగ్రహో
త్పన్నమహాగ్నికీలముల § భస్మము సేసె నతండు సాయక
చ్ఛిన్నవిరోధికంఠవను § శ్రీభవనున్ యవనున్ లఘుక్రియన్. 1641

వ. ఇట్లేకక్షణమాత్రంబున యవనుండు నీ ఱయ్యె నని విని రా జి ట్లనియె. 1642

ముచుకుందునిపూర్వకథాభివర్ణనము.

ఆ. ఎవ్వఁ డాతఁ డతని § కెవ్వండు దండ్రి ఘో, రాద్రిగుహకు నేటి § కతఁడు వచ్చి
నిద్రవోయె యవను § నిటు గాల్ప నెట్లోపెఁ, దెలియఁ బలుకు నాకు § ధీవరేణ్య.

వ. అనినం బరీక్షిన్నరేంద్రునకు నతికుతూహలంబుతో శుకయోగివర్యుం డిట్లనియె నిక్ష్వాకుకులసంభవుండు మాంధాతకొడుకు ముచుకుందుం డనురాజు రాక్షసభీతు లైనవేల్పులం బెద్దకాలంబు సంరక్షించిన మెచ్చి వా రమరలోకరక్షకుం డైన యారాజకుమారునికడఁ జేరి వరంబు వేఁడు మనిన వారలం గనుంగొని మోక్ష పదం బడిగిన వార లతని కి ట్లనిరి. 1644

మ. జగతిన్ నిర్గతకంటకం బయినరా § జ్యంబున్ విసర్జించి శూ
రగణాగ్రేసర పెద్దకాలము మమున్ § రక్షించి తీలోన నీ
మగువల్ మిత్త్రులు బంధులున్ సుతులు సం § బంధుల్ భువిన్ లేరు కా
లగతిం జెందిరి కాల మెవ్వరికి దు § ర్లంఘ్యంబు దా నారయన్. 1645

క. కాలము ప్రబలులకును బలి, కాలాత్ముం డీశ్వరుం డ § గణ్యుఁడు జనులం
గాలవశులఁ గాఁ జేయును, గాలము గడవంగ లేరు § ఘను లెవ్వారున్. 1646

క. వర మిచ్చెద మర్థింపుము, ధరణీశ్వర మోక్షపదవి § దక్కను మే మె
వ్వరమును విభులము గా మీ, శ్వరుఁ డగుహరి దక్క మోక్ష § సంగతిఁ జేయన్.

వ. అని పలికిన దేవతలకు నమస్కరించి ముచుకుందుండు నిద్రం గోరి దేవదత్తనిద్రా

వశుం డై పర్వతగుహాంతరాళంబున శయనించి యుండె యవనుండు నిట్లైన
పిమ్మట హరి ముచుకుందునిముందఱ నిల్చిన. 1648

సీ. వనరుహాలోచను § వైజయంతీదామ,శోభితు రాకేందు § సుందరాస్యు
మకరకుండలకాంతి § మహితగండస్థలుఁ, గౌస్తుభాలంకృతు § ఘనశరీరు
శ్రీవత్సలాంఛనాం § చితవక్షు మృగరాజ,మధ్యుఁ జతుర్బాహు § మందహాసుఁ
గాంచనసన్నిభ § కౌశేయవాసు గాం,భీర్యసౌందర్యశో § భితుఁ బ్రసన్ను

ఆ. సమ్మహాత్ముఁ జూచి § యాశ్చర్యమునఁ బొంది, తన్మనోజ్ఞదీప్తి § తనకుఁ జూడ
నలవి గాక చకితుఁ § డై యెట్టకేలకుఁ, బలికెఁ బ్రీతి నవని § పాలకుండు. 1649

మ. శశివో యింద్రుఁడవో విభావసుఁడవో § చండప్రభారాశివో
శశిచూడామణివో పితామహుఁడవో § చక్రాంకహస్తుండవో
దిశలుం భూమియు మిన్ను నిండె నిదె నీ § తేజంబుఁ జూడంగ దు
ర్వశ మై యెవ్వఁడ వేల వచ్చి తిచటన్ § వర్తించె దేకాకి వై. 1650

క. ఈయడవి విషమకంటక, భూయిష్ఠము ఘోరసత్త్వ § పుంజాలభ్యం
బో యయ్య యెట్లు వచ్చితి, నీయడుగులు కమలపత్త్ర § నిభములు సూడన్.

వ. మహాత్మా యేను నీశుశ్రూషణంబు సేయం గోరెద నీజన్మగోత్రంబు లే నెఱుంగ
నర్హుండ నేని నెఱింగింపుము నే నిక్ష్వాకువంశసంభవుండ మాంధాతృనందనుండ
ముచుకుందుం డనువాఁడ దేవహితార్థంబు చిరకాలజాగరశ్రాంతుండ నయి నిద్ర
నొంది యింద్రియసంచారంబులు మఱచి. 1652

శా. ఏ నిద్రించుచు నుండ నొక్కమనుజుం § డేతెంచి దుష్కర్ముఁ డై
తా నిట్టై చెడె నాత్మకిల్బిషమునన్ § దర్పోగ్రుఁ డై యంతటన్
శ్రీనాథాకృతి వైననిన్నుఁ గని వీ § క్షింప న్నశక్తుండ నై
దీనత్వంబునఁ జెందితిన్ ననుఁ గృపా § దృష్టిన్ విలోకింపవే. 1653

వ. అనిన విని మేఘగంభీరభాషణంబుల హరి యి ట్లనియె. 1654

సీ. భూరజంబుల నైన § భూనాథ యెన్నంగఁ, జనుఁ గాని నాగుణ § జన్మకర్మ
నామంబు లెల్ల నే § న్నంగ నెవ్వరుఁ జాల, రది యేల నాకును § నలవి గాదు
నేలకు వ్రేఁ గైన § నిఖిలరాక్షసులను, నిర్జించి ధర్మంబు § నిలువఁ బెట్ట
బ్రహ్మచే మున్ను నేఁ § బ్రార్థింపఁబడి వసు,దేవునింటను వాసు § దేవుఁ డనఁగఁ

ఆ. గరుణ నవతరించి § కంసాఖ్యుతో నున్న, కాలనేమిఁ జంపి § ఖలుల మఱియుఁ
ద్రుంచుచున్నవాఁడఁ § దొడరి నీచూడ్కి నీ, కైనవాఁడు కాల § యవనుఁ డనఘ.

వ. వినుము తొల్లియు నీవు నన్ను సేవించినకతంబున ని న్ననుగ్రహింప నీశైలగు
హకు నేతెంచితి నభీష్టంబు లయినవరంబు లడుగు మిచ్చెద మద్భక్తు లగుజను
లు గ్రమ్మఱ శోకంబున కర్హులు గా రనిన హరికి ముచుకుందుండు నమస్కరించి
నారాయణు దేవుం డగుట యెఱింగి యిరువదియెనిమిదవ మహాయుగంబునందు

నారాయణుం డవతరించు నని మున్ను గర్గుండుఁ జెప్పుటఁ దలంచి. 1656

ముచుకుందుఁడు శ్రీకృష్ణుని స్తోత్రము చేయుట.

క. నీమాయఁ జిక్కి పురుష,స్త్రీమూర్తికజనము నిన్ను ౹ సేవింపదు వి
త్తామయగృహగతమై సుఖ, తామసమై కామవంచితం బయి యీశా. 1657

ఉ. పూని యనేక జన్మములఁ ౹ బొంది తుదిం దనపుణ్యకర్మసం
తానము పేర్మిఁ గర్మవసు౹ధాస్థలిఁ బుట్టి ప్రపూర్ణదేహుఁడై
మానవుఁడై గృహేచ్ఛఁ బసు౹మందుఁ డజంబు తృణాభిలాషియై
కానక పోయి నూతఁ బసు౹కైవడి నీపదభక్తిహీనుఁడై. 1658

క. తరుణీపుత్త్రధనాదుల, మరగి మహారాజ్యవిభవ౹మదమత్తుఁడనై
నరతనులుబ్ధుఁడ నగునా, కరయఁగ బహుకాల మీశ ౹ యాఱడిఁబోయెన్. 1659

క. ఘటకుడ్యసన్నిభం బగు,చటులకళేబరముఁ జొచ్చి ౹ జనపతి నంచుం
బటుచతురంగంబులతో, నిటు నటుఁ దిరుగుదును నిన్ను ౹ నెఱుఁగక యీశా.

ఆ. వివిధకామభోగ౹విషయలాలసు మత్తు, నప్రమత్తవృత్తి ౹ నంతకుండ
వైననీవు వేళ ౹ యరసి త్రుంతువు సర్ప, మొదిఁగి మూషికంబు ౹ నొడియునట్లు.

క. నరవరసంజ్ఞితమై రథ,కరిసేవితమైనయొడలు ౹ కాలగతిఁ భీ
కరమృగభక్షితమై దు, స్తరవిట్క్రిమిభస్మసంజ్ఞ ౹ తం బగు నీశా. 1662

ఆ. సకలదిశలు గెలిచి, సములు వర్ణింపఁగఁ, జారుపీఠ మెక్కి ౹ సార్వభౌముఁ
డైన సతులగృహము ౹ లందుఁ గ్రీడాభోగ, వృత్తి నుండు నిన్ను ౹ వెదకలేఁడు.

ఆ. మానసంబుఁ గట్టి ౹ మహితభోగంబులు, మాని యింద్రియముల౹మదము లడఁచి
తపము సేసి యింద్ర ౹ తయ కోరుఁ గాని నీ, యమృతపదము గోరఁ ౹ డజ్ఞుఁ డీశ.

సీ. సంసారి యై యున్న౹జనునకు నీశ్వర, నీకృప యెప్పుడు ౹ నెఱయఁ గల్గు
నప్పుడ బంధంబు ౹ లన్నియుఁ దెగిపోవు,బంధమోక్షం బైనఁ ౹ బ్రాప్త మగును
సత్సంగమంబు స ౹ త్సంగమంబున నీదు,భక్తి సిద్ధించు నీ ౹ భక్తివలన
సన్ముక్తి యగు నాకు ౹ సత్సంగమము కంటె, మును రాజ్యబంధని ౹ ర్మూలనంబు
తే. గలిగినది దేవ నీయను ౹ గ్రహము గాదె
కృష్ణ నీసేవ గాని త ౹ క్కినవి వలదు
ముక్తిసంధాయి వగునిన్ను ౹ ముట్టఁ గొలిచి
యాత్మబంధంబు గోరునే ౹ యార్యుఁ డెందు. 1665

వ. కావున రజస్తమస్సత్త్వగుణంబులయనుబంధంబు లగునైశ్వర్యశత్రుమరణధర్మాది
విశేషంబులు విడిచి యీశ్వరుండు విజ్ఞానఘనుండును నిరంజనుండును నిర్గు
ణుండును నద్వయుండును నైనపరమపురుషుని నిన్నాశ్రయించెదఁ జిరకాలంబు
కర్మఫలంబుచేత నార్తుండనై క్రమ్మఱం దద్వాసనల సంతప్తుండనై తృష్ణం
బాయక శత్రువు లైనయింద్రియంబు లాఱింటిని గెలువ లేనినాకు శాంతి

యొక్కఁడిది విపన్నుండ నైననన్ను నిర్భయుం జేసి రక్షింపు మనిన ముచుకుందుని
హరి యి ట్లనియె. 1666

ఉ. మంచిది నీదుబుద్ధి నృప ✽ మండన నీవు పరార్థ్య మెట్లు వ
ర్తించిన నైనఁ గోరికల ✽ దిక్కునఁ జిక్కవు మేలు నిర్మలో
దంచితవృత్తి నన్ గొలుచు ✽ ధన్యులబుద్ధులు నిట్లు నీకు ని
శ్చంచలభక్తి గల్గెడిని ✽ సర్వము నేలుము మాన నేటికిన్. 1667

వ. నరేంద్రా నీవు తొల్లి క్షత్త్రధర్మంబున నిలిచి మృగయావినోదంబుల జంతువుల వధియించినాఁడవు తపంబునఁ దత్కర్మవిముక్తుండ వై తర్వాతిజన్మంబున సర్వభూతసఖత్వంబు గలిగి బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠుండ వై నన్నుం జేరెద వని వీడ్కొలిపిన హరికిఁ బ్రదక్షిణంబు వచ్చి నమస్కరించి గుహ వెడలి సూక్ష్మప్రమాణదేహంబులతో నున్నమనుష్యపశువృక్షలతాదులం గని కలియుగంబు ప్రాప్తం బగు నని తలంచి యుత్తరాభిముఖుం డై తపోనిష్ఠుం డగుచు సంశయంబులు విడిచి సంగంబులు పరిహరించి విష్ణునియందుఁ జిత్తంబుఁ జేర్చి గంధమాదనంబు ప్రవేశించి మఱియు నరనారాయణనివాసం బైనబదరికాశ్రమంబు చేరి శాంతుం డై హరి నారాధించు చుండె నిట్లు ముచుకుందుని వీడ్కొని. 1668

శా. అచ్ఛిద్రప్రకటప్రతాపరవిచే ✽ నాశాంతరాళంబులం
బ్రచ్ఛాదించుచుఁ గ్రమ్మఱన్ మధురకుం ✽ బద్మాక్షుఁ డేతెంచి వీ
డాచ్ఛాదించి మహానిరోధముగఁ జ ✽ క్రాకార మై యున్నయా
మ్లేచ్ఛవ్రాతము నెల్లఁ ద్రుంచె రణభూ ✽ మిం బెంపు సొంపారఁగన్. 1669

జరాసంధుండు ప్రవర్షణగిరిని దహించుట.

వ. ఇట్లు మ్లేచ్ఛులం బొరిగొని మఱియు నమ్మథురానగరంబునం గలధనంబు ద్వారకానగరంబునకుం బంచిన మనుష్యులు గొనిపోవు నెడ. 1670

సీ. ఘోటకసంఘాత ✽ ఖురసమున్నిర్గత, ధూళి జీమూతసం ✽ దోహముగను
మహనీయమదకల ✽ మాతంగకటదాన, ధారలు కీలాల ✽ ధారలుగను
నిరుపమస్యందన ✽ నేమినిర్ఘోషంబు, దారుణగర్జిత ✽ ధ్వానముగను
నిశితశస్త్రాస్త్రమా ✽ నితదీర్ఘరోచులు, లలితసౌదామినీ ✽ లతికలుగను
తే. శత్రురాజప్రతాపాగ్ని ✽ శాంతముగను
వృష్టికాలము వచ్చున ✽ విధము దోఁప
నేఁగుదెంచె జరాసంధుఁ ✽ డిరువదియును
మూఁడునక్షౌహిణులు దన్ను ✽ మొనసి కొలువ. 1671

చ. ఇటు చనుదెంచి యున్న మగ ✽ ధేశ్వరవాహినిఁ జూచి యుద్ధసం
ఘటనము మాని మానవుల ✽ కైవడి భీరులభంగి నోడి ముం
గటిధన మెల్లఁ డించి మృదు ✽ తామరసాభపదద్వయుల్ క్రియా

పటువులు రామకేశవులు । పాఱిరి ఘోరవనాంతరంబులన్. 1672

వ. ఇట్లు పఱచుచున్నకృష్ణబలభద్రులం జూచి వారలప్రభావంబు లెఱుంగక పరి
హాసించి. 1673

ఉ. ఓయమవీరులార రథ । సోద్ధతిఁ బాఱకుఁ డిట్లు పాఱినం
బోయెడువాఁడఁ గాను మిము । భూమి నడంగిన మిన్ను ప్రాకినం
దోయధిఁ జొచ్చినం దగిలి । త్రుంచెద నంచు సమస్తసేనతోఁ
బాయక వచ్చె వెంటఁ బడి । బాహుబలాఢ్యుఁడు మాగధేశుఁడున్. 1674

వ. మఱియుం బలాయమాను లై బహుయోజనంబులదూరంబు చని విశ్రాంతు
లై తమకు డాఁగ నెలవగు నని యింద్రుండు మిక్కిలి వర్షింపఁ బ్రవర్షణా
ఖ్యం బై పదునొకండుయోజనంబులపొడవును నంతియ వెడలుపును గలగిరి
యెక్కి రంత. 1675

శా. ఆశైలేంద్రముఁ జుట్టి రా విడిసి రో । షావిష్టుఁ డై మాగధో
ర్వీశుం డావసుదేవనందనులఁ దా । వీక్షింపఁగా లేక త
న్నాశేచ్ఛన్ బిలసానుశృంగములఁ బూ । ర్ణక్రోధుఁ డై కాష్ఠముల్
రాసుల్ గా నిడి చిచ్చు వెట్టఁ బనిచెన్ । రౌద్రంబుతో భృత్యులన్. 1676

వ. ఇట్లు జరాసంధపరిజనప్రదీపితం బై నమహానలంబు దరికొనియె నందు. 1677

క. ఫగ ఫగ నెగసెం బొగలతుదలను, మిగులుచు మిడుఁగుఱులు నిగిడె । మిడుఁగుఱుగమి ము
న్నుగ బ్రహ్మాండము నిండెను, భగభగ మని మంట లొదవె భయదములగుచున్.

వ. మఱియు నమ్మహానలంబు బిలసానుశృంగవృక్షలతాకుంజపుంజంబుల దరికొని
శిఖలు కిసలయంబులుగ విస్ఫులింగములు విరులుగ సముద్ధూతధూమపటలం
బులు బంధురస్కంధశాఖావిసరంబులుగ ననోకహంబు లై వడి నభ్రంకషం బై
ప్రబ్బి కఠోరసమీరణసమున్నతమహోల్కాజాలతిరోహితవియచ్చరవిమానంబు
ను వివిధవిధూమవిస్ఫులింగవిలోకనప్రభూతనూతనతారకాభ్రాంతివిభ్రాంతగగన
చరంబును సంతప్యమానసరోవరసలిలంబును విశాలజ్వాలాజాలజాజ్వల్యమాన
తక్కోలచందనాగరుకర్పూరధూమవాసనావాసితగగనకుహరంబును గరాళకలా
జాలదందహ్యమానకీచకనికుంజపుంజసంజనిత చిటచిటారావపరిపూరితదిగంతరా
ళంబును భయంకరబహుళతరశిఖాభిద్యమానపాషాణఘోషణపరిమూర్ఛితప్రాణి
లోకంబును సంతప్యమానశాఖిశాఖాంతరనిబిడనీడనిహితశాబకవియోగదుఃఖ
డోలాయమానవిహంగకులంబును మహోహేతిసందీప్యమానకటిసూత్రసంఘటిత
మయూరపింఛకుచకలశయుగళభారాలసశబరకామినీసమాశ్రితనిర్ఝరంబును ద
గ్ధానేకమృగమిథునంబు నై యేర్చు నెడ. 1679

క. ఇల నేకాదశయోజన, ములపొడ వగుశైలశిఖర । మునసుండి వడిన్
బలకృష్ణులు రిపుబలముల, వెలి కుఱికిరి కానఁబడక । విలసితలీలన్. 1680

వ. ఇట్లు శత్రువుల వంచించి యాదవేంద్రులు సముద్రపరిఖం బైనద్వారకానగరంబు నకుం జనిరి జరాసంధుండు వారలు దగ్ధులైరని తలంచుచు బలంబులుం దానును మగధదేశంబునకు మరలి చనియె నంత. 1681

రుక్మిణీకల్యాణకథాప్రారంభము.

క. అవనజగర్భపంపున, రైవతుఁ డనురాజు దెచ్చి రాముని కిచ్చెన్
రేవతి యనియెడుకన్యను, భూవర మును వింటి కాదె బుద్ధిం దెలియన్. 1682

వ. తదనంతరంబ. 1683

మ. ఖగనాథుం డమరేంద్రు గెల్చి సుధ మున్ గైకొన్నచందంబునన్
జగతీనాథులఁ జైద్యపక్షచరులన్ సాళ్వాదులం గెల్చి భ
ద్రగుఁడై చక్రి వరించె భీష్మకసుతన్ రాజీవగంధిన్ రమా
భగవత్యంశభవన్ మహాగుణమణిన్ బాలామణిన్ రుక్మిణిన్. 1684

వ. అనిన రా జిట్లనియె మున్ను రాక్షసవివాహంబున స్వయంవరంబునకు వచ్చిన హరి రుక్మిణిం గొనిపోయె నని పలికితివి కృష్ణుం డొక్కరుం డెవ్విధంబున సాళ్వాదులం జయించి తనపురంబునకుం జనియె నదియునుం గాక. 1685

శా. కల్యాణాత్మక మైనవిష్ణుకథ లాకర్ణించుచున్ ముక్తవై
కల్యుం డెవ్వఁడు తృప్తుఁ డౌ నవి వినం గాఁ గ్రొత్తలౌ చుండు సా
కల్యం బేర్పడ భూసురోత్తమ యెఱుంగం బల్కవే రుక్మిణీ
కల్యాణంబు వినంగ నాకు మదిలోఁ గౌతూహలం బయ్యెడిన్. 1686

క. భూషణములు సెవులకు బుధ,తోషణము లనేకజన్మదురితౌఘవినా
శోషణములు మంగళతర,ఘోషణములు గరుడగమనుగుణభాషణముల్. 1687

వ. అని రా జడిగిన శుకుం డిట్లనియె. 1688

చ. వినుము విదర్భదేశమున వీరుఁడు కుండినభర్త భీష్మకుం
డనునొకదొడ్డరాజు గలఁ డాతని కేవురు పుత్త్రు లగ్రజుం
డనఘుఁడు రుక్మి నాఁ బరఁగు నందఱకుం గడగొట్టుచెల్లెలై
మనుజవరేణ్య పుట్టె నొక మానిని రుక్మిణి నాఁ బ్రసిద్ధయై. 1689

క. బాలేందురేఖ దోఁచిన, లాలిత యగునపరదిక్కులాగున ధరణీ
పాలునిగేహము మెఱసెను, బాలిక జన్మించి యెదుగ భాసుర మగుచున్.

వ. మఱియు దినదినప్రవర్ధమాన యై. 1691

సీ. చెలువైన బొమ్మల పెండ్లిండ్లు సేయుచు, నబలలతోడ వియ్యంబు లందు
గుజ్జెనగూళ్లను గొమరొప్ప వండించి, చెలులకుఁ బెట్టించుఁ జెలువు మెఱసి
రమణీయమందిరారామదేశంబులఁ, బువ్వుఁదీఁగెలకును బ్రోది వెట్టు
సదమలమణిమయసౌధభాగంబుల, లీలతో భర్మడోలికల నూఁగు

తే. బాలికలతోడఁ జెలరేఁగి బంతు లాడు, శారికాకీరపంక్తికిఁ జదువు సెప్పు

బర్హిసంఘములకుమురిపెములుగఁజవు, మదమరాళంబులకుఁజూపుమందగతి.

వ. అంత. 1693

సీ. దేవకీసుతుకోర్కి తీఁగెలు వీడంగ, వెలఁదికి మైదీఁగె వీడఁ దొడఁగెఁ
గమలనాభునిచిత్త కమలంబు వికసింపఁ, గాంతి నింతికి ముఖకమల మొప్పె
మధువిరోధికిలోన మదనాగ్ని పొడసూపఁ, బొలఁతికిఁ జనుదోయి పొడవుసూపె
శౌరికి ధైర్యంబు సన్న మై డయ్యంగ, జలజాక్షిమధ్యంబు సన్న మయ్యె

ఆ. హరికిఁ బ్రేమబంధ మధికంబు గాఁ గేశ, బంధ మధిక మగుచు బాలకమరెఁ
బద్మనయనువలనఁ బ్రమదంబు నిండార, నెలఁతయౌవనంబు నిండి యుండె.

వ. ఇట్లు రుక్మి రుక్మధర రుక్మబాహు రుక్మకేశ రుక్మనేత్రు లనునేవురకుం జెలియ
లైనరుక్మిణీదేవి తనయెలప్రాయంబున. 1695

క. తనతండ్రిగేహమునకుం, జనుదెంచుచు నున్నయతిథి జనులవలనఁ గృ
ష్ణునిరూపబలగుణాదులు, విని కృష్ణుఁడు దనకుఁ దగిన విభుఁ డని తలఁచెన్.

క. ఆలలనరూపు బుద్ధియు, శీలము లక్షణము గుణముఁ జింతించి తగన్
బాలారత్నముఁ దనకిల్లాలుగఁ జేకొంచు ననుచు హరియుం దలఁచెన్. 1697

వ. అంత. 1698

ఉ. బంధువు లెల్లఁ గృష్ణునకు బాలిక నిచ్చెద మంచు శేముషీ
సింధువు లైవిచారములు సేయఁగ వారల నడ్డపెట్టి దు
స్సంధుఁడు రుక్మి కృష్ణునెడఁ జాల విరోధముఁ జేసి మత్తపు
ష్పంధయవేణి నిత్తు శిశుపాలున కంచుఁ దలంచె నంధుఁ డై. 1699

ఉ. అన్నతలంపు దా నెఱిఁగి యన్నవనీరజగంధి లోన నా
పన్నత నొంది యాప్తుఁ డగు బ్రాహ్మణు నొక్కనిఁ జీరి గర్వసం
ఛన్నుఁడు రుక్మి నేఁడు ననుఁ జైద్యున కిచ్చెద నంచు నున్నవాఁ
డెన్నివిధంబులం జని బుధేశ్వర చక్రికి విన్నవింపవే. 1700

క. అయ్యా కొడుకువిచారము, లయ్యయు వారింపఁ జాలఁ డటు గాకుండన్
నెయ్యు మెఱిఁగించి చీరుము, చయ్యన నిజసేవకాను సారిన్ శౌరిన్. 1701

వ. అని కొన్నిరహస్యవచనంబులు సెప్పిన విని బ్రాహ్మణుండు ద్వారకానగరంబు
నకుం జని ప్రతిహారులవలనఁ దనరాక యెఱింగించి యన్నగధరుం డున్ననగరు
ప్రవేశించి యందుఁ గనకాసనాసీనుం డయి యున్నపురుషోత్తముం గాంచి పెం
డ్లికొడుకవు గమ్మని దీవించిన ముసిముసినగవులు నగుచు బ్రహ్మణ్యదేవుం డైన
హరి తనగద్దియ దిగ్గన డిగ్గి బ్రాహ్మణుం గూర్చుండ నియోగించి తనకు దేవతలు
సేయుచందంబునం బూజలు సేసి సరసపదార్థసంపన్నం బైనయన్నంబుఁ బెట్టించి
కెట్టించినప్రియంబున నయంబున భాసురుం డైనభూసురుం జేరి లోకరక్షణ
ప్రశస్తం బయినహస్తంబున నతనియడుగులు పుడుకుచు మెల్లన నిట్లనియె. 1702

వ. జగతీసురేశ్వర సంతోషచిత్తుండవై యున్ననీధర్మ మతిసులభము
వృద్ధసమ్మత మిది విత్తమెయ్యది యైనఁ, బ్రాపింప హర్షించు బ్రాహ్మణుండు
తనధర్మమున నుండుఁ దరలఁ డాధర్మంబు, గోరిక లతనికిఁ గురియుచుండు
సంతోషి గాఁడేని శక్రుఁడైన నశించు, నిర్ధనుం డైనను నిద్రవోవు

ఆ. సంతసించె నేని సర్వభూతసుహృత్త, ములకుఁ బ్రాప్తలాభ ముదితమాన
సులకు శాంతులకును సుజనులకును గర్వ, హీనులకును వినతు లే నొనర్తు

ఉ. ఎవ్వనిదేశమం దునికి యెవ్వనిచేఁ గుశలంబు గల్గు మీ
కెవ్వనిరాజ్యమందుఁ బ్రజ లెల్ల సుఖంతురు వాఁడు మత్ప్రియుఁ
డివ్వనరాశిదుర్గమున కెట్లరుదెంచితి వయ్య నీవు నే
నవ్వులు గావు నీతలఁపు నం గలమే లొనరింతు ధీమణీ. 1704

వ. అని యిట్లు లీలాగృహీతశరీరుండైనయప్పరమేశ్వరుం డడిగిన ధరణీసురవరుం డత
నికి సవినయంబుగా నిట్లనియె దేవా విదర్భదేశాధీశ్వరుం డైనభీష్మకుం డను
రాజు గలం డారాజుకూఁతురు రుక్మిణి యనుకన్యకామణి గల దయ్యిందువదన
నీకుం గైంకర్యంబు సేయం గోరి వివాహమంగళప్రశస్తం బయినయొక్కసందే
శంబు విన్నవింపు మని పుత్తెంచె నవధరింపుము. 1705

సీ. ఏనీగుణములు కర్ణేంద్రియంబులు సోఁక, దేహతాపంబులు దీఱిపోవు
నేనీశుభాకార మీక్షింపఁ గన్నుల, కఖిలార్థలాభంబు గలుగుచుండు
నేనీచరణసేవ లేప్రొద్దు చేసిన, భువనోన్నతత్వంబుఁ బొందఁ గలుగు
నేనీలసన్నామ మేప్రొద్దు భక్తితోఁ, దడవిన బంధసంతతులు వాయు

తే. నట్టినీయందు నాచిత్త మనవరతము, నచ్చియున్నది నీయాన నాన లేదు
కరుణఁ జూడుము కంసారి ఖలవిదారి, శ్రీయుతాకార మానినీచిత్తచోర.

శా. ధన్యుల్ లోకమనోభిరాముఁ గులవిద్యారూపతారుణ్యసౌ
జన్యశ్రీబలదానశౌర్యకరుణాసంశోభితుల్ నిన్ను నే
కన్యల్ గోరరు గోరదే మును రమాకాంతాలలామంబు రా
జన్యానేకపసింహ నావలన నేజన్మించెనే మోహముల్. 1707

ఉ. శ్రీయుతమూర్తి యోపురుషసింహమ సింహముపాలిసొమ్ము గో
మాయువు గోరుచందమున మత్తుఁడు చైద్యుఁడు నీపదాంబుజ
ధ్యాయిని యైననన్ను వడిఁ దాఁ గొనిపోయెద నంచు నున్నవాఁ
డాయధమాధముం డెఱుఁగఁ డద్భుత మైనభవత్ప్రతాపమున్. 1708

మ. వ్రతముల్ దేవగురుద్విజన్మబుధసేవల్ దానధర్మాదులున్
గతజన్మంబుల నీశ్వరున్ హరి జగత్కల్యాణుఁ గాంక్షించి చే
సితినేనిన్ వసుదేవనందనుఁడు నాచిత్తేశుఁ డౌఁ గాక ని
ర్జితులై పోదురు గాక సంగరములోఁ జేదీశముఖ్యాధముల్. 1709

ఉ. అంకిలి సెప్ప లేదు చతు ‡ రంగబలంబులతోడ నెల్లి యో
పంకజనాభ నీవు శిశు ‡ పాలజరాసుతులన్ జయించి నా
వంకకు వచ్చి రాక్షసవి ‡ వాహమునన్ భవదీయశౌర్యమే
యుంకువ సేసి కృష్ణ పురు ‡ షోత్తమ చేకొని పొమ్ము వచ్చెదన్. 1710

సీ. లోపలిసౌధంబు ‡ లోన వర్తింపంగ, దే వచ్చునే నిన్నుఁ ‡ దెత్తు నేనిఁ
గావలివారలఁ ‡ గలబంధువులఁ జంపి, కాని తేరా దని ‡ కమలనయన
భావించి తేని ను ‡ పాయంబు సెప్పెద, నాలింపు కులదేవ ‡ యాత్రఁ జేసి
నగరంబు వెలువడి ‡ నగజాతకును మ్రొక్కఁ, బెండ్లికి మునుపడఁ ‡ బెండ్లికూఁతు
తే. నెలమి మావారు పంపుదు ‡ రేను నట్ల, పురము వెలువడి యేతెంచి ‡ భూతనాథు
సతికి మ్రొక్కంగ నీవు నా ‡ సమయమందు, వచ్చి కొనిపొమ్ము నన్ను నా ‡ ర్యచరిత.

మ. ఘను లాత్మీయతమోనివృత్తికొఱకై ‡ గౌరీశుమర్యాద నె
వ్వనిపాదాంబుజతోయమందు మునుఁగన్ ‡ వాంఛింతు రే నట్టి నీ
యనుకంపన్ విలసింప నేని వ్రతచ ‡ ర్యన్ నూఱుజన్మంబులన్
నినుఁ జింతించుచుఁ బ్రాణముల్ విడిచెదన్ ‡ నిక్కంబు ప్రాణేశ్వరా. 1712

సీ. ప్రాణేశ నీమంజు ‡ భాషలు విన లేని, కర్ణరంధ్రంబుల ‡ కలిమి యేల
పురుషరత్నమ నీవు ‡ భోగింపఁగా లేని, తనులతవలనిసౌం ‡ దర్య మేల
భువనమోహన నిన్నుఁ ‡ బొడగానఁగా లేని, చక్షురింద్రియముల ‡ సత్త్వ మేల
దయిత నీయధరామృ ‡ తం బానఁగా లేని, జిహ్వకు ఫలరస ‡ సిద్ధి యేల
ఆ. నీరజాతనయన ‡ నీవనమాలికా, గంధ మబ్బలేని ‡ ఘ్రాణ మేల
ధన్యచరిత నీకు ‡ దాస్యంబు సేయని, జన్మ మేల యెన్ని ‡ జన్మములకు. 1713

వ. అని యిట్లు రుక్మిణీదేవి పుత్తెంచినసందేశంబును రూపసౌందర్యాదివిశేషంబులును బ్రాహ్మణుండు హరికి విన్నవించి కర్తవ్యం బెద్ది సేయ నవధరింపు మని సవర్ణనంబుగా మఱియు ని ట్లనియె. 1714

సీ. పల్లవవైభవా ‡ స్పదములు పదములు, కనకరంభాతిర ‡ స్కారు లూరు
లరుణప్రభామనో ‡ హరములు కరములు, కంబుసౌందర్యమం ‡ గళము గళము
మహితభావాభావ ‡ మధ్యంబు మధ్యంబు, చతురుత్సవదాయి ‡ చన్నుదోయి
పరిహసితార్ధేందు ‡ పటలంబు నిటలంబు, జితమత్తమధుకర ‡ శ్రేణి వేణి
ఆ. భావజాశుగముల ‡ ప్రాపులు చూపులు, కుసుమశరునివింటి ‡ కోమలు బొమలు
చిత్తతోషణములు ‡ చెలువభాషణములు, జలజనయనముఖము ‡ చంద్రసఖము.

ఉ. ఆమెలనాఁగ నీకుఁ దగు ‡ నంగనకుం దగు దీవు మాయుపా
ధ్యాయులయాన పెండ్లి యగుఁ ‡ దప్పదు జాడ్యము లేల నీవు నీ
తోయమువారిఁ గూడుకొని ‡ తోయరుహాననఁ దెత్తు గాని వి
చ్చేయుము శత్రులన్ నఱుము ‡ సేయుము సేయుము శోభనం బిలన్. 1716

శ్రీకృష్ణుండు కుండిననగరంబునకు రథారూఢుం డై చనుట.

వ. అని యిట్లు పలికినబ్రాహ్మణునివలన విదర్భరాజతనయ పుత్తెంచినసందేశంబును రూపసౌందర్యాదివిశేషంబులును విని నవధరించి నిజకరంబున నతనికరంబు పట్టి నగుచు నయ్యాదవేంద్రుం డి ట్లనియె. 1717

ఉ. కన్నియమీఁద నాతలఁపు ♦ గాఢము కూరుకు రాదు రేయి నా
కెన్నఁడు నావివాహము స ♦ హింపక రుక్మి దలంచుకీడు నే
మున్నె యెఱుంగుదుం బరుల ♦ మూఁక వధించి కుమారిఁ దెత్తు వి
ద్వన్నుత ప్రాఁను ద్రచ్చి నవ ♦ వహ్నిశిఖన్ వడిఁ దెచ్చుకైవడిన్. 1718

క. వచ్చెద విదర్భభూమికిఁ, జొచ్చెద భీష్మకునిపురము ♦ సురుచిరలీలం
దెచ్చెద బాలన్ వ్రేల్మిడి, వ్రచ్చెద నడ్డంబు రిపులు ♦ వచ్చినఁ బోరన్. 1719

వ. అని పలికి రుక్మిణీదేవిపెండ్లినక్షత్రంబు దెలిసి తనపంపున రథసారథియైనదారుకుండు సైన్యసుగ్రీవమేఘపుష్పవలాహకంబు లనుతురంగంబులఁ బూన్చి రథ మాయత్తంబు సేసి తెచ్చిన నమోఘమనోరథుండై హరి దానును బ్రాహ్మణుండును రథారోహణంబు సేసి యేకరాత్రంబున నానార్తకదేశంబులు గడచి విదర్భదేశంబునకుం జనియె నందుఁ గుండినపురీశ్వరుం డైనభీష్మకుండు కొడుకునకు వశుండై కూఁతు శిశుపాలునకిత్తు నని శోభనోద్యోగంబులు సేయించె నప్పుడు.

సీ. రచ్చలు క్రంతలు ♦ రాజమార్గంబులు, విపణిదేశంబులు ♦ విశదములుగఁ
జేసిరి చందన ♦ సిక్తతోయంబులు, గలయంగఁ జల్లిరి ♦ కలువడములు
రమణీయవివిధతో ♦ రణములుఁ గట్టిరి, సకలగృహంబులు ♦ సక్కఁ జేసి
కర్పూరకుంకుమా ♦ గరుధూపములు వెట్టి, రతివలు పురుషులు ♦ నన్ని యెడల

ఆ. వివిధవస్త్రములను ♦ వివిధమాల్యాభర, ణానులేపనముల ♦ నమరి యుండి
రఖలవాద్యములుమహాప్రీతిమ్రోయించి,రుత్సవమున నగర ♦ మొప్పి యుండె.

వ. అంత నాభీష్మకుండు విహితప్రకారంబునం బితృదేవతల నర్చించి బ్రాహ్మణులకు భోజనంబులు వెట్టించి మంగళాశీర్వచనంబులు సదివించి రుక్మిణీదేవి నభిషిక్తం జేసి వస్త్రయుగళభూషితం గావించి రత్నభూషణంబు లిడం జేసె ఋగ్యజుస్సామాథర్వణమంత్రంబుల మంగళాచారంబు లొనరించి భూసురులు రక్షాకరణంబు లాచరించిరి పురోహితుండు గ్రహశాంతికొఱకు నిగమనిగదితన్యాయంబున హోమంబుఁ గావించె మఱియు నారాజు దంపతుల మేలుకొఱకుఁ దిలధేనుకలధౌతకనకచేలాదిదానంబులు ధరణీదేవతల కొసంగె నయ్యవసరంబున. 1722

మ. భటసంఘంబులతో రథావళులతో ♦ భద్రేభయూథంబుతోఁ
బటువేగాన్వితఘోటకవ్రజముతో ♦ బంధుప్రియశ్రేణితోఁ
గటుసంరంభముతో విదర్భతనయుం ♦ గైకొందు నంచున్ విశం
కటవృత్తిం జనుదెంచెఁ జైద్యుఁడు గడున్ ♦ గర్వించి యప్పీటికిన్. 1723

ఉ. బంధులఁ గూడి కృష్ణబల § భద్రులు వచ్చినఁ బాఱఁ దోలి ని
ర్గంధరవృత్తిఁ జైద్యునికి § మానినిఁ గూర్చెద మంచు నుల్లస
త్సింధురవీరరథ్యరథ § సేనలతోఁ జనుదెంచి రా జరా
సంధుఁడు దంతవక్త్రుఁడును § సాల్వవిమారకపౌండ్రకాదులున్. 1724

వ. మఱియు నానాదేశంబులరాజు లనేకు లేతెంచి రందు శిశుపాలు నెదుర్కొని పూజించి భీష్మకుం డొక్కనివేశంబున నతని విడియించె నంత నావృత్తాంతంబు విని. 1725

చ. హరి యొకఁ డేగినాఁడు మగ § ధాదులు చైద్యహితానుసారులై
నరపతు లెంద ఱేని జని § నారు కుమారికఁ దెచ్చుచోటసం
గర మగుఁ దోడు గా వలయుఁ § గంసవిరోధికి నంచు వేగ దా
నరిగె హలాయుధుండు కమ § లాక్షునిజాడ ననేకసేనతోన్. 1726

క. ఆలోపల నేకతమున, నాలోలవిశాలనయన § యగురుక్మిణి త
న్నాలోకలోచనుఁడు హరి, యాలోకము సేసి కదియఁ § డని శంకిత యై. 1727

శా. లగ్నం బెల్లి వివాహముం గదిసె నే § లా రాఁడు గోవిందుఁ డు
ద్విగ్నం బయ్యెడి మానసంబు వినెనో § వృత్తాంతమున్ బ్రాహ్మణుం
డగ్నిద్యోతనుఁ డేటికిం దడసె నా § యత్నంబు సిద్ధించునో
భగ్నంబై చనునో విరించికృత మె § బ్భంగిం బ్రవర్తించునో. 1728

మ. ఘనుఁ డాభూసురుఁ డేగెనో నడుమ మా § ర్గశ్రాంతుఁ డై చిక్కెనో
విని కృష్ణుం డిది తప్పుగాఁ దలఁచెనో § విచ్చేసెనో యీశ్వరుం
డనుకూలింపఁ దలంచునో తలఁపఁడో § యార్యామహాదేవియున్
నను రక్షింప నెఱుంగునో యెఱుఁగదో § నాభాగ్య మె ట్లున్నదో. 1729

వ. అని వితర్కించుచు. 1730

ఉ. పోఁ డను బ్రాహ్మణుండు యదు § పుంగవువీటికి వాసుదేవుఁడున్
రాఁ డను నింకఁ బోయి హరి § ర మ్మని చీరెడియిష్టబంధుఁడున్
లేఁ డను రుక్మికిం దగవు § లే దిటఁ జైద్యున కిత్తు నంచు ను
న్నాఁ డను గౌరి కీశ్వరికి § నావలనం గృప లేదు నేఁ డనున్. 1731

ఉ. చెప్పదు తల్లికిం దలఁపుఁ § జిక్కు దిశల్ దరహాసచంద్రికం
గప్పదు వక్త్రతామరస § గంధసమాగతభృంగసంఘమున్
రొప్పదు నిద్రఁ గైకొనదు § రోజపరస్పరసక్తహారముల్
విప్పదు కృష్ణమార్గగత § వీక్షణపంక్తులు ద్రిప్ప దెప్పుడున్. 1732

చ. తుడువదు కన్నులన్ వెడలు § తోయకణంబులు కొప్పుఁ జక్కఁగా
ముడువదు నెచ్చెలిం గదిసి § ముచ్చటకుం జన దన్న మేమియుం

గుడువదు నీరముం గొనదు § కూరిమిఁ గీరముఁ జేరి పద్యముల్
నొడువదు వల్లకీగుణవి § నోదము సేయదు డాయ దన్యులన్. 1734

సీ. మృగనాభి యలఁదదు § మృగరాజమధ్యమ, జలముల నాడదు § జలజగంధి
ముకురంబు సూడదు § ముకురసన్నిభముఖి, పువ్వులు దుఱుమదు § పువ్వుఁబోఁడి
వనకేళిఁ గోరదు § వనజాతలోచన, హంసంబుఁ బెంపదు § హంసగమన
లతలఁ బోషింపదు § లతికాలలితదేహ, తొడవులు దొడువదు § తొడవుతొడవు

ఆ. తిలక మిడదు నుదుటఁ § దిలకినీతిలకంబు, కమలగృహముఁ జొరదు § కమలహస్త
గారవించి తన్నుఁ § గరుణఁ గైకొన వన, మాలి రాఁడు తగవు § మాలి యనుచు.

వ. మఱియును. 1735

మ. మలఁగుల్ మెల్లనిగాలికిన్ బటురట § న్మత్తద్విరేఫాలికిం
దలఁగుల్ గోయిలమ్రోఁతకై యులఁగు ను § ద్యత్కీరసంభాషలం
గలఁగుల్ వెన్నెలవేఁడిమిన్ నలఁగు మా § కందాంకురచ్ఛాయకుం
దొలఁగుం గొమ్మ మనోభవానలశిఖా § దోదూయమానాంగి యై. 1736

వ. ఇట్లు హరిరాక కెదురుచూచుచు సకలప్రయోజనంబులయందును విరక్తయై మనోజానలంబునం బొగిలెడిమగువకు శుభంబుఁ జెప్పువిధంబున వామలోచన భుజంబు లదరె నంతఁ గృష్ణునియోగంబున వేగంబున బ్రాహ్మణుండు సనుదెంచిన నతనిముఖలక్షణం బుపలక్షించి యాకలకంఠి మహోత్కంఠతోడ నకుంఠిత యై మొగంబునం జిఱునగవు నిగుడ నెదురు సని నిలువంబడిన బ్రాహ్మణుం డి ట్లనియె. 1737

ఉ. మెచ్చె భవద్గుణోన్నతి క § మేయధనావళు లిచ్చె నాకుఁ దా
వచ్చె సుదర్శనాయుధుఁడు § వాఁడె సురాసురు లెల్ల నడ్డమై
వచ్చిన నైన రాక్షసవి § వాహమునం గొనిపోవు నిన్ను నీ
సచ్చరితంబు భాగ్యమును § సర్వము నేఁడు ఫలించెఁ గన్యకా. 1738

వ. అనిన వైదర్భి యి ట్లనియె. 1739

మ. జలజాతేక్షణుఁ దోడితెచ్చితివి నా § సందేశముం జెప్పి నన్
నిలువంబెట్టితి నీకృపన్ బ్రతికితిన్ § నీయంతపుణ్యాత్మకుల్
గలరే దీనికి నీకుఁ బ్రత్యుపకృతిం § గావింప నే నేర నం
జలిఁ గావించెద భూసురాన్వయమణీ § సద్బంధుచింతామణీ. 1740

వ. అని నమస్కరించె నంత రామకృష్ణులు దనకూఁతువివాహంబునకు వచ్చుట విని తూర్యఘోషంబులతో నెదుర్కొని విధ్యుక్తప్రకారంబునం బూజించి మధుపర్కంబు లిచ్చి వివిధాంబరాభరణంబులు మొదలైనకానుక లొసంగి భీష్మకుండు బంధుజనసేనాసమేతులైనవారలకుఁ దూర్ణంబున సకలసంపత్పరిపూ

ర్ణంబు లైన నివేశంబులు కల్పించి విడియించె నిట్లు గూడినరాజుల కెల్లను వయో
వీర్యబలవిత్తంబు లెట్లట్ల కోరినపదార్థంబు లెల్ల నిప్పించి పూజించె నంత విదర్భ
పురంబుప్రజలు హరిరాక విని వచ్చి చూచి నేత్రాంజలులం దదీయవదనకమల
పానంబు సేయుచు. 1741

మ. తగు నీచక్రి విదర్భరాజసుతకుం ♦ దథ్యంబు వైదర్భియుం
దగు నీచక్రికి నింతమంచి దగునే ♦ దాంపత్య మీయిద్దఱిం
దగులం గట్టిన బ్రహ్మ నేర్పరి గదా ♦ దర్పాహతారాతి యై
మగఁ డౌఁ గావుతఁ జక్రి యీరమణికిన్ ♦ మా పుణ్యమూలంబునన్. 1742

వ. అని పలికి రాసమయంబున. 1743

సీ. సన్నద్ధు లై బహు ♦ శస్త్రసమేతు లై, బలసి చుట్టును వీర ♦ భటులు గొలువ
ముందఱ నుపహార ♦ ములు కానుకలు గొంచు, వర్గంబు లై వార ♦ వనిత లేఁగఁ
బుష్పగంధాంబర ♦ భూషణకలిత లై, పాడుచు భూసుర ♦ భార్య లరుగఁ
బణవమర్దళశంఖ ♦ పటహ కాహళ వేణు, భేరీధ్వనుల మిన్ను ♦ పిక్కటిల్లఁ

ఆ. దగిలి సఖులు గొలువఁ ♦ దల్లులు బాంధవ,సతులుఁ దోడ రాఁగ ♦ సవినయముగ
నగరు వెడలి నడచె♦నగజాతకును మ్రొక్క, బాల చికురపిహిత♦ఫాల యగుచు.

వ. మఱియు సూతమాగధవందిగాయకపాఠకజను లంతంత నభినందించుచుం జను
దేర మందగమనంబున ముకుంద చరణారవిందంబులు డెందంబునం దలంచుచు
నిందుధరసుందరీమందిరంబు చేరి సలిలధారాధౌతకరచరణారవింద యై వార్చి
శుచి యై గౌరీసమీపంబునకుం జనియె నంత ముత్తైదువలగు భూసురోత్తములభా
ర్యలు భవసహిత యైనభవానికి మజ్జనంబు గావించి గంధాక్షతంబు లిడి వస్త్ర
మాల్యభూషణాదుల నలంకరించి ధూపదీపంబు లొసంగి నానావిధోపహారం
బులు సమర్పించి కానుక లిచ్చి దీపమాలికల నివాళించి రుక్మిణీదేవిని మ్రొ
క్కించి రప్పుడు. 1745

ఉ. నమ్మితి నామనంబున స ♦ నాతను లైనయుమామహేశులన్
మిమ్ముఁ బురాణదంపతుల ♦ మేలు భజింతుఁ గదమ్మ మేటిపె
ద్దమ్మ దయాంబురాశివి గ ♦ దమ్మ హరిం బతిఁ జేయు మమ్మ నిన్
నమ్మినవారి కెన్నఁడును ♦ నాశము లేదు గదమ్మ యీశ్వరీ. 1746

వ. అని గౌరీదేవికి మ్రొక్కి పతులతోడం గూడినబ్రాహ్మణభార్యలకు లవణాపూ
పంబులును దాంబూలకంఠసూత్రంబులును నిక్షుదండంబులు నిచ్చి రుక్మిణీదేవి
వారలం బూజించిన. 1774

ఆ. వార లుత్సహించి ♦ వల నొప్ప దీవించి, సేస లిడిరి యువతి ♦ శిరమునందు
సేస లెల్ల దాల్చి ♦ శివవల్లభకు మ్రొక్కి, మౌననియతి మాని ♦ మగువ వెడలె.

వ. ఇట్లు మేఘమధ్యంబు వెలువడి విలసించుక్రొక్కారుమెఱుంగు తెఱంగున మృగ

ధరమండలంబు నిర్గమించి చరించుమృగంబుచందంబునఁ గమలభవన ర్తకుం డె
త్తినజవనికమఱుఁగు దెరలిపొడసూపిన మోహినీదేవత కైవడి దేవదానవసంఘాత
కరతలసవ్యాపసవ్యసమాకృష్యమాణ పన్న గేంద్ర పాశపరివలయితపర్యాయపు
భ్రాంతమంథరాచలమంథానమధ్యమానఘూర్ణితఘుమఘుమాయిత మహార్ణవము
ధ్యంబుననుండి చనుదెంచునిందిరాసుందరి వైభవంబున బహువిధప్రభాభాసమాన
యై యిందుధరగేహినీమందిరంబు వెలువడి మానసకాసారహేమకమలకాననవి
హారమాణమదమరాళంబుభంగి మందగమనంబునఁ గనకకలశయుగళసంకాశ
కర్కశపయోధరభారపరికంప్యమానమధ్య యై రత్నముద్రికాలంకృతం బైనకెం
గేల నొక్క సఖీలలామంబు కైదండ గొని రత్ననివహసమంచితకాంచనకర్ణపత్రమ
యూఖంబులు గండభాగంబుల న ర్తనంబులు సలుప నరవిందపరిమళకుతూహలా
ఘతీర్ణమ త్తమధుకరంబులమాడ్కి నరాళంబు లైనకుంతలజాలంబులు ముఖమం
డలంబునం గ్రందుకొన సుందరమందహాసరోచులు దిశలందు బాలచంద్రికా
సౌందర్యంబు నావహింప నధరబింబఫలారుణమరీచిమాలికలు రదనకుందకుట్మ
లంబుల కనురాగంబు సంపాదింప మనోజాతకేతనసన్నిభం బైనపయ్యెదకొంగు
దూఁగ సువర్ణమేఖలాఘటితమణికిరణపటలంబు లకాలశక్రచాపజనకంబు లై మెఱ
యఁ జెఱకువిలుతుం డొర వెఱికి వాఁడిమిడి జళిపించిన ధగద్ధగాయమానంబు
లగుబాణంబులపగిది సురుచిరవిలోకననికరంబులు రాజవీరులహృదయంబులు
భేదింప శింజానమంజుమంజీరనినదంబులు చెవులపండువులు సేయఁ బాదసంచా
రంబున హరిరాక కెదురుచూచుచు వీరమోహిని యై చనుదెంచుసమయంబున.

మ. అళినీలాలకఁ బూర్ణచంద్రముఖ నే । ణాక్షిం బ్రవాళాధరం
గలకంఠిన్ నవపల్లవాంఘ్రియుగళం । గంధేభకుంభ స్తనిం
బులినశ్రోణి నిభేంద్రయాన నరుణాం । భోజాతహ స్తన్ మహో
త్పలగంధిన్ మృగరాజమధ్యఁ గని వి । భ్రాంతాత్ము లై రందఱున్. 1750

వ. మఱియు నయ్యింతిదరహాసలజ్జావలోకనంబులం జి త్తంబు లేమఱి ధైర్యంబులు
దిగనాడి గాంభీర్యంబులు విడిచి గౌరవంబులు మఱచి చేష్టలు మాని యె
ఱుక లుడిగి యాయుధంబులు దిగవైచి గజతురగరథారోహణంబులు సేయ
నేరక రాజు లెల్ల నేలకు వ్రాలి రా యేణీలోచన తనవామకరనఖంబుల నలకంబు
లు దలంగం ద్రోయుచు ను త్తరీయంబు చక్క నొత్తుచుఁ గడగంటిచూపులం
గ్రమంబున నారాజలోకంబు నాలోకించుచు. 1751

మ. కనియెన్ రుక్మిణి చంద్రమండలముఖుం । గంఠీరవేంద్రావల
గ్ను న్నవాంభోజదళాక్షుఁ జారుతరవ । క్షున్ మేఘసంకాశదే
హు న్నగారాతిగజేంద్రహ స్తనిభబా । హుం జక్రిఁ బీతాంబరున్
ఘనభూషాన్వితుఁ గంబుకంఠు విజయో । త్కంఠున్ జగన్మోహనున్. 1752

శ్రీకృష్ణుండు శత్రురాజులు చూచుచుండ రుక్మిణీదేవిని గొనిపోవుట.

వ. కని తదీయరూపవయోలావణ్యవైభవగాంభీర్యచాతుర్యతేజోవిశేషంబులకు సంతసించి మనోభవశరాక్రాంతయై రథారోహణంబు గోరుచున్నవరారోహం జూచి పరిపంథిరాజలోకంబు సూచుచుండ మందగమనంబున గంధసింధురంబులీలం జనుదెంచి ఫేరవంబులనడిమిభాగంబు గొని చనుకంఠీరవంబుకైవడి నిఖిలభూపాలగణంబుల గణింపక తృణీకరించి రాజకన్యకం దెచ్చి హరి తన రథంబుమీఁద నిడికొని భూనభోంతరాళంబులు నిండ శంఖంబు పూరించుచు బలభద్రుండు తోడ నడవ యాదవవాహినీపరివృతుండై ద్వారకానగరమార్గంబు వట్టి చనియె నంత జరాసంధవశు లయినరాజు లందఱు హరిపరాక్రమంబు విని సహింప నోపక. 1753

మ. ఘనసింహంబులకీర్తి నీచమృగముల్ గైకొన్న చందంబునన్
మనకీర్తుల్ గొని బాలుఁ డోడ్కొనుచు నున్మాదంబుతో గోపకుల్
సనుచున్నా రదె శౌర్య మెన్నఁటికి మీ శస్త్రాస్త్రముల్ గాల్పనే
తనుమధ్యన్ విడిపింప మేని నగరే ధాత్రీజనుల్ క్రంతలన్. 1754

వ. అని యొండొరులం దెలుపుకొని రోషంబులు హృదయంబుల నిలుపుకొని సంరంభించి తనుత్రాణంబులు వహించి ధనురాదిసాధనంబులు ధరియించి పంతంబు లాడి తమతమచతురంగబలంబులం గూడికొని జరాసంధాదులు యదువీరుల వెంటనంటి తాఁకి నిలునిలుం డని ధిక్కరించి పలికి యుక్కు మిగిలి మహీధరంబులమీఁద సలిలధారలు గురియుధారాధరంబులచందంబున బాణవర్షంబులు గురిసిన యాదవసేనలం గల దండనాయకులు కోదండంబు లెక్కిడి గుణంబులు మ్రోయించి నిలువంబడి రప్పుడు. 1755

క. అరిబలభటసాయకముల, హరిబలములు గప్పఁబడిన నడరెడుభీతిన్
హరిమధ్య సిగ్గుతోడను, హరివదనముఁ జూచెఁ జకిత హరిణేక్షణ [illegible]

వ. ఇట్లు చూచిన.

క. చొచ్చెద రదె యదువీరులు, వ్రచ్చెద రరిసేన లెల్ల [illegible]
నొచ్చెదరును విచ్చెదరును, జచ్చెదరును నేఁడు [illegible]

వ. అని రుక్మిణీదేవిని హరి యూఱడించె నంత
ప్రళయవేళల మిన్నునం బన్ని [illegible]
వున జరాసంధాదిపరిపంథిరాజచ[illegible]
శిఖాసంకాశనిశితశిలీముఖనారాచ[illegible]
గురియ నదియును విదళిత[illegible]
రథవరూథంబును [illegible]
హణమస్తకంబును [illegible]లితవ[illegible]

కపాలంబును వికీర్ణకేశజాలంబులును విపాటితచరణజానుజంఘంబును విదళిత
దంతసంఘంబును విపాటితవీరమంజీరకేయూరంబును విభ్రష్టకుండలకిరీటహా
రంబును విశ్రుతవీరాలాపంబును విదార్యమాణగదాకుంతతోమరపరశుపట్టిస
ప్రాసకరవాలశూలచక్రచాపంబును వినిపాతితకేతనచ్ఛత్రచామరంబును విలూన
తనుత్రాణంబును విలీయమానఘోటకసంఘరింఖాసముద్ధూతధరణీపరాగంబును
వినష్టరథవేగంబును వినివారితసూతమాగధవందివాదంబును వికుంఠితహయ
హేషాపటహభాంకార కరటిఘటాఘీంకార రథనేమిపటపటాత్కార తురగనాళి
ఘంటాఘణఘణాత్కార వీరహుంకార భూమణఝుణఝుణాత్కార నిస్సాణధణ
ధణాత్కార మణినూపురక్రేంకార కింకిణీకిణకిణాత్కార శింజినీటంకార భటపట
స్ఫురధిక్కారనాదంబును వినిర్భిద్యమానరాజసమూహంబును విద్యమానరక్త
ప్రవాహంబును విశ్రూయమాణభూతభేతాళకలకలంబును విజృంభమాణఫేరవ
కాకగృధ్రకంకాదిసంకులంబును బ్రచలితకబంధంబును బ్రభూతపలలగంధంబును
బ్రదీపితమేదోమాంసరుధిరఖాదంబును బ్రవర్తితఢాకినీప్రమోదంబునునై యుండె
నప్పుడు. 1759

చ. మగిడి చలించి పాఱుచును ॥ మాగధముఖ్యులు గూడి యొక్కచో
వగచుచు నాలిఁ గోల్పడిన ॥ హానిక్రియం గడు వెచ్చ నూర్చుచున్
మొగమున దప్పి దేరఁ రమ ॥ ముందఱఁ బొక్కుచు నున్న చైద్యుతో
బగతురచేతిలోఁ బడక ॥ ప్రాణముతోడుత నున్నవాఁడవే. 1760

వ. అని మఱియును. 1761

ఆ. బ్రతుకవచ్చు నోడలఁ ॥ బ్రాణంబు లుండిన, బ్రతుకు గలిగెనేని ॥ భార్య గలదు
బ్రతికి తీవు భార్యఁబట్టు దయ్యె మెఱుంగు, వగవవలదు చైద్య ॥ వలదు వలదు.

వ. వినుము దేహధారి స్వతంత్రుండు గాఁడు జంత్రగానిచేతిజంత్రపుబొమ్మకైవడి
నీశ్వరతంత్రపరాధీనుండై సుఖదుఃఖంబులందు వర్తనంబులు సలుపుఁ దొల్లి
యేను మథురాపురంబుమీఁదఁ బదియేడుమాఱులు పరాక్రమంబున విడిసి చక్రి
[illegible] బలచక్రుండనై కామపాలుచేతం బట్టువడి గృష్ణుండు కరుణసేసి
[illegible]నుట నిరువదిమూఁడక్షౌహిణులం గూడిగొని పదునెనిమి
[illegible]రలం దోలి విజయంబు సేకొంటి నిట్టిజయాపజయం
[illegible]ల నెన్నండునుం జెంద దైవయుక్తం బయినకాలంబునం
[illegible]చు చుండు నదియునుం గాక. 1763

[illegible]నలం ॥ త్రైలోక్యవిఖ్యాతవి
[illegible] గర్వో[illegible]బువన్ నేడు కా
ఋణ్ ॥ [illegible]మ్మలన్
॥ శంకింప నీ[illegible] 1764

వ. అని యిట్లు జరాసంధుండు నతనియొద్దిరాజులును శిశుపాలునిపరితాపంబు నివారించి తమతమభూములకుఁ జనిరి శిశుపాలుండు ననుచరసేనాసమేతుం డై తన నగరంబునకుం జనియె నంత రుక్మి యనువాఁడు కృష్ణుండు రాక్షసవివాహంబునం [illegible] చెలియలిం గొనిపోవుటకు సహింపక యేకాక్షౌహిణీబలంబుతోడ సమరసన్నా[illegible]ంబునం గృష్ణుని వెనుతవిలి పోవుచుఁ దనసారథితో ని ట్లనియె. 1765

ఉ. బల్లిదు నన్ను భీష్మజన ♦ పాలకుమారకుఁ బిన్నఁ జేసి నా
చెల్లెలి రుక్మిణిం గొనుచుఁ ♦ జిక్కనినిక్కువుబంటువోలె నీ
గొల్లఁడు పోయెడిన్ రథముఁ ♦ గూడఁగఁ దోలుము తేజితోల్లస
ద్భల్ల[illegible]పరన్ మదముఁ ♦ బాపెదఁ జూపెద నాప్రతాపమున్. 1766

వ. అని [illegible] రుక్మి యనువాఁడు హరికోలంది యెఱుంగక సారథి నదలించి రథంబుఁ [illegible]ం దోలించి గోపాలక వెన్నముచ్చ నిమిషమాత్రంబు నిలు ని[illegible]మని [illegible]స్కరించి బలువింట నారి యెక్కించి మూఁడువాఁడితూపుల నొప్పి[illegible] యి ట్లనియె.

సీ. మాసరివాఁడవా ♦ మాపాపఁ గొనిపోవ, నేపాటి గలవాఁడ ♦ [illegible]
మెందు జన్మించితి ♦ వెక్కడఁ బెరిఁగితి, వెయ్యది నడవడి ♦
మానహీనుఁడవీవు ♦ మర్యాదలును లేవు, మాయ గైకొని [illegible]
నిజరూపమున శత్రు ♦ నివహంబుపైఁ బోవు, వసుధేశు[illegible]

ఆ. కొమ్మ నిమ్ము నీవు ♦ గుణరహితుండవు, విడువు [illegible]
శిఖిశిఖాసమాన ♦ శితశిలీముఖముల, గర్వ[illegible]మెల్లఁ గొందుఁ ♦ గలహమందు. 1768

వ. అని పలికిన నగధరుండు నగి యొక్క [illegible]ణంబున వానికోదండంబు ఖండించి యాఱుశరంబుల శరీరంబు దూఱ నేసి యెనిమిదివిశిఖంబుల రథ్యంబులం గూల్చి రెండమ్ముల సారథిం జంపి మూఁడు[illegible]ఁడితూఁపులఁ గేతనంబుఁ దుంచి మఱియు నొక్కవిల్లందినం దునిమి వెండియు నొక్కధనువు పట్టిన విదళించి క్రమంబునం బరిఘపట్టిసశూలచర్మాసిశక్తితోమరంబులు ధరియించినం దునుకలు చేసి క్రమ్మఱ నాయుధంబు లెన్ని యెత్తిన నన్నియు శకలంబులు గావించె నంతటఁ దనివి సనక వాఁడు రథంబు డిగ్గి ఖడ్గహస్తుం డై దవానలంబుపయింబడుమిడుతచందంబునం గదిసిన ఖడ్గకవచంబులు చూర్ణంబులు చేసి మెఱుంగులు చెదర నడిదంబు వెఱికి జళిపించి [illegible]రంబు తెగ వ్రేయ గమకించి నడచు చున్న నడ్డంబు వచ్చి రుక్మిణీదే[illegible] [illegible]రణారవిందంబులు పట్టుకొని యి ట్లనియె. 1769

మత్తకోకిలము. నిన్ను నీశ్వరు[illegible] [illegible]దేవుని ♦ నిర్ణయింపఁగ లేక యో
సన్ను తామరకీర్తిశోభిత [illegible]లోకశరణ్య మా
యన్న యాతఁడు [illegible] ♦ పాపరాధము నీయెడన్
నన్ను మన్నన [illegible]థనాథ దయానిధీ. 1770

మత్తకోకిలము. కల్ల లే దని విన్నవించుట ♦ గాదు వల్లభ యీతనిం
బ్రల్లదుం డెగఁ జూచితేనియు ♦ భాగ్యవంతుల మైతి మే
మల్లుఁ డయ్యె ముకుందుఁ డీశ్వరుఁ ♦ డంచు మోదితు లైనమా
తల్లిదండ్రులు పుత్త్రశోకముఁ ♦ దాల్చి చిక్కుదు రీశ్వరా. 1771

మ. అని డగ్గుత్తికతో మహాభయముతో ♦ నాకంపితాంగంబుతో
వినతశ్రాంతముఖంబుతో శ్రుతిచల ♦ ద్వేణీకలాపంబుతోఁ
గనుదోయిం జడిగొన్న బాష్పములతోఁ ♦ గన్యాలలామంబు మ్రొ
క్కిన రుక్మిం డెగ వ్రేయఁ బోక మగిడెం ♦ గృష్ణుండు రోచిష్ణుఁడై. 1772

ఇట్లు చంపక బావా రమ్మని చిఱునగవు నగుచు వానిం బట్టి ... గడ్డ
...ము మీసంబును దలయును రేవులు వాఱఁ గొఱిగిన విరూపిం జేసె నంత యదు
... వర్గసైన్యంబులం బారఁ దోలి తత్సమీపంబునకు వచ్చి రప్పుడు హతప్రా
... కట్టువడి యున్న రుక్మిం జూచి కరుణచేసి బలభద్రుండు బంధంబులు విడిచి
... యిట్లనియె. 1773

... తలయును మూఁతియును గొఱుగఁ ♦ దగవే బంధుం
... గొఱుగుట, తలఁ దఱుగుటకంటెం దుచ్ఛతరము మహాత్మా,
...ము, గొఱ్ఱదఱు హితు లనుచు మేలు ♦ గూర్పవు నిజమి
...త్రు, పొం...గ నే లయ్యె విషమ ♦ బుద్ధి ననంతా. 1775

...దేవి నుపల...ంచి యిట్లనియె. 1776

...న్న యగురు క్మి... దేవిని బలభద్రుం డూఁరార్చుట. ...

శా. తోడంబుట్టినవానిభంగముఁ గనుం ♦ దుఃఖి...ంచి మాకృష్ణు నె
గ్గాడం జూడకు మమ్మ పూర్వభవక ♦ ర్మాధీన... మె ప్రాణులం
గీడుం మేలును జెందు లేఁ డొకఁడు శి ♦ క్షింపంగ... రక్షింప నీ
తోడంబుట్టువు కర్మ శేషపరిభూ ♦ తుం డయ్యె నేఁ డి...డన్. 1777

క. చంపెడిదోషము గలిగినఁ, జంపఁ జనదు బంధుజనులఁ ♦ జను ...దువంగాఁ
జంపిన దోషము సిద్ధము, చంపను మఱి యేల మున్న ♦ చచ్చినవా...నిన్. 1778

ఆ. బ్రహ్మచేత భూమి ♦ పతుల కీధర్మంబు
కల్పితంబు రాజ్య ♦ కాంక్షఁ జేసి
తోడిచూలు నయినఁ ♦ దోడఁ బుట్టిన
చెలువు చుండుఁ గ్రూర ♦ చరితుఁ డ ... 1779

క. భూమికి ధనధాన్యములకు, భామలకుఁ ... బ్రాభవప...లకం
గామించి మీఁదు గానక, శ్రీమదమ... ...రులన్..
...నతుడు

వ. వినుము దేవమాయం జేసి దేహాభిమా... ...డు బంధుం
...డుదాసీనుం డనుమోహంబు సిద్ధం... ...జన్మమూ

ర్యాదులును ఘటాదులందు గగనంబును బెక్కయి కానంబడుభంగి దేహాధా
రుల కందఱికి నాత్మ యొక్కండయ్యును బెక్కండై తోఁచు నాద్యంతంబులు
గలయీదేహంబు ద్రవ్యప్రాణగుణాత్మకం బయి యాత్మయందు నవిద్యచేతఁ
గల్పితం బై దేహిని సంసారంబునం ద్రిప్పు సూర్యుండు తటస్థుండై యుండఁ
బ్రకాశమానంబు లయినదృష్టిరూపంబులుంబోలె నాత్మ తటస్థుం డై యుండ
దేహేంద్రియంబులు ప్రకాశమానంబు లగు నాత్మకు వేఱొక్కటితోడ సం
యోగవియోగంబులు లేవు వృద్ధిక్షయంబులు చంద్రకళలకు గాని చంద్రునికి
లేనికైవడి జన్మనాశంబులు దేహంబునకుం గాని యాత్మకుఁ గలుగ నేరవు
నిద్రవోయినవాఁ డాత్మను విషయఫలానుభోగంబు సేయించు తెఱంగున నెఱుక
లేనివాఁడు నిజముకానియర్థంబునందుననుభవంబు నొందుచుండుఁగావున. 1781

క. అజ్ఞానజ మగుశోకము, విజ్ఞానవిలోకనమున ♦ విడువుము నీకుం
బ్రజ్ఞావతికిం దగునే, యజ్ఞానులభంగి వగవ ♦ నంభోజముఖీ. 1782

వ. ఇట్లు బలభద్రునిచేతఁ దెలుపంబడి రుక్మిణీదేవి దుఃఖంబు మాని యుండె నట
రుక్మి యనువాఁడును బ్రాణావశిష్టుం డై విడువంబడి తనవిరూపభావంబునకు
నెరియుచు హరిని గెలిచికాని కుండినపురంబు సొర నని ప్రతిజ్ఞ చేసి తత్పుర
సమీపంబున నుండె నివ్విధంబున. 1783

శ్రీకృష్ణుండు రుక్మిణీదేవిని బెండ్లియాడుట.

క. రాజీవలోచనుఁడు హరి, రాజసమూహముల గెలిచి ♦ రాజస మొప్పన్
రాజిత యగుతనపురికిని, రాజాననఁ దెచ్చె బంధు ♦ రాజి నుతింపన్. 1784

వ. అంత నయ్యాదవేంద్రునినగరంబు సమారబ్ధవివాహకృత్యంబును బ్రవర్తమాన
గీతవాద్యనృత్యంబును బ్రతిగృహాలంకృతవిలసితాశేష నరనారీవర్గంబును బరి
ణయమహోత్సవసమాహూయ మానమహీపాలగజఘటాగండమండల దానసలిల
ధారాసిక్తమార్గంబునుబ్రతిద్వారమంగళాచారసంఘటితక్రముకకదళికా కర్పూర
కుంకుమాగరుధూపదీపపరిపూర్ణకుంభంబును విభూషితసకలగృహవేదికాకవాట
గేహళీ స్తంభంబునువిచిత్రకుసుమాంబర రత్నతోరణ విరాజితంబును సముద్ధూత
కేతనవిభ్రాజితంబును నై యుండె నయ్యవసరంబున. 1785

మ. ధ్రువకీర్తిన్ హరి పెండ్లియాడె నిజచే ♦ తోహారిణిన్ మానవై
భవగాంభీర్యవిహారిణిన్ నిఖిలసం ♦ పత్కారిణిన్ సాధుబాం
ధవసత్కారిణిఁ బుణ్యచారిణి మహా ♦ దారిద్ర్యసంహారిణిన్
సువిభూషాంబరధారిణిన్ గుణవతీ ♦ చూడామణిన్ రుక్మిణిన్. 1786

క. సతులుం దారును బౌరులు, హితమతిఁ గానుకలు దెచ్చి ♦ యిచ్చిరి కరుణో
న్నతవర్ధిష్ణులకును మా, నితరోచిష్ణులకు రుక్మి ♦ ణీకృష్ణులకున్. 1787

క. హరి పెండ్లికిఁ గైకేయక, కురు సృంజయ యదు విదర్భ ♦ కుంతిన రేంద్రుల్

పరమానందముఁ బొందిరి, ధరణీశులలోన గాఢ తాత్పర్యములన్. 1788

క. హరి యీ తెఱఁగున రుక్మిణి, నరుదుగఁ గొనివచ్చి పెండ్లి యాడుట విని దు
ష్కరకృత్య మనుచు వెఱఁ గం,దిరి రాజులు రాజసుతులు దిక్కుల నెల్లన్.

ఆ. అనఘ యాదిలక్ష్మి యైనరుక్మిణితోడఁ గ్రీడ సలుపు చున్న కృష్ణుఁ జూచి
పట్టణంబులోని ప్రజ లెల్ల సిల్లిరి, ప్రీతు లగుచు ముక్త భీతు లగుచు. 1790

అని చెప్పి. 1791

క. కువలయరక్షాతత్పర, కువలయదళనీలవర్ణ కోమలదేహా
కువలయనాథశిరోమణి, కువలయజనవినుత విమల గుణసంఘాతా. 1792

మాలిని. సరసిజనిభహస్తా సర్వలోకప్రశస్తా
నిరుపమశుభమూర్తీ నిర్మలారూఢకీర్తీ
పరహృదయవిదారీ భక్తలోకోపకారీ
గురుబుధజనతోషీ ఘోరదైతేయశోషీ. 1793

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజ పాండిత్య పోతనామాత్యప్రణీతం బైన శ్రీమహాభాగవతం బనుపురాణంబునందు దేవకీదేవివివాహంబును గగనవాణీశ్రవణంబును గంసోద్రేకంబును వసుదేవ ప్రార్థనంబును యోగమాయాప్రభావంబును బలభద్రుజన్మంబును బ్రహ్మాది సురస్తోత్రంబును గృష్ణావతారంబును ఘోషప్రదేశంబును యోగనిద్రాచరితంబును నందపుత్రోత్సవంబును బూతనాసంహారంబును శకటభంజనంబును దృణావర్తమరణంబును గర్గాగమనంబును నారాయణాది నామనిర్దేశంబును బాలక్రీడయును మృద్భక్షణంబును వాసుదేవ వదనగహ్వరవిలోక్యమానచరాచరసమస్తలోకవిలోకనంబును నవనీతచౌర్యంబును యశోదారోషంబును నులూఖలబంధనంబును నర్జునతరుయుగళనిపాతనంబును నలకూబరమణిగ్రీవుల శాపవిమోక్షణంబును బృందావనగమనంబును వత్సపాలనంబును వత్సాసుర వధయును బకదనుజవిదారణంబును నఘాసురమరణంబును వత్సాపహారణంబును నూతనవత్సబాలకకల్పనంబును బ్రహ్మవినుతియు గోపాలనంబును గార్దభాసురదమనంబును గాళీయఫణిమర్దనంబును గరుడకాళీయనాగవిరోధకథనంబును బ్రలంబాసురహింసనంబును దవానలపానంబును వర్షర్తువర్ణనంబును శరత్కాలలక్షణంబును వేణువిలాసంబును హేమంతసమయసమాగమంబును గోపకన్యాచరితహవిష్యవ్రతంబును గాత్యాయనీసేవనంబును వల్లవీవస్త్రాపహరణంబును విప్రవనితాదత్తాన్న భోజనంబును నింద్రయాగనివారణంబును నంద ముకుందసంవాదంబును బర్వతభంజనంబును బాషాణసలిలవర్షంబును గోవర్ధనోద్ధరణంబును వరుణకింకరుండు నందునిం గొనిపోయిన హరి తెచ్చుటయును వేణుపూరణంబును గోపికాజనఘోషనిర్గమనంబును యమునాతీరవనవిహారణం

బును గృష్ణాంతర్ధానంబును ఘోషకామినీగణపరిదేవనంబును గోపికాన్వేషణంబును గోపికాగీతలును హరిప్రసన్నతయును రాసక్రీడనంబును జలకేళియును సర్పరూపకుం డయినసుదర్శనవిద్యాధరుండు హరిచరణతాడనంబున నిజరూపంబు వడయుటయును శంఖచూడుం డనుగుహ్యకుని వధించుటయును వృషభాసురవిదళనంబును నారదవచనంబున హరిజన్మకథ యెఱింగి కంసుండు దేవకీవసుదేవుల బద్ధులం జేయుటయును ఘోటకాసురుం డయినకేశి యనుదనుజుని వధియించుటయును నారదస్తుతియును వ్యోమదానవమరణంబును నక్రూరగమనంబును నక్రూరరామకృష్ణులసల్లాపంబును ఘోషనిర్గమంబును యమునాజలాంతరాళంబున నక్రూరుండు హరివిశ్వరూపంబు గాంచుటయు నక్రూరస్తవంబును మథురానగరప్రవేశంబును రజకవధయును వాయకమాలాకారసన్మానంబును గుబ్జాప్రసాదకరణంబును ధనుర్భంగంబును గంసుదుస్స్వప్నంబును గువలయాపీడపీడనంబును రంగస్థలప్రవేశంబును జాణూరముష్టికులవధయును గంసవధయునువసుదేవదేవకీబంధమోక్షణంబును నుగ్రసేను రాజ్యస్థాపనంబునురామకృష్ణులు సాందీపునివలన విద్య లభ్యసించుటయును సంయమనీనగరగమనంబును గురుపుత్త్రదానంబును నుద్ధవునిఘోషయాత్రయును భ్రమరగీతలును గుబ్జావాసగమనంబును గరినగరంబునకు నక్రూరుండు సని కుంతీదేవి నూరార్చుటయుఁ గంసభార్య లగున స్తిప్రాప్తులు జరాసంధునకుం గంసుమరణం బెఱింగించుటయు జరాసంధునిదండయాత్రయును మథురానగరనిరోధనంబును యుద్ధంబున జరాసంధుండు సప్తదశవారంబులు పలాయితుం డగుటయును నారదప్రేరితుం డై కాలయవనుండు మథురపై దాడివెడలుటయును ద్వారకానగరనిర్మాణంబును మథురాపురనివాసులం దనయోగబలంబున హరి ద్వారకానగరంబునకుం దెచ్చుటయును గాలయవనుండు హరివెంట జని గిరిగుహయందు నిద్రితుం డైనముచుకుందునికోపదృష్టివలన నీఱగుటయును ముచుకుందుండు హరిని సంస్తుతి చేసి తపంబునకుం జనుటయును జరాసంధుండు క్రమ్మఱ రామకృష్ణులపై నేతెంచుటయును బ్రవర్షణపర్వతారోహణంబును గిరిదహనంబును గిరి డిగ్గ నుఱికి రామకృష్ణులు ద్వారకానగరంబునకుం జనుటయును రుక్మిణీజననంబును రుక్మిణీసందేశంబును వాసుదేవాగమనంబును రుక్మిణీగ్రహణంబును రాజలోకపలాయనంబును రుక్మి యనువానిభంగంబును రుక్మిణీకల్యాణంబును ననుకథలం గల దశమస్కంధంబునందుఁ బూర్వభాగము. 1794

ఓం తత్సత్ బ్రహ్మార్పణ మస్తు.

శ్రీ ర స్తు.

శ్రీరామచన్ద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము.

దశమస్కంధము – ఉత్తరభాగము.

కర పరిశోషితర
త్నాకర కమనీయగుణగ । ణాకర కారు
ణ్యాకర భీకరశరధా
రాకంపితదానవేంద్ర । రామనరేంద్రా. 1

వ. మహనీయగుణగరిష్ఠు లగునమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుండైనసూతుం డిట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుండైనపరీక్షిన్నరేంద్రుండు రుక్మిణీపరిణయానంతరంబున నైనకథావృత్తాంతం బంతయు వినిపింపు మనిన శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె. 2

ఉ. తామరసాక్షునంశమున । దర్పకుఁ డీశ్వరుకంటిమంటలం
దా మును దగ్ధుఁడై పిదపఁ । దత్పరమేశుని దేహలబ్ధికై
వేమఱు నిష్ఠఁ జేసి హరి । వీర్యమునం బ్రభవించె రుక్మిణీ
కామినిగర్భమం దసుర । ఖండనుమాఱటమూర్తియో యనన్. 3

వ. అంత నాడింభకుండు ప్రద్యుమ్నుం డనుపేర విఖ్యాతుం డయ్యె నాశిశువు సూతికాగృహంబునం దల్లిపాదిగిట నుండం దనకు శత్రుం డని యెఱింగి శంబరుం డనురాక్షసుండు దనమాయాబలంబునం గామరూపి యై వచ్చి కొనిపోయి సముద్రంబులో వైచి తనగృహంబునకుం జనియె నంత నాశాబకుండు జలధిజలంబున దిగంబడ నొడిసి యొకమహామీనంబు మ్రింగె నందు. 4

క. జాలిఁ బడి పాఱుజలచర, జాలంబులఁ బోవనీక । చని రోషాగ్ని
జ్వాలలు నిగుడఁగ నూరక, జాలంబులు వైచి పట్టు । జాలరు లంతన్. 5

వ. సముద్రంబులోన నామీనంబును దత్సహచరంబు లైనమీనంబులనుం బట్టికొని తెచ్చి శంబరునకుం గానుకఁగా నిచ్చిన నతండు వండి తెం డని మహానసగృహంబునకుం బంచిన, 6

క. రాజునగరియడబాలలు, రాజీవముకుడువు వచ్చి రాజనిభాస్యుల్
రాజశిశువుఁ గని చెప్పిరి, రాజీవదళాక్షి యైన రతికి నరేంద్రా. 7

వ. అంత నారదుండు వచ్చి బాలకునిజన్మంబును శంబరోద్యోగంబును మీనోదర ప్రవేశంబునుం జెప్పిన విని యారతి మాయావతి యనుపేర శంబరునియింటఁ బాతివ్రత్యంబు సలుపుచు దహనదగ్ధుం డయినతనపెనిమిటి శరీరధారణంబు సేయుట కెదురుచూచుచున్నయది గావున నయ్యర్భకుండు దర్పకుం డని తెలిసి మెల్లన పుత్త్రార్థిని యైనతెఱంగున శంబరునియనుమతి వడసి సూపకారుల యొద్ద నున్నపాపనిం దెచ్చి పోషించుచుండె నాకుమారుండును శీఘ్రకాలంబున నారూఢయౌవనుం డై. 8

క. సుందర మగుతనరూపము, సుందరు లోకమాఱు దేఱి చూచినఁ జాలుల్
సౌందర్య మేమి చెప్పను, బొందెద మని డాయుబుద్ధిఁ బుట్టించు నృపా. 9

సీ. చక్కనివారల చక్కఁదనంబున, కుపమింప నెవ్వాఁడు యోగ్యుఁ డయ్యె
[1]మిక్కిలితపమున మెఱయునంబికకు నై, శంకరు నెవ్వాఁడు సగము సేసె
బ్రహ్మత్వమునఁ బొంది పరఁగువిధాతను, వాణికై యెవ్వాఁడు వాఁడి చెఱిచె
వేయిడాఁగులతోడి విబుధలోకేశుని, మూర్తికి నెవ్వాఁడు మూల మయ్యె

తే. మునులతాలిమి కెవ్వాఁడు ముల్లునూపు, మగలమగువల నెవ్వాండు మరులుకొలుపుఁ
గుసుమధనువున నెవ్వాండు గొనువిజయము, చిగురువాలున నెవ్వాండు చిక్కుపఱుచు.

వ. అని తన్ను లోకులు వినుతించుప్రభావంబులు గలిగి పద్మదళలోచనుండును బ్రలంబబాహుండును జగన్మోహనాకారుండు నైనపంచబాణునిం గని లజ్జాహాస గర్భితంబు లైనచూపులం జూచుచు మాయావతి సురతభ్రాంతిఁ జేసినం జూచి ప్రద్యుమ్నుం డి ట్లనియె. 11

మత్తకోకిలము. నాతనూభవుఁ డీతఁ డంచును నాన యించుక లేక యో
మాత నీ విది యేమి నేఁ డిటు మాతృభావము మాని సం
ప్రీతిఁ గామినిభంగిఁ జేసెదు పెక్కువిభ్రమముల్ మహా
ఖ్యాతవృత్తికి నీకు ధర్మము గాదు మోహము సేయఁగాన్. 12

వ. అనిన రతి యి ట్లనియె నీవు నారాయణనందనుండ వైనకందర్పుండవు పూర్వకాలంబున నేను నీకు భార్యనైనరతిని నీవు శిశు వై యుండునెడ నిర్దయుం డై దొంగిలి తల్లిం దొఱంగఁ జేసి శంబరుండు కొనివచ్చి నిన్ను నీరధిలో వైచిన నొక్కమీనంబు మ్రింగెమీనోదరంబు వెడలి తీవు మీఁదటికార్య మాకర్ణింపుము.

క. మాయావి వీఁడు దుర్మతి, మాయఁడు సంగరములం ద మర్త్యుల గెలుచుల్
మాయికరణమున వీనిన్, మాయింపుము మోహనాది మాయలచేతన్. 14

మత్తకోకిలము. పాపకర్ముఁడు వీఁడు ని న్నిట పట్టి తెచ్చిన లేచి నా

1. మిక్కిలికను నూపి మెఱసినమూడుకై, శంకరు నెవ్వాఁడు సగము సేసె.

పాప, డెక్కడఁ బోయెనో సుతుఁ § బాపితే విధి యంచుఁ దాఁ
గ్రేపుఁ బాసినగోవుభంగిని § ఖిన్న యై వడి గాఢసం
తాప యై నిను నోఁచి కాంచిన § తల్లి కు య్యెడ కుండునే. 15

వ. అని పలికి మాయావతి మహానుభావుం డైనప్రద్యుమ్నునికి సర్వశత్రుమాయా
వినాశిని యయినమహామాయావిద్య నుపదేశించె నివ్విధంబున. 16

మ. గురుమాయారణవేది యై కవచి యై § కోదండి యై బాణి యై
హరిజుం డోరినిశాట వైచితివి నాఁ § డంభోనిధిం నన్ను ఘో
రరణాంభోనిధి నైతు నిన్ను నిదె వే § ర మ్మంచుఁ జీరెం మనో
హరదివ్యాంబరు నుల్లసద్దనుజసే § నాడంబరుం శంబరున్. 17

చ. అదలిచి యిట్లు కృష్ణసుతుఁ § డాడిననిష్ఠురభాషణంబులం
బదహత మై వడిం గవియు § పన్నగరాజముఁ బోలి శంబరుం
డదరుచు లేచి వచ్చి గద § నచ్యుతనందను వ్రేసె నుజ్జ్వల
ద్భిదురకఠోరఘోషసమ § భీషణనాదము సేసి యార్చుచున్. 18

క. దనుజేంద్రుఁడు వ్రేసినగదఁ, దనగదచేఁ బాయ నడిచి § దనుజులు బెదరం
దనుజాంతకునికుమారుఁడు, దనుజేశునిమీఁద నార్చి § తనగద వైచెన్. 19

వ. అంత నారక్కసుండు వెక్కసం బగురోసంబునఁ దనకుఁ దొల్లి మయుం డెఱిం
గించినదైతేయమాయ నాశ్రయించి మింటికి నెగసి పంచబాణునిపై బాణ
వర్షంబు గురిసిన నమ్మహారథుండు నొచ్చియు సంచలింపక మచ్చరంబున సర్వ
మాయావినాశిని యైనసాత్త్వికమాయం బ్రయోగించి దనుజునిబాణవృష్టిని
వారించె మఱియు వాఁడు భుజగగుహ్యకపిశాచమాయలు పన్ని నొప్పించిన
నన్నియుం దప్పించి. 20

క. దండధరమూర్తిఁ గైకొని, యొం డాడక చక్రిసూనుఁ § డుగ్రతరాసిం
ఖండించె శంబరునితలఁ, గుండలకోటీరమణులు § కుంభిని రాలన్. 21

క. చిగురాకడిదపుధారను, జగములఁ బరవశముసేయు § చలపాదికి దొ
డ్డగునుక్కడిదంబునఁ దన,పగతుం దెగ వ్రేయు టెంత § పని చింతింపన్. 22

క. బెగడుచు నుండఁగ శంబరుఁ, దెగడుచుఁ బూవింటిజోదు § ధీరగుణంబుల్
పొగడుచుఁ గురిసిరి ముదమున, నెగడుచుఁగుసుమములమునురు § నిర్జరు లధిపా.

రతీదేవి ప్రద్యుమ్నసహిత యై గగనమార్గంబున ద్వారకకుఁ బోవుట.

వ. ఇట్లు శంబరుని వధియించి విలసించు చున్నయించువిలుకానిం గొంచు నాకాశ
చారిణి యైనయారతీదేవి గగనపథంబుఁ బట్టి ద్వారకానగరోపరిభాగంబునకుం
జనుదెంచిన. 24

ఆ. మెఱుఁగుఁదీఁగెతోడి § మేఘంబు కై వడి, నువిదతోడ మింట § నుండి కదలి
యరుగుదెంచె మదనుఁ డంగనాశతములు, మెలఁగు చున్నలోని § మేడకడకు. 25

మ. జలదశ్యాముఁ బ్రలంబబాహుయుగళుం ✽ జంద్రాననున్ నీలసం
కులవక్రాలకుఁ బీతవాసు ఘనవ ✽ క్షున్ సింహమధ్యున్ మహో
త్పలపత్త్రేక్షణు మందహాసలలితుం ✽ బంచాయుధున్ నీరజా
క్షులు దా రేమటిపాటు చూచి హరి యం ✽ చుం డాఁగి రయ్యైయెడన్. 26

క. కొందఱు హరి యగు నందురు, కొందఱు చిహ్నములు కొన్ని ✽ కొన్ని హరికి లే
వందురు మెల్లనె తెలియుద, మందురు మఱుఁ జూచి కొంద ✽ ఱబలలు గుములై.

క. హరి యని వెఱచని పిదపన్, హరిఁ బోలెడువాఁడుగాని ✽ హరి గాఁ డనుచున్
హరిమధ్య లల్లనల్లన, హరినందను డాయ వచ్చి ✽ రాశ్చర్యమునన్. 28

ఉ. అన్నులు సేర వచ్చి మను ✽ నందనుఁ జూడఁగ దాను వచ్చి సం
పన్నగుణాభిరామ హరి ✽ పట్టపుదేవి విదర్భపుత్త్రి క్రేఁ
గన్నుల నాకుమారకుని ✽ గైవడి నేర్పడఁ జూచి బోఁటితోఁ
జన్నులు సేఁప నిట్లనియె ✽ సంభ్రమదైన్యము లుల్లసిల్లఁగన్. 29

శా. ఈ కంజేక్షణుఁ డీ కుమారతిలకుం ✽ డీయిందుబింబాననుం
డీ కంఠీరవమధ్యుఁ డిచ్చటికి నేఁ ✽ డెం దుండి యేతెంచెనో
యీ కల్యాణునిఁ గన్నభాగ్యవతి ము ✽ న్నే నోములన్ నోఁచెనో
యే కాంతామణియందు [1]వీఁగి కనెనో ✽ యేకాంతుఁ డీకాంతునిన్. 30

శా. ఆలీ నాతొలుచూలిపాపనికి బో ✽ ర్కాడించి నే సూతికా
శాలామధ్యవిశాలతల్పగత నై ✽ చన్నిచ్చి నిద్రింప నా
బాలున్ నాచనుఁబాలకుం జెఱిచి యే ✽ పాపాత్ము లేత్రోవ ము
న్నేలీలం గొనిపోయిరో శిశువుఁ దా ✽ నేతల్లి రక్షించెనో. 31

క. కొడుకఁడు నాపొదిగిటిలోఁ, జెడి పోయిననాఁటనుండి ✽ చెలియా తెలియం
బడ దేవార్తయు నతఁ డేవడువున నెచ్చోట నిలిచి ✽ వర్తించెడినో. 32

క. ఇందాఁక వాఁడు బ్రతికిన, సందేహము లేదు దేహ ✽ చాతుర్యవయ
స్సౌందర్యంబులు లోకులు, వందింపఁగ నితనియంత ✽ వాఁ డగుఁ జుమ్మీ. 33

మ. అతివా సిద్ధము నాఁటిబాలకున కీ ✽ యాకార మీవర్ణ మీ
గతి యీహాసవిలోకనస్వరము లీ ✽ గాంభీర్య మీకాంతి వీఁ
డతఁడే కాఁ దగు నున్నవారలకు నా ✽ యాత్మేశసారూప్యసం
గతి సిద్ధింపదు వీనియందు మిగులం ✽ గౌతూహలం బయ్యెడిన్. 34

క. పొదలెడి ముదమునఁ జిత్తము, గదలెడి నాయెడమమూఁపు ✽ గన్నులవెంటం
బ్రిదిలెడి నానందాశ్రులు, మొదలెడిఁ బాలిండ్లఁ బాలు ✽ మే లయ్యెడినో. 35

వ. అని డోలాయమానమానస యై వితర్కించుచు. 36

క. తనయుఁడని నొడువఁ దలఁచును, దనయుఁడు [2]గాకున్న మిగులఁ ✽ దతిగొనిసవతుల్

1. వీనిఁ గనెనో యేకాంతుఁ డేకాంతతన్. 2. గాఁ డనిన మిగులఁ దఱిగొని యువతుల్.

తను నగియెద రని తలఁచు న,తనుసంశయ మలమికొనఁగఁ ॥ దనుమధ్య మదిన్,

వ. ఇట్లు రుక్మిణీదేవి విచారించుచుండ లోపలినగరికావలివారివలన విని కృష్ణుండు దేవకీవసుదేవులం దోడ్కొని చనుదెంచి సర్వజ్ఞుం డయ్యు నేమియు వివరింపక యూర కుండె నంత నారదుండు చనుదెంచి శంబరుండు కుమారునిం గొనిపోవుట మొదలైనవార్త లెఱింగించిన. 38

క. చచ్చినబాలుఁడు గ్రమ్మఱ, వచ్చినక్రియ వచ్చెఁ బెక్కు ॥ వర్షములకు నీ
సచ్చరితు నేఁడు గంటిమి, చెచ్చెర ము న్నెట్టితపము ॥ సేయంబడెనో. 39

వ. అని యంతఃపురకాంతలును దేవకీవసుదేవరామకృష్ణులును యథోచితక్రమంబున నాదంపతుల దివ్యాంబరాభరణాలంకృతుల సత్కరించి సంతోషించిరి రుక్మిణీదేవియు నందనుం గౌఁగిలించుకొని. 40

శా. అన్నా నా చనుఁ బాపి నిన్ను దనుజుం ॥ డంభోనిధిఁ వైచెనే
యెన్నే వర్షము లయ్యెఁ బాసి సుత నీ ॥ వేరీతి జీవించి యే
సన్నాహంబున శత్రు గెల్చితివొ యా ॥ శ్వర్యంబు సంధిల్లెడిఁ
నిన్నుం గాంచితి నింతకాలమునకుఁ ॥ నే ధన్యతం జెందితిన్. 41

వ. అని కొడుకువలన సంతోషించి కోడలిగుణంబులు కైవారంబులు సేసి వినోదించుచుండె నంత ద్వారకానగరంబు ప్రజలు విని హర్షించి రందు. 42

క. సిరిపెనిమిటిపుత్త్రకుఁ డగు,మరుఁ గని హరిఁ జూచినట్లు ॥ మాతలు దమలోఁ
గరఁగుదు రఁట పరకాంతలు, మరుఁ గని మోహాంధకార ॥ మగ్నులుగారే. 43

వ. అని చెప్పి శుకుం డి ట్లనియె. 44

శ్రీకృష్ణుండు లోకాపవాదనివృత్తికొఱకు శమంతకమణి దెచ్చుట.

క. సత్రాజిత్తు నిశాచర,శత్రునకుం గీడు సేసి ॥ సద్వినయముతోఁ
బుత్త్రి శమంతకమణియును, మైత్రిం గొని తెచ్చి యిచ్చె ॥ మనుజాధీశా. 45

వ. అనిన విని రా జి ట్లనియె. 46

ఆ. శౌరి కేమితప్పు ॥ సత్రాజితుఁడు సేసె, కూఁతు మణిని నేల ॥ కోరి యిచ్చె
నతని కెట్లు గలిగె ॥ నాశమంతకమణి, విప్రముఖ్య నాకు ॥ విస్తరింపు. 47

వ. అనిన విని శుకయోగివర్యుం డి ట్లనియె సత్రాజిత్తనువాఁడు సూర్యునకు భక్తుండై చెలిమిసేయ నతనివలన సంతసించి సూర్యుండు శమంతకమణి నిచ్చె నామణి కంఠంబున ధరియించి సత్రాజితుండు భాస్కరునిభంగి భాసమానుండై ద్వారకానగరంబునకు వచ్చిన దూరంబున నతనిం జూచి జనులు మణిప్రభాపటలతేజోహృతదృష్టు లయి సూర్యుం డని శంకించి వచ్చి హరి కి ట్లనిరి. 48

క. నారాయణ దామోదర, నీరజదళనేత్ర చక్రి ॥ నిఖిలేశ గదా
ధారణ గోవింద నమ,స్కారము యదుపుత్త్ర నిత్య ॥ కల్యాణనిధీ. 49

మ. దివిజాధీశ్వరు లిచ్ఛయింతురు గదా ॥ దేవేశ నిన్ జూడ యా

దవవంశంబున గూఢమూర్తివి జగ | త్త్రాణుండ వై యుండఁగా
భవదీయాకృతిఁ జూడ నేఁ డిదె రుచి | ప్రచ్ఛన్నదిగ్భాగుఁ డై
రవియో నీరజగర్భుఁడో యొకఁడు నే | రక్ వచ్చె మార్గంబునన్. 50

వ. అని యిట్లు పలికిన మూఢజనులం జూచి గోవిందుండు నగి మణిసమేతుం డైన సత్రాజితుండు గాని సూర్యుండు గాఁ డని పలికె నంత సత్రాజితుండు శ్రీయుతం బయి మంగళాచారసంచారం బైనతనగృహంబునకుం జని మహీసురులచేతనిజ దేవతామందిరంబున నమ్మణిశ్రేష్ఠంబు ప్రవేశంబు సేయించె నదియును బ్రతి దినంబు నెనిమిదిబారువులసువర్ణంబు గలిగించు చుండు. 51

క. ఏరా జేలెడువసుమతి, నారత్నము పూజ్యమాన | మగు నక్కడ రో
గారిష్టసర్వమాయిక, మాఁకీదుర్భిక్షభయము | మాను నరేంద్రా. 52

క. అమ్మణి యాదవవిభునకు, నిమ్మని హరి యడుగ నాతఁ | డీక ధనేచ్ఛం
బొమ్మని పలికెను జక్రికి, నిమ్మణి యీ కున్న మీఁద | నే మా ననుచున్. 53

వ. అంత. 54

చ. అడరెడువేడ్కఁ గంఠమున | నమ్మణిఁ దాల్చి ప్రసేనుఁ డొక్కనాఁ
డడవికి ఘోరవన్యమృగ | యారతి నేఁగిన వానిఁ జంపి పై
పడి మణిఁ గొంచు నొక్కహరి | పాఱఁగ దాని వధించి డాసి యే
ర్పడఁ గనె జాంబవంతుఁడు ప్ర | భాత్తదిగంతము నాశమంతమున్. 55

క. కని జాంబవంతుఁ డామణిఁ, గొనిపోయి సమీపశైల | గుహఁ జొచ్చి ముదం
బునఁ దనకూరిమిసుతకును, ఘనకేళీకందుకంబు | గాఁ జేసె నృపా. 56

వ. అంత సత్రాజితుండు తనసహోదరుం డైనప్రసేనునిం గానక దుఃఖించుచు. 57

మ. మణి కంఠంబునఁ దాల్చి నేఁ డడవిలో | మావాఁడు వర్తింపఁగా
మణికై పట్టి వధించినాఁడు హరికిన్ | మర్యాద లే దంచు దూ
షణముం జేయఁగ వానిదూషణము గం | సధ్వంసి యాలించి యే
వ్రణమున్ నాయెడ లేదు నింద గలిగెన్ | వారించు టేరీతియో. 58

వ. అని వితర్కించి. 59

మ. తనవా రెల్లఁ బ్రసేనుజాడఁ దెలుపం | దర్శించుచున్ వచ్చిత
ద్వనవీథిం గనె నేలఁ గూలినమహా | శ్వంబుం బ్రసేనుం బ్రసే
నుని హింసించినసింహమున్ మృగపతిన్ | నొప్పించి ఖండించి యేఁ
గినభల్లూకము సొచ్చి యున్నగుహయుం | గృష్ణుండు రోచిష్ణుఁ డై. 60

వ. కని తనవెంట వచ్చినప్రజల నెల్ల గుహాముఖంబున విడిచి సాహసంబున మహానుభావుం డైనహరి నిరంతరనిబిడాంధకారబంధురం బయి భయంకరం బై విశాలం బయినగుహాంతరాళంబు సొచ్చి చని యక్కడ నొక్కబాలిక కెదుర దర్శనీయ కేళికందుకంబుగా ప్రేలం గట్టఁబడినయమ్మణిశ్రేష్ఠంబుఁ గని హరియు

హరింప నిశ్చయించి. 61

క. మెల్లనె పదము లిడుచు యదు, వల్లభుఁ డాశిశువుకడకు ♦ వచ్చిన గుండెల్
జల్లనఁగ జూచి కంపము, మొల్లంబుగ దానిదాది ♦ మొఱ వెట్టె నృపా. 62

వ. అంత నాధ్వని విని బలవంతుం డైనజాంబవంతుండు వచ్చి తనస్వామి యని కృష్ణు నెఱుంగక ప్రాకృతపురుషుం డని తలంచి కృష్ణునితో రణంబు సేసె నందు. 63

క. పలలములకుఁ బోరెడు డే, గల క్రియ శస్త్రములఁ దరుల ♦ గరముల విజయే
చ్ఛల నిరువదియెనిమిదిదిన,ములు వోరిరి నగచరేంద్ర ♦ ముఖ్యుఁడు హరియున్.

క. అడిదములఁ దరులు విఱిగిన, బెడిదము లగుమగతనములఁ ♦ బిఱుతివక వడిం
బిడుగులవడువునఁ బడియెడి,పిడికిటిపోటులను గలన ♦ బెరసి రిరువురున్. 65

శా. స్పష్టాహంకృతు లుల్లసిల్ల హరియుం ♦ భల్లూకలోకేశుఁడుం
ముష్టాముష్టి నహర్నిశంబు జయస ♦ మ్మోహంబునం బోరుచోఁ
బుష్టిం బాసి ముకుందముష్టిహతులం ♦ బూర్ణశ్రమోపేతుఁ డై
పిష్టాంగోరుశరీరుఁ డై యతఁడు దా ♦ భీతాత్ముఁ డై యిట్లనున్. 66

వ. దేవా నిన్నుఁ బురాణపురుషు నధీశ్వరు విష్ణుం బ్రభవిష్ణు నెఱుంగుదుసర్వభూతం బులకుం బ్రాణప్రతాపధైర్యబలంబులు నీవ విశ్వంబునకు సర్గస్థితిలయంబు లెవ్వ రాచరింతురు వారికి సర్గస్థితిలయంబులఁ జేయునీశ్వరుండవు నీవ యాత్మకుం బరమాత్మ నీవ యని మఱియును. 67

సీ. బాణాగ్ని నెవ్వఁడు ♦ పఱపి పయోరాశి, నింకించి బంధించి ♦ యేపు మాపెఁ
బరఁగ నెవ్వఁడు ప్రతా ♦ పప్రభారాశిచే, దానవగర్వాంధ ♦ తమస మడఁచెఁ
గంజాతములు ద్రెంచు ♦ కరిభంగి నెవ్వఁడు, దశకంఠుకంఠబృం ♦ దములు ద్రుంచెఁ
నా చంద్రసూర్యమై ♦ యమరు లంకారాజ్య,మునకు నెవ్వఁడు విభీ ♦ షణుని నిలిపె

తే. నన్ను నేలినలోకాధి ♦ నాథుఁ డెవ్వఁ, డంచితోదారకరుణార ♦ సాబ్ధి యెవ్వఁ
డాతఁడవు నీవ కావె మ ♦ హాత్మ నేఁడు, మాఱుపడి యెగ్గు సేసితి ♦ మఱవవలయు.

వ. అని యిట్లు పరమభక్తుం డైనజాంబవంతుండు వినుతించిన నతనిశరీరనిగ్రహ నివారణంబుగా భక్తవత్సలుం డైనహరి తనకరంబున నతనిమేను నిమిరి మేఘ గంభీరభాషణంబుల ని ట్లనియె. 69

క. ఈమణి మాచేఁ బడె నని, తామసు లొనరించునింద ♦ దప్పెడుకొఱకై
నీమందిర మగుబిలమున, కే మరుదెంచితిమి భల్లు ♦ కేశ్వర వింటే. 70

వ. అనిన విని సంతసించి జాంబవంతుఁడు మణియునుం దనకూఁతు జాంబవతి యను కన్యకామణియునుం దెచ్చి హరికిఁ గానికగా సమర్పించె నటమున్న హరివెంట వచ్చినవారలు బిలంబువాకిటం బండ్రెండుదినంబులు హరిరాక కెదురుచూచి వేసరి వగచి పురంబునకుం జని రంత దేవకీవసుదేవులును రుక్మిణియును మిత్ర బంధుజ్ఞాతిజనులును గుహ సొచ్చి కృష్ణుండు రాక చిక్కె నని శోకించి. 71

క. దుర్గమ మగుబిలమున హరి, నిర్గతుఁ డై చేరవలయు ♦ నేఁ డని పౌరుల్
వర్గము లై సేవించిరి, దుర్గం గృతకుశలమూర్తిఁ ♦ దోషితభర్గన్. 72

క. డోలాయితమానసు లై, జాలింబడి జనులు గొలువఁ ♦ జండిక పలికెన్
బాలామణితో మణితో, హేలాగతి వచ్చు నంబు ♦ జేక్షణుఁ డనుచున్. 73

క. యత్నము సఫలం బయిన స, పత్నసమూహములు బెగడఁ ♦ బద్మాక్షుం డా
రత్నముతోఁ గన్యాజన, రత్నముతోఁ బురికి వచ్చె ♦ రయమున నంతన్. 74

క. మృతుఁ డైనవాఁడు పునరా, గతుఁ డైన క్రియం దలంచి ♦ కన్యామణిసం
యుతుఁ డై వచ్చిన హరిఁ గని, వితతోత్సవ కౌతుకముల ♦ వెలసిరి పౌరుల్. 75

వ. ఇట్లు హరి తనపరాక్రమంబున జాంబవతీదేవిం బరిగ్రహించి రాజసభకు సత్రా
జిత్తుం బిలిపించి తద్వృత్తాంతం బంతయు నెఱింగించి సత్రాజిత్తునకు మణి నిచ్చె
నతండును సిగ్గుపడి మణిం బుచ్చుకొని పశ్చాత్తాపంబు నొందుచు బలవద్విరోధం
బునకు వెఱచుచు నింటికిం జని. 76

క. పాపాత్ములపాపములం, బాపంగా నోపునట్టి ♦ పద్మాక్షునిపైఁ
బాపము గల దని నొడివిన, పాపాత్మునిపాపమునకుఁ ♦ బారము గలదే. 77

మ. మితభాషిత్వము మాని యేల హరిపై ♦ మిథ్యాభియోగంబు చే
సితిఁ బాపాత్ముఁడ నర్థలోభుఁడను దు ♦ శ్చిత్తుండ మత్తుండ దు
ర్మతి నీదేహముఁ గాల్పనే దురిత మే ♦ మార్గంబునం బాయు నే
గతిఁ గంసారి ప్రసన్నుఁ డై మనుచు నన్ ♦ గారుణ్యభావంబునన్. 78

ఆ. మణిని గూఁతు నిచ్చి ♦ మాధవుపదములు, పట్టుకొంటి నేని ♦ బ్రతుకు గలదు
సంతసించు నతఁడు ♦ సదుపాయ మగు నిది, సత్య మితరవృత్తిఁ ♦ జక్కఁబడదు.

మ. అని యిబ్భంగి బహుప్రకారముల నే ♦ కాంతస్థుఁ డై యింటిలోఁ
దనబుద్ధిం బరికించి నీతి గని స ♦ త్రాజిత్తు సంప్రాప్తశో
భనుఁ డై యిచ్చె విపత్పయోధితరికిన్ ♦ భామామనోహారికిన్
దనుజాధీశవిదారికిన్ హరికిఁ గాం ♦ తారత్నమున్ రత్నమున్. 80

ఉ. తామరసాక్షుఁ డచ్యుతుఁ డు ♦ దారయశోనిధి పెండ్లియాడె నా
నామనుజేంద్రనందితగు ♦ ణస్థితిలక్షణసత్యభామ ను
ద్దామపతివ్రతాత్వనయ ♦ ధర్మవిచక్షణతాదయాయశః
కామను సత్యభామను ము ♦ ఖద్యుతినిర్జితసోమ నయ్యెడన్. 81

క. మణి యిచ్చినాఁడు వాసర, మణి నీకును మాకుఁ గలవు ♦ మణులు కుమారీ
మణి చాలు నంచుఁ గృష్ణుఁడు, మణి సత్రాజిత్తునకును ♦ మరలఁగ నిచ్చెన్. 82

వ. అంత నక్కడఁ గుంతీసహితు లయినపాండవులు లాక్షాగారంబున దగ్ధు లై రని
విని నిఖిలార్థదర్శనుం డయ్యును గృష్ణుండు బలభద్రసహితుం డై కరినగరం
బునకుం జని కృపవిదురగాంధారీభీష్మద్రోణులం గని దుఃఖోపశమనాలాపంబు

లాఁడు చుండె నయ్యెడ. 84

శతధన్వుఁడు సత్రాజిత్తుని జంపి మణి నపహరించుట.

సీ. జగతీశ వినవయ్య శతధన్వుఁ బొడగని, యక్రూరకృతవర్మ లాప్తవృత్తి
మన కిత్తు ననుచు సమ్మతిఁ జేసి తనకూఁతుఁ, బద్మాక్షునకు నిచ్చి పాడిదప్పె
ఖలుఁడు సత్రాజిత్తు గడఁక నక్రియనైన, మణిపుచ్చుకొనుము నీమతము మెచ్చి
యని తన్నుఁ బ్రేరేప నాశతధన్వుండు, పశువుఁ గటికివాఁడు పట్టి చంపు
ఆ. కరణి నిదురవోవఁ గడఁగి సత్రాజిత్తుఁ, బట్టి చంపి వాని భామ లెల్ల
మొఱలు వెట్టలోభ మునఁ జేసి మణిఁ గొంచుఁ, జనియె నొక్కనాఁడు జనవరేణ్య.

వ. ఇట్లు హతుం డైన తండ్రిం గని శోకించి సత్యభామ యతనిం దైలద్రోణియం దుఁ బెట్టించి హస్తిపురంబునకుం జని సర్వజ్ఞుం డైనహరికి సత్రాజిత్తుమరణంబు విన్నవించిన హరియును బలభద్రుండు నీశ్వరు లయ్యును మనుష్యభావంబుల విలపించి రంత బలభద్రసత్యభామాసమేతుం డై హరి ద్వారకానగరంబునకు మరలి వచ్చి శతధన్వుం జంపెద నని తలంచిన నెఱింగి శతధన్వుండు ప్రాణభయంబునఁ గృతవర్మనింటికిం జని తనకు సహాయుండవు గ మ్మని పలికినం గృతవర్మ యి ట్లనియె. 85

ఉ. అక్కట రామకృష్ణులు మహాత్ములు వారల కెగ్గు సేయఁగా
నిక్కడ నెవ్వఁ డోపు విను మేర్పడఁ గంసుఁడు బంధుయుక్తుఁ డై
చిక్కఁడె మున్ను మాగధుఁడు సేనలతోఁ బదియేడుతోయముల్
దిక్కులఁ బాఱఁడే మనకు దృష్టము వారలలావు వింతయే. 86

వ. అని యుత్తరంబు చెప్పిన విని శతధన్వుం డక్రూరునింటికిం జని హరితోడిపగకుం దోడు గ మ్మని చీరిన నక్రూరుండు (హరిబలపరాక్రమ ధైర్యస్థైర్యంబు లుగ్గడించి మఱియు) ని ట్లనియె. 87

సీ. ఎవ్వఁడు విశ్వంబు నెల్ల సలీలుఁ డై, పుట్టించు రక్షించుఁ బొలియఁజేయు
నెవ్వనిచేష్టల నెఱుఁగరు బ్రహ్మాదు, లెవ్వనిమాయ మోహించు భువన
మేడేండ్లపాపఁ డై యేవిభుఁ డొకచేత, గోరక్షణమునకై కొండ నెత్తె
నెవ్వఁడు కూటస్థుఁ డీశ్వరుఁ డద్భుత,కర్ముఁ డనంతుండు గర్మసాక్షి
తే. యట్టిఘనునకు శౌరికి ననవరతము, మ్రొక్కెదము గాక విద్వేషమునకు నేము
వెఱతు మొల్లము నీవొండు వెంటఁబొమ్ము, చాలుఁబది వేలువచ్చె నీసఖ్యమునను.

వ. అని యి ట్లక్రూరుం డుత్తరంబు వలికిన నమ్మహామణి యక్రూరునొద్ద నునిచి వెడలి శతధన్వుండు తురగారూఢుం డై శతయోజనదూరంబు చనియె గరుడకేతనాలంకృతం బైన తే రెక్కి రామకృష్ణులు వెనుచని రంత నతండును మిథిలానగరంబుఁ జేరి తత్సమీపవనంబునందు. 89

చ. తురగము డిగ్గి తల్లడము § తో శతధన్వుఁడు పాదచారి యై
పరువిడఁ బోకు పోకు మని § పద్మదళాక్షుఁడు గూడఁ బాఱి భీ
కరగతి వానిమస్తకము § ఖండితమై పడ వ్రేసెఁ జక్రముం
బరిహృతదైత్యచక్రముఁ బ్ర § భాచయమోదితదేవశక్రమున్. 90

వ. ఇట్లు హరి శతధన్వుని వధియించి వానివస్త్రంబులందు మణి వెదకి లేకుండుటఁ దెలిసి బలభద్రునికడకు వచ్చి శతధన్వుం డూరక హతుం డయ్యె మణి లే దనిన బలభద్రుం డి ట్లనియె. 91

సీ. ఆమణి శతధన్వుఁ § డపహరించుట నిక్క, మెవ్వరిచే దాఁప § నిచ్చినాఁడొ
వేగమ నీ వేఁగి § వెదకుము పురిలోన, వైదేహు దర్శింప § వాంఛ గలదు
పోయి వచ్చెద నీవు § పొ మ్మని వీడ్కొని, మెల్లన రాముఁడు § మిథిలఁ జొచ్చి
పోయిన జనకుండు § పొడగని హర్షించి, యెంతయుఁ బ్రియముతోఁ § నెదురువచ్చి

తే. యర్ఘ్యపాద్యాదికృత్యంబు § లాచరించి, యిచ్చయించినవస్తువు § లెల్ల నిచ్చి
యుండుమనిభక్తిచేసిన § నుండె ముసలి, కువలయేశ్వరమిథిలలోఁ § గొన్నియేండ్లు.

వ. అంత దుర్యోధనుండు మిథిలానగరంబునకుం జనుదెంచి జనకరాజుచేత సన్మానితుం డై. 93

క. చలమున గాంధారేయుఁడు, లలితగదాయుద్ధకౌశ § లము నేర్చెఁ దగన్
హలిచే నాశ్రితనిర్జర,ఫలిచేఁ ద్రైలోక్యవీర § భటగణబలిచేన్. 94

వ. అట కృష్ణుండును ద్వారకానగరంబునకుం జని శతధన్వునిమరణంబును మణి లేకుండుటయును సత్యభామకుం జెప్పి సత్యభామాప్రియకరుండు గావున సత్రాజిత్తునకుం బరలోకక్రియలు సేయించె నక్రూరకృతవర్మలు శతధన్వుమరణంబు విని వెఱచి ద్వారకానగరంబు వెడలి బహుయోజనదూరభూమికిం జని రక్రూరుండు లేమిం జేసి వానలు లేక మహోత్పాతంబులును శరీరమానసతాపంబులును ద్వారకానగరవాసులకు సంభవించిన నందులవృద్ధజనులు వెగడి హరి కి ట్లనిరి. 95

సీ. కమలాక్ష వినవయ్య § కాశిమఁ దేలెడి, కుంభిని వానలు § గురియ కున్నఁ
గోరి శ్వఫల్కునిఁ § గొనిపోయి యతనికిఁ, గాందిని యనియెడు § కన్య నిచ్చి
కాశీవిభుండు స § త్కారంబు సేసిన, వానలు గురిసె నా § వసుధమీఁద
నాతనిపుత్రకుఁ § డైనయక్రూరుండు, నంతటివాఁడు మ § హాతపస్వి

ఆ. మరలి వచ్చె నేని § మాను నుత్పాతంబు, లెల్ల వాన గురియు § నీస్థలమున
దేవ యతనిఁ దోడి § తెప్పింపు మన్నింపు, మానవలయుఁ బీడ § మానవులకు.

వ. అని పలుకుపెద్దలపలుకు లాకర్ణించి దూతలం బంపి కృష్ణుం డక్రూరుని రావించి పూజించి ప్రియకథలు కొన్ని సెప్పి సకలలోకజ్ఞుండు గావున మృదుమధురభాషణంబుల నతని కి ట్లనియె. 97

సీ. తా నేఁగుతఱి శతధన్వుండు మణిఁ దెచ్చి, నీయింటఁ బెట్టుట ♦ నిజము దెల్సి
నాఁడ సత్రాజిత్తు ♦ నకుఁ బుత్త్రకులు లేమి, నతనికిఁ గార్యంబు ♦ లాచరించి
విత్తంబు ఋణమును ♦ విభజించుకొనియెద, రతనిపుత్త్రిక లెల్ల ♦ నతఁడు పరుల
చేత దుర్మరణంబుఁ ♦ జెందినాఁ డతనికై, సత్కర్మములు మీఁద ♦ జరుపవలయు

ఆ. మణి గ్రహింపు మీవ ♦ మాయన్న నను నమ్మఁ, డెలమి బంధుజనుల ♦ కెల్లఁ జూపు
మయ్య నీగృహమున ♦ హాటకవేదికా, సహితమఖము లమరు ♦ సంతతమును.

వ. అని యిట్లు సామవచనంబులు హరి పలికిన నక్రూరుండు వస్త్రచ్ఛన్నం బైన
మణిం దెచ్చి హరి కిచ్చిన. 99

ఉ. సంతస మంది బంధుజన ♦ సన్నిధికిన్ హరి దెచ్చి చూపె న
శ్రాంతవిభాసమానఘృణి ♦ జాలపలాయితభూనభోంతర
ధ్వాంతము హేమభారచయ ♦ వర్షణవిస్మితదేవమానవ
స్వాంతముఁ గీర్తిపూరితది ♦ శావలయాంతము నా శమంతమున్ 100

క. చక్రాయుధుఁ డీక్రియఁ దన, యక్రూరత్వంబు జనుల ♦ కందఱికును ని
ర్వక్రముగఁ దెలిపి క్రమ్మఱ, నక్రూరుని కిచ్చె మణిఁ గృ ♦ పాకలితుం డై. 101

క. ఘనుఁడు భగవంతుఁ డీశ్వరుఁ, డనఘుఁడు మణి దెచ్చి యిచ్చి ♦ నట్టికథనముఁ
వినినఁ బఠించినఁ దలఁచిన,జనులకు దుర్యశముఁ బాప ♦ సంఘముఁ దలఁగున్. 102

శ్రీకృష్ణుం డింద్రప్రస్థపురంబున కరుగుట.

వ. అంత నొక్కనాఁడు పాండవులం జూడ నిశ్చయించి సాత్యకిప్రముఖయాదవులు
గొలువఁ బురుషోత్తముం డింద్రప్రస్థపురంబునకుం జనినం బ్రాణంబుం గనిన
యింద్రియంబులభంగి వా రఖిలేశ్వరుం డైనహరిం గని కౌఁగిలించుకొని కృష్ణుని
దివ్యదేహసంగమంబున నిర్ధూతకల్మషు లై యనురాగహాసవిభాసితం బైనము
కుందముఖారవిందంబు సందర్శించి యానందంబు నొందిరి గోవిందుండును యుధి
ష్ఠిరభీమసేనులచరణంబులకు నభివందనములు చేసి యర్జును నాలింగనంబున
సత్కరించి నకులసహదేవులు మ్రొక్కిన గ్రుచ్చియెత్తి యుత్తమపీఠంబున నాసీ
నుం డై యుండె నప్పుడు. 103

క. చంచద్ఘనకుచభారా,కుంచిత యై క్రొత్తపెండ్లి ♦ కూఁతు రగుట నిం
చించుక సిగ్గు జనింపఁగఁ, బాంచాలతనూజ మ్రొక్కెఁ ♦ బద్మాక్షునకున్. 104

వ. అంత సాత్యకి పాండవులచేతం బూజితుం డై యొక్కపీఠంబున నాసీనుం డై యుం
డెఁ దక్కినయనుచరులును వారిచేతఁ బూజితు లై కొలిచియుండిరి హరియుం
గుంతీదేవికడకుం జని నమస్కరించి యి ట్లనియె. 105

క. అత్తా కొడుకులుఁ గోడలుఁ, జిత్తానందముగఁ బనులు ♦ సేయఁగ నాత్మా
యత్తానుగ వై యాజ్ఞా,సత్తాదులు గలిగి మనుదె ♦ సమ్మోదమునన్. 106

చ. అనవుడుఁ బ్రేమవిహ్వలత ♦ నందుచు గద్గదభాషణంబులం

గనుఁగవ నశ్రుతోయములు గ్రమ్మఁగ గుంతి సుయోధనుండు నే
సినయపకారముం దలఁచి చెందిన దుఃఖము లెల్లఁ జెప్పి యా
దనుజవిరోధి కిట్లనియెఁ బద్దయుఁ బెగ్గడికంబు సేయుచున్. 107

సీ. అన్న నీచుట్టాల నరయుదు మఱవవు, నీవు పుత్తెంచిన నెమ్మితోడ
మాయన్న యేతెంచి మముఁ జూచిపోయెను, నిల్పి యున్నారము నీబలమున
నాపిన్నవాండ్రకు నాకు దిక్కెవ్వరు, నేఁడాదిగా నింక నీవ కాక
యఖిలజంతువుల కీ వాత్మవు గావునఁ, బరులు నావా రని భ్రాంతి సేయ

తే. వయ్య నాభాగ్య మెట్టిదో యనవరతముఁ, జిత్తమున నుండి కరుణ మాచిక్కు లెల్లఁ
బాపుచుండవు గాదె యోపరమపుణ్య, యదుకుమారవరేణ్య బుధాగ్రగణ్య.

వ. అనిన యుధిష్ఠిరుం డిట్లనియె. 109

ఉ. పట్టఁగ లేరు నిన్నుఁ దమ భావములందు సనందనాదు లే
పట్టున నైన నట్టిగుణ భద్రచరిత్రుఁడ వీవు నేఁడు మా
చుట్టమ వంచు వచ్చెదవు చూచెద వల్పుల మైనమమ్ము నే
మెట్టితపంబు సేసితి మ ధీశ్వర పూర్వశరీరవేళలన్. 110

వ. అని ధర్మజుండు దన్నుఁ బ్రార్థించిన నింద్రప్రస్థపురంబు వారలకు నయనానందం
బు సేయుచు హరి కొన్నినెలలు వసియించి యుండె నం దొక్కనాఁడు. 111

మ. తురగశ్రేష్ఠము నెక్కి కంకటధను స్తూణీశరోపేతుఁడై
హరితో డక్క వనభూమి కేఁగి విజయుం డాసక్తుఁడై చంపె శం
బరశార్దూలతరక్షుశల్యచమరీ భల్లూకగంధర్వకా
సరకంఠీరవఖడ్గకోలహరిణీ సారంగముఖ్యంబులన్. 112

క. అచ్చోటఁ బవిత్రము లై, చచ్చినమృగరాజి నెల్ల జననాథునకుం
దెచ్చి యొసంగిరి మెచ్చుగఁ, జెచ్చెర నరుఁ గొల్చియున్న సేవకు లధిపా. 113

వ అంత నర్జునుండు నీరువట్టున డస్సిన యమునకుం జని యమ్మహారథు లైననరనా
రాయణు లందు వార్చి జలంబులు ద్రావి యొకపులినప్రదేశంబున నుండి. 114

చ. ఉపగతు లైనయట్టిపురుషోత్తమపార్థులు గాంచి రాపగా
విపులవిలోలనీలతరవీచికలందు శిరోజభారరు
చ్యపహసితాళిమాలిక నుదంచితబాలశశిప్రభాలికం
దపనుని బాలికన్ మదన దర్పణతుల్యకపోలపాలికన్. 115

వ. కని యచ్యుతుండు పంచిన వివ్వచ్చుండు సని యాకన్య కిట్లనియె. 116

మ. సుదతీ యెవ్వరిదాన వేమికొఱ కిచ్చోటం బ్రవర్తించె దె
య్యది నీనామము గోర్కి యెట్టిది వివాహాకాంక్షతోఁ గూడి యీ
నదికిన్ వచ్చినజాడ గానఁబడె ధన్యం బయ్యె నీరాక నీ
యుదయాదిస్థితి నెల్లఁ జెప్పు మబలా యుద్యత్కురంగేక్షణా. 117

వ. అనిన నర్జునునకుఁ గాళింది యిట్లనియె. 118

మ. నరవీరోత్తమ యేను సూర్యునిసుతన్ § నా పేరు కాళింది భా
స్కరసంకల్పితగేహమందు నదిలోఁ § గంజాక్షు విష్ణుం బ్రభున్
వరుఁ గాఁ గోరితపంబు సేయుదు నొరున్ § వాంఛింపఁ గృష్ణుండు వ
న్యరతిన్ వచ్చి వరించు నంచుఁ బలికెన్ § నా తండ్రి నాతోడుతన్. 119

వ. అనిన విని ధనంజయుం డానీలవేణిపలుకులు హరికిం జెప్పిన విని సర్వజ్ఞుండగు హరియు హరిమధ్యను రథంబుమీఁద నిడుకొని ధర్మరాజుకడకుం జని వారలు గోరిన విశ్వకర్మను రావించి వారిపురం బతిచిత్రంబు సేయించె. 120

క. దేవేంద్రునిఖాండవమును, బావకునకు నీఁ దలంచి § పార్థుని రథికుం
గావించి సూతుఁ డయ్యెను, గోవిందుఁడు మఱఁదితోడి § కూరిమి వెలయన్. 121

వ. ఇట్లు నరనారాయణులు సహాయులుగా దహనుండు ఖాండవవనంబు దహించి సంతసించి విజయునకు నక్షయతూణీరంబులు నభేద్యకవచంబును గాండీవ మనియెడిబాణాసనంబును దివ్యరథంబును ధవళరథ్యంబులు నిచ్చె నందు. 122

ఉ. వాసవసూనుచేఁ దనకు § వహ్నిశిఖాజనితోగ్రవేదనల్
పాసినఁ జేసి యొక్కసభ § పార్థున కిచ్చె మయుండు ప్రీతుఁడై
యాసభలోనఁ గాదె గమ § నాగమనంబులఁ గౌరవేంద్రుఁ డు
ల్లాసముఁ బాసి యుండుట జ § లస్థలనిర్ణయబుద్ధిహీనుఁడై. 123

శ్రీకృష్ణుండు కాళింది మిత్రవింద నాగ్నజితి భద్ర లక్షణ యనువారలఁ బరిణయంబగుట.

వ. అంతం గృష్ణుండు ధర్మరాజప్రముఖుల వీడుకొని సాత్యకిప్రముఖసహచరులు గొలువ మగలి తనపురంబునకుం జనుదెంచి బంధుజనంబులకుఁ బరమానందంబు సేయుచు నొక్కపుణ్యదివసంబున శుభలగ్నంబునం గాళిందిం బెండ్లి యయ్యె మఱియు నవంతి దేశాధీశ్వరు లైనవిందానువిందులు దుర్యోధనునకు వశ్యులై హరికి మేనత్త యైన రాజాధిదేవికూఁతు రైన తమ చెలియలివివాహంబు సేయ నుద్యోగించి స్వయంవరంబుఁ జాటించిన. 124

క. భూరమణులు సూడఁగ హరి, వీరతఁ జేకొనియె మిత్ర § విందను నిత్యా
పూరితసుజనానందం, జారుచికురకాంతివిజిత § షట్పదబృందన్. 125

సీ. జననాథ వినుము కోసల దేశ మేలెడి, నగ్నజిత్తనునర § నాథుఁ డొకఁడు
సుమతి ధార్మికుఁడు త § త్సుత నాగ్నజితి యను, కన్యక గుణవతి § గలదు దానిఁ
బెండ్లియాడుటకు నై § పృథివీశు లేతెంచి, వాఁడికొమ్ములు గల § వాని వీర
గంధంబు సోఁకినఁ § గాలుద్రవ్వెడివాని, నతిమదమత్తంబు § లైనవాని
తే. గోవృషంబుల నేడింటిఁ § గూర్చి తిగిచి, బాహుబలమున నెవ్వఁడు § పట్టి కట్టు
నతఁడు కన్యకుఁదగువరుఁ § డనిన వానిఁ, బట్టఁ జాలక పోదురు § ప్రజలు బెగడి.

వ. ఇట్లు గోవృషంబుల జయించినవాఁ డక్కన్యకు వరుం డనిన భగవంతుం డైన
హరి విని సేనాపరివృతుం డై కోసలపురంబునకుం జనినఁ గోసలాధీశ్వరుండు
హరి నెదుర్కొని యర్ఘ్యపాద్యాదివిధులం బూజించి పీఠంబు సమర్పించి ప్రతి
వందితుం డై యున్నయెడ. 127

క. ఆరాజకన్య ప్రియమున, నారాజీవాక్షు మోహనా ✽ కారుఁ ద్రిలో
కారాధితు మాధవుఁ దన, కారాధ్యుం డైననాథుఁ ✽ డని కోరె నృపా. 128

వ. మఱియు నక్కన్యకారత్నంబు తనమనంబున. 129

ఆ. విష్ణుఁ డవ్యయుండు ✽ విభుఁడు గావలె నని, నోఁచినట్టితొంటి ✽ నోముఫలము
సిద్ధ మయ్యె నేని ✽ చేకొనుఁ బో నన్నుఁ, జక్రధరుఁడు ✽ వైరిచక్రహరుఁడు.

మ. సిరియుం బద్మభవేశదిక్పతులు మున్ ✽ సేవించి యెవ్వానిశ్రీ
చరణాంభోజపరాగమున్ శిరములన్ ✽ సమ్యగ్గతిం దాల్తురే
ధరణీచక్రభరంబు వాపుటకు ను ✽ ద్యత్కేళిమూర్తుల్ దయా
పరుఁ డై యెవ్వఁడు దాల్చు నట్టిహరి యె ✽ బ్భాగిం బ్రవర్తించునో. 131

వ. అని యిట్లు నాగ్నజితి విచారించునెడఁ గృష్ణుం డారాజుం జూచి మేఘగంభీరనిన
దంబున నిట్లనియె. 132

క. [1]అన్యుల యాచింపరు రా,జన్యులు సౌజన్యకాంక్షఁ ✽ జనుదెంచితి మీ
కన్యక వేఁడెద నిమ్మా, కన్యాశుల్కాదుల మేము ✽ గాము నరేంద్రా. 133

వ. అనిన విని రాజి ట్లనియె. 134

శా. కన్యం జేకొన నిన్నిలోకముల నీ ✽ కంటెన్ ఘనుం డైనరా
జన్యుం డెవ్వఁడు నీగుణంబులకు నా ✽ శ్చర్యంబునం బొంది తా
నన్యారంభము మాని లక్ష్మి భవదీ ✽ యాంగంబునన్ నిత్యయై
ధన్యత్వంబునఁ జెంది యున్నది గదా ✽ తాత్పర్యసంయుక్తయై. 135

శా. చంచద్గోవృషసప్తకంబుఁ గడిమిన్ ✽ సైరించి యెవ్వాఁడు భం
జించున్ వానికిఁ గూఁతు నిత్తు నని యేఁ ✽ జీరించినన్ వైభవో
దంచద్గర్వులు వచ్చి రాజతనయుల్ ✽ తత్పాదశృంగాహతిం
గించిత్కాలము నోర్వ కేఁగుదు రనిం ✽ గేడించి భిన్నాంగు లై. 136

శా. ఉష్ణాంశుండు తమంబుఁ దోలు క్రియ నీ ✽ వుగ్రాహవక్షోణిలోఁ
గృష్ణా వైరులఁ దోలినాఁడవు రణ ✽ క్రీడావిశేషంబులన్
సిష్ణాతుండవు సప్తగోవృషములన్ ✽ నేఁ డాజి భంజించి రో
చిష్ణుత్వంబున నీవు చేకొనుము మా ✽ శీతాంశుబింబాననన్. 137

వ. అని నగ్నజిత్తు దనకూఁతువివాహంబునకుం జేసినసమయంబు సెప్పిన విని. 138

క. 1. ఏ నీ పుత్త్రికఁ గోరి మహీనాయక వచ్చినాఁడ ♦ నిమ్ము కరుణ నా, మానవతి నాకు ననవుడు, దానవసంహారునితో న ♦ తం డి ట్లనియెన్.

చ. కనియె నఘారి వత్సబక § కంసవిదారి ఖలప్రహారి దా
ఘనతరకిల్బిషంబుల న § గణ్యభయంకరపౌరుషంబులన్
సునిశితశృంగనిర్దళిత § శూరసమూహముఖామిషంబులన్
హననగుణోన్నిషంబుల మ § హాపరుషంబున గోవృషంబులన్. 139

ఉ. చేలము చక్కఁ గట్టుకొని § చిత్రగతిన్ వడి నేడుమూర్తులై
బాలుఁడు దారురూపములఁ § బట్టెడికైవడిఁ బట్టి వీరశా
ర్దూలుఁడు గ్రుద్ది నేలఁ బడఁ § ద్రోచి మహోద్ధతిఁ గట్టి యీడ్చె భూ
పాలకు లెల్ల మెచ్చ వృష § భంబులఁ బర్వతసన్నిభంబులన్. 140

వ. ఇట్లు వృషభంబుల నన్నిటినిం గట్టి యీడ్చినం జూచి సంతసించి హరికి నగ్నజిత్తు
నాగ్నజితి నిచ్చె విధివత్ప్రకారంబునం హరి బెండ్లియయ్యె నా రాజసుందరులానం
దంబునం బొంది రాసమయంబున బ్రాహ్మణాశీర్వాదంబులును గీతపటహశంఖకా
హళభేరీమృదంగనినదంబులును జెలంగె నంత నాకోసలేంద్రుఁడు దంపతుల రథా
రోహణంబు సేయించి పదివేలధేనువులును విచిత్రాంబరాభరణభూషిత లైన
యువతులుమూఁడు వేలును దొమ్మిదివేలగజంబులును గజంబులకు శతగుణము
లైనరథంబులును రథంబులకు శతగుణంబు లైనహయంబులును హయంబులకు
శతగుణాధికం బైనభటసమూహంబును నిచ్చి పుత్తెంచిన వచ్చునప్పుడు. 141

ఉ. భూతి యెలర్పఁ గోసలుని § పుత్త్రికకై చనుదెంచి తొల్లియాఁ
బోతులచేత నోటువడి § పోయినభూపతు లెల్ల మాధవుం
డాతరుణిన్ వరించుట చ § రావలిచే విని త్రోవ సైన్యసం
ఘాతముతోడఁ దాఁకి రరి § గర్వవిమోచనుఁ బద్మలోచనున్. 142

ఉ. దండి నరాతు లెల్ల హరిఁ § దాఁకిన నడ్డము వచ్చి వీఁకతో
భండనభూమియందుఁ దన § బాంధవు లెల్లను సంతసింపఁగా
గాండివచాపముక్తవిశి § ఖంబుల వైరుల నెల్లఁ జంపె నా
ఖండలనందనుండు శశ § కంబుల సింహము చంపుకైవడిన్. 143

వ. ఇట్లు హరి నాగ్నజితిం బెండ్లియై యరణంబు పుచ్చుకొని ద్వారకానగరంబు
నకు వచ్చి సత్యభామతోడం గ్రీడించుచుండె మఱియును. 144

మ. జనవంద్యున్ శ్రుతకీర్తి నంద్యఁ దరుణిన్ § సందర్శనక్షోణిపా
ద్యనుజన్ మేనమఱందలిన్ విమలలో § లాపాంగఁ గైకేయి ని
ద్ధనయోన్నిద్రఁ బ్రపూర్ణసద్గుణసము § ద్రన్ భద్ర నత్యుద్ర సా
[illegible]వనతాతుఁడు పెండ్లియాడె నహిత § వ్రాతంబు భీతంబుగన్ 145

వ. మఱియును. 146

చ. అమరులఁ బాఱఁ దోలి భుజ § గాంతకుఁ డైనఖగేశ్వరుండు ము
న్నమృతముఁ దెచ్చుకైవడి మ § దాంధుల రాజుల నుక్కడంచి యా

కమలదళాయతేక్షణుఁడు § కైకొని తెచ్చెను మద్రకన్యకన్
సమదమృగేక్షణన్ నయవి § చక్షణ లక్షణ బుణ్యలక్షణన్. 147

వ. ఇట్లు హరికి రుక్మిణియు జాంబవతియు సత్యభామయుఁ గాళిందియు మిత్రవిందయు నాగ్నజితియు భద్రయు మద్రరాజనందన యైనలక్షణయు ననఁగా నెనమండ్రు భార్యలైరి మఱియు నరకాసురుని వధియించి తన్నిరుద్ధకన్యల షోడశసహస్రసంఖ్యల రోహిణి మొదలైనవారిం బరిగ్రహించె ననిన విని. 148

క. ధరకుం బ్రియనందనుఁ డగు, నరకుని హరి యేల చంపె § నరకాసురుఁ డా
వరకుంతల లగుచామీ, కరకుంభస్తనుల నేల § [1]కాఱియపెట్టెన్. 149

వ. అనిన నరేంద్రునకు మునీంద్రుం డి ట్లనియె నరకాసురునిచేత నదితికర్ణకుండలంబులును వరుణచ్ఛత్రంబును [2]మణిపర్వత మనియెడునమరాద్రిస్థానంబును గోలుపడుటయు నింద్రుండు వచ్చి హరికి విన్నవించిన హరి నరకాసురవధార్థంబు గరుడవాహనారూఢుం డై చనుసమయంబున హరికి సత్యభామ యి ట్లనియె. 150

శ్రీకృష్ణుఁడు సత్యభామతోఁగూడ నరిగి నరకాసురుని వధించుట.

శా. దేవా నీవు నిశాటసంఘముల ను § ద్దీపించి చెండాడ నీ
ప్రావీణ్యంబులు సూడఁ గోరుదుఁ గదా § ప్రాణేశ మన్నించి న
న్నీవెంటం గొనిపొమ్ము నేఁడు కరుణన్ § నేఁ జూచి యేతెంచి నీ
దేవీసంహతి కెల్లఁ జెప్పుదు భవ § ద్దీప్తప్రతాపోన్నతుల్. 151

వ. అనినఁ బ్రాణవల్లభకు వల్లభుం డి ట్లనియె. 152

సీ. సమదపుష్పంధయ § ఝుంకారములు గావు, భీషణకుంభీంద్ర § బృంహితములు
వాయునిర్గతపద్మ § వనరేణువులు గావు, తురగరింఖాముఖో § ద్ధూతరజము
లాకీర్ణ జలతరం § గాసారములుగావు, శత్రుధనుర్ముక్త § సాయకములు
కలహంససారస § కాసారములు గావు, దనుజేంద్రసైన్యక § దంబకములు
తే. కమలకహ్లారకుసుమసం § ఘములు గావు, చటులరిపుశూలఖడ్గాది § సాధనములు
కన్య నీ వేడ రణరంగ § గమన మేల, వత్తు వేగమ నిలువుము § వలదువలదు.

వ. అనినఁ బ్రియంబు జనియింప డగ్గఱి. 154

ఉ. దానవు లైన నేమి మఱి § దైత్యసమూహము లైన నేమి నీ
మానితబాహుదుర్గముల § మాటున నుండఁగ నేమి శంక నీ
తో నరుదెంతు నంచుఁ గర § తోయజముల్ ముకుళించి మ్రొక్కెన
మ్మానిని దన్ను భర్తబహు § మానపురస్సరదృష్టిఁ జూడఁగన్. 155

వ. ఇట్లు తనకు మ్రొక్కినసత్యభామను గరకమలంబుల గ్రుచ్చి యెత్తి తోడ్కొని గరుడారూఢుం డై హరి గగనమార్గంబునం జని గిరిశస్త్రసలిలదహనపవనదుర్గమం బై మురాసురపాశపరివృతం బయినప్రాగ్జ్యోతిషపురంబు డగ్గఱి. 156

1. కారలఁబెట్టెన్. 2. గోలుపడుటయు నమరాచలంబు సెడుటయు.

మ. గదచేఁ బర్వతదుర్గముల్ శకలముల్ । గావించి సత్తేజిత
ప్రదరశ్రేణుల శస్త్రదుర్గచయమున్ । భంజించి చక్రాహతిం
జెదరన్ వాయుజలాగ్నిదుర్గముల ని । శ్శేషంబులం జేసి భీ
ప్రదుఁడై వాలునఁ ద్రుంచెఁ గృష్ణుఁడు ముర । ప్రచ్ఛన్నపాశంబులన్. 157

వ. మఱియును. 158

శా. ప్రాకారంబు గదాప్రహారముల ను । త్పాటించి యంత్రంబులున్
నాకారాతులమానసంబులును భి । న్నత్వంబు సెందంగ న
స్తోకాకారుఁడు శౌరి యొత్తె విలయో । ద్ధూతాభ్రనిర్ఘాతశే
ఖాకాఠిన్యముఁ బాంచజన్యము విము । క్తప్రాణిచైతన్యమున్. 159

వ. అంత లయకాలకాలాభ్రగర్జనంబుపగిది నొప్పునమ్మహాధ్వని విని పంచశిరుం డైనమురాసురుండు నిదుర సాలించి యావులించి నీల్గి లేచి జలంబులు వెడలి వచ్చి హరిం గని ప్రళయకాలకీలికైవడి మండుచు దుర్నిరీక్ష్యుం డై కరాళించుచుం దనపంచముఖంబులం బంచభూతమయం బయినలోకంబుల మ్రింగ నప్పళించుచందంబునం గదిసి యాభీలకీలాజటాలం బగుశూలంబున గరుడుని వైచి భూనభోంతరంబులు నిండ నార్చుచు. 160

క. దురదురఁ బరు విడి బిరుసున, హరిహరి నిలునిలువు మనుచు । నసురయుఁ గదిసెన్.
మురమురదివిజులహృదయము, మెరమెరయిదెయడఁగుననుచు । మెఱసెన్ హరియున్

వ. అప్పుడు. 162

క. గరుడునిపైఁ బడ వచ్చిన, మురశూలము నడుమ నొడిసి । ముత్తునియలుగాఁ
గరముల విఱిచి ముకుందుఁడు, మురముఖముల నిశితవిశిఖశతములు వడిఁ జొనిపెన్.

మ. గద వ్రేసెన్ మురదానవుండు హరిపైఁ । గంసారియుం దద్దరన్
గదచేఁ ద్రుంచి సహస్రభాగములుగాఁ । గల్పించె నాలోన వాఁ
డెదురై హస్తము లెత్తికొంచు వడి రా । నీక్షించి లీలాసమ
గ్రదశన్ వానిశిరంబు లేడును వడిన్ । ఖండించెఁ జక్రాహతిన్. 164

వ. ఇట్లు శిరంబులు చక్రిచక్రధారాచ్ఛిన్నంబు లయిన వజ్రివజ్రధారాదళితశిఖరం బై కూలెడిశిఖరిచందంబున మురాసురుండు జలంబులందుఁ గూలిన వానిసూనులు జనకవధజనితశోకాతురు లై జనార్దను మర్దింతు మని రణకుర్దనంబునం దామ్రుండు నంతరిక్షుండు శ్రవణుండు విభావసుండు వసుండు నభస్వంతుండు నరుణుండు నన నేడ్వురుయోధులు సక్రోధు లై కాలాంతకచోదితం బైనప్రళయపవనసప్తకంబుభంగి నరకాసురప్రేరితు లై రయంబునఁ బీఠుం డనియెడుదండనాథుం బురస్కరించికొని పఱతెంచి హరిం దాఁకి శరశక్తిగదాఖడ్గకరవాలశూలాది సాధనంబులు ప్రయోగించిన. 165

ఉ. ఆదనుజేంద్రయోధవివి । ధాయుధసంఘము నెల్ల నుగ్రతన్

మేదినిఁ గూల నేయుచు స ✱ మిద్ధనిరర్గళమార్గణాళిఁ గ్ర
వ్యాదకులాంతకుం డసుర ✱ హస్తభుజాననకంఠజానుజం
ఘాదులఁ ద్రుంచి వైచెఁ దిల ✱ లంతలు ఖండములై యిలం బడన్. 166

వ. మఱియు హరిశరజాలచక్రనిహతు లయి తనవారలు మడియుటకు వెఱఁగుపడి రోషించి గరుడగమనుని దూషించి తన్ను భూషించుకొని సరకు సేయక నరకుండు వరకుండలప్రముఖాభరణభూషితుం డయి దానసలిలధారాసిక్తగండంబులును మహోద్దండశుండంబులు నైనవేదండతండంబులు నడువ వెడలి భండనంబునకుం జని. 167

మ. బలవంతుండు ధరాసుతుండు గనె శుం ✱ భద్రాజబింబోపరి
స్థలశంపాన్వితమేఘమో యన ఖగేం ✱ ద్రస్కంధపీఠంబుపై
లలనారత్నముఁ గూడి సంగరకథా ✱ లాపంబులన్ జేయును
జ్జ్వలనీలాంగుఁ గనన్నిషంగుఁ గుహనా ✱ చంగున్ రణాభంగునిన్. 168

వ. కని కలహంబునకు నరకాసురుండు గమకింపం దమకింపక విలోకించి సంభ్రమంబున. 169

శా. వేణిన్ జొల్లెము వెట్టి సంఘటితనీ ✱ వీబంధ యై భూషణ
శ్రేణిం దాల్చి ముఖేందుమండలమరీ ✱ చీజాలముల్ పర్వఁగాఁ
బాణిం బయ్యెదఁ జక్కఁగాఁ దుఱిమి శుం ✱ భద్వీరసంరంభ యై
యేణీలోచన లేచి నిల్చెఁ దన ప్రా ✱ ణేశాగ్రభాగంబునన్. 170

సత్యభామ నరకాసురునితో యుద్ధంబు సేయుట.

క. జన్యంబున దనుజులదో,ర్జన్యము లుడుపంగఁ గోరి ✱ చనుదెంచినసౌ
జన్యవతిఁ జూచి యదురా,జన్యశ్రేష్ఠుండు సరస ✱ సల్లాపములన్. 171

క. లేమా దనుజుల గెలువఁగ, లేమా నీ వేల కడఁగి ✱ లేచితి విటు రా
లే మాను మాన వే నా, లే మావి ల్లందికొనుము ✱ లీలం గేలన్. 172

వ. అని పలికి. 173

క. హరిణాక్షికి హరి యిచ్చెను, సురనికరోల్లాసనమును ✱ శూరకఠోరా
సురసైన్యత్రాసనమును, బరగర్వనిరాసనమును ✱ బాణాసనమున్. 174

శా. ఆ విల్లంది బలంబు నొంది తదగ ✱ ణ్యానంతతేజోవిశే
షావిర్భూతమహాప్రతాపమున వీ ✱ రాలోకదుర్లోక యై
తా వేగన్ సగుణంబుఁ జేసె ధనువుం ✱ దన్వంగి దైత్యాంగనా
గ్రీవాసంఘము నిర్గుణంబుగ రణ ✱ క్రీడామహోత్కంఠతోన్. 175

క. నారి మొరయించె రిపుసే, నారింఖనహేతు వైన ✱ నాదము నిగుడన్
నారీమణి జలసంప, న్నారీభాదికము మూర్ఛ ✱ నంద నరేంద్రా. 176

సీ. సౌవర్ణకంకణ ✱ ఝణఝణానినదంబు, శింజినీరవముతోఁ ✱ జెలిమి సేయఁ

దాటంకమణిగణ ౹ ధగధగదీప్తులు, గండమండలరుచిఁ ౹ గప్పికొనఁగ
ధవళతరాపాంగ ౹ ధళధళరోచులు, బాణజాలప్రభా ౹ పటలి నడఁప
శరపాతఘుమఘుమ ౹ శబ్దంబు పరిపంథి, సైనికకలకల ౹ స్వనము నుడుప
తే. వీరశృంగారభయరౌద్ర ౹ విస్మయములు
గలసి భామిని యయ్యెనో ౹ కాక యనఁగ
నిషువుఁ దొడుగుట దివుచుట ౹ యేయు టెల్ల
నెఱుఁగ రా కుండ నని సేసె ౹ నిందువదన. 177

మ. పరుఁ జూచున్ వరుఁ జూచు నొంప నలరిం ౹ పన్ రోషరాగోదయా
విరతభ్రూకుటిమందహాసములతో ౹ వీరంబు శృంగారమున్
జరగం గన్నులఁ గెంపు సొంపుఁ బరఁగం ౹ జండాస్త్రసందోహమున్
సరసాలోకసమూహమున్ నెఱపుచుం ౹ చంద్రాస్య హేలాగతిన్. 178

మ. అలినీలాలక చూడ నొప్పెసఁగెఁ [1]బ్ర ౹ త్యాలీఢపాదంబుతో
నలికస్వేదవికీర్ణ కాలకలతో ౹ నాకర్ణికానీతస
ల్లలితజ్యానఖపుంఖదీధితులతో ౹ లక్ష్యావలోకంబుతో
వలయాకారధనుర్విముక్తవిశిఖ ౹ వ్రాతాహతారాతి యై. 179

సీ. బొమ్మపెండ్లిండ్లకుఁ ౹ బోనొల్ల ననుబాలఁ రణరంగమున కెట్లు ౹ రాఁ దలంచె
మగవారిఁ గనినఁ దామఱుఁగుఁ జేరెడునింతి, పగవారి గెల్వ నేపగిదిఁ జూచెఁ
బసిఁడియుయ్యెల లెక్క ౹ భయ మందుభీరువు, ఖగపతిస్కంధ మే కడిఁది నెక్కెఁ
సఖులకోలాహలస్వనము లోర్వనికన్య, పటహభాంకృతుల కెబ్బంగి నోర్చె
ఆ. నీలకంఠములకు ౹ నృత్యంబుఁ గఱపుచు, నలసి తలఁగి పోవునలరుఁబోఁడి
యేవిధమున నుండె ౹ నెలమి నాలీఢాది, మానములను రిపులమాన మడఁప. 180

సీ. వీణెఁ జక్కఁగఁ బట్ట వెర ౹ వెఱుంగనికొమ్మ, బాణాసనం బెట్లు ౹ పట్ట నేర్చె
మ్రాఁకునఁ దీఁగెఁ గూర్పంగ నేరనిలేమ, గుణము నే క్రియ ధనుఃకోటిఁ గూర్చె
సరవి ముత్యము గ్రువ్వఁ ౹ జాలని యబల యే, నిపుణత సంధించె ౹ నిశితశరముఁ
జిలుకకుఁ బద్యంబు ౹ చెప్ప నేరనితన్వి, యస్త్రమంత్రము లెన్నఁ ౹ డభ్యసించెఁ
ఆ. పలుకు మనినఁ బెక్కు ౹ పలుకనిముగుద యే, గతి నొనర్చె సింహగర్జనములు
ననఁగ మెఱసెఁ ద్రిజగ ౹ దభిరామ గుణధామ, చారుసత్యభామ ౹ సత్యభామ.

శా. జ్యావల్లీధ్వని గర్జనంబుగ సురల్ ౹ సారంగయూథంబుగా
నా విల్లింద్రశరాసనంబుగ సరో ౹ జాక్షుండు మేఘంబుగాఁ
దా విద్యుల్లతభంగి నింతి సురజి ౹ ద్దావాగ్నిమగ్నంబుగాఁ
బ్రావృట్కాలము సేసె బాణచయ మం ౹ భశ్శీకరశ్రేణి గాన్. 182

సీ. రాకేందుబింబ మై ౹ రవిబింబ మై యొప్పు, నీరజాతేక్షణ ౹ నెమ్మొగంబు

1. ప్ర. [illegible]త్యాలీఢమానంబుతో.

కందర్పకేతు వై ఘనధూమకేతు వై, యలరుఁ బూఁబోఁడిచే లాంచలంబు
భావజపరిధి యై ప్రళయార్కపరిధి యై, మెఱియు నాకృష్టమై మెఱుఁగుచాప
మమృతప్రవాహ మై యనలసందోహ మై, తనరారు నింతిసం దర్శనంబు
ఆ. హర్షదాయి యై మ హారోషదాయి యై, పరఁగు ముద్దరాలి బాణవృష్టి
హరికి నరికిఁ జూడ నందంద శృంగార,వీరరసము లోలి విస్తరిల్ల. 183

వ. ఇవ్విధంబున. 184

క. శంపాలతాభ బెడిదపు,టంపఱచే ఘోరదాన వానీకంబుల్
పెం పఱి సన్నాహంబుల, సొం పఱి భూసుతుని వెనుకఁ జొచ్చెన్ విచ్చెన్. 185

వ. అయ్యవసరంబునం గంససంహారి మనోహారిణిం జూచి సంతోషకారియుం గరు
ణారసావలోకనప్రసారియు మధురవచనసుధారసవిసారియుం దదీయసమరసన్నా
హనివారియు నై యి ట్లనియె. 186

క. కొమ్మా దానవనాథుని,కొమ్మాహవమునకుఁ దొలఁగె గురువిజయముఁ గై
కొమ్మా మెచ్చితి నిచ్చెదఁ, గొమ్మాభరణములు నీవు గోరిన వెల్లన్. 187

వ. అని పలికి సమ్మానరూపంబులును మోహనదీపంబులును దూరీకృతచిత్తవిక్షేపం
బులు నైనసల్లాపంబులం గళావతిం దద్దయు, బెద్దఱికంబు సేసి తత్కరకిసల
యోల్లసితబాణాసనంబు మరల నందుకొనియె నప్పుడు సురవైరి మురవైరి కి
ట్లనియె. 188

క. మగువ మగవారిముందఱ, మగతనములు నూప రణము మానుట నీకున్
మగతనము గాదు దనుజులు, మగువలదెసఁ జనరు మగలకమగ లగుట హరీ.

వ. అనిన హరి యి ట్లనియె. 190

క. నరకా ఖండించెద మత్కరకాండాసనవిముక్త ఘనశరముల భీ
కరకాయు నిన్ను సురకి,న్నరకాంతలు సూచి నేఁడు నందం బొందన్. 191

వ. అని పలికి హరి నరకాసురయోధులమీఁద శతఘ్ని యనుదివ్యాస్త్రంబు ప్రయో
గించిన నొక్కవరుసను వార లందఱు మహావ్యథం జెందిరి మఱియును. 192

మ. శరవిచ్ఛిన్నతురంగ మై పటుగదా సంభిన్నమాతంగ మై
యురుచక్రాహతవీరమధ్యపదబా హుస్కంధముఖ్యాంగ మై
సురభిత్సైన్యము దైన్యముం బొరయుచుం శోషించి హైన్యంబుతో
హరిమ్రోలన్ నిలువంగ లేక పఱచెన్ హాహానినాదంబులన్. 193

వ. అప్పుడు. 194

ఆ. మొనసి దనుజయోధముఖ్యులు నిగిడించు, శస్త్రసముదయముల జనవరేణ్య
మురహరుండు వరుస మూఁడేసికోలల, ఖండితంబు సేసెఁ గదనమందు. 195

క. వెన్నుని సత్యను మోచుచుఁ, బన్నుగఁ బదనఖరచంచు పక్షాహతులన్
భిన్నములు సేసె గరుడుఁడు, పన్నినగజసముదయములఁ బోరవముఖ్యా. 196

వ. మఱియు విహగరాజపక్షవిక్షేపణసంజాతవాతంబు సైరింపం జాలక హతశేషం
బైనసైన్యంబు పురంబు సొచ్చుటం జూచి నరకాసురుండు మున్ను వజ్రాయు
ధంబుం దిరస్కరించినతనచేతిశక్తిం గొని గరుడుని వైచె నతండును విరుల
దండ వ్రేటునం జలింపనిమదోద్దండవేదండంబునుం బోలె విలసిల్లె నయ్యవసరంబున
గజారూఢుం డై కలహారంగంబున. 197

మ. సమదేభేంద్రము నెక్కి భూమిసుతుఁ డా చక్రాయుధుం బైవ శూ
లము చేఁ బట్టినయంతలోన రుచిమాలాభిన్న ఘోరాసురో
త్తమచక్రం బగుచేతిచక్రమున దైత్యధ్వంసి ఖండించె ర
త్నమయోదగ్రవినూత్నకుండలసమేతం బైనతన్మూర్ధమున్. 198

శా. ఇల్లాలం గిటి యైనకాలమున మున్నే నంచు ఘోషింతు వో
తల్లీ నిన్నుఁ దలంచి యైన నిచటం దన్నుం గృపం గావఁడే
చెల్లం బో తలఁ ద్రెంచె నంచు నిల నాక్షేపించుచందంబునం
ద్రెళ్లెం జప్పుడు గాఁగ భూమిసుతుఁడు దీప్తాహవక్షోణిపై. 199

క. కంటిమి నరకుఁడు వడఁగాఁ, మంటిమి నేఁ డనుచు వెస న మర్త్యులు మునులున్
మింటం బువ్వులు గురియుచుఁ, బంటింపక పొగడి రోలిఁ బద్మదళాక్షున్. 200

వ. అంత భూదేవి వాసుదేవుని డగ్గఱ నేతెంచి జాంబూనదరత్నమండితంబైనకుండ
లంబులును వైజయంతి యనువనమాలయును వరుణదత్తం బైనసితచ్ఛత్రంబు
నొక్కమహారత్నంబును సమర్పించి మ్రొక్కి భక్తితాత్పర్యములతోడం గర
కమలంబులు ముకుళించి విబుధవందితుండును విశ్వేశ్వరుండును నైనదేవదేవుని
ని ట్లని వినుతించె. 201

భూదేవి శ్రీకృష్ణుని స్తుతించుట.

సీ. అంభోజనాభున కంభోజనేత్రున, కంభోజమాలాస మన్వితునకు
నంభోజపదున కనంతశక్తికి వాసు, దేవునకును దేవదేవునకును
భక్తులు గోరిన భంగి నేరూపైనఁ, బొందువానికి నాది పురుషునకును
నఖలనిదాన మై యాపూర్ణవిజ్ఞానుఁ, డైనవానికిఁ బర మాత్మునకును

ఆ. ధాతఁ గన్న మేటి తండ్రికి నజునికి, నీకు వందనంబు నేనొనర్తు
నిఖలభూతరూప నిరుపమ యీశ ప,రాపరాత్మ మహిత యమితచరిత. 202

వ. దేవా నీవు లోకంబుల సృజియించుటకు రజోగుణంబును రక్షించుటకు సత్త్వగు
ణంబును సంహరించుటకుఁ దమోగుణంబును ధరియింతువు కాలమూర్తివి ప్ర
ధానపూరుషుండవు పరుండవు నీవ నేనును హరియు వహ్నియు ననిలుండు
నాకాశంబుఁ దన్మాత్రలు నింద్రియంబులును దేవతలును మనంబును గర్తయును
మహత్తత్త్వంబును జరాచరం బైనవిశ్వంబును నద్వితీయుండ వై ననీయందు సం
భవింతుము. 203

చ. దయ నిటు చూడుమా నరక § దైత్యునిబిడ్డఁడు వీఁడు నీదెసన్
భయమున నున్నవాఁడు గడు § బాలుఁ డనన్యశరణ్యుఁ డార్తుఁ డా
శ్రయరహితుండు తండ్రి క్రియ § శౌర్యము నేరఁడు నీపదాంబుజ
ద్వయిఁ బొడగాంచె భక్తపర § తంత్రసువీక్షణ దీనరక్షణా. 204

వ. అని యిట్లు భూదేవి భక్తితోడ హరికిం బ్రణమిల్లి వాక్కుసుమంబులం బూజిం
చిన నర్చితుం డై భక్తవత్సలుం డయినపరమేశ్వరుండు నరకపుత్త్రుం డయిన
భగదత్తున కభయం బిచ్చి సర్వసంపద లొసంగి నరకాసురగృహంబు ప్రవేశించి
యుండు. 205

శ్రీకృష్ణుఁడు పదాఱువేలకన్నియల వరించి దేవలోకమునకుఁ బోయి పారిజాతము దెచ్చుట.

ఉ. రాజకులావతంసుఁడు ప § రాజితకంసుఁడు సొచ్చి కాంచె ఘో
రాజుల రాజులం బటుశ § రాహతి నొంచి ధరాతనూజుఁడు
తేజితశక్తిఁ దొల్లి చెఱ § దెచ్చినవారిఁ బదాఱువేలధా
త్రీజనమాన్యలన్ గుణవ § తీవ్రతధన్యల రాజకన్యలన్. 206

మ. కని రారాజకుమారికల్ పరిమళ § త్కౌతూహలాక్రాంత లై
దనుజాధీశచమూవిదారు నతమం § దారున్ శుభాకారు నా
తనశృంగారు వికారదూరు సుగుణో § దారున్ మృగీలోచనా
జనచేతోధనచోరు రత్నమకుట § స్ఫారున్ మనోహారునిన్. 207

వ. కని యతని సౌందర్యగాంభీర్యచాతుర్యాదిగుణంబులకు మోహించి తమకంబులు
జనియింప ధైర్యంబులు సాలించి సిగ్గులు వర్జించి పంచశరసంచలితహృదయ లై
దైవయోగంబునం బరాయత్తంబు లైనచిత్తంబుల నమ్మత్తకాశినులు దత్తఱం
బున మనోజుం డుత్తలపెట్ట నతండు దమకుఁ బ్రాణవల్లభుం డని వరియించి.

ఉ. పాపపురక్కసుండు చెఱ § బట్టె నటంచుఁ దలంతు మెప్పుడుం
బాపుఁడు గాఁడు వీనికతఁ § బద్మదళాక్షునిఁ గంటి మమ్ము ము
న్నీపురుషోత్తముం గదియ § నేమివ్రతంబులు సేసినారమో
యాపరమేష్ఠి పుణ్యుఁడు గ § దమ్మ హరిన్ మముఁ గూర్చె నిచ్చటన్. 209

క. ఉన్నతి నీతఁడు గౌఁగిట, మన్నింపఁగ నింక బ్రదుకు § మానిని మనలో
ము న్నేమినోము నోఁచెనొ, సన్నుతమార్గముల విపిన § జలదుర్గములన్. 210

క. విన్నారమె యీచెలువముఁ, గన్నారమె యిట్టిశౌర్య § గాంభీర్యంబుల్
మన్నార మింతకాలము, గొన్నారమె యెన్నఁడయినఁ § గూరిమి సిక్కన్.

సీ. వనజాక్షి నేఁ గన్క § వైజయంతిక నైనఁ, గదిసి వ్రేలుదుఁ గదా § కంఠమందు
బింబోష్ఠి నేఁ గన్కఁ § బీతాంబరమ నైన, మెఱసి యుండుదుఁ గదా § మేనునిండఁ
గన్నియ నే గన్కఁ § గౌస్తుభమణి నైన, నొప్పుచూపుదుఁ గదా § యురమునందు

బాలిక నేఁ గన్యకఁ బాంచజన్యము నైన, మొనసిచోఁ గుర్కుదుఁ గదాశ మోవిఁ గ్రోలి
ఆ. పద్మగంధి నేను బర్హాదామము నైన, జిత్రరుచుల నుందు శిరమునందు
ననుచుఁ బెక్కుగతుల నాడిరి కన్యలు, గములుగట్టి గరుడగమనుఁ జూచి
శా. భూనాథోత్తమకన్యకల్ వరుస నంభోజాతనేత్రుండు న
న్నే నవ్వెం దగఁ జూచె డగ్గఱియె వర్ణించెన్ వివేకించె స
న్మానించెం గరుణించెఁ బే రడిగె సన్మార్గంబుతోఁ బెండ్లి యా
నేనే చక్రికి దేవి నంచుఁ దమలో నిర్ణీత లై రందఱున్. 213
వ. ఇట్లు బహువిధంబులం దమతమమన్ననలకు నువ్విళ్లూరుకన్నియలం బదాఱువేల ధవళాంబరాభరణమాల్యానులేపనంబు లొసంగి యందలంబుల నిడి వారలను నరకాసురభాండాగారంబునం గలనానావిధంబు లైనమహాధనంబులను రథంబులను దురంగంబులను ధవళంబు లై వేగవంతంబు లై యైరావతకులసంభవంబు లైనచతుర్దంతదంతావళంబులను ద్వారకానగరంబునకుం బనిచి దేవేంద్రునిపురంబునకుం జని యదితిదేవిమందిరంబు సొచ్చి యాపెద్దమ్మకు ముద్దునూపి మణికిరణపటలపరిభావితభానుమండలంబు లైనకుండలంబు లొసంగి శచీసమేతుం డైనమహేంద్రునిచేత సత్యభామతోడం బూజితుం డై పిదప సత్యభామ గోరిననందనవనంబు సొచ్చి. 214
మ. హరి కేలం బెకలించి తెచ్చి భుజగేంద్రారాతిపైఁ బెట్టె సుం
దరగంధానుగతభ్రమద్భ్రమరనాదవ్యాప్తముం బల్లవాం
కురశాఖాఫలపర్ణపుష్పకలికాగుచ్ఛాతిరేకోపేతమున్
గిరిభిత్త్రాతముఁ బారిజాతముఁ ద్రిలోకీయాచకాఖ్యాతమున్. 215
వ. ఇట్లు పారిజాతంబును హరించి యదువల్లభుండు వల్లభయుం దానును విహగవల్లభారూఢుం డయి చను చున్నసమయంబున. 216
సీ. నరకాసురునిబాధ నలఁగి గోవిందునికడ కేఁగి తత్పాదకమలములకుఁ
దనకిరీటము సోఁక దండప్రణామముల్, గావింప నాచక్రి కరుణ నేసి
చనుదెంచి భూసుతుసమయించి తనవారిఁ, దన్ను రక్షించుటఁ దలఁప మఱచి
యింద్రుండు బృందారకేంద్రత్వమదమునఁ, బద్మలోచన పోకు పారిజాత
ఆ. తరువు విడువు మనుచుఁ దాఁకె నడ్డమువచ్చి, తఱిమి సురలు నట్ల తాఁకి రకట
యెఱుక వలదె నిర్జరేంద్రత గాల్పనే, సురలతామసమును జూడ నరిది. 217
వ ఇట్లు తనకు నొడ్డారించి యడ్డంబు వచ్చిన నిర్జరేంద్రాదుల నిర్జించి తనపురంబునకుం జని నిరంతరసురభికుసుమమకరందమాధురీవిశేషంబులకుఁ జొక్కి చిక్కక నాకలోకంబుననుండి వెంట నరుగుదెంచుతుమ్మెదలకు నెమ్మి దలంచు చున్న పారిజాతమ్ము నాశ్రితపారిజాతుండయినహరి మహాప్రేమాభిరామ యగుసత్యభామతోఁ గ్రీడించుమహోద్యానంబున సంస్థాపించి నరకాసురునియింటం దెచ్చిన

రాజకన్యక లెంద ఱంగనలకు నన్నినివాసంబులు గల్పించి గృహోపకరణంబులు సమర్పించి. 218

చ. అమితవిహారుఁ డీశ్వరుఁ డ ॥ నంతుఁడు దా నొకనాఁడు మంచిల
గ్నమునఁ బదాఱువేలభవ ॥ నంబులలోనఁ బదాఱువేలరూ
పములఁ బదాఱువేలనృప ॥ బాలలఁ బ్రీతిఁ బదాఱువేలచం
దముల విభూతి నొందుచు య ॥ థావిధితో వరియించె భూవరా. 219

ఉ. దానములందు సమ్మదవి ॥ ధానములం దవలోకభాషణా
హ్వానములందు నొక్కక్రియ ॥ నాలలితాంగుల కన్నిమూర్తులై
తా ననిశంబుఁ గానఁబడి ॥ తక్కువ యెక్కువ లేక యుత్తమ
జ్ఞానగృహస్థధర్మమునఁ ॥ జక్రి రమించెఁ బ్రపూర్ణకాముఁడై. 220

క. తరుణులు పెక్కండ్రయినను, బురుషుఁడు మన లేఁడు సవతి ॥ పోరాటమునన్
హరిఁ దాఁ బదాఱువేవురు, తరుణులతో సమత మనియె ॥ దక్షత్వమునన్. 221

శా. ఎన్నేభంగుల యోగమార్గముల బ్ర ॥ హ్మేంద్రాదు లీక్షించుచున్
మున్నే దేవునిఁ జూడఁ గానక తుదిన్ ॥ మోహింతు రామేటికే
విన్నాణంబుననో సతుల్ గృహిణులై ॥ విఖ్యాతి సేవించి ర
చ్ఛిన్నాలోకనహాసభాషణరతి ॥ శ్లేషానురాగంబులన్. 222

సీ. ఇంటికి వచ్చిన ॥ నెదురేగుదెంచుచు, నానీతవస్తువు ॥ లందికొనుచు
సౌవర్ణమణిమయా ॥ సనములు వెట్టుచుఁ, బదములు గడుగుచు ॥ భక్తితోడ
సంవాసితస్నాన ॥ జలము లందిచ్చుచు, సద్గంధవస్త్రభూ ॥ షణము లొసఁగి
యిష్టపదార్థంబు ॥ లిడుచుఁ దాంబూలాదు, లొసఁగుచు విసరుచు ॥ నోజమెఱసి

తే. శిరము దువ్వుచు శయ్యపైఁ ॥ జెలువుమిగుల, నడుగు లొత్తుచు దాసీస ॥ హస్రయుక్త
లయ్యుఁ గొలిచిరి దాసులై ॥ హరి నుదారుఁ, దారకాధిపవదనలు ॥ దారుదగిలి.

శా. నన్నే పాయఁడు రాత్రులన్ దివసములన్ ॥ నన్నే కృపం జెందెడిన్
నన్నే దొడ్డుగఁ జూచు వల్లభలలో ॥ నాథుండు నాయింటనే
యున్నాఁ డంచుఁ బదాఱువేలు దమలో ॥ నూహించి సేవించి రా
యన్నుల్ గాఢపతివ్రతాత్వపరిచ ॥ ర్యాభక్తియోగంబులన్. 224

క. ఆ రామలతో నెప్పుడుఁ, బోరాములు చాల నెఱపి ॥ పురుషోత్తముఁడున్
గారామునఁ దిరిగెను సౌ, ధారామలతాసరోవి ॥ హారముల నృపా. 225

క. ఏ దేవుఁడు జగముల ను, త్పాదించును మనుచుఁ జెఱుచుఁ ॥ బ్రాభవమున మ
ర్యాదారక్షణమునకై, యాదేవుం డట్లు మెఱసె ॥ యాదవులందున్. 226

శ్రీకృష్ణుఁడు కేళీగృహమునందు రుక్మిణీదేవితో వినోదోక్తులాడుట.

వ. అంత నొక్కనాఁడు రుక్మిణీదేవి లోఁగిట మహేంద్రనీలమరకతాదిమణిస్తంభ
వలభివిటంకపటలదేహళీకవాటవిరాజమానంబును శాతకుంభకుడ్యగవాక్షవేదికా

సోపానంబును విలంబమానముక్తాఫల దామవిచిత్ర కౌశేయవితానంబును వివిధ మణిదీపికావిసరవిభ్రాజమానంబును మధుకరకులకలితమల్లికాకుసుమ మాలికాభి రామంబును జాలక రంధ్రవినిర్గతకర్పూరాగరుధూపధూమంబును వాతాయన విప్రకీర్ణశిశిరకరకిరణస్తోమంబును బారిజాత వనామోదపరిమిళితపవన సుందరంబు నయినలోపలిమందిరంబున శరచ్చంద్రచంద్రికాధవళపర్యంకమధ్యంబున జగ దీశ్వరుం డయినహరి సుఖాసీనుం డై యుండ సఖీజనంబులుం దానును దగ్గఱి కొలిచి యుండి. 227

సీ. కుచకుంభములమీఁది § కుంకుమతో రాయు, హారంబులరుణంబు § లగుచు మెఱయఁ
గరపల్లవము సాఁచి § కదలింప నంగుళీ, యకకంకణప్రభ § లావరింపఁ
గదలినబహురత్న § కలితనూపురముల, గంభీరనినదంబు § గడలుకొనఁగఁ
గాంచనమణికర్ణి § కామయూఖంబులు, గండపాలికలపై § గంతు లిడఁగ

తే. గురులు నర్తింపఁ బయ్యెద § కొంగు దూఁగ, జోటిచేనున్నచామర § పుచ్చుకొనుచు
జీవితేశ్వరు రుక్మిణి § చేర నరిగి, వేడ్క లిగురొత్త మెల్లన § వీవఁ దొడఁగె. 228

వ. అప్పుడు. 229

మ. పతి యేరూపము దాల్చినం దదనురూ § పం బైనరూపంబుతో
సతి తా నుండెడునట్టిరూపవతి నా § చంద్రాస్య నాలక్ష్మి నా
సుతనుం రుక్మిణి నా యనన్యమతి నా § శుద్ధాంతరంగం గళా
చతురత్వంబున శౌరి యిట్లనియెఁ జం § చన్మందహాసంబుతోన్. 230

మ. బలశౌర్యంబుల భోగమూర్తి కులరూ § పత్యాగసంపద్గుణం
బుల దిక్పాలురకంటెఁ జైద్యముఖరుల్ § పూర్ణుల్ ఘనుల్ వారికిం
నెలఁతా తల్లియుఁ దండ్రియుం సహజుఁడుం § నిన్నిచ్చినం బోక యీ
బలవద్వైరుల వార్ధిలీనుల మముం § బాటింప నీ కేటికిన్. 231

సీ. లోకులనడవడి § లోనిఘారము గాము, పరులకు మాజాడ § బయలుపడదు
బలమదోపేతులు § పగగొండ్రు మాతోడ, రాజపీఠములకు § రాము తలఁచు
శరణంబు మాకు నీ § జలరాశి సతతంబు, నిష్కించనుల మేము § నిధులు లేవు
కలవారు చుట్టాలు § గారు నిష్కించన, జనబంధులము ముక్త § సంగ్రహులము

ఆ. గూఢవర్తనులము § గుణహీనులము భిక్షు, లైనవారిఁ గాని § యాశ్రయింప
రిందుముఖులు దగుల § రిటువంటిమముబోఁటి, వారి నేల దగుల § వారిజాక్షి.

క. సిరియును వంశము రూపును, సరియైనవివాహసఖ్య § సంబంధంబుల్
జరగును సరి గా కున్నను, జరగవు లోలాక్షి యెట్టి § సంసారులకున్. 233

క. తగ ధని యొఱుఁగవు మమ్మును, దగిలితివి మృగాక్షి దీనఁ § ద ప్పగు నీకుం
జగినమనుజేంద్రు నొకనిని, దగుల్లుము గుణహీనజనులఁ § దగునే తగులన్. 234

సీ. *సాల్వజరాసంధ § చైద్యాదిరాజులు, చెలఁగి నన్ వీక్షించి § మలయు చుండ
నది గాక రుక్మి నీ § యన్నయు గర్వించి, వీర్యమదాంధుఁ డై § వెలయు చున్న
వారిగర్వంబులు § వారింపఁగాఁ గోరి, చెలువ ని న్నొడిచి తె § చ్చితిమి గాని
కాంతాతనూజార్థ § కాముకులము గాము, కామమోహాదులఁ § గ్రందుకొనము

తే. విను ముదాసీనులము క్రియా § విరహితులము
పూర్ణులము మేము నిత్యాత్మ § బుద్ధితోడ
వెలుఁగు చుందుము గృహదీప § విధము మెఱసి
నవల తాతన్వి మాతోడ § నవయ వలదు. 235

వ. అని యిట్లు భగవంతుం డైనహరి దన్నుఁ బాయక సేవించుటం బ్రియురాలను బట్టంపుదేవి ననియెడిరుక్మిణిదర్పంబు నేర్పున నుపసంహరించి యూర కుండిన నమ్మానవతి యప్రియంబులు నపూర్వంబులు నైనమనోవల్లభుమాటలు విని దురంతం బైనచింతాభరంబున సంతాపంబు నొందుచు. 236

సీ. కాటుక నెఱయంగఁ § గన్నీరు వఱద లై, కుచకుంభయుగళకుం § కుమము దడియ
విడువక వెడలెడు § వేఁడినిట్టూర్పుల, లాలితాధరకిస § లయము గందఁ
జెలువంబు నెఱి దప్పి § చిన్నఁబోవుచు నున్న, వదనారవిందంబు § వాడు దోఁప
మారు తాహతిఁ దూలు § మహితకల్పకవల్లి, వడువున మేన్ వడ § వడ వడంకఁ

తే. జిత్త మెరియంగఁ జెక్కిటఁ § జెయ్యి సేర్చి
కౌతుకం బేది పదతలా § గ్రమున నేల
వ్రాసి పెంపుచు మో మర § వాంచి వగలఁ
బొందె మవ్వంబు గందిన § పువ్వుఁ బోలి. 237

చ. అలికులవేణి తన్నుఁ బ్రియుఁ § డాడిన యప్రియభాష లిమ్మెయిన్
సొలవక కర్ణరంధ్రముల § సూదులు సొన్పినరీతి గాఁగ బె
బ్బులిరొద విన్నలేడి క్రియఁ § బొ ల్పఱి చేష్టలు దక్కి నేలపై
వల నఱి వ్రాలెఁ గీ లెడలి § వ్రాలినపుత్తడిబొమ్మకైవడిన్. 238

వ. ఇట్లు వ్రాలిన. 239

మ. ప్రణతామ్నాయుఁడు కృష్ణుఁ డంతఁ గదిసెన్ § బాష్పావరుద్ధారుణే
క్షణ విస్రస్తవినూత్నభూషణ దురు § క్తక్రూరనారాచశో
షణ నాలింగితధారుణిన్ నిజకులా § చారైకసద్ధర్మచా
రిణి విశ్లేషిణి వీతతోషిణిఁ బురం § ధ్రీగ్రామణిన్ రుక్మిణిన్. 240

సీ. కని సంభ్రమంబునఁ § దనువునం దనువుగా, ననువునఁ జందనం § బల్ల నలఁది
కన్నీరు పన్నీటఁ § గడిగి కర్పూరంపుఁ, బలుకులు చెవులలోఁ § బొఱి నూఁది

* ఈ పద్యము నాలవపాదమునుండి వెలిగందల నారయగారికవిత్వ మని వ్రాఁతప్రతులలో వ్రాయఁబడి యున్నది.

కర మొప్పము త్యాల। సరులచి క్కొడలించి, యురవునఁ బొందుగా । నిరవుకొల్పి
తిలకంబు నునుఫాల । ఫలకంబుపైఁ దీర్చి, వదలినభూషణా । వలులు దొడిగి

తే. కమలదళచారుతాలవృం । తముల విసరి
పొలుచుపయ్యెదఁ గుచములఁ । బొందుపఱిచి
చి త్త మిగురొ త్త నొయ్యన । సేదఁ దేర్చి
బిగియఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి నె । మ్మొగము నిమిరి. 241

తే. నెరులుగలమరునీలంపు। టురులసిరుల, నరులుఁగొనఁ జాలి సరులను। మరులుగొల్పి
యిరులు గెలిచినతుమ్మెద । గఱులఁ దెగడు, కురుల నులిదీర్చి విరు లిడి। కొప్పు వెట్టి.

క. మురసంహరుఁ డిందిందిర, గరుదనిలచలత్ప్రసూన । కలికాంచితసుం
దరశయ్యఁ జేర్చె భీష్మక, వరపు త్త్రి నుతచరిత్ర । వారిజనేత్రన్. 243

వ. ఇట్లు పానుపునం జేర్చి మృదుమధురభాషణంబుల ననునయించిన. 244

రుక్మిణీదేవి శ్రీకృష్ణలాలిత యై యతని స్తుతించుట.

క. పురుషో త్తమముఖకోమల, సరసిజ మయ్యిందువదన । సవ్రీడాహా
సరుచిస్నిగ్ధాపాంగ, స్ఫురదవలోకనము లొలయఁ । జూ చి ట్లనియెన్. 245

క. మురహర దివసాగమదళ, దరవిందదళాక్ష తలఁప । నది యట్టిద లే
నిరవధికవిమలతేజో, వరమూ ర్తివి భ క్తలోక । వత్సల యెందున్. 246

తే. సంచితజ్ఞానసుఖబలై । శ్వర్యశక్తు, లాదిగాఁ గలసుగుణంబు । లమరునీకు
నేను దగుదునె సర్వలో। కేశ్వరేశ, లీల మై సచ్చిదానంద । శాలి వనఘ. 247

సీ. రూఢిమైఁ బ్రకృతిపూ । రుషకాలములకు నీ, శ్వరుఁడ వై భవదీయ । చారుదివ్య
లలితకళాకాశ । లమున నభిరతుఁ డై, కడఁగునీరూప మె । క్కడ మహాత్మ
సత్త్వాదిగుణసము । చ్ఛయయు క్తమూఢాత్మ, నయిన నే నెక్కడ । ననఘచరిత
కోరి నీమంగళ । గుణభూతి దానంబు, సేయంగఁ బడు నని । చెందుభీతి

తే. నంబునిధిమధ్యభాగమం । దమృతఫేన, పటలపాండురనిభమూ ర్తి । పన్నగేంద్ర
భోగశయ్యను బవ్వళిం। పుచును దనరు, నట్టియున్నతలీల దీ। వ్యంబు దలఁప. 248

వ. శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబు లనియెడుగుణంబులచేతఁ బరిగ్రహింపఁబడినమంగళ సుందరవిగ్రహుండ వై యజ్ఞానాంధకారనివారకం బైనరూపంబుఁ గైకొని భవదీయు లయినసేవకులకు ననుభావ్యుండ వైతి భవత్పాదారవిందమకరందరసాస్వాదలోలాత్ము లైనయోగీంద్రుల కైనను భవన్మార్గంబు స్ఫుటంబు గా దట్లగుటం జేసి యీమనుజపశువులకు దుర్విభావ్యం బగుట యేమి చెప్ప నిట్టియీశ్వరుండ వైన నీకు నిచ్ఛ స్వతంత్రంబు గావున నదియును నా కధికంబు గావున నిన్ను నే ననుసరింతు దేవా నీ వకించనుండ వై తేని బలిభో క్త లయినబ్రహ్మేంద్రాదు లెవ్వనికొఱకు బలిసమర్పణంబు చేసిరి నీవు సమ స్తపురుషార్థమయుండ వనియును ఫలస్వరూపి వనియును నీయందలిప్రేమాతిశయంబులం జేసి విజ్ఞానదీపాంకురం

బున నిరస్తసమస్తదోషాంధకారు లై యిహసౌఖ్యంబులు విడిచి సుమతులు భవదీయదాససంగంబు గోరు చుండుదు రట్లు సేయ నేరక నిజాధికారాంధకారమగ్నులైనవారు భవత్తత్త్వంబు దెలిసి బలిప్రక్షేపణంబులు సేయం జాలక మూఢు లై సంసారచక్రంబునం బరిభ్రమింతు రదియునుం గాక. 249

ఆ. వరమునీంద్రయోగివరసురకోటిచే, వర్ణితప్రభావవైభవంబు
గలిగి యఖిలచేతనులకు విజ్ఞానప్రదుండ వగుదు వభవ దురితదూర. 250

వ. దేవా భవదీయకుటిలభ్రూవిక్షేపోదీరితకాలవేగంబుచేత విధ్వస్తమంగళు లగు కమలభవభవపాకశాసనాదులం దిరస్కరించినట్టిమదీయచిత్తంబున. 251

చ. నిను వరియించినం బెలుచ నీరజలోచన శార్ఙ్గసాయకా
సననినదంబులన్ సకలశత్రుధరాపతులన్ జయించి బో
రనఁ బశుకోటిఁ దోలుమృగరాజు నిజాంశము భూరిశక్తిఁ గై
కొనినవిధంబునన్ నను నరకుంఠితశూరతఁ దెచ్చి తీశ్వరా. 252

ఉ. అట్టినృపాలకీటముల నాజి నెదుర్పఁగ లేనివానియ
ట్లొట్టినభీతిమై నిటు పయోధిశరణ్యుఁడ వైతి వింతయున్
నెట్టన మాయ గాక యివి నిక్కములే భవదీయభక్తు లై
నట్టినరేంద్రమౌళిమణు లంచితరాజ్యముష్మల్ ముదంబునన్. 253

ఆ. వితతరాజ్యగరిమ విడిచి కాననముల, నాత్మలందు మీపదాబ్జయుగము
వలఁతి గాఁగ నిలిపి వాతాంబుపర్ణాశ,నోగ్రనియతు లగుచు నుందు రభవ.

మ. విమలజ్ఞాననిరూఢు లైనజనముల్ వీక్షింప మీపాదకం
జమరందస్ఫుటదివ్యసౌరభము నాస్వాదించి నిర్వాణరూ
పము సత్పూరుషవాగుదీరితము శోభాశ్రీనివాసంబు నా
మిము సేవింపక మానవాధముని దుర్మేధాత్ము సేవింతురే. 255

వ. మఱియును దేవా భూలోకమునందును నిత్యనివాసంబునందును సకలప్రదేశంబులందును జగదీశ్వరుండ వయిననిన్ను నభిమతంబు లయినకామరూపంబులు గై కొనివరియింతు భవదీయచరణారవిందమకరందాస్వాదనచాతుర్యధుర్యభృంగి యైనకామిని యతిహేయం బైనత్వక్ శ్మశ్రురోమనఖకేశంబులచేతఁ గప్పంబడి యంతర్గతం బయినమాంసాస్థిరక్తక్రిమివిట్కఫపిత్తవాతంబులు గలజీవచ్ఛవం బయిననరాధముని మూఢాత్మ యై కామించునే యదియునుం గాక. 256

సీ. నీరదాగమమేఘనిర్యత్పయఃపాన,చాతకం బేఁగునే చౌటిపడెకుఁ
బరిపక్వమాకంద ఫలరసంబులు గ్రోలు,కీరంబు చనునె దుత్తూరములకు
ఘనరవాకర్ణనోత్కలికమయూరము, కోరునే కఠినరుఝిల్లీరవంబుఁ
గరికుంభపిశితసద్గ్రాసమోదితసింహ, మరుగునే శునకమాంసాభిలాషఁ

తే. బ్రవిమలాకారభవదీయపాద పద్మ, యుగసమాశ్రయనైపుణోద్యోగచిత్త
మన్య, జేరునె తన కుపాస్యంబుగాఁగ, భక్తమందార దుర్భవభయవిదూర.

క. వాసవవందిత భవకమలాసన దివ్యప్రభాసభావలి కెపుడున్
నీసమధికచారిత్రకథాసురుచిరగాన మవితథం బయి చెల్లున్. 258

క. ధరణీనాథులు తమతమవరవనితామందిరముల వసియించుచు గో
ఖరమార్జాలంబుగతి, స్థిరబద్ధు లగుదురు నిన్నుఁ దెలియనికతనన్. 259

ఆ. జలజనాభ సకల జగదంతరాత్మ వై,నట్టిదేవ నీప దారవింద
యుగళి సానురాగ యుక్త మై నామదిఁ, గలుగునట్లు గాఁగ దలఁపు మనఘ.

ఆ. పృథురజోగుణప్ర వృద్ధ మైనట్టినీ,దృష్టిచేత నన్నుఁ దేఱఁగొనఁగఁ
జూచు టెల్లఁ బద్మలోచన నామీఁది,ఘనదయార్ద్రదృష్టి గాఁ దలంతు. 261

వ. అదియునుం గాక మధుసూదనా నీవాక్యంబులు మిథ్యలు గావు తల్లివచనంబు
కూఁతున కభిమతంబు గాదె యౌవనారూఢమదంబున స్వైరిణి యగుకామిని
పురుషాంతరాసక్త యగుట విచారించి పరిజ్ఞాని యైనవాఁడు విడుచు నవివే
కియైనపురుషుం డింద్రియలోలుం డై రతిం దగిలి దాని విడువనేరక పరిగ్రహిం
చి యుభయలోకచ్యుతుం డగు నట్లు గావున నీయెఱుంగనియర్థంబుగలదే యని
విన్నవించిన రుక్మిణీదేవివచనంబులకుఁ గృష్ణుండు సంతసిల్లి యిట్లనియె. 262

కృష్ణుండు రుక్మిణీదేవి నూఱడించుట.

చ. అలికులవేణి నవ్వులకు నాడినమాటల కింత నీమదిం
గలఁగఁగ నేల వేటలను గయ్యములన్ రతులందు నొవ్వఁగాఁ
బలికినమాట లెగ్గు లని పట్టుదురే భవదీయచిత్తముం
దెలియఁగఁ గోరి యేఁ బలికితిన్ మదిలో నిటు గుంద నేటికిన్. 263

వ. అదియునుం గాక. 264

ఉ. కింకలు ముద్దుఁబల్కులును గెంపుఁగనుంగవ తియ్యమోవియున్
జంకెలు తేఱిచూపు లెక సక్కెములున్ నెలవంకబొమ్మలుం
గొంకక వీడ నాడుటలుఁ గూరిమియుం గలకాంతఁ గూడుటల్
అంకిలి లేక జన్మఫల మబ్బుట గాదె కురంగలోచనా. 265

వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 266

ఉ. నీవు పతివ్రతామణివి నిర్మలధర్మవివేకశీలస
ద్భావవు నీమనోగతులఁ బాయక యెప్పుడు నస్మదీయసం
సేవయ కాని యన్యము భజింపవు పుట్టిననాఁటనుండి నీ
భావ మెఱింగి యుండినను బల్కినతప్పు సహింపు మానినీ. 267

వ. అని వెండియు నిట్లనియె నీవాక్యంబులు శ్రవణసుఖంబులు గావించె నీవు వివి
ధంబు లైహికకామంబులఁ గోరితేని నవి యన్నియును నాయంద యుండుటం

జేసి యేకాంతసేవాచతుర వైననీకు నవి యన్నియు నిత్యంబు లై యుండు నీ పాతివ్రత్యంబును నాయందలిస్నేహంబు నతివిశదంబులయ్యె నావాక్యంబులచేత భవదీయచిత్తంబు చంచలంబుగాక నాయందులబుద్ధిదృఢం బగుం గావున సకల సంపత్కలితం బైనద్వారకానగరదివ్యమందిరంబులందు నీదుభాగ్యంబునం జేసి సంసారి నై వడి నీయందు బద్ధానురాగుండ నై వర్తింతుఁ దక్కనప్రాణేంద్రియ పరవశత్వంబున వికృతశరీరధారిణి వైనసతి నన్నుం జెందుట దుష్కరం బదియు నుంగాక మోక్షప్రదుండ నైననన్నుఁ గామాతురలైన యల్పమతులు వ్రతతపో మహిమలచేత దాంపత్యయోగంబుకై సేవింతు రదియంతయు నామాయావిజృం భితంబు దానం జేసి వారు మందభాగ్యలై నిరయంబు నొందుదు రట్లు గావున నీసమాన వైనకాంత యేకాంతలం దైనఁ గలదె నీవివాహకాలంబున ననేకరాజ న్యవర్యులఁ గైకొనక భవదీయమధురాలాపశ్రవణాత్తకుండ నయిననాసన్నిధికి నాశరీరం బితరయోగ్యంబు కాదునీకు శేషంబ నయియున్నదాన నని యేకాంతం బునం బ్రాహ్మణుం బుత్తెంచిన నేనును జనుదెంచి నీపరిణయవిషయంబున భవత్స హోదరుం బట్టివిరూపుం గావించిన నది గనుంగొనియు నాయందులవిప్రయోగ భయంబున నూరకుండితి వది గావున బహుప్రకారంబులై వర్తించునీసద్గుణం బులకు సంతసింతు నని యివ్విధంబున దేవకీసుతుండు నరలోకవిడంబనంబుగ గృహస్థునిభంగి నిజగృహకృత్యంబు లాచరించు చుండె నని శుకుండు మఱియు ని ట్లనియె. 268

క. అని యిట్లు కృష్ణుఁ డాడిన, వినయ వివేకానులాప । వితతామృతసే
చనముదితహృదయ యై య,వ్వనితామణి వికచవదన । వనరుహ యగుచున్.

క. నగ వామతించుచూపులు, నగధరు మొగమునను నిలిపి నయమునఁ గరముల్
మొగిచి వినుతించెఁ గృష్ణుఁ, ఖగవాహుఁ రుచిరదేహుఁ । గలితోత్సాహున్.

చ. అతులవిరాజమానముఖుఁ । డై వివిధాంబరచారుభూషణ
ప్రతతులతోడఁ గోరినవ । రంబులు దద్దయు నిచ్చెఁ గృష్ణుఁ డు
న్నతశుభమూర్తి దేవగణ । నందితకీర్తి దయానువర్తి యై
యతిమృదువాణికిం గిసల । యారుణపాణికి నీలవేణికిన్. 271

వ. ఇట్లు సన్మానించి కృష్ణుండు రుక్మిణియుం దానును దదనంతరంబ. 272

చ. ఎలమి ఘటింపఁగాఁ గలసి । యాడెలనీడల మల్లికాలతా
వలిఁ గరవీరజాతివిర । వాదులవీథులఁ గమ్మదెమ్మెరల్
సొలయునవీనవాసములఁ । బొన్నలఁ దిన్నెలఁ బచ్చరచ్చలం
గొలఁకులలేఁగెలంకులను । గోరిక లీరిక లొత్తఁ గ్రొత్తలై. 273

క. ఆరామభూములందు వి,హారామలసౌఖ్యలీల । నతిమోదముతో
నారామానుజుఁ డుండెను, నారామామణియుఁ దాను । నభిరామముగన్. 274

వ. మఱియు ననేకవిధవిచిత్రమణివితానాభిశోభితప్రాసాదోపరిభాగంబులను లాలిత
నీలకంఠ కలకంఠ కలవింక శుక కలాలాపకలిత మకరందపానమదవదిందిందిరఝం
కారసంకులకమలకహ్లారసుధాసారనీహారపూరితకాసారతీరంబులను ధాతునిర్ఝ
రంజితసాను దేశగిరికుంజపుంజంబులను గృతకశైలంబులను గ్రీడాగృహంబులను
జెలంగి నందనందనుండు విదర్భరాజనందనం దగిలి కందర్పకేళీలోలాత్ముండయ్యె
ననంతరం బాసుందరీలలామంబువలనఁ బ్రద్యుమ్నుండు చారుదేష్ణుండు సుదేష్ణుం
డు సుచారువు చారుదేహుండు చారుగుప్తుండు భద్రచారువు చారుచంద్రుండు
విచారువు చారువు నని యెడుపదుగురుతనయులం బడసె నట్లు సత్యభామాజాం
బవతీనాగ్నజితీకాళిందీమాద్రీమిత్రవిందాభద్రలకు వేఱువేఱ పదుగురేసి భద్ర
మూర్తులైనకుమారు లుదయించి రివ్విధంబున మఱియును. 275

చ. అనఘ పదాఱువేలసతు § లందు జనించిరి వేఱువేఱ నం
దనదశకంబు తత్సుతవి § తానము గాంచి రనేకసూనుల
న్నెనయఁగ నిట్లు పిల్లచెఱ § కీనినకైవడిఁ బుత్త్రపౌత్త్రవ
ర్ధనమున నొప్పెఁ గృష్ణుఁడు ము § దంబునఁ దామరతంపరై భువిన్. 276

తే. అట్లు యాదవవృష్ణిభో § జాంధకాది
నామధేయాంతరముల నె § న్నంగ నూట
యొక్కఁడై చాల వర్ధిల్లు § నక్కులంబు
నృపకుమారులఁ జదివించు § నేర్పు గలుగు. 277

తే. గురుజనంబులువినుమూఁడు § కోట్లమీఁద, నెనుబదెనిమిదివేలపై § నెసఁగ నూర్వు
రన్నఁ దద్బాలకావలి § నెన్నఁదరమె, శూలికైనను దామర § చూలికైన. 278

వ. అందు గోవిందనందనుం డైనప్రద్యుమ్నునకు రుక్మికూఁతువలన ననిరుద్ధుండు
సంభవించె ననిన మునివరునకు భూవరుం డిట్లనియె. 279

క. బవరమునఁ గృష్ణుచే ము, న్నవమానము నొంది రుక్మి § యచ్యుతు గెలువం
దివురుచుఁ దనసుత నరిసం,భవునకు నెట్లిచ్చె నెఱుఁగఁ § బలుకు మునీంద్రా.

సీ. నావుడు శుకయోగి § నరనాయకోత్తమ, నీవు చెప్పినయట్ల § నెమ్మనమునఁ
బద్మాయతాక్షుచేఁ § బడినబన్నమునకుఁ, గనలుచు నుండియు § ననుజతోడి
నెయ్యంబునను భాగి § నేయున కిచ్చెను, గూఁతు నంచితపుష్ప § కోమలాంగిఁ
దనపూఁవు దప్పినఁ § దగవిదర్భేశుండు,విను మెఱిఁగింతుఁ దత్కద్విధము దెలియఁ

తే. బరఁగ రుక్మవతీస్వయం § వరమున కొగి, నరుగుదెం డని భీష్మభూ § వరసుతుండు
వరుస రప్పించె రాజన్య § వరకుమార,వరుల ననువార్త కలరి యా § హరిసుతుండు.

చ. వరమణిభూషణప్రభల § వర్గ మనర్గళభంగిఁ బర్వఁ బ్ర
స్ఫురితరథాధిరోహణవి § భూతి దలిర్ప మనోహరైకసు

స్థిరశుభలీల నేఁగె యదు ǂ సింహకిశోరము రాజకన్యకా
పరిణయవైభవాగతనృ ǂ పాలకకోటికి రుక్మివీటికిన్. 282

చ. చని పురిఁ జొచ్చి వృష్ణికుల ǂ సత్తముఁ డచ్చట మూఁగి యున్నయ
మ్మనుజవరేణ్యనందనులు ǂ మానము తూలి భయాకులాత్ములై
చనఁగ ననేక చండతర ǂ సాయకసంపదఁ జూపి రుక్మినం
దనఁ గొనివచ్చి వేడ్క నిజ ǂ ధామము సొచ్చె నవార్యశౌర్యుఁడై. 283

వ. ఇట్లు తెచ్చి ప్రద్యుమ్నుండు హరిణనయనం బరిణయం బయినయనంతరంబ. 284

క. ధీరుఁడు కృతవర్మునికు,మారుఁడు వరియించె రుచిర ǂ మండనయుత నం
భోరుహముఖి రుక్మిసుతం, జారుమతీకన్యఁ బ్రకట ǂ సజ్జనమాన్యన్. 285

తే. ప్రకటచరితుండు భీష్మభూ ǂ పాలసుతుఁడు
మనము మోదింపఁ దనకూర్మి ǂ మనుమరాలి
రుక్మలోచన నసమాన ǂ రుక్మకాంతిఁ
జెలిమి ననిరుద్ధునకుఁ బెండ్లి ǂ సేయునపుడు. 286

క. పొలుపుగ రత్నవిభూషో, జ్జ్వలులై శుభవేళ నవ్వి ǂ వాహార్థము ని
ర్మలబహువైభవశోభన,కలితవిదర్భావనీశ ǂ కటకంబునకున్. 287

చ. హరియును రుక్మిణీసతియు ǂ నాబలభద్రుఁడు శంబరారియుం
నరిమదభేది సాంబుఁడును ǂ నాదిగ రాజకుమారకోటి సిం
ధురరథవాజిసద్భటుల ǂ తోఁ జని యందు సమగ్రవైభవా
చరితవివాహయుక్తదివ ǂ సంబులు వేడుకఁ బుచ్చి యంతటన్. 288

క. ఒకనాఁడు యదుకుమారకు, లకలంకసమగ్రవైభ ǂ వాటోపమహో
త్సుకులై యుండఁగఁ జూపో, పక యొకసక్కెమున నవని ǂ పాలురు వరుసన్. 289

ఉ. ఎచ్చరికం గళింగధర ǂ ణీశుఁడు రుక్మి మొగంబు చూచి నీ
యొచ్చెము దీర్చుకో నిదియ ǂ యొప్పగువేళ బలుండు జూదమం
దిచ్చ గలండు గాని పొలు ǂ పెక్కనేర్పరి గాఁడు గాన నీ
కిచ్చు నవశ్యముం జయము ǂ నీఁగుము తొల్లిటఁ బడ్డబన్నమున్. 290

క. అని పురికొల్పిన రుక్మియుఁ, దనచేటు తలంప లేక ǂ తాలాంకునితోఁ
డను జూద మాడఁ దివిరెను, వనజాసనుకృతము గడచు వా ǂ రెవ్వ రిలన్. 291

వ. అంత. 292

క. కోరి విదర్భుఁడు కుటిలవి,హారుం డై పిలిచె జూద ǂ మాడ జితారిం
హారిం సన్నుతనూరిం, సీరిం రైవతసుతార్ద్రి ǂ చిత్తవిహారిన్. 293

ఆ. పూని మనము గొంత ǂ ప్రొద్దువోకకు రామ, నెత్త మాడ నీవు ǂ నేర్తువనఁగ
విందమిపుడు కొంత ǂ వెల యొడ్డి యాడుద, మనిన బలుఁడు లెస్సయని చెలఁగి.

క. మదిలోనిచలము డింపక, పది యిరువది నూఱు వేయి ǂ పదివే లిడ్డ ప

న్నిద మని యొడ్డుచు నాడిరి, మదమున నిద్దఱును దురభి ౯ మానము పేర్మిన్. 295

ఉ. ఆడినయాట లెల్లను హ ౯ లాయుధుఁ డోడుచు రుక్మి గెల్చుడుం
దోడినృపాలకోటి పరి ౯ తోషముఁ జెందఁ గళింగభూవిభుం
డోడె బలుం డటంచుఁ బ్రహ ౯ సోక్తుల నెంతయు రాముఁ జుల్కఁగా
నాడెను దంతపంక్తి వెలి ౯ యై కనుపట్టఁగ జాల నవ్వుచున్. 296

తే. బలుఁడు గోపించి యొకలక్ష ౯ పణము సేసి
యాడి ప్రకటంబుగా జూద ౯ మపుడు గెల్చె
గెల్చినను రుక్మి యిది యేను ౯ గెల్చి యుండ
గెలుపు నీ దని కికురింప ౯ నలవి యగునె. 297

క. అనవుడు హలధరుఁ డచ్చటి, జనపాలకసుతులఁ జూచి ౯ సత్యము పలుకుం
డని యడిగిన వారలు రు, [1]క్మునిహితు లై పలుక రైరి ౯ మొగమోటమునన్.

ఉ. అప్పటియట్ల యొడ్డి ముస ౯ లాయుధుఁ డేపున నాడి జూదముం
జొప్పడ గెల్చి యీగెలుపు ౯ చూడఁగ నాదియొ వానిదో జనుల్
తప్పక చెప్పుఁ డన్న విది ౯ తధ్వనితో నశరీరవాణి తా
నిప్పటియాట రాముఁడె జ ౯ యించె విదర్భుఁడె యోడె నావుడున్. 299

వ. విని సకలజనంబులు నద్భుతానందనిమగ్నమానసు లైరి కుటిలస్వభావు లయిన భూవరులు రుక్మిం గైకొల్పిన నతండు తనతొల్లింటిపరాభవంబు దలంచి యెదిరిం దన్ను నెఱుంగక బలాబలవివేకంబు సేయనేరక విధివశానుగతుం డై చలంబున బలునిం గని యిప్పటియాటయు నేన గెల్చి యుండ వృథాజల్పకల్పనుండ వయి నీవు గెల్చితి నని పలికెద వక్షవిద్యానైపుణి గలభూపకుమారులతోఁ బసుల కాఁపరు లెత్తువత్తురే యని క్రొవ్వున నవ్వుచుం బలికిన నప్పలుకులు చెవులకు ములుకులక్రియం దాఁకినఁ గోపోద్దీపితమానసుం డై పెటపెటఁ బండ్లు గొఱుకుచుం గన్నుల నిప్పు లుప్పతిల్లఁ గినుకం దోఁక ద్రొక్కినమహోరగంబునోజ రోఁజుచు దండతాడితం బయినపుండరీకంబులీల హుమ్మని మ్రోయుచుఁ బ్రచండబాహుదండంబులు సాఁచి పరిఘం బందుకొని పరిపంథియైన రుక్మిని నతని కనుకూలం బయినరాజలోకంబునుం బడలుపడ నడిచె నయ్యవసరంబున. 300

క. మును దంతపంక్తి వెలి గాఁ, దను నవ్వినయక్కళింగుఁ ౯ దల వట్టి రయం
బునఁ బడఁదిగిచి వదన మ్మేపునఁ బెడచే వ్రేసిదంత ౯ ములు వెస డులిచెన్. 301

క. అంతం బోవక రుక్మిని, దంతంబులు మున్ను డులిచి ౯ తను వగలింప
న్నంతకపురి కేఁగెను వాఁ, డెంతయు భయ మంది రాజు ౯ లెల్లం గలఁగన్. 302

వ. అట్లు సేసి యయ్యాదవసింహం బసహ్యవిక్రమంబునం జెలంగె నంత. 303

క. భూవర పద్మాక్షుఁడు దన, బావ హతుం డగుట గనియుఁ ౯ బలుకక యుండెన్

---

1. క్మునిహితు లై. వ్రా. ప్ర.

భావమున రుక్మిణీబల, దేవుల కే మనఁగ నెగ్గు § దేఁటినొ యనుచున్. 304

వ. అంత నావిదర్భానగరంబు నిర్గమించి. 305

క. పరమానురాగరసనం, భరితాంతఃకరణు లగుచుఁ § బాటించి వధూ
వరులను రథమం దిడి హల, ధరహరిరుక్మిణులఁ గొల్చి § తగ యదువీరుల్. 306

ఉ. మంగళతూర్యఘోషము ల § మందగతిం జెలఁగంగ మత్తమా
తంగతురంగసద్భటక § దంబముతోఁ జని కాంచి రంత నా
రంగలవంగలుంగవిచ § రన్మదభృంగసురంగనాదసం
సంగతరంగిణీకలిత § సంతతనిర్మల నాకుశస్థలిన్. 307

వ. ఇట్లు పురోపవనోపకంఠంబునకుం జని. 308

క. అందు వసించిరి నందిత, చందనమందారకుంద § చంద్రలసన్మా
కందములనీడ హృదయానందము సంధింప నంద § నందనముఖ్యుల్. 309

వ. తదనంతరంబ పురప్రవేశంబు సేసి రని చెప్పి శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేం
ద్రున కిట్లనియె. 310

బాణాసురం డీశ్వరప్రసాదంబు నొందుట.

తే. అనఘ బలినందనులు నూర్వు § రందులోన
నగ్రజాతుండు బాణుఁడ § త్యుగ్రమూర్తి
చిరయశోహారి విహితపూ § జితపురారి
యహితతిమిరోష్ణకరుఁడు స § హస్రకరుఁడు. 311

క. బాణుఁడు విక్రమజితగీ, ర్వాణుఁడు సని కాంచె భక్తి § వశుఁడై సగణ
స్థాణుణ్ణి నిర్దళితాసమ, బాణుణ్ణి దాండవధురీణు § భక్తత్రాణున్. 312

క. కని యనురాగవికాసము, దనమనమునఁ గడలుకొనఁగ § ధరఁ జాఁగిలి వం
దన మాచరించి మోదము, దనరఁగఁ దాండవము సలుపు § తఱి నయ్యభవున్.

ఉ. సంచిత భూరిబాహుబల § సంపద పెంపున [1]నారజంబు వా
యించి యనేకభంగుల ను § మేశుఁ ద్రిలోకశరణ్యు నాత్మ మె
చ్చించి ప్రమోది యై నిజవ § శీకృతనిశ్చలితాంతరంగుఁ గా
వించి తదాననాంబురుహ § వీక్షణుఁ డై తగ మ్రొక్కి యిట్లనున్. 314

ఉ. శంకర భక్తమానసవ § శంకర దుష్టమదాసురేంద్రనా
శంకర పాండునీలరుచి § శంకరవర్ణనిభాంగ భోగిరా
ట్కంకణ పార్వతీహృదయ § కైరవ కైరవమిత్ర యోగిహృ
త్పంకజపంకజాప్త జయ § తాండవఖేలన భక్తపాలనా. 315

వ. అని వినుతించి. 316

ఉ. దేవ మదీయవాంఛితము § తేటపడ న్నిటు విన్నవించెదన్

1. నారజంబు - వాజవంబు.

నీవును నద్రినందనయు ౹ నెమ్మిని నాపురికోటవాకిటం
గావలియుండి నన్నుఁ గృపఁ ౹ గావుము భక్తఫలప్రదాత యో
భావభవారి నీచరణ ౹ పద్మము లెప్పుడు నాశ్రయించెదన్. 317

వ. అని యభ్యర్థించినఁ బ్రసన్నుం డై భక్తవత్సలుం డగుపురాంతకుండు గౌరీసహి తుం డై తారకాంతకాదిభూతగణంబులతోడ బాణనివాసం బగుశోణపురంబు వాకిటం గాపుండెఁ బదంపడి యొక్కనాఁ డబ్బలినందనుండు. 318

తే. దర్పమునఁబొంగిరుచిరమా౹ర్తాండదీప్త, మండలముతోడమార్పడు౹మహితశోణ
మణికిరీటము త్రిపురసం౹హారునిపాద,వనజములు సోఁక మ్రొక్కి యు౹ట్లనినుతించె.

సీ. దేవ జగన్నాథ ౹ దేవేంద్రవందిత, వితతచారిత్ర సం ౹ తతపవిత్ర
హాలాహలాహార ౹ యహిరాజకేయూర, బాలేందుభూష స ౹ ద్భక్తపోష
సర్వలోకాతీత ౹ సద్గుణసంఘాత, పార్వతీహృదయేశ ౹ భవవినాశ
రజతాచలస్థాన ౹ గజచర్మపరిధాన, సురవైరివిధ్వస్త ౹ శూలహస్త

తే. లోకనాయక సద్భక్త ౹ లోకవరద, సురుచిరాకార మునిజన ౹ స్తుతవిహార
భక్తజనమందిరాంగణ౹పారిజాత, నిన్ను నెవ్వఁడు నుతిసేయ౹నేర్చు నభవ. 320

వ. అని స్తుతియించి. 321

మ. అనిలో నిన్ను నెదిర్చి బాహుబలశౌ ౹ ర్యస్ఫూర్తిఁ బోరాడఁ జా
లినవీరుం డొకఁ డైనఁ బండెమునకుం ౹ లేఁ డయ్యె భూమండలి
న్ననయంబుం భవదీయదత్తకరసా ౹ హస్రంబుకండూతి వా
యునుపాయంబును లేద యీభరము నె ౹ ట్లోర్తు న్నుమానాయకా. 322

సీ. హుంకారకంకణ ౹ క్రేంకారశింజినీ,టంకారనిర్ఘోష ౹ సంకులంబు
చండదోర్దండభా ౹ స్వన్మండలాగ్రప్ర,కాండఖండితరాజ ౹ మండలంబు
శూలాహతక్షతో ౹ ద్వేలకీలాలక,ల్లోలకేళీసమా ౹ లోకనంబు
శుంభదున్మదకుంభి ౹ కుంభస్థలధ్వంస,సంభూతశౌర్యవి ౹ జృంభణంబు

తే. గలుగునుద్దామభీమసం ౹ గ్రామ కేళి, ఘనపరాక్రమవిక్రమ౹క్రమము గాఁగ
జరపలేనట్టికరములు ౹ కరము దుఃఖ,కరము లగుఁగాక సంతోష౹కరము లగునె.

ఉ. కాన మదీయచండభుజ ౹ గర్వపరాక్రమ కేళికిం సముం
డీనిఖిలావనిం గలఁడే ౹ యిందుకళాధర నీవు దక్కఁగా
నా నిటలాంబకుండు దను ౹ జాధిపుమాటకుఁ జాల రోసి లో
నూనినరోషవార్ధి గడ ౹ లొత్తఁగ ని ట్లని పల్కె భూవరా. 324

క. విను మూఢహృదయ నీకే,తన మెప్పు డకారణంబ ౹ ధారుణిపైఁ గూ
లును నపుడ నీభుజావలి, తునియఁగ నాయంతవాని ౹ తో నని గల్గున్. 325

వ. అని పలికిన నట్లు సంప్రాప్తమనోరథుం డై నిజభుజవినాశకార్యధురీణుం డగు బాణుండు సంతుష్టాంతరంగుం డగుచు నిజనివాసంబునకుం జని తన ప్రాణవల్ల

భలయుల్లంబులు పల్లవింపం జేయుచు నిజధ్వజనిపాతంబు నిరీక్షించుచుండెఁ
నదనంతరంబ. 326

సీ. ఆదానవేశ్వరు ననుఁగుఁగూఁతురు నుషా,కన్య సచ్చరితసౌ జన్యధన్య
రూపవిభ్రమకళా రుచిరకోమలదేహ, యతనునాఱవబాణ మనఁగఁ బరఁగు
సుందరీరత్నంబు ఇందునిభానన, యలినీలవేణి పద్మాయతాక్షి
యొకనాఁడు రుచిరసౌధోపరివేదికా, స్థలమున మృదుశయ్య నెలమిఁ గూర్కి
తే. మున్ను దనచాల నెన్నఁడు విన్నయతఁడుఁ
గన్నులారంగఁ దాఁ బొడ గన్నయతఁడుఁ
గానియసమానరూపరేఖావిలాస
కలితు ననిరుద్ధు నర్మిలిఁ గవసినటులు. 327

చ. కల గని యంత మేలుకని కన్నులు బాష్పకణంబు లొల్కఁగాఁ
గలవలెఁ గాక నిశ్చయము గాఁ గమనీయవిలాసవిభ్రమా
కలితతదీయరూపము ముఖంబున వ్రేలినయట్ల తోఁచినం
గళవళ మందుచుఁ బిగియఁ గౌఁగిటిచే బయ లప్పళించుచున్. 328

వ. మఱియును. 329

చ. సరసమృదూక్తులుం గుసుమసాయకకేళియు శాటికాకచా
కరషణముల్ నఖక్రియలుఁ గమ్రకపోలలలాటమేఖలా
కరకుచబాహుమూలములుఁ గైకొనియుండుట లాదిగాఁ దలో
దరిమది గాఢమై తగిలె దర్పకుఁ డచ్చున నొత్తినట్లదై.

సీ. కలికిచేష్టలు భావగర్భంబు లైనను, బ్రియుమీఁదికూరిమి
బిదపిద నై లజ్జ మదిఁ బద నిచ్చినఁ, జెలిమేనఁ బుల
మదనాగ్నిసంతప్త మానస యగుటకు, గురుకు
జిత్తంబు నాయకాశ్రయత్తమై యుంటకు, మఱుమాఁ
తే. నతివమనమున సిగ్గు మోహంబు భయముఁ
బొడమ నునుమంచు నెత్తమ్మిఁ బొదువుమా
బ్రథమచింతాభరంబునఁ బద్మనయన
కోరి తలచీర వాటింప నేర దయ్యె.

వ. ఇట్లు విరహవేదనాదూయమానమానస
జనుదెంచినం దన మొగంబునం బొడమ

చ. పొరిఁబొరిఁ బుచ్చునూర్పుగమిఁ బుకి
బెరసినసన్న లేఁజెమట బిందువు లో
దొరఁగెడుబాష్పపూరములు దొంగఁ
దరుణులు ఏండు చూత మని తా

వ. ఇవ్విధంబునం జరియించు చుండె నట్టియెడ. 334

తే. అంతకంతకు సంతాప ♦ మతిశయించి
వలుఁదచన్నులు గన్నీటి ♦ వఱదఁ దడియఁ
జెలులదెసఁ జూడ జాల ల ♦ జ్జించి మొగము
వాంచి పలుకక యుండె న ♦ వ్వనరుహాక్షి. 335

వ. అంత. 336

తే. బలితనూభవుమంత్రి కుంభాండుతనయ, తన బహిఃప్రాణమిది యనఁ ♦ దనరునట్టి
కామినీమణి ముఖపద్మ ♦ కాంతివిజిత, శిశిరకరచారురుచిరేఖ ♦ చిత్రరేఖ. 337

వ. కదిసి యబ్బాల నుపలక్షించి. 338

తే. [1]భామినీమణి సొబగుని ♦ బయల వెదకు
విధమునను నాత్మవిభుఁ బాసి ♦ విహ్వలించు
వగను జేతికి లోనైన ♦ వానిఁ బాసి
భ్రాంతిఁ బొందినభావంబు ♦ ప్రకట మయ్యె. 339

తే. వనిత నాకన్న నెనరైన ♦ వారు నీకుఁ, గలుగ నేర్తురె నీకోర్కెఁ ♦ దెలియఁ జెప్పు
కున్న మీఁదయన్నతోడన్నఁ ♦ గన్నుఁగవను, నలరునునుసిగ్గుతో నగ ♦ వామతింప.

…ధంబునఁ జిత్రరేఖం గనుంగొని యిట్లనియె. 341

…న నొక్కసర ♦ సీరుహనేత్రుఁడు హారరత్నకం
…ఠీయకర ♦ ణన్మణినూపురభూషణుండు ని
…సుకు ♦ మారతనుండు వినీలదేహుఁడు
…సాయకుఁ డున్నతవక్షుఁ డెంతయున్. 342

…మ ♦ నం బలరారఁగఁ జేర్చి మోదముం
…గారస మిచ్చి మనోజకేళికిం
…భామలఁ దేలిచి యంతలోన నే
…ననుఁ ద్రోచి సరోరుహాననా. 343

…త్తజాయత్తం బయి తత్క్షణంబున విరహానలం
…వగచుచు విన్న నయినవదనారవిందంబు
…నంబున నయ్యంతిసంతాపంబు చింతించి 344

…కలత్వ మేర్పడఁ
…సిద్ధసాధ్యకి
…ంచినఁ జూచి నీమనో

---

1. విధమునను నాత్మ విభుఁ డని ♦ వేడ్కఁ బిలిచి,
…వంబు ♦ ప్రకట మయ్యె. వ్రా. ప్ర.

హాసుఁ గని వీఁడె పో మ్మనిన • నప్పుడె వానిని నీకుఁ దెచ్చెదన్. 345

అని యొడంబఱిచి మిలమిలసమంచుతోడం బురుడించుధళధళమనుమెఱుంగులు దుఱంగలిగొనుపటంబు నావటంబు నేసి వజ్రంబున మేదించి పంచవన్నియలు వేఱువేఱ కనకరజితపాత్రంబుల నించి కేలం దూలిక ధరించి యొక్కవిజనస్థలంబునకుం జని ముల్లోకంబులం బేరు గలిగి వయోరూపసంపన్ను లయినపురుషముఖ్యుల నన్వయగోత్రనామధేయంబులతోడ వ్రాసి యాయితం బయినయప్పటంబు దనముందటఁ దెచ్చి పెట్టి యిప్పటంబునం దగులనివారు లేరు వారిఁ జెప్పెద సావధానంబుగ నాకర్ణింపు మని యి ట్లనియె. 346

సీ. కమనీయసంగీత • కలితకోవిదులు కిం, పురుషగంధర్వకి • న్నరులు వీరె
సతతయావనయదృ • చ్ఛావిహారులు సిద్ధ, సాధ్యచారణనభ • శ్చరులు వీరె
ప్రవిమలసౌఖ్యసం • పద్వైభవులు సుధా, శనమరుద్యక్షరా • క్షసులు వీరె
నిరుపమరుచికళా • న్వితకామరూపు లై, పొగ డొందునట్టిప • న్నగులు వీరె
తే. చూడుమని నేర్పు దీపింపఁ • జూపుటయును, జిత్తము నిజమనోరథ•సిద్ధి వడయఁ
జాల కుండిన మధ్యమ•క్ష్మాతలాధి, పతులఁ జూపుచు వచ్చె న•క్కపద్మ నయన. 347

ఉ. మాళవ కోంకణ ద్రవిడ • మత్స్య పుళింద కళింగ భోజ నే
పాళ విదేహ పాండ్య కురు • బర్బర సింధు యుగంధ రాంధ్ర బం
గాళ కరూశ టెంకణ త్రి • గర్త సుధేష్ణ మరాట లాటపాం
చాల నిషాద ఘూర్జరక • సాళ్వమహీశులు వీరె కోమలి. 348

ఉ. సింధురవైరివిక్రముఁడు • శీతమయూఖమరాళికాపయ
స్సింధుపటీరనిర్మలవి • శేషయశోవిభవుండు శౌర్యద
ర్పాంధరిపుక్షితీశనిక • రాంధతమః పటలార్కుఁ డీ జరా
సంధునిఁ జూడు మాగధుని • సద్భుజాదశ్వసుతుం గృశోదరీ. 349

మ. సకలోర్వీతలనాథసన్నుతుఁడు శ • శ్వద్భూరి బాహాబలా
ధికుఁడుగ్రాహవకోవిదుండు త్రిజగ • ద్విఖ్యాతచారిత్రకుం
డకలంకోజ్జ్వలదివ్యభూషుఁడు విద • ర్భాధీశ్వరుం డైనభీ
ష్మకభూపాలకుమారుఁ జూడు మితనిఁ • మత్తద్విరేఫాలకా. 350

ఉ. సంగరరంగనిర్దళిత • చండవిరోధివరూథినీశమా
తంగతురంగసద్భటర • థప్రకరైకభుజావిజృంభణా
భంగపరాక్రమప్రకట • భవ్యయశోమహనీయమూర్తి కా
ళింగుఁడు వీఁడె చూడు తర • ళీకృతచారుకురంగలోచనా. 351

మ. సుగుణాంభోనిధి ఫాలలోచను నుమే • శు న్నాత్మ మెప్పించి శ
క్తిగరిష్ఠం బగుశూలముం బడసె న • క్షీణ ప్రతాపోన్నతిఁ
జగతిఁ మిక్కిలి మేటిధీరుఁడు రణో • త్సాహుండు భూపాత్ముఁ డీ

భగదత్తుం గనుఁగొంటె పంకజముఖీ § ప్రాగ్జ్యోతిషాధీశ్వరున్. 352

మ. వికచాంభోరుహపత్త్రనేత్రుఁ డగుగో § విందుండు దాఁ బూనునం
దకచక్రాబ్జగదాదిచిహ్నములచే § తన్ వాసుదేవాఖ్య ను
త్సుకుఁ డై యెప్పుడు మచ్చరించు మదిఁ గృ § ష్ణుం డన్న నీమేటిపౌం
డ్రకుఁ గాశీశసఖుం గనుంగొనుము వే § డ్కం జంద్రబింబాననా. 353

మ. ద్విజశుశ్రూషయు సూనృతవ్రతము ను § ద్వృత్తిన్ భుజాగర్వమున్
విజయాటోపముఁ జూపనైపుణియుధీ § విస్ఫూర్తియుం గల్గునీ
రజనీనాథకులప్రదీపకుల నా § రం జూడు పద్మాక్షి ధ
ర్మజభీమార్జునమాద్రినందనుల సం § గ్రామైక పారీణులన్. 354

తే. బలిమిన్ సర్వనృపాలుర న్నదిమి క § ప్పంబుల్ దగం గొంచు ను
జ్జ్వలతేజోవిభవాతిరేకమున భా § స్వత్కీర్తి శోభిల్లఁగాఁ
బొలుపొందం దను రాజరాజన మహా § భూరిప్రతాపంబులుం
గలదుర్యోధనుఁ జూడు సోదరయుతుం § గంజాతపత్త్రేక్షణా. 355

వ. అని యివ్విధంబున ఛప్పన్నదేశాధీశు లగురాజలోకంబుల నెల్లఁ జూపుచు యదు
వంశసంభవు లైనశూరసేనవసుదేవోద్ధవాదులం జూపి మఱియును. 356

ఉ. శారదనీరదాబ్జఘన § సారసుధాకరకాశచంద్రికా
సారపటీరవర్ణు యదు § సత్తము నుత్తమనాయకుం బ్రమ
త్తారినృపాలకాననహు § తాశనమూర్తిఁ బ్రలంబదైత్యసం
హారునిఁ గామపాలుని హ § లాయుధుఁ జూడుము దైత్యనందనా. 357

సీ. కమనీయశుభగాత్రుఁ § గంజాతదళనేత్రు, వసుధాకళత్రుఁ బా § వనచరిత్రు
[1]సత్యసంకల్పు ని § శాచరోగ్రవికల్పు, నతపన్నగాకల్పు § నాగతల్పుఁ
గౌస్తుభమణిభూషు § గంభీరమృదుభాషు, శ్రితజనపోషు నం § చితవిశేషు
నీలనీరదకాయు § నిర్జితదైతేయు, ధృతపీతకౌశేయు § నతవిధేయు

తే. నఘమహాగదవైద్యు వేదాంతవేద్యు, దివ్యమునిసన్నుతామోదుఁ § దీర్ఘపాదు
జిష్ణు వరసద్గుణాలంక § రిష్ణుఁ గృష్ణుఁ, జూడు దైతేయకులబాల § సుభగలీల. 358

చ. స్ఫురదళిశింజినీరవవి § భూషితపుష్పధనుర్విముక్తభా
స్వరనవచూతకోరకని § శాతశిలీముఖపాతభీతపం
కరుహభవాదిచేతనని § కాయు మనోజనిజాంశు రుక్మిణీ
వరసుతు రాజకీరపరి § వారుని మారునిఁ జూడు కోమలీ. 359

వ. ఇవ్విధంబునం జూపిన. 360

మ. వనితారత్నము కృష్ణనందనునిభా § వప్రౌఢిఁ దాఁ జూచి గ్ర
ద్దన దన్నర్థి వరించి చన్నసుగుణో § త్తంసంబ కా నాత్మలో

1. 'నగజాతజల్పు నున్నతసత్యసంకల్పు' వ్రా. ప్ర.

ననుమానించి యనంతరంబ యనిరు ♦ ద్ధాఖ్యుఁ సరోజాక్షు నా
తనచేతోభవమూర్తిఁ జూచి మది సం ♦ తాపించుచు న్నిట్లనున్. 361

ఉ. ఇంతి మదీయమానధన ♦ మెల్ల హరించినముచ్చు నిమ్మెయిం
బంత మెలర్ప వ్రాసి పట ♦ భాగనిరూపితుఁ జేసినట్టినీ
యంతటిపుణ్యమూర్తిఁ గొని ♦ యాడఁగ నేర్తునె నీచరిత్రముల్
వింతలె నాకు నీమహిత ♦ వీరకులంబు బలంబుఁ జెప్పుమా. 362

చ. అనవుడుఁ జిత్రరేఖ జల ♦ జాక్షికి ని ట్లను నీకుమారకుం
డనఘుఁడు యాదవాన్వయసు ♦ ధాంబుధిపూర్ణసుధాకరుండు నాఁ
దనరినకృష్ణపౌత్త్రకుఁ డు ♦ దారచరిత్రుఁడు భూరిసింహాసం
హననుఁ డరాతిసైన్యతిమి ♦ రార్కుఁడు పే రనిరుద్ధుఁ డంగనా. 363

వ. అని చెప్పి యే నతిత్వరితగతిం జని యక్కుమారరత్నంబుఁ దోడ్కొని వత్తు నంతకు సంతాపింపకుండుమని యాక్షణంబవియద్గమనంబునం జనిచని ముందట.

క. సరసిజముఖ కనుఁగొనె శుభ, భరితవిలోకనవిధూత ♦ భవవేదనముం
బరసాధనమును సుకృత, స్ఫురణాపాదనముఁ గృష్ణు ♦ పుటభేదనమున్. 365

వ. కని డాయం జని తదీయసుషమావిశేషంబులకుం బరితోషంబు నొందుచుం గామినీచరణరణితమణి నూపురఝుణంఝుణధ్వనితమణి గోపురంబును నతివిభవ విజితగోపురంబును నగుద్వారకాపురంబు నిశాసమయంబునం బ్రచ్ఛన్నవేషంబునం జొచ్చి కనకకుంభకలితసౌధాగ్రంబున మణిదీపనిచయంబు ప్రకాశింపఁ జంద్రకాంతశిలాభవనంబున సుధాధామరుచినిచయంబు నపహసించుహంసతూలికాతల్పంబున నిజాంగనారతిశ్రమంబున నిద్రాసక్తుం డై యున్నయనిరుద్ధుం జేరి తనయోగవిద్యామహత్త్వంబున నతని నెత్తుకొని మనోవేగంబున శోణపురంబునకుఁ జని బాణాసురనందన యగునుషాసుందరితల్పంబునం దునిచి యి ట్లనియె. 366

క. వనజాక్షీ చూడు నీవిభు, ననిమిషనగధీరు శూరు ♦ నభినవమారున్
వనధిగభీరు నుదారుని, ననిరుద్ధకుమారు విదళి ♦ తాహితవీరున్. 367

క. అనిన నుషాసతి దనమన, మున ననురాగిల్లి మేనఁ ♦ బులకాంకురముల్
మొనయఁగ నానందాశ్రులు, గనుఁగవ జడిగురియ ముఖవి ♦ కాస మెలర్పన్.

వ. ఇట్లు మనంబున నుత్సహించి చిత్రరేఖం గనుంగొని యయ్యింతి యి ట్లనియె.

సీ. అతివ నీసాంగత్య ♦ మనుభానురుచి నాకుఁ, గలుగుటఁ గామాంధ ♦ కారమడఁగెఁ
దరలాక్షి నీసఖ ♦ త్వం బనునావచేఁ, గడిఁది వియోగాబ్ధిఁ ♦ గడవఁ గంటి
నబల [1]నీయనుబంధ ♦ మనుసుధావృష్టిచే, నంగజసంతాప ♦ మార్పఁ గంటి
వనిత నీచెలితనం ♦ బనురసాంజనముచేఁ, నామనోహరనిధా ♦ నంబుఁ గంటి

1. నీయనుబంధి యనుసుధా.

తే. గలలఁ దోఁచినరూపు గ్ర ✽ క్కున లిఖించు
వారు నా నన్నుఁ దోడ్తెచ్చు ✽ వారుఁ గలరె
నీటిలో జాడఁ బుట్టించు ✽ నేర్పు నీక
కాక కల్గునె మూఁడులో ✽ కములయందు. 376

వ. అని వినుతించి చిత్రరేఖను నిజమందిరంబునకుఁ బోవం బనిచినం జనియె నంత
వింతజనుల కెవ్వరికిం బ్రవేశింప రానియంతఃపురసౌధాంతరంబున ననిరుద్ధుండు
మేల్కని యయ్యింతిం గనుంగొని యప్పుడు. 371

క. సురుచిరమృదుతల్పంబునఁ, బరిరంభణసరసవచన ✽ భావకళాచా
తురి మెఱసి రాకుమారుఁడు, తరుణీమణిఁ బొందె మదన ✽ తంత్రజ్ఞుండై. 372

వ. ఇవ్విధంబున నతిమనోహరవిభవాభిరామంబు లగుదివ్యాంబరాభరణమాల్యా
నులేపనంబులఁ గర్పూరతాంబూలంబుల వివిధాన్నపానంబుల సురుచిరమణిదీప
నీరాజనంబుల సుగంధబంధురాగరుధూపంబుల నాటలఁ బాటల వీణావినో
దంబులం బరితుష్టిం బొంది కన్యాకుమారకు లానందసాగరాంతర్నిమగ్న
మానసులై యుదయాస్తమయనిరూపణంబు సేయ నేరక ప్రాణంబు లొక్కటి
యైనతలంపులం గలసి యిష్టోపభోగంబుల సుఖియించుచుండి రంత. 373

క. ఆలోనన యతిచిర మగు, కాలము సుఖలీల జరగఁ ✽ గా వరుస నుషా
బాలాలలామ కొయ్యనఁ, జూలేర్పడి గర్భ మొదవె ✽ సురుచిరభంగిన్. 374

క. ఆ చిన్నె లంగజాలలు, చూచి భయాకులత నొంది ✽ స్రుక్కుచుఁ దమలో
నోచెల్ల యెట్టులో యీ, రాచూలికిఁ జూలు నిలిచె ✽ రా యిబ్బంగిన్. 375

క. అని గుజగుజవోవుచు ని, ప్పని దప్పక దనుజలోక ✽ పాలునితోడన్
వినిపింప వలయు నని వే, చని బాణునిఁ జేరి మ్రొక్కి ✽ సద్వినయమునన్.

క. మంతనమున దేవరక, న్యాంతఃపుర మేము గాచి ✽ యరయుచు నుండన్
వింతజనములకుఁ జొరఁగ దు, రంతము విను పోతుటీఁగ ✽ కైన సురారీ. 377

తే. ఇట్టిచోఁ గావలున్న మే ✽ మెవ్వరమును, నేమికనుమాయ మోకాని ✽ యెఱుఁగ మధిప
నీకుమారిక గర్భంబు ✽ నివ్వటిల్లి, యున్న దన్నను విని రోష ✽ యుక్తుఁ డగుచు.

వ. అట్టియెడ దానవేంద్రుండు రోషభీషణాకారుండై కటము లదర బొమలు ముడి
వడం గనుంగవల ననలకణంబు లుప్పతిల్ల సటలు వెఱికినం జటులగతి నెగయు
సింగంబువిధంబున లంఘించుచు భీకరకరవాలంబు కేలం దాల్చి సముద్దండగతిం
గన్యాసౌధాంతరంబునకుం జని. 379

బాణాసురుం డనిరుద్ధుని నాగపాశబద్ధునిఁ జేయుట.

సీ. కనియె శుభోపేతుఁ ✽ గందర్పసంజాతు, మానితదేహు నా ✽ జానుబాహు
మకరకుండలకర్ణు ✽ మహితప్రభాపూర్ణుఁ, జిరయశోల్లాసుఁ గౌ ✽ శేయవాసుఁ
గస్తూరికాలిప్తు ✽ ఘనకాంతికుముదాప్తు, హారశోభితవక్షు ✽ నంబుజాక్షు

యదువంశతిలకు మ । త్తాలిసీలాలకు, నవపుష్పచాపుఁ బూ । ర్ణప్రతాపు
తే. నభినవాకారు నతువి । ద్యావిహారు, మహితగుణవృద్ధు మన్మథ । మంత్రసిద్ధుఁ
గలితపరిశుద్ధు నఖిలలో । కప్రసిద్ధుఁ, జతురు ననిరుద్ధు నంగనా । జననిరుద్ధు. 380

చ. కని కన లగ్గలింప సుర । కంటకుఁ డుద్ధతి సద్భటావళిం
గనుఁగొని యానరాధమునిఁ । గట్టుఁడు పట్టుఁడు కొట్టుఁ డన్న వా
రనుపమ హేతిదీధితు ల । హర్పతి తేజము మాయఁ జేయ డా
సిన నృపశేఖరుండు మదిఁ । జేవయు లావును నేర్పు దర్పమున్. 381

చ. కలిగి మహోగ్రవృత్తిఁ బరి । ఘంబు కరంబున లీలఁ దాల్చి దో
ర్బలఘనవిక్రమప్రళయ । భైరవుభంగి విజృంభణక్రియా
కలన నెదిర్చి దానవని । కాయములోఁ దలపాటుఁ బోటునుం
జలము బలంబు ధైర్యమును । శౌర్యము ప్రేటును వాటుఁ జూపుచున్. 382

చ. పదములు బాహులుం దలలు । ప్రక్కలు సెక్కలు జానుయుగ్మముల్
రదములు కర్ణముల్ మెడ లు । రంబులు మూఁపులు వీఁపు లూరువుల్
చిదురుపలై ధరం దొరఁగఁ । జిందఱవందఱ సేయ సైనికుల్
కదనపరాఙ్ముఖక్రమముఁ । గైకొని పాఱిరి కాందిశీకులై. 383

వ. ఇవ్విధంబున సైన్యంబు దైన్యంబు నొంది వెఱచియుం బఱచియు విచ్చియుం జచ్చియుఁ గలంగియు నలంగియు విఱిగియు సురిఁగియుం జెదరియుం బెదరియుఁ జేవ దఱిఁగి నుఱుము లై తనమఱుఁగు సొచ్చిన బాణుండు శౌర్యధురీణుండును గోపోద్దీపితమానసుండు నై కదిసి యేసియు వ్రేసియుఁ బొడిచియు నడిచియు బెనంగి. 384

క. క్రుద్ధుం డై యహిపాశని,బద్ధుం గావించె నసుర । పాలుఁడు రణస
న్నద్ధుఁ శరవిద్ధు న్నని,రుద్ధుఁ మహితప్రబుద్ధు । రూపసమృద్ధున్. 385

వ. ఇట్లు కట్టి తెచ్చిన నుషాసతి శోకవ్యాకులితచిత్త యై యుండె నంత. 386

క. *నీలపటాంచిత మై సువి,శాలం బై వాయునిహతిఁ । జండధ్వని నా
భీల మగునతని కేతన, మాలోన నకారణంబ । యవనిం గూలెన్. 387

క. *అది చూచి దనుజపాలుఁడు, మదనాంతకుఁ డాడినట్టి । మాట నిజముగాఁ
గదనంబు కలుగు ననుచు, న్నెదురెదురే చూచు చుండె । నెంతయుఁబ్రీతిన్.

వ. అంత నక్కడ. 389

క. ద్వారకలో ననిరుద్ధకు,మారునిపోకకును యదుస । మాజము వగలం
గూరుచు నొకవార్తయు విన, నేరక చింతింప నాల్గు । నెల లరిగె నృపా. 390

వ. అయ్యవసరంబున. 391

1. నదవద లై; నలుపు లై, * ఈపద్యములు రెండును బెక్కుప్రతులందుఁ గానఁబడకున్నవి.

నారదునివలన ననిరుద్ధునివృత్తాంతమును విని కృష్ణుఁడు బాణాసురునిపై దండెత్తుట.

క. శారదకోమలనీరద,పారదరుచిదేహుఁ డతుల | భాగ్యోదయుఁ డా
నారదముని యేతెంచె న,పారదయామతి మురారి | భజనప్రీతిన్. 392

వ. అట్లు చనుదెంచినయద్దివ్యమునికి నిర్మలమణివినిర్మితసుధర్మాభ్యంతరంబున యదు
వృష్ణిభోజాంధకవీరులు గొలువం గొలువున్నకమలలోచనుండు ప్రత్యుత్థా
నంబు సేసి యర్ఘ్యపాద్యాదివిధులం బూజించి సముచితకనకాసనాసీనుం జేసి
నత్తాపసోత్తముండు పురుషోత్తము నుదాత్తతేజోనిధిం బొగడి యనిరుద్ధవృ
త్తాంతం బంతయుఁ దేటపడ నెఱింగించి యప్పుండరీకాక్షునిచేత నామంత్రణం
బు వడసి యంతర్ధానంబు నొందెఁ దదనంతరంబ కృష్ణుండు శుభముహూర్తం
బున దండయాత్రాభిముఖుం డై ప్రయాణభేరి వేయించి బలంబుల వెడలింపఁ
బ్రబ్దలవారిం బనిచి తాను నుగట్టాయితం బయ్యె నంత. 393

సీ. హారకిరీటకే | యూరకంకణకట,కాంగుళీయకనూపు | రాదివివిధ
భూషణప్రతతిచేఁ | బొలుపారి కరముల, ఘనగదాశంఖచ | క్రములు దనర
సురభిచందనలిప్త | సురుచిరోరస్స్థలిఁ బ్రవిమలకౌస్తుభ | ప్రభలు నిగుడఁ
జెలువారుపీతకౌ | శేయచేలము గాసె, వలనుగా రింగులు | వాఱఁ గట్టి

తే. సైన్యసుగ్రీవమేఘపు | ష్పకవలాహ
కములఁ బూన్చినతే రాయి | తముగఁ జేసి
దారకుఁడు దేర నెక్కె మో | దం బెలర్ప
భానుఁ డుదయాచలం బెక్కు | పగిది మెఱయ. 394

వ. ఇట్లు రథారోహణంబు సేసి భూసురాశీర్వచనపూతుండును మహితదూర్వాం
కురాలంకృతుండును లలితపుణ్యాంగనాకరకిసలయకలితశుభాక్షతవిన్యాసభాసుర
మస్తకుండును మాగధమంజులగానానుమోదితుండును వందిజనసంకీర్తనానంది
తుండును బాఠకపఠనరవవికాసితహృదయుండును నయి వెడలునవసరంబున.

సీ. బలభద్రసాత్యకి | ప్రద్యుమ్నముఖయదు,వృష్ణిభోజాంధక | వీరవరులు
దుర్వారపరిపంథి | గర్వభేదనకళా,చతురబాహాబలో | త్సాహలీల
వారణస్యందన | వాజిసందోహంబు, సవరణ సేయించి | సంభ్రమమున
సముచితప్రస్థాన | చటులభేరీభూరి,ఘోష మంభోనిధి | ఘోష మడఁప

తే. ద్వాదశాక్షౌహిణీబలో | త్కరము లోలి,నడచెఁ గృష్ణునిరథము వెం | న్నడిఁ జెలంగి
పృథులగతి మున్న భగీరథు | రథము వెనుకఁ ననుగమించువియన్నది | ననుకరించి.

వ. ఇవ్విధంబునం గదలి కతిపయప్రయాణంబుల శోణపురంబు చేరం జని వేలా
లంఘనంబు సేసి యదువీరు లంత. 397

మ. సరిదారామసరోవరోపవనయు | క్తస్థానముల్ మాపి వే

పరిఖల్ పూడిచి యంత్రముల్ దునిమి వ § ప్రవ్రాతముల్ ద్రొబ్బి గో
పురముల్ గూలఁగఁ ద్రోచి సౌధభవనం § బుల్ నూకి ప్రాకారముల్
ధరణిం గూల్చి కవాటముల్ విఱిచి రు § ద్దండక్రియాలోలు రై. 398

వ. ఇట్లనేకప్రకారంబుల గాసి చేసి పురంబు నిరోధించి పేర్చి యార్చినం జూచి
యాగ్రహసమగ్రోగ్రమూర్తియుంబోలెసమరసన్నాహసంరంభవిజృంభమాణుం
డై బాణుండు సంగరభేరి వ్రేయించిన. 399

సీ. ఆచక్రవాళాచ § లాచక్ర మంతయు, బరసి కుమ్మరసారె § పగిదిఁ దిరిగ
ఘనఘోణీఖురకోటి § ఘట్టితనదముల, కరణి నంభోనిధుల్ § గలఁగి పొరలెఁ
గాలరుద్రాభీల § కరశూలహతి రాలు, పిడుగులగతి నుడు § బృంద మెడలెఁ
జటులానిలోద్ధూత § శాల్మలీతూలంబు, చాడ్పున మేఘముల్ § చదలఁ దూలె

తే. గిరులు వడఁకాడె దివి పెల్ల § గిల్లె సురల, గుండె లవిసె రసాతల § క్షోభ మొదవె
దిక్కులురిసెవిమానముల్ § దెరలిచెదరెఁ, గలఁగి గ్రహరాజచంద్రుల § గతులు దప్పె.

వ. అట్టిసమరసన్నాహంబునకుఁ గట్టాయితం బై మణిఖచితభర్మవర్మనిర్మలాంశు
జాలంబులును శిరస్త్రాణకిరీటకోటిఘటితవినూత్నరత్నప్రభాపటలంబులును గనక
కుండలగ్రైవేయహారకంకణతులాకోటి వివిధభూషణవ్రాత రుచినిచయంబులును
బ్రచండబాహుదండసహస్రంబున వెలుంగు శరశరాసనశక్తిప్రాసతోమరగదా
కుంతముసలముద్గరభిందిపాలకరవాల పట్టిసశూలక్షురికాపరశుపరిఘాదినిశాతహే
తివ్రాతదీధితులును వియచ్చరకోటినేత్రంబులకు మిఱుమిట్లు గొలుపఁ గనకాచల
శృంగసముత్తుంగం బగురథం బెక్కి యరాతివాహినీసందోహంబునకుం దుల్యం
బైననిజసేనాసమూహంబు లిరుగడల నడవ బాణుండ క్షీణప్రతాపంబు దీపింప
ననికి వెడలె నయ్యవసరంబున. 401

బాణాసురునకు సహాయభూతుం డగుశివునకుఁ గృష్ణునకు యుద్ధమగుట.

చ. వరదుఁ డుదారభక్తజన § వత్సలుఁ డై నహరుండు బాణునిం
గర మనురక్తి నాత్మజుల § కంటె దయామతిఁ జూచుఁ గాన దా
దుర మొనరించువేడ్కఁ బ్రమ § థుల్ గుహుఁడుఁ నిజభూతకోటియుఁ
సరస భజింప నుజ్జ్వలని § శాతభయంకరశూలహస్తుఁ డై. 402

సీ. ఖురపుటాహతి రేఁగు § ధరణీపరాగంబు, పంకేరుహాప్తబిం § బంబుఁ బొదువ
విపులవాలాటోప § విక్షేపజాతవా, తాహతి వారివా § హములు విరియఁ
గుఱుచతిన్ననివాఁడి § కొమ్ములఁ జిమ్మిన, బ్రహ్మాండభాండక § ర్పరము వగుల
నలవోకవలె ఖణి § ల్లని ఱంకె వైచిన, రోదసీకుహరంబు § భేదిలంగ

తే. గళచలద్భర్మఘంటికా § ఘణఘణప్ర, ఘోషమున దిక్తటంబు లా § కులత నొంద
లీల నడతెంచుకలధౌత § శైల మనఁగ, నుక్కుమిగిలినవృషభేంద్రు § నెక్కి వెడలె.

వ. ఇట్లు వెడలి సమరసన్నాహసముల్లాసంబు మొగంబులకు వికాసంబు నా
దింపం బ్రతిపక్షబలంబులతోడం దలపడిన ద్వంద్వయుద్ధం బయ్యె నప్పు డప్పు
రాతనయోధులయాయోధనంబుఁ జూచువేడ్కం జనుదెంచినసరసిజసంభవ
ప్రముఖనిఖిలసురముని యక్షరాక్షస సిద్ధసాధ్యచారణగంధర్వకిన్నరకింపురుషగరు
డోరగాదులు నిజవిమానారూఢు లై వియత్తలంబున నిలిచి రట్టియెడఁ
గృష్ణుండును హరుండును మారుండును గుమారుండును గూపకర్ణకుంభా
డులును గామపాలుండును బాణపుత్త్రుం డగుబలుండును సాంబుండును సాత్య
కియును బాణుండును రథికులు రథికులును నాశ్వికులు నాశ్వికులును గజారో
హకులు గజారోహకులును బదాతులుఁ బదాతులుం దలపడి యితరేతర
హేతిసంఘట్టనంబుల మిడుంగుఱులు సెదరం బరస్పరాహ్వానబిరుదాంకితసింహ
నాదహుంకార శింజినీటంకార వారణఘీంకార వాజిహేషారవంబులను బటహ
కాహళభేరీమృదంగశంఖతూర్యఘోషంబులను బ్రహ్మాండకోటరంబు పరిస్ఫోటితం
బయ్యె నయ్యవసరంబున. 404

చ. జలరుహనాభుఁ డార్చి నిజ & శార్ఙ్గశరాసనముక్తసాయకా
వలి నిగిడించి నొంచెఁ బర & వైరిపురోగములన్ రణక్రియా
కలితుల గుహ్యకప్రమథ & కర్బురభూత పిశాచఢాకినీ
బలవదరాతియోధులను & బన్నురపోయి కలంగి పాఱఁగన్. 405

వ. ఇట్లేసి యార్చినకుంభినీధరుభుజావిజృంభణసంరంభంబునకు సహింపక నిటలాం
బకుం డనలకణంబు లుమియునిశితాంబకంబులం బీతాంబరుని నేసిన వాని నన్నిం
టి నడుమన ప్రతిబాణంబు లేసి చూర్ణంబులు సేసినం గనుంగొని మఱియును.

మ. అనలాక్షుండు త్రిలోకపూజ్య మగుబ్ర & హ్మాస్త్రంబు బరిం బోసి యా
వనజాతేక్షణుమీఁదఁ గ్రోధమహిమ & వ్యాకీర్ణుఁ డై యేసె నే
సినఁ దద్దివ్యశరంబుచేతనె మర & ల్చెం గృష్ణుఁ డత్యుద్ధతిన్
జనితాశ్చర్యరసాబ్ధిమగ్ను లగుచున్ & శక్రాదు లగ్గింపఁగన్. 407

శా. వాయవ్యాస్త్ర ముపేంద్రుపై నలిగి దు & ర్వారోద్ధతి న్నేయ డై
తేయధ్వంసియుఁ బార్వతాశుగముచేఁ & దెంచెం గ్రతుధ్వంసి యా
గ్నేయాస్త్రం బడరించె సత్త్వగతి ల & క్ష్మీనాథుపై దాని వే
మాయుం జేసెను నైంద్రబాణమునఁ బ & ద్మాక్షుండు లీలాగతిన్. 408

వ. మఱియును. 409

ఉ. పాయనికిన్కతో హరుఁడు & పాశుపతాస్త్రము నారిఁ బోసినం
దోయరుహాయతాక్షుఁడును & దోడన లోకభయంకరోగ్రనా
రాయణబాణరాజము ర & యంబున నేసి మరల్చె దానిఁ జ

క్రాయుధుఁ డిత్తెఱంగునఁ బ ॥ రాతిశరావలి రూపుమాపినన్. 410

క. ఊహ కలంగియు విగతో,త్సాహుం డగుహరునిమీఁద ॥ జలజాక్షుఁడు స
మ్మోహనశిలీముఖం బ,వ్యాహతజయశాలి యగుచు ॥ నడరించె నృపా. 411

వ. అట్లేసిన. 412

క. జృంభణశరపాతముచే, శంభుఁడు నిజతనువు పరవ ॥ శం బయి సోలన్
జృంభితుఁ డై ఘననిద్రా,రంభమున వృషేంద్రుమూఁపురముపై వ్రాలెన్. 413

వ. ఇట్లు వ్రాలినం జక్రపాణి పరబలంబుల నిశితబాణపరంపరలం దునిమియు నొక్కయెడం గృపాణంబులం గణికలు సేసియు నొక్కచోట గదాహతులం దుత్తుమురుగా మొత్తియు నివ్విధంబునఁ బీనుంగుఁబెంటలు గావించె నంత. 414

చ. తఱిమి మురాంతకాత్మజుఁ డు ॥ దాత్తబలంబున బాహులేయుపై
గరకరిఁ దాఁకి తీవ్రశిత ॥ కాండపరంపర లేసి నొంపఁగా
నెఱఁకులు గాఁడి పైఁ దొరఁగు ॥ నెత్తుటఁ జొత్తిలి వైరు లార్వఁ దాఁ
బఱచె మయూరవాహనుఁడు ॥ బైకొని తోలుచు నాజి భీతుఁ డై. 415

ఉ. పంబి రణక్షితిన్ శరవి ॥ పాటితశాత్రవవీరుఁ డైనయా
సాంబుఁడు హేమపుంఖశిత ॥ సాయకజాలము లేర్చి భూరి కో
పంబున నేసినన్ బెదరి ॥ బాణతనూభవుఁ డోడి పాఱె శౌ
ర్యంబును బీరముం దగవు ॥ నాఱడిఁ బోవ బలంబు లార్వఁగన్. 416

మ. వరబాహాబలశాలి యాహలి రణా ॥ వష్టంభసంరంభవి
స్ఫురదుగ్రాశనితుల్య మైనముసలం ॥ బుం బూన్చి వ్రేసెన్ బొరిం
బొరిఁ గుంభాండకకూపకర్ణులు శిరం ॥ బుల్ వ్రస్సి మేదంబు నె
త్తురుఁ గర్ణంబుల వాతనుం దొరఁగ సం ॥ ధుల్ వ్రీలి వే చావఁగన్. 417

వ. అట్టియెడ సైన్యంబు దైన్యంబు నొంది యనాథం బయి చెడి విఱిగి పాఱినం గని బాణుండు సాత్యకిం గేడించి ప్రళయాగ్నియుం బోలె విజృంభించి చెయి వీచి బలంబుల మరలం బురికొల్పి తాను ముంగలి యై నడచె నప్పు డుభయసైన్యంబు లన్యోన్యజయకాంక్షం దలపడు దక్షిణోత్తర సముద్రంబుల రౌద్రంబున వీఁకం దాఁకినం బోరు ఘోరం బయ్యె నట్టియెడం గదల నడిచియుఁ గుఠారంబులఁ బొడిచియు సురియలం గ్రుమ్మియు శూలంబులం జిమ్మియు శక్తుల నొంచియుఁ జక్రంబులం ద్రుంచియు ముసలంబుల మొత్తియు ముద్గరంబుల నొత్తియుఁ గుంతంబుల గ్రుచ్చియుఁ బంతంబు లిచ్చియుఁ బరిఘంబుల నొంచియుఁ బట్టిసంబులం ద్రుంచియు శరంబుల నేసియుఁ గరవాలంబుల వ్రేసియు సత్రాసు లై పాసియు విత్రాసు లై డాసియుఁ బెనంగినం దునిసినశిరంబులును దునుక లైనకరంబులును దెగినకాళ్లును ద్రెస్సినవ్రేళ్లును దుమురు లైనయెముకలును బ్రోవు లైనప్రేవులును నులిసిన మేనులును నలిసినజానువులును నొగిలినవర్మంబులును బగిలినచర్మంబులు

నువికలంబు లయినసకలావయవంబులును విశీర్ణంబు లయినకర్ణంబులును విచ్ఛి
న్నంబు లయిననయనంబులును వెడలురుధిరంబులును బడలుపడుబలంబులు
గొండలవడువునం బడుమాంసఖండంబులును వాచఱచుకొఱప్రాణంబులు
వ్రాలినతేరులును గూలినకరులును నొఱలినగుఱ్ఱంబులును దెరలిన కాలుబలంబు
లును గలిగి పలలఖాదనకుతూహలజనితమదాంధీభూతపిశాచఢాకినీభూతభేతా
సమాలోలకోలాహలభయంకరారావబధిరీకృతసకలదిశావకాశం బయి సం
రాంగణంబు భీషణం బయ్యె నయ్యవసరంబున. 41

చ. శరకుముదంబు లుల్లసిత చామరఫేనము లాతపత్ర భా
సురనవపుండరీకములు శోణితతోయము లస్థిసైకతో
త్కరము భుజాభుజంగమని కాయము కేశకలాపశైవల
స్ఫురణ రణాంగణం బమరెఁ బూరితశోణనదంబుపోలికన్. 419

వ. అట్టియెడ బాణుండు కట్టలుకం గృష్ణునిపైఁ దనరథంబుఁ బఱపించి యఖర్వ
బాహాసహస్రదుర్వార గర్వాటోపప్రదీప్తుం డై కదిసి. 420

మ. ఒకయేనూరుకరంబులన్ ధనువు లత్యుగ్రాకృతిం దాల్చి త
క్కక యొక్కొక్కట సాయకద్వయము వీఁకం బూన్పునాలోన నం
దకహస్తుండు తదుగ్రచాపచయవిధ్వంసంబుఁ గావించి కొం
జక తత్సారథిఁ గూల నేసి రథముం జక్కాడి శౌర్యోద్ధతిన్. 421

తే. ప్రళయజీమూతసంఘాత భయదభూరి, భైరవారావముగ నొత్తెఁ బాంచజన్య
మఖిలజనులు భయభ్రాంతులై చలింపఁ, గడఁగి నిర్భిన్న రాక్షసీగర్భముగను.

వ. అట్టియవక్రవిక్రమపరాక్రమంబునకు వెగడుపడి బాణుండు లేటమొగంబువడి
చేయునది లేక విన్ననయి యున్నయెడ. 423

సీ. అత్తఱిఁ గోటర యనుబాణజనయిత్రి, సుతుఁ గాచుమతము సన్మతిఁ దలంచి
వీడి శిరోజముల్ వ్రేలంగ నిర్ముక్త, పరిధాన యై మురా సురవిభేది
యెదుర నిల్చినఁ జూడ మదిఁ జాల రోసి ప, రాఙ్ముఖుఁ డై యున్నయనువువేచి
తల్లడించుచు బాణుఁ డుల్లంబు గలఁగంగఁ, దలచీర వీడి యాదవులునవ్వ

తే. నవ్యకాంచనమణిభూషణములురాలఁ, బాదహతి నేలఁగంపింపఁ బాఱియాత్మ
పురము వడిఁజొచ్చెనప్పుడుభూతగణము, లాకులతతోడ నెక్కడేనరుగుటయును.

క. శిరములు మూఁడును ఘనభీ,కరపదములు మూఁడు గలిగి కనలి మహేశ
జ్వర మురుఘోరాకృతితో, నరుదేరఁగఁ జూచి కృష్ణుఁ డల్లన నగుచున్.

చ. పరువడి వైష్ణవజ్వరముఁ బంచిన నయ్యుభయజ్వరంబులున్
వెరవును లావుఁ జేవయును వీరము బీరముఁ గల్గి ఘోరసం
గర మొనరింప నందు గరకంఠకృతజ్వర ముగ్రవైష్ణవ
జ్వరమున కోడి పాఱె నని వారణ వైష్ణవి వెంట నంటఁగన్. 42

తే. పాఱి యేదిక్కుఁ గానక § ప్రాణభీతి
నెనసి యేడ్చుచు నా హృషీ § కేశుపాద
కంజములఁ బడి ననుఁ గావు § కావు మనుచు
నిటలతటఘటితాంజలి § పుటయు నగుచు. 427

వ. ఇట్లు వినుతించె. 428

సీ. అవ్యయు ననఘు న § నంతశక్తిని బరు, లైనట్టిబ్రహ్మరు § ద్రామరేంద్ర
వరులకీశ్వరుఁ డైన § వాని సర్వాత్మకు, జ్ఞానస్వరూపు స § మానరహితు
వరదుని జగదుద్భ § వస్థితి సంహార, హేతుభూతుని హృషీ § కేశు నభవు
బ్రహ్మాభిఖ్యంబు లై § పరఁగుసుజ్ఞానశ, క్త్యాదుల నొప్పుబ్ర § హ్మంబు నీశు
ఆ. నజు షడూర్మిరహితు § నిజయోగమాయావి, మోహితాఖిలాత్ము § ముఖ్యచరితు
మహితతేజు నాది § మధ్యాంతహీనునిఁ, జిన్మయాత్ము నిను భ § జింతుఁ గృష్ణ.

వ. అదియునుం గాక లోకంబున దైవం బనేకప్రకారంబు లై యుండు నది యెట్టి
దనినం గలాకాష్ఠాముహూర్తంబు లనం గలకాలంబును సుకృతదుష్కృతాను
భవరూపంబు లైన జీవకర్మంబులును స్వభావంబును సత్త్వరజస్తమోగుణా
త్మకం బైనప్రకృతియును సుఖదుఃఖాశ్రయం బైనశరీరంబును జగజ్జాతుని
ర్వాహకం బైనప్రాణంబును సకలపదార్థపరిజ్ఞానకారణం బైనయంతఃకరణం
బును మహదహంకారశబ్దస్పర్శరూపరసగంధతన్మాత్ర తత్కార్యభూతగగనపవ
నానలసలిలధరాదిపంచభూతంబులు నాదిగాఁ గల ప్రకృతివికారంబులును నన్నిం
టిసంఘాతంబును బీజాంకురన్యాయంబునం గార్యకారణరూపప్రవాహంబును
నై జగత్కారణశంకితం బై యుండు నది యంతయు భవదీయమాయావిడం
బనంబు గాని యున్నది కాదు తదీయమాయానివర్తకుండ వైననీవు నానావిధ
దివ్యావతారాదిలీలలం జేసి దేవగణంబులను సత్పురుషులను లోకనిర్మాణచణు
లైనబ్రహ్మాదులను బరిరక్షించుచు లోకహింసాప్రవర్తకు లైనదుష్టమార్గగతు
లం గ్రూరాత్ముల హింసించు చుందువు విశ్వవిశ్వంభరాభారనివారణంబు
సేయుటకుఁ గదా భవదీయదివ్యావతారప్రయోజనంబు గావున నిన్ను శర
ణంబు వేఁడెద. 430

సీ. శాంత మై మహితతీ § క్ష్ణసుదుస్సహం బై యు, దారమై వెలుఁగొందు § తావకీన
భూరిభాస్వత్తేజ § మునఁ దాప మొందితిఁ, గడుఁ గృశించితి నన్నుఁ § గరుణఁ జూడు
మితరదేవోపాస్తి § రతి మాని నీ పాద, కమలముల్ సేవించు § విమలబుద్ధి
యెందాఁక మదిఁ దోఁప § దందాఁక నేకదా, ప్రాణులు నిఖిలతా § పములఁ బడుట
తే. యవిరళానన్యగతికుల § నరసి ప్రోచు, బిరుదు గలనీకు ననుఁ గాచు § టరుదె దేవ
ప్రవిమలాకార సంసార § భయవిదూర, భక్తజనపోషపరితోష § పరమపురుష.

చ. అనినఁ బ్రసన్నుఁ డై హరి య § నంతుఁడు దైత్యవిభేది దాని కి

ట్లనియె మదీయసాధన మ § నన్యనివారణ మాట నీమదిం
గని నను నార్తిఁ జొచ్చితివి § కావున మజ్జ్వరతీవ్రదాహవే
దన నినుఁ బొంద దింకఁ బరి § తాపము దక్కుము నీమనంబునన్. 432

వ. అని మఱియు నప్పుండరీకాక్షుం డిట్లను నెవ్వరేనియు నీయుభయజ్వరవివాదం
బును నీవు మత్ప్రపత్తిం జొచ్చుటయుఁ జిత్తంబులం దలంతు రట్టిపుణ్యాత్ములు
శీతోష్ణజ్వరాదితాపంబులం బొరయ రని యాన తిచ్చిన నమ్మహేశ్వరజ్వరంబు
పరమానందభరితహృదయం బయి యారథాంగపాణికి సాష్టాంగదండప్రణామం
బాచరించి నిజేచ్ఛం జనియె నంత బాణాసురుం డక్కడ. 433

బాణాసురుండు రెండవసారి యుద్ధమునకు వచ్చుట.

సీ. కమనీయకింకిణీ § ఘంటికాసాహస్ర, ఘణఘణధ్వనిచేత § గగన మగల
నన్యజనాలోక § నాభీలతరలోగ్ర, కాంచనధ్వజపతా § కలు వెలుంగఁ
బృథునేమిఘట్టనఁ § బృథివి కంపింపంగ, వల నొప్పఁ బటుజవాశ్వములఁబూన్చి
నట్టియున్న తరథం § బత్యుగ్రగతి నెక్కి, కరసహస్రమున భీ § కరతరాసి

తే. శరశరాసనముఖదివ్య § సాధనములు
దనరఁ జలమును బలము ను § త్కటము గాఁగ
హర్ష మిగురొత్తఁ గయ్యంపు § టాయితమునఁ
బురము వెలువడె బలిపుత్త్రుఁ § డురుజవమున. 434

క. చని రణభూమిని మధ్యం, దినమార్తాండప్రచండ § దీప్తాకృతితోఁ
దనరుచుఁ బరిపంథిబలేం, ధనదవశిఖి యైనకృష్ణుఁ § దాఁకెం బెలుచన్. 435

ఉ. తాఁకి భుజావిజృంభణము § దర్పము నేర్పును నేర్పడంగ నొ
క్కూఁకున వేయుచేతుల మ § హోగ్రశరావళి పింజ పింజతోఁ
దాఁకఁగ నేసినన్ మురవి § దారుఁడు తోడన తచ్ఛరావళి
న్నాఁక గొనంగఁ ద్రుంచె నిశి § తార్ధశశాంకశిలీముఖంబులన్. 436

వ. అంత. 437

చ. నుతనవపుండరీకనయ § నుం డన నొప్పుమురారి రోషఘూ
ర్ణితమహితారుణాబ్జదళ § నేత్రుఁడు చా నటు పంచె దైత్యుపై
వితినుతశాసనప్రకర § దీపితశుక్రము రక్షితాంచితా
శ్రితజనచక్రమున్ సతత § సేవితశక్రము దివ్యచక్రమున్. 438

వ. మఱియును బ్రచండమార్తాండమండల ప్రభావిడంబితంబును భీషణశతసహస్ర
కోటిదంభోళినిబిడనిశితధారాసహస్ర ప్రభూతజ్వాలనజ్వాలికాపాస్త సమస్తకుటిల
పరిపంథిదుర్వార బాహాఖర్వగర్వాంధకారంబును సకలదిక్పాలదేవతాగణశో
భమానంబును సమదదానవజనశోక కారణభయంకరదర్శనంబును సమంచిత
సజ్జనలోకప్రియంకరస్పర్శనం బును నగుసుదర్శనం బసురాంతకప్రేరితం బై చని

యారామకారుండు కదళికాకాండంబుల నేర్పుచందంబునం బేర్చి సమదవేదండశుండాదండంబుల విడంబించుచుఁ గనకమణివలయ కేయూరకంకణాలంకృతంబు లగుతదీయబాహాసహస్రంబుఁ గరచతుష్టయావశిష్టంబుగాఁ దునుము నవసరంబున. 439

శివుండు బాణుని రక్షింప శ్రీకృష్ణుని స్తుతించుట.

కాలకంఠుండు బాణుపైఁ గరుణ గలఁడు
గాన నఖిలాండపతిఁ గృష్ణుఁ గదియ వచ్చి
పురుషసూక్తంబు చదివి సంపుటకరాబ్జుఁ
డగుచుఁ బద్ధాయతాక్షు నిట్లని నుతించె. 440

దేవా నీవు బ్రహ్మస్వరూపం బగుజ్యోతిర్మయుండవు నిఖిలవేదవేదాంతనిగూఢుండవు నిర్మలుండవు సమానాధికరహితుండవు సర్వవ్యాపకుండ వైననిన్ను నిర్మలాంతఃకరణు లైనవార లాకాశంబుపగిది నవలోకింతు రదియునుం గాక పంచోపనిషన్మయం బయినభవదీయదివ్యమంగళమహావిగ్రహపరిగ్రహంబు సేయునెడ నాభియం దాకాశంబును ముఖంబునం గృశానుండును శిరంబున స్వర్గంబును శ్రోత్రంబులను దిశలును నేత్రంబుల సూర్యుండును మనంబునఁ జంద్రుండును బాదంబుల వసుంధరయు నాత్మయం దహంకారంబును జఠరంబున జలధులును రేతంబున నంబువులును భుజంబుల నింద్రుండును రోమంబుల మేఘమహీరుహౌషధివ్రాతంబులును శిరోజంబుల బ్రహ్మలును జ్ఞానంబున సృష్టియు నవాంతరప్రజాపతులు హృదయంబున ధర్మంబును గలిగి మహాపురుషుండ వై లోకకల్పనంబుకొఱకు నీయకుంఠితతేజంబు గుప్తంబు సేసి జగదుద్భవంబుకొఱకుఁ గైకొన్నభవదీయదివ్యావతారవైభవం బెఱింగి నుతింప నెంతవారము నీవు సకలచేతనాచేతననిచయంబులకు నాద్యుండవు నద్వితీయుండవు పురాణపురుషుండవు సకలసృష్టిహేతుభూతుండవు నీశ్వరుండవు దినకరుండు కాదంబినీకదంబావృతుం డగుచు భిన్నరూపుండై బహువిధచ్ఛాయలం దోఁచువిధంబున నీయఘటితఘటనానిర్వాహకం బైన సంకల్పంబునఁ ద్రిగుణాతీతుండ వయ్యును సత్త్వాదిగుణవిధానంబుల ననేకరూపుండ వై గుణవంతు లైనసత్పురుషులకుఁ దమోనివారకం బైనదీపంబురూపంబునం బ్రకాశించు చుందువు భవదీయమాయావిమోహితు లయినజీవులు పుత్త్రదారగృహక్షేత్రాదిసంసారరూపం బైనపాపపారావారమహావర్తగర్తంబున మునుంగుచుం దేలుచుందురు దేవా భవదీయదివ్యరూపానుభవంబు సేయం జాలక యింద్రియపరతంత్రుం డై భవత్పాదసరసీరుహంబులఁ జేర నెఱుంగనిమూఢాత్ముం డాత్మవంచకుం డనంబడు విపరీతబుద్ధిం జేసి ప్రియుండ వైననిన్ను నొల్లక యింద్రియార్థానుభవంబు సేయుట యమృతంబు మాని హాలాహలంబు సేవించుట గాదె జగదుదయపాలనలయ

లీలాహేతు వై శాంతుండ వయి సుహృజ్జనభాగధేయుండ వై సమానాధికవస్తు
శూన్యుండ వైననిన్ను నేనును బ్రహ్మయుం బరిణతాంతఃకరణు లైనమునిగణం
బులును భజియించుచుందుము మఱియును. 441

తే. అవ్యయుండ వనంతుండ – వచ్యుతుండ
వాదిమధ్యాంతశూన్యుండ – వఖిలధృతివి
నిఖిలమం దెల్ల వర్తింతు – నీవు దగిలి
నిఖిల మెల్లను నీయంద – నెగడుఁ గృష్ణ. 442

సీ. అని సన్నుతించిన – హరి యాత్మ మోదించి, మొగమునఁ జిఱునవ్వు – మొలకలెత్త
లలితబాలేందుక – ళావాళి కిట్లను, శంకర నీమాట – సత్య మరయ
నేది నీ కిష్ట మై – యొసఁగెడు దానిన, వేఁడుము నీ కిత్తు – వీఁ డవధ్యుఁ
డది యెట్టి దనినఁ బ్ర – హ్లాదుండు మద్భక్తుఁ, డతనికి వరము నీ – యన్వయమున
తే. జనన మందినవారలఁ – జంప ననుచుఁ, గడఁక మన్నించితిని నది – కారణముగ
విశ్వవిశ్వంభరాభార – విపులభూరి,బలభుజాగర్వ మడఁపంగ – వలయుఁ గాన.

క. కరములు నాలుగు చిక్కెం, బరిమార్చితి వీఁడు నీదు – భక్తుల కగ్రే
సరుఁ డై పొగ డొంది జరా,మరణాదిభయంబు దక్కి – మను నిటమీఁదన్.

వ. అని యాన తిచ్చిన నంబికావరుండు సంతుష్టాంతరంగుం డయ్యె నబ్బలినందనుం
డట్లు రణరంగవేదిం గృష్ణదేవతాసన్నిధిం బ్రజ్వలితచక్రకృశానుశిఖాజాలంబు
లందు నిజబాహాసహస్రశాఖాసమిత్ప్రచయంబును దత్రుటితోద్వేలకీలాలమహి
తాజ్యధారాశతంబులను బరభయంకరవీరహుంకారమంత్రంబులతోడ వేల్చిపరి
శుద్ధిం బొంది విజ్ఞానదీపాంకురంబున భుజాఖర్వగర్వాంధకారంబు నివారించి
ననవరతపూజితస్థాణుం డగుచు బ్బాణుండు భుజవనవిచ్ఛేదజనితవిరూపితస్థాణుం
డయ్యును దదీయవరదానకలితానందహృదయారవిందుం డగుచు గోవిందచర
ణారవిందంబులకుఁ బ్రణామంబు లాచరించి యనంతరంబ. 445

ఉషానిరుద్ధసహితుం డై కృష్ణుండు ద్వారకాపురంబున కరుగుట.

క. పురమున కేఁగి యుషాసుం,దరికిని ననిరుద్ధునకు ము – దంబున భూషాం
బరదాసదాసికాజన,వరవస్తువితాన మొసఁగి – వారనిభక్తిన్. 446

క. కనకరథంబున నిడికొని, ఘనవైభవ మొప్పఁ గన్య – కాయుక్తముగా
ననిరుద్ధుని గోవిందుం, డనుమోదింపంగఁ దెచ్చి – యర్పించె నృపా. 447

ఉ. అంత మురాంతకుండు త్రిపు – రాంతకు వీడ్కొని బాణు నిల్పి య
త్యంతవిభూతిమై నిజబ – లావలితోఁ జనుదేర నాయుషా
కాంతుఁడు మున్నుగాఁ బటహ – కాహళతూర్యనినాదపూరితా
శాంతరుఁ డై వెసం జనియె – నాత్మపురీముఖుఁ డై ముదంబునన్. 448

మ. కని [illegible] గోష్ఠకుమారశేఖరుఁడు రం – గత్ఫుల్లరాజీవవక్త్రో

కనదోత్తుంగతరంగసంగతలస ✽ త్కాసారకన్ భూరిశో
భననిత్యోన్నతసౌఖ్యభారకను శం ✽ భద్వైభవోదారకన్
జనసంతాపనివారకన్ సుజనభా ✽ స్వత్తారకన్ ద్వారకన్. 449

వ. కని డాయం జని పురలక్ష్మి కృష్ణసందర్శనకుతూహల యై చేసన్నలం జీరు చందంబున నందంబు నొందునుద్ధూతతరళవిచిత్ర కేతుపతాకాభిశోభితంబును మహనీయమరకతతోరణమండితంబును గనకమణినిర్మిత గోపురసౌధప్రాసాద వీథికావిలసితంబును మౌక్తికవితానవిరచితమంగళరంగవల్లీవిరాజితంబును శోభనాకలితవిన్యస్తకదళికాస్తంభసురభికుసుమమాలికాతతాలంకృతంబును కుంకుమసలిలసిక్తవిపణిమార్గంబును శంఖదుందుభిభేరీమృదంగ పటహకాహళాది మంగళారావకలితంబును వందిమాగధసంగీతప్రసంగంబును నై యతిమనోహర విభవాభిరామం బైన యప్పురవరంబు సచివపురోహితసుహృద్బాంధవముఖ్యు లెదురుకొన భూసురాశీర్వాదంబులను బుణ్యాంగనాకరకలితలలితాక్షతలను గైకొనుచుం గామినీమణులు కర్పూరనీరాజనంబులు నివాళింపం బ్రవేశించి నిజమందిరంబున కేఁగి యప్పుండరీకాక్షుండు పరమానందంబున సుఖం బుండె నంత. 450

క. శ్రీకృష్ణునివిజయం బగు, నీకథఁ బఠియించువార ✽ లెప్పుడు జయముం
గైకొని యిహపరసౌఖ్యము, లాకల్పోన్నతి వహింతు ✽ రవనీనాథా. 451

క. అని చెప్పిన శుకయోగికి, జననాయకుఁ డనియెఁ గృష్ణ ✽ చరితను విన నా
మన మెపుడుఁ దనియ దింకను, వినవలతుం గరుణఁ జెప్పు ✽ వే మునినాథా.

వ. అనినం బరీక్షిన్నరేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుం డి ట్లనియె. 453

నృగమహారాజుచరిత్రము.

సీ. ధరణీశ యొకనాఁడు ✽ హరితనూజులు రతి, శ్వర సాంబ సారణ ✽ చారుభాను
లాదిగా యదుకుమా ✽ రావలి యుద్యాన, వనమున కతివైభ ✽ వమున నేఁగి
వల నొప్ప నిచ్చాను ✽ వర్తు లై సుఖలీలఁ, జరియించి ఘనపిపా ✽ సలను జెంది
నెఱి దప్పి సలిల మ ✽ న్వేషించుచును వేగ, వచ్చుచో నొకచోట ✽ వారిరహిత
తే. కూపమును నందులో నొక ✽ కొండవోలె, విపుల మగుమేనియూసర ✽ వెల్లఁ గాంచి
చిత్తముల విస్మయం బంది ✽ తత్తఱమున, దాని వెడలించు వేడుకఁ ✽ దగులుటయును.

చ. పరు విడి పోయి తెచ్చి ఘన ✽ పాశచయంబుల నంటఁ గట్టి య
గ్గురుభుజు లందఱుం గదిసి ✽ హో యని యార్చుచు దాని నెమ్మెయిం
దరలఁగఁ దీయ లేక దగ ✽ దట్టముగా మది దుట్టగిల్ల నొం
డొరుఁ గడవంగ వే చని ప ✽ యోరుహనాభున కంతఁ జెప్పినన్. 455

చ. విని సరసీరుహాక్షుఁ డతి ✽ విస్మితుఁ డై జలశూన్యకూప మ
ల్లన కదియంగ నేఁగి కృక ✽ లాసము నొక్కతృణంబుఁబోలె గా

బ్బున వెడలించె వామకర పద్మమున న్నది యంతలోనఁ గాం
చనరుచి మేనఁ గల్గుపురు షత్వముతోఁ బొడచూపి నిల్చినన్. 456

వ. చూచి కృష్ణుం డతనివృత్తాంతం బంతయు నెఱింగియు నక్కడిజనంబులుం గు
మారవర్గంబును దెలియుకొఱకు నతనిచేతన తద్వృత్తాంతం బంతయు నెఱిం
గించువాఁ డై యి ట్లనియె. 457

చ. కనదురురత్నభూషణసి కాయుఁడ వై మహనీయమూర్తి వై
యనుపమకీర్తిశోభితుఁడ వై విలసిల్లుచు ధాత్రిమీఁదఁ బెం
పొనరిననీకు నేమిగతి నూసరవెల్లితనంబు చొప్పడెన్
విన నిది చోద్య మయ్యె సువి వేకచరిత్ర యెఱుంగఁ జెప్పుమా. 458

క. అని యడిగిన మురరిపుపద, వనజంబులఁ దనకిరీట వరమణు లొరయన్
వినయమున మ్రొక్కి యి ట్లను, ఘనమోదముతోడ నిటల ఘటితాంజలి యై.

తే. విశ్వసంవేద్య మహిత యీ విశ్వమందుఁ
బ్రకటముగ నీ వెఱుంగని దొకటి గలదె
యైన నాచేత విన నిష్ట మయ్యె నేని
నవధరింపుము వినిపింతు నంబుజాక్ష. 460

శా. ఏ నిక్ష్వాకుతనూజుఁడన్ నృగుఁడు నా నేపారుభూపాలుఁడన్
దీనవ్రాతము నర్థిఁ బ్రోచుచు ధరి త్రీనాయకుల్ గొల్చి స
మ్మానింపం జతురంతభూభరణసా మర్థ్యుండ నై సంతత
శ్రీ నిండారినవాఁడ నుల్లసితకీ ర్తిస్ఫూర్తి శోభిల్లఁగన్. 461

చ. పలుకులఁ దన్నుఁ దాఁ బొగడఁ బాతక మందు ర టుండెఁ దారకా
వలి సికతావ్రజంబు హిమ వారికణంబులు లెక్కపెట్టఁగా
నలవడుఁ గాని యేను వసు ధామరకోటికి దాన మిచ్చు గో
వుల గణుతింప ధాతయును నోపఁడు మాధవ యేమి సెప్పుదున్. 462

వ. అదియునుం గాక. 463

చ. పొలుచుసువర్ణశృంగఖుర ముల్ దనరం దొలుచూలు లై సువ
త్సలు గలపాఁడియావుల ను దాత్తతపోవ్రతవేదపాఠముల్
గలిగి కుటుంబు లై విహిత కర్మములం జరియించుపేద వి
ప్రులకు సదక్షిణంబుగ వి భూతి దలిర్పఁగ నిత్తు నచ్యుతా. 464

వ. మఱియు న్యాయసముపార్జితవిత్తముల గోభూహిరణ్యారత్ననివాసరథహస్తివాజి
కన్యాసరస్వతీవస్త్రతిలకాంచనరజితశయ్యాదిబహువిధదానంబు లనూనంబులు
గా ననేకంబులు సేసితిఁ బంచమహాయజ్ఞంబు లొనరించితి వాపీకూపతటాకవన
నిర్మాణంబులు సేయించితి నివ్విధంబునం జేయుచో నొక్కనాఁడు. 465

క. అనఘా మునుపడఁ గళ్యపుఁ, డనువిప్రున కే నకల్మ షాత్ముఁడ నై యి

చ్చినగోవు దప్పి నామంద,దను గలసినఁ దెలియ లేక తగ నాగోవున్. 466

క. ఒండొకభూమీసురకుల,మండనునకు దాన మీయ మసలక యావి
ప్రుం డాగోవుం గొని చను, చుండఁగ మును ధారగొన్న యుర్వీసురుఁడున్. 467

క. మది రోష మొదవ దోవతి, వదలిన బిగియించికొనుచు వడిఁ గది సిది నా
మొదవు నడివీథి దొంగిలి, వదలక కొనిపోయె దిట్ట వారుం గలరే. 468

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లనియె నాతనితో నిపు డేను దీని నీ
జనపతిచేత ధారగొని సాధుగతిం జన నీది యంట యె
ట్లనిన నతండు నేను ధ రాధిపుచే మును ధారగొన్నయా
వని వినిపింప నిద్దఱకు నయ్యె ననేకవివాద మచ్చటన్. 469

వ. ఇట్లు విప్రులిద్దఱుం దమలో నంతకంతకు మచ్చరంబునఁ బెచ్చుపెరిఁగి కలహించి నాయున్న యెడకుం జనుదెంచిరి మున్ను నాచేత గోదానంబు గొన్న బ్రాహ్మణుం డి ట్లనియె. 470

సీ. మనుజేంద్ర ప్రజ లధ ర్మపవర్తనముల, నడప కుండఁగ నాజ్ఞ నడపునీవు
మనమున నేధర్మ మని యాచరించితి, మును నాకు నిచ్చిన మొదవు దప్పి
వచ్చి నీమందలోఁ జొచ్చిన నిప్పు డీ,భూసురునకు ధార వోసి యిచ్చి
తగవు మాలితివి దా తవు నపహర్తవు, నైన ని న్నే మందు నవనినాథ
తే. యనినమాటలు చెవులు సోఁకినఁ గలంగి,భూసురోత్తమ యజ్ఞానపూర్వకముగ
నిట్టిపాపంబు దొరసె నెఱిఁగి చేయఁ,గొనుము నీకిత్తు నొక లక్ష గోధనంబు.

క. అని మఱియును నవ్విప్రుని, సునయోక్తుల ననునయించు చును నిట్లంటిన్
ననుఁ గావు నరకకూపం,బునఁ బడఁగా జాలఁ బురుష పుంగవ యనుచున్.

తే. ఎంత వేఁడిన మచ్చరంబంత పెరిఁగి, మొదల నా కిచ్చినట్టియామొదవె కాని
యొనయ నీరాజ్యమంతయు నిచ్చి తేని, నొల్ల నని విప్రుఁ డచ్చటనుండ కరిగె.

వ. అట్లతం డరిగిన నారెండవబ్రాహ్మణునిం బ్రార్థించిన నతండును ఖలంబు డింపక పదివే [1]లేటి కోరినపాఁడిమొదవుల నిచ్చిననైనను దీనిన కాని యొల్ల నని నిలువక చనియె నంతఁ గాలపరిపక్వం బైన నన్ను దండధరకింకరులు గొనిపోయి వైవస్వతుముందఱం బెట్టిన నతండు నన్ను నుద్దేశించి యి ట్లనియె. 474

మ. మనుజేంద్రోత్తమ వంశపావన జగ న్మాన్యక్రియాచార నీ
ఘనదానక్రతుధర్మముల్ త్రిభువన ఖ్యాతంబు లై చెల్లెడిన్
మును దుష్కర్మఫలంబు నొంది పిదపం బుణ్యానుబంధంబు లై
చనుసౌఖ్యంబులఁ బొందు పద్మజునియా జ్ఞం ద్రోవఁగా వచ్చునే. 475

వ. అని వేగంబున బ్రొబ్బించిన నేను బుడమిం బడునపుడ యానికృష్టం బయిన యూసరవెల్లిరూపంబుఁ గైకొంటి నింతకాలంబు తద్దోషనిమిత్తంబున నిద్దురవస్థం

1. ఘ. నెఱకొంటిపాఁడిమొదవుల.

బొందవలసెఁ బ్రాణులకుఁ బుణ్యాపాపంబు లనుభావ్యంబులు గాని యూరక పో నేరవు నేఁడు సమస్తదురితనిస్తారకం బయినభవదీయపాదారవిందసందర్శనంబు నం జేసి యీఘోరదుర్దశలం బాసి నిర్మలాత్మకుండ నైతి నని పునఃపునఃప్రణామంబు లాచరించి మఱియు ని ట్లనియె. 476

ఆ. కృష్ణ వాసుదేవ కేశవ పరమాత్మ, యప్రమేయ వరద హరి ముకుంద
నిన్నుఁ జూడఁ గంటి నీకృపఁ గనుఁగొంటి, నఖిలసౌఖ్యపదవు లందఁ గంటి.

వ. అని యనేకభంగులం గొనియాడి గోవిందునిపాదారవిందంబులు దనకిరీటంబు సోఁకం బ్రణమిల్లి దేవా భవదీయపాదారవిందంబులు నాహృదయారవిందంబునం బాయ కుండునట్లుగాఁ బ్రసాదింపవే యని తదనుజ్ఞాతుండై యచ్చటిజనంబులు సూచి యద్భుతానందంబులం బొంద నతులతేజోవిరాజితదివ్యవిమానారూఢుం డై దివంబున కరిగె నంత నమ్మాధవుండు నచ్చట నున్నపార్థివోత్తములకు ధర్మబోధంబు గా ని ట్లనియె. 478

సీ. నరనాథకులకాన నము దహించుటకును, నవనీసురులవిత్త మగ్నికీల
జననాయకులనిజై శ్వర్యాబ్ధి నింకింప, బ్రాహ్మణక్షేత్రంబు బాడబంబు
పార్థివోత్తములసం పచ్ఛైలములఁ గూల్ప, భూసురధనము దం భోళిధార
జగతీవరులకీర్తి చంద్రిక మాప వి,ప్రోత్తముధనము సూ ర్యోదయంబు

తే. విప్రతతిసొమ్ముకంటెను విషము మేలు, గరళమునకును బ్రతికృతి గలదుగాని
దాని మాన్పంగ భువి నౌషధములు లేవు, గాన బ్రహ్మస్వములుగొంటగాదుపతికి.

క. ఎఱుఁగమి నైనను భూసుర,వరులధనం బపహరింప వలవదు పతికిఁ
మఱపున ననలము ముట్టిన, దరికొని వెసఁ గాల్చ కున్నె తను వెరియంగన్.

వ. మఱియును దనధనంబు పరులచేతఁ గోల్పడినవిప్రుండు దుఃఖమున రోదనంబు సేయ నురలినయశ్రుకణంబుల నవనిరేణువు లెన్ని తడియు నన్నివేలేండ్లు తదుపేక్షాపరుం డైనపతి దారుణవేదనలు గలకుంభీపాకనరకంబులం బొందు మఱియు నతనితోడఁ గ్రిందటఁ బదితరంబులవారును మీఁదటఁ బదితరంబులవారును బొందుదురు స్వదత్తం బైనఁ బరదత్తం బైన నర్థలోభంబునం జేసి దుశ్శీలుం డై (బ్రాహ్మణక్షేత్రసంభూతధాన్యధనాదికంబు) భుజించునప్పాపాత్ముం డఱువదివేలసంవత్సరంబులు మలకూపంబునం గ్రిమిరూపంబున వర్తించు న ట్లగుట యెఱింగి విప్రుం డెంత తప్పు చేసిన నెన్ని కొట్టిన నెన్ని దిట్టిన నతని కెదురు పలుకక వినయంబున వందనం బాచరించుపుణ్యాత్ములు నాదుపాలింటివారదియునుం గాక యేనును బ్రతిదినంబును భూసురుల నతివినయంబునఁ బూజింతు నిట్లు సేయక విపరీతవర్తను లైనతామసుల నేను వెదకి దండింతు నది గావున మీరలు బ్రాహ్మణజనంబులవలనం బరమభక్తి గలిగి మెలంగుం డని యానతిచ్చి యాదవప్రకరంబులు సేవింప నఖిలలోకశరణ్యుం డైనయప్పుండరీకా

త్కృంతు నిజనివాసంబునకుం జనియె నని చెప్పి శుకుం డి ట్లనియె. 481

క. ఈకథఁ జదివినవారలుఁ, గైకొని వినువారు విగత ♣ కలుషాత్మకు లై
లౌకికసౌఖ్యము నొందుదు, రాకైవల్యంబుఁ గరత ♣ లామలక మగున్. 482

బలరాముండు సుహృద్బంధుజనదర్శనార్థమై వ్రేపల్లెకుఁ బోవుట.

సీ. నరనాథ విను మొక ♣ నాఁడు తాలాంకుండు, చుట్టాల బంధులఁ ♣ జూచువేడ్క
సుందరకాంచన ♣ స్యందనారూఢుఁ డై, భాసిల్లు చున్నవ్రే ♣ పల్లె కరిగి
చిరకాలసంగత ♣ స్నేహులు లై గోపగో, పాంగనానికర మా ♣ లింగనములు
సముచితసత్కృతుల్ ♣ సలుపఁ గైకొని మహో,త్సుకలీల నందయ ♣ శోదలకును
తే. వందనం బాచరించిన ♣ వారు మోద, మంది బిగియారఁ గౌఁగిళ్ళ♣నొందఁ జేర్చి
సమతదీవించి యంకపీఠమునఁ జేర్చి, శిరముమూర్కొనిచుబుకంబుఁ♣గరము పుణికి.

వ. మఱియు నానందబాష్పధారాసిక్తకపోలయుగళంబులతోడం గుశల ప్రశ్నంబుగా
ని ట్లని రన్నా నీవును నీచిన్నితమ్ముం డగువెన్నుండును లెస్సయి యున్నవారె
మమ్మెప్పుడు నరసి రక్షింప వలయు మాకు నేఁడుగడయు మీర కాక యొరులు
గలరే యని సముచితసంభాషణంబులం బ్రొద్దు పుచ్చు చుండునంత. 484

క. గోపాలవరులు ప్రమదం, బాపోవనిమది నివర్తి ♣ తాఖిలగేహ
వ్యాపారు లగుచు హలధరు, శ్రీపాదంబులకు నతులు ♣ సేసిరి వరుసన్. 485

క. నీరియు వారికిఁ గరుణో, దారుండై నడపె సముచి ♣ తక్రియ లంతం
గోరి తనయీడుగోపకు, మారులఁ జేఁ జఱచి బలుఁడు ♣ మందస్మితుఁ డై. 486

క. నిజసుందరదేహద్యుతి, రజతాచలరుచులఁ దెగడ ♣ రాముఁడు వారల్
భజియింప నేఁగి యొకచో, విజనస్థలమున వసించి ♣ విలసిల్లు నెడన్. 487

కవి. చరణములం గనకస్ఫుటనూపుర ♣ జాలము గ ల్లనుచుం జెలఁగం
గరములఁ గంకణముల్ మొరయన్ నలి ♣ గొ నసియాడఁ గుచాగ్రములన్
సరులు నటింపఁ గురుల్ గుసియన్ విల ♣ సన్మణికుండలకాంతులు వి
స్ఫురితకపోలములన్ బెరయన్ వ్రజ ♣ సుందరు లంద అమందగతిన్. 488

కవి. చని బలభద్రుని శౌర్యసముద్రుని ♣ సంచితపుణ్యు నగణ్యునిఁ జం
దనఘనసారపటీరతుషారసు ♣ ధారుచికాయు విధేయు సుధా
శనరిపుఖండను సన్మణిమండను ♣ సారవివేకు నశోకు మహా
త్మునిఁ గని గోపిక లోపిక లేక య ♣ దుప్రభు ని ట్లని రుత్కలికన్. 489

చ. హలధర నీసహోదరుఁ డు ♣ దంచితకంజవిలోచనుండు స
ల్లలితపురాంగనాజనవి ♣ లాసవిహారసమగ్రసౌఖ్యముల్
గలిగి సుఖంచునే మము నొ ♣ కానొకవేళ నయేని బుద్ధిలోఁ
దలఁచునొ నూతనప్రియులఁ ♣ దార్కొని యేమియుఁ బల్క కుండునో. 490

క. జననీజనకుల ననుజులఁ, దనుజుల బంధువుల మిత్ర ♣ తతుల విడిచి నె

మ్మనమున నొండు దలంపక, తను నమ్మినవారి విడువఁ § దగునే హరికిన్. 491

సీ. సలలితయామున § సైకతస్థలముల, నుండి మ మ్మే మని § యూఱడించె
విమలబృందావన § వీథి మాచుబుకముల్, పుడుకుచు నే మని § బుజ్జగించె
ఖుష్పవాటికలలోఁ § బొలుచుమాకుచయుగ్మ, మంటుచు నే మని § యాదరించె
గాసారములపొంతఁ § గౌఁగిట మముఁ జేర్చి, నయ మొప్ప నే మని § నమ్మఁబలికె
తే. నన్నియు మఱచెఁగాఁబోలు § వెన్నుఁడాత్మఁ, గోరి తాఁ జేయఁగా నైన § వారివిడుచు
నట్టికృష్ణుఁడు తము ఱట్టు § వెట్టు ననక, యేల నమ్మిరి పురసతుల్ § బేల లగుచు.

మ. అని యిబ్భంగి సరోజలోచనునిన §ర్మాలాపముల్ నవ్వులు
న్ననుబంధుల్ పరిరంభణంబులు రతి § వ్యాసంగముల్ భావముల్
వినయంబుల్ సరసోక్తులుం దలఁచి యు § ద్విల్లోరుచిత్తంబులన్
జనితానంగశరాగ్నిచేత దురవ § స్థం బొంది శోకించినన్. 493

వ. అంత బలభద్రుండు వారలమనంబులసంతాపంబులు వాయ నుపాయంబు లగు సరసచతురవచనంబులఁ గృష్ణునిసందేశంబులు చెప్పి విగతఖేదలం జేసి యచ్చట మాసద్వయంబు నిలిచి వసంతవాసరంబులు గడపుచుఁ గాళిందీతీరంబున.

సీ. మాకందజంబీర § మందార ఖర్జూర, ఘనసారశోభిత § వనములందు
నేలాలతాలోల § మాలతీమల్లికా, వల్లీమతల్లికా § వాటికలను
దరళతరంగిణీ § కరసాధుశీతల, సైకతవేదికా § స్థలములందు
మకరందరసపాన § మదవదిందిందిర, పుంజరంజితమంజు § కుంజములను
తే. విమలరుచి గల్గుసానుదేశములయందు, లలితశశికాంతఘనశిలా § తలములందు
లీల నిచ్ఛావిహారవి § లోలుఁ డగుచు, సుందరీజనములు గొల్వఁ § జూడ నొప్పె.

తే. అట్లు విహరింప వరుణుని § యాజ్ఞఁ జేసి, వారుణీదేవి మద్యభా § వంబు నొంది
నిఖిల తరుకోటరములందు § నిర్గమించి, మించువాసనచేత వా § సించెవనము.

వ. అట్టియెడ. 497

మ. కర మొప్పారునవీనవాసనల నా § ఘ్రాణించి గోపాలసుం
దరులుం దానును డాయ నేఁగి యతిమో § దం బొప్ప సేవించి యా
తరళాక్షుల్ మణిహేమకంకణఝుణ § త్కారానుకారంబు లై
కరతాళంబులు మ్రోయఁ బాడుచును వే § డ్కన్నాడుచున్ సోలుచున్. 498

సీ. తనమీఁదిబిరుదాంకి § తము లైనగీతముల్, పాడుచు రా బ § లభద్రుఁ డంత
మహితకాదంబరీ § మధుపానమదవిహ్వ, లాక్షుండు లలితనీ § లాలకుండు
నాలోలనవపుష్ప § మాలికోరస్థలుఁ, డనుపమమణికుండ § లాంచితుండు
ప్రాలేయసంయుక్త § పద్మంబుగతి నొప్పు, సలలితాననఘర్మ § జలకణుండు
తే. నగుచు వనమధ్యమున సలి § లావగాహ, శీలుఁ డై జలకేళికిఁ § జేరి యమున
నిందు రమ్మని పిలువఁ గా § ళింది యతని, మత్తుఁడని సడ్డసేయక § మసలుటయును.

చ. ఘనకపితాత్ముఁ డై యమునఁ § గన్గొని రాముఁడు వల్కెఁ డాయఁ జే
రిసఁ జనుదేక తక్కితి పు § రే నిను నిందఱుఁ జూడ మద్భుజా
సునిశితలాంగలాగ్రమున § సొంపఱ నిప్డును నూఱుత్రోవ లై
చన వెసఁ జించి వైతు నని § చండపరాక్రమ మొప్ప నుగ్రుఁ డై. 500

వ. అట్లు కట్టలుకఁ రాముం డుద్దామం బగుబాహుబలంబున హాలంబు సాఁచి య
మ్మహావాహినిం బగిల్చి పెకలి రాఁ దిగిచిన నన్నది భయభ్రాంత యై సుందరీ
రూపంబు గైకొని యతిరయంబునం జనుదెంచి యయ్యదువంశతిలకుం డగు
హలధరుని పాదారవిందంబులకు వందనం బాచరించి యి ట్లనియె. 501

మ. బలరామా ఘనబాహ నీయతులశౌం § భద్విక్రమం బంగనల్
తెలియం జాలెడివారె యీయఖిలధా § త్రీభారధౌరేయని
శ్చలసత్త్వం డగుకుండలీశ్వరుఁడును § జర్చింప నీసత్కళా
కలితాంశప్రభవుండు నీగురుభుజా § గర్వంబు సామాన్యమే. 502

చ. అని వినుతించి యేను భవ § దంఘ్రిసరోజము లాశ్రయించెదన్
ననుఁ గరుణింపు మన్న యదు § నందనుఁ డన్నదిఁ బూర్వమార్గ వై
చను మని కామినీనికర § సంగతుఁ డై జలకేళి సల్పె నిం
పెనయఁ గరేణుకాయుతమ § దేభముచాడ్పున నమ్మహానదిన్. 503

తే. అంత జలకేళి సాలించి § సంతసంబు, నందు చుండ వినీలవ § స్త్రాదిరత్న
మండనంబులుఁ గాంచన § మాలికయును, దెచ్చిహాలి కిచ్చి చనెనాన§దీలలామ.

క. అవి యెల్లఁ దాల్చి హాలధరుఁ, డశిరళగతి నొప్పి వల్ల § వాంగనలును దా
దివిజేంద్రుఁ బోలి మహితో,త్సవమున వర్తించు చుండె § సౌఖ్యోన్నతుఁ డై.

క. అవనీశ యిట్లు హాలమునఁ, దివిచినకాళింది వయ్యె § దెలు పై నేఁడున్
భువి నుతి కెక్కెను రాముని,ప్రవిమలతర మైనబాహు § బలసూచక మై. 506

వ. అంత బలభద్రుండు వ్రజసుందరీసమేతుం డై నందఘోషంబునం బరితోషం
బు నొందు చుండె నంత నక్కడఁ గరూశాధిపతి యైనపౌండ్రకుండు తనదూతం
బిలిచి యి ట్లనియె. 507

శ్రీకృష్ణుండు పౌండ్రకవాసుదేవునిమీఁద దండెత్తిపోయి వానిఁ జంపుట.

సీ. మనుజేశబలగర్వ § మున మదోన్మత్తుఁ డై, యవనిపై వాసుదే § వాఖ్యుఁ డనఁగ
నే నొక్కరుఁడఁ గాక § యితరుల కీనామ, మలవడునే యని § యదటు మిగిలి
తెగి హరి దా వాసు § దేవుఁడ ననుకొను,నఁట పోయి వల దను§మనుచు దూతఁ
బద్మాయతాక్షుని § పాలికిఁ బొమ్మన్న, నరిగి వాఁ డంబుజో § దరుఁడు పెద్ద
తే. కొలువుఁ గైకొనియుండ సంశకోచపడక, వినుము మా రాజుమాటగా§వనజనాభ
యవని రక్షింప వాసుదే § వాఖ్య నొంది,నట్టియేనుండ సిగ్గు వోఁ § దట్టి నీవు.

క. నాపేరును నాచిహ్నము, లేపున ధరియించి తిరిగె § దిది పంతమె యిం
తే పో మదిఁ బరికించిన, నేపంత మెఱుంగు గొల్లఁ § డేమిట నైనన్. 509

ఆ. ఇంతనుండి యైన § నెదిరిఁ దన్నెఱిఁగి నా
చిన్నె లెల్ల విడిచి § చేరి కొలిచి
బ్రతుకు మనుము కాక § పంతంబు లాడెనా
యెదురు మనుము ఘోర § కదనమునకు. 510

క. అనుదుర్భాషలు సభ్యులు, వినియొండొరు మొగమునూచి § విస్మితులగుచున్
జనులార యెట్టిక్రొత్తలు, వినఁబడియెడు నిచట లెస్స § వింటిరె యనఁగన్. 511

వ. అట్టియెడఁ గృష్ణుండు వాని కి ట్లనియె. 512

మ. వినరా మీనృపుఁ డన్న చిహ్నములు నే § వే వచ్చి ఘోరాజిలోఁ
దనమీఁదన్ వెస నైవఁ గంకముఖగృ § ధ్రవ్రాతముల్ మూఁగఁగా
ననిలో దర్పము దూలి కూలి వికలం § బై సారమేయాలికి
న్ననయంబున్ శరణంబ వయ్యె దను మే § నన్నట్లుగా వానితోన్. 513

క. అని యుద్రేకముగా నా,డినమాటల కులికి వాఁడు § డెందము గలఁగం
జని తనయేలిక కంతయు, వినిపించెను నతనిమదికి § విరసము గదురన్. 514

వ. అంతఁ గృష్ణుండు దండయాత్రోత్సుకుం డై వివిధాయుధకలితంబును విచి
త్రకాంచనపతాకాకేతువిలసితంబును నగుసుందరస్యందనంబుఁ బటుజవతురం
గంబులం బూన్చి దారకుండు దెచ్చిన నెక్కి యతిత్వరితగతిం గాశీకానగరంబున
కరిగినం బౌండ్రకుండును రణోత్సాహంబు దీపింప నక్షౌహిణీద్వితయంబుతో
డం బురంబు వెడలె నప్పు డతనిమిత్త్రుం డైనకాశీపతియును మూఁడక్షౌహి
ణులతోడం దోడుపడువాఁ డై వెడలె ని ట్లాప్తయుతుం డై వచ్చువాని. 515

సీ. చక్రగదాశంఖ § శార్ఙ్గాదిసాధనుఁ, గృత్రిమకౌస్తుభ § శ్రీవిలాసు
మకరకుండలహార § మంజీరకంకణ, మణిముద్రికావన మాలికాంకుఁ
దరళవిచిత్రప § తంగపుంగవకేతుఁ, జెలు వొందుపీతకౌ § శేయవాసు
జవనాశ్వకలితకాం § చనరథారూఢుని, రణకుతూహలు లస § న్మణికిరీటు
తే. నాత్మసమవేషు రంగవి § హారకలిత
నటసమానునిఁ బౌండ్రభూ § నాథుఁ గాంచి
హర్ష మిగురొత్త నవ్వెఁ బ § ద్మాయతాక్షుఁ
డంత వాఁడును నుద్వృత్తుఁ § డగుచు నడరి. 516

క. పరిఘశరాసనపట్టిస, శరముద్గరముసలకుంత § చక్రగదాతో
మరభిండివాలశక్తి, క్షురికాసిప్రాసపరశు § శూలముల వెసన్. 517

చ. పరువడి నైచినన్ దనుజ § భంజనుఁ డంత యుగాంతకాలభీ

కరమహితోగ్రపావకుని కైవడి నేచి విరోధిసాధనో
త్కరముల నొక్కటన్ శరని కాయములన్ నిగిడించి త్రుంచి భా
స్వరగతి నొత్తె సంచలిత శాత్రవసైన్యముఁ బాంచజన్యమున్. 518

ఉ. వారనియల్కతోఁ గినిసి వారిజనాభుఁడు వారిసైన్యముల్
మారి మసంగినట్లు నుఱుమాడఁగఁ బీనుఁగుఁబెంటలై వెసం
దేరులు వ్రాలె నశ్వములు ద్రెళ్లె గజంబులు మ్రొగ్గెసద్భటుల్
ధారుణిఁ గూలి రిట్లు నెఱిదప్పి చనన్ హతశేషసైన్యముల్. 519

వ. అట్టియెడ రుధిరప్రవాహంబులును మేదోమాంసపంకంబును నై సంగరాంగణంబు ఘోరభంగి యయ్యె నయ్యవసరంబునం గయ్యంబునకుఁ గాలు ద్రవ్వు నప్పౌండ్రకునిం గనుంగొని హరి సంబోధించి యి ట్లనియె. 520

మ. మనుజేంద్రాధమ పౌండ్రభూపసుత నీ మానంబు బీరంబు నేఁ
డనిలో మాపుదు నెద్దు గ్రొవ్వి పెలుచన్ నాఁబోతుపై ఱంకె వై
చినచందంబున దూతచేత నను నాక్షేపించి వల్లన్న పే
రును జిహ్నంబులు నీపయిన్ విడుతు నర్చుల్ పర్వ నేఁ డాజిలోన్. 521

క. అది గాక నీదుశరణము, పదపడి యేఁ జొత్తు నీవు బలవిక్రమసం
పద గలపోటరి వేనియుఁ, గదలక నిలు మనుచు నిశిత కాండము లంతన్. 522

మ. చల మొప్పన్ నిగిడించి వానిరథముం జక్కాడి తత్సారథిం
దలవే త్రుంచి హయంబులన్ నఱికి యుద్దండప్రతాపక్రియం
బ్రళయార్కప్రతిమానచక్రమున నప్పౌండ్రున్ వెసం ద్రుంప వాఁ
డిలఁ గూలెం గులిశాహతి న్నొరగుశైలేంద్రాకృతిన్ భూవరా. 523

చ. మడవక కాశికావిభుని మస్తక ముద్ధతిఁ ద్రుంచి బంతికై
వడి నది పింజ పింజ గఱవన్ విశిఖాళి నిగిడ్చి వానియే
లెడిపురిలోన వైచె నవలీల మురాంతకుఁ డిట్లు వైరులం
గడఁగి జయించి చిత్తమునఁ గౌతుకముం జిగురొత్త నత్తఱిన్. 524

క. సురగంధర్వనభశ్చర, గరుడోరగసిద్ధసాధ్యగణము నుతింపన్
మరలి చను దెంచి హరి నిజపురమున సుఖ ముండె నతివిభూతి దలిర్పన్. 525

క. వనజోదరుచిహ్నంబులు, గొనకొని ధరియించి పౌండ్రకుఁడు మచ్చరియై
యనవరతము హరి దనతలఁపునఁ గలుగుటఁజేసి ముక్తిఁ బొందె నరేంద్రా.

సీ. అక్కడఁ గాశిలో నారాజుమందిరాంగణమునఁ గుండల కలిత మగుచుఁ
బడి యున్నతలఁ జూచి పౌరజనంబులు, దమరాజుతలయ కాఁ దగ నెఱింగి
చెప్పిన నానృపు జీవితేశ్వరులును, సుతులు బంధువులును హితులుఁ గూడి
మొనసి హాహాకార మున నేడ్చి రత్తఱిఁ, దత్తనూభవుఁడు సు దక్షిణుండు
తే. వెలయఁ దండ్రికిఁ బరలోక విధు లొనర్చి

జనకు ననిలో వధించిన § చక్రపాణి
నడరి మర్దింపఁ దగునుపా § యంబు దలఁచి
చతురుఁ డగునట్టితనపురో § హితునిఁ బిలిచి. 527

క. అతఁడుం దానును జని పశు,పతిపదసరసిజములకును § బ్రమదముతో నా
నతుఁ డై యద్దేవుని బహు,గతులం బూజింప నతఁడు § కరుణాన్వితుఁ డై. 528

క. మెచ్చితి నేవర మైనను, నిచ్చెద నను వేఁడు మనిన § నీశ్వర నిన్నున్
నచ్చిన రక్షింతువు పొర,పొచ్చెము సేయక మహేశ § పురహర యభవా. 529

క. దేవా మజ్జనకుని వసు,దేవాత్మజుఁ డాజిలో వ § ధించెను నే నా
గోవిందుని ననిలోపల, నేవిధమున గెలుతు నాన § తీవె పురారీ. 530

తే. అనిన శంకరుఁ డతనికి § ననియె ననఘ, నీవు ఋత్విజులును భూసు § రావళియును
బ్రీతి నభిచార మొనరింప § భూతయుక్తుఁ,డగుచు ననలుండు దీర్చు నీ § యభిమతంబు.

తే. అనిన నాచంద్రమౌళివా § క్యములభంగి, భూరినియమముతో నభి § చారహోమ
మొనరఁగావింప నగ్నియ § థోచితముగఁ, జెలఁగి దక్షిణవలమాన § శిఖల వెలిఁగె.

వ. అందుఁ దామ్రశ్మశ్రు కేశకలాపంబులును నశనిసంకాశంబు లైననిడుదకోఱలును నిప్పు లుప్పతిల్లుచూడ్కులును ముడివడినబొమలును జేవురించినమొగంబును గలిగి కృత్య యతిరౌద్రాకారంబునఁ బ్రజ్వరిల్లుచుఁ గుండంబు వెలువడియనుదిన నిహన్యమానప్రాణిరక్తారుణమృత్యుకరవాలంబులీలం జూపట్టునాలుకను సెలవుల నాకికొనుచు నగ్నికీలాభీలం బగుశూలంబు కేలం దాల్చి భువనకోలాహలంబుగా నార్చుచు నుత్తాలతాలప్రమాణ పాదద్వయహతులం దూలుపెంధూళి నింగి మ్రింగ భూతంబులు సేవింప నగ్నవేష యై నిజవిలోచనసంజాతసముద్ధూతనిఖిల భయంకరజ్వాలికాజాలంబుల దిశాజాలంబు నోలిం బ్రేల్చుచు నుద్వేగగమ నంబున నగధరునగరంబున కరుగుదేరఁ బౌరజనంబులు భయాకులమానసు లై దావదహనునిం గని పఱచువనమృగంబులచాడ్పునం బఱచి సుధర్మాభ్యంత రంబున జూదం బాడుదామోదరుం గని రక్షరక్షేతిరవంబుల నార్తులయి కృష్ణ కృష్ణ పెనుమంటలం బురంబు గాల్పం బ్రళయాగ్ని చనుదెంచె నన వారిం జూచి యోడకోడకుఁ డని భయంబు నివారించి సర్వరక్షకుం డైనపుండరీకాక్షుండు జగదంతరాత్ముండు గావునఁ దద్వృత్తాంతం బంతయుఁ దనదివ్యచిత్తంబున నెఱింగి కాశిరాజపుత్త్రప్రేరిత యైనయమ్మహాకృత్యను నిగ్రహింపం దలంచి నిజ పార్శ్వవర్తి యై యున్నయద్దివ్యసాధనంబు గనుంగొని యప్పుడు. 533

సీ. భీమ మై బహుతీవ్ర § ధామ మై హతరిపు,స్తోమ మై సుమహితో § ద్దామ మగుచుఁ
జండ మై విజితమా § ర్తాండ మై పాలితా,జాండ మై విజయప్ర § కాండ మగుచు
దివ్య మై నిఖిలగం § తవ్య మై సుజనసం,భావ్య మై సద్భక్త § సేవ్య మగుచు
నిత్య మై నిగమసం § స్తుత్య మై వినమితా,దిత్య మై నిర్జిత § దైత్య మగుచు

తే. విలయసమయసముద్భూత ✻ విపులభాస్వ
దళికలోచనలోచనా ✻ నలసహస్ర
ఘటితపటుసటాజ్వాలికా ✻ జటిలసర్వ
భయదచక్రంబు కృత్యపైఁ ✻ బంపె శౌరి. 534

వ. అదియును బ్రళయవేళాసంభూతజీమూతసంఘాత ప్రభూత ఘుమఘుమాటోపనిన
దాధరీకృతమహోమస్సహాకహాకహానిబిడనిస్వననిర్ఘోషపరిపూరిత బ్రహ్మాండకుహరం
బును నభ్రంలిహకీలాసముత్కటపటుచిటచిటస్ఫుటస్ఫుటద్విస్ఫులింగవిసరంబును
సకలదేవతాగణజయజయశబ్దకలితంబును ననంతతేజోవిరాజితంబును నగుచుం
గదిసినం బంటింపక కంటగించుకృత్తిని గెంటి వెంటనంటిన నది తనతోంటి
రౌద్రంబు విడిచి మగిడి కాశీపురంబు సొచ్చి పౌరలోకంబు భయాకులతం
బొంది వాపోవ రోషభీషణాకారంబుతో సప్పురు ఋత్విజ్జనకాయయుతం
బుగా సుదక్షిణుని దహించె నత్తఱిఁ జక్రంబును దన్నగరంబు సౌధప్రాకార
గోపురాట్టాలకాది వివిధవస్తువాహననికరంబులతో భస్మంబు గావించి మరలి
యమరులు వెఱఁగందఁ గమలలోచనపార్శ్వవర్తియై నిజప్రభాపుంజంబు వెలుఁ
గొందఁ గొల్చి యుండె నని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 535

క. మురరిపువిజయాంకిత మగు,చరితము సద్భక్తిఁ దగిలి ✻ చదివిన వినినన్
దురితములఁ బాసి జను లిహ,పరసౌఖ్యము లతనిచేతఁ ✻ బడయుదు రధిపా.

వ. అనిన శుకయోగికి రాజయోగి యిట్లనియె. 537

బలరాముండు ద్వివిదుం డనువానరుని సంహరించుట.

క. బలభద్రుఁ డప్రమేయుం, డలఘుఁ డనంతుండు నతని ✻ యద్భుతకర్మం
బులు వినియుఁ దనియ దింకను, దెలియఁగ నా కానతిమ్ము ✻ దివ్యమునీంద్రా.

వ. అనిన రాజునకు శుకుం డిట్లనియె. 539

క. జననాయక విను సుగ్రీ,వునిసచివుఁడు మైందునకు స ✻ హోదరుఁ డనఁగా
వినుతికి నెక్కినద్వివిదుం, డనుప్లవగుఁడు నరకసఖ్యుఁ ✻ డతిదర్పితుఁ డై. 540

సీ. చెలికానిపగఁ దీర్పఁ ✻ దలఁచి కృష్ణుం డేలు,పురములు జనపదం ✻ బులు దహించి
సరిదుపవనసరో ✻ వరములు గోరాడి, మందలఁ గొందల ✻ మందఁ జేసి
ప్రాసాదములు ద్రొబ్బి ✻ పరిఘలు మాయించి, చతురంగబలముల ✻ సమయఁ జేసి
పురుషుల సతులను ✻ భూధరగుహాలలోఁ, బెట్టి వాకిలి గట్టి ✻ బిట్టు నొంచి

తే. ఫలితతరువులఁ ద్రుంచి సా ✻ ధుల నలంచి
కోట లగలించి పడుచుల ✻ నీట ముంచి
ధరణి నిబ్బంగిఁ బెక్కుబా ✻ ధల జలంబు
పరఁగఁ జేయుచు నొకనాఁడు ✻ ప్లవగవరుఁడు. 541

క. చతురమృదుగీతరవ ము,న్నతి వీతెంచినఁ జెలంగి ✻ నగచరుఁ డార్యై

వతగిరికందరమున కా,యతగతిఁ జని యందు నెత్తమాడెడువానిన్. 542

చ. లలితవినీలవస్త్రుని విలాసవతీయుతుఁ జంద్రచంద్రికా
కలితమహోన్నతాంగు మణికాంచనదివ్యవిభూషణోన్నతుల్
విలసితవారుణీసమదవిహ్వలలోచనుఁ గాంచె సీరని
ర్దళితరిపుక్షితీశనిజధాముని రాముని గామపాలునిన్. 543

సీ. కనుఁగొని తత్పురోగమభూమిరుహశాఖ, లెక్కియూఁచుచుఁ జాలవెక్కిరించుఁ
గికురించుచును బండ్లిగిల్చిచూపుచు వెసఁ, గొమ్మకొమ్మకు నుఱుకుచు నదల్చుఁ
దోఁక నూరక మేను సోఁకఁగ నులివెట్టు, వెడవెడ నాలుక వెడలఁబెట్టు
బరుల నఖంబుల గిరగిర గోఁకుచుఁ, బొరిఁబొరి ఫలములు గఱచి వైచు

తే. గోళ్లు తెగఁ గొర్కి యుమియును గుదము సూపు
బలసి మర్కటజాతి యిప్పగిదిఁ జూపఁ
గోపమున హలధరుఁ డొక గుండు వైవ
దానిఁ దప్పించుకొని ప్రల్లదమున నతని. 544

క. నగి యాసవకలశముఁ గొని, జగతీరుహశాఖ యెక్కి చాపలమున న
జ్జగతిపయి వైచెఁ దద్ఘట, మగలఁగ నది చూచి కోపమగ్గల మొదవన్. 545

వ. మఱియును. 546

క. సీరిని దనమనమున నొక, చీరికిఁ గైకొనక కడిసి చీరలు చింపన్
వార కతఁడు భువి జనములఁ, గారించుట మాన్పఁ దలఁచి ఘనకుపితుం డై.

వ. ఇట్లు కోపోద్దీపితమానసుం డై కనుంగొని హలాయుధుం డప్పుడు. 548

చ. ముసలముఁ దీవ్రశాతహలముల్ ధరియించి సమస్తచేతన
గ్రసనమునాఁడు పొంగులయకాలునిభంగి నదల్చి నిల్వ నాఁ
డసదృశవిక్రమక్రమవిహార మెలర్ప సమీపభూజముల్
వెసఁ బెకలించి మస్తకము వ్రేసెఁ జలంబు బలంబుఁ జొప్పడన్. 549

వ. ఇట్లు వ్రేయ బలుం డప్పుడు. 550

చ. ఉరవడి దండతాడితమహోరగుభంగిఁ గడంగి వీరసా
గరమున నేచి హేమకటకంబుల నొప్పు సునందనామభీ
కరముసలంబునన్ ద్వివిదుకంఠము వ్రేసినఁ బొల్చె వాఁడు జే
గురు గలకొండచందమునఁ గో యని యార్చి సురల్ నుతింపఁగన్. 551

మత్తకోకిలము. అంత వాఁ డొకయింత మూర్ఛిలి యంతలోఁ దెలి వొంది దు
ర్దాంతభూరిభుజావిజృంభణుఁ డై మహీజముఁ బూన్చి దై
త్యాంతకాగ్రజు వ్రేసె వ్రేసిన నాగ్రహంబున దాని నిం
తింత లై ధర రాలఁ జేసె నహీనవిక్రమశాలి యై. 552

క. మఱియును ఖలుఁ డుడుగక వెసఁ, దరుచరుఁ డొకతరువు వ్రేయఁ దాళాంకుఁడా

తరువును మనిమిన వెంకీయుఁ, దొరఁగించెఁ గుజంబు లతఁడు నదోష్ఠోఁ దునుమన్.

క. ఆచందంబున వనచరుఁ, డేచి మహీరుహచయంబు నెల్లను వాలిపై
చైచి యవి శూన్య మగుటయుఁ, జూచి శిలావృష్టిఁ గురిసె సురలగ్గింపన్. 554

క. బలుఁ డవుడు తాలు మునుసై, ఖల రాలఁగఁ జేసి యార్వ నే వుడుగక యా
వలిముఖుఁడు తాలసన్నిభ,ము లయిన నిజబాహుదండ ములు సుగ్రుం డై. 555

క. వడిఁ బిడుగువోసిపిడికిటఁ, బొడిచిన వడి సెడక బలుఁడు ముసలము హలముఁ
విడిచి ప్లవంగునిమెడఁ గడు, వెడ వెడ బిగియించె గుడ్లు వెలి కుఱుకంగన్.

క. వదనములఁ జెవుల రుధిరము, మెదడును దొరఁగంగ వాఁడు మేదినిమీఁదం
జదికిలఁ బడి యొకయింతయు,మెదలఁగ మిడుకంగ లేక మృతిఁబొందె నృపా.

తే. వానిపాటున కప్పుడు వనసమేత
మగుచు నాశైలరాజ మల్లల్ల నాడె
సురగణంబులు రాముపై సురభికుసుమ
వృష్టిఁ గురియించి రతులసంతుష్టి మెఱసి. 558

వ. ఇవ్విధంబున భువనకంటకుం డైనదుష్టశాఖామృగేంద్రుని వసుంధరకుం బలిసేసి
సకలజనంబులు పరమానందకందళితహృదయారవిందు లై తన్ను నందింప నయ్యా
దునందనుండు నిజనగరంబున కరుగుదెంచె నని శుకుండు వెండియు నమ్మనుజ
పతి కి ట్లనియె. 559

బలరాముండు హస్తినాపురమును గంగలోఁ ద్రోయఁ బూనుట.

సీ. కోరి సుయోధను కూఁతురు సర్వాలక్షణములు గల్గిల క్షణ యనంగ
మహిఁ నొప్పుకన్యకా మణి వివాహంబునఁ, జక్రహస్తునితనూ జాతుఁ డైన
సాంబుండు బలసాహసమున నెత్తుక పోవఁ, గౌరవుల్ వీక్షించి కడఁగి క్రొవ్వి
పడుచువాఁ డొకఁ డదె బాలికఁ గొనిపోవు,చున్నాఁడు గైకొన కుక్కుమిగిలి

తే. యిట్టిదుర్మదుఁ గయిముట్టి పట్టి తెచ్చి
జనులు వెఱఁ గందఁ జెఱపట్టి యునిచితేని
యదువులు మనల నేమి సేయంగఁ గలరొ
యనుచు గురువృద్ధజనముల యనుమతమున. 560

వ. ఇట్లు గడంగి యుద్ధసన్నద్ధు లై బలశౌర్యోపేతు లగుకర్ణశల్యభూరిశ్రవోయజ్ఞకే
తుసుయోధనాదులు సమున్నతరథారూఢు లై కూడనరిగిన వారలం గనుంగొని
జాంబవతీనందనుండు మందస్మితవదనారవిందుం డగుచు సింగంబుభంగి గర్జిం
చుచు మణిదీప్తం బైనచాపంబుఁ బూని నిల్చిన వారును సాంబు నదల్చి నిలు
నిలు మని. 561

తే. చండకోదండముక్తని శాతవిశిఖ,జాల మందంద వఱపి యా భీలముగను
నందనందననందనస్యందనంబు, ఘూర్ణిచి రథలేంద్రమును ముంచుసమ్మంచుపగిది,

వ. మఱియును. 563

శా. శౌర్యాటోపవిజృంభణంబుల సరో ॥ జాతాక్షుసూనుండు సురా
హార్యస్థైర్యుని మీఱి నేయ నతఁడు ॥ ద్వ్యద్భూరిబాహాబలా
వార్యుం డై శితసాయకాలి నవి మా ॥ యం జేసినన్ దేవతా
తూర్యంబుల్ దివి మ్రోసె నంత నతఁడ ॥ స్తోకప్రతాపోన్నతిన్. 564

వ. ఇట్లు గడంగి బాణజాలంబులు పరఁగించి యందఱ కన్నిరూపు లై రథరథ్య
సూతధ్వజపతాకాతపత్త్రంబులు చూర్ణంబులు గావించి విరథులం జేసి వారల
మెయిమఱువు లఱువుల్లు గావించి యొక్కొక్కనిఁ బెక్కుబాణంబుల నుచ్చిపో
నేసిన వారలు శోణితదిగ్ధాంగు లై కుసుమితకింశుకంబులుంబోలె నుండి రంత.

ఉ. వార లనేకు లయ్యు బల ॥ వంతులు నయ్యు మహోగ్రసంగరో
దారపరాక్రమప్రకట ॥ దక్షులు నయ్యుఁ గుమారకున్ జగ
ద్వీరుని నొక్కనిం జెనకి ॥ వ్రేలును వంపఁగ లేక సిగ్గునం
గూరినచింత నొండొరులఁ ॥ గూడుచు విచ్చుచు వెచ్చ నూర్చుచున్. 566

వ. మగిడి సమరసన్నద్ధు లై సంరంభించి. 567

ఉ. అందఱు నొక్కపెట్ట దను ॥ జాంతకనందనుఁ జుట్టు ముట్టి యం
దంద నిశాతసాయకచ ॥ యంబుల ముంచి రథంబు నుగ్రలీ
లం దునుమాడి చాపము చ ॥ లంబునఁ ద్రుంచి హయాలిఁ జంపి సూ
తుం దెగటార్చి యంత విర ॥ థుం డగుచున్ వెసఁ జొచ్చి పట్టినన్. 668

తే. బాలకుఁడు చేయునది లేక ॥ పట్టువడియెఁ
గౌరవులు తమమనములఁ ॥ గౌతుకంబు
లొలయ సాంబునిఁ గన్యకా ॥ యుక్తముగను
బురమునకుఁ దెచ్చి రతులవి ॥ భూతి మెఱసి. 569

వ. అంత ద్వారకానగరంబున. 570

ఉ. జాంబవతేయువార్త యదు ॥ జాతులు నారదయోగిచే సమ
స్తంబును విన్న వా రగుచు ॥ సంగరకౌతుక ముప్పతిల్లఁ జి
త్తంబులఁ గౌరవాన్వయక ॥ దంబము నొక్కట నుక్కడంచుకో
పంబున నుగ్రసేనజన ॥ పాలుననుజ్ఞ ననూనసైన్యముల్. 571

తే. కూడి నడవంగఁ గని వారి ॥ తోడ బలుఁడు
ధార్తరాష్ట్రులు మనకు నెం ॥ తయును డాసి
నట్టిబంధులు వారిపై ॥ నిట్టియలుక
నెత్తి చను చుంట యిది నీతి ॥ యే తలంప. 572

వ. అని వార్లవారించి తత్క్షణంబ బంధుప్రియుం డైనబలరాముం దనలార్కసం

కాశం బగుకాంచనరత్నం బెక్కి యనురక్తు లైనభూసురులు నుద్ధవాదికుల వృద్ధులును సేవింపం గరిపురంబునకుం జని తత్పురోపకంఠవనంబున సురభికుసుమఫలభరితతరుచ్ఛాయావిరచిత చంద్రకాంతశిలాతలంబునందు వసియించి మహితగ్రహమధ్యగతుం డై నపూర్ణచంద్రు ననుకరించి యుండె నంతఁ గార్యబోధనంబు సేయుట కై కౌరవులకడకుఁ బ్రబుద్ధుం డైనయుద్ధవునిం బనిచినం జని యతం డాంబికేయధనురాచార్యాపగాతనూభవ సుయోధనులకుం బ్రణమిల్లి వారిచేత నభినందితుం డై యిట్లనియె. 573

సీ. భూరియశోధను ♦ లార తాలాంకుండు, చనుదెంచి నగరోప ♦ వనమునందు
నున్నవాఁ డనిన వా ♦ రుత్సాహమున బలుఁ, బొడగను వేడుక ♦ బుద్ధిఁ దోఁపఁ
దనరారుకానుకల్ ♦ గొనిచని యర్ఘ్యపా,ద్యాదిసత్కృతులు నైశ్యమునఁ జేసి
ధేనువు నిచ్చి స ♦ న్మానించి యందఱు, నందంద వందనం ♦ బాచరించి
తే. యుచితభంగిని నచటఁ గూ ♦ ర్చున్నయెడను
గుశలమే మీకు మాకును ♦ గుశల మనుచుఁ
బలికి రాముఁడు కురునర ♦ పాలుఁ జూచి
యచటిజనములు వినఁగ ని ♦ ట్లనియెఁ దెలియ. 574

ఉ. మానరనాథునాజ్ఞ నిజ ♦ మస్తములన్ ధరియించి కౌరవుల్
మానుగఁ జేయుటొప్పగుఁ గు ♦ మారకు నొక్కనిఁ బెక్కుయోధవుల్
పూనినలావు మై నెదిరి ♦ పోర జయించుట మీది తప్పు త
ప్పైనను గాచె బాంధవహి ♦ తాత్మకుఁ డై మనుజాధినాథుఁడున్. 575

క. అనుమాటలు విని కౌరవ,జననాయకుఁ డాత్మ నలిగి ♦ చాలుఁ బురే యే
మనఁ గలదు కాలగతి చ,క్కన గాలం దొడుగుపాదు♦కలు దల కెక్కెన్. 576

ఆ. మనము బంధువరుస ♦ మన్నించుమన్ననఁ, గాదె రాజ్యభోగ♦గరిమఁ బొదలి
వసుధఁ బేరు గలిగి ♦ వానికి నెక్కుట, దమకు ననుభవింపఁ ♦ దగనియట్టి. 577

వ. సితచ్ఛత్రచామరశంఖకిరీటచిత్రశయ్యాసాధసింహాసనంబులు గైకొంట మన మందెమేలంబునం గాదె యిట్టిచో సరివారునుంబోలె నూరక గర్వించుయదుకులతోడిసంబంధసఖ్యంబులు చాలుఁ బాములకుఁ బాలు పోసి పెంచిన విషంబు దప్పునే మమ్ముం దమపంపు సేయు మనుట సిగ్గు లే కుంటఁ గాదె యదియునుం గాక దివ్యాస్త్రకోవిదు లైనగంగానందనగురుకురుకుమారకర్ణాది యోధులకు లోఁబడ్డవానిని మహేంద్రున కై నను విడిపింప వచ్చునే యహహా వృథాజల్పంబుల కేమిపని యని దుర్భావ లాడుచు దిగ్గన లేచి నిజమందిరంబునకుం జనియె నప్పుడు హలాయుధుం డమ్మాటల కదిరిపడి. 578

ఉ. కౌరవుఁ డాడి పోయినయ ♦ గౌరవభాషల కాత్మఁ గిన్క దై
వాఱఁగ నుల్లసత్ప్రళయ ♦ భానుని కైవడి మండి చండరో

పారుణితాంబకుం డగుచు | యాదవవృద్ధులఁ జూచి పల్కెఁ బెం
పారినరాజ్యవైభవమ | దాంధులమాటలు మీరు వింటిరే. 57

తే. శ్రీమదాంధులు సామంబు | చేతఁ జక్కఁ
బడుదురే యెందు బోయఁడు | పసులఁ దోలు
పగిది నుగ్రభుజావిజృం | భణసమగ్ర
సుమహితాటోప మనిలోనఁ | జూప కున్న. 580

క. కౌరవుల సమయఁజేయ ను,దారత యదువీరవరులు | దామోదరుఁడుర్వీ
రా రావల దని యచ్చట, వారించితిఁ గాదె బంధు | వత్సలయుక్తిన్. 581

వ. అదియునుం గాక. 582

సీ. ఏదేవుభృత్యులై | యింద్రాదిదిక్పాల,వరులు భజింతురు | వరుసతోడ
నేదేవుమందిరం | బేపారు దేవతా,తరుసభావిభవసుం | దరతఁ జెంది
యేదేవుపదయుగం | బెప్రొద్దు సేవించు, నఖిలజగన్మాత | యైనలక్ష్మి
యేదేవుచారుస | మిద్ధకళాంశసం,భవులము పద్మజ | భవులు నేను

తే. నట్టిదేవుండు దుష్టసం | హారకుండు, హరి ముకుందుఁడు పంపునే | యంగ నొప్పు
నుగ్రసేనునిరాజ్యస | మగ్రగరిమ, యంతయును దార యిచ్చిన | దఁట తలంప. 583

చ. అదియును గాక యెవ్వనిప | దాంబుజచారురజోవితాన మా
త్రిదివవరాదిదిక్పతికి | రీటములందు నలంకరించు భూ
విదితపుఁదీర్థముం గడుఁబ | విత్రము సేయును నట్టికృష్ణుచేఁ
బొదలినరాజ్యచిహ్నములఁ | బొందఁగ రాదఁట యేమిచోద్యమో. 584

క. తా మఁట తలఁపం దల లఁట, యే మఁట పాదుకల మఁట గ | ణింపఁగ రాజ్య
శ్రీమదమున నిట్లాడిన,యీ మనుజాధమునిమాట | కే మనవచ్చున్. 585

వ. అని సక్రోధమానసుండై యప్పుడు. 586

క. ధారుణి నిటమీఁదట ని,ష్కౌరవముగఁ జేయు కున్నఁ | గా దని యుగ్రా
కారుండై బలభద్రుఁడు, సీరము వెసఁ బూన్చి లావుఁ | జేవయు నెసఁగన్.

వ. ఇట్లు పూన్చి కౌరవరాజధాని యైనకరినగరంబుకడతల హలాగ్రంబున జొనిపి యప్పుటభేదనవిస్తారం బగుగడ్డ భుజాగర్వదుర్వారుండై పెకలించి తిగిచి గంగాప్రవాహంబునం బడఁ ద్రోయ గమకించిన నప్పుడు మహాజలమధ్యవిలోలం బగునావచందంబున నన్నగరంబు వడవడ వడంకుచు గోపురవప్రప్రాకారసౌధాట్టాలకతోరణధ్వజద్వారకవాటకుడ్యవీథీయుతంబుగా నొడ్డగెడ వైనఁ బౌరజనంబులు పుడమి నడుగు లిడంగ రాక తడంబడుచు నార్తులై కుయ్యిడుచుండి రట్టియెడ నమ్మహోత్పాతంబులు గనుంగొని తాలాంకుండు కినుక వొడమి కావించినయుపద్రవంబుగా నెఱింగి దానికిఁ బ్రతీకారంబు లేమిని గళవళంబున భయాకులమానసులై పుత్త్రమిత్త్రకళత్త్ర బంధుభృత్యపౌరజనసమేతంబుగా భీష్మ

దుర్యోధనాదికౌరవులు వేగంబున నతనిచరణంబుల శరణంబుగాఁ దలంచి సాంబునిం గన్యకాయుక్తంబుగా ననేకమణిమయభూషణాంబరజాలంబులతోఁ గొనివచ్చి దండప్రణామంబు లాచరించి కరకమలంబులు మొగిడ్చి యి ట్లనిరి.

క. రామ సమంచితముక్తా,దామ యశఃకామ ఘనసు § ధాధామ రుచి
స్తోమ జయసీమ జగదభి,రామ గుణోద్దామ నిఖిల § రాజలలామా. 589

క. నీమహిమ యెఱిఁగి పొగడఁగ, నే మెంతటివార మఖిల § నేతవు త్రిజగ
త్క్షేమంకరుఁడవు సుమతివి, తామసులము మమ్ముఁ గావఁ § దగు హలపాణీ. 590

క. భూచక్ర మెల్లఁ దాల్చిన,యాచక్రీశ్వరుఁడు తావ § కాంశుఁడు బలదే
వా చక్రికి నగ్రజుఁడవు, నీచక్రియ లుడుపఁ జెల్లు § నీకు జితారీ. 591

క. రక్షింపుము రక్షింపు ము,పేక్షింపక నమితనిఖిల § బృందారక ఘో
రక్షణదాచరవిమనిట,లాక్ష భయాతురుల మమ్ము § నరయు మనంతా. 592

వ. మఱియును దేవా యీసచరాచరంబు లయినజగంబుల నీలీలావినోదంబులం జేసి దుష్టజనమర్దనంబును శిష్టజనరక్షణంబునుం జేయుచు జగదుత్పత్తిస్థితిలయహేతు వైననీకు నమస్కరింతు మని వెండియు ని ట్లనిరి. 593

తే. అవ్యయుండవు సర్వభూ § తాత్మకుఁడవు, సర్వశక్తిధరుండవు § శాశ్వతుఁడవు
విశ్వకరుఁడవు గురుఁడవు§విమలమూర్తి,వయిననిన్నునుతింపబ్ర§హ్మకును దరమె.

చ. అని వినుతించినం బ్రముది § తాత్మకుఁ డై హలపాణి వారలం
గనుఁగొని యోడ కోడకుఁడు § కార్యగతిం దగి లిట్లు మీరు సే
సినయవినీతిచేత నిటు § సేసితి నింక భయంబు దక్కి పొం
డనిన సుయోధనుండు విన § యంబున నల్లునిఁ గూఁతునుం దగన్. 595

క. అనుపుచు నరణము దాసీ,జనముల వేయింటి లక్ష § సైంధవములఁ దా
నినుమడియేనుంగులఁ గాం,చనరథముల నాఱువేల § సమ్మతి నిచ్చెన్. 596

వ. ఇట్లిచ్చి యనిచిన బలభద్రుండు గొడుకునుం గోడలిం దోడ్కొనుచుఁ బరమానందంబు నొందుచు నక్కడక్కడిజనంబులు పదివేలవిధంబులం బొగడ నిజపురంబున కరిగి యచ్చట యాదవులతోడఁ దాఁ గరిపురంబునకుం బోయినవిధంబును వార లాడినదురాలాపంబులును దా నందుల కై యొనర్చినప్రతీకారంబును నెఱింగించి సుఖం బుండె వారణపురంబు నేఁడును దక్షిణం బెగసి యుత్తరభాగం బొకించుక గంగ కై క్రుంగి బలభద్రునిమాహాత్మ్యంబుఁ దెలుపు చున్న దని యమ్మహాత్మునిభుజవీర్యం బవార్యం బని చెప్పి శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రున కి ట్లనియె. 597

షోడశసహస్రస్త్రీసంగతుం డైనశ్రీకృష్ణునిమహిమ నారదుం డరయుట.

చ. నరవర యొక్కనాఁడు విను § నారదసంయమి మాధవుండు దా
నరకునిఁ ద్రుంచి వానిభవ § నంబున నున్న పదాఱువేలసుం

దరులను నొక్కమాటు ప్రమదంబున నందఱ కన్నిరూపు లై
పరిణయ మయ్యె నా విని శుభస్థితిఁ దద్విభవంబుఁ జూడఁగన్. 599

వ. ఇట్లు తలంచి కృష్ణపరిపాలితం బయినద్వారకానగరంబు డాయం జని ముందట,

సీ. శుకశారికాశిఖిపికకూజితప్రస, వాంచితోద్యానవనౌఘములను
గలహంససారసకైరవకమలక, హ్లారశోభితకమలాకరములఁ
గలమాదిసస్యసంకులవరేక్షుక్షేత్ర, భూరిలసన్నదీతీరములను
గిరిసానుపతితసిర్ఝరకణసందోహ, సంతతహేమంతసమయములను

తే. గమలసంభవకాంచనకారరచిత, చిరతరైశ్వర్యనగరలక్ష్మీకరాబ్జ
ఘటితనవరత్నమయహేమకటకమనఁగ, సొబగుమీఱినకోటయుఁ జూచె మౌని,

వ. మఱియును సముత్తుంగమణిసౌధగవాక్షరంధ్రనిర్గతనీరంధ్రఘనసారచందనాగరుధూపధూమపటలవిలోకనసంజనితపయోధరాభిశంకాంగీకృతతాండవ కేళీవిలోలపురకామినీజనోపలాలిత నీలకంఠసముదయంబును జంద్రకాంతమణిస్ఫటికస్తంభసంభృతమరకతపద్మరాగ ఘటిత నవరత్నకాంచనప్రాసాదశిఖరాగ్రన్యస్తబహుశౌర్యవిభ్రమకృదంచిత శాతకుంభకుంభ నిచయంబును సమస్త వస్తువిస్తారసమర్పితవైశ్యాగారవీథీవేదికాకలితంబును మహితాతపనివారణతరళవిచిత్ర కేతనాబద్ధమయూరశింజినీనినదపూరితాశాంతరితంబును సరోజనాభపూతనాచేతనాపహారాది నూతనవిజయసందేశలిఖితస్వర్ణ వర్ణావళీవిభాసిత గోపురమణివిటంకప్రదేశంబును యాదవేంద్రదర్శనోత్సవాహూయమానసమాగతనానాదేశాధీశభూరివారణదానజలప్రభూతపంకనిరసనైకగతాగతజనసమ్మర్దకరకంకణకషణవికీర్యమాణరజఃపుంజంబును వినూత్నరత్నమయమంగళరంగవల్లీవిరాజితప్రతిగృహప్రాంగణంబును గుంకుమసలిలసిక్తవిపణిమార్గంబును వందిమాగధసంగీతమంగళారావవిలసితంబును భేరీమృదంగకాహళశంఖతూర్యరవాధరీకృతసాగరఘోషంబును నై యమరావతీపురంబునుంబోలె వసుదేవనందననివాసం బై యనలపుటభేదనంబునుంబోలెఁ గృష్ణమార్గసంచారపూతం బై సంయమనీనామనగరంబునుంబోలె హరితనూభవాభిరామం బయి నైరృతినిలయంబునుంబోలెఁ బుణ్యజనాకీర్ణం బయి వరుణనివాసంబునుంబోలె గోత్రరక్షణభువనప్రశస్తం బై ప్రభంజనపట్టణంబునుంబోలె మహాబలసమృద్ధం బై యలకాపురంబునుంబోలె ముకుందవరశంఖమకరాంకకలితం బయి రజతాచలంబునుంబోలె నుగ్రసేనాధిపార్యాలంకృతం బయి నిగమంబునుంబోలె వివిధవర్ణక్రమవిధ్యుక్తసంచారం బయి గ్రహమండలంబునుం బోలె గురుబుధకవిరాజమిత్రవిరాజితం బయి సంతతకల్యాణవేదియుంబోలె వైవాహికోపేతం బై బలిదానవకరతలంబునుం బోలె సంతతదానవారియుక్తం బై యొప్పునప్పురంబు ప్రవేశించి యందు విశ్వకర్మనిర్మితం బైనయంతఃపురంబున నుండుషోడశసహస్రహర్మ్యంబులందు. 601

సీ. పటికంపుఁగంబముల్ ♦ పవడంపుఁబట్టెలు, మరకతరచితముల్ ♦ మదిర లమర
వైడూర్యమణిగణ ♦ వలభులఁ బద్మరా, గంబుల మొగడుల ♦ కాంతు లొలయ
సజ్జాతివజ్రల ♦ సజ్జాలరుచులతో, భాసిల్లునీలసో ♦ పానములును
గరుడపచ్చలవిటం ♦ కములును ఘనరుచి, వెలసినశశికాంత ♦ వేదికలును
తే. వఱలుమౌక్తికఘటితక ♦ వాటములును, బ్రవిమలస్వర్ణమయసాల ♦ భంజికలును
మించుకలరవ మెసఁగఁ గ్రీ ♦ డించుమిథున, లీల నొప్పుకపోతపా ♦ లికలుఁగలిగి.
తే. చేటికానీకపదతులా ♦ కోటిమధుర, నినదభరిత మై రుచిరమా ♦ ణిక్యదీప
మాలికయుఁ గల్గి చూపట్టుఁ ♦ గ్రాలు నొక్క, జలజలోచననిజసౌధ♦తలమునందు.
తే. కనకకంకణఝణఝణ ♦ త్కారకలిత, చంద్రబింబాననాహస్త ♦ జలజఘటిత
చామరోద్ధూతమారుత ♦ చలితచికుర, పల్లవునిఁ గృష్ణు వల్లవీ ♦ పల్లవునిని. 604
వ. మఱియు హాటకనిష్కంబు లఱ్ఱులందు వెలుఁగొందఁ గంచుకంబులు శిరోవేష్ట
నంబులుఁ గనకకుండలంబులు ధరియించి సంచరించుకంచుకులును సమానవ
యోరూపగుణవిలాసవిభ్రమకలిత లయినవిలాసినీసహస్రంబులును గొలువం గొ
లు వున్నయప్పద్మలోచనుం గాంచనసింహాసనాసీనుం గాంచె నప్పుండరీకాక్షుం
డును నారదుం జూచి ప్రత్యుత్థానంబు సేసి యప్పుడు. 605
క. మునివరుపాదాంబుజములు, తనచారుకిరీటమణివి ♦ తానము సోఁకన్
వినమితుఁ డై నిజసింహా, సనమునఁ గూర్చుండఁ బెట్టి ♦ సద్వినయమునన్. 606
క. తనపాదకమలతీర్థం, బున లోకములం బవిత్ర ♦ ముగఁ జేయుపురా
తనమౌని లోకగురుఁ డమ్మునిపదతీర్థంబు మస్త ♦ మున ధరియించెన్. 607
వ. ఇట్లు బ్రహ్మణ్యదేవుండును నరసఖుండును నైననారాయణుం డశేష తీర్థోప
మానం బయినమునీంద్రపాదతీర్థంబు ధరియించినవాఁ డయి సుధాసారంబు
లైనమితభాషణంబుల నారదున కి ట్లనియె. 608
క. ఏపని వంచినఁ జేయుదుఁ, దాపసవర యనుడు నతఁడు ♦ దామోదర చి
ద్రూపక భవదవతార, వ్యాపారము దుష్టనిగ్ర ♦ హార్థము గాదే. 609
తే. అఖిలలోకైకపదవి ద ♦ యార్ద్రమతివి, విశ్వసంరక్షకుండవు ♦ శాశ్వతుఁడవు
వెలయ నేపనినైనఁ ♦ గావింతు ననుట, యార్తబంధుండ విది నీకు ♦ నద్భుతం బె.
తే. అబ్జసంభవహరదేవ ♦ తార్చనీయ, భూరిసంసారసాగరో ♦ త్తారణంబు
నవ్యయానందమోక్షదా ♦ యకము నైన, నీ పదధ్యాన మాత్మలో ♦ నిలుపనీవె.
వ. అని యభ్యర్థించి యద్దేవునివలనం బ్రసన్నత వడసి తన్మందిరంబు వెడలి ముని
వరుం డమ్మహాత్మునియోగమాయాప్రభావంబు దెలియం గోరి వేఱొకచంద్ర
బింబాననాగేహంబునకుం జని యందు నెత్తమాడుచున్న పురుషోత్తము నుద్ధవ
యుతుం గని యద్భుతంబు నొందుచు నతనిచేత సత్కృతుం డై యచ్చోటు
వాసి చని. 612

క. మునివరుఁడు గాంచె నొండొక, వనజాయతనేత్ర నిజని । వాసంబున నం
దనయుతు జిష్ణు సహిష్ణుఁ, వినుతగుణాలంకరిష్ణు । విష్ణుం గృష్ణున్. 613

క. నారదుఁ డట చని కనె నొక, వారిజముఖియింట నున్న । వాని మురారిన్
హారిన్ దానవకులసం, హారిం గమలామనోవి । హారిన్ శౌరిన్. 614

వ. ఇట్లు గనుంగొనుచుం జనుచుండ నొక్కయెడ నమ్మునీంద్రునకు ముకుందుండు ప్ర
త్యుత్థానంబు సేసి మునీంద్రా సంపూర్ణకాము లయినమిమ్ము నపూర్ణకాములమైన
మే మేమిటఁ బరితృప్తి నొందఁ జేయం గలవారము భవదీయదర్శనంబున నిఖిల
శోభనంబుల నందెద మని ప్రియపూర్వకంబుగాఁ బలికిన నానందనందనుమాట
లకు నానందకందళితహృదయారవిందుండును మందస్మితసుందరవదనారవిందుం
డును నగుచు నారదుండు వెండియుం జని చని. 615

క. అనఘాత్ముఁడు గనుఁగొనె నొక, వనితామణిమందిరమున । వనకేళీసం
జనితానందుని ననిమిష, వినమితచరణారుణార । విందు ముకుందున్. 616

క. పరమేష్ఠిసుతుఁడు గనె నొక, తరుణీభవనంబునందుఁ । దనుఁ దాన మనోం
బురుహమునఁ దలఁచు చుండెడి, నరకాసురదమనశూరు । నందకుమారున్.

వ. మఱియునుం జని చని. 618

సీ. ఒకచోట నుచితసం । ధ్యోపాసనాసక్తు, నొకచోటఁ బౌరాణి । కోక్తికలితు
నొకచోట బంచయ । జ్ఞోచితకర్ముని, నొకచోట నమృతోప । యోగలోలు
నొకచోట మజ్జనో । ద్యోగానుషక్తుని, నొకచోట దివ్యభూ । షోజ్జ్వలాంగు
నొకచోట ధేనుదా । నోత్కలితాత్ముని, నొకచోట నిజసుత । ప్రకరయుక్తు
తే. నొక్కచోటను సంగీత । యుక్తచిత్తు, నొక్కచోటను జలకేళి । యుతవిహారు
నొక్కచోటను సన్మంచ । కోపయుక్తు, నొక్కచోటను బలభద్ర । యుక్తచరితు.

వ. మఱియును. 620

సీ. సకలార్థసంవేది । యొకయింటిలోపలఁ, జెలితోడ ముచ్చటల్ । సెప్పుచుండు
విపులయశోనిధి । వేఱొక్కయింటిలో, సరసిజాననఁ గూడి । సరస మాడుఁ
బుండరీకదళాక్షుఁ । డొండొకయింటిలోఁ, దరుణికి హారవ । ల్లరులు గ్రుచ్చుఁ
గరుణాపయోనిధి । మఱియొకయింటిలోఁ, జెలిఁ గూడి విడియము । సేయుచుండు
ఆ. వికచకమలనయనుఁ । డొకయింటిలో నవ్వుఁ
బ్రవిమలాత్ముఁ డొకటఁ । బాడుచుండు
యోగిజనవిధేయుఁ । డొకయింట సుఖగోష్ఠి
సలుపు ననఘుఁ డొకటఁ । జెలఁగుచుండు. 621

వ. ఇట్లు సూచుచుం జని చని. 622

క. చతురాననునందనుఁ డం, చితమతిఁ జని కాంచె నొక్క । చెలిగేహమునం

గ్రతుకర్మాచరణుని నా,శ్రితభయహరణుఁ సురేంద్ర । సేవితచరణున్. 623

క. వృత్రారిసుతునిఁ బరమప,విత్రుని నారదుఁడు గాంచె । వేఱొకయింటం
బుత్త్రకపౌత్త్రకదుహితృక,ళత్త్రసమేతుని ననంతు । లక్షణవంతున్. 624

క. సుందర మగు నొకసుందరి,మందిరమునఁ బద్మభవసు । మారుఁడు గాంచెన్
నందితనందుఁ సుజనా,నందుఁ గోవిందు నతస । నందు ముకుందున్. 625

క. జలజభవసుతుఁడు గనె నొక,నలినాక్షినివాసమందు । నతభద్రేభున్
జలదాభుఁ గతలోభు, న్నలకాళిజితద్విరేఫు । నంబుజనాభున్. 626

మ. ఒకయింటం గజవాజిరోహకుఁడు నై । యొక్కింట భుంజానుఁడై
సకలాత్ముండు పరుండు షోడశసహ । స్రస్త్రీనివాసంబులం
దొకకోటింటను దప్ప కుండ నిజమా । యోత్సాహుఁడై యుండ న
య్యకలంకుఁ వరదుఁ మహాపురుషు బ్ర । హ్మణ్యుఁ నతాబ్జాసనున్. 627

క. అస్తోకచరితు నమితస,మస్తసుధాహారు వేద । మస్తకతలవి
న్యస్తపదాంబుజయుగళు న,పాస్తశ్రితనిఖిలపాపుఁ । బరము ననంతున్. 628

ఆ. పరమభాగవతుఁడు । పరమేష్ఠితనయుండు, మనుజలీలఁ జెంది । మహితసౌఖ్య
చిత్తుఁ డైనయాహృ । షీకేశుయోగమా,యాప్రభావమునకు । నాత్మ నలరి.

క. మాయురె హరి హరి వరద య,మేయగుణా యనుచు నాత్మ । మెచ్చి మునీంద్రుం
డాయదునాయకు సుజనవి,ధేయుని కిట్లనియె దేవ । త్రిజగములందున్. 630

క. నీమాయఁ దెలియువారలె, తామరసాసనసురేంద్ర । తాపసు లైనన్
ధీమంతులు నీభక్తిసు,ధామాధుర్యమునఁ బొదలు । ధన్యులు దక్కన్. 631

క. అని హర్షించుచు నీక నేఁ, బని వినియెద నిఖిలలోక । పావనమును స
జ్జనహితము నైననీకీ,ర్తన మఖిలజగంబులందుఁ । దగ నెఱిఁగింతున్. 632

క. అని తద్వచనసుధాసే,చనమున ముదితాత్ముఁ డగుచు । సంయమి చిత్తం
బునఁ దన్మూర్తిం దగ నిడు,కొని చనియెను హరిచరితైక । కోవిదుఁ డగుచున్.

క. ఈపగిది లోకహితమతి, నాపరమేశ్వరుఁడు మాన । వాకృతిఁ ద్రిజగ
ద్దీపితచారితుఁడు బహురూ,పములం బొందె సుంద । రుల నరనాథా. 634

చ. అని హరి యిట్లు షోడశస । హస్రవధూమణులం బ్రియంబునన్
మనసిజకేళిఁ దేల్చినయ । మానుషలీల సమగ్రభక్తితో
వినినఁ బఠించినం గలుగు । విష్ణుపదాంబుజభక్తియుఁ మహా
ధనపశుపుత్త్రమిత్త్రవని । తాముఖసౌఖ్యములుఁ నరేశ్వరా. 635

వ. అని చెప్పి యప్పారాశర్యనందనుం డభిమన్యునందనున కిట్లనియె నాని
శావసానంబునఁ బద్మబాంధవాగమనంబును గమలినీలోకంబునకు మునుకలుగ
నెఱింగించుచందంబునం గలహంససారసరథాంగముఖజలవిహంగంబులరవంబులు
సెలంగ నరుణోదయంబున మంగళపాఠక సంగీత మృదుమధురగాననినదం

బును లలితమృదంగవీణావేణునినాదంబును వీతేర మేలుకని తనచిత్తంబునఁ జిదచిదానందమయుం బరమాత్ము నవ్యయు నవికారు నద్వితీయు నజితు ననంతు నచ్యుతు నమేయు నాఢ్యు నాద్యంతవిహీనుఁ బరమబ్రహ్మంబు నైనతన్నుం దా నొక్కింత చింతించి యనంతరంబ విరోధిరాజన్యనయనకహ్లారంబులు ముకుళింప భక్తజననయనకమలంబులు వికసింప నిరస్తనిఖిలదోషాంధకారుం డైన గోవిందుండు మొగిచినలోచనసరోజంబులు వికసింపం జేయుచుఁ దల్పంబు డిగ్గి చనుదెంచి యంత. 636

సీ. మలయజకర్పూర ‡ మహితవాసితహేమ,కలశోదకంబుల ‡ జలక మాడి
నవ్యలసన్మృదు ‡ దివ్యవస్త్రంబులు, వల నొప్ప రింగులు ‡ వాఱఁ గట్టి
మకరకుండలహార ‡ మంజీరకేయూర,వలయాదిభూషణా ‡ వలులు దాల్చి
ఘనసారకస్తూరి ‡ కాహారిచందన,మిళితపంకము మేన ‡ నలర నలఁది
తే. మహితసౌరభనవకుసు ‡ మములు దుఱిమి
పొసఁగ రూపైనశృంగార ‡ రస మనంగ
మూర్తిఁ గైకొన్నకరుణాస ‡ ముద్ర మనఁగ
రమణ నొప్పుచు లలితద ‡ ర్పణము చూచి. 637

తే. కడఁగి సారథి దెచ్చిన ‡ కనకరథము, సత్యకసుతప్రియోద్ధవ ‡ సహితుఁ డగుచు
నెక్కి నిజకాంతి దిక్కులఁ ‡ బిక్కటిల్లఁ,బూర్వగిరిఁదోఁచుభానునిఁ ‡ బోలి వెలిఁగె.

సీ. అభినవనిజమూర్తి ‡ యంతఃపురాంగనా,నయనాబ్జములకు నా ‡ నంద మొసఁగ
సలలితముఖచంద్ర ‡ చంద్రికాతతి పౌర,జనచకోరముల కు ‡ త్సవము సేయ
మహనీయకాంచన ‡ మణిమయభూషణ,దీప్తులు దిక్కులఁ ‡ దేజరిల్ల
నల్లనల్లన వచ్చి ‡ యరదంబు వెస డిగ్గి, హాలకులిశాంకుశ ‡ జలజకలశ
తే. లలితరేఖలు ధరణి న ‡ లంకరింప, నుద్ధవునికరతల మూని ‡ యొయ్య నడచి
మహితగతి దేవతాసభా ‡ మధ్యమునను, రుచిరసింహాసనమునఁగూ ‡ ర్చుండె నెలమి.

చ. అతివిభవంబునం దనరి ‡ యాత్మతనుద్యుతి తేజరిల్లఁగా
హితులు పురోహితుల్ వసుమ ‡ తీశులు మిత్త్రులు బాంధవుల్ బుధుల్
సుతులును మాగధుల్ కవులు ‡ సూతులు మంత్రులు భృత్యులుం శుభ
స్థితిఁ గొలువంగ నొప్పె నుడు ‡ సేవితుఁ డైనసుధాంశుఁడో యనన్. 640

క. కరుణార్ద్రదృష్టిఁ బ్రజలం, బరిరక్షించుచు వివేక ‡ భావకళాచా
తురి మెఱసి యిష్టగోష్ఠిం, బరమానందమున రాజ్య ‡ భారకుఁ డగుచున్. 641

జరాసంధభీతు లయినరాజులపంపున విప్రుండు కృష్ణసన్నిధి కేతెంచుట.

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రతిదివసంబును నుండునవసరంబున నొక్కనాఁ డపూర్వదర్శనుం డైనభూసురుఁ డొక్కరుండు సనుదెంచి సభామధ్యంబునం గొలు వున్న ఘనకుంధునిం బొడగని దండప్రణామంబు లాచరించి వినయంబునఁ గరంబులు

మొగిచి యి ట్లనియె. 642

క. కంజవిలోచన దానవ, భంజన యోగీంద్రవిమల § భావలసద్బో
ధాంజన దీప్తినిదర్శన, రంజితశుభమూర్తి కృష్ణ § రాజీవాక్షా. 643

తే. అవధరింపు జరాసంధుఁ § డతులబలుఁడు, దనకు మ్రొక్కనిధారుణీ§ధవుల నెల్ల
వెదకి తెప్పించి యిరువది § వేల నాఁకఁ, బెట్టినాఁడు గిరివ్రజ § పట్టణమున. 644

తే. వారు పుత్తేర వచ్చిన § వాఁడ నేను, నరవరోత్తమ నృపులవి § న్నపము గాఁగ
విన్నవించెద నామాట § వినినమీఁద, ననఘ నీదయ వారిభా § గ్యంబుగోలఁది.

వ. అని ధరాధిపులవిన్నపంబుగా ని ట్లనియె. 646

ఉ. వారిజనాభ భక్తజన § వత్సల దుష్టమదాసురేంద్ర సం
హార సరోరుహాసనపు § రారిముఖామరవంద్యపాదపం
కేరుహ సర్వలోకపరి § కీర్తితదివ్యమహాప్రభావ సం
సారవిదూర నందతను § జాత రమాహృదయేశమాధవా. 647

ఆ. ఆర్తజనుల మమ్ము § నరసి రక్షింపు మ,హాత్మ భక్తజనభ § యాపహరణ
నిన్ను మది నుతించి§నీకు మ్రొక్కెదమునీ, చరణయుగము మాకు§శరణ మనఘ.

క. బలియుర దండింపఁగ దుర్బలులను రక్షింప జగతి § పై నిజలీలా
కలితుఁడ వై యుగయుగమున, నలవడ నుదయింతు కాదె § యభవ యనంతా.

క. నీమదిఁ దోఁపనియర్థం, బీమేదినియందుఁ గలదె § యీశ్వర భక్త
స్తోమసురభూజ త్రిజగ, త్క్షేమంకర దీనరక్ష § సేయు మురారీ. 650

క. నీపంపు సేయ కుండఁగ, నాపద్మభవాదిసురల § కైనను వశమే
శ్రీపతి శరణాగతులం, జేపట్టి నిరోధ ముడుగఁ § జేయుము కృష్ణా. 651

క. అభవుఁడ వయ్యును జగతిం, బ్రభవించుట లీల గాక § భవ మందుటయే
ప్రభువులకుం బ్రభుఁడవు మముఁ, సభయాత్ముల నరసి కావఁ § జను నార్తిహరా.

క. కదనమున నీభుజావలి, కెదిరింపఁగ లేక పాఱఁ § డేవిక్రమ సం
పద చెడఁగ జరాసంధుఁడు, పదునెనిమిదిమార్లు ధరణి § పాలురు నవ్వన్. 653

వ. ఇట్లు తనపడినబన్నములం దలంపక సింహంబు సమదదంతావళంబుల నరికట్టి కారించుచందంబున మమ్ముం జెఱపట్టి బాధించు చున్నయప్పాపాత్ముని మర్దించి కారాగృహబద్ధుల మగుమానిర్బంధంబులు వాపి సుతదారమిత్త్రవర్గంబులం గూర్చి యనన్యశరణ్యుల మైనమమ్ము రక్షింపు మని విన్నవించి రని బ్రాహ్మణుండు విన్నపంబు సేయునవసరంబున. 654

నారదుండు శ్రీకృష్ణునితో ధర్మజురాజసూయము నెఱవేర్పు మని చెప్పుట.

సీ. శారదచంద్రికా § సారంగరుచితోడ, జడముడికెంపు చే § సంజి నవ్వ
శరదంబుదావృత § సౌదామనీలతా,శోభఁ గాంచనకటి § సూత్ర మలర
లలితపూర్ణేందుమం § డలకలంకముగతి, మృదుమృగాజినరుచి § మించుఁ జూపఁ

గల్పశాఖాగ్రసం గతపుష్పగుచ్ఛంబు,లీలఁ గేలను నక్ష మాల యమర
తే. భూరిపుణ్యనదీతోయ పూరితముగఁ, దగుకమండలు వొక్కహ స్తమునఁదనర
వెల్లజన్నిద మఱుత శో భిల్ల వచ్చె, నారదుండు వివేకవి శారదుండు. 656
క. చనుదెంచె నట్లు ముని నిజ,తనుకాంతుల నఖిలదిగ్వి తానము వెలుఁగన్
వనజాప్తుఁ బోలి యయ్యెదు,జనములుఁ గృష్ణుండు లేచి సంప్రీతిమెయిన్.
క. వినయమున మ్రొక్కి కనకా,సనమునఁ గూర్చుండఁ బెట్టి సముచితవివిధా
ర్చనములఁ దనిపి మురాంతకుఁ, డనియెన్ వినయంబు దోఁప నమ్మునితోడన్.
తే. ఇప్పు డెందుండి వచ్చితి విందులకును, నఖిలలోకైకసంచారి వగుటఁజేసి
నీ యెఱుంగనియర్థంబు నిఖిలమందు, నరయ లేదండ్రు మిమ్మొకఁ డడుగవలయు.
తే. పాండునందను లిప్పు డే పగిది నెచట
నున్నవారలో యెఱిఁగింపు మన్న వాని
కరసరోజాతములు మోడ్చి కడఁకతోడఁ
బలికెఁ గమలాక్షుఁ జూచి స ద్భక్తి మెఱసి. 659
వ. దేవా విశ్వనిర్మాణకర్త వై మాయి వై సకలకార్యోత్పాదనాదిశక్తియుక్తుం
డ వై పావకుండు దారువులందు నంతర్హిత ప్రకాశుం డై యున్నచందంబున
వర్తించు చున్ననీదుదురత్యయం బయినమాయాశతంబులఁ బెక్కుమాఱులు
పొడగంటి నదియు నాకు నద్భుతంబు గా దదియునుం గాక నీసంకల్పంబున జగం
బుద్భవం బై భవత్పరతంత్రంబు నగు నట్టినీ కిష్టం బైనవస్తువు సాధుతరంబుగాఁ
దెలియ నెవ్వండు సమర్థుం డేపదార్థంబు ప్రమాణమూలంబునందోఁచు నదియు
నులోకవిచక్షణుండ వైననీదురూపంబు మఱియును ముక్తిమార్గంబు నెఱుంగక
సంసారపరవశు లైనజీవులమాయాంధకారంబు నివర్తింపఁ జేయ సమర్థం బగు
నీదివ్యలీలావతారంబులం గలుగుకీర్తి యను ప్రదీపంబుఁ బ్రజ్వలింపఁ జేసి కృపనే
యు దట్టినీకు నమస్కరించెద నది గావున నీ ప్రపంచంబున నీయెఱుంగనియర్థం
బును గలదే యని కృష్ణునకు నారదుం డి ట్లనియె. 660
సీ. అయినను వినిపింతు నవధరింపుము దేవ, పాండుతనూజుండు పారమేష్ఠ్య
కామానుమోది యై కావింప నున్నాఁడు, రాజసూయమహాధ్వ రంబు నిష్ఠ
రవణింప లోకవి డంబనార్థము గాక, పరికింపఁ దన కాత్మ బాంధవుఁడవు
భక్తవత్సలుఁడవు పరమపూరుషుఁడవు, యజ్ఞరక్షకుఁడవు యజ్ఞభోక్త
తే. వగుభవత్సేవ చాలదే, సుగతి వడయ, నైన నీమేనబావ ధర్మాత్మజుండు
అతనియజ్ఞంబు రక్షింపననంబుజాక్ష, వలయు విచ్చేయుమచటికిఁవలను మెఱసి.
క. నీ పేరు వినిన నొడివినఁ, బాపంబులు దూలి పోవు పద్మాక్ష జగ
ద్దీపక నీదర్శనమున, నేపారవె భక్తజనుల కిహపరసుఖముల్. 662
మ. భవదీయోజ్జ్వలకీర్తి దిగ్వితతులన్ భాసిల్లు యుష్మత్పదో

ద్భవనైర్మల్యజలంబు లుత్కలికఁ బా ౹ తాళంబునం బాయుభో
గవతీనామమునం దనర్చి ధరణిం ౹ గంగానదీరూపమై
దివి మందాకిని యై జగత్త్రయమునం ౹ దీపించుఁ గాదే హరీ. 663

క. ఆ మఖవేళ సమస్తధ, రామండలిఁ గల్గుమేటి ౹ రాజులు మౌని
స్తోమంబును భవదీయమ, హామహిమముఁ జూచి సత్కృ ౹ తార్థతఁ బొందన్.

క. కలరని చెప్పిన నమ్ముని, పలుకులకు ముదంబు నొంది ౹ పంకజనాభుం
డెలనవ్వు మొగమునకుఁ జెలు, వొలయఁగఁ బాటించి యుద్ధ ౹ వున కిట్లనియెన్.

శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవుని యాలోచనచొప్పున ధర్మరాజుపాలికిఁ బోవుట.

క. ఉద్ధవ మహితవివేకస, మిద్ధవచోవిభవ కార్య ౹ మేగతి నడచుం
వృద్ధవరానుమతంబుగ, బోద్ధవ్యము గాఁగఁ జెప్పు ౹ పురుషనిధానా. 666

తే. అనఘచారిత్ర నీవుమా ౹ యక్షియుగము, వంటివాఁడవుమనకు న ౹ వశ్యమగుచుఁ
జేయఁ దగినట్టికార్యంబుఁ ౹ జెప్పు నీవు, ఏమి పంచినఁ గావింతు ౹ నిద్ధచరిత.

వ. అని సర్వజ్ఞుం డైనహరి యజ్ఞుండువోలెఁ దన్ను నడిగినఁ బురుషోత్తమునిభాషణం బులకు మనంబున సంతసిల్లి యతనిపాదాంబుజంబులు దనమనంబున నిడికొని వృద్ధానుమతంబుగా నా యెఱింగినతెఱంగు విన్నవించెద నవధరింపుము దేవా దేవముని చెప్పినట్లు భవదీయభక్తుం డైనయుధిష్ఠిరుయాగపాలనంబు సేయం గైకొనుట కార్యం బదియునుం గాక నిఖిలదిగ్విజయమూలం బగురాజసూయ కృత్యంబునందు జరాసంధమర్దనంబును నతనిచేత బద్ధు లైనరాజులం గారా గృహావిముక్తులం గావించుటయుం జేకూరు నదియునుంగాక నాగాయుతసత్త్వుం డును శతాక్షౌహిణీబలాన్వితుండును నగుమాగధుని వధియింప మనప్రభంజన నందనుండు గాని యొండొరులు సమర్థులు గా రట్లగుట నతండు భూసురు లేమి గోరిన నయ్యర్థంబు వృథ సేయక యిచ్చుం గావునఁ గపటవిప్రవేషంబునం జని యాజరాసంధుని నాహవభిక్ష వేఁడి భవత్సన్నిధానంబున నప్పవమానతనయుం డతని వధియించునట్టికార్యంబు సేత బహులార్థసాధనం బగు నని పలికిన విని నారదుండును యాదవజనంబులును సభికులునుం బొగడి రంత. 668

సీ. తరలవిచిత్రక ౹ స్థగితప్రభావలిఁ, దనరారుగరుడకే ౹ తనము వెలుఁగఁ
గాంచనచక్రసం ౹ ఘటితఘంటాఘణ, ఘణనినాదముల ది ౹ క్కరులు బెదర
సలలితమేఘపు ౹ ష్పకవలాహకసైన్య, సుగ్రీవతురగవి ౹ స్ఫురణ దనర
బాలసూర్యప్రభా ౹ భాసమానద్యుతి, దిగ్వితానంబుల ౹ దీటుకొనఁగ

తే. బ్రకటరుచి నొప్పుతేరు దా ౹ రుకుఁడు దేర
నెక్కి వెడలెడునపుడు పెం ౹ పెనయఁ జెలఁగె
శంఖకాహళపటహాని ౹ స్సాణడిండి

మాదిరవములు భరితది । గంతములుగ. 669

క. మనుజేశ్వరునకుఁ దాలాం, కునకును గురువృద్ధజనుల । కును జెప్పి ప్రియం
బున ననుపఁ గాంచనస్యం, దనసామజవాజిభటక । దంబము గొలువన్. 670

తే. వందిమాగధసూతకై । వారరవము, వసుమతీసురకోటిదీ । వనలవ్రాత
లనుగమింపంగ సతులు సౌధాగ్రశిఖర, సీమలం దుండి ముత్యాల । సేసలొలుక.

క. లీలం జని కృష్ణుఁడు వా, హ్యాలిఁ నవకుసుమఫలభ । రానతశాఖా
లోలఘనసారసాలర, సాలవనస్థలములందుఁ । జతురత విడిసెన్. 672

వ. అట్టియెడ సరోజనాభుశుద్ధాంతంబున. 673

సీ. వికచమరందన । వీనసౌరభలస, న్మందారకుసుమదా । మములు దుఱిమి
చారుసుగంధక । స్తూరికాఘనసార, మిళితచందనపంక । మెలమి నలఁది
కనకకుండలరణ । త్కంకణనూపుర, ముద్రికాభూషణ । ములు ధరించి
యంచితముక్తాఫ । లాంచలమృదులది, వ్యాంబరములు చెలు । వారఁ గట్టి

తే. యర్ధచంద్రుని నెకసక్క । మాడునట్టి, యలికఫలకలఁ దిలకము । లలరఁ దీర్చి
పెంపు దీపింప నుడురాజ । బింబముఖులు, నవచతుర్విధశృంగార । మవధరించి. 674

తే. జలజలోచనుకడకు ను । త్కలికతోడఁ, దనరుశిబికల నెక్కి నం । తదనులుఁదామఁ
గడఁక నేతేరఁ బ్రతిహార । జనులు వేత్ర, కలితులై పౌరులను నెడ । గలుగ జడియ.

క. అసమాస్త్రుఁడు పులు గడిగిన, కుసుమాస్త్రములఁ హసించు । కోమలతనువుల్
మిసమిస మెఱవఁగ వేశ్యావిసరము దాసీజనంబు । విభవ మెలర్పన్. 676

ఆ. హారుల వేసడములఁ । గరులను నెక్కి తో, నరుగుదేర బహు । విధాయుధములు
దాల్చి సుభటకోటి । తగిలి రా నంతఃపు, రాంగనలు సితాంబు । జాక్షుకడకు.

వ. వచ్చి రంత 678

క. నారదుని మాధవుఁడు స, త్కారంబున వీడుకొలుప । నతఁడును హృదయాం
భోరుహమునఁ గృష్ణునకును, వారక మ్రొక్కుచును వెస ది । వంబున కరిగెన్.

క. నరవరులదూతయును మఱి, హరుచే నభయప్రదాన । మంది ధరిత్రీ
వరులకడ కేఁగి పద్మో, దరువచనము సెప్పి సమ్మ । దంబునఁ దేల్చెన్. 680

వ. అంతఁ గృష్ణుండు నిజకాంతాతనయబంధుసుహృజ్జనసమేతుం డై కదలి చను
నెడ. 681

చ. కటపటరత్నకంబళని । కాయకుటీరము లుల్లసిల్ల ను
త్కటపటుచామరధ్వజప । తాకకిరీటసితాతపత్త్రవి
స్ఫుటఘనహేతిదీధితి న । భోమణిఁ గప్పఁగఁ దూర్యఘోషముల్
చటులతిమింగిలోర్మిరవ । సాగరఘోషము నాక్రమింపఁగన్. 682

క. కరిహరిరథసుభటసము, త్కరములు సేవింప మురవి । దారుఁడు గడచెన్
సరిదుపవనదుర్గసరో, వరజనపదపురపులింద । వనగోష్ఠములన్. 683

వ. ఇట్లు గడచి చనుచు నానర్తకసౌవీరమరుదేశంబులు దాటి యిందుమతిని దర్శించి దృషద్వతి నుత్తరించి సరస్వతీనది దాటి పాంచాలమత్స్యవిషయం బులు లోనుగాఁ గడచి యింద్రప్రస్థనగరంబు డాయం జని తత్పురోపకంఠవనం బున విడిసిన. 684

పాండవులు శ్రీకృష్ణుని నెదుర్కొని తోడ్కొని పోవుట.

క. హరిరాక యెఱిఁగి ధర్మజుఁ, డెఱ లేనిముదంబుతోడ ననుజులు బంధుల్
గురుజనసచివపురోహిత,పరిచారకకరిరథాశ్వ భటయుతుఁ డగుచున్. 685

క. చిందములు మొరయ గాయక,బృందంబులనుతులు సెవుల బెరయఁగ భక్తిం
డెందము దగులఁగఁ బరమా,నందంబున హరి నెదుర్కొ-నం జనుదెంచెన్. 686

వ. అట్లు చనుదెంచి ధర్మనందనుండు సమాగతుండై నసరోజనాభునిం బెద్దతడవు గాఢాలింగనంబు సేసి రోమాంచకంచుకితశరీరుం డై యానందబాష్పధారా సిక్తకపోలుం డై నిర్భరానందకందళితహృదయుం డై బాహ్యంబు మఱచి యుండె నప్పుడు హరిని వాయునందనవాసవతనూభవులు గౌఁగిటం జేర్చి సమ్మ దంబు నొందిరి మాద్రేయులు దండప్రణామంబు లాచరించి రంతఁ బుండరీ కాక్షుండు విప్రవృద్ధజనంబులకు నమస్కారంబులు సేసి వారలు గావించువివి ధార్చనలం బరితుష్టుం డై కేకయసృంజయాదిభూవిభుల మన్నించి సూతమాగ ధాదుల కనేకపదార్థంబు లొసంగి చతురంగబలసమేతుం డై వివిధమణితోర ణాదివిచిత్రాలంకృతంబు నతివైభవోపేతంబు నైనపురంబు ప్రవేశించి రాజ మార్గంబునం జను చుండఁ బౌరకామిను లట్టియెడ. 687

సీ. కొఱనెలపైఁ దోఁచు నిరుల నాఁ జెలు వొంది
నొసలిపై గురులు తుం పెసలు గునియ
హాటకమణిమయ తాటంకరోచులు
గండభాగంబుల గంతు లిడఁగ
స్ఫురితవిద్రుమనిభా ధరబింబరుచితోడ
దరహాసచంద్రిక సరస మాడ
నొండొంటితో రాయు నుత్తుంగకుచకుంభ
ములు మొగంబులకును బుటము లెగయ
తే. బడుగునడుములు వడఁకంగ నడుగు లిడఁగ
రవళిమట్టెలు మణినూపు రములు మొరయఁ
బొలుచుకచబంధములు భుజం బుల నటింపఁ
బయ్యెదలు వీడియాడ సం భ్రమముతోడ. 688

వ. ఇట్లు కృష్ణసందర్శనకుతూహలపరస్పరాహూయమాన లై గురుపతిసుతబంధు జనంబులు వారింప నతిక్రమించి సమున్నతభర్మహర్మ్యశిఖరాగ్రంబు లెక్కి

కృష్ణుం జూచి తమలో ని ట్లనిరి. 689

సీ. విశ్వగర్భుండు నా ‡ వెలయువేల్పిలయశో,దానందులకుఁ బ్రియ ‡ సూనుఁ డయ్యె
బ్రహ్మాదిసురులకు ‡ భావింపఁగా రాని, బ్రహ్మంబు గోపా ‡ లబాలుఁ డయ్యె
వేదశాస్త్రంబులు ‡ వెదకి కానఁగ లేని, గట్టి వ్రేతలఁబోలఁ ‡ గట్టుపడియె
దివిజుల కమృతంబు ‡ దవిలి యిచ్చినభక్త,సులభుండు నవనీత ‡ చోరుఁ డయ్యె
తే. నెనయఁ గమలాసతికిఁ జిత్త‡మీని వేల్పు,గొల్ల యిల్లాండ్ర యుల్లముల్ ‡ పల్లవింపఁ
జేసె నని కామినులు సౌధ‡శిఖరములను, గూడి తమలోన ముచ్చట‡లాడిరధిప.

వ. మఱియును. 691

సీ. గోపాలబాలురఁ ‡ గూడి యాడెడినాఁడు, వ్రేపల్లెలోపల ‡ నేపు రేఁగి
చల్ల లమ్మఁగఁ బోవు ‡ సతులకొంగులు పట్టి, మెఱుఁగుఁజెక్కిళ్లను ‡ మీటిమీటి
కలికి యై ముద్దాడ‡ గౌఁగిటఁ జేర్చిన, పూఁబోఁడికుచములు ‡ పుణికిపుణికి
పాయనియనురక్తి ‡ డాయఁ జీరినయింతి, యధరసుధారసం ‡ బాని యాని
తే. యురుసమాధిపరాష్టాంగ ‡ యోగయుక్తు, లైనయోగీశ్వరులు గాన ‡ నట్టిజెట్టి
వల్లవీజననవకల్ప ‡ వల్లి యయ్యె, ననుచుఁ బొగడిరి కృష్ణు న ‡ య్యబ్జముఖులు.

మ. అని యిబ్భంగి సరోజలోచనలు సౌ ‡ ధాగ్రంబులం దుండి య
వ్వనజాతాక్షునిదివ్యమూర్తిఁ దమభా ‡ వంబందుఁ గీలించి సం
జనితానందరసాబ్ధిమగ్న లగుచున్ ‡ సంప్రీతిఁ దద్భవ్యకీ
ర్తన లై చల్లిరి సవ్యలాజములు మం ‡ దారప్రసూనావలుల్. 693

వ. తదనంతరంబ శోభనపదార్థంబులు గొనివచ్చి ధరామరధరావరవణిక్పుంగవులు దామోదరునకు కానుక లిచ్చిరి పుణ్యాంగనాజనంబులు పసిఁడిపళ్లెరంబులఁ గర్పూరనీరాజనంబులు నివాళింప నంతఃపురంబు సొత్తెంచె నంతం గుంతిభోజనందనయుం గృష్ణునిం గని పర్యంకంబు డిగ్గి కౌఁగిలింప నాయదువల్లభుండు మేనత్తకుం బ్రణామం బాచరించెఁ బాంచాలియు ముకుందునకు నభివందనం బొనరించి కుంతిపంపున గోవిందుభామిను లగురుక్మిణి మొదలగువారికి గంధాక్షతకుసుమతాంబూలంబు లిడి లలితదుకూలమణిభూషణంబులం బూజించె యుధిష్ఠిరుండును గమలనయనునివధూజనుల ననుగతబంధుమిత్త్రపుత్త్రసచివపురోహితపరిచారకసముదయంబుల నుచితంబు లగుస్థలంబుల విడియింప నియమించి దినదినంబు నభినవంబు లగువివిధోపచారంబులు గావించు చుండె. 694

క. హరియు యుధిష్ఠిరుసముచిత,పరిచర్యల కాత్మ నలరి ‡ పార్థుఁడు దానున్
సరసవిహారక్రియలను, సురుచిరగతిఁ గొన్ని నెలలు ‡ సుఖ ముండె నృపా. 695

వ. అంత. 696

ధర్మరాజు శ్రీకృష్ణుననుమతంబున భీమాదుల దిగ్విజయంబునకుఁ బంపుట.

సీ. ధరణీశ యొకనాఁడు ‡ ధర్మతనూజుండు, ప్రవిమలనిజసభా ‡ భవనమందు

హితులుమంత్రులుపురోహితులునుసుతులును, మిత్రులుబంధువుల్ క్షత్రవరులు
పరిచారకులు సూత పాఠకకవిబుధవరులును మునులును వరుసఁ గొలువఁ
జిరలీల నవరత్నసింహాసనస్థుఁ డై, కొలు వుండి వినతుఁ డై నలిననాభు

తే. భువనరక్షణదక్షు న ద్భుతచరిత్రు, యదుకులేశ్వరు మురదైత్య మదవిభేది
నాప్తు నయవేదిఁ జతురుపా యప్రవీణుఁ, జూచి యిట్లని పలికె నస్తోకచరిత.

తే. అనఘచారిత్ర రాజసూ యాధ్వరంబు, నెమ్మిఁ గావించువేడుక నెమ్మనమున
నెనయుచున్నది యదినిర్వహింప నీవ, కాక నా కాత్మబంధువుల్ గలరె యొరులు.

ఉ. ఎవ్వరు నీపదాంబుజము లెప్పుడుఁ గొల్తురు భక్తినిష్ఠులై
యెవ్వరు నిన్నుఁ బ్రేమ నుతి యింతురు భూరివివేకశాలులై
యవ్విమలాత్ము లందుదు రదంచితశోభననిత్యసౌఖ్యముల్
నివ్వటిలంగఁ గృష్ణ నిను నేర్చి భజించిన రిత్త వోవునే. 699

వ. అనినఁ గృష్ణుండు ధర్మనందనున కిట్లనియె. 700

చ. నయగుణశాలి పాండునృప నందన నీతలఁ పొప్పు నీక్రతు
క్రియ మునిదేవతాపితృసు కృత్యము నైఖిలోగ్రశాత్రవ
క్షయమును బాంధవప్రియము సంచితపుణ్యము నిత్యకీర్తియుఁ
జయము నొసంగు దీనిఁ గురు సత్తమ వేగ యుపక్రమింపవే. 701

క. మనుచరిత నీసహోదరు, లనుపమదివ్యాస్త్రవేదు లాహవభూమిం
జెనకినవైరినృపాలురఁ, దునుమఁగ, జాలుదురు శౌర్య దుర్దమభంగిన్. 702

క. గెలువుము విమతనృపాలుర, వెలయుము బుధవినుత మైన విశ్రుతకీర్తిన్
నిలుపుము నిఖిలధరామం, డలిని భవచ్ఛాసనము దృ ఢంబుగఁ జెల్లన్. 703

క. నీపంచుకార్య మొరులం, జూపక యేఁ జేయ నిన్ను జుట్టన వ్రేలం
జూపఁగ వచ్చునె సకలధ, రాపతులకు నీకుఁ జేయ రానిది గలదే. 704

వ. కావున. 705

క. విమలమతి నిట్టిమఖరా, జమునకుఁ దెప్పింప వలయు సంభారంబుల్
సమకూర్పుము నీయనుజుల, సమదగతిం బంపు నిఖిల శత్రుల గెల్వన్. 706

క. అనుమాటలు విని కుంతీ, తనయుఁడు మోదమును బొంది తామరసాక్షున్
వినుతించి శౌర్యకలితుల, ననుజులదెసఁ జూచి పలికె హర్షముతోడన్. 707

క. సృంజయభూపాలకులును, గుంజరరథవాజిసుభట కోటులు నినుఁ గొ
ల్వం జను మని సహదేవుని, నంజక పొమ్మనియె దక్షి ణాశ జయింపన్. 708

క. ప్రకటచతుర్విధసేనా, ప్రకరంబులు గొలువఁ బంచెఁ బడమటిదిశకున్
నకులున్ విదళితరిపుభూ, పకులున్ శౌర్యంబు మెఱసి పార్థివముఖ్యా. 709

క. దుర్జనభంజను శౌర్యో, పార్జితవిజయప్రకాండు నాహవనిపుణు
న్నర్జునమహితయశోనిధి, నర్జును నుత్తరపుదిశకు ననిచె నరేంద్రా. 710

ఆ. మహితశౌర్యనిధులు । మత్స్యకేకయ మద్ర,భూతలేంద్రబలస । మేతముగను
దర్ప మొప్పఁ బంచెఁ । దూర్పుదిక్కునకు ను,ద్దామనిహతవైరి । ధాముభీము.

చ. పనిచిన వార లేఁగి ఘన । బాహుపరాక్రమవిక్రమంబుల
న్ననుపమశౌర్యులైనచతు । రంతమహీశుల నోర్చి కప్పముల్
కనకవినూత్నరత్నతుర । గప్రముఖాఖిలవస్తుజాతముల్
గొని చనుదెంచి ధర్మజున । కుం బ్రణమిల్లి యుదాత్తచిత్తులై. 712

చ. తమతమపోయివచ్చినవి । ధంబులు భూపతులన్ జయించుటల్
క్రమమునఁ జెప్ప నందుల జ । రాతనయుం డరి వెట్టఁ డయ్యె నం
చమరవరేణ్యనందనుఁ డ । హంకృతి దక్కఁగ విన్నవించినన్
యమసుతుఁ డూరకుండె విక । లాత్మకుఁ డై విని యంతఁ గృష్ణుఁడున్. 713

తే. ధర్మనందనుఁ జూచి యు । త్కలికతోడఁ
బలికె మాగధుఁ బోరఁ జం । పఁగ నుపాయ
మొకటి గల దది సెప్పెద । నుద్ధవుండు
నాకుఁ జెప్పిన చందంబు । నయచరిత్ర. 714

చ. విను మగధేశ్వరుం డెపుడు । విప్రజనావళియందు భక్తియున్
వినయముఁ గల్గి యెద్దియును । వేఁడినచో వృథ సేయ కిచ్చుఁ గా
వునఁ దగ నర్జునుండు పవ । నోద్భవుఁ డేనును బ్రాహ్మణాకృతిం
జని రణభిక్ష వేఁడిన వ । శంవదుఁ డై యతఁ డిచ్చుఁ గోరికల్. 715

వ. అట్టియెడ. 716

శ్రీకృష్ణభీమార్జునులు జరాసంధుని వధింపఁ బోవుట.

తే. తవిలి యప్పుడు మల్లయు । ద్ధమున వానిఁ, బిలుకుమార్పింపవచ్చును । భీముచేత
ననిన ధర్మజుఁ డిది లెస్స । యనిన విప్ర,వేషములు దాల్చియరిగిరి । విశదయశులు.

వ. అట్లు కృష్ణభీమార్జునులు బ్రాహ్మణవేషంబులు దాల్చి త్రేతాగ్నులుంబోలెఁ దమ శరీర తేజోవిశేషంబులు వెలుంగ నతిత్వరితగతిం జని గిరివ్రజంబు సొచ్చి యందు నతిథిపూజలు శ్రద్ధాగరిష్ఠచిత్తుం డై కావించుచున్న జరాసంధునిం గనుంగొని యి ట్లనిరి. 718

క. ధరణీశ యతిథిపూజా,పరుఁడవు నీ వనుచు దిశలఁ । బలుకఁగ విని మే
మరుదెంచితిమి మదీప్సిత, మఱి సేయక యిమ్ము సువ్ర । తాచారనిధీ. 719

క. అతిథిజనంబుల భక్తిన్, సతతముఁ బూజించి యుచిత । సత్కారము లు
న్నతి నడపుసజ్జనులు శా,శ్వతకీర్తులు ధరణిఁ బడయఁ । జాలుదు రనఘా. 720

క. పరికింపఁగ దేహం బ,స్థిర మని నిజబుద్ధిఁ దలఁచి । చిరతరకీర్తి
స్ఫురణం బ్రస్తుతి కెక్కని,పురుషుఁడు జీవన్మృతుండు । భూరివివేకా. 721

క. ధారుణిలోన వదాన్యుల, కీ రానిపదార్థ మొక్క । టేనియుఁ గలదే

కోరినఁ దనమేమెముకలు, ధీరుం డై యిచ్చె నని దధీచిని వినమే. 722

క. అడిగిన వృథ సేయక తనుఁ, యొడ లాఁకలిఁగొన్నమెఱుకు కోఁగిరముగ నే
ర్పడ నిచ్చి కీర్తిఁ గనె నని, పుడమిఁ ముసు వినమె యల కపోతము ననఘా.

క. ఆయింద్రాగ్నులు శ్యేనక, వాయసరూపములఁ దన్ను వలఁతిగ వేఁడన్
ధీయుతుఁ డై మును శిబి తన, కాయము గో సిచ్చె నన జగంబుల వినమే. 724

ఆ. ధీరమతులు రంతి దేవహరిశ్చంద్ర, బలశిలోంఛవృత్తి బ్రాహ్మణులను
మున్ను సెప్ప వినమె సన్నుతచరితులు, సన్న నైన నేఁడు నున్నవారు. 725

వ. అనిన విని జరాసంధుండు వారలరూపంబులును మేఘగంభీరభాషణంబులును గుణకిణాంకంబులును మహాప్రభావంబులును జూచి తనమనంబున వీరలు బ్రాహ్మణవేషధారు లైనరాజేంద్రులు గా నోపుదు రని తలంచి యిమ్మహాత్ములు కోరిన పదార్థంబ కాదు ప్రాణంబులేనియు నిత్తు నదియునుం గాక తొల్లి బలీంద్రుండు విప్రవ్యాజంబున నడిగిన విష్ణుదేవునకు నాత్మపదభ్రష్టత్వం బెఱింగియు విచారింపక జగత్త్రయంబు నిచ్చి కీర్తిపరుఁ డయ్యె క్షత్రబంధుం డనువాఁడు బ్రాహ్మణార్థంబు నిజప్రాణపరిత్యాగంబు సేసి నిర్మలం బగుయశంబు వడసె నదిగావున ననిత్యం బైనకాయంబు విచారణీయంబు గాదు కీర్తి వడయుట లెస్స యని తలంచి యుదారుం డై కృష్ణార్జునభీములం గని యిట్లనియె. 726

క. భూరిగుణులార మీమది, కోరిక యెఱిఁగింపుఁ డేమి కోరిన నైనన్
ధీరత నొసఁగుటయే కా, దారయ నాశిరము ద్రుంచి యైనను నిత్తున్. 727

ఉ. నావుడుఁ గృష్ణుఁ డమ్మగధనాథున కిట్లను భూవరేణ్య నీ
భావము సూనృతవ్రతశుభస్థితిఁ జెందు టెఱుంగ వచ్చె మా
కీవలె నాజిభిక్ష యితఁ డింద్రతనూభవుఁ డే నుపేంద్రుఁడం
బావని యీతఁ డిం దొకనిఁ బైకొని యొక్కటి పోరఁగాఁ దగున్. 728

చ. అన విని వాఁడు నవ్వి యహహా విన వింతలు పుట్టె మున్ను న
న్ననిమొన నోర్వఁ జాలక భయంబునఁ బాఱితి పెక్కుమార్లు వం
చన మథురాపురిన్ విడిచి సాగరమధ్యమునందుఁ డాఁగవే
వనరుహనాభ నీ బిరుదు వాఁడితనంబును నాకు వింతయే. 729

క. ఇన్నేల సెప్ప మాయలఁ, బన్నినఁ బో విడువ గోపబాలక బలసం
పన్నుని మాగధభూవరు, నన్నెరుఁగవె తొల్లి నందనందన పోరన్. 730

ఉ. కాన రణోర్విన న్నెదురఁ గష్టము గానఁ దలంగు గోత్రభి
త్సూనుఁడు భూరిబాహుబలదుర్దముఁ డయ్యును బిన్న యీమరు
త్సూనుఁడు మామకప్రకటదోర్బలశక్తికిఁ జూడఁ దుల్యుఁ డౌ
వీని నెదుర్తు నంచుఁ జెయి వీచె జరాసుతుఁ డుగ్రమూర్తి యై. 731

క. కరువలిసుతునకు నొకభీ, కరగద నిప్పించి యొక్క గదఁ దనకేలన్

ధరియించి నలువురును గ్ర,చ్చఱఁ బురివెలి కేఁగి యచట సమతలభూమిన్,

శ్రీకృష్ణసహాయుం డగుభీముండు జరాసంధునితో యుద్ధము సేయుట.

సీ. పర్వతద్వంద్వంబుఁ బాథోధియుగళంబు, మృగపతిద్వితయంబుఁ వృషభయుగము
పావకద్వయము దం తావళియుగళంబు, దలపడువీఁక ను ద్దండలీలఁ
గదిసి యన్యోన్యభీ కరగదాహతుల ను, గ్రంబుగ విస్ఫులిం గములు సెదరఁ
గెరలుచు సవ్యద క్షిణమండలభ్రమ, ణములను సింహాచం క్రమణములను
తే. గదిసి పాయుచుఁ బాసి డ గ్గఱుచు మింటి
కెగసి క్రుంగుచుఁ గ్రుంగి వే యెగసి భూమి
పగుల నార్చి ఛటచ్ఛటో ద్భటమహోగ్ర
ఘనగదాఘట్టనధ్వని గగన మగల. 733

వ. పోరునంత. 734

మ. గద సారించి జరాతనూభవుఁడు హుం కార ప్రఘోషంబులం
జద లల్లాడఁగఁ బాదఘట్టనములన్ సర్వంసహాభాగముం
గదలన్ వాయుజు వ్రేసె వ్రేయ నతఁడుం గ్రక్రోధదీప్తాస్యుఁ డై
యది దప్పించి విరోధిమ స్తకము వ్రే యన్ వాఁడు వోఁ దట్టుచున్. 735

చ. మడవక భీమసేనుఁడును మాగధరాజుఁ గడంగి బెబ్బులుల్
విడివడులీల నొండొరుల వీఁపులు మూఁపులునుం ప్రకోష్ఠముల్
నడితల లూరుజానుజఘ న ప్రకరంబులు బిట్టు వ్రయ్యఁగాఁ
బిడుగులఁ బోలుపెన్గదల బెట్టుగ వ్రేయుచుఁ బాయుచున్ వెసన్. 736

లయవిభాతి.

బెడ గడరు పెన్గదలు పొడిపొడిగఁ దాఁకఁ బెనుఁ
బిడుగు లవనిం దొరఁగ నుడుగణము రాలన్
మిడుఁగుఱులు పోరిఁ జదల నడర హరిదంతములు
వడఁక జడధుల్ గలఁగఁ బుడమి చలియింపన్
వెడచఱువ మొత్తియును దడఁబడఁగ నొత్తియును
నెడమగుడు లాఁచి తిరు గుడు వడఁగ వ్రేయన్
వడవడ వడంకుచును సుడివడక డాసి చల
ముడుగక కవు డొండొరులు వడి చెడక పోరన్. 737

వ. ఇవ్విధంబునం బోరుచుండ నొండొరులగదాదండంబులు దుమురు లైనన్ బెండు వడక సమదదిగ్వేదండశుండాదండమండితప్రచండంబు లగుబాహుదండంబు లప్పళించి ముష్టియుద్ధంబునకు డగ్గఱి. 738

లయగ్రాహి.

కాల నెస డాఁచియును గీ లెడలఁ ద్రోచియును

§దాలుములు దూలఁ బెడ § కేల వడి వ్రేయన్
ఘాలమును కక్షములు § తాలువులు వక్షములు
§ప్రీల నెముకల్ మెదడు § నేలఁ దుము రై వే
రాల విపులక్షతవి § లోల మగు నెత్తురులు
§జాలుగొని యోలిఁ బెనుఁ § గాలువలుగం భే
తాలమదభూతములు § ఖేలనలఁ జేతులను
§దాళములు తట్టుచు స § లీలగతి నాడన్. 739

ఉ. ప్రక్కలు చెక్కలున్ మెడలు § పాణితలంబులచేఁ బగుల్చుచున్
ముక్కలు నక్కలుం జెవులు § ముష్టిహతిన్ నలియంగ గ్రుద్దుచున్
డొక్కలుఁ బిక్కలున్ ఘనక § ఠోరపదాహతి నొంచుచున్ నెఱుల్
దక్కక స్రుక్క కొండొరులఁ § దార్కొని పేర్కొని పోరి రుగ్రతన్. 740

ఉ. హుమ్మని మ్రోఁగుచుం బెలుచ § హుంకృతు లిచ్చుచుఁ బాసి డాసి కో
కొమ్మనుచు న్నొడళ్లగల § గుల్లలతిత్తులుగాఁ బదంబులం
గ్రుమ్ముచు ముష్టిఘట్టనల § స్రుక్కుచు నూర్పులు సందడింపఁగా
సొమ్మలు వోవుచుం దెలియు § చున్ మదిఁ జేవయు లావుఁ జూపుచున్. 741

వ. ఇవ్విధంబున వజ్రివజ్రసన్నిభంబు లగునితరేతరముష్టిఘట్టనంబుల భిన్నాంగులై రక్తసిక్తశరీరంబులతోడం బుష్పితాశోకంబులవీఁకను జేగురుఁగొండలచందంబునను జూపట్టి పోరు చుండఁ గృష్ణుండు జరాసంధునిజన్మమరణప్రకారంబు లాత్మ నెఱుంగుటంజేసి వాయుతనూభవున కలయిక లేక లావును జేవయుఁ గలుగునట్లుగాఁ దద్గాత్రంబునందుఁ దనదివ్యతేజంబు నిలిపి యరినిరసనోపాయం బూహించి సమీరనందనుండు చూచు చుండ నొక్కశాఖాగ్రంబు రెండుగాఁ జీరి వైచి వాని నట్ల చీరి చంపు మని సంజ్ఞగాఁ జూపిన నతండు నాకీలు దెలిసి యవక్రపరాక్రముం డై మాగధుం బడఁద్రోచి వానిపదంబు పదంబునఁ ద్రొక్కి బాహుయుగళంబున రెండవపదంబుఁ గదలకుండం బట్టిమస్తకపర్యంతంబుఁ బెళపెళ యనుచప్పుళ్లుప్పతిల్ల మత్తదంతావళంబు తాళవృక్షంబు చీరు చందంబునఁ బాదజానుజం ఘోరుకటిమధ్యోదరాంసకర్ణనయనంబులు వేఱువేఱుభాగంబులుగా వ్రయ్యలు వాపి యార్చినఁ బౌరజనంబులు గనుంగొని భయాకులు లై హాహాకారంబులు సేసి రంత. 742

కారాగృహవిముక్తు లగురాజులు శ్రీకృష్ణుని నుతించుట.

క. అనిలజుని దేవపతినం,దనుఁడును బద్మాక్షుఁడును ను § దారత నాలిం
గనములు సేసి పరాక్రమ,మున కద్భుత మంది మోద § మునఁ బొగడి రొగిన్.

క. వనజాక్షుఁడంత గరుణా,వననిధియును భక్తలోక § వత్సలుఁడును గా
వున మాగధసుతు సహదే,వునిఁ బట్టము గట్టెఁ దన్మహోన్నతపదవిన్. 744

క. మగధాధినాథునకు ము, న్నగపడి చెఱసాలలను మహాదుఃఖములన్
నొగులుచుఁ దనపాదాంబుజ,యుగళముఁ జింతించు చున్న § యుర్వీశ్వరులన్.

వ. అయ్యవసరంబునఁ గృష్ణుండు దనదివ్యచిత్తంబున మఱవ నవధరింపక చెఱలు విడి
పించిన వారలు పెద్దకాలంబు కారాగృహంబులఁ బెక్కుబాధలం బడి కృశీభూత
శరీరు లగుటం జేసి రక్తమాంసశూన్యంబు లై త్వగస్థిమాత్రావశిష్టంబులును ధూళి
ధూసరంబులు నైన దేహంబులు గలిగి కేశపాశంబులు మాసి జటాబంధంబు
లైనశిరంబులతో మలినవస్త్రు లై చనుదెంచి యప్పుడు. 746

సీ. నవపద్మలోచను § భవబంధమోచను, భరితశుభాకారు § దురితహారుఁ
గంకణకేయూరుఁ § గాంచనమంజీరు, వివిధశోభితభూషు § విగతదోషుఁ
బన్నగాంతకవాహు § భక్తమహోత్సాహు, నతచంద్రజూటు ను § న్నతకిరీటు
హరినీలనిభకాయు § వరపీతకౌశేయుఁ, గటిసూత్రధారు జ § గద్విహారు

తే. హారవనమాలికామహి § తోరువక్షు, శంఖచక్రగదాపద్మ § శార్ఙ్గహస్తు
లలితశ్రీవత్సశోభిత § లక్షణాంగు, సుభగచారిత్రు దేవకీ § సుతునిఁ గాంచి. 747

చ. భరితముదాత్ము లై విగత § బంధను లై నిజమస్తముల్ మురా
సురరిపుపాదపద్మములు § సోఁకఁగఁ జాఁగిలి మ్రొక్కి నమ్రు లై
కరములు మోడ్చి యోపరమ § కారుణికోత్తమ సజ్జనార్తిసం
హరణ వివేకశీల మహి § తాశ్రితపోషణ పాపశోషణా. 748

ఆ. వరద పద్మనాభ § హరి కృష్ణ గోవింద, దాసదుఃఖనాశ § వాసుదేవ
యవ్యయాప్రమేయ § యనిశంబుఁ గావింతు, మిందిరేశ నీకు § వందనములు.

ఉ. ధీరవిచార మమ్ము భవ § దీయపదాశ్రయులన్ జరాసుతో
దారనిబంధనోగ్రపరి § తాపము నీకరుణావలోకనా
సారముచేత నార్చితివి § సజ్జనరక్షయు దుష్టశిక్షయు
న్నారయ నీకుఁ గార్యములు § యాదవవంశపయోధిచంద్రమా. 750

సీ. అవధరింపుము మాగ § ధాధీశ్వరుఁడు మాకుఁ, బరమబంధుఁడుగాని పగఱగాఁడు
ప్రకటితరాజ్యవై § భవమదాంధీభూత, చేతస్కులము మమ్ముఁ § జెప్ప నేల
కమనీయజలతరం § గములకైవడి దీప, శిఖవోలెఁ జూడ న § స్థిరము లైన
గురుసంపదలు నమ్మి § పరసాధనక్రియా, గమ మేది తత్బాధ § కంబు లగుచుఁ

తే. బరఁగునన్యోన్యవైరాను § బంధములను
బ్రజలఁ గారించుచును దుష్ట § భావచిత్తు
లగుచు నాసన్నమృత్యుభ § యంబు దక్కి
మత్తులై తిరుగుదురు దు § ర్మనుజు లంత. 751

చ. కడపటిసేత నైహికసు § ఖంబులఁ గోల్పడి రిక్తకోర్కివెం

బడిబడి మొండమావులను § బాలిశులై సలిలాశ డాయుచుం
జెడుమనుజుల్ భవాబ్ధిదరిఁ § జేరఁగ లేక నశింతు రట్టియా
ఝడుమలఁ బొందఁ జాలము ర § మేశ త్రిలోకశరణ్య మాధవా. 752

ఉ. వేదవధూశిరోమహిత § వీథులఁ జాల నలంకరించు మీ
పాదసరోజయుగ్మము శు § భస్థితి మాహృదయంబులందు ని
త్యోదితభక్తిమైఁ దగిలి § యుండునుపాయ మెఱుంగఁ బల్కు దా
మోదర భక్తదుర్భవప § యోనిధితారణ సృష్టికారణా. 753

క. అని తను శరణము వేఁడిన, జననాథులవలను సూచి § సదమలభక్తా
వనచరితుఁడు పంకజలో,చనుఁ డిట్లను వారితోడ § సదయామతియై. 754

చ. జనపతులార మీపలుకు § సత్యము రాజ్యమదాంధచిత్తులై
ఘనముగ విప్రులం బ్రజలఁ § గాఱియఁ బెట్టుటఁ జేసి కాదె వే
ననహుషరావణార్జునులు § నాశము నొందిరి కాన ధర్మపా
లనమునఁ గాక నిల్చునె కు § లంబు బలంబుఁ జిరాయురున్నతుల్. 755

వ. అది గావున మీమనంబుల దేహం బనిత్యంబుగాఁ దెలిసి. 756

ఉ. మీరలు ధర్మముం దగవు § మేరయుఁ దప్పక భూజనాళిఁ బెం
పారయ సౌఖ్యసంపదల § నందఁగఁ బ్రోచుచు భూరియజ్ఞముల్
గౌరవవృత్తి మత్పరము § గా నొనరించుచు మామకాంఘ్రిపం
కేరుహముల్ భజించుచు న § కిల్బిషులై చరియింపుఁ డిమ్ములన్. 757

వ. అట్లయిన మీరలు బ్రహ్మసాయుజ్యప్రాప్తు లయ్యెదరు మదీయపాదారవిందంబులందుఁ జలింపనిభక్తియుఁ గలుగు నని యానతిచ్చి యారాజవరుల మంగళస్నానంబులు సేయించి వివిధ మణిభూషణమృదులాంబరమాల్యానులేపనంబు లొసంగి భోజనతాంబూలంబులం బరితృప్తులం జేసి యున్నతరథాశ్వసామజాధిరూఢులం గావించి నిజరాజ్యంబులకుఁ బూజ్యులం జేసి యనిచిన. 758

క. నరవరు లీచందంబున, మురసంహారుచేత బంధ § మోక్షణులై సు
స్థిరహర్షంబులతో నిజ,పురములకుం జనిరి శుభవి § భూతి దలిర్పన్. 759

క. హరిమంగళగుణకీర్తన, నిరతముఁ గావించుచును వి § నిర్మలమతులై
గురుబంధుపుత్రజాయా, పరిజన మలరంగఁ గృష్ణుఁ § బద్మదళాక్షున్. 760

వ. బహుప్రకారంబులం బొగడుచుఁ దమతమదేశంబులకుం జని. 761

క. నళినదళలోచనుఁడు దముఁ, దెలిపినసద్ధర్మపద్ధ § తిని దగవరులై
యిలఁ బరిపాలించుచు సుఖ,ముల నుండిరి మహితనిజవి § భుత్వము లలరన్. 762

వ. ఇట్లు కృష్ణుండు జరాసంధవధంబును రాజలోకంబునకు బంధమోక్షణంబును గావించి వాయునందనవాసవతనయులుం దానును జరాసంధతనయుం డగు సహదేవుండు సేయువివిధంబు లగుపూజలు గైకొని యతని నుండ నియమించి

యచ్చోటు గదలి కతిపయ ప్రయాణంబుల నింద్రప్రస్థపురంబునకుం జనుదెంచి తద్ద్వార ప్రదేశంబున విజయశంఖంబులు పూరించినఁ బ్రతిపక్షభయదంబును బాంధవప్రమోదంబును నగు నమ్మహాఘోషంబు విని పౌరజనంబులు జరాతనయు మరణంబు నిశ్చయించి సంతసిల్లిరి వారిజాక్షుండును భీమసేనపార్థులతోఁ బురంబు ప్రవేశించి ధర్మనందనునకు వందనం బాచరించి తమపోయిన తెఱంగును నచ్చట జరాసంధుని వధియించిన ప్రకారంబును సవిస్తరంబుగా నెఱింగించిన నతండు విస్మయవికచలోచనంబుల నానందబాష్పంబులు గురియ నమ్మాధవు మాహాత్మ్యంబునకుం దమయందలి భక్తిస్నేహదయాదిగుణంబులకుం బరితోషంబు నొందుచుఁ గృష్ణునిం జూచి యిట్లనియె. 763

సీ. కమలాక్ష సర్వలో ‡ కములకు గురుఁడ వై, తేజరిల్లెడుభవ ‡ దీయమూర్తి
యంశాంశసంభవు ‡ లగులోకపాలురు, నీయాజ్ఞఁ దల మోచి ‡ నిఖిలభువన
పరిపాలనిపుణు లై ‡ భాసిల్లుచున్న వా, రట్టినీ కొకనృపు ‡ నాజ్ఞ సేయు
టరయ నీమాయ గా ‡ కది నిక్క మే యేక, మై యద్వితీయ మై ‡ యవ్యయంబు
తే. నైననీతేజమున కొక ‡ హాని గలదె, చిన్మయాకార నీపాద ‡ సేవకులకు
నాత్మపరభేదబుద్ధి యెం ‡ దైనఁ గలదె, పుండరీకాక్ష గోవింద ‡ భువనరక్ష. 764

ధర్మరాజు చేసెడురాజసూయంబునందు శ్రీకృష్ణుండు శిశుపాలుని వధించుట.

వ. అని గోవిందునిం బొగడి యద్దేవు ననుమతంబునం గుంతీసుతాగ్రజుండు పరతత్త్వ విజ్ఞాను లైనధరణీసురులను ఋత్విజులం గా వరియించి. 765

సీ. సాత్యవతేయ క ‡ శ్యప భరద్వా జోప,హూతి విశ్వామిత్ర ‡ వీతిహోత్ర
మైత్రేయ పైల సు ‡ మంతు మధుచ్ఛంద, గౌతమ సుమతి భా ‡ ర్గవ వసిష్ఠ
వామదే వాకృత ‡ వ్రణ కణ్వ జైమిని, ధౌమ్య పరాశ రా ‡ ధర్వ కవషు
లసిత వైశంపాయ ‡ నాసురి భార్గవ, క్రతు వీరసేన గ ‡ ర్గ త్రికవ్య
ఆ. ముఖ్యు లైనపరమ‡మునులను గృపుని గాం,గేయకుంభజాంబి‡కేయవిదుర
కురుకుమారబంధు‡కులవృద్ధధారుణీ,సురనరేంద్రవైశ్య‡శూద్రవరుల. 766

క. రప్పింప వారు హర్షము, లుప్పతిలఁగ నేఁగుదెంచి ‡ యుచితక్రియలం
దప్పక కనుఁగొను చుండఁగ, నప్పుడు విధ్యుక్తనియతు ‡ లై భూమిసురుల్. 767

ఆ. కడఁగి సవనభూమిఁ ‡ గనకలాంగలముల, నర్థి దున్ని పాండ ‡ వాగ్రజునకు
నచట దీక్ష సేసి ‡ యంచితస్వర్ణమ,యోపకరణముల న ‡ లోపముగను. 768

వ. ఇట్లు నియమంబున సముచితక్రియాకలాపంబులు నడపు చుండి రప్పుడు. 769

క. సకలావనీశు లిచ్చిన,యకలంకసువర్ణరత్న ‡ హయధనవస్త్ర
ప్రకరంబులు మొద లగుకా,నుక లందుకొనఁగ సుయోధ ‡ నుని నియమించెన్.

సీ. అర్థిజాతము గోరినట్టివస్తువు లెల్లఁ, దగఁ బంచి యిడఁగ రా‡ధాతనూజు

సరసాన్నపానాది § సకలపదార్థముల్, పాకముల్ సేయింపఁ § బవనతనయుఁ
బంకజోదరునొద్దఁ § బాయక పరిచర్య, దవిలి కావింప వా § సవతనూజు
సవననిమిత్తంబు § సంచితద్రవ్యంబు, పెంపుతో వేగ తె § ప్పింప నకులు
తే. దేవ గురు వృద్ధ ధాత్రీసు § రావలులను
నరసి పూజింప సహదేవు § నఖిలజనులఁ
బొలుచుమృష్టాన్నతతులఁ దృ § ప్తులను జేయ
ద్రౌపదిని నియోగించెను § ధర్మసుతుఁడు. 771

వ. అయ్యవసరంబున. 772

చ. హరి శిఖి దండపాణి నిక § షాత్మజ పాశి సమీర గుహ్యకే
శ్వర శశిమౌళి పంకరుహ § సంభవ చారణ సిద్ధ సాధ్య కి
న్నర గరుడోరగామరగ § ణంబులు వచ్చి మఖంబుఁ జూచి య
చ్చెరువడి తొల్లి యెవ్వరును § జేయుమఖంబులు నింత యొప్పునే. 773

క. అది గాక యిందిరావిభు,పదములు సేవించునట్టి § భాగ్యము గలుగం
దుదిఁ బడయ రానిబహుసం,పద లెవ్వియుఁ గలవె యనుచుఁ § బ్రస్తుతిసేయన్.

వ. అప్పుడు. 775

చ. అమరసమానులై తనరు § యాజకవర్గము లోలి రాజసూ
యమఖవిధానమంత్రముల § నగ్నిముఖంబుగఁ జేసి ధర్మజుం
గ్రమమున వేలిపింపఁ గ్రతు § రాజసమాప్తిదినంబునన్ నృపో
త్తముఁడు గడంగి యాజకస § దస్యగురుద్విజకోటిఁ బెంపునన్. 776

వ. పూజించునప్పుడం దగ్రపూజార్హు లెవ్వ రని యడిగిన సదస్యులు దమకుం దోఁ
చినవిధంబులం బలుకఁ వారిభాషణంబులు వారించి వివేకశీలుండును జతురవచన
కోవిదుండును నగుసహదేవుండు భగవంతుండును యదుకులసంభవుండును నైన
శ్రీకృష్ణునిం జూపి యిమ్మహాత్ముని సంతుష్టుం జేసిన భువనంబు లన్నియుం బరి
తుష్టిం బొందు నని చెప్పి ధర్మజుం జూచి యి ట్లనియె. 777

ఉ. కాలము దేశముం గ్రతువుఁ § గర్మముఁ గర్తయు భోక్తయున్ జగ
జ్జాలము దైవమున్ గురువు § సాంఖ్యము మంత్రము నగ్ని యాహుతుల్
వేళలు విప్రులుం జనన § వృద్ధిలయంబులహేతుభూతముల్
లీలలఁ దాన యై తగ వె § లింగెడు నెక్కటి తేజ మీశుఁడున్. 778

చ. ఇతఁడె యితండు గన్నులోక § యించుక మోడ్చిన నీచరాచర
స్థితభువనంబు లన్నియు న § శించు నితం డవి విచ్చి చూచినన్
వితతము లై జనించుఁ బ్రభ § విష్ణుఁడు విష్ణుఁడు నైనయట్టియీ
క్రతుఫలదుండు గా కొరుఁడొ § కం డెటు లర్హుఁడు శిష్టపూజకున్. 779

ఉ. ఈ పురుషోత్తమున్ జగద § ధీశు ననంతుని సర్వశక్తుఁ జి

ద్రూపకు నగ్రపూజఁ బరి § తోషితుఁ జేయ సమస్తలోకముల్
వే పరితుష్టిఁ బొందుఁ బృథి § వీవర కావున నీవు కృష్ణునిన్
శ్రీపతిఁ బూజసేయు మెడ § సేయక మాటలు వేయు నేటికిన్. 780

క. అని సహదేవుఁడు పలికిన, విని యచ్చటిజనులు మనుజ § విభులును ఋషులున్
మునుకొని మనముల మోదము, దనుకఁగ నిది లెస్స యనిరి § ధర్మజుఁ డంతన్

క. మునిజనమానసమధుకర, వనజాతము లైనయట్టి § వారిజదళలో
చనుపదయుగళప్రక్షాళన మొగిఁ గావించి తజ్జ § లంబులు భక్తిన్. 782

క. తానును గుంతియు ననుజులు, మానుగ ద్రుపదాత్మజయును § మస్తకములఁ బెం
పూనిననియతి ధరించి మ, హానందముఁ బొంది రతిశ § యప్రీతిమెయిన్. 783

క. చంచత్కాంచనరుచిరో, దంచితవస్త్రములు నూత § నార్కప్రభలన్
మించినరత్నములం బూ, జించెన్ ధర్మజుఁడు కృష్ణు § జిష్ణు సహిష్ణున్. 784

వ. ఇట్లు పూజించి యానందబాష్పజలబిందుకందళితనయనారవిందంబుల గోవిం
దునిసుందరాకారంబు దర్శింపఁ జాల కుండె నట్లు పూజితుం డై తేజరిల్లుపుండ
రీకాక్షు నిరీక్షించి హస్తంబులు నిజమస్తకంబుల ధరించి వినుతులు సేయుచు
నఖిలజనంబులు జయజయశబ్దంబు లిచ్చిరి దేవతలు వివిధతూర్యఘోషంబుల
తోడం బుష్పవర్షంబులు గురియించి రయ్యవసరంబున. 785

క. దమఘోషసుతుఁడు దద్విభ, వము చూచి సహింప కలుక § వట్రిలఁగాఁ బీ
ఠము డిగ్గి నిలిచి నిజహ, స్తము లెత్తి మనోభయంబు § దక్కినవాఁ డై. 786

వ. అప్పుండరీకాక్షుండు విను చుండ సభాసదులం జూచి యి ట్లనియె. 787

క. చాలుఁ బురే యహహా యీ, కాలము గడపంగ దురవగాహం బగు నీ
తేలా తప్పెను నేఁ డీ, బాలకువచనములచేతఁ § బ్రాజ్ఞులబుద్ధుల్. 788

వ. ఇట్లు తప్పిన తెఱం గె ట్లనినఁ బాత్రాపాత్రవివేకంబు సేయ నేర్చినవిజ్ఞాననిపుణులు
నున్నతసత్త్వగరిష్ఠులు బహువిధతపోవ్రతనియమశీలురు ననల్పతేజులు మహదై
శ్వర్యశక్తిధరులుఁ బరతత్త్వవేదులు నఖిలలోకపాలపూజితులు విగతపాపులుఁ
బరమయోగీంద్రులు నుండ వీరిం గైకొనక వివేకరహితు లై గోపాలబాలునిం
బూజ సేయుటకు నెట్లు సమ్మతించిరి పురోడాశంబు సృగాలంబున కర్హం బగునే
యదియునుం గాక. 789

సీ. గురుదేవశూన్యుండు § కులగోత్రరహితుండు, దలిదండ్రు లెవ్వరో § తడవఁ గాన
మప్పులఁ బొరలెడు § నాదిమధ్యావసా, నంబులం దరయ మా § నంబు లేదు
బహురూపి యై పెక్కు § భంగుల వర్తించు, వావివర్తనములు § వరుస లేవు
పరికింప విగతసం § బంధుండు దలపోయ, మానిమిత్తంబున § మాని సయ్యెఁ

తే. బరఁగ మున్ను యయాతిశాపమునఁ జేసి, వాసి కెక్కఁద యీయదువంశ మెల్ల
బ్రహ్మతేజంబు నెల్లఁ గోల్పడినయితఁడు, బ్రహ్మఋషిసేవ్యుఁ డగు నె గోపాలకుండు.

క. జారుఁడు జన్మావధియును, జోరుఁడు మును ప్రోకలాఁడు § సుమహితపూజా
చారక్రియలకు నర్హుఁడె, వారక యితఁ డనుచు నశుభ § వాక్యస్ఫూర్తిన్. 791

చ. అని తను దూఱ నాడిన ము § రాంతకుఁ డాశిశుపాలువాక్యముల్
విని మదిఁ జీరికిం గొనఁడు § విశ్రుతఫేరవరావ మాత్మఁ గై
కొననిమృగేంద్రురీతి ముని § కోటియు రాజులుఁ బద్మనాభు నా
డినయవినీతభాషలకు § డెందమునం గడు వంత నొందుచున్. 792

ఉ. వీనులు మూసికొంచు విన § విస్మయ మంచు ముకుంద మాధవ
శ్రీనిధి వీని నేగతికిఁ § జేర్చెదొ యంచు దురాత్ముఁ దిట్టుచు
న్నానరనాథులున్ మునులు § నచ్చట నిల్వక పోవఁ బాండుసం
తానము లప్రమేయబల § దర్పమహోద్ధతరోషచిత్తులై. 793

వ. అప్పుడు కేకయసృంజయభూపతులుం దామును వివిధాయుధపాణులై యదల్చి
నిల్చిన వాఁడునుం బిఱుతివక యదల్చి పలుకయు వాలునుం గైకొని భుజాగర్వ
దుర్వారుండై గోవిందునిఁ దదనువర్తులైనవారలం గుపితుండై నిందింప నమ్ము
కుందుండు డాగ్రహంబున లేచి తనకెట్టెదుర నెదర్చి యున్న శిశుపాలుని రూక్షేక్ష
ణంబుల నీక్షించుచు నాక్షణంబ తన్మస్తకంబు నిశితధారాకరాళం బైనచక్రం
బున నవక్రపరాక్రముండై రుధిరంబు దొరఁగం దునుమ నమ్మహాకలకలం బాక
ర్ణించి చైద్యబలంబులును దదీయపక్షచరులైన భూపతులును గనుకనిం బఱచి
రయ్యవసరంబున. 794

క. మునివరులును జనపతులును, గనుఁగొని వెఱఁ గందఁ జైద్యు § గాత్రమునందుం
డనుపమతేజము వెలువడి, వనజోదరుదేహమందు § వడిఁ జొచ్చె నృపా. 795

వ. అనిన మునివరునకు భూవరుం డి ట్లనియె. 796

క. కమలాక్షుని నిందించిన, దమఘోషతనూభవుండు § దారుణమలకూ
పమునం బొందక యేక్రియ, సుమహితమతిఁ గృష్ణునందుఁ § జొచ్చె మునీంద్రా

వ. అనిన శుకయోగి రాజయోగి కి ట్లనియె. 798

మ. మధుదైత్యాంతకుమీఁదిమత్సరమునన్ § మత్తిల్లి జన్మత్రయా
వధి నేప్రొద్దుఁ దదీయరూపగుణది § వ్యధ్యానపారీణధీ
నిధి యౌటన్ శిశుపాలభూవిభుఁడు దా § నిర్ధూతసర్వాఘుఁ డై
విధిరుద్రాదుల కందరానిపదవిన్ § వే పొందె సర్వేశ్వరా. 799

వ. అంత ధర్మనందనుండు ఋత్విగ్గణంబులను సదస్యులను బహుదక్షిణలం దనిపి
వివిధార్చనలం బూజించి యవభృథస్నానక్రియాపరితోషంబున. 800

సీ. మురజమృదంగగో § ముఖశంఖడిండిమ, పణవాదిరవము లం § బరముని
గవినూతమాగధ § గాయకవందివై, తాళికవినుతు లం § దంద బెరయ
వితతమర్దళవేణు § వీణారవంబుల, గతులకు నర్తకీ § గతులు సెలఁగ

దరళవిచిత్రక । ధ్వజపతాకాంకిత, స్యందనగజవాజి । చయము లెక్కి

తే. సుతసహోదరహితపురో । హితజనంబు, కటకకేయూరహారకం । కణకిరీట
వస్త్రమాల్యానులేపన । వాసితములను, విభవ మొప్పారఁ గైసేసి । వెడలనంత,

వ. మఱియు యదుసృంజయకాంభోజకురుకేకయకోసల భూపాలముఖ్యులు చతు
ర్విధసేనాసమేతులై ధరణి కంపింప వెన్నడి నడతేర ఋత్విజ్నికాయంబును
సదస్యులను బ్రహ్మఘోషంబు లోలయ మున్నిడికొని శోభమానానూనప్రభా
భాసమానసువర్ణమయమాలికాదివ్యమణిహారంబులు కంఠంబునం దేజరిల్ల న
న్నతజవాశ్వంబులం బూన్చినపుష్పరథంబు కళత్రసమేతుం డై యెక్కి యతి
మనోహరవిభవాభిరాముం డై చనుదెంచుచుండె నప్పుడు వారాంగనాజనం
బులు తమతమవారలం గూడికొని. 802

సీ. కనకాద్రిసానుసం । గతకేకినులభాతిఁ, గ్రొమ్ముళ్లు వీఁపుల । గునిసి యాడఁ
దరళతాటంకము । క్తాఫలాంశుద్యుతుల్, చెక్కుటద్దములతోఁ । జెలిమి సేయఁ
బొలసి యదృశ్యమై । పోనిక్రొమ్మెఱుఁగుల, గతులఁ గటాక్షదీ । ధితులు దనర
మంచు పైనెగయ ఒఁ । కించుజక్కవ లనఁ, జన్నులు జిలుగుకం । చెలలనఱుమ

తే. మహితకుచభారకంపిత । మధ్య లగుచు
నర్థి మొలనూళ్లు మెఱయఁ బ । య్యెదలు జీరఁ
గరసరోజాతకంకణ । క్వణనములును
జరణనూపురఘోషముల్ । సందడింప. 803

వ. మఱియు నయ్యిందువదన లందంద మందగమనంబునం జెందుఘర్మజలబిందు
సందోహకందళిత మందహాసచంద్రికాసుందరవదనారవిందంబులనిందిందిరరుచిర
చికురబృందంబులు చిందఱవందఱలై సందడిగొన నమందానందహృదయలై
సువర్ణశృంగసంగతంబులైనసంకుమదమలయజముఖసురభితోయంబులు సము
దాయంబులై తమతోయంబులవారిపయిం జల్లుచుఁ జెందొవలఁ గెందలిరుల
రచియించినచిమ్మనఁగ్రోవులం దావులు గలపూఁదేనియలు నించి వావులు దెలిపి
తేవలు మీఱఁ గ్రేవల నుండి యిమ్ములం గని చిమ్ముచు మృగమదకుంకుమపంకం
బును గొంకక బింకంబుల జంకెలొలయం బంకజసన్నిభంబు లగు మొగంబుల
నేమఱించి చరుముచు నుల్లంబులు పల్లవింపం బెల్లడరి యందియలు ఘల్లుఘ
ల్లని మొరయఁ గ్రేళ్లుదాఁటుచుం జారుచంద్రికాసారఘనసారధూళిమిళితరజనీప
రాగంబు రాగంబు రంజిల్లం గరంబులం బుచ్చికొని శిరంబులం జల్లుచుఁ జిత్తం
బుల నమ్మత్తకాశినులవృత్తంబు లగుకుచంబుల కెత్తువత్తు మని బిత్తరించుపువ్వు
గుత్తులం దత్తఱంబున వ్రేయుచుఁ బరిహసించుచు నన్యోన్యకరకిసలయకనక
కరండభరితం బగుపన్నీటం జెంగావిజిలుఁగుఁబుట్టంబులు దట్టంబుగాఁ దోఁగి మ
ర్మంబులు బయల్పడిన నగ్గలంబు లగుసిగ్గులకు నొప్పిదంబు లగుతమకనుతెప్ప

లజ్జంబు సేయుచుఁ బురుషులుం దాను నారామ లభిరామలీలారసోక్తు లెనయ నంతరంగంబుల సంతసంబునం బంతంబు లిచ్చుచు వసంతంబు లాడి రవ్వేళ నతులవిమానారూఢు లైనయుంద్రపురంధ్రీజనంబులుంబోలె హాటకశిబిక లెక్కి నిజచేటికాజనంబులు సేవింపం జనుదెంచుభూకాంతకాంతాజనంబులు తమసరసంబులకు నర్హాంబు లైనధరణీపాలవధూలలామంబు లాదరించుచెలులపైఁ దమసఖీజనంబులం బురికొల్పి చల్లించుచు భావగర్భితంబు లగువారిచతురసరసోక్తుల మందహాసచంద్రికలు ముఖకమలలీలావిలాసలక్ష్మింబోదిసేయం జనిరివ్విధంబున నిజసామ్రాజ్యవిభవంబు పూజ్యంబుగా నజాతశత్రుండు గంగాప్రవాహంబున కరిగి యందు నిజవధూయుక్తుం డై శాస్త్రోక్తప్రకారంబున నవభృథస్నానం బాచరించె నాసమయంబున. 804

క. అనిమిషదుందుభిఘనని, స్వనములు వీతెంచెఁ బుష్ప ✽ వర్షము గురిసెన్
మునిదేవపితృమహీసుర, వినుతులరవ మెసఁగె నపుడు ✽ విమలచరిత్రా. 805

క. నరు లెట్టిపాపు లైనను, గర మర్థిని నెద్ది సేసి ✽ గతకల్మషు లై
చరియింతు రట్టియవభృథ, మరుదుగఁ గావించి రెలమి ✽ నఖిలజనంబుల్. 806

ఆ. అంత ధర్మతనయుఁ ✽ డభినవమృదులదు, కూలసురభికుసుమ ✽ మాలికాను
లేపనములు రత్న ✽ దీపితభూషణా, వళులు దాల్చివైభ ✽ వమున నొప్పె. 807

వ. అంతనవభృథస్నానానంతరంబున మరలి చనుదెంచి. 808

ఉ. పాండుతనూభవాగ్రజుఁడు ✽ పాండుయశోనిధి భాసమానమా
ర్తాండనిభుండు యాజకస ✽ దస్యమహీసురమిత్రబంధురా
ఖండలిఁ బూజ చేసి బుధ ✽ మాన్యచరిత్రుఁడు వారి కిచ్చె నొం
డొండ దుకూరలత్నకన ✽ కోజ్జ్వలభూషణముఖ్యవస్తువుల్. 809

వ. అట్లు నారాయణపరాయణు లై దేవసమానప్రకాశప్రభావంబుల సకలనరనారీలోకంబు లనర్ఘ్యరత్నమయభూషణమాల్యానులేపనంబులు ధరియించి బరమానందభరితాత్ము లై యొప్పి యుండి రంత. 810

చ. సునిశితభక్తిఁ దన్మఖముఁ ✽ జూడఁగ వచ్చినయట్టిదేవతా
మునిధరణీసురప్రకర ✽ భూవరవిజ్ఞనశూద్రకోటి య
జ్ఞనవరచంద్రుచే నుచిత ✽ సత్కృతులం బరితోషచిత్తు లై
వినయముతోడ ధర్మజుని ✽ వీడ్కొని పోవుచుఁ బెక్కుభంగులన్. 811

చ. హరిచరణాంబుజాతయుగ ✽ శార్చకుఁ డై పెనుపొందుపాండుభూ
వరసుతురాజసూయమఖ ✽ వైభవముల్ నుతియించుచున్ సమా
దరమున నాత్మభూముల కు ✽ దారత నేగిరి ధర్మసూనుఁడున్
సరసిజనేత్రుఁ దా ననుపఁ ✽ జాలక యుండు మటంచు వేఁడినన్. 812

వ. అట్లు పాండవాగ్రజుప్రార్థనం గైకొని దామోదరుండు సమస్తయాదవులను గుశ

స్థలికిఁ బోవం బనిచి కతిపయపరిజనంబులుం దానును నతనికిం బ్రియంబుగాఁ
దన్నగరంబునఁ బ్రమోదంబున నుండె నని చెప్పి మఱియు ని ట్లనియె. 813

చ. జనవర పాండుభూపతను ✽ జాతుఁడు దుస్తర మహామనోరథా
బ్ధిని సరసీరుహాక్షుఁ డను ✽ తెప్పకతంబున దాఁటి భూరిశో
భనయుతుఁ డై మనోరుజయుఁ ✽ బాసి ముదాత్తకుఁ డై వెలింగె న
వ్వనరుహనాభుదాసజన ✽ వర్యులకుం గలవే యసాధ్యముల్. 814

వ. అట్టియెడ. 815

ఆ. రాజసూయమఖవ ✽ ర ప్రభావమునకు
నఖిలజనులు మోద ✽ మంది రపుడు
కలుషమానసుండు ✽ కులపాంసనుఁడు సుయో
ధనుఁ డొకండు దక్క ✽ ధరణినాథ. 816

వ. అనిన విని శుకయోగీంద్రునకుఁ బరీక్షిన్న రేంద్రుం డి ట్లనియె. 817

ఆ. అఖిలజనుల కెల్ల ✽ నానందజనక మై, యెనయుమఖము కురుకు ✽ లేశ్వరునకుఁ
గర మసహ్య మైన ✽ కారణ మెయ్యది, యెఱుఁగఁ బలుకు నాకు ✽ సిద్ధచరిత.

చ. అనిన మునీంద్రుఁ డి ట్లను ధ ✽ రాధిపుతోఁ గురురాజు పాండునం
దనుల దెస న్ననేకదురిత ✽ తంబులు నిచ్చలు సేయు చుండు నై
నను నొకనాఁడు పంకరుహ ✽ నాభదయాపరిలబ్ధభూరిశో
భనజితదేవదైత్యనర ✽ పాలక రాజ్యరమామహత్త్వ మై. 819

చ. వెలయుననూనసంపదల ✽ విశ్రుతకీర్తులు మిన్ను ముట్టఁ బెం
పలరినపాండుభూవరసు ✽ తాగ్రజుఁ డంతిపురంబులోన ను
జ్జ్వలమణిభూషణాంశురుచి ✽ జాలము వర్వఁ బయోజనాభు ను
త్కలిక భజించుచుం ఘనసు ✽ ఖస్థితి భూరిమనోహరాకృతిన్. 820

వ. ఉండం గనుంగొని యదియునుంగాక యొక్కనాఁడు లలితాష్టమీశశాంకబింబంబుల విడంబించుచు నింద్రనీలరుచినిచయంబు నపహసించుకుటిలకుంతలంబులు నటనంబు సలుపం దనరునిటలఫలకంబులును బుష్పచాపుచాపంబురూపు సేవు మాపుభ్రూయుగోపాంతంబు లై సౌదామనీదామరుచిస్తోమంబు లై కర్ణాంతసీమంబు లై యంజనంబులతోడ రంజిల్లునేత్రకంజంబులును నవమల్లికాముకుళవిభాసితదంతమరీచికానిచయోద్దీపితమందహాసచంద్రికాధవళితంబులును ముకురోపమితంబులు నై కర్ణకుండలమణిమరీచిజాలంబులు పెరసి బహుప్రకారంబులఁ బర్వం బొలుచుకపోలపాలికలును విలసితగ్రైవేయకముక్తాఫలహారనిచయంబుల కిమ్ముమాపక మిసమిసనిపసగలమెఱుంగులు గిఱిగొన మీటినం బగులు నసం బొగడం దగి మొగంబులకుం బుటంబు లెగయునుత్తుంగపీనకుచభారంబులవ్రేఁగు లాఁగ లేక తూఁగాడుచుం గరతలపరిమేయంబు లగుమధ్యభాగంబు

లును ఘనజఘనమండలావతీర్ణకాంచనకాంచీకలాపకింకిణీకలకలనినాదోల్లసితంబు లగుకటిప్రదేశంబులును సల్లలితహల్లకపల్లవకాంతుల మొల్లంబులఁ గొల్లలు గొని యభిరామంబు లై శోభిల్లుపదపాణితలంబులును నలసగతులం బదంబులం దనరుమణినూపురంబులు గోపురంబులం బ్రతిస్వనంబు లొలయ మొరయ నలరు చరణారవిందంబులును రత్నవలయకంకణాంగుళీయకాదివివిధభూషణద్యుతినిచయంబు లుష్ణమరీచికరనిచయంబుల ధిక్కరింప వెలుంగుకరకంజంబులును మృగమదఘనసారహరిచందనాగరుకుంకుమపంకంబులభాసురంబు లగువాసనలు నాసారంధ్రంబులకు వెక్కసంబు లై పొలయుసౌభాగ్యంబులుం గలిగి చైతన్యంబు నొందినమాణిక్యపుబొమ్మలవిధంబున గగనమండలంబు నిర్గమించి వసుధాతలంబున సంచరించు చంద్రరేఖలచెలువున శృంగారరసంబు మూర్తీభవించి జగంబుల మోహపఱచుమోహినీదేవతలచందంబున విలసించుమాధవవధూసహస్రంబులసంగతిని సౌదామనీలతయునుంబోలె నొప్పు చుండెడుద్రుపదరాజనందనవిభవంబును రాజసూయమహాధ్వరోత్సవంబునం జూచి చిత్తంబు త్తలపడ సుయోధనుండు సంతాపానలంబునం గ్రాఁగు చుండె నంత నొక్కనాఁడు ధర్మనందనుండు నిర్మలం బగుసభాభవనంబునకుం జని. 821

సీ. సుతసహోదరపురో ॥ హితబాంధవామాత్య,పరిచారభటకోటి ॥ బలసి కొలువఁ
గలితమాగధమంజు ॥ గానంబుఁ బాఠక,పఠనరవంబును ॥ బ్రమద మొసఁగఁ
గంకణఝణఝణ ॥ త్కారంబు శోభిల్ల, సరసిజాననలు చా ॥ మరము లిడఁగ
మయవినిర్మితసభా ॥ మధ్యంబునను భాస,మానసింహాసనా ॥ సీనుఁ డగుచు

తే. నమరగణములు గొలువఁ బెం ॥ పారునిమి
షేంద్రుకైవడి మెరసి యు ॥ పేంద్రుఁ డలర
వరుసఁ గొలు వున్నయత్తఱి ॥ దురభిమాని
క్రోధమాత్సర్యధనుఁడు సు ॥ యోధనుండు. 822

ఉ. కాంచనరత్నభూషణని ॥ కాయముఁ దాల్చి సముజ్జ్వలప్రభో
దంచితమూర్తి నొప్పి పణి ॥ హారులు ముందటఁ గ్రందు వాయ వా
రింప సహోదరుల్ నృపవ ॥ రేణ్యులు పార్శ్వములన్ భజింప నే
తెంచెను రాజసంబున యు ॥ ధిష్ఠిరుపాలికి వైభవోన్నతిన్. 823

వ. అట్లు చనుదెంచి మయమాయామోహితం బైనసభాస్థలంబునందు. 824

క. సలిలములు లేనిచోటున, వలువలు వెస నెగయఁ దిగిచి ॥ వారక తోయం
బులు గలచోటను జేలం,బులు దడియఁగఁ బడియె నిజవి ॥ భుత్వము దఱుఁగన్.

క. ఆవిధ మంతయుఁ గనుఁగొని, పావని నవ్వుటయు నచటి ॥ పార్థివులును గాం
తావలియును యమతనయుఁడు, వారిఁ జేసన్నఁ దమ్ము ॥ వారింపంగన్. 826

వ. దామోదరానుమోదితు లయి మహారవంబుగాఁ బరిహాసంబులు చేసిన న్సు

రోధనుండు లజ్జావనతవదనుం డై కుపితమానసుం డగుచు నయ్యేడ నిలువక వెలువడి నిజపురంబున కరిగె నయ్యవసరంబున దీవిశాలు రైనసభాసదు లక్క నచ్చటిజనంబులకోలాహలంబు సంకులం బైన నజాతశత్రుండు చిత్తంబున విన్న నై యుండె నప్పుండరీకాక్షుండు భూభారనివారణకారణుం డగుటం జేసి దుర్యోధనునపహాసంబునకుం గా దనం డయ్యె నంత. 827

క. హరి ధర్మసుతుని వీడ్కొని, తరుణీహితబంధుజనక ♦ దంబము గొలువం బరితోషమునం గుశస్థల,పురమునకుం జనియె మోద ♦ మున నరనాథా. 828

చ. జనవరబంధమోక్షణముం ♦ జైద్యవధంబును బాండురాజనం
దనమఖరక్షణంబును ను ♦ దారతఁ జేసినయట్టిదేవకీ
తనయుచరిత్రభాసురక ♦ థాపతనాత్ములు గాంతు రిష్టశో
భనబహుపుత్త్రకీర్తులును ♦ భవ్యవివేకము విష్ణులోకమున్. 829

క. అని శుకయోగీంద్రుం డమ్మనుజేంద్రునిఁ జూచి పలికె ♦ మఱియును శ్రీకృష్ణుని యద్భుతకర్మంబులు, వినిపింతుం జిత్తగింపు ♦ విమలచరిత్రా. 830

సాల్వుండు శివప్రసాదంబున సౌభకవిమానంబు వడసి ద్వారకాపురిపై దండెత్తుట.

సీ. వసుధేశ విను మును ♦ వైదర్భిపరిణయ, వేళ దుర్మదశిశు ♦ పాలభూమి
వరునకుఁ దోడ్పడ ♦ నరుదెంచి సైనికా, వలితోడఁ దొడరి దో ♦ ర్బలము దూలి
హరిచేత నిర్జితు ♦ లైనరాజులలోనఁ, జైద్యునిచెలికాఁడు ♦ సాల్వభూమి
పతి జరాసంధాది ♦ పార్థివప్రకరంబు, విన మత్సరానల ♦ విపుల శిఖల

తే. ధాత్రి నిటమీఁద వీతయా ♦ దవము గాఁగఁ
గడఁగి చేయుదు నని దురా ♦ గ్రహముతోడఁ
బంతములు వల్కి యట చని ♦ భరితనిష్ఠ
దంబు గావింపఁ బూని సు ♦ స్థలమునందు. 831

క. ధృతి వదలక యుగ్రస్థితిఁ, బ్రతిదినమును బిడికెఁ డవని ♦ రజ మశనముగా నతినియమముతో నాపశు,పతి శంకరు ఫాలనయను ♦ భర్గు నుమేశున్. 832

క. చెదరనినిజభక్తిని దత్పదపద్మము లాత్మ నిలిపి ♦ పాయక యొకయేఁ డుదితక్రియ భజియించిన, మదనారియు వానిభక్తిమహిమకు వశుఁ డై. 833

క. బోరనఁ బ్రత్యక్షుం డై, కోరినవర మేమి యైన ♦ గొసరక యిత్తుం వారక వేఁడు మ టన్నను, నారాజతపోధనుండు ♦ హరునకుఁ బ్రీతిన్. 834

తే. వందనం బాచరించి యానందవికచ,వదనుఁ డై నొస లంజలిఁ ♦ గదియఁ జేర్చి
శ్రితదయాకార నన్ను రక్షించెదేని, నెఱుఁగ వినిపింతు వినుము మదీప్సితంబు

తే. గరుడగంధర్వయక్షరాక్షససురేంద్ర,వరులచే సాధ్యపడక నా ♦ వలయునెడల
నభ్రపథమునఁ దిరిగెడునట్టిమహిత, వాహనము నాకు దయచేయు వరద యీశ,

వ. అని యభ్యర్థించినం బ్రసన్నుండై హరుండు వానికోర్కి కనురూపం బైన పురంబు నిర్మింప మయుని నియోగించిన నతండు నట్ల చేసెద నని కామగమనంబును నతివిస్తృతంబునుగా లోహంబున నిర్మించి సౌభకం బనునామం బిడి సాల్వుని కిచ్చిన వాఁడును బరమానందంబుం బొంది తద్విమానారూఢుం డై యాదవులవలనిపూర్వవైరంబుఁ దలంచి దర్పాంధచేతస్కుం డై ద్వారకానగరంబుపైఁ జని నిజసేనాసమేతంబుగాఁ దత్పురంబు నిరోధించి. 837

సీ. సరిదుపవనసరో ξ వరములు మాయించి, బావులు గలఁచి కూ ξ పములు చెఱిచి
కోటలు వెస వీట ξ తాటముల్ గావించి, పరిఖలు పూడ్చి వ ξ ప్రములు ద్రొబ్బి
యట్టళ్లు ధరఁగూల్చి ξ యంత్రముల్ దునుమాడి, కాంచనధ్వజపతా ξ కములు నఱకి
భాసురగోపుర ξ ప్రాసాదహర్మ్యంబు, శాలాంగణములు భ ξ స్మములు సేసి

తే. విమలకాంచనరత్నాది ξ వివిధవస్తు
కోటి నెల్లను నందంద ξ కొల్లవుచ్చి
ప్రజలఁ జెఱపట్టి దొరలను ξ భంగపెట్టి
తఱిమి యబ్బంగిఁ బెక్కుబా ξ ధల నలంచి. 838

చ. మదమున నంతఁ బోవక వి ξ మానయుతంబుగ నభ్రవీథికిం
గొదకొని యేపుమై నెగసి ξ కొంకక శక్తి శిలామహీరుహ
ప్రదరము లోలిమైఁ గురిసి ξ బంధురభూమిపరాగశర్కరల్
వదలక చల్లుచుం బలయ ξ వాయువుచే దిశ లావరించుచున్. 839

వ. అట్టియెడ. 840

క. చటులపురత్రయదనుజో,త్కటదుస్తరబాధ్యమాన ξ ధారుణిగతి న
ప్పుటభేదన మెంతయు వి,స్ఫుటపీడం జెంది వగల ξ సుడివడు చుండన్. 841

చ. కని భగవంతుఁడుం రథిశి ξ ఖామణియు న్నగుశార్ఙ్గిణీయుఁ డ
జ్జనముల నోడ కుండుఁ డని ξ సంగరకౌతుక మొప్ప దివ్యసా
ధనముల బూని సైనికక ξ దంబము గొల్వ ననూనమీనకే
తనరుచి గ్రాల నున్నత ర ξ థస్థితుఁ డై వెడలెం రణోర్వికిన్. 842

వ. అయ్యవసరంబున. 843

చ. సమధికబాహుశౌర్యజిత ξ చండవిరోధులు వెల్లి రున్నత
క్షమ గద భానువింద శుక ξ సాత్యకి సారణ చారుదేష్ణ సాం
బ మకరకేతనాత్మజ శ్వ ξ ఫల్కతనూభవ తత్సహోదర
ప్రముఖయదూత్తముల్ విమత ξ భంజను లై కృతవర్మముఖున్నగన్. 844

క. వారణవాజిస్యందన,వీరభటావలులు సనిరి ξ విశ్వము వడఁకం
ఘోరాకృతి వివిధాయుధ,భూరిద్యుతు లర్కబింబ ξ ముం గబళింపన్. 845

వ. చని యాగోవిందనందనస్యందనంబు బలసందోహంబునుం దలకడచి యదుసై

న్యంబులు సాల్వబలంబులతోడం దార్కొని బెరయునప్పుడు దేవదానవ సంకులసమరవిధంబునం దుములం బయ్యె నయ్యెడ. 846

మ. వితతజ్యాచయటంకృతుల్ మదజలా ౯ విర్భూతశుండాలఘీం
కృతు లుద్యద్భటహుంకృతుల్ మహితఖే ౯ రీభాంకృతుల్ భీషణో
ద్ధతనిస్సాణధణంకృతుల్ ప్రకటరో ౯ ధవ్రాతసాహంకృతుల్
కుతలంబుల్ దివి నింద మ్రోసె రిపుసం ౯ క్షోభంబుగా భూవరా. 847

మ. హరిరింఖారథనేమిసద్భటపద ౯ వ్యాఘట్టనోద్ధూతదు
స్తరధూళీపటలప్రభూతనిబిడ ౯ ధ్వాంతప్రవిధ్వంసకృ
త్కరశాతాసిగదాదిహేతిరుచు లా ౯ కాశంబు నిండన్ వియ
చ్చరదృక్కుల్ మిఱుమిట్లు గొల్ప సమరో ౯ త్సాహంబు సంధిల్లఁగన్. 848

చ. తలకొని సైనికుల్ గవిసి ౯ తార్కొని పేర్కొని పాసి డాసి యం
కిలి గొన కెమ్ము లమ్ములఁ బ ౯ గిల్చి నొగిల్చిత రేతరుల్ తలల్
నలియఁగ మొత్తి రొత్తి నయ ౯ నంబుల నిప్పులు రాల లీల నొ
దలలు లలాటముల్ ఘనగ ౯ దాహతి నొంచి కలంచి పోరఁగన్. 849

వ. అయ్యవసరంబునఁ బ్రద్యుమ్నుండు గనుంగొని. 850

మ. అనయంబుం గలుషించి సౌభపతిమా ౯ యాకోట్లు చంచచ్ఛరా
సననిర్ముక్తనిశాతదివ్యమహితా ౯ స్త్రశ్రేణిచేఁ దత్క్షణం
బున లీలాగతి నభ్రగుల్ మనములన్ ౯ భూషింప మాయించె న
వ్వనజాతాప్తుఁడు భూరిసంతమసముల్ ౯ వారించుచందంబునన్. 851

వ. మఱియును. 852

చ. అతిరథికోత్తముం డన ను ౯ దంచితకాంచనపుంఖపంచవిం
శతివిశిఖంబుల న్నతని ౯ సైనికపాలుని నొంచి యుగ్రుఁడై
శతశతకోటికోటినిభ ౯ సాయకముల్ వరఁగించి సాల్వభూ
పతికకుదంబు నొంచి లయ ౯ భైరవుకైవడిఁ బేర్చి వెండియున్. 853

చ. పదిపదియమ్ములన్ మనుజ ౯ పాలవరేణ్యుల నొంచి రోషముం
గదురఁగ మూఁడుమూఁడు శిత ౯ కాండములన్ రథదంతి రాజులం
జదియఁగ నేసి యొక్కొక్కని ౯ శాతశరంబున సైనికావలిన్
మదము లడంచి యిట్లతఁ డ ౯ మానుషలీలఁ బరాక్రమించినన్. 854

క. దుర్మానవహారునద్భుతకర్మునకు నుభయసైని ౯ కప్రకరంబుల్
నిర్మలమతి నుతియించిరి ధర్మాచలధైర్యు విగత ౯ భయుఁ బ్రద్యుమ్నున్. 855

వ. అయ్యవసరంబున. 856

ఉ. సాంబుని సాల్వభూవిభుఁడు ౯ తీక్ష్ణసాయకజాలము లేసి నొంచినన్
జాంబవతీతనూభవుఁడు ౯ చాపయష్టిమహాను సజ్యము నేసి డాసి సా

ల్వుం బదియేనుబాణముల ✽ నున్నతవక్షము గాఁడ నేసి తీ
క్ష్ణాంబకవింశతి న్నతని ✽ సౌభక మల్లలనాడ నేసినన్. 857

చ. గదుఁడు మహోగ్రవృత్తి నిజ ✽ కార్ముకనిర్గతవిస్ఫురద్విధుం
తుదవదనాభబాణవిత ✽ తుల్ పరఁగించి విరోధిమస్తముల్
గుదులుగ గ్రుచ్చి యెత్తుచు న ✽ కుంఠితవిక్రమకేళిలోలుఁ డై
చదల సురల్ నుతింప రథి ✽ సత్తముఁ డొప్పె నరేంద్రచంద్రమా. 858

ఉ. సాత్యకి చండరోషమున ✽ సాల్వమహీవరుభూరిసౌభసాం
గత్యచతుర్విధోగ్రబల ✽ గాఢతమఃపటలంబు భాసురా
దిత్యమయూఖపుంజరుచి ✽ తీవ్రశరంబుల మాపి సైనిక
స్తుత్యపరాక్రమప్రకట ✽ దోర్బలుఁ డై విలసిల్లె భూవరా. 859

ఉత్సాహము. భానువిందుఁ డుద్ధతిన్ వి ✽ పక్షపక్షసైన్యదు
ర్మానకాననానలోప ✽ మానచండకాండసం
తాన మూన నేసి చూర్ణి ✽ తంబు సేసెఁ జాపవి
ద్యానిరూఢి దేవతాలి ✽ తాన మిచ్చ మెచ్చఁగాన్. 860

ఉత్సాహము. చారుదేష్ణుఁ డాగ్రహించి ✽ శత్రుభీషణోగ్రదో
స్సారదర్ప మేర్పడన్ ని ✽ శాతబాణకోటిచే
దారుణప్రతాపసాల్వ ✽ దండనాథమండలిన్
మారి రేఁగినట్లు పిల్కు ✽ మార్చి పేర్చి యార్చినన్. 861

క. శుకుఁ డాయోధనవిజయో, త్సుకమతి బాహాబలంబు ✽ సొప్పడ విశిఖ
ప్రకరంబులఁ దను శౌర్యా, ధికుఁ డన విద్వేషిబలత ✽ తిం బరిమార్చెన్. 862

ఉ. సారణుఁ డేపుమైఁ గదిసి ✽ శాత్రవవీరులు సంచలింప దో
స్సార మెలర్పఁ గుంతశర ✽ శక్తిగదాక్షురికాదిహేతులన్
వారక వాజిదంతిరథ ✽ వర్గములం దునుమాడి కాల్వురన్
వీరముతోడఁ బంపె జము ✽ వీటికిఁ గాఁపుర ముగ్రమూర్తి యై. 863

క. అక్రూరుఁడుఁ దదనుజులు న, వక్రపరాక్రమము మెఱసి ✽ వైరుల బాహా
విక్రమమున వధియించిరి, చక్రప్రాసాదివివిధ ✽ సాధనములచేన్. 864

మ. కృతవర్మక్షితినాయకుండు విశిఖ ✽ శ్రేణిం బ్రమత్తార్యధి
శ్రితవర్మంబులఁ జించి మేనుల శత ✽ చ్ఛిద్రంబులం జేయ న
ద్భుతకర్మం బని సైనికుల్ వొగడ శ ✽ త్రుల్ దూలుచో సంగర
క్షితిధర్మంబుఁ దలంచి కాచె రథిక ✽ శ్రేష్ఠుండు భూమీశ్వరా. 865

వ. అయ్యవసరంబున సాల్వుండు కోపోద్దీపితమానసుం డై యుండ మాయావిడం
బకం బైన సౌభకం బప్పుడు. 866

సీ. ఒకమాటు నభమున ✽ బ్రకటంబుగాఁ దోఁచు, నొకమాటు ధరణిపై ✽ నొయ్యనిలుచు

నొకమాటు శైలమ § స్తకమున వర్తించు, నొకపరి చరియించు § నుదధినడుమ
నొక్కతోయంబున § నొక్కటిరై యుండు, నొక్కెడఁ గనుఁగొనఁ § బెక్కులగును
నొకమాటుసాల్వసం § యుక్తమైపొడసూపు, నొకతోయమున్నియు § నుడిగితోఁచు
ఆ. నొక్కతేప కొఱవి § యుడుగక త్రిప్పినఁ గతి మహోగ్రవృత్తిఁ § గాన వచ్చు
మఱియుఁ బెక్కుగతుల § నరివరుల్ గలఁగంగఁ, దిరిగె సౌభకంబు § ధీవరేణ్య.

వ. ఇవ్విధంబున సౌభకంబు వర్తించుటం జేసి యదుసైన్యంబులచే దైన్యంబు నొందిన
నిజసైన్యంబుల మరలం బురికొల్పి సాల్వుం డప్పుడు. 868

క. స్ఫురదనలాభశరంబులు, పొరిఁ బొరిఁ బుంఖానుపుంఖ § ములుగా నేయం
దెరలియు మరలియు మురిసియు, విరిసియుఁ బిఱుతివక పోరె § వెసయదుబలముల్.

క. అయ్యెడ మానము వదలక, దయ్యక మగపాడితో దృ § ఢంబుగఁ బోరన్
దయ్యె మెఱుంగు నెక్కటి, కయ్యం బపు డయ్యెఁ బేరు § గలయోధులకున్.

క. మును ప్రద్యుమ్నకుమారుని, ఘననిశితాస్త్రములచేతఁ § గడు నొచ్చినసా
ల్వునిమంతిరి ద్యుమనాముఁడు, సునిశితగద చే నమర్చి § సుమహితశక్తిన్. 871

చ. వెరవును లావుఁ జేవయును § వీరము బీరముఁ గల్గి డాసి యా
సరసిజనాభనందనువి § శాలభుజాంతరముం బగిల్చినన్
విరవిరఁబోయి మేను నిడు § వెండ్రుక వెట్టఁగఁ జేతిసాధనో
త్కరములు దేరిపై వదలి § కన్నులు మూయుచు మూర్ఛ నొందినన్. 872

ఆ. సమరధర్మవేది § సమధికనయవాది, దారకునిసుతుండు § ధైర్యయుతుఁడు
రథము దోలికొనుచు § రణభూమి వెడలి వే, చనియె మూర్ఛదేఱి § శంబరారి.

ఉ. సారథిఁ జూచి యి ట్లనియె § శాత్రవవీరులు సూచి నవ్వఁగా
దేరు రణక్షితిన్ వెడలఁ § దెచ్చితిఁ దెచ్చితిఁ దుర్యశంబు పం
కేరుహనాభుఁడున్ హలియు § గేలి గొనన్ యదువంశసంభవుల్
బీరము దప్పి యిప్పగిదిఁ § బెల్కుఱి పోవుదురే రణంబునన్. 874

వ. అనిన నతం డతని కి ట్లనియె. 875

క. రథి రిపుచే నొచ్చిన సా,రథియును సారథియు నొవ్వ § రథియును గావం
బృథుసమరధర్మ మిఁక న,వ్యథచిత్తుఁడ వగుచుఁ గడఁగు § వైరుల గెలువన్.

వ. అనిన విని. 877

ఉ. సంచితభూరిబాహుబల § శౌర్యుఁడు సారథిమాట కాత్మ మో
దించి రవిప్రకాండరుచి § దీపితచాపముఁ దాల్చి మౌర్వి సా
రించి గుణధ్వనిన్ మహద § రిప్రకరంబుల భీతి ముంచి తో
లించె రథంబు మేదిని చ § లింపఁగ నాద్యుమువీఁద నేర్పునన్. 878

వ. అట్లు డగ్గఱి. 879

చ. అర్థితను వట్టబాణముల § నాగ్రహవృత్తిఁ బగిల్చి నాల్గిటం

దురగముల౯ వధించి యొక । తూపున సారథిఁ ద్రుంచి రెంట ని
ష్ఠురతర కేతుచాపములు । చూర్ణము చేసి యొకమ్మున౯ భయం
కరముగఁ ద్రుంచె నద్ద్యుముని । కంఠ మకుంఠితవిక్రమోద్ధతిన్. 880

మ. కని సాంబప్రముఖాదియోధవరు లు । త్కంఠాత్ము లై మీనకే
తను నగ్గించి సువర్ణపుంఖనిశితా । స్త్రశ్రేణి సంధించి సా
ల్వునిసైన్యావలిమ స్తముల్ వెరవు లా । వుల౯ మీఱఁగా నొక్కయె
త్తున వే త్రుంచిరి తాటిపండ్లు ధరఁ దో । డ్తో రాల్చుచందంబునన్. 881

వ. అట్టియెడ. 882

స్రగ్ధర. కూలు౯ గుఱ్ఱంబు లేనుం । గులు ధరఁ గెడయుం । గుప్పలై నుగ్గునూచై
వ్రాలు౯ దేరుల్ హతంబై । వడిఁ బడు సుభట । వ్రాతముల్ శోణితంబుల్
గ్రోలు౯ మాంసంబు నంజుం । గొఱుకు నెముకల౯ । గుంపులై సోలుచు౯ భే
తాళక్రవ్యాదభూతో । త్కరములు జతలై । తాళముల్ దట్టి యాడున్. 883

వ. మఱియు నొక్కయెడ. 884

సీ. ఖండితశుండాల । గండముల్ నక్రముల్, భూరితుండంబులు । భుజగసమితి
పదతలంబులు కచ్ఛ । పంబులు దంతముల్, శుక్తులు కుంభని । ర్ముక్తమౌక్తి
కములు రత్నములు వా । లములు జలూకముల్, మెడలు ఫేకంబులు । మెదడురొంపి
ప్రేవులు పవడంపుఁ । దీవెలు నరములు, నాఁచు మజ్జంబు ఫే । నంబు లస్థి

ఆ. సైకతములు రక్త । చయము తోయంబులు, నొరగునెడల నొరలు । మొఱలు ఘనత
రంగరవముగా మ । తంగజాయోధన,స్థలము జలధిఁ బోల్పఁ । దగె నరేంద్ర.

వ ఇవ్విధంబున యదుసాల్వబలంబులు చలంబునఁ బరస్పరజయకాంక్షలం దలపడి పోరుపూర్వపశ్చిమసముద్రంబులవడువున నిరువదియేడుదినంబు లతిఘోరంబుగాఁ బోరునెడ నింద్రప్రస్థపురంబున నుండి ద్వారకానగరంబునకు నగధరుండు చనుదేర ముందఱం గానవచ్చుదుర్నిమిత్తంబులం గనుంగొని కృష్ణుండు దారుకునిం జూచి యి ట్లనియె. 886

శా. కంటే దారుక దుర్నిమిత్తము లనే । కంబుల్ మహాభీలముల్
మింట౯ మేదినిఁ దోఁచు చున్నయవి నె । మ్మి౯ ఖాండవప్రస్థ మే
నుంటం జైద్యహితక్షితీశ్వరులు మా । యోపాయు లై మత్పురి
న్గెంటింపం జనుదేరఁ బోలుదురు పో । నీ తేరు వేగంబునన్. 887

వ. అని యతిత్వరితగతిం జనుదెంచి తత్పురంబు డగ్గఱి మహాబలపరాక్రమంబులం బ్రతిపక్షబలంబుతోడం దలపడి పోరుయదుబలంబులను నభోవీథి నభేద్యమాయావిడంబనంబునఁ బ్రతివీరు లెంతకాలంబునకు నేయుపాయంబునను సాధింపవలవి గానిసౌభకవిమానంబునం దున్నసాల్వునిం గని తద్విమానంబు డాయం దన తేరు దోల సారథిని నియమించి కదియం జనుమురాంతకుని వీక్షించి యదు

సైనికప్రకరంబులు పరమానందంబునం బొందిరి మృతప్రాయంబులై యున్న
సైన్యంబులం గనుంగొని సౌభకపతి విక్రమక్రియాకలాపుం డగుచు నురవడించి.

చ. మిడుఁగుఱు లెల్లెడం జెదర § మింటను మంటలు వర్వ ఘంటికా
ఘణఘణభూరినిస్వనని § కాయమునన్ హరిదంతరాళముల్
వణఁక మహోగ్రశక్తిఁ గొని § వారక దారకుమీఁద వైవ దా
రుణగతి నింగినుండి నిజ § రోచులతోఁ బడుచుక్క కైవడిన్. 889

క. పడిఁ జనుదేరఁగఁ గని యప్పుడు నగధరుఁ డలఁతిలీల § వోలెఁ దానిం
బొడిపొడియై ధరఁ దొరఁగఁగ, నడుమన వేసఁ ద్రుంచె నొక్క § నారాచమునన్.

చ. గురుభుజుఁ డంతఁ బోవక య § కుంఠితశూరత శత్రుసైన్యముల్
దెరలఁగ నుగ్రతం గొఱవిఁ § ద్రిప్పినకైవడి మంట దిర్దిరం
దిరుగుచు దుర్నిరీక్ష్య మగు § దీపితసౌభము సాల్వుఁ జండభా
స్కరకిరణాభషోడశని § శాతశరంబులఁ గాఁడ నేసినన్. 891

చ. కడు వడి నల్గి వాఁడు నిజ § కార్ముకముక్ జలదస్వనంబుకై
వడి మొరయించుచుక్ వెడఁద § వాతిశరంబులఁ బద్మలోచను
న్నెడమభుజంబు గాఁడ వడి § నేసినఁ దెం పఱి చేతిశార్ఙ్గముక్
విడిచె రథంబుపై గగన § వీథి సురల్ భయ మంది చూడఁగన్. 892

క. హాహా యని భూతావలు, లాహాకారములు సేయ § నంతట దేఱి
న్నాహారిఁ గనుఁగొని యతఁ డుత్సాహంబునఁ బలికె బాహు§శౌర్యస్ఫూర్తిన్.

చ. నలినదళాక్షు మత్సఖుఁడు § నాఁ దగుచైద్యుఁడు గోరినట్టికో
మలి నవినీతిమైఁ దగవు § మాలి వరించితి వంతఁ బోక దో
ర్బలమున ధర్మనందనుస § భాస్థలి నేమఱి యున్నవాని న
చ్ఛలమునఁ జంపి తట్టికలు § షంబున నేఁడు రణాంగణంబునన్. 894

క. తల చెడి పాఱక బాహాబల మొప్పఁగ నాదుదృష్టి § పథమున ధృతితో
నిలిచిన నిష్ఠురవిశిఖార్చుల ముంచి మదీయసఖుని § నూ డిటు దీర్తున్. 895

చ. అనిన మురాంతకుండు దర § హాసము మోమునఁ దొంగలింప సా
ల్వునిఁ గని యోరి లావు బలు § వుం గలపోటరివోలెఁ బ్రేలె దే
మనినను బాటు సన్నిహిత § మాట యెఱుంగవు మూఢచిత్త పో
మ్మని గదఁ గేలఁ ద్రిప్పి యభి § యాతిని శత్రుని వ్రేసె నుద్ధతిన్. 896

వ. అట్లు వ్రేసిన. 897

క. ఘనమూర్ఛ నొంది వెస ముక్కున వాతను నెత్తు రొల్కఁ § గొంతవడికి నొ
య్యనఁ దెలిసి నిలువరింపక, చనె వాఁడు నదృశ్యుఁ డగుచు § సౌభముఁ దానున్.

వ. అయ్యవసరంబున. 899

తే. గగనమందుండి యొకఁడా ర్తుఁడగుచు వచ్చి, నందనందనుపాదార విందములకు
వందనముచేసి యానకదుందుభిని మ, హోగ్రుఁడై పట్టి తెచ్చె సా ల్వుండు గడఁగి.

తే. దేవ మీ కెఱిఁగింపఁ గా దివిరి యిటకు, దేవకీదేవి నన్నుఁ బు త్తెంచె ననఁగ
విని సరోరుహనాభుండు ఘనవిషాద, మగ్నుఁ డయ్యెను గురుమీఁది మమతఁ జేసి.

క. నరగంధర్వసురాసుర, వరులకు నిర్జింపరాని వాఁడు బలుం డే
మఱి కరయ హీనబలుచే, బరికింపఁగ నెట్లు పట్టువడెనొకో యనుచున్. 902

వ. మఱియును. 903

క. భావంబు గలఁగ నాహా, దైవకృతం బెవ్వరికిని దప్పింపఁగ రా
దేవిధి నైనను నని శో, కావిలమతిఁ బలుకు చున్న న త్తఱి వాఁడున్. 904

వ. తనమాయాబలంబునఁ గ్రమ్మఱం దోఁచి కృతకవసుదేవునిం గల్పించి యతనిం
బంధించి కొని తెచ్చి పుండరీకాక్ష నిరీక్షింపు భవజ్జనకుండు వీఁడె యిప్పుడు నీవు
గనుంగొన వీనితలఁ ద్రుంతు నింక నెవ్వనికిం గా మనియెదు కావం గలశక్తిగల
దేనియుం గావు మని దురాలాపంబు లాడుచు మృత్యుజిహ్వాకరాళం బైనకర
వాలంబు గేలం బూని జళిపించుచు నమ్మాయావసుదేవునిశిరంబు దునిమి తన్మస్త
కంబు గొనివియద్వర్తియై చరియించుసౌభకవిమానంబు సొచ్చె నంత గోవిం
దుండు గొంతతడవు మనంబున ఘనం బగుశోకంబునఁ గుందు చుండి యాత్మసైని
కులు దెలుపం దెలివొంది యది మయోదితం బైనసాల్వునిమాయోపాయం బని
యెఱింగె నంతం దనకు వసుదేవుండు పట్టువడె నని చెప్పినదూతయు నమ్మాయా
కళేబరంబును నాక్షణంబ విచిత్రంబుగా మాయం బై పోయె ననంతరంబ. 905

క. మును లపుడు గొంద ఱచటికిఁ, జనుదెంచి విమోహి యైన జలజదళాక్షుం
గనుఁగొని సమధికభక్తిన్, వినయంబునఁ బలికి రంత విష్ణున్ జిష్ణున్. 906

సీ. కమలాక్ష సర్వలో కములందు సర్వమా, నవులు సంసారనా నావిధైక
దుఃఖాబ్ధిమగ్ను లై తుదిఁ జేర నేరక, వికలత్వమునఁ బొందు వేళ నిన్నుఁ
దలఁచి దుఃఖంబులఁ దరియింతు రట్టిస, ద్గుణనిధి వై దేవ కోటి కెల్లఁ
బట్టుఁగొమ్మై పర బ్రహ్మాఖ్యఁ బొగ డొంది, పరమయోగీశ్వర ప్రకరగూఢ

తే. పరచిదానందదివ్యరూ పమున వెలుఁగు, దనఘ నీ వేడ నీచజ న్మాత్మజనిత
ఘనభయస్నేహమోహశో కంబు లేడ, ననుచు సంస్తుతిఁ జేసి వా రరిగి రంత.

చ. హరి తనమీఁద ఘోరనిశి తాశుగజాలము లేయుసాల్వభూ
వరు వధియింపఁ గోరి బహు వారిదనిర్గతభూరివృష్టివి
స్ఫురణ సమానతీవ్రశర పుంజములన్ గగనంబుఁ గప్పి క్ర
చ్చఱ రిపుమౌళిరత్నమును జాపము వర్మముఁ ద్రుంచి వెండియున్. 908

మ. వితతక్రోధముతోడఁ గృష్ణుఁడు జగ ద్విఖ్యాతశౌర్యక్రియో
ద్ధతశక్తిన్ వడిఁ ద్రిప్పి మింట మెఱుఁగుల్ దట్టంబుగాఁ బర్వ ను

గ్రతఁ జంచద్గద వైచి త్రుంచె వెసఁ జూర్ణంబై ధరన్ రాల నా
యతభూరిత్రిపురాభమున్ మహితమా యాశోభమున్ [1]సౌభమున్. 909

వ. అట్లు కృష్ణుం డమ్మయనిర్మితమాయావిమానంబు నిజగదాహతి నింతింతలు తునియలై సముద్రమధ్యంబునం దొరంగం జేసిన సాల్వుండు కోఱలు వెఱికిన భుజంగంబుభంగి గం డడంగి విన్ననై విగతమాయాబలుం డయ్యును బొలివోవనిబీరంబున వసుధాతలంబునకు డిగ్గి యాగ్రహంబున. 910

క. కరమునఁ బవినిభ మగుభీ,కరగద ధరియించి కదియఁ గాఁ జనుదేరన్
మురహరుఁ డుద్ధతి సాల్వుని,కరము గదాయుక్తముగను ఖండించె నృపా.

క. అంతం బోవక కినుక న,నంతుఁడు విలయార్కమండ లాయతరుచిదు
ర్దాంతం బగుచక్రంబు ని, తాంతంబుగఁ బూన్చి సాల్వధరణిపుమీఁదన్. 912

క. గురుశక్తి వైచి వెస భా,సురకుండలమకుటరత్న శోభిత మగుత
చ్ఛిరము వడిఁ ద్రుంచె నింద్రుఁడు, వరకులిశముచేత వృత్రు వధియించు క్రియన్.

శ్రీకృష్ణుండు దంతవక్త్రుని సంహరించుట.

వ. ఇట్లు మాయావి యైనసాల్వుండును సౌభకంబును గృష్ణుచేతం బొలియుటఁ గనుంగొని నిజసఖు లగుసాల్వపౌండ్రకశిశుపాలురకుఁ బారలౌకిక క్రియలు మైత్రిం గావించి దంతవక్త్రుం డతిభీషణాకారంబుతో నప్పుడు. 914

చ. పెటపెటఁ బండ్లు గీఁటుచును బెట్టుగ మ్రోయుచుఁ గన్నుఁగ్రేవలం
జిటచిట విస్ఫులింగములు చింద మహోద్ధతపాదఘట్టన
న్నట యిట యై ధరిత్రి వడఁ గాడ వడిన్ గద కేలఁ ద్రిప్పుచున్
మిటమిట మండువేసవిని మించుదివాకరుఁ బోలి యుగ్రతన్. 915

చ. వడిఁ జనుదేరఁ జూచి యదువల్లభుఁ డుల్లము పల్లవింప న
ప్పుడు గదఁ గేలఁ బూని రథమున్ రయ మొప్పఁగ డిగ్గి యుగ్రతం
గడఁగి విరోధికి న్నెదురు గాఁ జన వాఁ డతినీచవర్తి యై
యడరుచు నట్టహాసముఖుఁ డై వలచే గదఁ ద్రిప్పుచున్ హరిన్. 916

వ. కనుంగొని పరిహాసోక్తులుగా ని ట్లనియె నీవు మదీయభాగ్యంబునం జేసి నేఁడు నాదృష్టిపథంబునకు గోచరుండ వైతివి మిత్త్రద్రోహి వైననిన్ను మాతులేయుండ వని మన్నింపక దేహంబునందు వర్తించునుగ్రవ్యాధి నౌషధాదిక్రియల నివర్తింపం జేయుచికిత్సకునిచందంబున బంధురూపశాత్రవుండవు గావున నిన్ను దంభోళిసంరంభగంభీరం బైనమదీయగదాదండహతిం బరేతనివాసంబున కనిచి మున్ను నీచేత నిహతు లైననాదుసఖులఋణంబుఁ దీర్తు నని దుర్భాష లాడుచు డగ్గఱి. 917

1 తెలుఁగుగాఁ బ్రతులయందును భారతమునందును సౌంభ మనియే కానఁబడుచున్నది గాని మూలమునుబట్టియు నీప్రయోగమునుబట్టియు సౌభ మనియే చెప్పవలసియున్నది.

చ. పెనుగదఁ బూన్చి కృష్ణుతల ♦ బెట్టుగ మొత్తిన నంకుశాహతిం
గనలెడిగంధసింధురము ♦ కైవడి సింధురభంజనుండు పెం
పునఁ బవిభాసమానగదఁ ♦ బూని మహోగ్రతఁ ద్రిప్పి దంతవ
క్త్రునియురముం బగిల్చిన గు ♦ దుల్కొనుచుం రుధిరంబు గ్రక్కుచున్. 918

వ. తత్క్షణంబ పర్వతాకారం బగుదేహంబుతో నొఱలుచు నేలం గూలి కేశపాశంబులు చిక్కువడం దన్నుకొనుచుఁ బ్రాణంబులు విడిచె నప్పుడు నిఖిలభూతంబులు నాశ్చర్యంబు నొందఁ దద్గాత్రంబుననుండి యొక్కసూక్ష్మతేజంబు వెలువడి గోవిందునిదేహంబుఁ బ్రవేశించె నయ్యవసరంబున నగ్రజుమరణంబు గనుంగొని కుపితుండై కనుంగవల నిప్పు లుప్పతిల్ల విదూరథుండు కాలానలజ్వాలాభీలకరాళం బైనకరవాలంబును బలుకయుం గేలం దాల్చి దామోదరుదెసకుఁ గవయుటయుం గనుంగొని. 919

చ. జలరుహలోచనుండు నిజ ♦ సాధన మై తనరారుచక్రముం
వలనుగఁ బూన్చి వైవ నది ♦ వారక వానిశిరంబు ద్రుంచె న
బ్బలియుఁడు సౌభసాల్వశిశు ♦ పాలసహోదరతత్సహోదరా
వలుల వధించి తత్కులము ♦ వారి ననేకులఁ ద్రుంచె నీగతిన్. 920

వ. అయ్యవసరంబున. 921

క. నరమునియోగిసురాసుర,గరుడోరగసిద్ధసాధ్య ♦ గంధర్వనభ
శ్చరకిన్నరకింపురుషులు, హరిమహిమ నుతించి రద్భు ♦ తానందములన్. 922

వ. మఱియు నప్సరోజనంబులు నృత్యంబులు సలుప వేల్పులు కుసుమవర్షంబులు గురియ దేవతూర్యంబు లవార్యంబులై మొరయ యదువృష్ణిప్రవరులు సేవింపఁ బరమానందంబునుం బొంది నిజవిజయాంకితంబు లైనగీతంబులు వందిజనంబులు సంకీర్తనంబులు సేయ నతిమనోహరవిభవాభిరామంబును నూతనాలంకారంబును నైనద్వారకానగరంబు శుభముహూర్తంబునం బ్రవేశింపం జనునెడ.

క. పురసతులు విరులు లాజలు, గురుసౌధాగ్రములనుండి ♦ కురియఁగ వికచాం
బురుహాక్షుం డంతఃపుర,వర మర్థిం జొచ్చి వైభ ♦ వం బలరారన్. 924

వ. ఇట్లు సని యోగీశ్వరేశ్వరుండును షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నుండును నిఖిలజగదీశ్వరుండును నైనపురుషోత్తముండు సుఖం బుండె నంత. 925

క. కౌరవపాండవపృథుసమ,రారంభ మెఱింగి తీర్థ ♦ యాత్ర నెపముగా
సీరాంకుఁ డుభయకులులకు, నారయ సముఁ డగుటఁ జేసి ♦ యరిగె నరేంద్రా.

బలరాముండు తీర్థయాత్రకుఁ జనుట.

వ. అట్లు చని మొదలం బ్రభాసతీర్థంబున నవగాహంబు సేసి యందు దేవర్షిపితృతర్పణంబులు సంప్రీతిం గావించి విమలతేజోధను లగుభూసురప్రవరులు దనతో నరుగుదేరం గదలి చని క్రమంబున సరస్వతియు బిందుసరోవరంబును వజ్ర

తీర్థంబును విశాలానదియు సరయువును యమునయు జాహ్నవీతీర్థంబునుం గనుంగొనుచు నచట నచట నవగాహన దేవర్షిపితృతర్పణ బ్రాహ్మణసంతర్పణంబులను భూసురయుక్తుండై నడపుచుం జని సకలలోకస్తుత్యంబును నిఖిలమునిశరణ్యంబు నగునైమిశారణ్యంబు సొచ్చి యందు దీర్ఘసత్రంబు నడపుచున్నమునిజనంబులం గనుంగొనిన వారును బ్రత్యుత్థానంబు సేసి రామునకు వినతులై యాసనపూజావిధానంబులు గావించిన నతండును బ్రముదితమానసుం డగుచు సపరివారంబుగాఁ గూర్చున్నయెడ. 927

క. ఆనెఱిఁ దనుఁ గని ప్రత్యుత్థాన నమస్కారవిధులు ◊ దగ నడపక తెం
పూనినపీఠముపై నాసీనుం డగుసూతు శేము ◊ పీవిఖ్యాతున్. 928

వ. కనుంగొని యతనిసమీపంబున నున్నవిప్రవరులం జూచి రాముండు రోషించి వీఁడు నన్నుఁ గని లేవ కుండుటకు హేతు వెయ్యదియొకో యాప్రతిలోమజాతుండు మునిగణసభాస్థలంబునఁ దా నొక్కముఖ్యుండపోలె దురభిమానంబున శక్తిమనుమనివలనం గొన్నికథలు గాథలు గఱచి విద్వద్గణ్యునివిధంబున విజ్ఞీఁగెడును నీచాత్ముం డభ్యసించువిద్యలెల్లను మనంబున విచారించి చూచిన మదకారణంబులు గాని సత్త్వగుణగరిష్ఠంబులు గావు ధర్మసంరక్షణంబు సేయ నవతరించినమాకు నిట్టిదుష్టమర్దనం బవశ్యకర్తవ్యం బని తలంచి హస్తంబున ధరించిన కుశాగ్రంబున నాసూతుని వధించిన నక్కడిమునీంద్రు లెల్ల హాహాకారంబులతోడం దాలాంకునిం జూచి యి ట్లనిరి. 929

క. అనఘా యితనికి బ్రహ్మాసన మే మిచ్చుటను నీవు ◊ చను దే నితఁ డా
సనము దిగఁ డయ్యె నింతయు, మును నీమది నెఱుఁగనర్థ ◊ ముం గలదె హలీ.

క. ఎఱిఁ గెఱిఁగి బ్రహ్మహత్యాదురితంబున నీమనంబు ◊ దూకొనెఁ బాపో
త్తరణప్రాయశ్చిత్తము, దొరఁకొని కావింపు మయ్య ◊ దుర్జనహరణా. 931

వ. అదియునుం గాక పరమపావనుండవై ననీవు ధర్మంబు దప్పిన నెవ్వరు మాన్పం గలరు కావునఁ బ్రాయశ్చిత్తంబు గైకొని నడపకున్న ధర్మంబు నిలువదు అట్లు గావున దీనికిం బ్రతీకారంబు పుట్టింపు మనిన నతండు వారలం గనుగొని తామసంబున నిట్టిపాపంబు సేయంబడియె దీనికి ముఖ్యపక్షంబునఁ బ్రతికృతి యెఱింగింపుఁడు వీనికి నాయువును బహుసత్త్వంబును నొసంగిన మీ కిష్టం బగునేనట్లు నాయోగమాయచేఁ గావింతు నన నమ్మునులు నీయస్త్రమాహాత్మ్యంబునకు మృత్యువునకు మాకు నెవ్విధంబున వైకల్యంబు నొందకుండునట్లు గావింపు మనిన నతం డందఱం జూచి యప్పుడు. 932

క. ధాత్రీవరసమధికచారిత్రుఁడు హలపాణి పలికె ◊ ధృతి నాత్మా వై
పుత్రకనా మాసి యనుపవిత్రశ్రుతివాక్యసరణి ◊ విశదం బగుటన్. 933

క. ఈసూతసూనుఁ డిపుడు మహాసత్త్వము నాయువును నశేనామయమ్మును ధీ

ద్యాసామర్థ్యము గలిగి సుధీసత్తములార యీతఁ డెలిమి విలసిల్లున్. 934

వ. అని సూతుం బునర్జీవితుంగాఁ జేసి మునులం జూచి యిట్లనియె. 935

తే. ఏ నెఱుంగక చేసినయీయవజ్ఞ. శాంతి వొందఁ జేయఁదగు యభీష్టంబు మీకు
దానిఁ గావింతు ననిన మోదంబు నొంది,పలికిరత్తాపసులు హలపాణిఁజూచి.

చ. హలధర యిల్వలుం డను సురారితనూజుఁడు పల్వలుండు నాఁ
గలఁ డొకదానవుండు బలగర్వమునం బ్రతిపర్వమందు న
చ్చలమున వచ్చి మాసవనశాలల మూత్రసురాస్రపూయవి
ట్పలలము లొలిమైఁ గురిసి పాడఱఁ జేయును యజ్ఞవాటముల్. 937

వ. కావున నాదుష్టదానవుం ద్రుంచుటయ మాకుం గరంబు సంతసం బగు నంత
మీఁద నీవు విమలచిత్తుండవై భారతవర్షంబునం గలతీర్థంబులు ద్వాదశమా
సంబు లవగాహనంబు సేయు మట్లయిన సర్వపాపనిష్కృతి యగు నని పలుకు
నంతం బర్వసమాగమం బైన. 938

సీ. మునులు యజ్ఞక్రియోన్ముఖు లౌటఁ గనుఁగొని
పఱతెంచి యసుర తత్సద్భవనములను
రక్తవిణ్మూత్రసురామాంసజాలంబు
నించి హేయంబు గావించి పెలుచఁ
బెంధూళి జాలును బెల్లలు నురలెడు
చక్రానిలము వీచి చదల నపుడు
కాటుకకొండసంగతిఁ బొల్చు మేను తా
మ్రశ్మశ్రుకేశసమాజములును

తే. నవ్యచర్మాంబరము భూరినాసికయును
గఱకుమిడిగ్రుడ్లు నిప్పులు గ్రక్కుదృష్టి
వ్రేలుపెదవులు దీర్ఘకరాళజిహ్వా
కయును ముడివడ్డబొమలును గలుగువాని. 939

మహాస్రగ్ధర. కనియెం దాలాంకుఁ డుద్యత్కటచటులనటత్కాలదండాభశూలున్
జనరక్తాసిక్తశూలున్ సమధికసమరోత్సాహలోలుం గఠోరా
శనితుల్యోదగ్రదంష్ట్రాజనితశిఖికణాచ్ఛాదితాశాంతరాళున్
హననవ్యాపారశీలున్ నతిదృఢఘనమస్తాస్థిమాలుం గరాళున్. 940

ఉ. వెండియుఁ గ్రొమ్మెఱుంగు లుడువీథి వెలుంగఁగ నుల్లసద్గదా
దండముఁ గేలఁ ద్రిప్పుచు నుదారత రా బలభద్రుఁ డాసురో
ద్దండవిఘాతులౌ ముసలదారుణలాంగలముల్ దలంప మా
ర్తాండనిభంబులై యెదురఁ దత్క్షణమాత్రన తోఁచినన్ వెసన్. 941

వ. అట్లు సన్నిహితంబులైన కార్యసాధనంబు లగునిజసాధనంబులు ధరియించి
యప్పుడు. 942

చ. గగనమునం జరించుసుర కంటకుకంఠము చేతినాఁగటం
దగిలిచి రోఁక లెత్తి బెడిదం బడరన్ నడునెత్తి మొత్తినన్
భుగభుగ నెత్తు రొల్కి నిల బోరగిలం బడె వజ్రధారచేఁ
దెగి ధరఁ గూలుభూరిజగతీధరముం బురుడింప బెట్టుగాన్. 943

వ. అట్లు పల్వలుండు మడిసిన. 944

క. మునివరులు రామపాలుని, వినుతించిరి వేయువేల విధముల వృత్రుం
దునిమినయింద్రుని నమరులు, వినుతించినరీతి నపుడు విమలచరిత్రా. 945

తే. అంత నభిషిక్తుఁ జేసి యత్యంతసురభి, మంజులామ్లానకంజాతమాలికయును
నంచితాభరణములు దివ్యాంబరములు, నర్థి నిచ్చినఁదాల్చి యాహలధరుండు.

క. దేవేంద్రుఁ బోలి యొప్పెను, ధీవిలసితుఁ డగుచు మునితతిన్ వీడ్కొని తన్
సేవించుచుఁ గతిపయవిప్రావలి చనుదేరఁ గౌశికాఖ్యంబునకున్. 947

వ. చని యమ్మహానదిం గృతస్నానుం డై యచ్చోటు వాసి సరయువునందుఁ గ్రుంకు
లిడి ప్రయాగ నవగాహనంబు సేసి దేవర్షి పితృతర్పణంబు లాచరించి పులస్త్యా
శ్రమంబు సొచ్చిగోమతిని దర్శించి గండకీనది నుత్తరించి విదళితభవపాశ యగు
విపాశయందుఁ దోఁగి శోణనదంబున నాప్లావితుం డై గయ నాడి గంగాసాగర
సంగమంబు దర్శించి మహేంద్రనగరంబున కరిగి. 948

క. రాముఁడు గనుఁగొనె భార్గవ, రామున్ రజనీశకులధరావరనగసు
త్రామున్ సన్నుతసుగుణస్తోముం గారుణ్యసీము సుజనలలామున్. 949

ఆ. కని నమస్కరించి కౌతుకం బలరార, నతని వీడుకొని హలాయుధుండు
గొమరు మిగిలిన సప్తగోదావరికి నేగి, యందుఁ దీర్థ మాడి యచటు గదలి.

వ. వేణీపంపాసరస్సులం జూచి భీమనది కేఁగి యందుఁ గుమారస్వామిని దర్శించి
శ్రీశైలంబునకుం జని వేంకటాచలంబు దర్శించి కామకోటిశక్తి నిరీక్షించి కాంచీ
పురంబుఁ గాంచి కావేరికిం జని యమ్మహావాహిని నవగాహనంబు సేసి. 951

స్రగ్ధర. సేవించెన్ రంగధామున్ శ్రితనివహపయ స్సింధుసంపూర్ణసోముం
గావేరీమధ్యసీమున్ ఘనకలుషమహా కాలకూటోగ్రభీమున్
దేవారిశ్రీవిరామున్ దివిజవినుతసం దీపితానంతరామున్
ధీవిజ్ఞానాభిరాముం ద్రిభువనవిలస ద్దేవతాసార్వభౌమున్. 952

వ. అచ్చోటు వాసి వృషభాద్రి నెక్కి హరిక్షేత్రంబు ద్రొక్కి మధురాపురంబున
కరిగి సేతుబంధనంబు మెట్టి యచటం బదివేలపాఁడిమొదవుల భూసురుల కిచ్చి
రామేశ్వరుని దర్శించి తామ్రపర్ణికిం జని మలయాచలం బెక్కి యగస్త్యునిం
గని నమస్కరించి దక్షిణసముద్రంబు దర్శించి కన్యాఖ్యదుర్గాదేవి నుపాసించి
పంచాప్సరసం బనుతీర్థంబున నాప్లవనం బాచరించి గోకర్ణంబున నిందుమౌళిని
దర్శించి ద్వీపవతి యైనకామదేవిని వీక్షించి తాపిం బయోష్ణిని దర్శించి నిర్విం

ధ్యంబు గడచి దండకావనంబున కరిగి మాహిష్మతీపురంబున వసియించి మను తీర్థం బాడి క్రమ్మఱం బ్రభాసతీర్థంబునకు వచ్చి యచ్చటిబ్రాహ్మణజనంబుల వలనం బాండవధార్తరాష్ట్రులభండనంబునందు సకలరాజలోకంబు పరలోక గతు లగుటయు వాయునందనసుయోధనులు గదాయుద్ధసన్నద్ధులై యుండు టయు నెఱింగి వారల వారించుతలంపున నచ్చటికిం జని. 953

తే. ధర్మనందనుఁ దనకు వం॥ దనము సేయ
కృష్ణు నరు మాద్రిసుతుల వీ॥ క్షించి యేమి
పలుక కుగ్రగదాదండ॥ పాణు లగుచుఁ
గ్రోధమునఁ బోరుభీమదు॥ ర్యోధనులను. 954

వ. చూచి వారల డాయం జని యి ట్లనియె. 955

సీ. వీరపుంగవులార॥ వినుఁడు మీలోపల, భూరిభుజాసత్త్వ॥ మున నొకండు
ప్రకటితాభ్యాససం॥ పద్విశేషంబున, నొక్కఁడు నధికుఁడై॥ యుంటఁజేసి
సమబలు లటుగాన॥చర్చింపఁగా నిందు, జయ మొక్కనికి లేదు॥ సమరమందుఁ
గాన యూరక పోరఁ॥ గా నేల మీ కని, వారింప నన్యోన్య॥ వైరములను
తే. నడరి తొల్లింటిదుర్భావ॥ లాత్మలందుఁ
దలఁచి తద్భావణము లప॥ థ్యములు గాఁగ
మొక్కలంబునఁ బోర నా॥ ముష్టికాసు
శారి వీక్షించి వీరికు॥ భాశుభములు. 956

వ. ఎట్లుగా వలయు నట్ల యయ్యెడుం గాక యని యచ్చోట నిలువక యుగ్రసే నాదిబంధుప్రకరంబులు పరితోషంబున నెదుర్కొన ద్వారకాపురంబు సొచ్చి యం దుండి మగిడి నైమిశారణ్యంబునకుం జని యందులమునిపుంగవు లనుమ తింప నచ్చట నొక్కమఖంబు గావించి బహుదక్షిణ లొసంగి యుంచితజ్ఞానపరి పూర్ణు లగునట్లుగా వరం బిచ్చి రేవతియునుం దానును బంధుజ్ఞాతియుతంబుగా నవభృథస్నానం బాచరించి తదనంతరంబ. 957

చ. విలసితమాల్యచందనన॥ వీనవిభూషణరత్నవస్త్రముల్
పొలుపుగఁ దాల్చి యంచితవి॥ భూతిఁ దలిర్చెను బూర్ణచంద్రికా
కలితసుధాంశురేఖ నెస॥ కం బెసఁగన్ నిజబంధులోచనో
త్పలచయ ముల్లసిల్లఁ బరి॥ పాండురచారుయశోవిలాసుఁడై. 958

వ. ఇవ్విధంబున ననంతుండు నప్రమేయుండును మాయామానుషవిగ్రహుండును ససంఖ్యబలశాలియు నైనబలదేవుం డతివైభవంబున నిజపురంబు ప్రవేశించి సుఖం బుండె నని చెప్పి యి ట్లనియె. 959

కుచేలోపాఖ్యానము.

క. హలధరుఁ డమర్త్యచరితుం, డలఘుభుజాబలుఁ డొనర్చు॥ నద్భుతకర్మం

బులు పెక్కు నాల్గుమోములు, గలమేటియు లెక్కవెట్టఁ § గలఁడె నరేంద్రా.

చ. అనిన మునీంద్రుఁ గన్గొని ధ § రాధిపుఁ డిట్లనుఁ బద్మపత్త్రలో
చనునియనంతవీర్యగుణ § సంపద వేమఱు విన్న నైననుం
దనియదు చిత్త మచ్యుతక § థావిభవం బొకమాటు వీనులన్
వినిన మనోజపుష్పశర § విద్ధుఁడు నైన విరామ మొందునే. 961

వ. అదియునుం గాక. 962

చ. హరి భజియించుహ స్తములు § హ స్తము లచ్యుతుఁ గోరి మ్రొక్కుత
చ్ఛిరము శిరంబు చక్రధరుఁ § జేరినచిత్తము చిత్త మిందిరా
వరుఁ గనుదృష్టి దృష్టి ముర § వైరి నుతించినవాణి వాణి య
చ్చరుకథ లానుకర్ణములు § కర్ణము లై విలసిల్లుఁ బో భువిన్. 963

క. హరిపాదతీర్థసేవా,పరుఁ డై విలసిల్లునట్టి § భాగవతునివి
స్ఫురితాంగము లంగము లా,పరమేశ్వరు నెఱుఁగ నాకుఁ § బలుకు మునీంద్రా.

సీ. అనుడు వేదవ్యాస § తనయుఁ డాయభిమన్యు,తనయునిఁ జూచి యి§ట్లనియె బ్రీతి
జనవర గోవింద§సఖుఁడు కుచేలుండు, నా నొప్పువిప్రుండు § మానధనుఁడు
విజ్ఞానరాగాది § విరహితస్వాంతుండు, శాంతుండు ధర్మవ § త్సలుఁడు ఘనుఁడు
విజితేంద్రియుఁడు బ్రహ్మ§వేత్త దారిద్ర్యంబు, బాధింప నొరులఁ గా § ర్పణ్యవృత్తి

తే. నడుగఁ బోవక తనకుఁ దా§నబ్బినట్టి, కాసు పదివేలనిమ్ములఁ § గాఁ దలంచి
యాత్మ మోదించి పుత్త్రదా§రాభిరక్తి, యొకవిధంబున నడపుచు § నుండునంత.

సీ. లలితపతివ్రతా § తిలకంబు వంశాభి
జాత్య తద్భార్య దు § స్సహదరిద్ర
పీడచేఁ గడు నొచ్చి § పెదవులు దడుపుచు
శిశువు లాఁకటిచిచ్చు § చేఁ గృశించి
మలమల మాఁడుచు § మానసం బెరియంగఁ
బట్టెడోరెము మాకుఁ § బెట్టు మనుచుఁ
బత్త్రభాజనధృత § పాణు లై తనుఁ జేరి
వేఁడిన వీనులు § నూఁడినట్ల

తే. యైన నొకనాఁడు వగచి ని § జాధినాథుఁ, జేరి యి ట్లని పలికె నో § జీవితేశ
తట్టుము ట్టాడునిట్టిపే§దఱికమిట్లు, నొంప దీని కుపాయ మూ§హింప వైతి.

వ. అని మఱియు ని ట్లనియె. 967

తే. బాలసఖుఁ డైనయప్పద్మ§పత్త్రనేత్రుఁ, గాన నేఁగి దారిద్ర్యాంధ§కారమగ్ను
లైనమము నుద్ధరింపుము§హాదికృపాక,టాక్షరవిదీప్తి వడసి మ§హాత్మ నీవు.

వ. మఱియును. 969

చ. వసుదుఁడు సాధుభక్తజన § వత్సలుఁ డార్తశరణ్యుఁ డిందిరా

వరుఁడు దయాపయోధి భగ ‡ వంతుఁడు కృష్ణుఁడు దాఁ గుశస్థలీ
పురమున యాదవప్రకర ‡ ముల్ భజియింపఁగ నున్నవాఁడు నీ
వరిగిన నిన్నుఁ జూచి విభుఁ ‡ డప్పుడ యిచ్చు ననూనసంపదల్. 970

మ. కలలోనం దను మున్నెఱుంగనిమహా ‡ కష్టాత్ముఁడై నట్టిదు
ర్బలుఁ డాపత్సమయంబునన్ నిజపదా ‡ బ్జాతంబు లుల్లంబులోఁ
దలఁప న్నంతన మెచ్చి యార్తిహరుఁడై ‡ తన్నైన నిచ్చున్ సుని
శ్చలభక్తిన్ భజియించువారి కిడఁడే ‡ సంపద్విశేషోన్నతుల్. 971

క. అని చెప్పిన నమ్మానిని, సునయోక్తుల కలరి భూమి ‡ సురుఁ డాకృష్ణుం
గన నేఁగుట యిహపరసా, ధన మగునని మదిఁ దలంచి ‡ తనసతితోడన్. 972

తే. నీవు సెప్పినయట్ల రా ‡ జీవనేత్రు, పాదపద్మంబు లాశ్రయిం ‡ పంగఁ జనుట
పరమశోభన మాచక్ర ‡ పాణి కిపుడు, గాను కేమైనఁ గొంపోవఁ ‡ గలదె మనకు.

తే. అనిన నయ్యింతి యాఁ గాక ‡ యనుచు విభుని
శిథిలవస్త్రంబుకొంగునఁ ‡ బృథుకతండు
లముల నొకకొన్ని ముడిఁచి నె ‡ య్యమున నసుపఁ
జనియె గోవిందదర్శనో ‡ త్సాహి యగుచు. 974

వ. అట్లు చనుచుం దనమనంబున. 975

సీ. ద్వారకానగరంబు ‡ నేరీతిఁ జొత్తును, భాసురాంతఃపుర ‡ వాసి యైన
యప్పుండరీకాక్షు ‡ నఖిలేశు నెబ్భంగి, దర్శింపఁ గలనొ త ‡ ద్ద్వారపాలు
రెక్కడివిప్రుఁడ ‡ విం దేల వచ్చెద, వని యడ్డపెట్టిరే ‡ నపుడు వారి
కేమైనఁ బరిదాన ‡ మిచ్చి చొచ్చెద నన్న, నూహింప నర్థశూ ‡ న్యుండ నేను
తే. నైన నాభాగ్య మతనిద ‡ యార్ద్రదృష్టి
గాక తలపోయఁగా నొండు ‡ గలదె యాతఁ
డేల నన్ను నుపేక్షించు ‡ నేటిమాట
లనుచు నా ద్వారకాపుర ‡ మతఁడు సొచ్చి. 976

వ. ఇట్లు ప్రవేశించి రాజమార్గంబునం జని చని కక్ష్యాంతరంబులు గడచి చని ముందట. 977

సీ. విశద మై యొప్పుహో ‡ డశసహస్రాంగనా, కలితవిలాససం ‡ గతిఁ దనర్చి
మహనీయతపనీయ ‡ మణిమయగోపుర, ప్రాసాదసౌధహ ‡ ర్మ్యములు సూచి
మనముబ్రహ్మానంద ‡ మునఁబొందఁగడునుబ్బి, సంతోషబాష్పముల్ ‡ జడిగొనంగఁ
బ్రకట మై విలసిల్లు ‡ నొకవధూమణిమంది, రమున నింతులు చామ ‡ రములువీవఁ
తే. దనరుమృదుహంసతూలికా ‡ తల్పమందుఁ
దానుఁ బ్రియయును బహువినో ‡ దములఁ దనర్చి
మహితలావణ్యమన్మథ ‡ మన్మథుండు